

Prima [-quarta] pars totius su[m]e maioris beati Antonini

<https://hdl.handle.net/1874/461191>

Cm

Dit boek is gescand in het kader van het Incunabelen project.

Een incunabel of wiegendruk is een boek of geschrift dat gedrukt is vóór 1 januari 1501. Gezien de bijzondere aard van deze vroege gedrukte werken is besloten deze uitgebreid te beschrijven en te digitaliseren.

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:
<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

Bij deze boeken wordt ook de volledige buitenkant gescand en een scan gemaakt van het geopende boek. De hierna volgende scans zijn (in volgorde waarop ze getoond worden):

- het midden van het geopende boek*
 - de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

*Een deel van de banden in deze collectie bevatten meerdere titels, het is dus mogelijk dat de pagina's in deze overzichtsscan horen bij een andere titel.

This book has been digitized as part of the Incunabula project.

An incunable or incunabulum is a book, pamphlet, or broadside that was printed before January 1st 1501. Due to their special nature a project has been started to better describe and then digitize these early printed works in our collection.

More information on this collection is available here:

<https://repertorium.library.uu.nl/collectie/incunabelen/>

The digitized version of these books includes scans of the outside of the book and a scan of the open book. The scans after this notice are (in the order in which they are shown):

- the open book (opened approximately in the middle)*
 - the spine
 - the head edge
 - the fore edge
 - the bottom edge
 - the back board

*Some of the bindings in this collection contain multiple titles, therefore it is possible that this scan shows pages which belong to a different title.

Titulus Quartus

quia illa sine mala. sed quia prohibita 7 peccatoria p tale
modu statuerendi: qd argui pr et illa rone. s. induca. **S**
cum leges canonicas tunciles aliqui nō pmulgent. aliqui p
malignare moribz viciu nō recipiant. aliqui recepte per
pccarias leges viciu p hris consuetudinē abroget. vt di-
ctū ē. **D**eniq. cū capitis lege idco nō pmanēnto ipis in ro
boze hō nō ligat qd pccō. 7 p hris nō peccat vñ puar
nō possit iuste facere mēti. **N**ec argui pr vt dictū est ibi ē
mortale qd cōminatio est pene excoicatio. s. tūc argui pr
cū lex ligabat nō abrogata. Sic in pposito et hō q non p
illud. cū noua cōpulario pps q ecclia noluit ligare fides
les. 7 bñ: qd plati nō dicit laqz inqere aīab fides vñ doctis
nō apit. qd ipsi pspando ad qz hris fideles sunt p
dices. ad qd faci. ad viduis. xxvii. q. d. faciēdo eūre
bmoī ornāmēta attrahit qd dicendū sit bēs. s. titu. i. c.
xviii. de curpi lugo. **A**d tērtiū vltimū de occasione rui-
ne que inde sequitur iam rñsum est. qd nō in omī occasione
dante qmōdociqz seu scādalo est pccm mortale in dāta
sed qñ hñe dicit. vñ dicit vñ factū in dicit tale qd sufficit
ciener inductiō ad ruinā. Nam qd fecerit et hō oīo
sō vel leui vicio ab aliq si aliqz ruit in mortale ppter hoc
ipm dicentē peccare mortali: tūc nōq. doaple intendar.
nec credat: aīa cauere. **E**rit q tunc occasio poti⁹ accepta
q dāta. **S**ic in pposito de ornatu q vñqz tūc inordinat⁹
esse pōt q erit occasio efficaciter de a: ynde 7 mortale.

Pertina
dicitur.

De prinacibus p̄t ex .§.I.
poni illud psal. lxx. furor illis s̄m similitudinē serpen-
tis acutis apiculis surde obstruantis aures suas que nō ex-
audierit vocem incantantiū ⁊ venefici incantatiōis sapieret.
Loquit̄ p̄pba de peccatoribz qui vt in versu p̄cedenti di-
cit. Alienati sunt a vulua. id est separati a caritate q̄ est
quasi vulua. i. porta ecclie p̄ qua concipit cōuersos. p. ca-
ritatem cōfincipozant̄ ecclie. Erant enim ab vtero rec-
tentes a p̄tate doctrine : p̄ quā nutriebant̄ in vtero exi-

stentis. id est in aggregatione ecclesie. Locuti sunt falsa male
vivendo vel male docendo. Illis ergo huc iudeis huc be
tericis huc malis christiculis furor est fm similitudinem ser
pentis. Furor est ad impugnandum veritatem et resistendum
nuntiandis cam. Sicut saulus ibat furis i iuventus et
diu toto corpore virus efflabat. Actus. ix. c. Est ergo illis
furor ad silendum serpentis et semper gestat secum venen
osum. An die glo. ibi. Ira irascibilis. Ecce prin
cipia. Nam peritinae diu irrevocabil. sic serpens antiquus
q non solum veneno inobediens s et pernicie infectus pmo
parentes vi psterit in errore suo etulantes se. Periti
nae durus et obstinatissim est in malo. vii Job. xli. Cor
tus indurabilis q lapis. Et iacob prius q pbestans
de pernicia scribat et phanisei quia non dedit in non recipi
endo doctrina xpi qui scribat et phanisei cotter descendere
de symeon et levi filijs suis qbo tunc loqbas ait. Maledi
ctus furor eoz et q prinat in dndendo xpo et indignatio
eoz: q dura Ven. penul. inf serpentes nullus autem
permittit os aspidis. Iux illud Deut. xxxij. Cunctis aspi
dam infanabile. Huic aspidi copara peritina. An dicit
quasi aspidis furde et. Ubi tria de peritina.

Primo qz la reuultu influentia dei inspiratis. ibi.
cur aspidis surde.
Seco qz repellit sapiam viri declarant. ibi. *Quen*
Tercio qz consentit sapiam plati fuls. *(exaudiet qz)*
minantis. ibi. *Ue venefici.*

Quantū ad primū .**¶** II.
parinas assimilat aspidi furde. qz nō vult audire inspi-
ratiōes de eis cedendo z assentiēdo. Aspis a natā nō est
furda. Is astute agit vt sit furda: qz vt dicitur natus. z glo-
riabi norat qz papie se adiudicā vnā aurē figit in ter-
ra. aliam obturat cauda. vnde nō audiēs sic nō educat
de cauerna sua. sic pinas z dur⁹ nō audit vocē dei quē
ad cō loq̃ p inspirationē aurē figit in terra qz vna gre-
videls cogitatū suū ponit terrena in aliā mittit caudā.
Id est ex alia parte pmittit sibi lōgitudinē vite vsqz pā-
seqnitas audit pietatis intendens in eis pssistere: z hoc
nō audit vocē diuine inspiratiōis vt educat de cauerna
malicie. Sz vt dr̄ in puerb. Cor vuz male hēbit in nos-
tissimo. et puerb. xxvij. Qui mentis est dure corripit in
maliū. sic accedit ad fram: pharaonē cū cū plurics fuis-
sēt locus p moysen vt dimitteret pplm suū libez pla-
ries ppsuit z pmisit. sed detentus amore terrenoz: et va-
na spe cuadēdī flagella. noluit au dire dñm: sed indura-
tum est cor pharaonis. vt dicit Exo. vij. z pssists in sub-
pinacia ad pseḡndū pplm illū. demū in mari rubio sub-
mersus est. Stephan⁹ etiā pbromarriz o principa argu-
ens iudeos cū qbz dispurabat. Dura ingit eorum zinar
cūctis cordibz z auribz. vos semp spiritus scō resistitis
Act. vij. Et tñs ad moysen. Lemo qz iste plz dure cer-
uias fit. dimitte me vt irascat furor mē sup eos. z dele-
am eos de terra. Exod. xxxij. Un z hiero. Sinō puera-
mur Si duri collū sum⁹ si vsqz ī finē in mal⁹ pseueram⁹.
affidue peccantū nō misere deus. dist. xvj. c. dyaconi.
Ecce tra dei seruus dic cū psal. Audia qd loquat in me
deus. I. in mente occulis inspiratiōis acēscendēdo: z ex-
cutiōi mādato. Ad b est qd dñe deuora aīa in carnis
anima mea liq̃facta est vt dilect⁹ locutus est mihi: loquē-
tur p oculū inspirationē ostēdēdo suā bonitatē z susci-
piratē quā dz sume diligere z mudana vt vana ptem-
nere. Et tunc anima liquet quādo semota omī duricia
totam se deo per viam facit: vt vb binarent diuina in affe-
ctu z curat effectu seruient implendo mandata.

Quantū ad scdm. §. III.
repellit pertinaciam sapientiam hominis sibi declarantis

La. 6. De pertinacia

errorē suū. z idēo assimilabat aspīdī q̄ nō exaudīt vocē
incantantiū. q̄ nō exiit de cauerna sua p̄t inredīt incan-
tatoz. sic p̄tinax nō vult de cauerna sui erroris exire. p̄t
inredīt p̄dicatoz vel doctoꝝ qui cū admonet de peccato
suo. p̄tra illud agēs p̄oueroi. iij. i. i. incitatis p̄uēne-
tes. Et illō Ro. xij. idipm̄ inuicē sentētes nō alta sapiē-
tie s̄q̄ humilibz p̄sentētes. **U**nū dñs p̄ Eia. v. c. q̄
sapientes etiam in oculis v̄ris z corā vobulmēp̄lis p̄u-
dētes. **M**agna supbia z p̄tinacia ista est vt velit quis
plūs sibi credere q̄ oibz alijs cū nlls sit adeo sapiēs q̄n
aliqui possit errare. Nec debet quis b̄ incoenēs repa-
tare vt p̄dicatio vel doctrina dicatis q̄ optima est signi-
ficat̄ hic p̄ incantatiōē q̄ mala est z p̄bibita. xxiij. q̄. v. c.
i. **N**ā b̄ v̄sitarū est in scripturis sacris. Sic **D**ieg. in li.
moral. dicit. **D**avid qui mal⁹ fuit in p̄ditōe z morte v̄le
significare dñm deū. z v̄iā bonū z fidēlē signare popu-
lum p̄uauū iudeoz p̄tinacē. **N**ā deus ipm̄ p̄p̄m iudeo
nū hortabat vt reuerteret ad domū. s. ecclie i cōsilio sue
doctrinē cū tenēs cibū regū doctrinē aploz et m̄rēs
veleret cū v̄pore sua. i. sapia vera quā oīl habuit po-
pū⁹ vt v̄porez sibi inherēs. **S**ed ip̄e p̄p̄s iurauit. i. se
firmatū p̄tinacia dicit se b̄ nō facuz. s. securus ar-
cham q̄ erat in papilionibz. sinagoga quicēscit in certi-
monialibus legis. p̄pter quod dauid dimisit eum cum
lris p̄uenibz morte ei⁹. **P**ermisit enī dñs illū p̄p̄m in
sua p̄tinacia sequi legalia. z in lris quos defert secū i te-
stimoniu p̄tra se. ij. Reg. xj. **N**ō exaudīt igit p̄tinax in
cantantiū. q̄ nō acquiescit s̄mē sapiētū. z b̄ est valde pe-
riculosū. **N**ā p̄tinacia est q̄ p̄ficiat rationē heresis ar-
cha q̄ sunt fidei dicit enī p̄ter de tharon. in. iij. q̄ ad he-
resim requirit̄ duo. **U**nū quasi materiale. i. error in m̄-
tellectu. Scdm̄ quasi formale. s. p̄tinacia in voluntate.
Unū **A**ug. in lib. 7. manicheis. i. Qui i ecclia xpi mor-
bidū aliqd̄ p̄uauūz sapiūt si correpti vt rectus sanūz
sapiat. resistat p̄tmacat. suaq̄ pestifera dogmata emē-
dare nolūt sed defensare p̄sistit. heresia sūt. xxiij. q̄. ij.
qui in ecclia. **S**ed si q̄s in aliq̄ erraret estimas illā esse
regulā z fidē ecclie parat̄ emēdare cū sciret nō esse he-
reticus. **U**nū idē **A**ug. **S**i qui iniam sua q̄sūt salam
atq̄ pueriam nlla p̄tinaci asofitate defēdūt. querūt autē
causa sollicitudine veritatē. corrigi parati cū inueniunt.
nequaquā sūt inter hereticos reputandi. xxiij. q̄. ij. dicit
ap̄l̄s. **U**nū z abbas ioachīm qui errabat circa mysterius
trinitatis alferēs m̄gm̄ p̄ter hereticū. p̄ eo q̄ dixerat
in. j. s̄enē. di. j. q̄ pater z filius sp̄s sc̄s quedā sum⁹
ma res est. dices ip̄e ioachīm nō esse in trinitate vnita⁹
sed verā z p̄p̄iā. sed quasi collectiū z s̄p̄s trīnariū. sicut
m̄lti boies dicunt vn⁹ p̄p̄s reprobat opinio z snia ei⁹
rangz heretica. z approbat snia petri p̄dicti tanq̄ cas-
tobolica. **U**terq̄ ip̄e ioachīm submisit illā sc̄p̄a sua cor-
rectio sedis ap̄lice. alferēs se tenere q̄ credit ecclia. et
sic nō fuit p̄tinax in sua sentētia. excusat a vitio heresis.
vt habet̄ extra de sum. tri. z fi. ca. c. dānam. **A**bbas fē-
rapion eximie vite z abstinentie errabat in estimādo deo
um esse corporeū z habere mēbz man⁹. i. z pedes z ocu-
los sicut boies. q̄ sc̄ptura sacra b̄ refert. nō intelligēs me
dullā. z tñ nō fuit heretic⁹. q̄ buic nō p̄tinaciter inherēs
bat q̄ postea p̄ heresi fuit reprobatū ab ecclia. xxiij. q̄.
ij. c. penul. **U**nū cū sibi fuisset error su⁹ demonstrat⁹ a io-
hāne cassiano cū dimisit. vt refert idē **I**ohānes in colla-
tioibz patrū. **M**ultū sc̄t viri v̄tū p̄tinacia a se exclu-
serūt. **A**ug. in. j. li. de trini. **N**on p̄uidebit me sc̄uibi error
discere. **Q**uisq̄s bec legie v̄l audit v̄l pariter certus est
p̄gar mecū vbi pariter desit. q̄rat mecū vbi errorē suū
cognoscit. redeat ad me vbi mecū reuocat me. **I**ngredia
mur simul veritatis viā tendētes ad eum de quo scri-
ptum est. **Q**uerite faciē eius semp̄. idest veritatē. **N**on

r Bar. Dieg. in li. dial. de pascaſio dyacono perſito viro et
 magne venerationis in pplo ppter ſua p̄ſentat adeo vt
 dalmatias eius mortuicatus in ferro cũ fieret exequē
 eius quidā demoniac⁹ p̄tingens liberatus eſt. hic vlti re
 peritus in balneo poſt mortē ſua a ſero germano ep̄o
 capuano cū illuc acceſſit cā inſumitatus. t cū miraret et
 quererēt qđ ibi ageret quē nouerat eſſe mortuū. Reſpo
 dit ſe ibi deputatū. idēſt atqz ſua ſed in corpore aereo allū
 pro apparet. ppter hoc qđ tpe ſuo fuerit iuſſima i ecc̄
 deſia duobz ſe gerentibz p papa. iſymacho z laurencio
 demū dimiſſo laurēcio a pplo z dero ſuſcep⁹ cit ſyma
 chus. z habebis p ſummo poſſite vincto z vero. Ipe nō
 paſcaſi⁹ gmaſit aliquātulū p̄nax in p̄e laurēti⁹ quaſi
 tpe laurēti⁹ eſſe deberet ſūm⁹ poſſite p̄e qz ſumach⁹
 Legit etiā in vical patrū. q. q. quidā pater magne abz
 ſtinetie p̄nax fuit in ſua opinione ad credēdū peccatū
 mollicius nō eſſe p̄cni. ſicut nec etiā cū quis purgar na
 res vel aures a luſtitiare quas p̄ducit natura. appa
 rens poſt mortē ſe ppter hāc p̄naciā eſſe dānatū et c̄
 naſt amico ſuo reuelauit. Debet igit quilibet cauere ne
 ſit p̄nax in ſuo ſenſu. Et cũ in aliqua materia varie re
 periunt opinioēs. ſine iudicio ſalutis an d̄terminatio
 nē eccleſie z quācūqz eaz tenere ita nō alteri inherere que
 ſibi magis videt rōnabilis vel color qz parat⁹ ſit tenere
 p̄rariā ſi p̄ eccliam illa d̄terminaret. Nā qui ſic p̄na
 cter inheret vni qz etiā ſi aliud ecclia d̄terminaret illā
 nō deſereret. p̄nacia in eo h̄mōi eſſe morale. ſc̄i p̄p̄i
 habuiſſe aliqua in cōi cũ diſcupul. vel nō habuiſſe. vtrū
 libet credi poſſuit an d̄terminationē ecclie. Sed poſtqz
 fuit d̄terminat⁹ p̄ Jobem. xxi. xpm̄ habuiſſe in cōi cũ
 diſcupulis aliqd pecunie z tenere p̄nacter p̄rariā eſſe
 hereti⁹ iudicā. vñ quicūqz ſciēs d̄terminationē ecclie
 ſic teneret p̄rariā hereticus eſſet. ſicut ſunt francelli de
 opinione vulgariter dicti. Et nō ſolū circa ea qz ſunt ſu
 dei z bonoz moꝝ. ſz etiā circa agenda nō debet qđ eſſe
 p̄tinax in ſenſu ſuo. An de. b. Bern. cui tpe ſuo nō ſu
 it ſimilis in ſc̄itate. ſapia z fama miraculoz. legiſ qz b̄
 dixit ad extrema venies in documentū fratrū. Semp
 magis ſecut⁹ ſum iudiciū alioz qz p̄p̄iū ſenſum.

Quantū ad tertiū .§. III.
 obaudir pñam sniam fulminatis excoicatis. **Un** di-
 cit ps. **Nō** audier vocē venefici i cancās sapiēter venefi-
 cus hic dicit quōdā venena faciēs. sed i medicina qd
 ē serpēte tiro venenolissimū fit medicina qd dicit tiriacha
 a tiro qd valer cōtra venenū z alios morbos. **Venefic⁹** qd
 potest dici plar⁹ ecclie. qd de veneno excoicatis facit me-
 dicinā. **Excoicatio** em̄ z venenū videt i medicina. **Ue-**
 nenū qdem quātū ad statū tpalem excoicatis qd ponit ex-
 mūriū fidelis ac si esset mortu⁹ z etiā pmissio tpe salis
 verabaz a tyabolo pexcoicationem. **Un** apls. j. ad **Loz.**
 v. dicit de corincho qdaz quē excoicauit. **Hūc** tradidi sa-
 than in ferru carnis. i. ad vengūdū corp⁹. **In** faciat etia
 alios excoicatus pñapātes iudiciū cū eo in casu nō con-
 cesso veneno pñi saltem venialis excoicationis minor⁹
 vel etiā peccati mortalis qñ b faceret in contemptū. vel
 qñ pñaparet in diuini officij fm tbo. m. iij. z alios
 fit tñ de b veneno medicina tiriache cōtra venenū pec-
 cati mortalis ad ipm. ppellendū. **Ad** b eni ordinaria est
 z ppter b sct cōtra aliquē vt qd nō vult audire snias p-
 lati pñapit sibi sub pena excoicationis vt abstineat ab
 aliq crimnali ope z emēdat. pñam manēs excoicac⁹ sit. z
 euitet ab oib fidelibz z sic p pñam illius z pñosis reuer-
 tat ad pñiam. z spūs salu⁹ fiat vt dic apls. j. ad **Loz.**
 v. de excoicatio. **Et** idco xps dicit **Matth. xvij.** de pecca-
 tore nolēte se emēdat p statem correctionē. **Hic** ecclie
 idest plaro ecclie. si eccliam nō audierit. idest si prelato

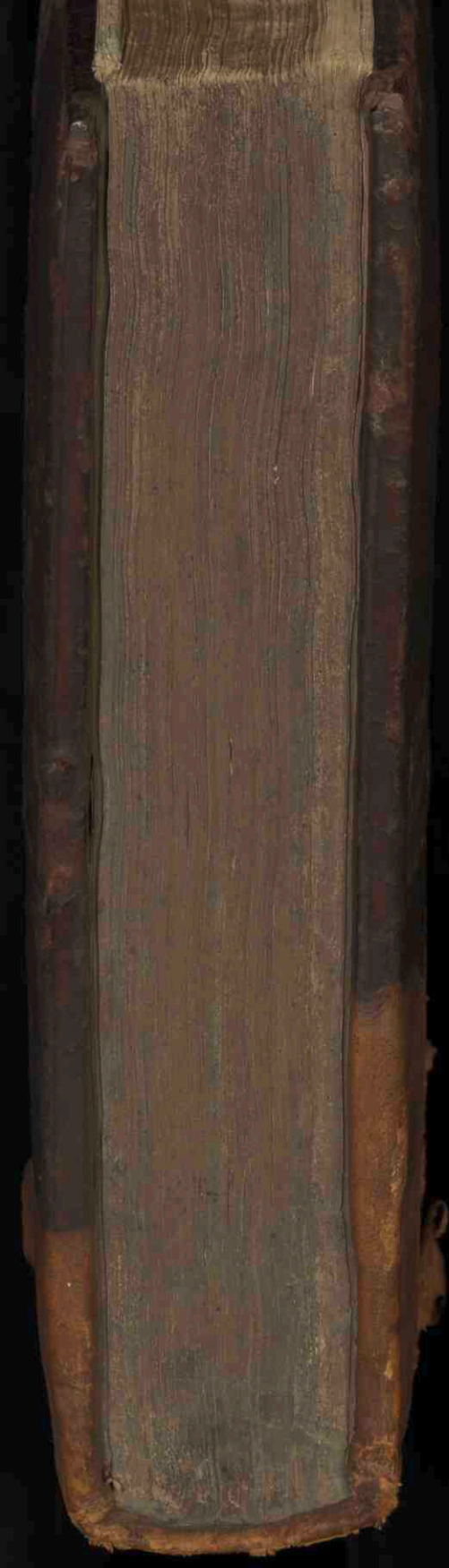
De pasca
sio dyaco
no.

Expōica
tio dī me
dicina et
venenū

E. fo.
289^{II}

RARIORA

Cm

Cm

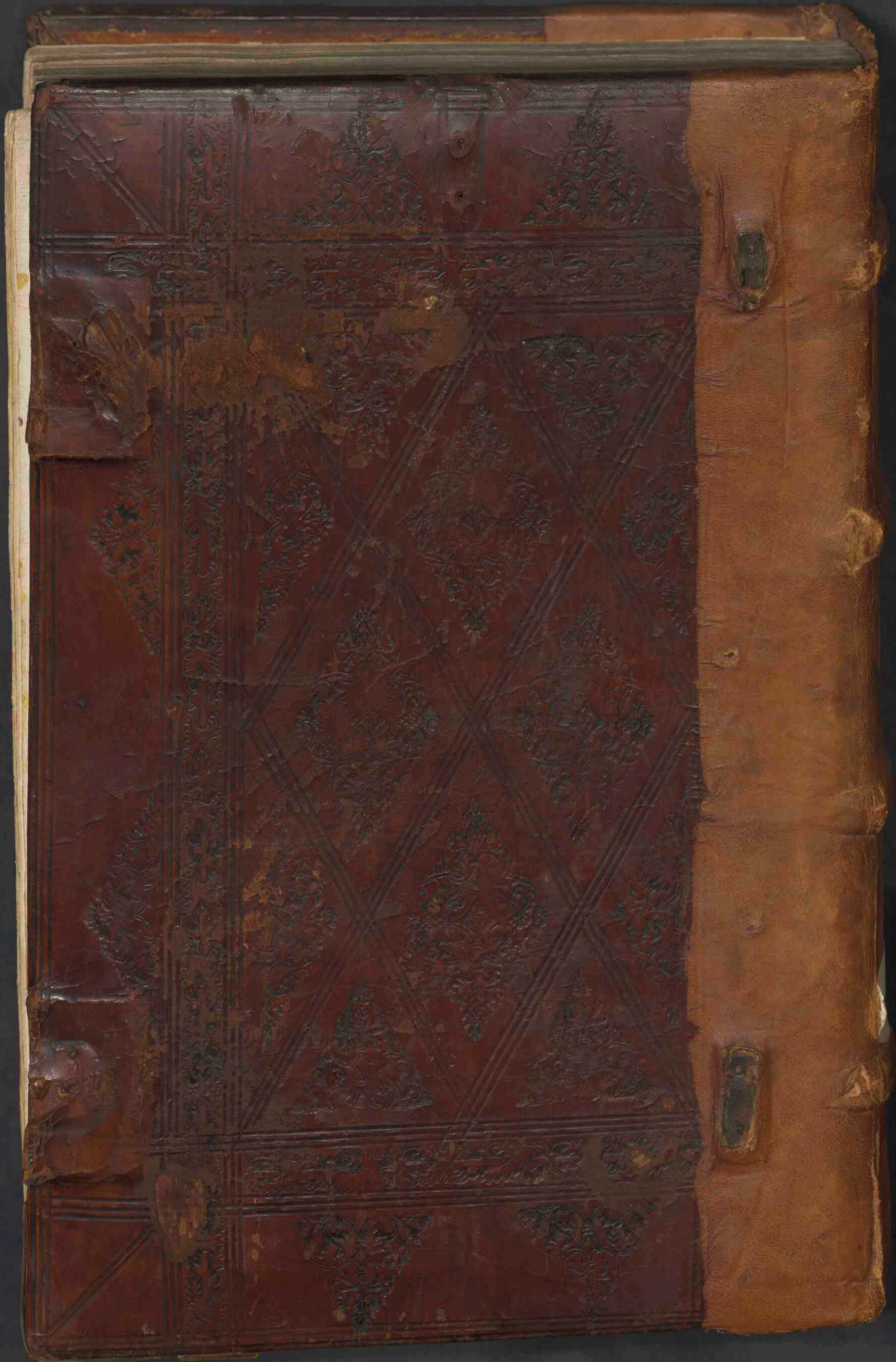

Cm

Cm

Cm

Theologia
Folio n°. 289

39.

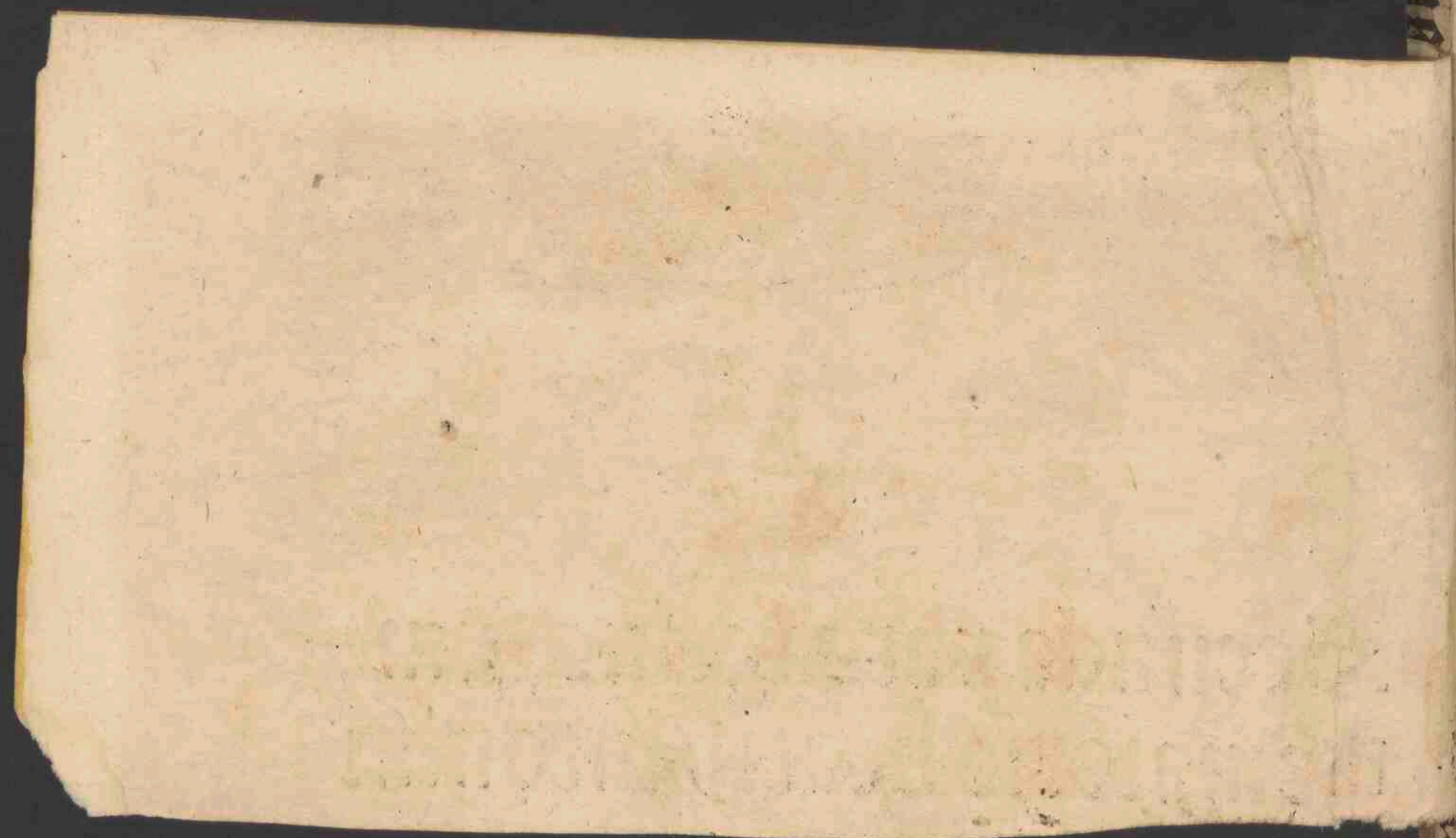
39. Antoninus Florentinus, Summa theologiae moralis.
Straatsburg, Joh. Grüninger 6 Maart—4 Sept. 1496. 4 dln. 2o.
E. 2o. 289

Typen 12, 17, 19. — HC* 1249. — BMC I p. 109. — Peddie I p. 42. —
Pell. 884. — Pr. 469—472.

Op het titelbl. van dl. I en III: „Ex legato magistri johannis de ameronghen canonici beate marie”. (Joh. van Amerongen was kanunnik van St. Marie te Utrecht, in 1549 c. 64 jaar oud). Op het titelbl. van dl. II en IV: „Bibliothecae fratrum Minorum Trudonensium”. Dit klooster is gesticht c. 1230. Zie P. Schlager, Beiträge zur Geschichte der Kölnischen Franziskaner-Ordensprovinz im Mittelalter (1904), p. 26, 147. — Uit de Maastrichtsche collectie. — Dl. II en IV zijn gebonden in oorspr. led. stempelband, beschreven bij Hulshof-Schretlen p. 20, pl. XIII 6—9. — In den catalogus van 1845.

Bibliotheca e. s. s. f. r. m. Mincorum
T. r. d. o. n. d. s. f. r. m.

Secunda pars totius sum-
me maioris beati Antonini

dec
or
ma
sep
dol

**Accipit proemiū Secun-
de partis summe Claris-**

simi ac doctissimi viri fratris domini Antonini ordi-
nis predicatorum archiepiscopi florentini.

**Acōtribu-
lasti capita**

draconū in aquis. tu cō-
fregisti capita draconū
ps. lxxij. Dicit dñs es-
chiel. xviij. Aia q̄ pecca-
uerit ip̄a morietur. De
aia quidē z eius nobili-
tate. z de potētis eius
quibz opatur. z quō bo-

mo debeat eas exercere. de passionibz quoqz ip̄s q̄ sūt
principia peccōz ac etiā de peccō i genere qd̄ occidit ani-
mā. p qd̄ hoīes trāsgrediunt leges q̄ ponunt in septe-
plici genere dicitur est in p̄ma pte pcedēti. Nūc aut qz in
materia morali p̄mones p̄dicātes sūt vtiliores. ideo in
hac scda pte ageť de singlis vitijs in p̄ncipali. P̄mo
per modū p̄dicatiōis. deinde p modū doctrine. Et dra-
co quidē est diabolus. qui vt dicit Job penul. Ip̄e est
rex sup oēs filios supbie. vt ip̄a supbia sit vxor ei⁹. que
regina z mater ponit a Greg. xxxj. mora. oīm vitiōrum
Capita draconū sunt septe vitia capitalia q̄ oriuntur ex
ea. scz Auaricia Inanis glia Lururia Gula Ira Inui-
dia z Accidia. quoz qd̄libet habet suas filias. Qd̄libet
horz est caput draconis. z sic sūt plura capita draconū.
Vñ dicit tribulasti capita draconū. Sed ab vno dra-
cone diaboloz eius vxore supbia pcedūt ex ideo in sin-
gulari postea dicit. Tu pfregisti capita draconis. Hic
est ille draco magnus z rufus de quo dicit Apoc. xij. q̄
manebat p̄ctus ad deuorandū filiū mulieris amice so-
le z c. qui draco habebat capita septe z cornua decem.
Draco est diabolus venenat⁹ mltā malicia. magnus na-
turali potētia Rufus id est sanguinolētus sciticia. q̄ cir-
cūit qrens quē deuoret. Nā z filiū virginis q̄ est mu-
lier amica sole. id est xpm qui reuert⁹ erat mūdū. deuor-
rare q̄sunt. sed nō valuit. Et quēlibet bonū fidelem qui
est fili⁹ ecclie designat etiā p illā mulierē. qz z vniū euz
xpo q̄rit deuorare sed deo coopāte nō valer. Sz demū
p̄q̄at ille draco diabolus in terrā infernale in fine mū-
di. vt ampl⁹ nō noceat. Capita septe sūt septe vitia ca-
pitalia. q̄ dicunt mortalia q̄ occidūt aīam. cū filiū su-
suis. z ad ip̄a reducunt trāsgressiōes decē p̄ceptoz sig-
ta per cornua decē his capitibz mordet. his cornibz vul-
nerat. Et qz qd̄libet horz vitiōz est qdā lepra spiritua-
lis q̄ inficit z maculat aīam. s. tollēdo decorē grē. ideo in
sacra scriptura designat p septe leprosoz. Nā lepra sus-
perbit q̄ aliqñ ponit quasi. p eodē cum vana glia p̄ter
magnā similitudinē figurat in lepra ozie qui p̄ter supbiā
et p̄sumptionē cū esset rex voluit officiū sacerdotū vsur-
pare. s. in censum offerēdo in tēplo p̄ter qd̄ leprosus es-
set⁹ est. ij. Paral. xxvj. Lepra auaricie figurat p leproz
greci qui p̄ter auariciā effect⁹ est leprosus. vt pater. iij.
Reg. v. z j. q. j. cū ordinaret. Lepra lururie significat in
lepra que imp̄cata fuit Ioab a dauid. dicēte. Nō defici-
et d̄ domo ioab patēs fluxū semis. leprosus z tenēs su-
sum. cadēs gladio indigēs pane. ij. Reg. iij. Pōt etiā si-
gnificari p decē leprosoz Lu. xviij. qz decē sūt species ei⁹
z dictū est eis. Ire z ostēdite vos sacerdotibz qz nullum
vitiū itē abscondit ab hoībz sacerdotibz sicut ist d. Acz

pra inuidie significat p leprā marie sororis aaron que
qz ex inuidia murmurauit p̄tra moysen. facta est lepro-
sa vt Num. xij. Lepra accidie significat p leprā moysi.
qui tenēs manū in sinu effecta est leprosa. Exo. iij. Sic
accidiosus manū tenet in sinu. i. nō opat. Lepra ire si-
gnificat p leprā naamā. cui cū misisset heliseus dictum
vt lauares i iordane z mūdaret a lepra. abijt indignas
et iratus. vt habet. iij. Reg. v. Vñ non est mūdā-
post depositā irā. Lepra gule figurat p quatuor lepro-
sos qui manebāt iuxta portā samarie qui accesserūt ad
tentoria inimicōz ad comedendū z bibendū. iij. Reg.
v. qz quatuor sunt modi gule fm Job. cassianū. Et qz
gen⁹ humanū erat infectū omni ista lepra. sed p cū mū-
datū. ideo in figurā descendēte ihesu de monte. id est de
celo. p̄mo occurrit ei leprosus quē sanauit. Et h̄ est qd̄
dicit Tribulasti. s. tu de⁹ incarnatus. de quo dixerat.
Opatus est salutē in medio terre. tu pfregisti in p̄tute
tua marē. id est tu gen⁹ humanū pfūdisti cordis tua
auctoritate firmasti. dādo ei legē ne trāstret terminos ei⁹
vt dicit p̄ter. vij. Sz draconis suggestiōe p̄turbarū
est mare z legē fregit. Sed tu capita draconū tribula-
sti. i. ista vitia capitalia debilasti in aquis sapientie. z
doctrinē scripturaz. de qua aqua Eccl. xj. dicit. Aqua sa-
piētie salutaris potauit illū. De docent quō debent⁹ ea
uere vitia. z ex nocuentis eoz dimittere. put in hac se-
cūda pte ondet. Vel in aquis sacramentalibz. quoz p̄is
mū est aqua baptismat⁹. z p baptismū aqua penitētie.
de quibz dicit Ezech. xxxvj. Effundā sup vos aquā mū-
dam z mūdabunt ab oibz inquinamētis vestris. Et de
hoc agit in tertia pte. s. de sacramētis z de diuersis sta-
tibz p̄ploz qui significant p has aquas. z figurat per
aquas. qz aque multe sunt poplī multi. Apoc. xij. Vel
in aquis grē z virtutibz pcedentibz ab ea. de qua aqua
dixit xps. Qui biberit ex aqua quā ego dabo ei fiat in
eo fons aque salictis in vitā eternā. Job. iij. Et in his
aquis nō solū tribulant. id est debilitant vitia. sz etia
p̄fringunt ex tēte. de quibz aquis. id est grā z virtutibz
in. iij. pte agit. Vñ in figurā i aquis iordanis leprosus
naaman septicus lotus fuit mūdatus. iij. Reg. v. In
sup qz p̄ctm qd̄libet excecāt mētem. fm illud Soph. j.
Ambulabūt vt cecī. qz dño peccauerūt. Et figurant se-
pte vitia p septe cecos. Supbia p cecitate fauli qui ca-
dens in terrā nihil videbat. Supbia enī p̄squebatur
xpianos. Act. ix. Auaricia p cecitate Thobie. qui exceca-
tus est a stercore hyrindinū ista tpalia bona vt stercorea
reputat apls p̄bit. iij. Lururia p cecitate samsonis q̄
p̄ter amorē ad mulierē dalila excecatus est a philisteis
Judici. xvj. Inuidia p cecitate hely qui videre nō pote-
rat lucernā dñi p̄uicqz exstinguere. j. Reg. ij. Sic inui-
dus nō pōt videre bona p̄imi. nisi exstincta vlt̄ diminu-
ta. Accidia quasi p cecitate ysaac. cui oculi caligauerūt
et videre nō poterāt p̄ senectute. Gen. xxxvj. Sic accidi-
osus vt senex z debilis. nō opat. Ira significat p cecum
qui clamabat in via. nec poterat compesci a turba. Lu.
xviij. Sic rixosus clamat nec pōt quietescere. Gula p cec-
cum natū. Job. ij. Nā istud vitiū adducim⁹ a natura
te nobiscū. Et xps cecos illuminauit. Mat. xi. Cecī vi-
dent. Et sic tu tribulasti capita draconis in aq̄s. Vñ
in figurā cecus natus ad aquas filoe fuit illuminatus.
Job. ix. Per p̄ctm etiā hō efficit siliis bestijs. fm illud
ps. Copatus est iumētis insipientibz z siliis fac⁹ est illis
Et p supbiā efficit similit̄ leoni. Unde p̄pheta. Leo rugit
quis nō timebit. Per inanē glia efficit siliis pavoni.
Per luxuriā porco. ij. Petri. ij. Quasi sus lora in voluta-
bro luti. Per auariciā serpenti qui comedit terrā. Gen.
ij. Terra comedes oibz diebz. dicitur fuit p̄mo serpenti
Per irā cani qui crudelis ē z latrat z mordet. ps. Luce

Diuisio
totius ly-
bri.

Per septe
cecos figu-
rant septe
peccata

Peccatus
cōparat
septe be-
stias.

Prologus

Peccata
mortalia
figurant
p septe de
monico

de manu canis osam meā. Dicuntur iudei canes ppter
crudelitatem erga xpm. Per accidia asino. Unde ppter
ezechielem xpiij. Quoz carnes sūt vt carnes asinorū. quod
est aial pigri et tardū. Per gulā visio. qui ppter auiditā
tem ad mel occidit. vel lupo qui estialat vorax. Marb.
vij. Tenuit ad vos in vestimentis ouiu. intrinsecus autē
id est occulte sūt lupi rapace. Sed tribulat et pfringit
deus capita draconū. id est vitioz p q effiat bō pecca
tor bestialis. qz pccōres vt bestie tradunt deuorandi in
escā pplis ethiopū. id est demonū. Sed xps in aquis d
bestijs facit nō solū hoīes sed filios angelis Lu. xij. Equā
les sūt iusti angelū dei. Et ad mortū aq piscine p angeluz
sanabat vnus infirm⁹ in eā intrās Job. v. qui infirm⁹
figurat pccōrem bestiale post pccm. Per pccm qdū
ber hoz das bō in pccate diaboli. et seruū. ij. Per. ij. A q
quis lupatus est seru⁹ eius est. Vñ et figurat p septe de
moniacos in sacra scriptura. Inuid⁹ p saulē inuidū ve
rariū a demonio. j. Reg. iij. Auar⁹ p lunaticū quē dia
bolus pīcebat in ignē et aquā. Marb. ix. quia auarus
per mare et p ignē caloz discurret ad pgregandū visqz
ad picula mortis. Luriosus p filiā chananee q male
verabatur. Marb. xv. Iuuenes enī marie verant a luru
ria. Accidiosus p hoīem mutū Lu. xij. qui etiā erat sur
dus. qz accidia facit hoīem tacere a laude dei et pfectio
peccatoz. et nō audire verba dei et corrigentū. Gulosus
per illos demoniacos qui habitabāt in monumentis.
Marb. viij. qz gula facit hoīem paupem et feridū. et se
pe dirigit ad sepulcrū p inordinationē vite. Unde eccl.
xxxvij. Propter crapulā multi obierūt. Iracund⁹ p illū
qui clamabat in tēplo. qz tu es filius dei. Lu. c. liij. Ma
talus clamatur pira deū blasphemādo. Supb⁹ p illos fi
lios septe sacerdotis sceue. qui presumētes adiuuare de
mones in noīe Jesu. quē pīcabat Paulus. Demon ex
iens intrauit in eos vt habet Act. xix. Sed vt dicit Job.
in canonica. Vñ filius dei vt dissoluat opera diaboli.
Et ideo bñ dicit. Tu tribulasti capita draconū i aqz
sapientie tue. et sacramentalis medicine. q tanqz pyriaca
extrinquit venenū draconis. et virtualis grē. q vt pyriaca
expellūt pccaria. ita virtutes et dona expellunt a mente
vitia oīa. In cui⁹ figurā pharao cū exercitu suo. signifi
cans diabolu in aquis submersus est. Exo. xij. S. vt
dicit Aug. Qui fecit te sine te nō saluabit te sine te. Et iō
principali opante cooperari debem⁹ eundo ad aquas ser
monū sacraz virtutū vt pfringant capita draconum.
Vñ dicit Esa. ly. Dēs succētes supple eternā salutē ve
nīte ad aquas et. als diceret pccōribz in fine. Ite male
dicti in ig. eter. qui par⁹ est diabolo et angel⁹. Marb.
xxv. Et ibi qz supbi fuerūt deo rebelles semp punient i
inferno. Apoc. xix. Alcedit fum⁹ tormentoz ei⁹ in secu
la seculoz. Et qz auaricia insatiabilis appetit⁹ semp eos
cruciabit ignis inextinguibilis. Esa. xxxij. Quis pote
rit ex vobis habitare cū ardoribz sempiternis. Et quia
fuerūt ferētes luxuria. ignis sulphur et spūs pcellaz ps
calicis eoz. Ps. Qui gulosi fuerūt vt diues epulo. nec
quidē vnā guttā aque hīe potuerūt. Inuidi qz nō lerā
ter voluerūt videre bona alioz. nō potuerūt vnqz vide
re summū bonū deū et serōs. Esa. xxxij. Tollat impius
ne videat gloriā dei. Iracundi. qz ex ira lingua sua blas
phemauerūt deum. linguas suas mordebūt. fm illud
Apoc. xv. Cōmāducauerūt linguas suas et blasphemā
uerūt viuētē in secula seculoz. qui habent pccatū sup
bas plagas. Accidiosi qz vermīs tarli tristitie corrodit
eos psumēs vigore grē. Ideo vt dicit Esa. vlt. Vermis
eoz. s. psciente nō moriet. remordēs q nō egerint bona
que potuerūt. et manus et pedes ligabunt vt opari non
valeant. Illi igit pccōres bestiales et imūdi vt porci. ob
fessi a demonibz p vitia. q aqz sapie sacramentalis me

dicine et grē noluerūt hic liberari et mūdari. demū in a
quis infernalibz tribulabunt et submergent. sicut in fi
gurā demōes intrātes porcos eos pccitantes in aquis
submerserūt vt habet Marb. viij. c. Insup qd dictū beata ma
est. Tu tribulasti capita draconū in aquis pccōria contrā
ni d hīgine gloriosa in qua de⁹ tribulauit vitia oīa in uit om
se pfirmādo eā pccate sanctificationis. Vñ pmitit. Tu nā pccā
pfirmasti in virtute tua mare. id est mariā. deuorātū no
men a mari ppter plenitudinē aquaz grē. Vñ in figu
ram dicit Sen. j. Pgregatioēs aquaz appellauit ma
ria. idē nomē est. sed diuerso accentu placū. Et eccl. j. d
Vīa flumina. s. grāz in mare intrāt scz mariā. et mare nō
redundat. s. p supbiā extra se exēdo vltra regulā a deo
sibi pīrā. Et dicit. dīc q in maria gracie plenitudo se
infundit. In aquis ergo gratiaz marie capita draconuz
sunt tribulata et pfracta quo ad seipam et quo ad nos
ad h nos inducēs exēplo vite sue et pccatione suozum
meritoz et pccm. Hoc autē deus pñciauerat cum dixit
serpenti antiquo draconū isti. Ipa pteret caput tuū Sen
ij. Nullā inuenim⁹ mulierē ait Sigibertus in fīone
que caput draconis. s. pccatū vitioz pccitauerat. et ex
to pfrigerit nisi mariā. Et ppter apertissimē eā saluans
do dixit ei archangelus Gabriel. Ave grā plena. Ave
cōponit ab a qd est sine. et vt qd importat punitionem
Vt vt habitātibz in terra. Apoc. viij. Scribit ve. s.
punitionis diuine visicnis ppter pccm originale. vt cru
ciationis eterni ignis propter pccatū mortale. vt tem
poralis punitionis ppter pccatū veniale. et hec sunt in
habitātibz sup terrā. id est viatoribz. Sed virgo maria
sine ve originalis nata ab omni mortali immaculata. a
veniali pseruata. Et ideo aue. id est sine ve aliquo. De
ve originali potest illud intelligi. Vt eis id est pccm
parentibus. quia recesserunt a me. s. per inobedientiam
mei pccpī. Et illud vt trāsfundit in omīs descendentes
ab eo p pccm originale exēpto xpo. Sed hīgine constat
ab originali esse mūdātū i vfo ait Sen. i. que sancta fuit
antēqz nata. De ve pccm mortalis dī ysa. i. Vt gēti peccat
trici ppo graui iniquitate semini nequā. filijs sceleratis. de
reliqz deū blasphemauerūt scēti isrl. ab alienari sunt re
trorsum. Vbi nota septe vitia capitalia q sūt septe capi
ta draconū quibz paratur ve dānationis. Prīmū est vitū
umgule et huic dedita gens dicit⁹ gens peccatrix qd im
porat habitū pmanētem Nullū enī vitū ita pmanet et septe mo
habituariū ē i nobis vt gula et q citius exerceat. nā puer talia
tor⁹ est dedit⁹ gule. et si ab alijs abstineat. Et qd est ille
ait aug. in li. pscf. q vltra metas necessitatis nō rapiatur
alqn. s. comedēdo et bibēdo vel plus debito vel ardēto
ri auiditate. Et cū mortali eo offendit q b nō est sem
per tūc ve eterne cruciationis sequit nō punietis. Esa. v
Vt qui p surgitis mane ad ebrietatē secrandā et. Sed
maria ab h vitio libera fuit. Vñ amb. in li. de virginibz
de ea ait. Quis explicare valeat ciboz ei⁹ parcimoniaz
officioz reddūdantiā. et cū reficiēdi necessitas erat cibus
et obui⁹ erat qui mortē arceret nō qui delicias ministra
ret. Scdm caput draconis est accidia. et h est pplus
grauis iniquitate. qz accidia fm damascē. aggrauat an
mū vt nil boni agere libeat. Sed vt dissolutis corde di
cit Eccl. ij. Maria autē fuit sine h ve accidia. Vñ audī
to q cognata elyabeth erat grāuida ab hīe in montana
cū festinatōe ad eā vt sibi fuiret Lu. j. Tertiū caput
draconis est luxuria. et h est semē nequā. qz nequiter es
fundit semen. Sed vt dicit Naum. iij. Vt ciuitas san
guinū. id est aīa dedita luxurijs. vniuersa mēdacij dila
tione plena. Maria autē hgo ante pū i pū. et post pū.
ipsa est porta in domo dñi p quā dñs exiit solus sem
per clausa. vt vidit in visioe. Ezechiel ppheta ezech. xliij. c.
Quartū caput est auaricia. et isti vitio dediti sūt filij

Prologus

seclerati. **Eccl. x.** Avaro nil est sedest. **Dic** enī animā suā
am venale habet. sed ve his qui pgregat auariciam. **zē.**
Abbacuc. ij. Maria pō ita liberalis fuit vt auz sibi p
sentatū a magis cito paupibz distribueret ita vt agnū i
die purificationis offerre nō posset. sed vt paupcula par
turiqz aut duos pullos colūbaz. **Lu. ij.** Quintū ca
put est supbia cū inani glia. z hi sūt qui dereliquit deū
per nullū enī vitū ita recedit a deo z bellat p deū sicut
per supbiā. Sed ve corone supbie dicit **Esa. xxiij.** Nā
detracta est ad inferos supbia tua. **Esa. xxiij.** Singlari
ter autē maria de humilitate cōmendat. **Mero.** Prima
marie pūs fundamentū oīm pūitū humilitas. Et ipa
ait. Quia respexit humilitatē ancille sine. **Lu. j.** Sextū
caput est ira p quā hoies pessimi blasphemauerūt san
ctū isrl. Sed ve eis qui piderūt sustinentiā **Eccl. ij.** id
est patientiā. s. victi ab ira. Virgo singlaris inter oīes
mūis nos culpis solutos mites fac z castos. canit eccle
sia de gloriosa virgine maria. Reuolue scripturā. nūqz
inuenies aliqd dūz vel asper ex ore pginis pcessisse. vt
in ope. sed tota pulchra z suauis vt dicit **Esa. iij.** Se
primū caput est inuidia. z hi alienati sūt retrosum a
deo qui oīa bona sua cōicat. Inuidia autē displicet q ali
quis habeat bona. z sic alien⁹ est a pditionibz dei. Sed
vt dicit in epla **Iude. j.** Ue his qui abiecti in viā Layn
et chore zē. hi puidia moti. prim⁹ occidit abel. alius se
cit pūrationē ptra aaron z male perierūt. **Qz** arden
ter virgo maria cōmunicat pcurat hoibus bona. Om
nibus ait. Bern. sinū misericordie sue aperit. z de plen
tudine eius accipiūt. eger curationē. tristis cōsolationē
captiuus redemptionē. peccator veniā. iustus gratiam
angeli gloriā. dei filius carnis subiam. Bene ergo dicitū
fuit ei **Luc.** idest sine ve alicui⁹ capitalis vitij. Et sic in
aquis sue grē peribulasti tu deus capira draconū. idest
vitia. Tertiū vt pene. s. spalis incurrit p pccm veniale.
Deus enī vt ait **Brego.** delictū hoīs sine vltione nō pa
titur aut enī homo punit p seipm. s. p sufficientem pū
tionem. aut deus cū homie. s. pccatū. **Deus**
cū homine punit qn p penas in presenti. vel in purga
torio patienter toleratas purgat. s. venialia. De quo ve
potest intelligi illud **Mich. ij.** Ue qui cogitatis inutile
quod de se videt veniale. Sed virgo maria sola ab hu
iusmodi ve fuit imūis. Unde **Augu.** Si oīes sancti
et sancte tū hic viuerent interrogati fuissent si peccatū
haberent omnes vna voce rēderent. Si dixerim⁹ quia
peccatū nō habemus ipsi nos seducimus. excēpta san
cta virgine maria. Et sic caput draconis. idest primos
mōtus peccatorum. contriuit z confregit in aquis gra
tie sue.

Explicit prologus.

Incipit Tabula generalis

Secundae partis summe Antonii que habet titulos duodecim quorum quilibet habet capitula multa. que capitula habet plures. §.

Titulus. I. de auaricia.

Capitulum. i. sub forma sermonis tractans de detestatioe ipsius auaricie. de eiusdem auaricie quidditate. de sui criminis pondere. et de eius effectualitate sub septem filiabus.

Capitulum. ii. sub forma sermonis de auaricie insatiabili cupiditate. de culpabili cecitate. et de miserabili felicitate.

Capitulum. iii. de sex prauitatibus ipsius auaricie. videlicet angustia cordis obprobrio vite. illa quatioe diaboli. certitudine damnationis. malo impotentie. et horribilitate mortis.

Capitulum. iiii. de simonie triplici processu. videlicet de materia induciua. de pena persecutioe et de sententia expulsiua.

Capitulum. v. de speciebus symonie. que admodum committitur circa beneficia preterita aut persequenda. ecclesiastica officia ministranda. et religionis ingressu et essentialia preterita. et hec diffuse multum cum eius pena deducta.

Capitulum. vi. de usura sub forma sermonis declarat ipsius pernuatione periculosissima extensione copiosissima et palliatione fraudulentissima.

Capitulum. vii. agit de multiplici modo usurarum que admodum committitur in mutuis expensis. in pignorum depositis in societatibus et sociis aliamque atque in cambiis diffuse multum eo quod exigit delictum intricatum.

Capitulum. viii. de prauitatibus usurariis. puta venditioe atque emptione ad terminum.

Capitulum. ix. de participatione et cooperatioe usure nomine tutorum notarioz platorum presentium atque famulorum.

Capitulum. x. de manifestis usurariis si recipi possint ad ecclesiasticam sepulturam.

Capitulum. xi. de materia mortis in florencia. de preteritis venientibus super vitalicijis aut censibus perperis quod censendum.

Capitulum. xii. de rapina phibet presentia circa opulentiam temporalem. excludit violentiam et subiam temporalem. et abijcit concupiscentiam quantum ad inherenciam finale.

Capitulum. xiii. de tallijs et presentibus et exactioibus indebitis. pedaggijs et gabellis a principibus. communitatibus aut officialibus eorum impositis et exactis.

Capitulum. xiiii. de furro et alienorum usurpatione atque usurpationum participatione.

Capitulum. xv. de speciebus furris. de iure quod sibi retinent. de como dato de deposito de locatioe et productione de prescriptione.

Capitulum. xvi. de negociatione mundiali seculare. ideo cauenda. scilicet de negociatione spirituali honesta licite exercenda et de negociatione temporalis modesta permittenda.

Capitulum. xvii. de fraudibus varijs negociatorum videlicet astutia in modis ad decipiendum. de fraudulentia in excogitatione creando et de malicia in decipiendos linendo.

Capitulum. xviii. de multiplici falsificatione mensurarum ponderum monerarum scripturarum bullarum instrumentorum. et scribis filiorum.

Capitulum. xix. de iniusticia que fit in iudicijs tam que ad iudicem que ad actorem que ad reum. que ad testem aduocatum et procuratorem.

Capitulum. xx. de acceptioe personarum in officijs et beneficijs preteritis. in iudicijs exercendis et in honoribus exhibendis.

Capitulum. xxi. de sacrilegis detinentibus legata ecclesijs Absolutioe sacrorum violatioe sacrorum locorum. et usurpatione honorum ecclesiasticorum.

Capitulum. xxii. de perditione criminali exorta ex perditione famularum et offensione personalium.

Capitulum. xxiii. de turpi lucro ex artificio phibito atque de vario ludo pueniente ex magna deuotione. humana recreatione aut ex diabolica suggestione.

Capitulum. xxiiii. de obduratioe atque inhumanitate eradicanda per rationabilem elemosine erogationem. crudelitatem eliminanda propter horribilem sine euasione. et de iniquitate effuganda propter pietatis vite fructificationem.

Capitulum. xxv. de inderudie mentis et sollicitudine nimia. ne videlicet sine ponamus in hec temporalia. sed sollicitudinem nostram periciamus in deum. quoniam ipsi est cura de nobis.

Titulus. 2. de restitutionibus

Capitulum. i. de restitutione in genere sub centum articulis viginti manu repitantes tot modos restitutionis.

Capitulum. ii. quod et quantum sit restituendum. de quadruplici eiusdem illaro. tunc que ad animam auferendo cum fructibus istas tunc que ad corpus inferendo lesiones corporales. tunc que ad honorem et famam per vituperationes phiales. tunc denique que ad substantiam per acceptioes criminales.

Capitulum. iii. ubi sit restituendum et quibus expensis a nobis remotis presentandis.

Capitulum. iiii. per que fieri debeat restitutio in differentia tutorum et pupillorum imo per que certorum et incertorum.

Capitulum. v. cui sit restitutio facienda iuxta triplicem diuinitatem illicite acqstorum sub exemplis furto ludo et meretricio.

Capitulum. vi. cur fidei sit restitutio sub de terminatioe si remissio aut compositio aut transactio tollat obligationem materia multum subtiliter decisa.

Capitulum. vii. de modo et ordine restituendi. Terra prout integrali sit restituenda ratione successiois obligationis et sititidinis et prout debita que legata imo ceteris paribus qui prior est tempore potior est iure. Preterea etiam versus que censet hypothecam habere. Annetit notabilis casus de precepto extra. maius trimonium quod fieri debet restitutio.

Capitulum. viii. quomodo facienda sit restitutio. Etro ceteris paribus que pulchrum est in mora et non relinquendum hereditibus in testamento.

Titulus. 3. de superbia

Capitulum. i. de superbia primorum pentium et eius punitione. Et quod de maximis delictis. currit in codice principale remedium.

Capitulum. ii. de quatuor speciebus superbie. Vetus enim perit nauigatio in hoc seculi pelago.

Capitulum. iii. de gradibus superbie.

Capitulum. iiii. de quadruplici superbia et quadruplici genere hominum platorum religiosorum clericorum et laicorum.

Capitulum. v. de ambitioe appetitibus vel perurantibus dignitatibus. officiis. beneficiis. curata aut insignia doctoralia.

Capitulum. vi. de presumpcioe per est tria pusillanimitati. opposita vitia peruti magnanimitatis exurgens de propria uisicia. aut de sua scientia siue de iniusta potestate.

Capitulum. vii. de curiositate in spectaculis ob vanum aspectum et de studio secularium litterarum.

Capitulum. viii. de temerario iudicio que de insufficienter que dei que primi siue que sua sunt cognoscens iudicare presumit.

Capitulum. ix. de ingratitudine oblatum diuinum. collarum sacramentalium sublatum infernalium. donatorum naturalium allatorum temporalium. et reseruatorum naturalium.

Capitulum. x. de reprobatione que de reprobatione deum de sua potestate sapia atque bonitate. spermes humana subsidia. exhibens phibita iudicia. scilicet igni. aut de sera penia.

Capitulum. xi. de salmate. ubi tractat de duobus generibus se per summo pontifice quod agendum sit per serenitate placide.

Titulus. 4. de inani gloria

Capitulum. i. de inani gloria primogenita superbie filia.

Capitulum. ii. de inobedientia prima inanis glorie filia quantum ad punitionem sue rebelliois expulsiorem inobedientiois. et

Generalis

plurificationem transgressionis.

Caplm. iij. de retentione decimarum si aliqua sit excusatio non tribuentium spirituali. temporalis. et substantialis.

Caplm. iij. de secunda filia videlicet inanis glorie factaria triplici. per yroniam. per vanitatem et propter falsitatem.

Caplm. v. de tertia inanis glorie filia. scilicet presumptione nominum. quantum ad ornamentum quod inducunt mulieres excessiue.

Caplm. vj. de quarta inanis glorie filia. scilicet pertinacia sui sensus.

Caplm. vij. de quinta inanis glorie filia. scilicet hypocriti ecclesie multum nociva. in tertia bestia Daniel figurata. videlicet pardo.

Caplm. vij. de sexta inanis glorie filia. videlicet discordia partialitatum quod efficit gebellum.

Caplm. ix. de septima inanis glorie filia. videlicet pretensione emulationis effusa ab inferioribus contra superiores dispositiones presumptas a scholaribus contra doctores. et linguarum interitus a disceptantibus contra prudentes et rectores.

Titulus. 5. de luxuria

Caplm. j. de septem occasionibus de septem gradibus et de totidem nocumentis.

Caplm. ij. de fornicatione simplici et eius enormitate.

Caplm. iij. de adulterio et eius criminositate.

Caplm. iij. de quadruplici vicio contra naturam et eius inhumanitatem.

Caplm. v. de incestu et eius irrationabilitate.

Caplm. vj. de stupro et eius satisfactione in foro conscientie et prophano.

Caplm. vij. de rapto et eius pena legali.

Caplm. vij. de sacrilegio exsecratio quantum ad personas deo dicatas. vilipendentes traditum sibi honorem dei sive spiritualitatis. dominice potestatis et angelice ministerialitatis.

Caplm. ix. de filiabus luxurie. Et primo de cecitate mentis supernaturalia non intuenso. necessaria nesciendo. et salutaria non eligendo.

Caplm. x. de peripatatione et eius temeritate in sententiis periculis. in dubiis decidendis. et in secretis edicendis.

Caplm. xj. de inconsideratione propter defectionem diuine operationis et aliene conuersationis.

Caplm. xij. de inconstancia pueniente ex inordinata affectione. horrore tribulationis. et subtractione delectationis.

Caplm. xij. de amore sui propter quem deo inimicant. proprio iniuriant. et in vitiis multiplicant.

Caplm. xij. de amore presentis seculi. non aduertentes de fecibilitate mundanitalitatis. vilitate entitatis. nec vilitatem probitatis.

Caplm. xv. de stulticia non illa spirituali et gratiofa. sed specialiter ac criminosa et generali atque obprobriosa.

Titulus. 6. de gula

Caplm. j. de gule speciebus. pena et remediis.

Caplm. ij. de omissione ieiunij contra legem. diuinalem et humanalem propter redemptionem aut legitimam excusationem. adiuncta ieiunij violatione.

Caplm. iij. de ebrietate non vino diuinale sed materiali aut criminali.

Caplm. iij. de quinque filiabus gule. hebetudine qua inficitur intellectus. inepta leticia qua dissoluit affectum multiloquio quo destruit affectum. scurrilitate qua incompone gestus et similitudine qua corrumpitur corpus.

Caplm. v. de pollutione et causis eius corporalibus vel interioribus animis. aut extrinsecis spiritualibus.

Caplm. vj. de choreaz. interio cruatu apprehenso tripudiarum. et expresso reatu.

Caplm. vij. de derisionis generalitate. illusionem recipientis dignitate et illusionis varietate.

Caplm. vij. de pedalgicis proprietate varietate et noxietate.

Caplm. vij. de pedalgicis proprietate varietate et noxietate.

Titulus. 7. de ira

Caplm. j. de diuersis ire modis nocumentis atque remediis.

Caplm. ij. de indignatione et variis murmuracionibus que fiunt contra deum et platum proprium.

Caplm. iij. de damore non intente deuotionis. sed indefecte se offensionis et profuse perturbacionis. excitatis scandalizationem. et puocant celestem punitionem.

Caplm. iij. de multiplici scandalo. actiuo aut passiuo reali dato aut accidentaliter occasionato.

Caplm. v. de blasphemia. inquam est maledictio viciofa. siue affectio prauicosa. imo persecutio angustiosa.

Caplm. vj. de contumelia illata et eius pena inde causata atque congrua seruata.

Caplm. vij. de rixa siue bello interno et angustioso. particulari et riposo. populari et piculoso.

Caplm. vij. de homicidio vicioso et eius pena.

Titulus. 8. de inuidia.

Caplm. j. de inuidie origine. nocumentis et remediis eius.

Caplm. ij. de afflictione in prosperis. primi. occasio augendi cupiditatis. et defectu omnis bone conditionis et fructus.

Caplm. iij. de odio multiplici cum variis nocumentis et modis eius et penis suis.

Caplm. iij. de detractioe et grauitate. imo de eius pena.

Caplm. v. de susurratioe excludens benivolentiam diuinalem. tollens amicitiam humanalem. et includens nequitiam mortalem.

Caplm. vj. de exultatione in aduersis. propinqua. amica crudelitatis que cuiari debet ne circa subditos exerceatur. circa propinquos non habeatur. et circa afflictos non exhibetur.

Caplm. vij. de blasphemia puri ortu. habet ex odio dei agens aliquam contra dei prouidentiam. aliquam contra dei potentiam. et aliquam contra dei iusticiam.

Caplm. vij. de blasphemia et sex speciebus eius. peccatis in spiritu sanctum. attendendo eiusdem nimiam grauitatem. maliciam perperitatem et venie remissibilitatem.

Caplm. ix. de duricia siue obstinatione.

Titulus. 9. de accidia.

Caplm. j. de quidditate accidie et filiabus eius.

Caplm. ij. de accidie remedio et remediis eius.

Caplm. iij. de negligentia in genere quantum ad proprietas tem significati veritatem principij. et grauitatem peccati.

Caplm. iij. de negligentia boni operandi quo ad omissionem boni preteriti. debiti modi. et presentis boni.

Caplm. v. de negligentia platorum quatinus ignorantia ab alio remoueant. obedientiam deo exhibeant. et negligentiam in officio excludant.

Caplm. vj. de omissione faterne correctionis quemadmodum contingit fieri defectuosa atque culpabilis. ex correctionis irrationali omissione. ex corrigentis criminali dispositione. siue ex indebiti modi processione.

Caplm. vij. de negligentia circa obsequationem festorum. et quemadmodum festa celebrari debeant. cauendo a defectibus criminalibus. inherendo actibus spiritualibus. et abstinendo ab operibus manualibus.

Caplm. vij. de negligentia sumptuosorum sacramentorum fructu ecclesie. et precipue de annuali processione ipsam pretermittendo. indebitum pagando. et penam iniunctam non implendo.

Caplm. ix. de negligentia circa sacramentum eucharistie obmissione

Tabula generalis

redo indebite ei⁹ sumptionē. accedēdo in vigne ad com-
munionē z exhibēdo se tepide post acceptiōē.

Caplm. x. d. omisiōe circa diuina. viz melle auditiōē.
Caplm. xj. de negligētia p^{re}dicatiōē nō intēdendo p^{re}-
dicatiōē nō attēdendo. nec fm eā faciēdo.

Caplm. xij. de negligētia horaz canonicaz in insufficiē-
tia debita. in interiōe recta z in causa motiua.

Caplm. xij. de p^{re}gricia videlz tarditate p^{re}ceptiōis. p^{re}-
fessionis z bone operatiōis.

Caplm. xij. de ociositate tanq^{am} vitiū insinuandū In-
ferni supplicii ei referandū. z malū plurimū inde gene-
randum.

Caplm. xv. de desperatiōe q^{ue}rit ad gl^{ori}am adipiscendam
venia p^{re}sequendā z miseria euadenda.

Caplm. xv. de pusillanimitate. trepiditate opa spiritus
alia nō posse p^{er}ficere. bona t^{em}poralia posse amittere z corpo-
ra moralia deficere.

Titulus. Io. d. mēdacio et periurio.

Caplm. i. de m^{ul}tiplici mēdacio z punitiōe eius.

Caplm. ij. de adulariōe q^{ue}rit ad p^{re}dicatiōē malicie adula-
toris infectionē p^{re}scientie blanditiōis. z exclusiōē com-
placētie laudatoris.

Caplm. iij. de iuramēto inq^{ue}rit sit actus licitus religiōis
modus cōgruus locutiōis et effectus necessarius eius-
dem actionis.

Caplm. iij. de iuramēto p^{er} mēbra dei. vel p^{er} creaturas.
vel per falsos deos.

Caplm. v. de deformis iuramentoz quēadmodū impe-
rator pape z epi qui sunt exempti. aut curati epis suis.
vasalli dñis facere habent.

Caplm. vj. de iuramēto p^{re}missorio. decē casus dubij si
idē obseruandū sit aut licite transgredi. imo si cōmutari
aut iⁿ toto irritari. aut de arbit^{rio} reduci possit.

Caplm. vij. de p^{er}iurio sumope vitādo q^{ue} ex eo de^{us} inho-
norat. q^{ue} oī lege vetatur. q^{ue} ipso p^{ri}mus dānificat. z q^{ue}
pena multiplici castigat.

Caplm. viij. de adiuratione si licita sit etiam in leuibus
causis.

Titulus. ij. de voto et vo- ti transgressiōe.

Caplm. i. de voto inq^{ue}ritur eo exhortamur ad meliorū
promissiōē. necessitatur ad p^{re}missoz solutiōē. Et res
gulamur circa votoz intentionē.

Caplm. ij. de materia voti z ipsius diuisiōe. trasgressiō-
ne. vtilitate. obligatiōe. redemptiōe. cōmutatiōe. et di-
spensatiōe.

Titul^{us}. ij. de infidelitate.

Caplm. i. de supstitiōibz idolatria m^{ul}tis generibz diu^{er}s^{is}
nacionum. nigromātia. astronomia siue mathematica.
augurijs. sortibz. obseruatijs. incantatiōibz. adiurationibz
bus z tempoz qualitatibz.

Caplm. ij. de triplici infidelitate in genere. si ad fidē sine
cogendi. si eoz pueri inuitis parētibz sint baptizadi. si
cū ipis sit disputandū. aut cū illis p^{er}uersandū.

Caplm. iij. de infidelitate iudeoz z ritibz. p^{re}icipatiōibz
exactiōibz. z seruētibz eoz.

Caplm. iij. de heresi z penis hereticoz.

Caplm. v. de quadā remissione z materia heresis q^{ue} be-
retici dicant.

Caplm. vj. de apostasia multiplici.

Caplm. vij. de infidelitatis vigorosa defensione. odiosa
p^{er}gratione. z perniciofa locutione.

Caplm. viij. de supstitiōnū grauitate. multiformitate z
inutilitate.

Caplm. ix. de fortuna quantū insania falsa. etiā defectu
sue imp^{er}missibilitatis. equitatis. veritatis. stabilitatis.
fidelitatis z p^{er}fectibilitatis.

Caplm. x. de p^{re}stellatiōibz videlz stella que dicat^{ur} comes
res stellis erraticis siue planetis. z stella mirifica que est
singularis.

Caplm. xj. de fato si quid sit z de eius effectū.

Finis tabula generalis
huius secunde partis.

La. i. Per modū predicationis

Accipit scda pars summe beati Antonini archiepi

Florentini ordinis predicatorum in qua agitur. Et primo de auaricia et est Titulus primus de auaricia diuisus per plura capitula. Capitulum .j. per modum predicationis.

Ubi hominum vis quo graui

corde. ut quid diligitis vanitatem et queritis mendacium. ps. iij. Greg. xiiij. moralium. c. 25. p. sup verbo plūbi lamina. dicit q. auaros q. auaricie pondus grauat. ps. inuehit et replet dices h. filij hominum. non filij dei id est decem q. ex deo nati sunt. scz

per grām cōtemnētibz terrena loquit ps. h. filij hominum id est terrores. hō enī ab humo deriuat qui filij sunt nō solū generatione sed imitatione hi sunt graui corde. Inter oia elementa terra est graui. et inter terrena metalla que pūctat ad diuitias auz. et argētū sūt gūiora. Grauiū aut locus pūctat ad quē inclinānt grauiā est centrum vbi est infernus. Inter vicia illud qd dēpmit cor ad terrenas diuitias est auaricia cui locus est infernus scz eterne dānationis. Unde serpenti antiquo dictū fuit. Terrā comedes cunctis diebz vite tue. Gen. iij. id est ad te pūnebunt quos decipis terrena cupiditate. ergo ex quo damnatio incurrit. filij hominum vis quo pmanetis in hoc vicio. ut diligatis vanitatem. id est ista tēpalia que vana sunt. id est cito trāstoria. An in inferno dicūt diuites. Quid nobis pūctat supbia. aut quid pūctat nobis iactantia diuitiaz. Ecce oia trāstierūt vclut ymbia. Sapient. v. Vana sunt qz faciūt hoīes vanos cū p hoc frustrent sine suo. i. eterna vita. Et hoc est accipe in vanis oīam suā fm psal. id est nō opari eā tū vnde saluentur sicut medicina dicit vana q nō iducit sanitatē ad quā ordinat. Et queritis mendacium. id est ipa terrena q sunt mendaciofa. qz pūctat quietē et dant inquietudinē. pūctat mittunt sufficientiā et dant miseriā. filij hominum. vbi sciendū q cū auaricia sic inordinat amor habendi. hec imoderatā pōt esse triplex. fm. b. Thom. se. se. q. cxiij. ar. iij. Primo in affectiōe. scdo in retentiōe. tertio in effectiōe. Et fm hec tria erūt tres sermōes de auaricia in genere. Et quantū ad primū. i. de nimia affectiōe ad res tēpales h rephendit in dicto versu. filij hominum. vbi tria notari possunt de auaricia. Et pmo eius mali quidditas. ibi. ut qd diligitis vanitatem et queritis mendacium. Scdo ei pūctat ponderositas est. ibi. filij hominum. Tertio ei affectualitas. ibi. et queritis mendacium.

Quantū ad primū .s. i.

Sciendū q auaricia vel cupiditas sumitur tripliciter. Uno mō put est nō pūctat sed pena vel radix peccati. et scdm hāc acceptiōē auaricia nō est aliud q quedā inclinatio nature corrupte ad bona corruptibilia et tēpalia inordinate appetēdo. Unde apls. j. ad Thimo. vj. Radix oīm maloz est cupiditas. id est auaricia. eo videlz q ex auaricia frequēt alia pūctat oriānt ad similitudinē radicis qz sicut radix tori arbori alimentū pūctat. sic homo per diuitias acquirit facultatē ad qd cūqz pūctat desiderandū et ppetrandū. Et ut dicit Leo papa. Clericū vel

virū catholicū et pūctat sacerdotē domini sicut nullo errore implicari. ita nulla cupiditate violari oportet. dist. xlvij. c. clericū vel virū. Implicari. detineri et impediri a spiritualibz. Scdo modo sumit auaricia seu cupiditas prout est generale peccatū seu genus ad oīe peccatum. et sic diffinit a Grego. in quadā omel. q. auaricia est appetitus inordinat nō solū pecunie sed scientie et altitudinis. et cuiuscūqz boni temporalis. ut cum supra modū ambis potestas. Et de hac videt loqui Augu. cū dicit. quia radix oīm maloz est cupiditas. et radix oīm nūm bonoz est caritas. Et nisi fuerit vna penitē euulsā nō potest alia plārari. de pe. dist. ij. quia radix qdlibet peccatū mortale est pūctat charitatē fm. b. Thom. et qdlibet peccatū pūctat isto modo ad cupiditatē. Et si obijciat q ex hoc sequi videtur q auaricia et supbia sint idem. Nam supbia dicit inordinat appetitus scientie altitudinis et honoris quod comprehendit in diffinitione auaricie ut dictum est. Respondet q hoc nō sequit. sed sūt vtiqz diuersa peccata supbia et auaricia etiā generaliter sumpta. Nam supbia est inordinatus appetitus circa scientiam potentiā pecunie et alia quo ad excellentiā quā quis consequit ex illis. Sed auaricia est inordinat appetitus circa predicta quo ad sufficientiā que intendit in illis in acquirendo vel retinendo ipa temporalia. Dist. ferunt etiā in hoc quia supbia respicit peccatū ex parte auersionis a deo cuius pūctat superbia recusat subijci. Auaricia vero respicit peccatum ex parte conuersiōis ad bonū cōmutabile q peccata scilicet inordinate diligit. Tertio modo sumit auaricia prout est speciale peccatū distinctū a ceteris. Et sic diffinit auaricia q est inordinatus amor vel appetitus pecunie. An. i. dist. lib. j. ethymo. dicit q auarus dicitur quasi cras audis. De his. b. Thom. se. se. q. cxiij. arti. ij. et in questionibz de malo. et Alexander in scda parte summe. q. xlvj. Et de hac auaricia que est speciale peccatū dicit Ambrosi. Sicut hi qui per infantiā mente trāstati sunt. nō iam rem ipsam sed passionis sue fantasiā vident. ita etiam mens auari semel vinculis cupiditatis asstricta semper aurum videt. semper argentū videt. semper redditū cōputat. gratius aurum qz solem intuetur. Ipsa eius ora iō et dēpctio a domino petit aurū. nec finis nec satietas aderit cupiditati. dist. xlvij. sicut b. Et hoc est quod dicit Salomon ecclesiastes. v. Auarus nō implebit pecuniam. et qui amat diuitias non capiet fructum ex his.

Ubi sciendū q aliud est diuitias amare et nō habere aliud habere et non amare. aliud nec habere nec amare aliud habere et amare. Amare et non habere est vanum et infructuosum. Nam neqz habet cōmoditatē ex usu earum cum eas non possideat nec fructus ex patientia in defectu earum. ex quo amat et cupit habere per omnē modū quē possit. licitū et illicitū. imparienter et inuolūtarie sustinens pauperatē. Unde apls. j. Thimo. vj. Qui volunt diuites fieri incidunt in temptationē et in laqueum magnū diaboli. et in desideria multa inuilia que vergunt hominem in interitum. Nam propter hoc aliquando desiderant furari. fenerari. decipere. et alia mala facere ut habeant diuitias quas inordinate amant. Secundum scilicet habere diuitias et non amare est laboriosum. Unde dicitur Eccl. xxxj. Beatus vir. salu et diues qui inuentus est sine macula. scilicet inordinatū amoris et q post auz nō abijt scilicet mente et corpore ut auari qui vbiqz terrarum sequuntur aurum etiam sub terra. Sed quis est hic et laudabimus eum quasi dicit paucissimi. Talis fuit abraā. de quo scribitur Genes. decimotertio. q erat diues in possessione auri et argenti. Sic et Job ut patet primo capitulo.

Differt
amare et
habere di
uitias.

Auaricia
distat in
tribus

Auaricia
est triplex

Titulus Primus

q̄ nō habuerit inordinatū amorem. patuit ex amissioe
ipaz rez in qua p̄urbat⁹ non fuit. Tertū. s. nec habere
nec amare. h̄ est p̄fectū. An̄ puer. xxx. d̄. Duo rogauit te
ne deneges mihi anteq̄ moriar. Diuitias ⁊ paup̄rates
ne dederis mihi. s. tātū tribue victui meo necessaria. Di
uitie enī fr̄q̄nter p̄uertūt possessores suos. Juxta illud
Deuter. xxxij. In crassat⁹ est dilect⁹ ⁊ recalcitrauit. Sen.
Nō est paup̄ cui q̄ntumcūq̄ paz est. satis est. ⁊ subdit.
Sup̄flue h̄re cupiditat⁹ est. necr̄ia infirmitat⁹ est. oīa re
linq̄re p̄fectiois est. sic fecerūt apli. An̄ petrus in p̄sona
oīm dicebat. Ecce nos reliquim⁹ oīa ⁊ secuti sum⁹ te ⁊ c.
Math. xij. Et hiero. Socrates ille theban⁹ cū ad p̄bi
losophandū p̄geret magnū auri p̄odus abiecit. nec exi
mauit se diuitias s̄l ⁊ p̄utes posse possidere ⁊ c. xij. q.
ij. ḡlia. Quatū. s. h̄re ⁊ amare. Si amant⁹ plus q̄ de
vlt p̄tra deū. ita. s. vt habēs eas parat⁹ sit facere p̄tra dei
mādata ne amittat. vel nō subuenire in magnis necessi
tātib⁹ sibi notis. p̄iculosum est ⁊ p̄niciosum An̄ p̄s. Di
uitie si affluat nolite cor apponere. s. inordinate amādo.

Auaricia
quare est
p̄ctm.

Rō autē quare avaricia est p̄ctm est ista fm. be. Tho.
se. se. q. cxvij. arti. ij. Rōz q̄ ordinant ad aliquē finē. bo
num eoz p̄sistit i p̄poriōe seu debita cōmēsuratiōe ad
illū finē bonū. idest q̄ sint in tali mensura seu quātitate
q̄ p̄ingāt ad finē. Sic medicina q̄ ordinat⁹ ad finē sa
nitatis corp̄is. tūc est bona q̄n sumit in tali mensura et
qualitate q̄ inducat sanitatē. malū autē eoz q̄ ordinant⁹
ad finē p̄sistit in excessu vlt defectu ad debitu finē. Sic
medicina purgatiua. tūc est mala q̄n nō euacuat suffi
ciēter malos hūiores. vlt q̄n nimis euacuat ita q̄ etiā bo
nos aufert t̄palia aut bona sūt ordiata a deo ad susten
tationē boīm. Querere igit ea ⁊ tenere vlt desiderare nō
solū ad sustentationē sui ⁊ suoz. s. ad sup̄fluitatē ⁊ vani
tatē vitiosum est ⁊ malū. q̄ excessus sit a debita eozum
mēsurā. S; q̄ etiā nō licet vti indebitis mēdijs vt ad
debitū finē pueniat. fm. b. Tho. q̄ fm aposto. ad Ro.
iij. Non sunt facienda mala vt veniāt bona. hinc est q̄
nō licet querere vel desiderare t̄palia etiā p̄ter sui susten
tationem per indebitos modos. vt per furtum. ysuram
fraudentiam ⁊ huiusmodi.

Quantū ad secūdū .§. ii.

Auaricia
quat bo
mum

principale sciendū q̄ vitū avaricie p̄apue aggrat bo
minē. ⁊ vt graue inclināt ad centrū. ita avaricia p̄ctet⁹
ad centrū inferni deijcāt. Aditer enī auari sunt obligati
restitutionib⁹ ⁊ dediti iniustis lucris. ⁊ cū saluari nō pos
sint ⁊ centrū inferni deserere nisi alleuiarēt⁹ p̄ restituti
onem ⁊ dimissionē illicitoz lucroz pot⁹ cū p̄dere pec
catoz volūt ad inferna descēdere q̄ p̄sucta mala relin
quere. q̄nimo fm Hiero. Cetera vitia hoīe inueterascen
te senescūt. sola avaricia iuuenescit. Et rō natural⁹ est fm
Tho. vbi. s. q̄ senes p̄pter defectū naturalē auidi⁹ exte
riorz rez requirūt subsidia sic oīs indigēs q̄rit sue indigē
tiē sup̄plemētū nec tñ excusat a p̄cto si p̄ rōnē appes
tat. ⁊ p̄cipue cū ipsa natura doceat q̄ oīe q̄d antiqua
tur ⁊ senescit. Prope interitū est fm apo. ad Heb. Et cū
interierit. nō sumet oīa. fm p̄s. idest aliq̄d suoz bonoz.
Iō defacili ⁊ p̄tenere oīa. cogitādo in breui esse mori
tuz. igit filij hoīm vsq̄ q̄ graui corde. i. avaricia q̄ vos
grauat p̄manet. Facili⁹ est camelū p̄foramē acus trās
ire q̄ diuitē intrare in regnū celoz ait x̄ps Math. xij.
Vbi hiero. Recte diuites camelis cōpanf. q̄ sic cameli
cū depoluerūt gibbū ⁊ graue sarcinā ponderē p̄ crunam
acus. i. p̄ angustā ⁊ artā viā intrare ⁊ trāsire possūt. ita
sup̄b⁹ ⁊ diues si dimittūt gibbū. i. amorē inordinatum
diuitiaz ⁊ sarcinaz p̄ctoꝝ defacili intrabūt p̄ artā viā
i regnū celoz. Dec hiero. Scdm̄ m̄gim̄ historiāz acus
erat q̄daz porci ciuitat⁹ Hierosolyme valde arta. p̄ quā

Acus

nō poterāt intrare cameli nisi d̄posita sarcina. Ostēdūt
autē h̄ p̄ctm̄ esse graue. q̄ est p̄tra deū. 1. p̄ximū. ⁊ p̄tra
seipm̄ fm Tho. se. se. q. cxvij. arti. ij. Peccat avar⁹ con
tra deū inq̄ntū p̄pter bonū t̄pale diuitiaz. p̄tenit bonū
eternū. An̄ ⁊ avaricia dicit⁹ ad Ep̄be. v. ydoloꝝ fuiturē.
q̄ affectū quē fidel⁹ exhibet deo ⁊ sollicitudinē avarus
exhibet pecunie. Et sic ydolatra subijcit se creature exte
riori. ita avar⁹ h̄ nō codē mō q̄ ydolatra subijcit se crea
ture quo ad cultū vt exhibeat ei cultū diuinū. s. avar⁹
subijcit se pecunie inordinate p̄cupiscēdo eā q̄ ad vsum
Et iō et si graue p̄ctm̄. nō tñ q̄ntū ydolatria. Itē fm
Aris. avaricia assimilāt ydolatrie. q̄ sic ydolatre vene
rant reliq̄as ⁊ ydola nec p̄ reuerētia audēt ea tāgere. ita
multi venerant pecunias ⁊ eas vti nesciūt sed vt sacra
deponūt. ⁊ filijs ⁊ nepotib⁹ intactas cōseruat. Item
fm Ambro. comparat avariciā ydolatrie q̄ sicut ydola
tra nūc aufert gl̄iam deo ne solus deus nomē deitatis
obtinat. ita avar⁹ in dei res se extēdit vt solus vsurpet
que de oībo fecit. Utraq̄ sūt inimica deo. q̄ negāt deo
que sunt eius. Itē avar⁹ peccat in p̄ximū. cū. s. plus de
bito accipit ⁊ p̄seruat pecunias ⁊ bona alia tempalia i
damnū ⁊ nocumētū p̄ximoz. Cū enī bona t̄palia non
possint s̄l possideri a multis. nō p̄t vnus hō in bonis
t̄pali⁹ sup̄abūdare nisi alteri deficiat. ⁊ sic avaricia est
directe p̄tra p̄ximū. An̄ amb. Esuriētū est panis quē
tu detines. nudoz vestimentū q̄d redudis. miseroz pec
cunia quā in terra defodis. Itē ergo te scias inuade
re bona quāq̄ possis dare q̄d velis. idest q̄d debes vel
le. xlvij. dis. sicut h̄i. Tertio peccat avarus in seipm̄. q̄
p̄ h̄ inordinat⁹ affectus eius h̄ nō de ordinē corp⁹ sicut
p̄ vitia carnalia. Sustinet etiā corp⁹ m̄tra in cōmoda p̄
rōnem. An̄ Grego. Dēs hui⁹ seculi dilectores in terres
nis reb⁹ fortes sunt. in celestib⁹ debiles. Et infra. Nam
sepe famē. nuditatē. deiectionē sustinent. ⁊ carū rez se p̄
abstinentiā cruciat. ad quas adipiscēdas festinat. xlvij.
dis. omnes. Et ecēs. vj. dicitur. Est aliud malū q̄d videt
sub sole et hoc frequens apud homines. vix s; avarus
cui dedit deus diuitias. s. quo ad mobilia. ⁊ subiam s; i
mobiliū. ⁊ honore s; dignitatis et potestatis. nec deest
anime sue. idest sensualitati ⁊ vite corporali ex his que
desiderat in hoc mūdo. nec ei dedit de⁹ potestātē idest
vsum potestatis vt comedat. s. ali⁹ vorabit eas. Est Auaricia
autē avaricia mortale tripliciter. ⁊ tunc grauat ⁊ d̄ijcit
ad infernū. Primo ratione equitatis quā offendit. scdo
ratione caritatis quā excludit. tertio rōne finis quē per
uertit. Primo quidē avaricia offendit equitatē quā
do nocet p̄ximo p̄ iniustā acquisitionē. furādō. fraudā
do ⁊ h̄mōi que sunt mortalia ex genere suo. q̄ vertunt
in nocumētū notabile. primo. ⁊ sunt p̄tra iusticiā ⁊ nō
solum ista p̄petrare sed ista desiderare s; rerū illicitas
appetere acquisitiones. quod p̄tinet ad avariciā est mor
tale. Et de his intelligit illud Abacuc. ij. Ne qui p̄gre
gant nō sua. Scdo q̄n quis ita amat ista tempalia q̄ ⁊
si videret extremas necessitates ⁊ subleuare posset. non
faceret. ne minueret in t̄pali⁹. Et de his Jaco. v. Agite
nunc diuites. plorate ⁊ vlulate in miserijs que adueni
unt vobis. diuitie vestre putrefacte sunt. aurum ⁊ ar
gentum vestrū eruginauit et erugo eozum erit vobis in
testimoniū ⁊ manducabit carnes vestras. Secūdo
avaricia est mortale ratione caritatis quā excludit. Si
enim tantū amor diuitiaz crescat q̄ preferat⁹ caritati
dei vel p̄ximī. quod p̄tingit quādo facit vel quando
paratus est facere p̄tra deum vel p̄ximū vt habeat di
uitias vel nō minuat vel nō amittat. puta penurat vel
festa violat. aut decipit p̄ximū aut habet aim paratuz
ad ista h̄mōi facere vt lucret. aut nō ledat in tempali⁹
vel etiam de superfluo non vult dare necessitatē pax

Auarus
peccat cō
tra deū.

Scdo

Tertio

Auaricia
autē avaricia
mortale tripliciter.

Scdo

Ca. I. De effectu et retentione auari

uentibus tunc est mortale. Unde j. Job. iij. Qui habuerit subitiam h^o mudi et vidit fratrem suum necesse habere et clausit viscera sua ab eo quod caritas dei est in eo. quasi dicat non habet talis caritatem dei. quia facit caritatem per manifestum. et de diligere non potest vere et salubriter si non diligit primum eum hoc ipse precepit. Si quis diligit me ait Christus. servos meos suabit. Et contra. Qui non diligit me servos meos non servat. Job. iij. Dicunt autem diuitie subita vel a subita do quod debet subistere rationi non devari. Math. vj. Non potestis deo servire et mammona. diuitijs. Non dicit ibi. inquit. Dico. Non potestis habere et salubriter si non diligit primum eum cas custodit ut fuit. et nisi sic non substat diuitie h^o sunt. et diuitie talibus. Vel dicunt diuitie substantia a sustentando quod debet diligere ad sustentationem non ad superfluitatem vel voluptatem. Et subdit. Et videtur frater suus necesse habere. id est sciuerit. non enim tenet subuenire necessitatibus quas non nouit et clausit viscera. s. misericordie. non dandum cum potest et debet vel non copari deo si dare non potest non est caritas dei in hominibus. Tercio auaricia est mortale ratione finis quem persequitur. quod sic probatur. Amor est bonus. Sic autem duplex est bonus. s. bonus proprie et principaliter dicitur. et sic est bonus quod est finis. et bonus quod non est principalis. s. bonus quod est ad finem. Ita debet esse duplex amor. s. principaliter et per se bonus quod est finis. et amor secundario et consequenter bonus quod est ad finem. Auaricia igitur. puta est inordinatus amor temporalium rerum ita quod in eis finis constituitur. semper est peccatum mortale. cuius ratio est. quia auerit ab incommutabili bono est peccatum mortale. sed peruenit ad quodcumque commutabile bonum creatur sicut ad finem facit auersionem ab incommutabili bono non quod debet esse ultimus finis. eo quod non possunt esse plures ultimi fines. ergo auaricia in quantum fruit temporalibus bonis semper est mortale. Decimo thomas in questione de malo. Et hoc modo dicit apostolus ad Ephes. v. quod omnis auarus non habet hereditatem in regno Christi et dei. id est nullus auarus qui se constituit finem in diuitijs. Veniale autem esset quando quis inordinate diligeret temporalia. sed contra deum. nec ex hoc transit greditur vel patitur est transgredi aliquod preceptum. Quod autem sit non solum mortale sed valde graue ostendit ex hoc. quia contra nobilissimas virtutes. ut puta contra pietatem et misericordiam quod est maxima inter eas quod sunt ad primum. Unde Ambrosius. Omnis summa christiane religionis in misericordia et pietate consistit. Et contraria iusticie quod est omnia per se. et neque desperat neque stella. neque lucifer est ita clarus. ut dicit philosophus. Iusticia enim tenet medium inter superfluum et diminutum. Auaricia autem rem excedit in accipiendo et deficit in dando. quia accipit plus quam debet ab alijs. furando. rapiendo. fenerando. fraudando et hominibus. Et minus dat quam debet. sibi et aliorum necessitatibus cum potest non subueniendo. Et etiam contraria virtuti liberalitatis quod facit hominem alijs gratum. Unde Boetius. Largitas claros id est famulos facit auaricia pro odiosos. Cum enim virtus liberalitatis medium teneat circa acceptionem et dationem pecuniarum. liberalis virtus facit sicut oportet. Nam ad dationem dationem sequitur quod sit decens acceptio. Liberalis enim primo recte se habet in datione eo quod ipse in dando obsequat regulam rationis in quantum ipse dat quibus oportet. et quando oportet et quid oportet et quantum oportet. et quod oportet obseruando semper debitas circumstantias quod ad rectam dationem expungunt. Secundo liberalis se recte habet in acceptione et precipue quatuor modis. Primo quia accipit unde oportet quia a proprijs possessoribus. Secundo accipit quantum oportet quia minus sibi relinquit quam alijs debet. eo quod pauca ipse est contentus. Tercio accipit quod oportet. quia pauca et in necessitate. libenter autem dat. et propterea interdum minora datur liberalior iudicatur. Quarto accipit eo fine quod oportet. Non enim liberalis appreciat diuitias propter ipsas sed solum propter dationem. Auarus pro inordinate se habet in his duobus scilicet in acceptione et datione pecuniarum ut patet discurre

do per singula. Decimo thomas. scilicet scilicet. q. cxiij. arti. iij. et in scriptis ethicorum lib. iij. c. ij. Et quia auaricia sit valde graue peccatum. non enim maximum omnium. nam magnitudo peccati potest attendi ex tribus. Primo ex pre boni quod offenditur vel premittitur. et secundum hoc tanto peccatum est grauius. quanto bonum quod per peccatum offenditur. premittitur vel corrumpitur est nobilius vel maius. et sic peccatum contra deum est grauissimum quia per peccatum summum bonum. Secundo attenditur magnitudo peccati ex pre damni quod inferitur. et sic inter peccata quod in proprium committuntur. ratio peccati est grauius quanto damnum est grauius proprio illatum. Unde homicidium est grauius adulterio. et adulterium grauius furto. Tercio potest attendi magnitudo peccati ex pre boni cui quis inordinate subiacet. quanto enim bonum est minus ratio peccati deformius. Cum autem inter bona humana temporalia sunt minima. quia minora quam bona corporis. et bona corporis quam bona anime. ideo quod inordinate appetitur auarus subiacet minimo bono. s. rebus exterioribus. ideo secundum hoc auaricia est turpis et deformis. Et propter hoc dicitur Eccl. x. Auarus nihil est celestius. id est ad peccatum penitus. quia ad omnia vitia auarus inclinatur. vel sceleratius. id est turpis vel vilius quia prefert bonum commutabile minimi bono incommutabili summo. Et subdit ibi. Nihil iniquius quam amare pecuniam. quod intelligitur tripliciter. Iniquius. id est equitati naturali magis contrarium quam amare pecuniam. s. plus debito acquirendo. vel retinendo. quia secundum legem communem nature omnia erant communia. Secundo modo dicitur iniquius id est insatiabilis quam amare pecuniam. s. inordinate. quia nunquam sariatur Job. iij. Qui bibet rix ex aqua hac sitiet iterum. Tercio modo dicitur iniquius id est inequalis. quia auarus dat et premit bonum eternum pro temporalibus. Unde subdit. Dicit enim animam suam venale habere. id est vitam suam naturalem exponens se peccatis. vel animam. id est spiritum suum. Et subdit. Proferat enim intima sua. id est vitam corporalem non curando de ea ut lucrum. vel intima sua. id est virtutes omnes abiciens ut lucrum intima. id est intimos amicos. quia auarus nullum habet amicum. vel intima. id est viscera pietatis et misericordie. Unde tullius in li. de officiis. Nihil tam angustum animi nec tam praeparatum quam amare pecuniam. s. inordinate. Dec. be. Tho. sc. se. q. qua supra. Et alexander in. ij. pte. q. xliij.

Quantum ad tertium §. III.

scilicet de effectu eius. Sciendum quod multa vitia et quasi omnia peccata procedunt aliquando ex auaricia. Unde subdit. Queritis mendaciam. id est diligendo inordinate temporalia. alia peccata. quod pertinet ad auariciam. queritis mendaciam id est peccatum. Dicit autem peccatum mendacium iuxta illud. Omnis homo mendax. id est peccator ex eo quod peccatum est contra veritatem vite. cum quia non adequatur intellectui diuino nec humano. actus peccati. sed contra lumen naturale est. cum quia peccatum sub specie boni decipit hominem trabendo ad malum. Procedit namque ex auaricia superbia. cum ex diuitijs homo superbiat et videtur sibi omnia debere subiacere. Aug. Tercius diuitum superbia. Dicitur et luxuria. unde Christus diuitijs ad luxuriam voluprates ducit. A diuitijs. et volupratibus cures suffocant. Lu. viij. Dicit ira flammescit si impediunt eius lucra. Tabescit inuidia si alius sit diuor eo. Dicitur accidia si non lucrum vel amittat quesita. Aristoteles supra modum. et sic de alijs. Principue tamen procedunt ex ea illa que dicuntur filie eius. ratione quorum dicitur virtutum capitale. s. septem que ponit Greg. in mora. Dicit enim aliquod vitium capitale. secundum Tho. sc. se. q. cxiij. arti. vj. illud ex quo oriuntur alia secundum rationem finis. Finis enim cuius sit multum appetibilis. per eius appetitum homo procedit ad multa facienda bona vel mala. finis autem maxime appetibilis est beatitudo seu felicitas que est ultimus finis humane vite. Et ideo quanto magis aliquid participat conditiones felicitatis. tanto magis est appetibile. Est autem una de conditionibus felicitatis

Non est enim maximum peccatum

Tercio

Auaritia est graue peccatum.

Uitium est capitale

Titulus Primus

tis ut sit p se sufficiens. alioquin nō quieraret appetitus tanq̃ vitium finis. S; p se sufficiētia maxie reprimittur diuitie. vt Boetius ait in. iij. de solatioe. Lū rō est. qz de nario vitium quasi fide iustore ad oīa habēda. vt dicit pbs in. v. ethi. Et ad idē d; Acs. x. Pecunie obediūt oīa Et iō auaricia q̃ p̃stuit in appetitu pecunie ponit viciū capitale. Nec obstat q̃ liberalitas q̃ opponit auaricie nō est p̃ncipalē p̃tus. Nō enī op̃et q̃ p̃ncipale viciū op ponat p̃ncipali p̃tuti. Nā p̃tus p̃ficiat fm rōnē. vitium aut fm inclinationē appetitū sensualis. nō aut ad idem genus p̃ncipalē respicit rō z appetitū sensitū. Itē non obstat q̃ auaricia ip̃a ex alio vicio aliq̃ oriatur. cū dicat Greg. q̃ aliq̃ oriatur ex elatioe. aliq̃ ex timore. qz nihil p̃hibet viciū capitale ex alijs interdū ori. dū tñ alia vicia soleāt ex eo plerūqz nasci. Itē nō obstat q̃ diuitie circa quas est auaricia nō hnt rōem finis. sed magis rōem eius qd est ad finē. qz in quātū pecūia est vtilis ad oīa sensibilia cōquirenda p̃tinet quodāmodo p̃tute oīa. z iō habet quāda similitudinē felicitatis. b. Tho. se. se. q. vii. s. Itē cū p̃tā carnalia dicant illa q̃ p̃ficiunt in delectatione carnalibz. q̃. s. sensu carnis cōplent. vt delectatio ci boz z venereoz. Spūalia aut p̃tā dicunt q̃ p̃ficiunt delectatiōibz spūalibz absqz carnis delectatiōe. vt q̃ cōplent in sola aie apphēsiōe. qz auaricia est h̃mōi. dlectatur enī auarus in eo. q̃ p̃siderat se possessore diuitiaz. z ideo est spūale p̃ctm fm Greg. quāuis enī sit circa subiectū corpale. s. diuitiaz. nō querit tñ delectationem corporale sed solū animalē. s. put delectatur in hac p̃sideratione q̃ diuitias possideat ratione tamen obiecti quod est materiale. bea. Tho.

Auaricia est spūale p̃ctm.

Sunt autē he filie .§. III.

Prima filia auaricie septē. Prima est obduratio cōtra misericordiam q̃ alio mō dicit inhumanitas. z p̃ h̃ auarus excedit modū in retinēdo. Scdo excedit auarū modū in accipiendo. Et h̃ triplix. In corde. ope. z sermone. In corde quidē excedit modū accipiendo. qz auaricia ingent homini sollicitudines z curas sup̃fluas. z sic ponit filia auaricie inq̃tudo mētis. Scdo excedit auarū modū accipiendo in ope. z sic ex ea oriū violētia ad quā p̃tinet rapina. Tercio excedit modū in sermone. Et quātū ad h̃ quatuor facit. Primo vitū fallacia. Scdo addit aliq̃ iuramentū. Et p̃petrat p̃iuriū. vt possit lucrari. Tercio fraude decipiēdo in p̃tractibz. Quarto p̃ditōe p̃dēdo p̃sonas ad acq̃rendū lucrū. Istū aut ponit nouē filias auaricie. s. mendaciū z falsum testimoniū. fraus. furtū. p̃iuriū. turpis lucri appetitus. violētia. inhumanitas. obduratio. z rapacitas q̃ reducunt ad septē q̃ ponit Greg. Nā mendaciū z falsum testimoniū cōp̃chēdunt sub fallacia. z furtum est qdā spēs fraudis. turpe lucrū ad iniquitadinē reducūt. Rapacitas sub violētia. inhumanitas z obduratio idē sūt. Ista enī septē genera vicioz dicunt filie. qz ex ea oriunt sicut filie ex matre. Notādum est etiā q̃ fm Aristo. iij. ethicoz septē sunt spēs seu differētie. renacitās. paratās. chynibilis seruitus meretriciū. aleatores. et mortuoz spoliatores quoz nūerus vel sufficiētia sic distinguūt. qz auarū peccat in generali duobz mōis. s. dādo z accipiendo In dādo peccat tribz mōis. qz aliq̃ nihil dat. z talis dicit renax. scdo peccat qz par dat. z talis dicit pare. tercio qz si dat cū magna difficultate dat. z tūc par. z talis vocat chynibilis quasi animi venditor qz de p̃is magnā vim facit. Scdo auarū peccat i accipiendo. z h̃ quatuor modis. qz. s. lucrat viliter. turpiter. illiberalit̃ z violēt̃. Primo auarus lucrat viliter. aliq̃ fuit. puta si aliq̃ vilia futia fac. z talis vocat seruit̃. Scdo peccat q̃ aliq̃ lucrat turpiter. puta de aliquibz actibz turpibz z viciosis vt meretriciō z h̃mōi. Tercio lu

Differētie auari

cratur illiberaliter. vt de eo qd grat̃ oportet pcedere. vt faciunt vsurarij z aleatores ab amicis auferēdo. Quarto lucrat violēt̃. s. vim inferēdo alijs. sicut faciūt latrones vel mortuoz spoliatores. bñs Tho. se. se. q. xviij. arti. viij. z in. q. de malo.

De p̃ctm auaricie .§. V.

aggrauet vt dicitur est. s. z plurima mala ex ea oriunt vt hic dicit oñdit Grego. in. iij. mora. c. xij. vbi exponit p̃phetiam zacharie dicētis sibi dictū. Leua oculos tuos et vide quid est hoc quod egreditur. Et dixit. Quid nā est Et ait. Hec est amphora egrediēs. Et dixit. hec est oculus eoz in vniuersa terra. Et ecce talentū plumbi portabatur. Et ecce mulier vna sedens in medio amphore et dixit. Hec est impietas. z proiecit eam in medio amphore. z misit massam plumbē in os ei. z leuaui oculos meos z vidi. Et ecce due mulieres egredientes. z spiritus in alis earū. z habebant alas quasi milui. z leuaue runt amphorā inter celus z terrā. Et dixit angelo qui loquebat in me. Quo isti deferūt amphorā. Et dixit. Ut edificet ei domus in terra senaaz. Super quibz verbis Grego. ibi sic ait. Volens deus p̃phete ostēdere humanum genus ex quo ab eo maxie culpa dilabatur per imāginem amphore quasi patens os auaricie designauit. Auaricia quippe velut amphora est que os cordis in ambitu terre. id est appetitu terreneoz apertū aperit. Qd autē subditur. Hec oculus eoz in vniuersa terra intelligitur quia auaricia designata per amphorā est ad quā summa vigilantia z intentio est omnīū. Quia vt dicit Hier. vj. A maior vsqz ad minorē omnes auaricie tendunt. qui ad bona cognoscenda hebetes sunt z quasi cecī. circa temporalia acquirēda z possidēda nūmū sunt acuti. fm illud Hier. iij. Sapientes sunt vt faciāt mala. bona autē facere nesciūt. Et ecce talentū plumbi portabatur. per plumbū z in magna quantitate. qz p̃ talentū designat magna grauitas peccati que ad inferiora deprimūt. Et ecce mulier vna sedens in medio amphore d qua dicit q̃ est impietas. Grego. Impietas in medio amphore p̃tinet quia nūmū semp in auaricia impietas renetur. Et hoc siue sumat impietas p̃ infidelitate fm q̃ pietas ei p̃terita dicit cult̃ dei. siue sumat p̃ crudelitatem fm qd pietas dicit misericordia. Nā z auaricia dicitur idolum fuit ab aplo. ad Ephe. v. qz sollicitudinē quā debet deo exhibere nūmo apponit. z auarū est crudelissimū et ad paupes z sibi z suis in necessarijs. Et misit massam plumbi in os eius. Massa plumbi est p̃odus p̃cti. qn obstruit ita os eius. s. auaritiā secretis. vt nec dñm laudare valeat nec p̃fiteri p̃ctā sua. Nullū enī peccatū ita retrahit hōiem a p̃fessione sicut auaricia. qz nouit auarus q̃ absoluti nō pōt nisi restituat alienū. z in futurū abstineat ab illicitis lucris. qd necessariū est vt dicit de peni. di. v. negociū z c. falsas. Et leuaui oculos meos et vidi Et ecce due mulieres egredientes. In his duabz mulieribz duo p̃ncipalia vicia accipim̃. supbia videlicet z inane gloriā que impietati sine dubio cōiuncta sunt. Nam z vermis diuitū supbia. vt dicit Augu. Et comūmuniter diuites sunt auari. Et fm psal. In multitudi ne diuitiaz suaz gloriānt. Et spiritus erat in alis earū. Alie autē harū muliez sunt actiones pcedentes ex ip̃is vicijs superbia. s. z inani gloria. Spiritus autē dicitur esse in ip̃is alis quia p̃ actiones horum vicioz sathane voluntati deseruiūt. De quo spiritu loquit. Lu. xij. Aus immundus spiritus exierit ab homine ambulat per loca. arida id est deuotione priuata. Et habebant alas quasi alas milui. Multus insidiari studet semper nature pulloz. quia scilicet actiones prouenientes ex superbia et inani gloria diabolo sunt similes. quia

Figurat auaricia

Ca. 2. De cōditionibus auari

insidiant semp vice puulor sine sibi sine alijs suis sen
su et intellectu q̄s fraudis decipiūt. Multa etiā vox est
meū meū. p̄ h̄ designas q̄ auaricia supbia et inanis glo
ria q̄runt p̄uū comodū. Et leuauerūt amphora in cel
lum et terrā. Supbia et inanis glia habet h̄ p̄uūm vt
cū quē fecerint in cogitaciōe sua euāescere sup̄ ceteros
extollāt. et mō p̄ ambitū rez mō p̄ desiderū dignitatū
quē caprū tenet quasi in honoris altitudine elcūat. Qui
autē est inter celū et terrā et ima desit et in supiora nō at
tigit q̄ videt supbia et inanis glia mentē p̄ auariciā ca
pam ita elcūat. vt q̄q̄ p̄rios despiciētes quasi deles
rāt et alia quasi glia p̄tāt. Et tū dū supbiunt ciui
bus supioribz idest angelis nō iungunt. Et cū interro
garer p̄pheta quo desereret amphora fuit respōsum ei vt
edificet ei dom⁹ in terra Senaar. Senaar interpretat se
robor. Sicut autē bon⁹ odor. edificaciōis est in p̄tute
iuxta illud apli. Abisti bonus q̄dlibet malū p̄ auariciā
trario ex vicio feror. Quia ergo q̄dlibet malū p̄ auariciā
gignit. fm̄ illud j. ad Thimo. vj. Radix oim̄ malorū est
cupiditas. dignū est vt dom⁹ auaricie in ferore p̄struat
Sciendūq̄ q̄ Senaar latissima vallis est in qua currys
supbientibz edificari cepit. q̄ linguaz facta diuersitas
te destructa est. q̄ turris babilon dicta est ex ipsa videt
p̄fusione gentiū atq̄ linguaz. Ibi ergo amphora auari
cie ponit vbi Babilon. i. p̄fusio edificat. q̄ p̄ auariciā im
pietate certū est oia mala exurgere. tōmū ad babilonē
infernalē summe p̄fusionis adducit.

Aplm̄. ij. Per modū p̄ditionis.

Thesaurisat et igno

rat cui p̄gregabit ea. ps. xxxvij. Et quantum
malū sequat ex h̄ oñdit Amb. dicēs. Vēs cu
pidi oēs auari. Vēs lepīa cū diuitijs suis possident. et
mala q̄sita mercede nō tam p̄monij facultatē q̄ the
saurz criminū p̄gregauerūt eterno supplicio et b̄cui frui
ctu. j. q̄. cito turpē. Et ideo xps signatē admonuit di
cēs. Nolite thesaurisare vobis thesauros sup̄ terrā. rē.
Matth. vj. Morandū autē q̄ thesaurisare vel thesau
ros recōdere pōt fieri triplici ex cā. vt dicit in cōpendio
theologie. li. iij. c. xij. P̄io pōt q̄s thesaurisare ex p̄uidē
tia et p̄sideratiōe necessitatis. sic p̄cedit p̄ntibz secularibz
bus ob necessitatē filiorū educādoz et filiaz p̄iugio tra
dendarum non ditandaz seruato modo et statu perso
ne. Uñ apls. Debēt p̄ntes filijs thesaurisare non fili
p̄rentibz. Scdō p̄t q̄s thesaurisare ex p̄sideratiōe publi
ce utilitatis. s. regni defendēdi. culi. dēi ampliandi. et sic
etiā vt licitū p̄cedit p̄ncipibz fvaris. tū debet arcuistā
tīs vt. s. p̄ h̄ nō dimittat subuētiō extremaz necessitatū
occurrētium q̄ sciunt. Uñ et dauid p̄pauit et fvarie
magnū thesaurz salomōi p̄ p̄structiōe tēpli. vt pater. iij.
Reg. Personis autē ecclesiasticis nō h̄ intētiōe suadi. Uñ
ambro. Aux h̄ ecclesia nō vt fuerit vt erogat et det pau
pibz. xij. q̄. iij. aux. Tercio ex affectu auaricie. absq̄ oī itē
tiōe p̄uidēdi sue nēcitatē vlt aliene. Et h̄ mō thesaurisat
re est p̄hibitiū et mortale. ad q̄d facit h̄bū hieronymi di
cētis. Accepisse paupibz erogādū et egētibz p̄lūmis re
fuisse. aut timidū est aut cautū aut certe q̄d ap̄rissimi
est sceler⁹ oim̄ p̄donū vici cupiditatē. xij. q̄. iij. Glia. Co
tra h̄ p̄ceptū facit auar⁹ pur die ps. thesaurisat i ḡrat rē
vbi vñdū auari triplē mala p̄ditio. P̄ia insatiabilis cu
piditas. q̄ thesaurisat. Scdā culpabilis cecitas q̄ i ḡrat
Tercia miserabilis infelicitas q̄ p̄gregabit ea. P̄imuz
p̄riner ad cupiditatē affect⁹. scdō ad cecitatē intellectu.
tertiū ad facultatē effect⁹. et sicut oīa ei⁹ vitā p̄tēnat.

Prima ergo praua

tas est terrenorū inextinguibilis appetit⁹. et iō dicit thesauri

sat. i. p̄gregare nō cessat p̄pter sitim inextinguibilē suā. ge
nerat enī auaricia infinitū ardorē et insatiabilē sitim. Uñ
amb. di. xlvij. sic h̄. di. Nec finis vñq̄ nec satietas ad
erit cupiditatibz. Et h̄ triplici rōe. P̄io rōe d̄siderij. scdō
rōe modi. tertio rōe tēmi. Quātum ad p̄mū. quātō pl⁹
auar⁹ h̄z tāto pl⁹ silia p̄cupiscit. Uñ puerb. xxx. Ignis
scz auaricie nunq̄ die sufficit. Ignis etiā nō exstinguit ex
appositiōe lignorū sicorū. s. auget. vñ p̄sul. Crescit amor
nūm. q̄tū ipa pecūia crescit. Itē. Nūq̄ pecūia trīstis sa
tiat auar⁹. Rō h̄ est. q̄ pōt pecūie nō ibi ponit vbi est
sit⁹ auari. Uñ sic vinū i dolio nō sedat corpale sitim. sic
pecūia i bursa vlt archa sit⁹ mētē sedare nō pōt. q̄nto ḡ
mag⁹ hec p̄cupiscētia crescit. tāto etiā min⁹ h̄z q̄d ei suf
ficē possit. rat ḡ i sufficiētia rez maiorē esuriē et amorē
rez rpalū gignit. vñ ē filius ydropico. q̄ q̄nto pl⁹ bibit.
tāto apl⁹ sitit. Sic auar⁹ q̄nto ampl⁹ lucrat. tāto mag⁹
desiderat lucrari. P̄oinde bern. ait. Auar⁹ trena esurie
vt mēdie. Scdō rōe modi. Quātō enī mod⁹ augēdi
pecūias ē facili⁹ certior atq̄ securior. et lucrū mai⁹. tāto
inhīati ad incrementū illi⁹ delectabilior et suauior sit. nūll
a tali excessu mētē p̄tute hō cohibeat. s. mod⁹ ipe augē
di pecūias et spālē p̄ vsurā p̄ ceteris h̄z p̄ditas tres p̄dit
tōes. q̄ facili⁹ certior et securior. et p̄ p̄cōns lucrū mai⁹
est. et p̄p̄terea ad affectū succēdēdū ad cupiditatē efficac
assime opat. Dinc ecclia. xij. Insatiabilis oculis cupidi.
Tal sanguisuge assimilari pōt q̄ mēbro tumido delecta
bilr applicat sanguinē i fectū insatiabilr fugit. Et dū in
firmū mēbz a putredie sanat. sibi p̄ necē sugendo p̄cu
rat. Sic insatiabil⁹ auar⁹ dū venenosā pecūia p̄ auarici
am bibit insatiabilē aliū i firmū q̄s sanat dū sanitate in
digētē aliq̄n subleuat. s. ipe seipm̄ occidit p̄ p̄c̄m. Uñ
puerb. penult. Due sūt sanguisuge q̄ semp dicunt offer
affer. s. cupiditas et luxuria. Sepeq̄ p̄tigit q̄d d̄i. Scs.
iij. Uñ est et scdō nō h̄z nō filiū nō fratrē. et tū labo
rare nō cessat. nec tū sariāt oclī ei⁹ diuitijs rē. Tercio
rōe tēmi. Scdō enī Aristot. i. polliticoz finis auari ē
augmentatio pecūie. Appetit⁹ autē finis fm̄ cū est i finē
p̄pter q̄d b̄titudinē appetit⁹ q̄s i finē. q̄nto mag⁹ p̄s
sum⁹ cogitare. et q̄nto fort⁹ et intēti⁹ nos valem⁹. Et hinc
est q̄ sic ipe ait. Pecūie amatorcs torā suā subīam et in
dustriā et potētā ordināt ad pecūie lucrū. P̄terea cre
atura rōal ad imaginē dei facta creatur⁹ oibz occupari
pōt repleri autē ei⁹ nō pōt. q̄ capax dei q̄cqd min⁹ est
deō p̄plere nō pōt. Insup vllū corp⁹ i spūali p̄meri im
possibile est. Nā sic sapia nō pōt ipleri archa. sic nec pe
cunia pōt ipleri aīa. Uñ bern. Nō pl⁹ sariabit cor hoīs
auro q̄ corp⁹ auro et auar⁹ nō iplebit pecūia. Eccl. v.
Dinc enī i figurā thesauri hierico fuerūt anathematiza
ti. Et q̄ achor tulit aliqd ex eis p̄tra dñi mādātū lapid
datus fuit vt habet Josue. vij. ad figurādū vt exponit
venerabil⁹ gran⁹. j. q̄. iij. ecclia. s. seq̄nti. q̄ thesauri h̄
mūdī nō dñt trāsire i fortē fidelū idest non dñt fideles
thesaurisare. Hierico enī interpretat lūa. et significat mūd
dū q̄ mutat vt luna crescēdo decrescēdo i hoībz q̄ ad rē
poralia. Irlite interpretatur vidētes. et significat fideles
Achor significat auar⁹ q̄ p̄ volūtātē dei p̄gregat. et ipe
sentētia dilapidat dñatiōis. Quidā auar⁹ cū p̄posuit
set iplere archā p̄ fas et nephas deinde a labore cessare
cepit p̄ce viuere. deinde ad archē impletionē multiplici
vicio. s. mendaciū periurij fraudis et huiusmodi labora
re. Cūq̄ nōdum archā impleset timēs dyabolus ne
archa repleta amitteret eum. ei taliter guttur cōstrinxit
q̄ quicq̄ non poterat deglutire. Deniq̄ allatis varijs
cibis cepit eger damare dicēs. Trucior crucior. ben mo
rior fame. sed quia a diabulo strangulor. manducare
non possum. Quo dicto cum diabolo spiritum exhalat
uit.

Insatiabi
lis sitis
auari

Senaar

Thesauri
sam⁹ p̄pter
ma.

Auari tri
plex p̄di
tio.

Exēplum

Titulus Primus

Secunda prauitas est .§. II.

Triplex
cecitas
auari

cecitas mentis. et ideo dicitur ignorat. Ignorancia autem est quedam cecitas mentis precipue circa salutiferam. Nepe quas ro magis corporalis oculus ad infima inclinat terrefque pro prior sit. ratio magis restringit corporeus visus. Et ecce tra si ad superiora deuat. Proinde si oculi vnius hominis essent in celo tota terra que nobis tam imensa videtur quasi breuissimum punctum ei appareret. Sic nepe corde diuino amore suspensus atque deo purgato terrena cuncta nihil esse vident. Sed ab his qui spirituales oculos statuerunt dedinare in terram magis extimant. quia spirituali lumine priuati sunt. Unde de propheta dauid ait in psal. xlvij. Non videbit interitum cum viderit sapientes morientes. Nil insipiens et stultus pibunt. et relinquunt alienis diuitias suas et sepulcrum illoz domus eoz in eternum. In quibus verbis propheta tres cecitates ostendit in tali homine. Prima danatiois. Secunda derelictiois. tertia habitatiois. Quantum ad primam plides rat auarus quod sicut et pauper iusti sic et mali alij moriuntur. et excecatus puluere terrenoz alia vitam non credit. ac per hoc damnationem suam non videt. Et quantum ad hanc dicit psalmus. Non videbit rectus. oculo fidei interitum suum seque eternum. Et causam. huius subdit. Non viderit sapientes morientes. id est virtuosos. Hinc ecce. ij. Oculi sapientis virtuosus in capite eius. I. oculi mercales sunt eleuati et locati in capite. id est christo. non in his transitorijs. Et sequitur stultus. id est auarus in tenebris ambulat. id est in terrenis que tenebrosa sunt. Et subdit psalmus. Stultus insipiens et stultus pibunt. Insipiens qui futura non intelligit nec credit. stultus qui negligit ea scire corpe et anima sibi pibunt tales auari. Secunda est cecitas derelictiois. quia derelinquent alienis diuitias suas nec enim secum asportabunt teste Job qui. xxvij. ait. Diues cum dormierit nihil secum affert. aperit oculos suos et nihil inuenit. Ambrosius. Non sunt homines bona que secum asportare non valent. Sepe quodque ad litteram perungere solet quod alienis diuitias suas relinquunt. Unde ecce. vi. Est aliud malum quod vidi sub sole. et quidem frequens apud homines. vir cui dedit deus diuitias. s. pmissumque subiacet et honore recte que sequuntur ibi vide quod ad propositum. Insup et plangui ne sepe alieni sunt dum auari morte desiderant ut habeant illa bona. quod dominus insinuare volens ait Math. x. Inimici autem hominis domestici eius. Et vere inimici illi sunt cum sepe committuntur filij et ceteri sanguinei ne auarus qui acquisiuit per furum rapinam et fraudes et usuras et ludos et hominibus restituit aliena. malicia aut violentia impediunt ne pccis aut testameta et cautiones. quod dei iusto iudicio euentur ut non possint cum voluerint cum poterant noluerunt. Tertia cecitas est habitatiois. quia quasi opinari tales vident quod in sepulcris suis debeant habitare semper. cum. sicut fastu olea ornant et in locis sacris collocant illa. Et de hoc subdit. Sepulchra illoz domus eoz in eternum. Proinde ad tales per psalmum. xxiij. Quid tu homo. s. in ecclesia. aut quis hic. quia exadisti tibi sepulcrum. Exadisti in excelso memoriale diligenter in petra christi tabernaculum tibi. Ecce dominus asportari te faciet sicut asportat gallus gallinam. et cetera. Exemplum in li. dyal. d. sepulchro in loco sacro malo homine. Item in canone Greg. Quos peccata grauia deprimunt ad maiorem cumulum danationis potius quam ad absolutionem eoz corpora in ecclesijs ponunt in. c. cum grauita. xij. q. ij. Et hoc propter presumptionem commissam ab eis in vita ordinando de hominibus sepultura propter fastum mundi. Coiter accidit auaro quod dicitur Diere. xxiij. Sepultura asini sepeliet. De asino mortuo tres presunt. vna pars est pellis. et hec est et qui possidebat. et ex hoc corio fit tympanum vnde homines gaudent et tripudiant ad sonitum eius. Secunda pars. s. caro est vermium. Tertia sunt ossa que exponuntur vnde frigoris et caloris duratura. Sic de auro fiunt tres pres. Nam repalia que sunt pellis remanent suis plangui

guis. vnde gaudet et tripudiat corpat. corpe vero efficitur ceca mens. anima cum potestis suis que sunt ut ossa permanentia exponunt frigori et calori inferni. Iuxta illud Job. xxiij. Transibunt ab aere nivium ad calorem nivium. ita diuiti illi qui intendant thesaurizare sibi diuites. Alia mea habes multa bona posita in annos plurimos. fuit dictum. Stulte ac nocte animam tuam reperiet a te. id est demones auferent. qui autem pastus cui erunt. Et addit dominus ielus per istud exemplum dictum. Sic est ois qui sibi thesaurizat. et non est in deum diues. Lu. xij. Legisti in cronica martiniana quod quidam diues deduxit auaricie emebat blada tpe messium multa. ea suas ut carissima induceret. sed dei iusto iudicio misabitur mortui est. Nam cum esset in quidam portu in terra ad ista tractandum subito mures inueni de terra egredi diuites coram oibus ascendit super corpe eius ad rodendum eum. et cum non possent cum multum a mure defendere portauerunt eum in nauim. Sed de nauis tor exierit ibi mures quod nec eum ibi potuerunt defendere. Sed demum a mure occisus et corrosus est. sicut ipse potius permittit blada marcescere. et a mure consumi quam pergruo pretio vendere.

Tertia prauitas est .§. III.

fuit misanda. Et ideo dicit psalmus. cui congregabit ea ut sit in rogatione locutio. qui dicat. non sibi. quia oia dimittet. s. alijs que male vrent eis. et propter quam congregationem tradet in manus demonioz. et eis fuerit inferno. Et certe ista est misabilis fuit et infelicitas. ut faciat se suum diuitiaz ad congregandum vnde efficitur super diaboli ad cruciandum. Auarus fuit diuitiaz. atque quod manifeste declarat propheta dicens. Dormiet somnum suum et nihil lucet. ois vir diuitum in manibus suis. Ordo quidem pergruus est qui diuitie sunt viroz. non autem qui viri sunt diuitiaz. atque que ordine pervertit auaritia. ut viri diuitiaz sint et non e converso. Triplex enim fuit officium sub domino diuitiaz auari habet. Primum est ad obediendum quod principis ad numeros multiplicandum. Secundum est ad custodiendum quod principis ad persuadendum. Tertium ad reformandum. quod principis ad illos ad reformandum. Quantum ad primum officium. id est ad obediendum. Ratio nepe fragranti desiderio atque voto ratioque fuit ut atque subiectio cordis oris et operis dedicat. et auarus obediens non nisi ad numeros seu ad pecuniam multiplicandum quod ad preceptum eius cogitat ipse et inique. In corde enim frequenter versant studiose cogitationes pate ad decipiendum circueuientium. fallendum. fabricant. cauillationes et insidias. silarones. calliditates. punitates. malicie perditiones et hominibus. Ad iussionem illi multiplicat auarus mendacia. perurta. sopistica verba. fragit. promissa et cetera sicut precipiente illo abstinet a delicatis cibis. a vestibus preciosis. a solarijs. a dote. et a sono parat quoque crudelitates. iniusticias. nequicias. et silia. Insup ad impium eius exponit se laboribus et cruntis. In itineribus sepe periculis fluminum. picul latronum recte infame et sicut recte quod nominat apostolus. ij. ad Cor. xij. Sed apostolus propter deum. auarus propter numerum. et quod est mirabile quod numerus per obediencia cogit animam suam dare in manibus demonum. quod ipse fecit libenter ut verisimile est illud. Ecce. x. Pecunie obediunt oia. id est locutiones operationes et cogitationes. Secundum fuit officium est custodiendum. quod. s. id male acquisita sunt. Unde sup Lu. xvi. Non potestis deo seruire et mamone. Glo. Seruit diuitijs que custodit ut fuit. s. quod fuit. excussit iugum. eas distribuit ut dominus. In hoc autem manifestissimum signum est quod auarus non sit dominus diuitiaz. nec possessor. s. tantummodo custos. quia de eis non potest facere quicquid vult. etiam bonum quod iudicat esse faciendum. Unde Bern. sup Lanti. Quere a quouis eorum qui lucris temporalibus inhiant insatiabili corde. quod sentiat de illis qui sua vendentes et pauperibus erogantes. regna celorum pro terrena suba mereantur. sapienter ne agat. Respondeo debet pculdubio sapienter. Quere iterum. Cur quod appropinquat non facit. Non possum inquit quia diuina auaritia non permittit. Non est ergo auarus dominus eorum que bene videtur nisi forte eo

Exemplum

Triplex
fuit
auari.

Ca. 3. De sex prauitatibus auari

tñ lo qñdñ q dñs dñs est cōpedū quibz cōpedi⁹ tene⁹
 qui tñ pōt⁹ illi dñant qz seruiāt ei. z dñ quodāms vñ
 dñs custodire os custodi⁹ ab eis. Sic autē cū ipos de
 marios videt custodire māmone iustū i custodia retinet
 ab eis. demū i pūcro mori tradēd⁹ i man⁹ demonum.

Terriu officiū fuisse est ad pfirmadū. s. marsupio suo
sive i pspers. sive i adūsis. Dic. Bern. loq̃s auaro di. Co
formars bursę tue tanq̃s fu^o dño suo. dū qñ ille necessa
rio p̃gaudet illi gaudēti. p̃dolet dolenti. Tu q̃s crescent
marsupio tuo. cresci p̃ter t̃ aio. 7 decrescet q̃ter decre
sis. Nā p̃traberis p̃tericia dū illud euacuaf. 7 solueris
leticia aut inflaris supbia cū illud impletur.

Querit. Lū tēpoze §. III.

famis sint multi paupes. et alius theologus predicator ha-
bet plures libros in quibus studet ut possit predicare et consule-
re. vix debeat in hac necessitate. cum scilicet ab alijs non subueni-
libros suos vendere et paucis pauperibus erogare. et consilia et pre-
dicaciones dimittere. Rursus secundum Alex. de aless. scda pre-
dicatio. q. xliij. sic. Licet enim predicare ex genere suo sit maius
bonum quam dare elemosinas. eo quod elemosina spiritualis sit meli-
or corporali. cum imminere necessitate melius est elemosinam dare
quam predicare. Unde et presbiter dicit quod egredi melius est citari. id est
subueniri quam philosophari. Et hoc duplici ratione probatur. Pri-
ma quod sine libris vel cum paucis poterit quis predicare. Scda
quod presupposito quod ita ignarus esset quod nesciret sine libris pre-
dicare. deberet ad tempus a predicatione abstinere ut pauperibus
subueniret nisi sciret quod propter defectum predicationis homines irerent
in perditionem. tunc enim in tali casu debet libros retinere et non
vendere. cum cum moueret zelus animarum et non cupiditas librorum.
Et intelligitur hoc de magnis necessitatibus. tunc enim habet locum
Pasce fame mouerent. si non pauperi occidisti. dist. lxxxvi.
et. c. non satis. Item secundum Alex. vbi. s. Quato avarus plus
perflua congregat tanto plus peccat quam minus congregas. et hoc
tunc quod magis recedit a virtute quod consistit in medio. cum quod plus
demonstrat proximum. cum quod maior cupiditas est in eo.

Capitulum tertium per modum predicationis.

Reclina cor meu de?

in testimonia tua. i. in affectu diuino eloquii
que testificant d. deo. et nō i auaricia. ps. cryuū

Auaricia
est ydropi-
sis.

que testificant d' deo. 2. mō i avariciā. ps. cxviii.
Auar d' q'li eris. i. pecunie auid'. Assimilat aut ydro-
pisi q' fac hoīem sitire. q' quāto pl' bibit tāto pl' abūdat
inordinato humore. Sic auar' q'to pl' habet tāto pl'
appetit h're. **Un** Aug. fideli tor' mūd' diuitie sunt. iu
fidei aut etiā nec obol'. xiij. q. iij. Quid dicam. i. bono
xpiano q'libet ps minima mōi. i. rex cpaliū. est sibi ad
diuitias 2 p'cer' sed infideli. i. auaro (qui dicit ydolatra.
vñ 2 infidel' p' similitudinē vt dictū est) si totū mūdū ha-
beret nec obulū sibi videt h're. **Cō**ter aut yeropilis non
sanat 2 p'cipue i semib' ppter defectū caloris naturalis
nisi miraclose. **Un** in euāgelio d' d' ydropico posito añ.
xpm q' app'hensuz sanauit eū. **Lu. xij. Ben'** enī huma-
nū qd' regit avaricie deditū p' marie fm illō **Diere. vi.**
Qes avaricie studet. sanauit exēplo dū pauper vixit 2
grām attit 2 doctrinā mūdo dicēs. **Lu. xvj. Arredire**
vob. i. caute ab oī avaricia p' marie. avaricia est pctm
grauē 2 piculosum ad dimittēdū illa. q' cōmūtāt in ma-
lis acq'redo 2 p'cipue i casib' in quib' oportet facere resti-
tutionē qz raro ad istā faciendā se disponūt. **Et de hac**
Ezech. xxi. d. **P**riāpes ei' in medio ei' q'li lupi rapien-
tes p'dā ad effundēdū sanguinē 2 auare lucra sciciāda.
Et fm b' avaricia ex genere suo. i. ex materia est mortale
fm bea. **Tho. ij. q. cxviii.** p'riuer cū isto mō ad auarici-
am iuasit p' furtū. rapinā. vsurā. fraudulētiā. simoniam
turpe lucrū. 2 alia h'mōi. acq'rere q' d' se sunt mortalia et
nō solū ope s; etiā appetitu deliberato solū. **Et i h'mōi**

figurā declarauit dñs qđ aialia esse imūda nec debe- **A**ialia pō-
re eis vefci. que significāt rapinas z iūstas acq̄ſitiōes. bibita ve-
ſm **I**ho. ij. ij. q. cij. art. iij. vt gñpbiū q̄ cāſtribz hoībz ē ſci. ſignon
inſect. z ſig. uſicat crudelitate potētū z oppmētū. **A**lie cia perā
rū q̄ paſcat mēm vti. auibz z ſignat moleſtos paupibz.
Ailuū q̄ marſe iſidys vti. z ſig. frauduleros. **A**il-
turē q̄ ſeq̄t exercitiū q̄ pccatū cōmedē cadauēra mortu-
rū. z ſig. eos q̄ mortū z ſeditiōes hoīm affectāt vt. ſ. u-
de acq̄rāt. **S**rrutionē q̄ eſt ſit autis volare nō pōt. z ſig.
deo militātes z dēricos z religioſos ſe negotijs ſecularibz
implicātes. **M**enſioracē q̄ eſt i nocte acuti viſus z i die
nō videt. z ſig. eos q̄ i tpalibz ſūt aſtuti z i ſpūalibz be-
betes. **A**ccipitrē q̄ fuit hoibz ad p̄dā. z ſig. eos q̄ mīn-
ſtrāt potētibz vlt vſurarijs ad p̄dandū. **E**ignū q̄ eſt co-
loris mltū cādidi z lōgo collo qđ habet. ex p̄funditate
aq̄ vlt terre abū q̄nt. z ſig. ypocritas q̄ p iuſticiā extēro-
ris candorē terrēna lucra querunt z dignitates z hmōi.
Donocratulū q̄ eſt autis ui p̄bio orientis q̄ habet i fau-
cibus ſolliculos in quibz primo abū ponit. poſt horaz
in ventrē mittit. z ſignat eos qui ſunt nimis ſolliciti ad
tpalia vefci. **H**is p̄ſatis morali eſt iſcorporare ſibi tales
mores et eis vti qđ nō licet. **U**nde apls ad **H**eb. xlv.
Sint mores in vobis ſine auaricia. **N**otandū q̄ ſep ſūt
p̄auſtates que rep̄riuntur in auaricia.

Prima est angustia cordis.

Secunda est obprobrium vite.

Tertia illaqueatio dyaboli.

Quarta-certitudo Damnationis.

Quinta impetens malum.

Septa horribilitas mortis.

Prima ergo prauī. §. i.

tas ē angustia cordis. In mira qdē angustia vixit cor
suarī vt dicē possit illō Daniel. xij. Angustie miseri sūt
yndiqz. **Triplex** angustia dolorosa expēit avar⁹ miser. **Triplex**
circa diuitias tpales. Primā i eas acq̄rēdo. Scdās
in eas expēdēdo. Terā i eos amittēdo. Pāmā qd
dem angustia expēit i diuitias acq̄ritrendo. Nā nocte
et die qdē repire nō pōt. Sro qdē anteqz inq̄ret qdē
dormitās sumat p̄git reuidē denarios suos. Illos nūc
rat remouet speculaz et p̄tēplaz osculat et amplectat. et tā
qz victia et aīe sue medellā apponit cordi. Qd specularet
clā gest⁹ modos et act⁹ et vba q̄ circa denarios sol⁹ i secre
to suat. nō absqz admiratōe replet et risu. Deniqz p⁹ los
catos denarios i loco tuto reliquā circūit domū. scrutat
minima. rimat cūcta. reuidet reliqz. p̄siderat cetera. et nū
hil d̄ tota suppellectili dom⁹ sue iexamīnatū et ind̄ scul
sū relinqt. Tādē dormitū p̄gēs sobrio seu p̄co sōno illo
quo dormit sōnat q̄ occupat vt timet. Nunc appet ei
se repisse thesaurū magnū. nē maiorē ei fuisse ablatū et il
lo letat. iocūdat. et dormiēdo exultat ridet. ex alio tris
tur et lamentat. lacrimat plorat. damat et delet q̄nt et
suspirat. et vix absqz p̄sili sōno trāsīt sōnū. Qua lingua
exp̄mi posset q̄nta mesticia obuiat cū cinglād o d̄ frau
dātū se repit d̄ thesauro nūc i sōno tā certe repro. Proin
de p̄tingit ei sic Esa. xix. ait. Sic sōnat esuric⁹ et com
medit. cū aut fuit exp̄geat⁹ vacua ei aīa ei⁹. et sic fōm
sitin⁹ et bibit et postqz fuit exp̄geat⁹ lass⁹ adhuc sitit. et
aīa ei⁹ est vacua. sic. i. p̄tingit his avar⁹. Quis etiā de p
nere posset leticiā cordis ei⁹ cū cōpit exp̄geat⁹ nō cētū
tisse vez q̄ alar⁹ fuisse ei thesaurū quēadmodū sōnat uel
rat paulo an. d̄ dic qz etiā mīorē qdē hz. Nā sūmo ma
ne domū egrediēs plateas et loca publica vīstrat aīo in
q̄eto circūit et q̄res quē buoer aīa ei⁹. et tanqz leo egres
sus d̄ antro nō reuīt donec opp̄bēla p̄da escā puul⁹ ca
tul⁹. i. nat⁹ suis ferat. sic testat Ezecb. xxi. Leo mātēs ca
p̄tesqz p̄dā deuorat aīaz paupis. Prim⁹ avar⁹ i mūn

Titulus Primus

do fuit reprobos. Layn qui ob auariciā obrulit deo de frugibz destructis z corollis nō de bonis vt dicunt heretici. z ideo nō respicit dñs ad munera eius. hic pñm edificauit ciuitate. vt. s. posset pgregare filijs suis z filij oblata ab alijs retinere. h. vagus z pfugus exiit a facie dei. z demū occisus z desperat⁹ est. Sic auar⁹ vagus p mundū acqñdo aliqñ occidit z desperationem incurrit.

Scdm quidē angustia expit in diuitias expēdēdo. Tāta enī miseria pñm tāta auaricia atqz tenacitate cōstringit qz qñcūqz de sua substantia diminuit cernit oculi sibi cecidisse videt. z ppter b quidē totā familiā suā in amaritudine tenet. Subtilissime enī discuit z nūc/rat expēdas panis. vini. olei. carnū salitaz. ouoz. gallinaz. z quarūcūqz minutaz rez. fugit frenū aratissimum expēdaz. Et si qd vltra diminutū in domo repit defraudat se dicit. de gulositate z ebrietate z latrocinio oēs d familia sua mouet ad abstinentiā parciqz vitā hortatur eos. obfuit z nūerat comedentiū bolos z potuū vices pñue inextricabili amaritudine vitā z turbat. Sepe pñtur dicēs. In domo hac nō sūt nisi latrones z lupi. ac la mētabili sepi⁹ ait. Nos rodit⁹ mibi ossa. Ex his z filijs clarescere pot⁹ nec ipse in pñia domo aliq tpe pacē habet. nec familiā suā cū eo quietē reperire pot vt verificet qd de talibz Esa. xlvij. c. ait. Nō est pax impijs. dñc dñm. Et itez. puerb. xv. Conturbat domū suā qz leccat auaricia. Silis est tal auar⁹ cū qd cū paleas sup quas cubat z dormit nec ipse comedit nec ipse alijs sinit asportare. imo siqs eas inde asportare velle se mōstrat. nō cessat latrare z qñqz mordere. Sic tal miserabil⁹ hō auar⁹ nec vitā diuitijs qbz pñt. nec alijs sine latratu z morsu canino pñmittit vitā. Tal⁹ vici⁹ nō est apt⁹ ad plū tentationū pñia inimicos ppli dei. i. demones qz subito pñsternit a dyabolo in oīa vicia. Un Beda. Quemcūqz arripuerit hūana cupiditas mox in oīm pñsternit ima viciorum. de pe. dif. iij. In hui⁹ figurā legit⁹ Judi. vj. qz qui erāt cū Bedeone bellature pñra madianitas illi qui de fluuiū inclinati sumptērūt aquā manu pñciētes ad os illi fuerūt electi ad plū. qz pñstrauerūt se toros mittentes os in fluuiū vt incepti fuerūt repudiari. ad significandū qz illi qz tñm necessaria accipiūt de rebo transitorijs qz fluūt vt aqua sūt apri ad vincendū diabolum z vicia. S; qui totāl⁹ se mergūt vt auari nō sūt apri ad vincēdū. Tertiā angustia tal expit in diuitias amittendo. Que lingua dñc posset quāto dolore torquet. quanta amaritudine cruciat. quātoqz merore afficiat. qñ aliqd de substantia sua casu amittit z in mari pñditat seu pda vel furto seu alio mō subripit z fraudat. Dñc ecēs. v. ait. Est alia infirmitas pessima qz vidi sub sole diuitie pgregare in malū dñi sui. pereūt enī i afflictōe pessima. Admirādo qz sapia saluatoris qz respiciēs qz cupiditatz viā duceret ad hospitiiū īfernale si eā dimittet apam facile z planā fecit sic agricola prudēs qui viā p quā neminē vult trāsire fossatis pñdit ac palis in terrā pñris applicat⁹ pñgētibz spinis illā obstruit atqz munit. Sic de sapia in tñm diuitiaz posuit angustias mltas i acquirēdo timores z sollicitudines in pñeruādo. z dolores plurimos i amittēdo vt sic saltē hoies impedirent p tālem viā cateruari ad infernū currere. Un Dñc. ij. Scipiam vias tuas spūus zc. z sequit. z dicit Reuertar ad viz meū pñore zc. idest pñm p mediū tribulationis.

Scda prauitas est .§. ii.

obprobriū vite. Tota nēpe auari vita obprobrijs plena est. Tria inter alia sūt obprobria vite ei⁹. Prīmū est inertia. Scdm malicia. Tertiū infamia. Prīmū obprobriū vite ei⁹ est inertia. Per auariciā enī tollit sibi opositatem oīs debiti mōi. pcurādī sibi licita z salubria lucra. z pio

Auari sūt
tria obp
bria.

tanto efficit⁹ desidiōsus. accidiōsus. ociosus. Et b etiam auaricia necessitat hoīem ad indebitos modos lucrādī p legē quā dedit dñs. Sen. ij. di. In sudore vul⁹ cui⁹ veleris pane tuo. S; tales sicut pñbeta ait in labore boi minū nō sūt. z cū boibz nō flagellabunt. s. qñqz in vira sed post mortē cū demonibz semp flagellādī sūt. Scdm obprobriū est malicia qz sequit⁹ ex pñcedēti inertia. Nam sicut Eccl. xxxij. scriptū est. Multā maliciā docuit oī ositas. id est iners vira ad tāta maliciā. sclez tales du⁹ at qz aīam suā p quolibet vili nūmo venalem prebent. Z pñmū vici⁹ scelus est aīam in tāta sublimitate creatā. i. ad imaginē dei formatā. tāto pñcio. id est sanguine pñi redēptā. ad tāta glām ordinatā p tā vili pñcio vñ nō dāt. Dñc Eccl. x. Auaro nūc est scelest⁹. habet enim aīam suā venalē. ex qz manifeste apparet qz p nūmo tal⁹ pñpiteret se in infernalē voraginē oīm sclez z flagitiorū nisi forte aliq mūdano timore refrenat. Tertiū ei⁹ obprobriū est infamia. ita auaricie scelus reddit hoīem in famē pñsurā qz aliqñ nlls nisi infidelis eā audet public⁹ ee pñterere. hi quidē sunt illi de quibz puer. ij. Qui relin quunt iter rectū z ambulāt p vias tenebrosas. qui lerāt⁹ tur cū maleferunt z exultāt in rebo pessimis quoz vie p uerit⁹ z infames gressus eozum.

Tertia prauitas est .§. iii.

illaqueatio dyaboli. tāta est pñas quā ex b scelere z dño pñmittēte suscipit dyabol⁹ sup tales eo qz opante auari⁹ cia. Primo se illaqat. Scdo se intricat. Tercio pñsupcio se sperat. Et pñmo illaqat se. Un Job. xviij. de cupido loquēs ait. Immisit in rēte pedes suos z in maculis eius. s. demonis ambulat. tenebit plāra ei⁹ laqo. plantā enī extrematē vite vocat. Un enī cupid⁹ pñquior sit fini vite sue. tāto maiori cupidine inardescat. hic Dñc. ait. Cū alia vicia cū hoīe senescāt sola auaricia iuuenet sat. Et itez. j. Tbi. vj. Qui volūt diuites fieri in cadunt in repationē z in laqueū magnū dyaboli. pñterea qñto hō magis senescit. tāto difficili⁹ ab ea se soluit. Scdo se intricat. Cū enī auis in rēte volando ceciderit tanto magis se intricat qñto pñ se extricare pñdit. Sic auaro pñtingit sepe. qz cū p aliqd tps intēdit vacare vsuris vñ alijs illicitis acqñsionibz z demū cessare ab eis. oī die. oī mēse. z oī anno magis se repit intricat⁹ atqz in pñposi to cessandi ab iniustis lucris elongatum. Dñc puer. v. Ingrates sue capiūt impiū. z supbia pñoz pñstringit.

Tercio pñsupciose sperat. qz credit se penitere in fine et restituere aliena. sed igrat qz de⁹ Warb. pñv. cōminatus est dī. Qui habet dabit ei z abūdaabit. ei autē qz non habet z qd videt habere auferet ab eo. habet nēpe tbe/ sauz magnū qz tps ei pñcessum pñuose expēdit. z iō multa merita cumulat z huic dabit. s. in fine vite tps. s. melius se disponēdi z pñparādī. vñ z tūc maiori grā abūda bit. Qui autē nō habet. s. in pñterito tpe merita cumulat. qz semp male vixit id qd videt hē. s. pñie tps i fine auferet ab eo. iusto iudicio dei. eo qz in illo pñsupciose pñsus est. Un Aug. de pe. dif. vj. Multos solet decipere ferotina pñia. Un in figurā b⁹ coru⁹ qz viuūt de rapinar cadaueribz z vociferat⁹ crocūdādo egressus de archa non est reuersus ad eā. Sic auar⁹ qui differt penitentiā nunqz reuertit⁹ ad eccliam p pñiam verā. Sed colūba cui⁹ victus est inocēs. Qd accidit vno auaro qui in puncto mortis alta voce clamauit. O pñia o pñia vbi es. qz dī cō spiritū exalauit vt apte dāresceret qz qñ illā recipe re poterat nō qñuit. merito eā recipe nō posset cū veller Un de talibz Job ait. Inuoluit sūt semite gressuū eozū ambulabunt in vanum et peribunt.

Quarta prauitas .§. iii.

La. 3. De sex prauitatibus auari

est certitudo damnationis. miro namque modo inter alia scelera peccatorum certificatur auarus de sua eterna damnatione. Nam ad hoc habet tria testimonia credibilia facta nimis. **Primum** in ore duorum vel trium fuerit veritatis verbum. **Primum** testimonium sunt euangelia. **Secundum** privilegia. **Tertium** manifesta iudicia. Quam ad primum dominus Lu. vi. ait. Mensura qua mensi fueritis remetiet vobis. Cum enim auarus non det aliquid nisi recipiat amplius et hoc certificatur se ipsum de damnatione eterna. quod si vult acquirere a iusto iudice quod predicta prestat legem non dabit ei nisi aliquid det amplius et melius padiso. et quod si nunquam poterit obsequare necessario sequitur quod nunquam poterit accedere gloriam sempiternam. **Secundum** testimonium sunt privilegia et auctoritatem instrumenta. Nullum equidem crimine est quod tam patenter et aperte deferat lacrimas eterne mortis sic auaritia. Nam in quolibet instrumentum et pericula librorum in quibus tractatur usurarius vel alij iniusti et fraudulenti prescribunt. pericula riter privilegium auarus habet quod cum obligat ad supplicia sempiterna. Et hoc patet quod de hoc tot privilegia habet quod iniustos tractat. preterea multum certificatur est de damnatione eterna. Neque si restituit aliena abradunt et cassant privilegia supradicta. nec credit eis sic nec credit cassato libro et abradis cartis seu incisis in iudicio seculari.

Tertium sunt iudicia manifesta et inter alia vnum potissimum est quod in usurario tracto fenerator socius demonis in fernalis. fieri enim persucur quod quando mercator facit forum cum venditor arrastis soluit de re empti. Et si supueniens alius apponat de arra et dicat. In hac mercancia princeps esse volo. et ille annuat tunc facti sunt socij in lucro propter deum. Sic contingere videtur auaro et demoni infernali. Nam inter iniusta lucra per furtum rapinam simoniam fraudulentiam perditionem usuram et huiusmodi auari apponit dyabolus aliquid impie acquisitum. et dicit se esse socium propter habere in illa mercantione. Hoc probat quodam exemplo quod quidam predices homo magnam habebat pecunie summam licite acquisitam infra quod appositus duos denarios quos illicite acquisierat. et totam illam pecuniam collocavit in archa. Tunc altera die aperit archam reperit super denarios diabolum ibi se decenter qui prohibuit ei neingeret eos nisi expedere vellet eos cum sentu suo eo quod socij sui essent in pecunia illa. Ex his patet quod manifestum indicium est auaros esse damnandos. nisi restituant aliena. eo quod sic sunt in partem vitae socij peccatorum. ita erunt in alia socij tormentorum. Ex hac igitur coracra societate intrant auari cum dyabolo confederati tanquam tunc in demone transformantur quod quodammodo induit similitudinem eius. Nam sic dyabolus perit numerum quem libenter sub specie lucris mutat peccatori sibi nunquam restitui vellent vel demum illi corpus et animam lucrari posset. sic auarus per usuram datum ab eo mutuum restitui nolle vel posset totam substantiam pauperis deuorare. preterea de tali Job. xx. ad fratres scriptum est. Iuxta multitudinem adinventionum suarum sic et sustinebit. quoniam stringens nudauit domum pauperis. domum rapuit et non edificauit eam. nec est satiatus venter eius et cum habuit quod cupiebat possidere non potuit quod. vel rapitur ei in vita vel saltem relinquit illud.

Quinta prauitas est. §. V.

impetres malum. Triplex quidam causa est quare auarus precipue raro confitetur. et cum magna difficultate ad penitentiam veram reduci potest. Prima causa est indispositio. **Secunda** iduratio. **Tertia** est obstinatio. ut sint hi tres gradus ad descensum damnationis eterne. **Prima** causa est indispositio. Indispositus enim est auarus qui male acquisit ut veraciter penitet. Nam aut est pigritus aut tenax. si pigritus non habet unde reddat. si tenax non vult reddere. Denique ad impossibile nemo tenet. Nam inanitas est actio quam excludit inopia debitoris. Auarus enim nisi rarissime in mor-

tis articulo satisfacere vult suis vasculo illi terreo in quo pueri denarios ponunt cum iam cupido numeri incipit blandiri eis. de quo vase nisi frangatur extrahi minime possunt. Sic auarus nunquam restituit nisi in mortis articulo quando denarios illos secum ferre non potest ut verificetur illud. Act. xix. Multi quasi inuentione id est ex ingenio hominis adinuentum non ex natura prohibiti extirpauerunt fenem et presterunt molestiam am his qui se adiungerent. **Secunda** causa est iduratio. Cum enim auarus consideret ad statum salutis non posse venire nisi per posse restituat aliena. nec persequens nisi filios et filias suas in multa paupere et in honorabilitate relinquit. propter hoc abhorrens et per fidem non intelligens statum suum periculo sum ponit deliberat in peccato perferre quod debuit modo se emendare si diu persuerando induratur cor eius. et hoc homini vicij predicationes audiat. hoc timens deum ad penitentiam eum inducat. hoc exhortatur ad hoc et obiurgatur circa hoc frequenter sentiat nihilominus cor eius semper amplius induratur. sicut et de eo Job. xli. scribit. Quare indurabit quasi lapis. et stringet quasi malleatoris incus quod quanto plus mallo ferietur tanto durior fieri solet. **Tertia** causa impenie est obstinatio. Signum quippe manifeste obstinationis auari est preceptum diuini ubi et exhortationum et reprobationum sceleris sui. Pro hinc salomo puerb. xviii. ait. Peccator cum in perfundum iniquitatum venerit preuenit resurgere. id est per predicta. **Quarta** namque est obstinatio preperis et quodammodo excedere videtur obstinationem iude. Iuda enim penituit de scelere per peccatum hoc non debito modo preterea inquit. peccavi. **Secundo** suum peccatum confessus est. cum ait tradens sanguinem iustum. tertio satisfecerat peccatum quod recepat per peccatum perditionem resignans pecuniam. verumtamen veniam non meruit quod illam non requisit. sed quid dicere possumus de auaro obstinato quem primo non penitet de iniuste acquisitis nisi forte quod modicum lucratus sit. secundo si penitet non confitetur. neque per se confessor ad satisfactionem cogatur. tertio si confitetur quoniam aliquem confessor non habet ad sciam neque per seiam. ne per cautionem debita satisfactio cogatur. si simplici verbo permittit confessori ignaro restituere aliena. quanto si hoc per se confessor permittit permissionem non fuit sed ut de re. in li. vi. Non dimittit peccatum nisi etc.

Sexta prauitas est. §. VI.

horribilitas mortis. Inter cuncta scelera quod diuino iudicio ponunt impijs sine per horribilem mortem. auaricia de maiori ribi est. cum mirabilia et terribilia signa sepius appareant in auarorum precipue raptores et usurarios sine. hoc autem accidere potest triplici ratione. **Primo** ratione derelictionis. **Secundo** ratione desperationis. **Tertio** ratione persecutionis. **Primo** quidem accidit hoc ratione derelictionis. Cum enim auarus per usuram lucrari non cesset in quolibet sacro die. non patitur diei pascat. non ducit. non diei scripsit passiois. in qualibet solennitate scripsit virginitas non cessat a tali lucro. nec in diebus aploz. nec in diebus martyrum et aliorum sanctorum angelorum. merito quod non solum a deo verum etiam a beata virgine. ab angelis uniuersis et ab omni multitudine hominum iusto iudicio in ultimo fine vite ita derelinquit mercedem quod nec deum habeat gratie donato. nec aliquem beatum incipit gratia per eo ipetratores seu supplicatores. **Unde** Michae. iii. Abscondet dominus faciem suam ab eis in die illo. extremo. sic neque fecerunt in adinventionibus suis. **Secundo** accidit eis hoc ratione desperationis. Qui enim infelix peccator a deo et a tota celesti curia derelictus est. facile est demonibus in baratrum desperationis cum papitare. quia quidem libertate eis concessa opere complent ostendentes eis multitudinem scelerum suorum et oblitam esse illi misericordiam sicut Job. xxii. ait. Oblitum est illius misericordia. **Et** iterum. Auferet ab eo omnis spes fiducie. scilicet venie. gratie et glorie. vnde ipse in tali desperatione vltima derelictus ait illud Job. vii. Desperavi et nequaquam ultra iam vinam scilicet nec vita corporali. nec vita spirituali. nec vita eternali.

Auari
horribil
mors

Titulus Primus

Exemplum Unde legitur de quodam auaro q cum infirmaret ad mortē et notū et viciū hortarent eū ad p̄tritionē et p̄fessionē. Rndit. Ego nō possum. qz nō habeo mecū cor. cui illi. tu dētras. Quid est enī q dicit. quō enī viueres si nō haberes cor. et qz tibi extrahit. At ille. Non dētro. sed vez est qd dico. vt sciatū vez esse qd dico. ite ad capā vbi sūt pecunie mee in quibz spem et fidē meā posui. et ibi inueneris. sicqz desparat decessit. Tūqz illi ad capā accessissent et apuissent inuenerūt q ille dixerat ibi videt licet inter pecunias cor illi miraculose factū ad inuēduz q ibi erat affectus eius. iuxta illd xpi Mar. vi. Vbi est thesaur tuus ibi est et cor tuū. Tercio rōne p̄secutionis. Quā enī auarū sic ex superioribz p̄z nō solū offēderit deus quēadmodū ceteri p̄cōres. vez etiā cum vēdiderit ips vt p̄surā qd est eōe cūctaz creaturaz. et sic offēderit oēs creaturas q create sūt. et oibz creatis male vsus sit p̄pter auariciā radicē oīm maloz. Audite snia a dño p̄ lara p̄ eū. oīs creatura p̄secutioē p̄ eū arma. p̄inde oēs bñ et oēs angeli paradisi clamabūt p̄tra eū. ad infernū ad infernū. Elemēta qz p̄tra eū seuiūt et clamāt. ad tormēta ad tormēta eterna. Dem qz in qua iacet infirmus atqz p̄ietas et ligna p̄ eū vindictam clamare nō cessant. Sic abacuc. ij. ait. Lapis de pietre clamabit et. vt in his cōmibz verificet illud Sap. v. Pugnabit p̄ o orbis terra rū p̄tra insensatos. et accipiet armaturā zelus illi et armabit creaturā ad vltionē inimicōz.

Laplin. iij. de specie auaricie que dicit simonia per modū predicationis.

Deus deoz dñs locu
tus est et vocauit terrā. ps. xliij. Deus deoz dñs locu est. et vci qui est dñs scōz q dñi aliqñ in scriptura dicunt. et creaturaz aliaz q p̄ dñs a gētibz sūt adoratz. Et locu est mūdo i. p̄bis. Nouissime locu est nobis in filio dicens p̄ eū. Nolite facere domū p̄ris mei domū negociatōis. Job. ij. Et p̄ bec sba et alia ac gesta et exēpla vite ei vocauit terrā. i. hoīes cupidos et auaros vt cū lōge sint ab eo p̄ auariciā appropinquāt p̄ p̄nam. Dicunt enī auari terrā nō solū qz originālī d terra facti sūt in adā. sed qz terrena sūme diligūt auz et argentū et es et diuitias q de terra sūt in eis sine sūi cōstutōes. Et de hac terra dixit dñs antiqz serpēti. Gen. iij. Terrā comedes cūctis et iebz. idest ad te p̄nebūt qz terrena cupiditate decepti. vt exponit Aug. sup Gen. ad līam. Specialr enī doctrina et p̄dicatio xpi fuit contra auaros et ad inducendū ad p̄ceptū terrenoz. Un et primū sba qd dixit discipul in sermone facto in mōre fuit. Bñ paupes. Mar. v. Sciebat enī qz radix oīm maloz est cupiditas. idest auaricia. qd pestes declarauit apls. i. ad Thimo. vi. bec dices. Nullū enī p̄cūm est qd ex auaricia derivari nō valeat. ipe qz pauprime vīxit. Oia inq̄t Aug. terrena p̄ceptū hō xps vt p̄tēda esse mōstraret. Et qz multe sūt spēs auaricie que oēs vī tādē sūt. iō ipe ait Lu. xij. Attēdite vobis. idest caute ab oī auaricia. Principalior aut et detestabilior cūctis est simonia. Ad hāc remouēda et cauēda vocauit terrā loz quēs in veteri testamēto p̄ michā p̄phetā p̄nūciās malū nimis graue vctuz dices. Iudices ei i muneribz iudicabāt. Sacerdotes ei in mercede iudicabāt. et p̄be ei in pecunia iudicabāt. Et paulo p̄st subdit Idcirco Syon quasi ager arabis. et hierlm quasi custodia pomerij erit. Mich. iij. vbi Dico. Memo ambigat hierlm p̄pter hmoi scelera fuisse subūsam. j. q. j. iudices. et loquit ibi de simonia. Locu est p̄ seipm p̄ simoniacos di. Nolite facere domū. p. m. domū negociatōis. domū sui patris eccliam vocat et templū. q fit domū negociatōis p̄ simoniam dñi spūalia q tradunt in ea vendunt vel emūt. nec

xps. vnqz aliqñ virtū ita seuerē correxit sic b p̄am simoniam. p̄beras eos flagello et eijciēs de templo in p̄ncipio sue p̄dicatōis. vt recitat Job. euāg. Et itez circa finē. i. doz minica in ramis ante suā passionē vt narrat. Mar. xj. et Mar. et Lu. locut est mūdo p̄ aplos p̄apue p̄ p̄ncipē eoz petrū cū dixit simoni. a qz oīū habuit ly monia p̄m in nouo testō plenū et detestabilū et manitū stius. i. qñ obtulit multā pecuniā petro et ceteris vt ibi b̄ p̄cederet p̄tēre p̄ferēdi spūitū. itēdebat enī emere vt postea vēderet illā grām. qd abhorres petro dixit tibi. Pecunia tua tecū sit in p̄ditionē qz existimasti tō nū dei pecunia possideri. Act. viij. Sicqz de deoz loz cur est p̄ os petri vñ p̄ hanc increpationē factā simoni. vñ simonia b̄ pessimū scelus denotat. vocat terrā. i. limoniacos terrena impūissime q̄rentes. idest reuocat a tāo malo terrore tāti iudicij. Et qua auctē petri tna possūt notari circa simoniacos faciētes domū p̄ris domū negociatōis. Primū est materia inductiua huius criminis ibi pecunia tua. Scdm est pena p̄secutiua b̄ opis ibi tecū sit in p̄ditionē. Tertiū est snia ep̄stiusa vel declaratiua huius sceleris ibi. qz existima. do. dei p̄c. possideri.

Incipiēdo a tertio vt .s. i.

ordinatū p̄cedat ex hac snia petri q ait. existimasti tō nū dei pecunia possideri. declarat magnitudo p̄cū lū monie. donū dei est spūitū. qz p̄cedit a patre et filio p̄ modū doni. Donū dei est grā sua et sacramēta et oīa spūitua q dantur gratis ex dono a deo et nō ex meritis nō istis. Un Urba. papa Donū dei est nō solū spūitū sed et res ecclie. i. spūales. de quibz hic loquit. i. q. iij. saluator. Dicit autē doct. q simonia nō est aliud qz emere vel vēdere vltiū p̄tractū nō gratuitū facere p̄ spūalibz habēdis p̄cio rei tpalis. vt p̄z. j. s. sc. ex diffinitōe ei. Qui autē emit vel vēdit aliquid existimat illd posse pecunia possideri. Quā ḡ simoniac vēdat vel emit spūalia q sūt dona dei p̄maxia. videt fm appētitiā acq̄ existimare tō nū di posse possideri. vñ sic agit dñs ac si cēt vlt esse vel lit dñs spūitū et deoz ei. Et b̄ magnū error et p̄maxia irreuerēcia. Quā autē sit illata talē emptio vel vēditio p̄bat. b. Tho. ij. q. c. triplix rōne prima est ex parte emētis. scda ex p̄te vēdētis. tertia ex p̄te venditōis ipsius. P̄tia ḡ rō est ista. Ille q emit aliquā rem mto minori p̄cio qz valeat iniuste emit. s. spūalia sunt tāte nobilitatis et p̄fectōis et p̄ p̄ns valeat q nullū p̄cio tpaliū rez p̄nt ad egr. Un de sapia q est res spūalis di. Prouer. iij. P̄ciosior est cūctis opibz et oīa q desiderat. spūalia huic nō valēt cōpari. Inuistissime ḡ emit simoniac cū donū dei seu spūalia q sunt imp̄ciabilia p̄pter eoz excellentiā mī nimo p̄cio emit aliqñ emz vno floreno imo et vno bono. nemo emit missā seu eucharistiā vlt p̄nam. s. et si essent mille floreni mīmū est respectu valoris rez spūalium.

Sicut iustissimū esset qz repazien vel anulū aurū gēmatū maximi valoris emeret vno nūmo. nec cū excusat qz vēdēs sciēt et p̄tē illo p̄cio qz ille nō est dñs illius rei. Et bec est sc̄a rō qua p̄bat hmoi emptio et vēditio iusta. Mā q vēdit re cui dñs nō est tanqz suam. fur est et latro. qz p̄trat re alienā iuro dño. et ille q emit ei coopat ad malū cū sciat vel scire debeat illum nō esse dñm ei rei. sed q vēdit spūalia vt sacra et alia hmoi. nō est dñs eoz sed disp̄sator. iuxta illud apli. i. qz. iij. c. Sic nos existimet hō vt mīstros xpi et disp̄satores misterioz dei p̄hibet enī dñs talia emi vel vendi. Et hāc p̄ncipet ad tertiā rōnē. qz b. i. s. tria originis collationis eoz. Qui enī vñt aliq̄ actu ad aliud seu alio mō qz ordinauerit de inq̄ facit. et tāte p̄ci qto illd est i se dignius. Ordinauit autē de spūalia gratis debere hoībz cōz ferri p̄ mīstros ei qd xps declarauit di. Mar. x. Grās

Symon
aca vendi
tio est illi
cita.

Simonia
est mor/
tale.

Spūalia
sunt illa

Erige vel
pauli fa/
at simo/
nam

Quid sit
pecunia

tis accepistis gratis dare. f. sacra z alia spūalia. Un in
paulo generali toll. d. Quicqd iustitib gte p solatōe tri
buit nunq venūdari vllis qstib vel p mīs dē dicente
dño. **Bray** accepistis gratis dare. j. q. j. q. d. Et q sit mor
tale p. q. nlls excoīcari dē nisi p mortali pēō fm bea.
Tho. m. iij. cum excoīcacio sit guissima pena ecclie fm
Aug. xxiij. q. iij. corripiant h p simonia dē qd excoīca/
ti. Un dē de simonia dē Anathema dāt. f. sit anathema
accipiet. j. q. j. q. d. q. sacros. sit id est fiat fm glo. h apre
ōndit **Greg.** Nazāzen sic dī. Spūscī donū pōio com
paratū qd aliū est q capiale crumē z simoniaca heres. z
paulopost. Dñs vt emētes z vēdētes gte h exptes ostē
deret. cūctos alios pēōres i tēplo dīmilit. z singulr ven
dētes z emētes in cēpās z flagellās de tēplo eiecit in q
emprores z vēdētores grā spūscī oīdit esse destitutos
z vacuos. j. q. j. q. d. studet. Dicit aut spūalia sacra vt bas
ptism. crisma. eucharistia. pnia extrema vinctio. bñdī/
cio nupcial. z ordo. p quib dare pecuniā vel recipere vt
pau coz est. phibitū q simonia. Dicunt spūalia vñ an
neca spūalib dedicatio eccliaz. psecratio pgnū. z alia
rū rez ad cultū diuinū pntiū. bñdictio abbatū. abso
lutio ab excoīcatōe vñ alijs cēsur ecclasticis. electio pla
toz ecclasticoz pfirmatio coz. renūciatio. vñtatio ipō
rum platoz. correctio criminū vñ desistere a correctione
in iudicio ecclie. p dīcatio. o. o. officiatio ecclie. cura aīaz
ingressus monasterij vñ religiois ecclia seu bñficiū sim
plex vñ curatū p bēda dignitas ecclastica vt archidia/
conar. ppositura. cōatus z bñficiū. Officiū sepulture vñ
locus ecclie psecrat ad sepulture. vñ vbi tē est sepul/
alijs. Capelle iuspatronat. ius papiēdi decimas. offi
cia ecclastica. vbi est aliqd iurisdicōis spūalis. vt yco/
nom. vñ cēdñs z bñficiū ferre sniam in iudicio ecclastico
et alia bñficiū. pmutatio dignitatis vñ bñficioz ecclasti
coz p cōmodo tpali. Jgīf erigere vñ ex ac solvere aut
pauitēre aut pacifici p aliq p dīcatōe spūali psequēdo p
pecunia seu re q pōio pōt extimari. als ipm spūale ha/
bere nō posset ex pssa simonia est q p eccliam puniri po
test. Un dē. j. q. j. q. d. q. p. Cesser oīs pactio. cesser oīs
puētio. Sz z sine pactōe ex pssa vñ excoīcatōe si qd pferat
aliq spūale pncipalr hac intēctōe vt ppter illd recipiat
tpale. puta audit p fessionē vñ dīc missam. vñ pferat ordi
nē vñ bñficiū pncipalr q sperat ppter h se hīctuz pecu/
niā vñ aliq ptabile. Et sīlīr q dat aliqd tpale pncipalit
vt recipiat spūale vt eucharistia. ordinē sacri bñficiū. z
bñficiū. simoniā cōmittit mētalē q mortale est fm **Tho.**
Ray. inno. Hosti. z Alb. Sz pnia tollit mētal simoniā
ex d simo. mādaro. Vbi aut nō sit pactio vñ excoīcatō nec
pncipalr intēctō ad tpalia i collarōe spūaliū vñ recepti
one. h gte z elemosinalr def z accipiat ad sustentationē
nature vñ ob reuerentiā sacroz vñ ad pfluādū laudabi
lē p fuetudinē locoz licite z sine simonia dari z accipi
pōt. Un dē a **Greg.** Sz oblato nulla culpe maculā in/
gerit q nō ex ambīctōe pccit. j. q. j. sic epm. q etī/
am mediatōres in bñficiū sunt. simoniā sunt. vñ z p ec/
clesiā grauitē puniunt. j. q. j. si quis epō. De his omni
bus supradictis q dicunt spūalia. habet. j. in. s. seqn.

Reuertēdo ad p mū .s. ii.

mēbrū diuīsiōis cū. f. dē. Pecunia tua. Vbi notat. illud
qd iudat ad tñ flagitiū. qd enī est aliū h nīl pecunia.
Sz aditēdū q vt dīc **Aug.** Totū qd hnt hoīes in
terra qz sūt dñi pecunia vocat. f. u. ager. vas. arbor. pe
cus. z bñficiū. iō pecunia vocata qstia pecu. qz qd d ant
qui habebāt i pecorib habebant. j. q. iij. corū. pōt etiā
pecunia dīc qd pōt tpali extimari seu mēsurari pōt
nō solū pecunia nūcra i monet auri z argenti z cris.
vñ ea q cōitē p fuetū vēdī z emī. vt vasa aurea z ar

gētea. aīalia. agri z bñficiū. h etiā pces ex quib acqritur
fauor ppiaris z obseqa corpali p fura. Un dīc. b. **Greg.**
in omel. pba. f. **Isaias. xxxij. c.** cū describeret vñ iustū
aīr. **Bray** q excurt manus suas ab oī munere. nō dīc
tū a munere h ab oī munere. qz aliū est mun a manu
aliū ab obseqa. aliū a lingua. Mun a manu est pecu/
nia. f. nūerata vel sile. mun a obseqa est fuit indebite
impēsa. mun a lingua est fauor. f. mūdā. hēc **Greg. j.**
q. i. sūt nōnulli. Et p qdlibet boz munez cū intēctōe
in spūalib cōmittit simoniā. vt idē **Greg. dīc.** Et agri
Urba. papa. Quicqz indē res ecclasticas. i. spūalia q
dona dei sūt nō ad h qd institute sunt h ad pna lucra.
mūere lingue. vñ indebite obseqū vñ pecunie largit vñ
adipiscit simoniā est. i. q. iij. saluator. Et qz nō ad mu
nus a lingua scēdū q si qd p fura pferat bñficiū ecclasti
cū seu dignitatē ecclasticā vñ aliqd sacm ad pces ali/
cū hac intēctōe pncipalr vt et p p bñficiū pferat laus vñ fa
ma acqrat vñ mū cūctis simoniā cōmittit. Et si pces
porrigunt p idigno ab alio d bñficio curato vñ simpli/
a. z ille q porrigit z q exaudīt simoniā cōmittit si ad p
ces sacras pncipalr mouet. Si p digno z ad idoneitas
tē respiciat. nō ad pces pncipalr nec rogans nec pferens
malefacit nec simoniā cōmittit. Si vñ qd p se pces por
rigat de bñficio simplici nō reputat simoniā. si als est
dign. Nā si indign simoniā reputat. Et si bñficiū
am induat pces p se porrecte de bñficio curato. etiā si
alias sit dign. qz rōe ambīctōis z psumptōis reputat
corpo indignus fm. b. **Tho. in. iij. dīc. xvj. z. ij. q. c. et**
Ray. h. qz ad istd vltimū in curia pñū pncipalr. z de
h. j. in. c. v. s. i. r. Quātū ad mun a ob obseqa reputat
simoniā qn qd fuiret alicui plaro obseqa in honesto vi
delz p vilitate tpali ipi plati vñ p sanguineoz ipi. sed
quo ad obseqa honesta videlz ordinata ad vilitatē ec/
clesie vñ plati rōnabile nō reputat simoniā. ita tñ q nō
pncipalr fuit faciat ppter illd psequēdū. Un **Greg. dīc.**
Ecclasticū vilitatib defuierē ecclastica opret remue/
ratōe gaudē. r. j. q. ij. de h infra. eo. s. Mun aū a ma
nu est cū dat pecunia z bñficiū. Vbi tñ sciendū q pecu/
nia pōt dari z recipi p spūali re vñ circa spūalia licite et
sine simonia qnqz mōis. f. rōe pncipalr. sustentatōis. p
uocatōis. punitōis. z vitade veratōis. Et p quidē mō
se pncipalr pbat sic. Qui vult remissionē pēōz pseq
debet si pōt elemosinas dare paupib iux illd **Daniel.**
iij. Pēta tua elemosynis redime. Et **Amb.** Pēctis tuis
venūdare. es. f. diabolo. redimet te pecunia tua. d. pe. dīc.
i. medicā. dē etiā qd p adeptōe glie tpalia dare iux illd
Lu. xv. facite vob amicos de māmōna iniquat. zc. Et
Aug. dīc. Regnū celoz tñ valet qz tñ hēs. Vbi etiam
est notādū q nō sic est intelligēdū h tanqz res magna q
cūqz possēda q dat sit pū regni celoz vt p pte emaf. h
ipm meritū qd ibi acqrit in dādo dē p silitudinē quasi
pū. qz sic pōio acqrit res q nō habebat. ita elemosinas
et meritis alioz bonoz q sūt acqrit regnū celoz. Non
enī pōt attingere meritū nrm ad pfectā rōnē emptōis
triplici rōe. Pōio qz ex h merito nro deo qui dat ipm re
regnū nihil accrefat. qz in infinitū est bonū z augeri nō
pōt p. Bonoz nro nō indiges dñe. Scdo qz meri/
tū nrm nō suffic p se ad vitā etēnā z sic nō est eqle pcy
um fm illd **Ro. viij.** Nō sūt p digne passiones zc. Ter
tio qz meritū nrm pncipalr p ficit in affectu interiori z
nō in actu exteriori. cuiusmodi est emptio z veditio. be.
Tho. in. iij. dīc. xvj. Scdo pnt dari pecunie z alie bñficiū
rōe sustentatōis. sic sacerdos p missa quam dicit accipit
pecuniā vñ p bēdā. nō q illam accipiat p psecratione
seu p fectōe eucharistie vñ p oīonibz bñficiū quasi pū
coz h vt stipēdiū sue sustentatōis. vñ **Aug.** Accipiant
sustentationē sue nēctatis a p pō mercedē mīstratōis

Mun a
lingua

Munus
ab obseqa

Pecunia
dare p spi
ritualibz
possum?

Meritū
nrm

Titulus Primus

sue a deo. Sic et prophete antiqui testamēti si aliquando recipiebāt aliqd in pphēdo a capiebāt illa p modū elemosine ad sustentationē nō vt pū pphēte vt dicit Dico. j. q. j. iudices. Tertio rōe puocatiōis et sic dant elemosine paupibz ad inducēdū eos. et excitādū ad orādū p benefactoribz suis ex ipis elemosinis nō ad emēdū orationes psalteria et hmoi. Un sapiēs. Absōde elemosinam. in sinu paupis et ipsa orabit. p. re. id est inducet paupem ad orādū. Qro enī spūalis est et iō appciari non pōt. tū ex affectu deuotiōis yū pcedit. tū ex affectu q̄ intendit scz spūali. b. Tho. in. iij. Quarto rōe punitiōis sic fit in absolūtōe ab excoicatiōe aliqñ exigit pecunia nō p ipsa absolūtōe qz h̄ ēēt simonia s; in punitiōe. et sic etiā in absolūtōe a casibz refuat. p. cō. 2. pōt enī imponi pnia pecuniaria qsi pena pcedētis culpe. et de h̄ ex de simo. c. ad aures. s; qz videt h̄ bre specē cupiditatis iō pōt ab eis est abstineādū. vltima manifeste et caute agendū q̄ sol uētibz pster nō sibi refuare absolūtōe h̄ mō talia. sed et paupibz dimittere. b. Tho. ij. q. vbi. s. Quito rōe redimē de veratiōis. et anteqz ius acqrat alicui in bñficio vlt dū gūtare. nō licet dare ad redimēdā veratiōe suā alias simonia est. sed postqz fuerit adeptus et ius sibi acquisitum veratiōe sibi iniuste factā sup ecclia vel beneficio vel dignitate pecunia redimere licet nō iusta veratiō nem vt si iuste accusaret et hmoi. bec. b. Tho. in. iij. et. ij. ij. de his omnibz diffuse habes. j. in diuersis. s.

Quantū ad scdm .ij. m.

Multis
plex pe
na simo
nie.

id est de pena q̄ sequit h̄ crimē ibi cōprehēdit tēci sit in pditionē. s. tuā. Mplex aut est pdition q̄ incurrit p s; monia. Et pma q̄ oēs inuoluit h̄ crimē irritos est pditione grē diuie p quā puenit ad pditionē gebenne. Unde Greg. Nazāzenus iudas oīm redēptōe vendidit moy la queo suspēsus eādē grām redēptōis nō obrinuit. et me rito qz nemo pōt retinere qd vēdidit Simo magus cum eādē. s. grām emere vellet dānatiōis sue sniam a pe tro audiuit. pecunia tua tecū sit in pditionē. j. q. j. q̄ studeat. fuit enī pps Iesus maxie spūalis et iō emendo vel vēdēdo cū simonia fuit. Ille aut vēdidit filiū dei q̄rū ad hūanitatē. sed simoniaci vident vēdere spiritū sanctū q̄rū ad suā diuinitatē et sic vident ondere se esse dños spūscī. et pterea dicunt maximi heretici. j. q. vj. pater. nō qz ppe sint heretici nisi haberēt pīnacter hāc opini onē in mēte. s. qz possent emere vel vēdere spiritū sanctū. sed large et p similitudinē qz faciūt dando tpalia pro pēto spūali ac si h̄ crederēt. Dic enī Aug. qz ignis sacrificij qui p lxx. an. babylonice captiuitatē sub aq̄ vixerat exi erus est ab antiocho iasoni vēdēte sacerdotiū quod significauit ignē. s. nō lucere in simoniaciis sacris. j. q. j. sic. Et h̄ intelligēdū est nō qz sacra pfecta vlt collata a s; moniacis nō sint p̄a sacra sic alioz. s; qz carēt effectu grē quo ad p̄ficiētes et p̄ferētes ea. Nō enī inde recipiūt gratiā vt dicit Biat. in. s. seqn. sed peccāt mortālē et nō solū ipi sed et sciēter recipiētes ab illis moniacis q̄ sūt suspēsi. s; ppter simoniā ipam. vt dicit. xxiij. s. vez. ibi officium si moniacoz et cū glo. et notabili. Et idē. b. Tho. in. iij. Hodie aut p̄decretū factū in p̄lio Costantiē. et Basil. anteqz faceret scissurā approbatā q̄rū ad recipiētes sacra mēta ab hmoi. est aliter modificatū. de q̄ vide infra. in. iij. pte diffuse in ti. de suspēsiōe. Scda pdition simoniacoꝝ est excoicatiōis ordinū et officioꝝ suoz q̄ ad simoniacos in ordie recepro simoniacē vlt etiā in dignitate et bñficio curato etiā si sit occultū vitiū. qz suspēsi sūt quo ad se. et q̄ ad alios. Et sūtr notorij simoniaci p collatione ordinū vlt bñficioꝝ sūt suspēsi. j. q. i. statum. et. c. q̄s. de h̄ vide. j. in. iij. pte. ii. r. de suspēsiōe. Et hāc suspensio nē videt Amb. vocare excoicatiōe i. c. repūf. j. q. j. fm

glo. Et tales. s. pferentes ordines vel beneficia ecclesiastica et ista etiā recipiētes p simoniā si sunt clēci debēt de poni. i. puari officio et bñficio simplr si puicant et h̄ iudicio ecclie. si sūt laici vt mediatores simonie debēt ex coicari vt. j. q. j. si q̄s ep̄s. et. c. se. Mediatōres si sūt clēci deponūt vt i dicto. c. h̄s. Efficiunt etiā infames et quilibet etiā criminosus admittit ad accusatiōe coꝝ vt ex d simo. c. tāra. et. c. si dñs. Tertia pdition est sube rē pōtal. nā pecūia p simoniā recepta retineri nō pōt. nec tū d; restitui p̄ferēti qz turpiter dedit. s; d; paupibz erogari vlt illi ecclie i cuius iniuriā data est applicari. et h̄ in oī simonia fm. b. Tho. vbi. s. d. q̄ vide plene. j. co. c. s; q̄ ad bñficia simplicia vel curata p simoniā recepta p̄dit fructus. qz nō pōt recipere et receptos tenet restituere dedus etis expēsis factis i vtilitatē ecclie et grā fructū colligē doz fm. b. Tho. et Ray. et Inno. et h̄ qz fur est et latro i il lo bñficio. d. his vide plene in. e. c. Quarta pdition est aliqñ sanitas vlt vite corporis. sic p̄z exēplū in Biez qui cū exegisset pecuniā a Naama sūro ppter sanitatem rece pra. s. mūdationē lepre p Delieū p̄bas mgrm ipi q̄ gēzi ad im̄pationē ipi helici p̄cussus est a lepra cū posteris et vt h̄. iij. Reg. v. Comisit enī simoniā. qz grā sanitas tis est grā spūal et donū dei quā ille q̄rū i co fuit vēdi dit. Narrat etiā i li. d. miraculis bri Dico. d. qdā monas terio monialiū qd cōmittēbat simoniā i recipiēdo moniales cū pactōe exp̄ssa d. dote p ipō ingressu monasterij sup q̄ excessu simonie. b. Dico. cuidā moniali illi mo nasterij. q̄ deuotionem habebat ad ipm sc̄m apparuit mandās sibi vt puocari monialibz et abbas i caplo admoneret eas vt desisterēt a tali simonia als male eis esset. qd et fec. s; oēs deriserūt illā. nec voluerūt se corrigere et cū plures h̄ factū esset. demū. b. Dico. reuelauit illi qz monasteriū debebat ruere et oēs occidere ppter qd extraxit illā de monasterio. et ex inde fundit corruit monasteriū et exstingit alias moniales.

Caplm. v. d. materia simonie vbi valde diffuse tractatur de simonia q̄ cōmittit circa sacra singla et circa bñficia et circa acc̄ spūales. vt pfirmare. corrigere. p̄dicare et hmoi. et circa septuaginta et circa ingressū religiōis. et circa patronatū. et de diuersis modis simonie.

Alia radix oīm malo

ū est cupiditas. i. auaricia. j. ad Ibi. vj. q̄ n; i. radit cuellat bonoz auzon inherere nō va lem. vt dicit. b. Greg. vii. q. vj. qz h̄z difficultatē in vera pnia ei p̄ obligatiōe restitutiōis quā h̄z annexā i pluribz ei sp̄ebz. cū tū p̄ctm nō dimittat nisi restituat ab larū. xij. q. vj. si res. iō ab ea ista scda ps sumat intuz. Diffinit aut ab Aug. Auaricia est iordiat amor hūdi. Nā et q̄ aliq̄s iuste acqrat. ex iordiato amore pcedit. et qz inter oēs sp̄es auaricie viciū simonie ē gū. An. z. i. q. vj. c. si. d. ē maximū p̄ctm. qd fm Tho. iqliber intel ligēdū est nō simplr. s; inter illa maximū q̄ cōmittunt circa p̄c pecuniarios. D; etiā gūtarē ex h̄ qz p ipm tr reuerēter se h̄z hō ad res sacras. iō d simonia pūmo tra ctes. bec aliqñ d; heres. vt. i. q. i. eos. nō p̄prie quidē s; ppter similitudinē acc̄. qz ita opant simoniaci ac si existis marēt donū spūscī pecunia possideri eo qz emunt vel vēdūt sacra i q̄b dat grā qsi sint dñi spūscī. quā existimatiōe si q̄s haberet vtiqz esset hereticus. i. q. i. cū oīs. Pori aut denoiatū ē istd viciū a simone. Dicit enī s; monia poti a symoneqz a gyesi vlt alio q̄ etiā vēdidit spūalia qz cōpleti in ipō symone mago repta fuit ratio simonie. Nā emere voluit ab aplis grām vt postea ipē vēderet alijs. i. q. iij. saluator. Tho. ij. q. q. c.

Diffinit aut simonia .ij. i.

Simonia
grauē p
catū

Ca. 5. De simonia i p̄cibus cōmissa

Anneſū
ſpūali

Est aut mortale quia .§. II.

In papā
nō cadit
monia

Querendū ergo a .§. III.

clerico vl' laico est. put videt expedire fm psonē pditionis
nē si dedit vl' recipit aliqd spūale vel spūali annexū. vt

De p̄cib' q̄ dicunt. §. III.

(五)

Titulus Primus

cura potest petere si est dignus. exemplo Esa. qui dixit
Ecce ego mitto me. In isto vltimū dictū nō videtur tūc
nec tenendū cū solēiores doctores p̄trariū dicāt. Nec ex
emplū iductū m̄tū valet. Nā Elias ad p̄dicandū m̄tū
tebat. nō ad p̄sidendū. vidit etiā p̄r̄ se purgatū. viij. q. j.
in septuag. qd d se nlla p̄r̄ seire. Un die Nico. d lyra. su
per illo passu. Ecce ego mitte me. Esa. vj. Se offerendo
non peccauit. qz an dispositū se vidit p purgationē. Et
sup illd qd seq̄t. Vade zc. f. ad arguendū p̄r̄ regni Ju
de. p̄r̄o sacris p̄o vlt alijs spūalibz nō rep̄t. phibitū. pre
ces porrigere. p se si est dign⁹ excepto tñ religiosū qd velle
nō bz. xij. q. j. nō dicat. Et p̄cipue ad ordines. p̄moueri
nō dz nisi d voluntate p̄lati. ex d temp. or. cad aures. Si
aut p̄ces porrigant. p alio tūc aut sūt p̄ces spūales. aut
carnales. Si carnales tūc aut. p digno aut indigno. Et
si qdē. p idigno simonia cōmittit tñ oēs docto. j. q. j. d
ordinatōibz. Si p̄o p̄ces sūt. p idigno. puta qz illi qd p̄
cant attēdūt ad parēclā p̄ncipalr. it tñ supior nō habe
at respectū ad p̄ces s; ad meritū. p̄mouēdi. f. ordies vlt be
neficiū nō cōmittit simonia ex d etā. z q. l. or. c. tuā. imo
si p̄ sanguine dign⁹ est plus tenet ei p̄lat⁹ qz extrane⁹. p
uidere. ar. ex d cōba. deri. z mu. c. j. Nec i directorio iuris
Tho. aut l. iij. dicit. q qñ qd dat aliqd spūale p̄ laude ac
q̄reda vlt p fauore quē expectat ab eo cui⁹ p̄ciū satisfas
cit nō est dubiū qñ simonia cōmittat z sūt si b facit ad
euitādū aliqd piculū vlt malū qd p̄r̄ seire p̄ces porri
gēs si nō exaudis puta aliqd potēs z be dicunt p̄ces ar
mate. Qñ q p̄ces sūt p idigno sūt apparet q n̄bil ali
ud moueri nisi fauor z auxiliū aut picl⁹ euitādū. Et dz
fauior fm̄ Jacobolicon. auxiliū. laus z assensus. Et ideo
manifeste simonia cōmittit si p̄pter b̄ beneficiū eccl̄asticū
cū def. Si aut. p digno fiat p̄ces q̄rū ad iudiciū hoīm.
p̄babile videt. f. q dās magi moueat intuitu dignitatis
p̄sone qz fauore p̄ciū. z iō nō reputat simonia. Si tñ p̄n
cipalr moueat fauore p̄ciū vlt timore rogāt q̄rū ad vlt
unū iudiciū simonia cōmittit. z rogāt z rogāt si b̄ intē
dar siue aliqd roget. p se siue p alio. Dicit aut in directo
rio iur. l. iij. q siue p alio roget. siue electores. siue q̄l̄i
qz alios etiā p idigno. siue p dignitate siue p beneficiū nō
dz beneficiū h̄re simoniace. licz iustas p̄ces funderet nisi
faceret itēdēs obligari collatori beneficiū ex p̄ciū. vlt exone
rare ipm̄ quē rogat ab aliq fuitio qd ei fecerat p̄ fraudi
tionē p̄ciū. Idē enī puro remittere qd dare. j. q. j. si qd sūt
Et p̄r̄ esse rō. qz ad b̄ q sit simonia. op̄ret q̄ interue
niat mun⁹. j. q. j. sūt nōnulli. Nec aut nō p munere dan
tur fm̄ Jacre. z viij. Si a se vlt ab alijs p̄ces porrigant
tur. si p̄lat⁹ solū deū i. p̄mōrē z nō potētā attendat vel
diuitias singl̄ares. tūc b̄ simoniace sit q ita male rogat.
ex co. ti. c. tuā. Nō tñ q rogat est simoniace nisi dās b̄nfi
ciū seu dignitatē p̄ces secut⁹ sit z p̄pter p̄ces dederit. vt
colligit a p̄r̄o sensu ex d etā. z q. l. ordi. c. tuā. Sz z si p̄
ces p idigno secut⁹ esset nō tñ renūciare tenet nisi exp̄s
sisset q̄ p̄pter p̄ces fecisset. ex co. c. fi. Q. si dedit pecuniā
alteri. vlt p̄ces porrexit aliq ex pacto q̄ p̄pter datā pecu
niā vlt p̄ces porrexit det opam q̄ habeat beneficiū. idēz
est ac si dedisset collatori beneficiū. j. q. v. ca. p̄ntiū. Nec di
stinguit q̄ fiat p̄ces p digno. aut carnalr aut spūalr. cū
ex b̄ ip̄o sit indign⁹. z sint p̄ces carnales q̄ ex pacto vlt
habere beneficiū. Si p̄o adulationē fac vt beneficiū habeat
at p̄r̄ dicit mun⁹ ab obsequio z reputā dus est simonia. j.
q. j. c. ordinatōes. nō tñ tenet illd beneficiū resignare. ar. ex
co. c. fi. Nec notat Bern. Inno. z Hosti. ex d etā. z q. l. or.
c. tuā. Nec ibi. Et sic videt p̄clusiue iste dicere q p̄ces qñ
qz inducūt simoniā nō tñ puniūt i iudicio eccl̄ie vlt cēsu
ra eccl̄astica iuris nisi fiat pactio vlt aliq p̄uētio. p̄r̄p̄
b̄ etiā Antho. d bu. sup. c. tuā nos. extra co. sic dicit inter
cetera. Nota q datio spūalis relatiue ad causandā datio

nē iur⁹ spūalis exp̄sse causat simoniā mētalē de q̄ deus
iudicat nō eccl̄ia. Et sic qd opat pactū exp̄ssum qd ad ec
cl̄ia solā z simplex mēs etiā p̄bis nō exp̄ssa apud deū
opat. Nota etiā q simplex rogatio sine p̄missione p̄pa
lis. z sic simplices p̄ces simonia nō inducūt. d quo ex d
etā. z q. l. ordi. c. tuā. Nec ille. qd videt itelligēdum vt. s.
Un in fine dicte decretalis q̄rēs vtrū sola datio sine pa
ctiōe correlatiua ad inducendū dationē iur⁹ spūalis idu
cat simoniā. Recitatis p̄libz opinionibz sic concludit.
Job. an. dicit tenendū q in oibz sola intentio nō induc
it simoniā nisi mētalē. Nec aut sola p̄nētia purgat
extra co. inādato. Idē sentire videt Richar. in. iij. in si
milli casu. vt in. s. se. Preces aut spūales iuste sunt z iō
in eis nō cōmittit simonia. j. q. j. c. latorē.

De munere ab obsequio. §. V.

sequo. Nota distinctionē doct. Aut enī obsequiū est cor
porale z illicitū. aut corpale z de se licitū aut spūale. Si
obsequiū est inhonestū. vt qz fuit plato in faciēdis vsu
ris mercātis vlt lenocinis. p co. aut etiā ad carnalia de
putatū. vt qz fuit ad vitilitatē p̄ sanguineoz suoz vel
p̄rimoniū sui. tūc fuit in b̄mōi. p b̄nda ordine vlt b̄nfi
cio vel alio spūali simonia cōmittit. z p̄ferēs p̄pter b̄ ob
sequiū aliqd spūale. j. q. iij. c. saluator. Tho. se. se. z Dur
ran. z Richar. Si aut obsequiū de se sit honestū vlt ad
spūalia ordinatū. puta laborat. p eccl̄ie vitilitate cundo
romā. vlt als laborat in seruicēdo p̄lato in officio aduoc
cādū vlt als. dicit Richar. in. iij. q si sine pacto aliq fuit.
ille q fuitiū recipit si cū remiserat aliqd b̄nfiū eccl̄asticū
cū p̄ferēdo. si tñ als dign⁹ sit nō peccat. nisi p̄ncipalr
h̄eat respectū ad fuitiū receptū p qd ei illd p̄ferat. qz tūc
esset simonia fm̄ ipm̄ Tho. z Duran. Et subdit Richar.
Alicui⁹ fuitiū cpo in spe future tributōis simoniam nō
cōmittit si sine oī pactiōe z p̄ditiōe fuit. z p̄ncipalr hac
intēdē nō fuit. nec cps p b̄ directe p̄bendā ei assignat
ex d simo. c. cū essent. in glo. Si aut fuit p̄ncipalr cau
sa obrinēdi b̄nfiū eccl̄asticū seu intēdē. nullo tñ pas
cto interueniente. qz quis gūiter peccet z simoniā cōmittat
mētalē. nō tñ incurrit illā simoniā q obligat ad resigna
tionē b̄nfiū eccl̄asticū qd simoniace adeptū est. qd p̄r̄
p̄bari a fili p id qd habet ex d simo. c. inādato. Nec ille.
Si aut obsequiū est pure spūale qd esset ip̄ositiū b̄nfi
cio fm̄ vlt. tūc idubitatē ex pacto p̄r̄ seire b̄nfiū.
ita q ille p̄mittat tale obsequiū vtputa celebrādo talem
vel talē missam. ex d p̄bē. c. significatū. Sūt fm̄ Hosti.
si alicui p̄bēde vlt b̄nfiū esset ip̄ositiū on⁹. qd q habz te
net docere p̄r̄ fieri pactio seu exactio p̄missiois cū ei cō
fert d tali obsequio exhibēdo absqz simonia. sz alicui p̄
bēde cui nō annexū b̄ on⁹. cū vacat postea b̄ on⁹ impo
ni. Recipe aut aliquē in canonicū eo pacto vt doceat si
monia est fm̄ Hosti. Itē fm̄ viij. cū duo sacerdotes de
bēt celebrare missā. vlt maiorē. al⁹ minorē. si ex cā cū di
cūt adiucē q vn⁹ dicat missā q alterz t̄git z cōuerso li
citū est. maxie ex cā. Et cū dz iste impēdit obsequiū spū
tuale p spūali. ly. p nō notat causā finalē aut app̄ciatōis
nē sz admiculationē cū iste nō possit dicere loco alterius
nisi ip̄e dicat loco ei⁹. Dicit etiā Richar. in. iij. q licitū nō
esset q duo adulti baptisādū h̄ac pactiōe inter se faces
rēt ego baptisō te eo pacto q tu baptises me. qz i talibz
oīs pacto z p̄uētio cessare debēt. ex d simo. c. tuā. Das
re enī aliqd ex pacto vel sacro q̄uis spūale esset illicitū et
si nō oī eo mō qz dare spūale. tñ qz res a nō dño em̄it
est d rōem grē. Dicit aut orabo p vob z rogo vos vt etiā
am oretis p me z b̄mōi. in nullo est rep̄sibile. qz b̄ nō
em̄it vlt vendit spūale cū nulla sit pactio.

De munere a manu §. VI.

De simo
nia ex ob
sequio.

De
can
lim
dul

De
tag

Ca. 5. De simonia ex munere

qđ est pecunia large sumēdo pecuniā p rebz mobilibz z imobilibz q possident. i. q. iij. c. totū. Nota vt dic Durā. in. iij. q. mun^a manu vlt. tale z tācū qđ psumit inclinare affectū ad collationē rei spūalis ppter ipm. z tūc psumit simonia. Vel h rā paz est q nō psumit inclinare affectū ad collationē rei spūal. z tūc nō est simonia. Et b quidē vez q ad iudiciū ecclie q ex exterioribz h psumit. sed q ad deū z psciam semp est simonia. cū ppter qđ cūqz tpale. q qntūcūqz etiā puū def spūale. Et dic Anrtho. de bu. p. c. tua nos. c. eo. q dare pecuniā vel aliud tpale correlative ad recōpensationē vel inductionē dationis iuris spiritualis sine emu pacto sine sine pacto sine ante sine post inducit simoniā. i. q. j. emendari. Secus si pure z libere def nō hac intētiōe. Dic tñ Hosti. vt allegar idē Anrtho. sup. c. veniēs. q darōc pecunie sine pueriōe. nō cōmittit nisi simonia mēralis. q p pñiam aboletur. Et sufficit sola pueriō ad inducendū simoniā. dato q nō fuerit pmissū. Ad iudiciū dū aut simoniā cū dubitat vtz qz corrupta mēte dederit mūera. fm Ray. attēdēda sūt pcpue tria. pñmū. s. dātis z recipiētis qūtas vtū. s. a paupū diuiti. vlt. cōuersio. Scdm muneris quātitas. vt si res est modici vlt magni pñj. Tertiū est donatiois tps. an. s. instāte necessitate vlt als pferat. Et fm b psumit p vlt. c. eo. c. z si qstioes. Qđ intelligēdum est in foro pñtoso hān foro pscie attēdit intētiō. z fm eam iudicat. qūis oēs psumptōes essent. Jdē dicendum de ex cūiis. s. q sine pacto z nō corrupta intētiōe dādo nō inducit simoniā. als sec. j. q. j. iudices et. Tho. in q libe. sic dic. In dispēsatōe sacroz vlt aliqz spūaliū cum aliqz recipiunt vt simonia cūitēt tria sūt necessaria. Pñmū vt h fiat ex pccatiōe iurū diuī vlt humani. vlt salte sue pfectudis. Scdm est vt sit intētiō pia z nō corrupta. Tertiū est vt sit forma honesta vt. s. nō reqrat an pñj officij exhibitionez ne pactum interuenire videatur. sed iplero officio pñt exigi. Si igit ista tria pueniāt secure accipiāt. Archi. pala fredion. p installatōe abbat. Nota etiā fm Joh. de lig. z Inno. sup. c. ad aplicā. q si est cōsuetudo q p ordie vlt alio sacro def tñ an receptionem ei⁹ nō valet imo est corruptela. Et si longo tpe fuata est q p ordie tali def tantū. nō pōt cōpelli ad soluendū. qz si grati dedit nō pñdicit sibi. nec nata est obligatio. nec si nō grā dedit ex vigore pfectudinis valet. qz fuit corruptela. Sz si ex statuto vlt pfectudie def aliqd p ordie vlt alijs spūalibz post receptionē eoz valet. vt i pfectudie veneroz vbi qra oīm mobilū mōiēt dāt epō. In bñtania hō tertia ps. z pñt ad b cogi. Jō aut veneti b dāt qz nil soluūt p decima. Dec ille. Anrtho. aut d bu. sup. c. in ordinādo c. eo. sic dic. Pño spūalibz nō est licitū aliqd exigere. nec etiā aliqd spōte offerre p istd. c. qđ nō solū phibet i exat. s. etiā i oblat. Ubi tñ nō dāt p spūalibz. bñ licitū est aliqd gūitū recipe dūmō nō fiat ex pacto expisso vlt tacito. vt i. c. z si qōnes. Qđ aut dic iste p spūalibz nō esse licitū etiā spōte offerre intelligēdū est p ut ly p pportat appciationē pmissā p eo. Sz si qz pypo crism cū pñdit spem scitatis pmouet ad ordies vlt beneficiā nulla interposita conditōe vlt pacto. fm Ray. resignare nō tenet tale bñficiū. nec dispēsatōe indiget. sed pñia interiori. c. eo. c. mādato. imo fm Tho. vbi. s. non est ibi simonia. Itē nota q ille q dar pñdendū vlt aliqd beneficiū pñcipalr rōe panguitatis. vlt ppter afflictionem alicuius amicitie temporalis. siquidē intendat nō solū bonū tpale illi cui dāt z nō alteri qūis gūiter peccet. nō tñ simoniā cōmittit. qz nō vedit cum nihil accipiat. Sz si h intēdat aliqd bonū i seipm redūdans. s. q magnificet p h z nobilitet dom⁹ sua vlt q ipe i panguicis sit fortior. vlt si h pacto vlt intētiōe bñficiū pcedit vt bñficiat⁹ faciat recōpensationē tpalē sibi vel suis panguis

neis. simonia est. Dec tho. in. iij. z i scda scde. z in qlibet Jre q debitor suo dat aliqd spūale vt recuper qđ suuz est. absqz dubio simoniā cōmittit fm Tho. in. iij.

De pecunia autē §. VII.

simoniace recepta sine p ordie dato vlt bñficio. vlt pio se pulcra vlt p ingressu monasterij vlt p pñtatiōe qđ ad pños eccliaz. vlt p mediatiōe. vel ad h vt pcurer qđ alteri spūalia z bñmō. qđ fieri debeat. Nota fm doct. q tal pecunia retineri nō pōt nec etiā dō reddi ei q dedit qz ille turpiter dedit. s. fm Berū dō dari illi ecclie in cui⁹ pñmeliā data est. c. eo. d. h ar. xvij. q. iij. si qđ in arrio. Uñ si qđ est ordiat⁹ nō hñs bñficiū. pecunia ab eo accepta simoniace dō dari ecclie cathedrali. Si autē est ordinat⁹ ad titulū alicui⁹ ecclie vlt bñficiū illi ecclie vlt bñficio applicabit. fm z vlt z Al. Si accepta est pecunia vel res alia p ecclia vlt bñficio illi ecclie vlt bñficio applicabit nisi ecclia fuisset i culpa. qz tūc dō illd paupibz erogari. ne ecclia de malo reporter lucrū. puta si totū collegiū cōsensisset simonie. Dic etiā Ray. q si tal trāsiret ad religionē ex misericōdia posset ei reddi vt cū ea trāsiret. vlt etiā si esset paup z nō sufficeret sua. vlt etiā si dedisset ex igno⁹ rātia fm Hosti. Jdē videt dicendū de pecunia simoniace recepta. p alijs spūalibz. vt. s. def illi ecclie in q cōmissa est. ita tñ q nō reporter cōmodū q dedit. Si dō p ingressu monasterij pecunia simoniace sit recepta. si capitulū fuit princeps simonie ptransibit sit ingressus ad aliud monasteriū simplr cū illa pecunia sibi restituta. Si autē solus plar⁹ vlt aliq z nō caplm tūc trāsēdo ad aliud monasteriū si est pfectus. illd scdm monasteriū ad qđ trāsiret habebit vlt fructū illoz bonoz suoz ipō viuere. mortuo autē reuertent illa bona libere ad pñmū monasteriū qđ videt hñe locū i his q vsu nō psumunt vlt dō strabunt. vt sūt possessiōes. Si dō dispēset cū tali q remaneat i illo eodē monasterio. puto etiam q poterit dī spēsari q illa pecunia simoniaca remaneat monasterio. ita tñ q si possibile est q illi q fuerit i vicio nō habeant vtilitatē. Vel etiā qñ nō pōt pecunia simoniace recepta cōmode applicari loco vbi vel in cui⁹ pñmeliā data ē puta qz in remoti pñtibz est vlt cū videret incōueniēs eā ibi dari vt cū ecclia habere qñ derelicta paupibz pōt erogari. De fructibz hō bñficioz simoniace pceptoz. qđ iuris dicet infra. Si qđ aut recipet pecuniā vt pmutat aliqd intrare ad plarū a quo vult obrinere aliqd spūale. nō cōmittit simoniā. Secus si recipet vt etiā ipe per suaderet ipsi plaro vt daret illud spūale q querit. puta beneficiū vel ordinē z hñmō hoc enī esset simoniā cū.

Dicto de triplici §. VIII.

mūere qđ hñ loco pñj. in vicio simonie. Tūc videndū ē de qbusdā pñtibz vlt actibz i quibz aliqñ cōmittit simoniā qui cōprehēdunt noīe emprois z veditiōis. Et p de pmutatōe. Nota g fm Al. q pmutatio aut ē tñ pōt sessionū. aut bñficioz aut eccliaz vlt dignitatū ecclasti⁹ cāz tñ. vlt mixtū sū cū tpalibz. Et p mō vtiqz fieri pōt abiqz vicio simonie. puta cū plar⁹ vñt ecclie cū alia ecclia vel laico etiā aliqz possessionē ad iuncē pmutant. Et si possessio vñt plus valet qz possessio alteri⁹ i quā pmutat. pōt z dō supplere residuū in pecunia vel alijs rebz. ille alter qusqz pueniat ad equalitatē. c. d. re. p. mu. c. z si qstioes. Sed qz ista est qdā alienatio. extra de. re. ecclie. nō alie. nulli. ideo in h fuari debet forma alienatiōis dō q hñs infra in. iij. pre. Si autē est pmutatio bñficioz cū tpalibz. puta cū beneficiā ineqūia in possessionibus pmutant. z ideo hñs beneficiū plus abūdans pñt sibi adijci. cērrā sūmā pecunie vel alteri⁹ vt ad eqūitatem pmutatōis pōt h fieri auctoritate superior. z q

Jdē infra eodē §. iij. in fi.

De simonia in permutatōibus.

ci. 12. c. 5

Ad iudiciū dū de simonia cū dubitat

Deypo cū.

panguitatis.

Titulus Primus

nō petat aliquid tpale ab altera ptiū ex eo qd suū benefi-
ciū pl^o bz d iure spūali qd aliū. In his enī duobz casibz
cōmūteret simōia. p videlz si tal^o pmutatio fieret inter
pres sic ad iuicē pacificētes z pmutatēs sine officio supi-
oris. scdo si etiā ex officio supiorz fieret tal^o pmutatio etiā
aliqd tpale daret ab eo qd min^o bz d iure spūali i suo be-
neficio ei qd pl^o bz i suo z hac rōe. ex d re. pmut. c. ad qstio-
nes. Sz si pl^o daret ex eo qd aliū bñficiū i qd sit pmuta-
tio bz pl^o d tpalibz z paise b respectu fieret. z nō etiā p-
tinet respectu spūaliū iuriū nō ēēt simōia. Si autē fiat p-
mutatio sūp^o d bñficio ad bñficiū. v^o d ecclia ad ecclia
cū suis iunibz z possessiōibz tūc si sit b auctē z pactōe p-
tū tū ē simōia. sz si fiat ex officio epī nō ē simonia. pōt
enī epī trāsferre psonas z facē pmutatōes pres aut d b
ad iuicē pferre nō dnt. fm Alri. Inno. dicit qd possent
dicē epō tali meli^o cōpeteret ecclia mea z mihi iua z bu-
iusmodi. Idē Hosti. Sz Guil. dicit qd pres qd faciūt pmu-
tationē pnt sibi iuicē iurare volūtātē suā absqz pacto
aliq. Joh. aut d i mol sup de. ne. pcessione. d re. pmuta.
dicit qd gl. sup illd d bñ de. volētibz arguit qd tractat^o d p-
mutatōe pōt inf ptes pcedē pmutatōne. Nec ob. c. qstio-
tū d re pmut. qz ibi nō loq^o d tractatu d pmutatōe sz de
ipā pmutatōe qd nō d expediri p pres. sed ex mero offi-
cio iudicē. z idē notat ibi Pau. Idē etiā dicit gl. dicit de.
qd i religioe dicit bñficiū pōt expmī qd illa fiat ex cā per
mutatōis. z iō fieri pōt fm i vii. qz ius b pmitit. vt. s.
eo. c. vno. lib. vj. Quāuis enī d rigore religio debeat ēē
liba z nulla d ēē adicctio. j. q. ij. q. pio tū b pcedit ex cōtra
recepta qd pualer rigori ex qd septa ē. C. de iudi. l. placuit.
Idē etiā dicit qd Guil. Inno. dicit qd vbi ēēt pbedevni^o
ecclie prochiā et vī formis p dicitōis. sz sola ēēt diuisas
tpaliū. tūc possent canonice cū alio canonico eiusdē ecclie
pmutare pbedā sine auctoritate supiorz. z vñū tpale cūz
alio tpali. Nā aliū canonica. aliū pbedā ē. Tur^o vidē qd
dicit Hosti. l. qd nō fiat tal^o pmutatio sine auctē supioris.
Cū enī pbedā sit d annex spūalibz idē iudiciū sic z de
spūalibz. Dicit autē Joh. d ymol. an factū ē esse nēdū vt
turi^o z ne def vī fraudibz z simonijs. z tū pōt facuz
forte pcederet opinio. Inno. ar. no. i l. d electōe. c. nihil
est. sup gl. j. Joh. aut d li. dicit b oīno necessariū. nedū ho
nēstū qd fiat auctē supioris mouet. qz necessariū est in p-
mutatōe colatio noua. ex eo. c. vno. li. vj. At iō cū pbede
sint annexe iuribz canonicalibz. sic ius canonicale non
potest de vno in aliud trāsferri sine auctoritate superio-
ris. sic nec pbedenda. als sepearet ius canonicale a iure
pbedende. quod fieri non potest per priuatos.

De simonia qd cō. §. IX.

De simo-
nia p me-
diatore
mittit p mediatorē. Nota fm Hosti in sūmā qd si qd of-
ferat pecuniā v^o pces p me v^o pmutat pecuniā. si expōse
ddi nō obest mihi ex eo. c. sic tuis. Sec^o si me sciēte et
pntēte. tūc dicoz interponē volūtātē meā z iō quātū
cūqz ocltrū sit simōia ē. z renūciare debeat si aīam salua-
re volo. Si hō b sit me penit^o i grātē z ab iūmīco meo vo-
lēte pmutatōne meā ipedire d q spāt. non cōmittit simo-
nia qd ad me nec ex dolo suo reportet qd intrēdit. ex eo. c.
sic tuis. Si autē amic^o me^o d dū pecuniā p pmutatōe mea
simōiace p mouet. sz nō sū simōia. sz cū sit mei i grante
tū renūciare teneor. ex eo. d simo. c. d regularibz. p cordat
cū eo. Inno. Sz Guil. dicit qd si me nesciēte. pmissa est pe-
cuniā p mea pmutatōe quā postea solui. v^o etiā iā solutā
restitui. sz qūter peccaueri. z h i male facti rati habitio
retrotrahat z mādato cōparet. pōt tū epī dispēfare. qd
reuera nō sui simonia. sz receptōe bñficiū sic notat Tan-
cre. ex eo. sic nob. Cōcessio tal^o vt d i directorio iur. cen-
set simoniaca. z allegat ibi ad idē Bern. z Hosti. Ri-
char. etiā i. iij. idē videt sentire. z sic tenet renūciare. Dū

cir etiā Inno. super. c. tanta. extra eo. qd si quis obtinuerit
ordīnē v^o bñficiū alio dāte pecuniā nō ordinarz. nō
est simōia etiā si sine pecuniā nō erat obtētur^o ar. j. q. vj.
§. si. Si autē ipse ordinar^o pecuniā d dīffer. etiā si sine pecu-
niā habitur^o erat ordīnē simōia est. ar. j. q. iij. c. v^o l. 2. q. vj.
c. j. Idē Al. Qui dat pecuniā alicui ex familiaribz pla-
ti. vt det sibi ingressū ad ipm cū irēdat qd spūale vt ordi-
nē v^o bñficiū obtinē. simoniā neuter cōmittit. Sed si
dat vt faciat p bñ p co ad p suadēdū v^o p sūlēdū plato d
collatōe alicui^o spūal simoniā vtēqz cōmittit. j. q. j. d cū
qz. Pecuniā aut quā recipit mediator simonie p se retin-
ere nō potest sed dare debet vt dicit in §. sequen.

De trāsactōe qd ali. §. X.

qū inducit simoniā i spūalibz. Nota p qd sit. Ad qd dī-
cūt doc. qd d re dubia. lite icerra. nec dū finita. nā grūta
pactio. ff. eo. l. j. Aut autē itelligas pntē v^o futurā. qz eti-
am an lītē fieri pōt trāsactio. Nota scdo qd Inno. ex de
trāsac. c. statum^o i glo. dicit sic. Quidā dicit qd i spūalibz
bus pōt interuenire cōpositio. trāsactio nunqz. Nos līz
citā esse dictū^o trāsactioē z pmutatōne i spūalibz. dū
mō ex vtrāqz pte tātū interueniat spūale z nihil tpale.
vt i. c. statum^o. z. c. d cetero. z ex d deci. c. ex mltiplica. et
de re. pmuta. c. ad qstioes. Idē dicit^o d bñficiū si perā-
tur iure pntē. puta qd vna ecclia pntē ab alia pbedant
quā dīc ad suā collatōne pntēre. Sz si aliqz deric^o pe-
tit sibi bñficiū ē licita trāsactio etiā si vtrāqz dēt spūale
ex eo. pstitur^o. Cōpositio aut interuenire nō pōt ex eo. c.
sup eo. tal. f. qd ille deric^o qd ius nō bz v^o nō bre credit. pe-
nit^o iuri suo renūciat sine aliq dātōe. v^o etiam qd ali^o ius
bñs recipiat i canonice sine dātōe aliq. Dec ille. Si g
fiat trāsactio i spūalibz vbi fieri non pōt. vt i casu dicto
v^o vbi fieri pōt. puta int spūalia cū mixtōe z interuētio
ne tpalibz erit simōia. Amicabil aut cōpositio admittit^o
etiā vbi nō ēēt licita trāsactio. fm Hosti. qd si fiat sine au-
toritate iudicē psonal est. z iō cū psonis cōtingit. Si
aut auctoritate iudicē real est nisi p iudicē aliū dictū sit
sic loq^o ex eo. statum^o. Quāuis aut amicabil cōpositio
facta auctoritate supioris teneat mero iure. tū restituet
ecclia si ex b qūter ledat. argu. ex d resti. in intre. c. j.

De renūciatione. §. XI.

Nota p qd sit. Dicit doc. qd est iur^o pntē spōranea refu-
tatio. Iur^o pntē refutatio dī qz iuri alieno renūciari nō
pōt. nisi cū qd ēēt pstitur^o pcurator. p altero. z sup b ha-
beret spēale mādātū. Pōt enī qd renūciare sic p seipm.
ita p aliū nōle suo ex d offi. dele. c. cū olim. Spōranea dī
qz si nō ēēt spōranea. sz coacta nō obesset repētē volenti
ex eo. c. sup b. Scdo nota qd affect^o renūciatōis est. vt qd
renūciatū ad id cui renūciatū regressū nō habeat. nisi
ex nouo iure pcedat. v^o antiq sibi restituto iure. ex eo. cū
inter. z. c. extra sūmissa. z. vj. q. j. qz pculosum. Nota ter-
tio qd fieri dī i manibz e^o a qd habet institutio z pfirmat^o
tio. ex eo. admonet. fallit tū tēpo. qd nō potest renūciare
epatui. nisi i manibz pape. ex d renūci. nisi cū pūde. etiā
nō plect^o dumō elect^o z pfirmat^o. ex d trāsac. c. inter cor-
poralia. Fieri aut cōiter renūciatio dī i septi. vj. q. j. sicur
vir. §. ecce. Nota qrtō qd renūciatio officij bñficiū ecclēsi-
astici dī ēē volūtaria nā iur^o nō cogit renūciare. vj. q. j.
qz vīs z dī fieri pure z absolute. ex d offi. d le. c. ex parte
Mā si qd renūciat alicui bñficiū v^o rei spūali v^o resignat
aliq d spūale aliq tpali dato v^o pmissio. simonia est fm
Hosti. z Hosti. vj. q. iij. talia. Qd si nō pcedat dātio v^o
pmissio. sz sit sola intrētio. vt i solū renūciat bñficio hac
intrētio vt dēt sibi aliqd tpale. als nō renūciatur^o simo-
nia mētal est qd p solā pntiam abolet. extra eo. mandato
Sed ex qd nulla pactio interuenit. ab ecclia nō punitur

Trāsac-
quid est
verū sit
citā.

Renūci-
tio qd dī

Ca. 5. De simonia in beneficijs

Sed si quis renūciat beneficio ea intentione ut de se possit vel alteri. nulla tñ de h facta pactōe vel pventōe. nullū incurrit simoniā. Renūciare autē beneficio ut de se alteri est simoniā. qz phibitū. s. ex iure positivo. Sed nō est hoc phibitū simplr. s. fm istū modū. cū videlz h dūat in pactū. j. q. ij. q. p. **Suil. Al. Inno. Bos.** Si autē qz habet volūtatē deliberatā renūciādi bñficio cū intēōe et pposito paciscēdi ut alteri de se in illo est simoniā mētal. Effectualis autē est ab ecclia pūmēda cum pcederet ad actū ipm paciscēdi i renūciatōe. **Mora** qnto qz cū qz habet lras a sede aplice sup. pūssioe sibi fienda de aliq bñficio si renūciat talibz lris p aliq epali pecunia vel p sioe facta pactōe. simoniā est fm **Dosti. z Inno.** Nā ex illis lris habet ius ad percipiēdū spūale. talis etiā pua tur lris z pensioe si p h recipet pensioe. S. si ex officio iudicis vel bonis viri mediātibz pure renūciat. z ex altera pre aliqd epale daf ei nō ē simoniā. ut colligit ex de renūcia. c. sane. **Silr** si renūciat talibz lris ex eo qz assignatur sibi spūale. id est bñficiū. nō est simoniā etiā si ex h pacto renūciat. **Est** enī quasi pmutatio de spūali ad spūale. fm **Dosti. z Inno.** qz h notat ex de rescript. c. ad audētiā in glo. **Mora** sexto fm **Anto.** de bu. sup. c. nō sine. de arbi. qz lz valeat cōpositio auctoritate superioris ut p bñficio qd dimittit de aliqd epale. ex de pbe. nisi. **Nō** tñ valet ut de aliqd auctoritate inferioris vel parit in quē cōpromittit. **Et** sic cōmittit simoniā p dationē pecunie p bñficio psequēdo. ita in eo z p eo cedēdo. **Et** qz nō valet renūciatio lris sup. bñficiali pecunia suscepta p renūciatōe. dicit tñ idē **Anto.** qz fm **Inno.** ut de pecunia super renūciatōe lris. nō est semp simoniā. s. aliqn. S. qz h tenet specē simoniē. iō h reprobaf. **Declaro.** Nā si dare pecunia nō hñt ius ut cederet lris h nō esset simoniā. nec iniquū. **Ite** si dare p bono pacis nō ex pacto pñt. sed pmissioe arbitror nō in respectu ad bñficiū. d. trās ac. sup. eo. S. si dare ius hñt p redimēda iusta lite ab hñte ius z i respectu ad spūale. h ē simoniā. **Mora** septio qz ep̄s vel aliq qui simoniace tenet bñficiū veniens ad mortem si vult saluari debet renūciare. fm **Dostien.** mente. z in manibz p̄fessoris si nō pōt habere eū in cui manibz ordinariē deberet renūciare. z sub hac pditione renūciabit si placuerit pape vel alteri ad quē spectaret collatio eius. **Et** si placuerit vadat qz aut ad eū z pareat ei. **Et** caueat ne morā pbeat. nec fructū sibi appropriet sed fidelr custodiat. vel in utilitatē ecclie expēdat. pōt tñ vitē necessaria stricte recipere. d. lxxvi. c. p. alce.

De cautōe vel p. §. XII.

missioe in collatōe ordinis bñficioz vel alioz spūalium. **Mora** qz oēs doct. in h p̄cordat qz post ordinationē factā vel electionē pōt exigi z fieri cautio z pmissio ab electo vel ordinato p supiorē z p caplm siue electores absqz vicio simoniē nisi pcederet illa pmissio ex pacto facta an electionē d. h. qz tñ induceret simoniā. viij. q. ij. **Ar taldu.** **Et** dicit **Dosti. z Al.** qz post electionē an p̄secrationē z p̄firmationē possūt supiores requēre ab electo causas debitas z honestas. extra de elec. c. significatū. **Et** etiā electores fm **Al.** z rō est qz post electionē nihil sperat ab eis. **Et** nō solū caplm z platus pōt h exquirere sed etiā rex. dūmodo h nō fiat ex p̄cedēti pacto. **Pōt** etiāz tā caplm qz supior post electionem ex eā iuenire nouas cautōes z pmissioes. dūmō sint iuste z viles z eas exquirere an p̄secrationē. vel etiā vacante bñficio pñt aliqd statuerē. z elector tenet illd suare. S. an electorē vel p̄motionē an possit requēre cautio vel pmissio aliq. **Ray. z Bos.** **Et** **Al.** dicit qz pñt a supiori suo seu plato absqz vicio si monie. s. nō ab electoribz. S. **Suil. z Dosti.** dicit qz nec a plato nec ab alijs an electionē vel p̄motionē lz requēre

cautionē absqz simoniā. **Et** ista est tutior opinio. **Ite** nota fm **Richar.** qz ille qz pactū facit z p̄mittit p̄ri adiuvare filiū ut ei p̄ferat bñficiū. vel si ip̄e est ep̄s. p̄mittit patri p dādo bñficio filio suo ip̄o filio h nesciēte. si postea p̄ctū obliuioni tradēda dat illi filio bñficiū vel adiuvat eū ut ip̄e p̄ferat. z h facit pure z intuitu pietatē. nō est irregularis aut simoniā qz talis fm dei iudiciū reputat recessisse a pacto re integra. z h nisi ex post facto illd qd in pactū positū fuerat sciēter recipiat. **Nec** etiam ille reputat simoniā vel tenet ad resignationē bñficiij qz bñficiū fuit p̄secutus ex p̄missione facta patri. qz si daret filio tale bñficiū si desisteret a tali vel tali malo.

De redēptōe sp̄i. §. XIII.

ritualū. **Nota** fm **Ray.** qz spūalia sic vēdi z em̄nō possunt. ita nec redimū. **Et** de simo. c. qrelā. nec aliqd dato vel p̄misso vel rēcto possideri. **Et** intellige fm **Suil.** qz talia nō pñt redimi aliqd dato vel p̄misso. videlz ei qz iuste possidet. Nā dādo ei qz iniuste possidet ab eo cui debentur iuste redimi pñt. **Est** enī redimere nō spūalia sed vocationē suā. **Illa** enī spūalia iā sua erāt. vñ redimēs decimas clerici a laico iniuste detinēre. nec volere dare nisi p pecunia. simoniā nō cōmittit fm **Dosti.** s. bñ laic qz recipit ppter h pecuniā. **Ite** si alicui clerico vel etiam laico nullū ius hñt in electōe. sed maliciose volēt eā impedire qz dat aliqd ne impediat. dicit **Ray.** qz si nōdum est ei ius acquisitū. puta qz nōdū est elect. simoniā est sec. si iā est ei ius acquisitū. ex. co. c. dilect. si. **Dicit** autē **Suil.** qz si tali nō hñt aliqd ius in electōe z volēt impedire simplr eter ne fieret electio aliq. posset totū caplm dare aliqd. **Et** h esset redimere vocationē suā. sed nō posset dare si ille impediret ne de isto vel illo fieret. **Ite** cū qz est iuste ex cōcat. vel suspēsus vel interdict. si dat aliqd p sua absolutōe vel restitutōe simoniā est i dāte z in recipiēte. fm **Dug. Dosti. z Al.** ar. j. q. j. c. nulls. ex. e. nemo. S. vbi qz iniuste est ex cōcat. suspēsus vel interdict. si dat aliqd p sua absolutōe vel p restitutōe sui officij. bñficiij vel cōmuniōis. fm **Dug. xvj. q. vij.** decimas qz i glo. z **Dosti.** simoniā est ex pte recipiētis pecuniā. nō ex pte dātis. nā dās nullū ius acquirit. s. dat ut acquirit retineat. qd lz ar. j. q. ij. q̄sū. **Suil.** tñ dicit etiā dātē esse simoniā. debet enī recurrere ad supiorē. **Ite** si qz dat pecuniā querenti facere eū remoueri ab officioz bñficio qd iuste z nō cānonice obtinuit. vel iniuste detinet ne h faciat. simoniā est in vtrog. S. si iuste acquirit z tenet. z iuste qz vult expellere eū. lz redimere vocationē suā. **Et** in dāte quidē nō est simoniā sed in recipiēte p hoc pecuniā. fm **Bo.** **Item** fm **Suil.** si ecclesia mea vel prebenda me remotō alteri fuerit assignata. si p p̄cio eā recupero vel redimo simoniā est. siue iuste siue iniuste fuerim ammot. z aliq institutus. sed bene licet ei tueri ius suū. z probare si potest iniustā electionē vel sibi restituar. z etiā ante p̄uocationē liceret. cū iuste tenet redimere vocationē suā.

De locatōe vel cō. §. XIII.

ductione in ecclēsiā z beneficijs z venditiōibz fructuū. **Nota** primo qz nec ep̄i nec archidiaconi nec aliq prelaci possunt dimittere vices suas sub annuo censu. extra ne pla. vi. su. c. j. q. ij. **Et** enī tale ius sit spūale nō est de bñ qz p eo aliquid dare vel recipere simoniā est. S. qz ep̄s cōmittat alicui pure z simplr vices suas. z tali vicario p̄stiat salarium nō est peccatū. sed potius ad hoc tenet. xij. q. ij. caritatē. **Et** dicit **Dosti.** sicut pro cōmissione iurisdictionis nō licet recipere certā pecunie quantitatē. ita multo minus licet recipere quorā. id est partē puentus. **Mora** secdo fm **Dosti.** qz platus vel rector ecclēsie p̄sbyteris illis quos ip̄e conducit vel locat fructus eo

Titulus Primus

clerie committere potest etiam curam animarum. dummodo gratia
et sine pactioe aliq. interueniente auctore epi. et de offi. vi.
ca. ad h. Sine auctoritate epi. inuenire. pfectioe nemo pos-
set committi ad modicum tps. vnu videt. vlt. paucos dies
sed non diu. x. q. j. p. totu. q. nec pegrinari pot. sine licentia
epi. de p. se. vi. c. no opiet. Ad si p. pecunia committeret
vllocaret simonia est. Nota tertio q. cu. pla. vedit
oēs obuentiones eccle. comodū iurisdictionis trāsit cu. alijs
nisi fuerit excepta iurisdicio p. se tñ iurisdicio vedit non po-
test. nec d. h. fm. Hosti. Nota q. rto q. fm. glo. sup. c.
ne pla. vi. su. pla. iurisdictione non solu. spūale. imo et em-
porale tñ vendēs simoniā committit. Ad dictū glo. vt
dic. Anro. de bu. intelligēdū est de iurisdictione tpali quaz
quis bz ab ecclesia q. iudicat qd spūale. vii. respectu ei. a
quo ipa iurisdicio bz depēdentiā pōt iudicari spūalis
vt annexa spūali. vñ nō mix. si ipam vendēs committit si-
moniā. Ad autē dicūt Inno. et Hosti. sup. c. j. co. ti. q. vñ
dēs iurisdictionē tpalem nō committit simoniā lz alia gra-
uiter peccet intelligit de iurisdictione tpali quā q. s. habet
a pāte tpali. q. nec respectu sue cēntie. nec accessorie nec
depēdētie pōt iudicari spūalis et ideo ibi nō committit
simoniā. vñ pla. si haberet tpale iurisdictionē in feudū
a pāte seu dño tpali. si videret nō committeret simoniā
am. q. q. grauiter peccaret. Nota quarto q. cu. loco tibi
ecclesiam meā. et cu. sis p. byter locas opas tuas vt ibi of-
ficio nō habitur. ibi alias aliquā iurisdictionē nō com-
mittis simoniā. ar. xij. q. ij. c. caritate. Et fm. Buil. b. nō
habet locū p. pte locatio et pductio. lz p. byter. d. gratis
facere officiū. et ille gratis expēsas. Porro fm. Boffre. si
locatio fiat vltra tps vite locātis. nō valet vltra. q. deri-
cus in bñficio cōpāt vsufructuario. qui. f. non est nisi ad
vita. xv. q. vj. illd. Nota sexto fm. Inno. q. cum loca-
tio fit vltra tps vite locātis. si qdem sit facta noie ec-
clesie et vultur successor teneat ad illā ex de solu. c. j. r. ij.
q. ij. bec bñdōi. Si autē locatio est facta noie ipius cuius
est ecclesia. et nō intēdebat ecclesiam obligare nō teneat suc-
cessor lz si pductor siue emptor iā aliqd soluit tunc fm.
Hosti. teneat successor habere ratū inq. tū pecunia versa
esset in vtilitate eccle. Nota septio q. lz rector eccle.
possit eā qnq. locare vltra tps vite. nunq. tñ pōt cano-
nic vltra vitā suā locare p. bēdā suā. Nota octauo q.
clerie licite pōt vendere fructū bñficii sui ad modicum tps
ex ne pla. vi. su. c. fi. Ad totū autē tps q. veditur teneat be-
neficiū vendere. q. quis nō sit honestū. nō tñ est phibitum
ira tñ q. nil spūale interueniat in tali veditioe. ex de re.
pmu. ad q. stioes. pōt tñ gratis curā aiaz committere ei cui
vedit fructū. Nota nono q. si clerie vlt. religiosus vñ
dat panē oblatū in altari a p. plo vlt. cerā et alia sibi data
elemosinalr et fructū decimaz nō committit simoniā. quia
spūalia nō sūt nec in aliq. peccat fm. Archi. in Ro. dū
modo de his vlt. de alijs vltra suū necessitatē subueniat
paupibz. vt teneat. xv. q. j. q. m. Et caute faciat ad scādā
lū p. pli remouendū. xi. q. ij. inter verba. Panē autē bene-
dictū vendere simoniā est fm. Al. et mltomagis ius p.
cipiendi decimas. quia spirituale est. j. q. j.

Dicto de Scribis. §. XV.

cōprehēsis sub noie emptiois et veditiois in quibz sepe
committit simoniā. nūc declarādū est q. sint illa q. dicunt
spūalia. et q. dicunt annexa spūalibz. in q. emptioe vel
veditioe consistit ipa simonia. Scādū igit q. spūalibz
quedā dicunt spūalia p. cōparationē ad spiritūalem. et q.
dā alia p. cōparationē ad spiritū humanū fm. Duran. in
iij. et Richar. Et spūaliū i. cōparatioe ad spiritūalem aliq.
sūt spūalia p. cēntiā vt grā et p. tutes infuse. alia p. causā
vt sacra. alia p. effectū vt officia ecclesiastica et bñdōi. Et
spūalia p. essentia nec emi nec vedit pōt. nec de iure nec

de facto q. rti. s. ad efficaciā trāsferēdi et acq. rēdi ea. quia
nō est boīs ea trāsferre vlt. dare lz dei. videt tñ q. de sa-
cro possunt vedit et emi q. rti. ad simoniā p. bēdā. vt dicit
Pe. de palu. in. iij. q. symon magus voluit simoniace
emere grām illā ap. loz q. erat caracter epalis et grā mi-
racloz. s. q. spūstus visibilr descedebat. Sili scientia
et p. tutes acq. uisite q. dicunt spūalia p. essentia p. respec-
tum ad spiritū humanū nec emi nec vedit possunt.

Quedā alia sunt. §. XVI.

spūalia p. cām. sicut sūt sacra q. sūt cā grē. q. quis fm. Pe.
de palu. i. q. libet sacro noue legis sit viri p. efficaciā spi-
ritualr ad causandū caracterē vlt. ornatiū est tñ corpāl p.
cēntiā. q. sic est subiectiue i. corpe q. nō est nata esse i. spi-
ritu. Et ista qdē spūalia d. facto vedit pōt et emi nunq.
aut d. iure et licite lz cu. vicio simonie. i. mīsimonio aut qd
est vñ d. sacris licite dat et accipit pecunia noie dotis
a bzq. vicio simonie. nō ex eo qdē q. ex tali sacro nō p. se-
rat grā vt notat glo. j. q. j. q. d. h. emi falsū est. lz p. terea
q. mīsimoniū nō solu. est sacm. lz etiā nature officiū. et
fm. h. dat pecunia p. mīsimoniō ad subleuādū onera ei.
et nō inq. tū est eccle. sacm. fm. Tho. sc. se. vñ et p. bñdōi
ctioe nuptiaz. phibet aliqd exigere lz spōte oblatū recipi
pi possit. ex. c. cū i. ecclesia. Dic tñ Buil. q. si sacerdos ali-
quis puta ad quē spectet bñdictio nuptiaz nō vult da-
re lñiam alteri sacerdoti q. bñdicat nuptias nisi p. pecu-
niā. siqdē nō intēdat vendere lñiam bñdictiois. lz p. uide-
re sibi d. pōtōe oblationū eū ptingere nō est simonia si
tñ ex terra scia maiorē expigat sumā q. psumat debē va-
lere portio ipm ptingēs. merito psumi pōt q. ipaz lñiaz
vendere voluit. Pro baptismo aut q. nō sit dāda vlt. ex-
igēda pecunia exp. se. hēs. j. q. j. baptizadis. An si sacer-
dos nō veller baptizare nisi p. pecunia. in nullo casu est ei
dāda. Nā si baptizadus est adult. sufficet ei ad salutē ba-
ptism. flamis. si tūc moriat. Si est puul. i. tali casu ipe
offerēs. vlt. q. uq. al. pōt ipz baptizare. et lz si cēt puer
in piclo mortis. Sz et si vlt. nesceret vlt. nō posset al. bap-
tizare nisi tal. sacerdos. d. pōt dimitte puer sine bap-
tismo mori q. pecuniā dare sacerdoti p. bñdōi. Nō enī fa-
ctāda sūt mala vt veniāt bona. vt ait aplūs ad Ro. iij.
Ita tenet Tho. ij. q. j. in. iij. Pe. d. tarā. et Pe. de palu. et
glo. j. q. j. baptizadis. et Richar. in. iij. q. tñ addit. Aliq.
dicūt q. i. tali casu nīhilomun. possz dari pecuniā. ita tñ
q. dās nō intēderet eā dare p. sacro. lz p. vitanda damna-
tioe pueri. et ad remouēdā infātiā sacerdotis. Sec. aut est
d. alijs sacris q. sine piclo dānatōis ex cā differt possūt
Dec. Richar. q. opinio fuit Buil. Posset etiā emi a talis
sacerdote aq. q. eēt puer baptizadus si aq. ipa erat pur-
elemtū. sec. aut si eēt iā p. scēta. vt ē aq. fontū baptismi
liū. tūc enī simonia cēt fm. Al. et j. q. j. c. dicitū. Eodē mō
nec p. pfirmatōe. nec p. crismate. nec p. extrema vñctōe lz
exigere. lz spōte oblata licite recipiūt. Dic enī Greg. q. ei
oblatio nllaz culpe maculā igerit q. nō ex ambienē p. ces-
serit p. tōe. j. q. ij. sic epm. Et si i. his vlt. q. busq. alijs
spūalibz aliq. p. suctudie expigat q. si p. cū rei spūal. cū in-
tētioe emēdi vlt. veditū manifesta est simonia p. cipue si
ab inuito expigant. Sz si accipiat q. si qdā stipēdiā p. cō-
suetudinē approbata nō est simonia. si tñ nō sit ei. inten-
tio emēdi vlt. veditū. lz intētio referat ad solā p. suctudis
obseruatiā et p. cipue q. q. s. volūtariē soluit. In his tñ sol-
licite est cauēdū ab eo q. bz specē simonie vlt. cupiditatis.
Dec. Tho. ij. q. j. et ex d. vi. et bone. den. c. ab of. Itē p. eu.
charistie collarōe nō lz exigere vlt. ex pacto seu q. si p. cū
aliqd dare. j. q. j. c. dicitū. Pro celebratiōe aut misse rā
q. p. cū nunq. licitū ē accipere vlt. dare. Sz fm. Ray. si sa-
cerdos teneat celebrare puta q. bñs ecclesiam vlt. bñficiū
officiare teneat. tūc expigere est simonia. j. q. ij. c. veditēs.

Spūalia
sūt dupli-
cia.

q. c. ar. 2.
ad q. rti.

Ca. 5. De simonia circa sacramenta

Si vero non tenet et deficit ei sumptus potest accipere. q. j. iudices. Nam et opas suas locare potest sive ad diem sive ad annum. et ne pla. vi. fu. c. fi. Sed si super his et ad hoc non tenet aut de facie gratias aut cessare alias videtur facere ex avaricia et hoc forte quoniam non tenet ad ista non esset simonia eo quod non debet suis stipendiis militare. xij. q. ij. caritate. in turpe lucrum est quoniam sit ex avaricia. vel saltem hoc specie mali. Et quolibet predictorum intelligas quod ipse gratias de caritate vel de cere missam. hoc aliquid per sumptibus recipiat. et idem intelligas de alijs officiis diuis quod dictum est de missa. p. cor. Tho. ij. ij. Richar. in. iij. dicit quod per annuarius celebrando non hoc facit pacem de pecunia data. si tamen ex deuotione dat ecclesie. ecclesia tenet per illis celebrare. per quibus dat finem quod pro recepto beneficio magis obligata se videt. hoc ille. Et secus lares qui dant vel dimittunt certam quantitate pecunie pro missis seu annuarijs fideis inuicem mori patrie quod uis in huiusmodi ex simplicitate talis loquuntur ac si uellet emere re uidetur quod pie sit interpretandum factum eorum. s. quod dant per modum elemosine. sunt tamen admonendi de hoc et ne dant tanquam pecuniam misse. Item nec per penam seu confessionem de aliquid exigit. q. j. q. d. Et sacerdotes qui audiunt confessiones principaliter intendentes lucrum pecunie etiam si non petant simoniam committunt tamen mentaliter. Si autem exigit aliquid non audituri committunt simoniam etiam ab ecclesia puniendam. q. ij. q. pio. Sacerdos etiam qui non uult dare litem suo parochiano alteri preter diu nisi per pecuniam simoniam committit. finem Ray. In absolutioe autem ab excommunicatione vel suspensione aut interdicto si exigit pecuniam quasi pena culpe predestinis per qua fuit excommunicatus suspensus vel interdictus factum quidem non est simonia nisi sub illa specie interio sit corrupta. Sed si exigitur tanquam penam absolutiois simonia est. finem Tho. ij. ij. et Pe. et Hosti. Item per factum ordinis principaliter prohibetur ex pecunia et exacta solui. q. j. c. cu ordinaret et ex de si mo. c. in ordinando. Sup. q. c. dicit Anthon. de bu. Nota tres personas qui in ordinacione recipiunt. scilicet episcopus. minister. et notarius. Nota etiam quod sic principalis ordinatio deesse gratia tuita. ita et omne accidens ad ordinacionem deesse gratuitum. De episcopo dicitur est quod si recipiat aliquid per ordinacionem per pacem onem puenitionem vel exactionem simonia est. q. ij. q. pio. et c. sic episcopus. Quinimo si de pecunia episcopo ne ordinem per simoniam. simonia est ex parte ipsius episcopi si non ex parte dantis finem Tho. cre. et Bar. brix. q. j. n. lla. Minister autem in ordinacione de quo loquitur decretum illa. in ordinando vel est archidiaconus qui hoc examinare promouendos. vel est ille qui vocat promouendos finem doct. vel ille qui ridet in scrutinio ordinandi in forma. c. ij. de scrutinio. vel est ille minister qui legit euangelium. um. s. cu sit ordinatio finem Boffr. et quilibet horum si pecuniam recipit per illo ministerio simoniam committeret. Sed de notario qui scribit promouendos et postmodum facit litteras ordinis collati an liceat ei exigere vel recipere pecuniam per tali actu Circa hoc varie sunt opinioniones. Quidam dicunt quod non hoc quoniam hoc notarius salarium de publico. Lau. dicit quod si etiam nihil recipiat de publico nil tamen de recipere per tali scriptura quod simonia est vel ex pacto nil de recipere. Sed si non hac intentione accipit. sed ad illud faciendum credit glo. quod laicis possit accipere. q. ij. sic episcopus. Inno. dicit quod notarius potest aliquid accipere per suo salario dum tamen iustus sit quod papir vel aliquid plus propter facti magnitudinem vel cum non ualeret infirmus si alius notarius faceret. tunc notarius huiusmodi tale officium non posset accipere sed extraneus non posset percipere et non peccaret. Quilibet tamen huiusmodi ex officio sponte oblata non potest percipere. Recitatis his opinionibus idem Anthon. de bu. in fine sic determinat. Tu dic clarum quod quoniam aliquid sponte offert non currere aliquid pacto constituto vel consuetudine tunc licitum est illud recipere ut in c. dilectus. ij. eo. ti. Quoniam si aliquid accipit vigore pacti constitutionis vel consuetudinis. et tunc si recipiens est salarius de publico. in tali casu non licite recipit. ut in c. j. de magi-

stris. Si autem non est salarius de publico tunc distingue. quod aut officium est de substantia ordinacionis. et sic non hoc recipere. aut non est de substantia et tunc si salarium solutum prout scribitur considerato labore et negotij qualitate licita est receptio. Ratione est quod non de cogi suis stipendiis militare. ut in c. cu ex officio. de prescrip. Si autem salarium quod soluit non consideratur considerato labore et qualitate negotij. et tunc est illicita receptio imo recipiens committit simoniam ut finem doct. tamen per notarios facit stilus curie romane finem qua taxata sunt omnia beneficia finem qualitate ipsorum. Decille. Item finem Ray. qui non habens titulum regat presbyter ut presbiter eum ad ordinem ad titulum ecclesie sue. promittens ei quod nunquam in ecclesia sua aliquid pererit simoniam committit. eo. ti. c. p. tuas. Item nec per sacramentalibus licitum est aliquid recipere ut per benedictionem abbatum et abbatissarum vel velacionem virginum vel per aqua benedicta. et huiusmodi. finem Pe. de palu. Item autem sacerdos possit vendere officium porrandi aqua benedicta per parochiam. Dicit Bui. quod si talis sacerdos habet de consuetudine ut possit tale officium retinere et per se vel per alium exercere et propter uentus recipere non est simonia si illud quidem mittat ad firmam. alioquin simonia est vel saltem turpe lucrum.

Dicunt quedam. §. XVII.

alia spiritualia tertio modo. scilicet quasi effectiue finem Ricar. in. iij. ex eo uidetur quod procedunt ex spirituali gratia et ad eam disponunt. ut prophetare. predicare. ingressus religionis et huiusmodi. vel quod sunt de actibus vel negotijs spiritualibus ut docere. iudicare. testificari et huiusmodi. Et hoc quod dicunt spiritualia. per copationem ne ad spiritum sanctum ut prima quodam copatione ad spiritum humanum. Nota igitur quod per actum prophetandi non licet accipere pecuniam quasi penam. Unde et prophete veteris testamenti ut rarissime etiam sponte oblata recipiebant ne uiderentur vendere prophetiam. et si accipiebant aliquam ad sustentationem ipsorum recipiebant ut dicit Hieronimus q. j. iudices. ubi dicit quod quicquid pecunia quod per has se fingunt ex his diuinatoribus se esse ostendunt id est sortilegos. Secundo nota quod pauperibus non est data elemosina per orationem ab eis fidei tanquam ex hoc quod interdat emere orationem eorum. s. per gratuitum beneficium de intendere puocare animas pauperum ad hoc quod gratias et ex caritate ad orandum procedat finem Tho. ij. ij. Sed et si deest ex pacto pecunia per psalterio dicendo est expressse simoniam finem Pe. de palu. non autem si daret per vigilando super defuncto. scilicet ratione laboris ut glorie. esto quod ad vigilias sequeretur dicit psalterium vel alias orationes finem Hosti. Sed cum ordinatio est in ecclesia quod quod vadit ad tale horam tantum hoc. et alijs vadit ad illam horam principaliter ea lucrandi illud: grauitur peccat et simonia quidem mentaliter committit sed non ea quod ab ecclesia puniri cum nulla pactio intercedat ex eo. c. tua finem Archi. nec tamen restituere oportet pecuniam illam. Nota tertio quod per predicationem non hoc recipere pecuniam hoc per predicationem victum recipere finem Tho. et Pe. de palu. unde illi qui predicant principaliter hac intentione ut recipiant pecuniam vel laudem seu fauorem populi simoniam merentur le committunt. q. ij. non solum. Sed si super hoc paciscunt simoniam est quod etiam per ecclesia puniri potest. Dicit etiam Tho. i. quod quilibet qui cum aliquid predicator religionis sive scriptate perunt a sacerdotibus quod percurat eis pecuniam in prochie sua ita quod sacerdos habeat inde certam partem si in hoc interueniat pactum simoniam committit ipse sacerdos. quod per uisio sacerdotis spiritualis est et creditur ei eo quod sacerdos est et sacrilegium est respectu illoz religiosorum quod defraudatio est elemosinarum respectu illoz qui dant et uterque. scilicet sacerdos et religiosi illi tenentur de simonia. Nota quarto quod per usu spiritualis preteritis sive placu Alus potest non hoc aliquid accipere. cum tamen ille cui committit spiritualis potest testis sitas ex officio obliget ad usum preteritis sibi commisse in spiritualium dispensacione et etiam per sua sustentatione statuta stipendia habeat ex redditibus ecclesiasticis. si aliquid accipit per proysu. butus potestatis non intelligitur locare

Prophe-
tare.

Diare

Ad horas
re.

Predica-
re.

Alus po-
testis

Titulus Primus

opas suas quas ex debito suscepti officij debet impēdere sed intelligeret videri ipm spūalis grē vsum. et sic ēēt symonia. **Tho. se. se. vbi supra.** vñ nō licet aliquid accipe
Dispensare p quacūq; dispensatiōe. nec etiā p b q cōmittit vices su
Corrigere as. nec p correctiōe faciēda nec p cessando a correctiōe
Punire nec p nūq; puniēdo pām nec p crūie clādo iudice ec
 clēastico. nec p eo purgādo. nec p vilitādo. q̄uis pcur
 rationē liceat recipere vilitanti et dedicanti. nec vt minus
 digne penitentiē recōdālet vel vt digne penitentiē repel
 lar. In oib; his cōmittit simonia ex pte dātis et recipiē
 tis si fiat ex aliquo tpali. s. pecunia. pab; vel obsequijs
 fm **Tho. et Pe. de palu. et extra co. c. nemo.** Nota qñ
 to q dare vel accipe aliqd supiori vt seruet iusticiā in
 causa spūali et iurisdicōe ecclēastica fm **Pe. de palu. c.**
Ray. simonia est. q; sūt accessoria spūalib;. Et idem est
 dicendū fm **Ul. si agat sup tpalib;.** et psona iudicis sit
 ecclēastica q̄ rōe ecclēastice iurisdicōis tenet ad tale ius
 reddendū. Sed si iudex sit laicus et sup tali iudicat non
Testifica est simonia. h als gūter peccet. Sūt testificari in causa
 n. spūale sicut est in simonia. d. decimis et hmoi. p pecunia
 simonia est. In alijs aut causis et si nō simonia tñ intū
 stum est. Et ex h sequit q cū sigillū iudicis non sit nisi
Sigillare testimoniū iudicij. nō apparet quōd p sigillo suo iudex
 possit aliqd petere nisi forte expēsas et et sigillariis et
 clericor; ad b deputator;. **Duran. in. iij.** Sed nō solū h
 est illicitū sed etiā simoniacū in causa spūali et iuridi
 cōe ecclēastica sed p̄stare et siliū vt iurispitius. vel p̄co
 niū vt pcurator vel aduocat; nō solū in causa tpali sed
 etiā spūali pro pecunia nō est simoniacū nec pām fm
Pe. de palu. et Duran. Et rō est qz cum nō teneat tales
 opas ex officio exhibere nō cogit de suo facere bñf. auz.
Doctrina et q. ij. p̄carie. Nota sepe q. p doctrina pōt recipere pe
 re. cū a scolari; doctor non quasi vendēs veritatē vel
 sciētiā sed quasi opas suas locās. qñ videt; ad b non
 tenet ex officio suo. nā si ad b tenet ex officio intellige
 ret ipam videri veritatē vñ grauitur peccaret. sicut p̄z
 in illis qui instrunt in aliquib; ecclēijs ad docendū
 clericos ecclēsie et alios paupes p q ab ecclēia bñficiū res
 cipiant a quib; nō licet eis aliqd accipe. **Tho. se. se. vbi**
supra. Sed **Hosti. di. q. si m̄gro est annexū** sufficiēs bñ
 ficiū vel salariū nō licet ei a scolari; aliqd exigere. als
 simoniā cōmittit. j. q. ij. vendētes. spōre tñ oblata reci
 pere pōt. Sed si nō est annexū tale bñficiū vel salariū
 qd sufficiat ei pōt accipe collectā p laborib; suis. ar. rj.
 q. ij. c. quicūq;. Et videt q nō solum ab extraneis possit
 exigere sed etiā a clericis ecclēie. nō tñ a paup; cū ip̄e po
 tius debeat pauprati subuenire. et talis exactiō nō debz
 eē co a corāia vt q nisi soluat expellat eos a scol aut reci
 piat res cor;. h pōt iōpiā suā exponat et mltomag; p̄
 exigere m̄gr vel doctor vbi nullā habet p̄uisionē a valē
 tibi solvere. qz nō tenet eis gratis seruire. Et hec oīa in
 telligēda sunt fm **Hosti.** qñ doctor est sufficiēs ad do
 cendū. nā si insufficiēs est nō est ei ex debito puidendū
 sed imputer sibi culpā. **Locoz. s̄aris Ray. Inno. et Ul. p**
doctrina theologie aliquid accipere dicit **Pe. de palu.**
in. iij. q. videt simonia et si nō de alijs sciētjs. Nota
 septimo q fm **Ray.** cū m̄gr nō vult recedere festū alicu
 ius scēi qd est colendū ac celebrandū nisi p pecunia da
 ta simoniā cōmittit qz vedit spūale ad qd tenet. j. q. ij.
 c. vendētes et sili si festū nō celebrandū vult festare nec
 vult legere i eo nisi p pecunia simonia est. Nota octa
 uo q fm **Pe. de palu.** p licētia docēdi in quacūq; facul
 tate dare vel recipere etiā gratis oblātū nec p labore licet
 Sed fm **Ricar.** q̄uis p dādo talē licētiā exigere sit il
 licitū. vt ex de m̄grs. nō tñ p̄p̄e est ibi simonia. **Unde**
glo. di. q. est quasi simoniacū. Itē fm **fran. de zan. sup**
clē. Si ep̄s p pecunia dat lūiam eūdi ad studiū moria

liter peccat. qz dat p p̄cio qd gratis debet. j. q. ij. vendē
 tes. nō tñ simonia est ibi h turpe lucrū. **Ad** si dat lūiam
 eūdi ad studiū h nō hñdi ibi p̄bēda nisi p pecunia sili
 turpe lucz cōmittit q̄uis **Dugo** dixerit ibi eē simoniā.

Pro ingressu aut. §. XVIII

religiōis siue monachor; siue monialiū nō h aliqd ex
 gere vel accipe quasi p̄ciū. spōre tñ oblata quāracūq;
 sint nō interueniēte aliq; corrupta intētiōe h recipere. in
 h oēs doc. p̄cor. j. q. ij. sic ep̄m. Aliquū est etiā fm **Tho.**
 ij. ij. si p̄pter deuotiōnē quā aliq; ondit ad monasteriū
 largas elemosinas faciēdo facili in monasterio recipiat
 sic licitū est cōuēto aliq; puocare ad deuotiōnē mo
 nasterij p̄pter tpalia bñficia vt ex h indinet ad monaste
 rij ingressū. h nō sit licitū ex pacto aliqd dare vel accipe
 p ingressū monasterij. vt habet. j. q. ij. q̄pio. hcc **Tho.**
Ad est intelligendū ita tñ q illd tpale quod dat nō sit
 principale motiū p̄pter qd pcedat vlt q̄rat religiōis in
 gressus. qz tūc esset simonia. fm **Ul. qñ p tpalia** trades
 rent spūalia. Sed si monasterium est tenue ita q nō
 sufficiat suis. an possit haberi intentio a religiosis illis
 recipiēdi tpalia vel etiā pacisci. sup h sunt varie opinio
 nes. Quidā enī dicūt vt **Ul. q in tali casu** oblatis spū
 tualib; gratis possunt habere intentionē recipiēdi em
 poralia ab ingrediēte p sustentatiōe vite ipsius et p̄nt etiam
 exprimere et pacisci de determinata summa tpaliū. Et qd
 videt; p̄trariū extra co. c. qm simoniaca sub paupratis
 p̄textu. intelligit fm **Ray.** cū h dicebāt in fraudem. vel
 fm **Hosti.** qñ nō gratis offerunt spūalia sed recipiētes
 faciūt pactū de spūalib; ad tpalia. Isti enim ponūt du
 plex ius ex ingressu monasterij cōpetere ingresso. Vñ
 scz spūale. et h est vox in caplo et p̄cipatio bonor; q ibi
 fiūt et hmoi. Aliud est q sustentet p̄portionabilr de bo
 nis monasterij. et de isto videt; isti sentire q possit fieri
 pactio. nō de pmo. Sed ista opinio nō videt; multum
 rura cū dicat simplr et sine distincōe. j. q. ij. q̄pio. **Leis**
 ser oīs pactio. cesset oīs p̄uētiō. Et sic vt dicit de p̄ben
 da q q̄uis tpale sit. tñ qz annexa spūali. s. canonic vēdi
 nō potest. als ipa vēdita. vēditū intelligit illud spūale
 cui annexū est vt d. j. q. ij. c. siq; obtulerit. Ita videt; et
 de isto iure accipiēdi tpalia. idest victū et vestitū rōe mo
 nachat;. s. qz licet tpale sit. vñ et ab eo qui non est mona
 chus emi pōt fm **Ul. puta cū qd laicus** dat tantū mo
 nasterio vt inde recipiat sustentationē vite. tñ in mona
 cho separi nō pōt a iure spūali. tenet enī ei monasteriū
 puidere in tpalib; fm possibiliratē cū ip̄e defutur i spū
 rialib;. **Inno.** etiā dicit q indistincte etiā p̄textu pau
 peratis. nō valet receptio cū pacto de pecunia. qz nō ex
 cusat paupras a simonia. p decre. qm. Et qz pactum q
 nō petat qd de iure cōi cōpetit iducit simoniā. ar. co. r.
 per tuas. Et de iure cōi est q canonicus vel monach;
 viuat de cōi. extra de p̄st. c. cū oēs. In li. autē q dicit
 directoriū iuris. li. ij. ti. xvj. vbi tractat ista materia et q
 rit. An cū monasteriū est tenue et nimia pauprate dep̄
 sum possit pecunia dari et recipi sine simonia ponit du
 plice opinionē et cōco. datēas. Dicit ergo q fm **Uincē.**
Acce. Ray. Joh. et Hosti. possunt hec verba dicere illi
 qui sūt de p̄uēntu volēti intrare. Nos libēter et grati res
 cipim; te ad p̄sortiū spūale. sed cū bona nra nō sufficiat
 nobis et tibi. porta recū vñ possis viuere. vel sic puidet;
 as tibi vñ viuas. Tūc enī si ingrediēs monasteriū aliq;
 sua bona pferat nō cōmittit simoniā dūmodo pure sit
 at et h in fraudē nō dicat et sine aliquo pacto. ar. j. q. ij.
 §. j. Nec ob. decre. qm. vbi dicit q volētes p̄textu paup
 ratis hmoi viciū palliare. Nā illud intelligendū est qñ
 nō sic caute pcedit fm **Hosti.** et **Hosti.** si recipiētes pa
 ciū faciūt et certū loz et postq; cōmiserit nūq; se p̄textu

Ca. 5. De simonia p ingressu religi.

paupertatis excusare. sed h' pceptu nō parat delinquēti. Nā esset fact' fume mou. xxxij. q. iij. sic. **Sj Bern. Bar. bñ. Inno. z Archi.** dicūt q nec ante nec post pōt aliqd peti. j. q. j. eos. z. q. iij. si quis pbandā. Et sic dicentes si monia cōmittūt tā recipiētes q̄ recepti etiā si ignorēt. j. q. ij. s. j. z extra eo. qm. Et hec opinio videt q̄rū ad mulieres approbata. extra de sta. re. c. pido. li. vj. ibi. Dis stricti' inhibem' ne in monasterio ordinū nō medicātiū muliez decetero aliq recipiant in sorores. nisi q̄r pōrēt de ipoz monasterioz bonis v' pūctibz absqz penuria sustentari. si secus factū fuerit irritū decernētes. Ubi dñs cūr Job. an. z Archi. q̄ ex h' multa mala sequunt' i mo/ nasterijs talibz monialibz qz ppter h' simonia cōmittit. ex co. qm. Et nota q nō dñs cōmode h' absqz penuria. Nā pōtēt sustentari q̄s cōmode de cētū florenis. z cum. xxx. absqz penuria. Scdm enī pāp. penuria dñs indigētia z reifamiliaris necessitas. z ubi esset talis necessitas pōtēt recipiētes dicere. nō possum' te recipere qz sumus ita paupes q sine penuria nō possum' vivere. z si te recipere nō teneret receptio. h' si haberes vñd viueres z ap portares tecū libet' te recipere. dūmodo nō plus dñs cāt. Nec dicat tñ sufficeret tibi alias nō recipere. re. q̄s esset pactū z seq̄ret simonia si ppter h' mouerēt ad receptionē pncipalr. extra eo. tua nos. z i b' casu vera est pma opinio. Si autē nō posset sustentari cōmode sed tñ absqz penuria. forte nō posset ista dicere. extra eo. qm. z c. nō satis. Et sic intelligit scda opinio. hec oīa i dicto l' bro. Anro. sō d bu. sup dicto. c. qm simoniaca. recitat aliā opinionē. z sic pcludit. Dic. si recipit allegata pau/ pertate z nō in fraude h' ex pacto pcedenti est simonia. Si pacto nō pcedente h' pccatōne pmissa tpe receptiois tūc si pditionē receptionē ad dationē bonoz est simo/ nia. vt in c. tua nos. Si receptio est simplex h' d pecūia solueda vt viuat. pccatōne receptio nō ē simoniaca. Idē et mltroforū si nūl dñs in receptōe. z pecunia grat' offerit. hec ille. Ex his oībz dñs pnt pcludēs elici. Prima q nlla pactio de tpalibz debet intervenire p ingressu monasterij etiā si monasteriū sit renue fm cōiōe z tuciorē opinionē z pene fm oēs. Scda est q si monasteriū sit abundās nlls debet ibi esse tractat' de tpalibz in rece/ ptioe. z h' est cōm abusioē qz q̄to monasteriū est abundānt' tāto volūt maiores dōces. sponte tñ oblata possunt recipere. Et si qdē haberēt intētiōē ad tpalia pncipalr nulla tñ interveniēte pactōe vel pūctiōe seu ex/ actōe erit fm Ray. simonia mētalīs q p solā pñiam abo/ les nec incurrit penas ecclīasticas. Qd si grat' recepta est puella et parētes post reptiōē nll volūt dare mona/ sterio cū tñ sit renue. di. Hosti. qz pnt moniales agere p patrē p alimētis filie. v' si est mortu' pater agere possūt ad pte sue hereditatis. vt in Auten. d sanc. epi. nlla. coll' it. Nō enī puari pōt legitia p ingressum religionis nisi ipa spōte iuri suo renūciasset. r. q. iij. c. penul. Si autē nullū fiat pactū h' taxatū est q̄rū ingrediēs debeat dā/ re p ingressu z fm b' dat simoniaci est. z reprobat talis taxatio. fm Hosti. ex. eo. c. sic p certo. Idē si fier pactū de fuāda p suctudinē. ex. eo. veniēs. Idē si gratis recipiat et postea cōpellat ad fuādū p suctudinē. ex. eo. c. Jacobo.

Videndū est etiā. §. XIX.

de quibusdā pmissiōibz v' pūctiōibz q aliqui sūt p in/ gressu religionis v' ingressu monasterij collegij vel fra/ ternitatis qñ inducūt simoniā. Ubi nota fm ryl. q si q̄s fuit religiosus ppter pmissiōē sibi factā. s. q post certū tps recipiet ad religionē alias nō fuitur'. simoniā qm cōmittit vtrāqz ps. j. q. ij. p. pio. Itē si recipiēs ex/ primū pditionē de aliquo dādo. z recipiēdus timēs re/ pelli si p diceret tacer. pponens tñ in mente nll dare fm

Suū ingressus simoniacus reputatur. qz taciturnitas habet p pnsu ex q nō ptradit illicite pactiōi. d reg. in. qui tacer li. vj. Itē cum timēs nō recipi dñs abbat' Si velletis me recipere dāre vobis bona mea. z sic habi/ to sup h' pñlio abbas cū pnsu pūctus recipit cū fm Suū. simonia est saltē ex pre offerētis etiā si nō intuitu pmissiōis est recept'. sicut notat Tancre. ex co. nob. Idē Bern. z Hosti. nec ibi pōt remanere. qd tñ intelligēdus est nisi secū dispēset. teneat tñ ad aliud monasteriū trās/ ire si se religioni obligasset fm illos. extra de regu. iu. c. pōrrectū. Sed si talis h' simplr diceret nō intēdēs ex h' p tpalis acapē ingressū religionis sed declarare intētiōē suā. s. q intēdit trāsire cū bonis suis. et recipiēs etiam ad bona tpalia pncipalr nō respiciūt. in foro pñie non video qre sit simonia. z si in foro cāz. Itē si q̄s pcurat q fili' alicui' recipiat in monasterio nō facta aliq pūctiōe z post receptionē talis q pcuravit h' sollicitat patrē illi' vt pferat aliqd mōasterio fm Suū. est quidē simo/ nia qñ ille nō pcurasset alr illū recipi nisi qz pabatur cum datur aliqd monasterio. v' si tūc nō h' speravit tñ nūc petire dari aliqd monasterio p receptōē ipsius. Sj si nō ex h' sed alias sollicitat cū vt sit deuotus monasterio vt esse debet. z ex dilectiōe oīa ex receptōe filij pferat mō/ nasterio nō est simonia. Itē monachi qui dāt aliqd ab/ bati v' epō p prioratibz bñdis. v' etiam vt nō remoue ant' a prioratibz fm Suū. si in illis prioratibz est aliqd spūale. z ly p vel ppter dicat appciationē v' cām pñmā et pncipalē simonia est. Itē si p receptōe alicui' pona/ tur p dñio seu pacto ex vtrāqz pre. ingrediētis. s. ad reli/ gionē. z recipiētis de aliq dādo sed anteqz recipiat vel acceptet recipi vtrāqz ps reuocat pditionē. z si grat' re/ cipit fm Suū. nō est simoniaca receptio sed licita dum tñ nō sit corrupta intētiō. s. q nō obstāte reuocatiōe pncipalr dat ingressus intuitu tpaliū. qz tunc est ibi simo/ nia h' mētalīs tñ. Si autē iam recept' est an reuocatiōe h' nē ipō facto est indign' eo monasterio qz simonia. in/ gressus. Itē si pmitat alicui q post biennij recipiet si tñ interim didicerit talē artē vel steterit in scolis. z tunc sic recipit et nō an fm ryl. z Al. nō est simonia. quia p inde est acti diceret. Induem' te si interim reddideris re idoneū addiscēdo talē qd. puro tñ q si haberet intētiō ad lucrū tpale illi' arris de qua fit pactū vt addiscat q esset simonia p mūn' ab obsequio. Itē si q̄s dat bona sua alicui ecclīe seculari vt in canonicū recipiat siquidē h' facit hac intētiōē p dñiōe z pacto vt retineat illa bona p pñda z ipē in canonicū recipiat simonia est etiā i foro cāz. Si sō nullū pactū v' pūctiō fiat sed simplr dat et si creat in canonicū assignatis sibi bonis suis. p pñ/ bēda hac videt intētiōē pncipalr vt p illa tpalia acci/ piat spūalia. simonio mētalīs est. Sj si puro deuotiōis affectu largit bona sua ecclīe z rogat in canonicū recipi et illa bona sibi p pñda retinere. z derici etiā h' libere faciāt sine intētiōe corrupta nō est simonia h' licitū. hoc extra eo. c. tua nos. z fm Hosti. Bern. z Al. Itē si q̄s seruit i hospitali v' ecclīa puta ad pulsandū cāpanas faciendā matriculā z bñdōi p pecunia. siquidē tali offi/ cio sit annexū aliqd ius spūale simonia est. Sj si nō est ibi ius spūale nō est simonia fm Ray. sed posset ibi. cē turpelucrū qñ videt nō est p suctū talia vēdere v' eme/ re. Sed si p suctudo h' talia locare z bñdōi pōt fieri. r. q. iij. c. qñstus. Itē de cōfraternitatibz in quibz statutū est q nlls recipiat nisi pmitat v' iuret se datur tñ an/ tuatim p bñdōi dātōe nō habet locū simonia. qz bñdōi cōfraternitates nō possunt vere dici religiones q. s. sint sed qdā pgregatiōes ad bñ faciendū qñmo poti' et si talis datio tpalium ab eis imponat p elemosinis faciē/ dis. vt p alēdis paupibz. p redimēdis captiuis z bñdōi

Titulus Primus

Quid aut agere de .§.XX.

beāt simonace religionē īgressi seu recepti Tho. 2 Ray.
ī sūma circa hmoi sic dicūt. Si simōia cōmissa fuit sciē

Quia circa anexa .§.XXI.

spūalibz etiā cōmittit simonia vt dictū est cū. s. p eis da
tur qđ cūq; mun⁹. Ideo de eis nūc videndū est z p de

lxxij. qz scia. Si aut sunt pccas carnales vl ex pacto qn-
 dam sacro vel nuc faciendo simonia est. Item si infunda-
 tione ecclesie fiat talis pstiturio qz qui dederit tantu in
 red ditibu vl tanta quantitate pecunie qz possint emi pos-
 sessioes talu redditu recipiat in canonica. z qui dederit
 habeat pbenda. **De** Sult. qz si fiat ita qz no durer i
 pperuu sed ad tps necsari in fraude simonie. z ea sit in-
 teritio pstitueris qz no p rebo dadis. sed principalr pios
 ppter diuinu cultu augmetandū. z ppter deuotionē dan-
 tis recipiat ad spūalia. tolerari pōt. dū tñ ille qui recipi-
 tur sit dign⁹. Itē si def pecunia p electōe alicui non ab
 eo sz ab alio. z iā electio facta est a maiori pre de eo aliqz
 bus p dicitur. eo sciēte z nō p dicitur. h sz ius factu de vo-
 luntate eius rurbata. simonia cōmitem z resignare tene-
 tur. extra co. **Mathe⁹. Multo for⁹** si electio facta non
 fuisset extra. co. nobis qz licet esset minor ps tñ se possūt
 opponere. qz forte fuerūt pccati. extra de elect. c. qz ppter
 vel qz electus erat irregularis z hmoi. z ita ius habens
 vñ nihil ei dari debet. Silt si ante electionē def pecūia
 ab aliqz vt ipsi eligat pccū eodem petro ignorare. z sic
 postea eligi electio tanqz simoniaca repellenda est. nisi
 pstarer illos qui fecerūt pmissionē vel dolo vel fraude
 hoc fecisse idest in dispendiū eius qui erat eligendus. **Et**
 qz ius electores illū ppter datū nō elegerit sed erat alias
 cū electū. tñ qz nulla pmissio nullaqz pactio debuit in-
 teruenire tūc ab amicis simoniaca reputat. j. q. j. placu-
 it. hoc est in lib. directoriū iuris. Itē **Antbo. de bu. sup.**
c. Mathew. co. ti. qui z ponit exemplū de voluntate tur-
 bara dicens. qz forte amico pfuleri m dicit. maledict⁹ ipse.
 da illi pecūia qz secū sit in pditionē. vl qz inredibat redi-
 mere vocationē suā. sed intēio ex quo pactū interuenit
 nō excusat. vl fuit forte voluntas rurbata. qz m dicit. Ami-
 ce quid a me quiesce pccūū fac qd vides tibi. z id dixit
 animo rurbato. Inno. etiā dicit qz siue iusta siue iniusta
 esset pccatio ante pfirmationē licita nō fuit datio pe-
 cunie. de elect. c. significasti. **Ad** si def pecunia p electio-
 ne alicui⁹ in imparoz vl regē vel recrore ciuitat. qz ius
 Docti. dixerit esse libi simonia. verius m dicit fm alios
 qz sit ibi turpel lucz. z nō simonia. qz tpale est fm **Tho.**
se. se. q. lxx. Itē cū dat pecunia a se vel ab alio eo sciē-
 te z psciēte p pfirmatiōe electōis est simonia fm **Pe.**
 de palu. nisi qs saceret redimēdo vocationē suā. Sicut
 enī liceret iure civili redimere sanguinē suū. sic iure cano-
 nico vocationē. qd fit qñ hō dat pecūia non vt aliqd
 ius acqrat sibi sed vt nō acquirit ius iuste impedit⁹. **hec**
Pe Si aut p pfirmatiōe vl bndictōe vel pccatiōe da-
 ret pecunia eo nesciēte vl ptra voluntatē z pbibitionem
 suā a qua hamqz recessit z pecuniā aliqz soluit vl pmi-
 sit nihil ei noceret nisi esset p sanguine⁹. vel nisi postea
 pferierit solutū pecuniā vl reddēdo solutā. c. eo. c. sic
 vbi dicit **Bern⁹. Docti. qz** si pferierit simoniā cōmiss⁹
 set. qz pferire est qñcūqz pferire ante vel post. sic acci-
 pere est qñcūqz accipere ante z post. j. q. j. cos. qz in male-
 ficis factis noie ei⁹ ratihibitio retrorahitur z mādaro
 compas c. de re. iul. li. vj. **hec** habent in directorio iuris
 li. iij. **Nota** etiā fm **fran. de zamb. sup. de post. Paulū**
 qz si pccat⁹ bñficiū petit sibi illd pcedi qz ius videat qz
 nō obeat admitti qz resci tāqz ambifiosus. tñ i iudicio
 eccle si nō censet ambifiosus. qz ius suū psequit. sicut no
 minat⁹ in scrutinio qz petit. extra de elect. c. publicato. et
 electus qui petit pfirmari. de ele. c. dudū. z pccat⁹ in
 efm qui petit palliū di. c. pissa. Sed in iudicio dei qz
 videt cor ex qz pccā pcedūt. vt dicit **Matb. xv. iudicat fm**
 intētiōē z dispositiōē ei⁹. Itē emere vel vēdere offi-
 cia ecclesiastica simonia est. j. q. j. si qs ep⁹. vbi pccūū
 Salcedon. iudicat simoniacos esse etiā pcuratores rerū
 ecclesiasticarū z defensores z regle subiectos si p pecūias

Ca. 5. De simonia circa beneficiū

ordinant seu instituunt. et mediatorum simonie. Et sicut dicit Urbanus. i. q. iij. saluator. noie pcuratoris intelligitur rez ecclesiasticarum administrator. vt ppositus siue yconomus qui. scilicet ille qui pset rebus canonicorum. et vicedinis qui pset rebus episcopis. Noie defensoris intelligitur aduocatus siue iudicus. i. qui pset causis ecclesie siue aduocatus vniuersitatis et castaldi siue maior domus. q. i. hys curis rez exteriorum episcopis et iudex episcopi sicut i ecclesia Bononiensi. In subiecto regule intelligitur archiepiscopus byter. archidiaconus. canonicus. monachus et quilibet ecclesiastico macipatus officio. Et in his omnibus dixerunt quibusdam vt Hug. et Bar. brix. semper committi simoniam si emanat et hoc quod prohibetur. alij vt dicit Ray. inherentes consuetudini dicunt probabilius quod tunc est simonia in compra ad ministracione quod habet annexum aliud spiritualitatis. alij non. Idem. Alii. et addit quod aduocatus castaldi. et iudex potest esse laicus et tunc nihil spiritualitatis habet. vii. autem dicit quod semper est illicitum talia emere vel vendere quod prohibetur. Et nota quod ille qui recipit beneficium ecclesiasticum simoniacum tenet secundum I. h. et Ray. renunciare beneficio. et si simonia commissa est per ipsum vel alium eo sciante et non predicte tenet restituere omnes fructus pceptos et quod capiti potuerunt. xiiij. q. vj. si res aliena. et de restit. spo. c. grauis. Generaliter enim possidens sine titulo tenet ad omnia damna. et lucra pcepta et papienda. ff. de rebus venditis. l. si nauis. Et intellige fructus qui supsunt deducti tamen expensis qui sunt quondam seruadorumque fructuum gratia qui deductum tamen a bone fidei quam male fidei possessore. et etiam deductis fructibus seu expensis in futurum vel utilitate ecclesie facitis. et idem videtur est de illo qui si prius nesciuit tamen postquam sciuit non statim renunciat. ar. et co. de simonia. dum tamen est bone fidei. possessor non tenet de illis fructibus quos interim presumit sed cum scit tenet tamen de extractis. C. de rei ven. l. certum. Et vt dicit Anthon. de bu. eo. ti. c. de regularibus. Si tales sunt episcopi cedere vel renunciare non possunt sine licentia pape. Alij inferiores cedere non possunt sine licentia suorum priorum. et de renun. ad moner. Si tamen non pnt iniam habere debet alio vel omno renunciare. quod non pnt penitere nisi malum a blatu restituat et semper sunt in mora sic fures. xiiij. q. vj. si res. Dicitur doct. quod imo in hoc casu recurrit ad superiores. inter qui abstineat de bonis ecclesie secundum Inno et Hostiensis. dicit etiam doct. quod inferiores plati et excepti renunciet in manibus pape tamen. Sed differunt ab episcopis in hoc. quod episcopi non renunciant in manibus legari si hic abbates exempti. bec ille. Videtur etiam quod cum tali dispensari possit retinere beneficium si moniace et sine resignacione dummodo sit dispositus ille renunciare in casu quod non obtineat dispensacionem sicut i dicitur et de furto. quod purgari potest etiam furro remanere penes suum rem. s. cum petit et accipit remissionem debet tamen quod citius potest huiusmodi perere dispensacionem et interea a fructibus eius abstinere. De renunciacione autem beneficij in extremis quod fida est habes. s. s. et. De alijs penis huiusmodi simonie habes. j. s. fi.

De septura circa. §XXII.

Sepultu
ra.

Requie

quā aliqui sumenia cōmittit. Nota s̄m Soffri. q̄ sepul-
tura sumit̄ mltip̄tr. Qñq̄ enī dī sepultura officiū eccle-
siasticū qđ impēdit̄ sepeliēdis. z h̄ qz spūale est vēdi nō
pōr. vr dī. j. q. j. dictū. r̄ij. q. ij. p̄cipiēdū. Qñq̄ sepul-
tura dī ip̄a terra in q̄ defunct⁹ sepelī. z tūc si est de cūmte-
ria vēdi nō pōr sūc sit ibi aliq̄s sepul⁹ siue nō. Ter-
tio dicī sepultura tūba marmorea v̄l lapidea. z hec vē-
di pōr si sit pura. idest si nlls sit ibi sepul⁹. si autē aliq̄s
sit ibi sepul⁹ locus faci⁹ est religiosus nec pōr vēdi. r̄ij
q. ij. q̄sta. z. c. postq̄. Quarro dī sepultura terra puta
ad v̄l sepulture deputāda z hec vēdi pōr. r̄ij. q. ij. auz.
Pro exequiis igit̄ mortuoz̄ nihil dī exigi sed p̄e de s̄
bēt p̄suerudis obfuan̄ c̄ co. ad n̄am. Qđ si clerici ali
qđ corp⁹ sepelire nō vellēt nisi fiat cautio eis ab heredi-
bus defuncti de redēptōe corz̄ q̄ veniūt cū funere sumo

nia cōmittūt. ⁊ mltomagis qñ absq pecunia h cōfigū
nolētes alr sepelire. xij. q. ij. q̄sta est. **S**i aut faciunt pa
ctiōē de redimēdo lectū pānos ⁊ h mōi etiā ante porta
tione ad eccliam. p b tñ nō est simonia s̄ licitū. cū illa
sint tpalia. dūmō p b non neget sepultura vl imiscet
ius sepulture. ⁊ si nō vellēt post sepulturā heredes face
re qd debitu est clerico pōt agere p eos. c. eo. c. ad aplicā
Itē circa pcessiōes q̄s faciūt aliq collegiate ecclie i obse
quijs mortuoz data vl pmissa pecunia vl alia re tpali
als nō facture. Mora fm Ray. q si tenent clerici ad bu
iusmodi pcessiōes ex officio sic exigere aliqd simonia est
s. q. iij. videntes. **S**i nō tenent non est simonia exigere.
dū tñ nō intēdant h petere vel reape tanq̄ p̄ciū officij
sed vt stipēdiū sumptus. als simonia esset si p spūali rē
porale accipent. Itē cū est statutū in aliqua ecclia q p
cessio fiat p pecunia. dicit Ray. q si statutū factū sit per
s̄ba affirmatiua pura quicunq̄ reliquerit collegio decē
habeat. pcessiōē ⁊ alias ad eam nō tenebat. non est si
monia. s̄ si statutū est factū per s̄ba negatiua. pura q
nulli fiat. pcessio. nisi qui reliquerit tātū. simonia est. q̄a
rollit officiū pietatis. s. q pcessio nō fiat gratis vel p mi
nor p̄cio ar. c. d iureiurā. Quāto psonā. Lōcor. Ibo. ij
ij. Item cū apud aliquā eccliam sunt diuersa cimiteria
et taxatur p quāta pecunia quis ponat in tali cimiter
rio. dicit Hosti. q est simonia. ⁊ eodē modo si crux specij
alis portet ad funus extra eo. c. audiui mus.

Processio- nes.

Dimiteria

Vasa etiā sacra .**¶.xxiii**

vr calices ⁊ vestes sacre. vr paramēta. palle ⁊ hmōi. an
te psecrationē quidē simplr vēdi pnt vralie res. s3 post
psecrationē q3 spūalib3 annexa sūt rōe psecrationis vēdi
nō pnt. s3 rōe materie referēdo intētiōnē ad tpale nō ad
spūale vēdi pnt ecclijs ⁊ in eadē forma. s3 laico siue pri
uato vēdi nō pōt calix nisi pstat⁹ vt pfract⁹ pmissa pu⁹
ozoe. x. q. ij. §. h ius. bec. **Ul. S3 ⁊ pē. d. palu. in. iij. dīc**
q3 vasa sacra laic⁹ vēdi nō debēt nisi pstat⁹. q3b tñ pnt
obligari. Et subdit Idē est de reliquijs q3 grā auri et ar
gēti vēdi pnt ⁊ obligari. nō alr. q3 nemo martires vstra
bat. nemo merces. **C. de sacrosanc. ecclē. l. nemo.**

Ius etiā patro. §. XXIII

natus qz annexū est spūali iō emi vl' vēdi nō pōt. alias
cōmittit simonia fm Tho. z alios. Est aut ius pronar⁹ Ius pro-
fm Docti. prās pſentandi instituēdū ad bñficiū ecclia/ natus.
sticū simplex z vacās. Et puenit h ius patronatus fm
Soffr. z Docti. z Inno. ex fundatōe. s. ecclie. donatōe. so/
li collatōe. vt. xvj. q. vj. filijs. z. c. quicunqz. z. xviij. q. ij.
abbatē. vñ. plus. Patronū faciūt dos edificatō fund⁹
Et dī h ius patronat⁹ qñqz aduocato. qñqz vicediñar⁹. Idē infra
qñqz custodia. vel guardia. qñqz ius frequētatōis vl' p/ 3. p. ti. j2.
cessiōis. hec oīa z filia. p eodē supponūt. extra d. sta. mo. c. j2.
in singulis. §. vl'. Exēpla habes q' dicat his noīb' i u/
re. Et patronatu vō cōpetit prono qdruplex ius. Prū/
mū q' ipse pōt pñtare instituēdū ad pñēdas siue ecclēs/
as nō collegiātas. extra eo. fere p totū. In collegiatis vō
nō electiōi faciēde h iā facte postulat assensus patroni
extra eo. nob. Scđm est q' quasi pñapalis pūm⁹ in p/
cessiōe. pcedit. xvj. q. vj. pie mētus. Tertiū est q' defensor
pñcipuus ecclie est. z ideo tenet eā defendere ab oīb' op
pessōrib' xvj. q. vj. filijs. Quartū est q' si vergat ad i/
op iā glēdus est de bonis ecclie vt in dicto. c. filijs. Et
pōt pronusa laicus d' pñsensu epi in ipa fundatōe certū
cēsū tenere. extra eo. pñteca. Sed nil vltra debet exige
re nec eccliam grauare in aliq. extra de sta. mo. in singu
lis. Sed qñ pronar⁹ est locus religiosus vt si aliq' mo/
nachī in pprio solo z pprijs expēsis eccliam edificauerūt
habēt in ea oīa tpalia sicut epūs oīa spūalia. xvj. q. ij.

Ius p̄ro-
natus.

Idē infra
3. p. ti. j2. 2
c. j2.

Titulus Primus

sane extra de capel. mo. c. j. et habent nihilominus via pre
sentandi extra de sup. ne. pla. sic. Dare igitur pecuniam vel
accipere tali presentando qd coeperit prout simonia est. Si
milititer vendere tale ius. s. prout p se vel etia vendere vil
la seu casale ubi est ecclesia cui qd est prout et rone illius
proutus aliqd plus petere simonia est. Et vendere sim
pliciter villam tale cu oi iurisdicione qua ibi bz quis ius
patronat p istu modu venditoris deueniat ad emprore
no est simonia. Un et Abba q emittit agru ubi erat spe
lunca duplex. Ben. xxiij. in quo loco dicunt fuisse sepulci
pumi parates et p pns locus erat religiosus effect. xij
q. ij. Ebron. no arguit d simonia q respectu habuit ad
agru no ad sepulcrum. sed ephro reprehendit de b. xij. q. ij
c. postq. qz intentione habuit ad sepulcrum vt ex eo aliqd
plus peteret. Et quis ephro gratis et sepulcrum offer
ret. ppedit tñ abba q gratis recipere sine ei? offensa non
poterat. et ppter pecuniam dedit in b redimens veratio
ne sua vt dicit Tho. Itē iusproutat p se in feudu dari
no pot fm hosti. sed cu vniuersitate pura alicui? loci vel
iuriu alicui? dari pot. ex eo. cu seculu. Itē nec simplr nec
cu vniuersitate pot pignori obligari fm Inno. De alijs
que pntent ad iuspatronatus vide infra in. iij. parte.

ii. 2. c. 32

Pena aut contra §. xxv.

ii. 27.

simoniacos i iudicio ecclesiastico et fm iura est pncipalr
triplex. Prima est suspensio ab executione ordinu de qua
quod qd incurrat et qn vide. infra. in. iij. pte. ti. eo. et b in
corpe iuris. Secda pena est qz debet puniri si de crimie.
pntent in iudicio pena depositiois et infamie. xv. q. iij
sane. et extra de accu. inq. s. i. Tertia pena est excoica
tiois. et hec inducta est p extruagantes q ad quasda si
monias. De pecunia aut simoniac recepta qd agenduz
sit. vide supra in. c. j. §. vij. De fructibz aut bnficiorz sy
moniac receptoz qd agendu habes supra eo. c. §. xvi
Et nota vt dicit in directorio iuris. li. iij. titu. xvi. q. si
quis ordinar? fuit ad aliquē ordine ab epo de q audis
uit pr? ex relatōe aliqz q comisit viciu simonie et ip no
lebat ab eode epo ad superiores ordies pmoueri. pōt qui
dē in suscepro ordine secure ministrare. sed ecōtra psciam
ad superiores ab eode epo no pmoueat nisi deponat con
scientia erronea. qz grauiter peccaret h in b incidit ex
plicita nimis scriptura extra eo. p. tuas. ij. vbi dicit glo.
Bern. q no ptabat illu epm esse simoniacu et ideo pas
pa dicit q secure ministrat in ordine suscepro. qd eni audis
uit ab alijs credere no debuit. Un et hosti. sup. dicit. c.
elicet dngz notabilia. Primu est q ex varijs dictis in
alter? pndiciu no est pscia formada. Scdm est q si
formata sit talr. ad psciu plati deponeda est. Tertiū
q si deponi no pōt oibz modis scqda est. Quartuz
est q virtus animi de scrupulosa pscia pōt facere bo
nam et in melius informare. et debilitas animi est etia ni
mia simplicitas ecōuerso. Quintu est q indifferētibz
pōt vnuqzsqz put sibi placet psciam informare.

De pscien
tia.

Caplm. vi. De vsura p modū predicationis.

De vsura inquit Psal

mistis. No defecit de plateis eius vsura et do
lus. Qd videt verificari et de ciuitate terrestri
et de ciuitate spūali ecclie. Vt eni est aliqua ciuitas in
orbe in qua no sit vsura et dolus. et sic a sinagoga indeo
rum trāsiuit vsura ad eccliam xpianoz. dico q ad nu
mez seu baptisma receptu no aut q ad meritū et opus
fidei viuū. Vt eni ver? fidel sumo ce se cauet ab vsu
raz voragie q substantias exhaurit et aīas deuorat pro
pter qd ipa mater ecclia ex gētilitate gregata. et ido in
chaneas figurata ppter magnitudinē fidei merito cla
mat. Miserere mei fili dauid. Filia mea male a temo

nio vexat. filia ecclie est quelibz psona siue aīa xpiana
quā ipa generat p aquā baptismi. sed ista filia vexat vt
in plibz a demonio qd dicit māmona qd interpretat di
uitie quaz illicite acquisitioni sup oēs attēdit vsurari. et
ido male vexat. Et q male vexet oñdit ps in pdicto psu
Vexat eni male et valde male. triplr. Prmo ppter pnu
ationē piculosisimā q notat ibi. No defecit. Secdo p
pter extēsiōē copiosissimā q signat ibi. de plateis ei.
Tertio ppter palliationem seu excusationem fraudu
lentam. ibi vsura et dolus.

Et ab illo ultimo in §. i.

choando dico q in vsurario est pallatio et excusatio sui
vicij multū fraudulētissima et hinc sequit magna et ma
la vexatio demonis in eo. Quid eni pōt et damnable
pōt esse i boie qz excusare flagitiū suū. Ad qd oñdēdū
primi gentes p excusationē sui pccī imēdiare d padiso
fuerūt expulsi. Sz pvideam? p quid sit vsura. et exinde
quod sit falsa et fraudulēta excusatio ei. Vsura fm Bos.
est qdquid forte accidit pcedēte intēdō vt pacto. Vt fm
alios et dari. Vsura est lucrū ex mutuo pncipalr inten
tū. vt si mutuo tibi centū florenos hac pncipalr intēdō
ne vt aliqd pl? vltra centū recipiā. vti si mutuo tibi cer
tas mēsuras frumēti vini et olei et hmoi q vsu psumun
tur et plus ex h expro qz ipm capitale in valore vsuraz
comitro. vt dicit. xij. q. iij. vsura est. Diffinitionē pdi
ctā habes declaratā in. c. lēqn. §. ij. Et pma quidē frau
dem et dolū comittit vsurari? qn ex mutua pecūia no
querit plus i pecunia nūerata suo capitali sz in aliquo
alio vt frumēto. vino fructu dom? vlagri seruitio aliq
seu opis qd vtiqz vsura est. Eni amb. Etsi vsura est et
vestis vsura est et quicqd sorti accedit sit vsura est. et qd ve
lis ei nomē iponas vsura est. xij. q. iij. pleriqz. Qd itel
ligat in mutuo cū. s. plus recipit vlsperat qz qd mutuo
atū est i valore. et ponit ibi Amb. plura exēpla oñdens
ibi fraudē comitti. et sic vsura et dol? idest fraus simul
sūt. Et cū vsura pbat in mutuo ne detegant ipi vsura
rū de sua prauitate vtunt fraude multiplici cā excusan
tes pccibz emprois. venditiois. pignoratōis depositiois
sed in his qz repit vsura ex fraude. qz et mutuo iplicite.
vt declarabit in §. v. et sic cū vsure non deficiat dolus. sed
qd pccius est volūt vsurari? excusare facin? suū et defen
dere tali rōne. Omne pccm est p aliquā legē. sz vsura no
est p aliquā legē nec diuinale nec internale siue natura
lem nec humanale. qnimo oēs iste cā pmitit. et sic ap
parer no esse pccm. Itā in lege diuinali q habet i sacra
pagina diē dñs. feneraberis gētibz mltis. sen? aut vos
cat vsura. Itē Deutero. iij. diē idē dñs. Itā feneraberis
fratri tuo sed alieno. Ex qua auctoritate videt q et si no
fratribz saltē alienigenis extraneis possit fenerari et infi
delibz. Quātū ad legē naturālē bz regulā fundatā i
rōe naturali q nlla dē cū dāno alteri? vl iactura locu
pletari in. vj. de re. iu. cū g di. vsurari? seruā pñio i mu
tuādo. nōne et rō dicit vt et ipse debeat fuisse mibi. et si
cū mea pecunia pccm negotiādo lucrā ipse ad rōnem
xv. vel. x. pccenari. nōne et rō dicit vt sim pñiceps lu
cri ei? et mibi saltē. x. v. viij. pcedat. Itā ala locupletabi
tur ipse et cū meo dāno. qz cū ipa pecunia potuissim et
ego lucrari. Leges qz ciuiles q būanē dicunt. qz ab
hoibz iucte iuste sūt. Iuxta illd puer. viij. Per me. i. sa
pientia reges regnāt et legum pditores iusta decernūt.
De aut leges pcedūt aliquas vsuras pcpue. vt. C. de
vsuris. eos. Et sic ex oi lege videt vsura pccsa vñd nec
pccm. Sz rei vitas est fm determinationē do. q vsura
pñie sumpta vt diffinuit est semp est pccm et mortale et
valde graue. Un et Amb. dicit. Si dā vsurā accipit. ra
pinā fac. vita no viuūt. s. gā in li. de bono mort. et trās

Utrum
quid est

Argum
tū vlti
morum

Solutio
argum

Ca. 6. De usura

sumptus. xij. q. iij. si quis usura. Et hoc q. ipa usura est oī lege p̄hibita. s. naturali. diuina. z humanali. Et ad rōes inductas p. usurario b̄ declarādo ad singulas rōdebūt. Et p̄ quidē est p̄ lege naturalē. z b̄ triplici rōe. p̄ rōne inaequationis. Secūdo rōe appropriatiōis. Tercio rōe fructificatiōis. Quātū ad primā rōem daz est q. illd qd est p̄ iusticiā (que i equalitate p̄sistit) est p̄ lege naturalē. sed usura est p̄ equalitate iusticie ex eo videt̄ q. vedit̄ id qd nō ē. fm. b. Tho. q. ij. q. lxxv. p̄ rōe cui declaratiōe sciēdū fm eundē q. rez q. in vsum nrm veniūt. qdā sūt quaz vsus est ipaz p̄sumptio vt fructū. vinū z oleū z b̄mōi. quibz hō non vtit nisi comēdādo vlt̄ bibēdo z sic ex toto p̄sumēdo. Alie res sunt quaz vsus est nō sit ipaz p̄sumptio in se. est tñ eaz dīstractio. vt pecunia nūcrata q. p̄ncipalr̄ est inuēta ad cōmutatiōes faciēdas. vt dicit̄ p̄bs in p̄ politice. z sic vten do dīstrabit̄ cū in cōmutatiōes expēdit̄. Sunt z alie res quaz vsus nō est ipaz p̄sumptio vlt̄ dīstractio sicut domus ager. iumentū. vala aurea z argentea z b̄mōi. vsus enī dom⁹ est inhabitatio nō p̄sumptio. sic cult⁹ agri est cultuariū ad fructificandū nō dīspatiō. z sic de alijs b̄mōi. Et ex isto tercio genere rez vsus ipi⁹ rei scōsum pōt cōputari ab ipa re z vni p̄cedi sine altero. Pōt enī alicui tradi dominiū dom⁹ vel agri vel serui vel iumentū retēto sibi vsu vel fructu ipi⁹ ad vitā vel ad aliqd tps. vt sit aliqñ in donatiōibz. z cōuerso pōt p̄cedi vsus talū rez retēto sibi dñio vt sit in locatiōe agrivinez z p̄ductiōe dom⁹ z b̄mōi. Et iō in b̄mōi licite recipit̄ certū p̄ctū seu lucrū p. vsu dato ipius rei retēto sibi dñio. z inde ad certū tps rehabitā ex integro ipa re. S; in rebz p̄mi z scōi generis quaz. s. vsus est ipaz p̄sumptio vel dīstractio nō pōt cōputari scōsum vsus talium rez ab ipis rebz q. inseparabilis est. z cuiusq. p̄cedit̄ vsus talū rez ex h̄ ipō p̄cedit̄ z res. z p̄pter h̄ in talibz p̄mutuum trāssit̄ dñiū. Sic q. siq. scōsum vellerēdēre vinū et scōsum vsu videret̄ eandē rē bis. vñ z venderet̄ id qd nō est p̄pter qd manifeste ē equalitate iusticie est sibi rōne q. mutuat̄ triticiū vinū z oleū z b̄mōi vel pecuniā numeratā. z vlt̄ra suū capitale mutuatū aliqd exigit vlt̄ p̄ncipalr̄ intēdit̄ h̄re qd p̄cio potest eximari. contra equalitate iusticie agit. q. p̄ctit̄ sibi duas recōpensationes fieri. vñ. s. restitutionē equalē rei mutuate. alias vero vt p̄ciū vsus qd dicit̄ usura z sic p̄ctm̄ est vtpote cōtra rationē seu legē naturalē p̄ iusticiā. Quātū ad scōam rōnem daz est q. illd qd gratis natura dat p̄ p̄ciū alicui. nō debet sibi ab altero vēdi. s. natura dat ei cui mutuat̄ pecuniā aliquā industriā vt p̄ciā. z h̄ac in dīstriā z acq. p̄cios ipsius recipiētis mutuū sibi vedit̄ dū vlt̄ra capitale mutuatū plus exigit ipē mutuas qd est iniustū z p̄tra naturā appropriatiōis q. dedit̄ viro i dīstriā q. p̄ciā industriā sibi ipi. p̄sit. Pecunia enim in q̄tū p̄ciū venaliū nullū p̄fert lucrū nisi p̄ industriā vītis. vēdere q. vilitatē pueniētē ex pecunia p̄ mercatiā industriā ei cui mutuat̄ est nihil est aliud q. vēdere sibi industriā z acq. suos qd est p̄tra naturā siue legē naturalē. z hec est rō Scoti sup. iij. sniaz. dīl. lxxv. U; dēf̄ etiā tps illi vēdere cui mutuat̄ illd. s. quo pecuniā suā detinet qd est etiā p̄ naturā. cum nō magis sibi sit appropriatū illd. tps q. illi q. recipit̄ mutuū. Et hec est rō Aristot. dīl. lxxv. cñciēs. Quātū ad terriaz rōnem. s. fructificatiōis p̄z q. p. usurā sit vt res mutuatā q. ex se nō generat fructū. pariat lucrū qd est p̄tra naturā. Nō enī aliqd videt̄ esse lucrū q. fruct⁹ ipi⁹ rei seu fructū ipi⁹ aliqd acq̄sūt. Naturale est enī q. res q. generat fructū semp̄ crescat in valore cū ipō fructu. atq. maior est cū est sub fructu q. cū p̄manet sine fructu. cū igit̄ usura res h̄ntes determinatū valorē a natura vel arte q.

in eo exēscere nō p̄nt z p̄ p̄ns fructificare nō possunt faciat exēscere in valore. sequit̄ q. faciat rē nō generantem fructū parere lucrū. Uñ fm p̄bm̄ p̄ politice. usura dī a Karos qd est p̄tus. q. p̄ naturā rei mutabilis vult̄ usurari⁹ q. pecunia pariat. qd miraculosū videt̄. s. dīa bolicū est. Et h̄ac rōne trāgere videt̄ Amb. di. Interduz etiā vsurelarte neq̄ssima ex ipō auro anz nascit̄ dī. xlvij. sicut. Ad rōne aut̄ vsurarij rīdet̄. Nā cū dīc. q. sicut ratio dīctat q. ipē debeat p̄ximū subleuare z subuenire ei p̄ mutuū vlt̄ alios modos cū pōt. ita etiā dīctat rō naturalis q. ipē cui mutuat̄ debeat eū adiuuare et esse gratus ex seruitio imp̄so dando ei aliqd de suo lucro. Rñ. q. p̄mū dīctat rō. s. q. mutuet̄ p̄ximo indiget̄ si potest. sed gratis sine spe lucrī. scōm etiā dīctat rō. s. q. sit grat⁹ recipiēs mutuū erga mutuantē. puta recognoscēdo beneficiū. z cū pōt eū adiuuare qñ indiget̄ vel viceversa remutuat̄o sibi vel p̄ alia obsequia. sed gratis nō ex pactiōe. Nā et si ei teneat̄ ad antidota naturalī. idest recōpensandū b̄ficiū h̄ est ex debito honestatis nō ne cessitatis. s. q. posset cogi in iudicio. Et ideo fm Tho. z alios si quis mutuat̄ alicui cū h̄ pacto q. ei teneat̄ re mutuat̄e usurā cōmitteret. q. vlt̄ra capitale suū aliqd exigit qd pōt p̄cio eximari illa s; obligatio qua. s. pōt eū puenire i iudicio. Ad aliā rōne cū. s. dīc. q. q. recipit̄ mutuū ab eo locupletat̄ cū dāno suo z de sua pecunia Rñ. q. locupletat̄ seu lucrat̄ ille p̄ncipalr̄ p̄ industriaz suā. q. pecunia ex se nihil lucrat̄ vt p̄z renēdo in capsa. pecunia etiā illa nō est mutuat̄is sed ei⁹ q. accepit̄ mutuū. q. in eū trāssat̄ est dominiū. z si p̄it̄ vel p̄dit̄ i ne gociādo vlt̄ aliqd agēdo p̄nt p̄ctio suo nō mutuat̄is. Nā nū aut̄ nō sustinet nisi q. cessaret̄ h̄ sibi lucrū. sed idem dānū habuisset si pecuniā in archa seruasset. q. ibi nō fructificat̄. Et si cū ea negociatus fuisset potuisset amittere sicut lucrari. substabat enī tūc p̄ctio vbi in mutuo nō substāt. vey si ex carētia pecunie mutuate passus fuisset dānū. puta cū optuisset eū accipere ad vsurā vlt̄ vendere res suas min⁹ iusto p̄cio vel aliqd simili. tunc mutuans deberet ei satisfaccere de dāno ei secuto p̄pter mutuū etiā si nō fecisset pactū de h̄ fm p̄ciām. nō aut̄ de idu/ stris sua lucrū factū tenet̄ cōicare. cessante dāno. Secundo usura est p̄ legē diuinale. et h̄ p̄z ex triplici scrīptura q. cōplectit̄ legē diuinalem. s. mosaica. p̄betica et euāgelica. In euāgelio dīc veritas ipa q. mēiri nō pōt. Date mutuū nihil inde sperātes. Lu. vi. nihil. s. qd p̄cio possit eximari vlt̄ra suā sortē. nā beniuolentiā z amicitia s; sperare q. nō cadūt sub p̄cio. Qd p̄bū est p̄cepto rñi q. rñi. s. ad h̄ q. nō speret̄ seu expectet̄ lucrū p̄pter mutuū. q. ibi esset usura. vñ z mortale. Qd apte dedarat Aug. sup. ps. dīcēs. Si feneraueris idest si mutuū dedet̄ ris pecuniā tuā a q. plus q. dedisti expectes accipe non solū pecuniā sed qd aliud siue triticiū siue vinū z huiusmodi. fenerator es. idest usurari⁹. z h̄ nō laudāduz sed improbāduz. xij. q. iij. c. si feneraucris. In p̄bet̄ q. p̄hibet̄ ipa usura. Uñ z ps. describēs cōditiones necessarias ad requiescēdū in monte dei. s. supne patrie hanc vñā ponit̄ inter ceteras. Qui pecuniā suā nō dedit̄ ad vsurā. Qui g. dat. ad vsurā nunq. ascēdet̄ ad montē diuine gl̄ie nisi penituerit̄ plene. Et neque. v. Increpauit̄ indē optimates z m̄gr̄os. z dixit̄ eis. vsuras ne exigatis zc. Et ezech. xlvij. inter scelera digna morte etna ponit̄ vsurā dīcēs. Qui ad vsurā nō cōmodauerit. idest am̄plus q. nō accepit̄. Ubi dīc̄ b̄iero. Putat̄ quidā tñ vsuras esse in pecunia qd puidēs sc̄ptura diuina oīs rei auferre sup̄abundantiā vt pl⁹ nō recipias q. dedisti. xij. q. iij. c. putat̄. Et puer. xlvij. Qui p̄gregat̄ diuitias de vsuris z fenore liberali zc. In lege mosaica q̄tū ad p̄e morale q. ad hec obligat̄. videt̄ Leui. xxv. Ne accipias a

Ad argu menta.

Usura est p̄tra legē diuinam.

Titulus Primus

fratre tuo usuram nec plus q̄ dedisti. Homine fratris intelligit quilibet p̄m̄ r̄ rōe originis q̄na est. s. a. de eo et rōe finis q̄ vñ est. s. de. Ad rōnē aut̄ usurarij r̄ndetur cū. s. dicebat q̄ i lege p̄mittēbat̄ usura. q̄ illa fuit cōparatiua p̄missio q̄ p̄mittit̄ min⁹ malū ne sequat̄ mal⁹ p̄mittit̄ aut̄ nō q̄ p̄cedat̄ vt licitū. s. q̄ nō punit̄ pena t̄pali. s. bñ punit̄ pena eterna. P̄missus ē fuit iudeis vt auarj usura exerceat̄ erga alieni genas ne crudeles existeret̄ a fratrib⁹ exigeret̄ eos p̄sumēdo. Aliā rōnē hēs. s. in. s. ij. c. sc. Ad illā aliā auctoritatē inducitur feneratorib⁹ gēib⁹ multis. r̄. Rñ. fm̄ Tho. vbi. s. q̄ ibi large sumit̄ fm̄ p̄ mutuo t̄m̄ nō p̄ mutuo ad usura. Et vlt̄ dicit̄ de q̄ si p̄p̄s fuaret̄ legē citra abūdas q̄ poterit̄ alijs mutuari r̄ nō indigebūt̄ mutuū accipere. Tercio usura est p̄tra legē humanalē. Sup̄ oēs hūanas leges est̄ ius canonicū qd̄ resultat̄ ex decretis r̄ decretalib⁹ r̄ sc̄tōz auctoritatib⁹ doc. ex cap. nāq. r̄. p̄. l. iij. Laarag. qd̄ incipit. Seditonarios. p̄hibet̄ usurarij ad clericatū p̄moueri. dī. p̄. vj. Ills aut̄ p̄hibet̄ a p̄ mortē nisi p̄ mortali vlt̄ p̄ irreglaritate. vt. xij. q. iij. r̄. q. iij. in p̄lib. c. r̄. s. d̄ usury p̄ totū p̄cipue. c. q̄ in oib⁹. b̄ p̄hibet̄ vbi excoīant̄ publici usurarij. q̄ ad sacra p̄cipēda r̄ q̄ ad oblatōes altaris r̄ q̄ ad sepulturā ecclīasticā. his oib⁹ p̄iuan̄ nisi reſtituat̄. in. vj. li. de usury. usury. p̄iuan̄ p̄fectōe testamētōz r̄ alijs mlt̄p̄l̄r̄ nisi faciāt cautionē. De his oib⁹ plene hēs infra i diuisis. s. vide ibi. Et d̄ excoīcatōe quā incurrit̄ sepeliētes eos. s. publice usurarios nisi fecerint cautionē. hēs infra i. iij. p̄. r̄. s. Aug. etiam dī. An cr̄us delictor̄ est q̄ subtrahit̄ aliqd̄ vlt̄ eripit̄ diuit̄ q̄ q̄ trucidat̄ inopē fenore. xij. q. iij. qd̄ dicit̄. Et amb. sine ferro dimicet̄ q̄ usuras flagitat. xij. q. iij. c. ab illo. Et Leo papa. Sic nō suo nescit̄ ita nec alieno s̄ fm̄ exerce. fm̄ s̄ solū exerceere debem⁹ vt qd̄ h̄ misericorditer tribuim⁹. a dño q̄ mlt̄p̄l̄r̄ r̄ in p̄peruū mēsurā tribuit̄ recte valcamus. dī. p̄. vj. sic. Et d̄ hac usura spūali r̄ licita dīc Salomō. fenerator dño q̄ miseret̄ p̄rio q̄ centū p̄ vno accipiet̄. id est spūalia q̄ excedūt̄ i cēplo vñ. r̄ vñ eterna possit̄ debet̄. i euāgelio Math. xij. Ad rōnē usurarij r̄ndet̄ q̄ leges ciuiles dant̄ p̄p̄s q̄ sūt p̄ maiori p̄te mali vel imperfecti. r̄ incedūt̄ pacificū quietū ciuit̄ adinuicē. Vñ solū p̄hibet̄ exp̄sē vitari q̄ sūt magis p̄urbatiua ciuilit̄ r̄ quietis t̄pali puniēdo trasgressores r̄ coercendos ab illis p̄ penas. vt adulteria. furta. homicidia. r̄ butismoi. Aliā p̄mittit̄ nō vt licita p̄cedat̄ s̄ nō vt alia vicia p̄dicta puniētes r̄ b̄ ne peiora p̄tingat̄ sic de mere triciō r̄ h̄mōi. fm̄ Tho. vbi. s. s̄ lex diuina p̄hibet̄ om̄ ne p̄m̄ oīdēs puniri i diuio iudicio. Lū s̄ lex diuina et natural̄ sit supra oēm legē hūanā. vt p̄. dī. vj. r̄. i. p̄. r̄. r̄. r̄ canonica etiā sit p̄iudicās ciuili. vt dī. i. in his q̄ spectant̄ ad p̄sciam. r̄ triplex lex diuina r̄ natural̄ r̄ canonica p̄hibet̄ usura oēm. Vñ lex ciuili q̄ p̄mitteret̄ etiā p̄cedēdo usuras annulat̄ q̄tū ad b̄ p̄ legē diuinā r̄ canonicā. Et si leges ille sint iuste q̄ ad ciuilitatē vite p̄sentis rōe tā dicta. nō t̄m̄ iuste sūt q̄ ad ciuilitatē sup̄nā adipiscēda ad qd̄ optet̄ ab oī vīno esse imūnē. Sed et ip̄e impator dīc. q̄ sacre leges nō dedignant̄ sacros canones imitari i m̄mōnio. r̄ usuris. vt in Aut̄. vt de. ap. p̄. i. c. p̄. dū. colla. vj. r̄. i. q. iij. s̄. hinc colligit̄.

Usura est p̄tra leges humanā.

Quantū ad sc̄dam §. II.

p̄te q̄ est excoīcatō seu dilatio copiosa tal̄ vitij. b̄ notat̄ ibi. de plateis et̄. Platea est loc⁹ vbi mlti p̄ueniūt̄ r̄ loscus lat⁹ r̄ patet̄. r̄ lata ē via q̄ ducit̄ ad p̄ditionē. s. via p̄didit̄ r̄ mlti incedūt̄ p̄cā dīc saluator Math. vj. et p̄cipue p̄ usurariā p̄auitatē patēs est. q̄ semp a p̄p̄col hēc usura habita est p̄ magno r̄ enormi scelē. Et ad tollendū oēm excusationē hui⁹ maledicti vitij ecclīa statu

it vt si quis p̄tinaciter b̄ assereret ip̄am. s. nō esse p̄ctm̄ r̄ graue heretic⁹ habeat̄. r̄ s̄ ip̄m vt p̄ alios hereticos p̄cedat̄ de usuris. et̄ graui. in de. Sū aut̄ in ciuitate p̄les platee. Est platea nobiliū r̄ camploz. Est platea arisi cū r̄ mercatorz. Est platea ludētiū r̄ t̄p̄loz. Et d̄ oib⁹ his plateis nō defecit̄ usura r̄ dolus. In p̄ia vt est t̄io. r̄ t̄io platea d̄noz. r̄ platea fori noui sūt nobiles q̄ nolūt̄ laborare. r̄ ne pecunia eis deficiat̄ paulatī p̄sumēdo tradūt̄ eā mercatori vlt̄ trapezite intēdētes p̄ncipalī aliqd̄ annuatī recipere ad discretionē eoz. saluo t̄m̄ capitali. Et q̄uis ip̄i vocet̄ b̄ depositū t̄m̄ clare usura est. xij. q. iij. si feneratoris vt hēs. s̄. Nec p̄e depositū est nec sapit̄ naturā et̄. Jp̄i etiā r̄ alijs p̄les q̄nq̄ mutuat̄ pecunias. dī. ueris p̄lonis accipietes in pign⁹ domū vlt̄ agrū vlt̄ vineam sub noīe securitatis. s̄ fructū seu vñ dicti pignoris interī volūt̄ h̄re q̄usq̄ restituat̄ eis pecunia nō coputādo i sortē r̄ usura est. de usury. c. j. Excusat̄ t̄m̄ in b̄ casu a vicio usure gener q̄ cū sustineat̄ onera m̄mōnij r̄ nō dū habuit̄ dotes recipit̄ a socero vlt̄ alijs dotādo mulierē possessionē aliquā in pign⁹ q̄usq̄ recipiat̄ dotes b̄ licite facit̄ fruct⁹ illi⁹ pignoris suos nec tenet̄ coputare in sortē. vt de usury. c. salubriter. Lāpsores. cambia faciunt̄ q̄ vocant̄ cambia sicca vlt̄ ad libras grossoz vlt̄ per venetos. s̄ q̄ ibi est mutuū exp̄sē qd̄ est materia i cōtractu usurario. r̄ intētio lucri p̄ncipalī qd̄ est forma. iō inde resultat̄ q̄a usura vt dicit̄ cambiū. Nec excusat̄ p̄riculū qd̄ ibi esse pōt̄. vt de usury. c. nauignari. faciunt̄ etiā alijs securitatē p̄ alijs in mutuis cū certa sc̄ptura r̄ p̄ b̄ recipiūt̄ duo. p̄ cētenarioz b̄ mōi. r̄ b̄ etiā usura videt̄ si nō est p̄babile p̄iculū. De b̄ t̄m̄ r̄ alijs sup̄radictis cōtractib⁹ hēs plene in. s̄. p̄lib. c. sc. In sc̄da platea. s̄. vbi morant̄ mercatores. lanifices. retraghiatores. r̄ b̄mōi. mlt̄ te recipiūt̄ usure. Nā q̄ vedit̄ aliqd̄ ad aliquid terminuz t̄p̄is. r̄ rōne termi seu dilate solutōis perit̄ plus iusto p̄cio. puta iusto p̄ciū sit. r̄ ipe vedit̄ p̄. xj. usura cōmittit̄ nisi illd̄ intēderet̄ nō tūc videret̄ s̄ fuare vsq̄ ad t̄p̄s q̄ venis̄r credebat̄ merces illas valituras q̄tū vedit̄. etiā si nūcne tantū valeat̄. puta t̄p̄e estiuo vendit̄ bladū ad p̄ces seu instātā alicuius qd̄ intēdebat̄ resuare ad t̄p̄s biennale q̄n cōiter p̄i valet̄. p̄ter qd̄ vedit̄ pluri p̄cio q̄ nūc valeat̄. vt d̄ usury. c. in ciuitate. Sū si q̄s em̄it̄ merces vlt̄ viciualia min⁹ iusto p̄cio. p̄ eo q̄ anticipat̄ t̄p̄s in soluēdo p̄ciū anteq̄ recipiat̄ merces vel viciualia p̄ alijs quos mēses. puta dar p̄ciū t̄p̄e veris̄ r̄ recipit̄ bladū t̄p̄e estatis r̄ b̄ nisi subſtaret̄ p̄iclm̄. vt q̄ bladū vel aliqd̄ pōt̄ p̄babili p̄i vlt̄ min⁹ valere dicto p̄cio qd̄ soluit̄ vt in dī. cto. c. in ciuitate. s̄ q̄ cōm̄t̄ possessionē vlt̄ t̄p̄es m̄u. totū p̄cio q̄ valeat̄ cū pacto q̄ infra certū t̄p̄s ille vedit̄ dīcōt̄ possit̄ recemere. usura reputat̄ seu fraus usure paliate sub titulo em̄p̄dis. Qui etiā faciūt̄ societate cū alijs siue mercatorib⁹ siue artificib⁹ siue agricolis circa mercatias vel artificiatas vlt̄ pecoria r̄ alia aialia volētes saluum esse capitale q̄ ad pecuniam seu capita q̄ ad aialia usura est r̄ nō vera societates. xij. q. iij. p̄teriq̄. cū glo. s̄ et diuersis modis cōmittit̄ fraus r̄ dolus in h̄mōi r̄ in iusticia. de quib⁹ diffuse hēs infra. in p̄lib. s̄. sc. In plateis tertijs q̄ sūt cōiter an ecclīas ibi p̄ueniūt̄. r̄ diuites r̄ paupes. r̄ vñ i m̄lires h̄i sores p̄digi artifices ciues r̄ alijs. Et ad oēs q̄si extendit̄ viciū usure vel p̄ excoīcatū et̄ vlt̄ p̄ p̄icipationē. Nā m̄lieres de quib⁹ min⁹ videt̄ sūt vidue ne p̄sumēt̄ dotes eaz vel deponūt̄ eas mercatorib⁹ ad discretionē r̄ usura est fm̄ p̄dicta vel recipiūt̄ ab heredib⁹ p̄iugis sui defuncti possessionē vsu fructuandā q̄usq̄ reddant̄ ei dotes r̄ usura est fm̄ dō. s̄. r̄ alios. Si sunt nupte viris q̄ sūt obligati ad restitutionē usury ad q̄ tū est valor eoz substantie in usura p̄ncipat̄ viciū r̄ viciū de his p̄cipēdo. Si sūt puelle

napitui tradende et dotes recipiunt de usuris. viri eaz
nō pnt recipere tales dotes et si receperint tenent ad restitu
tionē illis quibz solet erat obligat⁹ ex q^o oia ill⁹ erat ob
noxia restitutioni. Et ipa mlier soluto mfmomo tenet
ad restitutionē si nō restituit vir fm doct. Ray. et alios.
De his oibz plene vide infra in §. pluribz. c. se. Pupilli
qz quoz tutores v^l pcuratores eoz pecunias poluerūt
ad discretionē vbi usura est. fm p^odicta tenent ad resti
tutionē. qz nō fecerūt ipi tales actus tñ qz lucrū tale
ipi pceperūt. Et si nō disponūt se ad restitutionē cū ba
bēt administrationē suoz bonoz iā sūt in statu dānatio
nis. §. et ipi tutores et curatores mortali peccāt faciēdo
tales act⁹. et tenent ad restitutionē qz nō valuerūt non
sint inde psecuti in casu q^o ipi pupilli nō vellent v^l non
possent satisfaccere. vt no. Archi. dis. xl. vj. sic nō sua. Idē
de q^olibet factore v^l pcuratore q^o exercet negocia aliorū
faciēte hmoi⁹ act⁹. Qui etiā mutuat paupibz hac intē
tiōe v^l pacto vt fuit eis in opis agri. vinee et hmoi⁹. v^l
in opis bouū v^l eqz v^l alio fuitio corporali. usura cōmit
tūt. de usur. c. p^oluluit. Alij qz et heredes quicūqz usura
noy princeps sūt et tenent ad restitutionē. et si bona illa
legata obnoxia sūt restitutioni. vide usur. c. Michael
nisi i certa cēt rlocis p^ois legata. Publici aut vsurarij
cū p^oscia diocesanī et cautoe d^o talibz debēt disponere. vt
de usur. in. vj. de q^o vide infra in §. Illi etiā q^o accipiūt
mutuū ad usurā si faciūt sine legitima cā puta necessi
tatis vel utilitatis rōnabil⁹. §. ad ludēdū v^l pdigalt⁹ ex
pendēdū peccāt mortali fm. b. Tho. vbi. s. et alios doc.
Morarij p^osciares instrumēta i fraude vsuraz sciēter et
testes peccāt mortali. Idē est de mediatoribz et fuitibz
eis i talibz. Aduocati p^ocinātes eis in hmoi⁹ p^octibus.
Qēs bi digni sūt morte etna. qz p^osentūt vsure coope
rādo ei. §. q. j. c. notū sit. faciētes qz statuta sup hmoi⁹ et
iudicātes fm ea vt capitanei. rectores et hmoi⁹. et p^obētes
p^oscia ad hmoi⁹ statuta peccāt mortali et sūt excoicati. d^o
vsur. c. ex gū. i. de. Dñi etiā tpales q^o p^omittūt vsuras p
pter vnā certā quorā quā recipiūt inde. itādē sūt dam
natōe. Et p^ofessores q^o absoluūt sciēter tales nō disponē
tes satisfactionē et emēdā. Ecce q^o i nūeros illaqz ma
ledicte vsure. Et sic nō defecit de placis oibz usura. qā
v^l p vnū modū v^l p aliū inuoluit. quasi vnūso.

Tertiū qd p^otinetur. §. III.

in §. bis. p^o. qd i p mēbro habet est p^otinuatio hui⁹ v^l
cū q^o est p^oculolissima. cū d^o. Nō defecit ipa usura. §. vsqz
in finē vite cōiter p^oseuerat §. vt dic^o Hiero. Si vsqz i
finē vite in malis p^oseueram⁹ assidue peccantiū nō mise
ret de⁹ dis. xxiij. c. diaconi. Attendit aut ista p^otinuati
tio p^oculolissima. Quia sine interpolatiōe. Quia i finaz
k duratiōe. Quia i p^oali successiōe. In alijs p^ois nū
qz homo aliqd eoz p^otinuat. Nō cū gulosus semp actu
comedir. nec p^otinue luxuriaz lasciui⁹. nec traciūdu pri
nue irascit sed interpolat act⁹ suos. Sed usura semper
rodit et p^osumit paup^oz ossa. et de die et de nocte et in fe
stis et inferijs. et dormiēdo et vigiliādo opat et nūqz defi
cit usura. Et cū p^octm suū vsure mēti occurrerit et nō vo
let et p^oponit vsurariā p^oauitātē dimittere et restituere. §.
ipa lucra retinere. itez et de nouo peccat mortali et totis
ens quorīes. Tenet cū quilibet ad p^oterendū statim de
mortali cū mēti occurrir de quo adhuc nō habuit p^otri
tionē fm. b. Tho. in. iij. et Richar. et Bon. et de. d. tarā.
Preceptorie enī d^o ill⁹ a dño. Fouerimī ad me filiū re
uerētes et sanabo adūsiōes v^las. Hiero. iij. Nō defe
cit scdo usura qz durat dū ille viuūt et p^oter exercere. Cete
ra v^lia inq^o Hiero. cū senescere senescunt sola auaricia
iuuenescit. et sup oēs spēs ei⁹ usura. Et rō est qz in alijs
p^octis si q^o vult penitere non habet nisi p^octi et p^oponere

abstinere et sibi iniūctā penitentia facē. q^o modicū quid
est. §. vsurari⁹ sic et alter q^o accepit aliena iniuste v^l de
tinet nō solū optet q^o doleat et p^ostet et p^oponat abstine
re in futurū. §. necesse est q^o restituat aliena si p^oct. Nā vt
alias d^o inuere. Nō dimittit p^octm nisi restituat ablatū.
de re. iu. Nec p^ofessor sacerdos. nec ep^os. nec ali⁹ supior p^o
latus p^oct sibi remittere ius alienū. §. ille cui⁹ est pecunia
debita. Minus aut dūz videt sibi vt reddat q^o cū tāto
labore acq^osuit et q^o bursam euacuet ac distrabat possit
stōes et vbi assuet⁹ est viuere abūdātē cū familia sua. et
indui pompatic. reducat se ad tenuē victū et vestitū.
et q^o dimittat filios paupes. et nō p^ost derat miser homo
q^o sic nud⁹ est egressus de v^ltre matris sue ita nud⁹ rēu
tet illuc. Job. j. idest in terrā matrē oim. Nō attēdit qd
ait p^os. frater nō redimur. i. xps n^os. frater p^o hūanitatē
nō liberabit talē mortuū in p^octō p^oter sua legata facta
eccl^ois v^l hospitalia facta. Redimet bō quicūqz q^o dū
cat nō. nō dabit deo placationē suā. zc. Quāto aut ma
gis p^oseuerat in vsuris tāto magis aggrauat p^octm eius
Et vt d^o. Prover. xviij. Impi⁹ cū in pfundū p^octōz ve
nerit. p^otenit nec curat de aia sua. Et tanto sūt grauiora
p^octā q^oto aiam infelicē detinet diu⁹ alligatā. Aut Bre
go. ex de vsue. c. h. Et cōiter tales moriunt vt aialia bru
ta v^l aliq^o terribili iudicio de eis p^otingere rapit aliq^o a
demonijs notorie. Sicut legit⁹ de qdā vsurario q^o cum
dormiret in lecto cū vxore subito exp^ogefact⁹ exiit de le
cto. Cū autē ab vxore sua interrogaret qd haberet ait.
Nō rap^o fui an iudiciū dei vbi corz tāta frubilia sunt
opposita p^o me q^o nesciui nec potui aliqd rōdere. Lūqz
fueri diu ad p^onam expectat⁹ nec buculos volui diuis
inspiratiōibz et p^oceptis obedire. audiui nūc iudicē tra
me sciam p^otulisse meqz datū in p^oatē demonū q^o me
debēt hodie ad eterna supplicia asportare. Quo dicto
de p^oica vili vesta assumpta domū rapido cursu egres
sus est. quē sui hincinde q^oretes. tādem in quodā mona
sterio monachoz matutinas cantatiū inueniūt. Eūcis
ergo cū ad p^onam inducētibz nec p^oficere valētibz rōne
aut exhortatiōe v^l p^oce custodi⁹ est diligēter vsqz ad se
ptā horā. Deniqz cū p^osanguinei cū ad domū reducere
vellēt et ad qndā fluuiū p^o quē trāstūm erat puenissent
viderūt quādā nauim rapido cursu p^o fluuiū ascenden
tē. a nullo vt videbat⁹ p^oducta. Sed ab vsurario visa est
plena demonijs q^o ait. iō veniebāt vt cum ad supplicia
eterna asportarēt. Quo dicto stat⁹ d^o manibz eoz a des
monibz violēter rap^o z in nauī p^ostatur. et cursu rapido
et fracto subito dispuir cū demonibz et p^oda p^ostare nauis.
Sic q^o nō defecit vsure vitū in eo dū i h seculo vixit ita
nō deficiet punitio gehēne in alia vita. et fm modū deli
ci erit et plagaz mod⁹. vt d^o. Deu. xxxv. Demū est pe
riculolissimū istud vitū qz trāsit ad successores. sic le
pra d^ozi trāsfusa est in posterol. Alia p^octā nō excedūt
actores eoz. vnusqzqz i iniquitate sua moriet. fili⁹ nō por
tabit iniquitatē p^oris. Azech. xviij. nec ire nec supbie. nec
inuidie. nec alia. §. in usura sic et rapinā et omī illicita
vsurpatōe fili⁹ et q^olibet ali⁹ heres vsurarij et raptoris et
filiū filioz ad q^o deuenerāt bona ipoz obligata restitui
tiōi. portabūt iniquitatē p^oris vsurarij. i. p^octā debitā. nō
quidē p^o p^octō qd actu cōmisit p^or. p^o illo enī ipse solus p^o
portabit on⁹ suū. sed p^o p^octō qd cōmisit fili⁹ ei⁹ v^l q^olibet
heres ipi⁹ i retinēdo bona aliena. in q^o imitat ipm p^oct
uum p^octm. Et sic de p^ogentie in p^ogentie in p^operuū obli
gat heres vsurarij v^l alienoz detētores inq^o duranc
bona ipoz. ad vlt⁹ nō tenet nisi d^o eo qd puenit ad cū
quousqz creditoribz sit satisfactū p^o solutionē vel remis
sionē in foro p^oscie. Saueat aut heredes talū. filiū. nepos
tes. p^osanguinei. v^l extranei. ne in hmoi⁹ laborent crassa
ignorātia. qz nō excusaret eos a t^ominationē. Sed illud

Exemplū

Usurava
dit ad suc
cessores

Usura co
tinua est

Usura sp
durat

Titulus Primus

verificaret in eis. Ignorans ignorabit id est reprobabit.
sola ignorantia in incubit eos excusaret. Legit de qda vsu/
Exemplu ratio qd si infirmat eest et griter hac filios duos haberet
vltat a pffloze pfflus est. et no negauit pctm suum.
Qui cu dedarasset pffloz q optebat cu oia mala abla/
ra restituere. als saluari et absolui no poterat et filij ad h
eu hortarent vt posset et sacra suscipe et aiam salua face
sciebant eni vsurarios pct ei. Rur ille miser. Ego no pos
sum. qd si supuueret no haberet ad mducandu. sz opte
ret me medicare. Si moreret et vos opteret ire ad hospi
tale. nihil eni vob remaneret. qd oia d vsuris sut. Qui il
li. No curetis de nob. puidetis saluti vre. Tacere ait il
le. Volo ire pnt et ad misericordia dei stare qd mercede hos
minu. qd inhiani et imificordes sut de aie clementiss
mus. Sicqz i sua obstinatoe migravit. Qd attendens
vn ex filijs hortat est germanu ad restituendu ne seque
tur ptem danatoe. Qui ille. Si pr me vsuras fecit ego
illas no feci. Volo portoe mea gaudere du viuo. de fu
turo nescio qd erit. Permase g i vitio pris detinendo p
te sua. Alio ho restituit certis psonis. et incerta paupibz
erogauit. Cu aut in bonis duceret dies suos ex substas
tia fenebatur i puto ad iferna descendit mones. Alter ho
q statim religiose assumpserat facta restitutoe d per sua
quadam die cu oraret vidit i visioe terra aptam et i pfun
du igne maximu imelsum flama extendete. Et in pfun
do inferni inter ceteros vidit patre suu et fratre suu sup
cu que pr frequenter maledicebat dicens Maledicti et
qd ppter te vt diuite te dimittere huc deueni. Et fili res
spodebat imo tu maledicaris qd ppter te huc veni. Si
eni no dimisisses mibi male acqstia. ego cauissim me
ab alijs vitijs. Et sic stabat in ista altercatione. Qd ille
cernes dnm laudauit d sua illuminatoe qd restituerat.
Et sic appet pnuatio ei. qd no deficit moriente vsura/
rio sz trasit ad alios. vt dictu est nisi restituat.

Capitulum viij. vbi agit de multiplici modo vsuraz. sz que
comittit in mutuis expsis et i pignozibz. et in securitati
bus et in societatibz et in sociis aialiu et in cambijs.

Quia vsure vorago q
aias deuorat plimas mltas bz intricameta p
pter obligatione restitutiōis. ad post simonia de ca tras
ctet. cu habeat etia puenientia cu ca i b. s. qd comitti pot
p. triplex mun a manu lingua et obsequio. Et vtriusqz sola
spe et intentione comittit. Dicit aut vsura qsi vsus rei vel
eris seu vsu rea. dat eni ob vsu eris. i. pecunie vel alteri
us rei q vsu sumit et ob h est rea et mala. qd dat ppter
illd ppter qd dari no debet vt declarabitur infra.

Diffinit aut sic Vsu. §. I.

ta est lucru ex mutuo pncipalr interu. Lucru d. p. p. i.
cremetu qd ds bz ex voluntaria comutatioe vltra ea que
pri sua erat vni si mutuo vni hnti. x. de mea substancia
ea interdo vt vltra mutuatū rehabeat ab eo illa. x. cu ali
as hnt no possem no comitto vsura qd no interdo h lu
ctu sz tm qd meū de iure erat rehabeat. ar. xij. q. iij. ab
illo. Et mutuo subdit. qd regulariter vsura comittit i mu
tuo. Quāvis eni in alijs tractatibz sepe recipiat vsura ti
tulo emptiois vel veditiois vel pignozatiois. et hmoi pal
liatiois. ibi tñ est implicite mutuu. Ma si cu vendo tibi
cannā pāni valētē nē nū ducatū. ex eo q vis dilatoe
vni anni ad soluēdu ptiū. volo ppter ista expectationez
vni solidū ptiū dicto ptiū. ista veditio resoluit i mutuu
Ita eni est ac si mō. tu mibi dares vni ducatū. p ptiū il
lius pāni que qd tibi mutuo p annū volo vni solidū.
ecce vsura explicata. et de vsu. in ciuitate. Et d. mutuu
quasi de meo tuū. qd trasfert dñm rei mutuate in eu

cuiusmutuat vltat periculo eius. vnde p. p. i. locū habet i
his q vsu sumunt vt victualia. vel dñtrabunt vt pe
cunia nūcrata. et iō grauari nō debet vltra restitutionē
capitalis. Sec aūt est in locatōe et pducione domoz et
agro. vel equi. bouis et hmoi nā dñm nō. trasfert in
accipientē. sz remanet penes dñm et ei pido stat. et iō lic
te spat et petis lucru p re locata vel comodata. Inter um
addit qd cludit expssam pactionē. Nā et sine pacto et
locutioe sola intentione comittit vsura sic simonia. Si eni
ds mutuat hac intentione vt aliqd recipiat vltra forte tem
porale. esto q nil qrat. vsura comittit mente. xij. q. iij. si
fenerauer. Sz si nil recipit vltra forte sufficit vt pñiam
agar de pctō suo mortali. si aliqd habuit restituere optz
nisi sibi remittat. Si ho ds mutuat pncipalr ppter dñ
um vel amicitia nō ppter tpale comodū. Et is q mutuu
accipit ex sua liberalitate vt grat nō pncipalr ppter mu
tuū donat ei aliqd b ei declaras q ei libere donat vsu
ra nō est. qd lucru illd mutuas nō intendit. ar. j. q. ij. sic
nō eni d. esse fact detentiois pditionis sz melioris ppter
obsequiū. p ipo factū i mutuo vt. f. donū ei gratis fa
ctu recipere nō possit qui p. f. m oēs potuisset. pncipa
liter d. ppter secundaria intentionē q nō inducit vsurā. d.
aūt inter iō pncipalr b. c. s. mag. mouet ad mutuatū. x.
pter lucru qd sperat sibi euenire qd ppter aliqd. Sed in
tentio scdaria d. qn et si sperat aliqd sibi dari ab eo cui
mutuatur ex sua liberalitate. tñ nō illd cu mouet sz mas
gis benivolentia. ita q etia si nō crederet sibi aliqd dari
vltra forte adhuc tñ mutuarer. Si eni pncipalr spes et
intetio ad tpale inducat simonia. et nō secundaria i collas
tione spūaliū. vt habet expsse dñ. lxxij. qd eni pdest. in
glo. et dñ. lxx. si officia. Ita et in mutuo pncipalis intetio
ad lucru inducit vsurā et nō scdaria fm Lau. de ridol. et
mktos alios. Nec obstat. c. j. xij. q. iij. vbi dñ Aug. Si
mutuo dderis a q plusqz dedisti expectes. fenerator es
b eni intelligit d expectatioe causantia pncipalr mutui
Sic nō obstat. c. f. xij. q. iij. ad id qd dictū est. s. d. de
to ex liberalitate. Ma dictū. c. loquit cu aliqd dat vltra
forte ex actioe actuali vel saltem intentionali mutuatōis et
nō ex liberalitate mutui accipiētis. Et nota q inten
tio pncipalr ad lucru nō solū in pncipio mutuatōis sed
etia habita postea et si a pncipio non habuerit inducit
vsurā pura mutuat ds p. p. i. mero ex caritate. post men
sem subintrat cogitatio mētē ei de lucro sibi dādo ab
eo cui mutuatur. et ita inficiat q si nō speraret aliqd reci
pere vltra forte repeteret mutuatū sz ppter illd lucrum
speratū dimittit. certe tal vsurari est. ar. j. q. j. fertur. §.
vulnerato. et si qd vltra forte recipit qvis ille daret nō
exact sz p. p. i. spōte tenet restituere. Et b nisi mutuu ac
cipies in restitutioe ei. et sciret vel crederet intentionē il
li fuisse deuata tñ ex mera liberalitate aliqd dat p mo
dū doni. et b sibi declarat q vult oīno q sit suū et p mo
dū doni. tñ eni d pctō penitere bz. sz ex q donatū sibi
est nō tenet restituere. Sz si dedisset nō ex libera volun
tate sz ne reputaret ingens et ab illo vel ab alio nō repire
posse mutuu dubitat. si mutuas b scit vel pbabilr cre
dit nō pot recipere qvis ex caritate mutuas et ipe spō
te d. d. i. nō exact. et restitue tenet acceptū fm Lau.
de ridol. et est semp mortale vsura qd iusticiā et caritas
tem et diuinā legē d illd videt. Nō furaberis. Noie eni
furti intelligit rapina vel ois illicita vsurpatis re aliene
que ibi phibet. vt dicit Aug. xij. q. v. c. penale.

Et quia d diuinā na. §. II.

turalēqz legē est in q p hoīem dispēfari nō pōt ideo nec
p papā dispēfari posset vt sine pctō vsura exerceret. vt
etia expsse dñ. et de vsu. Sup eo. vbi alexander tertū sic
ait. Lū vsuraz crimē vtriusqz testamti pagina detestet

Intetio
mutuo

Mora
dñ
gentis.

vsura
dispēfari
lis.

Ca. 7. Quid sit usura

Solutio
argumen-
ti iudeoz

super hoc dispensationē aliquā posse fieri nō videmus. Quia cū scriptura sacra prohibeat p alterius vita menti
ri. mltomag. phibēd^o est q̄s ne erit. p redimēda vita ca-
pui usuraz crimie involuat. Posset autē dispēdari in ex-
actis q̄ ad incertoz restitutionē fm doct. q̄ in si fiat sine
rōne q̄ ad p̄ciam nō puto q̄ valeat. Nec excusant iur-
dei in exactōe usuraz sic nec ab alijs p̄ctis. Ills enī q̄d
inducit ad sui excusationē tanq̄ hoc sit eis concessum
male intelligūt. Nā q̄d d^r Deut. xxiij. Nō feneraberis fra-
tri tuo ad usura s; alieno sane est intelligēdū. Per alie-
nū ei aut intelligūt illi q̄ erāt finitimi eoz q̄z terras eis
dñs p̄cesserat vt cananei. z ab illis licite recipiebāt usu-
ras. nō vt usuraz s; vt recuperationē iur sui ar. ex eo. c. j.
sic exponit Greg. z. **U.** Sic etiā mō a xpianis licite ac-
cipiunt vsurā ab eo q̄ quē agūt iustū bellū. cū etiā lice-
ret cū occidere. z ad h^o est text^o. Amb. xiiij. q. iij. ab illo.
vbi dicit q̄ vbi est ius belli z vsure. z ab illo exigere usu-
ras cui merito nocere desideras. Et q̄uis aliq̄ h^o expo-
nat negatiue. i. q̄ nllī debet velle nocere. ita z nllī fenera-
ritū aliq̄ intelligūt affirmatiue vt notat ibi Archi. Nec
inconueniēs aliq̄ seq̄t cū illa nō sit p̄prie usura s; sui iur-
is recuperatio. Si aut tal^o vt vsurā p̄teret nō excusaret
a mortali q̄ritūq̄ ille haberet de suo s; ad restitutionē
nō teneret vsq; ad sui satisfactionē. Aut p alienū inteli-
git q̄libet qui nō erat de genere iudeoz. z tunc dicit q̄
illa fuit cōpariua pmissio q̄ pmutat min^o malū ne mas-
tus fiat. sic etiā pmissū fuit eis dare libellū repudiū z re-
pudiare vxorē ad vitandū vxoriciidū. Sic z vsura fuit
pmissa eis erga alienigenas ne simplr phibita maiori
crudelitate crassarent in suos vt sue cupiditati satisfice-
rēt. Excusabāt q̄ a pena tpali legi s; nō a pena gebēnali
sic nec a culpa mortali. Cū di. Aris. xxiij. q. j. hac rōne.
in si. Qd enī pmutim^o nolētes. p̄cipim^o. i. pmutim^o fm
glo. q̄ malas hoīm volūtates ad plenū phibere nō pos-
sum^o. ar. de h^o dñ. iij. deniq; Et h^o de declarauit p̄prie
tas. s. sibi displicet. vt p̄s. Qui pecuniā suā nō dedit ad
vsurā. Et ezech. xviij. d^r. Ald vsuram nō cōmodauerit.
S; z si q̄s rōe dicte pmissiois veller eos excusare p illo
tpe q̄ tamē excusatio cōtrā a doct. nō admittit. p nunc
tpe grē reuelate nō excusaret. xxiij. q. j. s. sed i veteri. Nā
exple oīs vsura z lege canonica z lege euāgelica phibet
que leges oēs astrigūt. Dicit enī Luc. vi. Mutuū dare
nihil inde sperātes. q̄ auctoritas inducit i decretali p̄su-
luit. ex de vsuris. vbi phibent vsure. Et hec auctoritas
h; duas p̄ctas. P̄cta est mutuū dare q̄d q̄ntū ad eos
qui cōmode p̄nt mutuare sine notabili detrimento sui
iur^o erga eos q̄ sūt i magnis necessitatib; p̄stituti z q̄li
extremis vidē asstrigūt. q̄ si h^o dicim^o de elemosina a
fortiori i mutuo. ar. di. lxxvij. In singlis. als aut vidē
esse in p̄silio. Scda p̄ctā auctoritatē est nihil inde spe-
rātes z h^o est i p̄cepto ita tñ q̄ intelligat de p̄maria spe-
re dicit^o est supra. z nihil referat ad id q̄d p̄cio p̄t exti-
mari. Nā bñ p̄t z d; sperari p̄miū eternū exinde. si fiat
mutuū ex caritate vt etiā beniuolētia z amicitia p̄sonē.
in q̄tū tñ amicitia nō in q̄tū causantia vilitatē tpalis.

Itē notandū q̄licz .§. III.

quidā dixerūt vsurā esse cessam in q̄busdā casib; p̄prie
loq̄ndo i nullo casu p̄cedit. S; q̄ in ill^o casib; q̄s illi po-
nūt aliq̄d recipiūt vltra sortē. iō z p̄pter aliquā similitudinē
large z i p̄prie sumēdo d^r vsura ibi p̄missa s; nō est vsu-
ra. Illos aut casus ponit Doct. in p̄l. in summa vidēz.
Feuda fideiussoz p dote stipēdia deri. Veditio fructus
cui velles iure nocere. Vēdēs sub dubio p̄cium post tpa
soluēs. Pena ne in fraude legi cōmissioe grat. Vās so-
cijs pompā pl^o sorte modis dat istis. Exēpla hoz hēs
in iure. Nā de feudo hēs ex eo. p̄stus. De fideiussoze

soluente. i. vsuras q̄ possit repetere habes extra de fide
iusso. c. p̄stus. De dote i fructib; pignoz p dote. hēs
ex de vsur^o salubiter. De stipēdio deri. i. possessionis
sue ab alio detēre z sibi ignorāte. hēs ex eo. c. j. De vendi-
tōe fructuū hēs ex de loca. z pduc. p totū. De acceptōe
vsure ab imico hēs. xiiij. q. iij. ab illo. De vēdēre sub du-
bio z sine receptōe p̄cti. ex de vsur^o nauiganti. De pena
apposita in p̄ctib; dūmō nō in fraude z exacta. hēs. xij.
q. ij. c. in legib; De grat^o oblat^o z sine p̄ncipali specca/
piētis mutui causatiua hēs. ar. j. q. ij. sic. De mutua-
ta ad pompā seu ostētatōe nō ad vsurā dicit Tho. ij. q. i.
lxxvij. puta vult aliq̄s ostēdere se hēre multos denarios
ad h^o vt creditores sui nō dubitēt d^r eo. z sic aliquis sibi
mutuat solū ad ostētatōe nō ad distrabēdū. fructum
seu emolumētū aliq̄d p̄prie p̄t. sic posset de vasis argē-
teis vt aureis mutuas vt alijs localib; ex q̄b; lucrū iu-
ste q̄rē p̄t. Apri^o dēclarabūt ista. j. dicit enī. b. Tho. vbi
sup. q. q̄ p̄ncipal^o vsus vasoz argēteoz z hmo nō ē cot-
rū p̄suprio. iō eoz vsus licite vēdi p̄t fuato sibi dñio
eoz. S; vsus p̄ncipal^o pecunie est i cōmutatōes. vñ nō
h^o eis vsū vēdere cū h^o aliq̄s velit ei^o restitutionē q̄d
mutuo ddit. Scdēdū tñ q̄ scdā^o vsus argēteoz possz
cōmutatio z talē vsū eoz vēdere nō liceret. Et sibi possz
esse aliq̄s vsus pecunie argēteoz vt puta si q̄s accommodet
pecuniā sigrā ad ostētatōe vt ad ponēdū loco pignis.
Et talē vsū pecunie hō licite vēdere p̄t. hec Tho.

De mutu-
atione ad
pompam

Quis aut sit iudex .§. III.

cōpōtes i causa vsuraz Archi. i. c. qd dicitur. xiiij. q. iij.
ponit diūsas opiniones. vbi approbat opinionē. Lau.
Dug. z Goff. q̄ h; q̄ p̄ laicū laic^o iudex. i. clericū ecclia/
stic^o. z b^o etiā p̄z. Job. cal. S; glo. i. c. dispēdiōsam. d^r iu-
di. in de. vidē sentēre p̄trariū. i. q̄ solus iudex ecclia-
stic^o h; iudicare. Pau. in de. j. de vsur^o dixit opinionē Lau.
et seq̄ntiū verā vbi nō refert^o q̄stio an id q̄d peti^o sit vsu-
ra. Et sic nō est q̄stio d phibito z p̄cessio. s; d soluto tñ
vt nō soluto. s; si ē q̄stio an id q̄d peti^o sit vsura vt sub
noie vsuraz redudat^o vt nō. tūc p̄a est opinio alia. Nāc
appbat Job. d lig. z fede. d senis. Idē vidē tenē Bal.
de p̄silio. S; q̄nt ad q̄s mag^o spectet determinatio
dubioz d vsur^o ad theologos vt canonistas. Ad h^o rē/
spōdet Pe. d ancha. in qdā q̄stioe disputata z tenet q̄
spectet ad canonistas. dicit enī q̄ interpretatio iur^o natura-
lis z diuī q̄ten^o rēdit ad moralitatē z dirigit act^o nros
in deū p̄tinet ad canonistas. s; q̄ten^o ius diuinū tendit
ad spūalitātē z tuitiōe fidei i inf^o deles p̄tinet ad theo-
logos. z sic cludit q̄ mag^o ad canonistas z iuristas q̄
ad theologos p̄tinet determinatio de dubijs circa vsurā
S; nō solū. b. Tho. in qdā q̄dlibet. s; etiā Ancho. de
bu. qui fuit magn^o decretalista dicit dñū. i. q̄ declaratōes
materiaz q̄ respiciūt ius diuinū mag^o spectēt ad theo-
logos z in h^o canoniste debēt ad eos recurrere. vsura aut
est i ius diuinū. z iō magis ad theologos p̄tinet redā-
rare dubia de vsuris. Preterea ad bonitatē fidei p̄tinet
nō solū credere sed etiā opari fm illā. Si ergo ad theo-
logos spectat interpretatio ius diuinū in his que sūt fidei
vt di. ipse Pe. cum vsura sit p̄tra opera fidei ergo spe-
ctat ad theologos. ergo zē. Bene est vez q̄ q̄stū ad ea
que instituta sunt p leges z canones p̄tra vsurarios d
claratio dubioz magis spectet ad legistas z canonistas
De manifest^o vsurarijs qui dicant^o z qd p̄mian^o hās
bec in fine hui^o capitali. Quere ergo fm q̄ videt ex p̄s
dire si cōmisit vsurā vel in mutuo vel in pignore vel in
deposito vel in emptione z venditione vel in societate z
huiusmodi. z declara per exempla.

Nota ergo p̄rio q̄ si .§. V.

(C. 5)

Titulus Primus

quis mutuat aliqd corā q̄ vsu psumit vt victualia. vt
distrabunt vt pecūia nūcrata nō ad ostentationē tñ sed
De mutuo que p̄cio extimari pōt. siue mun^o obsequio vt fuitū hoīs i la
tuo que p̄cio extimari pōt. siue mun^o obsequio vt fuitū hoīs i la
vsu p̄su boiādo p eo z hmoi. siue mun^o a lingua vt puta mutui
munt. at alicui vt pōngat p se p̄ces p aliq̄ officio vt bñficio tē
porali obrinēdo. In oibz his casibz vsura cōmittit. xij.
q. iij. putat. z c. p̄ter q̄. Idē Tho. ij. q. iij. xij. q. iij. z tenet re
stituere ei a q̄ accepit id qd̄ habuit vltra sortē vt valōrē
eius. In vltio tñ casu cū. f. p̄ter p̄ces porrectas p eo rōe
mutui p̄sequit officiu aliqd̄ puta q̄ debeat paupibz
erogare qd̄ inde emolūmēti p̄get z eductis tñ expēsis
sui laboris ad arbitriū boni viri. Idē p oia tñ cū qñ
quis p̄dicta mutuat. et si nō cū pacto tñ ea intētiōe p̄ci
palr vt aliqd̄ vltra capitale recipiat qd̄ possit p̄cio exti
mari. Tho. vbi. s. z. xij. q. iij. si feneraueris. Si si mu
tuat eo pacto vt intētiōe p̄ncipali vt sibi impellat re
mutuet cōuerso. vsura est fm Tho. z Hosti. ar. ex co. cō
suluit. licet tñ fm Tho. mutui recipere sibi aliqd̄ a mutui
ante. Quāuis enī recipiēs fuitū mutui teneat natura
lit ad anridota. i. ad recōpēndū tñ. c. x. d. testa. c. cū
in officiis nō tñ ex h̄ simplr est obligat. q̄ ad h̄ cogi nō
posset. Sz si h̄ dicit in pactū p̄mittēs. i. remutuare ex
hoc in surgit civilis actio qua mutuas pōt cogere cum
cui mutauit ad h̄ sic recipit vltra sortē aliqd̄ q̄ illa ob
ligationē Archi. post Pe. s. z si q̄s ex mutuo q̄rat beni
uolentiā alteri co tñ sine p̄ncipali vt amio effect^o sit
ibi vtilis ad acq̄sitionē t̄paliū vsura est fm Lau. de rñ
dol. in tractatu quē fecit de vsuris. qui tractat^o plures
allegat in isto. c. Si aut p̄ncipalr beniuolentiā intendit
nō est vsura. q̄ p̄cio nō extimaf Tho. z Job. cal. Itē no
ta q̄ cū quis mutuat vniūitati h̄ speculator dixerit q̄
ex pacto intētiōe in tractatu mutui intro cū vniuer
sitate posset euirare collectas ad quas interim vniuersi
tati tenebat. In Job. an. z Job. de lig. z Job. cal. cōmē
dunt h̄ nō simplr sed nllē certe collecte statute sūt. Be
cus aut in collectis certis. quia tunc vsura est ar. extra
eodem. nauiganti.

Qui aut ex beniuo. §. VI.

Mutui
ex beniuo
lentia.

lentia mutuat nō p̄ter t̄pale cōmodū. si is q̄ mutui reci
pit postmodū aliqd̄ ei gratis z liberalr dat nō est vsu
ra nec p̄ctm̄ hec receptio. ar. dis. xij. de eulogis. z j. q.
ij. si cur. Sed qd̄ si facta mutuatōe ex beniuolentiā debi
tor aliqd̄ vltra sortē obrulit nō volūtariē. sed quasi coa
cte. puta dubitās ne si h̄ nō faciat indiseret iudicaretur
ita q̄ alios nec illū nec aliū iueniret mutuantē vt quā
uis alia sūt causa. nūqd̄ recipiēs illd̄ cōmittit vsurā. et
tenet restituere. Rñdet Lau. in dicto tractatu q̄ si mu
tuas dicit aliq̄ p̄ba ad inducendū illū ad h̄. ex quibz il
le soluit aliqd̄ vltra sortē. vel etiā absq̄ h̄ scit vt credit
p̄babilr illū nō volūtariē dare. vtiq̄ vsura est z tenet
restituere ar. xij. q. iij. vsura. Sed si t̄pē q̄ recipit mutu
ans illd̄ pure recipit credēs illū dare liberalr z aīo do
nādī discretōe ductū z nō vt vsurā z nō coacte dare q̄
uis tui^o sit restituere puro q̄ nō teneat ad restitutionē
etiā si postea sciat nō liberalr dedisse. z p se pater q̄ nec
peccauit z h̄ nisi aliter remordeat eū p̄cia illa q̄ nequi
ret iuri z formare. qd̄ tñ scrupulosū est magisq̄ laudas
bile ex q̄ t̄mēt nō t̄mēndū. Rō hui^o est nā ex q̄ t̄pē do
natiōis z receptiōis bonā fidē habuit. licet recepit. z li
cite ei^o dñtum in iōm trāsijt nō obstāre dubitatiōe debi
toris qua duc^o fuit ad t̄ndū illi mutuatū hōz peni
tus nescio nec aliqd̄ penit^o attrētanti ex q̄ in tale dubiū
debitōr fuit inductus ar. de re. iu. factū li. vj. Induat ex
emplū d̄ re obrētā p̄ legitimā p̄ceptionē. Nā mala fides

puenies p̄scrip̄tōi cōplete nō facit quēpiā obnoxii res
stitutiōi. tūmō in cursu p̄scribēdi semp. habuerit bonā
fidē. b̄ di. glo. xij. q. vj. si res. z xij. q. ij. si p̄go. Nāc
dic^o Job. de lig. esse cōm opinionē canonistaz. Sic ad
p̄positū si ille credidit debitōrē libere dare cum dedit ali
quid vltra sortē vt donū nō vt vsurā licite t̄nnet q̄uis
postea audierit vel sciuerit p̄trariū. Et intelligit ipse
Lau. nisi talis credulitas fuisset crassa z supina qd̄ ex
circūstantiis vir bon^o poterit arbitrari. puta si mutuas
erat solutus nō danti sibi aliquid emolūmēti p̄ mutuo
nō amplius mutuarē vel repetere mutuatū z debitōr
tunc nō poterat restituere et huiusmodi.

Itē q̄rit Atz dās §. VII.

aliqd̄ vltra sortē vbi nlla p̄actio intēuit p̄sumat gra
tis z liberalr dare. z nūqd̄ recipiēs p̄sumat recta p̄cia
er nō dep̄auata recipere. Rñdet Lau. de ridol. Et ad p̄i
mū mēbz dicit q̄ si t̄pē qd̄ aliqd̄ vltra sortē soluit debitū
sortis extinctū erat alio nō dato p̄sumit grat^o dare. Sz
si durabat debitū p̄sumet metu repetitiōis sortē id actū
ar. de iureiur. c. debitorēs. Possent tñ cor z talia p̄curr
re q̄ p̄sumptio talis cessaret. p̄sumptio nāq̄ p̄sumptōe
retundit seu elidit. d̄ p̄sump. c. illd̄. z m̄t̄forti^o si donā
tis sc̄ptura cātarat q̄ libere soluit z nō coact^o. cū tñc nō
sit loc^o p̄teturis. z ita iā vidi p̄sultū p̄ multos doctores
famossimos. Sz ego id vtz credo nisi p̄ creditōrē vsus
raz p̄bare tale qd̄ qd̄ de fraude p̄staret. Audi enī ses
pe p̄ exp̄ientia q̄ accipietes mutuo pecuniā sunt i t̄ara
et in tali egestate q̄ quicqd̄ volūt creditores faciunt vt
dilationē habeat in restituēdo sortē z qd̄ volūt scribūt
et p̄stebunt. illa tñ p̄ba p̄fessōis q̄ liberalr dedit z c.
opabunt h̄ q̄ onus p̄badi p̄trariū in adūsariū trāsibit
et interi illis stabit. Ad scōm mēbz dicit q̄ vtiq̄ p̄sus
mit recta p̄cia recipere. Rō est. q̄ q̄libet p̄sumit sue salus
tis m̄cor alio nō dato j. q. vj. sancim^o. Talia tñ possent
p̄traria p̄bare quibz aliud diceret. Penē enī q̄ tal^o cō
suevit ad vsurā dare. Itē q̄ p̄suevit qñ sibi nil dabatur
vltra sortē mutuatū repetere vt depositū z dare illis q̄
aliqd̄ dāt z h̄mōi. qd̄ iudicabis de tali nisi malū. in con
dēnando tñ nō sit iudex p̄mprus. b̄ Lau. In foro tñ pe
nitentiali credet simpliciter verbis ipsius recipientis
in huiusmodi dubiis. sed in p̄mo mēbro seu casu opoz
ter magis respicere p̄sumptionē.

Itē si q̄s mutuat §. VIII.

alteri ea itētiōe vt pacto vt vadat ad molēdinū suū vel
furnū vt ad apotecā suā ad emēdū. vt vt iteret scolas b̄
eo z h̄mōi als nō mutuat^o vsurā cōmittit etiā si non
maiori p̄cio sibi vedit p̄ter h̄ seu plus ab eo q̄ alijs pe
tit. Rō est q̄ cōmoditatē seu vtilitatē inde recipit q̄ p̄e
cio extimari pōt ar. xij. q. iij. c. si feneraueris. z ex co. p̄su
luit. z tenet restituere. z si rōe mutui plus recepit ab
eo de re vedita vel de ope suo q̄ ab alijs p̄get. illud
p̄ tenet restituere ei a q̄ accepit. si h̄o plus accepit. pro
pter mutui tenet paupibz erogare. nō qd̄ illā mercedē
seu p̄ciū q̄ etiā ille alteri dedisset. h̄ vtilitatē quā habet
aliter. puta q̄ ex h̄ molēdinū suū vt furnū vel apotecā
vt scola habebūt maiore p̄cursum p̄sonaz t̄rū videt
quātū reputat sibi vt reputare debet illd̄ cōmodū vt il
lū honore p̄ter h̄ q̄ illi ab eo emerūt res vt acceperunt
opas a^o a q̄ nō accepissent si nō mutuasset. nec d̄ p̄ciū
illi cōmodi illi restituere cui mutauit. q̄ nil sibi depe
rit. nihilq̄ d̄dit mutuatū d̄ suo qd̄ alteri p̄ mercede nō
dedisset. paupibz q̄ dādū est fm Job. an. z Job. de lig.
et Job. cal. Si aut molēdinari^o vt ali^o mechanicus dat
pecuniā hoībz vt vadāt ad molēdinū suū seu apotecā
potiusq̄ vicinor. et tñ illi si alio iussent tantundem la

Mutui
vt vadat
ad furnū
molendini
num

ans aliqd eoz q̄ vsu psumit ⁊ distrabit v̄ pecuniā ⁊
victualia recipit tpe redditiōis rē illā maiorē extimatio-
nis puta mutuat vñā mēsurā frumenti valētē mediū
ducātū ⁊ cadē mēsurā reddit sibi. s; tūc valer illa mēsu-
ra pl^o. medio ducato. ē ne vsura. Rñdet Archi. p^o Dug
xiiij. q. iij. si q̄s deric^o. ⁊ Jo. d. lig. cē eo. i. ciurate q̄ nō. p
quo bñ facit lex q̄ dīc q̄ restitui. v; res eiusdē bonitatis
in q̄litate. s. intrinseca. s; nō est necesse q̄ sit eiusdē extima-
tiōis imo si actū fuit q̄ tpe redderet illi^o tpeis habebit rō
quo ad extimatiōē. ala bñ rō tpeis q̄ fuit petita. vñ nō
tar glo. i. dicto. c. si q̄s deric^o. Si ḡ tenet recipere viliorē si
facta ēēt vilior q̄ ad extimatiōē. ḡ nō peccabit recipiē
do p̄ciosiorē fm̄ eū. Et h̄ totū videt intelligēdū qn̄ intē-
tio mutuatiōis est pura. s. ad subueniēdū p̄cio p̄ncipalr.
Itā si intēderet lucrū i mutuo puta qz sp̄at qz pl^o vale-
bit tpe redditiōis res mutuata qz tpe mutui. ⁊ iō mutu-
at. vsura est. xiiij. q. iij. c. si fenerator. vñ vt refert Lau. d.
ridol. Circa hūc casum qdā distinguēdū sic. Aut est veri-
simile qz ip̄a res mutuatā nō erit p̄ciosior tpe solutiōis
aut d̄ h̄ p̄babilr dubitat. ⁊ tūc nllm̄ viciū. ⁊ h̄ bñ p̄bat.
cē eo. c. si. Aut est vñlle q̄ erit p̄ciosior. ⁊ tūc aut creditor
nō erat fuatur^o pecuniā. seu victualia s; interi^o p̄sumpti-
rus seu distractor^o. ⁊ tūc est vsura. Aut erat fuatur^o. et
tūc aut creditor debitorē aufert libertatē se liberandi.
et tūc etiā est vsura. In bñōi enī casu se conseruare voluit
et debitorē onerare. Aut talē nō aufert libertatē debitorē
et tūc nō est vsura imo posset mereri si debitorē bona in-
tenrōe req̄reret an̄ terminū solutiōis vt soluat ne oneres-
tur. S; si h; corruptā intētiōē qz dīat sibi qz pōt retē-
nere vsqz ad finitū vt se a dāno releuet si non auferat ei
potestatē liberādi. ⁊ tūc si nō sit vsura peccat tñ. ⁊ hec
distinctionē fm̄ qz dīc Job. cal. inuit magnē eq̄tati saltē i
foro p̄niali. Et hec faciūt ad materiā cambioz p̄ veneti-
as de quibz infra Lau. de ridol.

Titulus Primus

Quid si debitor .§.XIII.

Opinio
prima

Scda

vsurarij mutuauerit socio pecuniā eo pacto qd ipse resti-
tueret vsurario sorte z vsuras exinde curretes. est ne tal
vsurari? Rñ. Quāuis archi. in. c. vsura. xliij. q. iij. tene
at simplr hūc posse licite sic p̄trahere ex eo qd non sit sti-
pulario vsuraz sed vt dānū euitet. qd videt esselici-
tum. ar. de fideiuss. c. p̄stitur. Perfecti loq̄ Job. cal.
extra de vsuris. nauigati p̄ hāc distinctionē. Aut talis.
scdo mutuas socio sub dicto pacto aīo intēdebat tūc sa-
tisface vsurario creditori suo de illa pecuniā sit scdo lo-
co dicto socio suo mutuata. aut nō tūc p̄mo casu nō est
vsurari? nec peccat rōne iā dicta ab Archi. qz nō sit sti-
pulario vt vsuraz sed vt dānū euitet. nec sibi aliqd ac-
cretat. xliij. q. iij. si q̄s oblit. ibi aliq̄ incrementa. Nō enī
tenebat cū dāno suo socio subuenire. xliij. q. y. si nō licz
Solu ergo euitauit dānū qd erat euitatur restituen-
do. Inducit notata p̄ Inno. de vsuris. c. p̄mo. s. qd si te-
neris mihi ad centū i certo die. z qz non soluisti op̄ruit
me accipe sub vsuris ab alio. tu teneris mihi restituere. p̄
pter dictā rōem z p̄pter morā debitoris. In scdo p̄o casu
su. cū. s. nō intēdebat tūc hīc scdo mutuas: satisfacc suo
creditori vsurario p̄mo mutuati cū cessent iā dicte rōes
talis peccabit z si a socio vsuras accepit ad restituendū
nō tenet. Nec fm Job. cal. Que quidē distictio vt equa
summe placeat Lau. de ridol. cū ista rñ declaratiōe quā
subdit videt: vt i p̄mo casu illd sit vez qñ debitor erat
paratū tūc oīno satisfacc vsurario suo creditori: ille vsu-
rari? erat paratū recipere satisfaccionē z sic poterat debitor
volūtare suā implere. nā si vsurari? nolebat tūc recipere mu-
tuatā pecuniā q̄uis debitor veller offerre. z h̄ puta qd
mutuo ille acceptat p̄ sex mētibz. z ideo vsurari? nō vult
recipere ante terminū. nisi recipiat vsuras toti? t̄pis. et sic
op̄reret mutuata pecuniā remanē penes ipm̄ debitorē
In h̄ casu videt idē dicendū qd in scdo casu. s. qd sit vsu-
rari? ille scdo mutuas socio cū pacto qd exinde soluat
vsurā p̄o eo p̄mo creditori vsurario.

Quid cū haberē .§.XV.

pecuniā z volebā ire ad nundinas z ibi merces emere z
ad aliū locū deferre vel seruare lucri causa certo tpe vel
possessionē emere. tu indigēs pecuniā illa recipis cā mu-
tuo a me offerēs paratū te illā restituere cū lucro spa-
rō in termino z loco est ne vsura. Rñder Inno. in. c. fisco.
ti. dicit. qd lz quidā p̄trariū dicant. ipe putat hūc p̄tra-
ctum vsurariū nec fat sic p̄trahentē excusare. Hosti. p̄o
in. c. salubriter. dicit qd talis est mihi obligatō ad interesse
illius lucri qd factur? erā verisimiliter ex pecuniā dūmo-
do nil fiat in fraudē vsuraz. Job. an. approbat dicum
Inno. Et qd dicit de interesse habet locū post morā de-
bitori. z p̄mū dicēdo pareť via apta ad sen? z h̄ etiā pla-
cet Job. cal. Sz Job de lig. dicit qd q̄uis cōster teneat cū
Inno. ne via fraudibz aperiat. ipe tñ credit verā op̄ini-
onē Hosti. dūmodo fiat nil in fraudē. tutū tñ est ab h̄
abstinere Lau. de ridol. Qd etiam dicit Hosti. d. lucro vi-
det intelligēdū deducto etiā dubio lucri. cū. s. potuisset
etiā nō lucrari vel pdere z ante factū p̄hibēdus est post
factū p̄o in foro p̄sciētie vbi credendū est p̄ se sicut con-
tra se cū asserit sine fraude fecisse videt posse p̄transire.
Qd enī licitus sit talis p̄tract? simplr intuitu pietatis fa-
ctus nō i fraudē vsure. triplr p̄or p̄bari. P̄mo ratiōe
equitatis z pietatis. Nā equū est z piū i necessitate ser-
uire amico. Insup iniquū nō est si rōne capitalis quam
iam in exp̄ssa intētiōe z quasi in facto habebat seruet i-
dēntis. Scdo h̄z rōne indēnitatis. Nā retentor mu-
tui vltra p̄cessum tps dño obligatur. qz ille dñs fuisse
vsus vt capitali suo ita qd res talis ex tūc assumit ratios

nem capitalis q̄uis nullus ex mutuo illo meret. ergo a
simili. Tercio licet h̄ rōne utilitatis. Nā extra de vsuris.
nauigati dicit qd qd annū granū vel pannū vel alias
merces vedit ampliusq̄ valeant tunc in certo termino
recepturus aliqd plus p̄ eisdē. si tñ eo tpe talis p̄tract?
nō erat vediturus. sed seruaturus vsqz ad tēpus quo
verisimiliter credebāt tantū valituras quantū vendit
nō est vsurarius. Ratio est qz p̄ illo tpe futuro quo intē-
debat vēdere habet rōnem vendibilis z nō p̄ tūc. ergo
a simili qz pecuniā eius iam habz ratiōne capitalis. po-
test ex ea rōne sue capitalitatis exigere in p̄faro casu. Sz
si extra casum necessitatis z pietatis p̄abo amia h̄ fac-
tū eo ip̄o p̄uinat qd pot? vult vti vt vsurario mutuo
qz in mercationibz vt vero capitali vñ p̄tract? erit vsu-
rarius sicut etiā si quis mutuaret alicui pecuniā cū pa-
cto qd si in termino p̄cesso nō restituit ex tūc teneat ad in-
teresse p̄babilis lucri. Sed si hoc facit qz credit illū non
posse inter termino reddere vt sic inde lucret. vsurā cōmit-
tit. ar. xliij. q. iij. pleriqz. z de reg. iur. c. certū est li. vj. Se-
cus si simplr facit ad tollendā morā. s. debitoris. z se cō-
seruandū indemne. Sic etiā in p̄posito si indigētia ami-
ci esset casus extreme necessitatis vel quasi ita qd tenere-
tur ex p̄cepto h̄ sciens ad illi subueniendū z dandū. tūc
nil debet expectare vltra capitale cū mltomagis teneat
ad mutuandū qd ad dandū in casu huius necessitatis.
Quia ergo hoies seipos amantes nimis se decipiūt in
h̄mōi. ideo potius fm Inno. sunt dissuadendi isti cōtra-
ctus qz admittendi etiā cū piā haberēt intencionē.

Quid cū quis tra .§.XVI

dit alteri centū ducatos mox in suis necessitatibz expē-
dendos sub h̄ pacto qd sicut p̄similes centū ducati apd
Titium mercatorē legalē lucrabunt vel perdent. sic isti
centū ducati illi traditi lucentur vel perdāt est ne con-
tractus licitus. Respon. qd dubi? reputat? z potius vsu-
ram sapere fm plures doct. et hoc p̄pter tria. P̄mo
quia tale pactum in fraudē vsurarum adinuentū vide-
tur vt sub pallio quasi societatis latitat mutuū cū spe
lucri. Secundo quia vt patet lxxvij. dis. lxxij. c. p̄ciens. pec-
cunia ex se sola minime est lucrosa nec se valet seipam
multiplicare sed ex industria mercantiū fit p̄corum ne-
gociationes lucrosa. Tercio quod est efficacius quia de
tribus est vñ in dicto contractu. Nam dicta pecuniā
aut est tradita per modū mutui. aut per modū deposti-
ti. aut per modū capitalis. vt scilicet in persona traden-
tis emptionibus z mercationibus deputet. Si per mo-
dum mutui tunc manifesta est vsura: quia in mutuo
transfertur dominiū in eum cui factū est mutuū. vnde
non debet lucrari vel perdere nisi sibi. Si per modū de-
positi tunc ipsa reddi debet absqz omni lucro. quoniam
potius qui eam seruauit remunerandus esset. z tamen
ex forma ipsius cōtractus patet qd non est data per mo-
dum depositi cum depositarius eā expēdiderit. si per
modū capitalis seu recte societatis. tūc in pacto esset qd
deberet eam solis mercationibz fideliter deputare. z hec
vltima nō fortiter p̄bare videtur qd nō sit tradita dicta
pecuniā nisi vt mutui ratiōne habens. in quo spes lu-
cri reprobatur. quia vsura. vt in. c. consuluir. de vsuris.
Si diceretur non esse mutuum nec depositū nec socie-
tas sed contractus innominatus. s. do vt des. do. s. tibi
centū vt des mihi tantū quantū zc. Responderi potest
qd licet talis cōtractus aliquando licite possit fieri. s. do
vt des nō tamē in dicto casu sed in fraudē videtur esse
vsurarum. sicut et fraus etiā cōmittitur in alijs etiam
licitis contractibz ex se. vt. xliij. q. iij. pleriqz. cum glo. et
huius sententia fuit Innocen. de vsuris. c. fin. z Johan-
an. ibidem.

La. 7. De usura et mutuo

Quid cū aliquis .§. XVII.

mutuat certā quantitātē pecunie recipit pmissiōe de
rehabitiōe tm̄ sui capitali. h̄is res steriles v̄l debitor
res q̄ nō p̄nt v̄l male p̄nt soluere v̄dit illas v̄l iura illo
rū debitorū reproxi tal̄ mutui p̄ certo p̄cio qđ postea p
cipit. z tñ re vera nō fuisset ille **3c** v̄ditoris als celebra
tus nisi ppter mutuū factū. nūqd vsura ē. Rñ sm Lau
de ridol. rescindit tanq̄ vsurari. z in fraudē vsuraz cō
ceptus tal̄ **3c** v̄r notat p̄ Sar. z Bal. in l. cū allegas.
C. de vsuris z m̄comagis est vsura cū aliqd mutuū
alteri pecuniā sil̄ z v̄dens aliqd mobile v̄l imobile pl̄
petit ab eo iusto p̄cio rōne mutui. xiiij. q. iij. c. si fenera
uer. Itē pone q̄ vn̄ pducit ab aliq̄ ad exercēdū opa
sue artis. puta lanificij. serici z b̄mōi. p annū. p salario. l.
florenoz qđ reputat iustu attēra p̄ditōe p̄sone z artis.
Si si ip̄e pducit tali salario ponit in exercitio artis illi.
c. floresnoz d̄ suis. recipit. lx. nūqd licite pōt recipere. Rñ.
Quia aut ista. c. dat magistro suo ad exercēdū in arte p
modū societatis aut p modū mutui. Si p mō p modū
societatis ita. f. q̄ substat p̄cio videt̄ q̄ si mgr̄ negotian
d̄ v̄l laborādo cū illis pdat. suscipiat p̄em dāni p ra
ta eū p̄tingere z si nil lucret̄ cū eis. si i capite. annu rema
near cū illo capitali illi nil accipiat de lucro. vñ nō. lx. f.
l. tm̄ p suo salario habeat. licit̄ est **3c** v̄r notat glo. xiiij
q. iij. c. p̄leriq̄. ff. p socio. l. vez. Si scđo mō. f. p modum
mutui. vsurari est **3c** qz rōe mutui recipit annuatim
f. c̄tra de vsuri. p̄suluir. In casū q̄ posito v̄r sic illicituz
est ex q̄ intēdit salua esse sibi illa. c. z in oēm euentū vult
ē. p̄o salario. manifeste patet q̄. x. exigit ratione illoz. c.
depositorz sed qđ veri est mutuazoz. cū non habuisset
pro salario suo nisi. l. nisi illa. c. potuisset in apoteca vn̄
de vsura est. xiiij. q. iij. si feneraueris.

¶ Quid cū veniēte .§.xviii

tertio redditiōis mutui vel alias solutiōis pecunie de
bite creditor nō vult recedere debitori plogationē ter
mini v^l relaxationē iuramēti si iurasset ipse debitor nisi
dara pecunia v^l alio eqpollenti. Rñ. Si h agit solū rōe
termini plogati ⁊ nō ob euirationē dāni sui vsurā com
mittit etiā si nō expisse erigeret. vt h^l c^l d^l vsuris c^l suluit.
S^l si h agit ad sui indēnitatiōē. puta q^l propter eū accēpes
re ad vsurā v^l vēdere rē suā viliōri p^lcio q^l valeat. quod
nō fecisset si recepiisset pecuniā sibi debitam. ⁊ tūc nō est
vsura ill^l dānū erigere a debitore q^l p^lcipit ex carētia
ill^l pecunie sibi debite. ¶ nō enī d^l grauari ex fuitio im
p^lso fm Ray. S^l vtz tal^l creditor possit erigere a de
bitore sua nō solū dānū habitū h^l etiā lucrū q^l fecisset
cū illa pecunia si eū recepiisset in termino debito. Ad q^l
rūdet Pe. d^l ancha. sup. de. ex. grau. d^l vsur^l. ⁊ d^l c^l. Tre
do q^l nō solū dānū emergēs h^l etiā lucz cessans pōt ac
cipe si ille erat mercator q^l cū pecunijs p^lfecuit negocia
ri. Et idē vid^l dicēdū etiā si nō esset mercator h^l m^l intē
debat oīno illā pecuniā exponē negociatōib^l licit^l ad lu
crādū. Sec^l aut^l esset si p^lsona eēt tal^l q^l ipas pecuniā re
tinuisset i archa. Et remittit ad notata. r^l q^l. ij. c. si q^l d^l
clericis. ⁊ in. c. q^l d^l c^l d^l vsuris. Idē videt^l sentire Tho.
ij. ij. q^l. lxxij. cū ista tamē p^lsideratione quā ibi ponit vide
licet q^l nō debet erigere talis creditor. nec ille suus debi
tor tene^l totū lucrū restituere siue dare quod inde spe
rabat suus creditor cū illa pecunia negociādo acquirē
re. cū illud lucrū nō esset certū q^l impediri poterat. v^l
forte etiā de capitali amitti. sed tantū tene^l q^lsum po
tuisset valere illud lucrū in illo dubio.

Sed querifan fit .§.XIX.

licitū aliqd vltra sortē recipere noīe interesse Dī. si reple/

mentū illi⁹ interesse veit applicadū tertio nō mutuātū.
licitū est vltra forte reape. Hoc est dictū doct. c. d. vsu
ris. c. j. Exēplū. qñ vsuras soluo alteri ⁊ has vt intere
se volo reperē. Et ad idē fac qđ ait Bal. C. de vsuris. l.
vsuras. dicet enī. Pone q cmi a petro lapides seu ligna
vel alias res ex qbo naturalr non pcpit aliqđ fruct⁹. et
vt soluerē pāu accepit illđ sub muruo ad vsurā ac viden
ti solui. ipe autē nō tradidit mibi lapides seu ligna s; fu
it in mora. nunqd tenet reddere illas vsuras. Rñ. Dicet
cēdū q sic. tāq; interesse dāni emergēs. Et de h habet
tex. notabil. ff. d. acri. l. luti⁹. Idē dicēdū in silibō pōtibō
puta locatiōis ⁊ pductiōis ⁊ hmoi. hec ille. Qñq; veit
applicadū p. i. illi cui fors pncipal⁹ est soluenda. et tū si
debitōr est in mora applicare. i. cape illđ ad aliqđ interē
esse est licitū. ex glo. sup. c. pñstus. ⁊ notat Jos. an. in. c.
nauigāti. Exēplū pone in veditore ⁊ emptore. si emptor
sit i mora soluēdi pāu. Et h credo vez siue interesse sit i
dāmino emergēte siue in lucro cessante dū tñ illđ lucrū
sit certū. ⁊ ego si parat⁹ v⁹l ap⁹ ad tale lucrū vt i. c. na
uigāti. De h etiā vide qđ hēs p⁹. §. seqñtē i fine. Pone
casum. Vēdo tibi pñtū ⁊ tibi trado illđ atq; inde pāu
pis fructū. ⁊ tñ ad terminū pñtū pñtū mibi nō soluis
hoc pñsupposito potero elapso termio reperē vsurā cuz
fruct⁹ rei vēdite facias tuos. ⁊ tñ mibi nō soluisti. Et rō
hui⁹ est. qñ nō accipio illud vt vsurā s; vt interesse mēū.
ar. xiiij. q. iiij. qm. Si etiā res vēdita i pign⁹ daret mibi
possem inde reape fruct⁹ ei⁹ clapso termio solutiōis non
face etiā sistrācedat quātrātē interesse. Nā s; talis res
veditore nō possit peten⁹ fruct⁹ ei⁹ pape pōt postq; cō
tra volūtātē suā pāu rei vēdite detinet tanq; interesse.
S; p mutuo recipiēdo possessionē i pign⁹ nō s; fruct⁹
possessionis interi accipe nisi p pre forte qz vsura.

Sed qd cū vendo .§. xx.

possessionē meā cū nō des mihi p̄ciū e^o. tēcū facio p̄p
ctū q̄ quousq; tradas mihi p̄ciū recipiā interi fruct^o e^o.
Rñ. Licet Bal. z^o Pe. de Ancha. dicant licitū esse p̄ctū.
q̄ cū possessio fructificet nō videt iustū vt emptor ha
beat vtilitatē z fructū rei empte z v̄ditor non habeat
vtilitatē p̄ciū vt possit pecunia rei. ita tñ q̄ cōtū em
ptor soluit de p̄cio in futuz tantū v̄ditor min^o recipi
at de fructib^o. sibi grā. **Si** possessio empta certū floret.
cū inde ad annū dat sibi. l. xxi. v̄ditor det sibi mediet
tatē fructuū z sic de alijs. Sed theologi nō approbant
dictū p̄tractū. q̄ rōne dilariōis de soluēdo precio vide
rent haberi dicti fructus. qd ad vsuraz p̄tinet. extra tē
vsuris. in ciuitate. **Itē** possessio substat periculo empro
ris z d̄ se est fructificabilis. nō aut pecunia p̄ciū soluē
da substat periculo venditoris. nec de se fructificaret et
ideo soluēdū est abstinere ab hmoi. Possit bene fieri
pactū quod si infra certū terminū nō soluat emptor p̄
cium extunc fructū recipiat v̄ditor quousq; p̄cium sit
solutū si hoc nō fiat in fraudē sed in penā.

Quid de eo q̄ mi .§.xxi.

traxit navigati vñ eunti ad nūdinas receptur' aliquid
 vltra forte p eo q' suscipit in se piculū. i. si pecuniam vel
 merces inō empras portaverit salua. als nūl receptu
 rus etiā ē forte. Rñ. p distinctionē in Job. nea pol. in
 quolibet. 2 Job. cal. q' aut illō vltra forte recipit rōe mu
 tui tñi. 2 sic est vsura. nō obstat q' piculū ipse suscipiat.
 2 iste est casus etiā. c. naviganti. et co. Aut recipit vltra
 forte p se rōne piculi vñ p eū piculū. 2 sic nō est vsura s
 licitū. Tñ etiā si nō mutuarer 2 piculū navigantis in se
 veller recipere licet possit recipere pretiū piculi. nec po
 ter hoc q' ei seruitiū faciat in mutuādo efficiū deterio
 ris pditionis. Aut aliqd vltra forte recipit tal' mutuās

Titulus Primus

partim rōne pſculi et pſim rōne mutui. et tunc vſura eſt q̄tum ad id qđ plus percipit reſpectu mutui. et illud tale tenet reſtituere Job. na. pol. et Job. cal.

Quid ſi pena ap. §. XXII.

poſita in pſactu mutui puta ſi nō reſtituit inde ad cer tū tps ſoluat tū recipiēs mutuū vltra capitale nunqđ pōt periri talē pena abſq; vſura. Rñ fm Ray. Si pena fuit a iudice impoſita ppter puniendā pſumaciā debito ris qz nō ſoluit in termino cū poſſet nō eſt vſu. ar. xxiij. diſ. c. quanq; ff. de iudi. l. q̄ autoritate. Si etiā pena ſit de pſenſu pſu in pſctu appoſita ad h. ſ. vt ſaltem metu pene dbitū ſoluat. vſura nō cōmittit niſi a pſu capio fue rit praua intēſio. ar. c. de arbi. dilecti. Sz tñ pſumit in fraudē ſi ille alſ pſuevit eſſe vſurari. vel ſi p ſingulos mēſes vel annos dicat pena cōmitti ar. ca. co. ſtabit tñ i iudicio ei pſeſſioni et pmarie in foro pſciētie qđ dōſti. tamē in oī eūctū nō videt honeſtū petere penā. amo nec etiā licitū qñ debitor ſine culpa ſua facit eſt ipotēs ad ſoluendū. et iō puniri nō debet. Et idē videt dicēdū de co qđ dictū eſt ſupra. §. ante pcedentē. q̄tū ad lucrum cel ſans. q. ſ. nō debeat illd exigi qñ ex ipotētia ille nō ſol uir. Ultra pdictas penas poſitas. ſ. iudicialē q̄ inferit a iudice. et punctionalē q̄ ponit in pſctu de pſenſu pſu. eſt et tertia pena q̄ dī legal vſ canonica de qua habet. xij. q. ij. in legib; et in diuerſis ciuitatib; ponunt certe pene pecuniarie. Si ſibi grā cū ſtatutū eſt alicubi q̄ tutor de pecunijs pupilli q̄ pueniūt ad mar. ei⁹ teneat emere poſſeſſiōes. vſ. mīdere ei ad rōnem qnq; p centenario. ſi igit tutor pecuniā pupilli exponat p facis ſuis vſ. facis at negociatōes p ſe tenet vtiq; dare pupillo. v. p cente nario etiā ſi cū illis nihil eſt lucrat⁹. ex q̄ noīe ſuo nō pu pilli eſt negociat⁹ cū eis. Juſte enī h. ſtatutū eſt ne tuto res ex malicia vſ. negligētia ſine iudi pupill. et male tra erent ſubſtātijs eoz ſicut frēqnter ſit nec pōt pqueri tu tor ſi inde nō eſt lucrat⁹. qz potuit emere de illis pecuni is poſſeſſiōes vſ. noīe pupilloz exponere in iuſtis et lic itis mercatib; et tūc lucrū et damnū eſſet pupilloz fide liter agēdo. Sz ſi noīe pupilloz pecuniā eoz exponant vel deponāt ad vſurā. pupilli tenent illas reſtituere. et tutores inſup tenent in caſu q̄ pupilli nō vellēt vel nō poſſent. vt etiā dicit inſra. in. c. de caopatione vſure.

Quid ſi cōmu. §. XXIII.

nitas vel officiales habētes curā de pupillis accipiant p cōtrate ipas pecunias mīdendo eis ad rōez. v. p cente nario. Rñdē q̄ ſi eis inuitis ſit ſeu eis ad q̄s ſpectat videt q̄ licite poſſint illa. v. p cētenario recipere qz pūdet p h. indēnitati eoz. ex q̄ potuerūt emere poſſeſſiōes vſ. tradere negociatōib; licitis vt diſpoſuit ſtatutum et nō fecerūt vt pcurarēt p hoc vilitatē cōmunitatis.

Quid de gerē. §. XXIII.

trib; ſeu pcuratib; negocia ſtipēdiarioz. ſ. in recipiendo pagas. p eis et faciēdo alia obſeq̄a. et cū h. mutuādo eis i necitanti; occurrētib; et p his recipiētib; certū ſalarium. nunqđ eſt licitū Rñ. fm Lau. de ridol. Quātū ad illd quidē qđ papiūt tales ppter laborē quē gerūt in pcurā do eoz negocia nō eſt vſura ſed licitū Sed q̄tū ad illd qđ papiunt ppter mutuū qđ impendūt ipis ſtipendia rijs. vſura eſt. xiiij. q. ij. vſura. Qđ aut pſat⁹ doctor dic in primo mēbro eſſe licitū videt intelligendū cū bellum eſt iuſtū. inā ſi manifeſte ſit iniuſtū. illicitū videt cū co opat malo et dat opam rei illate. diſ. lxxvj. c. culpam.

Querendum eſt §. XXV

etiā qđ iuris ſit ſi q̄s in mutuādo pecuniā recipit aliqd

in pign⁹ mobile vel imobile. Ad qđ dicendū ſi hoc fecit ad ſui ſecuritatē et nullū fructū intēdit hīc ex illo pigno re puta qz eſt aliqd locale nō eſt illicitū. ſed ſi intēdit re cipe vilitatē aliquā ex vſu illi⁹ pignoris rōe mutui. pu ta recipit domū in pign⁹ vſ. agz vſ. equū vſ. veſtē. et fru ctū boz pcpit vſura eſt. et tenet reſtituere pci⁹ vſus illi⁹ us pignoris ipi pignozari ſeu in pte ſortis cōputare. c. co. c. j. Nota tñ q̄ ſi laicus tenet iuſte aliquā poſſeſſiōē nē ecclie et ipignozat ipam poſſeſſiōē rectori ecclie illi⁹ licite et abſq; vicio vſure iſte rector potuit recipere fruct⁹ euſdē poſſeſſiōis vltra ſortē fm Ray. et eſt caſus capi tul. j. extra co. et rō eſt. qz tūc nō recipit cleric⁹ illd vt vſu ram ſed qđ ibi debet. Et idē de poſſeſſiōne quā recipit laic⁹ ab ecclia i feudo. dicit etiā Doſt. Jo. an. et Jo. d. lig. q̄ idē eſt d. poſſeſſiōe laici qz ſi iuſte retinēs pignozat eā dño illi⁹ poſſeſſiōis ille licite facit fructus ſuos.

Sed quid cum §. XXVI

quis recipit domū in pign⁹ p centum mutuati vſq; ad annū h. pacto q̄ ſi nō ſoluit i termino ſtatuto cadat debi tū in cōmiſſum. et pignozatio cadat in veditiōē. poteſt ne iuſte tenere domū illā pignori obligatā eo q̄ nō ſol uir i termino cū tñ dom⁹ ſatis plus valeat. Rñ. p diſtin ctionē. qz aut mutuās in illo anno recipit vſum fructū dom⁹ nō cōputādo in ſortē. h. p ipo mutuo. aut nō reci pit vſū fructū. ſ. poſſiōē. In p caſu illicitū eſt et vſura. c. co. c. j. Un reſtituere tenet illā poſſiōē vel cōputare in ſortē. et etiā domū tenet reſtituere nec pōt ſibi retinē cla pſo termino. qz pci⁹ nō tenuit cū fuerit vſurari. et radice viciata nō pōt fruct⁹ iſti. ſ. lucri oriari. ar. j. q. j. ſer. §. vul herato. Potuit tñ poſt terminū petere intereſſe ſuum ſi dāniſicaret ex carētia ſue pecunie. Si ſi dāniſicet eſt inſaciēdo illd mutuū. puta qz optet ipm accipere ad vſu rā ad mutuādū amico vſ. par⁹ erat ex pecunia illa cme re poſſeſſiōē iuentā vſ. exponere licit⁹ lucris tūc poſſet petere intereſſe ſuū. In ſcdo caſu cum. ſ. creditor nō reci pit vſū fructū dom⁹ cū ſupſuitas valoris dom⁹ cedat i debitoris penā ſuppoſita vtriuſq; bona fide qñ pſtus mutuū eſt celebrat⁹. licitū erit vt dictū eſt ſupra de pena punctionali. ar. de arbi. c. dilecti. Et h. niſi ſicet i fraudē vſuraz puta qz extimabat mutuās illū nō poſſe in ter mino reſtituere et ſic inde illd pſ. valor dom⁹ ſibi lucra ri. tūc enī fraus vſure eſt. Sed ſi h. fecit ad coercedā morā debitoris. Adūcedū etiā q̄ ſi a mutuāte ſub aliq̄ precio vſ. lucro vltra terminū detētiō mutui pcedat. tūc coipo cōmittit vſurā. qz ex tali pceſſiōe dori⁹ ſortis volūtarij mutui rōem q̄ iuſte detētiōis. ad h. d. vſuris. c. pſuluit. Et h. niſi illd peteret incōpēſationē dāni ſui qđ inde re cepit. cū tñ libēt⁹ velle reape illd mutuū et ſi ille nō pē ſine notabili iactura reſtituere. Sz cū ſocer obligat ge nero ſuo poſſeſſiōē aliquā p dote filie. claz. et et certū q̄ nō teneat dic⁹ gener cōputare fruct⁹ poſſeſſiōis i ſortē vt dic expſſe. c. ſalubriter. c. co. c. i. ſ. ſuſtinet gener onera matrimonij. qz. ſ. cā ad dñm ducit et nutrit.

Queritur etiā §. XXVII.

Quū gener ſi nō recipiat pign⁹ ſed cautionē denūerant da dote certa die. et interī recipit a ſocero ex pacto certos denarios. puta ad rōem vj. p cētenario et h. mōi nunqđ vſuram cōmittit. Rñ. De hoc ſunt varie et cōtrarie opi niones. Nā Job. an. ſup dicto. c. tenet q̄ nō ſit licitū ſed vſura. quā opinionē dicit Job. de lig. pro vtriori et ſe curiori poſſe defendi. Sed pau. de eleazat tenet pñ. ſ. q̄ nō ſit vſura. rō eſt fm iōm. qz ex q̄ in fauorē matrimo nij hoc indultū eſt ad ſublenādū onera eius vt. ſ. gener percipiat fructus poſſeſſiōis pignozate a ſocero p do te nō cōputādo i ſortē ſi ipam nutrit. ita etiā d. iunari

Cap. vi de cois

De vſu in dotti

Ca. 7. De usura

ille alio. Et ad rōes q̄ possēt fieri i. p̄m q̄. s. decre. salu-
briter. solū dīc d̄ possessioe. z q̄ possessio ex sui natura
est fructificabil nō aut pecunia. Rñdet ad p̄mā q̄ p̄p
quēstio fuit d̄ possessioe z d̄ ea rñdet. Idē rñdisset si fuit
ser q̄stio d̄ pecunia. Ad aliū rñdet q̄ sic nec tra ex se fru-
ctificat s̄ cū labore hoīs. sic z pecūia s̄ cū industria hoīs
et h̄ p̄cipue cū eā intrēdebat tradē mercatoribz v̄l emere
possessioē v̄l alio mō cū ea licite lucrari. Et q̄uis etiā
fructus possessiois substēt piculo multiplici z nō sic pecu-
nia. tñ v̄l p̄libz sic accidit q̄ emolumētū ex ip̄a posses-
sioe recipit. opinioē Pa. videt seq̄ Job. cal. z Pe d̄ an-
cha. S̄ q̄ p̄ma opinio rñdet. i. s̄ fm Lau. d̄ ridol. s̄
lubu. est eā tenere. ex eo. salubriter. z h̄ p̄cipue q̄n q̄s h̄
volūtarie agit i sui mar̄ comodū v̄l cū intrēdebat pecuni-
am ip̄am refuare. Antho. aut d̄ bu. dīc q̄ p̄t intelligi h̄
textus. s̄ salubriter cū illa dilatio data erat ip̄i socero z pro-
pter h̄ dar pignus. Et h̄ casu puto idē si esset pecunia ex
oluēda si nō est i mora. q̄. s̄ ex p̄uētoe differet solutio. tūc
nō credo q̄ possit pacisci d̄ interesse soluēdo. q̄ tale int̄
esse debet p̄pter morā q̄ h̄ cesset p̄pter t̄pis dilationē. nō
ergo p̄t p̄t. Sūl. dīc q̄ q̄nūq̄ volo exigere aliqd p̄
interesse an morā v̄l q̄ facio pacis d̄ soluēda sorte i pa-
sca ita q̄ interi tñ noie interesse soluat h̄ casu nō potest
dīc i mora. q̄ obstat exceptio an terminū. i. nō p̄t dī-
ci nisi usura. q̄ p̄pter dilationē t̄pis dari usura est. Et p̄
pter h̄ dico q̄ si gener fecisset pactū p̄ recipiēda dote ad
certū terminū z interi p̄cipet fructus q̄ cōputarent i sor-
tē. Idē dico i re p̄gratīa cū fructus sūt certi. q̄ forte illi
la res est locata ad victū v̄l p̄sionē. v̄l tal res est domus
quā gener locat z recipit p̄sionē. q̄ oēs istos fructus ge-
ner tenet cōputare i sorte z sic limita h̄c d̄cretalē q̄ d̄
intelligi vbi dos fuisse simpliciter p̄missa postea cū nō
solueret ad cautelā i cū sit data possessio tūc p̄cedit de-
cretalis. q̄ si dīc gener ego sustineo onera m̄rimonij da-
torē. Ille fover dīc ego nō possū certe. si dīc gener. salte-
sustineas onera m̄rimonij. certe si tūc dat aliquid lo-
co interesse propter onera m̄rimonij licite percipitur
dūmodo illa onera sint certa. sic intelligo istā materiam
et Antho. de bu. super. c. salubriter.

Sed qd de be. §. XXVIII

reditu mariti ip̄o mortuo. nunqd̄ habebūt. S̄ p̄uilegiū
q̄dū relicta alere tenent nec tenent dote restituere. s̄. v̄l
q̄ ad annū post mortē mariti. Rñdet Job. an. et
Job. de lig. post Hosti. in. c. salubriter. q̄ non. Et rō fm
ip̄os. q̄ heredes statī possunt se expedire de m̄liere red-
dēdo ei pignus v̄l rē obligatā q̄ nō p̄t marit. ex d̄ ius
reint. tua nos. h̄. z q̄ soluto m̄rimonio desinit esse dos.

Quid si soluto §. XXIX.

m̄rimonio heredes mariti obligat m̄lieri p̄dū p̄ dote
restituēda. nunqd̄ m̄lier possit fructus suos facere nō cō-
putādo i sorte. Rñdet fm Inno. z Hosti. q̄ nō nā vsu-
rā cōmitteret. cessat enī rō q̄ excusabat gener suscipiēte
fructus possessiois p̄grate sine cōputatōne i sorte. S̄ q̄
causa m̄lier z nō recipiat possessionē v̄l rē aliā i obliga-
tione s̄ v̄l faciat ip̄am distrabi v̄l repiat insolūtū. ff. de
re. iu. l. v̄l dī. ad mo. aliqd̄ fructus sorte exēnuabūt. Pu-
to tñ q̄ ibi violēter detineat dos ab illi heredibz nec p̄t
se iuuare q̄ nō fieret illa iusticia p̄pter potētā illoz tunc
m̄lier licite recipit fructus possessiois v̄l pecuniā sine ex-
nuatōe dorē. Itē vidē dīcēdū cū heredes illi nō possent
sine magno suo detrimento restituē dote q̄ est i pecunia
nec possessionē h̄nt quā ei assignēt. z p̄pter h̄ mulier ne-
nimis gūet dimittit penes eos ad t̄pis. si illo intervallo
recipit ab eis alimēta cū nō habeat v̄n aliūde viuare nō
vidē illicitū. nō enī illd̄ recipit rōe mutui s̄ rōe interesse

cū si dotes h̄ret inde vsu eret. emēdo possessionē v̄l ex-
pōnēdo negociatōi. Sed aut dīcēdū q̄n h̄ fieret ob vilita-
tē v̄riusq̄. illi v̄t magis possēt cū illa pecūia lucrari z il-
la v̄t ex integro suo capitali h̄cat lucz nō tñ d̄facili p̄sulē
dū ne paret vis fraudibz vsuraz. factū tñ nō p̄dēnādū.

Sed qd d fructibz §. XXX.

q̄s ex pacto dotali mortuo marito relicta lucrat nunqd̄
licite recipit Rñdet fm Lau. d̄ ridol. videt q̄ sic. ex eo q̄
rōe interesse p̄uēti pueniāt ex mora d̄bitoz dotes nō resti-
tuēt. z sic i locū pene. ad h̄ gl. i. l. cū allegas. C. e. t. q̄ vult
q̄ pena q̄ntū interest p̄t peti i q̄cūq̄ p̄t d̄ mūdo. Nec
obstat si dicat q̄ h̄ ē interesse ex rē. q̄ cōiter dotes dant i
pecūia. z d̄ talibz intelligo p̄dicta s̄ i pecūia nō ē dare q̄
cadat i interesse nisi ex rē. p̄pter q̄ dico h̄ esse spēale i int̄-
esse pecūie q̄ s̄ nō sit intra rē q̄ nihilominus p̄t peti ex
p̄uētoe. i. v̄t notata p̄ Bar. z Bal. p̄t etiā dīc fm. q̄d a
q̄ h̄ sit interesse dāni vitādū. q̄m cū m̄lieres habeat d̄ do-
tibz viuē si illas nō h̄nt op̄er q̄ aliūde sibi victū q̄rant
et sic dānū incūrit ad q̄d refartēdū z restaurādū fructus
illi ex pacto dotali succedūt. Alia p̄t dīc q̄ nō v̄t i
teresse p̄p̄te s̄ v̄t pena p̄uētoale exigit. q̄ licite pueni-
re potuerit dūmō nō i fraude vsuraz q̄ p̄fecto neq̄q̄ h̄
casu ē p̄sumēda v̄t d̄ se p̄t. Ad aut p̄dicta sint d̄ iure li-
cita p̄bat ap̄t. Nā pone q̄ tu mihi mutuas cētū cū pa-
cto q̄ teneat die tali tibi restituē. als nō noie pene do ti-
bi p̄tēte autoritate p̄p̄ia i rādi possessionē tal mei fun-
dū ita q̄ lucres fructus v̄tq̄ fructus q̄ alias cōputaret i sor-
tē. i. h̄ casu nō cōputabūt i sorte si v̄t pure z nō i fraude
vsuraz. nec fuerit celebrata. q̄d enī v̄lra sorte recipio nō
v̄t vsurā s̄ v̄t penā recipio v̄l interesse pueni. Ad h̄ fa-
ciūt notata p̄ Hosti. z Inno. nō tñ puto sanā illā p̄scien-
tīā q̄ p̄ mille q̄ sibi debent. p̄ dōtibz fructus p̄cipit posses-
sionū lōge in gradu exēssive p̄ valētium maxie si als
impotens est debitor ad restituēdū dotes.

Sed qd si statutu §. XXXI.

tū h̄z q̄ oēs detinētes dotes m̄liēz p̄ annū teneat dare
alimētū vxoribz dotali z maxie duos denarios. p̄ libra
q̄libz mēse. an valeat statutū. Rñdet Job. d̄ ymol. sup
de. ex. q̄. d̄ vsur. p̄ Arch. q̄ nō t̄z q̄ in. c. salubrit. d̄ q̄
vir tenet alere m̄liēz p̄t onera m̄rimonij z ex h̄ fructus
nō cōputat i sorte. z sic p̄t q̄ si nō exat m̄rimonij non
tenet. z p̄ q̄n si nō p̄stat fuitia m̄rimonialia nō t̄z h̄re
alimēta. Ad q̄d fac q̄d notauit Ray. i sūma. eo. t̄. z In-
no. i dicto. c. Et ex h̄ seq̄t etiā q̄ talē statutus incadūt in
penā h̄ p̄stitutiōis ex q̄. s̄ q̄ sūt ex cōicati. fran. d̄ zā b.
dīc q̄ tale statutū v̄l p̄suetudo p̄t tolerari v̄t debeant
alimēta tāq̄ interesse p̄ morā i soluēdo p̄ h̄ q̄d notat i re
glā dānū. d̄ re. iu. l. v̄l. z d̄ fide iusso. c. h̄. Nō enī p̄t dī-
ci formal vsura ex q̄ pactū d̄ p̄ dādo nō interest. z sic
p̄sului. forte possit sic dīc q̄ si m̄lier p̄t dote rehabē z
nō curat v̄t seq̄t illd̄ lucz raratū a statuto salua dote
vsurā cōmittit rōe quā. Job. d̄ ymo. assignit. z Ray. S̄
si veller potē dote s̄ nō p̄t q̄ heredes mariti cū sint po-
tētes nolūt v̄l nō p̄nt restituē sine notabili detrimento z
hic m̄lier q̄ coacta v̄t ex p̄tate mora nō lucro nō recipi-
ens dote p̄cipit illd̄ q̄d dīcat statutū nō cōmittit vsurā
rōe quā assignit frā. zā b. z p̄cipue cū intrēderet ex illa pecu-
nia dote emere possessionē v̄l expōnē licitū lucz. z m̄lto
magis si nō h̄z als v̄n viuare. De statuto dīcēdū q̄ si sta-
tuētēs h̄ egerit p̄ modū pene ad tollēdū morā heredū in
dote restituēda nō iēderāt i penā de. ex. grau. als sic.

Sed quid si ge §. XXXII

ner possessionē sibi pignoratā p̄ dote cū oī iure q̄d ibi
h̄z p̄cedit aliū recepta ab eo summa q̄ sibi p̄ dote debet

Titulus Primus

bat nūquid ille poterit lucrificare fructus pceptos sic poterat gener. Rñsio fm Guil. Si gener alio donadi tras ferat totū ius qd habebat i pignore z h fac nō ppter pecuniā quā recipit ab eo. s. q. pñce vñ amice est z ille amicus nō vt lucrat fructus mutuat pecuniā sed ppter caritatem aut gram. absq. dubio fructus lucratificat absq. vicio vsure. als nō. Ca. z dic. Bal. C. de vsur. sup. Rubri. cam format qdcm i marito q. indigens pecunia accipit illā mutuo ab amico z poit eū i locū suū. Et t. q. talis nō gaudebit privilegio mariti q. ad fructus q. mutuatōe p sone mutat privilegiū qñes pñs ē immediate cā privilegiū.

Itē qñt cū qñs .§. XXXIII.

ex statuto civitatis vñ pñtudie dicite q. missi i possessionē lucrat fructus possessionis ad rōez. v. p. centenario. si talia ita faciēs recta pñcia illos fructus papiat. Rñsio fm Lau. d. ridol. Bal. defmāuit q. sic cū lucrat illos fructus nōtē z rōe interesse z h ppter nūmā pñmācā pōt facere autoritas pñorū. S. Bar. dic. q. vbi est talis pñtudō q. nō est bona. q. ius diuinum i fraudē vsuraz. qñe dic. fructus cōpurados i sortē. Et ibid. idē Lau. d. ridol. si pñ supponam fraudē. vñ dic. Bar. s. si oīno cessat fraus tūc pcedit dicitū Bal. Dic. aut nō videt eē fraus. q. i loz cū pñe legal vt debitor cogat ad satisfaciendū. vñ loco i teresse ppter morā videt statutu vñ pñtudo emanasse. Et ppter h itelligo d. eo q. iuste missus est i possessionē. nō tantū ex ordie s. ex cā. Si aut in veritate creditor nō foret seu cā non subesset. sic recta pñcia capitale seu sortē retinere nō posset sic neq. fructus nomine interesse.

Querēdū est .§. XXXIII.

Apponētes pecuniā ad mercedē. etia ab his q. dāt pecuniā mercatoribz vñ artificibz vt inde aliqd lucrent quō dēnt. Nā si eā dant p modū de pñtū. vt. i. penes eos pecuniā pñtū vt etia cū ea nego ciant vt placeat. ita tñ q. in oēm euctū z piculum eis sit capitale saluū. i. restituendū integraliter ad placitū ipoz sed inde aliqd lucri sperāt habere. als nō deponerēt sed in capla seruārēt. qñs nlla pactio interuciat vñ pñtū vñ pñtū. vsurā cōmittūt xij. q. iij. c. vsura. nec excusat eos q. ex h se exponūt piclo q. mercatores penes qñs de ponūt aliqñ deficiūt z eis male fortunaz z recedētibz nec capitale aliqñ rebabēt. nō enī illd lucz sperāt rōne piculi. s. si dubitārēt de piclo nō deponerēt. sed lucz rōe mutui sperāt ex mutuo vbi interuenit piculū non lz. vt expñse dic. c. nauigati d. vsur. Tenent g. talia lucra sic pcepta restituere. nō obstat q. depositarij mlti cū ipsa lucratū fuissent. Nā lucrū industrie fuit nō pecunie. z piculo substabat amissiois ei q. mutui recepat cui deponēs nolebat esse princeps. frequēter etia i talibz depositis fuit h. vsurarij z fraudulenti q. b. tenent ipi depositarij ad restitutionē bis a q. b. extorsit. z iō rōni pñonum est vt adiunent ab his q. b. z ipi vsuras dederūt ex deposito pecuniā. z sic videt q. ipi deponētes magis debeant talia lucra depositarijs restituē q. paupibz erogare. p se enī retinē nō pñt cū turpis acceperūt z vsuraria itēde.

Pro maiori .§. XXXV.

Curū ex crescentes vsurā mētalē ad restitutionē teneat. huius declaratio. Mora q. qdā dīfēt vsurā ai seu mētalē esse pñm mortale. s. hāc exercētēs ad restitutionē minime teneri s. sibi licite posse retinēre. pñra cū qñs deponit pecuniā penes mercatorē itēdēs recipe inde aliqd emolumētū capitali semp saluo d. nullo tñ lucro fac. pactioez sed simplr dimittit discretioi depositarij. si tñ crederet q. nil daret nō deponeret. istd pñe est mutui nō deposito z ideo vsura. q. pñcipalr sit ppter spem lucri. ar. xij. q. iij. c. si fenerauer. z. c. pñriq. vsura igit mētalē est z si nō pactional. Sic z cū qñs mutuat cētū pñcipalr ppter

spem talis lucri sine aliq. pacto vsura est mētalē. z talē vsurā receptā vltra sortē dicit illi nō esse de necessitate salutis restituendā. Et hec opinio fuit alexandri lōwardi nō illi de ales. z. Scotti q. d. doctor subtil sed certe in h nō est tenēda ei opinio q. piculosa aīe cū iura z rōnes z doct. qñi oēs theologi z canoniste sint z eū seu hāc opñ monē. Ad illd tñ pñadū inducit hāc rōez seu exem plū Si qñs grīs z libalr recipit in donū qd affectabat z ino tēdebat furari. qñs talis furaret mēte nō tñ ope. ita tñ q. ad restitutionem merito obliget. g. a fili si qñs lucrari intēdit ex mutuo. qd dedit. z tñ a debitore suo nihil exiit nec cū pñtū cōpellit. s. gratz libalr ab eo recipiat aliqd. qñs sit vsurari mēte nō tñ ope cēsend. est vsurari ita q. satisfacc teneat. S. ad h rñder Job. an. i. mercuriali. sup. regla pacti di. q. inf. casum furti et vsure mētalē est maxia dissilitudo. Nā lz donarius in casu furti habuerit intentionē corruptā ad furtū. nō tñ donatio causat ab ei furto. nec est annexa illi itētioi corrupte. cui pñtū i mutuo cadit. q. cū ex bono caritatē debeat fieri gratis sit pñcipalr ex spe lucri. cui qdē viciose spei effect. sed qd est lucrū z iō tal ad restitutionē teneatur. Pōt z alia rō ad idē assignari. q. si sic datū qd tradit intētioē donadi sortis verā rōne doni z amittit rōez mutui. si sic mutuat ex intētioē pñcipalr lucri z spe ei. amittit coipo rōne mutui gñuit. z sortis rōne mutui vsurarij. Et q. pñz q. lucz exinde sub tali intētioē receptū vsurariū est z restitui d. fm Job. an. z. Inno. z. Archid. et Hosti. z. Ray. S. z iura indistincte loquunt. q. vsure restituant indistincte z vniuersalr non solū pactionales. vt de vsur. c. cū tu. z. c. pñluit. xij. q. iij. c. qd dicit. xij. q. vñ. si res. Doctores etia theologi vt. b. Abo. Pe. Richar. et alij simplr dicūt q. vsure debent restituī. Si g. vsura mētal vsura ē z z euāgelicā legē Lu. vñ. Mutuū dare nihil inde sperātes. z expñse Aug. testat. xij. q. iij. c. si fenerauer. z. ipe Scotti b. faret. g. restituēda nisi cū nil vltra sortē recepisset. qñs h itēderet i mutuo seu deposito facto. tūc enī peccasset mortali s. nihil haberet restituē

Sciendū insu .§. XXXVI

per q. qdā dicit pcedētes esse vsurā z nō posse sibi retinēre vsurā. i. mētalē s. paupibz erogādā assignēs p rōe q. ille q. dedit dādo ab illa se absoluit. s. h nō videt vñ q. q. cepit mutui aut dedit p modū doni vsurario libalr z nō pñcipalr rōe mutui. h illi declarans papue p mutui restituti z tūc nō tenet restituere nec paupibus dare. Sic etia dic. Egidi de illo q. recipit remissione debiti ex male ablato a creditore libalr z sine fraude z vi. qñs nō sit separ. restituere exacc. etia si pōt valer sibi illa remissio vt nō amplr teneat. s. tenet penitere d. sua indispositioē in q. fuit. sic in pñtū. Si aut totalr vñ pñcipalr dat aliqd vltra sortē ppter mutui factū. ne si nō daret egrefferet z pñra cū indignaret. z forte als nō iuerit mutuantē auar. z ingrati iudicaret tūc tenet illi restituere. Reglare enī est q. vsura restituēda est ei a q. ex tota est dū scit pñona. D. etia sonat ipm vocabulū restitutiōis. d. enī restituere rē i statu pñtinum statuere. qd fir dū reddit ei a q. data est. ar. xij. q. vñ. si res. Si enī illā pecuniā mutuatā exercuit in licitis negocijs lucrū illd attribui debet z deputari industrie sue z labori cū etia substaret piculis. Si i illiāz z vsurarijs cū ipse teneat restituere qd vsurarie accepit. pñtū est vt adiunet recipiēdo ab his q. b. ipse dedit vsurā. vñ illis det quibz ille obligat cū scit ei. nō tñ tenet illos qñre. s. sufficit illi reddē q. dedit. S. si simplr d. distet pecuniā ad pñer uādū nō intēdēs inde lucrū. z mercator spōte z ex sua liberalitate daret aliqd. q. i. cū illa pecunia lucrat est i negociado. nō eēt vsura. ar. f. q. ij. c. si ut epm. vbi dicitur.

Curū ex crescentes vsurā mētalē ad restitutionē teneat.

Curū ex crescentes vsurā mētalē ad restitutionē teneat.

Ca. 7. De usuris

Eius obligatio nullā culpe maculā ingerit. s. suscipientis. q̄ nō ex ambiciōis petitiōe p̄cessit. z bec usura mltū p̄as-
citat in p̄ibz rusticis palliata sub noīe depositoz nec p̄-
p̄ie ista sūt deposita s; mutua palliata s; noīe depositi.
Nā depositū v̄z stat p̄iculo deponētis nō depositarij
nisi ex sua culpa amitteret. nec lucrū int̄dit deponens
l̄edēs h̄re a depositario. s; p̄on̄ ecōuerso. p̄pter seruitiū
p̄seruandi. Sed in casu n̄ro stat pecunia vt dictū ē p̄-
culo recipiēt in oī casu z lucrū inde dans recipit. Sed
nec ignorātia excusat a p̄cto. q; usura est p̄ius diuini z
naturale cui⁹ ignorātia neminē excusat vt. l. q. iij. §. si.
nisi forte aliq̄s simplex vt mulier nō crederet esse usurā
nullo mō talia facit. si sciret ibi esse usurā vel aliō pec-
catū. talis est excusaret forte a p̄cto nō tñ ab obligatiōe
restitutōis. sic pupill⁹ excusat a p̄cto usure noīe suo fa-
cte a tutore. cum nescit esse peccatum. quia nondum est
capax rationis non tamen excusatur ab obligatiōe re-
stitutionis si usuras recepit a tutore

Inquirendū ē. §. XXXVII

De usura
diuina
et
ceterum

etiā de diuersis mōis societātū quō fiant. Et p̄mo q̄nt
An dās pecuniā mercatori ad mercandū v̄l artificia ad
materias emēdū vt ex eis artificia faciat cū pacto vel
etiā sine pacto. sed cū hac int̄dōe p̄ncipali q; capitale sit
saluū z p̄rem lucrū h̄eat. nūqd talis est usurarius. Rñ
fm Lau. de ridol. Sciēdū q; glo. in c. pleriq; rñ. q. iij.
tenet q; talis p̄tra nō sit licitus ex q; p̄iculū spectat ad
recipiētē. s; si p̄iculū capitalis spectaret ad vtrūq; tunc
cū societas p̄bat p̄ talia verba tūc bñ est licit⁹. licitū est
enī q; vn⁹ soci⁹ ponat pecuniā z ali⁹ opam z sic suppleat
labore qd̄ deest in pecunia. Et licet Hosti. in sūma v̄s-
lit defendere q; etiā si dānū suscipiet in se recipiēs talis
societas ē licita. z allegat. ff. p̄ socio. l. si nō fuerit. Et q; i
alijs p̄cribz valet pactū appositū p̄ter naturā p̄ctus vt
dānū spectat ad suscipiētē vt in p̄modato z sibi. et sic
tenet ex vi pacti. q; p̄ct⁹ ex p̄uētiōe legē accipiūt. de re.
iū. l. n. 3. z Accur. in dicta. l. tenet p̄trariū. q; tal nō ē
vera societas cū sit p̄ eius naturā. Societas enī ē qd̄as
fraternitas. ff. p̄ socio. l. v̄z. vñ seq̄tur q; tale pactū non
sit p̄ter h̄ p̄ naturā p̄ct⁹. vñ nō valet. de p̄ca. ca. si. Dena-
tura enī p̄ct⁹ societas ē q; p̄tes sint eq̄les nisi aliō sit di-
ctū. nō enī negat q̄n agi possit in p̄tractu q; ad vnū p̄ri-
neat due p̄tes lucrū ad aliū terrā. si is qui pl⁹ debet h̄re
pl⁹ p̄tulit societati v̄l pecunie vel ope vel cuiusq; arē
vt in dicta. l. si nō fuerit. al̄s sec⁹ rōne iā dicta q; s; socie-
tas est qd̄as ius fraternitatis z bec ē rō sp̄alitaris. q̄re ex
vi pacti talis societas non valet. q̄uis in alijs p̄cribz
pactū appositū teneat. vñ opinio Hosti. in hoc non est
tenēda cū nō sit eq̄ sed opinio p̄traria quā tenet Hosti. z
Jo. cal. Dicit enī Hosti. vñ q; sit p̄a societas. fac vt dā-
na z lucra sint cōia. Intelligēda etiā sunt p̄dicta esse p̄a
fm Joā. cal. cū mercāta est licita. alias sec⁹. z allegat. ca.
p̄ vestras de dona. inter virum et vxorem.

Quid aut cū. §. XXXVIII.

aliq̄s tradit pecuniā negociatoribz vel artificibz ad ex-
ercendū in licitis negociatōibz. int̄dēns etiā se velle dā-
nū p̄ncipare exprimēs lucz. s; ob sui securitatē exigit a
mercator vel artifice instm̄ de pecunia mutuata alias
data nō sub noīe societatis s; mutui vel depositi. nūqd
talis p̄t licite p̄ape lucz. Rñ. Videt q; nō. q; viciōsus
est p̄ctus z p̄iculosus negociatori v̄l artifice. Nā posset
talīs tradēs pecuniā ad placitū suū mutare int̄dōem.
z cū p̄tinger mercatorē p̄dere poterit totū capitale pete-
re tanq̄ mutuatū vt cantat instrumētū. Posset etiam
mori int̄stare z heredes exigerēt fm tenore instm̄i qd̄ re-
quirent. Est etiā hoc scandalizatiū p̄ximoq; q; sciūt illū

p̄cipe fructū ex mortuo. vñ inducendus est talis ad des-
truedū p̄tractū mutui si vult p̄tē lucz. Et de sic p̄p̄s
in p̄teritū concordat et cū illo restituēdo vel remissionē
petēdo z h̄mōi. Potest tñ bñ q̄s ob sui securitatē pete-
re z tenere pignora a mercatore v̄l artifice talia. s. ex q̄b;
nō p̄cipit vtilitatē i v̄redo Ad p̄uidendū sibi d̄ capitali
p̄tra fraudes mercatorē dicētiū se p̄didisse cū nō p̄dūt.
p̄t etiā facere pactū q; vult p̄tem dāni qd̄ mercator in-
curreret si sufficiens hoc ei ondat. Potest etiā facere pas-
cū q; exerceat pecuniā suā in q̄busdā locz z n̄ in alijs z i
q̄busdā mercarijs z nō in alijs. z si sec⁹ ille fecerit z dā-
nū pariat totū suū erit. q; p̄tra pactū venit Debet etiā
sibi d̄clarare q; solū i negociatōibz licit⁹ pecuniā suā cō-
mercet q; si sciuerit p̄riū facere postq; ei hoc constituerit
nō p̄ncipet de lucro sed pecuniam suam repetat.

Interrogandū. §. XXXIX

De usura
in sociatis

est etiā vbi expedit de traditiōe aialū ad lucrū q; cōiter
societas appellat. licet aliq̄n ali⁹ p̄tract⁹ sit ibi immixt⁹ z
aliq̄n etiā usura Mora g; p̄ peccata tradi p̄nt m̄cipit. Et
vno mō ad custodias. puta cū alicui dantur. ff. capita
pascēda sub certa mercede vel etiā sub certa p̄ncipatiōe
de pueniū gregis. z tūc fm Guil. si dñs ipsorū retinet sibi
p̄iculū aialū est p̄ctus locatōis z de se licit⁹. sed si nō
retinet sibi p̄iculū sed imputat cōditōi est illicitus. nisi
forte illud damnuū p̄cederet mere ex negligētia custodie.
Alio mō p̄nt tradi q; p̄ modū mortui puta cū qd̄ dar ali-
cui rustico. ff. capita cū pacto q; sine firma in nūero v̄l
in p̄cio ipsorū in oēm euētiū. et tūc si totū lucrū sit rustici
licit⁹ est dānū. licitū est fm Ul. q; idē est acti mutua s̄ter
ei pecuniam de q; cūmissetor capita. Si aut vult p̄tem
lucrū saluo capitali. usura est. q; illud lucrū vult rōne
mutui qd̄ p̄hibet. rñ. q. iij. c. usura. Et si q̄s veller hūc
p̄tractū sociatū vocare erit iniusta. z obligabit talis ad
restitutōē Alio mō tradunt p̄ modū locatōis vel q̄si
venditōis modificate. puta cum q̄s tradit certas oues
alicui mōasterio sub hoc pacto q; p̄ q̄libet oue accipiat
annuat⁹ duos solidos cū rñ fruct⁹ cuiuslibet valeat. v.
vel. iij. z cū hoc si oues tradite moriant. nihilomin⁹ re-
maneat mōasteriū obligatū toto tpe vite tradētis ac/
si oēs vixerēt. sed p̄ morte eius oēs oues libere sint mo-
nasterij etiā si cēt nūci cēcuplicat⁹. Et tūc fm Hosti. et
Jo. de lig. p̄tract⁹ est licitus. adeo q; si euenit mortalitas
sequat⁹. mōasteriū seu ecclia nō p̄ot petere restitutōē
cū nō sit lesa in traditione. z hoc nisi iā oues fuisset infe-
cte z ad mortē pate z mōasteriū nō aduerit. Consultat
tñ idē Hosti. q; in hoc casu sentiat p̄tē dāni. ne cū zia/
ctura mōasterij velit locupletari. Aduerrat etiam tra-
dēs q; in tali p̄tractu puenit p̄sensu interueniat. q; si
soli abbatis vel cellerarij nō teneret mōasteriū stare
p̄ctū. extra d̄ depo. c. i. Aliq̄n tradunt p̄ modū societatis
z hoc etiā varijs modis. z q̄nq; iuste z q̄nq; iniuste. Et
iuste qd̄ vt cū vn⁹ h̄. ff. capita. ali⁹ rotidē v̄l etiā decē
z p̄municat diuicē eas. z p̄iculū z emolūcū z expēsas
cōicat eq̄lter si aliq̄lter ponūt in societate. v̄l rata fm
q; ponūt z p̄nt etiā tales cōuenire q; de feribz recipiēt
capita mortua vel de velleribz emātur capita ad augē-
dū gregē. Iniuste aut sit h̄mōi societas cū q̄s dar certa
capita diuiz estimata certo p̄cio hoc pacto q; rustici
nō accipiat aliq̄a vtilitatē donec tradēs recepit p̄ius
totā sortē. s; enī pactū fm Ul. est valde iniquū. sic etiā
si q̄s paciscatur q; ante q̄ rustici recipiat aliqd̄ restau-
rabit de feribz oīa mortua. hoc enī pacto est quasi trade-
re oues in mortales. p̄dictū casum videtur formare
Lau. de ridol. in suo tractatu de usuris. z lat⁹ p̄sequit⁹
Quēnt enī vtrū licitū sit dare pecora rustico cum pacto
q; tradens recipiat oēs fructus pecorū q̄usq; consequat⁹

Titulus Primus

totū suū capitale et extēsiōne pecora cōia. Rñ. q. Jo. de lig. tenet q. nō. Rō est fm cū. q. talis pñō vult capitalē certū postea vult lucrū locare. Sed ipse Lau. dicit q. cōiter talis scetus licet reputat. et credit illū de iure pos se mltū bñ sustineri. Et ad rōnem Jo. rñdet q. ibi nō est saluū capitale cū piculo tantū tradēti pereat. et ideo nō mirū si mai⁹ emolumentū pcpit ex q. pl⁹ piculi sustinet becille. Sed si q. bñ pñderat casū positiū videt q. pos sit intelligi dupl^r. et pñō nō erit illicitus si videtū intelligi gassit q. tradēs dca pecora velit capitale suū saluū grege pēire. et si nō pēit in pñri vult nihilomin⁹ prius de fructu pecorū suū capitale. et sic videtū intellexisse Jo. de lig. vt pz ex rōe et. Secūdo mō pōt intelligi sic q. pēunte grege tot⁹ pcat tradēti ipsa pecora. sed si non pēit vult prius de fructu trahere capitale et exinde facere pecora cōia. et fm istū modū videtū intellexisse Lau. de rñdol. vt pz ex rōib⁹ eius et approbat vt licitū. Presupponit iste Lau. q. totū piculū scz casuū fortuitorū tradētis sit. Sz vbi piculū cēt cōductoris totū esset vsura. Si aut⁹ piculū cēt cōe vtrūq. tūc cētū nō sit vsura. videtū tñ inuisti. vt infra dicet. Sed clar⁹ et ruri⁹ cēt q. traderet p. qtuor vel trib⁹ anis pecora. et in fine tps equali diuideret fructū cū capitali. ita q. tradēs subiret picula casuū fortuitorū et recipiet picula seu dāna ex negligentia. In diuersis pa trijs sūt ista diuisis modis. Sz nota generalit^r fm doc. q. qñ cōis est cōditio in societate vt cōliter. l. pncipet luy crū et dānū. pportionalit^r licitū est Secus vbi melior est cōditio vnus q. alteri. Unde et cū dant oues sub isto pacto q. vbi pērent p. medietate pereat tradenti et p. alia medietate recipiet in oī casu. vbi aut⁹ nō pēat pñ⁹ de beat tradēs ex fructib⁹ suū trahere capitale et exinde sint cōia q. scus corroni celebrant. nō videtū licitū ex eo q. re cipiens pecora nūmis grauaf. Nā vbi male fortuitur ipse amittit duo sz medietate pñ⁹ pecorū et labore sue custodie. tradens autē amittit vnū. l. medietate pñ⁹ pe corū. Et q. igitur rustic⁹ recipiens seu pducēs pecora sub stat pluri piculo debet etiaz plus participare de lucro.

Item queritur. §. XL

Quid iuris cum dat peti⁹ Jo. oues in socadā p. qñque nū. et de pñtitudine q. in capite qñque nū diuidatur oues cū fructib⁹ interim aut⁹ oues naturalit^r pēunt. ē ne Jo. rustic⁹ q. accepit oues in socadā ad aliqd obligatus. Pe. Rñ. fm Bal. d. pu. in. l. i. C. p. socio. In tali casu pñ cō tingere tale damnu⁹ tripl^r. l. ex natura. scdo ex fortuna. tertio ex culpa seu incuria. Et cū pñmō mō ptingit tale dānū. l. ex natura. nō tenet Jo. aliqd restituere pe. Et rō est. q. si fuisset etiaz penes. Pe. erat perire. Et si fuisset oēs oues cū dare fuerūt in socadā estimate nō tenet. q. in pñtibus nō ordinatis ad dñm trāsferendū extima tio emptiōem nō facit. vt. ff. p. socio. l. cū duob⁹. et hoc p regulā traditā. ff. de pñben. empt. l. cū manusata. Si pñtigar tale dānū scdo mō. l. ex fortuna vt si pñt fortui to casu cui resisti nō potuit. puta ex aliq. guerra subito exorta pñter oēm extimarōem. l. ex. dicit in pñdicto. c. s. dā na q. piculū d. esse cōe. vñ si oues extimate erant. ff. l. i. b. r. Jo. rustic⁹ restituet. Pe. x. libras. Nā si nihil restitu eret totū dānū esset. Pe. qd cēt illū tex. s. dāna. q. dicit q. d. cōe dānū. et sic aliter iudicat d. casu naturali. alr de fortuito Sz si dānū tale puenit ex culpa Jo. rustic⁹ tenet ipse Jo. ad emēdā totū qñtitaris. q. an societate tps diuidēde oēs oues erat mere ipsi⁹. Pe. licet extima te tradite fuerint. facit ad hoc. C. de pactis. l. si pascen da. l. cum a nobis. ff. p. socio. Si vero postq. oēs oues equali pñri debebāt dānū iteruenit rustici culpa. l. Jo. tunc nō tenet. Pe. nisi ad dimidiā pñ pñ. q. in plus cū nō dānificauit. bec Bal. Sed cum supra dixit q. Jo. re

net ad emēdā totū qñtitaris credo intelligēdū de quā titate capitali seu eius qd pñtuerūt vel ad plus etiam fruct⁹ inde pñsecuti si iā fruct⁹ erat secut⁹ quo ad medietatē. q. alia medietas Jo. debebat esse. Et ex his patz q. dānū pcedēs ex natura spectat ad tradentē ad locidā Sed pcedēs ex culpa negligentie spectat ad recipientē ad locidam. pcedēs vero ex fortuna spectat ad vtrūq. quātū ex ipso pñtractu. Secus si aliter fuerit pactū fa ctū inter pñes. q. tūc stabit pactū q. pacta ex pñtione legē accipiunt. et pacta seruāda sunt. extra de pactis. c. l. Et bec si iusta sunt vt nō gñet magis vna ps q. altera.

Sed queritur d. bo. §. XLI

bus. Quid iuris cū. Pe. tradit Jo. bouē et vitulū nutri endū vsq. ad annū hac videtū pñtione q. in fine anni vendat et. Pe. suū trahat capitale. dñde diuidat lucrū nunqd est licit⁹ scus. Rñ q. ad hoc q. sit licitus duo sunt necessaria. Primū est q. Pe. in se retineat piculum fortuitū capitali. alr illicitū esset. Secūdo est q. si aialia mlt⁹ venderet q. fuerint pñta. nō tñ Jo. teneat ipi⁹. Pe. ad supplendū p. capitali deficiēte. q. tūc cēt capitale sal uū et p. pñsequēs vsurari⁹. Itē pone q. Pe. locat Jo. duo os boues volēs qñlibz mēse duas mnas seu sextaria fru mēti. et retinet sibi piculū victorū bouū nūqd est licitum. Rñ. Talis pñtractus est locatōis. et tūc licit⁹ si tñ sit luy crū qd nō deat vtilitati q. pñt hñi d. bob⁹. alr illicit⁹ cēt Nā si nulla vtilitas d. bob⁹ adueniret nil dare deberet vel nō tñ si deductis sextarijs frumenti q. dat locatori paz qd lucrū remaneret pñductoris. alias iust⁹. Itē pone q. Pe. locat Jo. duos boues estimatos cū hac pñtione l. q. Jo. laboret sibi in āno. xij. bubulcas fr. cū dicit bo bus et si fine āni boues vendi debeāt. arq. Pe. totū suū capitale pñt extrahere debet. postea d. residuo Jo. debet hñe medietate nūqd ē licit⁹. Rñ. Licet ē si. Pe. obfuar duo. Primū ē q. retineat sibi piculū victorū bouū. Scd⁹ est q. pñmittat. Pe. satisfacere ipsi Jo. de labore suo q. las borat frās suas. et b. ad arbitriū boni viri i. q. satisfactōe cōputat b. qd dat sibi medietate lucrū bouū. Sz si nullū lucrū fieret d. bob⁹ tūc. Pe. recōpēlare tenet p. expēsis fa ct⁹ a Jo. d. ipā sorte bouū vno pñdictorū dñficiēte pñtus ene illicit⁹. Eodē mō licitū ē locare boues ad qñtā pñt lucrū et dāni. dñmō locās boues laborātū pñmittat cōpētē sa tisfacturū pro labore quē sustinuit siue fiat satisfactio ex pñte dantis de expēsis factis siue de sorte boum si sibi non fuerit lucrū alioquin contractus illicitus esset.

Itē queritur quid. §. XLII

iuris cū. Pe. tradit Jo. vñā vaccā estimatā. x. lib. cū tali pacto q. ipi Jo. teneat cā et oēm fructū ei⁹ et fetū cū vili gētia suare et custodire sumptib⁹ suis fructib⁹ ei⁹ et fetū nō alienare sine licētia ei⁹. Pe. arq. d. fructib⁹ ei⁹ et fetū b. pñtū tñ dare et assignare ipi. Pe. donec sit ipi⁹ pe. d. pño vacce itēgre satisfactū dñde assignat dimidiū i futurū d. fructib⁹ et fetib⁹ tal⁹ vacce. et cū pñtione adiecta q. si vacca vñ fet⁹ ei⁹ culpa ipsi⁹ Jo. aut nūcū ei⁹ q. cūq. mō pñtineat ipse Jo. itēgre restituere teneat. Si aut⁹ diuisio iudicio aut fortuito casu pñdicta euenerit pñtineat dānū ad ipm. Pe. Rñdet dicēdū q. tal⁹ pñt fm qñdā licit⁹ videt. Nā lz pe. pñt recipiat sorte suā. tñ tēuēniēs nō videt cū i se suscipiat piculū fortuitū cas⁹ et diuini iudicij. Sz pñor sēterea ē q. pñt sit illicit⁹. Nam euident^r appaz q. multū porior ē pñditio locatoris q. pñductoris. q. potēnt euēnire q. postq. pe. suā sorte recepit vacca cū oīi fetu et fructu pñbit. et sic d. oīb⁹ expēsis et laborib⁹ habet cū ca vacca ipse io. nihil habebit. qd iustū ēē videt. vnde pñtract⁹ illicit⁹. Itē qd si pe. locat io. duos boues estima tos. ff. floren. isto pacto q. vbi pñtuerūt est dare p. duob⁹

Dānū in
socadā
pñtigit m
pliciter

Ca. 7. De usura

bob. xij. sextaria frumenti det ipse. io. tñ. viij. ita tñ q
flet ad piclm tertie partis bob. Rñ. Licet est alit aut nō

Queritur de tradi. §. XLIII

tiōe bob. z pmo sic. Dat qd boues rustico cum pacto q
dare debeat sibi p eis. x. sextaria seu cumulos graui in
ano. nundd est licitū. Rñ. Lau. de ridol. Si locatur
opa bob z piculū deterioratiōis eorū subijte ipse locator
licet est scus. qz boues deteriorat. Sed si vult locator
boues recuperare pmo q fuerat estimari cum tradidit nec
vult piculū deterioratiōis subire qzuis piculū mortis
naturalis. tūc scus erit illicitū. fm Jo. d. lig. q. ad b alle
gar ca. pleriq. xij. q. iij. Iste tñ casus plenū declarat in
se. dubio. Querit q scdo cum scilz qd locat boues alteri
cū b pacto q vult scilz pncipare lucrū dānūz nihilomi
nus vult. x. sextaria vel cumulos qzū qlibet anno. est ne
licitū. Rñ. Lau. d. ridol. Dicedū videt q iste scus potest
duplū intelligi. Uno mō sic celebrat vt locet ille tales bo
ues rustico vt cū illis capū suū araret vel paulistrū du
ceret vel aliud op sibi vtile faceret ad placitū. et emolu
mentū inde pueniēs suū foret p se. Sed si boues i sine
anni facti esset deterioris p ditiōis z sic minoris valoris. p
medietate sibi cederet i dānū. Si pō melioris p ditiōis
z sic maioris p cū. p medietate sibi cederet i lucrū. z tunc
nō obstat q sextaria. x. gram dederit locatori nihilomi
nus licitus erit tractus. hec ille. Quod videt intelligi
dū vt ipsimet infra ponit cū pductor deducti expensis
bob remaneat in aliq lucro cōmunē vt sic illi. x. sextarij
de lucro pueniāt. Probat aut hūc tractū cē licitū p istā
rationē dicēs. Aut vis q iste scus sit locatiōis aut so
cietatis. Si locatiōis. scilz oparū erit licet ratiōe deterio
ratiōis. nec obstat q p medietate subijte dānū deteriora
tiōis. qz satis ē q p illa dimidia z illi respectu nil soluit.

Solut enī decē vbi si nihil subiret damni solueret. ix.
Item sicut stat ad lucrū ita debet stare p eadem pre ad
dānū z sic nō p ea. p qua nō stat ad lucrū alio non dato
nec mūrū sit. p ea itō casu solui. x. qz pōt in pluri lucrari.
z sic ē verisimile. cū emolumētū totū ex opibz pueniens
suū sit. videt enī p vna pre sapere scus societatis z pro
alia pre tractū locatiōis oparū sicut in simili dici pue
rit. in ca. ad qstiones d. re. pmuta. Aut vis dicere q iste
tractū sit mere societatis. z tūc idēz. scilz q licet est. qm
capitalē stat ad lucrū z dānū. vtriusq. Ad b. xij. qstio
ij. pleriq. cūz ibi moratis. Nec obstat q ego habēā p cū
pua. x. in ano. qz z tu habes oē emolumētū ex opibz bo
um. pueniēs. vñū q cū alio cōpēf. ar. de furtis. c. pmo.
Pterea si plus i societate pono. n mūrū si plus pncipio.

Alio mō p dicit q tractū potest sic celebrari. vt videlicet
nedū cōmunicem adinuicē lucrū z dānū capitalis. sed
etiā lucrū z dānū oparū. z tūc nihilominū idē videt dicē
dū. sed nō semp. Unde dic q aut tu psonā opantē z ego
boues aut abo. ponim psonā opantē. z vltra hec etiam
ego pono boues. In pmo casu aut opa psonē p pōderat
bob seu eorū valor aut ecōuerso aut sūt eqles. pmo ca
su psumit q in fraudē vsuraz z tanqz vsura illi sextarij
dent annuatī z effectue lis nō ex sui forma. vel natura
mutuū celebrabit. Erī enī acti tibi valorē boum. p dim i
dia mutuasset. p. x. sextarij. z tu illū in societate posuist
ses. de vsuris. c. in ciuitate. z c. cōsuluit. z c. finali. Et idē
dico in tercio casu. In scdo aut dico sc. nisi taz ex alijs
circūstantijs aliō dicere oporteret. ar. cor. q legunt z no
tanf. de empri. z vendi. c. ad nram. z de pigno. c. illo vas
z p Jo. an. in additiōe Spec. c. in ciuitate de vsuris. Mō
enī est contra naturam societatis q q plus cōtulit so
cietati vel pecunie vel opere vel rei. plus de lucro perci
piat. ff. p socio. l. si nō fuerit Insti. eo. §. iij. de illa alias
sc. In scdo aut mēbro pncipali qn vltra psonā opantē

ego pono boues. dic idē z fortū z b vez itelligo tā i hoc
qz in pcedēti casu qn tu remanes. etiā in aliq lucro. z sic
illi decē sextarij de lucro pueniāt. Si enī nullū lucrū re
sultasset ex hac societate. et ego nihilominū habuissē a
te. x. sextarios gram tā hic nō p ciperē illos ex lucro. ex q
bū licitū est plus pferēdo plus p ciperē. Qu enī de natu
ra sc. societatis sit q pres sint eqles habito respectu
ad qtrā i societate posita. cū sit qd dā ius fraternitatis. vt
l. vez. ff. p socio. q eqritas erit aut q fraternitas vt tu nū
hil lucreris z tu mihi decē de tuis tradas. Resultaret q
poti ex tali tractu mutuū qz fraternitatis in effectu si
recte p lideat. esset enī tractū hmoi tōtra hmoi effectū
q p dimidia valorē bob tibi itelligat mutuasē. z ppre
rea volo. x. z tu i societate illā dimidiā vel etiā dimidiā
ope vlt totā opam ponas ad cōe lucrū z dānū. ar. eo. ca.
in ciuitate. z ibi nota p. Hoff. post Jo. an. Mōta tñ q di
cit Guil. q cū locator vltra illas mēfuras quas bz blas
di apponit pactū q i casu mortis pductor teneat ad me
diatē dāni. Et b facit timēs ne si ad hoc nō teneret nū
mis z indiscere gūaret boues z min curaret de eis. sed
in aio firmū pponit q si sine culpa cōductor perrēt nil
a pductore susciperet de dāno. qd credit q nō peccaret
nisi ppter scādali eorū q ignoraret ei intētiōē. Sic etiā
pnt dari z azini z eq in locatā diuisis modis. Sed ad
hoc vt sit licita oportet q facta cōputatiōe expēfay z la
boris custodie id est habito respectu ad qtrā piculū nō
repiatur deterioris condiciōis vnus qz alius.

Item queritur §. XLIII

Quid iuris cū p. locat Jo. duos boues pacifices scilz
qz de sibi qlibet mēfēvū sextariū frumētū nulla mērio
ne facta de piculo. Rñ. q si p. vult capitale firmū seu
hoc intēdit. vsura est. Si itēdit z declarat in se susci
pe fortuitū piculū z diuini iudicij. tūc licitū ē. sicut etiā
licitū est tradere equū ad vecturā. Insup tūc si morerēt
boues p Jo. incuriā. ipse Jo. teneat satisfacere. Ad si fac
sup b instrumentū pmo mō si piculū fortuitū casus vlt in
cune sit Jo. tñ z hac itētiōe vt Jo. habeat maiore dili
gētiā in custodiēdo. sed mēre intēdēs sibi ascribere for
tuitos casus ipse p. si sufficiēt sibi fuerit ostēsum. cō
tractū etiā est illicitū fm Guil. qz scandalizatiū p pncipio
cū ex forma sit vsurari z intētiōem p mutare et subito
mori z tñ heredes ex vi instrumenti pterere possēt dāna ca
sus fortuiti Sed si pactū fiat q in oē cāu siue incurie siue
fortuiti vterqz sustineat medietatē damni forte tolerari
posset qz cū casus incurie pncipie debeat iputari pductor
ri z casus fortuitus locatori sit quedam recompensatio
vnus cum altero ad vitandum litigia.

Queritur Utrum. §. XLV

hoc sit licitū. Accipit p. ab aliq pecuniā mutuo z p eo
martinū satisfat seu scriptū securitatē facit. z vult vnus d mutuo
vel duos ducatos p qlibet centenariū. Rñ. Si satisfat
tor seu fideiussor ē scilz qz. i. p. ē mutuator et figit se ab
alio facit mutuari z p fideiussoriē illa ficta vñū vlt duos
ducatos p ciperē. vsurā cōmittit. xij. q. iij. c. vsura. Si aut
est verū satisfactor qz scilz ali q ē mutuat vlt licite recipi
at illa duo vlt vñū. Lau. de ridol. arguit p z ecōtra. Mā
q sit vsura. pbat sic. Paria qdē vident mutuari vltra
fortē z certū qd recipi. z pncis creditorē satisfare. Alqd
a debitoze recipi. Nā ego pstituo te mei creditorē debi
toze ppter qd a te debitoze pncipio illos duos florōz. z sic
si soluo creditori tu mihi ad restitutiōem teneris tanqz
debitor me de fortis. qd g plus das vsura videt. qz p
inde videt acti mutuasē z si b pcedit cū p te tuo credi
tori soluo. tāto fortē cū nō soluo. Mō enī debeo cē melio
ris p ditiōis cū nō soluo qz cū soluo. Nec obstat cū i casu

Titulus Primus

nostro etiam in me suscipio piculum. quod si tu illi non soluis. ego teneor soluere. quoniam tu mihi remanes obligatus ad reddendum. extra de fideiuss. c. ij. Sed quod non sit usura videtur quod solui in tractu mutui cadit usura. sed hic non est dare tractum mutui sed tractum innoiarum. id est de ut facias mihi scripturam securitatis quam tibi facio et sic videtur potius quodammodo crediti mei. Sed fundamentum huius rationis facit aliter destrui potest. nam et si usura ex forma non cadat nisi in tractum mutui explicati tamen usura ex fraude bene reperitur in alijs tractibus ubi est implicitum mutuum. ut patet ex dictis superius. Et sic videtur in proposito casu esse quod precipue videtur dicendum. scilicet esse usura. cum talis satisfactor facit sibi idonice cauere ab eo pro quo satisfat de indennitate vel etiam sine hoc cum reddit se certum inde non posse habere danum cum alias non satisfaret. Concluiue predictus Lau. de tali contractu dicit simpliciter quod tutius est abstinere.

Quid cum tu mit. §. XLVI

de missio
ne mercium
per mare

tis per mare vel per terram merces tuas ad aliquos pres. et ego piculum in me suscipio et pro quolibet centenario valoris ipsarum mercium conuenio quod mihi tradas certam pecunie quantitatē nunquam sum usurarius. Et rñdet Lau. de ridol. q. nō. Non enim est iste casus si mihi casus decre. nauiganti. quod ibi receptum ultra forte directe peruenit mutuum in quo supabundantia reprobatur. xij. q. iij. c. si quis obligatus. sed in nostro casu non sic. quod peruenit factum id est securitatem. dat enim ut faciat. non enim dat propter mutuum cuius nullum interuenit. sed propter id quod securat mercatorē de mercibus suis quas piculo marino vel terrestri exponit. Preterea nulla forte interuenit. si falsum est dicere quod ultra forte aliquid percipit. Nullum enim est dare edictum sine fundamento. i. q. i. c. Paulus. Potius autem videtur esse tractus locatōis. si ista loci sub suo piculo et cum tali mercede productores hanc mercem. quod enim equate ducit dices hunc subire picula sine lucro. Et sic concludit hanc sententiam veriorē. scilicet per tractum de se sit licitum. Hanc dicit tenuisse magistrum in theologia frēm fratrem suum de Empulordi. minor.

Cambia fiunt tri. §. XLVII

De cambio
i moneta

placit et dō quibetorū videtur est si licitum. Uno modo sit sic. Capitor cambiēdo recipit denarium per florenum dō cambio mihi mutuum. est ne usura. Unde quod sit. quod quid fructus de pecunia quod non parit. ar. dist. xlvij. sicut hi. Jo. de lig. dicit quod non videtur bene excusabilis nisi attēto iteresse. quod attēto subiecto pecunia ē inuēdibilis nisi propter cursum monete. Tōdo dicit finalis quod ubi quis plus recipiat non est bene tunc in scia. Sed Lau. de ridol. dicit quod si verū foret huiusmodi cambio non foret licita. numquam danarent. vñ puta talia esse licita dūmodo line fraude celebrent. nec hic interuenit mutuum unde nec usura. nec insup quod contra sciam edificet. Si enim tibi cambio florenum dando tibi monetā. vel dando tibi florenum accipio monetā. et in primo casu recipio mihi vñ denarium veri valoris. in secundo volo vñ denarium a te ultra verū valorē. id est non retineo vel volo ut tibi vēdēs per cūtiā quod est inuēdibilis sicut Archi. xij. q. iij. c. i. Nec ad pecuniā respectū habeo sed ad iteresse meū rōne laboris operaz. pensionū. salariorū factorū et discipulorū que pro huiusmodi arte exercenda subeo quod de proprio non est decēs ut sibi eam. nec incassum laborare vel opari debeo in tuis aliorū utilitatē. Et pēfāz quippe laboris et itineris rō ē hūda. extra de vo. c. magne. Et ista videtur fuisse sententia Jo. de lig. si recte attendat. Potest tamen in huiusmodi cambijs committi peccatum multipliciter. non solū cum sit hoc ex auaricia sed etiam cum danat monete falsē vel in alio vel diminute. mixte vel etiam cum numis capiūt pro huiusmodi cambio. Quantū aut

sic sumi possit non potest dari regula generalis determinare quantitates ubique.

Sit et aliud cam. §. XLVIII

biū quod dō cambio per literas. et sit per utrumque modum. Recipit campfor centum in loco vno. puta Venetijs a per. restitui facit ipsi per. vel alteri per eo in alio loco. puta Florentie centum sex florenos vel septem sicut plus vel minus valent de hoc ergo quid verū sit licitum. Rñdet Lau. de ridol. q. sic. Non enim videtur pecunia quod est inuēdibilis. sed tamen si soluit ibi numerat. Nam tamen valet alicubi florenos cum vno denario quantum alibi sine denario. Cur enim monete opas cessum in valore sicut locorū diuersitatē. Plus enim valet florenus florentinus florentie quod alibi. et plus ducat romas nus rome quod alibi. Opatur hoc et monetrari diuersitas quicquid enim tantum valet Venetijs centum ducati quantum florentie centum sex vel centum septem floreni vel plus vel minus non enim plus soluit sed tantum dē. Est et alia ratio. scilicet piculi cui subijcti campfor aliqui in missione monetaz de loco ad locum. et ideo si minus aliqd valet quod recipit a campfore in vno loco quod illud quod reddet in alio illud plus sit rōne piculi et ut subueniat salarijs ministrorū et pensio nū et aliorū in huiusmodi arte necessariorū ut non frustra opas ponat et sudorē propriū in aliorū utilitatē. Ad quod bene facit quod scripsit rñ. ij. q. lxxvij. art. iij. Non est ergo vltra vel contra consuetudinem.

Est et tereium ge. §. XLIX

nus cambiū quod dō cambio per venetias siue cambium sicut vel cambio ad libros grossorū et sit per hunc modum. Ego egens hic Florentie. per libros grossorū recipio a te centum prore florentino ibidem florenos centum sex vel plus vel minus. sicut tunc Florentie cambio currunt et valet per libere grossorū. et inde ad vñ mensem teneor tibi ad restituentum tamen quantum infra decē dies computandos a die celebrati tractus valebunt per libere grossorū in ciuitate Venetiarū quod aliqui valet per aliqui minus. et sic aliqui perdit aliqui lucrat cambies licet ut in pluribus lucrat. Et ut intelligas terminū predictū. decē libere grossorū intelligunt centum ducati. Quicquid ergo verū licet sit talis tractus. Rñ. Lau. de ridol. arguit per et contra. et dicit sic. Autvis dicere quod hic iteruenit mutuum aut permutatio siue cambiū. Sic dicit. quod mutuum cum reddat idem quod mutuat. scilicet tot libere grossorū hinc ad menses quod mo mutuant. restat per sequeus quod hic nulla committat usura. nam nulla supuenit obidāria siue incrementū. xij. q. iij. c. i. et q. iij. si quis obligatus. Nec obstat imo poterit peringere quod incrementa suscipiat. cum si bodie per libere grossorū centum sex florenos nūceret hinc ad decē dūm id est ad decē dies forte valebunt centum septem. et sic inde ad mensem recipiet vñ ultra forte mutuatā. Quod est vñ plus tunc tēpis valebunt dicte decē libere grossorū et sic vñ recipiet plus. non tamen sequit quod vltra decem libras grossorū recipiat. imo decē tantum. Tolle exemplū in simili. Tu vides quod valor floreni alterat et variat de tēpe in tēpe ex causis diuersis. nam aliqui valet tres libras et sedecim solidos aliqui plus aliqui minus. Pone ergo quod ego bodie tibi mutue vñ florenū pro quo tibi trado monetā et sic libras tres et solidos sedecim vel in auro. et cambio et papis solū libras tres et solidos sedecim. itaqz facio debitorē in vno floreni. Inde ad mensem restituis vñ florenū in auro. vñ in moneta. et quod tunc valet solidos decem et septem. dices ne ille solidus quē plus percipio de floreni in auro restituto quod valet tunc decē et septem solidos vel restituito in moneta ad dictā rōne solidorū decē et septem vsurari. Absit a seculo. tantum enim percipio quantum mutuaui. vñ florenū vel ei valorē. Quod aut plus valeat tunc ille florenus nec tibi nocet nec mihi prodest. Nam si commissem dō

Ca. 8. De venditiōe ad terminū

illa pecunia tibi mutuata tpe ptracti mutui vñū flore
nū 7 vsqz in bodiēni diem fuisset iā ex illo totidē id
est tres libras 7 decē septē solidos recipere. Sequēte ē h
incōueniēs q si mutuauit ex caritate 7 pure vñū in modū
grani tūc valentē sex. hodie valentē septē. tanto min⁹ de
grano restituere renearis. et sic ex gratitudine et caritate
mea incōmodū reportare poterō. Volebā enī illud sua
re in id tēp⁹ q tu mihi restituis. qd si fecisset illud pl⁹ qd
tūc valerēdū esset. 7 qz fuit tibi mutuādo illd. si mi
nusqz tūc valeat dabis tūc me dānificabis. Ad p̄dicta
optime fac qd scribit Aug. 7 Arch. post eū. in. c. i. qd de
ricus. xij. q. iij. Si aut vis dicere q hic iteruenit per
mutatio siue cābiū. lōge fort⁹ videt pcedere p̄dictio me
morata. qz q non sit vsura. Sūz enī vsura p̄prie p̄mū
taf in p̄ctu mutui. cū hic nō sit mutui s p̄mutatio vel
cābiū 7 sic p̄tract⁹ vici⁹ emp̄tōi g nō ē vsura. Sed
p̄tra p̄mū. l. cū dī hic iteruenire mutui. videt esse tex. in
c. nauiganti. in p̄napiō cū ibi notat⁹ in glo. Lau. Et p̄t
huic addi qd cū dicebat⁹. q idē reddidit qd mutui. l. tot
libre grossoz g nulla vsura. Rūdet q illas decē libras
grossoz sperat cāp̄sōr recipere in maiori valore qz dederit
als nō mutuaret. liz qnqz nō illū recipiat. 7 sic ē ibi vsu
ra cū iterueniat mutui cū itēndōe lucri. xij. q. iij. c. i. Et
pla etiā q ibi subdūtur de floreno mutuato vel modio
grani sunt dissimilia a casu nro. qz enī mutui illa ex
caritate mouet ad mutuandū. 7 a casu p̄tingit illū flo
renū vel modū grani plus valere qn sibi reddidit qz cū
mutuauit. iō absqz vsura p̄cipit cū nō itēderet lucrum. s
p̄rio fuire. Et in tali casu loquūtur Arch. Aug. sup̄ius
alligari. In casu aut nro lucrum p̄ncipalr itēndit. 7 ideo
vsura. Tōra fm vero cū. dī iteruenire cābiū. nō mu
tuū. facit. qz si p̄tract⁹ cābiū ex p̄p̄tōe qdāmō p̄ctu ven
ditōis cū pecunia sit inuēdibilis necnō 7 ip̄i vsus q nō
est aliud q ipsa p̄sumptio ab ipsa pecunia inseparabilis. et
sic vñū sine alio vēdi nō p̄t. nec etiā vtrūqz simul tan
qz alter p̄ alter. crescat in valore iuxta notata p Jo. an.
sup̄ regula p̄ctm de re. iu. seq̄tur q p̄ctus nō est licitus.
hec ille. Et his p̄t addi q cū arguebat sup̄ vsurā hic
nō ē. qz vsura cōmittit in p̄tractu mutui. 7 hic non est
mutui sed cābiū vel p̄mutatio. Rūdet q vsura ex frau
de recipitur etiā in alijs p̄tractibz cū est ibi mutui impli
citū vñū q̄ritur lucr. 7 sic est in p̄posito. Tādē post m̄tra
ipse Lau. hanc q̄stionē sic p̄cludit. qz sub spe lucri 7 itē
ndōe pl⁹ p̄cipiēdi q sit qd tūc mutui 7 qz vt plurimū sic
p̄tingit. 7 alias nō mutuarer ip̄e mutuas talia p̄petrāf
p̄sulo v̄tōēs abstineat. ar. eo. ti. c. in ciuitate. Et remittit
p̄ maiori declaratiōe ad quasdam alias q̄stiones ipsius
tractatus que sup̄a posite sūt. ex quibus satis clare ha
beri potest q est vsurarius contractus.

Exercetur insuper in. §. I

romana curia ali⁹ p̄tract⁹ a trapezitis seu camp̄sōribz
curie quē cābiū esse nūcupāt. s vsura magna ē. sic at
sic Cleric⁹ p̄secut⁹ de nouo bñficiū aliq̄d p̄ expeditione
bullaz ip̄i indigēs pecunijs perit a cāp̄sōre s mutu
certā summā puta mille florenoz restituendū in p̄ria
puta Baris⁹ inde ad sex menses i moneta ibi curren. ei
quē ille statuerit mutuae cāp̄sōr. sed vltra lucrū cābiū ex
urgēs ex varietate valorū monetarā i diuisis locis efigit
ab eo qnqz vel octo p̄ cētenario sicqz ei m̄det Queritur
vtr sit licitū. Et q liceat q̄rit aliq̄ p̄bare ad excusandas
excusatiōes in p̄ctis tripl̄r. Primo rōne more. qz tunc ve
nūt vsure soluēde nō vt vsure. Secdo noīe interesse.
nā bñdo illā pecuniā cū ea lucrat⁹ fuisset. s nō bñdo nō
poruit eā exercere. 7 sic p̄sequit dānū. ar. xij. q. ij. s qd
cleric⁹. 7 extra de fideiussō. puenit. Tertiō rōne p̄culi qz
p̄t bñficiat⁹ mori in via. 7 sic posset camp̄sōr totū amī

tere. vñ cū magnis laboribz repp̄sis rehabere. ar. d. vsu
c. nauiganti. ex notariis ibi p Jo. cal. S. facendū est vsu
raz esse exp̄ssam. qz ibi lucrum sperat⁹ ex mutuo. qd p̄mice
ad rōnē vsure. vt. xij. q. iij. si fenerauer⁹. 7 extra de vsur
p̄sultit. Et ad rōēs eoz rūdet p̄mo q in casu dicto nō
est dare morā cū nondū aduenerit termin⁹ solutiōis siē
de uenit. Tūc enī veniūt soluēde. qn. l. post terminū
datū qd nō soluit. vñ recipit tale dānū. Ad scōm dicen
dū q illud habet locū. l. de interesse q ad dānū emergēs
puta si mutuan⁹ ip̄e accipet ad vsurā. fm Jnno. 7 Jo.
an. Qd si qd dicat etiā habere locū q ad lucrum cessans
vt Hosti. 7 p̄. de ancha. sentiunt. Nec etiā h̄ excusat in
vitiō vsure talē p̄tractū qz dicit p̄fati h̄ esse vtrūqz mu
tuas oīno itēdebat ex pecūia mutuata emere vñā pos
sitionē iā sibi paratā ad emēdā vel exercere in negocia
tōibz licit⁹ vñ verisimilit spabat lucrum q̄hic cessante. Nā
camp̄sōr nō itēdebat emere possessionē nec exercere in
negociatiōe. sed i similibz mutuis 7 bñmōi. Ad tertiū rō
deo q ita cautus se faciūt p diuisas vias q sūt q̄si securi
de capitali s si cēt p̄culi etiā nō excusaret cū rōe mutui
h̄ petat. ar. extra de vsuris. nauiganti. Et q lucrum fene
bre 7 restitutiō obnoxii. Qd aut p̄p̄nas faciāt 7 mune
ra largiatur p bñficiādis ad instātiā eoz p̄latis cū qd
h̄nt amicitia ip̄i cāp̄sōres vt op̄et p bñficijs obtrūdis
p eis. s iāz spectat ad symoniā. i. q. i. q̄studer de q sup̄a
dictū est. Caplm. vij. De veditiōe ad terminum.

De veditiōe ad terminū

num p̄t exponi illd p̄s. Terminū posuisti
quē nō trāsgrediēf. neqz puerent op̄ire terrā
l. tu de sicut alijs rebz posuisti terminū. ita 7 valorū rez
q sunt venales finitū p̄cipit rō dictat quē iusti hoīes
nō trāsgrediūt in augendo p̄ctū. Neqz puerent. l. in
minuēdo p̄ctū ip̄i iusti in emēdo min⁹ iusto p̄ctio op̄ire
i. ad deuorādū 7 absorbendū terrā. i. paup̄em. Triplex ē
terminus. Est igit p̄mo terminus p̄cti iustificati ibi. Ter
minū posuisti. Est scdo termin⁹ p̄cti augmētati. ibi quē
nō trāsgrediēf. Est tertiō termin⁹ p̄cti minorati. ibi neqz
conuerentur op̄ire terram.

Primū pretiū vēdi. §. I

tiōis dī iustificati 7 limitati Et circa hoc p̄notat⁹
est fm Sco. in. iij. di. xv. q. ij. Penlatio valoris vsualū
rez vt aut nunqz p̄t a nobis fieri nisi p̄ p̄icturalē seu
p̄babile opinionē Et hoc qdē nō p̄ictualis seu sub rōe
7 mēsurā indiuisibili in plus 7 minus. sed sub aliq̄ laci
tudine cōpetēti. area quā etiā diuisa hoīm capiat⁹ iudi
cia in estimatiōe differre vident. Proinde varios ḡdus
7 modicā certitudinē multūqz abignitatis iuxta opina
bile modū in se includit. q̄uis qdā pl⁹ 7 quedā min⁹.
Tōcor. in hoc r̄ho. Proinde aduertēdū est q bñmōi p̄mi
p̄cti iustificati 7 limitati p̄t etiā distingui triplex limi
tatiōis grad⁹ etiā iustus. Prim⁹ p̄t notari p̄ius. Scds grad⁹ ius
discret⁹. Terti⁹ vero rigidus. Primus est p̄cti minoris. l. i. p̄cti
Scds est mediocritas. Terti⁹ est maioris sibi grā. Sinc. r.
p̄ctie panni eiusdē videt⁹ bonitatis. labor⁹ aruificij. atqz
exp̄sē. Hāz tñ. r. p̄ctiaz fm varia capita 7 diuisas scē
tias circa illas a varijs varia estimatio fiet. Et tādē rep̄e
tur ip̄i estimatores circa illas tripliciter variari vt puta.
Quidā estimabūt quādā illaz. p̄cti. l. ducatoz. 7 h̄ p̄t
dici p̄cti limes 7 grad⁹ pl⁹. Itē aliq̄. l. cū dimidio. 7 talis
dici p̄t limes 7 grad⁹ discret⁹. Quidā h̄o aliq̄. l. 7 h̄ dici
valet limes 7 grad⁹ rigid⁹ 7 seuer⁹. Propter varietatē ḡ
emproz 7 venditōz aliq̄ istarū p̄ctiaz panni pro pecu
niā munerata vendet. l. ducatis. aliqua. l. cū dimidio. 7
aliqua dabit. p. l. i. tūc aliq̄s venit n̄ h̄is denarijs vñ
p̄ctialiter soluat. dilatiōem solutiōis poscit. si igit vendā

Opinio
verior

conclusio

De cābio
Rome p
expediti
one bulla
rum

Triplex
grad⁹ ius
p̄cti

Titulus Primus

toti tunc statim solued^r ppter hmoi pch expectatores pre
cu augeat no m vltra vltimu luntre iusti pch h stat in
summa. l. ita q quacuq solutorem amplio. tpe gratis
seu ex pacto expectaret nūq ob hoc vltra illu luntre u/
sti pch aliqd acciper. nō ē ibi ex vi patus vsura fm scilicet
tētia magnoz doctoz. Rō hui⁹ ē q tal nō vedit terminū
nū nec ppter expectatōem recipit aliqd vltra iustū pchū
rei quā vedit quū nō faciat gram remissiois pch de se
dēdo ad. l. qd qd libent faceret si ille solueret statim. Itā
aliū ē nō facere gram illā. p co q facit gram expectatois
arqz aliū ē ppter h. i. ppter expectatōem s. mptl^r excedere
pchi iustū. Stat igit talis in luntre rigidi gēus q extra
iusticiā ē minime p^r dicit. S. si iste solueret statim de se
deret. vsqz ad luntre grad⁹ p. i. qd est vsqz ad. l. Morā
dū insup q cū qd vedit merces quasi q. lanā. linū. pā
nos. victualia z hmoi certo p^rcio maiorū qz sit illud qd
tūc valēt cū vident ex eo qz nō intēdebat eas viderē s
fuare vsqz ad tps q. pbabil^r estimabat tūc tunc valitū
ras vel plus qntū nūc vedit s ad istantā alteri⁹ vedit.
istō ē etiā pchi iustificatū z licitū. vt exp^rse dicit. c. i. cui
rare. de vsur^r. Sec⁹ aut si nō intēdebat ea fuare s tūc viderē
re. v^r etiā si nō ē pbabile seu verisile q co tpe q volebat
in futurū viderē tūc debebat valere qntū nō vendit qz
tūc haberet respect⁹ ad finū nō ad idēmitatē suā. vñ
cēt vsura. Idem dicēdū de emptore s. qz si emptor dat
pchi merū anqz recipiat merces z min⁹ dat qz tūc va/
lēt cū emit ex eo qz co tpe q recepit⁹ ē merces verisimil^r
estimaf q min⁹ debeāt valere qz tūc cū emit. v^r saltē du/
biū est v^r plus vel min⁹ sint valitūre qz sit pchi z artū.
pchi ē iustificatū z licitū. puta de mēse marciū emit sexta/
riū frumētū valētē tūc mediū florenū dādū sibi de mēse
iulij qn estat valitūre. xxx. solidos v^r ē dubiū si valebit
triūta solidos aut etiā. xxx. v^r p^r z pbabile dubiū. cmē
do. xxx. solidis nō reputat illiatū. ar. ad h. l. c. i. ciuitate.
z. c. nauigati. Secus si rōe anticipatiōis solutōis pch an
receptionē merū diminueret pchi tūc curēs. v^r si veri/
similiter estimaret minori p^rcio nō posse valere mer/
ces illas emptas qz sit illud quod dat. sed bene multo
p^rio maiori p^rcio quia tunc esset vsura.

Secundū p^rciū rei §. II

vēdite dī augmētatur seu multiplicatū. qd qdē fit cū a
vēditore qz emptor de re empta pchi nō soluit statim s
terminū qrit. ideo vēditōr pchi petit vltra debitū iustū
de augmētatur. sibi grā. Vult ppter terminū s^r mēsiū
de qlibet p^rcia p^rdicti panni. l. iij. v^r l. v. z qnqz vltra. qd
qdē manifesta vsura est. sic p determinatōem ecclie p.
vt extra de vsuris. c. p^rsuluit. S. qz merces iniusti ad
excusandas excusatiōes in p^rcia p se h^re conatur qdā i
hōfensiōes. iō de eis cū respōsiōibz suis aliq sibiūgam⁹
Primo qdē dicit qz meratori lucrat licet ex q^r pro coi/
vilitate laboribz z expēsis z multiplicibz piculis se ex/
ponit. qz iustū est vt inde reportz lucrū cōpetēs officio
suo. h qdē facere mīme p^r nisi i vēdēdo merces suas sic
pchi raxer q p^rfatōis oibz laboribz piculis z expēsis cir/
ca merces suas factis vel fēdis lucrat. x. v^r l. v. p. cētē/
nario. Hoc qz agere nō p^r nisi p expectatōe solutōis vs/
qz ad h augeat pchi solutōis merū suaz. vt sēz p^rfatā
hmoi expectatōe cū ceteris. arcūstatijs lucrat finalit^r. x.
v^r l. xi. Ad qd nō dēf q istō nō ē simpl^r v^rz sēz q in oī
casu liceat mercatori p^r viderē qz ei p^rstiterit sed aliqñ
opozter qz tātū dē vēdāt aliqñ etiā min⁹ aliqñ etiaz p^r

Non sp li fm q p^r v^r min⁹ illo tpe q vedit valēt illa mercāria. qd
ac abent pcedit ex abūdātia v^r penuria ei⁹ z fm q p^r v^r l. iij. h
p^r v^r dēf p^rst. z h pbaf triplr. Et pmo dicēdū ē q licz mercator
re qz ei cō sic p^rdictū ē ppter p^rdictas cās lucrari possit. nō tū mō lici
fuerit to. sic ptingit in vendēdo ad terminū z obfūdō alios

illicitos modos. Itē scdo sic itūctibz p^r ex p^rdictis scqret
q dato q mercator merces valorū cētū ducatoz p mille
ducatos emitt. tūc fm p^rdictā positōē possz p quēcuqz
illicitū p^rctū illas illate viderē sic q vltra mille ducatos
lucrat. x. v^r l. xv. p. cētenario qd qdē pariter irōnabile
est. Scqret etiā tēcio q si i terra v^r tpe maxime carissime
merces suas p^rcio magno emittet possit ppter h i loco v^r
tpe i q merces ille cēt viles viderē illas etiā p^rcio maio
ri qz emittet saltē ppter expectatōē solutōis. qd qdē ab
surdissimū manifeste apper arqz iustū Scdo etiā dicit^r
q nō itēdūt merces suas cari⁹ viderē p^r tps s p^r tpe recu/
pandū dānū qd ex dilatoriō solutōis scunt qz si p^rdictos
denarios statim p^r merū veditōz h^rent possēt cū eis in
teriz lucrari qd facere nō pnt. qz nō statim soluit Ad qd
etiā triplr rōderi p^r. Et pmo dicēdū q si talis venditor
inde lucrari possit possibile etiā foret nō lucrari. insup
p^rdere capitale. nūc qūt qz nō stat in piculo talis dānū. n
p^r stare i certitudine talis lucri In sup z scdo qz h^ret lu/
crū de re nō sua. i. d. mutuo dato in emproe. Preterea z
tēcio mercator nō p^r i pactū dūducere recopelatoz dānū. qd
p^rsidet ex h qz sua pecunia nō lucrat vt possit viderē
qd nōdū ē z p^r ab hūdo mltipl^r ipedire fm tbo. ij. q.
lxxxv. art. ij. Tēcio qz h dūcunt facere qz frequē ap/
paret qz dūctores nō soluit tpe assignato. z cūa rēq^r
tiōz talū dūctoz opozt eos facere magnas expēses
aliq etiā nūqz soluit. qz recedūt v^r fallūt Ad qd dupl^r
rū dēf. Et p^rio dicēdū ē qd licz mlti qbz tal tūm⁹ p^rct
sus ē i tūmo nō soluat. mlti etiā sūt q i tūmo sibi dato
soluit. z tū pchi qd p^r tps merabz additū ē nō minuit
ab his q i dato tūmo soluit. qre eq v^ritqz viderē tūmū
leq^ritas z iusticia ē qz iust⁹ nō dūz fēit penā iū seu malū
dūctoz. Tēz ē q extra dō fideiussio. c. puenit cōcedit rōe
iteresse si dūctoz nō soluit i tūmo sibi dato creditor sua/
nō dēt indēnis. nec tūc est ibi vsura. cū vsura sit qz rōne
mutui sperat lucrū. h at tal expectatō nō recipit nisi rōe
dānū vitādi nō lucri hūdi Ab illis qz i tēcio nō soluit
exg^rat recopelatoz sui dānū nō ab alijs. Quātū ad aliā
partē sūc excusatiōis. s. d. bis q nūqz soluit vñ dāmnū
cant. Talibz rōdēdū ē qz coz p^rdicta p^r stare merito in/
q^rta. cū z tali tūmo dato culpā bēant. z aiaz cū sūstā
tia p^rdat. Itā nō cogunt talibz viderē nec illis viderēt si
crederēt illos nō soluturos z rōe dubij i mutuo qd ē ibi
implicitum non licet sperare lucrum extra de vsuris.
nauiganti. Nec est iustum q in termino soluentes pa/
nantur penam pro non soluentibus vt dicitur est.

Tertiū vero p^rciū §. III

rei vendēde dī minoratū. sic p^r i vēdēte pānū vel equū
p cētū florenis cū expectatōe tps puta vñ⁹ ani. et q si
bi mōx ē reuēditur⁹ p nonaginta tūc recipiēdis. P^rim⁹
enī dñs pānū v^r l. cō tradidit illi nonaginta floze. z qnqz
octaginta s manualit tūc. Ille vñ q pmo emit nihil tūc
soluit pmo dño rei s iō ad anū. patēs igit ē q iō scds
reuēdidit p^rio vēdēt p p^rio satis minori. qz s qdā mu/
tū rōe potiatqz s^r reali v^ritate solutōis tradidit ille sibi
nonaginta v^r octoginta ab eo dñs rebabere cētū qz ipsi
pmo vēdēt nō soluit tūc p^rterea tal p^r vsurari⁹ ē et oī
malignitate ac duplicitate plenus. ar. xij. q. iij. p^reriaz
Advertēdū ē tū q si qz absqz itē rōe recmēdi rē a se vē
dēdā absqz fraude vēdidit equū p^rctū florenis z tū
ab p^rioze simpl^r vēdēt sibi z cuiqz emere volēt reuē
deret illū p p^rio minori nō cēt vsura. possit tū ibi cē p^rctū
inuisti pch. Possit etiā hec redēptio talis arcūstatiari
q nō cēt ibi p^rctū minoratōis iniuste. tū tal p^rctus fieri
solet etiā i fraude vsuraz. Propterea h vltimū nō ē vtile
p^rdicare nisi cū ista additōe. scilicet p^rdicti emētes p^rcio m/
norato nō sint artū z legitimaz mercationū z ciuitatū p

Intendē
fuare ma
iori p^rcio
vendit

ppter ter/
minū pe/
tir maius
p^rciū m

p^rstet
dilatē
exped
merca
rum

infra

Justi
uēs mō
pāp
n solū

Et dī
bare cū
p^rctibz

Opu
67

Ca. 10. De venditiōe ad terminū

pro comodo d'estructores. S; qd remediū dabit lani
fibus et alijs mercatoribus qd ob id p'ciū vltra iustitiā mis
noratū neqūt viderē pānos v'l merces suas qn mltum
amittat d' capitali si ad finū viderē nolūt d'cas mer
ces. qn d'cas si nō v'edat ad finū nō possūt regire em
ptorē. Insup talē qnq; i iustitate cōsuetudo p. cōi bono
iā lōgo tpe i'roduca. Ad h' d'icēdū ē qd si tal' p'suetudo
de dilatiōe solutiōis i'roduca sit p. cōi bono. et nō i' frau
dē v'suraz. s; p. expediriōe mercātiar. tūc d'istingēdū est
fm tho. v' d'icā i. q. s. q. aut mercator merces suas ven
dit ad finū vltra qntitatē iusti p'ciū. aut nō. Si p'mo
mō nō ē dubiū qd p'ctus v'suraz. ē cū i' co expectatio t'pis
s; p'cio iusto cadit. s. c. p'suit extra de v'suris. Si aut
scdō mō qd fm qntitatē iusti p'ciū v'edit licet finū tra
dat. p. p'mo p'cio maiori v'edere videat nō tū ē ibi v'su
ra. Nec p'mo obstat si p' minor p'cio daret si statū sibi pe
cunia solueret. qd qdē p. p' simile i' alijs d'bitis apparere
quēdamodū si alicui aliqd d'beat ad certū finū qn d'
eo qd ē sibi d'bitū aliqd d'mittere si cit' solueret. Con
stat nepe qd ille d'mittere sibi possit et tū ab v'sura i'mu
nis ē. s. q. d'mittere de d'bito. et ille etiā cui d'mitte
ret fm d'icā. S; h' nō sp' credo v'ez. s. qntū ad debitorē
soluēt an tēp'. s. qn ex anticipatiōe solutiōis d'bitū ille
soluēs sustinet dānū. pura qd oportet cū accipe ad v'surā
v'l v'edere res suas i' v'iori p'cio qd resuare volebat ad
t'ps cū p' v'edūt v'l etiā cū nō tū ex anticipatiōe solutiōis
qd ex qdā liberalitate sibi remitteret. qd nō d'fali nō est
credēdū nisi ex circūstātijs sufficiētib; appareat. Scdō
etiā nō obstat si qd d'icā qd ad d'narios numeratos illa
mercātia tū nō possit v'edi qntū cū p'dictio termino assu
gnato. et res tū valēt qntū v'edi p't. v'l. ff. ad trebel. l. i. §
si h'ec res. Itē qd liz p' p'stiterit si cū tali termino p' v'e
dat qd cū d'narijs nūerat. v'edi possit illd p' p'apif v'l
tra sortē. Ad h' d'icēdū qd p'suppositis bis qd supius d'icā
sūt qd licet nō ex natura p'cti ē mercātie s; ex malignorū
mercatorū malicia i' v'edēdo illiāto mō terminū i' mīno
rādo iustū p'ciū nō obfuec iuste mercatoris via. tū iustis
mercatorib; relinqt semita qūis obūbrata et arra qd lu
cito mō mercari p'nt. p'inde reb; sic stantib; si lanifer et
mercator tū v'edit pānos et merces suas ad terminū. p
quāto v'ederet ad denarios nūeratos si p'dicte i'p'ietates
cessaret nō sibi edificat ad gehennā. Et cū dicebat qd tū
res valēt qntū v'edi p't. d'icēdū qd v'ez ē si p' tāto qntū va
let p'mittit v'edi. et nō obfuec malicie p'dicte Cū p'dictis
p'cor. tho. in quadā sua responsione que hic ponitur.

Et pro maiori decla. §. III

ratione huius materie. s. d' v'edēdo ad terminū. Nota qd b.
tho. requirit sup b a lectore florentino. Itē si expectatiōe
t'pis d' soluēdo p'cio p'perat qd si tūc soluat p'ciū cū res
v'editur sit v'suraz. p'ctus. Sup qd collatiōe habita cum
Dugone cardinali. qdā electo capuāo sic p' l'ras nūdit
p'mo dico qd supposito qd p'suetudo de dilatiōe solu
tiōis v'sq; ad spaciū tū mēsiū sūt p'ponit sit ad cōe bo
nū mercator. s. p' expediriōe mercatōib; et nō in fraude
v'suraz i'roduca. videt ē d'istingēdū. Quia aut ven
dit v'edit suas mercātijs ad terminū p'dictū vltra qn
titatē iusti p'ciū p'pter expectatiōē aut fm iusti p'ciū qnti
tatē. Si p'mo mō nō ē dubiū esse v'surariū p'ctū. cū ex
pectatio t'pis s; p'cio cadat. Nec p't esse excusatio si v'edi
tor sit fuites p' salario suo p'or' minister qd d'ns apotce
cū ob nullā cām liceat p' tpe expectatiōis pecunie ad p'
cū augeri. Si autē scdō mō nō ē v'sura. Nec obstat si p'
minori daret si statū sibi pecunia solueret. qd p' sile p't p'
bari in alijs d'bitis. qd si alicui d'beat aliqd v'sq; ad
certū terminū. qntū cūq; de eo qd ē sibi d'bitū d'mittet
ret si sibi cit' solueret. p'stat cū cui debetur a p'cto v'sure

esse immunē. licet enī plus debito accipe p'pter dilatiōē
t'pis v'surā sapiat. min' tū accipe vt cit' sibi soluat v'su
rā nō sapit. maxie ex p'te ei' qd min' recepit. qūis ex p'te
ei' qd min' dat. videat ē aliqd mod' v'sure cum et spaciū
t'pis v'edat. Itē i' casu p'posito p'ct' tūc d'icēdū de v'sura
emprozi vt an tres mēses soluat si min' iusta estimatiōe
pānos emit. qd v'editori qd min' accipit vt cit' sibi solua
tur. Et qd etiā p'tz qd sit ad scdm casum d'bm. qd si mer
catores tūc p'ortatē pānos d'frātia vt d' eis v'sq; ad
t'ps resurctōis p'ciū expectaret p' v'edat pānos p'pter
expectatiōē p'dictā qd valeat fm cōe for' nō ē dubiū ē
v'surā. si aut nō p' qd valeat s; qntū valēt p'ct' tū accipit
qd si eis statū solueret. nō ē v'sura. Itē tertio casu etiā sile
d'icēdū videt qd illi qd pecuniā mutuo accipiūt cū v'sur.
illā v'surā recupare volūt p' v'edētē pānos qd valeant
p'pter expectatiōē p'dictā. nō ē dubiū ē v'surā cū manife
ste t'ps v'edat. Nec excusant p'pter h' qd volūt se suare in
dēnes. qd null' t'z se suare indēne mortalit' peccādo. Et
licz als expēlas factas licet puta i'portatiōe pānoz pos
sint licet recupare nō tū v'suras qd d'derūt cū hec fuerit
iusta variō. et p'fert etiā cū i' dādo v'suras peccauerint
tāq; occasiōē peccādi v'surarijs dantes cū necessitas q
ponit. s. vt honorabili' viuāt et maiores mercatōes f'as
ciāt nō sit tal' necessitas qd sufficiat ad excusandū p'ctū p'
dictū. Patz etiā a sili qd nō p'nt i' v'editiōe pānoz expē
sas recupare qd i'caute et i'prudēt fecit. et p'tz etiā ex p'i
dictis qd i' q'to casu q'rebat. Itā ille qd ad certū terminū
dare t'z si an terminū soluat vt ei aliqd d' debito d'mit
tat v'surā p'mittere videt. qd manifeste t'pis solutiōis
pecunie v'edit v'n ad restituatōē teneat. Nec excusant p'pter
h' qd soluēdo an terminū guarur vel qd ad h' a creditore
inducitur. quia eadem ratione possent omnes alijs v'sur
rarijs excusari hec p'mnia beatus. Tho.

Queritur de baro. §. V

cholis. Itē ar h'mōi qdā p'ct' qd sic sit. V'edit lamifex rera
gliator. x. pānos ad terminū vni' annip p'cio florent. qn
gētoz. venit ex trāuerso Lin' egēs pecunia et puenit cū
retagliatore qd p'nt sibi trādat florenos qd ringētos
qūq; gūra. et tpe p'terabit lamifex i' die termini d' qūgēt.
mō qnt an tal' p'ct' sit licit'. et ex qd p'te seu ex cui' p'sona.
Itā materiā tractat d. Lau. de Mon. insuo tractatu de
v'suris i' f'ria p'te. et ei' d'icā d' p'bo ad p'bu h' ponit. Dic
g. Ex p'te tūc nō ē dubiū qd nō ē illicit'. nisi qnt' d'icā
licitū v'l illicitū mutuo recipere ad v'surā. de qd habes i'fra
Ex p'te p'o retagliatoris d'icā qd aut v'edit pānos ad rōēz
qūgētoz et tūc ē illicit' aut ad rōēz qd ringētoz qūq; gū
ra. et tūc licit'. Ex p'te aut lamifex dico qd aut d'icā pāni va
lebat tpe v'editiōis qūgētos. qūgētos habuiss; v'edēdo
vocabulo alludēs ad p'atos. et tūc p'ct' ē licit'. aut tūc
valebat min' qūgētis s; p'pter dilatiōē solutiōis puenit
de qūgēt. et tūc d'icā qd aut dubiū ē an solutiōis tpe p'
v'l min' forēt valituri. aut certū ē qd tūc illd v'l p' sunt
valituri aut min' qd illd i' scdō casu nō ē dubiū qd licit' ē
p'ctus. et sili i' tertio qd illicit' ē. In p'mo p'o d'icā qd ē lic
tus si alias nō erat v'editur'. alias sec'. vt p'dicta oīa ex
decretalib; in ciuitate. et c. nauigāt. extra co. L'aucat sibi
insup ab intētiōe depuata in bis casib; i' q'bo licitū affir
maui vt in hac nostra decre. consuluir. Ideo bene con
suluit papa in dicto. ca. in ciuitate in fi. Et in hoc lamifi
cibus meis comparior. quorum quidam vt percepti ad
contrantos vendere nolunt eo qd minus qd ad terminū
perciperent. Verum. quia mihi d'icā. qd si venderent ad
contrantos non haberent tantū de pannis quantū con
stiterūt. rudis lane materia et alijs expensis interuenien
tibus computat. Videndum est vtrum saltem quan
tū eis p'stiterit vel p'stat vendendo ad terminū p'peret

Depānis
v'edēdis

Titulus Primus

valeant. Et videtur quod sic. quia nihil ultra forte percipitur. In
prædictum facit. quia cum res valet quantum vendi potest. ff. ad tre-
bel. l. i. §. si beres. ff. ad l. falci. l. querebat. ff. de furti. l. si quis
vixit. §. si ad l. rodi. de iactu. l. i. §. porro nota extra de
restitutione. cum causa. in c. i. ciuitate. super ergo si plus venditur
valeat non obviare quod plus constituit illud plus percipiunt
ultra forte. dico quod prædicto constituto in dictis lane tincture ac
manufacture non est verisimile quod lanifex debeat inde. per mi-
noris pretio vendere pannum quam sibi constituit quantum plurimum
sideratis operis persone ipsius lanificis. Si ergo non reperit qui
velit per tanto emere non contingit ex eo quod plus non valeat
pannus maxime considerato quod retrahatur. per pluri vendat et
emptorem recipit. Si ergo ex impostura retrahatur vel aliorum
mercantium qui simul se componere dunt quod nemo nisi per tanto
pretio emat nisi terminum præcedat. imo audiuit quod sunt quedam
lanifices in pecunia plurimum abundantes quod plus cure in
pecunia quam in alia ponentes sunt horum causa. Nam pecunia
non egentes vendunt ad terminum per maiorem quantitate quam si ve-
deretur ad prædictos propter hoc aliquid vellet vendere ad præ-
dictos non reperiuntur quod ab eis velint emere ad terminum vel si
emunt ad prædictos nolunt emere per quantitate debita propter
quod oportet tales vendere ad terminum sicut illi potentes.
Quod ob hoc dico rebus sic se ita habentibus quod lanifex si pro
tanto vendit pannos ad terminum per quanto venderet ad
prædictos si prædicta cessaret quod non edificat ad gebennam. quia
quantum res valet per tanto vendit. Et cum dicebat quod tantum
res valet quantum vendi potest. fateor si per tanto vendi permittitur
tunc valet. et hoc defedi possunt lanifices per libari aliquid aut defedi
nequit. Et quod estimari et quod per ban debet rei valor
de notata per glo. i. c. cum causa de rebus. et per d. meum. Jo. de lig. i.
c. cum causa de empt. et vendi. et per glo. et Bar. i. l. i. §. de rescin. v. e.
in l. i. Si quis. co. ti. Et facit etiam quod ipse Bar. notat i. l.
continuus. §. cum ita. ff. de verbo. obli.

Item nota quod cum ali. §. VI

quis vendit res per pretio quod nunc currit et addit pactum quod si plus
valebit usque ad pascha vult illud plus. Si autem minus vale-
bit non minus vult. Item hosti. pauldubio usurarius est. Item quod
emuntur a pauperibus oues et boues quod illi forte non habent et talia
alia locat eis. tales episcopos si sciunt vel credunt h. f. quod vendi-
tor ille non habeat. usurarius permittitur fm. Al. Si si credunt eos
habeat et sine fraude emuntur non est usurarius. Item quod nunc emuntur certos
equos tradendos episcopis ab ipso venditore i. certis nudis. si
emanant minoris pretio quam estimant eos ibi valere. usurarius est.
Si autem de valore verisimiliter dubitatur. non est usurarius fm. Al.

Sed quid cum quis. §. VII

non erat venditur res in loco illo in quo quis vult emere ab
eo. h. in alio ubi carius ille res vendunt. nuncquid vendendo
fm. illud pretium loci quod volebat deferre usurarius committit. Rū-
der. Anno. post Ray. et dicitur quod non. dum non accipiat vel
ita id quod acceptum erat ibi quod portare volebat. quia quod iure
per carius vendere propter dubium temporis. codez iure per carius
vendere propter dubium loci. extra eo in ciuitate. Sed hoc sile
reprobat Hosti. tunc quia non est verisimile quod aliquis tale emptorem
faceret nisi multum egeret. et sic via per tale opinionem parat
figmentis. tunc quia laboris et expensarum itineris habenda est ratio.
extra de voto magne. Jo. an. cor. has opiniones di. quod si
statim ille emptor soluit pretium putat veram opinionem Anno.
sed si differat solutio pretii tunc videtur procedere ratio. Hosti. et
cessare ratio Anno. quia in dubio temporis potest commodum pue-
nire venditori et emptori. sed hic nullum commodum emp-
tori. Et hanc distinctionem approbat. Jo. ca.

Quid si quis vendit. §. VII

pretium cum tali condicione quod usque ad tot annos si reddidit pretium
rehabeat pretium. Rū. fm. Ray. Hosti. et Seru. hic non esse

mutuum nisi nec usurarius. s. ex forma. et emptor facit fructus suos
quia venditio est et intelligas nisi talis venditio fuerit facta in
fraudem usurarum. quod per pluri si modicum est pretium respectu
valoris rei. extra de empt. et vendi. ad finem. Item si sit in pacto
quod restituatur aliud plus quam fuerit pretium. extra de pigno. illo
vos. Item si emptor persequitur exercere usuras. ut i. dicto. 6.
illo. Si si emptor intendit realiter emere et iusto pretio tunc dat
illi venditori illam præterea remedi potest tunc vellet quod sibi res
maneret predium non est usurarius.

Sed quid si quis. §. IX.

emat fructus siue segetes pueruras h. anno de agro semina-
to. Rū. fm. Al. quod non est usurarius ex forma. Scetus. per tunc fiet
si in fraudem usurarum quia si quis sit scire quod fructus colligendi etiam
perputato dubio quod potest impediri valebunt tunc plusquam illud
quod nunc dat. fructus usurarius est. Si autem probabiliter dubitatur
vix plus vel minus debeat valere non est usurarius. Item hosti. et
Al. Et eodem modo dicitur si quis emat fructus prouen-
turos usque ad tres vel quatuor vel plures annos.

Quid de contractu. §. X.

quod ubi vocatur quod si celebratur. Dat. quodam cuida monaste-
rio centum cum pacto quod vitam suam et cuiusque ex eis ecclesia
illa seu monasterium det illis quolibet anno. xvi. dicta centum
tunc sua sunt. i. monasterium h. adiecto quod si durare vitam talium
monasterium voluerit tractum rescindere et dicta centum re-
stituere optionem habeat. et tunc a dicta annua solutione
sit liberata. et propter hoc omnia et singula bona sua monasterium
obligauit est ne licet per. Et posset videri quod sic. quia quodam
emptio est illius annualis redditus. h. iterum per pretium. hic est mer-
ces. i. certus redditus ergo ratio. Rū. fm. Lau. de ridol. Credo
illius in casu quod ultra illa centum aliquid habeat illudque res-
tituturi obnoxii. ut enim vides redditus non constituit in re.
nec ad rem sit relatio h. ad personam licet bona per obfuationem
Scetus obliget monasterium. et sic non venditur ius imo nunc
nouo oritur venditur quod inuendibile. i. pecunia quod inuendibilis
est. seu verum per. innotatus celebratur. s. do ut facias. in quo
fraus videtur interuenire de tractu ad pactum maxime artem
ta maxime lucrum quantitate. et adiectio pacti de restituendo
cum voluerit. ex quo videtur effectum acti mutui peractum
coadiuuari. licet etiam sola de p. se non sit efficax ratione
incertitudinis. quod in paucis annis totum capitale rehabe-
bit. Nec est verisimile quod in breui oēs moriantur. Nec lau.

Quid si quis emat. §. XI

reddidit vni castri vel alium redditum ad vitam suam vel suorum
h. redditum vel alius ad certum tempus h. redditum non est usurarius. Rū. fm. la.
de ridol. Anno. c. i. ciuitate. quod dicitur rāgēdo hunc passum
quod aliquid dicitur et forte bonum quod si redditus constituitur ante pactum
vel vendit accōz siue fuerit constitutus i. re pura i. vino et pos-
sessio vel alijs h. omni siue i. persona pura s. i. libris vel rusti-
ci. vel accōe vel noie. Item siue sint redditus certe pura quod red-
ditur. i. siue incerti puta quod reddidit quanta præ fructuum quod per
pium de aliquo domo vel de opibus alium persone. Item siue
sit per perpetuum. puta quod extendit ad hedes per hēnu. siue sit
ad vitam hōis siue ad certum tempus. puta usque ad. v. annos.
Item siue sit redditus i. pecunia siue i. alijs rebus siue i. facto
reputat tales Scetus licitos. Ibi enim est licitum et purum Scetus
venditoris Est nāqz pretium. i. certe pecunie quantitas et mer-
ces. i. certus redditus. A. de sacrosan. ecclē. l. iubem. Hosti. Jo.
Jo. ut refert Jo. an. i. dicto. c. i. ciuitate. dicit simpliciter tenendum
quod boni Scetus siue sint in perpetuum siue ad tempus
siue ad certum censum regulariter sunt permisi dum
modo non celebrent in fraudem usurarum et ultra dimidius
necuter decipiat alias secus. de empt. et vend. c. ad nostram
et licet certum sit quod usque ad. xxx. vel plānos plus accipit
at de redditu quod sit pretium quod dat tunc hec certitudo non facit

La. 8. De venditione ad terminū

illicitū tractū venditoris cū rē idē sit dare in venditiōe
alicui possessoris ubi certū ē fm causas inferiores qd pl^o
accipit ista dicitur rē de certis fructibus et qd sit pū qd
dat p ea rē sine expensis vel labore dādo ad fieri vlt certū
vel emphiteolū. Nec obstat. c. in ciuitate. r. c. nauis
gati. Nā ibi reprehendit tū qū carū vendit merces ppter
terminū quē dat. plūxū emptori ad solutū pecuniā vlt
qd p minorē emet merces et eo q statim dat pecuniā et
plūxū rps. expectat merces q sunt penitē illiata. sed in
calu nro oia sunt pntia. r. id qd vendit. r. pū cū. Et
ergo conclusio Inno. q p dicit. pcedat r sint vera qū red
dit pstituti sunt an pū vlt venditā actionem. hcc ille
Et adde qd dicit Bui. videt q qūis pūctus talis nō
sit vsurari⁹ ex forma. pōt tū esse illicit⁹ vel ex pte emptor
is si nimis paruo pūo emerit pūctus arcūstantis de
quāitate pū r valoris ipi⁹ vsu fruct⁹ et verisimilitudine
vite ei⁹ in q esset iuuens vel senex san⁹ vel infirm⁹. qū.
f. emerit ad vitā. Sed qd si reddit⁹ vel nomē ppter h de
nouo pstituat in reb⁹ vel psonis pbenab⁹. puta qz dīc
emptor. r. pstituti tales reddit⁹ in tali possēsiōe vel ser
uo vel facias q talis faciebitur se debere mihi mille vsq
ad annū. r. ego de illis mille. vel magis de actōe pūo illis
mille copetere tibi dabo. l. Rū. Inno. refert qdā assue
rare hūc pūctū licitū. qz nō est hic mutū s⁹ emptio. Itē
multi casus pūctū reuenerit q iste emptor amitteret in h
calu. puta si inops fieret. Subdit tū Inno. q cūctis si
delib⁹ est solutū q a tali pūctū se abstineat. S. Lau. d
ridol. dicit q sibi videt q Inno. pōt sentiat qd pūctū
qd refert. Et idē Jo. an. id est q sit illicit⁹ dicit pūctus.
r. vlt videt quō sine fraude talis cōtractus possit fieri.

Quid autem cum .§. XII

quidā habuit recipe ab aliq⁹ centū in certo termino. ves
nit tēra⁹ emēs ipa iura pūctū pūctū debitorē p pūo. r.
que nūc soluit. nūc qd emptor pūctū vsuram Rū. Si
iste emet tantū min⁹ quātū nūc est interesse suū. aut quā
rū vere estimādi. siue timēdi ne ille debitor soluat. aut
quāt⁹ est fruct⁹ labor rebūdi non est vsura Si pūo alias
vult diminuerē pūctū solū ppter h q nūc soluit s⁹ in futu
ro rebabebit plus ē manifeste vsura. Et nota q tal⁹ pa
ctio iurū pūctū qmā inuenit de h lūguis si fiat p nū
noū pūo nō valet. nec iste creditor potest pl^o petere ab
isto debitore q in veritate soluit etiā si residuū fuerit et
donatū. l. madati. l. p diuersas. r. lab. Anastasio. Qd
p bono cōmuni statutu⁹ ne litigia emerent vlt mouret

Item queritur cū .§. XIII

qz debeat alicui dare. c. hūcad annū si creditor cū pē
tū nūc sibi dari. r. v. r. alia. v. sibi remittit. vtrū ne sit lic
tū. Rūdet Jo. de rep. ordi. mino. dīcēs simplr r idistū
et q licet. Et cū arguit q accipe aliqd vltia iustū pūctū
in venditiōe rei rōe expectatiōis rps ē vsura. vt extra de
vsur. in ciuitate. Et filit. progare terminū solutōis nūc
fiende q hoc recipe aliqd vltia debitor quātitatē ē vsu
ra. vt co. n. c. pūctū. r. h qz vendit rps qd cōmune oib⁹
est. tū etiā qz est ibi mutū implicitū cū lucro. Nā idē
est i effectu acti creditor accepta pecuniā tūc qū sibi des
bet eā mutuat vsq ad finitū. progarū r p illo mutuo
illd lucz recipit. Rūdet ille p distinctiōes qndā de tēpe.
Dicit enī q est rps cōe. r. est rps pūctū. Et rps cōe dīcē
illud qd diffinit qd ē mēsurā pmi mobit⁹ Et q illd ita
defuit vni sicut r alitū. cū cōe sit nō pte vt pūctū vendi
qd ptingit qū qz rōe tū dilatiōis rps in solutōe fiēda
plus petit. vel cū in anticipatiōe solutōis fiendi anteq
des merces mutui pūctū. qd reprobat in dīctis decre.
Rps pūctū dīcē esse qd est ita mihi accommodatū circa
aliqd negotiū qd nō alteri. sicut cū debeo dare p. c. bīc

ad annū r nō pus. istud rēp⁹ vni⁹ anni q ad vltiū r ex
credū illa. c. q debeo. Petro ē mēū pūctū. qz mihi pūctū
ad vltiū ill. put volo r sic possū viderē vt mēū. qd fa
cio dū nūc solutō ipi⁹ Petro do sibi. r. vel circa S. b.
Tho. i epla ad lectorē florentinū dīcē simplr h ē vsurā
vt pūctū i. c. d. vsurā i eptiōe rēditiōe. S. si. circa si. Pro Opusculo
pleniori dēlaratiōe possit sic distingui. Qd aut tal⁹ dībi
67. in. fi.
tor in dādo illa. c. an rps sibi pūctū ind recipit damnu
puta qz cū nō habeat i pūctū oportet eū accipere ad vsu
rā seu viderē res suas min⁹ iusto pūo. seu qz itendebat
suare i futu r qū pl^o verisimilit⁹ erat valitūre r hmoi. s. ad
pces creditorū nūc sibi soluit illa. r. v. r. illa. v. sibi retinet
dītor. qū tārdū ē dānu qd ipē ind recipit ex anticipa
tiōe solutōis r tūc nō est vsura. qz nullū ibi ex h lucū cō
lect⁹ h solū pūctū se idēne S. si pl^o cēt lucz illoz. v. qz
dānu ind scqū Aut ipē dītor itendebat nūc illa cētū ex
ponere i lucz mercāris vbi spabat pl^o lucū hīc qz illa
v. r. vltiā hēbat ad h paratā. r. tūc dubiū ē vtz possit illa
v. l. strahere r sibi retinere plūppposito q lucz i peratū ex
negociatiōe cū ill⁹ cētū cū suo dubio. l. d. nō lucrādo etiaz
si tū estimet. Nā Inno. r Jo. an. dīcūt illicitū. Post. licz
tū essenerat cū Jo. d. lig. dūmō nō fiat i fraudē. Quia g
dubū. tūc certū r dimitte iertū. d. peni. dīct. vij. c. si qz
Aut debitor ex tali anticipatiōe solutōis nec dānu iur
rit nec negociari cū illis ē par⁹. nec sup hēc cogitat h solū
q pūctū rps vult sibi illa. v. remitti. tūc ē vsura. r. r. est
qz vendit rps r mutū ē ibi ipūctū cū lucro intēro. ar. in
dicto. c. in ciuitate. r. in h casu loq⁹ b. tho. vbi s. Illa autē
distināo de rpe cōi r pūo nō sufficēt euacuat argumē
ta Nec appet rō qre magis rps debeat dīcē pūctū in hoc
casu qz i alijs q habēt i dīctis decre. Nec alij rheologi vlt
cōoniste ponūt talē dīctiōes. r. dō nō tenēda qz pūctū.

Alius cōtractus .§. XIII

celebrat i pūctū catholice pūctū. Barchmōie s. b. rali for
ma r mō. Lū⁹ indigēs pecuniā vendit Mento. c. floze
nos auri annui r pperui reddit⁹ sup oib⁹ bonis suis vel
sup aliqbo i spē r ad h bona illa obligat r sit pūctū pūo
pperui fm cōe pūctū illaz regionū vlt paulo pl^o vltimū
r i pūo pūctū expūctū agit q venditor p cōdē pūo possit in
totū vel in pte redimere illū redditū seu censuz venditū
Nūc qūit vtz dīctus pūctū sit vsurari⁹. Ad qd rūdet
Istā qstionē tractat Inno. in. c. in ciuitate. d. vsuris. Et
ibidē alij post cū plures. nūc tū dīcūt d facultate redi
mēdi ipm redditū s⁹ simplr d emptiōe talis reddit⁹. Et
dīc Inno. q emptio reddit⁹ iā formati seu pstituti. siue
in possēsiōe siue i pecuniā licita ē. S. ab eptiōe reddi
tus nō formati nec antea pstituti pūctū abstinentiū vt
dubia vtz sint licita. Quidā aut vt U sic dīc. Omittē
do argumēta dīco talē pūctū ē licitū data etiā reddimē
di facultate. Rō ē qz tal⁹ pūctū est mēra r pura venditiō r
pūo cōpetētī salti liato. qz etiā i modico pūo pūctū licz
seiniue dīcē. r. ē res q cadit i pūctū quia pphana. nec
emptor ex h pūctū pl^o recipit qz ex legitimo pūctū emptio
nis s⁹ rē venditā. igit nō est vsura. nec video aliqd rō
nem dubitandi. Plus dico idem. scilicet esse in redditu
prius non pstituto. Quid enī refert qstū ad vsuram
an sit cōstitutus de nouo. an sit cōstitutus prius. Cer
te nihil. Nec procedit occasio quā assumit Inno. scilicet
q in nō constituo ante nō videt merces in rerum natu
ra r ita nō vera emptio que requit mercedē. pūctū et
cōsensum. quia dīco cū reuerentia q est merces. scilicet
ipse redditus qui cōtrahēdo constituitur r ius illd per
cipiendi ex illo cōtractu quod acqrit emptor. immo etiā
am sine mercede existēre in rerum natura sit emptio. vt
puta in sola spe vt in actu piscandi riberijs quia siue ca
piat siue non capiat valet emptio. r. tenetur emptor ad

Redituū
emptō cū
pūcto rē
emptōis.

opinio. i.

S. b. a
opinio

conclusio

ad h ista
s. r.

De anticipa
tiōe rē
mini solu
tiōis

distināo
pūctū
licita

Titulus Primus

pcium. Et qd plus e si captura in duplo pl^o valeret qz ipm pciu. nihilominu tenet ptract^o qz ipci eptio est. Ide de partu futuro ancille vel pecudis vt in l. nec eptu. ff. de contrah. emp. Nec in b mibi videt in aliq quolibet dubitadu. Ad aut addit in casu redimedi p eode pto dico q illud no variat clusione. qz hoc magis est in fa uore veditoris. Nec in b casu p^o notari vsura plusqz in emptione pdij vel alicui rei cu. sz vendit cu pditione vt vendit possit recemere p eode pto qn salz simpliciter fit n in fraude vsuraz. Sed pone q post tres vl quor an nos vel plures veditoz reddunt illu redditum z soluit emprozi pciu sibi datu. nuqd cuz tura pscia emprozi illo alio intermedio tpe trui anoz vl quor retinebit illu red ditu sic receptu. Scio q multi dicut q no z q debet co putari in sorte vt dicit in pignore. Et breuit dico q lic te retinet. nec tenet co putare i sorte. qd sic pbat. Ita red ditus receptio venit ex ptractu licito etia adiecta facul tate redimedi vt sup dictu est qz ex tali cōtractu acquitu est in papiedi redditu illu z illi iuris fact^o e dñs. qz co tract^o est licit^o licet venditor possit redimere. z ad eptore p^onet comodū z piculū rei vendite igit ex illo iure pci pit de re sua z suu papi z suu facit acti de pto suo fru ctus pceptet rei epti. igit licite retinet tanqz suu. Sed pone q iste emprozi alteri vendit illu redditu qd facere potest vt re sua. tñ cu difficultate redimendi postea re dimit ab illo scdo eptore. nuqd pm^o emprozi reddet qd pcepit. Certe no. qz suu recepit. nec tep^o pteritu subiacer restitutiō. sed futurū solū habet illud ius papiendi qd redimit de istis duabz clusiōibz z q licit^o sit ptractus z cu facultate z sine facultate redimedi. z q faciat fruct^o suos z no habeat co putare in sorte reputo qñ expsum casum in l. ij. in. fi. z in l. vbi aut. §. Julian^o. ff. de condi. adiec. cu certe nulla sit differētia in eptioe reddit^o p^o fun di. cu sit res cadēs in comēciū sicut z cetera. n obstat regula iuris cōis p quas habet q quicqd recipit vltra sortē est vsura. qz illa habet locū in mutuo in q soloprie locū habz vsura. lz p qndā psequētiā extendat ad alios ptract^o maxime qñ fuit in fraude vsuraz. vel p dilatiōe solutiōis plus recipit. z vendit tep^o. qz sic p^orie e vsura. sicut in mutuo in q p dilatiōe tēpis q mutuū retinet p^o soluit qd datuz sit. vt in ca. in ciuitate. de vsuris. Et p b rñdet ad dictū ca. qd loq^otur in pecunia debita cu p di latōe plus soluit qz datū sit. vt in ca. in ciuitate et ex pas to sicut in mutuo. Ad id aut qd dicit fruct^o co putari i sorte. vt in c. pmo z scdo. z c. pñt. de vsuris. qz illa clō quūtur in mutuo z etiā in pignore dato p mutuo. quia fruct^o pignoris merito co putatur in sorte. Itēz creditor nō est dñs pignoris neqz fruct^o recipit ex re sua sed ex re debitoris. sz nec habet ius papiēdi illos fruct^o tanqz de re sua z suis. Secus i casu nro vbi recipit vt iure suo z tanqz suos z i re sua seu de re sua. f. de iure papiēdi qd ius suū z sua res ē. Itē nō obstat euāgelii. vbi dñ. Mu tuū dare nihil inde sperātes. Lu. vi. qd dictū extēdit etiā ad alios ptract^o. vt p^o in c. cōsuluit. de vsuris. qz illd ve rū est qñ illud agit pnciplr spe lucri vltra sortē. vt dicit ibi glo. Sic aut pnciplr agit remitt reddit^o sicut si p diū estz emprozi vt habeat. Nec enī in ptractibz phibet spes lucri mo comūit inest z est licita. imo in mutuo simplici z liberali licet spare z reape remuneratōes non pnciplr. als esset vsura. q enā naturalr debet licet. per i nō possit. qz talis beneficētia mutui dati parit naturalē obligatiōē. qz bñficiēti bñ facere tenemur. vt in l. f. i le ge commissoria. §. p soluit. ff. de peti. here. Et si dicat quō cūqz sit p talē redēptiōē pm^o emprozi recepit vltra sortē qz reddit medij tēpis fareoz sed suū recepit vt sup dictū est. Et licet forsitan si esset emprozi p^o suct^o dare ad vsurā. psumit de fraude vsuraz. z maxime si emeret i se vt re)

Utrum
redditus
pcepti sint
in sortem
co putadi

pbat^o du
sioes z sol
uit argu
menta

dimeret. z ita hñet illd lucri intermedij tēpis possit^o ci vsura metālis. litz nō ex forma p^octus. iuxta. c. in ciuitate. Sed ista psumptio hic cessat. qz est in libertate ven ditoris redimere vel nō z res est in piculo eptoris. quia emprozi pvenire ad i opia z res obligate puez ita pde re eptoz redditū. Si tñ esset certū q redimeret z ex illa cā emeret vt redimeret. qz nō ex forma p^octi tñ re ipa illicite esset z habet naturā vsure. Hoc aut cessat in istis maxime in psonis eccliaisticis. qz sup talibz redditibz su date z potate sunt ecclie qñ in spe pperuandi Et si tal ptract^o phibet^o z reddit^o redimeret ecclie esset destructe q nō haberet reddit^o nisi pecunias facile consumendas Stātibz aut illis ptractibz licitis itez emunt ex illis pe cunijs alios reddit^o. Decōmnia ille. Dñl. nō glosator. Ray. sed alius nouus. Quod ista esset licitum p^octum nō videt clarum sed dubium z ideo cauendum.

Quasi similis que .xv

stio sit p Aleran. lomb. excepto de redēptiōe ipsi^o reddi tus. Quen^o ergo an liceat emere pecuniales reddit^o be reditare seu ad vitā. Ad b dicēdū fm Alex. lomb. qz ta lis ptract^o licit^o eē pōt Ad cui^o intelligētiā aduertendū est q qdrupt^o pōt eē vitū in ptractu. Primo ex causa materiali. Secdo ex cā efficiēti. Tercio ex causa formali. Quarto ex cā finali. Primo p^o eē vitū i ptractu ex cā materiali. i. ex pre rei q emitt vel vedit puta qz res mīti me veditibilis ē sic hō liber q vendi non pōt. nec spūalia possūt vēdi. nec etiā pōt vēdi aliena res. Et fm hūc mo dū p^octi bñmōi fm aliqz vitia. qz pecunia nō p^o vendi. Et inrātū fm eos talis p^octi vitia q ab actu eptoris de dinat z p^octi mutui itat i q nō licet spare lucri sic p^o extra de vsuris. pluluit. Sz tñ p^o ad b rñden q in rebz nris triphicia habem^o bona. Primo mobilia. Secdo im mobilia. Tercio aut ius in vtrisqz. Et sic distinguit mo bile z imobile z ius in vtrisqz ita ipm ius vēdi p^o sicut mobilia z imobilia. Nō g vedit ipa pecunia sz ius p^o p^odi reddit^o illos pecuniales. Quāuis aut pecunia vē di nō possit trāsit tñ cu vedito iure. Vēdim^o enī aliqd qd vēdi nō p^o tñ cu aliq alio trāsit qd de iure vēdi z emi valet. sic ius patronat^o qd spūali āncrū est. z tñ trā sit cu veditore ville vl fundi qd de iure vtriqz vēdi pōt Sic i pposito casu ptingit. Vēdit enī ius q vedito p^o pecunia trāsit. Ius enī papiēdi qlibet anno talē pecunie qntitatē sb bonis alicui vendēis siue hēditatē siue ad vitā ipi^o emēt^o nō ē pecunia sed distinguit vnū ab alio Vēz ē tñ q alia rōe nō p^o vēdi pecunia qz iusponat^o. Pecunia enī nō p^o vēdi. qz mediū ē i veditōe. Ius at pa tronat^o vendi nō pōt qz spūali āncrū est. Secdo p^o esse vitū in ptractu ex cā efficiēti. i. ex pre p^otrahētis Sicut enī qñ qd fingit se emere illd qd in pign^o inten dit accepe. z tūc a vitio vsure nō excusat ar. ad b extra d pigno. c. illos vos. Et b mō possz aliqz dicere q b vitū est. qz rātū dē est sic p^ohere sic mutuarē. c. p. x. qñbz āno. ita q sic p^ohēs mutuat idirecte. z eptōes fugēs mutuū fac. Possz at di q argumētū n cogit. qz i tali p^octu nō est mutuū directū. nā vbi mutuū ē mutuat^o ipi mutuāt^o. in pto obligat Sz i tali p^octu pecunia trāsit z ius p^o p^oiedoz redditū stat lucrio z piculo ipi^o eptoz. Possz autē in hoc ptractu incidere vitium ex parte p^otrahē tis propter cupiditatem z auariciā eius. sed non acci diē ptractu ex ipsius ptractus natura Tercio qz pōt esse vitū in ptractu ex causa formali. i. ex pre pacti op^o posita hoc est qñ apponit pactum qd repugnat rei que trāsigit ita q ipsa res nō parit apponi tale pactum. z isto mō cōingit esse vitū in simonia. Alio modo quā do pactū repugnat ptractui. Hoc autē est qñ ptractus gratuit^o est. z tale vitū facit vsurā si qdem est in hoc q

Ca. 8. De venditiōe ad terminū

aliquid exigit ex pacto rōneri mutuate. Tale autem vī-
tū nō est in pōdicto pōctu. cū ibi nō mutū sed vera ven-
ditio sit. Quarto pōt eē viciū i pōctu ex cā finali. tē-
pre pōj. 7 tale viciū excludit ab isto pōctu qñ pōrtiona-
tur pōtū iuri qd vendit. 7 reglare siquidē ē q pōt em-
pōis 7 vēditōis illat. est cū in co iuris naturalis equi-
tas nō suat. S; cū tal suat ēqas ita q nō ē notabilis
excessus pōj sup rē vēditā nec cōuērio. tūcliat. ē con-
tract. Nō g negat q tal pōtus viciari nō possit ex pre-
pōj. h tñ sicut pō viciari ita rāficari pōt. Alio qz mō p-
bāt aliq hūc pōtū licitū esse. qz licet pōt qd emere pōtūz
p. calibus. 7 pōtū empōi pōtū hereditarie dare alicui. p-
le 7 p hereditis suis b pacto q recipiēs pōtū obligaret
p se 7 suis hereditis dare qlibet anno. c. solidos 7 nihil
differet in pōpectu dei vtz mutū hēat hoc mediate vel
immediate. pōtus enī licitū esse videtur. fateor tamen q
nō est honestus nec decens sicut est contractus quo
muntur redditus prediales.

Sed contra predi. §. XVI.

cta arguit quidā dicētes id ideo nō licet. qz pecūia ad
hoc inuēta ē vt mediu sit inter emētē 7 vēdētē 7 nō vt
emāt 7 vendat ppter qd emēs vī vendēs pecūiā vī-
tur ea ad finē ad quē nō ē inuenta. 7 pōis peccat 7 ma-
time. qz tal pōtus nō videt posse reduci nisi ad pōtum
mutū. Rō hō est. qz cū pecūia nō possit emi vī vendi
cū sit nō extremū venditōis vī empōis. sequit q nō pōt
pōtus iste reduci ad empōem vī vēditōē. Tertū etiāz
est q locatio nō pōt dici nec ēt pmodatū. g ad pōtū mu-
tū cū reducere necesse ē. h in co sicut ex pcedētibz pōt nō
licet spare lucrū. Ad hoc dicendū q sicut ex pcedētibz
pōt hīc nō emi pecūia sed ipm ius. ppter ea mutū mī-
nie dici pōt. Itē qz opponit 7 dicit qz hīc videt accessū
lucris ad sortē. Tal aut accessus seu successus aut simul-
fact. pōtū variare nō pōt. qz vtrōqz vtz ipa vsura. cūz
vsura sit quiddā accidit sortī. sicut pōt. xij. q. iij. p. l. r. g.
S; si fiat accessus sūl. puta si qd dat centū libras vt re-
cipiat viginti i vno āno vsura ē g eodē mō si qd dat de-
cē vt recipiat viginti in duobz vī tribz annis. vsura est.
Hoc quidē ptingit qñ emunt pecuniales reddit. in cer-
tis ānis. lucrū nō solū adequat sortī sed etiā excedit sor-
tem. Et qñ talis excessus p successivā perceptionem
reddituū fiat tñ hoc pōtum nō rāficat sed p dēnat. qz
nō differt vtz tal excresecētia successivē vī sūl recipiatur
Ad b dicendū q hīc nō est accessus lucris ad sortem. qz
in venditōe vt dictū est totum de sorte est.

Queritur etiam §. XVII.

Utrū licitū sit emere pignora a manifestis vsurarijs. q
ex lapsu tēpis puerit ad eos rōne vsure non solute vt
quotidie fit. Et videt q nō. qz Ambro. appellat vsuraz
rapinā. vtz. xij. q. iij. c. Si qd vsurā. sed rē rapinā nullus
licet emere pōt scilicet. g. 7. In pōtū videt esse. qz nul-
lū ius hoc prohibz. cū pbibeat emere rē furatā vī rapinā
vt. l. de furtis. l. in ciuile. Et qd nō est pbiatū intelligi-
tur esse pcessum. ar. xij. q. iij. c. l. r. g. in fi. Ad hoc
dicendū q circa vsurā duplex est opūio qz tñ ad domi-
niū eius. Aliq enī dicit q in vsura nō transfert dñiūz
sicut nec in furto nec in rapina. Cui opūiois sūt alex.
de ales. 7 Bono. 7 Richar. 7 Sco. in. iij. d. l. r. g. 7 hī oz
di. minor. Hugo sup. c. Si qd. xij. q. iij. idē. Et hīc hāc
opūio nō bñ possent emi talia pignora. sicut nec res
rapinā. nec recipi i solutōē si qd ab eo. f. vsurario dberet
hīc aliquid. qz qui dedit ea posset cōtradecere illa repe-
tere. qz vītra capitalē mutuatū vsurario residuū valoris
pignoris qd est tantū dē 7 plus. est vsura. vñ etiā in do-
minio eius qui pignus dedit. 7 sic nō posset alienari si

ne volūtate eius nisi qd diceret ipm assentire eo q faceret
7 nō cōtradecere. de re. iij. l. vi. Qui faceret. Sed ad b pos-
set dici q faceret. qz nō pōt alienatōem impedire. S;
alia opūio est q in vsura transfert dñiūm licet pperat
reperit. Cui opūio sūt Tho. in summa. Al. Boff. ber. 7
glo. xij. q. iij. sup. c. Si qd vsurā. Et hec est color opūio
7 mibi magis placet. Et fm hanc videt q possint emi
talīa pignora. Nā q nō possent emi posset esse ex du-
plici causa. Aut qz vsurari. efficeret nō soluēdo. aut qz
p hoc fieret iniuria dñio pignoris. h neutru videtur hic
esse. Nā ppter hoc nō effiat vsurarius min. soluēdo. qz
recipit pōtum. p pignore. qd tantū dē valet vī quasi pōtū
pignus. Habet etiā vsurari. in pignore ius sui capitalis
is sortē mutuatā. sicut ipē qui est obligat. restitutiōi
pōtū restitueret. Nō etiā videt iniuria fieri dñio p-
gnoris. Sciet enī 7 pscitienti nō sit iniuria neqz del.
de re. iij. l. vi. S; cū sciat dñs pignoz ipm alienari nō
reputat sibi fieri iniuriā si ali. cmar. nec sup hoc aliquis
pquerit. 7 merito. qz sic pactū voluntariū fecit cum vsu-
rario q posset libere alienare post tñ tēpis. 7 cōtates et
vñ pmutat talia facta 7 firma volūt ea haberi. qz als
nullus publice fenerari veller si illa nō possent aliena-
re. vñ sequent inlta in cōuēntentia in ciuitatibz ppter q
tollenda pmittunt. Nō tñ impediūt vī statuūt qñ pos-
sint repeti vsure. 7 quin possint cogi. qz qui hoc facerēt
tēnerent ad restitutiōē in solidū. 7 qui hoc statuerent
7 qui statuta huiusmodi seruarent essent ex dīcat. ex d
vsuris ex graui. in. de. Nullū etiā doctorē ad huc legi q
asserat hoc illicitū 7 tēneri ad restitutiōem ex pcessu. scilz
emētēs hīc pignora. qd si necessariū esset nō tacuisset
sicut 7 de alijs casibz mētiōē faciūt. Ad argumētū
tū rīde q Ambro. sūt ibi rapinā lorge p omi illatā
acqsiōē vbi pperit repetitio. vtz qz materia nō ē vīqz
quaqz clara nemī pfulendū est vt faciat. post factūz nō
condemnat. Et hoc verū nisi pignora essent restitū-
rate vel rapte vī res sacre q pignori dari nō possent.

Laplū nonū de cooperatiōe 7 picipatiōe vsure.

De cooperatiōe et par

ticipatiōe vsure quō 7 qñ teneat ad restituti-
onem. et pro fundamento huius sumenda
est illa regula que habetur de iniurijs 7 dam. dñ. c. Si
culpa. vbi dicitur. Qui occasionem damni dat. damnum
quoqz dedisse videtur Pro cuius declaratione sciens
dum q occasio sumitur dupliciter. Uno modo pro eo
qd est aliquo modo inductum seu causatum alicui
effectus. sed non sufficienter 7 efficaciter. 7 ista est pro-
pria acceptio sicut dicit occasio subuersiōis vel predia-
tionis navis nauta qui ducit ad nauem ad aliquem lo-
cum vbi superueniente tempestate submergitur vel ab
hostibz rapitur. qd probabiliter estimari nō poterat. 7
isto modo qui dat occasionē dāni. vsure. rapine. furci et
hīc dñi. damni videt dare. sed realiter nō dat. vnde non
tēnet ad restitutiōē. licet peccare possit grauit. Alio
modo sumitur occasio pro eo quod est inductum vī
causatum alicui. effectus sufficienter 7 efficaciter ita q
sine eo nō seqret effectus 7 ista est īpropria acceptio. et
magis pūe dñ causa ad quā posita sequit effectus. Et
sic dñ occasio seu cā submersiōis navis q faceret foramē
in nauivt ītraret aq ad submergendū 7 sic euenit. Et dñ
cā seu occasio directa qñ hec itendit. indirecta aut qñ nō
intēdit. hñō īpedit nec obuiat ne eueniat effect. cū pōt
7 debet. sic nauta dñ cā indirecta seu occasio sūmersiōis
navis cū pmutat aqm ītrare in nauī paulatī. vñ sequi-
tur submersio cū posset obuiare 7 debeat b facere cum
ad hoc teneat vt gubnator dato q hoc nō itēdat. Et sic q
pstat occasionē damni in furto 7 rapina 7 vsura 7 alijs

Lic ergo
emere pi-
gnora ab
vsurarijs

Occasio
sumit du-
pliciter

Titulus Primus

hmoī. videt. dare damnu ita q realr dat. vñ tenet ad re
stitucōez in solidū. Itē ab aliqbo differētia inter dan/
tē occasione seu cām efficacē rapine. furto. z hmoī vsur/
paritōibz violētis. z dante occasione efficacē viuretra q
sine eis nō fieret vsura. Nam in dāte occasione violēte
vsurparōi z oīno inuolūtariē. oēs dicūt teneri in solidū.
sed in vsura dans occasione in hmoī dicunt aliq nō te
neri nisi quantū de vsura puenisset ad eum. z hoc tñ qz
nō oīno inuolūtariū acceptū. s. mixtū voluntariū. Qui.
hoc tenet. Alij dicūt q idē est q ad hoc in vsura qd z in
rapina. s. q teneat in solidū etiā si nō pueniret ad eū ali
qd. z hoc tenet. Pe. de pal. in. rñ. z ali vt parebit. j. Et
quia hec opinio tutior est ideo consulenda.

Queritur ergo. qd de .§. I

**Seruiēs
vsuriarj
in licitis
licite reci/
piūt mer
cedem**

fuientibz vsurariōz qui nihil bñt pter vsuras. Rñ. fm
Bul. credo q pñt licite ab vsurarijs accipere mercedē
suā si seruiūt vtiliter in rebz licitis vel honestis. aut ne/
cessarijs. Itā vtilitas quā sequūt vsurarij ex ope seruiē
tiū cōpēsantur cū mercede quā dant fuientibz illis. nec
possunt dici paupiores ppter mercedē datā fuientibz il
lis cū loco mercedis habuerint cōmodū opaz. Si autē
fuierint de illicitis. nō credo q debeāt recipere mercedē de
hmoī. Idē de culcōibz z alijs eoz mercenarijs. Pe. autē
de pal. in. uñ. dicit q famul⁹ q quādo se locauit nesciūt
esse vsurariū z nō seruiūt sibi in vsuris mercedē recipere
possunt. alias imputat sibi q ei seruiūt quē sciebat nil ni
si de vsuris habere. Idem tamen dicit q seruiendo in li/
citis z necessarijs potest recipere mercedem.

Quid de eo q con .§. II.

sulit alicui q feneret vel q mutuat gratis feneratori vt
feneret. vel pstrahit societate cū aliquo ad fenus exercen
dū vel q mutuat vsurario vt feneretur z iste papiet. lu/
crū. nūqd oēs tales tenēt in solidū. Rñ. fm Bul. Qui
dā dicit q qui inducūt illos ad fenerandū q alias non
erant feneratori tenent in solidū. Si vero alias erant
feneratori nō tenent nisi quantū ad eos puenit. Et sub
dit. Ego credo sine pñdicio q in neutro casu talr indu
cētē tenent nisi qntū ad eos puenit. z quantū ad hoc
pñdicio eoz est melior q eoz qui vel pstant fauorē in ra
pina vel furto. qz ipsi tenent etiam si ad eos nil puenit.
Et hoc iō qz rapina vel furtū fit simplr p volūtate dñi
sed vsura puenit ad creditore de volūtate dñi. Nec iue/
nio iura dare actōz debitorū p hmoī inductores vel fau
tores ad repetendū ab eis illas vsuras qz ipsi debito/
res soluerūt illis i ducit. sicut dāt actōez p illos qz ope
vel pñlio sūt furra vel rapine licet nil ad eos pueniret.
Prima autē opinio tutior est saltem qñ principales non
essent soluendo. Oēs enī tales indubitanter sunt parti/
cipēs culpe. z hanc opinionē tenet. Pe. de pal.

Quid de eo qui acci. .§. III

**Tutor ac
cipiēs vl
exigens
vsuras**

pit vsuras noīe alieno vt tutor. curator vel procurator.
Rñ. fm Tho. Sicut phibet aliq accipere vsuras noīe
suo ita z alieno. di. xl. vi. c. sicut nō suo. Et si accipit alie/
no noīe tenet ad restitutōem si ille cui⁹ noīe accepit nō ē
soluendo vel nō vult restituere. Naz faciens z cōsenties
pari pena puniunt. ij. q. i. c. notū in fi. Sed fm q addit
host. ille in cui⁹ vtilitatē versum est primo z principalr
tenet. alius in subsidū. z hec indubitanter vera sunt de
tutore curatore z pcuratore. p eo q pstant auctoritatē ta
lib. Secus de eo q nudū pbet ministeriū. vt dñ in se. §.
Idē dicendū est qñ tutor vel curator p pupillis exigit
vsuras ex pñtibz factis vsurarijs a patre pupilli. vñ si
ab officio aliq cōitatis ponit tutor vel curator faciat p/
testatōem corā epō vel alijs q nō intendit se intromitte

re de vsuris. cfigendis nec se de hoc impedit. Similr
multi vidus q exigit vsuras sacras a marito p filijs. vt
cū sit tūrtis simul euz alijs tutoribz assentiat q pecunie
filiōz pupilloz tradant ad vsurā tenet in solidū. Item
sciendū q si ille soluit cui⁹ noīe accepit sunt vsure cetē/
ri liberant Jo. de lig. in. c. Michael. extra de vsuris. dñ
q de extorquēte noīe alieno z priario in qta nō est du/
biū q tenet. sed vbi nō priari⁹ sed simplr extorquēs tūc
nō tenet. lig. aliq dicāt eū teneri vbi mādans nō est sol/
uēdo. vt in. d. c. sicut nō suo. hec ille. Videt tñ intelligi
dū id. s. q teneat q noīe alieno fenerat. et si nō esset priari/
rius in qta tñ pstat auctoritatē vt dixit Bul. Un cō/
sules alicuius artis vel lane vl alteri⁹ q pecunias quas
habēt ex redditibz artis tractare si eas mutuāt artificibz
artis ipsius vel alijs qbuscūqz ad rōem tot. p cēte
nario siue parū siue multū saluo tñ capitali. vsurā con/
mittunt z tenent facere qd in se est vt ars ipsa restituat
als ipsi obligant ad restitutōem et si nil pueniret ad eos
ex eo q actores fuerunt pccus et si noīe alieno. qz dant
cām efficacē. Et iō tñ talis pecuniā per modū societatis
ita q sit ars princeps dñi sit z lucri si ptingeret. z tūc li/
te fiat. si tñ in licitis mercarijs vel artificijs exerceatur.

Quid de illis famul. .§. III

q dñm dāto dñoz dant pecuniā ad vsurā debitoribz
z suscipiūt pecuniā ab eis Rñ. fm Bul. Si nil ad eos
puenit nō credo q teneant pñctum si illi dñi aliter p se
ipsos exerceat vsuras vel p alios exerceat et si nō p istos ge
rendo negotium. Idem pe. de pal. Sed si sunt factores
stantes ad dandum mutuū in persona vsurariōz ita
q apud eos residet q si pncipalis auctoritas suoz dñoz
seu magistrorum vel etiam socij z pariales in lucro. tñ
si pncipales non restituunt qui scilz inde habuerunt
lucrum vsurarium. obligantur ipsi factores ex eo q pre
stāt causam efficacē. z hoc fm. Beral. ordi heremitarz.
Et similiter in alijs contractibus iniquis. vt in vendē/
do plus iusto precio ratione dilationis temporis. z ded
piendo diuersis fraudibus cum. s. hoc faciunt in perso/
na dominor suorum seu pecuniam dānu z ipsi exer/
cituz persone ponunt disponendo facta aporece. tenet
in solidū si aliq nō faciūt. qz prestāt cām efficacē. Et fm
Rado. mgn. et pncipales q ponunt pecunias si tales
cautos reddūt z prestāt q nolūt q faciant malos con
tract⁹ excusent a pctō dñi nesciūt. Sed cū postea sciunt.
tenent restituere pecuniā p vsuram vel alios malos con
tract⁹ qñtā q puenit ad eos. Cuz etiā ppendūt dñt pro
hibere talia. als nō excusarent a pctō. Sed quid de illo
q sine illo mādato fenerat ad opus eius. Rñ. fm Bul.
tenetur ad restituendū vsuras. licet nihil ad eum per/
uenit. fuit enim vt actor z minister cōtractus vsurarij.

Quid de illo qui cū .§. V

vellē mutuate gratis induxit me vt darem sub vsuris
Rñ. fm Bul. tenet sicut z ille de quo in pcedēti. §. di/
cū est. quia indebite impediuit vtilitatem proximi z ei
damnum adduxit.

Quid de notarijs q .§. VI

sciēter sup vsuris pñctant instrumenta Rñ. fm Host.
q pñti sunt. quia cōiter solent iurare q talia nō facient
z sic per pñs sunt infames nec decetero pñt testificari.
nec infra cōficere. extra de test. lig. ex quadam. §. in fi.
Si tñ ob hoc recipiūt pecuniā nō tenet restituere qz re
ceperunt eā p ope suo qñis illicito. videt tñ q debeant
paupibz erogare. ar. rñ. q. v. c. nō sanc. Sed vñ tales
notarij teneant ad restitutōem vsuraz de qbz pñctant
infra. Sup hoc Beral. facit talē distictōem. qz si sciēnt

La. 9. De participatōe vsure

faciūt infra vel cartas de debito vsuraz ac si esset legi-
timū debitū. puta qz facit instm qz martin' mutuaue-
rit. Perro centū hinc ad annū restituēdos cū sciat non
mutuasit nisi. lxx. vel. xc. qz forte est pmo. c. d. dit. postea
in occulto. xx. vel. x. rehauiat. **De. vt mutū sit de illis**
lxx. vel. xc. tūc tenet in solidū si ipsi vsurarij nō resti-
tuat. z hoc nisi facerēt in fauorē receptōis mutui. puta
qz ille alr nō volebat mutuaue z **De. mltū idigebat nec**
poterat alr sibi pūder. tūc enī nō teneret notari'. pecca-
ret tū mortali sciēter hoc faciens. qz pūrium incurreret
faciēs instm falsum z in fraudē vsuraz. Rō pūmī ē qz
efficacit coopaf vsure accipiēde. Rō sedī ē qz intēdit pū-
cipali pūio indigēt subuenire. ar. xxiij. q. v. de occiden-
dis. Si aut in instro est facta expssa mētio de vsura. tūc
nō tenet ad vsurā r. stituedā. z rō. qz nō efficacit coopaf ad
illud. Itā pū qz mutū accepit ad vsurā in iudicio se in-
uare vt nō soluat vsurā. Etz ybi cōsuetudo ēēt qz p ra-
lia instrumenta cogent hōies ad soluendū vsuras fri-
suolatas a debitoribz. tunc tenetur qzuis consuetudo
sit inuqz z statutū qd sup hoc esset. Et in ytroqz casu pec-
cat mortali talia instrumenta conficiendo scienter.

Quid de platis qui. §. VII

ubscribūt z sigillant scedulas vsurarias. Rñ. fm. **Do**
sti. Si plat' nō legit tenorē. vel etiā si legit z vsura non
appebat. qz forte ibi posita est maior qntitas qz mutua-
ta sit z ipse platus nō diligēter pūderat. fatue facit sed
tū fm veritatē nō pūent. Si vero legit z veritatē pū-
pit pūiceps est pene z nō cōmodo vsurariū. Itā subscrit-
ptio in multis approbatiōem inducit. extra de sen. z re-
iudi. cū inter vos. Idē. Hoff. Testes qz in instrumentis
vsurarijs qz sciēt hoc faciūt scientes. l. instm vsurariū
tenentur cōmodo quo notarij de quibus dictum est
supra. z hoc quia dant causam efficacem.

Quid de ciuitati. §. VIII

bus vel vniuersitatibz mutuatibz ad vsurā nunqd sin-
guli tenet ad restitutiōes. Rñ. fm. **Do. p. Ray. Dēs q**
sunt pūentētes pūitū. z ad restitutiōes obligant singu-
larit nō tanqz vniuersitas qz aiam nō bz. nec tanqz vni-
uersi sed tanqz singuli. vñ. q. i. c. sicut vñ. xxiij. q. iij. c. si
hēs. Et hoc vez. qd hoc placet in mēte sua ratūqz. hūc
z pūentū vt pūibere pūit z nō faciūt. Jo. de lig. de b tra-
ctans dicit qz nō dubitat de regētibz pūibere valētibz
Secus aut de alijs nō principalibz gubernatoribz vel
alias ignoratibz nec inhibere valētibz. Et hoc vltimum
dico vez nisi pūcipauerūt cōmodū singulare z bursale
qz tunc cōsentirent. Archi etiā di. xl. vñ. vno verbo se ex-
pedit. dicēs oēs z singulos teneri z esse i statu dānatōis
quoz auctoritate sit z pūensu. Et idē si collegiū aliqd ac-
cipit pign' in casu nō pūesso. de vsuris c. consuluir. z. c.
cōquestus. Guil. dicit qz illi tenentur in solidū ad restitu-
tiōem qz pūpū vel auctoritatē pūstiterūt sup ita qz sine
hoc aliqz ciues nō fecissent. Alij pū pūentētes et si peccēt
mortali nō tenent nisi de eo qz pūenissz ad eos de vsu-
ris. vel in qntū releuari sūt ab expēsis qz alias fecissēt.
Idem **De. de palu. in. iij.**

Sed quid de quinqz. §. IX

p cētenario qz dat tutor pupillo Rñ. fm. **Aau. de ridol.**
Si dat liberalit. dicēdū vt i alijs sup. i. qz pōt pupill'
recipe. puta qz tutor exerceuit pecuniā pupilli in negocia-
tiōibz licitis z lucrat' est bñ cū ipa z qzuis capitale pup-
illi statet sibi saluū ppter qd ille nō licite posset petere
vltra sortē ipse tū tutor ex sua liberalitate spōre sibi do-
nat. v. p. cētenario. Si si inuū' dat hoc tutor. qz. f. cogit
ad hoc ex forma statuti b dictātis vt als tūc videt' qz sit

vsura. **§. i. pūiū fac. qz h videt nō rāqz vsura sed tanqz**
pena legal' solui. ar. xij. q. iij. c. in legibus. Patz. qz z ebuit
emere de pecunia pupilli possessiōes. vel dare sibi. v. p.
cētenario. z sic cōter itatura disponūt. qz si vezest qz no-
mine pene darent licite recipēt. bec lau. Videtur posse
dici qz si tutor potuit vel emendo de pecunijs pupilli
possessiōes. vt tradēdo ad licitas negociatiōes ipsas pe-
cunias tantū vel pl' lucrari z emere ex negligētia omi-
sit qz tanqz pena possit peti. Et multo magis si cū ipsis
pecunijs tutor fecit facta sua ppria. vel negociat' est cū
eis z lucrat'. Si tū pūdidisset videt' qz deberet subire p-
tem dāni ipse pupill'. qd tū nō esset necesse si tutor po-
tuisset vel possessiōes emēdo vel aliqd aliud sine picu-
lo tū lucri hēre. f. v. p. cētenario. Et subdit lau. p. factus.
Hoc certū tene qz pecuniā pupilli non pōt credere tutor
ad rationem. v. vel alterius quantitatis ceterioris vel
vltioris pro cētenario.

Sed queritur Utrū. §. X

pupill' possit dicere tali tutori. tanto tpe habuisti pecu-
niā meā. ppter ea peto p ea licitū lucrū. vsuras nolo sed
iteresse meū z sic pūderū lucrū se retinere velle cū presta-
tiōe pūata. f. qz nō vult vsuras. si hoc pōt licite facere. Ad
hoc quidā dicūt sic. Pupill' talis facta. pūstatiōe pūicta
restituere nō tenet. sed tutor. nisi vsuraria quāritas exce-
deret moderatū lucz z interesse tūc enī supflūū lucz res-
tinere nō posset sz restituere deberet tutori illd supflūū.
qz tutor restituere dz vsuras z sibi imputet improuidē-
tiā suā. Si aut pupill' recipit pūictas vsuras restituere
re obligat. sed z tutorē agere pōt ac ab eo suū petere in-
teresse. Si vero tutor pecuniā pupillo restituat nihilqz
ei dicat qz lucrū pūictū vsurariū sit. demum lapsū tps
id dicat postea fuisse lucrū vsurariū. tūc pupillus ei cre-
dere nō tenet nec illd restituere obligat fm quosdā. Et
rō est fm eos. qz pupill' id nō approbavit qd ille fecit.
nec de vsuris aliqd dicit tpe qz debuit. ppter ea tpe tutor
tale lucrum reddere obligat. Itā opinio videt' mibi qz
multipliciter deficiat. Et qntū ad pūm post factā vsurā
a tutore nisi esset statutū in ciuitate qz tutor debeat pro
pupillis emere de pecunijs aliquā possessiōem. vel tra-
dere negociatiōis. alias p modū pene debeat mēdere sibi
ad rōnē. v. p. cētenario. vt nisi ipse est pupill' tū capax rō-
nis tutei. pūstatiōe qz nō exerceat pecuniā nisi i licit' lucz
seu negocijs. als nō credo qz possit petere. aliqd itesse. sz
lucrū vsurariū p tutorē factum pupill' tenet restituere.
z imputet hoc patri pupilli qz talē instituit tutore z nō
prouidit in hmoi sicut potuit. Quāntū ad scdm qz
possit agere z tutore credo veruz. esse si tutor exerceuit
pecunias pupilli ad suū pūi' vtilitatē. vel ex negligētia
omisit exerceere in licitis mercantijs vel rebz cūz possit.
Quāntū ad tūiū credo qz etiā p lapsū tps cū sibi pstat
clare lucz sibi assignatū per tutore fuisse vsurariū tenet
pupill' restituere. nisi vt dictū ē z statutū ciuitat' non
emissz possessiōz vt als licite exposuissz pecuniā sz ad suū
vitalitē vsus fuisse pecuniā p vsuras vel alios modos.

Utrum autē liceat. §. XI

creditori recipere debitū qd vsurarius ei dz. Rñ. fm. **Guil.**
Si bona fide credidit ei pecuniā vt ex illa pmodū suū
um faceret et lucrando forte ex ea se liberaret. recipere pōt
qd mutauit etiam si ille als nō sufficit vsuras soluere
Si vero alia cā credidit vel mutauit. puta ad luden-
dū vel vandū meretrici vel histroni. nō dz ab illo recipere
qz nec vsuras etortas sufficit restituere. **De. d. pal. de b**
vez. qñ sciēt hoc agit. De illo aut qz bz cām lucratiuā
nisi in casu in qz elemosina fieri pōt. dicit' qz tenet insolū-
dum si ille nō sit soluēdo. qz pūm succedit loco rei. bec

Titulus Primus

Petrus: Arz aut illi qbz debet ex heru vel qsi aut ex maleficio vl qsi possint h recipe ab usurario. Rñ. fm Guil. Sic. dum tamen rem ipam usurariam nō recti piant. Et idem dicendū de q̄cunq; raptore vel fure.

Utrū aut liceat ma. §. XII.

nro recipe dotē a p̄re vxoris sue q̄ est usurari⁹. Rñ. fm Guil. Si pater nō sufficit ad soluendū ea q̄ habet d̄ysu ris. z marit⁹ sciēs h̄itatē vel h̄is ignorantia crassaz cō traxit cū filia. nō debet recipe dotē a tali p̄re. si aut nō putabat socerū esse usurariū vl als esse soluēdo qd̄ tñ nō erat pōt dotē in solidū recipe licet postmodū sciue rit h̄itatē. hec Guil. z in summa p̄isana addit. Lucius aut d̄r q̄ sciēs h̄itatē nō recipiat dotē. aut si recepit re stituat illis quibz p̄r tenebat. si aut in veritate de alijs bonis socer erat sufficiens ad soluendū. tūc indubitatē dotē gener p̄r recipe. Pe. de pal. sic dicit. Gener q̄ dotē

Gener sci ens socer usurariū nō recipit dotē vxoris

ab usurario recipit q̄ nihil habet nisi de usuris. tenetur reddere si sciēt p̄r. si aut ignorat nō. qz p̄ oneribus matrimonij habet dotē. sed filia sic. qz nec q̄ram natu re. i. legitima p̄r tenere. Garz p̄cordat Berol. ordi. bea remittaz di. A. si p̄r dotauit filiā suā co tpe q̄ erat soluendo. z p̄ p̄is nō p̄ter dotē illas est fact⁹ ipotēs ad soluendū tūc maritus p̄r cā retinere. z p̄ mortuo ipō ma rito ēt ipa filia p̄r eā retinere. Intelligit eā dotasse de il lis bonis q̄ nō erāt obligata restitutiō. ex q̄ vltra illas dotēs erāt soluēdo. sed si dotauit eo ipō q̄ tā erāt oia ob noxia restitutiō. gener q̄ h̄ sit vel etiā laborat ignorantia crassa. qz scz ille socer est publicus usurari⁹ vl raptor vl als obligat⁹ alijs. nō p̄r recipe dotēs. Luc⁹ rō est. qz de alioz bonis nullaten⁹ fm d̄cū potuit dotari. qz nec ele mosyna dari. xij. q. v. Nolite. p̄ h̄ em sit ipotens ad res tituendū z sic ad damnuū creditorum p̄stat opam effi cacē. vñ teneat restituere. ex de inuic. z dam. da. Si cul pa. Et si filia usurarij tal vult dotē ipam restituī z eius maritus obstat nec parit illā reddi. culpa erit viri non vxoris. si tñ ipa pponat p̄mouēre marito dotē restituere. Si aut ecouerso vir vult dotē restituere z ipa non vult. p̄ctm̄ erit vxoris. ita tñ q̄ nō p̄cipet de bonis ipsi us dotis. z pponat restituē qñ possit. ar. xij. q. vi. c. si res Si aut vtrq; in nō satisfacere volēdo p̄cordat. ambo sūt in statu dānatiōis. de reg. iu. c. p̄ctm̄. li. vi. In ime diū tñ p̄culo dici posset q̄ si pater tal vxoris seu ei⁹ be redes hrent ad satisfaciendū certa ad sufficiētia. tūc si talis dos pua est in totū si magna in p̄e posset dioeca nus vt disp̄satiō incertoꝝ fm discretiū iudiciū dispen sare z marito vt pauperi pcedere si idiget. z ipsi mlieri vidue remanēt si aliūde nō p̄r p̄teret viuerē. z mltro magis si habet familiā seu filias maritare seu filios nu trire. Sed q̄ ad certa. i. si bōa p̄ris vl usurarij vl raptoris. aut heredi eius nō sūt sufficiētia ad restituendum certis p̄sonis q̄bus obligat tūc restituat cū habet liber tatē sup̄ h̄. vel petat remissionē a creditoribz intuitu pi etatis si obtinere pōt. als restituat. nisi sit in extrema ne cessitate cū familia sua vel in magno p̄culo. z tūc pponat reddere cū poterit. vel paulatim si p̄r. reddat. z si i pedit ab h̄ cū videret se in periculo mortis vocet viroz z filios z p̄stet q̄ restituant dotem talē cum sit d̄ysu ris vel alijs male acquisitis. z sic poterit transire.

De profenetis seu. §. XIII.

sensalibz. Arz peccent cū sint mediatores ad senus et vtz teneant ad restituendū. Pro cui⁹ declaratiōe nota Inducit duplicē consideratiōem. Prima consideratio est p̄ respectu zessadyu ad mutuo indigētes. z sic dupl̄r peccare p̄t sensales. rā peccat p̄rio si mutuo q̄rūt ad vsurā p̄ his q̄ nō idiget sic q̄ri die in his que dicunt deposita h̄ reat sūt vsure z alijs

malis p̄racribz fieri solet. tūc peccat mortali. Et rō hu ius est. qz cū mutuo sic accipies peccat mortali vt patz in se. §. Et ipē qz peccabit q̄ coeperabit eide. xj. q. ij. q̄ p̄sentit. Scdo peccat sensales qz z h̄ necessitate cogē te vel nō cogente p̄mū ad vsurā mutuo tribuere tenē tentē inducūt. ar. ex de homi. Sic dignū. Scda cō sideratio fieri p̄t p̄ respectu ad mutuo dātes. fm enim Berol. dupl̄r p̄t tales ēē mediatores. P̄rio cū stāt p̄o illis q̄ mutuo indiget z p̄curat ab illis q̄ pari sūt dare. tales nō peccat. z mltomun⁹ restituere obligant cū p̄t mo subuenire p̄curēt. z malo usurarij bñ vtan̄. z lucz qd̄ inde papiūt de suo labore licite retinēt. Scdo cum stat seu h̄ facit sensal p̄ncipalr p̄ lucro usurarij z p̄ par te sua. Et isti nō solū peccat mortali p̄pter cooparationes ad vsurā. sed etiā restituere obligant in solidū si ita co opari sūt q̄ absq; ope illo p̄statio illa vsuraria minime facta fuisset. Cui⁹ rō est. qz fm p̄bm. ij. etbi. Mediū cō parū extremis sapit naturā extremoz. ar. ij. q. j. c. Mortū in si. Lucrū qd̄ ipē papiūt inde debet paupibz erogare. Et silt in p̄mis duobz casibz q̄ ponunt in p̄ma p̄dictio ne seu consideratiōe. ar. xij. q. v. Nō sane. z. c. Qui habet ris de malo. Guil. tñ tenet p̄nū q̄rūt scz ad obligatiōes restituēdas vsuraz. Et q̄uis non sit vsq; quaq; repro bandum hoc. tamen id quod dictum est vt tutius cō sulendum scilicet q̄ teneantur tales sensales.

Sed nunquid licz. §. XIII.

accipere mutuo sub vsura. Rñ. fm Tho. se. se. q. lxxvij ar. iij. Nō licet inducere aliquē ad mutuādū sū vsura. licet tñ ab eo q̄ patus est facere z q̄ exercet vsuras mu tuo accipere p̄pter aliquod bonū. vt est subuētiō sue ne cessitat⁹ vel alteri⁹. z intelligit Al. nō solū de absoluta ne cessitate. s̄ ēt de nēcitātē vilitat⁹ quā q̄s p̄sequit agē do negocia sua. sed hac necessitate cessante cū p̄nt sub vsuris. ad ludēdū vl scortandū z h̄mōi. tūc fm eundez ē mortale p̄ctm̄. Sed Pe. de pal. sic dicit. Dicit quidaz q̄ in accipere mutuo sub vsura est duo considerare cām scz z modū. Nam si h̄ facit mor⁹ iusta necessitate. vl mo tus sola cu piditate augēdi pecunias sic faciūt aliq̄ mer catores spantes magis lucrari ex pecunia accepta sub vsuris q̄ sit damnum qd̄ eis sequat de vsura soluta. z loqz de mercatoribz q̄ absq; mercatōe h̄nt vñ decēter viuāt. sed mercant solā ex cupiditate lucrī vt ex pecūia accepta sub vsuris sup̄flua p̄gregēt sibi. qz se⁹ eē d̄ mer caronibz illis q̄ nō h̄nt vñ decēter viuāt. nisi ex merca tione. qz tūc qd̄ sit p̄ter mercatiōem. sit p̄ter iustam ne cessitatē. Et p̄re aut modi silt est distinguendū. qz aut talis petit mutuo absolute. puta. c. libras sibi tradi mu tuo: aut petit cū determinatiōe vsure superescētis. pu ta. c. libras sibi tradi mutuo. p. c. r. hoc supposito dicen dū q̄ accipies mutuo sub vsura absq; iusta necessitate peccat. qz nō solū peccat q̄ dat aliq̄ occasione peccādi. s̄ etiā q̄ sciēt z absq; iusta cā z nēcitātē p̄pōit alteri ma tēriā vñ sumit occasione peccādi. maxie qñ credit dispo sitū ad tale p̄ctm̄. verbi grā. Si mlier credit aliquē ma le dispositū ad p̄cupiscendū cā si sciēt z absq; iusta necessitate vel debita vilitate p̄ntat se ei. peccat. Anz cuiq; enī mādauit de⁹ de primo suo nō sat aut dupli cet alicui dānatio primi si sciēt p̄pōit ei materiā vñ sumit occasione peccādi. Talis at ē q̄ absq; iusta neces sitate accipit mutuo sub vsura. §. rē. Si aut h̄ fac mo tus iusta nēcitātē. aut petit mutuo cū determinatiōe vsu re superescētis. puta. c. p. c. r. sic credo q̄ peccat. qz ne mo p̄r absq; peccato ab aliq̄ petere aliqd̄ quē scit non posse illd̄ dare absq; p̄cto vel nō velle h̄ vsurari⁹ nō pōt dare mutuo cū p̄cto superescētē p̄cto. §. nec ali⁹ p̄ sine p̄cto sic petere. Tñ excusant illi q̄ sic p̄ctūt ex igno

rantia vel in aduersetia. vñ qz firmiter tenet qz alis sine pacto supercrefcentis viure mutuū nō traderet. si aut peccat mutuū absolute. sed usurari⁹ non vult tradere nisi cū vñra. puta qz nō peccat tūc accipiens mutuū sū vñra. Quia ratio est. qz qui patit iniuriā nō peccat. qd est verū nisi pñtatur in iniuriā faciēti. tūc enī nō solū patitur sed coagitur. Sed accipiens vñro modo sub vñra patitur iniuriā. nec cōsentiens est facienti. g. nō peccat.

Capitulum decimū. de manifestis usurarijs.

De manifestis usurarijs.

Usurari⁹ manifestus ē excoicatus.

Dicitur qz usurari⁹ manifestus sū. excoicatus nō simplr sed qz ad tria. quoz pñm est qz scilz nō dñt recipi ad cōiōnē altaris. scdm qz nec dñt recipi eoz oblatōes. cū sacerdos recipit. reddere tenet z comipellit. ex co. c. In oibz. Ray. vel debet dari epōve fm puidenciā eius vel restituat ei a qz exorta est vñra vel de pauperibz. Post. z qz recipit oblatōem a talibz debet ab executione sui officij māere suspensus. donec ad arbitriū sui epī satisfaciatur vt in dicto. c. In omnibz. Vñrū aut sit canon ferende snie vñlate. Post. dicit qz be nign⁹ est dicere qz sit canon ferende snie nō late. Et hoc tenet Bern. z Jo. an. in nouel. Donato z elemosine pos sunt recipi a tali si habet alia pter vñras ita qz ppter b nō efficiat nō soluēdo. Sec⁹ at qñ non bñt nūi vñras qz tūc tales elemosine recepte vñ dona dñt dari eis a qz bus vñre exorte sūt vel ipis usurarijs reddi. Vñrū est. qz nō dñt recipi ad ecclasticā sepulturā si i hoc pñtō decesserint. ex co. c. In oibz. Et dicunt manifesti usurarij vel puidenciā facti. puta. qz mēsz tenet param ad viuras. vel si de b sint in iure pñsti aut conuicti. Post. dicit etiā Jo. an. z Archi. qz satis pñt dici vñrari⁹ manifestus si corā sacerdote z testibz publice fate tur se vñrariū. z vñras restitui mādāt forte libros rationū tradēs. Item nota qz si vñrari⁹ manifest⁹ est ita paup qz nō pñdōneat cauere de restituendis vñrj dic Spe. quosdā tenere qz nō sepeliat talis etiā si pñteat. z sic vñabit rigor ad terrore criminis vñ fiat vt dñt rapinif z raptoze. ex de rap. c. Sup eo. Jo. an. in nouellis.

Item nota qz manifesti. §. i.

Usurari⁹ manifestus dñt esse co fessores.

Iti vñrarij nō pñt recipi ad pñssionē vel ad sepulturā quibz dicat se vñle restituere. vel et si mādēt in vñtima voluntate satisfieri. sed oportet qz vel de ipis sit satisfactū put eoz facultates pariuñt. vel saltem qz illis quibz faciēda est restitutio si pñt sint. aut alijs qz illis possint acqñre. vel illis absentibz ordinario loci vel vices eius gerenti aut rectori prochie ipsius vñrarij corā aliqbz fidedignis. aut suo publico de ipsius ordinarij voluntate z mādato idonee de restitutōe sit cautū. l. qz si qñtas sit manifesta illa expmat. alioqn est moderanda arbitrio recipiētis eam. ipe tñ si sciēter moderet minores tenet ad restitutōem residuā. alis null⁹ debet esse testis in testamētis eoz. nec recipere pñssionē vel impendere absolutōem vel ad sepulturā recipere. z testamēta eoz sūt irrita ipso facto. oia hec habent in textu ex de vñris. c. qz qz. l. vi. Qui autē dicant manifesti vñrarij hēs in. iij. pte plenius. Idē dic. Pe. de pal. in. iij. simplr z indistincte. l. qz vñrarij in morte mādantes restitui. si possūt tūc p se restituere nō liberant. tū qz ad statū tenent. tum qz nō vident hñe pñctā bonā voluntatē. qz legata z donatio cā mortis facta pñt reuocari. vñ si vñrari⁹ nō nitens. Si aut sic excusat se z innoteat creditoribz p onerādo eos z approbando. qz forte approbare nō poterat z sic faceret qd posset tūc excusari. qz pua mora ē vñs ad mortē vel pualescentiā. Et ex tūc etiā pñt excusari

in morte quō dñt vñrarij penitere.

tores in vita ei⁹ pcedere ad restitutōem. Decille. Et dñt Jo. an. in ista decre. qz debet satisfieri ei a qz pecunia est exorta vel ei⁹ heredi. z illis nō exñtibz paupibz erogabit. ex de vñris. Cū tu. Dic enī Hoff. qz in tali casu debet publice poni edictū in locis a quoz incolis sunt exorte z qz oēs a quibz sūt exorte vñre veniāt. z si alij qui appareāt quibz fides sit adhibēda potius restituat illis qz paupibz eroget. ex de homi. Sic dignuz. Dicit tñ idē Jo. qz nō solū rector poterit vbi habitat vñrari⁹ sed z mltomagis rector prochie vbi habitat is cui faciēda est restitutio pñt pape dictā cautionē. pñsbyter etiāz prochie vbi morā trahit vñrari⁹ z si nō sit ciuis vel i cola pñt recipere talē cautionē fm Jo. an. Vñrū autē sufficiat pñtari illā cautionē cuiqz sacerdoti etiā non prochiali dubitat. z Jo. cal. pñsult qz sic. z qz ea roborabit testm. Lapus pñcedit h de sacerdote ordis mendicantiū audire pñssionē talū vñrari⁹. sed de alio sacdo tali nō prochiali negat. Rōem. hui⁹ diuersitas affligit ex eo qz sacerdos de ordine mendicantiū expñt ad audiendā pñssionē est inde eius qz sibi pñt a iure dari p pñsilegiū in corpe iuris clausum. de sepul. c. Dudū. in de. z per epm approbatus. Sed alien⁹ pñsbyter prochia nū alterius audire nō pñt scz sine licentia. Sed Lau. de ridol. dicit qz ante factū pñsult dicitur Lapi. post scdm nō audeat pñnare dictū Jo. cal. cum ex b nil deperat his quibz faciēda est restitutio. pñsultat qz aīabz vñrari⁹ ad sufficiētiā. Itē dicit ibidē qz fuus publicus b dñt tabellio sic dictus. nō qz sit scru⁹ sed qz publicum eferet officiū. C. de tabell. generali. b nō tñ acqñt actiōne ex tranco ex sua stipulatōe b casu nisi faciat de ordinarij mādato. Et dñt ordinari⁹ epī loci vbi degit vñrari⁹. Idem tñ in decano archiepiscopato vel abbate. qz als iurisdicōem habet de pñsuetudine in spūalibz. Itē dicit qz noīe idonee cautionis intelligunt fideiussores vel pignora. als pñbum cautionis nudā pñssionem de signat. Si aut pignora vel fideiussores dare nō posset sufficiat qz cauet. ex de sen. ex. c. fi. Et b marie qñ est veris sile cū scz aliā dare nō posse. Itē dicit qz si recepta hui⁹ iurmodi cautōe noīe eoz quoz interest vñrari⁹ manifestus vñras repetere nō audiet. z posset in aliaz fauoz rēps istas vñras repetere z recipere z soluē illis a qz petitor exortērat. Et idē si nō esset manifest⁹ dñmō posset pñari fm Jo. z Berar. qz etiā dicunt qz vbi petitor est vñrari⁹ manifestus z si heres nō exaper. inde ex oficio suo eū nō repellat. Itē aut qui sic satisfecit si conualescit tenet restituere ex satisfactōe fm pñdictos cū etiam z pus tenet. ex de vñris. Cū tu. Itē qd dñt testamēta eoz esse irrita. intelligit etiā facta ad pñs causas sz Bar. in. l. i. A. de sa. san. ec. imo dicit idem Bar. id vñz esse nedū in vñrarijs manifestis. sed et in qñqz quē co statet in pñtō mortali notorio decessisse. vt qz intersectus in furto. vel qz seipm occidit. xxiij. q. v. placuit. Idē etiā de codicillis intelligit z de qualibet alia vñtia voluntate fm Jo. an. Itē si pus fecit testm z postea cauet de restitutōe fm Jo. an. in nouel. z Bar. recōualescit tale testamē tū vt in eo disposita valeant z debeāt. etiā qz ad sepulchurā. Sed si ipe testator post testm ante mortē nō cauit de restituēdis vñris pñtū modū. sed iussit heredes tā tū satisfaccere de vñris debere. cautio heredis de vñris restituēdis p mortē testantē emissa nihil valet z o perat ad validandū testm. sed tñ ad sepulchurā habendā alio nō obstat. Nota et qz diuersē pñsitudōes synodales sūt diuersi diocētibz circa istā materiā qz iustici gade sūt. De excoicacōe quā incurrit scilicet sepelientes manifestos vñrarios vñt clericos locātes domos talibz bus nō de illis locis oriundis. z de faciētibz statuta vñt restitutōes vñras hēs infra i. iij. pte. Et bi oēs peccant

pñsbyter recipiat cautionē in extremis ab vñrario.

testamēta vñrari⁹ non valēt.

vidēt qñā

Titulus Primus

monstrat. q. p. tra canones. 2 de locatib. dñis vel alijs q. buscuq. domos suas vsurarijs ad fenerandū. 2 sustine. tib. in terra sua manifestos vsurarios. v. collocatib. vel tallianib. iudeos vel alios q. sicut nihil hñe nisi d. vsu. ris dñ. p. de pal. in. iij. q. tñent. restituere pecuniā p. ceptam ab ipis vsurarijs illis a q. b. ipi exigerunt.

Sed queritur quid iu. §. II.

ris d. co. q. cauē voluit s. nō valuit morte pñt. an ho. rā spātā. nec tñ p. eū stetit. Rñ det sup. b. p. sult. Bal. de pñsio. q. de equitate cāonica putat testm. tale valere.

Item queritur si co. §. III.

rā eccliaſtico iudice trahēs vsuraz. creditor debitorē di. cēs q. q. ddam instm. q. corā laico pueniebāt fore vsu. rariū nil pbanit. q. p. vsuris soluisse illi. s. bñ p. testes. p. bavit q. solueret facto cū illo calculo rōnis q. rātem in. instro pñtā. nūqd. ipōner illi vicari. nīlētium ne mole. ſter vigore dicti instri posito q. in ciuitate sit statutu. q. p. infra nō admittat. pbario de soluto p. testes. fede. de. senis p. soluit. q. nō. q. nō ē in aliq. pte sui. pbatū instm. fore vsurariū. nec q. creditor fuerit vsurarius.

Item queris vtz sit. §. III.

idoneus testis ad pbandū aliquē vsurariū. s. is q. pro. bat se illi soluisse vsuras. Et videt q. nō. q. silitudo cāe. a testimonio repellit psonas 2 ad iudiciū fide. de. se. nis tenuit q. nō sit idone. testis. tñ q. tales sunt singu. lares. tñ q. de facto pñio deponūt. 2 sūt suspecti rōe cō. modi q. ex futura snia sūt pcepturi. Lau. de ridol. dicit. vidiſſe id sic sepi. pñtari i. epali curia florentina. s. bal. d. pñsio i. q. dā sūt dicit q. vbi tal. testi. prestat. ex b. testi. mōio aliqd. ius q. rē. q. nō admittat. q. ex nēitate 2 certi. tudinalr expectat. pmodū. g. repellit tāq. in pñia re.

Item queris si caueat. §. V.

epalis pñtario q. ad dicta talium possit q. s. pelli ad. vsuraz. restitucōem. nūqd. si agat ad annullādū restio. niū vigore decretali. q. q. r. i. co. li. vj. reputabūt idonei. Rñ. fede. sentit q. nō. tñ q. pñtatio exorbitans a iure. cōi nō excedit casuz pñiū. tñ q. fierio tal. pñtōnis opat. q. crimē sit pbatū. s. nō q. lificatū put. requit pñtatio.

Item queris quid iu. §. VI.

ris s. vsuras postulat. q. quē oppōit. c. q. frustra ex. d. vsu. ris. parus est cauere de illis restituēdis. admittet. ne si. cauere. sentit glo. in. eo. c. d. frustra. q. nō. nisi casu quo. mag. cā pñiū suaderet q. l. ē inopia. q. opio placuit Jo. Si em. ppter inopiā repellit ipm. cui debet. ex. eo. Cū tu. q. rōforti. q. fñetū. Hoc idē firmat glo. in regula dolo. de. re. iu. Nec obstat illud. c. q. q. in sua alternatōe. q. illud. vez quo ad enitādas penas de quib. in ipā decretali. disponit. Et talis si non inuenit pignora vel fideiussō. res pro cautione statuit suo sacramento.

Item si talis habet. §. VII.

vñ soluat. l. al. vñ possit cauē. ne utz vult facē. cū oppo. ſita exceptiōe. q. frustra non debeat audiri. quid faciet. ep̄s tñc pmitter. ne vsurariū a q. repetebant vsure illas. retinere. Rñ. Lau. de ridol. q. nō. s. pñgnabunt 2 des. ponent. quousq. pñēs res suas restituat vsuras. Inñ. tñ dicit q. reus ille poterit pelli a iudice ex officio suo. restituere illis a quibus agens extorsit.

Item si is contra quē. §. VIII.

extipit q. nō p. petere vsuras. q. ip̄e est vsurari. s. nō. sit manifestus. nūqd. nihilomin. p. repelli dñ. Gardi.

Nota cō. felloz.

q. sic. maxieſi probet infra octo dies. ar. c. pia. de excep. li. vj. S. q. d. si q. s. i. pñia pñsio est se vsuras extorsisse. sed b. est occultū. nūqd. sacerdos debet isti negare sepl. turā hereditib. nō volentib. ad dictū ei. restituere. Rñ. nō. q. nō. debet illū publicare. de pe. 2 re. c. dñs. Jc. s. b. id. dñcē n. creder. vj. q. ij. Placuit. Taceat. ergo. vt. q. q. vj. pñz. q. Debuit at illū sacerdos iducē vt corā testib. pñteret 2 cauere q. ab hereditib. exactio fieri posset.

Item nota q. in directorio iuris dñ. q. quis vsurari. mē. tal. sit inducendus in foro pñic. q. restituat p. c. p. soluit. de vsuris in foro ecclie iudiciū dñs male agere. inducen. dus tñ ē 2 nō pñellē. i. iudicio ecclie p. cēsuras v. alias. penas vt sic accepta restituat. nec vt vsurari. puniend. est. Dec. Bern. Inno. 2 Hosti. 2 Hoff. dñ. facit p. mater. rā de pñsioz. vbi est cōiter vsura mēralis. Nō tñ tales. absoluedū sūt nisi tales pñact. dimittat. 2 sic recepta re. stituat. vt in. c. dñs. soluit. Jc. pone. quedā cōtras id. v. get pecuniā 2 ipōnit cuilibet pñtantiā. s. mutuo. pñit. rēs 2 obligās pñtanti. cerra pignora 2 certū lucrum. nūqd. pñtates pñmittūt vsurā. Rñ. exq. coacte faciunt et. forte ppter b. mltā in cōmoditatē iurruū. i. q. libētē ad. b. cessaret si possent. nō est vsura. S. iuxta b. ē aliq. du. bitario vñz q. si postq. quis pñio pñtatur. veniat secū. 2 emat iura a pñio. pñioz pñcio eo q. soluit. nūqd. ille. secund. pñmittit vsurā. Rñ. vt in pñcedēti. §. Bart. in. pñs. sed diffuse habes istā materiā in. c. sequenti.

Capitulu. xi. de materiā mōtis in florentia impñtiro. rum in venerijs. 2 locoz Janue. Cū licitū sit recepi. re tales redditus quos cōtras pñcedit annuatū soluēti. bus pñtantiā. 2 an liceat emere talia iura.

Adendū est etiam de

lucro seu redditu ānuāli quē reddūt qdā cōi. rates ciuib. suis p. collect. seu pñtarijs solut. ibi p. eos. q. diuersimode noiant in diuersis locis. Nā. florentie dicunt denarij mōtis. venerijs dicunt impre. stite. Janue dicunt loca. Et florentie quidē b. pñas. ar. ca istā materiā. Cū itas indigēs pecunia ciuib. suis o. nera ipōnit. q. vulgaris ibi dicūt pñtati. ad q. s. soluen. das q. libet muti. pñellit. statiq. ciuib. q. s. restituat. forte seu capitale suū q. nō. dñdos p. cētario. 2 ita d. fa. cro 2 diu obſuapit. obſuapit quoridie. appellatq. tal. les creditores mōtis. Et pñgit aliqñ q. dñs creditō. rib. v. ab eis dñ iura bñtib. fuit tñ mīsum de accessio. ne pñdita vere sortis 2 p. tñ rēs q. aliqñ accessio adeq. ta est sortis. aliqñ nō in totū. aliqñ excedit sortē. Et inſuy. per maxie ad oēm dubitatōem tollendā 2 pñonerōz. pñcē ciuib. q. s. 2 vt tollat oīs nērus q. dñq. de citate. vel comitatu florentino p. inſcriptis v. eoz occasiōe liga. tus v. aſtrict. quolibet dicet q. ad deū. pñciam v. ad. mūdiz statuit q. q. quid pñsuz ē p. ordinamēta dicti cō. munis dari debere talib. mutuātib. ad dictā rōz pro. dono dñis 2 itereſſe seu pñsioe v. l. merito dictoz credi. toz itelligat dari debere 2 recipi 2 def. 2 recipiat 2 peti. 2 recipi possit. p. spōranco mēro libo dono 2 donatiōis. titulo 2 talr recipiat 2 recipi itelligat q. libet talis credi. tor a cōi pñdico. 2 nihilomin. ē p. dñis 2 p. o. itereſſe. 2 p. aliqñ remūeratōe 2 p. bñficiatib. bñficiat. 2 ita 2 talr. ill. d. totū recipiat vñusq. tal. creditor sicq. petere 2 ex. igere valeat q. nullaten. ad restituēdū aliquā teneat. ē q. ad pñciam v. ad deū. ill. d. q. sic receptū absq. alio q. uamie vt sibi de donatū licite valeat obſuere. Statuitq. inſup. ipā cōtras bñmōt talia credita cū iure pñpēdi bu. tismōt accessiōes alienari posse i. alios. cū b. tñ pacto q. ipi cōitati redimere liceat dictū debitū soluēdū debito. ri. p. redēptōe dicti iuris ad rōem. xxvij. p. cētario. et. q. talis creditor teneat reuēdere dicto cōi ad oēm eius.

Ca. 10. De materia motis florentie

voluntate remanenti dicto creditori lucro facto vsq; ad
ips dicti reuēditōis. hec oīa ab illo loco. Et insup maxi
me habent ex qdā reformatōe ciuitatū quā recitat pēd.
Lau. de verbo ad vbum. Circa istā materiam occur
rūt plā dubia sup qbz p sultū ples mgnī l. theologia or
di. pēd. mīno. z heremiac etiā docto. canonū diuina z cō
traria rīderūt z scripserūt. Nouissime autē scripsit sup
materia hac fatis diffusse dicto Lau. de ridol. i. sine tra
ctatus quē fecit de vsuris. vbi etiā posuit tractatus a
lioz. de ista materia sup q format. s. qōnes z b. ordie.
Primo. vtz recta pētia possint talia onera indici z ad
eoz solutōem pelli cū assignatōe incrementi pūbati.
Secūdo. vtz dicti solutōes onera memorata licite tale p
cipiāt incrementū. Terno posito q nō. Vtz vigore do
natis z remissiois z liberatōis supradictē excusentur a
restitutōe z liberent a pctō. Quarto. an dicti solutōes
licite vendāt ius qd bnt in dicto mōte. vigore talia cre
diti. Quīto. vtz alij ab eis licite emāt. Sexto pos
to q sic vtrū licite pēpiāt incrementū qd pēpiēbāt dī
cti creditores. Septimo. qd de illis q p alijs a quibz
quēq; certā quorā p qlibet florentino. quēq; nihil pēpiūt.
soluūt pstantias z in illoz loco q ad tale creditū distri
buunt. Octauo. quid si cōitas sic nouos sibi pstituat
creditores. puta qz vendit annuū redditū ad rōem qua
rīder creditōibz montis ad vitā emētis z alterius ab
eo noiandi cū pactis de quibz supra in fine casus.

Circa primū magister. §. I.

Guido de bello regaldo general ordi. here. p sultus. rī
dit indistincte q lex statuēs tale lucrū nō est licite insti
tuta. z iō nō obfunda s; abolēda. pbat. qz in diminu
tōe republice. z psequēs mala. pēz aī s. qz iā finalit
cōitas soluit duplā pecuniā allegat. dī. iij. pūilegia.
§. officii. z. c. se. Itē qz lex talis nō est iusta nec vtilis ex q
pūnet plus pūatū bonū singulariū psonarū q pūm
cū ipius cōitatis ptra illud. c. s. rī. autē lex. dī. iij. pūm
qz assignatōe dicti incrementi inuitant p ipam legē bo
munes ad peccandū. qz inducit eos ad recipiendū vltra
fortē. Et si dicat q lex tal est instituta ppter bonū ciuita
tis custodiendū z ptegendū ad hndū pecuniā p genit
bus armoz in custodiāz ptectionē ciuitatū. z sic nō mala
s; bona ē. Rīder mgnī pēdīc. qz his nō obstatib; firme
manēt rōes supraposite eo q aliter z sine pctō pōt ciui
tas defensari. Nā subsistere necessitate pē a sibi suppo
sitis etiā iniuris iniuste erigere auxiliū tā pecuniāz q
psonaz. z tū ad illud pstantū obligant. z qz pstant
tū fm reglām iusticie z nō vltra retrahere dnt. z sic fa
ciēdo min⁹ in expens dicta cōitas quābit. qd est pposi
tū. Dec. dī. Guido. S; Lau. de ridol. in dicto tractatu
tenet pūm. i. q dicta lex siue statutū nō sit illicite factuz
Et p rōne inducat illud qd dictū est supra. s. qz instituta
est dicta lex ppter bonū ciuitatū custodiendū z c. Et ad
id q Guido pēdīc. dixit ad destructōem illi⁹ rōis. Rī
der q cū cōitas valeat pcellere ciues ad mutuādū
absq; eo q statuat aliqd dare vltra fortē. tū nō oē possi
bile ē volūtile. Sepe nāq; mltā possum⁹ q p bono rei
publice z p fugiēdo scādalo nō facim⁹. z merito. ar. ij. q
i. In pms. cū siles coactōes quidā diffiales frequēter
plueuerūt epī. hīe. ex de spō. Requirit. Et meli⁹ est cū
aliqū psciro z pace oīz suis necciatibz puidē qz p hmoi
coactōes z violētias nō sine forti z gūi corde q si qdem
enormiter ex b expientia media dānificari qtidie cerni
mus. imo z mltos fundit⁹ destrui z ad extremā paupe
riem deduci q ex b saltē eqūliter subleuarent z pōlāt q
dicta qnq; pēpiūt annuat. nisi b esset in desperatōez
fositāz. ducerent z in rēpublicā machinarent. z in gūe
anie sue z corpis sui dispendiū z rēpublice pculū. Et

si dicat talibz z nō alijs si lex pūdeat bñ est. Rīdeo q
lex debz ēē cōis p rēpublice vtilitate ne aliū scrupuloso
corde moueant. z durū foret atq; difficile vtrū disti
guere ab alio. Dec Lau. p q destruit pma rōez dicti ma
gistri. Preterea interest rēpublice erga suos ciues talit
se hīe q nō deducant in paupiem. vt cū als op⁹ fuerit
sibi valeat subuenire. S; in dāni restauratōem vlt ex
liberalitate vt alliciat ad bñ se hndū erga rēpublicam
aliqd gnis donat. z sic indubie vtilitas rēpublice pū
rat qre illud iprobandū est. Dec Lau. p q destruit secū
dā rōez pēdī. mgnī quā scdo faciebat in oppositū. Q. et
boies inuitent ad peccandū ex dicta lege vt allegabat
dicto mgnī in tertia rōne. negat Lau. pūderatio em (dic
ipe) q si qz veller sua pecunia vti illicite pl⁹ lucraretur
imo etiā in licitis qnimo z in possessionibz q magis se
cure sūt qz cōitari mutuarē. nō est dicēdū q p b q quī
qz dari statuunt inuitant boies ad vsurarie mutuatū
maxie cū dubiū sit nedū de lucro s; et de forte pncipali
ne pdatur capitale. Et p b etiā tollit qdā alia rō pēdīci
mgnī in q dicebat. q ppter cōe defensandū nō est licitū
facere aliqd vñ deus offēdat. vñ nec vsurā facere vel
ad vsurā inducere nō dispositū ad b vt in casu nostro.
S; tñdē vt iā dictū est z plen⁹ infra dicit q ibi non
est pūcti⁹ vsurarius inter ciuitatē z ciuē recipientē ad
rōem. v. p cētenario p solutōe dicti cōitatis in pstantijs
Itē si qz veller ad huc dicere talē ipositionē onerū illici
tā ex eo q hmoi onera sine pncipis iussu indici neque
unt. vt. l. i. C. de exac. tribu. Rī. di. Lau. q si generalem
collectā camere fiscali applicandā nemo possit iponere
sine pmissio pncipis. vt in pallegrata. l. tñ collectā spāles
yna qz ciuitas z vniūitas p necessitate sibi incūbente
indicare p. vt. l. dēs. C. de ope. pub. Et sic Laurentius
pcludit istud statutum esse iustum.

Quantū ad secundā. §. II.

qstionē cū. s. qnt. an dicti solutōes dicta onera licite per
cipiāt incrementū. Rīdz mgnī Greg. d. an. generalis be
remi. tractās hāc qstionē dic sic distinguēs. Inquirendū
de intentōe mutuātū. aut ei tales recipientes hmoi
lucrū aliquā intentōem lucrū habuerūt aut nullā. Si
aliquā z tūc dicās tale lucrū fore vsurā z sic mutuātes
z recipientes. s. vltra suū teneri ad restitutōem si possūt.
z si nō pnt peccāt mortāl. si nō hnt intentōem restitu
endi cū poterūt. z b siue talē intentōem lucrū recipiēdi
habuerūt tpe facti mutui. qz. s. cū mutuāt ppter lucrum
papiendū mutuāt. siue tpe illo tū q lucrū recipiūt. s; qz
cū recipiūt illd recipiūt ppter lucrū pūz factū. z idē si p
qntūq; Probat autē b sic ex diffinitōe vsure. sic enī ipse
diffinit. Vsurā est lucrū ex mutuo intentū. s; sic est i. p
posito. §. zē. Et si qrat quō dephendat tal mutuātiū
intentio. Rī. fm cū. inquirendo de intentōe cōitatis tale
lucrū dātis vel dare statuētis. qm illud dat vlt dar sta
tuit rōne mutui recepti seu recipiēdi seu vltēri⁹ retinen
di vel nō rōne mutui. s; alia rōne vel cā. Et pmo casu si
ipī mutuātes talē intentōem sciūt vlt credūt vsurā ē et
pctū z ad restitutōem tenent. Assentiūt em sic recipiē
do intentōi cōitatis dantis. z ipī rōe mutui z ppter mu
tuū lucrū intendūt. Imo z si tūc nō hrent hmoi crudeli
tatē vlt scām hnt tū postea post receptōem in successu
tēis. nihilomin⁹ ad restituendū illa pūz habita obligā
tur. Nā ex q ppter mutuū cōitas illud dat alias nō da
tura. nō est iuste acqstū recipiētibz nec in eo est transla
tū dñum dicti lucrū. Quinimo vltēri⁹ dicendū fm cū
vitz q si cōitas nō ppter mutuū dedisset. z tū ipī pura
rent cā ppter mutuū dedisse pculdubio peccaret non re
stituēdo imo p qz si nec aī nec tūc nec postea talē hnt
scām vlt crudelitātē de intentōe cōitatis. nihilomin⁹ si ex

Opinio
dñi hugo
nis.

Opinio
Laurē. d
ridol.

Ad scdas
rationem

ad tertiā.

ad qrtaz.

secundo.

tertio.

Titulus Primus

aliquibus indicijs p̄ eis innotescere intentio cōitatis vt for
te ex eo q̄ mutuātibz statuit dare tale lucrū. 7 plus mu
tuātibz p̄l^o dari. 7 nō obstat q̄ alij ciues siliayl maio
ra bona cōitati p̄tulerūt. id tñ in eis nō statuit nec ali
quā remuneratōem p̄silem p̄sequunt^r v̄l ex p̄babilibus
alijs argumētis q̄ cū p̄nt nolūt aduertere v̄l inq̄rē bus
tui modi tales minie nō sūt obnoxij cū affectata iqtan
tia nō excuset. Si p̄o isto v̄l alio casu recipiēs nullā ha
beret lucrū intentiōem neq; intentio dātis p̄pter mutuū
posset v̄llo mō ex exterioribz indicijs apparere siue p̄p
bendi. 7 dās diceret p̄oribus nō p̄pter mutuū s; ex liba
litate dare. q; in recipiēte nulla videt corrupta intentio i
munis esset a p̄cto ipe recipiēs 7 retinēs. 7 ipm lucrum
nō est vsura. q; nō fuit nec intentū ex mutuo. In secun
do aut p̄ncipali mēbro p̄tē distinctiōis. s. qñ nullā in
tentiōem lucrū habuerūt mutuātes 7 recipiētes. dicit ipe
Greg. q; si p̄oribus nec añ nec tūc nec postea illā habue
rūt nec insup v̄llo tpe scīuerūt vel crediderūt cōitatem
p̄pter mutuū lucrū aliqd dare velle. nec intentio cōmuni
tatis dātis p̄pter mutuū dare facit nec ex v̄llis p̄r indy
cijs exterioribz apparere qd p̄pter illud dedit. 7 dās dice
bat se p̄oribus nō p̄pter mutuū s; ex aliq; rōnabili cā dare
v̄p̄tuta p̄pter restauratiōē dāni qd forsītā mutuantes
inde p̄pessi sūt v̄l p̄t beniuolentiā quā ipi mutuātes cō
munerati in mutuādo ostēderūt v̄l etiā ex mera liberali
tate cōitatis. tūc nullā p̄muterēt vsurā vel p̄ctm nec ad
v̄llā restitutiōem tenent. nō enī est b̄ dare lucrū intentū
ex mutuo. q; in p̄rio casu lucrū cēseri n̄ d; s; pot^o qdaz
dāni restauratiō ad quā 7 nō de vsura tenet ipa cōital
q̄ fuit ipius cā p̄pellendo ad mutuandū p̄pter qd ipi
damnū p̄pessi sūt. facit ad b. c. Peruenit. de fideius. Et
b si ex illa cā tñ tale damnū iurrerēt. als secus. 7 intel
ligit vt ipe declarat in p̄cessu dicte qōnis nō solū d dā
no qd p̄sistit in diminutiōe p̄habiti. s; et de dāno qd cō
sistit in nō acquisiōe lucrū polliciti v̄l spati q̄ ad inuice
v̄l coacte mutuātes vt dicam^o q; tales sic coacte mutui
antes ex tali mutuatiōe de lucro ipediti qd licite nego
ciando v̄l alio mō lucro acquisiuissent licite p̄nt exigē vel
recipe recōpensationē sui damni fm iudiciū discretum
prudētis viri p̄siderātis sūt q̄rū eo tpe alij silem nego
ciatōem v̄l artē exercētēs cū eq̄li pecunia cōiter lucrati
sunt. habita ēt p̄sideratiōe ad b q; laborē nō impendit
nec piculū subit in h̄mōi casu negociatōis v̄l artē exer
cende p̄pter qd 7 min^o d; b̄re. Si aut v̄lteri^o q̄rat quid
p̄sumedū sit in casu isto. vtz v̄ic; cōitas dictū lucrū im
pendat p̄ restauratiōē dāni nec ne. Ad b̄ rñdet p̄dictus
magr Bre. q; nō. s. p̄sumit q; de p̄pter restauratiōē dā
ni. sed pot^o p̄pter mutuū. 7 b̄ p̄bat ex eo q; oibz mutuā
tibz dat dictū lucrū. nec est verisile q; oēs damnificēt
siue damnū patiant^r ex mutuo a se facto. S; etsi aliqui
dānificēt nō tñ est verisile q; eq̄lter imo satis est pos
sibile q; qui min^o mutuauerūt mai^o damnū passi sūt.
7 tñ min^o dat eis. qd nequaq; p̄tingeret si p̄pter restau
ratiōē damni darent. S; n̄ videt q; ex beniuolenti
tia dari p̄sumat seu cā remuneratiōis beniuolētie quas
sic mutuātes in mutuādo ostēderēt cōitari. q; si p̄p il
lam daret certe plus daret ei in q̄ maior affectus beniu
olētie p̄baret qd nō sit. P̄terea illud lucrū nō datur
qñ fors est soluta 7 cōitas est a debito liberata q̄ tēpo
re magis posset liberali^r estimari. s; qñ adhuc debitum
manet ex q̄ satis p̄sumi p̄t q; p̄pter mutuū tribuaf. Si
tñ fm rei cōitatē p̄pter remunerandā beniuolentiā com
munitas illud daret. laudabil^r illud ageret. 7 licite et
am quibz daret recipiēt. sic licite amic^o recipit ab ami
co beneficiū. Nō enī p̄pter mutuū 7 grām factā cōitati
des fieri peioris p̄ditōis. hec oīa supradicta sūt p̄ba ma
gistri supradicti s; abbreviata. Ex quibz vt dicit Lau.

quarto.

q̄ ipa rectat colligit ipm magistrū sentire q; dicti p̄mi
creditores mun^o licite tale recipiāt incrementū. i. v̄ltra suū
um capitale cū interesse: 7 ad restitutionē teneant. Aliu
magr 7 generalis ordi. heremi. s. frater Guido de q̄ sup
in p̄cedēti. s. p̄sule^o de dicta materia qñ silia rñdit cō
cludēs q; nō solū a creditoribz tal^r pecunias v̄ltra fortem
p̄ncipalē accepta ab eis est restituēda. s; etiā ab eorū
legatarijs 7 hereditibz v̄l emproibz ex q̄ em tal^r p̄ctus
est in creditoribz indebit^r 7 illicite^o. erit 7 p̄ p̄ns in eorū
successoribz. Probat aut dictū p̄tractū esse illicitum. q;
vt vsurariū ex p̄libus. c. q̄ habent. xij. q. iij. P̄eci pue.
ca. P̄leri. 7. c. Usura. Idē rñdit 7 scripsit frater Jobes
chenkorth ciuī dē ordi. s; vt refert Lau. in p̄dicto tracta
tu hāc q̄stione disputādo qdā mgr anglicus ordi. p̄e
dica. firmavit 7 determinauit p̄trariū. s. q; licite recipia
tur dictū incrementū a soluentibz mō q̄ dēdarabif. Et idē
dicit tenuisse 7 scripsisse aliū mgrm ordi. mino. s. mgrm
frāscū de empol. Idē tenuit. Pe. de ancho. in sili ma
teria disputās. s. de imp̄stitis venerorū 7 p̄les alij iuris
p̄fessores. Quā opiniōē cōiter sequūt p̄dicatores 7 mi
nores. rōem hui^o assignat p̄dictus Lau. rñdebo ad ar
gumēta scā i p̄riuz. vñ sic dicit. Credo alio nō dato tales
mutuātes nedū sic coacte s; etiā si volūtarie mutuānt
dūmodo ex caritate nō aut spē in lucro seu incremento
p̄prie 7 p̄ncipaliter 7 si secundario mutuēt. imunes ēe a
p̄cto 7 vsuraz vicio. nec illi fore restitutioni obnoxios.
sūt nāq; aliq; qui forsitan ex cā lucrū qd intendūt p̄rio
loco ad sic mutuandū mouent^r 7 sic de his nulla dubi
tatio. q; s; vsurā p̄mittūt ex q̄ p̄ncipaliter lucrū inten
dūt. Sūt 7 alij q̄ p̄ncipaliter mouent^r ex caritate q̄ af
ficiunt republice. vel q; coactionalr facere nequeūt. et
de his est fmo noster. 7 hi non vident^r peccare. rō est. q;
tūc quis vsurā p̄mittit recipiendo aliqd v̄ltra forte qñ
spe lucrū motus p̄ncipalr mutuat. nō aut qñ non spe
luci p̄ncipalr. 7 si scđano. 7 b̄ nisi dēbitor coact^r in v
crementū solueret vel inuit^o solutionisq; tpe v̄l prius id
in noticiā deuēisset debitoris. S; in casu nostro non
spe lucrū p̄ncipalr qd mor^o cōitari mutuat. imoyr cōi
tati impanti pareat penasq; inflictas effugiat. v̄l chari
tate et amore vt illi suis necessitatibz subueniat alias
nullaten^o mutatur^o. 7 merito. cū in alijs pecunijs istā
expendēdo longe plus verisilr lucraret. 7 magis libere
plurisq; valoris foret. nec coacta est cōitas. q; cogi non
p̄t a suppositis. nec inuita soluit ipa cōitas. s; ex sua spō
tanea volūtate iuste honeste 7 rōnabili cā regulata. vt i
exp̄ssione casus supra demonstrat. qñetiā 7 si inuita sol
ueret id tñ creditoribz nō p̄stat. maxie cū p̄trariū in v
dicta reformatōe assensueret cōitas ipa. 7 in incertis non
in certis loc^o est p̄iecturis. ff. de p̄bo. obliga. l. Continua
us. licite ergo recipit. q; 7c. Si tñ h̄mōi creditores i op
positū p̄scia remorderet illāq; deponere ac iuri p̄forma
re neq̄rent. 7 si vt in sili inq̄r. Hosti. scrupulosa sit port^o
q; theologica. satisfaciāt omnimode p̄scie sue. Ad rōes
aut mgrī Greg. supradicti sic rñdet eas destruēdo. Nā
cū ipe diffinit^o vsurā dicat q; sic lucrū ex mutuo inten
tū diminuit est data dicta diffinitio. q; lucrū intentum
secundario nō aut p̄ncipalr in mutuo nō inducit vsuraz
fm cōem opiniōē 7 sili pōnēs spē in lucro ex mutuo
facto scđario nō p̄ncipalr nō p̄mittit vsurā nisi inui
te v̄l coacte solueret debitor. 7 illd scīret v̄l crederet. qd
nō p̄tingit in casu n̄ro. q; nec cōitas q̄ est debitor cogi
tur nec inuita soluit. nec p̄ncipalr ciues videt^r mouē
ri ad mutuandū rōne dicti lucrū ānualis. s. v. p̄ centena
rio q̄uis illud speret 7 expectet. q; mai^o lucrū possent
sibi p̄ alias vias p̄curare vt dictū est. Ad illud aliud
qd dicebat mgr. s. q; intentio mutuantiū regulat^r ex in
tentione cōitatis q̄ ipis mutuātibz nō p̄t non esse notā.

Ratio
argum

Ca. 11. De materia montis florentie

scz qd talis intentio sit deprauata. qd dat illud lucrum
propter mutuum. g. usura. Rñ. Lau. qd id nō semp sequi
tur. vñ distinguit qd ppter mutuum aliqn pōr dari aliqd
vt usura. talisq nō vt usura. sed vt donū gūitū tñ n
ex ipso mutuo. s. ex seruicio sibi impēio i modo cōinde
pcepto vt lucro plectuto vt ex animi nobilitate quadā.
z it sic dari sciat vt credat recipiens nō peccat. An aut sic
credere teneat. vide. s. in. s. Et cū dī q ista non vidē su
ad tertius isse mēto cōtatis. qz si b. esset vey plus daret illi qui
maiorē qz minorē beniuolentiā ostendisset erga commu/
nitatē non bira pōderatōe ad qstare pecunie s. beni/
uolēte z sibi plus illi daret qd ex tali mutuo plus fuisset
dānicatus qd verūq de facto nō seruaf. Rñdet qz uis
equū foret b. s. non possēt bec de facili in notitiā cōtra
ria deduci. z ne aliq scrupuloso corde moueant z scādā/
la atqz inuidie oriant. si ad imparia iudicarent. idō sic
parit z ex memoratis causis mora oēs tractare decre/
uit z bene. ar. l. dist. Ut pstitueret. Sic in pñli videm⁹
q in collegiis mgroz z ordinatoz q prior est in tpe pōr
est in sede z alijs nō habita distinctōe an prim⁹ sic vō/
etior scdo. Inficiari aut nō possum⁹ qn salte rōne lucri
cessantis vnusqzqz diuis dānicat. Et cū quilibet ppe/
lat ad soluendū. qz nemo libet mutuat. z talibz s. dī/
era mgri ipi sit fieda tal dāni restauratio. g. pcludit q
nemo est qui non debeat tale lucrū vt interesse cōsequi
z licet si dat recipere possit. Difficile aut esset communit/
tati z qz si ipossibile bñe noticiā plenā qstatis vt beni/
uolēte q mouent ciues ad mutuandū vt damnoz que
inde sustinet vt fm illā fieret qstas reconpensationis.
ad qrtus Jte ad illud qd q dicebat mgr psumi p communitatem
de intentione qua dat illd lucrū. qz. i. ppter mutuum ex co
q cōtras postqz soluta est vera foris z a debito delibe/
rata non pferit vltra tale lucrū. Rñdet qz s. vltra nō cō/
ferat non sequit g vt vltimā tribuat. cessat enī tūc dam/
nū in mutuantē. cessat pmodū in cōitate. z iaris ex im/
pensio fuit remuneratus est mutuās. als diceretur i
sibi usurā pmittere qz liberat mutuantē mille floze/
nos mibi mercatori sine vlla principali intēione vt spe/
remuneratōis z ego q tenui illos p. r. annos vt ex qbus
lucrat⁹ sum mille licet mercatrys. ex liberalitate z opri/
ma duci⁹ discretionē vidēs qz ex illis lucrat⁹ sui. sibi
tñ donauit. viij. p centenario sub qlibet diez annoz
viij. qz non donauit in anno. xi. qz mille cū quibz lucra
ri psumit iā sibi restitui. cui⁹ pñū est ipa veritas. Mo/
uer etiā dicit Lau. tale dubiū facti circa pñicta qd ibi
sepe ptingit vitz. Indicat onus pñictie vel accati cū in
cremēto sine lucro p decennit pñictio. scz. v. p centenario
annuat papiendo dūtaxat pñonis q infra certū temp⁹
soluerēt. nūquid soluētēs infra dictū tps q als infra il/
lud tps nō soluerēt. peccat intm q ad restitutōem tes/
nent eius qd pceperunt ad rōem pñictā. Jte indicitur
onus de mēse Nouēbris. z statuit qz is q soluit infra
mēsem incipiat dictū lucrū in Kal. Januarij. qui vero
soluit p mēsem incipiat in Kal. Septēbris peccat
ne z ad restitutōem teneat soluētēs infra mēsem q als
infra illū nō soluerēt. Rñdet qz qz uis cui⁹ non tenet
pñictale nec accessoriū qd illi⁹ sequit naturā. de re. iu.
Accessoriū. li. vj. non tñ sic est cōnūso. s. sepe pñictitur
qd accessorie qd pñictale repobaf. de pben. Per lras.
in de. Ad pñictū aut ex qd mutuum i casu nro qd est pñi/
cū spe vt itēione pñua dicti lucri. s. ex caritate vt coacti
one. absit vt corruptaf accessoriū. sic ē illud pus scz infra
mēsem ad mutuandū vt papiat vel citius lucrū mēo/
rarū. ex q enī tale lucrū licitū est nō est malū illud appe/
tere. Insup fac pñict⁹ Lau. circa lucrū annuale qd dat
cōtras ipa mutuātibz qndā distinctiōe an scz det qn

qd p centenario vt cōit fit ab ea. an. viij. vel. x. sic fit alij
quando in accatis z pñictiōibz. Distinctiōe ē fac iter
ipos recipientes siue quinqz pro centenario. siue. viij. vt
decem. Nam q ad lucrum p decennit z pñictum dari. scz
qz pro centenario si tali statuto annuētēs oēs vt ali/
qui. ad suū puatū pmodum resceperunt. usurā in foro
pñictie pñictunt tales scz annuētēs ex tali respectu
sed alias etiā si non ex tali respectu ppter bonū finem si
non sine illis sufficerent ad sic statuendū. Alij autē nō
statuētēs q ad tale pñictum lucrū z p decennit. nec etiā
ipi statuētēs q ad publicum pmodū dūtaxat resce/
perunt. Quo autē ad lucrum inuicitarū z inconueniēs
quaten⁹ est dare excessum. scz octo vel decē. p. c. in q nō
liberalitas vel damni restitutio sed pñicta z necessitas
ta voluntas interuenire pñumit. indistincte forte dicen/
dum est q quilibet peccat z usurarū vicio inuoluatur
recipiendo. nisi iam quis tantum z tale damnum incur/
risset q ascenderet ad illud plus statutū dari vltra cō/
suetum quod si in aliquibus pñictis possēt nō tamē
in omnibz vt videmus experientia mediantē. In quibz
ergo non contingit fieri regula supraposita. cū nec
liberalitas nec damnicatio seu interesse ratione dam/
ni hoc casu concurrant. z si nequeunt iuuari ratione le/
gis que debet esse communis. zc. vt. s. dicit in alio casu
in qb autē tale damnum pñictit pcedat exceptio.

Quantum ad tertium. §. III.

articulum quo querebatur. vtrum presupposito qd di/
cti soluentes seu mutuantes non licet perciperent tale
incrementum an vigore donationis. remissionis et libe/
rationis supradictę excusentur a restitutione et liberent
a peccato. Rñdet Laurenti. predictus qvitz per
illam donationem liberantur a restitutione. sed non a
peccato. Ad hoc enim vt tollatur peccatum contritiōe
opus est z penitentia que fieri poterit absqz illa restitu/
tione. quia restitutum censetur ablatum virtute remis/
sionis predicte. Et sic non obstat dictum Augustini qd
ponitur in regula iuris. peccatum. libro sexto. vt decla/
ratum est supra. Et hanc conclusionem etiam amplex/
citur dictus La. de casti in repetitione decre. in ciuita/
te de usuris. Sed ego dubito inquit ipse La. an sibi lo/
cum vendicat dicta conclusio in eo qui statuit vel decre/
uit vna cum alijs de populo talem remissionem vel li/
berationem fieri z illam fecit. z credo q non in foro cō/
scientie si habuerit respectum ad commodum vel inter/
esse suum z hoc si aliorum consensus sine suo nō suffici/
ebat. alioquin secus quo ad restitutionem. sed ager pe/
nitentiam eo casu contritiōe precedente non solum de
peccato quod commisit ad usuram mutuando quod nō
tollitur per solam remissionem quinimo. nec per restitu/
tionem actualem. sed etiam de eo quod non erat para/
tus restituere. et si remissio facta nō foret sed in peccato
perseueraret ex quo peccatum augetur. de pñue. c. fina.
quod presumitur ex dictis cum per exteriora de interio/
ribz presumatur. de presum. c. Et studijs. cum simi.
Re autē aliter se habente pñiam agat de pñictō tantum
z in hoc sue consciētie relinqt. Res enī sua agit.

Ad quartum autem. §. III.

articulum transeundo videndū est. An vitz dicti solu/
tes licite vendant ius suum qd hñt in dicto monte vi/
gore talis crediti. Ad qd respondēdū est fm magistrū
Greg. in dicto suo tractatu q si tñ quārum mutuaue/
runt perceperunt in eo lucro qd illicite a cōitate perce/
perunt. nō pñt. qm iam examinata est vera foris ad qd
allegat. c. i. ex eo. ti. Si nō tñ sed minus. tunc vendere
pñt qstū superest. z si totū superest. qz nihil pceperūt.

Libant a
restitutione
s. n. a pec
cato

Titulus Primus

alia opo

vel si aliquid nō ppter mutuū sed alio licite iuxta supra dicta post cū totū vendere pnt. Et idē in dicto. c. In ciuitate. In scdo q̄stro p̄ncipal q̄stionis firmat dēus La. de casti. p̄dicta. 2 ego idē dico in genere. Fateor siq̄ dem q̄ q̄cquid iuris hnt in dicto mutuū vel ad dictū mutuū sup dicto mōre licite v̄dere pnt. Ad spēm autē descendendo dico q̄ p̄ iuris hnt sup dicto mōre ex mutuo q̄ p̄dicti sēserit. q̄ q̄d illiū reputat in q̄busdā licitū affirmari vt late p̄t ex his q̄. s. diffule scripti in scdo dubio p̄ncipali. 2 sic p̄l v̄dere pnt q̄ ipi sēserint. Et p̄cedit dubiū p̄libatū circūscripta remissio de qua in dubio p̄mo p̄cedit. illa siquidē opat q̄ i nullo fors extenuat ex lucro. 2 sic v̄dere pnt illd ius quod habet. 2 q̄d a p̄ncipio habuerūt. Cū Lau. tenet magister frāsciscus de empol ordi. minor. 2 Pe. de ancho. 2 quidā ordi. p̄di. s. q̄ simplr v̄dē pnt dictū ius. s. cum Bre. p̄faro ordi. heremi. tenet mgr Guido 2 fr Jo. ordi. eiusdē. 2 q̄dā alij ordi. p̄di. Quintū p̄ nūc dimittēdo. q̄ ultimo ponet cū p̄liis ceteris sit tractandū.

Quantū ad sextum. §. V.

cū vix q̄rebat. Utz p̄supposito q̄ licite tale ius q̄d hnt in dicto mōre solueres v̄derent 2 emētes emāt licite p̄cipiat dicti emētes illd incrementū q̄d pus ipi v̄ditores res p̄cipiebāt. Rñdet p̄dicta Lau. de ridol. q̄ in oi casu q̄ p̄mo loco mutuā a cōitate licite aliqd percipit illud idē licite vendit illudq̄ licite emit 2 p̄cipit siue sit fors siue accessio siue lucrū vel q̄ noīe velis nūcupare. 2 b̄ satis itelligo circūscripta fraude 2 intentione de p̄uas. Et idē tenet Pe. de ancho. in q̄stione de imp̄stitis venetoz quā allegat 2 ipe Lau. idē q̄ sēntit magister franci. ordi. heremi. p̄sultit ipe tñ Lau. q̄ dubiū. idē ab h̄mōi abstinentiū. s. p̄fari mgr ordi. heremi. 2 valētes viri ordi. p̄dica. cōiter tenet p̄rium. Inter q̄s vir p̄ cuncta laudabil dñs Jo. dñci card. ragusinus sup b̄ consultus m̄dit q̄ b̄ q̄ nō coacti aut dāt pecunias. aut emūt dādas. aut emūt iā solutas. si b̄ spōte faciūt p̄cipuz q̄d recipiūt nō lucrant s̄ ad restitutiōem obligant. Et p̄ aliquā maiori declaratiōe dicit idē q̄ f̄ statie sūt sub quadruplici genere. Aliq̄ cū foras a p̄ncipio cōitate dederūt centū vt exinde q̄nq̄ haberēt annuari. Alij qui emēt ab his q̄ volebāt soluere centā p̄tem 2 h̄mōi ad p̄dendū. Alij vero emēt 2 emūt q̄tidie ab his qui possident. Ceteri vero hnt in monte q̄ soluerūt coacti. tres primi nō pnt p̄dictā acceptiōem vel p̄iū sibi retinere vel redditū vltra suū capitale quartū vero sic. s. etiaz apud nōnullos h̄ues nec etiā isti nec etiā valet dīc ipe q̄d nōnulli etiā famosi dīcūt vix. q̄ q̄libet p̄t trāferre ius q̄d h̄ in alio. q̄ qui iuste recipit h̄mōi in quolibet alio p̄t trāferre iuste. Nā aī h̄mōi rōnis patit infini tas infatias. Papa ctenī h̄ ius in papatu 2 illud i alium trāferre nō p̄t. marit h̄ p̄tatem corpis mulieris. tñ h̄ac nemī p̄cedere valet. Requirit ad b̄ q̄ aī sit verū q̄ tale sit p̄ns quale 2 aī. Sūt enī actus actio rū in patiēte bene disposito. vñ si cogat emptor ad emēdū sicut coactus est venditor ad soluendū vtiq̄. quia vterq̄ coactione depingit tenere poterit vñ sicut 2 alterū. alio nō. Et subdit. Restat ergo videre cui restitutiō p̄ci vel meriti receptoz de p̄fatis pecunijs sit faciēda an scz cōitati vel v̄ditori vel ei qui p̄mo soluit coact. an sint inter incerta censenda 2 pauperibz eroganda. Et siquidē quis dedit cōmunitati centū sponter libere vt inde habeat rres. quinq̄ vel decē cōitati teneat. Duo vero alia genera q̄ male soluerunt. cōmunitati nō obligant ex eo q̄ cōmunitas iuste soluit. licet nō respōdetur 2 inuitis cui soluit. nā p̄ coact. mutuis rite se obligauit ad tñ p̄ centenario. Consili nō videt restitutiō

q̄drupli
res p̄stan
tie

faciēda illi qui coactus soluit. q̄ spōte emptori d̄ dicit super cuius tñ nō fuit capax. vt supra dictū est. alio se q̄rent plura inconueniētia. Nulli etiā v̄m dēb̄ i tūbium q̄ venditor qui emeret ab alio nō est capax h̄mōi restitutiōis. vñ sibi fieri nō debet. Restat ergo vt quicunq̄ emit de tali pecunia cum teneatur ad restitutiōem in p̄mo casu cōmunitati restituere debet. in alijs duobz erogare debet ad p̄as causas 2 pauperibz iesu chasti. h̄ enī sunt membra cōmunitatis et h̄i p̄fusi muntur plus parti. aut propter ifortunia ciuitatis. aut propter minus equam gubernatiōem. Nec oīa ille.

Quantū ad septimū. §. VI

de illis. s. qui pro alijs q̄nq̄ certā quorā p̄ floreno q̄nq̄ q̄d nihil p̄cipientibz soluūt p̄stārias 2 in illoz loco q̄ ad tale creditū describunt v̄t licite faciant vel illicitet ita q̄ teneant ad restitutiōem. Rñdet di. Lau. post argumēta facta in p̄trariū que soluit. q̄ cū ibi nō sit cōtractus mutuū sed p̄tractus innoiatuū scz do vt facias puta do tibi quinq̄ vt p̄ me soluas. 2 alia. v̄ tua. 2 sic i rōne de cōad que sum cōitati obnoxius 2 a tali obligatiōe me liberes. 2 ius lucri exinde veniunt q̄d facta solurōe spari p̄t sit tuū. 2 accedere videt dicta p̄tract. ad naturā emptiōis 2 venditiōis. 2 sic tenet conclusiue istū p̄tractū licitū. dicit tñ q̄ p̄trariū cōiter tenet p̄ vulgares. Et mibi b̄ videt illud puerbiū verū. Uox populi vox dei. vñ 2 turtio opinio est Jo. dñci. qui dicit b̄ se illicitum et vsurarium. v̄t in fine p̄cedentis. §.

Quantū ad octauū. §. VII

cū. s. q̄nt. Si cōitas sibi nouos p̄stituat creditores puta q̄ vendit annuū redditū ad rōem qua rñdet creditozibz monē ad vitā ipius emēt 2 alteri ab eo noīant di cū pactis de quibz supra dictū est in formatiōe cal. an b̄ sit licitū. Rñ Lau. dicit q̄ dictus La. de casti. do etor eximus in. c. In ciuitate. Examīnās finali b̄ concludit licite fieri ab vtraz p̄e dūmō in fraude vsuraz nō fiat. 2 nō iterueniat deceptio vltra dimidiā iusti p̄ci. Ego aut subdit p̄dictus Lau. post argumēta p̄ 2 contra nō puto sic indistincte 2 simplr tutū vel approbandū. sed vt valeat 2 fraudis p̄sumptio cesset. opus ē cre do p̄mo vt redditū ipe nō excessiū. s. pueniēs insti tuat. Scdo q̄ de rebz cōitatis. Tertio q̄ nulla def facti tas p̄tractum resoluendi pro maiori vel minori p̄cio. Quarto q̄ p̄trabens cū cōitate nō p̄sueuerit fenerari. Et his ergo dico q̄ si cōitas absq̄ fraude legem facit per quā p̄stituit in bonis suis certos redditus 2 p̄cipuz trans iuxta mōre officiales ad illos vendendū ad vitaz alicuius vel sui vel alterius vel aliud indefinitum tēpus ad rationē illā qua respondet creditoribus monētis. nec id facit ad petitiōem alicuius id p̄curantis et cū ea p̄trahere volētis. s. i gñe nō habito respectu ad aliquid in specie. q̄ tūc talis p̄tractus erit licitus si inter eam 2 aliquem iniatur et etiam sit pactum de resoluendo etiam pro minori p̄cio. et eo casu potest sibi vendicare locum dictum domini Lapi. quia ante contractus erat constitutus redditus et in rebus et ad tempus incertum. et sic nulla fraus p̄sumpta. sed si fiat id d̄ nō uo ad petitiōem alicuius in specie et interueniat inter hunc et illam tale pactum. tunc secus alio non d̄aro q̄ fraudem cessare faciat. Ubi vero redditus non constituerentur in bonis cōmunitatis. sed fieret relatio tātum ad personam cōitatis. tūc omnino p̄sumeret illicitus talis contractus q̄ inde fieret. Si etiā tam redditus q̄ tēpora forent certa. tūc fraus p̄sumeret vbi maior esset certa q̄stitas quā in certo tpe p̄p̄eret a cōitate quā illa q̄ daret in cōitati in p̄nti. hec oīa q̄ habentur

La. 11. De materia montis florentie

in isto. c. sunt extracta de capitulor tractatu predicti. d.
 Lau. sed abbreviata exceptis dictis di. Johan. domini
 a. Petrus de ancho. z. Anthonius de bu.

Quantuz ad quitū. §. VIII

qđ querit. **U**tz alij ab eis licite emat tale ius qđ sup
omilim? h̄ reſumēdū. Rñdet magr **G**regorius. p̄ſatus z
dicit qđ indrendū ē de intētiōe eoz. qm̄ aut emūt intētiō
ne p̄cipiēdi lucrū a cōitate. aut nō. **I**n p̄mo sic emēdo
peccat z vsurā p̄mittit. qm̄ extitit ipi mutuū dant siue
p̄t dilatōem solutiōis intētiōe lucrī. z p̄ h̄ fac casus ca.
Consultur. c. 6 de vsur. in scda cōsultatōe. **I**n scdo s̄o ca/
su sec? est. nisi alia mala intētiōe vel ex cōsuetudine mala
reddat eoz intētiōe iordinata. **D**icitur p̄loem dānat di.
La. de casti. qz cum q̄rat idem mgr an licite emat a p̄i
mis creditoribz op̄erit itelligi qđem eo casu qđ ipi vendi
tores licite vendūt. qđ qm̄ nō licite vēdūt alij nō licite ab
eis emūt. **S**z qđ dicit mutuātes licite vēdūt. vt qđ nil
vltra sōitē receperūt. s̄ in casu licito iuxta p̄missa certe
emere potuerūt alij ab eis dē. nec in h̄ aliqm̄ inordinatā
intētiōe h̄re videt̄ fm̄ cū. **R**ñdebo ad rōes mgrī. non
videt̄ vez dicē qđ ex tūc mutuēt. nō em̄ mutuū s̄z em̄ p̄i
onus p̄ctū inēit. **N**ec ē ē vez qđ dēt dilatōes solutiōis. s̄
expectat dilatōem datā a cōi auctore suo **N**ec insu p̄ ve
ri videt̄ qđ si dicto casu emūt itētiōe lucrī. qđ sic emen/
do peccet. qz in p̄ctu em̄p̄ois nō ē reprobata spes lucrī
c. 6 de em. z vē. **E**ū dilecti. **H**ec **L**a. **A**d recitās **L**au. dic
qđ iuri p̄sona videt̄ p̄cto di. **L**a. **I**lla tñ mgrī p̄cto p̄ tā
to fōmētū h̄re videt̄. qz fm̄ ei? op̄iones illicitate tale lu cz
p̄cipiā cōiter ipi mutuātes. **E**t qz qđ tale ius mutuū li/
ue crediti p̄pter mutuū factū emūt se in locū mutuatiū
subrogāt lūgeſt vt sic illi peccauerūt si ipi p̄cipiēdi lu/
crū i mutuādo habuerūt. tūc l̄ postea sic p̄t uti. **U**n s̄z in
sui figura sic p̄ctus em̄p̄ois it̄er creditores cōitat? ven
dētes z eos emētes. tñ it̄er ipos emētes z ipam cōitatē
est effectiue p̄ctus mutuū sicut p̄us erat it̄er ipam z ill/
los p̄us mutuātes. **Q**uē quidē effectū z nō p̄boz cor
tice vel p̄ct? formulā p̄siderat theolog? z p̄siderat des
bet cōnulta. ar. de iudi. c. **D**ilecti. **E**t hi p̄orissimū qđ?
aia releuat. **N**aturalr qđē subrogati eodē iure indicāt
qđ z bi qđ subrogāt. xvij. q. ij. **E**leutheri? **E**t exp̄dictis
isern vt qđ nēdū fm̄ op̄inionē mgrī circa p̄ceptōem tal
lucrī. s̄ fm̄ op̄inionē alioz z mea de qđ sup in scdo du/
bio hēs. em̄p̄o h̄mōi reprobet. qđ patz. qz p̄dicto loco
mutuātes mouēt. vl̄ ex caritate qđ republicae afficiunt.
vl̄ ex coactōe qđ eis ab ista isert. z nulla itētiōe lucrī p̄
marie. s̄z isti emētes qđ ad formā p̄ctus z qđ ad vēdētes.
mutuātes aut qđ ad p̄ratē z qđ ad cōitatē p̄marie mo/
ueri videt̄ ex itētiōe lucrī qđ vsurarij. **P**repterea vbi cū
qđ sit fraus de p̄ctu ad p̄ctum iudicam? talē p̄ctu nō
vt iacet ei? forma. s̄ vt iacet rei p̄ritas. ar. ad b̄ de emp.
z ven. c. **A**d n̄am. z xij. q. iij. **P**lenqz. cū glo. s̄ sic p̄m
git in p̄posito. g. 72. **H**uc videt̄ de facili rñderi qđ b̄ nul
la sit fraus de p̄ctu ad p̄ctum. **R**eplebiat em̄ p̄ctu em/
p̄ois vēdētiōis h̄ emēs qđ nō celebraret p̄ctu mutuū. ex
qđ enī nouit qđ p̄io mutuās licite p̄cipis illud lucrū
sic p̄ p̄is qđ licite ipē illd̄ p̄cipiet emēdo a te ius vl̄ acti
onē ad illd̄. **N**ullā ḡ adhibet fraudē nec p̄ctu siliat imo
palā p̄bit z iura p̄bit i medulla sicut i cortice. qz p̄e facit
qđ p̄boz cor̄tex ironat. z sic est intētiō sua. vt etiā statū
dedarabit. si secus esset sec? dicere z credo dictū domi/
ni **L**api. verū qđ em̄p̄oem iuris qđ h̄z vēdēs p̄ vera for
te. **D**e qđ itelligit dubiū p̄positū. in h̄mōi enī mercamō
nij spēs est h̄. z em̄ it̄eruenit pecunia et res qđ vendit̄ et
vendibilē est. **I**us enī z iura vendunt. ff. de here. ac. z vē
p̄ totū. emūt aut cōiter. c. p. xl. vel xl. vel ex. fm̄ tpm̄ diuer
sitate z sic lucrāt vt vidēs. z tale lucrū sp̄are in em̄p̄o

one alijs circulatorijs iteruenciabz tale p̄ctū nō habet
tibi defraudare nō est improbatū. **N**ec obstat q̄ improbat
p̄ctus ex q̄ min⁹ iusto p̄cio salte īfra dimidia em̄it. qz
negat q̄ min⁹ iusto p̄cio sit empiriū. qz imo q̄rū valet.
Si q̄ in b̄ t̄m ip̄es z itentio p̄sara ē em̄ens nulla ē vsu
ra. s̄z in vlt̄ra p̄gressa ē. s̄ ad lucrū pueniēs qd̄ est qd̄ q̄rū
tur in dubio. z ex eo casu pcedere vidēt rōnes z itentio
m̄grī. **S**z in p̄rū facit. qz cū in casu q̄ lucrum a cōitate
statutū z p̄ordinatū licite z ordinare statuat. z illo p̄rio
loco mutuās licite recipiat certis casibz fm̄ cū imo fm̄
alios z de b̄ d̄cat formatū dubiū intelligi. p̄cludit q̄ illd̄ ta
le lucrū a cōitate p̄ordinatū nō est illicitū vlt̄ra vsura. et p̄
p̄ns q̄ sic illd̄ de q̄ dixi in mēbro pcedēti sp̄are vlt̄ appo
tere ordinate nō ē vsurayl̄ p̄ctm̄. ite z istud ex q̄ licrum
simplr̄ est z munie reprobatur sn̄are vlt̄ appeterē nō ē vsu
ra vlt̄ p̄ctm̄. **T**olle exēplū. **U**nqz p̄diū in pigm̄ recipere
p. c. vlt̄ fruct⁹. velle lucrari vsurā ē. z s̄lī si ego in locū cui
me subrogo vsurāz ero. **S**z p̄de q̄ tu fruct⁹ illos ordi
nate appetas liciteqz p̄cipias. z q̄ de pignoratitio in
empiriū p̄ctū trāseat. **Q**uēdē si v̄go a te illd̄ em̄ēs in
tui locū me subrogo sub spe nō in lucrū p̄cipiēdi ex h̄o
capitali. de q̄ sine fraude z dolo t̄m min⁹. **D**o q̄ sit d̄cm
capitale tā nō p̄mutat vsurā. **N**ec obstat qd̄ sup̄ diceba
tur q̄ iste p̄ctus z si in sui figura sit empiriōis z v̄ditio
nis t̄m p̄ualit̄ est p̄ctus mutuū iter̄ em̄ēt z cōitate. nec
t̄m v̄z p̄na cū d̄r idē p̄modū p̄sequit̄ em̄ēs qd̄ fuisset cō
secut⁹ mutuās si nō v̄didisset siue ip̄e em̄ēs a p̄ncipio
cōitanti mutuasset. q̄ effectiue mutuū p̄bit. qm̄ sepe p̄cti
git q̄ ex diuisis p̄ctibz q̄z v̄n⁹ ē licit⁹ alter illicit⁹ quis
eundē effectū p̄sequit̄. z t̄m falsū est q̄ v̄n⁹ sit ali⁹ effecti
ue nisi p̄ respectū ad factū. qd̄ quidē factū nō ē simplr̄
attendēdū s̄ v̄na cū c̄r q̄litatē q̄ h̄z ei⁹ naturā alterare
sic patuit exēplū paulo sup̄ de fructu quē q̄s p̄sequi
tur ex p̄ctu empiriōis. z idē ex p̄tractu pignoratitio. z t̄m
p̄mū licitū. s̄ scd̄m illicitū. **S**ic ad p̄positū q̄uis effecti
ue idē p̄modū p̄seq̄t̄ h̄ em̄ēs qd̄ p̄sequeret̄ si a p̄ncipio
mutuasset cōitanti. nō t̄m sequit̄ q̄ cū illa mutuū p̄tra
bat. qz nō p̄ viā mutuū s̄ p̄ viā empiriōis vere in fraudē
vel dolo p̄sequit̄ tale p̄modum z nō subrogaq̄ mutuāz
t̄i vt̄ mutuans sed vt̄ em̄ens illud ius a vendente.

Sed dices. *¶* **Donne .§. IX.**

in pñiū est. c. Coluuiū. qđ de vsu. r. c. Nauigati. Rñ. n
qđ alia rō reformar pactū. iō nāqđ ibi viciōsus ē ptract^o
emprōis z vēditōis z eq̄poller ptractū mutui. qđ is qđ
erat al's veditur^r rē suā p decē. si tūc data fuisset pecu
nia. voluit. qđ ppter dilatiōem solutiōis. z sic est pñi ac fi
lla. f. sibi mutuasset p duobz. p illo tpe. z sic tps vēdidit
s. in casu nro nō sic qm vēdens tale ius qđ bz p pecu
nia mutuata vēdit illō qđ rū cōiter valet. z ipm ius
tribuit emptori incōtinētīz ē incōtinētī pñi recipit ipi
us rei vendit. nec b̄ vlla interuenit ex pte ptractantiū
dilatio seu ppter dilatiōem vel anticipatiōē tps maior
vel minor qđ titas. z sic nō vendit tps. vt in casibz istis
rū decretaliū. sed in casu nro oīa sūt pñia. scz merces z
pñi. qđ si merces ē ipse reddit^r seu ius vt actio qđ tñ vale
būt vel ad min^o valere credunt sub seq̄ntibz tpsibz qđ
tū mō valet. vel saltē est dubiū z b̄ sufficit ad b̄ qđ ptra
ctus sit licit^o. **Opas** tñ bñ farcor tale dubiū qđ ipsum
ius min^o v3 z min^o vēdit. Est ei dubiū an z qñ sit tba
bitur^r z ppter b̄ nō ē libez s̄ tali circūstācia agguatus
ipm iusiqđ vendit. z iō min^o vendit qđ si esset darum
z liberū. **Minus** enī vendit res onerata qđ libera. sicut
domus vel terra que debet alteri seruitutem minus
qđ libera venditur. Et sic predictus **Laudul.** condu
siue tenet qđ emptio talis iuris sit licita de se. z qđ licite **Lodulio**

Títulus Prímus

Cēsus vñ
redditus
sūtī qua
druplici
dñā

alia opio

ſiliū am
plectēdū.

possint emi talia iura ab alijs. z licet Lau. ad oēs respō
deat rōes tenentū. s. talē emprōem illicitā. zcludēdo tñ
psuluit oibz q̄ debeāt se ab hmoi emprōe abstinere. qz
ex q̄ docti viri in hmoi trīa sibjnuicē sentiāt negari. n̄
p̄r qñ salte dubiū sit talē emprōem licitā vel illicitā. Et
iuris reglā dic q̄ in dubijs tutior via est eligēda. c. de
spon. inuenis. Et ad idē fac dictū Aug. de pe. dūt. vj.
Si d̄s dicēs. Tene certū z dimitte incertū. Petrus d̄
ancho. egregi⁹ doctor vtriusqz iur. bonon. solēnt dīst
putauit hāc qōem scz de impstis vnetoz. q̄ tñ silia
iūt p̄stārijz florentinoz de q̄b est fmo. z p̄clusiue des
terminat nō solū licitā cēpceptiōez dicti lucri vltra so
tem ipis mutuātibz cōtati s. et licite yēdi z licite emi.
Ad q̄ pbandū fac qñdā distictiōem qd̄rimembem
dicēni q̄ qñqz fruct⁹ siue reddi⁹ q̄ emunt sūt incertiz
tps incertū vt emptio vsufruct⁹ vni⁹ possessiōis ad vī
tā z iste p̄ract⁹ de se ē licit⁹ q̄uis possit depuāri p̄ ar
cūstārias malas. Qñqz tps est certū z reddi⁹ est cer
tus. puta ānuati. r. corbes frumti vsqz ad qñqz annos
vel aliū censum annualē pecūie dēterminatuz. puta. r.
floze. annuatī vsqz ad certū tps. z tūc Jo. an. post Host.
z Jmo. videt̄ tenere q̄ p̄stutēdo istū annū redditū de
nouo p̄ mīori p̄cio emēdo sit licitū. p̄stutū aut̄ sic red
ditū ab annūq̄ vī licite emi posse. s. in addit. sp̄c. tenet
q̄ qñ reddi⁹ sūt certi puta censuales nō s̄bmissi fortu
ne. z tps est certū pl⁹ p̄bi istū p̄tractū ad vsuram. Et h̄
dictū itelligo dicē istē p̄e. cū ip̄e cēsus p̄sistit i pecunia
z p̄ h̄ infero q̄ si d̄s cmeret dicta impstia ad vnūz du
os vel tres annos p̄ mīori p̄cio q̄ p̄ceptū sit. puta. c.
in āno p. lxxx. h̄ cēt vsura. s. cū reddi⁹ nō p̄sistit in pe
cunia. sed in fructu. puta vino oleo frumto seruītio ope
ris si p̄stuturio talē reddi⁹ creat de nouo q̄uis p̄ mīori
p̄cio cmar q̄ sit d̄s p̄ceptū. si tñ remaneat dubium
vtr p̄l vī min⁹ sit p̄ceptū credo valere z licitā cē
mp̄tione. als scē. Qñqz tps est certū z fruct⁹ icerti. vt
fruct⁹ agri vsqz ad. v. ānos. z h̄ vī licitū licet verisim̄ sit
ampl⁹ p̄ceptū cmes q̄ sit p̄ciū qd̄ dat. z licet d̄ nō
uo p̄stuat. Qñqz reddi⁹ sūt certi z tps incertū. pu
ta ad vīā vel imp̄petuū vt p̄ me z meis hereditibz z sue
cessoribz z hmoi sūt talia ip̄estita. Etia zcludit q̄ ne
qz in quibz ad solūcēdū coacti neqz in emptoribz iporū
impstioz p̄trabit viciū vsurarium. z licite posse tales
reddi⁹ vēdere. Ultra rōnes alias induit q̄ Jmo. ho
stien. z Jo. an. in s̄libz casibz h̄ tenuerūt. Et idem dicē te
nuisse disputādo mḡm Nico. de anglia ordi. p̄di. z ma
gistrū frāscilz ordi. mīno. s. p̄nū teneant mḡ p̄e
de strocis ordi. p̄di. Nec p̄e. de ancho. Greg. aut̄ d̄ ari.
z Guil. z Jo. chenthor. oēs ordi. here. tenet q̄ emptio tal
liū iurū cū recept⁹ illi⁹ lucri simplr pur dat cōtras sit
vsura. z q̄ nō p̄nt licite recipē vltra suū capitale. sicut
nec enā ipi mutuātes poterāt recipē a cōitate vltra su
um capitale mutuārū cū iterēce. Mḡ aut̄ ordi. p̄di.
cōiter tenet. ciues ex q̄ coacte solūit licite posse recipere
talē annuū redditū z ēt ip̄petuū. s. nō licite posse emi z
rōes eoz cā breuitatē omitto. Et h̄ Lau. ad rōnes. oēs
rīdicat tenentū. s. talē cōmp̄tione illicitā. zcludēdo tñ cō
suluit oibz q̄ debeāt se ab hmoi cōmp̄tione abstinere.
qz ex q̄ docti viri in hmoi p̄traria sibjnuicē sentiāt ne
gari nō p̄r qñ salte dubiū sit talē cōmp̄tione licitā vī illi
citā. Et reglā iuris dicit. q̄ in dubijs tutior via est eli
gēda. c. de spon. inuenis. Et ad idē fac dictū Aug. de
peni. dist. vj. Si d̄s dicēs. Tene certū z dimitte incertū.
An. de bu. ff. c. In ciui. de vsuris. Postqz dētermina
uit de emprōe reddi⁹ certifundi in p̄petuū vt ad vīā
an licit⁹ sit p̄ract⁹. zcludit q̄ sic. sed Jo. an. sic subdit.
Et p̄dicta faciūt ad illud qd̄ lepi⁹ venetis reuocat in
dubiū. Ibi em̄ oēs hacten⁹ p̄ulerūt pecunias p̄ necess

sitatibz q̄ occurrerūt. ⁊ deīn cōitas n̄ dīr eis q̄libet āno
 p̄ cētenario q̄nq̄. v. q̄nq̄ min⁹. s̄z capitale nūq̄ restitui
 unt. ⁊ vocat̄ imp̄stura. Ille ergo q̄ habet in cōi duo mi
 lia. v̄l tria milia v̄dit alteri vs suū ⁊ emolūmētū oē qd̄
 p̄cipua cōi. q̄nt̄ an iste sit licit⁹ ⁊ r̄ctat⁹. Ex p̄dictis patet
 q̄ sic. qz recipit redditū in pecunia iā p̄stituta. Itē idē
 reddit⁹ crescit ⁊ decrescit ⁊ possit cōe in totū. abolere si
 veller ⁊ nihil n̄d̄ere. Itē nō est maior reddit⁹ q̄ cēvni
 us possessiōis imobil. ⁊ sic videt̄ q̄ licit⁹ sit ⁊ r̄ctat⁹.
 Dec. Anto. ⁊c. bu. Supi⁹ t̄m in codē. c. p̄it̄ istud. Notā
 q̄ in dubio abstīnēdū ē ab illo p̄tractu de q̄ p̄ p̄bati⁹
 licet. dubitari an sit licit⁹ v̄l illicit⁹. qz bonaz mētū est.
 ibi culpā timere ⁊c. d. v. ad ci⁹. rat̄ ē h̄mōi emprio.

Itē hunc tractū em. §. X.

prius z venditoris q̄ sit de pecunijs solutis a quibus
 facti q̄ dicunt p̄stare nō ēē illicitū. pbat. mgr̄ fr̄sciscus
 de empol. mgr̄ in theologia ordis mior. triplia via. et
 p̄io sic. Dm̄oi p̄trac̄o nullo iure p̄hibet diuisio aut hu-
 mano. q̄ nō est illicit̄ seu viciōsus. p̄z p̄na. q̄z nihil est
 p̄ctm̄. nisi q̄z p̄tra p̄ceptū iur̄ diuini v̄l būani āns p̄o-
 bat. q̄ nec cōsonco nec ciuili nec dīno iure p̄hibet. q̄ ca-
 nonico v̄l ciuili iure nō p̄hibet exp̄licite v̄l exp̄ssē. q̄ se
 p̄z. q̄ ēē nec ip̄licite p̄z ex b. q̄ cōiter iur̄ispir̄i v̄triusq̄
 p̄bat l̄atū ēē. q̄ aū iure dīno nō p̄hibeat. p̄bat p̄ b. q̄z
 si p̄hiberet potissime videt̄. p̄hiberi p̄ illō p̄bū. **De u-**
tuū dare nihil in sp̄antes. qd̄ p̄bū x̄pi est **lu. vi. q̄si p̄-**
h̄ b̄ iher̄nienat̄ mutuū z vsura z talis p̄tractus vsurari-
us reputet̄. h̄ b̄ est falsum. qd̄ sic p̄bat. Cōtract̄ vsurari-
 us fm̄ theologos est. cū ex vsu rei cui vsus nō distin-
 guit p̄peruo a dīno q̄s lucrat̄. vt aū ex pecūia q̄s vult
 h̄re lucrū sē illā alteri mutuādo. q̄ sic mutuādo vt pec-
 cuniā nō manet mutuās dñs pecunie mutuate. z p̄ cō-
 sequēs si p̄ illa vel vsu ei aliqd̄ veller recipere vltra sortē
 recipit. p̄ nō suo z sic videret̄ nō suū. Et ad istū intellectū
 loquūf̄ sac̄i docto. x̄iij. q̄. iij. p̄ totū. In̄oi etiā p̄tractu
 vsurario v̄l tps vendi. qd̄ nō est pl̄ suū q̄z alteri. In
 p̄tractu ēē p̄dicto nō exercef̄ mutuū. h̄z emptio z vendi-
 tio reali. Et ēē dare casus in q̄bus mutuādo talē rem
 cui vsus nō p̄t p̄peruo separari a dīno vt est pecunia p̄
 q̄s recipere aliqd̄ vltra sortem vt rōne more post terminū
 concessum debitorū. v̄l r̄atione pene vel alijs modis
 quos ob bzuitatem dimitto.

Secūdo q̄ dictus cō. §. xi

tract^o nō sit illicit^o ⁊ vsurari^o vt quidā dicit pbat^r sic.
Quia aut dictus est vsurari^o iter vendentē. puta petz
⁊ ementē puta iohem. aut est vsurari^o iter iohem scz
mentē ⁊ cōitatē. nō cū cadit vsura nisi iter vsuranc cō
trahētēs. Sed capiēdo scōm membrū scz q nō sit vsu
rarius inter ementē scz iohem ⁊ cōitatē que est obligat
io petro pstantiis solus. pbat^r sic. Inter iohem ⁊
cōmunitatē null^o est tract^o. vel saltē nullus tractus
mutui. ergo null^o tract^o vsurari^o. nōa pz ex dictis.
aīis pbat^r. qz mutui nō pssit nisi vbi sit de meo tuū.
qz est obligatio q re trahit accedēte pssensu. S; quan
do iohes dat pecuniā petro veditōri nihil dat ex h cōi
tati nec aliquid de suo efficitur cōmunitatis. Cōfir
matur hoc. quia contractus qui fit inter Petrum ⁊ ioh
annem posset de iure fieri etiam ignorante cōmuni
tate. Ad quod etiam potest addi tertia rō. viz quia in
contractu emptionis iuris inter istos duos Petrus ⁊
iohannem effectus eius quod agitur est vt commodi
tas ⁊ vtilitas. crediti ⁊ actionis quod ⁊ quā vendit ba
bens in monte qstrum est ex pte ipsius illum emprore
trāseat. Et ex hoc non attingit viculū existēs ex parte
debitoris nec etiā vinculū obligatōis ex pte creditoris

Ca. 9. De materia montis florentie

transit de eo in emptorem. sed exercitium sue actionis accōmo
dat emptori ut ad suā utilitatē expingat qd̄ debet vendi
tori. Cōcludēdo istd̄ scdm̄ mēbrū p̄dictē distinctōis
p̄ maiori declaratiōe faciendū ē. q̄ tā iter venditorē Petrū
t cōitate q̄ iter Petrū venditorē et Jobem emptorē de
bem⁹ tria p̄siderare. Nā iter ipm̄ p̄. q̄ soluit p̄stanti
as cōitati et ipam cōitatē debem⁹ arēdere p̄mo p̄ctus
mutui q̄ ille cōitati mutuauit. puta flore. c. q̄s soluit in
p̄stanti. scd̄o obligatōem ex tali p̄tractu īsurgētē qua
cōitas ipi mutuati tenet in dictis flore. c. et ad īteresse.
et sic habet ipse creditor q̄ scz soluit cōitati. c. ius exigen
di p̄cipiendi dicta. c. et īteresse tertio h̄ p̄t petere. et agere
ut recipiat capitale vlt̄ dū nō dat capitale ut recipiat ī
teresse. Subsequēter in p̄ctu emptōis et veditōis cele
brato iter p̄. et. Jo. de illo credito mōs scz. c. et debem⁹
p̄siderare tres effect⁹ ex illo īsurgētēs. q̄z p̄mus est. q̄
emptor h̄ actōis exercitiū quā hēbat veditōr nōc ipi
us veditōris. ad utilitatē tñ ipi emptor. scd̄s ē. q̄a a
iure dat sibi vna actio sibi illi quā hēbat veditōr que
vlt̄ appellat. et nō orit̄ ex p̄ctu quē hēbat emptor cū cō
munitate h̄ p̄ter p̄tractū quē h̄z cū veditōre cū hēat
eā ex illo p̄mo p̄tractu veditōr vlt̄ a iure tñ absq̄ ma
teria aliē p̄tract⁹ ex q̄ p̄cedit p̄pue. tert⁹ effect⁹ est. q̄
veditōr tenet oēm utilitatē mutui. i. oē qd̄ p̄cipit d̄ mu
tuo facto cōitati et actōis et iuris sibi p̄petens et īter
esse dare actori siue emptori. Et q̄b̄ īfert ad p̄positū
clare apparere q̄ ius emptori p̄petens nō p̄cedit ex aliq̄
p̄tractu q̄ sit iter eū et cōe et q̄ null⁹ p̄tract⁹ īnit p̄ illuz
actū cū p̄stante. nec cōitas efficit p̄pue debitorū illi empt
prouis cū vlt̄ actio quā habet suo nōc et directa quāz
habet nōc veditōr īsurgit ex p̄mo mutuo et emptōe
siue p̄ emptōem absq̄ eo q̄ illud p̄mū mutui viciet si
ue alteret vel trāsserat in aliā p̄sonā. Et si dicat q̄ īmo
p̄cedit ex aliq̄ p̄tractu iter cōitate et emptorē celebrato.
q̄ totū videt vires assumere ex pacto cum cōitate cele
brato rōe scripturē q̄ de h̄ sit. q̄. l. obligat̄ sūdit⁹ cōis.
et p̄ p̄ns ipm̄ cōe ad istā faciendū h̄ est emptori dandū
c. īteresse p̄ scripturā. Rñdēf q̄ sūdit⁹ nō est factus ad
celebrandū aliq̄ p̄tractū iter cōitate et emptorē. h̄ sō
lū ad faciendū firmū cē p̄tractū iter emptorē et veditōr
rē ut h̄ facta ē ī iure veditōre emptor hēat ius suū qd̄
emit ab eo. et ad h̄ tendūt oēs scripturē q̄ sup̄ h̄ sūnt. nō
aut̄ ad faciendū nouū p̄tractū cū cōitate. Et sic p̄cludi
tur ista scd̄a p̄s distinctōis scz q̄ iter emptorē et cōitate
nullus īteruenit p̄tract⁹ vsurari⁹. Alia p̄s distincti
onis sup̄dicta scz q̄ iter emptorē et veditōr null⁹ īter
uenit p̄tractus vsurari⁹. sic p̄bat. Inter ipos. i. emptor
et veditōr nullū est mutui. ḡ nulla vsura. nā vsu
ra in mutuo p̄trahit. añs p̄bat q̄ iste est p̄ctus empti
onis et veditōis nō mutui. ut patet d̄ scd̄o nūq̄z reba
beat emptor a veditōre illos p̄. flore. quos dedit
p̄ p̄cio. c. q̄n tali p̄cio centenarius vendit. Ad h̄ ē īdu
ci p̄r scd̄a rō. q̄. l. cū tā capitale q̄ īteresse ī aliquo du
bio p̄deat. ḡ cū se expōit p̄culo iste emēs nullā p̄mittit
vsurā. Si enī in dubio nō penderet nō daret veditōr. c.
p̄. p̄. et īsurgit h̄mōi dubiū. q̄ in mera debitoris scz
cōitatis volūtate cōsistit nō soluere vlt̄ differre et credito
rū leges dissoluere. Sit ḡ licet talis cōtract⁹ rōne talis
dubi. et cū in nullo is emēs se īnouet cū cōitate. h̄z dum
taxat reddit⁹ aliq̄r dubios emat et licitos a venditorē
fortificat tñō dēa rō dubi p̄ vñū sile. nāz securas mer
ces iannā vehēdas et p̄pter h̄. x. vel. xx. recipiēs. put p̄
vel mut⁹ que videt et p̄culosum sibi assecurati nil illici
tū facit. ḡ nec in casu nro q̄ est sibi illi. q̄ totū debitor
qd̄ h̄z venditor recipit emptor dādo illi. p̄. p̄. c. p̄cio
c. Si enī nūq̄z recipit a cōitate aliq̄d iste scd̄s scz em
ptor sibi et nō p̄mo dānū cederet. sic ergo suū esset dānū

nū si nil recipit. puta q̄ cōitas deficeret in soluendo. sic
suis sit lucrum siue parū siue multū recipiat. Sit et quarta
ratio talis vsura nō est. nisi cū aliq̄s vltra sortē aliq̄d re
cipit vel recipere intēdit. sed respectu emptoris nō est cōsi
derare sortē vlt̄ aliq̄d vltra sortē. q̄ totū ius veditōis et
q̄ ad capitale et quo ad īteresse est sortis et cedit in sortem
emptori. quia totū illud ius emit. ergo nihil accedit sibi
vltra sortem. et sic patet q̄ inter venditorē et emptorē nō
īteruenit cōtractus vsurarius.

Tertio probatur q. 5. XII

dictus p̄ctus emptōis creditor in mōie nō īt illicitus
ex iniusto p̄cio. put p̄ma facie apparet ex eo viz. q̄. c. p̄io
p̄. v. vendit⁹ et mltrofortius. q̄ nō solū. c. sed. c. cū. lucro
scz reddit⁹ ānualis qd̄ dat a cōitate p̄ illis. c. et sic nō ī
teruenit iustū p̄ciū. Itē ex eo q̄ hic videt̄ tps vendi qm̄
rōne dilatiōis talis emit. c. cū lucro p̄. p̄. v. S; ad h̄ rñ
def. Ad p̄mū quidē q̄ satis īteruenit iusticia in p̄cio.
Iusticia enī p̄ciū debet attendi a tpe p̄ctus ut tñ datur
q̄tū tūc valet. sed tñ valet q̄tū vendi pot. nō aut̄ q̄tū
est tūc valitura. et p̄ toto tpe sequēti. q̄ res nō debet estī
mari in veditōe nisi q̄tū valet tpe p̄tractus. alias non
posset licite emere aliquā terrā īm eq̄litate. Luz ḡ ius
exigēdi. c. nō p̄l valet tūc q̄. p̄. v. flore. p̄pter dubiū viz
q̄ iacet non solum circa īteresse sed circa capitale. et et
am q̄ p̄z q̄ tu vendēs nō habes tale ius cū suo īter
esse p̄l carū. vñ sequit̄ q̄ emit iusto p̄cio. Itē res ligata
nō tñ valet q̄tū libera. Exēplū in domo q̄ nō tñ valz
cū circūstātia agguāte q̄tū libera. sed sors illa. c. flore. li
gata ē circūstātia agguāte cū tñ rehabere non possis.
ergo nō mirū si nō tñ valet q̄tū centū floreni libi. Et si
querat̄ q̄tū minus valere debet. Rñdeo q̄rum a sapi
entibz et probis p̄sideratis circūstātijs aggrauantibz
fuerit arbitratū et appriciatum. Et cū in p̄posito nostro
sic cōmuniter appricient tantū per p̄ns s̄ualebunt. Ad
scd̄m dicas q̄ hic non vendit̄ tempus. non enī emens
dat. p̄. v. cum intentiōe plus habendi in posterū ex solo
lapsu temporis. sed propter dubiū emergens in tempo
re ratiōe siquidem periculi quod in se suscepit. et q̄ attē
ditur lucrum perceptū esse licitū. non autem ratiōe tem
poris. q̄ nō est p̄cium temporis h̄ p̄ciū p̄ciū in tpe.

Sed oppone nūc. 5. XIII.

ut argumēta tollamus que in p̄trariū fieri p̄sueuerūt.
Et p̄mo fm̄ q̄sdā sic. Certe si prim⁹ cōitati mutuas q̄
ratione coactionis alias licite illud īteresse recipit nō
foret coactus. sed voluntarie mutualet. sub sp̄cīl pacto
tantū recipiendi. vel alias nolens recipere capitale com
munitate volente illud restituere vsuram. committeret
ergo a simili idē dicam⁹ in hoc scd̄o scilicet emen
te ab eo qui cōmunitati soluit p̄stātiās. p̄sequētia pa
ter. quia voluntarie intrat locum primi quo ad contra
ctum mutui. Sed ad hoc respondet negando q̄ iste in
trat locum primi quo ad p̄tractum mutui. Nā nil mu
tuauit iste emens cōmunitati ex hoc p̄tractu quem cūz
prim⁹ fecit scz venditorē iuris sui quod habet in mon
te. nec efficit p̄pue creditor cōitatis p̄ hunc p̄tractū. q̄a
cōitas p̄pue nō tenet ut debitor sibi rñdere. nec legē su
per hoc facit. sed per p̄ctum emptiōis intrat locū suū
quo ad ius exigēdi et p̄cipiēdi qd̄ habet. s. veditōr ex cō
tractu mutui scd̄o cū cōitate. Sūt ḡ diūsi p̄ct⁹ et si q̄ ad
p̄modū idē seq̄t effect⁹ q̄ qd̄ idēntitas effect⁹ n̄ h̄z alte
rare naturā talis p̄ctū. Nec ē h̄ nouū q̄ q̄ ad dānū et
p̄modū idē seq̄t effect⁹ ī diūsi p̄ctibz q̄z vñ approbāt
alī p̄pobāt. Exēplū ī p̄tractibz pignozantibz et veditōibz
Cōcedi mibi mutuo. c. flo. p. 8. an. et ego tibi p̄cedo do
mū meā valēt. c. flore. in pign⁹ ut eā īhibēs p̄ octo an

tria in p̄
stātijs cō
siderant.

Effect⁹ il
l empti
onis

Scd̄a p̄
distictōis
p̄dicte.

Titulus Primus

nos sine pensione et exinde restituam tibi. cen. florenos
et tu mihi domū meā. ecce vñ? modus q̄ pōt celebrari
hic p̄tract. ali? modus est. puta vendendo tibi domū meā
am. c. floren. fm q̄ estimat sed hac p̄ditōe adiecta q̄ p̄
octo ānos tenearis reuēdere mihi eodē p̄cio si volā. Ecce
iste sūt duo diuersi p̄tract. q̄ ad formā p̄tract. q̄ p̄
mus pignozoticus. scds em̄p̄it. sed q̄tū ad effectū
p̄modi vñ dāni nō sūt diuersi. et tñ p̄mus reprobat. q̄a
pignozotic? et vsurari? scds approbat. q̄ em̄p̄itius et
ideo licit? seq̄strata fraude int̄eris. Siq̄ad p̄positū re
ducēdo. licet idē vñle aut p̄modū vñ dāni p̄sequat hic
emēs dictū ius. c. flore. q̄s h̄z sup̄ mōte cōitatis hoc ven
dēs q̄d alias etiā p̄secut? fuisset si volūtariē mutuasset
nihilomin? nō sequit q̄ debeat iudicari sic in vno sic i
alio. Nā in p̄mo iudicand? est emēs recte p̄scie. q̄ facit
p̄tractū licitū. s. em̄p̄it. q̄ licitū ē spare lucrū et desi
derare. et sic ad restitutōem minie obligat. sed i p̄tractu
mutui cū est voluntari? nō licet spare lucrū. alis vsura
rius p̄tractus est. et ad restitutōem illi? lucri obligatur.
Et sic ablata sunt obiectiones primorum.

Oppone secūdo. §. XIII.

vt tollant obiectiones scdoz. Variatio p̄ditōis inducit
variētātē dispositōis. sed in tali p̄tractu variat p̄ditio
vendēdis et emētis. nā vendens ad mutuandū cōitari. c.
quoz ibi ius habet mutui? accessit et coactus. Emēs autē
illa. c. seu ius eoz volūtari? hoc agit nō coact? ergo des
bet variari et dispositio. vt sc̄z et si vendēs licite recipies
bat reddit? annuales. v. pro dānis et interesse. emēs non
licite recipiat ip̄e q̄ nō coact? est emere. Probet autē p̄di
ctū āns p̄ sile. Nā si gener q̄ habz in pign? a socero pos
sessionē p̄ dotibz recipiēdis nō p̄putas fructus in sorte
p̄pter opera matrimonij. aliū ponat in locū suū vt quia
ab eo recipit quātitatē pecunie quā debet h̄re a socero
p̄ dotibz. et ip̄e dat sibi ius q̄d habet in illo pignore pos
sessionis p̄ ip̄is dotibz recipiēdis. et cū hoc possessionē eo
mō q̄ habet. nihilomin? isti scdo fruct? p̄putabunt in
sorte. q̄ sc̄z cessat p̄ditio q̄ erat in p̄mo. s. on? matrimo
nij. q̄d p̄z. q̄ p̄mus ex eo q̄ q̄si coact? licite recipiebat
fruct? q̄ p̄ditio variat in scdo. i. in em̄proze. q̄m eo nul
la coactio. Sed ad hoc rñdē q̄ nō est sile. Qui em̄ sub
rogat genero p̄ p̄tractū em̄p̄it iuris sui ab eo p̄p̄tq̄
cōputat fruct? in sorte. q̄ si aliud fieret reciperet lucrum ex
sola expectatōe r̄pis ad recipiendū suū cū sit cert? d̄ suo
p̄pter pignus possessionis quā tenet. et sic videret p̄p̄s q̄d
ad vsurā p̄tineret. sed nō sic est in p̄posito. q̄ emēs talia
iura mōtis nescit an illud lucrū receperit? sū imo et d̄ ca
pitāli dubitari p̄t. Si q̄ aliq̄d lucrū p̄sequit nō est b̄ ex
sola expectatōe r̄pis. s. ex anxietate seu anxietate dubij
et piculi i r̄pe. et sic patet q̄ casus p̄posit? est dissilis a no
stro. Posset tñ bñ ad p̄positū adduci p̄ hūc modum vt
si quis deberet genero dare dotes et p̄ hoc daret sibi fru
ct? alicui? terre. s. tñ esset i p̄tate sua dāt vñ nō dare. tñ
si esset socer mal? debitor et dubitaret de eo tā desoluti
one dotiū q̄ datōe fructuū tñ posset alteri p̄tut? ius
vendere. et in sui locū in totū illū ponere. et tñ valer? ta
lis p̄tractus et licitus esset p̄pter dubiū piculi et laboris
in exigendo. q̄ obre etiā nō daret emēs tñ illi de toto
simul q̄trum foret sola dos. et sic non obstat

Oppone tertio vt. §. XV.

tollant obiectiones tertioz. hic vendunt. c. floreni cū suo
interesse p̄. r̄v. et nō tñ ius exigendi et p̄cipiendi. et hoc
sic p̄bat. Illud em̄t q̄d scribit. sed. c. floreni scribuntur
em̄prozi. §. r̄. Si sic rōne excessus videt iniustus et illi
citus p̄tractus. talis. q̄d in assurente mercātiā non
p̄tingit vbi nō est excessus in lu. ro. q̄ p̄ueniēs tñ acci

pi p̄suevit. Sed a q̄ hoc rñdē negādo q̄ in hoc p̄tra
ctu vendant. ip̄i. c. floreni. q̄nimo vendit ius exigendi
c. floren. Dic videmus q̄ in libro cōitatis scribit sic vide
licet q̄ talis em̄t ius. c. flore. vñ alio sili mō equipollēt.
Sed debere recipere. c. flore. nō est. c. flore. nec est beber. c.
flore. Et sic p̄t negari q̄ sit dare in hoc p̄tractu lucrum
excessiuum. imo dāt equiualens p̄ equiualenti.

Ultimo super ē vt. §. XVI

ad quattuor exceptiones descendam. Opponat ergo q̄r
to et sic. Iste est p̄ctus certus et nullo mō dubius. §. vsu
rarius. p̄z āns. q̄z valla? est p̄tractus talis tot legibz
tot scripturis et catenis q̄ videt ānō indissolubil. et sic
q̄ nullus debeat in ea dubitare. cōsequētia patet. q̄ cū
em̄prozi sit certus de magno lucro cū p̄ua pecunia vñ
des p̄z ex solo lapsu r̄pis hoc lucrū p̄surgere. Et rñ
datur q̄ si talis p̄tractus sit valla? vt d̄. tñ q̄ sit ma
gnū dubiū negari nō p̄t q̄d satis videt p̄ experientia.
Nā vñ est q̄ aliq̄n valent plus aliq̄n minus predicta
credita mōtis nūl p̄pter maius et min? dubiū vno tpe
magis q̄ alio et multi sunt ibi labores et expens. vt affe
runt experiti. Et om̄ibz p̄libatis sic demū p̄clude illa
p̄glutinādo q̄d est p̄siderare in ista materia q̄tuor p̄u
cta. Et primū est q̄ hic est p̄tractus em̄p̄it. et vendit
onis et nō mutui. vt supra declarat. ex quo soluunt ar
gumenta p̄moz. Est scdo p̄siderare quō in hoc p̄tractu
vendit tam ius ad capitale q̄ interesse simul ita q̄ ca
dūt simul in sortē em̄prozi eo mō q̄ p̄mus habebat ius
sic. sed p̄ aliū p̄tractū diffictū specie a priori. p̄ q̄d tollū
tur argumēta scdoz. Est et tertio p̄siderare quō d̄
stignit ius p̄cipiendi. c. flore. et c. flo. q̄ nō sūt idē cū vñ
sine alio. et vñ est maioris valoris alio ex q̄ soluunt ar
gumēta tertio arguentiū. Est q̄rto p̄siderare dubiū q̄d
emēs incurrit in illo p̄tractu circa ius exigendi et p̄cipi
di illā pecuniā quā em̄t a veditore. q̄ experientia hoc
docet et sc̄it experiti. et sic soluunt argumēta quarto ar
guentiū. Et sic concludit p̄fatus magister fr̄ciscus
contractum licitum.

Contrariū deter. §. XVII

minauit alius magister in theologia ord̄is p̄dica. cur
rōnes p̄cipuas summari ponit dictus Lau. supradict?
eas destruendo p̄ modū glo. in marginibz. Et licet nō
mē ip̄e se dicat ignorare vñ nō exprimit vocatus est iste
mgr Dñicus de panthaleonibz de florentia. Dicit autē
p̄io q̄ q̄ nō oēs casus in lege repiunt nō semp debet
req̄ri ius exp̄ssum. q̄m plura sūt negocia q̄ vocabula.
ff. de p̄scrip. verbis. l. Rei. Tū ergo talis casus nō repe
nat exp̄ssus in iure. iō aliq̄bz autoritatibz et rationibus
vt potero dictā p̄dusionē firmabo. s. vsurā sapere emē
re talia credita in mōte. Ponit autē circa hoc tres p̄clusi
ones. quaz prima est. q̄ veditō iuris sortis. i. crediti. q̄d
habet in monte. puta. centū n̄ vendit illd̄ interesse quod
dāt a cōitate mutuātibz nec vendere pōt. Scda est q̄
inter cōitatem et ciuē emētē est p̄tractus mutui. seu ca
que inter eos fiunt hñt vim talis p̄tract. Tertia est cō
dusio p̄cipal supradicte materie. s. q̄ lucrū q̄d p̄dicti
em̄prozes a cōitate eo mō q̄ hñt ē illatū et sapit vsurā

Primā aut con. §. XVIII.

dusionē sic p̄bat. Illud q̄d cōitas donō p̄fert mutuā
bus. s. em̄prozi. nō vendit nec vendi pōt p̄ venditorē
iure sortis. sed cōitas p̄fert donō em̄prozi p̄dictum in
teresset d̄ in scriptura reformatōis facit sup hoc a cō
munitate. ergo nec vendit nec vendi pōt a veditore ius
ris sui seu sortis. maior p̄z cū donū sit libera datio. vñ
ex descriptione donatōis quā ponit Hosti. dices q̄ est

La. 11. De materia montis florentie

relicte nullo iure cogente mera liberalitate facta colla-
tio. minor pbat. quia scribit in statuto civitatis qd came-
rarius qui recipit pecuniā gabelle teneat solvere cuilibz
creditori p dono rē. Et suo mō ratio istis formari pōt de
damno et interesse. qd a cōitate dant emptori. et sic nō ven-
dunt ab alio. Preterea qd dependet ex mera liberali-
tate cōmunitatis vendi nō pōt. nec vendit sine eius mēto
assensu. s; illud infesse ex mera volūtate cōitatis depen-
det. nec dat vendēti ius sortis assensus vendēdi dictum
interesse. s; nec vendit nec vendi pōt p ipm. minor patz qz
per legem a cōmunitate factā nec simplr ipsa cōitas cō-
git dare ipm interesse si nō vult. nec inuenit pcessum a
cōitate qd mutator vendat. maior patz. qz nō pōt ven-
di ab aliq qd nō est i ei? prāte nec libertate nisi cū assen-
su eius cui? interest. puta vēdens trāsfert dominiū et pro-
prietatē rei vendite p equalenti in ementē. sed hic vendi-
tor sortis nō trāsfert dñiū et proprietatē illius interesse
in ementē. ergo nec vēdit illud. maior patz ex natura ven-
ditionis et dīctalioz. minor patz cū fiat p statutū civitatis
di. qd camerari? gabelle ad h institut? teneat et debeat da-
re singulis creditoribz descripsit in libro. In illo autē libro
scribunt emptores et creditores. Preterea venditio
cōmutatio rei ad pciū ex pūctiōe et pacto partū veniēs
sed inter p̄fatos scz venditorē iur? sortis et emptoriē nulla
cōmutatio fit ipsius infesse ad qd cūqz pciū et nulla de
hoc pūctio v? pactio int̄venit. ergo nō vendit illud.
maior patz ex descripiōe vēditionis. minor etiā patz. qz vt vi-
cunt qd illa cōmētia tractat psona media tractat vendi-
tione et emptione pecunie mōtis nulla int̄tione facta de
ipso lucro vel pūctiōe vel infesse. Et apparet qd cōitas qd
pūdet et facit statutū dat ex se sic emēt illud lucz. mera
autē rei vēditio ē qd nec in p̄ctu notat nec p ea aliqd dat.

Secunda conclusio .§. XIX

scz qd inter cōmunitatē et ciuē ementē est p̄ctus mutui.
seu ea qd fiunt inter eos hnt vim tal? p̄ctat. hoc autē sic
pbat. Primo p̄mittit in facto id qd fac ipsa cōitas. Va-
dunt nāqz venditor et emptor ad notariū mōtis qui sic
conficit scripturā. Talis asserēs se esse descriptū in libro
creditorz montis dedit p̄cessit parabolam et licentiam
mibi tali notario tanqz publice p̄sone recipienti et stipu-
lanti p tali et tali scribanis p cōmuni florentie deputatis
ad scribēdū creditores de mōte. et q̄ntitates et pecunias
scz. in libz sup libz dīctoꝝ creditorz. et cludit qd emptor
scribat p scribanos cōes in libro dīctoꝝ creditorz loco et
vice seu notē talē. qui p̄us erat creditor cōitatis. et addit
qd p̄dicti creditores rē. p̄nt eisqz liceat ipsoꝝ iura vnde
re. pmutare. alienare. et q̄cūqz titulo sine cā trāsfere in
aliū scribēda i dīctis libris. Et qd illi in q̄s dicta iura trās-
lata fuerint. poriant bñficijs et iuribz qbz potirēt dīcti
creditorz seu qd recipere debent. Mōdo pbat sic p̄positū.
Obligatio ex volūtate et ex pacto p̄surgēs inf verū cre-
ditorē et debitorē de sorte p̄cessa restituenda instituit inf
eos p̄ctū mutui. sed tal obligatio est inf cōitatē et ciuē
emptoriē. s; rē. maior pbat in glo. Ray. de nego. secu. vbi
dicit qd p̄ctus est vltra cōitatē obligatio ex volūtate par-
tū surgēs. minor etiā pbat ex sup̄dictis. Et qd b? patz. qd
inter cōmune et ciuē est obligatio vt esse p̄t. et vñ ē cre-
ditor et alter debitor ex ipsaz partū volūtate. Et similr
qd inter eos fit pactū pbat. qz pactū est p̄missum ex con-
cordia partū vt hñ in Catholicon. Apparet autē qd cōe. p
mittit emptori et se obligat de sorte et lucro rē. Preterea
fanc. Tho. in. iij. p̄c. q. rñij. dicit qd in p̄bo p̄bendi impo-
rat ordo effect? ad cām. Verbi gra. Inf p̄iuges p̄ct? ma-
trimoniū dicit obligatiōes mutuas vt effectū in ordine ad
mutuū p̄sensuz qd est cā. ergo inf quoscūqz est obligatio
vere sortis p̄cessa restituēde de p̄sensu partū inf eos est

contract? mutui. sed inf cōe et emptoriē ē hñmōi obligatio.
ergo rē. vtracqz ex sup̄dictis patz maior ex dīctis Tho. mi-
nor ex scriptis adductis. Preterea arguo ex dīctis oppo-
sitor? dīcentiū qd mutuū nō p̄ficiat nisi vbi ex meo fit cui
quia est obligatio qd p̄trahit accedente re et p̄sensu. igitur
cū de meo fit cui cū acceptōe rei et accessiōe consensuz ibi
est mutuū. sed sic ē in p̄posito. s; rē. maior loq̄ntiū est. mi-
nor pōt apparere nō solū ex dīctis in p̄ncipio b? p̄clusiōz
nis adductis. sed etiā quia qd tenes meū est. qz cū mibi
debeat sortis ex emptione iuris de nouo scribat creditor et
cōmunitas se debitorē esse obligat et ego assensio vt ma-
neat apud eā et p̄mittat pūctiō debiti mibi vt creditor. s;
rē. Preterea inf quoscūqz sunt vel fiunt ea qd requirunt
ad p̄tractū mutui inter eos est p̄ctus mutui. sed inf em-
ptoriē et cōe sunt et fiunt ea qd requirunt ad p̄ctū mutui. s;
maior est nota. minor pbat. qz nō p̄t videt requirit ad p̄-
dictū p̄tractū qz creditor. deinde sortis cōcessa cōi debitor
nis p̄sensuz et obligatio inf vtrūqz. sed hec sunt inter p̄e-
fatos. vt tam ex dīctis qz ex facto apparet. igitur inf eos est
mutuū. nec p̄t dici qd emptor nō p̄cedit sortem cōmuni-
tati cū de sua volūtate et p̄sensu sortis cui? ius est suum ex
emptiōe manet cū suo vsu apud cōitatē. Nec p̄t dici qd p̄-
ctus nō fit cū cōitate. s; cū q̄busdā officialibz cōitatis em-
ptor tractat. qz si ex h negat p̄ctus. pari rōne negabitur
fuisse inter p̄mos et cōitatē. qz p̄mi nō nisi q̄busdā officia-
libz cōitatis tractauerūt scribētibz et recipiētibz pecuniā
Nec p̄t negari tal? p̄tractus. qz sortis non debet emptori a
cōmunitate. imo de iure ipsi emptori debet. Ad p̄obat
p̄mo. qz ei cui cōmunitas se obligat et p̄mittit de sorte
debet ipsa sortis. sed emptori cōitas se obligat et p̄mittit d
sorte. s; rē. maior patz. qz alio se obligaret iniuste et raperet
si alteri deberet. minor patz ex scriptura et statuto.

Tertia conclusio qd .§. XX.

est qd lucz qd habent dīcti emptores a cōitate cō mō qd
habent est illicitū et sapit vsurā sic pbat. Credere et cōces-
dere sortē sub rōne crediti v? aliam? capitalis sola spe et
int̄tione lucri habendi est vsura. s; in hñmōi p̄ctu p̄cedi-
tur sortis sub rōne crediti vel capital? sola spe et int̄tione
lucri habendi. s; tal? p̄tract? sapit vsuram. maior est in. c.
Consultuit de vsu. vbi reprobat spes lucri. Spes enī
int̄tione ad volūtate p̄nter. illud qd solū mouet volun-
tatē ad p̄dictā p̄cessionē et credentiā sortis rē. est lucrum
speratum. s; ibi est vsura. maior istius pro simili nota est
cum finis int̄tus sit mouēs agentē ad actū. minor pba-
tur. quia illud est causa qd posito vel amoro res v? actus
ponit vel amouet. sed illo lucro posito vel amoro ponit
vel amouet dicta cōcessio. ergo istud lucrum est sola et tota
causa. Istam nō aliter p̄bo nisi p p̄cessionē hñmōi ita faci-
entiū. Preterea lucz qd oportet restituere est mutuū
et illicitū et nō alia cā nisi qz vsurarie extortū. sed lucz ex
hñmōi emptiōe optz restituere. s; rē. maior patz quia si in-
stitutum nō oportet restituere. minor patz ex. c. sup̄ allegatis
In p̄posito at nō ē alia cā restituēdi nisi qz vsurariū. s; rē.
Satis tñ probat hñc hñmōi rōnis p̄dictionē qd hac tenē
fieri p̄suevit. Instituebant enī officiales ad remittendū
cuilibet p̄fatu lucz. qz habebat p̄scientia sic de vsura.
Preterea sic vt dīcūt in p̄riū arguētēs qui nō est credi-
tor in sorte siue cui sortis nō est debita nō ē vsurari? sic p
oppositū arguendo qd est creditor in sorte et cui sortis est de-
bita si recipit lucrum vel accessiōē sortis a cōitate modo
supius allegato est vsurari? sed p̄fatus emptor est credi-
tor in sorte et sibi sortis debet et accipit p̄fatu lucz int̄tū
et datū pro sorte. ergo est vsurarius maior patz p̄ Aristo.
quia sic negatio est causa nō cause. ita affirmatio est cā
cause. minor quantū ad singulas suas partes est proba-
ta sup̄. Preterea qd mutuū p̄cedit corrupta int̄tione

Titulus Primus

scilicet inde habendi lucrum est usurarius. sed prefatus emptor concedit sortem seu capitale corrupta intentione. et est usurarius. et tenet restituere. maior pars auctoritate iuris. de usu. c. Consultuit. minor apparet. quia corrupta intentio secundum theologos et iura vocatur quia mutuat pro sola spei lucrum: ut in proposito. Et si dicatur quod in proposito non est hoc mutui ex forma. et ideo non est usura. Respondetur quod non valet nec excusatur: quia saltem est usura ex fraude. ut ex de empt. et ven. Ad id. non iam. Et sane. Tho. ii. q. lxxviii. dicit quod ubi videtur res plus iusto pretio propter dilata solutorem est usura. igitur ubi propter sortis expectationem intendit vel recipit lucrum: vel expectat: usura est. et sic est in proposito. Preterea si ponatur quis pecunia apud mercatorem et lucrum annuatum finem sue tudine recipiat: iam hic usurarius est. et tunc nullus dicitur in eos est usurarius ex forma. Preterea succedens heres usurarius nullus dicitur facere cum debitoribus: et tamen recipiens capitale cum lucro usurarius est. Nec potest dici quod non sit expectatio rebus: quia venditor totum vendit sibi emptori. quia nec venditor nec emptor possunt habere pro sorte sibi a contrate debita illud lucrum quod pro retentione sorte datur nisi in terminis assignatis a contrate. imo expectat ut in statuto termino ex eis datur. Probant predicta scilicet quod ex expectatione recipere pro sorte sit usura. xii. q. ii. Et dicitur Aug. Hiero. et Ambrosius. Nec valet dici emptor non dedit. quia verus creditor efficitur iam dari. et sibi ex emptione debere. et est in expectatione sortis lucrum. Preterea ultra sortem mutuatam vel concessam: etiam cum periculo suo. ut dicitur. Exigit et expectat emptor ultra sortem. et est usurarius. maior habet exemplum de usur. in. c. Navigari. minor est exemplum per quod tidie facientes. Et hoc apparet: quod exemplum positum per alios de dubio excusante non valet. Dicitur enim sic possum licite securare mercationes tuas usque ianuam retinendo super me dubium et volendo. et vel. xx. pro. c. plus vel minus finem quanti tate periculi. sic in proposito: quia totum dubium quod tu habes super me recipio dabo tibi tuum et. quia ex tunc si nihil videretur periculo danti meum est. Istud sile vel exemplum non videtur valere nec est ad positum. Iste enim qui asscurat mercationes recipit periculum sui periculi. sed nulla sorte dedit vel mutuat ultra quam pro eorum lucrum accipiat aliquid ab eo quod de mercibus asscuravit. Sed in casu nostro emptor sortem dedit et credit pro quod ultra aliquid dedit. lucrum. Ite securator meritorium querit lucrum ab eo cuius merces asscurat et per ea periculum intrat. Emptor autem de quo loquimur non recipit lucrum: nec habet ab eo cuius periculum super se recipit. sed expectat et recipit et habet a communitate pro sorte ei credita et ei debita. Item videtur minus quod securat iste emptor non contratem. quia non indiget non venditor. imo infert ei danti de tribus paribus sortis: cuius ius emittit: de toto lucro de quo si venditor iam incurrit periculum nunc evasit. Ite arguit per alios et sic. Quicquid contras ordinat statuit ad hunc finem. ut dicitur in primis et secundum habeat firmitatem. et illud confirmat et non imutat ergo si sine lege contras hoc est licitum. similiter et cum lege factus hoc est licitum. Ad istud dico quod non me intromittit utrum inter primum et secundum sit datus usurarius. Sed dicitur istos. scilicet quod contras quod facit faciat ad firmandum tractum inter illos duos factum non videtur mihi verum quod contras non confirmat danti: de quo nulla facit intentionem. sed sic est in proposito. ergo et. maior pars. cum confirmatio sit precedentis quoddam commemorare. minor apparet in scriptis communis. si enim confirmaret exprimeret quod contractum: vel cuius contractum consummaret sed nullum exprimit. ergo et.

Solutiones etiam. §. XXI.

quedam que fiebant per predictos opposites ad quasdam rationes que fiebant in oppositum non videntur sufficere. Et ratio eorum erat talis. quia cum dicebatur quod si primum voluntarie mutuas sortem contrati pro illo lucro habendo esset usurarius. modo secundum dicitur intrat voluntarie locum primum cum spe pro-

mi. ergo et. Respondetur per illos quod de secundo non est lucrum simile. quia non intrat locum primum quod ad contratum mutui. quia nil mutuas ut contrati et ex contractu que facit cum primo non efficitur creditor contratis: cum contras proprie non teneat sibi reddere si non let: sed intrat locum primum quod ad usum exigendum et recipiendum: quod habet primum ex contractu facto cum contrate. Ista solutio salua reuerentia non videtur sufficere: quia ut. s. dictum est inter contrates et secundum est datus seu ea que fiunt inter eos habent vim dantis mutui. vel certe negari non potest quod ipse secundum sit verus creditor contratis: non cum ex emptore iuris primum habet etiam ex presentia contratis presentiam et recognitionem cum ut verus creditor in sorte te per qua recipit lucrum ut intendebat et sperabat per ipsa sorte credita. nec habet solum ius exigendi ut dicunt. sed est creditor sortis libere aut contratis non excusat intentionem et spem lucrum recipiendi pro sorte quia dedit et credit contrati. que quidem spes et intentio facit hominem usurarium. Exemplum autem quod ponitur de precedente domum et precedente pecunia pro inhabitatione domus: satisfactum pro nostro proposito. Concedens enim usum domus qui estimat pecunia licite potest recipere prout concedens de pecunia non potest recipere pro eis usum rem presentis estimabilem. et ideo secundum est usurarius. et sic secundum in proposito non est usurarius. quia aut primum vendit domum. et aliter tradit pecuniam nil ultra expectat de illa pecunia. sed non sic in proposito. quia qui dat pecuniam emendo ius sortis pro empti expectat lucrum scilicet pro sorte credita cuius ius emittit. Videtur ergo exemplum nobis ponitur quod pro primum sententiis. Et quod addit solvendo quod in contractu emptoris habet spem lucrum: sic facit mercatorem de sua mercatore. nullo modo videtur valere in proposito nostro. imo reputo periculosum. quia hic emittit ius sortis quod apud debitorem manet pro lucro habendo in postea in terminis assignatis quod desiderare et emere non licet. nec emittit sortis finem inter esse ut isti dicunt. imo oppositum superius est probatum.

Illud argumen. §. XXII.

tum eorum fuit quod gener habens a socero terram in pignus pro dotibus non computat fructus in sortem propter onera miramonii si aliter soluat vtemat a genero dotes. tunc de fructibus computat in sortem. aliter est usurarius: quia cessat pignus.onus miramonii propter quod licebat fructus non computare in sortem: sic est in proposito. quia in emptore conditio primum cessat propter quod aliquid recepisse ultra sortem de licuisse. Respondetur quod secundum de fructibus computare in sortem. aliter recipit lucrum et commodum ex expectatione ipsius ad recipiendum suum cum sit certus propter pignus equaliter. et sic videtur ipsa quod est usura. Adducitur responsio: si deberet mihi dare dotes: daret mihi annuatim fructus alicuius terre. et in parte eius esset dare vel non dare. tunc si esset malus debitor et dubitaret de eo tam de dote quam de fructu. totum possum alteri vendere et alius in totum ponere loco mei. sed tunc ratum emens non daret tibi tantum quantum esset sola dos propter dubium. et tunc stare datus propter periculum vel laborem in exigendo. hoc sicut habet rationem danti. sed salua eorum reuerentia exemplum et ratio stant non soluta: per rationem enim est quod si in emere dotes a genero ditione miramonii cessante si non computat fructus in sortem est usurarius: etiam presentia respondentium. sic sequitur quod cessante ditione primum mutuatibus pecunia contrati propter quam licebat recipere pecuniam a contrate in emente ius sortis primum: si recipiat illud lucrum et computat in sortem: erit usura. Ite sequitur ex his eorum quod nullus datus dicatur factus. et ponatur quod non fiat inter ementem dotes a genero et socerum: cuius est primo dare. si si emens non computat ius in sortem est usurarius. ita eodem modo si diceretur quod emens ius sortis primum nullum cum contrate faceret daturum si vult lucrum recipiat et non computat in sortem est usurarius. Sic enim ille licet cum illo non tractat si illud lucrum recipiat et non computat in sortem. et tamen ad reddendum tenetur: sunt fructus. sic in proposito inter contratem et ementem. Concluditur ergo recipiens fructum ab eo cum quo nullum fecit

Ca. II. De materia montis in florentia

contractu tenet ad restitutionem. Ad vero dicitur quod vendit tempus. et ideo est usurarius nil videtur valere. Quia processio sortis interdictio corrupta et spelucri vel fructus que recipit facit usuram quicquid sit de re. nec securitas pignoris tollit vel facit usuram. cum etiam pignus huius cum securitate sit fructus computaretur in sortem: non esset usurarius: etiam cum expectatio sortis in re. Nec videtur quod anxietas dubij vel periculi. quod scilicet nesciat si aliquid persequatur vel habebit facit licitum lucrum quod quirit ultra sortem. per quod de usu. Naviganti. Item per quod si mutuo pessi mo et dubio debitori centum pro decem annuatim nunquam dubium excusabitur: etiam si nunquam aliquid haberet. ita in proposito quicquid sit de actu ubi fuit primo corrupta intentio spei et intentio lucris quod persequitur est illicitum et sapienter usurarius. Item si hoc dubium cōtatis excusatur lucrum illud videtur quod possimus ponere pecunias apud mercatores: cum plus sit mutuum apud mercatores qui frequenter defecerunt et deficiunt quod cōtatis quod cepit dare predictum lucrum nunquam subtrahit. et si aliquando distulit postea supplevit. Item per quod dicitur videtur quod regibus et magnis possumus credere et tradere sortem et hinc lucrum cum sit magnus dubium ne sibi sortem reddat sed et lucrum sibi retineat et per hoc facere ut eis placeat. Ad vero audis de venditoribus. mihi dubium facit. si enim gener recipere dotes vel cessaret onus mrimonij non possit recipere illos fructus de bona pscia. Item consideramus quod dotes sunt generi proprie. fructus autem sunt et aduentitij et accessorii. si ergo vendant non erunt fructus ementis nisi sint accessorii: et aduentitij pro sorte. et si licitum cum non esset in eo causa licita quam huius generis. Nec per dicitur per dubium cum sit securus de pignore. quod autem per eos addit exemplum et argumentum adductum quod esset in potestate debitoris dare vel non dare. et non excusatur meo iudicio corruptam intentionem ementis qua per sorte vel dote data genero recipit ultra lucrum fructuum possessionis pignorate. quia etiam cum periculo non licet aliquid recipere ultra sortem. ut patet in dicto. c. Naviganti.

Item arguebatur. §. XXIII.

contra eos quod sortem vendant: quod quod scribitur in libro cōtatis hoc videtur: sed in libro cōtatis scribitur sortem. ergo et. et videtur excessum lucrum. Rndetur per eos quod non vendunt. c. nec est habere. c. flore. nec est excessum lucrum sed datur equiualens pro equiualens: si solus reuerentia alius super dixit sic. Totum ius pmi et quod ad capitale et quod ad interesse est sortem: et cedit in sortem isti secundum: quod totum illud emittit. §. sortem. c. flore. emittit. et est hinc apud cōtatem. c. flore. utrum autem sit puenies pmi relinquit decidendum. Scio tamen quod per vii iudicat pmi et iustitiam pmi.

Item fiebat alii. §. XXIII.

ad argumentum contra eos: quod scilicet inter cōtatem et cluē emittit prore videtur esse pactum. et per pms usura. quod ipi diminute re citant. arguunt enim sic. Ubi per scripturam sunt pmissiones et obligationes ex pre cōtatis cuius emittit cuius ex his motus ut beat pmissum lucrum emittit iura pmi: et sit creditor cōtatis ibi videtur esse pactum. sic est in proposito. Per officiales enim per cōtatem deputatos ad faciendum istas scriptas siue vocentur iudices siue alii pscia pmissio et obligatio. pactum autem ut supra est allegatum videtur esse pmissum. §. et. Ad hoc argumentum respondetur quod iudices et officiales predicti non sunt instituti ad faciendum novum tractum inter cōtatem et cluē. sed solum ad pfirmandum tractum factum inter venditorem et emptorem. et hec est responsio eorum.

Item super eo quod. §. XXV.

de dubio dicebat per excusationem ementium arguebat in pmi sic. quod tractus qui vallat tot legibus et scripturis et carbenis non videtur esse dubius. §. rndetur illi quod adhuc eo non obstante est magnus dubium: quod per. quod aliqui per valent aliqui minus et quod b nifi per dubium. §. hec rnsio per defigere. quod non est tamen

dubium sic dicitur nam ut. §. dixit et habui a mercatoribus quia non est tamen qui mercatores ista tractant. Et quo pre facta pmissio vel lucrum dari cepit per cōtatem quibus nunquam defecit. et si aliquando dilata est suppleta est. Causa autem quod per vel minus valere est defecit vel abundantia pecunie i ciuib. qui enim hinc pecunias emittit et tunc venditur can. qui autem qui hinc sortem apud cōtatem indiget pecunia. tunc emittitur et venditur minus: sic etiam in diuersis locis plus vel minus datur per cambio flore. de loco ad locum secundum maiorem et minorem indigentiam eorum pro mercatoribus. Catenas autem securitatis et firmitatis de predictis dixi voluntatem et potestatem ciuium regentium qui hinc pecunias de predictis in cōtatem. et quod lucrum et minus difficile esset eis ista subtrahere et mutare eis inuicem qui si libenter pderent sortem et lucrum. deus nouit.

Ex pmissis appa. §. XXVI.

ret per pscia lucrum emittit a pmi non est licitum. sed sapienter usurarius. §. forte ipi emptores possent excusari quod cōtatem eis lucrum autem per dono dano et interesse. et ista ut mihi videtur non excusant illud lucrum nec faciunt licitum. Aut enim intelligitur quod illud lucrum solū vnu et idem sit interesse et donum. aut donum solū. aut interesse solū. §. non potest dici donum et interesse sit. quod pbo. Et idem enim eodem modo sumpro non pueniunt ea que non sunt eodem modo supra. §. donum et interesse non sumunt eodem modo §. sit vnu esse non pnt. maior est nota per pmi. minor est nota per ratio doni est quod sit libere. ratio pro interesse est quod sit obligatum. Preterea pfirmat quod cōtatem disparare sunt disparatoz effectum nec pueniunt ei de vel idem existenti. sed cōtatem donum et interesse sunt liberalitas et iusticia. §. donum et interesse sunt disparata. nec vnu et idem est causa. ergo vnu et idem non est illa. Probat scdo quod illud lucrum non est donum. illud §. quod datur mutui sorte et non aliter non est donum. §. illud quod datur a cōtatem est tale. §. non est donum. maior est vera. quod cadit sub obligatione ut patuit. §. minor pbat. quod non datur alicui nisi debenti recipere sortem. Preterea quod ex se cadit sub restitutione non huius ex se ratione donum §. pscia lucrum ex se cadit sub restōne. §. non huius ex se ratione donum. maior est nota cum donum sit res inuendibilis. minor pbat de facto cum indigeat remissione ut dicitur in themate. nisi forte donum veller appellare quod debitor post solutionem donat et remoueat creditori quod non teneat ad restōne. Probat tertio quod illud lucrum non sit pmi interesse. dānū autem et interesse per cōtatem acapio in predicto cōtatis statuto. Interesse enim dicitur aliquid alicui deest quod sibi debet de iure. Illi §. per interesse datur aliquid ultra sortem cui aliquid abest quod sibi debetur de iure. sed isti emptori non abest aliquid quod ei debetur de iure. ergo illud lucrum quod datur et ultra sortem non est interesse. maior vera de iure est. minor apparet. quod de iure dicitur sibi sortem debere et illam voluntarie credit cōtatem. Videtur ergo ex predictis dictum lucrum illicitum et usuram sapere et. De omnibus pscia magister Dominicus ordi. pdi.

Super ista ma. §. XXVII

terea pscia sede. de sentia. Ut scilicet licitum sit emere dicta iura seu credita que huius in morte ppter pstantias solutas. Rndetur quod non §. usura sapienter putatur regitur in pscia suis sic declaras. §. vulgari semore dicat. vado tibi. c. flore. §. mutui comuniat. tamen in res veritate non sic est. quod in coipo quod mutui. c. ipsi cōtatem translati donum eorum in ipam cōtatem cum in mutuo donum transferat. sic per in insti. qui bus modis pbi obligat in principio. in pmi. unde etiam. Non per ergo creditor vendere ista. c. cum non sit dñs ipsoz. Illud solū dñs rei de iure vendere per sic predictum est per quod videtur quod in hoc tractu non vendant nisi iura creditorum qui insurgunt ex mutuo et ex ipa obligatione cōtatem. Et idem est §. pro quod sit actoris intentio in actu pscia. Ad huius dico quod pna palis est intentio est ut subtrahat et teneat locum pmi creditoz: vici quod ad hoc quod ipse creditor sit creditor cōtatem in sorte

Titulus Primus

qua venditor recipit quicquid p[ro]libet centenario annuatim donec recipiat sortē p[ro]p[ter] q[uo]d colligit manifeste q[uo]d subvelas nunc emptoris emptor sit liber et volūtar[us] creditor cōita- tio v[er]o vltra sortē g[ra] mutui d[icitu]r recipiat annuatim. Di- co q[uo]d q[uo]d rō q[ui] p[ro]m[ittit] creditores n[on] sunt vsurarij ē ista. q[uo]d ad mutuatū cōitari coacti sunt. Et q[uo]d nō ē licitū in lege ne cessitas licitū fac. de re. iur. Q[uo]d si ē licitū sub aliq[uo] spe vel maxie intētiōe p[ri]maria recipiēdi aliq[uo]d vltra sortē g[ra] mu- tui mutuat[us] cōitari. p[ro]pterea licitū ē aliq[uo]d accipere vltra sor- tē. Nā sic d[icitu]r. i. q. ii. c. Si ep[iscopu]s. Nulla enī macula obla- tio suscipiēti ingerit q[uo]d nō ex ambiciōe petitiōe p[er]fuit. q[uo]d p[ro] locū ab opposito iste q[uo]d libere et volūtarie cū spe et intētiōe p[ri]maria recipiēdi vltra sortē g[ra] mutui mutuat[us] cōitari vsurarij ē. i. q. ii. c. Pleriq[ue]. xii. q. ii. si fene- rauerit. c[on]f. de vsu. Cōsuluit. P[re]terea i iudicio aie ille vsu- rarij cēsend[us] ē q[uo]d co[m]posito p[er]ficiat mutuat[us] et credit[us] cō- uentiōe cessante v[er]o p[ro]p[ter] inde recipiat. v[er]o c[on]f. de vsu. Cōsu- luit. xii. q. ii. si feneraueris. S[ed] tal[is] emptor efficit credi- tor et co[m]posito pecuniā mutuat[us] et h[oc] o[mn]i p[er]tine[n]te cessante recipiat vltra sortē. nec als mutuat[us]. sic ep[iscopu]s. intētiōe ne- iā p[er] h[oc] i iudicio aie vsurarij ē. P[re]terea scōdo sic p[ro]bat[ur] Quidāq[ue] alteri tradit quis mediāte p[ro]p[ri]o v[er]o p[ro]p[ter] sortē re- cipiat vsurarij ē. sic p[er] xii. q. ii. c. vsura. et c. pleriq[ue]. Ita- lis emptor h[ab]mōi ē. sic p[er] c[on]f. intētiōe et affectu. q[uo]d vsura- rij est credēd[us]. Cōfirmat sic. Si tal[is] emptor simpl[iter] et abs- q[uo]d velamiē aliq[uo]d fieret creditor cōitari v[er]o recipere vltra sor- tē vsurarij ē. c[on]f. h[oc] i iudicio p[ro]p[ri]o velamiē cō sit creditor ac si simpl[iter] tradidiss[et] cōitari q[uo]d vsurarij ē. Tercio p[ro]bat[ur] p[ro]lo andica m[ul]tiplici alia p[er]lone q[uo]d ex p[ro]dictis colligi p[ossu]nt p[ri]ma est hec. p[ro]p[ter] creditor n[on]q[ue] p[ro]p[ter] ponē p[ro]dictū empto- rē in loco suo cū o[mn]i ill[is] circūstātijs q[uo]d ē ipse cū ipse vio- lenter creditor sit. Scōda p[ro]lo ē q[uo]d si tal[is] emptor cogere[re]t emere a cōitate. sic extitit p[ro]p[ter] ab vsura excusat[us] c[on]f. vbi p[ri]ncipal[iter] nō ē p[ro]p[ter] accipere vltra sortē mutui rōne sic sup[er] ē d[icitu]r. Tercia q[ue] est. Si tal[is] emptor daret. c. p[ro] illis. c. quiniūmo si daret et vltra nō m[ul]t[us] vsurarij est. ex quo sola intētiō recipiēdi vltra sortē g[ra] mutui h[ab]mōi vsurarij facit. Quarta est q[uo]d p[ro]m[ittit] nō solū coactio sed etia[m] intētiō recta excusat. q[uo]d si placeret cogi illicitum foret eo q[uo]d coactio transiret in volūtarium. Quinta est. Nō ideo q[uo]d libere emit et creditor volūtar[us] si emptor iste vsu- rarius est. sed q[uo]d intendit recipere vltra sortē. Hec est sen- tentia. fide. de senis de verbo ad verbum.

Cū ergo in pre[ter]ito §. xxviii.

dicta materia emptoris iuris q[uo]d h[ab]et solutōes p[er]stantias seu collectas cōitari in ipsa cōitate q[uo]d d[icitu]r florētie dena- rij mōtis venetijs imp[er]stita. Janue loca. Et sic licitum emere dicta iura sit magna p[ro]ueneria et varia op[er]a. inf[ra] la- p[er]tes tā doctores in theologia q[uo]d i iure aliq[uo]d d[icitu]r talē p[ro]p[ri]ū s[er]uare vsurā et p[ro]p[ri]ū illicitū. alijs p[ro]bat[ur] licitū esse. Notandū est q[uo]d d[icitu]r be. Tho. in q[uo]dā q[ue]stione de q[ue]stio- nib[us] v[er]o q[uo]d q[ue]stio q[uo]d q[ue]stio de aliq[uo] actu v[er]u[m] sit p[er]t[ine]nti mortale v[er]o n[on] nisi ad h[oc] habeat auct[orit]as exp[re]ssa s[er]pture sacre aut canōis seu determinatōis eccl[esi]e v[er]o cū d[icitu]r rō nō nisi p[er]iculisissime determinat. Nā si determinet q[uo]d sit ibi mortale et nō sit mortale peccabit p[er]faciens. q[uo]d o[mn]e q[uo]d est p[ro]p[ri]a p[er]ficiam edificat ad gehennā. v[er]o d[icitu]r. xxi. q. i. §. Et his. Si aut[em] determinet q[uo]d nō sit mortale et f[aci]t rei p[er]t[ine]ntē sit: er- ror suus nō excusabit eū a mortali. h[oc] f[aci]t v[er]o videt sane in- telligendū q[uo]d si erraret ex crassa ignorātia. sec[us] si ex p[ro]- habili. puta q[uo]d p[ro]p[ri]ū p[er]iculos[us] in tali mafia a q[uo]d sibi d[icitu]r illud tale nō ē mortale. videt enī tūc in eo ē īgrātia q[uo]d inuincibil[is] que excusat a toto. et h[oc] q[ue]ntū ad ea q[uo]d non sunt exp[re]sse p[ro]p[ri]a diuini vel nāle. v[er]o p[ro]p[ri]a articulos fidei decem p[re]cepta et h[ab]mōi in q[uo]d ignorās īgrabit: v[er]o aut ap[er]t[us] et h[oc] j. q. ii. §. si. Et si diceret h[oc] ē vsurā et vsura ē p[ro]p[ri]a decalogū

Rūdet vsurā esse p[ro]p[ri]a p[re]cepta decalogi v[er]o est reductiue h[oc] bunc p[ro]p[ri]ū esse vsurariū nō est claz: cū lapidēs p[ro]p[ri]a sibi inuicē in h[ab]mōi p[er]sentiat. Cum aut[em] d[icitu]r īgrātia iur[is] nālis nō excusare: intelligit[ur] d[icitu]r h[oc] q[uo]d exp[re]sse p[ro]p[ri]a v[er]o reductiue sūt p[ro]p[ri]a nāle et diuini: v[er]o p[ro]p[ri]a fidei et p[re]cepta p[ro]p[ri]a cū d[icitu]r rōne vel determinationē eccl[esi]e. vel determinatōem et sniaz cō- manē docto. Et nō de his qui p[ro]p[ri]a multa media et non cla- ra probantur esse contra p[re]cepta et articulos.

In h[ab]mōi ergo q[uo]d §. xxix

in dubijs tutior via est eligenda. v[er]o d[icitu]r. de spon. c. Iuue- nis. Ideo p[ro]solvendū est vnticūq[ue] v[er]o ab emptōe tallum iurū abstineat. sic p[ro]cludit p[ro]p[ri]a Lau. in suo trac. de vsu- ris. q[uo]d quis rōib[us] p[ro]bet dictū p[ro]p[ri]ū sustineri posse v[er]o licitū v[er]o. s[ed] Et sic etiā p[ro]cludit Inno. s[ed] lib[er] p[ro]p[ri]a q[uo]d dubij sūt sup[er] c. Cōsuluit. de vsu. Qui aut[em] iā fecissent dictū p[ro]p[ri]ū emptoris dictor[um] iurū p[ro]solvendū esset q[uo]d si resandē possēt ipm p[ro]tractū reuendēdo cōitari ipm salubre esset. et q[uo]d in de recepit vltra suū capitale q[uo]d posuerit in emēdo pau- perib[us] erogaret. Vel si h[oc] cōmode fieri poss[et] post receptā sortē suā ex redditib[us] annualib[us] a cōitate paup[er]ib[us] seu lo- cis p[ro]p[ri]is legaret f[aci]t q[uo]d d[icitu]r. v[er]o Jo. do. car. aut cōitari remu- terent ipm ius exigendi redditū illū f[aci]t alios. v[er]o Bul. et Reg. de ari. q[uo]d si tale p[ro]p[ri]ū recipere recuseret q[uo]d reputas illa licita ē ex rōnib[us] seu p[ro]p[ri]is habitis a sapientib[us] circa bec: p[ro]dicta iura emere intēderet v[er]o iam emptor retineret et annuū redditū illoz recipere v[er]o licitū in p[ro]p[ri]is. et alijs legare vel v[er]dere ad placitū. relinq[ue]nd[us] videt iudicio suo nec p[ro]dēand[us] ex h[oc] aut denegāda absolutio tanq[uam] p[ro]p[ri]e rans videat in vicio vsure. Multo magis in p[ro]p[ri]a cōitate in h[ab]mōi materia nō est p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a q[uo]d sit mortale seu vsurarij p[ro]p[ri]a: v[er]o d[icitu]r c[on]f. c[on]f. p[ro]p[ri]a. in generali loq[ue]no de dubijs materijs de mortali. et h[oc] n[on] īgrātia laq[ue]s ani- mab[us]. xxi. q. i. Et viduas. S[ed] nec etiā p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a expedire licitū ē p[ro]p[ri]a ne via paret cupiditātē. S[ed] v[er]o n[on] d[icitu]r de tali materia. aut si dicat aliq[uo]d o[mn]idēdo dubij ē. et p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a ab abstinentia ista p[ro]p[ri]a v[er]o tutior via eligat. S[ed] p[ro]p[ri]a p[ro]p[ri]a etiā q[uo]d d[icitu]r p[ro]p[ri]a ē licitū illi q[uo]d vacat emptori h[ab]mōi iurū nō aliq[uo]d cā rōnabili d[icitu]r: sed solū ad augēdas diuitias et sue cupiditātē satisfaciēdū: nō vident[ur] posse excusari a turpi lucro. q[uo]d mortale est et si nō obliget ad restōem. Et si ita emerit intēdentes p[ro]p[ri]a cōitari mutuate vnde parati ad mutuandū volūtarie ipm cōitari p[ro]p[ri]a illo redditu annuali h[ab]ndo. ab vsura excu- sare nō possent f[aci]t. c. Cōsuluit. c[on]f. de vsu. Secus aut[em] si intēderet emere ab h[ab]mōi ius i mōre seu imp[er]stitis et loc[us] sic emunt p[ro]dicta et iura licita et nō mutuate cōmunitari.

Insuper cum cle. §. xxx.

rici et religioi magis q[uam] ceteri ab omni sp[eci]e mali debeāt abstinerē. v[er]o c[on]f. de vi. et ho. de. c. Aū ab o[mn]i. et fama eoz nō pollut. h[oc] pollere v[er]o in p[ro]p[ri]is f[aci]t Aug. xii. q. i. Nolo. et la- cos q[uo]d cūq[ue] in vita et morib[us] p[ro]cellere debeat. v[er]o d[icitu]r Die- ro. vii. q. i. c. Qual. id abstinerē d[icitu]r ab emptōe h[ab]mōi iurū ne h[oc] ab alijs trahat in c[on]f. p[ro]p[ri]a. q[uo]d si eis p[ro]p[ri]a testim[on]i legent v[er]o alio p[ro]p[ri]o mō p[ro]ferant: si eis h[oc] reddit[us] bre licebit et ist[ud] possidere. Cōsuluit[ur] tū facerent vendēdo cōmunitari.

Quod aut[em] vo[rum] §. xxxi.

lentes p[ro]bare p[ro]p[ri]ū esse illicitū inducūt ill[ud]. In dubijs tu- tior via est eligēda. Rūdet h[oc] esse v[er]o de honestate et me- riti maioritate nō de salutis necessitate q[uo]d ad o[mn]ia dubia. aliqd oporteret o[mn]es religionē intrare cūz tutior via sit q[uo]d in seculo p[er]manere. Et istud. religionē intrare v[er]o cōsuluit nō p[re]cipit. xxi. q. ii. c. Admonere.

Item cū dicitur §. xxxii

Cōsuluit anthoni[us] n[on] mā- teria du- bia.

Ca. 12. De rapina

a quibusdā q̄ exponere se periculo p̄tī mortalis: est mortale fm. b. lbo. in. iij. sed emere p̄dicta iura est exponere se periculo p̄tī mortali: q̄ dubiū est utz ibi sit mortale. Rūdet negādo minore. Nō enī emere p̄dicta iura est exponere se periculo p̄tī mortalis simpliciter loquendo. s; bñ cum ista conditōe adiūcta. s. dubitādo ibi esse mortale sūmen do p̄prie dubiū. cū s; non magis dedinat ad vnā p̄tē q̄ ad aliā fm. rōem. S; q̄ emere p̄dicta p̄tē nō dubitare de b; sed opinari licitum esse: ex quo peccatū nō est determinatum cōtrariū: et multi sapientes et p̄titi licitū assueuerūt et multo magis qui crederet oīno talem contractum esse licitum: peccaret mortaliter illa emendo.

Itē qd̄ dicitur. §. XXXIII.

a quibusdā q̄ quidā papa morib; et scientia p̄dit^r dixit p̄tū hūc esse illicitū. nō p̄tēta sequit^r q̄ sit illicitus. q̄ talis papa nō determinauit illud papaliter s; magistralit^r: ut dicit Hugo in qdā simili. et bñ in glo. qdā de re. Hoc enī declarauit papa q̄ ut p̄uata p̄sona sentiebat circa illā materiā. nō aut^r ut papa faciēdo s; decretū suū p̄tōem sup̄ tali materiā. nā talis determinatio sic facta p̄iudicaret et p̄ualeret autoritatib; et dicitis quorūcūq; doctorum ut plene habet dist. xx. p̄ totum. Ad aut^r dicit p̄ Grego. Bonaz mētū est ibi culpā timere ubi culpa nō est. dist. v. c. Ad eius. valet ad b; qd̄ dictū est. s. vīz q̄ timendus est ne ibi sit culpa. et ideo consule abstinentum.

De soluenti. §. XXXIII.

bus aut^r ipsas collectas seu p̄stantias cōtati quo ad receptiōem annualis redditus quē eis concedit cōitas cōtiter p̄cordant q̄si oēs licitū esse ex q̄ coacti solunt. tanq̄ quoddā infesse. i. dāni sui euitatio p̄ ipsa pecunia coacte mutuata def a cōtate: cū etiā ipsa cōitas libere et expeditē et sponte p̄cedat illū redditū p̄ modū doni si interesse locū nō h̄ret. ex eo q̄ ciues vident^r obligari ad subuentiōē dū sue cōtati. et ad exponēdū oīa sua bona: imo et vīz pro salute reipublice. Quidā aut^r de ordi. heremi. ut gregorius de cari. et Bui. dixerūt p̄dictos mutuātes seu solū uētes p̄stantias cōtati nō posse recipere dictū redditū anuāle nisi quousq; recipiāt suā sortē cū infesse. i. damnis inde secutis et nō vltra posse recipere. sed cōtiter hoc nō teneatur: nec a magistris ordinis p̄dicatoz: nec minorz nec a iurisperitis. sed in p̄prietū dicunt recipi posse Qui aut^r volūtarij nō coacti solūtū dicunt recipi posse qd̄ intēdūt h̄re ex redditū anuālī: vīz cōmūtati: ex q̄ p̄ncipalī lucz intēdūt i illo mutuo. Sec^o si secundario. b; est ideo mutuār q̄ cogunt. sperāt tñ recipere illū redditū vñ aliquēntū solant. nō tñ ex illo lucro mouent^r ad mutuum: sed ex coactiōe vel etiaz ex liberalitate ad subueniendum necessitati seu cōmunitatis.

Capitulum. xij.

De Rapina.

Nolite sperare in iniquitate rapinas nolite concupiscere. diuitie si affluant nolite cor apponē.

Johannes cassian^o in collarōib; dīc diuitias siles eē vīz solum. Sicut enī viscus implicans auē impedit ne possit sursum volare s; cadit ad terrā: et si capīt ab aucupe. ita amor diuitiaz implicat mētē ut non valeat q̄ sursum sunt q̄rere et appetere. s; si vlt ad sup̄na et spūalia se leuare relabīt ad terrena grēda: etiā rapiendo aliena. vñ capīt tandē a dyabolo: ut ait ap̄lus. i. Coz. vi. Neq; rapas ces regnū dei p̄sequit^r. Et rō est: q̄ faciunt p̄ caritate p̄p̄imi et contra p̄cepta dei. q̄z observatio necessaria est ad consequēdū regnū dei. Dicit etiā de^o Exo. xx. Non furtū facies. Homine aut^r furti intelligit omīs vsurpatio illi: cū rei alieni: siue oculus siue māifesta. ut dicit Aug. xij

q. v. c. Penale. Et frequē accidit q̄ nō solum in morte oīa sibi auferunt: sed etiā in vita vel a dominis. tēpalib; vel a stipendiarijs vel ab alijs. Un dñs p̄ Matā. xxij. De qui p̄datis: nōne et ipse p̄daberis. et cū p̄sumat^r fueris dep̄dationē dep̄daberis. Exemplū manifestū ad literā habem^o. i. Reg. iij. de amalechitis q̄ cū fecissent magnā predā et icēdū in sicelech vbi dauid cū familia sua habitabat. s; tūc erat absens reuersus ex cōsilio dñi p̄secutus est illos et inuēit eos discubentes: q̄ quasi festū celebrāt dīc p̄ cuncta predā et spolijs capris et eis omīa abstulit et fugauit. Et q̄ paucissimi sunt q̄ nō inuolūtī sūt rapinis aliq̄ mō. iō p̄barise^o rōnabilr dño grās referebat ab hoc vīdo cōgscens se imūnē. De^o grās ago tibi inq̄ q̄ nō sum sic ceteri hoīm raptōres. iniusti zc. Lu. xviij. Nolite q̄ sperare zc. vbi tria p̄nt notari. P̄mo interdicit p̄sidentia circa opulentiā tēpalē. ibi. Nolite sperare. Sec^o excludit violētiā p̄ subiam mūdialē. ibi. Rapinas nolite concupiscere. Tertio abicit concupiscētia q̄ntū ad inherentiā corz finalē. ibi. Diuitie si affluant.

Quantū ad primū §. I.

Nota q̄ iniquitas hīc appellat^r opulentiā tēpalis seu diuitie fm. Hug. cardī. Un et saluator dixit Lu. xvi. Facite vobis am^o eos de māmōna iniquitatis. Māmōna autē syriace: latine diuitie interpretat^r fm. lxxi. Dicunt aut^r diuitie iniquitates seu iniquitas non q̄ in se male sint sed propter tria: scilicet quia.

Ine qualiter dispensantur.

Nimis solerter procurantur.

Homines eis comuniter abutuntur.

Ad diuitie inequalr dispēsent de se p̄z. nā vn^o pauper est et de eis nil h̄z: ali^o aliquēntū. ali^o multū. alter plūmū. et p̄tēta fm. Basilū dīcūt diuitie iniquitatis. i. inequalr. q̄ nō equalr distribuit^r homīb; Nec tñ b; est ex bonis industria cū videam^o mltos industrios sat^r egere. et simplices et incurios abundare. Nec etiā ex dcmōe. q̄ nil p̄t facere sine dei p̄missu. vñ q̄ ipse dixit t̄po cū tēptauit d̄ auaricia oñdēs ei oīa regna et dī. Nec oīa mea sūt et cui voluero do illa. ut h̄r Lu. iij. mēdaū dīxit. nec miruz q̄ mēdaū est et p̄t ei^o. Jo. viij. S; a dño deo ē hec varia diuitiaz et inequalr dispēratio opatiue vñ p̄missiue. qd̄ intelligens Job ait. c. xij. Abundat tabernacula p̄donū et Adco est audacter p̄uocāt dñm. s. ad iram: cū oīa dederit eis de^o inequalr diuis in man^o. i. p̄missiue. Tām aut^r hui^o inequalr dispēratio s; spensatio rationis in tpe assignas Ambz. ait. Nunqd̄ iniqu^o est de^o diuitiarū ut nō nobis eq̄ distribuat vīte subsidia. ut tu q̄ de^o effles affluens et abundas. alijs dō decisset et egerent. Et nō potius: q̄ voluit tibi benignitatē sue exp̄mēta p̄ferre. aliū vero virtute patiētie coronare. dist. lxxv. Sicut hi Si intēdit. ut s; recognoscat ipm ut bñfactorē. ut diligat et p̄ noīe ei^o indigētib; largiat^r nō h̄z cām sperādi vītas eternā. vñ recte dī talib; Nolite sperare i iniquitate. i. in diuitijs. s. retentis Nā et diuiti epuloni dictū fuit. Recor^o dare q̄ recepisti bona in vīta tua. Lu. xvi. id est remūrationē accepisti p̄ diuitias. et iō nō potes sperare salutē Un Acci. xxi. Stūs vīr q̄ inuēt^r ē sine macula: q̄ post aurū nō abijt nec sperauit in pecunie thesaur. Sec^o dīcūt diuitie iniquitatis p̄p̄ nimis sollicitudinē q̄ h̄r ad cas. Un saluator loq̄ns de terra spinis occupata in quā ps cecidit semis. dicit significare eos q̄ a diuitijs et sollicitudinib; mūdi suffocant^r. Luce. viij. Adūgit ergo sollicitudinem diuitijs. q̄ sine ipsa sollicitudinē diuitie haberi nō p̄nt: Diuitie que ideo etiā spinis p̄parant^r. q̄ pūgunt mētē frequē spine sūt. sollicitudine et anxietate. et sanguinē petōz pluriū eliciūt et verbū dei auditū vel lectū suffocāt ne fruct^o sequatur. Et hec sollicitudo dī malicia seu iniquitas ut dīc Bractan^o

Titulus Primus

filij q. v. §. Sed hoc exponens illud. facite vobis amicos
de mamona iniquitatis. Sperat autem mlti ex ipa solitudine
ne sua circa diuitias non posse deficere vel agere si puidere
ad plenū occurrerit casibus. et nolite sperare in iniquitate: aut
ps. i. in ipsius diuitijs et vna solitudine ad eas. et est rō qz
vana ē spes ista et deficiēs. Videm⁹ enī qd dicit diuitias
deficere: et de magnis copijs venire ad paupertatē. Et hē
qd ait apls. i. Thimo. vi. Diuitibus h⁹ seculi pape nō sub
lime sapere nec sperare ī incerto diuitiarū suarū. Exēplū legi
de qdā ortulano qd deū timēs q sibi lupinebat ex lucro
de laboribz suis oīa de die ī die paupibz largiebat. Intra

Exēplū
de sperare
ī diuitijs

uit aut suggestio dyabolica in cor ei⁹ vt vitz n paupibus
erogaret apl⁹ qd sibi suggerat. h⁹ pgregaret et cōseruaret
vt necessitatibz ei⁹ futuris pvideret. Et cū pgregasset mas
gnā qntitatē pecunie cū mag⁹ labore et solitudine: et illa
sparet: pgrit vt qdā die cū laboraret pedē percussit et g
uiter adeo vt laborare nō possz nec ire. Cepit g pecunias
cōgregari in medicos et varias medicinas expēdere. et tot⁹
ta tā exhausta pmanebat infirmitas. et ita aggrauata q
de phlo medicorū oportebat pedē abscindere ad mortē
euadēdā. Ex qua re angustia pstituit⁹ reus ē ad seipz
cupit se arguē de sua vana spe ī illa pecunia. et dñi mīaz ī
plorare vt n aspiceret ad suā iūctatē. h⁹ redderet sibi psti
nā sanitatē pmitēs ad solita pietatē opa reddidit: cui
angel⁹ apparēs cū stomacho ait: vbi sunt diuitie tue cōn
gregatē: qre p eas in qbz tāā spem hēbas nō facis te la
uari. Cēz qz regē iūctatē tuā nō vlt dō respicere ad sa
nitatē tuā. h⁹ tibi sanitatē tribuo. ita vt caueas nō apl⁹
sperare in iniquitate sūm deo viuo. et tangēs pedē ei⁹ iubi
to curauit eū plene. Dicit⁹ tertio diuitie iniquas. quia
multe iniquitates cōmittūtur ppter eas et p eas. Prop: et
qd dicit Salo. cccs. v. Diuitie pgregare in malū dñi sui.
Et hiero. Omīs diues aut iniqu⁹ aut heres iniqu⁹. p ipz
sas enī diuitias sperant puertere iusticiā: scilicet qz pecūie
obediūt omīa. Vñ yfō. in li. sen. Liro violat auro iusticiā:
nullūqz reus pmetit culpā quā redimere se num
mis cōstituit. xi. q. ii. c. Paup. Per diuitias sperat diues
hēre officia et bñficiā: et exaltat supbiā. Aug. Acrimis di
uitiū supbia. p diuitias sperat miser. hō obtinere veniaz
et supbiā patriā dādo clynas. ex eo q ipa pntas oit. faci
te vobis amicos de mamona iniquitatis vt cū defecerit: re
cip. vos in etna taber. qst dicat. dādo paupibz clynas
ex iniquis diuitijs p merita zōrōnes eoz parabit vobz re
gnū celoz. h⁹ est vez qñ ipse diuitie: et si p iniquis modis
et nimia solitudine sunt pgregare nō tñ sunt obnozie re
stitutioni certe. Nā illa opz certis psonis restituere fm
offis doc. theologos et canonistas. Nec sufficit hospitā
vel ecclias facere aut paupibz erogare vt h⁹ ex de homi.
sicut dignū. Et aug⁹. Neqz si agnis iniqu⁹ ac pperā in va
sis ita qst quis vtrū vt ex eoz fructibz largas elemosinas
faciat id rapinā iustificat. xii. q. v. neqz. S; si restitutō
fienda est incerta tūc paupibz erogandū: et etiā als illic
ta lucra et supflua. et hec in statu grē sūt fienda vt fruct⁹
percipiat. Nam vt dicit sapiens. Dona iniquoz nō pbat
altissim⁹: nec respicit in obligatōibz iniqu⁹. nec in mltitu
dine sacrificioz eoz piciabit pccis. Unde et Job. xviij.
Que est spes ypocrite vt auare rapiat. qst dicat nullam
spem pnt hēre salutē. et si ex rebz rapis daret elemosinas
cū deant ea pot⁹ restituē. Nolite g sperare in iniquitate.

Quantū ad scdm ex. §. ii.

cludit ab homie vsurpatio rez in eo qd dicit rapinas no
lite percipere. sic aut illud est et pceptū desiderii ra
pinc. ita et mlti fortius ipm op⁹ rapine. Et appetit⁹ qdē
rapine pibet lege diuina et punit iudicio dei pccis. h⁹ op⁹
rapine pibet lege tina panis et bñana. et in vtroqz foro
dei sez et mudi punit gūit. qz grurbar nimis pacificum

hominū puerum. Vñ dñs p Esa. lxi. c. Ego dñs habēs
odio rapinā in holocaustū. et si mibi ex ea fiat sacrifici
cū. Vnde aut dei est reprobare et punire: et punitōz ra
piz punit Amos ppha. m. c. iij. dices de eis. Nesciunt
facere rectū: thesaurizantes iniquitatē et rapinas in edibz
suis. Propterea hec dicit dñs dō. Tribulabit⁹ terra. i. cor
pus circūiect. i. penis: et detrahēt ex te fortitudo tua. i. aia
tua: qd est fortis ad rapias et alia mala. deorsum trahēt ad
inferos et diripient edes tue. vbi sez sunt pgregare rapie.

Notandum autem §. iii.

qz qnqz modis cōmittit⁹ rapina. i. in vsurpaz dominijs:
in publicis bellis: in manifestis latrocinijs: in pedagijs
et gabellis indebitis: in iustis tallijs et dānis. Quan
tum ad pmiū cū alijs dominus vel cōmunitas accipit
vel detinet ciuitatē vlt castz ecclie vel imperij vel alicui⁹
dñi nō iusto titulo. vitz rapioz est: et omīe lucz et censum
qd ind papi et salariū qd inde papiūt officiales et recto
res ab illa rapina est. Rapine impioz detrahēt eos: ait
Aug. in li. de ciui. dei. q cū qdā pyrata dicit⁹. Dyomedes
capt⁹ fuisse et Alexandro pntat⁹ infrogauit cū alexāder.
Quare mare infestū hēret. i. p dādo p ipz. cui rñdit libera
ptumacia q ca cā et rōne q ipse totū mūdū psequat. S;
qz ego inqz quo nauigio id facio. latro vocor: tu quoqz
mag⁹ dāsse. i. gētiū mltitudie id agis dicens impator. Nā
alia differētia nō est int me et te: nisi qz ad h me necitas
cogit. te vō imēsa cupiditas. Demū mortu⁹ ē alexāder
et detractus est cum rapina sua ad inferos.

Cōmittitur secūdo §. iii.

rapina ī bellis. Qui enī inuistū bellū agūt. in cibz q au
ferunt ab eis p qz pñant rapinā faciūt fm. b. Tho. ii. q
q. lxxv. art. penl. Qui aut iuste bellāt si ab hostibz laicis
accipiant nō cōmittūt rapinā. h⁹ ab alijs capientes nō sūt
immunēs a rapina. puta si a psonis ecclasticis morātibz
in ciuitatibz et locis alijs hostiū: nisi illis bonis vt victua
libus hostes fouerēt. vel loca eoz eēt in castellata etiā
ecclie fm. Guil. et Al. seu si a viatoribz seu a suis victua
lia et alia vt cōiter faciūt: rapiant. Vñ Jo. bap. dixit m
litibz. i. stipēdarijs pccatibz doceri viā salutē. Estote con
tenti stipendijs vris Lu. iij. Docēs inqz Ambz. sup Lu.
Idcirco stipendia pstituta esse militibz: nedū sumptus
qñt piedo crasset. di. lxxvi. c. In singul. Erv die Aug.
militare nō est pccm. i. de se: p pccm pccm militare h pccm
est. xxiij. q. i. militare. Enā cū h fieret ī bello iusto. fm. be.
Tho. vbi. s. vitz pncipali inētiōe cupiditatis et rapie. vñ
oēs tales sūt ī dānatois statu: qd hodie pene in oibz sūt
pēdijs iuenit. Pone inqz ps. loqns de iniuste bellatibz
vel p plm fidelem pncipes eoz sicut oreb. zeb. et zebec. et
salmana. q exites capitanci madianitaz iuste bellantes
rūt. et rapiēdo bōa eoz subiugauerūt plm dei. h⁹ p gedeo
nē cū trecentis occisi sunt cū exercitibz suis. centū viginti
milibz dicti pncipes. vt habet iudicium. viij. et viij. De
bello habes. infra in tertia parte. titu. iij.

Cōmittitur tertio ra §. v.

pina in latrocinijs agnis. Tales erant qui descendentes
a hierlm in hiericho expoliauerūt et plagipositis abierūt
semitis relicto. vt h⁹ parabolic Lu. x. Et latrones qdē
maritimi q dicunt pīrate per mare predantes quoscunqz
qz cōmunicati sunt nec absolui pnt curā aplicā sedem

Rapio
fit
modis

op

Ca. 12. De rapina

Similiter et latrones per terram et spoliatur seu rapiunt sua a romipetis et alijs peregrinis ecclesias et loca sancta visitantibus: aut etiam eos qui pro suis negocijs vadunt ad curiam romanam ybicunq; sit. vel inde redeunt ad patria aut portantes ad curiam victualia. sibi modo excoicari iunt. vt. i. h. i. iij. pre. ti. i. Alij vero latrones qui alia pndant: ac etiam naufragantes exspoliatur rebus suis dnt excoicari. vt. ex. de rap. excoic. cationi. Et cum alios sceleratos vt homicidas. adulteros. proditores et hmoi pfugientes ad ecclesiam roe emunitatis ecclesiastice debeat defendere et non pmittere ibi capi: utos publicos latrones tueri non des. ex. de emu. ec. Et hi qdem etiam in vita pnti male fortunant. sicut et duo latrones qui cum xpo crucifixi sunt. vt. h. i. Mart. xxv. Et duo principes latronum. i. rethab et baana qui portantes caput isobolth filij saul occisi ab eis: fecit dauid eos occidi. et pccis eoz manibus et pedibus fecit suspendi. vt. h. i. Reg. iij. De multiplici pena horum raptorum habes infra post sequente. §.

Quatum ad quartum. §. VI.

Exigentes vel imponentes noua pedagum vel guidagium: qui dant instituta sunt a viatoribus: vel mercatoribus pro psonis vel rebus que deferunt. exigentes ipsi sine lina pncipis. i. papa vel searous rapina committunt et excoicari sunt. nec citra sedem apostolicam pnt absolui. Exigentes aut psona seu cum lina pncipis noua et non tenentes iustitiam secuta et negligencia seu cupiditate ne expendant propter quod viatores spoliatur rapina committunt. et tenent ad hmoi dana. Exigentes a psonis ecclesiasticis pro se vel alios gabellas et pedagum pro rebus suis que non deferunt ea negociatoris rapina faciunt et sunt excoicari. vt. de cens. c. Quamvis. li. vi. et h. nisi brent lina a papa quod sit in terris ecclesie. Un et xpus cum qda vice intraret capharnaum dixit quod exigebat ibi pedagum petro magis videtur non soluit didragma. id est illud quod coter soluebat pro transitu in illo loco. Et introitibus in domum inter rogauit xpus petrum dicens. Simon. Principes terre a quibus accipitis tributum vel censum a suis vel alienis. respondit Symon petrus ab alienis: sed subdit xpus liberi sunt filij iustitiae ipsi ire ad mare et statere que inuenirent in ore piscis. hanc caput dare. exigentibus ad tollendum scandalum vt. h. i. Mart. xxv. Ad inuentionem quod psona religiose et ecclesiastice quales erant xpus cum discipulis non tenet talia soluere imponentes que tallias seu collectas seu pstantias dnt tales vel ciues alienius coactis psonis vel ra debitu rationis nimias vel improportionatas ex certa scia. Similiter exigentes a subditis fincia indebita i psonis vel rebus vt opas i agris et vecturas aialium rapina committunt sibi be. Tho. ii. q. i. l. vi. ar. penul. de quibus dicit Gregorius. Principes in medio est quasi lupi rapientes pda: roboram rex qui noluit alluare iugum seu oneracionem graue quod salomon pater eius ipse fuerat populo iust ad prinuandam pompam et iactantiam curie sue amiserat decem partes regni sui. id est. x. tribus et qui exigebat pro eo lapidatus fuit a populo. vt. iij. Reg. xij. Exigentes tallias a clericis sine lina pape rapina faciunt. et postmodum si non cessauerint ab hmoi sunt excoicari. ex. de imu. ec. c. non minus. et. c. ad usus. Item ex. de cens. c. q. li. vi. Aduersus. de quod excoicatio huius in. iij. pre. ti. i. Quicunq; aut rapina sit ex pccatis mortale peccatum est. et psequenter ducens ad eternam mortem nisi fiat de ea rapina restitutio si potest. Un Gregorius. xviij. dicit dominus. Si genuerit quis filium latrone rapientem. rapinas et. nunquid viuet. s. tal raptor. non viuet vita. sed gratie sed morte morietur. s. corporaliter inde eterna. Ergo rapinas nolite concupiscere. De tallijs seu collectis pedagij et gabellis: vide plene infra eodem titulo.

In tertio principia §. VII.

li. psalmista docet remouere concupiscentiam. i. amorē diuitiarum: qui scilicet de eis inheret. vt vltimo finis dices. Diuitie si

affluant. i. etiam si a deo fluant per licitam acquisitionem. nolite concupiscere. i. ibi pstitueret sine eas amando vt pncipale bonum: sicut enim est frui eis. Nam frui finis magis in pncipio. scilicet. est amore inherere rei propter se: quod sciendum non est nisi summe trinitati. Nam finis vero impossibile est vt pntibus quis et futura fruat bonis. i. gloria celesti. Et hoc est quod ait saluator. Difficile est diuites intrare in regnum. c. Mart. xij. Loquitur enim de diuitie qui pstituit suum vltimum finem in diuitijs: cuius signum manifestum est si apponat cor diuitijs: ita quod ibi pstituat finem quoniam propter diuitias acquiritur vel psumas parat est facere quod dei preceptum. De hoc etiam intelligit illud Lu. vi. De eterne. i. danatiois vobis diuitibus qui habetis consolationem vram. Nolite ergo concupiscere diuitias pstituendo ibi finem pmodum fructuosis. Et ro quare non sint diligende. quia ibi non regit quod pcedit. sed decipiunt. et propterea xpus appellat eas fallaces. Nam pmutur felicitate fructuosis pfecte. et pntat misericordia danatiois eterne. Un solo. ait Eccles. v. Qui amat diuitias non capiat fructum ex eis. Fructus finis be. Tho. i. sum. dicit a fructu fructus quod fructus est vltimum: quod desiderat et expectat de arbore. Un pgrue signat fructuone dei qui est vltimus finis qui desiderat et expectat in nobis opibus nostris. Est enim vltimum in actibus glorie. quod per visionem retentionem seu dilectionem sequitur fructus. Un Jo. xv. dicit dominus xpus. Posui vos vt eatis. s. per bona opera via mandatorum et fructum affectus. i. sequamini eternam fructuonem. hmoi autem fructus non se habet sanctitate: suauitate et puritate. sed qui amat diuitias vt auar. de qui ibi loquitur: non capit ista ex eis. nam insatiabilis est. Un Crisostomus. Ipsa appositio diuitiarum auget flammam et maior fit cupiditas. Et ambrosius. Nec sarietas vngui adierit cupiditati. dicit. xlvij. sicut hi. Secundo auar. puaat suauitate propter quod dicit Eccles. v. Saturitas diuitiarum labundantia magis non sinit dormire cum. Tertio puritate puaat. nam vt dicit Eccles. i. Augro nihil est seculum. hic autem aiaz sua venale. h. quod per quod pro vno solido lucrando vendit aiaz sua diabolo committit deo medacium pium et hmoi. qui ex quo non capit fructus qui inter dicitur diuitijs finis per. Diuitie si affluant: nolite concupiscere.

Et pro maiori de §. VIII.

claratione materie huius per se diffiniri. Rapina. s. est rei aliene non sacre in loco non sacro illicita per violentiam ad lucrum facta usurpatio. Declarando autem pccatas et nota quod usurpatio dicitur actus in genere. Sciendum tamen quod rapina sumitur multiplex. Vno modo largissime et improprie per omni usurpatioe indebita sive rei pccalis sive rei spualis. et sic sumitur ad Phil. ii. Non rapina arbitrar. c. i. xps ibi: etiam se equalem deo. s. hoc fecerunt pmi pccantes: qui vt dicit Aug. voluerunt rape diuitias. i. dei equitate: et pcciderunt felicitatem. s. hoc rapine xps soluit penam. Et hoc est quod dicit per ps. Que non rapuerunt exoluebant. Secundo sumitur minus large per usurpationem et acquisitionem vel retentionem illicitam rei pccalis quoniam sive manifesta sive occulta. Et sic Ambrosius. dicit. Si quis vltura accipit rapinam facit. xlvij. q. v. Et aug. ait. Si quid inuesti nisti et non reddidisti: rapuisti. xlvij. q. v. quod tamen pntinet ad furtum. Et hiero. Aliena rape pccat qui vltura necaria sibi retinere pbat. dicit. xlvij. q. i. quod tamen intelligit de superfluo natu re et psona. Tertio modo rapina sumitur proprie et stricte per usurpationem reus violenta. et de hac xps phariseis ait. Ple ni estis rapina. Mart. xxiij. Et finis hac acceptioe pccata hic diffinit. Un in ea ponuntur diuitie et ab alijs usurpationibus. Rei aliene dicitur ad diuitias rei pccate. nam rem propriam si quis etiam per violentiam accipit ab eo qui ab alio abstulit dicitur asportat non esse rapina. nec etiam postquam ad locum raptoris se pccat et portauit: quia alia maleficeret cum possit in iudicio repetere. Non sacre et in loco non sacro subdit ad diffinitionem sacrilegij: qui res sacra aufertur. vel de loco sacro res non sacra. Illicita addit ad diffinitionem eorum: qui et si manifeste et contra voluntatem eorum a quibus accipiuntur: auferant. tamen

Rapina sumitur multiplex.

Diffinitio rapine ex ponitur.

Titulus Primus

licite tolluntur ut in bellis iustis: cum debito modo auferunt bona ab hostibus. et cum alio debito ab aliquo iusto publica auctore auferunt. Ibi enim nec rapina nec pccatum est. arg. rui. q. v. c. Non sane. Per violentiam addit ad violentiam furti quo non manifestat sed fraudulenter res rapit aliena. p. b. eni pbs distinguunt furtum a rapina. v. etbi. q. furtum occultum: rapina vero violenta usurpatorem importat. et sic sunt diuise species auaricie. Ad lucrum facta dicitur violentia rapina que est species luxurie que multum rapit ad cubitum non ob lucrum sed quia ista.

Nota secundum beatum .§. IX.

Rapina
huius est
furto.

Thom. ii. q. i. q. lvi. q. rapina est quando pccatum furto triplici ratione prima est talis. Furtum et rapina habent rationem pccati propter inuoluntarium quod est ex parte cui auferuntur res. quod scilicet voluntate eius auferunt id cui est dominus. ubi ergo magis reperitur de inuoluntario ibi magis pccatum. scilicet maior ratio inuoluntarii iuratur in rapina quam in furto. quod violentia que reperitur in rapina dicitur opponitur voluntati rationis quod ignorancia que inuenitur in furto cum nesciente eo res auferatur. et ideo quod pccatum est rapina furto. Secunda ratio est quod praeparata non solum in furtum dantur: sed etiam in furtum iniuria persone. cum vero vergatur in quandam ignominiam ipsius persone. et hoc iniuria personae praeparata fraudi vel dolo que pertinet ad furtum. Tertia ratio sumitur ex parte a legibus variis pccato imposita. Nam secundum leges canonicas et civiles quod punitur rapina quam furtum. ut per patet. Quis autem dubitat sceleratius esse commissum quod quod est punitum. inquit Dierus. rui. q. i. non auferam. quod autem homicidius magis veretur de furto quam de rapina non est ex eo quod furtum sit turpius. scilicet huius quam rapina. Est enim verendum finem pccati. id est erubescere timor de turpi actu. huius vero dicitur. Thom. quia homines sensibilibus inherentes magis gloriantur de virtute exteriori quam manifestat in rapina quam de virtute interiori que tollitur per pccatum. et ideo minus veretur de rapina quam de furto. cum tamen magis deberet de rapina erubescere. Rapinas ergo nolite committere ait per. Et multo magis nolite facere quod quod est furto. a quo homines communiter se custodiunt. et grauissimum etiam puniuntur. Et de pena infra ponitur.

ubi. s. ar
ti. vlti. ad
secundum

De pena raptoris .§. X.

Nota quod cum quis rapit res alienas secundum leges si agat infra annum civiliter punitur in quadruplum computata. supra re. Si autem per annum punitur in simplum. ff. vi. de rap. l. i. et i. tenet tamen raptor ad istam penam postquam fuerit condemnatus secundum Thom. Si vero agat criminaliter punitur per vim sine armis in tertia parte bonorum. et est infamis. ff. de vi. l. i. Si autem cum armis punitur de portatione. quod scilicet de portat in insulam et perdit omnia sua bona. Insuper de pub. l. i. Si autem lex iulia. Sed et canonibus multis capitulis punitur. Et prima pena est: quod excommunicatur ab illo episcopo cuius episcopo parum fecit rapinam. et de rap. et in e. c. i. et vi. q. ii. ca. placuit. Item denegatur ei penam nisi restituat ablata. vel si curat plenam faciat de reddendo si habet unde possit. si vero non habet unde possit. et distulit accipere penam: usque ad mortem et sic non potest satisfacere. si petat penam dabit ei et etiam viaticum. Si autem decedat impenitens: tunc et viaticum et sepultura negabitur. et de e. c. sup. eo. et c. In lris. Quod si non habet unde reddat nec heredes nec penam volunt satisfacere. ipse tamen contentus facit quod potest licet tandem priuabitur penam et viatico: sed tamen sepultura negabitur. Quod statutum est ad terrorem aliorum. Preterea vero quod per dicta fecerint sepeliendo ipsum et huiusmodi de bene deponit ab officio et beneficio. ut in dieris. c. Sed in de istis raptorum occultis non debet iste rigor seruari secundum Innocentium extra eo. In litteris.

Item nota quod qui .§. XI.

participat in crimine rapine vel furti vel sacrilegii vel aliter iuste damnificatus mortaliter peccauit. ob hoc autem modus fiat principatus huiusmodi princeps in his scribitur. Huiusmodi. pccatum. sensus. palpo. recursus. Participas. mutus. non obstant.

non manifestas. Et in quantum quilibet eorum teneatur ad restitutionem. vide nunc in declaratione eorum.

Quantum ad quos .§. XII.

casus primi istus datur talis regula quod si ex precepto alteri vel consilio vel sensu. scilicet copatoris. vel palpatione. sed adulatione vel laudando eum. Idem de derisione vel vilificatione vel ad hoc inducat: puta quod dicit non esse bonum ad aliquid. et quia nescit rape et huiusmodi. et ex hoc damnificas mouet ad damnificandum. Idem dicit per de pa. de detractore si propter detractorem audies. puocat damnificet detractum. Vel recursum: si receptio furti vel rei furate est facta rapina vel alia damnificatio iniusta: ita quod alias non fuisset scia. vel etiam postquam est facta rapina vel furtum quod ex receptio furis vel rei furate. impedit non solum punitio sed etiam restitutio rei ablata secundum per de pa. vel cum damnificas huius recursus ad aliquem sicut ad praestantem patrocinium ad nocumendum. alio quibus coram se tenet insolentia. in totum lesio seu damnificatio: etiam si nihil de rapina puenit ad effectum per se nil damni intulit et hoc quibus illi lesio fuerit satisfacta. Si autem esset sine opere istius. scilicet consilio mandato et huiusmodi fuisset nihilominus facta rapina vel damnificatio: et nil per quod quibus opus illorum additum est non tenent nisi quantum de rapina puenit ad eos. Si vero aliquid per facit est ex mandato vel consilio vel aliis huiusmodi ad illud per tenet insolentia. Et quod dicitur de iussione idem intellige quod rapina vel damnium nomine suo factum ratum habet. Dec per de pa. Item. xi. q. ii. c. Qui pccat. cum duobus sequitur. et de resti. spo. c. Cum ad sedem. Item de consilio in puerum cum ecclesiarum ut de collectis eis imponendis et huiusmodi tenet insolentia quod datur tale consilium unde sequitur cum effectu talis impostio collectae clericis sine licentia papae. et de sen. c. p. Mouetur: Item quod hic dicitur de consilio rapine idem intelligitur per de pa. de consilio vsure. et idem dicitur de aduocato dante malum consilium etiam ex ignorantia. Item dicitur Rich. d. consilio quod datur alicui quod non restituatur alia. vel quibus alio modo consilium praestatur in damnium proximi scienter vel ignorantia crassa: sine quod consilio talia non fierent. arg. et de sen. c. c. nup. in glo. Ad dicitur iniquum statutorum quod sunt in damnium proximo secundum Duran. tenentur restituere totum illud damnium. et similiter statutorum illorum. Item quod plures volunt insimulare quod non iuret sine alio ad faciendum aliquid furtum vel damnium vel bellum iniustum ubi infertur damnium: cum sit ibi consensus copatoris: quilibet eorum tenet insolentia de damno dato. Sed si quis tales sequatur ita quod sine eo etiam fuisset factum damnium: tenet solum de eo quod puenit ad eum: et de eo in quod damnificauit ar. ad hanc distinctionem. et de sen. et re iudi. c. Cum inf. et de sen. c. Inter alia. et xi. q. ii. c. Omnis nobis. Moratur etiam vel alie persone quod destruit testamenta vel alia infra penam legata facta locis pijs. vel quibuslibet personis. vel debita alia quod alii nesciunt seu probare non possunt. unde sequitur damnium quod talia non soluunt. tenent insolentia lesis: quod praestant eam efficacem. Qui pro occultane ea studiose peccat mortaliter: nec debent absolui nisi manifestent ea cum oporuit. Et si aliquid dicat eos non teneri ad restitutionem. quod heredes remanent obligati legatarijs vel alijs creditoribus non videtur hoc verum cum praestant eam efficacem damni sicut et primi dum occulte ea tenent. et maxime cum heredes vel debito res non nesciunt: quod tunc non obligant satisfacere. si etiam si sciant et satisfacere nesciunt seu nolunt. quia legatarij hoc probare non possunt. nec valent ratione eorum: sicut patet in simili. Nam cum plures obligant insolentia. obligatio vni magis principalis non tollit obligatores minus principalis. sicut obligatio pupilli ad restituendam usuram quam fecit tutor pro eo non deobligat tutorem: si pupillus non reddit.

Quantum ad tres .§. XIII.

ultimos casus secundi versus. datur talis regula. quod si talis mutus. scilicet tacens quando videtur fieri furtum et dolo facit et

De rapina

err.

Uno facere talis a liberat

La. 12. De rapina

Art. 7.

Et nota quod si .§.XIII.

¶ Uno sat
faciēte to
ralis alij
liberatur

Et no. scdm Inno. .j. xv.

tenent in glo. sup. c. Sicur dignū. c. de homi. q. si spolia
tus liberatū dimittit pncipali vt raptoz vel pncipali lib
ratū ē pñliator z hmoi q. liberatū est q. pncipalr tenebat
et qui res habuerat. S. si dimittit pñliatorū non credit
ipse Anno. liberatos alios ad q. res puenit nisi cōpse
intellexerit eos libare; neq. etiā illū q. rapina fecit. etiā si de
rapina nihil habuit: az de iure nālī z diuīso psequens est
q. sublatō pncipali tollat accessoriū: z non econtra. c. de
pñli. c. Translatō. imo p. q. si etiā liberalr absolueret pñ
pñli nō p. b. absolutū est pñliatō si aliqd ad eū p.

uenerit de rapina: nisi ⁊ alius pro eo satisfecerit. ⁊ tunc iste
consiliarius in casu anime ei teneat qui pro eo satisfecerit
Concordat Hostie. ⁊ quia a predictis omnibus possit exigi
pena quadrupli vel de rapina ⁊ omni furto manifesto. ⁊ alio
furto pena duplici. **Tho. ij. q. ij. ff. quasi** declaris dicit
homo penam non debent nisi postea fuerint adiudicati per
sententiam in quo casu pena vnius fuit. **Ray.** non liberat
alium. **ff. q. ij. c. Cum** deuotissimam.

Nota q̄ si quis §.xvi.

Emmentes
rapinans
quò tenet
tur.

Quarto nec pñū qđ dedit pñ reperere ab eo cui? ē res
Unde. C. de fur. l. in ciuilē sic dī. In ciuilē rem desiderā
tis vt res agnitas furatūas nō prius soluant qđ pñciū
solutū fuerit a dominis. Curatē g̃ cautius negotiari ne
nō tantū in vāna h̃mōi: sed etiā in suspēdē criminis in
ciuitis. Nec pñ se defendere rōne statuti sup̃b̃ editi. qz ta
le statutu esset d̃ deū. ar. di. viij. Que 3 mores. Quāto
etiā tenet restituere oēm vilitatē quā habuit vñ h̃c po
tuit: etiā in cōmodis q̃ sustinuit ille cui? ē res fm̃. Buit.
deducti in expēsis q̃s fecisset vñr̃ circa rem ip̃az. Sed
qz r̃ si restituit rē deteriorē q̃ cū ad ip̃m puenit nō libe
ratur. 2 si in aliq̃ tpe medio fur res melior tenet ad cō
mationē plurimū. ff. de fur. l. in re furuua. et de restitū.
c. 5. auis. Et hoc fm̃ qđdā intelligēdū est qñ res nō va
bet. si enī res bñ sufficit q̃ sit eque bōa sic cū fuit ablata.

Amēs rē
rapta vē
restituā
spolia mē
ite p. cū
p. cū

Titulus Primus

Potest etiam petere quicquid soluit p ipa re. et in iudicio aie credit tali eproi absqz pbaroe. s. n in foro pcentoso nisi b publice prestaret. ar. ff. de neg. gel. censent. Si aut tal emproi postqz fec diligenter inqire et potuit iucire cui eet illa res: qdqd vz vltra id qd expedit p ipa re. vadu e p aia illi cui fuit: sic liberat. ar. ad b. q. q. q. q. q. Si est paup possz a plato etia a vt paupci relinq illd pl pto soluto. Guil. et Hosti. Si po emit bona fide. et cu diligetia addibita no tenet restituere durate bona fide: et emedo vt p edmodo suo bter m peccat. Et si durate pti etia n decepta et bda fide res perit no tenet. qz no erat in mora. si sibi si alienauit n tenet. s. postqz coparit re fusisse vntas: si inuier dnm ipi rei dz ei reddere: nec pt pti aut petere ab eo. A. d. fur. l. in ciuile. s. agar p veditore. pt m retine vt petere expelas qs exis in bda fide fec circa re pfluada l meliorada. et n tenet de fructibz tpe bone fi dei pceptis ia psumpt. s. de exantibz q ad huc no cent psumpti et q mala fide cepit bre sec. qz tenet restituere Ray. in sum. Hostien. in sum. Guil. in glo.

Sciendū si quis §. XVII

comedit vltra psumpt de rapina vt furo: qz tenet ad restoz et qd psumpt si b sciebat. Et idē d co qd accepit p donatoz scies ee re rapra. qz sz tenet ad restoz: nisi co supstiter anteqz b scier. Inno. et Hosti. Imo etia postqz psumpt nescies re bmo qn q donauit no e soluēdo. Pe. de pa. Sz qd si dubitat vtz illd qd bnt p donu vt per emptionē sit de rapina furto et bmo. Ad b. d. Alcan. de hales in. iij. q. reglarē e q. bō talē re restituere obligat qn scia dicit q sit res alia: vt qn dubitat ee alia. siue obtrunetur p donatoz siue p emproz. dz aut illa restituere dno cu pscia fuz qd ca fuzat. e. l. vt liberet vterqz. Dec. ille Et rō b esse pri: qz null se dz exponē pculo pti mortat sed retinēdo in tali dubio expōit se pculo furri. Et sz si nō sciret dñs vt nō inueneret p debita diligetia inqstiois erogat paupibz: vt sibi a penitentiario. l. pssore si indige ret vt paup assignet. Et sumit bīc dubiū strice et pprie nō large p leui scrupulo. q si irōnabilr format sibi du biū: puta qz emit ab eo q rapuit ab inimic in bello ma nifesto iusto. et cu alijs debitis circūstarijs deponat du biū ad psumpt sapient: q si dponē nō pt satisfaccat pscie sue reddendo. Cōsulendū est tñ cuilibet vt abstineat ab emptione talū. quia multa possunt occurrere dubia.

Item nota scdm §. XVIII.

Ray. in sum. q vroz et q comedūt et bibūt et induūt de rapinis et alijs male acqstis seu obligatis restōni tenet de omibz q sic psumūt nisi in casu. l. cu agūt cām spolia toz monēdo et inducēdo ipm raptoz ad restōem facien dā. tūc eti nō tenent: nā q ad alterū negociū gerit vtilit etiā ignorāti et absentit: licet recipit expensas: siue secuta fuit vtilitas siue nō. ff. d. neg. gel. l. ij. et l. pōponi. Et b in telligo p eo tpe q circa taliū correctōz laborauerit. nō q vroz et familia possint viuē de toto āno de rebz talibz p vna admonitōe vt duabz. s. qdū p rine instant opoz tunis bonis. Satis pcor. Alri. et Guil. et Hosti. Qnd aut et quō debeāt viuere vroz et familia raptoz in pdis cto casu dīc Ray. in sum. si ibi sunt aliq de iusto pōt de illis psumere vt expēdere: si nō sunt aliq aliunde sibi vi cti querat: vel ab amicis vel de panguineis vt opando vel etiā elemosinā qrendo. Et idē dico si aliq sunt ibi de iusto sz vel ita mixta sūt q nō pnt discerni: vt si pnt ma rit nō pmitat. q si p nullū et pdictis modis victū inue nire pnt: restat ei triplex auxiliū. Unū est si pnt bre de dote vel sponsalicio. id est donatōe facta ei ppter nuptias in d. vinar. Scdm vt denunciēt talibz q pnt pdesse. vt etiā si probari potest denunciēt cpo vt compellat vrozem pa;

v rores d rapina vi uentes te nentur.

Consiliū dan dum talibus.

Primo

scere de iusto. ij. q. i. Si peccauerit. et de pigno. c. Ex lris Terriū auxiliū est vt si esset in arto posita. potest etia de rapina viuere: qz necessitas nō habet legē. de pte. di. v. c. Discipulos. Et si nō imineat extrema nēctas videt aliū quāculū peccare. et iō ad cautelā intīgendā est ei aliq pe nitentia. et de fur. Si qs p nēctatē famis. Quicqd aut sic expēdit voleat aio. et pponat qd dñus potuerit restituē et vta part. l. ad solā necessitatē. Pōt et viuere ipa et quilibet ali cui raptor daret de pto rez raptor qs vcl didisset. qz paū rei furtiue nō est furtū. Et b dico si ma ritus ala e soluēdo. Secus si nō e soluēdo aut p b fieret nō soluēdo. Dec. ray. Pōt etiā vti alio remedio fm psumpt sapientū. l. in casu q bona raptorū. vt vsurariū nō cent ob ligata oia certis psonis. s. quadā incertis: tūc de lnia epi qui est paup p. di. lxxv. q. s. p vt talibz ac si epi distnueret ei vt paup de illis incertis. parce m et cum timore. b tñ videt bre locū qn vir bter vñ possz restituē certa: qz restitutio incertoz siēda est pus restitutis certis. Omibz supradictis alijs remedijs p vt vroz vsurariū: si de vsur bēat dote et vir nihil bz nisi restitutio: obliga tū rōne rapine. furri. vsure vt alia de cā p iur dictum ē. In omi tñ pdicto casu tenet vroz debitu reddere viro et ecōuerso nisi subsit aliud impedimētū. ar. xxiij. q. v. Si dicat. frēs etiā pdicatores q vadūt vel puerant apud vsurarios q nō bnt nisi de vsuris: vel apud raptōz vt eos inducāt ad restōem siue p pdicatoz in generali: siue in spali p psualioz excusant. marie si apd alios n possz cōmode iuuenire. et de sen. ex. cū volūrate. Et b intelligē dū est cū moderamēte et d victu et vestitu et libris fm p. de palu. et si sit spes probabilis de illoz correctōe. Item si ppter eoz expensas raptoz nō subtrahat facultate re stituendi: nec in toto nec in parte. arg. ij. q. vi. Antenor. §. Illud. Guil. et Hostien. De restitutione habes plene infra: titulo. ij. p totū a iudeis dicit Pe. de palude: q nō licet recipere propter scandalum.

De filijs et filiabz §. XIX.

et familia raptoris vsurarioz et alioz qui restitutioni sunt obligati viuētibz de bonis ipsoz. Nota distinctio nem fm Geralordinis heremitaz. quia aut vsurarius est soluēdo aut nō. In pmo casu. l. cū soluendo et alia ad huc habet vltra ea ad que satisfaccere tenet. de illis viuē re possunt fm distinctiōē iam datā de vroz in b casu. In secundo casu: cum. l. nō est soluendo quicqd psumit in comedēdo et bibēdo et vestiēdo restituere obligant. Et ratio est q illū reddūt impotentē ad satisfaciendum et sic tāq pstant cām efficacē. excusari tñ pnt tales p quinqz. Primo p pcuratoz. i. qz cām spoliatoz agūt sz laborando fidelr: et frequē ad inducēdū illū ad resti tuendū. et hoc dū habet spes circa hoc de eo. sz vt resti tuat: als non. Secdo p pccōpensationē. id est qz de suo tantū restituūt qntū ab eo accipit: puta si est filiū tñ lucratur in aliquo exercitio q victū et vestitū ex suo lu cro haberet. Si est filia tantū laborat in domo q vna p sona viuere possit: et sic de famulis. tūc q nō tenet sic d. de emproibz vsurarioz et mercenarijs coz. Tercio ppter restauratōem. l. si pponit se restauraturos: et ad hoc se facultatē habere probabit credunt nec aliunde cōm mode viuere possunt. Quarto ppter ignorantia qn ne scit rez ee talē. l. furtiua. vt illū obnoxū bmo restitutioi nec cām bz b sciendi. s. b vidē vtz dū est i illa i gāra. s. cū postea nouit videt teneri nisi eet ita paruul: q aliter nutrin nō posat. arg. de pte. di. v. Discipulos. et de res tur. Qd nō est. Quito ppter nēctatē: qz in tali etate sic filiū q aliter nutrin nō pnt. Et si qrat vtz pater alieu qui dū viueret expēdit. c. flore. pro filio nutriendo in stu dio et doctorando cū ipē pnt nihil nisi de vsuris habere

imped alre i ste qu nentur.

29.2 62.2 ad p

et cū esset obligatus ad restōem vsuraz in mille. legauit filio tūm qūgeros. qz pl^u tūc n̄ hēbat vtz tencat fili^u ad restituēdū illos. c. flore. expēso i studio. Ad qd dīcedūz fm qsdā q si p̄ erat n̄ soluēdo cū filiū nutrebat i studio si fili^u facbat p̄m suū omia hīc obligata restōi. qz male ablata facbat tenet. si p̄m credebat de licite acqui- tis sibi prouidere nō tenet de p̄sumpt. s. tū de extrantib^{us} puta libris de illis emptis z h̄mōi. Ego credo teneri etiā de p̄sumptis z neciis victus cū alr sibi nō posset pui- dere: vt d̄ hīs q expēdit p doctoratu z restitū nō neces- sario z alijs distractis sine necitate. Bona enī fides sua excusat cū a p̄cto p̄tunc sed nō ab obligatōe restōis.

Item nota q si qd .§.xx.

impediūt aliquē dignū vel idoneū iniuste. i. p̄p odium vel vindictā z h̄mōi a p̄secutōe alicui^u bñficij v̄l officij alrēz iūz vel mūeris mortāl^{it} peccauit. Et si qdē iam erat p̄secut^u te illud bñficiū v̄l officiū qd ipse fecit reuocare tenet ad res- titutionē equale fm suā facultatē. s. sūnōdū erat p̄secut^u tenet ad aliquā recōpensatōē arbitrio boni viri. **Tho.** ij. q. lxxij. sed p̄. de pa. m. iij. sic dīc. Si aliq^us impedit aliq^ue a p̄secutōe p̄bēde nō aīo ledēdū: s. vt dē digno- ri v̄l eque digno sibi v̄l alteri n̄ tenet ad restōē. Si aut facit h̄ vt dē min^u digno: tenet nō qdem tantū quantū valebat p̄bēdā: cū adhuc nō ēēt p̄secutus. sed pensatis p̄dīoib^{us} vtriusq^{ue} fm arbitriū bonoz. **Sec^u** at est i alijs donis vel legatis i q̄b^{us} nihil ē debitu legario v̄l dona- tario s. tū gūitū. vñ si tibi dādū v̄l iā legatū adhuc tū reuocabil^{it} p̄curo mihi v̄l amico dari nō facio tibi iurā nec iusticiā. qz n̄ aufero tibi ius tuū. Nihil enī erat ad- huc tibi debitu. s. p̄bēde hūc distribui nō p libalitatē sed p iusticiā q respicit debitu. vñ meliori debet respectu min^u boni. qz ineqval^{it} bon^u loc^u ē gratificatōi. **Dec pe.** de pa. sed **Rich.** et **Geo.** in. iij. de eo q impediūt aliq^ue a p̄secutōe bñficij p̄bēde v̄l alie^u mūeris qd erat in via habendi faciūt talē distinctōē. qz aut h̄ facit ex odio z cā dānificatōi primū. z tūc tenet vt dīctū ē fm **Tho.** et **pe.** nō ad totū illud bñficiū v̄l mun^u. qz nō est eq̄lis valoris h̄re rē in actu z p̄p cē ad h̄re z maxie cū possit impediri sed tenet ad aliquā recōpensatōē ad arbitriū boni viri. Aut h̄ facit nō cā odij z iniuriē: s. cā p̄sūlēdi z puidendi sibi vel amico suo de ill^u rei vtilitatē. z tūc in nullo tenet si pcurauit p viā licitā. Et h̄ p̄t patere tali exēplo. nam si p̄cedo venas in fundo meo p q̄s deriuat aq ad alteri^u pureū. z h̄ intēdōe sibi nocendi teneor ad restōem dāni. Si aut hoc facio absqz fraude s. z intēdōe p̄sūlendi vti- litati mee: vt p̄tore qz mihi multū est vtile h̄ facere nec p̄ cōueniētē fieri sine p̄caione dīctarū venarū. tūc in nul- lo teneor: quia nō iniuste dānifico eo q ius habeam faci- endi vtilitatē meā in fundo meo. ff. de aq plu. ar. l. Si in meo. Nec obstat q rusticū detinēs violenter ne suas ope- ras exequatur: tenet ad salariū quod amittit. Et similis impediens piscatorē ad salariū quod amittit. vel auum que sunt cōmunis iuris: teneor eis ad damnūz datum. et hoc nisi ratione rīpe vel terre que sunt specia- liter dominorū z cōmunitatū quis faceret habens: s. sup hoc autoritatē. Non enī bec sunt filia antedictis. nā hic auferit piscatori z aucupī suos p̄p^u vsus q erat vtiqz sui iur^{is}. auferit etiā fruct^u in eoz vlu z q̄si semināl^{it} p̄ren- tus. Item si impediūt fructū alicui^u agri v̄l vinee: pu- ta effodisēdo semia vel destruēdo vineas florentes z hu- iusmodi. qz peccat mortāl^{it} studiose hoc faciēdo z tenet ad satisfactōem tantū qntū vendi potuissent fructus in illo dubio. s. z nondum nati vel maturati: vnde multi- pliciter impediri poterant. **Tho.** scdā scdē.

De columbarijs .§.xxi

Petrus de pal^o in. iij. dīc sic. Videt^{ur} q dñs colūboz re- neat restituē dāna illa dñs agroz seminatōz q̄s colūm- bi dānificat: nūc sit vtz qd qdā fingūt dīcēs q colūbi qdā nociua cum gñis comedētēs mag^{is} p̄sunt q̄s obiant. Domin^u enī tenet emēdare damnu illatū a suo aīali p̄cū se qñ est i culpa. al^{it} liberat dādo ipm p noxa. Sile enī iudiciū est q ad h̄ de suo z aīali bruto. An sp̄ ad min^u ad alterā tencat: cū q dñs colūbarij sit in culpa sciēt^{ur} sic tenet colūbos tenet insoludū. **Dec pe.** de palude.

Capitulum Tredecimū. De tallijs seu prestanz- tijs que imponunt iniuste et exactionibus indebitis que fiunt a dominis vel officialibus eorum et pedaz- gij et gabellis.

De tallijs siue collectis

impositōib^{us} seu p̄stanztijs q imponūt z exīgūt dñi et cōitares a subditis v̄l ciuib^{us} suis qndo sunt licite z qñ illicite. z p p̄ns rapine. Notandū q qdā grauiamā q dñis noib^{us} nūcupant^{ur}: aut iponūt p̄sonis ecclīasticis aut secularib^{us}. Si p̄sonis ecclīasticis vt clerici z re- ligiosis z h̄mōi: nūc h̄ fiat cū lnia z auctē sedis aplice v̄l licite z rapine sunt: z mortāl^{it} peccat talia exigentes z te- nent ad restōē. z si nō soluant z occultent bona ad sub- terfugiendū bec onera nō est p̄tū: z sunt exōicati t̄les exīgētes l recipiēt^{ur} z iponēt^{ur} nisi cessauerint ab h̄mōi exactionib^{us} postqz fuerint admoniti. c. de imu. ecclē. ad uerfus. de q exōicatōe h̄s. j. in. iij. p̄t. tit. i. z ibi h̄s q etiā dīcāt p̄sonē ecclīasticē a q̄b^{us} n̄ possit exigi. S. licet iā habita sedis aplice si fiat cāis iust^{us} et modis licita sunt z nō aliter. An z cū tpe famis cūcroz egyptioz terrā pha- rao emeret p dandis. s. victualib^{us} atqz sub eadē fame cū- ctos fuituri subijceret sacerdotib^{us} ita necia submīstra- uit: vt nec possessionib^{us} neclibate p̄uarent z nudarent. dñs exūc. p̄uicāte sacerdotes in oī gente liberos esse oportere. inq̄t **Gra.** xxiij. q. iij. s. q̄uis. et hystoria h̄mōi bī **Sen.** xlvij. Si talia exīgant a latē. tūc aut q ista exi- gunt z imponūt: h̄nt legitimū dñum sup eos: z iusto ri- tulo possident eoz ciuitates vel castra: aut vsurparū: pu- ta qz p̄tinent ad ecclīam vel impiū vel aliq^ue dñm z in- iuste sunt ablata ab eis z contra volūtātē eoz detinēt^{ur} et si isto scdō mō. i. vsurpariue habent tales exactōes et collecte illicite z rapine sunt: z mortāl^{it} peccat exīgētes et tenent ad restōem: deducit^{ur} ex p̄sūis factis in vtilitatē eoz p p̄suatiōe ciuitatis z alioz locoz h̄mōi. Illi autē a quib^{us} exīgunt in nō soluēdo vel fraudes adhibēdo vtz occultatōe bōa sup q̄b^{us} iponunt nō peccat: dūmodo tū caueāt a p̄uirijs et mēdacijs z locutiōib^{us} circa h̄mōi. La- uere etiā dñr a scandal^o si inde p̄ringerēt ex nō soluēdo ar. xi. q. iij. c. Inter r̄ba. Si aut h̄r legitimū dñū sup eos q̄b^{us} iponunt bec onera. tunc aut p iniustis cāis ipo- nunt aut p iustis. Si p̄mo mō. i. p iniustis cāis puta p faciendis iniust^{is} guerris z nutriendis manifeste. vel si est dñs ciuitatis impōit vt h̄eat ad ludendū ad pompas ce viuendū cū familia vltra decentiā sui stat^u ad p̄dige expēdendū in p̄uirijs exīgētijs luxurijs z h̄mōi. tales tallie z collecte p h̄mōi sunt rapine z tenet ad restōem: nisi ea tū exīgēnt^{ur}: q alias sunt debita: v̄l ex statuto v̄l antiq̄ rōnabili p̄suetudie licz male expēdant. Qui etiaz ex subdit^{is} p̄p̄na sponte soluerēt p h̄mōi cāis z volūtarie assentiūt iniustis guerris peccat vtiqz mortāl^{it} cum dñs suis p̄sentiētes in malo. xi. q. iij. Qui consentit. nō ramē rapinā cōmītit ipse domin^u: nec tenent ipsi domini eis restituere per regulā. Sciēt^{ur} z consentiēt^{ur} non sic iniu- ria neqz dolus. de reg. iur. libro. vi. Coactis autē ad bec soluēda tenent: z si p̄nt subterfugere solutiōē bñuā/ modi talliaz sine scandalo nō peccant. Si p̄o iust^{us} de causis imponant bec onera: tunc subdistinguent^{ur} pro

Exīgētes tallias: a clericis ex- cōicant.

Usurpa- tiue dñi exigentes rapiunt.

Uenit dñi iust^{us} cau- sis exigen- tes rapit- unt

Títulus Primus

Verū dñs et hmoī. Aut p ples siue ex nobilibus siue ex plebeis: si iusta cā : ut mixtum ex verisqz. Et i prio cāu cũ s. pvnū regis si ef sed tñ vl gar vltra ea q inf ipm z antecessores suos z sbdiros suos tra cōsue z antecessores eoz puertū est ex pacto statuto vl p̄suetudie tudinem antiqz z b̄ ex fraude nimis vel coactōe directra vel indire exigēs re cta a se scā vel a suis. Indirectū voco qñ denegar eis u apit. Iticiā: vl nō defēdit eos vt d̄y. vt sic aliqd extorqat vlin

inuari eis fa q vult aliqd ab eis: mo: talr peccat rapti
nā cōmittēdo z tenet ad restōem: fm Ray. **Suil. Vi. et**
Hosti. a. a. Prijs di. xvij. de eulogijs. Et subditi in tali
casu n̄ tenet ad vādū vel ad soluto: cor. vñ illa subtra
hēdo n̄ peccāt si tñ fiat b̄ sine scādalo. **Si** p̄o exigit dñs
a subditis ea de q̄b puentū est cū eis p se z onēssores
bona fide sine dolo z coactōe. sic fieri soler cū ville vel mā
siones pcedunt de nouo colonis vel alijs psonis de q̄b
etiā fieri solēt infra q̄ p̄mēt censuz annuū vel alias ser
uitutes z pactōes. r̄cl̄cite p̄r petere. z subditi tenet sol
uere: Nā q̄libet in traditōe rei sue p̄r penē legē quā vult
vñmō nō sit d̄ deū. arg. de p̄di. app̄st. c. vey. z. xvij. q.
ij. c. **Aleuheri. Diē** etiā p̄aliū africanū: pacta custodi
antur. c. de pact. **Antigon. Si** etiā dñs vltra pacta vl
statuta inf se z subditos p̄p̄te oblara rapti n̄ peccat. nec
tenet restituere. i. q. ij. c. placuit. fm Ray. et Hostiensem.

Circa hanc materiã .¶.I.

hic dicitur. **T**ho. in epla ad ducissaz brabantie. Principes
 terraz a deo sūt instituti. nō qd ē vt pna lucra grāt s; vt
 cōm vtilitatē ppls. pcurēt. i. zō sunt eis istū reddid^o
 vt ex ill' viuētes a spoliatiōe abstineāt. **Uñ** Ezec. xlv. dī:
 q' pncipiet pōssessio in isrl' z nō depoulabūt vltra po
 pulū meū pncipes. Coningit autē q' aliqñ pncipes non
 hñt sufficiētes reddit^o ad custodiēdā terrā z ad alia q' im
 minēt eis expediēda rōnabilr ipis pncipibz. **E**t i tali ca
 su licitū ē z subditi exhibeāt vñ possit eis vtilitas pcur
 rari. **E**t inde ē q' in aliqbz terris ex antiq' p'suetudie dñi
 suis subditis talliā imponūt q' si nō sit immoderata abs
 q' pctō erigī p't. **Nā** fm aplm. Nemo militat suis stipē
 dijs. vñ z pncipes q' militāt cōrari negocia c' pcuran
 do dñt etiā viuere de bonis cōibz cōitatis. vel p reddit^o
 deputatos. vel si b'mōi defuerint: vl' etiā si sufficiētes nō
 sint q' sunt deputati p ea q' a singul' colligūt. **E**t si lis rō
 videt esse si aliqz casus de nouo emerget in q' oporteat
 mltā expēdere p vtilitate cōi vel p bonesto statu pncipis
 p'suādō. ad qd nō sufficiūt reddit^o. pñ vñ ex actiōe p'sue
 re. pūta si hostes terrā inuadāt: vel aliqz filis cas^o emer
 gar. tūc p'ter p'suetā exactiōez pñt pncipes aliqd exigē p
 vtilitate cōi. **De cōbo.** **E**t tūc subditi q' absqz vllitate dñi
 subtraherēt p fraudes vl' alios modos tales talliās debi
 tas ex statuto vel p'suetudie antiq' rōnabilr vel etiā d' no
 uo i'positas moderate ex causis exp'ssis a be. **T**ho. peccāt
 moralr furriū cōmittēdo fm Ray. z tēnētur ad restitōem.
Uñ et Ray. dicit q' indistincte sit positū in insitō p'ucti
 tionis aliqd tale verbū. collecta. tallia. quētia z b'mōi: in
 telligit q' debet ea moderate petere inspectis onere et fa
 cultatibz subditoz. x. q. iij. c. fi. et ex de censu. Cū apls. in
 fine glo. Etiā guil. dicit ibi q' cū in instrumento p'inetur
 q' dñs possit facere talliā ad iussum z placitū suum: aut
 cum hoc est ex consuetudine. moderatū est ad arbitriū
 boni viri inspectis facultatibus subditozum.

¶ Donūtur casus spe §. II.

cialce in q̄bo natiū est dñis erigere a iudicijs vlt̄ra p̄sue
rū vlt̄ statutū. Et Ray. exp̄m̄it q̄ruor. P̄m̄ casus ē quē
cniā posuit sup̄. b. Tho. p̄ defensiōe patrie cū. s. iniuste in
uadit ab hostibz. ⁊ maxie p̄ defensione sue ciuitatis vel

castri vel ville. Ad hoc enim tenent omnes non solum res suas
partiri sed etiam corpora laborare. munire se in castris vel in
ciuitate vigilare. ut sic seipos et res suas saluet. xxij. q. ij.
ca. Fortitudo. et de emuni. ec. puenit. Scds est si dñs uult
ire in exercitum indictum ab eccia vel a pñape p hereticos vel
paganos. nec de suo abscqz gñi dāno possz facere expēsas
necessarias. tñc enī pōt a subditis auxiliū moderatū pe-
tere. Tercū est si in guerra vel in bello iusto et pte sua ca-
prus sit ab hostibz: nec pte soluere redēptionē pteuas ab
eo abscqz gñi dāno Sz si in bello iusto capr⁹ eēt: nō possz
redemptioz suā exigē a subditis. et si exigeret totā vlt pte
tēneret restituere eis fm be. Tho. in p̄dicta cplā. Quar-
tus est si uellet ire ad pñcipē p obtinēdo pūilegio sp̄alis
p̄cētois pro se et p̄eis. nec possz de suo expēsas ab h vi-
les facere et nēcias abscqz gñi dāno: vlt etiā siq alia siml
cā emerger et. dñ tñ sp moderate et nō ad gūamē corum
et cū caritate et nō ex violētia exigeret. x. q. ij. c. Anio. et
ca mediū. et de cēsi. c. Qu ap̄ls. vbi dī: p̄hibem⁹ ne sub-
ditos suos tallijs et exactōibz ep̄i gūare psumāt. Sustit⁹
nemus aut p mule⁹ necessitatibz q aliqñensio pueniunt
vt si manifesta et rōnabilis cā exriterit cū caritate modera-
tū valeāt ab eis auxiliū postulare. Inno. etiā sup dicto. c.
cū apostol⁹ dic⁹ q subditi pñt p ep̄m cōpelli ad p̄standū
auxiliū in nēcitare. Glo. etiā Guil. sup illo verbo siq alia
cā siml. addit alios casus dicēs q sunt aliq alie cāe vlt
te et p̄bate alicubi p̄ter p̄dictas. Sic ḡ qñr⁹ casus tres
includēs qñ dñs maritat filiā suā et filiū suū fac milite:
aut releuat feudū suū. aut nouū augeat coopando. talia
em vidēt respicere cōmodū s̄bditoz: p eo q cū dñs mari-
tat filiā sibi acq̄rit amicos: et augēdo feudū fit dñtioz. et cū
facit filiū milite fit potētioz ad defendēdū terrā. tñc ergo
pl⁹ p̄t petere dñs a subditisqz ante. nec credo q qui talia
recipiūt dñandū sint vbi p̄suerūt est vel p̄stiturū. dum tñ
nō recipiāt vltra p̄suerūt vel p̄stiturū. Si tñ aliqd est cō-
suetū vel p̄stiturū et sic ad arbitriū exigī p̄suevit cū mo-
deramine exigat. Cōcor. cum Ray. Ul. Guil. et Hosti. qui
Hosti. addit etiam scriptū casum qui est multiplex. s. circa
refectōem pontiū et viarū. et qñ iusta cā de paup⁹ ē: vel
nimis obligator. vel qz nō habz qd comedat. In talibz
et similibz tenent subditi dño subuēire. imo et vassalli re-
bent i h mōi se recognoscere obligatos. Et h qñ vbiqz cō-
probat p̄suetudo generalis q cuz rōnabilis sit censenda
ab omnibus est seruanda. Et in hoc concordat beatus
Tho. vt p̄ in p̄cedenti. §. Si autē dñi vel officiales eoz
aliquid cōtra formā p̄scriptā extorquerāt a subditis in
iuris dicere vel indirecte fm Ray. rapinā p̄petrāt et ad
restitutionē tenent. Similiter si qui plati ecclesiastica p̄cu-
rationē vel scriuitū aliqd impēdant legato vel aliq p̄ pl⁹
a subditis extorqant qz soluerint. rapinā cōmittūt: et te-
nent extorta restituere: et tanqundē de suis paupibz extor-
gare. vt extra de imū. ecclē. c. Plerqz. Dicit autē be. Tho.
in p̄dicta epistola ad Tuasiam q si id quod ab officia-
libus dominoz iniuste exactuz est puenit ad man⁹ eoz
dominoz. restituendū est vel certis psonis si sciūtur. vel
in pias cās seu in utilitatē cōmunē si nesciunt. Si au-
tem ad manus dominoz non puenit qd iniuste extor-
tum est debent nihilomin⁹ ipsi dñi compellere suos offi-
ciales ad restitutionē similem faciendā: ne de sua iniusti-
cia lucrū reportent. imo tales sunt a dominis grauiter
puniēdi vt ceteri a similibz abstineāt in futurū. sicut
Salomō dicit q pestilente flagellato stultus sapiētioz
fiet. Nec thomas. Dicit etiā Ray. q si ex aliqbz circū-
stantijs vidēt ipsis dñis impossibilis vel multū diffici-
lis talis restitutio. satis vidēt q possit h mōi principibz
et militebz consuli q in recompensationē remitterent eis
de eoz assensu et libera voluntate aliquam seruiciem
seu annuā p̄stationē in p̄petuū vlt ad cōsuetū et plenissimū

Defensio
patrie.

Ca. 13. De tallijs exigentibus

Ubi plu
res dñi i
ponunt.

Secdo mō imponit. §. III

Electi a
cōitate vt
imponā
tallia q̄
mō pec
cātē.

psitana sic. Cuius ad iponendu deputat assignat certat
defminata summa: puta mille florenoz homibz vni⁹ fore
seu vni⁹ pccitatis iponeda cuiusbz vix p rata sua por
tionabilr fm factatcs suas. 7 qm dare sciri pt d faculta
tibz puiat simplr i arbitrio illoz qntitas iponeda. ita tñ
q pueniat addicta summa mille florenoz. Et assumunt
ad hoc qñqz septem 7 qñqz nouē homies. qñqz etiā plu
res. 7 p hūc modū sit determinata impositio cuiusbz. Qui
libet enim illoz imponentiū facit scripturā suā in secre
to 7 p le qñtitatē xpmitentē quā impoit cuiusbz. Et col
lectis scriptis oim iponentū abijciunt supre continen
tes maiore summā 7 minorem. 7 accipiunt tres tantum
continentes summas medias totius quantitatē quam

Titulus Primus

continet simul a sumpte ille tres scedule. tertia pars im-
ponit illi cui. puta si vna expmit vnu florenu alia duos
alia tres florenos etc. tertia ps totu summe q est sex flo-
reni duo:z h illi iponet. Si g imponetes habita suffici-
enti diligentia ad sciendu facultates z lucra psonaz bona
fide imponit qntu credut illi proportionabilr debere con-
tingere etiā si pl^o iponeret qz ille merca. excusati vident
a pco. arg. xxiij. q. v. de occidēdis. sed si intendit aliqz
guare z se z suos amicos alleuare cura pdignu notabilr
qui h facit peccat mortali in singulimpositioibz hoim
in qbz h intēdūt p regulā. Qui occasione dāni dar dam-
nu qz dedisse videt. et d inu. z dā. c. Si culpa. Quā-
tum ho ad obligatōez satisfactōis est difficile inuenire q
teneant: z inqntū ppter intricatā mafiāz. Et siqdem omnes
imponetes pdicūt sibi z pcordāt qntū qlibet velit vl
aliqz iponere aggrauādo aliqz ex odio: vl vt amicos
possint vltra debitū alleuare oēs sunt fures z latrones
et teneat qlibz insolidū notabilr lesis ex hmoi impositōe
nisi postea exguarent. vt d in. s. se. Tenent autē pdictis
de oi dāno z interesse put argui a simili ppter ex pbiis Ray.
et glo. sup. c. ij. q. vi. qui dicūt iudicē dantē scēter iniustā
iniām tenere ad satisfactōem de omni interesse pri lese. Etti
caciter enī est cā dāni illius nō obstat qz nil sibi inde ac-
quirat. vt de inu. z dam. c. si culpa. Et q teneat qlibet
eoz insolidū qusqz sit satisfactū. p ea q dicit. b. Tho. et
oēs aliq in. iij. dis. xy. De coopantibz ad rapinas z dāna
alioz sine qbz nō fierent. hūda tñ est plderatio fructus
sez annualis reddit^o quē inde pēpissit soluētes pstantias
vt sit florentie z venetis. Et h enī min^o ledūt multo qz si
nil soluētibz reddit^o pcederet. z sic p pns illi ad min^o sa-
tisfaciendū teneat. Si autē qlibet p se z in secreto vt face-
re teneat fm intētiōe cōitatis iponit cū aliq ex senptis
vt dictū est: ab hñant. s. maiores summas pntētes z mi-
nores. Et sic solū medie opent impositiōem cuiuslibz prin-
gentē: nec bñ scire valeat q sit maior. minor q ab hñat: vel
media q opat. difficile est iudicare qz ex illis teneat. de il-
lis dico q ex certa scia intēdūt vltra debitū guare. Maz q
imponit fm qd sibi videt illa d collecta mereri. siue ope-
rent sua scripta siue nō opent in nullo videt teneri si di-
ligentiā adhibuit. Aliq autē q guare intendūt vltra debi-
tū: siue opent siue nō opent eoz scēta. obligari vidēt
ppter affectū intētiōis cū ope subsecuto. ar. et de biga.
Debitū. Tum etiā qz illi aliq mō coopāt z assentiūt dā-
no. ij. q. i. c. norum. Tum qz in dubio tutior via est eligen-
da. de spon. c. iuuenis. Qui etiā min^o debito imponit
teneat alijs: q ex h pso guant. qz illud min^o qd ei im-
ponit debitū solui fm rōnē refundit sup alios ad soluēdū
nisi forte h facerent ex hac pditōe z plderatōe. qz als in
preteritū fuerit sup modū z iusticiā nimis guati. z tñ in
isto cāu sez iniuste alienatōis qz in pcedēti sez nimie ag-
uatōis vbi obscur est z valde incertū qntū inde sequit
dānu. tenent ad arbitriū boni viri. vel saltem qre re-
missionē a lesis si sponte haberi pte. Occultātes autē bōa
vel onēdentes pauciora hñe. vel debita nō vera cū merito
habeant dubitare etiā cū h pl^o sibi imponi qz mereant
videt posse excusari ex q cū multa iusticia z impropor-
tiōe bec imponunt. mēdacia tñ sp vitāda. xxiij. q. iij. c. i.

Et qz post impositio. §. V.

nem dictaz talliaz z prestanzaz cū publicant repiunt
multe impositiōes nimis improporionate z enozmes ex
quibz sequūt qrele plimoz ad sedandū scādalu laudas
bñf. puidet q eligatur exguatores q possint minuire
de summa in cōi posita. puta mille florenoz certā qntū
ratē puta centū florenos minūdo de impositiōe sacra-
eis qz vltra ratā sibi ptingentē gratatos inueniūt put
eis videt vnicuiqz eoz pportionabilr fm excessum gras-

uaminia. Et cū ples ad h assumant reiectis maioribz z
minoribz qntitatū exguatoz de medijs scētis q cōter
sunt tres sūt multiplicat^o tertia ps satius ad impositiōe
sibi pl^o p alios inuicē subtrahit. Si g p talē exguatōez
reducit ad equitatē fm pportionē vt. s. remaneat i tallia:
seu prestancia sibi pueniēt z debita. z isti exguatores
bñfaciūt. Et illos q p pso z psciam pl^o debito impolue-
rāt ab obligatōe satisfactōis liberāt. s. nō a pco iniusti-
cie ppetrato. Et q pētūt alleuariōem cū sciāt se nō esse vl-
tra debitū guatos assignēs rōnes sue agguatiōis s. fal-
sas. puta qz hñt debita vl nō tāta bona lucra qzra hñt
et credunt hñe. vñ exguatores mouent ad minuendū
on^o peccat mortali ppter mēdacia z fraudes q vergūt in
detrimentū primoz eoz. s. q veraciter sunt grauati nimis
quibz inde min^o ppter diminui de guamie. Si ho exguato-
res pstituti p psciam exguatūt aliqū de q iudicat q nō
debet exguuari. qz nō ē sibi ipositū vltra debitū peccat
mortali agētes p iusticiā distributiua. qd ē mortale fm
be. Tho. ij. q. i. z videt teneri cōitaci quā dānificant: vel
pon^o alijs exguatōis qz ex h nō valēt alleuare vt itēdit
cōitaz. z si ex aggrauatōis vñ multū releuāt alium
in nullo p iusticiā facit z p intētiōe cōitatis q est q nō
solū aliqz s. etiā oibz grauatis pportionabilr dimittat
et diminuat. s. si i modico pl^o alleuiat se z amicos qz ali-
os videt loc^o ee gratificationi. Si enī on^o sibi impositū
et decens qret iminui. pmutēs ex h z locis iminuire et
amicos suorum indifferenter. s. siue sint grauati siue nō:
contra iusticiā facit. Et in hmoi cōpositiōibz promissis
et iuramētis factis p iusticiā: peccat mortali: nec debet
seruare. xxiij. q. iij. c. In mal. Et idē est dicendū etiā qntū
ad pmos impositores: de qbz dictū est in. s. pcedentibz
quo. s. ad istas colligatōes iuramēta z pmissiones inius-
tas: siue intendant seruare siue non intendant.

De pedagogis guida. §. VI

gñs z theloncis. Pro declaratōe vocabolorū dicit Bern.
in glo. in. c. sup qbusdā. de sb. sig. q pedagia dicunt que
dant a trāseuntibz. s. pecunie in locis pstitut^o a pncipe.
Guidagia dicūt q dāt p ducatu p trā alie vt securi va-
dāt. Dec bern. Dec etiā dicūt thelonia a thelos grece de-
nuata. qd latine vectigal dī alicubi dicunt vulgariter
gabelle. alibi duane. Quidē g bec instituta p expensis
que sūt a diuis terraz. vel cōitatribz ad tenendū cerri-
torū eoz securū trāseuntibz p mare vel terram: ne spoli-
antur vel ledant in psona vl rebo. Addit etiā Bern. vbi
sup salinaria. que sez dant pro sale. Et de his oibus dic
q solus pnceps p hoc pstituere z non ciuitas. A noua.
vect. insti. nō po. l. ij. z. iij. Et q dicit ciuitatē nō posse. vi-
det intelligendū sine lñia pncapis dicit autē hic pnceps
impator. Unde et Hosti. dicit in summa: q solus rex ro-
manoz pōt pcedere pedagogū nō alius. De rege etiam
francie dicit q in h eandē pātem habz p pūilegium. et
qui si. sint legit. Per venerabilē. S. thomaz^o sup. c. In
nouam^o de cen. dic simpliciter reges posse imponere no-
ua pedagia. peccat tñ si faciūt sine cā. videt etiā z mltro
magis q papa possit hoc pstituere z cōcedere pncipue in
terris ecclesie. Ipse enim dicitur pnceps. xxiij. q. iij.

Ad sciendū igitur. §. VII

quando bec licite pigūtur vel non. vl quando. enī iuste
subtrahūtur z qñ non licite. Distingvendū est pmo aut
quia a personis ecclesiasticis accipiunt aut ab alijs. Et si
recipiuntur a psonis ecclesiasticis. tunc aut exiguuntur bec
ab eis pro rebo qz causa negociatōis deferunt vel defer-
ri faciunt: z tunc licitū est ab eis recipere iusta pedagia z
gabellas sicut ab alijs fm Archid. qui hoc notat p arg.
a pñs. de cens. c. Quāqz. li. vi. Idē dicendū est z ceteris

Ca. 13. De tallijs exigentibus

mercimoniam aliorum nomine suo. i. dicendo esse sua. imo et pu-
niri deberet per plures suos de fraude. et negociationis exer-
cicio cum sit eis infideli. xxxviii. di. fornicari. Aut exigat
dec ab eis pro rebus suis vel ecclesiarum suarum quibusvis modo
non ea negociandi transire faciant. et tunc exigi et recipi
non possunt a principe seculari nisi de consensu ecclesiarum. Recipi-
endo autem per se vel per alios rapinam committunt et tenentur ad restitu-
tionem. et sunt excommunicati. vt de censu. c. Quamvis. li. vi. de q. excom-
municacione. j. in. iiij. pre. r. i. Ipse autem princeps ecclesiasticus oculi
tando ipsas res quas deferunt per se vel per alios vt non soluatur non
peccat. q. ad b. non tenentur. dicitur tamen cauere a mendacijs et
scandalis que solent oriri cum talia repbendunt. nec tamen per b. pnt
pena mulctari tanquam de fraude. alio obligarentur ad restitu-
tendum. et per pntone illa. c. q. in. vi. olim erant excommunicati
et ipse princeps ecclesiasticus soluens pedagium et hmoi et tallias
sed ad tollenda scandalum fuit reuocata quoniam ad ista pnt
demerina. Si autem exigat hec pedagium et hbelonia a lai-
cis. tunc ibi distinguendum: quod aut exigat per mercimonios. aut
per alios rebus ad usum suum vel bladum vinum et hmoi. Et si per
mercimonios exigat. ite. ibi distinguendum. Nam aut antiquum
exigunt aut nouum. Si nouum nisi sit certum institutum esse a
principibus per iminentem necessitatem non habet accipere. alio rapinam
committunt et ad restitutionem tenentur secundum Ray. et sunt excommunicati:
nec absolui possunt extra apostolicas sedes. vt in. iiij. pre. r. i. in. c.
de processu excommunicationis: que sit in curia in cena domini. Si autem
sit nouum et institutum a principe iusta de causa. aut etiam antiquum
quod sit impositum ab his que potuerunt imponere et per am-
auere ecclesie. aut nescit a quibus sit institutum. credit tamen ab illis
institutum que potuerunt: quod credit rationabiliter potest cum non erat
memoria in prius tunc si est vel credit esse iusta causa impositum
vt per defensionem strare publice per predones in terra. vel per
ratas in mari. vel per defensionem fidei vel patrie per paganos
vel hereticos vel alia simili causa: et recipientes tale pedagi-
um vel hbelonem facit illud per quod fuit impositum. sine ser-
pulo pnt potest illud recipere. secundum Ray. etiam si non faceret tunc
expensas. quod non est necesse cum terra sit bene purgata latroni-
bus et in pace. parat tamen labores et expensas facere si necesse
esset ad tenendum patriam securam. phant hec omnia. xxviii. q. iiij.
si quis romipetas. et. xij. q. ij. c. Gob. eni. et de cen. c. que-
nit. de treu. et pa. c. Innouam. ff. de publ. vect. l. vectiga-
lia. ff. loca. l. ex duco. Si autem sit antiquum et tamen non auere prin-
cipis inductum. vel etiam si non facit illud per quod institutum est
sed faciendo quod in se ad tenendum via securam siue antiquum
sit siue nouum. et cum auere principis inductum. in Ray. non
potest licite recipere. et recipiendo rapinam facit et tenetur ad resti-
tutionem illis a quibus accepit. vel paupibus erogandum si illi
los ignorat secundum Ray. sed host. dicit in summa quod non tenetur re-
stituere si auctoritate principis est inductum vbi pntaret quod
hac de causa institutum est. Sed quod pnt est tenetur ad plenam satis-
factionem illis a quibus leduntur in persona vel rebus si hoc accidit ex
effectu suo. quia si non tenetur patriam securam vt debet et
potest. xxviii. q. ij. c. Dominus. et. q. v. c. Administratores.

Non soluentes autem. §. VIII.

dicta pedagium et hbelonia cum iniusta sunt. quod si non sunt
instituta cum auere principis: vel ex iniusta causa quod tamen credi
non debet nisi probabiliter sciat. vel etiam si iusta de causa et ab his que
potuerunt. tamen non seruatur illud per quod fuit institutum. si in re-
nendo loca securum: et hmoi non peccant nec tenentur restituere
secundum Ray. quod cessante causa in exigere cessat effectus et obligatio
tunc in dante. et illo non seruante fidem: nec ipsi tenentur. lxi. di.
statuimus. §. his omnibus. et de iureiur. c. Peruenit. Ca-
ueant tamen a mendacijs semper. quia peccata sunt. Non solu-
rentes autem licite pedagium et hbelonia: quia si sunt insti-
tuta a quibus debet cum iusta causa et obseruata: rapinam
faciunt seu furtum secundum Ray. unde tenentur ad restituendum

illis quibus talia debentur. et agere debent prius de peccato
hmoi. et de mendacijs et piuribus et alijs vicijs additis. vñ
apls ad Ro. xij. Reddite omnibus debita cuiusque. vt
cagal. Verum ad penas que infliguntur sunt a iure communi vel
municipali contra facientes in hmoi fraudem. dupli vel
quadrupli. vt amissionis illorum mercimoniorum in quibus
fiat fraudis non tenentur in foro pntie nisi fuerint de p-
bent et pntari secundum Tho. ij. q. i. et Guil. et Glo. sup. c. Fra-
ternitas. xij. q. ij. in fi. De non soluendo hmoi hbelonia et
pedagia in territorio saracenorum vel paganorum dicit Ray.
quod si sit tempore treuge cum eis: et de mercibus non prohibet
et ipsi saraceni suant fidem defendendo in territorio suo
eos a latronibus et piratis per mare cum teneant ipsi infide-
libus soluere. fideliter debent talia eis restituere. vel si non
apre possunt paupibus dispensare ad mandatum ecclesie.
Nam fides etiam hostibus seruanda est. xxviii. q. i. c. Hosti. et
xxij. q. iiij. Innocens. Idem. Al. qd. cum intelligit glo. Guil.
cum pntentur ipsi fideles et hmoi status eorum aut pacis.
Et tunc quere vel quod ad merces prohibitas. vt ferrum et ligna
mina et hmoi: fraudando in hmoi hbelonia non tenentur eis
sed tamen paupibus erogare. Ad quod tamen secundum glo. Guil. non sunt
de necessitate cogendi sed honestate. Hosti. autem in summa
dicit simpliciter et indistincte christianos non tenentur ad solu-
dum hec hbelonia saracenis: quia non subsumunt eis. Nos
die ramem portantes non soluunt predicta sed ferrum et ligna
mina: sed et quocumque mercimoniam ad terras saraceno-
rum sine licentia pape incidit in excommunicationem cuius
absolutio apostolice sedis refuatur et in alias graues pe-
nas. de quibus habes in quarta parte titulo primo.

De pedagogis vero. §. IX.

que exiguntur pro blada vino et alijs hmoi: que quis de-
fert vel deferri facit non pro mercimonio sed pro usu. id est
vite sue et familie sue vt dicit Hostiensis: quod non debet sol-
ui aliquod pedagogium. etiam si consuetudo sit rationabilis et
ideo non tenenda. De predictis enim rebus non exigi debet
pedagium. et quia non datur pedagogium nisi de rebus que
causa negociationis vel mercimonij vehunt. Et de recti-
et communi. l. vniuersi. Satis concord. Berni. in glo. super. c.
Super quibusdam. de verborum sig. Die vero. Jo. in summa
concord. et Bar. in summa pisana. In directorio sic dicit.
De his que ad proprium usum emunt. vt gratia ruris co-
lendi. vel ad se defendendum fisco nullum pedagogium decur.
vt. Et de vect. l. vniuersi. li. iiij. vbi perueniens decollari
mandatur. quia non exigenda sunt nisi de his que causa
negociationis seu mercimonij deferunt. C. de vect. et co-
muni. l. vniuersi. Nec excusatur consuetudo contraria dum
sit irrationabilis et iniqua. arg. dis. viij. Si consuetudine.

Ex his sequitur quod fraudando hmoi pedagogium occulte por-
tando talia et non soluendo non esset peccatum dummodo essent
perituria et mendacia et scandala. Et si pedagogium et gabella
sumatur pro eodem contrarium seruatur de facto in ciui-
tatibus thuscie sed Florentie et alijs multis: quia de om-
nibus predictis exigit gabella. et cum dicta gabella sit im-
posita per statum ciuitatis per modum cuiusdam talie seu im-
positionis et collecte pro expensis faciendis in utilitatem com-
munitatis. Dicendum quod ciuitas exigens dictas gabellas
pro victualibus siue regatur per unum et ducent marchio-
nem principem et huiusmodi siue per plures de populo. vt
priores consules antanos et hmoi. si habent pratem les-
ges condendi et imponendi collectas: quod est plurimum.
si ex more antiquo hoc faciat cuius memoria non extat in con-
trarium videtur etiam posse imponere solutorem dictarum gabel-
larum: pro sui adiutorio et defensione. quibus in ipsi alij
quis non possit facere legem generale. quod hoc est impatoris:
vt notant Jo. et Archid. et si h. lxx. Speciale tamen facit per
et in hoc pntentur princeps. ff. de iusti. et iur. legiones pnt.

De peda-
gijs sarac-
enorum.

De solis
mercimo-
niijs pe-
dagia exi-
gi debet.

Quia a lai-
cis exigi-
tur.

Iusta pe-
dagia non
soluuntur
peccant.

Titulus Primus

Sicetiam et collectas spalem facere et imponere pot pro suis necessitatibus. et si non generaliter exactionem pedagio rui sine lina pncipis. quimo p legem municipale que dicitur tui sue reformatio apud qda derogat legi coi. viz i materia dotti et successioni et alioz. Ad qd facit regula iurj Gneri p spem derogat. de reg. iur. in. vi. et sic si gabella includat sub noie pedagij vl sit idem no obstatitq lex co munis prohibeat exigi pedagij vl gabella de vicualibz et hmoi qm vel lex municipal vl puerudo pscripta ha beat pui cu puerudo ronabilis et pscripta tollat legem vt ex de cosue. c. vlt. Nec videt irronabil puerudo cu sit necessarii pro expensis supplendis coitatis et ciuitatis de fensioe. qd oes ciues dnt se et sua exponere pro patre des fensioe. Rednt aut lina pncipis ad imponedu pedagij que videt fore obrera si extat puerudo: nec est memoria in puiuz. Presupposita igit licentia habita a pncipe si ga bella noie pedagij intelligat. et multo magi si gabella sit no vt pedagij. h vt collecta. videt q teneant homies sol uere gabellas de vicualibz et qbuscuq et puium faciedo sic furtu. et tenent restituere comunitati vel emetibz eas nisi ista exactio gabellaz fieret ab his q no hnt legitimu dnuum seu titulu iustificatu inibi. vl nisi illi q fraudauit rnt alijs ipositionibz et modis vltra pportione eent guari nimis. vel cu eent gues gabelle. et sine necessitate imposi terz vtilitate coitatis: had nutriendu pompaz et auaricia aliquoz pncipiu vel ciuiu. Alias solui dnt dicte gabelle vt dictu est. Ad qd fac Aug. Pactum intelligens ciui tatis cosuetudine vel lege firmatu. nulla ciuis aut pere grini libidine violenter. dist. viij. Que contra.

Capitulum xij.

De furto.

Proiecasti sermones me

os retrosum. si videbas fure currebas cu eo. ps xlij. vt dr. dist. xxxvij. Omnes psallentes qridie deo repro mittim. In iustificatoibz tuis meditabor: n obliuiscar sermones tuos. Quod quide oes xpianos obfuar salu berrimu est. sed pcpue hos q ecclasticas psecuti sunt di z gnitate: hec ibi verba sacre scripture dicunt fmodes dei et iustificatoes. Sermones qde dei. qz de eade pba lo curus est p scis suos. et qz dei mentiri vel falsuz dicere impossibile e: cu sit ipa pntas. io fmodes sui verissimi sut Un ppus ad patre Jo. xvij. Sermo tuus pntas est. Iu stificatoes aut dicunt: qz ea fuata faciut hoim iustum et onduunt in ppectu dei et hoim. Un de Zacharia et vpo re sua Elzabet dicit Luca. qz erant iusti ambo an deu incedetes in omibz mandatz iustificatoibz dnt. q. d. io erant et ostedeant iusti: qz obfuar iustificatoes dnt. sed hmoi obliuiscat nec in eis meditat: q nec ea fuat nec ea curat scire. Contra qs dr dnt Dies. iij. Quia sciam repulisti et ego te repella. Et greg. Qui ea q dei sunt nesci unt. i. madaa ei. a dno nesciunt. i. reprobat. dist. xxxvij. Contra quemlibet igitur horum inuebit dominus dis cens. Proiecasti sermones te. vbi tria notant.

Primo redarguit omissione preceptorum in genera Secdo innuit vsurpatione alie (libi. Proiecasti. norum in particulari. ibi. Si videbas furem. Terno ostendit participationem huiusmodi vsurpa tionum. ibi. Currebas cum eo.

Quantu ad primum §. i.

certu est q illd qd ppiat tanq inutile et abominabile a se elongat. et qd retro ponit vt non videat sic collocatur Proiciunt q sermones dnt q ab obfuarione eoz se elogat reputantes inutile et vanu et vile et uose viuere fm man data ei. Retro aut ppiant q nolunt ea scire vt licentius seu liben peccet sine remozu pscie. Dist. et Job. xxi. Re cede a nob sciam viap tuaz nolum. Di snt oim pessimi.

Proiecare sermones domini.

Inf sermones aut dnt pmi et magis necessarii sunt deca log. et in vno ipsoz pceptoz dr. Non furtu facies. Exo. xx. Noiaut furti intelligit ois illicita vsurpatione rei alie ne vt dicit Aug. xij. q. v. Penale. Tota vltus oim q sit in h mudo oibz hoibz e debuit. die. De. xij. q. i. Dilectis simis. Sic eni ds instituit naz buana das ei dntu oim cu ait. Dnamini volanlibz cel. piscibz marz et bestijs tre. Gen. i. Qd dntum ois habuissent. qz ita erat ro bu oz dinata et regulara q nulla re vti fuissent nisi ad necessitate vel ronabile vtilitate qd oes subinuice voluissent. et sic nulla int eos fuisset discordia: et sic ponit d iure nature. f. pmi. instituit cois oim possessio. vtz dist. i. Jus ar nale Sz et nafa viciata etia de iure nate est in cau extreme ne cessitans omia esse coia. et sic intelligit fm Ambro. Memo ppiu dicit qd coe est. di. lxxij. Sic bi. vbi glo. comuret id est coicandu rpe necessitatis. Un si qs auferret aliqd vt puidet suc vl alteri. extreme necessitati cu no possit alr puidere i nullo peccaret: nec alicui teneret: qz tuc illd est suu qd accipit: nec e qd hnt ex de fur. c. si quis. vbi ipo nit pnia furati in necitate: qz illud intelligit qn no erat extrema necitas et si aliq indigeta. tuc ei no lz aliena fu rari. h et alr sibi puidet: etia si oportet euz medicare. Post natura g destituta iuste pulsum e iure huano: vt ex casus extreme necessitat possideat ista tpalia diuisa a diuersis vt ppiu. Un aug. Anusqz possidet qd possi fiderit: no de iure huano. na iure diuie dnt est terra et ples nitudo ei. Paupes et diuites dnt de vno limo sec. pau peres et diuites vna terra supportat. iure aut huano dr: hec villa mea. hec domus mea. hic fuus me. iura huana iura impatoz sunt. qz: qz ipa iura huana p impatores et reges secti dnt distribuit generi huano. di. viij. c. quo iure. Sz p maiou b declaratoe sciendu fm be. Tho. se. se. q. lxxi. art. i. et ij. qz res iste extenores q possidet pnt considerari implr: pto qntu ad eaz naz et mutatoem. se cundo qntu ad pntem pcuradi eas et dispofationem tertio qntu ad vsum eaz et subuentione. Et fm pmi mo du res ipe nec in coi nec in pcurari sunt hoim hz dei. qz natura rez no subiat pnti hoim sed deiciat ad nutuz omia obediut. Un no pto pnti sua mutare naturas rez sed solus ds et ipius pnti imediate facit sunt muta tiones miradose rez. vt aq in vinu in nuptijs. Job. h. c. Virge i serpente et couerso. Exo. vij. vel pnti nali me diante vt in mutatoibz facit a magis pbaronis quas virtute de indidit rebz in sui creatoe. quautis aut ocus principalr dominu oim heat. Ordinauit n fm sui pnti dencia qda esse ad hois sustentatoem et vtea possideat ita n q ab eo hnt recognoscat et no a se. vt diues ille qui dicebat. Alia mea hes mltia bona reposita in anos pluri mos. Cui dicit fuit. Sculte: hac nocte aiaz tua reperit a te re. Lu. xij. Quantu ad scdm. s. pntem procuran di et dispofandi ipas res tpales. sic no solu licitu e. h etia necessarii ad buana vitaz q ho possideat aliq vt ppiu. et h ppter tria. Primo qz magi sollicitus est vnusqz ad procurandu aliq et gubnandu qd sibi soli copet qz ad id qd est coe oim vl mltioz: qz vnusqzqz labore fugiens relinqt alteri id qd pnter ad coe. sic accidit in mltitu die ministroz. Secdo qz ordinant res huane tractant si fm gulis imineat ppiu cura alicui. respcurande. et contra no esset pfusio no modica si quilibet indistincte qlibet procuraret cum ples recurrerent ad eandem rem procuram dam et quilibz modo suoz terro. quia p hoc status hoim magi pacifice pseruat dnt vnusqzqz sua re pntus est Un videm qz inter eos qui comunitur ex indiuiso ali quid possident frequentr int eos iurgia oriunt. dum. f. vni videt qz magis illa re vtraqz ipse. vel qz min labo rar pro ea: et hmoi. Quantu ad tertiu. f. vsum istaz re rum et subuentione. sic no debet ho ipas res hnt vt ppiu

Ca. 14. De Furto

sed vt cōes l. vt defacili eas cōicet alijs indigētibz etiā si
nō patiāt extremā necessitatē. **Uñ** apls. i. **Thimo.** vlti.
diuitibz hūi⁹ scēli pēpe facile tribuere cōicare. vñ **Anf**
dñs nō hāz rez nos dños s; dispēsatōres fecit. **Am**
igit ista rēpālia vt pūa licite possideāt. null⁹ debet sine
bñplacito z volūtate dñi iplaz rez aliqd. auferre. alioz
qn furtū facit z smones dei retrorsū pñt. **Nec** pōt se ali
qs excusare ex eo q; filij isrl⁹ mutuo accipietes ab egypti
ijs vasa aurea z argētea asportauerūt ea scēli sibi retinē
nētes ea vt bētur **Exo. xi.** **Hoc** enī iuste fecerunt ex eo q; z
ex dñi pcepto vñ **Aug.** **Hō** hinc dñs sumēdū exemplū
putare d; ad expoliandū isto mō primū suū. b. enī de
iustit q; nouerat qd quēq; parti opteat. nec israhelīte fur
tū fecerūt s; deo iubenti ministeriū pbuerūt. xij. q. v. c.
dixit dñs. **Qñ** enī dñi sint oīa nob; qdāmō accomodata
sic dñs alicui rei pmodate alii i accipiendo ab ipso z cō
modādo alteri nō illi facit iuriā. nec iste scōs diceret fu
ran accipiendo illud de volūtate dñi. ita in pposito acci
piētes illa vasa ex pcepto dei nō pmlerunt furtū. b. autē
de iustissime dñs posuit ppter oppōsitiōes z iurias q; be
bēis fecerāt egypti. z viurpatōres mercedis laborz eoz
q; in rēcōpēsationē illoz dānoz. sicut etiā nūc detinēt
ti suū certitudinali qd aliter rehabere nō pōt si aliqd ve
nuerit ad man⁹ ei⁹ qd illius esset vñ nō seqret scandalū
vel piculū licite possit accipe. **Sed** si inde sequi possz
piculum. z de hoc plene infra in. c. se. §.

Quantū ad secundū. §. ii

Notat spālis trāsgressio cū dñ. **Si** videbas furē. furtū
pne ipōtat occultā viurpatōem q;uis vt dicitur est lar
ge ipōtat oēm viurpatōem illicitā. **Est** autē triplex viur
patio occultā s; pñdētie. doctrine. et sube. **Et** de prima
dicit dñs **Jo. x.** q; ascēdit aliqd s; q; ostiū. ille fur est
z latro. ostiū p qd ascēdit p dignitatē vñ regimē ad ou
le ecclesie est xps iesus. **Ego** sum ostiū. ait ipse. seu mod⁹
tradit⁹ p ordinationē ecclesie. **Intrat** g; p ostiū q; suscipit
regimē alioz ppter xpm nō ppter mūdū fastū z auariciā
imūras ipsū. vt. f. par⁹ sit aīam ponere p ouibz suis. non
lanā tñ qres z lac rēpālū ab ouibz suis recipēs curam
fm canonicas sanciōes. q; nō sic pmo uel ille fur est z la
tro. **Occulte** s; trahit aīas subditoz deo nō hñdo curā
de eis z mala exempla dādo eis. **Et** si iustus est nō illā
curā hñs a supioribz vel irregularis vel excoīcat⁹ vñ su
spēsus vñ interdici⁹ exercēdo curā q;trū in ipso est furat⁹
aīas occulte subditoz absolūdo cum non possit. q;uis
oues nesciētes excusent si als boni sunt fruct⁹ q; benefici
oiz furat⁹ talis. vñ vltra mortale qd q;tridie pmittit ex
ercēdo curā tenet ad restitutōem illoz fructū pceptoz
sic z fur de re furata. **Unde** **Isa. i.** **Prāles** dñ. **Punāpes**
tū. i. plati. scēli furtū. **Furtū** doctrine ē cū aliqd. g;raz scie
z doctrine quā sine dubio h; a deo. q; fm **Aug.** q; bona
prudēt loqmur a deo ē nō nra sapiā. ipse tñ sibi p ar
rogatiā ascribit. vñ **Apl's Ro. ij.** **Qui** pdicas nō furāz
dñ furat⁹ s; zsurpādo glām dei. **Furtū** etiā in doctri
na pmittit iñ deles pagani z heretici. de q;bo xps **Mēs**
q;trēvenerūt aī me. i. p. me. seu pponētes doctrinā suā
nec. fures fuerūt z latrōes. **Jo. x. vbi** **Aug.** sup **Jo. fue**
rūt qdā pharisei de vitijs z virtutibz multa sbrilia tra
ctātes. diuidētes. diffinīētes. rōes acutissimas pcluden
tes libros implētes sapiām suā buccis pcrepātibz vērī
lāres. q; etiā auderēt dicere boibz. nos seqmīni scēra nos
stram tenete. si vultis bñ. viuere. sed hi fuerūt fures q;re
tes aīas deo auferre q; aī. i. p. xpm venerūt. i. p. vērā fī
dē z doctrinā ei⁹. **Siles** his sunt tpe moderno qdā q; si
bi z alijs pīuadent sufficere sibi ad salutē ciuīlī viuere
fm qdā vībanitatē exteriorē de iternozibz nō curantes
nō faciētes pñciāz de vitijs z mādatis ecclesie furtū etiā

pmittit in doctrina qui p dicit nō missi de quibz dñs
Dier. xij. hec dicit dñs ad pphas **Qui** furabant pba
mea. **Prophē** dicitur pdicatores fm **Oreg.** qui furant
pba dñi cū pdicāt nō hñtes auctoritatē. narrātes etiā mē
ta somnia z ficiōes s; specie reuclatōis facte a deo. z sic
recipiunt multas clynas. cū his decapnōibz. s; illas cly
nas furātūr z tenent ad restōem eoz fm **Geo. z Inno.**
Furtū sube est. pñij sime furtū cū occulte auferit alienā
suba sic fecit iudas q; fur erat z loculos hñs. vt dñ **Joh.**
xij. z ea q; murebant s; in loculis. i. scārsella portabat. i.
asportabat pē furas z domū portās **Sup** q; pba dicit
Aug. **Exemplū** dñi accipite puerantis in terra. q;re hā
buit loculos. cui angeli mīstrabāt nisi q; ecclesia illi⁹ locu
los habitura erat. q;re furē admittit s; iudā nisi q; ecclesia
cū fures patiā toleret. xij. q. i. c. pñlū. **Ex** q;bo pñbis temō
strabat a pte errorz fratūcelloz aliterētū xpm nil habuisse
in mūdo pñū nec i pñculari nec in cōi. cū dicit **Aug.** q;
hēbat dñs loculos q; portabat iudas z ad qd idē **Aug.**
declarat. q. c. m. c. **Habebit** dñs loculus a fidelibz oblata
pseruās z suoz necitatibz z alijs indigētibz pūidebat.
Ac etiā error illoz q; dicunt aplia detegitur dicitū nil
posse vt pñū retineri z possideri cū salute aīe. **Qñ** **Aug.**
dicit q; ecclesia erat hitura loculos. ecclesia. i. fideles etiā cle
rica z plati eccīaz licite poterant aliq; vt pñia possidere
vt. c. q. c. **Epi.** z sequentibz alijs pluribz. c. vñ vt q;bo cū
rez p heresi ab ecclesia est dānat⁹ **Declarat** etiā ibi **Aug.** ex
ipso facto xpi tolerātis iudā quē sciebat furē q; dñ pñā
tores eccie vt plati z si male tractēt bona ei⁹ male vñdo
z sic qñ furando q; paupibz ea subtrahūt q;bo debent
debēt tñ tolerari a fidelibz nisi i iudicio detegant z cō
dēnent **Demū** sicut iudas fur laq;o vīraz finitit eternalit
dānat⁹. ita fures aliqñ suspēdūt i vīra z nisi pñias agāt
z restituāt si pñt. dānat⁹. **Perpetrat** at furtū circa subaz
rēpālē mltis modis. **Primo** i rebz iñctis alteri⁹ z sibi retē
cui⁹ plenā declarationē hēs. j. c. se. §. de inuētis **Sed** i
rebz pñcipis s; mala fide ista rēpā pñcipiōis z b. j. c. se.
§. de pñcip. **Tertio** in rebz sibi comodatis vel pignorat
vel depositatis qñ s; pñia voluntatē dñi illaz vñ eis
ad vtilitatē suā. **At** de his. j. c. se. §. de comodato. z. c. de
pignoz. z. c. de deposito. **Quarto** i scriptis alteri⁹ acceptis
vel retētis q; pñinet iura sua z credita sine q;bo nō pōt sibi
bi debita exigere z sua defendere. **Quinto** etiā i rebz oc
culte subtrahit⁹ z sic dñ **Boe.** q; nulla peior pñtis ad no
cēdū q; familiar⁹ iūm⁹ ita inter fures null⁹ pōt ita no
cere sic domestic⁹ latrūcul⁹. **Et** hi sunt filij z filie cū acci
piūt de bonis pñti occulte p volūtate eoz. vñores cum
accipiunt de bonis viroz suoz sine pñti eoz vt dñt
cōsanguineis vel alijs nisi cōes clynas. **Serui** z fue de
bonis dñoz suoz sine scitu eoz **Disapuli** negociatoz z
artificū. z factozes sine bñplacito iūoz mītoz z pñtio
rū **Socij** i apotecis cū accipiūt de cōi lucro sine scitu cō
socioz vt sibi retineāt nō ē dubiū oēs hos mortālī pec
care **De** his. plene infra. c. de furto. q; pceptū dñi faci
unt q; pñbet furtū. **Unde** z dñs iter pñtā q; coīnqñant
hoīes id ē maculāt aīaz. qd pñie nō facit nisi pñm mor
tale fm. b. cho. in. iij. ponit expñse furta hec sunt inq; q;
coīnqñāt hoīem. **Mat. xv.** **Hoc** etiā pñt ex eo qd dñat
Zach. y. hec est maledictio q; egredit sup facie oīs terre.
Qñ oīs fur sic tñ scriptū ē iudicabit. i. cōdēnabit. null⁹ g;
pñdēnat fm iudiciū diuinū nisi p mortali. fm. b. cho. ij.
ij. q. lxvi. arti. vi. **Qui** igit furabat ait apls nō furef s;
magis opetur manibz suis vt bēat vñ naitatē tribuat
patiēti. z etiā vt possit restituere ablata ad q; tenet q;trū
pñtis nō possit digne penitere vt dicit **Aug.** xij. q. v. c.
si res. **Sz** si q; auferret alteri aliqd q; illa re male vtē
tur. vñ dānū ei nō seqtur rēpālē s; vtilitas aīe. sic auferē
do occulte fucū mulieri. gladiū furioso pecuniā vel pā

furtum
sube

furtū sic
multiph.

q; furtū ē
mortale

Titulus Primus

nos lufori z delapidatoz z hmoi. ne illa diftrahar mal
le. fz ad vtilitatem domus puerat no malefaceret. sic z Ra
chel q furata e ydola pris sui Laba ex b no repbendit
qz abstulit illi occasione ydolatrie. Et b nisi ex ipso fa
cto feqrer que scandalu alicui. siqs aut auferret a diu
te auaro vel yfurario vt inde daret paupibz no p b ex
cusaret a furto. vt expse oñdit Aug. in qda omel. forte
aliqs cogitat dicit. Multi sunt xpiani auari z cupidi
no habeo pctm si illis abstulero et paupibz dederō. vñ
illi nil boni agūt. mercede bñc potero fz hmoi cogitatio
diaboli calliditate suggerit. nā si totū tribuat qd abstu
lit addit pctm pctm qz minuat. becille. xij. q. v. forte.

Quantum ad tertium .§. III

vbi notabat pncipatio yfurpationis alienoz. ibi. curre
bas cū co. f. cūdo ad furadū. Tursus aut iporat affectū
magnum ad ipm furtū. dicit autē Salomon. puerb. xxx.
Qui cū fure pncipat odit aīam suam. Triplex autē rō
assignat qre furtū ē pctm grande Prima est qz p carī

Furtū est rāte agūt q pñstir in dilectione nō solū dei. fz etiā pximi
magnum qd aut est ptra caritatē mortale est. cū pēā bēatur vita
spūalis aīe. pñctur enī ad caritatē pximi vt non solū iqs
peccatum

velit ei bonū sed etiā ad b opes sed p furtū nō opasquis
bonū. pximo. imo pñstir fz nocumētū in rebz z si passiz
sibū nūcē hoīes furaret pñctur hūana societas bec Tho.
ij. q. q. lxxvi. art. vi. Scda rō ē qz furtū ē p iusticiā q red
dit vnicuiqz qd suū est. p furtū enim accipitur qd ē al
teri qd sibi nō debet fz auferent. qd aut est p iusticiā
est mortale cū agūt nō solū p bonū alicui sed etiā p bo
nū cōe. vñ z leges oēs puniūt furta grauitatē qz nocent
bono cōi. z fm aliqs leges posituas municipales mor
te ponūtur tales. Scdm autē legē diuinā puniebant
furta pena dāni. qz debebat restituere qtuor oues pro
vna. qnqz boues. p vno vt habetur Exodi. xxij. z hmoi
Tertia rō est qz in furto pñstir dolus seu fraus. zū fz
occulte accipit qst ex insidijs yfurpado rē pximi. fz dolū
z fraudē cōmittere vbi est notabile dānū. pximi non est
absqz grauī pctō ps. Vñ dolosum ab hominabit dñs
Est aut mortale nō solū cū furat qd qd notabilis valo
ris est in se sed etiā cū notabile ipedimētū z nocumētū
est ei cui auferit. vt. xx. solidi in se paz sunt tamen paupi
multū est. fz siqs in se parū qd auferat par z disposit
actu alit mltū auferat si p modo possz furtū cōmittere qd
mortale est. Vñ Hiero. fur nō solū in maioribz sed etiā
in minoribz iudicat. nō enī qd furatū est sed mēs furas
tis arēdit. xij. q. vi. c. fi. Quod intelligit cū intendit acci
pe etiā mltū. als in minimis nō pñctur furtū nec morta
le est. Qd autē dicit puer. vi. Non gradis est culpa cui qd
furat fuerit nō pñctur dicit qz in se nō sit mortale. sed vt
dicit. b. Tho. ij. q. q. lxxvi. art. vi. duplici rōne Primo p
necitatē inducentē ad furadū que vel diminuit culpaz
vel totālī tollit. cum fz ēē extrema necessitas vt dictū
est s. Vñ quasi hanc iōnē assignās qre nō sit grandis
culpe subdit Salomon. furatur enim vt esurientem
impleat aīam. Scdm pter pationē ad reatum adulte
rij qd vñqz est grauius. vñ morte pñctur i lege diuina vñ
de fure subditur. qz dephensus reddet se pruplum. qz ar
adulter est pder aīam suam. Tunc ergo cū fure q pñct
pat cum eo in furto. qd vt notat Aug. cardina. super
ysai. supdicti ps. fir nouē modis pñctis in his verbis
Yssio. pñctum. cōsensus. palpo. recursus. Participans
murus. nō obfians. nō manifestans. Quos vsus ponūt
plures doc. b. Tho. ij. q. q. z. iij. Alber. z alij. Sed eorum
q. 62. ar. 7

Mens
furantis
arēditur

ris est in participatione rapine et furti.
Lapiculū. xv. de furtu. z de multis speciebo. seu mo

dis furti z de inuēris que sibi retinet z de pigre z de co
modato z d dposito z de locatōe z pducōe z dscriptōe
quō. sin his cōmittat furtū vel aliud peccatum.

Artū est cōrectatio

Hrei aliene mobilis z corpāl fraudulosa inuēro
dñs lucifaciendi grā siue ipsius rei siue vsus
possessiois. ff. de. ff. e. l. i. Cōrectatio. ponit i pñctā dñs
finitione qz sine ea nō est furtū etiā si iterueniat volūtas
vel pñctum. tñ p solā volūtatē erit qz trasgressoz alienus
pcepti fz illi. Nō pñctus rē pximi tui. Rei aliene. po
nitur in diffinitōe qz in re pñctā nō pñctat furtū. intelli
ge nisi ali pñctur in re illa aliqd ius puta cui res erat pñ
gnorata vel cōmodata quam dñs fraudulose capiedo
furtū cōmitteret. ff. e. l. si res. §. si is qz rē in pñ. Idē Tho.
ij. q. q. lxxvi. ar. v. ad. ij. Mobilis z corpāl. dicit qz in rebz
immobilibz vt in agro. vel in corpālībz vt sunt actiōes
z futuures nō pñctat furtū eo qz talia nō possint pñ
ctari. fraudulosa. dicit qz cū aliqs credebatur rem esse suam
q nō erat. vel si nō erat sua credebatur qz etiā ab eo qui ba
bebat ibi ius posset accipere. nō cōmittit furtū licet als
teneat. Insti. de vi. bo. rap. §. qz tñ. z. §. se Inuēro dñs.
dicit qz si credit dñm pñcturū z subest iusta causa credē
di nō teneat. Secus si nō subest. ff. e. l. si is qui. Et dicit tñ
inuēro etiā si videat rem auferri qz ius non pñctat. ff. e. l.
penit. Si aut putat facere inuēro dñs z tñ dñs vult. furtū
cū qd facit qstū ad intētiōē fz nō teneatur ad restitutōē
nec dñs potest petere obfātē sibi sua volūtatē. ff. e. l. i. In
ter oēs. §. penul. Lucifaciendi grā. dicit qz si qd aliēnā an
tillā rapuerit nō cā lucra. sed libidinis nō pñctat furtū
ff. e. l. v. z. §. pñctus rei vel vsus possessiois vere dicit qz nō
solū pñctat furtū qz rei dñm vult lucrari. sed etiā qui
vult in re ipsa lucrari vsu z possessionē dñs. l. q. sacrum
ff. e. l. q. inuēro. Quot sunt spēs furti. Rñ. tñ. nā aliud
est manifestū fz illud cū qz fur dephendit pñctus veniat
ad locū destinatū. aliud nō manifestū cū qz nō pñctat
ff. e. l. q. z. iij. Item nota qz qdam remanēt in noīe gene
rali. quedā sub spēali. veluti. Sacilegiū qd furtū ē rei
sacri. Peculatorius qd est furtū de republica. xij. q. q. d.
ergo. Abigatus qd est furtū qn quis dislegit grege
z inde furatur. Plagium qd dicitur furtū boīs. l. q. q.
qz lit ex boīem sciētē vedit vltimū. ff. de plagit. l. i. z. iij.
Et eodē mō si furtū alienū sollicitauerit vel asportauerit.

De furtu in genere .§. I

Mortandū ē qz furtū cōmittit qd qn abstulit rē alienam
fraudulenter z scās nō esse suā occulte. z est mortale mlt
cēt qd minimū vt fructus erroz in pñct valore z hmoi.
qz tñc veniale nisi illud modicū abstulisset intētiōe non
tabiliter accipiedi vel dānificā di si potuisset. qz tñc est
mortale fm. b. Tho. ij. q. q. lxxvi. art. vi. z. xij. q. vi. c. fi. Et
teneat etiā restituere rem furatā qz cū pñctat nisi ille a qz ab
stulit tantū dē habuisset de suo z nolebat reddere qz in
tali casu nō teneat ad restitutōē fm. Doñt. nisi pñctat fieret
alteri guam ē. peccauit tñ talis gūiter sic auferēdo si po
terat in iudicio rē suā recuperare. qz nō debebat sibi facere
iusticiā sed iudex. Si aut in iudicio nō poterat rebat
bere suū vel pñctat defectū pñctationis vel pñctat tyrannidē
vel potentiam ipsius. tunc etiā nec accipiendo pecca
uit. nisi inde alijs scādālū pararetur fm. Tho. ij. q. q. Idē
pe. de pal. in. iij. z. Henricus de gan. Ad qd etiā fa
cit dictū Aug. xij. q. q. v. non sane. Quicquid ab inuēro
sumitur iniuriose auferitur. Nam pleriqz nec medicovo
lunt impendere bonorem suum zc. Et qd dicitur est re
furto fz qz cum sine scandalo aliorum rem sibi furatam
vel aliud tantū valoris potest accipere ab eo qui abstu
lit quando in iudicio recuperare non posset non teneatur.

Ca. 15. De speciebus furti

restituere. Idē vñ dicendū de rapina vsura 7 fraudulencia. 7 alijs dānificatiōibz iniustis. Et qz bona fides non parit vt idē bis exigať. tñtū esset hereditibz suis declarare qz ille nō tenet sibi p aliquē modū honestū vel donare ei si qd debeat ille fur vel raptor vel alias dānificans. Et hoc dico ne ille qui alienū detinebat pscientia duct⁹ restituar illud male ablatū ei ex quo habebat ius suū. 7 sic habebit bis suū. Pro maiori declaratiōe pdictorū Nota qz in q̄tuor casibus nemo sibi satisfacer potest. Primo quando iuridice vel aliter potest suus rebabere. scilicet pcedo ab eo qd est sibi debitor vel ipm i iudicio pueniēdo p p̄bationes sufficientes q̄s habet. 7 sibi fieri sperat iusticiā. facit enim tunc ptra ius exp̄ssum ar. dist. 17. Imperatores. S. q̄cūqz ergo legibus. Secūdo in iudicio ordinario 7 cōi. Nemo enim potest esse iudex in p̄pria cā vt habet. C. ne q̄s in p̄pria causa. l. 1. qd instituit est ius. tñ ne fur vel raptor de p̄bentibus se excusare possit dicens se debere habere ab alio cui furatus est. tñ qz inde ourent scandala 7 discordie si extra ordinariū iudiciū quilibet sibi satisfaceret. tñ quia plus posset accipere qd debet habere dūdo rem suam maioris p̄ci qd sit et eam qd abstulit minoris qd sit. Tercio in dubio tunc enim est superioris sententia requirēda. alias accipiendo cum se exponat p̄iculo furti ex quo dubitat peccaret grauiter. ar. dist. 17. habuissē. Indecens est 7 satis abominabile dedecus vt in re dubia certa def sententia. Quarto cum verisimile est inde scandalū primorū generari 7 grauamen putari qz vel capietur vel credet qz qui in nocens est illud furtum fecisset. nemo enī cum alterius iactura debet locupletari de re. in. l. 1. vi. Quinto qz ex hoc immineret p̄iculi p̄prie fame. puta qz verisimile sit mari p̄or qz scieret 7 vt fur diuulgabatur cum non posset pbare illum sibi esse debitore cui abstulit. ar. xij. q. ij. nolo. ibi. Qui fidens p̄scientie sue negligit famam suam nimis crudelis est. Sexto si immineret p̄iculum p̄prie p̄sone vel vite. puta qz posset accusari vt fur. qz hoc esset tentare deum arg. xij. q. ij. querit. Septimo si immineret p̄iculum p̄scientie. puta quia nō credit sibi licere sed furtū reputat vel qz se exponit p̄iculo p̄iurij paratus p̄iurare cum pereret potulqz dicere veritatē ar. xvij. q. 1. S. Et his oibz. 7 xij. q. v. qz p̄iurare. Peccat ergo i his casibus sibi satisfaciens. Satisfacere autē seu restituere nō tenetur nisi plus debito accepisset. vel nisi ei nō satisfaciendo suo restituendo vnum de q̄nqz vltimis p̄iculis euenire posset cui tamē obuiaret restituendo ar. c. cū ex iniuncto. de no. op. nū. S. sup. eo. Et ratio horum est. qz si retinens ptra se vel p̄trap̄imū puerit iusticiā naturalē. Item nota qz si filius familias abstulit de bonis parentū ptra voluntatē eorū furtū p̄misit. 7 si est quid notabi mortale est. 7 si coheredes haberet p̄morū tam eoz videtur obligari illis p eo qz p̄tingebat illos de sic ablati si sunt in notabili q̄titate. nisi obtinuisset remissionem super his ab ipsis parentibz. 7 multo magis emancipatus tenetur. Nec p̄or filius familias fm Ray. in sum. dare elemosinā de peculio p̄fecticiō 7 aduenticiō nisi credat patrē p̄missurū vel nisi sit de lnia patris in scol. vel i peregrinatōe. de castrensi autē vl q̄si castrensi p̄t. Pro hui⁹ declaratiōe nota fm Guil. Peculū castrense dicitur qz filio familias occasione militie a parētibz vel alijs donat vel ipse in militia acquirit. Quasi castresē ē qz filius familias ex aduocationē vel alio officio publico p̄cepit. puta si sit officialis seu rctor 7 inde recipit salarium. Item dicitur de medico. 7 similiter qz p̄sbyteris 7 clericis ex officio suo aduenit. Et in predicto duplici peculio filius censetur vt pater familias vt possit de eo facere elemosinam 7 facere vt placeat. De in of. testa. l. si. P̄fecticiū est qd ex rebus patris vel carū occasione

aduenit. vt fructus sine lucrū. 7 in isto nil iuris habet si lins. sed pater plenā p̄prietatē vt insti. p quas p̄so. no. ac qui. S. 1. Aduenticiū est qd ex alia q̄cūqz cā filio aduenit siue a matre siue ab alia extranea p̄sone siue de alijs operationibus siue de laboribus suis. 7 in hoc peculio seruatur filio p̄prietas. Et si pater p̄moriatur filij est. 7 viuēte p̄re b̄t p̄r plenū vsufructū. 7 de eo fil⁹ testari nō potest. extra de sepul. licet. l. vi. In bonis autē qz habz pater multominus filius habet aliquā p̄tatem nisi qz debet. al. 7 ideo accipiendo ptra voluntatē eius furtūz cōmittit. Item nota qz si vxor occulte 7 ptra vlūatēz viri dedit de eius pecunijs vel alijs rebus in notabili q̄titate notabili dico fm se vel etiaz fm p̄portionē sube viri. qz tunc furtum p̄misit 7 mortaliter peccauit. si notabiliter dedit p̄sanguineis sue siue alijs ludis fucis vel alijs vanitatibus expenderit 7 dando etiaz pauperibz isto modo peccauit. qz si nō habet p̄femalia sed dotes tantū nō potest dare elemosinam ptra voluntatē viri. Tho. ij. q. xxxij. In extrema tñ necessitate potest 7 debet subuenire etiaz ptra voluntatē mariti dūmō tñ ip̄e ex hoc nō incurrat notabile detrimentū sui stat. lxxvi di. nō satis. Si etiam mulier ultra gubernationē dom⁹ exerceret artē aliquāz lucrosam. vt aurificiū lanificiū sericiū 7 huiusmodi. tunc de suo lucro posset 7 notabiliter dare. p p̄ijs cāis habente etus familia vñ puenienter aliunde sustententur. Alber. De paner de vino 7 b̄mōi que cōiter cōsueuerunt viri dare p̄tatem familie erogandi eis p̄so qz nō p̄hibuerūt p̄cessisse videntur dūmō moderate fiat q̄nimo si aliqui p̄hibuissent pie p̄nt interpretari s̄qz intendant p b̄mōi. p̄hibere eas a nūmio nō a toto. Guil. Si tñ p̄scientia sua eis dīctaret qz nullo mō p̄tentarent nō debent dare ptra p̄scientiā. P̄femalia dicunt qz bz vxor p̄ter dotes vt successiōes hereditarie legata ei facta vel donata 7 b̄mōi. De p̄femalia lib. aut possit disponere vt voluit mulieres nisi obster p̄suerudo vel aliqd ius municipale. Ultra p̄dictos tres casus s̄qz extreme necessitatē in paup̄e vel cū mulier est lucrosa vel bz p̄femalia. De. de p̄f. ponit etiaz alios casus inq̄bz m̄r p̄or dare elynā 7 alienare sine lñe viri. Prim⁹ est ad vitandū dānū sic fecit abigail. Reg. xxy. qz m̄r bz p̄prietatē in bonis cōibz sic 7 vir. vñ si p negligentiā vel malitiā viri videat sibi imminere p̄iculū p̄t ip̄a obuiare. Scd⁹ si vir sit fatuus tūc enī disp̄satiō dom⁹ p̄tinet ad vxorē nisi p supiores aliter ordinatum fuerit. Tercius est si vir absens nō posuit aliū disp̄satorē dom⁹ mus sue loco sui. Quart⁹ est si peregrinās vir expensas taxatas dederit mulieri si vult sibi subtrahere p̄or paup̄ibz erogare. hec ille in. iij. Si qz autē furtiue accipiunt ultra p̄dicta tenet ad restitutiōēz fm qz p̄nt. Itē disp̄satus pulus cuiuscūqz artificis si abstulit vel de pecunijs vel de ipsis rebo venalibz sui m̄grī vel si emens aliqd p suo m̄gro dixit p̄l exp̄disse qz fecerit accipiens sibi residuū pecunie qz furtū est. Itē q̄libet gerens negocia alter⁹ vt tutor. curator. pcurator 7 b̄mōi. fingētes se plus exp̄disse se in emēdo vel m̄r recepisse qz receperint in v̄dendo vel alias dolose dānificantes. Itē qz bz societate cū altero sticiā sibi r̄ndit de p̄tillū p̄tingēte retinēdo de iure illius furtū cōmittit. Sic etiaz agricola p̄cionalis si nō fideliter 7 integre r̄ndit suo p̄rmo. Itē stipendari⁹ etiaz i bello iusto exis si pullos vel alia cōmestibilia abstulit ab hoibz p q̄bz pugnat vel blada collegit p equis pascendis. vel alias cos dānificauit. qz furtūz est vel rapina 7 ad restitutiōēz tenet nec excusat si h̄ faciat ex p̄cepto dñi sui d. i. viij. Que 3 mores In bello iusto tenet inimicis de dānis datis De bello autē m̄tra h̄s i. ij. p̄t in tracara de dānis. r. iij. Itē qz dedit op̄e ad furtū faciendū. 7 q

Aduenti
cuz

Uxor etia
furtum
p̄mittit

ar. 8. ad 7.

Familia
p̄or dare
elemosiaz

Parafer
nalia sue

discipul⁹
furat⁹

Serēs ne
goria sus
natur.

Agricola
stipendia
rius

Titulus Primus

Dedit siliū z qui recepraue fures tenent vltra peccatū
ad restituendū fm modū tñ q̄ dictus ē sup in c. xij. d. ra
pina. Quid si mlt fecit furtus siue ante mitionū siue
post. z vir p̄cipauit. aut vir fecit z mulier p̄cipauit.
nūqd licebit vxori de rebz cōibz satisficere. Rñ. fm. Du.
Vbi de p̄suetudine regiōis vir z vxor cōicāt sibi credi
ta z debita ex p̄ctu vel maleficio. si res furtiua ad huc est
istit in eoz p̄tate vxor p̄ illā restituere etiā p̄dicere ma
rito. Si aut cōsumpta est p̄t vxor si exp̄sse vir nō p̄di
cat negocia mariti gerēdo z seipam liberādo estimatōez
restituere de cōibz bonis. Prohibere aut marito nō cre
do q̄ debeat facere hmoi restitutōez cū nō habeat adm
nistratiōē rez sed marit. si tñ restitueret de rebz cōibz
bona fide n̄ credo q̄ eēt p̄nā inuigēda quasi p̄ mortali
Quid si q̄s furat p̄t necitatē famis vel frigoris. Rñ.
Si est extrema necessitas nō peccat s̄z vti iure suo. de
p̄se. di. v. disipulos. Vñ p̄t occulte subtrahere vt dic
tbo. ij. q. ij. l. vi. nō tñ p̄ se sed p̄ alio. Nā in tali casu oīa
sunt cōia. di. xlvij. sicut bi. Sed b̄ intelligendū est cū ali
ter sibi puidere nō p̄t. Nā si ab amicis vel etiā elynat
petēdo inuenit z ex verecūdia nō peteret nō exularef a
furto accipiendo occulte ab alijs. q̄ si nō sit extrema nec
tas peccat q̄dez. sed p̄t necitatē attenuat p̄t. Et in
tali casu intelligit p̄nā q̄ imponit ex de sup. c. lq̄s p̄t
necessitatē. De restitutōe fienda vide. j. de resti. p̄ totum
Quid si q̄s furat xp̄ianos de rebus a paganis vt eos
liberet. Rñ. fm Ray. z Hosti. Si est tps guerre i nullo
tenet. p̄t. q. ij. dñs. z. q. viij. vt p̄dem. Si p̄o ē tempus
creuge tenet ipe pagano restituere nō boiem p̄t per
culū aīe s̄z estimatiōē. s̄z etiā tenet de alijs male abla
tis. ar. xij. q. i. noli. Si tñ pagani cōpulerāt ad circū
sionē vel ydolatriā vel aliqd mortale p̄t tūc penitus
ille liber sac̄ est. z sic furas cū nō peccat s̄z meret. ar. di.
liij. nulla. S̄z si q̄s violenter vtref ancilla sua nec vel
let desistere. si aliter nō posset euadere tale malū. licet fu
gere posset z dimittere dñm suum. nūqd xp̄iano q̄ deti
net a saraceno liceat furari. Rñ. fm Hosti. Si iste xp̄ia
nus dñs estz creuge frangeret eū z sic erat in culpa z fuit
captus nec iminet piculū necitatē nō licet furari s̄z tenet
ad restōez. nā talis iuste detinebat vt q̄ tpe belli cap
est vñ si imminet necessitas nō tenetur ad restituēdū

**Furas et
necitate**

**Furans
paganis
xp̄ianos**

De inuentis Sciēdū. §. II

q̄ de iūris Dico. sic ait. Sciāt b̄ vitū simile ē rapine
si quis inuēta nō reddiderit. xij. q. v. mlti. Et Aug. Si
qd inuenisti nō reddidisti rapuisti q̄tū poruisti fecisti.
q̄ plus nō inuenisti. q. ea. Et nota Dico. z Aug. i. dñs
auctō sumit rapinā large. p̄ oī illata vsurparōe. S̄z
p̄prie loquēdo nō ē rapina s̄z furtū. di. ff. de fur. l. fallus.
Et aduertendū q̄ inuēta aut de p̄pinq̄ fuerūt in bonis
alicui nec habent p̄ derelicto aut nūq̄ vel nō de p̄pinq̄
s̄z ab antiq̄ vt thesauri. Si p̄mo modo tunc fm Ricar. z
Tho. q̄ res alienas inuētas q̄ de p̄pinq̄ fuerūt in bonis
alteri z nō habent p̄ derelicto accepit vt sibi p̄p̄i retinet
mortaliter peccat si est qd notabilis valoris. z tenet ni
hilomin⁹ ad restituēdū ei cui⁹ est q̄ si p̄ se nescit cuius sit
faciat publice dñiciari i ecclia. z si nec isto mō respiciat
esset d̄z paupibz erogari nisi ipe iuentor esset mltū paup.
q̄ tūc posset cū lnia epi vel penitentiarij sui vñ p̄fessionis
illud sibi retinere qñ s̄z nō inuenit cui⁹ est. S̄z si res in
uēta nō fuit in bonis alicui⁹ aliqñ vel ab antiq̄ fuit
vt in thesauris antiq̄s inuētis. qd iuris. dicit tbo. ij. q.
q. l. vi. q̄ res q̄ nūq̄ fuerūt in bonis alicui⁹ sic lapilli et
gēme q̄ inueniunt in litore maris. z nō domesticæ auēs
z pisces maris tales res occupant p̄cedūt. Et eadē rō
est de thesauris antiq̄ tpe sub terra occultat̄ q̄z non est
aliq̄s possessor nisi q̄ fm leges ciuiles tenent dare me
dicatē dño agri si in alieno agro inuenerint. De aut de

**De the
sauris**

pal. in. iij. dic. q̄ thesauri in alieno agro inuēti p̄ medie
tate restituēdus est dño agri. inuēti in suo agro suus est
De p̄suetudine aut thesauri vbiq̄ inuētus est p̄nci
pis Et d̄z thesauri vel d̄positio pecunie cui⁹ non erat
memoria bec. Pe. De eodē igit fieri p̄t elyna sed nō res
net Hosti. aut in sum. dicit q̄ si thesauri in p̄prio fūdo
inueniens sit tu⁹. Idē si in alieno data opa. s̄z si nō data
opa. medietatē debeo dñi ofundi. Just. d̄ re. diui. §. rez
ca. z. §. thesauros. z. §. itē lapilli. z. §. d̄ thesauri. l. i. Res
aut p̄ derelicta habita occupant p̄cedit. s̄z si sit mobilis z
abijct̄. idē si immobilis. idē guil. Res aut q̄ iaciunt in
mari ad alleuiandū nauī p̄t piculū vite nō habent p̄
derelicto. vnde restitui debent si scitur cuius sunt. vel
pauperibus erogari si nescitur.

De pignore Nota §. III

q̄ si q̄s est vsus pignore accepto vñ bñt emolumentum
tale si b̄ egi z volūtate p̄gratis p̄misit furtū. si ex vo
lūtate ei⁹ p̄misit vsurā. nisi forte esset tal res cui⁹ vsus si
ne p̄cio solet p̄cedi inter amicos sic cōmodatio libri z in
vtroz casu tenet ad restituēdū vel restituendū p̄tū illi
us vsus. Tho. ij. q. ij. l. xviij. Et nota fm Hosti. q̄ pign⁹
est obligatio rei licite z mobilis p̄ debito iura z trāsfit i
p̄tatez creditoris. S̄z hypotheca q̄ ē etiā q̄si pign⁹ s̄z rei i
mobilis nō trāsfit in p̄tate. q̄tū p̄o ad actū p̄sonalē non
differūt. q̄ possunt obligari vel nō. vide i lum. cō. l. ij. ri
vij. q. l. xij. Prohibet ar obligari res sacre vt ecclie. Jtē
vasa sacra vel ornamenta ecclesiastica. z b̄ nisi necitate vt
gēte. i. i illis casibz in q̄bz p̄nt talia alienari. ex. e. ri. ca. i.
Ecclesiastici etiā reddūt z stipendia nō p̄nt obligari spāl
p̄uentōez s̄z a iudice p̄ debito canonici ex cā iudicati p̄nt
obligari fm Inno. ex de fideiul. c. puenit. Prius faciēdo
furtū vel sacrilegiū p̄mitit. Jtē liberi boīs nulla ē obli
gatio. q̄ in his p̄stitit tñ obligatio pignoz q̄ d̄ bonis
nris facim⁹ obnoxia fallit b̄ i libero boīe suspecto z ma
le merito vñ in p̄prio debito nisi debitor cedat bonus ex
de sol. Odoard⁹. vñ si tāta sit necitas q̄ ducat p̄rem q̄
siliū obliget q̄ videri possit. fallit z i q̄busdā alijs casibz
bus q̄s narrat Hosti. l. i. q. rubca. p̄. de pig. Obligari
at p̄nt fm Do. vbi s̄z tā res p̄ntes q̄ future. z fructus
p̄cedēt p̄us analle. fructus pecoz z ea q̄ nascunt. ff. e. l. i.
q̄ nō dū. Jtē res corpales z in corpales vt cautōes z no
mina debitorū. ff. e. l. cum conuenit. Jtem possunt pig
nori obligari p̄sonales futitutes et vsufruct⁹. ff. e. l. i. is
§. si. Jtē p̄diales futitutes rustice. n̄ at vrbane futitutes
ff. e. l. i. is. Si q̄s at res suas obligauerit de p̄ntibz z fu
turis sensisse p̄sumit. q̄uis b̄ n̄ c̄p̄mat. vt L. q̄res. pig.
obli. po. l. i. S̄z vñ exceptū ē qd spāliter obligatur nō
erat. vt puta velt suppellectilia z silia q̄ i vsu hēbat. C.
q̄ res obli. l. i. Pignoratitia p̄o actio nō nascit nisi dñi
tradita re creditor iust. q̄bz mo. re z obli. §. vlti. Nota
dū ē q̄ q̄diu vñ denari⁹ remanet ad soluedū pign⁹ ni
hilomin⁹ remanet obligatū. ff. e. l. q̄ plures. Et nota q̄
creditor tenet oēs fruct⁹ pignoz p̄ceptos deduct⁹ expē
sis bona fide circa hmoi factis p̄putare in sortē. Si aut
b̄ facto sibi vult reddi suū q̄ debitoze fm Ray. l. i. ti. de
vsura. §. xij. p̄la habet auxilia. Primo vñ p̄t pecu
niā mutuatā petere p̄ actōez p̄sonalē i corā iudice. L. de
pig. l. q̄uis. Secdo p̄t pign⁹ sibi dariū alteri i pignore
obligare. L. de pig. l. i. z. ij. Tertio p̄t pign⁹ etiā videri
inuito z p̄dicere debitoze nisi debitū offerat. L. veditōe
veditōez pignoz obligari n̄ posse. l. i. z. ij. Circa veditio
nē tñ ē adhibēda diffictio q̄ aut certa pacta fuerūt fir
mata inter debitoze z creditoze supveditōe pignoz i certo
termino vel loco vt p̄sone b̄ faciēda. aut nullo mō fa
ciēda. aut sup b̄ nil puenit ē iter eos Jn p̄mo casu tenet
debitoz p̄us notificare debitoze z postea poterit videri
fm formā p̄tē z nō aliter Jn scdo casu qñ fuit pactū

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Thesauri

Ca. 15. De speciebus furti

appositū de n̄ vendēdo etiā tūc pōt viderē sed d̄z credi
tor pus denūciare d̄bitori ter. vt ioluar. z si n̄ soluerit po
tent viderē postea. als si aū trīnā denūciationē videret
furti teneret. In tertio casu cū s̄z nūl p̄uētū ē sup b̄ suffi
cit vna denūciatio. z postea elapso biennio poterit fieri
veditio. Probat̄ hec. ff. d̄ pig. act. l. si p̄uenerit. Ad satisfā
ciendū creditor sup̄dictis modis pōt cogi d̄bitor p̄ ecclē
siāz si ē de foro suo. z etiā si nō sit de foro suo p̄ modū de
nūciatōis rōne p̄ci. ēz de indi. nouit. v̄l in modū recō
uētōis. ij. q. viij. c. In agēdo. Et si forte post inceptā cāz
veller d̄bitor desistere a cā mora p̄ creditorē v̄l q̄ ad pe
nitentiā creditoris possit cōgere iudex eccl̄asticus v̄l r̄n
deat corā eo v̄l satisfaciāt. ēz de ordi. cog. cū dilectus. Et
nora fm̄ hosti. i. sum. li. ij. rub. de pig. §. ij. q̄ hec iſraſcri
pta itelliguntur pignori tacite obligata. si q̄s p̄misit dōrē
tibi oīa bona illi. p̄ illa p̄missiōe tacite obligatur. sicut z
bona mariti p̄ restituēds dōrē oīa vxori tacite obligant̄.
etiā vbi ē p̄ncipal. l. i. q̄ nō h̄z i p̄tate mlierē p̄stituit dōrē
z nūl ipe ē p̄ncipal. dōrē ip̄s stipulēt ip̄a mulier taci
te stipulasse v̄l. nec p̄ delicto viri d̄z vxor amittere dōrē
suā. ēz. c. i. ep̄ lites. etiā si crimē lese maiestatis p̄misit. C.
ad. l. i. l. i. m. l. i. q̄. §. vxorē. Itē oīa bona p̄ductoris
inuēta z illata in p̄dio rustico d̄no sacre nisi ad tps̄ inſe
ranſd̄no tacite obligata sūt p̄pensiōe vt. C. q̄b̄ cau. pi.
c. l. q̄uis. i. agro vrbano d̄tinguit vtrū d̄no sacre vel
nec sacre sint ablata. Itē bona tutoris z curatoris tacite ob
ligant̄ minoribz p̄ illoz officio si ad m̄strauerint in iū. C.
de adm. tuto. l. p̄ officio. Itē bona p̄ris tacite obligant̄
filij p̄ rebz aduēticijs. C. de bo. q̄. lib. l. cū op̄ret. Itē bo
na m̄ris p̄uolatis ad scōas nuptias sunt filioz p̄rioris
m̄rimonijs vt eis restituit q̄ a p̄iori marito lucrata sunt.
C. de secun. nup. l. hac editali. Itē bona defuncti tacite
obligant̄ p̄ legat̄ z p̄ fidei cōmissis. C. cōia ole. l. i. Et no
ta q̄ si pign̄ p̄tinet v̄l deterioraret penes cū si b̄ accu
dit sine culpa creditoris nō tenet soluere illud nūl actū
sit q̄ amissio pignoris liberet d̄bitorē. Si p̄o p̄ret vel
deterioraret culpa d̄bitoris. tenet creditor. C. de pig. act.
l. que fortuito. Itē nō. q̄ in casu in q̄ creditor iuste vedit
pign̄ z bona fide si min⁹ accipit q̄ d̄at h̄re p̄t agere p̄
d̄bitorē ad residuū. si p̄o p̄ accipit tenet restituere d̄
bitori. C. de iur. do. l. si. hec Ray. alias furtuz p̄mitteret
sibi illud plus retinendo.

De cōmodato nota. §. III

q̄ si alicui cōmodatū fuit aliqd̄ ad certū vsū z ipse ad
aliud est vsus. puta q̄ equ⁹ sibi cōmodat⁹ est vt irer in
villā z ipe duxit in bellū sic furtū cōmittit. nisi forte rōe
amicicie poneret sp̄e i raritabitōe z tenet talē ad satisfā
ciendū si p̄tinet v̄l deteriorat. ff. e. l. si vt certo. hosti. z groff.
z in cōmodato nō tenet solui. sicut in mutuo. Et autē
cōmodatū fm̄ hosti. alicui⁹ rei ad aliqd̄ sp̄alem vsū
gratua facta p̄cessio. Nā si merces iteruenerit trāsire i loca
tū v̄l aliū p̄tū inominatū. Cōmodare autē p̄t q̄ z dona
re cōmodari p̄t cui z donari. z is q̄ obligatōēz p̄bere pōt.
Itē nō solū p̄lar⁹ s̄ etiā yconom⁹. nā z talis p̄bere pōt. p̄
q̄. ij. §. b̄ ius. sed si pupillo cōmodet nō tenet. licet aliū si
bi obliget. ff. de act. emp. z ven. l. iulian⁹. §. antepenul. re
net tñ pupill⁹ in q̄tū locupletior fact⁹ ē. lic z si p̄sone nō
ecclē cōmodatū fuit tenet ecclā q̄tū in vtilitatē ei⁹ p̄suz
est. hosti. Itē si vrēdo ad id ad qd̄ ē sibi cōmodatū p̄
r̄je. v̄l ē res deteriorata. q̄ tūc si grā v̄l volūtate ip̄i cui
cōmodatū ē. est cōmodatū nō tenet de casu fortuito nūl
ipe fuisset in culpa. Exēplūm vt si cōmodatū remisit per
min⁹ ydoneū nūciū. vel iteruenerit pactū q̄ teneat. vel
fuit i mora postq̄ debuit reddere. q̄ in q̄libet boz tenet
ad satisfaciendū. Dicit casus fortuit⁹ q̄ puidet nō pōt.
sicut iēdiū ruina. naufragiū. rapina. z h̄mōi. C. e. l. i. Te

net at de dolo z culpa lata leui z leuissima. ēz de cōmo.
l. i. Et d̄z dolo machinatio vt sibi fecit cōmodatari⁹ sibi
subupi rē cōmodatā. Lata culpa est cū dicit se nō itelli
gere v̄l se nescire qd̄ oēs sciūt. vt si dimisit rē cōmodatā i
platea. z dicit q̄ nō credebat sibi auferri z sic ablata est
ei. v̄n ei imputat z tenet ad satisfaciendū talis p̄moda
tari⁹. Leuis culpa est desidia v̄l negligētia. vt si rē p̄mo
datā posuit i camera z dimisit ostiū ap̄tū inde recedena
z sic ablata ē. Leuissima p̄o culpa ē q̄ aliq̄ mō puidet p̄o
tuit vt si rē cōmodatā posuit i archa. s̄z n̄ firmavit clauē.
z sic ablata ei. v̄n ei imputat z tenet ad satisfaciendū. sed
si firmavit archā z adhibuit oēm diligētiā tūc nō tenet
s̄z si ablata ē res p̄modata v̄l p̄tinet vt si p̄uū tibi p̄mo
dauero vt domū tuā v̄l tectū reficiat z cadēs de machi
na moriat̄. nō teneris nisi in culpa dephēderis etiā leuiſ
sima. q̄z s̄z machina nō fuit diligēter ligata. ff. e. l. si vt
certo. Si p̄o cōmodatū fuit grā p̄modatis tñ si p̄tinet v̄l
deteriorat cōmodatari⁹ tenet de dolo z culpa lata. vt. ff.
e. l. si vt certo. puta si vxor mee mutuaui claudē vt bo
neſte irer ad eccliam vel vt inde adduceret. Si autē fiat
grā vtriusq̄ tenet d̄ culpa lata z leui. puta cōmodatū tñ
bi d̄phos argēteos cū amicos cōes inuitalles. ff. e. l. i. re
bus. hec Doit. in sum. li. ij. rub. xxv. §. i. z hosti.

De deposito. nota. §. V.

q̄ si deposito h̄o facta vsus ē vel retinuit sibi vel alteri
p̄cessit ad vsū q̄ tūc furtū p̄misit nisi b̄ egit cū volun
tate deponētis. vel nisi erat res q̄ vsus ē p̄sistēs i pōde
re. numero. z mēſura nō obligat q̄ in h̄mōi nō h̄z p̄prie
locū depositū. Itē cū res d̄posita apud cū exis p̄t seu
ablata est si qd̄z doli cōmisit vel lata culpa tenet. De
leuissima culpa tenet si sit in mora v̄l aliqd̄ accepit p̄ cu
stodia. aut grā depositari⁹ fuit depositū. aut se obrulit
deposito de casu fortuito tenet si pactū vel mora p̄cessi
sit. ēz. e. bona. vide in sum. li. ij. z ti. vi. qd̄. xxij. qd̄ sit cul
pa leuis z leuissima. h̄es sup̄ p̄modatum. §. p̄ri. Et h̄is
v̄l posse solui questio q̄ q̄nt Quid cū officialis alicui⁹
coitatis vel d̄ni q̄ solet dici camerari⁹ vel thesaurari⁹ re
cipies pecunias introit⁹ ip̄i coitatis v̄l d̄ni gabellaz p̄
dagioz collectaz z p̄dictas pecunias assignas p̄gruo
tpe alijs officialibz vel p̄sonis determinat⁹ a d̄no ip̄o v̄l
a coitate. puta stipēdarijs z alijs fuentibz eis v̄rē si pe
cunia sibi tradita p̄ modū q̄ si depositi si cū ea negociet̄
vel ea p̄mutet cābiedo florenos ad monetā v̄l ecouerso
vel mutuo tradēs vsurā recipiat. v̄rū tūc inde suscep
tū fiat suū. Ad b̄ dicendū q̄ si coitas inde nūl ledat seu
d̄ns illi pecunie nec etiā p̄sone q̄ recipere debēt sua salaria
q̄ s̄z tpe statuto eis soluit itegre. illd̄ lucrū suū fac̄ rōne
lue idultrie z p̄cipue cū s̄bster amissio ei⁹ p̄iculo sui. v̄n z
fideiussores tales solēt dare. z coitates b̄ saūt z tolerāt q̄
res ē i nūero p̄sistēs z pōdere nō obligat. z sic nō p̄prie d̄
positū. Nec at̄ cēt si pecunie amissio s̄bsterat p̄iculo cōi
tatis v̄l d̄ni q̄ tūc lucz cēt coitatis seu d̄ni. d̄ducta tñ mer
cede labori i l. i. cā exercēt⁹ Itē si ex b̄ exercitio seq̄ret d̄nū
creditoribz d̄ni vel coitatis q̄ eis n̄ soluit statuto tpe ex
eo q̄ camerari⁹ pecunias coitatis v̄l d̄ni i alijs tenet occu
parā. tūc tenet illd̄ oī d̄ano. z peccat iūiter p̄ volūtate
eoz differēdo solutōēz. Si at̄ i vsur⁹ exercz talē pecunias
peccat iūitalia p̄mitteres ad q̄ spectat cū p̄ncips sint
p̄ci. p̄sentēdo. xi. q. ij. q̄ p̄sentit z tenet ipe ad restituēds.
z coitas seu d̄ns si idē aliqd̄ lucrū h̄ret q̄ ad illā p̄t. De
fraudibz at̄ q̄s ibi faciūt d̄ado diminutas monetas. et
d̄ exproſiōibz q̄ coit m̄lre z q̄s iūuere minucie sūt z diffi
cile. c̄l̄z iuenire p̄nt ea paupibz dari. ar. xij. q. v. n̄ sanc.

De iniusticia in loca. §. VI

tiōe z p̄ductōe facta vidēdū ē. Dicit at̄ locator q̄ rei sue locat d̄z

Culpa la

Negotias
cuz pecu
nia alteri
us

Titulus Primus

vsum alteri pro precio concedit. vt cum loco tibi do-
 mum meam ego sum locator. tu vero conductor. Et etiā
 qñq; dicitur quis locare operas suas quando offert
 se ad faciendum aliquid pro precio. vel etiam quando
 accipit rem vt faciat in ea aliquid quod dicitur in no-
 minatus contractus. Et potest in huiusmodi comitti
 peccatum multipliciter. primo si locat rem vitiosam
 scilicet putat domum ruinofam. vel equum claudi-
 cantem vel alias defectuosum peccat mortaliter si
 inde secutum est vel verisimiliter sequi poterat notabi-
 le damnum conductori. et tenetur ad satisfactionem de
 damno subsecuro. et hoc quando tale vitium vel talis
 de seculis ignorabatur a conductore. Unde et in libro
 qui dicitur Mercediana sic dicitur Si locasti tibi con-
 uenta mercede meum equum ad vecturam duendum
 florentie et restituendum inde ad. viij. dies et equus
 adeo vitiosus erat vt commode eo vti non posses for-
 te quia cespitabat vel cadebat vel fessorem ledebat cu-
 calcaribus vigeretur non ambulabat vel male et simi-
 lia. Distinguendum est. quia si locasti certum. puta
 hunc equum et sciebam vitiosum. teneor ad omne dam-
 num et interesse tuum. Si nesciebam vitiosum non te-
 neor. sed si locasti tibi incertum. puta vnum de equis
 meis cum haberem plures bonos et malos et postea
 tibi presentasti malum hoc sciens teneor etiam ad om-
 ne interesse. Item teneor tibi ad omnes impensas quas
 fecisti in equitatione. et tu teneris specialiter ad ea que
 mecum conuenisti. hec ibi. Item si locando domus vel
 agrum plus exigit q̄ debuerat consideratis circum-
 stantijs concurrentibus que multe sunt peccat plus
 vel minus fm q̄ grauatur conductor. Item si grauatur
 conductor exigendo pensionem siue mercedem rei loca-
 te ante tempus debitum. quia iniquus est. et fm Goff.
 in hoc seruari debet qd̄ inter eos actum est Si vero nō
 apparet quid actum sit seruandus est mos regionis.
 qui si non apparet vel est varius seruandum est qd̄ mi-
 nimus est vt scilicet soluat in fine anni. de re iur. in ob-
 scuris. in. vi. Idem Azor. Item si dominus siue loca-
 tor expulit inquilinum seu conductorem de habitatio-
 ne vel vtu rei. locare ante terminum conuentum inter
 eos in casu non concesso peccat et tenetur ad satisfac-
 tionem si conductor ex hoc aliquid damnum incurrit.
 Ubi nota q̄ in. iij. casib; locatōr pōt expellere
 conductorē. Primus est si domus locata necessaria facta sit
 sue habitationi puta si domus in qua habitabat casu
 destructa est. aut si postea duxit vxorē. aut filijs necessi-
 tas supuenit. qd̄ intelligendū est fm Desti. qñ tpe loca-
 tiōis illa necessitas nō iminebat Secundus casus est si
 domus h̄z necessitatē reparatiōis et intelligo de necessitate
 orta post locatiōē et in his duobus casib; est remitten-
 da pensio p̄ rata temporis. Tertius si puer se p̄ doctor in
 domo cōuerteretur. vt si tener porcos in solario vel nō est
 in ea fm pactū p̄ductiōis vel si deteriorē faciat rem. pu-
 ta si opa rustica suo tpe non exerceat. vel si malas semis-
 nas ibi teneat. aut etiaz pueras ar. in. autē. de leno. §.
 sanamus vel ppter inimicitias culpa coloni ortus dā-
 nū detur agro. vt si inimicus eius arborē exiderit. que
 exempla ponit Hosti. Et in hoc tertio casu dixerūt ali-
 qui non esse remittendam partē pensionis p̄ rata tēpis
 Sed p̄trarium fm est. quia dominus tenet remittere s̄
 pōt agere p̄tra inquilinū de dāno dato Quartus est qñ
 inquilinus pensionē nō soluit per biennū quia potest
 expelli si ad quinquennium vel vltra conduxit. Et si loca-
 tor p̄mitte sub certa pena non expellere p̄ductorem in-
 telligatur conditio si soluat pensionem. ff. e. l. i. quero.

Hos quatuor casus ponit Goff. ex. c. ti. per totum. Item
 si conductor male tractauit rem sibi locatam. sic plus vel
 minus peccat fm lesionem et p̄cipue quādo ex ma-
 licia vel crassa negligentia. hoc egit. et tenetur ad satisfac-
 tionem Item si non solueret tempore debito cuz posset
 peccare Item si exigit locator a conductore satisfactio-
 nem damni de re locata in casu etiam in quo non tene-
 batur. vel e conuerso. si conductor non satisfecit de dam-
 no securo in re sibi locata cum tenebatur. Pro cuius
 declaratione nota fm Hosti. q̄ si damnum contigit
 culpa conductoris vel illorum quorum opera vitur te-
 netur ipse conductor. et in hoc etiaz contractu venit cul-
 pa leuis cum gratia vtriusq; celebratur. Quis quidam
 p̄trarium dixerunt. vt insti. qui. mo. re. corabitur obli-
 g. si. Unde si auriga vel carroterius dum ceteros cur-
 rans non permittit contendendo si curruz euerit et
 seruum vel bozem quem conducebat quassauit. vel oc-
 cidit tenetur conductor. debuit se tēporare et diligenter
 se habere. ff. e. §. Item queritur. Sed si fecit qd̄ quicq;
 diligens fecisset securus erat. ff. e. si merces. §. Qui colū-
 nam. De damno vt. ro. dato ab alio cui obuiari non
 potuit non tenetur. ff. e. sed de damno Simili de casu
 fortuito non tenetur nisi fecerit speciale pactum Hosti.
 Item si locat. do. operas suas in faciendo aliquam res
 intulit damnum domino rei destruendo in toto vel in
 parte ipsius rei. si hoc contigit culpa sua vel illorum
 quorum opera vitur. tenetur de damno etiam vbi les-
 uis est culpa. vt si conductor columnam transferendas
 cor. d. apit vel dolia et similia si fracta fuerunt sua culpa
 vel suorum quoz s̄ opera vitur tenetur. Si autē adhi-
 buit diligentiam quā adhibuisset diligens paterfam-
 lias non tenetur. ff. e. si merces. §. q̄ et columnam Et licet d̄
 damno dato ab alio nō teneat. tenet tñ de custodia. ff.
 e. l. q̄ mercedē. Nam qui mercedē pro sola custodia acci-
 pit tenetur etiam de leuissima culpa ex de depo. bona
 fides. De casu fortuito nō tenetur nisi ex pacto. Item si
 nō laborauit tñ q̄tū cōmode potuit. vel faciendo mo-
 ras vel paulas nō necessarias. vel etiā nō faciendo op̄
 diligenter. Item pastor tenetur de custodia. ff. locati. l.
 q̄ mercedē. Et si dñs dicat q̄ perijt culpa vel dolo illius
 d. pastor negat fm Hosti. Pastori incumbit onus. p̄bā
 di. Nam cū ipse rōne officij debeat custodiā h̄re si dicit
 amissam. p̄bet abfuisse culpā siue doli. sicut argēti
 p̄bare d̄ amississe rōnes. ff. de ed. l. siq; de argentarijs
 §. si. Itē i custodia carceris. ff. de custo. et exhibi. re. l. si. cū
 alijs. q̄ doli allegat doli. p̄bare d̄. ff. de. p̄bā. Quor. §.
 qui doli Itē si tutor puez quē p̄duxerat forma calci-
 tam vehemēter percussit vt ei oculus effoderet tenet q̄ le-
 uis tñ castigatio est ei cōmissa. ff. e. l. Itē q̄ritur. Itē qui
 recipit palliū meū et postea per errorem dedit alteri tenetur
 q̄ nō tolerat error in facto p̄prio. ff. e. l. Itē si palliū. Itē
 si vestimēta pollicenda accepit et mures roserūt de culpa
 tenet. vt. ff. e. litem q̄rit. §. si fullo. Itē si aliquid sartien-
 dum vel pollicendū vel gemmā sculpendam vel includē-
 dā accepit. tenet excepto si vitio materie frangatur. naz
 tunc nō tenet nisi p̄ speciale pactū. ff. e. l. si q̄s fundum.
 Adē mō si vitulos pascendo accepit. Itē si me inuito
 nauta ponat res meas in alia nauī q̄ p̄duxerā et perijt
 tenet nauta. ff. e. l. Itē si q̄rit. Et nota q̄ in certis casib;
 fit remissio cūsus siue p̄ci rei licet fm Goff. vt si condu-
 ctor expellitur fit remissio p̄ rata tēpis. vt supra. Itē ex-
 satur ppter vim maiorem cui resisti nō potuit. ff. e. l. si ex-
 p̄ducto. §. ij. et. ij. Item ppter sterilitatē afficientē cōdu-
 ctorem in agro in cōmodo nisi sterilitas valeat cōpensari
 cū vberitate p̄cedētis vel seq̄ntis anni. Et fiat hec remissio.

Ca. 15. De speciebus furti

prata tps sterilitatis et e. ppter sed fm Inno. z Hosti. si aliqd locat operas suas tm. vel locat operam z rem. vel accipit specie et immolato pctu vt aliqd faciat in ea. tota mercede recipit etia si casu fortuito impeditur furti nisi mora vel culpa possit sibi imputari. puta si opat fuit alibi eo tpe q inde possit pmode opari. ff. de va. z ex de or. cog. l. i. §. penul. Asus vero fortuitus nocet locatori co: pte ex mercede vt nō habeat nisi p rata. Item pductor agri vel domus vel alius rei pōt ipam rem alteri locare. l. c. l. nemo. z tūc res posterioris pductoris sunt obligate pncipali tñō vsq ad istam q̄tate quā tñe secundus conductor teneatur pōt. ff. c. l. si in lege. Itē si conductor expendit aliquid in re conduca necessarie vel vtiliter agendo. edificando vel instituēdo fm Hosti. ager ptra locatores vt expensam recipiat. ff. c. l. dñs als secus. Item nota q magistri vel scolares tractantes cum aliquo tñe bonon. de pductione hospitiū irrequisitis in quibus nisi tempus fuerit elapsum conductionis sunt excoicati. extra de loca. ex scripto. De hoc habes in. ij. parte ti. i. Itē si aliquid possidet iure pscripto nō extra tñb pditionibus omnibz q̄ requirunt ad legitimā psc̄t pñone tunc rem furtiuā habet vel rapinā z sic peccat mortalit̄ z tenet restituere fm Buil. z alios theologos z canonistas pzo cuius materie aliquali sed breuissimā declaratio est sciendū q pscriptio vel vsucapio fm Ray. est acquisitio domini p cōtinuationē possessionis tps a lege diffinita. i. p spaciū tps diffinitū a lege. ff. d. vlucap. l. iij. Differūt aut pscriptio z vsucapio ab iniurces in hoc q pscriptio ē circa immobilia. vt agros domos z huiusmodi Vucapio circa mobilia vt aīalia z hmoi p vi. q. iij. placuit. §. quas actiones. Item vsucapio complur triennio. sed ad prescriptionem requiritur plus temporis. vt infra patebit.

Ad prescriptionem §. VII.

legitima quor requirūt fm Ray. Goff. z Hosti. Primū est cōtinuatio pscriptiois p cū q psc̄bit ptps a lege diffinitū vt toto illo tpe sine interruptione sit possessa. p vi. q. iij. §. pōt. Tempus aut a lege super hoc diffinitū est in pscriptioe longi temporis. tempus. xx. annorum inter abñtes. z. x. inter presentes. In pscriptioe longi temporis est spaciū. xxx. vel xl. annorum. p vi. q. iij. §. pōt. Et hoc intellige ptra laicos z priuatas personas. Nam contra ecclesiam nō potest prescribi neqz ab alia ecclesia neqz a laico nisi spacio. xl. annorum. Contra ecclesiam vero romanā spacio. c. an. p vi. q. iij. §. quas actiones. z c. nemo. Et intellige psc̄ntes in eadem puincia exstētes fm Hosti. z Buil. fm alios i eadem ciuitate. Secundum est bona fides. i. q̄ recipiens rem quā psc̄bit credit tradentem esse dñm vel habere ius alienans di z sic erret in facto z non in iure. ff. de verbo. sig. l. bona fide Inno. z Ray. z bec bona fides requiritur per totū tempus pscriptiois extra de psc̄t. vigilanti. xxxiij. q. ij. si virgo. Et nota q fm leges non solum exigebatur bona fides in pscriptioe longissimi temporis. s. xxx. vel. xl. annorum sed etiam in pscriptioe longi tem/poris salicet. x. vel. xx. annorum. non requiritur fm leges bona fides nisi ab initio pscriptiois. vt. C. de psc̄t. xxx. vel. xl. annorum. l. cum non summi. et. l. si quis emp. p vi. q. iij. §. potest sed fm canones requiritur bona fides in omni pscriptioe in qualibet parte tem/poris quousqz psc̄psit. extra de re. iu. possessor. l. vi. Unde in hoc leges ille sunt abrogate per canones vt

dicit Johannes an. qd potest facere papa propter periculum animarum. vt. x. distin. per totum. z extra de psc̄t. vigilanti. Tertium qd requiritur est iustus titulus. et fm Ul. et Buil. dictus iustus titulus hic omnis titulus actus per quem solet acquiri dominium vt si verus dominus tradat rem. aut quia soluitur ei vt debitum. aut quia emittit. aut quia est heres institutus aut intra res hereditarias habuit. aut donatum est ei. aut per transactionem recepit siue pro delicto habitam occu paut aut legatum est sibi. aut datum est viro in dotez ex parte vxoris. aut pro socio. i. quando duorum societa te soluta diuiduntur bona id est facta diuisione cedit in partem alteri aliquid eorum que bona fide possidebat alienum aut pro suo vt cum quis inter multa que habet sua habet aliquid alienum quod credit suum. Dist. cit. Hosti. q iste vltimus titulus scilicet pro suo nunqz dat causam prescribendi nisi aliquis superiorum pte datur. l. de vsu. l. celsus. Sed cum extra de psc̄t. ad aures. et. c. vlt. nil dicatur de titulo non videtur q requiratur sed sufficiat bona fides solum. Jo. an. super rub. possessor. Breuiter dicit q si ius commune vel pscriptio non est contra possessorum sufficit bona fides alias necesse est allegare titulum et probare nisi allegatur pscriptio tanti temporis cuius contrarij non sit memoria ex de psc̄t. c. ij. In sum. autem cō. lib. ij. ti. v. q. vi. dicitur q sufficit habere titulum verum vel psumptū. et ideo soluuntur multa contraria. extra. c. ti. c. de quarta. Et subdit Buil. q presumptionem de iusto titulo semper habere potest secura conscientia quando ei nihil probabilis innotescit de contrario. Quartum quod requiritur est fm Ray. q res non sit vitiosa. Et dicitur res vitiosa si est furtiua vel vt possessa quas non solum fur vel raptor sed nec vllus alius quibus ab eis emerit vel alias bona fide acceperit prescribere potest vel vsucapere. et hoc nisi vitium purgatum fuerit. loco vltius quarti. Hosti. et Goff. dicunt q oportet q sit res psc̄ribibilis Ponunt autem Ray. Hosti. z Goff. in summis multa esse que prescribi non possunt et in criminibus nullo tempore prescribi potest. sed potius ex diuturnitate tēporis augentur. extra. de consue. ca. si. xxxij. q. v. quod deo. Itē contra obicem visitationem pro curatione que debetur ratione visitationis prescribere non potest seditus. extra de psc̄t. cum non licet. extra de cens. c. cum instantia. Item ecclesie et cetera loca sacra neqz decime et primitie et oblationes nullo iure possūt a laicis possideri vel prescribi. quia regulariter quod possideri non potest prescribi non potest. p vi. q. iij. §. potest. Item limes parochiarum vel diocesium vel quod adheret limiti prescribi non potest sed bene limes prediorum. p vi. q. iij. licet. Item publice pensiones et fructiones agrorum non prescribuntur a colono Item liber homo. p vi. q. iij. §. potest. Item res publice que sunt in vsu populi romani vel aliarum ciuitatum vel platee pontes aqueductus riu. et huiusmodi. nec enim in toto nec in parte bec prescribuntur. ff. de vsu. l. vsucapio Dis quatuor conditionibus concurrentibus rem alienam pscriptam cum bona conscientia quis potest possidere fm Inno. Hosti. et Jo. an. z quasi omnes. Nam iure humano distincte sūt possessiones z res appropriate di. viij. quo iure. Et ius sic disponit quod illud prius erat alienum efficiatur suum iure pscriptiois. Si quis vero habet super b psc̄tiam scrupulosam ad consiliū sapientis deponere dē q si non pōt deponere restituat. et nullo modo teneat

Justus ti

Res non sit vitiosa

Que non pnt psc̄ri bi

Titulus Primus

Prescrip-
tio q ad
palam

pra psciam qz edificat ad gebenam. xxviii. q. i. §. et his
oib. De pscriptoe q ad psciam. sic dicit Anto. de bu. l.
c. qz pleriq. Prescriptio aut e mere odiosa q sez solu est
fudata ex negligetia no peret. vt i pscriptoe xxx. annoz
z bmo. z tn in pscriptoe dest bona fides. z sic tal tenet
restituere i foro pscie. Aut pscriptio no e mere odiosa. qz
sez no est fudata sup pura negligetia ci p que pscriptit.
h sup terminus pscriptibz z titulo et bona fide. Et tuc qz
tales pscriptoes no snt iduce pra naturalē eqrate. sed
ppter bonu z equu publicu sic talit pscripta no tenet p
scribes restituere z b tenet coit canoniste. in. c. vigilanti
ex de pscript. Et i regula possessor. de re. iur. i. vi. Acologi
tenet pnu. z scies e in dubio. fari eq dia posset q si acq
rit re titulo lucratiuo pfulendū e ei q restituat vbi nuli
la fecit expensam. h si titulo no lucratiuo. tuc si p ignoras
re z no sagace. plulat vt restituat. si p sagaces plulat vt
no restituat nisi resarato pscio z expens melioratois. qz
b danu e passus ppter negligetia ci cur erat res in no re
cupado bec ille. Ray. ardie simplr tali pfulendū q restitu
at. Qd si tal noller acqescere. no audeat illi dare securita
te q snt statu saluti nec audz pscie diffinere illu e in sta
tu danadoz ppter iura q b pcedunt. et sic seruat vbiqz.
Sed Inno. Hosti. z Joh. an. Bern. Soff. Monal. Al.
Sul. Beral. Jo. de rip. z Lau. simplr dicit licite posse
possidere talit pscripta sez pcurrentibz diaz circustantijs
z sic coit tenet. Quot at modis interrumpit pscriptio
naturalr vt ciuitit z qn redicat aut non currit. vide in
sum. co. l. ij. ti. iij. q. cxx. ij. z. se. ibi dicit q fm Ray. interrū
pit pscriptio duobz modis sez ciuitit z naturalr. z ciuitit
tribz modis. Primo p libellu pncipi oblatu. z b valet in
annualibz actioibz q p pperuant. Et fm glo. dicit an
nuales actoes q vltra annu no durat. Secdo interrūpit
pscriptio p qrela iudici facta z securā rei puenctio z b i
oibz actioibz. Tercio p lris pstatioibz. z b modū in oibz
actioibz valet. A de pscript. xxx. an. vel vltra. l. si. idē p oia
est i q si lris pstatioe. Pone exemplū. ex vt lit non pte.
qm vltra mediū. Et iudiciū etiā ciuitit interrūpit pscat
prio. v. modis pmo mō p solutoz vsuraz debite pecu
nie in solutio vsuraz vt dicit glo. interrūpit pscriptioem
sup debito p qdē annos creditor cessat a repetitoe debi
ti. Interrūpit scdo p sedam cautioem factā a debitore.
C. de pscript. xxx. an. l. cū notissimi Tercio interrūpit p pre
statioz cū no pōt pcedere aliq cā ipedit. ex de offi. ordi.
c. pastoral. z. pvi. q. iij. §. p. Ista pstatio fm glo. p fieri
corā ordiano iudice leria corā publicā z honestā psonis
Interrūpit qtro p dñciaioz factā colono. l. p aratoz fa
cta d pndo iuri corā iudice sup re quā possidz noie alico
ex vt lre n. ptes. qm. Quiro interrūpit p sinodale. pclātoz
vt cū sacerdos i sinodo vt p alio punitali vel generali
pclamar q ali sacerdos tenet re ad suā eccliam pntet.
vt ex de pscript. sacro. Naturalr aut interrūpit pscriptio
p occupatioem aliqz z p violentā eicctioem vel etiā si res
sit furto sblata. ff. de vsuc. l. naturalr. cū Ray. cooz. Al.
in oibz pates. z Inno. in glo. sup. c. illud. e. ti. Itē nota
dū q in septe casibz no currit pscriptio nec etiā interrūpi
tur sed qscat fm Ray. Primis e tpe plati male alienatis
qdū viuit z tenet eccliam vt dicit glo. pvi. q. iij. si sacer
dotes Secundo est tpe vacatiois ecclie. Tercio est qdū
platus e hereticus. z intelligedū fm glo. de plaro ecclie cu
ius res ab alio possidebat ex de pscript. audie. Quart
est tpe scismatis. ex de pscript. cum vobis. Quinto tpe ex
coicatiois qd intelligo si no sit negligens in absolutioe
ex vt lre. no pte. qm Cui rō est. qz ex coicai no pōt agere
ad interrūpēdū pscriptioem. Sexto est tpe etatis pupil
lari Septimo est in tpe q qd legitima cā impedit ne
pōt agere. ex de appcl. ex rōe. d. his Inno. ex. e. ti. sup. c. ex
transmissa. vbi etiā specificauit de tpe hostilitatis z cap

Interrū
pit psc
prio

non est
statu

non est
statu

Septem
modis n
currit psc
scriptio

titutis. Itē nota q vt dicit in glo. x. q. i. sup. c. qz aliqz pōt
ppria auere retinere qd d iure no pstituit licet illd diu sol
uerit vt. L. de ag. z celi. l. l. iij. Tēp enī no iduat obliga
tioem ex d celi. puenit. nec i talibz currit pscriptio sine cā
etiā si aliqd grat. longissimo tpe sit pstitū no currit in b
pscriptio. pvi. q. iij. clerici. Sācdu etiā e de tpe qn in
cipit currere pscriptio Circa qd dicit Ray. z Sul. q no
incipit currere pscriptio i actoe realit psonali nisi ex qd
pōt agere no impediēte cum iure. Et dicit actio realis fm
Sul. qn qd re suā psequit apd quēcuqz dētorē vt e rei
vindicatio. Actio psonal est p quā psona agit ex aliq p
ctu vt qsi. ex maleficio vt qsi vt e actio ex emptis. actio
tutele. actio de furtu. actio de electis z effusis. Et ex his
sequitur q filio familias no currit pscriptio in rebz adu
ctis nisi ex qd liberat e a pna pte. nec p mlierē currit
pscriptio i dote nisi mtrono soluto vt marito ad inopia
ngente. qz enī ex tuc pte repetere dote si no reperit currit
pscriptio p ea. Itē nec creditor currit pscriptio nisi exā
te debiti pdatioe vt si pmissi creditori cētū si nautis mea
venerit de alemania n currit p pscriptio nisi cū nauis
venerit. nec currit pscriptio nisi adueniente die solutiois.
vbi si credidisti mihi centū vsqz ad. x. annos. no inapit
currere pscriptio p me nisi cōplens. x. annis. pbat. L. d
pscript. xxx. an. l. cū notissimi. Cōcoz. Al. Item nota fm
Ray. q igrāia iuris n facit aliqū bonē fidei possessore
ff. de vsuc. l. nunqz in glo. z ponit exēpluz. pura si credo
pupillū vel illū q curatore habet possē rez suā alienare
sine aucte tutoris vt curatoris. z sic ab eo tmo vel in do
mū recipio no possum illud p tps statutu pscribere. Idē
Alr. Idē etiā si tmo re quā scio furatā puras. mihi lice
re qz tūcuqz tpe no pscribo. Si aut qd dubitat an res sit
sua z bz iusta cām dubitā fm Hosti. z Ber. talis ad
buc dicit bōnā fidē z vtrū fructibz z pscatbit. dicit tū ab
alijs idere pstatē vt sic ad cū pueniat. ar. di. xxx. vij. §. li.
Caplm. pvi. d. fraudulētia p modū pdicatois

De fraudulētia sequit

q comutit i emptoe z veditoe seu negociatoe.
An p. lxx. Qm n cognoui negociatoz itroi
bo i potētiā dñi. dñe mēorabor iusticie iue soli. S. cū
dñs dicit Lu. xij. p pabolā loqns. Negociamī dū venio
tradēs suis suis pciūā q posset negociari. zdmū episc
rōem ab eis suū quē regit no fuisse negociatū dure itre
pauit pecuniā ab eo abtulit z pdenauit. quō g dāuid
asserit se abstulisse a negociatoe vt dñs gī cēt z suū re
gnū ittraret dices. Qm no cognoui Sciendū igit q tri
plex est genū negociatiois. circa qd p. do cer nos recte
habere sui exemplo.

Prima est mundialis z celesta. z ideo cauenda. quon
am non cognoui negociationem.

Secda est spūal z honesta. z iō excedēda. itroibo zē.

Tercia est tpal z modesta. z iō pmutēda. dñe mēorabor zē

Et a secūda inchoādo. §. I

sez negociatoe spūali. Parabola ponit circa b saluatoz
dices. Mat. x. iij. Sile ē regnū celoꝝ bōi negociatoz
qre i bonas margaritas Regnū celoꝝ designat. eccliam
militatez. z e scūs. Qd sit in ecclia a qlibet fidelē si e
qd narat in parabola ista d negociatoe. In negociatio cni
querens margaritas vna inuenta que videtur sibi p
hoz vnde z diuoz fiat vedit omnia que habet z emt cā.
Negociatoz discurre per diuersas regiones precium
poret vt merces accipiat. sic negociatoz spiritualis di
scurre no corpore sed mente per tres regiones que sub
sunt domino domi sui vbi manifestat potētiās suas
Prima est regio celestis in qua manifestatur dei potē
tia ad remunerandū. Secunda est terrestris in qua de

Quo
currit
scriptio

Nego
cio mū
la

La. 16. De fraude in emptione

daratur dei potentia ad creandum et gubernandum. Tertia est in inferis ubi coprobatur potentia dei ad cruciandum. Per istas regiones psalmista ostendit se discurrere dū ait. Intraibo in potentia dei id ē loca ubi manifestant sue potentie mēte intellectu et affectu. Merces q̄ regitur in p̄ma regione est gl̄ia diuine intuitiōis. Visio enī est tota merces inq̄. Aug. Quāuis enī ibi sint multe margarite ut illū qd̄ canit ecclesia. Porre nīcēt margaritē q̄ sunt varia gaudia brōz. hec tñ p̄ciosior. vñ p̄s. Posuisti in capite ei. i. mēte seu intellectu iusti et sp̄ualis negotia. totus coronā. mercedē q̄ finē nō bz sic coronaz et lapide p̄cioso. s. clare visiōis dei. Amīc̄ ac hec si enī potest gra q̄ vñq̄ pecunia est ip̄i dñi comendata. suis suis ad negociandum sp̄ualiter. Ut aut̄ possit h̄re istam pecuniā q̄ emat. vēdar oīa q̄ possidet oīa. i. et subam et corp̄ et aīaz supponit grē ad eā habēdā p̄fūdā et augmētandā. et ea mediante recipit gl̄iam q̄ grām et gl̄iam dabit dñs. p̄s. Un̄ et puulus baptisat̄ tñ nulla hēat opa meritorz tñ q̄ bz grām decedēs recipit gl̄iam. Vñc et Greg. Re. gnū celoz tñ valet q̄rū hēs scz vt oīa subiciant volūtatē dei et grē sue. Nil vñl̄ cū emī nil carī cūz possidet. In scda regione scz hūi mūdū sūt mltē i margarite. Multa sunt genera bonoz. q̄ diuine honores scia et bñmōi. s. p̄ciosior oībus ē sapia. Un̄ de ea dīc sapia. Hec p̄pa in illi sapie scz lapidē p̄ciosū et oīa q̄ desiderant hūc nō valent p̄pari puer. i. Sapiētiā aut̄ voco p̄rūtē infusam tñ. et sic accipit cōiter in sacra scriptura. Ip̄a p̄phē dicit in se oēs p̄rutes morales q̄bz in vita nīl est valū boībus vt dicit ibi Sapiens Pecunia q̄ emī est labor cohibendi et moderandi suas passiōes. Itā vt dicit p̄bus p̄rus est scia circa difficulta. Et p̄gilius Sursū attollere gradū scz ad p̄rūtē. hic op̄. hic labor et Et in li. sapie dī. Si quesieris sapiētiā q̄ effodiens t̄bezauz inueniet. In effusione t̄bezauz nīl est labor in abiciēdo terrā. i. terre na affectu despiciēdo est et desiderū t̄bezauz maguū. et p̄fundatio q̄ innuit humilitatē. In terna regione scz inferni merces que descēdendo meditatō ad eā in vita p̄rūtē p̄r emī. est venia. i. remissio pene eterne inferni vlt̄ p̄p̄is purgatorij cui q̄scq̄ est debitor p̄ peccatis suis. Nō enī est hō sup̄ terrā q̄ non peccet. ait Salomon. iij. Reg. viij. Nulla p̄ciosior margarita ex illa regione inde p̄r trahi vt illū ista scz venia. Multa enī idē meditādo possunt trahi vt cognitio diuine iusticie. compassio ad illos et bñmōi. s. hec vñl̄oz. Pecunia aut̄ q̄ emī ista margarita p̄ciōsa est p̄nia. Ut enī dicit leo papa. Venia n̄ dat nisi correcto. de re. iij. in. vi. et plenī declarat Aug. de pe. di. i. inq̄iēs. Neminē pures de errore ad vītatez de quocūq̄ magno vel guo vitio ad p̄rūtē transire posse sine p̄nia. Per p̄niā enī p̄ncipaliter cordis et p̄rīt̄ t̄ioz p̄am tollit culpā et de pena debita plus et min⁹ fm̄ p̄rītātē doloris. De ista igitur negociatione sp̄ualiter intelligit qd̄ dñs p̄cepit dīcēs Negociamini. Et ad hanc exercendam dicit p̄s. se intraturū in potentias dñi. i. in regiones sue potētie. suo exemplo nos ad idē. puocās

Reuertēdo ad primū. §. II
genus negociatōis scz quā faciūt mūdani q̄ plena est multis vitijs. iō cauēda inq̄rūz vitiosa qd̄ ip̄s psalys multa nos docet suo exemplo dīcēs. Non cognoui negociationē et est rex. fm̄ aliā biblie trāslatiōem. In loco cui n̄ra trāslatio bz Nō cognoui literaturā. Hec exeratiū iniquoz. De q̄bz dīc Baruch. iij. Filij agar exq̄stie rūt prudētiā q̄ de terra est negotiatores tēma zē. Et iō hanc dñs Iesus phibet dīcēs Joh. ij. Nolite facere domū p̄ris mei domū negociatōis. Domus p̄ris est non solus eccl̄a materialis sed multo magis sp̄ualis. i. collēctio fidelū q̄ tūc sit dom⁹ negociatōis cū fideles intrēdūt

negociatōibz inq̄s. vñ Cris̄ de bñmōi. dīcēt q̄ mercator nūq̄ p̄r dō placere. Septēplaciter aut̄ negociatio ē inq̄ et cauēda large sumēdo

Primo ratione finis cupidī.

Secundo rōne persone clerici.

Tercio ratione temporis feriati.

Quarto ratione p̄rīt̄ iniqui.

Quinto ratione loci sacrati.

Sexto ratione mediū iniqui.

Septimo ratione materie mali.

Quatu ad p̄mū clarū est qd̄ cui finis est mal⁹ et ip̄m opus negociatio ē malū. Si ḡ finis negociandi sit p̄ncipalr cupiditas q̄ est radix oīum maloz negociatio erit inq̄. Sed p̄ bñmōi declaratiōe sciendū fm̄. b. tho. ij. q. lxxvij. ar. iij. q̄ ad negociatores p̄rīt̄ p̄mutatōibz rez insistere. Importat enī negociatio i facto qd̄da p̄mutatōem. Est aut̄ duplex p̄mutatio rez fm̄ philosophū. i. pollit. Una q̄dēz q̄i naturalis et necessaria p̄ quā vñq̄ sit p̄mutatio rei ad rē vel rez et denarioz p̄pter necessitatē vite. Et talis p̄mutatio nō p̄rīt̄ p̄rīt̄ et mercatorē s̄ magis ad yconomos et pollicatos. i. bis q̄ hnt p̄uide re domibz et familie sua aut ciuitatide rebus necessarijs vite. Hec igit p̄mutatio fm̄ p̄hm d se ē laudabil q̄ bz finē bonitū q̄ scz defuit necessitati vite hūane. Possēt tñ in ea p̄mitti diuersa p̄ctā. s. illa sūt vitia boīm n̄ arēt in se. Alia cōmutatio est denarioz ad denarios vt in cā biēdo vel denarioz ad merces vt i emproe et vēditōe vlt̄ rez ad res vt i p̄mutatōe q̄ dīcūt baracti nō p̄pter res necessarias vite s̄ ordinata ad hūc finē. s. lucrū ex ip̄a cōmutatōe p̄sequēdū. et hec p̄rīt̄ dī negociatio. Et q̄ q̄rū est d se defuit cupiditati lucrī q̄ terminū nescit. s. i. infīnītū rēdit. iō fm̄ se p̄siderata bz q̄ndā turpitudinē inq̄rū in sui rōe nō importat aliquē finē bonitū vel necessariū de sui rōe lucrū tñ qd̄ inde q̄rit et si nō importet in sui rōe finē bonitū vel necessariū nihil tñ importat in sui rōe vitiosū vlt̄ rōi p̄rīt̄. Un̄ ordiari p̄r ad finē aliquē bonitū et necessariū. et sic efficiēt negociatio licita. puta si negociator lucz qd̄ q̄rit moderatū tñ ordiari ad hūc finē. s. ad sustentatōē sui et familie fm̄ scz statū suū decētē. aut etiā vt inde paupibz sbueniat vlt̄ etiā cū negociatōez in tēdar p̄pter publicā vtilitatē. ne scz res necessarie ad vitā p̄rīt̄ desine et lucrū idē expēit nō q̄i finē s̄ q̄i stipēdiū laborz suaz alijs dōit arcūstātis de q̄bz dīcēt. sic non p̄rīt̄ p̄denari. S̄ si finēz ponat vltimū i lucro itēdēs solū diuinas augere i imētū et sibi refuare. i. statu p̄manet dānatōis. Et de bñmōi negociatoribz dīc. b. tho. cē itelli gēdū qd̄ ait. Cris̄ sup̄ math. Quicūq̄ rē p̄par vt itegrā sa imutataz vēdēdo lucrē. ille ē q̄ d̄ rēplo eq̄at vt hēcur di. lxxvij. Quid. qd̄ fm̄ ē q̄i vltimū finē p̄stituit i lucro tūc enī ē ex eccl̄az. q̄ ad meritū. Nolite ḡ facere dō. pa. m. do. ne. Hic aut̄ large sumim⁹ negociatōem et i se. hūi. §. Scdo negociatio ē mala rōe p̄sone cū scz aliq̄bz p̄sonis sp̄alī aliq̄ iure phibet qd̄ sit cūct̄ clerici et mltomagis religiosi et ne de. vlt̄ mo. p̄ totū. vbi n̄ solū negociatio. s. plura negocia ibi ponūt eis interdita. Dīc enī Aug. Negociari aliq̄n ligz aliq̄n n̄. anq̄ sis clīc⁹ ligz post q̄ effect⁹ es clīc⁹ n̄ ligz. di. lxxvij. fornicari. Rō ē fm̄ b. tho. ij. q. lxxvij. ar. iij. q̄ clīc⁹ abstinere dōit n̄ solū a malis s̄ etiā ab his q̄ hnt spēm mali qd̄ i negociatōe p̄rīt̄. et s̄ tri p̄licet. Primo q̄ negociatio est ordinata ad lucrū cuius clerici debent esse p̄emptores. Unde Hiero. Negociatorē clerici ex inope diuītē tanq̄ quandā pestē deuita. di. lxxvij. Scdo p̄pter frequentia negociatoz vitia. q̄ difficulter exuit negociator a p̄ctis laboribz vt dīc. Eccl̄. lxxvij. Et Leo papa Difficile ē inter vēdētē emētisq̄ p̄meritū nō itēnuere p̄ctm̄. d̄ pe. di. v. Qualitas. S̄ clerici multū bz se cauere a peccatis iuxta illud. Ambu

Duplex p̄mutatō

p̄mutatō hec est bonesta

hec vitio

cleric⁹ nō negociat.

Negociatio mūda

Titulus Primus

lās in via immaculata. Tercio qz negociatio nimis impli-
cat mentes curis secularibus et p pns a spūalibz retrahit
An aplūs. q. ad Abi. q. nemo militās deo impli. se ne-
go. secu. Ad idem di. lxxviiij. psequēs Dñr enī frequēf
vacare diuinis. licet tñ clerici vñ pma pmutatōis spē
q ordinat ad necessitatē vite emendo vel vèdendo. Et si
emēdo ad sui vsum victualia vel libros et hmoi. postea
nō indigēdo his vel alia qredō empta charius vèdāt
clerici qz tūc plus valent qz p nō peccāt clerici vñ laici
Silt licet eis eandē materiam emere et inde artificialia
facere honesta tñ q pgruant statui suo. sicut emere serz
rude. et inde facere ligones et vèdere et alia honesta exerci-
tia nō tñ ex h dimittēdo officia ecclē ar. di. lxxxi. clerici
Nolite qz q clerici vel religiosi estis negociatōibz vacan-
do fa. do. pa. m. do. nego. Tercio negociatio est mala
rōe rps festiui. quilibet enī debet talibz diebz abstinere
ab opibz seruilibz iuxta illud spō. xx. Omne opus fui/
le nī facietis in eo. sed negociari pputat iter opa seruilia
nisi emēdo q sunt necessaria victui qridiano. et de h ba/
berur diffusius infra. per hmoi cī negociatōem nō solū
violant festa sed frequēter omne. tñ diuina officia qbz
vacandū est diebz festiuis. de pñ. di. iij. dñr In illa sancto
die festiua. nil aliud agendū nisi deo vacandū dicit tñ
pe de pal. in. iij. In nūdinis negociando auditis diui-
nis nō qdes cā auaricie. i. pgregandi ad supfluitatē. sed
aliq sine honesto sz ad puidēdū q lucro necessitati sue
et familie vel dandū paupibz vel qdendū bono cōtratis
de rebz necessarijs et silia pñt tales excusari. ex quo plari
ecclīaz launt et tolerant Secus si sunt phibite p aliquā
excōicatiōem et hmoi cōuenientius tñ pvideretur p pe-
nas pecuniarias a rectoribz que magis timent si exiga-
tur. Quarto negociatio est mala rōe loci cū sz exer-
cetur negociatio in ecclīa. Fir enī ex hoc magna irreuerē-
tia loco sacro et p pns deo cuius est domus. Vñ. et dñs
vndentes et ementes in templo eiecit dicens. Nolite fa-
cere domum patris rē. sed dignius et sacrat⁹ est in tpe
grā templū ecclē qz templū salomonis. Ibi enim offere-
bant animalia et sanguis hircoz et vituloz. hic at offer-
tur corpus et sanguis xpi km. Et cū plura pctā ppetrēt
in emptiōe et venditione grauiora etiam ratione loci sa-
cri sicut et alia ibi ppetrata. Impeditur etiam deuotio
orantiū ppter tumultū qui solet ptingere in hmoi. Sed
quid de vendentibz ibi candelas. dicendum videtur q
clerici vel religiosi qui hoc faciunt pnapaliter ad satisfi-
ciendū deuotioni fidelū qui solent eas accendere in ho-
norē dei excusari pñt. Si aut ad cupiditatem et lucrum
pnapaliter nō vident excusari posse a vicio eis phibi-
to negociatōis et pnapue in tali loco sicut nec sacerdos
tes veteris testamenti in his que vendebāt in templo.
Et in his quattuor casibz pñctis qzuis cōsulendū sit
qz lucra facta in huiusmodi pauperibz erogarentur. nō
tñ videtur hoc esse de necessitate salutis. Et ratio est qz
datio et acceptio pecunie in huiusmodi de se nō est pro-
hibita sed actus negociandi non simpliciter sed in tali
loco tpe et psona vel fine. licet aliqui pcrariū dicant. non
tñ inueni aliqd ius vel doctorz solennem hoc expresse
dicente. s. qz de necessitate sit pauperibz dandū illud lu-
crū. Quod autē predicetur hoc pauperibz dandū causū
est absq alia declaratione esse. s. de necessitate vel consi-
lij honestate. Nec enī oportet oēm veniatē aperire in p-
dicatioe propter piculū abutentiū sententijs veritatis
q. pñi sūt ad psciam dilandā. dñmo et i interrogatōibz
debet aliq sup hoc puidēter eludere. ar. di. xliij. i māda-
tis. Semper enī tutior via pfulenda sed nō imperāda.
ar. xvi. q. viij. alligāt. Quinto negociatio reddit illicita
rōne mali pfortij puta si mercatores inter se pueniant et
pactū faciāt q omnes vendāt tali pñcio tales merces. vel

vnus solus vèdat et nō alij certā rez specē. tales si pos-
sūt faciāt q vendāt certo pñcio ppetenti et nō plus sed
etiā minus sunt liberi Iustū est imo pfulit hosti. q ad
hoc q mercatores sua officia exerceāt bona fide de lñsa
sui cpi sciāt qzrum pñt lucrari in mēsurā bladi et vini et
hmoi. vel qzntū pñt p libra vltra id qd emerūt vèdere
in recōpēsarōe laborz industrie et expēsarz et fm pñt rapa-
rū ab eo. vèdāt sine mēdatijs et tñ erūt a pctō negocia-
tōis. ex d ep. et vñ. c. i. Bonū et equū pñtū ē h qz pñtū ē
nō obligat cū pñtudo vbiqz qñ sit in pñranuz vbi tñ
siue p epm siue qd meli⁹ fieret puidēret p rectorēs cui⁹
tatis sz q tarato pñcio ab eis vèderētur victualia et alia
q sunt ad vsum necessaria non possent mercatores seu
vèdētes pñtū augere absq pctō. sed si pactū faciūt mer-
catores insit q certo pñcio vendāt merces suas et nō mū-
nō tñ p sz intēdētes se pseruare indēnes cū iustū pñtū
ponūt merabz fm valozē illius rps sz lucra immodera-
ta qzere ex nimietate pñtū pessime faciunt Et dicitur bi
monopolite a monos qd est vnus et pollitē qd est vñ/
ditor vel polis qd est ciuitas qñ vnus solus vendēs in
ciuitate. et tale pactum monopolitaz est illicitū et a iure
phibitū fm hosti. l. de mono. l. i. et cauefin dicta. l. qz
exrens tale officii. pñtis bonis expoliat⁹ exilio ppetuo
damnet. Si qz etiā societate facit cū eo quē nō vñt esse
male pñcie. et p fas et nefas negociari licet tpe ab illicitis
pmerthz caueat et sociū admoncat ab illicitis abstinere
nō excusat nisi phibeat in qzntū pñt. et societate cū eo soli
uat si pñt. vel pñtē si nō pñt de illicitis lucris pñcipa-
re nō velle. nec illū in ipis se intromittere. ar. di. lxxxiij. et
roz. Et sup h dñr indrere ne laborer crassa igrātia q nō ex-
cusat. Sexto ē illicita rōe mediij. id ē cū mediātibz pu-
rijs et mēdatijs et duplicatibz negociat. vñ. Casti. Illi
negociatores ab hostibiles sūt corā dō q iusticiā dñi mi-
nime pñderātes p imoderatū pecunie abitū pollunt
merces suas pñtū pñtū onerādo qz pñtū. disti. lxxviiij
qd ē aliqd. Et de pñtū qd nō est dubiū q q vtunt eis
etiā vnico pñtū scitē sz fm iurādo q peccāt mortāl
fm Ray. et b. tho. ij. q. c. ar. iij. qz expñs p pceptū dñi fa-
ciūt notabilē irreuerētiā pñtēdo. De mēdatijs ar. dñr
Ray. q si h faciūt dñi pñt etiam mortāl peccāt et tenet
ad rñtōes ei⁹ i q dēpāt. Et glo. dic ibi q nō distinguit.
vñ imodico vñ i magno dñi pñt. Et dñr Ray. loq d mē-
datio ex qd qz itēdit nocere seu dñi i mltro si possit sic i
modico cū dñr ē mortale mñ si i modico tñ intēdat de
ape nō ē rō qz debeat ē mortale. Et qd dñr glo. vñ rē/
serēdū ad factū nō ad itēdēdū qd ex mō loqndi pñt. h ē
cū si itēdat dñi in mltro. actu tñ nō dñi nisi i modi-
co qz nō pñt. vñ etiā pñt referri ad actū rñtū rñtū. qz tñ
in modico dñi pñt tenet ad illō modicū sic ad mltū q i
mltro dñi pñt. Sz siqz mēdatio vñ i emēdo et vèdendo
vñ pñt se idēne. puta vt vèdat iusto pñcio rē suā. dñr
pñtisse sibi plusqz pñt et hmoi. peccat tal. venialiter
fm Ray. h hosti. dñr q si h facit assidue et ex pñtudo tñ
mortāl vñ peccare Arguit a sili d ebrietate quam dñr
Aug. esse mortale si sit assidue. vñ. disti. xxi. g. als. Hoc
tñ nō credo fm qz veniale de se qzntūqz pñtūct et m-
tiplicet nūqz sit mortale fm rbo. ij. q. d. ar. ij. Et dñr h
s. in. i. pñt. vi. Sz. bñ disponit ad mortale. Nec ē sile d
ebrietate vñ dñtū illud aug. exponit b. tho. ij. q. c. Est
igit illō mēdatū veniale nisi addat pñtē. Et idē dñr
dñr d duplicatibz q ibi sūt et fraudibz sz q sit mortāl
le vbi intēdit notabilis deceptio pñtū. als veniale. de
h pleni⁹. i. Septio rōne materic mali. Quedā enī nel
gocia sunt que de se sunt mala de sui natura. vñ vñura
symonia et hmoi. vñ Amb. Regunt qz plarimi negoti-
atione muneris mercari velle grām spūssancti. i. q. i
regunt. et horum negociatio. i. exercitatio oibz prohib

In nūdi-
nis uego-
ciari die
festo

Vēdētes
candelas
in ecclīa

Nota pre-
dicatoz

Ca. 16. De fraude in emptione

bet clericis et laicis fm Ray. Queda alia sunt q non sunt de sui natura mala. tñ eis vñtur hoies vt i pluribus malis. vt facere capillos et cartas. laibos fucos et hmoi. et ornamenta supfluu vestiu. Et ab hoiy emproe et reditoe et factoe dñ qlibet abstinere et pmaxie ab his q sine pcto mortali fieri n pñt. seu qñ vñs coit e ad mortale pctm. Et sic intelligedñ qd dñc gñno. i. c. fies. de pe. di. v. valet. Falsa pñia e cu penitēs ab officio. lactu negociali nō recedit qd sine pctis agi nō pñt. Et qd ait Bre. in omñs negocialia q ad pctm iplicat necesse e vt ad bec pñt. pñtio nē anum nō recurrat de pe. dist. v. negociali. loquū enī de mortali pctis. nā si de qbuscūqz etiā venialibz itel ligat nulli possit etiaz licita negocialia exercere. De hmoi ar artibz qz artificia sūt frequē ad pctā dñc. i. sc. e. Queda alia sūt publica vt emere pñtarias solutas cōtra et ab alijs seu dñarios mont. ipñita venetoz. et loca ias nuēsis. q qdā dñc licita qdā illicita et ab hmoi abstine dñ. qñ dubijs tutior via ē eligēda cñ de spō iuuenis. et dñc matetia laci. s. e. n. c. viij. et c. xvi. pñt rōes ad vñs pñt. et ideo non de facili cōdemnadum. et sic qd tutius est consulendum vt dictum est.

Quantum ad tertiu. §. III

pñapales de negociali et pñali modesta. Sciēdñ q tñc negocialio ē licita qñ ea exerceat fm iusticiā quā exigit de qd vñs n fm iusticiā hoim et hē qd ait pñ. Memorabz in. tu. so. scz i negociali et alia opa faciēdo. Iudicia hoim solū sibi cauēt a magnis excessibz deceptois puta vltra dimidia iusticiā pñt irritas tales pñtus. cñ dñ emp. et ven. cñ dilecti. Scz iusticia dei si pñt etiaz aliquā par uā deceptoem facit. Qui ac lequū iusticiā hoiz nō mēozant iusticie dei. dñ q pñ. Memorabz in. tue so. Illi ac sūt negocialiores q dñc pñt eccle militāz q ad meritū eñtū et de tēplo triūphanz eccle q ad pñtū. Un Casti. sup dicto v. pñ. Illi abominabiles facti sunt scz q iusticiā dei minime pñderat et pñmū pecūie am/ bñt merces suas polluit. Sic ar suas iusticia dei. i. iusticia fm deū cū i negociali dñt iusticiā pñt nō excessiū et res integra debita nō sophisticata. aut cū ē pñtatio. et qñ ecorra negocialiōes largo sup to vocabulo pñt emē/ tñ et vñdēbz. Tripliter aut facit pñt iusticiā dei pñmo ex iniqua appēdatione. Secundo ex varia sophisticatione. Tercio ex illicita permutatione.

Quatu ad pñmū sciēdñ fm. b. tho. ij. q. ij. art. i. qñ emprio et vñdēto vidēt iroducta pñt valitate vñusqz dñ scz vñt idiger re alteri et cōuerso sic pñt pñmū pol liti. pñt qd ar pñt cōi valitate iroductū ē nō dñ magz cñ vñt qñ vñt. et iō dñ ier cos fm eqlitate pñt iusticiā. Quātas ar rez qñ i vñs hoim veniūt mēsurat fm pñt dñt ad qd cñtū nūmūma. vt dñ. l. c. bñ. et iō si pñt ex cedat qñtitate valoris rei vñt cōuerso res excedat pñmū tollit iusticia eqlitas. bec tho. et pñt iusticiā. In qñtas enī dñ qñ iusticiā. i. eqlitas scz qñ diligite iusticiā odit aiam suā. Scdm alia trāslationē inqñt pñt. pñt. et loqñ de aia dei qñ ē volūtas ei. Un et qñ. ij. q. ij. scz iusticiā dei qñ ē vñdēto rei ecclesiastice pñt offerat qñ res valeat ecclesia rei/ pe nō dñ. scz tñ iusticiā pñt. Et rō ē fm archi. i. dicto. scz eqlitas nō dñ dñt facere iusticiā suis. cñ de dona. pñt tuas. Sicut qñ res nō pñt licite vñdē plusqz valeat. nec min⁹ emi pñtato eaz valore i respectu ad vñt nñm et pñabile iudiciū hñane estimatōis mēsurat valorē rei iusticiā limites latitudinis pñt. Et pñt maiori declaracōe hui⁹ mare netria vidēda sūt pñmo vñt accipiend⁹ sit debitus valor rei. Scdm qñ sit latitudo pñt valoris rei. Tercio qñ dicendū qñ sit excessus valoris rei. Et pñt declaracōe pñmū opret tria pñderare diligēt. et pñmū

est qñ fm Sco. i. iij. di. xv. duplex ē valor rei. pñm⁹ est valor naturalis. Scdm valor vñualis. Valor naturalis rei ē fm bonitate nature a dñi re creata. et hñm⁹ mus vñt pñt vel formula pñt valēt qñ panis qñ illa hñt vñt. ani mā seu vñsum. et nō panis vñt etiā margarita Scdm va/ lor dñ vñualis fm qñdā sumit i respectu ad vñt nñm. et hñm⁹ qñto aliq sunt vñt nñs vñtiora. tantopñt valēt. et fm hñ panis pñt valēt qñ mus. Quia igit accipim⁹ et vñdē ad vñs hñane vñt merito ordinat. iō rez qñ sunt ad vñs hñane vñt venaliū valor sumēd⁹ ē scdm hñm⁹ pñmo. Scdm pñderadū circa valorē rei est qñ ipse valor rez scdm hñm⁹ accept⁹. i. i. m qñ sūt ad vñt nñm i re venali tripliter pñt. pñmo ex ei⁹ pñtitudine. Scdm ex ei⁹ cari/ tate. Tercio ex ei⁹ cōplacibilitate. Et pñtitudine quidem rei accēditur i m qñ res ex suis realibus pñtutis et pro pñtutibz est nñt vñtutibz virtuosior et efficacior. et hoc hñm⁹ bonus panis triticeus plus valēt ad vñm nñt qñ ordecus. et fortis equus ad vecturā plus valēt qñ alinus. Scdm pñt rei venalis valor ex ei⁹ raritate. i. fm qñ res ex sue iucundis raritate et difficultate ma/ gis necesse sunt pñt qñto vñt ex earū penuria maiorem ipsarū indigētiā et maiore facultate habendi et vñdē habemus. Unde Dico. Omne rarū carū. dist. xxiij. legimus. Et secūdum hoc blādū plus valēt tpe famis et caritatis qñ tñpore quo multū abundat apud omēs. Sic qñtuor demēta ignis aer aqua et terra. vñtior pñt apud homines estimant pñt corum copiam qñ balia mūm vel aurum. qñtū illa de se. sine magis necessaria qñ vñt vñt nñt. Tercio pñt fm re venali ei⁹ cōpla/ cibilitas. i. i. m qñ magis vel minus bñ placet voluntari nñt habere eadem rem et vñt ea. Et enī pñt hic sumitur est rem in facultate voluntatis assumere vñt ha/ bere. et ideo non modica pñt valoris venaliū rerum ex bene placito voluntatis pñtatur siue plus siue minus cōplacētiā in vñt hñus rei vel illius fm qñ vñt equ⁹ est gratior vñt. et alter alteri. et vñt m ornamento vñt et aliud alteri. et hoc modo vñt rem alteri vñtore mul tum appēdatur et sibi reputat pñtiosam et carā et econuerso. Tercium considerandum circa valorē re/ ram est qñ valor rerum venaliū vñt aut nñt pñt a nobis determinari nñt per cōiecturalem et probabilem opinionem. et hoc non punctualiter sub indistibili rō ne aut mētura in plus et minus sed sub aliqua latitu/ dine competenti respectu temporum locorum et perso/ narum. circa quā latitudine diuersi homines in estimā dñ differre probant. et hoc enī dñt rō. vñt. s. qñ va/ lor rez nñt pñt in puncto indistibili. vñt aliquētul⁹ plus aliqētul⁹ minus emere vel vendere nñt tollit eqli/ tate vel iusticiā dñm nñt fiat excessus. notabil⁹ pñt. Quatu ad scdm scz qñ sit pñt latitudo valoris rei iusticiā cuius limites possit pñtū extendi. Dicendū qñ tripli/ ter hoc innotece pñt ex iure. ex consuetudine et discre/ tione. Et pñmo ex iure qñ si pñt qñ vñdē res excedat mē/ dierat iusticiā pñt seu pñt qñ emiur deficiat a medietate iusticiā pñt. puta valēt res. x. floze. put pñt iusticiā estimat⁹ tur et tamē venditor pñt et recipit. xv. vel cum valēt x. emprore emi pñt. cum dimidio. tunc fm iura pñtus est nullus exera de emp. et ven. dilecti. pñt iudicem irritan dum vel facere supplere defectū pñtū. fm etiā si cēt minor excessus qñ medietas iusticiā pñt si sit notabilis vñt fm rō. ij. q. ij. et Sco. in. iij. di. xv. est ibi iniusticia et per consequens peccatū mortale et restitutio faciēda qñt ad cum per quē sit deceptio adueret in pñt multū excessiue vel defectiue. Sed si fiat deceptio ignorat. qñ scz emprore vel vñdēto estimat tantū valere tunc nñt est ibi mortale ex qñ ipse decipit per errorem. Sed tñ cum pñt vel sibi oñdē. tenetur ad satisfactioez

Duplex valor rei

Valor rei estimatur tripliciter

Valor rei estimatur tripliciter

Cōpetēs pñmū rei estimat tripliciter

Nota cōfessor

Titulus Primus

alias tunc peccaret mortali si non vellet satisficere. Quod
tunc intelligi quod defraudat iusto pretio emptor vel vendi-
tor ex errore seu ignorancia. Nam si scies et aduerses quantitate
excessus vel defectus libere consensit in tale pretium et contractus
in nullo tenetur alter cum eo contrahens cum sciat illum aduer-
tere de excessu vel defectu pretij. Et ratio est quia scienti et consensienti non fit iniuria neque dolus ut de reg. iur. l. i. vi. Sicur
enim potest re sua absque ulla pretio dare et donare. ita etiam potest esse
testis pre iusti pretij re sua vendere ad suum bene placitum. et al-
teri per quantam preterit et alteri per iusto pretio tantum. Nec in hoc fit iniur-
stia ex preterito nisi cogere venditor ad vendendum alio
magna necessitate ad hoc inducere cum non potest aliter sibi pro-
videre. vellet tamen iustum pretium. sed invenire non potest. vel etiam mag-
na levitate ad hoc movere verum dignus et levis tunc enim esse
videtur. Secundo ipsa latitudo pretij potest innotescere ex consuetudine
dine. Nam ut dicitur Secundo in. iij. ubi scilicet quod experientia satis
per quod consuetudinarie relinquatur ipsis permittantibus ut pensa-
ta mutua necessitate reputetur se mutuo dare equalens. et
hinc inde accipe. Dux quippe videtur inter homines contractus esse
in quibus habentes non intendat aliquid de rigore iudiciali
est ut tamen res ematur vel vendatur quantum valet sibi mutuo
relaxare ut si commutatio committat aliquid datio vera. Et hic
modus commutatio fundatur quasi super lege nature dicere fac
alteri quod tibi vis fieri. Satis ergo est probabile quod quando habet
mutuo sunt contenti mutuo sibi remittere. veline si aliquid
modo. dum tamen non enormi deficiat a perfecta iusticia. Tertio
innotescit latitudo pretij rerum ex discretione. Dicitur enim de
discretio quod cum res in se valet. x. non habenti est chara et utilis
ut. xij. si volo eam habere deum sibi non tantum. x. sed quantum sibi va-
let. ex quo ipse retinere volebatque utilis ut. xij. Unde et b.
Thomas. ij. q. ij. lxxvj. dicit quod vendere re plusquam valeat est iniur-
stia nisi in detrimentum cederet venditoris vendere scilicet quantum
valet. puta quod sibi multum est utilis illa res vel necessaria. tunc
enim vendere poterit plusquam res in se valeat quantum. scilicet valet ipsi
venditori. Sed quis emptor multum invenit ex re qua
vult emere si venditor inde non dampnificatur ex carentia ipsi
rei non propterea potest plusquam vendere rem quam valeat in se. quia utilis-
tas quod invenit emptori non est ex additione venditoris nec
ex deductione rei in se. sed ex additione commensuris. unde non debet ven-
dere illi quod non est suum. Item Secundo in. iij. Si tamen sua libera-
tate emptor vult aliquid plus dare quam valeat res quia inde
multum invenit. potest recipere. i. q. ij. sicut communem. Quartum ad-
tertium preterit scilicet quando fit excessus in pretio quod iuris. Ad
hoc videtur quod tripliciter potest fieri excessus in pretio reus venalius
vel defectus. Primo quidem ultra dimidium iusti pretij. sic
contractus potest rescindi deceptus vel restauratores dampni sui pro-
videre ut dicitur. Et nec obstat si dicatur quod unusquisque in re sua est
moderator et iudex secundum iura. ergo rei mee possus imponere pre-
tium quod volo. nec aliquis potest me cogere ad pretiarum pretium. sic
nec etiam ad vendendum. sic etiam emptor non cogitur ad emen-
dum nisi pretio sibi bene placito. Sicur igitur contractus emptoris
et venditoris est mere voluntarius. sic etiam contractus pretij venalis
liber debet esse voluntarius secundum voluntatem venditoris et commensuris
iuxta illud puerbium legale. Res tamen valet quantum vendi-
tor potest. Ad illud enim respondetur. Quamvis quis non cogatur ad ven-
dendum re suam tamen in actu et contractu vendendi. si vendere nulle
formam iuris et regulas iusticie suare debet et equitatis. Et
ideo in actu vendendi non licet sibi rei sue statueri in iustum pre-
tium et accipere. quod tamen non imponit rei ut simpliciter suum pretium
sed ut in alterius commutande. Omnis autem impositio commuta-
tive inducit acceptores pretij pualeris. Accipe autem pualeris
pretium est in iustum et equitatem. Insup secundum Hostium. quis non
posset quis cogi ab initio re suam vendere vel alienare. verum
C. de habet. emp. l. dudum. si non exposuerit venale et pretium
offeratur si per iusto pretio vendere non vult cogi potest per iudi-
cem quod iusto pretio vendatur. ff. de offi. p. l. i. Et tunc dicitur. res
tamen valet quantum vendi potest. intelligit de iure non de facto secundum

estimarōdes cōem sūm sūm Anto. de bu. Scōs excessus est in
 p̄ctu h̄mōi q̄n v̄tq; norabilis est nō t̄ p̄tingēs ad mē
 dicatōē iustī p̄c̄ij. Et tūc aliq̄ dicūt licitū esse nec ad resti
 turōes tēneri. q̄ iura s̄ p̄mittūt. vt indicto. c. cū dilecti. d̄
 emp. 7 ven. Quā op̄inōne seq̄ videt̄ Duran. ordi. m. in
 sum. sua. Sed hanc op̄inōne tanq̄ erroneā 7 piculōsā
 saluti aīaz rep̄obant. b. tho. q̄. ij. q̄. lxxvij. Et Scō. i. uij.
 dif. xv. dicētes. q̄ talis sciēt̄ decipies iniusticiā facit 7
 p̄nis mōrtali p̄ccat. 7 tēnef ad restitutiōem cū in q̄ de
 cepti. Si aut̄ iḡrat̄ 7 ex errore. s. estimās t̄m illā valere
 7 h̄mōi tūc nō p̄ccat. sed cū aduertit errorē tēnef ad sa
 tisfactionē dāni lēso seu decepto. als tunc p̄ccaret si nō
 disposeret se ad emēdā. Ad rōnē ab illis deductā i lege
 Rūder. b. tho. vbi. s. q̄ hec lex dat̄ pp̄lo in q̄ sunt multi
 deficiētes a v̄tute. vñ solū p̄hibet ea mala q̄ habent̄ dei
 struere humanū. p̄uicū pacificū ea puniēdo vt furta.
 adulteria. norabiles deceptiōes in p̄tractibz. vt deceptio
 v̄lta dimidiū iustī. 7 s̄ cū p̄uīre p̄t absq; maiori scādalo.
 als etiā illa tolerat. vt. i. q̄. vij. q̄tēs. p̄rij. q̄. iij. c. ipa p̄e
 tas disti. l. vt p̄stitueret. Alia aut̄ p̄mittit nō q̄ licita s̄
 inq̄tū nō punit ea 7 b̄ ne punitiōes seq̄rent̄ maiora ma
 iora. S; lex diuina q̄ dat̄ oibz nū dimittit imunitū i bac
 vira vel aliqd qd̄ sit p̄tū p̄riū. An sūm diuiaz legē illi
 tū reputat̄ si in p̄ctibz cōlicis nō euaret. qd̄ sit p̄l v̄dē
 do rem q̄ valuerit. vel min⁹ emendo cū sit p̄cipue nota
 bilis excessus. in b. cum. b. tho. p̄cor. Jo. de lig. 7 Jo. cal. 7
 plures aliḡ canoniste dicētes illā decretalē b̄re locū iure
 fori non iure poli. 7 b̄ ad vitādā multa litigia q̄ de leui
 possent q̄ndie fieri. Terri⁹ excessus ē q̄n in h̄mōi p̄ctibz
 paz sit dānificatio. vt q̄ paulop⁹ vendit res vel paulo
 num⁹ emit iusto p̄cio. 7 tūc q̄uis qdā dicant induit̄ mēte
 nō p̄mitti p̄ctm̄ nec tēneri ad restitutiōes eo q̄ p̄cia rez
 nō p̄sistat in puncto indiuisibili. s̄ habēt̄ quadā lati
 tudinē in plus 7 min⁹. Cū tūc videt̄ oīm q̄ q̄ latitudo
 illa d̄ esse p̄pterēs 7 sic b̄z limites suos q̄ tū diffi
 cultat̄ sure p̄t. Ideo si q̄s in emēdo vel vendendo ex
 dat̄ aliquatūlū limites nō augēs 7 p̄sciam qd̄ s̄z credit
 illud esse satis iustū p̄ctū. 7 si nō rigidū nō p̄ccat nec tē
 nef ad restitutiōes. q̄uis aliquatūlū excedat limites iustī
 p̄c̄ij 7 tūc b̄z locū illud qd̄ illi dicūt s̄z cōem p̄ctū p̄comi
 tari aliq̄le donatōz 7 subijnnicē p̄tes remittere modicū
 pl⁹ vel min⁹ iusto p̄cio. s̄ si q̄s 7 p̄sciam v̄dat plus vel
 emat min⁹ iusto p̄cio. l. credēs excedere sup̄mū ḡdū latitudo
 tudinis p̄c̄ij. 7 si in modico nō potest excusari a p̄cto sal
 tē veniali cū oīs deceptio 7 fraus sit p̄ctm̄. 7 etiā tēneat̄
 ad satisfactionē. sed ex q̄ minucie tales sunt in numero. 7
 parū etiā idē l̄ditur. p̄rim⁹ debet illd̄ sic misse acq̄sitiū
 paup̄ibz erogari. xij. q̄. v. q̄ b̄t̄is. declarant̄ p̄dicta per
 Sc̄al. ordi. b̄re. 7 Jo. de rip. q̄ si fiat diminutio vel ex
 cessus iustī p̄c̄ij in p̄cto in modico nō ē necesse restōes
 facere Ad qd̄ p̄bandū inducūt triplicē rōnem. Primo
 qd̄ rōne pacis 7 saluatōis. Qd̄ enī ex p̄sensu 7 litatio
 cōi 7 p̄ cōi oīm valitare p̄cedit eo ip̄o optinet̄ eq̄tatē 7 ro
 bur iuris cōis. sed cōis p̄sensus ac recta 7 diuersa p̄s
 t̄udo vult q̄ nō oīs excessus in talibz restitui sit necesse
 7 b̄ io q̄ expedit t̄pali paci et saluti sp̄ualī. Expedit q̄
 d̄ t̄pali paci. q̄ als infinite q̄monie 7 litigia ex b̄ oīe
 t̄pali sp̄uali etiā saluti s̄ expedit s̄z cōitans 7 p̄riū eius
 q̄ cū difficilissimū sit ab h̄mōi p̄ctū excessibz se rorali d̄
 purare. 7 maxime in hoībz imp̄fectis inbiantibz luas
 ex q̄b 7 in q̄b maior pars cōmunicatis hoīm consistit
 Periculossimū omnibz esset h̄mōi excessum sibi v̄dē
 care 7 retinere nō liceret. Scdō hoc idem p̄bat̄ rōne
 mutue p̄cordationis. Propriā nanq; forma 7 rō cōmū
 tatiui p̄ctus 7 v̄triusq; p̄ns lib̄ro ac pleno consensu in
 choatoz 7 rectificat̄. ita q̄ emptor vult sibi rem̄ emptaz
 potius q̄ p̄ctum eius. 7 venditor̄ p̄ccoū r̄so. v̄tcorz utaz

Ca. 17. De fraude in negociatione

¶ pleno plenu et a se alienare intendit. primum dñum rei suculum in aliud totali transferendo. Et si in aliqua pter intentione et pñia estimatorem defraudat. circa ta men excessum enormem lege diuina vel humana. phibitur vult nihilominus. Scitum inuicem ratu esse et firmu. ac si li bere et expresse omni tali legi renuntiaret in pñia facie ti. p. quaro. p. suo tpali indemnitate id faciat. alibi sibi ni bil inde reddere obligat. qz ibi iam no est enormis. imo forte nec vllus excessus. qz sicut potuit totu absqz omni pñia donare. sic potuit p. minoru pñia iuste vedere vel dare. Tercio h probat rone humane estimatorem. q. qdem i certa est ad mere iusta pñia pñanda et ad pñe discer nendum excessus et defectus iusti pñ. ppter qd licet pñia in aliq. munit vel excedat. nihilominus nulli pñio vel comuni iudicio censet aut censi debet. p. enormi. Nec sic respectu iudicij nostri recedit a moderatia iusti pñ. sub pñenti latitudine mēsurandi quoniam ipm aliquat. includat sicut mustu vel vinu acerbu vel aliquat. acer tosum. no sic recedit a specie vini qn includat ab ipso. Et fm. Secor. in. iij. di. xv. Equilibras. p. mutationu et pñia no pñit in diuisibili medio. imo in medio il lo qd iusticia p. mutatione respicit magna est latitudo. et intra illa latitudine no attingere in diuisibile punctum equialitē rei in q. cūqz gradu circa extrema fiat. iuste fit. Si q. aut obstarer et diceret q. quicqd in pñia est illicitu et pñia pñia ius diuini esse videt. et sic nullu robur ab eo obtinere videt. imo potius oppositu ppter qd nullus illicet excessus pñia pñ a iure diuino acq. ri pñia in illo. Rñ. Dicendum q. in bñio pñia sunt duo pñie attendēda. s. intrinseca affectio. et extrinseca operatio. Et qñ ad pñia s. intrinseca affectio s. sci endu q. p. qñ vult in pñia sciret aliqua inegalura tē. vñ. in bñio pñia meliore pñia habeat qñ ille. pro tato aliqd de iusticia habet. q. si no est mortale. qz. s. non notabilis sufficit. aut p. pñia et pñialem satisfactio ne aut per purgatorij igne sicut et cetera ventalia expta ri. Quantu ad s. extrinsecā pñia s. pñia pñia a liquatula inegalitate. respectu tñ ad cōe statutu et ad pñia lege dei que pñia aliqd minores defecta tra s. q. p. eos no pñia ad morte eternā et ad liberu cō sensum pñia. no habet inegalitatem. imo potius benignā et pñia et saluifera equitate. et ideo qñ ad bñia diuino iure qñ bñia robur obtinet firmitatis. Aliet oēs bñio excessus pñia illiciti erūt in acquiren tibus mortalis culpa. qz esset usurpatio rei aliene in qua tu aliene. Teneat etia qñber venditor siue emptor om nē talē excessum restituere. et sic oēs qui hic no restitue rent damnarent. qd qdem nequissimu et durissimu est pensare. Veru ppter pñia humani effectus ad tñia tpalia inclinari. ac ppter inegalitatem totu pñia securus et iustus. esset omne talē excessum sciret facit si alicuius pñia appreciabilis foret satisfacere. aut si pñia valoris sunt p. animabo illoz paupibz erogare. qz in bñia plus pñia fraudato nisi i tpe graui septa la boraret. Nec tñ pñia cū magna discretio. cū popu li ad dilaranda pñia sunt pñia. et s. q. tñia s. di cenda sūt. Quantu ad fraudes qñ faciunt hoies in ne gociado et illatitas pñia dicit i se qñb. s. alio f Caplm. xvij. de varijs fraudibz que pñia omne. tur in negociando.

De varia fraudatione

loquit pñia dices. pñ. li. Tota die iniusticia m cogitauit lingua tua. sicut nouacula acuta fecisti doli. Vbi vñia frequētia mali opis quā signat dices. Tota die et iniam dñationis insinuat dices. Propter

rea deus destruit te in fine et euellit te et. Un et apls. i. Thessa. iij. Neqz quis arcuueniat. i. decipiat in nego cio. fratre su. qz vñia est deus de oibus his. Et d be stia quā videt Job. apoc. iij. di. q. faciet ne quis posset vñia vel emere nisi qñ habuerit caractere ac nomen bestie. Bestia q. dñia vastādo diabolus est. caractere eius q. est imago eius est fraus et doli. nomen eius est falsitas. qz mēda est. Absqz ista imagine. s. fraudis dicit meri cariores no posse vñia vel emere. S. ibi iudat q. qui accepit hūc caractere biber de vino ire dei. Et nota tria mala q. facit dolosus seu deceptor in negociado seu ven dēdo. Primu est astutia in modos ad decipiendū et ex quirendū ibi. Tota die iniusticia cogitauit lingua tua. Secundū est fraudulentia in excogitatos exequendo. ibi. f. asti dolum. Tertium est malicia in decipiendos lineado. vñ. sicut ouacula acuta.

Quantum ad primu. §. i.

Sciendū q. licet astutia fraus et doli possint in acti bus alioz pñia regim. comū. tñ in vñia auaricie cir ca acqñitionē tpaliu pñia exerceat. et vt dñ beatus Tho. se. se. q. iij. ar. iij. Astutia pñia est cū qñ ad pñia quendū aliqd finē bonū vel malū vñia no vñia vñia sed medij. sed silatit et apparentibz. Est aut pñia. qz pñia rōnem recat. vñ et pñia prudentiam. Neqz cñ etiam ad bonū finē oportet falsis vñia et simulatit pñia. s. vñia et realibz. qd facit prudentia. Et qz silatit habet cū ea in eo. s. q. vñia ad pñia ad finē intenu illis medij q. pñia ad ipm. Sed prudentia debet et iustis medij et vñia ad bonū finē. astutia idēbz medij vel ad malū finē. tñ ipa astutia aliqñ dñ pñia et pñia silatit sed improprie. Un et pñia. pñia dñ. Ut paulis dñur astutia. i. prudentia. et pñia. pñia. Astutia. i. pñia oñia facit cū pñia. Si qñ astu tia pñia in excogitatioe dñia vñia simulatit ad ali qñ finē pñia. puta vt i pñia ad decipiendū. pñia in tpalibz. Et h est qd dñat pñia. de inq. Tota die iniusticia cogitauit lingua tua. lingua scilicet cordis ex quirendoz inuestigando mente quomodo iusta possit facere et proximu decipere. Sed dñat vñia pñia pñia Johis. vñ. quod recitat apls. i. Loun. iij. Comprē dam sapientes s. mundi in astutia eorum. quia frequ ter cum intendant decipere ipi decipiuntur.

Quantu ad secundu. §. ii.

Notandū fm bñia Tho. se. se. q. iij. q. doli est execu tio astutie. vñ pñia in excogitatioe dñia vñia salarum q. excogitant pñia. et pñia pñia sit pñia ad de cipiendū. iuxta illud pñia. Lingua tua pñia. i. mul tiplicabat dolos. qñis et ad malicias cordis excogitatas ad decipiendū extendat etia doli. Iuxta illud Eccl. i. Cor tui plenu est doli. et ad opera deceptoria fm illud Diere. vi. Lunet faciut doli. sit ergo doli pñia et fa cta deceptoria. fraus aut pñia pñia. et sic habes diffe rentia inter fraudē et doli. et sic sumit cū dñ. et de rē scrip. Et tenore. q. fraus et doli nem debet patrocinari. vt fraus referat ad facta deceptoria. ad pñia aut doli. Et nota fm pñia. de pal. in. iij. Hoff. et Bern. q. si doli dat causam pñia. puta quis cedat vñia equi quē exponit venale vel laudat ipm vt in defectuosum. quē defectus si sciret emptor nullo mō emeret vt equū cadente perit culosum. tñ res illa qñis valeret pñia. tñ qz vñia et lando vñia occultu rei illius vel laudando vt no habet tem defectu cū sciret teneat ad restitutionē pñia emptori et reofferenti rē. qz pñia talē doli pñia relandi pñia fm iura. Si aut doli pñia vel facta inadi in pñia qz s. emptor emisset illā rē aut defectu nesciebat. s. no

Astutia ē in mente.

Doli in vñia

Fraus in factis

Doli dñas si sciret emptor nullo mō emeret vt equū cadente perit culosum. tñ res illa qñis valeret pñia. tñ qz vñia et lando vñia occultu rei illius vel laudando vt no habet tem defectu cū sciret teneat ad restitutionē pñia emptori et reofferenti rē. qz pñia talē doli pñia relandi pñia fm iura. Si aut doli pñia vel facta inadi in pñia qz s. emptor emisset illā rē aut defectu nesciebat. s. no

Titulus Primus

et si pium tunc si res illa tunc valet. non tenet ei venditor in aliquo. quod ex quo volebat emere debeat emere iusto precio. sed si non tunc valebat debet restituere illud plus. **¶** Nos doctores dicit in iustus auarum per verba adulatoria plena fallaciis alliciendo verbis humanis et reuerentibus ostendendo se amicis emptoris et hominibus. **¶** Unum per. Propter hoc assimilatur cum barbitonsor. et lingua sua nouacula cum qua radit pilos qui antequam radat acuit nouacula super lapides oleoliticum. ita auarus et fraudulentus oleo adulatoris lingua acuit ad radendum pilos. id est auferendum repalia. **¶** Dicit ergo sicut nouacula acuta. scilicet lingua tua fuit. Contra hos in precat per. dicens. Linguis suis dolose agebant iudica illos deus. id est condemna eos deus.

Nota in tertio fraudu. §. III.

lectia que consistit in factis et apprehendit in dolo dum dicitur. fecisti dolum. id est opatus es fraude. **¶** Sed ut dicitur Proverb. i. Ipsi moluntur fraudes contra animas suas. Est enim fraudulentia aliquam mortale peccatum et ad restitutionem obligat si sit notabilis deceptio. sit ergo fraudulentia.

Primo in rei quidditate.

Secundo in sui quantitate.

Tertio in eius qualitate.

Quarto in soluendi tarditate.

Quinto in pretio ad res mutabilitate.

Sexto in bone intentionis prauitate.

Primus ergo de se. §. III.

Fraus in suba rei. actus fraudis est in addicare seu specie et substantia rei. ut si vendat auricalem per auro. unde lapis preciosus per altero vinum limphatum per puro. et hominibus. **¶** De qua fraude per ea facientes inuehit de per per. dicitur. c. Argentum tuum sum est in scoria. vinum tuum mixtum est aqua. ubi alia translatio habet capones cui vinum aqua miscetur. **¶** Hanc fraudem committunt in specie rei macellari vendentes carnes hircinas vel caprinas per castratinis. Aromatarum vendentes vinum aroma mixtum cum alio per puro. ceram mixtam oleo per pura cera. vinum medicinale per alio. **¶** Et multi alii artifices suis faciunt multas sophisticationes. Si quis ergo sciret aliquam fraudem facit in hominibus decipiens vel intendens decipere. primum peccat. et ad restitutionem tenetur si notabiliter ledit. secundum beatus theobaldus. se. q. lxxvii. **¶** Sed si ignoranter fieret talis deceptio. si vendendo vinum rem per alia cum. scilicet credat tale esse non peccat sed tamen tenetur ad satisfactionem cum percipit de errore. puta vendit quod annulum auricalem per aureo credens esse aurum. tenetur cum propter de errore illi emptori satisfacere. **¶** Sicut etiam si quis daret alicui vinum grossum argentum deauratum per vino florentino tenetur dare vinum florentinum. **¶** Et ex his patet ut dicitur. b. theobaldus. ubi. s. q. licitum est vendere aurum et argentum alchimicum per vero. tum quod non est adeo purum sicut verum. tum quod non habet eandem proprietatem. sic proprietate letificandi. aut quod non valet per certas infirmitates. **¶** Si autem per alchimiam fieret verum aurum non esset licitum vendere per vero. quod nihil per bibit arte ubi aliquibus naturalibus causis ad producendum veros et naturales effectus. sic Augustinus dicit in li. de trinitate. d. his qui sunt arte demonum. **¶** Et quod dictum est de venditore idem intelligendum de emptore. cum. scilicet venditor crederet rem suam minus preciosam puta auricalem quod est aurum. et lapide vitreum qui est preciosus. **¶** Emptor enim cum per percipit peccat quod uiter si non dat sibi premium propter valorem rei. sed secundum estimatorem venditoris. et tenetur ad satisfactionem. **¶** Verum cum aliquid sophisticant ea que vendunt ut se seruent indemnes et cum aliquid lucro pergruo. quod si venderent puras res et emptores non vellent dare iustum premium. quod alii vendunt talia sic sophisticata et mixta minori precio videntur posse excusari dummodo non fiat tales mixture que noceant humanis corporibus quod accidere potest in his que vendunt in cibum et potum

hominum propter medicinales. **¶** Si non verum illud cum per tale mixture res reddunt magis amabiles et non nocive. sic audiunt perungere de vino greco quod aliquando est purum quod nimis fumosum minus placet. cum vero aqua miscetur. amabilius redditur. et libenter emunt homines credentes tamen esse purum. dicit tamen venditores in hominibus talibus minus vendere quam si esset purum. aliter venderetur aqua per vino. et sic de alijs similibus.

Secundo fit fraus. §. V.

in quantitate. pondere. numero. et mensura. **¶** Unum dicitur Deuter. xxv. dicit. Non habebis in sacculo diversa pondera maius et minus. **¶** Et Levitic. xix. Nolite facere iniquum aliquid in iudicio. in regula. in pondere. et in mensura. **¶** Et Osee. xij. Canaan in manu eius statera dolosa. Canaan interpretatur negotiator. **¶** Dicit enim committit dolus et fraudes in mensuris. quod si habeat iustas mensuras et pondera. tamen fraudulenter vitit eis ad decipiendum. **¶** Et in pondere quod fraus est cum dat quis per. vncias per vna libra carniui. aromatum. piscium. lane. lini. et aliarum rerum ponderabilium. **¶** In mensura cum dat de panis laneo vel lineo. vel per. brachia vel vlnas cum dimidio pannis per. xi. vel sextarii vel minas victualium diminuat vel metreturam vinolei vel alterius liquis non plenam. **¶** In numero cum quis dat aliquas res in certo numero dare numerum diminuat tamen tribuit. **¶** Dicitur hi qui has scelerate faciunt fraudes inique agunt et per dominum. de quo dicitur Sap. xi. Via disposuisti pondere numero et mensura. scilicet debitis. et tenentur ad satisfactionem danificari. vel si pax est dare pauperibus. **¶** Nota tamen quod ubi dicitur est de more patrie quod datur lana vel linum ad nendum seu si filandis accipiet et propter filatum ad rotem tredecim vnciarum per libra quod sciat laborabat illa filando si non soluit si bi de tredecim vnciis nisi per vna libra. non propter est ibi fraus. quod non decipit cum sciat sic sibi debere solui. et sic intelligi pactum cum a principio sibi datur opus. **¶** Scienti enim et consensienti non fit iniuria neque doli. de re. i. l. vj. **¶** Quis turpis videatur mos. **¶** Non autem sic excusant tabernarii dantes mensuras vinct diminutas. sed vix ad collum metreturam vel alterius mensure cum sit de more. **¶** Nam tunc decipiuntur cum intendat hunc plenam mensuram et voluntate eorum diminuit nec proferendo excusat quod dicenda est corruptela nisi si faceret ut se proferret indenes vel cum aliquid lucro rationabiliter alius non lucrarent si plenas mensuras daret. quia opteret premium augere in quo non inueniret emptores et paucos. **¶** Item lanifices qui faciunt pannos trahere ad tractorum vltra debitum artis. unde postea madefacti et totius vitio moris est retrahit ad longe minorem mensuram quam debet fraudem faciunt. **¶** Et multo magis qui secundum rotem artis vendunt caligas cum faciunt pannum et qui eas formant minus debito madefacti. ita quod postea ipsis suris cum vinct emptori mixtum restrungunt et decurrant peccat non parum et fraudatis tenentur ad satisfactionem cum cito lacerent et male deseruiant eis. **¶** Item lanini. id est deferentes lanam vel linum ad filandum quibus pecunia datur a magistris suis ut soluant ad rationem tamen pro libra. puta. v. solidos si minus soluunt. et ita sibi retinent fraudem faciunt. **¶** Et si a filatrici auferunt minus conuenito vel debito precio soluunt. illis debent satisfacere in futurum supplendo illud minus datum eis. **¶** Item vel pauperibus erogando si parum est pro qualibus vel non bene sciuntur persone. **¶** Si vero eis soluunt conuenientum et congruum premium quod eis remanet de pecunia tenentur magistris restituere.

Tertio in qualitate. §. VI.

rerum fit fraus. cum se vendunt carnes infecte pro sanis. aromata antiquata. et sic virtute debilitata pro recentibus. liber corruptus et falsus pro fideli. et coctum fragile pro durabili. vinum corruptum pro sano. domum ruitura pro stabili et firma. animal infirmum pro sano.

pannus defectus p. in defectu suo et huius. De his di-
 ctis. **¶** Mala fraudulenti pessima sunt. **¶** artificia-
 ta. **¶** et cum querit si teneat venditor semper dicere defectus
 rei quia exponit venale. **¶** R. d. b. **¶** Ibo. se. q. lxxvii. q.
 defectus rei aut est occultus aut manifestus. **¶** Si occultus
 tunc aut talis defectus reddit vsum illius rei venale im-
 pediri vel nocui aut no. **¶** Et si quidem talis defectus red-
 dit vsum rei impediti vel nocui. puta cum quis vendit
 equum claudicante pro veloci. vel domum ruinosam p. fir-
 ma. vel abusu corruptum pro sano peccat contra iustitiam
 mittendo in dolosa et fraudulenta venditioe. p. primus
 damnificando ex b. unde tenet ad damni recuperatio-
 nem per regulam illam. **¶** Qui occasione damni dat damnum
 quoque dedisse tenet. ex de iniur. et da. da. **¶** Si culpa. **¶** Te-
 net ergo manifestare viciu rei nec potest celare. **¶** Si aut
 defectus rei non impedit totum vsum eius nec reddit no-
 pium sed minus reddit rem vtile si demat de p. cio qua
 tum imporat ille defectus celando defectu non peccat.
 dum tamen non dicat mendaciu. nec tenet manifestare viciu
 rei si tunc nec iustu preciu inueniret vel etiam emptore. **¶** Po-
 rest enim adhuc talis res esse utilis ad plura. et si non ad
 oia ad que valeret existens sine defectu. **¶** Et magis si
 defectus sit de se manifestus. puta quia equus est mor-
 nocolus non tenet manifestare. **¶** Si tenet p. cum diminue-
 re p. illo defectu que emptor ignorat nisi vsum eius esset
 p. culosus vel nocuus. tunc enim tenet dicere emptori illud
 ignorari. imo nec deberet exponere venditioe p. p. si
 estimet emptore ex leuitate et p. sumptioe non curare se p.
 niculo p. sone exponere vel aliu in vendendo rem defectu-
 osam decepturi. **¶** Nec ex b. q. aliquis fuit deceptus in em-
 do rem defectuosam credens bona. p. ipse sibi alium. de
 cipere vendendo iniusto p. cio. ac si nullu defectu haberet
 postquam defectu nouit. sicut nec licet furari alteri vel lede-
 re. puta petro ex eo q. martinus furat. est sibi. **¶** Pena ei
 tenere debet suos auctores et non alios. vñ vendendo p.
 iusto p. cio scienter ppter defectu tenet ultra p. cum satisfi-
 cere emptori ignorantem de defectu illi. **¶** Quid de lanifica-
 bus vendentibus p. nos laceratos ad tractatu. **¶** Si reme-
 datos ac si non brent dictu defectu. aut etiam p. nos inter-
 ros vel tinctos male p. bonis. vel vestes veteres renoua-
 tas et cardatas ac si essent quasi noui vt nigatit et rita-
 gliatores faciunt. **¶** Rñ. dicendu si tales non diminuunt de p.
 cio q. sum imporat ille defectus fraudulenter vel doli perpe-
 trant. et tenent ad satisfactione. **¶** Mediatores quoque seu
 sensales q. sciunt tales defectus et p. bonis et in defectuos
 sis vendere faciunt p. p. sunt peccati et sunt obligati ad
 restitutione. vt de iniur. et dam. da. **¶** Si culpa. **¶** Sed de fa-
 ciendo fieri p. nos linceos vel de serico inceptos cu cue-
 nunt notabiles defectus in eis. siue rone materie siue ra-
 tione forme seu texture q. tñ no p. p. o facili p. n. ab em-
 ptoribus. **¶** Secus aut dicendu in oib. p. dictis casib. qñ
 emptor p. p. tales defectus vel no p. p. volutarie
 emit rem et illo p. cio peritus in negociado. q. intendit in-
 de bñ lucrari. puta in alio loco vbi care vendunt etiam
 cu talib. defectib. **¶** Sciendi em et p. sententia no fit iniuria
 nec dolus. d. re. i. u. li. vi. **¶** Sed qd d. ipis reemendatib.
 pannoz q. vident ex ope sue artis esse occasio illi. **¶** frau-
 dis. q. ita subtiliter agunt qd no. p. p. de facili p. n. scilicet
 sure pannoz. **¶** Rñ. q. cu ars illa sit publica i ciuitate et ro-
 lere et ronebilitate. q. et si no fieret illa reemendatio nec
 etia iustu p. cum vellet emptores dare. vel etia forte non
 ita de facili inueniret emptores. vñ boies p. n. intellige-
 re p. nos aliqui habere tales defectus. **¶** Lanifices p. n. i
 sup iuste vendere diminuendo de p. cio fm q. tate defe-
 ctus. quod veruz faciant vel non faciant habent ipi di-
 iudicare. ideo no videt posse p. demnari sed tolerari.

Quarto in solutiois. §. VII

diminutio et tarditate sit fraus seu damnu qñ non sol-
 uit laboranti p. opere suo termino debito. qd facit m.
 et no tam ex impotencia q. ex auaricia. q. cu illa pecunia
 debita solui mercenarijs vel alijs voluit aliq. tempe ne-
 gociari et lucrari. sed b. ex p. p. dñi mandatu di. **¶** Leui.
 xix. **¶** No morabit opus mercenarij tui apud te vsq. ma-
 ne. **¶** Et p. uer. iij. **¶** Ne dicas amico tuo. vad. reuere cras
 cu statim possis dare. cu em tales indiger. sustinet inde
 plura incomoda q. sum illi sunt causa. **¶** Et b. nisi nondu
 terminus aduenisset solutiois fiende fm pactu et p. uen-
 tione. **¶** Tñ et dñs vinee dicit in fine dici p. curatori suo.
¶ Uoca oparios et da illis mercede fm p. uentione facta.
 Aliqñ etia dat eis falsas monetas p. bonis. aliqñ etia
 eis subtrahit de debito diuersis vijs. **¶** Sed qd cum
 petrus volens soluere creditori. puta Jobani. p. re empta
 vel ope facto sibi vel vectura rez vel alia ca mittit eu ad
 campfore vel mercatore q. habet suas pecunias vel sibi
 eas mutuatur vt ipi soluat. et campferius vel alius gerens
 negocia ipius mercatoris. p. eo soluit Johan. ad instan-
 tia et voluntate ipius petri retinet tñ duos denarios. p. li-
 bra p. mercatore campferius eius. nunqd est licitu. **¶** Rñ.
 deo. si b. habet p. suctudo ciuitatis in hmoi et creditor b.
 sciens no p. radicat videt posse tolerari et excusari rone
 p. suctudinis q. lege fac cu est ronebilit. vt di. j. **¶** Consectu-
 do. **¶** No aut videt irronebilit dicta p. suctudo cu intro-
 ducta sit respectu laboris numeratis pecunia et scilicet
 tis et expensaz q. s. facit campfor vel mercator pensiois
 exercituu artem. p. eo. **¶** Ro em expensaz et laboris hñda
 est. ar. c. **¶** Migne. de voto. **¶** Et null. cogit suis stipendijs
 militare. xij. q. j. **¶** Si aut ultra p. suctu accipit fraudem
 p. mitteret. vel et si creditor b. nescies p. voluntate sua et i-
 retentione recipit illa diminutioem. na tñ mercede la-
 boris sui si vult campfor ab eo. scz p. ei. noie soluit re-
 cipiat noia creditore. **¶** Io. q. integre d. recipere ius suum.
¶ Sed qd de camerarijs vel depositarijs coitatis in diu-
 sis officijs vt mortis vel gabellaz et hmoi hñtib. vel res
 cipe pecunias apsonis vel tradere eas varijs hoib. pro
 coitate a quolibet dote vel recipere ab eis exigat aliqd.
 puta vnu denariu p. floreno vel libra. nunqd b. est licitu
 si b. habet p. suctudo a diu fuata. **¶** Rñ. dicendu saluo me-
 liori iudicio b. videt distinguendu. q. aut tales sunt sala-
 riati a coitate et sufficiet fm labore officij et qualitates
 aut no sunt salariati vel diminute et insufficiet salariati
¶ In pmo casu n. credo posse exigere vel recipere. q. ibi no vide-
 tur hic locu p. suctudo cu irronebilit sit introducta ex
 mera et imensa cupiditate. vñ potius dicenda est corru-
 prela. dist. viij. **¶** Consectudo. **¶** Et sic credo talia sic extorta
 seu acquisita ex debito paupib. erogada. vt. xij. q. v. c.
¶ No sane. **¶** In scdo casu videt eos posse exigere etia p. sue-
 tudine eos excusare q. ronebilit est cu seruiat illis perso-
 nis. et nemo de suo cogit facere beneficiu. ar. xij. q. j. **¶** §. j.
 sed dignus est mercenarius mercede sua.

Quinto fit fraus. §. VIII.

in pecunie ad res mutabilitate. et ex b. diminuet p. cum
 debitum p. missum. q. no indigentes aliqñ talib. reb. co-
 ducti in aliquo opere cum vendunt minus preciaz q. id
 quod constituit in eis. **¶** Et contra hos ait Jacobus ap. l. v. c.
 Ecce merces oparior qui melluerunt regiones vel
 stras que fraudata est avobis clamat p. tra vos. **¶** Sci-
 endu igit q. cum pacta debeant seruari. ex de pact. An-
 tigonus. **¶** Et pacta ex conuentione legem accipiunt. ideo cu
 quis conducitur ad aliquod opus si p. mittere sibi dare
 pecunia non debet illi dare victualia vel pannu vel alijs
 as res nisi inq. tum velit ipse conductus sua sponte. vel
 nisi alio mo no possit sibi soluere ex defectu pecunie. sed
 tunc si ille non indigeret vsum illius rei. puta p. n. i. s. opz
 (d. 2

Non solu-
 tes merce-
 narios.

Campfor

De officiis
 alibi coi-
 tatis

In solu-
 do vel con-
 ducendo.

Titulus Primus

vendere ut habeat pecuniā p alijs rebz emendis. illud
dantū qd inde sustinet in minus vendēdo debet con
ductor rēfarcire. ex q pactū fuit de pecuniā mutuari
us alis res recepit. Si si a pncipio opis pactū in soluc
do sibi de labore suo certo pao in rebz. puta panni. vi
ctualiu. 7 partim in pecunia. tunc si illas res quas sibi
dat p par. e solutōis i m pueniōne vendit iusto precio
fm q alijs vendit. qzuis ipse nō indigēs eis reuendē
domultrū perdat. qz qd sibi darū fuit p. p. solidis. non
pōr vendere nisi p. xv. vel minus in nullo pmutat frau
dem pductor. qz facit 7 pntentia nō fit iniuria nec
dolus. de re. iur. li. vj. Sed si ipse vt. alius p. co. puta ri
tagliator p setariolo dat pannū textori pductor a setari
olo maiorē pao qz alijs vendat. De illo pluri certe tene
tur. puta ritagliator vendit pannū alijs ad rōnem. xxx
solidoz p brachio. sed textori serici ad rōnem. xxxij. vel
plus. quē pannū reuendēs recipit. p. xv. solidos. certe seta
riolus tenet textori detribz solidis. p quolibet brachio
panni. qz plus iusto pao tū vendidit sibi ritagliator
ad ptenitiōe setarioli. sed de illis qnqz quibz min⁹ ven
didit qz emitit nō tenet a ex q iusto pao venditū fuit. et
puentio inter illos talis fuit. vt. si in pāno sibi solueret i
torū vel in ptem p suo labore. Sed si ipse textor serici
ab initio cū pactum fecit cū setariolo de panno sibi dā
do p labore suo scit q ritagliator vendet sibi p iusto
precio. qz sic cōter sit 7 alis expertus est. nō videt sibi se
tariolus tenet. qz in idem reuertit ac si setariol⁹ a pnci
pio faceret pactū cū textore dādo sibi tantū qz ven
det pannū sibi datū. puta debet sibi dare. x. floze. p suo
labore. sed in pāno de q set textor q nō inuenit d ipo
pāno vendēs ipm nisi sex floze. vñ ita est sicut facerz pa
ctū cū eo dare sibi sex floze. nō obstat q dicat de. x. floz
re. qz nō in pecunia decē pmutat. sed in pāno sibi pputā
do taliter q sex flozenos habebit. vñ si textor peteret
tū sex flozenos a setariolo. qz sic credit habituz p pan
nū sic venditū. nō videt setariol⁹ malefacere. Est in sa
tis turpis talis mod⁹ vt ritz 7 setariolo 7 ritagliator. et
potius est reproband⁹ vt in iustus. Hora tñ q si ex hoc
nō accipit textor debitū lucrū de labore suo fm pmutē
estimationē sed diminutū. putat autē debitū lucrū illd
in q pueniūt in pecunia puta. x. floze. sed qz paup est et
oportet ut accipiat etiā mltomun⁹ vt se 7 familiā sustēter.
tūc vñqz setariolus sibi tenet dare supplementū vsqz
ad decem vel circa si dat sibi pannū quē nō vendit nisi
sex. qz sic dign⁹ est oparius mercede sua ex debito iustit
cie. ita 7 pueniunt mercede. alis esset ē equalitate iustit
cie. sic in ptem cūptōis 7 vctūōis est iniusticia 7 pec
catū cū res emat minus iusto pao ex necessitate vendi
toris. sed si qntas sex floz. reputat agna merces sui la
boris videt posse illud 7 si turpiter inueniūt admitti. ve
rū qz talia cōter inuenta sūt ad decipiendū 7 opprimē
dū paupes. ideo inducendi sunt setarioli 7 ritagliatores
q abstineāt a talibz 7 ex factis hmoi fraudibz satisfaci
ant lefis. vel pauperibz erogent si nō gauerūt notabili
ter textores. ar. xij. q. v. c. Qui habet. 7 c. Nō sane. Et
idē dicēdū d alijs pducētibz laborātes ad alia artificia
7 exercitia. S; de setariolis 7 textoribz dictū ē. qz hmoi
multum florentie praticatur.

Sexto fraus est et in. §. IX.

opibz de genere bonoz. cū scz quis in eis querit aliū q
glam dei. iuxta illud apli. Via in glam dei facire. pu
ta remuneratiō in mūdo. ppter qd dicit Hier. xlvij.
Maledictus oīs qui facit opus dei fraudulēter 7 desi
diose. qd exponēs Greg. ix. li. mora. dic. q. triplex fraus
pmittit in bono ope qd est opus dei. i. cū intendit res
muneratio ex eo ab hoie. Et h primo a corde scz vt ha

beat amicitia 7 grām hoim. ideo aliqd beni opatur. si
fallax grā d; pauer. vlt. qui enim h querit sepe. vt ait
Aug. ab eo offendit deus ne offendať amicus. De au
tē ait ps. Dissipauit offa cor. i. opa in genere virtuoia
qui hoibus placent. Sed ab ore cū scz ex bono ope q
rit laus hūana qd phibuit xps dicēs. Cū facis elemo
synā noli tuba canere ante te. Mat. v. i. noli publicare
vt lauderis. qzuis em dicit q memoria iusti cū laudibz
nō tñ ipse requirit ea. sed deus illi ea tribuit. vñ nō solū
a deo sed etiā ab hoibz viuēs 7 mortu⁹ laudet. Tercio
ab ope cū scz quis aliqd bonū facit vt a deo remuneret
tpaliter. i. vt pspereť. ieiunat seu orat 7 hmoi facit vt co
sequat elemosynā vl ecclesiastica dignitatē vel alios co
fidentes de sua bonitate decipiat tpalrēť spūalr tal by
pocrita est. Et de hmoi dñs dicit. Ne vobis hypocrite
qui siles estis sepulcris dealbatis q apparent hoibz spe
ciosa. Mat. xxij. Dēs g tales qui fraudes faciūt in o
pere dei. i. de genere bonoz maledictōem dei incurrunť
Econtra de viro iusto d; xxij. Brūs q exuit manus
suas. i. opa ab oī mūnere. i. cordis. ois. 7 opis. nil scilicet
querens ab hominibus vt finem ipiorum operum nec
gratiam hominū nec laudem nec transitoria.

De permutatōibus. §. X.

rez ad res in negociando q vulgariter dicunt baratti.
puta dat lanifex setariolo duos pannos laneos estima
tos ab eo. c. floze. p his setariolus dat lanifici pannū se
ricū estimatū ab ipo. c. floze. Sine mercator dat lanifici
lanā 7 setariolo sericū 7 pro his lanifex dat sibi nō pecu
niā sed pannos laneos 7 setariolus dat pānos sericos
in tali estimatōe in quāta receperūt lanā vl sericū. num⁹
quid est licitū. Rñ. Si pure 7 absq fraude prius fiat
pmutatio qntitatis precij vel qualitatis rez est ptract⁹
pmutationis 7 licitus. puta a iure approbatus simpli
ter in tpalibus. extra de re. pmut. p totum. Si aut fiat
fraus. aut hoc est in ipsi mercimonijs q ad qualitatē
aut in estimatiōe precij. si in qualitate rez pmutat⁹.
tunc si est fraus ex parte vnus tantū qz. i. dat alteri pā
num laneū vel sericū seu lanam vel sericū multū defe
ctuosa ptra intentionē eius cum tñ ipse recipiat res ab
eo nō viciatas vñqz peccat mortaliter 7 tenet satisfaci
re notabiliter ledēs. ex de iniur. 7 dam. da. Si culpa. Et
sūt mediator seu sensal q nouit hmoi fraudē. qz coope
ratur fraudi. q. j. Norū. Si aut vterq intendit alterz
decipere 7 ab vtroq datur alteri res defectuosa pro bo
no vtroq ignorante fraudem alterius vterq peccat
mortaliter ppter malam intentionem. xxij. q. v. Qui per
lerare. Quantū aut ad satisfactionē pōt hic habere lo
cum ppenlatio vt vnus alteri nō teneat si in tanto de
ceper⁹ est vnus intentōem suā qntū alter. Si pō vterq
qz 7 practici sciet defectus rez pmutandaz nō videt
ibi esse fraus. qz scienti 7 pntenti nō fit iniuria. de re.
iur. li. vj. 7 alteri nō tenet. Si aut sit deceptio in precio.
qz excessiū ponit suis merimonijs. tunc si vnus corz
excedit in precio 7 nō alter. qui excedit peccat 7 obligat
satisfacere si est notabilis excessus nisi h alter perpens
dat 7 tñ sic velit facere pmutationē. tūc videt nō tenet
per regulam. Scienti. in. vj. Si aut scienter vterq ex
cedit in precio in estimando suas res. qz alter de altero h
credit 7 cognoscat cum quotidie h praticent. puta meri
cator de lana quam 7 ar lanifici valentē tunc. xc. flo. fm
currentis precij exigit. c. vel circa. Et lanifex de pānis
laneis quos dat mercatori pro sua lana exigit. c. cū nō
valeant nisi. xc. vel circa. cum alter probabiliter sciat de
altero q in iustū pciū exigit de sua re. videt hic hre
locum ppenlatio. nec ibi pūe esse fraudē cum intendat
se conseruare indēnes nō alterū gūare. tales tñ adinuē

In bono
ope sit m
pax fraus

La. 18. De falsificatione diuersorum

tionem sunt ex cupiditate inuēre. et ideo vitandē.

Appl. xvij. de multiplici falsificatione. et ibi agit de falsificatione in mensuris. in ponderibus. in monetis. in scripturis. in bullis. in instrumentis et in scribis filiorum.

De falsificatione potest

induci illud ps. lxi. Medaces filij hominum in statibus ut decipiant ipsi de vanitate in idipsum. ubi tria sunt notari. Primo defectio statibus. ibi. Medaces filij hominum in statibus. Secundo iterum nobilitatis. ibi. ut decipiant ipsi. Tercio securio pēalitat. ibi. de vanitate in idipsum.

Eta secundo inchoa. §. I.

do clarū est qd qui vult mēdacio ad h. faciūt ut decipiant et fallāt. qd p. ex diffinitōe eius. Nā diffinit a magistro sen. in. iij. qd est falsa vocis significatio cū intētiō ne fallendi. Et qd fallere et decipere aliū est. et vel p. ob ritate et legē naturālē. qd nullus velle ab alio decipi. ideo omne mēdaciū p. est et vitandū. Un. Jn. in sinomul. Omne mēdaciū fuge. qd omne mēdaciū p. est. Decipit aut aliq. scipm. qd corde cū facit sibi erronēā p. sciam de aliq. vel male iudicat de alijs. Dicit. cū dicit qd facit v. e. stimat nō esse. Ope. cū s. l. v. nū. actū p. alio. Et v. t. t. Ambro. xxij. q. v. caute. Dēs qd dicit mēdaciū filij sūt diaboli. De ipso em. d. Jo. vij. Medax est et pater ei. i. mēdaciū p. inuētor et corde quidē mēdaciū dicit. cū ait in corde suo. ut d. E. x. iij. S. l. s. ero alacissimū exult mās puenire ad glām p. p. r. p. p. a. Dicit v. l. s. est mēdacio cū dicit p. serpente primis parentibus. Nēq. qd mortemini. z. Gen. iij. Ope aut cum f. m. apostolu. Jp. s. abbas trāssigurat se in angelū lucis.

Quantum ad primū. §. II

Terū est qd in omni mēdacio deficit veritas. et cū p. s. sit veritas discordet ab eo. v. cū p. nō pōt esse aliq. cū mēdacio. Dicit em. Apoc. xij. de sanctis qd nō est mēdaciū inuentū in eis. Sūt aut mēdaces f. bo. in statibus. Statēra aut est quedā regula recte mēsurandi res cum est iusta statēra. sed mēdaces filij hominum in statēra. In statēra quidē p. s. v. l. opinionis internalis. In statēra sententia iudicial. In statēra mēsure materialis. Prima est cū qd iudicat de aliq. f. m. suā p. sciam in qua frequenter fallit nō recte estimādo. Un. Hiero. Nō afferamus statēras dolosas ubi appendam? qd volumus p. arbitrio nostro dicētes h. gūe h. leue. S. afferam? diuinā statēra de scripturis sanctis tāq. de thesauris dñicis et in illa qd sit gūius appendam? x. iij. q. j. Sed mēdaces filij hominum in statēris. faciētes sibi leue p. sciam vel nullas de gūibz p. s. seu malēs. ut de adulterio p. p. qd sequit falsus par? aliq. et supposito alieni p. s. z. Scda est in iudicio ubi snia est quasi statēra. Un. Gre. xlv. disti. Omis qd iuste iudicat statēra in manu gestat. S. mēdaces f. bo. in statēris. p. iniustas snias. Tertia est statēra mēsure material. de qua p. r. o. v. j. d. Statēra dolosa abominabilis est aī dñm. S. mē. f. bo. in sta. qd faciūt aliq. falsas mēsuras. et pōdera vel eis vtuntur. Numis ma etiā f. m. p. b. m. d. mēsurā rez venaliū. qd tū monete dāt qd tū estimat res esse valoris. S. mē. f. bo. in state ris. falsificādo monetas. v. l. falsis vrēdo. Scripturē etiā boninū p. r. d. statēra. qd per eas quasi mēsurat seu declarat quid alicui sit pcedendū. Sed mē. f. bo. in statēris. i. bullas falsificādo in s. r. a. et alias scripturas Et de his omnibus in seqnti. §. declarabit.

Quantū ad tertium. §. III.

p. n. c. i. p. a. l. e. o. s. t. e. n. d. i. t. qd demū euēniat istis mēdacijs in statēris et falsificantibz. h. videlz qd cū ipi decipiant. ipi tan-

dem decipiunt. Sed ubi in modico decipiūt qd in terrenis. ipi in mltis. qd in eternis a diabolo decipiunt. nō ppendentes se inde puari glā et eterno igne puniri. Et sic itelligit illud ps. De vanitate in idipm pcedētes. scz mendaces. de vanitate. i. falsitate qua vtunt ad decipiē dum in idipm incidūt. i. in deceptionē. Magna em de ceprio est qd decipiunt a diabolo qd dū intendūt spant ex suis deceptionibz vitari et gaudere inde sūme depauperant et p. r. i. t. a. n. t. cū demū in puncto ad inferna descēdunt. p. p. t. e. r. b. o. c. i. g. n. e. e. t. e. r. n. o. c. r. u. c. i. a. n. d. i. v. b. i. n. e. c. g. u. t. t. a. h. a. b. e. r. e. a. q. u. e. v. a. l. e. t. i. n. r. e. f. r. i. g. e. r. i. u. m. s. i. c. u. t. d. e. d. i. u. i. t. e. e. p. u. l. o. n. e. p. o. s. t. u. l. a. n. t. e. v. t. h. a. z. a. r. u. s. d. e. s. c. e. n. d. e. r. e. t. a. d. e. u. m. z. a. q. u. e. g. u. t. t. a. r. e. f. r. i. g. e. r. a. r. e. t. l. i. n. g. u. a. m. e. i. u. s.

De falsificatione. §. III.

monete. Abb. sy. sup. c. Quāto. de iurur. sic dicit f. m. glo sam in dicto. c. Nō h. sine p. s. n. s. u. p. n. a. p. i. s. s. e. u. i. m. p. a. r. o. r. u. s. c. u. d. e. r. e. m. o. n. e. t. a. v. t. i. n. l. h. z. i. j. d. e. f. a. l. m. o. f. m. B. a. r. z. C. y. r. u. i. b. i. z. h. v. e. z. n. i. s. i. c. i. u. i. t. a. s. v. e. l. p. n. c. e. p. s. i. n. f. e. r. i. o. r. p. s. c. r. i. p. t. u. s. s. e. r. h. p. t. a. n. t. u. i. p. s. d. e. c. u. i. u. s. i. n. i. c. i. o. n. o. e. x. i. s. t. a. t. m. e. m. o. r. i. a. v. t. i. n. c. s. u. p. q. u. i. b. u. s. d. a. d. e. p. b. o. s. i. g. v. l. n. i. s. i. e. s. s. e. t. t. a. l. q. p. s. c. r. i. p. t. u. s. s. e. r. i. u. r. a. i. m. p. e. r. i. j. v. t. h. y. s. p. a. i. e. r. e. g. e. s. q. u. i. v. t. d. i. c. g. l. o. d. i. x. i. t. v. a. l. e. n. t. i. n. i. a. n. n. o. s. u. b. i. a. c. e. t. i. m. p. i. o. q. d. d. e. h. o. s. t. i. u. s. a. u. c. i. b. u. l. r. e. g. n. u. c. r. u. e. r. u. t. f. a. l. s. a. t. a. u. t. m. o. n. e. t. a. m. l. a. p. l. i. r. v. i. i. n. g. l. o. d. i. c. i. c. Quāto. et sic varie punit. Uno mō falsat moneta p. n. a. p. i. s. d. e. n. o. u. o. c. u. d. e. n. d. o. z. t. a. l. d. e. b. e. r. p. b. u. r. i. v. t. l. h. C. m. o. l. j. T. e. r. t. i. o. cū qd nō fabricat de nouo moneta. sed fa. b. r. i. c. a. t. c. u. d. i. t. f. m. i. n. u. e. d. o. v. e. l. t. i. n. g. i. t. p. u. t. o. m. o. n. e. t. a. e. r. e. a. z. v. t. a. p. p. a. r. e. a. t. a. u. r. e. a. z. t. a. l. i. s. p. u. n. i. t. u. r. v. l. t. i. m. o. s. u. p. p. l. i. c. i. o. v. l. t. a. t. u. r. a. d. b. e. s. t. i. a. s. f. m. p. d. i. u. i. o. n. e. p. l. o. n. e. v. t. i. n. l. Q. u. i. c. u. n. q. s. f. d. e. f. a. l. m. o. J. t. e. n. o. r. a. n. d. u. s. s. e. d. o. qd h. n. s. i. u. s. c. u. d. e. n. d. i. m. o. n. e. t. a. d. i. c. i. t. f. r. a. u. d. a. r. e. e. a. t. r. i. b. m. e. d. i. s. P. r. i. m. o. f. m. J. n. n. qd cēra pēda a p. n. c. i. p. i. o. p. q. u. o. l. i. b. e. t. d. e. n. a. r. i. o. d. e. m. i. t. u. r. d. e. m. a. d. a. r. o. p. n. a. p. i. s. z. i. l. l. a. s. i. c. d. i. m. i. n. u. r. a. m. a. n. d. a. t. p. o. s. t. e. a. r. e. c. i. p. i. a. c. s. i. p. r. i. m. i. p. o. n. d. e. r. i. s. e. s. s. e. t. S. e. d. o. mō f. m. J. n. n. o. c. f. r. a. u. d. a. n. s. qd abiectione cū dicitur moneta mltis minoris ponderis v. l. valoris qd esset deductis tū expensis factis pro ea fieri. da. Et sic vult J. n. n. o. qd tū debet valere moneta in for. ma qd tū in materia valet deductis tū expensis. qd auctōritatē p. s. t. a. n. s. d. e. s. u. o. f. a. c. e. r. e. nō t. e. n. e. t. i. m. o. s. i. p. n. c. e. p. s. i. n. d. i. g. e. t. p. o. t. e. r. i. t. i. n. d. e. h. a. b. e. r. e. a. l. i. q. d. l. u. c. r. u. v. t. s. i. c. m. i. n. v. a. l. e. a. t. qd materia etiā deductis expensis. Et h. v. e. z. s. i. e. x. t. r. a. r. e. g. n. u. nō spargeret moneta talis. qd tū. s. z. e. x. t. r. a. r. e. g. n. u. s. p. a. r. g. e. n. d. o. l. e. q. u. e. r. e. t. u. r. d. a. m. n. u. e. t. i. a. nō s. u. b. d. i. t. o. r. z. J. n. p. m. o. a. u. t. c. a. s. u. e. r. e. d. i. t. J. n. n. o. qd possit p. n. c. e. p. s. m. i. n. u. e. r. e. m. o. n. e. t. a. cū p. s. e. n. s. u. p. o. p. u. l. i. q. u. i. a. q. u. i. l. i. b. e. t. p. o. t. r. e. n. s. i. c. i. a. t. u. r. i. s. u. o. v. i. j. q. j. q. p. i. c. u. l. o. s. u. m. s. e. d. d. i. c. i. t. e. s. s. e. p. i. c. u. l. o. s. u. m. z. d. i. c. s. u. f. f. i. c. i. e. r. e. p. s. e. n. s. u. m. m. a. g. n. a. z. r. e. g. n. i. q. d. n. e. g. o. c. i. u. p. u. t. a. t. n. e. s. g. o. c. i. u. v. n. i. u. e. r. s. i. t. a. t. i. s. f. a. t. u. r. e. t. i. a. J. n. n. o. l. i. c. e. n. t. i. a. p. p. l. i. nō s. u. f. f. i. c. i. e. r. e. qd moneta illa ē expēdēda t. r. e. g. n. u. m. T. e. r. t. i. o. mō fraudat f. m. D. o. s. t. i. e. x. t. r. i. s. e. v. t. qd p. n. c. e. p. s. b. o. n. a. m. o. n. e. t. a. r. e. p. r. o. b. a. t. v. l. e. q. l. e. v. e. l. m. i. n. v. a. l. e. r. e. s. u. b. i. j. c. a. d. h. v. t. d. r. e. p. r. o. b. a. t. a. b. o. n. u. f. o. r. u. b. e. a. t. z. i. l. l. a. p. s. l. a. r. i. f. a. c. i. a. t. z. c. u. d. i.

Quantū ad vsum fal. §. V.

se monete. Nota qd scienter expēdiēs falsam moneta vi. detur qd teneat pena. l. cor. n. e. l. d. fal. q. regularit est d. p. o. r. t. a. t. i. o. z. o. i. m. b. o. n. o. z. p. u. b. l. i. c. a. t. i. o. s. e. r. u. v. e. r. o. v. l. t. i. m. o. s. u. p. p. l. i. c. i. o. p. u. n. i. t. S. e. d. B. a. r. d. i. c. h. p. e. c. c. d. e. r. e. qd expēdi. n. u. m. o. s. p. l. u. b. e. o. s. v. e. l. s. t. a. n. n. e. o. s. qd d. e. i. l. l. i. s. t. i. m. f. a. c. i. t. m. e. n. t. i. o. n. e. i. l. l. a. l. e. x. a. l. s. p. u. n. i. t. p. e. n. a. e. x. t. r. a. o. r. d. i. n. a. r. i. a. D. e. c. o. s. a. A. b. b. s. y. N. o. t. a. t. i. n. qd ubi qd in aliq. loco ubi monete diminui pō. d. e. r. i. s. m. i. n. v. a. l. e. t. f. m. i. l. l. a. d. i. m. i. n. u. r. o. e. m. e. m. i. t. d. e. b. i. t. o. p. r. e. s. c. i. o. z. p. o. s. t. e. a. i. l. l. a. s. p. o. r. t. a. t. a. d. l. o. c. u. a. l. i. u. v. b. i. t. i. m. v. a. l. e. r. e. q. s. t. u. i. n. t. e. g. r. e. m. o. n. e. t. e. z. u. a. i. n. d. i. f. f. e. r. e. t. e. r. e. x. p. e. n. d. u. n. t. z. a. c. c. i. p. i. u. n. t.

moneta
fallatur

fraudans
moneta.

moneta
fallatur

Titulus Primus

de malis
tenarijs.

et inuicem eas deputat q̄ntū integras vt in q̄busdā citatibz
regni ex q̄ pl^o vendit eas q̄ emerit nō videt in b^o peccat
re cū nulli damnu inferat z sibi ex sua industria z labo
re lucrū q̄rit. sic accidit de alijs meramōijs q̄ pl^o min^o
ve valent in vno loco q̄ in alio. p^o reglam sciēt. de re. iu
ris in. vi. S; q̄ bonas z integras monetas diminueret
z sic diminutas portaret ad talē locū vtiq; fraudē face
ret z p^o legē. z tenet talis lucrū pauperibz erogare. xiiij.
q. v. c. i. nō sane. Sicut etiā nō excularent a pēdō q̄ mo
netas malas z diminutas sciet dāt p^o bonis. etiam si
sibi dāt essent p^o bōis. z postea ppendit de diminutiōe
valoris. nō cū pōt absq; peccato fraudes alteri dare p^o
bona z integra. q̄ culpa alteri z error suus nō debet al
teri nocere. Culpa enī debet suos tenē actōres z nō alios

De falsificationibus. §. V.

in ponderibz z mēsuris. Ex p̄lio maguntin. d. Ut mē
sure z pondera iusta fiāt. supple statum^o. z infra. S; dō
iustas mēsuras z iusta pōdera lucrū cā mutare p̄supse
rit. xij. dies in pane z aq̄ peniteat. ex de em. z v. c. ij. in
glo. Insup punit fm leges. s. ciuiles. l. cornel. de fal. Pec
pnia hic rapata forte locū habz cū p̄uincere iudicio ec
clesiastico p̄sentioso. Nā in foro p̄nie idē iudiciū est de
ista sicut z de alijs rapatis in canonibz. vt. s. sic arbitra
ria. ar. de pe. di. j. Mēsurā. z. xvi. q. vii. Ipa. Et dubi
um nō est q̄n tal peccet moralitū agat p^o iusticiā z in
damnu p̄rimoz. z tenet de omni dāno inde securo satis
facere. ex de iur. z dā. da. Si culpa. Nō si fare nō pos
set ppter mltitudinē p̄lonaz z varietatē. tenet pauperi
bus erogare p̄cipue sūm quo illos lesit. Tenet etiā ad
remediandū inq̄tū p̄t sine piculo sue p̄sone v^o maioris
scādali. vt. s. auferant de medio dicte mēsure vel pōde
ra falsificata. v^o adequent. z idē dicendū de eo q̄ eis. scz
falsitatis scienter vsus fuerit. s. q̄ peccat grauiter. z dō co
in quo alius damnificat p^o hoc sibi obligatur.

De falsificatiōe i scri. §. VI.

pris. fit autē b^o vel in bullis papalibz v^o instris. v^o in li
teris z alijs scripturis. Et in bullis papalibz seu rescri
ptis dō falsa esse p^o surreptionē et p^o nouā fabricatiōē et
z p^o iuris interpretationē. Per surreptionē quidem dō falsa
bulla vel rescriptū seu carta. cū. s. in p̄titiōe grē seu bñ
ficij de q̄ ibi fit mētio aliqd tacitū est qd si fuisset exp̄p̄
sum nō esset p̄cessum. cū est suggestū falsuz q̄ tacito for
te nō fuisset p̄cessum. z tal dō falsari^o. ff. de fal. l. Si q̄s
obrepserit. Et cū b^o studiose sit z aduertent nō est dubi
um q̄ mortis. z q̄ue p̄mittit. Nō tñ tal incidit in exco
cationē latā p^o falsarios bullaz fm Ricar. in. iij. de qua
infra dō. carer tñ p̄modo illi^o grē. pura supplicatū ē pa
pe q̄ der bñficiū curatū alicui cū hēat eratē legitimaz.
sz. xxy. ānos. z b^o ē sūm. q̄ scit illū nō bñ. xxy. v^o cū sup
plicat p^o bñficio p̄ferendo illegitimo tacito q̄ sit illegiti
mus. tal grā sic surreptie obtenta nil valet ac si nihil
obtinuisset. Vex in. c. Sup lris dō rescrip. fit distinctio
vt videt q̄n p^o maliciā p̄ras tacet z falsitas suggestur
nullū comodū ex lris impetrās p̄sequit. Qui autē b^o fa
cit p^o ignorantia z simplicitatē si tacuit talē p̄tate v^o ex
p̄sit talē falsitatē q̄ exp̄ssa vel tacita nō impetrāz illas
lras alicui^o grē idē iuris videt esse. S; si etiā p̄tate il
la exp̄ssa vel falsitate nō dicta etiā lras grē alicui^o impe
trasset saltē in forma cōi tūc nō caret comodo eaz tota l^o
sed tñ fm rigore iuris iudicat ex eis nō fm formā eaz
vt ibi dō. Cū dic^o glo. q̄ ad b^o vt rescriptū teneat nibil tē
supprimet bis q̄ mouere animū p̄ncipis p̄nt ad den

bulia falsi
sa p̄nouā
fabcarōes

mus. s. morte. ex de cri. fal. ad falsarios z excoicat^o ip̄o fa
cro. ex de ad falsarios. Et ponit in. c. licet. c. ri. se p̄re mōi
falsitatis p̄gnoscedē. De hac excoicatōe hes in. iij. p̄re. i.
xiiij. S; cōm sūt leges p̄ca falsarij hec ē. de p̄posito z om
nū bonoz p̄fiscatio i libero. in seruo pena est mors. ff.
de fal. l. i. Et b^o verū i falsante p^o se rescriptū p̄ncipis falsā
tes alias lras ecclie excoicat^o. Quo autē ad forū p̄lāc v^o
tra mortale q̄ue p̄missū tenet falsari^o siue testam^o siue
instrū cuiuscuq; siue scripture vt in libris mercator. vel
scient vres talibz de oī dāno qd inde alicui sequit. siue
sic notan^o siue testis siue cooperator vel faciēs b^o fieri. ex dō
inuit. z dā. da. Si culpa. Et omīe molumentū qd in res
cipit tenet restituere. q̄ fur est z latro. xiiij. q. vj. Si res
z in mltis locis est excoicat^o p^o synodales. Qui etiā scie
ter vris falsis bullis inuadit in illū canonē z vltra mora
le tenet ad restitutōem si inde aliqd vtilitat^o p̄cipit.
Ite nota fm glo. sup. c. In memoriā. di. xij. q̄ carta falsi
sa p^o iuris determinatiōem v^o interpretatiōem dō cū scribit^o
maiorē grē vel oēs fuisse p̄ntes q̄ tñ nō fuit p̄ntes. vt ex
tra de his q̄ si. a. pla. sine p̄len. c. Quāto. z tal falsari^o su
spendit ab officio z bñficio. vt ex de testi. l. i. lris. Item
dō falsa carta q̄ nō habet testes inscriptos. vt ex de p̄u.
c. j. Nota fm hosti. q̄ testes dicunt inscripti q̄n p^o aluz
scribunt. S; subscripti dicunt q̄n p̄pria manu subscripti
rūt. Et q̄n quis scit scribere p^o se oportet subscribere i in
strumēto. Sed si nescit scribere tūc p̄t p̄ aliu subscribere
re. ex de sen. z resudi. l. i. iter. Ite dō carta falsa q̄ bz sub
scripōnes s; varijs manibz notatas z nō est p̄fecta ea
dē manu. vt ex de p̄u. l. i. Cū olim. nisi ex b^o sic ibi dicit
lras q̄ sit ibi calami vel atramēti mutatio. vt in autē.
de si. instru. z caute. in p̄n. Ite dō falsa si est alieno sigil
lo sigra dūmedo habuit p̄uū. vt ex de appel. Signifi
cauit. Ite dicit falsa ppter falsam grāmaticā. vt ex dō res
scrip. Ad audientia. Ite dicit falsē si sūt suspēcte z eis
nō ip̄onit fides. vt. C. de p̄ba. l. i. ubem^o. Ite dō falsuz si
sigillū est fractū. vel si nō est annus indicatōis app̄l^o
vt ex de si. instru. inf dilectos. Ite si sūt ipetratē lre p̄p̄
dētē. vt ex de testi. cām. Ite si filiū ē ruptū. vt ex dō at.
fal. l. i. Ite si sūt ipetratē sine mādato dñi. ex de rescrip.
Nōnulli. Ite dicunt lre falsē si eps appellat filiū v^o si pa
pa vni loq̄t i plurali. vt ex de cri. fal. q̄ntū gui. Ite dicit
carta seu bulla falsa si apparet eā fuisse rasam v^o mura
tā z tal depōit. ex de cri. fal. Ad audientia. Dec etiā i gl
in. c. in memoriā. di. xij. S; q̄ntū ad istud vltimū. s. dō ra
sura. z illud aliud. s. de falsa grāmatica dic Durā. ordi.
mino. in sūmā. q̄ b^o itelligit in rescriptis pape. ex de res
scrip. Ad audientia. Alia autē instra nō viciat p^o falsam
grāmaticā. Cū in p̄uilegijs z testamētis falsa latinitas
nō nocet dū p̄ster de voluntate testator. vt. C. dō testi. l. er
rore. At b^o iō. q̄ lre papales trāscūt p^o mltas man^o. Nā
legunt p̄moin p̄titiōe. sed in notula. tertio in lra gros
sa. Dec Bull. z iōb. xxy. q. ix. c. Aplice. S; si defectum
lre v^o syllabe nō viciat ppter b^o c. ex p̄re. ex de si. instru. ni
si subtraccio lre aliu sensū iducat q̄ dictio itēgra. c. int
dilectas. ex de si. instru. Ite instrū viciat si bz scriptū
rā itērlimare v^o rasura i loco suspēcto q̄n lre sūt aperte.
fec^o si sūt clause. hec ille. Ite dicit instrū falsū si est p̄uū
alteri ex adē p̄re plato. vt ex de si. instru. ip̄tari. S; no
ta q̄ instra v^o arrestatōes cū inueniunt falsē p̄ p̄re. v^o i
toro reproben^o. glo. iō. sup. c. si ad sepruras. di. ix. arguit
p^o z p̄tādē soluit dices. q̄ si pla. ca. ibi p̄nta sūt v^o vnu
est accessoriū alteri vno caso seu falso p̄bato. p̄ncipaz ac
cessoria cassant. Sed si diuersaz separa sūt. hec disti
ctio p̄batur. ff. de nego. ge. l. ad eum. z. ij. q. vj. si quā
do. §. diffinitiuā. Sed Bar. bap. dicit. Ego credo q̄ si
aliquid falsitatis reperitur in instrumēto totū reddi
tur suspectum. vt. ff. de si. instru. l. ij. hec ibi.

Ca. 19 De iniusticia in iudicio

Quarto fit falsifi. §. VIII

De filio alieno.

caso in prubo. cū. s. supponit alienus prius. ex de pe. et re. Officij. 7. ff. ad l. cornel. de fal. l. q. falsum. Et idē dicit dū qñ mlier iugata habuit filiū p adulteriū quē mari tus estimat suū. Nota si mulier pcepit p adulteriū. vñ supponit sibi alienū pñ qd expēderet p nutritōe et gubernatōe illi creaturē z ad id in q succederet putatio pri tenet totū ad restituendū. qz firuū pñm qñ possibīle ē. De b. tñ sic dī in sūma Ray. Tal mlier dī laborat qbuscūqz mōis pñt legitimi heredes nō fraudē de be reditare pñna caute tñ. Reuelare em̄ simplr marito ve ipi spūno vñ supposito nō expedit absolute. s. z sine dis tinctōe. vt dīc ibi glo. tñ qz forte in pueniret homicidia z adulteria. tñ qz marit⁹ forte dimitteret eā z mō valen tes forsitam continere vterqz adulteraretur. tñ forte qz nō crederet sibi ita pcedat. Reuelat factū suū in pñia sacerdoti prochiali vñ alteri magis pñto. z postea cum ipō vñ sine ipō reuelat epō in pñia. Et tūc epus vñ etiā sa cerdos si tātē discretōis vñ maturitatē sit. vñ qd tūc est ambo diligēter inqñrāt sū z caute si spūno vñ suppositus sit bō spūalis z timēs deum. Quo iūcto vocet cum se/ creto corā mliere z si videbit expēdere recepto pñs sacro a mliere qz nō calūniōse pcedat. z tñ ab illo qz facrum le cretū teneat poterūt reuelare sibi z in pñulere qz igredia tur religione vñ qz trāsserat se ad lōginquā regionē sic nihil papiat de bōis illi⁹ quē credebant eē pñz. becray. Idē Buit. z Hosti. Et addit hosti. qz ēt ipa mlier pñ ma nro reuelare si nō timet sibi piculū. sic sūt aliq mlieres q dñant viris. z etiā aliq scientibz vir⁹ adulterant z filios ab alijs susceptos sciēter ipi in nutritū tāqz suos. Et i bñmōi casu pñlendu ē qz reuelat marito z sic eo assentiē te absoluta ē mlier qñ ad restituendū. qz pñessū ē mari to disponē de suo sic plac. hec hosti. Si pñ illi spūrio l supposito nō pñ reuelari sñ piculo. vñ ēt marito. aut etiā si fca reuelatōe tali filio fz dictā formā nō vult acqñscere pñlio tūc inuigat mlieri qz de spōsaliō suo z alijs rebz qz bz vñ in futurū bñe possit satisfaciā iux pñsse dolēs qz de pñto. z si nō pñt plene satisfaciā pñdat sūmū i ani/ mo qz satisfaciā qz cito poterit. z sic erit i bono statu. ar. pñ. q. v. b. vñ. z ex de pe. z re. Officij. vñ pñt tal casus dicta aut satisfactio fiat mediāte pñona discreta secere z caute sub bñmōi pñbis. Quedā pñona tenet vob i hoc acapire Idē Buit. z Hosti. qz etiā addit qz satisfaciā ēt heredibz ab ītestato vñ ēt scpt. s. in testō. Satisfaciā ēt vt dīc Inno. illis qbz veniūt credit qz sua reliqñsser. vñ si bñe scit def paupibz. Q. si mlier nō bñet qd daret. tūc fm̄ Inno. si bz pbatōes p qz reuelare posset successores pñdictos a dāno qd bñt sua occasiōe dī eas adducē nñ si inde eēt gñe malū pueniūt. tūc cī nō dī facē. qz min⁹ malū ē dānū rez qz corpoz z aiay. Et idē ē i filibz. Si pñ nō bz pbatōes sileat. q. q. vij. Pleni⁹. Ali⁹ at bñmōi spūno vñ supposito. vt dīc Buit. nō tenet soli mlieri cre dere pñpue cū mliere sint malicie z fallacie mliere. vñd si in sana pñcia pñsuerat credo in toto qz excusat p igñan/ nā inuincibilē facte deceptōis de pñpiedis. Si pñ hone stas scit z alie pbabiles circūstāne faciūt ei pbabilē cōf sciam de vitare facti. z vult tutiorē viā tenere nil vltari⁹ papiat. De pñceptis aut etiā pñsumpt⁹ qd in habuit bo nā fidē. pñsult Ray. qz restituat vel pponat vñ remissio/ nē peratip aliqua aliā pñonā tacto negocio. Dicit tamē ad bñ nō eē talē cogēdū si de facili nō pñ ad bñduci. fz de pñsupt. Al. simplr dīc talē nō teneri. Sact. pñcor. Jōhes neapoli. in qñber. Et addit nō solū si piculū pñone im/ neret. fz etiā amissiones fame z sine piculo vite nō vide tur qz teneat manifestare si bñ pbare nō pñt.

Quinto fit falsifica. §. IX.

rio in iudicio vt qñ iudex p leges z iura pñnunciat. sic iudex in sentētiando iniuste. ff. eo. l. j. vel qui falsam leges vel canonem cuius auctor ignorat. allegat. sic faciunt interdū aduocati iniustā causam defendēdo. ff. ad l. cor. j. nel. de fal. l. j. vñ etiā corrūpētes testes. aduocatos z iudi ces. ff. eo. §. j. Sed de bñ pñct spāle caplm seqñs.

Caplm pñ. de iniusticia que fit in iudicijs. z quo ad iudicē. z qz ad accusatōrē. z qz ad reum. z quo ad testes. z quo ad aduocatū. z quo ad pcuratorem.

De iniusticia que fiūt

In iudicijs qz frequēti⁹ ex auaricia pccit fm̄ illud Jñd. li. senten. Cito violat iusticia auro. pñ. q. iij. Paup. An z dñs in vereri lege mandauit iudi ces institui qz oderint auariciā. Tōra aut iniuste iudi/ cates iuehit pñ. dices pñ. lxxij. Vñ qz iudicāt inqñtas tē. z facies pñtoz sumit iudicatis egeno z pupillo. vñ tria notant. Pñto reprehendit. plano iniusta sniaz ibi. Vñ qz iudicatis inqñtatē. Scdo arguit. acceptio inde bira pñonay. ibi. z facies pñtoz sumit. Tercio pñpñtur subuērio miserabiliū z opñloz. ibi. iudicate egeno z pu.

Quantum ad primū. §. I.

Sciendū qz inqñtatē iudicare ē iniuste z inqñ iudicare. Dicit em̄ inqñtas qñ ineqñitas. Eqtas aut ad quā iten dere spz debet iudex fm̄ iura est seueritas iusticie dulcor re misericōdie rparata. Inqñ qz iudicat qz ē qñtatē z iusticiā iu dicat. z bñ mñsimplr. Pñto iudicādo cū qd nō ē sibi subiect⁹ vt laic⁹ clericū. z plat⁹ nō subditū sibi. Tōra cui⁹ pñ/ sumptōem inuehit apñs Ro. xiiij. Tu aut qz es o bō qz iudicas alienū suū. An z in figurā dñs pñcepit qz trans iens p alienū agrū nō mitteret falcē in messēm alienam sz falcē iudicij in nō sbditos. vt expōit Grego. vj. q. iij. Scptū. Scdo inqñ iudicat qz de his qz deo sūt resuata iudicat. vt de occultis. An apñs. j. Cor. iij. Nolite ante tñpus iudicare qñsqz veniet dñs. Et Urban⁹ papa. De mñifestis qdē loqñmur. secretor em̄ pñgnitor z iudex ē de us. pñ. dī. Erubescant. Tercio inqñ iudicat qz postpñt ro ordie iudicario iudicat. An pñ mñtra. ca. ij. q. i. pñdicit Gratian⁹. §. bis oibz. qz null⁹ ē pñdēnand⁹ nisi iudicio ordiabilr habito. aut pñuincat aut se reū pñteat. z Jōb pñ. dīc de se. Tām quā nesciebā diligēti⁹ exāmias bā. Quarto inqñ iudicat qz p pecuniā snias pñerūt. cum dīcat Aug. Mō lz iudici vēdere iustū iudiciū. pñ. q. iij. Ad bñ ēt fac z opñie qd bñ. q. ea. Qui recte. An pñ tñs in uehit Nich. pñba. ij. c. dices. Iudices ei⁹ in mñcribus iudicabāt zē. Et paulopost in pñnitōe tal criminis dī id/ circo syon qñ ager arabif. Quito inqñ iudicat qz ex leuī bus suspitōibz nō pñficiētibz pbatōibz sniam pñfert. qd fiendū nō eē dīc melchīades papa dices. Pñto sp omā diligēter iqrētyt cū iusticia z claritate diffiniat. Nemi nē pñdēntis an vez z iustū iudiciū nullū iudicetis su/ spitōis arbitrio. In cui⁹ figurā z exēplū dñs cū audif/ set clamorē sodomoz de eoz vicio noluit iudicare seu p ferre sniam cū oīa sciret nisi pñs ocul⁹ videret p angelos inqñres. vñ Bñ. pñ. Sceto inqñ iudicat qz ad iudicādū nō zelo iusticie vñ rōe. fz passiōe mouet odiū. amoris. rō ris. vñ ambitiōis. sic in dei ex odio. pylar⁹ ex timore inu ste pñpñm pñcesserūt. An. j. pñ. ij. c. dī. Tradebat aut iu dicatī se iniuste. vt Gre. dīc qz qñuoz mōis pñnt huma nū iudiciū. Tōre. dū metu pñat alicui⁹ loqñ pñmēti⁹. Perunt Cupiditate. dū pñmo anim alic⁹ corrūpim⁹. Odio. dū pñ quēlibet adūsariū molimur. Amore. dū amico vñ pro pñqz pñstare aliqd itēdim⁹. xi. q. iij. Quattuor. Scptio

falsē iudi car.

Titulus Primus

iniqui iudicat qui ex his in filiis peccatis vel gaudiis et pre
cipue notorijs reos pdenat. Ad qd facit qd ait apulus
R. ij. In q al u iudicas teipm pdenas. i. pdenabile ostē
dis. Hoc est alu iudicantem in m. b. s. b. se. q. xxiij. q. n
videt facere ex iusticia. sed ex supbia et ostentatōe. Un
dus de adultera dixit Job. viij. Qui sine peccō est vestru
primus in illa lapidē mittat. Nō t. i. debet crimina di
mittere ipunire. s. pponere emēdatōem in se. et cū hūili
tate pdenare et nō peccabit. Sic et Amb. sup bti imacu
lari ait. Iudicet ille de alteri errore q nō bz qd in seipo
pdenet. Iudicet ille q nō agit cadē q putauerit in alio
puniēda. nec cū aliu iudicat i se ferat iniam. Iudicet ille
q ad pnuiciādū nullo odio. nulla offēsiōe. nulla lenitas
te ducaf. Et ista. Iudicet iudices scilicet quē i iudicādo tes
nere debet affectu sobrietate iniqua et sinceritate. ij. q.
viij. Iudicet. De pcessu aut iudicario et de plibus peccis
que fiunt iudicando. hēs. infra in. ij. pre. ti. ix.

Quantū ad secundū .§. II.

In iudi
cio nō de
bere pso
nā accipē

principale acceptio psonarū respēdit cū dicitur. facies pec
catorū sumitis. q. d. male facitis sumēdo facies peccatorū.
Sumere facies peccatorū ē respicere ad psonas peccātes et di
uites et nobiles. q. cōt sūt peccatores. et sic nō fm merita cāe
s. i. iurū potēte. diuitiarū. p sanguinis. amicitie et hū
iustmōi. p talibz iudicare qd pnerat ad acceptōes psona
rū. S. vt dicit de re. iur. li. vi. Accipe psonā in iudicio
nō ē bonū. imo phibitū dicere dno. Ut magnū ita et p
uū audictis. Dnt em iudices dnm oimz supmū iudicē
imitari. de q ait Petrus. aplos Act. x. In iudicare ppeti q
nō ē acceptor psonarū de. v. l. et q. facies significat psci
entiā. fm illd Aen. iij. Denigrata ē sup carbonēs faci
es eoz. i. psciā peccatorū turpis effecta sordibz viciōz. Su
mere facies peccatorū i iudicio ē iudicare fm psciā quā si
bi faciūt peccatores q nō curāt agere i iusticiā dnm ser
uāt et placāt amicis. et diuitias et gliaz psequit Refert
Pe. de pal. in. iij. q. i. frācia dū qdā foderet in agro suo
iuenit hūanā linguā viuā loqntē. Et interrogat qd eff
Rūdit fuisse liguā hoīs pagani q iudex fuit dū i pa
ganismo mortuū et sepultū. et q. nūqz dederat sniam int
quā iō de? refuaret illā aīam in illo mēbro sue ligue q
usqz baptisimū reciperet. Un rogauit q significaret b epi
scopo loci vt veniret ad baptisandū cū. et b esset signuz
pntis pdictoz si ipa ligua baptisata subito in pulue
rē reuerteret. Aduocat itaqz eps cū clero et ppo. Et p
locutōem ipi lingue de pdictis corā oibz baptisata su
bito resoluta est in puluerē. Vel etiā sumere facies peccō
rū est iudicare de rebz fm apparentiā put faciūt peccā
res nō fm existentiā et prout sunt. Contra quos ait salua
tor. Nolite iudicare fm faciē sed iustū rē. Job. viij.

Exemplū
de iusto
iudice

Quantum ad tertiu .§. III

Egeno et
pupillo i
iudicio
subueni

Mandat iudicibz vt debeāt subuenire paupibz et pu
pillis di. Iudicate egeno et pupillo. tales em cōt oppri
munt ab alijs. vñ. i. i. in li. sen. Paup dū nō bz qd of
ferat nō solū nō audif. s. etiā i iusticiā opprimif. x. q. iij.
Et p. ysa. dñs ait. Pupillo nō iudicat. et cā vidue nō in
gredit ad cos. Nō sic egit traian? impator et si etbicus
s. cām vidue sibi qrela ponētis de filio ocafo a filio ipi
us impatoris parient auduit iustissime iudicādo sen
tētiā. Sic filie salphaat. qn qz orphanē in petitione
sua iuste fuerūt iudice moysē ppli isrl audire et exaudi
re. Sic scūs Iuo britan? causas orphanoz et pupillo
rū p potētes efficacit defendebat. Et scūs Ludouicus
rex frācoz ipoz quātia diligētissime subleuabat. renē
tur em iudices ad b ex officio. De ipis em d. Veritas
cū minie defendet opprimif. Negligere qppe cū possis
pcurbar puerfos nubil aliud ē qz fouere. Nec caret scri

pulo societatis occulte q mēfesto facinorū desinit obuia
re. di. lxxij. error. S. et d. pbat q viduis et orphanis
tenent epi auxiliū pstarē. et i improboz violētias pre
crois procinū nō negare. di. lxx viij. p. totū. Ubi dicit
glo. q. viduis. pupillis. liberis. et oppillis tenet plat? pa
trocinū pstarē. Et sup. c. Licet. di. ea. diē glo. q. paupes
rū et oppilloz cause et pegrinoz spectāt ad eccliam. et de
pbo. sig. Sup qbusdā. Spectat etiā ad iudiciū reg. vt
xxij. q. v. Regū ē. Itē tutelā miserabilitū psonaz. pu
pilloz. orphanoz. et viduar. omēs pnt suscipe dētia et
mōachi. vt d. di. lxxvi. c. Peruenit. cū glo. Monachi
tamen nō sine licentia suoz supioz. Dñs deus etiā pro
micit eas iurare. ps. Vidua eius bñdicens bñdicam
rē. Et ps. Orphanos iu eris adiutor.

Notandū aut q in .§. III.

iudicij pcurrūt qnqz genera psonarū. i. iudex ad senten
tiādū. Actor ad accusandū. Reus ad rēndendū. Testis
ad pbandū. et Aduocat? seu pcurator ad defendendū.
et quēlibet hoz ex auaricia ptingit ppetrar peccm quod
cōi noie iniusticia nūqpat. Un de singulis hoz viden
dū ē. Et pmo iudex pmitit iniusticiā cū pferit iniustā
sniam. et b pōt esse p certā scām. aut p ignorantia aut p
negligētiā. Et cū b fac pmo mō. s. aduertēt peccat mō
talit. et mēu gūiter. q. agit i deū cū officio fungitur.
Dicit em. dei est iudiciū. et p bonū cōe qd pstat et pmo
uēt p iusticiā executōem. et p caritatē et iusticiā erga illū
p quē pferit sniam. et gūi? est rapina. vñ tenet ei de oi in
teresse in casu q ille p q dedit sniam iniquā nō velle
rē nō possit satisfaccere. Rō ē. qz occasione seu cām efficacē
dedit dāno illi. et q occasione dat dāni dāni qz dedit
se videt. et de iur. et dā. da. Si culpa. Un glo. sup. c. b
etiā placuit. ij. q. vi. diē q si iudex p dolū v. l. gram v. l. o
dū vel p pecunia male iudicauit. punit in verā lūc et i
marione. et infamis effiat. A. de pe. iudi. q. mo. iudi. l.
ij. Exlra restitutōem fm leges mltas. als penas susti
nere d. Et q. ius in foro iudiciali nō cogat ad restitutio
nē v. l. alias penas nisi puit? v. l. pcessus. in in foro pnia
li seu psciē absqz puitiōe tenet ad restitutōes ois dāni
leso vt dicitur est. fm Ray. et Hosti. et Al. Et d. et impoi
pnia tāqz p gūissimo crimine. x. q. iij. c. Quicūqz. Si at
esset tal iudex eccliaf? incurreret etiā penā suspēsiōis
ab executōe officij p annū. De q vide infra. in. ij. p. i.
ix. Si vero p igrantiā iniuste iudicat. tūc aut ex se iudi
cat sine assessorē. aut d pilio assessor. et si pmo mō. s. ex
se. et ignorantia illa ē crassaz supina. qz nec p se sciebat qd
cōiter debebat scire. nec ab alijs curauit iustigare. tunc
fm Ray. et vl. et guil. iō fm leges tenet leso inqzū bonū
et equū videbit religioi iudicatis. De va. et exor. p. gnt.
l. fi. In iudicio at aīe credo inqz ray. q tenet ad restitui
tionē vt in pzo casu. Rō b? ē. qz in culpa fuit cū scire
scire debuit se insufficiētē. et tñ iudicare psumpserit. et d
inuit? et dā. da. Si culpa. Si at fuisset igrantiā pbabilis
in eo. vt qz scia debita diligētia ad iustigandū a pitis
de pilio eoz tulit iniustā sniam. p iusta siue scietor ma
le et iniuste pfulēti. siue qz erat materia variāz. opi. et
illi fm suā opt. quā rectā putabat pfuluēt excusat? est
iudex p pūpe delegat? fm Al. et vt vt ordinarius nil
omittēdo de ptingēti ad iustigandū vitatē rei. S. i. i.
iudex b fecerit de pilio assessoris q asserebat talē sniaz
iustā excusat. qz in eo igrantiā pbabil? q excusat. ar. di.
xxx viij. §. fi. Dant em assessores iudicibz ppter sciaz eo
rū vt pfulat ignorantibz iura. Quāuis ei nō possit ē iu
dex eccliaf? nisi bcat mediocrē saltē scām. vt ex d. et
lec. Cū a nob. et di. xx. c. i. in glo. Tñ in seculari iudicio si
bz puerudine eoz siue penitā iudicādi p. p. murti cau
sa iura igranti et p esse ordinari. C. de iudi. l. cetti. iuris

La. 19. De iniusticia in iudicio

vbi dicitur qd milites pnt ee iudices. De iudice et delega-
to dicitur qd sepe e ignarus iuris. qd et nouit delegas. sed
roce bonitatis delegat sibi cam. et talis fuit iniusta sniam
boa fidei. p filio pitor. n tenet ad satisfactores. Et id e vñ
dicendu qd arbitris q ad snias iustas. Sicut rult iudex
miqua sniam siue ordinari siue delegatus siue arbitri-
q. i. et erat scies tñ negligit reuoluerit libros et studere
materia. si nesciebat p se negligit qñre filia pitor. et
am si esset delegat no excusaret ab obligatõe restituci-
onis pri lese p sua iniqua sniam. et si credebatur iusta for-
te fm Ray et al. Jte si fuit negliges iudex ad assumen-
du idoneu assessor. qd elegit ignorante. aut hoim ma-
le pñcie fm eodem opi. siue h fecerit ex auaricia vt minus
expenderet in salario dādo. siue ex amicitia vt fuiret ami-
co p illo rogari. siue ex incuria vñ alia cā. no excusaret a
restitutõe. qd in culpa fuit. et de iniur. et dā. da. Si dñs pa-
Si aut assupit qd coit tenebat boni et sufficiens. vñ dat
sibi a superiore. ita qd de ei pñlio hz iudicare. tñc excusat
iudex a pctō et restitutõe ferēdo iniqua sniam quā cre-
debat iusta ex pñlio assessoris ipi. Si tñc assessor a ne-
tur i. solidu pri lese pñlēdo seu oñdēdo snias fore iustā
si h fac mala fide et pñciam. vñ et bona fide h ex crassa
ignorātia aut negligētia. ff. qd qñs iur. l. h. et hz ray. host.
et al. Jte nō. qd iudices seu officiales iudicātes i caus vñ
raz. vt florētie officiales mercātē si p sua sniam cogūt
ad soluēdu aliqñ vsuras. vñ nō ad repēdēdu soluras
peccāt mortālī et tenet ad restōem. qd pñt cām efficacē
dāni. et de iniur. et dā. da. Si culpa. et si h faceret ex sta-
tuto vñ pñt iudicē tales officiales sūt excoicari. vt de
ex gñl. de vsuris. Jte iudex si accipit pecuniā vt iudicē
siue vt nō iudicē. siue vt iudicē male. siue iudicē bene
peccāt mortālī cū teneat gratis officiū suū exercere. ar.
pñ. q. v. nō sane. Pecuniā aut illā retinere nō pñt. Sed
qd debeat facere de tali pecunia. hēs infra in. iij. pñ. ci.
et al. vbi etiam habes vñ pñt penas debitas reo re-
lapare vel augere vel minuire.

Actor siue accusator. §. V.

requirit in iudicio. qd vt dicit Amb. Iudicis nō est sine
accusatore dānare. ij. q. j. De manifestis. Et hñsi crimen
sine notoriū. Euidētia em parrari sceleris clamore nō in-
diger accusator. ij. q. j. De manifestis. fama em publica
cū accusat. Sicut qd is q vocat aliquē ad iudiciū qñlam
ponit. aliqñ de cā criminali seu crimie. aliqñ de ciuili seu
de rebo rpalibz. In criminali dñ accusator. in ciuili cōsue-
uit dici actor. qñs et in criminali et actor dicitur. Triplī
aut pñgit talē peccare. pño calūniōse agēdo. si pñonē-
do alicui falsū crimē ex malicia. vñ pctēdo aliqñ bōa tan-
qñ sibi debita q nouit p se vñ ex pñlio pitor sibi nō dñc
re. et tal in vñroq casu peccāt mortālī. agēs p caritatē. p
ñi et p iusticiā. et pñur e cōis et de oī dāno inde secuto te-
net leso mō sibi possibili. et de iniur. et dā. da. si culpa. et
pñ. q. v. nō sane. in si. et q. vj. Si res. qñ si dānificat in
bonis rpalibz illa dñ restituere. Si in fama vñ pñona. qd
accusat de crimie iniuste et pñctus falso infamat dñ fa-
cto et occidit vñ mutilat vñ alis ledit in pñona. dñ sibi sa-
tisfacere pñt pñt ad arbitriū boni viri. nō tñ tenet se ma-
nifestare pñt factū si inde sibi piculū vite imineret. Sicut
si est in pñgressu cāe. dñ dimittere et nō pñsequi. Scdō pec-
cat actor inordinatē desistēdo a pñsecutõe cāe ichoate. si pñ-
uaricādo. i. aliā pñt. vicz accusatū adiunādo colludēdo
cū eo dissimulādo vñ nō iducēdo legitimas pñbarōes qñ
hñ pñ reū. et acceptādo falsas excusatiōes rei qd hñ locum
in criminibz. aut et ex toto desistit a pñsecutõe cāe si dñbi
to ordine iuns qd dñ tergiversari. Et hñ fac corupte pñ-
cunia a reo et amicis ei aut pñabz eoz induci. et tñ pec-
cat mortālī. qd fac pñ rēpublicā cū bonū pñcurat pñ pu-

nitionē criminū qd ille ipedit fm. b. Tho. se. se. q. lxxvij.
In cā aut ciuili seu vbi agit de rpalibz. qd ibi nō intēn-
dit nisi indēntas actoris seu acqñsio iuris ipi actoris.
et qñlibet renūciare pñt iuri suo. vñ. q. j. qñ piculosū. iō ab hñ
qd pctō pñt desistere a pñsecutõe cāe siue pñcordādo cū
eo. siue ad vitādū expēlas et guātia litigiorum. Tercio
mō actor offendit cū et si hñat iustā cām criminalē siue ei
uillē pñ indebita media cām pñqñt vñredo mēdacys in iu-
dicio. vñ falsis iustis et testibz et pñbarōibz alijs ne amittit
iustā cām. qd et mortale ē hñ. b. Tho. se. se. q. lxxvij. vñ
nullo mō hñ pñ. q. ij. faciat. Vñ si in obtrinet victorias
cāe ex qñ certū est de sua iusticia cāe nō tenet ad satisfac-
tionē alteri pri. nec etiā in expēlis placiti cū ille iniuste
vexauit cū. Si aut actor in cā ciuili estimat se ius ha-
bere. qd et sic sibi dicit ab aduocatis et pñris vñ etiā dubi-
tat de iure suo nec in pñcessu causē pñgnoscat pñtū. etiā si
cām hñet iniustā nō peccāt placitādo. qñs melius fa-
ceret pñcordādo vñ dimittēdo. Nēmī em facit iniuriā
qñ vñt iure suo. dñt lex. Et si obtrinet victoriā cāe nō tene-
tur satisfacere dñ hñrat. qd pñbabilī ignorātia excusat euz
di. lxxvij. §. hñ. Sed si postea certificat de errore suo. tñc
tenet ad restōem illoz bonoz. et hñi iā bōa fide pñray
pñserit. et de pñscrip. pñotū. In cā aut criminali nisi sit bez-
ne certū de crimie. et possit legitime pñbare nō excusaret
a pctō mortālī accusādo. qd exponit se piculo magñ sui
vel pñmi siue cā sufficiēt. Jte nō. fm ant. de bu. sup. c.
qd pñt qñ. qd cū qñs siue actor siue reus aliqñ tenet ex iusta
snia dāta pñeo a iudice qñs lex positua ei assistat. tñ
qd lex naturalē resistit. qd nō dñ qñs locupletari cū alicū ia-
ctura vñ dāno. de re. iur. l. vñ. Locupletari. Jō tenet tal
lis restituere sic habita. etiā si hñ pñcuratōe ipi obtrinet
cām hñ sola iudicis ignorātia obtrinet. et ille q succūbit in
appellatōe. qñ videat ille acqñuissē ex qñ snia nō appel-
lauit leius. qd tal nō ē verū hñ pñsumptū pñtēsus. vt nō. dñ
sen. et re. iudi. quod non sufficit in foro pñscientie. Decly
le. Ad intelligendū videt qñ talis sufficiēt nouit sen-
tentiā iniustā fuisse datā pñ se. siue tñc siue postea.

Reus cōcurrit in iudicio. §. VI.

dicio. Dicit em reus is q accusat seu ipeditur sup aliq
re siue iuste siue iniuste. Et tal triplī pñ peccare et morta-
liter. pño dicēdo falsitatē vñ tacēdo vñratē. vt cū iu-
dex expñt ab coipitate fm ordinē iuris. siue in cā ciuili. si
cū agit de aliq re rpalī. vt cū interrogat si pecuniā mu-
tuo accepit ab actorē. vñ si nō restituit mutuatā. scies se
accepisse hñ negat. vñ restituta asserit. vñ et in cā crimina-
li cū accusat et sūt semi pñbarōes. vñ cū ifamia exorta er-
ga aliqñ sit inqñsio sup hñ et in casu mortū negat se cō-
misisse maleficiū pñpetratū peccāt mortālī tal. Et rō est
fm. b. Tho. se. se. q. lxx. qd fac pñ debitu iusticie. et hñ mor-
tale. Perrinet aut ad debitu iusticie vt qñs obediāt suo
superiori in his ad q ius siue platōis se extendit. Superior
ar ē iudex respectu ei q iudicat. et iō ex debito tenet accu-
sat iudicē exponē vñratē quā ab eo hñ formā iurē exigir.
hec tho. Si ar nñ est legitimus iudex. puta qd hñ dñum.
vsurpatū cū nñ sit superior ei. nñ vñ facē pñ iusticiā si nñ obe-
diat ei in dicēdo vñratē. peccāt tñ dicēdo mēdaciū. Et
mortālī si pñteraret vñ nocumētū notabile. pñio inferrē
Sicut et si est legitimus iudex et nō inqñreret fm formā iu-
ris. puta qd iperit de debito pecunie sū aliq ifamia exor-
ta vñ occasiōe inqñr ab eo de hñcidiō vñ furto. et nō re-
net rñdere. hñ pñ appellatōez vñ alr subterfugē iudiciū
ei. nō tñ dñ mēdaciū dicere fm tho. Accusat ar vñ inqñ
situs iudicē de vñno maleficio et pñctus pñ inqñr et de
alijs. et tenet veritatē dicere fm. Pe. de pal. in. iij. §o. Calūniō-
cūdo reus pñt peccare mortālī calūniōse se defendēdo. se se defen-
dēdo. nñ isto mō etiā si haberet iustā cām pñteraret. qd hñ est

Indebite
plegndo.

Reus pec-
cat false
dicendo.

Calūniō-
cūdo reus
se se defen-
dendo.

(b)

Titulus Primus

mortale. nā in causa etiā criminali iuramentū de calūnia p̄stādū ē. c. de iura. ca. c. inberētes. **Pro** 2° declaratiōe **Veritatē** dicit. b. rbo. se. se. q. lxx. q. aliud ē veritatē tacere aliū est l3 tacere f̄ falsitatē pponere. **Pro** 3° p̄mū in aliq̄ casu licet. Nō enī nō falsitā q̄s tenet omnē veritatē dicere. sed illā quā ab eo p̄t er tē pponē. d3 ep̄gē iudex fm iuris ordinē. puta cū p̄cessit infamia su per aliq̄ crimine. vel aliq̄ iudicia apparuerūt. vel cū p̄ cessit p̄batio semiplena. **Secū** aut. f. falsitatē pponere nullo mō licet. Ad id autē qd̄ licitū est p̄t q̄s pcedere v̄l p vias licitas z sint intentio accōmodas. qd̄ p̄inet ad p̄udentiā. v̄l p vias illicitas z ppositio sint p̄gruas qd̄ p̄inet ad astutiā q̄ exerceat p fraudēz dolū. z p̄mū qui dē laudabile. scōm vero viciōsum. Reo igit l3 se defendi dere occultādo veritatē quā p̄fiteri nō tenet. p aliq̄s cō uenientes modos. puta q̄ nō respōdeat ad q̄ r̄ndere nō tenet. z h nō est calūniōse se defendere s3 p̄udent. eua3 dēre. Nō aut licet vel falsitatē dicere vel veritatēz tacere quā dicere tenet. nec aliquā fraudē adhibere. q̄z frau3z dolus vim h̄nt mēdaciū qd̄ est calūniōse se defendere hec. **Tho.** Quātūcūq̄ h̄ q̄s haberet iustā cām s3 q̄ nō habet p̄batiōes sufficētes amitteret in notabile detrimē tū sube vel p̄sone. nō p̄terea l3 sibi dicere mēdaciūz vel inducere falsum testē v̄l falsū iustitū v̄l aliq̄d h̄mōi. als nō excusaret a mortali. **Tertio** peccat re^o p appellatiōe nē iniustā. videlz cū q̄s appellat a snia cā afferēde mo3 re nē s̄ cū iusta snia ferat. peccat mortāl. q̄z h̄ est calū niōse se defendere. **Tal** em̄ agit s̄ iusticiā q̄z officiū iudi cis ipedit n̄ ei iniuriā facit. z etiā aduersario suo cui^o iusticiā inq̄tum p̄t p̄turbat. **Et** ideo sicut d3. iij. q. vj. **Vino** puniend^o est cui^o iniusta appellatio p̄nunciatur z tenet etiā ad satisfaciendū de dānis z expēsis. **Secus** si appellat ex p̄fidentia iuste cause. q̄z. f. credit se habere iustā cām. hec. b. rbo. vbi. s̄. **Itē** p̄denato ad mortē si iu ste h̄ fir nō licet ei se defendere p violentiā z h̄mōi. alias esset mortale. nō tū tenet facere vñ sequat ei mors. pu ta manere in loco carceris si inuenit ap̄tū. vel nō come3 dere p̄denato ad mortē p famē si cibo ei occulte offe3 rat. **Sed** p̄denato iniuste ad mortē l3 resistere p̄den nāti. iudici sicut z latronibz se defendere nisi forte pro pter scan dalum vitandum cum ex hoc aliqua grauis turbatio timeretur. hec. b. rbo. se. se. q. lxx. ar. iij.

Inducit etiā testis. §. VII.

in iudicio. **Et** tripl^r potest peccare. **Primo** dicēdo falsi tatē sciēter. z talis peccat mortāl. fm b̄m̄ rbo. se. se. q. lxx. tū q̄z facit s̄ iusticiā ledens bonū cōmune vel p̄p̄riū. tūz q̄z facit s̄ octauū p̄ceptū exp̄sse q̄ dicit. **Nō** lo queris p̄tra p̄mū tū falsum testimoniu. **Exo.** xx. cum q̄z p̄iurat. **Nā** testis iurat als nō credet sibi quātēcūq̄ q̄z religionis sit. extra. co. **Map.** **Et** iurare debet fm ray. z b̄m̄. q̄z dicit totā veritatē quā nouit de re illa. iij. q. ix. **hō**ramur. z q̄ nō admisceat falsū. nec aliq̄d de suo ad h̄ciat. iij. q. ix. **Putā.** **Itē** de quorūdā p̄suetudine addit z bene q̄ nulli pander testimoniu. iij. q. iij. **Itē** in cri minali. **Pōt** tū remitti iuramentū de p̄sensu p̄mū. c. f. **Aus.** nisi in cā m̄rimoniali. **Testificādo** insup falsū aduerteret tenet ad restitutionē oīm que exinde p̄m^o amittit p̄pter ei^o testimoniu. iij. q. vj. **Si** res. z. iij. q. j. nō tū. **Secō** peccat in testificādo cū id qd̄ est sibi dubium asserit sibi certū. z talis peccat mortāl. q̄z exponit se pe riculo peccati. z damnicatōis alterius. cū possit p̄tra/ riu esse eius qd̄ dicit. z etiā peierat cū iuret se scire illud qd̄ nescit. **Nā** nō admittet ei^o testimoniu si nō dices rer se scire. quātinio solent testes interrogari. vñ z quorū modo sciant. **Et** si interrogati de causa scie nō dicar nō valet testimoniu. iij. q. iij. **Itē** solā. z in auten. de tes si. s̄. z licet dudū. **Et** tenet ad restitutionē si inde pro/

rim^o iuste damnicaret. **Itē** s̄ h̄o in ferēdo testimoniu fm. b. rbo. se. se. q. lxx. id de q̄ est cert^o p̄ certo asserere. c. id de q̄ est dubi^o iub dubio p̄ferre. **Itē** q̄z ex labilitate hūane memorie p̄tingit q̄z q̄s reputat ic q̄nq̄ certūz d̄ co quod falsum est. ideo si quis cū debita sollicitudine recogitans estimat se esse certū de eo qd̄ falsum est non peccat mortāl hoc asserens. q̄z nō dicit falsum testimoniu p se z ex intentiōe. sed p accidens s̄ id qd̄ intendit hec. rbo. **Sed** nec tenet ad restitutionēz damniū passio. ar. xxiij. q. v. **De** occidendis. **Nō** aut excusaret a p̄ciō si ex i p̄meditatione z negligētia si nō ex malicia diceret falsū nec etiā vt videt ob restitutionē si inde p̄mū damniū incurreret. c. de iniur. z dā. dā. **Si** culpa. **Tertio** peccat tū p̄mittit z mortale cū pecunia accipit p̄ testimonio se rendo etiā si p̄ testimonio ventatis. **Itē** h̄u^o est. q̄z ex p̄sse facit p̄tra iura. cū h̄ phibeat z valde iuste ad vitan dū corruptionē ventatis p̄pter pecuniā. **Un** dic Aug. q̄ nō licet testi v̄dere v̄ez testimoniu. iij. q. v. **Nō** sane z multo magis peccat cum accipit testis pecuniam ad falsitatem dicendā. vel occultandā p̄tate. **Pōt** tū testi accipe expēsas tū ab eo q̄ est p̄ducit. puta si ex testimo nio ferēdo dierā facit. v̄l etiā opam suā z lucrū dimittit z h̄mōi. iij. q. iij. **Itē** s̄. venturis. **Accipiēdo** aut pecuniā p̄ testimonio restituat eiā q̄ accepit. nisi ille dedisset ad cor rumpēdū testē. nā tūc ei debet dari in cui^o iniuriā acci pit. v̄l pauperibz erogari. **Quarto** peccat in omissione testimonii q̄ si ferri debet in utilitate p̄m̄i. **Pro** cui^o **Testim** declaratiōe distinguendū fm. b. rbo. se. se. q. lxx. **Nā** res m̄mōi tando stimoniū sup aliq̄ re quā quis uouit. aut ab eo requirit aut nō requirit. **Si** requirit tūc subd̄ distinguendū. q̄z aut requirit auctoritate sui superioris. aut nō. **Et** si p̄mo modo id est auctoritate sui superioris cū ei teneat obedire. aut nō auctoritate sui superioris cū ei teneat obedire in his q̄ p̄ tinent ad iusticiā. tūc sine dolo tenet ferre testimoniu in his dūtaxat in quibz exigit ab eo testimoniu fm ordinē iuris. puta in manifestis. z de quibz p̄cessit infamia. **Et** in h̄mōi omittēdo testimoniu ferre peccaret. q̄z s̄ obedi entiā ageret et s̄ caritatē nō iuuādo p̄mū vel bonū cū debet. **S3** si exigit testimoniu ab eo in nō manifestis z de quibz nō p̄cessit infamia. nō tenet ferre testimoniu **Si** autē requirit testimoniu eius nō auctoritate superioris tūc ad liberandū boiem ab iniusta morte seu quēcūq̄z pena v̄l falsa infamia vel aliquo damno tenet nihilomi nus ferre testimoniu. **Ad** qd̄ facit dictū p̄s. **Aripe** pau perē z egenū de manu p̄toris liberate. **Et** illud **Inno.** **Negligere** cū possis p̄turbare peruersos. nihil aliud ē q̄ fouere. **Nec** caret scrupulo societatis occulte q̄ man3 f̄sto crimini d̄sinat obuiare. lxxij. di. **Error.** **Si** nō red ntur sup h̄. z inde videt sequi iniusticiā z damniū p̄rio notabile. in p̄sona. fama. v̄l substantia. tenet facere qd̄ in se est vt veritatē denunciet ei q̄ p̄t ad h̄ p̄desse. **Itē** p̄t lud **Proū.** xxiij. **Erue** eos q̄ ducit ad mortē. **Et** **Ro. i.** **Digni** sūt morte. nō solū q̄ faciūt s̄ et q̄ p̄sentit facit3 bus. **Et** xxiij. q. iij. **on**dit. cū p̄t3b3 alijs caplis. **Et** i p̄dco casu fm. **Ray.** de dāno etiā sacerdotēs z aliq̄ clerici z reli giosi tenentur xxiij. q. iij. q̄z q̄s. nisi sit tal^o cā in q̄ nō lice3 at eis ferre testimoniu. vt i cā sanguis. **Idē** **Al.** **Super** his at q̄ ad p̄denatōem aliē p̄tinet nō tenet fm **Tho.** h̄o ad testificandū nisi cū a superiore p̄pellat fm ordinē iuris. q̄z si circa h̄ p̄tatas occultat nulli ex h̄ sp̄ale dānis nascit. z si imineat piculū accusatori nō ē curādū. q̄z ipe se in h̄ piculū sp̄ate ingessit. **Alia** ar rō est d̄ reo cui p̄t culū iminet eo nolēte. **Sunt** etiā dicit q̄ in odiosis expe ptionibz v̄l criminibz nō p̄sueuerūt testes cōpelle posse licet q̄nq̄z compellant. vt in inquisitionibz. **De** breue **De** latio ne que in secreto p̄missa sunt alicui v̄t3z debeat q̄s testi ficari etiā requisitus. dicit. b. rbo. se. se. q. lxx. q̄ si q̄s h̄ ba3

Per ap
pellatiōez
iniustam

peccat fal
sitate di
cendō

Dubius
certum as
serendo

peccat
accipit

Testim
niū
tando

fal
sal

De latio
ne

Ca. 20. De acceptōe personarum

bet in secreto p̄fessionē. s. auditā. nullo mō pōt testis
fieri. q̄ nō sūt h̄ vt hō. 2. mal' est vinculu sacri q̄ p̄f
ceptū hois. S. si extra p̄fessionē p̄missa sunt sub cer
to. distinguēdū. q̄ si sit talia q̄ statim cum p̄ueniūt ad
noticiā hois dñt manifestari. puta si p̄tineat ad corrupti
onē multitudinis corporalem v̄l spūale vel graue damnu ali
cui' p̄sone. v̄l si q̄ aliud est qd p̄pate t̄neat. 2. manifest
tare restitucōdo v̄l manifestādo vel denunciādo. q̄ cō
tra h̄ debitu nō pōt obligari p̄ secreti p̄missum. In iur
lud. In mal' p̄missis restitucōdo fide. xxi. q. iiij. Si autē sit
talit' q̄ quis p̄dere tenet. vñ p̄nt ex h̄ obligari q̄ sibi s̄
secreto p̄mitti. vñ. t̄ tūc nullo mō tenet ea p̄dere. etiā ex
p̄cepto superioris restitucōdo. Et rō ē. q̄ suare secretū ē d
iure naturali. nec p̄t hoī p̄p̄i illud qd ē de iure nātū.

Aduocatus procu. §. VIII

ratōr 2 iuriscōsul' peccare p̄nt mltiplr. Et p̄mo aduo
catus si sciētē defendit cām quā nouit iniustā. fm bea
tū Tho. se. sc. q. lxxj. peccat gūter. i. mortalr. Et rō est. q̄
illatū est coopari alicui ad malū faciendū p̄sulēdo. ad
iuuādō. v̄l alr p̄sentiēdo. Un' d̄ Ro. j. Digni sūt mor
te nō solū q̄ faciūt sed etiā q̄ p̄sentiūt faciētibz. Sitr ē
cū a p̄ncipio cause credit iustā 2 in p̄cessu videat eā in
iustā peccat gūter defendēdo eā. nō tñ d̄z eā p̄dere. vt
scz iurēt aliā p̄rem vel secreta sue cause alicui parti reue
lēt. q̄ male faceret 2 p̄ fidelitatē. S. d̄bet eā deferere di
centi clientulo q̄ nō habet iusticiā v̄l eū ad cedendū
inducere. v̄l ad p̄ponēdū cū adūsario sine sui tñ dāno.
Et tenet talis ad oē damnu qd altera ps ex c̄i auxilio i
currit. hec tho. Idē Ray. 2 allegat. l. rē. 2. d̄ indi. Et idē
statuit Grego. x. De restitutōe videt intelligendū i ca
su in q̄ clientul' su' q̄ obtinuit victoriā cause nō velle
v̄l nō posset restituere. Nā 2 ille cū receperit utilitatē
cause iniuste p̄ncipalr tenet cū h̄ nouit. S. si ignoraret
puta q̄ aduocat' vel perit dicit eū ius h̄re vidē ex cū
sari cū laborat hac ignorātia. di. xxxvij. §. si. In sup si di
xerit clientulo iustā cum h̄re causam quā nouit iniustā
si cām p̄dit tenet ei de expensis factis sibi 2 alijs in liti
gādo. Sec' aut si ip̄e clientul' p̄gnoscat iustā causam
voluit eā defendere. ex de iurur. 2 dā. da. Si culpa.
Secdo peccat aduocat' in defendēdo causas cū ē igno
rās v̄l negligēs. Nā si assumit iustā cām 2 ex ignorantia
notabili v̄l negligētia sua. q̄ nō laborat in reuoluendo
libros vt inueniat veritatē 2 clientul' amittit cām. pec
cat mortalr. Et rō est. q̄ notabilr nocet. primo cū possit
2 debeat iuare. nec debuit se p̄dere ad illud officiū vel
ad actū ad qd nō erat idone' ex de iurur. 2 dā. da. si cul
pa. Et tenet ad restitucōem dāni inde secuti clientulo suo
fm Ray. 2 Hosti. Si vero defendit cām iniustā quam
credit iustā ex ignorātia notabili vtqz peccat mortalr.
Et rō est. q̄ expōit se piculo quīs dāni. p̄mi. vñ 2 peri
culo p̄cti mortalr. Et si obtineret victoriā cāe teneret ad
satisfaciēdū p̄t lese. Tercio peccat mortalr aduocat'
si allegat falsā p̄fessionē. vel instruit falsū testē. vel idus
cit clientulū suū ad negandū veritatē etiā si defendit ius
tā cām. 2 aliter obrinere nō posset victoriā. Et rō est. q̄
fm aplm' Ro. iij. Nō sūt faciēda mala vt inde eueniant
bona. nec vñ licet indebitis medijs vt veniat ad bonū
finē. Ad restitucōem autē nō videt teneri. S. si abstulit
bonā cām 2 iustā aduersario p̄ dictos modos vel p̄ cas
uillationē suā. v̄l ip̄m gūauit in penitēdo dilatacōes su
p̄stas. vel faciēdo positicōne duplicē v̄l cauiosam. reue
tur talis in insolidū ad v̄ez itresse. i. oē damnu. fm Ho
stien. Grego. x. etiā statuit in supradicta p̄stuticōe. q̄ id
qd aduocatus recipit iniusta aduocatōe vel p̄silio. tene
tur duplici restituere 2 mibilonim' de damnis tenet sa
tisfacere lesis. Et idē statuit de pcuratore. Et iuriscōsul'

rus in dando p̄siliū sciētē in causa quā nouit iniustā
si agatur victoriā cause illud p̄siliū. s. h̄r ad omnia damna.
Nō aut si credit iustā 2 habet cām credendū. extra d̄
re. iur. Nullus ex p̄silio tenet nisi fuerit fraudulentiū
in. vj. Si aut causa est debita vtz. s. p̄tineat iusticiā nē
nedū si remanet dubia vtqz ad diffiniticōne cause s̄ ad
uocato. pcuratorz iuriscōsulito iuare s̄z. b. rbo. vbi. s. in modo
2. Sutr. Quarto peccat ad aduocat' 2 pcuratorz 2
iuriscōsulitis circa recepciōne imoderatā salarij v̄l inde
bito mō fm. b. rbo. Quāuis em̄ licite possint petere sa
lariū vt mercedē sui laboris. Un' 2 Aug' dicit. q̄ s̄ ad
uocato vendere iustū p̄dianū 2 iurispitō vtz p̄siliū
xiiij. q. v. Nō sane. nō tñ dñt petere imoderatū. Atten
dit aut moderatē salarij fm Ray. circa q̄truo. Primo
fm quātitatem cause. Secundo fm laborē aduocatio
nis. Tercio fm scientiā 2 facundia aduocantis. Quar
to fm consuetudinē regionis. Secdm̄ horz p̄sideratōne
potest maius 2 minus taxari salariū. vt. ij. q. viij. §. apd
vrbem. 2 ar. xij. q. ij. Concessio. 2. c. Vltimarie. 2 extra de
pben. De multa. Concor. Tho. 2. Al. Un' in h̄ nō potest
dari certa reglā d̄ quātitate salarij. Et s̄dit Ray. q̄ ex
quo causa est incepta nullū debet facere pactū cum liti
gatore quē in p̄p̄iam recipit fidem. q̄ posset esse. occas
io magni periculi. ij. q. viij. §. P̄terea. q̄ fm glo. quā
do videret causam in periculo iūc cogeret clientulū suū
iure pacū cū eo dare sibi salariū ad libitū. Idem Al.
Petere ergo potest salariū moderatū ab initio litis vel
post factū. Et si a principio nō est factū pactū determi
natum salarij pōt fm Hosti. aduocat' cogere clientulum
p̄ iudicis officiū ad dandū debitu. Dicit etiā Hostien.
q̄ nō licet pacisci d̄ certa p̄e litis. s. quora. puta decima
v̄l centesima. als debet ei interdici forus. i. exercitiū ad
uocandi. l. de postu. l. si q̄ aduocatoriū. Sed de quā
ta licet pacisci. id est certa quātitate pecunie dūmō non
excedat debitu. Qd dicit Aug'. q̄ licet vendere rectum
p̄siliū vt sup̄ dictū est. intelligit Ray. 2 Al. qñ laborat
in volucōdo libros 2 studendo 2 disputando forte cum
alijs peritis. Alias si sine labore posset respondere ierē
dum q̄ nil debeant recipere sed gratis respondere. S.
Hosti. restingit hanc sententiā qñ petens p̄siliū ē pau
per. Nā si est diues potest petere salariū. ar. xiiij. q. v. n̄
sane. Si em̄ nō laborat tunc laboranti in p̄sentū studē
do 2 dicendo. Item aduocates v̄l pcurātes sciētē in cā
ysuraria peccat mortaliter. Et si ex corz aduocatione vel
pcuracione quis sententiā ad soluendū ysuras vide
denur tenet ad restitucōne. extra de iurur. 2 dā. da.

Si culpa. Possunt etiā peccare in modo aduocadi. cū
scz tūc obprobria 2 derisiones 2 h̄mōi que p̄hibentur
vt. v. q. iij. in loco. 2. iij. q. viij. Infames. §. si quis adco. p
cor. Sed de hoc et pluribus alijs habetur infra. in. iij.
parte. ti. vj. Et quomodo debent aduocare pro paupe
ribus. infra e. ti. c. De inhumanitate.

Capitulu. xx. De acceptione psonarum.

Quia in iudicijs de q̄
bus tractatū est supra reperit frequenter vñ
cū acceptiōnis psonaz. qd notauit ps. i. eo qd
inductū ē. s. in auctē illa. Vsqz iudicari iniquitatē 2 fa
cies p̄corz sumit. qd viciū ē 2 iusticiā distributiua. et
freqnt p̄petrat. qñqz ex auaricia. qñqz ex affectu sensualī
amicitiē l̄ p̄tece. iō nē agēdū d̄ h̄ ē. q̄ p̄m̄z mltū no
cēs bono cōi. Prohibet i lege dīna dū d̄. Deut. j. Nō ac
cipietis cuiusqz psonā. Ab h̄ vicio p̄p̄z fuisse imūne testa
ti s̄t discipuli phariseoz cū herodians dicētes. Nō respici
tis psonā hois. Mat. xxij. Et possz sic d̄scribiqz acceptiō
psonaz ē viciū q̄ id qd ex debito iusticie ē alr p̄ferēdū
exhibet p̄lōe nē ob meritū ei' ad ip̄az rē. s̄ ob p̄ditiōem

in modo
rata sala
rij accepti
one

Acceptio
psonarū.

Titulus Primus

ipius non congruente ad ipsam rem. Propterea autem dicitur ex debito iusticie preferendum. quia in his que dantur mercede ex liberalitate non ex debito non habet locum acceptio personarum si datur magis uni persone quam alteri. puta donat quod de bonis suis est centum amico vel sanguineo ratione amicitie vel parentele. quod non donat extraneo quod sit melior vel magis egeat. hic non est acceptio personarum si datur magis uni persone. quia suum est quod datur. et nemini debet. et in re sua unusquisque est moderator et iudex. Et ex hoc probatur beatus Thomas super epistolam ad Romanos. ubi ait apostolus. quod. non est personarum acceptio apud deum. in eo videlicet quod peccatores quidam relinquunt in suis precibus. quoddam ad se vocat dando eis gratiam suam. quam non dat reprobis. Nam acceptio personarum videtur dictum esse opponit iusticie. ubi locum habet in his que dantur ex debito quod attenditur iusticia. Deus autem non ex debito sed ex gratia vocat peccatores ad penitentiam. Unde ad Romanos. xi. Si ex operibus iam non ex gratia. Et ad Thymotheum. ii. Non ex operibus iusticie que secum habemus nos. sed finem suam misericordiam saluos nos fecit. In talibus autem beneficiis gratia dantis liberum est non solum deo sed etiam homini dare cui voluerit. Iuxta illud Matthei. xx. An non licet mihi quod volo facere. Signanter autem subdit. Non ob meritum persone etc. Nam ad eum qui habet distribuere vel dare aliquid ex debito distribuenda pertinet quod de illa finem quod reperit meritum seu aptitudinem in personis congruente rei que datur. Nam secundum beatum Thomas. se. q. lxxij. Ad iusticiam distributionis spectat diuersis personis diuersa tribuere secundum proportionem ad dignitates personarum. videlicet. unicuique de finem quod est in communitate digna ad id quod datur. Si igitur quis in dando consideret proportionem illam persone propter quam id quod ei committitur est ei debitum non est acceptio personarum. Sed si quis consideret in eo cui perfertur non illud quod datur sit ei proportionatum vel debitum sed solum quod est iste homo peior vel melior puta amicus vel sanguineus vel sibi utilis hereditas acceptio personarum. Sed ob id iudicem non congruente ad ipsam rem. hoc dicitur secundum beatum Thomas. ubi. s. prout aliquam proportionem persone facere ea digna respectu unius rei et non respectu alterius. Sic hec proportio. si sanguinitas ad unam personam facit eam dignam ut sibi plus dimittat de primonialibus bonis quam extraneis persone. Sed ipsa proportio non facit eam dignam ut plus preferat sibi ob eam de bonis ecclesiasticis. seu officiis et beneficiis quam alteri personae apriori vel plus quam alteri. quia non est penultima communitas congrua ad tale re. si. beneficia vel officia ecclesiastica. Et preteratur hoc viciu in officiis et beneficiis. preferendis in iudiciis exercendis et in honoribus exhibendis.

Et quantum ad collatio. §. I

non beneficiorum quod videtur. videtur placet peccat in preferendo beneficium bono pretermisso meliori. Ut etiam videtur peccat eligere aliquem in placitum minus bonum pretermisso meliori. Et videtur sic. quia dicitur Hieronimus. quod si prior est ex officio plus quam doctor. quod sanctior. quod in omni ordine cunctior ille eligatur ad sacerdotium. viij. q. j. Licet. Tunc temporis contra sacerdotes habebatur cura animarum. quod non eligendo tale peccat. Et respondetur beatus Thomas. in quadam questione de libertate. quod si per dicitur melior dupliciter. Uno modo simpliciter. Alio modo secundum quod. Simpliciter autem melior dicitur quod est sanctior et plus bonis de caritate. Secundum quod dicitur melior quod est melior secundum aliquem respectum. Corrigitur autem aliquem esse meliore simpliciter. i. maioris scientiarum quod non est melior quamque ad hoc quod perficiatur in ecclesia. si alius minoris sanctitatis erit melior eo in regimine. quia forte magis ecclesiam iuuare poterit. vel plus sapientia. vel plus auxilium poterit. vel quod deseruiuit ecclesie. Non tamen tenet placitum dare beneficium vel officium meliori simpliciter. sed meliori quod ad hoc non potest esse quod preferat unius alteri nisi propter aliquam causam que si pertinet ad honorem dei et utilitatem ecclesie etiam quod ad hoc iste est melior. Si autem illa causa non pertinet ad hoc erit acceptio personarum quod ratio est grauior quam ratio in rebus diuinis immutat. hec beatus Thomas. Et quod quod est directe per iusticiam est mortale. et acceptio personarum est directe iniusticia am distributiuam. id est mortale. Notandum etiam quod quis minus bonus simpliciter possit preferri magis bono in regimine ecclesie. quia utilior. non tamen si sciatur malus esse quis possit iuuare ecclesiam plus quam peritiam. quia in homini plus maxime requiritur bonitas vite. alius sine peccato cura exerceri non potest bene non esset preferre minus bonum sed simpliciter malum. et per hoc quod non est idoneus non debet preferri ei qui est aliquid minus idoneus. unde et Albericus magnus dicit expressum quod promouens ad ordinem vel curam pastoralem vel aliquid beneficium ecclesiasticum scienter indignum ab eis dubio peccat mortaliter. Nec nobilitas excusare potest. promoueat malus. quia quanto nobilior tantum nocuior. Et si dicatur quod alius non sit ita utilis. oino ista ratio non valet. quia utilitas spiritualis ipsi proponenda est. nec excusatur paucitas minus fortis ecclesie. hec Albericus. Ad argumentum tamen dicitur quod utique ecclesie pariter debet eligi et assumi ad placitum doctor et sanctior. cum. si alius ita utilis ecclesie sicut ceteri. Sed ubi alius esset utilior in gubernatione quam minus doctus et sanctus tamen bonus cum in homini debeat attendi utilitas ecclesie. ille potius debet preferri. Glo. tamen super. d. c. Licet. dicitur quod hugo tenet perat dicta preparatiua que ponit Hieronimus. viij. q. j. quod debet esse sanctus et doctus. sufficit enim quod sit bonus. Et est aliquid corpore bonus quod non est malus. et de presumptu. Dudum. Alii tamen dicunt semper meliorem esse preferendum. lxx. di. Nec est meritum. et lxxv. di. c. si. Et quis iohannes ad heretum opinio dicitur. Hug. tamen. b. tho. se. q. lxxij. ar. ij. tenet aliam opinionem dicens. quod quanto ad placitum necesse est eligere semper meliorem vel simpliciter vel in comparatione ad bonum commune. quia alius haberi non potest magis idoneus. videtur quod quanto ad hoc quod electio non possit impugnari in foro iudiciali sufficit eligere bonum. nec tenet eligere meliorem. quia sic ois electio posset impugnari. Et etiam alius deat eligi de gremio ecclesie de iure communi propterea statutum est. quod presumitur quod talis debeat esse utilior quam ad bonum commune. quia si magis diligenter etiam in nutu est secundum beatum Thomas. non tamen plus tollit quam si alia ecclesia possit assumi si utilior bene

Querit secundo vtrum. §. II.

placet ecclesie possit promittere sanguineo suo cura succedente postposito meliori. Et videtur quod non. Nam dicit Hieronimus loquens de moysi quod instituit successorem sibi in regimine iherosolymitane non filios suos vel sanguineos. Nulla sanguinitatis ratio. nulla hira est preplatio iudicis. proinde agros non per ditionem reliquit hereditas. Subnatio plus illi tradat que de elegit. quod si bene spiritum dei. viij. q. j. si ergo. Et sic videtur quod proinde non sit data beneficia ecclesiastica. Respondetur beatus Thomas. in quadam questione de libertate. quod aliter dicitur de sanguineo eo idoneo. aliter de sanguineo minus idoneo. Si cum sanguineo us sit eo idoneus. per placet preferre sanguineum. nisi forte ex hoc scandalum oriat. vel aliquid ex parte malum ex parte accipiente quod probabiliter tunc. quod alii plari inducent hoc exemplo ad dandum suis sanguineis minus dignis. Ratio hoc est. quia si hoc per det cor sanguineo eo digno nil deperit utilitatem ecclesie. unde in hoc satisfacet amor naturali. quod caritati prior non est si magis caritate informatur. Et hoc figuratur deus per viij. ubi pharao dixit ioseph de fratribus suis. Si nostri et eis viros industriosos institue eos magistros pecorum meorum. Si hoc sit minus idoneus sanguineus placitum non debet cum perficere ad curam ecclesie postposito meliori. et hoc duplici ratione. Prior quia iniuste agit dispensator quod negotium domini sui gerens re ei non meliorat cum possit. Secundo quia hoc videtur perire ad acceptio personarum. quia iudicio sanguineus non est iudicio prius ad curam ecclesie quod non obicit iure sanguis sed dino mure. Et hoc ar. iudicio facies ad negotium circa dispensationes primonialium bonorum. unde si episcopus de primonialibus bonis magis pvideat suo sanguineo minus idoneo non est acceptio personarum. si si ratio cor sanguineus magis pvideat de primonio crucifixi non caret vicio acceptio personarum. Ad idem beatus Thomas. se. q. lxxij. arti. ij.

Quis dicit
melior du
plur.

Ca. 21. De sacrilegio

Idem. Tho. dicit. q. c. ar. f. q. p. rinet ad acceptiōne psona
rū in quis p. mouat ad p. lationē vel ministeriū aliquē
q. diues ē. v. q. p. sanguine? v. amice? est. q. diuine t. pa
rentela nō est. ditio faciēs ad cām ppter quā ille digni
sit tali dono. s. p. lationis vel ministerij. s. sufficiēs scien
tia cum bonitate p. rinet ad acceptiōne psonaz t. m. Job.
neapōl. in quolibet. Dispensare p. iura cōia vel p. cula
tia linc cā rōnabili magis circa vnā psonā q. alia. puta
q. est amicus vel p. sanguineus vel diues 2 b. mōi. vt si
dispensat an. legitimā eratē. vel p. moueat vel habeat cu
tā aīaz vel dignitatē aliq. q. amicus v. p. sanguineus
vel diues v. potēs 2 b. mōi. nō aut paup. 2 c. cūctis etiā
si sit prior aprior vel si abbas vel prior dispensat. sū i b
ditis aliquib. in cū carmū. in ieiunij. in vigilijs. et la
bours. nō q. magis indigeant vel alia rōnabili cā. s. q.
magis sūt cū eo astricti. Si quis etiā b. nōs distribuere
aliquā elem. oīnā collegij vel cōitatis vel testatoris nō
dat illis q. s. credit magis indigere. s. amicus viciis v. p.
p. sanguineus minus e. gentib. etiā p. rinet ad acceptiōne
p. sonaz. Sū in. p. seruadīs officijs secularib. p. rā scru
tinij vel aliter si quis admittat p. bendo fabā seu assen
sum nō bis quos idoneus iudicat. sed cis q. sunt amici
vel p. sanguineus. vel vt scruiat amico i b. mōi. ad accepti
ōne p. sonaz v. p. rieret q. uis peccat. ar. di. lxj. Diraur.

Si honoribus etia .§. III.
b viciū reperit. cū. talis honorat nō rōne virtutis quā
in f. b.

Sil honoribus etiā .A.III.
b viciū repenit. cū. i. aliq̃s honorat nō rōne virtutis quā
in se habet. vel salte reprēsentat. sed. rōne diuitiarū vel ali
cui⁹ vanitatis. Pro cuius declaratiōe dic. b. **A**ho. se.
se. f. q. ij. ar. ij. q. cū honor sit quoddā testimoniu de v
tute eius q̃ honorat. sola vritus est debita causa honoris
Sed sciendū q̃ aliq̃s pōt honorari nō solū ppter virtutē
p̃riā sed et ppter virtutē alteri⁹. sic p̃ncipes p̃ plati honor
rant etiā si sint mali inq̃stum gerūt psonā dei z cōitars
cui p̃ficiunt. f. m illud **P**rover. xxvj. Sicut q̃ mittit la
pi. d. in acruū mercurij. ita z q̃ tribuit honorē insipie
ti. **A**z cū gentiles rōez xl rōanarōz attribuebāt mercu
rio. **A**erū mercurij dicitur mul⁹ ratiociniū i q̃ mercator
mittit aliqū vñ lapillū loco centū marcarū. Ita etiam
honorat insipies qui ponit loco dei z loco totius cōita
tis. Et eadē rōne parētes z dñi sunt honorandi ppter p
ticipatiōem diuine p̃ditionis. qz de⁹ est oim pater z do
minus. Senes autē honorādū sunt ppter signū vritutis qd
est senectus. Sed h̃ signū qz q̃s deficiat. Diuites autē
honorādū sūt. qz maiorē locū in cōitatib⁹ obrinet z non
ppter diuitias suas. **U**n idē b. **A**ho. in. xj. q̃libet. vbi po
nit z q̃rit. **U**z honorari diuites magis q̃ alios p̃nci
es ad acceptionē psonarū. Rñdet tūc q̃ duplex est ho
nor. **P**rimus. s. q̃ debet alicui rōne sup̃ius ppter p̃riā
virtutis. sicut est p̃mendatio. reuerētia. z h̃mōr ad hūc
honorē diuitie nihil faciunt. vñ si talis honor alicui ex
bibeat. erit acceptio psonarū. **U**n dic **V**alcri⁹ maxim⁹
q̃. beniores q̃ vtrūbus debent. sicut triūphi z ali⁹ bu
tusmodi. apud romanos antiq̃s nulla pecunia emi po
tēbat. Alius est qui debet alicui f. m statū quē habet in
republica. Sic enī in psona respublica honorat. Et pro
pter h̃ reges z p̃ncipes honorant. f. m illud. j. **P**e. ij. **R**e
gem honorare. Et qz in republica terrena diuites statu
obrinēt altiorē. ideo ciues celestis hierusalē quasi in ba
bylonia pegrinātes debent eoz inter quos puerfantur
morē gerere. v. dicit **A**ug. in li. de ciuita. dei. Et sic diui
tes honorare illis tūtaxat honorib⁹ qui ad exteriorē cō
uictū p̃ncipē nō est malū. Sed in his q̃ p̃ncipet ad fidem
xpi. p̃ctm est p̃ferre diuites pauperib⁹. sicut sunt mini
stratores sacramētoz. hec **A**ho. **U**n si quis veller audire
p̃fessionē diuitū z nō pauperū xl nō ita diligent autē
tradere eucharistiā aut ordines. aut alia diuitib⁹ non

pauperibz esset psonaz acceptor. Si quis aut prius au
diret vel potius diuites. qz credit eos magis indigere
maiorē fructū inde sequi. vel nō iūa pati inter qz pccare
sicut panges. nō pūnet h ad accipienē psonaz. sed ad
debita dispensatiōē. Et hinc est i. m. b. tho. se. se. vii. s. q.
facilius dispensat in matrimonio in gēdibz psonū
ariz z affinitatis. phibitis circa excellētes psonas qz
circa alias. fit enī h ppter sed^o pacis. sūmādū qd magis
ē necēariū cōtynuitati circa excellētes psonas qz
circa alias.

In iudicijs quoq3 .§.III.

phibet acceptio psonaz. **Un** z p^rouer. xviij. dz. Accu-
pere psonā i iudicio nō est bonū. Quis ratio est. qz per
h̄ corrupit iudiciū. z p̄ p̄ns iusticia. **Naz** fm. b. **I** bo.
se se. q. lxiij. ar. iij. iudiciū est actus iusticie. put scilicet iu-
dex reducit ad equalitatē iusticie ca q̄ inequalitatē facie-
re possunt oppositū. Personaz autē acceptio inequali-
tatē quāda habet inq̄tū attribuit alicui psonē preter
pportionē suā in qua p̄sistit equalitas iusticie z sic cor-
rumpit iudiciū p acceptiōē psonaz. **Un** z regula iur̄
dicit. In iudicijs nō est psonaz acceptio bñda de re. iu.
in. vj. **Un** z nico. papa dicit. Necesse est fm sacraz scri-
turaz documēta ac fm iusticie tramitē z accusatū siml
z accusatorē adesse. **Et** vñā ptem quātacūqz z qualicū
qz p̄dita sit auctoritate. sic p̄sus audiri v̄t alteri p̄i nul-
li p̄iudiciū irroget. iij. q. ix. Necesse. Vident̄ notari **Fr̄ia**
xlv. di. **Cū** brūs. vbi dz qz leuitē z sacerdotes nō sūt nisi
p grauio excessibz corp̄is flagellandi. cuz tñ minores
clericā etiā p leuitibz verbis iustificanti. ar. ad b. dist. xl.
c. j. z de offi. dele. Sane. Jo. an. in glo. sup̄ dicta rubrica
sic soluit. In penis differt dignitati z plonc. vt in dicto
ca. **Cū** brūs. z de trāfact. c. fi. **Itē** in sedēdo z assurgēdo
vt di. c. iij. c. **Nō** oportet. **Sz** in iudicijs vel inia nō est
habēda acceptio psonaz. sed in eis est equalitas seruā-
da. vt dicit rubrica. In p̄ns exhibitorē. vt. fr̄ij. q. vj. la-
cerdos. **Itē** in fide xpi iusticiāda. de p̄se. di. iij. **Itē** cū
qz. **Et** in alijs sacramētis. vt de p̄u. seruo. c. i. **Et** in pau-
perz receptiōe cū sufficere possumus. xlvj. di. c. Quiesca-
mus. z bñmōi. **Et** nota qz licet iudex nō debeat vti accep-
tione personaz vt hic tamē vtile est in arbitrat̄ijs iud-
dicē gratiosum habere. vt de offi. dele. **Consultuit.** Laue
ar tamen in faciēda gratia ne incurrat penam p̄stisus
tionis. de sen. z re iudi. De cetero. Jo. an.

Capitulum. xxi. de sacrilegio inquatum pertinet ad
avariciam.

Sacrilegiū quandoq3

ponitur inter ipsas luxurie. vt tñ opus car-
nis exerceat a clericis vel religiosis ⁊ monialibus seu a
laicis cū eis. Aliqñ ex ira vel odio pcedit. vt cū puenit i
iuriose clericus. Aliqñ aut puenit ex auaricia. vt cū qñ
rapit sacras res. vel de sacro loco. Et in hunc respectus
inter vicia ad auariciā pñcētia h̄ ponit. Sic aut diffi-
nit seu describit sacrilegiū. i. q̄ est sacre rei lesio seu viola-
tio. Iñd. tñ dicit q̄ sacrilegiū d̄ ab eo q̄ legit ⁊ furatur
quis sacrū. Vel p̄r pleni⁹ sic describi q̄ est viciū quo ir-
reuerētia exhibet psonis vel locis vel rebo sacris. Et qz
sacrū d̄ aliqd ex eo q̄ ordinat ad dei cultū. Et ex hoc q̄
aliqd reputat ad cultū diuī efficit qđdā diuī fieri illd
qđ ordinat ad finē bonū sōntis rōem bōi. ⁊ sic ad illd tale
sacrū d̄ b̄ct qđā reuētia q̄ r̄feri i deū. ⁊ hīc ideo q̄ oē illd
qđ p̄ter ad iūritā dī. ⁊ h̄ ē p̄c̄m̄z h̄z rōez sacrilegiū. Dec-
brus the. sc. se. q. xix. ar. i. Est at ip̄ale p̄c̄m̄ sacrilegiū di-
stinctū ab alijs. qz i eo res ip̄a l̄ d̄formitat. qz. i. vio-
lat res sac̄ p aliquā irreuerētia rōp̄ d̄ p̄tuti r̄ligiois. ita q̄
ip̄a irreuerētia ⁊ d̄ honoratio q̄ fit rei sacre d̄ violatio. sic
at bone ⁊ ē i bono or̄ate nō i eo q̄ d̄ honorat. vtz. j. et b̄ic. ita ir-

Titulus Primus

ta sacra ecclesijs vñ alijs pñs locis ⁊ non soluunt. sacrile-
gium committunt. large tamē sumendo. **Un̄** Hiero. Ami-
co aliquid subtrahere furtū est. Ecclesiam vero defra-
dare sacrilegium. xij. q. ij. Gloria. Et tales multū dis-
tenduntq; peccāt. Quāuis em̄ nō nocet bñ aīab de
functorū qui illa legauerūt q̄tū ad meritū dignū pmo
glorie. quia ex ipā ordinatōe ecclesie fiende consecuti sūt
meritum. nocet tamē q̄tū ad expiationē penarū quib;
bus est debitor. q̄ non ita cito euadet vel subleuabit.
vñ dicunt necatores aīarū. xij. q. ij. Qui oblatōes. Si
tū fieret parua dilatio ex cā rōnabili. putaret res veni-
dēda mīto maiori p̄cio videret q̄ tūc. ⁊ sic in mai⁹ iussu
fragiū elemosynarū psequeret. tunc laudabiliter fieret

Ca. 21. De sacrilegio

ret. **Dec Tbo.** in quolib. **Itē** nota fm **Johā.** neapo
li. in quolib. q. heredes v. ex heredes testamētorū q. differe
rū notabiliter exqui legata ad pias causas ex negligē
tia vel avaricia. q. est eis in cōmodū. peccat mortali. q. d.
pbat duplici rōne. **Prīa** est. q. inferat notabile nocumē
tū aīabz defunctorū q. tū ad expiārdem a pena. q. d. nō
mū⁹ videt q. inferre nocumētu magnū corpibz. **Sēda** est. q.
vltis mortale. q. ptra caritatē seu pietatē. **Sēda** est. q.
tales mandāt excoīcari. v. xij. q. ij. Qui oblatōes. sed
null⁹ debet excoīcari nisi p mortali. z in qbusdā dioce
bus est excoīcario lata p sinodale. vñ sup b inuestigati
dū. **Itē** q. alienat vel emitt sciēter bona ecclie imobi
lia vel mobilia pīnētia ad cultū diuinū vt paramenta
calices z hmoi. in casu nō licito vel in casu licito. s. non
fm formā ecclie. q. bñ. x. q. ij. **S. Notius. z. c.** Si q. ep.
z ex de re. ecclie. nō alie. Nulli liceat. z. c. **Monasteriorū.**
in de. peccat mortali. **Agit** s. ordinatōem ecclie z in
dammū eccliaz. etiā si iusto pōo emerit sacrilegiū. **Itē**
cit. z nō tenet alienatio. **Et** de hmoi alienatōibz eccliaz
stici z mō eaz habes infra in. iij. pre. **Itē** facientes sta
tura s. eccliaistica libertatē sacrilegiū pmuttūt. **Itē** ipos
nētes clericis z psonis eccliaisticis tallias sine līa pa
pe. exigētes pedagias z gabellas ab eis. z scēlāres traben
tes eos ad iudicia sua z capientes z hmoi. **Et** quomō
vel qñ sunt excoīcati propter hmoi bēs in iij. pre. t. i.

De sacrilegio com. §. III.

missio multipli p diuersas gētes s. sacra populi dei lo
quit p. dicens. Deus venerūt gentes in hereditatē tu
am. polluerūt templū sanctū tuū. posuerūt bīclm ī po
morū custodiā. **Sēdm** glo. pīnētia q. tūm ad līam des
plorat p. sacrilegiū pmuttenda circa templū dei et des
uastationē hierusalē p populi gentile. **Sēdm** aut sen
sum spūales sacrilegia q. fiunt. z alia mala in templo spi
rituali ecclie p male viuētes. z pie petit liberatōem ab
ipīs malis. **Ter** aut fuit illud templū salomonis ppha
natū z ciuitas hierusalē depopulata. **Primo** per na
buchodonosor sub sedechia rege iuda. q. cū exercitu cal
deo z capta ciuitate hierlm muris destructis incendit
templū z abstulit vasa eius. vt bñ. iij. **Regū. vlt.** **Se**
cundo p antiochū regē tpe machabeoz qñ idoliū posu
it in templo adorandū. q. d. templū iam fuerat reedifica
tū sub esdra z zorobabel. **Sz** de eo dñ. **Templū** plenuz
erat illicitis z scorantibz cū meretricibz. **ij. Machab. iij.**
Tertio p tytum z vespasianū pncipes romanorū p
mortē xpi inde ad. xl. ānos. q. cūuersa fundit ciuitatē
plū etiā diruerūt fm q. xps pñunciauerat dicens. **Uide**
tis has magnas edificatōes. s. templū. **Nō** relinquet la
pis sup lapidē q. nō destruat. **Et** qñis tpe **Dauid** non
dū esset templū edificatū in hierosolynis. vñ z nec pro
phanatū sed post mltā tpa. tñ vñ in locutōe tpe pteri
to p futuro. ppter infallibilitatē diu ine psciētie in cui⁹
libro pphete legunt. pphetando. **Sensus** est g. **O** deus.
gentes. i. gentiles venerūt. i. veniūt. zc. polluerūt. i. pollu
ent. Spūaliter autē de templo ecclie z hierlm militan
ti notari pñt tria genera sacrilegiorū defienda.

Prīmū ppetrati in abusione sacroz. ibi. **Deus** venerūt
gentes in hereditatē tuam.
Sēdm operatū in violatōe sacroz locoz. ibi. polluerūt
templum sanctum tuū.
Tertū exercitatu i usurpatōe bonoz eccliaistorū. ibi.
posuerunt bīclm in pomoz custodiā.

Quantum ad primū. §. V

Sciendū est q. hereditas dei dñi pplus fidelis. co q. pos
sideat a deo p fidem z grām sicut hereditas ab herede.
Uñ ipē dicit p **Ezechielē.** Hereditas mea isrl. s. est. **Isrl**

interpretat vidēs deū. z signat populū fidelē q. videt de
um p fidē. **Uel** etiā hereditas dei dñi clerus dñi putat
diuinis officiis. vñ clerus grece latine fors vñ hereditas
dñi fm **Isrl.** dñ. xij. c. j. **Qui** clerus dñi hereditas dñi. q.
tales sic viuere dñt vt spālī progatiua sanctitatis pol
sident a deo. **Sed** de vtriq. s. fidelibz z clericis pside
rans p. s. multipli sacrilegiū eoz gemēdo dicit. **O** deus
gentes. i. gentili viuētes. vñ z gebēne dedit. venerūt in
hereditatē tuā. i. in chustianismūz derū. **Sic** cñ gen
tes. i. pagani nullā reuerentiā hñt ad sacra vel sacra ec
clie. q. nō credūt esse sacra vel sacra nec alie. **Itē** vñ
Sic clerus z pplus xpianus nullā reuerentiā verā ostē
dunt hñt ad sacra z sacra ecclie. ex b. pmuttentes sacrile
gia mltā. **Certe** gēntes suis sacris falsisq. exhibebāt mlt
to maiorē reuerentiā q. fideles veris sacris. **Qd** ostēns
dit diffuse p mltā exēpla. **Valerī** maximus in. j. l. c. j.
Uñ z ibi narrat. q. cū in tēplo dee veste qdam pignes
essent dedicate ad nutriendū ignē. vna ex eis sup b pos
ita. q. pmissit ignē exingui ex negligētia ocala fuit. z a
lia plura ibi. **Et** qñtū qdem ad sacra maximū sacrilegi
um est circa abusum maximū sacri. i. corpis xpi. **Qd** q.
dam perpetrāt vtēdo ipō in maleficiis z veneficiis. vñ
z in croniciis legit quēdā summu pontificē in sanguine
xpi fuisse venenatū. **Ad** sacrilegiū etiā pñter sumere in
digne. i. i petō mortū q. cūq. odio. fornicatōe. vsuraz bu
iuiūmōi eucharistiā. **Al** ei fm aplm. i. l. c. xi. iudiciuz
sibi māducat z bibit. cū mortē sacrilegiū pmuttāt. **Ju**
das ex idigna cōicatōe psecut⁹ ē hñc fructū vt iniquitatē
pāitōis pceptā excoīcātibz mādaret. inq. ex magni
tudine mali desper⁹ laqo vitā finiret. **Sacrilegiū** ē i
currit sacerdos cū mortali tractat ad ministras eccliaisti
ca sacra z alia. **Uñ** i figurā pceptū dñs i veteri lege i ap
plicatōe leuitaz z filioz aarō ad ministrū sacerdotū q.
raderēt pus oēs pilos corpis sui z lauaret. ad designā
dū q. ē a peccis cogitationū criminaliū q. signat p pilos
dñt se purgare p nouactā ptritōis aquā pfectōis. **Pro**
pterea ei vt dicit bebi. **Oza** q. te agit arcā dñi q. eucha
ristiā significabat cū idiaret d. plaustro bobrecalatrā
tibz subito morte corrept⁹ ē ppter irreuerentiā. q. nocte pce
dēt vxorē pguerat. **Uide** et mag irreuerentiā z qñ sa
crilegiū stare an altare i facie sacerdotū z curiose z fixe a
spice i sacm z q. fac sacerdos. **In** b. figurā māducatē do
min⁹ i lege sua vesti q. arcā n. nuda s. vestita. i. coopra
traderet leuitis depōitāda. ita vt null⁹ d. pplo eā vidē
nuda possz. **Et** q. berbiamute eā nuda aspererūt. cū si
terz. pbulstioz i fmiōs isrl a bobrducta ē. mortuū sūt
lx. vii. z. l. milia pleb. vt bñ. j. **Re. vi.** **In** supyti aq. bas
pīmalī vñ aq. bñdicta vñ crismate vñ oleo scō i fontic
gūz vñ i catatōibz z hmoi ē magnū sacrilegiū. **Et** sūt
iterare sacra n. iterāda. vt baptisimū. pfirmatōes. z ordi
natōes. vñ ē i ipis vñ alijs iterare formas sacroz sñ cā
rōnabili. vñ materias eoz iēptas ppare. vt vinū q. mar
cidū z farinā n. bñ purgatā vñ q. corruptā vñ hmoi. nō
abscz sacrilegio ē gñi. **Sūt** ex icuria dimittē eucharisti
am corūpti. **Vasa** q. sacra z vestes sacras z alia ornamē
ta ecclie z mltomag. reliqas scōz irreuerēt tractare vñ im
mundas teneri z laicos vt in suis representationibus
his que sacra sūt magnum sacrilegium est. **Et** qñtū
hmoi deo displiceant ostenditur **Dame. v. vi.** legit q.
cū balthasar fecisset appōrtari vasa aurea q. asportauē
rat pñ suos vñ au⁹ nabuchodonosor de tēplo dei d. hie
rusalē z eis vtret. vidit digitos scribētes in pariete cō
tra eū. **Nanc** **Abetel** phares. p. q. pba fuit sibi signifi
catum vt **Daniel** expōsuerit q. ei auferendū erat regnūz.
q. nocte sequēti cūenit. **Mā** ingresso vario cū exercitu
suo in ciuitatē capta est. et ipse **Balthasar** interfectus.
Quā bistoria recitat canon de psc. dist. j. **Uel** mltā. ad

Irreuerētia
sacrorum

Sumere
indigne

In mor
tali muni
strans

stare i sa
cie sacer
dotis cele
brantis.

Iterare
sacra non
iteranda

Reliqas
irreuerēt
tractare.

Titulus Primus

terrore vt caueant sibi laici abyssu z tactu talium. **¶** Qd d
testabilis est incuria quindā clericorū qd calices pmutat
rubigine destitui. robaleas z pallas altaris z corporalia
turpissima remanere. casulas z alia paramēta rotati di
lacerari. Et in ipi miseriam nō pacerent talibz vestibz
indui. aut talibz robaleis mēsam suā parari. Et qd sūt
ista nisi sacrilegia z magna irreuerēcia ad sacra z sacra.
z ideo magna puniōe digna dīna z būana. **¶** Pro istis
gūgemilibz. ps. **¶** Venerit gēus in hereditate in
om. qui in eo ostendūt se gēiles z infidēs qd ita irreue
renter se bñt ad sacra z sacra tua. Et b de pmo.

Quantū ad secundū .§. VI.

Ecclēsia
polluitur p
luxuriam

Quantū ad tertiū .§. VII. In
principale. Sacrilegiū perpetratur circa res ipsas ecclesiarū reditu
eos auferendo vel etiā eis abutendo. Unde dicit ps. Pos. sacra
fuerunt iherusalem. ecclesiam in pomorum custodiam. sacrilegi

La. 22. De preditione.

Quando fructus sunt in agro sit aliquando aliqd rugum
um ad habitandū p custodiendis illis. sed ipis recolle
ctis desent rugum. 7 sic ex se paulatim ruit. Hoc enā vbi
custodiunt poma in domo est cōter locus vilis 7 deso
latus. Sic plati vbi seculares oñdunt habere aliquā curā
de ecclis qñ est tps messu. vel videmaz. vt decimas
et oblatiōes recipiāt 7 fructus possessionū. sed his pceptis
nō amplius curāt de eis p mūtētes destrūt 7 ruerē. cū
tñ fm iura vna ex quatuor partibz reddituū ecclie des
bet pueri in reparationē fabrice. vt. xij. q. ij. quatuor.
Locus etiā pomoz satis parulus est. 7 plures accipi
unt de familia vel domo. 7 mures etiā rodunt. Sic bo
na ecclie familiares sanguines 7 qz ea pcurāt furant 7
boies bestiales etiā psumunt. Sed vt dicit Hiero. Ecclie
siam de fraudare sacrilegiū est. xij. q. ij. glia. Hinc et bo
nificus papa ait. Nulli h ignorare q omne qd dño cō
secrat idest dñs fm glo. siue fuerit bō. siue aīal siue ager
vel quicqd fuerit dño semel psecratū. i. dñs sanctū san
ctoz erit dño. idest ad vsum sacerdotū qui debēt sancti
esse pñebit 7 ad ius pñet sacerdotū. Propter qd in ex
cusabilis erit oīs qui a dño 7 ecclia cui cōperunt au
ferre. vastat. 7 inuadit vel rapit. 7 vsqz ad emendationē
ecclieqz sacrificatiōē vt sacrilegus iudicet. 7 si emenda
re noluerit excommunicet. xij. q. ij. nulli.

Quartū aut displi. §. VIII

ceat deo auferre res ecclie. vel de tēplo res alias manife
ste ostendit p exēplū. Deliodori. Dicit enī cū fuisset missus
a rege hierosolymā vt acciperet mltas pecunias quas au
duerat esse in tēplo dei. cū intrasset in templū vt eas
auferret. apparuerūt ei tres angeli in forma humana.
Quis quidē equester armat. cui equus pedibz antio
ribz pcuriēs pceat. Deliodori in terrā pstrauit. Alij vero
duo sequētes pedesitres ipm accipiētes flagellauerunt
acerrime. ita vt mortuū fuisset nisi onias summus pontif
ex p eius vita orasset. qd 7 obtinuit. vt habet. ij. Ma
chab. Narrat 7 iustinus q bēmis dux galloz venit cū
lx milibz ptra grecos. 7 spolijs boīm sariat ad deoz
templa anhelabat volēs rape q in tēplo appollinis pie
tiosa erāt. Veniēs igif supbz habuit obuiā quatuor mī
lia boīm qui nihil potuerūt ptra tantū exercitū. sed po
tuit deus qui suā iniquam intentionē cognouit. Nam
subito facto terramotu p mario 7 cadēte premōi par
nati vbi templū erat. oppressit magnā partē exercitus.
de inde grādo 7 pluuia cadēs d celo exterruit. 7 ipe bē
mis ex dolore seipm occidit. sicqz reliqui fugiētes mor
tui sūt vt vñ nō remaneret. Dionisi. qz dñs magnus et
tyranus in sitalia ex potentissimo dño ad tantā deuenit
miseriā vt in senectute sua mgt fieret pueroz ad quas
miseriā credif deuenisse. qz culturā deoz pemptit vt
dicit Valerius. Dicit etiā sacrilegiū nō solū cū auferit
sacrū de loco sacro vt calices paramēta 7 hmoi de ecclie
sua. sed etiā cū tollit sacrū de nō sacro. vt p dicitur existen
tia extra eccliam vel locū sacrum. Et insup cū auferit non
sacrū de sacro. vt qui furat in ecclia q nō sūt sacra vt
pecuniā siue ecclie siue seculariū psonaz. vt. xij. q. ij.
quidqz. Hiero. etiā dicit q derici qui pñt sustētari d bo
nis parentū. 7 de bonis ecclie volūt nutrirī. sacrilegiū
incurrunt 7 cōmittūt. 7 p abusum talis iudiciū tibi mā
ducāt 7 bibūt. xij. q. ij. qm. Qd intelligit qñ nō deser
uunt ecclie. ipsi fm glo. vel etiam si deseruunt ecclie
sic que ab ecclia recipiunt in malos vsus conuertant.
vt ludis focarijs 7 hmoi. Usurpatēs patronatū aut bo
na vacantiū eccliaz vltra sacrilegiū sūt excoīcati. vt ba
bes in. ij. pre ti. i. Nō solūtes legata sacra pñs locis. sa
ciētes statuta ptra eccliaistica libertatē. vñ iudicātes fm
ea alienātes bona eccliaz vel monasteriez cōtra debi

tam formā. trahētes clericos ad iudicia secularia sacri
legum cōmittūt. de quibz vide. s. eo. c. §. ij. qui inapit
qui detinere.

Capitulum. xij. de preditione.

Preditione ponit a gre

gorio. in li. xij. moral. inter filias auaritie. qz
cōter pcedit ab ea. Et pōt describi sic q sit q
dam deceptio facta ptra dñm vel familiares suos i dā
num rerū vel glorie. aut manifestationē secretorū eoz.
Et de hac pphetans ps. ptra xpm p iudā parata in p
sona ipsius xpi sic ait. Domo pacis mee in quo sperau
qui edebat panes meos magnificauit sup me supplan
tationem. Vbi tria vidēda sunt.

Primo pñctio familiaris ibi. Domo pacis mee in
quo spe. qui ede. pa. meos.

Secdo pñctio criminalis. ibi. magnificauit supplan.

Tertio offensio psonalis. ibi. sup me.

Quantū ad primū §. I.

Sciendū est vt dicit boetius q nlla peior pestis ad nocen
dū q familiaris inimic. Et rō est. qz cū ab eo quis sibi
non cauet multipl pōt nocere. Dabit aut xps fami
liaritatē cū iudā. qz cū eo pñue puerfabat. 7 familiaris
tas eius ostendit in dicto vsu ex tribz. scilicet beniuolentia
ex pñctia. 7 ex beneficētia. Beniuolentiā ad eū notat
cū ait. Dō pacis mee. idest cū q habebat pacē. vrpote qz
meū ipm fecit discipulū. 7 ex spali amore 7 beniuolentia
in aplm elegerat vt esset ex sacro duodenario numero
senatoz vñ quibz secreta sūt reseruata. Nos inquit ipe
eis dixit amicos. qz vobis oīa nora feci. Job. xv. Ad idē
tam insinuat cū addit. in quo sperau. idest pñdi. Sed
querit aliqz quō xps sperauit seu pñdit in iudā cū scri
ptū sit. Dicit. xij. Maledictus vir qui pñdit in homie.
Cui citius rñdet q pñctia q inducit maledictionem
diuinā seu reprobationē est pñctia inherēte finalis
cū s. qz ita pñdit in aliquo vt totū suū adiutorium ab
eo expectet. Sic aut xps in nlla pñdit creatura nec etiā
electi eius. est aut pñctia suffragāte instrumētalis et
ista est licita 7 necessaria hūane puerfatiōi. Nlls enī sibi
ipi sufficit vñ indigēs alteri ope opret q pñdat d eo q
sej instrumētali cū inuabit in eo q requirit. Sic xps
sperauit in iudā. idest pñdit. idest oñdit se pñdere d eo
in qñ sibi cōmisit seruare loculos vbi pseruabant pe
cunie xpo elemosinalr date ad puidēdū necessitatibz su
is 7 suoz. vt dicit Aug. ac si esset fidel. cū tñ sciret cū furē
vl vt dicit glo. pñdit nō p se s p mēbra sua. i. aplos q cre
debat iudam ipm esse fidelē 7 bonū vt ceteri. Beneficē
tiā ad eū declarat dicens. q edebat panes meos. Tripli
cem aut panē ei xps dedit ad esum p mario bñficio. i.
panē doctrinalē. panē sacramētālē. panē materialē.

Quo xps
in iudam
sperauit

Panis doctrinalis est §. II.

sacra doctrina veritatis. de qua Acti. xv. dicit. Lioauit il
lū pane vite. 7 intellect. Et eccl. xj. Mitte panē tuum
sup trāseūtes aquas. i. porrige doctrinā eis q sūt i aqz
tribulationū vt roborent. vñ in aquis cōpūctionis pec
catoz vt spe pñlent vel eis qui calcāt 7 deserunt deli
as delectationū vt i spūali bz delectent. Istū panē edebat
iudas q frequētissime imo pñue audiebat doctrinā
xpi inducentē ad pñptū terrenoz. Et ipe etiā cū ce
teris aplis ad p dicandū cā missus fuit vt expñse dicit
Aug. i. q. i. xps. Sed tāte beneficētie oblit. veritatē p
didit. Ipū aut imitant pñcatores qui veritatē in mē pñt q cā
daciū mūtāt falsa pplis pñcādo vt placeāt. vel verita
tes necessarias cū expedit reticēdo ne displiceāt. Unde mutāt
cryso. Nō solū ille pñtor est veritatis. qui trāsgrediēs

Veritatē
in falsum
mutāt

Titulus Primus

veritate palā p veritate mendaciū loquit. sed etiā ille q
nō libere pnuat veritatē quā libere pnuat oportet
aut nō libere veritatē defendit. quā libere defendere cō
uenit. p ditor est veritatis. Nā sicut sacerdos debitor est
vt veritatem quā audiuit a deo in scripturis sacris li
bere p dicit. sic laic⁹ debitor est vt veritatē quā audiuit
a sacerdotib⁹ pbarā quidē in scripturis defendat fiduci
aliter. qd si nō fecerit p dicit veritatē. hec ille. xj. q. ij. nō
lire. Xps autē dicit. et si p similitudinē dicit p dicit xpm. Et
h q ad necēria ad salutē. et cū exeat necessariū. Nō enim
semp oportet nec decet oēm veritatē dicere vl ppls p dicit
et si nunq̄ debeat mēdaciū dicere etiā ad pfectū audie
tium. qz vt auctapls. De⁹ nō indiget nro mēdacio.

Panis sacramentalis .§.iii

est pcpue eucharistia. An d ipo loqns dñs iesus. Job
vj. ait. Panis quē ego dabo caro mea est p mūdi vitā.
Et ps. Panē angeloz manducauit hō et cibaria misit
eis in abundācia. Ut p pterito p futuro more pphēico
idest māducabit. et mīttit. panis autē angeloz est deus.
Cibaria autē dic in plurali. qz nō solū i sacramēta p
ne est de⁹ sed et caro xpi. et sanguis. et aīa. Dunc panē co
medit iudas in vltia cena. s. eucharistia cū alijs. Unde
Aug. sup ps. Xps qd fecit nobis. idest quale exēplum
tribuit q tāta patiēcia suū p ditorē vsqz ad mortē susti
nuit vt ei pma eucharistia p pto ore pfecta suis man
traderet. i. q. j. xps. Sz tān bñficiū ingratissim⁹ mor ip m
p dicit oculo. qd nūc dat in missa in signū cōiōnis. quia
est sacramētū vnitatis et pacis. cui assilant sumētes sa
crāmētū p cōia mortāl p cōi. et mōrē accēdēs vt amī
ci et osculātes et sibi viuētes p cōiōnē. sed tradētes eum
in man⁹ inimicōz p malā dispositionē. i. demonū et pec
catorz quib⁹ sūt pleni q̄tū in eis est. Un̄ hiero. Dic mi
hi sacerdos. dic mihi clerice. quō eisdē labijs quib⁹ oscu
lar⁹ es labia meretricū oscularis filiū vgnis. O iuda.
osculo filiū hoīs tradis. Et assilant tales iude proditori.
Et idē de accēdētib⁹ cū alijs criminib⁹.

Panis materialis .§.iii

noīe i scriptura sacra cōprehēdit oīe necessariū ad vitā
humanā. Et h mō debem⁹ intēdere cū postulam⁹ i ora
tione dñicali. Panē nrm q̄tidianū da nob hodie idest
in pntēte. hec sūt nobis necessaria ad vitā panis. et vi
nū et oleū et vestimētū. et alia necessaria. Dunc panē cō
bat iudas sibi a dño pcuratū. Et vide mirabilē dñi de
mētā et bñficiā. qz cū sciebat inclinatū ad cupiditatē
vt posset satisficere sue auaricie aliquat⁹ ne oīno carēs
pecunia induceret ad faciēdū pditiōnē cōmiserit sibi lo
culos vt inde posset auferre aliq̄ p mētēs min⁹ malum
sz furti. vt cessaret a grauiori. s. pditiōis ex ipa rei dispo
sitiōe. Sz ignis auaricie nunq̄ dicit sufficit. Proverb.
xxx. Ad tācū cū nephas auaricia duxit vt mām bene
factorē et dñm summū vēdēdo pderet p vilissimo p cō
Duc autē pessimo pditori cōparari oñdit Beda p pec
unia dicēs falsa testimonia in iudicijs et hmoi. et dis
cordātes a veritate p sua cōmoditate. Un̄ sup Mar. sic
ait traciās illō Mar. xij. Abit iudas ad sūmos sa
cerdotes et pstituerūt ei pecuniā se daturos vt cū pdes
ret. Nūc hodie iude scelus. qz dñm et mām suū deū
qz p pecuniā vēdidit velut imane et nephariū et horret
nec tñ cauet. Nā cū p munerib⁹ falsū q̄ quēlibz testimo
niū dicit. pfecto qz veritatē p pecunia negat deū p pec
unia vēdit. Ipse enī dicit. Ego sū veritas. Un̄ societas
fraternitatis aliqua discordie peste cōmaculat. deū
p dicit. qz de⁹ charitas est. Qui q veritatis et charitatis
iussa spemūt. deū qui veritas est et charitas est. p dunt.
Maric enī cū nō infirmitate vel ignorātia peccat. sz in

Indigne
xpm su
mentes
xpm pro
dunt.

similitudinē iude querit oportunitatē et c. xj. q. ij. ab hie.
Nō tamē intelligendū est vt p dicit ita grauius peccet
vt iudas etli damnabilis.

Quantū ad scdm .§.v.

Notat pditio criminalis cū dicit. Magnificauit. idest
magnū fecit. supplātionē. i. deceptionē. In euā gelio di
cit Job. xij. vbi b dicit allegat. Qui māducat panem
meū leuabit et me calcaneū suū. qd est assumptū ex alia
trāslatōe. et in idē sonat. Leuabit calcaneū q res multas
pmitt. i. eriget ptra me ad pculcandū me in mortē p
ditiōnē suā. Est autē pditio magnū scel⁹ summe odiosū
deo et hoīb⁹. Nil enī ita nocet būane quieti et bono cō
hinc oriūtur maria odia. scādala. homicidia. latrocinia.
ciuitatū et regnoz exterminia. At autē pditio tribo mo
dis. Primo in reb⁹ et dominij. Secdo in capiendis vl
occidēdis psonis. Tertio in reuelādis secretis. Primo fit
pditio qñ qd manifestat res occultas dñi sui. amica mo
vel notū sui. maliciose alijs vt eas auferat. et pcpue inu
mici sui. vel etiā cū ciuitatē vel castū dñi sui vt amice
opat vt amittat. et ipse vel al⁹ iniuste accipiat. Et i vto
qz casu vltia graue mortale ppetratū tenet talis ad res
stitutionē oīs dāni tā ipis et nris et amicis suis q alijs
inde dānificatis. etiā si ipse nulla vtilitatē inde sequat⁹
per regulā illā. Qui occasione damni dat damnū infer
re videt. et de iniur. et dā. da. si culpa. et xj. q. ij. Qui cō
sentit. cū glo. Talis fuit pditio Absalonis qui sub spe
cie vortūplēdi traxit ad se pplm. et gregauit in ebri
et sacra p iuratiōe ptra patriē pditorie abstulit regnum
patri suo dauid. Sed q̄ritus recepit qd meruit. nam
remanēte suspēso in queru p capillos sub qua equit
trāsibat. Joab h audies trib⁹ lāccis cū interfecit. Disto
riā habes diffuse. ij. reg. xviij. Secdo fit pditio circa
psonas vt capiant ab inimicis vel occidant. Sic dicit
la. p dicit sampsonē. Nā cū ad importunā ei⁹ requisitio
nē manifestasset ei in quo erat fortitudo eius. vocatis
ad se philisteis. et inimicis a quib⁹ acceperat pecuniā. p
ditiōne caput ip⁹ sampsonis dormiētis in genib⁹ eius
abradi fecit. et exēratū tradidit philisteis. vt scribit Ju
di. xvj. Sic iob osculās Imas sibi obuiante vt amī
co gladio pditorie occidit eū. ij. Reg. xx. Et dauid p lies
teras pditorie fecit vniā occidi. ij. re. xj. Sic iudas oscu
lo filiū hoīs tradēs iudeis vt caperēt et occiderent. mag
gnā fecit supplātionē. i. deceptionē magnificauit. Ter
tio mō fit pditio circa secreta reuelata. vt cū qd p silia et
secretos tractat⁹ dñi sui. vt ciuitatis sue reuelat inimicis
vel alijs quib⁹ nō debet. puer. xj. Qui ambulat fraudu
lenter reuelat archana. qui autē fidelis est celat amica cō
missum. Si q tñ aliq̄ illiū tractat⁹ in nocumētum
alicui⁹ vt aliq̄z i iusticiā nō malefaceret reuelando eis
talia secreta vt sibi posset cauere ab iniustis nocumētis
mō tñ debito et q̄tū fieri pōt sine scādalo ar. xxiij. q. ij.
Oñdēdit et d. lxxij. p totū. et xxiij. q. v. b videt. Exēplū
in chusi q similas se amicu absalonis vocat⁹ ad p silij
dissipauit p silij achitophel. qd erat d dauid. ac reuela
uit ei q tractata fuerūt in p silio p filios abiarthar vt sibi
bi pvideret. vt habet. ij. Reg. xviij. Heliseus etiā pphēta
reuelauit regi isrl p silia secreta regis syrie d his in quib⁹
bus iuste q̄rebat illi nocere. h tñ habebat ex reuelatiōe
spūscū. iij. Reg. vi. Sz cū qd p ctm alicui⁹ notabile
occulū manifestat alijs publice corripēdo siue socius
siue plar⁹ dicit pditor. Un̄ Aug. Si cū. socentū perōrem
vis publice arguere nō eris correpitor sz pditor. ij. q. j. si
peccauerit. Silir si sacerdos occulto peccatori etiā epco
municato de neget in publico sacramētū vt abstineat a
cōiōne ei⁹. publice pditor est criminis. Et h phibet. vj. q.
ij. si tñ. et mītomagis q habet in p fessioe manifestans.

La. 22. De prodicione

proditor est, et punitur si convincitur. extra de pe. et re. omnis. Si quis etiam litteras clausas alicui legat aduertent ut sciat secreta eius. proditor est et mortaliter peccat. nisi forte ex quadam subita leuitate vel ignorancia faciat. cum illi notabile iniuria faciat. et scanda la multa pnt euenire. Et hoc nisi leges esset placatus ei vel alii spem ponens in ratibz bitione. vel nisi esset manifestus aduersari ei. Dubitans ne ibi aliquid tractet contra eum. Debit enim scribere sibi. punitur ne deueniret ad manum aduersarii.

Quantum ad tertium. §. VI.

Principale notat offensio persone christi. ibi super me. Maria pena est homini cum videt se proditum ab amico et beneficiario. Ut si nullum genus pene deesset christi passioni. ideo punitur se proditum ab amico. unde ut singulare pena sua expunies ipsam prodicionem iesus in ultima cena turbatur est spiritu. i. alte rarus et multum afflictus. Psaltras penam ipsius prodicionis fide pinda. Sic ergo patet tunc prodicionem suam. sic et nos debemus ferre deceptioes et prodicioes patienter.

Queris Cum quis possit. §. VII.

Prodeus ciuitatem iniuste viurpans
fider iniuste aliquam ciuitatem vel castrum. q. s. usurpauit a vero et legitimo domino. si cuius vel subditus talis iniuste possidet vel alii occidit opem et amittat talis ciuitatem vel castrum et recuperet verum dominum ei si peccat. Ad quod respondet quod autem agat ex cupiditate vel odio aut ex zelo iusticie. Si primo modo puta quod inde persequitur primum tempore ut fieri consuevit in hominibus. nulli dubium quod peccat mortaliter. Radice enim in secula interdictis peccat cupiditatis quod est radix omnium malorum non potest sed inde nisi fructus mortis et damnationis. ar. j. q. j. fert. Non tamen tenebitur ei quod iniuste possidebat si amisit. quare sua proprio domino restituit et si non debito modo. Unde et ab nec capitaneus exercitus ysaie. q. et indignatione precepta contra eum iusta reprehensione ac etiam spe temporalis remunerationis quod hunc tradere dominum regni israel quod iniuste tenebat ysaie filius saul. David ad quem de iure spectabat dominum illi tradere. iusto dei iudicio proditorie a ioab occisus est. vt b. h. Reg. iij. Si autem ex zelo iusticie mouetur totaliter vel etiam principaliter. quod sperat etiam scario inde persequi alii quam remunerationem temporalem quod quis principaliter inducat ex iusticia non videtur peccare. quod quilibet debet primum inuare ex charitate si in persona ita in rebo. Et adhuc videtur facere quod ait damasus papa. Qui potest obuiare et perturbare pueros et non facit. nihil est aliud quam fauere impietati eorum. Nec caret scrupulo societatis occulte quod manifesto facit. non definit obuiare. xxiij. q. iij. quod potest. Et quis principaliter intelligat de his quod habent publicas preteritum quod ad hoc tenentur necessario ex eorum officio. tamen etiam alii possunt facere per quadam charitate. ex quod quoniam verus et legitimus dominus non potest alio modo recuperare suam ciuitatem vel castrum. superiorem vel alium. Et ex tali proditorie verissimiliter credit non sequi mors vel scandalum alicui. Unde et iohanna summa. Sa cerdos et iustus dominum regni iuda quod sibi usurpauerat athalia tyrannice ab ea abstulit facta iuratioe contra eam sancte et iuste. et restituit iohannem filio ochozie quod erat tunc septem annorum ad quem de iure spectabat. vt habet. iij. Reg. i. Sed si hec fieri non possunt sine mortibus hominum et perturbacionibus et scandalis aliorum. nullo modo habet acceptandum. Unde ambrosius. Si non potest alter subueniri nisi alter ledat. homo dicitur est neutrum inuare quam fauere alteri. xxiij. q. v. denique et quod raro et quasi nunquam ista fieri possunt sine morte hominum et multis scandalis. ideo nemini consulendum nec predicandum hoc agere cum sint patet sine opreat clericos a psalms et coroparietate ubi mors hominum potest accidere etiam p iusta causa tunc propter vitandam irregularitatem. tunc propter scandalum hominum quod inde sequitur. tunc propter horrorem effusionis humani sanguinis. Unde Gregorius. Si in morte longe berder me misere

voluissem hodie logobardorum gens neregere nec ducem haberet. sed quod deum timeo. in morte cuiuslibet hominis me misere formido. xxiij. q. viij. si in morte.

Queris utrum hostem. §. VIII.

capitale alicuius domini vel contrarius iniuste ageris vel bellantis in ipsum dominum vel ciuitatem sit licitum proditorie occidere. puta per venenum et hominibus punitur a suis familiaribus. Ad quod videtur dicendum quod nulli hominibus private persone alium occidere quod cumque modo etiam contrarius malum et nocuum. nisi in bello iusto vel se defendendo si habet non sit proditorie. Et ratio est. quod tamen peccatum est. ar. xxiij. q. v. de occidendis. et c. si non licet. Sed nec etiam inducere aliquem ad punitandum venenum hostem. quod non sit contrarius nisi per familiares et amicos. quod nulli hominibus inducere alium ad mortale cum sit per charitatem. Nec faciendum sunt mala ut eueniant bona secundum apostolum. Quod fieret si aliqua suasi one vel promissione quis instigaret ad hominibus. sic nec hominibus inducere alium ad mutandum ad usuram quod ad hoc parat non sit secundum b. Tho. in summa. Offerere autem se aliquid ad hoc faciendum cum iam peccatum sit in eo. non videtur illicitum ut mala voluntate ei in bonum suum ei aliquid promittendo ob liberationem suam ab hoste iniuste grauante ipsum. Habent enim iustum bellum per aliquem hunc occidere cum secundum Augustinum. xxiij. q. j. quod culpatur. ac etiam ut in insidiis. xxiij. q. j. c. de his. Sic ergo parat ad fenerandum hunc ab eo accipere mutuum ad usuram ex causa aliquid boneficia secundum b. Tho. Et fidelis quis non liceat infidelis inducere ad iurandum per falsos deos. tamen ad firmandum pacem secum super negotio iusto hunc ut iuramento tali ei. quod non est inducere illum ad malum sed malo ei ut ad bonum suum. Non enim peccatum est se sociare quod per demonia iurat hunc bono pacto ei quod fide suar. i. fidelitatem secundum Augustinum. xxiij. q. j. mouet. Ad similitudinem dicitur dei qui vult malis hominum et bonum glorie sue inde bona elicere. Sic ad illi familiares se ad hoc offerentis ad hominibus licitum sit ut ad liberationem sui iustissime audiat a peritis. Nec est istud ad predicandum vel consulendum ne perat via proditoribus et homicidiis. quoniam post factum inuoluntate esset pena aliqua ad terrorem et cautela. ar. xxiij. q. j. in lectum. Sed ubi talis hostis haberet iusticiam et iuste grauatur vel bellatur talis. vel dubium est quod habeat iusticiam nullo modo liceret. Si autem alicui aliquid dicitur sub sigillo secreti seu confessionis extra tamen confessionem. vel exactione iuramentum super hoc vel hoc secretum teneat. si illud reuelat sine causa vigeat et rationabili peccat mortaliter faciens per ius naturale. Sed si tenendo illud secretum inde sequi verisimiliter potest nocum mentum notabile reipublice corporis vel in tractatu proditorie ciuitatis vel spirituali vel in diffamiatione alicuius erroris fidei et morum vel etiam nocum mentum periculis persone. ut cum qui tur mors alicui. tunc subest causa vigeat et rationabilis reuelandi secretum. Et ideo non obstat quacumque promissione vel iuramento manifestare debet ut obuiet malo. non tamen per accusationem si probare non potest. h. q. viij. plenius. Sed per denunciationem eo modo quod fieri potest melius. nec in hoc peccat nec per iuramentum. quod ut dicitur regula iuris in vi. Non est obligatorum in contra bonos mores prestatum iuramentum. nec tenentur in hoc casu suare ordinem fraterne correctionis. vt. s. primo mencia tur. c. fm. b. Tho. se. se. q. lxxix. nisi certum esset de emendatione per secretam admonitionem. De hoc plenius vide. j. in ti. x. in c. vj. de negligencia fraterne correctionis. De reuelatione confessionis habes infra. in. iij. pre. Sed quod si quis litteras alii cui directas et ab eo post lectionem eorum dilaceratas et periclas recolligat iustas preces in se legat. Rn. Si ut sciat secretum ei faciat curiositas est. Si ut sibi pvideat per uideria humana est nec peccatum. Quilibet enim sibi licitum est accipere re que habet per derelictum. cuius est talis littera. Unde dicit venerabilis priggisse. Quod quidam magnus mercator litteras accepisset a publico oneris ut emeret aromata multa ciuitatis quod futurum erat ut peritum multum cresceret eorum quod inde trans

Non hunc inducere ad dandum venenum boni.

2a. 2e. q. 78. ar. 4o 13. di. 37. ar. 6. ad 6.

Secreta reuelans peccat

Nota for littera

Titulus Primus

missi non poterant illis temporibus. Ille electam litteram dilaceravit et in terram frustra piccit. Nil alicui dixit intendens illud facere de quo cautus reddebatur. Sed alius tenens mercatoris litteram illam frustra collegit et filius suis prius coaptavit et legit. Quo facto cum a nullo sciret accessit ad omnes apostolicas que habebantur in grossa venalitate et certo prelo currere dato totum emic. Quod mercator magnus cui littera dicitur recte fuerat iter ad emendum iucunda vendita. Interrogat de persona emptoris. Miratur nescius factum. Sed demum percipit. Quod lucrum magnum quod ille sperabat ex huius emptione alius sua industria sibi procuravit sine iniuria eius nec sibi in aliquid tenebatur. Sed pro casu. Quid si quis maliciose intendens nocere alteri scribit litteram dirigendam alicui ut suo amico admonens eum ut emat milium de alio mercimonio. Littera ferico aromatibus et bimotus. Quod erit cara in futurum. Quod novit falsum esse. et permittit sibi cadere in aliquid loco publico ubi frequenter aliquid quod odio habet ut ea inveniunt legat. et talia emat ut inde milium perdat. et totum habet sequi. Res. Talis virum graviter et mortaliter peccat intendens propter charitatem agens. de peccato. huiusmodi. cum. c. legem. Non enim tenetur satisfacere de dano. quod non dedit occasione efficacie dani extra de iniuria. et dano. si culpa. Non enim ita leviter debuit credere. sibi quod putet suam levitatem. Sed quod cum civis

De civi co
suario p
apis alie

vinum civitatis et fidelis iuramentum cuiusdam principis scilicet machinationem civitatis et principem et e converso. Principis et civitatis cui de civitate reuelare principem vel civitatem. Res. secundum Job. neapolitanus quilibet. et. Sciendum primum est quod machinatio stricte et proprie accepta sonat in malum. Est enim malum seu iniqua excogitatio et aliquid. Sed large et commode accepta est idem quod excogitatio alicuius mali iuste vel iniuste inferendi alicui. et sic accipiendum est in proposito ut quod posita latius determinet. Que quidem questio potest distinguere in tres casus. Quod autem vtriusque machinatio. scilicet principis et civitatis et civitatis et principis et principis est iusta. aut prima est iusta et secunda iusta aut econverso. Prima est in iusta et secunda iusta. aut est dubium de vtriusque an sit iusta vel iniusta. aut est dubium de prima sola. si sit iusta vel iniusta. aut de secunda sola. Primo igitur cum vtriusque machinatio est iusta. dicendum quod neutrum talis de reuelare. Res est. quod bonum bono non est contrarium. quod est impedimentum boni tantum ei contrarium est malum et illicitum. sed talis reuelatio in quantum ex natura sui est impedimentum talis machinationis iuste est bona et licita. Et si diceretur quod talis qui iuravit principi reuelare omne consilium et tractatum de se faceret et ideo ex vi precepti iuramenti tenetur reuelare talem machinationem. Rndetur quod iuramentum non est vinculum iniquitatis unde ex nullo iuramento aliquid obligat ad aliquid illicitum. Talis autem reuelatio illicita esset. quod impediret iustitiam. et ideo non tenetur ad talis reuelationem ratione iuramenti. Secundo pro casu cum vtriusque machinatio iniusta est dicendum quod vtriusque talis de reuelare. Res est. quod quilibet et impedire malum iniuste inferendum ei que de diligere cum diligere aliquem habet includat. scilicet velle et procurare ei bonum. et impedire ei malum. Sed bonum civis et diligere suam civitatem et consilium iuramentum principis de diligere tale principem. et de malum vtriusque impedire reuelando machinationem iniustam et vtriusque facere. Et si diceretur quod talis iuravit non reuelare secreta ipsius principis. Rndetur ut supra in precedenti casu. scilicet quod non tenetur ad tale iuramentum nisi quando non reuelare esset licitum. In casu autem non fitro est illicitum. unde non tenetur ad observantiam iuramenti.

Primo

Secundo

Tertio

Sciendum quod cum civitati et principi est reuelanda machinatio de se facta. Si quis autem civitatem. Rndetur quod si princeps potest talis civitati. aut de reuelare civitati quod principem. Cuius ratio est. quod illi plus obligat quod de magis diligere. sed talis magis de diligere tale civitatem quod talis principem. Res est. propter quod vtriusque de et illud magis. sed bonum de magis diligere principem quod alia singularem personam. quod princeps gerit personam civitatis. et magis de diligere civitatem suam civitatem quod

talis principem. Sed si princeps fesset non solum tali civitati sed toti regno vel regioni in qua est talis civitas. civis debet reuelare tali principi quod tali civitati. Cuius ratio est. quod illi plus obligat reuelare quod tenetur magis diligere. sed talis magis tenetur diligere tale principem. sed bonum talis principis cuius sit estimandum bonum toti regni se habet ad bonum talis civitatis ut bonum toti ad bonum partis. In casu autem dubio an sit iusta vel iniusta vtriusque vel altera machinatio supponere debet talis sit iusta. Cuius ratio est. quod contra ad bonitatem et malitiam idem iudicium est de actu elicto interiori. et de actu imparato exteriori. quod actus interior habet bonitatem et malitiam ab exteriori. ut ab obiecto. et exterior ab interiori ut a principio. Idem igitur iudicium contra ad bonitatem et malitiam est de machinatione interiori et de bello exteriori. Sed in casu dubio an bellum inducere a principe sit iustum vel iniustum. subditus de bellare supponendo bellum esse iustum. Et sic est de que respectu civitatis et idem dicendum est de machinatione. Et quod in casu dubio subditus debeat bellare ad requisitionem domini sui. dicit Augustinus et habet. xxiiij. q. i. quod culpatur. Cuius ratio est dubia sine semper in meliorem partem interpretanda. ut dicitur de da. et habet et de re iur. et fore. Potissime habet obsequium est in facis platonis. quod inferioris non est de facis superioris sui quod ei incumbit ex officio suo iudicare. Item nota quod non est sile de machinatione sua et principem. de machinatione civitatis reuelanda principi. Et habet propter duo. quod nullus potest licite esse subditi cum mortis. sed alteri. sic et reuelando suam machinationem de qua non accusatur nec deinceps esset sibi cum mortis sue. Secundo quod in prete sua est veritas a propria machinatione desistere. et resistere impediret malum principis sed non est in prete sua quod talis civitas resistat a tali machinatione. Ad alios casus qui supra sunt positi tractat de primo. ex dictis potest sumi responsio.

Capitulum xxiiij. de turpi lucro. et ibi de ludo aleaz. et de alijs ludis. et modum predicandi.

De turpi lucro de quo

dicunt apostoli. Neque turpe lucrum sectantes. i. Abstinere. Quamvis apostoli loquuntur ibi de promouendis ad ordines sacros. tamen omnes fideles debent servare ne sint sectantes turpe lucrum. cum sit spiritus avaricie qui omnibus prohibet. Dicitur autem turpe lucrum stricte lucrum quod fit ex opere aliquo prohibito a lege divina vel humana ipsa tamen datio vel acceptio pecunie non vitia. ut contingit in acquisitis per meretricium. concubinatum. histrionatum turpe. et per torneamentum et bimotus. Talia enim opera prohibita sunt. non autem accipere vel dare per bimotus pecuniam nisi in quantum fouet quod in peccato. Largus tamen dicitur turpe lucrum. lucrum quod cumque illicitum siue cooperat restitutioni. aut erogatio pauperibus. siue non cooperat restitutioni. Et sic turpe lucrum est non solum quod supra dictum est. sed etiam acceptum per simoniam. per usuram. ac etiam acceptum per iudicando bonum vel male. aut per testificando. et acquisitum per meretricium illicita. et per ludum aleaz. Et secundum hanc acceptionem. quod iudicium quod multi cum duobus sequuntur. ca. Sed de acquisitis per usuram dicitur est. s. De acquisitis per simoniam quod fieri debeat per. s. c. j. Et de acquisitis per iudicando. i. c. de iusticia. Dicitur per de ludum. Sed per notandum est quod cum ludus importat quandam festiuitatem actionem triplex est ludus.

Primus proveniens ex magna deuotione. et hic per amandus.

Secundus contingens ex humana recreatione. et hic tolerandus.

Tertius procedens ex dyabolica suggestione. et hic evitandus.

Quantum ad primum. s. i. Audire in uicem psalmista dicens. Deos gentes plaudite manibus

Ca. 23. De turpi lucro

subilare deo i voce exultationis. Quē ludū exemplo suo
facere docebat cū luderet ipe z oīs iſrl corā archa dñi.
vt habebat. j. Paral. xij. Saltās nudus z psallēs ob de
uotionē z affectū eximīū ad xpm quē intellexit figurat
ri in illa archa dñi in qua erat virga. mānā. z lex moſay
ca. designātia deitātē potētissimā. carnē purissimā. ani
mā sapiētissimā xpi. Nichol vxori eius q̄ ista videns
desperit signāri synagogā olim dei spōsam despicienti
xpi humilitatē z veritatē misteriorū ei⁹ dixit ipe dauid
Ludā z viliōz fīa plusq̄ facit sū. z humilis ero in oculis
meis. ij. Re. vj. Tū z ipa nichol olim multū dilecta a
dauid punita est a deo z facta steril vīq̄ in finē suū.
Sic synagoga ppter suā pfidiaz sterilis facta est bonis
opib⁹ vīq̄ in finē mūdi. Scdus lud⁹ est cū q̄s vti
aliquib⁹ vbiis vel factis solacioſis ob recreationē sui et
alioz. ita tñ q̄ nil turpe ibi misceat. vī deo iniuriosum
aut ppio nec grauitas animi totalr resoluat. Et tal⁹ lu
dus pñet ad pñtē eutrapeliē. Cū enī anim⁹ laborat i
teriorib⁹ curis z cogitationib⁹ sicut corp⁹ exteriorib⁹ ex
ercitijs q̄ virtutis est finit. indiget aliqñ quiete sicut
corpus refectione sua. Quod procuratur per talia dñ
ta vel facta solacioſa q̄ dicunt ludus. His q̄ vtendū
est sed par. sicut sal p pñmēto fm philosophū. Hinc z
sapiēs. Interpone tuis interdū gaudia curis. Sic legi
mus bñm Jobannē euāgelistā aliqñ ludentē cū amicis
la. z bñm anthoniū gaudentē cū fratrib⁹ suis. z p exem
plū pñmū trace baliste inde frangēte si nō relaxaretur
corrigentē sup b facto scādalizātes. De Gludo dicitur.
Zach. vij. Luitas replebit hoīb⁹ ludētib⁹. Et 2 Parh
xj. Siliis est generatio hec pueri in foro ludētib⁹. Lud⁹
pueroz ad recreationē corz sūt inuenti. ppter qd pueris
diē sapiēs. Lude troco. Ad hui⁹. i. recreationē sūt inuē
ti aliqui ludi p adoleſcētib⁹ vt lud⁹ pile. Alij p iuueni
bus. vt iace⁹ pali. cursitatio. z bñm. Alij p viri vt lud⁹
ſcachoz. qui lud⁹ nec etiā clerici est phibitus fm lau. tñ
ad tollendū scandalū laicoz corā laicis nō debēt hñm
agere. Districte bonē p dñis pēpue pbalib⁹ p pla
tis catuli z symie. lz pot⁹ solatia sua in septuris deberēt
querere. Iuxta illd. j. Mach. xij. Dñtes solacio libros
ſctos in manib⁹ nris. Tert⁹ lud⁹ pcedēs ex diaboli
ca suggestiōe est lud⁹ vbi sūt turpes representatiōes. vt
mimoz vī pñciosa z nociua exercitia. vt torneamenta.
palestra. z lud⁹ alee z bñm. Et q̄ hec sunt plena peccis.
dic Aug. d penitētē. q̄ cobibeat se a ludis. d pe. dis. vj.
et sū viri ista cuitauert. vñ Thob. iij. Dixit sara. cū ludē
tib⁹ nō me misceui. nec cū his q̄ ambulāt in leuitate zc.
Et bier. In medio ludētiū nō sedī. Et ad b pñer. pñce
re ad iuicē sara. sic i q̄busdā loc⁹ i carnis pñuio vel alijs
fest⁹ qd nō est dubiū esse mortale ppter pñcula scāntia.

De ludo alee vidēda. §. II.

sūt tria. Pño vtrū sit pñm. z an mortale vī vīale. Se
cūdo vtrū qd acqrit p ludū talē sit restituendū ei a q̄ ac
quisitū est. Tertio vtrū cū nō sit restituendū an sit d ne
cessitate salu⁹ paupib⁹ erogadū. vel de honestate pñliij
M. aut sit pñm parz ex b. q̄ phibet p legē canonicā et
ciuilē. vt ff. de aleato p totū. in autē. de san. cpi. §. inter
dicim⁹. z c. de vi. z bo. de. cleri. vbi d. q̄ clerici ad aleas
vel rapillos nō ludāt nec hñm ludis intersint. Et q̄uis
cloq̄ de clericis. tñ z laicis phibet. vñ ibi vacat argu
mentū a dño sensu. Et b q̄ alibi nō solū clericis sz etiā
laicis phibet. vt dis. xxxv. c. j. vbi d. Epus aut pñbyter
aut dyacon⁹ alee seu ebrietati deseruēs aut desinat aut
certe dānc. Subdyacon⁹ vñ aut lector aut cantor silis
faciēs aut desinat aut cōione pñue. Silitē z laic⁹. ex
canonib⁹ aploz. Circa b caplm notādū p q̄ ludus
alee fm Sūil. intelligit oīs lud⁹ q̄ intēit fortune. vt lu⁹

lus rapilloz. Et idē videt d cartis vī naib⁹ q̄uis sic
ibi aliqd industrie pñcipalr tñ est fortune. Ludus aut
ſcachoz nō est fortune sz industrie. z obrecreationē iue
tus. Tñ nō phibit fm Rich. nec etiā clericis fm Lau.
Lud⁹ etiā pñl nō est fortune sz exercitiū. Nota scdo q̄
lud⁹ alee est pñm mortale fm Ray. qd pbari pōt ex pe
na. Nlls enī debz deponi vī excoicari nisi p mortali dō le.
vī pñmptio. sz ludēs ad aleas debet deponi vī excoica
ri. fm illū canonē. Epus. §. zc. Qd credo vez qñ ex cupi
ditate qd ludit. i. pñcipalr mor⁹ nō ob recreationē. sz ad
acqrendū z q̄ notabile p ludū. Nā ludere qd modicū
vt pueri faciūt vī ob recreationē z modetate non videt
mortale. Tñ. ff. de alea. l. fi. d. q̄ in pñuio vīscēdi cau
sa ponit in eā rē familie ludere pñmittit. Et b etiā videt
inuere text⁹. c. illi⁹ ex mō loqndi. Dicit enī deſuētis illd
denorat frēntiā. i. valde z frēnter dedit ludo. qd sit
cōiter ex cupiditate. Et q̄uis Sūil. dicat q̄ tūc est mor
tale qñ ducat in pñuetudinē. istd de se nō videt vez. qz
pñuetudo etsi aggrauat pñm non tñ mutat spēm pñi
vī gen⁹ vt d veniali fiat mortale fm b. Tho. sic etiā vī
tium ebrietatis cui ludus equiparat in pena etiaz pro
semel cōmissum aduertent est mortale. sed frequenter
hoc faciēs videtur hoc agere ex cupiditate. Nota ter
tio q̄ illam penam non sustinebit. i. depositionis vel
excoicationis nisi ducat hoc i pñuetudinē fm Ray.
imo z si sit assuet⁹ ad hñm debet pñm admoneri. etsi ad
monit⁹ nō cessauerit tūc puniēdus illa pena. Neq̄ enī
p mortali qd est excoicand⁹ nisi fuerit pñm. fm be.
Tho. i. iij. Nota q̄to q̄ bodie idē videt i subdyacono sic
et in dyacono dicendū quo ad penā illā fm Hosti. extra
de ser. nō ordin. miramur.

Quātū ad secundū. §. III.

Nota fm b. Tho. se. se. q. xxxij. ar. vij. q̄ i tribo casib⁹ re
net qd restituere qd acqñuit p ludū ex iure dñio ita q̄
nō d paupib⁹ erogari sz restitu nīsi cū nesciunt vī nō Ludens
inuenient pñone sic accidit. in alijs restitutionib⁹. Et p cū furioso
mus est cū acqrit qd ab his q̄ rē suā alienare nō possūt zc. tenet
Et q̄ sint illi Ray ponit exēpla. vt furiosi. pdigi. mino
res. xxxv. annis. z marie pupilli. z mēte capiti. furdi z mu
ti. z ceci. z q̄ pperuo morbo laborāt. qz enī tales reb⁹ su
is supesse. i. puidere nō pñt. dādī sūt ei tutores vī cura
tores. insti. de cura. §. furiosi. Et qd dicitū est de pdigis
videt intelligendū de his quib⁹ rōe pdigalitatē dāt
sūt eis curatores a iudice z nō de alijs. Serui etiā cum
quicqd hñt sit dñoz alienare nō pñt. Sz z religiosi siq̄
haberēt ad vsū suū vī p admīstrationē. illa tñ donare
vel alienare nō pñt illate. vt in ludis. vñ qui eis vince
rēt etiā platis ad restitutionē tenerent monasterijs vel
pñlaris. Clerici q̄tū ad res ecclie cū paupē sint. rvi.
q. j. qm. alienare illate nō pñt vt in ludis. filij familie
qui emācipari nō sūt a patre alienare non pñt p ludū
vī alios modos nisi peculū castreſe vel quasi castreſe. i
quo vt dñi ei⁹ censent. Et qd sit peculū castreſe vel q̄si
vide supra. Silt z vxores si nō hñt paraſernalia alie
nare nō pñt. Qui q̄ acqrit ab his p ludū restituē tenet c. j. §. i.
tutorib⁹ vī curatozib⁹ vī platis aut dñis corz. fm Tho.
Ray. De. de palu. z alios nisi forte sit qd modicū de q̄
pñmi posset q̄ corz supiores vt pñes tutores z hñm
nō curarēt. Scd⁹ casus est cū acqrit p fraudes. pu
ra vīdo falsis rapillis vī alio mō decipiēdo. Nā b resti
tuendū est ei q̄ amittit vī hñt curā ei⁹. reputat enī h vt
furtum. ar. ad b. ruij. q. v. nō sane. i. fi. fm Tho. z Ray.
Tert⁹ est cū qd attraxit aliqñ ad ludū p vim vī nī
mā iporunitatē sive in pñcipio ludi sive in medio cur
alius veller dimittere z nō finit. tūc etiā tenet restituere
fm Tho. z Ray. qd ad b inducūt. anō sane. Quortus

Titulus Primus

Opi. & restitutione amissionis in ludo. v. ff. de alea. l. si nec hmoi le
stitutione ges sunt p' dissuadendine abrogare q' ad restitutionem. & tunc
luci in lu. circa h' sunt varie opinioes. Aliqui eni dicunt q' tene
do. quis restituere sic acquisitum p' ludum si videlz p' sententia

restitutionē amissionē in ludo. vt. ff. de alea. l. si nec hmoi le
ges sūt p̄ dissuetudinē abrogare q̄ ad restitutionē. z tūc
u circa h̄ sūt varie op̄inōes. Aliqui enī dicūt q̄ tene
quis restituere sic acq̄sitiū p̄ ludū si videlz p̄ sententiā
iudicis ad h̄ fuerit artatus seu p̄denatus. als nō tenet
et rō est. q̄ talis restitutor est p̄cepta in pena lucrauius
ex tali lucro. **N**ec iura q̄ de h̄ loquunt̄ dicūt q̄ talis re
neat ip̄o iure sed q̄ possit reperi. **Q**uq̄ enī licet pōt
tinere aliqd̄ anteq̄ p̄sentiam iudicis reddere cōpellat̄
qd̄ tñ p̄ sentiam iuste latā reddere necesse est. sic patet de
penis alioz iurū. **E**t addit **P**e. de pal. in. iij. ad hoc q̄
talis renere nō pōt sed debet paupibz erogare an sen
tentiā iudicis. z tūc nō tenebit si in iudicio repetatur. si
pōt. pbare erogationē factā paupibz. sed post sententiā
optet q̄ restituat. nec sufficeret paupibz erogare. **A**lii
dicūt simplr z indistincte nō esse restituendū. sed de ne
cessitate paupibz erogandū. **E**t h̄ fm̄ **P**lacen. z **H**ugo
Assignāt. p̄ rōne. cū turpitudō veniat ex parte veriusq̄
melior est p̄ditio possidētis. ff. de p̄di. ob tur. cau. l. iij. c.
iij. **S**z azo dic̄ h̄ forte habere locū cū dedi aliqd̄ vt tur
pe quid faceres. **S**ecus si dedi p̄trahēdo vbi lex p̄tra
ctū phibet p̄trariū est. vt. **C**. de agri. z cens. l. quēadmodū
dum. **E**t idē dic̄ **D**osti. **T**ertij dicūt q̄ tali iure duran
sic acq̄sitiū est simplr restituendū ci a q̄ acq̄sitiū est
ex iure positio. qz iura phibēt nō solū ludū. sed z acq̄si
tionē p̄ ipm̄. **E**t malefidei possessor dicit̄ qui p̄tra legū
iura mercat̄. **C**. de agri. z cens. l. quēadmodū. **N**ec ē op̄i
nio azo. z glo. sup. c. epi. di. xxxij. et. c. derici. ij. d̄ vi. z ho.
cle. **E**t **D**osti. dicit̄ q̄ fere oēs doctores h̄ sentiūt. **V**ana
op̄inione firmat z sequit̄ **b. Tho. Ubi. s.** in. iij. sentē.
di. xv. **E**t **Rich. in. iij. f.** q̄ est restituendū ab illis q̄ sūt
talibz legibz astricti eis a quibz acq̄sitiū est. si sciunt
durāte tali iure in suo robore z nō abrogato p̄ dissuetu
dinē. z h̄ nisi q̄s lucratus fuerit ab eo qui cum attraxit
ad ludū in q̄ casu nō tenet illi restituere qui amiserit. sed
erogare paupibz. **A**dē **Ray. Quart** dicūt vniuersa
liter restitutionē sciendā. s. etiā in locis vbi boves nō sub
ijciunt legibz impialibz. **E**t rōem assignāt. qz. s. talis re
stituto in iure canonico implicite est posita. **N**az leges
impiales nō p̄trarias diuio iuri aut p̄ diā rōnabile cō
suetudinē approbatas obnuādas esse iura canonica te
creuerūt. vt ptz. di. x. de capla. z in alijs. c. **S**z ius im
periale phibet talē acq̄sitionē. ḡ z c. **S**ed ad h̄ posset re
spōderi q̄ quis ius canonicū p̄firmet iura ciuilia iuri
diuio vñ canonico nō p̄traria. nō tñ p̄tēdit obligatio
nē illoz iurū ad eos qui eis nō sunt subiecti de iure vel
antiq̄ p̄suetudic. **N**ec etiā ira firmat quin possint p̄ cō
suetudinē abrogari. sic z ius canonicū. **A**liqñ etiam ab
rogat̄. vt di. iij. c. starum⁹. cū. g. seqn. **U**n hac op̄inio
ne omīssa magis placet z op̄inio. **b. Tho. supradicta.**

Quantū ad tertiū .§. III.

sz cū qđ lucrāt in hmōi lu dis cū volūtario valēre alio
nare z sine fraude. z qui legibz impialibz nō sunt astric
ti vel alijs municipalibz pariformiter pbibentibz hu
iusmodi ludū. vel si sūt hmōi legibz astric. tñ sūt p dis
suetudinē abrogatē qđ ad factū restitutionis qđ agēdū
de tali lucro. Circa h due sūt opiniōes. Aliq enī dicūt
ill d paupibz erogandū de necessitate z nō posse sibi re
tinere. Alij hō dicūt h de honestate pñij nō de necessi
tate fiendū. Et q̄uis pma opinio sit securior. z iō pon
p̄suldā. nō tñ videt de necessitate imponēda vt ppter
hoc denegēt absolutio nolēt h facere. qz nō credit sibi

Tal. sup. c. clerici. de vi. z. ho. de. dicūt tūc esse talia pau-
 peribz erogare. nō tñ dicūt fore necessariū. Idē monal.
 et asca. z. alex. angl. fran. d. zamb. dicūt posse defendi ca-
 lē opinionē. s. q. nō teneat oīno talia paupibz erogare.
 q. p̄suetudo potuit dñm p̄dētis in vincētē trās-
 re. **J**ob de umol. ista allegat z nō reprobat. **R**ay. etiā in
 sūma sua dicit. q. l3 mīa sapiātes dixerūt acq̄sita p̄ lu-
 dos alee nō restituēda sed paupibz erogāda. tñ modo
 sic seruāt q. necad erogandū paupibz sūt cogēdi s. fieri
 p̄t de h̄mōi elemosina vt de acq̄sito p̄ meretrū. q. vti
 q. p̄sult nō impat. **p**c. de pal. in. iij. dicit aliq̄s tenere
 q. qui non est locupletior amplius nō teneat q. s. p̄ditū
 qd p̄ lucrū fuerat lucrāt^r p̄hibitū lege humana. qz tal
 nō erat obligat^r paupibz rōne alicui^r recipi ab eis vel
 cōmissi in eos. **J**ul. ne parct via ludis z turpibz lucris
 in h̄mōi casu p̄sultendū ad illd qd remanet in lucro vlt
 paupibz. z p̄cipue q̄tū ad illd qd remanet in lucro vlt
 tra p̄dita i co. z alia saltim paulatim z p̄ intervalla tem-
 porū nō tñ cogēdus. z mīonim^r h̄ p̄dicandū. s. q. pau-
 peribz sit erogandū. **D**e acq̄sito p̄ torcamētū dic **P**u-
 char. in. iij. q. nō teneat q̄s restituere. q. ecclia est. p̄bi-
 bet torcamētū nō tñ acq̄sitionē p̄ ipm. **U**n. t3 pau-
 peribz erogari. de p̄silio tñ magis q̄ ex p̄cepto.

Deludo alee p mo^o .§.V.

dū pdicationis pōt induci illud. ps. xxx. **A**udiri vrga-
tionē mltroz cōmorantiū in circūitu. **C**ōmorant in cir-
cūitu nō solū hoīm astantiū lufiores firmi ipi manētes
sed ex ipō actu ludi. **S**it enī ibi quasi circūitus cū fit
dā discursus pñciendi ⁊ resumēdi cosdē rapillos. ⁊ tūc
finiū vñ ludus qñ pñcta illa ex ipis tactatis appārent
que pmo vīta sūt. **S**ic enī figura circularis finiū cū ad
primū pñctū a q̄ inchoata est post discursū quendam
redīf. **S**it etiā circūitus quidā lucro ipi dū qd vnus
amittit ali⁹ vincit. ⁊ post discursū plurimū q̄ pmo ami-
sit qd pdiderat revincit. gaudet cū vincit. tristat cū per-
dit. **E**t ictz letat cū vincit. **E**t apte dic̄ cōmorant. **N**on
enī pñcti sūt p̄ horā morari in ludo sed cōmorant torali-
ter. i. morat̄ tota die. ⁊ qd per⁹ est toto tpe vite sue. **Q**ui
enī huic assuescūt dīmittere nesciūt. **B**ene ergo dic̄ ps.
de hoc. **A**udiri vitupationē ⁊c. **E**bi tria notari possūt
de hoc vītio.

Primo q' est in mūdo abominabile. ibi. Audiui vlt
tuperationem.

Secdo q̄ est i sc̄ip̄o insepa bile. ibi. cōmorantiū.

Tertio q̄ est dyabolo associabile. ibi. circūitu.

Quantũ ad primũ .§. VI.

Nō est quasi aliqd vitii qđ reddat hoīes ita infames
et abominabiles sic lud⁹. Illis p̄fidit d̄ lusore. nec vult
cū in sociū alicui⁹ artis. qđ semp haberet timere ne fura
ret sibi vt posset ludere. Tales ḡ lusores vitupant et su
os pessimis moribz xp̄ianitatē z vituperant ab hoīb⁹
At h̄ ppter multa scelera eno: mia qđ repiuntur in ludo
et ex ludo. Vere vitupabilis est lusor z stultus cū vilis
sime scripsit se subijcit. tū taxillū quasi tēū suū p̄tē
ruit. z ad h̄ astringēs se vt faciat qđ ille iusserit. Si vi
deris inq̄r Scē. murē velle dīari alij muri. nūquid te
nes risū. q̄nto magis ridiculū est qñ es caninū tēatur
pominū. Nā de ossibz canis fuit taxillū. qđ os est mino
ris valoris z p̄ditiois qđ qđ mus tēat hominū. Sed et
lusor largit ad p̄ceptū taxilli qđ nō largiet ad p̄ceptū
dei. z plus etiā qđ fuerit. Brūs martin⁹ largit⁹ ad censū

Ca. 23. De turpi lucro

60

hū dei. qz nō solū dat medietatē claudis sed etiā tūm
cam. corrigiā z camū. ad mādātū capilli z nudus seq
tur dñm suū mundū vel dyabolū. z qd pē est qz cū de
beret abnegare deū illū. s. capillū postqz cognouit et ex
pertus est maliciā ei. potē cōtra abnegat deū verum
vitupabilr q ei nil nocuit sed oīa bona fecit z vindicat
se de eo q est absq culpa. **Q**zū vtiqz vitupandū est q
manibz suis se pdir quē dei filiū manibz cruci affixis ac
quisiuit. **U**n Bēn. in psona xpi loquēs ait lufori. Ego
te acquisiui manibz cruci affixis. z tu psumis te manu
decijs dedicatis. **U**n māria ingratitudo. **U**x est dare
actū in q pcurrāt tot mala qz ex ludo. Quot enī in ta
pillis sūt pūcta tot scelera ex eo pcedūt vñū graui⁹ alte
ro. z idco nō mix si vituperant a deo z toto mundo.
Nā primū pētm quasi primū pūctū line q nunqz re
perit ludus est amissio tps. Et qzū istud mltis leue
videat tñ sapiētibz etiā et hnicis graue reputat. **U**nde
Sēn. Nō maior iactura qz tps amissio. nā recupari
nō pōt. **Q**z male poterūt reddere rōnem deo de rpe q
toto die z aliquādo etiā noctē adiūgūt. circa ludū imo
rant. **Q**ne tps tibi impēsum requirēt a te qualr sit ex
pensum. inqz Bēn. Et nō solū amittūt tpi ludentes tē
pus sed z alios amittēt faciūt qm. s. talia aspiciūt. **N**ec
enī tales sūt sine pēto. Et ex h dimittūt diuina z alia spū
ritualia opa. Et qd interm cogitāt ludētes respiciētes
nisi vana. Sed ve q cogitatis iurile dicat. **S**cōm vi
ciū pcedēs est blasphemā. In nullo exercitio ita frequē
ter blasphemāt deus z tota curia celestis. **Q**d vitiū nō
solū est mortale sed valde graue. adeo q dñs i lege sua
mādauit. Quicūqz blasphemauerit nomen dñi morte
moriat. Et corp⁹ quidē morte corporali. aīa autē morte nisi
penituerit infernali. Et aliqñ terribilia iudicia facit de
pēra tales. Aliqñ etiā oclī taliū ceciderūt sup mensā lu
foriā. Aliqñ verari sūt foritē a demonibz. Aliqñ os i
uicūm est horribilr z hmoi. z tñ vt ipe ait. **N**omē meū
fugiter blasphemāt. **T**ertū est ptemelia. Nā pteme
lias sibi inuicē dicūt. Et qz ista z multa alia mala ibi fi
unt ppter qd a legibz puniūt z pbiuent ludi. **R**ecroz
qui ista dissimilāt z nō puniunt qzū in eis est grauior
offendūt. **N**ā vt dicat dñs. lxxxiij. Negligere quippe euz
possis pcurbare puerfos nihil aliud est qz fouere. Et p
mitat ibi. error cui nō resistit. approbat. **Q**uarrū est
dissipatio substantie tpalis. vñ merito figurat p adole
scētoz illū. pdigū qui recedēs a domo paterna dissipa
uit substantiā suā. **L**u. xv. frequēter videm⁹ h ptingeret
q iuuenes emācipari vel defunctis parētibz. z aliquan
do etiā viuētibz magnas diuitias parētū p ludū cito
psumūt. z ad magnā miseriā deueniūt. Nā si aliqñ vin
cūt partē acquistorū p ludū dāt eis qui mutuāt men
sam luforiā z taxillos vel socys ludi. partē expēdunt in
tabernis z luxurijs z puiijs. Et cōter oēs lufores in p
tessu tps dicūt se plus amississe qz acquisiuisse. **S**z z ea
que vincūt sibi retinere nō pnt. sed vl restituere vl pau
peribz dare. **Q**uā autē declarationē vide h supra imedi
ate. **Q**uintū est ecclie pempt⁹ seu inobediētia. Nam
ecclia phibet ludū aleaz. nō solū cleric⁹ s. etiā laic⁹ adeo
q nisi correct⁹ se emēdauit debeat excoīcari. vt hēc di.
xxv. cps. Et etiā p ius civile. vt ff. de alea. p totum. Et
pōt dici ludus alea oīs lud⁹ qui in itis fortune pncipa
liter etiā si fiat ibi aliqd de industria. sicut ludus taxil
lor. cartaz. z alia hmoi. **D**icit autē xpus **L**u. x. Qui vos
spēnit. s. platos ecclie in suis ordinariōibz me spēnit.
Sextū est furtū. Nā qui sūt dediti ludo cū nō habēt
ad ludendū furant. vel a parētibz occulta accipiēdo z
furtū est. vel a vicinis vel a mgñis si in exercitijs sunt ar
tū mechanicaz ludēdo aut si pdir tenent restituere fu
rata qzū amiserint. Si vincūt augēt furtū. vnde z fu

rata tenent restituere a quibz acceperūt. z lucrata p lu
dū ab his qui nō possunt alienare vt filiisfamilias. et
alie certe psona. z furata restituere tenent his qui habēt
curā eoz. **N**ō furtū facies inquit tñs. qz talis dignus
est suspēdio. **S**eptimū est gula criminalis. Qui enim
vincūt sicut male acquisierūt pecuniā. ita male expēd
unt. qz vadūt ad tabernas vel faciūt puiuita. z i vicio
gule plurima psumūt z in crapulis. Sed socjz familie
et vpozes lufor nō nisi cū mala pscientia possūt comede
re z bibere z vestire de acqstis p ludū cū debeāt restitu
vel paupibz erogari. **A**ttēdite vob a crapula z ebrietatē
te. ait xps **L**u. xxi. **O**ctauū est homicidiū. Nā lufor
res aliqñ de verbis veniūt ad verbera. de verberibz ad
vulnera. de vulneribz ad homicidia. De mltis etiā dieb
bus nris auditū est q oclī sūt in ludis. **S**z qui effude
rit sanguinē humanū effundet sanguis illius. vt dicat
Sēn. ix. **T**alis enī captus a iudice occidit z ipe. vel etiā
a panguineis ill⁹ vindictā de hoc faciētibz qzū mas
le. qz mihi vindictā z ego retribuā ait dñs. **V**ere males
dicta res ludus vñ tantū scelus orit. **N**onū est inui
diā fraternalis. Nā qui pdir cū videt burfam suā va
cuam z eius qui sibi videt plenā z alioz etiā ludentiu
inuidit de pecunia ill⁹ tāta z cupit q ipam pdat. **L**uz
etiā videt vicinos vñ alios abūdare diuitijs inuidet et
dolet q ipe nō habeat q ludere possit. Sed fugiamus
inqz basilius inuidiā q pign⁹ est gebenne. **J**ob. v. dicat
Paruulū occidit inuidia. **D**ecimū est caristia rez q se
quis in domo sua. Nā mō deficit panis. mō vinū. mō
do lect⁹. modo vestimentū vxorī q pignorat vt ludat. **I**
nde conquerit vxor z familia irascit. **I**pe maledicit se
et alios. z sequunt multa mala. z sic nulla pars vel quies
pōt esse in domo illa. **N**ō est par impijs. dicat dñs **A**sa.
xlvij. **U**ndecimū est laudatio mala. Nā q vicit lau
dat se de malo. z aliqñ de eo q decipiat sociū z ipe non
ppendat laudat etiā a mūdānis tanqz strenuus lufor
et bon⁹ magister. **S**z qz praua z bestialis ista laus. euz
se laudat de re diabolica. **L**audat pētoz in desiderijs a se
sue inquit ps. Sed ex h vt subdit. **E**xacerbauit dñm
pētoz. idest pu ocauit ad irā pēra se ad puniendū seipm
Duodecimū est mendaciū. **Q**uot mēdacia dicunt
ibi ludētibz z ab aspiciētibz. Sed vt dicat **A**mb. **D**ēs
qui dicūt mendaciū filij sunt dyaboli. xxi. q. v. caute.
Et qd p mendaciū acquirūt cū ibi sit fraus restituere te
nent. z vt eis magis credat mēdaciū addūt iuramentū
et fit pūritū qd est semp mortale z grauissimū peccatuz
cū sit aduēterter in ludo siue extra ludum fm **I**ho. in
summa. **T**ertūdecimū est neglectus. Nā lufores pro
pter hoc vt habeāt magis tps ad ludendū negligūt de
uina et missas z vespas. oratiōes z pdicatiōes. nisi for
te erent vt deus faciat eos vincere. Sed nescit diuina
iusticia pacoīniū dare facinorū seu criminibus. vt di
cit **A**riso⁹. **N**egligunt festa seruare. quia in illis perma
gime ludunt. et plura peccata et grauiora cōmittunt qz
si terram colerent quod est festa violare. **O**p⁹ seruire nō
facietis in eo **E**ro. xx. **P**eccatū est opus maxime seruire.
Quartūdecimū est odiū. Nā odiūt eos qui eis vin
cunt. aliquando odiunt seipfos se aliquando verberan
tes. odiunt quod peius est deum qui non facit eos vin
cere. **E**t intantū insurgit odiū vt quod non possunt
scelesti homines facere in persona sua. in figuris faciūt
percutientes. expuentes et huiusmodi. Sed deus ostē
dit super hoc pluries magna miracula. quia de huius
modi figuris aliquando exiuit sanguis. aliquando ta
les a demonijs arrepti sunt et horribiliter verati. **O**di
unt z homines repēdentes eos de tāto scelere. iuxta
illud. **O**dio habuerunt loquentē. **E**t ps. **P**osuerūt ad
uersum me odiū pro dilectione mea. **Q**uintūdecimū

Titulus Primus

cūm est participatio sceleris. Istud enī peccatū a mul-
 tis picipat. Nā q̄ dāt eis pecūias ad ludendū p parte
 luci. vñqz mortali peccāt. z tenent de eo qd̄ pūcit ad
 eos qui mutuāt eis etiā sine prelucri malefaciūt. z si nū
 qz rebabēt lz iuste merent cū sint causa mali. Qui aspi-
 ciūt ludētes nō sūt imunes a pccis mltis curiositatē et
 vanitatis. Sed z parētes q̄ nō castigāt filios ludētes
 grauit̄ peccāt. Digni sūt morte nō solū qui faciūt sed
 etiā qui pscntiūt facientibz. Ro. j. Qui mutant rapil-
 los vel q̄ in domo ad ludendū locū pstant picipes et
 om sūt mali. Septūdecimū est q̄stio litigiosa seu con-
 tentiosa pbalis. dū. f. vñ dīc sua puncta apparuisse. ali-
 us negat. vñ dicit vñ. alius ptranū. z ex pntōe in-
 surgūt pumdie z pba inordinata. Tōra pbalos noli
 pntendere verbis. ait carbo. Multū q̄ quilibet debet si
 bi cauere a pccationibz q̄ pducūt tot mala. Decimūse-
 ptimū est rapina. Aliqñ enī quasi violētē trahit vñ
 aliū ad ludū vel volentē recedere inuitū tener vñ falsos
 rapillos submitit. z tūc est tanqz rapina z restituere te-
 net qd̄ sic acquiritur ei cui vicit fm legē oēm diuinam
 et mūdā. sed cōiter p accidit qui vna die vincit alia
 die pdit. vt merito possit de eo dici. ve qui p dāt. nōne
 et tu p daberis ipe. q. d. sic. Et tamē qui sic attrahit inui-
 tum vel sic decept. nō est restituendū qd̄ p dicit. lz pau-
 peribz erogandū. Decimū octauū est scandalū. Nam
 hoc videt vitiū infectiū. Cū enī quis videt aliū lude-
 re vbi nihil cogitabat de ludo inclināt ad sile. Et pccat
 pue cū filij sine inclinati z apti ad imitandū mores pa-
 rentū vidēdo patrē ludere. blaspl. emare. clamare z alia
 mala facere qui pducit ludū sine freno ad talia assuefac-
 erit scādalizat filios z alios suo exēplo ludendo. Sed
 dicit xps Mat. xviij. Qui scādalizauerit vñ de pu-
 sillis istis qui in me credūt expedit ei. idest meli⁹ est ei
 vt suspēdat mola asinaria in collo eius z demergat in
 pfundū maris. Decimū nonū est tristitia q̄ in eo est
 tāta si p dicit q̄ nō boni liber ei agere. qñimo aliqui in-
 trāt desperationē z occidūt seipos. Tristitia etiā nō mo-
 dicā afferūt oibz diligētibz eos de actu ita turpi z picu-
 loso aie z corpi infami corā deo z mūdo. Et dicit Aug⁹
 de pe. dis. v. c. j. q̄ pccōr reuersus ad pñiam inter cetera
 debet hoc deslere de tristitia magna quā dedit bonis d̄
 suis malis opibz. Vigesimū est vsura maris. Si enī
 quis p centū q̄ exponit mutuo recipiēdo. x. vel. v. p. c. di-
 cit vsurari⁹. qd̄ dicendū est de eo qui ponit se ad ludū
 cū decē florenis. z in eadē die lucrabit p ludū centū flo-
 renos. certe videt maris vsura. vñ z p se retinere nō po-
 rest. lz vel restituere in certis casibz. vel paupibz ergo-
 re in alijs. Si autē p dicit sibi ipuerit z sue fatuitati. Vñ
 rarius dicit Ariso. sup oēs est maledict⁹. Vigesimū
 primū est christianitatis vituperatio. Tōra illud qd̄ ait.
 apls. ij. Aoz. vi. Nō vitupet ministeriū nrm. i. seruitiū
 quo seruim⁹ xpo. Sed p ludū seruū dyabolo. Sic enī
 deus iuenit. xxi. lras. pmo. nā alie postea sūt supaddite
 ad cōponendā bibliā vbi est oīs sapiētia reuelata. Ita
 inuenit diabol⁹ rapillū bibliā suā vbi posuit. xxi. puncta
 tanqz lras suas nigras vbi in vsu ei⁹ repit oīs malicia
 pccī. Qd̄ enī est malū qd̄ inde nō sequat. Non defecit
 ibi qd̄ est sūme abominabile. f. sodomia. Nā adolēscētuli
 miseri vt habeāt ad ludendū assentūt oī turpitudini
 dāribz eis pecunias p ludo. Nō ergo debet dici xpian⁹
 qui dedit⁹ est ludo cū vituperet nomē xpī.

Quantū ad scdm .§. VII.

Aud⁹ est qz q̄ est inseparabile tale vitiū ab hoīe. notat⁹ ex h̄ qd̄ dici
 q̄ insepa- tur. cōmorantiū Nō enī tales trāscūt sicut faciunt electi
 bil⁹ ab ho trāscētes de terrena ad celestia. eūres de pūreū frutem
 mine. que sursum sūt q̄rentēs. sed q̄ sunt sup terrā. querūt cōmo-

rantes in terrenis. idest sil corde z ore z ope mōrtes in
 eis. Corde quidē iuxta illō ps. Vltos suos statuerunt
 declinare in terrā p cordis. Inextinguibile desiderium
 et sitim. Ore insup. iuxta illō. Esa. xix. De terra musica
 eoz eloquū. Et Job. j. Qui de terra est de terra loquit.
 Ope autē. qz oīa faciūt vt dicent sustinētes mltā picula
 et labores. vt in eis illud verificet ps. Tabescere fecisti
 sicut araneā oīam eius. fecisti tu de⁹. idest pmissisti anī
 mā auari. ex qua auaricia pcedit ludus. tabescere. idest
 deficere. sicut araneā q̄ se euiscerat ad faciendū telas q̄
 bus capiat muscas. Sic auar⁹ z lusor psumit se ad ex-
 cogitādū malicias z opandū quō possit alios decipere
 et sibi acq̄rere. Nec mir⁹ si lusor cōmorat in vicio nō re-
 cedēs ab eo. Nā fm p̄m in li. ctbicoz. ex multis acerbis
 vitiis sicut z pūosis generat habit⁹ qui est de difficili
 mobili a subiecto. z generat⁹ habit⁹ adhuc ex iteratis
 acerbis dilatat⁹ z firmat⁹ magis z dilatat⁹ habit⁹ in eius
 acerbis magis ac magis delectat⁹. z delectatio pficit op⁹.
 Sic lusor frequētās ludos ita delectat⁹ in eo. vt totā q̄tē
 suā felicitatē videat ibi ponere. Et qz p̄suetudo est qua
 si altera natura. sicut naturalia tolli nō pnt ita q̄ in cō-
 suetudine ducta vt ludi. vñ pnt hoīes auelli ab hmoi
 quantūcūqz ppendat ex hmoi vitupari z psumi. Con-
 suetudo autē in malū nō minuit pccm sed augēt. vt dicit
 tur. xxiij. q. j. pudēda. Tāto enī sūt grauiora pccā quan-
 to oīam infelicē diuini⁹ detinet alligat⁹. ex de p̄sue. c. fin.
 Et rō est fm Tho. pma se. z alios doctores. qz cū pccat
 tum p̄sistat in voluntate. quāto q̄s cū voluntate magis est
 frenata z firmata in malo peccat. tāto graui⁹ peccat in
 eodē genere pccī. Sed ludēs cōter ex p̄suetudine vt fa-
 ciunt lusores sūt effrenatissimi z firmatissimi i auaricia
 et alijs malis q̄ comitant⁹ ludo vñ grauiissime peccant.
 Et his demū euēnit qd̄ p̄s. impcat dices. fiat cōmor-
 tio eoz deserta. et in tabernacul⁹ eoz nō sit q̄ inhabitet.
 Cōmoratio lusoz est in baratene loco. sed illa est deserta
 ab hoībz. idest rōne vrentibz. Nā nlls qui sit bon⁹ dī-
 uis⁹ vñ rōnalis psona ibi puerat. verēcūdarct enī ibi vñ
 deri. Solū bestie ibi sūt. idest bestialr viuentēs sicut bestie
 stie habitāt libētē in deserto. Cōmoratio etiā vbi ha-
 bitat. s. in domo sit deserta. Nō h̄ sūt paupule vpo-
 res talū z familie. qz tales vt habeāt ad ludendū vpo-
 liā domū vestimētis z vtrilibz z oibz bonis vt nō sit
 qui inhabitare ibi possit. Mirabile est z horribile cōsi-
 derare qz sit istd vitiū inseparabile ab hoīe cū est in eo ha-
 bituar⁹. Et ideo caueat sibi quisqz ne talibz misceatur
 Tū inq̄t. Vidi vitupationē mltoz cōmorantiū vñqz
 ad mortē toto tpe morantiū in huiusmodi.

Quantū ad tertiū .§. Vñ.

facit illd vitiū associari demonijs. qd̄ innuit cū dicitur
 in circūitu. Op⁹ diaboli est circūire. Vñ Petr⁹ in pma
 cano. c. v. inq̄t. Aduersari⁹ vester diabolus tanqz leo rō
 gians circūit. Sicut q̄ lusores reperit⁹ se in via dyabol⁹
 li q̄ est circūitus. ita z in termino cū eo. f. in inferno. Esa.
 lxx. Qui ponitis fortune mēsam z libaris sup eā.
 p̄pterea dinūcrabo vos in gladio. Ponūt mēsa forū
 ne q̄ ludūt exponētes se fortune siue p rapillos ludendo
 siue p cartas. Et isti ferunt gladio dīuie vltiōis i infer-
 no. Tū in cartis siue naibz sunt figure nō solū bacu-
 loz. denarioz. cuppar. sed z gladioz. ad innuēdū q̄ ex
 ludo sequunt⁹ cupiditates. poratiōes vñqz ad ebrietatē.
 verberatiōes z vulnera. z demū gladius mortis eterne
 Ducūt in bonis dies suos. inq̄t Job. xxi. z in puncto.
 ad inferna descendūt. Vident⁹ lusoribz bona et magna
 bona ista tpalia comedere. bibere p ludos acquirere. et
 iste est circūitus vite eoz. sed in puncto ad inferna de-
 scendunt. Ipsi querūt decipere. alios in puncto rapilli

La. 23. De turpi lucro

et diabolus decipit eos in pūcto tps. qđ expectant ad penitēdū s̄ eis deficiat. **Un** z puerbials̄ dī. **P**ro vno pūcro pde martino la capa: z ibi in inferno faciūt circūitū cū dyabolo. quē dīc̄ ipse Job. xxiij. **T**ransibūt ab aquis nīuū ad calozē nīuū. z eōuerso intelligendū est a calo re intenso ad frigus nīuū.

Querit quid iuris §.IX.

cū altercatibz duobz. puta petro z martino sup aliq rei euertū pterito. v̄ futuro. puta morte alie pncipis. vnus vt petr⁹ asserit mortuū talē dīm. v̄ vteruz talē pncipē ad talē ciuitatē infra certū tps. qđ si sec⁹ fuerit obligat se martino daturz cētū. ita tñ q si ita est vt asseruit mar tin⁹ q tenebat pñū vicēsa teneat dare petro cētum. v̄ min⁹ fm pñerionē ad iurē factā. v̄rū tale lūcū sit lici tum. Rñ. nō. s̄ turpe lucrū dici pōt pcedēs ex auaricia et nulli defuēs vtilitati. s̄ vanitati z pdigalitati. **N**ō tñ restituere opor̄ de necessitate. s̄ paupibz erogandum vt audiui a pnis. **E**t b̄ magis ex pñilio q̄ ex pcepto. ar. xiiij. q. v. c. nō sane. z. c. qui habetis. **E**t videt̄ habere illi tudinē aliquā ad ludū q̄rū ad furuz euentum. **N**ulla enī lex mādāt restitutionē in h̄mōi. z si lex diuina z natu ralis phibeat omnē actū auaricie z illicitē acquisitionis. vt meretrici z conuementi z huiusmodi.

De aq̄sito p meretrici §.X.

cū qđ pñerit ad turpe lucrū sciendū est fm. b. **A**bo. se. se. q. xxiij. z **R**ich. in. iij. z **P**e. de pat. in. iij. z glo. sum⁹ maria. xiiij. q. v. in pñ. q nō d̄ restituere s̄ pōt de eo sic ri elemosina. z s̄ s̄lūdū est illd paupibz erogari nō tñ te nef de necessitate. qz z si lex diuina vel canonica phibeat actū p quē lucrā. nō tñ ipam acceptionē v̄ donationem. **A**d autē ecclia phibeat recipi oblatiōes talīū z in vete r̄ lege intelligit̄ b̄ de oblatiōibz ad altare. qđ sit in dere stationē criminis vt illa magis erubescat z desistat. z ne ecclia videat̄ approbare talia scelera. **E**t idē dicēdū de aq̄sito p p̄cubinatū z sodomīā z adulteriū eadē rōne. tñ qz sūme oīa iura detestant̄ sodomīā. iō magis indy cendū ad dādū illd paupibz. **Q**uidā tñ dicūt q aq̄siti tñ p adulteriū est dandū ei in cui⁹ iurisiā est factū. scilz viro cū ipē est inocēs. s̄ ocelto mō dandū est ei ne ei ino rescat adulteriū. v̄ nisi etiā cōtra vxorē fidē fregit̄ tūc enī paupibz est erogādū. **S**i videt̄ idē dicēdū qđ d̄ ali is turpibz lucris. s̄ meretricio z h̄mōi. **S**i quis tñ v̄ si qua accepissent aliqua bona ī notabili q̄ntitate ab his qui alienare nō pñt. s̄ a religiososis. suis. pupillis z de ricis q ad bona eccliaistica restituere tenent̄ his q habēt curā d̄ eis v̄ ecclia v̄ monasterijs eoz. **Q**ue etiā ī huiusmodi turpitudine vt p̄tingit p fraudes z īportunas extorsiones habuisset tenet̄ restituē ei a q̄ habuit etiā lai co v̄ b̄nri curā ei⁹ si nō est sui iur̄. ar. xiiij. q. vj. c. si res.

De faciētibz vel v̄ §.XI.

dēbz gladios. lāceas. balistas. venenā z h̄mōi qđ ho mīes v̄ ledūt v̄ moriunt̄ v̄r sit liciū eoz op⁹ vel lū crū. **N**ota fm Ray. distinctionē. p q ad intētiōē corū. scđo q ad ipa opa. **Q**uātū ad pñū sciendū est q si ra les bec faciāt v̄ v̄dāt ppter b̄ v̄r hoīes talibz abutant̄ v̄ si faciēt v̄dāt z donēt talibz q̄s sciūt v̄ credant abv usuros mortali peccāt z gūissime. z oīa p̄cā q occasiōe illaz rez ab alijs ppetrāt sibi īputant̄ z rei sūe apd de um oīm aīaz q ppter b̄ pereūt. xj. q. iij. c. p̄cipue. xxiij. q. ij. c. si tu abstinēs. **I**te cū sint coopatores oīm scelez in dē cōmissoz. iō debēt p oībz penā sustinere. ij. q. i. c. nō tñ in si. **S**i autē dicāt se habuisse intētiōē. qz. s̄ credēs bāt aliū emere talia ppter aliquē licitū vsum. vel habēs aīū indifferētē nībī sup b̄ cogitabat. v̄ ignorabat q

esset illicitū talia facere vel vendere. tunc subdistinguen dū. qz aut ille res sūt q ad humanū vsum pñt esse vti les. vt arma in bello iusto. cultell⁹ ad incidendū panē. **Q**uedā etiā venena apponunt̄ a medicis in q̄busdam medicinis. v̄ etiā in coloribz ap̄randis z h̄mōi. aut ad nullū v̄sū viles sūt nisi ad peccandū. sic q̄dam venena mortifera ad nullū bonū v̄sū vtilia. **E**t in p̄ casu nō d̄ co. ipm peccare dīmō nō habeat intētiōē corruptā vt dicūt est. nisi forte ex q̄litate p̄sone vel tps cognosceret v̄ p̄babilr sibi dīctaret p̄cia q ille nō querit illā rē nisi ad malū ppetrandū. tūc enī nō d̄ sibi v̄dere p̄ talē cō sciētia. xxiij. q. v. c. de occidēdis. z. v. q. v. nō oīs. **I**n se cūdo aut casu peccat faciēdo v̄ tenēdo vendēdo v̄ ali as alienādo res tales. xxiij. q. i. c. j. de p̄se. di. v. facere. ar. de libello famoso quē nō d̄ q̄s oīdere s̄ destruere. als **Libell⁹** sa mosus. peccaret gūiter. v. q. j. p totū. z est op. imai. ad b̄. ff. de p̄rabē. emp. l. q̄ sepe. vbi pōm̄ tal regula. q̄ flagitiose rei. idest q̄ nīllo mō p additionē alteri⁹ rei pōt esse vtil v̄sū hūano. nec emptio. nec mandatū nec locietas vale re pōt. **E**t oīa mala q̄ inde sequunt̄ possunt isti impu tari. **C**oordinat in predictis **A**bo. **H**osti. z **I**nno.

De balistarijs Ro. §.XII

ta q̄ ars sagittariorz seu exercitiū phibeat sub pena exco muniacionis. ex de sagit. c. vnico. qđ cōiter intelligit̄ de bello iusto z catholicos. **M**ā p̄ infideles vel etiā fide les in iusto bello licitū reputatur. **N**ā in bello iusto nō refert q̄rū attinet ad iusticiā v̄r apte v̄ ex insidijs q̄s pugnet. xxiij. q. ij. dñs. **E**t pugre cū balistis videt̄ esse pugna ex in sidijs. **S**i q̄rū ad excoīcatōis penā tenēt cōiter doctores q̄ sit canon ferēde nō late tñie siue bellū sit iustū siue iniustū. **C**oīcationes eplā. l. j.

De factoribz v̄ v̄ §.XIII

ditoribz alcay z rapilloz z cartay sen naiboz. fucorum ferroz. seu coronay mītez. capilloz capitis. stāpatoribz pannoz. z h̄mōi ornamētoz. qđ iur̄. **A**idet dicēdū d̄ factoribz v̄ v̄ditoribz alcay. rapilloz. cartay. q̄ q̄a vt ī pluribz hoīes vtunt̄ his ad p̄cū mortale ppter auariciā. iō nō videt̄ tales posse excusari a mortali. v̄ nec ab soluēdi nisi talia dīmūtāt. de pe. di. v. falsas. z. c. fies. z c. negociū. **S**uū. etiā dīc q nō est secuz de talibz v̄sue quoz v̄sus est vt frequit⁹ ad p̄cū qđ intelligo d̄ mor tali. z est turpe lucrū. **S**i d̄ factoribz z v̄ditoribz fucoz. **A**ndet̄

et alioz ornamētoz videt̄ dicēdū q̄ v̄dendo his de q̄ tes fucos: bus scit vel credit q̄ vtant̄ ad p̄uocandū ad lasciuīam est mortale. qz coopant̄ tali in crimē. ij. q. j. c. mortū. **Q**u tñ nō debet defacili credere nisi appareat signa manife sta vt in meretricibz. **N**emo enī est iudicādū inemor sa lutiē eterne. de p̄se. di. j. iubem⁹. **U**bi autē b̄ ignozat vel p̄siderat s̄ solū d̄ vanitate adiūt cū talibz possint mu lieres vtī cū p̄cō z sine p̄cō. z cū mortali z cum veniali fm intētiōē eaz z q̄ntitatē excessus. **E**t q̄ intētiō eaz vt in pluribz sit lasciuia v̄ mortalis supbia aut inanis glia. dūz est dicere z temerariū iudicare. **Q**u etiā sit tācus excessus q̄ faciat mortale difficile est discernere. v̄ nō videt̄ q̄ in h̄mōi peccēt mortali. **M**in⁹ enim est ista facere v̄ v̄dere q̄ portare. s̄ ista portare vel vtī vt fucis qđ videt̄ p̄cipue inter ornamēta p̄uocātia ad las ciuīā de senō est mortale fm. b. **A**bo. se. se. q. d̄rix. **U**bi etiā dīc q̄ qz mulieres licite pñt se ornare. v̄ vt p̄seruē decentiā sui status. vel aliqd enā addere vt placeat v̄s ris suis. ideo artifices talū ornamētoz nō peccāt ī v̄sū artis h̄mōi. nisi forte adinueniēdo aliqua supflua z cu riosa. **N**ec tamē hoc faciēdo dicit̄ esse mortale. **S**ed si dicatur q̄ querunt alijs viris placere vt in pluribz saltem ad inanem gloriam. **D**icendum q̄ inanis glo

Titulus Primus

ria est genere suo est veniale fm. b. Tho. se. se. q. cxxxij. l. aliqui possunt esse mortale. Persuadendi sunt igitur tales ad dimittendum opera et venditionem talium vanitatum non tamen cogendi per negationem absolutionis. Dubia enim in meliorem partem sunt interpretanda. extra de re. iu. c. estore. De ipso autem usu ornatus dicitur infra c. vj.

De arte histrio. §. XIII.

nat. et de factore instrumentorum musicorum et visu corporum. Scilicet fm. b. Tho. se. se. q. ars histrionum de se non est illicita quia ordinatur ad recreationem et solatium hominibus exhibendum quod necessarium est vite humane. sic saltem cibo per condimento dummodo fiat locis propriis et modis opportunis et a personis laicis aliis potest esse. ut si tunc in loco ecclesie a personis ecclesiasticis vel cum iniuria dei vel proximi. Quod si fuerit cum verbis turpibus vel actibus turpia representantibus vel cum incantationibus et tunc est illicitum et mortale. Et talia exercent res non sunt absolviendi nec condonandi. Et de talibus loquitur Augustinus in c. p. dilectione. de ple. dist. ij. et Augustinus dist. lxxxvj. q. venerabilibus donat. ubi dicit quod dabo talibus pecuniam pro opere suo est magni peccati. quia fouent in scelere suo et peccati nec hoc ad turpe lucrum. unde et pauperibus erogandum de consilio tamen. sicut etiam acquisitum per artem mathematicam. id est diuinationem. ut xlvij. q. v. c. qui habetis. c. c. sequitur.

Quantum ad faciem. §. XV.

tes instrumenta musica. Cum usus eorum de se sit licitus ita et formatio et venditio. Porro tamen multiplex esse potest in usum eorum. ut si ad lasciuia puocanda vel nimiam copulationem sensuale per marie autem in diuini officij pulsare in organa ballatas et cantiones laicales videtur magna dei irreuerentia. Nec ita debet placere clericis populo ad aures quod displicat deo miscedo carnalia diuini officij. Que enim peritio Christi ad belial. Et si multi non appendunt de cantionibus aliqui tamen mudant et vani capiunt. unde etiam magis ad carnalia quam ad spiritualia. Et cyprianus dicit. Cogitatio carnalis et secularis hominis abscedat. scilicet orationis et diuini officij. de ple. dist. ij. quando. Verum autem mortale vel veniale sit sit ipsi viderint qui hoc faciunt.

De ementibus tunc §. XVI.

mentium blada et tunc vindemiarum vinum et alios fructus ut postea carum vendatur futurum. Dicit canon hoc esse turpe lucrum cum sit hoc cupiditatem non ob necessitatem. xlvij. q. iij. quicquid est. Sed alii in tractatu suo plenius distinguunt. Dicit enim quod si sit aut propter bonum commune aut propter bonum priuatum. Si propter bonum commune sic ioseph emit frumentum tempe abundantie ut posset puidere patrie tunc famis. Gen. xlv. hoc meritorium est. Idem Ray. Si autem propter priuatum commodum tunc sit tripliciter. quia aut si sit ex puidetia timens ne postea habeat in futurum emere si indigerit cum carum erit et tamen postea cum non indigeat sic credebat vendidit carum quam emerit si non carum quam vendat in foro. et hoc licitum est. Idem Ray. et Guil. et Inno. Et microscopum si hoc facit ex pietate ut. l. ex lucro venditoris inde puidet pauperibus et tamen non moderate hoc faciat ita quod per caritatem coitas non ledat. Secundo potest hoc fieri fm iusticia comutativa ut faciunt mercatores et licite possunt pro opera sua recipere lucrum ut sustentent dummodo non intendunt caritatem inducere. Idem dicit Guil. et addit maxime si aliud genus negociationis non nouit. nec alias habet unde viuatur vel sustentent cum familia sua. Tertio modo fieri potest hoc ex auaricia. ita quod unde tamen emit de hominibus et congregat postea compellunt homines emere ab eo ad placitum suum. id est vendere care ut vult. et isti enormiter peccant. primum et coitate. et tales qui virtualiter vel alio modo res aut etiam monetas emunt ut caritatem inducant. vocat Ray. neque probandas beluas et mortale est fm Guil. siue a clericis siue

ut a laicis fiat. si grauius in clericis. Inno. et Hosti. dicit quod qui emunt victualia et carum vendant tunc indigent quod si emerit nulla utilitate per se. si puidet sue plene et summe vel subuenit pauperibus. sed ex cupiditate vix peccat non tamen tenent homines lucra restituere certis personis. sed etiam bene pauperibus erogari fm Ray. ut xlvij. q. v. qui habetis. c. c. se. §. b. fm Guil. vix est de honestate prout non de necessitate. sicut de aliis turpibus lucris dicitur est.

Sunt et alia plura. §. XVII.

turpia lucra ut in mittendo vel portando arma vel lignamina. vel quicquid mercimonis ad terras soldano subiectas. et tales ultra potest turpis lucra incurrunt excoicatione cum absoluto. pape refuat. et de hoc vide in. iij. pre. c. xlvij.

Lucrum quod quis. §. XVIII.

placet in furendo usurario in arte illa. personam cum est media totius mali. Miles in furendo in bello iusto operum ad stipendium suum. Notandum in faciendo instrumenta usuraria et breuiter quod quicquid lucrum quod quis recipit pro opere quod seruit aliis in illicitis. Lucrum etiam quod quis facit operando vel vendendo diebus festiuis vel in ecclesiis vel aliis locis indebitis. Recipiendo etiam pecuniam ob electionem alicuius aliquam dignitatem temporalem. dicit Guil. quod est turpe lucrum. et solendum quod pauperibus det. quis Hosti. dicit hoc simoniacum.

Capitulum. xlvij. de inhumanitate.

Obduratio in misericordia

Obduratio seu inhumanitas ponitur pro filia auaricie a. b. Grego. in li. moral. et ab ysa. et a be. Tho. se. se. Et consistit in istud in hoc quod quis non subuenit primo in necessariis vite cum potest. quod communiter potest lem quod primum suum. Et talis deficit a faciendo elemosinas corporales que continent in hoc versu. videlicet. Alito. poro rido. redimo. tego. colligo. codo. Loqns ps. de sub uentione. primum primum excludit vitium istud obduratio contra misericordiam. sic ait ps. xl. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem in die mala liberabit eum dominus. Dominus consolatur eum et viuificat eum et beatus faciet eum in terra. et non erubescit eum in manibus inimicorum eius. Naturale est enim cuiuslibet appetere beatitudinem et vitare miseriam quod est ei contra. Sed cum per obdurationem contra misericordiam efficiat quod miserrimus. quia dannatus. Dicit enim Math. xxv. qui ibunt hi. misericordes in supplicium eternum et per misericordias. et elemosinas debite factas persequantur beatitudinem. quia misericordibus dicit Math. xxv. Venite benedicti patris mei percipite regnum. Esurui enim et dedistis mihi manducare et. Ideo extirpandum est istud vitium. et elemosina debito modo facienda est ut pueniat ad beatitudinem. quod innuit ps. dicens. Beatus qui intelligit. ubi etiam notatur.

Primum quod inhumanitas est eradicanda per rationabiles elemosine erogationem. ibi. Beatus qui intelligit super egenum et pauperem.

Secundum quod crudelitas hoc est eliminanda propter horribilis sententie euasione. ibi. in die mala liberabit eum dominus.

Tertium quod iniquitas hoc est effuganda propter presentis vite fructificationem. ibi. Dominus persequetur eum.

Quantum ad primum. §. I.

ostenditur quod vitium hoc est eradicandum per hoc quod contrarium suadet. scilicet subuenire pauperibus. Quomodo enim potest aliquid efficacius suaderi quam cum ostendit ex eo beatitudinem adipisci. Beatus inquit qui intelligit. Coram enim mutuo se expellunt. Sed non sufficit dare elemosina

Amētes
vinum et
non vendat.

Ca. 24. De inhumanitate

nam. nisi debeat debito modo. Unde Eccl. vii. dicit. Et
facere elemosinā ne despicias. donec inuenias iustum id
est teneas eā quāq; debite possit erogari. Et h. notat p̄s
cū ait. B̄n̄s q̄ intelligit. id est cū intellectu r̄oē p̄uider
paupibz r̄ egenis. Ordine notauit Ray. ponēs circa h
distinctionē. dicens esse discernēdū inter petētes elemosi
nam. Aut petūt quasi ex debito. vt p̄dicatores r̄ plati.
Aut simplr p̄ corpis sustentatōe. In p̄mo casu distiguc
qz aut sūt noti aut nō. Si sunt noti r̄ p̄stat cos missos
vt p̄stutōs ad platurā recipiēdi sūt. j. loz. ix. Qui al
tari defuit cū altari p̄cipant. Et nō alligabis os bo
uis triturātis r̄. Si sūt incogniti r̄ dubitat an eis
tale officiū sit p̄cessum. p̄mo debet examinari an ita sit.
qz circa maiora ma. piculū h̄nt. Nō enī eis t̄m dat r̄
poralia s̄ sp̄alia accipit. in quibz h̄nt piculū magnus
dis. p̄li. quiescam? Possent enī falsa disseminare vt bere
tia q̄ simulat se iuratē vt ceretani q̄ m̄ta mēdacia f̄n
gunt. In scdo cā cū. s. petūt simplr p̄ sustentatōe corpōs
itez subtingue. qz aut potes abūdere seu p̄uidere oibz
aut nō. Si oibz suffias. oibz indistincte subuenire. des
bes h̄ntibz indigētiā. Inuirtat nos ad hec exēpla abrac
et loth. qz oēs indifferēter recipiebāt. inter alios etiā an
gelos recipere meruerūt. Sen. xix. Et in h. casu dicit Lr̄
Quiescam? ab hac absurda r̄ dyabolica r̄ p̄emptoria
curiositate. s. discernēdo inter paup̄rē r̄ paup̄rē. Non
enī ex vita eoz q̄s recipis mercedē tibi retribuitur? est
deus. s. ex voluntate r̄ honorificētia multa r̄ miscdia et
bonitate. dis. xij. c. quiescam? Et qd dictū est de dādo
oibz indistincte ad sustentatōē vbi q̄s sufficiat. intelligē
dū nisi recipies elemosinā abuterē. vt puta vt male ex
pēdendo. vt p̄pter h. traderet se negligētie p̄fusus de pui
sioe sibi facta. ar. v. q. v. c. nō ois. Indigētibz aut ad mor
tē quācūq; malis obstinatis. excoisatis. hereticis. ius
deis. r̄ infidelibz alijs semp subueniendū est. r̄ ab oibz
enī si op̄eretur furto accipe cū nō iueniret aliter ad sub
ueniendū. dis. lxxvi. p̄sce. In scdo r̄o casu cū. s. q̄s non
pōt oibz sufficere dicit Amb. nouē esse p̄sideranda s̄z si
dem. qz fidelis p̄ferēdus est infideli. qd intelligendū v̄
des ceteris paribz. r̄ p̄pue equalitate indigētie. Causā
qz illi qui tenent capriū ab hostibz sūt alijs p̄ferendi.
Locū vt si cap̄ p̄ter debitū iustū exerceat in carcere.
Nā si oibz debet miscdia. iusto amplū illis. Tēpus. nā
si tpe afflictōis sue nil a te sp̄erret r̄. si tpe q̄ ducit ad
mōrē. Nō dū. vt non totū nec vni s̄l oēs opes effun
dant. s. discretē dispensent. r̄ h. nisi alijs ex toto vellet
mundū deserere. vt religiosi. Exēplū in helico. Et si
pōt pluribz sufficēter tradere. meli? est qz vni t̄m dare
s̄ nō meli? est vni vt paucis ad sufficiētiāz q̄ multis
ad insufficiētiā r̄ quasi nihil fm Tho. vbi. s. Necē
situdinē. vt p̄pinq̄ sanguis c̄ncis p̄ferant. Debilitatē.
qz dauid. ccc. r̄ inualidū dinarij alijs p̄ferēdi sūt. Nobis
liratē. id est verēdū q̄ ingenuos p̄dit natales. Aratē.
qz senes iuuenibz. ceteris paribz. p̄ferēdi sūt. h. plene ha
bes dis. lxxvi. nō satis. Tho. ij. q. xxi. dicit. Exhibi
tio caritatis r̄ b̄n̄ficior ad magis p̄pinq̄s r̄ attrinētes
magis est c̄rēdēda. S̄z p̄pinq̄as vni? hoīs ad alterū
pōt attrēdi diuisimode fm diuisa in quibz sibi hoīs ad
iūicē cōcant. vt p̄ sanguinei in naturali cōiunctōe. p̄ci
ues in ciuili. r̄ fideles in sp̄iali. r̄ sic de alijs. r̄ fm diuer
sas p̄iūctōes sūt diuersa b̄n̄ficia impēdenda. Nā vni
cuiq; est magis impēdendū b̄n̄ficiū p̄pinq̄s ad illā rem
fm quā est nob magis p̄iūctus simplr loq̄ndo t̄m pōt
variari fm diūstiatē locoz r̄ t̄pm r̄ negocioz. Nam in
aliq̄ casu magis subueniendū est c̄rēo. puta i extrema
necessitate qz patri nō p̄fici illā necessitatē. Item dicit
Tho. vbi. s. qz nullū b̄n̄factoris est b̄n̄ficiū sic parentū.
p̄o p̄rētes in recōpēdandis b̄n̄ficijs sūt oibz alijs p̄fē

rēdi. nisi necitas et alia p̄te p̄ponderet. vt aliq̄ alia p̄dit
tio. pura cōisvilitas ecclie vt reipublice. Vn̄ i extrema
necessitate magis essent dēfēdēdi fili qz p̄rētes.

Quantū ad secundū. §. II

Sciendū qz p̄ miscdiā elemosinaz euadit snia horri
bilis dānatiōis qua dicit. Ite maledicti in ignem eter
num. De elemosina enī dicit. Tho. xij. Elemosina a mor
te liberat. r̄ ipa est q̄ purgat p̄rā. Et h. est qd ait p̄s. In
die mala liberabit eū dñs. s. a penis. Dices mala d̄r dies
iudicij p̄ricularia r̄ vniuersalia q̄ mala est reprobis p̄
pter dānatiōis sniam durā p̄ra cos publice lata. Eccl
tra aut vt dicit. Jaco. ij. Iudiciū sine miscdiā. s. liberatē.
siet illi qui nō fecit miscdiā inhumanus existens. Vn̄
p̄s. xlij. de diuite auaro ait. Nō dabit deo placationē
suam. r̄ paup̄m redemptionis anime sue laborabit r̄.
Vbi tria de eo norantur.

Primū qz deo extat irrecōciliatus. qz non dabit deo
placationē suam.

Secūdm qz a p̄rō extat inextitatus. qz nec p̄m redem
ptionis aie sue.

Tertiū qz in eternū durat cruciatus. qz laborabit in
eternū r̄ viuet adhuc in finē.

Quantū ad primū dicit Greg. in orōne d̄ eo. Deus
qui culpa offenderis penitētia placans. Sed medica
mentū fortū? qd opatur in penitētia est miscdiā elemo
sine. inquit Amb. de pe. dist. ij. medicamentū. Unde
in figurā hui? dicit iacob de esau. quē timebat p̄pter of
fensam. Placabo eū muneribz. Sen. xxij. Dñs enī pla
cat muneribz elemosinaz. Sed inhuman? cū nō det ele
mosinas ex auaricia ipm placare nō potest. r̄ p̄ p̄c̄ns
remanet inimic? r̄ nil qd facit boni pōt deo esse gratū.

Quantū ad scdm dicit nabuchodonosor peccator. da
niel. Peccata tua elemosinis redime. Dan. iij. Et amb.
Peccatis tuis venundatus es. s. dyabolo. redime te
pecunia tua scilicet per elemosinas. de pe. dist. ij. medica
na. Sicut igitur peccator per elemosinam contritiōis
quam dat anime sue liberat se a seruitutē dyaboli r̄ pec
cati quo ad culpam. Ita per elemosinam quā dat pau
peri liberat se a pena debita supplicij. Sed imitatoris
non dat elemosinā interiorē nec exteriorē. Et ideo quia
nō dabit p̄ciū redemptōis anime sue remanet sub ser
uitutē dyaboli in peccatis. Et his sequit tertiū. Nam
ex quo nō placat hic deum quē offendit. sed cum pecca
tis accedit ad diē malā iudicij i fine vite sue. i postea
in fine mundi. Ideo in die mala non liberabit eū domi
nus. sed dicit ei cū alijs. Ite maledicti in ignē eternum
in quo fm p̄s. laborabit in eternū cruciatibz. Et quare
nō liberet a damnatione in illa die assignat pro causa i
humanitatē dicens. Esuriui r̄ nō dedistis mihi man
durare. Math. xxi. Esurari debet infirmus r̄ tribu
latus vt consuleretur verbis. adiunet in corporalibz ob
sequijs. subleuet si indigeat r̄palibz substantijs. p̄ medi
cis et medicinis. Et sicut dicit Job. v. Visitans speciem
tuam. i. proximū nō peccabis sed premiū mereberis. di
cente christo. Infirmus fui et visitastis me. Sic amici
Job visitauerūt eum depauperatū r̄ infirmatū vt non
consolarent eū. Sed quia reprobenderūt eū dicentes p̄
pter hypocrisim percussim r̄ humiliatū. deo displicue
runt. Potari debet sitibundis r̄ qui indiget. iuxta il
lud Ro. xij. Si sitit inimic? tuus potū da illi. r̄ multo
magis beniuolis. Math. x. Qui potum dedit vni ex
minimis fm̄ in noīe discipuli nō perdet mercedē suam

Rebecca que potū dedit eliezer p̄curatori abrac postu
lanti meruit magnifice matrimonio copulari. Ait
debet pauperi ministrari. fm illud Esa. lvij. frange esu
rienti panem tuū. Noīe enim panis intelligitur esus

Reponit
ser opera
misericor
dia.

Titulus Primus

Signantur dicif frange. idest parre da. v. videlicet sm
Amb. dif. lxxxij. c. nō latit. Nō totū quis sibi eripiat.
sed qđ habet cū paupē pariat. Veleria frange. i. ples
pres faciedo da pluribz. Veli⁹ est enī dare multis ad
sufficiētia qđ vni ad supabundātia. Panem dicat qui
est cōis cib. qz nō debet paupibz fieri lauta conuitia.
Th. Hug. dicat. Dens paupibz villa diuites. z ipi vřaf
educas. dif. xlij. Nō cogant. Quū dic nō alienū. idest de
male acquiritz qđ debet restitui. Nā vt dicif. Eccl. xxxij
Qui offert sacrificiū. eccleie de substantia paupēz quas
si qui victimat filiū ante patrē suū. xij. q. v. imolans
Dues epulo qz micas panis lazaro nō ddit in infernū
sepultus gutrā aque habere nō potuit Lu. xvj. Tes
gere. i. vestire nudū. sub qđ cōprehēdit omē cooperimen
tū corpori necessariū z vsui aptū. Esa. lviij. Quū videris
nudū operi cū. Qđ oñdit iob oprime se seruasse dicēs.
Si desperi ptereaute eo qđ nō habuit vestimētū. z abs
qđ operimēto paupem si nō bñ dixerūt mihi latera ei⁹.
et de vellerit oñiū mearū calefaci⁹ est humer⁹ meus a
iunctura sua cadat. Job. xxxj. Et de thabira qđ erat ples
na opibz bonis ex elemosinis dicat. Act. ix. qđ vidue tē
res ostēderūt petro tunicas z vestes quas eis ipa fa
ciebat. ex quaz cōpassiōe petri⁹ mortuā suscitauit. Sic
iobānes baptista admonebat turbā dicēs. Qui habet
duas tunicas det nō habēt. Lu. iij. Pro vna enī tuni
nica vt exponit Hiero. intelligit vestimētū sibi neces
sariū z familie sue p alia intelligunt alie supflue vestes
que sūt paupibz dāde. Ut enī ait Amb. Nudoz est ve
stimētū qđ reducis. i. supfluū. dif. xlvij. sicut bi. Non
subueniēt bñ de vestimēto diceri iudicio xps Ma
thei. xxy. Nud⁹ fui z nō cooperuistis me z ideo. Ite ma
ledicti ignē zc. Tolligere i domū pegrinos. ad Heb.
vli. Hospitālitatē nolite obliuisci. Per hāc enī quidam
placuerūt deo angelis hospitio receptis. sic prz de abra
am z Bōb. Gen. xix. Job etiam ostēdit se huic vacasse
opi dicēs. foris nō masit pegrin⁹. z hostiū meū viatori
paruit Job. xxxj. Et bñ fieri debet hilariter. j. Petri. iij.
Hospitales mūice sine murmuratōe. Hiero. Vēs hospi
tes adueniētes lera fronte suscipim⁹. z eis pedes ablu
mus pter hereticos. Silr qz multi discuntūt trutanni
et ceretani z latrūculi. z ideo caute in binōi agendū est
ne dāmsificet. Dicif enī. xij. q. j. \$ ad bec. Nus in pera
ignis in sinu. serpēs in gremio. male remunerant hospi
tes suos. Ecce tra comos hospitiū clausas in sodomitis
ignis celestis sumpsit. dif. xlij. \$ j. Si z ignis infer
ni in hūanos hospites deuorabit. quibz dicat. Vosces
fui z nō collegistis me. Marb. xxy. Et sextū op⁹ mi
sericordie corporalis redimere captiuos. z eos qui detinē
tur apud infideles redimere magna misericōdia est. cū ibi
periditē nō solū corp⁹ sed etiā aīa. p quo etiam calices
cōflari z vēdi suadet Amb. dicēs. Vnas⁹ sacroz est re
demptio captiuoz. Et vere ita sūt vna pēiosa qđ redy
mūt aīas a morte Ille ver⁹ est thesaurus qui opas qđ
sanguis xpi oparus est xij. q. ij. c. auz. Et idē etiā dicif
ex snia sette sinodi vniūsalis que habet. eo. q. captivos
Paulin⁹ eps. Nolan⁹ vir sanctissim⁹. vt refert Grego.
in li. dyal. qđ p redēptōe filiū vidue se seruierunt subicit i
fidei. Vēs captiuos xpianos qui detinebant ab infid
elibus longebardis petijr a rege z obtinuit liberari
et remitti ad ppria. Eos qz qui detinent i carceribz pro
debitis z pēpue sine culpa sua redimere p eis soluēdo
creditoribz vel mutuādo magna elemosyna est. Et mul
to magis quis debet debitores suos quos nouit impo
rentes ad soluēdo et misericōdia relaxare. qđ dñs pcepit
dicēs. Esa. lviij. Dimittite eos qui pfracti sūt liberos. il
los etiā qui iniuste ponunt ad carceres iuuare vt absol
uant quilibet p posse debet laborare. sic fecit abdemo

lech cunuch regis sedecbie pcurans p̄cibz suis ⁊ obli-
uens a rege hieremias p̄bena missum in lacu. i. putum
sine aqua ad instantia sacerdotu p̄pter veritatē quā p̄e-
nūciabat future captiōis hierosolymoru unde extra
bi et sibi puideri ex quo multū deo placuit. vt haberetur
Dicre. xxxviij. Insup a seruitute liberare seruos papue
postq̄ effecti sūt p̄piani. ⁊ credi p̄or eos bñ vsuros sua
libertate est magna misericordia. sicut ⁊ ipa fuit. est magna
miseria. **Un. 7. Reg.** dicit q̄ salubriter agit si hoies q̄s
liberos q̄ in initio natura p̄tulit ⁊ insistenti. iugo substi-
tuit seruitutis. in ea qua nati fuerat manu mētēis. le-
nesicio libertati reddant. xij. q. ij. cū redēptor. vbi ponit
exēplū ad h̄ inuitās n̄ri redēptoris qui nos diaboli cap-
tiuos libertate donauit. **Ultimū opus misericordie** con-
poralis est p̄dere. id est sepelire mortuos. **Iobias** sepe-
liēs etiā p̄ra p̄ceptū regis sennaacherib mortuos d̄ po-
pulo suo. ⁊ aliqñ dimittere p̄adū vt h̄ exēp̄t. nec tū
mēs minas v̄l pericula mortis. p̄pter h̄ multū deo plac-
uit vt sibi dixit raphael angelus **Iob. xij.** Et ex ma-
gna miseria iecuratis ⁊ paup̄tis deuenit ad illumina-
tiōē ⁊ magnā sp̄scentatē cū filio suo. filij iacob cū ma-
gna diligētia fecerunt officiū sepulture ipsius vt habet
Gen. xl. Et in penā dictū fuit de inq̄ iacobim. Sepul-
tura azini sepeliet. **Dicre. xxiij.** Azin⁹ manet in sepulchro.
Deuote etiā mulieres marie cum nichodemo ⁊ ioseph
nikū cōmūdāt d̄ sepultura pie ⁊ gloriose exhibita xpo.
Matth. penul. Ad h̄ etiā facit qd̄ habet. xij. q. ij. c. ebo-
et. s. se. Et q̄ vis sepultura mortui nō conferat mortuo
q̄strum ad sensum quē corp⁹ nō habet post mortē p̄pter
qd̄ saluator nō ponit inter opa misericordie in iudicio req̄-
reda. Illa enī tū ponit q̄ subueniūt vite būane tū etiā
nō mēorat ea. q̄ hoies ex se ad h̄ inclinānt ex būanitatē
re ⁊ vilitate ne corpa infecta aerē inficiāt. tū fm. b. **Iob.**
se. se. q. xxxij. p̄ncip̄ ad defunctū. qd̄ de ei⁹ corpe agat. tū
q̄strū ad h̄ q̄ vuit in mēmorijz hoim cui⁹ bono. **Debo-**
nestat si maneat insepult⁹. tū q̄strū ad affectum quem
adhuc viuēs debet d̄ suo corpe cui p̄ior affect⁹ p̄ior
mari d̄ post mortē ei⁹. ⁊ iō laudabile op⁹ eius est.

Quantū ad tertium . §. III.

principale ostēdit fructu magnu misericōdie in vita pscnti.
Un. j. Tho. iiij. diaf. Pīctas ad oīa valēt pmissionē vi
 te quē nūc ē habēs. s. spūalis. corpālis. ⁊ future. Et hoc
 dēclarat ps. ponēs quadruplīcē fructū. **Prim^o** est. Dīis
 cōfuet cū. s. in vita grē ⁊ in pscritate tpālī. Scd^o ē. vt
 viuificet cū spūālī qz vt dīat **Tho. iiij.** Elemosyna ob
 omni pctō ⁊ a morte liberat **Un. ⁊** filiū vidue sarptra
 ne ppter elemosynā suscitāt fuit. iiij. Reg. xviij. **Terrius**
 fruct^{us} est. bñm cū faciat in terra. idēst felīcē ⁊ famolū.
Dicit enī boen^o. q. largitas boīes clāros facit. auaricia
 dō odīosos. **Quart^o** nō trādet cū in man^u inīmicōz ei^{us}
 spūālī. s. demonū. **Un. ptra Job** qui fuit elemosinā de
 diuus nō poruit pūale ⁊ yabol^{um} cū suis malicijs cōflā
 gellis. **Sz** vtrū dare elemosynā sit cōpcepto ita qz
 peccet mortālī q nō dat eā. **Rñ. fm. b. Tho. se. se. q. pxi**
 q. sic. qz omīttēdo eā punit eternālī. vt pīz **Mar. xxiij.**
Et male dīctū in igne eternū zc. qd p causa dīnationis
 pōit omīssio elemosīne. **Esuriū enī ⁊ nō redīstī mībī**
zc. **Sz** nlls punit igne cōflāt nīlī p mortālī. **Rō hui^{us}**
 est. qz cū pxi sit dilectio sub pcepto fm illō. **Job. xxi.**
Hoc est pceptū meū vt diligatis inīcē. **Necesse est emī**
na illa cadere sub pcepto sine quibz dilectio pxi nō
pseruat. **Ad** dilectionē aut pīncē vt nō solū velīm ei
 bonū sed etiā opemur ad b. fm illud. **j. Job. iij. Nō vili**
gam^{us} pbo neqz lingua. sed ope ⁊ pīrate. **Ad b** aut qz ve
 lim^{us} ⁊ opemur bonū alicuī requīr^{it} qz eius necessitati
 subucīam^{us}. **Un. j. Job. iiij. diaf.** Qui viderit fratrem

Ca. 24. De humanitate

humane necesse habere: et clausit visceribus suis ab eo. quod caritas dei manet in illo. Et ideo elemosinam largitus est in precepto. Si quod preceptum dant de actibus prout necesse est quod bonum elemosine cadat sub precepto: secundum quod actus prout. Item quod recta ratio requirit secundum quod aliquid est considerandum ex parte dantis elemosinam. et aliquid ex parte recipientis. Ex parte dantis est considerandum quod illud quod est in elemosinas erogandum sit ei superfluum: non solum respectu sui ipsius quod est ultra illud quod est necessarium nature sue vite sue proprie. sed et respectu aliorum quod cura sibi incumbit. et propter quod vniuersi quod sibi possit: et his quorum cura sibi incumbit. et postea de residuo aliorum subueniat necessitatibus. ratione quod dicitur necessarium persone secundum quod persona dignitate importat: sicut et natura. Prout accipit sibi ad sustentationem proprii corporis quod est necessarium ministerio prout nutritive. Superfluum autem erogatur ad generandum aliorum per virtutem generativam. Et ad hoc facit quod dicitur per Augustinum. xi. Quod superest dare elemosinam. et ecce omnia munda sunt vobis. nulla inuidia auaricie ex parte aliorum. et traheris sic de superfluo. Et hiero. Aliena rapina quicquid sibi ultra necessarium retinere probatur. di. xlii. Si. Et preceptum autem recipientis requirit quod necessitate habeat: alioquin non est ratio quare ei elemosina detur. Sed cum non possit aliquid vniuersi omnibus necessitate habentibus subueniri. non omnes necessitates obligant ad preceptum. sed solum illa sine qua quis sustentari non potest. Et in huiusmodi habet locum quod ait Ambrosius. Pasce fame morientem: si non pauperis de idistis. di. lxxvi. c. Pasce. Sic ergo dare elemosinam de superfluo: est de precepto. et similiter dare elemosinam ei quod est in extrema necessitate. alioquin dare elemosinam est de precepto sicut de libero meliori bono dantur elemosine. Sunt autem superflua nature et persone de necessitate precepti eroganda: quod licet sint isti quantum ad propriam rationem sunt et aliorum habentium preces quod inde sustentari possent quantum ad vsum. Unum autem. di. xlvii. sicut hi inquit. Nemo proprium dicat quod commune est. alij conuincuntur tunc necessitatis secundum gloriam. et sequitur. plusquam sufficeret ad sumptus et violenter obtentum est. Assuruntur autem panis quem tu detulisti. Nudorum vestimentum quod tu redudis. Milierum seu capriuorum redemptio est et absolutio pecunie quas in terra defodis. Tantoque te scias suadere bona quantum possis preceptum stare quod velis. debes velle. Pecunia. Item nota quod dicitur cum est de necessitate nature et persone habentium illud est secundum quod probabile estimari potest. Nec oportet considerare ad omnes casus qui prout contingere in futurum. hoc enim esset de crastino cogitare quod dicitur prohibet. Sed debet iudicari superfluum et necessarium secundum ea quod probabile et verum in presenti occurrunt. Idem ipse Thoma. in. iiij. di. xv. ubi dicit et addit: quod casus extreme necessitatis iudicandus. et qui apparent signa probabilia future necessitatis extreme nisi eis subueniat. ut cum quis videt pauperem indigentem cibo vel potu vel alijs necessarijs et homines impotentes vel pigros ad subueniendum illi nec pauperem posse sibi prouidere. Nec enim expectanda est ultima et extrema necessitas. quod tunc forte non posset natura iuuari iam defecta. Dicit etiam beatus Thoma. quod non tenet quis querere quod habet necessitatem. sed sufficit ut his qui veniunt ad mortem suam subueniat. Item quod tenet indigentibus subuenire: ut dicitur cum est quilibet de arte sua. medicus in medendo infirmis pauperibus et procurando medicinas ad necatus in aduocando. iuriconsultus in consulendo. et sic de alijs.

Primo maiori declaratione. .i.iii.

ratione habet materiam. Nota quod breuiter dicit Durandus. in. iiij. di. xv. Dicit enim quod cum vult bonorum exteriorum sit ordinatus ad subueniendum necessitatibus vite presentis. subuenientia ista debet esse ordinata secundum caritatem qua quis tenet. primo sibi. secundo primo. et tunc. tertio extraneis. Necessitas autem quod dicitur panis in necessitatibus et bonis exterioribus potest esse duplex. absoluta et conditionata. Absoluta quod omnia bona temporalia que quis habet ei sunt adeo necessaria quod sine eis

non potest vivere. Et hec vocatur necessitas nature. Conditionata vero quod sunt ei necessaria ad suum statum decentem et conseruationem. et hec dicitur necessitas persone in quantum persona nominatur dignitate et statu. Dicendum ergo quod illud quod est necesse nature necessitate absoluta non est preceptum. ubi daretur illi cum: quod plus tenet sibi quam alij. Illud autem quod est necesse ad decentem statum solum ex precepto dari debet per reuelationem status alterius. quod nullus tenet verum deuiare in statu suo ut reuertatur alium ad decentem statum. Quod autem est superfluum vtriusque necessitati nature. sicut status debet dari ex precepto. secundum illud. lu. xi. Quod superest dare elemosinam. Nec est dubium quod sit preceptum respectu illorum qui sunt in extrema necessitate. quod si illud ex precepto dandum est quod est necesse proprio statui a fortiori et omne illud quod superfluum. De illis autem qui non sunt in extrema necessitate licet sint in magna verecundia non audeo diffinire nec plene condonare maiorem partem diuitum. sed in adiutorio Job. s. allegata: quod non solum loquitur de necessitate extrema: sed notabili et verecunda videtur sonare hoc.

Nota igitur ex predictis. .i.v.

cris. primo quod non dare elemosinam quod pertinet ad hoc vitium inhumanitatis tunc est mortale quod dicitur superfluum ultra. s. necessaria nature et persone habentibus non subuenit patienti extreme maiorem necessitatem quam nouit secundum Thoma. Rich. et Durandus. in. iiij. di. xv. et Deruic in quolibet. Secundo cum quis sciens extreme maiorem necessitatem prout non subuenit ei de eo: quod est sibi necessarium persone. ad decentem statum sui. et familie: s. superfluum nature. et secundum Durandus. et Rich. in. iiij. Sed beatus Thoma. se. se. g. xxxij. dicit hoc esse sub peccato. vbi non peccaret istud omittens saltem mortali. Quod forte intelligit de tali necesse persone: id est quod ad decentem: propter cuius carentiam sustineret magna pericula vel damna corporis vel anime. Quod etiam non puidet sibi et suis secundum statum suum et indigentias ex auaricia habere vtiq. peccat. Tertio cum quis de superfluo vniuersi necessitatis nature. s. persone non subuenit magnas necessitates et miseras patientibus. et si non extremas sibi notas et hoc videtur esse quasi mortale secundum Durandus. sed non secundum Thoma.

Quarto non dare elemosinam de necessario nature. s. sibi et familie est peccatum. quod contra caritatem secundum Thoma. Rich. et Durandus. et hoc nisi ut dicit Thoma. se. se. g. xxxij. vbi. s. quis daret persone alicui. quod considerat utilitatem illam reipublice vel ecclesie quam se vel familiam. et ideo prefert conseruationem vite illius sue subueniendo ei de necesse vite: ad quod tamen tenetur ex precepto. s. pertinet ad magnam perfectionem. Laudabiliter enim quis daret elemosinam de necessario persone indigentibus: et si non extreme cum vellet religionem ingredi: vel in promptu per industriam possit sibi aro suo decenti statu prouidere secundum beatus Thoma. vbi. s. Quinto quod indiscrete daret vel non indigentibus vel male videntibus. v. q. v. Non omis. Nota quod si preceptum filium: vel patronum libertum. vel dominum suum infantem vel etiam adultum languidum exponit: vel ei alimenta negat ipso facto filius est a patria pretere liberatus et ingenuitate libertus et seruus in libertate capis. Illi quoque qui eos suscipiunt non possunt propter hoc in cor personis sibi ius aliquod vendicare. hec in decretali de infanti. et lan. c. po. c. Si a precepto. Idem Ray. Et addit quod qui talia presumit: in foro penitus talem est tanquam parricida vel homicida iudicandus pro eo quod hominem cui in tanta necessitate tenet. periculo mortis exponit. Inspectis tamen circumstantijs. et vix mors inde fuerit subsecuta: vel non erit pena moderanda. Si autem hoc facerent predicti parentes vel domini. quod forte nec elemosinas darent aut querendo: nec eos aliter alere possent. tunc secundum Durandus. in nullo peccat si nil omiserint de contingentijs. Qui etiam filios per adulterium vel fornicationem acquirunt. s. ad occultationem peccati et tollendum scandalum mittant ad hospitium talia tenentur illos alere expensis suis. et eis prouidere si possunt.

Titulus Primus

Capitulum xxi. De inquietudine mentis. id est nimia sollicitudine.

Inquietudo mentis potest a grege. et yfido. filia auaricie. ad quam pertinet inordinata sollicitudo circa temporalia que propter peccatum beati et dicitur. Math. vi. Nolite solliciti esse. Ad quam etiam remouenda exhortatur princeps apostolorum dicens. Omne sollicitudine vestram perficientes in eo. quoniam ipsi est cura de vobis. i. Pe. v. Quod vult esse asserit psalm. dicens in persona christi et cum perfecte imitantium. Ego meditor sum et pauper dominus sollicitus est mei. fuit enim ipse medicus. qui ex aliorum elemosinis sustentabatur. Unde Aug. Dabebat dominus loculos oblata a fidelibus conservans: ut suorum et aliorum necessitatibus punderet. xij. q. i. ca. Dabebat. Dicit enim mendicantem qui manu dicens. quod tales petendo elemosinam ceteris extendunt manum. Pauper dicitur qui pauper habens. Nam multi sunt medici qui multum habent. sed ipse etiam medicus pauper habuit. unde ipse dicebat. Unipes foueas habet et volucres celi nides. filius autem hominis non habet ubi caput suum reclinat. Mar. viij. Et cum esset ita pauper: et multi alij perfecti cum imitantes. in domino vero sollicitus de ipsis eis puidit. Sed quod apostolus exhortatur ad sollicitudinem dicens ad Ro. i. Sollicitudine non pigri ne videamur. scordare in seipsum discipulus a magistro veritatis. Sciendum quod triplex est sollicitudo.

Prima criminalis et repudianda: quia inimicum dei persequitur.

Secunda temporalis et moderanda: quia nimium timorem: ostendit.

Tertia spiritualis et amplectenda: quia multum dei amore accendit.

De prima dicit apostolus. §. i.

Sollicitudo est mortalis.

ad Philip. iij. Nihil solliciti sitis. scilicet tali sollicitudine criminali. Est autem sollicitudo criminalis seu mortalis triplex. Uno modo circa temporalia quando multum laborando et mercede et corpore in eis persequens sine vltimo. scilicet temporalia propter amorem que salutem propriam. Sollicitudo enim importat quiddam studium. Scudum autem est vehemens animi applicatio circa aliquid. Et de hac intelligit illud eccles. iij. Perori dedit deus afflictiones et curam superflua ut addat et congreget. scilicet temporalia: et tredit ei quod placeat in conspectu suo. ut religiosus bonis et hospitalibus. quod tandem talia testando dimittunt plurimi. Et subdit. Et hec vana et cassa sollicitudo est. Cassa est: quia non quietat animum ipsius diuinitis persequitur etiam valde inderat cum. unde inquietudo mentis dicitur. simul enim est arance que se euiscerat ad faciendum subriles relas quibus muscas copiat. scilicet de facili cum suis relas ab alijs animalibus destruit. Sic talis mentis euacuatur omni vigore sapientie et iusticie ad cogitandum subriles vias ad decipiendum incautos. scilicet ipse ab hominibus vel saltem diuino iudicio arerit. vana est sollicitudo sua quia non affert sibi illud fructum quem credit. scilicet vitam eternam etiam pauperibus diuinitate nisi ipsum vere peniteat: et quod de satisfactione. Alio modo sollicitudo temporalis est criminalis secundum Thoma. scilicet q. ly. quando est tanta et tam inordinata quod a spiritualis salutis sue necessitatibus retrahit eam omittendo ut lucret: puta si ita insister occupatibus. negociationibus. artificij. recollectioni mensuum et vindemie: quod omittit fructus festa. ieiunare diebus precibus. audire missas. diebus festiuis. perferri. coicare et hominibus de hac die christi. viij. Sollicitudo hominis seculi suffocat verbum. scilicet auditum vel inspiratum ne fructus erit in mente. Ad hoc etiam facit quod ait Gregorius in xij. li. mora. Omnes homines seculi dilectionis in terrenis rebus fortes sunt. scilicet ad sollicitudinem laborandum pro eis in celestibus debiles. Nam per temporalia gloria usque ad mortem desudare appetunt: et per spe perpetua nec pauper in labore subsistunt. et in decretis. plv. Omnes. Si quis autem ex nimia sollicitudine quam gerit ad temporalia non omittit spiritualia ad salutem necessaria: sed dimittit de deuotione et tepescit a seruo debito: veniale erit. Tercio modo est mortalis talis sollicitudo. quando etiam in alijs criminibus apponit diligentem curam

et festinam ad perpetrandum. Dicit enim sollicitus secundum Iudaeos quasi solers citus. Et sic mulieres sunt sollicitae ad ornandum se multum ponentes de tempore et diligentia. Et gulosi ad preparandum cibos: et ambiciosi ad honores procurandos et honores. Et de hac intelligit illud Proverb. xi. Expectatio sollicitorum. scilicet ad malum peribit. Hec autem sollicitudo criminalis ideo repellenda. quia facit hominem deo inimicum. cum per hanc seruiat mundo seu diabolo. sed nemo potest duobus dominis servire sibi prius et contraria iubentibus: ut sunt christus et dyabolus. prius mundus. Seruitus mundi et dyabolo etiam eius est dum acquiescit reparationibus eius. et amor temporalium rebus superat amorem dei. Si enim deum diligere: odiret mundum et dyabolum non quoniam ad naturam sed ad vitia ipsius mundi quod in eo regunt et quoniam ad malitiam dyaboli detestando ipsa vitia. Sed qui seruit mundo et diabolo non diligit quod de ipso naturaliter scilicet scilicet tyrannidem eius et aliter. scilicet christum peruenit in eo quod non seruat mandata eius. Nolite ergo solliciti esse de huiusmodi.

Secunda sollicitudo est. §. ii.

humana. quia enim homo multis indiget. hinc ab humana nitate sua instigatur ut sollicitus circa temporalia quibus sustentat timores ne sibi deficiat. scilicet ista est moderata remouendo illi timore: dimittit. quo scilicet timet ne etiam laborando et faciendo quod in se est non omittendo curam salutis anime sue deus non provideat sibi. quod pertinet ad quandam diffidentiam bonitatis seu prudentie diuine. et hoc vitium peccatum est. Unde Hieronimus. Labor excrendus est. sollicitudo vitanda quia scilicet peruenit ex ista diffidentia ad hanc moderandam. et cum sit vitiosa refrenda admonet apostolus dicens. Nolo vos sine sollicitudine esse. scilicet tali imoderata. papae christus dicens. Math. vi. Nolite solliciti esse in crastinum. Intelligit autem per crastinum tempus futurum secundum Hieronimum. Pro cuius cedatate dicitur. b. Thoma. scilicet q. ly. q. nullum potest esse virtuosum epus nisi debitis circumstantiis vestiat. inf quas vna est debita tepus. secundum illud eccles. viij. Omni negocio tepus est et oportunitas. quod non in exterioribus tantum operibus: etiam in exteriori sollicitudine locum habet. Quicunque enim tepori pergit propria sollicitudo sic temporis estatis competit sollicitudo mentis. et temporis autem sollicitudo vindemie. Si quis ergo in epe est etiam de vindemia esset sollicitus superfluo occuparet futuri temporis sollicitudine unde hominibus sollicitudine tanquam superflua dominus prohibet dicens. Nolite solliciti esse in crastinum: et quasi ratione assignat dicens. Crastinum enim dies sollicitus erit sibi ipse. et propria sollicitudinem habebit quas sufficit ad affligendum animam. Et hoc est quod subdit. Dicit sufficit malicia sua. et afflictio sollicitudinis. Sumit enim malicia non per se per se malo per se sollicitudinis quod affligit mentem. Excludit autem christus hanc sollicitudinem percedente ex nimio timore defectus triplici ratione. vnde et ter dicit. Nolite solliciti esse. quia sententialiter potest de. Thoma. scilicet q. ly. ar. vi. Primo ratione maioris influentie: ibi. Nonne anima plus est quam esca et talis ratio. Qui maiora persequitur deus ex amore non ex debito et minora persequitur deus ex debito nobis animam et corpus et vitam sine nostra sollicitudine quod vnde quod sine cooperatione sunt maiora et perfectiora esca et vestimenta. vnde et sequitur. Et etiam ex ratione quia finis nobilior est his que sunt ad finem scilicet ad hunc finem sunt ordinata esca ad vitam sustentandam: et vestimenta ad corpus cooperiendum et perferendam. si ergo puidet de maioribus. scilicet dando corpus et animam providebitur de ceteris et de vestimentis faciendo quod est vobis est licite. et si non quoniam appetitus tantum quoniam iudicabit vobis expedire. Et ideo nolite solliciti esse. Secundo hoc facit ratione vbi prioris prudentie. ibi. Respiciat volatilia celi et considerate filia et. Et est talis ratio. Sapienter quod gubernat sapienter domus sua oibus puidet. et si puidet minimis animalibus: ut canibus auiibus et equis. probabile est quod providebit creaturis rationabilibus. Sapientissimus est deus et optime gubernat domum suam vniuersi. unde si puidet: ut manifeste patet auiibus et

Ca. i. De restitutionibus

victa. ita q̄ absq̄ sollicitudine earum et opere seminandi
et congregandi hñt unde viuunt. et herbis et virgultis
prouidet de tam nobili vestimēto vt sunt flores q̄ dicunt
lilia habētia ita pulchz colorē et viuacē: q̄ salomō nunq̄
fuit indur⁹ veste tal' coloris. Nec tñ herba seu virgulta.
que hic senū dicit sollicitant ad faciendū sibi tale indu
mentū. q̄nto magis credēdū est q̄ dñs pvideat de sufficiē
ti cibo et vestitu his q̄s ad imaginē suā fecit cūctis nobi
liores. Tercio h̄ excludit rōe credētie et spālis beniuolen
tie. ibi. Nolite solliciti ēē. Nec igit oīa gentes. i. infideles
inquir. scit enī p̄ vester rē. Et est talis rō. Gentes. i. infī
deles. nō credūt diuinā puidentiā curā h̄e de acerbis hu
manis. et iō nō mirū si sollicitant ad ista rēpalia inq̄reda
estimāres sua industria posse ea h̄e. S; vos fideles cū
credatis deū gubernatōre oīm. et mō peculaz hominū:
nō oportet ita sollicitari. s; laborādo et moderate puiden
do p̄fidere in deo. Insup p̄ aliq̄s est p̄ et scit filios suos
indigere quō se poterit p̄tinere q̄n necessitatibz eoz. pui
deat. S; pater celestis est p̄ssim⁹: et scitq; his oīm in
digeris. Non oportet q̄ dubitare de p̄uisione. et ideo nol
te solliciti esse. Respiciat filij natiōes hoīm. dicit Eccl. ij.
et scitote qz nullus spauit in dño et cōfusus est: pmanit
in mandatis eius et derelictus est. quasi diceret: nullus.

Quātum ad tertiam. §. iii.

sollicitudinē. s. spūalem hortat dicens. Querite p̄mū res
gnū dei rē. Ut enī dicit Hiero. in ome. de cibo et vestimē
to spūali debem⁹ sp̄eē solliciti. Abz spūalis q̄ aīa reficiat
est sapia seu verbū dei. qz vt dicit. Math. iij. Non in solo
pae uiuit hō: s; i oī s̄bo qd pcedit de ore dei. Vestimenta
varia sunt habu⁹ p̄tutū quibz aīa ornat. Un Amb. hec
sunt interna mētis velamina. i. indumēta. Circa hec igit
spūalia dñs hō sollicitari erga deū. erga seipm. et erga p̄f
mū. P̄io erga deū. nam h̄ est vnū et vltimū q̄ de
requirit ab homie vt vez bonū. vt dicit. Mich. vi. i. solli
citū te abulare cū deo tuo. qd sit ppter feruentē dilectōē
ad quā q̄s pducit sollicitate orando et meditando. Un ad
Ro. xij. Sollicitudine nō pigri: spū feruentes. dño fuien
tes. et sic q̄nt regnū dei p̄mū. s. potissimū regnum glie.

Secūdo dñs hō esse sollicitus erga seipm in cauēdo ab in
sidijs dyaboli et custodiēdo sensus suos tps nō pdendo
Un dñs Deut. iij. Custodi temetipm et aīam tuā solli
cite ad qd faciendū. Salomō induat exēplū formice dicens
puer. vi. Vade ad formicā piger et p̄sidera vias eius:
et discet ab ea sapiam. i. puidentiā et sollicitudinē: q̄ cum
nō h̄eat ducē nec p̄ceptorē neq; p̄ncipē congregat sibi in
estate et parat sibi in messe cibū. Sic hō in tpe vite p̄s
sens nō dñs pigritari s; sollicitari dū p̄t sibi p̄gregare me
rita bonoz operum et sapiam. et sic querit hō iusticiā res
gni. i. virtutes et bona opa qbz venit ad regnū. Tercio
debet q̄s esse sollicitus q̄ ad p̄mū. ad Ephe. iij. Solli
citi seruare vnitatē spūs in vinculo pacis. Et ponit ab h̄
exemplū in corpe hūano dicens. i. Cor. xij. Proinuitem
sibi solliciti sunt mēbra. s. ad inuandū altez aliud et sub
ueniēdū. Et p̄marie spectat ad p̄latos sollicitari erga sub
ditos in spūalibus et tempalibz. Un Ro. xij. Qui p̄st
in sollicitudine et p̄t erga filios. Un de Thobia dñs q̄ cū
morā faceret. s. filius in redeundo sollicit⁹ erat p̄t p̄ filio.
Et coniuges alter pro altero. i. Cor. vij. Qui aut cū vxo
re est: sollicitus est quō placeat vxori et conuerso. Et ma
trona de p̄uisione necessariorz. Un marthe q̄ sargebat
circa fr̄eqns ministeriū. dicit xps. Marthe martha sol
licita es. In quo nō de sollicitudine rep̄hēdit: sed de tur
batione et murmuratiōe Lu. x. Et sic grendo regnū dei
et iusticiā ei⁹ sollicitudine spūs. hec oīa ad h̄cient rēpalia
vt nō oporteat sollicitari anxie.

Titulus Secundus de restitutionibz. Caplm p̄mus
de restitutione in genere: vbi ponūt viginti manus ra
pientū: quoz quelibet habet q̄nq; digitos. id est modos
et sic centū modi in qbz sit restitutio vel erogatio. et hoc
per modū predicatōis. in q̄ etiam de multiplici nauī ses
penitentie ecclesie et religionis. vbi etiam ponunt impes
ditina restitutionis et vtilitas eius.

Hoc mare magnū et

spaciosum manibz illic reptilia: qz nō est
numeri⁹ Animalia pusilla cū magnis illic
naues p̄transibūt. Ps. cii. Quāq; p̄ba de
nari hui⁹ mūdi ostendit picula eius et cō
sequenter euasione. Nam plen⁹ est mūdus māibz rapto
rum et illicite acq̄sitorz: de qbz dicit Aug. Non dimittit
p̄ctm: nisi restituat ablatū. xij. q. vi. Si res. et de re. iij.
Peccatū. li. vi. vñ et Math. x. dicit. Redde qd debes. et
ap̄lus ad Ro. xij. Reddite oībz debita. Vñ enī debet et
si benigne remittit: nō tñ iuste repetit. peccat autem qui
vltra debitū extigit. Alit aug⁹. xij. q. i. c. Et qz op̄a nri sal
uatoris vltra veritatē hystorie rei geste aliquid nob infī
nuant morāl agēduz in q̄ cū imitemur ex h̄y ipse ab h̄e
trans mare vt scribit Jo. vi. Et itez ascendēs in nauicū
lam trāsfretauit. vt h̄ Math. xix. Figurauit q̄ debem⁹
istud mare istius mūdi transire ad qd est necessaria nau
ticula. qz ipse vsus est ea vt pueniam⁹ ad patriā et cui⁹
tarē nrā: et in mōre dei. Aria ḡ notat psal. in p̄dictis v̄bis
Primū qualitas mūdialis figuraliter designata. ibi.
Hoc mare magnum.

Secūda malignitas criminalis generalr demonstrata.
ibi. Et spaciosum manibz illic reptilia rē.
Tercia suffragabilitas saluatoris pluralr preparata.
ibi. Illic naues p̄transibunt: et p̄ aliquā h̄az nauū
oportet transire.

Quantū ad primum. §. i.

communis sententia est sanctorz Gregorij Berni. et alio
rum mare mūdū significare p̄ multas similes p̄prietates
sed pronunc sufficiat tres exprimere.

Et primo per amaricationem

Secundo per fluctuationem

Tercio per periditationem.

Primo enī mare dñs quasi amarū. quia. s. eius aqua est
amarā. i. falsa. et ibi amara vita. sic mūd⁹ iste plenus est
amaritudinibz. Eccl. ij. Lunari dies ei⁹ laboribz et crum
nis pleni sunt. nec p noctē quiescat. Berni. Felicitas hui⁹
seculi multis amaritudinibus respersa est. Et gregor⁹.
Omne quod hic eminet plus meroribz affiat q̄ bono
ribz gaudet. dis. xij. c. nerui. Quis possit replicare ei⁹
amaritudines. Nūc amaricat p̄tūmela et derisione. nūc
infrimīte et p̄secutōe. Aliqñ paup̄tate et aliorum dece
ptōe. Et tñ tanta est hūana cecitas: q̄ sp̄ veller hō i mū
do isto esse. Un Dier. Tren. iij. in p̄sona p̄ctōis inquit.
Inebriauit me absinthio. i. inebriari permisit dñs absin
thio qd est amarissimū. i. amore h̄o secti ita amari. In
h̄ figurā legit: q̄ filij isrl veniētes ad locū q̄ dñs marath.
inueniētur aquas amarissimas quas bibere nō poterāt

Secūdo mare p̄tinuo fluctuat. plus tñ et min⁹ fm tpa
varia p̄t qd dicit Ps. Mirabiles elationes maris. Sic
homies mūdi fluctuāt p̄tinuo diūsis affectibz et passio
nibz aliqñ in altū ascēdūt p̄sumptiōis et dignitatē. ali
qñ descēdūt in p̄fundū deiectionis et vilitatē. Fluctuāt p̄
tñ et min⁹ varijs etiā desiderijs q̄ implere non p̄nt. Eccl.
lvj. Cor impij q̄st mare seruēs qd desecere nō p̄t. demū
an lirtus frangit vndas suas. Dier. v. Qui posuit bas
renā terminū mari: et dixit. Illic p̄fringes tūmtes fluct
uos. sic demū supbia et altitudo mundana in morte ad

Mare si
gnificat
mūdū

Titulus Secundus

terram pſternit. Tercio mare eſt plenū periculis. Vñd
Eccl. xliij. dī. Qui nauigāt mare enarrāt picula ei⁹. S
maiora ſunt picula mūdī. Na vt dī. ex viij. q. i. ſepe malo
rū puerſatio etiā bonos corrumpit. qnto mag⁹ eoſ q ad
vicia prou ſunt. nimis enī exēpia trahūt mala. Vñ be.
anthoni⁹ vidēs mūdū i viſiōe plenū laqis clamauit. V
quis iſtoſ euader. Pericula hui⁹ mūdī terribilia fuerūt
oſtenſa. Dañ. vij. c. qñ vidit in mare magno qtuor vētoſ
pugnare: qtuor beſtias inde aſcēdere terribiles. I⁹ ma
re mūd⁹ eſt. qtuor venti pugnātes ſūt qtuor paſſiōes.
Amor nimis ſui. Odū primi. Timor deſcendi. Va
na ſpes diu viuēdi. Poſt h exurgunt qtuor beſtie vaſtā
tes hoīes. Una vaſtat aīam malis exēplis ⁊ pſuaſiōib⁹
Scda corpa vulneratōe pcuſſiōib⁹ et ocaſiōib⁹. Ter
tia famā detractiōib⁹ et pumelijs. Quarta ſubſtātiā
in iniuſtis vſurpationib⁹. Trāſcundū eſt nobis I⁹ mare
magñū. qz qui amat periculum in illo peribit. Eccl. iij.

Quantum ad ſecūdū. §. ii.

Mund⁹
eſt mali
gnus.

diſt. i. Jo. v. Torus mūd⁹ in maligno poſitus eſt. i. ma
lo igne vicioz q vult mentē inordinat⁹ deſiderijs: et di
gnū facit ea pperatē igne et no. Vñ Adamant⁹. Ignis
alien⁹. libido. auaricia. ⁊ omnis praua cupiditas eſt. hic
ignis exurit nō mūdā. de pe. di. iij. c. Inf hec. Et aug⁹.
Quicūqz aut aliq⁹ de peccat⁹ iſtis in ſe dñari cognoue
rit niſi digne ſe emendauerit et na illū flāma trucidabit.
di. xxy. multi ſunt. In cui⁹ figurā legiſ. Pro. xviij. q pba
rao cū exercitu ſuo trāſiēs p mare rubz ſubmerſus ē de
ſcendēs i pfundū. I⁹ filij iſrl colūna nubis eoſ pcedente
exierūt iſleſi. Ad ſignificandū q dediti mūdō demergūt
in pfundū vicioz. I⁹ ppls dei vidēs deū p viuā fidē trāſe
unt mūdū liberari adiutorio diuīe grē. Et quō mūdus
iſte ſit poſitus in maligno torus. ipſe Jobes i ſua pma
canōica dedarās di. ij. c. Omē qd ē in mūdō. aut eſt cō
cupiſcētia carnis aut pcupia oculoꝝ aut ſuperbia vite.
Mūdū vocat amatores mūdī ⁊ pētores in qbo tria dic
eſſe: q ſunt radices oīm maloz. Quēria ponit pſal. eſſe
in mari. de q loquit ſed ſub figura. Na pcupiſcētia car
nis. luxuria innuit dicēs. Illic repalia qz nō eſt nūc⁹
Repalia q corp⁹ trahūt p terrā a perre ſignificāt luxurio
ſos vt anguille i mari q in luto figunt et lubrice ſunt. et
hi innūci ſunt in oīm ſeru. ſtatu. erate. ⁊ pētoz ⁊ nātōz:
vt merito dici poſſit. Vis caro corruptat viā ſuaz. Gen.
vi. S⁹ nō eſt diſcurrēdū p iſta: qz ad alia tendim⁹. Su
perbia vite oñdīt pſ. eſſe in mari mūdī: cū ſubdit. aīalia
puſilla cū magnis. ſibi ſunt. Et h mō. qz piſces puſilli
ſunt pēda magnoz: et ex eis nutriunt. ſic in mūdō pau
peres opprimunt a diuitib⁹ et ppli ſunt pda potētū et
dñoz: et ex eis dñant. Vñ abacuc. i. dī. Facies homīes
vt piſces maris. ſ. pmutēdo vt ſupbi dñent infirmis ho
minib⁹. Cōcupiſcētiā aut oculoꝝ. i. auariciā: inſinuat di
cens. Spacioſum māib⁹. i. demōib⁹. Nones enī i plu
rali dicunt demōes vſ manib⁹. ſ. hoīm vſurpatiū alie
na p auariciā. Uere ſpacioſum. i. valde latū eſt iſt⁹ ſecū
mare hmoi manib⁹. Na vt dī. Diere. vi. A materi vſqz
ad mīorē a ſacerdote vſqz ad leuitā oēs auaricie ſtudēt.
et ex h hūit man⁹ adunchatas: ſ. mūd⁹ pibit et cōcupi
ſcētiā eius. i. qz et ſubia rez q diligunt ⁊ rapiunt. Sic
aut boni māib⁹ ſcōz āgeloz. i. opib⁹ tenent ne offendāt:
ita mali manib⁹ demonū. i. opib⁹: pēpue vſurpationuz
quas ſuggerūt portant ad inferos. S⁹ vt ait pſalmiſta
Dominus nō derelinquet eum. ſ. electum ſuum in ma
nibus ſ. demōis. quia ſi incurrit peccatus aliquod ra
pine vſ aliud malū. hz nauem paratā. i. pñiam q poſſit
exire de māib⁹ demōis Vñ ſequit. illic naues pſtātibūt
Et ideo cum chriſto qui obijt trāſmare nauim trāſcun
dum nobis eſt. et cauendū de his manib⁹. Eſt enim.

Manus fenetoria.
Manus raptoria.
Manus furatoria.
Manus bellatoria.
Manus dānicatoria.
Manus participatoria.
Manus ſacrilega.
Manus iniuſte iudicatoria.
Manus in iudicio inique aſſiſtoria.
Manus fraudatoria.
Manus falſificatoria.
Manus proditoria.
Manus iymoniaca
Manus impeditoria.
Manus luſoria.
Manus turpis lucri operatoria.
Manus locationis et conductōis viciatoria.
Manus detractoria.
Manus perſone leſoria.
Manus animaz predatoria.

De prima manu. ſ. §. m.

fenetoria pr intelligi illd qd hē Apoc. xviij. Quid mūd
lierē ſedentē ſup beſtiā coccineā. i. diaboli hūit in manu
ei⁹ poculū aureū. Hec mlt eſt cupiditas q in māu. i. ope
vſure hz diuitias qz ſitit. ſ. n exinguit eius ſitit. ſ. ſolū
delectat in videndo. Daber aut qnqz modos ſic manus
habet qnqz digitos. Et pmi⁹ eſt in pignozib⁹: qñ. ſ. qd p
mutuo alteri ſcō recipit pign⁹ ab eo rei mobilia veſtime
ti equi ⁊ hmoi. aut imobil vt poſſeſſiōes ex q capie fru
ctū ſiue lucz nō cōputās in ſortē: qd vſura eſt niſi in cas
ſu cū gener a ſocero qūſqz hēat ab eo dotē ſuſtinens one
ra mrimoniū accipit poſſeſſiōē ab eo in pign⁹. et d vſu
ria. ca. ſalubriter. Et de h diſſuſe. ſ. ti. i. c. vi. ⁊ ix. Scds
digitus ſeu mod⁹ eſt i depoſitiōib⁹. cū ſ. qd deponit pe
cuniā apud mercatorē vel campſorē vt vſat ea. ſaluo m
capitali ſuo. ⁊ cū intētiōe pncipalr aliqd pēpēdi vltra
ſortē. nulla tñ facta pactōe ſup h: ⁊ vſura eſt. xviij. q. iij. ſi
ſeneraueris. Et de h. ſ. ti. i. c. xij. Tercius digit⁹ in em
ptionib⁹ ⁊ venditiōib⁹. cū ſ. vendit merces vltra iuſtū
pſcū rōe dilatois tps in ſoluēdo pſcū. ⁊ hoc niſi rē illā
intēdebat ſuare in futurū qñ tñ qñdū vendit vel plus
ſperabat valiturā. Similiter qñ emit rē min⁹ iuſto pſe
cio. eo q anticipat tēp⁹ ſolutōis pēp⁹ anteqz recipiat mer
cem. vt tpe veris triticiū recolligendū ⁊ h niſi dubiū eſſet
vtz plus min⁹ ue ſit res illa valitura. ar. de h. c. de vſu.
in ciuitate. ⁊ c. nauigāti. Et de hoc diſſuſe. ſ. ti. i. c. viij.
Quartus digit⁹ in campſionib⁹ ⁊ affectis aſſecuratiōi
bus vt in cambijs q dicunt p veneris. ⁊ cambijs q ſitit
in curia romana p bullis q ſunt vere mutue cū vſura. et
cū ipſemet ſit ſatīſdator ſimulat⁹ ⁊ ver⁹ mutuator. arg.
xviij. q. iij. Pleriqz. ⁊ de h ſup ti. i. c. vij. Quintus digit⁹
in mutuis cū expſſis lucri pactiōib⁹ ſiue in pecunia. ſiue
in opib⁹. ſiue in alijs q pſcio pñt extimari. arg. xviij. q. iij.
c. Putant. Et de hoc ſupra titulo. c. vi. ⁊ vij.

Secūda eſt manus. §. iii.

raptoria: que manifeſte rapit aliena. De manu violent
id eſt raptorū ſcripſit pauperē. ſ. deus. Ezech. xxxij. Et hec hz
quinqz digitos ſeu modos. Pmi⁹ pſiſtit in vſurpaz
dominijs ciuitatū: caſtroꝝ ⁊ villaz. ex qd oē emolūmē
tum qd inde pēpīt rapina ē. Scds eſt in tollijs inu
ſtis. qñ. ſ. dñs ciuitatis imponit collectas vltra debitus
pſuctudis vel ſtatuti. ſeruicia indebita opaz exigit. ⁊ nō
ſoluit eis de labore. vſ ſi ciuitas ē libera qñ nō p rata im
ponit ciuib⁹: ſ. āuat aliqz nimis. Tercius eſt in pedaz
gjs ⁊ gabellis illicitis. qñ ſ. imponūt dñi terrāz vel ei pēpē

Ca. I. De restitutiōibus

Quita est manus §. VII.

damnificatoria. Dicitur puer. xvi. Si man^{us} ad manū fuit
nō erit innocēs. Et qñ vna man^{us} nō sufficit ad vñū op^{us}
alia iuuat. Sic et aliqñ si vn^{us} nō sufficeret ad rapiendū
vel ad furadū vel dānificadū aliū: tūc adhibet adiuto
rū alter. et hoc est man^{us} ad manū adiuncta. et tal^{is} qñ
nō sit pñcipalis. vel pueniat de rapina vel dāno ad eum
tñ tenet qñ nō est innocens sed in causa. At hec bz qñqz
digitos qñ pñcent in pñsu. Iussio pñliū pñsens palpo re
curfus. Pñm^{us} g^o ē cū qñ mādāt fieri rapinā. furtū vñ
ram vel aliud dānū: et ex h^{is} sequit effectus dāni. qd als
nō fuisset factū. tal^{is} tenet insolidū: etiā si nūl pñit ad eū.
Sic et tutor. curator. pcurator et factor qñ p pupillis vñ p
alijs faciūt pñtus vsurarios si illi. p qñ fecerunt nō satis
faciant: tenent cū sint pñcipaliores. Scds qñ pñlit
ita qñ ex illo sequit dānū qd als nō fuisset factū. talis etiā
tenet insolidū: etiā si nūl puenit ad eū. si aut fuisset factū
etiā sine illo pñlio: s; aliqd plus factū est ad illud pl^{us} te
net. Inno. et hosti. Tertius est pñsens. s. cooperator nō
mētis tñ. puta qñ duo vel plures faciūt aliqd furtum
vel dānū siml. ita qñ vn^{us} nō faceret sine altero: tenet qñbz
insolidū. secus cū etiā sine illo factū fuisset. tñ cū alijs se
repperit ad dānificadū. tñc tñ tenet solū de dāno illato
p eū. Qui etiā est mediator scienter alie^{us} pñtus fraudu
lenti vñ sensales tenent dedānis. Quartus est palpo. s.
cū qñ adulādo seu laudādo aliqd d furtū vñ de dam
no. s. qñ sit strenu^{us}. et ex h^{is} inducit eū ad faciendū malum
qd als nō fecisset. et idē detrahendo ad h^{is} inducit. vt pu
ta tu es pusillanimis: vel nihil vales. et timid^{us} et hmōi.
Quitus est recursus. s. cū qñ recepat fures et dānificā
tes. et ex h^{is} sequit dāna: vel etiā rem rapta cū qñ et ipse
occultat: pñt qd nō pñt recipere. Officialis autē qñ pñt sine
pñculo sue pñone obitare ne fiat dānū vel rapina. vel ma
nifestare fures et ablata et nō fac. tenet hec brūs Tho. al.
pe. Rich. in. iij. dist. xvj. Inno. Ray. et Guil. Et de his
supra titu. i. c. xij.

Sexta est manus §. VIII

participatoria. s. de rapina. furata vel vsuraria. et de h^{is} pñ
intelligi illd^{us} Inno. iij. Recedat vnusqñqz ab inidrate qñ in
manu sua ē. Et hec bz qñqz digitos. Pñm^{us} est partici
pando de hmōi p donatōem. Talis enī cui donat^{us} cūz h^{is}
scit dē reddere dñō ei^{us} rē ablatā. donū aut datū ab vsu
rario cū oīa bona sua sunt obnoxia restitutioni. tenetur
etiā reddere: vel sibi vñ pot^{est} bis qñ vsurari^{us} bz restituē.
Scds est p vicinatōem. familia enī raptois vel vsu
rarij vel vxor filij: et aliqñ qñ nō hñt nisi de rapinis vñ vsu
ris tenent satisfaccere de pñsumptis. s; habendo etiāz alia
bona comedēdo vel vtendo res male ablatas in pñpria
specie tenent de eo qd pñsumūt. Ray. Tertius est p da
tionē. filia enī que dotat^{ur} p eū qñ nō bz nisi de vsurij vñ ali
as male ablatas. maritus qui h^{is} nouit nō pñt recipere dotē
et recepat tenet restituere creditoribz fociet^{is}. et ipa etiā filia
mortuo marito tenet restituere dotes. Ray. De h^{is} bñs. s.
ti. i. c. xij. Quartus est pñcipando de re rapta vñ furata
p pñtionē. Qui enī emit talia sciēter vel igrantia facti
crassa. tenet restituē cū iuenerit dñm rei vñ erogare pau
pñb^{us} si illū ignorat. Si etiā talia emit pñbabil^{iter} extimans
esse vñditoris: postea sciens fuisse ablatas: tenet nihilomi
nus dñō reddere si cognoscit. vñ paupibz rē vel pñu ero
gare si nō inuenit. Ray. Et de h^{is}. s. ti. i. c. viij. Quintus
p legatū vñ hereditatiōē. Intelligit enī hereditas dedu
cto ere alieno. Dotes g^o vel legatari^{us} etus cui^{us} bona sunt
obnoxia restitutioni vñ ex pñtu: vel qñ ex maleficio furti.
fraudis. vsure et hmōi. vel qñ oīa tenet restituere qñ rece
pit de tali hereditate vel legato. ex de vsu. c. Michael.

(R 5

ues noua pedagia sine licentia pñcipis vel etiā si antiq^{ue}
vel noua cū licentia nō seruāt vias tutas: cum tñ possent.
Quartus in latrocinij terrestribz vñ maritimis. vñ py
raris discurrent pñmare pñdando. Et naufragio etiā i ma
re pñicta sibi accipe ad rapinā pñnet. vñ etiā de repñalijs
illicitis. de qñ in. iij. pñ. ti. iij. Quitus in pñonis capiē
dis et vendēdis qñ libere sunt seu xpiane. Itā et si pagani
vel saraceni capri in bello iusto efficiant^{ur} sui capientiū. vñ
et vñdi pñt vt serui et emi: nō tñ xpiani. Dñt g^o ista resti
tui si pñt vt dñt Aug. xij. q. vi. si res. De his bñs. s. ti. i.

Tertia est man^{us} fura §. V.

toria: cum qñ accipit occulte aliena nesciēte dñō. apls ad
pñbe. iij. Qui furabat^{ur} iā nō furef. s; magi opes mñbz
suis. Fur videt opari mñbz alijs in pñtu accipit lucrū
opis alioz. Et hec man^{us} habz quqz digitos seu modos.
Pñm^{us} ē de inuētoz retentiōe qñ. s. qñ res alien^{us} inuen
tas qñ nō hñtur p derelicto. sibi retinet. xij. q. v. Multi
Et de h^{is} bñs. s. ti. i. c. xv. Scds in illicita pñscriptiōe. qñ
scz qñ pñscribit aliena mala fide. sciens scz illa cēalica. nec
aliq iusto titulo habuisse de reg. iij. c. pñssioz. lib. vi. Et
de h^{is}. s. ti. i. c. xv. Tert^{us} ē in rei pñgnorare cōmodate vñ
deposite vsu: qñ dñs rei nō pñsentit: et tenet de vñtilitate in
de habita. et si amitteret ex culpa sua tenet reddere. Ray.
Et de h^{is}. s. ti. i. c. xv. Quart^{us} ē de reboz vsurparōe. siue
si fiat a filijs de reboz parētū siue ab vxore de reboz vñi ip
so nesciēte. siue a suis de reboz dñoz: siue a discipul^{is} de rebus
magistroz suoz: siue ab extraneis de rebus alioz
etiā si h^{is} faceret dāno inde elemosynas paupibz nisi in ex
trema nēccitate pñstitutis. xij. q. v. Forte. Et de h^{is}. s. ti. i.
Quintus in religiosa appropriatiōe. qñ scz religiosus
recipit aliqd vel nesciente plato suo. vel alteri dar^{is} pñm^{us}
vel extraneo. vel cūz occultat et vt pñria retinet acquisita
p eū vñ dāna. nō parat^{ur} supiori libere assignare. xij. q. i. c.
Non dicatis. Et de hoc babes in. iij. parte ti. xvi.

Quarta est manus §. VI.

bellatoria: vbi reperiunt^{ur} furta. rapine et sacrilegia. Ma
num suā misit hostis. s. bellando ad omīa desiderabilia.
Tren. i. Desiderabilia at sunt blada. pecunie. edificia. va
sa aurea tēpli. et alia ornāmēta ornātia ipm tēplū ad que
misit manu exercitus nabuchodonosor bellans p hieo
solyma rapiedo. incedendo et destruēdo. Et hec man^{us} bz
quinqz digitos seu modos. Pñm^{us} est cū dñs vel cōi
tas aliq assumit inuistū bellū. Nam qñ ab h^{is} pñcurrūt ad
inuādō. pñulendo. et coopando de oībz dānis illatis ad
uerfarijs. etiā si nihil pñuēret ad eos tenet satisfaccere. xij.
q. v. c. nō sane. in fi. Scds est qñ tenet de omībz dānis
et expēs qñ patiunt^{ur} subditi sui: qui inuoluntarij sunt
et coacti. Itā vñtra expēs quas faciūt aliqñ ab aduersa
rijs debellant et capiunt ipi et bona eoz. vñm^{us} ē enī euen
tus belli. extra d inuist^{us}. et dā. da. si culpa. Tert^{us} est qñ qñ
babz inuistū bellū ea qñ capir et destruit vel h^{is} facere pñmit
tit suis sic cōiter faciūt satisfaccere tenet. xij. q. i. militare.
Bona aut capta ab inimicis iuste qñ dñt pñdiuidi occul
tando et retinēdo sibi furant. xij. q. v. dicat. Quart^{us}
est cū iuste bellās rapit bona eccliaz nō in castellararū
aut bona clericoz pñre parit^{ur}: vel etiāz viatores. pegrinos
mercatores et alios innocēs. di. lxxvi. In singul^{is}. Qui
tus est qñ habens iustū bellū ex sua inertia et crassa ne
gligētia nō defendit suos cū possit: et pñpue cū est pdu
ctus mercede ad bellandū. Et silr cū possit debellare ini
micos: et sic cito guerre facere sine vñ plus lucet ex dura
tione pñlij. vel qñ corruptus ab aduersarijs nō fidelit^{er} ne
gotiū gerit. tenet extra de inuist^{us}. et dam. da. ca. Si culpa.
Et de his oībz bñs. in. iij. par. ti. iij. c. i. p totum.

Titulus Secundus

Septima est man⁹ §.IX

sacrilega videlicet Usurpatio circa sacra et ecclesiastica Job xv. **T**errendit enim aduersus deum manu sua. i. sacrilega. **H**ec est man⁹ sacrilega. Nichanor quā excedit replū dei cōminat⁹ ipm fundit⁹ destrucere; s; ipso occiso suspēsa ē manus et lingua ei⁹ a Iuda machabeo replū. y. Mach. xv. Et hec bz qnq; digitos vel modos. **P**rim⁹ ē cū auferunt sacra et calices; paramēta. cruces reliquie et alia huiusmodi. **S**cōs est qn auferunt aliq; et si nō sacra. tñ d loco sacro. vt in ecclia. et de vtroq; xvij. q. iij. c. Quisq;.

Tertius est qn sit incedit vel effractio loco sacro iniuriose. tenet etiā satisfaccere vel etiā inferre talia dāna ecclesijs; vel psonis ecclesiasticis. vt exigēdo gabellas et pedagia de censu. c. Quāq; li. vi. **A**ut imponēdo collectas; de immu. ecclie. ca. **A**dversus aut faciendo rep̄salas p̄ psonas ecclesiasticas. ex de iniur. et dam. da. c. **E**t si pignoratōes. li. bro. vi. **Q**uartus est cū clerici male tractāt bona ecclesiarum dilapidādo. indebitē alienādo. in pompas et lascivias expēdēdo p sanguinos vitando. xij. q. iij. c. nulli. **E**t bona debita paupib; vel clericis. vel repartitiōi ecclesie subtrahēdo: dāt restituē. **Q**uī⁹ cū subtrahunt legata facta ecclis. xij. q. iij. c. **Q**ui oblatōes defūctor. vlt nō solunt decime vbi p̄sueuerit solui. vel cū nō est legitime in beneficijs p̄stituit⁹; s; p intrusionē vel symoniā. vlt aliqd impedimētū irregularitatis bz. tenet enī fruct⁹ p̄ceptos restituē. de re. iur. li. vi. **S**ūctiā. **E**t de his oib; s. r. i.

Octava est manus §.X

iniuste iudicatoria. et bris qui excurrit man⁹ suas ab omni munere. dicit **A**sa. xxxij. s; obsequij. pecunie. et laudis. p munera enī frequē puerit iudiciū. **E**t hec man⁹ habet quinq; digitos. **P**rim⁹ ē qn iudex seu quicūq; officialis dat iniuste sniā ex certa scia quacūq; de cā: siue odio siue amore. siue corruptōe pecunie. et talis tenet de omni dāno et interesse parti lese. Ray. xi. q. iij. quartuor. **S**cōs est qn ex ignorantia crassa p̄fert iniustā sniā. **N**on enī debebat se ponere ad id qd nō erat idone⁹ cū piculo aliter. **I**ecus si d̄cepit p̄silio assessoris q putabat idone⁹ ex malicia l̄grāntia crassa male p̄sulentis. tunc tenebitur assessor. Ray. **T**ertius est qn ex notabili negligētia p̄tulerit iniustā sniā. qz noluit laborare ad legendū in libris quod potuisset inuenire. et videt teneri. ex de iniur. et dā. da. c. **S**i culpa. **Q**uart⁹ est qn accipit pecuniā p iudicando vel nō iudicādo: aut male vlt bene iudicādo. Ray. **T**alem enī pecuniā sibi retinere nō pōt sed paupib; dare vel reddere dānet. **Q**uin⁹ cū nō vult iudicare et dare sniā put p̄t et debet ne displiceat habenti iniusticiāz aut vt dānificet ius h̄ntem. et talis tenet si pars postea amittat iustam cām. vel si remittat penas vel diminuat iniuste cū nō posset tenet cōmunitati si auerit penā iniuste tenet ei qui soluit. **T**ho. et Ray. de his. s. r. i. c. xij.

Nonā est manus §.XI.

in iudicio iuste assistoria. **D**e h̄ ne iuges manu tuā vt p imperio dicas testioniū. **E**ro. xxxij. et **H**ere. xxi. **E**ruite op̄pressum de māu calūniā. **E**t hec bz qnq; digitos s; q sunt qnq; genera hoīm q ibi pcurrunt. **I**aduocat⁹. iuriconsult⁹. actor. aut pcurator testis et reus. **P**rim⁹ ē est aduocatus q si sciēt assūmit ad defendendā iniustā causam obtinēs victoriā cause de omni dāno tenet aduersario si clientul⁹ nō satisfecit. **T**ho. se. se. q. lxxi. art. iij. **S**i nō obtinet tenet clientulo de expensis. quando viz d̄xit sibi causam esse iustam. alio ille nō litigass; **S**i assūmit cām iustā et ex crassa ignorantia vel negligētia notabili perdit. videt teneri clientulo de dāno suo. ex de iur.

Juriscō et dā. da. c. si culpa. **S**cōs est iuriconsultus si sciēter

prestat malū consiliū vel fraudulentiū vnde ius h̄nt per soluit causam. siue sit ille cui consultat siue alter tenet de dā. nis inde secutis. **S**i fidelit⁹ p̄sulens pur scit: non tenet. ex de reg. iur. nullus ex cōsilio. li. vi. **T**ertius est actor aut pcurator q accusat aliquē de falso crimine vlt p̄t indebitū etiā sciēt. tenet de oi dāno qd inde recepit aduersari⁹ etiā de expensis. **B**ris **T**ho. se. se. q. lxxij. art. iij. **S**i autē vere accusat et postea p̄cece vel p̄cio desistit vlt p̄curator tenet tenet cōmunitati. **Q**uart⁹ est si reus negat veritatem de q iuridice interrogat negando indebitū pecunie tenet actori. **N**egando aut crimē vlt sequitur accusator mors vel mutilatio vel alia pena: vlt fatigādo sciēt ap pellatōib; vel dilatiōib; tenet satisfaccere ad arbitriū boni viri. **Q**uitus est testis si ex falso testimonio ex sciēt facta actor vel re⁹ incurrit dānū aliqd iniuste. tenet restitui solū dū. ex de iniur. et dā. da. c. si culpa. **E**t si accipit pecuniā p testimonio ferendo etiā vero tenet illam paupibus erogare. xxvij. q. v. c. **N**on sane. **E**t de his omnibus supra titulo. i. c. xij.

Decima ē manus §.XII.

fraudatoria. **J**ob. xxxi. **S**i in mātib; meis adhesit malis s; fraudis. **E**t hec bz qnq; digitos siue modos. **P**rim⁹ ē in re: quid dicitur dū. i. vna subia vendit⁹ p alia: vt vinū limphatū p puro. vinū aroma p alio. aurū alchimiarum p puro et h̄mōi. **S**cōs ē in q̄ntitate: vt cū dāt vlt nura mēsurā vel in ponderib; vt. xi. vncis p libra. vel in vasis de vino. oleo. tritico et h̄mōi. **T**ert⁹ est in q̄litate: vt cū venditur res defectuosa. vt vinū vel carnes corrupte p bonis aīal vidolūm et dāudicās p sano. nō minuēdo de p̄cio et multo gū⁹ ē vendēdo re periculosā et noctuā hominū. **Q**uart⁹ est in p̄ciū inq̄litate. vt cū vendit⁹ res p̄t ius fio p̄cio qz valeat sciēt. vel cū multo minor p̄cio emittit⁹ valeat qz veditōr nō cogit re: vel qz ducit maxima necessitate. **Q**uī⁹ est in gabelle debite vel pedagiū subtrahēdo. vt qz occulte introducit re ad ciuitatē. vlt assit vlt esse p alio vel minor q̄ntitatis vt min⁹ soluat. h̄i omnes tenentur satisfaccere scdm **T**ho. scda scde. q. lv. et Ray. **E**t de his habes sup̄ titulo pmo. c. xvij.

Undecima est man⁹ §.XIII.

nus falsificatoria. **J**ob. v. **Q**ui dissipat cogitaciōes malitiosas ne possint man⁹ eoz implere qd ceperit: māsifan do s; falsitates eoz. **E**t hec bz qnq; digitos seu modos. **P**rim⁹ est in ponderib; et mēsuris faciēdo: vlt vtendo falsis. i. diminutis mēsuris in vendēdo: et mēsuris excessiuis in emēdo: tenet etiā tal⁹ de dānis inde secutis. **S**cōs est in falsis monētis fabricando falsas monetas vel imitando eas aut falsas aut diminut⁹ p legitimis sciēter vtendo: vltra p̄ciū tenet de dānis lesis. **T**ert⁹ est in bullis ap̄licis falsatis vel p surreptionē obtētis: cū s; ex pressum est falsus in supplicatōe vlt omittit⁹ illō expmēdo q narrato nō obtinuit. bñficiū enī vel grā sic obtēta nō valet. vnde tenet satisfaccere de emolūmēto p ipas obtento. **Q**uart⁹ est in instrumētis vel scripturis falsificatis: vt testamētis in qbo scribunt legata aliter qz disponatur a testatore: vel scripturis vbi apparēt debita et cassant et h̄mōi. **Q**uintus est in falsis p̄tib; vt cū mulier condit p adulteriū vel supponit sibi alienū parvū. q tenet de oib; q psumit putariū filius de donis mariti. et de his que vt legitimo filio sibi de hereditate relin q̄ret. ex de iniur. et dā. da. c. si culpa. **E**t de his. s. r. i. c. xvij.

Duodecima ē man⁹ §.XIII

nus proditoria. **D**e qua xps l. u. xxxij. **A**cce man⁹ tra dētis me meū est in mēsis. **N**on enī sit proditio nisi p familiares

Iudex iniuste iudicans.

Aduocatus.

La. I. De restitutionibus

Et hec bz qñqz digitos. Primus est in castris et pñs et
terris. qñ scz qñ aufert a legitimo dño et dat pñtione ali
teri qñ ibi ius nō bz: tenet tal de oñibz dñis inde securis.
Secundus est in pñs qñ tradit dñm suū vñ amicu
in man⁹ inimici occidendū vel redimendū: vel impediedū
a negocijs suis: et tenet ad omne infelle. Tert⁹ in rebo
qñ pecunias vel alia bona sui dñi vel amici pcurat des
tuerit ad man⁹ inimicorū: aut cū associat se cum aliq⁹ vt
ducatur ad locū vbi spoliat. Quart⁹ ē qñ secreta reuelat
dñi sui vt damificet. vel aduocatus secreta cause quas
defendit aduersario pandit. vt si possit defendere: et tene
tur ad damna. extra de iniuriis et dam. da. c. Si culpa. Et
de his omnibz. s. ti. i. c. xxiij. Quintus est euz quis vñ
insidijs nō seruado pmissa pacta: etia si eēt hostis dum
et ipse et seruatur fidem et nō als. xxiij. q. i. c. Poli.

Decimatertia ma. §. xv.
nus est simoniacus. Et de hac. iij. Reg. xij. Quicūqz vole
bat implebat manū suā. pecunia quā dabat et fiebat sa
cerdos. Et hec bz qñqz digitos seu modos. Prim⁹ ē ac
cipe pecuniam vñ alia spalia p sacramētis aut bñficijs co
ferendis vñ collatis p modū pñciū nō p modū elemosine
et talem pecuniam retinere nō pñt: si paupibz dñz erogare:
vel ecclesie in cui⁹ iniuriā data est. Tho. ij. q. c. Scōs
est accipe pecunias appreciatue p alijs rebo sacris. vt eccle
sijs altaribz psecratis: aq baptisimali psecrata. oleo scō.
reliquijs scōz. sepulcris loci sacri. iure patronat⁹. ingressu
religionis et bñficiis talis pecunia retineri nō pñt: si paup
bus erogari oportet: vel ecclesie p qñ comissa est simonia.
Tert⁹ ē p spūalibz exercitijs vt p pñdicando. orādo. visi
tando. eligēdo. pñmādo. a correctiōe desistēdo. curā alia
rū exercendo. pñcādo: et bñficiis alia recipiēdo pecuniam
exacitue vel pñctionalr vel appreciatue. tenet paupibz
erogare: vel ecclesie in cui⁹ iniuriā data est. Sz p modum
elemosine retinere pñt sibi. Quart⁹ est qñ accipit bñficiū
simplex vel curatū aut dignitatē simoniace. qñ tenet resi
gnare. et fruct⁹ inde pceptos restituere: etia pñptos dedu
ctis expensis faciē vtilitatē bñficiū illi⁹. et p fructibz colli
gendis. Quintus est de mediatorijs ad pcurandū be
neficiū vel officiū ecclesiasticū vel aliqd spūale. bi tenet
pecuniam pñt recepā paupibz erogare. Decoia. b. Tho.
i. c. q. c. et Ray. et Inno. De his. s. ti. i. c. v. p totum.

Decimaquarta est. §. xvi
manus impeditoria. Eccl. ij. De duplici corde et manibz
male faciētibz. i. impediētibz bona aliorū. Et hec bz qñqz
digitos. Prim⁹ ē qñ qñ ipedit aliqd a pñcūtoe alie
bñficiū l' officiū. Et si iam illud erat pñcūto et possidebat: et
iniuste pcurauit sibi auferrē: tenet satisfacc totū. Si non
dū erat pñcūto: sz in via bñdi tenet ad arbitriū boni vi
ri. Tho. et Rich. in. iij. Scōs ē qñ ipedit fruct⁹ pñctu
ros alie agri vel vinee vel effodiēdo semia. destruēdo vi
neas: arbores et bñficiū qñ tenebit ad qñtū eximabuntur
fruct⁹ in illo dubio valituri. Tho. in. iij. Tenēdo etia cos
lūbarias et nō sufficiēnt pascēdo vñ dñū iserit semibz
vel fructibz. tenet de dñis. Pe. de pa. in. iij. Tert⁹ ē
de his qñ faciūt statuta l' capla ne vñsute solute possint re
peri. vt qñ possint hoies cegi ad soluēdū: qñ iudicāt fm
ea. vel etia sine statutis dāt sniam: qñ soluant vñsute vel
solute nō repetant. bi tenet ad eas restituēdū: si vñsura
rū nō restituat. impediūt enī restōnē. xi. q. iij. c. qñ pñtū.
Quartus est de his qñ dant lras amonizias debitori
bus iniuste ne possint cogi a creditoribz ad soluēdū eis
cū possint. bi tenet illis de illis damnis. Quint⁹ ē de
iniuste ipediētibz ne qñ possint exequi negocia sua bone
sta. occultādo instra: vel scpturas p qñ māifestat. ius suū
vel impediētes ne qñ accedat ad iudicē ecclesiasticū in cā

qua potest vbi sibi fieret iusticia. vel aliter iniuste et ma
liciose impediētes iter suū ad iudiciū vel ad negocia sua
vnde recipit damnu. Et de his tenetur.

Decimaquinta est. §. xvii.
manus lpsoria de qua pñt intelligi illud Job. xxi. Si. i.
nō osculat⁹ sum manū meā in abscondito. Lutor enī cū
vincit attribuit man⁹ idustrie. vñ aliqd osculat eā vt eāz
lucrit. Et hec bz. v. digitos. Prim⁹ euz decipit in ludo
vt p falsos taxillos aut cartas: aut dicēdo medaciū. et sic
vincit: tenet enī restituere decepto. Scōs est qñ vicit
ab his qñ alienare nō pñt. et sūt seruī. filiū familias. pñpue
pupilli. vxores. religiosi et bñficii. et hec oportet restituere eis
qui hñt curā illoz. Tert⁹ est qñ vincit ei quē induxit
vel trahit ad ludēdū mltā spōrtunitate cū nō veller lude
re: vel volente a ludo recedere inuitū detinet: et tenet resi
tuere. Quartus qñ vincit in locis vbi pñhibet ludus.
et p leges mādāt fieri restitutio: qñ nec p dissimilitudinē sūt
abrogatē: et tūc etia tenet restituere pñenti fm Tho. ij. q.
lxiij. Rich. in. iij. Ray. et Inno. et alios. Quint⁹ qñ viciat
locū vbi nō pñhibet ludus: vñ si pñhibet. leges sunt abroga
te p snā pñtitudinē: et tūc dñz paupibz erogare vñz nō ne
cessitate vñ de bñestate. vide. s. ti. i. c. xxiij. vbi plene ē ista
mater.

Decimasexta. §. xviii.
est man⁹ locatōis et pñductōis viciatoria. De hac Deuso.
xxij. Videbit qñ infirmata sit man⁹. i. deficiēs op⁹ in lo
cādo et pñductō. et hec bz qñqz digitos. Prim⁹ ē qñ qñ
locat alteri rem quā nouit viciolam et equū claudicantē
vel domū ruiturā: qui tenet de dñno inde securo. Scōs
qñ nimis notabilr exigit pñctū de re locata. domo: agro.
vel veste et bñficii. vñ qñ aufert ab eo rem locatā sine eā ra
tionabili aī tps pñctū. tenet enī ei de dñno. Ray. Ter
tius qñ conducit qñ aliu ad opandū nimis paruo pñcto
notabilr vñ debita mercedē nimis tardat dare cum pñt
vñde ille recipit dñnū. vñ loco pecunie debite dat sibi res
qñ opt⁹ eū vñdere miori pñcto quā dñz hñt. Quart⁹ ē qñ
ductis ad opē et festinaria vel negligētia nō fideliter
est opat⁹: et bñ vñ sequit dñnū ei. Quint⁹ qñ male tra
ctat rem sibi locatā: vt donū vñ agz pñmittēdo destruē
vel equū vel boues nimis fatigando et bñficii. Ray. in. iij.
ma. Casallus etia qui bona que habet in feudum a do
mino male tractat et malicia vel negligētia: tenetur de
damnis. Et de his habes supra. titulo. i. c. xv.

Decimasextima. §. xix
man⁹ turpis lucratōis. De qua Esa. i. dicēs. Alia⁹ ve
stre plene sūt sanguis. i. turpibz lucr⁹. et hec bz. v. digitos
Prim⁹ ē lucz ex ope carnali vt meretricio. lenocinio. cō
cubinato. adulterio et bñficii. Scōs ē ex arte vel actu p
hibito lucrari. vt ex arte mutuatū vñ faciēdi capillos. car
thas: fucos: tommamēta. Vel ex bystrionatu turpi. ser
uicēdo vsurario. i. nūcādo pecūiaz ad vsurā et scribēdo.
bñficii. in faciēdo induinatōes: incantatōes et bñficii
in scribēdo instrumēta in fraudē vsurarū. Tert⁹ est
lucrando tpe prohibito: vt diebz festiuis emēdo et vñden
do: sine necessitate scribēdo vel alia opa ad lucz faciēdo.
Quartus est negociari in locis prohibitis. vt in eccle
sijs vñdendo vel emēdo vñ etia mittendo ad terras sara
cnoz vñ portādo arma l' ligamēta vñ victualia. et qñqz
meramonia sine lñia pape. tenet illud qñ lucrat⁹ ē. et tan
tundē de suo mittere in subsidiiū terre sancte. Quint⁹
est intrōde mere cupiditas vacare negociatōi. vñ intrōde
introducēdi caristia. bi oēs dñt acqñsita paupibz erogare
magis tamen ex honestate et consilio qñ necessitate. xiiij.
q. v. Qui habetis. Et de his. supra titulo. i. c. xxiij.

Titulus Secundus

Decimaoctana ē .§.XX.

manus detractoria. ps. Erue. f. deus de manu canis. i. de tractoris aiam meā. i. vitā. Prouer. xvij. Mors et vita in manibus lingue. f. detractorie. Et hec habet quatuor digitos.

Primo ē cū quis sciens accusat aliquem de falso. et putat de crimine pēnā. talis ei tenet satisfacere nō qdē detegendo falsitatem postq̄ est punitus reus. qz sibi immineret periculū psonę. et illi iā punito nō satisfaceret. s; alit ad arbitriū boni viri. an punitōem aut dē detegere falsitatem vel desistere ab accusatōe. Secūdo est qn̄ est iudiciū ifamat aliquem de crimine sciēs nō esse verū. vel nesciēs si est verū. qz tenet illis q̄b; dixit declarare se falsū dixisse nisi ex h; sibi immineret magnū periculū vite et hōi. Itā tūc alit. p; ut p; debet satisfacere. vel cū libellos famosos sup crimine de eo cōponit v; cālenas qd peius est. Tertius est qn̄ ad aliqd crimē cōmissum vere ab alio anger aliquid aliud notabile qd est falsum. et cū dicit se vel aliū turpia colloquia v; gestus habuisse cū aliq; et iā carnalē copulā. vel cū aliq; dicit de eo turpitudinē cū aliq; agere tacet studiose. vel aliq; signa facit vt credat verū esse qd nō est. et talis tenet ad declarandū falsū eē. Quartus est cū dicit aliquod crimen alterius referens se audiuisse qd oculitū est. rignorat si ē verū. et talis quō debeat satisfacere: hēs in c. sequenti. §. iij. Quintus cū dicit crimē alteri vere p; petratū sed oculitū. et talis d; etiā famā restituere put pōt. vel etiā cū dicit p; meliā in p;ntia aliorū. et talis d; petere veniā. vel aliter se reconciliare cum eis.

Decimanona est .§.XXI.

manus psonę lesoria. Mich. vij. Vir frēm suum venat ad mortē. malū manuū suarū dicit bonū. Et h; quatuor digitos seu modos. Primo est auferendo vitā occidēdo aliū iniuste. i. extra iudiciū ordinariū. et tal tenet p; dice tur in c. se. §. i. de dāno inde secuto. Secūdo est mutilando mēbz iniuriōse. et tenet de expēsis in medicis et medicis. et de lucro p;ito si est mutilatōe nō potest laborare. Tertius est in vulnerādo v; p;cutiēdo iniuste sicut tollendo sospitatē. et tenet ad dāna inde ei secuta. Quartus est in carcerādo et sic tollendo ei libertatē qd faciēdo abiq; cā rōnabili tenet de dāno qd inde sequit. sec. si facit. qz est ei debitor. vt sibi citius soluat. Quintus cū mittit in exiliū vel p;niū iniuste. et p; aufert ei patriā. Et omne damnu quod inde recipit qd cōter est multū tenet ei satisfacere.

Dicesima est ma. §.XXII.

manus animarū preditoria. et de hac Sap. i. Impi; manib; et verb; mortē accersit. Et h; quatuor digitos. Primo ē qn̄ volentē ingredi religionē ad fūiēdū deo aliq; reuocat. v; iā ingressum p;uadēdo educit. tenet hīc illū reducere qn̄ tū in eo est. vel se v; aliū ponere in religiōe fm̄ Pe. de pa.

Secūdo est qn̄ qd p;suadet alicui aliqd crimiale bladiēdo vt decipiat. Et multo magis qn̄ qd aufert alicui v; g; nitarē et m;moniu. et d; dūcē in v;orē vel dotare si p; et indiget. Tertius ē qn̄ qd suo sermōe trahit ad errores fidei vt faciūt heretici diffeminātes falsā doctrinā. et hī tenent reuocare. Quartus est cū plati v; patrefamilias et sua negligētia p;mittūt gregē suū perire nō corrigētes et admonētes et m;ropl; cū suis malis exemplis eos ad mala p;uocant. tenent enī eos corrigere. ij. q. i. c. scelus.

Quintus cū hoies suis prauis actib; alios scādalizant vel mulieres suis ornatibus et tripudijs. alijs ludis rī sibi blasphemijs. et hī dñt satisfacere p;ntia et bonis actibus edificando quos prius scādalizauerant.

Sequitur tertia .§.XXIII.

pars principalis diuisionis facte vbi ponit remediū ad

euadendum de māibus istis vsurpatorijs: quibus tyabolus in mare precipitat in profundum inferni. et hec est nauis. vnde dicit Illic naues pertransibunt. In plurā li dicit naues. quia triplex est nauis.

Est nauis ecclesie vniuersalis.

Est nauis vite regularis.

Est nauis penitentie p;ualis.

Et de pmo intelligit illud p;urb. vlt. facta est. falla mlier fortis de q̄ ibi loq̄ figurate ecclesia q̄ nauis institorij. mercatoris deloge portās panē suū. i. doctrine v; cubas ristic. qz de celestib; q̄ pascunt hoies fideles. Et crī. tra. de. ctas illud Matt. ix. Alcedēs xps i nauiculā trāstretauit. bece dicit xps nauim ecclesie fluct; sp; mutigatur; ascēdit. bece nauicla petri q̄ quant; magnis fluctib; psecutionū a p;ra nis error; ab heretic; p;auoz ope; ab yporitis: vt alijs qn̄ videat submergi: s; submergi nō p; xpo cā gubnatē s; p; tēptatē trāquillū fac. vt d; Thob. iij. Et figuratū fuit Marb. viij. qn̄ ipse surgēs a somno ipauit v;ris et mari: et scā est trāquillitas. dormire p;o videt cū tribula tiones surgere sinit. vt d; di. xij. c. In noie. Dec p; p; et alios platos et p;dicatores r;betib; p;dicatois caput mltos p;fices ad fidē. vt i;pleat nō solū nauicla petri. i. ecclesie o; cidentat; et iā Jobis euāgeliste. i. ecclesie ouēralis. i. greece vbi iohes p;dicauit dū. i. sociata fuit cū nauicula petri. i. vnitati ecclesie hūane. vt figurate hī Luc. v. Petro qz āre capurā pisciū dictū fuit. Duc in altū mar; i. nauicula; et laxare r;beria v;ra in capturā. Qd exponēs Amb. ait in altū. i. in pfundū disputationū. Quid enī taz altū q̄ altitudinē diuitiarū videre. i. scire dei filiū. et p;fessionē ei uine generatōis assumere. xxiij. q. i. nō turbat. Apre autē ecclesia militās signat p; nauim. qz quēadmodū nauis in pncipio et fine est arcta et paucos p;inet hoies. in medio est lata et multos p;inet. ita ecclesia militās fuit arcta in pncipio. qz in mltis psecutorib; et pauci erāt i ea. Vn et mar cellus q̄ erat papa p; fustigarōem fuit deputatus a dyo cleciano i;patore pessimo mult; ānis ad custodiā aialius in stabulo et viban; papa in sepulchris latrabat p;f imā nitarē p;sequitū. In fine etiā. i. tēpe antixpi erit arcta. Ent enī tūc tribulatio q̄lis n̄ fuit ab ougie mūd; vt d; Ma thei. xxiij. Unde et pauci firmi in fide ecclesie pmanebunt In medio aut tpe. i. nūc. lata est et mlti in ea repunt cleri ci et laici. vt dicit Irf. Multi sacerdotes pauci sunt sacer dotes. mlti in noie. pauci in ope. di. xl. Et patrimoniu iē su xpi latū ē et exaltatū. Et pncipes et magnates diueses populares. omnes querūt de altari participare pcurātes suos filios v; p;anguīneos v; amicos p;stui in dignita tibi et bñficijs vt eos diuites faciāt et bona paupib; erogāda in p;banos vsus p;sumāt. S; nisi male ablata ec clesiāz restituant si pnc; pēnānt. Et pmo nota q; fm̄ re gulā iur; in. vi. bñficiū ecclesiasticū nō p; licere sine canōica instōne possideri. Si qd p;limoniā recipit bñficiū seu i; trusione seu vsurparōz. i. p; laicos v; alios de scō qd nō po terāt pferre. v; hñs aliqd ipedimētū irregularitāt; v; nō canōice elect; v; positus. tenet ois fruct; susceptos resti tuere deductis expēsis rōnabil; factis in vtilitatē bñfici; fm̄ doc. Secūdo nō q; etiā si rite assumpt; n̄ officiat v; officiāre facit seclatiter viuēs n̄ intēdit demū clericali; v; rorari et seq; for; seclare cū defraudet ecclesiāz et intēdēs eoz qd dedit ecclie possellōz. videt q; tenet ad restōnem. xij. q. ij. glia. Silt q; deputata sūt desminare p; clerici; ser uicib; v; p; fabricatōz. vel p; paupib; dās alijs tenet restituere. Nota tertio: q; si sua negligētia amittat bōa ecclesie mobilia: vt libri. paramēta et hōi. vel destruat imobilia v; ruunt tenent ad satisfactōem de oib; vt et de mīur. et dā. da. c. si culpa. de his pnt intelligi illud Job xij. Abundāt tabernacula pdonū. i. clericoz. et audacter prouocāt dñm. i. ad iram p;f malā vitā. cū oia dederit

Ca. I. **Q**uæcclesia sit nauis

11

Religio
navis.

religio: de qua potest intelligi illud **Marth. viij. Ascendem**
te **Hesu** in nauiculas secuti sunt eum discipuli eius. **Matth. xij.**

religio: de qua potest intelligi illud **Mar.** viij. **A**scenden
te **I**esu in nauicula: secuti sunt eum discipuli eius. **A**postre autem
religio signat per nauim: quia substantialia religionis mu-
tū reperunt in his qui sunt in navi. **I**n nullo statu vel
guernatōe mūdi repit tanta obediētia sic in navi. **N**am
omēs ad simplicē nutū obedūt nauclero seu gubernatorī
ri nauis: rex et pontifex cuiuscūq; pōditōis existat in eū
do. stando et opando put mādauerit ipse. **C**astitas etiā
ibi satis fuit etiā ab incōtinētib; ad qd facit vita auste-
ra q̄ ibi cōiter nescit: et exclusio occasionū. paupras q̄ qz
nihil est in ea nisi deforsis porretur: et ea que ibi sunt cō-
muniter sunt alior; et porz ipsi nauigātes ibi hnt. **A**scen-
dit ḡ xps in hāc nauim. i. hūc statū religionis. **N**am obe-

Titulus Secundus

dientiam summā exhibuit patri factus obediens vsq;
ad mortē: mortē autē crucis. ad Phil. ij. Memore frēs
quia xpus vt nō perderet obediētiā perdidit vitam: ait
Bern. Cōtinentia in sumo gdu tenuit. qz xpo purissim^o
imo nec vnq; stimulu carnis habuit vl' sentit: vel cogita
tōes turpēs ita castos mores hūit in sua puerfatione: q;
cū fuit de alijs criminib; infamat⁹ h; falsissime: de turpi
tudine aliq; nunq; ab adūfarijs suis fuit accusat⁹ notat⁹
tus vel infamat⁹: vl' in suspitiōe bitus q;uis cū mlieri
bus fuit aliqñ puerfatus. Nā vt dicit Lu. viij. Mulie
res iuste seqbant eū. z sepe in hospitib; marthe et marie
dedinauit. z a maria peccatrice oculari pedes z vngi pe
des z caput pmisit. Paupratē quātā suscepit. vt diceret
Math. viij. et Luc. ix. Vulpes foueas hñc z volu. ce. nū.
filius autē ho. n; h; vbi caput suū reclinat. De elemosynis
viuēs: z mortu⁹ expensis alienis sepulturā accepit. fuit
quoq; nazare⁹. i. deo dicatus qd i veteri testō erat qdā
nou⁹ mod⁹ religiōis. vñ barba z capillis inronfus erat
Institutoz fuit p⁹m⁹ z sum⁹ ois pfectōis z religiōis ad
quā dīxit z pduxit aplos suos. nec pus nec postea pos
tuit aliq; collegiū eis i scitrate z pfectiōe equari ad quā
puenerūt in die penthecostes. Prius in istā nauim ascē
derūt vt nouit⁹. cū omia dimiserūt nauim. s. pprie volū
tatis z cupiditatē. Nā de eis d; g; vocati a xpo relicte
tib; z nauī securi sunt cū Math. iij. Et d; cupiditas
nauis: qz sic nauis stat sup aqm z nō implet. ita cupiditas
sup aq; fluxibiles diuitiaz vl' pūpiscētiāz imple
ri nō pōt. Et sic nauis cū labore magno fabricat⁹: cū timorē
re custodit⁹: z cū dolore amittit⁹. ita z res tpales acqūritur
cū labore: z opa carnis z pprie volūtatē pūcunt⁹. z cum
timore nō pcedēdi possident⁹. z cū dolore custodiuntur et
amittuntur. Et sicut in nauī qñ exonerat⁹ de toto luero et
mercib; nō remanēt nisi feces in sentina. ita auaris. forni
catorib; z hñmōi nō remanēt eis pars nisi stagnus ignis
et sulphur. Apoca. xxi. Et de his pōt intelligi illud Psal.
In spū vehementi dure snie tñatōis: zeres naues ibar
tis. Tharlis iterprāt exploratio gaudiū. naues g; ibarlis
sunt ille pgregatōes religiōz q; volūt gaudere in mūz
do seculariter viuētes: z h; nisi sacrificiant spū vehementis
pctitionis pterent. Triplex enī furtū seu rapinā solēt fa
cere religiōi in nauī. s. religiōis. Primū est cordis: cū scz
sequunt⁹ ppriā voluntatē trāsgrediēdo pcepta sue religio
nis. frēs nō solū facultatib; s; etiā pprijs volūtatib; abre
nunciauerūt. xij. q. i. Non dicatis. Scdm est corpis p fra
ctiōē castitatis qd semel deo obrulerūt. Tertiū est substantia
ritatēz tpalis. z hoc cū recipiūt aliqd z occultāt plaro.
vel cū qd tenēt de lñia plaro nō sunt parati ad ponē
dū in manib; eoz. vel cū ea q; hñt siue cū lūcia vel sine.
male expendūt ludēdo. turpiter psumēdo. vl' amittēz cō
sanguineis alijs dando indebite. Comparat autē reli
giō nauī in septe. Prio qz sic nauis est clausa p̄sus terrā:
et apra p̄sus celū. ita z religiosus ad terrena d; esse claus
sus de eis nō se intromittēdo. s; aprus celū versus id est
deditus p̄p̄lationi celestīū: vt dicere valeat illud apli.
Nostra p̄p̄latio in cel' est. Vñc z Dico. Est vñū genus
xpianoz qd manapatū diuīno officio z dedicatū p̄p̄la
tioni ab omī strepitu tēporaliū cessare p̄suevit. vt sūt de
rici: pueri: z deo deuoti: z religiosi xij. q. i. z vo. Ideo ver
sus terrā d; esse clausa z stricta nauis religiōis. Nam ex
terra resoluunt vapores. i. mala desideria que corūpūt
affectū. z nebule q; obnubilāt intellectū. z frigus qd con
stringit affectū boni opis. Scdo: nauis nō pōt diu susti
nere seu portare corp⁹ mortuū: qz periclitaret⁹: z incinerēt⁹
etiā aliq; vnde in mare p̄p̄cit. sic qui in religiōe incidit in
pctm mortale: nisi cito respiciat alios infiat: et destruit
religiōē. Nam a peccatis occultis pcedit ad manifesta
et quotidie nisi cito peniteat peior efficit⁹. Unde Jobes

**Triplex
furtus in
religione.**

**religio cō
parat na
ui.**

castio. Nulla peior bestia malo monacho. z iō si senō cor
nigrit separandus est. Vñ Dico. Resecande sunt carnes
putride. scabiosa ouis a caulis repellenda est ne cora do
mus massa z corpus z pecora ardeat: corumpat: putre
scat z intereat. xxiij. q. iij. c. Resecande. Tercio: nauis
in aq; integra manet z p̄suat. cū autē terrā tangit: fran
git z dissuit seu apit: sic religiōsa pgregatio duz seq̄trat
a terra. i. a puerfatiōe seculariū z negocijs terrenoz p̄se
uat z rectitudinē regularē seruat z vigore spūs. sed si in
beret vel insignit in terrena puerfatiōe ex casum necitatis
et exigentia caritatis a quietis pposito resoluit z relapatur.
Unde Eugeni⁹ papa dicit: q; monach⁹ nō d; se q̄lūq;
negocijs implicare. sit claustrō suo p̄tens. qz sic p̄sitas
sine aqua caret: vita. ita z monach⁹ sine monasterio. sed et
arq; ita solitari⁹ z tacet. qz mortu⁹ est mūdo. deo autē
viuit: agnoscat nomē suū. Monos enī grece latine dicit⁹
vnus: z achos grece latine dicit⁹ tristis. xvi. q. i. c. Placuit.
Aristis autē dicit id est dolēs z lugēs in aq; g; cōpunctōis
debet morari. Christ⁹ postq; turbas docuerat z miracula
fecerat ibat in desertum locū: vel in montē cū discipulis
turbas dimittēs Lu. iij. Exemplū nob in hoc p̄bent.
Quarto nauis qñcūq; sit clausa z supata z omia
foramina circūquaq; obstrusa: tñ impceptibili mō pau
larim z guttatim aqua subintrat. ita q; nisi sepe sentina
euacuet aquis tñ cresceret aqua q; submergeret. ita in
cōuersatiōe religionis qñcūq; emia q; fuerit z vltimū cel
tiam d; adhibeat ad claudēdū viā pctis z vitandū cel
casidēs. rātra est hūana fragilitas q; impceptibilis hō
frequentē cadit in veniale. Septies enī in die cadit iustus
z resurgit: inq; solo. Prover. xxiij. Et apli p̄fectissimi re
ligiosi dicūt. in multis chī offendim⁹ omēs. Jac. iij. Hec
autē q̄tidiana pctā etiā si leuia sunt: tñ diminiūt vigore
sp̄ritus z disponūt ad mortalia. z iō per orōnem z com
punctionē z alios modos remouēda sunt de oia ne sub
mergat nauis mentē. Unde Aug⁹. Que hñane fragilis
rati q̄uis parua tñ crebra surrepūt: q; si collecta z nos
fuerint: ita nos quābūt z opprimēt sic aliqd vñū pctm
grauē. Quid enī interest ad naufragiū vñū vno gran
di fluctu nauis operiatur et obruatur an paulatim sur
repens aqua in sentinam et per negligentiā culpam
derelicta atq; contēpta impleat nauim atq; submergat.
de peni. dist. i. c. Tres sunt actiones. Qd autē dicit Aug⁹
gustinus q; multa venialia ita grauāt sicut vñū mortale
non est sic intelligendū tanq; venialia sint mortalia. hoc
enī nunq; accidit sed in dispositione: quia in aduāt ad
mortale. Quinto: nauis nō debet esse nimis onerata
quia nimīū pondus demergeret: nec nimis vacuata vel
alleviata quia vacillaret: sic in religiōe ad hoc vt quis
bene proficiat nō debet nimis onerari occupationibus
exterioribus. quia mentē submergūt. Unde Bernard⁹.
in libro de consideratiōe. Sextario dabit intellectu. in de
propheta. Verum est si nō sit nimis. aliquin subvīt in i
lectum. Nec etiā debet esse vacuus ab operibus ocio
sus. Unde Hieronim⁹. Semp aliqd boni facito vt tyat
bolus inuariat te occupatū. Apostoli habentes potes
tatem de euangelio viuere laborabant mātibus suis ne
querēs grauarent et infra. Egypcioz monasteria hunc
morem tenent. vt nullū absq; opere et labore suscipiant.
Non tam propter victus necessaria quantum propter
anime salutem. de conse. di. v. Nunq; Nauis etiā nō in
vna parte tantū onerat⁹ z in alia nō. s; p̄portionabilr. sic
in religiōe nō vñ⁹ debet nimis onerari z alius nil facere.
sed quilibet sū p̄dictōem suā debet applicari ad opera.
Sexto in nauē p̄tēs intentionē suā z iter dirigūt ad
portum finaliter. Et ad hoc sunt vñatimē p̄pter quod
omēs in vñū p̄cordant ad ea que valent ad cōseruatiōē
nauis ad laborandū et operandū z obuiandū

Ca. i. **D**, penitentia dicitur nauis

De tertia navi §. XXV.

[illegible]

Cōmittē
tes reliōz
fieri.

Exemplū d
nobili.

Titulus Secundus

ste possederat et iniustus alius legauerat. Erat autem talis ordo constitutus: quod quoniam vult de presidentibus moriebatur descendebat ad primum gradum. et quod primum erat ille descendebat ad secundum et secundus ad tertium: et sic alij: ubi consummatus est quod propter illam iniustitiam detractione possessionis illi donati erant. Et descensione per gradus notabitur augmentum penes iniustitiam legatorum facta non fuit excusata ex ignorantia. quod autem fuit in eis iuris quod non excusatur: aut facti. scilicet crassa et supina quod non excusatur. vult. i. quod a. p. totum. Et quod non sufficit ad salutem alteri committere restitutionem ei quod vult satisfactum ea quod probari per septem plures rationes.

Nō suffi-
cie comit-
tere resti-
tutionem

Primo propter improbitatem.

Secundo propter inuitiam.

Tercio propter cupiditatem.

Quarto propter infidelitatem.

Quinto propter dolositatem.

Sexto propter impossibilitatem.

Septimo propter cupiditatem.

Primo inquam propter improbitatem. quod sicut dicit Thome. scilicet. q. lxx. et supra dictum est ille per se ad restitutionem tenet quod intulit damnum. Secundo propter inuitiam. quod cum restitutio ad satisfactionem pambula sit. non est vere et sufficienter penitus nec absolutum quod potest ea facere et non facit. Tercio propter cupiditatem. quod quod alteri committit cum facit per se possit. autem ex ficta et falsa voluntate restituendi. aut ex defectu et imperfecte atque voluntatis cupiditatem: cum quoniam extire possit in actu sibi debitum et necesse non est. Talis ergo non habet veram voluntatem restituendi. imo aperte clarescit quod si per viueret adhuc esset in habitu apostolice retinendi rem illam. aliter statim se expediret. Quarto propter infidelitatem. quod post heredes et executores esse ad hoc contra vult per se. imo infideles. nec curat de hoc propter testatoris mortem. imo per se longe elat vult ex respectu viuientium et remanentium. spiritum vel sui. aut etiam aliorum quod illa bona remanere dicitur quod aiam ipsi defuncti ex quo per se talis se exponit periculo manifestum quod nunquam restitutionem fieri. Quinto propter dolositatem. quod multi modi dolositatem per se talia aliena acquirunt iniuste. et multe persone quod hoc probare non possunt sibi soli plenius non sunt. de quibus certum est quod per executores et heredes nunquam ad elucidationem veniunt cum tales quantam restitutionem perhibentes quod in hominibus fraudibus frequenter est impossibile dari. et talis sciens videns periculum manifeste premitte salutem a se sue. Sexto propter impossibilitatem. quod multi sunt pauperes quod probare non possunt. nec credere eis. et infideliter per aiam suam facit. quod restitutionem suam heredi vult executorum dimittit quoniam ea per se seipsum. non enim credibile est quod aliter sit ei fidelior quam ipsemet. Septimo propter cupiditatem. quia tales executores sunt quandoque valde cupidum et avari ad sibi talia retinenda vult leuiter aliquid superficiali modo cum his quod restitutio fieri debet per transiendum vel saltem proterendum et differendum. et ad expandendum et ad repellendum qui restitutionem perit. Ideo cogit in infensari parentes quas incopassionem et duriciam habituri sunt filij erga eos per mortem. vult enim se in anno illorum maiores erunt ad annuendum celebrandum. pensent itaque in seipsis quod pauca bona faciunt pro parentibus suis. et similiter non dubitet sibi fieri. sic. Lu. vi. dicit autem. Mensura quod mensueritis remetietur et vobis. imo recipiet multo minus. quod teste domino. Math. xxiii. Qui abundauit iniquas refrigeret caritas multorum. Tercia est retributiva multorum bonorum. Vidende sunt igitur rationes seu rationes et inductiones. scilicet ad faciendum ipsam restitutionem. Septem nempe restitunt homini aliena iniuste detenta restituendi que inducere debent ad aliena restituendum.

Inducen-
tia ad re-
stituendos.

Primo restituit sibi deus.

Secundo anima sua sibi.

Tercio restitunt sibi merita sua.

Quarto omnes spirituales fratres.

Quinto ecclesiastica bona.

Sexto restituit ei bona fama.

Septimo acquirat ab eo regnum glorie sempiternum. Primo enim tali debite restituenti restituit sibi deus propter dyabolice persuasioni mimie debet credere quod suggerit sibi deus. Si aliena restitues eris pauper et medicus. Quod enim pauper esse potest cui restituit deus: vult deus habere et vere nimis auarum est cui non sufficit deus. Aug. enim ait. Satis diues est christiana religio: quod in possessione omnium omnia possidet. quod sic probatur. Dicitur enim terra et plenitudo eius. Qui enim debet deus: habet que sunt dei. Secundo restituit sibi sua anima. imo totum ipsum propter salutem restituere debet. Quartum dimittit si capere esset a suis capitalibus inimicis: cum etiam in nequioribus monibus comprehensus sit. quod in vngulis et monio. Tercio restituit sibi merita sua quod ante vult vult rapina lucrum est. Nam bona facta in gratia mortificant per sequentem culpam: sed reuiuiscunt per recuperatam gratiam: sic scriptum est. Septem uiscunt quod mortificata fuerunt. Viuere non potest quod mortua nata fuerit. Quarto restitunt ei omnes fratres spirituales quod quidam amiserat dum iniuste retinuit aliena. Un. Eccl. xii. Que conuicio sancti ad canem. Vere canis vult est iniuste rapiens et retinens aliena. propter non habere rationem cum aliis vult deus. sed cum iniuste detenta restituit: amicitia dei sibi dulcissimi fratres. Quinto restituit sibi ecclesiastica bona. quia particeps sit omnium bonorum quod in ecclesia dei sunt. sic in persona talis probatur. Particeps ego sum omnium timens tuum: et custodientium mandata tua. Sexto restituit sibi bona fama quod supra multas diuitias estimata est. sicut la lomon. Proverb. xxii. restat. Melius est nomen bonum quam diuitie multe. et sic aperta et clara facie abique rubore possit restituere aliena. potest enim coram domino habere bonum omnino parere. Septimo autem requirit ab eo regnum glorie sempiternum: ubi sunt diuitie multe infinite. scilicet eterna duratura. Diuitie enim spirituales: et si non restitunt in presentia. post mortem saltem semel relinquende sunt. et tunc verificatur illud. Eccl. i. Lum morietur homo: hereditabit serpentes. bestias et vermes. Ista enim tria diuidunt sibi occupantes impie aliena. Primo serpentes sunt maliciosi boies. scilicet sanguines. Iam amicitia quod serpentina amicitia et malicia bona spiritualia iniuste acquisita sibi multiplex et maxime in morte diuitis occupare conantur. et hi serpentes merito nuncupantur. quod sic scriptum est. Serpens erat collidior cunctis animantibus terre. sic tales per maliciam amicitiam incorporant sibi talia bona spiritualia. Secundo autem bestie quod a vastando dicte sunt dicuntur demones infernales. sic per se autem ad diuinitatem. Non tradas bestias aias committenti tibi. Et iste bestie rapiunt illius mali diuitis animam. Tercio vero vermes rodunt atque consumunt.

Capitulum ii. De restitutionibus ubi ostenditur quid sit restituendum et quantum.

Circa ipsam autem restitutionem videnda sunt octo que in libro versu continentur. Quis quid. ubi per quos. cui. cur. quando. Et quod de primo dictum est. scilicet in libro. scilicet. q. lxx. ubi videndum. Quantum ad secundum. scilicet quid sit restituendum et quantum. Sciendum quod ablatum si per. xii. q. vi. Si res. et si est de fructificatione. etiam fructus eius: vult aliter satisfaciendum quoniam restitui non potest illud. Sed per huius declarationem sciendum quod quantum potest alteri quadrupli inferri.

Primo quod ad animam auferendo ei fructus istas et morales. Secundo quo ad corpus inferendo ei lesiones corporales. Tercio quod ad honorem et famam per vituperationes spirituales. Quarto quod ad substantiam per acceptationes criminales.

Quantum ad primum. §. i.

notandum quod quis quis non possit esse causa sufficientis peccati alterius. nec per se ei auferre fructus directe et efficaciter quia voluntas cogi non potest ubi persistit peccatum. propter quod dicitur

La. 2. Quid sit restituendum

Ambro. Non est qd culas nram ascribam? eruna. **Memo** enim tenet ad culpa nisi ppa voluntate deliquerit. xv. q. i. non est. potm aliqd esse alteri magna occasio peccati. z decc. videt. **Qui** occasione damni dar. danu qz dedisse videt. extra de iur. z da. da. c. si culpa. z l. q. occidit. §. in hac. ff. ad. l. acq. l. z cf. de homi. c. decetero. pot aut esse aliqd occasio dani alteri qdrupt. **Primo** pbo suo inducedo aliu ad pccm. **Et** sic qd inducit aliu ad malu suadedo pfolendo. papiendo. qd est mortale est occasio pditionis illi. qz p bec auferunt ei gra zptures ab aia. **Un aug?** **Si** fratri tuo male p suades. occidis. s. illu. qd ad aiam. de pe. di. **Noli.** z talis danificas fm scoti in. uij. tenet restituere damnu mo suo possibili. s. inducedo eu efficiat ad pniaz. z ad acc? pccatos. **Et** si sola inductio pcca no sufficit. qz facit? est puertere qz puertere. tenet qntuz por p orones suas z ab alijs pcuratas. z palioz iualio nes efficaces. du m no pdat illis pccm oculu predicti. **Quantu** ad scdm. s. reuocando aliquem a meliori bono hoc sit danu alteri cu reuocat eu a religione in q pfect? viuit qz i seculo. z taliter danificas tenet ipm reuocatu ab eo reducere ad ingressum vel reuersione ad religionem. **Nam** pe. de pa. in. iij. **Non** solu ille q inducit pffusuz ad egressum religionis tenet ipm inducere ad reuertern du ad religionem. sed etia q retrahit eu qvolebat in gredi. nec m intrauerat. tenet illu inducere ad ingrediendu. qz si ille nolit intrare. tenet aliu eque idoneu pcurare. qd si no possit. tenet ipse intrare. qd intelliges mgr ray. **Na** gister postea. ordi. p. di. q auerterat quenda ab ingressuz religionis postea p eo intrauit. ro eit qz abstulit dno ser uuz suu nouituu vel intraturu. **hec pe.** **Sed** scot? dicit b ee vezd obligato ad religionem obligato pffusiois. z si sit psona idonea z habilis ad intrandu. no aut de eo q no erat disposit? ad intrandu necdu intrauerat. **Ro** diuer? sitans est. qz interest iter bre z ppe esse bre. **Un** no tenet ad tanta restitutione religioni ad qu ara teneceffu ingrel sus fuisset in religionem. sed tenet ad aliqle restitutione. s. aliqlem inductionem. illu? vel alter? equalentis ad ingrel suz religionis. **hec sco.** **Idem** videt dicendu de eo q auerit nouituu ia religionem ingressum aio pmanedi sicut et de pffo. **Ma** talis obligat religioni saltu in genere. z b in telligendu si retrahit illu intentioe danificandi religionem tuc eni tenet religioni. **Si** aut b fecit intentioe pfulendi ppe utilitati sue siue fraude qd ad eu q nodu intrauit n tenet religioni. sed ipsi psona qua retrahit pualionibz z alijs bonis spualibz ad equalentia eoz in qbus danifi tauit. **Si** aut qz auerteret aliquem a religionis ingressu no simplr sed ab ea vbi dissolute viuit intendes puidet re salu illu? in nullo tenet. ar. xxiij. q. v. de occidendi. **Et** ex his piz fm io. de ripol. in qda tractatu de pccibz. qd dicendum sit d his qui scolares retrahit z subtrahunt doctoribz cu qbz audiut. quia aut hoc facit in odium doctoru vel volentes sibi prouidere. vel alijs prouidere. vel volentes scolariis prouidere. **Si** primo mo aut sub trahit scolare qd i itrabat scholas. z tuc tenet doctori ad restitutione scolari z honoris sibi subtrahit. si etia doctor cui talis subtrahit sit melior qz ille cui euz pcurat. tenet tali p quanto utilitate seie sibi subtrahit. si aut nodu scho las intrauit. s. itrare disponebat. no tm tenet. l. obliget scolare inducere vt redeat ad pmu. **Si** aut b facit vole do sibi prouidere. puta est doctor z vult sibi de scholis p uidere. si b sine fraude facit z scholariis nondu se dedet rat aliqui doctori. no credo eu in aliq obligari. cum cuili bet sit licitu mo licito z debito pcurare utilitate sua. ali ter no credo sibi licere. **Si** aut b facit volens ali prouidere sicut qz scholariis aliqui doctoris sbrabere conat scho lares alijs doctoribz vt intrent cu doctoro suo in b solu bonore z utilitate sui doctoris intendes si subtrahat iaz

itratu cu alio doctore. credo ipm obligari. nisi forte illi? doctoris cui eu subtrahit insufficiensia z scholariis aliq specialis cura q sibi tenet excuset. **Si** at retrahat itrare volente cu ex b nullu ius doctori sit acquiritu. z b facit si ne fraude non credo eu doctori in aliq obligari. obligat aut scholari si eu retrahat ne audiat meliore. si aut b fac at utilitati scholari volens pfulere. z sup b a scholari req situz pfulit q audiat alijs doctoribz meliore bn facit. **Et** dicta in his casibz sunt ceteris paribz intelligenda. **Iste** eni casus est ita varijs modis circumstantialis qz vii pot dari cetera regula. **hec ille.** **Quantu** ad tertiu. s. danifica do alios suo malo exemplo. sicut scandalizant plati subdi cos popis z lasciujs z alijs moribz suis. **Mulieres** su is supfluis ornantibz z fucis z tripudijs z alijs manifeste peccates. z pcpue qn b intendunt vel pccunt seu qui pendunt scandalu eoz. ppter qd ali ruu i diuersa vicia. tales tenet ad satisfaciendu bonis exepis manifestis no aut tenent ppter b ad aliquam publicam pniaz. vt dicit al. **Sed** ad edificandu alios bonis moribz manifestis. sic scandalizauerunt p mala manifesta. **Quantu** ad qrtu. s. de seducere virginem. z corripente ex mmoniu. **diatur** Apo. xxiij. **Qui** seducit pginem z dormit cu ea dorabit ea z habebit eayforu. aut reddet ei iuxta modu doris qua virgines soler accipe. **Danificauit** eni talis illa incastrata te pginali auferedo thesauruz irrecupabile. vñ tenet ei saltu ad restitutione castitatis pugalit accipiendo eaz in vpoze vel dorado. **Et** si qd pmissit ea ducere in vpo re. tenet etia rone pmissiois. nisi esset nimis disparis co ditiois. vñ fraus potuit dephedi. z tuc satisfaciatur ad ar birtu boni viri. **Ar** ides z fori? qn violerant. **Quauis** aut pceptu allegatu legis moysayce sit iudiciale z inqstiu ad b no obliget. tm inqstiu est sumptiu p statuto ab ecclia vt aliq ciuitate obligat. sic pz ex d. iur. z da. da. c. si cipa

De secunda danifica. §. II

tiode que. s. sit corpori p lesionem. **Ad**ducendu q qtuor mo dis ptingit. s. p occasione. mutilatione. vulneratioe. aut pberatoe. z p incatatoe. aut violenta detentioe. si q fiat danu pmo mo. fm scoti pr satisfacere sustinendo penam talionis a iudice no a se. nec etia tenet iudici se offerre. s. cap? no lz se defendere aut carere infringere. sed inueta oportunitate lz fugere fm tho. z henricu. z codenat? oz patienter morte ferre. **Et** z ali? mod? fm scoti. sibi vti lis ad satisfaciendu quis ad b no teneat necessario. sed vt exponat vira in ea iusti libelli. vt ptra inimicos fidei vel ecclie. p restitutione seu satisfactoe fienda illi cui vira abstulit. **Quod** si nec b vult facere. tenet ad satisfactoez speciale p aia occasi vt ad faciendu elemosinam. p eo. vt assu medo aliqua pegrinatione ad limina aploz. vel sancti iacobi z hmoi. p aia et? z pcurado alioz orones inqstiu pr. **Nec** b sufficit. sed si interfectus sustinerebat alijs pfo nas vt patre filios z hmoi operibz manu suaz. tenet inter fectoz oibz illis ad tantu qrtu illis abstulit subsidij ppter occasione ei? **Insup** tenet occasor placare lefos qrtu por bec scot? **Quantu** ad scdm. s. de mutilatione **diat** idem scot? qz p hmoi no est statuta pena in ecclia nisi pe cunaria. z ista debet respondere no solu dano qd qz ita lit p mutilatoe p toto tpe futuro q vsurus qz esset me/ bro absciso. s. etia expelis appositis in curatoe. vt b? ex de iur. z da. da. c. si culpa. **Et** vltra b tenet ad placat ionem lesi inqstiu in ipso est. z pfolatioe ipi? afflictu. q af flicio ppetua est. **Plus** aut poderada e mutilatio pau/ pis qz diuitis si magis egebat pre abscisa ad victum ne cessariu. puta si abscisa est man? dextra scriptori q de illa aree viuebat. tenet eni magis tenet. **Quantu** ad tertiu vi det de iur. optime satisfactioe impossuisse. s. in lesione vt pculsioe corporali. Apo. xxi. vbi dicit. **Si** rixati fuerint vi

Dantes
maluz ex/emplum

De corru
pento vir gines

Danifi
cans occi dendo

Mutilas
aliquem

Redes vt
pccuens

Titulus Secundus

si pculserit alter pñm suū lapide vel pugno. z ille mor-
tuus nō fuerit s; iacuerit in lecto. si surrexerit z ambulaue-
rit sup baculū suū. in oēs erit qui pculserit. s; a mortis
penā sustinēda. ita tñ q opas suas q̄s. s; iterum negle-
re impedit pculsura. z impensas in medicos restituat.
cui pene addenda est recōciliatio z placatio quātū in eo
est. Quātū ad satisfactiōē de q̄ra lesione. Sciendū est
q vltra lesionē. recōciliatiōē z veniā petitiā lesio fiet satis-
factio iniurie. p̄t sapiēs determinabit z si lesus pl^o vel
let exgere q̄s deberet ad illud pl^o nō teneat ledens vt illū
recōciliat. hec scō. z q̄ epulū reputat vt qdam carcer in-
iurie. ideo mittit aliquē in epulū vel pñm qd est epulū
ad tēpus iniuste tā ipse q̄ oēs q sunt bñm cā vt dāres
pñm vel auxiliū efficac ad b tenent epulū de oī dāno
inde secuto. z b ad satisfaciendū. arg. extra de homi. c. sic
dignū. z xi. q. iij. c. q̄ pñm. sed b. rbo. in sum. z in uij. di
cit. q in oīb dānis vbi nec in se nec in equalē pōt fieri
restitutio. vt in stupro. mutilatiōe mēbri. z bñm. satisfā-
ctio fiet p recōpensatiōē ad arbitriū boni viri. idē gūl.

De tertia dānificatio. §. III

ne s; in fama z honore. Sciendū q q̄tuor modis pōt
pringere. s; p p̄melic illationē. p de tractiōē. vel p de
tractiōis ab alijs sacre recitaciōē. z cū q̄s accusat iure p
piratis negationē. Quātū ad pñm dicit q̄s p̄t me-
liari alteri seu p̄melic inferre cū ei puati vel corā alijs
in facie dicit q̄s ip̄orāna defectū notabilē culpe. v̄yo
cādo est latronē. p̄ditiōē adulterē z bñm. vel etiā cū dicit
q̄s ep̄mēna defectū nature itēdēs inde iniuriari. vt
vocando eū strabonē. vel illegitimū z bñm. qd p̄t
dicit p̄titiū. An igit q̄s b facit aīo iurādū. vltra offen-
sam mortale tenet satisfaccie p̄tō sic lesio. z placare ip̄m
lesum q̄ntū p̄t petendo veniā. vel alio mō z b in puato
vel publico fm q̄ ip̄e puatum vel publice p̄melic in-
tulit. Nā si in publico p̄melic intulit z p̄melic b̄ exi-
git vt in publico veniā petat. tenet ad b. Et si in ip̄a cō-
tumelia aliqd criminale falso exp̄ssit. tenet corā illis qui
audierūt exp̄mere se falsum dixisse. Aug. Ubi p̄t m̄ or-
tū fuerit ibi moriā. ij. q. i. si peccauerit. Verū si platus.
sbdito. p̄t filio vir v̄yrou. mgr̄ v̄sāp̄lo. dñs suo. dicit q̄s
p̄meliosa hoc faciēs ex correptiōe nō tenet petere veniā
nā a tali fm aug. in regula dicens de platis. Si etiā ip̄i
modū vos excelsisse sentitis nō a vobis exigit vt a vob
subditis veniā postulatis. zc. Sed si hoc facerēt multū
iniuriōse z lūore vindicte. tūc tenerent plati subdito pe-
tere veniā z recōciliare lesum. fm ray. Verū si p̄melic
recipiēs in verbis p̄t p̄melic si de mēstice puerat cū
p̄melicāte. z familiariter videt ostēdere remississe inu-
riā z recōciliari fore. z p̄t q̄nt n̄ teneri alias ad perēdū
veniā fm duran. in sum. Quātū ad scdōm dānū. s; p
detractionē. b̄ pringit p̄ncipalr fieri duob; modis. p̄t
mo imponēdo alicui falsum crimē p̄bo cantilena. vel sa-
moso libello. z talis tenet ill^o corā q̄b; detrahit declarare
se falsū dixisse. q̄ntūcūq; ei inde exurgat crubescētia et
p̄fusio. nisi ex hoc imineret ei magnū piculū vite. v̄t aliqd
magnū i pueniēs se q̄ret. Et si nouerit q̄s cū famā ab-
stulit scuit detractore ip̄m. tenet detrahēs se cōponere
cū infamato p̄t de iniuria sibi facta. vt veniā postula-
re in p̄pna p̄sona si audet vel p̄t aliū si p̄t se ap̄e nō p̄t. sed
si ignorat infamat^o detrahentē reconciliat ei tacito noīe
suo. Scdō mō pringit fieri detractio dicendo aliqd
criminale de alio. sed vere p̄p̄tratiū. occultū tñ. s; p̄t
debitū ordinē infamie inductū. Talis tenetur famā re-
stituere infamato q̄ntū p̄t. sine mendacio tñ. s; vt n̄ dicat
mendatiōse se illum infamasse. lea dicat se male dixisse
vel iniuste diffamasse. vel alio p̄gruo mō. vt nō credat
ip̄m eē talē. male dixi z stulte locut^o sum. z buuismodi.

Adēs p
p̄melicā

Adēs p
detractionē

Addit hosti. z de hoc seruandū nisi ex tali publica recō-
gnitiōe ille infamat^o ampl^o infamaretur. Et gūl. addit
ad hoc etiā nō teneri qn piculū sibi imminet ex potētia
aduersarij. Videt in sup z hoc seruandū q̄ qn crimē qd
pus erat occultū post detractiōem est factū manifestū p
aliū modū q̄ p̄t verba illi^o nō tenet ad bñm r̄stitutiōē
qn etiā q̄s nō p̄t famā restituere fm rbo. in sum. debet
p̄t aliū modū recōpensare dānū illud. Verū si quis cri-
men alicui^o reuelat nō ex odio vel loq̄acitate. sed ex chari-
tate vel iusticia vel ex necessitate. puta dicit ecclie fm oī
dinē correctōis fratē. vel accusat eū corā iudice vel cō-
fessōi dē cum nō possit aliter peccatū suū sufficere de-
clarare. vel etiā vt p̄fessor oret. z admoneat illū vel pla-
to vt p̄uideat melius sibi z gregi suo. talis nō tenetur ad
fame restitutiōem. fm pe. de taran ray. z ymber. Quā-
tū ad tertiū dānū. s; recitaciōe detractiōis auditas corā
alijs nō exp̄ssit asserendo nec tanq̄s certū dicēdo. sed p̄t
audiuit tale z tale crimē de aliq̄ qd nescit ab auditori-
bus. dicit scō. in. uij. q̄ talis sic incaute loq̄s de alio
falsum crimen dicendo. forte ille hoc fecit certe p̄t esse q̄
fecerit. aut dicēdo. ego audiui q̄ ille hoc fecit. nū ille esse
dat aliquā certitudinē maiore q̄ ex relatiōe cōi. nō aufe-
ret ex natura act^o illi famā in opinionē audientis. q̄ si
illi firmiter p̄cipiunt z credūt ex hoc illud de q̄ est iermo
esse criminofus leues sunt. q̄ q̄ cito credit leuis est corde
vt scribitur. Eccl. xij. verū q̄ a scandalo pusilloz cauere
oportet. iuxta illud Math. x. vij. Qui scandalizauit
vñm de pusillis his q̄ in me credūt. expedit ei vt suspen-
datur mola asinaria in collo ei^o. z dēmergetur in p̄tū
dū maris. z multi sunt tales pusilli z leues z iō piculū
sum est corā eis talia audita referre. Et si hoc fiat iūctiōe
mala. s; ledēdi famā eius. non facile pōt excusari mor-
tali. Si aut fiat corā pusillis z leuib; ex inconsideratiōe.
durus est dicere q̄ sit mortale. Et dicit aliq̄ q̄ si quis ex
tali relatiōe alicui^o notā incurrisset infamie. tenet famā
restituere corā illis corā quib; locut^o est de cō. sed si nō
est secuta infamia n̄ tenet. Quātū ad q̄rtū dānū pringit
hoc qn q̄s accusat^o in iudicio de crimine qd cōmiserit sed
oculto z n̄ sufficē p̄babilr. negat se cōmiserit. z sic indicet
recte crimen imponit accusatori ostendēs in hoc eū esse
mendacē. z notat cū de calūnia. Ubi dicit scō. in. iij. q̄
sic negans nō tenet retractare negationē suā q̄ negauit
in publico vere crimen tenet tñ p̄t qdam verba sobria re-
stituere famā illi z accusanti quā indirecte notauit de ca-
lūnia dicēdo. Nō habeatis cūp calūniatore. credo q̄ ba-
buit interiōem bonā in accusando z bñm. Eōdē cū q̄
accusatus ab alio falso de aliq̄ crimine ex dolore torture
p̄fessus est crimen qd nō p̄miserit. cū se infamauerit. re-
net inq̄tū p̄t declarare se falsū. dixisse. magis enī tenet
q̄s se diligere z p̄tervire sue fame prouidere q̄ alios.
Et si ex hoc seq̄ret infamia. imo etiā mors accusatoris.
nō ei imputat. sed malicie ip̄i accusatoris si aduerent
hoc facit. vel insipiente si ex errore hoc agit. sibi q̄ impu-
tet q̄ ad hoc indebite se posuit cū piculo alteri^o. Item
notā fm pe. de taran. q̄ ex iniurijs illatis q̄busq̄q; mo-
dis solēt tñ oziri p̄ ordinē in lesio. Primus est rancor
in affectu. Scdōm ē signū rancoris in affectu. Tertiū est
actio p̄t iniuriante. Primū. rancorē statim dē dimittere
iniurianti. nūq̄s habere. Scdōm dē dimittere cū iniuri-
ans petat veniā. z ista dimissio exterior nō est aliud nisi
quedā acceptatio satisfactiōis v̄t indicatio recōciliatiōis
p̄bo v̄t sacro exp̄ssa. vt cū offensus offendētē releuat q̄
nūflexū aī cū. v̄t cū dī dñs p̄cat vob zc. Tertiū autē. i.
actōē iūriaz nō tenet dimittere nisi facta satisfactiōe.
S; aduertēdū circa signa rancoris q̄ qdā remota sunt.
z qdā q̄ ingerūt p̄babilr suspitiōē de rancore. vt cū aliq̄s
n̄ vult ynq̄ iuriari loq̄ v̄t obuias ei dixerit ab eo. aut

Ca. 2. Quare sit restituendum

70

toruoso. vltu sp euz respicit. z bmoī. Et ista signa nulli
breuē nec an nec post satisfactōes sibi facia qz ab omī
pe mali abstinentiū ē fm aplm. Un talis nō dī talia si
gna facere p q pba vlt credat esse in odio. Signa pō re
mora sūt q nō ingerūt de odio argumētū l3 odiū seqret
vt sunt subtractio familiaritatis z ruitioz aliqz z l3ia.
Et illa l3 retinere oībz sine an satisfactōes siue p. dum
modo nō fiat malo aio. l3 p maior sui z alteri pace. nō
in tenet iniuriat. qre recōciliatōes iniuriātis. ipo nō
penitēte. nūl in cā. l3 q crederet pbabilr q ppter b libera
ret aiaz eius a mortali odio. z nō ēēt occasio mali. pura
qz ex b iniuriās supbiuērl audaciā sumeret sūla fā nēdī
vt ostēderet ex b alijs iniuriatū offendisse z bmoī. Dec
oīa ymber. in expositiōe regule bti aug. Debet aut fieri
satisfactio vel reitutio infamie vel fame qz ppter z ad
est oportunitas sine alijs periculis.

De quarta dānifica. §. III

Res ipsa rapta vel furata vel alio mō vsurpatius habita i ppta
specie imo diuiduo si ipa habet nec pē dari alia p ea
eiusdē bonitatē. nisi forte pecunia ptra volūtate dñi ip
suis rei. iij. q. i. Reintegrāda sunt oīa spoliat. z b vez nī
si in cā cū vsurpatio rei aliene ēēt occulta. z ex reitutōe
qz in sua specie detegeret raptor. vel aliud inconueniens
seqret. tūc enī sufficeret dare pāu. c. Scdo notādū
q si ipsa res male ablata perijt morte vt aīal. vel sibi au
ferret. nihilomin⁹ restituere tenet fm ray. z alios. Si āe
detenēto: ara ē in bonitate. vt diminuta in pao. supplen
dum est pāu. qz dīz reitutio eiusdē bonitatē fm ray. Nā
si equ⁹ vel bos ablat⁹ pnes raptorē est debilitat⁹ ita
qz exime valere. y. florenos q pus valebat. x. reitutet.
p. nō. y. Silt si furat⁹ est sextariū frumētū tūc. xl. solidos
cū restituere valet. xx. duo sextaria tenet reddere vt. xl. so
lidos. nec sufficeret restituere sextariū. fm ray. z alb. imo
z si illo itermēdio iter vsurpatōne z reitutōes pl⁹ va
luit qz tpe vsurpatōis illo pluri pāo restituere fm alijs
Tenet etiaz raptor prestoe dāni ptere remissionē de in
iuria saltē p interpositā psonā vt p se expso noīe furis
vt suppsō fm q qūtras negochi regit si ē manifestū vel
occultū. Tercio nō. q si ē res fructificās tenet restituere
re cū oībz fructibz inde pcpnis. z q pcpnis. z qui pcpī
potuisset a diligēte possessorē. puta agrū vsurpauit alte
ri ex q n pcpit de fructibz nūl. xx. sextaria frumētū. quia
male fecit cultuare vbi. xxx. pcpissz diligēs cultuatoz
annuari. tal restituere tenebit nō solū. xx. pcepta. l3. xxx.
Silt si equū furat⁹ ē cū q lucrat⁹ ē mēlati vñū florenū.
vbi dñs lucrat⁹ fuisset vñū cū dimidio tenebit restituere
ad rōnē vñū florenū cū dimidio p mēse. Et itelligit b de
duct⁹ expēsis fact⁹ in vtilitatē z pfuatoz ipi⁹ rei neciū
tū ū suppsuis. z expēsis fact⁹ cā colligēdoz fructū bmoī
cū deduct⁹ tā a male fedet qz bone fidei possessorē. ray.
z rbo. Dāna etiaz q passus dñs ē ex carētia rei luc tenet
satisfacere. extra de iniur. z dam. da. c. si culpa. rbo. z ray.
Jre qro nota qn plures pcurūt ad furtū vt dānū sa
ciēdū. ita q vn⁹ nō faceret sine altero. qlibet tenet insoli
dū. i. ad totū dānū restituēdū z restaurādū qusqz sit sa
tisfactū itegralit. Illo aut restaurato ad plenū p vñū il
loz. tenet postea qlibet alioz p pte sua satisfacere cū q to
tū restituat. fm rbo. ray. imo. boiti. z alios. ex de homi. c
si dignū. pura cū duoz plures vadūt ad furādū aliqd
ita q vn⁹ nō titer vt faceret sine altero. siue cū mlti stipē
dary bellār iniuste. ita q vn⁹ nō faceret sine alio pcpue
pnapalibz mlti pñlū pñtāt ad faciēdū extorsioz. vt ex
ptellendo iniuste aliqūē ciuē ita q sine assensu coz nō pos
set fieri. tenet oēs solidū de his tñ plene habes. s. r. i.
Quinto nota q cū duobz vt pluribz exstentibz heredi

bus vsurarij vt raptorz si alit facit nō soluēdo ali⁹ sic.
vn⁹ tenet solidū. Si plres sunt qlibet tenet p pte sua
ad restituēdū q vsurarie vsurpatue accepta sūt ab illo
f. ysqz ad qntitatē q puenit ad eos hereditarie. Nā oēs
hēditarie obligare sunt. ex de vsuris. c. cū. rui. Postu. ber.
goff. z io. an. ad vltia āt qz pceptū d hēditate pdicti vsu
rarij vt raptorz. n tenet qzuis n ēēt p illa sōns factū i to
tū creditoribz vsurarij vt rapine. Sz qd si hēdū vsura
rij alit facit ēēt n soluēdo. nūqd alit tenet solidū. Rndit
ad b glo. d vsur. i. c. rui. nos. z dīc q sic qzū ad ipm sal
tē de hēditate puenit. Nā z hēditaria res obligari vt dī
cñco. Cum ista opūtiōe vidz pcor. iob. an. z car. Sexto
no. q recipiēs a religioso z volūtate lū pñz sui tenet illo
lud restituere nisi. illd extrema necēte recepissz. ar. rñ. q. i.
nō dicat. z recipiēs ab ipo plato religioso. sine cā rōabi
li l3 ex pntela vt turpitudine tenet ad restituēdū mona
sterio. filia religiosi vt abbatz dotara notabilr d bonis
monasterij tenet restituere potes. z virel⁹ si hoc scit. nūl
forte per modum elemosine moderare dotasset.

Sed queritur vtrum. §. V

oē lucz qd qd fecit ex re rapta. furata vel p sen. atqz ita te
neat restituere vt paupibz erogare. Ad qd rndet p dī
stinctōes. Aut enī tal res ē ex se fructificās q iur vltus n
psumit nec dīstrabit vt agervinea. dom⁹. iumētū z bmoī
Et de bmoī dīz reitutio oē lucz ide pceptū. fm rbo. z oēs
alios. Aut tal res n ē fructificās ex se z cū vt ē pñptio
vt granū. vinū. oleū z bmoī. aut dīstractio. vt pecunia
nūterata. Et circa bmoī res ē triplex mod⁹ dicēdi. Nā q
dā dīcūt q oē lucz iā pceptū dīz reitutio vt paupibz ero
gari. qz radice iſecta null⁹ bon⁹ fruct⁹ seq p. vt dī. i. q. i. c.
terf. Cū g radix illi⁹ lucn sit vsura vt rapina. vidz etia q
fruct⁹. si lucn exinde sit iſectū z obnoxū reitutio vt ero
garōi. Alij pō dīcūt q z si pecuniā rapta vt fenebrez te
neat i dubio restituere. ac etia dāna q passus ē is q solū
uit vsurā ex carētia ipi⁹ pecūie solute. puta q oportuit
cū accipe ad vsurā p suis necibz vt viderē res suas mul
to minor pto qz valeret. lucz tñ pceptū ex pecūia fene
bz p lucra negocia n tenet restituere vt erogare paupibz
b tenet. b. rbo. se. se. q. lxxv. iij. rchar. z pe. d. pal. i. iij. io. an.
z io. cal. Et ad rōem alioz dīc p q radix iusti lucn n ē
rapina vt sen. l3 industria vtēis ea. Ex se enī illa pecu
nia nihil lucn attulisset. Et si n ē radix iſecta. qz industria
de se ē bona. Sz si illa pecunia male acq̄sita vltus fuisset
in fraudibz. z in alijs illicit⁹ acq̄sitiōibz. tūc radice iſecta
tenebit. Alij dīcūt. vt lau. d. ridol. i. supdicto tractatu de
vsuris. q lucz ex tali pecūia acq̄sita tripharie diuidet.
Et vñā qdē pte habebit vsurari⁹ ipe vltz tāū qntū de
bet ex pte labori z industrie qd boni viri dīrimet arbi
trio pteqz aliā restituere creditori suo. q scz sibi dīc vsu
ras hīro respectu ad dānū qd ille sustinuit in bonis ex
carētia illi⁹ pecūie. vt dīcūt rbo. z seqces. residuū tāqz in
certū dabit paupibz. qd sic pbat. pnes vsurariū n dīz re
manere. ne scz ex b paret via vsur. z iurēt hoies ad pec
cādū nec dīz creditori restitu. qz tūc recipet vsuras d soz
te sua. g paupibz ē erogādū. qz regla ē q qñ ē aliqd ero
gādū z n appet cur. illd ē paupibz dādū. ar. rñ. q. v. nō
lane. Ray. etia pñlūt q p restōes solū vsure recepte pe
rar vsurari⁹ absolutōes ab eo d alijs si teneat ad caute
lā. Magne eq̄tati videt inui isti vltima opinio. tūc suf
ficere vidz absolutio q dī a. b. rbo. cū alijs i sua opūtiōe

Item queritur vtrum. §. VI

manifesto vsurario pñtate cautōes d restituēdis vsuris
si ad pces cū alijs p co fidei iubeat teneat ipse fidei iussor
creditoribz vsuraz. vt epō vt pauperibz ad restōes oīm
vsuraz extoraz certaz z incertaz. ad qd rndet lau. vbi dum

Utrum lū
crū dīz re
stitut

Utrum lū
crū dīz tri
pharie di
uidi

De fide
iussore
vsurarij
restituē
dum

Titulus Secundus

supra dicēs q. **A**pud de casti. cū pluribz alijs determi-
nauit talē fideiussorē nō teneri vltra vires hēditarj pñ-
cipalis. etiā si pñcipalē se pñstirūssit. Et addit banc etiā
questionē disputauit paul⁹ de cleaya. et determinauit q.
nō obligat fideiussor vltra facultates vsurarij habito
respectu ad rps cautōis. q. si rpe cautōis pñcipalis erat
soluēdo dāto q. facultates postea sint expauste nō resti-
tutorē vsuraz. et eris alieni. sed p alios modos fideiussor
remanebit ad oīa obligat⁹. h. enī exceptio iopie pñt pñ-
cipali nō tñ fideiussorē. **S**i rpe cautōis pñcipalis nō
erat soluēdo. nō tenet vltra vires pñcipalis. h. dē tñ pau-
lus distinguit inter fideiubentē pñuente z se obligantē
ad restitutionē vsuraz ex alia causa. **I**n pmo enī casu
nō tenet fideiussor vltra vires. q. nec etiā vltra vires res-
tituere vel cauere tenebat pñcipalis. **I**n secūdo casu se-
cus. q. pñcipalis est obligat⁹ in solidū. h. enī habeat ex-
ceptionē inopie vel similit. q. exceptio vtpote pñsonalis nō
dirigit ad fideiussorē. **I**tem in richar. i. iij. di. xvi. q. dāni-
ficat aliquē iniuste in sua libertate. scz iniuste pcurando
ipsum redigi in seruitutē. tenet se facere seruū. p eo si nō
p cū aliter restituere libertati. nisi forte talis esset condi-
tio pñone q. hoc dānū incutit qd notabilē redūderet in
pñdiciū boni cōmunis. i. quo casu nō tenet se facere ser-
uū. sed tenet ad omne aliud itereisse qd arbitriū bonoz.
Quātiūqz aut aliqz dānificaret aliquē in alijs posses-
sionibz. nūqz tenet p restitutionē se facere seruū ei⁹ vlt alteri⁹
q. vt dicit. ff. de regu. iuris. libertas inextimabil⁹ res est.
Quādo aut dicit. **R**od. i. xij. **S**i aut nō habet fur vñ redi-
dat venū dñiudiciale pceptū fuit vnde mō nō obligat
becille. **I**tem qui emittit in suū vlt ancillā q. ab initio cuz
fuit cap⁹ in bello iuste erat xpian⁹ vlt xpiana. **I**us here-
tica liberū dimittere debet. nec p̄t petere pñū ab ipso ser-
uū. h. ab eo a q. emittit si inuenit. als sibi imputet. sicut z q.
emittit alienā ignoratē compra vitate debet restituere
dñō ei⁹. vel si ignorat dñm paupibz erogare nō sibi reti-
nere. **S**i aut non erat xpianus s. saracenus. turcus vel
tartarus z h. mō. talē in suū emittit viderē p̄t. et postea
baptizati pñū est certo tēpore pueniēt ex fuitio habito
eū libere dimittere. si tñ bñ vñt libtate nō tñ necessariū
Item si quis impedit iniuste aliquē ab officio vlt bñficio
iā obreō. puta pcuras sibi auferri ex aliqua sinistra cau-
sa z falsa. tenet ad satisfaciendū de toto. fm thomā z ri-
char. i. q. ro. di. xv. **S**ecus si iuste h. pcurat. puta meret
puari ex defectu suo. **S**ed si impedita bñficio pscādo
nō tenet ad rāntū qñtū est bñficiū. sed ad arbitriū boni
viri. fm thomā z richar. **Q**uod intelligendū videt q. h.
facit ex odio z malicia. **N**ā si faceret vt sibi vlt amico suo
magis pvideret qz illi. puta testator aliqz vult legare ti-
cio centū. z ego rogo q. poti⁹ leget mibi vel cuidā pñone
mibi magis dilectē. z ille facit sic. talis fm pe. de pau. in
iij. nullū tenet. q. nulli aufert ius suū. **N**ā illi nullū ius
erat acquisitum z nemini facit iniuriā q. vñt iure suo.
Libet enī licet se recomēdare alteri vt sibi donec
vel leget p̄cipue cum indiget.

Item queritur vtrū. §. VII

derici teneant restituere illos fructus quos voluptuose
psumunt nō facientes seruitiū in ecclia scz officiaando.
Respon. fm archi. di. xliiij. vtiqz tenent. z hoc tripliciter
p̄mo ratione dati. **N**ā illa bona tali ecclie ideo data
sūt vt offerant p̄ces z sacrificia p ipsi. qui dederunt
mēs tene re z residuo alantur paupes. **A**d qd facit verbis biero.
dicentis. **A**b iō sacerdos de altario viuere. nō luxuriari
stiruides p̄miff. di. xliiij. §. i. **E**t qui hoc nō facit infideliter agit.
Secundo ratione sacrilegij. quia defraudant totā ecclē-
siaz quā suis p̄cedb⁹ z officijs viuare debet z ei pdesse
Unde alexan. papa. **I**psi sacerdotes p populo interpel-

Impedi-
ens aliqz
iniuste in
bñficio

Volup-
tuose p̄su-
mēt tene
tur ad res-
tituendos

lat. et p̄cā populi comedūt. q. p̄cibus suis ea tēlent.
q. i. p̄i. **T**ercio rōne odij q. puocat iram dei p̄cā p̄m.
Bergo. **C**ū his qui displicet ad intercedendū mīrat. in-
ti animus. pculdubio ad deteriora prouocat. di. xlii. §. i.
Quod verum est qñ ppls est causa malicie sacerdotis.
Sed quid si facit fuitiū ecclie. sed in mortali p̄cuerat.
Rn. nō videt teneri de fructibz. z rō est. q. mali ministri
orationes cōes v̄fificia misse p̄sunt vñt z defunctis
fm thō. in q. ro. **S**ed qd de bonis omissis. nūqd tenet
restaurare totū. **R**n. fm archi. ex cōtrare debet sibi mīu-
gi in pñia. si possit. sed tñ nō est necessariū. sed in b pñia
est arbitrarīa sic i alijs. **E**t idē sentire videt. pe. d. pal. i. iij.
Aplm. iij. **U**bi sit fienda restitutio.

Quantum ad tertium

Quātiūqz aut aliqz dānificaret aliquē in alijs posses-
sionibz. nūqz tenet p restitutionē se facere seruū ei⁹ vlt alteri⁹
q. vt dicit. ff. de regu. iuris. libertas inextimabil⁹ res est.
Quādo aut dicit. **R**od. i. xij. **S**i aut nō habet fur vñ redi-
dat venū dñiudiciale pceptū fuit vnde mō nō obligat
becille. **I**tem qui emittit in suū vlt ancillā q. ab initio cuz
fuit cap⁹ in bello iuste erat xpian⁹ vlt xpiana. **I**us here-
tica liberū dimittere debet. nec p̄t petere pñū ab ipso ser-
uū. h. ab eo a q. emittit si inuenit. als sibi imputet. sicut z q.
emittit alienā ignoratē compra vitate debet restituere
dñō ei⁹. vel si ignorat dñm paupibz erogare nō sibi reti-
nere. **S**i aut non erat xpianus s. saracenus. turcus vel
tartarus z h. mō. talē in suū emittit viderē p̄t. et postea
baptizati pñū est certo tēpore pueniēt ex fuitio habito
eū libere dimittere. si tñ bñ vñt libtate nō tñ necessariū
Item si quis impedit iniuste aliquē ab officio vlt bñficio
iā obreō. puta pcuras sibi auferri ex aliqua sinistra cau-
sa z falsa. tenet ad satisfaciendū de toto. fm thomā z ri-
char. i. q. ro. di. xv. **S**ecus si iuste h. pcurat. puta meret
puari ex defectu suo. **S**ed si impedita bñficio pscādo
nō tenet ad rāntū qñtū est bñficiū. sed ad arbitriū boni
viri. fm thomā z richar. **Q**uod intelligendū videt q. h.
facit ex odio z malicia. **N**ā si faceret vt sibi vlt amico suo
magis pvideret qz illi. puta testator aliqz vult legare ti-
cio centū. z ego rogo q. poti⁹ leget mibi vel cuidā pñone
mibi magis dilectē. z ille facit sic. talis fm pe. de pau. in
iij. nullū tenet. q. nulli aufert ius suū. **N**ā illi nullū ius
erat acquisitum z nemini facit iniuriā q. vñt iure suo.
Libet enī licet se recomēdare alteri vt sibi donec
vel leget p̄cipue cum indiget.

Quāuis quod habea. §. I

tur in isto. §. non pertinet ad vbi sed magis ad qd tñ
bic notabitur. **Q**uētur vtrum fideiussor possit repere

Ca. 4. Per quos debet fieri restitutio

re a debitore vsuras q̄s p eo soluit creditori p̄nes quē
p ipso debitore intercessit. ad q̄m dicit dñs lau. de ridol. q̄
to. an. in q̄stionibz mercurialis. sup regula dñi. d. reg.
luris. li. vi. hāc q̄dem explanat notabilr. z ex ei⁹ dictis cu
ar. xi. conclusioes. Quaz p̄ma est talis. **N**ō recipit fide
iussor a debitore obligationē sciēte z tradidit vsuras
debitore suo solutas. nec etiā fore. nec qd aliō i vtilit ipē
sum. Plus enī ē tradidit q̄ nō p̄sentire. extra d. sumo.
c. sicur tuis. **S**ecda conclusio ē. nō rep̄nt a debitore sciēte
z p̄ntēre s̄ nō mandāte obligationē fideiussor vsuras
vidēbit solutas. vel soluti creditori z sibi ip̄tē q̄ se
obtulit. extra de regu. iuris. bona fides. li. vi. **R**ep̄nt tñ
fore z idēbit qd soluit. **T**ercia conclusio ē. nō rep̄nt a
debitore sciēte z mādate ipm obligari. p̄ fore tñ fideiuf
sor solut vsuras. tñ qz fines mādati exēssit. tñ qz ad il
las obligat⁹ n̄ erat. **Q**uarta conclusio ē. nō rep̄nt a des
bitore fideiussor vsuras sciēte z mādate ipm in oēm ca/
sum. vel simplr obligari sine fideiubere. p̄z qz in gñali
mandato nō indultur indebitū. de q̄ verit̄ in specie nō
mādaſſet. de regu. iur. in generali. li. vi. **Q**uinta conclusio
est. rep̄nt a debitore sciēte z mādate ipm. p vsuris
cū sub noīe sortis incluit eas vt ē moris obligari seu fi
deiubere. ipse fideiussor vsuras. qm iuste credere potuit
illā sortē totū debiti. nec p̄sumere debuit illud indebitū
sub noīe sortis p̄mittere. extra de p̄sump. qz verit̄ simile.
Sexta conclusio ē. rep̄nt a debitore sciēte z mandante
noīatim p vsuris fideiubere fideiussor creditori solutas
si iurauit illas soluere. z ista est cōis opinio. extra de fide
iussor. c. ij. **E**t istam opinionē approbat io. an. habet tñ
fideiussor opinionē soluendi vel absolutionē petendi sic
habet debitor. **S**eptima conclusio ē. p̄ntēre a debitore etiā
noīatim mādate p vsuris fideiubere ipse fideiussor vsu
ras creditori solutas etiā si nō iurauit creditori illas sol
uere si ipse fideiussor debitor indēntatē iurauit tuz als
p̄pter pignora data vel aliā cām debitori fuerit expedit⁹
cū vsuras solui. extra de fideiussor. c. puenit. **O**ctaua
conclusio ē. nō rep̄nt a debitore sciēte z mādate noīatim
p vsuris fideiubere ipse fideiussor creditori spōre solutas
si nō iurauit creditori illas soluere. nec debitor iurauit si
deussor indēntatē. nec expeditat creditori p̄pter pigno
ra data vel aliā cām ipsas vsuras solui. et h̄ de iure fort.
Sed opinio theologoz que fm io. an. multū fauet equi
tati est. q̄ virgeatur debitor ad soluendū in foro p̄sciēcie.
extra de regu. iuris. sciēti. li. vi. **M**ona conclusio ē. nō repe
nt a debitore sciēte z mādate noīatim p vsuris fidei
ubere ipse fideiussor vsuras ipi creditori coacte solutas si
non iurauerit fideiussor indēntatē nec expeditabat
creditori p̄pter pignora data vel aliā causam vsuras sol
ui si fuit ipse fideiussor in culpa. vt quia nō exēp̄it. sec⁹
si nō fuit in culpa. **D**ecima conclusio ē. q̄ in omni casu q̄
pōr a debitore fideiussor vsuras rep̄ntēre debet intelligi
si nō fuit fraus plone ad p̄sonā p̄stitueris ob h̄ fide
iussorē de p̄uile. c. q̄tro. **U**ndecima conclusio est q̄ in oī
casu q̄ fideiussor a debitore vsuras rep̄ntēre pōt poterit
illa rep̄ntēre a creditore cui soluit. ff. māda. l. si fideiussor
q̄ in omnibus.

Capitulum quartū p quos debet fieri restitutio

Quantum ad quartū
is p quos d̄ fieri restitutio. p̄mo dicēdū de
inter. postea de certis. Quenit ḡ verū dispen
satio interroz debeat fieri p euz q̄ h̄ restituerē vt aliū cui
comitit aut solū p diocelanū. Rñ. **A**urca h̄ sunt varie opi
niones z p̄trarie. Hosti. sup. c. cū tu. c. d̄ vsuris. z. l. cū tu
c. de iudeis z in sūma sua de peni. s. si. iuxta si. tenet q̄
vñ de casibus p̄nētibz ad ep̄m est restitutio male ab
laroz incertoz. **Q**uod etiā tenet io. an. de peni. z. re. c. si ep̄s

li. vi. in glo. **E**t de regu. iuris. p̄m. li. vi. **A**d qd videt fa
cere qd habet. xij. q. i. p̄cipim⁹. **A**dducit etiā aliq̄s q̄ te
ner hanc rōem. **A**d h̄mōi bona incerta sint p aiabz eoz
quoz fuerit fideiussor dispēdanda. ac p̄ p̄ns eoispo sint ad
diuinū cultū z subuētiōem paup̄z ordinata. sol⁹ aut cō
clastic⁹ p̄lar⁹ sit rector z moderator diuini cult⁹ et p̄f
paup̄z. z dispēdator reruz diuino cultui ordinataz. vt
p̄. lxxvij. di. c. diuine. z in m̄lis alijs ca. io fm iudiciū
ei⁹ incerta debita p cū dispēdanda sunt. **A**rchidia. aut in
qdā qōne disputata p cū in rosario. xij. q. v. nō sanc. te
ner p̄trariū. **E**t dicit sniaz hosti. f. circa h̄ supradictā esse
verā in casu vbi null⁹ deputat⁹ est a testatore q̄ hoc exē
quat. vt. xij. q. ij. de laicis. vbi pō certa p̄sona deputata
est a testatore illa p̄sona d̄ exēq̄ in p̄dicto ca. de laicis. z
extra de testa. c. tua nobis. imo credo q̄ ip̄e raptor icerta
q̄ debet paup̄ibz erogari p̄ ipsa paup̄ibz erogare abiq̄
lñia z aucte ep̄i vel alier⁹ iudicis eccl̄astici. vt satis col
ligit extra de vsuris. c. cū tu. **E**t hoc etiā innuit dare glo.
extra de homi. c. sic dignū. s. eos. **N**ec ob. illa d̄ cre. ex de
iudeis. cū sit. p quā pbat hosti. suā opinionē. nā illa d̄ cre.
loquit de iudeo nō xp̄iano cui⁹ actus vñ dispensatio me
rito habet suspecta ab eccl̄ia quo ad xp̄ianos. iō iuste z
bene dicit ibi p̄m. p̄udentiaz diocelani. q̄ suspitio cessat
in xp̄iano. z sic nō dubito q̄ ep̄s nō habet se iromittere
de talibz. hec archi. **I**o. de lig. adē sentit z adducit hanc
rōem. **Q**ui indebitū extorsit obligatus ē maleficio vñ
q̄ illi quibz extorsit si extat alias paup̄ibz. **E**t regula
habet q̄ debitor pōt p solutiōem se liberare. insti. q̄bus
mo. tol. obli. p̄ totū. **A**d qui dicit p̄trariū da mihi ca
sum xp̄ianū p̄tra regulā. **N**ec est verū q̄ sit in dicto. c.
cū sit. qz nō loquit in xp̄iano sed in iudeo. vt dixit archi.
hanc opinionē sequit̄ paul⁹ z ge. sup. de. i. de p̄uile. hoc
etiā p̄sulerūt **I**o. cal. z ruyus. **S**ed z dñs hugo vtrū
qz iuris perit⁹. z frater clar⁹. vt habet in qdā sūmula. cō
cordauerūt in hoc q̄ nullū ius xp̄ianū h̄ dicit. nec i de
cretis nec alibi nisi q̄ ep̄s est pcurator pauperū. **I**llud
pō adaptat⁹ q̄ pōt pcurator de suo pprio si h̄z vel de bo
nis eccl̄ie. i. fructibz. vel alijs modis. **S**ed q̄ sacerdotēs
simplices sūt imp̄iti. p̄ maiori p̄te. ep̄i pō repurant suffi
ciēs. hinc inoleuit q̄ h̄mōi restōes remittant ad ep̄os.
Un̄ si p̄fessor peritus. sit z sciat in hoc sufficienter p̄su
lere non ē necesse remittere ad ep̄os. hec ibi. **D**iuus etiā
snie est **I**o. mo. hoc etiā innuit inno. extra d̄ imu. eccl̄e. c.
qz plenq̄. ar. xij. q. ij. c. si q̄s romiperas. ad rōem aut
supen⁹ inductam. p̄ alia opinioe posset m̄deri q̄ q̄uis
ep̄i z p̄lati sint dispēdatores rerū dataz eccl̄is nō tñ se
quit q̄ sint dispēdatores oīum q̄ fm deū sunt in diuinū
cultū z in paup̄es erogada. sed solū in diuinū cultū iaz
ordinata vt reddit⁹ eccl̄iaz z h̄mōi. **N**ā si essent dispēda
tores erogandoz oīm fm h̄. essent dispēdatores oīm suz
p̄fluoz q̄ diuites ex diuino p̄cepto deberēt paup̄ibz ero
gare qd a nullo p̄cedit. sed z. b. tho. se. se. q. lxx. dicit q̄ si
ille cui fieri d̄ restitutio oīno ignot⁹ est d̄ restitui ei sic
potest. f. dando in elemosinas p salute eius siue sit mor
tu⁹ siue viu⁹. p̄missa tñ diligēti inq̄sitione eius. **E**t de
auctoritate ep̄i nihil dicit **S**cor⁹ in. iij. di. xv. dicit. si q̄
ras p cui⁹ manus debeāt talia. f. icerta dispēdari. **R**ñ. q̄
nō inuenio q̄s necessano sit determinat⁹ mediator i ista
paup̄ibz dispēdanda. vidē aut mihi q̄ p seipsum. p̄silio
tñ boni viri pōt paup̄ibz erogare hec qz tali mediatorū
ad dispēdādū tribui. possz d̄ cui⁹ fidelitate p̄sueret. z tñ
sibi appropriaret vel in alios vsus puererēt q̄ d̄beret.
Un̄ vbi lex diuina vel eccl̄astica nō ligat. seqnda est ra
tio naturalis. **I**lla aurem dicit q̄ qui tenetur restitu
ere magis hoc faciat per se q̄ per alios. non excludēdo
tamen per hoc consilium boni viri. sed includendo. hec
scorus. **Q**uidam aliq̄ faciunt circa hoc distinctionem vt

Ad sacer
dotē p̄tū
etiā p̄ci
ner ierto
rū restitū
tio

Titulus Secundus

vires quatuor cor i qd co petet repetitio. vt furto rapina. yfura. fraude. z hmoi dispelatio icertoꝝ p tiner ad epni sed alioꝝ vbi no co petet repetitio. et si erogatio fieda sit paupibz vi in ludo iuste accepis a iudice p iudicando. vl a teste p testimonio. meretricio z hmoi. qubet p se pt dispelare. vel p silio p fessiois. Ego credo sniam z opinio ne archi. z sequenti oino vera z simpliciter excepto vno ca su. videlz icertis publicoꝝ yfurarioꝝ que casu no dubito oes alios excepisse intendere. qz ibi expse z clare ius pui dit. vt. l. p dispelatoꝝ diocelani talia icerta determinet z dispelent. vt extra de reg. iur. q. q. li. vi. tradit forma de hmoi. de q hēs. s. r. i. a. c. i. p. In hoc casu tñ p intelli gi qd dicit p tertia opinione. scz iniuriis publicis icertis Et si querit vtruz eps possit p sua sinodalia h statuere. vt. l. sibi retineat dispelatione icertoꝝ z ali no possit se intromittere. Dicit in hoc casu In. de lig. sup. c. cu sit. de yfur. q. quicqd dicat Jo. an. dubiu e an possit. Et Jo. cal. in quoda p silio suo dicit expse q no pot. Hugo z fras clarus dicunt q no pot eps de iure excoicare sacerdotem quise intromittunt de dispensatione incertoꝝ.

Quantu ad secundu .§. i

Certoꝝ re
stitutio

scz p quos debet fieri restitutio certoꝝ. Ad qd respondet q per eum qui abstulit seu recipit yfuras z male ablata potest etia p aliam psona quamcuqz facere. In hoc enuz vera est regula iuris Qui p alium facit pinde est acti p se facere videat. de regulis iuris. in. vi. si tñ vtruz yfure vel furti vel alteri damni e occultu. z restitutio occulto mo p se vel p aliu fienda est vt no derogat psona. ar. i. q. i. c. si peccauerit. Laueat etia diliget q cu p aliu facit. ita faciat caute q is recipiat audebz z no ille sibi retineat. qd no esset ppter hoc liberat. nec p fidat de p dicatoribz z co fessoribz z qstuaris q qrit peccatas no aiaz salute. Et si is q rapina vel yfura vel fraude fecit no restituit cu be res teneat ad oia onera defuncti inqru sufficiat heredi bus. teneat z ipse facere dictam restocm. extra de yfuns. c. michael. Et eade rone heredes heredis sic in finitū cu scit ab eis hereditas obligata ad restitutocm ppter yfuras z rapinas z dāna a pōibz facta. Et vbi no sufficeret here ditas ad satisfacienduz tenent legatarij z donatarij. qz legari no pt nec donari alienū. Nec excusarent heredes sciētes vl dubitantes vel merito dubitare debētes ex publi ca fama vel scripturis vl ex fidelis relatu testatoris illici tos ptractasse vl yfurarios ex h q nullus ponit qre lam sup h. vel postulat aliqd ab eis vt debitu. sed debet diligēt inqre veritate qstū pnt. Et si inuenit sic cēno tificet vel notificari faciat illis qbz debet se offerētes ad restocm. Et si no inueniunt aliqui paupibz e erogadu alias esset in eis ignorātia crassa q no excusat. di. xxxvij. §. si. Et qvis dñunctis no pnt dicta restitutio si decesserūt impenitētes. pdest tñ imo necessaria e ipsi heredi bus si volunt saluari. qz no dimittit pccm nisi restituat ablatū. de reg. iuris. li. vi. Si autē dñctā artē exercebat. vl patrimonialia tñ hēbat testator. nec apparet ex fama vl scripturis de illicitis pccibz seu alieno psumere debet eū iuste acqsiuisse. qz nemo iudicand⁹ est inemor sue sa luntis ppter z diuini timoris. i. q. vij. sancm⁹. z pcpue in mortis articulo. Itē nota qd dicit hosti. in suma. r. de yfuris. q. si aliq honesta persona puta sacerdos vel eps tracter iter debitoꝝ z creditoꝝ d satisfaciēdo. z dicat cre ditori talis mediator. tantū faciam tibi reddi si ex corde residuū dimittas. nō de pias me qz mediator sum. nec de bitorem cuius aie salute quero. z creditor respondet se ex toto corde liberare ipsum debitoꝝ. qre no dicam ipsi sum liberatum no video. nec curo qualitercuqz sit satisfi factum z tūmodo sit ei satisfactum. Si qui moueantur in contrarium hoc faciunt in odium yfurariorum. Si quis enim ex alia causa alij iniuriatur equidem hoc ad

Donesta
qua trac
ter de sa
tisfaciēdo

mittit quilibet theologus q cōcordia inter partes possit tractari. z ps eius qd deberetur ex pacto remitti. alio as titulus de transactionibus inutilis esset. Et quare no idem de yfura. Dicendum ergo et tenendum q pte abus possit vel iussu iudicis vel pactione partium remissio fieri. z sic dicam yfurarium absolutuz. bec hosti. Que quidem intelligo vera esse in foro contentioso. no in foro cōscientie. vel etiam in foro pscientie quantum ad ea que dubia essent vtrum deberent dari an non. quia rationes sunt ad ytramqz partem. vel cum dubium est quantum debeat satisfieri pro aliquo damno dato. Et ad hoc faciunt rationes quas inducit ipse hosti. Sed vbi certum z clarum est debitum z ratione yfuraru vel alterius ysurpationis nisi creditor liberaliter remittat illud qd remittit. etia si de mille decem. tantum remitte ret si hoc faciat quia putat se aliter non posse residuum habere nil valet illa remissio facta ex publico pacto q ad animā. Unde cum mercator in fortuna passus salu lit. z occultans multa ex bonis suis mobilibz vt no per ueniant ad manus creditoꝝ querit cōpositionem cum eis de minori qntitate qz debeat. puta promittit respo dere singulis creditoꝝibus ad rationes. x. solidorum p libra. cum tñ possit totum dare vel cedere bonis. cui cōp ositioni assentiunt creditoꝝes. z ita recipientes liberat cū de residuo. Tertū ē qd ad deum adhuc tenet de res tiduo cū illi no sponte sed coacte fecerunt illā remissione volentes poti⁹ illa pte carere qz toto. qnimo z si decesserit bonis totaliter nil sibi reservado. z no sufficit bona illa ad satisfaciendū si postea puenit ad pinguioꝝe fortunam tenet de residuo. extra de solu. c. doardus.

De dānis datis ad in. §. ii

uicē inter quirates tpe guerre quō z p qd possit fieri remissio qñ faciunt pacem cum certis pacis z capitulis. Nota q in quadam sumula dicit sic q qvis sine multo pupilli z absentes q n assentiūt. z forte etia aliq dñctū ex puctis. qz receperit dāna iuste nec eis est satisfactū. nihilomin⁹ tñ e bonū pacē q q habet republica gerere pnt cū pnsu maioris pns subiectoꝝ sibi pacē. pacē sibi dere licite z relaxare iuste dāna data. Et si fiat relaxatio p dicta tenet z valet. Itā z hoc mo pnt p bono rapublice sibi tallias iponere z hmoi. qd gabellas vocat. De bonis ho dericoꝝ z religioꝝ non pnt relaxationē facere laici qz no sunt coꝝ foro subditi. nec bonis ecclesiasticis pment aliqua dispositio eis. vt di. pxi. bñ. pnt tñ h facere pla ti spūales terraz ad mutū de pnsu. z puenientia dericoꝝ z religioꝝ q dāna receperūt in guerra. Vnde autē relaxatoꝝ q ad laicos vl dericos itelligas d dānis datis de rebz psumptis. Itā res extātes vt eqs. pānos. z hmoi q habet z scit sua no eē. vtputa qz bellū inuultū fuit ex pre suoꝝ. vl si iustū. ab his acceperūt a qbz no poterat. ipa tenere no pnt. Vñ si dños pncios inuenire pnt. eis reddere tenent. als si no inueniūt paupibz erogare. Idē vidē dicēdū si d iusticia belli dubitat. Nā vbi dare bellū iustū ē res accepre efficiunt capientū. et. i. ius militare. q tñ debet iter eos pportionalit distribui p duces belli. vt. xxiij. q. v. dicat. nisi per publicū edictū datū sircumiciat qd caput. paupū aut z innocentū no vidē turū bona au ferre cū sine culpa nisi sibi sit cā no sit aliq punit⁹ d re. iuris. li. vi. pena tñ tpali. frequit punitur vnus pro altero diuersis de causis. vt. i. q. iij. per totum.

De tutoribus z cura. §. iii

tonibz negotioꝝ alioꝝ gestoribz filijfamil. et hmoi. d ex toriūt vl fecerūt rapinas. fraudes z dāna noie alieno scz p pupillis. parois vl paribz iuis. nil tñ coꝝ puenit ad eos h ad pupillos. dños patronos. vl patres. coꝝ qñt vtrū per eos debeat z possit fieri restitutio ipis pu

Ca. 5. Cui fienda sit restitutio

illis. dñs. vel patrib. vel nescientib. inuitis de bonis
eor. ad quos pueniunt talit. exorta. Respondet. Quidā
dicūt indistincte. q. sicut in foro pñe. dñmodo nō. im-
near inde piculū vite. pñe. vñ fame si dependerent aut
scādali sequitur. puta q. aliq. credit esse furat. illa q. ino-
ces est. z hñmōi. Tales vt dicūt illi nō cōmū. cūr furtū oc-
culte illa accipientes. cū pecunia fenebris vel p rapinas
vel fraudes habita nō sit eoz. z rō est. q. cū efficacē cām.
pñctoz. i. turoz. curatoz. z hñmōi. z pñctoz. illoz. ta-
le iuste lucrū deuenit ad man. pu pilloz. patronoz. vl
patrū. z ad restōem sūt obligati isti mediatōres iustum
esse videt. vt q. cā illoz. iuste ablata sūt nūc iuste iniam
habeāt ea satisfaccere ne ipi de pñio satisfaccere teneāt. ar.
ad b. de re. iuris. ois res. li. vi. vbi dicit cryso. Dis res p
q. sūq. cās nascit p eadē dissoluit. Propterea ad b. agē
dū pñcti teneant. z i. b. gerūt. vñlē curā sui. z eoz. q. iuste
deuenit aliena. Alij autē pñcti. z cā nō dēt. p. distinctōez
vñs. q. aut tales adhuc hñt in manib. admistratoz. rez
illoz. aut nō. In pñmo casu pñt. z debent restituere de bo-
nis illoz. ad q. puenit lucrū qd. hñt in manib. si nolūt
remanere ipi obligati ad satisfaccēdū de suo. z b. siue oc-
culte siue manifeste. cū sufficiēt cautela q. nō possint po-
sta ab eis repñt. Et ad b. videt facere rō pñe opinōis
cū regula illa. ois. Si autē nō habēt ampl. administras-
tionē tūc sū distinguendū. q. aut pñcti turores. curatoz.
res. z hñmōi. nō pñt illa restituere d. suo. puta q. paupes
aut pñt. Et si nō pñt sufficit q. deueniēt pñcipalib. s.
p. q. b. fecerūt ysuras. z hñmōi. si ignorāt quō. p. eis fecerūt
talia illicita lucra q. ad eos deueniūt. vñ z obligati sūt
ad restōem. Et si nō satisfaciāt ipi pñcipales. habeāt po-
tēti satisfaciendū de suo. cū poterūt. Ad faciēdū autē oc-
culte a pñctis ad b. nō tenent nec debēt. z rō est. q. q. ad
se excusari sūt a restōe rōne impōtēte. vt. xij. q. vi. si
res. Quo ad illos p. q. b. fecerūt ysuras vel fraudes aut
ferēdo ab eis occulte. p. b. nō pñct. saluti eoz. cū remas-
neāt obligati in pñcia ex q. sūt talia fore facta necyelint
satisfaccere. z sic nō dissoluit pñctm. vl obligatiō q. ad estis-
mationē eoz. Sz nec pñt q. a puata pñona cogi ad resti-
tutionē male ablatoz. nisi p iudicē ecclīasticū vl ciuilem.
nec videt bñ. posse excusari a furtu cū pñctet rē alienā
inuito dñio cū inusu trāsferat dñum. p. b. etiā se exponit
plurib. piculū. Si autē tales mediatōres de q. b. dictū ē
pñt restituere cū illi ad quos exorta pueniūt nolūt res-
tituere q. pñcipaliter obligant pñt petere humilit. nō p.
coactionē vl fraudē a creditorib. ysuraz. z fraudū remi-
sionē. cū penes eos nō remanserit pecunia fenebris. z illi
q. cā habuerūt remaneāt pñcipalr obligati. q. remissione
obēta libere. z spōre ampl. nō tenebūt. s. tñ pñcipales
nisi z eis ficeret remissio. Ad si remissionē facere nō vel-
lent tenent de suo satisfaccere. z tūc vsq. ad q. nritatē solu-
tā. p. illis poterūt occulte recipere de bonis eoz. s. als p. viā
iudicij retrahere nō pñt. ita tñ q. nō sequat scādali vel
piculū. q. spyrāda sūt. Ubi autē mediatōz talis sic satis-
fecit d. p. aliq. modū cautū dēclarare illi. q. sciebat se ob-
ligatū ad illa nō ampl. retineri. vt puta si dicat se nō cu-
rare ab eo illa recipere q. ac si donasset. vel dēclarare suis
heredib. q. nō recipiat a tali pñona aliqd. vt debitor. p. ta-
li cā. z hñmōi. Bona enim fides non patitur vt semel ex-
actum iterum exigatur. de re. iuris. li. vi.

Caplm quintū cui fienda sit restitutio.

Quantum ad quintū

cui fienda sit restitutio seu datio rei ablatē vl
aliq. illite acq. sūt. Pro sūdamēto notāda ē distinctio qz
pñt. b. rbo. se. q. xxiij. dices. Anpliat pñt aliqd. illi-
te acq. sūt. Qñ modo quia qd. acquiratur illite
debet q. a q. ē acq. sūt. Et siue nō trāsferat dñum. illi. rei
in accipiente. vt in furto. rapina. siue trāsferat. vt in ysurā

tñ cōpetit repetitio. Secdo mō ē aliqd. illite acq. sūt ita
q. ille q. acq. sūt nō pñt illud retinere. nec tñ debet ei a q.
acq. sūt. q. ille pñt iusticiā dñi. z ille pñt iusticiā accepit. vt i
simonia z i. lib. i. q. b. ipa datio z acceptio ē pñ legē dei
Tertio mō dicit illite acq. sūt. nō q. ipa acq. sūt. it. illi-
cita. s. illd. ex q. acq. sūt ē illite ex q. trāsferat dñum nec
cōpetit repetitio vt i meretricib. z hñmōi. Nam meretriz
turpis agit z pñ legē dei fornicādo. sed ipa acceptio vl da-
tio pecunie p hñmōi illite nō ē illite nec pñ legē dei. et
b. pñe d. turpe lucz. De illite q. sūt tertio mō sūt tñbo.
z ray. pñt dari elemosina z pñt etiā retineri. nisi supflus
p fraudē z dolū mulier extorsisset. q. illd. cēt restituēdū. Acq. sūt p
z ad b. pñt lucra facta ex hñstionatu illite. ex duello
extorineamēto. ex scitis factis de florib. z alijs hñmōi. q. z
vsus cōiter ē ad lasciuā ex decijs factis ex arte mathema-
tica seu diuinatoria ex lucro negociatiōis. aduocatiōis.
vel medicinē cā nō pñctō q. ad clericos. In his dixerūt
aliq. nō posse fieri elemosinā. q. d. pñctoz. i. c. Donora
dñm de tua sūtātia. Et itez. Donora dñi d. suis iustis
laborib. vt. xij. q. v. elemosina. z. i. q. i. nō ē putāda. s. b.
nō ē vez. fm tñbo. z. ray. z alios cōiter pñcti. autē capla
allegata b. irēdūt q. nō lz dare elemosinā d. male acq. sūt
q. s. debēt certis pñonis restitui. vl q. nō d. q. facere ali-
qd. illite vt det elemosinā. Et q. uis qdā distinguat vt
dic. guil. q. i. his q. sūt phibita q. mala. z nō puniūta iure
nisi infamia. vt meretriciū. duellū z hñmōi. talia retinere
pñt. Sz q. mala sūt q. phibita a iure. vt torneamēta ne-
gociatiō q. ad clericos z hñmōi z talia nō pñt retineri ad
ysum suū s. debēt paupib. erogari. Licet hec distinctio
videatē pñabilis. tñ q. pene sūt restringēde nō aplā
de. Et q. numis emūgit elecit sanguinē. credo q. i. pñcti
ois casib. z similib. bonū est z salubre q. penites indu-
cat ad erogandū paupib. nō tñ cogēd. ad b. nec si non
velit. ex b. iudicāduz est nō esse i statu salutis si nō velit
hñmōi. penitentiā accipere. s. q. hñmōi lucra paupib. eroget.
nisi in casib. a iure expñtis. vt in simonia. z idē de eo qd.
dāt iudici ad corripēdū cū. z hñmōi. vt infra dicit. fm g.
thomā. ray. guil. unno. de hñmōi. deber dare elemosina de
bito honestatis z pñlij. nō debito nēccitatis salutis. z sic
intelligit illud. xij. q. v. q. habetis. Mō est ergo illud sic
acceptū restituēdū ei a q. accepit. q. i. turpi cā melior ē
pñctio possidēt. vt. ff. de cōdi. obm. cau. l. in re.

De illicite acq. sūtis scdo. §. i

mō vñs cū illud sic acq. sūt nō debet ei a q. ē acq. sūt. nec tñ
acq. sūt pñt retinere. p. se illd. pñt z d. pñt nēccitate salutis nō so-
lum de pñlio z bñstare paupib. erogari. z hñmōi. rō ē fm
tñbo. se. q. xxiij. Quia ipa datio z acceptio ē lege. phibita
vt simonia. qdā tñ extēdūt istū scdm modū ad oē lucz
i. q. cōmūt pñctm. i. dare z accipere nō solū i simonia s. et
in pecunia accepta. p. adulterio z p. ysurā cū q. accipit
mutuū siue cauū rōabili. puta vt apli. dicit. z idē soluit
ysurā. illā ysurā vt dicūt q. accipit retinere nō pñt. nec tñ ei
reddēd. q. d. dñt. q. turpis opat. ē dādo mutuū ei quē nō
uerat nō idigere. Sz. b. rbo. n. dñt. b. s. cū datio ē pñ legē in
dicto at cā datio pecunie mutuū nō ē pñctm. s. accipere illo
mō ysurario mutuū ē pñctm. q. dat illi occasiōz mali. vñ
lz peccz mortali. sic mutuū accipiendo. d. tñ pot. reddē
illi a q. accipit q. paupib. erogare nisi vbi nō iueniēt il-
le a q. accipit. vl ē si velz illā ysurā reddē nō ysurario. s.
his a q. b. extorsit ipse ysurā ysuras. p. eo satisfaccēdop
illa pñt. z tūc d. ysurario. signi ficare. ne illi itez restituat
z pñpue b. d. facē cū lñia epī vt si dicit. ysurā. velz ab
eo repetere ep. us cōpellat ipm desistere a repetitōe. z ex q.
vñtiter gestum est negocium ei. ratur bñt. nō non tenet
ad b. s. q. inq. nēre vel dare his q. b. est debitor ysurari. s.
sufficit q. restituat a quo accepit. pauperibus tamē ero-

Acq. sūt p
meretna
um

In simo-
nia ysurā
mutuo

Titulus Secundus

gare nō dī cū nouit cū a quo accepit. 7 pōt ei dare. qd ex
Ubi dñs pisse dicit Aug. d. Nolite facere elemosinas de fenore et
 rei scit nō vñtis. xij. q. v. nolite. Ma cū dat paupibz qd debetur
 illi debet certe psonē liberat a restitutiōis obligatiōe ad illā pso
 paupibz nā vt bñ ē de homi. sic dñs gñt circa finē. S; in simonia
 erogare

ipā dario 7 acceptio pecūie p spūalibz est phibita. An
 dñ. i. q. i. Anathema dñi anathema accipiet. et ideo nec
 sibi retinere valz nec illi reddere q dedit. sed dñ de necita
 te salutis paupibz erogare si pñ. vt illi eccle. i. cū inuiriā
 data est applicari. vel aliter puiden. put hēs. s. citu. i. c.
 v. Simili in iudicio phibitū est iudici vñ assessor cum
 bñt certū salariū accipe aliqd a pñbz pro iudicando vel

Iudep res nō iudicando bñ vel male. 7 testi phibitū est accipe p re
stis stimoniō ferēdo An aug. Jo nō dñ vendere iudep iustū
 iudiciū aut testis vñ testimoniū. qz vendit aduocatus
 iustū patrociniū 7 iuris pñtus verū pñtū. Illi enī iter
 vñqz pñt ad exāmē adhibent. isti ex vñā pte pñstū
 xij. q. v. non sane. Quod erga iudep recipit p bñmōi vel
 testis se retinere nō pñt sed debet illi restituere q dedit si
 iuste dedit. puta vt iuste iudicaret incedēs qdāmō redi
 mere vñtationē suam. An aug. in dicto. c. nō sane. Ille
 solet sibi male ablataz pecunia reperere. qz iustū iudiciū
 emit. quoniā venale esse nō debuit. Sed si pecunia das
 ta fuit iudici ad cū corripēdū. vel testi ad falsum testi
 moniū dicēdū. vel alicui ad falso accusandū. vel aduoca
 to ad iuste aduocandū. illi daron reddi nō dñ. qz turpi
 ter dedit. nec sibi retinere pōt. sed paupibz elargiri vñtū
 in cū dñū siue ituriaz data est. 7 pñpue si amississet ex
 hoc iustā causā bñtur bec in. d. c. Non sane. put no. ibi
 Jo. an. 7 Archid. 7. xi. q. ij. Qui recte. 7 Inno. c. d. imu.
 eccle. qz pleriqz Ray. 7 hosti. in sūmis. Sitr inferiores offi
 ciales vt nunciū missi. 7 bñmōi si aliquid extorquent per
 iprobitatē vt denariū. 7 bñmōi p vim. tenēs paupibz ero
 gare. 7 bñmōi certū salariū recipiāt. vt dicit glo. i. d. c. nō
 sane. Nā cū salariū sufficiēs recipiūt si qua extorquēt de
 bent restituere si qd est notabile. Et idē videt dicēdū de

Notarij notarijs camerarijs 7 bñmōi q. p officio suo exercēdo exto
 gūt aliqd a psonis. Si enī bñt sufficiēs salariū tenent
 ad restōem eoz q accipiūt illis a qbz accipiūt. Nec vñdō
 excusare pñtudo cū sit irrational. ar. xij. q. i. Milita
 re. vñ paupibz erogare si difficile pñt iueniri. Si salariū
 nō haberet vñtū sufficiēs. pñtudo credo q excusaret.
 qz nemo cogitur suis stipēdijs militare. Insup de his

Accipien q accipiūt pecuniaz ab accusatis aut incarceratis an qz
tes ab in pferat sententiā pñt eos vt intercedāt p eis 7 liberentur.
carceratis Scēdū q si accusati vñt incarcerati sunt culpabiles vñ
vt liberet de merito cōdēnādi illam pecuniā nec reddere debēt das
 toibz. qz turpiter dederūt. nec retinere pñt sibi. qz turpi
 ter acceperūt impediētes iusticiā. sed paupibz dñ ergo
 ri. ar. xij. q. v. Qui habetis. Si vero sunt innocētes ad
 redimēdū vñtationē suam dederūt ei. pcurando sui li
 berationē si intercessores p eis sunt officiales salariati.
 alias pecuniā receptā p hoc reddere debēt vel paupibz
 erogare nisi data fuisset p modū doni 7 liberalitatis. et
 pñpue post liberationē. qz tunc retineri possēt. ar. i. q. ij.
 Sicut epīm. Et sitr si intercessores nō sunt officiales sa
 lariati. sed pñtate pñone laborādo p bñmōi iustū liberatiōē
 iuste faciūt. 7 qd eis datur retineri valent. Itē de pecu

Accipiēs nia data p adulterio pmissio vel cōmittēdo quis quidā
p adulter dicat q dñ dari nō ei qui dedit nec sibi retineri. sed ei da
riō pmit ri in cuius inuiriā data est. i. marito si vxor eius pmissit
tendo adulterū ex quo pecuniā habuit vñdō qz potius debeat
 dari pauperibz. nisi ille maritū esset paup. qz pñt paup
 tatē possēt etiā pñssor ipi mulieri tanqz pauperi dimi
 ttere. Et sitr de viro cōmittēte adulterū quo ad vxorē ca
 ste viuētē. Et videt esse in bñmōi quasi idem ius. Sic
 de turpi lucro 7 meretricio. qd etiā potest retineri sic ac

quisitū. nisi qz leges phibent adulterā 7 pñtū. nō autē
 simpliciter fornicatiōem 7 meretricia. Nihilominus de pe
 cunia data p adulterio nihil statuunt sicut de pecunia
 simoniaca 7 alijs bñmōi. vñdō pauperibus erogari po
 tius inducendi sunt. xij. q. v. Non sane.

De adquisito per lu. §. II

dos fortune extra casus in qbz debet acqñtum p bñmōi
 restitui. debet pauperibz erogari. qñqz etiāz possēt sibi
 retineri. Sed de hoc plene hēs sup. co. li. ii. c. xij. De
 illicite acquisitis pñmo modo. i. cū debet illud acqñtū
 ei a quo acqñsitū est. vt in furto. vsura rapina. 7 bñmōi
 regulare ē qz bñmōi restituēda sūt spoliatis. siue sint dñi
 illaz rez. siue ad eos spectēt dñmō pñt rē nō fuisse lib
 traciā seu oblata vt accidit in pignore. deposito. cōmō
 dato 7 bñmōi. Nec enim tales q bñt pignora deposita 7
 bñmōi nō sunt dñi ipsaz rez tñ ex honesta cā illa tenent
 iō eis dñt restitui talia ablataz dominis ipaz rez. 7 sic
 intelligit illud. ij. q. i. reintegrāda sunt oīa spoliatis. 7 dñ
 resti. spo. p totū. Si autē res ablata ē ab eo q iniuste has
 buerat puta p furtū vñrapinā restituēda ē dñō rei non
 illi furoni. Quāuis autē male faceret talis restituēdo furi
 roni a quo ipē acceperat. 7 nō dñō rei ipsius quē nouit. tñ
 fm. Quil. liberat. ē a restituēdis obligatōe. qz repoluit rē
 in pñtū statū. Quidā tñ dicūt q illud qd acqñtur ex

vsura mērali tñ non debet illi restitui q dedit. qz id a se
 voluntarie abdicauit. nec tñ sibi dñ retinere. qz pñt lege
 accepit extra de vsu. pñtuit Sed debet paupibz erogari
 ri. ar. ad hoc extra de homic. c. sic dignuz. de vsu. cūru.

Sed ista iura inducta vident esse pñt talē opinionem
 Nā ibi dñ qz debēt ablata restitui eis quoz fuerūt si res
 peritū vel hereditibz eoz. Nec aliqd ius nec aliqd doctor
 iolēnis facit illā distinctiōē inter vsurā mēralē 7 pactio
 nale. vt pñma debeat restitui ei q dedit. Scda nō hñ pau
 pibz erogari sed sicut indistincte dñ Aug. de acceptis p
 furtū vñ rapinā q dñt restitui nō dari pauperibz. sic in
 quibz Qui pñt ius societatis hñane furtis. rapine. iua
 sionibz. oppñsionibz aliqua abtulerūt reddēda pñt qz
 donāda censēm. exēplo zachai. xij. q. v. nō sane. ita tñ
 distincte dñt idem de vsuris. Nolite facere elemosinā de
 vsuris. q. ea. q. d. bec reddēda sunt nō paupibz dñda
 cū se iueniunt q dederūt ipas vsuras. 7 cū dñ qz qui de
 dit vsurā voluntarie illud a se abdicauit. Rñ. qz si dedit
 ex liberalitate 7 per modū doni verum esset. 7 tunc rei
 cipiēs hoc sciens nō tenetur restituere nec etiā paupibz
 dare. Sed si dedit rōne mutui pñapit nō illud abdi
 cauit voluntarie. supple sed cōditione ne mutuas repu
 tarer se grauātū 7 istum ingrātum. 7 sic alia vice nō in
 ueniret mutuum. 7 ideo sibi debet restitui vsura. Si ac
 cepit vsura forte quis hoc intēderet in nullo tene
 tur. nec illi nec pauperibus. ad hoc facit qd dñ in directo
 rioris. Ibi enī dñt qz vsurarius mēralis inducēt
 dus est in foro penitentiā vt restituat. per. c. consiluit. de
 vsuris. Et subditur infra qz in foro ecclesiē vsurarius mē
 talis iudicandus est male agere. et est inducendus non
 cōpellenendus. vt sic accepta restituat. nec tanqz vsurari
 us est puniendus in foro iudicali sed quo ad deum re
 uera vsurarius est. 7 tenetur restituere sic accepta. et sic
 intentio cum affectu facit vsurarium vt in dicto caplo.

Consiluit. 7. xij. q. ij. c. si fenerator. Et hoc notat Ber.
 Inno. Hosti. 7 goff.

De huiusmodi aut. §. III

maiori declaratione sciendum qz in re que dñ restitui tri
 pliciter aliqd se potest hñe qz aut est rei dñs. aut heres
 eius. aut solum dispensator est circa ipsam rem In pñt
 mo casu scilicet cum est verus dominus rei ablata debz endē

Ca. 6. Quare sit restituendum

Quintum ad sextum scz

Cur sit fienda restitutio. Ad h. v. d. h. d. n. e. se. q. l. ij. assignat rōne videt qz restitutio est act^{us} iusticie. ad iusticiā autē hndā z. exercendā qlibet res net. Adistit autē iusticia in qda cōlitate q tollit p vñs parōez z. detētoez rei aliēne. z. recōpētari nō pōt. nisi p ite rāta dātoez seu assignatōez rei ei cui^{us} erat. si pōt. z. iō tes net restitutō. Sz nō. q. sic qlibz q ē sū iuris pē donaretz suā ita pē etiā remittere rē sibi debitā gratis et relaxare suo debitori. Que remissio huc dōnatio liberē facta sine fraude. z. coactōe postqz facta est ex pñia nō recōcat. vt dicit. Ray. ar. vij. q. i. qz pculolum Sz sciendū q illi q. ponūt se in manibz. creditoz pmitēdo seu offerendo se ad dandū qd pererēt. rogates tñ vt totū vel ptem dñ mittant. sed nō intendūt restituere imo sperāt q. p. mo dico quietabunt alias se nō ponerēt in manibz. coz. a pto quidē rapine. vñs et hmoi. vel alteri^{us} male vñs parōis nō sunt absoluti. qz ptem p pñiam z. pñssōem dimittit quā illi verā nō habet. Sz vñs sunt absoluti a debito vel obligatōe restituēdi distinguendū ē tñ Egi dñ oz. here. in qdlibeto. qz si creditor pñia vñssōe z. l. beralitate dimittit z. donauit nō curans quicqd debitor incederet nō tenetiple debitor ampli^{us} restituere si hoc clare pstat. Secus autē si creditor decept^{us} vel coact^{us}. vel despar^{atus}. i. qz nūqz estimabat se ab eo illud debitū posse hñ. vel nō posse hñ totū. z. iō poti^{us} voluit hñ ptem qz nñbil. dubitās ne nñbil hñt si totū vellet. Talis enī remissio nō valet. z. adhuc obligatur ad restituendū. Sed qz hec materia multū vñlis ē z. necessaria sari. z. in frēqnti pñctica. iō ferioius z. pñm^{us} tractanda. z. quid sentiant doctoz. in hoc referendū. Cum ergo qñt vñs vñra nō vñt cūqz alteri qui hñ aliena sufficit in foro pñctio remissio ubi facta ab his a quibz extor: sic vñras vel alia male ablata. vel hereditibz coz si illi nō viuunt. Rñ det diuersimode a diuersis. vt pñz in. s. seqñtibz. Serar dus de sentis ordi. here. asserit q. habēs male ablata nñ reddat aut sufficere faciat cautionē. nō pñ liberari a sua obligatione p altū modū cūz pñ aliq. mō restituere. Nec enī pñ deobligari. Pñmo nō p viā remissionis. Scdo nec p viā satisfactiois. Terno nec pñ viā liberationis. Quarto nec p viā translatōis. Quinto nō p viā donatōis. Sexto nō p viā remissiois. Septimo nō p viā cōuentientie z. dñctōis. Inducit ad hec has rōnes que non videntur multum vigere sed sine multa difficultate solui possunt per eos qui tenent q. absqz actuali restitutione potest tolli obligatio male ablatozum ab eo cui obligatur per quēlibet horum modozum dñmodo nñ fiat p fraudem vel metum vel p desparationem. I. non res habendi sed libere. sponte. gratis et scienter. Si enim fraudulenter vel coacte fieret talis deobligatio locum habet qd dicit z. non aliter. Quod non possit tolli talis obligatio per viam remissionis nisi restituat. probat sic Nullus remissionis est capax nisi q. peccato prius delictat sed habēs rem male oolaram qd diu remanet obligatus ad reddendum non dicitur desistere a peccato. g. nō est capax remissionis. z. per pñeqns obligatio talis tolli nō pōt p viam remissionis. ad qd facit regula. Peccatū de regu. iur. li. vi. Restitutio enim per quam obligatio tollitur est pñua remissioni. vnde nō videtur remissio fieri nisi p restitutionē prius collatur obligatio. Sed ad hoc respondet. Maior dupliciter intelligi pñ. Vno modo vt intelligatur de remissione debiti rei ablata. z. sic videtur falsa. Non potest alicui remitti debitum si vult creditore libere z. sponte qñs ille debitor non intendat dare z. non sibi amplius obligabitur tñ Agidum. Secūdo modo vt intelligatur de remissione peccati. et tunc

Potest sibi remitti restitutio

Prima nō p viam remissionis

libi restitui si pñ. ij. q. i. reintegrāda. z. fere p totū questio nē. Sz nñ in iusto bello vñ iusto edito ipiali vñ ecclia? tico ille cui res ablata est priuaret iure rebñdi simpli z. ad tps. m. a. cū pñgeret. h. puta qz tanqz heretic^{us} condē nāt^{us} est dñs rei. vñ d. crimine lese maiestatis. pñer^{is} inqñb calibz oia pñcant post infam sup hñ sibi hñ fisco dñe oia sua applicari. extra de heret. c. cōmunicamus. In sup si dñs rei ablata nō habz administratōem. bonoz suoz vt pupillis dñ illud reddi tutori vel curatori. In scdo pñ casu cū scz est legitim^{us} heres sibi dñt ablata re sed pñ. sed cūz distinc. de tali fm Ray. qz si heredes sunt pñs vñtūqz fm pñpōtione sue hereditarie pñs restitūendū. est. Si autē heres in aliq. determinata pñe z. qñt tñre pñstiat^{us} sit. puta incetū vel etiā in domo z. nō pñ tñ restitutio nō fiet heredi. sz illi vel illis qñbus restitōz pñmitit dispētiatōem bonoz suoz. Sz pñ desūa^{us} in mor: re oia bona sua legauit paupibz z. pñs locus quibz illa legata sunt acqñt ius in bonis defuncti pñtibz z. futuris. Sz vñ eis debet restituere in tertio casu cū scz est dispētiatō: ro: vt episcopi z. aliq. eccliaz. prelari. z. gubernatores hospitaliū. distinguendū qz cū dant aliq. alijs aut dant acqñtis. sz scripture. doctrine z. hmoi. z. de hmoi dādo qñbusqz etiaz malis vt meretricibz z. bistionibz qñs grauit peccēt. vt illud distinc. lxxvi. c. tonare. Tānc nō tenent ad restitutionē. nec illi q. hmoi recipiūt ab eis fm raymundū z. Guil. aut dant de fructibz eccliaz suaz et lozoz pñoz ad mesam coz seu vñm. specialit^{er} deputat^{us}. z. tñc etiam male vrēdo z. dādo male faciūt. nō tñ tenent ad restōem. ipñ nec illi qui recipiūt ab eis. nisi recit^{us} gent p extorhones. fraudes z. violētijs. tñc tenent. et hoc fm b. tho. se. q. l. ij. z. fm Guil. Aut dāt de bonis ecclie deputatis ad cultū diuinū. vel caplo distribucōis. aut paupibz erogandis spēcialit^{er}. vt etiā cū simpli cōmūtatur sue dispētiatōi sine distincōe sibi deputato nñ ad vitā ab alijs. Et tñc si dant causa necessitatis seu elemosine bñ faciūt. nec ipñ tenent nec q. recipiūt ad restituendū nisi daret de his que sunt distincōe deputata derictis. qz tñc tenent eis de eo qd abstulerūt ab eis. q. non ē danda elemosina de alieno. rñj. q. v. Meqz Si dant pñonis honestis p parociano z. labore quē impēdūt ecclis etiā laudabil^{iter} faciūt. z. hoc fm qñtitate laboris z. industrie. Ecclesiasticis enim vñlitasibz defutentē ecclesiastica opert remuneratōe gaudere. rñj. q. ij. quicunqz. Nec g. plani dantes nec recipietes p hmoi tenent i. aliq. restituere. sz si dant rōne pñtele cū tñ nō indigeant. vel causa fauoris humani erga pñaptes. nisi faceret ad redi mēdam vxationē suā quo ad tyrānos vel filēs vñ dāt causa turpitudinis vt meretricibz z. hmoi. tenent ad restitūendum qd sic male dederunt. nō quidem de bonis ecclie sed de suis patrimonialibz. si habent vel per industriam acqñsunt. Illi etiam qui sic talia que alijs debent male accipiūt. debēt restituere nisi ipñ q. satisfeciss^{us} De cōbo. vñi. s. Debēt ar. dare vel successori ei^{us} q. dedit. vñ in vñlitate ecclie pñterere cū licētia supioz. vñ paupibz erogare si illa paupibz debebant. Qui autē recipiūt a religiosis pñter in iustā cām vñ sine lñia supioz dñt restituere plaro ipñ^{us} monasterij vñ pñuatu. vel alias in vñlitate ecclie z. monasterij expēdere. pñpue si ipñ plat^{us} fuz it q. male dedit. In oī autē casu ex supradictis dñ ita fiet q. pñm cū est oculū nō manifestet. z. ita qd nō seqñri ma^{ius} scandalū. ar. di. rñj. Duo. Qui autē tenent alicui de se vñ loco pio. dñt dare gubernatori seu rectori i. ecclie nñ ille rector nō haberet iustū. titulū sed vsurparuz loz pñabit credat male vsuz tñc enim possit in vñlitate. vel illius loci conuerri. vel successori referuare. Sapim. sextum cur fienda sit restitutio.

Titulus Secundus

verū sit vera donatio. prima sic pbat Donatio nisi sit li
bera nō est donatio vera vt. ff. de aduinc. lega. l. rem le
garā. iste autē q̄ tali donat. s. anteq̄ sit restitutus nō libe
re donat. q̄ nō libere illud habet cū nō actualit̄ illud ha
beat. Et si dicat qd̄ restituendus libere p̄t habere 2 p̄le
q̄nis 2 donare libere p̄t. qz detētor bonoz suoz parus est
reddere. talis instantia nihil valet qz restituendū (certū)
cari nō p̄t q̄ talis habēs sua male ablata sit par⁹ ad ea
restituendū. nisi ea statim cū p̄t reddat. ylp eis reddēdis
sufficiētē faciat cautioē. qd̄ p̄tinet ad iudiciū p̄positoz
Nā si videant aliq̄ signa qbus patum se ostēdat ad sa
tisfaciendū nō p̄bant esse sufficiētia cū illis vti possit
ita q̄ nō habet intētionē restituendi sicut ille qui habet.
Et talis alienoz detentoz iniustus cui donatio sit ante
iudiciū. nō p̄t ea vt verā donatiōem acceptare cū bona cō
scientia. Ad qd̄ r̄ndet q̄ nō solū donari p̄nt res habite.
sed iura 2 actiones et q̄ spant haberi. nec p̄tētia p̄t dici
nō esse donatio libera. qz res nō actu habet. Et cū nego
ciū agatur 2 discutat scdm̄ for̄ p̄scentie vbi credendū
est cui libet p̄ se 2 etiā p̄tra se. 2 nemo sit arbitrari⁹ iū
mor̄ sue salutis. vt d̄r. l. q. vij. c. sanctimus. Et q̄ debitor
offert se parus ad restituendū si vult. rogat in vi con
nō coactus. nō decept⁹ sed spontane⁹ p̄t sibi p̄suadere
2 credere libere donasse. p̄cipue cū nō egat multū. Nec
plūmis quis deficiat iactare sua et donare. Sexto q̄
nō possit tolli p̄ viam renūciatōis pbat sic. Vbi renūcia
tio nō habet locū. obligatio tolli nō p̄t p̄ viā renūciatōis
sed anteq̄ fiat male ablatoz restitutio nō p̄t ille cui fieri
2 restitutio renūciare. q̄ nō p̄t tolli obligatio detentis
iniuste aliena p̄ viā renūciatōis. Maior est nota. Ad
no⁹ pbat. Nā renūciatio illa q̄ sit a spoliato anteq̄ resti
tuat ipsa decernit nulla esse sicut. iij. q. l. episc. 2 extra de
restit. spo. c. soliare. Et hoc iō quia nō plūmūtur libere se
ri quia nō est verisimile q̄ sponte iuri suo renūciante
qui renūciat spoliatus sic in proposito videtur dicē
dum q̄ renūcians creditor non restitutus non videt⁹
sponte renūciare sed vt coactus. 2 huiusmodi. Ad qd̄
r̄ndetur q̄ ea q̄ p̄tinentur in dictis. c. habent locū in fo
ro contentioso vbi p̄ceditur per p̄sumptiones. sed in foro
cōsciē etiam spoliatus potest renūciare iuri suo vt in
proposito. P̄tētia corpso q̄ offert se a ad restitutionem
si vult iam reuētit et restituit eum iuri suo. Septi
mo q̄ non possit tolli per viam conuenientie aut disac
tionis probat sic. Supposito dicto regule. peccatus
libro. vi. Obligatio illa qua iniustus detentoz alienoz
rum est obligatus ad restituendū. necessarie est q̄ tola
latoz per viam restitutionis vel aliam viam equipollēre.
Et querendo que sit via equipollens restitutioni si dica
tur q̄ sit via remissionis vel donationis sequitur inter
alia istud inconueniens q̄ potest dici restitutio. et tamē
in possessione minime positus. qd̄ paret esse salūm per
qd̄ habet. ff. de verborū sig. l. plus est dicit enim ibi q̄
restituere est nō solum p̄sentiam rei p̄bere sed etiam p̄
sessorē facere. fructusq̄ reddere. quā p̄pter null⁹ p̄t di
ci restitutus nisi in possessione fuerit constitutus. Si
ergo remissio qua fit a restitutiōem equipollēat resti
tutiō ipsi sequitur hoc inconueniens. q̄ etiam nō possit⁹
in possessione dici restitutus Sed ad hoc r̄ndetur q̄
in foro p̄scto 2 ab Aug. nō sumit ita stricte restitutio li
cur in foro contentioso fm̄ iura. Nam quomocūq̄ im
pleatur voluntas creditoris a debitore dicit restitutio
facta. Et cum quis cedit bonis etiam anq̄ ponat eos
in possessionē restituit quo ad cōscientiam Ad q̄ dic p̄sa
tus Gerardus scilz q̄ non sufficit remissio nec potest li
berari nisi restituar si potest videtur h̄re locū q̄ remis
sio fieri non libere et sincere. sed remittens inducēd⁹
tur ad hoc vi fraude vel timore seu desperatione. l. nul

Ca. 6. Quid sit restituendum

inde p̄sc̄ndi. **D**āceandē q̄onē formās Lau. de ridor. in tractatu de vsu. p̄us recitat opinionē doctor. Dicit g̃ glo. sc̄da in regula. peccatū. tenet q̃ sic. **S**z dyoni. ibidem p̄. sz q̃ nō sufficit nisi pecunia lit para restitutorī. Quo rūdā vō theologoz opinio fuit q̃ etiā nō sufficit q̃ res sit para restitōi sz op̄z q̃ offerat. Jo. an. ibidē sup̃ glo. demū assumit viā mediā dicens. q̃ aut gerit in mēte vsu rari restituit. tūc remissio sufficit aut nō. z tūc se. sz sede. de senis i ope suo firmat indistincte opinionē glo. sup̄dicte sic dices. **S**i is cui restitui dnt pecūie vel male ablata. nō coact. vel decept. nō arcuēt. z oī dolo vi. z calliditate z metu. cessantibz etiā p̄cibz v̄l fuitoz exbibitoe iudici. pecuniā sibi debita nō oblata nec restitutorī parā vsurario dimittat. liberat. ē vsurari. a restōe nō tū a p̄cō qd̃ p̄c̄p̄t exercendo vsuras nisi et de illo p̄cō p̄niam agat. **P**or etiā dicit q̃ pl̄ est qd̃ si vsurario p̄seueratē i crimine z n̄ disposito ad aliq̃ restōez is q̃ dz recipit vsuras remittat illas p̄no mortu vel ad petitorē vsurarij. liberat. ē vsurari. a restōe rei. z si nō a peccato. qz de b̄ op̄z satisfaccere deo p̄ p̄niam. **H**ec ille. **P**ācopi n̄mō firmare videt hostiē. in sūma. z arch. de vsu. in. c. quāq̃. l. vi. sup̃ p̄bo satisfactū dices. Satisfactū accipimus q̄mōdociq̃ volūntati creditoris satisfiat. **I**te. **V**ap. de casti. idē gōffr. z guil. demū inde lauren. sic p̄cludit vt tollat oīno oīs dubitatio an sic v̄l nō sit liber anim. remittētis. z p̄ p̄c̄q̃s clara p̄sc̄ia vsurarij. z vt facilius inducant boies ad p̄critionē. **D**e cetero a talibz abstineant. cautū est p̄dicare q̃ nō sufficit remissio facta q̄uis se disponat ad satisfaccenduz si nō remitteret creditor z cauti. qd̃ op̄z p̄ pecunia sit restitutorī para. z cautiſſime qd̃ offerat pecuniā v̄l q̃ pl̄ est qd̃ ponat in manibz creditoris. **S**ed de iure etiā in foro p̄sc̄ie puro illā glo. cui opinione sequitur fede. vt v̄tū. est eē sūsumā. z ad hoc inducit ipe fedres. plures rōnes. z p̄ma ē talis. **I**n maioribz criminibz sic ē in crimine furti v̄l rapine v̄l violētie re furtiua v̄l rapra remanēte apd̃ furē v̄l raprozē de vof lūrate dñi purgat vitiū furti v̄l rapine sine aliq̃ restituitōe. vt. l. si fur. de vsur. i. p̄n. vt. ff. de p̄ca. l. si certe. **E**rgo purgat vitiū vsure remanēte vsura apd̃ vsurariū de vof lūrate dñi. z qd̃ illa sint maiora crimina p̄z ex maioritate pene siue agat ciuilit siue criminalit guī. aut p̄c̄m est qd̃ guī punit. vt. xxiij. q. i. nō afferam. **S**c̄da rō est qz in crimine vsuraz z in alijs maioribz sufficit p̄dignam facere satisfaccionē. ex de rap. c. i. vt q̃s sit liberat. a p̄cō extra de vsu. quanto. **S**ed satisfaccio intelligit quodcuq̃ desiderij creditoris implet etiā si n̄ soluat. vt. ff. q̃ satisfacc. cog. l. i. **T**ertia rō est q̃ vidr̄ fm cū insolubilis ē. sunt q̃da speciales casus in q̃bz obligatis ad restitutorē n̄ sufficit remissio. vt de censu. exigit. l. vi. z ibi de b̄ g̃ in alijs casibz stabit regula. sz q̃ sufficit remissio idēz tenet. **P**e. de palu. in. iij. di. xv. q̃ dicit q̃ obligat. restitutorē excusat p̄ remissionē creditoris qz p̄ acceptilationē tollit. **E**t hoc nisi sit tal̄ gloria q̃ n̄ h̄cat admīstratōz v̄l q̃ n̄ p̄t dare nec p̄ns remittere qz remittere ē donare **I**te qñ i iure ē cautū q̃ remissio nō valeat. tūc nō excusat licet in iudice de legato q̃ miera z exp̄ſas recipiēs vel extorq̃ns tenetur reddere nulla p̄nū remissioe sibi pfutura extra de reſc̄p. c. statuti. l. i. vi. **E**t d̄ vilitate iure ordinario recipere minus ad cui. duplū restituēdū tenet. de censu. exigit. l. i. vi. **D**ec̄pe. **Q**d̄ si q̃s obijceret regulā. **N**ō dimittit p̄c̄m nisi restituat ablatū. qd̃ ē p̄bū **A**ug. **E**t restituere est rē in p̄stnū statū reponere. **U**n̄ n̄ vidr̄ sufficere remissio. **A**d boenider p̄dicat. **P**e. z lau. post. fede. de senis. q̃ **A**ug. in p̄dicta regula nō h̄uit respectū ad strictā significatōz p̄bi. sz mēte eius q̃ p̄bis p̄ferenda ē ex de p̄bo. sig. c. iij. r̄lligētia. **I**ntelligentia fuit q̃ si offendisti p̄ximū tuū rapiendo. furādo. vsuras extorq̃ndo. reconcilias te cum

ipso. cōter q' hoies nō (actat) pecunias suas. h. volume
 sibi restitui res ablatas. p'erea ang. se retulit ad p'bu re
 stōis. **Et** q' sic intellexit oñdit multipl'r. **Hec** ille. **Qd**
 aut' diclau. sup' eē p'dicādū nō sufficere remissioem nisi
 fiat ea q' dicit' diuersi. nō vidē tutū vel cautū. nā ex tali
 p'dicatore p'r seq' ita p'dm aiaz sic cautela. sic enim p'dica
 tor d' sibi cauere a p'dicādo ea q' hnt hoies inducere ad
 malū z alienādo mala. **Ite** debz sibi cauere a p'dicādo
 scrup'losa z ardua qñ cōis opinio ē in p'riū. h' enī estz in
 i'gere laqum aiaz qd' fieri nō d'z. **Et** vñ. q. i. viduas. **Au**
 diēdo enī talia z n' fuādo cū ex auditu' former sibi p'scāz
 h' sibi nccario sciendū q' hūit h'mōl remissioē z ex diffi
 cultate nolit se ponere ad faciēdū erit i' malo statu rōne
 p'scie sibi facte sup' eo i' q' bñ poterat trāsire cū bona p'sa
 entia. **P**eterea si p'dicator i' p'dicatore h' dicat. i. nō suffice
 re remissioē nisi zc. z postea i' audictia cōfessiois faciat
 p'riū z dicat illi sufficere nōne ex b' pōr seq' magnū scan
 dalū z doctrinā p'dicatoris. **Et** hoc enim poterit hoies
 credere sic ē de mltis alijs. q' p'dicatores dicūt. i. qd' non
 sūt simpl'r p'a sed ad terra dicta. z sic p'dicabit doctrinā
 fideri. **Nō** video etiā qd' cū bona p'scia absq' sui magno
 p'cto possit hoc dicere in p'dicatore si sentiat p'riū. qz hoc
 cōter tenēt doctores. h' z si teneret aliquā aiaz opinio
 nū cū ille sint scrupulosenōd'z velle oēs inducere ad scri
 plos suos. **Ite** q' p'dicādo dicat q' sufficit remissio ne
 inducat occasione mali z ap'at via vsur'. neqz dicat qd'
 nō suffic' ne dicat mēdantiū v' scrupulos z laqos inijciat
 auditoribz h' dicat qd' dic'. **Aug.** qd' optz qd' restituat si
 p'r. p'is. q. y. c. i. res. **Et** i' restōne ieludifremissio. **S** qd'
 si p' remissioē libere factā p'e vsurario ip'e vsurari' mā
 dat in testamēto suo reddi vsuras. nūqd' qd' sel remissū
 est d'z restitui his qbz tenebat p'ri'. **Dicēdū** fm fēde. qd'
 in b' distinguēdū ē. qz aut' talis testator locut' est p' p'ba
 trāsferentia se ad faciū. vt puta qz iubet vsuras resti
 tui his qbz debebat eas restituere. z q' p'barēt eas soluissē. z
 tūc n' obstat remissioē tenebit satisficere heres. z h' cau
 loq'ur. c. ad n'ram. de iur' iur'. **Au** loq' p' p'ba trāsferētia
 se ad ius. nō ad faciū. vt puta qz iubet ea restitui qbz d'z
 z tūc sēc' dicēdū ē. **Hec** ille. **Ite** sciēdū qd' cū alicui sit re
 missio libere z sū fraude nō tenet talis illud qd' sibi re
 missū est paup'bz dare. sibi enī acq'it illd' ius seu debitū
 nō paup'bz. sic nec q's tenet paup'bz dare qd' sibi dona
 tū ē. **Poste** i. in sum. ti. de vsu. dic. q' si fenerator p'tem pe
 cunie fenebuz restituat ei a q' habuerat v' heredi suo. z
 d' voluntate ei p'r restituat. **Dicūt** theologi idistictē qd' n'
 ē liberat' nisi totū offerat. **Au** dicas qd' si ex pacto sit ē
 liberatus extra de sym. c. veniēs. **Si** aut' vsurarius p'tem
 liberalit' z sine pacto soluat z offerat. z d' aliena p'te mīaz
 perat z creditor ei libalit' dimittat liberat' ē debitor. nec
 vltren' ad restōnem tenet. sic nec tenet si gratis accepissē
 grat' oblatū fm goff. rñ. bñ. iudex h' ex certis p'dictur'
 modū sui animi informabit. **Nā** si creditor ē paup' z in
 ops z vsurari' ē diues z potēs nō p'sumo q' creditor ip's
 sum vsurarium sponte ex corde liberet. sed hoc faciat qz
 vltra recuperare non potest. z vt illud tantillum quod
 offert recuperet z nō amitteret. **Si** vero creditor sit di
 ues z potens qui etiam consuevit mīmis z iocularit'z
 bus tantundem de suo donare. vel plus frequenter p're
 sumi potest q' ex corde hoc faciat. **Hec** ille. **Ite** nota
 fm quosdam q' quinqz sunt modi satisfaciendi. **Pri**
 mus modus est cum pecunia libere offertur. **Secund**
 us modus est cum pecuniam non habet z offert pignora.
Tertius est cum nec pecuniam habet nec pignora con
 gruentia. facit tamen instrumentum vt heres compell
 latur ad restitutionem. z etiam ipsemet. **Quartus** mo
 dus est cum mediante sacerdote vel aliquo religioso fit
 voluntaria z libera concordia. iste tamen modus semp

Solutio
argumēt
roz notā
da

Quinq
modi sa
tisfaciēdi

Titulus Secundus

De dispē
sacōe resti
tucndoz

ris. Quin? mod? est cū p'sensu z mīscōia creditor? po
nit debitor aliquā possēssionē in man? alicuius honesti
viri ex cui? fructib? soluant p' r'p's debita deinde possēss
sio ad heredes trāsīt z reuertat. vel ita d'z pmanere p' in
certis. Dec ibi. Itē arch. in rosa. xij. q. v. Nō sane. dicit
q' hosti. dicebat q' in his in q' bō est p'ctm mortale fm le
gē diuinā. vt in furto vel rapina. dispensare nō pōt ep's
uno nec enā papa vt aliq' dicunt q' min? p'nam agat z
restitutio fiat si pōt. extra d' v'su. cū tu. In his pō in q' bō
est p'ctm mortale fm ius positiuū. z cū ep's siue inferio
rib? pape interdicta dispēssatio. null? dispēssare vel dilas
sionē p'stare p' n'li sol? papa. iij. q. i. Ne integrāda. v' l' bi
q' bō spēaliter cōmiserit. Si pō nō est interdicta poterit.
Dec ibi. Sed q' d'z papā nō posse dispēssare in his resti
tucōib? vbi est p'ctm mortale p' petratū in v'surpatōe d'
legē diuinā facta. vt furto. rapina. v'sura z h'mōi. q' min?
restitutio fiat si pōt. vidē intelligendū q' ad restitutōem
certoz cū scz sciunt p'sone vel q' ad icēra cū dispensaret
absq' cā rōnabili. v' l' l' t' r' dubia p' libito volūtatis. Nō
enī p' tollere q' sunt p'p'ia hōim. z dare alijs sine cā. sz cū
cā rōnabili p' pura p' modū pene. vt cū auferret impiū
vel regnū alicui p'pter de merita sua. q' cēt inimic? eccl'ie.
vel heretic? vel l'asmatie? nec se veller corrigere. vel cum
faceret mouere bellū d' aliquē d'nm vel ciuitatē p'sequē
eccl'iam vel fauente hereticis. vel detinente bona eccl'ie.
z traderet alijs dignitatē iura z bona illoz sicut factū ē
plurib? Nec papa p' cū bona p'scia q' paup'ib? debent
dispēssare z dare diuinis sine rōnabili cā. Sed cū cā rō
nabili p' talib? obligat? remittere seu vt paup'ib? dare ca
q' acq'uerit p' furta. rapinas. z v'suras cum sūt certa sup
oēs alios cū sit sup'm? z ynuersal' p' paup'm magis q'
ep'i q' in h'mōi dispensare solēt. vt. lxxij. di. c. ep's Quia
etiā bz plenitudinē p'at'is in dispēssatōe bonoz eccl'ia fit
coz. z plenaz iurisdictionem in certis eccl'ie forte de h'mōi
bonis. l. eccl'iaz z eoz q' h'itāt in terris eccl'ie possēt remitt
ere debita ex furto z rapina z v'sura etiā cū sciunt p'sone
sine coz p'sensu ex aliqua cā rōnabili. Nā q' t' d'ie hoc fit
vt iura vnius eccl'ie z fruct? auferat z det alteri q' curay
ro illi? eccl'ie cū cā t'n vt credit rōnabili. Et sic m'ito mag
p' in h'mōi dare dilasōem. q' p' est dimittere debitū q'
dilasōem dare ad soluēdū. Quicq' etiā vtrū sup' incert
tis cū ep'o q' est pater paup'z. possit fieri cōpositio v' l' t' r'
sacrio. Rūdet lau. de ridol. Sciendū q' pau. in de. ij. de
pe. z re. hūc passum examinat z finalit' determinat q' nō
p' illū r'p. z p. c. Licet de offi. vica. li. vi. Vult enī q' sine
mādato ap'lico id facere nequeant ep'i nisi cōponerēt de
tanta q'ntitate q'nta ē illa ad quā ascēdūt. z nō de mino
ri. Quāntū fuit. l. facta cōputatōe seraf' d'cmū snia rap
atiua ipoz incertoz. Et si vera sunt q' dicit pau. qd' v'ij
des de iure. nec vidē p'ria p'suetudo valere. m'itoz aīc il
la q'arent. Itē m' illi videre meo nō pbant ita dare. vñ
forte possēt r'nden q' nō est credēdum q' papa q' p'scat
epos p'ies paup'ez indistincte nō p'cessiss' eis in specie
q' ex causa possent cū talib? trāsfigere. Et isti h'nt maiore
p'atēz q' illi q' bō liba administratio ē p'cessa. itē nō simpl'r
donāt. Item papa scit talē p'suetudinē z diu. tolerauit
fuit in rapatiōes p' sniam Declau. forte possēt dici q'
q' ad eccl'iam militatē valet dictū laurē. z etiā q' ad deū
z eccl'iam triūphantē cū ex cā rōnabili facit cōpositōem
de minori q'ntitate q' sine icēra. puta q' residuū dimitt
it ei vt paup'i. cum al's nō possēt viuere sine indecentia
sui stat? multū notabili. Sed vbi absq' hac cā ep's scien
ter p'ponat de minori q'ntitate notabil' valz dictū pau.
in foro dei. Non enī credendū est papā scisse epos dis
pensatores bonoz paup'ez vt possent p' libito volūtati
tis remittere vel cōponere sup' incertis vt de his boīs
postmodū pomposē viuant. Nec ip'e papa p' cū bona

Sup' ier
tis vtrū
possit fieri
cōpositi
tio

p'scia absq' aliq' cā rōnabili facere h'mōi rapatiōes tōgō
min? q'sit debitu incertoz. z residuū illi? scient' debitor
bus dare cū oīa plene z bene possint restituere. Secus
aut cū dubitat vtrū restituere possit debitor. p' incertis
Nā in dubio semp' interpretandū est factū papē p'marie
in bonū. vt d'it. fl. Nō nos. cū glo. Papa enī z si babcat
plenitudinē potestatis errare potest vt hō. Et iter cetoz
ra sue p'at'is. nō aufert sibi ista cōis hōim p'dictio. quā
possit peccare mortali z descendere ad inferos. z grau?
ceteris puniēd? si deliquit vt d'it d'it. fl. si papa i glo.
Insup' cū restitutio certoz debeat p'cedē restoz incertoz
q' ep'i circa v'surarios publicos vt licēnt ad sacramēta
eccl'ie z sepulturā p' cōponāt sup' certa q'ntitate p' incert
tis quā sibi solēt imburse magisq' paup'ib? dare. z ec
certis nō p'uideāt sufficient' vt reddat integrat' minus
bū faciūt. Quinimo si nō sufficerēt bona q' remanēnt
rarijs vel hereditib? eoz. tenent' que acceperūt p' incertis
tribuere p' restitutōe incertoz. als fures sunt z larcōes
aufertēs q' debent certis p'sonis. extra de v'su. cū tu. xij
q. vi. si res. sed p'suetudo in b' nō excusat q' pōt? d'ceda
est coruptela. q' z ius diuinū. d'it. v'ij. q' z mores. xij.
q. v'ij. flagitia. Pap'm. v'ij. d' mō z ord'ne restituēdū

Quātum ad septimū
De modo restituēdi seu ordine. Circa qd' p'lide
randa sūt tria. Primū est q' restitutio certoz
p'ponēda ē restitutōi incertoz. Sciendū igit q' certa oīa
obligata restitutōi. cū sciunt p'sone q' bō faciēda est p'us
integrat' soluēda sunt q' restituant icēra q' scz scit
vel dubitat bona restitū ēis nō sufficere ad v'zq's. Nā
restituēda sūt plene p' z integrat' c'ta. zō impleatōe

Primo ratione successionis.
Secundo ratione obligationis.
Tercio ratione similitudinis.

Quātū igit ad p'mā rōnem. scz successiōis. aduertēdū
diligent' q' nō succedit in paup'ib? ip'e p'p's nisi q' nō re
p'unt p'sone certe q' bō restitui d'nt certa vt q'si p' b'stitu
tōez succedere videat ac si diceret restator dimitto meos
heredes tales z tales q'bus debeo. vel etiā si nō debeo. sz
si eos nō rep'ui p'ingat b'stituo mibi p'p'm cū paup'ib?
Quātū ad scōdaz rōnē. l. obligatiōis. p'bat b' sic. Nā pau
p'ib? nō tenent' heredes dare sz p' restitōe incertoz. nisi
v'nica rōne. l. in foro dei. Sed creditorib? certis tenent'
dupl'ici rōne sz in foro dei z i foro mūdi q' heredes poss
sunt a creditorib? in iudicio pueniri. Quātū ad tertiaz
rōnem. l. similitudinis. p'bat idem a simili de v'oro simpl'ici
z solenni. Nā v'orū simpl'r nō ita obligat sicut id qd' est
solēne. Nā simplex obligat q' ad deū. solēne q' ad deū z
forz mōi. vñ z simplex v'orū impedit m'rimoniu d'bedū
sz nō dimittit p'ratū. Solēne aut z impedit z p'ratū d'it
rimit. vt p'z di. lxxij. q. totū. Et rō hui? est q' in v'oro sim
plici est vnum vinculum ligans in solenni duplex.

De restitutōe vero cer. §. I
roz sciendū est q' restitutio etiā fieri debet cū qdam or
dine. Pro cui? declaratiōe notandū q' fm simpl'ice volū
tatē creditoris p'ingit debitorē habere substantiā eius.

Et prima est violentata.
Secunda conditionata.
Tercia conformata.

Prima regitur in rapina. furto z furtis. Secda in v'sura.
Tercia in p'ratib? iustis Et fm hūc implec' volūtatis
gradū. variē p'us z possit? hō restituere obligat. Cum
igit p'ma voluntate. l. violentata. debitor tenet' vt pura
q' abstulit p' furtum z rapinas z h'mōi violentas. Nā
p' restitueda sūt q' v'sura z alia d'bita. z p'p'ia t'ia sz
Propter offensionem.

La. 7. De modo restituendi

Propter expropriationem.

Propter compulsionem.

Propter offensionem quidem. nam maior in eis inferi in iura. quia illa penitus sunt involuntaria. scilicet rapina. furtum et homicidium. Rapina vero aliquid modo est voluntaria. scilicet voluntate additionata. propterea de sui natura minor est iniuria sapienter in primum. Alia vero debita sine iniuria sunt quia voluntaria sunt. puta illud quod debet ratione emptoris facit alicui rei. vel ratione mutuatarii. et homicidium. Et ideo rapina et furtum prius restitui debet quam ipsa visura. et alia debita licito modo. et eadem ratione prius rapina. quia grauior in ea violentia et iniuria quam in furto. Secundo debet talis ordo suari propter expropriationem. Nam in rapina et furto finis domini non transferretur. et ideo talia nunquam sunt taliter possidentis. in visura vero dominium transferri videtur. Tercio suadetur talis ordo propter compulsionem. Magis enim debitor compellitur a iure restitueri quam extorqueri per furtum et rapinam. et non habuit per visuram. Nam ad restitutionem visure compellitur diuino et ecclesiastico iure. sed ad restituendum rapinam artat iure diuino. ecclesiastico et civili. Et quibus sequitur quod debitor si non potest in solidum restituere quod extorsit per rapinam et furtum. et etiam quod habuit per visuram. teneat in solidum restituere prius quod habuit per rapinam et furtum quam quod habuit per visuram. et hoc cum ratione voluntatis. et iuris. quia in soluit visura aliquid modo voluntas eius peruenit ad illam expoliationem visure. Sed expoliatus per furtum seu rapinam contra omnem suam voluntatem spoliat. tunc etiam ratione iuris coartatur. Nam a iure civili compellitur homo ad restitutionem rapine et furti in solidum. etiam si non habeat ad restituendum visuras. Duo sunt ergo. Scilicet. hoc. hunc. Que videntur rationabiliter dicta. Hoc exceptio. scilicet. quod debet prius restitui rapina. furtum et visura quam debita licito modo. et hoc cum ceteris offerre holocausta de rapina. Sicut enim iniuste accepit ab aliquo diuitie vel dare elemosina pauperi. vel dicit Augustinus. xiiij. q. v. forte. Ita etiam iniuste videtur de eo quod iniuste debet alteri. puta honesti mutui vel emptoris vel alicuius liciti. Scilicet restitui alienum. hoc enim esset rapere alienum vel reddat alienum et non sunt facienda mala vel veniant bona. vel ait apostolus ad Romanos. Ad hoc arg. xiiij. q. v. Necque enim.

Quantum ad secundam. §. II.

voluntatem quam dicitur additionata. scilicet. cadit in visura. dicitur. Rader lombert. quod prius teneat restituere quam habuit per alios tractat voluntarie factos. et huius ratio est. quia in restitutione debitorum solum seruatur iustitia sed in restitutione visure et male ablatorum. non solum iustitia seruatur. sed etiam iniuria deo et prius facta ammouetur. Et ideo restitutione visure preferenda est si tamen diuini seruatur. quia scilicet debita iusta satisfactio non ponant male ablati. Aduertendum quod in duplici casu fieri potest. scilicet. si debita sunt clare manifesta et restitutione male ablatorum non sic sed obscure sic inquirende. Secundo quando res quam debet est determinata. puta. l. vel. c. et male ablata in determinata. nam clare semper preedit obscure in iure. et determinata res indeterminata. sed illud coiter non seruatur. etiam extra predictos duos casus. quod etiam videtur rationabiliter fieri. quod indeces videtur visuram debere restitui de re iuste alteri obligata. Nam per hoc non tollit iniuria facta prius et deo. sed addit noua. quia alienum auferit. nec enim teneat deo et primo ratione visure pertrahere vel alteri male ablati nisi in quantum potest de iure. ar. de re. iu. Nemo ad impossibile obligatur. Si igitur non potest restituere visuram nisi subtrahendo ius alteri prius tunc accusatur a restitutione. propterea magis habet violentum seu contra voluntatem eius cui debet aliquid ratione iusti. Scilicet. subtrahere suum creditum quam fuerit recipere visuram ab alio. propterea non videtur rationabile vel de iusto obsequio quod facit prius. scilicet in mutuo seu in expectando periculum rei videtur. et porrect incommodum et damnum quod contingit

reris seruando cum dedit visuram iam recepit commodum magnum ex mutuo sibi facto. et ideo debet sibi sufficere vel visurarius restituat sibi visuram cum poterit. sed suo et non de alio. quia secundum regulam locupletari non debet aliquis cum alieni iniuria vel iactura de reg. iur. l. vj. Et si nisi iura communia vel municipalia aliter disponerent. quia homicidium seruanda sunt. Nam iure humano possessiones et alia propria possidentur vel patet dist. vj. quo iure.

Tertia voluntas §. III.

dictum confirmata. reperit in tractatu licitis ubi voluntates trahentium in se conformant. In restitutione autem talium aliquid prius restituenda sunt. nam prius restitui debet quicquid certum debita quam quicquid ad pias causas relicta atque donata. Cuius ratio est quia donatio ad pias causas largitio sunt ex supererogationis consilio vel sunt forte bona incerta restitutio autem male ablatorum seu aliorum debitorum certorum sunt ex obligatione et precepto. prius enim restitui debet quam sunt finem necessitate precepti quam que sunt finem supererogationis consilii huius sententia. 2 cor. archi. in. c. non sane. xiiij. q. v. hinc etiam. Ray. ait quod si creditores vel legatarii sit venerint ad hereditatem primo est satisfaciendum creditoribus. sed si venerint legatarii. liberat heres soluendo per ordinem cuiuslibet venerint siue creditorum legatariorum. dum tamen nihil in dolo vel fraude operetur. verum tamen si legatarii preueniunt creditores. et exapiunt. vel posteriores creditores priores et portiores in iure preueniunt. creditores postmodum venientes. heredes inderare non debent nisi de hereditate remanserit ei. Qui possit adhuc satisfacere illis. si habet tanquam potiores ius suum saluum contra legatarios qui per acceperunt. filii et creditores anteriores contra posteriores qui acceperunt per idem. Quil. ait et addit quod si heres scit vel credit hereditatem ultra debita non extendi. siue ex herede vel quasi ex maleficio vel quasi nihil legatariis debet dare. Si vero quantitate debitorum nescit debet satisfacere per creditoribus. Et si legatarii prius vel filii cum creditoribus legata petant. est creditoribus portioribus primo soluendum. Si autem de hereditate nihil remanet per solutis debitis legatariis non tenent. Si vero hunc ordinem mutauerit heres per soluendo legatariis seu secundariis creditoribus prius in foro scientie nime liberat nisi si faciat ignoranter reputas hereditatem. si sufficere ad omnia soluenda vel nesciens hunc creditorem esse portioribus. his 2 cor. Postquam.

Item nota quod ceteris paribus suada est regula. Qui prior est tempore potior est in iure. de re. iur. l. vj. Ubi autem sunt plures uilegia paria. scilicet. personarum et actionum in se equaliter satisfaciendum est. nisi de aliquo illorum probetur quod alteri preferendus sit. finem legem pacti vel scripti seu usus approbati. hec autem notari solent. C. bo. auc. in poss. per debito. Cuius ergo mercator vel alius frangit vel ut vulgariter dicitur fallit. non sufficiens satisfacere creditoribus omnibus ex integro venientibus cunctis vel sibi satisfiat. Hic ordo seruatur secundum Bald. de pign. C. p. de Ordo in bito de bo. acto. iudi. poss. Primo de satisfieri debent rerum. restitutione ubi gra deponentibus si de posita erant sibi facta. vt. ff. de pri. certorum. uileg. credi. l. fi. et l. veteri. Secundo satisfieri merces venditori si extant merces. hoc est ipse merces restituunt tanquam singulariter per precio obligate. Si autem plus valerent. illud prius reddat ad commodum creditorum. vt. ff. de act. vendi. l. iulianus. Si autem ipse merces non extant sed vendite sunt. et loco earum alie subrogate tales subrogate non reddunt loco earum quia non sunt per precio obligate. vt. ff. de in re. pso. l. quidam. Cuius ratio assignatur quia prius ex re illa redactum obligatum non erat. ergo nec etiam res quam cumque. vel habet extra eo. Idem quod in permutacione dicendum est. quia ubi spes in obligacione est. non succedit loco alteri altera. vt notat. ff. de ver. sig. l. labeo. Tercio ceteris paribus preferit vixor. quia apotheca censetur habere. et ideo preferit ne dum preteritis personalem obligationem sed etiam preteritis tancum hypothecam. vt. l. assiduos. C.

Tertia prius debet restitui

Titulus Secundus

qui po. in pig. ba. Non tamen pfectur creditoribus ba/ venabz anteriores hypothecas et expensas. Ficus quoqz simile habet privilegium cum muliere. C. de privileg. fide. Quauis. Et de h. etia habes extra de pigno. ex litteris. in glo. qm. Quarto post hypothecas veniunt reponentes scilicet si non erat depositum. ff. de po. l. si boiem. §. fin. Hoc enim privilegium cause depositi dat. propter frequentiam contra eum depositorum. tamē sicut in l. p. dicta p. r. tali privilegio non gaudet qui sub nomine depositi mutuat ad usuras. hypotheca autem potior est. q. p. r. ad rem ipsam. ff. de pac. Rescriptum. Quinto veniunt simplices privilegiati. id est habentes privilegia personalia non realia. Sexto et ultimo veniunt cyrographarii p. rata non obiecta prioritate contra eum. q. r. licet est debitorum p. cumulo creditorum facere de re riorē causam creditorum prior non dñum nec hypothecā nec privilegium habentium. vt. ff. de separa. bo. l. j. §. p. rario Et ista est ratio quare in cyrographariis creditoribus non attendit rps. Dec. ille. Vbi lex municipalis seu status civitatis aliter disponeret illi est standum etia in foro p. scientie si non sit expresse contra deum. qd non refacili iudicandum est. q. r. nemo arbitrarius est immemor divini timoris et sue salutis. j. q. viij. sanctimus. Nisi evidenter appareat p. rariū. Vbi in aliquibus civitatibus vt Florentie fallente mercatore p. syndicos institutos a communitate sup. huiusmodi. vbi non sufficiunt bona mercatoris fallentis ad plenam restitutionem omnibus. satisficit unicuique p. rata scdm facultatem bonorum illius et non prius vni q. alteri. nisi aliquibus personis privilegiatis in b. vt in m. heribz p. d. rebz vendis et h. m. o. quibus plene satisficit anteq. cuius aliorum.

Itē p. nota q. h. qui tenent restituere si oīno non possunt solvere vel restituere. sufficit p. rario et p. rariū restituiendi qm. comode poterūt. xij. q. vi. Si res. Ad v. est cū nota sit paupertas. talis enim non debet excusari. vt dicit extra de solu. c. Odoard. nec aliqua pena multari. vt extra de usu. cū tu. Et dicit nota paupertas quando cedit bonis. Ideoq. talis d. p. solvere sacerdos si de paupertate dubitat qd cedat bonis. Nota tñ quod non sufficit hec cessio ita q. non sit ei aliqua p. nia inuigēda. q. nec solutio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nā licet cessio siue solutio quo satisfactio homini sufficiat adhuc tñ ecclesie satisfactio non est. ergo iudex ecclesiasticus. i. sacerdos p. usurpatōe rei aliene inuigat sibi p. niam. Et in b. ostendit q. sacerdotes delinquentes qui putant sufficere q. satisfaciunt nec transgressionē quā fecerūt postmodū p. rariū. Pec. hosti. in sum. ri. de pe. et re. Secūdo nota q. si talis postea p. uenerit ad pinguiorē fortunā. tenet satisficere. etia si cederet bonis. q. p. b. non sunt liberati. sed talis cessio ad h. eis p. dest. ne iudicati trahant in carcerē. C. qui bo. ce. pos. l. qui bonis. vbi etia dicit glosa. q. cessio in b. etia p. dest. q. postea non poterūt p. ueniri nisi inq. nti facere possunt. et sic habet ratio ne egeat. et p. r. p. ueniri non debet nisi sit tantū illud qd acquisiuit q. merito videtur debere p. ueniri. Dec. i. glo. Sed qui habet restituere si p. ueniant ex maleficio si non sūt soluēdo verberandi sunt p. debito. sed si non p. ueniunt ex maleficio non debent tales liberari. sed sufficit q. cedat bonis. Archid. xij. q. vi. Si res. Nota tertio q. si is qui aliena abstulit pōt restituere et non restituit. non est in statu salutis. xij. q. v. si res. Dicit autē Ray. in sum. q. dñs. alicuius terre tenet restituere indebitē exacta a se vel a suis directe vel indirecte. Glo. supra indirecte vt qm. denegat eis iusticiam vel non defendit eos vt sic extorqueat aliqua vt debet. Si tali dño ex aliquibus circūstātijs appareat multū difficilis vel impossibilis talis restitutio. satis videtur q. possit p. suli h. m. o. q. in compensatōe. vel remittat eis cōter cū eoz p. sensu et libera voluntate aliquā seruatur vel annuā p. rantiā imppetuū vel ad rps. ita q.

Non potest
res resti/
tuere

Cedentes
bonis su/
is.

Dñi terre
quod debet
restituere.

plenissime videat eis satisfactio. vel etia faciat in remissione peccatorum illorum. quibus tenet ad aliqd. hospitalale vel simile opus et pietatis. cū p. sensu tñ coriudē si pōt requiri. Dec. ibi. Nota quarto q. is qui habet aliena restitui tueri et certis personis si pōt in totū vel in parte sed non comode sed cū multa sui incommoditate. coponari vel cōueniatur cū ipso leso vel spoliato amica b. r. de reddendis de p. suis moderate. ita q. vita sibi remaneat assignando sibi p. rariū quousq. fuerit plenarie satisfactio. vel paulatim singulis annis vel mēsi b. vel alijs r. p. b. emēder qd pōt. et b. cū voluntate illius cui debet satisfacere q. si nulla inueniret misericordiam apud eū. tñ absq. dilatione tenet satisfacere vel bonis cedere. q. talis p. rariū semper est in mora. Hostien. et Ray. Sed hoc melius declarabit in vltimo. §. sequen. Si autē p. dictus inuenit misericordiam apud creditores suos facientibus sibi dilationē vel remissionē. tñ pōt ea vti et est in bono statu anime si tñ habet in p. rariū faciēdi qd debuisset si non potuisset obtinere ipsam remissionē vel dilationē. Quinto nota q. vbi plures essent creditores alicui. et debitori perenti dilationē alicui creditores volūt dare aliqd. non. sed q. vt cedat bonis stabit in hoc maiori p. rariū creditorum. et intellige maiori partem vbi est maior et foris debitorum. etia si vnus esset cui plus q. omnibus debeatur. Si vero par sit debitorum. standum est maiori numero creditorum. Si p. oīa sunt paria eligenda est clemētiō. snia. l. q. dilatio dertur. C. de cessio. bo. l. fin. Ray. Nota vltimo hoc q. Job. an. sup. c. quāq. de usu. lib. vi. mouet questionē. An heres usurarij qm. hereditas non sufficit omnibus debeat satisfacere primo venientibus. Guil. Duran. et archi. dicit q. non. imo fieri eis et alijs satisfactio. pro rata vni quēq. p. rariū. ar. sup. vide de testa. c. relatiū. in fin. Sed dicit Job. an. Sans vide tur in b. casu haberi debere consideratio tps. vt ille q. p. rariū soluit usuras. recipiat qd suū est integrat. et sic de singulis. fm. regulā infra de reg. iur. qui prior. cū ista par sit causa vt ibi dixi. et in hypotheca b. consideramus C. qui po. in pig. ba. l. Sed si fundus. et bona usurarij vident esse hypothecata. supra eo. cū tu. Multa tamen doctores dicunt p. rariū in hoc. l. q. bona usurarij sunt hypothecata. vt Hosti. archi. fide. Bosse. Et ipse cū Job. an. dicit q. de hac hypotheca non habemus text. exp. sum. Sexto q. vbi aliquis est institutus heres et non sufficit hereditas ad soluēdū legata oīa et debita. dicit Ray. q. credit in iudicio aīe sue q. non tenet nisi in quantum hereditas sufficit. etia si non fecit inuentariū. Idē redit Job. an. et fide. de sentis. secus in iudicio p. rariū si non fecisset inuentariū sed si fecisset non tenet nisi durate hereditate. Distinguit tñ inter legata et debita. q. debita sine diminutōe debet p. solvere durate. l. ad b. hereditas te. delegati p. oīa si tot sūt quot non remaneat legit. m. p. rariū test. retrahē suā legitimā. et itē quartā fm. quodam si fuit institut. heres. Et nota q. heres pōt deducere ante omnia expensas funeris et alias necessarias quas fecit causa hereditatis vt in testamēto et h. m. o. Arpēlas et quas fecisset sup. tivas ad honore et pompā mūdi. non posset cū tuta p. scientia trahere de ere alieno sed facere intelligere cur de suo. Petrus de palu. in quarto. Si autē plures sūt heredes ad debita vel legata regulariter tenet quilibet p. hereditaria parte. Excipiunt quinque casus. Primus est si aliqd. opus indiuiduū est in obligatione tñ cū quilibet tenet insolidū. ff. de verbo. obli. ga. in executoribz. §. ij. in glo. ponit hic exēplū vt si testator promisit se ad aliqd. opus facturū. vel p. misit p. se vel herede suū non fieri quo minus p. fundū suū tibi ire liceat. ad b. quilibet heredi erit obligatus insolidū. Secūdo cū duo casus est si res que debet restitui ab vno insolidū possideat. C. de bere. vel ac. ven. l. ij. Tertius est in alimē

Ca. 7. De modo restituendi

lis legatis que ex voluntate defuncti vel iudicis vel ab vno in solidū vel a pluribus p partibus designatis petunt ff. de alie. l. iij. Quartus si testator ab vno heredū legaverit creditori hereditario cōpensandi animo. tūc enim heres ille vsq; ad quantitatem legati onus debiti illi sinebit. ff. de lega. i. cū ab vno. Quintus est in expensis vxoris que nō tantū stringit heredes p hereditatis portionibus. sed etiā virū portione q puenit ad eū de dote vxoris sue. vt puta si ad eū puenit. c. 2. in hereditate sine. c. ipe vir tenebit p tertia. 2. heredes p duabz pnbz. ff. de reli. 2. sumpt. fu. quot. 2. l. veluri. De oia Hosti.

Quō debeat fieri §. III.

restitutio vxore accipere filiū p adulteriū quē vir reputat esse suū. de his q sumit ipe filius spur. de bonis patris putariū. 2. de hereditate tota ve pte ad eū pueniente. Et p videndū est de ipsa vxore adultera quō teneat 2 ad quid. Secūdo de ipso filio spurio si teneat. 2 quō Tertio de ipso vero patre qui ex adulterio talē filiū habuit. quō 2 ad quātū teneat. Silis casus videt qui ponit extra de pe. 2 remiss. c. officij. vbi dicit Significasti de muliere supponere sibi alienū partū. quē vir eius res suas suū nutrit. 2 herede instituit. vñ idē dicendū vñ def. qrtū ad restitutionē de ipsa muliere 2 de filio supposito. 2 hūc fraudi dantiū opam efficacē. Et de muliere adultera quatū p si debeat h reuelare marito. Ad quod dicendū q aliquā nō 2 aliquā sic. Nā vbi inuincat aliquod horz piculorū nō debet reuelare marito. Primum piculū est infamie. mulieris. Scdm piculū est scādalū. Tertiu piculū est mortis. Quartū piculū est ipsoz babilitatis. Primum piculū est infamie. mulieris. qz hoc taliter reuelādo cū esset antea bone fame seipam pessime 2 turpissime diffamaret qd quidē magnū piculū est mulieri. Nā qd dicit Prover. xxiij. scriptum est. Melius est nomē bonū q diuitie mulier licet intelligatur de viris. tū turpi ac periculosi in honestis infamia mulieribz ingerit notā. Scdm est piculū scandalū. si viri 2 sanguineoz atq; amiceoz eius si illis hoc innotesceret malū. nā nō solū apud se turbarent ex co. sed vir ex tūc possent cū ea amicitia 2 pacē ac concordē societate bre. imo forte maritū dimitteret eā. 2 nō valentes forsita pūne vtriq; adulteriū ppetraret. 2 sic inuincibilis malaz irrecupabilia iter eos ozirent. Tertiu est piculū mortis. si vxor 2 sue spurie plis atq; adulteri su. Nā pba bilitate timere possent qd eius maritū 2 ue quicūq; alii tū occidere alii areret necaret fm Secūdo in quarto pcurrētibz dicitis tmbz periculis q vident valde pbabilia. 2 in pluribz eueniētia nō debet talis mulier suo coniugi reuelare. 2 ppter bonū incertū restituendū hereditatibz talibz piculis se exponere manifeste. Quarto ppter periculū improbitatis. Nā nec vir nec filius nec etiā pnblicus iudex mulieri hoc reuelāti credere obligat nisi pbat recta sua p infallibilia signa. aut p violētes pbatio nes siue p ydoneos testes. Nā ex solo eius dicto nō pōt exheredare filiū talē maxie in tēris in quibz primo genita ex pfectudine in toto vel in pte succēdit. Insuper fm Secūdo. vbi. s. in talibz terris si pater crederet vxori sue in hoc nō posset tū in hoc spurio auferre hereditatē nisi si in publico foro cū pbaret talē 2 tūc cepret mulierem nō tantū apud maritū sed apud totā patriā diffamari. 2 isto psupposito. qd nō debeat reuelare rōne malos rum grauior exinde pnt gēntiū. quō debeat talis mulier satisfaccere dicit infra. Vbi tamē nō immineret periculū aliud vel malū nisi infamie ipsius adultere. vel mortis sue. videt qd si pmoziat viro debeat ante mortē ordinare cū pssore suo vel alia psonā matūra quod si moziat postea reuclat ex parte sua viro. qñ. l. ex h potest

obuari ne putatiuus filius habeat hereditatē totā vel partē. Aliquādo pō hoc marito vel alijs extra cōfess. Aliquā sione tenet mulier reuelare videlicet si hec tria pcurunt ad mulier simul. Primo si apud maritū 2 alios sup h fortis 2 gra teneat reue nis suspicio impissa esset 2 occasio dubitandi totali. Secūdo si ex certis ac sufficientibz causis potest 2 debet ve hemeter 2 valde pbabiliter credi qd nil de pamiis periculis supradictis hic subsequet aut cresceret sed potius minueret. Tertio si firmiter psumat qd filius boni mariti volūtarie cederet. sed si paruulus est filius cessat ista ratio. qz mittere potest maritus ad hospitale illū cū nō teneat alere alienos. nisi in extrema necessitate cum alijs desunt qui pvideat. bis aut tmbz pcurrētibz reuelari debet 2 posset. sed vir ista pcurrit et rarissime psumē dū est qd pcurrat. Insup dia posset fm Buil. q etiā reuelare posset si nō timer maritū. vñ aliud immineret periculū. Sūt vtriq; quidā viri scienter vxor adulterium sustinētes vel etiā pscitētes. imo quādeq; vxores suas ad h artates. vel qz prios filios nō possunt habere vel alia quacūq; pudēda occasiōe facta aut notificati onē anteq; vir eius p educatōe talis filij expēdat. videtur de obligari a restitutōe aliqua fieda. qz fecit qd in se fuit vt dominū cuitaret viri expēlat in educatōe 2 hereditatiōis quo ad alios. ar. ex d. in iur. 2 dam. da. Si culpa. Nec tū debet manifestare adulteriū ppter periculū pscē 2 infamie detrimētā. 2 odiū ad eū cuitandū. Et si ante manifestatiōē iā aliqua psumpssit hmoi putatiū filius tenebit ipsa mater inqstū poterit satisfaccere. si aliquid vt suū possidet. Et si magnū exstēs quādo hoc notificat. nō velle ipe filius credere hoc. nec credere bonis putatiui patris. petēs salte legitimaz ā sine causis expssis a iure auferri nō pōt vt legitimū filiū. nec pcuriū potest pbari. tenebit nūilominū ipsa mulier hereditate de pcuriōe illa ablata sibi de eo tamē qd potest et nō plus ex de re. iu. in li. vj. nemo. Et hoc qz fuit i mora notificandi quādo potuit pvideri. Sed nunquid mulier talis debet reuelare crimē suū filio spurio 2 in ducere cum ad dimittendum hereditatem vero heredi. Ad hoc dicendū fm Secūdo vbi supra q aut filius crederet matri aut non. Si autem crederet non autē probabile est qz ppter hoc dimitteret dictam hereditatem. Nā paucos repire pūgit qui ita pfecti sunt qz ppter seruandā iusticiā in foro dei dimittat magnas possessiones quas retinere possunt iure exteriori. et velint spurij reputari. nec hoc mater psumere potest nisi antea mulier fuisset expta de bona volūtarie filij sui. nō ergo debet se exponere certo piculo defamatiōis apud filiū ppter incertā correctionē illi. Si pō nō crederet tūc seqretur inde duplex malū. Primo qz ipsa defamaret. Secūdo qz ab illo hereditas sicut antea possideret. Si quis autem obster qz tali filio debeat reuelari. ne. l. ignorāter copularet p matrimoniu siue forori aut alteri sue ppinque seu alia faceret q a iure spurij pbibita sūt. Dicendum qz talis ignorātia tū pscuerat oīno excusat cū sit ignorātia facti. Si qñ tū factū veniret ad lucē tale matrimoniu esset dirimendū. Si tū qrat an dato qz talis filius ex verbis matris se spurij credat teneat restituere bona q habuit marito matris ceteris filijs alijs hereditas pdicti mariti. Dicendū qz si h indubitāter credit 2 rōne illud. illd credēdi habet teneat fm deū non tū iure humano. Si tū nō habet sufficientē cām 2 rōnem credendi. tūc credere nō tenet ex quo p se vel per alterz sibi daret qz nō hz sufficientē seu p dignā rōnem credendi. Sūt aut inter cetera qtuor signa q reddūt suspectā talē matrē ita q ei nō debet deflagi credi. Primum est amor. Secundum est odium.

Titulus Secundus

Tertium. Stulticia.

Quartum. Incertitudo.

Primum est amor. idest pdiligat aliā plenū viri sui. Se-
cū dum est odiū videlz si plunū ipm vel ei⁹ vxore odi-
re. Tertium est stulticia. qz. s. mlier fatua z leuis est vl p
timacis sensus. Quartū est incertitudo cū non pster
ea esse vel fuisse certū qz hūc pcepit de adulterio nō de
Remediū viro. Nō enī h omni pōt adultere esse certū. Sed qd
mlieri ex- remediū tali mulieri dē exhiberi. Dicendū qz ei fm Geo.
bibendū vbi supra triplex remediū dari pōt. Primum remediū
est qz inducat filiū intrare religionē. z tñ talē qz possit p
fessionē suā seruare ne. s. incidat in scillā cupiens vitare
caribdim. Secūm est qz fiat clerice⁹. vñ valeat tñ fm
deū ecclesiastica bñ ficia acceptare. z bis quasi sufficiēti
bus merito iā pterius dimittat hereditatē alteri fratri
latco in seculo remanēti. Si tñ p nullā psuasione hōnes-
tam cor talis filij mater flectere pōt vt hereditatē di-
mittat nō videt qz debeat se pdere illi cū certū nō sit qz
talīs ab ea impuasiibil in alijs tā licitis z honestis fies-
ceret ex illo. imo forte tenac⁹ retineret ne spuri⁹ puras-
ret cū talē notā multū caueant male nati. Tūc tēnū
tertiū remediū addendū est. s. qz saluo iure humano et
absqz infamia sua pōt z debet de sua dote cū ea habes-
bit in prāte vel de pfernalibz si habet. z ceteris bonis
et laboribz z sudoribz suis indemnē facere viz z legiti-
mā eius plem. Obligat enī viro satisfaccere de psumpt
ab illegitimo filio. sed talis filius satisfaccere nō tenet qz
psumpsit qdū in bona fide fuit. de hereditate aut mul-
lier obligat hereditibz viri ab intestato vel hereditibz scri-
ptis vel quibz verisimil credit qz reliquisset hereditatem.
Qd si nescit debet paupibz erogari. Tenet inqz fm cor
respondentiā iusticie. Nō enī dico qz teneat ad restituti-
onem equiualeētis hereditati. quia vt supius dictū est
plurimū quidē differt inter habere z ppe esse sed qz iste
legitimus heres nunqz habuit hereditatē lz fm iustici-
am fuerit ppe. pterea minusqz equiualeēs hereditati si
bi sufficiat p hereditate fieda. Illud aut min⁹ determine-
tur fm arbitriū boni viri. Qd si nec h fieri potest nunc
nō obligat. tenebit tamē cū pueniet ad pinguiorē fortu-
nam extra de solu. Doardus. si hō talis mulier nun-
qz habet vñ restituere possit. tūc ex impotētia excusat si
habeat satisfacciēdi ppositum. xij. q. vj. si res. De ad-
ulterio aut cui⁹ est filius. dicendū videt qz si scit vel cred-
dit verisimil illū esse suū vbi mater ipsa satisfaccere nō
valeat videt qz teneat de expēsis educationis patri pu-
ratiuo. qz cām efficacē dedit tali dāno. extra de iniur. et
dam. da. si culpa. fm tñ possibilitatē suā. Et si mitteret
ipā adultera ad hospitale vel fingisset mortuū pepisse.
vel qz notificauit sine sui piculo tenebit hospitali d nu-
trimēto z alijs expēsis. nisi notabilis paupras excuset
eam cū de iure naturali. ad hoc teneat dñ. Jus natu-
rale. Et hospitalia ppter paupes nutriendos sunt sacra
nō ppter diuites. Sed de hereditate vel dote si dotaret
a patre putatiuo teneri videt. ad arbitriū boni viri at-
tenta sua facultate. Que tamē satisfactio occide f. et de
berzū sine pericō manifestari nō possit. ar. ij. q. j. si pec-
cauerit. Si aut dubitat adulter ex eo qz leuis est mulier
et cum alijs adulterat vel etiā quia ipā adultera dubi-
tat vtrū sit eius vl mariti relinquat. iudicio dei cui om-
nia nuda sunt et aperta. z grauari nō videt de restituti-
one. Indecens est enī vt in re dubia certa def. senten-
tia ait Diego. dis. xxxij. habuisse. In nullo tñ casu ad
obuiandū hōi periculis vel malis debet adultera vl
adulter querere aborsum vel mortē paruuli. ar. xxxij. q. ij
faciat.

Capitulum. vij. scilicet quando sicut
da sit restitutio.

Quantū ad octauum

sz qñ dicit. b. Tho. se. se. q. lxxij. q. stat. qz sicut
accipere rem alienā est ptra iusticiā. ita z dicitur
re eam. qz p hoc qz aliqz detinet rem alienā iuro domi-
ni. impedit eū ab vsu rei sue. z sic facit ei iniuriā. Ma-
nifestū est aut qz nec p modicū tps lz alicui in peccato
morari. sed quilibet tenet peccatū statī deserere. Qñ di-
citur quasi a facie colubini fuge peccatū. z ideo tenet
quilibet statī restituere. vel dilationē petere ab eo qz pōt
ysum rei pcedere. Et siquidē teneant de incertis cū hū-
lud esset erogandū in pias causas. cū pñlio ecclie si hū-
iusmodi pñone habētes restituere remaneāt. ita paup-
res cū pñijs z familia qz nō habeāt vnde viuat stat ei
cit Ray. vt dixi in casu pñij. s. in titu. de dec. ibi autē
sic dicit. Si quis retinuit decimas lōgo tpe. z nūc vult
ad satisfaccionē. z postulat intuitu dei z ecclie maxime
quia habet parua substantiam sibi remitti quod ac-
cepit tempore pterito cum aliter oporteret cum sua fa-
milia mendicare. qzuis ecclie decimas omnes possit
petere. si viderit istū pñitiū. z pces eius inuiti pñitiū de-
bet ei tanqz paupz dimittere vñ viuat cū hoc esset de-
tura postea. xij. q. j. qm. Dec Ray. Qd intelligendum
videt vbi dant de eame de more put est de iure cōmuni
Nā vbi de more nō dant de eame vl valde diminure vi-
dent excusari. put plene habes. z dicit ibi glo. Sicut qz il-
li qui reassignat in manu pñitiarū qui hoc non facit
nisi penitētiarū restituerēt eis p pre vel p toto qñ nescit
tur cui faciēda est restitutio. qz nō credit eos esse in sta-
tu salutis. dicit etiā paulopost qz non est necesse qz fiat
hōi reassignatio in manibz pñitiarū dūmodo talis
parat⁹ sit ad arbitriū eius vel alteri⁹ boni viri satisfacc-
re. dicit etiā qz in hoc casu cps qui est dispensator paup-
rum potest dilationē dare vel prem z dimittere. ac etiam
torū si viderit expedire ad necessariā sustentationē illi
tanqz alicui⁹ alteri⁹ paupz. ita tñ qz quāto vtilius pōt
gerat negotiū illius cui fieda est restitutio si pñona eius
fuisse nota vt pñ exponēdo illa qz essent ei restituēda
in vsus tales qui possunt ei magis pficere qd ad decim.
Dec ibi. Si tenet certis pñonis qz nolūt dare certā dila-
tionē debet ad pñitionē ipoz absqz dilatione satisfacc-
re vel cedere bonis. qz fur vl raptor semp sunt in mora
et ideo semp augent pñitiū. ff. de pñi. fur. l. in re furua.
vbi lest egēt z fame pñit. ne interuenire paululū mo-
ra iucuri nō valeat qui redimant. semp vitada est mo-
ra vbi est periculū. dis. xxxij. de syra. ul. fane. Et hoc etiā
si oportet ipm mēdicare. vñ nō dico habito respectu ne-
ceat. nā ptra h notat extra de vsu. cū tu. tñ. Et ad di-
line culpa pōt accipere vite necessaria. s. extreme. Ray.
moderate sibi vita rēcta quosqz plene satisfacciat. Do-
stien. hō sic dicit. Sed qd si nō imineat talis piculū ne-
cessitatis. z bis qui restituere tenet nō pōt induci ad re-
stitutionē statī faciēda. puro qz dilata⁹ sacerdos pōt
suā pñiam informare ex eo qz intēdit gerere qz vtiliter
negotiū creditoris. Nā si videt qz aliter nō pōt recupe-
rare in ppetuū. vel nō ita cito vel nō ita cōmode. pōt re-
cepto iuramēto vel alia sufficiēti cautōe si habere pōt
cautionē. dilationē pcedere z sub hac pñitionē si adim-
pleuerit hōi talē dñ pñitiū absolue vt sic credit qz
ei debet recuper z pñitiū nō recedat a pñitiū de pñitiū.
Dec ille. Sed qz in fine bui⁹. s. f. qz absoluat sub pñitiū
ne pñitiū assenserit. Al. dices qz absolutio a peccato
nunqz fieri debet sub pñitiū. z ideo dicit pōt qz absoluat
simpliciter si est absolut⁹ sed declararet qd nō valebat ab-
solutio nisi adimpleat pñitiū. March. sup. c. Si
res. xij. q. vj. qrit. Al. mū habēti restituere debeat habē-
ti respectus ne egeat z dicit. videt qz sic. ff. de iniur. l. qñ.

Ca. 8. Quando fieda sit restitutio

In condemnatione. ff. de cessio. bo. l. is qui. Et sic notat
Ber. extra de solu. Odoardus. et facit ad h. qd habet
f. y. q. vii. quicq. Sed Innoc. i. c. cu. extra de usu.
Secus creditur fm canones vt ibi notat. Alia Ber. et Do
m. q. solidu tenent detentores usuraz. et no solu inqru
facere pnt. qui Dost. in suma dicit q. qui habet restitue
re paulatim singulis mensibz soluare creditoribz si aliter
no pnt sine magno detrimento put potuerit vel copo
nant se cu spoliatis. Ad si nulla potuerint inuenire mi
sericordia apd eos. tuc absqz dilacione tenent satisfacere
vel bonis cedere. q. peror semp est in mora. ff. de condi.
furl. in re furtiua. extra de simo. c. cu in eccle. Multa re
nent dictu pcedes tanqz equu. s. q. tenent soluere quan
tum possunt reteta sibi vite comoda. arg. de pfe. dif. v.
discipulos. extra de furt. si quis. Sed arg. p. ranti super
verbo reddere. ciu. id. c. et ibi dicit Arch. q. statim debz
reddere totu qd pot. allegas btm Tho. se. q. lxx. q. di
cit q. statim fieda restitutio et dñs Johannes dñici i. gl.
quad. ad dictu tam. b. Tho. pot dicit no esse p. tra si sa
ne intelligat. vt infra dicit. Sed in quadā suma dicit
tur q. illi qui tenent restituere usuraz et male ablata et
ponit firmiter reddere sed no possunt statim qz nolūt
cu familia sua egre vt medicare. tñ incipiūt iuxta pos
se satisfacc. vtrū tales possint absolui et cōcari. Respō.
aut sciat ipi male ablata. et etiā ipi quibz debent hmoi
volūt. tñ est q. de p. scia cor scit ad terminu. iporū
et volūtate. Si vo nesciunt tales damna data sibi. et re
uclatio possit esse p. culosa illis qui volūt restituere. tñ
no est reuelandū illis. sed psumendū q. p. fessor. vtiliter
illoz negociū gerat. et p. fessor intēdat et p. mittat satisfacc.
ere q. cito pot. qz hic habet locū ratiō habitio de bono et
equo. et tñ p. fessor absolui et cōcari pot. qz est in via sa
lutaris. Si vo oīno nesciant p. sone quibz restitutio est fieda
da. tñ est libere in potestate p. lari. vel discreti p. fessoris
dare et p. fittere terminū p. fittere sicut viderit necessita
tem et p. tritione eius et volūtate et paratā et promptaz
restituēdi. et infra istū terminū talis pot absolui et com
municari. Quid aut debeat facere vxor et familia ra
prois q. no habet nisi de obligatio restitutiōis. habes
supra titu. j. c. r. de rapina. s. xvij. et xix. Nota q. Ray.
et Dost. circa istā materiā restitutiōis dicūt (hoc notet
et teneat sacerdotes) q. fm q. maior vel minor debz esse discre
to iudicatis. et fm h. in usuris que fiūt in depositis vt
dictū est supra in. c. de usura. q. oīno sunt restituēda. tñ
q. minor est ibi violētis q. in ceteris. poterit p. fessor etiā
cū saī p. sone cui fieda est restitutio magis moderare tē
pus restituēdi retenta sibi vite comoda et familie sue.
Quidā circa istā materiā dicunt et meo iudicio satis ra
tionabilr q. in certis casibz no tenet quis ad statim res
tituendū actualr. etiā si habeat modū aliquē ad resti
tuendū et ab eo cui tenet inuenire no possit nec remissio
nē nec dilacionē. sed subitā velit sibi fieri restitutionem.
quādo videt q. restitūdo statim inde seqret euidez vel
p. bable dānū spūale vel tpale notabile ipse restituēt.
vel alioz qd sponderaret dāno eius qui debet habere
et carētia illi rei. Pot aut dānū esse triplex. s. p. culuz
moris. infamia grauis seu scandalū notabile vel dam
num et periculū p. bable mortalis culpe. ratio hui^{us} est
scilz q. talis restitutio possit fieri. qz fm Sco. o. m. cre
ditur. idest qui debet habere. magis debet velle i hmoi
casibz vt maximū incōmodū seu dānū eius qui habet
restituere euitet in modica restitutiōis dilacionē q. suum
incōmodū modicū v. dānū ex carētia ad tps sue rei. Et
si obijciat q. restituere est act^{us} negatiui p. cepti. qz reduci
tur seu explicat p. h. qd est no retinere alienū. sed p. cept
p. m. negatiui obligat semp et ad semp. Rñdē fm

Sco. q. alienū iniuste et inuito dñio retinere simplr pro
hibet p. terea semp et p. semp isto modo necesse est saluti
alienū no retinere. sed qñ quis habet p. positū et volūtaz
tem restituēdi alienū p. tpe oportuno ex tñ tenet dñio
rei volēte. idest velle debere vult aut hoc dñs rei et si no
actu illicito. tñ actu debito et honesto. qz debet velle q.
qui suū habet retineat quousqz poterit oportune. Et si
dicat dñs rei. hoc agite inuitre. et qz no vult q. p. quantū
cūqz tps suū retineat. Dicendū fm Sco. q. dñio inordi
nate volēte statim re habere suū. et p. p. sequēs p. tra rectam
rationē nolēte. p. m. retinere suū. tñ no est detentor in
iustus. Nā et depositū debet redditiōe strictissima cū re
perit reddi. vt. C. de po. l. si. et tñ inuito dñio volūtate in
ordinata cū repetit et cū eo malū faciat sibi vel alteri po
test retineri. et Augn. dicit q. multa bona sūt p. stāda in
uitis dñi corz pot^{est} vtilitati q. volūtati p. sulit et cetera.
dis. xlv. Et qui emendat. et exemplū ponit. xxiij. q. iij. c.
ipa pietas. de eo. s. qui p. tra volūtate extrahit de domo
nuitura qd laudabilr sit. Est ergo vn^{us} casus cū imis
ner ex hmoi restitutiōe subita p. culū dāni incōpabiliter
p. ualentis dāno qd inde habet creditor ex carētia rei dāni no
sue. puta cū ipse creditor habēdo illā rem seu pecuniā
quā quis de suo retinet magis possit repugnare et p. e famiā pos
ualere p. tra bonū comune. Nā tunc fm Richar. in. iij. test differ
no tenet illud restituere illi. sed fideliter reseruare vt re restituo
stiat sibi vel heredibz suis qñ hoc fieri poterit sine p. nio.
iudicio boni cōis. vel depositare illud ita ordinādo et p.
uidēdo q. tpe suo restituat. Idē videt dicendū cū quis
male vteret re sua re habita. puta gladio ad occidendū
se vel aliū hmoi. Idē videt dicendū cū ex subita res
titutione ille qui restituere re ablata p. furtū vel aliū vti
cū. detegret et inde infamaret cū fama sit qd nobilius
q. substantia tpalis. vñ graui^{us} reputat peccatū detracti
onis q. furtū ceteris panibz fm Tho. se. q. lxxij. et xvi.
q. j. deterioris. Cū ergo quilibz debeat p. uidere p. serua
tioni fame sue. ar. xij. q. j. nolo. Pot talis differre restitu
tione vsqz ad tps quo no respēdat in crimie et diffā
me si aliter p. uideri no pot. Idē dicendū cum id qd
debet restitui no possit illi restituere nisi faciēdo magnas
expēsas admittendū sibi qz in remors^{us} est creditor. Tūc
enī quid agendū est habes. s. in co. ti. c. iij. Et idē dicen
dum qñ mulier habuit filiū p. adulteriū nesciente viro
vel supposuit sibi alienū paritū qui nutrit de bonis vi
ri vel heres etiā dimittit vt fili^{us} p. prius. cū teneat mater
talis de cibo q. p. cepit filius ille. i. putatiui patris. no tñ
debet reuelare factū qñ ex h. seqret seu sequi p. babiliter
posset mors sua. vel plis talis vel etiā notabilis infamia
vel alia grauiā scādala fm Ray. et Joh. neapol. i. quod
libet. de quo habes. s. plene co. li. ti. j. c. d. furto. ibi vide
Alius casus est qñ ex hmoi restitutiōe subita sed pos
set mors spūalis seu p. ctm mortale p. babiliter i restituē
do vel familie ei^{us}. puta restituēdo q. habet aliena ad rā
tam venit paup^{er} vel miserā q. no pot viuere vt p. ui
re filijs de victu et vestitu. et cū sint alicui nobil^{is} condi
tionis medicare nimis erubescūt ab amicis ad sufficiē
tiam no inueniūt. laborare nesciūt. vel non possunt quia
paruli vel infirmi. et sic restituēdo exponit p. culo ipse
cū familia sua furādū vel p. stituādū filias vel desperati
onis vbi retinēdo alienū cū ipso ex industria sua p. ui
der. et parce sibi et familie et disponit ad satisfaciendum
paulatim h. sentire videt Sco. in. iij. Denri. in. vi. q. dli
ber. q. xxiij. Et idē videt dicendū cū quis habet instru
mēta artis sue. vñ ex labore suo gubernat se et suos vt
dendo vel tradēdo ea vt restituar suis creditoribz. pore
rit laborare et inde lucrari. puta libros quo ad iurisperi
tos et medicos. i. instrumēta q. ad artifices. Laborando
aut cū p. dictis vltis sustentationē suā poterit interi^{us} pau^{er}
(M) 3

Propter
dānū no
rabile vñ
famīā pos
test differ
re restituo
Propter vi
tādū mor
tale possit
differri re
stitutio

Titulus Secundus

latim satisficere. Nec credo esse ptra hoc qd dicitur. **Ab.**
h. q. lxxij. §. qd statim restituendum est alienum simpliciter.
 No eni ita amare verba accipienda sunt dicat lex sed et
 iuliter et in sacra scriptura statim dicit fieri qd in paruo
 tpe vt patet Malach. iij. Statim veniet ad templum
 et. Et pape cu ex causa ita vrgenti differet. vt dictum
 est. Potest etia multiplici acapi in iure. et no solum pro
 potetia facti. s. et iuris et comoditatis. vt p. xij. q. ij.
 faciat. in glo. Nec no snt pducenda ne pareat via deten
 tioni alioz ad qd nimis psona snt inclinata. sed cu mag
 discretionem in pssione et pssione tractada et cu mltis cir
 cumstantijs pssionada q honestet factu. Ad h etia facit
 quod dicit Job. neapol. in quolibet. ix. q. xij. et Rich. in
 iij. et p. de palu. Quent eni vtrū potet restituere
 male ablata statim. sufficiat ad salute relinquere in res
 stameto q heredes restituat. Rñder ad hoc ipe Joban
 neapol. q h sufficiat in duobz casibz tñ. Primus est quā
 do habes male ablata crediturere et p certo q talis rē
 tio no sit ptra voluntate dñi. Talis eni retentio no est in
 iuriosa seu iniusta. Nullus eni parit iniusticiā volens
 vt dicit in. v. c. bicoz. Secundus casus est qñ talis reten
 tio rei aliene est ptra voluntate dñi. sed inordinatā pū
 ta cu nūc reddat gladius furioso cu repetit ipm i furia
 boc eni iuste sit. vt. xij. q. ij. Ne quis. Et sibi h est qñ ali
 quis vult rem suā statim habere quā retinēs no pōt dare
 sine notabili dāno suo et cōtra ille cuius est potest sine
 damno suo et in cōmodo carere ad tpus. Extra istos cas
 sus no sufficit ad salute nisi statim restituat. Ratio est
 q de necessitate salutis est vitare periculi mortale. sed no
 solū aufferre alienū sed etia retinere extra pdictos casus
 est mortale q ptra iusticiā cu faciat iniuriā pñio et hoc
 cu potest restituere. vñ no sufficit ad salute tali relinq
 re p testamentū q heredes restituat. sed de necessitate sa
 luntis est statim restituere si pōt. Sed si ille cuius est res
 seu cui obligat no pōt illa re carere sine in cōmodo suo
 etia ad tps. tñc ppter q restituat etia cu magno in cōm
 modo suo. nec sufficeret t imittere p testamentū. Ter
 tius casus excusans a restitutione subita est cum ex hoc
 imineret periculi mortis corporalis. Et p huius maiori de
 claratiōe nota fm Richar. in. iij. dñ. xv. q. si ille qui dā
 num intulit habet aliqd vltra necessitate sustentationis
 nature qñ sibi necessariū ad vitā fm decentis sue p
 sione restituere tenet. No eni licitum est de alieno vivere
 cu seculari honore. Si aut no habet nisi necessaria ad
 sustentationē nature. tñc distinguendū est. qñ aut iste q dā
 num passus est no indiget ad sustentationē nature eo
 qd ab eo ablatū est et tñc ille qui abstulit restituere non
 tenet. qñ ex iure nature licitus est vnicuiq vsus posses
 sionis. necessitate ad sustentationē nature. Extrema autem
 necessitas oīa facit cōmunia. ff. de lege rod. l. ij. §. i. Quz
 in eadē in ter. et glo. Aut indiget ad sustentationē natu
 re eo qd ablatū est. et tñc subdistinguo. qñ aut pñ. id est
 dñs ipsius rei indiget ista re ad sustentationē sue natu
 re priusq necessaria ad sustentationē sue nature illius
 qui abstulit. Aut vterq eodē tpe facit est indigēs ista
 re ad sustentationē sue nature. Aut iste q abstulit factus
 est indigēs ista re ad sustentationem sue nature priusq
 iste a q ablata est. Primo mō et scdo potest dici sine
 pñudicio q iste qui abstulit rem istā tenet restituere il
 li a quo abstulit. qñ nunq fuit illi q eā abstulit. sed sem
 per remāsit istius de iure. postq eni sum in statu in q
 res mea res est mihi necessaria ad sustentationē nature
 no pōt fieri alteri me ptradice. Si tertio mō. tñc ille
 qui abstulit restituere no tenet qñ ab isto tpe quo facta
 est sibi necessaria ad sustentationē nature cum tñc illa
 quo ablata est no esset necessaria. acquisiuit ius in illa
 re illi qui abstulit. Et ideo qñis damnu passus veniat

postea ad statū in quo res sibi ablata esset sibi in ecclia
 ria ad sustentationē nature no ppter hoc habet maius
 ius in ista re qñ iste qui eam abstulit. nisi iste qui eā ab
 stulit deuenisset ad statū in quo amplius ista res non
 esset sibi necessaria ad sustentationē nature. Idem per co
 tum p. de palu. in. iij. et Sco. Et dicitur boz q tales
 qui habent restituere et si retineant sibi quodammodo ne
 cessaria pro sustentatione sui et familie ad vitandū
 multa pericula anime et corporis que verisimiliter sed
 possint bonis suis cedendo et omnibus se spoliando pro
 restitutione scienda. quod forte tunc esset. i. restituere et
 deo confidere etia si oporteret mendicare. fm Raymun
 dum. Ad hoc non videtur teneri de necessitate salutis.
 Tamen no debent tales ita laute vivere et pompose ve
 stiri cu familijs suis et familias suas cu magnis dotibz
 nuptui tradere sicut si non essent obligati ad restitū sed
 parce vivere et paruas dotis tradere. et si no pnt nobili
 vel mercatorū nuptui dare artificū et plebeo debent trade
 re et alia supflua refecare. Cu mlti ergo prudētia h nego
 ciū agendū est: cu efficaciter vident facere qd pnt ad res
 stituendū. et in alijs se bñ bñe et cu timore dei. credo pnt
 absolut et cōcari. Qui autē et de eo qd pnt semp pccatis
 nant et annuatim reperiunt pmittere pssori restituere
 et postea no faciūt: no vident absolut nisi pus faciūt. vel
 disponāt efficaciter negociū vt habeat executionē et m
 to minus ei pmitteri dñ cōmunio sumi qñtū dico spectat
 ad consiliū pssoris. Nam qñtū ad sacerdotē qui habet
 cōmunicare. cu ille se in manifesto ingerit ad h qd iuris per pñio
 habes infra in. iij. parte. De vsurarijs aut manifestū quōd pñio
 sit agendū cu eis in restituendū et collatiōe sacroz. habes
 supra eodē in. c. de vsu. Possent etia tales petere remissio
 nem a creditoribus quā si sponte et sine fraude obmittit
 no ampli pñio obligant. nec etia paupibz illa remissa eis
 dare tenent. No tamē decens est vt diues a paupē in
 digens paz a multo indigēte peteret remissione. Que
 ricur vtz eps clapsis tribus vel quattuor annis possit
 agere ptra heredes: vt possessores bonoz quondā illius
 qui in testamēto reliquit mille libras soluēdas nemine vsu
 rarū incertū cu de exproxiōe dictaz vsuraz no appa
 reat nisi p confessionē dicti testatoris. Rñder laur. de rñ
 dolan tractatu de vsur. post fide. qñ cu actio q competit
 ex testamēto. vel condicio que competit epo. per. l. nulli
 sint personales: et p spaciū tñi annoz claudant per cen
 sequēs. C. de pñio. tñi vel quattuor annoz. ideo ptra
 heredes bona fide possidētes q semp psumit no cōpetit
 actio ad dictas mille nisi pbaret malā fidem heredē bas
 buisse et scuisse viciū et crimē defuncti q casu debet intel
 ligi. Tū nos cu si. Et idem si de exproxiōe appareat per
 aliud q testamētu. Quō aut ad possessores bonoz per
 quos p testatorē vel eius heredem bona alienata sunt:
 no est aliqd dubiū si possiderūt spacio decē annorum
 quia actio psonalis no cōpetit ptra successore singula
 rem. vt. l. §. si heres. ff. ad trebel. Nec obstat pñio vi
 ctis. §. qñ actiōes epo cōpetentes durant quattuor annis.
 qñ intelligit hoc de actiōibz cōpetentibz episcopatu vel
 ecclsijs. Sed hic no cōpetit actio epo vt epo sed vt yco
 nomo et administratori bonoz pauperum. Quent q
 si pmissio generali edicto q quicūqz dederit vsurarium
 noīe aliquid tali veniat infra tot dies et. Si nemo ven
 nit nec aliquas. certas pbavit vsurarius infra terminū
 ad id sibi statutū laroq est sentētia p epm declarans il
 las esse in certas. Vtrū vsurari sit tutus si postea app
 parcant psona certe quibz restitutio est faciēda. fide. in
 ope suo sentit q sic etia quo ad illos qui tñc crāt extra
 dyocessim. fatetur tñ q talibz cōpetit remediū. Sed co
 gita dic laur. an sit vtz et ptranū practica qñdo non
 est determinatū q oīa veniat sub noīe incertoz. hoc est

Casus est
 eni facies a
 subita re/
 stitutioe

Nota di
 stinctione

Ca. I. De superbia.

quando nō sit ratio vere. et fm quantitatē ad quam
ascendit sed minor. et fm q inter eos puenit. et
de b iudici p cuius sententia alio nō dato psumit. cōstat
legitime. An aut talis practica sit iuris consona cuiuspe
vide pmpri sunt epi ad eius obseruantia. qz p scipis in
certa inbursant nec ad illoz volūt restitutionem venire
vel teneri sed sit certa ratio. scdm puerfationē scdm
q mors est. que tū an de iure possit fieri vidēdum est.
Notandū etiā fm archidiaconū q salsū decedens
relinquat sibi herede ex testamēto vel in testato. et ordi
nauit quendā executorē tantū ad emendā suoz foris fa
croz qui decedēs tpe mortis sue creditoribz tenebat. et
tam tēmi solutiōis sue superat. Iste executor debitū m
bmōi soluere teneb. et pōt pueniri. qz elapsis tēmi sol
lutiōis cepit iniuriari creditoribz in nō soluēdo defun
cti. Et pcepto aut dñi solutio est faciēda. ar. xj. q. j. ma
gnū. xij. q. si. c. tributū. Quare peccat i tēmi solutiōe
tū qz frangit pmissum. extra de pac. c. j. et. ij. tū qz qz illo
elapso inuito dño decinet alienū. ff. de exp. deli. l. ij. §.
circa. Et b tenet quidā vt. f. noie foris sacro. b casu vō
niant debita qz terminus solutiōis tpe mortis lapsus
erat. et p illis agi possit. Seco d debitis quoz terminus
nō aduenerat. et ita notat in spe. Rubi. qualiter in iudi
cio scriptura pferri. §. nūc. fo. De eo demū cui datū
est aliquid p errore dicit Job. de n. p. in tractatu de cō
tractibz q in tali datōe aut est error psonē vel error for
tune vel alterius p ditiōis apposite. Si pmo modo
puta intēdo dare petro et do martino. tūc martinus re
net acceptū restituere vel danti vel illi cui intēdebat da
re. ar. xij. q. j. §. j. Si vō error fortune puta intēdo tibi
dare vt paup. et tu es diues dicit q sic acceptū teneb re
stituere danti vel alicui paup. nisi recipies interitū et
let effectus pauper. Si vō sit error alicuius alterius p diti
onis puta qz te scdm credo cū nō sis. et ideo dono tibi.
vel credo celebratur te missas. et ideo do tibi. dicit q si
receptor pstat de pāsa intēdōe dantis. f. qz aliter non
daret nisi p ditiōe subesset. talis error obligat ad restituē
dum receptū. aut ad sufficienter supplendū p se vlt per
aliū intēdōe dantis quoz ratio est. qz cū res in istuz
nō trāseat nisi co modo quō dās vult trāferre nisi non
existat cōditio. in ipm res nō trāferret. Alij vō dicūt q
ad restitutionē talis error nō obligat nisi ipsa p ditiō ar
ca quā errat esset causa mortua et finalis dationis talis
quod pban p simile. do tibi centū libras qz credo te ēē
amicū meū. dato qz accipiens nō sit amicus me. nō ob
ligatur ad restitutionē. Si aut amicitia sit causa ppter
quā do tibi centū libras. f. si sis amicus meus nisi ami
cus fueris obligaris ad restitutionē. Et bis piz q que
stiones sancti Anthonij vel alij quicunqz nullo mō pos
sunt sibi retinere ea que illis paupibz vel locis p quibz
dantur petūt quia hic esset error psonē. Verū tamen qz
nullus teneb p piz stipendijs militare nec causas alio
rum agere ad expensas suas. dico q possūt tales viuere
super questus quos faciūt. et potest eis moderatū sa
larū dare. bec ille. Illa vō que dant eis ex mēdatis co
rum questoz. quia videlicet asserūt q dicent multe mis
se pro danti. vel habebūt talē vel talē indulgentiā. vlt
absoluent a vōris eoz vel a casibz reservatis. vel qz fiēt
lectisterniā et hospitalia et bmōi p quibz illi dant vel nō
dant. nec talia sunt. nec vera sunt. totū est rapina. et
restituī debēt danti ea vlt pauperibz erogari. arg. xij. q.
v. non sane.

Titulus tertius de Superbia. Ca.
pitulū primū. d superbia pmo p
tencum et eius punitione.

Expeditis his q p
tinent ad auariciā cū ipcedibz et iudici
et remedijs restitutionis. Nūc de super
bia agendū est que cū sit vitium spuale
minus ab hominibz cognoscit. Sicut

et de diabolo a quo ortū habuit dicit Job penit. q est
ref sup oēs filios supbie. ita et superbia ipa regina et ma
ter est oīm vīnoz fm Greg. et sicut de ipa maxie diabo
lus p dēminat. ita xps cū electis suis de eius p ditiōe. f. z
humilitate maxie cōmendat. Unde Aug. in. xij. de ci
uita. dei. c. xij. ligat. Quirari dei in hoc seculo peregrin
nanti maxie cōmendat humilitatē. et in rege eius qui est
xps maxie p dicit. Contrariū huic virtuti elationis
virtū in eius aduersario qui diabolus est maxie dñari
sacris lris edocet. Profecto ista est magna differēcia qua
tuitas vnde loquimur vtrūqz discernit. vna. f. societas
pioz hoīm. alia impioz. singula queqz cū angelis ad se
permanētibz in quibz p dicitur hac amor dei. hac amor
sui. Nec ille. De hac psalmi. Superbi inique agebāt vlt
qz quaqz a lege autem tua nō declinaui. Vbi de ea tria
notantur.

Primū est vitium. et ideo p ditiōanda. ibi. Superbi inique
que agebant.

Secūm est maximum. et ideo eradicanda. quia vlt
quaqz.

Tertiū eius remediū. et ideo regula seruanda quia a
lege aut tua nō declinaui.

Qd superbia sit pecc. §. I.

carū piz ex eo qd dicit psalmista. Superbi inique age
bant. f. supbiendo. Iniquitas aut peccatū est. Unde et
iacobi. iij. dicit. supbis deus resistit. et hoc ideo. qz sibi
p ditiōis sunt p peccatum. sed de ipso superbie vitio vi
denda sunt tria.

Primo quid sit.

Secundo quando sit mortiferum.

Tertio quomodo p ditiō.

Et quantū ad primū dicit Aug. in. xij. de ciuit. dei. q. Quid sit
supbia est puerle celsitudinis appetitus. Vbi pmo nō
tandū q superbie peccatū p ditiō in appetitu seu volū
tate sicut et alia peccata. nō in estimatione. Vbi quando
Greg. dicit in libro moralū. q supbia est cū quis est
mar bona q habet a se habere nō a deo vel meritis suis
estimar obtinuisse et bmōi. nō sic est intelligendū tanqz
in ipsa estimatione p ditiōis supbia ipa sed p ditiō in appe
titu excellentie inordinato. Sed qz q quis multū appe
tit facile credit ex ipso appetitu nimio excellentie quē
habet superbus. inde indinat de facili ad estimandum
de se vltra id quod est. ita q estimatio illa sequitur ap
petitū illū inordinatū. Seco est p ditiōandū q quia
appetitus supbi est puerus seu inordinatus. qz cōtra
regulā rationis. ideo vitiosus. Pro cuius declaratione
est dicendū q appetitus in omni eo qd appetit. aut se
quit regulā rationis. id est qd rō naturalis dicitur aut
excedit ipam aut deficit ab ea. et cū sequit regulā ratio
nis est actus virtuosus cū aut excedit vlt deficit a regulā
la ratiois est vitiosus. Exemplū de appetitu sciētie qui
de se est homini naturalis. Si enī quis appetat sciēti
tiam et intendat ei fm q ratio dicitur puta ad debitū
finem et debito modo pertinet hoc ad virtutē. studio
sitatis. si vō excedit regulā ratiois vt quia nō intendit
sciētie ppter deum. vel quia querit se ire que nō p ditiō
ad deum et butusmodi. p ditiōis hoc ad vitium curiosi
tatis. si aut deficit regulā rōnis vt quia nō vacat sciē
tie vt debet p ditiōis ad negligentie vitium. sic ad p ditiōis
de superbia. Cū enī p ditiōis in appetitu excellentie et bo

Titulus Tertius

noris. que naturaliter homo desiderat et ratio huius est
 qd homo naturaliter desiderat perfectiorem boni qd consistit
 in quadam excellentia. Hanc excellentiam potest quis tribus
 modis considerare. Nam si hoc faciat in regula rationis. scilicet
 ad debitum finem et debitis modis. pertinet ad virtutem
 magnanimitatis. si deficiat a regula rationis. totaliter retra-
 hens se ab opere magno et honore. sibi proportionato. tunc
 more deficiendi pertinet ad vitium pusillanimitatis. si
 autem excedit regulam rationis querens honorem et excellentiam
 non ad debitum finem vel sibi proportionatum. sed supra suam
 conditionem pertinet ad vitium superbie. Non enim est aliud
 superbia quam excedere mensuram propriam in excellentie appetitu.
 Unde superbus dicitur quasi super id quod est valens.
 Et quia non est eadem mensura omnium hominum quod uni
 non imputabitur ad superbiam faciendo quodam multum boni
 notabilia sicut episcopus excedendo auctoritatem episcopalem al-
 teri imputaret ad superbiam ut si sacerdos eadem agere
 vellent. **Item** hoc se. q. d. xij. et in questionibus d. malo. Ter-
 tio sciendum quod materia huius virtutis per quam differt ab alijs est
 excellentia. sicut materia avaricie est pecunia et materia
 luxurie est delectatio venere. et quousque videtur idem super-
 bia cum inani gloria propter quod aliqui doctores ponunt
 utrumque pro uno. tamen secundum Gregorium in xxx. li. mora. 2. b. **Item**
 se. se. vbi. s. sunt diversa et realiter distincta in hoc diffe-
 rentia quia superbia materia est propria excellentia. sed ma-
 teria inanis glorie est manifestatio ipsius excellentie. Ap-
 petit enim superbus excellentiam et honorem supra suam vir-
 tutem. sed vane gloriose appetit inordinatam et inanis
 festetur alijs sua excellentia. Et quia ad excellentiam per-
 tinet quod manifestetur quis alijs. ideo quasi immediate a su-
 perbia procedit inanis gloria ut prima filia seu prolequitur
 ad eam continuo ut germana. Ad pulcre ostendit **Orige-
 nes** super pentateuchum. c. xix. Ubi moraliter exponens inebri-
 tationem Loth per filias eius. dicit quod ille due filie ma-
 ior et minor Loth que secute eum in monte. inebriaverunt
 et cum eo copulare filios genuerunt. scilicet moab et amon. quorum
 descendentes inimici fuerunt populi dei prohibiti in re-
 plum intrare in tertiam et quartam generationem. Figurant
 hec duo vitia superbiam et inane gloriam. que ex more ori-
 untur vitiis iusti et sancti. Superbia enim ait **Augustinus**. etiam
 bonis operibus insidiat ut percant. Tu igitur qui mundi
 vitia deseris. scilicet cupiditatem et luxuriam tanquam ignem et sub-
 phureum sodomam mundane conversationis consummentem.
 montemque perfectionis apprehendit. sequuntur superbia et in-
 anis gloria que etiam non sibi caventur dulcedine complacen-
 tie ipsius honoris et laudis. inebriant ut non discernant
 bonum a malo in opere fiendo. ex quibus generant tanquam
 filij opera facta et superbia et inani gloria. que quia les-
 gitima et dei populo inimica. non possunt in templum su-
 perbie glorie intrare vel hominem introducere siue ipsa su-
 perbia sit corde siue locutione siue opere siue consuetudine
 perpetrata tanquam quatuor generationes eius. Quousque
 autem superbia videatur habere similitudinem cum magnani-
 mitate inquantum utrumque tendit in magnam. differt tamen
 ab ea plurimum sicut virtus et vitium. Nam superbia tendit in
 magna querendo excellentiam et honorem. sed excessive ut
 dictum est. Magnanimitas vero mediocriter quod mediocri-
 tatem non attendit secundum quantitatem eius in quod tendit.
 quia tendit in maximum quantum fieri potest. sed attendit
 ista mediocritas in duobus. Primo propter idem sui ad ma-
 gnum quia tendit in magnam quod potest sibi esse propor-
 tionatum et convenientem. et ideo nullus potest esse magnani-
 mus nisi virtuosus. Secundo attendit ista mediocritas in
 electione. quia se non tendit in magnam secundum quid. sicut sunt
 bona exteriora inter quod magnam precipue est honor. quod propter
 quia magnanimitas non requirit honorem tanquam finem vol-
 untatis sue. quia hoc nimis parum reputat sibi. cum ho-

nor sit vanum et transitorium bonum. Unde non curat
 nec digne honorari sed fieri honore dignum. secundum quod ho-
 nor est testimonium virtutis. Superbus autem in his duobus
 deficiat a magnanimitate. Primo quia excedit suam et supra re-
 gulam rationis. id est supra proportionem sue virtutis hono-
 rem et excellentiam appetit. Secundo quia honorem exteriorē
 eligit tanquam finem voluntatis sue. de virtute cui debet ho-
 nor nil curat. **Item** hoc. sup. q. h. in fine. dist. xli. Sic ergo super-
 bus inique agit quia peccat superbiendo. Nec est pro-
 quod reprobitur servantibus legem suam in premium dicens
 Ponam te in superbiis populorum. Sumit enim ibi im-
 proprie superbia pro quadam excellentia super alios. **Quoniam**
 tum ad secundum notandum quod superbia secundum genus suum est mor-
 tiferum quando est secundum rationis deliberationem. Ratio huius
 est. quod velle non subijci deo deliberare seu regulis eius est
 mortale. quia hoc est averti a deo quod est precipuum in
 omni mortali. sed superbia agit. ergo etc. Signatur dictum
 est deliberare quia sicut omnia alia mortalia ex genere
 suo. ut homicidium furum adulterium et huiusmodi propter im-
 pectationem quia se perveniunt iudicium rationis et sunt propter ra-
 tionis sensum sunt venialia. ita et circa superbiā acci-
 dit quia se sunt aliqui motus superbie qui sunt venialia
 dum eis ratio non assentit. **De hoc** se. q. d. xij. Unde
 et thobias admonens filium suum dixit. Superbia nunquam
 quod in tuo sensu aut verbo et ominari permittas. **Thobias**. uij.
 Non dixit tibi giveli simulari sed de minari. quod importat
 rationis sensum. Ostendit idem auctoritate psalmi de
 certis in persona domini. **Psalmus**. c. lxxv. Non habitabit in
 medio domus mee qui facit superbiā. Nullus autem ex-
 cludit a domo dei siue militantis siue triumphantis ecclesie
 nisi propter mortale. sed hoc agit superbia secundum dictum
Augustinum. ergo etc. Dicit etiam de minimis per prophetam. **De minimis**
 ego omne superbiā. quod non fit nisi propter mortale. Ad
 quod etiam facit dictum **Gregorius** in xxx. li. moralium. dicen-
 tis. Evidentissimum signum reprobis est superbia sicut
 electorum est humilitas. sed nullus fit reprobis nisi propter
 mortale. ergo etc. Sciendum tamen quod superbia dupliciter
 potest considerari secundum **Thobiam**. vbi supra. Uno modo secundum
 habet quandam redudantiam in omnia vitia. Omnia enim
 peccata possunt oriri ex superbia dupliciter ratione. Uno mo-
 do per se. inquantum sunt alia peccata ordinata ad finem suum
 perbie que est appetitus inordinatus propter excellentiam.
 ad quod potest ordinari illud quod quis inordinat app-
 petit. Alio modo indirecte et quasi per accidens. scilicet res
 mouendo prohibens ut timore et reuerentia ad deum in-
 quantum se per superbiā pertinet in hunc modum. **Thobias**. iij.
 per quam prohibet a peccato. et sic superbia est vitium qua-
 si generale. et habet quandam generalitatem super omnia
 vitia. Ad hanc tamen generalitatem superbie pertinet quod
 omnia vitia possunt ex ea oriri non quod si multa ex ea
 oriantur. Nam si possit quis transgredi quod dicitur pro-
 ceptum ex contemptu quod pertinet ad superbiā non ratio-
 men ex contemptu transgreditur. sed aliquando ex passione
 vel ignorantia et huiusmodi. Alio modo potest conside-
 rari superbia secundum speciem propriam quam habet ex ratione pro-
 prii obiecti. et sic superbia est speciale peccatum. est enim ap-
 petitus inordinatus propter excellentiam. Et quousque quidam
 conuenerunt inter capitula vitia in quantum ex ea multa
 genera peccatorum oriuntur. **Gregorius**. tamen quod sequitur bea-
 tus **Thobias**. se. q. d. xij. perit eam matrem et radicem capita-
 lum dicens. xxx. mora. Radix quippe cuncti mali est su-
 perbia. Primo autem huiusmodi seboles septem nimirum principa-
 lia vitia de hac virulenta radice proferunt. inanis glo-
 ria. inuidia. ira. tristitia. avaricia. vtriusque iniquitas. et lux-
 ruria. Quousque ad tertium se. q. d. primum peccatum. est pater
 pater ex hoc quod dicitur **Ecce**. x. Initium enim omnis peccati
 superbia. et **Thobias**. uij. Ab ipsa. scilicet superbia sumptum in-

**Materia
superbie**

**Differētia
superbie et
inanis glorie**

**Differt eni
am a ma-
gnanimitate.**

Superbia

Superbia

Superbia

Superbia

Ca. I. De superbia

nam omnis perditio. et Iſo. dicit q̄ sicut superbia est
origo omniū criminū ita et ruina omniū virtutum. patet
hoc. quia primū peccatū luciferi fuit superbia. Unde de
eo dicit Eſa. fugi. Detracta est ad inferos superbia tua.
et similiter primū peccatū. ade et eue fuit superbia vt in
fra declarabit. Quod etiā aliqua peccata etiam dicant
prima vt cupiditas. apostasia. et inuidia. hoc nō est sim
pliciter vt superbia. sed fm quid. idest fm aliquē respē
cum. Nā cupiditas dicit prima seu primū peccatorū
fm illud. I. timo. vi. Radix omniū maloz est cupidi
tas. quod est verū ex parte cōuersionis. eo quod conuer
ſio inordinata ad cōmutabile bonū est causa omnium
peccatorū. Sed superbia est causa ex parte auersionis
a deo. prius aut est auerti ab incommutabili bono q̄ con
uerſi ad cōmutabile bonū. et ideo superbia est prior cu
piditate. et causa eius. Apostasia. idest recedere a man
datis dei et voluntate dicit causa omniū peccatorū fm
illud Eccl. x. Initiū peccati hominis apostatare a deo.
sed hoc intelligit prioritate executionis nō prioritate in
tentionis. ita. q̄ prioritate executionis est apostasia a deo
que est volūtas nō subiācēdi se volūtatī diuine. sed pri
oritate intentionis est prius superbia que est volūtas
presidendi Ibo. pma scē. q. lxxxiij. Inuidia dicit in
itiū omniū maloz. scz i humano genere inuidia. s. diā
boli. prius tamē in ipso fuit superbia Sap. ij. inuidia.
scilicet diaboli mors introiuit in orbem terrarum. Et su
perbia enim dyaboli secutum est odium ipsius ad de
um iuste punientem et resistentem superbie sue. et inui
dia ad hominem et multa alia. Ibo. in. iij. contra gen
tiles. c. viij.

Quantū ad secūdū §. II.

principale. superbia ostendit esse maximū peccatorū cum
dicit Ps. vñs quaqz. idest maxie intq̄ agebat supbi. vñ
glo. ibi dicit. maximū peccm i hoīe est supbia. Et ad idē
facit qd dicit glo. sup illud ps. Et mūdabor a delicto
maris. hoc est a delicto supbie qd est vñmū redemptibz
ad deū. et primū recedentibz a deo. Iſo. etiā in li. d. sum
mo bo. dicit. Omni vitio deteriorē scito esse supbiā seu
ppter qd a sumis psonis vel a primis assumit seu ppter
qd ex bonis orit. Qd aut supbia sit grauissimū omniū
peccatorū octo rōnibz pbat. s. rōne auersionis. opatiōis. p
missiōis. vitatiōis. oppositiōis. assilatiōis. adheſiōis
et inuertiōis. Et pmo auersionis pbat sic. In pec
cato mortali arēdunt duo. s. auersio ab incommutabili
bono. et puerſio ad cōmutabile bonū. licz aut ex pte cō
uersionis ad cōmutabile bonū supbia non sit grauissimū
mū peccatū eo q̄ excellētia quā si pby inordinate appe
tit nō habet maximā repugnantia ad bonū virtutis.
tū ex pte auersionis supbia habet maximā grauitatē cu
ius rō est. qz ut alijs peccis hō auertitur a deo. vel ppter
ignorantiā. vel ppter infirmitatē aliquā. vel ppter cupi
ſcentiā alicuius alterius boni. sed ppter supbiā auertit a
deo ex hoc ipso q̄ nō vult subiāci deo. et eius pceptis. p
pterea Iaco. iij. dicit. Deus supbis resistit. pte rea q̄to
peccm magis auertit a deo tanto est maius. sed peccm ex
pemptu qd est supbia magis auertit a deo q̄ peccatū
ex ignorantia. in potētia vel cupiſcentia. ergo supbia est
maius. Contēnit enī deū supbi co q̄ nō vult subiāci ei
ex pceptis eius. Secdo pbat supbiā esse maximū
peccm rōne opatiōis sic. Illud qd oibz peccatis grauita
tem donat et causat est grauius alijs p reglā illā Arest.
Propter qd vñū qd qz illud magis. Si enī q̄cunqz
sunt calida sūt calida in iſtū pncipat naturā ignis. et
go p maxie ignis est calidus. sed supbia h fac. Nā vñū
qd qz peccm est grauius si fiat ex supbia q̄ si ex ignorantia
vel infirmitate etiā si sit peccm infidelitatis qd grauius

reddat ex pceptu superbie. ergo ipm est maximū fm q̄
potest exponi illud ps. Supbia edz qui te oderūt. scilz
deū vt puniet et phibentē psecutionē suoz maloz des
derioz ascēdit semp. s. supbia vicia. Tertio pbat idē
rōne pmissionis sic. Apud deū et apud mundū pmitti
tur min⁹ malū vt euitet vel extirpet manus. sicut et me
dicus sapiēs in remediū maioris morbi patit infirmū
in leniore morbū incidere. et deus pmittebat in veteri le
gelibellū dari repudiū vt viret viciā. et leges hu
mane pmittebat meretriciū ne sequat adulterū. qz grauior
ra sunt hmoi. Sed in remediū peccati supbie pmittit de
hōiem ruere in peccā grauiā et turpia Ibo. vbi. s. And
Iſido. in li. de summo. bo. dicit. Qui detinetur supbia et
nō sentit. labit in carnis luxuriā vt p hāc humiliat cō
fusione expurgat. idē Greg. in mora. tractās illd Job. xij.
Qui. s. deus dissoluit balteū regū. idest pmitte frangi
gi castitatē scōz. vt. s. recognoscat supbiā. Exemplū in
vita patris de vno qui cū ex magna puritate et sanctita
te pasceret ab angelo lapsus in supbiā ita fuit deuictus
stimulo carnis q̄ derelicto heremo ibat ad secūm ad im
plendū pcupiſcentiā suā. sed i via hospitat apd duos
germanos religiosos. dū ad eoz instātiā eos instrueret
in se reuersus penitentiā egit. Quarto pbat idē rōe
facilioris vitatiōis sic. Peccm tāto est graui⁹ quāto fa
cilis pōt vitari et nō vitat. Sed peccatū supbie facili⁹
potest vitari alijs peccatis. s. ipso cognito. ergo si non vi
tetur grauius erit. Signāter aut dicitū est ipo cognito.
Nam motus supbie occulte subrepēs ante q̄ deprehe
dat p iudiciū rationis nō habet maximā grauitatē. et
difficiliter tales motus vitant ppter eoz latentia. And
in ps. In via hac qua ambulabā. s. bonoz opez absco
derunt supbi laqueū mibi. sed depreheſi p rationē faci
liter vitant et hoc ex triplici pſideratiōe. Primo ex cō
sideratiōe infirmitatis ppter fm illud Eccl. x. quid sup
perbis terra et cinis. Secdo ex pſideratiōe magnitudi
nis diuine. Job. xij. Quid tumer. idest supbie contra
deū spiritus tuus. Tertio ex pſideratiōe paruitatē
bonoz nostroz. Nam quo ad bona nature vel fortune
dicit Iſa. xl. Vis caro fenū. et ois gloria eius quasi flos
feni. Duo ad spūalia dicit Iſa. lxvij. Vis iusticie vestre
quasi pannus mēstruate. Tū ergo ex hmoi pſideratiō
ne superbia comperta defacili possit vitari si nō sit erit
grauissimū Ibo. vbi supra. Quinto probatur idē
ratione oppositiōis sic. Illud est grauissimū et maxi
mū peccatum quod maxime opponit se deo. sed sup
bia est huiusmodi. ergo rē. Nam hoc dicit q̄ cum
omnia vicia fugiant a deo sola superbia opponit se deo
sicut fecerunt descendentes ex noe nemrob cum suis
cum voluerunt edificare turrim perringentem vsqz ad
celum. vt si forte mūdaret et illudum possent se a deo
defendere in illa turri et non submergi. sed deus confu
dit superbiā eozum. quia cū moniti per angelos nō
luerunt desistere. confuse sunt ibi et diuersificate lingue
eozum vt non possent se mutuo intelligere. et sic operati
it eos dimittere inchoata. Unde et ipsa Sapientia ait
Superborum et sublimium colla propria virtute cal
caui. confundendo et conculeando eos multipliciter.

Secro probat ratiōe similitudinis adheſiōis sic. Quan
to peccatū firmius est et minus sepabile tanto est gra
uius. sed supbia est hmoi. ergo rē. Quod probat mul
tipliciter. Nā si separet aīa sensibilis ab hoīe nunquid
erit concupiscentia oculoꝝ in homine. certe non et tamē
esset superbia. Item quantū ad peccatum ire. Nam si
tollatur vt nō fiat alicuius iniuria. nunquid iſtud erit
appetibile quod est vindicta. constat quod non. et p ab
lationē iniurie remouebitur vindicta. et tamen erit su
perbia. idest appetitus inordinatus excellētie. Item

Propter
supbia p
mittit rui
in maiora
peccata

facili⁹ vi
tat sup
bia.

Supbia
maxie op
ponit deo

Supbia
fari⁹ ad
heret

Titulus Tertius

eum mortuū inuidie sit odiū aliene felicitatis. si sit vñ
bō solus in mūdo. nūquā erit tristitia aliene felicitatis
terre nō. z tamē poterit esse supbia. Supbia igit qz mi
nus sepabile rōne tā dicta. ideo grauissimū. Scipio
rōe affilationis sic. Sic maior p̄tus est illa q̄ nos magis
assimilat p̄po. ita z maior est vitū illud qd magis nos
assimilat dyabolo. sed supbia est b̄mōi. Uñ dicit. Job. xli
Nō est de dyabolo. Ipe est rex sup oēs filios supbie zc. Ota
nūlar dy
atolo
uō rōne iniuriatōis. Illū est grauissimū z maximū pec
catū qd maxie iniuriat deo. z auertit z deregat deo sed
supbia est b̄mōi. qz. qd p̄z p̄ alia discurredo. Nā per
blasphemā hō iniuriat bonitati diuine. qz est p̄m in
spiritū sanctū. p̄ mēdaciū iniuriat hō veritati diuine sed
per supbiā iniuriat excellētissime maiestati diuine. qd
p̄z. qz superbiere est quasi sup statū hōis ire. hoc est qua
li quanda equalitatē dei appetere. z sic iniuriari maiest
tati diuine. Dec alexander. ij. parte. q. xxi. vij. Ray. Tam
ergo superbia sit maximū. ideo detestanda et curanda
et remediū ad hoc notat in. §. sequen.

Quantū ad tertium. §. iiii.

principale. s. de remedio. hoc est qd ait p̄s. Auge aures
tuas nō declināui quasi dicar. Supbi ideo inique agūt
supbiendo qz declināt a lege tua nolētes subijci ei. Ego
aut nō declināui ab ea. sed subijcio mē ei seruās eā z sic
vito supbiā sic ergo qui vult vitare supbiā nō declinet.
et nō recedat a lege dei et nā p̄ affectū q̄ est volūtas sua
ordinās cūtra ad fines suos. subijciēs se voluntati sue.
Qui enī esse vult vt deus. ait Aug. sup p̄s. vij. s. fas
ere volūtatē suā nō dei puerse vult simit esse deo. sicut
diabolus z primus hō qui noluit diuino teneri p̄cepto
Item nō declinet a lege naturali p̄ effectū que docet in
feriorē subijci superiorē p̄ maxie z nō velle equari. Uñ
dixit antiochus. Et si pessim. in instinctu naturali dus
ctus. Iustū est hominē subditū esse deo z nō paria sen
tire de eo. ij. Mach. ix. Debet etiā hominē viliū serpus
tare. cū dare videat se esse vermē z cinerē. Uñ michie.
vi. Humiliatio tua in medio tui. Itē nō declinet a lege
diuina scripture p̄ intellectū frequenter meditādo rui
nas supboz. q̄ ibi referunt. yñ ab ea sibi caueat ne simi
lis patriā. Hinc p̄go beatissima in cantica. Luc. ij. Dis
persit supbes in cōte cordis sui. id est eos qui sūt supbi
nō primo motu. sed mēte. id est deliberatione. cordis sui
id est volūtatē ip̄oz supboz. sic exponit dñs Job. dñici
sup magnificat. Vel sic vt refert illud sui ad deū. z est
sensu. Deus dispersit supbes. nō sentētia cōminatoria
vel ad rps sicut alijs p̄tores sed mēte cordis sui. id est
deliberatōe sue volūtatē imutabilis. Vel sic dispersit su
perbos in mēte z volūtatē. vt vbi prius erāt vniti cum
deo z primis z in seipis sint p̄ supbiā in p̄tes diuisi z se
parati a deo z angelis suis bonis. z in se in diuersa vi
tia distracti. sicut p̄z de supbia luciferi hōis primi. z na
buchodonosor qui fuit dispersi lucifer d̄ celo i infernū
et demones hinc inde p̄ aera. homo de paradiso in mun
dum p̄ diuersos ritus idiomaticos z loca. Nabuchodonos
or de regno i desertū cū diuersis feris. omnes mēte dis
persi z intellectu z affectu. Unde Grego. in moralibz
Consideret hō clatus quid in terra mereat si angelus.
p̄clatus in celo p̄sternit. de pe. dist. ij. §. principii. De
ruina luciferi scribit Lu. x. Abi p̄s dicit discipulis suis
is admonēs eos cauere sibi a supbia. Videbāt sarbanā
sicut fulgur de celo cadentē z qd vitū ceciderit est en
dit Asaias dicens. xij. c. Quō cecidisti lucifer de celo zc.
qui dicebas in corde tuo. in celū ascendā zc. similis ero.
altissimo. qd dicere sēz deliberatē cogitatiois z affectio
nis fuisse supbiā estendit subdēns. detraeta est ad infe
ros superbia tua vbi dicit Aug. de questionibz veteris

testamenti qz diabolus elatione cōfatus voluit esse vt
deus absolute sēz in nullo subesse. Pro declaratione
sciendū qz triplex est equalitas seu similitudo vna omis
mode equiparatiōe. alia eminētie tertia est excellētie in do
cōsecutōe glorie virtute sue nature. Prima equalitas
vel similitudo est in p̄sentis diuinitis. Unde Amb. tra
ctans illud p̄s. Deus quis similis erit tibi. dicit. vñqz fili
us qui est imago patris. Hāc equalitatē vel similitudē
nem licet quidā dicāt angelū appetisse. s. esse vt deo qd
quis hoc sit impossibile. tamē vt dicit Aug. hoc habet
no esse impossibile qz isto modo appetit dei similitu
dinē i m omnimoda equiparatiōe p̄bat tripla ratio
Prima est qz quis quis possit plus desiderare qz poss
sit habere. nō tamē potest plus velle qz possit estimare
quia intellectū volūtas sequitur nō excedit. qz certissimū
poterat angelus estimare. Secda ratio est qz certissimū
est creaturā nō posse adequatū creatori. nec etiā ip̄a natu
ra humana q̄ erat in p̄po. Uñ Esai. xl. dicit. Qui sicut
scasti cū. Hoc aut scuit angelus cū haberet intellectu
spiciatissimū. qz nō appetit. Tertia rō est qz p̄re angeli
qz impossibile est qz angelus appetat aliqd tōtū qz ip̄
istēte tā ip̄e idē nō esset. Nulla enī natura que est in
rioris gradus appetere p̄t superioris nature gradū line
suū p̄s gradus corruptōe. q̄ nō cadit in intellectu. nec p̄ conse
quēs in appetitu. sicut canis nō appetit esse leo. quia si
trāferet in gradū superioris nature tā nō esset. Secda
equalitas est p̄eminētie. s. in nō subesse alicui. sed p̄esse
eminibz angelis z cūctis inferioribz qd est p̄p̄s dei. Et
quantū ad h̄ licet angelus potuerit appetere alio p̄e
esse angelis z creaturis inferioribz. nō in potuit appete
re qz absolute nō esset sub deo. Et h̄ p̄ter tres ratios
Prima qz est h̄ impossibile angelū z oēm creaturam
nō esse subiectā creatori. nec enī hoc cadere potuit in
app̄bitione quasi possibile. Secda rō est qz ip̄e ange
lus desinere esse si totalr deo subiectus nō esset. Ter
tia rō est quia tota eius p̄fectio est esse sub deo qz totus
bonum angeli est in hoc. qz scilicet deo subest. sicut tota
claritas actus est ex hoc qz subijciatur radijs solis. Tertia
equalitas eminētie seu excellētie est habere beatitudinē
nem ex nullo merito suo vel alieno. z hec est eminētia
quā appetit angelus cū dicit. Similis ero altissimo.
Fuit ergo peccatū superbie sue in hoc qz ad consequēda
supernalem beatitudinē suā que in plena dei visione cō
sistit. nō se erexit in deū tanqz in finale perfectionem ex
eius gratia desiderans cū alijs sanctis sed cū consequi
voluit per virtutē sue nature. nō tamē sine deo in natu
ra operante. sed sine deo gratiā cōferente. Et quia babe
re finale beatitudinē p̄ virtutē sue nature eminō ab h̄
qz gratia alicuius superioris. est p̄p̄s deo manifestū.
est qz quantū ad hoc appetit angelus dei equalitatem.
Unde quantū ad hoc appetit etiam deo nō subijci. vt
scilicet eius gratia supra sue nature virtutē indigeret.
Dec Tho. ij. senten. dist. v. Et prima parte. q. lxiij. Non
solum autem in lucifero fuit superbia. sed etia in alijs
angelis qui ceciderunt cū eo. Unde dicit Apoc. qz de
co cauda sua. id est exemplo trāsit tertiā partē stellarū
id est angelorum in terram. s. infernalē. Sed quia incertū
est nobis numerus angeloz qui ceciderunt. ponit
tur ibi numerus determinatus aliquo modo. id est ter
tia pars pro indeterminato. Que mō sūt alijs angeli p̄e
caverunt exemplo primi datur tale exem plū. Sicut mi
les ordinatus sub rege z sub duce exercitus. habz bonā
voluntatem sequens voluntatem ducis dirigentis vol
untatem suam in regem. et malam sequens voluntatem
ducis contra voluntatem regis. Sic quidam de in
ferioribz angelis sequentes voluntatem primi angeli

Supbie
remediū

Luciferi
ruina

Ca. I. De superbia

80

contra voluntatē dei peccauerūt. alij dissentientes a vo-
luntate pmi angeli peccatis. et sequentes voluntatē diuinā
deo inobediēter aduerserūt. **Un Job. iij. Ecce q̄ fuerūt ei. scz**
deo nō sūt stabiles. s. i bñ cē grē q̄ ad malos. Et i angel
suis. i. a se creati sūt prauitātē. s. supbie. Angel. dic in
plurali. **Sz dispit supbos mēte cordis sui p aerē caligi-**
nosum vbi bicinde habitāt. **Pla aut magna et mira**
bilia dicūt in lege diuina. idest in sc̄ptura de angeli pmi
excellētia p marie. **Ezech. xxiij. Tu signacm sicut dīa**
zē. Nec aut tā mira inq̄t. Hec. illa exponēs. xxij. mo-
raliū. **Idcirco d eo scribunt vt hoi ondat qd ip̄e supers**
biar d elatōis sine culpa passur' sit. si feriēdo illi parcere
noluit quēm creando in tanta gloria claritatis eleua-
uit. de pe. xij. c. finali.

De superbia pri. §. III.

mor pentū dic Aug. ad Dorosū. **Dō elat' supbia sua**
sioi serpens obediēs dei mādātā p̄p̄sit. s. de nō comē-
dēdo de ligno sciētie boni et mali. **Supbia q̄ p̄cessit ap**
petitū sciētie boni et mali et viciū gule. s. secuta est sua
sione serpentis. **fuit aut supbia pmi hoīs in b q̄ appe-**
tite imoderate silitudinē dei q̄tū ad sciētiā boni et mali
p̄ncipali. **Secūdo aut appetit' silitudinē dei quantū**
ad potētiā. vt. s. p̄tute nature p̄p̄e oparet ad b̄titudinē
p̄scandā. **Pro q̄z dedarare sciendū q̄ silitudo dei**
est triplex. scilicet notitiae et potētie. **Prima silitudo. s. in**
est fuit impleta hoi a p̄ncipio fm illō **Gen. i. fecit deus**
hoīem ad ymaginē et silitudinē suā. Et angelo **Ezech.**
xxij. Tu sicut silitudo angel' accepit in sua creatioe
ae seu scē. i. hāc silitudinē angel' accepit in sua creatioe
Un subdit i auctōe Ezech. p̄dicta. Plen' sapia. Sed hō
hāc silitudinē in sui creatioe nō accepit i actu s. in potē-
tia solū. **Tertia est potētie silitudo. s. opandi aliqd q̄**
ad b̄titudinē p se pueniret. angel' igit' et hō nō peccauit
appetēdo p̄mā silitudinē. s. nature. peccauit aut hō i ap-
petēdo scōmā silitudinē p̄ncipali. s. sciam boni et mali.
sicut serpens ei suggestit. vt. s. p̄tute nature p̄p̄e sciret.
vel p seipm cognosceret qd sibi boni v' mali futurū est.
vt. **Secūdo appetit' diuinā silitudinē q̄ ad potētiā.**
vt. s. p̄tute nature oparet ad b̄titudinē p̄scandā
Un Aug. de vera religione dic q̄ magis voluit sua po-
tētia frui q̄ dei. **Notandū aut q̄ p̄mā primor' parē-**
tū. s. supbia nō fuit simplr grauius alqs p̄ctis hoīm
qd p̄z. q̄ maior est supbia qua quis deū negat v' blas-
phemat v' odit q̄ supbia q̄ q̄s inordinatē appetit di-
uinā silitudinē. qualis fuit supbia p̄mōz pentū. **Sed**
fuit graui' illd p̄ctm ceteris fm qd. i. fm aliqūe modū
idest fm p̄ditionē psonaz peccatū. p̄ctm enī illd habet
maximā ḡuitatē ppter p̄fectōz stat' eoz qz erat in p̄fec-
tissimo et summo statu. et ex b̄ ḡuitissime peccauerūt. **Tho-**
se. s. et sup. ij. sent. Et q̄uis ambo cōlīf peccauerūt. i. in
genere. qz ambo supbiēre cōpando adinuicē p̄ctm eoz
habēt se sic excedētia et excessa. **Supbia mulier' fuit ḡui-**
tas triplici rōne. s. elatōis. suggestiōis et idinarōis. **Pri-**
mo rōne elatōis. qz maior fuit elatio mulier' credēs sua
sione serpentis q̄ viri nō credēs. **Secōdo rōne suggestiō-**
is. qz mlti nō solū peccauit s. etiā viro p̄ctm suggestit
vū peccauit in deū et i p̄mū. **Tertio rōne idinarōis.**
p̄ctm enī viri ex b̄ diminutū est. qz p̄fēsit in p̄ctm am-
abili quādā benivolētiā q̄ plerūqz sit vt offēdat deus
ne ex amico q̄s fiat inimic'. **Sz ex alia p̄e p̄ctm supbie**
ad fuit graui' triplici alia rōne. **Primo ppter maiore**
ingratiitudinē magis enī fuit ingrat' adā eo q̄ pl' erat
mēte spūali p̄dit' ppter magnitudinē sciētie sibi dare.
Secōdo ppter maiore rebellionē. Maior enī fuit inobedi-
entia ad deū q̄ p̄ceptū p fuit sibi datū. exinde enī p eū.
Tertio ppter maiore dāni incursionē. Nā mai' dam-

nū secutū est ex p̄cto ade q̄ eue. nā q̄ i adā erat huma-
nū gen' p̄uati seu semial' vt in p̄ncipio actino. id est
p̄cto ip̄i corruptū est. et trāsfusū p̄ctm in b̄tū gen'
nō aut ex p̄cto eue. **Nā si sola peccasset nō fuisset b̄tū**
nū gen' infectū. **Alexader i scōa p̄e. et Tho.**

Bene aut secute ex §. V.

illa supbia que cā fuit trāsgressiōis diuinū mādātū sunt
multiplices. Et p̄ q̄ ad totū gen' b̄tū est triplex. Et p̄
ma quidē infectio aiaz cū corpi b̄ infundit. scz p̄cto ori-
ginali ppter qd nū purificēt. dei visiōe et glia p̄p̄uo
p̄nant. **Secūdo est qz ex illo originali etiā purgato res**
manēt a se vulnerate ignorātia malicia. p̄cupiscētia. et
difficultas ad bonū. **Tertio est qz ex illo oēs sūt subdi-**
ti mortī corporali et oibz penalitatibz quos sustinēt. sa-
nis. s. iis. etus et frigoris. innumerabiliū infirmitatū cor-
poris. **Un apls. ad. Ro. v. p̄ vnū hoīem p̄ctm. s. origi-**
nale intrauit i mūdū. et p̄ p̄ctm mors. **Quāuis enī eua**
prius supbiēdo peccauerit ppter qd dicit **Act. xxi. A**
muliere inicitū factū est p̄cti. et p̄ ea oēs morimur. tū q̄
mulier nō fuit vniuersale p̄ncipiū totius b̄tūe natu-
re. qz nō tota b̄tūa natura fuit in eua sed in adā. s. vt
in p̄ncipio actiuo seu p̄fectiuo. **Ideo totū p̄ctm fuit in**
adam p̄sumatū quādo mulieri p̄sensit. **Si enī adā nō**
p̄sensisset peccatū mulieri. p̄uuli descendēs ab eis non
p̄traxissent p̄ctm originale. nec p̄ p̄scqns mortē necessa-
rio incurrisissent. berue'. **Et ideo signāter apls dicit per**
vnū hoīem. s. Adam. **Et q̄uis illa die qua peccauerūt**
primi parentes nō fuerint mortui actu tū fuerunt ime-
diatē mortī corporis obnoxij. Et sic intelligit illud eis a
domino dictū. **In quacūqz die comederitis ex eo morte**
moriemini. **Gen. ij. idest mortī crisis obnoxij. fm Tho.**
et augustinū.

Secōdo pena inflictā §. VI.

cōmuniter primis parētibz ex supbia est triplex. **Pri-**
ma est gratie et omnīū virtutū amissio. **Unde augusti.**
Princeps vicioz dū vidit adā ex limo terre ad imaginē
eius factū pudicitia ornatū. temperātia composi-
tum. caritate splendidū illos primos parentes illis do-
nis ac rātis bonis spoliāuit. ppter p̄ctm. s. spūali p̄ctm
uando gratia. de pe. dif. ij. princeps. **Et hoc innuit cum**
dictū fuit a deo. **Ecce adā factus est quasi vnus ex nobis**
bis sciens bonū et malū. **Et est locutio sancte trinitatis.**
et ideo dicit quasi vnus ex nobis. s. p̄sonis diuis. et sunt
verba increpantis. quasi diceret. ad hoc fact' erat vt be-
nēficio gratie dei esset sicut de' p̄ adoptionē sed p̄ sup-
biām et inobediētiā miser hō p̄didit et factus est filius
bestijs. vū fecit eis deus tunicas pellicias vt se cogno-
scerent. **Vel sūt verba deterrentis tā eos q̄ ceteros ho-**
mines a vitijs superbie fm **Augu. q. d. Ecce quō pūi-**
tur superbia hoīs. **Secūda pena inflictā vitijs fuit**
rebellio carnis seu sensualitatis ad sp̄ritū que p̄mo ap-
paruit in mēbris genitalibz. **Unde Augu. in li. de ciui-**
dei dicit q̄ senserūt mortū carnis suc. i. stimulos carnis.
ppter quod erubescētes ad inuicē fecerunt sibi p̄risoma-
ta de folijs. idest coopimenta vt serabolas. et sic secuta
est recognitio verecundie vel p̄cupiscētie. **Unde dicit**
Gen. iij. Et aperti sūt oculi eoz. Unde Augusti. super
Gen. Nō est credendū q̄ primi parētes essent produ-
cti clausis oculis p̄cipue cū de muliere dicat q̄ vidit
gnūm quod esset pulcrū visu. sed aperti sūt aliquid in-
tuchdū et cogitandū qd nunqz ante aduerterāt. idest ad
inuicem se p̄cupiscendū quod ante nō fuerat. spūali
ter autē aperti sunt oculi eoz vnus. s. difficultatis i bo-
no alius facilitatis in malo. vel ad malū aperti sunt. id
est cognouerunt vtrūqz in eis.

Titulus Tertius

Tertia pena est ex .s.vii.

diffusio residencie d loco rā ameno. Nā post peccm exdulus est eadē die de paradiso. Dicit enī Gen. iij. Similit cū dñs de paradiso voluptratis. Unī Greg. Quid paradiso locūdi quid celo securū. 2 tñ hō de paradiso. 2 angelus de celo peccādo cecidit. Idē adā pñ hō p pccō de paradiso eiectus est. Est qz nobilitatē dei a se eiecit nobilitatē loci priuat. dis. xl. q̄libet. Sic loc⁹ paradisi q̄uis nūc nō deseruiat hoīm ad vsum qz in accessibilis est. tñ seruit ei ad documentū. Primo quidē dū cognoscit se ppter peccm illo fuisse priuatū. Scdo qz p ea q̄ corporis in illo paradiso sūt instruit spūalr de his q̄ pñer ad paradisu celestē q̄ p̄parat nob aditū p r̄pm. Tho. se. se. q. lxx. Et ne hō possit ad placitū suū illuc redire posita sūt ibi impedimēta scz cherub. 2 gladi⁹ flāme⁹ atqz h̄sacilis ad custodiendā viā ligni vitē. Gen. iij. Vocatū sic intelligit fm lraz. Roccus enī ill⁹ paradisi videt esse in accessibilis p̄cipue ppter vehementiā estus in locis intermedijs ex p̄ndatē sol. 2 h̄ significat p flāmeū gladiū qui versatilis dicit ppter p̄rietatē mor⁹ circularia h̄mōi estū causans. Et sic per cherubin qz p angelicū misterii credis ibi esse aliqua ignea custodia. Tho. Ubi. s. post Aug. Spūalr autē duplex reat⁹ qui p peccm incurrit d̄signat. Primus est amissiois glie q̄ p̄sistit in visioe dei. idest plena cognitio. 2 ideo collocat an paradisu cherub qui interpretat plenitudō scie. q̄ excludat ab ipsa visioe. Scds reat⁹ seu pena est ignis gehēne 2 iō ponit gladi⁹ flāme⁹. Nā per gladiū vltio diuine iusticie designat qui vt d̄ h̄sacilis id est ex vtrāqz pte incidēs. qz aīam 2 corp⁹ cruciat. Designat etiā ista tria p q̄ quis ex pccis redit ad deū. scz p cherubin. idest p scientiā 2 cognitionē dei p ignem dulcedionis. per gladiū versatile. idest tolerantie passionem fm magistrū. in. ij. sent.

Uiro quoqz precio .s.viii.

pue fuit inflata triplex pena ex pte corporis. Prima fuit terre sterilitas. cū dictū fuit. Maledicta terra i ope tuo et exponit multis modis videt terra nō grātis pascere sicut fecisset in statu inocētie. sed nec semp ex equo res spōdebit laboribz tuis. qz aliqñ multū laborat 2 pax vlt nūbil recolligit. qd est in penā. Et sic maledicta terra nō in se sed in ope. inq̄atū punit hō ex terra nō p̄cipiens fructū quē deberet fm laborē suū. Vel sic maledicta terra. idest qz peccasti ppter v̄pōrē q̄ tibi debuit esse subiecta. ideo 2 maledicta erit terra subdita tibi 2 nō rīdendū ad desiderii tui. Et qz peccasti p mulierē q̄ tibi debuit esse in adiutorii. iō 2 terra q̄ tibi esse debuit in seruitiū erit maledicta. qz in rediū 2 laborē. vel p̄p̄rea terra maledicta nō adā ad terrendū hoīes ne similia faciētes s̄z mlti maledictōe feriant. Scda pena est culture anxietas. Unī dicit ei. In labore 2 anxietate comedes ex ea. 2c. Gen. iij. idest laborādo victū q̄res. Et hec pena laboris est cōmunis. Nlls enī ex terra comedit nisi p̄cedere labore. vel in se vel in alio. Nā 2 p̄p̄latiui si non laborāt in vita actiua. tñ ex laboribz d̄ioz d̄ terra comedūt. Ante autē peccm 2 si opatus esset hō terrā nō fuisset ad laborē sed ad solatiū 2 delicias. fm Aug. quātum placuisset. Tertia pena est angustie acerbitas. ibi spinas et tribulos germinabit tibi. fm Rabbanū. spine autē peccatum erāt. sed nō vt homini laborē inferēt. sicut serpēs et alia noxia q̄ ante homini erant innoxia fm Tho. ubi. s. post Aug. Spūaliter spine sunt punctiones seu stimuli peccatorū que ex carne pueniunt velut ex terra. vel punctiones toruoloz questionū 2 tribulos cogitationum que de nimia sollicitudine prouisionis vitē pueniunt fm glosam.

Mulierī autē in spe .s.ix.

clasi tres pene ex pte corporis sūt ex supbia inflatē. Prima ē labor⁹ i portādo plē pceptis. Unī dicit ei a. Bā. iij. Multiplicabo erūnas tuas 2 pcept⁹ 2c. Multitudo pceptū inducit i penā mulieri nō p̄p̄ creationē 2 multiplicationē plis q̄ fuisset etiā in statu inocētie. s̄ p̄p̄ multiplicationē afflictionū q̄s mulier patit ex b̄ q̄ vlt portat fetū vñ 2 mulier fetosa citius senescit 2 moritur. Scda pena est dolor i p̄u. Unī d̄. In dolore paries. Dis enī mlier q̄ p̄cipit i pccō de nēitate parit cū dolore. Sola enī h̄go maria sine corruptōe p̄cepit. sine labore portauit. sine dolore peperit. qz ei⁹ p̄cept⁹ nō fuit fm legem nature a p̄mis p̄ceptibz deriuatā. Si autē mlier nō p̄cipit neqz parit. parit sterilitatē defectū q̄ p̄ponderat p̄dict⁹ penis. Unī 2 Amb. Pudor est femis nuptiaz p̄mua nō h̄re quibz sola est hec causa nubedi. s̄ p̄ncipalia idē. Cōiugij p̄mū 2 grā nuptiaz p̄tus est femiaz. p̄p̄ q̄. ij. pudor. Tertia pena inflata mulieri est fuit iob sc̄q̄ndo. ibi. sub viri p̄tate eris. qd intelligit ex pte corporis. Nā ex pte oīe deo subijct sūt 2 vir. Hec etiā subiectio ē introducta in penā nō solū q̄tū ad regimē. qz etiā ante peccm vir fuisset caput mulieris 2 gubernator ei⁹ sed p̄t mulier p̄p̄tā volūtātē nēce habet volūtati viri parere. Ita qz an peccm erat subiectio mulieris ad virē ex reuerētia 2 dilectionē post peccm est ex timore. 2 sic est subiectio quasi seruilis et inflata in penā pccī. Hinc Aug. Dasi apparet quēadmodū femias viri subditas esse 2 pene famulas lex voluit esse v̄p̄ores. p̄p̄. ij. q. v. hec imago. Ecce quot mala ex supbia. Unī dicit adā exemplū meū ab adolefcentia mea.

Laplm. ij. de quatuor speciebz supbie.

De speciebz supbie di

Unī Greg. i. iij. li. mora. q̄ quor sūt spēs supbie q̄bz oīs timor arrogantiū demonstrat. s̄ cum bona a semetipis h̄re exstimat aut sibi dātū desup p̄o suis meritis putat. aut certe cū iactat se h̄re qd non h̄re. aut despect⁹ ceteris singularit̄ videri appetunt. Et de his pōt exponi illd̄ psal. cxxx. Dñe nō est exaltatū cor meū. scz affectado excellētiā iordinare sup p̄p̄tā mēsurā. 2 sic bona mibi collata mibi attribuēdo nō a deo recogitādo. qd ad p̄mā spēs. Neqz elati sūt oclī mei. oclī. s̄ estimatiōis 2 affectōis nō sūt vltia debiti i alitū leuari. bona q̄ a deo agisco meritis meis ascribēdo p̄ncipalit̄. qd ad tē cūdā spēm. Neqz ambulauī i magnis. magnificādo me. vlt apd alios bona mea spūalia vlt spūalia ea possidēdo vlt min⁹ h̄ndo. qd ad tertiā spēm. Neqz i mirabilibus sup me. s̄ ambulauī estimatōe. mirabilia 2 q̄ i gloria sup me existētia p̄ ceteris s̄uēdor alios ex b̄ despiciedo. Iō autē nō me exaltaui aliq̄ istoz modoz. qz vltē saluator Marb. p̄. ij. 2 Lu. xij. Qui se exaltat b̄t humiliabit. Et puer. An ruinā exaltabit citas exaltatē rē ex imo i altū leuare. qd fac supbia. vt p̄p̄ ex eius et b̄i mologia. Unī apte figurat p v̄tū de q̄ dicit Mar. vj. q̄ erat eis v̄t⁹ p̄ius. s̄ discipulis nauigantibus in mari. Erat eis v̄t⁹ p̄ius ubi tria norant.

Primo proprietatē 2 multiplicatē clationis. ibi erat ventus.

Scdo nocibilitas seu malignitas h̄mōi infectionis ibi contrarius.

Tertio irremediabilitas eius malignatōis. ibi. as. Nam in mari huius seculi nauigantibus ventus supbie contrariatur quia bonis operibus insidiatur vt peccant. vt dicit Augustin⁹. Est enim materia venti fm Albertum vapor terreus. frigidus et sicus qui eleuatur virtute radij solaris. et eleuatus et ingrossat

Ca. 2. De speciebus superbie

tus in aere impellit ac rē faciendo aliquando rurorem
quā est magnus. sic supbia est quedā cogitatio subitā q̄ d
terra cordis egreditur siccā būore grē. frigida caritate q̄a
caritas nō inflat. j. Ro. xij. q̄ cogitatio calore. idest in
ordinato amore excellēte trahit supra in altū p̄ estimat
tionē supra se. et rurore facit magnificādo. Sic est ille
vītus figurat q̄ veniens a regiōe deserti. pcutiēs domū
in quatuor angulis. vbi septē filij Job cū tribus sororibz
cōuinabāt deiecit eā. oēs opprimēs intra existētes. Job
j. q̄ videt vītus supbie inuēsus a dyabolo p̄ tēptatio
nē qui desertū dicit. q̄ oī grā derelicta pcutiēs domum
meritis seu p̄scie iusti in quatuor angul idest p̄ tribus
cardinalibz si ei assentiāt ruere facit. et septē dona spūs
scī cū tribus virtutibz theologiis figuratis p̄ filios et fi
lias extinguit. vt nulla ibi p̄tus vel grā viua remaneat
vbi supbia regnat. Signant autē p̄dicere quatuor exal
tationes seu spēs supbie p̄ quatuor vītus q̄s vidit Da
niel in mari magno pugnare. vt habet Dan. vii. l. ouē
talē. austrālē. occidētalē et aquilonarē.

Est ergo prima exal. §. I.

tatio seu spēs supbie cū q̄s ex inordinato appetitū p̄ o
prie excellēte bonū habitū naturalē vt ingeniū. intelle
ctū. mētiā. fortitudinē corpis. pulcritudinē vlt bonū tē
porale vt diuitias. glām. honore. potētā. vel spūale vt
grām. sciam. sapiam. p̄dicationē. p̄phetiā et bñmōi. sibi at
tribuit quasi a se haberet nō a deo. Vbi nota q̄ supbia
p̄stare nō solū in cogitatione sed etiā in affectu. supbi enī
nō credit h. s. q̄ nō sit aliqd bonū in se vlt alio qd nō sit
a deo. sed de bono qd habet seipm ita magnificat ac si
ab alio nō haberet sed a se. Pro cui⁹ declaratiōe sciēdū
fm. b. Tho. se. se. q. lxx. et i. q. scilicet. dicit. q̄ estimatio rā
nonis de aliq bono pōt corūpi duplici. Vno mō in vni
uersali. Et sic corūpit estimatiō rōis. s. in vniuersali qū
quis estimat vniuersalr bonū qd habet nō habere a deo
sed a seipso. et h̄ p̄tinet ad infidelitātē cū recta fides habe
at q̄ de⁹ est actor oīm bonoz. Secdo corūpit estimatiō
rōis in p̄ticulari p̄pter aliquā passiōē fm q̄ errant q̄
opant malū vt dicit Prover. iij. sicut vbi grā. si aliq
sentiret in vniuersali fornicationē nō esse peccm esset infi
delis. nō aut infidelis censet fornicatōē q̄ fornicationem
elegit tanq̄ bonū p̄pter cupiēte passiōē. Ita a fili si q̄s
estimaret vniuersalr et absolute deū nō esse oīm creato
rem vel hominē grām p̄ meritis dare. esset heresis vlt in
fidelitatis peccm. Si q̄ aliq p̄pter inordinatū amorē
prie excellēte. ita de bonis suis glīet ac si ea a seipso ha
beret p̄tinet ad supbiā nō ad infidelitātē. Ista species
prima supbie pōt figurari p̄tinet exaltatiōē q̄ sicut ab
ositate ouis nob lux. ita a deo ouis nob omne bonū grē et
nature. de q̄ supbo se exaltat sibi attribuēdo de h̄ pōt il
lud intelligi. onager assuet⁹ in solitudine attrahit ventū
amoris sui. Nec videt fuisse exaltatiō supbie luciferi. s.
appetēdo et estimādo p̄pria p̄tute sine deo p̄ grām ope
rante ad glām puenire vt dicitur est supra. Et h̄ b. Esa.
xij. dicit. Quō cecidisti de celo lucifer qui mane orieba
ris corruisti in terrā. q̄ vulnerabas gētes. q̄ dicebas in
corde tuo. Ascēdam in celū sup astra dei exaltabo solū
meū sedēdo in mōte testamēt. in lateribz aqlonis. Ascē
dam sup altitudinē nubū. s. s. s. ero altissimo. Verūta
men ad infernū detraheris in p̄fundū lacū. Et q̄st cām
subdit. detrecta est ad inferos supbia tua. qua. s. vltus
est in sermōe p̄dicato. Vbi nota q̄ dicta p̄phetia fm Ny
colāum delyra et alios. habet duplicē intellectū literā
lē. Exponit enī et de Nabuchodonosor cui⁹ regnū emi
uit vel lucifer sup alia regna. et mane ortū dicit q̄ fuit
prima monarchia mūdi. s. assyrioz. qui et gentes mltas
vulnerauit et debilitauit. subingās impio suo et s. bñm

sit sibi pplm d ei. s. pplm iudeoz. qd notat in sequenti
Nā ascēdit in celū. idest in pplm dei celestem. sup astra
idest sup scros viros. sedēdo in mōte. idest in tēplo dei
qd erat in mōte. in lateribz idest cū magno exterminio.
sup altitudinē nubū. idest sup p̄phas dñando eis et ca
ptiuādo. s. s. s. ero altissimo nō recognoscēdo h̄ a deo sed
prie p̄tuti ascribēdo. sed q̄ a deo nō recognouit sed su
perbiuit. ad infernū deduct⁹ est. et ad nihilū redactū est
regnū ei⁹ in babilonā filio vel nepore suo. Sed exponi
tur etiā ad lram et cōmuni⁹ d angelo pmo. Et ibi notan
tur plura ex p̄mētia grauitatē p̄ti illi⁹. Et h̄ b. ostē
ditur ex nature dignitate cū dicit lucifer quasi lucem se
rens p̄ excellētiā. fuit enī supm⁹ inter oēs angelos cre
atos. fm illud Greg. de pe. d. i. q. l. s. Et iō magis ingrat
tus et rep̄sibilis. q̄ plura bona ceteris recepat natu
re et grē. Aliq tñ dicit nō fuisse supmū simplr. sed fm
quid idest in aliq ordie p̄ncipatū vel angeloz vlt ar
changeloz. Secdo ostēdit grauitas q̄ ad originis pri
oritātē cū dicit mane oriebaris. idest in p̄ncipio an oīm
creaturā ita. s. q̄ nlla an cū sed p̄les post eū. fm narra
tionē lre genē sūt create. Qui potuit videri se nihil cre
asse. sed de⁹ totū fecisse. Tercio ex criminis originalita
te cū dicit corruisti in terrā. Auertit enī se a diuina con
tēptatiōe et p̄tinet se ad sui p̄siderationē. et sic corruit.
Primū enī oīm peccōz i mundo fuit suū. Quarto ex
p̄ti societate. ibi. q̄ vulnerabas gētes. i. spūs q̄a secū tra
hebat suo exēplo p̄ticiose supbie qm⁹ vītus peccat et cā
to p̄les infiat suo exēplo iniq. Quinto ex p̄ti firmita
te. ibi. q̄ dicebas i corde tuo. Nō enī fuit qdē mor⁹ a na
tura vlt alio p̄suasus p̄mōz p̄ntū. s. cū maliciā assidui
tate ex se pcurat⁹. Sexto ex supbie imētitate. ibi. ascē
dā in celū nō empyrēū. q̄ ibi erat vbi creat⁹ fuerat. s. i
celū scilicet trinitatē. vt. s. sic ipē ē glōsus ex se. ita ipē
ascēderet et pueniret ad glāz quam nondū adēpt⁹ fuit
rat p̄ p̄tū p̄tute sine adiutorio grē. Septio ex p̄nci
pate singularitate. ibi. sup astra dei exaltabo solū meū
idest sup āgelos cōs vt mihi fuit. Octauo ex sup
entie sublimitate quā appetit. ibi. sedēdo i monte testa
mēt. appetit. fm. Serā. cē filiz dei filio quē vidit incar
nādū. et q̄ datur⁹ erat i mōte syō legē testamēt noui. Ap
petebat q̄ et ipē ē legislator. Nono ex malicie notabili
tate. ibi. i lateribz aqlonis. vñ pcedit vlt⁹ frigid⁹ et affri
cti⁹. i. suggerā et flabo i p̄mis p̄ntibz vērū supbie vñ
frigidi fiat amore dī. qd fecit ex iuidia sua. Decio in cor
gnitōis nātūrate. ibi. ascēdā sup altitudinē nubū. i. sup
subtiliē cognitionē p̄phas. i. oia erūt mihi p̄tū sine dei
adiutorio. Vltio i dei eq̄litate. ibi. s. s. s. ero altissimo.
querēdo adorari vt dicit. qd frequē facit qdēdo adorari. p
do. sic apd gētes adorātes i statuis demōes. et cū xpo
dixit Math. iij. hec oia tibi dabo si cadēs adoraueris
me. dicit aut tūc dixisse h̄. q̄ ex supbia sua quā tūc inuē
rit oia mala facit i p̄tēptū dī. Et p̄ hāc supbiā iuriat h̄
deo i seipso. q̄ facit se totālē cām boni q̄ h̄z a deo. Adtra
quē apls. j. ad Cor. iij. Quid bēs qd non accepit ab
alio saltē a deo a q̄ bona cūcta pcedūt imēdiate vlt medi
ate. Jacobi. j. Omne datū optimū et omne donū p̄fectum
desurūt ē descēdēs. Et. j. Parat. xix. Tu sūt oia et que
de manu tua accepim⁹ dedimus tibi. Et subdit apost.
Si aut accepisti qd glāz. s. i. teipso vlt apd alios quasi
nō accepis. s. ab alio s. a teipso bēas qd p̄tinet ad ingra
titudinē. Vñ Greg. Aetoris sui grām negare p̄uincit.
qui sibi tribuit bonū qd opatur. Et inde ex sua ingrat
itudine meret amittere. q̄ fm Augu. Qd deus dede
rat gratis abstulit ingrat. sicut narrat i libro de se p̄e
donis de quodā magno doctore legēte solēnter epistolā
las Pauli. i. cū quadam die laudaretur a quodam q̄
ita bene legeret dixit ex supbia q̄ melius intelligebat q̄

Gratias
p̄ti lucife
ri.

Exemplū

Titulus Tertius

ipse apostolus. propter quam superbiam immediate est oblitus penitus oim vt nec vnā lram sciret cognoscere.

Secunda spes exalta. §. II.

Principa
lis causa
meritorum
est gra

tiōis supbie est cū quis bonū qd habet a deo meritorie sibi ascribit credēdo aliquā excellentiā in natura vlt gra vel fortuna idest in tpalibz suis meritis z hūc habere principālē quā nō pōt nisi p dei grām obtrine. Cum ergo supbi in ordīate appetat excellentiā vltra sibi p fū tam a deo. qz ad maiore excellentiā pīnā alicui quod bonū qd habet a se habeat nō ab alio. vlt ab alio habet maioris excellētie est qz meritis suis illis acq̄sierit qz ex grā sine sufficiēti merito. iō supbi estimat habere bona a se vlt meritis suis a deo fm lbo. Sz merita nō sūta sūta sufficiētia ad ea q p meritis reddunt. Et ipoz meritorz nō sola causa nos sum. sz pncipalis causa est grā q est tñ a deo. vñ apls. Nō ex opibz iusticie q fecimus nos. sz fm suā misericordiam saluos nos fecit. inqt ad Titū. Non ex opibz in pteritis q nulla erāt. qz vt dicit. Cū nō dū nati essent aut aliqd boni vlt mali egissent dixit deo. Jacob dilexi. Esau odio habui. nō tñ impiedo maliciā odisse dicit Esau. sed nō dādo grām sic Jacob nec ex opibz pteritis a nob factis qz nō sūta p digne pafides hui temporis q. s. sūta in tribulationibz z opibz bonis in quibus homo patitur laborem ad futuram gloriam. Romano. viij. Neqz ex futuris quia si deus p uiderit aliquem bonū futurum z bñ vsuz grā ideo sibi dedit qz tūc tpale vt est opatio hūana esset causa eter ni. f. pdestinatiois q est ab eterno. ptra qd ait apls ad Ep̄as. j. Elegit nos ante cōstitutionē mūdi vt sum sc̄i et imaculati nō qz eram futuri sz vt sum p̄ electionē Scdm ergo suā misericordiam saluos nos fecit principālē nō ex meritis nisi scdario. Sz in naturalibz qz cū deo sic actor pum oim actionū z motor oim motionū. nec intelligere nec velle nec sentire. nec viuere nec opari possu mus sine eius influxu. Et in libro de causis d. qois pūma causa plus influit i causatū scdē cause qz ipsa causa scda. Un Esa. xvi. Oia opa nra opatus es in nob dñe Eraps. ij. ad Cor. iij. Nō sum sufficiētes cogitare a nobis aliqd quasi ex nobis. f. pncipali hūc nra. Quas uis cū deo ppter bona q quis facit multiplicet ei spūa lia pseruet naturalia. augmētet tpalia. nō tñ dē estimas re q deo faciat quasi ex debito tanqz sua opa sint causa principalē hūmōi pcessiois sed sua liberalitas. Multos etiā videm magis industrios z laboriosos z sancti viuetes. z tñ nō sūta ita abūdātes in tpalibz. figuratur ista spēs supbie p ventū austrālē qui est calid⁹ z venit a regione mltū calida. qz de meritis. f. eximie bonitatis nimis pfidit. de q vērō dicit Daniel vñ. Hui⁹ supbie vērō fuit p̄cussus. Nabuchodonosor qñ dixit i palacio suo p̄sistēs. Nōne hec babylon magna quā ego edificauit et ampliaui in robore meo z idest virtute mea. z sic ex superbia attribuit hūc sue nō dei liberalitati dñūm illd sed punit⁹ est immediate sicut fuerat sibi p̄ annū i vi sione sub figura alissimī arboris demonstratū. Nā in be stiam mutatus est q tñ mutatio fm epyphaniam fuit fm fantasiā iōtus zalioz aspiciētū nō fm nature speciem vel substantiā. ideo Aug. xvij. q. iij. miror vbi dicit Si de p̄tate psumit nabuchodonosor regē intēde qui causa supbie ex hōie murat⁹ est in bouē. Et vñ dicit i bī storis scolasticis videbat ex pte capitis vsqz ad mediū corpis bos ex residuo sicut leo. qz. f. tyranni in pncipio dominij sūta lascīpi z zernicosi. z postea fiunt rapaces vt Leo p̄p̄los deuorātes. sicqz omisit regnū p se p̄tē tpa. idest annos quibz sapiētes cū filio ei⁹ regēbāt. z ipe cū scriis in desertū habitabat deo sic dīponēte. vt non ledere a feris. Et vt dicit mgt in historijs septem anni

mutati sūtan. vij. mēses quibz passus est istā alienationē nē mentis. z in capite. pl. diez reuertebat ad sensus p̄p̄ pūti z flebat p̄cām suā p alios. pl. diez z c̄pnde reuertebat ad istā alienationē. vñ. tñ ānis stetit sine vsu regni. Vide historiā q pulchra est. Dan. iij. Sic z p̄p̄ba sc̄iis qui fuit missus a deo de iudea in samariā. vt habet. iij. Reg. xij. ad rep̄hēdendū bieroboā de ydolatria. z fuit i bī p̄c̄p̄tū ne ibi māduicaret vel biberet. postqz h̄ fecit. i. rep̄hēdēdo bieroboā regē nō timēdo minas ei⁹. ac etiā brachiū regis ipi⁹ arefactū sanauit z mūera ei⁹ p̄p̄p̄ vt dicit Greg. in moral. qdā ocelta supbia mētē ei⁹ p̄p̄p̄ hēdit meritis suis illa magna opa ei⁹ ascribēs i meritis obscuritatē in cidat tātā vt iuitat⁹ ab alio p̄p̄ba. f. salio ad comedendū secū ex pte dei p̄tra mādarū dei assensu credēs a deo illi fuisse p̄c̄p̄tū. sed ab eo rep̄hēsus in via postea strāgular⁹ est a leone. sed z Paulo aplō dāc fuit stimulus carnis sue re p̄ratio carnalis fm Greg. in moralibz. siue infirmitas corpalis fm Augu. ne incederet hāc supbia vt meritis suis ascriberet illas magnas eas dī reuelatōes. put ip̄emer faceret dicēs. Ne magnitudo reuelationū extollar me. dāc⁹ ē mibi stimulu⁹ carni z

Tertia spes exalta. §. III.

tiōis supbie est cū se iactat hūc apud alios loq̄ndo vel apd se existimādo hūc qd nō hz vt cū qz reputat se habere acutū intellectū. vlt magnā mōrā vlt magnā industriā i agēdis. vlt penitiā i arre. vlt prudētiā in regiminē. vel pulcritudinē i psona. vlt sciētiā i mētē. vlt p̄fectionē in vita spūali. z d h in se glīat cū tñ reuera ista non habet. vlt nō tātū sicut estimat. Un Esa. xvi. dicit Audi uim⁹ supbiā moab. supbi est cū valde supbia z arrogātia ei⁹ pluqz hūis ei⁹ Microny. Nos pulices z vāni culi nram debem⁹ sciētiāz in sciam p̄ficeri. z ex h̄ p̄fēcō est hō. Un Proverb. penul. dicit. Vir cui locu⁹ est re p̄ intīmā cognitionē z grām. stultissim⁹ sū viroz. sapiētia nō est in eū. Seneca. Scio me aliqd p̄fēcisse. qz hoc scio qd nescio. Et si de sciētiā sua debet qd humilia sentire. parū z quasi nullā reputādo cū quasi nil p̄fēcē et cōplere sciāt etiā natura vni⁹ musce. mltomagis dē grā et virtutibz qz quis d se infima estimare. Nam de sciētiā vel sapientiā sua potest aliquam certitudinem habere. sed de grā z virtutibz infusus nullā. Et ideo apls postqz dixerat. Nihil mibi p̄scius sum. j. ad Cor. iij. subdit. Nō in h̄ iustificat⁹ sum. Periculosa est talis superbia exi istimatio et vānā confidentiā inducit de bonitate sua. Unde postea de facili ruit. Hac videtur sibi p̄fēciss. petrus apostolus quādo xpo sibi dicente de scandalo sui z aliorum z postea de sua negatione trina ipse c̄p̄mans se habere illam constantiam perfectam. f. pro eo tolerandū mortē quam nondū habebat. dixit. Etiam si oportuerit me mori tecū te nō negabo. Au. xij. sup quo verbo Ambro. ait. Dec ideo dicta sunt vt sciām⁹ nemis nem se iactare debere. Nam si petrus lapsus est. qui dixerat. Et si alij scandalizati fuerint in re. sed non ego. qd alius de se iure p̄sumat. deniqz dauid qui dixerat. Ago dixi in abundantia mea. scilicet deuotionis et seruitutis. non moueboz in eternum eam sibi iactantiam obfuisse testatur dicit. Auertisti faciem tuam a me et faci⁹ iūm conturbatus. Dec ille. vñ. q. j. imitare. Talis de se superba existimatio excecāt intellectum vt nec se nec agenda nec deum. deum bene cognoscat. Unde figuratur p albuginem oculi que impedit vīsum. Unde Greg. in pastorali. Pupilla natiqz oculi nigra videt albuginē nē tolerans nihil videt. quia videlicet sensus hūane cogitationis si stultū se peccatōrēqz intelligit cognitōrēz timet cōfiteri apd hēdit si āt cādōrē sapie seu iusticie appbēdisse existimat a luce se sui ne cōgnitōnis excludit. et eo

Ca. 2. De speciebus supbie

claritatem veri luminis nō apprehendit quo se apō se per arrogantia exaltat. dñs. xlii. Hinc etenim mirabilis ho / mines pene oēs decipiunt. de se estimantes maiora q̄ habeat. Hanc supbia s; occulta videt fuisse dñc. Josias opim⁹ rex iuda qñ bellū mouit sine cā p̄tra regē egypti vt dicit Job. cassian⁹ in tractatu de vitis. sed in puni / tionē in bello occisus est. vt habet. iiii. Reg s; ista est dif / ferētia inter electos et reprobos. qz si electi aliqñ supbiū / cito redeūt ad humilitatē. sed reprobi nunq̄. An Job. Auctis dieb; suis supbit impi⁹. Vbi Greg. xij. moral. inquit. solēt etiā electi in quibuscū suis cogita / tionib; et actib; supbiare. sed qz electi sūt cūctis dieb; suis / perbire nō possunt. qz p̄uicq̄ vitā finiāt ab elatōe ad humilitatē corda cōmutāt. Impius hō cunctis dieb; supbit. qz sic vitā termiat vt nō ab elatione nō recedat. Arcūspicit qz tgaliter floret in vita. carnis fiducia po / nit. eāq; diu pmanere estimat quā ad p̄sens tenet. soli / das in elatōe anim⁹ in despectu adducit oīs p̄inquis / qz repentina mors surripit nunq̄ p̄siderat. Et subdit Job. Et numer⁹ annoz incert⁹ est tyrānidis eius. Vbi Greg. Tyrann⁹ p̄prie dicit qui in cōmuni re publica nō iure principat. bene ergo supbiā tyrānidē vocat. qz qd nonunq̄ alius in republica ab hoc p̄ acceptā dignitatē / potentia al⁹ in puincia. alius in ciuitate. alius i domo / p̄p̄ia. alius p̄ latente nequiciā hoc exercet apō se in sua / cogitatioe. Nec intuef deus quantū quisq; valeat face / re. sed quantū velit sed cū sit incert⁹ terminus vite eius. cur extollit quasi de certo. quasi dicat. de hoc deberet est / humiliare incertitudo vite. Ad hāc spēm supbie p̄inet / excusare suos defect⁹ qz ex h̄ fm Tho. vbi supra homo sibi arrogat innocentia quō nō habet. ad quā supbiā / etiā multū cōiter hoīes labunt vt merito possit dici ill / lud. Dicit. viij. Nullus est qui agat p̄nam de peccato suo dices quid feci. oēs enī se excusant. sed vt dicit Au / gu. Si te excusas de accusat. si te excusas de excusat. idest p̄cat. Unde et p̄mi p̄ntes requisiti de trāgressione qz nō accusauerūt. sed excusauerūt vir torquendo in so / ciam vel in dñi q̄ desiderat sibi talē societari. et mulier i serpentē qz deceptat. ideo subito de padiso expulsi sunt. An et gratian⁹ dicit qz spes supbie est velle videri iustuz qui p̄ctōr est atq; hypocrita puic⁹ qui ad imitationē / p̄mōz parentū tergiversatōe p̄boz p̄cā sua lenigare p̄tendūt. Vel sicut cayn p̄cām reticēdo penit⁹ sup̄primere querūt. vbi supbia regnat. hūilitas locū nō habet sine qua nō pōt esse salus. de pe. dñs. s. s. taciturnitas. equi / demū. circa fi. Ad h̄ aut. si ad excusandos suos dñctus inducitur mlti ex h̄. s. qz p̄siderant defectus alioz. et sic maiores reputates. suos p̄uicendūt. Signat autē hec supbia p̄ ventū occidentalē. In occidēte enī occidit lux. sic hō supbit de bonis que nō habet.

Quarta species supbie. §. III

perbie est qua quis estimas se meliorē vel sapiētiore ce / teris alios despiciat et p̄tēnt affectans alijs dñari de h̄ / poreff intelligi illud Job. xj. Cur van⁹ erigit in supbiā et quasi pullū onagri libez se natū estimat. Vere van⁹ est talis. qz leuis et nllō pōdere timoris firmat⁹ erigit. s. sup alios querēs dñari et leges imponere. filis est ona / gro. idest asino siluestri q̄ p̄ siluā suāz prauaz volupra / tum discurrens nullis onerib; vel vinculis mādatorū / reputat se subditū sed libez ad nocendū cuiusq; despi / ciendū et p̄uicendū. Talis fuit phariseus ille qui ascē / dens cū publicano ad adorandū in tēplū dicebat stās / sz rigidus in supbia. deus grās ago tibi. qz nō sum si / cur ceteri hoīm. adulteri. raptores. iniusti vel etiā h̄ pu / blican⁹. ieiuno bis in sabbaro. decimas dooīm q̄ possi / deo. Luce. xviij. Et sic ex supbia se exaltādo et p̄mū pu

blicanū despiciēdo fuit reprobatus. Qui autē pharisei / exēplo p̄rio puic⁹ qd accidit frēq̄nter ex supbia. sibi et alijs plura mala fac. fm Ariso. Primo quidē audi / entē reddit p̄iorē. qz si sit p̄ctōr sit letior criminis inuēto / collega. Si sit iust⁹ extollit p̄ aliqua crimina induit⁹ de se magna putare. Scdō talis cōratem ecclie ledit. Nō enī oēs audietes vitupant solū cū qui peccauit. sed vi / tui xp̄iano p̄umclias inectūt. Tercio dei glām blas / phemare facit. Sicut enī nobis recta agētib; nomē di / glificat. sic nob; peccantib; blasphemat. Quarto cū qui audiuit obprobria. p̄fundit imprudentiorē et aduer / sariū faciēs. Quīto statuit se pene obnoxiiu reb; pla / ris q̄ sibi nō pueniūt. p̄met ergo ad supbiā se alijs p̄e / ponere et alios despiciere. Unde et Amb. in lib. de offi. in / quit. Si qd hō nō obediat epō sese extollere atq; exalta / re desiderās qrens etiā obūbrare merita epī silara affe / ctione doctrine aut hūilitatis aut misericōdie a vero des / uiat supbus qz veritatis ea reglā est vt nihil faciat qd cōmēdandi sui grā q̄ minor alijs fiat. ne si qd boni ope / ris habēs id ad deformationē alteri⁹ et vitupationē ex / erceas. xj. q. iij. si quis. Exēplū ponit Greg. in dyalogo / Tales supbi nullū timēt. similes diabolo. s; q̄ dicit Job xli. factus est. vt nullum tumeret. Omne sublime vider / de hac etiā Greg. p̄xij. moral. circa finē sic ait. Qua / si tyrann⁹ quidā obfessam ciuitatē intercipit cū mentem / supbia irrūpit. Et q̄ ditiore quēq; cepit eo i dñio du / rior exurgit. qz quo ampliores p̄rutes sine humilitate / agunt eo latius ista dñant. Quisq; hō eius in se tyrā / nidē captiuā mēte suscepit hoc p̄mū dānum. patit⁹ qz clauso cordis oculo iudiciū equitatē p̄dit. Nā cūta que ab alijs bñ gerunt displicēt. et sola ei que ipse vel prauē egerit placēt. Semp̄ aliena opa despiciat. semp̄ miratur qd facit. qz quicqd egerit egisse se singlariter credit. et cū se in cūctis trāscēdere ceteros estimat p̄ lata cogitatio / nū spacia secū de ambulās laudes suas tacit⁹ clamar. Nonunq̄ ad tantā elationē mēs duat vt in eo qd tu / met etiā post ostentationē locutiōis effrenef. Nec ille. si / cut fecit pharise⁹ ille zc. Sed mirabilis eos deus humi / liat. An dñs. x. Sedes dñi supboz euertit et sedes / re fecit mites p̄ eis. An legit de quodā tyrāno supbo. qz cū audisset plurics decātan i ecclia illd. Dispsit sup / bos mēte cordis sui. Deposuit potētes de sede. et exalta / uit hūiles. Vocat clericos et mādauit eis vt deberēt ra / dere de libris suis illos p̄sus qz falsi erāt dicens de sede sui dominij a nllō posse deponi. cui cū cōtra diceretur nō acquiescebat. s; sic humiliat⁹ fuit Accidit vt quadas / die irer ad balneandū se cū magna comitiū. cunq; di / missis vestib; sol⁹ fuisset balneū ingressus inde ad mo / dicū angelus dñi appuit in effigie illi⁹ dñi quasi exiēs de balneis nud⁹. Atq; oēs estimarēt illū dñm esse suū reindutū associates oēs cū eo redeūt ad ciuitatem et ad domū. vero dñō remanēte in balneis trāfactaq; aliqua / morula exiēs de balneis nudus neminē inuenit. nec etiā / suos pānos sed quosdā mīseros et p̄scissos. cunq; alios nō haberet in p̄mptu illos indutus furore replet⁹ con / tra familiā suā. qz eā dimiserāt. reuert⁹ ad ciuitatē et in / cipit interrogare ianitores de familia sua nominando. nūc vnū nūc aliū p̄querēdo quō cū fuerāt ausi iradi / mittere solū. Illi hō qui viderāt angelū in forma ei⁹ res / uersum domū cū comitiis quē dñm credebat vidētes hunc male indutum reputant eum vnum fatuū qui / faceret se dominum ex fatuitate. et sic deridendo loque / bantur cum eo. sicut sit cum fatuis. Turbatur iste ma / gis et miratur vadit ad palacium et multi cum eo des / ridendo. Cūq; ab aliquibus maturioribus diceret / tur qd dominus ciuitatis erat in palacio et qz ipse cri / rabat. et ideo non diceret talia. ille attonitus et p̄e ad

Supbus
mlta ma /
la sibi et ali
is infert

Exemplū
de supbo

Titulus Tertius

miratione quasi alienatus dicit. **Quid est quod dicat.** nō cognoscitis me dñm vestrū qui egressus paulo ante de ciuitate iui ad balnea. quō ergo dicitis dñm esse i palacio. q̄s est iste dñs alius q̄s ego. **Sunt** hec nota angelo qui dñs putabat. **Qui** ad sui humiliationē maiore fecit eū vocari vt sic loquēdo corā alijs irredcat. **Et** ille dñs male indur⁹ videns angelū ab hoib⁹ haberi vt dñm. z se p̄tēni. dicit quō ipse est dñs ciuitatis. z quō dimissus fuerat in balneis. nec etiā suas vestes inuenierat. z qd mirat⁹ quō ipse teneat dñm ciuitatis qd suum erat. oēsq; in risum puerrebat. **Demū** angelus vocauit eū solū in camerā. z reduxit sibi ad mentē supbia suam que vltus pluris fuit in verbis dicens se de sede nō posse deponi. ideo illos versus debere abradī. ostēdens sibi manifeste p̄ expientia quō in breui impecpibili fuerat sede nō solum priuatus. sed faruus a cūctis reputat⁹. et ideo disceret humiliari z nō supbire. **Qui** recogscēs peccatum suū indutus ab angelo vestib⁹ suis. ipso dispensante gressus de camera receptus est a suis vt dñs narrans gesta per angelum.

Dicitur autē ventus .§.v.

Vetus supbie mltre mala fac

ptari⁹ quantū ad scdām p̄m qz nocū⁹ est. **Sicut** enī a vento materiali multa nocumēta pcedūt. ita a vēto supbie multa nocumēta spūalia. **Sicut** enī ventus vt p̄z ad sensum est aeris obscurati⁹ seu spissati⁹ uis p̄tati⁹ et turbati⁹. ita supbia intelligentiā obscurat. **Proverb. xj.** **Ubi** fuerit supbia z p̄umelia cor ad malū incitat. **Uñ** z **Reg. vj.** **Obstaculum** veritati est supbia z hoīm pacē p̄urbat. **Eze. h. j.** **Vetus** turbis veniebat ab aquilone. idest supbia p̄urbās venit z orta est a demone. **Scdō** vētus est in mari tēpestatis generati⁹. z hoc qz vndaz eleuati⁹ z p̄sequēs maris inflati⁹ z in p̄s ptarias extensiuas. vnde z nauigan tū submersi⁹. **Sic** supbia in mūdo bella z rixas p̄tāt. tū quisq; vult esse maior z alteri dñari. vndas. id est affectiōes hūanas eleuat extollēdo se z iactādo mare cordis inflat z in p̄s ptarias sepat. donec nauigan res in nauī supbie submergat. **Matth. xij.** **Nauicla** in medio maris iactabat fluctib⁹. s. a vēto. **Proverb. xij.** **Inter** supbos semp sūt iurgia. **Tertio** veni⁹ est in terra monitū p̄ussu⁹. domoz submersi⁹ z arboz eradicati⁹. qz. s. supbia etiā vltos spūales spū emittētis tē rādo pulsar z subuerit assentiendo. **ij. Reg. xij.** **Spiritus** grādis z fortis. idest vētus subuerit mōres nō in spiritu dñs dom⁹ diruit z collegia diuidendo. **Matth. vij.** **Flauerūt** vēti z irruerūt in domū illā z cecidit. **Proverb. xv.** **Domos** supboz demoliet dñs. arbores. idest hoīes fructuosos z gratijs multis dotatos aliqñ eradicat destruēdo vt saulē. **Sap. iij.** **A** nimietate vētoz eradicabūt. s. arbores. **Confringēt** enī rami in p̄suma tī z fruct⁹ illoz iutiles. **Eclia. xi.** **Substantia** supbie eradicabit. **Quarto** vētus est spume in aqua generati⁹. vesice inflati⁹ z extēsi⁹. paleaz z puluez eleuati⁹. qz supbia quē aduersitate nō deijcit in spūmā vanitatis sī pōt adducit. et p vanā glām inflādo z eleuādo submergit. **Sap. v.** **Spes** impij quasi lanugo q̄ a vēto tollit. z tanq; spuma gracilis q̄ a p̄cella dispargit. **Ap̄ls. ij. ad Cor. xij.** **Timeo** enī ne forte cū venero non quales vos volo inueniā vos. z ego inueniar a vob quales nō vultis. ne forte p̄tētiōes z emulatiōes ne inflatiōes et seditiōes zc. sint inter vos. **Deutero. j.** **Timētes** supbia ascēdistis zc. **Job. xij.** **Erūt** sicut palce ante faciem vēti. **Sic** supbi q̄rentes honores z sic se eleuātes deijcūt in miseria. s. supbi antioch⁹ de q. ij. **Nacha. xij.** **Quito** vētus est in corpe hūano multaz egritudinū causati⁹. qñ. s. in corpe generat⁹ vel ibi claudīt vt infir

mitas ylionū. toriōes vētris. colica z hmoi. **Sic** p̄t supbia mltre infirmitates spūuales. **Eclia. ij.** **Synagogae** supboz nō erit sanitas. **Et** infirmitates p̄toz oriantur ex supbia ostēdit. **Reg. in. xxij.** **li. mora. in. li.** **Uñ** nāq; supbia apud se cogitādo tūmētib⁹ inest damoz i locutiōe. amaritudo in silētio. dissolutio in hilaritate. furor in tristitia. in honestas in acroē. honestas i imagine. erectio in incessu. rācor in respōsiōe boz mens semp est ad irrogādas p̄umelias valida ad tolerādas infirmas ad obediendū pigra. ad lascendā alios impotētia. ad ea q̄ facere z debet z p̄ualer ignaua. ad ea autē q̄ facere nec debet nec p̄ualer z para hec in eo qd spōre nō appetit nllas exhortatiōib⁹ flectit. **Ad h. aut** qd latēret veltiderat qrit vt cogat. qz dñi metuit ex desiderio suo vltis scire. optat vim in ipa sua voluntate tolerare. hec ille.

Sexto est ventus lumis z ignis extincti⁹ vt patet ad sensum. sic supbia extinguit lumē grē z ignē charitatis z oīm virtutū. **Eclia. xij.** **Dom⁹** q̄ nimis. idest valde locuplex est. s. p̄tutib⁹. anibulat supbia. vñ **Reg. vj.** **Sicut** oīa vicia enervat hūilitas. oēsq; p̄tutes colligat z roborat. sic supbia oēs p̄tutes destruit z enervat. **Idē Reg. vj.** **Paulo** supra inq̄t. **Alia** vicia eas solas p̄tutes impetit quib⁹ ipa destruit. vt videlz ira. patiēcia. castimari⁹ g. abstinentiā. libido p̄tinentiā expugnat. **Supbia** autē neq; est vni⁹ virtutis extinctiōe p̄tenta. sed p̄ cunctas aīe mēbra se erigit. z quasi general ac pestifer morbo corpus oīe corrūpit. **Impedit** qz supbia inuasiōe grē et p̄tutū. **Sic** enī p̄cauū est receptiū nō p̄cūpū vt mōtes. ita supbia q̄ fac mētes eleuatas vltia comūne p̄ditiōne impedit receptiōe grē. **Uñ** figurā dñi. **Reg. vj.** **Mōtes** gelboe q̄ significat supbiam. nec ros nec pluuie. s. grē veniāt sup vos zc. **Lumē** z vere cognitiōis impedit. **Uñ** ap̄ls dicit ad **Ro. j.** de philosophis supbie q̄ dicētes se esse sapiētes stulti facti sunt. z tradidit eos deus in reprobiū sensum. i. tradidit permittit.

Tertio supbie reme .§.vi.

diabilitas insinuat ibi eis. s. discipul⁹ p̄tibat ventus. qui laborādo p̄tra ventū in nauigādo z demū p̄pō ad eos veniēte. liberati sunt a vēto. z facta est tranquillitas. **Op̄et** ergo ad remediādū supbie ne dñet xpi discipulū eius vitā z doctrinā sequi z laborare diuersis p̄ditiōib⁹. **Ipe** siquidē xps hūilim⁹ fuit in omni vitā sua et p̄uersatōe humilr p̄uersatus cū simplici⁹ z paupib⁹. nō cū doctorib⁹ z mūdi sapiētib⁹ z diuitib⁹ qui comūter sūt supbi. **Humilr** idē est nō p̄pōse. docuit nō p̄funda et curiosa sed vtilia z humilia. fugiēta bonores. vt cū vellēt cū turbe facere regē. **Job. vj.** **Aliqñ** p̄pōens occultari ei⁹ miracula. vt **Marci. vj.** de muto z surdo in his q̄ agebat grās deo referens z nō sibi attribuens vt **Job. vj.** **A** meipso facio nihil. **Et** illd. mea doctriā nō est mea. sed ei⁹ qui misit me in fuitēdo discipulis vt ablucēdo pedes eoz. **Job. xij.** **Ut** imitam⁹ humilem eius ad nos descēsum. de lumē celi ad tenebras mūdi. de sede regali ad officinā p̄ti de p̄fessu patris ad p̄fundum lacu. formā fui accipiēs z similitudinē carnis peccati videlz corp⁹ subditū penis p̄ti vt famē. sitī. frīg. z alia etiā ipam mortē nō tñ hūtem p̄tām. **Uñ** **Aug.** **Erube** scat hō fieri supbi postq; hūiliatus est deus qui etiam supbiā rep̄bēdēs humiliatē docens. vt illud **Matth. xxij.** **Molite** vocari rabbi. **Et** illd. **Recūbe** in nouissimo loco **Lu. xij.** **Discipulos** cū p̄tēderent de p̄matu supbia tēptatos rep̄bēdēs dicēdo. qz nisi p̄uersi fueritis z etiam sicut puuli nō intrabitis in reg. cc. **Matth. xxij.** **Et** cū ap̄li reuersi a p̄dicatōe gauderēt z demōles expulsi essent aliqñ supbia p̄p̄e reputatiōis stimulari. terruit eos exēplo sathane dicēs. **Videbā** sathanā sicut fulgur

Ca. 2. De gradibus superbie

de celo cadentem. s. superbiam. Et iterum. Cum feceris
tis oia q̄ precepta s̄c̄t vobis dicite s̄c̄t inuiles sum⁹
z qd̄ debuius facere fecimus. **An. xvij.** Ipe etiam ait
ad p̄m. Confiteor tibi dñe celi z terre quia abscondi-
sti hec a sapientib⁹ z prudentib⁹ zc. i. supbis. **Mat. xj.**
z subdit. **Discite a me.** qz mitis sum z humilis corde
Est ergo p̄mū remediū p̄tra ventū supbie. **Exempluz**
vire xpi. **Scdm̄** doctrina eius ipam dēctās z ad p̄mū
exhortans. z h̄ p̄m secum habere in nauī mentis. **Ter-**
tium est laborare in exercitijs vtilib⁹ se occupando. **Un-**
de de p̄c. di. ij. **Si quis semel notatus fuerit inuidie v-**
p̄tentionis vicio. z rursus h̄ idem incidit sciat se p̄m
mā causam ex qua inuidia vel p̄tentione nascit̄ exteriori-
bus medullis habere reconditā. oportet ergo cū p̄ con-
traria atqz aduersa curari. i. p̄ humilitatis exercitiū. **Ex-**
ercitia vero humilitatis sunt si se vilioribus officijs
subdat. et ministris indignioribus tradat. Ita enim
arrogantia que humane glorie viciū curari pore-
rit vt in consuetudine humilitatis affectus vltra iam
nō incadat in arrogatīe z vane gl̄ie delictū. sed in singu-
lis humilitati modis vicijs simul adhibet̄ zc. **Quartū** re-
mediū est consideratio vilitatis p̄prie atqz miserie anier
corpis. **Job. xij.** **Replet hō mltis miserijs. nascit̄ mu-**
liere breui viues tempore. qui quasi flos egredit̄ z p̄re-
ritur. zc. **Quid** em̄ est homo nisi sperma feridū in p̄ci-
pio sui vas stercorez in medo. elca vermiū in fine q̄ ad
corpus. quo ad aīam in p̄cis natus. sine p̄cis non vi-
uens. tenebris inuolut⁹. ignorās finē suū a sugno iudi-
ce de oibus iudicand⁹ z puniendus. z p̄cipue de supbia
Iuxta illud ps̄. **Retribuet dñs abundanter. i. p̄cā facie-**
tib⁹ supbiā. z h̄ recte. qz supbi directe pugnat̄ p̄ deum
Ista. ij. **Dies dñi sup omnē supbiū z arrogantē. Adeo** in-
firmi sumus animo vt nec leui cogitatio possimus p̄-
nos resistere. nec leue s̄bum susperre. nec leuem statum tē-
prationis sustinere. **Corpis infirmitas tanta vt paruul-**
vermis vt scorpio z aranea ipm̄ p̄sternat. ipm̄ molester
Quid instans inquit **Aug.** sanies ferida. quid rende-
ris pellis morticina. **Quintū** est p̄sideratio melioris
vire. **Sic** ut incitū clationis est p̄sideratio d̄re-
rioris. ita cautela humilitatis est p̄sideratio melioris. **Co-**
derata ei vitā s̄c̄tōz q̄t et quāta fecerit z sustinuerit pro
deo. miserrima ostendit̄ vira nostra. **Sextū** remediū
est p̄sideratio iudicioz dei. z p̄cipue p̄tra supbos. **Ps̄.**
Lū humiliasti sicut vulneratum superbū. Et illud.
Oculos superborū humiliabis.

Exempla habes plu. .j. VII.

ra in scriptura quō deus humiliat supbos. **Primū** z
exemplū luciferi z p̄mōz parentū de eoz supbia humi-
liata. de quib⁹ supra. habet̄ **Gen. xj.** de edificari volen-
tib⁹ turrim pertingentē vsqz ad celū vt sic se defende-
rent a deo si amplius aquas diluuij induceret sup̄ terrā
vbi confusis linguis eoz compulsi sūt opus dimic-
tere impetrū. **Scdo** de pharaone qui ex magna sus-
perbia nolēs parere dñi iussib⁹. sibi p̄ moysen z aarō
factis de dimissione ppli demū post mltā flagella hūi-
liatū demerit in pfundū. **Ero. xij.** **Tertio** de dathā et
abyron qui rebellantes moysi z ex supbia p̄tinentes
p̄nciparum eius. apra est terra z deglutiuit eos viuos.
Numeri. xvj. **Quarto** de saule rege quo nō erat meli-
or in israel. cui dixit dñs **Re. xv.** **Quē** esset puulus i oīu
lis tuis caput in tribub⁹ p̄stui te in israel. nūc autem
qz eleuatis abieci te. **Quinto** de roboam filio Salo-
monis de cui⁹ supbia legit̄ **ij. Regū. xij.** cum dixit plo
israel. **Minim⁹** digitus me⁹ grossior est dorso patris.
zc. **Sed humiliat⁹** est. qz occiso adurā qui erat sup̄ tri-
buta. decem trib⁹ recesserūt ab eo z fecerūt sibi alium re-

gem. **Is. Jeroboaz.** **Sexto** de sennacherib⁹ de cui⁹ sup-
bia dicit dñs **Is. xlvij.** **Supbia** tua descendit i aures
meas. ponā igit̄ circulū in narib⁹ tuis. z frenum in la-
bijs tuis. z reducā te per viam qua venisti de cuius hūi-
litationē subdit. quia angelus dñi in vna nocte occidit.
clxxxv. milia exercitus sui. sicqz ipe rex assiriorū senna-
cherib⁹. euadēs reuersus in terram suā a filio suo occisus
est in templo dei sui de nabuchodonosor. **De quo Dani.**
ij. dictum est. s. **Septimo** de holoserne et exercitu
eius cui p̄erat innumerabili. qui et supbia dixit. postqz
achior locutus ē collaudans illū p̄m z deū suū vt o-
stēdat. quia nō est alius de⁹ nisi nabuchodonosor. post
qz p̄cussimus eos quasi vnū hōiem. tu etiā cū eis gla-
dio interibis. **Judith. vj.** **Sed humiliat⁹** est. qz ampu-
tato capite eius a iudith. exercitus fugit. z debellat⁹ est.
Judith. xv. **Octauo** de aman qui p̄pter supbiā suā
am pati nō poterat qz mardocheus eū nō adoraret sic
ceteri hōies qd̄ ille nō faciebat. qz p̄gnoscebat illū aburi
honore. sed humiliatus est. qz demū suspensus est in li-
gno illo qd̄ parauerat mardocheo p̄ patibulo. z omnes
impii populi iudeoz occisi sunt illa die a iudeis vana
licentia sup̄ hec a rege assuero. qz ipi debebāt occidi. vt
h̄ **Esther p̄ totū.** **Nono** de antiocho rege. **ij. Mach-**
abeoz. ix. de quo d̄r qz locutus est superbe. **Antiochus**
auditu qz exercitus eius fuerat deuictus a iudeis dicit̄
se venturū hierosolimā z congerē sepulcrā faciaturū.
Sed immediate humiliatus fuit. qz apprebendit̄ euz do-
lor viscerū z tantus fetor de corpe eius scaturiente s̄mi-
bus exibat qz nō poterat cū exercitus tolerare. ibi vid̄ d̄
eius humiliatōe. **Decimo** de herode qui decollauit ia-
cobum. qz cū populus ei acclamaret laudes dei z non
hois. i. laudaret eū vt deū indutū veste aurea reuerber-
rante super eū radio solis. z ex h̄ superbiente z sup̄ hōi-
minē de se estimantē p̄cussit eum angelus dñi. vt habe-
tur **Act. xij.** sed diffusus in historia ecclīastica. **Unde**
qmo de populo iudeoz. qui cū fuerat a dño mirabilif
adiutus z exaltatus. qz supbe egit p̄tra dñm nolēs euz
recipere doctrinā eius. humiliatus est z dispersus per
orbem in fuitutē z obprobriū. **Duodecimo** in vitā
patrū de quodā anachorita qui ad magnū apicē cōten-
plationis ascenderat. sed supbia clatus humiliatus est
Nam diabolus assumēs speciem mulieris oberrantis
in deserto venit ad cellam eius rogās recipi de nocte ne
a feris deuoraret̄ quo facto z accenso ei igne ad calefa-
ciendū aspiciens in eam z stimulat⁹ libidine cū opul-
nepharū attemperaret illa vt fumus euauit in aerem
clamaris. **Anachorita** qui te vsqz i celum exaltabas
ecce qz in infernū d̄meris es iocūes eū ad despationē.
Capitū tertij de gradibus supbie. **xij.**

De gradib⁹ superbie

xij. de quib⁹ b̄rūs **Bern.** in quodam libello. z
b. rhom. sc. se. q. clxij. d̄ his p̄t̄ expōit illud ps̄.
Superbia eoz qui te oderūt ascendit semper. **Abi** sc̄
dam est qz est duplex assensus mentalis. **Unus** est vir-
tualis. s. de bono opere in melius. z de actu vni⁹ virtu-
tis in alium. **De quo** **Isa. ij.** **Venite** ascendam⁹ ad mō-
tem dñi. i. xpm̄ vel celum. s. p̄ humilitatē z bona opera
Alter criminalis. s. de vno actu peccati ad aliū. z p̄ci-
pue qz superbia importat ascensum quendā false estia-
tionis z inordinate affectionis ad magna. ascendit crī-
minaliter cū quis de vno gradu sup̄ie ascendit ad aliū
de quo p̄t̄ intelligi illud **Ero. xij.** **Nō** ascendes. s. p̄ gra-
dus superbie ad altare meū. i. xpm̄ seu dñm maiestatis
sed p̄ humilitatē oportet ascendere. qz vt d̄r **Job. xx.** **Si**
ascenderit in celū. i. meritoz estimatione supbia eius. et
caput eius nubes tetigerit quasi sterquiliniū in fine p̄

Titulus Tertius

detur. De h̄ ergo ascensu supbie dicit ps. lxxij. Supbia corz zc. Ubi tria possunt notare. Primo viciū detestabile ibi. Supbia. Secundo malū insupabile ibi. qui te oderūt. Tercio progressum execrabile ibi. ascendit sp̄.

Quantum ad primū. §. i.

Supbia est detestabilis.

ita est detestabilis supbia putat. Et cetera. Odibilis coraz deosupbia est z h̄oibus. Supbia enī deo aduersat z p̄mo accipio subiecto. Aduersat quippe deo quasi volens ab eo auferri qd̄ suū est. Dicit enī dñs Apoc. i. Ego sum alpha z o. principiū z finis. s. om̄is creature. Sed supbia cum estimet bona sua q̄ habet. a se h̄re z esse p̄ncipium corz. z ad hūc finē faciat opa sua vt honoret z magnificet. sic facit se p̄ncipiū z finē qd̄ dei ē. An̄ dicit Boetius. q̄ cetera vicia fugiūt deū. sed supbia resistit deo. p̄ luxuria enī h̄o ad creaturā puerit querēs inordinatā delectationē p̄ avariciā ad pecuniā. z sic de alijs. sed p̄ supbiā p̄radicat deo quasi volēs dñum eius. Si si videris inquit Seneca murē velle dñari alijs muribz nunqd̄ n̄sum teneas. z iō specialr̄ d̄ de supbia. Jacobi. iij. Deus supbis resistit. z merito. nā nō solū superbus vult deo equari sed supior esse. An̄ z de supbo antip̄o dicit apls. ij. ad Thessal. ij. Extollit z aduersat sup̄ om̄e qd̄ d̄ deus aut qd̄ colitur. vbi Berū. Dorret humanū intellectū p̄bum. vt nā horreat simul cogitatū malignū panter z affectum. dico enī vobis q̄ nō ille t̄m sed ois superbo extollit sup̄ deū. Vult enī deus fieri voluntatē suā. vult z supbus fieri suā. Haz videt equalitas. Si vide male p̄gruam p̄portionē. Deus enī in his q̄ ratio approbat vult voluntatē suā. supbo p̄o cū rōe z p̄ rōem Supbia deū impugnat semp̄ in om̄i tpe. in om̄i loco z in om̄i p̄sona. Multa p̄cā sunt q̄ cauēt in solenni ratiōe. sed supbia tūc magis exerceat in p̄opolis vestibz z ornatiōibz. vñ boies supbiunt in p̄uicijs. in p̄monibz. z b̄mōi. P̄cā carnis gule z fraudulētie z b̄mōi raro cōmittunt in locis sacris. Si supbia ibi p̄maxime. M̄te etiā sūt p̄sone q̄ dedignantur fornicari. fraudare. mendare dicere q̄ tñ sibi nō cauēt a supbia. Supbia etiā boies opibz insidiat vt parant. ait Aug. Quinimo nulla cōtumelia seu offensio fit deo vbi nō sit aliq̄ mō superbia. Propterea d̄ Eccl. x. Iniciū ois p̄cā supbia ex eo videt. q̄ p̄mū p̄cā qd̄ fuit luciferi fuit supbia. Si vt d̄ Judith. ix. Supbi nō tibi dñe placuerunt a p̄ncipio. Vel d̄ iniriū peccati. q̄ supbia p̄mōz parentū est causa in nobis originalis p̄cā. vñ in nob̄ est inclinatio i oē peccatū. vel q̄ in om̄i p̄cā est aliq̄ mō supbia dñi q̄ se rebellat mādatis dei. An̄ aduentū xpi in carne fuit. z ad iudiciū supbiā erit. Sed p̄mus ad medendū. scd̄s ad puniendū eam. An̄ Aug. Propter magnū peccatū supbie deus humilis venit. Isti cūgēs morbo ammaz om̄ipotentē medicum de celo deduxit. vsq̄ ad for mā serui humiliavit p̄umelijs eū ligno suspēdit vt salute tante medicine curet hic timor. Scd̄s aduentū erit supbiā puniendū. An̄ Esa. ij. Dies dñi exercituum sup̄ om̄e supbum z exelsūm z arrogatē z humiliabit. Est etiā supbia p̄mo iniuriōsa. Supbo enī p̄mū corz de p̄emnit. verbis p̄umeliat. factis molestat. Lord̄ ei p̄emnit fm̄ illud Eccl. xij. Sicut abominatio est supbo hūilitas. sic execrabil̄ ē diuini paup̄. Et nō solū hūiles sed z supbos supbo p̄emnit z eis priat. Nō enī in coye rificat illud. Om̄e animal diligit sibi sile z inclinā ad illud. Et ratio est. q̄ supbus appetit sup̄ alios p̄cesse vt reputari vt honorari. z iō cū ista cōia ēē nō possit. cū videret aliū supbum ista q̄rere tanq̄m p̄cedentē suūz p̄scq̄ desiderū cū detestat. Verbis etiā supbus molestat p̄mū m̄plicit̄ z se iactando z cū eo litigādo z p̄umeliat inferendo. An̄ Amos. vj. Nunqd̄ in fortitudine nō

Supbia iniuriōsa peccati.

Supbia p̄mo iniuriōsa.

stra assumptim⁹ nob̄ cornua. s. faciendo magnificā opaz appareā. Et Eccl. xj. Sic eruat p̄cordia verentū. ita z cor supboz. Ad lram. Stomach⁹ ventositate inflat⁹ cruciat qd̄ abominabile est audientibz. Sic supbo p̄ba ventosa z displicibilia p̄fert. Et illd̄ Prover. xj. vbi fuit erit supbia ibi z p̄umelia. factis etiā molestat cū affligendo z bonis spoliando. fm̄ illud Prou. xij. Arma z gladij in via supbi. custos aut̄ ante iue longe recedit ab eis. z Eccl. xxv. Effusio sanguis in rixa supboz. Qñ enī nō p̄nt obtinere qd̄ volūt nō curāt p̄ se vt alios sanguinem fundere vt possint ad t̄nta ascendere. Et q̄ molesti sūt alijs supbi. iō cōiter egreferunt. vñ z Eccl. xxv. Tres species odiunt anīa mea. z agguor valde ante illoz. pauperem supbū. diuitē mendacē. z senē fatuū z infensatū. Ad lram. Hoc ideo est. q̄ talibz tollit occasio illoz maloz. Supbiā enī inducit opulētia vel magis aliqua excellētia quā nō h̄z paup̄. Et paup̄rare vt puidcat necessitati sue q̄s aliqñ dicit mendacia. z exp̄ientia longa debuit senē sapientē efficere. Moralr̄ totū iplē de supbo ql̄ber. Et p̄re siquidē corpis est h̄o valde paup̄. immo pauperum⁹ adeo vt medicare cū oporteat viciū z viciū ab herbis. vt pannū lineū. z animalibz b̄nq̄ vt lā nā. Diues mēdaciosus q̄ bona q̄ habet magna dicit a se h̄re. vel se nō posse p̄tinere vel vicia vincere. cū tamen possit cū adiutorio gr̄e. Senex fat⁹ est q̄ cū plures fuerit exp̄tus suas fragilitates casus potentia in p̄dite in se exp̄ones se periculis z regimīa q̄rens. Demum supbia p̄mo subiecto nocet. Nā bona de se puerit i malis inq̄tum de bonis supbit opibz. z sic manū culpe incurrit. vñ de vira mouit. de sanitate egrotat. de medicina interfiat. a mortuo occidit. Sic in figurā cleazar occidēs elephante sub eo occubuit. j. Macha. vj. Irē supbia in errore inducit. vñ sup̄ illud Diere. xlij. Arrogantia tua decipit te z supbia cordis tui. dicit glo. q̄ ois hereticus arrogas. q̄ supbia hereticū facit z vere ignoratē. Irē supbia mentē inebriat vt se non p̄gnoscat. Aboc. xj. Quōd vniū potantē decipit sic erit vir supbo. An̄m b̄ mō decipit potantē. q̄ ingredit blandē sua iuauitate. postq̄ vero receptū est in cōmēsuratē. ipm̄ dñat in h̄oie z fac cū fatue credere. z fatue loqui. z opari noua. Sic postq̄ supbo recipit supbiā in affectu tūc de facili recepit eā in intellectu. vt alta de se credat. alta loquat. z est sicut ebu⁹. z q̄ de se dicunt bona q̄ in se nō esse videret. dicit. An̄ accidit ei sic quidā rustico q̄ cū portaret agnū ad vendendū. quidā truffatores p̄dixerūt sibi vt quilibet interrogaret p̄ se qd̄ veller de illo cane dūctēs canes esse agnū illū. Cū ḡ p̄mus q̄reret a rustico quid p̄c̄yvel let de illo cane. Rō dicit rustice. Agn⁹ est iste nō canis. cui ille irridendo inq̄r. Erras q̄ canis est z nō agn⁹. Interrogat secund⁹ quā p̄c̄yvel esset canis ille. Cui econtra ille dixit. agnus est nō canis. z sic successiue p̄les fecerūt p̄pter qd̄ demū imutat⁹ a vera crudelitate sua imo scia. verbis illoz canē estimauit z p̄ cane vili p̄cio vendidit. sic supbus zc. Irē supbia inducit infirmitatē que de facili incurrit z difficulter curat z sepe in ea reciditatur curata. Triplia aut̄ rōe incurrit facili. P̄ia rō ē. q̄ nō putat tāta infirmitas quāta est. z iō nō vitat sic vitāda est. vñ Sic. Cū nimis turps supbia credit. min⁹ vitat. luxuria eo magis crudelitatē boies. q̄ oēs turps nō uerūt. Scd̄a est. q̄ manifestiora regiunt exēpla. supbie q̄ alioz p̄cōz. fornicatores enī z alijs viciōsi oculant p̄cā suā. s. supbia manifeste p̄mittit. Qñ aut̄ q̄s glit de lasciujs z alijs sceleribz tā p̄cedit ex supbia. als oēs culat. Tercia rō est p̄pter m̄plicit̄ materiā. q̄ de q̄cūq̄ malo. Irē d̄ difficili curat. vñ Job. xv. Cunctis diebus suis supbit ip̄ius. Qñ enī aliq̄s infirmat aliq̄ alio peccato. odij. b̄miciā. vel fornicatōis p̄gnosces p̄fictur

Supbia nocet iō subiecto

Ca. 3. Degradibus superbie

conteritur dimittit illud. Sed superbus nec vult subire humilitatem. Præteritis nec erubescit. Præfessionis. ut rans miserias suas sciri. An enim dicit. **De pe. dist. 1. ca.** Qui domū. circa si. **S. taciturnitas** præfessionis ex fonte superbie nascitur dū quis non vult agnosci qualis sit. **Ex similitudine** enim patet non de facili curabilis. **Naz** assimilatur luciferi peccato. qd supbia fuit et insanabilis. **Ad h. etiā** facit hmoi rō. qz infirmitas que ignorat non pot curari. **Piero.** Difficile ad sanitatem venimus. qā nos egrotari nescimus. qd magis accidit ex supbia.

Secundo malū insu. §. II.

perabile notat cū dicit. **Qui te oderūt.** **Odiū** autē hominis ad deū est maximū pcrim qd supat oia alia. et ad h. de mū pducit supbia. **Sciendū** tñ fm iho. sc. q. d. xij. q. d. deus in natura sua nō solū nō pōditi. **Est** em ipa esse etia bonitatis. bonitas autē in se inq̄tū bonitas nō pōditi. qz bonū est qd omnia appetit inq̄t pbs. j. **Arthico.** Sed etiā inq̄tū creatori vel benefactori nō pōditi. **Nul** lus em odit eū qd sibi bene facit inq̄tū appbendit illud vel benefaciū. **Sed** si reputaret illd qd sibi impendit bonū vel malū sibi nocivū sic posset odire. vel etiā habito respectu ad aliud. puta qz et si sibi aliqd bonū fecit ē sibi prius in aliqd. vel si filius odit patrem nō qz eū genuit. sed qz verberavit. **Sic** deus odit vel inq̄tū punitor malor. et sic odit a demonijs et aia dānatis. **An** dicitur **Apoca. xvj.** de dānatis. **Et** mādūcauerūt linguas suas p dolore. et blasphemaverūt deū qd hz prātem supbas plagas. neqz egerūt pñiam vt daret illi glām. vel qz impedit de aliqd ne impleat suas voluntates malis diuersis modis. vel qz phibet pctā ppter qd pui non ita libere peccat vt cuperet. tū qz momordet pscia. tum quia non assentitur ab alijs ex timore.

Tertio progressus. §. III.

excecrabilis supbie notat cū dicit. **Ascendit** semp. **Abi** notandū q. xij. sunt gđus supbie quibz ascendit ad summū ei. **Sz** curiositas. leuitas. inepta lericia. singularitas. iactantia. arrogancia. psumptio. simulata pfectio. despectio pcti. rebellio. libertas sui. assuefactio mali. et **Ber.** in quodā libello ei explanat qd ad statū religiosū. **Sed** vt cōior sit materia etiā ad alios extendemus.

Est ergo primus. §. III.

gradus **Curiositas.** q in h. pssit dū qd nō ptenet per minus pgnitōis sibi puenient. qrit scire. videre. audire. vel alijs sensibz appbēdere q nō decet. **Multiplex** h. vicio insectū est genus hūanū. tātō magis qto min⁹ de eo nō facit sibi psciam. **Utem** dicit **Eccl. j.** Nō sariat ocul⁹ visu. nec auris auditu. frequēter qd qrit qcuqz ocul⁹ occurrūt videre et audire oia q dicūt. **Et** breuif qn cunqz qd vñt aliqd sensu nō ppter aliquā cām rōnabile. h. solū vt noticiā hēat de ipa re obiecta sensui pmet ad curiositatē. **Quē** etiā intellet⁹ scire qrit q sibi phibita sūt vel notia vel q sūt supra capacitatē suā vt de mysterijs fidei et pdestinatōe et hmoi curiositas est. vñ dicit **Eccl. iij.** Altiora te ne q̄siris. et fortiora te nō scrutentur in plibz opibz eius ne fueris curiosus. **Berū.** autē sic ait de hoc gđ. **Si** videris monachū de q pus psidebas. vbi stat ambulat. s. discurredo hinc inde et ocul⁹ inspicēter vagari. caput erectū. aures portare distentas. et moribz exteri oris hōis inariorū immutatū agnoscas. dū enīz animā sui circūspectōe corporeit in curia sui. in alioz curiosam eque facit. **Et** qd autē audes oculos leuare in celū q peccasti in celū. terrā inuere vt pgnoscas teipm. **Dec** ille. **Dyna** filia iacob qz curiosa fuit in egrediendo domum vt videret feminas regionis illius constuprata

fuit a sychem. **Genesis. xxxij.**

Secundus gradus est. §. V.

leuitas. s. ad iudicandū facta alioz ad loquendū ad pferendum snas ad ordinandū noua. ad docendū alios. et si contradicit pntōnes multiplicat. q oia pcedūt cōiter ex nimia sui estimatōe quasi euāgelij sit omne qd dixerit vñtēserit. et aliq nūl sciat. sicut cayphas cuz dixit in pccato. **Vos** nescitis quicqz nec cogitatis. expedit vobis vt vnus hō moriat. et **Delyu** iuuenis q cū vidisset tres amicos **Job** q cū vilita uerāt. scz heliphac. baldach et saphar disputātes cū eo supatos. **Ducit** leuitate et arrogancia illos pceptis tanqz ignaros. et ipse **Job** aggressus est disputatōe eū arguēs. **Sz** rephensu a dno fuit et ei dicitur. c. xxxvij. **Quis** est iste inuolūēs snas fimo nibo impitias. **Berū.** vero sic ait de h. gradu. **Sic** oritur iste ex gradu pcedenti. **Monachus** q sui negligens alios curiose circūspicit dū quosdā suspicit superiores quosdā despiciat inferiores. in alijs quidē videt qd inuidet. in alijs qd irridet. vñ anim⁹ nulla sui cura quāt⁹ p superbiā et alta se erigens. mō p inuidiā tabescat. mō p excellentiā puerilit bilarescat. et qd supari dolet. et q supra se gaudet. amor ppe excellentie facit. **Tales** autē nūc pauca et mordacia verba nunc multa in amariis verba. nunc luctu plena. semper autem irrationabilia in dicit verba. **Dec** ille.

Tertius gradus est. §. VI.

inepta lericia. **Audens** em supb se pspari in spalibus. ab hoibz laudari. honoribz exaltari. dignitatibz sblumari. et quos vult posse depmēre. inde mūdialit bilarescat hoc hñs p magna felicitate et industria sua. etiā de apf malis exultās. fm illud **Prover. ij.** **Actant** cū malefecerint et exultant in rebz pessimis. deridentes et subfannātes vñ ptemētes paupes et miseros. sicut diues epulo in inferno sepultus. ppter qz in puiijs gaudēs mendicū lazari ptempit. **Iu. xvj.** **Procurat** aliqñ tales tri pudia. chorcas. hastiludia. ludos et alia vana ad augēdam suā icpā lericia. **Sz** vt ait **Job. xij.** **Tenēt** tympanū et lyra et gaudēt ad sonitū buccine. et in puncto ad iserna descendūt. **Berū.** vero de hoc sic ait. **Monachos** qui duos supbie gradus ascendit cū gaudiū videt in terpellari tristitia quā de bonis alterius ptabit impatiēs sue humilitatis pgit ad cōsilij falsē pōlatōis ex illa parte qua sui sibi vilitas et aliena excellētia monstratur astringit curiositatē. vt in q ipse videt excellere notet in q alter pcellat semp dissimulet vt dū euitet qd triste putat lericia pmet. **His** itaqz indicijs hic gradus depbendit. rari vel nulli gemitus vt putas si arēdas. aut sui oblitū aut ablutū a culpis. in signis scurrilitas. in fronte hilaritas. vanitas apparet in incessu. pronus ad iocum. facilis et promp⁹ in risu. sillis vesice turgēti ventro. pūcto forate exigno que si stringit crepitat. et.

Quartus gradus est. §. VII.

iactantia. scz laudare seipm supra debitū modū diuersis rebus. vel de pulcritudine. vel fortitudine vel nobilitate generis. aut de diuitijs potentia et gloria. de industria artis sue. intellectus acumine sciētia sapientia eloquentia. virtutibus et gratia. **Sed** vt dicit **Proverbia.** **Laus** in ppro ore sordescit. **Uñ** **Carbo.** **Nec** te cellaudes. et sequit **Hoc** faciunt stulti ques gloria vixat ianis **Ad** iactantiā etiā et superbiā pmet portare supfluas vestes et alios ornatus supra statum suū pompas in conuiuijs. edificijs et equitaturis et in alijs apparatibz que omnia temū ad inferos teducunt. **Uñ** dicunt ipi superbi in inferno positi **Quid** profuit nobis superbia

Titulus Tertius

nostra et iactantia et iustitiaz. ecce oia transierunt velut m-
bra. **Sapientia.** v. Sic symon magus qui iactabat se posse
mirare naturas rer. et meruos suscitare et in celis ascen-
dere eadem in terra dimissus a demonu multitudi-
ne qd cu scibat p aere orone Petri collisus et p fractus in pro-
fundu descendit. Berni aut sic ait de b gradu ubi ex pce-
denti gradu hic orit. postq vanitas in vesica crescere et
grossescere incepit necesse est vt ampliori foramine lassa-
to sinu ventositas eructet alioqn rumpeat. Dependit
aut b gdu his indicis. Curter sunt quibz omne qd sen-
tit ostendat. puenit interrogante. no qrenti ruder. ipe q
rit. ipe dissoluit verba collocutor. pscidit imperfecta. Si
de religioe agit statim yisionis et somnia pferunt lau-
dar ieiunia. pmedat vigilias sup oia ordes exaltat si ad
ludicra fmo puenit. in his qto assuetior ratio loqcioz.
ita vt serueres aniosz gues in leuitate pater et in risuz.

Quintus gradus .viii.

supbie est. Singularitas. facere. i. aliquid vltra coia et
pucta vt p ceteris reputet et honoret vt circa vestitum
inuenire nouitate veltu magis apparentiu. noua or-
nameta. in sermonibz vt verbis pegrinis et obscuris. i.
disputatoibz sequi nouas opiones vltra coes. in tracta-
tibz cu alijs de aliqua materia. discrepare a coi iudicio
alioz vt videat magis intelligere factu. in puisionibus
grammibz. et pmonibz vult singularit p ceteris tra-
rare meli. de q pr exponit illud ps. Singularis ferus
depassus est ca. i. vinea eccle. Ferui em boies sunt hy-
iulmoi qui volut esse singulares. Na ho mgtu homo
est anial sociale no singulare. et bi psumit vinea eccle
et ciuitatu coru. p se queretes de alijs no curates. In sta-
tu vero spuali recedere a coi vita regle. a coibus pstitu-
tionibz patru. a comunitz criminibz et obseruatijs su-
causa vigente. vel spali reuelatoe ad singularitate perti-
net. et est valde piculosum. Contra hos inuenit Berni. in
fimine dices. Quid dicis tu amator singularitaz. coia
loca. eodem vita. eodem regula. coes obseruandas quid sa-
stidis. Jo Thomas no vidit rpm cu ceteris. qz no erat
cu eis qn venit Iesus. Qd sit piculosum ostendit. Iohes
cassianus in pma coll. de qdam qui dicebat herro qz
esset singularis in austeritate vite et admoneret in priu
ex supbia pmanes in illa singularitate cu appareret ei di-
abolus in specie angeli lucis. et eius pbris adflesceret. de-
mum ex suasioe diaboli piccit se in puteu. Non tñ pmer
ad singularitate sed animi firmitatem vt declinanti-
bus alijs quasi oibus a madataz et debitis regulis qsi
solus vt cu paucissimis madataz reglam fuer. sic i lau-
dem de de thobia q cu oes ex filijs isrl hrent ad adoran-
du idola q fecerat ieroboam rex isrl. iste solus ibat in hieru-
salem ad templu ad adorandu. iij. Reg. xij. deuz offerre
dum sacrificia et decimas. et cu duceret ad captiuitatem
in muniten cu alijs ptribulibz suis. et oes aliq de popu-
lo suo pramunarent in eis gentilibz. i. comedendo cibos
eis phibitos in lege. ipe solus no est praminat in eis
coz abstines. i. ab esu illoz ciboz. Tho. j. c. Berni. sic ait.
Singularitas a pcedenti gradu sic orit. Turpe est ei q
se supra ceteros iactat si no pl ceteris agat aliqd. vt vl-
tra ceteros appareat. Perpendit aut his indicis gradus
iste. plus sibi talis blandit de vno ieiunio qd ceteri pra-
denabo facit qz si ceteri septē dies ieiunauerit comodi-
et sibi videt vna orationicula peculiaris qz tota psal-
modia totius noctis vider aliq se pallidiorē et minus
comedentē ad omnia sua strenuus et ad communia pi-
ger. vigilat in lecto. dormit in choro.

Sextus gradus su. .ix.

perbie est. Arrogantia. cu scs ds attribuit sibi illa scias

et virtute qua non habet. et b qrens alijs posse preesse. sb
esse rennucens. equari ceteris non susterres. ad ula coibus
acquiesces si alijs cu non venerat impanes. Dicit. xlvij.
Sublimitate et arrogantia et supbia et altitudine cordis
illi ego scio die dñs sz ad puniedu. Hac arrogantia du-
ctus manus eius romanus non prentus q sepe fuy-
rat pul romanoz. voluit tyrannice et violencia esse et se-
primo ppter qd interfectio sacra est mltorū ciuū bello i
testino facto inter mariu et filla qui voluit cu impedire
in hoc. vt narrat Tytus liuius. Sic et iulius cesar reu-
sus victor de gallia voluit fieri consul. vñ secuta sunt mlti-
ta mala. Qd etia ds credat posse vel vlti malos. Aug.
qz separi a bonis punire ad arrogantia ostendit. Aug.
dices. Quat arrogantie timor est quata bulitaz et
nitar. obliuio et arrogantie qz erectio vt se ds posse fac-
credat q nec apostolis concessit deus. ztania videt
cet a frumento putet se posse discernere. xlvij. q. iij. ca.
Quatus. Pertinet etia ad arrogantia imperiole et elpe-
ctue docere vt regere subditos. et p alios inuicere vt
deantur plus ipsis sage vt quidam faciunt. etiam in ler-
monibz. etia scriptis suis. Contra ds grianus post dicit
ro. Nihil impudentius arrogantia rusticoz q garrulitaz
te auctoritate putat et parari ad lites in subditos tumi-
di intonat. di. xlvij. .j. Ad idē dicit. xlvij. mora. ait. Da-
bet b priu doctrina arrogantu vt humilitate nesciant in-
ferre que docent et recta q sapiunt. ministrare recte non pos-
sunt. In verbis eoz pditur q cu docet quasi in quoda
libi videt summitaz culmine residere. cois qz docet
vt longe infra se positos velut in imo respiciunt. quibus
no pfolendo loqui sed vt dñando dignant. Dis p pro-
phetia. i. Ezechiel. xlvij. .di. Nos aut cu austeritate in-
perabitis eis et cu potētia. di. xlvij. .c. Hoc habet. Berni.
vero sic ait de hac arrogantia. sic orit ex pcedenti. Cu ex
his talis que singulariter agit apud simplices eius
opinio excreuerit. qui oga que cernunt. sz vñ pdeant no
discernit du miseru beatificant in erro. e meuer. et dicit
qd audit. obliuifus intentionē et amplectit opinionē
quoz de omni re alia plus sibi q alijs credit. de se vero
plus alijs qz sibi. vt no solu pbo aut opez offitatioe sua
pferat religionē sed inimo coadiz affectu se credat omi-
bus sanctiorē et qdquid de se laudat boies. no igrante
aut beniuolēte laudatoz sz suis meritis ascribit.

Septim' gradus su. .x.

perbie. dicit. Presumptio. cum scs ponit se ad ea que ex-
dunt facultate sua. additione sua et statum. Ad presump-
tionē pntet q quis poneret se ad disputandu cu be-
reticis vel alijs infidelibz ignarus scripturaz et ratio-
nu ad argumenta eoz. Qñ et quida religiosus vt repu-
tabat deuotus et sciolus sed psumptiuus audiens et
rorem fratelloz queluit bre libru in q erat erroris il-
loz vt posset cu eis disputare et puicere Sz quia igna-
rus erat in illis captus est et hereticus factus. Pertin-
et ad presumptionē q quis dum pot se inuare iuiciu
et necessarijs expectet abū de celo. Sicut accidit vni ex
duobus heremitis in vita patru qui recedentes ab al-
ijs. comiserunt se gubernationi diuine. Et uenerantes
cu ita cepissent esurire et pre debilitate deficere obtinuerit
quibzdam barbaris qui diuina instigatione commo-
ti preter solitu obrulerunt eis ad comedendu. quibus alij
sensit et acceptauit vnus eorum intelligēs a deo disposi-
tum vt homines ita feri eis obrulissent et comedire. Alē
permanēs in sua proteruita et psumptione noluit. sed ex-
pectauit cibum sibi a deo mitti per angelum. vnde ex-
pamē mortuus est sui homicida. Ad presumptionem per-
tinet agere que spectant ad officia alioz. vt si subditus
velit prelatu regere. si laycus de clericis velit iudicare.

La. 3. Degradibus superbie

capere et punire etiam malos dericos. si mulier velit viro
ingere. Si quis velit facere officium quod ad eum non pertinet.
Sicut dicitur de iuda qui ingressus est templum de
venerat incensum. sed propter suam presumptionem hac est
secus est leprosus. ij. Paralip. Bern. d. h. gradu sic ait
Dec. ex precedenti gradu sic oritur. Qui alius posse putat quod
modo plus de se quam alius non presumat. primum in puentis
bus resider. in p. silis primum ruder. non vocatus accedit.
si iustus se intromittit. deordinat ordinata. reficit refect
era. quicquid ipse non fecerit aut ordinaverit nec recte factum
nec pulcre ordinatum estimat. iudicat iudicantes. p. iudi
cat iudicatis. si cum tempus advenit non primo uocat ad
potatem. suum obbare aut inuidiam iudicat. aut deceptum. quod
si mediocritas aliqua obedientia ei iniuncta fuerit. indigna
tur arbitras non minoribus se se occupandum. qui ad maio
ra se se sentit idoneum.

Octauus gradus su. §. XI

perbie est. Defensio peccati. Multum hoc reperitur in homi
nibus et vicia promissa excusant alleuient. alijs attribuunt
et alij tanquam benefacta defendunt. Si se excusas ait
Aug. deus accusat. Alleuiat quicquid peccatum suum operatione
peccatorum aliorum. et papue superiorum iuxta illud. Saul vi
tabit correctorem. et iuxta voluntatem suam inueniet propter
ne. i. similem sibi ut sic alleuiet factum suum. Alij vero a
lijs attribuit causam peccatorum suorum ut diabolo vel socio et
homini. sicut primi parentes quorum Adam requisit d. cul
pa attribuit socii eue. ipsa requisita attribuit serpenti di
cens. Serpens decepit me. propter quod imediate de paradiso
eieci sunt. Bern. ij. Alij etiam quod defendit peccatum suum.
puta romulo ostendat se bene fecisse. Et in his qui sunt de
terminata ab ecclesia. ut velle defendere usuram quam promittit
sub nomine depositi vel discretiois non esse peccatum. aut forni
cationem simpliciter et homini. prinetur ad heresim. Defendit
re etiam culpa aliorum grauius superbia est. An. y. d. Qui co
lunt peccantibus et defendit aliquem delinquentem male
dictus erit apud deum et homines. et corripit increpatione
seuerissima. ij. q. ij. c. Qui presentit. An. et Anastasi. se
cundum quod voluit defendere fornicum hereticum. diuino iudi
cio percussus est. ut habet dist. xij. Anastasius. Secum
Bern. sic oritur iste ex precedentibus. Qui promptus est ad
omnia se p. uenit ingerere. impossibile est alij non errare.
Ad placitum autem pertinet errantem arguere. h. quod culpam suam
p. tenebit qui nec esse putat propter ea cum culpa non putat cre
scere. non amputat. Multis modis sunt excusationes in peccatis
Aut enim dicit quod se excusat. aut non feci. aut feci quidem et
bene feci. aut si male non multum. aut si multum non mala in
tento. Si autem de illa quincat. aliena se nititur excusare
sua. Si quod aptas defendit quod ocellas et malas co
gitaciones cordi suo aduenientes huius reuelaret abbati.

Nonus gradus su. §. XII.

perbie est. Simulata confessio. cum scilicet quis p. uictus et manife
stus de aliquo excessu cum videt locum non esse excusationis. fa
cet et ostendit signa magne humilitatis et emendationis. quod si
etiam agit ut reputet vere p. punctus et correctus ad quod fa
cit quod ait. An. Quis alij vidit clericum cito penitentiam a
gere. et si deprehensus humiliauerit se. scilicet p. fitendo cul
pa non dolet. quod peccauit h. p. fundit. quod p. didit gloriam suam
de pe. vi. j. mensura. §. d. alij. Ad simulata est confessio
ne p. nerg. quod in confessione sacrali reticet aliquid mortale
le p. veredicta quod m. te occurrunt. in quod mortali peccato p.
per irreuerentiam sacramenti. et ex superbia p. edit. dum vult
videri iustus in eo quod tacet malo. quod peccator est ut dicit
Bern. de pe. dist. i. §. Laetum. De quadam muliere
re legit quod erat magne sapientie. p. silij et sanctitatis. Dec
lapia in peccatum carnis quibus h. toto tpe vite sue desieret

penitentiam ageret asperrimam. tamen quod noluit p. fiteri defunctus
era apparuit cuidam ibi nocte reuelans se propter h. damna
tam ad gehennam. Bern. vero sic ait. ostendens quod ex p. ce
denti hic oritur. Nonnulli cum a peritioribus arguunt p. sideran
tes quod si se defenderet non crederet eis subelli inueniunt
argumentum defensionis. verba respondentis dolose p. f. s.
sionis. vult demit. p. sternit corpus. aliquas lacrimas
si p. tibi extorquet. vocem suspirij verba gemitibus
interripit. Nec solus talis obiecta non excusat. h. ipse cul
pa quod exaggetat. De autem simulatio sic p. pendit ait
Bern. Cuius figuli p. bar fornax. et tribulatio vere peni
tentes discernit. Qui veraciter penitet. labores peniten
tie non abhorret. Cuius simulata est confessio. vna vel leui
promelia aut exigua pena interrogatur. iam humilitate
simulare non potest. murmurat. frendit. et irascit.

Decimus gradus. §. XIII.

superbie est. Rebellio non obedire superioribus ut placis
paratibus et alijs. p. teneret mandata superiorum. Pro. xvij
Imp. cum in p. fundum venerit peccatorum p. remittit. Abi scien
dum quod non solum in maioribus ordinariis h. etiam in minimis
quibuscumque p. remittit mortale est. An. Bern. in li. de dispe
satione et p. ceptis dicit. Neglectus vbius culpabilis. negle
ctus vbius danabilis. Et Ant. papa ait. In lege ve
teri h. quod quicquid sacerdotibus non obrepisset. aut ex ca
stra positus a populo lapidabatur. aut d. gladio subiecta cer
uice p. remittit ex p. bar cruore. Nunc vero inobedientia spi
rituali anaductione trucas. i. p. ene danationis eterna
aut eiectionis de ecclesia rabido demonum ore decerpit. xj.
q. ij. Absit. Pharaon rex egypti quod p. remittit mandatum do
mini p. manes in sua p. tinaria et duritia demum submer
sus est in mari rubro. ut h. Ego. xij. Bern. de h. sic ait.
Qui p. us arrogans factus socii p. remittit. iam paren
ter inobediens. m. g. m. etiam p. remittit. Scandum tamen quod gra
dus. xij. in tres tamen colligi p. t. ut in sex p. mis sit p. rem
prus fratrum. in quatuor legentibus p. remittit m. g. m. et in
duobus qui restant p. remittit dei. Denique vbi fratrum p. cor
dia. aut magistri suam temp. monachos spernit. quid
vltima in monasterio nisi scandalum facit.

Undecimus gradus. §. XIII.

superbie est. Libertas peccandi. talis vult esse similis
deo. ut scilicet libeat ei facere quod vult. An. dicit Anselm. i. li.
de similitudinibus. quod qui vult esse liber sui et nulli legi sub
ijci. vult auferre coronam de capite dei. quod solum est ei h. pro
prium ut nulli subijciatur. et si impedit a deo aliquid tribu
lationibus vel obstaculis ut non possit libere implere volun
tatem suam malam. irascit contra deum. blasphematur et iniuriatur.
Huic autem accidit quod legitur parabolice de p. d. go filio. Lu
ce. xv. Qui perit a patre portione substantie sue. et accepta.
id est libertate sue voluntatis. abiit in regionem longinquam
in statu. scilicet ruens malicie. remotum a deo. vbi dissipat totam
substantiam. scilicet spiritus et gratia a deo habite. et bona etiam na
turalia debilitat viuendo lasciuie. et finiando demonijs.
Bern. de hoc. p. hanc libertatem monachus cum iam mona
chus nec m. g. m. vider quod timeat nec fratres quos re
ueretur. quanto sec. uti. tanto liberius sua desideria imple
re delectatur a quibus in monasterio tam pudore quam timo
re p. hibetur. Sed et si fratres et abbatem non iam ti
met. nondum tamen penitus dei formidine carebit.

Duodecimus gradus. §. XV.

superbie est. Consuetudo peccandi. et est valde pe
niculosum. quia consuetudo. ut dicit sapiens. est quasi al
tera natura. Unde sic naturalia tolli non possunt. ita et
consuetudo valde difficulter tollitur. verum quia natura
non est sed quasi. ideo reijci potest. et si cum difficultate

Titulus Tertius

inducit et habitum qui est dispositio de diffiali mobilis a se
tecto. in remoueri potest. **Un** et lazarus mortuus et sepultus
et difficultate fuit suscitatus. et currentibus plibus actibus
qui in resuscitatione aliorum mortuorum a christo. **Na** et fleuerunt
sorores et orauerunt pro ipso. et turba et christus fleuit et clama-
uit. Significat autem lazarus mortuus et sepultus peccantes
et consuetudine secundum Augustinum. dicitur. male consuetudinis quasi mo-
le premuntur animi. de peccatis. dicitur. sicut in tribu. **Nec** tamen talis
consuetudo excusare vel minuit peccatum. sed potius aggrauat.
Un **Sic**. Tanto sunt grauiora peccata quanto diutius ani-
ma infelicem detinetur alligata. et de psalmo. Cum tanto.
Bernardus vero sic ait. Postquam terribili dei iudicio prima fla-
gicia impunitas sequitur. et prope voluntas liberetur repente.
reperita blanda. et cupiditas reuertitur. sopit ratio. ligat
consuetudo. trahit miser in profundum malorum. trahit capiti-
uus tyrannidi viciorum. ita ut carnalium voragine desides-
rior absorptus fuerit rationis diuiniq; timoris oblitus. di-
cat insipiens in corde suo. **Non** est deus.

Capitulum quartum de superbia in quadruplex genere ho-
minum. scilicet in plaris. in religiosis in clericis et in laicis. et
in singulis horum est quadruplex superbia.

Non habitabit in me

domus dei ecclesia sancta est ut dicit **Biero**. xxiiij.
q. i. Omibus. **Mediu** eius est veritas et charitas fide-
lium. quia in medio consistit virtus. In domo ergo est sed non in
medio. quia in ecclesia est numero et non merito. sed in medio
quod in charitate et omni virtute per quam postmodum ha-
bitat in domo glorie celestis. de qua **Jo**. xxiiij. In domo
patris mei mansiones multe sunt. **Supb**i autem qui non ha-
bitat in medio domus. id est in caritate non potest peruenire ad
celestem gloriam. superbia autem facit. id est operatur quadruplex
genus hominum. **Et** hi a regno excluduntur.

Prima est superbia platorum.

Secunda est superbia religiosorum.

Tertia est superbia clericorum.

Quarta est superbia laicorum.

Quantum ad primum. s. i.

Supbia
platorum.

de superbia platorum. In quatuor autem rebus superbia in plaris
primo in his qui estimant meritis suis fuisse adeptos. et
subitis suis meliores se esse arbitrantur. **Un** **Sic**. in. xxiiij.
moza. circa finem sic ait. **P**relato in cogitationibus superbia
suggerit. quia solovite merito super ceteros excreuerit si qua
ab eo aliquando bene gesta sunt hec importune et anno
obijit. et cum hinc singulariter deo placuisse insinuat. et fa-
cile suggesta suadeat. ipsum ad testimonium prestant tradere
tributorem vocat dicens. quia nisi omnia deus te his om-
nibus meliore cerneret oes hos sub tuo regimine non de-
disset. eiusque mentis mox erigit. viles atque inutiles eos qui
subiecti sunt ostendit. ita ut quasi nullum dignum respectat cui
equanimiter loquat. unde et mox mentis tranquillitas in iram vertit
quia dum ceteros despiciat sensum vicinorum omnium in mo-
deratione reprehendit. **Dec** ibi. **Sed** quantuncumque quis sit
certus quod de voluntate domini sit propositus alijs et videat sub
bi bene ad ministrare nunquam tamen potest esse bene securus
si debitum suum facit. nec alijs se debet preferre. quia sic
permittit multos subditos meliores simpliciter esse plares. nec
sanctior dicitur sextus laudens. quia sextus papa. ille dia-
cono eius. **Et** quis apostolus dicat ad **Ro**. xij. **N**on est pote-
stas nisi a deo. verum est si opante quod ad bonos. sinente
seu permittente quod ad malos. **Un** **Biero**. Audacter for-
te aliquid dicimus sed tamen quod scriptum est et dicimus. non sem-
per princeps populo et iudex ecclesie per arbitrium dei. bene

placitum datur. sed prout merita nostra deponent. viij. q. i.
audacter. **Et** ponit exemplum de saule qui deo ordinan-
te fuit factus rex populi israel. et bonus erat et tamen postea
reprobo factus est. ut **br**. j. **Re**. xv. **Sic** et byea. **munc**
est rex israel per discipulum beliam domino iubente. **Et** quis in
pleuerit mandatum dei in exterminando domum **Ahab** et
omnem progeniem eius et prophetas baal in idolatrie deditus
reprobatus est. ut **br**. iij. **Regu**. x. propter quod ut dicit **Job**.
xxvj. **Sig**antes gemunt sub aquis. id est virtutes. et magni
sanctitate sub cura populi ingemiscunt. timetis si perice-
re ut exponit **Sic**. **Sed** superbia plaros inuadit et
quia tanquam domini volunt in omnibus a subditis obediri et reuerere
in magis volentes de transgressionibus suarum ordinationum etiam
circa leuia quam de transgressionibus diuinorum preceptorum. **Cor**
hos dicit apostolus. **N**on quasi dominantes in clero sed forma sa-
cra gregis ex animo. nec pietate vlla mouent in defectu
huius subditorum sed seueritate. **De** quibus dicit **Sic**. **io**mel.
Di qui de falsa iusticia superbi solent ceteros quosque despi-
ciunt nulla infirmitatibus misericordia descendunt et qui se
peiores esse non credunt eo deterioribus peiores sunt. **dist**. xij.
Vera iusticia. **In** enim autem aliqui tales superbia vexat ut in
malis sibi velint obtemperare. alii ipsos subditos plequa-
tur. **Di** figurant per balas anoli qui iter faciens ad malum
pagendum. id est intendens maledicere populo dei. alina cui in-
sidebat. pergere nolentem calcantibus. **vi**gebat ad eundem et
mortem minabatur. **Sed** diuino miraculo alina loquens argu-
ens velantia illi dixit se non posse quia angelus ante eam erat glori-
dio euaginato. ut **br**. **Nume**. xxij. **Bala** significat plar-
tos. azina subditos. **Un** autem plati volunt inducere subdi-
tos suos precipiendo. suadendo. **pm**inando ad aliquid mali
non domini obedire sed humiliter se excusare non posse. quia glori-
fobi domini quod angelus. id est predicator. proponit. **id** domine senten-
tie prohibet. ut exponit **Gratian**. ij. q. vij. s. **Je**cum cum ba-
laam. **T**ertio presidentes superbia ducunt quia cuncta de-
sponere volunt de capite suo dedignantes audire ab alijs
his qui ipsi nesciunt vel sequi. **ps**ila aliorum ne minus eis sapere
videantur. cum tamen scriptum sit **Pro**uer. ij. **ne** inuitaris prou-
dentie tue. **P**aulus apostolus vas electoris edoctus euangelii
um a christo post visionem claram dei et miracula facta post
tres annos a sua puertione venit hierosolimam ad **pe**
rendum cum apostolis de his que ipse predicabat. ut ipse refert ad
Rom. vi. **en** dicit **Sic**o. **Si** quid boni habetis quicquid ecclesia
ego etiam minores meos quam ab illicitis prohibeo in bono
imitare patus sum. **S**icut est enim qui in eo se primum efficit
ut bona que videt discere prestat. **di**. xxij. **de** **stantino**
politano. **C**lementis etiam dicit. **N**ullus episcopus propter ob-
probrium sanctitatis vel nobilitate generis a pauperum vel mi-
nimis eruditus. si quod forte est utilitatis vel salutis in-
tere negligat. qui enim rebelliter viuunt et discere atque agere bo-
na recusat. magis diaboli quam christi membrum esse ostenditur
di. xxxij. c. **N**ullus. **de** rege assuero monarcha legit **De**
ster. i. qui habebat septem sapientissimos scientes leges et
iura maiorum quorum consilio cuncta agebat. **Q**uarto re-
ciores superbia detinent cum non parum ab alijs reprehendi
in his que minus bene faciunt. ut **en** dicit **Ecce**. vij. **N**on
est homo super terram qui faciat bonum et non peccet. et per
maxime cura reifamiliaris sine peccato exercere non potest. etiam
ab his qui nouerunt peccatum secundum **Sic**. **Oculus** qui primum qua-
tumcumque acutus. et si oia alia videat seipsum non videt. non
sic egit **Petrus** princeps apostolorum sed reprehensus a pau-
lo de nimia descensio erga iudeos in obseruatione le-
galium cum audiuisset. ut dicit ad **Rom**. ij. **dist**. viij. **C**errare.
David etiam rex reprehensus a narban propheta dicitur
ulterior et homicidio occulto subito adulescens perit.
Abedosius ingratior reprehensus ab ambrosio de oculi
one plurimum peccata in vindicta unius sui militis iure

Ca. 4. De vario genere superborum

facti et phibitus ab eo ecclesiam ingredi ante publicam penitentiam. acquirunt et patienter tulerunt. Contra hieroboam qui manu extendit contra prophetam qui eum reprehendebat de idolatria inuenerunt ut caperetur aruit baschium. iij. Regum xij. Joas rex iuda quia lapidare fecit zachariam filium Iosade ex eo quod uicia eius reprehendebat. in mala multa inuadit. Cum humilitate tamen et reuerentia et prudentia fecit Nathan erga dauid. debent superiores argui. Sed et si iuste arguerent cum mansuetudine non cum indignatione et vindicta deus ostendit innocentiam suam sicut fecit christus dicens iudeis cum in multis calumniantibus. Quis ex uobis arguit me de peccato. Jobis. viij. et habet. ij. q. vij. c. Testes. §. cccc ostensum est.

In religiosis quibus §. II.

duplex inuenitur superbia. Prima est eorum qui despiciunt seculares etiam peccatores credentes se inquinari ex consorcio eorum. Siles hi sunt iudeis qui dicitur Jobis. xviij. nolent introire in proximum pilati ne praminarentur. timentes contuminiari cohabitatores infidelium. nec sibi sciam facientes de peccato mortis christi innocentis. Contra quos dicit dominus Deus. xxiij. Non abominaberis egiptum quia et ipse ad ueniam fuisse in terra eius. Egiptius interpretatur tenebre. et significat secularem. Ad quod etiam ualeat illud Hieronymi. Discedite inquit scilicet illi qui presumunt de sua bonitate ad peccatores polluti. recedite a nobis. nolite nostram gerere. nolite nobis communicare. Nec locutio non illuminat eorum. non sanat eorum. non curat infirmum. sed magis occidit et in desperationem deiecit. dist. xliij. Recedite. Debent et religiosi considerare quod aliquando in seculo sunt aliqui habentes meritum et perfectionem religiosorum. et e contrario in religione aliqui desides et mali tenentes uitam malorum et mundanorum. In quo figuram legitur Josue. iij. quod dominus transiit iordanem uoluit quod duodecim lapides de ipso fluuio sumerentur et ponerentur in terra sicca in medio castrorum et contra duodecim alij de terra extra fluuium sumpti ponerentur in medio fluuii iordanis. Jordanis fluuius significat statum fluidum secularem. et terra arida status religiosum. sed in examine recti iudicii christi. mutat meritum ordinis qualitas actionum. Quidam in seculo faciunt opera religiosorum et e contra. Exemplum in uita patrum quoad primum de pannutius qui cum oraret sibi revelare cui associaretur in celis. audiuit a domino quod quidam symphoniaco qui querebat sibi uicium ex arte canendi quem cum quaesisset pannutius et inuenisset interrogauit quid boni egisset in mundo isto. Respondit quod semel cum esset laro et quedam mulier fuisset rapta quam socij eius volebant opprimere ipse defendit eam et liberauit de manibus eorum. Et alia uice cum inuenisset per heremum discurrentem et lamentantem quandam mulierem eo quod maritus eius et filij tenerentur ex debito captiui. ipse errantem reduxit et redemptionem dedit. et cccc. solidos quibus redimeret maritum et filios. Cum autem pannutius hortaretur eum ad deserendum mundum acquirere et factus religiosus sancte uixit obiit. Item post hoc rogauit pannutius cui similis habebatur sanctorum. et fuit ei dictum quod similis erat primario cuiusdam uici qui erat in proximo. et cum uenisset pannutius ad eum et diligenter inquisisset de uitiis eius dixit se esse coniugatum et uxorem non cognoscere nisi causa pili. non raptorem. non ledentem per famulos suos greges vel fruges aliorum. lites sedantem et hospitalem. qui de munus hortatu pannutij intrauit heremum et sancte uitam finit. Iterum tertio orauit pannutius cui assimilatur in sanctis. Et responsum fuit quod quidam mercatori qui iuste lucrans pauperibus subueniebat. et hortatu eius omnibus pauperibus elargitis intrans heremum

sancte decessit postmodum reuelatum est ei quod assumendus esset in celo. Et ne in superbiam eleuaretur pie prece prius illa sibi ostensa sunt. Contra legitur in uita patrum de quodam religioso solitario qui erat tante opinionis in populo. ut estimaretur patria illa meritis conservari suis. et tamen in morte eius fuit anima eius uis olenter a demonibus de corpore educta et ad infernum delata. quia fuerat hypocrita et superbus. Quis autem religiosus non debeat despiciere secularem uitam uel ab horere consortium cum expedit. non tamen debet extra necessitatem multum secularibus familiaris existere uel conuersari. quia nimia familiaritas contemptus parit ait Seneca. et quies etiam mentis resoluitur ex hoc ut dicit Anthonius. Secundo superbiunt religiosi si aliquando ex sua religione et patribus se iactantes. alijs omnibus preferentes statum suum. quoniam alios despicientes et multa mendacia fingentes ad exaltandas suam religionem. et alios deprimendum. Et monachi quidem gloriuntur se patrem habere. Benedictum patres omnium religiosorum in occidente multosque sanctos ac summos pontifices ex monachis cepisse. ut Gregorium magnum. Eugenium. Urbannum. et multos alios quod doctores optimosque partem degisse ut scilicet cum maria sedecant secus pedes domini ad audiendum uerbum illius et contemplandum. sed utraque tales ut bona martirum satagerent circa frequens ministerium domini et non ocio torperent et ignauia. neque enim quis ualeat esse bonus israelita. id est uidens deum per contemplationem. nisi prius fuerit iacobita. id est supplantator uiciorum. super peraror passionum. Unde in figuram dictum fuit Exodi. xxi. Bestia que tetigerit montem. scilicet contemplationis lapidabitur. scilicet erroribus percutietur. quia animal hominis. id est passionibus subditus non percipit ea que dei sunt. i. Corinthi. ij. c. Predicatores uero et minores et augustinienses iactant se uirtutes habere simul Lyam secundam et Rachaelem perpulchram immixtasque exactione predicationis et doctrine. et contemplatione orationis et meditationis. christum imitari cum apostolis et sic quod ceteros precellere. Et predicatorum quidam Domini cum quasi domino Iesu similitudinem super ceteros predicatorum minores seraphicum franciscum extollunt sed dem luciferi amissam replentem. Adhuc uentur equidem ipsi omni anno purgatorium expoliare suis de uirtutibus. Augustinus summe uenerantur heremitam ut germanum doctorum inducentes eum habitu suo. Canonice etiam regulares et seruile. Nam carmelite a monte carmel sub Belya initium habuisse suspicantur patre regule Basilij suspicientes. Sed attendant omnes quod Petrus dixit Actuum. x. In ueritate compen quoniam non est acceptor personarum deus. sed in omni gente qui timet deum acceptus est illi. Recogite illud Hieronymi. Non sunt filij sanctorum qui tenent loca eorum. sed qui exercent opera eorum. dist. xl. c. Non est facile. Notent dictum Gregorii. Non loca uel ordines nos creatori nostro reddunt acceptos. sed nos aut merita nostra coniungunt. aut mala disiungunt. dist. xl. c. Non loca. Quanto quis habuerit nobilitatem patrem et perfectionem statum et degeneret tanto sibi maior confusio et iudicium. Ita ergo quis afficiatur ad patres suos et religionem quod alios non contemnat uel alijs se preferat. Tertio superbiunt aliqui religiosi eo quod se sapientes estimantes sensu suo se regere et sequi uolunt propriam uoluntatem. Bernhardus. Superbia quatuor pruden videtur dimittenda est et abiecta. Si enim admittit superbia prima die quod incipit hinc reuult leges dare. Proxi. xvi. Quid sit hominem sapientem sibi uideri. magis illo ipse habet stultus

Titulus Tertius

Tales nolūt facere qđ eis dī. etiā si prius habebant ro-
lunatē faciēdi illud pmaxime b est reprehensibile et perit
lūm nouellū in religione. **Un Bern.** Nouitū prude-
rez inspicere sapientē in cella dū possit p̄stere impos-
sibile est. **Sicut** fiat ut sit sapiens. et hec sit oīs discre-
tio eius ut in hoc nulla sit ei discretio. hec oīs eius sapi-
entia ut in hac pte nulla sit bec p̄ia voluntas. ut dīc be-
atus **Bndictus** in regula. Est illa via de qua dīc **Pro-**
uer. fūj. Est via q̄ videt hōi recta et nouissima eius du-
cūt ad mortē. **Hec** figurat per arborē scie boni et malian
paradiso voluptatū. i. religiois cui fructū interdicitur a
dño q̄ comedit. s. seq̄ndo iūū velle. qđ nō debet habere
mortē anie incurrit. **S. n. ij.** Narrat **Gre. in. ij. dialo.** de
scro **Bndictio** q̄ cū celerat nō dedisset parū olei quod
erat in monasterio pauperi ut mādauerat ductus cō-
passiōe fratru ne ipi eo carerēt. p̄cepit ut vas illud cuius
oleo p̄ceret extra fenestram de summo in terrā ne re-
maneret aliquid p̄tra inobedientias in monasterio.

Quarto supbia religiosoz est eoz qui in clauistro super-
biūt de diuitijs quas habuerūt in seculo. v. nobilitate
generis. vel de his q̄ strenue gesserunt in seculo. aut q̄
multa dederint monasterio. v. q̄ mltā acq̄rat. q̄si omīs
sint sibi obligati et debeāt eū reuereri. **Un Aug. in regu-**
la. Nec extollant si p̄munivite aliqd de suis facultatib⁹
p̄ulēt nec d̄ suis diuitijs magis supbiāt si eas i mōaste-
rio p̄tulerūt q̄ si eis in seculo fruerent. Quid enī prodest
disp̄gendo dare pauperib⁹ si oīa misera supbiōz efficiat
diuitias p̄tendendo q̄ fuerat possidendo. **Sed** certe de
his supbiare nō bz. q̄ bona q̄ sua dicebat sua nō erant.
Un David Paralip. dicebat dño. **Tua** sunt oīa dñe et
q̄ de manu tua accepim⁹ tibi dedimus. **Sen.** Nihil est
oīno bonū sine se bono. **Amb.** q̄n hūc ingressus es lucē
q̄n de ventre matris existi. quib⁹ queso facultatib⁹ d̄
bulq̄ stipendijs p̄stipat⁹ ingressus es. **di. xlvij.** **Sic.** et
et b̄ videt eis ad placitū possit sibi aliq̄ retinere. s. acci-
dit eis spūalr qđ accidit ananie et sabbire corporā q̄ reti-
nēt sibi aliqd ex suis occulte mortui sūt. **Actu. v.**

In clericis similiter. §. III.

supbia regit. de quib⁹ p̄ illd p̄s. intelligi. In labore ho-
minū n̄ sūt. q̄ nō hnt artes faciē. et cū hōib⁹ nō flagella-
bunt. q̄ nō verant impositionib⁹ et fuitus hōim scilz
dñoz et cōmunitatū fm iura. s. c. est de facto. iō tenuit
eos supbia. Et b̄ quadruplir. **P̄mo** in supfluo ornatu ve-
stis. **Amic⁹** hōis enunciat d̄ hōie. **Ecc. xij.** **Q̄** supbi-
habir⁹ supbum animū indicat. **Basil⁹.** **Dis** ornat⁹ p̄ie-
ter necessitatē. i. p̄gruitatē elatōis bz calūniā. **Un d̄ au-**
gustio legit q̄ dicere solit⁹ erat. **farcor** de p̄iosa veste es
rubesco. et iō cū mibi offero vendo eā. et cū ipa cōis cē nō
possit. p̄cū sit cōmune. **Hinc** et **berū.** ad **Eugenium** pas-
p̄a ait. **Tu** pastor incedis deaurat⁹ tā mltā circūdatus
varietate. **Dices** qđ capiūt. si auderē dicere demonum
magis hec pasqua q̄ oīū sūt hec. **Sic** faciebat **petrus**
sic **paulus** ludebat. **Petr⁹** nescit p̄cessisse aliq̄n v. gemi-
mis ornat⁹. vel sericis. nō textus auro. nec vect⁹ equo
albo. nec stipat⁹ milite. nec circūstrepētib⁹ sepi⁹ mistris
absq̄ b̄ tñ credit satis posse impleri salutare mādātū.
pascit oues meas. **Sacerdotes** ei⁹ inquit **deus** p̄ p̄s. in-
duant iusticia. **Et iterū.** **Sacerdotes** ei⁹ induā salutari
id est saluatore. v. ornatō eoz p̄uersatōe xpi q̄ fuit hu-
milis in vestitu et in oībus actibus suis. **Solent** autē
se quidā excusare triplir v. q̄ dñs intuet cor. et humi-
liratē cordis respiciat. et magistrum humilitatis inre-
rioris se fatef dicens **Mat. xj.** **Dis**ate a me quia mitis
sum et humil cor. de. **Sed** q̄ d̄ quisq̄ se p̄formare mo-
rib⁹ eoz cū quib⁹ viuūt ut dīc **di. xj.** **Quisq̄s.** **Tertio**
q̄ ex hoc honoz eccleie querit. **Quantū** ad p̄mū mideri

Supflu⁹
ornat⁹ cle-
ricorum.

Excusatio
clericorū

pōt q̄ a corō vere humili exterior supbia nō p̄cedit. **Et**
fructu inquit saluator cognoscat arbor. **Mat. vij.** **P̄ci-**
terea nō videt sufficere clericis. v. alijs humilitas sola
interior exteriori omīssa. **P̄bi. iij. ap̄ls.** **Modestia** v̄a
nora sit oībus hōib⁹. **Rephendit** idē ap̄ls comedentes
idolotici. et si nō in veneratōe idoli cora infirmis mēte
j. Cor. vij. et ad **Ro. xij.** ex **corvz** q̄ scādaliat infirmū
cū ille estimer sapientē b̄ facere in veneratōem idoli. v. n̄
ad siliā trahit p̄ exemplū. **Sic** p̄pls videns clericos de
ferre pōpōlas vestes cogitat eos ex supbia et inani gl̄ia
agere. v. in h̄mōi nō esse p̄c̄m. **P̄pterea** xps nō solus
humilitatē habuit interi⁹ sed etiā exteriorē exhibuit ut
in ablutōe pedū discipuloz et alijs mltis in exemplum
Ex eo autē qđ dixit. **Dis**cite a me et. voluit ostēdere hūi-
liratē cordis necessariā. quia sine ea nihil valeret exteri⁹
or quā pretendunt ypocrite. nō p̄t b̄ excludendo exte-
riorē. **Item** ab omī specie mali abstineret aī aposto-
lus. qđ p̄maxime debent seruare clerici. ut extra de v. et
ho. de. Cū ab omni. **Sed** portare vestes pompōsas ha-
bet specē mali supbie. ergo abstinerere debent ab h̄mōi.

Ad scđm respondet q̄ quis debet p̄foc. mare se mori-
bus eoz cum quib⁹ viuūt q̄n tales p̄foc. sunt. i. acius
mougerati et honesti. et hi p̄p̄ie dicunt mores nō aut q̄n
sunt abusiones. **Un et Aug. dīc.** **Qđ** nec p̄tra fidē nec
p̄tra bonos mores esse p̄uincit. Indifferent habendū ē.
et p̄ eoz inter q̄s viuūt societate fruandū est. **di. xj.** **Ylla.**
Ad dīc simplr mores s. bonos mores. **Sz** quo possit
dīc boni mores q̄ a iure reprobāt et a sc̄is p̄bō et exēplo
dīc enī **di. xj.** **Clericus** p̄fessionē in habitu et in celsu
p̄bet. **Et** iō nec in vestib⁹ nec in calciamentis decore que-
rat. **In** sup̄clusio tot⁹. **xx. q. iij.** **Cause** hec est. q̄ clari-
ci nec fulgidis nec clavis vestib⁹ debēt ornari. **Et** in p̄s
bus caplis dicte qōnis d̄ q̄ p̄sc̄is ep̄ibus oīs sacra-
vir cū mediocri aut vili veste p̄uerlabat. **Audierat** enī
q̄ d̄ mollib⁹ vestiuūt in domib⁹ regū sunt. **Matth. xj.**
Glosa tñ summaria dīc ibi rephendi iactantia abusu
et voluptatē in h̄mōi. nō ipm vsum p̄ciosaz vestis q̄ p̄
fieri fm p̄uerudinē regiois. **yez** q̄ in his cōter repit et
iactantia et voluptas et supbia et p̄dgalitas et scandalū
p̄rimoz videt simplr inherendū ire cū sc̄i b̄ dixerunt
ruauerunt. **Nec** p̄ h̄mōi apparatū honorat eccleia ut ra-
gebat in terra excusatorē s. potius debonorat. **Qđ** enī
ei⁹ honoz p̄curat p̄ p̄tutem mistroz suoz et p̄p̄ue per
actū humilitatē et modestie. qđ intelligētes sancti egāt
ut **Augustin⁹** et **Martin⁹** et ali⁹. **Un** **Sic.** **Nihil** in
p̄scopali ceruice splēdidi⁹ fulget q̄ humilitas. **di. c.**
Altra morē. **Sed** supbiūt et gl̄iant clerici sc̄ulares
et regulares sed vani in amplitudine eccleiaz suaz mul-
titudine ministroz in p̄curis et sculptur⁹ et marmoz
bus et in ornamentis multiplicat⁹ paramētoz. et deau-
ratis varietatis vel polimitis. et in vasis argenteis cor-
tinis. **superbia** exterior et laicalis hec est et vana. **Sz** em-
nis ista licet ad dei honoz fiant et diuino cultui ap̄ly
centur cui conuenit omne decus et cōmīens. tamen quo
ad superfluitates multas que ibi concurrunt melius et
gratius deo ut in pauperum alimonias conuerterēt
quod et sancti fecerunt. ut **Augustinus** et **Ambrosius.**
qui ait in l. de offi. **Nonne** dicturus est de minimis. **Cur**
passus es tot inopes fame mori. et certe habebas aurū
vnde ministrasses alimoniam. scilz sanctorum valorū
cur tot captiui in captiuitatem ducti. nec redempti ab
hoste occisi sunt melius fuisset ut vasa viuētiū serua-
res q̄ metalloz. **Quid** enim dīc. **Timui** ne templo
dei ornatus decisset. **Respondet.** **Aurum** sacra non que-
runt. nec placent auro que auro non emuntur. **S. na-**
tus sacrozum est redemptio captiuozum. **Aug. xj. q. ij.**
Aurū. **Nec** aliq̄s mibi op̄ dat inq̄t **Dicō.** **Dices** fuisse

Ca. 4. De vario genere superborū

in hierosolymis templum mensam. lucernam. thuribula. paruas. aspidos. moxarola. et cetera ex auro fabricata. **Tunc** hec pbanf a dno quando sacerdotes hostias immolabant. et sanguis pecudū erat remissio peccatorū. **Quia** hec omnia in figurā pcesierunt. **Hunc** vero cuz paupertate demus sue dominus et edicauit portem? **Quia** et delicias lutum putemus. **xx. q. ij. c. Gloria.** **Ter** no supbiunt clerici tam seculares qz regulares et audi entia pfectionū cū hnt magnū curam. et p apue d no bilibz et potentibz cit mares ad eos psonas accedere ex bonitate sua et scientia et doctrina sua. cum tñ aliquan do tales sunt imperitissimi. nec ceteris meliores. et si lo quatores. sed si hñent zelum aīaz nō psonaz. non se ex tollēt. ppter qd aliqui emulant phibentes ne ad alios accedant. et sine causa rōnabili nō se extollerēt cū reqrat magna prudentia et nō modicā sciam et castimonā ve ram q in se cognoscere psumptuosum videt. multū ha bent tunc ne cecus ceco v. tñ pñans ambo in foue am cadit. **Cauet** spūalis iudeus inquit **Aug.** de pñello re vt sicut nō comitit crimē nequie. ita nō carcat mīes te scientie. de pe. dist. vij. **Qui** vult. Cognoscat se igit aut idē i co. et purget i se qd videt alios sibi offerre. i. petā Qd si ab elatione nō cauerit de se pñmes et sua purita te et zelo sine timore pñdens. si nimia familiaritatē cuz mulieribz etiā spūalibus sumptur et cupiditatem inten dent vt curiositatem. querēs q nō oportet. deus hu milia bit cū. et in magnos incidet laqueos diaboli cum scan dolo et pñditione plimoz. quas ruinas frequēter auribus nostris vbiqz audiuim. **Quarto** supbiunt clerici ma gis regulares qz seculares. qz magis eis officū exerceēt de actu pñicatoris cū videt eccliam impleri. et pñpue cū nō solū aures demulcent pñpōz sed mouēt et fleēt vt q ad pñctionē mox. qst meritis suis hñ ascribētes. aut ingenio et eloqñtie ex hñ sup ceteros teneri cupientes et honorari. et dñis suis nō pñradia pñctēs. in his etiā q minus bene vel falso dñca sūt. **Nesciūt** hñ pñsiderā q gra pñmōs et cū fructu cōis ē bonus et mal. **Qd** oñdit apls. j. **Eccl. xij.** Si linguis hoīm. i. placēdo loqr. et an geloz intus. i. monēdo vel illuminādo inqñ. caritatē nō habēat. facus sum sic es sonās. me pñsumēs. et alios ad bonū inducēs. ppter qd ipe apls pñicator vniuersi ras prus ad tēnū celū castigaret corp⁹ suū et in futurē te degit. nō in delicijs nutritur. ne forte cuz alijs pñdicaret ipe reprobo inueniret. timēs si nō egerit q docuerit. **In** iudicio sedes ait **Tris.** Si enī bene docueris male vi ris. **Deū** instruis quō te debeat pñdemare. **di. xl. Mt.** Solēt hñ gloriam dñ filijs suis. i. pñct. hñ cos extinguit malo exemplo vite sue. **Insup** aduertendū est q hñ de go. in mora. **Sermo** dñ pñdicant frequēter ex merito nō suo sed audientis sicut etiā et aufert. **vi. et dñs** azinā cum voluit loqui fecit ad corripiciendam velamiam pro phetā **Balaam.** **Numeri. xxiij.**

De superbia laico. §. iiii.

rum potest intelligi illud **Asa. xxvij.** **Pedibz** pñculabi tur. corona superbie. i. illud de quo maxime supbiunt. et hec ē quadruplex. **Prīa** est de diuitijs. j. **Thimo. vij.** **Diuitibz** pape nō alū lape. i. nō supbiere. **Dicit** enī **Aug.** **Uerū** diuitiū supbia. videt enī eis ratione diuiti ant omibz esse supiores. et q omnia diuitijs possent habere. **Sed** attendat. qz vt dicit **Job. xxvij.** **Diues** cū dormierit in bil secum affert. **Secunda** est de nobilitate generis. **Unde** **Salustius.** **Commune** malū nobi litatis est superbia. videtur enim eis quia a nobilitate descendit pñ alijs debere honorari et reputari. **Unde** **Barban** et **Hyron** de nobilitate tribu exort superbia e/ luan contra **Moysem** de dñatu populi. **Numeri. xj.**

Sed ridiculosa est ista nobilitas que attenditur ex pte corporis rōne generis. **Des** enī de lutu originē trahi mus. et corpus cuiuslibet fū. ē aīe. **Nō** at dñ mag nobi lis vnus fuus qz alius cū fuit? nō ipectet ad nobilita tem. **Unde** tantū bonū est quod habet nobilitas q car nis dicitur. qd quasi frenū est quod debet cohibere ho mines ne malefaciāt. **Unde** **Dionys.** **Nihil** aliud video in nobilitate appetendū nisi qz nobiles quadā necessi tate astringunt. ne ab antiquoz probitate degenerent. **Unde** cum quidam vituperaret alius de genere suo di cens. **Tu** es caput tui generis. **Ille** respōdit. et tu es cau da tui generis. **Sed** vt ait quidā. **Nobilitas** sola est a nimū que moribus ornat. **Tertio** superbiunt de ope ribus ex genere bonis. **Nam** cum faciunt quedam sup ficialia bona vt aliquādo ieiunare. dicere aliquas orati ones. dare elemosinas. audire pñdicatores. laborare ad gubernandū familiam. et forte ad regendū ciuitatem p diuersa officia. reputant se dei amicos. et in gloria reci piendos. preferendo statum suū clericis. et religiosis. cū nō habeant tot labores et vñationes. **Sed** cum his op peribus immisceant multa mala et mortalia et in eis pñ maneat per totū annum. imo et aliquādo per annos debent aduerrere nullius valoris seu meriti esse illa bo na que eis videntur tam magna. quia extra charitates facta. vt odium. fornicatio. periurium. fraudulentia. et huiusmodi que frequentant. **Unde** de eis verificatur il lud **Aggei. j.** **Longregauerūt** mercedes et miserunt eas in saccum pñsum. in quo scilicet nil remanet nullum. labores quoqz eorum pro mundo sunt non pro deo. et cum modica patientia et timore dei. **Quarto** superbi unt erubescendo de operibus bonis eis in consuetis. scz sic dimittendo. **Eccl. iij.** **Est** confusio adducens peccatū. scz quādo quis propter verecundiam timens irri deri ab alijs dimittit bona facere quod videt procedere ex superbia carnali. quia dum appetit honorari ab ali is timet faciēdo illa bona que non sūt eis grata non es se in honore coram eis sed in obprobrio. **Di** certe vt ait pñ **Amuerunt** timore vbi non erat timor. ad est causa timoris. vnde sunt quasi paruuli qui exterrēt latratu carulorum qui mordere nesciunt. **Seneca.** **Rucoritatē** habemus senum. sed vñ pñctorum. nec pñctorū tan tum sed infantū. illi leuia formidant. hñ falsa. nos vera qz. **Dec** ille. **Ille** leuia formidat qui verba irrisionis for midat. falsa formidat qui reputat dedecus quod in ve ritate est honor. **Mundus** iste est vt carulus irrisionibz latrans contra eos qui bene faciunt. sed mordere nescit. quia eos non percutit. et cum satis latrauerit. tacet. **Qz** strenui milites sunt qui propter solum latratū dero/ linquunt dominum suum. bene relinquerent cum si ar mari milites insequerentur. **Si** aliquis de militibz alii cuius regis ipso perente ab eo debuit seruiciū. dice ret se non audere ei seruire. quia homines obloqueren/ tur de eo friuola et ridiculosa reputaretur eius excusatio **Sic** est friuola illorum qui propter verba hominum dimittunt facere que pertinent ad seruiciū et honorez dei et salutem animarum. vt confiteri. audire diuina. fa cere elemosinas. visitare infirmos et seruire eis. accipe re eucharistiam publice. cum alijs frequentare pñdica tiones. dimittere vestes pomposas. cauere a mendacijs ingredi religionem et huiusmodi. **Di** sunt similes lepo ri qui est animal valde timidū. vñnam tamen essent similes ei in alijs. **De** eo enim scribitur. **Proverbiorum. xxx.** **Lepusculus** plebs inualida qui colloca in petra cubile suum. **Lepusculus** labia habet in motu. aures longas. pedes veloces. timor enim addit alas pedibz **Sic** facere debet qui debilem se cognoscit. in petra fiduciam habet. et cubile collocat qui in christo fidu/

Titulus Tertius

ciā bz. Petra em erat xpus. ait apls. scz significatiue labia habet in motu qui frequenter orat. longas habz aures qui velox est ad audiendū tardus ad loquendū. Jacobi. j. id est ad mīdendū obprobrijs qui sibi dicunt debet em tacere. pedes veloces habet. quē timor dei occupat. qz qui timet deū nihil negligit. vt dī Eccl. vii. c. Causa autē huius timoris esse pōt amor placendi mūdo. Sen. Desines timere si spare desieris. vt qz forsitan dō recessit ab eo. vt possit esse in eo tāta timiditas in q deus esset. Un ps. Si ambulauero in medo tribulatiois nō timebo mala. qm tu mecum es. Ostēdit autē fatuitas eoz qz erubescūt benefacere triplr. Primo qz ipi pmit tunc se vinci ab irrisoribz quos magna facilitate vincere pnt. sola enī taciturnitate vincunt irrisores. Aia. xxx. In silentio z spe erit fortitudo vīa. Si em illi qz irriden tur tacerēt z anīmū hēnt ad mercedē quā expectāt. cō fusi remanerēt irrisores. Scdo ostēditur hec fatuitas ex eo. qz timēt irrideri ab his qz irrisione digni sūt. Qn enī mali irridēt bonos de bonis opibus suis. inde ē ac si cōi irriderent videntes de h qz vidēt. z claudi recte i cedentes. z iō ipa irrisio irridenda est. Sen. Eā anio audienda sūt puicia impioz. z ad honesta tendēti ptem nēdus est ipe ptempr. Tercio ostēditur p hoc. qz erubescūt de h vī glari deberēt. vī erubescūt bene agere. eo qz consueuerunt male agere. vel quia vident eos male agentes. Hoc enī valde gloriofum est cum aliquis bene agit inter male agentes vbi male agere consuevit. Tales sunt similes illis qui erubescunt qz de naufragio euaserūt. vt de h qz nō fecerunt qd soliti sunt. vel de h qz sanus esset alijs existētibz leprosis. Sen. Non dū es felix si turba nō te deridet. Christus Mat. v. Beati eritis dum maledixerint vobis hoies zc. Sen. Nun qz multis sed quibus placeas cogites.

Lapm quintū de ambitione. z ibi d appetentibus vel pcurantibz dignitatem. vel officia. vel bene bñficia curata. vel magistratū in theologia vtrū sit licitum.

De vicij descendenti

bus a supbia magis qz ab alijs. Et primo de ambitōe que dī cathedra pestilentie. fm illō ps. Beat vir q nō abiit in silio impioz. z in via peccatoz nō stetit. z in cathedra pestilentie nō sedit. Qd in telligat de xpo z de quocūqz iusto eū imitāte. Un aug. sup ps. Noliut xps regnū terrenū cū supbia. que cathedra pestilentie recte dī. qz n fere quisqz est qz careat amorē dñandi. z humanā nō appetat glām. Dec Aug. Pestilentia em dī morbo late vagans z quasi oēs inuoluēs. Amor dñandi ad ambitionē pñet. Amb. qz sup Lucā inquit. Sepe quos vicia nulla deleat. qz nulla potu it mouere luxuria. nulla auaricia subuerit. facit ambitio criminosos z vt dñetur qz prius seruit. Et ppter ea diabolus temptans dixit xpo in mōre. hec oīa tibi dabo. f. regna mūdi q ostenderat si cadēs adoraueris me. Mat. iij. Adorat enī z honorat z seruit ambiciosus in debite cū a q honorē z dignitatē sperat. In pfatu autē vsu ps. notat triplex pccus q pōt in qlibet regni p. c. cato. Tres enī sūt differētie peccati. f. mortalis. ait Aug. tanqz tres mortes. Una in corde cū. f. rōne assensit libi dñi vel cuiusqz peccato mortali. tanqz puella in dō mo mortua. Mat. ix. Altera in ope. cū in factū procedit assensus. vt adolescēs ex portā delatus. Lu. vii. Tercia cū mole male pñetudinis pñit anim. tanqz Lazar. ferens in monumēto. Job. xj. de pe. dñi. q. Sicut tribo. Denotant iste differētie seu gradus p hos terminos abire. stare. z sedere. Et sic in abeunbo. id est recedendo de loco importat principium motus. in stando in via p secuto motus. in sedendo terminus motus. Ita in ma

Tres dif ferētie peccati mor talis.

li assuefactione est grauius peccatum qz in operatione z in operatione. f. exteriori magis qz in cogitatione tantum. Beatus ergo in se fuit xps z erit in futuro oīs iustus. Nūc at i spe vir viriliter agens z pñose qui non abiit in consilio. i. nō recessit a deo in regionē dissimilitudis per pccm deliberate cogitationis. Ab ea enim quis in apit a deo recedere. in silio impioz reperciens se. id est demonū tractantiū z pñadentiū ambitionē eis acquiescens vt pñi parentes. Et in via peccatoz nō stetit. id est non peccauit opere erectus contra deum. qz est via qua itur ad inferos sicut ipi pñi parentes opere transgredientes dei mandatu. Et in cathedra pestilentie non sedit. in pñetudinem ducens actum ambicioz vel alterius peccati. z frequenter iterans ac defendens vt licitum peccatū suū vt ipi pñi parentes qui se ex causauerunt. z sic ibi quiescens. Sicut in cathedra quis exaltat se super alios. ita per ambitionem querit dignitas et prelato ad quam sequitur honor. Et sicut in cathedra docetur. ita talis suo exemplo malo inducit alios ad vicium quod inficit z occidit animam sicut pestilentia corpus. Bern. in sermone. Potestatis ambitio angelum felicitate angelica ad quam erat creatus pñat uir. Scientie appetitus hominem immortalitatis gloria spoliatur. non cū qbus desererat. non mandatu ob lūio destituerat. sed promissio honoris. ambitio illece brosa decept. Potest ergo considerari ambitio purē deliberata interius eius affectione. z hic abiit in consilio impioz. In procurata exteriori operatione. z hic stetit in via peccatoz. In continuata vberius operatione. z hic in cathedra pestilentie non sedit.

De prima scz ambitio. §. i.

one prout est in mente. dicit saluator in reprehensione scribarū z phariseoz. Mat. xxij. Amant primas cathedras in synagogis. i. precipuas dignitates. ad quas sequitur honor. Est autē ambitio prout diffinitur a beato Tho. se. q. cxxj. inordinatus appetitus honoris. Et quia ad dignitatem potentiam et presidētiā sedetur honor. ideo inordinatus appetitus harum pñet ad ambitionem. Autem ambitio sit peccatum probatur tripliciter. Prima quia a mala radice propagatur. Secundo quia caritati aduersatur. Tercio quia magnanimitati contrariatur. Primum sic patet. Sicut fructus est infectus. quia ex infecta radice generatur. Ita z ac humanus qui procedit ex peccato oportet qz sit peccatum. sed ambitio que est appetitus inordinatus honoris procedit ex peccato. Nam dicit Augustinus in li. de vera religione. qz ambitio procedit ex superbia et ex cupiditate. seu cupiditate. Sed superbia z cupiditas sunt peccata. vt patet supra. ergo z ambitio est peccatum prout enim per potentiam vel dignitatem intendit qz acquirere apparentem et excellentem honorificentiam. sic ambitio oritur ex superbia. Sed prout intendit qz acquirere per huiusmodi sufficientiam apparentem rerum abundantiam. sic a cupiditate oritur ambitio. Alexander in. ij. parte. Secundo ambitio probatur et se peccatum. quia aduersatur caritati. Nihil enim rei pugnat caritati que est vita anime nisi peccatum. sed ambitio repugnat caritati. Dicit enim Aplus. i. ad Corinthe. xj. Caritas non est ambiciosa. vbi dicit gloria id est vult alijs preponi. Caritas enim diligit proximum sicut seipsum. z iō nō vult eū subicere sibi sed locū esse. Appetit seruire proximo z nō sibi seruire. Sicut filius hois nō venit ministrari sed ministrare. Mat. xx. Ambitio igitur peccatū est. Tercio ostendit esse pccm ex eo qz magnanimitati dñat. Nā qd dñat virtutē. mortali est peccatū qz virtus moralis est fm regulam rōnis. sed ma

La. 5. De ambitione

magnanimitate que est virtus moralis. fm p m. iij. **A**mbi-
 tio. contrariatur ambitioni. Ambitio em est inordinat⁹
 appetitus honoris. et magnanimitas est ordinat⁹ appe-
 titus honoris. Inordinat⁹ aut opponit ordinato
 igitur ambitio est peccat⁹. Pro declaratione autem huius
 dicitur appetitus q regit in ambitioe. Nota fm **Tho.**
 se. q. cxxij. ar. i. q. honor iporatur quada reuerentia ex
 hibita alicui in testimoniu excellencie ei⁹ virtutis. Circa
 aut excellencia hois duo attendenda sunt. Primum e qd id
 in qd excellit no bz ho in seipso. s. a se sed est qsi qd dda
 diuini in eo. et io no debet sibi principal⁹ ex b honor sed
 a deo. Scdm considerand⁹ e id in qd ho excellit dat homini
 a deo vt ex eo alijs pfit. vñ inuñ d3 boi placere testimo-
 niu sue excellencie qd ab alijs exhibet in qtu parat sibi
 via ex b vt alijs pfit. Tripl⁹ g ptingit appetitu honoris
 esse inordinatu. Vno mo qz appetit honore seu testimo-
 niu de excellencia qua no bz. qd est appetere honore sup
 sua portione vt final⁹ desiderat honore ac si esset bon⁹
 et desideret regimine et pidentia q no debet nisi virtutis
 vt curas de pte. vñ Eccl. viij. d3. Noli velle fieri iudex
 nisi valeas pte dirige iudicantes scz alioz. s. recte iudi-
 cando nec deducendo a pte. timore vt amore cuiuscunq;
 qd no facit mal⁹. Refert aug⁹ in. v. de ciui. dei. c. xij.
 anqz romaos cu dedit essent idolatrie duo in vbe co-
 struxisse templa iter cetera. vñ de pte. aliud deo ho-
 nori. et pte. a ira in ordinata q ad templu dei honoris
 no poterat ee accessus nisi p replu de pte. Qui qz
 uis erraret vt infideles in facto et opione. Na nec pte
 dea est. nec honor deus. s. dona dei q sol⁹ est colendus.
 In sig m q ad ordine pstructionis teploz no errabat vo-
 lebant em cunctis ondere q ad honore q multu appetit.
 recte pueniri no p nisi p oga pte. Scdm inordinare
 appetit honor in qtu honore de excellencia sua qua ha-
 bet a deo no refert i deo cupiens ipz deū vt actorē sue ex-
 cellencie et pte principal⁹ honorari. Iux illud apli. So-
 li deo honor et gloria. s. sibi cupit illu honore vt quoddam
 bonu. Qd si qd obiceret q absq vicio pr vtqz appeti-
 a qd qd qd sibi debet p pmo. S3 honor est pmiu vir-
 tutis vt dic pbs in. iij. et h. g. sibi appetere honore non
 est pmiu. Rndet tho. vbi. s. q honor no d3 pmiu pte
 ex pte ipius pte. vt b. s. p pmo expectere debeat. sed p
 pmo expedit beatitudinē q est finis pte. S3 d3 esse
 bonu pmiu pte ex pte alioz. q. i. no hnt aliqd maius
 qd retribuatur pte qd honore. q ex b ipo magnitudi-
 ne bz qd pte testimoniu pte. no m est sufficiēs pre-
 miz. vt d3. iij. et h. c. **T**ertio inordinate appetit ho-
 nor in qtu appetit in ipo honore qdscit. no referēs ho-
 norē ad vtilitate alioz. et tal pte psequndū honore i m-
 ta mala incidit. vñ Leo papa. Nēs potērie auida nec
 abstinerē nouit a vtitis. nec gaudere celsis. nec pieta-
 tē adhibere psum. di. lviij. c. **U**rsu. Sic auiditas po-
 tēne ad ambitionē ptingit. Nec obstat si qd dicat q ho-
 nor de se est qd dā bonu et maximu int exteriora. Insup
 et p honore hoies reuocant a multis mal faciendis. ne. s.
 pdant bonore et puocant ad bōa. Vñ et **Tull.** dicit li.
 de tustulantis qomibz. Bonos alit artes qd studia accē-
 dunt glia. g vt d3 liatū ipm appetē. Na vt rndet tho.
 vbi. s. Donor si sit bonu. appetitus tū boni d3 ee regu-
 latus fm rōem. Si aut trāscēdat reglām rōis iā non
 erit bon⁹ ille appetit⁹ boni Sic g appetere honore in-
 ordinate vt. qdscat in eo vel alio mo qd fac ambitio⁹
 est i reglām rōis vñ et malū. Sic etiā p appetitū or-
 dinatū honoris. s. p debita media aliq reuocant a ma-
 lis. puocant ad bonū no aut p appetitū inordinatū. qn-
 imo p b dat occasio mltroz maloz. cū scz n curat quid
 mali agant vt honore psequit. vñ **Salust.** in catilina
 no d3 q glām honore et ingiū bon⁹ et ignau⁹. i. mal⁹

eque sibi exoptat. S3 ite. s. bon⁹ recta via nitit huius.
 ignauo. qz bone artes deunt dolis et fallacijs intendit.
 Qd etiā illi q no curat de honore vituperant. fm p m.
 intelligit de his q no curat de honore fm q rō dicat
 id est q no curat vitare ea q sūt pna bonu vt mala o-
 pera. No aut intelligendū q deat qreere honore vt faco-
 rebona vt honoret. Qui em solū ppter honore vitant
 mala vt faciūt bona uo sūt virtuosi. vt p p m. iij. et h.
 cor. vbi dicit q no sūt vere fortes q ppter honores faci-
 unt fortia. Appetit⁹ igit honoris ambitio. qz inordinat⁹
 tus aliquo pdictoz triū modoz. iō p m. est. Aug. etiā
 dicit q locus supior sine q pbs regi no pte. et si admi-
 stre vt deet indecēt tū appetit. viij. q. j. Qui opatū. vñ
 et ibi p m. Et tal appetit⁹ ad ambitionem ptingit.

Quantū ad secundū. §. ii.

scz put honor et dignitas pcurat. pbiēt b ptingens ad
 ambitionē. Eccl. viij. d3. Noli qreere ab hoie duatu nec a
 rege cathedrā honoris. i. dignitatē. Sic aut ad regē spe-
 cialiter ptingit penere alique in regno suo q loco eius sit
 et regi iniuriā faceret. q ab alio qz a rege sine ei⁹ pntia
 b obtinere vellet. Sic deo iniuriā facit q ab alio qz ab
 ipo dignitatē qrit. Quilibz ar rector tener vices dei pti-
 pue ecclesiasticus. Tūc aut putat a deo ptiā seu de vo-
 luntate eius cū a pbs seu electoibz seu supioribz i di-
 gnitate sine sui affectu vt qritu ponit. Vñ ad **Deb.** v.
 Nec quisqz sibi sumit honore. s. q vocat a deo tāqz aas-
 ron. Querit aut q cathedrā honoris. et sic stat i via pec-
 caroz ambitioz q p pcamina vt obsequia vt munera
 curat dignitates. officia vt bnficia papue curata qd p-
 tinet ad symoniā. vt dictū est. s. ti. j. c. v. qd fecit impi-
 iason q abiebat ad summū sacerdotū. vt d3. ij. Mach-
 abeo. iij. vñ pmitit regi antiocho trecenta sexagita ta-
 lentia argenti vt obtrineret summū sacerdotium. quod et
 fecit ita puerse agens. vt constitueret ephebiām. i. pti-
 bulum iuuenum. et iudeos transire faceret ad ritus gē-
 tilium. et postea cū mitteret pecuniā per menelaū ipse
 addidit ad prediciam summā multa promittens. et si
 bi pcurauit summū sacerdotū. Debet autē quilibet si
 bi cauere ab huiusmodi questu et procuracione triplia **A** qtu
 ex causa. Primo quia multa crimina inducit. secūdo qz
 quilibet iustus huiusmodi fugit honore. tertio quia qd
 etem mentis tollit. De primo dicit quidāz philosoph⁹ **A** qtu
 Doc maximū malū habet ambitiosus. quia no respicit
 deum vel se ve alios. sed per fas et nephas et mille peri-
 cula ad dignitatem tendit quam appetit. Ambitiosus
 semper est pauidus. Tūc enim ne quid dicat vel faci-
 at quod in oculis hominum displiceat. honestatem me-
 titur. humilitatem simulat. cunctis adulatur. et cunctis
 inclinat. omniū est seruus et tributarius. grauem pu-
 gnam habet in se dum iniquitas pulsat animū et ambi-
 tio continet animum. Ambitiosus nulli parcat vt re-
 gnet. dominum enim non patitur sociū. Propter hoc
 romulus occidit fratrem remulum vt solus regnaret.
 Julius cesar plura bella ciuilia in quibus occisi sūt in-
 numeri. fecit vt imperium usurparet. Ambitiosissimus
 Absalon patri non pepercit vt regnaret ipse. sed per ad-
 dulationes populum ad se traxit. et sacra coniuratione
 contra patrem David cum de regno expulit vtorez
 eius publice cognoscit vt firmius posset regnare ipm
 qz patrem cum exercitu suo exterminare curauit s3 im-
 punitus non transiit. Nam fugiens de bello in mula
 cum transiret subrus quercum. per capillos capitis ad
 ramum quercus remansit suspensus quem Joab. lan-
 ceis transiit. xij. Regum. xviij. cap. Abahia mortuo sis-
 ho Joram vt sola regnaret pessima femina omnem de
 femine regio masculum occidit fecit. nisi vnum Joas

Titulus Tertius

**Gravitas
ambitionis**

scz parvulū qui absconditus fuit. sed ipa demuz occisa fuit. iij. Regū. xj. **Dieroboa** rex israhel ne amitteret regnū qd sibi a deo traditū fuit vitulos aureos feci dan z bertabee vt eos pplis adoraret. z in hierlm nō accedere. s. tpsalr z eternalr punitus est. iij. Regū. xij. **Abymelech** vt pncipatū acciperet in syben occidere fecit lepre fratres legitimos ipe illegitimus. sed male finivit faciens se occidere postqz fuit percussus a muliere per fragmē mole iactatum de muro ciuitatis ab eo oblesse. **Judicū. ix.** **Aegif** in vitaspatriū qdū quidā frater incederet peryā ierosam secū mente reuoluēs qd si esset ep̄s faceret multa bona z mala extirparet cecidit in densum. lūtū vñ totus dūrpatus est qui ex hmoi causa ad se reuersus ad intelligendū p̄ctm ambitōis qd cum sibi specie boni pullabat sibi p̄i dixit. **Surgite. dñe episcopo.** **Animaduertit** ep̄inde qd in maius lucrū viciōz cecidisset si ad illud p̄morus fuisset. **Secdo** ostendit magnitudinē viciū ambitōis seu gūtas ex h qd oēs sancti fugiē dignitates z honores. p̄siderantes mala inde sequētia. **Qd** etiā figuratū est in parabola quā dixit **Joas** p̄ra sychimitas. i. qui interfecerāt. lxx. fratres suos vt ambitiosum abymelech hēnt in pncipem. **Judicū. ix.** **Qd** semel ligna voluerūt regē sibi p̄stare iuper se z inungere. **Dixerūtqz** oliue. **Impera nobis.** **Rñdit oliua.** **Nunquid** possum deserere pinguedinē meā qua vruntur vñ er homines vt p̄mouear inter ligna. **Dixerunt** ep̄inde ad arborē ficum. **Veni z accipe regnum super nos.** **Que rñdit.** **Nūquid** possum dimittere dulcedinē meā z fructus suauissimos z ire vt inter ligna p̄mouear. **Idcirco** sunt ligna ad vitē. **Veni z impa nobis.** **Que rñdit.** **Nūquid** possum deserere vinū qd letificat deus z hoies vt p̄mouear inter ligna z noluerūt. **Demū** dixerūt ad ramnū. **Impa nobis.** **Qui rñdit.** **Si** me p̄stituitis regem venite z sub ymbra mea req̄scate. **Si** autē nō vultis egrediatur ignis de ramno z p̄burat vos. **Idcirco** rāliter ligna sūt homines. **Iuxta** illud ps̄. **Erit** tanqz lignū qd plan. zc. **Regē** querūt sibi inungere. qz rectores querūt qd eos mānuere z leniter regat. z nō tyrānicē. **Procurāt** hīre oliuā sed renuit. qz dedit opibz misericordie signat p̄ oleū nolūt dimittere opus misericordie qd impinguat lucē in se gratie diuine. z p̄mis subuenit vt p̄ficiant timētes ex h amittere bonū qd faciūt. **Ficos** d̄ signat p̄emplariū qui vocatus ad regimē nō acquiescit timens amittere suauitātē odoris p̄emplationis ex sollicitudine z occupatōe p̄lationis. **Vitis** significat dilectionē feruentē que etiā recusat platōem timens ne ex officio regimīs tepescat seruo dilectōis qui letificat deum z hominē. **Ramnus** est genus rubi asperum. nimis z aculeatū ad modū sentis. qd ad imperiū vēti fm **Josephum** emittit ignē. z in p̄mo molle est postea obdurefcit. z significat tyrannū vel ambitiosū qui spinis viciōrum acutus subditos spoliāt. sicut spine lanā ouim. qui ex se mittit ignē p̄uersez furiose p̄uersatōis qd se z alios p̄burant incendio tribulatōis p̄ntis z infernal. **Sic** gigitur sancti recusant mali procurant z auidē accēptāt honores z dignitates. **Un** z ipe sanctorū oīm. sanctificator x̄ps **Iesus** cū facto miraculo ex quinqz panibz multiplicatis turbē voluerūt eū sibi facere regē au fugit. vt h̄r **Jo. vj.** **Moyses.** lxxij. annoz euz mitteret a dño vt esset dux populi hebreoz multū resistit excusans se qd essz impeditōis lingue. **Exo. iij.** **Saul** qd melior nō erat in israhel nō querēs dignitates s. asinas. p̄rtis. cū a samuele esset sibi nūciatū ex p̄re dei z p̄ miracula ostensum qd futur⁹ erat rex populi. vocato omni p̄lo vt manifestaret. ipe in domo abscondito ne assumere. **J. Re. ix.** **Dieremias** cū mitteret a dño z p̄stitueret sup̄ gentes z regna z annūciandū verbū dei subtrahēbat

se dicēs. **A. a. a. dñe deus ecce nescio loqui.** **Dieremias.** **Marcus** euāgelista vt sacerdotio reprobat⁹ habere amputauit sibi pollicē. vt ait **Diero. z Dier.** magn⁹ ab omni populo z clero adclamat⁹ in papā occulte fugit vt laceraret dignitatē. **Diero.** cardinalatū rome dimisit vt laceret sacris in berbleem insudaret. **Er Petrus** damian⁹ cauto honorē tā exercito vt sibi vacaret. valefecit. **Amb.** ne p̄moueret in archiep̄m electus a cunctis meretricis ad domū suā ire fecit nō vt eas p̄gnosceret. s. vt populus ab hmoi reuocaret. **Dier. nazanzen⁹** ep̄atum. dimisit vt sapie vacaret. z **Augu.** summū doctoz. s. inuitū. **Valerius** ep̄s suus p̄byterū ordinauit sibi p̄caues ne adybem carentēz ep̄o deueniret vt pastoralē curā videret. **Martin⁹** autem nec diaconatum a sancto **Dylano** p̄trauen. ep̄o voluit impositū acceptare. idignū se clamans tanto officio. **Quanta** igitur p̄sumptio. q̄ntū ambitio. z q̄ p̄culosa in illis qd hominiones meritorū acedē pusilli. humeros offerunt ad hmoi onera gūia qd gūia tes sapia z sanctitate vt. sibi arbitratū sūt impositablia. **Considerabāt** hī qd ait **aug.** **Nihil** in bacvica. z malime hoc in tpe difficult. nihil laboriosius. nihil p̄culosius ep̄i z p̄bri aut diaconi officio. sed apud deū nihil beatius. si eo mō militet. qd noster imperator p̄cipit. nihilqz tristius. miserabilius z damniabilius hmoi dignitatē si p̄functione res agat. **Di. xl.** **Ante oīa.** **Honores** quoqz z dignitates tpales plene sūt p̄culis z viciis malis. **Un** **Diero.** egregie de cesare **Tullius** ait. **Cesar** cum quosdā honorare voluit nō ipos honestauit s. omamēta deturpauit. **Er Boet⁹.** **Quanto** maior est origines tanto despectiores improbos facit. **Tollit** demū ambitio z p̄sidentia vel dignitas quietē mentis. inducēs multas amaritudines p̄marie q̄ntū q̄ntū vt q̄nta possidet. **In** cuius figurā **Eya** d̄r lippos oculos habuisse. qz cum martha sollicitat⁹ z turbat erga pluma. inde ocul⁹ obliuiscit. quies tollit. quiescedo autē aia fit sapiens. **Vinc. Sigo.** **Oīe** qd h̄ eminet plus meroribz affiat qd honoribz gaudet. z dū cor in tribulatōe ponit ad memoriā culpa reuocat. s. ambitōis. **Di. xij.** **Merui.** **Bern.** qz sic ait. **Qd** ambitio ambientū crux. quō oēs torques. oibus placeat nil acerbz cruciat. nil molesti⁹. indet. nil tñ apud milros mortales celebrius negocijs eius. **Aprē** figurant p̄sidentis p̄ opimentū sup̄ial tabnaculi dñi sacri de p̄libz arietū rubricatis. qd coopiebat aliud coopimentū p̄ciosū ipsius tabernaculi. vt h̄r **Exo. xxxvj.** **Tabnaculus** dei ecclesia est. coopimentū sup̄ius defendēs. aliud i ferius ab estu z ymbroz z pluuys significat p̄sidentis in ecclesia qd custodiūt filios dei qd tenere diligit p̄fectio ne sup̄iores. ab incōmodis z vexationibz mltis qd ipse sustinent. **Un** **Dier.** **Misericors** deus qd tenere diligit ab exterioribz actionibz abscondit. **Nā** z p̄familias ad eū laborē mittit seruos a qd subditos filios suspēdit. et inde filij sine vexatione decoi sunt. vñ serui in puluere deturpanē. **Idē** in moralibus. **Cessationē** a laboribus mundi domin⁹ imperat. **Sed** vesana mens plus alsequi aspa carnaliter qd tenere blanda spūalr gaudet. **Habentes** em̄ manna fastidiūt z sepe desiderant que nō sine lacrimis comedūt. i. honores z dignitates figuratas per allias z cepas quas in deserto quidam appetebant. **Numeri. xj.** **Er** sicut tales ambitiosi hīc amittit quietem conscientie. ita in futuro quietem glorie. **Unde** z x̄ps **Johanni** z **Jacobo** qui per matrē vxorem salicet zebedei petierāt sedē vñ ad dexterā z ali⁹ ad sinistraz in regno suo. i. p̄mos existere in regno quod tempore le tunc estima bant ambitione ducti. **Respondit** chris⁹ **Sedere** ad dexteram vel ad sinistram non est meū. **Da** re vob. **Mat. xx.** id est non congruit. sicut nec alijs ambiosis. **Legitur** de **Offredo** priore clareuallē. qd cum

La. 5. De ambitione

fuisse electus in episcopum tornacensem et ab Eugenio papa et sancto Bernardo cogere subire onus perstratus in terra dixit. **Donach** fugitivus esse potero si hinc me eijcitis. episcopus autem nunquam ero: et sic dimissus fuit. **Qui** autem predicat **Goffredus** mortuus apparuisse cuidam charo sibi. Interrogat ab eo de illo negotio episcopus quod non acquieverit iussus si fuisset illud deo placitum. Respondit. Reclatū ē mihi a sanctissima trinitate: quod si fuisset de numero episcoporum fuisset de numero reproborum.

Quantū ad tertium. §. III

salutem permanentiam in vicio ambitionis. Hoc notat ibi in sedendo in cathedra pestilentie: quod non facit virtuosus. Cathedra dignitatem signat plenitudinis. **Ubi** matth. xxij. dicitur per prophetam **Supra** cathedram moysi sedet scriber pharisaei. id est dignitatem et officium regendi et docendi populum quod faciebat moyses: tenent scribere et pharisaei. **Sed** cathedra pestilentie dicitur quoniam per ambitionem et presumptionem pervenit ad eam et in digne tenet. **Ita** talis platio ut morbus contagiosus occidit habentem: et alios inficit suo exemplo. Seder autem in ea qui plene erat et quiescit in tali ambitio excusans se et defendens hoc velicium ut magis in cathedra. **Sed** ut ait christus. **Ue** vobis pharisaeis qui diligitis primas cathedras. **Matth. xi.** **Ue** autem super nationem imponat. **Ubi** dicit **Christus**. **Ubi** male sedent super cathedram iuriam cathedre facit. **Mal'** enim sacerdos de sacerdotio suo non dignitatem sed crimine acquirit. **Matth. xl.** multi. **Male** autem sedet qui ambitione et viciose habet talē dignitatem vel officium et huiusmodi. **Sanguis** iuge ducunt filie dicentes. **Affer** affer. **Pro** iudiciorum penam. **De** sunt ambitio et cupiditas qui semper appetunt honorabiliora et ditiora beneficia et dignitates: et sic sedent habitant in huiusmodi. **Sed** quoniam verum appetit episcopus sit illicitum: et si est mortale peccatum. **videtur** quod non. **Qui** enim episcopus desiderat aut apostolus. **I. Thim. iij.** bonum opus desiderat. **sed** desiderare bonum opus non est illicitum. nec per consequens peccatum. **Ergo** etc. **Prius** quod licet sperare licet et appetere. cum actus spei includat appetitum in rem speratam. **sed** licet sacerdoti sperare episcopatum: ergo et appetere. **Dicit** enim **Zozymus** papa de sacerdote. **Qui** per singulos gradus est ordinatus debet fructus interitus pergravis temporis. quod si eum ad bonos mores exactior vita produxerit exinde summum pontificatum sperare debet. **i. episcopatum.** **dist. lxxvij.** **In** singulari. **Et** idem dist. lxx. **Si** officia. **§. 2.** **Ad** hanc questionem videtur bene. **Thom. iij. q. d. lxxv.** dicens quod in episcopatu perit maius desiderari: quod unum est principale et finale. scilicet operatio: per quam utilitati proximorum intendit. **fm** illud **Jo. vi.** **Pasce** oves meas. **Aliud** est altitudo gradus. quod episcopus super alios constituit. **fm** illud **Matth. xxv.** **Fidelis** servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam. **Tertium** est quod persequitur se habet ad istas. scilicet reverentiam et honorem et sufficientiam temporalium **fm** illud **i. Thim. v.** **Qui** bene sunt presbyteri duplici honore digni habeant. **Appetere** igitur episcopatum ratione huiusmodi circumstantiarum manifestum est: quod illicitum est prout ad cupiditatem et ambitionem. **Unde** per phariseos dominus dicit **Matth. xxij. c.** **Amate** primas cathedras in synagogis. **Quantum** ad se cunctum scilicet ad celsitudinem gradus appetere episcopatum presumptio nis est. unde dominus arguit discipulos primatum querentes dicentes. **Principes** gentium dominantur eorum. **Ubi** **Christus** dicit quod gentes episcopatum cupere. et sic gentium comparatione animarum eorum estuante pervenit. **Sed** appetere primas potest esse secundum se laudabile est et virtuosum. **Ubi** quod per episcopalis actus habet annuam gradus celsitudinem: presumptuosum videtur quod aliquis preesse appetat ad hoc vel subditis proferat nisi manifeste necessitate imminere. sicut dicit **Gregorius** in pastoralis. quod tunc erat laudabile episcopatum appetere quoniam dubium non erat per hunc quoniam ad maiora supplicia pervenire. **Ubi** si facili non inveniebatur quod huiusmodi onus assumeret. **perferunt** cum ad hoc aliquis caritatis zelo divinitus incitatur. **Sic** etiam appetens proximis prodesse ad predicandum se mitti petijt. qui tamen ut dicit **Gregorius**

gorius prius se purgatum a vitiis audivit. potest tamen quilibet absque vicio presumptivus appetere alia opera facere si eum pringeret in tali officio esse. vel etiam esse se dignum ad talia opera exercenda. ita quod opus bonum cadat sub desiderio. non tamen primatum dignitatis. et sic videtur dicendum. simpliciter esse illicitum: quod probatur per **Augustinum**. dicentem in. **xxij.** de civitate dei. **Locus** superior sine quo populus dei regi non potest. **Et** si admittitur ut deest. indeceter tamen appetitur: quod etiam habetur. **vij. q. i.** qui episcopatum. **Et** quoniam expressum hic non dicatur hoc esse mortale videtur tamen ex dictis et per elici posse in. **q. c. ar. v. z.** in scriptis quarto. **Dicit** enim ibi quod per se potest per dignitatem vel beneficium habere curam animarum symoniam inducere. **Ray. Du. go. Host. et Boff.** et quidam alij idem sentiunt. **Et** ratio eorum est: quod reputatur pro indigno ratione presumptivis. etiam si alius esset dignus. **Sed** nullus reputatur indignus beneficio ecclesiastico in dignitate culpe: nisi propter mortale. **§. talis** presumptio est mortalis. tunc si arguitur. **Appetitus** deliberatus alicui rei cui procuratio vel actio exterior est mortalis. est mortalis: quia ad eandem speciem pertinet. sicut per exempla de appetitu delibato rone fornicationis furti et alijs. et habetur de peccatis. **dist. i.** **Si** cui. cum alijs. **c.** **Sed** procurare per per beneficia curarum est mortale: ut probatum est. ergo et appetere cum et episcopatum per maiorem huiusmodi curam animarum. ergo etc. **Si** dicatur appetitus et opus non sunt circa idem: quod opus est per per beneficia. sed appetitus est simpliciter non ad opus per per. **Responsio** quod non obstat firmitas manet conclusio. **Nam** et ille qui delectatur in cogitatione mortalis fornicationis. esto quod expressum non appetat opus fornicationis: non propterea evadit mortale. quod et si non expressum tamen tacite assentit ad opus. ex quo voluntarie delectatur cogitationis habet. **Sic** in proposito quoniam non appetat fundere preces: appetit tamen illud cui procuratio est mortalis nisi hoc appetere sub additione inquantum. **i. h.** esset licitum et non peccatum. tunc non esset per voluntas qui requirit ad peccatum. **§. potest** velletur tas quodam. **Prius** quod tota illa questione bene. **Thom. de simo. nis** nil dicit de mortali. et tamen certum est simoniam esse peccatum mortale. **Et** si quis diceret hoc ostendere per penas inflicatas et multas que ibi dicuntur. et similiter per hoc elici ex his qui in isto articulo ponitur. dicit enim allegans **Christostomum**. **Primum** ecclesie concupiscere nec iustum est nec utile. **Quis** enim sapiens vult se subiacere servituti et periculo tali ut de ratione per o ecclesie nisi forte non timeat dei iudicium abutens primatu ecclesie secularis. **§. ut** pervertat eum in seculare. **Dec** ille. **§. h.** agere scilicet in iusticia vel abuti primatu ecclesie seculariter. mortale videtur. **Et** superius etiam dicitur hoc appetere esse viciu gentile. **i. pa. ganorum**: quod videtur esse mortale. **Supra** epistolam. **i. ad Thim. iij.** **Super** illud **Qui** episcopatum desiderat. idem **Thom.** sic dicit. **Aug.** dicit quod locus superior indeceter appetitur. **Et** ratio est quod nullus appetere aliquid ultra vires suas non sibi proportionatus alius esset stultus. **Ille** ergo bene possit desiderare cui opus esset episcopatum proportionatum. **Ad** huiusmodi autem nullus est idoneus quia platus secundum gradum et convenientiam debet omnes alios excedere in pervertatione et contemplatione: ita ut sui respectu alij sint greges. **Et** hanc idoneitatem de se presumere est maxime super perbia. **§. vel** appetit circumstantias. **i. quod** presit et honoret et habeat potestatem et divitias: et tunc nescit quid appetat: quod non est hic episcopatus: vel ipsum opus. et hoc est in iugum. et ideo non accipiendum nisi imposuit. **Dec** ille. **Supbia** autem ex genere suo est mortalis. **Ex** quo ostenditur magnu esse peccatum. **Ad** argumentu videtur ad illud **Qui** episcopatum desiderat. **et** dicit ibi bene. **Thom.** super epistolam quod multi ex hoc reatu male intelligentes sumpserunt sibi occasionem ambitionis. **Non** vult ergo dicere ibi apostolus quod desiderat dignitatem episcopatus: desiderat bonum opus. **Sed** qui desiderat hoc opus quod est intendere salutem populi: quod opus importat nomine episcopi interpretatur enim superintendens. **i. salutem** aliorum. **iste** desiderat bonum opus quia hoc est opus caritatis quod potest fieri etiam sine dignitate episcopali: quoniam habent illam dignitatem ad hoc ex

Preces
pongere
p digni
tate.

Titulus Tertius

debito teneat: nō attendens ad gradū z diuitias q̄ illas
circūstant nūc dignitatē episcopālē que tūc nō erant. qz
episcopi erant paupes nec in honore s̄ p̄mi ducti ad to-
menta. **Un̄ aug.** dicit ibi: q̄ aplūs exponere voluit qd
sit ep̄s: quia sc̄z est nomē opis nō honorē: grecū est enim
nomē. viij. q. i. **Qui ep̄atū.** **Un̄ z glo.** Job. que arguit ex
isto. c. q. possum? appetere ep̄atū ad p̄desse alijs nō p̄esse
multū sup̄ficiat arguit: cū in ipso. c. **Aug.** dicat p̄trariū.
sc̄z q̄ locus sup̄ior indecēter appetit: etiā si bene ad mini-
strat. **Ad secundum respondet q̄ spes sumit dupliciter**
Uno mō p̄prie: et sic includit appetitū rei sperate. **Alio**
mō improprie z large p̄ quadā expectatione quasi certa
scu credulitate alius futuri euentus q̄ p̄t z amari. z nō
amari. sicut dicit possum? reum cauitū sp̄are mortē quā
tamē odit nō amat. z sic sumit spes a zozymo in dicto. c.
in singulis. di. lxx. viij. **Sicut z Greg.** cum videret pplm
et clerū acclamare in cū poterat sperare papatū ex illis
circūstātijs. i. expectare sciendū: z tñ fugiebat z horrebat
vlt̄ vt exponit qdā glo. sup. c. **Si officia.** sperare debet
id ē dign? habebit episcopatu. **Nec obstat si dicat.** **Ap̄**
petere religionē est licitū. g. z appetere p̄atū cū vtroz di-
cas status p̄fectiōis. **Nam vt dicit be. Ibo.** vbi. s̄. alio mō
et respectu dī status p̄fectiōis ep̄atus. z alio mō religio
episcopat? enī dī status p̄fectiōis actiue. qz sc̄z bz alios
p̄ficere. s̄ subditos. vñ supponit tam p̄fectiōem habitaz
quā nullus de se dī p̄sumere z bz etiā gradū z potestare
supra alios. **Sz religio est status p̄fectiōis passiue.** vt sc̄z
via tendendi in p̄fectiōem. vñ non oportet q̄ sit p̄fecta?
sed q̄ tendat ad eā. z in ea nō p̄ficiat s̄ subijct alijs qd
p̄tinet nō ad honorē sed hūiliationē. **Ad supradictas**
conclusionē facere videt qd ait Greg. loqns de dignita-
te ep̄ali. sc̄z **Locus regumis** sic desiderantibz est negad?
ita fugientibz est offerend?. **Et sic scriptū est sc̄z ad Hebr.**
v. Ite quisquis sibi sumit honorē. sed q̄ vocat a dño sic
aaron. viij. q. i. **In scripturis.** **Nō aut videt denegand?** hu-
iusmodi alio impedimēto nō p̄currere nisi p̄ mortali ḡ il-
lud desiderū videt mortale. **Glo.** tñ ibi dicit q̄ intelligit
de desiderantibz ambiciose. s̄ vt p̄sint nō vt p̄sint. et de im-
portune se ingerētibz. **Et fm hāc glo.** z opinionē eorum
qui dicūt licitū esse p̄ces pro se porrigere p̄ bñficio curaz
to si als sit dign?. **De q̄bz hēs in s̄. sequit licitū essz deli-**
derare ep̄atum vt prosit. qd tñ vnus de mille non facit
de modernis. **Sed ex supradictis etiam hoc licitū z am-**
biciosum et presumptuosum est.

Querit etiā vtrū .§. III.

appetere alias dignitates seu officia vlt̄ beneficia curata
infra dignitatē ep̄alem. vt abbatiam: prioratū. decana-
tum. prepositurā vel archidiaconatū vel eccliaz curatā:
sit mortale. **Et videt q̄ non qz qd n̄ est p̄hibitū aliq̄ iure**
intelligit esse p̄cessum. xij. q. ij. **Abzon.** **Sz ista nullo iu-**
re p̄hibent. q̄ vt licita p̄cedunt. **Contrariū hui?** videt esse
rei veritas. **Et rō est:** qz vbi est eadē ratio: ibi videm ius.
Nam de similibz idē est iudiciū. arg. di. v. ad eius. **Sz**
ratio q̄re est illicitus z mortāl' appetit? ep̄atus est p̄t cu-
ram quā bz annexā. qz p̄sumptuosum nimis ē vt q̄s se
reputet idoneū ad regendū animas alioz. **Sz eadē rō ē**
in quolibet p̄dictoz. qz sc̄z in omibz est cura annexa. nec
differūt ab ep̄atu nisi fm magis z minus. qz vñ ep̄s bz
curā vniuersalē sue dyocesis. s̄ in p̄dictis officijs cōstituti
hūt curā partialē: vñ p̄parochie: vel vñ collegij. ta-
lia aut nō diuersificāt sp̄em s̄ q̄ntitatē peccati. **Sic ap̄**
petere furari vñ florenū ē eiusdē speciei cū appetitu fu-
randi mille: s̄ sc̄m sit ḡuis p̄ctm p̄t maius nocumētū
intentū. **Sic in p̄posito maior vñbz p̄sumptio et abutit**
tantū est q̄ntū maior cura z maior ḡdus est annex? di-
gnitati vlt̄ bñficio qd appetit tñ vtrobiqz appetit? mor-

Appetit?
ep̄atus ē
mortalis.

talis. **P̄terea si aliqd p̄dictoz petere est mortale:** z illd
appetere erit mortale. **Nam fm Ibo.** Ray. hosti. z gloss.
petere p̄ se aliqd eoz etiā si als sit dignus inducit simo-
niā. quia sunt p̄ces p̄ indigno rōne p̄sumptiōis. g. z ap-
petere erit mortale: cū simonia sit mortale. **Et ad p̄fima-**
tionē hui? p̄clusionis videt facere p̄la ticta sc̄roz. **Die**
enī Cris. **Qui desiderauerit p̄matū.** i. dignitatē vlt̄ p̄latū
rā in terra: inueniet p̄fusione in celo. nec inter suos p̄t
cōputabit q̄ de primatu tractauerint. di. pl. c. multi. **Sz**
desiderauit. **Nullus aut inuenit p̄fusione in celo aut p̄pa-**
rat a p̄fotio fuoz xpi nisi p̄pter mortale. g. zc. **Ireleo pa-**
pa. **Principat?** quē aut seditio extorsit aut ambit? oculi
pauit: etiā si actibz suis vel moribz nō offendat. **Ip̄s?** n̄
initij sui est p̄nciosus ex se. i. q. i. **Principat?** **Sed nō bz**
perniciōsum nisi mortale. g. zc. **Item Greg.** **Sic is q̄ inu-**
tarus rēnuir reditū refugit est sacrilegus: admonē-
dus. ita qui vltro ambit z sp̄ore se ingerit est remouēd?
i. q. v. Sicut. **Sed nullus est remouēd?** a p̄mōtō n̄ p̄
p̄ter mortale. g. zc. **Item cura aiaz nō p̄t exerceri licet et**
absqz mortali sine grā. s̄ in celebrādo. administrādo s̄
cramēta. officiano eccliam solennit. nullus aut p̄t esse
certus ex se h̄re grām. **Lum q̄ frequē z q̄t continue h̄at**
ista facere: videt sponte se piculo mortāl' p̄cti exponere.
Hanc rōem videt tangere be. Ibo. in q̄libet. **Sz aut p̄t**
supiorē ponat ad p̄dicta: videt satis exculari. qz nec esse
bz obedire. **Sciendū at q̄ id qd dicit est. s̄. i. q. non**
licet petere bñficiū curatū absqz vicio simonie: fm Ibo.
et alios aliqui nō tenet. vt **Bern.** in glo. **Gul. Ray.**
et **Al.** in ope suo. **Dicit enī hoc esse licitū si als sit dign?**
Qd si vez esset: cerce etiā licitū ēt appetere. **Et idem ex**
ep̄atu. **Ad autoritates aut forte rñderent q̄ intelligitur**
quādo h̄ appetit vt p̄sit: nō vt p̄sit. vel qñ hoc q̄nt p̄
debita media vt p̄ potentia secularē vel mūera z bñoi.
vel qñ als est indign?. **Nec requit certitudo scientie:** s̄
fuit certitudo p̄babilis p̄ecture: de h̄ q̄ sit in grā sic ep̄
gitur in susceptiōe sac̄roz debita. **Hanc opt.** sequi videt
tur curiales. **Sz qz doctores qui p̄m dicūt sanctitate et**
scientia theologie z iuris sunt longe p̄stantiores. iō nō vi-
det tuta p̄dicta opinio nec sequēda. **Dicit tñ forte possz**
q̄ qui intenderet deo fūire in clero nō p̄t honores ma-
iores p̄sequēdos z diuitias q̄ in seculo. s̄ qz stat? iste me-
lior est q̄ secular? z diuinis applicat? z magi sibi gratias
et in eo positus appetit sibi p̄videri de bñficio a supioribz:
vel etiā peti vt possit fm p̄ditōem suā sustentare
nō ad pompā s̄ ad decentiā: nō hñs intētiōē ad curā
nec ad honorē z ḡdus z pingui? bñficiū: s̄ ad sui guber-
nationē. ita p̄tentus de simplici bñficio sic de curate: iū
modo sibi sufficiens esset nō peccaret. **Appetit enī z q̄nt**
qd est de iure diuio debitū: videt qz **Qui altari et eleuare**
de altari viuere dz. vt ait apls. i. ad Cor. ix. **Qd licitū est**
culibz. **Et q̄uis cura annexa sit ei qd sibi p̄fert.** oculis
tñ ei? nō est ad h̄ p̄ncipat? s̄ ad sustentationē sibi debita
ex fuitio ecclie. **Illud aut sc̄z q̄ sit curatū est accessoriū z**
p̄ accidens. **Et accessoriū naturā sequi p̄gruit p̄ncipalis.**
de reg. iuris. li. vi. ca. accessoriū. **Sz p̄ncipale intētiū:** s̄
sustentatio sui videt licitū. g. z qd inde sequit nō aliqd
licitū adiūgendo. **Ad argumētū rñdet:** q̄ negando illd
sc̄z q̄ h̄ appetere nullo iure p̄hibeat? p̄hibet enī illo mō
dato diuie legis. **Iuste qd iustū est exequis.** q̄ mandato
intelligit p̄hiberi indebita p̄curatio vel ministratio sac̄
mentoz vel executio sp̄ualitū z bñoi. **Ire z illud ad He-**
brios. v. **Nec sibi quisqz assumit honorē.** s̄ q̄ vocat a do-
mino zc. **Videt etiā hoc ē ius nālex:** q̄ aliqd q̄rar enī
supra vires suas. **Uex circa p̄ncipale q̄ntū b̄ q̄ntiōis et**
p̄cedētis. s̄ de ep̄atu vtz sit mortale illa appere. qz vt di-
cit **Ibo.** in qdā q̄libet. **questio de mortali vbi nō re-**
penit expresse aut veritas scripture vlt̄ determinatio ecclie

non nisi periculose diffinit. determinatio iudicio sapien-
ti relinquitur. Ad argumentū autē faciū in p̄uū posset
responderi dupl̄r. Uno mō fm̄ opinionē illoz q̄ dicunt
non esse illicitū porrigere p̄ces pro se pro bñficio curato:
si al̄s est dignus: vīz q̄ nō est mortale pcurare ep̄atum
p̄ p̄ces. An nec etiā appetere. Alio mō tenēdo opinionē
beati Tho. z sequaciū. s. q̄ illud sit illicitū et simoniacū.
et fm̄ hanc op̄i. r̄ndebit q̄ appetitus delibatus ei⁹ cuius
pcuratio r̄ act⁹ exterior: est mortalis est mortale. h̄ est vez
q̄n appetitus z procuratio sunt circa idem: qd̄ nō est in
posito. Nam pcuratio est p̄ p̄ces. appetitus autē ē simpl̄r
vnde et sine p̄cib⁹ p̄is p̄t esse. Sed si quis ita appetes-
ret q̄ etiā p̄ces est paratus porrigere pro se. tūc appeti-
tus z pcuratio eēt circa idē. z tūc fm̄ illā op̄inōē vidēz
mortale. Ad illud aliud. s. cū d̄r q̄ si in p̄titiōē ē mortale
R̄nderi p̄t q̄ nō ē sp̄ vez. Nam lignib⁹ appetere qd̄ pe-
trus ḡtis z liberal̄r det mihi duo pro mutuo sacro sibi
gratis z libaliter. z tū h̄ petere vsurā sapet. Ad auctorita-
tes iam respōsuz esse vidēz: vel possz dici etiā qd̄ dicte sūt
ad exaggeratiōem. tū mihi adhuc remanet materia du-
bia. z iō cauendū. Querere ḡ aut appetē h̄mōi curata
principal̄r p̄t honorē z diuitias q̄ inde sequūt homib⁹
videt esse mortale. z rō est: qz est p̄ ordinē caritatis. Mas
non solū dilectio dei z p̄mi est in p̄cepto: h̄ etiā ipse or-
do dilectōis fm̄ Tho. sc. q. xvi. Est autē de ordine dilec-
tionis vt diligat p̄us salus aīaz q̄ corporis: sed hūc or-
dinē tal̄ puerit p̄ferēs sp̄alia q̄ ordinant ad corp⁹. s. diui-
tias z honorē. saluti aīaz q̄ exerceat p̄ curā. Præterea dist.
h. c. Qui in aliq̄ crimine. Ponit p̄ciliū Tollerantū p̄la vi-
cia z impedimēta canonica a q̄b⁹ d̄r esse immunitis: p̄mōs
uendū in ep̄atu. Et inf̄ cetera h̄ ponit. Qui ambitu ho-
norē querit:cludēs q̄ ordinatōe eoz q̄ h̄nt talia vicia
debet puniri cū ordinat⁹: qd̄ nō esset nisi mortale esset. ḡ
r̄. Præterea abuti re exq̄ abusu verisim̄ p̄t sequi piculuz
salutis aīaz v̄r esse mortale qz p̄ caritatē. Sed h̄mōi q̄re
re vel appetere mō dicto est abuti illa re. s. dignitatis vel
beneficij: qz illa p̄ncipal̄r sunt ordinata ad pcurandū sal-
lutē aīaz nō ad temporalia. Et ex h̄ abusu verisim̄ sequit̄
periculatio animaz: z iō v̄r esse mortale. Nā ne displiceat
at subditis vel dñis sp̄aliū. z p̄ p̄is amittat talia bñficia.
vel p̄sequat̄ alia incōmoda mūdi nō curabit de corre-
ptione subditoz vel admonitiōe eoz v̄r subtractiōe sacroz
cum expeditur. Talis vt mercenari⁹ cū viderit lupū inua-
dentē gregē fugiet tacendo: z lupus rapier et disperget
oues. vt d̄r Jo. x. Et h̄ est sal̄ infaciatū fm̄ Aug. s. cū q̄
runt sp̄alia in cura p̄loz p̄ncipal̄r. qd̄ ad nihilū valz ni-
si vt mittat foras z p̄culcet ab hoib⁹. vt h̄r Marb. v.
ergo r̄. Præterea in rep̄entis h̄ op̄at fm̄ finē p̄stitutū
et habitū p̄conceptū. Tali autē frequē occurrit ea quibus
repente op̄s puidere in foro p̄scie rōne cure. cū aut finis
p̄stitutus in eo sit rēpora lras z in eo sit habituat⁹ fm̄
illud iudicabit z male. z sic exponit se piculis petoz mor-
talū. Præterea cū q̄s p̄cipua opa sp̄alia ordinat ad tē-
poralē utilitatē. videt cōiter ibi p̄stituere finē. z p̄ p̄is ē
mortale. qz auertit ab incōmutabili bono. z puerit ad
cōmutabile bonū. Sicut cū q̄s opa de genere bonoz cō-
muniter vt ieiunia. elemosynas z h̄mōi: facit ad hūc finē
p̄ncipal̄r vt laudet ab homib⁹. S; h̄ talis facere videt̄
Nam q̄ maxie sunt sp̄alia. s. exercere curā intendit et or-
dinat ad honorē z diuitias. ḡ p̄stituit sibi finē. z p̄ p̄is
peccat mortal̄r. Ad qd̄ fac̄ q̄ ait Aug. ad Valeriu: vide
licet q̄ nihil in h̄ mūdo tristi⁹ miserabil⁹ z dānabili⁹
ep̄i vel p̄sbyteri vel dyaconi dignitate si p̄funtione. i. ne-
gligenter z adulatorie res agat. di. xl. c. Ante oīa: Prædi-
cti omēs tūc ponebant in cura vel adiutorio cure vt dya-
coni. vt cū sp̄aliras q̄nt p̄ncipal̄r: p̄funtione z adulatorie
agitur cura. ergo r̄. Multo magis fm̄ om̄s peccat mor-

taliter. qui indignus vel ppter ignorantiam crassam. vel
propter malā vitā vel ppter impedimentū aliqd̄ canonicū
vt cratis vel irregularitatis z h̄mōi. appetit vel q̄rit talia.
Talis enī facit p̄ iura diuina z canonica. facit enim p̄ res
gulā aplicam. i. Th. iij. Oportet ep̄m esse irrep̄ensibi-
lem r̄. que regula extendit ad omēs p̄mouēdus p̄cipue
ad curā. vt dicit di. lxxxi. c. Ap̄ls. Et in figurā Leuitici
xvi. p̄ceptū fuit. Mō qui h̄ maculā nō offerat panē deo
suo: ne accedat ad ministeriū eius. Et ille macule signifi-
cant peccata mortalia vt exponit Greg. di. xlii. c. Vnde et
enim. A quib⁹ maculis debent esse liberi. p̄mouēdi: q̄b⁹
maculis pleni sunt tales q̄ appetit z querit h̄mōi. p̄mō-
siones. Ad h̄ etiā facit qd̄ h̄r ex de elec. c. Cū in cunctis.

Sed quid de officijs. §. V.

et dignitatib⁹ secularib⁹ si appetant z petant z p̄curent
p̄ p̄ces z obsequia. vt officiū p̄tatis. senatoris. capita-
nei. v̄rilliferi. prioratus ciuitatis: z alijs h̄mōi nunquid
est peccatū. Responsio. q̄ si q̄s h̄mōi appetat vel querat
magis curās de honore z lucro q̄ de iusticia seruanda.
vnde z paratus seruire amicis in licitis z in illicitis z lucra-
ri p̄ fas z nephas: z deuiare a iure ne displiceat magnis
nec punire crimina vt d̄r: v̄r̄qz mortal̄r peccat facies p̄ra
illud Sap. i. Diligite iusticiā q̄ iudicatis terrā. Similis
si ignorat ea q̄ spectat ad executionē debita dicit officiū.
nec p̄ciliū iuuari p̄t. vt p̄ assessorē. In laicis enī intoleran-
bilis videt iḡrantia dicit Leo dis. xxxviii. c. si in laicis. Et
loquit̄ de rectorib⁹. Similis si parat⁹ ē se intromittere de
his ad que sua p̄tās nō se extēdit q̄uis ibi consuevit fie-
ri. puta si laicus velit de clericis iudicare vel de ecclesiā-
sticis disponere quod eis prohibet di. c. xvi. p̄ totum. Si
autē intēdit seruare in oib⁹ z administrare iusticiā in
agendis. salte p̄ practica competēter eductus. z i dubijs
intendens p̄silia querere: illa tū querit z p̄t honorē mū-
di: z ne despiciabilis habeat nō participado officia ciui-
tatis vt ceteri: vel vt inde lucz p̄sequat̄ quo se z famili-
am valeat sustentare. z h̄ p̄ salariū deputatū z alia p̄sura
vt de penis pecuniarijs et litigijs nil extorquēdo a sub-
ditis vltra p̄stitutū. s. apporatiōē lignoz z victualium
et h̄mōi. humana temptatio est: nō tū condēnand⁹. Et
multo magis cū ista querit ne priuati his p̄culcent a ce-
teris. z imponant ei onera grauia z importabilia. Si q̄s
autē hoc faceret ad obuiandū malis zelo iusticie deū nō
homines t̄mens. quis est h̄ic z laudabim⁹ eum. Tūc
tamen esset extra h̄mōi esse quā difficile est in h̄mōi offi-
cijs que ibi p̄ponunt malis multa resistere z opponere se
torrenti. Ad qd̄ tū tenet quantū in eo est. qz vt dicit In-
nocent⁹. Non caret scrupulo societatis occulte q̄ manife-
sto crimini desinit obuiare. dist. lxxxiij. Error. Ad mentē
etiā reducendū: qz iudiciū durissimū fiet his qui p̄sunt.
vt Sap. vi. d̄r. Qui aut sunt male vite piculose se ingēnt
ad talia. z multo magis q̄ etiā male fame. Difficile est enī
vt habituati in malis nō deficiāt in mltis. Un̄ z leo pa-
pa dicit ad honores mundi sine suffragio t̄pis siue meri-
to laboris indignū est pueniri. Et notari ambitus solent
id est ambitōis vicio q̄s p̄bitat̄ documēta nō adinuāt
dist. lxi. miramur. Dicit enī Zozymus papa. Officia se-
cularia p̄ncipalē locum nō vestibulū actōis ingressis. id
est nouis in h̄mōi. sed p̄ singulos ḡdus examinatis defe-
runt. di. lii. c. Si officia. Et licz malis iuste iudicarent. h̄
tamē est scandalū populis. Unde Ambrosius. Iudicet
iste de alterius errore qui nō habet quod in seipso p̄dem-
net. Iudicet ille qui nō agit eadem. iij. q. vii. ca. Iudicet.
et per totam q̄stionem illam.

De magisterio in §. VI.

theologia v̄r̄r liceat appetere: petere z pcurare. Et videt̄
(p̄ 2)

Si licz of-
ficiū secu-
lare petē.

Titulus Tertius

q non. Quia christus dixit Matth. xxiij. Nec vocemini in magistri: qz mgt vester vnus est xps. Et Jaco. iij. dz. Nolite ples mgti fieri etc. In triu est. qz nullo iure phi bes z nulla cura habet annexa vnde sit periculu. Rursio Idanc questione format beus Tho. in qdlibet sub alijs

Utz p se verbis: videlz vtz liceat alicui p seipo petere iniaz docen/ di in theologia. Et rñder q sic. Et rñ est qz nulla petit ex/ cellentiã pñtis qd turpe esset: sed petit solum oportuni/ tatem cõdicandi id qd bz cõmunicare. Cõmunicare autẽ scientiã quã quis habz laudabile est: z ad caritatẽ perti/ niens. fm illud Sap. vij. Quam sine fictione didici. z si ne inuidia cõmunicō. Et i. Pe. iij. c. Unusquisqz prout accepit gram in alterutrz illa administrantes. Potest tñ turpitudine pñcere rñe psumptiõis. vt si ille qui non est idoneus peteret officiu docendi. Nec ille. Et his igit duo psupponunt ad b vt sit licitũ. Primum q sit idoneus ad docendũ. Scdm q intendat nō excellentiã pñcipalr sed cõmunicare doctrinã. Si g aliqd hõz defuerit non licitũ sed pñm erit p argumentũ a contrarijs. vt d. x. v. Qualis. Si ergo nō sit idoneus: nec etiã cõperẽter psum ptuosus erit z videt eẽ mortle. qz pñra intencionẽ ordina/ tionis ecclie. Ab ecclia enim credit institutũ tale officiu magisterij. vt eẽ de magistr. p totũ. z ad defensionẽ z de claratõem catholice doctrine vt sciant homines ad quos in dubijs de iure debeant hñe recursum. z vt doctrina ca tholica publice doceat. Et q sit intencionis ecclie q nō ad mirrat ad tale magisteriũ nō idoneus pñz ex hoc. qz iurãt cõmuniter magistradi q nō admittet inepros ad illud Juramentũ aut nō exigit eẽ ordinatõem ecclie nisi in ar duit q vult oĩno suari: qd videt in hñmō esse vez. Naz ex pñrario sequit derisio catholice doctrine z periculum animaz. Nam simplices audito noie mgti ad illum ac/ cedent p pñsilio in dubijs pñcientie. vel p declaratõe scri/ pturẽ: sup quo qñtus crubescens tacere ne ignarũ videat rñdebit fm ignorantiã suã. Unde z Inno. dicit. Mifer est eũ fieri mgtm q nunqz fuit discipul. dist. lxi. Et zozy mus papa. Quis tam arrogans tam impudẽs inueni tur: qui in celesti milita q pñsilius ponderada est. et sic aurũ reperitis ignibz explicanda est: statim dup esse de/ siderat: cũ tyro ante nō fuit. prius velit dicere qz discere. dist. lix. Si officia. Merito aut potest dici hñmō magis teriũ milita. qz docendo z disputando dñt vsqz ad mor tem pro fide certare. Accidit aut de hñmō impensũ ma gistris qd dñt Leo pa. videlz existit erroris q veritatẽ discipuli nō fuerunt. xxij. q. iij. c. Quid aut. Non videt igit talis dñationẽ euadere q manifeste inepi z insuffi ciens illud qñt z appetit: nec eos q illũ admittit cũ pñu ri inueniatur. Quanta aut scia reqrat ad b vt possit idoneus iudicari. arbitrio ipoz peritoz relinquat. Si au tem idoneus q ad sciam existat. sed hoc qñrat non ad cõ muniandũ sciam. sed pñcipalr ad honorẽ sui z non dei et magis ad tpalia acqñendũ z exemptiões habendas et libertatẽ. Videt enĩ qñter z mortali peccare. qz officiu spñale facit venale. Ad qd optime facit qd dñt Beda: videlz. Venditores columbarũ sunt. hñ etiã qui gñdum vel gram in ecclia spñalem quã dñs largiente pceperũt: nō simplici intencionẽ. sed cuiuslibet hñane cã retributiõis exercent illud Petri apli. Qui loquit qñi fmones dei: et qui ministrat tanqz ex virtute quã administrat deus ei vt omibz honorificet deus. Quicũqz ergo tales sunt si veniente dñs nolunt de ecclia auferri auferat ista de actibz suis. i. q. iij. c. nō solũ. Non auferat aut qd de ecclie/ sia nisi p mortali. ergo rñ. ex quo intendit talem gñdũ pro pter temporalia exercere. Et pñtinere videt hñmō vitiũ ad ambitionẽ z cupiditatẽ que maxime debent esse remo/ ta a clericis. z mltro magis a religiosis. Unde symach. pa. Nullus p ambitionẽ ad honorẽ pñmittat accedere. nam

Scia qñ ta reqrat ad magi/ sterium.

cum hic accessus in laica pñsatione cuiusqz quis dubi tar quin in religiosis z deo seruientibz inuicior obprobri um. i. q. i. nullus. Un z saluator ture inuicior p scribas et phariseos de b inf cetera q amat vocari ab homibz rabbi qd interpretat magister. Darb. xxiij. et non videt verisiml b gisse de venialibz culpis. Ceterz attentiã am bitione moderni tempis qua omes currunt ad magiste riũ. docti parit z idocti z nō recta intencionẽ. credo lauda bilis fore hñmō fugere qui docti sunt ad sufficientiam z abstinere qz querere. ad repñmendã temeritatẽ eorum qui pñas z nefas ad talem gñdum ascendit: z tollendũz subterfugiũ excusationis eoz cum viderent probos na lia querere: sicut plures fecerunt vita z scientia clari. Et hoc nisi obediẽtia eos cogat. dicunt enĩ cum biere. i. se excusante demũ parendũ est. vij. q. i. in scripturis: vt bea tus Tho. fecisse legit. Ad argumenta respondet. Probi buit xps aliquẽ vocari magistz ea intencionẽ ne quis est marer illuminatõem mentis quã quis percipit ex doctri na magistri. sibz pñs tanqz magistro pñcipaliter attri buere: cum ipse christus solus deus sit magister qui illũ minar omnẽ hominẽ venientẽ in hunc mundũ. Jobã. i. id est sine quo nullus illuminat. Ad illud Jacobi respõ detur q intelligit de his qui ex ambitõe hoc querunt et pñsumptõe. Un ibi glo. Nisi discreti z in seipñs docti.

Sciendum etiam. §. VII

vicinũ ambitionis reperiri circa exteriorem cultum: is ornatus corporis z apparatus. Unde dñt Actu. x. v. c. q egipta z bernice cum ambitõe mltã. id est apparatu introierũt in pñuũ. Et. ij. Paralipomenon. xvi. dicitur q sup corpus Aza regis iuda mortui combussit ar o maria et vnguenta ambitõe nimia. Sed vt dñt Tho. secunda secũde. q. cxxx. art. ij. hoc nō est nisi fm q cultus exterior pertinet ad honorẽ. Pñsumptuosus enim am biciosus z arrogans. Primum quidem ignorat sciplos inquantũ dignificant se bonis plusqz sunt digni. Se cundo sunt insipientes vel pñsumentes inquantũ cona tur ad honorabilitatẽ z alta que sunt supra ipsos. Ter tio indebite vñtur eis. Demũ quãdo non possunt per/ ficere redargunt. et ab alijs z a propria conscientia. Et cum nō possunt habere honorẽ in pñuũ z in magnis factis: velunt honorari per fortunas. Unde ornant se ve stibus et componũt figuras corporis sui vt decentes vi deantur: z volunt q bone fortune eorum sicut diuine et huiusmodi sint manifeste alijs: vnde et ipsi dicunt et narrant fortunas suas vt inde honorentur. Non ta men ambitio est circa exteriorem ornatum vel fortunam nisi fm q hoc pertinet ad honorẽ. Thomas et Alber tus in cõmento sup libro et bicoz.

Caplm. vi. De presumptione.

Presumptio sumitur

P multipliciter. Aliquando enĩ ponit pro pñ satione semiplena in iure. z sic dñt in reg. iur. q semel malus semp pñsumit malus. eẽ de reg. iur. li. vi. cum suis cõcordantijs. Aliquãdo sumit pro quadã bo na confidentia. et sic accipit Iudith. vi. Benedictus es domine qui nō derelinquis pñsumẽtes de te. Et dist. iij. ca. Deniqz. Dñt Gregori. q mulier que fluxum sangui nis patiebat: christum pñsumpsit tagere. id est deuote cõ fidit pñter sanitatẽ habendã. Aliquando sumit pro vna ex speciebz blasphemie in spiritũsanctũ qua quis inde bite sperat dei misericordiam consequi permanẽdo in pecca tis. aliquãdo sumitur prout opponit magnanimitatẽ: et est spēs supbie. Et de hac alijs modis acceptiõis omĩs sis nũc hic agit. Et potest describi sic q pñsumptio est vi ciũ quo quis aggredit vel exequit ea que supra facul

Ca. 6. De presumptione

De agni eorum suam sunt et conditione. Pro cuius declaratione sciendum est quod magnanimitas est virtus moralis tendens ad magna opera et magnos honores: sed secundum rationem et secundum virtutem suam et dignitatem: huic autem virtuti opponitur aliud vitium secundum defectum: et aliquod secundum excessum sicut et in alijs virtutibus moralibus. Et secundum defectum quidem opponitur vitium pusillanimitatis quod de retrahit se ab his bonis quibus est dignus vel apertus dicitur: non conatur ad operandum ea que sibi competere secundum statum suum. et hoc prohibet **Eccl. viij. Noli esse pusillanimis in animo tuo.** Sed per excessum opponitur magnanimitati presumptio et ambitio sed diuersis modis. Nec est in concupiscentia vni virtuti opponi plura vitia secundum diuersos respectus. Viciu enim ambiciose opponitur magnanimitati inquantum inordinatur tendit ad magnos honores et indebitum vult eis: quia nec ad debitum finem nec debito modo. Symmagnanimitas tendit ad illa ordinare et debito modo. Viciu autem presumptio accipit magnu opus excedens tamen suam facultatem. Dunc **Arestio** ventosum vocat. **ij. z. iij. et bicoz.** Sed magnanimitas aggreditur opus sibi proportionatum. Vnde autem alijs attemperat opus facere suam facultate excedens viciosum est et peccatum quasi contra ordinem naturalem existens: quod facit presumptuosus. **Ibo. se. se. q. cxx. Et de hoc Iudith. vi. De se et de sua virtute presumens humilias. scz tu deus.**

Circa hoc tamen tria. §. I.

sunt notanda. Primum est quod sicut existens in statu etatis imperfecte. scz puerilis. presumptuosus est si attemperaret facere ea que ad statum perfecte etatis. scz virilis pertinent vt ire faciendo fmonem ad populum et homines. Non autem esset presumptuosus si ad hoc tendat puer vt ad opera etatis perfecte perficeret pura si ambulet per aliquod militare. si porret paruū pedus si aliquid menti retinet coram aliquibus et hominibus. Sic existens in statu virtutis imperfecte esset presumptuosus. si statim attemperaret facere ea que sunt virtutis perfecte: vt exponere se opus ubi esset periculum martyrii. vel tradere se vite premplanue. vel exponere se aliorum regimini. vel facere excessiuas penitencias et hominibus. cui autem esset presumptuosus si ad hoc tendat vt in futurum perfecte perficeret vt faciebat apostolus ad **Phil. iij.** Que retrosum oblitus in anteriora ne extendens ad brauiū sequor. supne vocationis. quasi per continuū profectum. Nemo enim repente fit summus. sed a minimis quisque inchoat vt ad maiora pueniat. dicitur gratianus et per **ps. iij. dū sancta.** Secundo notandum est quod si homo vult se trahere et puertere ad diuina per operationem premplacionem et hominibus. vniendo se eis per intellectum et voluntatem quod uis diuina sunt supra hominem non tamen dicitur presumptuosus si debito modo. id est secundum capacitatem suam se applicet eis. et ratio est quia in homine sunt quedam potestates naturales. vt intellectus et voluntas per quas potest homo iungi immortalibus et diuinis. Esset autem presumptuosus si intellectum applicaret ad ea que sunt supra capacitatem suam ad apprehendendum propter quod dicitur **eccl. iij. Altrora te ne quesieris. et fortiora te ne scrutatus fueris.** Tercio notandum est quod si quis intendat aliquod virtusum opus facere virtute sua excedens facultatem suam. talis dicitur viciosus et presumptuosus. Et hoc modo sumus sufficientes cogitare aliquod bonum. vel facere ex nobis. vt dicitur. **ij. xoz. iij. id est i. virtute propria.** Sed si aliquis atredat magnu opus facere non ex se. sed virtute et iuui auxilij. hoc ita non erit presumptuosum cuius ratio est quod magnu opus de se cui si fiducia diuini auxilij. facultatem nostram non excedit. **Ibo. se. se. q. cxx. qd intelligo cum illud est proportionatu secundum conditionem suam perposito auxilio comuni gratie.** Ita si quis attemperaret facere miracula. aut predicare indoctus sub fiducia diuini auxilij magna presumptio esset. Sed attemperando

celebratione. cōione. religiois ingressu regimen ipositu et hominibus. cui debet circumspectio. hoc cum diuino auxilio iuuat. et si non propria virtute. vnde non esset presumptio.

Si querat quod sit §. II.

grauius peccatum presumptio aut pusillanimitas sibi propria Respondet. Ita possunt considerari tripliciter. scz secundum suam speciem: secundum suam radicem: et secundum effectum inde sequentem. Secundum primam considerationem sic pusillanimitas est deterius et frequentius. deterius quidem est et grauius peccatum: eo quod per pusillanimitatem homo recedit a bonis quod est pessimum. vt dicitur. **ij. et bicoz.** Presumptuosus autem habet actum similiores actui magnanimitatis inquantum conatur in magnu. et ideo pusillanimitas magis opponitur magnanimitati quam presumptio: vnde et grauius peccatum est. Est etiam frequentius peccatum pusillanimitas manifestum est enim quod pluries accidit esse pusillanimes aliquos. quis. scz. omittit facere bonu quod possunt et qui se extendit ad faciendum bonu quod non potest. et ideo frequentius. Secundum hanc igitur bris **Ibo.** dicit pusillanimitatem simpliciter esse maiorem quam presumptuosum. Secundum autem considerationem secundam scz quantum ad radicem earum. tunc presumptio est grauius quam pusillanimitas. Nam radix presumptiois est supbia. radix pusillanimitatis est ignorantia sue possibilitatis et pigritia. grauius est autem supbia quam pigritia. imo superbia dicitur delictus maximu a **psal. fm** gloriam ibi: et secundum considerationem hanc dicitur **Eccl. xxxvij. Presumptio nequissima vnde creata es.** Vbi respondet glo. q. de mala voluntate creature. scz. de supbia. Et hieronimus ad Paulam et Eustochium. De nulla re ita irascit deus quam si peccator presumptuose superbia. Secundum tertiam considerationem videtur grauius presumptio nam ex presumptione hominum sequitur innumera mala sibi et alijs. Ponitur enim ex ea homines se ad honores et dignitates et officia indignissimi et imperitissimi. volunt facere multa indebita de sensu suo presumetes: neque homines neque dei timentes ea attemperantes sub quibus deficiunt. Et alia magna scandala faciunt. Vnde dicitur **Sap. xvi. c. Semp presumit seua conturbata conscientia.** Pusillanimitas nos docet sibi prouando se illis bonis que facere possent. alios per accidens non iuuando vt possent.

Extendendo hominibus §. III.

materia presumptiois dicitur Ambrosius. quod dauid qui dixit. **Ego dixi i abundantia mea. i. bonorum spiritualium: non mouebo in eternu. i. recedendo a rectitudine vite per peccatum:** sciens sibi nocuisse illam iactantiam et presumptionem. Subdit. **Aueristi faciem tuam a me. i. subtrahendo gratiam: et factus sum conturbatus in peccata varia lapsus. vi. q. i. ca. Imitare.** In quibus verbis psalmista tria ostenduntur.

Primo sui presumptio. ibi. **Ego dixi in abundantia mea non mouebo in eternum.**

Secundo dei punicio. ibi. **Aueristi faciem tuam a me.**

Tercio mali consecutio. ibi. **Factus sum conturbatus.**

Loquitur presumens de se in corde suo confidens de abundantia bonorum spiritualium suorum: non mouebo scz recedendo a deo per peccatum in eternu nunquam. Sic perit apostolus de se presumens inquit. **Et si omnia scandalizati fuerint: si non ego. qui tamen ceteris deterius cecidit negas christum ad vocem anille.** **Matth. xxvi.** Sciendum tamen est quod triplex est presumptio. Prima est presumptio de propria iusticia. Secunda est presumptio de sua scientia. Tercia est presumptio de iniusta potentia. De prima dicit Hieronimus. Nulla presumptio perniciosior quam de propria iusticia et scientia supbia. Presumit autem deus de propria iusticia quando propter opera precedentia sua bona multiplicia ita confidit de virtute et constantia sua quod amissio timore expolit se periculis peccatorum tanquam sit certus de non peccando. Sed vt ait Leo papa in sermone. **xl. Nemo de**

Grave peccatum est presumptio.

Presumptio de propria iusticia.

Titulus Tertius

sui cordis puritate confidat. s. presumendo. quia per uigil
ille hostis actionibus pulsar insidias: quos maxime nonit
abstinere a peccis. Et p huc modū dyabolus aliquā decipit
homines ut cū p pīa tempa nō fuerint temperati vel indi
nati ad aliqd gen^o peccatū: p pīue carnis et habuerint
oportunitatē peccādi sic reddat eos securos. id est incau
tos et demū trahat ad malū. Unde legit in uirgasprium
q. cū quidā esset infirmus: grauit et iam senex propt qd
erat gūis cōgregationi pēte ille licentiā ab abbate cū
di ad ciuitatē ad locū ubi ab aliq mliere gubernaretur:
et nō esset onerosus fratribus cū abbas ptradiceret ne
forte in fornicatōem caderet ille pmissus ait. Ego sum
mortu⁹ corpe: et quō pōt istud mibi contingere. Cui ille.
Et si tu mortu⁹ es nō est mortu⁹ dyabolus temptator: q
cū iussit in ciuitatē qdam uirgo ob deuotionē se obtru
lit ad futendū ei. Et cū aliquēculū conualuisset ex nimia
supra familiaritate et fiducia eam cognouit. et ex ea fi
liū suscepit: de quo tū publice penituit exhortans alios
sui exemplo ne de se psumerent. Et uere hō habet times
re et nō psumere. p siderata hōm inualitudine: demōnū
foritudine et laploz mltitudine: tanta est imbecillitas nō
stra ut vnū uerbu blandū uel asperum nos fleat ad
malū: et cogitanti de diuis subito surripiat pessima tem
peratio. Nūq qz dñs adiuit me ait p. pau omi⁹ habi
tasset in inferno aīa mea. Vestes aut tartarei ita robusti
sunt et callidi ut nos locuste reputemur et ipsi gygantes
respectu nostri sic figurat dixit exploratores terre pro
missionis de inhabitatorib eius. Apulus innumeri et ta
liū qui uidebant impecabiles. ut dauid salomonis. eze
chie et Josue et alioz. Unde Dico. ad Eusebium. Si
paulus apls uas electiois est preparatus in euangelioz
christi. ob carnis aculos et incertina uicioz repmūt cor
pū et in futurū subūcit. et tamē uider aliam legē in mē
bris suis repugnante legi mentis: si post pudicitā. iei
tunia fame. carceres. flagella. supplicia in se reuerius ex
clamat. Infelix ego homo qz me liberabit de corpe mortis
hui⁹. tu te putas securū esse debere. xxxij. q. v. Si paul⁹.
Et ubi qz ita de se psumeret q exponeret se scienter peri
culis peccatoz mortis peccaret. iuxta illud Eccl. iij. Qui
amat periculū incidet in illud. ut si quis ex aspectu suo
in aliquā psonam uel familiari colloquio uel turpi socie
tate: uel loco. iam expetitus est lapsus. et recēter et aduen
ter ad ista se ponit. male se posset iste a mortali excusare.
Beatus g vir qui semp est pauid⁹. dicit Eccl. Qui uero
metis est dure nimis psumēdo corruet in malum. Mul
lus ergo in quantocūqz abūdantia meritoz dicat. Non
mouebor in eternū. Bene quilibz debet pponere nō mo
uere se a deo et pte recedendo vnqz h cognoscat se fra
glem et aprū ad ppetrandū omia mala nisi custodiat eū
deus. et ipse etiā se custodiat uitando occasiones malos
rum et sic obseruet. s. fugiēdo pericula. Secūdo presu
mit aliq de sua scientia qndo in his q sapientes dubi
tant ipse auder picipitare sententiā. sicut faciūt hodie mul
ti predicatorēs et pfflores: uel q etia qd prius est repro
bant dicta magnoz doctorū et sanctorū quozū corrigam
calciamentoz non sunt digni soluere. Contra hos dicit
Ecclesiastica. xxxij. In medio magnatoz loqui nō presu
mas. Qd inepre faciēs heliū iuuenis reprehēdes. s. Job
et amicos eius reprehēsus fuit a dño ad magnā aut pre
sumptōem de sua scientia pūnet q sine cā uigete murāt le
ges et statuta maioz tanqz ipsi meli⁹ cognoscat qz antes
cessores fundatores legū et religionū pleni sapia. S; ut
dicit nicola⁹ papa. Ridiculū est et satis ab omīabile dede
cus ut traditōes qz a pīb accepim⁹ infringi patiamur
di. xij. In cui⁹ figurā pceptū fuit a dño i veteri lege. Ne
transgrediar terminos qz pīes tui posuerūt: id est ordi
nationes. Nec ex h q alibi fuit dñs qz mutare de le

ui mores quos inuenit in loco antiquatos in rebus in
differentib nisi sit ratio multū uigens et sine scandalo.
qz psumptio esset. Un hieo. Illud breuit admonēdū
pūto ut traditōes ecclesiasticas psum q fidei nō officiat
ita obfuadas ut a maiorib tradite sunt: nec alioz pue
rudine pīo more subuerri. dist. xij. ca. Illud. Et dicit ibi
glo. sup uerbo fidei: uel etiā morib bonis. Ad magnā
vitiū psumptionē pūnet ut ponat se qz ad audiendam
cōfessionē qui ignat⁹ est etiā cōmuni psumens h q sua
bona pīcia et intencōe aliquali pīctica et bōitate seu sub
tilitate naturali intellect⁹: nec pē talis excusari peccato
mortalē de bñdō psumptōe qz est ita rudis ut nec casus
a quib ipse pē absolueri uel nō absolueri sciat dīceme
re: nec ex cōfessionē maioze a minozi: nec pīcia cōmuni
mortalia: puta nesciens fornicatōem simpliciter esse mortle
uel cogitatōem deliberatā alie⁹ mortalē. estimans omne
iram esse mortale. et sic de gula et inuidia. et q non tenet
quis ad pītendū et cōmunicandū nisi in morte et bñdō
contract⁹ uarios nec intelligēs nec sciens saltē super his
pubitare. Ratio hui⁹ est. qz pīat cām efficacē ruine pī
mī sui: et si nō directē. s. hoc intēdens. tū indirectē. fallit
nō faciēs debite id ad qd tenetur. qz non debuit se pone
re ad illud ad qd apus nō erat in dānū altius p regu
lam. Qui occasione damni dat: dānū quoqz cedisse uis
detur. ex de iniur. et dā. da Si culpa. Ad qd fac opime
quod ait Aug. de pe. di. vi. Qui uult pītēre pīa ut in
ueniat grām. sacerdotē qzr scientē soluere et ligare: ne cū
circa se negligēs exierit. s. ex ignorantia instruet negligē
tur ab illo q salubris monet eū ut uiter eēt ne ambo in
fouea cadant. s. pfflor et pītens. et loquit de fouea et ne
damnatōis: in quā nullus cadit nisi pīp mortale. Nec ex
culat a toto ex h q ponit ad h a plato suo. qmō q nec debuit
plac⁹ cū eo in fouea cadit fm candē Aliter: qz nec debuit
ecclē exponere. nec ille debuit oīno inep⁹ obedire. Posse ignat⁹
tamē excusari talis in his tribz casibz. Primo qz pīculū est
mortis pītenti imineret: nec alius posset habere. tūc enī
quelibz pīt et d; audire ppter efficacā sacramētū ne ea pī
uef. Secūdo qz confitēs est peritus sufficienter ita q ipm
confessorē doceat. et oīdit gūitātē suoz pītoz: et ordinat
bone pīctencie. Tertio qz pītentes sunt pīe nō spūaliter
uīdētēs et frēqnt confitētēs q nō pīueuerunt hīe nisi ve
nialia. Ad magnā psumptōem pūnet et periculoloz in
gerere se ad regendū alios q seignozat. Et simit ad pī
candū cum nō est sufficiēt op⁹ uel cum nō est missus.
Ad magnā psumptionē imputādū est q ponat se qz
ad exercitiū aduocadi. pīfledū in iure iudicadi. medican
di. si nō studuit ut cōpētenter sit in bñdō edoci⁹. Et uibz
pro regula posse sumi illud q quicūqz ponit se ad aliq
exercitium publicū exequi potest aliq exinde sequi nota
bile damnu uerisimili in pīona uel rebz ppter ignorantā
magnā illius circa illud exercitiū q peccet mortali. arg.
extra de iniur. et dam. da. ca. Si culpa. Tertio pīmit
quis de potentia et hoc cū uirtut potestate quam nō ha
bet ad aliqūd faciendū. de qua psumptōe potest illud
exponi Eccl. vi. Nec uanitas et psumptio spūs est uani
tas est. quā nil uerū effectus agit. psumptio est: quā
sibi attribuit pīatem quā nō habet. Unde Batiarius
de pe. di. vi. finali. dicit. Nemo uidelicet alteri⁹ pīe obia
num iudicare pīumat. In hui⁹ figurā mādaue in uere
ri lege Leuitici. xij. ut trāsicens p alienū agrum falcem in
alienam messim null⁹ mitteret. uidelicet ut exponit Be
gozus. in eū qui nō est sibi cōmissus falcem iudicij non
mittat. vi. q. iij. c. Scriptum. et hoc scienter agendo uibz
qz mortaliter peccat. Ratio est: qz facit contra iusticiam
expiatē usurpās potestatem alterius et pūerit ordinem
iuris. et hoc habet locum et in foro penitentiali et in foro
contentioso ecclesiastico et ciuili. Nam qui absoluit audi

**Presum
ptio de p
pīa scia.**

Ca. 7. De curiositate

endo confessionē si nō habet auctoritatē. vñ si habet auctoritatē audiendi nō habet prātem absolūendi a tali casu si scienter facit quis dubitat mortale esse talem psumptionē. et similiter absoluit ab excommunicatione a qua nō potest incidere etiam talis psumptio in excommunicationem papale si est religiosus. vt bē in. iij. pte. xi. xxiij. ibi vide de h. Similiter dispensando vñ cōmutādo vota q nō potest scienter peccat mortaliter in tali psumptione. In foro etiā cōtencioso si quis iudicaret aliquē non sibi subditū sciēter peccaret mortaliter. etiam in foro seculari. vt si episcopus pferret sententiā cōtra totā literā exēptos: vel religiosi cōtra clericos et bñō sententiē sunt nulle. Sicut ad magnā psumptionē et mortale pertinet rectorum seculari si si volunt iudicare clericos et ad iudicia sua trahere sine pio debitis sine p. talis impositis ab ipsa laicis q nulla prātem hñt sup eos. xi. q. i. p. totū. Sicut si clericus exereret officiū ordinis quē nō hñt: pura subditiō cōtāter euāgeliū diaconus diceret missas et bñō. vñ laicus faceret officia q nullo mō pñt fieri nisi p clericos cēt mortalis psumptio. Unde et Dñs rex iuda: q psumpsit tē plū dei ingredi ad dā dñi incensum domino qd officiū erat sacerdotū a deo percussus totus factus est leprosus. vt habet. ij. Paral. xvi. Ad magnā psumptionē et mortāleram spectat mutare nō solū materias et formas. sed etiam ritus. et q pñent ad solennitatē sacramentoz et officioz ecclesiasticoz. Ad psumptionē maximā spectat. vt inferiori supiorem velit iudicare et sentēciare prātem cū non possit. Unde dñr in decre. dist. xxi. In tantū. hanc psumptionē sancti patres apud calcedonē. in generali cōilio decessari sunt. qz scz qdā dyoscorus nōie presumpsit sententiā excoīcātiōis cōtra Leonē papam dñs erat vt cū sine aliqua audientia subito condemnarent. Nec vacat a psumptōe subditis q si in iudicio sententiā temerarie pdemnat facta placet dubia: q pñt bñ et male fieri qd deo displicere oñdit p figurā. Naz vt habet in. ij. Regū. vi. cū archa dñi dauid ordinante res duceret in hierlm cū in itinere bobus ducentibz eam recalcitrantibz archa aliqñtulum inclinata fuisset quidam nōie Dñs qui eā cū bobus ducebat temerarie tetigit cā quasi retines ne caderet pñt quod a domino subito percussus est morte. Et vt exponit Chrysostomus. ij. q. vij. Ple runqz. h. bis ita. Et gr. go. in moralibz. Arch. a designat prelatū qui et in se debz hñe manna dulcedinis et virgā austeritatis: et lege iuris et sciētie. boues recalcitrantes sunt subditi discipuli: quibz qz platus inclinat cōdescendens aliquando impetitioni eorum. aliquis psumptuosus quasi retinet archam ne cadat: vñ psumptuosus iudicat et reprehendit prelatū de nimia remissione. Unde Dñs interpretat robustus: qui scz psumit de sua virtute. Posset autē esse ita inordinata talis psumptio q mortem incurreret anime. Item pñet ad psumptionē q aliquis se intromittat de officiis aliorum: et de his q nō spectant ad eum nisi necessitate vel caritate moueret ad supplendū defectū alterius. Unde dicit in regula iur. q non est sine culpa qui rei q ad eū non pñet se immiscet extra de reg. iuri. a. libro. vi.

Humilitas quas facit. §. III.

deus contra psumptionē. ibi nota secundo cum dicitur Auerit faciem tuam a me. Auerit autē deus faciem suā a creatura rationali dupl. Uno modo subtrahēdo gratiam sicut cū aliquis offendit ab aliq subtrahit faciem seu aspectū suū ab eo nolens videre eū. Et hoc facit deus psumptuose quādo est mortalis eius psumptio: Deuteronomij. xxxij. Abscondā cñi faciem meā ab eis. generatio enim peruersa est. Alio modo dicit deus auertere faciem suā subtrahēdo feruorem et actualē deuotionē

et spirituale gustū quod facit aliqñdo spūs erga spōsam et paruo defectu vt magis sit circūspecta et timorosa. et de hoc in psalmo. Ego dixi in excessu mentis mee. Et finit aliam tram. In pauore meo proieci sum a facie oculoz tuoz qd ē verbus anime deuore. videlicet cū sentit se priuatā consolatiōibz spiritualibz et gustū dei timēs se derelictam a deo sed ideo deus hoc agit ad tempus ad excludendā psumptionem. Nam si ad placitum suū anima sentiret consolationem nimis de se presumeret et negligētie se daret. et parum a defectibus paruis se cauere. sicut si vir semper aspiceret et videret in faciem sponsę. efficeretur nimis irreuerens et leuis.

Quantū ad tertium. §. V.

scilicet consecutiōem mali certū est q amissa gratia dei per psumptionē nō potest sequi nisi. malū de quo cōturbat mens. Unde in versu predicto subdit. Factus conturbatus. id est totus turbatus. Quia cñs impij quas si mare feruens qd quiescere non potest. nunc est uans per vnam passionem: nunc per aliam. quandoqz per vnam leticiam: quandoqz per nūmiam tristitiam et butulj modi.

Capitulum Septimū De curiositate: in quo agitur de spectaculis et vicijz que procedunt ex vano aspectu: et etiā de studio seculariū litterarū vt iam sit licitum.

Curiositas inter gratias

quis superbie supponitur: et ab ea procedere videtur. Tūcū est pene omnes inuolvens et parum cognitū: sed multū nociūm: quod a se remoueri exoptat psalmista dicens. Auerte oculos meos ne videant vanitatem in via tua viuifica me. Vbi tria ponit.

Primo ostendit sui debilitatem. ibi. Auerte oculos meos.

Secundo petit excludi curiositatem. ibi. Ne videant vanitatem.

Tertio appetit dirigi circa vniūsitatē. ibi. In via tua viuifica me.

Ostendit primo ex §. I.

hoc sui debilitatem. quia postulat a deo hoc fieri quod videri per se facere non posse scilicet Auertēte oculos suos a vanitate ad quam curiositas inducit ad inspiciendum. Multum enim homo inclinatur ad sciendum. Nam vt dicit philosophus. Omnes homines natura scire desiderant. Et ecclesiastici. j. c. dicitur. Non sariatur oculus visu nec auris auditu. Multo enim magis appetitur sciētia et veritatis cognitio q diuitie quarum appetitus est insatiabilis. et merito quia sciētia pertinet ad perfectionē anime. nō autē diuitie. Et ideo orare debem. vt pficiat qd p nos nō valēm. Auertēte oculos a vanitate. id est inordinata et inuili cognitio. Ipse em̄ deus ait apostolus ad Philipenses. ij. operat in nobis et velle pficere pro bona voluntate. Adeo autē nociū est vt excludat aliquādo a regno celoz. Unde curiosus figuratur illum qui se excusauit nō posse accedere ad quas fuerat tenam inuitatus dicens. Iuga bouum em̄ qñqz et eo probare illa Luc. xij. Hos propter cornua que habz eminentiā in capite signat supbiū: que in se habet eminentiā estimationis de se sup ceteros. Et propter ruminatiōem designat considerationē inordinatā qua discurre rit singula. Quicqz paria bouū sunt qñqz sensus exterior res a quibus ortum habet omis nostra cognitio. Paria vero sunt non singularia: quia ipsoz sensuum organa exteriora sunt duplicata: vt duo oculi: due aures

Titulus Tertius

due nares: duo labia. due manus. in quarum pulpis pre
cipue viger tactus. Probare vadit qui curiose vult eis
ut experietur quid delectationis in hoc reperiat. hic autem
si erit huiusmodi paria bonum vana pro precio salutis anime
sue: eam seque preponens ut delectetur in cognitione inutili et va
na re. sicut sensum vel intellectum vtiq; seipsum priuat cena
glorie. De qua dicit Apocalyp. xix. Beati qui ad cenam nu

Ubi circa
ca cognit
tionem sen
sitiuam sit
peccatum.
priarum agni vocati sunt. Sed videtur in huiusmodi cognitione
intellectiva vel sensitiva non posse esse peccatum. Nam sensiti
ua deseruit intellectui. Cognitionis autem intellectiva sicut se
est bona. In hoc enim videtur consistere perfectio hominis ut
intellectus eius de potentia reducat ad actum quod sit per
cognitionem veritatis. Preterea illud quod dicitur sequitur a deo
non potest esse malum: quia deus non est actor mali. Sed quan
tum abundanter cognitionis est a deo. Iuxta illud Ecclesiastici. i. c.
Omnia sapientia a domino deo est. Et sapientia. vii. dicit. Ipse
dedit mihi bonum que sunt scientia vera ut sciam dispositi
tionem orbis terrarum et virtutes elementorum. ergo etc. Pre
terea illud per quod quis assimilatur deo non potest esse ma
lum: sed homo assimilatur deo per hoc quod veritatem cognoscit.
et quia omnia nuda et aperta sunt oculis eius. Ad Hebr.
uij. Et sicut Regi. q. dicit. De scientiarum dominus est. Ergo quantum
cunq; abundat cognitio veritatis non est mala: sed bona.
Appetitus autem boni non est vitiosus. ergo circa cognitio
nem veritatis non videtur esse vitium curiositatis vel aliud. Re
sponderunt beati Thomas. se. q. d. xviij. art. i. q. cognitio verita
tis quibus de se sit bona. potest tamen per actum alium esse mala in
quantum vel superbit ex ea vel vult ea ad malum. Unde autem curio
sitas non est circa ipsam cognitionem veritatis directe. sed
circa appetitum et studium cognoscende veritatis: quoniam scilicet est
inordinata. Quod autem ergo bonum hominis consistat in cogni
tione veritatis tamen perfectum hominis non consistit in cognitione
cuiuscunque veri: sed in cognitione summe veritatis perfecta
ut per ipsum in. x. et ibi. patet. Et sic potest esse vitium in cogni
tione aliquorum verorum sicut per quod talis appetitus circa illa non
debito modo ordinatur ad cognitionem summe veritatis in qua
consistit summa felicitas. Et sic soluitur primum. Ad secundum et
tertium respondeo quod quibus cognitio veritatis quare dicitur
a deo: et per quam assimilamur deo: de se sit bona: non per hoc
excludit quin homo possit cognitionem veritatis abuti in
malum: vel etiam inordinate cognitionem veritatis appetere.
Non enim sufficit ad virtutem bonum appetere sed oportet etiam
ipsam appetitum boni esse regulatum secundum rationem. In hoc ergo co
sistit vitium curiositatis in appetitu et studio inordinato cir
ca cognitionem rerum de quibus orandum est deus ut amoveat dis
cendo. Auerte oculos meos ne videant vanitatem.

Cognitio
veritatis per
actum per
est mala.

Quantum ad secundum. §. ii.

scilicet de ipso vitio curiositatis. Sciendum quod sicut duplex est
oculus. scilicet corporis qui dicitur sensus: et anime qui dicitur intellectus. ita du
plex est curiositas. scilicet intellectiva: et sensitiva. et sic in presenti
dicimus oculos meos ne videant vanitatem. Et quibus curiosi
tas sensitiva exerceatur per alios quatuor sensus sicut et per visum
tamen noster visus intelligit sensatio. vnde prout dicitur
Vide quod bonum sonum habet capana. i. audi. vide quod bonum odo
rem habet iste flos. i. odora. Et ipse dixit discipulis suis Vi
dete manus meas et pedes. i. palpate. Lu. xvi. Et psal.
Sustate et videte. Unde autem dicitur res inuit: vel quod non prece
tur sine ad quem ordinatur. sic medicina dicitur vana quod non indu
cit sanitatem ad quam ordinatur. Cognitionis in hoc ordinari dicitur
ad aliquam utilitatem secundum rationem sicut et omnis actus humanus. alio
vana est et curiositatis vitium. Unde sapientia. xij. dicit. Vanus sunt
oculi homines in quibus non subest scientia dei. i. quod non ordinatur
sciam suam et cognitionem ad deum saltem ut ultimam finem. Et
Dicitur. ait de quibusdam curiosis. Nonne vident nobis in vani
tate sensus et obscuritate mentis ingredi. quod dicitur ac no
tibus dyalectice arte torquent. qui philosophus peritator oculi

los tras celsi leuat. et vltra pfundum terrarum et abyssi in quod
dam inane demergit. qui iam bene seruet quod tanta metroz
silus in suo studiosus corde distinguit. ut habet. xxxvi.
di. nonne. Vident ergo oculi vanitatem cum quis sequitur curiosi
tatem intellectivam vel sensitivam. Et quantum ad intellectum
notandum sicut beatus Thomas. se. q. d. xviij. art. i. q. quibus modis
ipsa curiositas exerceatur. Primum in quantum quis intendit suum
studio in cognitionibus veritatis. per quod accidens coniungit
ei malum sicut illi qui studet ad sciendam veritatis ut inde su
perbiant. Unde Augustinus in li. de moribus ecclesie. Sunt qui deo
sunt virtutibus et nescientes quod sit deus et contra sit maleficus
semper eiusdem mentis nature magnam se aliquid agere putat.
symbiosis ista corporis mole quam mudum nuncupant. curio
sissime interitissime perquirat. Unde et contra tanta superbia
eis gignit ut in ipso celo de quo sepe disputat in habitay
re videant. Sicut illi qui student addiscere aliquid ad peccatum
dum. viciatum studium habent secundum illud Dicitur. x. Doce
runt lingua loqui mendaciam. Et qui addiscit in caritate. i.
foralegia et maleficia et veneficia et hominum: vel exiunt ea si
bunt effectum. Iste. etiam in li. sententiarum dicit. Ideo philosophi et
falsis signis legere poterat. quia nimium exierant men
tem ad incantata libidinis. dist. xxxviij. Ideo. Quod per
pue videtur habere locum in Quodam merbano: propter de
arte amandi et Iuvenali et similibus. Ambrosius. quod dicit
astrologia et hominum scientias quod despecte sunt. et qui his stu
dent curam anime non habent. dist. eadem. §. ij. Secundo
modo cum quis studet addiscere ab eo a quo non debet
cur illi qui perunt aliqua futura vel occulta a demonibus
in quo reperit curiositas superstitiosa. Unde Augustinus dicit haec reli
gione. Nescio an philosophi impedirent a fide vici cur
rositatis in perscrutandis demonibus. propterea autem dicit
stus demonem confutent ipsum dum clamabat. Scio te
qui sis sanctus dei. increpabat ut taceret. Luc. ix. cap.
ut scilicet nos doceret non esse querendum a demonibus etiam
cognitionem veritatis. quia propterea aliqui vera aliq
do dicit ut homines his alleci eis credant. et tandem
ad aliquod malum deducant. Ad hanc etiam superstitio
sam curiositatem et pestiferam pertinet ars horaria qua
querit acquirere cum certis observantibus diversas scien
tias. Et de hac infra in titulo de superstitionibus. Dicit
etiam Augustinus in titu. de divinationibus et maleficiis qui
sunt in invocationibus demonum: his potentis per demoni
num fallaciam illudis curiositas humana. dum id impu
denter appetit scire quod nulla eis ratio concinit inue
stigare. xxxvi. q. v. c. nec mirum. Debent autem qui habent huius
iusmodi libros induci ad comburendum tales libros et scrip
ptasque alij abutant exemplo eorum quod scribitur. Act. xv.
scilicet quod quidam qui fuerant curiosi secreti conulerunt li
bros et combusserunt coram hominibus. Tercio modo
et alij sequentes potest esse vitium et ipsa inordinatio appeti
tus et studij addiscendi veritatem. Et hoc primum in quantum
studij minus vult retrahit a studio quod est necessa
re sibi incumbit: ut si habens curam animarum: infirmit
confessione nesciens quid spectet ad tale officium: vel audire
studio philosophice vel astrologie vel poetice et hominum quod
Dionysius reprehendens inquit. Sacerdotes dei omnia
euangelij et prophetarum videntur comedias legere. amaro
ria bucolicoz versuum verba cantare: tenere Virgilium
in manibus: et id quod in pueris est causa necessitatis
crimen in se facere voluptatis. dist. xxxviij. ca. Sacerdos
tes. Vincet Origenes dicit. Sanipbes et ranas quibus
percuta sunt egypti significare vanam gloriam dyalecti
corum garrulitatem et sophisticam argumenta. Siquis
quoque porcorum quibus prodigis saturari cupiebat sed ne
quibat. doctrinas figurant gentium secundum Dionysium: sed
et ipse Dionysius verberatus fuit acriter in infirmitate
et sibi dictum quod Cycronianus erat non christianus. co.

La. 7. De curiositate

nimis vacabat studio Platonis et Ciceronis delectat⁹ suauitate eloquij. Et si quādo pphetas legere incipiebat. sermo horrebat incultus. ait ipse. dist. xxxvij. Legim⁹. cū sequeretur. Sicq³ ex curiositate retrahere a studio scri- pturę magi vtili et necessario. Unde et religiosi et clericis in sacramento vel dignitate pstituti pbiherur sub pena excommunicatōis studiū legū et pbiheric. i. medicine vt ma- gis possint vacare studio theologie et canonū. extra ne. de. vel mo. c. fi. z. c. Non magno. Quarto mō in quārum aliquis studet ad cognoscendū veritatē supra propriū ingenij facultatē: quia p hoc homines de facili labuntur in errores. An dicit. Eccl. iij. Alia te ne quiescat vt for- tiora te ne scrutat⁹ fueris: et in pl. b. epib. eius ne fueris curiosus. Et postea sequit⁹. Multos enī supplanauit suspicio illoz et in vanitate detinuit sensus eoz. Ad quā curiositatē pñet q³ aliq³ inuestigēt de mysterio trinitatis vel incarnatōis vel sacramēti eucharistie et pdestinatōis et bñdī ratiōib. naturalib. de quib. dicit Ambro. Tu quoq³ dignū ori admoue: scrutari nō licet diuina myste- ria. s. curiosi. Unde et in figurā Numeri. iij. fuit prece- ptum. Alij nulla curiositate videant q³ sunt in sanctua- riu. id est occulta mysteria. chusti pñsq³ induant. i. nisi velata: quia curiositate ducti filij isrl⁹ viderūt archam dei reducā p boues a philisteis q³ in bello abstulerant eā in herbamus. mortui iunt septē milia viroz et quingenta milia plebis de herbamitis. vt habet. i. Reg. vi. Perma- nent simplices debent cauere ab hñdī curiosis qñtib. Unde Aug. dicit q³ cum grunt aliqui qd deus faciebat ante mundi creatiōē. Respondendū est q³ eternā gerēt nam curiosi preparabat. Quinto mō quādo homo appetit cognoscere veritatē circa creaturas nō referendo ad debitū finē. s. ad cognitōem dei. sed in ipā cognitōne sola delectat⁹. An aug⁹. de vera religiōe dicit: q³ in cōside- ratione creaturaz nō est vana et pericula curiositas exer- cenda. sed gñus ad imortalia et semp manētia faciend⁹. Salomō qui dicit se curiose mltā inuestigasse. pñt nimīā curiositatē quā hñt ad inuestigādū de opñtib. hoīm circa seibilia. infatuat⁹ legif nimio amore mltaz qd. An genes intelligit p doctrinis gñilū varijs et mltis qñtū amore delectat⁹ a veritate errauit: postea tñ emēdat us. Seneca in cplā. Demēs merito videret si cū saxa in mo- numētū senes femineq³ pgererent: cū inuētus intra por- tas exspectaret armata. sedere ociosus et hñdī qñtuncuq³ las ponerem. Qd nō habes pdidisti cornua nō perdidisti ergo cornua hēs. Nō vacat ad istas ineptias. Ingēs negotium in mātib. est. Mors me sequitur Fugit vita. Aduersus hec doce me. Dec ille.

Oculus quoq³ cor. §. III.

poralis pur includit oēm sensum exteriorē videt vanita- tem cū curiosus est. q³ curiositas sensitua causa multoz pñdōz est et oēs pene inuoluēs: pñstic i appetitu et studio inordinato cogitendi p aliquē sensus exteriorē. Pro cu- ius declaratiōe dicit bñs Tho. se. se. q. d. xviij. q³ cognitio nis ordinat⁹ ad corpis sustentatiōē inqñtū s. p hñdī co- gnitiōē homines et alia aialia vitant nociua. et pquirunt sibi necessaria ad sustentatiōē. sic oīs vidēs lupū fugit et vidēs cibū sumit illum. Alio mō cognitio sensitua pñsticiter in homie ordinat⁹ ad cognitōē practicā vel speculatiuā vidēs enī herbā medicinalē medic⁹ ordiat eam ad medicinā. Vidēs exercitiā alicui⁹ artis quō si- uet addiscit vt fm eam opet. Considerās p visum. audi- tū vel alios sensus pulcritudinē et virtutē creaturaz ex- urgit inde in cognitōem creatoris. An igit nō apponit studiū circa sensibilia cognoscenda pdictis modis et cau-

sis s. ppter necessitatē sustentande nature. vel pñt studiū veritatis intelligēde. tñc oculus videt vanitatē et peccat⁹ curiositate vel alio vicio. Nam etiā si nō ordinat⁹ ad ma- le cōcupiscendū vt detrahendū. aspiciendo s. facta alio- rum. solū ex hoc q³ non ordinat⁹ ad aliq³ vtilē. sed pot⁹ auerit hñdī ab aliqua vtili pñsideratiōe: curiositas et vanitas ē. An et aug⁹. in li. pñst. facit se peccare in aspi- ciendo a casu canē currentē post lepore co q³ hic aspect⁹ auerit aliqñ ab aliqua vtili pñsideratiōe: et vanus inqñ ebresco. Et quis luxuria et gula sint circa tangibilia et gu- stabilia. sicut et vitium curiositatis. est tñ ista differentia int ista fm bñ. Tho. vbi. s. Nam luxuria et gula sunt cir- ca delectatiōes q³ sunt in ysum rez tangibilū et gustabi- liū. et curiositas ē circa delectatiōem cognitōis et tactus et gustus. et alioz sensuū s. inordinat⁹ et vocat⁹ pñpñtētia oculoz hec curiositas rōne tā dicta: q³ s. nōie oculi in- telligit omīs sensus. An et aug⁹. in. x. pñst. oñdēs differe- rentiā hñdī dicit. Et hoc euidētus discernit qd curiosi- tatis qd voluptatis agat⁹ p sensus q³ voluptas pulcra suauia. canora. sapida. leuis sectat⁹. Curiositas autē etiāz cōtraria tēprandi causa ad subeundā molestiā sed expe- riendi nocendiq³ libidinē. Dec ille. Sic g³ luxuria qñt de- lectatiōē inordinatā tactus. s. curiositas qñt delectatiōē inordinatā cognitōis que habet p tactum de re. et sic de alijs sensibus. Unde et regines temptant⁹ de vicio carnis per modū curiositatis. s. vt experiant⁹ qualitatē illius delectatiōis venere et cognoscant: magis q³ alic⁹ pñone nō virgines fm. Pe. de pau. Sed et qui experti sunt de- lectatiōē venere aliqñ incitant⁹ et stimulant⁹ ad curpia magis aliquādo ex curiositate. s. ad experiendū nouos modos turpitudinū q³ ex luxuria. Et ideo orand⁹ est de us ne oculi videant vanitatē. Dicit etiā Beda q³ vitius curiositatis est in dinoscendis carpendisq³ vicijs propi- morū quod fit p particularia sensibilia. Quod tamē in- telligendū fm Tho. vbi supra non quādo b sit animo: s. considerando facta alioz ad vtilitatem suam: vt s. inde proficiat puocatus exemplo bono alterius. vel etiā ad vtilitatē alteri⁹: vt s. corrigatur ab eo regula carita- tis seruatis debitis circumstantijs. Sed cum quis con- siderat facta alioz ad despiciendū vel detrahendū: vel saltem inuolūter inqñdū: hoc enī curiosus ē et viciosus. Unde Proverb. xxiij. dicit. Non insidēs nec queras in- pietatē in domo iusti nec vastes requirēt. Ad quod fa- cit quod dicit. vi. q. i. c. Ex merito. Officiū singulorum sit carissimū nō solū oculos habere castos: sed et linguaz nec aures prouidentes quis habeat id est curiosus. Nec quid in domo cuiusq³ agatur. alia dom⁹ p eos vnq³ no- uerit. De quibsdā mulierib. vanis dicit apls. i. Thimo. inuētiue: q³ circūferunt domos: et nō solū ociose et verboz se et curiose. Dyna filia Jacob: quia egressa est domuz pa- tris vt videret femias regiōis curiositate ducta. oppñta et violata fuit a sychen. Genes. xxxij. Nec de manibus eius eruta nisi quādā vi fratrū. ad figurandū fm Aug. q³ anima rgrediens per curiositatē de domo proprie cō- scientie timorata vt curiose intueat⁹ creaturas p aliquas sensatiōē inde violatur a dyabolo per consensum in alē quod malū quā dyabolus violatam detinet blandicijs dum remordentē conscientia de malo vane consolatur. vel spe venie velemendatōis. vel comparatiōis peccati aliorum. sed frēs. id est affect⁹ viriles anime sensualitati vim facientes et occidentes per penitentiā vicia enpiūt de manibus dyastoli.

Quantū ad tertium. §. III.

vbi apperit propheta dirigi circa vniuersitatē creatura- rum. ibi. In via tua viuifica me. Nota q³ via dei est vni- uersitas creaturarū: quia per considerationem earum

Curiosi- tas indu- cit ad lu- xuriam.

Curiose alter⁹ scā- dinoscē.

Títulus Tertius

mens vadit ad deū. 2 tunc viuificat mēs cū deuēniēdo
in cognitionē dei p creaturas. Itē illud ad Ro. i. Inuisi-
bilia dei a creatura mūdi p ea q̄ facta sunt intellecta con-
spiciunt. Cogitēdo deū diligit eū. 2 omīs boni ptenū
per dilectōem enī dei aīa viuificat. Et pulcritudine enī
creaturaz pcpit pulcritudo dei creatoris. Et magni-
tudine eaz magitudo dei et ppteritudo dei eternitas. Et
virtute dei pfectio zc. Et ista est pia curiositas 2 bona.

De spectaculis etiā §.V.

dicat Beda q nō solū in addiscendis artibꝫ magicis. sed etiam in p̄ceptandis spectaculis p̄sistit in p̄cupiscentia oculorꝫ. q̄ fm Aug. facit hoīes curiosos. de hmoi aut̄ dic̄ be. Tho. ij. ij. q. d. vij. ar. ij. q. inspectio spectaculorꝫ reddit viciosa inq̄ntū p̄ hō sit prōp̄ ad vicia vel lasciuie vel crudelitatis p̄ea q̄ sibi rep̄ntant. Un̄ 2 Cris. dic̄. q̄ adulteras 2 inuercidas mētes p̄stituūt tales inspectiōes.

Spectra;
cula an
sint pñi.

Sz qñ vtz sit mortal talis inspectio: z videt. q sic qz
dicat de pte. di. i. Qui die solenni ptermisso eccleie pñctu
ad spectacula vadit excoicet. sed nullus excoicari tñ nisi
pro mortaliū videt mortale. Preterea dic Aug. super
psal. Vident hoies venatores z delectant. Ne miserj si se
nō correperint. videbūt enī saluatores. s. in iudicioz contri
stabit. dis. lxxxvi. qui veditozibz. Sz ve importat dam
nationē eternā. fm Dico. Contristari etiā in aduētū sal
uatoris nō est nisi reproboz. ergo tē. In Trīum est qz Al.
sup. liij. dicit qz spectacula siue sint inuēta tñ ad tedium
remouēdū z solatiū mortalitatibūane. siue etiā sint talia
qz habcant annexā vtilitatē qzuis imisceat vanitas vt
auidia: venatores z hmoi in psonis secularibz sunt tole
randa exerceat eoz: dūmodo nō fiāt pte inf dicto vñ loco
sacro. ergo nō est mortle. Etia Thō. sup nō dicit simplr
esse viciosa: sed in qñtū. puocat ad malū. Posset sic di

Despecta
culis di
stinguere.

lingui. Aut Spectacula sunt talia q̄ sunt repentinis
plaz reruz. vt adoratio magoz. occisio innocētiū. passio
xp̄i: ascensio. missio sp̄scti z bmoī. Et hoz exercitia de
se sunt licita: z similit̄ inspectio corz. Vana tñ que aliqñ
ibi miscēt: sunt refecanda. z mltro magis si qua turpia
cōmitterent̄ a iuuenibz q̄ talia reparāt. Aut nō sūt talia
et: tunc aut illa sunt exp̄sse phibita a iure vt torneamen
ta z duella. ex de tor. prout. z ij. q. iij. monomachia. Ul
etiam ibi probabili iminet piculū vite. vel notabil̄ lesio
nis. exercitiū hoz mortale ē. Inspectio aut hoz nō vidē
mortale. nisi q̄s ita inordinate afficeret̄ ad aspectū bmoī
q̄ etia accederet ad inspiciendū si p̄cipet Trum: vel nisi
quis p̄f b̄ dimittat diuina in dieb̄ festiuis. Et de b̄ intel
ligitur. c. inducū. s. Qui die solēni. Vel daret op̄a ef
ficacē ad bmoī faciēda. sicut q̄ puocat ad ista. vel soluūt
faciētibz. qz als nō faceret. Aut nō sunt exp̄sse. phibita.
et tūc si repñtant mltū turpia z lasciuia ea exercēt̄ mor
talit̄ peccant. Et de b̄ de ple. di. ij. c. p̄ dilectiōe. Et in
spectio voluntaria talīū mortale ē. qz nil aliud est q̄ de
lectari de turpibz z de seuis. tum etiā qz piculo tēptatio
nis sponte se exponit. z de b̄ intelligit̄. c. sup̄dictū Aug.
Qui venatoribz loquit̄ enī ibi de bistrionibz z venato
ribz cū bestia vendata. Si a casu respicit talia nesciēs
fieri bmoī repñtatiōē nō videt̄ de facili p̄denād̄ p̄ leu
et incauto aspectu. Si aut̄ alia vana z solariosa repñten
tur ob solatiū. qd̄ tñ nō fit in obprobrium ecclie vel deri
vel religionis: de se nō videt̄ mortale. nec exercitatio: nec
aspectio vt facere laruas. dracones. reges z bmoī. Simi
liter asp̄c̄re chozeizantes. salrantes. currētes ad biauū
in palestra se exercēt̄. vel basitludj: yk alijs ludis de
se non videt̄ mortale: q̄uis vanitas sit z amissio tempis.
Posset tamen ibi esse mortale p̄ accidens propter aliqd̄
malum supueniens. vel malam intentionē in huiusmodi
di. vt si quis ex aspectu muliez chozeizantiū trahat in cō

cupiscentiam earum. Clericis etiam et religiosis talia aspi-
cere magnū peccatū videtur propter scandalū ppli. Unde dicitur
consecr. di. v. Non oportet. id est nō congruit mistros altaris
vel quilibet clericos spectaculis aliqubz infesse. Et in c. ppe
denotat dicitur qd laruas demonū ante se fieri nō pferant. Et
quia multa mala contingit in huiusmodi fieri. ideo detestanda
et reprehēdenda sunt in p̄dicatōibz et alia huiusmodi.

De curiositate et .j.vi.
fuerunt alio

aspectu vano oculorū quantū est periculosis
rum sensuū abusus. Comitti potest peccatū per viliū
magis q̄ p̄ alium sensus multipliciter. inest enim et ad
licet: fm̄ magisq̄ Umbertū in expositōe regule Augu.
Inducit incaut⁹ aspectus ad quodlibz capitaliū vicioz.

qđ esset bonū ad veltendū ⁊ pulcr⁹ oculis aspectu⁹
lectabile: ⁊ tulit de fructu eius ⁊ comedit. Scđo in
dyabolus cupideat ⁊ auarici⁹. Math. uij. Ostendit ci. i. ppo
cor. Ambro. Mens avari semp auz sp argentū videt.

Tertio prouocat ad supbia. Unde Bern. cum
videns filium dei equalē patri voluit assimilari sibi vti
equal' r ipse patri. Tū in corde suo dixit. Sillis ero aliu
sumo. Esa. xliij. Et i fabula dicit q' buso se pperca inflauit
in prator: q' ibi vidit bouē magnum pascētē: r voluit ei
assimilari in magnitudine: sed crepuit. Quarto comē
q' dicitur p'ri

uer iram **M**ath. xxiij. Videntes pui eius qd p p
flati sunt valde. Sic z frs **J**oseph videtes qd p p
ceteri amaret; oderat eū nec poterāt ei quicqz pacifice lo
qui. **Gen. xxxviij.** Quinto concita z inuidia i. Reg. ii
Videbis emulū tuū in cunctis pspicis in isrl. **Paulo** h
ne deficiat oculi tui z habebis contra tua s. inuidia h
ciuita

ribus eēnt vt de oīm felicitate torq̄rent. Secro vena
accidiā. Accidiosus enī visa intēperie p̄is nō auct̄ op̄is
re ad opus: s; torpescit in domo. Eccl. xi. Qui confidit
nubet nunq̄ metet. Septimo inflam̄at ad libidm̄
Sed vbi dicitur sōm̄ nullius m̄lii p̄terunt. 2 q̄ bec

concupiscentia quasi ignis exardescit. Gen. vi.
 filij dei filias hominu & essent pulchre: acceperunt uxores
 ex oibz quas elegerat. ppter qd postea securu est deluuiu
 Sic egyptij videtes saram uxore abrae & esset pulchra. Gen.
 xxi. nuntiauerunt pharaoni & sublara est mulier. Gen.
 xli. & esset pulchra.

ad amicum: que tandē fuit causa mortis sue. Iudici. **Sic** dauid videns herbare lauante se: misit p ea 2 adu-
terium meratus est. ij. Reg. xi. Senes iudices populi vi-
dentes iusannā: exarserūt in 2 cupiditentiā eius. Dan. vi.
Omne igit peccatorū genus p oculos generat. Et ideo

christus dixit. Si oculus tu^s neq^{ue} fuerit: totum
tenebosum erit. qz sz omnes tenebre peroz p malos oc-
los inducunt. Et ideo si ocul^{us} tuus scadalizatus est: erue il-
lud et nō aspiciēdo illū ynde scandalizaris: et projice ab se re-
at saluator Nāth. xviij. Sed ocul^{us} potest incesan-
ter inducere ad malū qd nō licet de alijs sensib^{us}. Nam

aliū sensus nō semp hnt obiecta in pmpriu. Vt
ditu. gustu. odoratu z tactu. sed oculus semp habz quod
potest inspicere z inde peccare si velit. ij. Petri. ij. oculos
habentes plenos adulterij z inextinguibilis relicti. Item
actus oculi velocior est q̄ aliorū sensuum. Unde apostolus
z illuc cum q̄ momento dicit. In momento in uen-

oculi. Ideo facilliter p ipm peccat. Unde Iudas
cū intrasset ante faciē eius statim captus est. quia
Et ideo dicitur Eccl. xxxvi. Nequis oculo qd creatū est. quā
diceret: nihil si quis male videret. Item quis impudē
cia possit vigere in omibz sensibz. gmatē tñ in visu. Et
in olfactu. quāvis cum in aditu huius meretricis delectatur.

[Faint, illegible text at the bottom of the page]

La. 7. De curiositate

Sed queris ytrum .§. VII.

meret litz. alioqn **N**oys & daniel sapia & lris egyptioz
 et chaldeoz nō patrentur crudiri nec ipse mgt gentiū ali
 quos xpus poetaz suis scripturis indidisset vel dictis. **A**t
 glofa ibi ponit illā dicta poetaz. s. in epla ad **Tyrū** illud
 pigmenidis. Cretenses male bestie semp mendaces. ven
 tris pigri. **E**t in epla. i. **Pauli**. xv. ad **Corinth.** illud **Ibe**
 rentij. **C**orruptunt bonos mores colloqā mltā. **I**ll d autē
 qđ addit ibi glo. **O**dero si potero si nō inuit amabo: qđ
 dicit esse in dictis aplis nō est verum. qz ibi nō habet: s; z
 bene in actib; aploz illud. **G**enus quidēcū sim⁹ dei in
 ipso viuim⁹: mouemur & lum⁹. **I**tem biero. sup eplam
 ad **Tyrum**. **S**i qđ grāmaticā artem nouit vel dyalcticā
 vt recte loqnđi rōne habeat. z inf pā z falsa dūdicet nō
 improbam⁹. **S**i ex sinodo **Augenij** pape b hī statutus
 vt ab vniū s epīs subiectis plebib; z alijs locis in qui
 bus necessitas occurrit omia cura z diligētia habeat: vt
 magistri z doctores pstituant q studia lraz liberaliūq;
 artū dogmata doceant. qz in his maxie diuina māifestas
 tur atq; declarant mādata. di. ea. **D**e qbusdā. b. **T**ho. ij.
 ij. q. clxvj. dicit q studiū philosophie fm se est licitū et
 laudabile ppter veritatē quā philosophi pceperūt deo il
 lis reuelāte. vt dō **Ro. i.** **S**ed qz quidā pbi abutūtur ad
 fidei impugnatiōem. iō aplūs dicit ad **Col. ij.** **U**idete ne
 quis vos decipiat p philosophiā z inanē sciētiā fm tra
 ditiōē hoīm z nō fm xpm. **S**ed vir venerand⁹ in san
 citate: dignitate z scia pclarus dñs **Jo. dñici** hāc mates
 riā plenius discutit z declarat. quendā enī libz cedit in
 titulatū lūcula nocti q totus est masia hui⁹ qōnis. **Q**ue
 rit enim argumētatiue pcedens vtz sit licitū xpianis se
 cularib; lris vti. **E**t in coipe qstionis vbi p⁹ argumēta
 ad partē negatiuā determinat qstionem in ca. qđ incipit.
Eam dico philosophiā. declarat se philosophiā seu secu
 lares lras nūcupare quas ethnici seu seculares homines
 vt cōmuniter inuenisse credunt. **H**āc scz philosophiam
 inquit ipse auctore **Carrone** quadrifariā diuiserunt vi
 deliz in rōnalem. morālē. naturalē: z diuinā. **A**d rōnālē
 p tunc voluēt & dyalcticā ceterasq; artes liberales. **N**o
 ralem pō descripserūt ethicām. z poēsis nō modicā por
 tiōē qđ hystoriz: qđ eo ad mores pueniūt q viroz milie
 rumq; actus recitātes bñ vuedi z timēdi in maltraditū
 exempla. **H**ūc nuulo oēm cuius tractatū placuit applica
 re. **S**equit proinde natural seu ab idiomate greco pbi
 sica dicta q de rebo sensibilib; inuestigatiōe sua a cētro
 terre vsq; ad summū celū de qcuq; potuit opinari pre
 sumptōe solerti voluit hīc fmonē. **T**andē diuinālis seu
 methaphisical quā theologā vocam⁹. de magis sacrīs
 demōib; separtis substātijs z natura diuinā pricās. su
 turū seculū cū ciuib; suis opinatis z actionib; credenda
 nō autē facienda mltipli diffiniuit. **S**icq; ex hoc vno fon
 te quā philosophiā seu amorē sapie vnde plantātē **P**hi
 tagorā philosophi nomē est ortū. quattuor flumina na
 ta aīe padisum humectāt in riuulos mltos diuisa. hinc
 pdeūt grāmatica. rhetorica. hystoria z cetera mltā. **E**t p⁹
 multa in co. c dicit ad qstionē ppositā posse particularit
 rīderi: vtz q natural philosophia q rez creatiōem nō
 nouit z eremitatē sed ppetuitatē mūdi aut pbare nitit:
 aut supponit. z p hmoi est veritati p̄ria. in suplicie tātū
 vt credo. **T**heologica etiā que metris currit vbi profa
 veritati fidei in suo vestimēto rebellis nequaqs sunt legē
 de nisi a paucis in fide bene fundat; qz est infideles et
 hereticos expugnare. **H**i enī si sciunt criticū a zyzania se
 parare. debent mixtū migma in aera ventilare: z purū
 et defecātū cibū z potū nō compactū p̄lis ministrare.
Duas vero alias būane philosophie partes xpian⁹ po
 teritō discurrendo videre cū ad eius officiū prinuerint: aut
 finis pietat; id petierit. siue vt vites ocū viciōz sentina
 cum meliora se nō pntauerint. **S**ic hec conclusio sancti

Phya vi
nidif.

Titulus Tertius

Quo stu-
dēdū sit i-
lris secula-
rium.

Hieronimi dicentis sup epla ad Tyrum. Si q̄s grāma-
rica artē nouit v̄l dyalētica: vt recte loq̄ndi rōem habeat:
et inf̄ vera fallacq̄s diiudicet nō improbam̄. **S**ecometria
aut̄ et **A**restmetica et musica h̄nt in sua sciētia vitatē sed
nō est illa sciā pietat̄. **S**ciētia pietat̄ nōsse legere scri-
pturas et intelligere p̄bas et euangelio credere. et ap̄los
nō ignorare. di. xxxvij. **S**i q̄s. **A**ccedit ad idē **A**nticus
in epla di. **T**am diu liberalibz artibz imorādus est q̄ diu
anim̄ meliora agere nō p̄r. **R**udimēta sunt n̄ra nō opa.
Et idē in epla. xxxvj. **Q**uēadmodū studere oibz anis ho-
nestū est: ita nō oibz instrui turpis et ridiculosa res est.
Senex demētari? **I**uueni parēdū ē: senū vtendū est bec-
omia ille. **A**ui addit̄ quod ait **H**iero. de **D**aniele et so-
c̄ijs sc̄z discit aut̄ nō vt loq̄nt̄. s̄ vt iudicet atq̄s p̄uincat.
Quō si quispiā adūsus mathematicos volēs scribē im-
pet̄? mathematicos risui pateat: et adūsus p̄bos disputās
si ignoret dogmata p̄boz. di. xxxvj. q̄ de mensa. **H**inc et
Ambro. sup lucā. **L**egim̄ aliq̄ ne negligant̄. legimus ne
ignorem̄. legim̄ nō vt teneam̄. s̄ vt repudicm̄. **I**tem
Aug. **S**i quid veri de deo **S**ibilla v̄l orpheus aliq̄ gen-
tium vates aut philosophi p̄dixisse noscunt̄ valēt q̄dēz
aliqd̄ ad paganorū vanitatē reuincendā. nō tñ ad istorū
sc̄z q̄ sūt fidei auctem cōplectendā di. xxxvj. si qd̄ veri.
Ad p̄dictā q̄onēz p̄fatus vir venerād̄ in se. c. qd̄ incipit.
tertius terminū. **R**ūder. **P**len̄ declarās hos terminos
cōcessum. p̄sulū. mandatū p̄ceptū. phibitū et vsum.

At q̄ntū ad p̄mū dicit illud esse p̄cessum q̄d p̄ indul-
gentiā ab eo q̄ id iuridice p̄t largitū. vtrāq̄ p̄e in libera
porestatē b̄nficiari manēre. **A**ccipio aut̄ maḡ stricte con-
cessum q̄s faciat lex vbi dicit q̄ nō est phibitū videt̄ cē cō-
cessum. **S**icq̄ p̄cessus est vsus carnū hūano generi p̄-
diluuiū. **H**oc mō reor dicendū aliq̄bz ap̄tis et solidatis in
fide. et h̄nicorū studiū cē p̄cessus. **E**t ad h̄ fac̄ ca. **D**e q̄bus
dam. di. xxxvj. **C**onsultū addit sup̄ p̄cessus nō solum
p̄ualionē: s̄ etiā matorū boni p̄dictōez. **C**onsiliamur enī
vt ex pluribz qd̄ honest̄ sūt eligam̄. **H**inc dico ad du-
biū: q̄ cū meli? studiū pene ois hō possit frequētare q̄ sit
studiū p̄boz. **N**on enī de pari pugnat̄ lectio christiano-
rum et lectio grecoz: sed incōpabil̄: sic ad p̄positū **H**iero.
scribit **A**ug. **P**ulcrior est vitas xp̄ianorū q̄s belena greco-
rum. **E**stet absolute in cōi cūlibz p̄sulendū ne legat codi-
ces et h̄nicorū esto q̄ incertis casibz hodie alicui foret con-
sulendū p̄fato studio dare operā efficacē. vt in. c. **Q**ui et
mensa. di. xxxvj. **M**andatū vult iurisperitus maxime
Archib. cum **A**ug. xij. q. i. **Q**uō debet infra p̄ceptū fore
et p̄sulū supare in eo q̄ obligat ad penā p̄mū faciētem
qd̄ nō fac̄ p̄sulū: s̄ nō obligat ad culpā qd̄ ē de rōe p̄cepti
Tūc d̄r ad q̄sitū p̄ iudicē sempitnū fore mandatū: ne q̄s
in dictis gentiliū debeat p̄manere. verberari enim iussit
Hiero. vt **C**iceronianum: ipso verberato teste ad **A**usto-
chū. qd̄ facit **S**trian? assumit in canone p̄ stabilimen-
to p̄dulsōis eiusdē di. xxxvj. c. legim̄. **P**receptū aut̄ est
cui? trāsgressio mortale crimē inducit xij. q. i. qd̄ debet
An hō sub tali p̄cepto libri gētiliū xp̄ianis itelligi debe-
ant interdici. temerarie nō audio affirmare licz mlti tes-
tus id videant sonare. vt illecci eaz doctrinaz blandi-
c̄ijs respiciant aliq̄ qui eaz vincūl astricti velut bos ad
victimā ducerent̄. **T**ali zelo impulsus vt credo non mē
diocriter. tali facultate instruce? b̄ssim̄ **H**iero. **S**cripsit
de filio p̄digo ad **D**amasū papā. **D**emonū abusus est car-
mina poetarū: secularis sciētia rhetoricoz pompa p̄boz.
Nulla ibi saturitas veritat̄. nulla ibi refectio iusticie re-
perit̄. **S**tudiosi eaz in fame veri et v̄rtutū penuria pse-
uerāt. **P**rohibitio nō distinguit a p̄cepto nisi q̄ illd̄ affir-
mativū vt honorā p̄m et m̄rēz. hoc negatiuū. vt nō oc-
cides. **E**t fm̄ h̄ credunt a sc̄is lectiōes et h̄nicorū codicū
p̄bibe multis de causis. ita tñ vt om̄s prohibitio con-

Rūstio
ad q̄onēz

ditionalis intelligat̄ et nō absoluta. **C**ause aut̄ sunt iste
et similes. **S**i q̄ forent melioribz obligari vt sacerdotes q̄
dnt cure aiaz vacare. vt. c. **S**acerdotes. di. ea. **I**te vbi de
sumptibz de q̄bz dnt paupes sustēri. tales lre emērent
soluendo doctoribz vel libris acq̄rendo. vt in. c. **L**egant̄
di. ea. **I**tem cū p̄pter calūiā lraz amorē lre sacre p̄tērent
et negligērent. vt in. c. **U**no inebriat̄. di. ea. **I**te si cā vani-
tatis p̄tingeret frequēti p̄dictas. vt in. ca. **N**ōne. di. ea.
Item si ad inanē gl̄iam v̄l q̄dvis viciū inclinaret legē-
tes. **I**te et fori? si deduceret ad errorē. **A**d qd̄ facit. c. adeo
dist. ca. **O**m̄es he cāe tangunt̄. di. xxxvj. in. c. p̄allegato
Aut̄ q̄ vt plurimū bec mala ex p̄fatis lecturis pueniūt
sicut exempla patientia et p̄sāe p̄rie damāt. phibite p̄sā
munt in pluribz. **E**t iō dnt detestari: sermōibz v̄l p̄ndi
earumq̄ sectatores increpati. nō q̄ i se male. s̄ q̄ media
sunt ad deuandū a deo. **A**n et **S**ie. fidei zelatorē rep̄e p̄i-
tuit cōbussit. **U**sus aut̄ ē fm̄ **A**ug. et maḡst̄ in. i. sen-
dist. i. id qd̄ in vsum venerit inferre in id qd̄ fruendū est
id est in deū mediate v̄l immediate. **S**icq̄ ois vsus lra-
tus est et abut? illiat̄. **S**ic igit̄ qui student in gentilibz
doctrinis p̄pter deum. bi illis vtātur et licitū est eis. imo et
meritorū qui v̄ro ob vanitatē vel aliquid alium finem.
bi eis abutur: et licite student in eis. **E**t q̄ cōter boīes
abutunt̄. iō cōter tales rep̄bendunt̄.

Capitulū octauū. De temerario iudicio.

Temerariū iudiciū qd̄
est speciale pat̄m: ex curiositate et supbia p̄cedit
Ubi sciendū q̄ be. **A**bo. ij. q. ix. p̄ iudiciū
fm̄ suā primā impositiōem importat determinatiōem re-
crā iustorū. i. eoz q̄ iusta sunt. **S**z ampliatio vocabulo ex-
tendit ad significandū oēm determinatiōem in q̄bus
siue in speculatiuis siue p̄actis. **A**n et d̄r q̄ accūs nō p̄t
iudicare de coloribz. nec infirm̄ p̄t gustū infirm̄ de sa-
poribz. **I**pm̄ aut̄ iudiciū. put̄ est actus iusticie tripl̄ red-
dit̄ viciōsum. **P**rimo cū quis iudicat de his in q̄bz nō
habz p̄tatem. puta. **I**u q̄s i iudicio examiat̄ cām eius q̄ n̄
est sibi subdit̄ et p̄denat vel absoluit cū p̄niam. vt lay-
cus clericū: vel q̄ nō habz regimē p̄denat alū qui sibi
nō subdit̄. **E**t h̄ d̄r iudiciū vsurpatū p̄nēs ad p̄p̄rio
nem de q̄. s̄. in caplo de p̄sumptiōibz. **S**ecō redditur
iudiciū viciōsum cū q̄s h̄ns regimē et p̄tatem sup̄ eū qd̄
iudicat nō fm̄ iura determinat reddens v̄nicūq̄ qd̄ de-
bitū est p̄denando. s̄. reum et absoluit de innocentē. s̄. inu-
rticiam facit amore v̄l timore ductus odio v̄l cupiditate
vel ignorātia culpabili. et d̄r iudiciū p̄uersum seu iustū
Et de h̄. s̄. ri. i. c. xix. de iniusticia. **T**ertio mō cū qd̄ pro-
cedit ad iudicandū de alio ex leuibz signis et causis et nō
sufficiētibz ad cognitōem facti. et d̄r iudiciū suspiciōis
vel temerariū. et de h̄ nūc agit̄ alijs duobz om̄issis. **Q**uō
q̄ viciōsū phibet aplūs i. ad **C**or. i. uij. **N**olite an̄ tps iu-
dicare quibz v̄ciat̄ d̄ns. **H**ui? v̄ci? vt dicit̄ **C**ris. pene nul-
lus reperit̄ imunis. s̄ cleric? religiosus. et laicus. recetor et
subditus eo inuoluit̄. **S**z p̄b cū est criminale p̄denatur.
An xps **I**u. vi. **N**olite iudicare. et nō iudicabimini. **N**o-
lite p̄denare et nō p̄denabimini. i. nolite iudicare vt p̄dene-
tis. i. reputando dignū. boīem d̄nariōe de eo. de q̄ nō ē
certū. **A**n p̄sal. **F**eci iudiciū et iusticiā. i. iustū iudiciū et re-
ctū: nō tradas me calūniantibz me sup̄bis. **P**s. cxvij. id
est nō tradas me p̄t h̄ demōibz sup̄bis. qui accūsant̄ et
ridie bonos falso. tñ et bec d̄r calūnia. sicut dyabol? fal-
so accūsauit **J**ob d̄no dicēs: q̄ p̄t prosperitatē ei seruiret.
Job. i. **U**bi ampliatio materia. **N**ota q̄ triplex est iudiciū
Primū de proprio suo.
Secundū de dom̄o deo.
Tertium de seipso.

Ca. 8. De Temerario iudicio

Quantū ad primū de. 1.

quo pnapatū intedit. Nota q iudiciū temerariū est
cū aliq opus pmi de q nō hz sufficiētia indicia ad co
gnoscendū. vtz bonū vel malū sit in mēte sua firmū est
mar seu determinat illud eē malūz t dīesse iudiciū sus
piciōsum seu temerariū. Circa qd aia vidēda sūt. Pri
mo de cā causa. Secdo de ei malicia. i. quāra sit. Ter
tio de ei gēpibitā. Quantū ad primū. sicut dicit Aul^o.
suspicio iporat opūonē mali q ex leuibz indicijz pce
dit. Et ptingit ex tribz. fm. b. Tho. ij. q. ij. art. ij.
Uno mo ex d q aliq in seipso mal^o est. Et ex b ipso q
colat^o maliciae iuc facit de alijs male opinat^o fm illud
Aul^o. x. Scilicet. i. pcor in via ambulās cū ipe sit in
spies oēs exultimat inspicere. Quā^o cū sit assuet^o frau
dit^o t medactis in emēdo vel vendēdo oēs emētes tve
dētes credit sūta facere. Lufuriosus q respicit iuvenes
t loquitur mala intēdo lasciuia. ita qd videt respicere v^o lo
qui cū bmo. malū idē iudicat. Sed nō sequit^o q si ipse
mal^o est aliq sūta mali. t si essent manifeste mali. nō tū sp
maliciae t mala intēdo. Secdo mo puenit b ex co
q d male affiat ad aliez. Lūz eni quis puenit aliū vel
odit. v^o irasat. vel iudicat ex leuibz signis opinat^o male d
ipso. qz vnus quisqz facit^o credit qd apperit. qz igitur
male effectus ad alium apperit sibi malū promptus
est ad cogitandum malum. de eo. Ad hoc facit quod
ait Dico. Quidia pmiū cui mōdax quidā pio nefas
noē xpiani relicta trabe in oculo ppio in alieno festuaz
qrit. Ex hoc qd iudicat alijs de leuibz defectibz iudicat
t pdenē coās. Tercio mo puenit b loga expiētia. Un
de pbus. in. ij. erbicoz q scies sunt maxime suspitiofi.
qz multoties sunt expi aliōz defect^o. Prime due cause
suspitiōis manifeste puenit ad pueritaz affiat^o. Tercia
vero dimittit rōem suspitiōis. vñ enā pcrim. De his ac
q de se sunt mala. vt blasphemie. homicidia. adulteria.
t bmo. vt dicit. Seda. licet nobis suspicari et iudicare
mala. imo pcratum facere. i. estimare ea vt bona t licita
et pcrim t error pculol^o. Un. x. q. ij. d. 2. t inia. Dico.
Si qd dixerit iustū. s. opus iustū t iustū. iustū. vter
q abominabilis est apd deū. sed null^o t abominabilis apd
deū. nisi ppter mortē. q hoc ē mortale. Un dicit ibi glo.
q hoc intelligit vno mō cū qd dicit vicia esse pcrates. v^o
ecouerso. talis mortali peccat. Et psonat b ei qd dicit.
Aug. sup epām. ad Rom. scz q errare in rebz nccarijs
est mortale pcrim cū quis. i. iudicat seu putat op^o bonū
esse malū t ecouerso. nā qlibet adulter tenet scire b bo
nū illud malūz. hec in glo. qd intelligit de nccarijs ad
salutē quoz t rāsgressio vel omīssio ē mortale. scz de ve
nialibz. In illis enī necessarijs ad salutē vt dic Dico.
parū dūtar a vicio deapē vel deapē pōssē xpianū. Et ad
eos dīngit illa ipratio. Esa. v. Ut qui dicis scz in corde
vestro bonū malū t malūz bonū tē. Nō enī pūne pecc
cat mortali qui errat in necessarijs. s. p illo tpe q omīz
tū vel negligit addicere illa fm Tho. Quātū ad fm. i.
de malicia quanta sit. i. veniale vel mortale. Nota fm. b.
Tho. vbi supra q triplex ē gradus suspitiōis. Prim^o
est cū qd ex leuibz indicijz incipit dubitare de bonitate
alicui^o. vt cū vidēs pbūviri t religiosum ridere. v^o du
reloquit alicui. vel aliqd solatium dicere incipit cogitare
illū esse leuē t nō ita sanctū sicut cōter tenet. t hoc est ve
niale t leue pcrim. Pertinet enī hoc ad tentatōes humā
nā sine qua vita ista nō dūat. vt habet in glo. sup illud
1 ad Rom. iij. Nolite ante tēpus iudicare. Secūdu
gradus est cū aliqis pcrto maliciā alteri^o estimat ex
leuibz indicijz. t hoc sit d aliq grāu. i. mortali erit mor
tale tale iudiciū. qz nō est sine contemptu pmi itēto: i
sicut si quis ex hoc q videt boiem bone fame vel quēm

ignorat cui^o cōditōis sit. loquēte cū muliere quā nō co
gnoscit. in loco bonetto t mo modesto t firmū in mēte
existimat eos loq de turpibz v^o intēdo pūave inducat
ad malū. cū b agere sit mortale tale iudiciū erit illi pec
catū mortale. Silt si qd vidēs boiem comedere pluries
vel hora pma in die q ē ieiunū ecclie vt in qdragesima
t cū nō cognoscit eū nec sciat motuū ei^o ad comedēdū
firmū in aio credit q peccet mortali. t q t rāsgrediat p
ceptū ecclie. peccaret ipe iudicās mortali. qz p bte legi
timā cām nō ianadi. vt infirmitatē v^o multū laboies
necessariū et bmo. in q casu nō peccet nō ieiunādo nec
t rāsgredit mādarū ecclie. Sed aut est cū iudicaret p p
sumptōez videt q si talis omīttit ieiunū sine cā legiti
ma peccet mortali in t rāsgrediendo pcepta ecclie. de hoc
enī nō iudicat vtz bēat cām legitimā vel nō cū nesciat.
Silt cū qd ex eo q aliq nō couersat domesticē cū aliq
vt pūz. vel ont aliquā iram ad eū. p certo credit q bēat
odū mortale ad illū. mortali peccat. Nō enī oīs ira vel
indignatio ē odiū. S; cū qd bz signa satis vgeria seu p
babilia malicie alteri^o vtpura q ē male fame. de pbelūz
plūes in tali vicio loquitur suspit^o cū suspitā in loco
t tēpe suspitō. nō ē mortale. An cauendū ē etiā tūc a
iudicio nisi sit suspitio violētā q facit boiem pūctū i fo
ro pcratofo. Un glo. dicit sup illud. Nolite iudicare. Et si
suspitiōes virent nō pōssūm^o qz boies sūm^o iudiciā tū. i.
diffinitiuas firmatōz sentētiāz pūnere debem^o. Si qd
qūz iudicat aliqū determinate t certitudinatē de pcrō
veniali sine sufficiētibz signis veniali peccat. Un saluaz
tor ait. Machi. vñ. In quo iudicio iudicaueris. s. de
mortali vel veniali iudicabim^o. scz t vos a deo. Sed qd
si qd ex aliquibz signis extētoz iudicat aliqū supbi
tracundū. vel gulosū. t bmo. que sunt vicia capitalia.
Iudicē dūcndū q si iudicat illū bte talia vicia scdm pai
sionē vbi frequēt t cōter est veniale. nō fm rōem deli
beratā in mortali cōter est veniale. Terc^o grad^o suspi
tiōis est cū aliqz iudicē pcedit ex suspitiōibz ad pdenā
dū aliqū t b directe est ptra iusticiā. vnde t mortale. Et
enī iusticia t iniusticia pūe circa opatōes extētoz. et
tūc iudiciū suspiciōsum pūne directe ad iniusticiā
qū ad actū extēto: ē pcedit vt in foro causariū. Sed iud
cū suspiciōsum intēp^o in mēte pūne ad iniusticiā redu
ctiue fm qd cōparat^o ad extēto: iudiciū sicut act^o itētoz
ad extēto: vt pūpūscia ad fornicatōz. t ita ad homi
cidū. Prohibet ar iure iudicē iudicare ex suspitiōibz.
Vnde dicit Melchades papa. Prima sup oia diligēt
inquire vt cū iusticia t caritate dīstinas. nullū iudicēs
supitōis arbitrio. sed pmiū pbare. ij. q. i. pmo vbi dic glo.
q triplex ē suspitio. Prima est temeraria q scz oīs ex
leuibz indicijz vt cū ex locutōe aliquaz psonaz leuū dī
malū de aliq. t de hac intelligit qd dicit^o est. vñ respue
da ē qz nō facit pbatōem. Secūda ē pbabilis vt cū
ozūfama de aliq apd etiā grauas psonas. hec est nō
facit sufficiēte pbatōne inducit in purgatōem quā p
platus erigere. vt. ij. q. v. pcrsul. Tercia ē violenta. vt
cū reptur suspect^o cū suspecta nud^o cū nuda in codē lo
co. hec qz cōuincit inducit pdenatōem tanqz sufficiēter
pbatū sit. vt. xxxij. q. i. Dicit dñs. Qd iudicari n debeat
p suspitiōes s. p sufficiētes pbatōes oñdit. Quārt^o papa
dicēs. Si de oīm pctor sodomoz mala qruz damoz
vīqz ad celū pueniat oia scies pūz nec credere nec iudic
care voluit qz ipse ea cū fideb^o testibz diligētē inuesti
gans que audierat ope cōprobare. Nos q iunus boies
t pcrōes quibz incognita sunt occulta iudicia dei. bec
pauentes nullū ante vera iustāqz pbatōem iudicare. Et suspi
tōe iudicē debem^o. ij. q. i. Deus oīpōres. Quātū ad ter
tū scz qre sit pbibitū iudicare ex spitiōe. Ratio qz ex b
sequit triplex malū. Mā pūne pmiū. vñ ppar dei pro
baue

triplex
suspitio
est

triplex
suspitio

triplex

triplex
suspitio
est

cp

Titulus Tertius

pru. ledit seipsum. Quid homo ptenat primum ex iudi-
cio suspitioso sic declarat. b. Tho. q. ii. q. ix. Et hoc q. alii
quis bz mala opinionem de aliq. z absq. sufficienti causa
iuratur ei z cōtēntur ipm in mēte sua. nullus autē dō cō-
tēntē. primum vel qd cūq. nocuētū inferre absq. causa
vrgēte. q. hoc est ptra caritatē pmi. Et ideo vbi nō ap-
paret manifesta signa de malicia alteri. debem⁹ euz vt
bonū hē. Un apls Ro. xiiij. Qui nō māducat mandu-
cantē nō ignar. s. iudicando ipm malū. z gulosum. vel
idolatrā q. ad idolotica. z qui manducat nō manducate
nō iudicat vt iupstrosus z bmoī. Si q. obijerit q. iu-
dicū magis ē esse de eo qd in plūbo accidit q. de eo
qd in paucioribz. s. in plūbo accidit q. boies male agunt
Nam dicit Eccl. i. Scitōz infinit⁹ est numerus. pni
enī sunt sentus hoīm z iura cogitatio ad malū ab ado-
lescētia sua. vt d. Ben. vi. ergo pot⁹ debet dubiū factus
bois iudicari in malū. q. in bonū. q. sic min⁹ fallit cum
falli sit malū intel. lect⁹ apier fallitātē Rnt. d. Tho. vbi su-
pra. ar. iij. q. quis hō dubiū factus in melius interpretan-
do frequen⁹ fallat in meli⁹ est q. frequen⁹ hō fallatur
hōdo bonā opinionē de malo boie q. q. rari⁹ fallatur
habendo mala opinionē de bono homine. qd ptingeret
si dubia in parte peiorē interpretant. Nam nulla iuu-
ria sit aliter pmo. sed ex lēdo vrgē. Sed neq. etiam
in hoc falli pnter ad malū intellectus iudicantis bonuz
de malo boie in facto dubio. Aliud est enim iudicare d
reby. aliud de boibz. Itā in iudicio de reby attendit ibi so-
lū bonū iudicantis si vce iudicat. s. pnt est. z malum si
falso iudicat. q. bonū intellectus est verū. z malū ē falsū
fm phum in. vi. et bicoz. Ipsi autē rei de q. iudicam⁹ nil
nocet q. iudicam⁹ iudicemur z iō dō hō nri vt de reby iu-
dicat pnt sunt. Sed in iudicio q. iudicam⁹ de boibz pre-
cipue attendit bonū z maluz ex pte eius de q. iudicat. q.
in boipio bonorabil⁹ habet q. bonus iudicat z pcepti-
bil⁹ si malus iudicat. Et ideo debem⁹ attendere in tali
iudicio potius q. bonuz iudicem⁹ boiem nisi manifesta
ro oñdar pnter. Ipm autē falsum iudicium bois bene
iudicantis de male boie nō pnter ad malū intellect⁹ ip-
sius sicut nec ad pfectōem eius pnter cognoscere verita-
tem singulariū pnter. sed magis pnter hoc ad bonū
effectū hominis pnt caritatē iuxta illud. ad Cor. xij.
Charitas nō cogitat malū. s. d. pmo. Secdo ex iudicio
hmoī suspitioso vsurpat dei ppiuz. Dicit enī dist. xxxij.
Erubescat. Oculoz cogitōz z iudex est deus ideo so-
lus bz iudicare de oculis. q. solus nouit occulta. fm illd
qd ait Salomon. Tu solus nosti corda filioz hoīm. et
illud. i. pat. vi. Boies vident que foris sunt. deus autē
intuet cor. Cum igit in his que de se mala non sunt s.
de genere bonoz vt elemosine. ieiunū z bmoī. v. l. indiffe-
rētia. vt comedere bibere loqui z bmoī. malicia corā. q.
sint male facta pcedat hoc ex mala intētiōe facientis. et
intētiō sit occulta. Jō iudicās male de aliquo vsurpat
deo iudiciū suū. vñ valde supb z arrogans. Et iō dicit
apls Ro. xiiij. Tu autē q. es q. iudicās alienū scrū. i.
quō psumis iudicare cor alteri⁹ qd deo reseruaf. Pnter
net enī ad temerariū iudiciū q. aliquis qui euz q. nunc
malus est manifeste velit iudicare dānandū nisi p pspu-
positionē s. si pferet in malo. Pot enī q. libet q. cum
euz malus conuerti ad dñm. Un z leo papa dicit. Ne-
mo est de sperand⁹ dñi est in hoc corpe pstituit⁹. b enī
esset iudicare de futuris quoz cognitio deo ē nota S.
z de pteritis malis pmi q. nouim⁹ nō debem⁹ iudicare
s. q. pferet in eis nisi hoc appareat. sed estimare. q. pes-
nuerunt. Nā vt d. a. q. vi. ianem⁹. Nemo iudicandus
est iunior salutis sue. Pro regula igitur iuris habet q.
dubia sunt in meliorē pte interpretanda. extratē re. iur. c.
estote Ubi etiam nota i. m. b. Tho. vbi supra q. interpreta-

Judicās
temerarie
vsurpat
ppuū dei

Dubia s.
in bonū
terprada

ri in meliorē vel deteriorē pte ptingit dupli. Uno mō p
psuppositōz. alio mō p tērmīnatoz. Secm pmi mō
dū. i. psuppositōis tūc cū debem⁹ aliquibz malis adbu-
bere remediū siue alienis siue nris. ad hoc vt securus
mediū adhibeat dō psupponi qd dicit⁹ est. q. remediū
qd est efficac⁹. z maius malū multo magis erit ptra mi-
nus. Et sic bonus nesciēs si adbuere penituerit. de co-
missis iudicās p psuppositōz ac si nō penituerit iustū
ciēter. itēz plics dicit. iuxta illud Job. ix. Verebar oīa
opa mea. Et vidēs psonā ignotā vel pclue ad malū nol-
lā ante cū. qd possit furari vel vñ possit male agere nō
iudicando illū malū determinate sed psupponendo q.
esse possit sibi z mibi pūdeo. Secūdū aliu modū. de
tērmīnatoz sic dubia in meliorē pte sunt interpretanda.

Quantū ad tertiū p bmoī iudiciū ledit homo seipm
Nā vt dicit aug. de occultis alieni cordis temere iudica-
re peccatū est In q. enī alius iudicās aut apls ad Ro. ij.
tēpū pdenas. i. tibi nocēs cōmūitō pām vnde punie-
ris. Quātū enī b displicat deo ondatur p pūitōz. Ne-
git enī in vñ pparz q. cu duo germani simul in heremo
habitarēt ad pūendū deo. ad iantā puritatē. mētiōz p
fectiōem venerāt vt ad placitū suū viderent alter alteri
grām p splendore quēdā extra resurgente sup eos. Ac
cidit vt die qdā irent ad vilitandū patres p pcremū ce-
cū minor ex eis videret vñ ex illis patribz comedentem
scra fena in hora tertiāz iudicauit illū trāgressōz ieu-
nij. qd tunc habebat vt pceptū Reuerius igit ad cellu-
lā pūā cū maior orans oparet videret pēdorē solutū
sup frēm. minorē nil videre potuit ppter qd vocauit e
falsitat⁹ est si in aliquo cū pscia remoueret. nā miru
bat q. nō videbat lucē sup euz vt pus. ille pō diligēti-
pserat pscia suam de nullo inquit recole nil q. vi-
dens talē pām comedere ante horā male suspicauit
do eo q. intelligēs maior illud temerariū iudiciū fuisse
cām illi iudicatioz grā. iustam enī eam poruit habere
ille solucndi ieiunū. z sic nō peccare. penitentiā egit euz
eo. z rediit ad lucē pstinā. Itē i vñ pparz cū duo fratres
satis iuvenes z apparētēs discurreret p dican dō bōi fā
accessissent ad quandā deuotissimā mulierē. audita fā
ma sanctitatis suc. post diuina colloquia cōmūdantes
se oratōibz suis abierūt. Illa videns illos ita iuvenes et
pit suspicari z hēitare de pūritate z bonitate illoz q. si
nō possent in tanto discursu puritate hēare. ppter qd cū
oratiōi se dedisset p spaciū tēpōis sentiens se arida z nō
gustare solitā dulcedinē cū miraret z pie cōquereret de
tanta ariditate. demū apparuit sibi beata Maria cui
re arguēs eam de temeraria suspitōe ptra fratres suos
dices q. cēt sufficēs in mūdo pueritantes pseruare. eos
z q. pscia illa dulcedine puata fuerat. Sup quo peni-
tens de temerario iudicio eos in veneratōe habuit. Ex
emplū etiā de heremita qui iudicabat Gregorium in pa-
pau deuriari quō fuit sibi z edaratum.

Quantū ad secundū. §. II

principale scilz iudicium quo iudicatur deus temerarie
ab homine. Sciendum quod temerarie iudicat de deo
qui in passione positi arbitrantur deum non esse iustū.
vt illi q. dicebant prouerbiū illud. Patres nostri come-
debant vnam acerbam. z dentes filioz obstupescunt. id
est sunt alligati. vñ vulgariter dicit. id ē patres nē sū pec-
cauerunt z nos portabim⁹ pnam pro eis. Ezeci. xviij.
quod esse falsum ostendit dominus dicens. Filius non
portabit iniquitatē patris. id est non luet pntaz pro eo
nec pater iniquitatem filij. sed vnusquisq. in iniquitate
suā moriet⁹ quod verum est quo ad pnam tangentem
animam seu in alia vita. Nam pena temporali i m iu-
sticiā diuinā z humanā puniuntur pro alio ex

De temerario
iudicio

Ca. 8. De temerario iudicio

causa varia. Iudiciū autē temerariū est quo arbitrantur aliqui deū no parcere peccatoribz qñ graue est peccm. qd salū esse ostendit ps. psalmo. l. dices. Tibi soli peccauit et malū corā te feci. ut iustificeris in sermonibz tuis. et vincas cū iudicaris. **De** locutio obscura est. et ideo est ponenda. Est igitur vnus intellectus fm beati **Abo.** post glo. sup epistola **Roma.** iij. vbi ponit bec auctoritas sic. Ego peccauit tibi soli. id est qz rex sum nō habēs supiorē bonū qui me puniat de adulterio et homicidio cōmūso. id est tibi deo referuat peccm meū puniendū malū coram te feci. id est scilicet et si aliq ignorauerint vel coram te id est cito a te respectus oculo miscēie tue ad te puerus. ab hoc ergo peccō munda me qz pnosco. id est doleo et peniteo qd supra peccierat. et hoc vt iustificeris i sermōibus tuis et vincas cum iudicaris. scz ex hoc sequetur hoc bonū est. qz iustificaberis. id est iustus manifestaberis. id est vt iustitiam tuam in quibz veniā pmitis peccatoribz pueris nō solum illo sermone **Ezech.** xviij. Peccator in quacūqz hora cōuersus fuerit etc. qz hmoi verba ps. pus fuerit dicta ante verba **Ezech.** Sz etiaz illo sermone quo dicitur **Leui.** xvi. **Drabūt** p impietate tibi suis et recordabor sedris mei. **Et deus.** xxi. **Si** tu cras penitueris reuersus fueris ad deūz redcet cedēs deus tu? zmiseret tui. et vincas. id est vincas opinionē boniū falso estimantiū cum iudicaris ab eis. id est estis maris q non parces peccm dauid vel alijs peccatoribz ita q ly vt hic tenet psecutue nō causariue. Alius sensus est vt ly vt referat nō ad illud munda me sed ad illud tibi soli peccauit psecutue tñ non causariue. et est sensus. ij. **Regū.** xij. Ego peccauit tibi vt iustificeris in sermonibz tuis. id est ex peccato meo psecutus es. qz tu appares iustus. id est fidelis. et verax in tuis sermonibz id est promissionibz. nō frangens ipa et cōtrafaciens ppter peccm meū vel alioz. Promiserat enī deus dauid q regnum suū stabiliueret in eternū. **ij. Regū.** viij. que pmissio erat implenda p incarnationē christi. sed a qbuidāz dicebat q ppter peccm dauid nō esset deus illa obseruaturus. sed q realis pbertia erat. pbertia nō cōminatōis que mutari potest si humana merita mutātur fm illud. **Diere.** viij. Repente loquar aduersus gentē. quia ad illa respicit. sz erat. pbertia pdestinationis scōm quā p dicitur aliquid quasi omnibz modis implendū. Et ideo si factū nō fuisset quod pmissum est. **Dauid** puidicaret diuine iusticie. id est veritati. et nō apparet deus verax et fidelis in pmissis omnimode implendis. Sed implēdo pmissus in suis sermonibz promissiois et vincat opinionē falsā qua iudicatur mutabilis et nō fidelis in pmissis. Et bec est expositio scda ad ppositū apostoli ibi inducta. **Alie** expositioes dimittant. Item iudicant aliq deum temerarie eo scz q affligat bonos et nō premiet hic de quibus dicitur **Malachi.** iij. Dixistis vanus est qui seruit deo. et qd emolumentū recepimus quia mandatis eius obediūmus. Sed hoc esse falsum et temerariū iudiciū ostendit ipse dicens **Diere.** Quid vultis meū in iudicio pcedere? **Dēs** dereliquistis me vnde qlibet meret gebens nam solus ppter originale. et alias penas. et ideo nullus pcedet. **Diere.** xij. **Iustus** quidem tu es. de peni. di. iij. Quid ergo vbi dicitur? Quid ergo turbamur. nemo vidēs malignos pspiratē habere turbet. Non est hic retributio malignitatis nec pstris. et si aliquo modo cōtingit vt aliqua sit retributio vel malicie vel virtutis nō tñ fm qd dignū est sed simplr veluti quidā gustus iusticie vt iudicij. vt qui resurrectionem non credunt talibus doceantur. Quādo itaqz videm⁹ malignū dīscere. nō solumur. et qñ videmus bonū mala pati nō turbemur illic corona illic supplicia. Est talia rō qz non pōt mal⁹

in omnibz malus esse sed hēt aliqua bona. **Nec** bonus in oibz bon⁹ esse sz hz aliq peccata. **Quādo** ergo pspicitur hz homo malus malo capitis sui est. Cuz ergo pro illis bonis paucis hic retributionem accipit illic tam plenius punietur. **Potest** etiam referri memoria bonorum ad minorem penā habendam. vt bona que inter multa mala sunt pficiant ad pñtis vite vel future pñtiū obtinendū. sz ad tolerabili⁹ extremi iudicij supplicia sbeūdū. sicut de fide et ceteris q sine charitate habent. bec ibi.

Quātū ad tertiu pñ. §. iii

et pñ. i. iudicando de seipso temerarie. **Cor.** xi. **Si** nosmetipsos iudicarem⁹ non vtrqz a dño iudicaremur. **In** iudicio hoc pñio pñio oportet fieri diligētē examinationē. et de hoc intelligitur auctoritas. **Secdo** redarguēdū et puniēdū in se de manifestis et hoc qlibet. iuxta illud ps. Feci iudiciū et iusticiā. **Tertio** pōt fieri ablo latio vt sz qz p certo reputet se i nocentē et sine mortali et hoc nulli licet. **Et** de hoc apostulus. i. ad **Corin.** iij. **Nē** qz meipm iudico. bec **Abo.** sup eplā. **Sciendū** igit q tale iudiciū est temerariū. quādo qz existimat certi

Judicans se deo grū

tudinalr esse se deo gratū et virtuosū. qz eum nō remouet pscientia de mortali. **Unde** ab hoc iudicio cauere sibi apls dices. i. ad **Corin.** iij. **Nē** qz meipm iudico. i. nō nocentē p certo me nō estimo. **Quis** rōnem assignans subdit. **Nihil** mibi pscius sum. i. non habeo psciam alit⁹ pñti mortalis. sed non in b iustificat⁹ suz. id est non sufficit ad hoc q me iustuz vere pñtiat. qz pñt aliqua peccata in mēse que me latent iuxta illud ps. De licet qz intelligit. **Sed** bec. i. certitudo iudicij de corde alicuius referuat soli deo. ppterca subdit. **Qui** aut iudicat me dñs est. fm illud prouer. xvi. **Spirituū** ponderator est dñs. **Nam** de hōie dicit enī quo ad seipm. **Nemo** scit. i. p certitudine vtrū odio vl amore sz dei sit dign⁹. **Eccles.** ix. **Quis** enī quis videat se agere pñtiola opa et frequē et delectabiliter et prompte q ad debitū finē quod est sūgnū habitus generati. tñ quia accus virtutū acqūitū sunt oīno similes actibus virtutū infusarum nō potest qz scire vtrū talis accus bonus pcedat a virtute pñti acqūita in ipso que nō sufficit ad salutē. aut virtute infusa necessaria ad salutē que est ex grā. **Secdo** est temerariū iudiciū de se ipso cuz estimat sibi licere iudicare de

Judicans se spūale

cūctis reputās se spūales. p eo qd dicit apls. i. ad **Cor.** iij. **Spūalis** oīa iudicat et ipse a nemine iudicat. **Temerariū** ē enī et psumptuosum vt quis reputet se spūalem. **Nā** fm **Abo.** sup dicta auctoritate dicit spūalis cuius spūs illustrat. fm intellectu. et inflamat fm affectū a pñtiscō. qd sciri p certo nō potest. **Nec** intelligit illd apli q talis spūalis iudicat oīa facta hōim etiaz dubia. sz q de singulis que pñt ad salutē rectū iudiciū hz vt sz hoc sit bonū vel malū. **Nā** vt dicit. i. **ethicor.** **Unusqz** sz bene iudicat q cognoscat. et hōz est optimus iudex. sicut medicus de medicinalibz. et sicut vere pñtiolus de moribus q sint boni vel mali. **Qui** aut nō est spūalis modo pñtiscō nō pōt bñ iudicare d hōim. **Et** iō subdit q ipse spūalis a nemine. i. ab hōie nō spūali nō iudicat. **Idō** ar intelligendū ē tāqz a supiori suo nō possit iudicari sicut aliq. **Tertio** ē iudiciū temerariū qñ qz estimat nō curandū qd iudicet vel suspiciet hōies de eo bonū vl malū p eo qd ait apls. i. **Corin.** iij. **Mibi** aut p minimo ē vt a vob iudicer vtz sz fm fidelis et idoneus minister xpi aut ab humano die. i. ab humano intellectu qdūqz vln pñti te fm glo. **Temerariū** ē hoc. **Nam** dicitur **Ecdi.** xli. **Quā** habet d bono noīe. et aug⁹. **Qui** negligit famā suā nimis crudelis est. xi. q. iij. **Nō** sunt audiendi. **Utrqz** dicit b. **Abo.** sup eplā. i. dicto passu. de iudicio aliorū hōim erga se dupl'r curari pñgit seu curā hēe **Uno** mō

Nō curat aliorū dñi

Titulus Tertius

quod ad alios quod est eorum bono opere edificant et malo scilicet
daluant. et sic boni non per minimum sed per magno habent
ab hominibus iudicari. cum deus dicat **Matth. v. Videant**
opa vestra bona et glorificet patrem vestrum. Alio modo quod
ad seipos. et sic non multum curat quod nec gloriam terrenam
cupiscit. supra illud **Eccl. ii. Nolite timere obprobrium ho-**
minum. Et hoc est quod ait apostolus. **Michi autem.** quodrum ad me
pertinet per minimum dicit. quod fama inter minima bona con-
putat. i. inter temporalia. Quarto iudicium temerarium est ut
aliquis estimet iudicium suum in agendis infallibile. et alios idem
debere sentire. cum dicat aug. de coe. d. iiij. In vna ec-
clesia re tota fere sententia quod homines. Et apostolus ad **Rom. xij.**
Alius iudicat inter die et die. i. aliquis die abstinendum et aliquis
non secundum continentiam legis. **Alius** iudicat omnem die se haberi-
dum indifferenter ad abstinendum vel non abstinendum. Et itelli-
git de illis legalibus praeceptis de quorum observantia erat varia
opinio inter iudeos. **Alius** iudicat de illis abstinendis
quod licite possunt frui omni die. ut non comedere carnes et homini.
Et subdit apostolus. **Unusquisque** in suo sensu abundet. i. liber
sit ad sequendum quod sibi videtur. quod intelligit secundum **Thom. ibi**
de indifferenter. non de his quod de se mala sunt. **Iustinus** ergo
iudicium iudicare ait christus **Johan. vij.** secundum quod fecit
per dicens. **Secundo** iudicium iustitiam id est iustum iudicium.
Capitulum nonum. De ingratitudine. et ibi de multis beneficiis
nobis a deo concessis de quibus homo debet esse gratus deo.

De prima et secunda

Debitum
duplex

Quod species supradictae quibus homo bona a deo accepta
ab eo non recognoscit sed sibi attribuit vel meritis
suis sibi ascribit ad ingratitudinem pertinet secundum **Thom. idem** videtur
duo esse de ipsa ingratitudine. potest autem sic describi. Ingra-
titudo est vitium quod beneficiis non retribuit beneficiis quod debet
pro cuius declaratio est sciendum quod duplex est debitum. **Unum.** scilicet
legale ad quod scilicet quod lege astrungitur. et ad hoc reddendum inducit
iustitia prout cardinalis. **Aliud** est debitum morale ad quod
scilicet quod inducit ex honestate prout. et hoc reddit gratia seu
gratitudo respectu beneficii accepti ab alio quod est virtus spe-
cialis pars annexa iustitiae. Et quod ex hoc aliquid est peccatum quod re-
pugnat seu contrariatur prout. ideo ingratitudo quod non reddit
quod debet beneficiis cum pertinet gratitudinem est peccatum sp-
irituale. **Thom. ii. q. cxiij. ar. i.** **Unum** et apostolus. **ij. ad thimo. ii. q. i.**
gratitudinem considerat inter alia peccata cum dicit. **Erunt** homines
seipos amantes parentibus non obediētes. ingrati. etc. **Hec**
per se aliquid exulare a vicio ingratitudinis ex ipso est quod
scilicet non potest recipere beneficiis. quod ad debitum gratitudi-
nis reddendum magis attendit voluntas quam opus. **Unum**
Seneca. in. i. de beneficiis dicit quod beneficiis non in eo quod sit aut
dat persistit sed magis in dantis aut facientis animo et ideo suffi-
cit voluntas recipiendi cum deest facultas. **Procedit** siqui-
dem debitum gratitudinis ex debito amoris a quo nullus debet
velle absolui. secundum illud **Roma. xij.** **Nemo** quicquam debet
alio nisi ut invicem diligatis. et attendit ibi equalitas voluntatis
tunc. ut scilicet sicut ex proportionem voluntatis beneficiis aliquid
exhibuit ad quod non tenebat ita et ille qui suscepit beneficiis
aliquid supra debitum recipere vel habeat voluntatem recipi-
endi si non per effectum recipere. **Hec** etiam ex oblivione per
quod excusari ab ingratitudine nisi illa prederet ex naturali
defectu quod non subiacet voluntati. non autem ex illa quod pervenit
ex negligentia. **Ita** ut dicit **Seneca. in. ii. q. i.** de beneficiis. **Appa-**
ret illi non sepe de reddendo cogitasse cui opposit oblivio.
Unde de illo antiquo populo ingrato dicit in ps. **cxv.** **Oblivi-**
ti sunt deum qui salvavit eos. qui fecit magnalia in egi-
pro pro mirabilia in terra Cham. terribilia in mari rubro. et
dixit ut disperderet eos. **Ubi** ponit per. alioque ingratitu-
dine quod oblitus sunt deum non solum in hoc quod non dilexerunt
nec laudaverunt deum benefactorem nec aliquid in eius ob-
sequium fecerunt sed graviter offenderunt ad adorandum vitulum

De ingratitudine
improbat

aureum per deo et conquerentes de eo. et quod sunt indignati con-
tra eum. **Secundo** in brevi describitur beneficiorum a
deum collatorum multitudinem ibi qui salvavit eos etc.
Salvavit eorum patres ipse famis in egipto. postea fecit
magnalia in egipto copiosissime multiplicando eos fla-
gellando egipios multiplex terribilia in mari rubro eos
per medium siccis maris perducendo. et **Pharaonem** cum exercitu
ingressum in aquas submergendo. mirabilia in terra cham
per desertum. deducendo cum pastu manne de celo et terram
cham. i. terram promissionis ipsis habitatoribus exercitibus eis
in possessionem concedendo. **Tertio** subdit ingratitudi-
nis punitionem. ibi dixit ut disperderet eos voluit qui
dem eos delere pro illa ingratitudine qua adoraverunt
vitulum aureum. sed moyses orate placat facit est et suspedit
sententiam. **Sed** cum plures idolatras et multis modis deum
offendissent propter quod dati sunt in servitutem pluribus vic-
tibus sub diversis tyrannis in libro **Judicij** et **Regum** et
clamantes ad dominum compuncti ad deum reverterentur de-
liberasset eos de necessitatibus suis. demum addites summa
ingratitudinem videtur in occasione crudelissima vniuersi
filiis dei dispersit eos per vniuersum in servos et ancillas des-
tructa usque ad fundamenta civitate hierusalem innumerabili-
bus personis mortuis gladio peste et fame. ex illis ab exer-
cibus **Tiri** et **Nephtalioni**. et vicis infidelitatis et alijs de-
ditos ad eternam damnationem deducit. Et quod omnia in figuris
contingebant illis. **Facta** sunt autem propter nos ait apostolus. **i. ad**
Cor. x. fuit enim iste populus figuratus populi christianis.
Ita demum cucurrit christianis. et peiora si ingrati fuerint in-
venit. **Salvavit** enim eos a peccatis eorum per passionem suam
fecit magnalia in egipto tenebrosa mundi. quod magna co-
mumeta doctorum magnas pueriles populo. magis ecclesia
perfecte vire scorum. fecit mirabilia in terra cham. i. terra ecclesie mi-
rabilia miraculorum. mirabilia sacramentorum. et inter ea po-
tissimi eucharistie. terribilia in mari rubro. quod prostratos
diaboli et omni peccatorum. et iterum in mari penitentie et lacry-
marum. et in mari rubro effusionis sanguinis martirum
gloriosorum. **Unde** timere habet ne si inveniatur ingrati
dispergantur et temporaliter dati in captivitatem alio-
rum. et spiritualiter in cruciatum demoniorum etc.

Est autem ingratitudo

Speciale peccatum. Quamvis enim secundum beati **Thomam. scilicet. q. cxiij. ar. ii.** in quolibet peccatum sit materialis ingratitu-
do ad deum ingratum. scilicet facit homo aliquid quod per ad ingra-
titudinem pertinet quod summus benefactor est nobis. et tunc
est circumstantia aggravans peccatum. tamen formaliter in-
gratitudo est quando actualiter beneficiis contrariatur. **Si-**
ccuti enim ingratitudo est specialis virtus habens diversos
gradus. quorum primus est quod beneficiis recognoscit. se-
cundus quod gratias et laudes agit. tertius quod retribuat per
loco et tempore secundum suam facultatem. **Ita** ingratitudo
queci opponitur ut patet ex ipso nomine. **Nam** ingra-
titudo dicitur quasi non gratitudo est speciale peccatum
habens diversos gradus. **Et** quia quod est ultimum in
generatione est primum in resolutione. **Ideo** primus gradus
ingratitudinis est ut homo beneficium non retribuat
secundum quod recepit. sed est quod dissimulat. id est non laudet.
nec gratias agit. tertius est quod non recognoscit. siue per ob-
livionem siue per quemcumque alium modum. **Et** quia in nega-
tione intelligit affirmatio opposita. **Ideo** ad primum gra-
dum ingratitudinis pertinet quod aliquis retribuat mala
pro bonis. **Ad** secundum quod beneficiis vituperet. **Ad** tertium
quod quasi maleficium reputet in mente sua ipsum beneficium.
Unde **Seneca** in tertio de beneficiis. **Ingratus** est qui
dissimulat. magis ingratus qui non reddit. ingratus
qui est oblitus. **Est** autem secundum **Thomam. vbi** supra quod
mortale quandoque veniale ipsum peccatum ingratitudinis

Ca. 9. De ingratitudine

*Ingratitudo ad aliu
quodammodo*
Dicitur enim qd ingratitudo dupliciter dicitur. Vt dicitur est. Vno modo per so-
la omissionem. puta qd non recognoscat vel non laudat. vel non
retribuit vices per beneficio accepto. Et hoc non est semper mor-
tale. qd debetur ingratitudinis est vbi hoc etiam aliqd specialiter
tribuat ad qd non tenet. Et ideo si illud pretermittit non
peccat mortaliter. Est tñ peccatū veniale. qd non puenit
nisi ex negligentia quadā aut ex quadā indispositione
bonis ad virtutē. Potest tñ contingere qd talis ingratitudo
sit etiam mortale peccatū vel ppter interiorē cōceptū. ut
vel ppter cōditionē ei⁹ qd subtrahit benefactori a beneficio
qd ex necessitate debet sive simpliciter sive in aliq casu neces-
sitatis. sicut si qd pater suū qd post deū ē maximus benefa-
ctor filij cū ab eo recepit esse. cōtemneret recognoscere vt
pater suū ppter vilitatē cōditionis vel debilitatē senis vel
tenuitatē substantie et hmoi. Aut etia non subueniret ei i
magnis necessitatibus suis cū posset. vel non laudaret eū
in qd laudand⁹ est ppter eū ex tali omissionē laudationis
sequitur ei vitupriū. vel infamia ipsi patris. Et idē videtur
de alijs qd magna beneficia cōtulissent. secūdo modo dicit
alij ingratitudo. qd non solū pretermittit implere gratitudis
debitū. sed etia cōtrariū agit. Et hoc etia fm cōditionē
ei⁹ qd agit quādoqz est peccatū mortale quādoqz veniale.
puta si qd deū sūmū omī benefactorē qd odiat seu p nibi
lo habeat vel p dēnat qd eū fecerit in hūc mūdū venire et
esse qd solet accidere cū qd sit tribulationib⁹ et angustijs.
et tentationib⁹ pssus. vel non habet bona qd in alijs cernit.
vilificans beneficia dei sibi pcessa. vtrqz h est peccatū mor-
tale qñ fm deliberatōem rōnis euenit. Sec⁹ si scdm mo-
dū sensualitatis. Multo magis esset si ipsa dei beneficia
virtu parer sibi collata. vel blasphemaret eum qd in mūdū
dū fecit eū venire. et qd nil ab eo habuit nisi mala et hmoi.
adhuc aut graui⁹ si aliqz faceret in iuriā dei vt psequē-
do suos dei et hmoi. Et similr qd parētes exprobraret et
cōtumelijs afficeret aut verberaret aut alias personas
multū benefactrices. talis ingratitudo est mortale. alias
veniale. De ingratitudine magna ppli dei loquēs mor-
tes. Deu. xxxij. ait. Ingratissim⁹ ē dilect⁹ et recalcitrauit. in-
crassatus. impinguat⁹. dilatat⁹. dereliquit deū factore suū.
et recessit a deo saluari suo. incrassat⁹ scz in naturalibus
bonis collat⁹ sibi. impinguat⁹ in spūalib⁹. dilatat⁹ in
spūalib⁹. recalcitrauit offendendo ope dereliquit deū non
recognoscendo beneficia. et recessit a deo nō agendo gra-
tias ei. nō laudādo ipm sed idola. Cū aut ingratitudo
est veniale talis ingratitudo nō ē ptra charitatē s; ppter
qd nō tollit habitū charitatis sed excludit aliquē actus
ei⁹ vt feruorē. et qd in qlibet veniale peccatū. sit ibi aliqd
ingratitudinis in qd. i. peccatū veniale tollit aliquē actus
virtutis p quē hō obsequit deo. nō ē tñ ibi pfecta rō in
gratitudinis. Cū aut ingratitudo ē mortale difficulter
p recipi nisi mixta cū materijs aliorū peccatōz. Nam si qd
nō recognoscat vel cōtemnat dei beneficia in se. erit ibi cō-
munit accidia vel inuidia. Et si iniuriat parentib⁹ vel
alijs benefactorib⁹ verbo. erit ibi cōtumelia. vel blasphemā-
tia vel aliqd aliud. Et si facto erit ibi furtū. vel impietas
vel lesio corporalis et hmoi. Cum aut qd hoc solū faciat vt
ipsum beneficiū notabile vituperet et vilificet vel cōtem-
nat. forte solū ibi ingratitudo erit. Et vt dicit be. Tho.
vbi sup. nihil phibet formale rōem alicui⁹ specialis peccatū
in plurib⁹ generib⁹ peccatōz materialr inueniri. Et fm h
in multis generib⁹ peccatōz inuenitur rō ingratitudinis.
Morādū etia fm Tho. vbi sup. qd ille qd ignorat beneficiū
nō est ingrat⁹ si beneficiū nō recōpenser dūmodo sit par⁹
recōpensare si noscet. Est aut laudabile vt ille cui puidet
seu dat beneficiū ignoret duplicr. primo mō ppter inanis
glorie vitiationē sicut beatus. Nicolaus fecit cū proijci
ens occulte aurū in domo cōuicti paupis humanū fā-
uorē vitare voluit Unde Sen. in. ij. de beneficijs cū dē-

tisset qd hoc beneficiū lex est qd alter. i. dās statim debet ob-
lisci dari. Alter. i. recipies memor esse accepti qñ se de-
claras in. vij. eiusdē libri dicit. Errat si qd estimat cum
dicimus cum qd beneficiū dedit oblisci excutere nos illi
memoria rei pferim honestissime. Cū g dicim⁹ memi-
nisse nō debet h volum⁹ intelligi pdicare non debet nec
iactare. Secundo est laudabile vt ignoret beneficiū. qz
in hoc ipso ampli⁹ beneficiū facit qd p sūlit verēdū ei⁹
qd beneficiū accepit Unde Sen. dicit in eodē lib. qd inter
dū fallend⁹ est qd iuuatur vt beat. nec a qd accepit sciat.

Gravitas huius pec. §. II

cati ingratitudinis magna ē. ppter qd ps excitat se ad
gratitudinē exhibendam dicens. Benedicā mea dño
Secundo. puocat se ad ingratitudinē fugiendā dicens.
Noli obliuisci omnes retributiones eius id est beneficia
eius. Appellat autem beneficia retributiones quia fas-
ciētib⁹ nobis mala. p malis deus retribuit bona. iō noli
obliuisci. quia hoc pñet ad ingratitudinē et vt magis
euitet ingratitudinē enumerat beneficiorū reuerendam
multitudinē ibi. qui propiciatur omnib⁹ iniquitatib⁹
tuis etc. Ipsa autem gravitas huius peccati ostēditur
ex quatuor que ex ea sequuntur

Primo concessa bona auferuntur.

Secundo dimissa peccata reuertuntur.

Tertio grauissima mala oriuntur.

Quarto promissa beneficia subtrahuntur

Quātū ad primū di. §. III

cit Aug. Quod deus dederat gratis abstulit in gratis
Unde saluator dixit iudeis ingratissimos postqz posuit pa-
bolā vinee plātate et locare agricolis. vbi ostendit ingra-
titudinē illoz. Ideo auferetur a vobis regnū dei. ppter ex-
postionē litteralem parabole videlicet de illo populo
iudeoz qui vt vinea plantatus a deo. id est positus in
terra. pmissionis cum corculan legis que timore preme-
bat. id est retrahēbat a malis. et sepe scz custodie āgelice.
et tūm templi nominatissimi inculto diuino locatus. i.
deditus fuit in curam principibus sacerdotum. vt deo
faceret fructificare p bona opera. Et ad sollicitandū hoc
misit diuersis tēpibus plures nūcios. i. pphetas. S; illi
vt ingratū occiderūt. pphetas. et demū filiū dei patris qd
vineā plātauerat et locauerat. ppter quā ingratitudinē
ablatū est regnū dei. i. regimē fidelis ppli ab eis et intel-
lect⁹ vt scripturaz. Habet nihilomin⁹ pabola sensum
morale. Vineā enī designat aīam quālibet qd a deo plā-
tata ē in creatōe. in qd ponit corculan remorsus pscie. turris
rōnis ex qd possit vidēdo distinguere amicos ab inimicis
sepe circūdat scz custodia āgelica qd vndiqz custodit. lo-
cat colonis scz appetit intellectus et sensus. vites in
ea sūt inclinātes ad pntes vel qd plus ē habit⁹ pntū qd
infundunt in baptismo. Temp⁹ fructuū appropinqz
cū incipit haberi vsum liberi arbitrij qd ēz i bonorē dei
fructus pducere bonorū opez. tunc mittit deus nūcios
suos. i. bonas ispiratōes et instinct⁹ mētales ad benefaciē-
dū vel documēta pdicatoz et aliorū. S; vt ingrat⁹ istos
mortificat et pntit. Demū ipse di fili⁹ in sacramēto alra-
ris venit ad cū s; vt nō recipit vel receptū efficit ex se et cru-
cifixit malis operib⁹ suis secundū illud qd ait apls ad
Hebrēos. vi. ca. de pñis xpīcolis. Rursus crucifigentes
dei filium in semetipsis et ostentui hñtes. Quid g facit
dñs his ingris. Aufert ab eis regnū dei illud vicz de qd
ait apls Roma. xij. Regnū dei nō est esca et pot⁹. s; iu-
sticia pax et gaudiū cū spūsancto Iusticia aut est omnis
virtutis fm philosophū. De hac ingratitudine cōgrēs
dñs sub noīe vinee quomō p ipm auferunt bona spūa-
lia dicit Esa. v. A nra sacra est dilectio meo. et si puit. et

*Ingratitudo
ad auferre
concessa*

*Anima
di vinea*

Titulus Tertius

lapides elegit et ea scilicet ad faciendum macerā p. custodiē-
da ipa. Lapidēs sūt ptes solidi pte q. custodiūt aīas.
et plāuit vīcā electā. i. lites p. pūas. et edificauit tur-
rim et torcular exstruxit i. ea. exposita sūt sup. Et expecta-
uit vt faceret vvas et fecit labruscas. vne sūt opa pte pte
sa. labrusce sūt opa q. hnt appetitū boni. Et sicut d. hac
ingratiūdie loqns et cōgrēs. Quid vltra debui facere
vinee mee et nō feci. Et nūc oīdā qd faciā vinee. Auferā
seprē. i. sbrabā custodiā scilicet sollicitatōes āgeli. custodiēt.
diripiā macerā. i. ptes remouēdo. ponā eā de ftra sbrā
bēdo grāz. n. putabāt a plāt p. repbēsiōe supfluoꝝ. nec
fodiet p. p. rōes et p. fessioes. Alcedēt spīne maloz de h
derioꝝ sup. eā. et nubibz mādabo ne pluāt sup. eā. i. p. bū
sbrabā cōpunctōis a p. dicatoribz et. Ad h. etiā fac qd
ait. hīero. in li. iudi. De q. vider i. abscondito p. spiciēs mē
tē et aīos vītijs a passiōibz fūidēs et i. corde ei. se nō dīli-
gi. s. aut auariciā aut libidinē aut iactātiā. discedit a
mēte ei. i. sbrabēdo grāz. et reliq. domū ei. vacuā. i. vīr-
tutibz. xi. q. iij. audi. Pūmī parētes qz repleti oībz bonis
naturalibz et spūalibz oīm p. ruti et p. alibz īgrati fuerūt
de adherētes aduersario ei. et mādātū trāsgredietes oī-
bus p. ruti expoliati sūt. Ingrat. enī ērit inq. aug.
q. plen. virtutibus deus oīno nō timuit. de peni. dist. vi.

Quantū ad secūdū .§. III

propter ingratiūdinē p. t. dimissa redeūt. Un. dñs in pa-
bola de suo debitore decē milia talētoꝝ q. vt ingrat. nō
luit mīseri p. seruo suo p. puo debito centū denarioꝝ ob
amōre dñi sui q. sibi remisit decē milia talēta. ita. ipe
dñs p. t. eū tradidit eū torioꝝ q. s. redederit vniuer-
sum debitu. Math. x. viij. Ubi dñs Raban. Cōsideran-
dū ē. qz dñs vniuersum debitu. qz nō solū p. t. q. bō egit
post baptisimū iputabunt ei ad penā. s. etiā originalia
q. ei in baptismo dimissa erāt. Quō aut p. t. dimissa p.
penitētiā vt baptisimū p. recidiuū scqns dñs redire p. t.
ingratiūdinē d. bñficio p. t. remissiois. tractat dñs
se hēc materia de pe. di. iij. in. p. n. rā in. t. ex. q. in. glo. Et
in. iij. sent. di. xij. p. r. b. r. b. ibidē i. scripto. q. demū
post alias opīnōes determinādo dicit. q. p. t. dimissa
realiter nunq. redeit ad aīam. nec q. ad culpā. nec q. ad
penā. vt scilicet p. oībz dimissis sustineat penā sic nūq. fuit
sent. dimissa. Nec etiā scqns culpa recidiuū ē tāte gūita-
tis sic oīa dimissa p. t. sūt nec etiā digna tāta pena qn-
tā merchant oīa illa. S. redire dñr fm qd n. simplr. i.
fm quēdā effectū agguatōis p. t. illā circūstātiā īgrati-
dinis. Dabet enī illa culpa recidiuū qndā maiore gūita-
tē p. t. illā īgratiūdinē. q. gūitatē nō hīet q. bñficiū il-
lud nō p. p. p. s. sic etiā ille q. recepisset magnū bñficiū
a dño suo tēpali sup. excessu p. p. t. rō p. t. sibi relaxato
vītijs maiori pena dign. est q. si n. recepisset tñ bñficiū
Et h. idē p. fīrmat Gratia. de pe. di. iij. §. v. dñs. Illa
p. t. dimissa redire dñr. qz q. s. post acceptā remissioē
ad vomitū redierit tāto gūi. p. p. t. qnto benignitate
dei abusus singuloꝝ remissioni acceptē ing. t. extitit hēc
ibi. Un. et Guil. dñs q. q. uis q. s. non teneat p. t. debito
mō p. fessa itez p. fiteri. d. tñ dicere se alias in similia i. c.
dixit si recidiuauit vt dephēdat maior gūitas p. t. p. t. rō
illā īgratiūdinē adiunctā. Seru. etiā liberat. a fuitute
p. t. rō īgratiūdinē cōmissam erga dominū suū redigūt i.
fuitutē fm iura. Dñs apls ad Hebrēos. x. Deteriora me-
rerī supplicia q. filiū dei p. culcauerit et sanguinē ei. p. poli-
lurū duxerit quēadmodū iude. et h. p. t. rō īgratiūdinē.
Quāto enī q. s. recipit maiora bñficia tanto faciens ma-
la magis ingratus est. vnde ceteri paribz grau. p. t. rō
et grau. p. p. t. rō. Ar. quo scq. t. rō q. p. codē p. t. rō ceteri pari-
bus grau. p. p. t. rō. fīdelis q. s. infidelis. religiosus q. s. secu-
laris. et platus q. s. subdit. q. p. l. ingrāt. fm b. Tho. Ad
qd facit qd dicit Urban. papa. xij. q. i. sam. Et exēplū

Peccata
quō rede-
unt

in vīspatru de illa caluaria q. adiurata dixit se in vīra
fuisse paganū et in inferno esse. Et sub paganis iudeos
Et sub iudeis malos christianos in profundo.

Quantum ad tertium. §. V

propter ingratiūdinē īcurrūt q. s. mīta mala et tēpalia et spūa
lia. Dicit enī apls. Ro. i. de antiq. p. bīs. q. qz cū cognō-
uissent deū. nō sic deū glificauerūt neq. grās egerūt. s.
euauerūt in cogitacōibz suis sibi attribuētēs bñficiū
eis a deo p. cessum intellerūt. p. t. rō vīciū īgratiūdinis
tradidit illos de. in reprobū sensū et in vīcia idolatrie et
p. t. rō naturā. i. tradi p. mīst. Et postea ponit. multa alia
p. t. rō gūia in q. īcurrūt. Repletos inq. oī iniquitate. ma-
licia fornicatōe auaricia et. ibi vide. Ezechias rex bñf.
post victoriā maximā et liberatōem de manibz. Senna-
cherib. qz nō sufficēnt grās egit cātado cātū dño fm
moꝝ illi. p. p. l. i. o. p. t. rō īgratiūdinē egrotauit. Ezechias
moꝝ ad moꝝ. vt dñs. Iolepbus. hīstoriāz bēs. Alia. p. t. rō
viij. Joas rex iuda qz īgratissim. fuit erga Joiadā sum-
mū sacerdotē. Nā vīro ei. occultauit eū cū puul. ēet. et q.
tēref. ad occidēdū ab arthalia. et postea i. septimo anno
ipe Joiadā ordinauit sibi dari regnū interfecit arthalia
eūz postea mortuo Joiadā fili. ei. zacharias repbēderet
eū de vīcijs suis. adeo malus et ingrāt. fuit q. fec. eū occi-
di. Un. postea infirmat. est et male sibi fuit. vt habet. ij.
Paralip. xij. iij. Viri sichten qz īgrati fuerūt occidētēs. p. t. rō
filios Sedeonis a q. liberati fuerant de manibz mada-
nitaz occis. centū viginti milibz ex eis. i. o. sustinerunt
multā p. s. lura. Iudei ingratiissimi de bñficijs xpi vt eūz
crucifigerūt. capta tāde hīerosolima post moꝝe immūta
bilibz ferro. pestē. fame. disp. sūt p. oꝝ bē. Magis tñ p. t. rō
cōgrāt. de nra īgratiūdinē q. d. sua passiōe dñs p. t. rō
tū. Bern. Vide hō q. p. te parioz. Ad te clamo q. p. te mo-
rior. Vide plagas q. b. afflictoz. Vide clauos q. b. p. t. rō
oꝝ. et cū sit tant. dolor exterior et interior. p. t. rō crucioz q.
te īgratū expētoz. Qui īgratiūdinē mirabat Salamo
Eccl. x. vbi dñs. Cūitas pua et pauca in ea vīn. venit p.
eā rex magn. et extruxit munitōes ei. p. t. rō gyrum et p. t. rō
obliuio. inuētusq. ē vir paup. i. ea et liberauit eā p. t. rō
suā et nemo dñiceps recordat. ē paup. illi. Cūitas h.
mūd. ē. pua ē respectu vniūsi. pauca vīn. i. p. t. rō in ea.
rex q. venit p. eā diabol. ē q. oēs tenebat obfices vt ca-
p. p. t. rō dñarōz. paup. i. uet. i. ea xps ē q. liberauit eā p. t. rō
dētiā suā diabolū passiōe sup. pado s. n. ē q. recogit. mī-
bñficiū et q. audiat p. b. illi. paup. ecce mītia īgratiūdo.

Quantū ad quartū .§. VI

dic. aug. Nō ē dign. dādis q. ē ingrāt. d. dñs. Et Bern.
īgratiūdo ē vīr. dñs. et vīr. fōrē dñe. p. t. rō. fūit. i. uet.
ta grē rōrē mīficordie. Sap. xvi. Ingrati spēs tāq. ym-
bernal. glacies tēfescit. i. dñs. fīet. i. qz n. recipit bñficia q.
spabat. ipa demū glia fīdelibz p. mīssa ingrāt. p. t. rō
glo. sup. epistola ad Corin. Nemo donis dei fīet bñf. q.
eis extiterit ingrāt. Sic enī fm iura ciuilia p. t. rō in-
gratiūdinē p. t. rō p. uare filiū ex toto hereditate bonoz suoz
q. alias n. possit. ita de. p. t. rō p. uat īgrates hēditatē glie h.
p. t. rō extitit in īgratiūdinē. Nō enī defacili sūt sbrabēda
bñficia īgrtis. Un. dñs. b. Tho. ij. q. c. v. q. circa īgratū
duo sūt p. t. rō. p. t. rō. p. t. rō. qd ē qd ipe ingrāt. dñs. n. ē
pari et sic certū est q. meret bñficiū sbracōem. Aliud est
p. t. rō. p. t. rō. qd opozter ipm bñficiū facere. Et pmo q.
dē nō d. ē facilis ad īgratiūdinē iudicāda q. fīet
vt ait. Sen. q. nō reddit tñ grāt. est ex eo videlz qz forte
nō occurrūt ei facultas aut opoztunitas reddēdi. Sēdo
d. attēdere bñficiū ad bñficiatū de ingrato faciat grū
qd sibi nō p. t. rō pmo bñficio facere forte faciet. Sēdo. q. si
bñficijs mītiplicatis īgratiūdinē augcat et p. t. rō. fīet
tunc a bñficijs p. t. rō. cessare d. Et sic facit glīosus

Ingrati
do mīta
bñf. mīta

Ingrati
do mīta
bñf. mīta

Ca. 9. De ingratitude

Anima habet potē. §. VII

dic g intellectu rememorādo z pſiderādo bona tibi colla
ta. Dia nra ſūt. ait apl's. i. ad Corin. iij. f. Diuinalia ad
fruedū.

Primo oblata diuinalia .ibi. Qui propiciabitur.
Secundo cellata sacralia .ibi. Qui sanat.

Quantū ad primū. §. VIII

dic apl's ad Ro. iij. **Quē** de^o pposuit ppiciatore p fides
in sanguine ei^o. **De^o**. s. p^r pposuit. i. p oibz posuit quē. i.

Quantũ ad secundũ. §. IX

sensibilis. ita vt medic⁹ venies ad sanadu medicinas su
as instituit. . . sacra p^ostata ex p^obis q^o sunt forme sacramen

Grati si
m^o & col
latione sa
cramētoz

Titulus Tertius

et hec quod medicina pro debilibus nimis. Nam fortioribus alii
ud exarant: diu. Septima infirmitas est malicia. quod idem
natio ad appetendum mala. pro qua datur medicina eucha-
ristie. Septima est fragilitas seu debilitas ad bene operan-
dum. pro qua datur medicina confirmatio. De deo chara. i.
iij. Sanat ergo dominus omnes infirmitates. quod ut medicus de celo
missus est. iuxta illud Isa. lxi. Ad annuntiandum misericordiam mi-
hi sit me ut mederer peccatis corde. Et cum istis medicinis sa-
nat. cum actu debito assumunt. Sed ratio est ingratitudo hominis
ut vel premnas caritatis beneficium. vel indebitum sumant. et ideo
pauci sanantur. Unde aug. sup. Jo. Quatuor est in medico sa-
nare venit egrotum sed ipse se interemit quod precepta medici ser-
uare non vult. Noli ergo obliuisci retributiones eius anima.

Quantum ad tertium di. §. X

Grati
m^o p^o libe
ratioe ab
inferno

et aug. de pse. di. iij. firmissime tene quod omnis qui peccat ex
viro et muliere nascitur cum peccato originali et morti obnoxius
scilicet. de quo canit ecclesia Libera me domine de morte eterna. Et
ps. Mors peccatorum pessima. Nam in inferno erit mors sine
morte. sicut Gregorius in moralibus. id est pena mortalis
nunc deficit. Maior pena in mundo est non propter quod mors.
Nam sicut per beatum. Mors est ultimum terribilium. hec enim pena
cito transit. sed pena mortis infernalis nunquam. Sed dominus re-
dimat id est liberat per gratiam suam peccato sanguinis sui ab
interitu mortis infernalis. vitam tuam. sed amissa per peccatum.
Ecce quatuor interitus. Ibi enim est periclitatio diuinitatis. i. vultio
nis dei. ignis cruciat. demonum insultus. conscientie remor-
sus. puerorum tumultus. tenebrarum locus. propter quod fletus seu omnis
refrigerii defectus. Ab hoc interitu infernali redimit dominus
homines. et toties quatenus mortale commisit. Ingratitudo domini
sa. et ceteras miseranda. si a morte corporali te aliquis semel li-
beraret. propter quod illi amares illum laudares. eius fuites. et
liberare a morte pessima non recognoscis. Noli ergo obliuisci et

Quantum ad quartum. §. XI.

Pro dati
one natu
ralium

Misericordia dei quod quilibet misericordia adimere sed maior misericordia est
non propter quod non esse. Ratio est hec quod in appetitu creature cade-
re non potest absolute. Ante preceptum tuum nihil eras. Anima
enim cuiuslibet de nihilo creata cum corpori infunditur Cum ergo ni-
hil esset ratio maius fecit deus ut tibi esse daret. et nobilissimum
esset. Nam in anima posuit imaginem trinitatis et distinctum quod in
angelis. Similitudinem deitatis magis quod in aliis in quantum si
cut deus est totus in toto orbe et totus in quolibet parte. ita anima in
orbe suo. i. corpore. tota in toto. et tota in quolibet parte corporis.
Participatorem cum omnibus creaturis esse scilicet deus cum elementis ve-
getari cum plantis. sentire cum brutis intelligere cum angelis. Re-
spiratorem vniuersitatis. Ibi enim sunt quatuor humores in
corpore quatuor elementis. Quinque sensus exterior-
res. visus. auditus. gustus. odoratus. et tactus. Et quatuor interior-
res. scilicet sensus communis. estimatiua. fantasia. et memoria quod
noue celi. Nam et ceterum empyreum in quo deus residet per glo-
rie manifestationem. est per intellectiua. scilicet intellectus et volun-
tas. In qua parte videtur deus et amat cum sanctis et an-
gelis eius. Omnia dominator est. per se. Omnia subiectus
sunt sub pedibus eius. Aug. Omnia fecit deus propter ho-
minem. Unde in sex diebus cuncta creando habitatoem
homini fecit et ornauit. et postea creando in possessionem
posuit duplicem in natura substantiam. scilicet corporis et anime. ut
possideat duplicem in celo glorificationem. scilicet anime et corporis. in
quo beati homines in futuro angelos sanctos antecel-
lent cum ipsi corpora non habeant. unde nec gloria cor-
porum per consequens. demum in deo personalem vni-
onem. Nam in christo est humanitas et diuinitas vnitae
Nec est in illa humanitate nostra assumptum aliud sup-
positum quod dei verbis. Agnosce ergo o christiane. ait Leo
papa. dignitatem tuam et diuine cōsortis factus nature nature noli
in veterem vilitatem degenerare peruersatione redire. Considera

rans ergo ingratitudinem hominis super hoc moyses ait.
Dei qui te genuit dereliquisti et oblitus es domini creatoris
tui. Deu. xxxij. q. vi. quod potes esse ita ingratus. Ecce quo
coronauit te in misericordia. Quauis enim omnibus que creauit mis-
cordiam fecerit de non esse in esse producente. In ista tamē
misericordia tibi coronam super omnia dedit conferendo
tibi nobile esse et dominum et regnum omnium.

Quantum ad quintum. §. XII

Misericordies dei in plurali dici possunt plima bona spūa
lia et corporalia quibus nos solat remouens miseria nostra in
gubernatione nostra. ita quod coronat te in misericordia respectu creatoris
coronat te in misericordia respectu gubernatoris. coronat in
quod vndique circumdās te totum. etiam. scilicet et corpus. suis beneficiis
Coronat singulari. prout dicitur quod si nil d alius creatoris videat
curare ut tibi subueniat. Unde Sap. xij. di. Aus magna
reuerentia domine disponis nos. Et prout vij. c. Delinac mee
est cum filiis hominum. Misericordia famis et sitis prout cibariis
et potibus variis ne fastidium generet. Misericordia nuditatis
vestimentis plurimis laneis et lincis sericis. Misericordia frigoris
calore ignis. Misericordia tenebrarum lumine lune et solis. Mi-
sericordia pauperum diuitiis auri et argenti ceterorum metallorum et
lapidum preciosorum. Misericordia infirmitatum medicinis vniuersis
Sensibus ipsis copiose et suauiter prout. Vultu de pulchri-
tudine colorum. Auditui de suauitate sonorum canentium et instru-
mentorum. Gustui de dulcedine ciborum. Odoratui de frag-
rantia odororum florum et aliorum. Tactui de leuitate diuersorum ob-
iectorum. Quante sunt misericordies aie. Repletur autem Job. xij. mltis
misericordiis. quod reuelat diuersas misericordias. Quas enim ipsa
tōdes et incantamenta ad bonum inuenit. Quod documenta scri-
pturę sacre. Quot exhortationes sanctorum. Quot exēpla
perfectorum. Quas varietates artium et artificiarum ad solle-
dum oculi. Quot euasiones piculorum. Quas expectatores
ad emendationes peccatorum. Quot auxilia angelorum per se. Ange-
lis suis deus mandauit et cetera. Quod misere pater filiorum mis-
ericordies est deus. Sed ratio est ingratitudo nostra ut cognoscere dicat. Eia. i.
Filios enutritui et exaltati ipsi autem spreuerunt me. et cetera.

Quantum ad sextum. §. XIII

Quatuor est quod desiderium nostrum habere pleri non potest ut ex parte docet
Sed ut dicit ps. Satiabor cum appuerit gloria tua. Ibi enim
boni possidebunt bona quod dñr septe doctores quod implebunt animam
et corpus et totum detrahunt. videlicet visionem clarā. quod implebunt
sapia. comprehensionem. quod implebunt securitate dilectionis. perfectissi-
mā. quod implebunt gaudio seu fructu deus quod ad corpus. agilitate.
sublimitate. claritate. impassibilitate. Vel septe bona quod hic
desiderant sed nunquam possident plene. diuitias. honorificentias
as. potestates seu dominia. delectationes. sanitatem. vite pro-
prietate sciam futurę. Ibi plene habent. Dabent si quod vit-
tutes morales in patria. sed ad alium usum sic et diuitias et bono-
riorem. sed per alium modum quod b. Ergo benedic anima mea tñno et cetera
ne sis ingrata. Capitulum decimum. De
tentatione qua homo tentat deum.

Tentatio dei. id est equa

homo tentat deum. spirituale peccatum est peccatum ex superbia
et presumptioe hominis. de quo inquit dominus per ps. Te-
tauerunt et exacerbaucrunt deum excelsum. et testimonia eius
non custodierunt. Circa hoc videnda sunt tria

Primo quid sit deum tentare.

Secundo quare et quomodo sit peccatum.

Tercio de punitione eius.

Quantum ad primum. §. I

Sciendum quod temptatio dei est vitium quo homo pretermittit
facere quod potest ad picula vitanda. vel aliqua agens
da respiciens. seu expectans diuini auxilij effectum. Pro

Ca. 10. De Temptare deū

cu⁹ declaratioe dicit. b. Tho. se. se. q. xviij. ar. i. q. temptare
est p^{ri}ncipaliter sumere de eo q. temptat. Possunt
autē experimētū sumere de aliq. p^{ri}ncipaliter et factis. Et verbis
q^{ue} experimētū sumunt q^{ui} inq^{ui}nt an sciat vel velit
posse ut implere qd. q^{ui}nt. Facti autē cū p^{ri}ncipaliter facim⁹
explo^{re}amus alteri p^{ri}ncipaliter vel voluntate vel potestate
re. Curq^{ue} horū p^{ri}ncipaliter fieri dupl^{ic}. Uno mō aperte. vt
cum quis se teptatore profitet. Sicut sampson. p^{ro}posuit
p^{ro}bileteis. p^{ro}bileteis ad teptandum eos. vt iud. xij.
Alio mō insidiose et occulte. sicut p^{ro}bileteis teptauerūt
p^{ro}m q^{ui} interrogauerūt. Licet nobis dare censum cesari.
Matth. xxij. Rursus q^{ui}q^{ue} hoc sit exp^{er}isse vt cū q^{ui} dicto
vel facto intendit experimētū sumere de aliq. vt cū iudei
signū de celo querebāt a xpo teptantes eū. vt dicit Lu.
p. 11. q^{ui}q^{ue} interpretatur. q^{ui}q^{ue} et si nō intēdit vt exp^{er}imē
tū sumat id in agit qd. ad nihil aliud videt ordinabile
nisi vt exp^{er}imētū sumat. sicut si q^{ui} portaret multā pecu
niā p^{ro}uam quā nouit latronib^{us} assuetā esse. h^{ic} q^{ui} illos
latrones teptare si furerēt q^{ui} nō intēdat h^{ic} v^{er}berū.
dixit d. pecunia rapta a latronib^{us}. Magna pecunia m^u
gna teptatio. Sic igit hō teptat deū q^{ui}q^{ue} verbis q^{ui}q^{ue}
factis. Verbis quidē cū loquimur eū deo orando. Cū
in suo petiōe aliq^{ui} exp^{er}isse deū temptat q^{ui} a intētiōe a
deo aliq^{ui} postulat vt explo^{re}t dei sciam. p^{ri}ncipaliter et volun
tate. Factis autē exp^{er}isse teptat q^{ui} p^{ri}ncipaliter facit intendit
experimētū sumere diuine sapiētiē p^{ri}ncipaliter vel pietatis.
Sed quasi interpretatur deū teptat q^{ui} cū nō intēdat ex
perimētū sumere de deo. tū petiōe facit aliq^{ui} ad nihil
aliud vtile nisi ad p^{ro}bandum dei p^{ri}ncipaliter bonitatem vel cogni
tionē. vt zacharias in petēdo signū ab āgelo p^{ro} filio sibi
nascituro Lu. i. Et gedeon imponēdo vell^u in area roze
impledū in signū victorie. iud. vi. Sicut si aliq^{ui} faciat
equū currere vt euadat hostes. h^{ic} nō est exp^{er}imētū de eq^{ui}
currere. s. si equū currere faciat absq^{ue} aliq^{ui} necessitate. h^{ic}
nihil aliud erit q^{ui} exp^{er}imētū sumere de equi velocitate.
Et idē est de oib^{us} alijs reb^{us}. Q^{ui} ergo p^{ro}pter aliquā ne
cessitatem vel vilitatem committit se aliq^{ui} diuino auxilio in
suis petitiōib^{us} vel factis. hoc nō est deū teptare. Dicit
enī. y. Paral. xij. Q^{ui} ignorat qd. agere debeam⁹. h^{ic} solū
reliquū habem⁹ vt oculos n^{ost}ros ad te erigam⁹. Et sic scī
viri moti sunt ad petendū p^{ro}bū diuine potestatis effe
ctū ex necessitate vel vilitate in miraculis faciendis in
spirati ad hoc a deo. Q^{ui} autē hoc agit absq^{ue} necessitate
vel vilitate. hoc est interpretatur teptare deū. Cū sup^{er} ill
lud Deuter. vi. Non teptabis dñm deum tuum. dicit
glo. Deum teptat qui habens qd. faciat. sine ratione
committit se p^{ro}culo expensens vtrum possit a deo liberari.
A quo cauendū fore docuit xps exemplo q^{ui} descendit i egiptū
posset de pinnaculo descendere via humana quia per
scalas. nouit mittere se deorsum vt suadebat dyabolus
quia p^{ro}culum erat s^um naturam et miracula facere tūc
nō erat exp^{er}ediēs. Et p^{ro}pter candē rōnem nō volebat alij
q^{ui} in iudeā ambulare. q^{ui} querebāt eū iudei interficere. Jo.
vij. Hoc idē abraā docuit exemplo q^{ui} descendēs i egiptū
dixit saray cē sorore suā. Gen. xij. In q^{ui} facto inq^{ui}re aug⁹.
ostendit q^{ui} nemo d^{icit} teptare deū suū cū habeat qd. salu
tū p^{ro} suo faciat. i. s^um viāz humanā. fecit qd. putuit
deo committere in quē sperauit. xij. q. ij. querit. Sic et pau
apls fecit se submitti p^{ro} spora de muro vt euaderet in si
dias. ij. ad Cor. xi. nec exp^{er}ectauit q^{ui} de mitteret angelū
suū. Q^{ui} autē b. Agartha recusauerit medicinā corpale
dices. Habeo dñm iesum q^{ui} solo s^umone restaurat vni
uersa. nō in h^{ic} teptauit deū. Expta enī erat erga se diu
nā beniuolentiā vt v^{er}u firmitates nō pateret q^{ui} medici
na indigeret v^{er}u stati in se sentiret diuine sanatiōis effectus
Et q^{ui} a iure cōspiciat i p^{ro}sequentiā nō sunt trahenda
de reg. iij. ar. vi. nisi q^{ui} haberet s^um iustitiam a spū

scō. Teptauerūt g^o illi p^{ri}ncipaliter iudeoz in heremo deū vt p^{ro}
barēt potētiā dī n^{ost}ri posset eis p^{ro}uidere dices vt ait i alio
ps. Nūqd. potētiā de^{us} pare mēsam i deserto. Nūqd. et pa
nes potētiā dare. Nūqd. et dūcē i frā p^{ro}missiōis et alijs
modis. Est autē h^{ic} p^{ri}ncipaliter teptare deū. qd. p^{ri}ncipaliter ex eo qd. i Teptare
lege p^{ro}bibet Deut. vi. Nō teptab dñm dū tuū. Rō hui^{us} deū ē pec
cātum. Tho. se. se. q. xviij. ar. ij. q. vt dictū ē teptare est
exp^{er}imētū sumere seu p^{ro}bare. Null^{us} autē exp^{er}imētū sumit d^{icit}
co d^{icit} q^{ui} ē ceter^{us}. Et iō teptatio oīs ex i^ustia v^{er}u dubitatioe
p^{ro}cedit. aut cū q^{ui} teptat. sicut cū aliq^{ui} exp^{er}imētū d^{icit} aliq^{ui} re
sumit vt cū q^{ui} litatē cognoscat. vt cū m^ulti iterrogat disci
puli vt sciat si didicit v^{er}u intelligit lectionē. et aurit^{us} aurū
fricat vt sciat q^{ui} ē m^ultū. Aut p^{ro}cedit ex dubitatioe alio
rū. sic cū q^{ui} exp^{er}imētū sumit d^{icit} aliq^{ui} re vt alijs ondat p^{ro}
que modū d^{icit} de teptare hoies vt abrahā Gen. xij. cir
ca imolatōes filij vt. i. onderet mūdo obediētiā e^{us}. et ho
biā vt onderet alijs p^{ro}uētiā suā et h^{ic} mōi. Et sic xps tept
tauit philippū dicens Q^{ui} emem⁹ panes et. vt. i. onde
ret ipi p^{ro}uētiā fidei sue. Ipse enī xps sciebat qd. cēt fa
ctur^{us} Jo. vi. Ignorare autē v^{er}u dubitare d^{icit} his q^{ui} p^{ri}ncipaliter ad
diuinā p^{ro}fectiōē. i. p^{ri}ncipaliter sapie v^{er}u bonitatem i p^{ri}ncipaliter. Sic
g^o teptare deū vt cognoscat q^{ui} cū p^{ri}ncipaliter p^{ri}ncipaliter est Si q^{ui}
ar ad h^{ic} exp^{er}imētū sumat eoz q^{ui} p^{ri}ncipaliter ad diuinā p^{ro}fectiōē
nē in vt ipe cog^{it}at h^{ic} vt alijs demōstret. h^{ic} nō est teptare
deū cū s^ubet iusta nēctas v^{er}u pia vilitas et alia q^{ui} ad h^{ic} co
currere d^{icit} b^{er}t. Si enī apli petierūt a dño vt in noie iesu
xpi fierēt signa. vt d^{icit} Act. iij. vt. i. vire xpi i fidelib^{us} de
mōstret. Si q^{ui} ar h^{ic} ar teptaret facere. i. miracula. esto
q^{ui} faceret ad p^{ro}firmatiōē fidei p^{ro}uētiā nisi sup^{er} h^{ic} b^{er}t i
stigationē a spūscō sic habuerūt scī. p^{ri}ncipaliter h^{ic} ad teptat
rionē d^{icit}. Qd. ar aut p^{ri}ncipaliter. Sustate et videte q^{ui} iustitias est
dñs. Et apls Ro. xij. Prober^{is} q^{ui} sit volūtas dī bona bñ
placēs et p^{ro}fecta n^{ost}ri p^{ri}ncipaliter h^{ic} ad teptādū dū. nec ibi ē p^{ri}ncipaliter
q^{ui} intelligunt de cognitiōe affectiua dī et p^{ro}batiōē. s^um quā
q^{ui} exp^{er}it in se gustu diuine dulcedinis et coplacētiā diuine
volūtas qd. puenit ex eo q^{ui} q^{ui} totalit^{er} se subijcit dei vo
lūtatē. et attēte et affectuose p^{ro}siderat diuinā volūtatē. et ex
h^{ic} sedq^{ue} in eo exp^{er}it diuine dulcedinis. S^um p^{ro}bare d^{icit} vo
lūtatē v^{er}u bonitatem cognitiōē speculatiua v^{er}u. s^um bona
volūtas dī. vt v^{er}u de sit iustitias h^{ic} p^{ri}ncipaliter ad teptādū
deū. sic et p^{ro}bare v^{er}u de^{us} possit eū iuuare et sibi p^{ro}uidere
qd. fecerūt illi p^{ri}ncipaliter. Cū dic. Quadraginta annis p^{ro}im⁹
tui g^oarot hui^{us}. i. iudeoz i d^{icit}ro adiuuādo. d^{icit}edēdo ab
inimicis. p^{ro}uidēdo i nēctis. Loq^{ue} p^{ro} silitudinē hois q^{ui} cū
ē p^{ri}ncipaliter p^{ro} iuuare. Et dixit sp^u b^{er}t errat corde. estimādo v^{er}u
dubitādo v^{er}u possim iuuare et eis p^{ro}uidere. et corde errat
i. volūtatē et malicia sua. q^{ui} ar rechabaz rephēdit cū q^{ui}
ē ab elaya. vt p^{ro}ceret signū dixit. Nō p^{ro}ca et nō teptabo
dñs. Eia. vij. p^{ro}ca fuit q^{ui} n^{ost}ri p^{ro} ipso solū sed p^{ro} totū p^{ro}pli
iustitiae mouebat p^{ro}terere signū q^{ui} i p^{ro}ditor cois salutis
Nec ei h^{ic} p^{ro}cedo teptat dū. tū q^{ui} h^{ic} faciebat ex dī mā
dato. tū q^{ui} h^{ic} p^{ro}nebat ad coem vilitatē. signū. i. signū
libatōis. hūani g^ois. vt ibi p^{ro}. Abrahā ar cū petijt sibi si
gnū dari d^{icit} tra p^{ro}missiōis dada sēmi suo n^{ost}ri teptauit deū
q^{ui} h^{ic} fecit ex iustitiam dī. et ibi magnū m^ultitū i carnatōis.
Tho. vbi. s. Hoc ar p^{ro}im⁹ opponit p^{ro}uētiā religiōis i m
Tho. vbi. s. ar. ij. q^{ui} cū finis p^{ro}uētiā religiōis sit d^{icit}o fuerit
trā exhibē. oia illa q^{ui} p^{ro}nebat ad irruerentiā dī religiōis op
ponit. p^{ro}ter ar ad irruerentiā hois teptare cū. Nūc enī oni
p^{ro}sumit teptare cū d^{icit} cū excellētiā cū. Et cōit ē mor
tale. Cū d^{icit} Sap. i. Inuenit dñs ab his q^{ui} n^{ost}ri teptat cū.
Qd. ar n^{ost}ri iueniat de a creatura vt. i. cognoscat eū et pos
sedeat p^{ro} gram n^{ost}ri n^{ost}ri p^{ro} i p^{ro}cedimētū moral^{is} p^{ro} h^{ic} etia ex
p^{ro}uētiā ipi n^{ost}ri n^{ost}ri p^{ro} p^{ro} cū d^{icit}o. Ipse nō cognouerūt v^{er}u
as meas. i. opa mea seu mādata mea q^{ui} iur ad deū.
Inter q^{ui} mādata. h^{ic} ē. Nō teptab dñm dū tuū. et p^{ro}ter
hoc iurauit eis id est firmiter decerūt si inuētiū n^{ost}ri p^{ro}

Opponi
tur religi

Titulus Tertius

nō. i. q. nō introibūt in requiē meā. i. terrā pmissiōis q. si gurabat vitā eternā. Et sic fuit q. null' eorū q. numerari sunt in egypto. s. sexcenta milia hoīm ad plia apoz. itra uerūt. sed mortui sunt in deserto. exceptis caleph z ioseph. Propter qd. horat' apls vt caueam' ab isto cū sit mltū que dicēs. i. **Loz. f.** Neq. tēpreu' xpm sicut qdā tēpra uerūt z a serpentibz perierūt. vt br' **Numeri. xxiij.** Aul' ris alijs viabus z modis tēpra uerūt. Et nota q. diuersi mode hoīes tēpra uerūt. Aliq. vīz dei potētia seu prā tē. Aliq. dei sapiāz vt p'itātē. aliq. dī patiētiā vt bonitatē

Temptat dei potesta. §. II

tē illi q. in piculo positi cū possunt remediare via hūa na nolūt. expectātes effectū diuine prātis. i. liberatōem a deo. sicut iudas machabe' cū repiret se cū paucis z videret exercitū bachidis multū cū posset declinare certamen erubescētia duct' ne uideret fugisse hostes. cōmūtēs se deo bellū inijt p'ra illū z ibi ocafus ē. i. **Mach. ix.** Si qd. etiam infirmaret z nollet vti medicinis nō p'pter ab omīnationē stomachi ad eas vel timorē nocuenti. vel impotētiā emendi. s. vt a dño sanaret. sicut. b. **Agatha** dei potentia tēpra uerūt nisi haberet sup' b. familiare p'siliū a ip'so sicut illa. vel q. veller illā penā sustinere p'pter amorē feruentē ad xpm. vt sanct' egidi' vuln' gur curis retinere voluit absq. curatōe. Pertinet etiā ad tē p'radū dei p'ratēz q. aliq. aggrediat' picula absq. necēre sperās dei potētia adiuuari sicut fecerūt abyssai cū alijs duobz q. accesserūt ad hauriendū aquā deaeterna berb leem vt afferret' dauid transcūtes p' medios hostes p'bi litesos. qui et berbleem tunc tenebāt. **ij. Re. xxiij.** Duella etiā assumere voluntarie p'inet etiā ad tēp'ratōem dei. Un' z p'hibēt vt dicit nicola' papa. **ij. q. iij.** monomas chā. dauid faciēdo duellū cū goliath. vt br'. i. **Re. xviij.** nō tēpra uerūt deū. q. vt dicit nico. de lyra sup' dicto. c. b. fecit ex instinctu spūscī. z idē dicit glo. super. c. monomachia. fuit etiā figura duelli qd. p'ps fecit cū dyabolo s. ignaro in goliath q. potētia z malicia sua oēs exterrebat Sed xps figurat' in dauid q. interpretat' manu fortis fū da hūilitatis z lapide fortitudinis cor' inermis malicia sustinendo humillimā passiōē cū p'strauit. Quis etiam prius in deserto tēpra uerūt cū tribz lapidibz sumpt' de flu mine. i. tribus autoritatibus scripture inimicum vīat remp'rantē. vt patet **Marci. iij.**

Temptant dei sa. §. III

plētiā q. incepti z in scy ponūt se ad p'dicandū vel legēdū vel disputandū cū hereticis sperātes a deo sibi infundē sciam. sicut factū est aplis. Sed dicit biero. Qd. illis suggerebat spūscūs b. alijs p'fert spūscūs. Temprant dei sapiā vel veritatē q. faciūt purgatōes vulgares. p. aliq. manifestando. puta cum hnt suspectū aliquem de furto. adulterio vel alio. ad pbandū innocentia suā z manifestandū q. nō fecerit illud volūt q. tangat ferrū candens. vel bibat aquā bullientē sperātes q. deus sic manifestet veritatē in b. q. nō noceat si illud nō ppetrauit. alias noceat. b. etiā p'hibetur exp'sse cuiq. q. est deū tē p'rare. **ij. q. iij. c. i. z. c. p'sulisti.** Un' henric' impator cuz suspectā haberet vxorē q. p'go z sancta erat de adulterio coegit eā nudis plantis sup' ferrū ignitū incedere. vñ in morte sua corā p'po accusatus z punitus fuit. Illa rñ q. coacta fecit. illela euasit cū innocēs esset vt br' in cronics. Similr etiā p'hibetur dari alicui corpus xpi ad p'batio nē alicui' sceleris de q. suspect' br'. Un' illud. c. sanc. z. c. sepe **ij. q. iij.** in quo statuit' est abrogatū fm gratianū z. b. **Tho. in. iij.** In veteri autē testō cū habebat vxor suspecta de adulterio p'missa fuit purgatio q. fiebat p. aquas certo modo. vt br' **Numeri. v.** ad vitandū maius picu

lū. s. yforiciū. sicut z quedā alia p'missa sunt.

Temptat tertio dei. §. III

bonitatē aliqui z clementiā vel patientiam q. perit sibi p'ctā dimitti. z tñ ipsi nō dimittūt iniurias alijs odijs retinētes. vel alia indenore orāt. p'pter qd. dicit **Eccl. xvi.** An orōne p'para aīaz tuā z nou' eē q. si hō q. tēpra uerūt Ubi dicit glo. q. deus tēpra uerūt q. orat' qd. docuit. i. dimitti sibi debita. sed nō facit qd. iussit q. nō dimittit ipse de bita suis offensibz. Qui enī se ad deuotionē nō dispo nit cū orare vult nō facit qd. in se est vt exaudiat a deo. Un' quasi interpretatur temptat q. si vult p'bare si est ita bon' q. etiā si nō qrit exaudiri faciēdo qd. in se est. tñ ve lit deus cum exaudire z dare grām illā. Et h. bec tēp' ratiua tēp'ratio videat' ex p'sumptione. pcedere z indilere tione. tñ fm. b. **Tho. vbi. s.** hoc ipm ad irreuerētiā p'ri net dei vt hō p'sumptuose z sine d'bita diligētia se beat i his q. p'inet ad deū. b. tñ cōiter non est mortale. Tēpra dī patiētiā z bonitatē q. pmanēs i p'ctis spās sibi dāti a deo. an t'minū vitē spm cōpūctōis. q. si vult p'bare d' p' ratiā si eū ad p'niāz expectabit. q. quē loq' apls ad **Ko. ij.** An ignoras q. benignitas dei ad p'niāz te adducat aut fm duriciā tuā z ipenitēs cor tuū thesauris sibi irā. i. cūulas tibi p'niōis dī. Expleū d. qdā inueniēti z lasciuo q. cū eēt d'dit' vitijs orabat' deū oī mane an oīa vt nō p'mitteret eū mori siue ausamēto. i. q. p'p' sibi notī ficaret q. moreret. Quada igit' vice cū sic oraret appue ei angel' d'icēs se a dño exauditū q. n. moreret. i. sine ausamēto. Et q. re fact' mag' secur' volup'atibz mīdi inuī stebat. p' aliq. tūlū t'pīs vno mane surgēs d. leco sentē dolorē capitis. z cū socij cū vocaret ad vana exultant' se nō posse exire. seqnti die arripuit eū febris l'z lēta. amici z cō iāguina i caput eū admonere d. p'sessioe faceres vitā cū lubrica. Jpe ar' trufabat'. Nūqd' ego moritur' sup' d'icēs q. vultis me p'fiteri. succrescit febris. z illi magis horat' ad p'niām vt ar' sanitate recipiat. Rndit. bñ. credo p'p' scelera mea b. accidisse. s. puenitēti' q. ego vadā ad cō d'clā ad p'sitēdū q. q. de z labore p'sessori ad veniēdū. sa nat' oīno sbo ad p'sitēdū ad ecclīaz. Aliq. inualit' infu mitas et mltū guarat ipm sui sollicitaret. Nō hō deo in dē caput ad b. p. dolore z gūamie. nescitē inq. dicere. s. alie uat' a febre volo facere qd. suadet. Demū appuit ei an gel' d'icēs. Agnosce me Qui rñdit. n. Ego sū ait ā gel' q. tibi anūciaui ex pte dī q. n. moreris sine ausamēto. i. az t'ps ē vt trāscas d. b. mūdo. Qui ille. Quō ē b. nūqd' de' d'ep'roz ē q. p'misit ausamēti z n. d'dit. Qui āgel'. imo p'missū suauit. Nā n. solū ausamēti vñ d'dit s. mltā. p'mū fuit dolor capitis. scdm febr' t'rio sollicitatio amicoz q. rñ augmētū infirmat'. s. noluit i audire tēp'ratō dū z iō opozz te exire. Et b'iro morēs ad iferna d'clēdē z.

Caplm. xi. d. scismate. z ibi tractat' de duobz gerētibz sep' sumo p'ofice qd. agendū sit p. serenitate conscientie

Scisma ex superbia et

ambitōe cōiter deruat' z charitati ecclesiasti ce vnitas p'riat'. Et sic p' diffinit' vñ d'icribi. Scisma ē vitiū q. d. s. b. sumo p'ofice ēē recusat. z men bris ecclīe ei s'biect' cōitāt' recusat. Pro cui' d. claratōe d'icē b. tho. se. se. q. xxxij. ar. i. q. nomē scismat' fm yfūd. li. c. bñ mol' a scissura aīoz vocata ē. Scissio autē vnitati oppo nit. Un' p'ctm scismat' d. qd. directe z p. se opponit vni tati. Sic enī i rebz naturalibz id qd. ē p. accidēs n. p'situ it spēm. sic nec i rebz moralibz i q. b. illd. qd. ē i f'etū illd. ē p. se. qd. ar' seqtur p'ter it'etōm ē q. si p. accidēs. Un' p'ctm scismat' p'prie ē spēale p'ctm. eo q. itendit se ab vnitate se pare quā charitas facit charitas autē non solū alteram p'sonam alteri vñit spūali dilectionis vinculo. sed etiāz

torā eccliam in unitate spūs. Et iō p̄prie scismatica dñr
qui p̄prie sponte z scēdē se ab unitate ecclie sepant que
est unitas p̄ncipalis. Nā unitas p̄ncipalis aliquoz ad
mutuē ordinat ad unitatē ecclie. sicut cōpositio singu
lorū mebrorū in corpore naturali ordinat ad totius corpis
unitatē. Ecclie autē unitas i duobz attendit. s. in cōnexio
ne mebrorū ad invicem seu cōcariōe. z iterum in ordine
cōm mebrorū ad unū caput. s. in illud Col. ij. Inſtar sen
su carnis sue z nō tenet caput. ex q̄ totū corp⁹ p̄ nexu
z cōnexiones subministratū z p̄structū crescit in augmē
tū dei. Hoc autē caput est ipse xps cuius vicē in ecclia ge
nū sum⁹ pontifex. Et iō scismatici sunt q̄ v̄ dictuz est
subesse renūnt sumo pontifici z mebris ecclie ei subie
ctos cōdicare recusant. Hinc z pelagius papa ait Scisma
liquēdit ipm quod grecū nomē est scisurā sonat sed in
unitate scisura esse nō pōt. Non ḡ unitatē cōdicant q̄ scis
maticis cōdicant. p̄ces ipsi sibi fecerūt z ab eo qd̄ unū est
v̄ apli iude iā verbis loquar semetipos segregātes spūs
rui nō bñt. xij. q. i. scisma. Et q̄uis heresis etiā dividat
botem ab unitate. e. fidei catholicē. tñ scisma est spālē v̄
tūm distinctū ab ipsa. nam heresis opponit directe et
tū. Et ideo scisma opponit p̄ se eccliaſticē unitatis chari
tati. Et ideo sicut fides z charitas sunt diuerſe p̄tutes.
q̄uis quicūqz caret fide caret z caritate. nō tñ cōuersio
iā heresis z scisma sunt diuerſa vicia. q̄uis hereticus
lic etiā scismaticus sed nō cōuersio. Et b̄ est qd̄ ait biero.
sup̄ eplam ad gal. Inter scisma z heresiz b̄ arbitroz inter
ce q̄ heresis p̄uersum dogma bz. scisma autē ab ecclia
sepat p̄xiū. q. ij. inter. Et tñ sicut amissio charitatē via
amittendi fidem. ita scisma est via ad heresim. vñ disse
nū sicut dispositio z habit⁹ vel sicut genus z species.

Est autē scisma peccatū .A. I.

abiqz dubio mortale. qz contrariat charitati eccliaſticē
unitatis. Si enī peccū quod cōmittit p̄tra charitatē ali
cui⁹ p̄one p̄ncipalis ē mortale. v̄t odū p̄ncipale p̄ p̄xi
mū. multo magis qd̄ p̄perrat p̄ charitatē totū eccliaſti
cē p̄gregationis v̄ scisma. Bonū enī q̄nto cōius nō dī
un⁹ s. m̄ p̄m. z p̄ p̄ns mcl⁹. z malū ei oppositū dēten⁹
p̄at etiā grauitas maxima hui⁹ peccī ex dictis scōrūz
dat enī aug. Nec scismatici aliqd̄ sibi. ex iusticie meri
cede p̄mittant. qz v̄t charitas nō est nō p̄t esse iusticia.
Dilectō enī p̄mū malū nō opat. xij. q. i. vbi. Item be
da sup̄ Math. Quicumqz ab unitate fidei vel societatis
re p̄t apli quolibet semetipos segregauerint. nec ra
les a vinculis p̄corū absolui. nec ianuam regni celestis
p̄t ingredi. q. e. Segregat autē q̄s ab unitate p̄t p̄ scis
ma p̄ qd̄ q̄s nō loquut sumo pontifici q̄ locum tenet p̄t
m̄. Jē ex p̄t anus dicit. Lunet scismatica qz foris sunt. i.
extra eccliam sp̄m scisū nō hñt. q. c. dicim⁹. Hoc idē ostē
dit ex graui punitione corū diuina z humana. Et de di
uina loquit cyprian⁹. vij. q. i. dicens. Denūqz q̄s sit inſe
pabile unitatis sac̄m. z q̄ sine spe sint. z p̄dūem sibi
maximā de indignatōe dei acquirat q̄ scisma faciūt decla
rat diuina scriptura in libris Regum. iij. c. xij. Vbi a tri
bu iuda z beniamin decē tribz scisse sunt. z relicto rege
suo aliter sibi foris p̄stituerūt. Et indignat⁹ est inq̄r dñs
os semini isrl̄ z de moluit eos z dedit in direptionē do
nec abijceret eos a facie sua. qz dissipat⁹ ē isrl̄ a domo ra
uid. iij. Reg. vij. Et tanta indignatio dñi exstitit cōtra
eos q̄ scisma fecerūt. vel etiā cū hō dei ad hierobōā mis
sus ēet q̄ ei p̄tā sua exprobarer atqz vltionē futurā p̄
diceret. panē apud illos edere z aquā bibere vitaret. qd̄
cū nō custodisset z p̄tra dñi p̄ceptū p̄nans fuisse sta
tim diuina censura percussus ē v̄t inde regreſciens ip̄s
ru a e. mo. su leonis in itinere necaret. iij. Reg. xij. Sz ad
buc in euangelio suo dñs maiorē sue intelligentie lucēs

manifestat q̄ idē q̄ tūc se a tribu iuda z beniamin. scide
rāt. z hierosolimis relicti secesserāt samariā. v̄t iter p̄ſeu
do p̄phetas z gētilēs cōputarent. Nā cū p̄mū discipulos
in ministeriū salutis mitteret mādauit z dixit. In viaz
gentiū ne ieritis z in ciuitatē samaritanorū ne intra
ueritis. Et ad iudeos prius imittēs gētilēs adhuc p̄terit
re miteret. Addendo enī gentiles ciuitatē samaritanorum
vbi erāt scismatici q̄ debebāt omitti. ostēdit in b̄ scisma
ricos gētibz. i. paganis coequari. Et post pauca inducit
exēplū dathan z abyron z chore q̄ fecerūt scisma in illo
pplo hebreorū cū ēēt in deserto p̄tra moysen z aaron q̄rē
tes sibi v̄suppare ducātū ppli p̄ moysen sumū sacerdotū
p̄ aarō q̄ terribilr a deo puniti sunt. nā v̄t d̄r in ps. Ap
ta est terra z deglutit dathan z opuit sup̄ p̄gregationē
abyron iuxta vocē dñi. Numeri. xvi. Et exarsit ignis in
synagoga eorū. z flāma combussit p̄cōres. scz chore cum
sacerdotibz coplicibz suis. v̄t habet Numeri. xvi. bec cy
prianus. Uez q̄uis scisma sit graue peccū z graui⁹ pec
cato idolatrie punitū. qz adorantes vitulū aureūz gla
dio occisi sunt. v̄t habet Exo. xxxij. Scisma facientes. s.
dathan z abyron a terra absorpti sūt. nō sequit q̄ scisma
sit graui⁹ infidelitate. s. cōiter ex genere suo infidelitas
graui⁹ ē. Rō hui⁹ ē s. m. b. Tho. sc. sc. q. xxxij. art. ij. qz. cū
q̄nt in cōmuni d̄ duobz p̄cis qd̄ sit graui⁹ intelligēda
est q̄nto de grauitate q̄ attendit s. m. gen⁹ peccī. Sen⁹ autē
p̄t scū spēs attendit ex obiecto. z ideo illd̄ peccū qd̄ ma
iori bono p̄trariat illd̄ ex gñe suo est graui⁹. sicut peccū
in deū ē graui⁹ q̄ cōmissū in p̄xiū. Manifestū ē autē
q̄ infidelitas est peccū p̄tra ipm deū s. m. q̄ in se est p̄tias
p̄ma cui innitit fides. Scisma ē p̄tra eccliaſticā unitatē
que est quoddā bonū participatū. z min⁹ q̄ sit ipse de⁹
z ideo infidelitas ex genere suo est graui⁹ scismate. Sed
si p̄sideret grauitas peccī ex cōstantijs sic posset prin
gere q̄ aliqz scismatic⁹ q̄uis peccaret q̄ aliqz infidelis.
z hoc vel p̄pter maiorē contēptū. vel p̄pter maius p̄ciū
lū qd̄ inducit vel p̄pter aliquid huiusmodi. Nec obstat
p̄dictis si dicat q̄ charitas cui opponit scisma ē maior
fide cui opponit infidelitas. z qd̄ opponit maiori bono
mai⁹ malū est tñ p̄m in. vij. c. bico. Nā v̄t dicit Tho.
vbi supra. Charitas habet duo obiecta. Unū p̄ncipale.
s. bonitatem diuinā. Aliud secundariū. s. bonū p̄xi
mū. Scisma autē z alia peccata que sunt p̄tra proximum
opponunt charitati q̄ntum ad secundū bonū quod est
minus bonum q̄ ipse deus. z ideo ista peccata que sunt
p̄tra proximum sunt minora q̄ infidelitas. Sed odium
p̄tra deum v̄tqz grauius est infidelitate. Inter peccata
tamen contra p̄xiū scisma est maximū. qz p̄t a spūale
bonū multitudinis. Jtem non obstat si dicat qz biero.
dicit. Quod graui⁹ est punitū sceleratius esse commissum
p̄xiū. q. i. nō afferam. Sed scisma est grauius punituz
idolatria v̄t dicitur est. Nam v̄t dicit tho. vbi. s. dictum
biero. v̄t est cōiter de pena in hoc mundo. Aliqnado
tñ ex aliqua causa secus est. At rō ē. qz cū pene sine qdā
medicīne ad arcendū homines a peccatis. ideo aliquan
do vbi est maior p̄ntitas ad peccatum aliqd̄ seuērioz
tebet pena adhiberi sicut etiam ab ecclia maior penitē
tia inungitur v̄t occide q̄ matricide. ex eo q̄ p̄ntiores
sunt homines ad occidendū v̄torem q̄ matrem. Et
sic ad p̄positum. ille populus erat p̄ntius ad scismata z
rebelliones. v̄t dicit. i. Esdre. iij. z ideo magis illud pu
nitū. Et etiā nō erat ita notū populo q̄ semper moyses
deberet esse p̄ncipes illius populi. sicut q̄ deberet sem
per adorare v̄num deum. quod habebant p̄t leges z
ideo oportuit rebellantes illius p̄ncipatū pena inco
sucta z horribili puniri. Jtem q̄ cyprianus dixit scisma
ricos gentilibz coequari. hoc non est simplr v̄t s. m.
quid. q̄ntum s. ad separationem in genere ab ecclia.

Scisma
q̄ idola
tria h̄it
delitas
maximū

Titulus Tertius

Scismatici in penam .§.II

puant ab ecclia potestate oramus seu psecrationis q. f. ad licitū vsum prate iurisdictionis simpli. r. potestate ad ministratōis in epalibz. Pro maiori horz declaracōe dic b. Tho. se. se. q. xxxix. ar. iiij. q. duplex ē prās spūalis Una quidē sacramentalis q. pferit aliquā psecratōem. que dē prās ordinis seu psecratōis. r. hec indebilis est r. auferri nō pōt sicut nec ipse caracer ab aia. *Des enī psecratōes sunt immobiles manēte re que psecrat. sicut piz etiā in rebus in aiatibz. Nā altare semel psecratū nō psecratur itez nō fuitur dissipatū. r. ideo talis prās remanet fm effen rā suā in hoīe qui eam adeptus est siue labat in heresiz siue in scisma vel aliud malū. qd piz ex hoc. qz talis redi ens ad eccliam nō itez psecrat. Sed qz prās inferior nō debet mitti in acū nisi fm qd mouet a superiori prate. sicut etiā piz in naturalibz. Unde est q. tales vsum prās amittūt. f. heretici r. scismatici. f. q. nō liceat eis illa sua prate vti. si tñ vti fuerint eoz prās effectū hz in sacramentalibz. qz in his hō nō operat nisi vt instrumentū dei. vñ effectus sacramentales non excluduntur propter quāz cūqz culpam conferentis sacramentum.*

Prās psecratōis nō auferitur a scismatico

Secunda potestas ē .§.III

iurisdictionis que simplici hoīs iunctōe pferit. r. talis potestas nō inuolabiliter adheret. vñ i scismaticis r. hereticis nō remanet s. ecclia auferit ab eis. *Un nec excoicare nec absolueret nec indulgētiās dare pōt. aut aliquid hmodi. Quid si fecerint nihil est actum. Cum ergo dicunt tales nō habere pratem spirituale intelligendū est. de prate scda. vel si intelligat de pma. f. psecrationis. referendū est hoc nō ad essentia potestatis sed quo ad legitimū vsum eius. Et sic intelligendū est illud quod ait cyprianus de nouariano scismatico. vñ. q. i. *Nouarianus qui necynitate spiritus nec punctionem pacis obseruat. r. se ab ecclie vniūculo atqz a sacerdotū collegio separat. neqz episcopi. prate potestatem habere nec honore. qui episcopos necynitatem vult habere nec pacē. hec ille. Idē dicitur oēs omnino hereticos r. scismaticos nihil habere pratis ac iuris. p. pñ. q. i. dicim. Sunt ergo vera sacramēta que pferūt vt pferūt scismatici si fuerint formā ecclie. Nec obstat qd dicit pelagi papa. pñ. q. i. scisma. videlicet. Scismatici qz in vnitatē vñ nō sunt. vt qz in paritē esse voluerunt vt qz spiritū nō hñt. corpis xpi sacrificium hñt nō possūt r. in fine. *Moli ergo inquit idem qst nulla scismaticoz atqz ecclie differentia sit velle indifferēter vtrorūqz sacrificijs sociari. Nō est xpi corp⁹ quod scismaticus cōficiat si veritate duce dirigimur. hec ille. Dicit enī ibi glo. io. r. bñ q. intelligit hoc vel cū scismatic⁹ nō seruat formā ecclie. vel si seruat dicit corp⁹ xpi nō esse confectū ab eis. qz nō confert eis effectum spirituale ipsius sacramenti. Un r. gratianus post longa disputatōez hui⁹ matere. f. vñ sacramēta hereticoz r. scismaticoz sunt vera sacramēta quā ponit. i. q. i. §. ex his verbis. Aug. post. c. qd quidaz in fine. §. sic dicit. Sciendū q. sacramēta hereticoz dicunt in ira vel dānada. falsa r. inania. si diuersis caplis ibi positis. nō qst ad se cū sint sancta r. vera etiā ab heretico celebrata. s. cū illi dātibz pfidis sint ad iudiciū illi cite accipiētibz ab eis nō pferunt spiritū sanctū. irrita r. nō vera dicūt. qz qd pmittūt r. cōferre credunt non tri buūt. hec ibi. Idē de scismaticis. Ideo autē recipiētes sacramēta sciet ab hereticis r. scismaticis. pte r. stricte dicis nō recipiunt effectū gratie r. si characterē q. ad impmēna ipm fm Tho. qz fieri accedūt cū in b. faciāt p pcc pñ ecclie h. pphibētis. excepto baptismo i casu necessitatis.***

scisma scismaticoz sunt vera

scisma scismaticoz sunt vera

Scismatici etiā pri. .§.III

uantur potestate administratōis epalū r. in dignitatibus pstitui. imo etiā r. possessionibz suis. *Un aug. Re legant leges vbi manifeste pceperūt imperatores eos qui pter catholice ecclie cōmunionē vsurpāt ibi nomē ecclie nū nec volunt in pace colere pacis actorē. nihil noie ecclie audeāt possidere. di. viij. quo iure. Un r. pñ. q. vñ totum dicitur q. heretici sunt ius r. ecclie rebo epola di r. qui possidet hereticis ablata nō dicunt aliena possidere. qd videt intelligendū cū sit auctoritate r. licentia pape vel dñi valentis dare banc licentiam. Et idē iudiciū dicit de veris scismaticis. pñ. q. i. qui ptra r. pñ. q. v. de liguribz. De alienationibz factis a scismaticis. si licet de bonis ecclie q. nulle sunt r. nulli. vñ vigoris habet extra de scisma. ca. i. cum glo. Item cum ordinariis scismaticis solus papa dispensat. sed cū ignoraret ordinatis discretus patus potest dispensare extra de co. q. ab her. ordi. c. i. Sed qui ad pstratū papae episcopus solus papa dispensat. extra de elec. c. q. diligētia. fm hosti. Et cum reuertitur ad eccliam recipiēti sunt i. m. Ray. cum manus impositione r. satisfactioe vt spiritum sanctum acipiant quem extra eccliam nō habebant. pñ. q. i. dicimus. Nec credit eis si dicat secus dispensatū nū ostendat dispensationem. extra de scisma. c. ij.*

Scismatici insuper et. .§.V

iudiciū ecclasticum excoīmunicant. r. p pccos secularis diuersis modis cohercent. *Ratio hui⁹ est fm beati thomae se. se. q. xxxix. ar. iiij. qz. vt dicit sapien. xi. Per que peccat qz p hec r. torquet. Scismatici vt dicitur est in duobus peccat. In vno quidem qz separat se a cōmunionē mēbroz ecclie. Et qstū ad hoc cōueniens pena scismaticoz est vt excoīmunicent. Unde r. Thome. pñ. dicitur in figurā hui⁹. Recedite a tabernaculis impiorū hominū. qui scz scisma fecerunt dathan r. abiron r. nolite tangere ea que ad eos pñerēt ne inuoluamini in peccatis eoz. Et pñ. q. i. dicimus. In alio vero qz subdreculant capiti ecclie. r. ideo quia coherceri nolunt p pñ ritualē potestātē ecclie instum est vt temporalē potestātē cohercant. Unde pñ. q. v. dicitur. q. diuine b. bñ ne leges statuerūt vt ab ecclie vnitatē diuisti et eius pacem purbantes a secularibz potestatibz cōprimantur. Nec est incoīueniens q. duplici pena puniant. scz spūali r. temporalē. p excoīmunicatōem. r. temporalē p coherctiones in rebo vel personis fm beatum Tho. vbi supra. Cum enim pe ne huiusmodi vire sint medicane quando vna nō sufficit ad cohercedūz hominē a malo super additū merito alia. sicut i medici circa infirmitates corporales. ita r. ecclia cuius aliqui p excoīmunicatōē nō sufficiēter cōpūnt adhibet coherctionē brachij secularis. Sed si vna sufficeret nō opponeret altera. Unde pelagus papa. Quis ergo ab apostolicis est diuulsus sedibus scismaticus esse non dubium. r. contra vniuersalem eccliam altare erigere conatur. De talibus infertus calcedonēsi cōcilio canon sic dicit. Qui a cōmunionē seipsum suspēdit r. cōlectam facit r. vltare pstituit. r. noluit vocari episcopo consentire neqz obedire r. primo r. secundo vocanti. hūc omnino damnari nec vñqz vel orationem mereri nec recipere eum posse honorem. Si enim permanserit rursus faciens r. seditiones ecclie. per extrancam potestatem tanqz seditionis compri. scz statim. pñ. q. v. Non vos. r. in. c. se. incipit. de liguribus. sic idē ait. Regule patrum hoc specialiter pstituerūt. vt si qua ecclia stici officij persona cui subiectus est restituerit vel scilicet collegit aut aliud altare ereperit seu scisma fecerit iste excoīmunicetur atqz damnetur. q. si forte r. hoc cōtēserit r. permanserit diuisiones r. scismaticas faciēdo. p publicas potestates opprimatur. et paulopol. Th. ille alia*

Scismatici insuper et. .§.V

Scismatici insuper et. .§.V

Scismatici insuper et. .§.V

Scismatici insuper et. .§.V

exempla et constitutiones sunt quibus euidenter agnosci
tur ut facientes scissuras in ecclesia sancta non solum exilis
sed etiam scripturae reze et dura custodia per publicas po
restates debeant cohereri. et quod solent huiusmodi cum per vio
lentiam cohererent queri dicitur in iusticia. quod cogit non dicitur. nec
enim ad bonum. Rndet ad b Aug. dices. Scismatica dicitur
autem. Qui vult in christum intrare. quem coegit. Ecce hinc apostolum
paulum. Agnoscat in cum plus cogente spiritum. postea dicitur
tem. plus feriente postea violante. Virus est quod ille qui
pena corporis ad euangelium coactus intravit plus his o
bus laborauit qui solo verbo vocati sunt. xxij. q. vj. Et ad
b facit quod hinc Mar. xxij. et Luc. xij. Et in vias et se
pes et pelle intrare. scilicet in domum ecclesie. Itē Aug. Quā
uale deus perire prates aduersus scismaticos. aduersus
dissipatores ecclesie. blasphemum non murent. quod deus coe
tat ut a. lara verberef agar. Cognoscat se agar. pōat cer
nem que cum humiliata discederet a dña sua. et p que
sta esset angelo de dña sua. Rndit. Reutere ad dnaz tu
am. ad b em affligit ut reuertat. xxij. q. iij. Quando.

Sed quid cum duo. §. VI.

vel plures in ecclesia sunt gerentes se per papam et quilibet cor
rum huiusmodi sequelam. quis eorum dicit scismaticus cum suis
sequacibus. Rndeo. Aut pstat et cōter tenet quod quilibet eo
rum intrusus est. i. non canonice electus. Aut pstat vnu
eorum canonice et rite electum. videlicet a duobus partibus cardina
lium sine violentia. et alius postea superinductus. aut
dubitat quis illos sit canonice et rite electus vnu vel al
ter. Et in primo casu nullus eorum. sed quilibet eorum scisma
ticus cum his qui sciunt sequuntur ipsos et excommunicati ipso
facto. extra de elec. c. lxx. Et de b loquit. c. lxx. vi. Si
duo. vbi dicit. Si duo forte pro fas reuerentia pcertan
tium fuerint ordinari. scilicet in summos pontifices. nullum
eorum futurum sacerdotem. i. summum pontificem permittim. h
illi soli in sede apostolica permansurum censim. quod ex nume
ro clericorum noua ordinatio diuini iudicii et vniuersita
tis derus elegerit. hec ibi. Nec obstat quod b statuit. Hono
rius augustus. et ad imperatorem non spectat statuere ali
quid de electioibus ecclesie. sic nec de rebus alijs ecclesiasticis
cis. vt dicitur. d. lxxv. Bene. Hoc enim fecit rogatu ecclesie. et ec
clesia approbauit. et sic potest et valet ac si ecclesia fecisset.
rone approbatois. Quando ergo pstat nullum eorum canonice
electum. vt quia non a cardinalibus sed ab alijs. in quod casu
loquit. c. Si quis episcopus. d. lxx. c. si quis pecunia. Vel si
a cardinalibus. non tamen a duobus partibus. vt in decretali de
elec. lxx. qui tali adhereret vere scismaticus est. Et per
pstat puidendum esset. cum cardinales huiusmodi causa esset
Alis ipse cardinales alium canonice eligent. et ille vere apo
stolicus erit. Et nota quod ex b quod electio pape symoniace
facta esset a cardinalibus dummodo alis rite cassari non potest.
nec tolli quoniam sit verus papa. Et similiter quatuorque crimi
nosus et irregularis esset electus. vt dicitur glo. sup. c. Si
quis pecunia. Et plenius glo. in c. j. In secundo casu cum scilicet co
stat vnu canonice electum et postea alius se intrudit. sic cor
nelius papa qui fabiano successit. et post eum canonice crea
tus. Nouatianus quidam papa se fecit. Tunc primus est apostoli
cus verus. et alius apostaticus antipapa. et antipapa scis
maticus vere cum sequacibus eius. An et Gratianus postea.
Si duo. d. lxx. §. se. dicit quod b. c. de eo non intelligendum
est quod vno per apostasia ordinato a cardinalibus et religio
s clericis apostolice sedis inronisat. etiam si ille apostaticus
tra cathedra petri violenter tenuerit vt canonice electio i
tra urbem fieri non valeat. hec ibi. Et ad b opime facit quod
dicitur cypranus. vij. q. j. Factus est cornelius episcopus dei
et christi eius iudicio de clericorum pene omnium testimonio.
de plebis qui tunc affuit suffragio sacerdotum antiquorum et
bonorum virorum consensu cum nemo ante se factus esset. cum sa

biani locus. i. cum locus petri et gradus cathedre sacerdo
talis vacaret. qui occupato et de dei voluntate atque oim vi
roz consensu firmato. quicquid iam episcopus fieri voluerit foris fuy
at necesse est. nec huius ecclesiastica ordinatioem ecclesie no
tinet vnitatem. quicquid ille fuerit huius de se multum iactans et
plurimum sibi vdicans. pphanus et alienus est. foris est. et cum potest
mū esse non possit quicquid post vnu qui solus debet ef
se factus est. iam non secundus ille. huius nullus est. hec ibi. et
in se. cadē dicit. Nouatianus episcopus non est qui cornelio episcopo in
ecclesia a. x. vij. episcopo facto adulter atque extraneus episcopus fieri
a desertoribus per ambitum nuntius. Et contra tales sic inuolatos
impetant multum maledictos. d. lxx. in nomine domini. Sic b
eugenio tertio factum est scisma rpe bti bernardi. Ma ipo
eugenio rite electo alius intrusus est. huius meritis et labori
ribus ipse bernardi ablatum est illud scisma. et remane
te eugenio in sede. aplicus ille ad nihilum redactus est. de
inde sub Johanne. xxij. factum est aliud scisma. Ma cum ipse
Johannes per extraneam suam declarasset fore hereticos
qui christum assererent penaciter nil possedisse in coram etiam
mobile. cum sit contra euangelium expresse. vt patet Job. xij. et
xxij. q. j. Habebat dominus. Quidam nūcupant fraticelli de o
pinione fecerunt scisma asserentes papam iohannem hereticum
cum successoribus et sequacibus eius. et fecerunt alium papam pilis. et
adhuc pseruat illa heresis in quibusdam. greci etiam circa
annum domini nonagesimum scisma facientes in heresim etiam
inciderunt de ipsa sancto reprobata. extra de sum. crimi. et
f. carbo. c. j. li. vj. sed reducti ad vnitatem ecclesie et vnitatem
fidei sub eugenio. iij. qui nunc petri sedem tenet. In ter
tio vero casu. i. cum dubium est quis illos duorum sit canonice
electus. puta quod electio primi dicitur facta per merum quod
cadit in pstantem virum. Quis in duobus partibus cardina
lium postmodum ab eisde sit electio alterius sine violentia
et metu quocumque. Sic accidit casus circa domini. M. ccc.
lxx. annos. Ma mortuo Gregorio. xj. cardinales debe
tes pcedere ad electionem successoris fuerunt. vt dicitur a
romanis pminari quod occiderent si non eligerent italicum ali
quem. Elegerunt ergo archiepiscopum barem. qui tunc erat rome
expmnesis et qui eum eligebat ad vitandū periculum seu fin
geu ante eligere. huius postea data oportunitate alium libere et
non coacte intente debet eligere. Electio igitur illo qui vrbano
non sextus dictus est. Ille vt fertur dixit quod si volebat eum
eligere voluntarie eligeret. quod intendebat papa esse. publi
cato igitur illo vrbano pro papa et a cardinalibus adorato
et psecrato de consensu eorum ac principibus christianis. huius
cos significato quod canonice esset electus. Inde ad alijs
mentes ipsi cardinales recesserunt ab eo et fugientes ad vi
uitatem fundensim. que est in principio regni ibi elege
runt alium qui dictus est clemens sextus. qui transiit
curia sua in auinionem. Illiusque venerata est pro papa to
ta francia et hispania et cathalonia. Alteri vero vrbano
no adhebit obediens italia alemania et vngaria. perseue
rauitque hoc pessimum scisma ultra triginta annos. Cum
igitur hic esset dubium et ignorantia facti. quia excep
cardinalibus et paucis alijs tunc presentibus ceteri scilicet
re non poterant si talia sic processerunt. vel aliter cum
diuersi diuerimode gesta referrent. Et partim etiam ig
rantia iuris. quia dubium versabatur apud peritissimos
vtrum fuerit talis merus qui cadere posset in con
stantem virum. nec ne. Vel etiam quia post electionem
habuerunt tempus liberum ad recedendum. et non fecerunt
quicquid. Sed e contrario per signa expressa ostenderunt
voluntarie et libere factam electionem. Ignorantia autem
facti cum probabilis est excusat. sicut excusatur iacob con
gnoscentis Lyam non uxorem suam pro rachele uxore sua
quod etiam expresse dicitur. j. q. iij. §. noradi. Et plenius
in glo. ibi que etiam declarat quomodo dicatur ig
rantia probabilis que excusat siue sit de facto proprio

Scisma
rpe Bern
nardi.

Cum dubio
rat quod sit
canonice
electus.

Ignorantia
quod excu
sat

Titulus Tertius

sive alieno Ignorantia iuris civilis seu canonici ad qd spectat huius materie discussio vt dicit ibi glo. z si nō ex-
cusat cū est tale ius quod qd defacili p se scire potest vel
p alios. **S**um tamen habeat copiam peritor. vt ff. de in-
iur. z fac. ignor. z di. xxxviii. Si in laicis. Excusat tamē
si est tale ius quod quis nec p se nec p alios scire potest.
cum peritissimos fallat. z diuersi p raria sentiāt. ar. di.
xxxvii. §. vlt. cū glo. Ideo in illo scismate illi fuerūt ve-
re z proprie scismatici qui pntes sciētes factum cōtra
iura scienter. vlt. p rā psciam fecerūt scisma tale passioni-
bus duci. amoris vel odij. cupiditatis z ambitionis.
Alij vero qui vni vel alteri vrbano. scz vel demetri obe-
dientes adhibebant mori ad hmoi tenendū nō tempus
ralitate sed ex pscientia exauditis pilijs peritorum nō
erant vere z proprie scismatici etiā si ei qui nō erat verus
adhesissent. quia pter intentionē eoz erat error z diuisio
eorum. Quāuis em ignorantia iuris diuini vel natura-
lis neminē excuset. vt dicit **Gratianus** in dicto. §. Notā-
dum. ibi nō erat talis ignorantia. quia cū credere iūvū
caput sic in vna catholica ecclesia. si de articulis fidei q
spectat ad ius diuinū tamen credere hunc esse illū vni
caput vel aliū cum duo sunt gerentes se papa. nō est ar-
ticulus fidei. sed qui fm iura ecclesie est electus. qd scie
pertinet ad factū z ius canonicum. Quāuis ergo vna
ps excōicaret alterā cū sequacibus z scismaticam nun-
cuparet. qui simplr inherēbāt excusari videbant a vicio
scismatici. Durante illo scismate post vrbaniū successit
ex illa parte **Bonifacius nonus**. bonifacio successit inno-
centius sextus. **Innocentius** **Gregorius**. **Ex** alia gre demetri suc-
cessit benedictus. xij. Sub his aut. i. **gregorio**. xij. ex vna
parte. z benedicto ex alia factū est aliud scisma circa an-
nos dñi. **M. cccc. lxx. hā** recedentibus cardinalibus ab vtro-
qz papa z puenientibus pisis ibiqz piliū vniuersale ces-
lebrantibus. depositis illis duobz. i. **gregorio** z **benedicto**
per piliū cōciliaboli sub ea viz rōe depositi. qz dice-
bant scdalisare factū suo publico torā ecclesiaz cū nō vel-
let conuenire simul in aliquo vno loco vt pmissum er-
iurauerant ad dandū efficaciter vnionē ecclesie. **Demū**
creatus est pisis alexander qui dicebat prius petrus d
candia. cardinalis ordinis minor. **Qui** successit iohan-
nes. xxiij. bononie electus. **Et** cum pene omnes reges z
principes christianitatis dimissis **gregorio** z **Benedicto**
obedientiā dedissent alexandro z successori suo. tam ad
huc maximū dubiū erat vtrū illud pisis celebratū fue-
rit verū generale pscilium vel conciliaboli cum nullus
eorz qui se gerebant pro papa fuerit auctoritate pgrega-
tum. **I**tem vtrū causa propter quā fuit creatus ille ter-
tius. scz alexander valet. qz **gregorius** z **benedictus** scd-
alisabant ecclesiam ex facto suo. qz scz dissimulabāt vni-
onem dare ecclesie vt promiserant esset vera. **Nā** d gre-
gorio repertū est p rarium. vt apparuit d facto postea
quia spōte renūciavit in concilio pstantiensi. **Et** vtrūqz
potuerit illos deponere pro illa causā per psequēs ibi
creatus esset verus papa. i. alexander vel antipapa. **Ex**
quacūqz trium primum quicūqz simpliciter credebatur su-
um esse verum papam z nō alium motus. conscientie
dicamine paratus etiā alteri adherere sub hoc ibi consti-
ret. excusatus creditur a vicio scismatici z sententijs ei.
In cuius signū est q in qualibet obedientia erant multi
ei peritissimi z sanctissimi viri z cū deus z natura non
deficiat in necessarijs. sed vinctio doceat de omnibus vt
dicit **Iohannes** in canonica sua. **N**on est credendū spi-
ritū sanctū deseruisse ecclesiam cuius institutu regitur.
dist. viij. **Qui** pempta. **U**el p p m recessisse a suis q dis-
sit. **A**cce vobiscū sum omnibz diebus. **M**ar. vlt. **S**i cri-
ror ille fuisset periculosus z damnabilis. **I**nsup z sub v-
bano z bonifacio fuerūt sancte que clauerunt miracul-

Aliud
scisma

vt sancta brigida z **Katherina** de senis credentes in il-
lum. z sub clemente z benedicto ex alia parte fuit bea-
tus lucinburgo cardinalis et clarus miracul. **S**ub
bonifacio z **gregorio** fuit dñs iohannes dominici card-
nalis eius eximie scientie z pbitatis. **Et** sub **Benedicto**
magister **Vincencius** maximus p dicator z sanctissime vi-
re. **I**dem senserunt z scripserunt z pfuluerūt ipi venera-
biles viri dominus **Iohannes** de minia. z magister **pe-**
centius. **T**andem deo miserante cum sic nauicula per
tri fluctibus quateretur domino quasi dormiente egr-
gens tranquillum fecit. **C**ongregato enī pscilio pstantie
per imperatorem **sigismundū** assignatiōe ibi facta ipius
per papam ad quē spectat hmoi. vtz. di. xviij. p totū. et
per iohannē. xxiij. z per **gregoriū**. xij. z cardinalibz bene-
dicti omnibz ad ipm pscilium vniuersale accedentibus
cū cardinalibus iohannis z **gregoriū** decretum est vt p
efficaciori modo vnionis fiende per modū cessionis p
cedendū fore. **S**icqz **gregorius**. xij. pscatus sponte omi-
tūre papatus cessit z renūciavit per **Karolū** de mala re-
stis suū in b procuratōrē i publico pscilio iohānes. xxiij
prefatus fugā arripuit. **S**ed imperator **sigismundus** euz
insecutus cepit z redire compulsi ad pscatum locum cō-
alij. z quia cedere volebat ac etiam multi acerbis suis
ecclesiam scandalizabat depositus fuit. **Et** similiter **be-**
nedictus quia ad concilium venire noluit nec mittere.
nec incorporari nec cedere depositus fuit. **Demū** d cō-
muni concilio z assensu omnium cardinaliū. **gregorius** z iō-
hannis z benedicti qui illic conuenerant. z omniū nati-
onum scz italice. gallice. alemāne. hispanice. anglice. aliā
pri sunt aliqui qui simul cū cardinalibus haberent vo-
cem in electione fienda summi pontificis. **S**icqz ad ele-
ctionem pcedentibus creatus est canonicus dominus
otto cardinalis de colūncensibus vocatus **Marinus**
quintus. **A**ccrepatuqz ab omni clero z principibz xpi-
anitatū vniuersis pro vero vnico z indubitato aposto-
lico petri successore iesu christi vicario. **Et** decretum fuit
quicquid fuisset a quocūqz illoz trium qui se gesserūt
pro papa concessum z ordinatū in sua vniuersitate obe-
dientia ratum esset z firmū. **U**nde z omnes remanēte
in suis dignitatibus z officijs. **Et** quāvis ille perrinax
lim dicens benedictus in castro paniscole confugiens
moreretur in sua duricia ab omnibz derelictus. factū est
post eum a paucissimis antipapa quidā eugenius. sed
subito res illa euauit. nam cessit sponte omni iurā qd
haberet in papatu. **A**reditur autē procuratū rale pscilij
pgregari laboribz z industria domini iohannis domi-
nici cardinalis ragusini qui plies accessit ad imperatōrē
aliqui in habitu cardinalat. aliqui in habitu trāsto: ma-
to ad suggerendū z sollicitandū illud negocium.

Quātem in dicto. §. VII.
scismate sic dubio nullus esset p demnandus cuiusqz
illoz trium ad hereret pura conscientia nō solum ra-
tionibus iam breuiter assignatis probatur. sed et qdaz
magister eximius in theologia tunc cancellarius parisi-
sis ad idem prepositum quasda pclusiones scripsit ap-
probatas per doctores totius vniuersitatis. **P**rima cō-
clusio est. **Q**uocūqz pcedentium de papatu demoni-
stratū non est hereticum dicere. **A** non est papa. **R**atio
huius conclusionis est. quoniā nulla propositio ad cui-
us verificationem exigitur veritas vnus propositiois
pntingens z ad fidem imperantis est de necessitate
aut integritate fidei. **N**am sicut propositio copulatiua
cuius vna pars est tota contingens. z cuius vna pars
est falsa z impossibilis. est tota falsa aut impossibil. sic
in proposito. **C**onstat autem q ad verificationem istius
A est papa. exigitur non solum vnam sed multas ppo-

La. 11. De Scismate

positiones contingentes esse veras. vt quia electio est rite
et canonice celebrata. et ab illis q̄ habent potestatem. et si
miles. Cum ergo nesciatur si electio pape est canonice
celebrata nisi a paucissimis interessentibus et intelligentibus.
et permixtissime quando sapientissimi de hoc dubi-
tant. vt in predicto scismate. ideo nō est hereticum dice-
re q̄ talis vel talis non est papa. quia. scilicet nō potest esse
electus canonice. Nō enī pertinet ad fidem q̄ sit iste vel ille
papa. sed q̄ sit vnus papa. ille scilicet q̄ eligatur vt ordina-
uit ipse vel ecclesia. di. xxiij. c. In nomine domini. Se-
cunda conclusio est. q̄ in statu predicto stat aliquos ef-
ficere quos istud pertinaciter asserere. Non est pa-
per heresim. Ratio huius conclusionis est. quia
nam propositio dicitur sapere heresim quando ex ipsa as-
sumptione cum aliquibus veris que rationabiliter ne-
gari nō possunt sequitur error in fide. Sed possibile est
aliquos homines per reuelationē vel aliter sic certifica-
tos esse q̄ omnia rite facta sunt canonice in electōe ip-
sius. An papam. q̄ rationabiliter dubitare nō possunt.
tunc tales si negant. A. esse vel fuisse papam. incurrunt
errorem istum q̄ rite electus et consecratus in papā nō
est papa nec vnus fuit papa. et q̄ non succedit petro. et
multa similia q̄ nō sūt heretica. ar. viij. q. i. factus. et extra
de electis. Tertia conclusio est. In huiusmodi scisma-
te tā dubio temerariū inuictum et scādolosū est asserere
re oēs tenentes istā partem vel omnes alterā vel neutra-
lem etiā adulos vnuerſaliter extra statū salutis esse.
vel excommunicatos. vel rationabiliter d. scismate sus-
pectos. Rō huius conclusionis est. Quoniam multi sunt ex
vtraq̄ parte et neutrales quibus nō est materia ista cla-
rificata quin rationabiliter possint negare vel dubita-
re propositiōem istam. Quocunq̄ conciderentur d. pa-
pam demonstratio. A. est vel fuit rite electus. A. non est
scismaticus vel hereticus et similes ad quas sequitur. A.
non esse papam. Assumptum docet experientia. et tot
doctissimi morū diuersē aduersus sententia. Et constat mlti-
tos esse simplices qui ad talia dubia inuestiganda nō
tenentur qui non mouentur nec fauore nec odio vel q̄
sunt ad non fauendum illi parti vel illi. et parati sūt obe-
dire veritati sufficienter agnita. nec sunt pertinaces. Ne-
si non pertinaces. ergo nec excommunicati. nec de scisma-
te rationabiliter suspecti. Nota ratio huius fundat in
hoc. quia nunq̄ fuit tam verisimilis et vehemens cau-
sa dubitationis in alio scismate sicut in isto. Aut signū
evidens est varietas opinionū inter sanctissimos et do-
ctissimos ex vtraq̄ parte imo suppositis illis que fa-
cta sunt et concessis. adhuc restant questionēs iuris ad
vnūlibet disputabiles. que omnia incertitudinē ratio-
nabilem generant in hoc scismate. et ab errore pernitio-
so plurimos excusant. ar. ad hoc a simili. xxiij. q. iij. c. di-
xit. De similibus enim idem est iudiciū. extra de trāsla.
c. Inter corporalia. Quarta conclusio est. Quocunq̄
parre demonstrata temerariū et scādolosum et sapiens
heresim est asserere sacramēta ab eis confecta suā effica-
ciam non habere. et sacerdotes nō esse consecratos. pue-
ros non esse baptizatos. et eucharistiā nō esse consecratā.
et huiusmodi. Ratio huius est. quoniam neq̄ scisma neq̄
heresim. neq̄ quodcunq̄ vitium impedit quin sacra-
menta habent suā efficaciam. quod vtriusq̄ verū est quā-
tum ad essentia sacramentorum. quia vera sacramēta sūt
seruatis que fieri debent. et debita forma et materia hu-
iusmodi. vt dictū est supra. Scilicet tamē sumentes a
precisis non recipiunt effectū vltimū sacramentorum. id ē
gratiā. et hoc ideo. quia sicut accedunt cū faciant contra
ordinationē ecclesie que hoc prohibet. Excipiunt tamē ba-
ptismus qui in casu necessitatis a quocunq̄ scismatico
vel heretico vel pagano susceptus confert gratiā. vt

expresse dicit. xxiij. di. 5. Ceter. Unde Tyrtianus q̄ di-
xit sacramēta etia baptismū a scismaticis vel hereticis
collata irrita esse et inania. vt habet. j. q. j. c. Sicut eu-
nuchus. Si quis inquit respōdit ab augustinus talis
doctoribus ecclesie in iupradicto. S. ceter. S. quādo scilicet
ma est dubiū et obscurū vt istud de quo est sermo. credēs
dum ē sacramēta a quacūq̄ pte cōferant suū effectū vl-
timū. scilicet gratiā cōferre. dum mō alias dispositi sunt. et
cōtra cōscientiam alicui parti nō adhereant. Quia Quinta
ta conclusio est q̄ possibile ē aliq̄s vere parti assentiētes conclusio
veraciter esse scismaticos et aliquos falie pte assentiētes
mō p̄dicto nō esse scismaticos. Rō huius conclusionis est
q̄ stat aliq̄s vere pte assentiētes sic esse p̄nace q̄ ppter
questū vel vanā gloriā vel aliā causā nō habz animū pa-
tum ad obediendū veritati cognite si p ecclesiā vel aliū
reperiret illū errare. vt etiā dū in tanto dubioz inuoluto
pro sua assertionē sustinēda lepat se a membris veris et
vnitate ipsius ecclesie. Non enī est scisma tū in separatione
mēbroz a capite. et etiā in separōe p̄naci mēbroz ad in-
uicē. Et q̄ cōsequēter habet q̄ est temerariū et piculolū
vnā ptem vel aliā generaliter impugnare. et ab euidem
cōicatione causa detestationis declari. Altera pars cō-
clusionis patet ex tertia cōclusionē supra posita.

De sententijs ex. .j. VIII.

cōicatiois q̄ ferunt ab vna pte et aliam dicit q̄ fieri non
deberēt. q̄ ex cōicatio fieri nō debet nisi p mortali. vt dicit
xj. q. iij. nemo. imo nec p mortali nisi post p̄māciā. vt
q. e. certū. In huius aut nō dicit q̄s iudicari d. mortali. Si
tū inia p̄ferat. put factū ē nō est curādū. Q. enī ait Gre-
go. xj. q. iij. Sicut pastoris siue iusta siue iniusta timens
da est et seruāda vt dicit doctores. Hoc itelligēdū ē q̄
p̄fert a pastore seu iudice suo. i. b. casu cū n̄ reputet se-
rentē huius inia iudicē suū. et habeat p̄babilē causam b.
estimādū nullā. d. illā credere. x. q. iij. cui illata.

Item ex premisis. .j. IX.

p̄fatus doctor elicit quatuor documenta. Primum est.
q̄ inter hoīes eiusdē obedientie expedit adherere senten-
tijs latis a suo superiore credito. aliqd nō esset vincu-
lum charitatis inter eos. et b. placet. als sequentē mul-
ta incōuenientia et magna p̄fusio. Scdm documentū
tū est de casibz seruatis pape de dispensatiōibz et alijs
foro p̄sēte vel foro publico. seu cōtinentio. p̄nt hoīes fm
credulitatē sue partis et suā ptem et seipsos quietare re-
nendo. p facto id qd superior eoz ab eis credit fecerit.
Neutrales autē vident habere sufficientē recursū ad
ordinarios. apud quos fm eoz opinionē cōiter loquen-
do ē potestas deducta. Et b. satis placet excepto eo qd
dicit de neutralibz. Non bñ enim intelligo quō qd pos-
sit bñ esse neutralis. Tertium documentū est qd tñ p̄-
mū ponit qd apud plurimos potest hic applicari docu-
mentū ambrosij. ad ar. qd habet. xij. di. illa. de ieiunādo
vel nō ieiunando. videlicet cū rome sum ieiuno sabbato.
cū mediolani sum nō ieiuno. Ita et tu ad quacūq̄ eccle-
siam veneris illius morē serua si nō vis cuiq̄ esse gnis.
nec quicq̄ tibi. Ita inq̄t ille. idem homo p diuersitate lo-
cor et tempoz et psonaz sine piculo scismaticis et damna-
tionis nunc huius partis. nunc alterius dicit et senten-
tijs obedire potest. et nunc cum istis. nunc cum illis cō-
municationē prestare. Istud documentū nō placet. nō
enim concipio quomodo illud possit rite fieri. Cū enim
potestas iurisdictionis ab vno summo. scilicet papa christi
vicario deriuetur in alios inferiores prelatos. sicut sen-
sus et motus a capite in membra inhiuit. Propter qd
christus vni. i. petro dixit. Tibi dabo clauēs regni celo-
rum. Math. xvi. ad cōmendandū vnitatis sacramen-
tum. (M 2)

Titulus Tertius

tum. et quia a papa in alios esset iurisdicatio derivanda. ut
ait cypranus. xxij. q. j. loq. cu duo capita esse non possint.
alioquin esset monstrum in ecclesia. oportet quod ab uno solo vel p
supra deruet pias in alios. Si ergo cu in terris obediencia
vni illi adheret ut summo capiti a quo estimat hinc pias
re ut a prima origine sic absoluit. et absolutio ab alio p
se qrit qn accedit ad terras obediencie alteri. quis dabit
auctoritate absoluedi eos q sunt de illa obediencia. vel ut possit
ipse absolui ab illi. Non ille pmo. cu habeat istos ut patet
ios. Non secundum cu ia adheferit pmo. et sic a secundo habeat
sacramentum. Non vterq. qz tunc essent duo capita. Conuenit
tamen videtur dicendum quod vni eorum adherendo sicut magis dicitur
erat pscia. non ad quem magis tgalitas trahat. illi autem
fungat absoluedi illos. et absolutio querens ab illi q sunt
de obediencia ipsi cui adheret. De his autem alteri obediencia
non se immittat nisi ad obediencia reus erit cui ipse
adheret. Illos tamen non propter hoc pcederet. Et si quidem ptingeret
illud non esse verum cui cu pura pscia adheferit. in absolutioe
supplebit defectum summi sacerdos dominus ihesus. qz hanc claus. et
cui apit nemo claudit. Ignorantia autem probabilis excusat
eum. Addit quidam documentum dicens. Ubi homo nihil in se
sentit carnale vel tenebrosu trahens cu ad ista pte tenenda
vel alia non est sibi seruare scrupulos. Verissimum est enim
illud xpi. Si oculus tu fuerit simplex totu corpus tuu
lucidu erit. Nolo autem ex istis pcedentibus dicere quod omni
casu sic liceat obediencia pape et sententijs sentire et
varia iudicare. sicut ratiomodo vbi ronaliter et probabilis
habetur de iure dubitandi. ut est in supradicto scismate. Et
documentum multu placet qrit ad vtramq. pte. Et prima
pte clari potest ista conclusio. quod in pdicto scismate et schisma
gis qn esset minus dubiu qd mouet ad inherendum et obe
diendum vni magis qz alteri. non ex pscia et veritate cogni
ta sicut tgalitate. ut quod vni magis iuuare potest. vel maiora
beneficia pferat qz alter. ille est i malo statu a se sua etia ad
herendo vero. Et secunda pte notandum diligenter quod non ideo
dicendum de quilibet scismate. alioquin scisma et chimera ideo
essent. et sine lare p scismaticos. et tunc dure infectioes et puni
tiones friuole essent. et inutiliter membranas occuparent.
An igit scisma est euidenter et dare a non passionari potest p
pi ut in primo casu et secundo supradictu est. tunc locu habent q
dicta sunt in. ij. et. iij. et. iij. de scismate. Nec ignoran
tia excusaret eos qn p se vel palios defacili veritate scire
possunt. Et de hmoi intelligit illud qd dicit pelagi papa
de scismaticis veris loquens. Nec enim leuigat eorum cri
men. magis sicut auget quod eos diu restitisse dixit. ne apo
stolicis sedibus cointantes in sua coione reciperent. In hoc
enim du et illi inculpadi sunt q coicare talibus voluerit. multo
magis tamen illi excedendi q non solu in sacerdotibus coionem
apostolicam sedu. veruetia in ipsis spreuerit. Sed nec illi
eis pdest quod eos in eisdem lris vel ignorancia ronis vel sim
pliciter intellexit sui a nostra se coione suspendisse pbibe
tis. Id ipsum enim magis est. propter qd scismatici sunt re.
xxij. q. j. scisma. Hinc et Beda ait. tractans illud Job. in
cano. Omnis q credit et non pmanet in doctrina xpi deum
non habet. Si quis venit ad vos et hac doctrina non affert. no
lite cum recipere in domum. nec ei aue dixeritis. Hec Job.
de scismaticis siue de hereticis vitandis. q verbis docuit
etia factis exhibuit. Nam cu apud cypranum balnea la
uandi gra fuisset ingressus. et vidisset ibi cherinum. co
tinuo discessit non locus dicens. Fugiamus hinc ne balnea
corruant in quibus cherinus lauauit inimice veritatis. ut refert
de eo polycarpus. xxij. q. j. ois. Item Ambrosius. Cypranus non
putauit fide esse in scismate. Nam et si fide erga deum tene
ret tamen erga dei ecclesias non tenebat. cuius patiebatur velut q
da autem diuidi membra qz lacerari. Et tamen cu pfect ecclesias xps
passus sit. et xpi corpus sit ecclesia non videtur ab his xpo fides
exhiberi a quibus passio eius euacuatur atqz distrabit. xxij. q.

J. c. aduocauit. Item alexander. ij. ait. Aut ex ecclesia sunt
nec ligare pnt nec soluere. nec recedendo ecclesiastice co
munioni reddere. nec excoicando ei focitate priuare. q
ipsi heresi vel scismate polluti siue infra norati penitus cas
rere. pbant. Et cu dominus daret oibus paret ligandi atqz solu
di paret. Petro p oibus et p oibus claus regni celoz se ba
tuz pmissit dicens. Tibi dabo claus regni celoz. Quia
qz ab unitate ecclesie q p petru designat alienus fuerit
exerare potest. Secrare noualet. excoicatiois vel recedens
tous paret non habet. xxij. q. j. au diuim. Item. j. q. vij. quo
tiens. tradit forma q scismatici reuertentes. ad unitatem
ecclesie debent abiurare scisma pmitteres sub iuramentum
do nuqz in scisma relapsuros. et in scriptis redigere p
missionem sub obligatione pene eterne. Hec omnia et si
milia de vere et proprie scismaticis intelliguntur. primo
vel secundo modo dictis non tertio.

Scisma autem quod .x.

nunc regnat factu basilice. anno domini. M. ccc. xl. vel circa.
sub eugenio. iij. videtur pterire ad secundum modu scismatis
potius qz ad tertiu. qd dubiu vocatu est. Nam cum mor
tuo martino. v. canonice fuerit creatus ipse eugenius. et
acceptus a tota xpianitate p unico et indubitato aplico. et
p plures annos papatu tenuerit. pgregatio facta basi
lice q aliqui paltiui fuit. qz aucte martini pgregatu. et pos
tea etia aucte eugenij pfirmatu cu fuerit dissoluta. et
lato paltio ferraria ppter reductioem grecor. et inde flor
tia ppter supuenientem ibi pestem. effecta est paltibolum et
synagoga sarbane adeo ut basilicu pareret ipsa basilice
pgregatio ausu temerario psumens deponere eugenium.
et creare amideu duce subaudie dictu felice. Pro hoc iu
stificatiois sue impietatis allegat. Primo quod ipse eugenius
papa non potuit dissoluere illud paltiu sua aucte. firma
tum. Et ex hoc secundo quod paltiu est sup papam ad iudicandu
de ipso. Tertio quod scadalizabat ecclesias iuste ipm paltiu
deposuit. et deposito aliu creare potuit. Sed primum esse
falsu ex hoc ostendit. quod eius est destruere et dissoluere cuius
est statuere siue pstituere. cu sint eiusdem patus actus.
ar. ex de re. iuris. ois. Sic autem papa potest codere cano
nem generale ita et tollere potest et mutare. ut p. xxv. q. j. s
bis ita. Et sic solus potest paltiu generale iudicare et facere
celebrare. et ei auctem dare. ut di. xxv. p. totu. ita et dissolu
ere potest. Secundum falsum esse multa iura declarant. Non
enim papa habet auctem a paltijs pncipaliter. sicut a xpo. ut ba
bet di. xxj. q. ius. Et ipse papa dat robur et auctem ordi
natis in paltio ut de ex de elec. significasti. Nec est contra
id qd dicit gregor. di. xv. sicut sancti. in si. videtur q seipm
non illa destruit. s. ordinata in paltijs vniuersalibus pms
si quis absoluere q illa ligant presumit. Nam ut ibi dicit
glo. Job. et bñ. h intelligit qritum ad ea q pnter ad arti
culos fidei. Nam qritu ad positia magis standum est
sententie pape qz alior. Dicit etia. ix. q. iij. Nemo iudica
bit pma sede iusticia tpare desiderante. neqz em ab omni
clero. neqz ab augusto. neqz a rege. neqz a populo iudex ius
dicabit. Idem dicit in. iij. c. se. ponit ibi glo. tres exceptio
nes. Prima in foro penitentie. tunc enim iudicat a suo con
fessore. s. ille tunc tenet locu dei. Secunda cu submitte ipse
sua sponte se iudicio ecclesie paltij vel alteri. sicut accidit i
symacho papa et leone. ut. ij. q. v. auditu. et. q. vij. nos si
et di. xxj. nunc autem. Tertia in crimine heresis. Un de dist.
xl. si papa. A nemine est iudicadus. s. papa nisi de pbedat
a fide deus. Ubi dicit glo. h verum si se non veller emedare.
Nam vbi se emedaret nec tunc deponeret. p qd dda de ceru
factu in paltio constantiensis. Addita est quarta exceptio
se in casu scismatis. qd videtur intelligenduz de scismate
dubio. cu. s. sunt duo pontifices creati et dubitatur qz coruz
sit verus. ut tunc fuerat non de manifestis. s. cu vni canonice

La. II. De Scismate

creatus. alio postea intrusus. alias cum quilibet episcopus possit recedere ab obedientia pape. et sic facere scisma. et sic habebit quidam papa iudicari cum in iura prius clamet. **Un** anadeo papa inquit. Electione summorum pontificum sibi dominum resuauit. di. lxxix. **Un** si nullus horum casuum in proposito reperiat. quod nec a fide deum eugenius. nec se submittit concilio iudicio. nec esset tunc aliquid scisma quod ratione potuerit concilio iudicio. imo paltabolu iudicare de ipso non apparet. **Tertio** um etiam frivolum est. Nam propter nullum peccatum excepta infidelitate papa potest deponi. **Un** glo. illa que habet. xl. di. si papa. dices quod papa potest deponi propter quodcumque peccatum quod scandalizaret ecclesiam si incorrigibilis esset. quod inobedientia dei infidelitas opinariue loquitur non asseritur. **Un** ipse iohannes cuius est glo. sentit prius. di. lxxix. dices. quod cum de propter heresim potest deponi summi ibi. propter et stricte heresim. pro errore in fide non propter avaritiam vel inobedientiam. **Nec** regis aliquis papa deponit propter scelera sua. sed propter scisma tollendum. **Quales** autem fuerint quantae sanctitatis et fame que deponi fuerit eugenius et apostaticum illi et antipapam elegerit sciunt plurimi. quod multi eorum infames et scandala plura in diversis locis fecerunt. **Et** quales electores talis electus amicus deus ambrosius summe cupidus et volosus. **Eugenio** ad pauperes liberalissimo ad ecclesias et religiones deuotissimo nullus sapiens vires sue in se derogat. **Cur** regimen autem diuersum diuersa dicunt. sic et de quibuslibet presidentibus. **Sed** ut dicit glo. sup. c. non nos. di. xl. facta summi pontificis que de se manifesta non sunt excusanda sunt ut facta samsonis. et furta hebreorum. **Un** si videntur posse excusari a vicio propter scismatis et penis ei recedentes ab obedientia eugenii. **Et** quod amideo dicit. felice. quod excusatur est solus noster cum fautoribus suis per eugenium in palatio florentino ut pape obediret. nisi forte simplices et idiotae qui sequuntur de dieciocanos suos paratos ad prius qui eis cōstaret de veritate ab eis ignorata. **Un** autem aliquid dicat se credere et mentem teneri eugenium ut vix papam. et illi reputari antipapam. sed tamen ad vitandum scandalum suum. famulatio rerum episcopii incarnationis. puaritis beneficiorum. periculi mortis. illi infeliciem ab eis venerant. ut papam nominant. et huiusmodi in corde ut antipapam deestant. **Un** vident magis excusari a mortali quam marcellinus papa cum in venerande idoli posuit gratia incensum super priuas timore mortis compulsum. di. lxx. **Un** autem salomon cum ob amorem mulierum idolis genua flectebat ad complacendum eis. qui in corde non adorabat. **Est** enim ibi mendacium christiana religio seu his qui prius nent ad fidem. quod est periculosum mendacium. xxij. q. ij. p. m. **Est** enim mendacium non solum in verbo sed in opere. quod tamen prius de silario. **Un** nec. b. tho. excusat a damnatione antiquos philosophos qui curiebant cum philosophis ad venerandum idola externi. **Un** quis sciret non esse deos. ar. ad b. di. l. philosophos qui. **Dec** pro paucis dicta sunt ratione scismatis. **Sed** de prete pape et palii ista dicitur in fine tertie pte. si vira pcesserit dñs.

Diuiserunt sibi vestimenta. §. XI.

metra mea. et super vestem meam miserunt sortem. ps. xxi. **Loquitur** ps. in persona christi querens pie de crucifixoribus corporaliter si non minus de crucifixione spiritualiter per scismata hereses et males mores. **Vestimenta** christi significant spiritualiter ecclesias seu fideles aliquos. **Un** de ipsis loquens propheta ait. **His** omnibus velut vestimento vestieris. **Et** in ps. ad christum loquens ait. **Dirra.** amaritudinis et mortificationis. **Dirra** est quiddam generis aromatis quod tollit infirmitates et tumores. et sicut humilitatem quod tollit superbiam. **Tassia** que in locis aquis crescit in immensum. et sicut fides. hec odore spirant alij boni exempli. et haec vestimenta tuis a domibus eburi. **Un** a fidelibus tuis secundum glo. qui dicunt idarco vestimenta christi. qui sic vestimentum inheret vestito. cuius circumdat et ornatur. ita fideles christo inheret per dilectionem. circumdat per imita-

tionem exteriori ornatur per veneratorem. **Dirra** et domus. qui christus hinc per gratiam et respectum. **Un** mee per castitatem et fornicationem ex quo. i. prout dilectorem te. tibi placuit o christe. xl. de lectabile te habuit filie regum. filie spirituales regum. i. platorum scorum. **Est** ergo ecclesia vestis christi et vestimenta eius. **Vestimenta** in plurali propter multiplicatam ritum morum et diuersorum idiomatum ecclesiarum diuersarum. **Un** et iohannes septem ecclesiis suis in asia mittit apocalypsum suum. vt. j. c. di. **Vestis** in singulari dei propter unitatem vniuersi fidei. **Un** ipse petro ait. **Sup** hac petra edificabo ecclesiam meam. **Nach.** xvi. **Sed** vestimenta hec prius et diuidunt scismatica. foris sunt vero mali plati. **Et** sic diuiserunt sibi vestimenta mea etc. **In** quibus tria possunt notari.

Primo enormitas scismatis. ibi. **Diuiserunt** sibi vestimenta mea. **Secundo** unitas regiminis. ibi. **et super vestem meam.** **Tertio** prauitas regiminis vel grauitas charitatis. ibi. **miserunt sortem.**

Quantum ad primum. §. XII.

enormitas scismatis et apparere. quod illi qui vestimenta christi corporalia diuiserunt fuerunt gentiles et christi crucifixores. et maxime offendentes. **Paganis** filios esse scismaticos chabur ondit cum prius gentiles cum samaritanis qui scismatici erant separati. a iudeis dicens. **In** via gentium non abieritis et in ciuitate samaritanorum non intraueritis. **Christi** quoque crucifixi quod in se est. quod diuisione facit propter quas tollenda inter nos et deum et populum gentile et iudaicum christus crucifixus est. **Et** ideo apostolus admonet dicens. i. ad cor. j. **Non** sint in vobis scismata. **De** iudeis quidem dei qui scismata erat inter eos **Joh.** ix. **Et** huiusmodi ad illos qui christum blasphemabant. et cum deuotis personis non concordabant ad sentiendum vniuersum dei. quod sanctus et bonus et deus erat. **Qua** grauitate autem propter magnitudinem sceleris puniantur a deo eternaliter et presentia liter. ab ecclesia spiritualiter a seculo temporaliter habes. s. c. s. ij. iij. et. v. **Qui** autem sint principes ad causandum scismata ondit hiero. dicens. **Heretici** perscrutans historias inuenire non possum alios scismatice ecclesiam dei. et de domo domini ipsos seduxisse propter eos qui positi sunt domini sacerdotes et prophetas. i. speculatores. **Un** vertunt in laqueum tortuosum ponentes scandalum in omni loco. xxij. q. ij. transferunt. **Diuisores** sunt heretici et scismatici. **Vestimenta** christi congregationes fidelium vel sacramenta vel scripturas sacras secundum glo. sub quo de prelatet ut homo sub vestimento. **Diuidunt** autem hec diu percutunt et corrumpunt male exponendo vel indigne tractando.

Quantum ad secundum. §. XIII.

diu dicit glo. quod christus est unitas ecclesie seu ecclesia que vna est. **Un** in symbolo dei. **Una** sancta catholica. i. vniuersale ecclesia sua. **Et** **Antic.** vj. **Una** est inquit sponsus de ecclesia columba mea. et ideo sic unitas diuidi non potest. ita nec ecclesia. **In** cuius figuram vestis illa christi dicit euangelista **Joh.** xix. quod in conspectu erat. et desuper preterea per totum. non habes videlicet scissuram aliam quam factam ad aciem. **Heretici** igitur et scismatici quod in eis est scindere querunt. **Et** secundum b. di. hiero. de quibusdam hereticis et scismaticis. **Un** oñes inter se propter furore collisus indissolubilem domini tunicam. et desuper preterea minutatim per frustra decerpit. et christi vincam exterminat vulpes. xxij. q. ij. qm. **Sed** pualere non potest. sic nec milites sciderunt tunicam illam. **Un** pelagi allegas aug. **Si** nullo modo potest recte dici ecclesia in qua scisma est. restat ut quoniam ecclesia nulla esse non potest. nisi ea sit quam in apostolice sedis per successionem episcoporum radice constituta hominum nullo malicia villo modo valeat extinguere. xxij. q. j. pudenda. **Hinc** et cypanus. **Ecclesia** vna est que in multitudinem latius incrementum secunditatis extendit. quod multi radij sunt. huiusmodi lumen habet. et radij in arboribus multi sunt. sed robur vni tenaci radice funy

Enormitas scismatis.

Unitas ecclesie

Titulus Quartus.

datū. Et quō de fonte vno riuuli plures defluūt. et nūl
meroliras lz diffusa videat. erundātis copie largitate.
vntas in seruat in origine. Quelle radiū solis a corpore
diffusione vntas nō capir. Ab arbore frange ramū frut
ci? germinare nō poterit. A fonte pēde riuū. pscū? are
scit. Sic ecclesia dei luce pscū? p totū orbē radios suos
porrigit. Unū tñ est qd vbiq; diffundit. nec vntas cor
poris sperat. bec ille. xxij. q. j. Noctur. z p totū. cillō. mī
ta deynare eccle pulera dr. Hiero. etiā dicit q ecclesia
vnta colūba appellat. q spōsa pulcra sine ruga. sine pec
caris z macula. z hōr? cōclusus z fons signat? z pure?
aque viue. z padisus cū pomoz fructu. q. c. oibus. Bre
go. etiā dicit in li. moral. q in vna domo cōmedit agn?
qz in vna catholica ecclesia vera hostia redemptioz imo
latur. Sola ē q intra se positos valida charitatis cōpa
ge custodit. extra quā oīs. perit sicut ē archā oēs reper
ti diluuiū perierūt. q. c. qz. Et nota q extra eccle vntatē

Extra ec
clesia effu
at aliq

significatā p dñi veliē ponit quis triplic. s. p perfidiā. p
iniam. p maliciā. Per pfidiā. s. hereticis z scismatis effi
at qd separas ab ecclesia. Un cyprian? Sū heretic? in
ecclesia nō sit benedict? deū inuocat cū sit blasphem? .j. q. j. si
qz inq. Et Aug? Quodlibet hoz hereticū z scismaticū
accipiat. s. donoz charitatē. tñ q opit mltitudinē pctōz
q z ppiū donū est catholice vntatis z pacis ipi nō hāz
bēt. q. e. multe. Secōdo p iniaz. s. excoīcatōis ponit qd
ē eccle vntatē. Un aug? Qui excoīcat sathane tradit
tur. q. i. q. s. excoīcat ponit. Et eccleiaz aut diabolus ē
sicut in ecclesia xpūs. Ac p h dyabolo tradit q ab ecclesie
cōione remouet. xj. q. ij. oīs. Sū h vcz est qn iuste excoī
municat. Un ouge. sup. Reut. Cū qd non recto iudicio
foras mittit. i. extra eccleiaz p excoīcatōes si an nō exient
id est. si nō egent vt exire mereat. nō ledit. Interdū q fo
ras mittit. inc? est. z q foras emt? videt retineri. xxiij. q.
ij. c. aliq. Tercio effiat aliqz ex eccleiaz p pctū sū
mortalē. Un Greg? Nec iste dicit? est esse in ecclesia et ad
istā societate spūs primere q ouibz xpi fiero corde misce
Spūs em scūs discipline effugiet fieri. xxiij. q. ij. de
illis. Et hiero. Qui est aliqua sorde peccati pollutus de
ecclesia dici nō potest. de pe. di. j. ecclesia.

Quantū ad tertiu. §. XIII

notat plaroz prauitas in h q mittit forte sup vestem
dñi. q sūt ecclesiam. vt. s. eoz sit nō xpi. querūt videlz re
gum eccle ad sua cōmoda. nō vt xpo lucrificat anias.
Sū illud apli. Unusq; q sua sunt qrit nō q tibi xpi.
De qbz aug? Sunt in ecclesia qdam ppositi. de quibz
apls dicit. sua qrites nō q tibi xpi. qd est sua querētes
nō xpm gnis diligētes. nō deū ppter deū querētes. tem
poralia cōmoda psequētes. lucris inbiantes. honores ab
hoibz appetētes. viij. q. j. Cōtra hos inuehit ezechiel dis
cēs. Ac pastoribz q pascēbāt semetipos. xxviij. Al p
ibz notari gūtas charismatis. ibi. Miserunt forte. Nā
sic in missione fortū pter industriā z laborē hoīm dño
tñ disponente. plect qd illud qd forte dirimit. Sic sine
meritis hoīm z labore qd adipiscit. z ei pferit a dño ves
tis xpi. i. charitas vt ponit glo. p quā pmet ad vntatē
eccle. Ite est vestis nupcialis sine q qd reperitur in
nuptiis eccle nūo excludit de ca merito. vt habet para
bolice Math. xxij. Pnt hoīes mittere forte. i. ponere et
querere signa demonstratiua. qd debeat bre vestem dñi
id est. charitatē. puta si audir libetē sbbū dei. si ē. pmp?
ad bonū z delet de pntis. Sū dñs dat ipaz cui plac
sim illis puerb. xvi. Fortes mittit in sinū. s. ab hoibus
sū a dño tpanē. i. disponit qd habeat qd forte queritur.
Sic cecidit fors sup Math. Act. j. id est illud signūz
distinctionū. i. sup hūilem. Interpretat em paruulus.

Titulus quartus de inani glā. Epilū primū de p
plogenita superbie filia.

Primogenita superbie

Filia est vana glā q ē viciū capl. ale. ex q sepe
alia oriū? fm Bre. xxxj. moral. vr. j. dicit. Et
qz mltū sue genitricē pessime assilet differt in realit
ab ea. Nā supbia inordinatē excellētā appetit. Inanis glā
sō manifestacionem ipsi? excellētē apud alios. Postq
em turrim babil. i. superbie celsitudinē in mētē suā co
perit edificare ptingentē ad celū vt celebrēt nōmē eius
in terra p vana glāz exēnt. Cui? tñ finis pfusio ē. fm il
lud apli ad p. dil. ij. Glia eoz in pfusione. Et cū cetera
vicia i seruis diaboli inhabitent. vt dicit crysost. bec etiā
in seruis dei habitaculū repperit. Nulla em tam cpi
celsa virtus q dulcedine glie nō tangat. air qdam ex qe
rilibz. Unde z vulgare puerbiū ē q cuiuslibet placet caro
alaude. Un narrat valent? maxm? q cum in quodam
bello qdā mui? strenue dimicasset. ita q debebat ei fm
morē illi? auitas? triūph? .i. qdā honor vñ resukabat ei
magna glia. cūz sibi nō daret. tanta fuit auduas illius
gle q fregit vincula muricatis z perit illū triumphus
De scō basilio legi. q in diebz solēmbz cū i habitu pō
tificiali ornar? pcellens iter ordinauerat vt quidaz
sibi diceret. Pater sepulcrū tuū nōdū est pfectū. i. ne g
cōplēt. qz nēcis qn dñs veniet. z h ne inuolueret sum?
inane glie. Sed z cū papa psecrat qdā eleuas in aridi
ne stupam incensam clamat. Pater sancte sic trāst glia
mūdū. i. cito. Rō ar h? qre tā ardētē desiderat est. quia
brūdo q naturaliter appetit hz in se gliaz. i. claritatem
z decorē led verā z pmanētē. Un z ipa brūdo frēnt
in scripturis glia nūcupat. ps. clix. Glia bec est cōlōz
cris ei? Et iaco. j. Būs vir q suffert tēptatōes qm cum
pbat? fuerit accipiet coronā glie. i. pmiū. Alia iō est. qz
naturaliter hō appetit ppetuari. z qz in vna nō pōt cum
mortalē. querit p gliaz. i. samā q durat in mētibz hoīm.
Un dicit sapiēs de iustis. Quēt noīa eoz in lūm teli.
Prima est inanis glia fm aug. q campū intrat q pmo
los pgnatura. vltima est in recessu. Un q null? quali
cuadit qn ab ea aliqñ feriat. ppter saluatoz Math. v.
nō dixit simplr negado brī q nō hnt spm. i. ventum in
anis glie. sed brī paupes spū. i. q parū hnt de ea. In h
figura fortissim? z sanctissim? lampson cū maxilla asini
in mille ex philisteis occidisset. aliqñ ulū gloriā? est dñ
cens. In maxilla asini. zc. Iud. xv. subitō tñ hūilior? ē
fines vsq; ad mortē vt recognosceret a deo omnē suam
virtutē. Sic z apli fortissimi postea scī cū simplicitate
vite sue z doctrine demones ab obsessis corpibz expulsi
sunt. z vicia i mētibz eoz occidissent cū ad xpm reuert
d hmoi gloriaret. xps eos exēplo terruit sathane d celo
cadētis z vñ orū hz inanis glia. Tanto ar inq Aug?
de ciui. dei. efficiuntur deo acceptiores qnto fuerimus ab
hac imūdia mūdiores. Hāc xps vitare exēplo suo nos
docuit dicēs. Io. viij. Ego gliaz meā non qro. z mēto
qz ipa ducit ad pfusione eternā. Un ps. xlvij. Qui cō
fidit in virtute sua z in multitudie diuitiaz suaz glo
riant. Frater nō redimit. redimet hō nō dabit deo placa
tionem suam. Ubi tria de inani glia norant.

Primo causa a q onat. ibi. Qui pfidit in virtute sua.
Secundo materia in qua exercet. ibi. Et in multitudine diuitiarum suarum gloriantur.

Tercio qua pena puniuntur. ibi. Frater non redimet. redimet homo.

Quantum ad primū §. I.

ostēdit ps. cam inanis glie esse supbia. Nā ex h y cōf
dūt hoīes in pte sua gloriānt. Cōsidere ar i pte sua

Ca. I. De inani gloria

et estimare mala et pericula posse euadere. et bona spiritualia
libi posse purare et scipio. Fallit autem talis per superbia ap-
petentia excellens super se estimas se aliquid esse cum nihil sit.
Vt ait apostolus ad Gal. vi. **N**am sine me inquit christus. nihil potes-
tis facere. Job. xv. quoniam ego sum apostolus. et ad Cor. iij. **N**on
sumus iustitiam cogitare aliquid a nobis quasi ex nobis. Si autem
accepisti. a deo omnia aut id est. quod gloriaris quasi non accipis.
Sciendum tamen finem esse. se. se. q. x. x. ar. j. q. appetit glorie de-
se non noiar aliquid vicioum. sed appetit manum glorie. Sic etiam
gloratio siue gloriarum per bonum et male fieri. **P**ro cuius dei
clarior videndum est quod sit gloria. Circa quod dicit tullius in
rethorica sua. q. gloria est frequens de aliquo fama cum laude.
Et ad idem prius quod ait Ambrosius. q. gloria est cum clara lau-
de notitia. Gloria igitur claritate quodammodo significat. **I**n gloriam id est
est quod claritatem. vt dicit Augustinus. super Job. tractatus illud per bonum
fieri. Clarifica filium tuum. Job. xviij. Claritas enim decorum
quodammodo et manifestatio. Et idem nomen glorie ponit ma-
nifestatorem aliquid de eo quod apud homines deorum videtur. siue il-
lud sit aliquid corporale siue spirituale hominum. Quia pro illo quod
est simpliciter datur a multis per se et a remotis. vt per christum
de luce solis et ignis. **I**o. propter nomen glorie designat quod bo-
num aliquid deueniat ad notitiam multorum et approbationem. finem
quod dicitur in Titulio. q. gloriam ad vnum non est. **A**rguit tamen ac-
cepto nomine glorie non solum per se in multitudinis cognitione
nomen glorie. sed etiam paucorum. vel etiam vni ad sui solum. dum
est aliquis per se bonum considerat vt laude dignum. **A**ut aliquid
bonum iuxta cognoscat et vt fructuosum approbet non est per se
sed laudabile. finem illud apostolus. ad Cor. i. **N**on spiritum habemus
d. accepimus. sed spiritum qui ex deo est. vt sciamus quod a deo data
sunt nobis. **S**ic non est per se quod aliquid bona suauiter ab
alijs approbati ob aliquem bonum finem. finem illud **M**arc. v.
Sic luceat lux vestra. i. vita vt videatur opera vestra bona. et glo-
rietur premietur. **N**ec tamen. Gloriam igitur aliquis tripliciter.
In dno. in primo. in mundo. **I**n dno gloriam quod aliquid boni
in se recognoscere. et vt vere bonum approbas et complacere
tamen bonis illud a deo recognoscit. **A**d quod hortatur apostolus. iij.
ad Cor. x. dicitur. **Q**ui gloriatur in dno gloriatur. Et quod dicit apostolus
esse scriptum. sciendum est haberi. **H**ier. ix. c. sub his verbis.
Qui gloriatur in bono gloriatur scire et nosse me. **A**postolus dicit. **I**n
dno gloriatur. quod forte est finem antiqua traslationem. vel id est
finem suum. **A**d per bonum. **T**ho. super epistolam pauli exponit. tri-
pliciter. **Q**uo modo vt in dno deoret obiectum gloriam
quod dicitur. **E**t gloriatur quod in se dno cognoscendo et amando.
quod est per se ponit in hunc. cum dicit. **S**ure et nosse me vt scia
referat ad cognoscere speculatiua. et nosse ad gustatiua per
amorem. **A**lio modo gloriam in dno est gloriam finem deum. i. de
his qui sunt finem deum. videlicet bonis actibus et rebus spiritualibus.
Alii apostolus. iij. ad Cor. i. **G**loria nostra hec est testimonium per se
nre. q. per se non remouet de peris quibus. sed attestatur
operibus nris approbas ea vt bona et laudabilia. non d. mal-
tic ille de quod per se ait. **Q**uid gloriaris in malicia. **T**ercio modo
gloriari in dno est gloriari sua et bonum suum reputare se habere
a dno. totum quod creditur in gloriis sua referre in dno. finem illud
per se. **T**u dno susceptor me es gloria mea. i. ea glorie mee. **E**t sic
per se sumit ab apostolo cum dicit. **I**n dno gloriatur. quod non nobis
debemus imputare gloriis nram. sed deo. **A**lii subdit ibi. **N**on
est ille probat est. i. approbat a deo vel ab hominibus. qui seipsum
commendat de se gloria. sed que de commendat. i. comen-
dabile facit bonis operibus et miraculis. **N**am de ea totum bonum
in operibus per bonum fieri. **G**loriam igitur de ea ex primo. **L**ex
videt alios per se et laudari. et in opinione bona esse
approbat illud et complacere huius per se utilitate aliorum inde se
queretur. vt etiam cum alios per se se bene per se. et deo se
uire. ac salute aliorum per se. et illos approbat et laudat et
complacere huius de eorum laude per se dei bonorem. et primorum
utilitate. **E**t sic filius sapiens est gloria patris. vt dicit isaias.

Et apostolus dicit de chorintis. **G**loria nostra vos estis. **E**t iterum **P**ro
pedic mibi mori magis quam vt gloriam meam de vacuet. i. bona
fama et opinione habita ex bonis operibus faciendo. i. aliquid
vni illa denigrare. et per se aliquid se gloriant. i. se laudare
iuste. vt homines qui minus debet de fructibus eorum sentiant
et opinantur audire magnis eorum bonis in maiori venera-
tione et deuotione habeat eos. indeque magis perficiant. **S**ic
apostolus **P**aulus magnalia sua chorintis narrat. quibus per cum
pueris pseudo apostoli superuenientes sua falsa doctrina eos
temporale reddiderat dices. **S**i volueris gloriari non ero in
superis. q. **L**oz. xij. **I**d enim fecit propter utilitatem ipsorum vt do-
ctrine sue sane magis assentiret. **I**n mundo gloriam quod **G**loriam
bona temporalia habita recognoscit. et ea reputat vt magna
bona in eis delectat. appetit laudes humanas et de illis
complacere huius vt per se commodum et magni bonum. **A**lii
dicit. in moral. dicit. **V**es huius seculi dilectores per se palam glori-
am ad mortem desudare appetunt. per se per se. nec parum
in labore subsistit. dicitur. **P**ro hac per se quod roma
in multa pericula et grauia sustinuerunt et labores mirabiles.
vt ponit augustinus. in ii. iij. de ciuitate dei. **A**lii et poeta de mar-
co torquato. quod per se ex his. quod filius suus mouerat bellum
hostes per se dicitur suum quibus victoria obtinuerat decapita-
ri fecit. dicit de eo. **V**icit amor patrie. filium marci ad il-
lud faciendum. laudemque immensa cupido. **S**ed hec gloria
vana est et turpis. de qua ait marthias. **A**yerbis viri
peccatoris ne amueris. quod gloria et stercus et vermis. hodie
extollit cras non inuenit. quod puerus est in terram suam.
j. **M**ach. ij. **G**loria et licet huius. **E**t de hac dicit **A**postolus. per se.
Quantum se glorificauit et in delicijs fuit. tantum datur ei
tormentum et luctum. **H**ec igitur est vana gloria quod viciu est. **A**lii
augustinus. v. de ciuitate dei. **S**anctus videt quod amoris laudis viciu
esse cognoscit. **S**ed et tamen ille tullius fons eloquentie in
primo de officijs ait. Cauenda est glorie cupiditas. **E**ripit
enim animi libertatem. per magnanimitas viris ois dicit per se
tio. **H**oc ille magnus incipio seruauit quod gloriam fugiebat sed
tanto per se eum ipsa sequebat. **H**ac vitare apostolus edocuit di-
cens. **N**on efficamur inanis glorie cupidum inuice per se
inuice inuidentes. j. ad Gal. vi. **I**dem christus per se per se
dicens **M**arc. vi. **T**e faciente demolina nesciat sinistra
tua quod faciat dextera tua. i. sinistra interio laudis et glorie
temporalis. non se imitetur in bono ope quod agis figurat per
dexteram. **S**ed quia apostolus dicit. **I**mitatores dei estote. ad
epistolam. v. **P**ossit alium videri gloriam bonum et laudem esse
querenda. quod dicit deus per se per se facit dices **E**sa. xliij. **O**mnis qui
inuoat nomen meum in gloria mea creauit eum. **I**ntus cum
ipse nobis gloria in primis per bonis operibus per se. finem illud
Roz. ij. **H**is qui finem patientia sunt boni operis. gloria et bo-
nore per se per se. licet videat illud esse appetendum. **P**er
appetitum etiam glorie et laudis homines per se ad bonum
num. **A**lii tullius de tusculanis questionibus inquit. **B**on-
nos alit artes quicquid ad studia accenduntur gloria. **L**rem
porali. **S**ed ad hoc respondet. b. **T**ho. q. ea. arti. co. **A**d per
mum quod debemus deum imitari. non omni modo. quod nec possumus.
sed modo nobis congruo. **A**lii enim deus querat a nobis
gloria. vt. i. cum glorificemur et se laudem non facit propter
aliquam suam utilitatem. quod ex hoc non se extollit. et nil boni
ei accrescit cum bonum infinitum sit in seipso sed facit propter
bonum nostrum. **N**on enim possemus cum cognoscere si se
non manifestaret nobis suam magnitudinem insinuando
per scripturas. **S**ic et deus posset gloriam et laudes appetere.
inquit. i. b. cederet in utilitatem aliorum et bonorem dei.
et non propter suum commodum. **A**d secundum dicendum
quod gloria que per se a deo in primis non est gloria mun-
di vana sed vera. **E**t hanc debemus querere iuxta illud
Gloria mea in deo est. **A**d tertium dicendum. quod est aliquid
quod per se ad virtutum opera ex appetitu glorie hu-
mane sicut ex appetitu aliorum temporalium bonorum. finem non

Titulus Quartus

sunt vere virtuosus q̄ ppter gloriam temporalem opa virtutum facit. vt dicit Aug. in. v. de ciuitate dei. Nihil igitur vt ait ap̄lus per inanem gloriam fiat. ex q̄ vicium est oriens ex p̄na p̄fidentia et superbia.

Quantum ad secundum. §. II.

dum scz de materia in qua inanis gloria inuenit sciens dum q̄ habetur in diuitijs. Vñ ps. In multitudie diuitiarum suarum gloriant. Sūt aut̄ multiplices diuitie.

Diuitie criminales.

Diuitie temporales.

Diuitie spirituales

Diuitie criminales Aliqui vane gloriant de primis. Alij de secundis. Alij de tertijs. Diuitie criminales sunt vicia copiosa. de q̄ bus dicit virgo gloriosa in cantico suo. Diuites dimisit inanes. Luce. ij. scz vacuos bonis sp̄ualibz. Certū est q̄ non loquit p̄ale de diuitijs sp̄ualibz. Nam abraham erat diues in possessione auri et argenti. vt dicit Gen. xij. et tñ nō fuit vacuus sed plen⁹ gr̄a et p̄fuitibz. Similiter David. Job. scrius Ludouic⁹ rex francoz. Loquit q̄ de his q̄ sunt diuites. i. abundantes in vicijs. In multitudie h̄az diuitiarum gloriant q̄ in se delectant laudari de sceleribz suis. vel se laudant apud alios vt de vindictis. de luxurijs. de tripudijs. de insidijs. et de deceptionibz. Vñ et p̄uocibz. xx. dicit. Vñ est dicit ois emptor. scz ei a quo vult rem emere. vt sic p̄ vili p̄cio det illam. et cum receperit. i. emendo illā tūc gloriat in se vñ cū alijs. d. hoc videt q̄ decepti illum et lucrat⁹ multū fuerit. S. certe vana est ista gloria. i. falsa. Vñ cū aliqñ idem est qd̄ fallum. sic accipit ibi. Non assumes nomē dei tui in uanum. Exo. xx. id est. falso et mendaciter iurando. Et q̄ sic falsa talis gloria patet. qz gloria vt dictū est supra ipor̄tat claritatē. Gloria cū quasi clara. Sed talis gloria et ip̄a opera mala de q̄bz gloriant habent obscuritatem et tenebrositatem. et ducit ad tenebras infernales. qz obscuritas et cecitas mētis est gloriari. vñ q̄s debet summe p̄fundi. Et qd̄ diligitis vanitatem de malis gloriando. et p̄ id est. q̄ntis mendaciū. q. d. falsa est talis gloria.

Diuitie temporales. Diuitie temporales sūt substantie h̄ mundi. vt pecunia. aurū et argentū. localia. dom⁹. agri. vestimenta. ornamenta. mercimonia. et h̄mōi. De q̄bz saluator Luc. vj. Te vob diuitibz q̄ habetis p̄solatōem vestrā. i. in ip̄is diuitijs q̄scēdo. Gloriant q̄ in h̄mōi q̄ querūt de ip̄is diuitijs laudari. et placet eis esse i op̄inione h̄mōi p̄pter h̄mōi. et alia sp̄alia. vt potētia. dominiū. pulcritudo. fortitudo corporis et h̄mōi. Sed vana est talis glia. i. valde caduca et transitoria nō habēs firmitatē s̄ multā mutabilitatē. sicut dicit aliqñ vanū. iuxta illud p̄uocibz. xxxj. Vana est pulcritudo. i. valde caduca. Qd̄ p̄z. qz p̄ morte oia bec dimittunt et hic etiā freq̄nt auferunt vel amittunt vel corrumpunt. Vñ Iaco. v. dicit. Diuitie vestre putrefacte sunt aurū et argentū vestre eruginauit. Et. j. Abimo. vj. Diuitibz pape nō alitū sapere. i. nō gloriari. nec sperari i incerto diuitiarū suarū. Omnis caro fenū. i. ois h̄o. et ois glia ei⁹ quasi flos fenū. Arefactū est fenū. et flos eius decidit. Esa. xl. et

Diuitie spirituales. Diuitie sp̄uales sunt p̄fuites et bona opa. de q̄bz dicit. j. Coz. j. In omibz diuites facti estis in illo. i. p̄p̄o ita vt nil vobis desit in vlla gr̄a. i. q̄tum ad necēria ad salutē. Et esa. iij. Diuitie salutis sapiētia et scia. scz cū gustu. et timor dñi ipe thesaur⁹ eius. Gloriant de his diuitijs q̄ appetūt de his laudari. vñ cū audiūt vel estis manē se de h̄mōi laudari p̄placētia i se h̄nt de sua op̄inione et fama put est qd̄dā bonū sp̄ale glia mūdi. Sed vana est ista glia. i. res inutilis et infructuosa faciens ip̄a opa bona. vt ieiunū. elemosynā. orationē. et alia. inutilia et fructū p̄dere sup̄ne glie. Sic etiā aliqñ dicit vanū. Iuxta illud. Opa corz vana. i. inutilia et rily digna dicere. h. Et

Job. viij. c. Manus dñi labor vñ nō seq̄t finis ad quē ordinaf. i. m̄ illō ps. Nisi dñs edificauerit domū inuanū laborauerūt q̄ edificāt eā. i. nisi opibz bonis q̄ facimus q̄bz p̄pam⁹ nob domū nō manufacta in celis. tñs edificet. i. intentio sit vt placeam⁹ ei et queram⁹ gliam eius. fm̄ illō apli. Vñ i gliaz ei⁹. i. dei facite. Frustra laboramus et nō p̄sequimur illō ad qd̄ bona opa ordinātur ex se. Et ideo vana est h̄mōi glia. respectu etiā h̄mōi a q̄bz est ip̄a glia. quoz iudiciū est incertū. et q̄ vanitati assilant. Homo cū vanitati filis factus est. ps. cxiij. Glia vana est. Cū q̄ quilibet naturaliter deestet caducitate. fallacitatem. inutilitatem. et bec repenant in glia mūdi. q̄ p̄perea vana dicitur summe fugienda est. Et vt magis cūterat p̄siderem⁹ adhuc magis h̄mōi glie paruitate et vilitate. Et p̄mo q̄truz ad materiā. Quid est pulcritudo corporis h̄mōi. de qua nō pauci et p̄cipue mulieres gloriantur. Quāmodica. Cerre cū oibz facis suis nō poterit mulier sue faciet facere colorē tā viuacē qualē h̄z rosa vt viola. qz nec salomon in omni glia sua vestit⁹ est sic vñ ex bis scz lilij. ait xpus Mat. vj. Sed et modica febribz. et pulcritudine aufert. Quanta sit pulcritudo et fortitudo corporis h̄mōi ostendit cū tenuis vermis arance vñ corz p̄p̄is ad terrā p̄sternat. Quid sericū vestitū vñ aliq̄ gloriant nisi sterē vermiū. Quid aurū et argentum nisi ter terre q̄ pedibz p̄culcat. Quid varia nisi pelles munit stercore vermiū. scribz terre. pellibz munit. lanis pecudum. Sed nec gloriē sapiens in sapientia sua. ait vñs Dier. ix. Vbi sapiēs. i. in diuinorū cognitōe. vt Plato. Vbi scriba in moralibz. vt socrates. seneca. tullius. Vbi p̄q̄tor h̄ seculi i naturalibz. vt aristoteles. picagoras. Nōne de⁹ stultā fecit sapiam hui⁹ mūdi. ait ap̄s. j. ad Cor. j. Stultā esse ostendit et nullā. i. dū opat⁹ est que illi dixerūt impossibilia q̄rētes gliaz h̄mōi de sua sapia et nō deū glorificantes. Vere ista glia est vana respectu t̄p̄is et loca vbi querit. Querit cū in terra q̄ respectu uel iustitiam ab astrologis vt p̄ci⁹. S. et de ip̄a terra vñ cū p̄res ex q̄nqz habitant. et in his duabz p̄tibz nullus vnqz fuit q̄ vbiqz fuerit noīat⁹. Et si hoc p̄ingeret non ab h̄oibz laudaret. sed si aliqui laudarent alij vituperaret. Sic cū q̄libet sc̄us et doct⁹ trāsiit p̄ gloria et ignobilitatē. p̄ infamia et bonā famā. vt ait ap̄s. ij. ad Cor. j. S. si h̄ aliq̄ obtineret. parū durat. qd̄ i p̄p̄o estis sū erat. Nā cū dñica i ramis oēs laudasset eū clamantes Glia et honor sit tibi p̄p̄e redēptor. zc. Inde ad q̄nqz vñ es clamauerūt oēs crucifige eum. in multis conuulsijs et obprobrijs affligentes eū. Vñ etiā a q̄bz querit et habetur talis gloria puluis sunt. i. h̄oies. quod autē i pulueribz signat cito delef. Quantū autē de cernimēti sequat ex ram varia re in se. §. dicit p̄ terra p̄re.

Quantū ad tertium. §. III.

scz de pena seu punitione huius vici ostendit eū subdit in ps. Frater nō redimet zc. Locutio obscura ē. Sic autem intelligit. Frater. i. p̄ps qui ppter assumptam nostrā humanitatē dñi frater noster. iuxta illud qd̄ ait ps. in p̄sona ei⁹ ad p̄m. ps. xxxj. Narrabo nomen tuū fratribz meis. Sic frater. i. p̄ps nō redimet tales q̄ gloriant vane in diuitijs suis. i. nō faciet p̄p̄es sue redēptōis. Quāuis cū p̄ suā passionem oēs redemēt q̄tum ad efficaciam. non tñ oēs q̄ ad efficientiam. Non cū p̄cipunt effectū huius redēptōis q̄ eius vestigia nō lequuntur. sed q̄ mundi gloria nō q̄siunt sed fugit. cōfusions mūdi i sustinuit. Si autē ip̄e p̄ps nō facit p̄ grām suā bolem participem sue redēptōis. homo quibz sit redimet de seruitute diaboli talis. vt legat⁹ interregatue. q. d. certe nullus. Sic exponit Oratian⁹. xij. q. ij. in p̄na §.

La. I. De inani gloria

rerum hoc. Non igitur dabit deo placatorem suam nec per se
nec per alium poterit deum reconciliare. sed damnabitur propter
inanem gloriam et superbiam. Et sic inanis gloria est mors
et tale peccatum quod perducit ad damnationem eternam. quod vix
est non tamen semper sed in tribus casibus dicit beatus Thomas secundus.
quod est in his casibus. Primum quod pertrahat inanis gloria dilectionem
et est omne autem quod pertrahat dilectionem dei mortale
est. Primum quidem quando quis gloriatur de aliquo falso
quod est contra divinam reverentiam. ut ille de quo dicitur. Ecce
fratrem. Aliter autem est cor tuum dixisti de ego sum. Id est
est cum gloriatur de aliquo mortali commisso. quod cum facit
coram alijs se de illo laudando ad iactantiam pertrahit. si in me
te gloriando habedo deliberata contentia cordis cum
etiam se laudari de tali peccato erit inanis gloria. Si
gravissime puniunt sunt a deo qui vanam gloriam querunt
sunt de rebus mundi. Quia terribiliter puniendi sunt qui
de peccatis qui sunt in dei iniuria gloriantur. De David regem
per prophetam legimus. Regum. vlt. quia numerare fecit
populum suum sibi subditum ut sic gloriaretur in multitudine
subditorum. ita deo displicuit quod per prophetam. Sed sibi opinio
data fuit ut videretur ei tribus eligeret in punitione illius in
anis glorie. Aut per septem annos famem in terra. aut per
tres menses guerram. aut per triduum pestem. Elegit quod
magis commune fuit sibi potius occidere sicut alijs. sed pe
stem. et sic in triduum de peste mortui sunt circa. lxx. milia
hominum. Herodes agrippa qui decapitavit Jacobum. ut scri
bitur Act. xij. Sed plene in historia ecclesiastica cum esset
natus tyris et sydonijs venientes ad eum ut reconciliarent
sedente per tribunal vestibus aureis indutus et ad radiu sol
lis ut magis luceret. cum a populo darent ei laudes ut dei
non hominum. quibus ille acquiescebat et gloriabatur. mox percussus
est ab angelo et verberibus scaturivit corpus eius. Secundo
cundo inanis gloria est mortale quoniam quod refert intentionem
sua ad gloriam ut ad ultimum finem ad quem etiam ordinat viri
tutum opera vel elemosynas faciendo. orationes. ieiunia. et hu
iustmodi. Pro quod sine consequendo parat est facere aliquid
mortale ut sequatur gloriam temporalem vel ne amittat famam
quam habent homines de eo. Unde Augustinus in. v. de ci. dei
ait. Hoc viciu. scilicet amor humane laudis quod pertrahit ad in
anem gloriam tam est inimicum pie fidei si maior sit in
corde cupiditas glorie quam dei timor et amor. ut diceret spiritus
Quo potestis vos credere gloriam abinivem expectant
tes que a solo deo est non querentes. Job. v. Timebant
enim quidam ex illis ne reputarentur ignorantes. vel ne ex
synagoga poneretur et perderent famam hominum si cre
dissent in christum. Exemplum autem aliud tractat in palio cui
tatis quod est in iusticia cui civis assentit et persuadet ut sic
laudet a civibus quod sit amator civitatis vel amicus tenentium
statu seu gubernantium civitatem. vel ne se opponendo per
dat famam et opinionem quam habebant de eo persone quod sit
rectus homo. et homini. Sicut Pilatus cum vellet christum
dimittere quod innocentem invenerat. cum audiret a iudeis.
Si hunc dimittis non es amicus cesaris. timens ne amitte
ret gloriam seu famam quam querebat et amabat. ut. i. omnia
faceret que pertraherent ad preservationem statu imperatoris
ipsum iniuste morti adiudicavit. Sicut cum mulier im
penita de turpitudine timens ne damando vel aliter re
nuendo infamaretur. et gloriam seu opinionem perdat apud
alios sue honestatis. peccato assentit. sicut fecit Lucretia
nobilissima romana que cum esset in maxima fama sue
castitatis carquinius filius carquini regis romanorum
cum maritus eius collatus domui abesset requisivit
eam de turpitudine. et cum assentire nollet minatus est
eam occidere. et servum supra eam ut postea apud maritum
et consanguineos accusaret illos reperiit in adulterio. et
perprea occidisse. propter quod tantum amavit gloriam sue fa
me conservationis sue castitatis quod assensit. committere.

adulterium. ne poneret famam immaculatam et infamatio
nis in gloria sua. in quo facto vix mortaliter peccavit.
ut ostendit Augustinus in. j. de civi. dei. Idem iudicium
est de quocumque alio quod quis agit vel omittit contra salutem
anime ut persequatur laudem humanam. vel ne amittat famam

Tertio cum quis illud de quo gloriatur perferat deo quod prohibe
tur cum dicitur. Diere. ix. Non gloriatur sapiens in sapientia sua
nec fortis in fortitudine sua. nec dives in divitijs suis.
sed ut illa plus diligat quam me. quia hoc esset mortale.
vel etiam cum perferat testimonium hominum testimonio dei.
sicut illi de quibus dicitur. Job. xij. Dilexerunt gloria hominum
magis quam dei. Certe maxima presumptio est et digna ter
ribili pena ut miserimus servus velis rapere propter deum
sui et talis deus qualis est deus. Gloria est ipso dei quam
per se vult et nemini communicare ut quis. si sibi attribuat
tantum sit sibi reputet causa bonorum suorum. Ego dominus
ait per. Isa. xlvij. gloriam meam alteri non dabo. Unde et
angeli decantantur. Gloria in altissimis deo. sed sit Lu
ce. ij. Hanc vult usurpare qui gloriam propriam querit. quod
debet quilibet summe cauere. In huius figuram legitur
Gen. xxxij. quod ioseph cum esset pulcherrimus iuuenis et
valde industrius. et prudenter et fideliter ageret negocia
domini sui. propter ipsum deum sui videns cum ita elongantem
philocopia ex eo sollicitabat eum ad stuprum. ille autem recus
sabat dicens. Omnia que sunt in domo domini mibi com
misit et de eis dedit preterquam preterquam in te que eius propter
es quoniam possum committere tantum nephas. Denique cum
semel per vestimentum eum teneret ut cum ea dormiret. id
est. committeret ille aufugit vestem dimittens. Hic domi
nus ioseph est deus. Ioseph qui interpretatur augmen
tum. servus suus signat quemlibet servum dei qui tendit
ad augmentum virtutum. talis pulcher est animo iuuenis
fortitudine mentis prudens in opere. Propter deum est glo
ria. Quare ergo gloria que deo tribui debet videtur aliquem
multum proficere in virtutibus sibi coniungi ut sibi eam attri
buat et ut laudem querat ab hominibus et in ea delectetur. cum
offeratur stimular mentem. Sed verus fidelis dicere de
inmente resistendo. Dominus dedit mibi quasi dominum bo
norum suorum omnium excepta te. quia per se vult gloriam. Et si
oporteat etiam vestem temporalem rerum. vel etiam vitam ipsam corporis
quod indumentum anime est. debet dimittere ne gloriam dei
auferat. In alijs casibus vana gloria contra est veniale. Et
quia veniale disponit ad mortale. ideo et ab hac cauendi
dum est. per. Sagitte paruulorum facite sunt plage corporis.
Dicit Bernardus super. Qui habitat. quod sagitta volans in die
est vana gloria. que in charitate bonorum operum mentis
gens ante vulnerat quam videat. Sed si sint paruulorum ra
les sagitte. id est peccata venialia efficiuntur plage dispo
nentes. id est mortalia nisi cito curentur

Et sciendum quod inanis. §. III.

gloria tripliciter aggregatur hominibus. in principio. in medio.
in fine operis boni. In principio quidem cum quis instigatur
ut bonum opus. puta elemosinam. ieiunium. orationes. scrip
tiones ordinaras. gubernationem domus. orna
tum corporis. lectiones alijs et hominibus faciat ut laudem
humana inde consequatur. Quod si fiat. meritum operis
amittit et penam incurrit vane glorie debita. propter spiritus
Matth. vi. ait. Attendite ne iustitiam vestram faciat. id
est. opera de genere bonorum coram hominibus ut videamini ab eis
sed ut laudem ab ipsis recipiat. alioquin mercedem non ha
bebitis apud patrem. Ubi notandum quod non prohibet simpli
titer deus opera bona fieri in manifesto coram hominibus. sed ne ra
tione publici si
illi qui sunt imperfecti sunt satis inclinari ad laudem boni pro
minu periculi. Ideo ut docet Bernardus in moralibus si beantur.
qua bona faciunt singularia ex cordis et necessarii ad salutem

Titulus Quartus

occulte facere debent ne inanis gloria inficiat intentio-
nem. sicut fecit brūis **Nicolaus** cum prouideret necessitati
pauca tribu viabz occulte. p̄ficiens p̄fenestrā i domū
illius nō modicū auri vt nup̄tū traderet tres filias nu-
biles quas p̄ paupertate intendebat p̄stare vt inde cū
ip̄is viueret. **Sed** vni p̄fecti z q̄ sunt positi in exemplū
alioz debent in publico bona facere etiā singularia vt
inde populi edificent z ad similia puocentur. sicut fecit
brūis p̄ **Dominicus** qui in domo quarundā mattrona-
rum hospitat q̄ hereticis adbeferant q̄ sub pelle ouina
austeritatis vt lupi animas eaz deuorabāt. **domini** p̄
totā quadragesimā sup̄ tabulā manifeste portauit ali-
cum. ieiunauit in pane z aqua. vt vel sic exēplo sue pe-
nitentie vere nō silare illas de errore reduceret. q̄d et sa-
ctum est. **Debet** q̄libet sibi cauere ne p̄pter laudem hu-
manā acq̄rendam aliquid faciat. q̄ vt d̄r **Luce. xj. Si**
oculus tuus fuerit neq̄. i. intentio. totū corp⁹ tuū. i. opus
q̄d ex illa p̄cedit tenebrosū erit. i. iniquū. Intentio tua
operi tuo nomen imponit. inquit Ambro. In medio
vero insidiat vana gloria. q̄ z si q̄s aliqd bonū cepit
pura intentione ad honorē dei z salutē p̄mi sui. si d̄ hoc
laudat vel cū cogitat se de h̄ laudari. inaniter hilarescat.
Vincit aug⁹ in li. p̄sch. ad dñm loquēs ait. Laudat hō
aliquē de aliq̄ dono q̄d dedisti ei. z tñ p̄ gaudet se lau-
dari q̄s donū q̄d dedisti ei. **Nollem** vt aliqd bonū meū
augeret suffragatio oīz alieni. sed fateor auger. s. ex laude
audita nō solū sed z vitupatio minuit. **Quotidiana** for-
na n̄ra est lingua aliena. **Hec ille.** **Sed** ad p̄num d̄z hō
nūti. **Nā** vt dicit **Gre. xj. q. ij. inter verba.** cū q̄s calūnia-
tur. sed aliqd mali de eo d̄r q̄d in se nō esse cognoscit. an
magnā d̄z leticiā p̄silire. innocentia tñ suam ostendere.
Aut autē laudat de bono q̄d in se nō recognoscit. vt ran-
tū quantū d̄z. q̄d frequenter accidit magnā tristitia men-
tis d̄z h̄re. **Uex** nō debet aliqd p̄pter impulsū inanis
glorie bonū deserere inchoatū. **Uñ** d̄r **Eccl. xj. Qui ven-**
tum obseruat nūq̄ bñ seminat. i. attendit in ope suo. ne
surrupiat vent⁹ inanis glorie nūq̄ bene facit. q̄ imper-
ceptibiliter inspirat ventū. **Sic legim⁹ de brō Bernhar-**
do. q̄ cū semel feruenter p̄dicaret z omnes eū deuote au-
dirent. temptatio inanis glorie eū arripuit dicēs menti
sue. **Ecce** nūc bene p̄dicas. libēter auditis. sc̄tus ab oībz
reputaris. zc. **Ad** p̄p̄dēns brūis **Bernard⁹** aliq̄ tulū
tacit⁹ sterit. sed subito a deo illustrat⁹ rēp̄rationi rñdit.
Nec p̄pter te cepi. nec p̄pter te dimittā. z suā p̄dicationē
vsq̄ ad finem p̄secutus est. **In** fine vero opis insidia-
tur cū p̄fecto bono ope q̄s vana cōplacentiā h̄z. **Unde**
in figurā dictū fuit Ben. ij. Tu insidiaberis calcaneo ei⁹
Calcaneo q̄ est finis corporis signat cōplementū opis cui
serpens insidiat vt vulneret inani glā. **Q̄s** gaudeat
z cōplacentiā habeat cū diligenter cōpleuerit opera sua.
vt orōnes. p̄fessiones. elemosinas. z alia h̄mōi a natu-
ra z grā est. **Nam** z delectatio p̄ficit opus fm p̄bm. et
opa virtuosa t̄cūt fructus spūs q̄ fm **Ambro. pascūt**
mentē sancta z sincera delectatōe. **Non** est q̄ istud de se
viciosū. **Sed** q̄ vana cōplacentiā habeat in se gloriā
de tali ope. vel se laudans vel gaudens. q̄ inde laudem
hōim acq̄rit. hoc ad inanē gloriā p̄net. **Ad** h̄viciū
p̄net q̄ aliq̄ faciunt ecclesias. hospitalia. capellas. caly-
ces. paramenta cū armis suis. qñ hoc faciūt vt laudē.
ps. **Gloriabunt in te dñe omēs q̄ diligunt nomen tuū.**
In te inq̄ nō in se. **Sic** brūis **Gre. de se** narrat circa sy-
nē moral. q̄ postq̄ p̄fecit illud opus. s. expositiōis **Job**
quedā suggestio inanis gl̄e ei obrepserat quā tñ p̄fun-
da humilitate p̄ruit. **Hanc** dñs curare docuit qñ sa-
nato leproso ei p̄cepit dicēs. **Uide** nemini dixeris. **Ma-**
thē. viij. Et itēz qñ oblatū ei surdū z mutū dixit cum
scosum a turba cū sanauit. z eo sanato p̄cepit turbe ne

cui diceret. **Matth. x. Nō** timebat xps incurrere vanas
gloriā. q̄ peccare nō poterat. s. in hoc exemplū dedit vt
quantū in nob̄ est occultum bona opa n̄ra. ne. s. inde q̄
ram⁹ laudē nostrā. q̄d p̄inet ad vanā glām. z hoc intē-
dit xps p̄cipere. p̄hibendo talē. s. malā intentionē ibi s̄
gnatā. **Sed** quācoplus p̄cipiebat. tantomagis manife-
stabant. q̄ q̄ntomag⁹ se sancti volūt occultare. itaoma-
gis de eos manifestat. **Sicut** narrat hiero. de sancto b̄
larione q̄ fugebat p̄ loca occulta post miracula facta p̄p̄
p̄cursum populoz s̄ nō solū hoīes. q̄nimo z demones
eū manifestabāt. **Aut** xps **Joh. viij. Si** ego glorifico me
ip̄m. gloria mea nichil est. **Anselmus** i li. d̄ similitudinē
bus. afflāt vanā gloriā farfalle quā pueri insequūt vt
capiāt. quia eis videt quid pulcrum sed cū accepisse se
credūt. aufugit ab eis z ad aliū locū volat. sed si capent.
q̄d habēt. nihil. i. rem vilem q̄ ad nihil valet. **Sic** pueri
liter viuētes gloriā mūdī querūt q̄si q̄d magnū. z cū cre-
dūt se habere fugit ab eis. z si p̄sequunt rem fragilem
h̄nt. **Debet** q̄libet vanā gloriā fugere. q̄ res ē fra-
gilis gloriā mūdī. **Uñ** **Boccius** de philosophia con-
latione. **Q̄** gloria o gloria q̄d aliud es in milibz homi-
nū nisi inflatio quedā aurū. i. ventus discurrens per au-
res audientū laudē hoīs. **Et** cum gloria sit q̄dā effect⁹
honoris z laudis. ex hoc em̄ q̄ aliq̄s laudat vel queat
q̄ reuerentia exhibet redditur clarus in notitia hoīm.
Ideo fm beatū **Tho. se. se. q. cxxij. arti. ij.** sicut magna
nimitas est circa honorē. ita z circa gloriā. **Uñ** si nemo
derate magnanīm⁹ vitur bonore. ita z moderate vitur
gloriā. s. fm rōnem. **Uñ** sicut p̄bs dicit in. iij. ethicoz. de
magnanimo. q̄ bonor sibi parū quid reputatur ita et
gloriā. **Magnitudinē** em̄ animi repugnat vt res modi-
cas tantum appietet z de eis gloriē. **Et** similiter repu-
gnat magnitudinē animi q̄ de his q̄ non sunt gloriē.
Unde d̄r in. iij. ethicoz. q̄ magnanīm⁹ magis curat ve-
ritatem q̄ opinionē. **Item** in. iij. ethicoz. d̄r q̄ magnā-
nimus nō est p̄tentiosus. quia nihil estimat magnū.
Nullus em̄ p̄tendit nisi p̄ re quam estimat magnā. **Ite**
ibi d̄r q̄ nō curat vt laudetur. s. propter se. **Et** enā dicit
brūis **Tho. q. ea. arti. co. ad p̄fectionē** hoīs p̄net q̄ ip̄le
cognoscat se. sed q̄ cognoscat ab alijs non p̄net ad p̄-
fectionem eius. **Et** ideo non est p̄ se appetendum. vt ip̄le
cognoscat ab alijs. potest appeti inquantū vtile ad ali-
quid. vel ad hoc q̄ deus ab hominibz glorificet. vel ad
hoc q̄ hoīs p̄ficiat ex bono q̄d in alio recognoscūt. vel
ex hoc q̄ hō ex bono q̄d in se recognoscūt p̄ studium lau-
dis aliene studeat in his p̄ferare z p̄ficere. **Et** fm hoc
intelligendū est illud **Eccl. xj. Aurā** habet de bono noīe
De vanitate ipsius glorie habes supra in. iij. s. **Secun-**
do debet curari. quia virtutes enervat. ps. **Dominus**
dissipat ossa eoz qui hominibz placent. dissipat. i. diffi-
pare p̄mittit. ossa. i. virtutes z opera p̄fecta ex q̄bus con-
sistit robur anime. q̄ homibz placēt. s. querētes laudes
hūanas. q̄d p̄inet ad vanā gloriā. **Uñ** **Greg. in moral.**
assimilat vanā gloriā latrunculo q̄ itinerantem vt omi-
cum tergo occurrēs associat et postea cum expoliat. **Nā**
inanis gloria incedenti p̄ viam bonoz latenter occurrit
z virtutibz z meritis animā expoliat. **In** cui⁹ figurā le-
gitur. iij. **Reg. xx. q̄ cum** ezechias rex iuda legat⁹ regis
babyloniōz ostendisset omnia sua p̄ciosa. aurā et argētū
z aromata z thesauros suos. ductus quadā vana glā
dixit ei esayas p̄beta ex parte dei q̄ omnia illa que vis-
derant illi legati babyloniorum ipsi babylonē auferret
z asportarent in terram suā. quod implem fuit temp̄e
Joachim z sedechie regum iuda p̄ nabuchodonosor re-
gem babylonie. vt patet **Diere. ca. si. ad** significandū q̄
cum quis manifestat thesauros h̄rurū p̄pter laudē hu-
manā ap̄os dyabolus rex p̄fusiōis asportat seu auferet.

Ca. 2. De inobedientia

Tertio inanis gloria vicia multiplicat. **A**lt em vnum ex sepe capitalibus vicijs fm cho. sc. se. q. xxxij. ar. iij. quod pbat p. Bre. xxxj. moral. Quamvis em qda ponat superbia vnu ex capitalibus. z bi no assignat vana glia capitalis esse viciu. ronabili videt qd dic Bre. i. xxxj. moral. scz supbia no capitalis viciu. s. regina esse z matre vicioz a q immediate out inanis glia vt vnu ex capitalibus. Ko b. est. q. supbia iporat qnda appetitu inordinatu ex cellentia. Et oi eut bono qd qd appetit. qnda pfectioz z ex cellentia pfect. Et ideo cu fines oim vicioz ordinant in fine supbie. ppter b videt q habeat qnda generale cau salitatem sup oia alia vicia vt dicat mr oim. Inter bona aut p q qd excellencia pfect videt p puc ad h opari glia inopum iporat manifestatorem bonitatis alie. Ma vos nu naturalr amat z honorat a cunctis. z io sic gliaz q est apud dei pfect hō excellencia i rebo diuinis. ita p glo ria q e apud hoies pfect qd excellencia q est in rebo hu manis. Et io ppter pinqtate ad excellencia qua hoies ma xime desiderat. pfectus est q sit multus appetibilis. Et qd ex eius inordinato appetitu mtra alia vicia oriuntur to d viciu capitalis. Et quis ex genere suo no sit moria le p b no tollit qn sit capitalis. z ex ea pla etiam moralia oratur. Et ea aut oriuntur sicut filie lepre. scz inobedien tia. iactantia. hypocrisis. ptenio. ptnacia. discordia. z psumpcio nouitatu. fm Bre. in. xxxj. moral. Doz sufficie na sic assignat. b. cho. q. e. ar. v. Illa vicia q de se nata sunt ordinari ad fine alie vicij capital illa dicuntur filie eius. Finis ar inanis glie est manifestatio pnie excellencie. ad bac ar pot teder duplr. Uno mo directe. Alio mo in directe. Si directe aut p vba z sic e iactantia. Aut p scra et si sit facta habetia aliqua admiratoz. sic e psumptio nouitatu. Si p facta alia. sic est hypocrisis. Si idirecte z b qm modis. Primo qm ad intellectu. z sic est ptnacia p qua ho nimis inuit sue inie meliori. Secundo qm ad voluntate. z sic e discordia du no vult a ppta vol untate discedere vt cu alijs pcorde. Tertio qm ad locu tionē du alijs damose cu alijs litigat. Quarto qm ad factu du qd no vult exeq supioz pceptu. Quauis ar ita causet discordia z ptenioz m qz b no agut oiter nisi cu aduicte inanis glie p b. s. q alijs reputat libi gliosuz q no cedat voluntati vel vbi alioz. io ponit filie inanis glie. Iactantia vo qm ad cam inuioz et q e arrogancia ponit spēs supbie. sed exterior frequē ordinat ad gliaz z honorē. z ideo ponit filia inanis glorie.

Capitulu secundū de inobedientia.

Inobedientia prima

Ifilia e inanis glorie. De q dixit samuel ppha. Quasi scel' idolatrie est nolle acquiescere. i. obe di. j. Reg. xv. Et q arguit Greg. Sine obedientia qdqs infidelis esse puat. etiaz si fide tenere videat. viij. q. j. sciendū. Dicit m. b. cho. se. se. q. v. q illa copatio no ē in equalitate. vt. i. a. sit fūe peccatum inobedientie sicut idolatria. sed fm similitudine aliqua inqutuz. i. redūdar in contemptu dei sicut idolatria et si non tm. Est autē inobedientia aliqñ viciu generale. aliquando prium z speciale. Sic z obedientia sibi contraria aliqñ est ptnus generalis aliqñ specialis distincta a ceteris. Pro cuius declaratioe dicit Tho. se. se. q. iij. ar. ij. q si accipiat obedi entia pnie pur respicit intentionē formale ratione pte cepri. sic obedientia est specialis virtus. z fm b ad ipam requiritur q impleat aliquis actum iusticie vel aliter virtutis incedens implere pceptum puta honorat pa rentes. seruat festa z ieiunia. quia hec sunt precepta dei vel ecclesie. aliter no facturus. Sed si accipiat obediē tia large p executione cuiuscuqz qd potest cadere sub p pcepto sic erit virtus generalis z cōcurrit cum actibz om

nū virtutū. Sic inobedientia cum p intentionē respice rōnem pcepti pccnēdo. i. rēnuendo se subijci tali regu le sic est ptnus spale. z ad ipaz pquerit q actualiter pte nat pceptu. Si vero accipiat large inobedientia. p omibz sione cuiuscūqz qd cadere potest ex quacūqz intentione fiat. no tm ptenendo pceptu. sic est viciu generale z repe ritur in omni pccō. z sic ab Ambro. diffinit ptnus esse ce lestiu inobedientia mādatoz. Sic g dicit de inobedien tia put est viciu generale. vt frequē in scriptura sacra ac ciplatur aliqñ put est spale. Tamū autē est viciu inobes dientie vt p cam de paradiso expulsi sumus nec reuēti po tuerim' aliter q p obedientia durissima xpi qua patri obediēs fuit vltq ad mortē crucis. Un apls Ro. v. Sic p inobedientia vni' homis. Ide. sc. cū comedit de ligno boni z mali ptra dei pceptum multa pstituti sunt pecca tores. ita p obedientia vni' hois ihu xpi multi iustifica bunt q scz imitari cū fuerint in obedientia pceptorum et sic in figurā p aliam viā reueri sunt magi in regionē suam. Marth. ij. qui sunt duces fidelū. Regio nostra ē paradysus via alia. i. pteraria ad cam ex qua inde veni mus est obedientia. p inobedientia em in b exilium ve nim'. De hac ps. inquit. Maledicti q declinat a māda tis tuis. ps. cxvij. Ubi tria notantur.

Primo punitio rebellionis. ibi. Maledicti.

Secda expulio inobedientis. ibi. qui declinant.

Tertio purificatio trasgressiois. ibi. a mādato.

Quātum ad primum. §. i.

Sciendū q p inobedientia seu rebellionem incurritur maledictio dei. quod ostendit ps. dices. Maledicti sēz a deo. Ad quod etiā facit quod dicit Deutro. xxvij. Maledictus qui non pmanet in sermonibz legis huius. nec eos opere perficit. s. obediendo. Et Acti. xij. Ue vobis impij viri. qui dereliquistis legem altissimi. i. p inobedi entiam et si nati fuerit in maledictioibz nascimini. et si mortui fueritis in maledictioe erit pars vestra. Maledi ctio dei designat punitiōem. Dicere enim dei est facere. Maledicit ergo deus cum malum pene facit. id est. hīz rogat inobedienti. Maledicit autem ppter inobediētiā tripliciter deus.

Primo per afflictionem corporis

Secundo per impugnacionem orbis.

Tertio per pmanonem numinis.

De pmo dictum fuit Ade ppter inobediētiā suā. Ma ledicta terra in ope tuo. i. ppter opus tue trasgressionis. Terra corporis tui erit maledicta. afflictu multiplic. Spi tas em z tribulos diuersaz passionū z infumuarū ger minabit tibi. Omnes em pene qd subditi sum' famus. sitis calons. frigoris z infirmitatū sunt in pena illius i obediētie. Spinas em pcupiscēte terra sensualitat' ger minat. qz caro pcupiscit aduersus spm. ad Gal. v. qd ex illa iobediētia pcellit imediate em cū rō no obediunt dō z caro se rōni rebellat. Secda maledictio est. qz omis creature pugnat p hoies ppter inobediētiā vbi pus obe diebat homini. Sap. v. Pugnabit p eo orbis terrarū p insensatos. Et iuste qdē acru est vt cū ois creatura deo obediāt faciēs id ad qd instituta ē. z sic pceptu posuit cūct' creaturis. z no pteribit. ps. cxvij. qd pz ad sensū. si inobediens deo repert' fuerit cū ad b e seruāt vt obe diat dō. omnes impugnēt eū z maledicāt affligēdo ipm etiā vermes z pulices z musce z arance. De inobedienti bus dicit etiam Deutro. xxvij. Si nolueris audire vo cem dñi dei tui vt custodias z facias oia mādātā ei. i. obediendo. venient sup te omnes maledictioes. iste et ap prehendēt te. Maledictus eris in ciuitate. maledictus in agro. maledictū horreum tuū. z maledicte reliqe tue. maledictus fruct' ventris tui. z fruct' terre tue. armēto

Inobediē tia maledi catur.

Titulus Quartus

bovm tuoz. z greges ouiu tuaz. maledict⁹ eris ingredi ens. i. incipiens aliquod opus. et maledictus egrediens. id est. finiens opus. Et maledictiones explicat subdit. **M**ittet dñs famē z esuriem z increpationem in oia opa tua q̄ facies donec p̄terat te z p̄dat velociter. **A**d iungit tibi dñs pestilentia donec p̄sumat te. **P**ercutiet te dñs egestate. febri. frigore. ardore et estu. et acre corrupto ac rubigine. **S**it celum sup te encum. z terra quam calcas ferrea. **D**et dñs imbrē terre tue pulucre. z de celo descen dat sup te puluis. **T**radat te dñs corruentē añ hostes tuos. p̄ vanā viā egrediaris z eos. z p̄ spē fugias z ei spergaris p̄ oia regna terre. **S**itq̄ cadauer tuū in clā cūctis volatilibz celi z bestiis terre. **P**ercutiet te dñs vlti cere egypti. scabie z prurigne. **P**ercutiat te amētia z ciuitate z furore mēis. **E**t mltā alia ibi hēs. **E**cclia etiam punit inobedientiā maledictōe excoīcatōis. **N**ā p̄na aīter inobediētes excoīcat apls. ij. **L**oz. r. **E**t in p̄mptu hñtes vltā omne inobedientiā. **U**n. ij. q. ij. ab it. dñ. **I**n veteri lege q̄ sacerdotibz nō obpasset. aut lapidabaz a populo. aut p̄emptū. s. inobediente expiabat cruore. **N**ūc aut inobediens spūali aīa duciōe truncaf. id est. excoīcat. **E**xcoīcatio aut maledictio dñi in iure. vt. xxij. q. ij. cum sancti viri. in. s. p̄cedenti. ad illud capitulum.

Tertia maledictio q̄ oibz p̄ior est. qz p̄uat de visione z p̄sortio scōz. **M**aledicti erūt q̄ p̄mūt te. s. per inobedientiā **A**bob. xij. **A**būstus em̄ dicit reprobis. q̄ mandata sua nō seruauerūt. **D**iscēdite a me maledicti in ignem eternū. **I**n hui⁹ figurā xps maledixit siculnee quā sine fructu repperit. **M**at. xj. **A**n subito sicata ē non apta nisi ad ignem. **S**ic q̄ sine fructu obseruatiōis mandatorū reperiunt a xpo maledicunt. i. reprobantur. ita q̄ amplius mereri non possunt vel deo siui. sed ad ignem gehenne mittunt. **E**fficitur etiā inobediēs arid⁹ per indeuorōem quā habere nō potest. **U**nde **B**ernar. **N**on dabit inobedienti copīa sui tante obedientie ama torū. q̄ mori maluit q̄ nō obedire. s. xps. **S**ed neqz fructū exauditiōis in oratione p̄cipit. **U**nde p̄uerb. xxvij. **Q**ui declinat aurē suā ne audiat legē. oratio ei⁹ erit execrabil. **A**ug⁹. **Q**uia p̄ceptis dei auertit. qd in orōne postulat nō meret. **I**nter omnes creaturas nō vident esse nisi due q̄ deo inobediētes sunt. s. diabolus z malus homo. z iō congruū est vt sicut quasi ab oībz maledict diabolus i detestationē sui. sic z inobediens homo. z cū societ qua si attinens eius sicut xpi dicunt parentes. frater. soror. z mater. q̄ faciūt patris sui celestis voluntatē. vt dñ **M**at. xj. **U**ltra punitiōem seu crissimam inobediētie ad e. p̄pter quod dñ **B**en. ij. **A**dā exemplū meum in punitiōe inobediētie ab adolescentia mea vt mibi caueam ab inobedientia. **P**lura alia exempla habet. **A**roz quis dem **I**oth p̄pter inobedientiā suā ad sba angeli versa ē in statuā salis. **S**en. xj. **S**aul p̄pter inobedientiā suā priuatus est regno. **U**nde dñ. j. **R**eg. r. v. **P**ro eo q̄ abieci sermonē dñi z dñs te abiecit ne sis dñs in israhel z rex. **P**ropheta dñi quē contra p̄ceptum māducauit in samaria p̄pter suam inobedientiā a leone suffocatus est in via. ij. **R**egum. xij. **Q**uidā etiam quia noluit obedi re vni ex filiis p̄p̄erarū dicenti sibi ex parte dei. q̄ p̄cūteret cum vulnerando a leone p̄cussus est. ij. **R**egum. xj. signans inobedientiā p̄clatorū q̄ nolūt gladio correctiōnis p̄cutere vitam subditōz. **D**e filio inobediente dicit **D**eutro. xxi. **S**i genuerit homo filiū contumacē et p̄teruū qui non audit imperiū patris et coarctus obedi re contemnit. accusatus a parentibz in porta ciuitatē coram senioribz lapidabit eum omnis populus. **C**asti regina vxoris regis **A**ssueri. quia p̄emptit ad cū accedes re vt imperauerat. p̄uata est regno z coniugio. **D**ester. j. **J**onas quia noluit domino obedire. in cundo. ad p̄edi

candum in ciuitatē **N**iniuen. orta tempestate p̄pter hoc in mari proiectus est. **J**one. ij. **P**opulus israhel q̄ deo obedire contempsit. id est. decez tribus a **S**almanasar assyriorum in captiuitatē dūce sunt in **N**iniuen. ex p̄stea rege populus iuda cū rege suo **S**edechia p̄pter contempnum mandatorum dei. a **N**abuchodonosor in babiloniam captiu ducti sunt. vt in. iij. **R**egum. vltio. et **I**eremie vltimo. **J**osephus et azarias quia contra obedientiam **J**ude machabei dūcis exeratus israhel mouerunt bellum cōtra inimicos. debellati sunt occisi duobus milibus. j. **M**achaboz. iij. **Q**uidam monachus nomine **M**alchus. quia contra obedientiam abbatis recessit ad visitandum parētes. cap⁹ est ab infidelibus vbi multa perpeffus est. vt habetur in vitasparum. **Q**uidam liberatus a beato **B**enedicto cum vxorē a dyabolo. quia contra obedientiam ipsius patris ordinem sacrum suscepit a dyabolo arreptus est iterum. **M**arcus torquatus consul romanorum. quia cum esset in campo contra hostes. filius eius contra obedientiam seu mandatum patris ipsius bellum q̄uis magnam victoriā haberet eum decapitauit vt narrat **V**aler⁹. quod **A**ugustinus in libro de ciuitate dei nō reprobat. **C**auendum est summe ab inobedientia que tot maledictionibus. tot malis punitur.

Quantū ad secundū. §. II.

Inobedientia ipsa exprimitur dum dicitur. qui declinat. **D**eclinare autem a mandatis est recedere ab eis. id est. non obedire. **E**sa. xxx. **N**eqz ad dexteram neqz ad sinistram sēz vie declinetis. **V**ia ad parā est obseruatio mandatorū. **M**andata sunt de actibus virtutum. s. m. **A**thomā. que cum consistant in medio. ille declinat ad dexterā vie qui recedit a mandato p̄ excessum circa virtutem. ille declinat ad sinistram qui recedit a mandato obseruatione per defectum virtutis. **S**icut circa p̄mū mandatum ad sinistram declinat qui idola colit non deum. ad dexteram qui superstitiose colit. et sic de alijs. **S**ed vt ait **P**salmista et allegat apostolus ad **R**oma. ij. ad ostendendum vniuersos declinare. **N**on est intelligens. neqz requirens deum. omnes declinauerunt. s. mul inutiles facti sunt. non est qui faciat bonum. non est vsqz ad vnum. **U**bi s. m. beatum **A**thomā super dīcro passū in epistolis **P**auli p̄s. notat p̄mo inobediētiā vel transgressionem mandatorum. ibi. **N**on est intelligens. secundo amissionem inde p̄miorum. ibi. simul inutiles facti sunt. tertio collectionē in huiusmodi cunctorum. ibi. non est qui faciat bonum. zc. **P**mo inobedientia notatur ibi. omnes declinauerunt s. mul. id est. recesserunt a regula diuine legis. **E**sa. lvi. **O**mnes in viam suam declinauerunt. id est. a mandatis dei recedentes propriā voluntates secuti sunt. **E**ccl. huius declinationi p̄mittunt duo que concurrūt in p̄ccato. **P**rimū est defectus discretionis seu rationis. ibi. non intelligens. **O**mnis em̄ malus est ignorās. inquit philosophus. quod verum est in particulari eligibili. **S**ecundū est defectus recte intentiōis. ibi. aut requirēs deū nō est. s. intentiōem suā dirigēdo ad deū. p̄s. facies tuā dñe requirā. **A**missio p̄mij notat ibi. simul inutiles facti sunt. **H**oc inutile dicim⁹ qd nō p̄sequit finem suū. et ideo cū hoīes a deo declinant nō obedientes mādat ei⁹ p̄pter quē p̄sequendū facti sunt. inutiles dicuntur non assequantur p̄miū. **S**ap. iij. **I**mpiorum multitudo non est vtilis. **I**n terrā promissionis ex omnibus numeratis in egypto ap̄tis ad plūm. s. sexcentis milibus solū duo intrauerūt. s. caleph z iofue. q̄ manserūt z sumi steterūt in obediēdo dñō. **I**n figurā q̄ de oī vniuersali multitudine q̄ sūt in sex mūdi etatibz nullus intrat in

Ca. 2. De in obedientia.

Vita eternam. nec princeps vel sapientissim⁹ vt moyses. nec sacerdos etiā lumini⁹ vt aaron nisi duo obseruet casus natus mādata dilectōis. s. dei. 2. primi. Et in his duobus mādatīs vniuersa lex pēdet. 2. par. xxiij. Compensatio cū cor⁹ norat ibi. No est qⁱ faciat bonū. s. aliq^s qd^o intel⁹ ligat fm⁹ p^{ri}uā virtutē. i. nullus p^{ri} seipm⁹ facit bonū nisi a deo adiut⁹. vel cōplere null⁹ bonū faciat qn⁹. s. in aliq^o deficiat. i. illud. iij. Regum. viij. Non est qui faciat su per terram bonū. 2. non peccet. Et loquit⁹ de congrega⁹ none maloz. Non est vix ad vnu. s. xpm⁹. 2. sic ponit ex⁹ dūstus. Sed notandū qⁱ cū quasi omnes declinēt a man datis. diuersis tū de causis declinant ab eis.

Aliqui per impotentiam.

Aliqui per ignorantiam.

Aliqui per certam scientiam.

Quantum ad mandata dei nullus potest iuste se excu sare qⁱ fuare nō possit. Nā si nō p^{ri}uā frute. tū cū ad iu riorē grē cūta fuare pōt ad quā recipiendā si facit qd^o in se est nō ei denegabit⁹. An hieo. diē. 2. valedice⁹ ois. s. a deo qⁱ dicit aliqd^o nō possibile pcepit. De mādatīs aut⁹ hōim diē. b. tho. se. se. q. xliij. qⁱ si platus tot pcepta multiplicet. qⁱ ea subditus implere nō possit excusat a peccato. Et ideo plati debēt abstinere a multitudie pce pzo. Ad h⁹ facit regla iuris. Nemo pōt ad impossibile obligari. ex⁹ de re. i. li. vj. Et intelligit nō solū de impossib⁹ bilitate facti s. etiā iuris. fm⁹ glo. ibi. An si plati⁹ p^{ri} ius aliqd^o mandat non pōt obligari ad illud. i. nec tenet. nec d⁹ obedire. Si aut⁹ dubitat vtz possit facere qⁱ graue z durū est. obedire d⁹. An di. xij. c. in memorā d⁹. Licet vir ferendū ab illa sancta fide imponat iugū tū feram⁹ z pia deuotōe tolerem⁹. De ignorantia mandatorū ex qua aliq^o declinant. Nota qⁱ in mandatis qⁱ sunt d⁹ iure diuino nulla ignorantia excusat a mortali. s. vt ap⁹lus d⁹ Ignorās ignorabit⁹. i. a deo reprobatib⁹ si trasgrediatur mādata necaria ad salutē. In positūis vt huanis pcepis nisi habeat iustā cām ignorantie. vt qⁱ nō potuit scire ne habuit qⁱ doceret. nō excusat a peccō qⁱ tenet ad seruandū z nō fuat. An Aug. Illis oino ignosci nō po tent qⁱ a qⁱ dicerēt hūc opam nō dederunt. di. xxxvij. s. si. Et nicola⁹ papa dicit. Si decreta romanorū ponti⁹ ficū nō haberis. de neglectu z inuria redarguedi estis. di. xx. De ignorantia tū multa bēs. s. in p^{ri}ma p^{ri}ce. et infra in ti. de accidia. Declinat aliq^o scietē a mandatis. z ali qn⁹ b⁹ ex sufficienti rōne. aliq^o ex neglectu. aliq^o ex ptem ptu. Ex rōe nullus potest declinare licite a mandatis dei in vilo casu nisi teus sibi p^{ri}uarū mandet. vt man⁹ dauit osee qⁱ recognosceret mulierē fornicariam. Osee. i. qⁱ in hoc nō peccauit fm⁹ tho. quia hec est iusta lex p^{ri}ce prum qd^o deus ordinat. Sed in pceptis platorū potest declinare aliq^o sine peccato. Dicit pe. de pal. in. iij. qⁱ si plati⁹ p^{ri}cipit alicui aliqd^o errans non pceptur⁹ si sciet vt nate. potest talis salua obedientia. i. sine peccato nō im plere illud. ex⁹ de resc. c. si qn⁹. Dicit etiā idem pe. qⁱ p^{ri}ce pra p^{ri}ncipis intelligunt saluo iure alteri⁹. C. de eman. li. be. nec aut⁹. Unde nō oportet semper mandatiū pape im plere. sed sufficit cām pbabilem. non implendi allegare vt expresse d⁹ in illo. c. si qn⁹. Illa em⁹ ratio debet mouere delegariū qⁱ mouit delegantē. Unde si scit se h⁹re causam nō implēdi qⁱ papa mandat quā si sciet. credit verisim⁹ qⁱ p^{ri}uarū mandasset nō tenet implere sup⁹ dicto. c. si qn⁹ de resc. Dicit etiā anho. de bu. qⁱ subdit⁹ mandato su perioris debet obedire nisi subsit causa quā allegare d⁹ verbo scz v⁹l se p^{ri}o. Nec d⁹ qⁱ p^{ri}uarū mādato supio⁹ ris si mortis iusta causa nō obedir. Si aut⁹ dubitat vtz supior cū intendat obligare ad faciendū etiā si sciet fa⁹ crum vnde mouet subdit⁹ ad nō faciendū estimans iu⁹ stam cām h⁹re d⁹ obedire. ar. xxiij. q. i. quid culpaf. v⁹l si

gnificando expectare sedam iussione. vt in. c. si qn⁹ de re scrip. Et neglectu declinādo. i. nō fuādo mandata di uia aut hūana facere p^{ri} obedientia. ē iobediētia. pur ē vi ciū generale. salte⁹ ca qⁱ sūt ab aplis z cor⁹ successorib⁹ in⁹ stituta nulla delidia negligent. nulla dissensioe violent⁹ nulla pccratōe turbet. Iun⁹ papa. xxy. q. ij. amputatio Sciendū tū fm⁹ tho. se. se. q. cūq⁹. qⁱ vbi cōmittit pccm⁹ ve niale nō ē ibi p^{ri}ce inobediētia s. cū committit mortale mā venialia nō sūt p^{ri}cepta. Ubi etiā notādū fm⁹ can cellariū parisiēz. z alios doctores qⁱ nō oēs ordinarōes ecclie vel platorū sunt i pcepto. ita qⁱ trasgrediētes etiam scietē peccēt mortali⁹. s. sic in lege diuina qdā sunt mo⁹ nita simplicita p^{ri} qⁱ faciēdo esset de se veniale. vt illd⁹ Ac⁹ uis. xij. Corā cano capite surge. i. reuerentiā seniorib⁹ pbe Quedā pceptoria p^{ri} qⁱ opando cēt mortale. vt decē pce⁹ pra z qⁱ reducunt ad ea. z in nouo testō credere expiare articul⁹ fidei. z sacra suscipe fm⁹ rpa z qⁱratē psonarum. Ita etiā i lege canonica v⁹l ciuili seu ordinatōib⁹ platorū sunt qdā pceptoria qdā monitoria. Qui facit p^{ri}cepta diuina v⁹l hūana sumēdo p^{ri}ce z stricte pceptū. etiam si nō faciat ex pceptu s. ex neglectu. peccat mortaliter. An Grego. Qd^o p^{ri}cipit impaf. qd^o impaf necesse est fieri. xxiij q. i. s. item Grego. Ap⁹lus. ij. Thimo. iij. inter criminalia ponit illud. Parētib⁹ nō obedientes. Et ad Roma. xij. Qui potestati resistit plas⁹ nō obediēdo. dei ord. natioi resistit. z ipe sibi damnatōez acq⁹rit. Rō b⁹ est fm⁹ beati Tho. scda scde. q. cv. arti. j. quia illud est mortale qd^o cō⁹ trariat charitati p^{ri} quā est in nobis vita spūalis. Talis autem est inobediētia pceptoz. Exigit em⁹ charitas qua d⁹ns diligitur vt mandatis eius obediāt. fm⁹ illud Job. xiiij. Si quis diligit me sermonem meū seruabit. Et in pceptis dei p^{ri}ncetur. qⁱ etiam superiorib⁹ obedia tur. fm⁹ illud ad Hebre. vltimo. Obedite prepositis ves tris z subiacere eis. Et Roma. xij. Omis anima pote statib⁹ sublimiorib⁹ subdita sit. facit etiā p^{ri}ca iusticiay z charitatē p^{ri} qⁱ nō obedir iustis pceptis supio⁹z. p^{ri} hoc qⁱ subtrahit obediētiā debitā. Ex pceptu aut⁹ declinat a mandatis qui nō tū ex negligentia sed etiam ex quadā rebellione et obstinatione rennuit subijci pceptis su⁹ periorū. Et hec est obediētia stricte z formaliter specia⁹ le peccatū. Unde Proueib. xviij. Impius cum in p^{ri}son dum peccatoz venerit contemnit. Et christus Aue. x. Qui vos se⁹ platos spernit. id est. cōtemnit in mādatīs vestris me spernit. Item nicolaus papa. Si qⁱ dogma ta. mandata. interdica. sanctiones vel decreta p^{ri} catho⁹ lica fide vel eccliasit⁹ ca disciplina. p^{ri} correccōe iminētū vel futuroz maloz a sedis ap⁹lice plule pmulgata p^{ri}ce⁹ p^{ri}erit. anathema sit. i. fiat. xxy. q. ij. si quis. Et vt dicit Bern. in li. de dispensationib⁹ et pceptis. Cōtempt⁹ vbiq⁹ damnabilis. i. mortale est. Facere aliquid ergo cō tra pceptum diuinū vel humanū nō ex contemptu sed ex passione. mortale est. Facere aut⁹ ex contemptu nō so⁹ lum mortale est sed grau⁹. z nō solū si fiat p^{ri}ceptū sed etiā si fiat p^{ri}ceptū mādatum. i. illd⁹ qd^o de se est venia le mortale. An qd^o dicit Aug⁹. Nullū est adeo veniale qd^o nō fiat criminale dū placet. di. xxy. s. als. Exponit glo. id est. cuius contempt⁹ s. venialis ira qⁱ ipe contempt⁹ est mortale. Et qⁱuis grauē peccatū mortale sit talis in⁹ obediētia seu pcepti cōtemptus. non tū grauissimum omniū. Cum em⁹ grauiss sit p^{ri}tenere p^{ri}cientē qⁱ p^{ri}ce ptum ei⁹. ideo illa peccata qⁱ sunt p^{ri} plonā p^{ri}apientes sūt est gūiss⁹ grauioza peccatis inobediētie qⁱ sūt p^{ri}ceptū eius mus pec⁹ sicut blasphemia erga deū. homicidiū erga p^{ri}mu⁹ ma⁹ gis qⁱ inobediētia fm⁹ Tho. vbi. s. Et qⁱ vt dicit Aug⁹. i li. confes. In potestatibus humane societatis sic ad obe diendū maior minor recte p^{ri}ponit. ita de⁹ oib⁹. di. viij. Que p^{ri} mores. Jo qⁱro supior ē ille qⁱ p^{ri}apit. rāro gūi⁹ ē

Et negligētia de clina⁹ mā datū dei.

Nō omis ordinarōes sunt in p^{ri}cepto.

Ex ptem ptu trahit gredere p^{ri}ceptum.

Inobediētia non est gūiss⁹ mus pec⁹ carum.

Titulus Quartus

esse inobediēte illi. ⁊ iō gūi? est ēē inobdientē deo q̄s hōi
Ite ex t̄āsgressiōe p̄ceproz diuerso ⁊ euide supior. r̄at
 ut aliqd gūi? p̄cūm. q̄sromagi p̄ceprū illud ē de itentīōe
 p̄cipiens siue dei siue hois. **I**te sciēdū q̄ p̄cūm p̄mi hois
 qd i oēs emauent n̄ fuit iobediētia s̄m q̄ ē sp̄ale p̄cūm.
 sed supbia ex q̄ dō ad iobediētia p̄cessit s̄m r̄ho. ps. **D**e/
 clīnātes āri i obli. i. recedēs a mādaz q̄bō obligant. et p
 bōc itātes inligatōes pene debite p t̄āsgressiōne. ad/
 ducet dñs cū opantibz iniquitatē s̄ ad infernū. **D**e p̄cepru
 t̄m pleni? hēs i t̄cta pre in ti. de religiois.

Quātum ad tertium, §. III.

Differūt
mādatu;
7 p̄ceprū.

Ex mate-
ria discer-
nit ō mā-
dato.

Et forma
determina
tur o mē
dato.

extra de ybo. sig. **S**ed cū p̄ceptū sit obiectū obedientie
fini cho. vii. s. quomodo cūq; innorescat ⁊ q̄buscūq; yer
bis p̄ceptū superioris subdiro. certū dinaliter tenet obe
dire. als stat virtutū q̄boz. iux illud gre. **H**uane aures
italia verba iudicent q̄lia foris sonāt. xxi. q. v. humane
Abi dicit glo. q̄ cū nō constar de intellectu legislatoris
vel mādans nō est a ybis recedētū. vt eē de ipon. c. p̄
lris. ⁊ ff. de l. iul. nō aliter. als autē faciēdo q̄ ordinarōes
ecclie vel platoz vl̄ regularū vl̄ statutoz q̄ nō sunt pre
ceptioe est veniale nisi fieret eē p̄ceptū. **P**recepta aures
ecclie cōia ad q̄ oēs obligant sunt plura. vt de observa
tione festoz. de obseruatōe ieiunioz. de p̄fessioe semel in
anno fiendo. de cōione etiā suscipiēda. de auditōe misse
dieb; festiuis. de euitatiōe excoīcatoz. de abstinētia ab
esu carnū feria septa ⁊ sabbato in italia. de sumēda eu
charistia. ieiunio stomacho q̄ ad nō infirmos grauitur.
de cauendo a torneamentis. de nō faciēdo aliqd̄ coram
in q̄b; est lara snia excoīcatōis a iure. **A**ltra ista decem
cōia genera sūt q̄dā alia p̄cepta spectantia ad speciales
stat̄ vt ad clericos l̄ religiosos vl̄ iugatos vl̄ medicos
Et de decē p̄ceptis legis diuine habes. s. in p̄m p̄c. ti. 4.
De p̄ceptis ecclie habes infra in tractatu de accidia. que
cōiter omittūt ex negligētia. q̄ ad accidiā prinet. **E**t in
q̄ gula. q̄ ad p̄ceptū d̄ ieiunio ⁊ abstinētia carnū d̄ p̄c
p̄s p̄ncipib; ad stat̄ p̄fatos l̄ alioz hēs i. iij. p̄c. i. iul
de ill̄ statib; **I**nūc autē augeſ solū de p̄cepto solutōis de
cimaz. qd̄ p̄m diuinū ē. p̄m ecclie. scz q̄ ad quorū
ex p̄ceptu aliqui dimittūt p̄pter malā vitā clericorum.

quomodo et in excusantur non dantes decimas.

Sumite psalmū z dare
Sympanū psalteriū iocundū cum cithara. ps.
Sic expōit gratian⁹. xij. q. j. ecclias. §. se. Gu
mire. s. vos ppli psalmū. i. diuina officia q̄ pncipalit̄ sūt d
psalmis. Psalm⁹ em̄ itēpreat laus dei z officii totū est
ad laudē dei. Sumite ḡ diuina officia a deris. z dare eis
tympānū. i. tpalia. q̄ idcirco dicūt tympanū. q̄ sit ad lo
nū tympani hoies corpora gaudēt z recreat. ita p tpalia
recreat corp⁹ z letificat i sui sustentatōe. Qui em̄ seminā
spūalia ab eis debet metere corporalia. At q̄ altario sūnt
vivere debēt d altario. fm aplū m. j. ad Ro. ix. Et pps
Au. x. Dign⁹ ē opari⁹ mercede sua. z mltā alia testimo
scpture q̄ ibi notat gr̄ian⁹. Et ppter ea istituti ē a deo z
ecclia decimas dari i sustentatōez mīstroꝝ ecclie q̄ plis mī
nistrāt spūalia vt diuina officia z sacra. S; vt sint fructi
fera aiabz ista. i. psalmi diuinoꝝ z tympanū deciaz z ob
lationū. sit ibi psalteriū. s. decacordū. i. obfuario decē p
ceptoꝝ. iux illd In psalterio decē chordaz psallite illi. Et
ista obfuarā pceptoꝝ sit cū cithara q̄ dulc⁹ sonat psal
terio. vt dīc glo. z sīḡ caritatē. Nichil em̄ dulc⁹ caritare
Tūc psalteriū ē iocundū. i. obfuarā mādatoroꝝ qn̄ sit i ca
ritate. Et diuina igi⁹ mīstrāda z tpalia deciaz dāda cū
obediētia mādatoroꝝ z caritate. Pro. xxiij. Decimas z pmi
cias nō tardabis dño offerre. Est autē triplex decima

Prima decima spiritualis.

Secunda decima temporalis.

Tertia decima substantialis.

Decima spiritualis

Decima spiritualis
que figurabat p decimā materiale est hūilitio seu re
cognitio oīs sui boni a deo. ⁊ defect⁹ sui a se. Decima est
pfectōis signū. qz denarius nūs est nūs qdāmodo pfe
ctus. qz ē limes p̄m⁹ nūoz. Nam ultra nō pcedit nisi
replicando p̄teritos nūos. Neuenan⁹ est numer⁹ imper
fectus. qz nō attingit ad decimū. Bare ergo deo deci
mā spūālī est quidd pfectōis in se est deo attribuire et

La. 3. De decimis

quicqd defectus est sibi retinere. i. a se recognoscere fm illud **O**see. xij. Perditio tua ex te isrl. fm in me sal^a tua. Ad qd facit qd ait **D**ierony. sup **M**alachia. Possum⁹ decimas & primitias sic interpretari. **S**i qs docuit & eruditus in lege dñi p^r alios erudire. nō d⁹ sue attribueret prudēte ingenio qd possidet. sed grās agat p^r mū do mino q^d cūcta largit. de in sacerdotib⁹ et ministris a qui bus est eruditus. xvj. q. j. Reuertimini.

Decima temporalis. §. II.

est obleruano quadragelime cũ decura obpauatoc z de
 norde z ieiunio. **Qu** ei ann^o p ccdxv. dies voluit ieiunã
 do. xxxvj. q̄ sũt pã pã dñica q̄ dragelime vsq̄ ad pasca
 ieiunabiles. nã sc̄ dñicas dieb⁹ q̄ icerponũt nõ ieiunãt
 q̄t añi decimas deo dam⁹. **Et** ei. xxxvj. nũs decima p̄
 diez annu. **Dec** gre. de p̄c. di. v. **Qu**adragelima. q̄b cũ
 q̄tuor dies p̄ores additi sũt ab t̄po greg. vt p̄formem⁹
 nps p̄po in ieiunio q̄. xl. dieb⁹ ieiunauit. **S** vt p̄fecte det
 decimã h⁹ egis. d̄z h t̄pe p̄ maxie abstinere a vicijis. **Et**
 sic. xl. hois stetit x̄ps in sepulcro seu mortu⁹. ita ill⁹ die
 bus sit mortu⁹ sensib⁹ extiorib⁹. i. mortificat⁹. **Et** sic. xl.
 dieb⁹ stetit i m̄do p⁹ resurrec. dem ad p̄foradũ discipu
 los z visitandũ. ita ill⁹ dieb⁹ magis infestas demofinis
 primoz. z sic. xl. ebdomadis stetit in viero vrgis. ita il
 lis dieb⁹ vaces deo ordĩ z partati. **Et** sic. xl. mensib⁹ p̄
 dicauit in m̄do. ita illis dieb⁹ audis p̄dicationes.

Decima substantie .v. III.

palis est decima ps fructuū q̄s q̄s recolligit in terr̄s su
 is. **De q̄b̄ dicitur:** **Leuit. xxvij.** Q̄is decie tre siue d̄ frugibz
 siue de pomis arborz dñi sūt. **Et q̄** h̄mōi decie nō dent
 p̄querit dñs dices. **Malach. iij. c. Si** affiger hō decim
 q̄ vos p̄figiet me z dixistis. **In q̄ signū** te in decimis
 z p̄m̄ijs z penuria vobis maledictio estis. q. d. qz nō de
 distis decimas. iō habuistis maledictiōem pecunie. **Et**
 subdit. **Inserite** oēm decimarōem i b̄rrea mea. **vt sit** a
 bus in domo mea. z p̄bare me si nō effudero sug vos ca
 tharacas celi zc. **Et dicit Aug.** Decie ex debito requā
 z q̄ eas dare noluieret res alienas iudat. **xvij. q. j.** Hoc
 tñ intelligēdū cū requēret. vs̄ra dederat. **Et Imo. q. i**
 signū vniūsal dñij q̄i q̄dā titulo sp̄ali dñs sibi decias
 reuocauit. c̄p̄ de dec. c. **Cū** nō sit. **P̄dit** aut̄ ray. m̄lta ma
 la q̄ pueniūt nō dātibz decimas. **U. i. Aug.** Cū decias
 dādo celestia z terrēa possis p̄mereri. p̄ auaricia tua dū
 placi b̄ndictiōe fraudar. **Hec ē** cū iustissimi p̄uacu
 do vs̄ si tu illi decimā nō dederis. tu ad decimā reuocē
 dab̄ ipso militi qd nō vis dare sacerdoti. **xvij. q. j. c. Dec.**
me. Itē Aug. ca. q. **Nō** enī d̄s n̄ postulat p̄mū s̄z bo
 norē. z q̄ dignat̄ ē nob̄ totū dare. decimā dignat̄ a nos
 bis recipi nō sibi s̄z nob̄ p̄culdubio p̄futura. **Antiq̄** pa
 tres iō oibz cop̄ijs abundabāt. qz decimas dabāt. **Qd̄**
 nō accepit x̄ps accepit fiscus. **xvij. q. vij. maiores.** **Scō**
 tra remūeratio dantiū decias fm̄ Ray. ē q̄druplex. scz
 abūdiācia fructuū. sanitas corpis. remissio p̄ctōz. z cele
 ste p̄mū. **De p̄mis duabz dicit aug.** **Si** decimā dederis
 nō solū abūdiācia fructuū s̄z z sanitatē corpis p̄seq̄ris.
xvij. q. j. Decime. De alijs duabz dicit in co. c. **Qui** ḡ sibi
 p̄mū aut p̄pare aut indulgētiā p̄ctōz desiderat. pinere
 ri reddat decimā. z de nouē p̄b̄is studeat elemolynam
 dare pauperibz. **Uide**dū ḡ qd sit decima. qd p̄m̄ie.
 de quibz debeat dari. a q̄b̄ p̄sonis z q̄b̄ locis. z an ex
 culens a p̄ctō nō dātes vbi nō p̄suerūt dari. **Nora** h̄
 mo **Dierony. sup. Ezech.** ponere m̄ltiplicē decimā. **Et** h̄
 c̄p̄ de dec. c. j. vbi dicit. **Decimā** p̄cōm frugū. **Leuitici**
 tribui p̄p̄ls ex lege debebat. **Rur̄ius** ex ip̄is decimis le
 uitic̄ h̄ est inferiorz m̄stroz ḡdus decimas dabāt sacer
 dōtibz. **Erātqz** z alie decime quas vniūsq̄s ex popul

tñr in suis horreis refuabat vt comederet eas cū iret in
 bierlm in templū z in vestibulo tēpli sacerdotes z leuiti
 cas ad pūiū mutaret. **Erāt** z alie q̄s paupibz recon
 debāt. **Et** p̄o p̄mitte q̄s de frugibz offerebāt. nō erant
 spālī noie diffinitē. sed offerētū arbitrio derelictē. **Trā**
 ditōz q̄z acapim⁹ hebzeoz nō legē p̄ceptā. sed arbitrio
 migroz inuolūt q̄ q̄ plimū q̄dragelīmā p̄e dēt sacerdo
 tībz. q̄ minimū scrageīmā. **Int** q̄ dragelīmā aut z scrā
 gelīmā licebat q̄d cūqz voluissent offerre. **Hec** ille. **Quā**
 re aut p̄mitte dēt. z quō hoies ad b̄ teneant. **Dic** bea
 t⁹ tho. se. se. q. lxxvj. ar. iij. **Qz** q̄ deo debem⁹ exhibere
 id q̄d p̄cipuū ē. id offerebāt p̄mitte in recognitiōem di
 uini beneficii. s. q̄ aliq̄s p̄ficat fruct⁹ terre a deo recipere
Et dabant ex p̄mis fructibz tāqz q̄d p̄cipuū. **Et** qz sac
 dos p̄stituit pp̄lo i his q̄ sūt ad dēū. id p̄mitte cedebāt
 n vsū sacerdotū. p̄ner aut ad ius nāle vt ex rebus iur
 dat⁹ a deo aliqd tribuat ad suū honorē. **Sz** q̄ talibz p̄
 fontis exhibeant. scz sacerdotibz aut de p̄mis fructibus
 aut i cāra q̄bitate b̄ fuit i lege veti definitiū. **In** noua
 āt lege p̄ deo minarōez ecclē diffinit⁹ vt p̄mitias hoies sol
 uāt p̄m p̄suetudinē p̄fic. z indigētā mistroz edictarum.
 vii. xvj. q. vij. d̄i q̄ decias z p̄mitias q̄s iure sacerdotū
 cē sentim⁹. ab oī pp̄lo accepe dēt. **Decia** aut pp̄ua z nā ē
 decia ps oīm bonoz iuste acq̄fitoz deo d̄bita. c̄f. e. luo
 nob. **Et** p̄m Roij. dari de oībz fructibz terraz arborū
 ortoz. nuerumēz aialū. lana. lacte. feno. lignis. piscatio
 nibz. venationibz. afflictis p̄sionibz. molēdini cūā ad
 ventū. balneis. fullonij. mercallarijs. lapidicinijs. d̄ lu
 cras ex negocijs p̄secut⁹ z artificijs z ceteris bōis. r. vij. q.
 s. **Decime**. z. q. vij. c. **Quicūqz** recognouerit. c̄f. e. p̄m ius
 z c. nūcios. **Et** generalit̄ de oī licio p̄m Postiē z **Thō**

Sir aut tal officio de decimis. q. qda sūt psonales. qda pdales. qda mixte. Personales sūt q debet ex negociatōe z artificio seu scia. i. ex lucro aq̄suto p sciam. v. p lecturas. aduocatōes. p̄sultatōes z hmōi. militia. venatōes. piscatōes. officio regimīs z hmōi. Et he psonales dari dnt ecclie prochiali seu baptisimali vbi qs audit dōna. z recipit sacra. v. f. vj. q. j. Quēsti. z. xij. q. j. j. Et si nisi aliō obneat d p̄sue. ex co. c. j. z c. d. ad aplice. Vel nisi p̄scripre sint q tñ p̄scriptio p laicū fieri n̄ p̄t. hec ray. tbo. z hosti. Reges tñ z p̄n apes psonales d̄ cias soluet ep̄o illi d̄oyo celis i q hnt p̄ncipale domiciliū m̄ fm immo. Et p̄nt dari psonales decimē i fine āni. ar. ep̄o d̄ pigno. c. Et lris. De re et dōata v̄l legata notauit b. go. f. vj. q. j. Decimē q̄ d̄ dari decia. l̄j fuerit decimata a benefactorē v̄l donatore. S̄z de successore hereditarij p̄ne f̄i l̄i n̄ tenet si decia sūt bōa a p̄re. s̄z heres c̄ne b̄n tenet. De illicitē aq̄sūt in casibz vbi p̄p̄ent restitutio v̄l furto. v̄sura. iusto bello. z hmōi v̄l vbi d̄ n̄ccitate op̄z v̄l fiat erogatio. v̄l i symōia. n̄ d̄ dari nec capi decia psonalis. S̄z i alijs illicitē aq̄sūt. v̄l p̄ turpitudinē d̄ dari p̄cni ē oclū. n̄ aut si ē norozū d̄ recipi fm tbo. Decia p̄dial ē q̄ p̄uēt ex ip̄is p̄dijs. ex eo. ad aplice. z. c. pastoralē z fm hosti. dnt dari i d̄sticte a possidēte p̄dia siue iuste siue iuste possideat. Et n̄ solū si possideat p̄dia a catholico l̄j ē heretico iudco v̄l pagano. ex co. c. d̄ re. ris. Et rō h̄ ē. qz d̄at rōe p̄dior. ex c. d̄ tērr. Et si fuissē seminata semē furuuo. z hmōi. tbo. z. ray. Et si qs arborē excisā i silua portet ad lacū vbi m̄ltopl̄ v̄l fm immo soluet decimā ecclie vbi sita ē silua deduci exp̄p̄sis q̄s d̄ d̄i i trāsferēdo. z d̄ dari prochie i q̄ sitū ē p̄diū. hmōi c̄ma p̄dial. f. vj. q. j. si qs lat̄. z. xij. q. j. S̄. j. z c. eo. q̄m. Et si nisi aliō obneat d̄ p̄suetudinē. z dnt dari decimē no deductis exp̄p̄sis. nec etiā illis q̄ sūt p̄ fructibz celli gedis ex co. cū sint hoies. dnt d̄ dari itaq̄m q̄ fruct̄ p̄cipunt anteq̄m tñ sep̄t census v̄l tributū z hmōi. De si p̄us fuerit facta dicta separatio. d̄ abis n̄bilomin⁹ dec

Primitie
que dent.

Personas
les Decie.

Decima
pdiab

Titulus Quartus

Decima mixta

ma integra. ex co. c. Tua nobis. **U**trū autē debeat oportari ad eccliam vel dari in agris et vineis. dicit Hostiensis. in hoc esse standū p̄studinē. ex de sepul. c. Certificari. Decima mixta est q̄ de agnis et alijs scribīs animalibus provenit q̄ sunt in pascuis. p̄m̄ em̄ ista decima puenit a p̄dijis vbi pascunt animalia. et sic sūt p̄diales. parit a custodia psonarū. et sic sunt p̄sonales. p̄terea dicunt mixte. Et iste s̄m̄ Hostiensis. dāde sūt illi ecclie vbi ē consuetudo dādi. Si nō appareat consuetudo dandi si aialia. p̄tinue pascūt in prochia ei⁹ q̄ est dñs iporū et q̄ gerit curā eorū dari d̄ p̄p̄e prochie. Si autē pascūt in alia prochia vidit dñr int̄ eccliam vbi pascunt et p̄p̄a. ex de testa. ca. Relati. **S**i. Ibo. et Ray. dicūt. q̄ de lacte. seru. et lana debet dari ecclie vbi pascunt. In hmoi autē decimis nō tenent dare optia nec tenet dare magis vilia sed medio. ca. xvj. q. j. c. Decime. **I**te nota q̄ si pascua p̄ aialibus annuatim vendant s̄m̄ Inno. decimā p̄cū soluēt illi ecclie vbi sūt pascua. **S**i si dñs fundi pariat ḡtis pasci bestiis in fundo. cū herba quā euellit bestia trāseat cū onere suo. s. decime. dñs bestie tenebit dare etiā decimā valoris herbe. ff. de usufru. l. si usufructus. **U**trū decime possent p̄scribi. Rñdo a laicis nō. extra de p̄scrip. c. cau. sam. sed a clericis sic sūt prochia hñr. ex de p̄scrip. c. d̄ q̄r. ta. **R**eligiōsi q̄ si nō hñt parrochia ipas p̄scribere non possunt. q̄ nec possidere. x. vj. q. j. **P**lacuit. **S**i si habet tunc rōne parrochie eas p̄scribūt. ex co. c. Cū p̄tingat. et c. Cū in tua. **E**t nota q̄ ep̄s qui dicit se p̄scripsisse decimas in alieno ep̄atu oportet q̄ alleget et p̄bet titulu. q̄ ius cōe est p̄tra cū nisi tanti t̄pis alleget p̄scrip̄tō. cui⁹ p̄rarij memoria nō existat. ex de p̄scrip. c. Ep̄m. li. vj. **I**te nota q̄ si consuetudo p̄cipiendi decimas fuerit p̄ scripta in vno p̄dio alicui⁹ prochie nō extendit h̄ ad aliud p̄dium qd̄ de nouo colit. ex co. c. Cū p̄tingat. **I**te qui dñs decimas nō soluit et nē vult soluē nō d̄ soluere illis q̄ ex sola p̄scrip̄tōe decimas hacten⁹ p̄ceperūt. s̄ ecclie parrochiali s̄m̄ Buil. **U**trū decime illarū rerū de quib⁹ nō p̄fuerūt dari antiquit⁹ debeant illis q̄ eas hñt in feudū v̄ eas recuperauerunt aut ecclie. Rñdet Ray. **V**ide tur q̄ milites q̄ als decimas recipiūt possint illas p̄tere eo q̄ illis terra illa ab antiq̄ fuit decimā et vna cas dē res nō d̄ duplici iure cēsen. ex co. c. Cū in tua. **U**l for te verū in monasterio vel ecclia. sec⁹ in laico q̄ nō d̄bet eas reape sic nec etiā decimas noualiū. **U**n̄ p̄sulendū est q̄ soluāt prochia ecclie. **I**de Hostiensis. **I**te sciendū s̄m̄ Ray. q̄ si quis tenet decimas in feudū nō p̄pter b̄ recipiet decimas noualiū s̄ debent ecclie prochia. q̄ bus iusmodi p̄cessionēs et p̄uilegia sūt arrāda nō amplian⁹ dā. ex e. r. u. nisi forte sint religiosi et p̄uilegio decimas p̄cipiāt. q̄ p̄ceperūt etiā decimas noualiū. ex e. c. Ex p̄te. cl. ij. **S**i ipi religiosi nō ex p̄uilegio decimas alic⁹ ecclie p̄cipiebāt s̄ ex p̄scrip̄tōe. tūc decime noualiū non eis sed ecclie sunt soluende. ex e. c. Cum p̄tingat.

Decimas tenet dari

A quibus debent. **S. III.** dari decime. Rñdo q̄ dñr dari decime ab oib⁹ laicis. xvj. q. vj. **D**ecimas. et ex co. c. A nobis. **I**tem clerici tenent ad decimas nō de ecclis sed de reb⁹ suis. ex co. ca. ij. **I**te religiosi tā ex p̄p̄i q̄ nō ex p̄p̄i de terris et possessionib⁹ suis acq̄sitis et acq̄rēdis tenent integre soluere decimas illis quib⁹ cedē possessiones fuerāt. decimales. ex e. c. Statuto. li. vj. **I**te leprosi tenent ad decimas. si tñ sint cōiter viuentes nō tenent de ortis et nutrimentis aialium. vbi etiā intelligunt fer⁹. **E**t oia p̄dicta intelligūt de iure cōl. sec⁹ si q̄s h̄z aliqd̄ ex p̄uilegio. **I**te iudei et si ad decimas p̄sonales nō teneant. q̄ nō recipiūt diuina nec sūt de ecclia. tñ tenent ad decimas p̄diales. ex co. ca. De terris. **I**te s̄m̄ tho. se. se. tenent clerici dare pape red

renti. **N**ā in veteri testimēto mādauit dñs leuitis recipiendi decimas a p̄p̄lo ipos dare decimā decime s̄m̄ mo sacerdoti. **N**aturali enī rōne dicitur ille qui h̄z curā de cōi statu p̄uideat sibi. vñ possit exequi ea q̄ p̄necent ad cōem salutē. **T**enēt ḡ clerici dare decimā summo p̄tifici si exigit. **I**te v̄dendo acerrū ante decimarōes ecclia h̄z actionē i decia p̄ vtrūq̄. s. et p̄rore. q̄ res trāsit uir ad cū cū onere decimarū. ex co. c. Pastoral. et p̄ v̄dē torē p̄ter dolū ei⁹. et q̄ h̄z p̄cū rei v̄dēte. p̄p̄. q. ij. **N**on minus. **P**or ḡ petere a q̄ maluerit. s̄ si recipit ab vno liberatus est alter. **I**te cū collectis fructib⁹ decime statim debeāt dari si nō soluāt statim nō p̄terent solui possūt et ante solutionē acerrus per furtum vel rapinā d̄ arca vel arca sublati sunt. tenet rusticus ad dandum decimā. quia fuit in mora. et sic periculū spectat ad cū. **S**i si nō fuit in mora nō tenet. sed ager ecclia p̄ acrores. et similiter non tenetur si sacerdos fuit causa morte.

Qualiter et quando. **S. V.** teneant hoies dare decimas ex p̄cepto. **D**icēdū s̄m̄ tho. se. se. q. lxxvj. **P**receptū de solutōe decimarū p̄m̄ morale induit rōne naturali. p̄m̄ est iudiciale robur hñs ex iustitiae diuina. **C**onueniebat etiā cū ceremonialib⁹ q̄rū ad aliquā significatōem. **M**orale quidē inq̄rū ratio naturalis dicitur vt his q̄ dño cultui ministrabat populus necessaria ministraret. **Q**uis ei militat vñq̄ s̄p̄e dñs suis ait apls. j. ad Cor. ix. **J**udiciale est q̄rū ad d̄ terminatōem certi p̄tis. s. decimā q̄ determinatio introducta est ex institutione diuina p̄ncēs ad equalitatem s̄m̄ p̄ditionē illius populi p̄seruandā. quia tribus leuitica diuina mysterijs m̄cipata possessiones non habebat. et ideo dñs voluit eis dari decimas a populo. **C**erimoniale est inq̄rū signat q̄ quicqd̄ p̄fectionis est in nobis deo debemus attribuire. **I**mp̄fectionē vero et defectus nobis referuare. **I**a nobis recognoscere. **D**enari enī numer⁹ quis est primus limes numerorū signat p̄fectionē. et nouenarius defectū et imp̄fectionē. **E**t autē hec differentia inter ceremonialia et iudicialia p̄cepta. quia ceremonialia illicitū est suare tpe noue legis et moriferū. **J**udicialia vero et si nō obliget ad seruandū tam absq̄ p̄cō p̄nt obseruari ad eorū obseruationē obligatur aliqui si statuant p̄ legib⁹ auctoritate eorū quoz est condere leges. **S**icut si aliquis p̄nceps statuerit vt qui furatus fuerit onē reddat p̄ ea quattuor. subdit illius tenent ad obseruantia eius. **N**ūc autē in p̄posito determinatio quore. i. decima cū sit iudiciale p̄p̄e et stricte non autē ceremoniale nisi large rōne significatōis sp̄ualis. p̄ quē modū omnia in figurā p̄tingebant illis. **A**liū p̄ceptū est ista determinatio ab ecclia tempore noue legis p̄ statuto seu lege. vt. s. nō minus populus noue legis conferat ministris noui testamenti q̄ populus antiquus conferret veteris legis. cū ad maiora teneant. et nobiliores sint mistri noui testimēti q̄ veteris. vt ostendit apls. ij. ad Corin. ij. **S**ic igit ad solutōem decimarū tenent homines parti ex iure naturali. qd̄ semp̄ durat v̄z ad istud vt ministri ecclie a populo sustentent sed nō magis p̄ decimas q̄ per alium modum. partim tenent ex institutione ecclie. s̄z q̄trum ad quorū. i. decimā. que rationem pensantis oportunitatibus tempoz et personarū possit aliam partem determinare. vbi ergo confuerunt est dari ex p̄cepto tenentur ad eas.

De non dantibus. **S. VI.** decimas vtrū excusent a peccato ex co. q̄ nō est confuetum dari in illis partib⁹ vel datur vix centesima. et de quibusdā tantū vt frumento et vino nō de alijs s̄m̄ cōsuetudinē loci. **D**e decimis p̄sonalib⁹ dñr Ray. mun. et

Ca. 3. De decimis

hostien. in summis suis: q cum sint nō de iure diuino:
 sed hominis precepto. Nam leuina vlt. sit tantū mēto
 de predialib: et puerudo tollat ius dūanū: vel in totū si
 est generalis: vel in partē si est particularis. dist. xij. c. lō
 fuerudo. ideo nō soluētēs ipsas vbi est puerudo nō sol
 uendi excusant a culpa. Nā necio ille iure soluēde q de
 bent ex lege diuina. s. pdiales. vlt. loci puerudie approbata
 est. In aliq. Idem dicit Hugo card. cur? Iniam ponit
 et tenere videt Archib. xvi. q. vii. de ex. c. Discretion. li. vi.
 De predialib: autē est maior difficultas. et cōter canōiste
 vident tenere q puerudo nō soluēdi nō excuset a pctō
 nō soluētēs. Et aliq. assignat istā rōne qz sūt de iure dīno
 S; nulla puerudo pōt tollere vel pualere iuri diuini. vt
 dist. viij. p. totū. ergo rē. Sed ad h. mider Jo. neapol. in q.
 liber. iij. q. xij. quia vix dupl. p. dia aliqd. ēē de iure vlt.
 lege diuina. Uno mō stricte: p eo qd est de iure nālī et de
 pntentib: ad fidē. et sic est vtz q puerudo nō p. tollere
 tale ius diuinū. S; isto mō accepto solutio decime non
 est de iure diuino et nālī. sed bñ sustentatio ministroz a
 pto: qd pōt fieri p redditua bñficiōz et oblatōz et alios
 modos. Alio mō dicit aliqd. de iure dīno large. i. pro omī
 eo qd pntet in scriptura: siue sit iudiciale siue ceremonia
 le siue morale. Et isto mō puerudo pōt tollere aliqd. pce
 ptū de lege diuina. pura iudiciale qd erat assumptū p sta
 tuto ciuitatū vel ecclie: et sic est in pposito. Vel p. dia si di
 catur q decime sunt de iure diuino et nālī q ex actio seu
 redditio nō est de iure diuino: s; ius epigēdi et debitu red
 dendi si petant seu ipsa redditio. Et sic quilibz p. remit
 tere ius suū: ita ecclia fruct? decimar: qd fac nō perēda.
 Aliq. pōt assignat istam rōem: qz p supponēdo q solutio de
 cime sit de lege ecclie. tñ legē scriptā nō p. tollere cōsuetu
 do nisi sit rōnabilis et pscripta. vt dicitur p. ius. c. si. Et dicit
 rationabil? quā nō probat ius sed rōrat iure et iuratos
 nabilis: q improbat a iure: vt dicit ibi Bern. in glo. 2. ar.
 chida. Sed ista puerudo nō dandi decimas reprobata
 tur a iure. Ad h. pōtēst rōderi q fm p. de ancho. super
 c. Statutu. Cum decre. aliqua isto mō loquit: infringit
 vtz puerudine quo ad illud tps in q statuit. Sed si
 post edictā decretalē adhuc dūret puerudo in dñū per
 debitu tps. infringit postmodū puerudo decretalem si
 papa scit et tolerat. In h. tñ sunt varie opinioēs. s. si pue
 rudō scqns possit infringere puerudōz et reprobata pue
 rudine in dñū. vide de h. s. in j. pte. ti. de pue. Dic autē
 Tho. se. sc. q. lxxvij. q. licet ecclia possit reqrere decimas:
 tamē laudabil? nō requirit eas: in locis in qb sine scan
 dalo requiri nō possit p difficutē vlt. alia cām: nec tñ
 illi qui nō soluūt in illis locis sunt in statu dānationis.
 nisi forte p. obstinatōem hñtes voluntatē nō soluendi
 etiā si ab eis peterent. Idē sentit Alexan. de bales i sum.
 Non tñ videt sufficiēs reqsitus curati ad h. q teneat red
 dere vbi nō est de puerudie epigēdi. De papa nulli du
 bii q ipso ordinatē q exigerent vbi non est puerudie tene
 rent homines. S; vtz ad reqsitionē dioecani teneat du
 bium. et ad papā tunc recurrēdū et p. solendū. Idem
 Tho. sup. Sen. c. xij. dicit q vbi nō est puerudo dandi
 decimas: et derid hñt sufficiētē victū nō tenent hoīes
 pro illo loco et tpe dare decimas. S; vbi est cōsuetudo
 dandi vel ministri ecclie nō hñt sufficiētē: tenēt ad dan
 dū. Item Tho. in q. liber sic dicit et mlt. Nulla puerudo
 contraria soluit hoīes ab obligatiōe reddendi decimas
 quia hec obligatio fundat sup ius diuinū et ius nālī. vñ
 semp tenent hoīes reddere decimas si ecclia epigat. cōtra
 ria etiam puerudie nō obstat: et in terris in qb est cō
 suetudo q decime soluant ipsa puerudo quasi expositu
 lar decimas: vñ peccaret q nō redderet. S; in terris in
 quibz nō est puerudo cōmunis q decime dent et ecclia
 nō petit. videt ecclia remittere dū dissimulat. Et ideo ho

mines in terris illis nō peccant decimas nō dando. Du
 rum enī esset dicere q omīs homines italie et partū orien
 talū qui nō dāt decimas dārent. Et hmoi argumē
 tum possum? ab apostolo accipere cui deberent necessa
 ria victus ab his q p. dicabat. tñ nō accipiebat nec tamē
 peccabat q ei nō dāt. alioqn male egiss; cū eis apls n
 accipiedo. Jo autē apls nō epigebat qd sibi debebat ne
 offendiculū daret euāgelio. Qu nō bñ facerent rectores
 eccliaz si in terris illis decimas epigēt vbi nō est pue
 rudo dari se pbabil? crederēt q ex h scandalū oīretur.
 Q. autē in aliq. terris milites epigāt decimas h nō est
 quia ipsi habeāt ius epigēdi decimas. qz cū h sit ius spi
 rituale qd debet ministris nō cadit in laicā psonā. S;
 ille res tēporales q de iure epigunt a clericis. i. fruct? des
 cimaz et pcessione ecclie dare sunt illis p. qdā seruina
 facta ab eis ecclie. sicut etiā ecclia p. remittere ipsos fru
 ctus q dant p decima. nō tñ remittit ius epigēdi decimas
 nec tollit debitu reddēdi. hec Tho. q hec dicit de decimis
 simplr et indistincte siue pdialib: siue psonalib: Et huc
 scz Inic sasz p. cordat dicta Guil. et Archib. in pdialib: et
 dicta Jo. an. de qbusdā decimis si bñ et nō sufficiat in
 telligant. Archib. p. sup. c. Discretion. et de dec. lib. vi.
 postqz oīdit p multa iura et dicta scōz in decretis et de
 cretalib: posita decimas esse debitas ecclis. Addit tñ
 sic. In h. dicebat frat. Hugo mgt in theologia q decime
 prediales debent ex pcepto. h. nisi petent nō tenent das
 re: h. si petāt et nō soluant ab illis q dñt tūc peccāt mor
 talr. et sic vident loqui iura de decimis q sunt cogēdi ad
 solutionē p censurā ecclasticā. Et hāc Iniam videt sequi
 hostien. in glo. sup. c. A nob. et c. p. su. Quinqz infra cano
 nes. Dec archidiacon. Jo. p. an. sup. c. A nob. et c. de des
 ci. et p. su. in nouella. post multa p q pbat decimas de ne
 cessitate soluēdas sic p. dūdit. Quinqz g monu? nō sol
 uit integrāl? decimā negari nō p. qn peccet mortalr: qz
 transgressōr diuine et hūane legē necnō et iudici p. m. ar.
 reptur vñ et excoīcan p. Et h. pbat? Ludouic? impator
 iubēs ne p. p. t. in castus clericoz teneat. s. decima. et di
 cit sic. Qui p. decimā post tñā admonitōem et sacri
 dōrū p. dicationē dare neglexit excoīmunicet. vt in lom
 bardia. de dec. li. vlt. Et p. h. dicit qdam q in regionibz
 illis vbi de more nō soluūt decima nec p. dīcat nec epigat
 nō peccāt mortalr homines q nō dāt decimas. qsi romana
 ecclia videat sup h. saltē q ad p. tēra dispēsare: ne cōmū
 gantiam multitudinē in hac causa danari. arg. j. eo. c.
 in aliquibus. et in eo quod legitur infra de coniect. c. c.
 de c. Aqua. et de c. exco. vlt. interdic. m. ca. Si celebrat.
 Aliq. pōt dicunt q cū ad solutionē decime ex pcepto qlibz
 si obligat? sp. peccat nō soluēs. ar. et c. et tñ m. l. et sp.
 est in mora sic fur. Et hec opinio videt fm rigore iur? p. se
 renda. pma tñ benignior et efficacior est. Et io ad vitādū
 aīaz piculū exp. sic est amplectēda. arg. s. de appella. c. si.
 Illud autē p. certo teneas q qntūcūqz data delinquēt
 decimas abutant. nūqz tñ de h. hñt derid. disputare nec
 dñr p. h. decimas decimare. vt. j. c. Qua nobis. Dec tbi. et
 sic videt p. cor. tho. Jo. p. neapol. in. iij. q. lxx. sic dī
 cit q pceptū d decimis dandis nō obligat. qz sit de iure
 nature vt de iure scripto in noua lege vel in veteri qntū
 ad decalogū et moralia. s; in qntū vt iudiciale vt ceremo
 niale. Et qz hmoi iudicialia vel ceremonialia transferūt
 nō obligant. Qu aug. dicit in qdam smone q sabbata
 obsuare et decimā dare et circūcisionē facere et hmoi unq
 secta erant: transferūtqz oīa et pfecta sunt. Sed obligat
 hoc pceptū de decimis. qz ē de iure positio pape q p. t.
 totū ecclie cui? est statuere maxie talia q vident ad cul
 tū dei ordinata. et ad sustentationē eoz q vacāt diuio cul
 tui: qui vt esset qdam psonaria: et noui et veteris testī. sta
 tuit vt capisio veteris testī de decimis seruaret etiā i nouo

D. milites
 habet
 decimas.

Decimas
 dare esse
 de nētra
 te salaria

Titulus Quartus

q̄ posset etiam statueret si ei videret p̄t aliquid causam
rōnabile q̄ plus min⁹ daret. et tale statutu oēs obligat
ret. Cōsuetudo at nō dādī decimas in aliquo terr⁹ q̄dū
tolerat ab ill⁹ q̄ p̄sunt eccie: et maxie a papa p̄t cui stat⁹
tutu oēs obligant et cūlar q̄ntū ad h̄ q̄ q̄dū nō p̄tū:
p̄t licite tenere. s; si p̄tēret maxie de p̄sensu pape in ta
lib⁹ terr⁹ oēs tenerent dare. h̄ enī ecclia ampl⁹ hāc p̄sue
tudine nō tolerare seu approbare sed destruē. An sic leg
gē abrogatā p̄ nra legē il legillatōz renouaret omīs obli
garet. renouata sic p̄suetudie p̄t destruere nō tolerādo et
oēs ad sui statutu obliuati obligaret. cui statutu videt
derogari p̄ p̄tā p̄suetudine q̄dū fuerit tolerata et q̄l p̄
p̄tā approbata. Utrū autē dīc q̄ nulla decima soluit vi
det q̄ dū p̄dīoz p̄tū in manu soluitur ecclie decimas et q̄
eis deinceps ecclia redonauerit. Inno. autē multū rigide
incedit in ista matia dīcēs. q̄ in eo q̄ decime nō soluunt
vlt mūt⁹ plene reddūt nulla p̄suetudo valz vel excusat a
p̄tō. Anto. de bu. dīcīt q̄ canonista nō est bon⁹ determi
nator in ista matia. s; theolog⁹ cuius scia est ius diuinū
vñ cū sint decime de iure diuīo et ad theologos magis spe
ctet declaratio et determinatio dubioz circa ius diuinū
q̄ ad canōistas. videt q̄ theologis sit standū magis q̄
canōistis. Dīcīt etiā q̄ cū sūt p̄fessus ipse plib⁹ p̄bis et
famolis viris m̄grīs i theologia nulla ē sibi scā p̄cia de
solutoe decimarū. ipe tñ vidē tenere q̄ sint soluēde. S;
nora q̄ in h̄ oēs p̄cor. q̄ vbi ē p̄suetudo dādī oīno boīes
teneant ad dandū. et eis fieri p̄cia. Dīcīt tñ hosti. q̄ cō
positio int p̄sonā ecclasticā et laicos sup aliq̄ p̄cedēde seu
quora de p̄sensu placit supior valz. Ray. etiā dīc q̄ si q̄s
retinuerit decimas logo t̄p̄et nūcventes ad p̄nias p̄tīt si
bi remitti. q̄ alīs oporteret eū medicare. sacerdos si videt
ipm p̄tītū et p̄ces ei innitī p̄tītate dīc sibi remittere rāq̄
paup̄i cū h̄ idē postea dare deberet. xvi. q. i. qm. Ul. ad
dīc q̄ etiā si est diues p̄t in corū vlt in p̄tē dimittere et q̄
vult i postēz abstīnē. Si q̄s autē velit simp̄r intellīgere
Cle. illam. s; q̄ teneat p̄fessores facere cōsciam cōsuetū
etiā si in h̄ nō fuerint req̄sūt. q̄ de h̄ aliq̄ doc. nūbīl dīcūt
tūc vidē sufficere q̄ faciat p̄ciaz p̄ istū modū. s; si exi
gentur sint parati dare ad mādātū ecclie. alīs vt dictum
est nō essent in statu salutis: quia p̄tērent p̄ceptū ecclie
vbi est p̄suetū dare de toto facere p̄ciam vt dent. vbi ve
ro de aliq̄ quora et parua p̄suevit dari illā dent. Nec tñ
videt q̄ oporteat facere p̄ciam nisi p̄ncipalib⁹ domus.
Nam filij familias serui et h̄mōi dare nō possunt.

Lapm. iij. De iactantia.

Iactantia scdm greg.

Iactantia
vnde pro
cedit.

est filia inanis glie. et p̄t sic d̄scribi q̄ est viciū
quo q̄s se h̄bis extollit sup illū qd̄ est vlt qd̄
boīes opīnant de eo. Utrū p̄tītis opponit fm̄ specie
act⁹: q̄ cōtēt in ea repit falsitas. S; fm̄ cām suā et q̄ et
si nō semp tñ vt frequē accidit p̄tīt b̄uilitat. Mā p̄ces
dīc iactantia ex supbia sic a cā intēti mortua et impellere
Ex h̄ enī q̄ aliq̄s p̄ arrogātiā intēti sup se eleuat sequit
plerūq̄ q̄ extēti⁹ maiora qd̄ de se iacet. h̄ aliq̄ ex va
nitate qd̄ nō ex arrogātiā ad iactantiā p̄cedit. et ex illa va
nitate delectat. q̄ tal est fm̄ b̄itū et iō arrogātiā p̄ quam
aliq̄s sup seipm̄ extollit ē spēs supbie. nō tñ idē iactantie
est: s; vt frequē cā ei⁹. Et p̄t h̄ dīc. pōit iactantiā tertias
spēm supbie. Plerūq̄ p̄cedit iactantiā ab inani glia sic a
cā finali. inq̄ntū. i. iactator intēdit q̄ p̄ suā iactantiā gliaz
cōsequat. et iō fm̄ dīc. dīc oīri ex inani glia. et cē filia eius
fm̄ rōnē finis. Prohibet at hāc dñs dīcēs Eccl. vi. Mon
te extollas in cogitatioe aīe tue. vbi dīc glo. iactantiā et su
pbiā p̄hibet. Hāc vt viciolam puniēdā a dño oñdīt p̄s.
p̄t. dīcēs. Disperdet dñs vniūsa labia dolosa: et ligūa ma
gniloquā q̄ dīp̄t: ligūa n̄fāz magnificabim⁹. labia n̄fā

a nob sunt q̄s n̄r dñs ē. Ubi p̄t notari tripl̄x iactantia.

Primo iactantia p̄ ironie. ibi Disperdet dñs vni
uersa labia dolosa: et ligūa magniloquam.

Secdo iactantia p̄ vanitatē. ibi. qui dīperunt lingūas
nostram magnificabimus.

Tertio iactantia propter falsitatem. ibi. labia nostra
nobis sunt: quis noster dominus est.

Quantū ad primum. s. i.

Sciendū q̄ cū aliq̄s dīc de se aliq̄s defect⁹ quos in se
nō cē p̄gnoscat: et cū h̄ fac vt inde reputet b̄uilit. et sic la
det. vlt p̄tāt vestes multū abiectas. vel facie pallidā q̄
rit ea intētiōe vt reputet mortificat⁹ et p̄tēptō mūdī. ibi
est iactantiā et aliud etiā viciū qd̄ dī ironia fm̄ Tho. se. se.
q. cxiij. ar. ij. tñ fm̄ dīc. iactantiā qd̄ dī inq̄ntū p̄ extētiō
intēdit oñdēre p̄tūt in se quā nō h̄. Ironia p̄o inq̄ntū
oñdīt defectū extēti⁹ quē in se nō recogit. An de h̄mōi
dīcīt p̄s Mach. vi. Extētiat enī facies suas. i. et tēp
minos naturales aprant facies suas verbis vel q̄būdā
lorionib⁹ vlt vncōib⁹ vt appareat pallid⁹: vt appareat do
minib⁹ ieiunātes: et sic reputent abstīnēre s. Et p̄bis dīcīt
q̄ supabūdantiā et valde defect⁹ iactantia ē q̄. s. i. h̄ ad istū
finē. An de brō Aug. legit q̄ nec nimis p̄ciosas vestes
volebat deferre nec nimis abiectas. q̄ in vtroq̄ aliq̄
homīes q̄rūt glām suā qd̄ p̄tēt ad ironiā iactantiā.

Quantū ad scdm vt puer. xvi. dī ironico. Cū submis
sit vocē suā. i. quīp̄t dīcēdo de se viliā ne credideris ei.
Sēptē enī neq̄tie sunt in corde ill⁹. puerb. xvi. plena
nequitia. S; de his dīc p̄s. in p̄dīcra auctē. Disperdet
dñs. i. p̄ vniūsa modos p̄der et n̄fāt. s. et sp̄ualis. et aliq̄
t̄p̄aliter. vniūsa labia dolosa: q̄. s. in p̄bis suis vñt dolo
dicētes defect⁹ de se q̄s nō recogit in se ad decipien
dū audītes vt sic estimēt eos b̄uiles. vñ subdit lingua corāz
magniloquā. Lingua enī dñs et si sit b̄uilit: tñ ligua corāz
est magna: q̄ magnificari intēdit. Morandū tñ q̄ dīc
de se viliā vel oñdēre actu vlt mīora seu defectuola p̄tē
ri tripl̄x fm̄ Tho. se. se. q. cxiij. ar. i. Uno mō salua veritate
dū. s. q̄s maiora q̄ sunt in se reticet. et qd̄ minora seu defe
ctuosa de se p̄fēt q̄ tñ i se cē recogit. Et h̄ nō p̄tēt ad
viciū ironie. nec ē p̄tēt fm̄ gen⁹ suū nisi p̄ corrupciōem
aliē cōstāntie. puta talia dīcēdo p̄sonis infimis. vnde
illi scādalizant. alīs laudabilī fieri p̄t. Sic ap̄la paul⁹
vocat se mīmū ap̄loz et p̄secutorē se fuisse ecclie. i. cor.
xv. Et vñ cū q̄ est de⁹: et q̄ p̄tāt ē a dño. dīc. Similis
sum viroz: et sapia hoīm nō est meū. vt dī puerb.
Nec tñ viciū ironie cōmittit. q̄ loquit fm̄ reputatiōē
mūdanoz: q̄ estimat stulticiā mūdāna p̄tētiōē q̄ mundi
sapia q̄rit. vel loquit de sapia q̄ rōne acq̄rit. nō de ea q̄
diuina inspiratiōe h̄t Amos p̄ba negādo se esse p̄bāz dī
cens. Nō sum p̄bē. c. vñ. nō peccator: q̄s nō erat d̄ oī
gine p̄bāz. vel vt dīc Greg. q̄ cogit tūc actuali nō h̄t
sp̄m p̄betic. Sic et be. francisc⁹ sine erroria appellat
se maximū p̄tōrē certa p̄sideratiōe et respēu. Secdo mō
pōt aliq̄s dīcē mīora d̄ se et viliā q̄ tñ in se nō recogit
aut cū negat aliq̄d boni de se qd̄ in se cē p̄fāt: et h̄ p̄tēt
p̄prie ad ironiā q̄ est sp̄ale p̄tēt et p̄tīt p̄tāt p̄ defectum
et ideo cuitandū Et de his dīc p̄s in. iij. et bi. q̄ qd̄am
minora de se dīcūt fugiētes tumidū. i. elationē: s; nō p̄t
hoc excusant a p̄tō si mētiūt: q̄ nō dī sic vñt vñm
p̄tēt qd̄ cōmittat p̄ h̄ aliud. An aug⁹. sup Job. vñ ita
caueat arrogantiā vt veritas relinquat. xxi. q. ij. Nō ira.
Et greg. Incauti sunt b̄uiles q̄ mēdaciō se illaq̄ant. q. ca.
Incauti. Et tale p̄tēt mīm⁹ ē gues. i. ironia q̄ iactantia.
An p̄bis dīc in. iij. et bi. q̄ irones et mīm⁹ dicētes q̄tiores
sunt fm̄ mores. i. iactantes. Tertio mō dīc q̄s minora
de se q̄ nō regonoscit intēdēs inde magis cōmendari. Et
talīs ironia est mixta cum iactantiā. Et fm̄ p̄bm̄ est gū

Iactantia secūda est. §. II.

Iactantia secūda est. §. II.

semper peccatū. Unde **Prouer. xviij.** dicitur qui se iactat
et dilatat. s. extendēdo suas laudes iungia concitat. nam
audientes cū ex hoc videant. eis dūminui honorē suum
pro illū insurgū: et vilificāte de iactantia docentis vel
predicantis **Ambrosiū sup. Bēi imacu. dic.** Vcū animi
est indignis secreta vulgare: qd fit vel loq̄are incauta
cū sine iudicio volat irreuocabile p̄bū vel adulatorē vt
ei placeat cui secreta reuelat: vel iactatōe scīe vt p̄la vide
atur fare. di. tliij. s. fi. De his q̄ iactatōibz dīc p̄s. **Qui**
dixerūt in facto: liguā n̄rāz magnificabim⁹. i. laudando
irreuocabilē opa n̄rā. **Uñ glo.** dicit ibi q̄ notat iactātia
et supbia et qua hō magna loquit̄ de se. gallina cuz fecit
ouū nō cessat clamare donec p̄pendit q̄ ouū fecerit. sic
q̄ ouū perdit. **Sic dñs disp̄det hos p̄ diūsos modos. p̄**
dēdo fundēdo aliqñ in vira hac: et puniēdo in alia.

Tertia iacrantia est .§.iii.

propter fallaciatē vt cū aliq̃s laudar se de eo qđ nō est i se. **Un** z p̃bus dīc qđ ȝriat veritatē. Et de hac dñs. **Di**ere. **xlviij.** Sublimitatē ei⁹ z arrogantiā z supbiā z altitu dīg nē cordis ill⁹. **I.** **Moab** ego scio aīr dñs z iactantiā eius. et qđ nō sit in⁹ eū virtus ei⁹. **Lira** p̃uolus z potens sic se dīat. z h̃ p̃uolonat iactatīa. **Dīc**it enī a iacio iacis. **Que** enī qđ vult longe a se ponere in altū eleuat z exollit. Et sic aliquis p̃prie tūc se iactat qñ de se sup̃ se aliqđ dīcit. Et q̃s etiā ad iactantiā p̃tineat qđ aliqđ dīcat de se ṽl fa. vnde oñdīc p̃l⁹ de se qđ opīnet de eo: qđ ap̃ls refugit dī cens. **Parco** autē ne qđ me cōstitimet sup̃a id qđ vīdet in me: aut audīt aliqđ ex me. **q.** **ad Ro.** xij. tñ magi p̃prie iactantiā est cū offert se sup̃a id qđ ē in se. z sic opōnit vī rīatī p̃cessum fm̃ **Tho** se. se. q. xij. ar. i. **Un** z iudei dī cebant p̃p̃o. **Tu** de teipso testimoniū p̃hibes: testimoniūz tuū nō est vez. **Jo.** viij. q. d. qz te iactas cōter iactatores dīcūt mēdāria. p̃p̃s tñ veritatē dīcebat z nob̃ necessariā. **Est** autē tūc mortale fm̃ ip̃m **Tho.** tripl̃r. **Uno** mō ex se inq̃ntuz ȝriat veritatē. cū. **illud** de qđ qđ mēdaciōse se iactat est z gl̃iam dīcat: aut īiuriā z p̃tumieliā p̃misi. **fi** cur ille de qđ d. **Ezech.** xviij. Eleuatū est cor tuū z dīxisti deus ego sum. Et p̃baris⁹ qđ se iactabat nō ēē sic alij hōs mīnes īiusti zē. addens p̃tumieliā publicanī. **Tu.** xviij. Et sūt cū quis se iactat de aliqđ criminali qđ non fecit est mās inde h̃ri p̃ strēnuo. **Sz** etiā vez dīcēdo nō excusa rēf a mortali p̃p̃ approbatōez malī z scādālū p̃misi. **illi** de qđ d. **Esa.** iij. Peccatū suū quasi fodoma. **p̃dicat** uerit̃: nec abscondēt. **Secūdo** est mortale ex fine cū scz qđ iactat se vt inde possit decīpe proximū: z notabilr̃ ledere spūalr̃ z tēporalr̃. **Un** z p̃bs dīat in. uij. erbi. q. turpior est qđ se iactat cā lucī qđ se iactat cā glōrie l̃ bonoris. **Est** enī ibi mēdaciū p̃ncipiosum ex qđ intēdīt dānū p̃misi. **Si** cur si qđ se iactat ex magnū medicū ṽl aduocatū z ma gna fecisse: qđ tñ falsim̃ ē vt inde ponāt se hōies ī ma nīb̃ suis cū dāno z p̃cūlo eoz. **Cerrēt** autē etiam qui se iac rant de multis indulgētijs z alijs qđ falsa sunt z p̃dica: rores z p̃fessores z diuinatrices vt inde obtīneāt r̃palia. vel inducāt ad mala p̃fidentes de illoz bonitate: nulli dubiū quin mortali peccent. **Tertio** iactantiā p̃t cōsi derari p̃ respectū ad cām: vñ aliqñ p̃cedit. **I.** sup̃bia que sup̃bia si mortale sit erit z ipsa iactantiā mortale: vt cū quis sciētiā suā indūstīā z p̃tutē deliberare sibi attri buens z nō deo iactat seu laudar se de h̃mōi. hoc tamen diffīcile est cognoscere. z de eis loquit̃ p̃s. cū dīcīt in p̃lo nā iactatoz. **Labia** ñra a nob̃ sūnt. **Magna** iactatīa cū superbia est ista locutio. vt scz aliqđ dīcat labia. **I.** locutio nē suam z dōctrinā: a se esse z nō a deo a quo est omne datum optimū. **Un** talis p̃fectū cōter dīcit in corde: qđ noster dñs est. q. d. nullus. sed nos ipsi habem⁹ ī potesta te nostra. qđ tamen falsissimū est: quia omnis sapiētiā

Jacta
re est.

Jacaria
est mores
le triplr

Titulus Quartus

**Iactantia
guiter pu
nietur.**

a dño deo est. **U**n iustitiam dicunt miseri iactatores qd nobis profuit supbia nra iactantia diuitiar. Ecce oia transierunt qñ vmbra. Sap. v. S; dispder dñs hos. In alijs casibz iactantia cōit est veniale. Et h eria dñs guiter punit. **U**n narrat gre. in li. dyal. de qdā scō viro: q cū vi strasser quoddā mōasteriū monialū qndā puerū demo nia cū ibi inuenuisset q molest⁹ erat mōasterio ppter b. Et cū ducer⁹ esset ad domū scī viri qui pperat qbusdā libera tus ē a demōe merietz p cūbū scī viri. h cū sup b se incau te iactasset dicēs dyabolū nō habuisse pātē in puer cū fuit cū suis dei. h moniales nō timebat imediate. rursus puer arrept⁹ ē a dyabolo z vexabat ppendens vir dei pec catū suū iactantie multū dolēs: dixit locijs q nō comedē rent quēqz dñs lacrimis z p cūbū eoz illū liberaret: qd et factū est. Legit etiā in vitaspary: q abbatī Appollonio sanctissime vire in heremo cōmorat⁹: vōx de celo veniēs dixit. Appolloni p te p dā sapiam sapientiū in egypto: et oīm culturā demonū subruēs. At ille ait. Aufer a me iac tantia dñe ne forte eleuat⁹ sup frēs meos cadā ab oibz bonis. z dixit ei vōx. Mitte man⁹ tuas ad ceruices z qd cōprehēdis restrige. z sub arena subruē. Et p riuo appo sita māu ad ceruicē apphēdit erbiopē paruulū clamāz tem z dicentē. Ego sum demon. Et vōx ad eum. Perge quocunqz volueris securus.

Iactantia quāuis §. III.

**Iactantia
in opibz.**

in verbis cōmun⁹ pstat. tamē etiā in opibz repit qbus quis qrit ostētare qd ē. v. lra id qd ē fm statū suū: pu ta cū sit mltū paup vix p cōfōsis veltibz alijs pompia vt diues videat. vel etiā si diues eēt vult illd māifestari sine cā rōnabili. Et cū tali iactantia pcurrit plura alia vi cia aliqñ: vt supbia. inanis glia. mendaciū. pdigalitas z bñmōi. **U**n de rege Assuero dī q scē grāde diuitiū vt oñ deret diuitias iactantie sue. Et ad b p rinduci illud psal. Ne timueris cū diues factus fuit bō. z cū mltiplicata fu erit glia dom⁹ eius: qm cū interierit nō sumet omia. nec descēdet cū eo glia dom⁹ eius. **U**bi tria nota.

Primo q ex abundātia reproboz nō debet quis con sternari. ibi. Ne timueris.

Scdo q in iactantia opēz exteriorū nō valent immo rari. ibi. Cum multiplicata fuit glia domus eius.

Tertio q ex vberantia p dīctoꝝ bz ppetuāl cruciari. ibi. Nec descendet cum eo glia domus eius.

Quantū ad primum. §. V.

**Nemo
turbet ex
abundātia
reproboz**

Sciendū q quis psteruit. i. timet videns aliqñ malū dītescere z prospari pōt b pcedere: qz p sīderat q ille pōt ei nocere h timere nō dī si dñm secū hēat p grām. ps. Do minus illuminatio mea z sa. m. quē tēbo. Dñs pectori vi te mecia: q trepidabo. q. d. a nullo. Pone me iux te: z cū sus vis man⁹ pugnet p me. in dī Job. xviij. Dñe ysb. de summo bō. Scdm catholicā fidez nec nature dei nocere quicqz pōt. nec natura dei iniuste nocere cuiqz p r nec no cere quicqz iniuste parit. qm qui nos: ait apls: recipiet hoc qd nocuit. xi. q. iij. Scdm. Ne timeas q ait ps. Cū diues fact⁹ fuit bō. vt scz tibi nocēat. **Q**z si boni emula tores fuerit. i. seruatores legis qz vobz nocebūt: in dī Pe trus in canōica. q. d. null⁹. Dñm autē xpm Jesum timere et sanctificare in cordibz vris. z si qz corpori noereret: nō cū spīritui. qm qd nocet corpī iuuat spm aīr Ambz. Sed nec corpori quicqz nocere valz nisi volente deo. Ali qñ vcrō vidēs qz malos dītescere z pperari cōristat et timet z ne forte vidēs seipm tribulari z pauprate z alijs miserijs affici ne despiciat a deo z nō curet de eo. z sicut in p sēnti ita in futuro in miseria se repiat: z ecōtra deus gratū habeat illū dītescē malū z acceptū: z p pterea p spe reū hīc z in futuro. Et in bñmōi sic vacillat z timētis p

sona in dī psalmista. Ecce ipsi peccatores z abūdātes in seculo obtinuerunt diuitias z dīxi. Ergo sine causa ius tificauit cor meū. i. sine vilitate cor mundū tenui. z laui inter inocētes man⁹ meas. i. p puaui me ab opibz imūis dīs p cōz sic innocētes: z tñ fui flagellatus tora die. i. diuis tribulatoibz pcussus a deo in die grēz castigatō mea in maculis. i. in nocte culpe cūz incidi fui punit⁹ sed si dicebā. narrabo sic estimās iustos nō recte tractari a deo. ecce nationē filioz tuoz reprobaui. Dicit enī Pro uer. iij. Flagellat dñs oēm filiū quē recipit: quem dilige dñs castigar. Et apoc. iij. Ego qz amo arguo z castigo ad Hebr. xij. **Q**z si ex disciplina estis cur⁹ pncipes faci sunt oēs sancti: q adulteri z nō filij estis. i. legumini. **M**ō sp osculat p r filiū ait ambro. h aliqñ castigat q cū casti gat q diligit: tūc circa eū pietas exerceat. Habet enī amor plagas suas q dulciores sunt cū inferunt amare. v. q. v. nō semp. Difficile imo impossibile ē ait Diero. vt pñbus quis z futuris fruat bōis: z de delicijs trāseat ad delicias vt in vtroqz seculo sit glīosus. hīc implere vētē: illic mē tem. estimabā q vt cognoscere vere. i. veritatē reputans eos felices q abūdant opalibz: z si sint mali z infelices q bis carēt: hīc labor est aī me. s. ad cōgscendū q uos in trem in sanctuariū dei. i. in secretū iuste z diue dispensa tōis z retributōis: z intelligā i nouissimis eoz. i. in mor te. subito enī defecerūt z pterit p p in dītrate suā. Ergo ne timueris cū diues factus fuit bō. i. se a deo derelictū. z cui curā nō hēe p eo q hēs illā abūdantiā vt diues.

Quantū ad secundū. §. VI.

debet quis abstinere a pompis mūdi in quibz supbia et vana glia repit z iactantia qdā. **N**az iste pompe cito de ficiunt z ad penas ducūt eternas. **U**n in inferno possit ipsi reprobi dicere. Quid nobz p fuit supbia nra z iactantia diuitiar. i. diuerse pompe quibz iactantem oñdimus ma gnas hēe diuitias. Ecce oia trāstert sic vmbra. Sap. v. Propterea dicit ps. Cū multiplicata fuerit glia domus eius: qm cū interit nō sumet oia. i. aliquid ex omibz suis pompis: neqz descendet cū eo glia eius. Descendet liquē dē talis: nō ascēdet ad celū q sancti ascēdūt. sed descen det in infernū: nō cū glia h cū summa ignominia. Sed sū oñdā quō multiplicat diues iniqu⁹ gliam dom⁹ sue: et quō descēdet p b ad infernū cū ignominia. **M**ultiplicat gloriā dom⁹ sue pmo in lectis. Nam facit multū spa **I**actantia ciosa vel p ciosa vtpote intarsata z bñ polita delicatō z linthea totum munibz bissinis z recharatis. **S**z vt dicit Amos. vi. **N**e vobis qui dormitis i lectis eburneis: z in straz vris **U**t importat maledictōz efnā. **Q**ualē autē lecti hēant i alia vita aut fulcimentū p lecto ei⁹ in inferno parata ēz **E**saie. iij. Detraha ē ad inferos supbia tua. cadit cada uer tuū. subter te sternet tinea z operimētū tuū. erit ver mes. **A**rit q p culcitra tinea. z p cooptorio pmes. **S**lo. iij. **Q**ui pus pallia auro gēmisqz distincta hēbāt. satis mo lestissimēbūt supbi bñc lectū. Et qui sustinere nō pñz q in lecto eoz sit vn⁹ pulex vl pedicul⁹ qñ in lectis eoz erūt tinee sub eis: z vermes sup eos qd facient. Et vt dī **E**sa. vlt. Vermes eoz n moriet. **Q**uia igit cū multiplica ta fuit glia dom⁹ eius in lectis diuisis ornāmētis z popis in qbz n est nisi qdā iactantis: nō descēdet cū eo glia eius h ignominia. z iō vitāda ex hac p sīderatōe lecti quē cito hēbit i morte. **E**ccl. x. Cū moriet bō hereditabit serpēs et vermes. **S**cdo p sīderatōe lecti dñi Jesu xpi. **A**ug. **L**ectū aut suū dimisit xps discipulis suis: q cūqz vult cū illo quiescere in celo i illo iaceat lecto. **N**otia ē in cruce si vult crucifixū placatū videre. **C**rucē aut intelligo totam vitā ei⁹ cruciatu plenā. **I**erē Bern. **A**ircūtre possum celūz terrā: mare z oia q in eis sunt: z nō inuenio te nisi i cruce

Ca. 4. De iactantia

o bone Iesu. ibi iaces: ibi cubas: ibi dormis in meridie.
 Tertio quiescedo in lecto p[er] se q[ui] m[un]dificat lacrimis co-
 p[er]uicis iux[ta] illud p[er] Lauabo p[er] singlas noctes lec. meū.
 et tunc etia[m] efficit floridus. fm illud Can. 1. Lectul[us] n[ost]r[us] flo-
 ridus. Ex[em]plū in v[est]r[is] frat[er] p[re]dicato[rum] de illo scolar[is] di-
 uine m[un]dano que v[er]itas in domo sua: subprior puen-
 tus bononici. vbi hoc p[re]git copatiora su[us] cū vidisset
 in camera sua pompā lecti sui. z alias suas delicias. post
 locutionē mutua de factis patrie eor[um]. cū ille scolaris pa-
 u[er] exegerat ab eo pus ne subprior diceret sibi aliqd de
 deo tūc de p[re]dicat[i]o[n]e sua. qd z ille p[re]dicat[i]o[n]is tantū
 duo s[un]t in recessu. Demū volēs recedere ait. Scis qd
 scip[er] est de his q[ui] volūt gaudere in b[ea]to m[un]do z b[ea]tū p[er]
 pas i lect[is] alijs q[ui]rere. R[es]p[on]dit ille qd. ait. id qd dixit. Ai-
 as. p[er]ba. f. Subter te sternet tinea. z operimētū tuū erūt
 yemes. p[er] recessum bui[us] ita imp[er]sus est s[un]t illud i men-
 te ei[us] de tali turba lecti infernal[is] q[ui] nunq[ui] potuit desce-
 re q[ui]q[ue] religionē ingressus ē. S[ec]do multiplicat gl[ori]as
 dom[us] i[n]e in equitatis tenēdo p[er]les eq[ui]s non n[ec]arios
 pulcros ad pascēdū oculos aspiciētiū z ornatos varijs
 modis. S[ed] si b[ea]t[us] p[ro]bitū fuit a d[omi]no regi: q[ui]to magis m[un]-
 di z populari etiā diuiti. Dixit enī d[omi]n[us] Deut. xvj. Quis
 fuerit p[ro]bitū rex nō multiplicabit sibi eq[ui]s. Et d[omi]n[us] saul
 p[ri]m[us] rex bon[us] fuit b[ea]t[us] fuit: rediēs de agro cū bob[us] nō
 in eq[ui]bo. vt b[ea]t[us] i. Reg. x. h[ic] mal[us] z sup[er]bo effect[us] m[un]-
 ticat sibi eq[ui]s. Absolūt etiā cū per ambitionē voluit vltur-
 pare regnū. multiplicauit sibi cur[as] z eq[ui]s ob iactantiā.
 Hoc duplicare deo o[n]d[is]. Zach. xij. c. vbi d[icitur] in illa die
 d[omi]n[us] p[er]cutiā o[mn]i equū in stupore z ascensore eius in
 amētiā. Que desidia z vanitas est ista nō velle incedere
 p[er] vni[us] militare nisi i eq[ui] cū sit b[ea]t[us] san[ctus] rāq[ue] frustra dederit
 d[omi]n[us] pedes boi. Quāta crudelitas pascere mulas z eq[ui]s
 abūdat[ur]: z boies ad imaginē d[omi]ni factos fame sinere pe-
 neditari. ornare eq[ui]s auro z argento. z paupes dimittere
 nudos. U[bi] amos. vi. d[icitur]. Ne vobis q[ui] opulenti estis in sy-
 on: p[er]fiditis in monte s[an]cti amari opumates capita p[ro]p[ri]os
 ingrediētes p[ro]p[ri]e domū i[st]r[us]. Quid enī b[ea]t[us] equi-
 tature sup[er]bie nisi p[ro]p[ri]a sarbane. quā tū fidelis quisq[ue]
 abrenūciat in baptismo. Qui q[ui] multiplicata fuerit gl[ori]a
 nō descedet cū eo gl[ori]a ei[us] sed ignominia. In cui[us] figurā
 ingressus eques pharao cū currib[us] z eq[ui]b[us] ei[us] in mari
 et rediit d[omi]n[us] super eos aq[ui]s mar[is]. Pro. xij. eos. f. sub-
 merges. U[bi] dicitur mali vt habet. Isa. xxx. Ad eq[ui]s fugi-
 mus z subdit tanq[ui] d[omi]n[us] n[ost]r[us] sup[er] b[ea]t[us]. Iō fugiens z sup[er]
 veloces ascēdem[us] ideo veloces erūt q[ui] vos p[er]sequēti. U[bi]
 heradi[us] imp[er]ator recupauit lignū scē crucis. qd de b[ea]t[us]
 rosolymis rex ip[er]ius cosdre apporauerit p[er]as. inde euz
 ipso rēus. q[ui] voluit b[ea]t[us] rosolymā intrare eq[ui] insidens
 cū magno apparatu baronū cōstru[er]t claustrū se iuicē
 muri porte ciuitat[is] miraculose apparet[ur] angel[us] d[omi]ni d[omi]ni
 p[er] ei[us] q[ui] d[omi]n[us] iesus q[ui] ingressus p[er] portā illā ad subeūdū
 passionē crucis nō sup[er]bū equū ascēdit. iuxta p[ro]phetiam
 zacharie d[icitur]. It. c. Ecce rex tu[us] venit tibi iust[us] z solua-
 tor paup[er] ascēdens sup[er] asinā z sup[er] pullū asine. Ter-
 tio multiplicat diues iactator gl[ori]am dom[us] sue i p[er]uicis
 o[n]d[is] iactantiā z vanā gl[ori]am i m[un]dicia epulaz[um] va-
 nitate i ornatu m[un]diciū. z p[er] ostentare vasoz argēto[rum]
 et aureoz. Sen. in epla. nō mag[is] nob[is] p[er]stat fames sed
 ambitio. iā nō sūt hoies dētib[us] z ore z vētre ad coquinā
 p[re]t[er]i. oclis q[ui] gulosi sūt. Balthasar rex assyrio[rum] euz in
 babilonia fecit p[er]uicū cū p[ri]ncipib[us] magnū nō fuit
 p[re]t[er]i. ibi v[er]i vasis suis p[er]cios. f. z adduci fecit vasa au-
 rea q[ui] nabuchodonosor de tēplo d[omi]ni apporauerat ad
 bibendū in eis. S[ed] ita displicuit d[omi]no q[ui] subito apparue-
 rit z cū digiti tres man[us] scribēti i pariete. mane. rebel-
 phares. In q[ui] b[ea]t[us] fuit p[ri]ncipatū ibi vt exposuit da-
 niel incipit ill[ud] sc[ri]pture q[ui] ablatū erat sibi regnū. z da-

tū medis z p[er]lis. qd ipletū fuit nocte sequēti ip[s]o interfes-
 cro z ciuitate capta a cyro daniel. Salomon q[ui] faciēdo
 do magna p[er]uicā i sua curia z nimia pompā i familia
 et eq[ui]tatur[um] guabat nimis p[er]p[et]uū sibi subditū collect[us]. p[er]
 ter qd cū p[er]tissent a filio ei[us] robo[rum] alleuian. z ille noluit
 ser. amicit maiorē p[re]t[er] d[omi]n[us] sui. Nā recesserūt ab eo decē
 tribus. vt habet. iij. Reg. xij. U[bi] Isa. v. d[icitur]. Ne q[ui] p[er]ur-
 gitis mane ad ebrietatē sectādā. z ad potandū vsq[ue] ad
 vesp[er]ā. vt vino estuer[is] cibaria z lyra tympanū z tybia
 in p[er]uicis v[est]ris z op[er]e d[omi]ni nō respiciat. Et q[ui]s in laical
 sint b[ea]t[us] p[er]uicā iactantiā plena. z multis alijs vicijs re-
 p[re]hēb[us]ta. m[un]do tū mag[is] i cleric[is] z p[re]lat[is] eccl[esi]e q[ui] debent
 b[ea]t[us] iactant z sobrietati insistere. f. z ip[s]i i b[ea]t[us] frequēter in-
 cidit z excedit. U[bi] Diero. sup[er] Micheā ait. Eccl[esi]e p[re]-
 cipos q[ui] delictijs affluūt. z inter epulas atq[ue] lasciuas pu-
 dicitā suare se credūt. p[ro]p[ri]e fmo describit q[ui] cū cū
 sūt de spaciolis domib[us] laurif[er]is p[er]uicis. z m[un]do labore
 epulis exq[ui]sitis. z si vis scire q[ui] cū cū cū sunt malas
 cogitantes z opa sua enāgelū lege i tenebras. f. exterior[is]
 res vbi erit flet[us] z stridor dentū. dis. xxxv. Quia igit[ur] cū
 multiplicata fuerit gl[ori]a dom[us] ei[us] i familia z p[er]uicis de-
 scēdit i infernū cū ignominia nō cū gl[ori]a. cū miserijs nō
 cū diuitijs. sic diues ille q[ui] epulabat[ur] q[ui] die splēdide. sep-
 pul[us] est i inferno. Lu. xvj. Iō cauēdum est ab b[ea]t[us] ei
 paup[er]ib[us] parāda p[er]uicā ad necessitatē subleuādā. non
 ad iactantiā o[n]dendā vt fecit rex assuer[us] vt o[n]deret vi-
 uitias iactantiē sue. Hester. i. Sic docuit p[ro]p[ri]e. Cum facis
 p[re]ditiū vlt[er] cenā voca paupes claudos z debiles zc. Lu.
 xij. Qd[em] ip[s]e fecit i p[er]uicā suo facto i m[un]do nō p[ri]ncipes
 sacerdotū. scribas aut[em] officiales p[er]uicā iactant. sed turbā
 humilē. nō sup[er] tapeta. f. sup[er] terra vlt[er] sēdēt. non
 delictio[rum] cib[us]. f. pane z piscib[us] paucis. nō saturatos z res-
 p[er]tos f. elurientes ne deficiāt i via. Quarto multipli-
 cat gl[ori]am dom[us] sue diues iactator i edificijs ei[us] faciēdo iactantiā i
 mag[is] edificijs. z ea multipli[us] ornādo. Contra hos inebit z o edificijs
 m[un]di maledictionē dices Diero. xij. Ne q[ui] d[icitur] edificabo
 m[un]di domū latā z cenāclā spaciola q[ui] apit sibi iactantiā
 et fac laq[ui]arta cedrina pingiq[ue] sinopide. Et q[ui] frequēter
 ista sūt cū iusticijs. vt q[ui] ex male acq[ui]sit[is] vt cū iniurijs
 p[ri]m[us]. Iō dicit Diero. xij. Ne q[ui] edificat domū suā i i-
 iusticijs. Ar. Isa. v. Ne q[ui] p[er]uicis domū ad domū. z ag-
 grū agro copulatis. f. auferēs p[ri]o sua vt p[er] vob habe-
 aris. nūqd[em] vos soli habitabitis sup[er] terra. Nō s[ed] egerit
 p[re]s n[ost]r[us] q[ui] lōgo viuebat tpe. Nā d[icitur] apl[us] ad Heb. xj. d[icitur]
 p[ri]archis. fide abraā demorat[ur] est i tra repromissiois
 tanq[ui] i aliena i casul[us] habitādo cū ysaac z iacob z cobe[us]
 redib[us] repromissiois eiusdē. Expectabāt enī sūdamēta
 b[ea]t[us] ciuitatē cui[us] arifex z p[ro]dior est de[us]. Ad detest[us]
 tionē b[ea]t[us] iactantiē z vanitatē etiā fac qd Sen. d[icitur] in
 epla. Dom[us] momētū sit adūsus i festa corpi. Nā an se-
 pes cregerit an van[us] lapis gēris aliene nihil interest. sci-
 tote hoies tābene culmo q[ui] auro regi. p[re]t[er]ite celsa q[ui] sus-
 permacu[us] labor velut ornāmētū ac dec[us] ponit. Dem[us]
 tote nihil p[re]ter aīm esse mirabile cū magno nihil est ma-
 gnū. hec ille. Paul[us] q[ui] p[er]m[un]d[us] heremita visitat[ur] a serō An-
 thonio q[ui] sūt ab eod[em] adhuc xp[ist]iana religio. r[ati]o genit[us]
 lū i edificijs sumptuosos imitare. z audito q[ui] sic. desie-
 uir p[er] q[ui] vanitati tāte hoies dediros. Mag[is] fatuitas
 videt[ur] b[ea]t[us] vt cū hoies nūc sint ita breuis vite faciunt sibi
 tā sup[er]uosa habitac[us]. cū antiq[ui] lōgo tpe viuebat i ra-
 bernaculis habitaret etiā diuites. U[bi] diero. Sic edifi-
 cat q[ui] semp victuri. sic comedūt z bibūt q[ui] cras mori-
 turi dicētes. Comedam[us] z bibam[us] cras enī monemur.
 Permaxie aut[em] religiosi cauere debēt ab b[ea]t[us] p[ro]p[ri]is
 edificijs q[ui] etiā i laic[is] rep[re]hēdūt a seris. U[bi] bern[ardus]. Video
 q[ui] sine magno dolore videri nō. d[icitur] q[ui] s[un]t post aggressas
 p[ro]p[ri]i m[un]diciā rurū secl[ar]ib[us] ipl[ic]ari negotijs rurū stre-

Titulus Quartus

nis cu peditatibz imergi. magna cura erigere muros et negligere mores. **I**de. **A**biecta scilicet simplicitate quasi religio las qsdā nob creauim? habitacionū honestates i qbus tantū cōpassū est aialibz vt pene in hoc oēs effecti sunt aiales. **I**de. **O**bscuro i pegrinatōe bui? seclū q est milicia sup terrā edificem? nō nob domos ad habitandū. s. ta bēnacta ad defendēdū. vtpote cito euolādū z irraturū i patriā z ciuitatē. **f**acile est qd naturale est nunqd non facile est z sufficiens nature z pgruū pscie ipaz sibi cellā de pōgis ptegere. de luto plasmare. vñcūq opire z decē tissime ihabitare. **Q**uid ampli? inqredū. **A**li vñ sopi ant bñmōi delectatōes et si sūt q vñt tanq nō vtētes. tñ pcpū mē? q vñ vincunt bñmōi affectiōes. **b**ec ille **M**ag? debet delectari vñ spūales in aspectu celi q re ci. z pot? admirari opa dei qz hoīs. **S**ed z talia fiunt sepe ex rapinis z vñs? z qstib? cū mltis mēdacijs q ac cusabūt ita pcurātes i iudicio. iuxta illd **A**bachuc. ij. **L**apis q de pariete est clamabit. z lapis q iter iūcturas edificatōz est mēdebit. **A**li z d qdā fratre q erat iplicat? bñmōi negōijs legi? in vitis fratrū q fuit vñs i penis purgatorij cū canna ad mēsurādū i māu. **E**t d. b. dñico q cū reuerfus bononiā vidisset cellas aliquatūlū i edifi cio eleuatas cepit amare flere z dicē fratribz. **Q**uāci to vult? facē mag? pallacia. **D**e xpo iō inq? **D**iero. **A**lic ho cū paupratē dom? sue paup dñs dīcauit. portem? crucē. z dīcas lūtū putem? rñ q. ij. glia. **I**pē enī nō ha buit vbi caput suū redinaret. nec domū. nec agrū. z na tus posit? est i pscpio. z mortu? i sepulcro alieno sepul tus est. **Q**uāto mltiplicat glia dom? eius diuitijs z alijs ex nobilitate gener? vñ se iactāt. qz. s. nati sunt de stirpe regia vñ alicuius magni pñcipis vel de magna familia z famosa z bñmōi. **S**z mltū vana z irrōnabilis est ista iactātia. **N**ā oēs sum? genit? pma nri origine ex vno pte adā. **N**ō enī fec? de? vñū adā. de argēto vñ au? ro ex q ori sūt nobiles. z alit? d luto ex q nati sūt igno? biles. **S**z fec? de? vñcū adā d limo tre. vt **S**en. j. dīcāt. **A**ut q oēs nobiles. aut oēs ignobiles. **A**li **M**alachie. ij. dīcāt. **N**ūqd nō p? vñ? oīm nroz. **N**ōne de? vñ? creauit nos. **Q**uare q despiciat pñmū suū. vñcūqz vñm. s. iactā do se d nobili familia natū. z aliū d ignobili genē. **S**ed si aliqd magnū esset i tali nobilitate gener? mag? eēt illoz a qbo descendit qz suū vñ nō bz ipe inde glari vel se iactare s. pot? illi. **A**li **S**en. **N**emo i glām vñam vñpī. nec qd aī nos fuit nrm est. anim? nobilem fac. **N**e autē hoīs mltā estimatōnē faceret d bñmōi nobilitate gener? de? eī videt ptepsisse. **N**ā i veteri testamēto pñmū regē de mīma familia azinas qrenrē. s. saulē assūpsit suū. pñm s. dāuid sustulit eū d gregibz ouitū mīmū. mlt fratre. **I**n rpe grē elegit piscatores ignobiles in pñcipes eccle. **E**t vt dīc apls. j. ad **C**oz. j. **A**udete vocatōnē vestram fratres nō mlti nobiles. nō mlti potētes. nō mlti sapiē tes. s. q i qbilis z pteptibilia sūt elegit de? vt pñdat for tia. **M**ō g estimat etia ab etbnic? sapiētibz nobilitas car nis. s. animi ex optimis moribz resūltās. **A**li **S**en. **N**e mo altero nobilitatū nīst cui rect? igeniū z bonis artibz apri? **E**t plato inq? **N**eminē regē nīst ex suis oriūdm eē. neminē suū nīst ex regibz. **O**ia ista lōga varietas mī scuit z sursū deorsū fortūa pñsaut. **D**ec ille. **S**ic autē ex eadē radice pcedit spina z rosa. z rosa quidē nobil est z grata qz nō cessat bñfacē eis q iuxta eā sūt. s. odorē suū spargēdo. **S**pina vñ vilis z exosa. qz pungit qz rāgit. **I**ta ex eisdē parētibz nascunt aliqn duo. **A**li? vñ nobil i moribz grāt? fuitis oibz. **A**li? ignobil? gūis z displicibilis cūctis. sic pñz d elau z iacob vterinīs. **E**t d nro z domicia no filijs vespasiani impatoris. **N**obilitas g vera ē an? **S**ignā vñmū q moribz ornat. inq? sapiēs. **S**ig? autē b? de nobilita nobilitat? ris aī sūt. liberalitas. māfuerudo. vñrlitas. māgnimitas

gritudo. **P**rimū signū nobilitat? est liberalitas. **N**ā z de? q nobilissim? est liberalissimus ē. **A**aro enī est aī liberalis vt nō solū sua s. z seipm dederit. z nō solū suis z sibi ser uientibz s. etia hostibz. **I**pē enī solē suū oriū fac sup boz nos z malos. z pluit sup iustos z iniustos. **M**atth. v. **A**d dādum fec? quecūqz fec. **N**ā creaturas rōnales fec? vt eis daret. irōnales vt eas daret. **A**ro q dīcāt rex aīalium z nobile aīal est liberale. **A**li z **A**retho. dīc. q est aīal com? municariū. **E**cōtra nō dāre est rusticital mag? **Q**uidā milites interrogauēr semel magnū alanū audita fama ei? scie q esset maxia curialitas. idest nobilitas. **R**espon dit q dare. **Q**d cū placuisset eis introgauit. ipe eos ex q pterret ad iuicē sup b? qd esset maxia rusticitas ex cū pferēdo nō pcederet. nā vñ? dicebat vñū. al? aliud. **R**ndit alan? **E**go posui vos i via soluēde qōnis z ne? scit? pñsiderare. **N**ā si curialissimū est dare. leg? q rustic? assimūlit eis pñrariū. s. auferre. **E**t ideo vos est? rustic? simi q incessant? auferis a paupibz. **S**cōm signū de nobilitat? est māfuerudo. z mīscōia. **S**en. **N**ullū magis ex oibz qz demētia regē z pñcipem decet. **P**rouerb. xx. **M**āfuerudo z vñas custodiūt regē. z demētia firmat rñon? ei? iij. **R**eg. xx. **R**eges isrl? demētes sūt. **R**ex ap? solus nō bz aculeū cū oēs alie apes habeat. qd iracūdi? sine i vulnere cū pñgū relinquit. **T**ertū est vñrlitas i cos q repugnāt. **A**li mūltibz dat? ensis q vt de? beat i hostes nō subiectos. **E**t si i hostes corpus multo? mag? i hostes animi. idest pñstēdo cēptatōibz ne effici ant sui dyaboli. **A**li enī qz vñrl? est. ei fu? additus est. dīc? **P**e. in pma cano. **S**eru? pmaxie est. d nobilitatem. **Q**uartū est animi magnitudo q qz modico pñtē et mag? appetit. **A**li nō sūt p nobiles q ponūt amorē suū i vno milite pot? qz i celi rege. **E**t cū oīs fra sūt vñ? pñc? respectu celi. z oia q sub sole sūt vanitas sūt. non nobiles s. vñles sūt q appetūt z sūt suū ponūt in terre nis celestia pñtētes. **Q**uinū signum nobilitatis est gratitudo. **D**emū mltiplicat aliqn glia dom? inq? i di uersis corporalibz bonis i quibz vñi hoīs se iactat vt i sanitate. **S**z vt d? **J**aco. iij. **Q**ue est vira nra. vapor ad modicū parēs. z deinceps exterminabit. **N**ullū aīal repe rit ita ifirmū sic hō. z ita lesibile. iactat se aliqd d pulc ritudie. **S**z vt d? **P**rouerb. vlti. **F**allax grā. s. dñana z va na est pulcritudo cito amittit. z nūc cū amore. dñi pñm gat occasio est mltōz maloz sibi z alijs. **S**ic pñz i ma ria magdalena q erat i ciuitate peccatritz z i maria egyp tria. z pelagia z alijs. **A**lter se iactat d fortitudo cor poris. **S**z vt d? **S**ap. vj. **F**ortioribz fortioz istat crucia tio. qz nisi tales pmaneat? i timore dei abutunt. **Q**uarto fortioz est corp? rāto fortioz qz iūmū bz cū q pñat. z pñm cū corp? est debile z infirmū debilitat hosti noster **A**li apls. **G**līat nō i fortitudie s. i infirmitatibz suis. ij. **C**oz. xij. **A**li? se iactat d agilitate z velocitate corporis. **S**z valde vanū est se iactare d eo in q mltā aīalia. bo? minē excedūt vt canes. lepores. **A**sacl? frastioab q agilit erat z veloc? vt caprea pñdēs d sua velocitate. qz mltq? basabner pñcipe exerat? ysboseth occisus est ab eo. ij. **R**eg. ij. **S**z neqz d scia debz aliqd se iactare vñ glari cū oīs sapia a dño deo est. **E**ccl. j. **E**t i scia nemo possit de? mones supare q m ppter sciam suam penas inferni nō euadūt. **Q**ue etia est sciētia nra. cū nec naturā vñ? for? mīce vñ herbe pfecte sciam? **A**nd bñ dīxit quidā pñs. **D**oc mī scio qd nescio. **T**enebris enī inolumur inquit **J**ob. xxxvij. nec nos pñs pfecte scire valeam? **A**li ergo mltiplicata fuerit glia dom? diuitijs mundanis cū m? terierit nō sumet oia. idest aliqd de quibz iactabat. nec glia quam b? habebat descendet cū eo. sed sūma igno? minia in inferno. ergo abūciēda oīs iactātia z in domū no gloriandū nō in mundo.

La. 5. De presumptiõe

Laplin. v. De p̄sumptōe in quo agitur de ornatu mulierū inordinato vtrum sit mortalis.

Resumptio nouitacū

filia est inanis glorie: et videtur consistere utroque viciu
 in h^o aliqds in actibus exterioribus aliqd in consuetudinibus fac sine
 rationabili causa. Et quod si videtur primum sit ad ostentationem et laudem
 sequendam. id potest ianuis glorie filia. Et de hac potest intelligi illud
 quod dicitur ait per psalm. De populo suo israel. Dimissi eos semper desideria
 cordis eorum. Videntur in adinueniendis suis. Populus dei
 olim fuit populus iudaeus qui habuit veram fidem: et permansit in
 cultu veri dei. Tunc autem quod non audire legem suam quam mandata
 dei per prophetam suscitandum de medio eorum de fratribus suis. id est de ge
 nere iudeo. id est christum per quem debuerent audire et obedire: nec le
 gem suam mandatorum. nec ad opera christi voluerunt attrahere. ideo
 dimissus est a deo lubricator lumen fidei: et facti sunt non populus
 dei sed populus diaboli. Si autem dimissi sequuntur desideria cordis
 eorum quod spiritus fuerit de terrenis acquirendis: visuris sine cessan
 tia non vacantes. vadunt tendentes ad mortem eternam in adinueni
 endis suis quidam iuveniles novas fabulas: et extortas ex
 positiones biblie. vix in thalmur eorum videntur non errare:
 sapientes valeant reputari. In nouo testamento populus dei est populus
 christianus quod solus habet veram fidem qui israel dicitur per: quod interpretatur vi
 dens deum: quod deum videt nunc per fidem. Cum autem hic populus non au
 dit legem dei etiam fruendo. neque intrat in eam per vltimam finem. et vix
 morbo bono cum eligendo et sibi inherendo. et omnia opera sua ad glo
 riam eius dirigendo. dimittit eos deus non quod de populo suo: quod des
 ficere non potest populus eius. Quoniam sit eos de illo populo christiano quod
 recedunt a lege eius. Dimittit quod eos non secundum prudentiam:
 sed secundum gratiam quam subtrahit eis. Neque enim eos dimitteret
 ipse nisi prius ipsi dimitterent eum quod dimissi a deo sinuntur
 sequi desideria cordis eorum. Tunc autem homines ex se: vix debent dicere.
 christi prauum et inscrutabile. Et sic prauum est cor: ira et praua
 eius desideria. et inde sequuntur praua opera: sic ex radice in
 fecta fructus corrupti. Et corde enim exierunt cogitationes male
 furta. adulteria. homicidia et hominibus. vix debent. Matth. xv. c.
 Vadunt autem ad inferos non solum per consueta mala commissa. sed quia
 die adinueniunt novas vias. Non documento sanctorum patrum
 sanctarumque. sed suppositio adinventionis presumendum non est stephanus
 papa. ij. q. iij. consuluisti. Vadunt per vicia presumptiois no
 uitate retores adinueniendo novas vias ultra consue
 tas ad regendum populum siue extorquunt a subditis substantias quod
 primum ad cupiditatem: siue ut laudentur ab hominibus de more re
 giminis tanquam sapientiores antiquis recedendo: siue causa semper
 eorum. et illud peruersum christi. Non transgredieris terminos quos po
 suerit pater tuus. Vadunt doctores in adinueniendis suis quod non
 sequuntur dicta sanctorum. sed opinionibus novas subtiliter curiosas
 non viles ad pruriendum aures. Et si iuriste sunt non aspici
 unt ad instructionem legis et equitatem: sed ad destruendum antiquam
 sententiam. Hilarius in li. de trinitate. Intelligentia dictorum ex causis
 est assumenda dicenda. quod non solum moniti res: sed rei sermo debet esse
 subiectus. Vadunt in adinueniendis suis predicatores quod gran
 dia verba truncantes in misericordibus et plebeculis de sacris lie
 rentis philosophantur: et minorum gesticulationibus ad risum
 excitant auditores. secundum illud apostoli. Ad fabulas autem peruen
 tent. Iud. ij. Si sunt fontes sine aqua. sapientie et nebule tur
 binibus agitate quibus caligo tenebrarum reseruat Vadunt in ad
 inueniendis suis clerici in officiaudo quod ut placeant laicis dicunt
 missas mortuorum et alias vanaque indistincte. quibus cumque die
 bus mutantur officia ordinata: caritates non solum non notant sed solum leui
 tatem et dissonantes et pulsantes in organis ballatas et omnes
 honestate cultus diuini: ut fieri solet in theatris non in ecclesiis
 Sed vix debent gregem deum manibus. id est operibus stimulare. id est prouocare
 ad iram qui populum vocant delectare. dicit christi. In sera. Vadunt in
 adinueniendis suis religiosi quod non contenti corporis ordinationi
 bus aliqd singulare agere volunt in oratione. in comedendo.
 in loquendo. in alijs austeritatibus ut pre ceteris reputentur: sed

tales p̄fusi remanēt nisi sp̄ali instinctu sp̄ūsc̄i moueant̄:
sic sc̄us german⁹. dñicus. francisc⁹ ⁊ alij. Ad dñm in aduē
tionib⁹ suis ppli q̄ adinuētiū q̄ridie nouas adinuētiōes
ad frāgendū ordiatiōes ecclē. ac si in nullo eēnt subiecti
p̄clatis. ⁊ ipsi debeāt eos regere: ⁊ q̄stōes eoz etiā diri
mere ⁊ p̄cta punire ⁊ talib⁹ guare. sapiētiōes se iudicā
tes ecclia q̄ regit ⁊ sp̄ūco in ordinatiōib⁹ suis: ac si mun⁹
bñ talia p̄hibuiss. **Et** vt de alijs omittam⁹ aduētiōib⁹
p̄marie istud viciū in ornatu q̄ridie renouat̄: oū vni sed
multo magis mulieres ob vanitatē quotidie variāt vestes
Cōtra q̄s dñs Sopho. i. Visitabo sup oēs q̄ induit sūt
veste pegrinā. **In** q̄ actu repit̄ sūt: viciū p̄sumptiōis et
nouitū ex varia glācia frequē p̄cedēs ⁊ viciū imodestē.
De q̄ ps. ait ps. cxiij. filie coe p̄p̄site circūornate vt si
multitudo tēpli. **In** quib⁹ tria de h̄ vicio p̄nt notari.

Primū q̄ a mulieribz frequat̄. ibi. *Filie coz̄ p̄posite.*
Scdm̄ q̄ i vestibz ppetrat̄. ibi. *Circūornate.*

Terrium q̄ in coloribz augmētantur. ibi. vt similis
do templi.

Quantū ad primum. §. I.

manifestū est ꝫ imoꝑestia ornat⁹ ⁊ plumprio nouitatū
in mutatiōe vestīū potissime repit in mulieribz. ⁊ iō ps.
nō dic loqns de mūdānis filiū eoz: sꝫ filie eoz cōposite.

Unde ⁊ sacra scriptura cū loquit̃ de ornatu corporis ⁊ ve
stīū noīat mulieres. **vr** **Prover. viij. inq̃r** **Salo.** Ecce mu
lier occurr̃ illi hīc meretricio p̃pata ad capiēdas aīas.

et Esa. iij. Pro eo q̄ eleuate sunt filie syon. s. in vana glia
ornat⁹. ⁊ abulauerūt extrēto collo qđ ē signū supbie: ⁊ nu
tib⁹ oclorū ibāt ex curiositate ⁊ ꝑcupiscētia. ⁊ plaudebāt

pedibz suis. i. chousando ⁊ saltando. ⁊ cōposito g̃du ince
debāt. decaluauit dñs p̃tice filiaz syon. tōis crines eaz
nudabit. **Ar. i. pe. iij. dz.** **M**ulieres s̃bdite sint uiris suis

quaz nō sit exrīfec^o capillatura. aut circūdario auri 7 ar
genti aut indumēti vestimētoz q̄ cultus: s; q̄ abscondit^o
cordis ē bō in incorruptibilitate quieti 7 modesti spūs.

Et paul⁹ .i. ad Thī. ij. **U**olo mlieres orare in ecclia i ba-
bitu ornato cū verecūdia ⁊ sobrietate .i. tēperate omātes
sē nō i tozē crinibz: aut auro l'margarit: aut veste p'cio

fa. i. excellua sui stat⁹. s. qd decz mulieres p mittētes pie
tatē p bōa opa. et Jo. apoc. xvij. dic. q mulier eternaliter
cruciada q sūt cōgregatōes reproboz erat circūdata pue

pura ⁊ coccino: ⁊ inaurata lapide p̄cioso ⁊ margaritis ⁊
 hēbat poculū aureū in māu sua: qđ s̄ḡt apparentē delecta
 leccatores ⁊ cōplacentiā inanis gl̄ie ⁊ occupaciōē i opibz

fuis. et habebat in fronte scriptum mysterium babilonis magna. id est confusio infernalis sibi refluata. Duplex autem ratio potest assignari quare istud viciū imodeste et superflui ornatu magis re-

perit in mulieribz q̄ in viris. **P**ropterea q̄ ip̄e ornat⁹ mu-
lieris vltra viciuz imodestie est puocatu⁹ ad lasciuiaz q̄
ad aspiciētes et eo q̄ addūcit ad apparentiā pulcritudis

que qnto maior est: tãto pl^{us} allicit & excitat & cupiscẽtiã
homis. Cũ aut mulier sit caput peccati & arma dyaboli fm
origenẽ, qua scz scõs viros decipit, vtz in David & laõ

Inueni mulierē amariore morte q̄ laq̄us est venatorum
id est demoniū. Ideo dyabol⁹ sciēs q̄ p̄ hanc multos ca-

pit ⁊ occidit. instigat ip̄az mulierē ad se ornādūz ad hoc
vt tal' armatura eius sine gladi⁹ sit acutior ⁊ magis po-
tens ad promociōdū ad crucificētiā sui: ⁊ laque⁹ ma-

gis efficac ad capiendū z detinendū. ¶ Consideret atten
te vana mulier: qz tot moribz digna est z penis inferni
quor p eius vanū z excessivū ornatū rure facit. ¶ Si enia

qui occasione[m] prestat mortis corporal[is] vel damni tenetur
tunc et incurrit pena[m] inferni. q[uestio] magis q[uam] est occasio mor[is]

injuri. 7 dā. dā. dī. Qui occasionē damni dat. damnum

De imos
desto: or o
nati mu
lierum

Quare
magis re
periet in
miseris.

Titulus Quartus

quoque dedisse videt. **U**n de qda comitissa hr: vt in li. ni fallor. d. sepre donis: q cu eet mltu liberal ad paupes et orobz dedira. hz multu vana iornatu z pcipue capilloz p mortu appuit cuidaz sibi familiari deuore mlieri z interrogati d statim suo. Rndit se fore danara pcipue p ornatu capinis z capilloz. vñ z vidit mlt illa caput illd hre plenu serpente mordente ipm loco capilloz in pe na illi vanitatis. **S**z multi sunt alij vni ornate q magis ad huc puocat ad lasciuia. Scda ro qre istud vitium magis repit in mulieribz et eo qz sic magnanini oia ista tpalia qua estimat etia ipaz glaz tpale. **U**n de ea modica cura bz ita ecotra pusillanimitas parua magna estis mar: z ipaz gliaz mudi magnu bonu reputat. **M**ulier aut coter parui animi est z debilitas cognitiois qz vir. vñ z gliaz tpale magnu qd arbitrat. **E**t cu no valeat ap rere vel exaltari in magnis negocijs: qz nec in regimine nec in docedo vl negociado z hmoi: saltem in apparitia pulcritudis qre gliaz psequi q cu est qd vanu z trasz toru. qz vt d. **A**sa. xl. **V**is caro fenit: z omia glia e qst flos feni q cito marcescit. z miz e. qud cu mlt qrat sumi mopere oia hre pulera qud aiam ipaz q nobilioz e z pci puu in hoie velt hre fedz z maculata. **A**ug. **A**ce omia pulera sunt cu inuiz: z cu ipsi sunt turpes. **I**n aia. **I**stis sic supflue z viciose se ornantibz accidit sic euenit cuida regi qui puocat oibz magistratibz tre sue sce puuui magnu z n cras alijs angu? in domo q no essz coop? pur pura z pcras panis. **A**ffuit z qda phus q cu veller ex creare expuit in facie eius d eregis: z cu ministri ei capientes cu vellent ducere ad suspeditu no pmisit rex: sz qst ut ab eo qre id fecisset. **Q**ui rñ dit. **U**di oia loca plena auro z argero z purpura. z id in barba regi icraslara ex pinguedie ciboz me mudauit z purgauit. no eni vidi lo cu min? mudu: qd audies rex copuic? e. **S**ic dyabol? vides hoies q debet e dñs creaturaz aliaz z pulcritu eis q min? pulker sit eis. imo imud? expuit in eum psum premido vl in facie asce ei? suggestioibz malis maculado. **E**t bñs figuratu fuit in expuitoe q fiebat in facie eius q nolebat suscitare semē fñ suo. vt hr **Deut.** xxv. c. **f**rat hois i semie defuer? i. sine filio habito e dyabol? q sine spe salutis danat? e cui ab hoie dz semē suscitari. qz ex hoibz repande sunt ruine angelice. **S**z si hñ no redit ad b vt. l. p. **h**utes ascedat ad celu no vult suscitare semen fñ suo. **U**n tñq imudū aio expuit i facie ei? qz ab omiabi lis redit. **C**erte erubesceret dñs dom? si videret se turpē z ancilla pulerā. **A**ncilla caro etia dñs. vñ multu erubescere dz q corp? ornet. z pulcz appareat etia macul ple na iuemat ex vanitate ornate. **Q**uia igit vitu istd imo destie ornate magis repit i semis. id dic ps. **A**lic eoz cō posite. **S**z cōpositio ista vana e pcedēs ex incōpositione mēris z tollēs i futura resurrectione vltimā pulcritudinez et claritatē corpis. vñ ad **Phil.** iij. **S**aluatore expeccam? dñs nrm ihm xpm q reformabit. i. in finali iudicio corp? hūilitatis nre. i. corp? nrm hūilitatū z defectū: z figuratū corpū claritatē sue. i. simulatū corpū suo glorio. **C**orp? q qd no fuit hic humiliatū sz exaltatū et glificatū p vana ornata: tūc nō glificabit: sz inter reproboz obliuabit. **U**n bern. supdicta auctoritate apli. **N**unc eant nūc rideant qui corpa sua pellico muru. i. giris z varijs z stercoribz vermiu. i. sericis iformat. qz cu venerit dñs ad iudicandū nō reformabit nisi q abieceris z hūilitatis inuenier. **S**ic diues epulo qui induebat purpura z bisso: i. se pulchus est in inferno: z in eternū cruciabit. **L**u. xvi.

Quantū ad secundū §. II.

principale ppetrat hoc pctm imodestie cu psumptione nouitatu circa vestes. **U**n subdit ps. **C**ircūornate: nō ornate mente: sed circūornate. i. circa corp? ex oi pre ornate.

sed vt d. **Ecc.** xij. **F**acies hois z risus dentiū z amictus corpis anūciat de illo. **T**ara eni diligētia tpopa ornate insinuat totali mudo debita mēte. **D**ñs ds qñ emitt p mos parētes de padiso: nō fec eis tūcas sericeas sz pelliccas. i. d. pellico afaliū. **S**en. iij. vt cōfiterent se siles be stijs effectos z virili ad tegendū nuditatē z arcendū fīgus inducēdos. **S**z adinuet psumptio z vātas hoim pānos laneos ex lana outū formatos. adiūxit linceos in mollicie ex cornaby herbaz z his nō prenta supindupie serica ex stercoribz pmiū. adiūxit varia ex pellico muniū addidit gēmas: argentū z auz ex vāitate. **S**z vt dicit **Gene.** in epla. **Q**uadmodū stule? e q equū empu? nō ipm aspiciat. sz stratu z frenos. **S**ic stultissim? e q hoim aut ex veste: aut ex pōitoe vestis q nob arcūdata e mō existimat. **A**duertere dñt diligēter q dñs cōminat p bñmōi vāno ornatu. **I**ta enim. iij. d. **I**n illa die. i. iudicij vñs vel punitōis tpalis auferet dñs ornāmētū calceamētoz: z torqz z monilia. armillas. mitras. discimālia. et parselidas. z murenulas. z olfatoriola: z in aures z gemas i frōre pēdenes. z mutatoria z lintheamīa et acus et specula. sindones z vittas z teristras: z erit p suauitudo re fetoz. p zona funicul? pro crispanti crine calceū p fā scia pectorali ciliciū. **H**ic posita sūt oia ornāmēta mltēza capite vsqz ad pedes circūquaqz q tūc erāt in vsu qz ali qua nob ignota p p diffuctudinē. aliq ad huc remanēt aliq sili. **U**n glo. ibi. armillas vocat ornāmēta brachioz loco quaz sūt mō manice ita lōge z late vt sufficeret vā loz p optimo vestitu. **P**arselidas vocat ornāmēta taloz. i. in fine vestis loco cui? p nūc estimari cauda cu frappa **M**urenule dicūt carbenule circa collū. loco cui? nūc ali qd ope polūmito. i. rechamatura. **O**lfatoriola vocat qda in qbz pñebāt ibi muscū. z pñt dici nasitēgia q fūit le rico in tēra. aliqñ z inf muscum fuara. **T**eristras vocat vestes estinas vald subiles. z dicūt a teria qd e estas. vlt gariter pñt dici giorice vel corhardite. **O**rnāmētū cal ciamētoz sunt calceamēta rostrata vl planule picez alte ad onēdā magnitudinē quā nō hñt. **A**oiz sunt collaria: monilia q sz pēdūt ante pccā q solēt eē de mar garis. **N**itte hec dici pñt q pōrant in capite multū eminētia sup caput ad modū corone vl birreni. **D**iscrimī nalia sunt pectines z directoria eburnea quibz capillos aprāt capite. **I**naures sūt anulī i auribz appositī pforat in puula etate qbz ad huc vñt iudei. z āndē magi: vñ in septura **E**piane aut i man? digitis tēnēt. z p vno nō dedecet in signū mīrmōij: sz de plibz pōpa est. **G**ēme in frōre pēdēs sūt aliq perle qz in coronis suis an frōre deferūt. **M**utatoria sūt pla z varia vestimēta pulchra q bus diūsis tētibz mutant. **L**intheamīa his sup alia vestimēta desu p: sz vald subilia ad huc deferunt romane. **A**cus sunt spilecta q in diūsis pētibz ponūt p firmatōe ornāmētoz. **S**pecula z magni valoris hñt sp in domo secū: vt frēqñt se in ipsis quō sint cōposite possint inspi cere. **S**indones camiseas subiles z reticelatas vel vela i capite. **U**rtē sunt qbz capillos ligāt vel colligunt ne de fluāt: z si suos nō hñt ligāt alienos. **Z**ona cingulū e qd nūc sit de serico intereo: z ornāmētū auri z argēti. **A**urice capilli crispati vel tricati flauī facti cu frēqñt humectatōe z sol desiccatiōe z inde capitis lesione. **F**ascia pectora lis dici pñt qd nūc ponūt pānū cū bōbie. **E**t p bis ornāmētis pmitit dñs ignominia z penā z merito. qz in bis magna pdigalitas z crudelitas repit cum paupes moriant fame z frigore. z mlieres in tātis z in tā vātia ornāmētis abūdēt. **C**ōtra qz inuēit **J**acobi in cano. c. v. dicens. **A**gite nūc diuites vlulate in miserijs q vñe runt vobis. diuitie vñe putrefacte sunt. vestimēta vñs a tincis comesta sunt. **E**t sciēdū fm **Tho.** se. se. a. clxx. ar. i. q circa ornātū exteriorē tripliciter potest offendī.

Phs qui
dā expuit
in barba
regis.

Phs qui
dā expuit
in barba
regis.

La. 5. De presumptiōe

Primo propter morem consuetum.

Secundo propter inordinatum affectum.

Tercio propter nimium defectum.

Quantū ad primū .§. III.

Quantū debet homo in p̄servatione exteriori p̄formare mouibz
eorū cū quibz uiuit: qñ scz nō sunt mali mores. An aug.
in li. p̄f. Que p̄ boīm mores flagicia sūt. p̄ mox diuerz
firare vitāda sunt. vt pactū int se ciuitatis z gentis plue
tudie vllēge firmatū. nulla ciuis aut pegrini libidine vio
let. Turpis est enī oīs ps q̄ suo nō p̄gruit vniūso. di. viij.
Que p̄ mores. Idē etia dīc in li. dōctna xp̄iana. Quis
quis rebz p̄reūtibz. s. vt cibo. potu. vestibz z b̄mōi. restri
ctū vrit q̄ in se hēant mores corū int q̄s uiuit aut supsti
tiosus aut intēperās ē. Et si q̄s sic eis vrit vt metas plue
tudis bonoz: int q̄s p̄lat excedat aut flagitiosus ē: aut
aliqd significat. di. xli. Et h̄ intelligēdū est vrs. s. qñ p̄ne
sūt mores. i. acc̄p mougerati ea q̄ frequentant cōit ab hoībz
talibz locis. Nā abusiōes nō dīz q̄s imitari. S. vt dīc ysid.
in sinoni. Prāuū vsūz lex z rō vincat. Si enī de vsu pa
trie est vt mulieres deferat vestes plūs collū sallas z aper
tas vsqz ad ostērationē pectoris z māmīllaz. vt in p̄bri
rbeni valde turpis z ipudic̄ ē talis vsus: z ideo nō ser
uandū. S. de vsu cōi patrie est deferre mulieres vestes
caudatas puluerē excitātes et viā mūdātes cū eis. vt sic
flōrēt h̄ turpe est z detestādū nō illis p̄firmādū. S. sūt
de planulis altis vestibz lingularis vel p̄foratis. Non se
quarz turbā in malū. ait dñs i veteri lege. Ux ar b̄mōi
sūt mortale p̄c̄m. i. declarabit. Legit in li. de. viij. donis q̄
cū qdā sc̄tus p̄r p̄ ciuitatē abularet obuiant cū dā m̄le
ri ornate vestē habentē caudatā: z iux eam vidit dyabo
lum ridentē cui mādauit adiurādo vt sibi diceret causā
sui risus. q̄ mīdit. Ideo risi q̄ socus me. s. ali. dyabolus
cū insidit caudā huius mulieris. mulier cū traxit caudāz
vestis ad se ne luto vie deturparet in lutū cecidit ipse soc
us me. Et q̄ ostēdit ista diabolo placere: qd nō cēt si sūne
p̄c̄o fierent. S. sūt q̄ mulier vras vestē virili: vt ecōtra vt
sit in ludis: turpe ēē z viciōsū fm Tho. vii. s. ar. ij. tum
quia p̄ p̄suetudinē cōem: ut q̄ p̄t ēē cā laiciue. Probi
bebat aut h̄ in veteri lege Deuter. xxiij. ex eo q̄ gentiles
tali mutatiōe h̄tus vrebant in supstitiōibz idolatrie. In
dece. di. xxx. Si q̄ m̄r. hoc phibet sub anathemate. s. se
rende h̄ne rōe cuiusdā supstitiōis hereticę. vt ibi dīc glo.
Uñ si q̄s nūc nō ex supstitiōe vel vanitate h̄ ex cā rōnabi
li vras b̄mōi. puta ad vitandū periculū. vel ex defectu
vestimentī vlterius. peccatū nō esset: fm Tho.

Secūdo potest esse .§. IIII.

peccatū circa ornatū vestīū p̄pter inordinatū affectū. Qui
qñrū ad supabūdantiā tripl̄r accidit. Uno mō inq̄ntuz
ex supfluo cultu vestīū nō q̄rit glām fm q̄ vestes p̄ntēt
ad apparatū z ornātū. An gre. in omē. ait. Sūt nōnulli
qui i cultu p̄ciōsaz subtiliūz vestīū nullū putāt ēē pec
catū. si culpa nō ēēt neq̄z fmo deitā vigilāter exp̄meret
q̄ diues q̄ torq̄bat ap̄d iseros purpura z bysso indue
runt. Nemo q̄ppe p̄ciōsam vestē. i. excessiūz p̄p̄r status
nisi ad inanē glāz q̄rit. beccille. Nec obstat q̄ ministri al
taris aut p̄ncipes z alij in dignitatibz p̄stituti vtuntur
vestibz mltū p̄ciōsis: q̄ nō faciūt h̄ seu nō ordinat de se
ad sui glām: s. ad significādiū excellētiā sui statū z ostēden
dum magnificentiā diuini cultū. Secūdo mō p̄ excessum
affectus est inordinat inq̄ntū p̄ supflūū cultū vestīum
querit q̄s delicias corpis fm q̄ ordinat vestimētum ad
corpis fomentū q̄rendo h̄re delicatas vestes q̄ delectens
carnes vt subiles camileas z b̄mōi. circa q̄s ait xps ma
thei. xi. Ecce q̄ mollibz vestīū in domibz regum sunt
ibi est tereno regi militante non celesti fm Gregoriū. Ter

tio modo sit inordinatio ex hoc q̄ nimia sollicitudine po
nit circa cultū: z ap̄tationē vestīū: etiā si non sit libi auq
inordinatio ex p̄t finis. z mltū xps ibi p̄dit: qd nō ēline
magna culpa: cū nil p̄ciōs̄ rpe deat. An xps Marb. viij.
et de vestimēto qd solliciti etis. s. supflue. Considerare li
ha agri quō crescūt: nō laborāt neqz nent: z de sic vestit.
igit vt ait ap̄s. i. Ibi. vi. Dites alimēta z q̄bz regamur
his p̄tenti sum. Considerandū diligenter qd ait Job. i.
Nudus egressus sum de vtero m̄ris n̄ce. nudus reuertar
illuc. in terrā m̄rem n̄ram p̄mā de qua facti sumus.

Certio p̄tēē peccatū .§. V.

in vsu vestīūz p̄pter defectum. Et hoc vel ex negligentia
homis inq̄ntū nō adhibet studiū z laborē vtat cultu
vestīū pur op̄s. An z p̄ba dīc in. vij. eccl. q̄ ad molli
ciem q̄ viciū est p̄nter q̄ bō trahat vestē p̄ terrā ne labo
ret in retinēdo eā. vel h̄ p̄t fieri vt inde q̄rat glām z ostē
tationē vt. s. reputet mortificatus z p̄p̄roz mūdi ex eo
q̄ vestes mltū viles dilaceratas vt vinctuosas defert. vñ
et Bern. dicebat q̄ in vestibz paup̄ras placebat. sordes
aut nūqz. q̄ signū erat vt negligentis animi vt glāz af
ficerant. Et hiero. Necqz affectare sordes neceq̄q̄re deli
ciā laudē parit. Qd in cibis vel vestibz dīc Gracianus in
telligendū dist. xli. §. p̄terea. Ux q̄ p̄bo z exēplo h̄ne
alios p̄uocare ad p̄niam z mūdi p̄emptū deest vltibus
indutis: sic fecerūt quidā ex p̄p̄is. De q̄bz ap̄s ad heb. xi.
Circūierunt in melotis. i. s. aduins. in pellibz capris: vt
belias. Et glo. sup illud. Jobānes habebat vestīū de pi
lis cameloz. Marb. iij. Qui p̄niam p̄dicat habetū p̄nīe
ostēdat. Narrat vmbert in expolitōe regie. q̄ cū quidā
maḡ p̄dicatoz acru p̄dicaret acris detestando z incre
pando pompā vestīū. z ipse capā h̄ret sumptuosaz sur
rexit i medio p̄p̄i qdā fatu damose dīcēt. O stulte quō
credis inducē auditores hos ad dimittēdū p̄pā vestīū
um cum tuiple vras. vtz in cappa tua. Et sic p̄z de ar
cunornatione vestīum.

Quantū ad tertium .§. VI

principale. s. de coloribz adiūctis in ornatu. dīc p̄sal. vt
similitudo templi. s. sunt filie: de q̄bz locut⁹ est. Templus
nō solū ornat⁹ auro z corinis variis. s. etiā coloribz mul
tis in picturis. sic vane mulieres corga sua q̄ rōne fidei sūt
templū spūscī fm ap̄m. i. ad Cor. vi. Faciunt templum
dyaboli dū alternantes picturā a deo factā ad imaginē
suam instancu dyaboli ponūt colorē albū z rubcū. z sic
vt ypocrite extermināt facies suas vt appareant homibz
ieiunātes: ait xps Marb. vi. Docet p̄p̄e rep̄bendit in
quis marcyz xpi Cyprian⁹ dicens in li. de b̄icu virginū.
Non h̄gines. nō viduas. s. z nupras puro etiā oēs sc̄ias
ad monēdas q̄ opus dei z facturā ei⁹ z plasma adultera
re nullo mō audeāt adhibito flauo colore. nigro puluere
vel robore: aut q̄libet medicamie: qd dīc. q̄ mltā faciūt
ad b̄mōi ornatū. Et subdit Dan⁹ deo inferūt qñ qd il
le formauit reformare intendūt. Impugnatio ista est di
uini opis. p̄uancatio p̄tatis. deū videre nō poteris: qñ
oculi tui nō sunt. i. faciei color q̄s d̄s fecit: s. q̄s dyabolus
infectit illū sectata es. Rutlos atqz depictos oculos p̄pen
tis imitatis es. de inimico tuo tracta cū illo pariter arsus
ra. Dec ille. An aut h̄ sit mortale h̄es in. §. le. Tertio maḡ
nimis p̄sumptio z supbia est yelle aliā formare effigiem
quā de⁹ nō dedit tanqz despiciendo op⁹ dei: z q̄ ipse me
h̄ valeat facē. Quāuis enī ap̄s dīcat. i. ad Cor. vij. Que
nu p̄ta ē cobitat q̄ mūdi sūt quō placeat viro. z p̄p̄ b̄ p̄
mutat eā oruari cū sobrietate: n̄ tñ vt fingat colorē quē n̄
habet. h̄ enī ē decipe z maritū z alios z mēdaciū opis qd
marit⁹ displicere debet z eis. s. phibē fucos. An aug. ad
possidiū. fucare pigmēt⁹ q̄ vel rubicūdi⁹ vel candidi⁹

Ornat⁹
p̄c̄m ex
defectu.

Ornat⁹
p̄c̄m p̄p̄
colores

Titulus Quartus

color appareat adulterina fallacia est: q̄ nō dubito etiam ipsos maritos se decipi nolle. q̄b̄ sol̄ ḡmittēde sunt or̄ nari. vt s̄z placeat fm̄ veniā nō fm̄ iperū. Nā ver̄ or̄ nat̄ xp̄ianor̄ z xp̄ianaz nō solū est null̄ fucus. s̄ nec au ri vestiq̄z pompa: s̄ mores boni d̄ p̄se. di. v. fucare. Im pia Iesabel regina q̄ se ornauit stibio. i. colore: putas p̄b̄ ad sui amorē trahē h̄yeu: de mādato ei⁹ p̄cipitana est de fenestra: z a bestijs comesta i parte. vt br̄. iij. Regum. ix. Vester regina cū se p̄ntauit Assuero ornata et colore ro seo: comitata domicellis. subito assuer⁹ videns eā p̄sus est in furore in facie. Sedet ex timore pallida scā: subito in clemētiā versus est furor eius. De ipso etiaz ornatu vano habes infra in citu. de gula. c. de choreis.

Queritur vtr̄ orna. §. VII.

A orna tus mlie rū videt eē mortle

tus mulierē fm̄ morē patrie qui videt vanus z supflu⁹ quo ad vestes incisas. pforatas. lingulatas. polimitas. i. richamatas. caudatas: deauratas q̄ etiaz ad mitras seu baltheos capis. capillaturas varias. bombicē arco dor sum. margaritas. zonas aureas. planulas albas. fucos z b̄mōi sit p̄ctm̄ mortale. Et arguēdo ad p̄c̄ affirmatiua videt q̄ q̄ntū ad q̄sū sit mortale in q̄libet p̄dicor̄. s. or natu mliez. P̄rio sic. Dñs d̄s in sepeuris sc̄is non cōminat dānatōem eternā vel q̄uē punitōem nisi prop̄ mortalia. Rō hui⁹ est: q̄ iust⁹ est dñs: z iusticiāz dilect̄. Exigit aut̄ iusticia vt fm̄ mēsuraz delicti sit z plagarum modus. vt d̄. Deut. Sed dñs cōminat q̄uē punitōem mulierib⁹ facientib⁹ b̄mōi vanitates p̄. s. dicentē. iij. c. sic. Auferet dñs ornāmētū calciāmētor̄ z lunulas z cor̄ ques z monilia z armilla z mitras zc̄. z infra. Et erit pro suauī odore fetor̄: z p̄ zona funiculus. z p̄ crispanti crine caluiciū: z p̄ fascia pectorali ciliā. pulcherrimi q̄z viri tui gladio cadēt. ergo zc̄. Sc̄do sic. Qd̄ est p̄ doctrinā apo stolicā videt eē mortale. p̄ illud Lu. x. dictū n̄r̄ saluatori. Qui vos audir̄ me audir̄: z qui vos spernit me spernit. Arg. etiā ad b̄. xi. q. iij. Qui oīporentē. Un̄ z p̄ eā doctri nam nō valet p̄ quēq̄ dispensari. vt d̄. xxy. q. i. sunt q̄ dā. S̄z talis ornat⁹ est p̄ doctrinā aplicā. Dicit enī b̄us Petr⁹ in p̄ma canōica iij. c. Mulier nō sit extrinsec⁹ ca pillatura: aut circūdatio auri z argēti: aut indumētū ves timētor̄q̄z cul⁹. Et paulus apls. i. ad Thim. h̄. de mu kerib⁹. Dinātes se nō in totis crinib⁹ aut auro. aut mar garitis: aut p̄ciola veste zc̄. fm̄ Diero. Ne sp̄orat dāna tiōē eternā cui imp̄cat vel p̄nunciat. sed Marb. xviij. dicit dñs ihs. Ne illi p̄ quē scandalus venit. Scandala aut̄. i. ruine sp̄uales multoties euenire ex scō b̄mōi orna tus muliez plurib⁹ infirmis mentib⁹ satis credibile est. Ad idē facit qd̄ d̄ de iniur̄. dā. da. c. si culpa. Qui occa sione dāni dat: dānū q̄z d̄disse videt. ergo zc̄. In t̄nū et ad partē negatiua arguēdo. s. q̄ b̄mōi ornatus nō sit mortale. probat sic. Qd̄ scōz patz documento vt decre to sanctū nō est sup̄sticiosa adinuētiōe p̄sumendū nō ē. vt dicit in canonica. ij. q. iij. c. consulisti. Hoc est enī cōtra illud puerb. iij. Ne innit̄aris prudētie tue vt expo nit Diero. z br̄ de cōst. ca. ne innit̄aris. Sed null⁹ scōrū patrū siue sūmor̄ pontificū siue doctor̄ determinat hu iusmodi ornātū simpliciter esse peccatū mortale. nec san ctus Tho. se. se. q. clxx. ar. ij. vbi questione sp̄alem mouet circa b̄mōi. dicit hoc esse mortale nisi in q̄busdā casib⁹. ergo in alijs casib⁹ nō erit mortale. per arg. a contrarijs dist. xxy. Qualis. z ip̄i doctrina est ab ecclia approbata specialr̄ p̄ Jobem. xxi. S̄z z irrefragabilis doc. Alexan der de ales hoc nō asserit nisi in certis casib⁹. q̄ in alijs nō erit mortale. Veniēdo breuiter ad decaionē q̄stiois saluo semp̄ iudicio cuiuscūq̄z meli⁹ sententijs z determinatiōe ec desie videt sic dicēdū. In ornatu b̄mōi duo sunt diligen ter examinanda. Primū est int̄io ornātis. Sc̄m̄ ē ipe

A talis ornat⁹ nō videtur mortale

ornatus in se. Et q̄ntū ad p̄mū. Cū multiplex possit esse int̄io circa b̄mōi. sic fm̄ varietatē int̄iois erit ibi aliq̄n mortale. aliquando veniale. aliq̄ndo nullū p̄ctm̄ Nam si mlier se ornet hac int̄ioē vt trahat homines ad sui p̄cupiscenciā certū est ibi p̄ctm̄ mortale esse. quia agit p̄ caritatē p̄mi tendēs ad mortē aīe eius. etiaz si nō sequat̄ ruina aliē p̄ p̄cupiscenciā eius. arg. de pe. di. i. Si cui. Et in plurib⁹ alijs capis in q̄b⁹ exp̄sse habet q̄ sola cogitatio deliberatus est mortale. Et ibi est p̄c̄ p̄ se scandalū actiū z mortale fm̄ doctrinā b̄i Tho. se. se. q. xliij. ar. iij. z. iij. Ad b̄ fac illud puerb. vij. Ecce mulier in habitu meretricio p̄parata ad capiēdas animas. Si vero nō h̄ int̄edat. s̄ istud aliud. s. iactantiā z b̄uā lau dem sibi constituit finē suū vltimū magis diligēs ip̄az gl̄iam q̄ salutē anime sue vel gloriā eternā. parata facie contra dei z ecclie p̄cepta vt p̄sequi possit illā gl̄iaz. tūc est eis p̄ctm̄ inanis gl̄ie mortale fm̄ b̄. Tho. se. d̄a sc̄be q. cxxij. Moralit̄a enī ex fine trahūt sp̄em fm̄ p̄m̄ in li bio erbi. Si aut̄ int̄edat q̄ndā cōplacētiā illi vanitatis ornat⁹ ad quē ita ornare afficiat q̄ ibi p̄stituit finē adeo q̄ etiaz si crederet certū dinalr̄ p̄mū ex illo ornatu ad ruinā trahi nō curaret vt p̄sequat̄ p̄placētiā illā. Sic etiam erit mortale. Et sic itelligit Petr⁹ de Tharan. illō dictū Augustini di. xxy. §. crimis. Nullū est adeo venia le q̄n fiat criminale dū placet. cōplacētia vici fructiois. Et multo magis si in dei p̄emptū h̄ageret. In q̄ casu loq̄t cyprianus in auct̄e sup̄tus inducta in p̄cedentib⁹. Et tūc int̄edit trahere ad p̄cupiscētiā sui ex m̄imōniū in telliḡt dicta auctoritas cypriani. Si po int̄edat aliquas inanem gl̄iam vel iactantiā vel complacētiā in b̄mōi ornatu lenē. s. cura salutē aīe infra dilectōem dei z p̄mi erit veniale fm̄ b̄a. Tho. se. se. q. clxx. z. q. cxxij. Veniū si intendit p̄c̄se placere viro ne b̄mōi obm̄tēdo reddatur ei odiosa. z sic inclinet ad aliāz cōcupiscētiā. vt q̄ imp̄t sibi hoc a viro p̄ctm̄: siq̄dem nullū erit. Ad hoc fac qd̄ ait apls. i. ad Thimo. h̄. Mulieres in habitu ornato cum sobrietate z verecundiā. S̄z si intendat ex b̄ vitare obprobriū hoīm. ne s̄z omisso ornāmēto fm̄ modus pa trie. despiciatur a ceteris. aut vt coniugio tradat. nullus videtur vel leue peccatum.

Quātum ad ipsum. §. VIII

ornatū in se duo possunt ibi viciā inueniri. s. supfluitas exp̄sse q̄ p̄tinet ad p̄digalitātē: z incētiū seu exaratiōem libidinis ad qd̄ illd̄ inducit. Et q̄ntū ad supfluitatē cum cas ornat⁹ nō oīs p̄digalitas sit mortale. s̄ aliq̄n z fr̄q̄nti veniale s̄u erit isto respectu nō poterit illd̄ iudicari mortē nisi fue rit valde euidēs z enormis excessus. In q̄ cōsiderandus est. q̄ qd̄ vni est magn⁹ excessus vt vxor̄ comitatuū vt paup̄is artificē vestis velutata. auro terra aut gēnata. alteri pu⁹ l null⁹ vt vxor̄ p̄ncipis vt mulier. Ad qd̄ facit optime qd̄ dicit Aug. i. li. de doctrina xp̄iana. videt loco z tpi z psonis pueniat. diligēter attēdendū ē ne teme re flagitiā respēdam⁹. In his enī oib⁹ nō vsus rati sed libido in culpa est. Et br̄ dist. xli. q̄squis. Et q̄suis aug⁹. videat ibi loqui p̄ncipalr̄ de cib̄. tū ḡtān⁹ in si. illi⁹ dñi. §. vlt. extēdit illd̄ etiā ad idumētā. vt. s. debeat i b̄mōi attēdi mos patrie. Qui vsus p̄rie z si sit imoderat⁹ z va nus. Un̄ z abusi⁹ creature. nō tū oīs abusi⁹ creatē ē mor tale. nā comedendo nimis ardēt̄ ibi abusi⁹ abi. z tū ra roymortle. Si q̄s ar̄ veltz dicē nō p̄rie esse abusus creatē nisi i trāsgressiōe p̄cepti tūc nec i ipo excessu ornāmētū z prodigalitate erit sp̄ abusus creature. s̄ q̄n eēt mortale. Quātū aut̄ sit ille excessus q̄ ad supfluitatē seu p̄diga litatē ornat⁹ qd̄ facit mortale. fateor me nescire dare regu lā generalē: nec defacili posse dari: nec reperio aliq̄uē des dūse vñ prudētie z arbitrio boni viri relinquēdum est.

La. 5. De presumptione

Inquit vero ipse ornatus mulieris est puocariu ad lasciuia. videt ibi distinguendum de occasione data sufficiat et accepta. Si enim mlier ornamentum se finit de occasione sui stat et mox patet. et non sibi tumulatus excessus. et ex aspiciet rapian ad concupiscencia et erit ibi occasio potius accepta quam data. Si non mulieris ei soli qui fuit ex aspectu ei imputabit ad peccatum saltem mortale. ar. ad h. xxij. q. v. de occasione. Poterit atque tantum excessus quod erit ibi occasio etiam data ex parte mulieris ornamentis. quibus sit iste excessus ut mortale valeat iudicari ad arbitrium boni viri videtur dimittendum. Boni viri dico non solum in presentia sed in sufficienti penitentia circa hominem. Sed ex his qui notat alexander. de aless in suo. ij. non de facili de de hominibus mulieres de mortali condemnari. Dicit enim quod viris et mulieribus se ornare secundum consuetudinem civitatis et statum et additionem persone se ornant. Ita tamen quod non sit ibi libido in volutate: quod principium ad intentionem: de qua dicitur est. s. quod est ibi mortale vel veniale. Nec sit ibi scandalum exteriori opere: quod principium videtur ad numerum accessum. Nec tamen asserit in principio faciendo esse mortale: quod non semper. Sed et si visus per se ceteris vanitatibus videtur magis plenitudine ostendere: et per se magis ad lasciviam incurrere. Tunc tamen. se. se. quod dicitur. ponit non esse mortale de se. sed mortale vel veniale secundum intentionem vitantis: et additionem persone ut si non sit in statu nubendi: precipue religiosa in qua forte esset mortale. quoniam et turpitudine non naturalis: sed ex alioque suavitatem (gritum) dicitur accidentem per occultare his qui nupte sunt vel in statu nubendi sine peccato fieri posset secundum beatus Thomas. Ad idem. s. quod dicitur de se non sunt mortalia possent adduci rationes sequentes. Omne peccatum mortale est contra legem dei vel vel humanam. quod per se diffinitioem Augustini. Peccatum est dicitur vel factum vel concupiscit. h. legem dei. in lege dei inducit de humana: sed homini ornatus non est legem dei. ut per discurrendo per mandata decalogi aut per mandata evangelica. Nec per legem canonicam humanam vel civilem. Et si dicat quod in aliqua copulatione decretali prohibeat indistincte portatus vestium infelicitatem vel frapatorum. Satis est quod nova copulatione non habet ne membranas occupet frusta. Non autem omnia sed nova copulatione in visu debet ligari. et cetera. Preterea quod immixtum mortis patet seu sit secundum usum civitatis non est secundum naturalem et divinum. et si turpitudine aliqua videatur brevis mulierem incedere non velato capite: sed in capillis etiam si ille mos sit secundum usum positum: dummodo tamen non reprobet a iure licitus est vel saltem non criminalis. Turpitas est enim per unum verso suo non congruus: ut dicitur de vi. q. vij. que tres mores. Augustinus. etiam refert documentum sibi datum a sanctissimo Ambrosio. ad quod cum ecclesiam deventis more illi sua si non vis cuius esse scandalum. nec quicquam tibi. dicitur. xij. Illa. Sed ornatus hominis est de more militum patriarum et locorum nec est secundum divinum aut naturalem: nisi forte valde notabilis excessus. non per se nullo reputat. ar. de peccato. dist. ij. reuera. Et secundum philosophum parvus recessus a medio non corrumpit bonum fructus: et sic non erit secundum usum si per. Nec etiam reprobatur a iure mos iste. quoniam ex hoc per dicitur prohibet ornatus mundialis arguere do a deo sensu. laicis excessus videtur. dicitur enim. xxi. q. vij. De iactantia et ornatura corporis aliena est a sacro ordine. Et in casu per se. Et in de. c. qm. de vi. et hoc de. quod dicitur. prohibet portare vestes nimis longas incisas: lingulatas et hominibus. de laicis nihil dicit. Preterea. facta scilicet sunt imitanda que non sunt privilegiata: unde de privilegiis erat regula in dicitur. q. a iure. l. vi. de reg. iur. c. privilegium. Sic enim ab exemplis sanctorum arguit Augustinus. xxij. q. iij. ea vindicta. h. q. vi. vides. Sed mulier sancta et sancti viri sunt talibus: unde de ioseph scriptum est. l. q. per se fecit ei tunica polimita. et richamata. Gen. 27. Dicitur etiam sanctissima cum ingrederetur ad regem Assuerum de micellis secum habuit quod una vestimenta in terra defluentia et sic caudata retinebat. Iudith castissima et vidua induit se ornamentis suis: et posuit sibi mitram et alia hominibus

sancta ecclesia decoratas vestes deferbat et plures alie. nec obstat si dicat quod si fecerit per loco et tpe propter excellere fructum inde sequendum. quod est in se licitum non sit illicitum propter pietatem intentionem seu bonum inde secutum. Index est enim criminis sui alie nis comodis impendere. inquit Leo papa. di. xliij. sicut. Et ad salutem sempiternam nullum ducendum est opusculare medacio. ait Augustinus. xxij. q. ij. Primum. Et his qui videtur quod cum proficere in predicis non peccaverint quod possint mulieres eas imitari vel saltem in eis non sit mortale. Et predictum igitur vel de dicens quod ubi in hominibus ornamentibus professor inveniat dare et indubitanter mortale. tale non absoluat nisi ponat abstinere a tali crimine: ut sic interni sequatur arbitrium iudicis. x. q. iij. tunc vera. de pe. di. v. falsas. Quia in hominibus reperit esse veniale non denegat absolutum. etiam si nollit dimittere sed in illo perseverare. quod venialia non sunt de necessitate confessionis secundum beatus Thomas. in. iij. sen. Si homo non potest dare per se utrum sit mortale vel veniale: seu ex intentione ipsius quia nescit intelligere villam exprimeret: seu ex qualitate et quantitate ipsius ornatus. Non videtur tunc precipitanda sententia. ut dicitur. Sicut. speculatur. quod simili ut si denegat propter absolutum: vel illi faciat presentiam de mortali. quod faciendo postea illud: etiam si illud in se non est mortale ei erit mortale. quod dicitur est per presentiam edificat ad gehennam. xxvij. q. i. Ex his. Et cum prompiora sint iura ad solvendum quam ligandum. dist. l. poterit. Et melius sit deo reddere rationem de nimia misericordia quam de nimia severitate: ut dicitur. Crisostomus. xxvi. q. vij. alligat. potius videtur absolvendum et solutio examini non dimittendum. faretur tamen quod predicatores in predicando. et ceteros fessores et audientes confessionum dicit talia detestari. et reprehendere et persuadere ad dimittendum cum sint nimia et excessiva ut ceteri accidit non tamen ita indistincte asserere esse mortalia. Et ad hoc optime facit quod dicitur augustinus: epistola ad presbiterum. Et allegat. b. Thomas. se. se. in nostra questione. Nolo ut de ornamentis auri vel vestis presentia habeas in prohibendo sententiam nisi iocos qui singuli non sunt. neque pingui capaces qui cogitare dicit quod placeat deo. Illi autem cogitant qui mundi sunt quod placeant vel viri vixitibus et vixitibus viris. Inducendi sunt rectores civitatum exhortationibus ut per statuta penalia peccatorum auferant talia precipue superfluitates vestium auri et argenti et gemarum et hominibus. Ad argumenta autem facta per pre affirmantia non debet ad primum mulierem. Etiam quod intelligitur in casu in quo est ibi mortale vel nimis excessus. Unde propter abutum talium reprobis tamen mittitur illa auferre dare sententia in punitionem criminis quod per sententiam est in venialibus. Ad secundum. s. de doctrina apostolorum ad hunc finem quod omne quod est doctrina apostolorum est mortale aut indispensabile: sed solum quod ad ea qui principium ad fidem vel bonos mores necessarios ad salutem. Nam sic lege auri circa moralia et evangelica et canonicas lege quod ponit preceptum quod transgressio est mortale. quod mandatorie inducenda transgressio ad veniale. quod auctoritate ad nullum omittit etiam ligantia presentia sed ad maius promouenda bonum. Ita et doctrina apostolica. quod aut intelligat talibus scripturam preceptum et mandatum ex modo loquendi. et de beatitudine hominis ipse scripturam non potest dare reglem huius secundum materiam ibi et declaratores sanctorum. de hominibus dicitur s. in. c. de inobedientia. Talis autem ornatus ab apostolis non prohibetur preceptum nisi i eo casu cum fieret ad lasciviam vel mortale iactantiam. ut dicitur. b. Thomas. h. mandatorie vel exhortatorie. quod per excludit rationem. quod si preceptum diceret et vel sequeretur inconvencientia: quod dicitur portaret vestem auro intertextam aut argenteam et si regia mortis peccaret: quod est absurdum dicit. Ad illud autem quod dicitur a quibusdam in antiqua volumine decre. quod prohibetur aliis ex hominibus sub pena peccatoris factorum non potest inde argui quod illud de se sit mortale. quod subtractio factorum non sit nisi per mortalem. sed quod tunc quod ecclesia prohibuit si tamen hoc quod mihi est ignotum erat mortale in transgressionibus illis. ordinatio enim ecclesie vel platorum cum fuit sub pena excommunicationis postquam fuerint promulgare et acceptare moribus vitiorum vitios ligant transgressores ad mortale. et hoc non

Solutio
argumen
torum

Titulus Quartus

quia illa sunt mala. sed quia prohibita et peccata per tale
modum statuendi: quod argui potest ex illa ratione. scilicet inducta. Si
cum leges canonicas et civiles aliqui non promulgant. aliqui per
malitiam moribus venientibus non recipiant. aliqui recepte per
contrarias leges vel contra perniciosa consuetudine abrogent. ut di.
u. c. Denique. cum capitulis se. ideo non permanentibus ipsis in ro
bore suo non ligantur quod perit. et per perniciosa non peccat unde per
non possunt iuste sacramento. Nec argui potest ut dictum est ibi esse
mortale. quia comminatio est pene excommunicationis. si tunc argui per
et lex ligabat non abrogata. Sic in proposito ex hoc quod non bene
illud. c. in noua compilatione per quod ecclesia noluit ligare fideles
les. et bene: quod plati non dicit laqueum inungere aialy fm doctis
na aph. quod sit ipsi sapiendo ad hoc perniciosa fideles sunt per
dices. ad quod factum. c. de viduis. xxv. q. i. de faciendo aure
bmoi ornameta afficiat quod dicendum sit bene. s. ritu. i. c.
xxij. de turpi lucro. Ad tertium ultimum de occasione rui
ne que inde sequitur iam rsum est. quod non in omni occasione
dante quomodocumque sen scdalo est peccatum mortale in dora
sed quod bene interdicitur. vel dictum vel factum in se est tale quod suffi
cienter inducit ad ruinam. Nam quod diceret ex hoc oio
so vel leui dicto ab aliis si aliis sunt in mortale propter hoc
ipm dicent peccare mortaliter: cum nec hoc ipse intendat
nec credat: alia cauere. Et tunc occasio potest accepta
quod data. Sic in proposito de ornatu quod vtriusque ratione inordinat
esse potest quod erit occasio efficaciter de ra: unde et mortale.

Capitulum vi. De pertinacia.

Pertinacia filia est vane glorie que opponitur virtuti pleuerarie fm ex
cessum. Pro cuius declaratione dicitur Thoma. se. se.
q. c. xxvij. ar. i. quod laus pleuerarie in hoc consistit quod aliis non
recedat a bono propter diuturnam tolerancia difficultatis et laboris
nostros: cui opponitur per defectum mollitias et per excessum pri
nacia. prinaia in hoc consistit quod nimis per se sententia inheret
Pro cuius declaratione dicitur Thoma. se. se. q. c. xxvij. ar. i. quod
pertinax dicitur fm iustitiam in li. et bmo. quod est impudenter tenes
quali ad oia tenax. Et bene idem dicitur per prinaia: eo quod in proposito suo
ad victoria plenitudo. antiq. em dicebat vicia qua nos vi
ctoria appellamus. Et hoc per bmo in. v. et b. yponomene
vocat. i. fortis inieci. i. pleuerat in prinaia sua pl. q. opz.
sicut recora mollis min. q. opoz. pleueras aut sic opz.
vni in medio existit. Ideo ut aliis nimis persistit in sua
prinaia sua. quod per bene vult sua excellentia manifestare quasi plus
alijs intelligat. et ideo dicitur a Greg. ori ex vana gloria. Quas
uis autem prinaia excedat in hoc persistit nimis in aliis bene
difficultate. h. t. aliquam delectationem in fine sic et fortis
et pleueras. Unde dicit per bmo in. iij. et b. quod gaudet prinaia
si sunt vincetes et tristant si inieci eorum infirme apparent.
Sed quod ista delectatio est viciosa. ex eo quod ea nimis appetit
et tristitia ei prinaia fugit. id est aliis modo assimilata prinaia in
continetur seu molli. In libro carbolicon habet quod prinaia
dicitur durus. impudens. irreuocabilis. indocilis. obstinatus.
Durus quod non cedit inieci alteri: sic materialiter durus dicitur quod non
cedit si resistit tactui. Impudens: quod non erubescit contrarie
etiam veritati vel sapienti. Irreuocabilis: quod non potest reuocari
a sua sententia seu opinione. Indocilis quod edoceri non potest
Obstinatus: quod etiam in futurum intendit permanere in sua sententia.

De prinaibus potest ex .i.

poni illud psalm. lxxij. Furor illis fm similitudinem serpen
tis sicut aspidis surde obruantis aures suas que non ex
audier vocem incantantium et venefici incantantis sapienter.
Loquitur per bmo de peccatoribus qui ut in versu precedenti di
cit. Alienati sunt a vulua. id est separati a caritate que est
quasi vulua. i. porta ecclesie per quam concipit conuersos. per ca
ritatem enim incorporant ecclesie. Errauerunt ab vtero rece
dentes a veritate doctrine: per quam nutriebant in vtero epi

stenes. id est in aggregatione ecclesie. Locuti sunt falsa male
vivendo vel male docendo. Illis ergo sicut iudeis sicut be
tericis sicut malis ebullientibus furor est fm similitudinem ser
pentis. furor est ad impugnandum veritatem et resistendum
nunciis eam. Sicut saulus ibat furiosus inuictus: et
dixit toto corpe virus efflabat. Actum. i. c. Est ergo illis
furor ad similitudinem serpentis quod semper gestat secum venenum
mortis. Unde dicitur glo. ibi. Ira irreuocabilis. Ecce prinaia
cia. Nam pertinax dicitur irreuocabilis. sic serpens antiquus
quod non solum veneno inobediens sed et prinaie infestus per
parentes ut persistet in errore suo excusantes se. per
nax durus et obstinatissimus est in malo. unde Job. xli. Cor
eius indurabit quasi lapis. Et iacob patriarcha apheusana
de prinaia scribat et phariseorum quam ostendit in non capi
endo doctrinam christi qui scribit et pharisei contra descendere
de symeon et leui filijs suis quod tunc loquatur ait. Maledi
ctus furor eorum: quod prinaia in dicens christo et indignatio
eorum: quod dura. Ben. penul. c. inf serpentes nullus autem
perniciosis aspidem. Iuxta illud Deut. xxxij. Venenum aspi
dis insanabile. Dicit aspidem comparat prinaia. Unde dicitur
quasi aspidis surde. Unde tria de pertinacia.

Primo quia renuit influentia dei inspirantis. ibi. Si
cur aspidis surde.

Secundo quod repellit sapientiam viri declarantis. ibi. Que non
Lectio quod continet sapientiam plati sul (exaudiet et).

minantis. ibi. Ut venefici.

Quantum ad primum .ii.

pertinax assimilata aspidi surde. quod non vult audire in spi
ritu de eis cedendo et assentiendo. Aspis a nasa non est
surda. sed astute agit ut sit surda: quod ut dicitur nasa. et glo.
et ibi notat quod papie se adiudicanda vna aure figit in ter
ra. aliam obrurat cauda. unde non audies sicut non educat
de caverna sua. sic prinaia et durus ne audiat vocem dei qua
ad cor loquitur inspiratione. aure figit in terra ex vna gre
videt cogitatu suum ponit in terrena. in alia mittit cauda.
id est ex alia parte permittit sibi longitudine vite seu per
sequenda addit preteritis intendens in eis persistere: et hoc
non audit vocem diuine inspirationis ut educat de caverna
malicie. Sed ut dicitur in puerb. Cor durus male habet in noi
uissimo. et puerb. xxvij. Qui mentis est dure corrua in
malu. sic accidit ad istam pharaoni cui cum pluribus suis
dñs locutus per moysen ut dimitteret populum suum libere pla
ries posuit et permisit. sed detentus amore terrenorum: et va
na spe euadendi flagella. noluit audire diuinum: sed indura
tum est cor pharaonis. ut dicitur Exo. viij. et persistens in sua
prinaia ad persequendum populum illud. demum in mari rubro sub
mersus est. Stephanus etiam per bmo martir cui cum pluribus suis
ens iudeos cum quibus disputabat. Dura inde ceruice chinat
cunctis cordibus et auribus. vos semper spirituales resistitis
Act. vij. Et dñs ad moysen. Lerno quod iste populus dure et
uicis sit. dimitte me ut irascatur furor meus super eos. et dele
am eos de terra. Exodi. xxxij. Unde et hiero. Si non pertra
mur. Si duri colli sumus. si vlti in fine in malis pleueramus.
assidue peccantium non misereatur deus. dist. xliij. c. dyaconi.
Ecce tra dei seruus dicitur cum psal. Audia quod loquatur in me
deus. i. in mente occultis inspirationibus acquiescendo: et cre
cutioni mandando. Et bene est quod dicit deuota anima in carnis
anima mea liquefacta est ut dilectus locus est mihi: loqui
tur per occultam inspirationem ostendendo suam bonitatem et suam
uirtutem quam dicit sume diligere et mundana ut vana preni
nere. Et tunc anima liquefit quando semora omni duricia
totam se deo per viam facit: ut subinane diuina in affe
ctu et curat effectu seruient implendo mandata.

Quantum ad secundum .iii.

repellit pertinax sapientiam hominis sibi declarantis

La. 6. De pertinacia

rat Greg. in li. dial. de pascasio dyacono perito viro et
magne venerationis in pplo ppter suā pōitatē adeo vt
dalmatiā eius mortui iacētis in feretro cū fieret exequē
eius quidā demoniac⁹ ptingēs liberatus est. hic fuit re
pertus in balneis ppter mortē suā a serō germano epō
capuano cū illuc accessit cū infirmitatē. ⁊ cū miraret et
quereret qd ibi ageret quē nouerat esse mortuū. Respo
dit se ibi deputatū. idest aīas suā sed in corpe aereo aīlū
pro apparentē ppter hoc qz cū tpe suo fieret scilicet i ec
clesia duobz se gerentibz p papa. i. symacō ⁊ laurencio
demū dīmīssū laurencio a pplo ⁊ dero suscep⁹ cit syma
chus. ⁊ habitus p summo pōntice vnico ⁊ vero. Ipe m̃
pascasi⁹ p̃māsit aliquātulū p̃nax in pre laurencij quasi
ipe laurencij esse deberet sūm⁹ pontifex post qz iunach⁹
Legit etiā in vitalis patrū. qz quidā pater magne ab
stinētie p̃nax fuit in sua opinione ad credēdū peccatū
molliciet. nō esse peccm̃. sicut nec etiā cū quis purgat na
res vel aures a lussuitate quas pducit natura. appa
rens post mortē se ppter hāc p̃naciā esse vānatū et ex
nalr a amico suo reuelauit. Debet igit quilibet cauere ne
sit p̃nax in suo sensu. Et cū in aliqua materia varie re
periunt opinioēs. sine p̃iudicio salutis añ determinatio
nē ecclie lz quācūqz eaz tenere ita tñ alteri inherere que
sibi magis videt̃ rōnabiles vel cōior qz parat⁹ sic tenere
p̃rariū si qz eccliam illa determinaret. Nā qui sic p̃ma
cter inheret vni qz etiā si aliud ecclia determinaret illā
nō defereret. p̃nacia in eo h̃mōi esset mortale. sic p̃pm̃
habuisse aliqua in cōi cū discipul. vel nō habuisse. verū
libet credi potuit añ determinationē ecclie. Sed post qz
fuit determinatū p Jobem. p̃m̃. p̃pm̃ habuisse in cōi cū
discipulis aliqd pecunie ⁊ tenere p̃nacter p̃rariū esse
hereticū iudicat. vñ quicūqz sciēs determinationē ecclie
sic teneret p̃rariū hereticus esset. sicut sunt fraticelli de
opinionē vulgariter dicti. Et nō solū circa ea q̃ sunt f̃y
dei ⁊ bonor̃ mor̃. sz etiā circa agenda nō debet q̃s esse
p̃rariū in sensu suo. Añ de. b. Bern. cui tpe suo nō fu
it similis in f̃sitate. sapia ⁊ fama miraculose. legit qz
dixit ad extrema venies in documentū fratrū. Semp
magis secut⁹ sum iudiciū alior̃ qz p̃p̃iū sensum.

Quantū ad tertium .§. III.

De pasca
sio dyaco
no.

Excoīca
tio dī me
dicina et
venenū

Titulus Quartus

ei precipienti sub pena excoicationis ut desisteret a malo. non obediens. sed prius fuerit. sit tibi licet et hinc et publica nus id est non principes cum eo post excoicationem. Unde excoicatio medicinalis dicitur. non mortalit ab Aug. ij. q. i. c. multi. Nec obstat quod dicitur. ij. q. iij. nemo. videlicet quod anathema. id est excoicatio est eterne mortis danatio. quod hoc est verum cum ipsa preteritis et non servat. ut dicitur glo. ibi. Reperi tur maxima perniciosa et inobediencia in illo precepto. quod facit uterque hominem dignum eterna damnatione etiam si in hac excoicationis iuste lata esset. preteritis ipsam et non servare esset mortale secundum doctorem. nisi preteritis intollerabilem errorem. scilicet cum excoicare quod quod non vult aliquid malum facere. vel post legitimum appellationem. Et ideo dicitur Gregorius. Sententia pastoris siue iusta siue iniusta sit timenda est. xj. q. iij. Sed notandum quod dicitur per. Incantans sapienter pro quod alia ista habet medicamentum medicum. id est a sapiente medico preceptum seu temperari. Si enim medicina non temperat a sapienti medico secundum proportionem et qualitate infirmitatis. et infirmi non iuvantur sed nocentur nec sapienter medicus abscedit membrum cum aliter potest curare infirmum. Sic plures ecclesie non debent esse subiecte ad fulminandum excoicationem. Non enim debet fieri nisi per mortalem criminem in quo est perniciosa et incorrigibilis non lesa parere mandato iusto preceptum precipiens. secundum Thome in. iij. Et. ij. q. iij. c. Nemo. Neque quod debet inducere vel petere fieri excoicationem per aliquem nisi cum sperat per illum modum sibi satisfaciendum esse de damno habito. puta quod credit quod propter hunc timorem ille qui legit faciet debitum suum. Nam si faceret alio modo salutem illi. hoc preteritis ad hunc modum vindicare et esset mortale. placet etiam ipsi non debet ferre tales sententias in suis ordinamentis cum veri sint estimare valent subditos eas non timere. nec propter eas ordinata servare. hoc enim esset laqueum inijcere animabus quod per eos militaret. Dicit enim Aug. quod nihil sic debet formidare christiani sicut separari a corpore christi. per excoicationem. ij. q. iij. c. nihil. Unum excoicatio maior dicitur anathema. quod interpretatur separat. Nam talis est separatus a seipso bonis magnis. et ideo summe debet timeri. et caveri semper. Primum est separatus a celo quod nunquam intrabit in celum nisi absolutus ab ea. Unum christus ait Mattheo. xviij. Quicunque ligaveris super terram cruci ligatus in celo. id est a christo et a curia celesti. etiam si iniuste ligatus et preteritis. Unum Crisostomus. Nemo preteritis vincula ecclesiasticorum. quod non est homo qui ligat sed christus qui dedit preteritis bonis ministris et hostes fecit dignos rationi honoris. ij. q. iij. De christo autem dicitur Apocalypsis. iij. q. habet clauem. regni celestis claudit et nemo aperit. id est qui claudit celum. quod facit per excoicationem nemo potest aperire illi nisi ipse. quod non aperit permanet in excoicatione. Secundo separatus ab omni sacro ecclesie. iij. q. iij. Engelrudus. Nullum sacramentum talis est capax. Ratione est quod est extra ecclesiam etiam numero. Sacra autem preteritis existunt in ecclesia. Unum talis nec absolvi potest a peccatis in confessione quantumcumque esset peccator et dispositus ad faciendum omnia nisi prius absolutus a vinculo excoicationis secundum Thome in. iij. et si absolutus non valeret. sed opteret iter postea absolvi. Nec talis in matrimonium habere potest. Si tamen haberet tenet quidem matrimonium. sed peccat mortaliter habendo. Et si recipit ordines sacros vel creatus ac christus ut celebrando. canis tamen evangelium. et homo. efficit irregularis. indiget dispensatione. papa. Tertio separatus ab ecclesie suffragio. Dicit apostolus Romanorum. xij. Desumus vnum corpus in christo. scilicet in spirituale. Nam est quod membrum separatum a corpore non recipit preteritis nutrimentum quod per cibum assumit. Item huiusmodi corporis sunt orationes. et homo. et alia bona que sunt in ecclesia. sed excoicatus est membrum separatum ab ecclesia. dicit enim augustinus. Dis enim quod excoicatus. iuste sabbane traditur. quod sabbane traditur. quod extra ecclesiam efficitur. Extra ecclesiam autem est diabolus sicut in ecclesia christus. ij. q. iij. Dis. et ideo non habet preteritis bonorum que sunt a fidelibus. Unum diabolus habet maiorem preteritis seculi in

Excoicatio
est separat
a seipso
bonis.

cum spirituali et temporalis. ut dicit magister sententiarum in. iij. Nullum etiam indulgentie est capax. Quarto separatus a divinis officio. vñ. Ido. Unum excoicatio nec orare licet. ij. q. iij. c. Unum excoicatio. Unum dicitur doctore. Ray. et alij quod si excoicatus est ecclesia quod dicitur divinum officium. debet admoneri ut excoicatum ecclesiam. et si excoicatum vult. violenter potest emitti. Et si hoc fieri non posset propter preteritis personam. debet dimitti officium quousque excoicatum. etiam missa si non dum incepit canonem. Sed si incepisset. quod tunc debet. persequi usque ad conclusionem sumptam et postea residuum de ecclesia excoicatum in sacristia dicere. hoc autem servandum est quod excoicatio est notoria. Nam si occulta est non est vitandus in publico ne perdat crimine. Sed in publico creatus instantem. prohibita est homini participatio in divinis que ad excoicatos denunciandos in ecclesia et notatim. Unum vide hoc plenius infra in. iij. preteritis. ij. c. Ipe tamen excoicatus scilicet ter participas in divinis non evadit mortale peccatum. Et si tamen participas cum eo in divinis scienter secundum Thome in. iij. q. archiepiscopus. Ad quod facit quod habet. ij. q. iij. c. Qui coicaverit vel oraverit cum excoicatis. si laicus est excoicatus. si clericus deponatur. Et intelligitur de excoicatione non in crimine criminoso. quod incederet iam in excoicationem maiorem eandem. Sed de coicando in alijs ex precepto et de orando in divinis officiis. Talis enim pena. scilicet depositionis et excoicationis non infert nisi per mortalem. Intelligendum etiam illud secundum modificationem illius. recitatur. Constantinus. Quanto separatus a fidelium consortio. quod non potest participare cum alijs fidelibus. nec ipsi cum eo in comedendo vel bibendo. vel salutando. vel orando vel coicando. Unum versus. Os orare vale coio mesa negat. scilicet excoicatus. Os. locutio. mesa. id est comedere cum eis. alias preteritis faciendo in casu non processu incurrit excoicationem minorem ipse participas cum qua si accederet ad aliquid sacramentum scienter ante absolutionem peccaret mortaliter. sed a quilibet simpliciter faciendo te quod potest audire et confessionem potest habere ipsa absolvi. Insuper peccat saltem venialiter sic participando. mortaliter autem si faceret hoc ex precepto. Et si tamen ipse excoicatus participando cum alijs accipiunt tamen quidam casus in quibus licite potest participare cum eis. quod continentur in huiusmodi. Tale lex humiliter ignota nec cessat. habet h. ij. q. iij. Unum in ter. et glo. Sed declaratio non bonis habes plenius in. iij. preteritis. et. ij. Quod autem non debeant fideles participare cum excoicatis est ex ordinatio apostolorum. Unum. Rom. v. dicit apostolus. Si quis frater nostrus. aut fornicator. aut idololaterus. aut avarus. et cum hominibus nec cibum sumere. scilicet. Unum dicit Aug. quod apostolus notationem appellat excoicationem. ij. q. i. Nam ad hunc faci quod habet. ij. q. iij. c. sic apostolus. cum. scilicet. Sexto separatus a quilibet actu legitimo. unde nec testificari potest nec accusare. nec adnoscere. nec iudicare. et iudicata per eum cum notoriis esset non teneret. nec absolvere. nec ligare. nec eligi potest ad dignitatem seu jurisdictionem. nec eligere. Unde declarationem bonorum in. iij. p. et. ij. in. c. de causa finali excoicationis. solui ad predicationem ad mutui potest. sic et infidelis quilibet ut convertatur ex doctrina ad veram penitentiam et obedientiam. Et in primitiva ecclesia ad ostendendam auctoritatem platorum ipsius et roborandum. et induendum timorem et reverentiam eius. quod excoicabatur immediate corporaliter vexabatur a diabolo. sic. per. i. Corin. v. d. Thome quod propter incestum notoriis apostolus excoicavit dicens. Hunc tradidi sabbane ut spiritus eius salus fiat. Sed propter post mortem a fidelium sepulchro et officio. quod non debet sepeliri in ecclesia vel cimiterio sed extra. sic et alia brutum et infidelis. nec debet deferri cum modo consueto fidelium ad ecclesiam. alias quod preteritis faceret scienter. peccaret mortaliter et incurreret clerici excoicationem. de quod tamen vide in. iij. p. et. i. c. Nec potest fieri per coofones solones seu officium nisi prius absolvetur post mortem sententia quod fieri potest quod appareret signa preteritis ante mortem. quod quasi absolutio. Et exemplum de illis testimonialibus quas beatus Bernardus excoicavit propter loquacitatem suam quod post mortem eorum visum sunt

Ca. 7. De ypocrisis

exire de sepulchris et de ecclesia quoniam celebrat et dicebat officium. quas cum brutis bestibus recubassent non sunt visae ante plures exire. Vide hunc in .ij. dialogorum beati Gregorii pape.

Lapsum. vii. de ypocrisis.

Ypocrisis filia est inanis glorie.

Et inter persecutores ecclesie graues figuras p[er] quatuor bestias quas daniel vidit in ma[n]ifestas. hec est tertia. P[ri]ma enim bestia filius leone fuit persecutio tyrannorum infidelium et crudelis vt leona deuenerunt p[er] ecclesiam p[er] cruciat[um] varios ex qua multi p[er]ierunt cor[por]e multi a[n]i[m]a fide negantes. Secunda bestia filius v[er]o signatur persecutione hereticorum et varijs et falsis doctrinis fideles vexauerunt et multos interfecerunt erroribus. Tertia simul erat pardo qui h[ab]et colore variu[m] et signat persecutione que nunc est ypocrisis et sub vario colore scitatis multos decipit et ad vicia p[er]ducit. Hanc sequitur persecutio antichristi filii signa p[er] quatuor bestias feras diffiles alijs et p[er] papue cu[m] ypocrisis et veros fideles pugnat. ypocrisis aut[em] vt dicit Iheronimus in li. i. erbi. greco vocabulo in latino filator interpretatur et dicitur vicijs malis sicut bonu[m] se palam ostendit. Ypocrisis ei falsu[m] et crissim iudiciu[m] interpretatur quia falsu[m] iudiciu[m] inducit in m[en]te hominum. qui ex illis bonis actibus exterioribus iudicant eos bonos. vnde idem Iheronimus dicit quod ypocrisis nomen trahit est a similitudine eorum quod in speculaculis preta facie incedunt distinguentes vultu vario colore vt ad p[er]sonas quas similes colore veniunt. mo[n] in specie viri. mo[n] in specie femine. vt etiam laude p[ro]p[ri]am fallat. sic cu[m] fingit se esse Ioue[m] vel herode[m] vel p[ro]p[ri]um vel angelu[m] et h[ab]ere alios ab ypocrisis est supra et crissim quod est auz. dicit falsu[m] desuper auz ypocrisis enim desuper idest ab extra in opib[us] ostendit se esse autem scitatis. sed inter est luti cupiditatis. vnde Gregorius de ypocrisis loquitur trahens illud Job. xli. Gernet sibi auz quasi luti. scilicet auz de quod ibi loquitur. et signat vt dyabolu[m] vel antichristu[m]. et auz. idest viros scitatis fulgites sicut exteriora subterfuit sibi quasi luti. idest vicijs co[n]iuncta tui subiacet. Vnde et p[er] aliqd auz et p[er] aliqd luti scilicet auz quasi luti sternerit quoniam oculis p[er]cis exigentibus p[er] quod luti erat etiam p[ro]p[ri]us qui publice clauerat p[er] quod auz erat manifeste dissimulat. de p[er] di. i. c. mli. Est ergo ypocrisis filia non quodam non ois. sed illa qua p[er] filat p[er]sona altera. idest p[er] opa de genere bonorum ostendit se p[er] exteriora scitatis habere et p[er] p[er]sona p[ri]uat. h[ab]et aut[em] p[er]sona est. filatio talis. R[ati]o huius est. quod est quodam medaci. Medaci aut[em] semper est peccator sicut Augustinus. Pro cuius declaratio[n]e dicit beatus Thomas. i. q. cxi. ar. j. q. ad p[ri]mum. v[er]itatis p[ri]ncipet vt aliqd tale se exhibeat exteriora p[er] signa exteriora qualia est signa aut[em] exteriora sunt non solum p[ro]p[ri]a sed etiam facta. Sic et v[er]itati opponit quod alijs quis p[ro]p[ri]a exteriora aliud significet quod habet apud se in m[en]te. quod p[ri]ncipet ad medaci. ita etiam v[er]itati opponit quod alijs p[er] aliqd signa factorum vel reum aliqd d[icit] se significet p[ri]mum et quod i[n] eo est quod p[ri]ncipet d[icit] filatio. vnde p[ri]ncipet d[icit] filatio est quodam medaci i[n] signis exteriorum factorum. Non refert aut[em] v[er]it[as] quas p[ro]p[ri]a vel sacro m[en]te et quoniam illud non sit medaci et p[er]sona. Notandum t[ame]n diligenter sicut beatus Thomas. vii. supra ar. bo m[en]te quoniam signat illud quod non est. non aut[em] quoniam tacet quod est quod aliqd licet. Ita etiam filatio est quoniam quas p[er] exteriora si gna factorum vel reum signat aliqd quod non est. non aut[em] si alijs quis p[ri]ncipet signare quod est. Vnde p[er] aliqd p[er]sona sicut um occidit absque filatio. Et sicut h[ab]et intelligendu[m] est dicitur Diero. scilicet scda tabula post naufragiu[m] est p[er]sona abscondere. idest non manifestare alijs extra p[er]fectione[m] ne. falsis inde scdalu[m] generet. Prop[ter] quod inuenerit d[icit] manifestares scdalu[m] sua. Et i[n] p[er]sona sicut i[n] sodoma p[er]dicauerunt nec abscondere. Sciendu[m] etiam sicut beatus Thomas. vii. supra ar. q. q. h[ab]et scitatis pura religio[n]is vel dericac[us] signa statum quod obligat ad opa p[er]fectionis. et ideo cu[m] quas h[ab]itu san-

ctitatis assumit intrinsecus se transferre ad statum p[er]fectionis si p[er] infirmitate[m] deficiat non est filator vel ypocrita nec teneatur talis manifestare p[er]sona suam scitatis habitum deponendo. Vnde Gregorius. p[er]f. moral. dicit quod sicut nonnulli qui scitatis habitum tenent et p[er]fectionis meritum exequi non valent. hos nunquam credendu[m] est in ypocritarum numerum currere. quod aliud est infirmitate[m] aliud malicia peccare. Si aut[em] ad h[ab]itu[m] scitatis habitum sumeret vt se iustu[m] ostenderet. e[ss]et filator et ypocrita. Notandum etiam sicut eundem. i. q. cxi. ar. j. q. relictio[n]is notat statum p[er]fectionis ex interio[n]e finis. non ex habitu. ne ip[s]ius p[er]fectionis. Vnde non oportet quod quicunque est in religione sit ita p[er]fectus. sed quod ad p[er]fectione[m] tendat. Non ergo est talis ypocrita si non habet p[er]fecta caritate[m] sed ad h[ab]itu[m] tendere tenet et opam dare vt habeat p[er]fecta caritate[m] p[er] exercitia religionis. quod si p[er]tinet tendere ad p[er]fectione[m] p[er] ea que sunt religionis tunc est vere ypocrita. et sicut si ingreditur religionem vel dericac[us] assumat p[ro]p[ri]a p[er]fectione[m] p[ri]ncipali vt sub habitu scitatis mundo fruatur. Si aut[em] gratia v[er]it[as] ypocrisis sit mortale p[er]sona. R[ati]o. b. Tho. i. q. cxi. ar. iij. q. in ypocrisis sunt duo. scilicet defectus scitatis et filatio ip[s]ius. Si ergo ypocrita dicat ille cuius interio[n]e feras ad v[er]itatem. vt. scilicet alijs quis non curet scitatis habere sed solum scitum apparere. sic p[er]suevit accipi in sacra scriptura sic manifestu[m] est quod mortale est. R[ati]o huius est. quod nullus totaliter p[ri]uat scitatis nisi p[ro]p[ri]a p[er]fectione[m]. sed talis p[ri]uat scitatis totali. si aut[em] dicatur ypocrita ille qui intrinsecus filare scitatis a qua deficiat p[er] peccatu[m] mortale. ita quod ypocrisis solum dicat ip[s]a filatio sanctitatis tunc quis talis sit in p[er]sona mortali et quod p[ri]uat scitatis. non in ip[s]a filatio est ei semper in p[er]sona mortali. sed quod veniale. Ad discernendu[m] est quoniam. scilicet sit mortale vel veniale ex fine interio[n]e in ip[s]a filatio. Nam si finis repugnet caritati dei vel p[ri]mi. pura vt dissimulet errores vel d[icit] p[ri]mum notabiliter erit mortale. Si aut[em] finis non repugnet caritati dei vel p[ri]mi. pura cu[m] delectat ip[s]a fictio. erit veniale. de quod p[ro]p[ri]us dicit quod est magis vanus quam malus. in. iij. Erbi. p[er] de palu. etiam scriptu[m] dicit quod si quis filat opa scitatis. vt iniquitas sua palliet. et ip[s]e scitatus reputeat delectat ip[s]a laude sui ypocrisis est semper peccatu[m]. Si aut[em] h[ab]et faciat vt de honore et p[ri]mum edificet sic si religiosus ostendat coram laicis maiora signa p[er]fectionis quam coram fratribus suis vt illi edificent. sic non est ypocrisis. vnde si est large sumpta p[er]sona non est. Vnde de b. d[icit]o legitur. quod cu[m] institueret multu[m] sibi videret esset. p[ri]mum sicut exingebat ad fontem. et postea in hospitio pax bibebat de vino. et h[ab]et aspicientes si ibi voluisset sacrificare sicut potatorum reputeat. sed abstinet et sobrius. et sic etiam fratres suos docebat. vt coram p[ro]p[ri]is ostenderet ex[em]pla scitatis ad eorum p[er]fectione[m]. Predicatio xpi multu[m] fuit in ypocritas et nullu[m] hominu[m] genus videt ita acriter et frequenter reprehendisse sicut ypocritas. vt p[er] in euangelio. p[ri]mum viciu[m] a quo ecclesia in p[ri]ncipio quadragesime docet abstinere est ypocrisis. Vnde Ipe magister ieiunatis nolite fieri sicut ypocrite tristes. Mat[th]. vi. time p[er]dis. Et ro est quod ypocrisis est impeditiva fructus p[er]nitentie ad cauit contra ypocritas. quia inducere intrinsecus ecclesia in illo t[em]p[or]e. Fructus enim p[er]nitentie est remissio culpe et adeptio glorie. sicut illud. P[er]nitentie[m] agite appropinquabit enim in vos regnu[m] celorum. Sed hoc aufert ypocrisis. Vnde Job dicit. Non apparebit in conspectu d[omi]ni ois ypocrita. idest nullus ypocrita. Et alia. etiam ait. C[on]fite[n]ti sunt in syon p[er]itores possedit tremor ypocritas. tremor. scilicet d[omi]natio[n]is. Hoc viciu[m] summe detestari sunt omnes sancti vnde et Aug[ustinus]. Nolo habere ypocritas. malu[m] est cadere a p[ro]posito. p[er]ius est filare p[ro]positu[m]. si non seruat foras scitatis dimidiu[m] cecidit. si inter h[ab]uit filatione[m] totu[m] cecidit. et. q. j. Certe vbi dicit glo. q. vult d[icit]e quod est p[er]ius p[er] ypocrisim peccare quam manifeste idest magis p[er]iculosu[m] sibi et alijs. sibi. quod corrigi non potest cu[m] sit occultu[m] p[er]sona et alijs quod non ita potest cauere. Ad quod facit lex quod dicit quod p[er]sona est

Ypocrisis
vtrum sit
mortale

Ipe magister
time p[er]dis
cauit contra
ypocritas.

Titulus Quartus

veneno occidere q̄ gladio. C. de malef. l. unica.

Cōtra ypocritas lo. §. I.

quēs dñs p ps. xli. pcrōi dixit de Quare tu enarras iusticias meas z assumis testamētū meū p os tuū. Tu q̄o odisti disciplinā. Ubi tria pñchoratū de ypocrita.

Pr̄o silatio sc̄ritaris in actōe ibi. q̄re tu enarras iusticias meas. Sc̄do oñtatio pbitat̄ i locutōe ibi. z assumis testamētū meū. Tercio detestatio p̄uolitat̄ in affectōe ibi. Tū vero odisti disciplinā zc.

Quantū ad primū §. II.

Narrat aliqd nō solū fm̄oc s̄ z ope. sic celi enarrāt gloriā dei nō loq̄ndo sed ope sue claritatis z infusus i inferiora. z celi sp̄uales opibz p̄tutū z miraculoz enarrāt gloriā dei. Iusticia h̄ dicit opus de genere bonoz vt ele mosina. sc̄iunū. ofo. z h̄mōi. Tū m̄gr veritatis docens vitare ypocritism ait. attēdite ne iusticiā vestrā faciatis corā hoibz ne videamī ab eis. 2. Math. v. Iusticie dei dicunt̄ z nre opa bona nre q̄z a nob sūt. dei q̄z a deo inspi rant vel q̄z ad deū dirigunt si bene fiant. pcrōi ḡ narrat iusticias dei cū ypocrita facit opa de genē bonoz vt ap̄pareat iust̄. S̄ silatores z callidi puocāt iram dei ait Job. Et deo dicit Eccl̄iast̄. j. Nō fueris ypocrita in cōspecu hominū. Sed large sumēdo ypocritism. Nota q̄ triplex est ypocritis.

Prima est demonis.

Secunda carnis.

Tertia hominis.

ypocritis
demonis.

Magnū ypocrita est dyabolus. Nā vt ait ap̄ls. Ip̄e se trāfigurāt in angelū lucis. Et h̄ dupl̄r. s̄. visibil̄ z inuisibil̄. Visibil̄ dū sumit spec̄ē sanctitatis. in qua corpa liter appareat vt sc̄tis estimat̄ p̄suadeat malū. Sicut apparuit sauli in spec̄ē Samuelis sc̄i p̄berti q̄n p̄sultat p̄bitonissim. vt habet. j. Regū. xxviii. vt sic adorēt ab eo fm̄ Augu. Sic enī appuit anthoniōi forma xpi cuiusdā nouitio i forma v̄gis marie. In forma angeli boi ni m̄tris p̄sonis. Inuisibil̄ dū suggerit malū sub spec̄ē p̄tutis. Unde Greg. aī. Sepe vicia se ingerūt z frutes esse s̄lant̄. sicut tenacitas p̄simonia. p̄digalitas. liberalitas. furor. zelus. remissio. misericordia. z indiscretio. ab̄stinētia. In hui⁹ figurā legi. Dicit. xli. q̄ octoginta v̄s r̄i de Siche z de silo z d̄ samaria rasi barba z scissis vestibz squalētes cū irēt ad tēplū dei munera z thuz habētes in manu vt offerēt dñō ismabel q̄ erat de semine regio. egressus in occurū eoz de masphat incedens et plozās ibat. q̄ dixit ad eos. Venite ad godoliā quē. s̄. p̄ fecerat rex reliquīs iuda. qui cū venissent ad mediū ciuitatis interfecit eos. solū cuaserūt ex eis. x. q̄ dixerūt se habere thesaur̄os absconditos. Viri isti signāt p̄uolos. quos etiā nūer⁹ figurat. Nā resultat ex denario octies multiplicato. nūerus denari⁹ designat decalogū veteri testamēt̄. z octonari⁹ octo b̄titudines noui testamēt̄. Utraq̄ ḡ seruātes barbā radūt. q̄z de p̄p̄s viribz fiduciā sibi subtrahūt. Vestes q̄ sibi metip̄s i exteriori dco ris laceratiōe nō p̄cūt. oblaturi in domo dñi thuz munera deferūt qui exhibere i sacrificio dñi ordē cū opibz pollicent̄. S̄ tū si in ip̄a sc̄rā deuotiōis viā caute circūspicere nesciūt. ismabel. idest dyabol⁹ d̄ semie regio q̄z a deo creat̄ occurrit cōpassionē simulās z p̄fectū. et ad dñm terre quasi p̄moueri velle oñdēs dñi. s̄. instigat ad aliqd bonuz vt p̄ h̄ inducat malū. puta plationem p̄dicationē audientīā. p̄fessionē. visitationē parētū. ad p̄uolūtiōēz frequēntationem muliez. ad sc̄rōs viros. et h̄mōi. Sed in ip̄a viā talis p̄e opationis occidit dum ambitōe. supbia. terrena cupiditate. negligētia amore sensuali a viā gr̄e se iūgit solūq̄ penitētes euadūt ma

Vicia si
mulantur
virtutes

nus qui figurant p̄ habētes thesaur̄os occultū. in. j. mo⁹ tal. circa si. de isto ypocrita dicit xps lo q̄ns de malo suo parit̄ a cū ypocritis poner. 2. r̄. idest cū demonibz. Humilitas. idest timor z fiducia diuini adiutorij. z c̄i mor sup̄ius facit cognoscere deceptōes h̄mōi. vñ p̄s Ab altitudie dici. idest diaboli q̄ se trāfigurāt in angelū lucis timebo. ego s̄o in te sperabo. s̄. liberari ab eo.

Caro etiā est magna ypocrita. z h̄ dupl̄r. Uno mo⁹ ypocrita do silat se esse infirmā z debile z non posse facē q̄ iugge nit sp̄us. s̄. sc̄iunare. vigilare. z h̄mōi. 2. Math. xxv. Sp̄i rit̄ quidē p̄mptus est caro aut infirma. Et aliq̄n p̄tutur ip̄a caro seu sensualitas p̄tra sp̄itū q̄ nimis grauat eā. z q̄ nō poterit p̄seuerare. Inhu⁹ figurā legitur Thobie. iij. q̄ cū saray rep̄bēderet ancillā de suis infolētijs. illa murmurās p̄cā contumeliā inferēs ait. Nā meis interficere sicut interfecisti viros tuos. nunq̄ videamus ex te filios interfecit viros tuos. Saray signat rōnem. ancilla sensualitatē. Tū aut̄ rō arguit sensualitatē de suis leuitatibz z reprimit eā. remurmurat caro seu sensualitas p̄q̄nt q̄ nō ei p̄mittit sequi appetit⁹ suos. Caro enī p̄cupiscit adūsus sp̄itū. z sp̄us adūsus carit̄ nē. ad Gal. v. Accusat ip̄am rōnē vt crudelē z interfectricē seprē viroz. Seprē viri sūt quinq̄s sensus. z appetit⁹ p̄cupiscibilis z irascibilis. q̄s rō mortificat q̄ ad viciā z vanitates. viri sūt q̄ legitimi dari a deo. vt cos licite sequat̄. z obediāt rōni vsq̄ ad vsum lib̄i arbitrij. sed postea mortificant p̄cupiscēt̄. s̄. si rō vult vna p̄manere. z cū ancilla. idest caro q̄rit aliqd inordinate facere rō cocret z arguit eā z d̄ h̄ ip̄a p̄querit dīcēs se in discrete habere z occidere velle corp⁹. Et cōmūis quā si optat vt filios bonoz opez. nō generet. Sed rō lactis z orōibz se debet iuuare vt illa fecit. Aliam ypocritism exerceat caro p̄ illusionē. aliq̄n enī simulat se q̄i mortuū vicijs z tētatōibz vt nō sentiat sp̄us tētatōes carnis etiā cū ei offerunt magne occasiōes z picula maloz vt p̄uerlando cū m̄l̄eribz domesticis. vel m̄l̄eris cū viri nō pariant stimulos aliq̄s vt ex hoc sp̄us p̄fusus de sua p̄stātia z v̄tute demū ruat in aliqd scelus. Tū alis est vulpi q̄ est aīal fraudulentiū z lesuū. vulpis enī q̄i fa mescit cū phāsiā viā sibi p̄uidere non pōt ponit se erent sam in agro q̄i sit mortua. q̄s aues q̄ circūstāt vidētes appropinquāt sibi z vidētes ip̄am nō moueri estimantes mortuā volitat sup̄ eam. z tūc vulpis callida surgit velociter. z capit aues z comedit. Ita caro silat se mortificatā vicijs z passiōibz. sed cū ex hac p̄fidentia q̄s sibi nō cauet. sed opat̄ in caute. insurgit caro z occidit sp̄itū. Sic in figurā hui⁹ samson fortissim⁹ q̄ nimis p̄fide de dalila m̄liere dilecta cū tñ ex p̄s fuisse plures m̄l̄ dias ei⁹ dormiēs in gremio ei⁹ absais capillis traditus est in man⁹ iimicoz p̄cā. samson sp̄us robustus. dalila sensualitas quā natural̄ q̄s multū diligit. z tñ eripit se pe insidias ei⁹ p̄tra ip̄m q̄nis fingat se diligere sp̄itū. Si aut̄ nimis p̄fidentia q̄ obdormiat torpe z negligētia. absais affectibz z p̄positis deuotiōis mētis quasi capillis capitis in p̄ceptibz tradit in man⁹ demonū illudēdus. Tercia est ypocritis qua vnusq̄s q̄rit dēci ypocritism pere aliū sub sp̄ē sc̄ritatis. sicut discip̄l̄ p̄ban̄teoz cum herodianus q̄n interrogauerūt xpm sub spec̄ē inq̄rendi veritatē si liceret dari censū cesari. p̄miserūt magnā cōp̄mēdationē ei⁹ dicētes. Mḡ scim⁹ q̄ veray es zc. vt sc̄s sic simpl̄r ap̄iret eis cor suū. intēdētes ex r̄i siōe sua cum calūniari vel cape. vnde xpus dixit eis. quid me tētat̄ ypocrite. Math. xxij. Dupl̄r etiā quis q̄rit decipi per ypocritism alios. Uno mō in sp̄ial ibi vt cum q̄s p̄dicit magnā austeritatē vite z mortificationē z detestatiōē vicioz vt vidētes deuotiōē afficiant ad eū z sic dissimilare. valcat errores z berefes sicut faciebant illi beretici

ypocritis
carnis.

ypocritis
hōm̄is.

Ca. 7. De ypocrisi

ypocrite
offrat
bonū in
verbis

Scdm qd notatur .§. III.

Septem
maledicti
ones ypo
critarū.

ypocrita
compatur
struona

Titulus Quartus

ouo sua. Tu forte calefacies ea in puluere. obliuiscis q pes pculcet ea. aut bestia agri pterat duratur ad filios quasi nō sint sui. qba sunt dñi loqntis ad Job. q expō nēs Greg. ait. accipiter z herodi' reliqs aues volat' sui velocitate trāscēdit. in catholicon dī q herodi' est auis rapacissima q aquila vincit z rapit. maior dī pbalco. Strutio autē pēne eoz similitudinē bz s; volat' eoz celeritate nō bz. a terra enī eleuari nō valet. z alas qsi ad volatū speciem' erigit. s; tñ nungz a terra se volando susspēdit. Ita sunt oēs ypocrite qui dū bonoz vitā silant. imitationē scē vitiōis hñt. s; pūatē scē actiōis nō hñt. alas quidē p figurā scitatis extēdūt. sed curaz seculari um podere gūari nllatē. a terra subleuāt. sic aut strutio signat ypocritas. ita accipiter z herodi' electos. z accipiter z herodi' qua hñt corpa s; pēnis dēfionib; sulca et iō cū velocitate trāsuolat qz paz est qd grauat. multū qd leuat. Sic electi in hac vitā z si absq; guamie alt qñ culpe esse nō pñt. tñ paz est qz dēpmit. z mltā pūus bone actiōis q eos i alia sustollit. Strutio pō raris pen nis induit z imani corpe gūat vt si volare appetat ipa paucitas pennaz mole rari. corpi in acre nō suspendit sic ypocrita si q fac q leuēt. s. bona. pauca tñ sūt z mala ppetrat mltā q gūat. Itē z si pēne strutiōis ad pennas ppetrat z accipit' similitudinē coloris hñt. similitudinē vitutis nō hñt. Nā illoz pēne pcluse z firmiores sūt. z volatu aere pūere pūte sue soliditat' pñt s; strutiōis pēne dissolue eo volatū assumē nequeūt q ab ipō quem pūere debuerāt aere trāscendunt. sic electoz pūtes vt pēne solide volat vt ventū humani fauoris pūat. s; si ypocritaz actio culibet recte videat volare non sufficit qz flate pūus pēnā laudis hūane aurā pūat. Et cum opa ab extra ypocritaz z bonoz sint similia. quō dīcer nant. pps oñdit dīcēs. a fructib; eoz cōgscet eos. idest falsos pphas. s. ypocritas. Uñ seqt in auctoritate Job. ppxit. Que strutio derelinqit oua sua i terra. Qua strutiōis sūt filij ypocritaz. q. s. pūis z exēplis exteriōz bonorum actiū deo gignūt. Qua dīppe insensibilia in se; metipis sūt. s; calefacta in viuīs volatilib; pūunt. ita pūuli auditores ac filij certū est qz frigidi z insensibiles remanēt nisi doctoris sui sollicita exhortatōe calefiant ypocrite qz qūis pueris semp opēf. s. mēte. loq tñ res cra nō delinūt. bñ aut loqndo i fide z pūfatiōe filios pariat. Sed qz eos bñ viuēdo nutrire nō pñt ideo dī eis. Reliqt i terra oua sua. Qua in terra derelēre est natos p pūationē filios nequaq; a terrenis actib; interpositō exhortatōis nido suspēdere. Qua in terra derelēsse est nullū celest' vite filijs exēplū pūere. S; qz derelictos ypocritaz filios supna cura nō deserit. s; intima electōe pūctis largitate gre respectu calefacit. iō subdit i Job. Tu fortē in puluere calefacies ea. subaudi vt ego de calefacto illa q. s. pūloz aīas z impfecroz i medio peccantiū positas quasi i puluere amoris mei igne succens. Et cū dī se dñs dicat q oua i puluere calefacit. dērelēctā. ex h' etiā indicat apre. qz ipēlopaf intrinsec' p qba doctoris q z sine pūis nullū hōis calefacit qd voluerit in frigore pulueris vt ex h' humiliet q quis doctor i docēdo. z nō sibi ascribat pūfatiōē auditoz qd suū nō est. Subdit adhuc de strutiōe. Obluiscis q pes pculcet aut bestia agri pterat ea. Pes signat trāfū opationis hūane q pculcat oua cū opatio est pueris trahēs suo ex emplo ad malū. Bestia in agro deuorās z pterēs oua est diabolus i agro mūdi qres quē deuoret. Obluiscis ergo ypocrita oua sua. idest filios nō curās q pes hōis idest actio mala alicui' suo exēplo. vt bestia agri. idest diabol' sua praua suggestiōe eos spūalr occidat qd spūritualr genuit. S; veraces mgn sup discipulos hñt vit scera timoris ex pūte charitatis. Uñ non obliuiscunt

eoz. sed pūis z exēplis catos red dūt a mal' hōib; de monū tēptatōib;. Uñ apls. Denūciam' vob i noīe dñi nñ Jesu xpi vt subtrahatis vos ab oi fratre iordmare ambulāre z nō fm traditionē nostrā. z alibi. Timeo ne nē scēpēs seduxit. Quā astutia sua. Ita corūpant sen sus vñ zc. ypocrite quasi obduratis. cordib; viuūt. nec sibiūpīs timēt vt diligūt nec ipos filios. qd generāt vñ la pietate debiti amoris agnoscūt. Uñ subdit. Dūnt ad filios. quasi nō sint sui. Quē enī grā caritatis nō m fundit primū suum. etiam si ipē bñ genuit deo extra nēū respicit. Aut enī mēs. s. ypocrite semp exteriōra ap petir. int' insensibil' sūt. z nllā cōpassiōe caritatis erga pūmū mollescit. Uñ dīc demū Greg. p mltas aueritas tes. quō apls Paul' erat solide z cōpariens filijs suis. Assumit igit ypocrita testamētū dei. idest scēpturā pūos suū docēdo z pūcādo s; male. qz q pūcat nō furat' in oculo latē glām dei. q pūcat nō mechandū mechaf a deo recedēs. z ideo ve sibi.

Hoc autē tertio ostē. §. III.

dīf. s. detestatio bonitatis qz tu odisti disciplinā. idest ve rā cōpositionē moy. z coercionē viciōz. q pūer ad dī scipularū xpi. ad heb. vl. In disciplina pūuerare. Ostē dīc exteri' ypocrita hñe disciplinā s; ficta bz. Uñ aut dī Sap. j. spūscūs discipline effugiet fictū. quā sit pūssimū istō viciū oñdit scūs Generin' in qdā smōe lūcō cēs. ypocritis subtile malū. secretū vit'. venenum lares. virtutū lūcus. tinea scitatis. Adūla oīa nitunt' vñbo suis armis suis pūgnāt. impūgnāt palā. Uñ z cauēt tur rā facile qz vident. ypocritis secura simulās fallit. p spera curiosa mentit'. z crudeli arte pūtes truncat mltā crone pūctū. ieiunū ieiunio pūit. orationē oratione vñat. mīam mīseratiōe pūsternit. ypocritis. cognata febri frigidū poculo pūnat ardore. qd cōporib; est ydriōis hoc ypocritis animabus. ydriōcus bibendo sūt. ypocritis inebuat sūt. Uñ dīc chūstus xum ieiunatis fieri sic ypocrite. tristes extermīnāt enī facies suas. ypocrita s; tibi sit facies inculta. neglecta curis. tristis vult' extermīnāt' aspect'. s; ab hōib; iuēnti. laudē s; corā deo fructū ieiunij pūdidisti. ypocrita abstīnētie mīrastr' facit' pūnētie pūcedit vñdas. enatastr' ieiunij pelag' z iūpō poru ieiunij naufragasti. frēs fugiendū vñ. pūstentia cauēda. q de remedijs creat morbos. pūct' de medijs cina languorem. sanctitatem verit' in. crimē placationē facit' creatum. generat de propiciatione discrim' ypocrit' sim qui fugerit vincit. qui incurrit' non euadit. s; nō strum simplicitatis ieiunū de puritate purum. hōm' nūb; oculū. diabolo ignōrū. donatū thesaur' qui non abscondit' pūct' pūtes prodite nō manebūt. hec ille. Et hoc ostendit magnitudo pēi z nocumētū qz pūssim' hōim antiqps pūaxie cū ypocriti decipiet. Uñ Greg. ppx. moral. tractāt illud Job. ppxit. Qui regnare facit ypocritā pūer pēiā populi. dicit q potest dīc oīm ypocritaz caput antiqps designari. Seducor quippe ille tunc saneritatē simulat. vt ad iūqratē pūtrahat. Mēz autē eius sunt qui per fictam saneritatis speciem ap' pūerunt videri qd nō sunt. Ille quidē principaliter ypocrit' crīsum sumit quia cū sit damnatus hōm. deum se esse mentit'. Sed exēlus corpore nūc pūeunt qui iūqratēs suas sub regimine sacri honoris abscondūt. Sed qz bre uiter deficiat gloria quā querit ypocrita. z quomō pūtib; pūuef. z tandē eternaliter pūnat pulchre. ostendit Job dicens. ppx. c. Gaudū ypocrite ad instar pūcti glo. que est Greg. ex moral. qz scz leticia z delectatio ei in laude hōmū trāfīt z pena. sequens pūmanet a dīn star pūcti dīc qz sicut stilius in pūcto dū pūit les uat. sic ypocrita pūis vite laudē dūm tangit amittit.

La. 8. De discordia

Sequitur: si ascenderit vsq; in celū supbia ei⁹. i. si celestē vi-
tā se agere simulet: et caput ei⁹ nubes retigerit. i. si intelle-
ctū suū simile veris p̄dicatōib; ostēderit qm̄ sterquiliniū
in fine p̄det. i. mens ei⁹ in fine p̄ viciōz suoz feroze dāna-
bit. Et qui cū viderāt dicēt vbi est: q; scz ipo extincto ne-
q; hic vbi elat⁹ fuerat appareret neq; in eternitatis req̄e
velut somnū euolās nō inueniet: q; scz qdā visio fantai-
maris est q; b̄ ostēdit i magie qd nō b̄ in veritate q; som-
nio cōparat. ab eo ois laus et glia dū tenet: amittitur. Et
transit sic visio nocturna: q; scz q; se diuine mentis hūanis
estimatiōib; videt de ostēsiōe est fantasmatis nō de so-
liditate p̄ctis. Oculis q; eum viderat nō videbit. q; in
more amatorib; suis abscondit q; cū p̄sueuerant admi-
rando p̄spicere. Nec vltra intrabit eum loc⁹ eius: q; scz
lingue adulantū in q̄b; tanq; in loco gesebat. bunc fas-
uorib; ad iudiciū nō sequitur. filij ei⁹ arderent egestate
quia qui in ypocrisim ei⁹ imitatorē nascunt dū veritas
soliditate nō tenet. in cordis egestate deficiūt. et man⁹
eius reddent ei dolorē. q; dānationē iustā ex iniq; opera-
tione recipiēt. Interim autē sit qd sequit. Ossa ei⁹ imple-
bunt vicis adolescentie eius. q; videlicet dure in eo p̄auit
tarū p̄tutudis a vicio sumpe sunt pessime inchoatio-
nis. Et cū in eo in puluere dormiēt. i. vsq; ad mortē non
cessabit ab eis. Et paulo post: Panis ei⁹ vertet in sel aspi-
dū intrinsec⁹. q; scz de pane sciēdo loq̄ q; cui studet. nō vt
ex eo viuat s; vt doc⁹ appeat. dū male q̄rit: prauē intel-
ligit in hereses labendo sic vt sic veneno aspidū moriat⁹
diuitias q; deuorauit euomet: q; s. diuitias sapie. i. do-
crinas sacre legis q; legēdo deuorauit obliuiscens euo-
met. Et de vtre eius extrahet dñs cas. quia iusto iudi-
cio de mēoria eius euellet. vel ad hram talesciā diuitias
re; p̄gregat quas oēs dimittit. Caput aspidū surget:
et occidet cū lingua vipere. Aspis parū est serpens. Vi-
pera pluris est q; vi paries. Caput q; aspidis surgit dū in-
tūm suggestiōis occulte libent suscipit. Et occidit eum
lingua vipere. q; violētis postmodū cōp̄tatiōib; deu-
cus tradit. Nō videat riuiolos flumīs. Riuioli flumīs
sunt dona sp̄sali. fides. spes. caritas. q; ypocrita nō con-
siderat. q; solis visibilib; intēdit. Torrens mellis et bu-
tiri. mel desup. i. ex aere cadēs dulcedinē signat diuitias
butiri qd ex carne est. mysteriū est incarnatiōis xp̄i: que
mysteria ypocrita nō gustat. Fruitiōe etiā diuinitatis et
humanitatis xp̄i in patria p̄r significari q; ille p̄uatur.
Quē q; fecit om̄ia. nec tñ plumes. i. p̄soluet in tormētis q;
illucta p̄seruauit desideria. Et vt sine fine cruciet viuere
sine fine p̄pellit. De oia in glo. Deficit q; glia ei⁹. p̄uāt
gloria dei: et in pena locat⁹ inferni. Exemplū ponit Greg.
in. iij. dialogor. de qdam heremita q; ab hoib; repu-
tabatur sanctus: propter magnā abstinentiā quā p̄ren-
debat facere: et magnā modestiā exteriorē. Demū veniēs
ad c̄ptemā cū arcūstarent plurimī qui ad eū cā visitatō-
nis accesserant sperantes aliqd documentū h̄re. et forte si
gnū videre deo opante coactus est exp̄mere suaz simula-
tione et dānationē dicent. Cum g; videbar ieiunare oc-
culte comedebā: et sic qd boni agebam vt sanctus. repu-
taret. laborabam propter qd ecce traditus sum diaconi
ad deuorandū propter ypocrisim meā. Jam pedes meos
et corpus in os suū assumpsit: et residuum ad se trahit.
Quasi simile habet in vitā sp̄az de alio q; in tanta op̄i-
tionis celebritate erat apud incolās vt estimaret homi-
nes se meritis illi⁹ et p̄cabo in terra subsistere: et ex morte
eius omni bono carere. sed q; ypocrita erat. visus ē i mor-
te: et quodā sancto q; demones adueniēt pro anima ei⁹
et dictū fuit vni eoz. Educ illam miseram animā de cor-
pore p; violentiā: vt qui nunq; passus est me quiete ha-
bitare in ea p̄pter ypocrisim suam. sic cū violentia et inq̄-

tudine ducatur ad inferna. Et subito vnus demonū im-
misit vicinos ferreos per os eius: et cū maxima violētia
illam de corpore extraxit: quam multitudo demonū seq̄ba-
tur verberando: et cum magno impetu deduceo ad in-
feros.

Caplm. viij. De discordia p modū p̄dicatiōis. et ibi
de partialitatibus ciuitatum.

Discordia ē sexta filia

inanis glie fm Greg. sub qua p̄inet seditio
fm Tho. vt spēs sub genere. et iō nō nūcrat
inter filias inanis glie: q; sub discordia cōprehendit. vñ
in isto caplo ageť de vitiis. et de discordia dicit Gregorius
nus martyr. Neq; ad cayn respicit dñs: neq; ad mūera
eius. i. nō acceptauit. Quō cū deū pacatū dñe poterat:
qui cū fratre nō pacē s; zeli discordiā hēbat. di. xc. Neq;
Dicit autē discordia q̄li diuisum cor ab altero. Importat
fm Tho. sc. se. q. xxxvij. ar. ij. quandā diuersitatē seu dis-
gregationē volūtati: inq̄ntū. i. volūtas vñ stat in vno:
et volūtas alteri stat in alio. Nō ē volūtas alie in pro-
prio stat: puenit ex hoc q; quis p̄fert q; sua sunt bis q;
sunt alioz. Et hoc cū sit inordinate p̄inet ad supbiā et
inanē gloriā. et iō ponit discordia filia inanis glie. Pro-
pterea autē est discordia p̄ctm fm Tho. sc. se. q. xxxvij. ar.
j. quia q̄uis volūtas vñ hoīs in se p̄siderata nō sit re-
gula volūtatis alteri quā oporteat seq̄. tñ volūtas ho-
minis inq̄ntū inheret volūtati diuine sit regulata fm p̄i-
mā regula. i. dei. Et iō discordare a tali volūtas p̄mi-
p̄ctm. q; p; discordat a regula diuina. S; si volūtas hoīs
sit deo p̄ria est qdā p̄uersa regula a qua discordare bonū
est. vñ sic facere discordiā p; quā tollit bona p̄cordia quā
caritas facit est q̄ue p̄ctm. propter qd dñs p̄urb. vi. Sep-
sunt q; odit de. et septimū testat aia ei⁹. et ponit h̄ septi-
mū est. qui semiat inf̄ fr̄es discordias qd est officiū dya-
boli: q; semiat zizanīa in medio tritici. Marth. xij. Sic
causare discordiā p; quā tollit mala p̄cordia: de qua dic
Ecch. Maledicta eoz p̄cordia. i. in volēdo malum: la-
dabile ē. Nō intelligēs paul⁹ posuit et discordiā inf̄ p̄bri-
scos et saduceos: q; p̄cordabāt in iniusta p̄secutiōe et nocu-
mēto sui. dicit enī Act. xxiij. sciens. Paul⁹ q; vna p̄ cēs
saduceoz alia p̄barisoz exclamauit in pallo dices. U-
ni fr̄es ego pharise⁹ sum. et fili⁹ phariseoz: de spe et resur-
rectiōe ego iudico. Et cū h̄ dixisset facta est dissensio inf̄
phariseos et saduceos. h̄ etiā fecit xp̄us dicens. Non veni
mittere pacē s; gladiū. Marth. x. scz separādo p̄cordias
in malo. Est autē discordia aliq̄ mortale: aliq̄ nullus
peccatū. aliq̄ veniale. Pro cur⁹ declaratiōe dic be. Tho.
sc. se. q. xxxvij. ar. i. q; discordia opponit p̄cordie q; causat
ex caritate. Caritas at mltorū corda p̄sūgit in aliqd vñū
quod est p̄ncipalr bonum diuinū. secundario bonū pro-
ximi. Discordia igitur ea ratōe est peccatum in quātū cō-
trariatur huic concordie. Potest igitur discordia contin-
gere tripliciter. Primo per se: et ex intentione q̄ndo sc;
quis dissentit ab alijs in eo quod ab eis queritur: vt tra-
cratur quod scit ipse pertinere ad honorē dei et bonum
proximi ductus odio amore: timore vel huiusmodi. et h̄
est mortale ex suo genere propter contrarietatem ad cari-
tatem: licet p̄mi motus huiusmodi discordie prop̄ im-
perfectionem actus sint venialia. Unde apostolus ad
Salarbas. v. c. Inter opera carnis ponit dissensiones. id
est discordias. et de eis dicit qui talia agūt: regnū dei nō
consequentur. Secundo per accidens et sine inten-
tione: sed cum errore periculoso vel pertinaci inbesione:
vt cum agitur aliquod quod satis est dare apparet esse
ad honorē dei vel bonū cōmune: vel p̄uate p̄fene: et maio-
ri parti et sapientiori q; in facto requirunt videt tali modo
fiendū. et aliq; dissentit ab eis: et non cōcordat: quia sibi

Discor-
dia est:

discordia
aliq̄ndo ē
mortalis
p̄pter:

Titulus Quartus

nō videt hoc bonū vlt ita bonū. et hoc nō est sine pctō ve
niali salte. vel etiā mortali fm materiā in q discordat. qz
nimis de suo sensu psumit illud **Prover. ij.** Ne innita
ris prudētie tue. Et illd. ij. **Coz. vlt.** Idem sapite: paces
habete. Secus aut si illd in q pueniēt oēs alijs eēt māi
feste p deū vel primū. qz tūc dissentire ab alijs z nō con
cordare laudabile ē fm illd **Ezo. xxiij.** Non segris turbā
in malū. Nec ille pprie discordat ab eis. s; ipsi ab eo. Ter
tio mō ptingit discordia inf duos vlt ples sine pctō vri
usq. z b qz est de eo qd nō est māifeste bonū: z qz vterqz
intēdit bonū honoris dei vel propiū vilitatē. s; vni vi
det vno mō agendū aliqd q tractatur. alteri aliud pmo
modo: z rōnes probabiles sunt p vtrāqz pte. et ples etiā
et sapientes p vtrāqz parte vlt inter duos magne au
toritatis z pbicatis. Et sic etiā in sanctis viris inuenitur
aliqn discordia. **Un** z actū. xv. facta est dissensio inter
paulū et barnabā. i. discordia. z b circa factū iohannis
qui z marcus dicebat discipuli eoz. **Ma** qz recesserat ab
eis vt pentes vilitaret. **Paulus** ipm reūfuz volebat am
plius bre in societate duci? zelo iusticie. **Barnabas** vole
bat recipere mortis instictu misericōdie. z sic discesserūt ab in
uicē. **Fuit** etiā b ex diuisa puidētia ordinatū ppter vtili
tatem inde psequētē. vt sic diuisi plurib; fructificaret

De seditione nota q. §. i.

Seditio

Bellum.

Rixa.

Seditio

est mortale

ipsa seditio discordia importat: nō quācūq; s; inf partes
alicūq; multitudis. **Un** ylid. dic in li. erhimo. qz seditiosus
est q dissensioēs animoz facit z discordias gignit. **Con**
uenit aut fm **Tho. se. se. q. xliij. art. i.** in aliq; cum scismate
rixa. z bello. et in aliq; differt. Conuenit in b: qz importat
quādā ptradictōem sic illa. Differt aut in scismate: quia
scisma opponit vnitati spūali. s. multitudinis eccliasice.
Seditio aut vnitati spūali seu seculari. s. multitudinis ciu
tatis. Differt aut a bello z rixa: qz bellū pue est p extrā
neos hostes qsi multitudinis ad multitudinē. **Rixa** autē
vni? ad vni? vel paucorū ad paucos. **Sz** seditio proprie
est inter pres vni? multitudinis inf se dissentientes. puta
cū vna pars ciuitatis excitat in tumultū p aliā. **Secdo**
etiā bellū z rixa in b differūt ab ea: qz bellū z rixa impor
tant impugnatōem in actu: s; seditio dici pōt siue sit bu
iusmodi impugnatō in actu: siue fiat etiā spatio ad im
pugnatōem hmoi. **Un** glo. dicit. ij. **Loz. xij.** Seditiōes
sunt tumult? ad pugna. s. qd se pparant z intendant pu
gnare. **Hoc** aut agere est pctm. **Un** apls nūerat seditio
nes inter alia pctā. ad **Gal. v. z** est spāle pctm. qz bz spe
ciale bonū cui opponit. s. vnitatē z pacem multitudinis.
Et at mortale ex genere suo. vñ apls cōnumerat ipsas
inter mortalia. **Rō** hui? est fm **Tho. se. q. xliij. art. ij.** qz
seditio opponit vnitati multitudinis. i. ppli ciuitatis vlt re
gni. **Dicit** aug? xxi. de ciui. dei. qz pplm determinat sapiē
tes: nō oēm cetū multitudinis. s; cetū iuris psonu z vtili
tatis cōis sociatū. vnde māifestū est vnitatē cui opponit
seditio cē vnitatē iuris z cōis vilitatis. **Ex** qz p qz oppo
nit seditio iusticie z bono cōi. z iō ex genere suo est mor
tale. z tanto gū? qnto bonū cōe qd impugnat p seditio
nē est maius qz bonū priuatū qd impugnat per rixam.
Et pctm hmoi pmo qdē in his q pcurant seditiōem qui
grauissime peccāt. sicut fecit **Siba** fili? **Bocri** q clamās
corā omī pplō isrl. **Non** est tibi ps in **Dauid** zc. fecit sediti
onē facies tribu isrl recedē a regimie **Dauid**. **Sed** ioab
procedēs p cū fecit eū decapitare. vt bñ. ij. **Reg. xx.** **Zolus**
fuit **barrabas** latro q in seditiōe fecit homi adū. **Matth.**
xxvi. **Secdo** in eis q sequunt eos prurbātes bonum cōe.
Sic illa multitudo q secuta ē **absalonē** in pcuratōe p pa
trē suū **dauid**: z suos adherētes z seqes. **Sz** puniti sunt
qñ ex peste mortui sūt septuaginta milia viroz de illo po
pulo **dauid** nūerare faciēte pplm. ij. **Reg. xxij.** **Non** enim

solum ppter pctm **Dauid**: sed etiā ppter pcuratōem populi
predictā occisi sunt: fm **Tho. iij. pō** q bonū cōe de sedē
eis resistētes nō sunt dicēdi seditiosi: sic nec illi q detin
dūt se cū inuadunt ab alijs dicēdi sūt rixosi. **Itē** regimē
tyrannicū cū nō sit iustū: qz nō ordiat ad bonū cōe s; ad
bonū priuatū regē. vt bñ. in. ij. **politi.** iō prurbatio hmoi
regi mis nō bz rōem seditiōis: nisi forte qñ sic prurbat in
ordinate tyrāni regimē qz multitudo subiecta mai? cel
trimentū patit ex turbatōe seqnti qz ex tyrāni regimine.
Magis aut tyrān? seditiosus est i pplō sibi subdito sedi
tiones z discordias nutrit vt diu. ii? dñari possit. **Unde**
Joiada summ? sacerdos q cū multitudie armata abstulit
regnū iuda ab **athalia** qd sibi iuste vlturpauit. nō fuit
seditiosus: sed pcurator. **Reg. xi.** **Silt** aiorb. **Sarab**
et **Secdon** auferētes dñia ab oppōsitis suis: vt li. iij. diu. p.

De discordia z se. §. ii.

ditione q prinēt ad partialitates ciuitatū z castroz pōt
exponi illd ps. **lu. ij.** **Uidi** iniquitatē z pditionē in ciuitate
tota die circūdabat eā sup muros ei? iniquitas: z labor in
medio eius z iusticia. **Ubi** tria q vidēt qd die i ciuitate
aie siue ecclie siue pgregatōis politice. **Primo** malū
simply excedādū. **ibi.** **Uidi** iniquitatē z pditionē in ciui
tate. **Secdo** pctm inde mltiplr pagādū. **ibi.** **Tota** die
circūdabat eā sup muros ei? iustias. **Tertio** dñū boi
ribilr expectādū. **ibi.** labor in medio eius z iusticia.

Primo igit notādū. §. iii.

en malū totalr excedādū z ciuitatū. s. malū dissensiois
quā vocat ps. pditionē dicēs. **Uidi** iniquitatē. i. p exellū
et pro. i. pditionē. q. d. iniquitas excessiua i ciuitate est pdi
ctio z diuisio. s; oē regnū i seipz diuisus dñolabit aie pps
Tu. xi. **Est** at triplex pdictio i diuisio. **Prīa** dissensiois
infmal. **Secda** discordatōis fratnal. **Tertia** seditiōis po
pulari. **Prīa** pdictio z diuisio vñ pcedūt alie dissensio
nes ē in citate seu regē aie in q sunt ples potētie z affect?
qsi ples hoies i citate vlt regē. **Un** dic sapiēs carbo. **Cōue**
niet nulli q secū diffidet ipe. i. q bz discordia i se nō habe
bit pcondia cū aliq; dic aug. **Ismael** vt separet a pplō dei
nō obfuit mī ancilla. **sagar** s; fraterna discordia. **Uly. c.**
Ismael. quā s; ipe hūit cū ysaac. **Itā** fraternā discordia
apls vocat psecutiōem dicēs ad **Gal. iij.** **Is** q fm car
hē nar? ē. i. ysmāel pseqbat cū qui fm spm nar? ē. i. ysaac
Liber pō genēs appellat ludū. bñ. **Gen. xxi.** q cum vi
deret sara ysmāelē ludētē cū ysaac displicuit sibi fm **Qui**
genē sup gen. bi duo frēs geniti ex abraā: signē duos ap
petit? ab aio pcedētes. **Appetit?** s. rōnal. hic ē ysaac fm
spm nar? qz grē dei ē vt qd viuat fm rōne. **Ali?** ē appe
tit? sensual fm carnē nar? hic ē ysmāel. **Inf** hos est pdi
ctio z dissensio. qz fm aplm. caro pcupiscit adūsus spm
et spūs adūsus carnē. **Hec** sibi inuicē adūsant. **Et** li ap
petit? rōnalis vincat z dñet carnē: tūc est pā pcondia in
regno aie. **Sz** si appetit? sensualis subiciat sibi spm pas
sionis seqns psecutio ē. discordia ē inf frēs istos. **Itā** re
murmurat sinderesis: z pscia remordet. **Diat** aut tūc lu
dus: qz sic ysmāel ludēs solatio secū ysaac puulo qrebat
illū superare z trahere ad illicita renitētē. i. ad adorandū
imagies luteas ab eo factas. **Sic** caro blādit spiritui et
illecebrosis cū eo deceptōib; agit: vt delectatōib; alliciat
voluptatibus molliat ad terrena luducat. qd pēpēdēs
virtus sapie vel discretiōis signata per **Saram** fm **Qui**
genē. separe d; z diuungere ipm ab eo. i. nō assentire. et
sic remanebit anim? in pcondia z pace. **De** pctōib; enis
bz **Osce. x.** **Loz** eoz diuisum est: s; p varias passionēs.
Et omne regnū in seipsuz diuisum desolabitur. **Id** est per
ueniet ad desolationē dñarōis eterne. **Secunda** ptra
dictio est discordie vnus ad alterum. **Et** ista est magna

Ca. 8. De discordia ⁊ seditiõe

iniquitas. **Un** **U**gyptian⁹. Inexpiable est culpa discordie
nec passioe purgat. **dis. xc. c. Neq.** Si qd ei discordaret
ab alijs in aliq qd est manifeste ad honore dei vel bonu
comune vel priuate plone aduerteret illud esse bonu. sed
propt odium. inuidias. inimicia v^l partialitate discor
das. tal etia si martyriu sustineret no saluaret in tali di
scordia manes. **Et** qd istd e magnu peccatu. ideo in de
cretis dicit. **Discordantes** clericos cps vel rone vel pote
state ad concordia trahat **dis. xc. c. j.** z. a studendu est epis
vt dissidentes. i. discordantes frs siue clericos siue laicos
ad pace coarctet. **Qd** si nollent z inimicia sit aperta et
odiū in destitaret vicij. **bz** **dis. c.** Oblatioes dssidentiu
fratru. neq i sacratio. nec i gasophilario recipiant glo
sbi. cu. s. odiū corpe est p^uptu z notoriū. **Tria** aut sūt q gene
rat discordia in ciuitate z ecclia. **Primū** p^uij comodi
ratio inordinata. **Scdm** honoz z onez distribu
tio in proportionata. **Tertiū** trasgressionu punizio re
lapata. **Un** aliqd nimis intendit sue vtilitati. aliq inde
grauant z modica qd eo pnt bre p^u cordia vñ **Gene.** in
p^uer. **Principiū** discordie est aliqd ex cōi suū facē. **Tur**
piusqz nihil est qz cū eo bellū gerere cū quo familiariter
vixer⁹. ppter qd dicit i decretis. q lex q ligat hoies subdi
tos ad sui obseruatiā. z ex hoc ligat i cōcordia z pace. q
nillo puaro comodo sz p cōi cuius vtilitate dz esse p^uer
pra. **dis. liij.** **Art.** **Quidem** i corpe hūano q qñ hūores
sūt i debita p^uortioe corpe est sanū. sed qñ intrat diuisio
q vn⁹ nimis abūdet ceteris. inde scd⁹ discordia i firmi
tatis. **Roba** qz nimis voluit pūdere burse sue vt pos
set facere expēsas supfluas in curia sua vt pater ei⁹ salo
mon z diminuire noluit exactionē tributoz seu raliar
ex h⁹ rata est exorta discordia inter tribū iuda z tribū is
rael q nunqz tolli potuit z sic amisit magnā p^ute donu
nūq sui. vt habet. **ij.** **Reg. xij.** **Inducē** etiā nouos mores
no necessarios ad rectitudinē vite inducit discordia. vñ
in decretis **bz.** **Discordia** parit p^usumptio nouitatum.
Scdm generas discordia est qñ nimis aliq verant
in collect⁹ z alijs laboribz. aliq nimis alleuiant vel cum
honores z officia aliq bz copiose p^uerunt. alijs aut paz
vel nihil. inde generat discordia z iuidia inter eos. vñ cū
recores nimis granat lubditos. ppter qd subditi min⁹
diligūt eos. **dic** **Greg.** **Dū** reuerentiā minores potētiōi
bus exhibēt. z potētiōes minoribz dilectionē impēdūt
vera p^ucordia sit ex diuersitate p^ueritio. z recte officioz
ad ministratio gerit singloz. **dis. lxxxij. ad h.** sic in corpore
hūano ait ap^us. **Roma. xij.** mltā mēbra habem⁹ singla
aut mēbra nō eundē actū habēt. nec vnū vsurpat offi
ciū alteri aut p^uerit. **In** vno corpe gregatiōis vñ ciui
tatis debēt esse mlti positi in diuersis officijs. non vni
totū vel plura alteri nihil. sed cuiqz qd sibi agnuit. nec
dz vsurpare exercitiū alteri⁹. nec p^uerere ipm vt vñ⁹. sz
ei⁹ auxilio vti. **Si** aut sec⁹ fiat discordia sequit⁹. **Sic** de
dño deo dicit **Job. xxv.** **Qui** facit p^ucordia in sublimibz
idest in angelis diuersis diuersa officia pcedēs nec vn⁹
officiū alteri⁹ vsurpat. z si qñ vident in aliq negotio di
scordare. sicut pnceps p^uaz restitit. i. angelis placus p
sis pncipi seu angelo placō iudeit dū qreret ille liberatio
nē illi⁹ ppli. **Persaz** aut pnceps retētiōē in babylonā
ppter vtilitatē illi⁹ patrie ex exēplis bonoz p^ucordia fecit
de⁹ dū dei volūrate id facerē est vñqz volētibz qd deo
placitū erat. **Historia** hēs **Dan.** x. expositionē i pma p^ure
pōis. **Quisqz** corpe affligit. sz ad p^ucordia dserit. laudat
qdē deū i cipano. sz nō laudat i choro **Diero.** **Nā** i cho
ro sūme vitat discordia vocū q tollit melodīā car⁹. **Ter**
tiū est p qd sequit discordia nō punire delicta. **Nā** ex h⁹
vñ audacia malis ad ledendū alios ex q discordie z in
imicie sequunt⁹. z si puniant aliq impōrētes z nō aliq
maiores inde oriunt⁹ etiā indignatiōes z discordie ma

iores. **T**ribo beniamin qz noluit punire scelus commissus
ab hosti ciuitatē gabaa q̄ erat in tribu sua inde orta ē
discordia inter eos ⁊ alias tribu ⁊ ppter mouētes bellum
ptra eos pene totā gladio pimerūt. **M**ultū ḡ debet ca
ueri discordia. maxie qz vt ait Hierony. post Salustiu
discordia pue res crescūt. discordia maxie dilabunt. qz sic
viri⁹ vnita est magis infinita. idest fortior. ira q̄nto ma
gis est diuisa tāto debilitat. ⁊ demū deficiat. qz omne re
gnū in seipm diuisum desolabit. **T**ertia ḡdictio est se
ditionis vni⁹ parti⁹ ciuitatis tumultuātis ptra aliā par
tem sic sūt prialitates gibellinoz ptra guēfos ⁊ ccōtra
sue alie diuersi noībz appellate. quibz plene sūt ciuita
tes italie. **D**aa vocat aposto. **S**ecras inter opa carnis.
q̄ qui talia agūt regnū dei non psequunt. ad Gala. vj.
Et magnitudo peccōi dicit ex h. qz dr. di. xlvj. **S**editio
narios statuim⁹ nunq̄ ordinādos. Non autē phibet q̄s
ppter peccm ordinari p̄scie nisi enormē. ⁊ p hmoi olim i
ponebat solēnis penitētia q̄. s. cōmouebat totā ciuitatē
vel villā. **E**xperientia autē magistra rez docuit. vt pars in
multis ciuitatibz vbi sūt tales ḡditiones qz dū vna p
seditione agit ptra aliā ⁊ ipugnat ⁊ expellit si pōt. in p
cessu ipis inualescēs pscripta seditionē mouet ḡ illā ex
pellēs ⁊ ledēs. ⁊ sic demū verificat ḡbū xpī. qz diuisum
omne regnū i seipm desolabit. **T**ria autē magna mala
repiunt in hmoi seditionibz ⁊ partialitatibz.

Primum magna fatuitas.

Secūm magna crudelitas.

Tertiū magna in eo diuturnitas.

Quartū ad pāmū nō videt sub celo esse stultior gēs q̄
p̄iales. **A** rō est. q̄ h̄ seclus est in appetitu stulti z dam-
noli mali. Delectat q̄s in opibz carnis z gule. dā nabilis
quidē errat. oblectat ali⁹ in turpi lucro z insatiabili cu-
pidine rez. errat absq̄ dubio. ali⁹ in amicitia pompis z
gloho fastu letat. z hic etiā grauiter peccat. z sic d̄ alijs
Sed oēs hī errāt in appetitu boni trāsitorij delectatio-
ne illecti. sed p̄iales ex appetitu z d̄sidio mali dū par-
tialitātē z diuisionē affectat ponētes in piculo substan-
tiam tpālē. cor. p̄. filios. p̄ sanguineos. amicos. z eoz bo-
na. Quid enī boni ex p̄ialitate lucrent nō videtur nisi
hec picula exp̄iri z cū h̄ eremis supplicij cruciari. **U**n-
partiali p̄gruit illud. **Ecc̄i. xxiij.** Sup̄ plumbū qd gra-
uabit z qd illi aliud nomē q̄ fatu⁹. **A**renā z salē z mas-
sam ferri facilius est ferre q̄ hoīem imprudentē z fatu-
um z impiū. **O**mōi enī p̄ial⁹ simīl⁹ est frenetico q̄ gau-
dens exponit se magnis piculis nil reputans ea. z h̄ q̄
rōne caret. **S**ecm̄ malū est nimis crudelitas. **A**reno.
iij. filia ppli mei crudelis quasi strutio. **F**ilia ppli dei
est quelibet anima fidelis. sed crudelis vt strutio. q̄ sic
strutio deserit oua sua non curans de eis ita partialis
nō viderit. curare d̄ filijs z familia z alijs suis propter
partialitātē. **N**ō inuenit tanta crudelitas in aliq̄ gene-
re hominū quāta in partialibz z fedicioris. **R**ō hui⁹ est
q̄ habitū odij semp̄ habent p̄tra hoīes p̄trarie p̄is tā
notos q̄ ignotos. p̄sentes. p̄teritos z futuros. aduer-
sus infantes z senes. aliqñ aduersus p̄ sanguineos z as-
sines. z contra eos qui aliqñ sibi seruierunt in multis. et
hoy oīm quibz odij gerūt in mente homicidē dici pos-
sunt. **Q**ui enī odit fratrem suum homicida est. **J. Job. iij.**
Sed vltra odij cordiale quis exp̄mere valeat feruor
et imanes crudelitates quas p̄tra aliā prem̄ exercēt nō
parcunt etari. nō sexui. non cōsanguinitati. non amicit-
cie. non fidei. non religioni. non sanctitati sed vsq̄ ad de-
uoracionem humane carnis perueniūt. **S**ed his iusto
iudicio dei euenit frequēter quod accidit crudelissimis
adonibeleh regi **I**ebus seu hierusalem cui⁹ capto fue-
runt abscisi pedes et manus. et positus fuit sub men-
sa comedentium sicut canis. qui memorans sue ex-

Mala q̄l
prialitas
in ciuitate
facit

Titulus Quartus

erere crudelitate aie. Reddidit mibi de qd feci. **S**e/
pauagata eni reges abscltis manuū z pedū sumitatio
colligebat ibi mea reliqas ciboꝝ sic feci sic mibi fa
ctu est. **J**udic. i. c. Et qd accidit crudeli tyro regi plazq
ex crudelitate delectabat effundere sanguine humanū.
sed hūc caput regina. **D**amaris cui filiū occiderat de/
capitan fecit. z caput ei in olla seu vtre sanguie plenū
demergit dices sanguine sitisti sanguine bibe. **L**er/
tiū malū est magna in eo diuturnitas. **N**ā semp morā
in hmoi diuisionibz z prialitatibz. nec faciūt sibi pscienci
am. **Q**uā cū nō cognoscūt morbū medicinā penitētiā nō
querūt. **A**enia aut nō dat nisi correctio. **D**e re. iur. li. vi. c.
pcti. **N**ec tales pnt absolui nisi abrenuncient prialitati
ita. s. qd omne odiū dimittat. s. ex corde. z appetitū nocuū
mētē ptra iusticiā alteri pti. **F**alsa eni pnia dicit cum sic
discedit ab vno pctō vt nō discedat ab altero. vt habet
de pe. dis. v. falsas. vt cū retinet odiū z inimiciās ab/
solui nō debz. **E**t si absoluat nil ei valet. **N**ō aut dimic
tat prialitatē in qua iueterat est z firmiter habituatus
mliū difficile est nisi dei grā ope. **E**xecranda igit est ni
mis prialitatio seditionis et partialitatis.

Scdm principale .§. III.

qd notat in pbs psalmiste est. qz mltiplex pccm ex hu/
iusmodi prialitatibz p apue prialitatu pcedit. **T**ota die
inquit circūdabit eā. s. ciuitatē vbi sūt discordie z priali
tates sup muros ei p apue q sūt pncipales. s. ad custod
diendā ciuitatē sic muri z defendendā. **I**niquas q va/
ria z mltas est. sed maxie iusticie. pfidie z maluiolentie.
Si quidē passioēs qbz sūt pleni discordes z prialis. vt
timor z amor ad cōpartiale. odiū ad aliā prem. ita puer
tūt iudiciū inter. vt reputet bonū malū aduerse partē
hoiem. z malū bonū suū psecutorē. illū puniat etiā in/
nocentē istū pfortū absoluat malafaciētē. **D**is male iu
dicatibz dicit **A**mos. vi. **L**ouerit. i. amaritudinē ius
diciū z fructū iusticie in abstinentiū. dicit aut. xj. q. iij.
Quicūqz p sanguinitate. aut amicitia aut hostili odio.
aut inimicitis in iudicādo ducit. puerit iudiciū xpi q
est iusticia. z fructū ei in amaritudinē venit. **R**emota
aut iusticia aie **A**ug. de ciui. dei. qd sunt regna nisi mas
gna latrocinia **E**t aut h morbo valde ifectū vno ificit
aliū. **Q**uā de hmoi pōt intelligi illud **A**po. c. ix. **D**e ore co/
rū. s. prialiū pcedit ignis. s. furoris. fumū. s. supbie. z sub
pbur. s. detractiois fetētis. z ab his tribz plagis occi/
sa est terra ps hoim. **Q**ui eni cōcauerit supbo induet
supbiā. dicit. **E**ccl. xij. z **E**ccl. s. **N**ō ambules cū hoie ira
cūdo ne efficiaris siliis sibi. **S**emp tales obloquunt cō/
tra pte aduā. z sic aer pestilēs qntomagis attrahit.
tātomagē ificit. **I**ta corūpūt mores bonos colloquit
mala. j. **L**oim. xv. **E**t sic circūdabit ex oī pte talē ciuita/
tem tota die iniquas. **S**cdm iniquas est pfidia. **S**unt
ei de nūero illi de qbz ait apls. **C**ōfiteat se nōsse deū fa
ctis aut negat. qnimo xpm pdūt. dicit eni **B**eda. **Q**ui
societate fraternitatis. aliq peste discordie cōmaculant
xpm pdāt vtriusq. xj. q. iij. c. abijt. **N**ulli aut magi cō
maculat cōitate discordijs qz seditioni z prialis. **I**n bas
pismo quidē abrenūciat diabolo z pōpis ei. z ascribit
militie xpi p chrisimatiōē. sed vt pditor p prialitates se
ponit ad militiā diaboli. **E**t ita sūt pncipes in sua par
tialitate. q potē fide negaret qz pte z sectā quā sequun
tur. **Q**ui nō est meū aie xps z me est. s. in fraterna cari
tate. z q nō colligit meū trahēdo hoies ad pcordiam.
vnitate z pacē vt ego dispgit. **S**z tandē ipi dispgunē.
qz dispit supbos. vt sūt prialis. mēte cordis sui. **L**uce. j.
Maliuolentia igit zc. **T**ertia iniquas tota die circūdās ci/
uitatē vitarē prialē est maluiolētia q pntua est in mētibz talū
ex seditione **D**ec est vt dicit **J**ob. xxxj. ignis deuorās vsqz ad psumā

Injusti
cia orit
ex sediti
one

Perfidia
orit ex se
ditione

Maliuol

tionē z oia eradicās germis. **A**ristot. de cōpunctōe cor/
dis. **S**i inimicitie semel occupauerit hoies oia q sūt.
que dicunt. q audiunt. ita accipiūt vt ad maiores z lō/
giores pficiāt inimicitias. **Q**uis posset enūerare crimīa
lia mala q ex maluiolētia prialium z seditione orunt.
hic homicidia. hic adulteria. illinc meretricia. rapē. for
nicatiōes. monialiū violatiōes. rapine. furta. incedia. sa
cilegia sacroꝝ locoꝝ. aliq fame moriunt. aliq igne combu
rant. aliq decapitant. aliq mēbris detrunant. manibus
lingua. z alijs mēbz. etiā qd verēdū est dicē pudēdis
zc. **I**n clerici pntētia. i. religiosis defiat vita regularis.

Tertiū qd debet ex .§. V.

pectari ex seditionibz z prialitatibz est dānū horribile. et
mliplex. z h est. **L**abor in medio ei. s. ciuitatē seditione
et prialitatibz dedite z iniusticia iā dicit. **E**t aut labor
tribulatiōis i mūdo. **E**t labor pfulsiōis in extremo. **E**t
labor cruciatiōis in inferno. **D**e p inq. ps. **S**omnio z in
feliatas in vjs eoꝝ. **E**t qz vīa pacis nō cōgūerit z cō/
cordie. pntio idest ad nihilū deducit. **E**t inq. z inq. sed
citās miseriaz. **P**aribz eni adiūce inimicitibz exigē/
tibz de meritis hoim. demonijs instigantibz. deo p mlti
tente vna ps pualet z aliā. illā expellit. expulsa vagādo
discurrit cū magno sui labore z icōmodo bona ei p
runt a pteritjs vt nullū fructū inde papiat. sed labore
pauprat. cruciat. edificia destruit. siluefcit arua. vinec
pcedit. artes z industrie dimittunt. adolefcituli egēsa
te cōpulsū ad stipendiū vadūt cū labore z sudore. inuē/
nes pulsi nō sumūt vxores q eos gubernēt. puelle inuē/
pre cū anxietate expectant. religiosi nō iucunt elemos
nas. **S**z nō dū maloz finis. **Q**uā eni nō fuerit purgata
sed aliqntulū punita pctā expulsoꝝ. z pctā excellētum
interi fuerit iplera. **T**or tonitruū cui inq. ppha in rota.
Et eni vox tonitruū iudiciōꝝ dei terribiliū rota versati
li. **R**euertitqz expulsi expellētēs. pseribūt. corūqz bona di
ripiūt. z cede crudeliori crassant. z tribulatiōibz multis
pliciter exponūt. **S**icqz iplet illud **E**sa. xxxij. **M**anda
remāda. expecta reexpecta. modicū ibi. z modicū ibi. vt
vadāt z cadāt retrorsū. z pterant illa qenē z capiantur.
Madat eni vna ps aliā expellēdo pseribendo. **A**liqz
pars reūsa remādat p eā pleserat. **E**xpectat ps. psera
reūsiōē suā z siliū alia emissa postea reexpectat suū re/
gressum. **M**odicū ibi. idest i vna ptiū bonoz pualū et
spualū remanet. **E**t modicū ibi. idest in alia pte pua cū
postea ipa pseribit. **S**icqz vadūt ad mortē cadūt retros
sū vt nō videāt casum suū. **C**ōterū in puluere mēteria
rum. qz pntio z infelicitas in vjs eoꝝ. idest opibz ta/
liū prialiū. **S**icqz vt dicit **D**iere. xlvj. **F**ortis ipegit in
forte. z ambo piter corruerūt. **F**acta diuisiōe inter tribū
iuda z beniamin ex vna pte. z decē tribz isrl ex altera q
pnt fuerāt sub vno dñio. mltā mala fecit vna ps ptra
aliā demū vtraqz ps ptra est. z infelicitatē captiuita
tis z dure seruitutis incurrit. **I**n ciuitate qz romana cō
quisito dñio orb. postqz discordie prialitatu z seditionū
vrbē igresse sūt agere mario z sillā. z ecōtra. **L**actina cō
tra fertorū z **A**licronē. **C**esare z pompeii. innumere ce/
des ciuiū secute sūt. sanguis effusus hūanus supra mo
dū. **E**t si tpe **O**ctauiani imperiū pacificū fuerit summe
deo opante ob natiuitatē xpi demū paulatī ad nihilū
deductū est. vt verificet dictū xpi. **O**me regnū i seipm
diuīsum zc. **E**t sic labor in medio ei. **S**cdm est la. **S**omniū
bor in extremo pfulsiōis. vix eni tales in extremis possūt
statu sine signis pntiois nō debet eis dari sacra. quod
est ad magnā pfulsiōē. **S**ed nō miroz. qz ecclēstia se/
pultura deberet carere. **N**am reglare est q qui morit in
aliquo peccato mortali notorio debet priuari sepultura

Tribulatio
in medio
ei

Perfidia
orit ex se
ditione

Maliuol
entia orit
ex sediti
one

ecclesie nisi fuerit ecclesie reconciliat⁹ seu ostenderit signa pe-
nitentie. vt. xij. q. ij. c. quibz. Et extra de sepul. c. proclia-
no. An in eo implebit illd bier. xij. sepultura asini ses
pellet. q. p. i. i. flumine vel fouea extra ciuitate. Quod
li sua psumptioe vl suoz fuerit in ecclia sepult⁹. hoc sibi
erit ad cumulū dānatiōis. z h pcuratū. xij. q. ij. c. iij. gra-
uia. Sed neqz criaz p talibz pnt dicit misse vl officia. qz
vt dicit leo papa. Qui nō cōicam⁹ viuo. nec mortuo cō-
municare debem⁹. s. p eo orādo. fr. iij. q. ij. c. sane. Ecce qz
tus labor cōfusiōis in remanētibz. Tertiū est labor
cruciat⁹ infernalis. Nā vt dicit aug. Si qs sēserit ali-
qz mortaliū in se dñari. nisi penitētiā egerit efna illū
flama trucidabit. i. libro d igne purgatorij. Et sic regnū
boim pialū desolat⁹ pgit ad desolatiōē eternā. An
summe cauendum ab hmoi regno.

Capitulum nonum. De contentiōe.

Eptima et vltima fi-
lia inanis glie ē cōtentiō euz qua hz magnā
viciuitatē litigiū. Et iō hic de vtroqz. Conte-
ntiō tñ opponit cōcordie seu caritati. Litigiū vero am-
icitie. Pro cu⁹ dedaratiōe dicit b. tho. ij. q. c. vi. ar. i. q.
litigiū pprie cōsistit in verbis. cū. s. vn⁹ verbis alteri⁹ p-
dicat. In qua p dicitōe duo possunt attēdi. Quāqz enī
pungit p dicitōe ppter psonā dicitis. cui p dicitōe pntēre
recusat ppter defectū amoris aīos vniēris. Et h videt p
tinere ad discordiā p rariā caritati. Quāqz vero p dicitō
oīe rōe psonē quā qs p ristare nō vult. z bec p dicitō
est litigiū oppositiū amicitie seu affabilitati ad quā pri-
ner delecta bñt alijs viuere. Tñ pbs dicit in. iij. c. bñ-
toz. q. qui ad oīa p dicit causā ei⁹ qd est p ristare. neqz
quoscuqz curātes. discoli z litigiosi vocant. Prohibent
aut litigiosi ad ordies p mueri z p laturas. dñ dīc apo-
stolus. i. Thimo. ij. Nō litigiosi. s. ppter esse epīm. qd ex-
tendit etiā ad alios clericos. Et rō hui⁹ p bñtōis est vt
dicit gran⁹ dñ. xlvj. s. j. z. c. se. qz litigiosi sūt supbi. vl ad-
ulatiōibz sibi alios pncipū pchāt vel fratribz suis de-
rabēdo infamie notā ingerūt. vel inter frēs seminādo
discordiā. sedutiōes facere nunqz cessant. Ostēdit autēz
Jacob apłs. iij. c. tale vitū pcedere ex pcupiscētia. put
videt pcupiscētia ipozat inclinationē habitudinem ad
pccā qmūqz. An aut. An bella z lites i vob. nisi ex p-
piscētia q militat i mētibz vris. Cōtentiō autē diffi-
nit ab Amb. q est impugnatio veritatē cū p dicitōe cla-
moris. z h put est pccm. Nā pccm etiā ponit a Iulio
in. ij. r. r. r. color r. r. r. dicit enī q pccm est oīo
ad pfirmandū z p fūrandū accommodata. Inqz autēz
est viciū apłs admonet vitare ad Ro. xij. dices. Nō in
pccmōe z emulatiōe. s. ambulem⁹ puerfando. z Latho.
Cōtra pccmōes noli pcedere pccmō. z Greg. in mora. Ego
puto salua fide meli⁹. s. esse alieno intellectu cedere qz cō-
tentiōibz deseruire. Ponit autē a Greg. pccmō filia inas-
tis glie ex eo vt dicit b. Tho. se. q. x. r. vij. ar. ij. q. pccm
tio est qdā discordia in pccmō. discordantiū autē vterqz in
sensu suo stat. z vn⁹ alteri non aqdesit. Propriū autē est
supbie z iānis glie pccmā ex cellētiā q rere. Sic autē discor-
dies sūt aliqui ex eo q stat in pccmō. ita pccmōes sūt
aliq ex h q vnusqz pccm qd sibi videt defendit vt sic
nō videat min⁹ bñ qz ali⁹ cōgscere illud de q pccmō
An sit mortale dicit infra. De vtroqz igit sit z large
sumēdo pccm ex pccmō illd pccm. c. vi. Effusa est pccmō sup
pncipēs z errare eos fecit in inuia z nō i via. s. ppter cō-
tentiōē. Et dicit de errare facere pccmō. nō qz causet er-
rorē s. qz pccmō. sic etiā exponit illd amos. iij. Si erit
malū i ciuitate. s. vnusqz qd dñs nō fecerit. s. pccmō. Et
An Aug⁹ in enche. Nihil sit nisi oīpotens fieri vel tū
tū sagēdo. s. qz ad bona. vl sumēdo fieri. s. qz ad ma-

la. Facit igit pccmōes errare. idest pccmō z h qz inces-
dūt nō in via q xps est dices. Ego sum via. pccmō. z vi-
ra Joh. xij. Qui nō fuit pccmōsus sed humil⁹ z mis-
sed in inuio. idest in imitatiōe diaboli q supbus est z rex
sup oēs filios supbie. vt dicit Job penul. pccmō est inuio
idest extra viā qz extra grām z maledictiōē xpi. Vel i in-
uio ambulāt seu opant nō in via qz extra charitatē sūt
que via dicit ab apłs. j. Lom. xij. inqens. Adhuc ex cel-
lētiōe viā vob dēmostrō. z Aug. Ipa est via q ducit ad
celū. Vel viā est observatiō mādatorū iuxta illd ps. Vi-
am mādatorū tuoz cucurri. Cū igit pccmōes nō am-
bulēt in via charitatis intēdētes q rere pccmō in sua cō-
tentiōe. s. vadūt in inuio emulatiōis z superbie. errare eos
deus facit. idest pccmō. z ipos z alios audietes. Und
apłs loquēs de pccmōe ait. ij. Thimo. ij. Noli pccmō
pccmō. Ad nihilū enī vtile est. s. bñ nū ad subuersionē au-
diciū. Effusa ē g rē. Abi norādū. q triplex est pccmō.

Prima est pccmō emulatiōis effusa ab inferioribz su-
perioribz. idest erga pncipēs superiorum.

Secunda est pccmō disputatiōis effusa ab opini-
onibus superioribz. idest inter pncipēs magistrorum.

Tertia est pccmō litigatiōis effusa a discipulis super
sup. i. iuxta pncipēs magnarū vel rectorū.

Prima pccmō est q. s. i.

pccmō ex inuidia. quā bñt ad inuicē aliq erga suos pnci-
pes. idest doctores. nā cū videt doctore alioz magi lau-
dari. z in opinione qz suū iudicet z pccmō pccmō laudātes emulatio
alios. talis pccmō fuit in chorinis pueris. ad fidem a mis ex iul
paulo. vñ eos redarguēs ait. j. Corin. j. Cōtentiōes sūt dia-
inter vos. h autē dico qd vnusqz dicit ego sum cephe.
idest petri. ego pauli. ego appollo. vnusqz est xps. i. in
c. ij. Cū sunt inter vos zelus z pccmō idest inuidia ex qua
pccmō pccmō. Nōne carnales estis. idest sensuales z bes-
stiales. Existimabāt tales q qui a meliori z maiori scō
fuisse baptisat⁹. ille maiore grām pccmō fuisse quasi
ipī hoīes daret⁹ grām vt xps. Et sic q habebāt affectio-
nē ad vnū pplm magis cōmendabāt z pccmō. cō-
tra baptisatos vl pccmōs ab alijs tanqz a nō ita scīs
hoībz. z nō tā tā grām pccmō iudebātqz inuicē. S
magis error iste erat. qz hoīes nō sūt collatores sacralis
grē s. xps. z sic errabāt in inuio z nō i via iudicēs pccmō
tis. z iō paul⁹ redupit. sic z discipuli Jobis baptiste estis
mātes. Jobem mgm suū maiore xpo cū videret q plu-
res pccmō iapccmō ad seqlā z doctrinā xpi. qz iudicēs
res sibi h significauerūt. z forte aliq de h cōtēdebāt q
maior est mgt cor. z iō ponit debet sequi. s. iohes eos
edupit d tali inuio. cū misit duos discipulos suos dicens.
tu es q vctur⁹ es rē. vt. s. vidētes miracula ei⁹ agscerēt et
crederēt vey messia. z sibi magi adhererēt. vt dicit Anso.
sic z pccmō qdā q rē dicit d pccmōibz doctozibz. s. sa-
ctis fundatoribz religionū qz fuerit maior dñic⁹ vl frā-
cis⁹ vl aug. vl tho. z bñdī. fatue sūt iste pccmōes. z nil
nisi errorē z discordiā generāt. Legit d duobz doctozibz
qz vn⁹ bēbat i magnā deuotionē ic hem bapti. ali⁹ iōs
hāne euāge. cū qlibz mltū suū cōmēdaret. z alterz alteri
pccmō. pccmō sibi i publico facē disputatiōē solennē
sup h ad pbādū qz maior est. S nocte pccmō dīc ass-
sigrā disputatiōis iohes baptista suo duoto doctoz ap-
paruit. z iohes euāgelista suo reuelātes q disputatiōē
talē dimitteret. qz ipi bñ pccmō dābāt i celū sil. ita ipi iū-
cē haberēt pccmō z caritatē i fns. z sic demū i supnis
viderēt hāc pccmō. In sup⁹ pccmō ad fidē ex iudaismo q
dā aliq ex gētilitate romani cēnt int se altercabāt z pccmō
debāt. alter alteri se pccmō z alii d pccmō. Nā vt dicit
mgt i glo. circa finē plogi pccmō. Iudei ei pccmō pccmō
ctos pccmō a qbz originē duxerāt. z lege speciat⁹ eis a do-

Exemplum

Titulus Quartus

Datam gentiles queros despiciabant. dicentes se ppter
obseruatia legis meruisse gram xpi dicentes. Nos de ge
nere abrae nati sumus cui pmissio primu sacra est. ppls
peculiaris dei sumus. Nos de egypto forti manu et mira
bilibz signis de egypto educit. Nos de sicco vestigio mare ru
bus transire fecit. Manna pauid aqua de petra fluxit et
soli legem accepim. Ad nos specialr veit dei fili. En
ait in euangelio. No sum missus nisi ad oues q perierit
domus isrl. Ecce gentiles queros dicebat. Quanto plura
beneficia vobis concessa narrat. rāto peiores vos esse ostē
ditis. Nā cisdē diebz quibz mare rubz transiit. et postea
ante ydola saltastis. et q manibz vestris fecistis. et ppro ore
quo paulo ante de submersiōe pharaōis et exercitu ei
laudes deo reddideratis. ydola adorastis et laudastis in
deserto. post manna celi datū in deserto fastidiētes in
egyptu redire voluistis. Sepe deū ad irā irritastis. et ad
ultimū xpm in lege et pphetis vobis pmissum occidistis.
Nos itaqz vobz digniores sumus. q vt d xpo audiuim.
in eū credidim. Un p pphetā de nobis dñs ait. Ppls
quē hō cognoui seruiuit mihi. i auditu auris obediuit
mihi. vnde pstat nos nō ex industria sed ex ignorātia d
liquisse. Si aplos et pphetas habuissim. idola nō colu
issem. Qd de generis nobilitate vos iactat si qua ra
lium glia est tūc israhel et sau pnt panter glari cūz
de eisdē parētibz nati sint. Nis igit altercantibz aplos se
mediū interposuit oēs pntiōes eoz hincinde dirimēs
ad vnā pcordiā oēs adduxit. oñdens nullos eoz meri
tis suis esse saluatos. qz oēs et iudei et gentiles sub pctō re
nebant. sed p dei gram liberati sūt. vt ait apls ad Ro.
x. Nō est distinctio iudei et greci oēs enī peccauerunt. et
egēt gra dei. iustificati grati gra ipi. ad Ro. iij. Et pti
ōes vitādas esse oñdit dñs. Ro. xij. Nō in pntiōe et
emulatiōe. Sic etiā de reductiōe reg. dauid i regnū suū
pcedētes tribu isrl cū tribu iuda se diuiserūt. quia dura
verba adinuicē habuerūt. ij. Reg. xij. Sermo enim du
rus suscitāt iras. Proverb. xv.

Secda contentio est .s. II.

Contentio
in disputa
tionibz

disputatiōis. sed rōnabilr sacra. aplos. j. Corinth. ij. Si
quis videt inter vos pntiōsus esse nos talē pntiōi
nem nō habem. sed neqz ecclesia dei. Rūdente obsecro
absqz pntiōe iaco. vj. Honor est homini q sepat a cō
tentionibz. Proverb. xx. Vbi enī zelus et pntiō. ibi in cō
stantia et omne op. prauū iaco. iij. Triplex aut est victio
sa contentio et talis euitanda.

Primo quia ptra scientie veritatē.

Secundo quia cōtra modestie congruitatē.

Tertio quia ppter materie inutilitatē.

Contentio
ptra veri
tatem est
mortalis

Contentio p mō qñ. s. est impugnatō veritatis aduer
tenter et mō inordinato. vt cū clamore et hūmōi. est pctm
mortalis. fm Tho. ij. q. q. xxxvij. Un et aplos ponit pten
tiōes inter opa carnis. de quibz dicit q q talia agunt re
gnū dei nō psequnt. qd videt intelligendū de rebz spoz
tatiē. vt q pnter ad fidē vel bonos mores vel determinā
ta p eccliam vel pntentia ad doctrinas viles vel alia
notabilia. Nā pntiō q fit inter pucros etiā p veritatē
nō videt mortale. Multū debet cuitari. Et rō qre debz
cuitari pntiō est. qz vt dicit glo. sup illd. Noli pcedere
verbis. Contentio min. stabilitatis bz. sepe generat odiū
scrupulū. Solēt enī in pntiōe talia opponi eliminato
etiā malivolētiē argumēto vt moucāt aios insipientiū
fratru. Nec pōt esse pntiō qn extorqat aliqd ptra psci
entiā vt intus in aīo pdat. et foris victor accedat. Nemo
enī patit se vinci hz sciat vera esse q audit. collatio ergo
esse debet inter dei suos nō altercatio. Decibi. Secū
do mō pntiō est pctm qñ etiā fieret p. pitate. sed mō
do inordinato. vt cū clamore et hūmōi. et tūc videt venia

le pctm. fm Tho. se. se. q. xxxvij. ar. j. Nisi forte tūc
ordinatio fiat i pcedendo q notabile scādulum sequit
alioz qz posset esse mortale. vñ. aplos posiqz dixisset. ij.
Thimo. ij. noli pcedere vobis subdit cam. ad nil enī veni
le est nisi ad subuersiōē audientiū. Subuersio aut im
porrat notabile scādulum. Sz si fiat pntiō ad ipugnā
dū falsitatē debito mō tūc laudabile est. Et sic catholici
pntiōē ptra hereticos ad defendendū veritatē. vnde
glo. sup illd. j. Reg. iij. accidit vt quadā die zc. dicit. co
tholica ptra hereticos pntiōes nō comouēt nisi pntiō ad
terramē puocent. In q tū diligētē cauendū est vt non
ponāt se ad pntiōē cū iudeis vel hereticis nisi bene
periti. ne fidei doctrina pfusioni pateat si nesciūt suffi
ciētē rōdē obiectis. Insup etiā nec corā idioz et simi
plicibz. fm Tho. se. se. q. r. ar. vij. quoz fides tāto firmi
or in eis est qnto min. pntiōis aliqd audire. au
diētēs enī pntiōis bis q tenēt sapiētiā vacillare. Tertio
mō pntiō est vitiosa ppter materie inutilitatē vt cū sūt
pntiōes de rebz nulli. vtilitatis vtrū sic vel aliter sūt
Un apls. j. Thimo. vj. Si qs aliter docet et nō acq
scit sanis sermōibz iesu xpi et q fm pntiōē est doctrine
supbz est nihil sciēs hz languēs circa qstōes et pugnas
verboz. et quibz oriunt inuidie. pntiōes. blasphe
mias. male pficiatōes hoim mēte corrumptioz.
Vbi dicit glo. sup illud. Languēs circa qstōes et pug
nas verboz. idest inepedit. ad soluēdū eas languēs
ar. Nō enī recusando fidē penit. monit. et ad veritatis
scientiā pualet. sed quasi repētinis accessiōibz laqueat
circa qstōes. Questio enī tūc erat an aliqs esset seruus
cū oēs ex eisdē patribz sint nati. et oēs xpus redemerit.
Pugne pboz videbant. qz dñs dixit. Si libaueritis
filios. vere liberi eritis. Dec. hz videbāt repugnare ver
bis apli dicētes. eo. c. Qui sub iugo seruitutis sunt. do
minos suos oī honore dignos arbitrent. Sed supbia
lis est ista repugnātia. Lūst. enī loquebat de seruicū
te animi p pctm. aplos de seruicute tpali quo ad corp.
Sic etiā sūt nūc mltē pntiōes et disputatiōes iustas
vt de pceptu pginis in pctō originali. vel nō. in publi
cis pdicatiōibz. Un sequunt magna scādala apud au
ditores. De Maria magdalena. si fuerit meretriz vel
pgo corpe vt corrupta. De Jobāne euāgelista si est i pa
radiso terrestri cū corpe vt in glā vt in mūdo corpe eius
et hūmōi. Concedere etiā de dignitatibz vel loq. bono
rabilioribz vanū est. Et sic inuicem pntiō inf. apostolus
quis eoz videret esse maior. qz xpus cōpescuit dicens.
Principes gentiū dñant zc. Luc. xij. nec hz fuit absqz
pctō. Qd aut Job cū dño pntiōē fecerit dices. Nū
quid q pcedit cū deo tā facile cōquiescit Ibi pntiō pos
nit p disputatiōē. Dixerat enī ea. xij. ad oīpōtētiē loqr
et disputare cū deo cupio. In qua disputatiōe pntiōe
nō inredebāt veritatē impugnare. nec inordinatiōe ani
mi vt voca vti. hz aliquā inqstionē extorere. Un i nullo
peccauit fm thomā vbi supra. Vnde de ergo sūt pntiōes instigat
nes iustas. q vtiqz instigant ope diaboli cui summe diabolus
splicet pcordia hoim. Un legit in vitas patrū. q cū duo
germani in heremo habitaret deo militantes et diu i ma
xima pcordia vixissent nunqz pntiōis verbū habētes.
vñ. eoz instigat a diabolo quadā die dixit. Antū est
q nō fecim. aliquā pntiōē faciam. vel vnā. Qui alter
dixit nescire se facere. Quē ille docuit dices. Penam. la
tere vt aliquā rē in mediū. et ego dicā q est mea. et tu ecō
tra q est tua. et ego itez dicam q est mea et tu ecōtra rei
spōdeas. et sic faciem pntiōē. Lū ergo cepisset ille dis
cere rē illā suā. et alius ecōtra dixisset suā. dū primus
loquēs ait. imo mea est. Quē ille estimans iratū subito
acq̄uit dices. Si tua ē ipam accipe. et sic finita est qstio
Qui ille prim. dixit. Sic nō optet facere sed semper pntiō

La. I. De Luxuria

in dicēdo tuū. Cū igitur itē cepissent. post binā repli
canōm modo priorū cum acriter p̄mus loq̄ret alius lu
bito assentiebat dicēs accipe si tua est. Et cū plures ite
rassent negotium nunq̄ potuit ille vinci vt veram con
fessionem facerent. sicq̄ dyabolus confusus est.

Tertia est contētiō li. §. III

agū. Hanc videt̄ x̄ps p̄hibere dum ait **Nach. v.** Qui
vult tēti in iudicio p̄ndere et tunicā tuā tollere dimittet ei et palliū. Unde et ap̄ls reprehendit ebriosos. q̄ i iudicio adinuicē p̄ndebant dicēs. **1. Chozinth. vi.** Frater cū fratre iudicio p̄ndit. Sed frustra esset istitū^o ordo iudicari^o cū suis solēntibus in iure canonico et ciuili si nō esset licitum et iustū p̄ndere in iudicio ob sua repe tendā. et p̄pulsatōem iniuriarū. et obuiandū iniusticijs et calūnijs. Quod ergo ait ap̄ls. secularia iudicia si habes tis oīno p̄m̄ est in vobis. **1. Chozinth. vi.** intelligit de p̄tēre iudicario nō simpliciter et ex toto s̄ de ea que sit apud iudices infideles vt ibi dicit p̄ apostolū. **Dōc enī** p̄hibet infideles esse iudices in causis fidelium. vel inteli git de p̄tēre iudiciali etiā apud fideles. sed cuz frau dibus. mendacijs. et iniusticijs. Cū ibi dicit ap̄ls. Quas renō magis fraudē parimini s̄ vos fraudatis. p̄ et tercio illud intelligi de nō p̄ndēdo quādo i. repetitōe suarū rez scandalū sequeret̄. in eis a q̄b̄ repetunt̄. si tñ scāda lū esset pusilloz nō phariseoz. Sed postq̄ declaratur esset illis a q̄bus repetunt̄ aliena illa sua nō esse sufficē ter. iā esset scandalū phariseoz in eis. i. ex malicia proce dens si turbarent̄ ex hoc. Unde nō dimittēda esset tal p̄tēre ex hoc de necessitate. De hoc tñ vide infra in c. de scādalo. qd̄ ait dicit x̄ps nō contendendū in iudicio p̄siliū est. Cū nō obligat ad impletōem eius nisi q̄ntū ad p̄paciōem animi nō ad op̄. vt. i. talis sit pat̄ nō so lū oblata n̄ repetere si oporteret. s̄ etiā ad patiēter ferent dū si clamidē p̄deret. ar. ad hoc. xxij. q. i. c. parus. veruz p̄siderando q̄ in h̄mōi contentionibz iudicialibz fiunt multa peccata ex vtrazq̄ p̄tē. mēdacia. s̄ p̄uina. odia. con tumelia fraudes. et alia. forte meli^o esset talia dimittere q̄ tot piculis se exponere. et p̄cipue q̄n litigia sunt inter iudices. et iudices sunt cupiditati nō veritati dediti. vel cuz altera p̄tē cōponere. etiā diminuēdo de iure suo q̄uari^o euenit^o belli causaz. et expense mltē. vñ. v. q. ij. si p̄mates. d̄ q̄ iudex laborare debet ad cōcordiā et debet litigātes p̄aliare. ff. de offi. p̄. i. **Illicitas.** Debet etiā seruari mode stia in litigijs. vñ. d̄. v. q. iij. c. in loco q̄ quicqd̄ aut p̄si decū p̄solatōibz agit. aut ab accusantū p̄tē. p̄pōit. sic d̄z missima verborū relatiōe referri. vt nec p̄tētiōis voci bus sensus audiētiū turbet. i. clamoris nec iudicij vigo rem de tumultu eneruet. S̄ de ordine iudicario et mō aduocādū h̄t in iij. p̄tē. i. r. **Affusa est ergo talis p̄tētiō** lingosa sup̄ p̄ncipes. i. iuxta p̄ncipes ieu rectores vbi cause augunt̄. Et qd̄ sup̄ aliq̄n ponat̄ p̄ iuxta. patet ex illo verbo p̄s. **Sup̄ flūma babilonis sedim^o rē.** i. iuxta. et sic p̄tēdēs in inuio vicioz. p̄cedēs nō in via iusticie et charitatis errare fecit. i. p̄misit in plura iucuentia itā do. vel veritatem nō vidēdo. sic due meretrices semel cō tendebāt in iudicio corā rege **Salamone** de filio vni^o viuo. altero mortuo. quem falsa mater tulerat a latere vere matris et mortuum suum iuxta matrem viui loca uerat̄. **Ude historiā. iij. Reg. iij.**

Titulus quintus d̄ luxuria

Capitū p̄mū d̄ luxuria i q̄ agit p̄mo de vij. occasiōibz ei^o. Scūdo de vij. gradibz eius. Et tercio de vij. nocumentis eius.

Luxuria est tertium

viciū p̄ncipale. Sumit̄ aut̄ hoc nomē dupliciter. Uno mō large. p̄ abundantia et sup̄fluitate rerū corpaliū. nō solū vñerōz s̄ et cibī. pot̄ et vestitū. et diuitiarū et deli tiarū. Et sic lumit̄ amb. cū d̄r **Egritudo** corpis p̄m̄ re pellit luxuria carnis. i. abundantia delictiarū p̄m̄ adoler i. nunt. de pe. dūt. i. c. vñ. §. potest fieri. **Aug.** etiā dic in li. p̄fello. q̄ luxuria sarietate atq̄ abundantia le cupit vocari. sarietate ciboz. et abundantia diuitiarū. Scūdo mō sumitur luxuria p̄tē et stricte. p̄ in ordinatiōe circa vñerea. Unde fm̄. **Ysid.** in lib. etimologiaz. luxuria no sus dicit̄ quasi solut^o in voluptates. Et q̄ voluptates venere maxime animū hominis resoluūt. s̄a vigore rō nis ideo fm̄ **Tho. ij. q. iij. c. liij. arti. i.** circa voluptates ve nereas maxime luxuria p̄siderat̄. Sic etiā libido et si in alijs materijs dicit̄. vt libido vlcitendi. libido domina di et h̄mōi. specialiter tamē sibi hoc nomē vendicat̄ ve neree voluptates. in quibz sp̄cialiter libido d̄r esse. vt ait augustin. xij. de ciu. dei. Sic aut̄ diffinit̄ p̄r. **Aug.** una est inordinat^o appetit^o vñerōz. appetit^o dicit̄ q̄ d̄ p̄m̄ p̄ncipalr̄ p̄tē in appetitu ieu volūtate. **En** aug. **Nemo** impudice. i. luxuriose vñt corpe nisi prius spu. voluntate p̄cepta nequicia. d̄r etiā iāc aug. d̄ vio let opp̄ssis. Nō polluit aliq̄e libido aliena si aliena erit i. si nō assentiat ipe volūtate. Et loq̄tur aug. de pollutio ne animi p̄ p̄m̄. nō de pollutiōe carnis. Inordinat^o d̄r cū est p̄tē rōnis ordine. Nam si est fm̄ rōnem appetit^o vel vñs vñerōz vt in debito actu coniugali. nō est luxuria neq̄ p̄m̄. sed quocunq̄ aliter semp̄ est p̄m̄. **Ko** bui^o ē fm̄ b. **Tho. ij. q. iij. c. liij. arti. ij.** q̄ quaro aliqd̄ ē ma gis necessariū tātomagis oportet q̄ circa illd̄ rōnis or do seruet̄. vñ p̄ p̄sequēs magis est viciōsus i. ordo rōnis p̄rmitat̄. vñs aut̄ vñerōz est valde necessari^o ad bo nū cōe qd̄ est p̄seruatio humani generis. Et iō maxime circa hoc d̄z attrēdi ordo rōnis qui determinatus est per legē diuinā et humanā. Si aut̄ circa hoc aliquid fiat p̄ ter id qd̄ h̄z ordo rōnis. viciōsum erit. hoc aut̄ p̄tē ad rōnē luxurie vt modū et ordinē rōnis excedat circa vene reā. et iō p̄m̄ est et ex genere suo mortale. q̄ directe p̄tē p̄ceptū illd̄. **Nō** mechaberis. **Pro. x.** Sup̄ q̄ verbo d̄c aug. **Homine** mechie omnis illiat̄ p̄cubū. s̄ extra ma trimoniū. atq̄ illoz mēbroz nō licitus vñs p̄hibet̄ in telligit. xxij. q. iij. c. meretrices. Ap̄ls etiā ponit luxuria inter opa carnis q̄ qui agunt̄ regnū dei nō p̄sequēt̄. ad gal. v. vñde ostendit̄ esse mortale. Sed arguit̄ contra sic. p̄ actu vñerū semē emittit̄ qd̄ est sup̄fluit^o alimētī. vt p̄z p̄ p̄m̄ i. li. de gnatōe aialū. s̄ in emissionē aliaz sup̄fluitatū nō attendit̄ aliqd̄ p̄m̄. ergo nec circa ac^o vñerōs p̄tē esse peccatū. **Rndet b. tho. i. c. se. q̄ fm̄ p̄m̄** in dicto li. semē quis sit sup̄fluit^o. est tñ sup̄fluit^o quo in diget. sup̄fluit^o enī d̄r ex eo qd̄ residuū est op̄atiōis virtutis nutritiue tñ sup̄fluit^o nō est ad opus virtutis gene ratiue. s̄ indiget eo ad generatōem. s̄ alie sup̄fluitates humani corpis sunt quibz nō indiget. et iō nō refert̄ q̄i terremittant̄ salua dicētia cōiunctus humani. S̄ nō est file in seminis emissiōe. q̄ taliter fieri debet vt conueniat fini ad quē eo indiget seruatis alijs debitis circūstātijs alias erit mortale. **Prē fm̄ b. tho. vbi supra** sicut alijs vi cijs opponunt̄ alia vicia vt p̄traria. vt auaricia. p̄diga litat. p̄sumptio. desp̄atō. et h̄mōi. ita et luxurie vicio op̄ ponit̄ vt p̄trariū viciū qd̄ p̄tētur sub insensibilitate. Et accidit hoc viciū in eo qui ita detestatur mulierem vñm vel viroz. si mulier est q̄ vñm debet nō reddere vel viroz. qd̄ etiā p̄tē esse mortale. vñerea vñuntur actus carnales a venere dicta. que a paganis dicebatur **Luxuria** dea amoris. ex amore enī p̄cupiscētie tales actus p̄oces in p̄iugio dunt̄. In se autem non sunt illiciti. s̄ cum sunt inordi^o fir abioz nati vñz. contra regulā rōnis. Unde in coniugio debito p̄tē

Luxuria accipitur dupliciter

Luxuria diffinit

De sic mortale

Luxuria

Titulus Quintus

modo fuato absqz pctō sunt z si ibi sit similis delectatio
rō hui⁹ ē fm b. Tho. sc. se. q. diij. arti. ij. q. sicut ē pē bonū
qz pseruet natura vni⁹ indiuidui. ita etiā est quoddam
bonū excellēs qz pseruet natura spēi humane. sicut autē
ad pseruationē vite hūane vni⁹ hoīs ordinat vsus ci/
boz ita etiā ordinat ad pseruatōē hūani generis vsus
venereoz. vñ aug. dicit in li. de bono coniugali qd abt est
ad salutē hoīs. hoc est pseruatō coniugalis ad salutē gene/
ris. z iō sicut vsus ciboz pē esse absqz pctō si fiat debito
mō z ordine fm qz cōpetit salutē corpis. ita etiā vsus ve/
nereoz pōt esse absqz ei pctō si fiat debito mō z ordine
fm qz est pueniēs ad finē generatōis hūane. fuaqz alijs
debitis circūstancijs. Et si arguat in pcrariū sic. Ubicū
qz repit aliqd supflūū p qd a bono rōnis discedit. hoc
est viciōsū. qz viti⁹ cōrūpit p supflūū z diminutū vt dī
ij. etbi. S; in glibet actu venereo ē ibi supfluitas rōis
z delectatōis. qz in tantū absorbet rōnē qz ipossibile ē ali/
qd intelligere in ipa. vt dī pbus in. vi. etbi. z hiero. dicit
qz in illo actu spūs pphete nō tāgebat corda pphetaz
xxxij. q. ij. c. Conubia. g. null⁹ ac⁹ venere⁹ ē absqz peccato
Rūder idē b. Tho. vbi sup. qz mediū virtutis qd cōrū/
pit p supflūū z diminutū nō atredidit fm qz itatē h; fm
qz puenit recte rōni. Et ideo habūdātia delectatōis qz ē
in actu venereo fm rōnem ordinato nō pcrariat medio
virtutis. Et perea ad virtutē nō pcrinet quantū sensus
exterior z electet. qd seqtur corpis dispositōem. s; qz tum
appetit⁹ interior ad hūmōi delectatōes afficiat. Nec etiā
hoc qd qz libez actuz rōnis nō pōt habere ad spūalia
pssideranda sit cū illa delectatōe cōdit qz ac⁹ ille sit pti/
us virtuti. Nō enī est pcrariū virtuti si rōnis ac⁹ aliqñ
intermittat aliquo qd fm rōem sit. alioquin qz aliqd se
sōmno tradit esset pira virtutē. h; m; qz cōcupiscentia z
delectatio venerea nō subiacet impio z moderatōi rōis
puenit ex pena pma peccati inqz rō dō rebellis deme/
ruit habere suā carnē rebellē. vt p; August. de ciui. di.
Nō est g; in illo actu pcrariū ppter illā imoderatā delecta/
tōis z cōcupiscentiā s; est aliqd penale a pmo pctō des/
ruatū. hec b. Tho. Et ad h; fac qd ait apls. i. corin. vij. Si
nupserie virgo nō peccat. z hiero. dicit. cōnubia legiti/
ma carent quidem peccato. xxxij. q. ij. c. Conubia.

De hoc igitur vicio §. I

Per mo-
dū sermo
nis
p; intelligi illud ps. lxxij. Incēderūt igni sanctuarium
ruū. In terra polluerūt tabernaculū noīs tuī. Ad litterā
loqitur pphetayventura pñiciando de tēplo dñi qd erat
in hierlm nobilissimū qz appellat scūariū z tabernacu/
lū noīs sui. i. factū ob nomē glām z laudē dñi. Et istud
fuit pollutū z igni incēsum p gentiles siue chaldeos. cū
nabuchadonozor cepit hierosolimā tempe regis iude. i.
Sedechie. siue romanos cū Titus destruxit eā p; quas
draginta duos annos a passiōe dñi. Moralit̄ vero tem/
plū dñi sunt fideles. iuxta illd. i. corin. iij. Templū dñi
estis vos. qz respectu aīe pñit dici sanctuarium. qz in eis ē
sanctitas z habitatio dei vt dicebat eē in scāstōz. z res
spectu corpis tabernaculū in qz oīa qz scit. Un; pē. in se/
cūda. c. loquēs de corpē suo ait. Scio qz velox ē depositi/
tio tabernaculi mei. z illud tabernaculū. i. qz libet fidelis
est noīs dñi. qz habet in se nomē xpi inqz rō z iust xpiā y/
nus a xpo. Igñis libido ē inqz Orige. a. sūt libidinē. d.
peni. di. iij. c. inter hec. Incendit g; tēplū illud p luxuriā
interiore polluit p luxuriā exteriore. Ligna qz inqz
dis sunt occasiones z iactatōes ei⁹. Sicqz tēplū ad solū
redigit infernale ppter qd dī. Incēderūt igni sanctuarium
in terra. i. ita qz ad terrā dirutū est. ad terrā. i. infernalem.
Ana g; sunt circa hoc videnda z elicienda ex verbis ps.
pmo eius occasione subtrahendā in matene sug/
gestionē. Secūdo ei⁹ pgressionē pcedēdā in ignis ex

tensioe. Tercio ei⁹ lectōem pscāndā in tēpli pssipōe.
Quantū ad primum. §. II

occasiones luxurie sunt multe Robert⁹ holchor sup lib.
Sapie ponit decē eē pcratas in his pssib. Oīa legnū
cies somn⁹ caro femina vinū. Prosperitas ludus carnis
forma puer. Nūc autē septē breuiter ponitur. Prima
est ociositas. Un; dī. xvi. Azcb. Pec fuit iniquitas. i. cā in/
qz qz sororis tue sodomē. supbia. saturnas panis. z abū/
dātia z ocū. Et ocū soror dicit. i. simul in vicio luxurie.
ber. Vñ m; rēpationū malaz causa z sentina ē ocū. Sa/
piēs. Oīa si tollas pte cupidinis arma. i. luxurie aret
in bis. Secūda ē nimia qes. Ro. xij. Non in cubilibz
z ipudicijs. s. ambulē in nra pseruatōe. pmitte cū/
bilia ipudicijs qz nimis qesendo in lecto homo in/
cidit i lasciuas z in ipudicijs luxurie. i. boscibz filius
saul qesēs z dormiēs in lecto pculsus fuit in inguine z
occisus a rechab z banaa pncipibz latronū. iij. Reg. iij.
Ad signandū qz ex nimia qete a demonijs qz pcratur
vicio luxurie. Unde et Carbo. Nec somno decū⁹ est oī.
nimis. Nam diuturna qes vitijs alimenta ministrat.
Tercia vicijs ingluuies. siue in nimis comedendo si/
ue nimis laute. puer. xix. Qui delicate pauente seruū. i.
corp⁹ suū. in sine sentier cū ptumacē. i. rebellē p stimulos
luxurie. Unde i figurā pmi parētes ppetrato vicio gu/
le subito i terrestri paradiso sentierit stimulos carnis. vñ
z fecerūt sibi pisomara Gen. iij. Ber. In delictis pccatis
tur castitas. hiero. Vñ z genitalia vicia sunt mēbra
vt ex vicinitate mēbroz intelligat pcederatio vicioz. di.
xxxij. Quarta vinū imoderate supbi. puer. xx. Luxu/
riosa res ē vinū. i. causa luxurie. Et apls ad cphe. vñ
lite vite inebriari vino in qz ē luxuria. i. materia luxurie.
in cui⁹ figurā Noe fac⁹ ebri⁹ denudauit femora. gene. ix.
qz. i. venter mero estuas dfaali spu mar in libidine. Exē/
plū in loth. qz nimio vino inebriat⁹ a filiabz pccauit
eis. gene. xix. Quinta nimia familiaritas cū mulieribz
Ecll. xlij. In medio muliez noli cōmorari. puer. vi. Un;
qd hō p; abscōdere ignē in sinu suo vt vestimēta sua nō
ardeāt. z ābulare sup purnas vt nō cōburat plāte eius
Sic qz igredit ad vxorē pmi sui nō erit mūd⁹. s. i. fuerit
familiaris. Sic exponit Hiero. delira illud Ecll. xlij.
Melior est iniquitas viri qz mulier bñ facies. i. min⁹ pccu/
losa puerlatio etiā cū malis viris qz puerlatio familiar/
cū bonis mlieribz. Un; Hiero. Dostitola rufi raro aut
nūqz mlier pedes terant. qz nō p; digne hīcare cū teo qz
feminaz accessibz delectat⁹ femia pcciam secū in bñcia/
tis exurit. di. xxxij. Nec pccidas de scitate. qz nec sanctor
dauid. nec fortior samse ne. nec sapientior salomone. qz
mulieres corruerūt. Periculosa ē etiā puerlatio cū iuue/
clis. Un; Delinād⁹. Qd fac in femia sex⁹ h; i. puero etas.
Sexta ē curiositas sensus qz ē vñ aspectu pulchritū/
rez. vñ auditu curpiū vñ in cāstēnis. vñ tripudijs. vñ ex/
pientia ipsaz voluptatū. Un; Ecll. ix. Auerte facie tuā
a muliere cōpra. Nā vt dī. Gen. xxxij. Tuz vidisset omā
sichen filius hemoz cōcupiscēs eā rapuit. Iniecit etiā vt
ex pburiphar oculos i toseph z dixit. dormi taceuz. Gen.
xxxix. De iudith dī qz pulchritudo ei⁹ cōprium duxit
aiam ei⁹. i. holofernis. iudith. x. Et ecll. i. dī. Cū salu/
trice nō sis assidu⁹ nec audias eā. Ista figurat p illa qz
oz qz fornax icēdebat a mīstris nabucho. i. napra. i. qd
dā gen⁹ bitumīs. vñ aspect⁹ ran⁹. piz. i. audiu⁹ curpiū
ludoz z maloz exēploz. z malleoli. i. samēra cogita/
tionū curpiū ex curiositate. Istis incēdit. fornax cōcupi/
scētie hūane vt faciat flāmā luxurie qz ppinat a mal⁹ mī/
nistris diaboli. Dan. iij. Sepria ē supbia. Qd supbia
sit occasio luxurie oīe. Vñ ppheta v. dī. cēs p iustitias
spūs fornicatōis in medio coz. z dñm nō cognouerūt. z

Ca. i. De Luxuria

indebit arrogancia ista in facie ei? ac si diceretur exponit
 Grego. **Luxuria** q̄ p̄ elationē mētis i oculo latuit p̄ car
 nis luxuria in ap̄o m̄debit. i. ex b̄ oñsum ē q̄ cā libidīa
 p̄cessit ex culpa clarōis. **U**ī z apl̄s loq̄ns d̄ antiq̄s mū
 di sapiētibz q̄ euāuerūt in cogitatōibz suis dicētes ex
 luxuria se cē sapiētes. dicit. tradidit illos dē. i. tradi p̄m
 sic in desideria cordis eoz. i. in imūdiā. **I**n b̄ figuraz
 ille p̄m inobediēs mox yr supbiendo peccauit pudēda
 corripit. q̄ p̄umeliā spūs dēo intulit mox carnis p̄ume
 liā inuenit. **E**t q̄ auctori suo subdit? esse nō luit. ius car
 nis subdit quā regebat amittit. **D**inc ē enī q̄ longa cōti
 nētia rep̄te soluit. z p̄terq̄s vsq̄ ad senū yūgenitas ser
 uata vīat. q̄ enī negligit humilitas cordis. recte iudez
 despicit etiā integritatē corpis. bec oīa grego. i. xvi. mox
 ral. sup illd. **Q**ui docet nos sup iūmēta terre. **A**d idē fa
 cit qd̄ au ip̄e greg. lib. xxiij. sup illud iob. armilla p̄fora
 bis maxilla ei. **D**ois antiqu? q̄ iam iteri? dñat etiam
 exierit? leure p̄mūit yr q̄ in cogitatōe dati sunt p̄ carnis
 luxuria p̄sternant. **S**cim? q̄ aliqui mū? est i carnis corru
 ptōe cadere q̄ cogitatōe tacita ex deliberata clarōe pecca
 re. **S**i cum mū? turpis supbia credit mū? vitat. **L**uxu
 riā vero eo magis erubescūt hoīes q̄ sū oēs turpē noue
 riē yr fir p̄terq̄s q̄ nōnulli post supbiā in luxuria corru
 ptōes ex ap̄u calu malū culpe latētis erubescunt. **U**ī et
 iyrat p̄terq̄s legit q̄ qd̄ a p̄uenerat ad magnū apicē p̄se
 cūis z p̄reparatōis z q̄ clar? fuit in mente deuenit vsq̄
 ad vitia carnis. ita yr heremū defereret. z ad seculū redi
 ret. **S**i iter agēs hospitar? de nocte in cella duoz fratrū
 inap̄iēti dēo fūire cū sermonē faceret ei exhortatoriū vi
 tēsp̄ialis. z ad eoz reditōe inter p̄ba in se reuerfus peni
 tuit. z ad cellā redijt supbiāq̄ suam recognoscens et pet
 nitens ad gratie perfectionem cito ascendit.

Quantū ad secundū. §. ii

sz de p̄gressiōe. **S**ciendū q̄ sicut ignis paulatī p̄sumit
 replā. ita luxuria a cogitatōe turpiū incipit. z nisi resis
 stat vltimus p̄cedit. **P**rogressus luxurie fit p̄ septē grad?

- Primus est sensualis p̄placētie toleratio.
- Secundus est morosa delectatio.
- Tertius est in actum consensio.
- Quartus impudica aspectio.
- Quintus turpis confabulatio.
- Sextus libidinosus contrectatio.
- Septimus operis expletio.

De primo gradu. §. iii.

p̄t intelligi illud **Eccl. i.** **A**uferre malū cogitationū vstra
 rī ab oculis meis. ait dñs. i. cogitatōes yr̄as in q̄tū sūt
 male yr cogitatōes luxurie. **P**ro cui? declaratiōe sciendū.
 qd̄ tūc cogitatio luxurie p̄m est q̄i q̄s cogitās turpia
 voluntarie. siue ad penitēdiū de his q̄ gessit. siue ad itelli
 gēdiū. vel docēdiū materiā de turpibz bona intēdē. si
 ue inuolūtaria occurrūt cogitatō turpis ex oculositate mē
 tis. xl curiositate. vel ex gestis p̄ cū. vel p̄ suggestiōez des
 monis sensualitatis. tñ aliquatī delectat z libi cōplacet
 cū displicētia tñ rōnis ibi est p̄m veniale. **E**t hoc est qd̄
 ait apl̄s **Roma. viij.** **N**ō enī qd̄ volo bonū b̄ ago. sz qd̄
 odi malū b̄ facio. **H**oc tūc enī de malo p̄cupiscentie z cōs
 placētie sensual. qd̄ frequēter patit anim? in cogitatōi
 bus turpibz qd̄ quidē lēz odiat fm rōem. tñ patit illd̄
 in sensualitate. tal cōplacētia significari p̄t seu figurari.
 p̄sum ligni vetin ab **Eua.** quod oñdit greg. dicēs. sug
 gestio p̄ti fit p̄ diaboli delectatio p̄ carnē. p̄sensūs per
 spm̄. id est. ratiōē. q̄ z primo serps culpam suggestit.
Eua velut caro. i. sensualitas delectata ē **A**dā p̄o velut
 spūs. p̄sensit z infra **Aū** ei malign? spūs p̄m suggestit

in mēte. si nulla delectatio p̄ti sequat. p̄m oīno p̄p̄
 tractū nō est. **C**ū p̄o caro delectari cepit. p̄m tā nasci in
 cipit. **S**i p̄o ex deliberatiōe p̄sensit tūc p̄m cognoscit p̄
 sci. sz in aīo. **I**n suggestiōe enī p̄ti semē est i delectatiōe
 sic nutrimentū in p̄sensu p̄fectio. **E**t sepe p̄tingit yr quod
 malign? spūs seminat in cogitatōe. caro trahit i delecta
 tiōem. nō tñ anim? i. ratiō eidē delectatōi cōsentiat. **E**t
 cū caro sine anīo delectari nequeat ipse tñ anim? carnis
 voluptatibz reluctās in delectatiōe carnali q̄quo modo
 ligat iuit. yr ei ex rōne p̄radicat nec p̄sentiat. z tñ ea d̄
 lelectatiōe ligat? sit. sed ligatū se vehēment ingemiscat. **U**ī
 z ille celestis exercit? papu? miles gemebat dicēs. **V**ideo
 aliā legē in mēbris meis repugnātē legi mētis mee z ca
 ptiū me ducētē in lege p̄ti. **I**raq̄ ē hō z captiu? yr ira
 dixerit z liber. liber ex iusticia. captiu? ex delectatiōe quā
 portat iuit. **H**ec ille. dist. vi. testamētū in palca sz p̄lan
 dū. **S**i arguat? q̄ vīz **Aug.** dicit in libro de libero ar
 bitrio. q̄ null? peccat in eo qd̄ vitare nō p̄t. **S**i nō pōt
 bō vitare qn̄ ac? sensualitatē sit iordinat? **E**t enī sētua
 litas p̄petua corruptio q̄dū vīum in mūdo. fm **aug.**
 ḡ tal mor? sensualitatē seu p̄placētia nō est p̄m. **R**ndet
 b. **T**ho. prima scdē. q̄ lxxij. arti. iij. q̄ p̄petua corruptio
 sensualitatē itelligēda ē q̄tū ad vomitē q̄ nūq̄ totaliter
 tollit in hac vita. **T**ransit enī originale p̄m reatu. z res
 manet actu. i. q̄ ad iclinatōez ad malū. **S**i tal corruptio
 nō ipedit qn̄ hō rōnabili volūtate possit rep̄mere singu
 los mor? inordinatos sensualitatē si p̄sentiat. puta diuer
 tēdo cogitatōem ad alia. **S**i dū hō cogitatōem ad aliū
 diuerit. p̄t etiā circa illd̄ aliq̄s iordinat? mor? insurgere
 sicut cū q̄s trāssert cogitatōez suā a delectatōibz carnis
 volēs p̄cupiscentie mor? vitare ad speculatōem sciētie.

De secundo gradu sci. §. v

licet morose delectatōis intelligit illd̄ **Hiere. iij.** **A**sq̄ q̄
 morabūf ap̄d te cogitatōes nocte. **E**t illd̄ sapiē. i. **P**er
 uerse enī cogitatōes sepant a deo. **N**ullū at p̄m sepa
 a deo. nisi mortale. **C**ogitatio at morose delectatōis circa
 materiā luxurie ē pueria q̄ p̄ra d̄bitū vīum seu rectitū
 dinē rōis vī z mortale. **Q**uod firmat b. **T**ho. p̄ma scdē.
 q̄ lxxij. ar. viij. p̄ autoritatē **aug.** dicēt i libro. xij. de tri
 ni. **S**i p̄sensūs illecebris. i. voluptatē sola cogitatōe dele
 ctatōis p̄tē? ē. sic hōdū existimo velut cibū veniū sola
 mlier comedere z post pauca subdit. q̄ tor? bō dānabit
 p̄ hōm q̄ sine volūtate op̄adi. sz tñ cū volūtate animū
 talibz oblectādū solū cogitatōis sētiūf ē p̄m nisi p̄ ḡtāz
 xpi remittant. **N**ull? at dānat nisi p̄ mortali. **A**d b̄ etiaz
 facit **Grego.** **P**lerūq̄ aut puerus qd̄ p̄cipit anim? itra
 semetipm̄ etiā p̄ desiderū voluit. **E**t nimiz. mēte neq̄s
 imūda cogitatio maculat cū pulsat sz cū hac sibi p̄ dele
 ctatōz subiugat. d̄ p̄. dī. iij. ceter bec. **M**acula at nō cōs
 trahit p̄p̄tē nisi p̄ mortale. fm **tho.** in iij. ḡ. rē. **E**t nota
 q̄ i expositiōe illi? figure de esu pomivetiū p̄ adā z euam
 aliis p̄cedit **aug.** aliis **gre.** **M**ā greg. i. §. p̄cedit euā dic car
 nē. i. sensualitatē signare in q̄ nō p̄tingit ē nisi veniale.
 sz **aug.** ponit euā rōnem figurare inferiōrē. i. q̄ p̄ctiā ēē
 mortale fm **tho.** z vīz rōem dic ēē supiorē in hoīe. vnde
 esum eue dic signare morosam delectatōez in cogitatōe.
 z esum ade p̄sensū mētis i actū. nec ē p̄ b̄ prietas i sentē
 tie dicte p̄clusionē. sz varietas expositiōis dicte figure.
Quid sit ratio inferiōr. z qd̄ sit ratio supior habes i p̄ma
 p̄titi. iij. **S**i p̄ maiou d̄claratiōe hui? materie q̄viliū ē
 z difficilis ad cognoscēdiū dic b. **tho.** p̄ia scdē. q̄ lxxij.
 arti. viij. **Q**d̄ aliq̄s de fornicatiōe cogitās p̄t d̄ duobz d̄le
 ctari. **U**no mō de ip̄a cogitatōe. **A**lio mō de fornicatiōe
 cogitata. **D**electatio de cogitatōe ip̄a seq̄t inclinatiōem
 affect? in cogitatōem ip̄am **C**ogitatio ip̄a fm se non est
 p̄m mortale. imo quicq̄ ē veniale tñ. puta cū q̄s iuriliz

Delectat
 cio moros
 rosae mor
 tale

Cogitās
 deformica
 tiōe dupl
 delectat.

Titulus Quintus

ter cogitat de ea. quandoque sine peccato omnino ut quoniam uti
lier de ea cogitat. ut cum vult de ea predicare vel disputare
ideo per primum sensum cogitatio et affectio que sic est de cogitatione for
nicationis non est de genere peccati mortalis. sed quandoque
veniale. quoniamque nullum. Unde nec consensus in tale delectari
one est mortale. sed quod aliquis de fornicatione cogitans de
lectat de ipso actu cogitatio. hoc contingit ex hoc quod affec
tio eius est inclinata in hunc actum. Unde quod aliquis presen
tiat in tale delectatione. hoc nihil est aliud quam quod consenti
at in hoc quod affectus eius sit inclinatus in fornicationem.
Nullus enim delectatur nisi in eo quod est conforme appeti
tui eius. Ad autem aliquis eligit ex deliberatione quod affectus
eius conformetur his que secundum se sunt mortalia et mortale.
Unde talis consensus in delectationem peccati mortalis con
gnitione et si non in opus est mortale. Habet ergo locum in
aliis mortalibus. ut homicidium. furtum. et huiusmodi. Dic
tamen beatus thomas. ubi scilicet quod consensus in delectationem que pro
cedit ex complacentia actus homicidii cogitatio est peccatum
tamen mortale. non autem consensus in delectationem que procedit
ex complacentia delectationis de homicidio. Contingit
autem frequenter hominem peccare circa materias luxurie
in mortali delectatione quod magis ad huiusmodi inclinatur
Et incidit in hoc tepidi. Nam frigidi. id est habituari in peccato
subito trahunt ad consensum operis. Frigides quoniam
expellunt immundas cogitationes. Sed tepidi morantur
in huiusmodi. et secundum thomam. ubi scilicet. articulus. vi. dicit delectatio moro
sa non ex mora temporis. sed ex eo quod ratio deliberans circa eam
immoratur. nec tamen eam repellit tenens et volens libenter
que statim ut attingunt animi repellunt debuerunt. ut dicit
augustinus. in. xij. de tri. Et quoniam apphensio virtutis imagina
tione sit. subita et sine deliberatione. et ideo potest aliquis actum
causare antequam ratio superior vel inferior habeat tempus
deliberandi. et ibi potest esse veniale tamen. in iudicio rationis infe
rioris quia scilicet iudicat de aliquo agendo vel non agendo
per rationes temporales. puta per legem humanam vel natu
ralem est cum deliberatione que indiget tempore in quo ratio
superior que secundum rationes eternas seu legem divinam iu
dicat de agendis deliberare potest. Unde si non cohibeat
ab actu peccati per suam deliberationem. id est detestando ut malum
ei imputatur. et sic et ipsa consentire videtur. De de thoma.
in. ij. sen. dist. xxiij. sic dicit. Complacentia surgente in sen
sualitate circa luxuriam vel aliud quod est mortale ex gene
re suo. Aut ratio superior ex consideratione divini precep
ti vel offensionis dei statim reprimunt. et tunc non est nisi venia
le. Aut non statim reprimunt. et tunc aut expresse sentit. et sic
est mortale. quod vir comedit. ratio superior sentit. Aut non
expresse sed negligit reprimere. Aut ergo manet talis com
placentia post sufficientem deliberationem et animi quoniam
periculi. et tunc est mortale et mulier comedit. Aut non ma
net. et sic est veniale.

De tertio gradu luxurie. §.vi.

consensus in actum turpem. istud est mortale. Math.
xv. Et corde excut cogitationes male. furta. homicidia for
nicationes. adulteria. et hec inquinant hominem. id est macu
la mortali inficiunt quando sunt cogitationes deliberare hor
um. Et tunc secundum augustinum. dicit ad adam figurative comedis pomum
id est rationem superiorem sensisse expresse saltem per omissionem
et consequenter morte ante incurrere. Unde augustinus. dicit quod pri
ma differentia peccati mortalis est cum in corde sentit libi
dini figurata per puellam mortuam sed adhuc in domo iace
re. de peni. dist. ij. Sicut. Item dicit augustinus. Si cui adhe
sit cupiditas concubendi cum uxore aliena sed deest facul
tas. non minus reus est quam si in ipso facto reprehenderetur. de pe.
dist. j. Et hoc quo ad iudicium divinum non humanum ubi si
punitur cogitationes sole etiam deliberare. Et est similiter
do in genere non in specie seu quantitate. Nam sicut est peccatum

operis malus quam cordis ceteris paribus. ita et gravius pun
itur a deo. Sed in hoc est equalitas in diuturnitate pe
ne. quoniamque pena eterna punitur. Idem dicitur de aliis
peccatis. ut patet ea. dist. per plura capitula ante illud. Si
cui. Et hoc totum intelligendum est de deliberatione sensu in actu
peccati mortalis eius. id est quod est aliquid preceptorum vel forni
cationis. furti. homicidii. et huiusmodi. Consensus autem rationem
tamen in actu peccati venialis quoniam etiam princeps ad rationem
superiorem. non tamen ex se est nisi veniale. puta quod delibe
rat dicere medicum officiosum. vel iocofum. vel verbum ocu
losum. et huiusmodi. secundum thomam. prima se. q. lxxv. articulus. ix. Et se au
tem propterea dicitur quod ratione preceptus adiuncti pollet esse
mortale. Gaudent etiam quod cum peccatum cogitationis est cogitatio
tale sit eiusdem speciei. cum eodem opere exteriori perpetrato. id est cogitatio
imperfectum respectu peccati operis. secundum thomam. prima secunde in peccato
Idem quomodo modo peccata mortalia operis de necessitate
oportet ea perferri non solum in genere sed in ultima specie
Non enim sufficeret dicere se perpetrare luxuriam sed oportet
tamen quod exprimat speciem luxurie puta simplicis fornicatio
nis vel adulterii vel stupri. vel sacrilegii. et huiusmodi. Ita cri
am de cogitationibus deliberatis luxurie non sufficit pro
ri se habuisse cogitationes turpes cum sensu. sed etiam oportet
tamen quod exprimat materiam ipsarum viginti quatuor vel solutam
vel virginem. vel sanctimoniam. vel mares. et huiusmodi. Et idem
iudicium videtur de cogitationibus morosis. ut si exprimat
qualitas personarum erga quas animus versatur est. Cog
itatio autem deliberata in uxorem propriam non est mortale. sed
tamen nec ipse actus coniugalitatis de se et hoc nisi ita immorare
tur in ea quod pollutio in ea sequatur in vigilia.

De quarto gradu luxurie. §.vii.

luxurie quod est aspectus libidinosus. mar. v. Qui vide
rit mulierem ad concupiscendum eam iam mechatur est in corde suo.
Ubi augustinus. An solo visu cum turpiter vel inuoluptate concu
piscit adulterium perpetratur. xxiij. q. v. Qui videtur. Et sumit
ibi adulterium in propria. per fornicationem. secundum glo. vel alia spe
luxurie. Item augustinus. in regla. Aspectu quoque et affectu appetit. et
appetit concupiscere scilicet. Nec dicatis vos habere ani
mos pudicos si habeatis oculos impudicos. quod impudi
cus oculus impudicus cordis est nuncius. et cum se invicem etiam facere
lingua aspectu mutuo corda nunciant impudica. et secundum thomam. con
cupiscere alterutro delectatur ardore. etiam carnis intractat ab
imundavoluptate corporis fugit castitas ipsa de moribus. xxiij.
q. v. Nec solo castitas autem non amittit nisi per motum. et talis
aspectus est mortale. et puer. dr. Adhominabile est deo delicias.
oculis. id est aliter ad concupiscendum luxuriosus. id est nullus effectus abo
minabilis domino nisi per mortem. ut arguitur. III. q. talis aspectus
est mortale. Et notandum quod non dicit simpliciter quod videtur mulierem
sed cum adducit ad concupiscendum. Nam per quod aspectus aspiciere in seipsum
videtur si loquitur de viribus. vel viri si desideras vanitatem ornatus
possit melius reprehendere. vel ex quod dicitur honesto amore. secundum illud
lud. puerbum. Ubi oculus. ubi amor. sic per respectum filii et ami
cus amicum. et in his nullum de se peccatum. vel vir ex pulcritudine
creature exultat in laudem creatoris. secundum illud psalmi. Delectasti
me domine in factura tua. quod tamen est perfectior. Imperfectus autem est pe
niculosus. vel ex quod dicitur curiositate. ut sciat faciem seu formam
ei vel ornatum eorum quod dicitur in speciali complacentia de pulcritudine
ei. sic mulieres de egipto ascendebar per muros ut viderent
traherentur ioseph pulcherrimum. quod sine peccato veniali non est
vel vir libidinosus inardescat in concupiscere ei. et hoc est aspectus
read concupiscendum quod est mortale. Et quod dicitur de viro ex
ga muliere. idem per totum de muliere aspicietur virum. ex hoc ostendit
quod grauius et quam innumerabiliter peccat quod diebus festis vel
alijs discurrunt per ecclesias vel vias ad peccandum mulieres. et philo

consensus
delibera
tus in ac
tu est mor
tale.

Aspectus
libidinosus
aspiciendi
multiplex

Ca. I. De luxuria

locupri aliq sequit. Ad qd eni nisi ad cupiscēduz
libidinosē. Qui tot perā mortalia ppetrat qd dicitur
cupiscētes aspiciat. v. qd viatorū z eadē seqntes vi
uer spibz aspiciat ad cupiscēduz. Ipe etiā mulieres ppē
dētes se ad amari z ppari qd elūqz studiose se offert aspe
ctibz amatoz vt ill placeat totū peccat mortū. etiā si nil
turpe agere veller cū ill. Et rō ē qz sūt occasio efficax rui
ne illoz. z q occasiōē dāni dar dāni qz dedisse videtur
qz de iniur. z dā. da. cū culpa. Sz qd de ill q sub spē
mortificatiōis spūal facit corā se denudare mulieres to
talr. sic ppetrā aliqñ i aliqbz pcedētibz scitātē. credo nō
posse excusari a mortali peccato. Et rō hui? ē qz bē p ho
nestatē naturālē adeo vt etiā pmi cōiuges adā z eua p
nāsgressiōē pcepti nō passi sūt se nūcē nudos videri.
sz fecerūt sibi personam de solis sic. i. cooprona pudē
doz. vt piz. Scit. ij. z Valer? maximus dic q nō erat
phas prem cū filia sūt balneari. ne nudos se nūcē vide
rēt cū inueniret ethnici. Un sola rō naturālē eis dictabas
Secūda rō ē ppter piclū lapsus. David tā sāt aspiciē
a casu milierē lauare se nō casualit crimē adulterij. quō cre
dendū ē vt nō in cadat i laqueū diaboli qz studiose sibi la
queū parat. Qui amat piclū in cadet i illū. vt dicit. Eccl.
ij. Un z Barnabas cū videret gentes in quodā festo
ludere mares cū femis nudos ita horruit obpbriuz hoc
z piclū vt malediceret eos ex cui? maledictōe secuta est
ruina tēpti vñ multi mortui sūt. Tercia rō ē ppter scāda
lū. Nihil em occultū qd nō reuelat. Mar. x. Cū autē ta
lia deueniūt i noticiā alioz pcpue scāda psonis qz repu
tant spūales generāt magnū scādālū cogitātibz hoibz.
etiā peiora z de alijs psonis vere honestis z bonis etiā
filiis. Qui autē scādālizauerūt vñ de pusill? his expedit
ei vt suspēdat mola asinaria i collo eius. z demergat in
psūdū. Mar. xviij. Et q pena innuit pccm mortū in
scādalo induciū ad mortē vt b. Sz vt dicit pba. fa
cies eaz vctus vrens. i. aspectus eaz in facie ē immutē
qdā afflatū z instigatōem libidinosā i aspiciēte: qz
tomagis aspectus turpitudinis eaz. Un z Leviti. xvij
Abi. phibet mīmonū pbeduz inter certas personas
sub noīe aspectus turpitudinis eaz. phibet. eaz dicitur
turpitudinē ei? nō reuelab. qñ oñdēs qd tal aspect? ē idu
citus efficaciter ad cōmptionē. Nō ē qz hmoi pā mor
tificatio sed deceptio diaboli. z laque? auiaz insipientū
z dia pōt hoc vitium impudicitia.

Quintus gradus .§. VIII.

luxurie ē turpis pfabulatio. i. Loz. xv. Corumpit bo
nos mores colloqā mala. z Lipia. in li. de pgnitate ait
Ipe pcurit. ipe cōplex? ipa pfabulatio. i. turpiū qz eum
dedecoris z criminis afferat pntent. Sed crimē imptat
mortale peccatū. qz z pfabulatio. i. locutio turpiū ē mor
tale. qd ait apls ad ephe. v. Appellat stultiloquiū z cō
numerat inter mortalia dicēs. Omnis autē fornicatō aut
immūdia aut auaricia aut stultiloquiū nō nōmīet in
vob. sic deest scōs. z subdit q omis tal nō hz heredita
tē i regno xpī. q nullus priuat nisi p mortale. z d hoc
nulli dubiū ē q q dicit verba turpia z lasciuia hac intē
tione vt se vel aliū puocet ad luxuriā vel se mēte delectā
di in locutione z cogitatōe turpiū extra matrimonium
mortali peccat. ps. Lingua coz. i. talia psuadētū gladi
us acutus. f. ad occidēdū oīam suā z audientū. vt expo
nit aug. de pe. dis. j. Noli. Quinimmo dicēdo pba ho
nesta z bona. sed hoc fine. vt p illa tandem induceret ad
libidinē peccatē mortali. sicut z qui dar elemosinas. vt
cū illa psona valeat fornicari. Sz vbi etiā pba turpia dī
cūt ex quadā leuitate ad solatiū qzuis de se nō videant
mortalia qz peccata oris. fm Tho. pmaxime iudicātū q
ad grauitatē peccati ex intencōe pferentis. ppter qd dīc

Aug. qz reā linguā nō facit nisi rea mens. tamē p accēs
posset ēē mortale tbi rōe scādali seu ruine inde sequētis
in mente alicuius. vt cū audientes sunt debiles spiritu. z
pba eēt multū lasciuia. Idē videt dicēdū de facietibz
vt catatibz cālenas plenas lasciujs. z multo magis
qñ ibi immiscēt etiā nomia dei z scōz. qd pnter ad no
tabilē irreuerentiā dei z scōz. Sz audientes libetē talia
nō tñ ex quadā leuitate z solatio vano: sed etiā delecta
tione deliberatā i tali materia audita qrentes nō viden
tur posse excusari a mortali. sic nec a delectatiōe morosa
turpis cogitatōis cū ex auditū seqntur etiā pcpue mē
tibz infirmoz. nisi forte b foret inter pūges. Sz g pū
gar ppter intencōem etiā auditū vitare debent. vel saltem dī
splicētā mētis habere. Mediatōes autē i hmoi turpi
bus qz pōtāt ambassiatas de talibz materijs: siue viri
siue mulieres. vel q psuadēt. vel q deferūt lras scienter i
istis etiā honesta pntētes. sed ad pbedā malā amicit
tiā. nulli dubiū qñ peccēt mortali. Dignū eni sūt morte
eterna. vñz nō solū q faciūt hmoi h etiā q pntent facie
tibz. Roma. j. Unus autē modus pntent ē p coopatio
nē. vt b. z multo magis mulieres ipas lras z facietē reci
piētes z legentes.

Sextus gradus lux. §. IX

furie est libidinosā prectatio. qz scz sit p oscula amplex
practus manū. vel aliarū ptiū corpis. Dāc apls noiat
turpitudinē cū ait ad Ephe. v. Omnis fornicatō aut im
mūdia aut turpitudine nō nōmīet i vobis. Ubi glo.
Turpitudine vt in osculis. amplexibz z hmoi. omnia talia
sūt peccata mortalia qñ sūt ex libidine extra matrimo
niū. Un apls ibi subdit. Omnis fornicatō aut immū
dus nō habet hereditatē in regno christi z dei. Idē autē
resumit de turpitudine z stultiloquio z scurrilitate. qz
sub illis. i. fornicatiōe z immūdia includunt. Inuēit
em sūt peccata. amplexus. oscula. tactus. z stultiloquia.
inēptū pcedūt ex luxuria qz i fornicatōe z immūdia. no
tant fm Tho. Pro cui? maiorī declaratiōe dicit b. tho.
secūda secūde questi. diij. qd aliqd pōt ēē peccatū mor
tale duplr. Vno mō fm spēm suā. z hoc mō osculū am
plexus vel tactus fm suā rōem nō nomināt peccatum
mortale. possunt hec fieri absqz libidie. v. ppter aliquā
rōnabilē cām. De more eni est i aliquibz locis vt nō so
lū viri viros. sed etiā viri mulieres. pcpue p sanguine
as suas cū de nouo adueniūt vel visitant amplexant. z
manus mutuo ptingāt z osculent. Sicut et Jacob pri
archa osculatus ē Rachaelē adolecētulā amore casto ve
p sanguinē. Necessitas qñqz compellit z tangere totus
coz. z etiā secretiora nature. vt medicus infirmā in ta
li parte. Qā alia rōnabili. vt cū dāt osculū pacis i ecclia.
esto q nō fiat a viris erga mulieres. talia nō sūt perā de
se. qz uis possit supuenire z temptatio z mala intencō. sz
herit p accēs. Alio mō dr aliqd ēē pccm mortale ex cā
sua. sic ille q dar elemosinā vt inducat aliquē in heresiz
mortali peccat ppter intencōem corruptā. Dicitur ē s q
nō solū pntent i actū sed etiā pntent i delectatiōem
peccati mortali ē pccm mortale. Et ideo cū fornicatio sit
pccm mortle. z multo magis alie spēs. pntē ē. vt pntē i de
lectatōz talitū pccōz ē mortle. Et iō cū oscula. amplex. z tact
cū sūt pccm hmoi delectatōz ē mīmonū hūda sūt mort
etia. qz sic sūt libidinosā. Et q pntent hec sibi fieri ab eo
quē estimat ad h moueri amor. libidinoso mortali pec
cat. qz facietē z pntentē par pena pstringit. vt dī. ij. q. j
Mortū. cū glosa. Sz q pntent h sibi fieri credēs talē mo
ueri ex dilectōe fīna seu honesta amicitia. seu qdā huma
nitate seu more pīe. nō peccat. qzuis h facietē ex libidie
moueret. z p pntent mortali peccaret. z b q ad oscula am
plex. z dādo alter alteri manū. vt mortis ē. qd tñ picu

De carati
bus cany
tlenas.

De medis
atombus
luxuriatū
um.

Turpis
preccatio

Tactus z
oscula.

Mortale
dr ex cā.

Titulus Quintus

rāgere ge
nitalia.

culosum ē. Et tō cauēdū ē ab his inter viz 7 mulierem
etiā religioſis. Veniū ē inq̄r apls. j. Corin. viij. Mulierē
nō rāgere. Itā vt dicitur Eccl. xij. Qui rēgerit picē cui filius
est mlier inq̄nabit ab ea. Vñ 7 leo papa 7 sc̄us cuz ma
nus a? mlier ex deuotōe osculara fuisset incidit in gra
uē rēpratoem carnis. ppter qd manū ipam sc̄dalyātes
abscedit. sed virgo maria miraculose restituit. Lū etiam
qdā rēpbenderet quēdā fratrē corā brō Jordano m̄gro
ordis p̄dicatoz ex eo qd qdā mlier ex deuotōne rēgissit
manū ei? 7 ille se exculans diceret. qz mlier bona 7 sc̄a
est. Rūdit brōs Jordan. Tēra vāqz bona ē. 7 aq̄ bo
na. 7 tū ex vtrāqz se p̄tingere fit lutū. P̄mūtate autē se
rāgi i membris genitalibz nisi sint piuges vñ nisi subſit
causa necessitatē vt infirmitas. 7 h̄mōi. credo non posse
excusari a mortali cū istd nō fiat cōter nisi ex amore libi
dinolo. Et credere qd fiat pura intentiōe ē fatuitas nō
simplicitas. Et multo magis h̄ facēs qz piculose se expo
nūt peccato luxurie ponēs ignē i paleis. Et q̄uis p̄dicat
se osclā ample? 7 tace? nō impediāt bonū. plis generā
de 7 educāde. 7 qz ex his p̄cise nō p̄t seq̄ generatio. tū ip
sa pcedūt ex libidine que est radix h̄mōi impedimentū.
7 fm h̄. inq̄rū libidinosa sūt mortaliaz nō aī. fm tho
mā vbi s. Dicit enī Al. in q̄lib. 7 i sūma sua. qz p̄fca apo
stolus postqz rēpbēdit h̄mōi vitia. s. turpitudinē. vt in
aculo 7 oscul. stultiloquiū 7 scurrilitatē. p̄numerās ea
inter p̄cā mortalia manifesta. qz 7 ipa talia sūt cū p̄oce
dūt ex libidine. subdit. Nemo vos seducat inaniū verb.
ppter hoc venit ira dī in filios diffidētie. Qd dicit ppter
q̄sda q̄ tūc forte p̄p̄debat h̄mōi vitia. sic 7 nūc sūt ali
q̄ turpes h̄mōi annihilātes. Probat h̄ idē p̄ autoritatē
christi. Qui viderit inq̄t mulierē ad p̄cupiscēdā eaz. 7 c.
Ubi dicit Beda. qz vñs accipit ibi p̄ omī mortu ad de
lectatōem venereā. s. extra m̄rimoniū. Et p̄cludit ipē Al
ric? qz ista cē mortalia tenēdū ē omīno. nō tanqz op̄niō
de q̄ alr sentire liceat. sed tanqz v̄itas ad fidē p̄nēs sic
oīa q̄ p̄tiner ad bonos mores. 7 qui p̄tinaciter assereret
p̄rium esset hereticus. qz ē p̄scripturā a sc̄is expositaz.

Septimus gradus .X.

Cōsumat
no op̄is.

luxurie ē p̄sumatio libidinosi op̄is. de q̄ apls ad gal. v.
Manifesta sūt opa carnis q̄ sūt fornicatō. adulteriū. im
mūdia. impudicitia. luxuria. 7 c. Et subdit. Qui talia
agūt regnū dei nō p̄sequēt. Aug. etiā in li. d̄ igue pur
gatoz p̄nit inter peccata mortalia q̄ ducūt ad gebē
nā fornicatōem. qd ē minus in genere luxurie. vt patet
distinc. xxy. s. als aut ea. 7 nota qz in de. ca. ad n̄am. de
hereticis. Q̄uis ex articulis begardoꝝ dānatus p̄ here
si qd osculū mlieris ē mortale post peccatū. s. p̄moꝝ pa
rentū cū ad h̄ nō inclinēt natura. sed actus carnalis pec
catū non est. maxime cū temp̄at exerceat. 7 h̄ qz natura
ad hoc inclinēt. S̄z vtrūqz ē falsum 7 hereticū. vt habet
in d̄icta de. 7 declarat ibi in glo. p̄ Jo. an. p̄mū enī nō
est simpliciter vey. Nā osculū mlieris p̄t esse cū peccato
7 sine p̄cō. Si enī fiat ex libidine 7 ex m̄rimōialiter cō
iunctos erit p̄cū mortale. als nō. vt s̄ d̄ictū ē. Nā si fi
at ex more patrie 7 honesto amore nō erit peccatū. S̄z
mlier inter piuges ex amore carnali si fiat vt i actu cō
iugali nō ē peccatū saltē mortale. Rō aut que assignat
est falsa. s. qz natura nō inclinēt ad hoc. Natura enī ordi
nat illa ad actū carnalē p̄summatū vt in finē. Sic autē
natura ordinat aliquid in p̄p̄ū finē. ita etiā inclināt in
omīa ordinata de se ad illū finē. Sicut enī grauitas rei
grauis inclināt illā rem ad esse deorsum. ita etiā inclināt
illā ad descendēdū deorsū. Lū qz natura inclināt p̄sum
matōem actus venereā. qz ex eo sequitur generatio. 7 os
cula ordinant 7 inductiua sine ad p̄summatōem op̄is
ris. ideo in p̄iugio legitimo qd ē fm naturam etiā sp̄ci

Reproba
no operis
begardoꝝ
rū d̄ oscu
lis.

i. ē fm rōem. oscula 7 h̄mōi p̄t esse sine peccato. Item
dato etiā qz natura ad h̄mōi nō inclinaret ad huc ratio
nō p̄cluderet. Si enī aliqd cē mortale ad qd natura nō
inclinēt. ḡ ieiunare. pegrinari. 7 alia opa penalia facere.
credere i deū vñ 7 trinū cēnt mortalia. cuz natura ad
ista nō inclinēt. quod ē absurdū. Secūdū s̄līr ē falsum 7
hereticū. Nā fornicatio ē actus carnal. 7 sp̄ ē mortale pec
catū. vt patet p̄ aplm ad Gal. v. Et aug. d̄. xxy. dist. 9.
alias aut ea. 7 xxy. q. j. P̄dicatū. qd plen? infra deca
rabitur. Quāuis aut natura generis inclinēt ad cōm̄
tionē maris 7 femine simplr. i. fm sensualitatē q̄ ē cōmū
nis nob 7 bestijs nō tamē natura sp̄ci p̄ quā h̄ ē v̄iffe
rens a brutis. i. fm rōem. sed inclināt ad h̄mōi actū pro
ut debito mō exerceat. s. p̄ iugū. Et alio mō exerceatur
talis actus ē p̄tra naturā. i. rōem naturalē. vt infra dice
tur. Et in p̄iugio quidē tal actus venereus duobz mō
dis est mortale peccatū. Vno mō corpe. s. qn p̄remittit
debitū vas vñ generatio sequi nō p̄t. aut studiose fun
dit semē. 7 mortale ē i vtrōqz. vt fecit Onam s̄līr. iude q
ob hoc mortu? ē. Gen. xxxvij. Et d̄ hoc etiā. xxxij. q. viij.
adulteri. In alijs aut mōis in cōgruis fuato tū debito
vale. q̄uis de se nō sit mortale. p̄t tū ibi cē mortale p̄t
motū effrenate libidinis. Et hoc ē qd dicit Alb. qz p̄t
se signa mortalis concupiscētie. 7 ideo delectanda inq̄
renti huiusmōi. Alio mō mēte cū se excedit limites ma
trimoniū. i. cū intentōem deliberatā habet ad aliā plonā
qz iugē. vel ita effrenate rapit ad actū. qz etiā si vxor nō
esset cū illa vel alia tū libidine suā expleat. 7 h̄ mortale
in ipō nō i p̄orte qd hoc nō intendit. Tales vident fūid
se septe mariti Sare vxoris Abobie iunioris qd ob hoc
stragulari sūt a diabolō. vt habet Abob. viij. 7 sic p̄mū
telligi illud Hiero. Nihil interest ex qua causa honesta
qs infantiat. Vñ sc̄p̄ p̄bs in sentē. inq̄t. Adulter ē omīs
i vxorē suā amator ardētiōz. xxxij. q. viij. ca. Dugo. Dlop
Adulter. i. ad similitudinē adulteriū se h̄z disponēs se illa
vri etiā si nō esset vxor. Si aut infra limites matrimonij
exerceat tal actus cā delectatōis ē de se veniale. vt. xxy.
di. s. alias aut ea. sed si causa generāde plis vñ cā reddē
di debito alter alteri vt teneat cū p̄t. tū nullū peccatum. qn gra
vt dicit aug. xxxij. q. ij. Quidē inter se. Itē nota qz luxurie
cum omīs p̄dicat gradus luxurie p̄currant successiōne ra p̄cā
immediate in aliquo peccato luxurie sine interpositiōe
tp̄is. omīs habent p̄ vno peccato mortali. qd cāro gra
ui? ē q̄ro pla p̄currūt. sicut si quis in cogitatōe fornicat
tionis morose delectat. demū in actu assentiāt. 7 cū tū p̄
posito aspiciat in aliquā libidinose alloquat turpia vt
eam inducat osculet. 7 demū cā cognoscat vñ mortale
est. sed si diuersis temporibz interpollatis alijs hoc facit
at. quodlibet per se erit mortale. vt si morose delectatur.
7 alia vice de codē vitio cogitatōne occurrente assentiāt
7 alio tpe vidēs p̄sonā i quā mēte p̄sentit libidinose asp
ciat. 7 c. erunt diuersa peccata mortalia. figuratur autē
ipsum opus luxurie sicut et quodlibet aliud peccatum
mortale opere commissum per adolescentem mortuum
extra portam delatum. vt dicit beatus Augustin? . Por
te enī anime sunt sensus corporis. Operi autē peccati.
addit autē beatus Augustin? alium gradum. s. assue
factiōem ad ipsum prauum opus figuratum. per laza
rum sepultum salis mole male consuetudinis. 7 p̄nit.
distin. ij. Sicut. Addit grego. in moral. tertium s̄z obſi
natōnem in ipō vitio. 7 hoc per excusatiōes suas 7 adu
latōnes aliorum figuratum p̄ quartum mortuū christo
nunciatum sed non resuscitatum. Et sic ignis paulatim
crescendo comburit totū templum corpus 7 animā. Ig
nis aut nūqz dicit sufficit. Prouerbioꝝ penul. de grad
du in graduz creſcit. vt dicit. ur Incenderūt igni sancta
anum tuum. 7 c.

Titulus Quintus

mō naturali muliere. Hoc ē viciū 3 naturā. ppter ea ibi nō 2 numerat i illa p dicit assignatōe. qz solū ibi ponit ille q būane nature nō rpnat vt ē viciū 3 naturā fm Tho. adde etiā sacrilegiū qd facit spēs de p se i bi non 2 numerat. qz fm Tho. p i diuersi speciebus pfaci repit. Nā si aburat psona 2 iura p spūalē cognatōe vt cōmāte. v. filia spūali erit sacrilegiū ad modum incest. Si aburat scimōiali cū sit ppo desposata erit sacrilegiū ad modū adulteriū. Et inqz tū est sub pīs spūalis cura pstituta. ent sacrilegiū ad modū stupri. Et si violētia in fērat. erit rape spūal. Oportet at distingere ostēti bas spēs. 2 sufficiētiā horz sic affligit b. rbo. se. se. q. cluq. art. j. pām luxurie i b pstitit q aliqz delectatōe venerea vti tur nō fm rectā rōe. Et qz spēs luxurie sumit nō ex ar. cūstātijs. qz inqz tū hmoi nō dāt spēs actui. sz ab obiecto qd ē materia act. Jō oportet spēs luxurie assigni ex pre materia q p rōm recte non puenire. Et b p se esse dupl.

Sufficiētia spēs luxurie

Uno mō qz bz repugnātiā ipa materia ad finē venerei act. Et b dupl. qz aut inqz tū ipedit generatio plis 2 sic ē viciū 3 naturā qd est in omī actu venereo ex q generatio seq nō p. Aut inqz tū ipedit debita educatio ex pmo tio plis. 2 sic est fornicatio. s. simplr soluti cū soluta pura cū meretrice. vidua. v. pūbina. Alio mō materia venerea inqz tū exerceat act venere nō p se nō pueniēs rōm recte p pparatōe ad alios hoies. Et b dupl. pō qd ē ex pre semie ipi cui qz 2 misceat. qz sz ei debet. bōz nō nō suat. 2 sic ē incest qd ē abusus p sguineoz v. affiniū. Scdo ex pre ei in cur pte ē scia. 2 b tripl. qz aut in pte viri sui. 2 sic ē adulteriū. aut i pte pīs. 2 sic ē stuprū. s. illicita dehoratō gignū. si tū violētia nō inferat. Si at violētia inferat semie v. parētibz erit rape. Si at bz vortū pntētie. vt moniales v. begbine v. denia et religiosi. 2 sic erit sacrilegiū. qd tū reduci p ad aliquā p dicit spēs vt dicit ē. tū disticta spēs ē. Idē si i loco sacro pmittat qz luxuria diuersificat at iste spēs ex pre scie magis qz ex pre viri. qz i actu venereo scia se bz vt pntē 2 p modū materie. v. at p modū agēti. Et p dicit spēs al signat fm differētiā materie vt dicit ē. Et qz diuersas materie solū nō diuersificat spēs. tū diuersitas ista affligit fm materiā. ppter ea diuificat spēs qz bz in se an neta diuificat formalē obiecti fm diuersos modos repugnātiē ad rōe. Itē nō ē in cōueniēs q i codē actu respiciat diuifoz actū deformitates 3 diuersas pntes. et sic adulteriū ē sub iniusticia 2 sub luxuria. Pnt etiā alijs qn esse diuif spēs luxurie i codē actu. vt si pūgat cogit sciat montalē gignē 2 p sguineā suā rapies d monastrio. sic erit fil adulteriū. sacrilegiū incest. stupr. rape. i. vni pām habēs deformitatē oīm dictoz ptoz. ex illis circūstātijs nēcēssario pntēdis. Itē act circūstātes actū venereū illiciti i mūmonio v. ex vt oscula tact. 2 hmoi. pnter ad ipudiciā. Dec oia Thomas. vbi s.

De fornicatiōe igitur. §. i.

q est spēs luxurie. Notā dum q ait p s. lxxij. Perdidisti oēs q fornicat abs te. Perdidisti. i. pdes tu de. Vtū pterito p futuro fm morē ppteritū ppter certitudinē rei. Perdes. s. morte eterna oēs indifinire sine acceptōe psonaz q fornicat v. corpali p luxuria. vel spūali p pfidia vel criminaliter p quācūqz culpā. Abs te. i. abstracti 2 il lecti rēpalibz. Dec hugo cardinal. Ex qz bz tria pnt elici ad declaratiōem materie fornicatōis.

Pō fornicatio multiplicat incurrit. ibi. oēs q fornicat. Scdo dānatio certitudinali pmitit. ibi. Perdidisti. Tercio subtractio dei spūalr subseq. ibi. abs te.

Quantum ad primū. §. ii.

sciendū q fornicatio i scptur dicitur ydolatria v. infidelitas

aliqui ex eo q aia recedat p intellectū a dō adherēs falsitati et error. Et d hac sepe repēdit pplus antiqui iudeo rum q sepe ydolatrābat. vñ dicitur. Dicitur. iij. Fornicari sūt a dco suo. i. israelitice p idolatriā. 2. j. Paral. v. Fornicari sūt p deos plox. i. israelitice. 2. i. iudicij. viij. Fornicari sūt cū Baalam q erat idoli gētiliū. 2. Sap. xij. Fornicatiois exqstio idolor. 2. cū ezechiel d fornicatōe u. li. p lōq pcpue Ezechie. xvi. p torū. de hac intelligit Aug. ad idē d. Idolatria 2 qbz nōia supstio fornicatio ē. xviij. q. j. Idolatria. Et i ea. q. c. se. dic idē Aug. q fornicat. Scdo fornicatio dicitur large 2 mortali. qūqz culpa mortat inqz tū p ea qz recedit. 2 si nō fide. tū affe cru a deo legitio ipōlo aie. vñ dicit Aug. y auaricia 2 qz ber culpa q aia aberrat a lege dei fornicatio dicitur porci. xviij. q. j. Idolatria. Et d hac pte intelligi illud qd dicit dñs p Dicitur. iij. c. Tu at fornicata es cū amatoribz mul tis. tū reuerrere ad me. 2 ego suscipiā te. Etia cū cor forni cat amatoribz qz creaturas inordinat 2 sup deū diligit. Dāc fornicatōem spūalē liget fornicatio Samaritanē q p qnqz viros pūbina erat cuiusdā vñ xps dixit. Dūc quē nūc habes nō ē tu vñ. Jos. iij. sic amia tpe pueritū bz vt legitimos viros qnqz iensus qz instinū sequit sine pto anteqz habeat vsum rōis. sed cū puenit ad vñ rōis. si nō adheret deo. inde effiat pūbina diaboli adherēs error 2 fornicat a dō. Sz de imitit aliqui tri bulatōes circa ipa tpalia vt sic recedat ab amatoribz. et accedat ad pām virū legitimū. fm illud qd dicitur. Dicitur. ij. Ecce scpiā viā tuā spūis. 2 sequet amatores suos. 2 nō inueniet zc. Et dicit reuerrat ad virū meū pōr. pūe dicit fornicatio act venere fornicatio inf solutā 2 lo lura. qzuis etiā aliqui largi nōie fornicatōis intelligat omīs act luxurie. vt illd. j. Loz. v. Audist inf vos forni catio qz nec inf gētes. 2 tū illd pūe erat inqz tū solu ad maiore distictioez dicitur hec fornicatio simplex inf solu tū 2 solutā. Et de hac sic de alijs duabz verificat illud. Perdidisti oēs q fornicant. vñ Heb. iij. Fornicatos 2 adulteros iudicabit de. s. ad mortē eternā. Sed tria argumēta vident esse in cōtrariū. Primū. qz de nō pā pte aliqd qd sit mortale pccm. sed de pccp. Dicit pbe dicens. vade sume tibi vxorē mulierē fornicariā. et faci bi filios fornicationū. g fornicatio nō est pccm. sed inf dū est. qz omī pccm mortale pccatū ē charitati. sed inf nō pccatū ē charitati. qz nec charitati dei cū nō sit vire) cre ptra deū. nec charitati pxiimi. qz p b nulli homini sic iniuria. Et Ambro. etiā dicit. Omīs summa ppiāne dī scipline in misericordia 2 pietate p s. sit quā q bz 2 si lu bniū carnis patiat. vapulabit sed nō pibit. g fornicatio nō est mortale. Tercū est. qz Jsidor. dicit vñ. xviij. Ebi stiano nō dicit plimas. sed nec duos habere simul licitū est. sed vnam tantū. aut vxorē. aut si cōiung deest loco eius concubinā. sed in concubinaru est fornicatio simo plex. g zc. Qd dicitur est fornicationē esse peccatū. abs qz dubio tenendū est fm Tho. se. se. q. cluq. art. ij. Et ad rōe q argumēta respondet. Ad pūm tripliter. Uno modo fm Hieronimum. videlicet q meretricem 2 fornicariā quandam assumpsit in vxorē. 2 de impudica scit ca itam. Et fm hoc in nullo potest argui sicut nec hodie. si quis meretricem duceret in vxorē volentem honeste viuere. xxiij. questione prima caplo. Non est culpādis Alio modo fm Thomam vbi supra dicendū q fornica tio dicitur esse peccatum inquantū est contra rectam ra tionem. Ratio autē hominis recta est fm q regulatur voluntate diuina que est pma 2 summa ratio. Et adeo q quis facit ex voluntate dei eius pcepto obediēs nō est p rectā rōnem. et si videat p cōem ordinē rōnis. sicut

Fornica tio dicitur ydolatria.

De mor tale cul pa large fornicatio

proie ad venereu dicitur fornicatio

Fornica tio dicitur ydolatria

Ca. 3. De adulterio

nec ē natura qd sit p miraculū qd sit p cōez cursū nature. et ideo. **Deo**. nō peccavit fornicādo ex dei pree pro. nec ppe talis pēbit. et dicit fornicatio nisi referē do ad curiuz cōem. **Tercio** mō fm Nicolaum de lura dicit fornicaria mulier q erat gentilis q dicebat fornicaria spū aliter q idolatra. Et h fecit ex dispōtione tci. Ad scdm rādet b. tho. vbi s. q fornicatio simplex ptra nat charitati pmi. qm ad h q repugnat bono pro lis nascitūre ve dicit in se. s. dū se dat operā generatōi nō fm q puenit proli nascitūre. **Ad** ac dicit Ambro. nō est sic intelligendū ut cū qcuqz vicio luxurie mores nō dānt ppter opa mīl die exhibita s qz p illa opa mīseri cordie disponet ad grām z pniām. vñ veniā in pñti cō sequat de lubico. **Ad** tertiū dicit Gracian. dicit. ea. q vbi pūbina sumit iproprie videt p ea q dicitur est vere in vix. sed sine solennitate legali. puta sine instrumēto do nō vel testibz z hmoi. **Hac** pūgē facit affect. sed cōcū binam noiat lex. Et sic etiā sumit dicit. xxiiij. c. s. q nō habet. firma g pmanet sentētia qz mortale est ois forni catio. Et ideo pdidisti oēs q fornicantur.

Quantū ad secundū. §. III

principale. s. q fornicatio sit pētm mortale. qz dicitur perdidisti. eternale. pbari p qduplici rōne. **Ad** pmo videt qz b est p legē naturālē. qd tedarat b. tho. in. iiij. p gēti les sic sentētiat. **Rō** natural dicitur hōi q filij debeant nutiri a parentibz vīqz ad tps debiti. **Ad** h ac nutriti mētm pñet nō solū cib corpālīs. s. etiā intellectual. s. z doctrine mox z discipline q nō ē capax puer an vñ rō nis. **Ad** cū postea sit capax nō pōt postea vna die cuncta addicere s paulatim. Et ad nutrimētū corpale nō suffi cit pē in puericia. **Ad** nutrimētū aīc p correctōem nō sufficit mī. **Natural** est hō pñus ad malū ab adolecē tia sua. z i tali etate parū timet matrē. s. oportet q bacu lus timor paterni sit sup eū. **Oportet** g h prolis dī du ci ad pfectoz stat. s. ut fm aīaz z corp ad qd natura in stitit parētes. q sūstent pater z mīr p magnū tēp. **Sz** fornicarij cū nō sint astricti aliq lege ad cōmanēdū. sed possint ad placitū separi. imo dñt z separi z p pculū ve palea iuxta ignē. z p p scādālū alioz amouendū. **Si** autē sepanē se qd destitutio. plis qd est p legē naturālē. **Ad** natura. i. rōem naturālē. agit est q qd vñt vago pēbitu put sit p fornicatōem. s. oportet q sit marj ad feminā. cū q pmaneat nō p modicū tps. s. diu vñtā p torā vitā. **Ind** est qz maribz i specie hūana magna solitudo de certitudine plus inest cū iminet educatio proz lis. **Sz** ad hāc certitudinē facit determinatio maris ad feminā p matrimonij p qd indissolubilitate adinuicem ligant. **Nec** obstat si aliq fornicādo aliquā cognoscens sufficiēter pvideat proli de educatōe. qz illd quod cadit sub determinatione legis iudicatur fm illud qd cōiter accidit. z nō fm id qd in aliq casu ptingit. **Idem** quasi habet scda scde. q. cluij. art. ij. **Scda** rō qua pbatut fornicatōem simplicē esse mortale talis est. Nullū pētm excludit a regno dei vel facit hōem tignū morte eterna nisi mortale. **Sz** talis est fornicatio s. excludēs a regno dei. **Hā** ad Gal. v. dicit apls noīatis qbusdā peccarj. et inter cetera fornicatōem. **Qui** talia agūt regnū dei nō psequitur. et Roma. j. **Enumeratis** mult pccis z int illa fornicatōz subdit. **Digni** sunt morte nō solū q faciūt. s. z q pñentū facientibz. **Quā** legif de qdā pēbitario q cū esset infirmus z pfflor qdā visitās eū noller absoluerē nisi eā de domo emitteret. ille assensit. **Neqz** sū pē cū laj crimis multis oībz sacramētis decessit. **Cūqz** iste cōfē/ sor q erat sanctus hō p co oraret exultans ad purgato/ rīā trāsisse ppter pñiaz apparuit quādā vice ei se asserēs fore dominatū. et h qz sicte penituit utendēs pēbitinam

reassumere si euasisset. **Tercia** rō est. qz est p legē dīui nā ptra illud videt pceptum decalogi. nō me habebis. **Exo. xx.** **Ad** exponens **Ildorus** ait. **Nec** quisqz ppter matrimonij federa alijs feminis misceat ad explendaz libidinem. **xxij. q. v.** **Non** me habebis. **Sic** etiā expo nit **Augustinus** in capi. **Meretrices.** ea. questi. vbi ait. **Meretrices** esse z ad meretrices accedere prohibet do/ min⁹ quaz venialis est turpitu do. **Ex** quibz verbis patet predictā auctoritatē. que ponitur pro glosa. super illud **Deutro. xxij.** non erit meretrix de filiabz israel nec scortator esse corrupte scriptam s. ipam auctoritatē q dicit. quaz turpitu do est venialis. **Unde** aliqui voleb bant augere fornicationē esse veniale peccatū quod falsū est. **Vult** ergo dicere glo. venialis non venial. **Ad** hoc etiā facit quod dicitur **Iobie. iij.** **Attende** tibi. id est. caue ab omni fornicatione. et ppter vixit tuā nūqz patiaris crimen scire. **Crimen** pproprie importat peccatū mortale. **Unde** ex determinatione facta per apos tolos in pmo concilio hierosolimis mandatum fuit cō uersis ad fidem. pcepit gentilibus. vt abstinerent se a fornicatione. **Actu. xv.** **Et** ideo. quia pagani putabant sibi hoc licere. **Augu.** etiā quodam sermone ad popu lum ait. **Non** licet vobis fornicari. sufficiant vobis vxo res. **Non** licet vobis habere concubinas. etiā si vxo res non habetis. **distinc. xxij.** audite. **Quarta** ratio est ex tatione penitentie eius. **Solum** cū pro peccatj mōz talibus inuenitur tātata penitētia. non autem pro ve niali. et ratio est fm **Thomam** in. iiij. quia inter mortales et veniale est infinita distantia. **Nam** mortali debet infinita fm diuturnitatē. id est. infernalis. **Geniali** autē debetur penitētia finita et temporalis. **Sed** pro forni catione habetur tātata penitētia. scilicet septem anno rum. sicut pro adulterio. periurio. homicidio. et huius modi. vt habetur. **xxij. q. j.** **Predicandū** vt scilicet per pe nitentiā septiformis gratia spū sancti per peccatum amissa. et reparet vel repari ostēdat. **xxij. q. ij.** **Docipm** in glo. **Ex** quo sequitur q est peccatū mortale. propter quod ait aplus. j. **Abessal. i. ij.** **Dec** est voluntas dei vt abstineatis vos a fornicatione. quia perdidisti omnes qui fornicantur.

Quantū ad tertiū. §. III.

subtrahitur vti qz dei pñentia p gratiam p fornicatio nem. **Unde** dicit abs te s. tales sunt seu efficiunt per b victim. abs te. i. sine te. **Sed** ve eis cum recessero ab eis dicit **tomil⁹**. **Dee. vj.** **Fornicatores** em deus punit. an gelus fugit. diabolus colit. ipsum pñmū ledit. **Quod** **Fornica** deus punit fornicatores seuere patet p illud quod ait aplus. j. **Coz. x.** **Necqz** fornicemur sicut quidam eoz for. a deo pū micati sunt. z ceciderūt vna die. **xxij. milia.** qñ s. plūs nūtur. **israel** fornicat⁹ est cum filiabz **Moab.** **Distona** habes **Numeri.** **Et** sicve fuit eis. **Et** hoc merito. quia facit de tē plo dei domū meretricum. j. **Coz. vj.** **Membra** vestra sunt templū spū sancti. et in figuram dī. **ij. Macha. vi.** q templū dei erat plenum comestationibz et scortantiū cum meretriceb. quod summe displicet deo. **Fornicatio** ait **Ildorus** **Marimum** scelus p carnis immūdiciam quia templū dei violat. **xxij. q. vj. ca.** **Non** solum. **Ang** gelus fugit tantū obprobrium cū sit purissimus z mū diciam diligat. **Angelis** suis mādauit de te ait psalmi sta vt custodiant te. **Sed** si filia regis daret alicui in cu stodiam. z illa fornicaretur. nōne summe displiceret ei. **Berū.** **In** quouis angelo reuerentiā exhibe angelo tuo nec audeas pñente eo facere. quod non faceres me vi dente. horret igit tantū ferocem. **Unde** in vira spatrium bī q cū angel⁹ bon⁹ comittaret qndā ex paribz trāsēu te coram pulchro iuvene et bene ornato. sed luxurioso.

Titulus Quintus

Dyabolus
habitat i
luxurioso

angelus clausit sibi nares. Et cum per ille interrogaret eam. cum ornamenta eius redoleret. Rndit quod propter luxuriam cui erat deditus ei ferebat. et sic querebat eum fugere. Et sic ve eis. **Dyabolus** libenter habitat in mente luxuriosi. **Un** Job. xl. Dormit Behemot in locis humilibus. i. in meritis carnalibus. Idem Job. xl. Fortitudo eius in labiis eius. et prout illi in ymbilico ventris illi. In labiis enim dicitur esse sedes luxurie i viris. et in muliere dicitur esse in ymbilico. inde semen ab eis decidit. Propterea dyabolus habitat in eis. quia multum luxuriam cum eis quod per alia vicia. Nam duos capit sibi fornicantes ubi per alia vicia vniu. Et i figura b legio demonum electa ad imperium christi a quodam perijre licentia. in iradi gregem porcorum et accepta prete precipitavit eos i mare. ve h. 2. Ma. h. viij. et Luc. viij. ad significandum quod libenter habitat i luxuriosis figurat per porcos quod delectatur i sari i sceno. Et inde precipitat in mare vicioz. Ve ar eis quod inhabitat dyabolus. Vedit cor suu. quod ve dicitur. **Osee** iij. Fornicatio et vinu et ebrietas auferunt cor. Proxim ledit exinde. quod si generat filium illegitimum est. et pnat omni dignitate tpali et ecclesiastica ordinationu et platuraz nisi legitime. ac etia hereditate paterna. et pumeliat a cunctis. Et frequenter quod sunt malo rum mox nocet toti parentele. sic patet in Abimelech filio Bedeonis nato ex concubina. quod mortuo patre interficere fecit. lxx. freres legitimos vno excepto quod fugit ve solus dominare. ve habet. **Judicij** ix. c. Un dicitur distinctio. lxx. c. **S**gens. De coniunctio meretricu estimandum est degere res ppos ignobiles et furtes libidine ocs fore pcreados et ad extremu vniuersam plebem ad deteriora et ignobiliora vigente et nonissime. nec bello forte. nec i fide stabili. nec honorabile hoibz. nec deo amabile esse pueruraz. sic alij gentio hispanie et puencie et burgundioz populis. quod a deo recedentes fornicare sunt. Coniungit. **Aduerter** du etia quod cum fm rheologos in qtro. et canonistas. affinitas pbat per fornicatores. nulla sanguinea ei quod quod fornicat est pccor hie in vxore vsqz ad quartu gradu in dultue. quod si fecerit matrimoniu nullum est et pntue in pccor morat. Ve scit facit. Et sic ve eis. et demu eternuz ve. quod fm **Gre**. Momentaneu est quod delectat. eternum quod cruciat. Figuratur talis per dydopi. uz. quod qtroplus bibit ratorpl. sic. sic insatiabil e voluptas fm **Bed** sup illud. **Ecce** quod dydopie erat an illu. s. l. b. m. **Luc**. xij.

Capitulum tertium de adulterio

Adulteriu est secunda species luxurie. Et sic ipm nomen sonat est accessus ad alienu thoz. vñ adulteriu qñ ad al teru thoz accessus. In q fm. b. rbo. se. se. q. diij. ar. viij. dupl p castitate huane generationis quod offendit. **Pu** plicat quod mo inquantu accedit ad muliere no sibi mrimonio co iucta. quod requit ad bonu plus pte educade ve dictu est i pcedeti. Alio mo quod accedit ad muliere per matrimoniu alteri copulata. et sic ipedit bonu proli aliene. et i iusticia agit. **Ad** de ro est de muliere quod adulteriu corrupit. **Un** **Eccl**. xij. dicitur. Ois mulier relinquens viru suu pccabit. **P**rimo em in lege altissimi. quod incredibil fuit. in q sez pcpit. **N**o mechaberis. **S**ecundo viru suu derelict i quod facit p certitudine proli. **T**ertio in adulterio fornicata est. et ex alio viro statuit sibi filios quod e bonu pte. plus sed pñu est coe omibz peccat moralibz. alia duo quod ponunt in dicta auere specialiter pntent ad deformitates adulterij. et sic adulteriu est determinata spes luxurie ve pore spalem deformitates hñs circa act vnceros. **Dec** **I**bo. Et sic manifestu p se est semp mortale. **E**st autem aliqn adulteriu simplex cu. altera priu e coniugata. et no alia. Aliqn est duplex ve cu vtraq ps est coniugata quod graue est. Aliqn bz alia deformitate ve si non sit altera pars coniugata. vel etia coniugata est. m vel pgo vel pñs

Multri
plex adul
terium.

guinea vel monial et tunc est adulterio. simul est ibi alia spes luxurie. **Ad** ar dicit **Sere** pñs. ve allegat **Piero**. quod adulter est ois in vxore sua amator ardentes. quous talis no violat fide mrimoni. m facit p bonu mrimoni i honeste co vtens. **I**o aliquat pte dicit adulter. no tamen pte quod inter hac spes. Et nota fm **Pe**. in. iij. quod i adulterio fm quod p. peccat mulier quod vir. s. quod facit p bonum proli. et rone scadali. fm po aliu respectu. s. quod ad bonu nū fidei equalit peccat. Et quod bec est ca efficiens qua alter possit aliu dimittere. ideo equalit p vtet. **S**ed qñ ad pdominantia ronis. quod vir bz rone magi vigorosa ad resistendu passioibz. ideo ceteris paribz. p. ipe pccat car adulterado quod mulier. De dimissioe ppter adulteriu. vide infra in. iij. pte. ti. j. De adulterio loqñs ens per psalmista. ait ps. xlij. Cu adulteris portioem tua ponebas. Et paulo post. Argua te et statu a facie tua. pone re portioem sua cu adulteris est pccare. id est adulterare. In his autem tria norantur

Primo crimen detestandum. ibi. Cum adulteris portioem tuam ponebas. **S**ecundo ligamen eius intimandu. ibi. argua te. **T**ertio grauamen expectandum. ibi. et statu contra faciem tuam.

Quantu ad primum **S. I.** certu est adulteriu esse valde detestabile pccm et graue. **Ad** adulteris portioem tua ponebas. ve. s. esset et m aduulter. **Osee**. vij. Omnes adulterantes quasi duban. s. line ardentes per cupiscentia extra sordetes per immundicia. pstea in aia et corpe incensi per gebennu. **Un** adulteriu graue sit ostendit **Clemens**. Quid inq in oibz peccatis adulterio gñt est. sedm naq locu i penis. tñc. xxiij. q. vij. Na in peccatis quod sunt p primu. pñm penale. i. dignu pena. etia mortis corpis est homicidiu. **S**ed m adulteriu. **M**aius em est quod furtu et rapina et medacu et mltia alia. Et omi siqde genere causaz ondit gñtas p pccor. li et detestatio. Et ca sz efficiet. materiali. formal. tina. li et circumstantiali. Et ca efficiet. na salit alter cor bz in se sacramentu matrimonij. quod e maximu significatio. b aut dico sacramentu magnu in xpo et ecclesia. **S**ignificat em coniunctioem deitaz cum humanitate. et xpi cu ecclesia. nuq aut de se paratus est ab humanitate postqz assumptam. nec xps ab ecclesia. nec ecclesia a xpo. **C**ontra illud tam magnu sacramentu vbi est quodaz dignitas agit adulter sepans se a coniuge et alteri adherens. **D**ignitas aut glo ne fm **Ibo**. in pma sede. aggrauat pccm quod in quanto maiori dignitate. rator grauius peccat ceteris paribz. **S**ed ostendit grauitas huius peccati ex ca materiali ipsius. s. actus quod exercetur per duos. et sic vbi diabolus. in alijs peccat vñ interficit per istud duo simul imo pñs. quod interponitur mediator. Et tantu crescit saliquado faruitas amons vel potu libidinis quod pcurat mors cois gis per adulteru vel adultera. vel pntit ca accipe i vxore mortuo coniuge. quod si fecerit cum effectu secuto si vxore illa in vxore pntue manet in peccato mortali. quod matrimoniu nullu est ppter impedimentu criminis. et sic mul tiplicant peccata. extra de co. quod dupl in ma. quia pol. adul. c. sup eo. et. c. significasti. de hoc tñ vide plenus in iij. pte. ti. j. **T**ertio ex causa formali. **D**ec est in qualibz peccato mortali auersio ab incomutabili bono. s. p naly lu pccm ro ita absorbet ab oi pñderatioe de ita ve efficit totu caro sic ibi **Piero**. dicit. quod etia i actu coniugali pñtia spūssati nñ hñ a veru pber. s. quod actu pberadi. mul tomag i actu adulterij tota mens auertit a deo ppter inordinatu amoz vñ pccat adulteriu. **Un** dicitur. puer. vi. Qui adulter e propter cordis inepia sz amillo vigore ronis pñt aiaz sua. turpitudinem et ignominia cogit

Ca. 3. De Adulterio

gat sibi z obp: obui e' nō delectat. Quarto ex cā finali. finis hui' mali est psecutio voluptatis. Sed quāto q's premediare alicui perōr n̄ fac. raro graui' peccat. quia maior inordinatio voluntatis. s. hui' malo p't de facili remediare. q' si habet vxorē p't sibi satisfacere. An apl's p'pter fornicatores. s. vitandā. vnusq'sq's suā habeat vxorē i. Cor. vii. si nō habet p't sumere. q'v't ait idē apl's. Ne l' est nubere q's vn. i. inuadere in adulteria z alias p'cupi scias z voluptates dānatas. Nec excusat te si dic' n̄ pos se puidere vxori z nutre filios si habere nūc dōcē habere sufficiat. Ad h' est pati dispēdia i' p'alib' z recipe mō rem dōcē. z facere minores pompas z puidere aie sue q's in talia inuadere vicia p' q' dampnat. Si autē sumere non vult q' ad hoc nō cogit. ieruet castitatem. Quinto ex causa circūstantie aggrauat p'ctm. Nam quando plura scādala z mala inde sequūt. tanto graui' est p'ctm. Sed q's possit enūciare mala q' sequunt ex adulterio. Quorū homicidia inde sequūt z quāta. z nō solū in corpe. sed in oīa. Nā quā dispositōem bonā habere pōt q' in adulterio nō p'stitur' subitō occidit. q't hereditates depōnt' p' fili os habitos occulte ex adulterio q' b' vt legitimis relinq't hereditas. Quorū i'ct' idē pcedūt dū p' b'ur. q' aliq'n sūt p' sanguine. q't regna exterminata sunt. Mōne troia cui' eas illa tam famosa p'pter adulterū p'peratū a Paride cū Helena totalit' destructa est. Mōne David p'pter adulterū z homicidiū p'curandū fidelissimū milite suū occidit. z p'pter adulterū in punitōem filius eius Absolō ex pulit cū a regno. z publice peccauit cū vxorib' p'ris suis. vt habet. iij. Reg. in plurib'. c. z cū adulterū sit ita gra' ue. m̄ videt verificari illud. Vcc. iij. Nō est veritas. s. si delit'at in terra. nō ē mīa. s. ad aīam suā. z p'rimū. s. maledictū. mēdaciū. furtū adulterū inundaueūt. i. abundanter creuerūt. z sanguis languinē tēgit. i. peccatum peccato cumulat dum non per penitentiam tollitur.

Quātum ad secūdum. §. II

q's q'd p'hibet adulterū. z ligat' ē q'libet ab oī lege vt ca' ueat se ab eo. An dicit dñs Arguā te. s. d' adulterio. z b' p' scripturā. oīs enī scrip'tura diuinū' inspirata valis ē ad arguēdū. iij. Thimo. iij. z p'apue scriptura legis. An d' Jaco. ij. Redarguit a lege. s. estis quasi trāsgressores. Arguit q' dñs de adulterio. Primo p' legē i' i' n' s' cā z nā tale. Secūdo p' legē moysaycā. z p'phetālē. Tercō p' legē euāgelicā z sup'nālē. Quarto p' legē canonīcam z sinodales. Quinto p' legē ciuīcā. z impīalē. Lex naturalis i' i' n' s' cā mēti est illa q' dicit q'd tibi nō vis fieri vide ne vnq's alī facias. Adob. iij. s. q's ē ille q' velit vxorē suā adulte rare. certe nullus. nisi fatū' z pessim' exerceas lenocinia. Nulla mulier b' desiderat nisi fatua z mala. immo n̄ p't pati vir talem inuā. s. expellit z p'curit z vxor summe turbat d' adulterio viri cū nouit. q' z tu b' serua erga pri mū z nō adulterab'. Ideo b' vniuersal' dicitur lex seu rō natural'. q' etiā an legē naturales scriptā ethica z idola tre habuerūt. p' crimine z magis abhorrerēt q's homici diū. Et in signū hui' q'n Abraā p'pter famē dīcēdit i' egi p'ri cū vxore sua Sara ppulchra rogauit eā vt nō indi carer se ē vxorē ei'. si i' i' r'rogaret. Et b' iō fm Nicolaū d' lyra. Quia cogitauit q' si sciuissent vxorē suā esse cū ob pulchritudinē ei' p'cupiscerēt eā cognoscere. ne adulterū p'peraret q'd sume detestabāt. occidissent abraā vt possent postea ea vti sine vicio adulterij mū' sibi facē tes p'sciam de homicidio q's de adulterio. Secundo arguit de adulterio d' p' legē moysaycā z p'phetālē. Exo. x. Nō me habebis. b' ē adulterabis. z adducit p'na. Le uiti. x. vbi dicit. Mōriet me b' z adultera q' adulter rari fuerit. An scribe z p'banisci ad dūcē: cōs ad ibm mu

lierē in adulterio dephēsa dixerūt. Mg' bec m'lier mō i adulterio dephēsa ē. Moyses mādauit in lege h'mōi lapidare Joā. viij. z p' Malach. d' dñs. iij. c. Ero testis velox malefice' adulterij z p'uris. s. ad accusādū vt puniā tur. Ad autē aliq' ex p'rib' cū haberēt vxores accederent ad ancillas p' b'ndis filijs. vt abraā ad agar. Gen. xvi. z Jacob ad Salā z zelfan ancillas. Gen. xxx. nō p'pter b' cōmiserūt adulterij. q' cognouerūt eas nō fornicarie. s. maritali affectu cū q' b' de' dispēsauit vt sūt b'rent plures vxores abiq' p'ctō. vt ex de diuor. c. Gaudemus z b' ob multiplicādū cultū dei q' remanserāt solū in familia eoz ex multiplicatōe boīm eoz p' generatōem in illa familia z etiā ob spūalē significatōem q' b'ēt. xxxij. q. iij. Recur rat. z. c. sc. z. ca. obq'ciunt. Tercio arguit seu rep' b' d' ad ulterij p' legem euāgelicā. Nā dixit xps in euangelio. Math. xix. Quos de' p' i' i' r'it. bō nō sepat. rep' b' d' d' u' los iudeos q' dabāt libellū repudiij vxori cū nō placeret eis. z ea dimissa p'bebāt cū altera adultera. d' d' d' s' b' e' g' d' u' a adulterij nō m'rimonuū. z q' Moyses p'pter dūritē z crudelitātē illoz b' p'miserat. nō vt bonū z licitū sed vt min' malū ne occiderent vxores si dimittere nō possent. Sepat igit' bō. q's de' p' i' i' r'it. z malefacit infringēs dei ordinationē. cū sine cā legitima dimittit vxorē. vel vxor viri z mltomagis si adulterat. z p'ius si de facto cū alia p'rabat. p' nō nulla igit' causa licitū ē accedere ad alias q's ad p'riā vxorē. Nec ex eo q' sterilis sit vxor vt ex alia habeat filios nec ex eo q' i' i' r'it q' d' u' i' c' q' z q' u' n' q' d' u' i' a infirmitate et leu' abili. siue sit ceca. siue sit palitica. siue leprosa. Nec ex eo q' est adultera vt q' d' u' i' c' u' n' q' mala vel heretica. Nō possit d' m' i' t' t' i' q' d' u' i' c' u' n' q' ad cohabitatores z choz p'pter adulterū vt p'iculū sui. p'abile corpis. vt aīe. s. n̄ q' ad vinculū. i. q' possit accedere ad aliā viuētē p'ima. als adulterij est. Et idē de vxore erga virū. An Aug. Sic nō sunt faciēda adulteria voluntate etiā p'creandī filios. sicut nō faciēda furta voluntate pascēdi paupes. xxxij. q. iij. sicut. z. q. v. c. Si vxorē. z. q. viij. p. totū. Quar to arguit p' legē canonicā z sinodālē. Nā ecclia fm anti q's regulas iponit penitētiā septennē p' adulterio vt p' z xxxij. q. i. c. p' d' i' c' a' n' d' u' . q' u' i' s' h' o' d' i' e' s' u' n' t' i' n' a' r' b' i' t' r' i' o' p' s' e' s' s' o' z' n' o' n' i' c' a' penitētiā iponēde siue p' isto siue p' alio p'ctō. Et in aliq' bus ecclis ep'alib' ē etiā s' e' r' e' t' i' a' ex cōdicatōis lata p' sino dales p' adulteros. De iure at cōi. q' u' i' s' n̄ s' u' n' t' ex cōdicati ipo facto. deberēt tū ex cōdicati q' n̄ manifestū z p'seuerā. Ado at sp' sūt ex cōdicati etiā occulti adulteri. Puniti etiā adulterij iure p'cedi d' b' i' t' u' ab vxore ita q' n̄ tenet ei red dē d' b' i' t' u' . cū b' e' r' e' t' u' d' i' n' a' l' i' n' o' u' i' t' . q' n' i' m' o' s' t' a' t' u' i' t' ecclia q' si i' adulterio p'seuerat notorio. nullo mō d' z ei reddet d' b' i' t' u' q' i' n' o' c' e' s' . ē. ad b' ne videat' saue ei in adulterio. d' i' s' t' i' t' a' b' e' o' . An d' i' c' i' o' . Cū vxor carnē vnā in aliā diuī serit z se a maritō fornicatōz sepauerit. non d' z teneri ne viri q'sq' b' maledicto faciat. dicēte scriptura. Qui tener adulterā fatū' ē z i' i' q' u' . xxxij. q. i. Dixit dñs. z i. c. sc. Et idē iur' ē oīno i' viro z vxore. q' n' i' m' o' p' t' z volūtātē adulteri vt adultere q' fidē suat castitat' petere diuorij z n̄ cohabitare cū adultero. z i' r' r' e' m' o' n' a' s' t' e' r' i' u' q' n̄ adulterij ē notoriū vt notat. xxxij. q. ij. c. agarthosa. cū glo. Si vis pleni' d' his vide i' f' n' a' p' r' e' . i. p' m' o' . c. xxi. Quinto ar' guit p' legē ciuīlē z ipalē. Nā p' legē ciuīlē p' p' adulterij lege ciuīlē pbat' vxor pdat dōtes. vt i' ar. vt liceat marito. para. q' p' o' coll. viij. p' d' i' t' z famā z bonorē. p' d' i' t' z vitā aliquādo. Quāuis at ip'e leges s' c' l' a' r' e' s' n̄ puniāt ita viros p'perā tes adulteria cum solutis sicut mulieres p'perantes cū solutis viris. vt p' i' u' g' a' r' i' s' . tū fm recti iudicium ecclie ita peccat vn' sicut z alter. z ite deberet puniri. vñ dicit Inno. papa. Christiana religio adulterij i' viroq' sexu pari rōe p'denat. xxxij. q. p. z. q. vi. aug. ait Indignat' ma riti si audiat adulos viros filios adulterij semis p'dē id

Titulus Quintus

est sustinere penas cuius tanto grauius eos puniri oportet ne quātomagis ad eos pertinet. et vult vincere et exemplo regere feminas. **P**rima etiam lex civilis natos ex adulterio paternam hereditatem. et omni ius dignitatis temporalibus. **E**cce quomodo omnia iura summe arguunt et detestantur adulterium. et ideo summe cauendum.

Quantū ad tertium. §. III

Prima pena adulterii iudicabit deus. sed ad ignem eternum. Et primo quidē pena est eis summa confusio quā habet adulter coram toto mundo. Certū est quod si mulier nobilis nūc accusaret de adulterio in iudicio in aliquā ciuitate corā populo. haberet summā penā confusionis. Quāto confusio tūc corā toto mūdo et amicis et inimicis argui de adulterio aīam que nobilissima est quā violauit etiā sacramētū dei. **A**d viri nō erubescant nunc de adulterio propter quod manifestetur. hoc peccat ex maxima cecitate. quod nō cognoscit grauitatē mali. cū deberent magis erubescere quā mulieres. sed tūc sublatā tali cecitate ignorantie summe confusio parebit. **D**icit. **xx.** Confundent reuerent. quod nō intellexerūt obprobriū. sed peccatū. **P**rimo statuet ante faciē suā grauitas huius peccati ex iniusticia maxia et iniuria quā fecit primo violatiōe sacramētū dei et ecclesie propter quod puniunt de terribili istud viciū. **N**am vt habet **Judi. xx.** propter adulterium perpetrātū cū vxore cuiusdā leuite a viris ciuitatis **Babaa.** quod noluerūt eos puniri illi tribu **Beniamin** mortui sunt in bello circa sexaginta milia hominū. **N**am in primo et in secūdo bello factū ad iudicē. **xx. tribus** fuerūt debellati a tribu **Beniamin** mortui sunt **xx. milia** de ipsis. quod confidebāt de sua multitudine. cū essent. **cccc. milia** vel circa. **I**n tertio bello cōpuncti et de dño confidentes habuerūt victoriā de clero tribu **Beniamin.** **xx. milia** quingentis exceptis. **E**t hoc deus permisit in penā adulterij. **S**ed in historijs romanorū narrat. quod propter adulterium pmissum ab **anthonio** sibi cū **Octauiano** pdiuulserat totū imperiū. ex eo quod repudiauerat vxorē suā **anthoniā** germanā **Octauiani** et adhesit carnalī **Leopatre** regine egipti libidinose femine **Octauianus** indignatus mouit ptra cū bellū nauale et terrestre. et vbiqz **anthoniū** fuit deuictus et demū fugiēs ante cū ipse cū **Leopatra** seipsos occiderūt. **S**ecūdo statuet ptra faciē suā. sed adulteri. odia blasphemias terrationes quod exurgunt propter illud. **N**am raro est quod hoc possit celari. **E**t si mulier cōmittat adulterium quod scias. mancus quasi semp odit eā. et nō patitur eaz aspiciere. sibi et filiis impropere. **U**nde oriūtur cōtumelie meretricis nūcupatur. quod sustinere nō valet. **S**i vir adulterium pmittit. vixet scilicet blasphematur. cupit sibi mortē. summe odit eam cum qua adulterat. anxietur suspicionibz. et aliqui iudicij dei obliuiscitur. quod totū agit adulterium cōmissum. **T**ertio statuet ptra faciē homicidia quā inde sequuntur aliqui. **N**am occiduntur aliqui filij a talibz pcepti. etiam sine baptismo ad occidēdum adulterium quod est maxima crudelitas. nec potest maior cogitari. quod prius occidere filios. aliqui occiduntur ipsi adulterantes. quous enī nullo mō possint vel debeant occidi a pūanis psonis. nec pte. nec matre. nec marito. nec fratribz aut alijs. sed solū a iudice cōmunitatis p viā iuris. **E**t fm canonistas grauius me puniunt interfectores vxoris propter adulterium. vt. **xxij. q. ij. c.** admonere. tñ de facto audit sepe fieri. **Q**uarto statuet ptra faciē furta inde secuta. **N**am mulier mortuens dat adultero de bonis viri. sed et si casu filium ex adulterio suscipiat. de bonis viri sui nutriet euz. et be

reditatē totā vel partem suscipiet patris sui putati. vñ cū omnia ista ipsa furet marito. vel legumis alijs hereditibz. quā misera vel quō satisfaciēt. **U**nde de hac facit facit. **supra tit. i.** **Q**uinto statuet ptra faciē diuitias ipse luxurie inde securas. **N**am si vir scilicet vxorē adultera raro sibi recōciliat. quous penitētē deberet suscipere sed indignatus accedit ad alias feminas vel etiā masculos cū tñ deberet cōtinere. et mulier hoc audiens de viro ex indignatiōe aliqui et si sit alias casta inclinat ad turpia faciendū cum alijs. vel p alios modos. **E**t diligēt accedendū quod nō excusatur mulier a pto adulterij assensu viro timore verecūdie vel infamie vel etiam mortis pminare. sicut aliqui aliqz faciūt. que licet sint pessime pte timentes si dament. ne pfundant assensu. **U**nde illa nobilissima matrona **Lucretia** vxor **Collatini.** alias castissima mulier nō excusatur a peccato adulterij. cum assensu **Tarquino** filio **Tarquini** supbi vltimi regis romanorū ex eo quod ille minatur. est. quod si nō pscntaret libi occideret iuxta eam in lecto famulū diuulgans apud matrem et alios quod quā adulterio eos cōpenderat occiderat propter quod illa timens magis infamiam qm mortem assensu. et postea ad ostendendā displicentia vult facit ne crederet libidine victa coram collatino marito suo et alijs cōianguineis ad se vocatis gladio scipam occidit. **N**alefecit assensu et adulterium pmitte. sed pēus ad hoc se occidendo. vt oñt **Aug.** in primo de ciuit. **U**nde sic fecit illa castissima et sanctissima **Susanna** vxor **ioachim.** **S**ed cum senes pessimi inuitarent ad neptias pmutando eam se accusaturos de adulterio si non assensu eis. **R**at illa. et bñ **Augustie** sunt mihi vndiqz. **U**nde subitō clamauit p adulterio. et licet illi senes accusassent et cōdemnassent. deus misericorditer et mirabiliter liberauit eam. **D**istoziam habes **Danielis.** **xiij.**

Aplm quartū de vicio contra naturam.

Ubiū contra naturā
ut altera species luxurie. quod est grauius
sup oia alia vicia luxurie. **U**nde **Aug.** dicit.
Adulterij malus vincit fornicatiōem sed in
grauiate culpe. **A**natū autē ab incestu. horū oim pessimū est quod ptra naturā est. **xxij. q. vij.** **A**dulterij sed est ista species nō specialissima quā oportet pscnt sed subalterna. genus ad alias species specialissimas viz.
Molliciem.
Sodomiam.
In naturale.
Bestialitatem.

Et de mollicie ait apls. **i. Chorin. vi.** Neqz molles re gnium dei possidebunt. **S**umitur etiam mollicies fm molliam aliam acceptiōem pro vicio inconstantie. et de hoc infra. **D**e innaturali vicio ait **Aug.** **C**ōtra naturā est si vir vtrūqz mēbro mulieris nō ad hoc deputato. **U**nde apls. **S**ciat vnusqzqz vstrum suum vas possidere in sanctificatione et honore. i. fm debitū modū. nō in passione desiderij sicut gētes. i. pagani. **E**t intelligunt fm debitu de vase corporis sui. sed etiam de vase vxoris fm debitu modum vt possit sequi generatio filiorū ad honore dei. et nō eo modo quod magis delectat. **D**e sodomia ait apls. **i. Chorin. vi.** Neqz masculorū cubitores regnū dei possidebunt. **D**e bestialitate. **Leui. xv.** Qui colit eum iumentū morte moriat. **D**icit etiam aliquo modo viciū cōtra naturā cū vir agens cū muliere. et si seruet debitu vas. non tamen debitu modum cōseruet a natura et magis aptum ad generatiōem. vt si mulier verrat viro doctum et nō faciem vel si supgrediat virū et hmoi mortuus monstruosus quous peccata sunt. et aliqui et si non semper mortalia. quod exetabilis sit in meretricie. exetabi

La. 4. De vitio cōtra naturā

lius in vīre. **Exij. q. vij. Adulteriū.** S; d' his in. iij. pre
ti. c. xxiij. **Uñ** brūs **Thc. ij. q. cluj. arti. xj.** sic dicit
Ibi enī est determinata spēs luxurie. vbi special' rō d' for
mitat' occurrit. q' facit indecentē actū venerē. Qd' pōt
esse dupl'. Uno mō q' repugnat rōni recte quod est cōs
mune in oī vicio luxurie. Alio modo q' enī sup' h' repu
gnat ipī ordini naturali venerē act' q' puenit humane
de speciei. qd' dicit viciū h' naturā. qd' plurib' modis prin
cipal' gerē pōt. Primo mō si absq' oī p'cubitu cā delectat'is
venerē puerē qd' p'inet ad imūdiā. quā molli
dem vocat. Secōdo mō si fiat p' p'cubitu ad rē nō eiū
de speciei. qd' vocat bestialitas. Tercio mō si fiat per
p'cubitu ad nō debitu sexū puta masculi ad masculum
femē ad feminā. qd' sodomitici dicit. Quarto si nō
seruet debitu modus p'cubedi. aut q'ntū ad instrumētū
vel vas nō debitu. aut q'ntū ad alios modos monstuo
sos z bestiales. hec **Tho.** Et p'mi quatuor modi dicunt
p'ra naturā. s. generis. z q' p' illos quatuor modos fru
strat incēto nature. q' generatio sequi nō pōt. Ali' mō
dus q' enī p'inet in quarto fuato debito vase. sed non
debito situ. dicit p'ra naturā. q' p'cubitu modū natu
re. p' quē nō ita apte pcurari pōt generatio. Quantū
ad gravitatē eoz dicit **Tho.** vbi supra. q' infimū locuz
tenet mollicies. deinde cū nō fuat debitu vas vel mod'
postea sodomia vbi nō fuat debitu sex'. postremo vero
bestialitas. De hoc vicio h' naturā p'dictos quatuor mo
dos includēdo pōt ad arguēdū induci illd' p's. Dispiet
rū in endor facti sūt vt sterc' terre. Et loq't ad l'ram. vt
p' ex p'su p'cedēti d' madianit' iumic' ppli dei. z cap'i
taneo eoz. **Sifara** z rege suo **Jabin** hi oēs dispierūt. id
est p' vīfias p'ies z modos p'ierūt. occisi i endor iuxta q'n
dā fontē z facti i magnā aboiatiōē z ferozē vt stercus
remanēt' ibi cadaverib' eoz i sepul'. S; moial' sū
gnificant' p' hos laborātes vicio h' naturā q' mortui in
aia sūt in maxia aboiatiōe ppli dei. Et ex illis p'bis p's
de h'mōi possunt notari tria.

Primo occasio culpe aboiare. ibi dispierūt.

Secōdo abusio nature violare ibi. in endor.

Tercio p'fusio pene illare. ibi. facte sūt vt sterc'.

Quantū ad primū. §. i.

Occasio culpe aboiare h' naturā inuīt in interpolatione
istor' d' dispierūt. s. **Jabin** rex **Sifara** capitane' suus et
Madian pplis e' isti dispierūt. **Jabin** interpretat' sapiēs
s; sapia mūdi. de qua ait apl's **Ro. j.** Dicētes se esse sa
pientes. stulti facti sūt. s. p' supbia qua se estimabāt iacta
bāt se sapiētes esse. Et supbia enī illoz sapiētū fm mū
dū oñdit ibi apl's fuisse hūiliatos z datos ita in repro
bū sensum vt nō facerēt sibi p'scientiā de h' turpissimo
vicio. Nā femie eoz relicto naturali vsu exarsē in cum
vsum qui est h' naturā masculi in masculos turpitudi
nē opantes. Et **Jouē** quē eoz suoz maximū colebant
referebāt pplis talia turpissima agentem eoz poete. Et
Virgiliū maximū poetaz narrāt magnā sodomitā h'z
strozōgphā. Et **Iul' cesar** fact' doc' cū triūpho potirēt
ex victoria h'ra h' hostes sibi fuit publice ipropatū viciū
sodomie. Nec **Orcanian'** ita felix z sapiēs fm mūdū ra
ruit h' vicio. z quare h' vicio supat. nisi p'pter supbiā eoz
nū. q' oēs ad inferos d'scēdēt. **Uñ** **Exch. xvi. d.** Hec fu
it iniquitas. idest cā iniquitatis sororis tue sodomie. supbia
saturitas panis z aq' z ocū. Et q' nō porrigebant ma
nū paup'. s. dādo elemosinas. **Madian** interpretat' decli
nās iudiciū. Et hec est scōa occasio sodomie declinare.
Idest nō p'siderare finale iudiciū i q' sodomite oīno erūt
mori. nulla excusationē valētes h'ie de tāta aboiatiōe.
cū nulla bestia h'egerit. **Uñ** sodomia interpretat' mura.
q' fac' boiem murū vt exulare se nō possit sic de q'bus

dā alijs mal'. Declinat etiā talis p'siderare iudiciū qd'
fecit tēpe **Noe** p'pter h' viciū. s. diluviū vniūsale mittens
aquaz. Vis ei caro corruat viā suā. **Gen. vi. qz** vt ait
Method' martir. femie ex libidine nimia supgrede
bant vir'. Et viri i alterutū exardecebāt coctures. S;
vnā ex causis acceleratiōis futuri final' iudicii p' ignem
torū mūdū cōburentē ponit p'p'ba **Jobel.** hui' viciū aus
gmētationē. Dic enī dñs. Delcēda in vallē **Josaphar** z
disceprabo cū gētib'. z quasi cām assignans subdit. q'a
posuerūt puez i p'stibus. **Jobel. iij.** **Sifara** enī interp's
tat' exclusio gaudiū. Et hec est tertia occasio. qz enī tales
excludūt a mēte sua gaudiū spūiale qd' r'sultat ex bonis
opib' z p'siderationē gaudiū celestis qd' p'mittit subue
nētib' paup'ib'. z sine gaudio diu hō esse nō pōt. iō cō
uertūt se ad gaudia mūdāna. Saturitas corpis. curios
sitas ocū. audiēdo turpia solatioz. pomparum z h'mōi
vñ. p'cedit tale viciū. **Uñ** **Exch.** in supradicta auctoz
tate posuit ocū. z subtractionē elemosinaz z saturitatē
Et si saturitatē panis z aq' dicit cām hui' viciū q'stoma
gis erit causa hui' saturitas carniū z p'fectionū. z potē
tis vini vt **Maluati.** greci vernacū. romanc. z h'mōi
p' q' turpissimi hoies decipiūt z alliciūt adolefcēculos.
vt inducant eos ad hoc viciū.

Quantū ad scōm §. ii.

tal culpa q' est abusio nature notat' ibi i endor. Endor
enī interpretat' fons generatiōis. Est aut' fons generatiōis
mēbz pudēdū qd' est instrū generatiōis hūane. vñ di
spierūt i Endor. i. p' vīfios modos p'ierūt abutētes ta
li instrumēto. siue p' mollicie. siue p' sodomia. siue p' best
alitate. siue p' alios modos. Est aut' ita aboiabile viciū
vt digne p'guat eis ista p'cario. dispereat. i. ex toto peat
d' terra mēoria eoz. Nā spūscitūs q' oprie nouit grauit
tatē p'ctoꝝ noiat h' vicio irriteritos pessimos qd' est sup
latiū mali z p'cius dici nō pōt. **Gen. xij.** Erāt aut' hos
mies sodomoz pessimi z p'ctoꝝes nimis. **Lōpreben**
dit aut' ei' gūitas z aboiatio maxia in quinq'.

Primo q' est supans bestiale p'ditionē.

Secōdo q' est clamās diuinā vltionē.

Tercio q' est puocās vniūsale glie indignationē.

Quarto q' est inducēs magnā infectionē.

Quinto q' est suscipiēs oīs legi' punitiōē.

Primo igit' istd' viciū excedit bestiale p'ditionē. qz nlla be
stia repit h' agere. Nō enī cōmisset aīal masculū cū ma
sello. nec femia cū femia. nō equ' cū eq' nec equa cū equa
nec equ' cū vitula. v' eq' cū boue. s; mascels cū femia eius
de speciei. Et p' alia vicia hō efficit similit' bestijs. p' istud
aut' viciū efficit inferiori oī bestia. cū nlla tanta turpitu
dinē agat. Et hec est rō q're vocat' viciū h' naturā. hō
enī fm p'bm est aīal rōnale. z inq'tū rōnale perperrādo
alia p'cā agit h' naturā. i. h' rōnē naturālē. Et fm h' dic
Johā. **Dam.** q' oīne p'ctm est h' naturā. S; inq'tū aīal
fm aīalitatē puenit cū bestijs istd' viciū cōmittendo
agit h' naturā. i. nō solū instictū naturālē. s; etiā h' istū
ctū bestialē seu animalē. Et sic agit h' naturā gener'. fm
Tho. **Uñ** **Aug.** **Doz** pessimū est qd' h' naturā est. xxiij
q. vij. **Adulteriū.** Et si dicat' q' sacrilegiū i luxuria videt'
grau' q' h' deū. p' h' aut' nō fit iniuria deo. Itē qz adulter
riū incestus stuprū videt' esse magis h' caritatē primū.
cū p' illa fit iniuria p'rio mag'. p' h' aut' nō videt' vlla fieri
iniuria alicui. Rūdit. b. **Tho.** vbi supra q' viciū h' natu
ram est h' deū qz ordo nature ab ipo deo est. Et iō i pec
catis h' naturā cū violēt ipse ordo nature fit iniuria deo or
dinatori nature. Et qz natura speciei est mag' p'iuicra
vniūqz idiuīduo. qz qd'cūqz aliū idiuīduū. Et iō p'cā
p'ra naturā speciei sūt quiora qz cōmissa h' idiuīduo
Secōdo oñdit esse pessimū. qz p'clamat diuinā vltionē

Viciū cō
tra natu
rā est gra
uius alijs
peccatis

Titulus Quintus

Clamat i nemi dō de ipso fiendam propter sui abominationem.
celum. **An** Gen. xix. dic dñs. Clamor sodomor z gomorreor

Clamat i nem cito de ipso sciendam propter sui abominationem.
celum. **Un** Gen. xix. die dñs. **Clamor** sodomoz & gomorreoz
multiplicat^{us} est. & pctm eoz agguatū est nimis. i. vicium.
qđ agūt clamat vindicā. **Duo** pctoz genera die scptu-
ra clamare ad deū. ppter sui horrozē videlz homicidiū et
sodomitiū. **Un** postqz occidit Layn. fratrē suū Abel.
dixit ei de^{us}. **Uox** sanguis fratris tui clamat ad me d^e terr-
ra. **Gen.** iiii. postulās. s. vindicā. **De** h autē turpissimo
is iducta est auctas. qz clamor sodomoz &c. **Et** sic i^{bi} as-
silat homicidio. & merito. qz vtrūqz destruit spēm hūa-
nā qñtū i se est. s. piori modo sodomitiā. **Nā** homicida
destruit sepando aiām a corp^e. qñ tñ remanet imozat^{us} ce-
corp^{us} demū reassumit. **Sz** sodomita destruit impediēdo
ne sit hō. i. ne generet. **Et** nota modū loqñdi mirabilem
scpture circa bmoī. **De**scēdā inqñ dñs. & videbo vtz cla-
more ope cōpleuerit an nō est ita. qñ diceret admirādo
viz possū credē tātū nephas regni i boie. vñ volo vidē
clare hī malū sū ita est vt duniā. **Terno** est pessimū. qz

Des sancti
et idigne
sunt.

puocat celestis patrie ad indignatione s. se. Iudicabit i na
tione inq. p. Ipleuit ruinas. s. de. Implere sunt ruine
angelice ex hostio peccati q. i vicio iudicio z no pu. real
sumet corpa sua mortua. Desiderat q. aie scroz. ardere
finale iudicii. fm Greg. in moral. vt reuniant corpi
suis. Affectant z angeli iplere seu restaurari ruinas su
as ex hostio nati in mudo z p. nris cupiunt oes multipli
catione huius generi p. debitu. i. modu. vt coplesat. cu
us nuerus electoz i signa felicitate locad. s. cu h. ipe
diat dedit h. vicio maledicto h. tota celestis curia eos in
detestatione z abofatione. Sz z ipe filius dei rex totius cu
rie celestis ita abofat. q. vt dic Aug. videt h. viciu i hu
mana natura introductu fere desit incarnari. na vt ait
ipe Aug. violat q. p. h. viciu societates q. nob. cu. do. e
debet. cu illa natura cui ipe est acroz. libidis. pueritatis
polluit. xxxij. q. vij. flagitia. Et i signu maxie detestatio
nis dic Hiero. sup Esa. q. nocte illa q. xpus est nat. oes
qui reperi sunt illo vicio laborantes mortui sunt subito non
en voluit pari rata igmnia repire i natura nra quam
assumpserat. Quarto est pessimu q. inducit nimias
infectione. An. ania Ro. i. vocat h. viciu passione tan

Maximè
ficis: mie. i. nō notanda. **E**t h̄ iō q̄ vt dicit Ray. nō solū ac?
ei⁹. s̄ os loq̄ntes ip̄a. platio ei⁹. s̄. sine cā vigēti ⁊ aures
audiēt̄. ip̄a elemēta polluit. **E**t impator dic̄i aurēt̄. vt
nō luxuriēt̄ ī naturā. q̄ illd̄ viciū iducit pestilētiās ⁊
tēpestates. ⁊ forte ista est cā. q̄re ī mltis ciuitatibz itali
frēq̄nter supueniūt pestes. q̄ maḡ abūdat tale viciū q̄
in aliq̄bz alijs. **S**i ī cōpēdio theologie d̄z q̄ ip̄e diabo
lus tēptās d̄ h̄ viciū postq̄ inducit hominē ad h̄ fugit
abominās ex nobilitate sue naturē t̄m scel⁹. **E**st aut̄ in
secruiū ceteroz. q̄ vn⁹ dedit⁹ huic vicio est sufficiēs infi
cere totā vnā ciuitatē vn̄ figurat p leprā q̄ infiat pueri
santes cū leproso. **E**t iō sic ī lege mādabat tales seq̄stra
ri a cūstodiē ceteroz ne inficiāt alios ita deberet euita
ri familiaritas eoz. **E**t ī figurā h̄ dictū fuit **L**oth ad h̄
vt euaderet mortē. q̄ nō moraret̄ in sodomis nec ī om̄
nē circa regionē. **Gen. xix.** **A**lōge enī optet manere a cō
uersatōe cū eis. **A**deo abhorruit scr̄us **L**oth istd̄ facin⁹
q̄ disponēbat filias suas h̄gics tradere p̄stuprādas vt
cessaret sodomitē a tali vicio. **E**t q̄uis nō h̄nscaret. q̄
nō sūt faciēda mala vt veniat bona. ita nec vt euitētur
maiora mala. **xiij. di. q̄. ait. t̄m ex detestatiōe h̄ subitō ele
git. ⁊ ob grām hospitii. xxij. q̄. vij. Offerebat. Quin
to p̄z q̄ sit pessimū q̄ ab oī lege punit. ⁊ gūster p̄ leges
quidē diuinā. **1a d̄z L. euit. xx.** **Q**ui dormierit cū ma
sculo coitu femine vterq̄ opat⁹ est nephas morte mo
rat. **P**er legē ecclie vbi p̄ alijs p̄ctis mortalibz impos
nit penitētī septēnis scōiter p̄ h̄ imponēda d̄z penitētia
maior q̄ septēnis p̄pter enormitatē eius. vt. **xxij. q̄. ij. h̄****

ipm. §. se. z deberent excommunicari qñ tales sunt noso-
rj pmanētes i h vicio: **Ma** cū sit graui⁹ qñ incestus fm
Aug. z incest⁹ est cū mfe vl germana vl als panguinea
seu affine carnali cōmiseri. **Si** apłs excoīcavit incestu-
sum tradēs cū i prātē diaboli. vt pz. j. **Loz.** v. multo
magis excoīcari dñz p naturā peccās. **Alerici** sūt pūci
de h vicio debēt officio z bñficio puari. **Extra** de excoī. p
la. c. **Alerici**. Scdm legē impīalē dñz tal⁹ decapitari. z qui
cōmodat domū. z q mediator est. vt. C. d. extra ordi. cri.
qui puero. fm legē municipalē in aliquibz locis dñz cōbu-
ri z vbi suat tal⁹ lex libera repit ciuitas tal⁹ ab h vicio z
deus mirabilis psp̄erat. z statū pseruat fm etiā leges sūt
infames. z aduocare z pcurare nō possunt cō. s. cent cō-
uici. vt. ff. de postu. §. infames. **Sicut** q hmōi dispere
rūt in endoz. i. per tale viciū abutentes mēbro genera-
tionis. ita dispereat de terra memoria eorum.

Quantū ad tertiū *¶. III.*

2. fusio pene. notat ibi. facti sunt vt stercus terre. no possent
 assilari alteri rei ita aboibati in sede. Tobel. j. Coputue
 ruit iumenta i stercore suo. idest fm Grego. hoies lasciu
 vitā suā in feroze luxurie finierūt vñ i Lison vbi pōit
 pierūt interpretat obstinatio qz nisi a iuuetute resipiscat
 ab h vicio vit vnqz dimittit i puerca etate. h efficit ob
 stinat. 2. expiētia h docet. Sed qz sit aboibabile vñ
 ctū viciū sedū i pessimū. oñdit ex punitōe diuini iudi
 cii i vita pñci 2 eos q dñit erāt illi vicio hoies autat
 Sodome i gomorre. Sebeim adame i Segorhinas d
 utratum. d quibz hēs historā Ben. xij. Ubi dñe tunc
 in speclo historiali. li. ij. circa h q septē notant ibi aggra
 uaria culpā illā. quibz mident sepe in pena. At pñ
 mū est corruptio nature. qd oñdit in damore. sic q dñ
 florat. clamat vt liberet a corruptiōe. i tō in penā inas
 turalis factus est loc ille. versus est enī in mare salū qd
 dicitur mare mortuū. qz 2 naturā alioz ibi nec ples
 viuūt. 2 aues desup volātes subito mortue cadūt. ad in
 nuēdū morālī q tales cogitatioēs pēplatoēs aut affe
 ctus. nec vere actiōis effectū hēre viuaciter pñt. Se
 cundū i culpa fuit ipudētia i liberalitas pñi. Ita enim
 libere h faciebat malū i sine verēdūa acsi esset op pñi
 tū. vñ a maiore vsqz ad minore irruerūt i domū. Lorb.
 vt abuterent publicē illi duobz angel hospīto receptis
 a Lorb. qz hoies putabāt. 2 i penā pūssi sūt cecitate 2
 facti in exēplū ppetui supplicij ignē sustinētes. vt dñat
 Ben. xij. Sic hostie aliq sūt ita cecī. q nedū crubescāt
 sed glīant de bmoī vlse excusant ppter a suae factionē. vt
 dicit Aug. in lib. pñf. q flagitia q 2 naturā sūt qualia
 sodomoz semp repudiāda sūt. q si oēs gētes agerēt eos
 dē crimis reatu lege diuina terrerent. xxij. q. vj. flagi
 tia. Tertiū aggrauās est sterilitas cōmixtiōis. Et bmoī
 enī cōmixtiōe nihil pōt generari. Cui mder in penā ste
 rilitas illi loc. q nihil oīno gignit vtilitatis. Sic tales
 aliqñ puant generatōe filioz. vñ Futifar q emī Joseph
 dicit fuisse eunuch. i. inept ad generationē seu ad gē
 nerādū. 2 h qz vt dñe Nico. de lra glo. f. q. f. sic eunuch
 dñs excāuerat genitalia ei. eo q ad corpū vñm eius
 emerat Joseph. iō dñs ipediturū. ppter tale viciū pōt
 vxor negare debuit i petere diuortii qñ est notorium.
 xxij. q. vj. Dēs accusatōes in glo. h etiā opa bona qñ
 nulla faciūt. Quartū aggrauās fuit ardor desiderij.
 Pl ei ex ardesce dicit bmoī hoies i viros qz ali qñm
 lieres. Cui corruet i penā ignis ardor. h q bōssit eos
 et poma nata in arboribz circūpositis illi lacui vsqz ad
 maturitatē sūt coloris viridis matura pō si inciduntur
 fauille exēit in signū ignis eterni. Un Bern. Sebeim
 flāma morā nō sustinēs sodomoz pūit tollere nationē
 et ipam pñciam tāte 2 fusiois terrā 2 sumpsit ignis suū

La. 5. De incestu

phure et spūs pellaz. Quintū est feroz carnis. Vis enī luxuria et ista maxie est cā feroz. vñ merito possit de eis dici illd. ps. xliij. De cadaueribz eoz ascēdit feroz. Qui corruet i penā sulphur feroz ps. Ignis sulphur et spūs pellaz. idest demōes pēuētes eos ps calic eoz. Mōna ipius viri ita feter q aliqñ insensibile fac. In cui figurā vroz. Forb. q respicit retro vt. s. videret il lā ciuitatē. versa est in statuā salis. Respicere retro est re cordare bñmōi scelez cū dleatōe et volūtariē. Scēru est tenacitas voluptatē. q homies iueteratos i b vicio vix vñz euadere sinit. Qui pgruit gleba bitumīs quā loz eus ille mltipharie vomit. Scēru aut est qdā terra sic cola adherēs. Nec nī istd minuit pētm. sed agguat nec excusari sū a picipatiōe pene. sicut nec crimis. Qui si hōfamiliatē subditos nō corrigit de hoc vicio digne sūt morte ait a pīs Ro. i. Nō solū q faciūt. s. z qui pēn/ tū faciētibz. Joseph. z si puer noluit tacere cū vidit tā tū nephas in fratribz suis. s. vt dī Sen. x. vñ. accusa/ uir frēs suos de crimie pessimo. s. q cū iumētis vñ cum manibz corēt vt sic punirēt a pē. nec dimisit correctio/ nē ppter odiū fraternū siue fratru q oderūt. ita vt veller eū occidē. Septimū est pragū q inficiat mltitudo co habitatiū z societas talū. Qui rñdet in penā qz tora re gio sit cū vbe infecta subūla est. Et ppter b etiā dñs cō buisit puulos z inocētes. qz si vixissent ppter pragum imitati eēt opa turpia eoz. vñ in b mifer est eis. j. q. liij. Etiā. s. puulos. Facti sūt ergo z sūt demū tales vi/ ciosi vt stercus terre.

Lapim. v. d. incestu. z ibi etiā quō resistit luxurie.

Incestus qui est aliter

ra species luxurie pñst in cōmixtiōe carnali cū pñctā pñguitate z affinitate. vel spūali parēla. de q pōr exponi illd ps. xxxi. Nolite fieri sicut equi z muli quibz nō est intellectus. Ita est differēcia in/ ter boiem z alia aīalia i motu passionū. Nā aīalia bru ta cū mouent passiōe aliq. nō pñt se pñnere ab ea nisi cohibeant aliq violētia alteri. Et rō est. qz rōnez nō ha bēt qua possint passiōe moderare vñ retinere. Cū euz azell vñ equi vider cibū quē appetit subito ponit se ad illū comedendū nisi ipediat vñ oberet. S. hō cū moue tur passiōe siue desiderio cū vñ alteri rei pōt etiā data oīpportunitate se abstinere z nō vñ ea re. z b iō qz bz ra tiōne q pōt moderare z cohibē passiones z mēbra eoz/ porisqz si nō vñt rōe sed sequat passiōes illicitas. effi ciat sūlis bestijs. An boem i lib. de philosophica pñola/ tiōe. Itaqz sit vt q pñtate deserta hō esse desierit. cū i di uinā pñditiōe trāsire nō possit. verrat in beluā. z p ma xime seqndo delectatōes venereas illicitas. in qbz tota rō absorbet assilat eā z mulo. bñc est qd dī Tob. vi. p angelū Raphaelē. Qui pñguio vñt vt a mēte sua exdu dat deū z libidini sue vacēt. sicut equi z muli quibz nō est intellectus. s. tales sūt. Et mltō magi cū extra pñguiz sequunt suas voluptates. vt incestū z bñmōi. Nolite er/ go air ps. fieri sicut equus z muli z c. quē si diceret. No lite seq viciū luxurie. Tria possunt ibi notari.

Prō papit reluctatio voluptatis. ibi. Nolite. Scdo expmī aboiatio incestuositatē. ibi. sicut equus et mulus.

Tertio psequit suffocatio rōnabilitatis. ibi. quibus nō est intellectus.

Secundo inchoado .s. i.

Incestus vt dictū est supra est spēs distincta luxurie et grau/ est adulterio. vt. xxxij. q. vij. adulterij. Et p hanc efficit qd sūlis eā z mulo. Equi est feroz i pētuosus ita incestū rō iperu fert a libidine. q nō accēdit ad aliquaz

parentele reuerentiā dūmodo sequat suā libidīnē. sicut nec equi accēdit si equa sit mī vñ feroz nata ex cadē ma tre. vñ pñc. Mul' cū dñs su' pñdit i eo dū appropriat se ei trahit calces. ita incestuosus non p corp' tñ recalci trat spiritui. s. qd pñc est. qz amico suo z bñfactori non parit nec patri vñ matri abutēs aliqua pñguinea vñ affine i b notabil' iuriādo z ledēdo honorē suū. Pro declaratiōe hui' materie opōt aliqd dicere breuiter tñ de gradibz pñguinatē affinitatis. z cognatiōis spūal. Postqz gñosus de pñmos parētes creauit z i padiso in/ stituit mīmonij. excludit a pñguio vñū gradu pñan/ guinitatē. dicēdo p Adā. Relinqt hō patrē z matrem. z adhibebit vroz suē. Sen. ij. idest nūqz licebit vñlo tpe pñi sumere filiā i vroz vñ mīi sumere filiū in maritū. et mltomun' extra pñguū carnalē cōgscere. qz maximū eēt scelus incest'. In pmo etiā gdu pñanguinatē i linea col lateralī fuit pñcessū pñbere mīmonij filijs Ade. ppter ne cessitatē. qz aliq nō erāt. vñ opōt ad mltiplicandū ge/ nus bñanū q filiū Ade sumerēt i vroz feroz carna les. sed sublata hac necessitate semp fuit pñbitū matri/ monij inter frēs z feroz z germanos. qz maxim' ince stus. z mltomag' extra pñguū talis cōmixtiō. In lege aut antiq fuerit aliq gradu pñanguinatē expñsi in quibz nō poterat pñtrahi mīmonij. In noua aut lege. p dēter minationē ecclē sūt declarati esse qtuor gradu pñangui nitatē z affinitatis in qbz nō pōt pñi mīmonij vt in decretali. Nō dī. extra de pñang. z affini. Est aut pñi mus gradu in linea collateralī germani seu feroz car nales. seu frater z feroz germani. Scds gradu filij duoz rñ germanoz q dicunt cūlini. Tertio gradu filij pñobri/ noz siue cūlinoz. Quarto filij pñdictoz. In nullo g hōz graduū pōt pñi mīmonij. qd si qd faceret sine dispen satiōe pape mīmonij nullū esset s. pñinu' incest'. z ex cōicati eēt sciēter h agēdo. z filij illegitimi essent. Sūl si qd cōgscat aliqua pñanguineā carnalē in qdūqz pñdi ctōz gduū. incestū cōmitteret vterqz z enorme pētm. et tāto gū qzto pñictior esset gdu. In linea aut ascēdenti um. fm doct. z descēdentiū est ppetua pñbitiō. s. pñen dū mīmonij. vt. s. inter auū z nepotē pauū z pñepotē. et bñmōi. z incest' etiā grauissim' esset. Affinitas etiā bz quatuor gdu' infra qd nō pōt pñi mīmonij. z bi fun/ dant in gdu pñanguinatē. Nā ex mīmonio inf dū/ os celebrato pñit ista pñictiō q dī affinitas inter pñan guineos maritū puta. Petri oēs ex vna pñc. z vroz ipsi us Petri. puta Masam. Et alia pñc inter pñanguineos et pñanguineas Mase oēs. z ipm pñc maritū ei. Itē in codē gradu in qua sūt pñanguineī maritū efficiūt af fines Mase puta german' Petri efficiūt affinis mase mlieris in p gdu. Sobriū Petri efficiūt affinis vroz Mase in scdo gdu. z sic vltra. Idē p totū de pñangui neis Mase q ad affinitatē pñedā cum Petro. In his igit qtuor gdu pñanguinatē si qd pñberet mīmonij nullū eēt. s. pñinu' incest'. z ex cōicati ambo sciēter agē tes. vt pñz p de. Et nota diligēter q vt supra dictum est etiā p simplice fornicationē fm doct. oēs theologos et canonistas pñt affinitas ipediēs mīmonij z diru/ mēs nō cū illa qua fornicat' est. sed cū pñanguineis ei. ita vñ illa eaz vsqz ad qrtū gdu. Qd qd incest' sūt. que mīmonij legitimū reputant. Itē rātia tñ facit. pñabil nō iur' excusat. Itē nota diligēter q si qd cōguit car nalē mlierē pñc matrē vel filiā vñ ferozē germanā vñ cō sobrinā bz vroz. si cōguit carnalē illā anteqz pñberet p verba de pñti cū ea quā duxit in vroz mīmonij nullū est. z dirimū dī ppter impedimētū affinitatē pñcedens Sed si cōguit carnalē illā postqz pñtraxit p pñba de pñti cū pñdicta. s. mīre vñ filiā vñ ferozē vel alia pñanguinea vñ affine. mīmonij qdē tenet. s. pñder ius pñedi debetuz

De gradi bus pñan guinatē.

De affini/ tate.

Per sum/ plices for/ nicationē occur affi nitas

Titulus Quintus

De cognatione spiritali

ab ymore reddere tamē tenet hō cōfigere absq; peccas ro mortali. vt ex de co q̄ dicit in vpo. quā poll. p adul. et xxv. q. ij. c. Qui dormierit. Et q̄ rexi ibi est obscurus. vide glo. idē. xxij. q. v. Qui dormierit cū p̄libi. c. Itaq; cognatō carnalī affīnē p̄dit ius p̄cedi tēbitū. Consi derate quātū horret ecclia istū incestū. z tñ non vident boīes sibi p̄sciam facē. Et h̄ q̄ sūt sic equi z muli. In cognatōe p̄o. spūali q̄ p̄bit in collarōe q̄rūdā sacroz. scz baptisimū z p̄firmatōis si p̄bat m̄mōniū. v̄l fiat car nalis cōmixtio inter p̄iūctos talī. erit incestū spūal. vñ z sacrilegiū etiā. Tres enī ibi sūt grad⁹ cognatōis. Pri mus dī cōparenturas. z p̄bit inter patrē z matrē ei⁹ q̄ tenet ad baptisimū v̄l p̄firmatōe. ac etiā v̄pore ei⁹. v̄l etiā qui baptisat v̄l p̄firmat. Scdō dī p̄nitas. z p̄bit in ter cū q̄ tenet ad baptisimū. v̄l p̄firmatōe aut etiā q̄ illa sacra p̄fert. q̄ dī p̄ spūal. z cū v̄l eā q̄ tenet. q̄ dī fili⁹ ei⁹ spūal. v̄l filia spūal. Tercio dī finitas. z p̄bit inter illū qui tenet v̄l eā ad baptisimū v̄l p̄firmatōe z filios ei⁹ qui tenet. Si q̄s ḡ in aliq̄ boz ḡdū q̄ ad v̄lra nō ex tēdunt p̄terit m̄mōniū nullū est h̄z dīrimēdūz incestū spūal ac sacrilegiū. Et sūt si q̄s cōmiser op⁹ carnale euz aliq̄ v̄l aliq̄ in aliq̄ ḡdū hui⁹ cognatōis spūal. incestū cōmittit. xxx. q. ij. c. j. z. h̄. z. et c. c. Martin⁹. Et vt dicit xxxv. q. viij. Incestuosi dū in ipō detestādo atq; nephā do scelere manēt. nō inter fideles xpianos sed inter gēti les z cathecumēos habent. Nolite ḡ fieri sic equi z muli incestū p̄petrādo. Nec luxurie species pōt figurari per socerū. Petri q̄ tenebat magnis febribz vt dī. Iu. iij. que orationibz aploz grā xpī sanata est. Dicit enī beda significari p̄ hāc aīam luxurie deditā.

Quantū ad tertiū .§. II.

Rōes q̄ i incestū sic p̄gruus.

Per h̄ vitiiū seq̄ suffocatio rōnis. Sic enī in cā z mulo nō est intellect⁹. ita z in istis non videt esse intellect⁹ scū vltus rōis. Tū enī assignet quadruplex rō q̄re incōgrua est talis cōmixtio p̄sanguineoz v̄l affīniū fm̄. Tho. ij. h̄. q. diij. ar. ij. incestuosus oēm istā rōz abh̄at nō v̄tēs intellectū. Prima rō est q̄ naturalī hō dī quādā bo norificatiōe parētibz. p̄ p̄ns alijs p̄sanguineis q̄ ex eis dē p̄ntibz dī p̄pinq̄ originē trahūt intrātū q̄ apō antiq̄vte Valer⁹ maxim⁹ refert nō erat fas filiū sūt cū p̄re balnea ri. nē sic seipos inuicē nudos aspicerēt. Manifestus est aut fm̄ p̄dicta q̄ in actibz veneris maxie p̄sistit q̄dam turpitudō honorificatiōe p̄ia. vñ de his boīes verecūdi dant. z iō incōgruū est. q̄ p̄iūctio veneris talīū p̄sona rū fiat adinuicē. Et hec rō videt ex p̄mi. Leui. xvij. vbi dicit Mater tua est. nō reuelab turpitudinē ei⁹. Et idē postea dicit alijs. Scdā rō est q̄ p̄sonas p̄iūctas san guine necē est adinuicē sūt p̄sari. vñ si boīes tales. i. qui sūt p̄sanguinei v̄l affīnes nō arcerent a cōmixtiōe vene rea. nīmīa p̄oportunitas daret boībz veneret cōmixtiōis et sic animi eoz nimis emollescerēt p̄ luxuriā. Et iō i ve teri lege ille p̄sone specialit vidēret esse phibiti q̄s necēs se est sūt cōmorari. Tercia rō est. q̄ p̄ h̄ impediret muli plicatio amicōz. Dū enī vxorē extraneā accipit. iūgnit sibi quādā specialī amicitia oēs p̄sanguinei vxoris ac si eēnt p̄sanguinei sui. Tū Aug. di. xv. de ciui. dei. Dabi ta est rō rectissima caritatis. vt boīes quibz esset vtilis atq; honesta p̄cordia diuisaz vicissitudinū vinculis neq; ererent. Nec vñ in vno mltas haberet. sz singl̄ sp̄erge rēt in singlos. Quarta rō reddit z addit p̄dest. ij. poli. q̄ cū naturalī hō p̄sanguineas diligit. si adderet amorē q̄ est ex cōmixtiōe veneris fieret nimis ardor amo ris z maxie libidinis incētiū q̄ castitati repugnat. Et q̄uis incestus dicit q̄si nō castus. z q̄libz spēs luxurie corūpat castitatē. tñ anthonomatice dī de incestu q̄si

corruptio castitatis. q̄z abusus maxime p̄iūctaz p̄soz naz inducit corruptelā castitatis. tñ p̄pter oportunitates ad lasciuā ex frāgnti p̄satiōe z cohabitatiōe domesticā. tñ p̄pter nimīū ardore amoris. vñ certe mag nō solū incautela sz fatuitas est ex q̄ mūd⁹ est ita corrupt⁹ sicut cernit z pueri puuli ex mal exēplis sint dediti talibz. sūt facē dormire frēs cū sororibz. v̄l alijs p̄sanguineis v̄l af finibz. aut cōpatres cū cōmatribz nimis domesticā con uersari. Tū ad h̄ aliq̄n fiat vt ap̄i possit malū fieri. Quā sicut adolecētes indifferēter p̄uersari cū alijs. Summe ut q̄ndā cōmūbū q̄ abutebat nouerca sua. z traditus tum aut deo displicat istō viciū ex diuisa punitōe etiā in vita ista oñdit. Nā p̄pter incestū Paul⁹ ap̄s excoīca uit q̄ndā cōmūbū q̄ abutebat nouerca sua. z traditus fuit p̄pter h̄ in p̄trem sathane. vt b̄r. j. 2o. v. vt in xoz poīe vexaret a diabolo crudelī. sic vexabat in aīa. Ru ben q̄z cogit carnalī vxorē patrī sui Jacob dimisit fuit i p̄mo genitura. vñ dixit ei p̄r. Rubē p̄mogenitus me⁹ maior in donis sz esse debuisti. s. p̄pter p̄mo genitu rā. mīor in impio. sz affect⁹. s. p̄pter incestū tuū. q̄z affect⁹ disti cubile patrī tui z maculasti thoz ei⁹. Scn. penul. Sz z i libro de b̄ndictōibz. xij. patriarchaz legit. q̄ Ru ben infirmat⁹ ad mortē p̄pter h̄ infirmitatē illac hazin⁹ currit. Amon q̄ violauit sororē suā interfecit p̄ter ab Ab salon. vt p̄r. ij. Reg. xij. Ita gl̄iosus baptista exhorruit hoc facim⁹ q̄ cū p̄cepit. Herodē regē h̄ in curisē cū beo rodiade cognata sua. egressus est desertū q̄d neq; p̄pter p̄niam deseruerat vt increparet i m̄ nephas. z cū scelerī bus plurimis ille eēt dedit solū de h̄ publice arguit cū dices. Nō h̄z tibi h̄re vxorē fratī tui. Mar. v. z p̄pter re p̄hēsiōe h̄ac fuit Iohes incarcerationis z decapitatus. Nō ḡ i istis incestuosus est intellect⁹ sic nec i equis. q̄nimo equi z aliqua aīalia bruta vident h̄ horreū sūme. Maz p̄bs in. viij. de aīalibz dicit q̄ quidā equ⁹ q̄z pulcherrī mus erat cū fuisset decept⁹. q̄z sz possit fuit pann⁹ ante oculos ei⁹. vt nō videret equā matrē suā. sz cū ea cōmice ret q̄ etiā pulchra erat post cōmixtiōe amoris p̄mo cū p̄pedit ita exhorruit q̄ seipm̄ p̄cipitaur. Nolite ḡ fieri sic equus z mulus quibz nō est intellectus.

De p̄mo scz vt resit .§. III.

stat voluptati sue. notat cū dī nolite fieri. q̄si diceret se supueniat instigatio v̄l reptatio ad incestū v̄l alia p̄so cles luxurie. nolite acquiescē z assentire volūtati. Tū enī malū p̄mo p̄cedit a volūtate cū est mala Jaco. iij. Resit stite diabolo z fugiet a vob. Debilis enim est hostis iustitie. q̄ nō vincit nisi volentē vñ z p̄bs in. iij. et h̄icōm. P̄am impantē v̄l p̄am luxurie dī p̄am puerile. tñ q̄z sicut puer si in sua volūtate dimittit. crescit i p̄zia vo lūtate. Tū dī equus indomit⁹ euadit dū. z h̄l p̄remis sus euadit p̄ceps. ita concupiscētia si ei satisfiat accipit maius robur tū q̄ sicut puer emendat p̄pter h̄ q̄ coher cet. p̄pter q̄ dī Proverb. xxiij. Noli subtrahere a pue ro disciplinā. Tū h̄ga p̄cuties cū z aīam ei⁹ ab inferno liberabis. i. dū concupiscētie resistit. reducit ad debitū ho nestatē modū. Et h̄ est q̄d ait Aug. i. vj. music. dicit enī q̄ mēte i spūalia suspēsa atq; ibi fixa z manēte. concupis cibilis. i. concupiscētie carnalī impet⁹ frāgit z paulatī res pressus extinguit. maior enī erat cū se q̄ret nō oīno nul lus sz z mīor cū refrenat⁹. Et iō dī h̄b. in. iij. et h̄icōm. cor. q̄ quēadmodū puer dī fm̄ p̄ceptū pedagogi v̄l sic concupiscibile p̄sonare rōni. Ultra istō remediū in p̄tra ignē enī cōpat luxuria. vt dicit⁹ est supra. Triplex remediū adhibet ad extingvendū v̄l minuendū.

Primo per aque infusionem.

Secundo per lignoz subtractionem.

Tercio p̄ ab igne elongationē.

Ca. 5. De incestu

Totū h̄ p̄ de olla q̄ est iuxta ignē q̄ si ita bulliat vt est
fundat qd̄ p̄inet in ea. aliqd̄ p̄dictoz triū fieri p̄suevit
q̄ vt aqua frigida olle infundit. vt de lignis subtrahit
vel olla ab igne elongat. Sic cū mēs intem̄ feruet calo
re luxurie ita q̄ substantia p̄tutū q̄ ibi p̄inet effunditur
debet p̄ ad aquā recurrere. sed triplicē videlz ad aquas
lacrimaz r̄ cōpūctiōis p̄sideras infirmitatē suā r̄ p̄cti
culū r̄ ideo deuote poscēs auxiliū. vñ d̄r Sap. viij. Ut
sciu qm̄ aliter nō possum esse p̄inēs nisi deo det. r̄ hoc
ipm̄ erat sūma sapia scire cui⁹ donū esset. Aliq̄ dñm̄. et
depar⁹ sum illū. Nec tñ ex h̄ pōt se excusare incōtinēs
q̄ p̄tinere nō pōt nisi deo dederit grām. sic nec etiā se ex
cusare aliqd̄ p̄ctoz ex h̄ q̄ p̄seuerat i aliq̄ p̄ctō cū inde
nō possit recedere p̄ p̄niam nisi deo infundat grām. Nā
vt d̄c. b. Tho. in. iij. De nllī grām subtrahit faciēti qd̄
in se est. sed semp̄ parus est infundere se p̄paranti. sic et
castitatis bonū a deo dat cū q̄s p̄ oīdes r̄ p̄ subtracō
nes occasiōnū ipm̄ q̄rit. r̄ de h̄ pōt intelligi illd̄ ps. Tō
fregisti capira draconū i aq̄s idest p̄ncipia tēptationū
carnaliū in aq̄s lacrymar. Qd̄ si aqua ista nō suffi
cit ad dar scōam aquā videlz alicui⁹ corp̄alis afflictiois.
nō tñ p̄culose. vt castrādo seipm̄ vt aliqd̄ b̄mōi. b̄ enim
esset p̄ctm̄ mortale. vt. xxxv. d̄l. p̄to. r̄ esset irregularis.
Tñ q̄ r̄ps ait. Marb. xij. Sūc q̄ castrauerit seipos p̄
pter regnū celoz. intelligit fm̄ Triso. r̄ alios de castrat
iōe spūali. sic r̄ cū ait Marb. viij. Si occis tu scāda
liat te. erue cū r̄c. p̄ qd̄ p̄hibet aspect⁹ incitariū ad ma
liū. nō euulsio oculi corp̄alis p̄cipit. ita cōmendat a chris
to. q̄ se castrat. i. qui volūtate a se resecat p̄cupisctias
carnis r̄ venerea vt deo fūiat. Debet q̄s in tēptatōibz
luxurie posu⁹ ita carnē affligere vt p̄culū nō sequat. sic
egit. b. Bene. cū fuit tēptatus in solitudine vehemētē p̄
teat se nudū inter vepes r̄ viciās. r̄ dolore corp̄is ab
stulit vulnus mēris. Sic r̄ b. Franci. tēptatus cū discit
plina corde nō sufficeret ad mortificationē tēptationū
nudus stetit inter nives formādo de nīue vxorem r̄ fili
os r̄c. B̄tis Berni. se misit in aq̄s gelidas ad rep̄imē
dā tēptationē hui⁹. De q̄dā etiā iuueue narrat. b. Hier
rony. q̄ cū fortiter tēptaret de h̄ vicio nec orōibz nec ab
stinētijs nec vigilijs iuuaret ab impulsu vehemētis tē
ptatōis. demū p̄ monasterij b̄ iuenit efficax remediū.
Ordinauit cum monachis suis q̄ quotidie ei diūsas
molestias r̄ p̄umelias aliq̄ inferret. r̄ ipmet accusaret
eū apd̄ abbatē q̄ molestass̄ eos. sicq̄ q̄ridie paup̄ iuue
culus p̄umeliabatur. r̄ accusabat ab eis q̄ p̄umeliā inu
lerat. Trāfacto aliq̄ tpe cū hac mortificationē laboz. vna
diez interrogauit eū abbas quō sibi erat in tēptatione
carnis. cui r̄idit. p̄r mī. mibi viuere nō sinīt. quō luxuri
an cedit. sicq̄ p̄ hūc modū afflictiū r̄ mortificationū
sine p̄culo de tēptatōe b̄mōi liberat⁹ fuit. De h̄ pōt ex
poni illd̄ Eccl. iij. Ignē ardentē extinguit aqua. i. vhe
mentē tēptationē luxurie aqua tribulatiōis mortificat
Et est tertia aqua. s. scripturaz lectōis eaz r̄ meditatio
nis q̄ etiā ad h̄ multū opat. Tñ Hiero. de con. d̄l. v. c.
Nunq̄. Alma studia scripturaz r̄ vicia carnis nō amab.
Aligilia cū honestat. i. studia honesti tabefaciet carnes.
Eccl. xxxj. Ibi enī p̄inet q̄ detestandū sit h̄ viciū. q̄q̄
nociū. q̄ p̄ ipm̄ ad ignē eternū puenit. Sic legit in vis
taspatū de q̄dā scō heremita. ad quē accessit q̄dā pu
blica meretric. q̄ se factauerat cū amatoribz suis. q̄ illuz
scām ad op⁹ nephariū p̄traheret. Accessit q̄ ad cellā seu
heremitorij ei⁹ q̄dā sero tarda hora r̄ pulsans cellā ei⁹
simulabat se errare in deserto r̄ vltā rectā amississe. p̄pter
qd̄ rogabat veyel in aliq̄ angulo heremitorij sineret tñ
illa nocte manere ne foris inuēta deuoraret a feris silue
stribz. Ille vidēs necessitatē extremā. r̄ simulationem ei⁹
p̄pauit illi⁹ intentionē ignorās. h̄ iuitus p̄pter p̄culū. tñ

caritate coact⁹ introduxit separatim manere faciēs. Me
dia nocte diabolus cepit terribilr illū patre vxcare d̄ rē
prandē carnis q̄ sibi p̄i loqns ait. Opa mala i tenebris
sūt. bona autē in luce. Accedit q̄ lucernā. r̄ cū tēptatio
crelceret. cepit ad reprimendū cogitare de igne inferni q̄
fm̄ scripturas parus est luxurios. Juxta illd̄. Fornicatori
bus r̄ homicidis ps illoz in stagnū ignis r̄ sulphuris.
et cū nō cessaret tēptatio cepit sibi p̄i dicere Incipe nūc
expiri penā illi⁹ ignis eterni q̄ lōge grauior erit. cui⁹ re
debitore p̄stitus faciedo ad qd̄ incitatur. posuitq̄ vñ
digitū man⁹ ad ignē lucerne. r̄ tñ tenuit q̄ corū cōbus
sit. Tā vehemēs erat tēptatio carnis q̄ adhuc p̄ h̄ non
cessabat r̄ ipē apposuit sequēte digitū. deinde oēs alios
succelluē sic cōbusta manu tēptatio cessauit. Illa autē
misera q̄ r̄ps expectabat aptū ad inuitādū ad malū cū
p̄ aliq̄s rimulas vidisset qd̄ iste agebat. ita horruit stu
pore vt moreret. Mane autē facto illi lasciuī iuuenes q̄
submiserat ipam pessimā meretricē venerūt ad cellā b̄
interrogātes si p̄terito sero a casu applicuisset illic aliq̄
mulier. q̄ deuia erat. R̄ndie senex ibi iacer illa pessima
femia. nā r̄ mibi h̄ fecit qd̄ videris. oñdēs manū cōbus
stam r̄ ordinē facti. Videtq̄ eā mortuā veniā postu
labat de malo qd̄ tractauerat recōmēdantes eam sibi.
Qui orōne suscitauit eā. Mirandū est istd̄ gestū non
imitādū. Meq̄ enī lege cōi h̄ agere liceret. quātacūq̄ tē
ptatiōe pulsar⁹. S. lege priuata. i. spūscī. q̄ cōi legi nō
subijct. vt. xij. q̄. ij. Due sūt. quā seq̄ non debet dimissa
cōi nisi sic cer⁹ ea duci. si nō vult seduci. Scdm̄ res
medii est subtracō lignoz. Si enī appositio lignoz
auger flāmā. ita subtracō minuit. Ista ligna sūt ciba
ria r̄ potus. q̄ nō solū ex q̄ntitate s̄ ex qualitate incēdūt
ignē luxurie. r̄ tātomaḡ q̄tomaḡ sūt delicatioraz ma
gis nutritiua. Tñ apls. ij. Loz. vj. p̄mittit ieiunij ca
stirati dices. Exhibeam⁹ nosmetipsos vt dei mīstros. in
ieiunijs. in castitate. q̄ abstinentia ciboz iuuat ad casti
tate. sic m̄ultiplicatio ciboz inducit materialr luxuriā
Sine cerere r̄ bacho friger ven⁹. i. luxuria ait Hierony.
Et r̄ps ait Marb. xvj. Hoc gen⁹ demonioz. i. tēptan
tiū de luxuria. nō eijct nisi orōne r̄ ieiunio. Et p̄pterea
in ieiunijs ecclie est interdict⁹ oīs esus carniū. r̄ in ieiun
io quadagesime etiā esus lactancioz seu ouoz r̄ casei
vt p̄z d̄l. iij. Deiq̄. q̄ ista sūt maḡ nutritiua r̄ icetina
libidinū. q̄ sūt instituta ieiunia Luxuriola res est vi
nū. i. cā luxurie vt dicit Prouer. xi. Et Hierony. Uerē
mero estuas facile despumat i libidies. r̄ Prouer. xxxj.
Qui delicare pauert serui sūt. in fine sentiet cum p̄u
macē. Seru⁹ est corp⁹. Qui q̄ volūt b̄i comedere r̄ b̄i
bere r̄ lautores eplas. r̄ q̄scere. r̄ dicunt se caste viuere
nō posse. vtiq̄ vez dicūt. s̄ nō excusant. sūt vt putāt. q̄a
nō tollūt occasiōes sue luxurie. sic q̄ poneret alia ligna i
domū suā quā vider ardere nō crederet sibi si diceret q̄
displiceret sibi cōbustio. cū ipē apponat materiā. sic q̄ nū
mis vacat hui⁹. In li. de testamētis. xij. patriarcharuz
narrat Ioseph admonēdo filios suos quō fuit liberat⁹
de p̄culo adulterij ad qd̄ iuitabat eū dñia sua frequēter
et h̄ mediatibz multis ieiunijs r̄ oratiōibz. Ubi etiā des
clarat quō multis modis q̄sūt illa pessima femia euz
ad nephas inducere. Primo quidē cū filios nō habe
ret. dixit vt illū veller habere in filiū. r̄ q̄ adolescēs erat
xvj. annoz. cū p̄ fuit vedit⁹ frequēter amplexabat r̄ tan
gebat vt filiū malo aio. qd̄ postea p̄pēdit ei⁹ cepit ad
malū sollicitare subp̄tatu vt filiū haberet ex eo quē ma
ritus putaret p̄xiū. r̄ sic oīa bona q̄ multa erāt ad euz
deuenirēt. Sed cū ille recusaret dices esse a deo suo
dño celi p̄bitū adulterij. suggestit aliū modū offerēs
se viz necatur p̄ venenū. si veller postea ipam vxorē ac
cipe. qd̄ ille horruit dictū. cōminās q̄ si ageret h̄ manij

Quartus
abstinen
tia r̄ ieiun
ium.

Nota tē
ptationes
quas hab
uit Ioseph
ab i
vxore pha
raonis.

Titulus Quintus

festaret scelus suū. nec sibi iungeret. Tercio pmissit ei qd dimitteret idola et vir suū ad idē induceret si ei assentiret. et adoraret deū suū. et sic esset cā cor salutis. Qui respondit Ioseph nō placē deo suo pūsis ad eū ppter satis faciendū libidini. Quarto misit sibi epulū solēne. sed incantatū ope diaboli. vt inflāmaret eū ad amorē suū et pūbitū. qd ipse dñi reuelatōe cognoscēs. facta orōe sup cibū nihil nocumētū pcepit ex ei esu. Quinto sibi dixit qd nisi eū ea rem haberet oīno se occideret gladio vel veneno. et sic esset ipse causa mortis sue. Sup qd tēpauit eā dicēs qd pūbina vīn sui si bageret. postea oībo bonis suis gauderet et qd emula ei erat. iō retraxit se multū dēs felicitatē securitū emule sue. Demū quadā despecta tōde facta quadā die apphēdit eū pūcinā vestimētū qsi vīn inferēdo dicēs. dormi meū. qd recusauit fugiens. Et h vīcinū ponit secura. Bēn. xxxix. Sz postqz suscit flagellat a dño suor in carcerat. ppter accusationem falsam illū. aliqñ fecit sibi occulto mō notificari qd si pūmitteret secū dormire faceret cū viro suo ita qd educeret de carcere illū alā diu maneret. nec acquieuit sed firmo inposito castitatē māsit. iuuās se ordibz et ieiunijs. et caute pūsans. Inueni inder Salomō. Eccl. xij. mlierē amariorē morte. siue intelligat de femina siue de voluptate venerea seu pūpiscētia. Amara est mors corporis. qz separat aīam a corpore. sed amarior est luxuria vī mulier. qz separat aīam a deo et celesti curia. Sequitur in auctoritate qd laqz us est venaroz. i. demonū. Nā demōes laqos tēptatio num ad capiendū hoīes sibi etiā volātes p tēptationē ponūt mlieres vī luxuriā sagena cor ei. idest cogitatio de illa vel affectus ad illā est sagena qua hoīes veluti pisces incaute capiunt. vīndā sūt manū illū. i. opa qd facit mlier ad alliciedū vt nūc et ornat. locutiōes et enigma et alia hmoi sunt vīndā quibz ligant hoīes et ligati tenent ne exeat de pēto. Qui placet deo effugiet. i. vitans do domesticitātē carz et orōnibz et ieiunijs se iuuando.

Quintus
est fuga

Tercū remediū est elōgatio ab illis psonis qd tāt vel dare possūt materiā tēptatiōis. Un aplū. i. Cor. vi. Fugite fornicationē. Sup qd pbo ait Amb. Lū alijs vīcū pōt expectari solia. hāc fugite ne appropinet. da nō pōt aliter meli vīnā. Rō huius esse pōt. qz hmoi deletratiōes in pūculari cōsiderate nimis exarant et incitāt pūpiscētiā ad se. Materie aliorz pētoz cōsiderate paz vel nihil mouet pēpue illos qd nō sūt dediti talibz vicijs. Qui nō est deditus auaricie. ex h qd cogitat de vīura. vī symonia. vel furro. vī fraude a se vī ab alijs cōmissa nō inclināt ad illa. Sz cast et honesto recogitādo turpia a se ppetrata vel ab alijs etiā bona intētiōe. nullat et alij qñ fortiter tēptat. Et iō sine magna necessitate nō debz quis talibz mēte implicare. et cū necessitas magna iminet cū magis vigilātia rōis ne caro reuīscat. Si qd tēptat qd erga aliquā psonā pūcularē. meli remediū adhibere nō pōt qd elōgare se a pūsanōe illi. qdū honeste et sine nota fieri pōt. vī et illa mala mlier qū iniecit oculos in ioseph vītra pūpiscētiā eius cū a casu solus Ioseph sine arbitrio. i. alijs factoribz domū intrasset in alijs quā pte vt opis quippiā faceret. ausa fuit ista nequaz cape cū p clamidē vt secū rē haberet. qd ille cernēs periculū nō verbū rēdit. h facti fugiēs de manibz eius. et dīmissio pallio foris exiuit. Bēn. xxxix. Un et Ihd ait. Ad grūū est inde copat cū vbi qd illecebris deseruiuit. Nā loc vbi dīsqz prauē vitie i aspectu mētis. opponit qd sen p quīsqz ibi vī cogitauit vī gessit. dī. lxxij. c. Dalet enī in secura dī fenū vī palea vī stuppa. Eccl. xij. Gruppa collecta synagoga peccatiū. et pūmatio illoū flāma ignis. Sed qd securitas esse pōt stuppe vel palee iuxta ignē. Exinde notabile in. iij. dialogo. de illo pte sbyroico scō vīorato qd tenebat vīorē quā ante pūotio

nem suā suscepit a se remotā hīc est esset antiquatus in scitrate et in extremis vite pstituit adeo vt nec spūs vīderet esse in illo. vīor et vīolēs cerni vīdere si expirasset adhuc adbelit os suū ori illi. vt vel sic aliquē alitū sentiret de eo exire. Qd ille cernēs dara voce dixit. Adhuc igniculus est. i. in corpore. Tolle paleā. Qd illa intelligēs se inde romouit. Post qd clamare cepit. bñ venerit dñi mei. bñ venerint dñi mei. vt quid ad tantillū seruū vīolētis. et loquebat de p. et Pau. Ecce venio ecce venio. et sic cū eis ad celū pscendit.

Caplm. vi. de stupro.

Stuprum est alia species
luxurie et pūstici actū venereo extra matrimoniū quo deflorat hōgo. Aliqñ tñ sumit latē. et. ge p alijs speciebz luxurie. Et fm h dicit Amb. Omne stuprū adulteriū est. xxxij. q. iij. Nemo accipit enim ibi stuprū p pūbitū vīri vīorati cū alia quacūqz cūm vīore sua. Sic enī accipit. pūme. v. vbi dī. Si latz ad adulteriū et testibz argui nō pōt. qz nō est iūcta i stupro et idest adulterio. Est autē speciale pētm. qz fm Thol. se. Sc. Gruppū q. diij. arti. vi. vbi circa materiā alicui vīcū occurrit ali est pētm qua specialis deformitas ibi debet poni determinata spe pētm cū illi pētm. Et aut luxuria pētm pūstēs circa materies illi pētm. In hōgine autē sub custodia pūis vī alteri us existēte occurrit specialis deformitas. si corrūpat extra statū matrimonij. Et h tā ex pte puelle q ex h q violat nulla pactiōe pūgali pcedētū impedīt a legitimo mīmo nio psequendo. Nā tales qñ h scit cōiter reculant vī hōnefte mlieres. Ponit etiā p hoc in vīa meretricandi. a quo retrahēbat. ne signaculū hōginitatis amitteret. Tū etiā ex pte patris qui de eius custodia sollicitudinē gērit. fm illd Eccl. xlij. Sup filiā luxuriōsā pūma custodia. neqñ faciat te venire in obprobriū inimicis tuis. Et ex h pte q stuprū est species determinata et vīsticia a luxuria. qz importat illicitā deflorationē vīrginū sub cura parentū existentiū. Quia Sichen filius. Amos com misit stuprū cū Dīna filiā Jacob. inde secuta sūt multa et magna mala. Nā fratres eius simulāres se velle ipas Dīnā dare illi Sichen in vīorē put affecruose postulat. bar. si tñ ipse cū toro pūlo suo circūfōnē accipet. acquieuit ille cū patre. Et h fuaro terra die circūfōnē sacre quando dolor erat maior in castitate. Simeon et Levi intrarūt cluitāgē Sichen. et ipm dñm cū iuratis parē cūz filio ac oēs alios habitatores ciuitatis illi in ore gladij percusserūt. iuuantibz eos omnibz fratribz eoz in vīnū dictam stuprū. ptra voluntatē tamē patris sui Jacob. vī haberet. Benef. xxxij.

De satisfactōe stupri §. i.

vīz tenet in aliq stuprator satisfacere et in q Rōderur fm Tho. vbi supra. qz h bz duplicē iurā annexā. vīa ex pte hōginitis aliā ex pte patris sub cui cura est. ideo tenet satisfacere aliq mō vīcū. Ex parte quidē vīrginis qz et si eā nō vī corrupit. tōmē seduxit ppter quod tenet satisfacere. Unde Exo. xxij. dīct. Si seduxerit quis vīrginē nō dūz desponsatā dormieritqz cum ea dōrabit eā et habebit in vīorē. Si autem pater vīrginis noluerit dare ei. reddet pecuniā iuxta modū totis quā vīrgines accipere pūuerūt. Et quia etiā parri puelle intūiat. ei etiā tenet ad penā scdm legē. Dīct enī Deutero. xxij. Si inuenit vir puellā vīrginē q nō habet sponsū. et apphēdēs pūbuerit eā ea. et res ad iudiciū veniet. dabit qui dormiuit eā. i. scdlos argēti. et habebit eā vīorē et qz humiliat eā nō poterit dimittere illā cūm crīs diebz vite sue. Et h ideo ne videat ludibriū fecisse fm Aug. De Tho. Et qz pceptū inter iudicialia pōt

nif. que nō obligat nifi in q̄ tū ecclia vel aliqua ciuitas illa affumat vt cōtinētia magnā equitatē. nō nūc ad illa nō videt obligari. nifi quaten⁹ in ftatū aliquid ciuitatē haberet. 2 in iudicio cōtētofo ad illa cōdēnaretur. Et idē dicendum de quacūq; alia pena ftatuta. p̄tra tales qñ fuiffet adiudicat⁹. In foro iudiciali ecclie videt tene nō ad alterū horū cōftuprator. f. aut fumere in v̄pore. aut maritare. i. dōrē dare ar. extra de adul. ca. i. S. 3. vt dicit ibi glo. hec fuit pena antiqua. Hodie autē hic punit. q̄ aut ducat eā aut verberat⁹ 2 a facramētis excludit⁹ retrudat i mōafteriū ad agēdā penitentiā. de q̄ egredi nō pōt fer extra eo. c. ij. Aliq̄ etiā glo. itelligit hec de fēductore feruādā. qñ fēduct. i. fērofu a domo abducit p violentiā In foro autē cōfciētie hic agēdū videt fm Guil. Si de ftatū eā volūtariā. nō tenet ei. patri autē tenet. q̄ iniuri ar. c. i. vñ i aliq̄ fatisfaciāt vñ fātē cū placat. Si autē fēduct. pura pmiſſionib⁹ 2 mēdātis. nō videt fuiffe volūtariā. Inuitā q̄ fēductā fī cōftuprauit. iniungendū eſt fibi q̄ fatisfaciāt ad arbitriū boni viri. vñ cū ea cōpōnat. 2 fī pmiſſet eā ducere in v̄pore vt copulā ab ea ex forqueret feruet pmiſſū. 2 mltomagis iuramētō firmat⁹. 2 hoc nifi nimis diſtās eſſet eorū cōdictio. puta mulier plebea. vir nobilis 2 potē nō cū mulier psumit fraudem ignoraffe. vñ etiā fī magnū aliqd scandalū ind credi tur puentur. 2 tūc petat remiſſionē promiſſi. 2 aliter ſatisfaciāt fm ſuā facultatē. 2 mulieris indigentia. Parentes autē q̄ tradūt filias ſuas nobilib⁹ diuinit⁹ deſlorant. vñ ppter h̄ eas nuptui tradāt illis dōtariū peſſimū ſunt lenones. vel etiā vt ex pecunia collata ppter turpitudinē inde viuāt. digni morte tpali 2 eterna. qd bores brūs Nicolaus adoleſcēs puidit cōſcānceo ſuo nobili. fī paup. p̄p̄cēs p fenestrā dom⁹ maſſam auri trib⁹ vici bus p dōtariū triū ſuaz filiaz quas intēdebat pſtituere Tenent tñ abutentes eis puidē. nec peccatū ſupri tua dicit q̄ de volūtate puelle 2 parentū h̄ agāt 2 ablata veritate fornicationē cū eis cōmittūt ſe miſcēdo cū eis fī ſoluti ſūt. Si autē violentia iſerat puelle abſoluta aſo ſemp renitēs. ſemp ſtupz quidē eſt ex pte viri. 2 grauiter puniri d̄ vt ſtuprator 2 raptor. Ip̄a autē nec peccat nec amittit ſginitatē 2 fī ſignaculū ſginitatē amittit. Et fī ſe defendēdo ne violēt ſiue nupta ſiue inupta caſu occide ret eā impetentē nō ob vindictā nec homicidii intēdēs fī ſuā deſenſionē. puta vibat gladiū 2 cū ne capiat cre do nō peccaret. q̄ vim vi repellere eſt d̄ iure nature. diſ. i. c. ius naturale. Et fī h̄ nō ſolū ſe ſed 2 bona ſua deſen dere ne capiant a latronib⁹. q̄re etiā ne pudiciā 2 bonorē ſuū amittat. 2 ne maxime tēptatōi exponat. Sed fī violentia pditional iſerat. puta q̄ cōminatio ſit ei de morte vel infamia. vñ verecūdia ducta nō audet clamarē. vel timet scandalū magnū oriri nō excuſat a ſtupro et peccato conſequēter.

Laplm. vñ. de raptu.

Raptus eſt illicit⁹ coitus a rapiēdo dicit⁹. Et vt dicit. xxxvj. q. i. Raptus cōmittit cū puella q̄ violēt a domo patris abducit vt corrupta in v̄pore habeat. Et q̄ h̄z ſpecialē deformitatē in materia venerea. ideo ip̄a eſt determiata ſpecies luxurie. Et vt dicit. b. Tho. ij. q. i. diij. ar. vij. Rapt⁹ qñq; pcurrit cū ſtupro. qñq; inuenit raptus p̄tus cū ſtupro qñ aliqd inferit violentiā ad ſginitatē illi deſlorandā. q̄ quidē violentia qñq; inferit tā virginitatē patri ei⁹. qñq; inferit patri 2 nō virginitati puta cū ip̄a pſent q̄ de domo patris abducit. Diſfert autē violentia raptus alio mō q̄ qñq; puella violēt abducitur a domo parentū 2 violentē corrupt⁹ qñq; 2 fī violentē

abducit nō tamē violentē corrupt⁹ ſed de volūtate virginis ſiue corrupt⁹ fornicario coitu ſine m̄rimoniali. q̄ licetq; violentia abſit ſaluat ratio rapt⁹. Inuenit autē raptus ſine ſtupro. puta cū q̄s rapit viduā vel puellaz corruptā. An Simach⁹ papa dicit. Raptos viduaz vel ſginitū ob immanitatē tanti ſcedis deſectamur. Scrupum vero ſine raptu qñ aliqd abſq; violentie illatione virginē illicite deſlorat. Itē fm Tho. vbi ſupra. aliter dicit Raptus puellarū deſponſat⁹. cendū eſt in raptu puellaz q̄ ſūt alijs deſponſate. 2 aliter de raptu eaz q̄ nō ſūt deſponſate. Ille enī q̄ ſunt alijs deſponſatiōe ius habet. Ille autē q̄ nō ſūt deſponſate alijs reſtituēde ſunt pmo patrie potēſtati. 2 tūc de volūtate parentū pnt eas licite i v̄pores accipere. Si at̄ alr fiat. allicite m̄rimoniu p̄rabit. q̄ quicūq; rē rapit. tenet ad reſtitutionē ei⁹. nō ſi non fiat talis reſtitutio. 2 puella rapta pſenſerit volūtariē in habēdo raptorē ſuū in virū. tenet m̄rimoniu. Nā rapt⁹ 2 fī ſpediat m̄rimoniu p̄bedum. nō tñ dirimit p̄tractū. vñ qd dicit in c. alio del. dēſt. Placuit vt bi q̄ rapiūt ſemias vñ furant vel ſeducunt eas. nllatenus eas habeāt v̄pores. q̄uis eas poſt modū nuptialiter cū pſenſu parentū ſuſceperint. xxxvj. q. ij. Placuit. dicit⁹ eſt in deſectationē criminis. Vel pōt itelligi de his q̄ ſunt alijs deſponſate maxie p̄ ſba de preſenti. hec Tho. in glo. ſummaria. xxxvj. q. ij. in pñ. qñtio nis. vbi tractat hec qñtio. f. vñ raptor poſſit rapia habere i v̄pore pacta pnia ſic dicit hec qñtio dubiū nō habet. q̄ vñq; pōt raptor rapia habere in v̄pore pacta p̄ nēcia. 2 eſt exp̄ſū extra de raptorib⁹. c. Accedens. Et ſi nifi ſit ſpōſa alteri⁹ de pñ. tūc enī illi reddēda eſt. ſed ſi eſt ſpōſa de futuro nō cogit eā recipere. vt. xxxvj. q. i. Lex illa. Rapla q̄ q̄ dicit q̄ nō poſſit rapia manē cū raptorē. intelligēda ſūt qñ rapia nō pſenſit in m̄rimoniu raptoris. ſed potius in ſtuprū. cū enī in p̄cto maneat ſepa rati ſūt vel intelligunt qñ rapit ſponſa alteri⁹. q̄ ſi eſt ſpōſa de futuro 2 cū raptore pſiſſet volūtariē p̄ ſba de pñ. cū eo remaneret etiā p̄dictib⁹ parentib⁹. An dicitur. ſic ait. Tria legitima iugia in ſcripturis leguntur. Primū legitimū iugiu eſt. f. ſgo caſta in ſginitate viro data legitime. Scdm eſt ſgo in ciuitate deſpēſa a viro. 2 illi p̄yim copulata ſi voluerit pater ei⁹ dōrabit eā. iſte vir inq̄tū iudicauerit pater. 2 dabit p̄cū pudicie eius. 2 erit illi v̄pore. f. ſi pſenſerit m̄lier in m̄rimoniu. Tertiu eſt filia deſpēſa in ciuitate. ſa raptore ſi nō voluerit pater eius. ſi illi dare in v̄pore dōrabit eā ipſi viro et dabit alteri et dōrabit eā 2 legitima erit ei. quod intelligit quādo puella nō pſenſit in m̄rimoniu. ſed in ſtuprum cū raptore. xxxvj. q. ij. tñ.

De pena raptoris §. i.

mulier dicit Ray. in ſūma. q̄ pena raptoris fm leges eſt vt capite puniat⁹. 2 eius ſubſtātia rapte applicet ſi in genūa rapuit. Si ſo ancillā vel liberā ſubſtātia nō amittit. h̄ tñ decapitat⁹. ar. xxxvj. q. i. De raptorib⁹. De decapitatione dicit exp̄ſius. C. de rap. virgi. l. j. Scdm canones autē raptor effiat ſu⁹ rapte nifi ſe velit redimere. vt dicto. c. de raptorib⁹. Itē debet excōicari cū ſautonib⁹ ſiſ. xxxvj. q. ij. c. j. 2 iij. Si tñ rapia velit p̄rabere cū raptore. pōt vt dictū eſt ſupra. Et dicit ibi glo. Ray. q̄ hec pena pōt infligi in foro iudiciali nō in foro penitentiali Nota etiā fm Goff. q̄ p̄dicte pene intelligunt infligen de ſi rapuit mulierē honeſtā. ſecus ſi rapuit meretricē. vt. C. de rap. virgi. l. j. Nec diſtinguit vñ violentē mulierem quis rapiat vel inuitā. ſponſam p̄riā vel alienaz cōiugatā vñ nō cōiugatā. q̄uis actius puniat⁹. quis pro adulterio. dicit etiā. b. Tho. vbi ſupra. q̄ quia ſpōſa ex ip̄a deſponſatiōe habet aliquod ius in ſua ſpōſa. ideo

Raptus puellarū deſponſat⁹.

Utrū raptor poſſit habere raptam

Titulus Quintus

quis peccet violentia inferendo. seducendo sponsam de domo parentu violenter excusat tñ a crimine raptus su-
medo stricte. **Un' Belasus** papa dicit. q' lex p'teritoz p'ri-
cipu ibi raptu dicit esse commissum. vbi puella de cui' nu-
ptijs nil actū fuerat videbat abducta. xxxvi. q. j. Docti.
etiā dicit q' si desponsata de p'nti volente monasterium
ingredi vir rapiat z carnali cogitat. non potest postea
ingredi p'tra eius voluntate. **Ulus** enī est re sua. z si nō
debito mō. Item dicit Ray. q' si princeps committat ius-
dici ecclesiastico potestate puniendi tales. ipse circa mortē
vel mutilationē v' sanguis effusione enormem. poterit
tubere raptozē incarcerari z flagellari ita tñ q' flagella
in vindictā sanguis trāsire nō videant. v' pena pecuni-
aria multari. Quos tñ iuenerit excessisse p' mēbru muti-
lationē vel morte debet reservare puniēdos regie pote-
statē. extra eo. tñ in archiep'atu. Si quis etiā seruū in ius-
tam violauerit vel seruū iniuriarū actiōe tenet. de pe. di.
j. Si quis. Et si p'seuerauerit in vicio impetēdo eam nec
posset resistere quā violentia sibi inferret. si aliter nō po-
test sue pudicie p'uidere licite posset fugā inire. Si enī
licet f'mari in casu necessitatis ad euadendū mortē cor-
poris. vt de fle. di. v. c. Dilectos. Et si h'z v'xori a viro
recedere trahentē ipam ad mortale cōuersio. vt habet
xxviij. q. j. Idolatria. Et si licet reo capto ad mortē fuge-
re cū adu' p'z sine resistētia q're etiā nō licet seruo recedē
a dño ad euadendū mortē aie. ex q' frequenter molestas
eam renitēte. z ad malū cogit. Qd autē p'dat dñs ius z
p'ciu serui. imputet sibi. q' p'iuilegiū meret amittere q'
p'cessa sibi abutit p'ate. f. j. q. iij. P'iuilegiū. Propter rap-
tū seruaz vt refert Aug. in li. de ci. dei. maxie cedas
hominū secute sūt inter vtrāq' partē. s. romanorū z lau-
noz. Cū enī romana esset adhuc quasi de nouo p'stru-
ta. z mlti corū essent sine v'xorib'. fecerunt qd dā festū in
dolo. ad qd p'currētes vt moris est semine de p'ib' vici-
nis. vt de Sangua. illi romani rapuerūt eas vt haberēt
v'xores vñ securū est bellū z magna strages.

Caplm. viij. de sacrilegio.

Sacrile-
gium est

Sacrilegiū put est spe-
cies luxurie. est coit' fact' p' p'sonā sacrā vel cū
p'sona sacrā. id est habentē ordinē sacrū vel vo-
tum trīnētic. v' etiā in loco sacro. Pro cui' declaratiōe
sciendū fm **Tho. h. ij. q. diij. ar. x. q. act' vñ** p'utis vel
viciū qui ordinat ad finē alterius assumit speciē illius.
sicut furtū qd committit p'pter adulteriū trāsit in speciē
adulteriū. z eodē modo adulteriū qd committit p'pter furtum
faciendū trāsit in speciē furti. Manifestū est autē q' ob-
seruatiō castitatis fm q' ordinat ad cultum dei trāsit in
actū religionis vt p'z in his qui vouēt z seruāt p'ginita-
tem vt p'z. p. Aug. in li. de v'ginitate. Unde manifestū est
q' etiā luxuria fm q' violat aliqd qd p'inet ad cultū di-
uinū p'inet ad speciē sacrilegiū z fm h' sacrilegiū pōt po-
ni i' speciē luxurie. Pōt autē p'currere sacrilegiū cū diuer-
sis speciēbz luxurie. Si enī abutatur p'sona p'iuncta sibi
fm spūalem cognationē committit sacrilegiū ad modū
incestus. vt inter cōpatrē z matrē. Si autē abutatur virgi-
ne deo sacrata. inq'tū spōsa xpi. est sacrilegiū p' modum
adulteriū. inq'tū vero est sub cura patris spūalis est qd
dam spūale stupr. Si violentia inferat erit spūalis rap-
tus. De quo vltio dicit Justinian' impator. Si q's non
dicā rapere sed atreptare tantūmodo mīrimonij iūgēdi
causa sacratissimas p'gines ausus fuerit. capitali senten-
tia feriat de peni. di. j. Si quis. Ad quātū dedecus p'
ueniat hō p' h' sacrilegiū. pōt elici ex verbis. ps. dicentis
Domo cū in honore esset nō intellexit. comparus est ius-
mētis insipientib'. Abi nota tria de triplia honore in
quo se regere potest p'sona sacrā in qua inuenit h'mōi sa-

crilegium z per ipsum vituperatur.

Prim' est honor deifice sponsaliratis.

Secus est honor dñice p'atis.

Tert' est honor angelice ministerialitatis.

Quantū ad primū

S. I.

certū est q' magn' honor est esse spōsam alicui' regi ma-
ior spōsam impatoris. sed maximus est esse spōsam xpi
iesu qui est rex regū z dñs dñantiū. hec autē ē q'libet aia
habētis z seruātis humil'r votū p'ginitatē. **Un'** cūlibet
illaz p'fecte viuēt diceit in fine vite. **Un'** spōsa xpi acci-
pe coronā quā tibi dñs spāuit in eternū. Quāuis enim
dicat apl's de oībz caste viuētib' z bñ. Despōdi enī vos
vni viro virginē castū exhibere p'pō rōne fidei fuate cū
vera dilectōe. tñ alio mō magis speciali d'z habēs z ser-
uās p'positū v'ginitatis votū spōsa xpi. **Un'** cū p'serat
virgo vel bñdicit. ipsa cantat illud. **Ip'i** sum despōsata
cui angeli seruiūt. cui' p'ulcritudinē sol z luna mirantur
Representat enī statū ecclesie triū p'phantis. quo oēs san-
cti sincerissimo amore inseparabiliter p'pō inberent sine vl-
la corpis corruptiōe. **Has** enī v'gines dicit Job. Apoc
xij. sequi agnū sponsum suū quocunq' ierit. z cantare
canticū nouū qd nullus alius cātare potest. q' videlicet
xpm p'fecte imitantē quo ad integritatē aie z corpis. Et
speciale gaudiū quod aureola dicit p'pter victoriā car-
nis p'fectam papiunt quod alij sancti z sancte nō p'gini-
tes habēt. **Vinc** z **Ambr.** Pulchritudinē maiore estimat
re quis potest decore virginis q' amatur a rege p'bat
a iudice. dedicat dño. deo p'secratur. **Apirianus.** Virgi-
num gloria sublimior flos est ecclesiasticā germinis. dei
cuius aut ornamentū grē spūalis. illustrior portio gregis
xpi. **Ip'i.** s. virgini. sponsus dicit in **Lant. iij.** **Veni** de li-
bano sponsa mea. veni de libano coronaberis. libanus
interpretat candidariō. z significat puritatē. bis dicit d' li-
bano. quia duplicē puritatē debet habere seruatiōe. s.
et corporis. vt coronet aureola v'ginitatis. Cū igit v'ir-
go sit magno honore z sanctitate. si in aliquod op' car-
nale labat sacrilegiū committit q' ledit rem sacrā. violan-
do spōsam deo p'secratam. Talis nō intelligit quantus
the sauz amittit seu furat. the sauz v'itq' maximū. quia
nō est digna ponderatio aie p'inentis. vt dicitur **Ecc.**
xxvj. **Et** vt dicit apl's. in. h. ad **Cor. iij.** **Habem'** the sauz
num istū. i. vasis fictilib'. id est corporib' z ideo caute am-
bulandū quia si frangat istud p' quod dicit opus cama-
le irrecupabiliter amittit. fm illud **Amos. v.** **Virgo** is-
rael p'iecta est. z nō est qui suscitaret eam. **Sup** quo p'bo
dicit **Hierony.** **Auda** ceter dicā. quia cū cetera possit de-
virginē nō potest suscitare post ruinā. potest quidē libe-
rare a pena. s. debita p' peccato. sed nō pōt coronare cor-
ruptā. s. aureola v'ginitatē. xxxij. q. v. **Si** paulus. **Qd**
Dugo cardinalis exponit dicēs. nō pōt. id est nō oñdit
se posse vel nō p'suevit h' facere. **Nō** intelligit talis vili-
tatem z abominationē opis sui. **Un'** **Sen.** Voluptas
nihil habet magnificū. nil q' natura deo p'p'mū faciat a
ministerio viliū mēbroz ac turpū venies. **Et** vt dicit b.
Tho. in. iij. **Virgo** fort' impugnat rēp'ratione carnis
q' alij p' modū curiositatis. quasi appetēs expiri quan-
titatē vel qualitatē delectationis venere quā nō est ex-
p'erta. cui' etiā imaginatiōi diabol' rep'ntat qd magnū
esse z valde delectabile qd tñ est valde turpe adeo q' d'
libet de hoc magis erubescit q' de alijs actibus. **Et** vt
narrat in libro de natura apū. quedā virgo deo deuota
cū temptata amisset v'ginitatē in tantā tristitiā de-
uenit p'siderās p' quale op' vilissimū amisset tñ the-
saur' q' p' tristitiā z dolore mortua est. **Nō** intelligit talis
lis. q' vt dicit **Greg.** **Et** si momētaneū est qd delectat. tñ
eternū qd auar' pena. s. debita tāto sacrilegio z ad

Ca. 8. De sacrilegio

ulterio spūali. De inq̄r aplūs. i. Thimo. v. recipiēt dam-
nationē maiorē. q̄ p̄mā fidē irritā fecerūt. quā sc̄z p̄o p
miserit solent voro: vt sponso fidē castitatē seruare. Vnde
Apostolus ait in li. de virgitate. Si sup̄uenies maritū spō-
sam suā iacere cū altero viderit: nōne indignat et fremit
et p̄zeli dolore gladiū porrigit in māu suā. Et q̄ p̄s dñs
et iuder n̄r cū virgīe suā sibi dicat. et sanctitati suā desti-
natā iacere cū alio cernit q̄ indignatur et irascit. Quas
penas in scelestis istis p̄uictōibz cōminat cur vt gladiū
spūalē ē vcturū iudiciū dies. xxv. q. i. Nec aliq̄. Et q̄ nō
intellexit cōpā iumētis insipiciētibz: et factū sūit ill. nō so-
lū iumētis: s̄z insipiciētibz iumētis siles fuit. Quāuis
enī oīa iumēta sint insipiciētia. q̄ sine rōe sunt. aliq̄ tamē
p̄pter quasdā instinctū nātales prudētia vidēt q̄i aliqd
p̄ncipare rōnis et sapie. Alia vero oīo stolidā et asini.
Vnde d̄r ab a q̄ d̄ sine: et sensu. his iumētis magis ceteris
stolidi sūt sacrilegi. luxuriosi. de q̄b p̄p̄a. Quoz carnes
sunt vt carnes asinorū. Quāta enī insipiciētia ista ē q̄nra
temeritas spōsam regis eternā sponso suo pulcherrimo
viliissimo. nobilissimo. potentissimo. optimo recedere: et
viliissimo seruo pauperrimo deformi infirmo adherere.
Quāta brutalis libido p̄sumere accedere ad spōsam dñi
suiq̄ nullo mō p̄t ip̄z latere. Vnde cōpant iumētū in
insipiciētibz q̄ nulla vtunt p̄uictatē rōnis. Assimilant res
q̄ eis. q̄ dñr vt iumēta separti a p̄uictatē alioz p̄ exco-
municatōē vlt̄ depositōes. Vnde d̄r. xxv. q. i. Si q̄s ep̄s
p̄sbyter. dyacon⁹ vlt̄ subdyacon⁹. aut lector aut psalmista:
aut hostiari⁹: cū muliere deo sacrificata mechatus fuerit.
deponat. Si laic⁹ est excoicet. q̄ sponfam xp̄i corrupit.
Scdm̄ leges d̄ occidit: et bona ei⁹ p̄fiscant. aut etiā. de
sanctis. in fi. et becler est canonizata. xxv. q. i. Si quis
rapuerit. In quibusdā dyocētibz p̄ sinodales p̄tōnes ta-
les sunt ip̄o facto excoicari. Narrat et Valer⁹ maximus
in. i. li. q̄ dā et si gentiliū dedicata ē cū alijs p̄ginibus
ad suandā castitatē deesse: q̄ reperta est in stupio ad
mortē punita est. Et tales vt iumēta moriuntur.

Scdo reperit se hō in. §. II.

hōnōre dñice p̄tatis. hic aut est q̄cunq̄ sacerdos est. Ta-
les d̄ dicunt p̄s. Deus stetit in synagoga deoz. i. sacro-
dotū: in medio aut deos d̄ iudicat. i. sacerdotes. Vnde
Bic. ad mauritiū impatorē scribēs ait. Sacerdotes alijs
q̄i d̄ i sacro eloquijs vocant. Scriptū ē enī dñs nō de-
trahes. Quid ē mirū si illos v̄ra pietas honozat: q̄b
in suo eloquio honozē tribuēs deos appellat ip̄e de⁹ Me-
rico aut d̄ dicunt sacerdotes p̄t p̄tatem dñi quaz h̄nt
Possunt enī mutare panē et vinū in corp⁹ et sanguinē dñi
verbis p̄secratis: q̄d null⁹ angelus. null⁹ sc̄us in celo. i.
anima. nec ipsa p̄go brissima p̄fised sol⁹ d̄s. P̄nt etiā ab-
soluere a p̄cis: vt absoluti debite intrēt ignū celoz. Vnde
Anter⁹ papa. Absit vt quicq̄ sinistz de h̄mōi arbitre-
mur q̄ ap̄lico q̄dūi succedentes corp⁹ xp̄i sacro ore p̄fici-
unt. p̄ q̄s xp̄iani sum⁹: q̄ d̄ques regniceloz h̄ntes an di-
em iudiciū iudicat. xi. q. iij. Absit. Magnus igit honoz
magna est p̄as sacerdotū. S̄z si nō viuūt caste sed luxu-
riose sacrilegiū cōmittūt: et nō intelligūt suū honozē quē
ita vitupant. Vnde cū in honore essz nō intellexit q̄d de⁹ p̄
cipit aaron. Veneri. xxi. Vnde de semie tuo. i. de genere sacer-
dotali. q̄ habuerit maculas nō offerat panes deo suo. nec
accedat ad mysteriū ei⁹. i. nō offerat sacrificia nec mīstrar
sacra. Et mī alias maculas ponit has. i. si habuerit iugē
scabiē. si fuerit p̄derosus. Vnde exponēs Bic. in pastora-
li ait. Iugē scabiē h̄z. cui perulātia sine cessatōe dñat. In
scabiē enī feruor viscerz ad curē trahit: p̄ quem luxuria
designat exterior. Ponderosus est q̄ nequaq̄ q̄dem visz
ad op⁹ nephariū rapit: s̄z eius anim⁹ voluptate luxurie
sine vllō repugnātōis stimulo delectat. xlij. di. binc et enī

Non intellexit talis sacrilegus. q̄d ait itez dñs. Mūda-
mini qui fertis vasa dñi. Fert sacerdos vasa dñi: q̄ vasa
cōsecrata q̄tidie tractat. vasa fert q̄ sacra xp̄i q̄ sunt vasa
gr̄e dñi in māibz portat. Fert vasa dñi: q̄ aias subditoz
h̄z regere et sustentare monitis et d̄cōnibz. et d̄z mūdari
mēte et corp⁹. Quātū scel⁹ sacrilegiū patrarer q̄ vasa sacra
vlt̄ sacra māibz lutosus p̄tingeret vlt̄ ea in lutū p̄uiceret
hoc agit sacerdos luxurie vacās et sacra p̄trectās. Nō in-
tellexit miserim⁹ q̄ p̄t h̄ p̄m vt Judas prodit. Dic enī
Diero. Dic mihi sacerdos quōd cū his labijs q̄b osculat⁹
es filiū hoīs. i. xp̄m i sacra oscularis labia meretricis. Vnde
iuda filiū homīs tradis. i. filis es ei. Nō intellexit q̄ iras
dei p̄ se puocat. In cui⁹ figurā Nadab et Abiu sacerdos
tes q̄ obrulerūt ignē alienū nō dñi mortui sunt. Ignis
dñi est amor caritatis. Ignis alien⁹ ē ignis p̄cupiscētie et
carnalitatē: cū quo in cōspectu dñi accedēs in ecclesiā
a dño puniunt. permācie aut scādaliānt p̄p̄os p̄uicq̄
per alia vicia vnde reuerentiā et deuotiōē vlt̄ possunt
habere: nedū ad eos. sed ad sacramēta eoz. Et p̄t h̄mōi
sacrilegia eoz cōpant iumētis similes eis effecti. Vnde
ta et q̄ infelix mutatio ex deo efficit iumētū insipiciēs. Si
cur enī iumēta onerant p̄tinuis oneribz: verberat frequē-
tibz verberibz p̄tēunt a cūctis homībz p̄t malā vitā
eoz et sacrilegiā: q̄tidie impositiōes erigunt ab eis gabel-
la et tributa a laicis contra omīa iura vbi prius p̄p̄ter
bonā vitam fuerant facti exempti ab omnibus his. pu-
niunt vt iumēta. Nam vt habet. lxxij. dist. Presbyter.
sacerdos pro fornicatōe debz penitentiā agere decē an-
nis et duobz p̄mis in pane et in aqua: alijs d̄nqz sequēz
tribus. ter in hebdomada in pane et residuis etiā aliquas
penitentiā facere fm̄ formā ibi traditā. et intelligit de for-
nicatōe publica fm̄ hosti. hodie enī h̄mōi p̄nā est arbit-
traria. Mora etiā q̄ sacerdos q̄ cognouit carnalē filiā
spiritualē. i. quā baptizauit vel crismauit si est ep̄scop⁹
vel audiuit eius p̄fessionē. sacerdos debet p̄nā agere cerdot⁹ co-
tredecim annis. ep̄s. xv. mulier religioni tradēda. xxij. q. gnosceris
j. c. Si q̄s sacerdos. et c. Nō debet. Et. xxvij. q. i. De filia. filiam sp̄i
et intelligit cū p̄cām est notoriū de iure vlt̄ de facto. hodie
enī arbitraria. Et p̄perpendit q̄ntū horrebant sancti pa-
tres hoc sacrilegiū. et incantū ecclia sacerdotes p̄cubinas
rios vt iumēta insipiciētia despiciēt et phibeat eos ad cele-
bratōē missē: et diuinorū officiorū: et fidelibz p̄cipiat: ne
audiant missas vel officia eoz vel percipiant sacramēta
ab eis q̄i sunt notoriū fornicatores. vt dist. xxij. c. Pres-
hoc. cum. §. sequē. Et si monui nō disistant. debent benefi-
cijs spoliari. q̄d p̄pterea statuit ecclia non q̄n eoz sacra
sunt v̄ra sacra in se sic p̄fecta a bonis: sed vt videntes se
vitari saltem verecundia resipiscant. De hac tamē ma-
teria quomodo tales debeant euitari habes diffuse i ter-
tia parte.

Tertius honoz qui. §. III.

reperit in homie est. q̄i d̄ minister dei seu fū⁹. hoc autē
est officiū angeloz. fm̄ illud psal. Qui facis angelos tuos
spūs et ministros tuos. et Debra. Omnes administratores
torij spūs sunt. i. angeli. Et quia tota v̄ra dena vel reles
giōsi etiā p̄uersi est deputata ad seruitium dei. ideo p̄t
cipue p̄ excellentiā dicuntur ministri et serui dei Diero.
altari deseruiens: altaris oblatiōe sustentat. xij. q. i. Cle-
ricus. Seruire aut deo regnare est fm̄ Grego. et in signū
regie dignitatis portant coronam capillorum in capite.
Terre magnus honoz iste seruire deo noctuz domino.
S̄z si domini tempales qui immūdi sunt peccatis: que-
runt et volunt habere seruos qui coram eis ministrent.
mundos et imaculos: sicut legit de Nabueodonosor q̄
fecit eligere ex hebreis iuueculos nobiles sine macula ad
seruiendū ei. et b̄ fuerunt Daniel. Ananias. Azarias et
(U)

Deesta-
rio sacdos
ris fornu
carij.

Pena sa-
cerdot⁹ co-
tredecim
gnosceris
De filia. filiam sp̄i
et intelligit

Ca. 9. De cecitate mentis

esperantes semetipsos tradiderunt se impudicitie.

Prima ergo filia luxu. §. I.

ne dicit. Cecitas mentis: q in b pñstir cū quis ita mēte de
ditus est 7 occupat^r circa mūdāna: 7 pñpue circa carna
lia opa q nescit cogitare de deo eligēdo est vt vltimū si
nē suoz opez: nec de alijs spūalibz rebz cogitat: vt d3 p
pñt inuentionē in carnalibz. Tali vicio tenet^r dicere valet
illud ps. Lumē oclor meoz: 7 ipz n̄ est meū. Et sic cecus
corpāl nō pñt illūinari ope nature. qz de puatōe ad habi
tum nō est regressus. ita 7 fortius nec spūaliter. Un ps.
Dñs illūinat cecos. Et pro declaratōe materie sciendū q
mplex est cecitas mentalis seu spiritualis.

Prima cecitas in supnalibz nō intiendo.

Secunda cecitas in necessariis nesciendo.

Tertia cecitas in salutaria non eligendo.

De pma Sopho. i. Ambulabūt vt cecū: qz dñs peccauit
runt. Greg. Cecus est q lumē supne pñpātōis ignorat.
Sed p maiori horz declaratiōe dicit be. Tho. se. se. q. xv. q.
cecitas mētis est puatio e^r qd est pñcipuz intellectua
visionis. Hoc at pñcipū est tripl^r. Unū est lumē rōis
natural. de q ps. Pulci dicit qd oñdit nob bona q de
beni^r facere. Cui qñtioni rñdēs ait. Sūgū est sup nos. i.
impsum in gre supiori in aīa. lumē vltus tui dñe. lumē
vult^r. i. nālīs rōis. i. luminosus vultus tu^r. Dicit autē
ratio vult^r dei. qz sic p vultū vñ^r hō est sūlis alteri. ita p
rōnē sum^r sūlis deo: 7 sic p vultū cogscim^r hōiem. ita per
rōnē cognoscim^r qd agere debeamus. Et cū sit b nature
nunq pñt tolli ab aīa: s; impedit ab actu ei^r aliqñ pñt de
fectū in vñbz inferioribz. i. in imaginatōe 7 fantasia. vñz
in amentibz. 7 etiā aliqñ p op^r incatōis vt de pñstigīs
magoz q faciūt apparere vñū p alio. sic fec mag^r 7 hñmōi
Scdm ē lumē habituale sup additū lumini naturalis
rōis. i. lumē grē de q pñt intelligi illd ps. In lumē tuo
sq grē videbim^r lumē s; glie. Et hoc interdū puat aīa:
et est pena pñt. s; cōcōm pñtō mortali. de q d3 Sap. ij.
Malicia enī illoz exerceat eos. In b^r figurā legit qz Se
decibias rex hierlm cū fuit cap^r a nabuch. i. fugiēs ab
hierlm excecatus fuit a nabuch. corā eo filiis oculis. 7 ca
ptiuus duc^r in babiloniā. uñ. Reg. vlt. Sic q cap^r a
dyabolo rege babilonic. i. pñstionis. p pñm excecā 7 p
uaf lumē grē mortificatis filiis bonoz opez. demū du
cit cap^r in isernū. Tal q dicit vñz. Lumē oclor meo
rū nō ē meū. Tertiū pñcipū visionis intellectua est ali
qd pñm intelligibile vt dicit Aug. p qd intelligit alia cui
mens hōis pñt intēdere 7 nō intēdere. Qd at nō intēdat
pcedit ex b^r qz spōrance volūtātē se auertentē a pñde
ratione illius pñcipij. qñqz ex b^r qd occupat se circa ea q
mag^r diligit. 7 vtroqz mō cecitas ista ē spāle pñm. ij. pe.
i. cui ista. i. spūalia intellecta pñtō nō sunt cec^r est. Et qz vt
dicit in. uñ. etbi. vnusquisqz ea in qbz delectat opaf. ex
eo q delectatio fac applicare intētiōē ad op^r: ōia s; nō
qz vt debili opaf. Dñc ē qz cū delectatōes venere sint
maxie inf delectatōes corpales. intētiō hōis p viciū luxu
rie qd est circa hñmōi delectatōes maxie applicat ad cor
poralia. 7 p pñs debilitat opatio mētis circa intelligibi
lia. 7 sic ponit cecitas mētis filia luxurie q excludit cogni
tiōē gustatiuā. i. spūaliū bonoz. ps. Supcecidit ignis
i. luxurie: 7 nō videt solē. i. lumē spūaliū bonoz non ha
buerūt. In b^r figurā legit Thob. ij. q cū ex labore fatiga
tus sedēs dormiret stercora irūdini cū caderēt sup ocu
los ei^r excecauerūt ipm. Sic euenit aliqñ q fatigat^r hō
et occupatōibz mūdi dum dormitat circa spūalia cō
sideranda: et custodiā sui. irūdines. i. demōes q in aere
discurrūt stercora calida. i. suggestiōes luxurie feride im
mittūt sup oculos mētis q excecant 7 puat lumē spūali.
Talis q dicit pñt. Lumē oclor meoz nō est meū.

Secunda est cecitas. §. II.

ignorantie. De qua saluator Math. xv. c. Cecus si ceco
ducatur pñstetiambo in foueā cadunt. id est si ignorans
gubernet ignorantē et regat. Triplex ē aut ignorantia. s; s

Ignorantia iuris humanalis.

Ignorantia legis diuinalis.

Ignorantia operis contingibilis.

De his potest intelligi illud psal. lxxxi. Nescierūt quo ad
primā: neqz intellexerunt quo ad secundam in tenebris
ambulant quo ad terciā Ignorantia iuris humanalis Ignoran
tia iuris.

est ignorantia legum et ordinationum que sacre sunt ab
homnibz ecclesiasticis vel secularibus. sicut sunt leges
canonice sacre a cōsilijs vel a summis pontificibus que
obligant omīs catholicos cum fiunt vniuersaliter. vel sa
cre a prelat^r inferioribz que obligāt tantū subditos ei^r.

Et leges civiles sacre ab imperatoribz vltetiā a proprijs
ciuitatibz vt sunt statuta. Cum hñmōi ligent cū iuste sine
in foro cōscientie oportet q sciātur. aliter seruari nō pos
sent: 7 pñpue que pñtēt ad mores cōmunes chustiano
rum: vt cessare ab opibz seruilibz diebz statutis ab ecclia
ieiunare certo tempe audire missam diebz festiuis. semel
in anno cōfiteri 7 cōmunicare 7 hñmōi. de quibz infra dñ
cerur. Et similr vbi quis morā trahit continue debet sci
re leges statuta. 7 laudabiles cōsuetudines coruz. als ig
norando qñ cecus dici potest. et nō esse sine culpa. Esa.
v. Propterea ductus est captiu^r popul^r meus. quia nō
habuit scientiā. s; agendoz. Aug. Non omīs ignorans
immunis est a culpa. illis ergo ignosci nō poterit qui a
quo discerent habentes operā nō dederūt. dist. xxxvij. §.

finali. Quedā aut ordinationes 7 materie que cōcernūt
particulariter aliqz status hominū. vt que pñtēt ad
ministratiōē debitam sacramentoz debent scire curati.
Medici que dirigunt ad eos. Jurisperiti q statuunt de
eis et hñmōi. als ista nesciendo peccatū est. Un Leo pa.
Si in laicis intolerabilis videt inscientia: quāto magis
in clericis: nec excusatiōe digna est nec venia. dist. xxxvij.
et. i. q. uñ. circa fi. vbi agit de ignorantia. Dicit ibi glosa
magna 7 notabilis q ignorantia iuris canonici siue ciui
lis. quasi neminē excusat. et hoc intellige cum ius tale est
quod aliquis defacili per seipm scire potuit: vel etiā per
alios: dum tamē habuit copiā peritorum. ff. de iur. 7 fac.
igno. l. Juns. Ignorantia legis diuinal que facit hñmōi

minē cecū spūaliter est nescire que habentur in sacris scri
pturis pertinentia ad finē et bonos mores necessarios vñc.
ad salutē Ipsa enim scriptura continet quicquid pñtē
net ad ius naturale. Nam illa duo pñcipia iuris natu
raliter. s; Quod tibi nō vis fieri: vide ne alteri facias. et
quecūqz vultis vt faciāt vobis homines: vos facite illis.
habent in scripta sacra primū est Thob. iij. aliud Ma
thei. vij. Decalogus etiā qui est d iure naturali habetur
Exodi. xx. Dicit etiam Gratian^r. i. q. uñ circa finē q igno
rantia iuris natural omībz adultis damnabilis est. et
de hac intelligit illud Apli. i. ad Corinth. xij. Ignorās
s; que sunt de iure nālī. ignorabit. s; a deo i. reprobabi
tur. Et illud Grego. Qui stultus fuit i culpa. i. ignorās.
sapiens erit in pena. dist. xxxvij. c. Qui ea. Qui q perpe
traret fornicatiōē. ysūrā. symoniā. mendaciū 7 hñmōi: ex
ignorantia nesciēs esse peccata nō excusat a damnatione.

Sed vltra hñmōi pñcepta naturalia pñtēt etiam ad
ius diuinū ea que sunt fidei. s; articuli 7 sacramēta ec
clesie que in articulis cōphendūtur. Quāuis enī ratio
naturalis: non dictat ista aut doceat. tamē dictat ratio
vt credat deo in his que ipse reuelat in scripturis q pre
dicata sunt 7 publicata p orbem 7 cōfirmata miraculis.
Et si quis natus esset in deserto vel in carcere 7 nunq q
sunt fidei audiret nō excusaret nō credendo. Et ratio est

Titulus Quintus

quia dicunt doct. q. talis si nō ponat obstaculum gratie sed uiuat lege nature: diuisa gratia nō deferretur cum qn ei reuclaret credēda: sic euenit Cornelio Centurioni. **Act. 10.** Tenet q. quilibet scire explicate articulos fidei: sic et credere tenet fm **Tho. se. se. q. 1.** Ita enim publice p̄dicat et solenniter ecclesia. Et quis q̄libet fidel. ex p̄gruetia debet scire simbolū. nō tñ est necessariū: nec etia q. sciat ordinate articulos sic et p̄cepta: dūmodo sciat talia esse p̄cepta implēda et illa credēda. De ignorantibz igit ista dī. u. uectue. **Dier. ij.** Tenētes legē nesciūt me. **Sap. ij.** Nesciūt sacra dei. sed vt dīc **Brego. in mora.** Qui ea q. dei sunt nesciūt a dño nesciūt. i. reproban. Et **hiero.** In his que p̄tinet ad ius diuinū vt p̄cepta et articulos: parū distat in uicio decipere vt decipi posse xp̄ianū. **xy. q. 1.** Si cupis. Talis q. dicere pōt: lumē oculoꝝ meoꝝ nō est meū. Et vt dīc. **ij. Re. v.** Cecus et claud⁹ nō intrabūt in templū dei. **glor. Cecus q. ignorat q. sunt dei.** **Claud⁹ q. ea sciens nō opat recte.** Est et tertia ignorantia. scilicet facti. hec non excusat nisi qd det operā rei licite: et adhibeat sufficientē diligentia et intelligēda est sic regla iura. Ignorantia facti nō iur⁹ excusat. **ex de reg. i. li. vi.** Et vt dīc. quis p̄babit liter ignorare vt excuset dīc. **glo. i. q. uij. circa fi. q. nō req. nī q. sit nimis scrupulosus et curiosus.** Nec q. sit nimis negligēs et dissolut⁹ in inquirēdo. **ff. de iur. et fac. igno. l. 1.** Nec supina. Si quis q. dat operā rei illicite unde sequitur aliqd malū qd nescit nō excusat. puta si quis ludit ad sara vel cū gladio et inde p̄cunt aliquē que nō uidet. et sic ignorat nō excusat a p̄cō. Sicut etia nō excusat a peccato lamech. qui occidit sagitta **Layn.** estimans cū se rā siluestre ex eo q. cecus erat. **Un. illicite erat ei opus vendendi lūz faceret p̄ter uilitatē. i. pellū p. vestimentis.** Nā tunc carnibz nō uescēbant. **vt. xy. q. 1. §. obijac.** Sic etia nō excusat **Forb:** cū nesciēs filias eē suas p̄cubuit cū eis quia operā dedit rei illicite. **sebutari vñd secuta est illa ignorantia.** **Un. aug.** Inebriauerūt loth filie ei⁹: et se nesciēs in immiscuerūt. quā p̄pter culpand⁹ ē nō q̄ntū ille incepsus: s. q̄ntū illa ebrietas meret. **xy. q. 1. Inebriauerunt.**

Secdo vt ignorantia facti excusat oportet q. adhibeat debita diligentia. vñ si qd aprādo rectū dom⁹ p̄ijac regulas factas in via qd in se est op⁹ licitū. sed nil dicit nec si gnū pōit sup. p̄pter qd aliqd trāsīt iux. nesciēs op⁹. et ex regula ab illo p̄cra frāgit caput illi nesciēs aliqd trāsīt. re nō certe nō excusaret a culpa hec a pena. vñ nec excusant iudei in sacro q. crucifixerūt xp̄m: q. nesciebāt ipsuz esse xp̄m: nec credūt adhuc uenisse messia. et h. q. non adhibuerūt debitā diligentia vt dīc **grān. i. q. uij. §. xl.** circa finē. vñ ipe xp̄s dicebat eis. **Scrutamini scripturas:** et ipse sunt q. testimoniū p̄bāt de me. **Jo. v.** Propterea dicit **Esa. vi.** Ecce cor ppli hui⁹. i. p̄mūte. ista materia est multū dilatabilis: puta si qd accedit ad sacm nesciēs. i. nō recordat de aliq. criminali cōmissio: vel nīa quā incurrit. et sic nō cōfessus ex eo q. nō adhibuit diligentia ad examinandū p̄sciam nō excusat a p̄cō. **Mota** si platus vel paterfamilias nescit crimīa māifesta subditoꝝ: q. nō adhibet diligentia ad inq̄rendū: et sic nō punit et illi pereūt nō excusat: sic nec **Dei** nō punit p̄cā filioꝝ. vñ regula iur⁹. **Non p̄r eē recta excusatio pastor:** si lup⁹ oues comedit et pastor nescit. **ex de reg. i. c. q̄uis.** Et q. mlti in huiusmodi peccant. iō dīc pōt q̄libet lumē oculoꝝ meoꝝ nō ē meū. et ueniā petere cū eodē. ignorantias meas ne me

Triplex ignorantia mineri. Sciendū q. tripl̄ p̄t p̄tingere ignorantia in q. liber p̄dicat: viz affectata. crassa. et inuincibil. Ignorantia affectata ē qua qd refugit q. dī scire vt liber⁹ peccet sine remorsu p̄scie. De q. ps. noluit intelligere vt bene ageret. Et **iob. xxi.** dixerūt deo. recede a nobis: sciam viā tuā nolum⁹. hec in nullo excusat: imo fm **Tho.** angēt seu potius est sp̄ale p̄cām. **Secdo** ignorantia siue iuris siue facti

pōt esse crassa et supina. et hec est quando quis non recte scire: immo uellet sed negligit addiscere p̄pter laborem seu occupationes: et inquirere vel legere cum possit. **Dec** quantū ad ea que quis debz scire sine respectu status stianitatis vt p̄cepta dei et ecclesie: seu respectu christi seu curatus que p̄tinet ad curā. aduocatus q. p̄tinet ad iura. medicus ad medicinā et hmoi si nesciat. excusatur quidē a tanto sed nō a toto: id est nō est ita q̄ue peccatū sicut si faceret ex certa scientia. **Unde Brego.** grauius ex infirmitate. id est passiōe q̄ ignorantia peccat. et p̄cni. **dīc. ij. c. Sciendū.** Quantū uero ad ea que non reuclantur scire: vt astrologiam. philosophiā. poēm et huiusmodi. non peccat ignorādo. quānimo sunt qdam que melius est nescire q. scire. vt dīc **Aug⁹. di. xxxviii. c. q̄. uis.** vt ea q. instigant ad malū. Et dīc. ignorantia crassa et supina ad similitudinē hominis crassi qui non bene uidet que sunt ante se. nec tamē continue peccat cū manet illa ignorantia: sed tunc cū debuit vel debet et negligit agere. Tertia ignorantia est inuincibilis que nullo studio hūano uinci potest. vt est in pueris non habentibus vsum ratiōis: et amentibz. et hec excusat a toto. **Unde ea** que sunt a fatuis seu deficientibz vsu rōnis non imputant eis ad peccatū nec ad penā: nec quo ad dēū nec ad mundū: siue illa que faciūt sint contra legem diuinā vt homicidiū. blasphemia et hmoi. siue contra legē hūanā. vt nō confiteri. nō cōmunicare semel in anno et hmoi. **vt. xy. q. 1.** Aliquos. et c. **leg. n.** Etiam si ex culpa sua incidit quis in talem amentia vel furia: siue ex nimis incursis. vigilis. siue ex aliqua passione amoris vt dolosus. **Dicit etiam Al. q. cum aliquis dubitat de aliquo facto vel si** endo uerū sit licitum vel illicitū: et consulit peritos. et facit quod in se est ad inuendū ueritatē si sibi consulari contrariū ueritari qd ille sequit satis excusatur. quia potest dici in eo ignorantia inuincibilis vt in dubio scilicet test: cui debeat adherere i bello dubio quo ad subditos et huiusmodi. In his tamē que sunt de iure naturali vt de uino quantūcūq. consulere sibi ignorantia a p̄tissio mis contrariū ueritati nō excusaret a peccato illud agēdo: quia i hmoi nō pōt habere locū ignorantia inuincibilis quo ad habentes vsuz rōnis. Qui ergo nesciūt q. sunt legis humanalis. neq. intellexerūt que sunt leg⁹ diuinat. in tenebris ambulant. id est operant⁹ ignorantes que dnt scire de p̄tingentibz factis in his vt sequit in ps. **Mot** uebunt. i. remouebūt oīa fundamēta terre. i. hōies q. sūt de terra. fundamēta. scz sp̄alia edificij virtualia. vt **des. i. ad Corinth. iij.** fundamētū aliud nemo pōt p̄nere p̄ter id qd positū est qd est dñs **Iesus.** i. fides xp̄i. caritas. **Ap̄la ad Ep̄b. iij.** In caritate radicati et fundati. **Hiero.** fundamētū omnīū uirtutū hūilitas. his amotis nulla uirtus supest. Et ideo ait dñs **Esa. xliij.** Educ foras populū cecum: et oculos habentē: foras ecclesiam militante et triumphante. **Educa. i. educes. tu scz tene.**

Tertia cecitas est in. §. iii.

eligendo cum uidelicet quis cognoscit esse malū quod vult facere: et tamē facit qd nō potest eē nisi. quia ex si eligendo vniuersali cognoscit esse malū vt fornicatōem. furtū. homicidiū et hmoi. tamē in particulari illum actū nō cognoscit esse malū. sed videtur sibi esse bonū. Nam vt dīc **Dyonisius.** Nullus intendens ad malū operatur. Et de talibz dīc potest illud psalmiste. **Oculos habent et nō videbūt.** Habent quidē oculos ad cognoscendū in vniuersali sed nō vident illd esse malū in particulari. **Unde** dīc p̄bus in libro et̄bicoꝝ: q. omnis malus est ignorans. et talis ignorantia nō est speciale peccatū. sed quedam circumstantia que reperit in quolibet peccato.

La. 10. De precipitatione

Et ad idē fac qd dicit in prouer. Errant qui opant malū
In hoc est error: qz videt ei qd malū agit de ceteris passione
vlt habitū vicioſo tūc bonū agere: nō enī nīſi rezignozan
tia p̄t errari: vt dicit Aug. di. xxxvii. q̄uis. Mōne magnū
error: magna cecitas cēt ſi qd eſtimaret lapidē terrecum
vel vitreū magis p̄cioſus q̄ ad amātē vel opationē. Sic
errat vt cecus qd aliqd terrenū vlt diuitiaz vlt honoris vlt
delectatiōis corpāl p̄ponit mādatis dei. ſeu delectatiō
nibz ſempiternis. In figurā h̄ legi qd Naas rex amoniz
taz cū bellaret p̄ viros yabes galaad: in hoc voluit eos
h̄re federatos z pacificos: ſi oīm erueret oculos dextros
et ſic cēt in obprobriū iſrl. i. Re. i. Naas eſt dyabol⁹ qui
pugnat p̄ filios iſrl. i. fideles. Interpretat enī iſrl vidēs de
um. ſ. p̄ fidē. Hoc autē eſt pactū qd vult h̄re cū fidelibz vt
cruat oculos dextros. i. reſpectū ad deū vt reglas ſeu mā
datis ei⁹ nō h̄ant i actibz ſuis. z tūc n̄ curat dare eis mō
leſti: z bellare cū rēpationibz: qz pacifice eos tūc poſſit
det. Sz nō dnt huic acq̄ſcere fideles: ſz h̄re recurſum p̄
adiutorio ad xpm. z ſic liberati erūt: ſic illi viri iabes ga
laad inuocātes deuorehupiliū. Saulis iſrl regis liberati
ſunt. Qui autē iā incurrat cecitatē ſpūalē imitet cecū: qd ſe
debat ſecus viā z medicabat: qd clamās ad ieſum vt vide
ret lumē recepit. Lu. xviij. Vel celidoniū. i. cecū a nati
uitate qd lauāſſe in naratoria ſylōe ad mādātū xpi viſus
recepit. Jo. ix. hec lorio ſit morāl in p̄teritiōe z cōfeſſione
Omnia inq̄ Laurenti⁹ in cōfeſſiōe lauātur.

Capitulū Decimū De precipitatione.

Recipitatio eſcda fi.

Plia luxurie: que z ſi frequē pcedet ex luxuria.
tū ex alijs vicijs etiā pcedere p̄t: et aliqñ eſt
ſpectale p̄ctm: aliqñ cūſtancia aggrauās p̄ctm. Diffici
le eſt autē intelligere p̄t eſt ſpectale p̄ctm: niſi cū alio ad
iunco. Et in h̄ ſiſtit qd hō de agēdis vbi p̄t eſſe tubiū
nō bz ſufficientē examinationē z p̄ſiliū mētis: ſz ſubito di
ſponit z ponit ſe ad faciendū qd mētī occurrit p̄ illd. Ni
hil ſine p̄ſilio faciās. Eccl. xxxij. ſz mētis. Ad hanc inſti
gat dyabolus dicēs menti qd xpo ſuaſit Math. viij. ca.
Mette te deorſum. i. p̄cipita te ad malū. Et ad hanc p̄ci
pitatiōem p̄tinet qd aliqd deficiat a docilitate qd qd diſcat
ab alijs ſeu acq̄ſcit corz p̄ſilijs: z a memoria qd reſpiciat
ad p̄terita geſta. z a rōne qua qd h̄ eſt diſcurſiū z ra
tiorinariū vt h̄ poſſit applicare vniūſalia p̄ncipia ad p̄
ticularia que ſunt varia z incerta: qd ſunt p̄tes integralis
prudētie. ſ. docilitas. memoria: z rō. Et mōtia: z rō nō
ſumunt p̄ potētis ſz p̄ bono vſu eaz. Et de hac loquēs
ps. li. ſpal. ait. Dilexiſti oīa vba p̄cipitatis lingua. dolo
ſa. propterea dñs deſtruet te in fine. Vbi notat z culpa
et pena ſubſecuta. culpa cū dicit: vba p̄cipitatis. pena:
cū ſubdit. de⁹ deſtruet te z c. ſ. p̄dēdo. ſ. in mortē eternā.

Primū eſt verbum cordis.

Secundum eſt verbum oris.

Tertium eſt verbum operis.

De verbo cordis ait. §. i.

idem ps. Qui loquit veritatē in corde ſuo. Ab iſto vbo
qd eſt p̄poſitū faciendū aliqd incipit p̄cipitatio: vt ſz ſine
ſufficienti examinationē ſubito diſponat facere qd primo
menti occurrit. Job. xviij. Precipitabit eū. ſ. p̄ctōrem p̄ſi
lium ſuū z imitet in r̄bete pedes ſuos. p̄ h̄ enī capis et
teneſ diuſis malis. Sz p̄ dēclaratōe h̄ materic. p̄cipi
tatiōis dicit be. Tho. ſe. ſe. q. liij. qd precipitatio hic d̄ ad
ſilitudinē in rebo corpāl. Dicit ei precipitari fm motuz
corpāl qd a ſupiori in ima venit fm impetū qd a pro
p̄ij mor⁹ vel alicui⁹ impellētis nō ordinate deſcendēdo
ſicut ad ſtram d̄ de Razia qd precipitauit ſemeripſuz viri
liter in turbas. ij. Nach. xij. ne ſz capet a gentilibz. et

de mulieribz qd circūciderūt filios ſuos vt obſervaret le
gem dei qd p̄cipitauerūt eas p̄ muros ciuitatis. ij. 2. Nach.
vi. Sūmū autē anime bonū eſt ipa rō inq̄ Tho. Imum
autē eius eſt opatio p̄ corpus exercitara. Grad⁹ ac medij
p̄ qd oportz ordinate deſcendere ſunt iſti. memoria p̄teri
roz. intelligētia p̄ſentū. ſolertia i cōſiderādis futuris. ſcē
tibz: z ratio cinario p̄ferēs vniū alteri. z docilitas p̄ quā
quis acq̄ſcit ſentētis maior. qd ſūt partes inegles pru
dentie. ad qd p̄tinet h̄ p̄ſiliari. z p̄ hos qdus deſcendit
homo recte cōſiliando. Si qd autē ſerāt nō agendo p̄ im
petū volūtatis vel paſſiōis p̄transiſtis his gradibz erit
viciū p̄cipitatis z impudētie. de qd p̄t intelligi illud
Deut. xxxij. cap. in cantico Audite. Bens abſqz p̄ſilio z
ſine prudētia eſt. ſ. p̄ viciū p̄cipitatis. vtiā ſapient qd ad
p̄terita recogitāda. z intelligēt qd ad p̄ſentia ordinan
da: z nouiſſima p̄viderēt qd ad picula futura cuitāda ſi
ue intūēda. Et ſi aliqd p̄cipitāda facit aliqd z auertens
ſe a regulis diuſis. vt p̄tēns z repudiās diuina docu
menta ſic eſt mortale. Et d̄ enī temeritas talis p̄cipita
tio. Si hō p̄cipitater agit abſqz p̄ceptu diuine regle: ſz cū
detrimento ſeu defectu corz qd ſunt de neceſſitate ſalutis
itez eſt mortale vel cūſtancia qd reſp̄ cū mortali ſicut
cū debeat quis ſe in anno confiteri z cōicere. ſubito ac
cedit ad p̄ſeſſionē ſine aliq̄ p̄cogitaciōe: cū n̄ h̄eat mul
ta intricamēta z gūia p̄ctā. p̄p̄ qd paz d̄c z m̄tra om̄it
tir grauiā qd de ſacili mētī occurriſſent. z ſic ſubito cōicāt
indispoſitus Ipſe p̄cipitater facit p̄ſeſſionē: z eſt ibi mor
tale p̄ctm. Similr ſi qd h̄is diſputare cū inſidelibz z de
rebo arduis ponat ſe p̄cipitater ad h̄ ſine aliq̄ p̄uſiōe.
vñ p̄babilr deficere poſſit z p̄fundi fides cui obuiare po
tuitz p̄ maturā prudētiā mortle cēmiſſi a ſpūſcō indu
ceret ſicut apli. qz ſpūſcūs nō eget tpe. Si autē aliqd p̄ci
tanter opat abſqz detrimento corz que ſunt de neceſſitate
te ſalutis: erit veniale. Et quia luxuria maxime abſorbet
conſilium. ideo ponit precipitatio filia luxurie. Temeritas
enim fm be. Tho. vbi ſupra. vno modo procedit ex
imperu voluntatis vel paſſiōis. alio modo ex contem
ptu regule dirigētis. et hoc ſcōm proprie importat te
meritas. Unde ex hoc dicitur ex radice ſupbie p̄ueni
re quia refugit aliene regule ſubefſe. precipitatio autē ſe
habet ad vtrūqz. Unde temeritas ſub p̄cipitaciōe con
tinetur q̄uis precipitatio magis reſpiciat primum.

Temeritas.

Secūda precipitatio. §. ii.

eſſe poteſt in verbis oris. Eccl. x. d̄. Labia inſipientium
precipitabūt eū. i. imprudēs p̄cipitater loquet ſine exa
minatiōe mētali ſeu locutiōis. Eccl. ix. d̄. Temerari⁹ in
verbo odibilis eſt. Dicitū eſt qd temeritas d̄ precipitatio
Et rō quare p̄ceptis ad loq̄ndū eſt odibilis. quia ex quo
ſubito loquit qd mētī occurrit: nō examinādo vba opor
ter p̄ſuppoſita hūana fragilitate qd dicat multa incon
uenientia et diſplicitia auditoribz vnde oditur. vnde
dicit Eccl. v. Ne temere quid loquaris. Et p̄cipue in
tribus debet cauēri precipitatio.

In ſententijs p̄ferendis.

In dubijs decidendis.

In ſecretis edicendis.

De p̄mo d̄c Euariltus papa. Deus om̄ps vt nos a p̄ci
pitande ſm̄e plarōe cōpelceret. cū om̄ia nuda z apra ſine
ocul⁹ mala. Sodome noluit audita iudicare p̄uſiqz
manifeſte cognofceret qd dicebant. Tū ipſe ait. Deſcēda
et videbo vtrū clamorē qui venit ad me ope cōpleuerunt
an nō eſt ita vt ſciam. Qd fecit vt nob̄ exemplū daret ne
precipites in diſcutiendis z iudicādis negotijs eſſemus
ij. q. i. Deus. Hoc autē figuratiue innuit in eo qd dñs po
ſtulat⁹ de adultera iudicare z dare ſm̄iaz. nō ſtatim dedite
iudiciū: ſz inclinās ſe deorſum digito ſcribebat in terra.

Precipi
tatio ver
borum.

Titulus Quintus

typice nos instruēs inq̄t Greg. vt cū primorū errata conspiciam⁹. nō aū iudicem⁹ reprehendēdo q̄ ad p̄sciam hu militat reuerſi digito discretiōis solerter exculpem⁹: z qd conditōi n̄ro placeat quid ue displiceat examinatōe diſt mem⁹. Vñc be. Greg. ait. Rectores ecclie z q̄ publica iudicia exercent in dictandis sentētijs nullatenus leuitate aut furore ducti sint p̄cipites. xi. q. iij. Sūmopere. Et in duxi tibi exemplū moyſi q̄ querelas ppli z causas ingreſſus tabnaculūz referebat ad dñm: z postea m̄debat. vñ et dauid: q̄ fuit p̄ceptus ad dandā sniaz p̄ miphiboseb inuiste egit. Nam cū Syba fuus seu purator ipſi⁹ m̄s p̄hiboseb filij Jonathe occurrisset cū aialib⁹ onerat⁹ vñ cruatib⁹. regi dauid fugiēti a facie absalonis regnū vsurpantis sibi offerēs. interrogauit dauid de miphiboseb quid de eo esset: q̄ falso accusat cū. s. q̄ studiose voluisset occurrere letus de sua eiectione de regno in vindictā: q̄ ablatū fuerat a Saule ayo suo: qd credens dauid nimis leuiter p̄cipitater dedit sniam. vt scz bona collata miphiboseb sua essent. i. ipsius Sybe. Et cū postea reuſus in regnū ingreſſo hierosolymā obuiaſſet ipe miphiboseb in conſo capite in signū dolor⁹ de eiectione eius a regno z dauid q̄reret eam q̄re nō inuisset cū eo. allegauit impotētiaz suā q̄ claud⁹ erat. z ille syba decepat cū z falso infamauerat. sup q̄ z si mutauit sniam tū inuiste z p̄cipitater videtur egisse vitz q̄ diuideret ad inuicē bona p̄ dimidio ipse z syba. Nā z si iusta dederat p̄cipitater sniaz decept⁹ verbis illius. debuit reuocare totā postq̄ fallaciā fui deprehendit. In dubijs q̄z decidēdis multū d̄z vitari p̄cipitatio: z p̄ maxie in facis p̄scie vbi verū p̄culus aie.

Dubia si
dnt p̄cipi
tanter de
scandl.

Uñ greg. ait. In reb⁹ dubijs nō d̄z eē iudiciū absolutū. p̄p̄ij. diſ. habuisse. Ubi diē glo. q̄ est tripl̄x ambiguitas scz iuris. facti: z p̄sonē. Et incipēdo a tercio ambiguo qñ scz certū ē factū: s̄ dubitat q̄s fecerit. tūc p̄t ferri certa ſententia. Non p̄ aliquā p̄sonā determinate fm illud. ij. q. i. ca. Neminē iudicentis suspitōis arbitrio. S̄z in genere. s. qd q̄ fecerit tale delictū qd māifestū est sic excōicari⁹ nisi infra certū tps indicauerit. vt. v. q. i. Quidā. Ubi hō sit scōz ambigūū scz facti: q̄ scz dubitat d̄ aliq̄ vtz sit factū vel nō nunq̄z est ferenda snia certa. vbi sequit⁹ p̄iudiciū alteri⁹. Et ad hoc facit p̄bū Greg. dicent⁹. Graue est z fatis indecēs vt in re dubia certa deſ snia. xi. q. iij. Graue. Ut si dubitat vtz aliq̄ iuste aliqd possideat vel nō. ſcu verū p̄traxerint aliqui in q̄du vel casu. p̄hibito vel nō. in tali dubio nisi sufficiens p̄batio nō d̄z dari certa snia in dānū alteri⁹. Sed vbi nulli sit p̄iudiciū in dubio facti dat certa snia absq̄ p̄cipitatiois vicio. puta cuz dubitat vtz aliq̄ sit baptizatus vel nō. vñ vtz p̄firmatus vel ordinatus: vel ecclia vel hostia p̄secrata debet baptizari. confiruari: vel ordinari vel p̄secrari. si vere dubiū est. q̄ vt di cit Leo pa. nō putat iteratū: qd ignorat eē factū de p̄se. dist. i. Solennitates. et dist. lxxij. c. Presbiteri. De p̄io ambiguo. s. iuris p̄cedit de ſilib⁹ ad ſimilia. vt di. xx. De libellis. vbi possint iura cōcordari nō p̄nari. vñ Leo pa. In his q̄ dubia sunt vel obscura id nouerim⁹ ſeq̄nduz. qd nec euāgelicis p̄ceptis p̄rium: nec decretis scōz patz inuenit adūsum. di. xij. sicut qdam. Et intelligendū est de illis decretis que nō abrogata sunt p̄ p̄riā p̄suetudines Ubi autē repiunt diuerſe opiniōes z aduerſe solēniū doctroz in aliq̄ materia. nec h̄r exp̄ssa circa hec declaratio p̄ autoritatē ſcripture vel determinatio p̄ eccliaz. tūc p̄ciosus est p̄cipitare sniam. z ita vni opiniōi adheret q̄ alterā cōdemnet: vt hereticā vel dānabilē. sic cōſcere vroz mēstruat aſſerere qd sit mortale. emere imp̄ſita venetiariū seu iura mōēs florentie: q̄ sit vsura z m̄tra h̄mōi. In his igit q̄uis tutior via sit eligenda z p̄ſulēda. vt deſpon. c. Iuuenis. p̄cipue ante factū. Non tñ vt diē Guil. est p̄cipitanda snia p̄demnādo alterā opiniōē. Ad qd etiam

facit qd dicit be. Tho. in qdlibet. s. q̄ questio vbi agit de mortali: nisi h̄at exp̄ssa autoritas ſcripte vel canōis vt ratio efficax nō nisi p̄ciosissime diffinit: z h̄c p̄ milites p̄dicatores z p̄fessores modernos q̄ sunt nimis faciles ad iudicandū aliqd eē mortale. Marban. p̄ba infrogatus a dauid vtz deberet dñō dō tēplū edificare: q̄ p̄cepta fuit ad dandū rñ ſum dices h̄ dñō placere vt p̄ba loquens. oportuit postea eū reuocare sniam. Nā dñs loq̄ns p̄be dixit q̄ h̄ nō faceret: q̄ multū sanguinē fuderat. s̄ filius eius tēplū edificaret. vt h̄r. ij. Reg. Sic et Josue cū p̄nd p̄bū tribuū: q̄ p̄cepta fuit ad faciendū pacrū cū Babao nitis amicitie z p̄federationis ſimulātib⁹ illis ſem in remotissimis h̄itare nō in terra. p̄missiōis s̄ longo itinere con fractos: q̄ os dñi nō p̄ſulerūt: vt d̄. Josue. ix. Decepti ſūt et q̄ iurauerūt eis recōmēdatos h̄re ob reuerētiā iuramēti voluit dñs illos reſuari: q̄ exterminari d̄bebāt. In ſecre tis etiā māifestādis d̄z q̄libz cauere ne ſit p̄ceptis als in nō dñi p̄ſeruāda. vñ Hier. ix. d̄. Unuſq̄sq̄ a p̄rio ſuo ſe cuſtodiat. ar. z in oī ſre ſuo nō habeat fiduciā: q̄ oīs ſraſ ſupplan⁹. r. tās. i. deapiēs in reuelādo ſecreta. Sic ſamſon: q̄ p̄cepta fuit ad reuelādū ſecretū ei⁹ in q̄ p̄ſtebat fortitudo ſua Dalile cū plurics exp̄tus eē maliciā ei⁹ conſo capite ab ea cum dormiret in gremio ei⁹. caprus fuit a philistiis z excecatus. Iudicum. xvi. c.

Tertia precipitatio .s. m.

potest esse in ope. Sicut si aliq̄s appetēs nōpā comum fabricare subito poneret ſe ad faciendū fabricā: cū nō habeat exp̄ſas ſufficiētes vel modū: p̄cepta eſſet in illo ope Uñ calixtus papa inq̄t. Nos tpe egem⁹ vt maturius qd agam⁹. nō p̄cipitem⁹ p̄ſilia z opa n̄ra: neq̄ ordinēz corrupam⁹. diſ. l. c. ponderet. Opus eſſz vtzq̄ p̄cipitatio nis ſiq̄s aliq̄ ſine noticiā ei⁹ vel examinatōe diligenter ſu biro in rectorē vel p̄fessore vel aſſumeret ad ſacerdotiū: vel ad religionē. vel ipſe aſſumeret aliqd op⁹ arduū ſine diſcuſſiōe ſue facultatis. Et ſic virtuſe opans p̄ſideret circūſtantijs: vt recte ſint z p̄grue ad ſinē. Ita z rector ſo dyabol⁹ cū inſtigat ad malū iduere conat⁹: vt ſubito opet ſine aliq̄ examinatōe vel diſcuſſiōe p̄culi. vñ Dige. Tenta virtus z cūctarij ante iudicat q̄ incipiat qd de cor: qd honeſtū. Iniq̄tas oīa p̄cipitat. de pe. di. iij. Inter hec. Sic maligni iudei turbati p̄ xpm arguēte incredulitate eoz. in nazareth duxerūt eū vsq̄ ad ſupeliū montis vt p̄cipitaret eum. Lu. uij. Ad h̄ etiā ſac qd d̄z puer. iij. Uia impioz tenebroſa. i. opatio: neſciūt vbi corruāt id eſt ita p̄cipitater agūt q̄ nō p̄pendūt pericula z mala ad q̄ deueniūt. ſic z p̄cepta fuit Aſael in perſequendo Abner ducem exercitus Iſboſeb: nec voluit deſiſtere ad verbū ipſius Abner. p̄opter quod corruit occiſus ab ipſo Abner. ij. Regū. ij. Et autem hoc viciū ſcōm Grego. in libro moralū. ij. contra donū cōſiliū. Importat cñi quādam inordinatam: ſeſtinationē cōſiliū in agēdo aliq̄ quid. z q̄uis contingat eſſe peccatū in cōſiliando nō ſolum ſi eſt nimis ſeſtinus: ſed etiā ſi ſit nimis tardus: ita q̄ p̄tereat oportunitas temporis. tamē quia in in quiliſione cōſiliū multa particularia ſunt cōſiderāda. Propter quod diē philoſophus in. vi. ethicoz. q̄ oportet tarde cōſiliari. directius tamen opponit p̄cipitatio rectitudinē cōſiliū q̄ tarditas ſupflua que habz quādam ſimilitudinē recti cōſiliū zc.

Capitulum Undecimū.
De Inconſideratione.

Inconſideratio dicif
ſilia luxurie fm Greg. in. xxxi. moral. nō qd ſemp p̄occedat ab ea: p̄cedit cñi etiā ab alijs.

Ca. 11. De inconsideratione

Sed quia predictum victum pertinet ad defectum prudentie seu ei contrariatur quantum ad illud actum qui est iudicare qui actus est rationis. Peccatio autem et precipue quod est in veneris absorbet totam rationem: et corrumpit estimationem prudentie. et ideo ponitur filia luxurie. Est autem peccatum quia contra prudentiam ad quam spectat non solum consilia circa agenda: sed etiam de consiliis recte iudicare. Sed non potest quis recte iudicare de aliis nisi per considerationem prius habitam. Unde dicitur Prover. vii. oculi tui videant recta. scilicet per intentionem puram: et palpebre tue. id est consideraciones precedant gressus tuos. id est opera tua. Contrarius vero agit per inconsiderationem. quia scilicet iudicat quis et agit sine consideratione debita. Et pro hoc motu declaratione dicitur beatus Thomas. se. se. q. liij. art. iij. q. consideratio: impositio actui intellectus veritatem rei in tunc. Sic autem inquisitione principet ad rationem: ita iudicium ad intellectum. Unde et in speculativis demonstrativa scientia de iudicativa inquisitione resolutionem in prima principia intelligibilia de veritate inquisitionis djudicat. et consideratio maxime principet ad iudicium. Unde et defectus recti iudicii ad inconsiderationem viciu principet. prout scilicet aliis in recte iudicando deficit ex eo quod principet vel negligit attendere ex ea quibus rectum iudicium procedit. Unde manifestum est quod inconsideratio est peccatum. Nec est quod dominus ait Math. x. Nolite cogitare quomodo aut quid loquamini quod videbitur principet ad inconsiderationem. Nam secundum thomam vii. s. ibi non prohibet dominus considerare quod sunt agenda vel dicenda quod homo habet oportunitates sed datur dominus fiduciam in illis personis fidelibus. ut deficiente sibi oportunitate vel per imperitiam vel propter subitam occupationem in solo divino confidant auxilio. Alioquin si permittat homo facere quod per se solum divinum auxilium expectat videbitur dei reprobare. Et quibus quicunque consiliat oportet quod multa consideret et per defectum consilij sit peccatoris viciu. et per omnes defectus considerationis: nihilominus inconsideratio ponitur viciu spale distinctionis a peccatione. quod cum tota consideratio eorum quod in consilio accedunt ordinantur ad recte iudicandum. id est consideratio non perficitur in iudicio. et inconsideratio maxime opponitur recti iudicii iudicij. sicut precipitatio rectitudinis consilij tria sunt. Item nota secundum thomam. se. se. q. liij. art. iij. q. sub inconsideratione quod est iudicium rectum qui est actus prudentie includunt vicia incautele. et in circumspectio que sunt tres partes integrales prudentie: quod dicuntur cautio et circumspectio. Et sicut ad circumspectum principet considerare circumstantias eius quod quis vult agere propter aliquod bonum finem. ut scilicet non solum illud sit bonum secundum se sed etiam secundum circumstantias. Nam continetur aliquod secundum se considerandum esse bonum et convenient finem quod tamen ex aliis occurrentibus reddatur malum vel non operativum ad finem. sic ostendere signa amoris alii secundum se consideratum videbitur esse convenientes ad alliciendum ad amorem. sed si contingat in animo eius suspicio: vel suspicio adulationis non erit hoc convenientes ad finem. Non considerare quod tales circumstantias principet ad inconsiderationem. Et sic per cautionem ita accipiunt bona ut caveant mala in se. vel quod habent species mali secundum ea quod ut ipsi plus minus accideret solent: sic per incautionem non considerant talia. Item precipitatio pulvis quem projicitur a facie terre: ideo non resurgit impius in iudicio: neque peccatores in consilio iustorum. Item triplex est actus prudentie quod necessaria est cuilibet. Primus est precipiente domino. Estote prudentes sicut serpentes. Math. x. scilicet consilium circa agenda per inquisitionem modorum quibus fieri potest. Secundus est iudicare de consiliis. id est de his quod ponunt varia in consilio eligere quod magis convenit. Tertius est imperare sibi seu iudicata credere. id est quod quis eligit et multis agendum illud facere efficaciter. Impius et peccatores. id est pravi quod ad dei. Et hi impij pravi quod ad primum. Et hi peccatores sic carent vera prudentia quod scilicet est secundum dei. ita et actibus eius scilicet consilio. iudicio et impio. Primum per viciu precipitatoris. Secundum per inconsiderationem. Tertium per inconstantiam. Et hoc notat

psalmista in prefatis verbis a principaliori inchoando. Viciu inconstantie: et inexecutionis. ibi. Tanquam pulvis. Viciu inconsiderationis ibi. ideo non resurgit. Viciu precipitatoris. ibi. neque peccatores. Sicut principalis actus prudentie est impare sibi in eo quod iudicavit secundum id est executioni mandare. ibi enim consistit difficultas. Multum enim bene consilium et bene iudicant de agendis. et tamen non exequuntur. Sic maxime de prudentia est viciu inconstantie et id de mal loquendo ab hinc incipit dicens. Impij tanquam pulvis ante faciem venti: quod notat inconstantiam. Quid enim levius pulvere. Sicut ergo ventus frequenter levat pulverem. de vno loco ad alium. ita peccator ut pulvis siccus humore gratie mutatur de vno opere ad aliud per inconstantiam vento tempestatum a facie terre. id est a stabilitate positi quod sibi eligendo firmaverat. Terra enim firma est Eccl. i. Terra autem in eternum stat. Vel precipitatur a conspectu ecclesie signate per terram et hoc quo ad meritum: et si non quo ad numerum. Quantum ad secundum. scilicet viciu inconsiderationis: dicitur ideo non resurgit. Quia enim ut pulvis impij sunt et peccati vento tempestatum a facie terre. id est ecclesie militantis vel terre viventi: nil de ea curantes. ideo non resurgit ab imis viciorum ad superna virtutum. Non resurgit in iudicio. id est iudicandum seipsum per compunctionem. de quo apostolus ait. prima ad corinthios. xi. Si nosmetipsos djudicarem non vtriusque a domino iudicemur. propter quod non resurgunt etiam in iudicio qui est actus prudentie. quod non considerant quod debent considerare: sed inconsiderate agunt illud Prover. xij. Labia sapientis. id est prudentis considerant placita. scilicet deo labia videlicet cordis: os impiorum pueria. Quantum ad tertium scilicet viciu precipitationis inquit. Neque peccatores in consilio iustorum. scilicet resurgunt. Consilium iustorum est consilium mentis seu examinatio agendorum sine quo nil agunt: secundum illud Prover. xiv. Id est prudens: omnia agit cum consilio. scilicet mentis sue. sed hoc consilium non sibi faciunt peccatores. Sed ut dicit Prover. i. pedes eorum affectus. ad malum currunt et festinant ut effundant sanguinem. Sed de precipitatione dictum est in caplo preecedenti: et de inconstantia dictum in sequenti. Nunc ergo de inconsideratione: de qua Proverbiis. xij. dicit. Qui inconsideratus est ad loquendum sentiet mala.

Inconsideratio viciosa triplex est. et per eam non resurgunt impij in iudicio actus prudentie.

Prima est proprie defectionis.

Secunda est divine operationis.

Tertia est aliene conversationis.

De prima dicit christus. §. i.

Matth. vi. Quid vides festucam in oculo fratris tui et ipse trabem in tuo non consideras. id est notabile defectum tuum. Est autem triplex defectio in se quod non consideras ab impijs et peccatoribus fecerit peccato et ideo non resurgit in iudicio recto secundum prudentiam ut iudicetur nisi quod non de rebus put sunt et put dicitur. sed secundum affectum inordinatum. considerat in se.

Defectus sue conditionis.

Defectus sue offensionis.

Defectus sue profectionis.

Non enim homo considerat sue defectum conditionis. scilicet quod nullus sit. et ideo non recte iudicat de se estimans aliquid esse cum nihil sit. scilicet ex se secundum apostolum. Primum ergo ut ait Bernardus in libro de consideratione. a te incipiat consideratio tua. non solum incipiat sed in te finitur quocumque evagatur a te revocaveris eam cum salutis fructu. A facie enim considerationis tue conditionis occurrer tibi homo miser et miserabilis. pauper. cecus: et nudus. Homo inquit Job. xij. natus de muliere: brevis vivens tempore: repletur multis miserijs. qui quasi flos egreditur et conteritur: et fugit velut umbra: et nunquam in eodem statu permanet. Homo inquit dolens quod sit homo ab humo deri- uat: et in ipsam reuertitur: et rubescens quod sit nudus quod natus

Titulus Quintus

Et nudus egressus sum de utero matris mee. Job. i. c. plo-
rans et quasi murmurans: quia natus sit ad laborem: non
ad honorem. Non enim nascitur ad laborem: et autem ad volatorem
Job. xiiij. Natus de matre: et ob hoc cum reatu. Ps. l. in pec-
catibus peperit me mater mea. Et alia lra. replet misericordiam
et ideo cum fletu Ecc. ij. Quia dies est laboribus et erunt ple-
ni sunt: nec per noctem quiescit vere multis miseris. qz
corpus et aie siml. Quid enim calamitate vacat nascens in
pectore: et fragili corpore et matre sterili. Nullum aliam natum fragi-
lius corpore. Anima pro secula et virtutibus vacua. Nascitur enim
anima nostra ut tabula rasa in qua nihil est pictum secundum philosophum
Brevi vivens tempore ideo cum metu. s. mortis tempore. Jac. iiij.
Que enim est vita vestra vapor ad modicum patens. et deinceps
extinguetur. Et istud breve tempus semper incertum. qz nesci-
tis diem neque horam: quia dominus venturus sit. Mach. xxiij.
Qui quasi flos egreditur et perit. Nabet enim aliquid apparere
et vigor in iuventute sua: sed cito per senectutem suam decidit et
marcescit. Esa. viij. Omnis caro fenit. et omnis gloria eius quasi
flos senit. exsecutus est fenit et cecidit flos eius. Munus i. eodē
statu permanet. sed mutat de erate in etate. de sanitate in
infirmitate. de scientia in oblivione. de divite in paupe-
rem. de bono in malo. Ps. Pericula inferni invenit me.
Quia igitur homo non considerat hanc suam vilissimam conditionem.
ideo non resurgit in iudicio pro ut reputet ex se nihil bre-
vis miserie et casum. s. de se presumit et superbit. Et ut dicit
Greg. in moral. Consideret homo clarus quod meretur in terra.
Si angelus in celo posternus: si illi parcere nolit quem in cel-
in tanta gloria sublimavit. s. lucifero cum superbiit. de peul.
di. ij. c. vlti. Secundo non considerat peccator defectum sue offen-
sionis. quantus sit quantumque nocivus: cum auferat sibi
sumum bonum. inducat ad eternum supplicium. auferat sibi omne
meritum. Et ideo quod homo non considerat non resurgit in iudicio vero
cum instigat ad malum. s. quasi nihil mali sibi inde eveniat
sed magni bonum illud iudicat seu determinat faciedū.
Sed ut dicit dominus Ezechiel. xviij. Si auerit se iustus a
iusticia sua: omnes iusticie eius non recordabunt. s. ad primum
ipse in iniquitate sua morietur. s. morte eterna. Sup. qz obis
de Greg. Doc nobis maxime considerandum est. qz cum mala com-
mittimus sine causa. i. utilitate bona. transacta ad mercedem revoca-
mus. quia in perpetratoe malorum nulla est esse fiducia pre-
riorum bonorum. de pe. vi. uij. Doc nobis. Quid est in multis qui
credunt per opera bona facta salutem consequi etiam si mala faci-
ant. Saul quodam tempore optimus fuit: et multa bona fecit
propter deum et salutem populi. tamen quod auerit se a iusticia inobe-
diens: et diuino mandato reprobatus et damnatus est. vtz. i. Reg.
xv. Item quod non sufficienter considerat peccator circumstantias
aggravantes offensiones suas. ideo non resurgit ad vitam gratie
in iudicio penitentiali: quod non digne penitet. Unde dicit Aug.
in libro de penitentia. Consideret peccator qualitate criminis in lo-
co. in tempore. in persecutio. in varietate persone et quali hoc
fecerit temptatio: et in ipsius vicij multiplici executione. Ad
sideret quantum perseveravit et desceat de penitentia. vi. c. ij. De
homo autem circumstantijs que sunt de necessitate presentie habet
in. iij. parte. Tercio modo considerat malus defectum sue ma-
gis profectionis. Non enim solum exigit deus a nobis ut eum
suam malam temus malum. sed ut faciamus bonum: et proficiamus in bono. s. in
illud apostoli ad philip. Que retro sunt obliviscens. s. mala
ad ea non revertens. in anteriora me extendens. s. proficien-
do magis ac magis ad brauium sequor supne vocatiois.
Nam in via dei non proficere est deficere. Quia igitur peccator
et negligens non considerat defectum sui. perfectus. ideo non resur-
git in iudicio debito in agendum. s. meliora. s. opera sua mi-
sera bonitate vel antiqua tepiditate. inconsiderando igitur quod
lis sit et qual fueris: inquit Bernardus in li. ij. de consideratione. con-
paranda sunt posteriora prioribus. proficere ne in virtute
sapia et intellectu. in suavitatem morum an ab his forte quod
absit defecit. Patientior sis an impatientior solito. irascuntur

Peccator non
considerat
suam offen-
sionem.

Peccator non
considerat
suam malam
perfectorem

dior: leuiorue: insolentior aut humilior. affabilior aut au-
sterior: exequibilior an difficilior: pusillanimior an magna-
nimior serius magis: aut plusculum dissolutus: timorator
aut forte fidentior quam oportet. late per hic campum in genere
considerandi. Oportet: innotescat tibi elus tuus. clemencia
tua discretiorque moderatrix earum fortitudo. qual videlicet in do-
nandis iniurijs sis. qualis in vltiscentis quam in vltiscentis
vidus modi. loci. tempus observator. Hec ille. Ad tollendum
autem homini defectum. s. perfectus multum valz consideratio morum
Unde iob. xviij. dicit. Spiritus meus attenuabit. s. magis ac magis
proficiendo et dimittendo grossici sensualitatis et infirmitatis. b
ideo quod dies mei breuiabunt. s. b considerando: et solus mihi
superest sepulchrum: tempus non habens amplius ad proficiendum. Su-
per quibus obis Job dicit Greg. xiiij. moralium. Qui consi-
derat qualis erit in morte se sit timidus in operatio: nihil quod
transcat appetit. cum eris puer vite consideras dicitur: et pene
se mortuum considerat. quod se mortuum minime ignorat.

Secunda inconsideratio .s. ii.

est diuine operationis. de qua Esa. v. Opa manu eius. s.
dei non considerat. propterea captiuus ducit. est populus meus. s. cora-
bolo per peccatum. Et est triplex dei operatio. qz non considerat a
peccatoribus: ideo non resurgit in iudicio recto. s. male iudicat.

Prima operatio qua cuncta regit.

Secunda operatio qua aliquos deserit.

Tertia operatio dei que vniuersa cognoscit.

De prima dicit psalmus Job. v. Parer me operatur vltis morietur ego
operor. s. simul cum eo. et loquitur de opere regimis et gubernatio
nis mundi quam sepe primum operatur deus dans vniuersis creaturis
quod sibi prouidet et nulli deficit. Unde dicit math. vi. Considera
rate lilia agri quod crescunt quod non laborant neque nent: et deul
vestit illa talibus coloribus que prouidet eis. Et alij euangelista
ait Lu. xij. Considerate coruos: non seruit neque prouident
horrea et dominus pascat eos. Dicit enim naturales que comi na-
scunt cum plumis albis propter quod pariter estimates illos
pillos non suos propter difficultatem coloris deserit eos. s.
non nutritur ut alie aues et alia pullos seu filios suos. s.
deus non deserit eos. Ipe enim videtur psalmus. dat umet. ad i
ipsorum: et pul. cor. in uo. cum: modo suo voce formati. ad i
sinuandum appetitum cibi. Peccatores autem quod non considerant hanc
dei prouidentiam et gubernationem: non resurgit in iudicio re-
cto: s. astute et per fallacias: et per nimiam sollicitudinem parat
sibi epalia que sepe per industriam suam sibi possunt prouidere in de-
re dei gubernatione et prouidentia. pauid dominus populum suum in de-
serto quasi innumerabile. xl. milia solui apert ad plium fuerit nu-
merati in deserto ultra senes et puulos mulieres. pane celi
suauissimo. i. manna. xl. annis. vtz Ero. xvi. pauid beliam
tpe famis in torrente. Carib morante per cornu deferentes
panem et carnes. iij. Reg. xviij. Respiciat filij nationes hominum
et scitote quod nullus spauit in domino et derelictus est. s. derelictus
De secundo dicit Ecc. viij. Considera opera dei et vide: quod ne-
mo potest corrigere quem ille deseperit. Desperit autem quem
deserit gratia sua. Nullum autem deserit deus nisi ille prius desce-
rat deum. Multa fecit christus ad corrigendum iudam ut
emendaret se de peccato suo. Terruit verbis dicens. Ne autem
hominem illi per quem tradar ego etc. Attraxit brachium ablu-
do pedes: et corpus suum in sacro porrigendo. Ostendit se
nosse unde et perdidit: nec tamen manifestauit alijs. Sed nec
per ista correxit se. quod derelictus a deo quem ipse reliquerat
cupidine deuictus. Quanto fecit pro conversione illius
minatio illius populi iudeorum. Ticia eorum reprobant. et
rores detexit eos veritate edocuit. insidiantes illi scribas
et phariseos ut caperet in verbo perfruerent. miraculis in-
numeris doctrinam suam approbavit. passionem sustinuit. pro
eis rogauit. post resurrectionem multos ex patribus resurrex-
tes. et apparatus eis declarauerunt ipsum esse messiam promissum
in lege: per apostolos veritatem hanc manifestauit et predicauit.

Peccator
considerat
deum
cuncta
regit.

Peccator
considerat
deum
cuncta
regit.

Ca. 12. De incōstantia

signa terribilia a future destructionis euenire voluit nec
in per ista se correxit. Venite et videte air ps. opa dei ter
ribilia in filiis sup filios hoim. cū videt cos q bñ faci
unt aliqñ deserit occulto suo iudicio nobis ignoro s nū
q iusto. Un scñ viri b pñderantes nō de suis operibz
presumūt. sed semp timēt ne oculis eoz de meritis a
deo deserant. Job. xxxij. A facie ei. s. dei turbatus sum
et pñderās timore solitor. Sed pñderes qui b nō pñs
derāt nō resurgūt in iudicio vero. estimātes ad placitū
sui se posse corrigere et minis et penis alios emendare.
De tertio ope dicit Job. xxxvij. Subter oēs cōlos ipe
deus pñderat. Et pñder. v. Respiciat de. vñ hoīs. i. vñ
et pñderationē. et oēs gressus ei ipe pñderat. i. affectus.
Dicit pñderates electi dei q deus semp videat oēs cogi
tationes eoz et opa. sibi cauēt ne oculos diuine maiestatis
offendāt. Sic etiā quicūqz seru⁹ qui sciret se a dño suo
optio et sapientissimo ituri. diligēter accēderet ne qd qd
sibi displiceret pgeret vñ Diero. Via q faciūt scñ incō
pñderat dei faciūt. pñderes aut fugiūt a facie dei. sicut vi
ci de Layn qui post homicidiū desperationē egressus
est a facie dei. de pe. dis. j. Et venit. Et ideo nō resurgūt
impj in iudicio recto in vitādo pñtā. qz nō pñderāt q
deus videt opa eoz. quasi nō curz dicētes cū quibz dā
infidelibz. Quid nouit de. et qñ p caliginē iudicat. Nu
bes latibulū eius. nostra nō considerat Job. xxxij.

Tertia icōsideratio .§. III.

est aliene pñderatōis. pñtā qd air apls Phil. ij. Nō que
sua sūt singuli pñderates. i. mñ sed q alioz. et. j. De. ij. di
cit. Et bonis opibz vos pñderates glificēt deū in repo
re visitatiōis. Debet aut triplex esse pñderatio circa ali
os. cū pñtā viciū est.

Circa subditū vt regulef.

Circa virtutē vt imitēf.

Circa pñtū vt exaceret.

Debet siquidē platus diligēter pñderare pñderationē
subditoz suoz. et examinare vt corrigere valeat errata.
Un pñtū. xxxij. Diligēter agnosce vultū pecoris cui. et
oēs greges tuos pñdera. Et in hui⁹ figurā dicit Leuit.
xij. de leproso. Considerabit eū sacerdos. qz. s. h. apparet
in eo signa manifesta lepre debet eū separe a ceteris ne ali
os inficiat. Un Hierony. Refecā de sunt carnes putride
morbida lous a caulis pellēda est ne totū cor. p. corrum
pas. greg inficiat. xxxij. q. ij. Considerare etiā debz nō suā
utilitatē. sed cōmunē sicut dicit de Unia sūmo sacerdo
te q prulit se ad regē pñderās cōm utilitatē vniuerse
militudis. h. Mach. iij. Sed qz impj nō pñderāt b i
subditis ideo nō resurgūt in iudicio ad recte iudicandū
et disponendū de eis. et iō cū eis corruunt in malū. sicut
Deby sacerdos et iudex cū filiis suis Ophni et finees. j.
Reg. iij. Secōdo debet pñderari pñderatio bonoz ad
imitādū et pmaxie vitā xpi. Quia vt air Aug. oīs qz
sūt actio. nra est instructio. Debre. iij. Considerate fratres
aploz et pñtice pñtice nre Jesum qui fidelis est ei q
fecit illū. s. deo ad exequendū oēm volūtātē ei⁹. Pl⁹ enī
mouēt exēpla qz sba. vñ qz uis Aug. audisser doctrinā
optimā. b. Amb. pñtice. ex qua ab errore manicheo
rum exutus est. tñ ad plenū pñtice. et sumendā
religionē xpianā magis mouit pñderatio vitē Antho
nij beremite. et simpliciā. cū q prulit de factis suis. et
Victorini cui⁹ exēplū Simpliciā sibi ad imitādū in
duxit. vñ et ecclia orat. Scitōz tuoz ad meliorē vitā exē
pla nos puocēt. impj. Sed nō pñderant eoz vitā. nisi
forte ad curiositatē vel detractionē. iuxta illud ps. Con
siderat pñtice iustū. et qñt morificat eū. Magis pñde
rat pñtice mūdanoz ad imitādū. et ideo male ius
dicat de agēdis fm cōm erroz. Tercio debet pñde

rari vitā pñtice vt ex bis que ipsi faciunt pñtice mūn
dū hō exatēf ad faciendū pñtice deū. pñderado qd si sic
tñ pñtice pñtice. vñ sequit mozs eterna. qd fieri debeas
pñtice deū. vñ sequit summū pñtice ps. Oculis tuis cō
siderabis. et retributionē pñtice videb. qz. s. finis maloz
mozs est. Un Diero. h. dicit. Trāsite ad insulas et videb
te. et i. Cedar mittite et pñderate vebemēter et videte si fa
ciūt est hui⁹modi si mutauit gens deos suos et certe
ipsi nō sūt dñ. pñtice vero mē mutauit glām in ydolum
Obstupescite celi sup b Idolū dñā pñtice quilibet creatu
ra quā qz supra deū diligit. vt pecunia delectatio car
nis. porcētia et hñmōi. Un et auariciā dñā apls. qd est ido
loz seruū. Si ergo pñtice creaturis mūdī tanto desis
derio afficiunt et inscribūt vt videant p dñā habere. qd
fieri debet p vero deo et cultu eius. Et nō solū ad pñtice
randū opa hoim. sed etiā minimoz aialū brutoz inuis
tat. Salomon dicens pñtice. vj. Vade ad formicā o pñ
ger. et pñdera vias eius et disce ab ea sapientiā. q cū non
habeat dñcē. nec pñtice nec principē. parat sibi i csta
te cibū. et pñtice in messe qd comedat in hyeme. Sic
cōgregāda sūt in vitā pñtice merita vt in futurū viuāt.
Sed impj nō estimātes bona nisi q vidēt nō resurgūt
in iudicio vere prudētie vt pñtice sibi in futurū. vñ ha
beāt ad viuendū in alio seculo cū nō valeāt fodere tunc
per pñtice. et medicare tñc crubescāt. qz eis nil daret. vt
fecit villicus iniquitatis q ob b laudar⁹ fuit. qz pruden
ter sibi pñtice in futurū relaxando debita. et ideo oportet
quod fame moriant eterna.

Caplm. xij. de incōstantia.

Incōstantia est quar

ta filia luxurie. q fm Tho. se. se. q. liij. importat
recessum quendā a bono pñtice diffinire. Du
iusmodi aut recessus pñtice habz a vi appetitiua seu
volūtate. Nō enī recedit quis a pñtice bono pñtice nisi
pñtice aliqd quod sibi inordinate placet. Sed iste recessus
pñtice nō pñtice nisi p defectū rōnis. q fallit in b qd res
pñtice id qd recte acceptauerat. Et qz cū possit resistere
impulsui tēptationū sine passionū si nō resistat b ex de
bilitate ipius. se nō tenet firmiter in bono pñtice. et iō
incōstantia qñt ad sui pñtice pñtice pñtice ad defectū ra
tōis. Sicut aut oīs rectitudo rōis pñtice pñtice ad ipius
dentā. Et iō incōstantia fm sui pñtice pñtice pñtice ad
impudentiā. Et sicut pñtice pñtice pñtice pñtice ad
siliū. Incōsideratio circa actū iudicij. Ita incōstantia est
defectus circa actū pñtice. qui act⁹ pñtice ad prudentiā
Et b enī aliqd dicit incōstantia. qz rō deficit in pñtice
ea q sunt pñtice iudicata. Est aut pñtice. qz cū ad pru
dentiā pñtice pñtice pñtice pñtice pñtice pñtice pñtice pñtice
se qns desistere a meliori bono. s. iā pñtice qd sit p incō
stantiā pñtice ad imprudentiā. s. prudentia est virtus er
go i prudentia q sibi pñtice est peccatū. Dicit aut incō
stantia. a Greg. in moral. filia luxurie nō qz nō causet cri
am ex alijs vicijs. sed qz luxuria totalr extinguit iudiciū
um rōnis. Incōstantia aut qñt ad sui pñtice pñtice vt
dicitur est pñtice ad defectū rōis. Un pñtice dñc in erico.
qd incōstantia pñtice pñtice totalr nō audit rōnē. Et Sa
pien. xij. dicit. Via cōmixta sūt incōstantia nuptiaz in
ordinatio mechie et impudiciā. Pertinet aut ad incō
stantiā defect⁹ intelligētie et solertie et prouidētie q sūt p
tes integres prudētie. Et intelligētia b nō sumit p poten
tia intellectiua s. est qdā recta estimatio de aliq pñtice
sine. Solertia est qñ ex improbitis occurrit aliqd agē
dum subito inuenire qd pñtice opi. Prudentia est res
specuū alicui⁹ distātis ad ea q in pñtice occurrunt. ordi
nāda. Deficit aut in hñmōi pñtice ad incōstantiā.

Incōstan
tia est pec
catū

Titulus Quintus

De vicio incōstantie .¶.i.

por exponi illo. ps. lxxvij. auertentur se z nō seruauerūt
pactū quēadmodū patres eoz. Quertū sūt ī arcū prauū
auertentur se. s. a deo recedētis ad quē erāt quertū p. peni
tentū vel religiōis assumptionē. vel ordīs sacri. vel ali
cui⁹ boni ppoliti. **Dicere. ij.** Auertio tua īcrepabit te. z p.
uerb. ij. Auertio puuloz interficiet eos. z nō seruauerūt
pactū. s. factū ī baptismo vt pnia vel religiōe assūpra
aut ordie. **Dicere. ij.** Induci sup eos oīa q̄ba pacti hui⁹
qđ p̄cepti vt facerēt z nō fecerūt quēadmodū p̄res eorū
quertū sūt zc. Arc⁹ prauus dicit pōr qđ cū videt qđ debe
at emittere sagittas. cū trahit frangit. z sic deficit. Sic sic
incōstātes cū est tps opandi. z ppoluerāt z p̄miserant.
tūc deficit. Vel arcus prauus est qui cum debet tacere
sagittas p̄tra alios reuertit p̄tra se. Sic aliqui cū debe
rēt corda obediētē flecti z mittere sagittas bonoz opez
p̄tra diabolu mitterūt sagittas maloz opez. z h̄ p̄tra se
ad vulnerādū se z alios malo exēplo **Dicere. vij.** Reuertit
sunt vt essent absqz iugo facti quasi arcus dolosus. z h̄
quēadmodū patres eoz. ipi cū allegāt s̄uetudinē suo
rū antecessoz q̄ ita fecerūt ipsi. **Dicere. xviij.** Indurauerūt
teruicē suā zc. **Procedit** aut īcōstātia. id est nō p̄mane
re firm⁹ ī p̄posito boni qđ determinauit agendū sed ab
eo recedere ex tripli causa.

Secundo ex horroz tribulatiois.

De primo dicitur

De primo dicitur .§. II.

Inconstās Sap. iij. Inconstancia deupiscētia. i. ex inordinata affectu rēdit a p. etior. pcedēs puerit sensū sine malicia. s. a pposito boni. pposito p. Jacob. 3. Unusq; q; rēpat a deupiscētia sua abstract. p. in o. et illeclus. abstract. s. a pposito bono r illecl. a specie bo. dinationē nī qd sibi deupiscētia suggerit. Et sequit. deinde deupi affectus scētia cū deupir. i. affectu mali parit peccatū dū enī affi. cti hō inordinatē ad ista terrena. diuitias. voluptates. honores. z hmoi. q. uis pponat frēquētē p. sistere i bonis ppositis z exequi qd rō suadet agere. cū offert aliqd di. uitiaz vel delectatiōis carnalis. vel aliud ad qd inordi. hanc est habitualr affectiōnat. inconstās efficit frāgēs omē bonū ppositū. Un saluator in euāgelio. Luc. viij. dicit q. semē cadēs inter spinas. qd natū non puenit ad pfectionē. q. suffocātū fuit a spinis bī sunt qui audiunt uerbū dei sed a solitudinibz hui. vite z voluptatibus cūres suffocant. z fructū nō faciūt. Terra est cor eorum. Spine tibi oze affectiōes nimis inordinate. Semē boni orū ppositū boni pceptū ex inspiratiōe vel p. dicatiōe. sed fruct. impedit. q. affectiōes ille nimis mltiplicate inter p. pūnt ppositū rēgē inordinatē efficit. Balaā cū fuit vocat. us a Balach rege Moabitaz. ad maledicendū p. plo dei ut exterminaret ab angelo admont. p. posuit nō di. cere nisi ca q. dñs p. cū mādaret dicendū vel loqui face. ret. qd z ter fecit. Sz illecl. z inclinat. affectu honoris z pecunie. quā appetebar ab illo rege mutauit ppositū do. cēs illū. quō posset illos deuincere uidelz mittēdo ad ca. tra iuueculas ornatas ad alliciēdū eos ad fornicandū cū eis. Et h. p. p. ille. p. posuisset z p. misisset seruare man. data. z p. p. sequēs nō fornicari. tñ mult inordinate affe. ci ad voluptates fornicari sūt h. p. p. mti sūt occasis. xxiij. milibz. z ille Balaā cū his qui dederūt eis illā occasione perierūt. ut habet Nume. xxi. Affectio etiā inordinata ad p. p. q. facit hoīes inconstantes. z recedere a pposito pfectionis assumpto Un Greg. in. viij. moral. Sūt plerī q. qui nō solū aliena nō appetūt. uerūtā cūca q. posse derāt in mūdo derelinquūt semetipos despiciūt. nullā p. sentis vite glām requirūt. ab hui. mūdi se actiōibz

separant. sed tñ adhuc vinculo carnalis cognatiōis ligati.
dū amore p̃pinq̃uitatis indiscrere deseruiunt. ad ea sepe
p̃ affectū cogitantiū redeūt q̃ tā cū p̃prio despectu sub
egerūt. **Aūc** plus q̃ necesse est carnis p̃pinq̃s diligunt
retracti exten^a cordis parēte diuidūtur. **Nā** sepe q̃dā
videm^{us} mūdū z ope z p̃fessione reliquisse. z tñ p̃ inodi
nato affectu p̃pinq̃z prozia irrūpe. terrenaz rez iurgij
vacare. libertatē intime quietis relinq̃re z mundi studiū
tam detracta repare. hec oīa **Breg.** Et ego vidi tales in
italia in cadere. z tandē p̃ter inordinatū affectū p̃pinq̃rū
corpe z aīa male fortunari. omē p̃positū boni dimittere.
Et paulo infra subdit ibi Breg. Si quisq̃z debet p̃p̃in
quoz necessitatibz cōpati vt tñ p̃ cōpassionē non linat
vīm sue intētiōis impediri vt affect^{us} mētis viscera ipe
at. z tñ a spūali p̃posito nō auertat z amore spūaliū dile
ctiōnē in se p̃pinq̃z vincant. **Qd** pulcr figuratū illius
vaccis ostēdit quas applicauerūt philisti ad ferendū
plaustrū sup p̃d posuerāt archā dñi. dīcī enī de eis. **).**
Reg. v. Tollētes duas vaccas q̃ lacrabāt vitulos iun
gerūt ad plaustrū vitulosq̃z eaz clausērunt domū. Et pau
lo post ibāt indirectū vacce p̃ viā q̃ ducit berb̃samis. et
itinerē viō gradiebant^{ur} p̃ gentes z mugieres z non dedi
hātes neq̃z ad dexterā neq̃z ad sinistrā. **Place** iste celi
gnār viros spūales z p̃latos. z doctores. qui i plaustro
mentis debēt portare archā scē sacre scripturę. in qua
p̃maxie sūt xpi mysteria abscondita figurata p̃ ea q̃ in ar
cha crāt. **Vituli** sūt eoz p̃pinq̃i vel filij spūales. **Berb̃**
samis interpretat^{ur} domū solis signās domū gl̃ie. debēt
p̃elati z doctores cū sup̃na sciētia ad eterne lucis habi
taculum se dirigere z cū incedūt artēdētes necessitatibz
p̃pinq̃uoz vel filioz spūaliū corporalibz vel spūaliū desi
gnatis p̃ clausurā eoz. mugire quidē debēt p̃ cōpassiōz
ad eos s̃ colla posteri nō flectere. nec ab itinere cessare.
sed berb̃samis tendere. nō dedinādo ad dexterā neq̃z ad
sinistrā. i. viā rectitudis tenēdo. ad vicina errorū latra
p̃ affectu pignez nō dedinare sicut fecit Job. q̃ audita nō
dico necessitate morte filioz quasi mugitū dedit. vñ rō
so. capite in terrā corruit. sed mugiens recto itinere iuit.
quia os ad laudē dei adierit dīcēs. **Dñs** dedit zc.

Scdo procedit in .f. III. to

costancia et dolore afflictiois. Quāvis enī qđ pponit
firmiter se habere in bonis opibz et nō declinare a recti-
tudine ppter quēcuq; aduersa sibi occurrētia. qñ viderit
ibi de p̄p̄quo imminere aliqđ magnū piculū tribulatio-
nis. aut qñ incipit pati angustias et dolores. recedit a p-
posito assentētis alicui malo vt enadat mala imminētia.
Uñ dicit Iaco. j. Vir duplex aīo incōstans est in oībz
vīs suis. Sicut simplex aīo dī qui in oībz opibz suis
respicit ad deū oībz p̄ponēs cōmodis mundi. Ita dū-
plex est qui respicit ad salutē aīer corpis. vñ aīo. id est
affectū habēs ad deū. aliū ad p̄seruationē corporis su-
p̄ nec ad deū habet ita anīmū qm admittit aliqđ seu
faceret p̄tra deū p sui p̄seruatōe et suaz reg. Die igit
cōstans est in oībz vīs suis. qz cito recedit a p̄posito p̄o-
pter aduersa. **De h̄mōi dicit ps.** In ignē deficiēs eos. in
ignē. s. tribulatiois. in miserijs nō subsistēt. id est non fir-
mi stabūt in p̄cepto p̄posito virtutis. Discipuli vñ fecer-
unt sibi simū p̄positū tpe passionis appropinquante
ip̄m nō deserere. et petrus magis p̄mitēs in carcerem et in
mortē tr̄e secū sed cū viderēt sibi imminere piculū mortis
capto a iudeis in orto oēs fugierūt. Petrus ad interroga-
tionē alioz ne crederet discipulis eius. ter cū negauit cum
iuramēto **Matth. xx. vj.** et sic fuerūt incōstātes in p̄posito
ro. Sed timēdo mortē carnis tūc. ait Aug. dabis mor-
tē aīe tue. Esto fidelis vsq; ad mortē. et dabo tibi coronā
nam vitę. **Apo. ij.** fidel. s. seruādo p̄missa in bāptisma

Ca. 12. De incōstantia

re. videlicet abrenunciare diabolo et temptationibus eius
 sum? p̄stēdo in via mādator. et hoc vsq; ad mortē in
 dustue. Letia i bis in q̄b; sequit̄ mores. q̄ est vltimū terri
 bilis. sc̄t̄s. **U**rasinus medic⁹ iā sustinuerat mltā mar
 tyria p̄stāter p̄ fide xpi. sed ductus ad decollandū cepit
 expauescere. et quasi a p̄posito recedere. sed p̄fortat⁹ p̄bis
 sc̄i vitalis resūpro vigore spūs mortē suscepit. Nō cor
 nabitur nisi qui legitime certauerit. inquit apls. **C**ōtra
 aduersa rēp̄rationū et tribulationis ira. s. q̄ sit p̄stās vs
 q; ad mortē. Qui enim nimis timent et horret aduersa
 bi nō sūt apti ad vincendū inimicos spūales. vnde nec
 ad regnū. **U**n in hui⁹ figurā legim⁹ in li. iudic. vii. c. q̄
 cū Gedeon deberet pugnare p̄tra madianitas et mult⁹
 milib; p̄gregatis cū eo d̄ p̄plo dei. **P**rimo ex iussu dei
 sequestrati sūt a bellare debentib; oēs pauidi et remissi
 ad domos suas. **S**c̄do facta est iter alia p̄batio seu ex
 aminatio eorū q̄ deberēt pugnare. videly d̄ oib; p̄grega
 tis et p̄gentib; ad potandū ad aquaz fluēta. qui nō ge
 nu flexi sed erecti aquā lumerēt manu ad os p̄iciēdo. il
 li vt apti ad victoriā cū gedēone soli assumerentur. ali
 vero qui flexis genib; de fluuio aquā biberēt. illi vt in
 epti remitterent ad p̄p̄ia. sicq; p̄ hāc disc̄ssionē trecen
 ti soli ex. x. milib; remaserūt cū gedēone q̄ ex dei ordina
 tione b̄ mō pugnādo vicerūt. ad castra hostiū accedens
 res lagenas oēs in sinistra manu tenuerūt in quib; vel
 sup quib; lāpades accēlas habebāt et in dextra tubas.
 quib; buccinātib; et lagenas fideles inuicem p̄curiēdo
 frangētib; sicq; lumianib; lāpadū apparētib; exterriti
 hostes in fugā p̄uersi sūt et occisi. vt exponit **B**iego. in
 moral. li. iij. cap. xxiij. **G**edeon significat xpm q̄ est ca
 put exērat⁹ ppli dei et iudex ecclie. **I**nterprat⁹ enī gedē
 on circūcīs i vtero. **U**n ap̄re f. gurat xpm q̄ sua diuitate
 circa circūcīs et cōplectēs. et p̄ hūanitatē i vtero h̄gis su
 ci. **M**adiā interpretat de iudicio signis d̄mōes q̄ d̄ iudi
 cio iuste iudicāt dei repulsi sūt ab hūano genere. **C**ōgre
 gati cū gedēone ad bellādū sūt cūcti fideles. **S**z mlti sūt
 vocati pauci p̄o electi. s. qui habent victoriā d̄ inimicis.
Mā qui nimis horret aduersa timētes pelli sue. bi apti
 nō sūt. **I**nsup et qui sapientēs sūt hauriētes aquas. i. dō
 ctrinā flexis genib; in terra. id est q̄ ita vacāt lectione vt
 auditiōi diuinorū q̄ ea ope nō seruāt curuati ad terrēna
 bi etiā victoriā h̄re nō possunt. pauci ergo sunt q̄ rema
 nent cū xpo pugnātes. qui. s. nō curui sed recti remanēt
 rectitudinē vite. seruātes diuinā doctrinā quā hauriūt
 Et bi trecenarij sūt. i. habitātes p̄fectā noticiā. p̄fectā fm
 fidē trinitatis. **C**entenarij enī nūerus significat p̄fecti
 onē et ternarij trinitatē. **N**umer⁹ etiam trecenorum fm
Biego. p̄inet in lettera **T**hau. q̄ crucis spec̄e tenet. cū si
 sup trāuersam lineā id q̄ in cruce eminet adderet iam
 nō crucis spec̄e teneret. sed ipsa crux esset. **I**n his ergo
 treceris sequētib; gedēonē signant bi quib; dictū est a
 xpo. Si quis vult post me venīre abneget semetipm et
 tollat crucē suā et sequat me. **H**i ergo ferūt crucē signatā
 in **T**hau p̄ carnis sui mortificationē. p̄ primi in malis
 cōpassionē. p̄ passiōis xpi fiduciā et p̄fectionē. armati i
 cedūt ad bellū. s. tuba p̄dicatiōis vel publice p̄fessionis
 cū expedit. lāpade et radio exēplaris p̄uersariōis vt mira
 culorū cōfusiōis lagenis corporeis. quib; p̄fractis p̄
 fatigationē laboris tolerationē et tormētōz. et oīm aduersi
 loz. letā p̄ passionē deuicti sūt inimici infernoz et ipsi cū
 victoriā reuertunt ad ciuitatē p̄p̄iā supnoz. qz p̄stātes
 fuerūt. sic dictū fuit **J**ob. **A**poc. vii. **H**i sūt qui venerūt
 ex magna tribulationē. s. p̄stātes in eis mō coronant.

Tertio p̄cedit icō. §. iiii.

stantia ex subtracōe delectatiōis. **S**ine gaudio seu de
 lectionē aliqua diu quis stare nō potest spūali vel mū

diali. **C**ontingit autē q̄ aliq; assuetus p̄solatiōib; mun
 di cōpunctus abstinere p̄ponit a vicij et firmiter p̄ma
 nere in via mox. **S**ed cū nō studet i spūalib; delectari.
 instigat a p̄ueris vicij et tristitia ratiōis de subtracōe
 ne eorū delectatiōis instigatiōi assentit illi⁹ delectatiōis
 recedens p̄ b̄ a p̄cepto p̄posito boni et sic incōstans effi
 citur. **U**n **J**aco. iij. dicit. **A**bi zelus et cōtentio. ibi incō
 stantia et omne opus prauū. et licet ibi loquat̄ de zelo in
 uidie. pōt etiā intelligi de zelo amoris mali. **I**n vtroq;
 enī zelo p̄pter tristitiā ex carētia delectatiōis cupite seq̄
 tur incōstantia et recessus a bonis p̄positis. vt patet in
 saul qui ex zelo inuidie p̄sequēs **D**avid aliqñ recognos
 scens peccatū suū. p̄posuit et p̄misit nō p̄sequi. **E**t p̄ca
 pue qñ potuit occidere **D**avid **S**aulē in spelunca in
 gressum ad purgandū ventrē. et altera vice cū de nocte
 accessit ad tentoriū suū collēs hastā eius. s. postea insti
 gatus eodē zelo p̄secutus est p̄secutionē suā inuistā. **E**t
 videt hoc p̄tinere ad speciale vicij qd̄ dicit mollicies. **M**ollicies
 dicit enī p̄bs in. vii. et b. q̄ moll ē et q̄ recedit a bono p̄pter
 tristitias causas ex defectu delectatiōis quasi cedens
 ranōe dicit. b. **T**ho. q. ij. q. cxxv. q. q̄ laus p̄seuerantie in
 hoc p̄stāt q̄ aliq; nō recedat a bono p̄pter diuturnaz
 tolerantia difficultū et laboriosorū. cui directe opponitur
 q̄ aliq; defacili recedat a bono p̄pter aliqua difficulta
 que sustinere nō potest. et hoc p̄tinet ad rationem molli
 cit. **N**ā molle dicit qd̄ facile cedit tāgenti. nō aut iudi
 cat aliqd̄ molle qd̄ cedit fortiter impellenti. **M**ā et p̄rie
 tes cedūt machine p̄uienti. **E**t ideo nō reputat aliquis
 mollis si cedat aliquib; valde grauiter impellētib; **U**n
 p̄bs dicit in. vii. et b. q̄ si quis a fortib; impellētib;
 delectatiōib; vincit vel tristitijs nō est mirabile sed con
 donabile si p̄tra tendit. **N**anifestū est autē q̄ grauiter
 impellit merus piculoz q̄ cupiditas delectatiōis. **U**n
 ruli⁹ dicit in p̄mo de officijs. **N**ō est p̄sentantiū q̄ me
 tu nō frangit eū frangi cupiditate. nec qui se inuictū a
 labore p̄stiterit viciā a voluptate. **I**psa etiā voluptas
 attrahēdo fort⁹ mouet q̄ tristitia de carētia voluptatē
 retrahēdo. qz carētia voluptatis est pur⁹ defect⁹. **M**ol
 lis ergo p̄rie est qui recedit a bono p̄pter tristitias cau
 sas ex defectu delectatiōis. **E**t aut vicij diuisum et
 distinctū specie a vicio mollicie. de quo dictū est supra
 in. c. de vicio p̄tra naturā. **N**ā illd̄ p̄tinet ad luxuriā et
 opponit castitati. **I**stud ad incōstantiā et opponit p̄se
 ueratiē. **Q**d̄ enī aliq; cedat debili mouēti qd̄ p̄tinet ad
 mollicie. hoc pōt esse dupliciter. **U**no mō qz difficult⁹ po
 test delectatiōis absentia sustinere. et bec mollicies p̄rti
 ner ad incōstantiā. **A**lio mō naturali dispositiōe. qz vi
 delicet habet aīum min⁹ p̄stantē p̄pter fragilitatē com
 plexiōis. et hoc mō compant femie ad masculos. vt dicant
 tur mulieres quasi molles et masculi viri. quasi viriles.
 et ideo p̄ quādam assimilationē qui muliebria pariunt
 dicunt molles quasi muliebres effecti. qd̄ p̄tinet ad lux
 uriā. **S**c̄ndū etiā q̄ delicia est quedā mollicies fm **M**ollicies
 philosophū in. vii. et b. q̄ fm **T**homa mollicies p̄rie es.
 p̄rie respicit defectū delectatiōis. delicia aut causam im
 pediticiam delectatiōis p̄tra laborē et b̄mōi. **V**olupta
 ti enī corpali opponit labor. **E**t ideo res inq̄rū sunt las
 boriose inuictū impediūt voluptates. **D**eliciosi autē di
 cunt qui nō p̄nt sustinere aliq; labores. nec aliquid qd̄
 voluptatē dimittat. **U**n dicit **D**eus. xxiij. **T**enera mu
 lier et delicata que terrā ingredi non valebat. nec pedis
 vestigiū in terra figere p̄pter mollicie. **I**tē inq̄rum i lu
 dis solatijs. et b̄mōi. est ibi quedā remissio seu requies qz
 opponit labori. **E**t ideo sicut nō posse sustinere laborio
 sa p̄tinet ad mollicie. ita et nimis appetē remissa vt quā
 cūq; quieret in ludis. solatijs. vel recreatiōib; corpali

Titulus Quintus

Duplex mollicies. vel in nō surgendo ad vigilias noctis debitas. pertinet ad mollicie. Sed nota q̄ duplex est mollicies. z delicia. Una criminalis de qua dicit puer. xviij. Qui mollis et dissolutus est in ope suo frater est sua opa dissipat. Et j. Abimo. v. Vidua vivens in delicijs mortua est. i. aia. Alia spūalis. de qua Esa. xlviij. dicit de aia lapsa ad terrēna ex vita spūali. Nō vocaberis vltra mollis z delicata. Et Sanni. Quē est ista q̄ ascendit d̄ deserto delicijs affluens. i. spūalium gaudior. Et puerb. viij. Delicie mee esse cū filijs hominū.

Lapm. xij. de amore sui.

Amor sui est quinta si

lia luxurie. Sed notādū fm̄ Thomā. se. se. q.

xxv. arti. v. Amare seipm̄ p̄tingit tripl̄

Uno mō put est cōmune oīm.

Secūdo mō put est p̄p̄u bonoz.

Tercio mō put est p̄p̄u maloz.

Homo enī dicit aliqd̄ esse dupl̄. Uno mō fm̄ suā substantiā z naturā. Et fm̄ h̄ oēs estimat fm̄ bonū cōmune se esse id qd̄ sūt. i. ex aia z corpore cōpositos z sic omnes hoīes boni z mali diligūt seipos in q̄tū diligūt p̄servationē esse ipoz. qd̄ naturale est vñ nec viciū. Secūdo mō dicit hō aliqd̄ esse fm̄ p̄ncipalitātē. sicut princeps ciuitatis dicit esse ciuitas vñ qd̄ p̄ncipes facit dicit facere ciuitas. Sic aut̄ nō oēs estimat se esse id qd̄ sunt p̄ncipale enī in hōie est mēs rōnalis. Secūdarium est natura sensitua z corpalia. quoz p̄mū apls noīat hōmīnē interiorē. Secūdo hō boīem exteriorē. q. Coz. iij. dicit. Accet bis qui n̄ est hō exterior corūp̄at. i. corp̄. tamē bis q̄ n̄ est hō interior renouat de die in diē. id est mēs rōnalis. Mali igit estimat p̄ncipale esse i eis naturā sensitua vñ corpus. Vñ nō recte cognoscētes non vere diligūt seipos. qz nō fm̄ id qd̄ vere est p̄ncipale i eis. Boni vñ cognoscētes vere seipos. vere seipos diligūt. qz fm̄ qd̄ vere est p̄ncipale in eis. i. fm̄ mentē naturāle z h̄ est diligere seipm̄ qd̄ p̄cipit. ex q̄ ponit pro ex emplo dilectōis p̄mū dū dicit. Leuit. xix. Diliges amī cū tuū sic teipm̄. Et loco amī dicit. Math. xxij. a p̄o p̄mū tuū. z h̄ p̄mū ad virtutē caritatis. Sed amor q̄ p̄corēs amat seipos. id est fm̄ corpus z sensualitatē est peccatū z causa mltroz maloz. Et de hoc intelligit illud ps. fm̄ expositionē Aug. Incensa igni z suffocata ab inī crepationē vultus tui pibūt. Ubi Aug. Dia perā proce dūt aut̄ ab amore male inflāmate z hec sūt incensa igni. scs opa mala aut̄ a timore male humiliāte. z hec sūt suffocata. qz deijcit z quasi suffodit aīm timor. Sed pibunt id est faciēt boīes pure talia opa faciētes ante faciē dei in crepātis p̄pter h̄mōi. Timor enim malus ab inordinato amore pcedit. Ex eo enī quis timet dū expectat vel dubitat aliqd̄ qd̄ amat sibi auferri vñ ledi. Iste amor sui fm̄ sensualitatē fm̄ Aug. in. iij. de ci. dei. est ille q̄ edificat ciuitatē babilonis. i. statū dānatiōis crescens vsq̄ ad contemptū dei. Incensa ergo igni. id est amantes seipos fm̄ naturam sensualem peribūt domino increpante in iudicio. tripl̄ ratione.

Primo qz deo inimicant.

Secūdo qz p̄mo iniuriant.

Tercio qz in vicio multiplicant.

Inimicas qdē deo §. I.

Amor sui. qz vbi debet quilibet deū habere vt vltimū finē amor sui nē qz vere est vltim⁹ finis oīm ad quē oēs alij fines red ducēdi sūt. p̄ amorē sui talis habet seipm̄. vt vltimū. et sic fruit seipō z vñ deo. Dicit aut̄ Aug. q̄ nūl petis q̄ frui vñ deū z vñ fruedis. Amat enī se z p̄suatōz sui. vt gaudeat fm̄ sensualitatē nō curans deū offendere vt ei

complaceat. nec vellet mori etiā deū in gl̄ia vidēdo. sed patriā facit de exilio. hic vñ deo quo frui debet. qz non amat deū p̄pter seipm̄. sed vt ei p̄spere z bene faciat. Et istas p̄dones vere amicitie q̄s debet habere cū deo et cū rōne. ad seipos secundū sensualitatē habet nō fm̄ rationē. Apparet h̄ p̄ illa quinqz q̄ sunt p̄p̄ie amicitie fm̄ p̄bm̄ in. ix. et bicoz. Amicus enī vult suū amīcū esse et viuere. Secūdo vult ei bona. Tercio ad honorem laborat z opat. Quarto p̄uit ei delectabilē. Quinto p̄corat cū ip̄e idē delectatur z p̄ristat. cum eo. Mali aut̄ hoīes amātes se nōlūt p̄seruare integritatē mentis sed corpis z vite sensualis. Secūdo nō appetūt menti spūritualia bona z dei gloriā. sed corporū delectabilia. Tercio nō operant neqz laborāt p̄ virtutibz acquirēdū ad honore dei sed ad delectandū corpus. z p̄pter h̄ sustinēt magnos labores. z pericula vt p̄z in furtis. adulterijs et alijs malis q̄ p̄petrāt quondie. Quarto nō est eis delectabile redire ad cor z p̄uere mēti gaudiose z h̄ ideo quia iuēniētibz mala z p̄ntia z p̄terita peccatoz. z furtura penaz q̄ horēt. nec gl̄iant cū deo loqui in orationibz z lectionibz. sed gaudent z p̄uunt delectabilē cū sensualitate semp in h̄mōi querētes versari cū sensibz sine placabilia. Quinto nō libūp̄is p̄cordāt. s. rōni. p̄pter conscientia remordentē nec cū volūtate dei sed bñ p̄cordant cū appetitu sensituo ip̄i obedientes. Et qz p̄marie dicit luxurie amāt se fm̄ sensualitatē. cū illa maxie abstergeat rationē ideo dicit iste amor sui filia luxurie. z si in alijs et cū alijs vicijs reperiat. Ad hūc amorē sui p̄ncipē vñ deū p̄dētia carnis. de qua dicit apls. Ro. viij. Sapientia carnis inimica est deo. Dicit enī. b. Tho. ij. q. i. v. ar. j. q̄ cū p̄dētia sit circa ea q̄ sunt ad finē tot⁹ vite. ideo p̄dētia carnis p̄p̄ie d̄ fm̄ q̄ aliq̄s bona carnis bz vt vltimū finē vite sue. z qz p̄ h̄ ordiat circa vltimū finē qui nō p̄sistit in bonis corpis. ideo est p̄mū. debet enim diligi caro ita vt ordinet ad bonū aīe sicut ad finē. non qz in ea p̄stituat finis. z nō solū est peccatū sed etiā mortale. quādo videlicet p̄stituit finis in h̄mōi delectatōibz carnis. Ita videlz studēs diuersi vñs z modis quōp̄oset delectare sensualitatē q̄ parus est facere p̄ra deiles gem̄ Ubi dicit. Ro. viij. q̄ p̄dētia carnis legi dei subiecta non est. Et sub p̄dētia carnis includit etiam am p̄dētia mundi inīstrum scilicet exteriores res mūdi queruntur propter carnem. de qua Iuce. xvi. filij huius seculi p̄dētiores sunt filijs lucis. Et Baruch. iij. filij Agar q̄serūt p̄dētia q̄ de terra est. Sed q̄ alij quis aliqñ inordinare officiat ad aliqd̄ delectabile carnis. z sic adhibeat studiū z diligentia ad p̄secundū illas delectationē. nō tñ ibi p̄stituēs finē vel in eū qd̄ p̄p̄ra fit. erit tūc veniale p̄dētia carnis. z hoc est qd̄ ait apls. Carnis curā ne feceritis in desiderijs.

Secūdo p̄ amorē sui in §. II

ordinatū iniuriat q̄s p̄rio multipl̄. Et primo quidem qz multa q̄ sup̄flue expēdit ad delicias suas z delectationes subtrahit paup̄ibz. Et q̄s est tā iniust⁹ in q̄t Amb q̄ qui mltroz subsidia suas delicias par. dīf. xlvij. Sic bi. In q̄ magis adhuc delinquunt. dicit qui bona seu reddit⁹ eccliaz q̄ sūt paup̄z vltra suā necessitatē p̄uertūt in delicias carnis. p̄ra quos inuehit Diero. dicens Natus in tugurio z rusticana domo q̄ vñ ruginē vñ trem milio vñ cibario pane saturare poterā nūc sūlamz mella fastidio. xij. q. ij. gl̄ia. z loquit in p̄sona corz Berni. in sermonibz ad idē. Amāt nudi. clamāt famelicī z cō querūt de dericis dicētes. Nobis fame z frigore miserabiliter laborantibz quid p̄ferūt tot mutatoria vel expensā in p̄cijs. vel p̄licata in māticijs nrm̄ est qd̄ effundit. Nōne crudelr nobis subtrahit qd̄ inanis expēdit.

Prudentia carnis

La. i4. De amore seculi

Et nos dei plasmatio. et nos christi sanguine redempti sumus
vita nostra cedit vobis in superfluas copias. Mostriis neces-
sitatibus derabunt quicquid vestris vanitatibus accedit.
hec ille. Doctorum pcedit ex nimio amore sui. Caritas
enim quod contraria est sibi non querit quod sua sunt. dicit Apulus. i. Lox-
pius. i. tantum. sed et quod sunt aliorum. Unde et de alexandro ma-
gno dicitur quod cum semel esset cum magno exercitu in quodam
loco sterili et inaquoso. et sitiret ipse cum exercitu suo fuit ob-
latus sibi cyphus aque. sed considerans quod de eo omnes alii
bibere non poterant effudit in terram aquam illam. Et isto amo-
re sui nimio non solum non subuenit proximo in necessitate.
quintimo et multo opprobriis et fraudes et iniusticie et per-
ditiones perpetuant et adulteria et incestus et stupra. quod om-
nia sunt contra proximos in magna iniuria eorum. Unde Da-
uid adulterium operatur est cum bersabee nisi ex nimio sui amoris
more sacrificare volens concupiscentie sue. Unus filius eius
amorem superavit germanam suam nisi propter amorem proprium.
Unus Memorabatur cepit esse robustus venatorum hominum. Lopp-
sor. Seneca. et primum tyrannus volens alios dominari nisi ex
sui amore. Unus Romulus solus occiso germano voluit
primus obtinere regnum romanorum. marius et sylla pluri-
es consulatus. Julius cesar demum imperium multis iniuriis
et fragibus populo nisi ex sui amore. ut ait Aug. de ci. dei
Unus Plato dixit civitatem illam bene regi in qua quis pri-
mos nescit affectus. id est amoris proprii. Et Seneca. ait. quod
si ista duo proia meum et tuum tollerent de mundo. s. quo ad
effectum et affectum omnis guerra et controuersia cessaret. quod
duo pertinent ad amorem sunt inordinatum. hec est causa om-
nis discordie in civitate. Nam quod quilibet nimis se amans
vult in impositionibus et gravaminibus pre ceteris et ultra dei
bitum alleviari. et in bonis super alios exaltari unde oriuntur
secreta seditiones et persecutiones ad invicem. Nodavit dominus in
veteri lege milium non debere comedi. cuius vox est mio
mio. quod videlicet propter tales mores milium nos non vult fide-
les sibi incorporari. et in causa propria statueret iura. nullum sit
iudex ex eo quod amor proprius mentem excecet.

Tertio p amorē suū .§. III.

Tertio p amorē sui .§.iii.
nimīū peccata multiplicunt. tales enī defacili trāsgre-
diunt omnia mandata dei ⁊ ecclesie. cū sint graua sen-
sualitati se nō posse ieiunare affirmant incantationes;
diuinationes ⁊ diuersa sacrilegia sequi nō curant ⁊ face-
re vt psequant sanitatē corporis sui qd inordinata amāt.
Si in dero sunt officia diuina cūstāt ab oībus suis
lana ⁊ lac requirūt cū omni diligētia. de animabo autez
eorz paz curāt. si in religione. de cērimonijs nihil curāt
de cōmunitate paz dū eis bene sit. Dic amor sui est ille
de quo christus ait. Johan. xij. Qui amat animā suam
perdet eam. qui enī amat animā sensitiuā volēs satisfā-
cere appetitui sensitiui suo perdet animā intellectiua.
multa vicia incurrēdo. ⁊ est ibi relatio reciproca. ibi eā
ponit aut apls. ij. Thimo. iij. que mala pueniant ex
amore sui dicēs. Erunt in nouissimis temporibz homi-
nes seipsos amātes. Ubi dicit. b. Tho. sup hunc locum.
Radix tortus iniquitatis est amor sui ipsius salicet fm
sensualitatē. Ex hac radice sunt diuersę species iniquita-
tis que cōsequenter enumerat apls. Auidi quo ad bo-
na exteriora appetēdo etiā nō sua. Elati elatio est speci-
es superbie qua sz super alios se prefert. Superbi quo
ad alias species superbie. Blasphemi quo ad deū. ma-
ledicētes de deo. parentibz nō obediētes in his q des-
bent. Ingrati quo ad benefactores. ⁊ respectu beneficio-
rum reprozy. Golesti grauiā aliqua peccata admittē-
tes cōtra proximos. vt homicidiū sodomā. ⁊ huiusmo-
di. Sine affectiōe. quo ad affectū charitatis. Sine fede-
re. id est sine pace. Arminatores. id est imponētes crimi-
na falso alijs. Incōrinentes quo ad luxuriā mēris. Im-

mires. idest iracundi z non manent. **P**roditores vel ciuitatū vel personarū vel secretorū. **I**nconstantes. id est inperseuerātes in propositis vel impatiētes. **U**midi. id est presumptioli vltra vires suas opera aggredientes. **E**cce id est nō habentes rectū ysum rationis. **V**oluptasum amatores non ex passionē. sed ex habitu luxuriosi. **S**pecie quidem pietatis habētes. sed virtutē eius abnegantes. vt hypocrite z hos deuita. **S**ed vt dicit **P**roverb. xij. extrema gaudij locus occupat z sempiternus. **E**t vt dicit **A**poc. xvij. **Q**uantū se exaltauit z in delicijs fuit tantū dare illi tormentū z luctū. z aliquādo etiam in vita p̄senti permittit deus tales ad miserias devenire. **N**arrat **P**etrus Damianus q̄ dux venetic constantinopolitane vrbis habebat vxorē q̄ tam tenere et delicate vivebat z tā artificiosa voluptate se mulcebat. vt se cōmunibz aquis dedignaret abluere. sed eius serui de rore celi vndiqz collecto laboriosum ei balneū preparabāt. abos suos non tangebāt sed ab eunuchis eius alimēta quoqz minutius cōscindebant in frustula. que mox illa cū fuscūlis aureis z bidētibz ori suo liguriē adhibebat. cubiculū eius tot aromatibz z thimamatisbus redolebat. vt etiā dictū feritum sit z auditu incredibile. **S**ed dum adhuc viveret vibrato sup eam iudicū mucrone. corpus omne cōputruit. ita vt totū cubiculum intolerabili fetore compleret. nullusqz illā ferre potuit. non cōsucta. non scruius vix vna ancilla nō sine speciez redolentiū auxilio in eius seruitio remāsit. que tamē raptim accedens cursim recedebat. diutius hoc lāguore deſenta z miserabiliter cruciata. amicis quoqz letantibz diē clausit extremū. **N**unc poreſt illud adaptari quod scriptū est. **Q**uantū se exaltauit z in delicijs fuit. tantū dare ei tormentū z luctū. **Hec Ps.**

Caplm. xiiij. de amore pñtis secll.

Ad presentis secti po

Amor presentis seculi ponitur a Grego. vt dictū est supra filia luxurie. Et videt hoc peccatū in hoc cōsistere. quia homo nimis afficiat ad vitā p̄sentē propter delectatiōes q̄ habent ex rebus mundi. Et quia inter has maxie sūt delectatiōes venerec. ideo ponit amor p̄sentis seculi filia luxurie. Et cū tam inordinate quis afficiat ad mundū seu ad p̄manendū in mūdo p̄pter delectabilia eius q̄ fruatur eo ponēs sc̄z finē suū in vitā p̄sentē cupiēs in mundo perpetuari. z nūcians de sup̄erna felicitate istud mortale est z multis vitij cōmūti. Et de hoc intelligitur illud Jaco. iij. Qui voluerit esse amicus huius seculi inimicus dei cōstitueretur. Et illud. j. Job. ij. Qui diligit mundū nō est caritas patris in eo. Et ad idē facit quod ait Hierony. Difficile imo impossibile est vt p̄sentibz quis fruatur z futuris bonis z in vtroq̄ seculo appareat gloriosus. z de delectijs trāseat ad delectias. sed affectādō in mūdo p̄manere vt p̄sit alijs vel vt ipse in virtutibus p̄ficiat. vel vt de peccatis magis satisficiat. seu quodā appetitu sensuali vel naturali quo vt dicit Boetius. Omne animal vitā tuere laborat. Et si q̄ p̄ps dixit petro. Tū senueris alius te cinget z ducet quo tu nō vis sc̄z ligādō. z ducet te tē. sc̄z ad mortē. Job. vlt. Illam nō volebat instinctu sensualitatis vel nature. sed finem rationē. z hoc nō est peccatū. vel si esset aliquātulū inordinatus affectus ad vitā p̄sentē esset veniale.

Est mor-
tale.

De amatoribus hui' .§.I.

De amatoribus huius .§.I.
seculi potest intelligi illud ps. Corrupti sunt et abominabiles facti sunt in studiis suis non est qui faciat bonum non est usque ad unum. ps. xij. Naturaliter quilibet vitat et detestatur destructionem reum et corruptionem et abominatorem et boni defectionem. Nam bonum est quod omnia appetunt
(X 3)

(美)

Titulus Quintus

Studij
amatorum
mundi.

inquit pbus. Et contra malū per se nemo appetit fm
Diony. Et ideo Job. euange. in prima can. c. ij. admonet
nos dicēs. Nolite diligere mundū neq; ea q̄ sunt i mū-
do. qz omne qd est i mūdo. id est i amatorib; mūdi. aut
est p̄cupiscētia carnis. aut p̄cupiscētia oculor; . aut sup-
bia vite. z mūdus pibit z p̄cupiscētia eius. Siquidē
ab amatorib; mūdi querunt delitē seu delectatōes car-
nis. circa quas est p̄cupiscētia carnis. id est luxuria et
gula. querunt z diuitie. circa quas est p̄cupiscētia oculo-
r; . id est avaricia. Apperunt z honorificētie que relul-
rant ex laude hoīm seu fama. potentia dignitatū. sapiē-
tia z bmoī. circa quas est supbia vite. Sed deficiūt om-
nia ista cū desiderijs suis nam corpus corrūpitur z i ter-
ram p̄uertit. diuitie corrumpunt z p̄uertunt in terram
finaliter. quia de terra facta sunt z in terram pariter cō-
uertunt. Inquit sapiēs. Potentia z dignitates corrumpunt
z deficiūt z sub terra positīs pedib; p̄culant. Et
sic corrupti sunt z abominabiles facti sunt in studijs suis.
Secundū enī est animi uehemens applicatio circa ali-
quid fm Tullij z Abō. Que autē sint studia mūdanoz
ad que uehemētissime applicāt animū ostendit scriptu-
ra dicēs. Omnes a maiori vsq; ad minore avaricie stu-
dent. Dierē. vj. Et puerb. xxiij. dicit de quibūdā. Nos
ranē in vino z student calicib; epotadis. id est ad mul-
tum bibēdū. Et paulopost. Sicut regulus venena dis-
funder sēz vinū potatū. Regulus est quidē serpens cui
venenū marie est mortifer. sed nil ita mortiferū huma-
nis ingenijs vlluxuria est inquit Gene. que ex nimio
poru z cibo p̄cedit. Et Dierē. xxi. dñs ait. f. superbi sūt
fidētib; de virib; suis. dicitis. Quis p̄uertit nos z q̄s
ingrediet domos n̄ras. Et visitabo vos iuxta fructum
studioz vestroz dicit dñs. Succendā ignē. Ecce quo
modo abominabiles facti sūt in studijs suis. qz dixit
per affectū nō est deus ille. f. qui est verus dñs in celo.
Sed de creaturis miseris quib; studēt fecerunt sibi de-
os. delitēs diuitijs z honorificētijs quib; sunt imersi.
Et sicut ait apls. Ro. j. Mutauerūt gl̄iā incorruptibi-
lis dei i gl̄iā imaginis corruptibilis hoīs voluēt. qdru-
pedū z serpentū. Serpentes comedētes terrā sūt avari
volucres p̄ aera volātes sunt supbi alta querētes. quā-
drupedes pluri incedentes sunt luxuriosi. Isti omisso
cultu z studio veri dei totū studiū suū ponūt ad ista vt
videant p̄ dñs z summis bonis habere ea. Et sic cor-
rupti sūt z abominabiles facti sūt in studijs suis nō est q̄
faciat bonū. quō bonū facere possunt qd sit verū bonū.
cū mūdus nō habeat neq; accipere possit spiritūscrūm
fm doctrinā xpi. Job. xxiij. a quo procedit omne bonum.
Nūc enī mūdi amatores cōscūt fm deū Job. j. Mū-
dū cū nō cōguit. Nolite q̄ diligere mūdū neq; ea q̄ i mū-
do sunt. In mūdi amatorib; ex quo corrupti sunt ab-
ominabiles facti sunt in studijs suis non est qui faciat
bonū nō est vsq; ad vnū. vbi tria possunt notari i ama-
torib; mūdi ppter q̄ mūdus nō est diligēdus fm sniam
Jobis euāgeliste. Nolite diligere zc.

Primū defectibilitas mūdialitatis. ibi. Corrupti.

Secundū. vilitas entitatis ibi. Abominabiles facti sunt.

Tertium nullitas probitatis. ibi. Non est qui faciat bonum zc.

Quantū ad primū .§. ii.

Mūdus defectus mūdi quō ipse deficiat p̄tinue cum rebo suis
est sp̄mē quas p̄ sumis bonis habēt amatores mūdi ondit p̄s.
dus ppter cum dicit de eis. Corrupti sunt zc. Tū z cū amor huius
defectibi mundi qui erat in descendētib; a cayn qui primū edifi-
cavit ciuitatē in mūdo vocans eam Enoch. Gen. iij.
quod interpretat dedicatio. quia se totat p̄ amorē dedū

cauerat mūdo. Tame quia iste amor seculi subintravit
in generatione. serb effecta est mala z corrupta mente z
corpore. vñ dicit Gen. vj. Corrupta est terra corā deo z
repleta iniquitate. ppter quod deus misit diluuiū vni-
uersale z sic corrupti sunt omēs qui erant in mūdo. ex-
ceptis reſeruatis in archa. Quāuis autē corruptio strī-
cte importat mutationē seu destructionē rei. q̄tū ad for-
mam substantiale sicut vinū dicit corruptū qū efficit
cōplete acētū vel marcidū. z aīal dicit corruptū cū mor-
ritur z efficit cadauer. tamē largius sumit in scriptura
pro mutationē etiā fm aliquā qualitatē corporale vñ spi-
rituale. Et fm hoc dicit apls. ij. Cor. iij. Is qui noster
est homo exterior corrūpit sēz fm diuersaz varietatem
qualitatū. Et Eccl. viij. Omēs in corruptione sum. zc.
ij. Abīmo. iij. Homines mēte corrupti. Corrupti sunt
ergo amatores mūdi mēte z corpore cū diuitijs z delitijs
et honorificētijs suis. Tū in li. Sapi. ponit locutō co-
rum in mūdo isto. z postea in alio declarat quō corrup-
ti sūt z ad nihilū redacti. Venite inquit ad suos sēz
quādes. Sap. ij. z fruamur bonis que sunt. f. in mūdo
isto. f. inherēdo eis totat p̄ amorē. Et amur creatura tā
q̄ in iuēture celeriter. vino p̄cioso z vnguetis nos im-
pleamus. Nō p̄tereat nos flos t̄pis. Coronem⁹ nos ros
sis anteq; marcescat. Nullū prātū sit qd nō p̄ranſcat
luxuria nostra. nemo sit exors luxurie nostre vbiq; relin-
quam⁹. leticie signa. quonā bec ē pars n̄ra z bec ē for-
Opprimam⁹ paupem iustū sēz p̄ diuersos modos aua-
ricie. Non parcamus vidue. nec veneramur canos multū
ei temporis. Sit fortitudo nostra lex iniusticie sēz sup-
bia. bec ibi. Corrupti sūt cū suis amatorib; z in inferno
se recipiētes. z p̄ angustia spiritus gemētis dicunt. Laf-
sati sumus in via iniquitatis z p̄ditionis. Quid nobis
profuit supbia. aut quid diuitiaz iactantia p̄tulit nob.
Trāscit omnia illa tanq; vmbra Sap. v. Nolite ergo
diligere mūdū ex quo corrupti sunt oēs mūdi ama-
tores cū suis. z defecerūt q̄cūq; z deficiunt. cū ceteri
mus defect⁹ z corruptio tripliciter pōt ostendi.

Primo ex scripturis.

Secdo ex figuris.

Tercio ex experientijs.

Scripture tā sacre q̄ alie insinuant dare q̄ deo tranſe-
at vltā b⁹ mūdi cū suis vanitatib; . Tū Apl's. i. Cor.
vj. Qui vtrūq; hoc mūdo tanq; qui nō vtrūq; id est nō
multū inherēant p̄ amorē ipsius reb; . Et subdit. P̄tere-
rit enī figura huius mūdi Substantia vtiq; mūdi. f. ele-
mentoz z celoz z hoīm nō p̄erit. sed stat in eternū. p̄-
terit autē figura. id est apparentia q̄ pulchritudina ap-
paret in mūdo. Et q̄ cito p̄tereat. Job. xx. ondit dicit.
Gaudiū ypocrite ad instar pūcti. Vere mūdus est ypo-
crita qui fm apparentiā exteriorē videt bon⁹. et fm rei
veritatē est malus z plenus miseria z nequicia. ita mū-
dus iste videt in istis sensibilib; reb; bonus. sed plen⁹
falsitate z malicia. Gaudiū autē z omnis delectatio eius
est ad instar puncti qui est quid indiuisibile. Nam de
preteritis delectationib; nihil habes sicut nec de p̄terit
eo tempore nisi reatū. de futuro nihil obtines. solū ergo
nunc instans habes quod subito tranſit. ducunt inq̄
idem in bonis dies suos. f. mundani z in puncto ad in-
ferna descendunt. videlicet in morte. Idem ostēdit He-
go. dicens in. j. moral. Tū mundi gloria repentin⁹ finis
intercipit. breuis proculdubio innotescit fuisse. Et in
quadam omel. ait. Ecce mundus qui diligitur fugiet
quia labentem mundum retinere nō possumus necesse
se est cum ipso labamur. z Bern. in quodam sermone.
Omnis delectatio mundi huius vniuersaz eius glor-
ria et quicquid in eo concupiscit p̄teritus modū est in
illius felicitatis z glorie compatione si tū modicum dicit

Defectio
mūdi ostē-
dit instā
pauis.

La. 14. De amore seculi

debet: et non potius nihil. Quod corrupti sunt amatores
mūdi mēte et corpe oīdūt Jobel dicēs velata locustae. Au-
dit senes et auribus percipit oēs hīcatores terre. et paulo
post. Residuū eruce comedit locusta. residuū locustae co-
medit brucus. residuū bruci comedit rubigo. expugiscimī
ebrii: et vlulare oēs q̄ bibitis vinū in dulcedie: qm̄ perijt
ab ore vestro. Quantū ad sensum lrales Nicolai de lyra
de quorū monarchiis mundi exponit signatis per crucē
locustā. brucū. et rubiginē. a quibz deuorat et corruptus ē
mūdus. bella innūera. sic pilla corrumpunt et psumuntur
blada. Eruca q̄ fuit monarchia assiriorū: q̄ cū exercitibz
suis psumpsit mūdū in p̄bys orientis. Locusta fuit mo-
narchia medoz et persaz q̄ in alia parte mūdi psumpsit
et deuorauit mltā. Brucus fuit monarchia grecoz q̄ mū-
dum in alia pte corrupit. Rubigo fuit monarchia roma-
noz q̄ in p̄bys occidentis destruxit qd̄ remāserat occasio-
num innumerabilibz milibz p̄ p̄lia et p̄apue ciuilia. Unus
quo ebriz sunt homines et soporati est amor mūdi. dulces
do eius est delectatio corz q̄ sunt in mīdo. sed dñt hoīes
exarari et considerare: qm̄ perijt vinū oīs amoris et dele-
ctatiois q̄ sunt in mīdo. Corrupti sunt q̄ oēs ille monar-
chie cū suis bonis vanis. Greg. autē in li. xxv. moraliz
exponit spūalr de vicis q̄ corrupūt mūdū in mēte dicēs
crucem que incidit toto corpe luxuriā significare q̄ aliq̄s
mūdānos cōsumit. Locusta que volare videt: sed cadit
p̄ supbia et elationē et psumptōem q̄ alios corrumpit in
mīdo. Brucū vero gulam. qz multū deuorat. Rubiginē
sz ventū ventrē dicit significare irā q̄ subito incidit vel
auariciā que vitā mēte. Ebrios dicit significare amato-
res mūdi. Expugiscimī q̄ et nolite diligere mūdū: q̄ niaz
perijt vinū. Sed oīdūt quō mundus et vita p̄ns cito
transiet cum suis gaudiis p̄ figuras. i. p̄ ea q̄bz assimila-
tur. Assimilata enī valdē rebo caducis videlicet vmbre flo-
ri. feno. nebulę seu vaporū tele. et alijs h̄mōi. Domo inq̄t
psal. Vanitati similis factus est. i. mutabilitati. dies eius si-
cut vmbra p̄terit. Mundus dñr a motu. Et quis oīa
sine in motu iuxta illud Boetij. Stabilisqz manēs das
cuncta moueri. p̄pter qd̄ oīa vanitas. Domo tñ dicit va-
nitas vanitatis. Eccl̄s. i. qz sup oīa mutabil. affectu. in-
tellectu. sensu. loco. alteratione. corruptōe: et nūqz in codē
statu pmanet. Job. xij. Dies ei⁹. subdit ps. sicut vmbra
p̄terit. Quāto q̄s magis insequitur vmbra suā. tāto ma-
gis fugit et imperceptibilis vmbra deficit. Nama dixit
dñs semel Esāie qui tñ dicit. qd̄ clamabo. Cui dñs. Oīs
caro senū: et oīs gl̄ia ei⁹ q̄ si flos agri. Exicartū est senū et
cecidi flos: qz spūs dñi iussit i eo. Esā. iij. Vere se-
nū est ps. Sicut enī senū nascit viride: et paulatim cre-
scit. su pueniēte s̄o calore arefit: et p̄ falcem de terra euellit
et ab animalibz comedit. Flos ex herba pducit pulcer et
amabilis aspectu. sed paulo post decidit et marcescit et p̄
nihil habet. ita hō nascit de matre ut senū de terra ha-
bens viriditate viuacitatis in iuēute. s̄ calore natura
li paulatim psumēte būidū radicale senescit. decidit. in-
durat et arefit. et p̄ falcē mortis de agro mūdi tollit. et ver-
mibz corpus comedendū traditur. Anima vero si amo-
rem seculi secum habz a bestiis inferni deuorat. Flos enī
est gloria hominis et honor quē habet in mūdo pulcritu-
do et delectatio s̄ cito transiet et p̄nihil estimat. Que
est vita nostra inquit Iacobus in canōica sua. Vapor
ad modicū patens: et deinceps exterminabit. sicut enī
nebula de terra l̄ de aqua exijt et paulatim in aers ascen-
dit: sed cito apparente solis radio dissoluit et ad terrā im-
perceptibilis resoluit. ita hō apparet aliq̄ntulū in mūdo
et calore febrili dissoluit et ad terrā p̄sternit ne amplius
videat. Et esechias in cantico suo ait. Precisa est velut
a repente vita mea: dñi adhuc ordier succidit me: de ma-
ne vsqz ad vesp̄eram finies me. Esā. xxxvij. Assimil-

latur vita nostra tele que orditur. cuius vna pars est. tes-
tra. et tamen inuoluta manet: et parū de ea videt. alia re-
penda: et etiā non videt solū illa pars in qua laboratur
per multū laborē et mortū videt. Sed telam materiales
non p̄cidit tepens cōmuniter nisi cum cōpleuerit: qz dos
minutū habet in hoc sup eam. sic de tempe p̄terito vite
nostre nihil videt: et de futuro minus. sed solū qd̄ babe-
mus in p̄senti breue est: et quasi momentaneū in quo la-
boram⁹ repleti multis miserijs: nec est in voluntate n̄ra
quādo p̄cadat tela vite nostre. sed est in manibus dei q̄
solus habet dominū mortis et vite. et cū credim⁹ durare
vt in iuēute anteqz p̄ficiat et deueniat ad senectam:
ipse p̄cidit subito. Et ideo dicebat Estote parati: quia
nescitis diem neqz horā. Matth. xxv. Et dies dñi sicut
fur in nocte ita veniet: ait ap̄lus. O misera vita inquit
Aug⁹. Quātos decepsisti: quātos seduxisti: que dū vis-
deris vmbra es. dum exaltaris sumus es. dū extolleris
nihil es. dulcis es stultis. amara es sapientibz. Et br̄s
Sebastian⁹ ex his legebat in libro quē angelus ante eū
tenebat apertū ait. Hec vita fugitiua est. hec ab initio
mūdi in se credentes fecerūt se expectantes decepit. de se
presumētes derisit: et vt oībys p̄beretur esse mēta nul-
lum oīno securū reddidit. hec impat crimina. suadet scelera.
hec admonet furē vt rapiat. iracundū vt seuiat. mēdacē
vt fallat. Damascenus assimilat statū mūdi: seu vitam
p̄sente cū dā fugienti ante vnicornē insequente eum q̄
cadere incipiens in foueā profundissimā se retinuit ma-
nibus applicans se ad quandā arbusculū rē. Vide in le-
gendis Jacobi de voragine circa finē in historia barlaā

Defectio mūdi et glorie et delectatio q̄ cito sit peritura
ostenditur experientia que est rerū magistra. vbi sunt p̄n-
cipes gentiū inquit Baruch. iij. et qui dominant super
bestias que sunt super terrā. id est sup hoīes bestialiter
viuentes et luxuriosos: qui in aubus celi ludūt. id est in
superbis et ambitiosis: qui argentū thesaurisunt et aurū
in quo cōfidunt hoīes et nō est finis acquisitionis eoz.
Et respōdet sibz p̄sente experientia q̄ dicitur. vbi sunt p̄n-
cipales gentiū. i. extra terminos mūdi missi sunt p̄ mor-
tem et ad inferos descenderūt. et alij in loco eozū surre-
xerunt. vbi est potentia et dominū Asueri: qui regit
sup centū vīginti septē puincias. vbi victorie celebres et
triūphi Alexandri magni: vbi diuitie regis Aresi vel
Salomōis. vbi fortitudo hercul vel bectoris. vbi pulcri-
tudo belene vel absalōis: vbi lasciuie deopatre et amonis
vbi gl̄ia et magnificētia Julij cesar⁹ vel augusti: octauiani
imperatoris. vbi fama sapientie Aristotelis. Pictagore.
Socratis. Ptholomei et Platonis. vbi eloquētia Des-
mostenis. Titi. Linij et Tullij maronis. Exterminati sūt
et ad inferos descenderūt oīa hec relinqntes et nul secū
nisi culpā cū pena portantes. Corrupti sunt oīes hī an-
ima et corpore. Et vt magis particulariter videatur vani-
tas et defectio mūdi adducam⁹ in mediū vnū qui oīa
que amant a mūdānis exp̄t⁹ est scz Salomon loq̄s
de seipso ait Eccl̄s. ij. Magnificauit opera mea edificauit
mibi domos. plantauit vineas. feci hortos et pomeria: et
cōserui ea cuncti generis arboribz. Extruxi mibi piscinas
aquarū vt irrigare siluā lignoz germinatiū. possedi ser-
uos et anallas. multaqz familiā habui armēta quoqz et
magnos ouīs greges vltra oīes qui fuerūt ante me in
hierusalē. coaceruaui mibi argentū et aurū et substantias
regū ac p̄uinciarū. feci mibi cantores et cantatrices de
licias filioz hominū. cithos et viceos ad vina fundēda
in ministerio et supgressus sum opibz oīes qui fuerunt
ante me in hierl̄m. Sapiētia qz p̄seuerauit mecū et oīa
que desiderauerūt oculi mei nō negauit eis. nec p̄hibuit
cor meū quin oīi voluptate frueretur. Et subdit. Cum
me puerissem ad vniūsa opa q̄ fecerant manus mee. et

Peritur⁹
mūd⁹ oī
dit p̄ ex-
perientia

De salo-
monis vi-
uitijs et
gloria.

Titulus Quintus

ad labores in quibus frustra sudauerat reperit oibz vanitate
 et afflictoz animi. et nihil permanere sub sole. In p'dictis
 verbis ostendit Salomō q' exprobat est et hūit oēm magni
 ficentia corz q' amant a mūdāis. s. in. iij. li. Reg. in p'libz
 c. in. ij. Paralip. magis diffuse et distincte declarat magni
 ficentia ei' q' ad diuitias. delicias. potentia. et sapiam ei'
 Nam q' ad potentia ipse fuit magn' rex et reguit sup
 totū p'lm dec. xij. tribuū. fuit sibi p'cessum viuente pre
 suo David cū esset annor. xij. reprobato a regno adonij
 quē iuuabat Joab pnceps et exercitus ad hūduz regnū
 et alij p'libz. clamauitqz ois p'pls. viuat salomō rex ascē
 ditqz vniuersa multitudo post eū. et p'pls canentū rybjs
 et letantiū gaudio mag. vt h' iij. Reg. i. Sublimitatem
 regni sui et dominij ostendit scriptura cū dicit. iij. Reg. iij. c. q'
 salomō erat in diuōe sua h'ns oia regna secū a flumē ter
 re philistim vsqz ad terrā egypti offerentiū mūera et ser
 uientiū sibi cūctis diebz vite sue. et ibi notant. xij. magni
 pncipes: qz quilibet suo mēse in anno salomoni et fami
 lie sue necēria ministrabat ad victū. habuit qz magnā pa
 cem in regno suo. Dicit. i. palip. xxi. q' hēbat pacē ex oī
 parte in circūitu habitabatqz iuda et isrl absqz timore vl
 lo a Dan vsqz bērsabee cūctis diebz salomōis. Tanta au
 terat familia curie ei' q' de nullo alio dño mūdī legi: vt
 puro. Na. iij. Reg. iij. describit abz quē volebat oī die
 p' familia sua. vbi dicit. Erat autē abz salomōis p' singulos
 dies. xxx. chori silē. et lx. chori farine. x. boues p'gues. et xx.
 pascuales. et c. arietes excepta venatōe caprearz ceruorū et
 bubalorū et auiū altitū. puro q' chor' fuerit pōderis mē
 sura mille librarū. Et q' p' verisimilē comprehendī q' familia
 sua erat circa triginta milia personarū. habebat quoz
 qz quadraginta milia p'pēia equorū curiliū. et xij. mi
 lia castriū. iij. Reg. iij. et ij. Paralip. De diuitijs ei' dicit. iij.
 Reg. iij. q' dedit salomōi diuitias et gliaz vt nemo fue
 rit ei silis in regibz cunctis retro diebz. Omnesqz qui re
 māserāt de amorreis. etheis. iebuzeis. p'berezeis. fecit
 tributarios. Regina qz sabba dedit sibi. cxx. talenta auri
 et aromata multa nimis gēmasqz p'ciosas. Et vt dicit. iij. Reg.
 iij. Erat pond' auri qd offerebat salomōi p' singulos an
 nos sexingēta sexaginta sex talentorū auri: expro eo qd
 offerebāt viri q' erāt sup vectigalia et sup negociatores. Et
 oēs reges arabie ducesqz terre. vbi sciendū q' talētz est
 triplex s'm catholicō: Primū est. l. librarū s'm aliqz. lxxvij.
 librarū. s'm alios. cxx. librarū. Sumēdo at mediū. s. q' cēt
 lxxij. librarū introit' eius ascēdebat ad. xlvij. milia nō gen
 ta qnqz ginta duas libras auri. Libra autē auri valet circa
 xc. ducatos. Erat g' introit' ei' ānualis quadro milioni
 et cingentesimo cingenta cingz miliaria. et q'tro cēto gran
 ta ducati sine alijs introitibz oibz. Argentum autē erat
 in tanta copia vt nullius reputaretur precij diebus ei'.
 Fecit insup templū mirabile in hierusalem deo quod sa
 mosum erat in toto orbe. vt patet in. iij. Regū diuersis
 capitul. ad cuius opus. lxx. milia virozū erant occupati
 ad incisionē lapidū d' mōtibz vt dicit. iij. Reg. v. et xij. septē
 annis cōpleuit tā grande op'. Fecit deinde domos suas
 ad bitandū in. xij. ānis. De sapia et fama ei' scribit. iij.
 Reg. iij. q' salomō erat notat' in vniūsis gētibz p' circūi
 tum. Locutus qz est tria milia parabolaz et fuerūt car
 mina ei' qnqz milia et disputauit sup lignis. i. arboribz a
 cedro q' est in libano vsqz ad yfopū q' egredit de pariete.
 et differuit de iumentis et volucibz et reptilibz et pisabz. et
 veniebat de cūctis p'pls ad audiendū sapiam salomōis.
 et. iij. Reg. x. c. dicit q' regina sabba venit a finibz terre au
 dire sapiam salomōis. et vidēs domū familiā et ordinem
 ministratiū nō remāsit in ea alius pre admiratōe sapie
 sue. Et n' dixit ei. Vidi ocul' meis et p'bau' q' media ps
 nunciata nō fuerit mihi. Maior est sapientia tua et ope
 ra tua qz rumor quem audiui. Et in. iij. c. legitur q' p'ce

debat sapientia Salomonis sapientia omnium orientalium
 egyptiorū et sapientior erat cūctis hominibz. hec sibi fuit col
 lara diuini. i. somnis pur postulauerat a pncipio regni
 sui in sui puericia: et p'pue in iudicādo p'lm. qd marie
 ostendit in pncipio et p'mo iudicio et sententia quā tulit cō
 tendētibz duabz meretricibz corā eo: vtz ibi. De delictis
 iam dicta sunt ab eo: s. turpe est dicere de voluptatibus
 eius. cū vt dicit. iij. Reg. xi. fuerūt ei vxores qz si regie sepru
 gente. et cubine trecente: his copulatus est salomō ar
 detissimo amore. Et auerterūt mulieres cor ei'. Cūqz iam
 senex esset depauperatus est cor ei' p' mulieres. Vbi notan
 dū q' in tanta magnificētia sua. potentia. fama et abūda
 tia nō est auersus a deo nisi p' inordinatū amorē volup
 tum. et nisi penituerit corruptus in aīa et corpe esset et dā
 natus. Sed hebrei dicunt et plures doctores: sancti eū
 penituisse: et tunc fecisse hūc libz Eccl's. Vbi intellētur eū
 hebrei de p'nia salomōis. qd g' p'clusit oia exprobat. reperi
 in omibz vanitatē et afflictionē et nil pmanere sub sole. s.
 omia defecere. Corrupti sunt g' oēs mūdani i amore mū
 di. et iō nolite diligere mūdū.

Secundo contēnendus. §. m.

est mūd' non amandus ppter vilitatē cūctis corz q'
 sunt in mūdō. Vbi dicit Abominabiles facti sunt in su
 dijs suis. Res fede sunt vilissime et abominabiles. Dicit
 autē p'p'a. Abominabiles facti sunt in studijs sicur ea que
 dilexerūt. s. amatores mūdī. Ea enī est vis amoris vt rō
 le te esse necesse sit quale eīd qd amas s'm Aug. et bug:
 Dabit ei amor vim vniūā et trāsfōrmatiūā s'm Dion.
 Cum g' vilia sunt q' amant a mūdāis et abominabilia et
 ipsi qz efficiunt abominabiles. Vilitas autē et abomina
 bilis mūdialiū apparet triplici respectu.

Primo respectu materie qualitatis:

Secundo respectu anime nobilitatis.

Tercio respectu mixture antipetatis.

Qualitas materie mūdialiū est valde vilis. vñ dicit. Hier.
 iij. Stultus p'pls me' mēnō cognouit. Alij insipientes. Ma
 sunt et recordes. Sapiētes sunt vt faciāt mala. bñ autē mūdāi
 facere nesciūt. Aspcrī terrā et ecce vacua erat et nihil q' vilis
 diceret. Ecce stulticia maxia hoīm: qz totū amorē et cogi
 tatū suū ponūt ad terrena et mūdāna. cū tū vacua sit ter
 ra veri et firmi boni. et nihil sit qd in ea appareat boni. ni
 hil enī est qd de se tendit in nihilū. et sic oīa ex nihilo fā
 sunt: ita ex se habēt redire in nihilū. Quid autē vili' dicit
 p'p'mo et nūcupat tali noīe q' nihil vilius nil abomina
 bili' est. s. stercoz. Eccl. xxi. De stercore boū lapidat' ēpi
 ger. qui deo nō fuit s' mūdō. Diger enī d' boū ope h'mōi
 lapidat: quat' pcutit. et occidit de stercore boū. i. de post
 sessione t'paliū p'ordinatū affectū diuitiaz: quas p'di
 catores sancti q' vt boues scindūt terram peccatorū. s. ad
 fructificandū reputant stercorea s'cōm expositionē. Die
 gorij. Unde apostolus ad philipē. iij. Omnia arbit
 tratus sum vt stercorea vt christū crucifiam. Et iob
 i. c. dicitur. Computruerūt iumenta in stercore suo. Qd
 exponit Gregorius dicens q' hoc est mundi amatores
 in luxurie fetore vītam finire. Unde Ecclesiastici. p'c.
 dicitur. Omnis mulier fornicaria vt stercoz conculcabi
 tur. Et de gloria peccatoris dicit. i. Machabeor. ij. Glo
 ria ei' stercoz et vermis. et quid sunt aurū argentū et alia
 metalla in quibz scipue consistunt diuitie nisi stercoz
 quid sericum vnde sunt pulcra ornamenta nisi stercoz
 vermis. quid varia vnde gloriānt homines nisi pelles
 vermis et murū. panis et vinum et alij fructus ex terra
 nascūtū q' pingue sit stercoreibz animalū. et sumpra in
 cibum et potū in stercoz et vīnaz cōuertūtū. Et quid est
 ipse hō quatū ad materiā inq't Bern. nisi sperma fecū
 sacoz stercoz abus vermis: cuius finis talis est ipsum

Ca. 14. De amore mundi

quoq; ta le est fm pñm. Quis finis luxurie. nōne stercus
 quis finis delicaz eius z por. nōne cruciat aliqui vñr
 vt capitis cū nimis est z demū sterē. q̄s finis dominū :
 nōne pñtus. q̄s finis honoris. nōne frequē pñtus. quis
 finis homis q̄ ad corpus. nōne amīs. Un Job. xx. Hoc
 scio a pñcipio ex q̄ posuit ē hō sup terrā. q̄ laus impiorū
 est breuis. Et paulo p. Si ascenderit in celū supbia ei
 et caput ei nubes tetigerit q̄ si sterq̄linū in fine perdet.
 et q̄ ea viderat dicit. vbi est velut somnū euolās nō iue
 nisc. sicut Aoldro rex pñaz q̄ ita supbiuit z scā sibi tur
 nargerea faceret se adorare vt deū. s; pñtus cap. z de
 capite ē ab heradio impatore z in sterquilino redact.
 nolite g diligē mūdū zc. Scdo oñdit vilitas mūdī re
 spectu nobilitatis aīe. ps. Abissus abissus inuocat. Abis
 lus cui nō dā fund. ē dō isinur. ē magnitudis nō ē finis
 Abissus est aīa nra infinite capacitat. in potētia. Nūq;
 enī pñt tñ pñtus intelligē vñ bonitat. gñe bñe. qñ ad huc
 plus acq̄rere possit seu accipe. Abissus g inuocat abissū
 q̄ aīa qñ infinite nobilitatis appetit deū nobilissimū. et
 summū bonū. qd dāt loq̄ns ps. dicit. Si uir aīa mea
 ad deū fontē viuū. fecisti enī nos dñe ad te. z inq̄rē cor
 nrm donec req̄scat in te inq̄r Aug. an li. pñf. Et g aīa
 nobilissima in se. z respectu nobilitatis ei. oīa terrena vi
 lissima sunt nō solū metalla z aīalia. s; z celū z sidera sol
 et luna. sic vinū z si in se sit pñosum cōparatū nō balsa
 mo vilissimū erit. auz in se nobile z carū est. s; cōparatū
 adamāti. carbunculo vel topasio vile erit. Sic nobiliss
 ma aīa cū sit. vilia z abominabilia sunt respectu aīe cetē
 ra. pñf qd dicebat Bern. Vāia insignita dei magic. de
 corata sicut die. redempta xpi sanguie. desponsata fide.
 dorata spiritu. depurata cū angel. capax bñitudinis. he
 res bonitatis pñeps rōnis. qd tibi cū carne. qñ dicit. q̄
 amore inheres istis rebz mūdī q̄ ordinant ad carnē cūz
 sis ita nobil. z ipsa. s. caro ita vil vt sit qñ infinita distan
 tia magis inf celū z terrā. sic aīa res nobilis et pñiosa si
 pñgat rei mltū ignobiliori vilificat. sic si qñ pñgeret au
 rū cū luro. vel bonū vinū cū aceto vel aqua. ita aīa in se
 nobil. efficit vilis z impura z abominabilis cū amore cō
 iungit cū istis mūdānis rebz. pñf qd dīz q̄ abominabilis
 est dñō imp. z impietas ei. Sap. xxiij. Dabitatio q̄z aīe
 propria in celo est i q̄ habitare pñfectū dīz fm illd pñi
 lipen. iij. Mostra pñerfatio in cel est. sed terra cū omnibz
 que in ea sunt est vt pñtus fm astrologos respectu celi.
 Quaz vilis esset q̄ p magna z nobilissima ciuitate caper
 vnū vile tuguriū quale ē mūdū respectu celi. S; nec co
 rū mūdū seu terrā cū omnibz bonis suis q̄s vnq; posse
 dit. quis aīa possidet vnq; torū auz aur argenti. aut la
 pides pñciosos mūdī. q̄s dānat ē sñlis omnibz gentibz vt
 animalibz terre. q̄s obtinet oēm honore z glia. nōne si
 quis a mltā laudat ab alijs ei detrabit z maledicet. quis
 oēm volupratē intentā veneretoz vel aboz pñsecutus est
 sed cū oīs delectatio sensual passio sit. vñ z cū trāsmuta
 tiōe corporali. si inordinatē z non moderate accipit. nocet q̄
 plurimū z vilissima creatura efficit. q̄ sñlis bestijs. Ecēs
 iij. Dixi de filijs hoīm vt pñaret eos de. z oñderet sñlis
 bestijs. Vilissima demū oñdit oīs creatura respectu gle
 be. supne seu beatitudinis diuine ad quā videndā z pñfructū
 anima est creata. Quā enī nō videt nec aurāndū nec
 in cor hoīs ascendit q̄ pñuit dō diligētibz se. nō mūdū.
 sed se deū. i. Cor. ij. Visio illa tanta pulcritudis est. tāto
 q̄ amore dignissima. vt sine illa pñlorū pñs aīaz q̄bus
 liber z qñtis liber bonis repletā estimet infelicissimā aīe
 Aug. de ciui. dei. Et hac sequit gaudiū immēsum cuius
 cōparatiōe oīm gaudiū z delectatio mūdī vilissima z abo
 minabilis est. Unde bern. Illud est vez gaudiū et sumū
 qd nō de creatura. s; de creatore pñcipit. qd cū acceperit ne
 mo tollet a te. cui cōparatiōe oīs iocūditas micro est. omīs

suauitas dolor est. oīm dulce amar. oīm decorū sedum.
 et oīm qd delectare pñt molestū. Et sap. xi. dicit. Tanq;
 q̄ momentū stateris. sic est ante te. s. o deus orbis terrarū
 et tanq; gutta rois ante lachrymā que descendit in terrā
 Abominabiles sunt g hoīs amatores mūdī pñter vili
 tatē q̄ in mūdō regitur cōparatiōe aīe respectu sue capaci
 tatis habitatiōis z vltimi finis. s. glie. Et ideo. Nolite g
 diligere mūdū zc. Tertio oñdit vilitas mūdī. i. corūz q̄
 amant a mūdānis respectu anxietatis z mixture que est
 in ipsis diuitijs. honorificentijs. delicijs z bñdō. Ritus
 dolore miscebit ait Salomō puer. xxiij. Job. v. Mō nāci
 tur ad laborē. Et in figurā huius viciū fuit Aīe in pñs
 na rorius humani generis. spinas z tribulos germinabit
 tibi. Senef. iij. scilz terra quātūcūq; colas. Sic quan
 tūcūq; quis querat fructū delectatiōis ex terra corporis
 sui diuersis exercitijs. tamē spinas diuersarū cōtrarietaz
 tū affligentiū cum vel tribulos remotionis conscientie
 patiētur. vt nō integre letari possit vel nō psequendo. vt
 liber vel timendo ne perdat. Unde z Boetius de pñlo
 sophica cōsolatiōe dicit. q̄ multis amaritudibz facilitas
 huius mundi respersa est. nec est ait idem aliq̄s tam cōpo
 site felicitatis q̄ nō aliqua ex parte cū sua fortuna rixet.
 Nam si habet aliq̄s diuitias. aliquādo nō hēbit filios.
 vel si habet malos inde cruciat. si bonos timet ne mori
 antur. si habet diuitias z filios aliqñ nō habebit nara
 les nobiles. si nobilis sit. nō habebit honores. si honores
 multas inuidias z inimicitias patiet vel infirmitates
 graues incurret. et sic semp habet in mūdānis cum gau
 dio mixtā aliqūā anxietatem Ahab regnum habebat
 israel. z quia non poterat habere vineam Naboth. de q̄
 volebat viridantū facere ex tristitia infirmat. est. iij. Re
 gum. xxi. Anan agagites erat pñm in curia assuci ho
 notatissimus ab eo. et quia vn homo. s; mardocheus
 non honorabat cū vt ceteri nihil reputabat tantam fel
 citatem. In libro Hester. iij. c. Achitophel sapientissim
 quia nō fuit factū fm consiliū suū ita amaricatus est.
 q̄ laqueo se suspendit. ij. Regū. xviij. c. Cum quanto
 labore ea que sunt in mūdō querūtur diuitie. delicie. vo
 luprates. honores. dignitates. cū quāto timore nō amit
 tendi possident z solitudine. cū quāto dolore perdun
 tur vt aufertur. Sed si omnia habeant ad nutum qd
 nunq; est nihil tamen secū de mūdō exiens ferre potest
 homo. qñ inq̄r ps. Cū interierit nō sumet oīa. i. aliquid
 ex omnibz. nec descendet cū eo glia ei. Et id nō sunt hoīs
 bona q̄ secū ferre nō pñt. Amb. s. vera z pñsura bōa
 sed z ipsa mal. penabz plen. est mūdū in tota vita hoīs
 vt verissimū inueniat qd dī. Ecēs. ij. Cūcti dies ei labo
 ribz z erūnis pleni sunt. nec p noctes quidē quiescit.
 Et certe mūdū est qud cum mūdus sit plenus tot calam
 tatibus homines diligant ipm vel vitā presentē que po
 rius mors dicenda esset Enumerat aliquas ex his mis
 rijs z anxietatibz q̄ habent in mūdō cōiter. Aug. in. xxiij
 de ciui. dei. c. xxiij. di. Quid enī est qd deū labore memi
 nus sine labore obliuiscimur. cū labore addicim. sine
 labore nescimus. cū labore strēnu. sine labore inertes su
 mus. Sed pñter pñerilis etatis penas sine quibz addici
 nō pñt puer. qd maiores volunt q̄ vix aliq̄d vñlter vo
 lunt. quoz z quātis penis genus agitet hūanū que nō
 ad maliciā pñnent iniquoz. sed ad conditōez pñnēt m
 seriamq; cōmunē. Quis vñlo sermone dixerit. quis vñla
 cogitatione cōprehēdit. quātas est metus. quātas q̄
 lamitas ab orbicantibz atq; luctu. a damnis z damna
 tiōibz. a deceptiōibz z mendacijs hoīm. a suspitiōibz
 falsis ab omnibz violentis. a facinoribz z sceleribus alie
 nis quandoquidem ab eis et depredatio et captiuitas
 et vincula et carceres. exilia et cruciatus. et amputatio
 membror. et pñuatio sensuum. z oppressio corporis ob

Mūdū ē
 vilis rōe
 anxietat.

Anxietas
 res huius
 mundi.

Titulus Quintus

obscenā libidinē opprimentis explendā. et alia horrenda multa sepe contingūt. Quid ab innumeris casibus q̄ forissecus corpori formidant. estibus et frigoribus et tempestatibus ymbribus alluvionibus. choruscationibus. tonitruis. grādine. fulmine. moribus. hiatribusq; terrarū. oppressionibus. ruinarum. ab offensioibus et pauore. vel etiā malicia iumentorum. a tot venenis fructuum aquarū. aurarū. bestiarū. vel etiam mortiferis moribus. a rabie que contingit ex rabido cane. ut etiā q̄ blanda et amica suo dñō bestia. nonnunq; vchemētius et amarior q̄ leones draconesq; meruant. facitq; hominē quem forte cōmuniaverit. praegione pestifera ita rabiosum. ut a parentibus pinge filiis plus omni bestia formidet. Que mala patiuntur nauigantes. que terrena itinera gradientes. Quis ambulari vbiq; in opinatis non subiiciens casibus. de foro q̄daz rediens domū. sanis pedibus suis cecidit. pedē fregit. et ex illo vulnere vitā finiuit. Quid videt sedenti securus de sella i qua sedebat belisacerdos cecidit et mortuus est. Agricole imo et omnes homines quot et quātos a celo a terra vltima pñciosis animalibus casus meruūt. ut araneis. scorpionibus. serpentibus. bufonibus. ranantolis. vltimoculis fructibus. contra milleformas demonū incurfus. q̄s in innocentia sua fidit. quādoq; de neq̄s fideret etiā paruulos baptisatos. q̄b; certe nil in nocentius est. aliqui sic verant ut in eis deo sinente ista monstretur. vitē flenda calamitas et alterius desideranda felicitas. iam q̄o ex ipso corpore tot existit morborū mala. ut nō libris medicorū cūcta cōprehēsa sint. in q̄z pluribus et pene omnibus ipsa etiā ad iumenta et medicamenta tormēta sunt. ut homines a penarū exitio penali eruantur auxilio. Nōne ad h̄ pducit homines sitientes ardor immanis. ut vinam q̄s hūanā vel etiā suā biberēt. Nōne famēs ad hoc ut a carnibus hominū boves abstinere non possint. nec iniūctos mortuos homines. sed q̄s a se p̄t h̄ occisos. nō quoslibet alienos. verū etiā filios mīres incredibili crudelitate quā rabida esuries faciebat. assumerēt. Ipe postremo somn⁹ qui p̄tē quiesq; nomē accepit. quis verbis explicet sepe somniorū visis q̄s sit iniquicrus. et q̄s magnis luez falsarū rez terroribus animā miserā sensusq; percutit. Ab h̄mōi tñ miseris q̄s q̄busdā inferis. vite nō liberat. nisi grā saluatoris xpi dei et dñi nri iesu. b̄m nomē est ei iesus q̄ saluator interpretat. hec ille. Liberat si quidē grā xpi ab h̄mōi miseris mūdī pducendo ad gloriā vbi nō erit mors. neq; luctus neq; clamor. s; nec vll⁹ dolor. ut dicit Apoc. xxi. sed pfectū plenūq; gaudium et q̄es. nō aut liberant a malis amatores mūdī. sed de pñtib; vadant ad p̄petuū luctū inferni. vbi mors sine morte. defectus. somnis boni sine defectu. finis infinit⁹. ut dicit Greg. in li. moral. Q̄ vere imēsa cecitas et fatuitas amare mundum istū plenū tantis miseris. vbi et si quid boni ē. mītrum est cū multis anxietatibus. et exinde puenire ad maiores p̄petuas calamitates. Nolite ergo diligere mundū et c. quia abominabiles facti sunt et c.

In tertia parte prin. §. iii

cipali notabat nullitas probitatis in mundo. quia dicitur. Non est q̄ faciat bonū. s; ex amatoribus mūdī. q̄ mūdō volūt frui. nō est vsq; ad vnū. i. nec vn⁹ tñ ex eis. et loquitur de ope vere bono. s. merito et grā deo. Quāuis et tales q̄ sunt i morte faciāt multa de genere bonorū. ut celestias. ieiunia. orōnes et h̄mōi. nullū tñ eorū est op⁹ merito. nec vere bonū. Et rō est fm̄ bc. Tho. in p̄ma scēde qz nullū op⁹ hominis p̄t esse meritū et deo acceptū qd sit sine grā. s; amatores mūdī sunt sine grā et inimici dei. ut dictū est. s. Et iō ex eis nō est q̄ faciat bonū. Cōtraria nō p̄t sit in esse. Lū aut ex amore mūdī. pcedat innumera mala. iō amatores mūdī n̄ p̄t facē bōa. nō ē q̄ faciat bonū ex eis. Quāta p̄tā oīaz ex amore mōdī. ondu Aug.

in. xxi. de ciui. dei. c. xxi. dicens. Quid amor ipse tot rez vanarū atq; noxiarū. et ex h̄ moridaces cure. p̄turbationes. merores. formidines. infamia. gaudia. discorde. lites. bella. insidie. inimicitie. fallacia et audacia. adulario. fraudes. furcū. rapina. p̄fidia. supbia. ambitio. inuidētia. homicidia. parricidia. crudelitas. seuitia. neq̄tia. luxuria. perulantia. impudētia. ipudicia. fornicatōes. adulteria. incesta. et p̄ naturā vtriusq; sexus tot stupra atq; imūdicie quas ruper est dicere sacrilegia. hereses. blasphemie. p̄turia. oppressiones. innocētia. calūnie. circūuētiōes. p̄uaricatōes. falsa testificatio. iniqui iudicia. violētie. latrocinia. et quicq; talia malorū in mēte nō vēr. et tñ de vita ista hoīm nō recedit. hec vtrq; hoīm sunt malorū ab illa tñ error. et p̄turi amoris radice veniētia cū qua oīs fili⁹. Adam nascit. beclle. Et sic patz qz nō est q̄ faciat bonū ex amatoribus mūdī. qz vnū solū ex tot p̄tīs est sufficiens ad tollendū grām. et p̄tēq; omne bonū meritū. sed et si qd faciat amatores mūdī de genere bonorū. et istud mltū tepide et in debite factū. qz vel p̄t mūdū facit. et sic p̄t gregauerunt mercedē. et misert cas in sacculū p̄sum. ut dicit Aug. i. Quia p̄t malū finē et vanū nō inde fructū suscipiunt. vel si facit p̄t deū. nō tñ cū illa diligentia et solertia. s; qd facit p̄t mūdū. An greg. di. xlvij. dicit. Q̄s hui⁹ seculi dulciores in terrenis reb; fortes sunt. in celestibus sunt debiles. nā p̄t rali glia defudare vsq; ad mortē appetunt. et pro spe p̄petua. nec patz qd in labore subsistunt. Pro terrenis lucris q̄libet iniurias patiuntur et tolerant. et p̄ celestium mercede i tenuissimi h̄bi p̄melias ferre recusant. Terreno iudici tota die etiā assistere fortes sunt. In orōne h̄o corā dñō vll⁹ vn⁹ h̄ore memēto lassant. Spe nuditate. deiectionē. famemq; pro acquirēdis tūm q̄s atq; honoribus tolerāt. et eaz rez spe se p̄t abstinētia cruciant. ad quas adipiscēdas festināt. hec ibi. Quis mīdanis sustinet illos labores p̄ deo q̄s sustinet p̄ rebus mūdī. certe nō est vsq; ad vnū. ut p̄t in rusticis. mercatoribus. artificibus. stipendiariis. nautis et alijs. Et qd p̄t est ex insensibilitate pueniēs et subsistentibus delicis putabant. Job. xxi. sub spinis tot laborū pro mūdō videt peccatoribus feliciter manere et in delicijs. O si possim ait Aug. nos ipsos exultare et nobiscum amatores mundi exultare ut essent tantū amatores dei quantū sunt seculi perituri. Demum etia; tanta est miseria hui⁹ vite ut nō sit qui faciat bonū. semper etiā quantūcūq; sancti fia. Non est qui faciat bonū sup̄ terram et nō peccet. ut dicit iij. Reg. viij. et Eccl. vij. Quinimo sepius in die cadit iustus. quia sepius modis. per ignorantia. p̄ negligentia. per incontinentia. sensuū. p̄ impatientia. p̄ insipientiam. diuinorū. p̄ ingratitudinē. p̄ afficiētia. i affectum inordinatum. Nolite ergo diligere mūdū. Nam in figurā athenatizauit dñs thesauros hiericho. ut nullus de eis acciperet quicq;. Hiericho intercepta luna. et significat mundum valde mutabile. cui⁹ res nō debēt accipi a fidelibus. ut eis inhercant. sed quilibet debet eas igni viuini amoris exponere. ut fm̄ ipsum ea diligit et possideat. als cōtrarium faciens sicut Abcho. lapidabitur eterna damnatione per christum saluatorem. Qui est benedictus in secula seculorū Amen.

Capitulum. xv. De stulticia.

Stulticia q̄ est contra
ria dono sapientie fm̄ Tho. se. se. q. l. vi. arti. iij. est filia luxurie. et ad ipsam p̄tinet qz h̄o beat fastidiū de deo et de donis eius. An illa duo vicia que numerat Grego. xxi. moralū. inter filias luxurie. s; odium dei. et desperatio futuri seculi p̄tinent ad stulticiā quasi duo partes eius. Pro huius mere declaratione

Grav
da circa
vltimū
finem.

§. I.

Stule
aspūat
gñiosa.

Grulci
cia crinus
sa.

§. II.

specialis et criminosa filia luxurie Trias sapientie vire que
scilicet accipit pro causa altissima et fine ultimo ipsum deum.
Item quod philosophus dicit in .i. methaphisice quod ad sapientiam pertinet conside
rare altissimam causam scilicet deum per quam de omnibus iudicat
et ad quam ordinat omnia et per regulas diuinas diuine scilicet
legis vel interne inspirationis de se et alijs interius exterius
usque disponit. Et hec sapientia que defursum est. Iacobus
item .c. Hinc ergo sapientia contrariatur stulticia vitium spe
ciale quod consistit in hoc ut dicitur est in .i. §. quod homo propter nimiam
immersionem ad terrena ad quod precipue inducit luxuria non
est aptus ad iudicanda spiritualia diuina et precipue gustu
spirituali. hec ergo quod sapientia mundi dicitur accipit pro altissima
causa ultimo fine vel aliquo fine malo. sic homo dicitur sapiens
ad male agendum sic abusive dicitur bonus latro qui per ap
tas vias scilicet puenire ad ipsum finem consequendum. scilicet fu
randi vel accipit pro ultimo fine aliquod bonum terre
num vel diuitias. vel aliquod bonum corporale. vel delecta
tiones carnis. Prima appellatur Iacobus sapiam diabo
licam. scilicet quod ordinatur ad malefaciendum. Secunda terrenam que
ordinatur ad diuitias. Tercia animalis que ordinatur ad

Titulus Quintus

delectationes corporis. terrena animalis et dyabolica scilicet ista sapientia. **Ita. ij.** Sed vere stulticia est. unde et dicitur qui constituerat finem suum in terrenis dicitur fuisse a deo. **Ubi ab angelo.** Stulte hac nocte agram tuam reperiet a te. scilicet demones: qui autem parasti cui? **cruc. Lu. xij.** Et de luxurioso dicitur. **Proverb. vij.** Ignorat quod ad vincula trahit stultus. Et de astutis ad malefaciendum dicitur. **Dicitur. vij.** Filius insipientes sunt et recordes. sapientes sunt ut faciant mala. quoniam autem facere nesciunt. hec autem stulticia hominem decipit: quia existimat in creaturis requiem inuenire: sed non requiem inuenit sed angustias. **puer. v.** In multitudinem stulticie sue decipiet. In peccato detinere facit: quoniam non videt periculum suum sic freneticus gaudet in frenetice ac si sanus esset. **Ubi dicitur. puer. xij.** Sapienter timet et decedit a malo. stultus autem transiit et perfidit. Correctione seu flagella sentire non sinit. **puer. xij.** Plus proficit apud prudentem una correctio quam centum plage apud stultum: virtutem enervat. **Eccl. vi.** Non te extollas in cogitatione anime tue velut thaurus ne forte elidat frus tua per stultitiam: quoniam notitia sinit affectat. **puer. j.** **Ubi dicitur.** Quod pueri diligunt in fantasia: et stulti ea quoniam notitia sunt cupiunt. Notitia enim sunt anime et corpori ista terrena. nam numerus aborum et venerorum qui de diti sunt quod diuitia non gustant. morte accelerant. infirmitates inducunt: et honores et diuitie que querunt multis angustias afficiunt. male cunctis rebus utuntur. **Ubi et Seneca in epistola. x.** Stulto nulla re opus est. nulla enim re vti sciat: sed omnibus eget. **His stulticia laborat fastidio sui.** Ignominia generat. **puer. ij.** Stultorum exaltatio ignominia. **Seneca in epistola.** Nullus res est stulticia abiecta sordida. seruilis. multis affectibus et seculis subiecta etc.

Tertia stulticia est generalis. III

Stulticia generalis viciu

Uiginti genera stultorum.

nerale viciu. Sic enim sapientia in scriptura sacra constituitur pro fructu ponitur: ac etiam ab ethnicis moralibus. **fm. q. dicitur.** Seneca. quod sapientia non perturbabit quicquid acciderit ei. sic econtra stulticia viciu est. et significat quod cumque. scilicet morte per quod quis postposito summo bono inheret creature ut ultimo finem in summo bono. quod cui non stultus diceret eum quod vniu oboluz pponeret ob thesauro mundi. **Tal. est quicquid perdit. pponit enim pecunia: delectatur: venerat. potestatem et homini quod vana sunt et transitoria deo et mandatis eius et felicitati supne. Uenerunt inquit sapientes. mihi omnia bona perit cum illa. scilicet sapientia quod deus est seu fructus infusa. Et homini dicitur. **Eccl. i.** Stultorum infinitus est numerus. Quamuis autem quilibet partem possit dici stulticia per apud scriptura notat aliquos peccatores stultos. Et prima stulticia est in non considerando dei circumspectionem. **ps. xlij.** Stultus aliquando sapientem. quod placuit aure non audierit. **ps. v.** **Ubi dicitur.** aut quod vixit oculum non considerat. scilicet corda vestra et opera quod corripit gentes non arguet eos. scilicet de iniquitatibus vestris. Secunda est in preferendo suam cogitationem alijs. **puer. xvi.** Sapientior sibi videtur stultus sepe viris loquentibus sententias. **Et ut dicitur. Bre. Stultus est enim quod in eo seipsum estimat ut bona quod videtur. scilicet in alijs discere prestat. di. xij.** de constantino polirana. Tertia in habendo vanam gloriationem opinionem seu hominum suspensionem. **Eccl. x.** Stultus in via ambulans cum ipse sit insipiens. scilicet malos omnes existimat insipientes. id est malos. Quarta in habendo vanam gloriationem. **Eccl. xij.** Attende ne seductus in stulticia. scilicet inanis gloriationis humulicis. **Lutho. Nec te collaudes: nec te culpaueis ipse.** Hoc facit stultus: quod gloria vexat inanis. **Ubi dicitur.** qui ex inani gloria fecit numerare populum ut gloriaretur in multitudinem. humilatus fuit per subtractionem seu diminutionem. **lxv. milibus de populo suo per pestem: quod recogitans dicebat ad dominum precor ut transferas iniquitatem serui tui. quoniam stulte egi nimis. h. Reg. xxij.** Quinta est in illicita vel vana deuotione. **Eccl. v.** Displicet deo infidelis et stultus promissio. qualis fuit votum Iephte quod deuotus deo offerre quod sibi primo occurreret de domo reuerenti cum victoria a prelio. **Ubi dicitur.** et filia**

occurrentem in sacrificium obtulit. **Judi. xi.** ubi dicitur. **Diero. q. fuit stultus in vouendo. Et in decre. di. quod stulta vota frangenda sunt. xxij. q. uij. In mal. Secunda stulticia est in maiori maiorem proponendo. **Eccl. ij.** Stultus in tenebris ambulat. ferroz et ignorantie. **Ubi dicitur.** Nonne roalis homo dignitatem amittit quod voluntarium caritati vel vigilias preter sententiam integritati. de **ps. di. v.** Non mediocriter. **Et Cris. di. q. ali qui iurantes per deum videtur eis parum dicere et minus obligari. scilicet iuratur per euangelium. tunc quod magis agere videtur. quod ipse ait dicens est: stultus scripture propter deum: non deus propter scripturas facit. xxij. q. i. Si aliquid. Septima stulticia est in caritatis et diuinationis inherendo. **Diero. x.** Stultus facit est ois homo a scia sua. scilicet diuinationis. incantationis et homini. **Et paulo post. Gladi. scilicet diuine scia ad diuinos eius quod stultus erant. Ad quod facit quod ait Aug. xxvj. q. ij.** Qui sine saluatore salute vult habere: et sine hominis sapientia estimat se fieri posse prudentem. **Et artem notoria et diuinationis et homini. non sanus est eger. non prudens scilicet stultus et demens in egritudine assidua laborabit.** Octaua terrenis affectum infigendo. **Job. v.** **Ubi dicitur.** stultus firma radice. scilicet fixus in temporalibus affectibus: et maledixit pulcritudini eius statim. scilicet cogit illam apparentiam per spiritus cito de faciendā. **puer. xvij.** Quid potest stulto bre diuitias. quod nihil: ex quo non vult eis ad quod ordiatur sunt. **Nona est stulticia incredulitas. scilicet non credere quod a scriptis viris predicata sunt. Lu. xlv.** Stultus et tardus ad credendum in omnibus quod locuti sunt prophete. Magna stulticia est non credere viris sapientissimis et optimis: sic fuerit auctores fidei et martyres scripti: ac doctores ecclesie et credere prophetis: gentilibus ac poetis et historis graphis et mercatoribus. qui omnes abundanter fallacibus in suis dictis. Decima stulticia est predicationis infructuositas. **Arca. ij.** Prophete tui viderunt tibi falsa et stulta. nec agiebant iniquitatem tuam: ut te ad penam reuocarent. **Prophete finem. Bre. dicitur.** tibi predicationes. quod percul sancti. scilicet ea quod spectat ad futuram vitam. hi videntur eis falsa digne sub ratione veri cultus diuini et sane doctrine predicant falsa. Stulta dicitur dicitur ea quod non pertinet ad salutem docet curiosa et inutilia. **Ubi apostolus. h. ad Thim. ij.** Stultas autem et sine disciplina questiones deuita. Undecima stulticia est locutionis indebite. **Esa. xxxij. fa. p. tuus fatuus loquitur. p. puer. xv.** De fatuo et ebullit stulticia sic fecit Nabal viris dauid propter quod dauid proposuerat occidere eum propter inopiam illi dicitur. scilicet a bigail vxor eius cum placuit dices de ipso nabal. Stulticia est etiam co et fm nomine stultus. **Re. xxv.** Duodecima stulticia est instabilitas et inperuerantia. **Eccl. xxvj.** Stultus vel lina mutatur. **Et Sal. ij. inquit apostolus.** Sic stultus estis vestri spiritus cepitis nunc carne presumamini. Tredecima stulticia est luxurie. **Judi. xij. dicitur.** ille qui recepat in domum suam hospitio leuitam cum vxore sua: cum vellet ea aburi. cessate a stulticia hac. **z. h. Re. xij. dicitur.** ebamar amon volenti eam violare: noli facere stulticia hac. Quartadecima stulticia est adulterio fauere. scilicet in perueniendo ad adulterium. **Proverb. xvij.** Qui tenet adulterum: stultus est. quia scilicet fouet eam in peccato et seipsum vituperat. **Unde Aristotom. Sicut crudelis et iniquus qui castam dimittit. sic fatuus est iniquus qui meretricem tenet. Patronus enim turpitudinis est qui celat criminem vxoris. xxij. q. i. c. sicut. Quintadecima est responsionis indebite. **Proverb. xvij.** Qui prius respondet quam audit stultum se esse demonstrat confusione dignum: vel etiam cum quis respondet male ei: qui male locutus est. scilicet contumelia. **Ubi dicitur. xxvi.** Non rideas stulto in stulticia sua ne ei filius efficiaris. Debet enim aliquando ridere cum correctione vel punitione si ad eum spectat officium ad reprehendam audaciam eius. propter quod ibi dicitur. Respondet stulto fm stulticia eius. scilicet corrigendo cum oportet ne sibi sapiens videatur. **Septadecima est interrogationis incongruitas. Eccl. vij.** Ne dicas quid putas cause est. quod priora tempa meliora fuerunt quam nunc sunt. Stulta est******

in huiusmodi interregatio. nā difficile est scire qualis
tate eam pteritorz seu coditōz hoim qui i pterito fuerūt
qz et si aliq mala narrant magis publica z enormia nō
in alia cū innumera fuerint semp mala mōi. Sed z qn
to plus viuit plus expirur malicias hominū qz in pte
rū fuerūt. z sic vident homines deteriorcs esse. Rō tam
boedictat sic debere esse. qz sicut qto aliqd fluēs ab ali
quo pncipio magis elongat tanto paulatim magi de
bilisat in suo vigore. sic z mūdus qz tomagis pcedit vl
terius tantomagis deficit a virtute naturali z a seruoze
spūs z grē inchoato p christū. Decimas prima ē stultici
tia loquacitas nimis. Ecclesiā. x. Stultus sba mltipli
cat. puer. xxi. Totū spūm suū pferit stultus. Et ibidem.
Vidisti hoim velocē ad loquēdū stulticia magis spe
randa ē. s. de illo. qz sapiens pus cōsiderat quid loquat
Decimas octaua ē stulticia inobediētē. s. Re. xij. Dixit
samuel saul. stulte egisti. nec custodisti mādarum dñi.
Mar. viij. Vis q audire verba mea inqz christus. z nō
facit ea sicut erit homi stulto qui edificauit domū suā
sup arenā z descendit pluuia. z venerūt flumina. z flauē
runt venti in domū illā. z facta ē ruina eius magna.
Decimas nona ē stulticia mūdane leticie. Ecclesiā. viij.
Tot stultoz vbi leticia. puer. x. Per risum stultus opat
scelus. Vigesima stulticia est ociositas z accidia. pū.
xij. Qui secretat oriū stultissimus ē. z Ecclesiā. iij. Stult
complicat manus suas.

Titulus sextus de gula.

Capitulum primū de gula z de speciebus ei. z de pe
na z remedijs.

Gula ē vnū ex septez

capitalibz vitijs. De q vitio inquit Am
brosi. Gula a padiso regnā ē expulsi. dis
f. v. sefro die. pōt autem sic diffiniri. Gula est inordin
natus appetitus cibi et pot. Dicit aut gula appetitus
inordinat. s. m. b. tho. ij. q. xlvij. art. ij. in co qz recedit
ab ordine rōis in qz pñit bonū pñit morat. et quia
ex hoc aliqd ē peccatū esse qz pñit pñatur. iō gula est
peccatū. Sed sciēdū fm tho. vbi s. qz duplex ē appeti
tus. Vnū quidē natural qz pñit ad vitas potētie vege
tabil in qz nō pñt esse pñit z vitū eo qz nō pñt subici
rōni. Vn z vis appetitiua diuidit p nutritiua. digesti
ua. z expulsiua. qz pñit ad vegetatiua vt pñt eius. Et
ad tale appetitū. i. naturalē hōi vegetatiue pñit esu
rics z sitis vbi nō est peccatū. Vn Dreg. Sepe sine cul
pa agit qd venit ex culpa. vñ z sine culpa cū esurimus
comedim. qd tñ ex culpa pñit gentis ē factū vt esuriam
mus. di. v. c. ad euu. Alius ē appetitū sensitius i cui
pupiscētia vitū gule cōsistit. Vn z primū motus gule
imporat inordinatōem i appetitu sensitiuo. qui nō est
sine peccō. qd vñ esse cū qz appetit cibū vel potū nō pñt
sustentatōem s. pñt delectatōem. Vñ excedēs i qñtita
te cibi vel potus nō pñt cōcupiam cibi z potus. sed p
errorē estimās eo indigere. nō pñt ad gulā. Et de hoc
vitio loquit ps. pñt qdā ps. lxxvij. Adhuc esce coruz
erāt in ore ipoz. z ira di ascēdit sup eos. Vbi tria notat
Primo materia ex qz gula perpetratur. ibi. adhuc esce
Secundo culpa in qua anima maculatur. ibi. erant
Tertio pena a qua psona cruciat. ibi. et i ore ipoz.
ira dei ascēdit sup eos.

Materia huius vitij. §. I.

est esca z potus. Et de esca qd ē pñtiale dicit. Adhuc
esce coruz. z loquit de corumicibz quas dedit dñs illi po
pulo iudeoz i deserto cōstituto appetenti alios cibos qz
māna qd dabit dñs eis quotidie de celo. Vbi sciēdū

qz esca in se quēdūqz nō ē mala s. bona. qz creatura dei.
i. vbi. iij. Vis creatura bona. z nihil reijciēdū. qd cū
gratiarū actōe pñit. Et saluator Mar. xij. Nō qd in
trat in os coīquinat hoim. i. cibū z pot. s. dñm suū i sub
stātiā z naturā nō maculat hoim spūalr. In qz redargu
tus ē error quorūdā iudeoz estimatiū qdā cibos. vt qz
sunt lege veteri. phibiti ex sui natura malos z macula
re aiām corz esu. s. b. tho. in. ij. pñt gēntes. q. xxiij. hoc
reprobatur triplici rōe. s. aliqē cibū sēdm se malū. Pñt q nullus
sic. qd sit sēdm rōem nō ē peccatū. sit aut vñ qd qz scōz cibū fm
rōem qñ ordiat sēdm qd pñt debito fini. Finis autē se malus
debitus sum pñtis aboz ē cōseruatio corpis p nutriti
uū. Quicūqz ergo cibū hoc facere pñt. s. absqz peccatō po
tēst sumi. nullus ergo cibi sumptio sēdm se ē peccatum.

Secundo sic. Vñ rebz ad qd sūt ordinatē nō ē scōz se
malū. sūt aut plāte pñt aīalia. aīaliū. s. qd quēdā pñt
alia. z oīa pñt hoim. Vñ g plātis vel aīaliū carnis
ad esū vñ ad qd alud homi sunt valia nō ē sēdm se
peccatū. Tertio sic. Defectus pñt ab aīa deriuat ad
corp. z nō cōuerso. peccatū em dīam sēdm qz deordi
nat volūtas. Vbi aut immediate ad corp pñt. non
aut ad aīam. Nō ergo ciboz sumptio sēdm se pñt ē pecc
catū nisi qñs repugnat rectitudini volūtatē. Vñ aut
cibi sumptio repugnat rectitudini volūtatē pñt tri. Cibz sū
pliciter. Vno mō pñt repugnātiā ad pñt finē aboz. mere re
sicut cū aliqz pñt delectatōem qz est i cibis vititūibz pugnat
pñt ratiōi salutē corpis. vel sēdm spēm. vt infirmus triplr res
fruct. herbas. z hōi. qz nocēt coīter illi. vel sēdm qñtā ac volun
tātē vt cū nimis comedit de aliquo. ita qz grauāt stoma. z tate
cibū vel caput. z hōi. Secundo mō sēdm qz repugnat
cōditioni eius qz vititū cibis vel corz cū quibz pñtatur.
Exēplū pñt pñt. vt cū qz comedit accurat qz sus con
ditio vel facultas exigit. vt si rusti. vñ cibis gēntium
seu nobiliū. Exēplū secundi. vt cū qz vititū aliqz cibis qz
se habent mores corz cū qz pñtatur. Tertio mō scōz qz
cibi sūt aliqua lege. phibiti pñt aliqua cōm spālē. puta
in veterē lege aliqz cibi phibebant comedi pñt signifi
catōem spūalē. puta. porc. milu. coru. aqila. z hōi. qz
significāt vitia. viz luxuria porc. raprūz auariciā mil
uus. tarditatē z crastinatōem coru. delectositatez aqila.
qz vitia vult dñs qz nō incorpē nobis. In lege ecclie
phibet esus carniū sexta feria p totū annū z ieiunij. et
lacticiā i quadagesima. In aliqz etiā religioibz ph
bet regla vñ pñtutōes aliqz cibis vt vt carnibz. non
qz mal. s. ad cūpiam refrenādā. vt dñs de ps. di. v. car
nē. Et qz illa cerimonialia legis veteris nūc cessat ferua
ri nō debet. iō illis vt possum cibis tūc phibitis. sed a
significatis cauere debem. i. a vitijs. Prohibiti etiā su
it gēntilibz ad fidē pñtis p aplos vñci idolotēis prop
ter spēm malī vitādā. ne scz aliqz crederēt illos facere
in veneratōem idoli quod ad idolatriā pñtinet. als de
se peccatū nō esset. Itē phibiti sūt sanguis suffocato re
sci. qz iudei erāt ex lege assueti abstinere a talibz qz adhuc
seruabāt. z iō ne redderent odiosi eis z graues i pñtis
tōe vtēdo cibis qui illis erāt abominatōi sūt ad tēpus
prohibiti pro fraterna pñcordia. Ad errorē igit pñt qz
manichei scqbant estimare esca aliqē de se ē malā. vñ
apls. i. vbi. iij. In nouissimis tēpibz recedēt qdā a fide
accēdētes spūalibz erroris z doctrinis demonioz. probi
bēti nubere z a cibis abstinerē. s. quibz dā tanqz de se
malis. Esca igit nō est vititū gule sed materia circa quā
exerceat ex concupiscētia ad ipsam.

Quantū ad secundū. §. II.

scz in quo pñt culpa huius vitij Sciēdū qz cōsistit i de
siderio inordinato cibi vel pot. vñ. s. apperunt pñt
delectatōem corpis. nō pñt sustentatōem ad quā sūt
Sula pñt
stir in b. i.

Titulus Sextus

ordinati. Et hoc notatur cum dicitur in ps. Erant in ore
 ipsorum scilicet qui habuerunt desiderium comedendi carnes
 propter delectationem Aug. in li. p'ss. Iu. s. si dicitur ad
 alimenta sicut ad medicamenta accedamus. Sicut. n.
 sumitur mediana non ad delectationem. sed propter neces-
 sitatem scilicet ad preseruandum corpus a morte. et cum timore
 sumitur ne ledatur. ita cibum debet sumi ad sustentandum
 corpus ne deficiat et cum timore ne offendar ex nimia cu-
 placencia. unde Job. Antequam comedam suspiro. scilicet timens
 offendere. Quamuis autem dum quis sanus existens et in-
 digens cibo vel potu cum delectatione comedit et bibit
 plus et minus delectatus secundum quod habet gustum melius
 dispositum et secundum qualiter cibum et potum. ipsa delectatio
 de se non est mala cum sit naturalis. sed cum coplacet sibi in
 cibo et potu propter ipsam delectationem non propter susten-
 tationem ibi est peccatum. siue cum comedit vel bibit p'ncipaliter
 propter delectationem ipsam. siue comedit propter susten-
 tationem sed in ipso cibo et potu iam cum temperat comede-
 re propter ipsam delectationem unde Aug. in li. p'ss. de hoc se
 excusat dicens. Dum ad decem sacerdotis ex indigentia
 modestia transiit in ipso transitu insidiatur mihi laqueus
 concupiscentie. Et cum salus sit causa comedendi et bi-
 bendi adiungit se tanquam pedissequa iocunda gulosi-
 tas. et plerumque pre conatur ut eius fiat causa. Quamuis
 autem gula sit vitium capitale et a vulgari dicatur mortale
 non tamen semper est mortale. sed tunc est mortale secundum b. d. h. q. 1. v. art. 1. q. 1. propter delectationem gule homo auerit
 ab ultimo fine quod sit cum in heret tunc delectationi ut fini-
 tatem que deum comitatur patet scilicet facere contra precepta dei
 vel ecclesie ut delectationes hominum assequat de hoc scilicet cum est
 mortale intelligenda est auctoritas Hieronimi dicens. xxx. mo-
 ral. Dum vitio gule non resistitur omne quod homines
 foriter egerunt perunt. et dum venter non restringitur simul
 cuncte virtutes obuiuntur. vel etiam secundum Thome. pro hoc intel-
 ligi quod gula virtutes auferant non tamen propter se quod propter vitia
 que ex ea oriuntur. Nam dicit idem Hieronimus in pastoralibus. Dum
 venter per ingluuiem extenditur. virtutes autem per luxuriam. de-
 struuntur. sed si quis inordinate appetit vel querit delecta-
 tionem cibi vel potus non tamen quod propter hoc sit peccatum facere contra
 dei mandata tunc erit veniale quod communiter accidit cum
 in ea peccatur nisi sit aliquis habitus in criminibus
 Et secundum hunc modum intelligendum est quod ait Aug. in sermo-
 ne de purgatorio. Quociens alius in cibo et potu plus
 accipit quam necesse est. scilicet ex delectatione ad minuta peccata
 nouerit perire. et. xxx. §. multi sunt. Quamuis autem vitium
 cum est mortale non sit directe contra precepta decalogi. est tamen indi-
 recte seu per quandam reductionem secundum Thome. ubi supra. viz
 contra preceptum de sanctificatione sabbati. in quo intelligitur
 preceptum quies in ultimo fine. Sed per gulam homo auerit se
 ab ultimo fine. constituens cum in tali delectatione. Nec enim
 omnia peccata mortalia directe contrariantur preceptis decalogi. sed
 sola illa que iniusticia primetur. quia precepta decalogi specialiter
 primetur ad iusticia et precepta. Et hanc etiam gula est contra viles
 etatem dei que facit deum super omnia diligere ut summum et yl-
 timum finem. sed gula facit magis diligere delectationes cibo-
 rum quam deum cuius signum est quod facit contra precepta dei ut
 consequatur hominum delectationes Et secundum Thome. q. e. art. 1. q. 1.

Gula quoniam
 sit mortale

Gula est
 vitium de
 decem pre-
 ceptis

Gratias
 gule.

randi id quod puenit in talibus unde apparet de malicia
 voluntatis. Sed finem tertium precipue attenditur graui-
 tas eius ut dicatur multum graue. quia multa mala ori-
 untur ex eo. Unde super illud. Qui percussit egyptum cum
 p'mogenitis dicit glo. Egiptus quod interpretatur tenebre
 significat gulam que obtenebrat animam et caput summo-
 raribus. P'mogenita enim eius sunt luxuria. concupiscentia
 superbia. et hominum que generat gula. Quod autem dicitur Adā propter
 gulam de paradiso expulsus illud fuit magis propter
 radicem eius id est superbiam quam propter ipsam gulam

Quantum ad tertium §. III

scilicet de pena que ponitur gula. nota hoc cum dicitur. Et ira
 dei ascendit super eos. scilicet gulosos. Ira dei est punio eius
 qua punit illos. scilicet ignem mittere de celo qui combussit
 illos et occidit. Unde dicitur est locus ille sepulchra con-
 cupiscentie. quia ibi sepulti sunt mortui propter concu-
 piscentiam gule. Punitur autem tripliciter.

Primo pena corporali.

Secundo pena spiritali.

Tertio pena gebennali.

Quantum ad primum dicitur Eccl. x. v. Propter
 crapulam multi perierunt. Multi enim moriuntur pro
 pter in ordinatam sumptionem cibi et potus. Unde Chrysostomus
 Excessus ciborum consumit et concupiscere facit corpus hu-
 manum. et macerat egritudine diuturnam. et tunc cum mor-
 te crudeliori consumit de consuetudine. v. c. Nihil sic iocundu-
 m. et Hieronimus. Procras docet in amphibolis. Crassa et
 obesa corpora opimis que crescendi mensuram imple-
 uerint. nisi cito ablatione sanguinis minuantur in pa-
 ralysim et pessima morborum genera erumpere. scilicet ne-
 cesse. Et hagenus doctissimus. Procras interpretatur ar-
 leras quorum vita et ars sagina est. Dicit in exhortatione me-
 dicane. Nec viuere posse diu nec sanos esse de consuetudine. v. c.
 Ne tales Et de quodam podagroso narrat ipse idem
 quod pro scriptus et de pauperibus cum non posset ita vi-
 care gulosisatibus suis factus est sanus. Narrat de quodam
 abbate. qui cum iret ad balnea. quia quasi perdidit
 appetitum propter nimiam epulationem caput inu-
 et ductus ad radicofanum fuit incarceratus. et audire
 causa itineris fecit eum dominus castri manere in quadam
 camera ubi non erant nisi fabi crude. et aqua et sine cibo
 et potu per aliquos dies propter quod ille consumpsit sa-
 perfluis humoribus fame ductus comedit illas fabas
 et sanatus est. Eccl. xxxv. In multis enim elis erit infir-
 mitas Sene. Voluptates non tantum volupuosos et
 cecant. sed et impotentes reddunt et contractus. Induat
 ses. et diuersis alijs infirmitatibus affligunt. Induat
 quos et pauperat. secundum illud. puer. xxi. Qui diligit epu-
 las in egestate erit. et qui amat vinum et pingua non di-
 tabitur. Unde et prodigus filius consumpta substantia
 in gula et luxuria cepit egere. Luce. xv. Secunda pu-
 nitio seu pena que incurritur propter gulam est spiritualis
 his quia videlicet amittuntur per eam et destruntur om-
 nes virtutes que superant omnia bona temporalia. In
 huius figuram legitur quod Nabuzardan principes. co-
 rum destruxit muros hierusalem ad designandum quia ve-
 terum multitudo coquorum deseruit propter vitium. scilicet
 gule edificia virtutum ad solum redigit. ut ait. Gratias
 nus. xlii. d. §. i. Quod fides ruinam pariat. patet in
 illo populo hebreorum de quo legitur. i. Ceceperunt ludere. et
 dir populus manducare et bibere et surrexerunt ludere. et
 festinare in veneratione vituli aurei declinantes ad ido-
 latram. Quam spem habere possunt de deo vel de bea-
 titudine quorum deus venter est. ut dicit apostolus. Et
 gloria in confusione eorum qui terrena sapiunt. ad phil.
 ii. Hi sunt gulosi qui cultum et sollicitudinem quam de-

Gula
 punit
 tri-
 pliciter

Punitio
 spiritalis

Ca. I. De gula

be erga deum habere habent pventre suo. Verus enī
dei cultor cum surgit mane cogitat primo de deo se ei re
commendans. Sed gulosus cogitat quid debeat in ma
ne comedere qd magis delectet. De coquina templum
facit. de mensa altare. ibi ponit victimas carnes varias
ministri sunt serui mensae. orationes et lectiones sunt lo
cutiones de cibis et vinis qui sunt meliores. hi dicunt.
Comedamus et bibamus. cras enim moriemur. et sic eris
mus quasi non fuerimus. nec enim aliam vitam sperat
sed cum se reperiunt in igne inferni tunc experient aliaz
vitam. Caritatem proximi ignorant. Sicut dives ille
qui epulabatur quotidie splendide et lazaro mendico et
vicerose quem quotidie videbat. nec micat quidem que
cadant de mensa ei dabat propter qd tandem mori
sepulchrum fuit in inferno. Qui enim habuerit substantiaz
mundi huius. et viderit fratrem suum egere et non dede
rit quomodo caritas dei est in illo. i. Jo. ij. q. d. non est
vicijs prudentiam prostermit gula. quia ut ait Hiero.
Pinguis venter. i. gula deditur crassum sensum genes
rar distinet. xlvij. s. si. sumositates enim ciboz et potu
ascendunt ad caput et obtenebrant intellectum ut male
possit discernere qm sicut pater in hierode in conuiuio
posito qd nescit discernere se non obligatum ad promissa
invisit. sed imprudenter et crudeliter ad petitionem puel
le iussit amputari caput Johannis baptiste. Iusticia est
ho religatur quis enim tam iniustus tam avarus inquit.
Ambrosius qui multoz alimenta non suum vsum sed
abundantiam et delicias facit. di. xlvij. sicut hi qd facit
gulosus ita comedens piciosa qd multi paupes possent
ex illo sumptu vivere qd irrationes. detractiones. prodit
iones. homicidia sunt in conuiuio. Nonne abisalon fra
trem suu pitorie in conuiuio occidi fecit ut habetur. ij.
Reg. xij. Fortitudo p gulam infirmat. Un et qd certat in
agone ab omnib se abstinet. i. Cor. ix. i. quamvis ciboz
et potu ut sit fortis ad bellandu. fortissimus enim ille
holofernes. cuius terrore oēs formidabat in conuiuio. ni
mis comedendo et bibendo ita debilis est effectus qd ab
vna muliere. i. Iudith fuit decapitatus. Iudith. ij. Tem
perantia aut fugat ex toto. sicut vnu frun expellit aliud.
Sed venter micro estuas facile despumat in libidines
ut ait Hiero. In cuius figuram noe ebrius factus nuda
uit femora. Gen. ix. Sed et septem dona spūs sancti ex
gula ruunt. qd figuratum fuit Job. i. c. qm septem filijs
Job puiuantib in domo pmo geniti domus pussa a ve
ro ruens oppressit omnes. figurant enī fm greg. septem
dona spūs sancti septem filijs Job. Demū pena gehenna
li punitur gula. Attendite inquit saluator ne grauent
corda vestra crapula et ebrietate. et suguent in vos re
pentina dies illa. i. iudicij vos p demnans. Penit apłs
Roma. xij. comestiones et ebrietates inter opera tene
brarum quia ducunt ad tenebras eternas. Sicut ergo
ira dei ascendit super eos scz gulosus scz incendium ignis.
ira ignis eternus paratus est gulosis.

De speciebus gule. §. III

que quinq sunt ut ponit Greg. in li. moral. di. Quinq
modis nos gula viciu temptat. aliquando nāq indi
gentie tempora preuenit. aliquando tempora non preue
nit sed cibos lautiores querit. aliquando que sumenda
sunt preparari accuratius expectat. aliquando autem et
qualitas ciborum et tempus congruit. sed in ipsa quan
titate sumenda mensuraz refectionis excedit. Nonnūq
abieceris est qd desiderat. et tamen in ipso esu immensi
desiderij deterioris peccat. de ple. di. v. c. quinq. sup hoc
datur versus Proprie laute nimis ardent et studiose.
Quomodo autem isti modi vel circumstantie gule fa
ciunt diuersas species b. Abo. ij. q. xlvij. ar. iij. sic de

darat Gula importat inordinatam cupiscentiam edē tē gule fa
di. In esu autem duo cōsiderant scz ipse abusus qui come
ditur. et eius pmetio. Potest ergo inordinatio cupiscentie
attendi. Uno modo qntum ad ipsum cibum qui sus
mitur et sic qntum ad substantiam vel speciem cibi querit ali
quis cibos lautos. i. preciosos qntum vero ad qualita
tem querit cibos nimis accurate preparatos qd est stu
diose. qntum ad qntitatem excedit in nimis comedendo.
Alio modo inordinatio cupiscentie pnsideratur in ipsa
sumptione cibi. et hoc vel quia preuenit debitum tps co
medendi. et sic est ppter. vel quia nō seruat debitum mo
dum in edendo. qd est ardent. Propterea autem corru
ptis circumstantiis diuersarum facit diuersas species gu
le ppter diuersa nocua ex quibus moralium species di
uersificantur. In eo enī qui querit lautos cibos excitat
tur concupiscentia eius ex ipsa specie cibi. In eo autem
qui preuenit tempus deordinatur cupiscentia ppter
impatientia more et sic de alijs. De his pōt induci illud
ps. lxxij. Manducauerunt et saturati sunt nimis et de
siderium eorum attulit eis. Et loquitur ps. de illis gulo
sis qui erāt in deserto in populo dei. Sed qntum sic des
testabile viciu gule ostendit Amb. in sermo. di. Sexto
die bestie create sunt. et cum bestijs orta est potestas edē
di et vsum escarum. vbi abusus cepit ibi finis factus est
mundi ibi cepit sua incrementa nescire vbi ceperunt di
uina circa cum opera feriari. quo iudicio declaratur est
q p cibos mundus haberet imminui p quos desijt aus
geri. et infra. Eo vlyz puarican nemo nouerat et adhuc
orta nō esset que prima est puaricatio Iudicium est ie
tunium. i. abstinentie lex a dño deo puaricatio legis e
diabolo. Serpens gula suadet. dñs ieiunare decreuit
culpa per cibum. cognitio infirmitatis in cibo. firmitas
virtus in ieiunio. di. xxxv. Sexto vbi ostendit Amb. qn
q mala ex vicio gule. Primum quia facit hominem ut
animal brutum sicut enī bestie comedunt cum trahit
appetitus eas ad cibum sine discretionel vel aliqua pside
ratione ita et gulosus non respicit nec ad diē. nec ad mo
dum. nec ad necessitatem. sed appetitum. et hoc signa
tum fuit in eo q in eadem die scilicet in principio crea
tionis rerum qua create sunt bestie postea creato homi
ne fuit data lñia comedendi cum dominus dixit de om
ni ligno paradisi comedite et c. Gen. ij. Iulius. Si vide
ris istos epulari oēs velut optimos boues stertere et sus
dare intellige eos et Gen. quosdam ventri obediētes
loco animalium numeremus nō hoīm. Secundus ma
lum quia impedit virtutis profectum. Unde et Grego.
dicit in lib. moral. q que nō vincit viciu gule male po
test alia vincere. i. quanto corpus impletur. tanto anima
minoratur. Quod figuratum fuit in hoc q data lñia co
medendi a deo non creauit postea alias nouas creatu
ras. Et sic dicit Amb. mundum finitum per cibum gu
le mudum scilz minorem diminutum. id est hominem
in profectu spirituali. Tertium quia est malorum int
ritum nam omnes penalitates et miserie et mors quas
patimur fm corpus et ignorantia et inclinatio ad vi
cia processerunt ab illa inobedientia. Ade et vicio gule
fm illum viciu sapientis. Mala. i. maxilla. mali. scilz
hominis ade. malo. i. pomo malo. contulit omnia mun
do corporalia et spiritualia. vnde dicit hanc fuisse pri
mam puaricationem scz quantum ad exteriora vicia.

Quartum malū est. quia obscurat intellectum et aus
fert deum. Job. xxxij. Non inuenitur sapientia in terra
suauiter viuētiū. i. gulosorum. Iulius mente recta
viti non possunt cibo et potu repleti. In cuius figuram
post gulam commissam se absconderunt pami parentes
quasi amantes tenebras ne viderentur a deo. Et hoc est
qd ait Amb. Latebra post cibum. Quintum malum

Quinq
mala ex
gula

Titulus Sextus

est. q. inducit luxuriam fluxum. **Dicere. v. Saturavi eos et mechati sunt. Dico. Quomodo iuuenula in seruoze iu uenturis posita dapibus et vino plena de castitate erit secuta. q. d. male. Et in huius figuram pmissio vicio gule fecerunt ibi personata cooperientia pudenda. q. senserunt stimulum carnis. Et hoc est qd dicit Amb. Cognitio infirmitatis in cibo. et ideo serpens gule suadet et temptat de ea. unde et ipm. temptauit in deserto dicens. Si filius dei es dic ut lapides isti panes fiant. **Matth. iij.** q. nouit inde multa lucrari. et frequenter illud suggerit fm. morale sensum. ut lapides duos abstinentie et ieiuniorum pmutet in panes relaxationis pnie et recreationis corporis. et hoc si filius dei es. si p. q. filius dei es p. fidem et gratiam. Deus vult filios suos letari non cruciari. et regnum dei non est esca et potus. sed iusticia et pax et gaudium in spul sancto inquit aplos Roma. xij. Sed verum est q. regnum dei non acquiritur solum p. abstinentiam ciborum. sed p. iusticiam ad quam pnter ieiunia iusticia non frangere. neq. ppter delectationes comedere. vel aliqd ppter comedendū inordinatus facere qd et diabolus ipso suggererat. ut scz facere miracula illius puerionis sine causa vigente. quia aliter sibi poterat de cibo prouidere. sed gulosi manducauerunt et saturati sunt. vbi notantur plures species gule.**

Primo manducauerunt aliqui in excessiua qritate. **Secundo** manducauerunt aliqui cum lauta qlitate. **Tertio** manducauerunt tertij de accurata studioitate. **Quarto** manducauerunt qriti ex nimia auaritate. **Quinto** manducauerunt quinti sub teporis in oportunitate.

Prima ergo species. §. V.

gule seu modus est nimis comedere. v. etiam bibere qd enim dicit de esu totū sciendū est de potu. sed locutio in hmoi sit de esu q. ibi magis offenditur et frequenter q. in potu. Cum aut ita exceditur in qritate ut incuratur ebrietas. illud est vnuz viciū spale de quo dicit infra. **Tum vero bibis ultra debitū sed circa ebrietatē pnter ad hanc spem gule. Ab hoc vicio deuicti sunt multi ex illis ebris in deserto de quibus dicit in psalmo allegato. Manducauerunt et saturati sunt nimis. comederunt et coturnices quas dominus fecit circa castra eoz euolare quas captas comederunt in nimia qritate. sed puniri sunt igne de celo gulosos illos comburendo ut haberetur numerus. xi. Et perpetrari potest istud viciū ita circa vilissimos cibos et potus sicut circa delicatos et preciosos. Unde dicitur **Ezech. xij.** hec fuit iniquitas fororis tue zodome saturitas panis et aque. De qritate aut cibi et potus non potest dari vna certa regula omnibus fm eadem mēsuram. sed plus et minus erigitur fm varietatē ppletionū et fatigationū. **Unus** etiam et idem plus indiget vno tpe q. alio secundum dispōem sui corporis. Unde phus in li. et bi. narrat de quodam fortissimo viro dicto milone qui comederat solus aliquādo vnum bouē nec erat grauatus stomachus eius. Et alius q. debilis etiā de paucis bucellis panis grauabatur ppterca inquit ipse **Matth. xi.** Venit **Jobes baptista** non manducans neq. bibens scz cōmunia cibaria. et dicunt demoniū bz. **Veni** filius hominis manducans et bibens scz cōi modo. et dicunt. Ecce homo vorax et potator veni. et iustificata est sapientia ab oibus filiis suis. Et hoc vltimū verbū tractans. **Aug. ait.** Ostendit filios sapie intelligere nec in abstinentia nec in manducando esse iusticiam. sed in eq. nimitate tolerandi in opia et tpandi abundantia et non se corumpendi di. xli. qd dicit et appellat filios sapie discipulos ipi a quibus dicit se sapiam iustificatā. i. iustam et sanctam in comedendo moderare. **Am** ergo potest et dz**

De qritate
cibi

quis comedere et bibere qrituz credit se indigere ad sustentationem et executionem eoz q. sibi incubunt agenda. ita ut non vsq. ad nauseam sumat. sed cū aliq. adhuc appetitu sine faciat. Cum aut ex delectatōe cibiv el potus plus sumit q. sibi dicitur pscia oportunitum tunc peccat. Et de crapula carnis pntij et his q. habet oss. iij. deniq. cum glo. videtur ibi esse mortale. dicit eni ibi **Breg.** cū oia latet et seculares illa die plus solito et ceteris dieb. accuratius cibos carniū appetant et nisi noua qdam audiat vltz ad mediā noctez se ingurgitent. non aliter se hmoi sanari tps observatiōem suscipe putant scz quadragesime qd vltz non rationi sed voluptati. immo cuidam mentis eccentrici ascribendū est. Unde nec a tali pfectu dine auerri possunt. et ideo cum venia suo ingenio relinquendi sunt ne forte peiores existant si a tali consuetudine pbiuant. **Hec glo.** ibi dicit cum venia. spalis punitiōis non gehēnalis. Neq. tñ omnes excedentes illo tpe in qro vel quali condemnandi sunt de mortali. sed qui faciunt nimium excessum auercentes se a deo b. etiam **Aug.** dicit esse reprehendendas comelationes et ebrietates que fiunt in diebus solennibus. ut dist. xliij. Comelationes.

Secunda species est. §. VI

comedere cibos nimis delicatos ppter delectationem et cappones. salones. pnices. carnes vitulinas. lempedas. strutiones. et hmoi. vina solētia ut maluaritū. yermanū grecij. trebeanū. et hmoi. huiusmodi deditus erat diues ille qui epulabatur qritie splendide. d. quo ipse dicit q. mortuus est et sepultus in inferno **Lu. xvi.** In hanc etiam species gule videtur lapsi hi de quibus ait ps. **Manducauerunt et saturati sunt nimis non enim erat cōtenti cibo cōi et vlti et suauī manne de celo. sed appetitū carnes et solētia unde coturnices dñs dedit. Nūc. xi.** Si tamen quis vna tur cibariis delicatis ppter infirmitatem vel debilitatem hoc exigentem aut generis nobilitatem. ut princeps. aut ppter temporis cōgruitatem. ut in nuptijs et conuiuijs discretis potest esse hoc absq. peccato. Unde **Aug.** fieri enim potest ut sine aliquo vicio cupiditatis vel voracitatis preciosissimo cibo sapiens utatur. Inspiciens autē feritissima gule flamma in vilissimū inardescat. Et sanctus malucris quis more dñi pisse vesci q. lenticula more esau nepotis abrahe. aut ordco more iumentoz dist. xli. quisquis. et in e. di. idem dicit. c. Non cogantur diuites cibis pauperū vesci. vtantur pfectu dine infirmitatis sue sed doceant se aliter abstinere non posse. Si enim cōsuetudines suam mutant egorant. vtantur supfluis et vnt paupibus necessaria. vtantur preciosis et vnt pauperibus vilia. hec ille. Unde laudabile est a pueritia enā filios nobiliū assuescere cibis grossioribus qd fecit mat b. **Ser.** erga filios suos nobiles et diuites. Sed et ligurius eribnicus sed rectissimus ordinavit in legibus suis adolescentulos rure nutriendos cibis vilibus. Summe autem reprehensibile est iuuenulos ad tabernas accedere. pignolatas pfectiones et alia gulosa comedere. maluatia et greca bibere. in conuiuijs cum alijs iuuenibus reperire. **Tum** istis enā lambactatibus inducuntur ad omnem turpitudinem zodomicā et hmoi. Nimitis inardescit in eis pcupiscentia carnalis sanguine i eis feruere absq. hoc q. ligna tanta ad augmentandā flammam apponant. **Conuiuium** autem facere vbi cōmuniter laura pparantur cum examicia vel alia causa sunt de se non sunt reprehensibilia. Nam et **Job** permittebat filiis suis conuiuium facere inuicem. **Job. i.** Et **Joseph** preparauit fratribus suis conuiuium. et abraam angelis hospitib. suis **Gen. xviij.** et precipue euz in conuiuijs absumit quā q. circumstantie quas ponit **Breg.** dicens. **Sed** num q. conuiuium tunc ex caritate veragiter pducunt cum in

Ca. I. De gula

et absentium nullius vita mordetur. nullus ex irrisioe reprehenditur. Nec inanes secularium negotiorum fabule. sed verba sacre lectionis leguntur et audiuntur. Cum non plusq̃ necesse est corpi deferuntur. dist. xliij. quia et quia raro est quin in conuiujs multa vana et irrita foris immisceantur. et ultra debitum comedatur et delectetur. ideo refert Aug. documentum sibi a b. Ambro. traditum vt vitaret conuiuia quibus terminis temperantie exceditur.

Tertia species gule .§. VII

est ponere nimis de tempe et cura ad preparandum cibos vt magis delectent. puta vt sint variati. assati. licti cum aromatibus. cum saporibus et huiusmodi quo vltio laborauerunt filij hely sacerdotis. Nam cum pplis accederet ad offerendum sacrificia animalium ad altare fm mandatum legis veniebat puer qui scilicet erat minister sacerdotis et dicebat offerenti. da mihi carnes. i. partem animalis occisi. vt coquam sacerdoti. Non enim accipiam coctam sed crudam. qd faciebat vt accurati⁹ posset suo sacerdoti preparari. Et offerens respondebat. Incendatur prius fm morem adeps et postea accipies. ille scilicet minister nequaqs. Si non dabis accipiam eam vi. In ollis quoq; vbi coquebantur carnes mittebat eridentem et trahebat crudum deebere. vt habetur i. Reg. ij. vbi subditur q; grande erat peccatum eorum: vnde in punitione in bello contra philisteos occisi sunt. Et precipue in hoc soleat delinquere diuites. et etiam p̃lati ecclesie. Unde Alanus in planctu nature ait. Hodie gula vitium profundius se porrigit in dominos et preslarios qui salmone. laucios ceterosq; pisces equipallenti generositate insignes varijs decoctione cruciant martijs balneantes officio sacri pipis fonte baptizant vt multiformem saporis gratiam psequantur. Alius ministrorum concundit. colat alius et conficit. substantiam verit in accidens. naturam mutat in artem. vt saturitas transeat in esurientem. Decille. Sed magnam cōsuetudinem sibi debent facere tales de tanto tempore quod amittunt et faciunt ministros amittere pro huiusmodi preparatione et expensis superfluis quibus drent pauperibus subuenire. Et forte etiam illi de quibus dicitur. Manducauerunt et saturati sunt et in hoc vitium incederunt. Nam ceperunt illas aues in copia et delicias uerunt vt postea possent sibi accuratius preparare in esum. Sciendum etiam q; sumere cibos immunde et sine congruente preparatione vbi comede prouidere vel test viciosum est pertinens ad vitium negligentie vel insensibilis. Unde Hiero. Nec affectare sordes nec exquisite delitie laudem pariunt. qd inducit Gratia. xli. dist. deriens. §. sicut de cibis sic et de vestibus. qd autem aliquos sanctos cibis cineres legimus prelibasse vel immiscuisse vt b. Germa. edus antihisidorenensis. et san. fr̃asiscus dicit. U. Hoc fuisse laudabile et virtuosum ex opere operante. non ex opere operato. i. ex intentione operantis. vt scz subtrahentes se ab omni delectatione scz corporaliter redderentur magis capaces et apti delectationibus spiritualibus et affectui ad diuina a deo ad hoc inspirati. sed istud opus in se non erat laudabile. vnde nec imitabile nisi quis similiter a deo inspiratus esset.

Quarta species gule .§. VIII

le est nimis ardentem seu nimia auiditate cibum vel potum sumere. ad qd pertinere videtur comedere nimis rapaciter et festinater. Et licet quidā habeant a naturali p̃dine. vel assuetudine tñ et corpori nocet. q; nō ita bene potest cibis digerere quasi integer deglutitus. et minus bene edificat. Et cum procedit ex inordinato appetitu

delectationis gule peccatum est. Hoc vicio esau supatus ppter vnam escam scz lentis edulium vendidit primogenita sua. Nam vt narratur Gen. xxv. Cum reuerteret Esau de agro fessus ad domū inueniens q; germanus eius Jacob coctum lentium ferculum comederet. petiuit ab eo vt sibi de illo ferculo ad esum daret. cui Jacob dixit. Unde mihi primogenita tua qd et fecit ex nimia auiditate illius edulij paruspensens ea pro tāuli p̃cio vendere. vnde et grauitur peccauit simoniz cōmurens. quia ius p̃mogeniture tunc scz in lege nature erat spūale. Nam p̃mogenitus tenebat locum et officium sacerdotis. Jacob autē emendo dixit nō peccasse quia potius redemit q; emit vocationē suam. Et in hac specie gule ira peccatur vilissimis cibis sicut p̃dictis immo frequēter offendunt homines non facientes sibi p̃sciam ppter vilitatem cibi et cum maiori delectatione gule comeduntur aliquando herbe fructus. cepe. alia. et hmoi q; carnes. Non attendentes q; vitium gule in primis parentibus non fuit circa caupones et cōfectiones sed in fructibus. Sed vt dicunt hebrei fm q; allegat Nico. de lyra fuit fructus ficus. Unde Aug. In omnibus his rebus sed libido in culpa est. Idem Giles cibi appetenter accipi impediunt puentum abstinentie. Dauid autem aquaz cōcupitaz effudit. xli. di. c. delirie. Historia Dauid habetur ij. Reg. xxiij. vbi dicit q; cum quadam die Dauid appeteret bibere de aqua cisterne bethleem dicens. Quis mihi daret de aqua cisterne que est in bethleem subito tres socij eius fortissimi a seip̃is tuerunt. et per mediu⁹ crastorum inimicorum philistim qui tunc habebant stationem in bethleem transeuntes hauserunt aquaz de cisterna bethleem et sibi apporauerunt. sed noluit bibere dicens. absit vt periculum aīarū. hōz ego bibam. sed libauit eam domino. Infirmi vel sani qui sciunt vel experti sunt aliquid cibi vel potus nocere infirmitatibus eorum et tamē sumunt ppter auiditatem vtiq; peccant in hac specie gule. et hoc plus et minus fm excessū quem faciunt. Narrat etiam Greg. in. iij. dialog. de q; dam sanctimoniali que quadam lactucam in ortu vīla colligens cum nimia auiditate comedit. propter qd a diabolo arrepta est. sed ab equitio liberata est. hoc etiaz vicio peccauerunt isti qui manducauerunt. vt dicitur Desiderium eorum et.

Quinta species gule .IX.

est anticipare horam seu extra horam statutam vel p̃suetam comedere sine causa vigēte. Nam si exigit infirmitas vel cā alia rationalis omnis hora est idonea. Cui non ieiunatur cōis modus xp̃ianoz est bina cōmestio scz prandiu⁹ et cena. et per hoc sanius viuunt. qui enim comedunt plures in die vt animalia bruta sunt. nec sane viuere p̃nt cum ponant indigestum sup indigestu. vñ mali humores generantur. et caput etiam fumositatebus est grauatum et male aprum ad spūalia. Et hoc nisi magnus labor excuset. vt laborantes in agris. viatores. pueri. dum sunt in augmento. Qui autem de mane surgentes delecto subito volunt comedere et bibere et precipue in diebus festiuis anteq; vadant ad ecciam nimis indeuori sunt. contra quos dicit Eccl̃s. x. Ne tibi terra cuius rex puer est. et cuius principes mane comedunt. Terra est homo. puer est sensualitas que appetit sensibilia vt puer. principes eius sunt sensus. Ne autem illi qui regitur a sensualitate et cuius sensus vacant comedat sationibus tempestiue. quia gulosus est. Esa. v. Ne qui surgitis mane ad ebrietatem sectandam. Quando vero ieiunari debet vt in diebus statutis ab ecclesia. semel tñ comedi debet et circa horam notam. puentendo autē nō stabili ter horam none vt in terra sine cā rationali sed

Titulus Sextus

inere et impatientia amore et appetitu gule viciū est. vel etiam comedere post prandium de iero. et si non ordinatē tamen buccellam panis vel plures fructus viciū est. et non ieiunium. ut dicitur in. c. se. In hanc speciem gule incidit Jonathas filius Saul qui facit preces pro a rege patre suo saul q̄ nullus aliquid comederet dum persequatur philisteos contra quos bellum gerebat. Ipse Jonathas transiens per campum insequendo cum alijs inimicos pag mellis accepit cū virga quā gerebat in manu qd̄ repente in q̄daz arbore et comedit fame ductus propter qd̄ cum postea reuertens a persecutōne inimicorum cum suis Saul consuleret dominum non potuit habere responsum propter transgressionē illaz. Et hac comperta quis perpetrare voluit occidere illuz. sed populus eripuit eum de manibus suis ut habetur i. Reg. xiiij. in his omnibus quinqz speciebus ad discernendum quando sit mortale vel veniale sumenda est regula data superius in. c. precedenti. §. iij. vicij q̄ cum tāta est in ordinario voluntatis seu affectio ad consequendam delectationem gule in quocunqz dictionum modorum q̄ videt se paratum ad faciendum contra mandata dei vel ecclesie tunc est mortale. alias veniale.

Remedia contra gulā. §. x

sunt quinqz. Primum est lectio seu auditio sacre scripturę. Hoc usus est xps cum temptatus de gula in deserto. scriptum est. Non in solo pane vivit homo. sed in omni verbo qd̄ procedit de ore dei. ipse enim sermo hortatur ad abstinentiam. Spiritualis etiam abusus inducit obliuionem et cōtempnum cibi corporalis. Secundū est elongatio ab his que dant occasionem excedendi in cibo et potu. ut sunt delectabilitas. varietas. nimietas ciborum. propter qd̄ dicitur. Melius est ire ad domum luctus quam ad domum conuiuij. Eccl̄. viij. quia in cōuiuio sunt occasiones gule et aliorum viciorum. Tertius est consideratio cene eterne ad quam inuitati sumus cū ius esuriet inducit saturitatem. quia beati qui esuriunt et sitiunt iusticiam et. Inuitatus enim ad solennem cenam non curat de prandio precedenti. Apoc. xix. Beati qui ad cenam agni nuptiarum inuitati sunt. Quartus est moderata occupatio. puerb. xxi. Desideria occidunt pigritas. noluerunt quicqz operari manus eius. tota die concupiscit et desiderat. Patitur enim occiosus famē vniuersalem. oculi desiderant videre vanitatem. aures rursus mores. olfactus odores gula cibos. quam famē non habet occupatio. Quintum est oratio. Unde ps. De necessitatibus meis cripe me domine. Necessitatis est enim comedere et bibere sed immiscet se gula. et ideo orat ne sibi necessitate subrepat voluptas. In cuius figuram socrus symonis que tenebat magnis febribus orantibus apoc. stolis xpm pro ea. sanata est Lu. iij. Socrus symonis est sensualitas. magne febres sunt species gule. Quinqz enim sunt febres. scz ephimora que durat vna die. et est in spiritibus. fleumatica. tertiana. quartana que sunt in humoribus. fleumate. colera quo ad tertianam. melas colia quo ad quartanam. erthica que est in ossibus. febris est excessus calor et gula inordinatus appetitus.

Capitulum. ij. de omissione ieiunij q̄ frequē accidit ex gula

De omissione ieiunij

qd̄ fit quādoqz ex gula. quādoqz ex incuria. Ambro. in sermone. Ut sciamus nouellus non esse ieiunium primum legem constituisse de ieiunio scilicet euz dixit. de ligno scientie boni et mali ne comedatis. Gen. ij. Lex abstinentie a domino deo cepit preuaticatio legis a diabolo. distin. xxvj. sexto. Et hoc in statu innocentie. sed post lapsum renouauit leges

dicens Joelis. ij. Conuertimini ad me in toto corde vestro in ieiunio et fletu et planctu. Est autē ieiunium triplex. Primum ex lege naturali. Secundum ex lege diuina. Tertium ex lege positua seu humanali. diuersimodo tamen Nam ex lege naturali est ieiunij generalis modus non determinato nec ad certum diem neqz ad horam comedendi nec ad quantitatem cibi. Dicitur enim ratio naturalis homini ut carnem suam ita domet ieiunij abstinentia esse et potus ut spiritui sit subiecta per continentiam. et eleuari aliquando possit in deum. sed nō oportet q̄ magis vna die certa q̄ alia nec q̄ hora nona comedat. nec q̄ a lacticijs abstineat et ideo ex hac lege difficulter potest sciri quando peccatur omitendo. Ex iure diuino est ieiunium tripliciter. vicij ex penitentie iniunctione. et voti proprii obligatione. et veteris legis traditione. Impositio penitentie que fit confitenti a sacerdotē de ieiunio sicut d̄ alijs rebus per ritum ad satisfactionem partem sacramenti penitentie fm̄. De. de pal. Sacramenta autem sunt de iure diuino. ita ergo illud obligat q̄ dimittere ipsum mere ex negligentia est peccatum mortale. secus si ex impotentia vel infirmitate vel obliuione vel etiam differendo ipsum facere cum confessor non astringit eum ita ad certum diem quin possit altera supplere. Posset etiam per illum confessorē vel alium in aliud commutari sed non propriis auctoritate. Si militer cum redditio voti sit de iure diuino siquis uoluerit ieiunare nisi irritetur vel commutetur per eum qui potest ex negligentia omitendo vel ex vitio gule est mortale. secus si ex impotentia vel obliuione. sed si ex deuotione proponit non tamen uoluerit ieiunare aliqua die vtriusqz ferijs. sabbatis. vel diebus marialibus. illis ferijs quibus illo anno festū annunciatōis soccurrit dimittendo non peccat saltem mortaliter etiam ex mera negligentia. Non tamen propter illa debet dimittere ieiunia ecclesie. sed potius ea seruare si vtrumqz facere nequit. Ieiunia superstitiosa dimittere debet. ut comedere vna die vnum bolum alia die duos et huiusmodi. In lege veteri preceptum ceremoniale erat iudeis ieiunare certis diebus. fm̄ illud Zach. viij. Ieiunium quartum scilicet mensis iunij. ieiunium quintum ieiunium septimum. ieiunium decimum erunt vobis in solennitates. Causam autem quare ieiunabant certis diebus illorū mensurū ponit Hiero. dist. lxxvi. c. ieiunij. Sed quia nunc ceremonialia ex toto cessant nullo modo illa seruanda sunt. Et siquis seruaret quia in lege mandata. iudicaret et mortaliter peccaret. Ex iure humanali obligat ieiunium tripliciter. ex ordinatione regulari. ex statuto ecclesie vniuersali. et ex consuetudine generali. In omni enim religione sunt aliquę ieiunia determinate instituta per regulam vel consuetudinem. que pretermittendo ex negligentia mera peccatum est. non tamen mortale nisi per cōtempnum omiteretur vel si per regulam in precepto essent. sicut dicit de minoribus q̄ ex precepto habent regulę sue ieiunare omnibus sextis ferijs. et a festo omnium sanctorum usqz ad natiuitatem. Et statuto ecclesie vniuersali ieiunia quicunqz omitteret ex negligentia vel gula non infirmitate vel obliuione cum credit se bene posse ieiunare mortale est et pro qualibet die omissa vni. Secus si sibi videtur se non posse ieiunare absqz lesione persone cum habeat eam aliquam dubitandi. non tamen sufficientem. sed posset ieiunare. et sic intellige dictum b. tho. ij. q. c. lviij. ar. iij. et in. iij. dist. xv. De. de pal. in. iij. circa hoc sic dicitur. Ieiunium scilicet ecclesie cadit sub iure posituo. unde eius transgressio sine causa est mortale. Quando vero fractio eius est cum causa licet non sufficienti. tunc est veniale. ut in his qui legunt institutam in completorio. Quando vero est sufficiens simpliciter tunc nulla cul-

Triplex ieiunium

Ieiunium est tripliciter p̄ iure

Ieiunium obligat tripliciter

Ca. 2. De ommissione ieiunij

pa est vt in necessitate. extra de obser. ieiun. c. i. Qui autem non aduocantes de ieiunio comedunt in mane siquidem tenebantur scire qd esset ieiunium non tamen tenebantur postea continue ieiunare cum iam sint obligati ad aliam diem. remittendo ommissam et si non liceret sibi ea die plus comedere nimis grauaretur. nec cum toto hoc esset ieiunium propter nimiam horre anticipatio nem. sed si non tenebatur scire non reputatur fractio ieiunij unde ac si esset ieiunus potest illa die ieiunare scilicet comedenda hora debita pro prandio quia ieiunium homini indictum non soluitur nisi per actum humanum. qui requirit intentionem et deliberationem veram vel presumptam. hec ille. Quedam autem ieiunia sunt ex consuetudine. et si ex consuetudine generali vt vigilia Johannis baptiste. oēs fideles astringit. si ex consuetudine particulari alicuius patrie illos astringit. ac si ex statuto ecclesie scripto. vt de. xi. In his. et. c. catholica. Que autem sint ieiunia ex statuto ecclesie vel consuetudine declarat in. §. sequenti.

Nota qui sunt dies ieiunij. §. I. Iam audi ex precepto ecclesie. et primo quidem tota quadragesima exceptis dominicis diebus. vt de consecra. dist. i. c. quadragesima. et de conse. dist. iij. c. non licet. Item vigilia natiuitatis domini. et c. et. Item vigilia pentecostes. vt notatur. lxxvi. dist. §. necessario. Item vigilia assumptionis beate marie. extra c. c. i. Item natiuitatis sue dicitur a quibusdam institutum in eptauaganij. Ego autem vidi quandam eptauaganij Bonifacij vbi instituit festum visitationis beate marie. et consuevit vigilia ieiunare sicut ieiunatur vigilia assumptionis et natiuitatis marie. Cum ergo utroque simul fiat mentio. et claretur de vigilia assumptionis quod in preceptum videtur idem dicendum esse de vigilia natiuitatis. Noli tamen precipitare sententiam et precipue cum de. de pal. dicat non esse in precepto. Nec mirum quia nondum emanauerat dicta eptauagana. sed quia illa non videtur esse promulgata in populo forte non astringit. Item in vigilijs apostolorum preterea philippi et iacobi et iohannis euangeliste de vigilia apostolorum Bartholomei et iacobi et Matthei dicit de. de pal. q. vbi consueudo habet qd ieiunetur ibi ligat. alias non. sed tutius dicitur qd sunt in precepto sicut et aliorum apostolorum et hoc communiter tenetur et est magis fm iura. Item in vigilia Johannis baptiste ex ecclesie consuetudine vniuersali. Item vigilia Laurentij ex generali consuetudine fm Inno. Item ieiunia quatuor temporum que sunt quater in anno. et quando sunt declaratur in isto versu. Vult crux. lucia. cinis. et carismata diua. Ut ieiunetur quarta sequens feria. Et est sensus qd prima quarta feria post festum crucis de mense septembris. et iterum prima quarta feria post festum sancte lucie. et iterum prima quarta feria post primam dominicam quadragesime. et iterum prima quarta feria post festum spiritus sancti. Debet etiam ieiunare duobus alijs diebus sequentibus scilicet sexta feria et sabbato. dist. lxxvi. c. statutus. Et in ipsa dist. assignatur ratio de ieiunijs quatuor temporum et de ieiunijs hebreeorum sed plenius a b. Tho. ii. q. q. c. lxxv. Ieiunium autem aduentus rogationum. scilicet serie per totum annum. sunt de consilio non in precepto. De aduentu dubitatur verum sit in precepto clericis et religiosis. et a quibusdam hoc creditur ab alijs teneri contrarium et hoc communius. scilicet qd non sit in precepto. extra de obserua. ieiun. consilium. nisi aliqui religiosi vt minores qui habent ex precepto regule sue ieiunium a festo omnium sanctorum vsqz ad natale. et omnes septas ferias per totum annum. Item die dominico ieiunare non conuenit. et si quis hoc faceret quasi agens contra consuetudinem populi xpiani

vel etiam ex aliqua superstitione peccaret. et hmo phibet di. lxx. si quis pbyter als no vt esse pccm. di. lxxvi. vtnaz.

De ieiunijs consuetu.

§. II. dinarijs die de. de pal. in. iij. di. xv. q. ad ieiunia consuetudinaria ista consuetudo obligat etiam si scriptura non dicat ar. di. xi. c. In his rebz Si qd consuetu est in aliquo diocesi qd ieiunia ieiunet certo die. illi d. diocesi tenet obferuare sic et teneat consuetudinem si epus indiceret. Un de de. de. di. v. d. i. Ieiunia in ecclesia terra vel pstrutura a sacerdotibus sine necessitate rationabili non soluant. patria Consuetudo enim rationabilis et scripta obligat. di. xi. c. illa. Et h. qd ad indigenas. Alienigene vero si veniunt ad eos habitandi extrinsecus ligant ieiunio consuetudinario sicut et scripto. Si autem transierint solum per terram non ligant consuetudinibus et statutis. et tamen tenent non scandalizare. vbi occurrerit comedere pnt fm more terre sue non publice. qd si esca scandalizaret frem meum et arg. di. xi. c. illa. Un vt qd consuetudo laicorum non liget clericos nec secularium clericorum religiosos. qd distincti sunt modi abstinentie inter hos tres statim et plures abstinentias habent clerici laici et religiosi qd clerici scilicet. Un non oportet qd ad ieiunia illorum ligent qd etiam consuetudinibus a suis ieiunijs non obfoluunt fm reglam iuris. que non honoris non onero. Un illorum cum qd vult mores suare vbi qd tamen quibet tenet aliter non scandalizare. ideo vbi est consuetudo ieiunare. vt puta in festo sancti Marci laicis sequentibus et clericis facientibus pessione sine letania maiore religiosi sicut nec ad pessione. sic nec ad ieiunium tenent. sed publice propter scandalum non debet bis comedere Item vbi est ieiunium iure iudicatum. consuetudo qd pualet iuri excusat. licet generaliter dicat qd consuetudo qd est contra sacros canones non excuset. qd vbi est qd p alias canones in se vbi in tali non fulat si autem est de ista arg. di. iij. c. statutus. vbi agit de ieiunio quadragesime. Excusant qd a ieiunio et carnijs est indigene punitie vel dioecesis vbi ieiunant etiam a vitijs monigeratis vt in vigilijs iacobi bartholomei et matthei. Non autem si baldi et mali. licet plures numero qd nec ieiunia fuant qd non est consuetudo sed corruptela. Item excusant alienigene quous in terra eorum ieiunet ex qd veniunt ante mo remanendi Et qd transierint faciunt per terra sic non obligat ad ieiunia illius terre. sic non libat a ieiunijs et abstinentia terre sue.

De lacticijs. vtruz.

§. III. possint comedi tpe ieiuniorum. Nota qd si quis ieiunijs ab ecclesia institutis extra quadragesimam comedit lacticia in locis vbi consuetu est non comedere peccatum est. alias si consuetum est talia comedi contra vel p maiori precepto pnt comedere. lxxvi. dist. c. vtna. et Tho. ii. q. q. d. vij. Inno. simplr dicit qd lacticia comedere ieiunij ecclesie extra quadragesimam est peccatum si non soluit ieiunium. pmi cōus tenet Sed p maiori declaratione horz de. de pal. in. iij. dist. xv. sic dicit Comestio lacticijs in quadragesima interdicta est vt dist. iij. deniqz. Non autem in alijs ieiunijs nisi consuetudo h. beat qd vbiqz fuada i ieiunijs dicit Aug. Amb. et Hiero. di. xi. c. illa. et di. lxxvi. c. vtna. Un cui ieiunij ieiunare simplr non hz nisi a carnijs abstinere ita qd ieiunare etiam cum lacticijs pnt. Sicutones non comedentes butyr i quadragesima videt excusari qd i illi i qd ecclesia dicit spsare pnt sciendo et dissimulando dispensat. si tamen ita dissimulat qd nec punit excōicatioe nec phibet pbo qd infra p patiaz tolerat. qd si oducta eēt i iudicio. non toleraret. hz si ecclesia tenet ad correctōez fraternā. non puniret neqz corrigeret d. facto pnciparet i crimine. Nā et si simpliciter fornicatores non puniat. pdicat tamen eam illicitam. Un cum ecclesia sileat nec eis phibeat. nec pdicet eos male facere alias et si aliud privilegium non habeant excusantur. hec ille. Item si septis ferijs sine causa infirmitatis comedat carnes mortale est. de de. de. di. iij. c. de esu carnijs.

Titulus Sextus

Item in sabbatis comedere carnes in locis ubi est consuetum vltiter non comedi mortale est de conse. dist. v. Quia dies. Secus si consuetudo patrie habet q̄ comedantur. vt in francia carbalonia z alijs partibus. quia tunc stabitur consuetudini dist. xij. illa autem. Exapif tamen ab ista regula dics natiuitatis domini quando est sexta feria. quia tunc licie comeduntur carnes etiam ab oibus nisi ex voto suo vel regulari obseruantia tene retur ad non comedendum extra de obser. ieiun. c. consilium. Et multo magis videtur idem dicendum quando natalis est in tali die sabati.

In qua etate tene. §. III

tur q̄s ieiunare siue ad ieiunia. Nota fm Tho. ij. q. x. al vj. q. nō tenetur quis ex necessitate precepti ad ieiunium ecclesie vsq̄ ad finem tertij septennij. i. xxi. anni. qz vsq̄ ad illud tempus est in statu augmenti. Rōnem ibi pos tes videre. dicit enī sic. In pueris est euidentis cā nō ieiunandi. tū ppter debilitatem nature ex qua puenit q̄ indigent cibo z nō multo in simul supro. tum etiam q̄ indigent multo nutrimento ppter necessitates augmenti qd fit de residuo alimēti. z ideo q̄dū sunt in statu augmenti qd est in pluribus vsq̄ in finem tertij septennij non tenentur ab ecclesiastica ieiunia obseruanda. Conueniens tamen est vt etiam in hoc tempore se ad ieiunandū exer ceant plus z minus fm modum sue etatis. Quis tñ tribulatione imminente insignituz pñe arctioris etiam pueris ieiunia indicuntur. sicut legitur de Niniuiris Jone. c. iij. Sed p̄ de pal. in. iij. dicit q̄ circa tertium septennium adolecentiū. quia quidam sunt alijs fortiores res linquitur arbitrio cofessoris z consilio medicine scz ieiunare vel non. Est tamen cōueniens q̄ etiam infra istu d tempus se exerceant ad ieiunandum plus z minus fm possibilitatē z etatem. Nouitq̄ quoz z iuniores in reli gionibus iuxta prelatozū suozū in bñm se debent gerere. Al. z Jo. an. in nouel sup. c. consilij. extra de obser. ieiunij. ponit diuersas opiniones de etate. qua quis obligatur z dicit aliquos dicere q̄ masculus in. xij. an. no femina in. xij. Alij aliter. z in nulla se firmat Allegat aumtem Hiero. arguentem eos qui in teneris annis pos sitos onerāt ieiunijs. Dicit b. Tho. de etate cōiū tene

De redemptione vel. §. V

dispensatione ieiunioz. Nota q̄ dicit ibidem Johānes an. in nouel. Ieiunia ecclesie non posse redimi nisi ex magna necessitate. sed ieiunia voluntaria posse auctoritate superioris z causa vtilitatis maioris. Et declarat esse ieiunia voluntaria. ieiunia ex voto vel ex iniunctiōe penitentie. Quidam faciunt hanc distinctionem circa materiam hanc z bene. Ille qui est obligatus ieiunio ex voto vel ex generali institutione ecclesie si nulla adest necessitas vel vtilitas vtget. non potest redimere tale ieiunium. Si autem adest necessitas aliqua. tunc si est necessitas que tollat omnes possibilitatem ad ieiunium. talis absq̄ aliqua dispensatione vel redemptione dimittere potest. Sed si sit talis necessitas que non tollat ex toto possibilitatem sed inducat magnam difficultatem. puta q̄ talis per ieiunium caderet in capitis debilitatem vel corporis. ita q̄ non posset nec in oratione nec in alijs bonis se exercere. In huiusmodi autem casu potest redimere ieiunium debitum pecunia elemosinali. auctoritate tamē superioris. Similiter si adest aliqua publica vtilitas quā aliquis ieiunando implere nō posset. sicut est aliqua bona predicatio z necessaria. z discursus ppter eam. vel discursus alius ppter necessitatem vel vtilitatem ecclesie. z huiusmodi. cum quibus non posset ieiunare tunc etia habet locum dispensatio vlt redemptione in ieiunio. auero

ritate tamē superioris z maxime dioecani. Ricar. in. iij. dicit q̄ necessitas immincat statum peregrinandi. vel multum laborandi vel ppter conseruationē vite corporalis vel ppter aliquod necessarium ad vitam spirituales cum quibus laboribus non potest ieiunare. nō obligatur talis ad ieiunium. quia nō videtur fuisse intentio ecclesie statuentis ieiunia per hoc impedire. alias magis pias z necessarias causas. Unde videtur recurrere ad superioris dispensationem nisi forte vbi nō est consuetum. quia ex hoc ipso q̄ prelati dissimulant. videntur annuere. Dicit etiam q̄ peregrinatio ad loca sancta ex deuotione que differri non posset est iusta causa dimittendi ieiunium si cum labore itineris ieiunare nō pot.

Sed de excusatis a iei. §. VI

tunio. Nota q̄ excusantur a peccato quedam pñone nō obseruantes predicta ieiunia. Et primo itinerantes aut nulluz laborantes quibus imminet necessitas tunc peregrinandi z magnas dietas faciendi. vel etiam multū laborandi si viuere volunt vel suam familiam sustentare vel nō incurrere notabile nutrimentū sui status. et cum labore vel itinere non possunt ieiunium obseruare excusantur. alias si possunt vtrumq̄ facere cōmode tenentur ieiunare. Et similiter si possunt differre iter aut subtrahere vel diminuerē laborem. ita vt possint ieiunare z ex hoc non incurrerent detrimentum sui status. et tenentur ad ieiunium. De hoc habes. ij. q. c. lviij. Si autem non est necessaria peregrinatio. tunc fm p̄ de pal. p̄ carat aggrediendo peregrinationem indiscrete scz tempore quo ieiunare d̄. nec ppter iter pōt. Si tamen indiscrete aggressa est peregrinatio. non compatiens ieiunio nec p̄ficus est. licet se angere. sicut ppter culpam q̄us sit infirmus durante infirmitate nō tenetur Secundo seruitores nobilium si ex causa preueniunt horam comedendi vel etiam si prelibant modicum ante horam vel quia si ppter continuationem temporis totum possit compustari vna mensa. Qui etiam p̄gustant cibos dominoz ad faciendam credentis quo casu etiam licet ex p̄gustate carnes si tali die dñs licite comedat. vlt etiam si surgit de mensa vt porret enrentium alicui. vel etiam si seruiat vel legunt in mensa religiosozum cum licentia superioris. Guil. Tertio cursores quozum vsus necessarius est dominis vel ciuitatibus si nō possunt cum ieiunio iter agere. excusantur. secus. cum modicum vadunt vel queant nisi indigerent ex labore precedente vel etiam in proximo debentes magnam iter facere. oportet q̄ reficiantur. Guil. b. fm p̄ de pal. videntur excusari. non solum si sine tali officio non possunt viuere. quia tunc paupertas excusaret. sed etiam si aliter possent viuere sed non eque bene. quia aliud est de illis qui ad certum dies se locant. quia non debent se locare nisi possint tū ieiunare si habent alias vnde viuunt. Aliud est de alio qui locat se ad totum annum z ad totale se vicium. qui exciperet q̄ nunq̄ diebus ieiunij itineraret non inueniret qui eum reciperet. Quarto pauperes z mendicantes qui non possunt tantum habere ad vnam refactionem q̄ sufficit eis excusantur. secus si haberent ad sufficientiam. nisi ex precedenti inedia non possent ferre ieiunium. Tho. se. se. quest. c. lviij. Et videtur etiam posse comprehendere illos qui non habent eis preparantes necessaria ieiunio. et ipsi buie non possunt vacare. Quinto pregnantēs et lactantes si debilitas impedit eas vel si ex hoc timeret de periculo carum aut abortum vel defectus alimenti pueri. excusantur a ieiunio. immo deberent dimittere. ieiunium Guilbel. minus. Sexto etiā infirmi. z debiles. sed pro qua infirmitate. vel. quanta debilitate excusentur arbitrio

Publica
utilitate
p̄ redimi
ieiunium

Publica
utilitate

Publica
utilitate

Publica
utilitate

Ca. 2. De omiffione ieiunij

boni viri statuer. Et si quidem fuerit manifesta causa ne-
cessitatis vel euidens quavis infirmitas non est necessa-
rium perire dispensatione. fm **Paul.** et presertim consue-
tudinē sic se habente fm **Thō.** Si autē sit dubium vtrū
sit causa necessaria petenda est ab epō loci si p̄mode ha-
beri potest copiosa dispensatio vel a p̄rio sacerdote si tñ
haberi nō potest ep̄us. nō tamen querat cum p̄ cōsilio
in b̄mōi. Item de consilio rationabili medicane infirm⁹
soluens ieiunium vel comedens carnes diebus p̄hibi-
tis nō peccat sed peccaret medicus si sine causa rationa-
bili vel saltem dubia talia mandat vel ordinat infirmis
ar. p̄ij. q. i. quid culpatur. **Secundo** senes si sunt mul-
tum debiles eo modo p̄nt excusari sicut dictum est de in-
firmis. ratione autem senectutis tantum non excusant
si sunt fortes ad sufferendū ieiunium. nec est determina-
ta etas ab aliquo vsq; ad quos annos quis teneatur ad
ieiunium. **Octavo** de vxoribus dicit Innocen. q. q̄uis
debeant dimittere ieiunia que habent ex voto p̄hibenti-
bus viris. p̄xij. questione. v. Manifestum. non tamen
ieiunia ecclesie. Sed forte p̄pter scandalum vitandū pos-
test sacerdos dispensare cum tali. dist. l. v. cōstitueretur
idem. **Docti.** sed **De. de. pal. in. iij.** dicit q. hoc videtur eē
scandalum phariseor. et p̄ p̄is cōtemnendū si non vult
vir vxorem ieiunare. nisi forte probabiliter timeat infir-
mitas vel debilitas. De fructibus multis ieiunij et rōni-
bus ieiunij quadragesimalis habes in parte. iij.

De ieiunio inquit. §. VII

p̄s. **Humiliabam** in ieiunio animā meam. Ieiunium
sumitur ad tria fm **Thō.** q. i. q. clxvij. ar. i. Primo ad
carnis p̄cupiscentie repressionē. Unde ap̄ls. ij. **Corinth.**
vi. ait. In ieiunij. in castitate exhibeamus nosmetipsos
fmittit ieiunium castitati quia p̄ ieiunium castitas cō-
seruatur. vt enī **Dier.** dicit. Sine cerere et bacho friget ve-
nus. i. per abstinentiaz cibī et potus friget luxuria. et fm
hoc exponitur iste versus. In ieiunio humiliabaz. i. mor-
tificabam. aīam meam. id est. sensualitatem a p̄cupiscē-
tijs. **Secundo** assumitur ieiunium ad mentis eleua-
tionem in diuina quia homo ieiunus est magis liber
a fumositatibus celebr. vnde magis aptus intelligēdus
Uñ Aug. in serm. Ieiunium mentem eleuat. et signum
butus de **Daniel.** legitur q. post ieiunium trium ebdo-
madōz accepit eleuationem mentis a deo a diuina my-
steria contemplanda. **Daniel. x.** Et quia humiliatio est
maxima necessaria ad eleuationem mentis ad diuina. et
ieiunium humiliat corpus et aīam. ideo bñ dicit. **Humiliabam** in ieiunio. **Tertio** ieiunium valet ad culpa-
rum satisfactionem. Dum scz affligimus corpus recom-
pensamus deo de iniurijs quas fecimus nimis corp⁹
delectando p̄tra mandata eius p̄terea dicit dñs. **Joel.**
ij. Conuertimini ad me in toto corde vestro. in ieiunio.
fletu et planctu. **Et Aug.** dicit q. ieiunium facit cor cōtri-
tum et humiliatum. **Humiliabam** ergo in ieiunio. fletu
et planctu. i. satisfaciendo. Qui enim satisfact humiliat
se et cui satisfact p̄tra quē sup̄bierat iniuriado. **Et** quia
ieiunium ad predicta tria ordinatur ideo illis temporib⁹
bua fuerunt sp̄aliter ab ecclesia instituta ieiunia in qui-
bus oportz homines magis purgari a peccatis et eleua-
ri ad diuina per deuotionē. et magis liberos esse a volu-
ptatibus ad quas magis inclinantur tpe veris superas
bundantibus humoribus. **Dec** autē sunt tempora po-
se seu dñice resurrectionis in cuius vigilia celebratur
baptismus per quem abluitur a peccatis. et in cuius
die generaliter sumi debetur ab omnibus sacrosancta
cōmunio. et xps per resurrectionē eternitatem inchoan-
uit. et ideo p̄cedit ieiunium quadragimale per qd aīa
purgata a peccatis libera a cōcupiscentijs magis apta

fit ad diuina eleuari. et hac ratione etiam sunt instituta
ieiunia in vigilijs. in p̄cipuis festiuitatibus et solenni-
tatibus vt magis possit ad sp̄alia eleuari. **Et** in quatuor
temporibus anni p̄puratione gratie. p̄o ordinan-
dis in utilitatem populi xp̄iani. **Sed** notandum q. tri-
pliciter potest cōmitti defectus circa ista ieiunia instituta
per quem defectum homo non humiliat aīam suam. **Defectus**
in ieiunio. quia nō facit voluntate dei. sed suam. et ideo
nō est deo gratum. **Unde** cum quidā ieiunantes p̄que-
rerent quare deus nō acceptabat eorum ieiunium dicen-
tes quare ieiunauim⁹ et nō asperisti. humiliauim⁹ aīas
nostras et nescisti. Respondit eis deus p̄ **Esa. lviij.** Ecce
in die ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra. q. d. non
vere vos humiliastis. nō fm voluntatē meā sed vestraz
ieiunastis. et ideo non exaudiui vos.

Et primo ex mentali indispositione.

Secundo ex cibationis plurificatione.

Tertio ex hore notabili anticipatione.

Quantū ad primū. §. VIII

q. ieiunium corpale sit deo gratū oportet q. tollat indispo-
sitionē mentis. **Uñ** dicit dñs **Joel. i.** Sanctificare ieiunium
facite modo debito vt sit sacrificiū. i. mihi dedicatur. **Et** b̄

Excludendo vanum respectum.

Exhibendo liberum affectum.

Addendo pium effectum.

Primo qdē debet tolli de mente oīs intentio vana q. pōt
esse multiplex fm illū p̄suz. **Abstinet** eger. egēs. cupid⁹. **Ieiunium**
gula. symia virtus. Ieiunat enim aliq; q. sentit se gūa-
rū cibo et si comederet sibi noceret. sicut p̄ma die qdrage-
sime. **Uñ** ieiunat q. nō hz ad comedendū si hz pariam
aliqd est. **Alius** ieiunat p̄pter auariciā q. nō vult tñ ex-
pendere bis comedendo. vel quia hz lucra p̄ manib⁹ in
apotheca q. nō vult amittere vñ vsq; sero manebit ieiū-
nus. **Alius** ieiunat p̄pter gulaz q. forte itur⁹ est ad aliqd
p̄uuiū. et ideo vt famelicus accedat et melius comedat
illa die vel p̄cedenti ieiunat. **Alius** ieiunat p̄pter hypo-
crisim vt symia que effigeat act⁹ humanos. et tñ hō non
est ita scz hypocrita ieiunat vt teneat bon⁹ qui tamē nō
est bonus. **Quicunq;** istorum ieiunat alias non ieiunas
turus non seruat p̄ceptum ecclesie. **Cum** ieiunaretis
inquit dñs istis **Zach. vij.** nunquid ieiunijz ieiunastis
mihi. q. d. non. sed vobis. **Sed** vos cum ieiunatis di-
cit christus. **Matth. vi.** Nolite fieri sicut ypocrite tristes
sed puro respectu et intentione p̄pter deum et ad obedien-
dum ecclesie ieiunare. **Secundo** oportet h̄re affectum
liberz a peccato p̄misso et p̄mittēdo. **Nihil** enī p̄dest ieiū-
nare et alta religionis. i. christianitatis opera facere nisi
mens ab iniquitate coherceatur iniquit. **Pius** papa de
pe. dist. iij. nihil prodest scz ad vitam eternam. **Qui** enīz
facit ieiunium qd cunq; in mortali non valet sibi ad me-
ritum nec ad satisfactionem. valet tamen sibi ad satisfas-
ciendum p̄cepto ecclesie fm **Alber. in. iij.** vt non pec-
cet mortaliter seruando ieiunium qd incurreret si non
seruaret. **Et** ideo quātumcunq; peccatur dimittere non
debet. **Melius** tamen et utilius si per p̄fessionē vel sal-
tem cōtritiōem liberaret affectum suum a seruitute pec-
cati. **Matth. vi.** Tu autem cum ieiunas vñge caput tuū
um. et faciem tuam laua. i. conscientiam scilicet a pecca-
tis. **Et Esa. lviij.** dicit dominus. **Hoc** est ieiunium quod
elegi. dissolue colligationes impietatis. id est malas so-
cietates cum quibus ligatus es in officijs vel contra-
ctibus vel maleficijs. **Solve** fasciculos dep̄imentes
te. id est. obligationes restitutionum. et eos qui cōfracti
sunt liberos scz dimitte qui soluere non p̄nt nō in carce-
re teneas et omne onus disrumpe scilicet peccati per con-
tritionem. **Tertio** oportet adhibere pium affectum pū affectū

Titulus Sextus

Secundo viciatur §.IX

• Potus in
ieiunio

Tertio viciatur ieiun. *f. 8*

nium ex bono: nimia anticipacione. Circa quod
pak.in.iiij.dicit.xv.dicit sic. Ieiunium frangitur non
bono anticipacione sine cā. i. rationabili. Dico autem
bona nonā congruam omni tēpore etiā in q̄dragēsimā
operā expectare tūc vesp̄ā diei s̄m officium. v̄. lēz. an̄
celebratur vesp̄tinū officium nō comedatur. de ple. viij.
i. solent. Et tardius debet comedi in quadragēsimā q̄
alijs ieiunijs. 7 sic in q̄dragēsimā post officiū vesp̄
horā vesp̄tinā licz edere. Et q̄ p̄stat q̄ nona transire sicut
in alijs ieiunijs post officiū noni lēz ante horam nonam.
Dum tñ p̄stat horam septem transisse. p̄ tñ in hoc disp̄
sare circa horam vel p̄pter debilitatē. vel p̄pter lectionem.
vel p̄pter iter. vel propter alias pias cās. vel propter bo
sp̄ites. becille. Sed b. Tho. q̄. ii. q̄. xlviij. ar. viij. assignat
rationem quare hora nona est cōueniens hora comedē
di. p̄ ieiunio sic dicit. Ieiunij ordinat ad dilectiones cul
pe 7 rep̄ressionē carnis Ita tamē q̄ per hoc natura non
multum grauatur. Est autē debita 7 cōis cōsuetudo boni
minuto comedendi circa horam septimā. Et ratio est q̄
tam videtur esse completa digestio nocturno tēpore
naturalī calore interiori r̄uocato p̄pter frigus noctis circū
stans. diffusio humoris p̄ mēbra coopante adhuc cal
re diei vsq̄ ad summum solis ascensum. cum etiā quā
tunc precipue nature corporis humani indiget iuuari
contra exteriorē aeris calorem ne humores interiorē
adurantur. Et ideo v̄r ieiunans aliquam afflictionem
sentiat pro p̄lole satisfactione conueniens hora reparari
comedendi ieiunantibus circa nonam cōmuniter. etiā
ista hora congruit mysterio passionis christi que passio
completa fuit hora nona quando inclinato capite ma

Ca. 3. De ebrietate

didit spiritum. Ieiunantes enim dum suam carnem affligunt passioni xpi conformantur. non tamen requiritur hora decernenda secundum subtilem estimationem. sed secundum grossam estimationem sufficit enim quod sit circa hanc horam. hoc ille. Tardare autem post nonam quacumque hora non vitiat ieiunium nisi fiat ex suppositione. Quod autem in veteri testamento ieiunarent versus ad vespertinam id est sero congruebat talis hora illi statui qui assimilatur nocti. Status autem novi testamenti assimilatur diei et ideo sufficit hora nona. Ad quod facit quod dicitur de conse. dist. 1. solent. viz. in quadragesima nullatenus credendi sunt ieiunare qui ante manducauerunt quod vespertinum celebratur officium. Ex quo ca. videtur quod non sit bene factum eos qui tenentur ad officium diuinum comedere in quadragesima pro leuitio non dicta vespere. sicut etiam in alijs ieiunijs ecclesie extra quadragesimam non dicta nona. cum etiam sit circa hoc communis consuetudo. que est optima legis interpretis. et legem facit.

Capitulum tertium de ebrietate.

Ebrietas est species gulae

le. Diuiditur enim gula in comestiones et ebrietates. sicut genus in species secundum. rtho. h. ij. q. d. art. 1. de quibus apostolus. Roma. xij. Non in comestationibus et ebrietatibus. Sed sciendum quod triplex est ebrietas.

Prima est ex vino diuinale.

Secunda ex vino criminali.

Tertia ex vino materiali.

Primo est ex seruire diuini amoris cum quis ita eo repletur quod alienatus sit ab actionibus mundi. Tale enim vinum diuini amoris letificat cor hominis. et facit hominem audacem et securum in omnibus periculis et loquens temerarie et de diuinis que carnales non intelligunt. Unde turbe iudeorum audientes apostolos quando inebriati sunt spiritu sancto quod loquebantur magnalia dei varijs linguis. dicebant eos ebrios. sed Petrus apostolus surgens ad predicandum ostendit eos ebrios ex vino diuinis amoris non materiali secundum prophetam Joel. Ad hanc ebrietatem inuitantur fideles. Ca. v. vbi dicitur. Come dite amice bibite et inebriamini carissimi. hoc vino amoris immensi ad nos fuit christus inebriatus cum cruce ascendit. unde dominus latius in sequentia. Ante fecit sic amor ebrium ut nec crucem putes obprobrium amoris gratia. In huius figuram Noe inebriatus vino vinee sue iacebat denudatus et irrisus a filio. Sicut christus ebrius amore salutis vinee populi sui in cruce denudatus mansit irrisus a iudeorum populo. ut exponit Augustinus de ciuitate dei ps. Inebriabuntur ab vbertate domus tue secundum sancte domus ecclesie triumphantis vel etiam militantis. Secunda ebrietas est ex amore mundi et voracitate seculi. Tali vinum facit homines dormire in iniquitatibus. cadere hinc inde diuersis peccatis. insensibiles esse in flagellis diuinis. et de tali vino dicit prouer. xij. Ne intuearis vinum dum flauescit in vitro. blande enim ingreditur. sed in nonissimo mordebit ut coluber. et quasi regulus venena diffundet. et noli attendere ad volupratem dum in corpore fragili ut vitrum apparet pulchra et suauis. Nam cum quis respicit et immoratur in bruti modi cogitationibus intrat in ventrem mentis delectabiliter. sed postea conscientia mordet et veneno peccati animam replet. Expergitur enim ebrius et non a vino ait propheta Iodis primo. scilicet non vino materiali sed criminali. Et Tere. iij. Inebriauit me absinthio secundum mundum. Absinthium est amarum. Et ut dicit Boetius. felicitas huius mundi multis amaritudinibus respersa est. Tertia ebrietas est ex vino materiali de qua apostolus. Nolite

inebriari vino in quo est luxuria. Sed sciendum secundum Theophrastum. vbi. s. art. primo quod ebrietas dupliciter accipitur. Uno modo prout significat ipsum defectum hominis qui accidit ex vino multo potato ex quo fit ut non sit compositio rationis. Et secundum hoc non nominatur culpa. sed defectus penalem consequentem ex culpa. Alio modo potest nominare actum in quo quis incidit in hunc defectum. qui actus si scienter fiat ita scilicet quod aduertat per talem potum posse amittere usum rationis vel probabiliter dubitet. et tamen tractus delectatione potus nimis bibit. erit morale. quod plenius declarabitur infra in sequenti. Et sicut alia vicia habent directe contraria ita quod vnum est recessus a virtutis medio per excessum. aliud per defectum. sicut auaricia per diglariari pusillanimitas contraria est presumptioni. et huiusmodi. sic ebrietati opponitur vicium. scilicet inordinatum secundum Theophrastum. Si quis enim scienter intantur a vino abstinere ut natura multum grauaretur non esset immunis a peccato. Unde apostolus. i. ad Thimo. v. ait. Noli adhuc aquam bibere propter stomachum tuum et frequenter infirmitates tuas. Idem videretur si multum limpharet ita ut noceret et papae quoniam hoc ageret contra monita vel consilia superiorum. dicit enim philosophus in. iij. ethi. quod insensibilis que opponitur temperantie quia non multum contingit. ideo tam ipsa quam omnes species eius que opponuntur diuersis speciebus temperantie nomine carent.

De ebrietate dicitur. §. I

xxxv. distinctione. Ante omnia quod ebrietas somnia est et nutrit omniū viciōrū. Et psalmi. cxi. de peccatoribus loquens ait. Turbati sunt et moti sunt sicut ebrius. et omnis sapientia eorum deuorata est. vbi tria.

Primum effectus inebriationem consequens. ibi Turbati sunt et moti sunt.

Secundum actus immoderationem continens. ibi sicut ebrius.

Tertium defectus rationem absorbens. ibi Et omnis sapientia eorum deuorata est.

A secundo inchoando. §. II

Actus continuus immoderantiam ascribitur et exprimitur in ebrio. ibi. sicut ebrius. Ebrius enim dicitur quasi extra briam. i. regulam scilicet rationis et debite moderationis. dicit enim b. Theophrastus. ij. q. d. culpa ebrietatis consistit in immoderato usu et concupiscentia vini quod pringit tripliciter. Uno modo quod sciat potum immoderatum esse et inebriare potentem. et sic ebrietas potest esse sine peccato. et sic creditur noe fuisse inebriatus. Gen. ix. Unde. Ambrosius. Primus noe vineam plantauit dedit naturam sed ignorauit potentiam. dist. xxxv. septimo die. Nam in prima etate non utebantur homines vino nec carnibus dist. e. ab exordio. Secundo modo sic quod percipiat quis potum immoderatum esse. non tamen estimat cum tantum quod inebriare possit. et sic ebrietas potest esse cum peccato veniali. Quod autem dicit Augustinus. Ebrietatem esse peccatum mortale si sit assidua in. lib. de purgatorio. et dist. xxxv. §. alias. non sic est intelligendum secundum Theophrastum. quasi ipsa frequentatio faciat mortale. sed quia non potest esse quod homo assidue inebrietur quin sciens et volens ebrietatem incurrat. dum multo magis experitur vini fortitudinem et suam habilitatem. Tertio modo quod aliquis bene aduertat potum esse immoderatum et inebriare valentem. et tamen magis vult ebrietatem incurere quam a potu abstinere. et talis proprie dicitur ebrius. quia mortalia recipiunt speciem non ab alijs que per accidens eueniunt et per intentionem. sed ab eo quod est per se intentum. et sic ebrietas est peccatum mortale. quia secundum hoc volens et sciens priuare se usu rationis que secundum virtutem operatur et peccata deducit

culpa ebrietatis consistit

ebrietas
voluptas
lib

ebrietas
vini

Titulus Sextus

Ebrietas
mortalis

nat. & sic peccat mortaliter periculo peccati mortalis se exponens. **Uñ** Amb. in li. de patriarchis. Cavendū dicitur mus ebrietate p qua perā cauere nō possum. Nam q. sobriū cauem. p ebrietate ignorātes pmitim. nesciunt qd loquunt qui vino nimio indulgent. iacet sepulti. xv. q. i. Sane. Ad etiā sic mortale ebrietas pbat p illud qd habet de xxxv. epus. vbi dicit q. deris. ebrietati deficiens aut definat aut cōione puef. silt. & laic. h. talis pena nō imponit nisi p mortali. Itē q. uis sit licitū infirmo vel debili vti multo abovet potu vltra cōsuetū ad puocandū vomitū fm piliū medicame. q. tñ nō repurādus supfluous. non requirit q. sit potus inebrians ad puocandū vomitū q. etiā pot. aque repide vomitū puocat. **Uñ** nō excusaret p hoc qd ab ebrietate fm. Tho. q. uis faceret cā medicame. & per pñs peccaret mortali. & sumēs nisi crederet ex illo potu nō posse inebriari. Et silt. medic. vlt. alius q. b. sibi sciens pfuleret vel ppinaret b. estinas. Itē si qd daret alicui ad bibendū multū ad inebriandū eus. vel estinas q. ex nimio potu quē qd sumit. inebriat. & q. si ausaret nō faceret. vel apte impedire posset h. ex leuita se vt inde solatiū sumat. pmitit inebriari. vel etiā ponit studiosē sal in vino vel aliud inebriare valēs occulte peccat mortali. extra de iniur. & dā. da. Si culpa. Tabernarij etiā si ppendunt aliq. ex nimio vino sum. pro inebriari qd ex pñs pluris vt in ebriosis & nō curāt ppter avariciam grauitur peccant.

Quantū ad primū. §. III

h. effectus sequens inebriatōem est multiplex. **Uñ** dicit in ps. norabo ibi. Turbati sunt & mori sunt. Sequitur enī turbatio & tumultuatio & iniurie & detractiones cōtumelie. manifestatio secretorū libidinis executio. & alia. **Uñ** puer. xx. Luxuriosa res est vinū. i. causās luxuriam & tumultuosā ebrietas. i. generās tumultū. Micro. Uter mero estuas defacili despumat in libidine. Et Anst. dicit q. nil ē ira demoni amicu sicut ebrietas & lascitia q. ē mter oim vitioz. Amb. q. in f. mone ponit mala q. sequuntur ex ebrietate dicit. vinū itaq. nec peccat suo auctori. f. Noe h. ebrietas illi nob. suadet sobrietatē. & paulo post. Manebat anq. vinū inueniret in oib. incōcussa libertas. nemo sciebat a p. sote nature sue obsequia fuitutis epigere non esset hodie seruu. si ebrietas nō fuisset. Obreptat quidē tā s. fne platiōis inuidia. manebat adhuc pñe pteritis reuerētia. Vasa ē pietas tū ridiet ebrietas. Nō illis itaq. solis nocēt vna qd rēprant. h. & illis amphi. quoz oculis temulēra ebrioz mēbra nudant. Et in fra legim. q. pñm lorb inebriauerūt filie in monte. Sūt itaq. ebrietas origo incestus pessime regeneratricis. p. d. terior. beo ille. dis. xxx. v. scito die. Multe q. nre & discor. die & homicidia sequunt ex ebrietate ex pñcia docet.

Ultimo notatur de. §. III

fectus tollens vsū rōnis q. ois sapia eoz deuorata. est. **Uñ** puer. xx. dicit. Qui misceat his s. vino & ebrietati nō erit sapiēs. Et Osec. iij. d. Fornicatio & ebrietas auferūt cor. & q. pñm cōmittit p vsū liberi arbitrij q. ē facultas rōnis & voluntatis. ex quo in ebrio rō sopita ē videt q. ea mala que facit ebri. vt homicidia cōtumelie. & h. mōi nō imputari sibi debcant ad culpā. In pñm esse videt qd phus ait in. iij. c. b. l. f. q. ebrius meret duplices molestias. ad b. d. b. Tho. vbi. s. arti. iij. q. in ebrietate sunt duo attendenda s. defect. & sequēs. & ac. pcedens. Ex pñe qd ē defect. & sequēs in q. ligat vsus rōnis. ebrietas habet excusare pñm inqñtū causat voluntariū p igit. noantia. Sed ex pñe ac. pcedens videt cē distinguendū videt q. si ex actu illo pcedere subsequuta est postea ebrietas sine peccato. tūc pñm sequens totaliter excusat

In ebrietate sunt
duo

a culpa. Si autē ac. pcedens fuit culpabilis. si nō torali. quis excusat a pñe s. sequēti. q. s. red. d. voluntariū ex voluntate pcedentis ac. in quantū s. aliquis deus operā rei illicite incidit in sequēs pñm. Diminuitur autē pñm sequens sicut & diminuit ratio voluntarij. **Uñ** de Agusti. Contra Faustū ait. Inebriauerunt Lorb filie eius & se nescienti miscuerunt. Quapropter culpandus est quidē nō tantū quantū ille incestus sed quantū ebrietas illa meruerit. xv. questione prima. Inebriauerūt. vbi dicit glosa q. natura nō patit q. aliquis nesciens coeat. sed dicit. Lorb fuisse nesciens q. nesciuit eas fuisse filias suas. h. estimantē pñe capite alienato. dicit tñ idē Tho. q. forte ebrietas lorb fuit. s. ne pñe. tunc etiā cōmittit a pñe filia b. fuisset sine pñe ipse tñ filie lorb n. exultant a pñe caro. q. uis fecerint imaginātes q. totus mūdus defect. sicut zodoma vt vel sic humanū genus fuerat. q. nō sunt faciēda mala vt eueniāt bona nec nōq. fuit dispē sātū inter patrē & filiā. **Uñ** autē dicit phus ebrius mereri duplicē maledictōē. hoc dicit ppter duplex pñm s. ebrietatis & culpe sequētis ex ebrietate nō ex eo q. peccatū ag. grauet ex ebrietate pmissum magis. si ex certa scia. vel loquit fm legē cuiusdā pietati. qui vt d. h. pñs. statuit q. ebriū si peccerent pl. puniret q. sobriū & hoc q. plures iniuriat. Et in b. vt dicit Anst. videt respectū ad cōmōmū vtilitatē vt s. cohiberent iniurie. magis q. ad vti. nā q. debet haberi de ebriū. p. eo q. nō sunt cōpores sui. Ad qd facit qd ait Amb. in li. de patriarchis. Si q. p. vi. nū ebriū deliquerit apud sapientes iudices venia quidē facia sed leuitatis damnantur auctores. xv. q. i. sane vbi glosa. i. minor pena q. si ex certa scia fecissent dānant. i. redarguit etiā ces q. nimis fuerūt faciles ad iebriandū.

Capitulum quartū de filiis gule que sunt quinque. **S**t autem gula vicium capitale quinq. filias generans secundū gr. in. xxx. moralū. scilicet.

- Debetudinem.
- Ineprim leticiam.
- Multiloquium
- Scurritatem
- Immundiciam.

Quare autē dicatur vicium capitale. b. Tho. q. h. q. q. vñ. ar. v. rōnem assignat dicens. Vicium capitale dicitur illud ex quo multa oriuntur fm rationem cause finalis. inquam scilicet habet finem multum appetibilem. vñ ex eius appetitu homines puocantur multipliciter ad peccandum. Ex hoc autem redditur aliquis finis multum appetibilis q. habet aliquam de conditionibus felicitatis que est vltro appetibilis. pertinet autem ad rationem felicitatis delectatio vt pñm in libro. i. i. iij. c. b. l. f. ideo vicium gule que est circa delectationes tactus gustus. que sunt pñcipue inter alias ponitur vicium capitale. Quamuis autem ipse cibus circa quem est gula non habeat rationem finis. quia non queritur propter se sed propter aliud scilicet propter corporis nutritionē tamen. quia ille finis qui est conuersatio vite est maxime appetibilis que sine cibo conseruari non potest. Inde est etiam q. ipse cibus est maxime appetibilis. & ad hoc sed re totus labor vite humane ordinatur fm illud. ecclesiast. vi. Omnis labor hominis in ore eius. & tamen gula magis est circa delectationes cibi q. circa cibos. delectatio autem fm se est appetibilis. Quod autem quinq. q. filie eius assignentur b. Tho. vbi. supra. ar. vi. assignat rationem dicens. Gula proprie consistit circa immoderatam delectationem que est in cibis & potibus. et ideo ista illa vicia inter filias gule cōputant q. ex immoderata delectatione cibi ex potus consequuntur. que quidem pñe

De ebrietate

Gula dicitur

De ebrietate

Gula dicitur

La. 4. De filiabus gule.

accipi ex parte aie vel ex parte corporis. Ex parte autem aie
iniqua dupliciter. Primo quod ad rationem cuius aies
beberetur ex immoderata cibi et potus sumptione. et quod
ad hoc ponitur hebetudo sensus circa intelligentiam. Secundo
quod quod ad appetitum quinquupliciter deordinatur. Primo
moderationem cibi et potus quasi sopito gubernaculo ra-
tionis. et sic ponitur inepta leticia. Tertio quod ad inor-
dinatum verbum. et sic ponitur multiloquium. Quarto quod
ad inordinatum actum seu gestum. et sic ponitur scurrilitas. et
etiam posset referri ad verba turpia. Ex parte autem corpo-
ris ponitur imundicia. que potest attrahi sive secundum inor-
dinatam emissionem quarumcumque superfluitatium. ut per vo-
mitum. et huiusmodi. sive specialiter per inordinatam emissionem
seminis. ut per pollutionem in vigiliis vel somnis. Et
de his plenius dicendum.

De his filiabus gule §. I.

potest exponi illud ps. v. Sepulcrum patris est guttur eorum.
scilicet guloso. linguis suis dolose agebant. iudica illos
deus. ubi tria possunt notari.

Primo quod est in sui prole genitricis hominis infectiva
ibi sepulcrum patris est guttur eorum. et c.

Secundo quod in sui cogitacione deceptio est contentiva.
ibi linguis suis dolose agebant.

Tertio quod est in sui fine punitionis susceptiva. ibi iudica
illos. et c.

Quantum ad primum dicit Sepulcrum patris est guttur
eorum. Sepulcrum recipit cadauera que putrescunt. Unde
ibi aperitur quando receter sunt ibi posita exalat fetor in-
ficiens seu corumpens omnem aerem circumstantem et homines
assantes. Sic gule vitium ut sepulcrum apertum inficit to-
tum hominem per filias que generantur ex ea. Secundo vi-
tra filias que generantur ex ea scilicet gula quedam etiam alia vi-
tia adduntur. ut detractio. derisio. proditio. adulario. et hu-
iusmodi. unde subdit. linguis suis dolose agebant. Ita in
puniis inapit homines dediti gule loqui de aliis bene
et postea vertunt se ad male loquendum de eo. Ecce dicitur. vii.
Augustinus tenebat contra mesam suam scriptos hos ver-
sus. Quisquis amar dicitis absentem rodere vitam. Hanc
mesam indignam nouerit esse sibi. Post conuiuia etiam tra-
stantur proditores. ut patet in iulio absolon. ubi inter-
fectus est amon proditorie in iulio adonie. Ibi sunt
adulationes ubi est dolus. Quantum ad tertium quod ista
mala sunt et nullum malum impunitum. ideo subdit. iudica
illos deus. i. iudicabis puniendo. Unde iaco. v. Epus
lati estis super terram et in luxuriis enutristis corda vestra
ecce ignis deuorabit carnes vestras.

Ad primum reuertendo Nota quod

Primo per hebetudinem inficitur intellectus.

Secundo per ineptam leticiam dissolvitur affectus.

Tertio per multiloquium destruitur affatus.

Quarto per scurrilitatem incomponeitur gestus.

Quinto per immundiciam corrumpitur corpus.

Prima filia gule hebetudo §. II.

hebetudo ponitur. Pro cuius declaratione dicit beatus tho-
mas. ii. q. i. quest. xv. q. hebes opponit acuto. Acutum autem
dicitur aliquid ex eo quod est penetratiuum. et contra hebes di-
citur quasi obrutus penetrare non valens. Sicut ergo in
corpore dicitur aliquid acutum sensus qui potest peragere
remotis aliquod sensibile. ut videndo. audiendo. et huiusmodi.
Et contra dicitur sensus hebetari qui non potest percipere ni-
si ex propinquo magna sensibilia et non parua. Ita dicitur
acuti sensus circa intelligentiam qui statim ad apprehensi-
onem proprietatis rei vel effectus naturae rei comprehendit.
inquinum videlicet usque ad minimas conditiones rei consi-
derandas pertingit. Ille contra dicitur hebes circa intelli-

gentiam qui ad cognoscendam veritatem rei pertingere non
potest nisi per multa media ei exposita. Et tunc etiam non
potest pertingere ad omnia consideranda perfectae que pertinent
ad rationem rei. Sicut igitur hebetudo importat quam
dam debilitatem mentis circa considerationem spiritualium bo-
norum. In hoc autem differt a cecitate mentis que ponitur
filia luxurie. ut super patet. quod cecitas mentis importat non
debilem sed omnimodam privationem cognitionis ipsorum spiri-
tualium bonorum. Et cum talis hebetudo seu grossitas intel-
lectus pederet ex naturali dispositione. licet sit mente
capax et alij rudes et multum materiales. vel ex infirmitate
superueniente que alterat potentiam fantastica et memo-
riam. et sic reddit intelligentiam grossam peccatum non esset.
Sed cum procedit talis hebetudo ex negligentia vel fasti-
dio considerandi spiritualia et salutifera: tunc est peccatum mor-
tale quando ex hoc redditur ineptus ad cognoscendum neces-
saria ad salutem. alio veniale. Difficile tamen est ad intelligendum
ipsum peccatum precise per se. Et hoc tamen quod aliquis sit
hebes circa speculatiua theologie vel philosophica et
astrologica non curans de his nullum peccatum est si non
habet officium quod notitia horum requirat. Et ratio est quod non
sunt necessaria ad salutem. Et quoniam hebetudo mentis in
ueniatur communi modo quod ad eligibilia in omni peccato. quod
peccatum obscurat mentem. Et prout dicitur. xiiij. dicit. Errant
qui operantur malum. tam speculatiui modo ponitur hebetudo
filia gule in quantum videtur propter fumositates ciborum et potus
um prurientes caput obscurat seu ingrossat intellectum
ita Hieron. Valenus in exhortacione medicane ait. Ath-
letas quorum vita et ars sagena est. nec vivere posse diu nec
sanos esse. animasque ita nimio sanguine et a dapibus quod
si luto inuolutas nihil tenue. nihil celeste. sed semper de car-
nibus cruciatur et de ventris ingluvie cogitare. de conse-
distin. v. Ne tales. Sicut contra abstinentia cohercet ad sa-
pientie preceptum. Im illud ecclesiasticum. Cogitavi corde meo
a vino abstrahere carnem meam ut animum meum transfero
rem ad sapientiam.

Secunda filia gule §. III.

dicit inepta leticia que inficit affectum et dissolvit. de qua
dicitur Job. xxi. Tenent tympanum et lyram. et gaudent
ad sonitum buccine. et in puncto ad inferna descendunt.
Quoniam autem secundum Thomam. ii. q. cxliij. arti. vi. leti-
cia consequatur omne peccatum. et maxime quod procedit ex ha-
bitu in quantum scilicet malus letat de actu peccati vel fine. Im
illud prout dicitur. ii. Letantur cum malefecerint et exultant de
rebus pessimis. Tamen talis leticia non est filia gule que
est speciale peccatum. sed inepta leticia que est vaga et in-
composita procedens ex inordinata sumptione cibi et po-
tus. Unde vigor affectus animi resoluitur et inaniter hi-
larescit. Unde dicitur. ii. Esdre. viij. q. ve in omnem men-
tem converte in securitatem et iocunditatem cum scilicet nimium su-
mitur. Et ex hac procedit et ad hanc ordinatur salus. can-
tus. tripudium. ludus. histrionatus. actus. instru-
mentum diversorum sonitus. que frequenter fiunt in fine conui-
uiorum. Unde Exodi. xxxij. dicitur quod surrexit populus ma-
ducare et bibere et surrexerunt ludere. id est solaciari. et tri-
puicare. et huiusmodi. Unde beatus Thomas. ii. q. i. quest.
cxix. arti. iij. dicit quod excessus in ludis. i. solatiis qui est
contravirtutem eutrapelie seu iocunditatis pertinet ad
vitium inepte leticie. quod videtur peccatum est. quandoque
mortale quandoque veniale. Pro cuius declaratione di-
citur idem quod in omni eo quod est diligibile secundum rationem
superfluum dicitur quod regulam rationis excedit. Dum
natura etiam aliquid dicitur secundum quod deficit a regula rationis
ludica autem et iocosa verba vel facta sunt dirigibilia
secundum rationem. Et ideo superfluum in ludo dicitur quod ex-
cedit regulam rationis. Et hoc potest esse dupliciter. Uno
excessus in ludo

hebetu-
do dicitur
a cecitate
mentis.

Inepta le-
ticia.

excessus in
ludo

Titulus Septimus

Excessus
ludi secundum
circumstan-
tias.

Defectus
ludi est vi-
cium.

Multilo-
quium.

modo et ipsa specie actionum que assumuntur in ludo. quod quidem genus ludi dicitur secundum Tullium esse illiberale. periculosum flagitiosum. obscenum. quoniam scilicet viturum quod causa ludi turpibus factis vel verbis vel his que vergunt in nocumendum primi. que sunt peccata mortalia. ut detrahere. deridere. et contumeliari. et huiusmodi. et sic ludus ille erit peccatum mortale et incepta leticia in huiusmodi actu vel aspectu voluntaria et affectata. Unde pueri. pueri. super illud Ritus dolore misceri. et extremi gaudij ludi occupant. dicitur glo. ludi perperum. sed ludi perperum non debet nisi per mortali. Alio modo excessus potest esse in ludo secundum defectum debitorum circumstantiarum. puta cum aliqui vident ludo vel locis vel rebus in debitis. aut etiam propter pueritiam negotij vel plene ut cum fieret ludi theatralis in ecclesijs ut tunc quadragesimali quod est tempus penitentiae. vel a personis ecclesiasticis. Unde de ple. dist. v. ca. non oportet. et c. precedenti dicitur quod denique non debet interesse nuptijs vel convivijs ubi ludi huiusmodi sunt. Et hoc quidem potest esse mortale propter vehementiam affectus quoniam viz delectationem ludi preponit delectationi dei seu mandatorum observationi ita ut non refugiat facere contra precepta dei vel ecclesie ut pleque leticia seu delectationem ludi viti vel exercitii. aliter erit veniale. cum scilicet non ita afficiatur quod vellat aliquid contra deum committere. Vicium est tamen etiam in defectu ludi secundum Thoma. ubi. s. arti. vii. q. 2. contra rationem est ut aliquis se alijs onerosum exhibeat dum ipse nihil delectabile exhibet et delectationes aliorum moderatas impedit reprehendendo. s. vel prohibendo vel fugiendo. Illi qui in ludo delectantur que nec ridiculi aliquid ipsi dicunt. et dicentibus molesti sunt quod scilicet aliorum modicos ludos non recipiunt. et hi dicuntur agrestes. ut phibet dicitur in. vii. et bi. Vinus tamen vicium delectationis in ludo quod excessus. ut phibet dicitur in. vii. et bi. quod pauci amici habendi sunt propter delectationem. quod parum delectationis sufficit ad vitam quasi per ordinem. sicut parum salis sufficit in cibo. Austeritas autem per quam aliqui nec alijs affectum delectationis collocutionum nec ab alijs recipiunt que connumerant ab andronico inter frutes non excludit quod oes delectationes simpliciter sed superfluas et immoderatas. De choreis dicitur in ca. se.

Tertia filia gule que. §. III

vicium locutionis est multiloquium seu loquacitas. de quo puer. x. In multiloquio non deest peccatum. Et comestione enim et potu inordinato contra sequitur loquacitas. Unde dicit Gregorius in pastor. Nisi gule dedideris immoderata loquacitas detineret. dices ille qui epulabatur quid sit splendide Lu. xvi. In lingua gravi flamma non arderet. In huiusmodi figuram egyptus que interpretatur tenebre significans gulam que facit in intellectu tenebrosam et hebetem percussa fuit raris que sunt loquaces quasi semper garrulantes. ad innuendum quod vicium gule facit hominem loquacem. hoc autem vitium multum nocet. Dicit enim puer. xv. Lingua immoderata perit spiritum. id est. fervorem et devotionem. Quilibet potest in sapio experiri. quia ex loquacitate exhaurit omnis spiritus devotionis. et cum vult legere orare vel meditari occurrunt fantasmatum circa audita et dicta et interrumpunt attentionem et prestantur feruore impediri. sicut lebes supra ignem nisi coopiat coopculo non facile fervet. quia calor evapora. Et ideo in figuram dominus declaravit in veteri lege vas quod coopculum non haberet esset immundum et non eo utendum. quia viz secundum Gregorium. Mens que non habet restructores locutionis et coopculum simile tamen immunda efficitur coram deo. et hoc est quod dicitur Jacobi. i. ca. Si quis putat se religiosum esse. i. christianum non refrenans linguam suam huiusmodi vana est religio. conterit enim lingua immoderata. i. loquax spiritum. i. auferit spiritum gratie. quia dum non restringit os ab ocioso sermone. ad criminalia deviat ut detractiones. susurraciones. subfannationes. contumelias. et huiusmodi alia que mortalia sunt. Sed et ipsa

ociosa verba de se venialia sunt. disponencia tamen ad mortem anime possunt esse mortale peccatum. quoniam. i. in preceptum dei dicerent vel in malum finem inducendi alios ad criminale vel cum coplacentia fruendis. i. contra delectationem neque ipsam preponit mandatis dei vel ecclesie. Sed et propterea saluator dicit Marth. xij. De omni verbo ocioso quod locuti fuerint homines reddet rationem de eo in die iudicii. Dicit autem verbum ociosum secundum Gregorium in moral. verbum quod caret necessitate vel iusta utilitate. Neque enim ociosa sunt que dicuntur in emendo vel vendendo vel alijs exercitijs licitis inde querendo victum suum vel gubernationem familie. Sed diebus festis vel alijs diebus stando vel cunctando cum amicis socijs vel vicinis loquendo diversis fabulis et trifas. quoniam de guerris. quoniam de palatinis vel nugis continouellus. et huiusmodi. illa sunt ociosa. Et videtur Bernardus in li. de consideratione. Nuge in ore laicorum sunt nuge. in ore sacerdotum sunt blasphemie. ut pote. quia os eorum consecratum esse debet et totum deo dedicatum. unde egredi habent illa potentissima verba et sanctissima precepta mis corporis et sanguinis christi et absolutionis peccatorum. Dicit autem Bernardus. Quotiens loquimur aut non oportuno tempe. aut non in oportuno loco aut non ut puenit audire tibi sermo malus pcedit de ore nostro ad destructionem eorum que audiunt. quod phibet apostolus. Consideremus ergo quod loquimur. quod per omni verbo ocioso reddiduri sumus rationem in die iudicii. xij. q. v. quotiens. De vicijs que pcedunt a lingua habes. s. in prima parte tituli. et c. ij.

Quarta filia gule dicitur. §. V.

cur Scurilitas. i. iocularitas vel iocunditas quodam secundum Thoma. se. se. q. c. p. vii. arti. vii. puenit ex defectu rationis que sicut non potest verba cohibere ita non potest cohibere gestus exteriores. Unde glo. dicit. Scurilitas. i. iocunditas que risum mouere solet. Et super eplam Pauli dicit idem Thoma. quod scurilitas est verbum iocularium quo aliqui volunt male placere alijs. Imponit ergo scurilitas gestum vel locutionem pertinentem ad inhonestatem secundum Thoma. Et ratio illa verba vel gestus put ordinantur ad mortalia. dicit idem super eplam Pauli tractans illud Eph. v. Omnis immundicia aut fornicatio. aut stultiloquium. aut scurilitas que ad rem non pertinent non nominet in vobis. Et non solum hoc est mortale quoniam aliquid turpe quod facit aut dicit ut puocet ad luxuriam mentis vel corporis. sed etiam cum ex quodaz leuitate et solatio quoniam ex illo aliquis inducitur ad aliquid mortale quia per accidens scandalizabat eum. Et quod occasione damni dat. damnum quoque dedisse videtur. et damnum. et dam. da. ca. si culpa. Secus autem esset quoniam talia fierent inter viros et uxores etiam ad puocandum se ad actum conjugalem. Et hoc forte voluit notare apostolus in eo quod dicit. Scurilitas que ad rem non pertinet. id est. ad actum conjugalem. Unde ex hoc quod vidit Abimelech ysaac iocantem cum rebecca opinatus est illam esse uxorem suam Senef. xx. Ildo autem ponit scurilitatem inter filias luxurie. Nec hoc est primum ei quod dicitur est. quia quandoque a gula. quoniam a luxuria. pcedit. Et abundantia enim cordis os loquitur. Marth. xij. Et ideo luxuriosus ex lascivia que abundat in mente verba lasciuia loquitur que pertinent ad scurilitatem. Et cum quod gule est deditus de leui etiam verba et gestus profert. Utrosque etiam ex ore vel ex parte inferiori iudicio emittere sensibilibus ob leuitatem et risum. puocandum ad scurilitatem pertinet et ad peccatum. Secus si ex inaduertentia vel ex infirmitate cui aliter obuiari non potest. scrua luxuriosus habes. s. in ti. v. de luxuria.

Quinta filia gule dicitur. §. VI.

aut immundicia que secundum Thoma. ubi supra potest intelligi. ut dicitur

Ca. 5. De pollutione nocturna.

de quibuscumque superfluitatibus. ut de emissione per vomitum et per alvum. Et per viam. Omnes menses corporis replere sunt voluntati. Et licet utilis sit vomitus post superfluitatem comestione vel potationem: tamen vitiosum est suocere se huius necessitati. propter immoderantiam cibi et potus et delectationem gula. Si tamen non ex delectatione gula. sed ex plurius mediane comedit ad provocandum vomitum in remedium alicuius languoris absque peccato est. Unde etiam per unum ad immundiciam quod aliquis comedat sicut porcus ore immundo. manibus luculentis. vestes abis deturpans. quod aliquando accidit ex nimia voracitate et audacitate in mendi cibum. Quod autem pharisei discipulos reprehenderunt quod non lavabant manus cum manducabant. Mat. 23. Non est credendum quod discipuli christi essent immundi et immedes in comedendo. sed quod non ita pluries lavabant manus suas in eadem comestione sicut pharisei faciebant. Dicit Marcus evangelista quod superfluous et vacuus erat. hoc tamen faciebant ut videretur observatores legis ex eo quod dominus dicit Mat. 23. Lavamini. mundi estote. sed dominus loquebatur de lotionis anime a peccatis et mundicia cordis et corporis. vel etiam cum erant in via et non haberent usque aptitudinem ad lavandum manus: non curabant de huiusmodi lotione edocui a magistro corporis summo. quod non lotis manibus manducare panem non inquinat hominem. Mat. 23. cum de se non sit peccatum sed precipue ad immundiciam filia gula pertinet pollutio corporis. quod ex inordinata sumptione cibi et potus corpus patitur immundiciam. vel in vigilia vel in somnis. ubi est aliquando mortale peccatum. quando scilicet in vigilia voluntarie procurata ex contracta turpi vel ex cogitatione deliberata vel morosa luxurie. De hac apostolus ad Eph. 5. Omnis fornicator aut immundus non habet hereditatem in regno christi et dei. Hec hereditas secundum Thomam super epistolam. est fructus dei. que quidem perfecta habet in regno. id est in statu glorie. non tamen totaliter. ut scilicet sancti comprehendant deum cognoscendo et diligendo quod cognoscibilis et diligibilis est. sic enim solus a seipso fructus deus. et quod quali gravis est non totalis. ideo dicit non habet hereditatem in regno christi. pariter in illa fructione. quod regnum dicitur christi. quod christi habetur. Et hec immundicia pertinet ad molliam de qua scriptum est. Sed ubi pollutio seu immundicia in vigilia sit omnino involuntaria contra intentionem non est peccatum. ut cum procedit ex infirmitate. sicut paties fluxum seminis qui in lege veteri habebat immundus. Levit. 15. vel etiam cum quis audies confessionem in ea audit valde turpia. aut loquens cum mulieribus ex causa honesta. inde sequitur pollutio carnis vel distillatio seminis aliqua contra voluntatem et intentionem suam ex qualitate complexionis. vel per violentiam tractus alterius ipso semper voluntate renitente. Unde Augustinus. Nemo impudice vivit corpore nisi per spiritum peccata nequitia. Item Iheronimus. Non potest corrupti corpus scilicet vitiose nisi prius animus corruptus fuerit. xxxij. q. vi. Quando autem accidit in somnis quod ibi contingat peccatum in pollutione. videndum est in sequenti.

Capitulum quintum De pollutione in somnis.

De pollutione nocturna

Na seu eveniente in somnis. siue diurna. siue nocturna. verum sit peccatum. Nota quod de ipsa possunt loqui tripliciter. aut secundum seipsum. aut secundum causam suam. aut secundum sequela. Considerando ergo ipsum secundum seipsum non est peccatum. quod etiam primi motus sensualitatis non habet quod sit peccatum. nisi inchoatum iudicio rationis reprimi possunt. Et ideo sublatum iudicio rationis tollitur ratio peccatorum. In dormiendo autem homo non habet iudicium rationis liberum. Nullus enim dormiens est qui non inchoat aliquibus similitudinibus fantasmatum

tum velut rebus ipsis. et ideo id quod agit homo dormiens cum non habeat liberum iudicium rationis non imputatur ei ad culpam. sicut nec id quod agit furiosus aut amens. Hoc ideo ostenditur ex auctoritate Iheronimi. sententiarum. dicitur. Non est peccatum quando nolentes nocturnis imaginibus illudimur. dicitur. vi. Patet etiam ideo ex verbis patris dicens in primo ethi. quod secundum dimidius vite. id est somnum non differt felix a misero. nec studiosus a virtuoso a vitioso. Sed secundum peccatum differt virtuosus a vitioso sicut lux a tenebris. et in somnis secundum se non potest accidere peccatum. Nec obstat illud Job. xxxij. quod somnum in visione nocturna quando solet sapor occupare homines et dormiunt in lecto tunc aperit aures viro et erudientis instruit eos disciplina. scilicet instituens et increpans per revelationem. Ex quibus verbis videtur quod in somnis possit homo agere secundum rationem vel contra rationem. quod est bene agere vel peccare. aliter frustra reprehenderetur vel instrueretur. Nam ut respondet beatus Thomas ubi scriptum est. apprehensio rationis non ita impeditur in somnis sicut iudicium eius quod perficitur per perversionem eius ad sensibilia que sunt prima principia cognitionis humane. et ideo nihil prohibet hominem aliquid de novo apprehendere secundum se in dormiendo. vel ex ipsis reliquiis precedentium cogitationum et fantasmatibus oblati. vel ex revelatione divina. vel ex immisione angelorum vel mali. Sed iudicium ipsius rationis impeditur. ideo peccare non potest in somnis. hec beatus Thomas. Ar nota quod quibus pollutio nocturna in se non sit peccatum ratione ista dicta. dare tamen opera studiose ad hunc finem. puta per nimiam comestione et potum ut sequatur pollutio. etiam si faceret non ob delectationem sed ad alleviationem naturae et sanitatem esset mortale. sicut si in vigilia voluntarie se pollueret ob sanitatem solum. non excusaretur a mortalitate. quod facit directe contra finem intentionis a natura qui non est alius in emissionem seminis voluntaria nisi generatio. que per illum motum sequi non potest. sed appetere habere pollutionem propter alleviationem naturae tantum sine peccato. id est sine hoc quod det opera. sed via naturali non est peccatum. Similiter si quis comedit nimis. vel nimis calida ex quo dubitat sibi ex hoc sequi pollutionem in somnis. quod aliter expertus est huiusmodi. non tamen propter hoc illa sumit. sed ut satisfaciatur gula. non propter hoc est mortale. Considerando autem pollutionem nocturnam secundum suam causam tunc potest ibi esse peccatum ratione non peccatum. non in se sed in ipsa causa. Pro cuius declaratione dicit beatus Thomas. ij. ij. ubi scriptum est quod triplex potest esse causa huiusmodi pollutionis.

Prima causa corporalis.

Secunda causa interior animalis.

Tercia causa extrinseca spiritualis.

Quartum ad causam corporalem cum humor seminalis superabundat in corpore. vel cum est humoris resolutio per nimiam calefactionem vel per aliam quamcumque commotionem somniat dormiens ea que pertinent ad huiusmodi expulsionem humoris superabundantis vel resoluti. sicut et accidit quando natura gravatur ex aliqua superfluitate alia ita quod quandoque formantur in imagine fantasmatum pertinentia ad emissionem talium superfluitatum. Si igitur superabundantia humoris sit ex causa culpabili. puta ex superfluitate cibi et potus: tunc nocturna pollutio habet rationem culpe ex causa sua non in se. sed in talis superabundantia vel resolutio talis humoris non sit ex causa culpabili non est culpa. etiam in causa sua. Secunda causa pollutio potest esse interior animalis. puta cum ex cogitatione precedenti contingit aliquam dormientes pollui. Cogitatio autem que in vigilia precessit quicquid est pure speculativa. puta cum aliquis causa dispensationis cogitat de peccatis carnalibus. quandoque est cum aliqua affectione vel concupiscentie vel horrois. Contingit autem quod magis pollutio nocturna sequitur ex cogitatione carnalium vitiorum quam ex cogitatione

Dare opera
ratione
pollutio

Pollutio
causa

Titulus Sextus

gitatione aliarum delectationum. qz ex d remanet qddā vel
itigū ex inclinatione in aīa. ita q dormies facilius in
duat in sua imaginatioe ad assentiendū in actibz ex q
bus hq pollutio z sic bz rōnem culpe ex pte. cause cum
sz cogitatio pcedēs fuit cū delectatione sensualī. sicut ibi
veniale. mortale autē si fuisset cū deliberatioe. sensu. Sz
h cogitatio pcedens carnaliū actū fuit pure speculati
ua vel cum horrore z displicentia tunc pollutio inde se
quens nō habet rōnem culpe etiā venialis. nec in se nec
in causa sua. Tercia vero causa est spūalis extrinseca
cū sz operatioe demonis cōmouent fantasmata dor
mientis in ordine ad talem effectū. Et hoc quidez qnqz
ex peccato pcedenti sz negligentia preparandi se contra
demonū illusiones. Qū z in sero in cōpletorio cantatur
hostesqz nostrz cōprime ne polluant corpa. Qnqz proue
nit hoc absqz culpa hoīs ex sola neqcia demonis. sicut i
collationibz patrū legit de quodā q semp dicto festiuis
pariebat pollutionē d diabolo. pcurante vt cū impedi
ret a sacra cōmunionē. nūqz q pollutio in se est peccatū.
sed aliqñ effectus pcedēs peccati. cū sz culpa est in cā
sua. Ad quod facit quod dī dist. vj. c. c. tamentū. z. c. se.

Pollutio lam eius. i. qz ad id qd sequit post eam. sic pōt ibi esse
qz tum ad peccatū mortale vel veniale vel nullū. Soler cū aliqñ
sequelam do post pollutionē z pcpue illam q incipit in somno et
terminat in vigilia exurgere qdam cōplacencia z si qui
dem illa cōplacencia sit de pollutioe habita rōne alleuiat
tionis. vt sic melius seruat deo magis liber a stimulis
carnis vel etiā rōne exoneratiois nature quā sentiebat
grauatā z inde alleuiatā z nō rōne alie delectatiois nō
credit esse peccatū. Sed nulla delectatio quā aliquo mo
do habebat sensualitas in ipsa pollutione dormiendo
exitata a somno placet subito vel repente ita q illi dele
ctationi ex deliberatione nō pferat sic est veniale nō q
dem rōne pollutionis sed rōne delectatiois facit in vigi
lia. Si vero excitato plene a somno nō repēce sed delibe
rate delectationi assentit ita q etiā placeret si hret vas
debitū receptioni talis materie extra matrimoniu vel
cū appetitu futuri coitus. tunc est mortale. nō quide ipa
pollutio iniciata in somno z terminata in vigilia quod
iam pcessit. sed ppter nouū deliberatū psumum habitū
p pollutionē. Dec Alex. scda pre. sūme. q. xxxj. qñ aut
pollutio impedit celebrationem vel cōmunionem. ha
bes in. iij. parte. c. i. r. q.

Capitulum sextū de choreis.

De choreis que perti
nent ad ineptā leticiā filiā gule z in cōtūis
frequētiā qñ sit ibi peccatū z quantū. No
ta q Alex. in. iij. di. xvj. sic ait. Chorea z hmoi ludi siue
siant canu siue mulcis fm se nō sunt mali. quia possūt
bene fieri aliqñ. sz triplici ex causa possunt fieri mali ex
circūstācia. quaz vna z pcpua est mala intentio vt qñ
maluz ex sunt ad ostendendū vel puocandū libidinem sicut fere
circūstan
tia. modo omnes exerceant. Et ideo ecclesiastice psonē talia de
posuerūt. qz etiā in signis gaudij nō est cōmunicandū
cū peccatoribz. Alia causa est qñ nō sunt suo tempore.
vt tēpe tristitie. puta quadragesime. z hmoi. qz sic Eccl.
xxij. dī Musica i luctu importuna narratio. z h modo
interdictū penitenti ne sit in ludis. qz dū penitet temp
est flendi. Caueat se penitens a ludis z spectaculis inqt
Aug. Tercia causa est sumpta ex officio psonē sicut cle
ricis interdictū venatio z alij ludi. qz in fortz dñi electi
alijs exerce. rīs debent occupari. Puto autē inqt idem q
qñqz concurrentibz ad choream non sit reprehensibilis
Pmo sz q sit tempē debito vt tempē gaudij. sz in
nuptijs. vel in tempore victorie. vel liberationis homi

nis vel pame. vel in aduentu amī de terra longinqua

Secūdo q sit cū honestis psonis de quibz nō sit ma
li psumptio vt cū leccatoribz et leccariis. Tercio q fiat
a psonis secularibz. Nam monialibz et monachis et de
ricis ppter quod debent in alijs occupari omne choreā
puto illicitā. Quarto q honesto modo fiant nō gest
cularionibz nimis in honestis z inordinatis. Quinto
q canus vel musica exatans in his nō sit de illicitis sz
de moribus vel de deo. De melodia non est curandum.
quia in talibz necesse est fieri melodia leuem que aliqua
liter exprimat modū chorizandi. Dec Alber. Est autē
peccatū mortale hoc fm. Sui. quando fiunt choree ad
inuitandū se vel alios ad libidinē extra matrimonium.
similiter fm ipsum si ducant seu fiant ex consuetudine
etiā sine corrupta intentione. cū adeo puocent ad libidinē
nem quod dicit Hiero. q nō credit viro si dicat se ille
eualisse a spectaculis talū. Hoc autē videt sic intelligen
dū quando fieret ita inordinato affectu z indifferen
qz etiā si scirent tales vel cōsiderarent aliquos inde ad
libidinē trahi et cōcupiscentiā malā vel ab ecclesia pro
hiberi adhuc tñ eis vteret. Qd fiat choree i ecclesia vt
psuevit fieri i ecclesijs ruralibz i solēntariis corz cū h
notabile vergat irreuerentiā dei. videt esse magis mortale
qz veniale. Similiter cum fiunt a clericis vel religios
cū monialibus vel secularibz cū hoc sit in magnū scan
dalum alioz z piculū z ruinā ipsoz. Cū aut a clericis vel
religiosis sit inter se nō in pñtia laicoz ex quodam so
lario z si leuitate nō tamen mortale.

De choreis antib' po. §. I.

test moraliter exponi illud ps. xvj. Inflāmabit in cir
cūtu inimicos eius. ignis sz a deo pcedēs in flāma
bit z nō cōburendo seu psumendo. sed affligēdo gra
uissime inimicos dei. i. peccatores qui nō diligunt deū
nec seruāt mandata eius. sed pcurant voluntati eius.
rebellantes se ei q ambulant in circūitu. iuxta illud dī
ps. alibi ait. In circūitu impij ambulāt de terrenis ad
terrena se reuoluētes continuē donec cadant affectu et
opere procedāt. vel in circūitu. i. in choreis se exerceant
vbi fiunt circūitus multi. vbi tria tangunt.

Primo ponit intentum cruciatum. ibi. Inflāmabit.
Secdo adijcit apprebēti tripudiatū. ibi. in circūitu.
Tercio innuit expōsum reatū. ibi. inimicos eius.

Et quia pena culpe. §. II.

respondet z ppter eam infligitur. Incipiat a secūdo vbi
notat culpa. z specialis culpa cum dī. in circūitu. i. am
bulantes. Tripudiatū seu chorea est quidā circūitus.
vt patet ad sensum. d vno em loco mouent chorezātes
z discurrentes cito ad eundē redeunt hoc frequētiā
Istud autem est iter dyaboli ipse em circūit. Unde in
terrogatus a deo vnde venires respondit. Circūit ter
ram et perambulauit eam Job. i. Et. j. Pe. v. Aduersari
us vester diabolus tanqz leo rugiens circūit querens
quē deuoret. Qui ergo tripudiant cum faciant iter dia
boli cum eo se reperiunt in termino inferni. Inflāmabit
in circūitu sz euntes. Non solum autē sequunt tripu
diantes iter dyaboli. qñmmo diabolus ipe insidiās eis
vt affessor equo ducit eos. quod pulchre ostendit Jobā
nes apoc. ix. vbi dicit q de puteo abyssi quē vidit ascer
dit fumus fornacis magne z obscuratus est sol et aer. z
te putei fumo ascenderunt locuste sup terrā. Et barz
similitudinem ponens dicit q locuste iste erant similes
equis paratis ad prelium et sup capita eoz tanqz coroz
ne similes auro. et facies earum tanqz facies hominū. z res.
habebant capillos sicut capillos mulierū et dentes eas
rum sicut dentes leonū z habebāt loricas ferreas z vox
alaz suarū sicut vox curruū et equoz multoz currentiū

Ca. 5. De chorea.

in bellis. et dabantur caudas similes scorpionibus. et aculei
erant in caudis earum. et portabantur nocere hominibus. et
bus quinque. et habebant super se regem angelum abyssus. cui no-
men hebraice abaddon. latine exterminator. Notate verba
singula. signate mysteria. Locuste iste sunt mulieres cho-
reorum. puteus abyssus unde iste ascendit est profunditas
inferni unde suggerit tale exercitum choreandi a demo-
nibus. Sumus fornacis magnae cum quo erunt locuste de pu-
teo est incitamentum et signum magnae concupiscentiae et lascivie.
Unde ortu habent choreae et cum qua sunt. Et si sumus ob-
scure solent et acriter. concupiscentia obtenebrat viros etiam
sapientes et doctores. et acriter. contemplativos et spirituales ho-
mines. ut patet in David Salomone. et in Uraspatru
per plura exempla. Deum ascendit super terram scilicet choreas
et discurrendo sicut locuste salientes. et sicut locuste regem
non habet. ut dicitur pueri. penult. unde inordinare incedit
ita tales rationem non habent regem eas. sed ut bruta anti-
malia hinc inde leuitare discunt. Et sicut locuste quibus
bus plagata fuit egyptus nihil unde dereliquerunt super
terram. sed totum corrodunt. ut patet Exo. 10. Ita iste huius-
modi vanitatem tripudiorum viriditatem boni. propositi quod
est in hominibus auferunt in lasciviam inclinantes. Quasi autem
sunt ornate iste locuste unde magis exarant concupiscentiam
hominum declarat dum sequitur. Quasi similes equis
paratis ad bellum. Sicut homines virtutis equis salientis
ad impugnandum inimicos. ita demones virtutis mulieribus
ornatis ad expugnandum servos dei qui sunt inimi-
ci demonum. Et sicut equi odorantur pulchrum bellum. Job. xxxix.
et appetit currere ad campum. Ita vane mulieres incurrunt
de locis ubi possint ostentari. et currunt ad talia loca in qua
bus diabolus egreditur. persternat multos gladio concupiscentie.
Corone in caput similes auro sunt mitre. balthea. seu
ferra que portantur in capitibus deaurata vel gemmata. cum
magna superbia que sunt signa triumphorum quos diabo-
lus habet de servis dei per eas. Sed ut dicitur Isa. lxxviii.
De corone superbie. Ad hanc contumeliam rex celorum domi-
nus iesus permisit se in derisum et penam spiritus coronari.
Facies earum non dicitur esse facies hominum. sed tanquam facies
hominum. quod dicitur propter fucos. Exterminant enim facies su-
as. ut dicitur Mat. vi. id est extra terminos naturales trans-
greditur. unde sunt in igni vel croci coloris per crucem et pur-
pureum colore pietate apparent albe et rubicunde. Unde si-
cut larva. maschare non dicitur facies sed tanquam facies
hominum. sic et ille. qui sub coloribus additis latet facies pro-
prie naturae. Sed qua fiducia inquit dicitur. erigit
ad celos vultum quem conditor non agnoscat. De capillis etiam
dicitur quod habebant quasi capillos mulierum. et hoc propter capil-
los aliarum appositos vel fucos positi ad similitudinem
capillorum. Non enim sunt capilli mulierum illarum a quibus absei-
si sunt. nec earum que deferuntur cum appositi sunt et ad placen-
tiam deponuntur. Et mirum est quod cum mulieres sint multarum
mide quomodo non expandunt portare capillos mortuarum
Sed vanitas vel potius diabolus asscurat eas. si val-
de debet meruere ne sicut Absolon capillis suis quod nu-
trebat ad magnam vanitatem suspensus remansit ad arbori-
tem. unde et mortuus est. sic ipse suspendantur in infernum.
Dentes earum quas dicitur Job esse leonum significat earum
crudelitatem et insatiabiles. Sicut enim leo est animal ra-
pax quasi insatiabile. sic mulieres vane rapiunt a viis suis
occulte vel ab amatoribus si sunt inhoneste nunquam con-
tentantur de vestibus et ornamentis si videtur vicinam vel propter
quam habere ornamentum quod ipse non gerat adeo instantem vi-
ros quod vix possunt vivere cum eis. et ita crudeles sunt quod et
si debita habeant viri et satis laborant vivere volunt eis si
erant similes. etiam si deberent ad usum accipere vel usuras dici
igere. sed ne respicias in muliere multumola. Ecce. x. dicitur
Locice ferre quas habebant iste locuste significat inconti-

gibilitatem earum. sicut enim in lorica una malleus non separatur
ab altera. ita in huiusmodi una vanitas plura vni or-
namentum solutum dimittere non vult. Et si aliquando ad predica-
tionem alicuius vel admonitionem professoris dimittit ali-
quod. quicquid possit reuertitur ad pristina. Tanis res
uersus ad vomitum. h. pe. ij. Hoc aliam ipam sicut vox
currit et equorum. Alle locustarum sunt brachia extensa in cho-
reis vel velocitas in discurrendo. Hoc est cantus. risus
et rumor. saltus. et derisiones. qui sentitur in huiusmodi.
et sicut exercitus magnus solo tumultu aliquando hostes
fugat et vincit. et clamore suo aues in terram cadere fa-
cit. ita exercitus chorearum ductus a diabolo vincit bonos
viros. et habentes pennas virtutum in terra affectu scilicet car-
naliu cadere facit. quod aliquando quadam curiositate ducti
ad aspiciendum ad desideria carnalia dilabuntur. Laude
scorpionum in ipsis cum aculeis sunt vel ad litteram. caude
prolixe vestimentorum. ubi est venenum peccati prodigalitatis
et ambitionis que affligit animas earum. vel cauda est finis
huius talis operis in quo nihil remanet nisi remissus prosci-
tie que pugit de tanto scelere et amisso tempore. Potestas
earum ad nocendum dicitur esse per quinque menses. quod communiter
a pascha usque ad mediu autumnu fieri solent. sicut reges
et principes tali tempore solent ad bella perducere usque ad me-
diu autumnu vel pluviam et auferant hostibus que hye-
me laborando quiescunt. ita diabolus post pascha immedia-
te congregat exercitus chorearum. ut quod congregaverunt et ac-
quiescunt fideles in adventu et quadregesima mentiorum per-
orationes. ieiunia. comunione. confessione. et huiusmodi. totum
faciat perducere populum chorearum. Rex abyssus qui est super
locustas eas ducens. est diabolus. qui et exterminator dis-
citur. quod hic est finis huius inventionis et operis exterminia-
re animas. extra terminos paradisi eicere. Dico. Memne-
to semper quod paradisi colonum mulier de paradiso eiecit. et
sic patet propositum vix quod diabolus est ductor choreas
et sicut eius interest circumire ita in circuitu facit discurre
choreasantes. sed inflamabit deus in circuitu. scilicet am-
bulantes.

In tertia parte ostenditur. §. III.

dicitur reatus huiusmodi tripudii cum dicitur. inimicos eius
inimici eiusque dei sunt qui ambulant in circuitu. Nil facit Chorea et
hominem inimicum dei nisi peccatum mortale. hoc enim tollit sic inimi-
citas et charitatem dei. et ponit inimicitiam. Esa. lix. Iniqui-
tates vestre diuiserunt inter vos et deum vestrum. diuisione
et inimicitiam fecerunt. Et Iaco. iii. cano. sua. vii. c. Qui vo-
luerit esse amicus huius seculi inimicus dei constituit. Ami-
cus mundi est qui amat pompas. lascivias. superbia. vanam
gloriam. et qui vult placere hominibus in peccatis. que omnia
reperiuntur in choreis. et ideo per eas efficitur quis inimicus
dei. Inflamabit in circuitu ambulantes. qui scilicet ex hoc
sunt inimici dei. In huiusmodi figura est quod Iohannes baptista
ad tripudiarum saltatricis filie herodis in spectu puella
tunc sibi amputatum caput. Mat. xxi. sic choreas
et saltum tripudiorum que sunt in conuiujs auferunt caput
Iohanni. qui interpretatur in quo est gratia. iniquus. vix ha-
bens gratiam exercens vel videns ea per que in praua desi-
deria incurrit. vel per occasiones peccatorum quas admittit
eam perdit. Unde Augustinus. dicit quod melius est diebus diles-
care vel fodere quam choreas ducere. Sed certum est quod ara-
re vel fodere in diebus festiuis ex hoc amitteretur gratia dei
et efficeretur aliquis inimicus dei. Mulier ut dicit Origenes
est anima diaboli. caput peccati. expulsio paradisi. Et ali-
quando diabolus bellat cum homine per aspectum mulierum. ali-
quando per auditum vocis mulierum. aliquando per tactum in cho-
reis. aliquando per omnes istos modos similiter bellat cum homine
Nam ibi videtur totaliter cum suis ornamentis ibi auditur
li. suis cantibus et channis et locutionibus et manu reguntur.

Titulus Sextus

Beatus
Johannes
Baptista

quasi iuge putium. **E**contrario de actu vicioso et turpi apud alios tollitur hominis honor et fama. Et hoc intencit pumeliosus et detractor et susurrator. et ppter hoc dicitur turpia et viciosa et alio. Apud autem seipsum per turpia id est vitia que sunt moralia pdit homo ppter conscientiam quam per quadam erubescencia et confusionem. Et ad hunc finem dicitur turpia de alio derisor ut faciat eum verecundari et confundi coram alijs. Est autem erubescencia in Jo. Damascenu timor de honorarionis. Qui autem pscitencia alicuius inquit etat pfundendo ipsum speciale nocumentum ei infert quia illa quies ut dicitur est magni boni sibi est. sic etiam fama et honor que auferuntur per pumeliu et detractorem sunt magna bona. Et cum hoc intencit se nocere illi inducendo eum ad magnam confusionem et erubescencia est peccatum mortale. Unde dicit Proverb. ij. Abominatio est domino omnis illud. Nullus autem dicitur abominabilis deo nisi per mortale. Si quis autem intenderet inducere aliquam leuem erubescencia alicui. sicut fit aliquando pueris et discipulis a magistro et ad correctiorem vel animarorem ad addiscendum seu de aliquo leui defectu naturali ob solatiu. sicut Isch de i ridebat beati Thomam in scol appellantes bonum murum vel sicut fit simplicibus et quasi insensatis. veniale videtur. Si non puenient ex hoc i notabile iras et ad blasphemiam et alia mala. Non obstat si obijciatur sic. Imitari deum non est peccatum sed meritum. sed de i ridebat et subsannabat aliquem. Et nos istud licite agere possumus. Dicit enim ps. ij. de domino. Qui habitat in celis iridebit eos. et. Et per verbosus. i. inquit sapientia. Ego quoque in interitu vestro ridebo et subsannabo cum ingruent super vos repentina calamitas. Et Job. ix. De penis innocentium non rideat. quia ridere dei aliter fit quam irrisio hominum. Nam ridere dei est secundum gratiam afflictionis nolle misereri. Irridere dei est per confusionem eternam per peccatis iuste infligere. Subsannare eius est terribile facere malis ostendere. Ista autem facere erga subiectos sed iusta punitiorem exercere non esset illicitum. alio secus.

Omnes videntes me. §. I.

deriserunt me. locuti sunt labijs et mouerunt caput. ps. xxi. loquitur propheta in persona christi patientis. cui inter cetera penarum et dolorum genera hoc fuit speciale. multiplex illusio seu derisio sibi facta. unde et cum pnuicias discipulis suis secreto ipsam passionem enarraret inquit. Ecce ascendimus hierosolimam et. Et paulo post. Tradet enim gentibus ad illudendum. Lu. x. vij. Et hoc ostenditur grauitas huius peccati que ita eum afflixit. Tria ergo notantur in istius predicto.

Primo deridentis generalitas. ibi. Omnes videntes. Secundo recipientis illusionem dignitatem. ibi me. i. et deum patrem et spiritum sanctum. Tercio illusionis varietas. ibi. Deriserunt me. locuti sunt labijs et mouerunt caput.

Quantum ad primum. §. II.

Si diligenter euangeliorum historias intueamur omnes res perunt christum derisisse. i. de omni genere hominum. videlicet reges. principes. sacerdotes. scribae. doctores legis. milites pilati. stipendarii et populares. Factus sum i derisum omni populo meo. ait ipse per Hier. xi. Et de rege herode dicitur Lu. xxiij. Spemuit illum herodes cum exeratu suo et illis induit vestem albam. quasi fatuū iudicando. et ideo albis. i. lincis quibus vestiebatur satur induit. Et prius dicit de iudeis quod in domo cypre summi pontificis tenebant eum debent velando faciem eius. et dādo alapas tenebant prophetam nobis christe. et. Multos autem pilati per sententiam eius illuserunt ponentes coronam de spinis in capite et arundinem in manu quasi sceptrum. et vestem rubeam ut purpurea regia induerent in derisum. Job. xix. Et in cruce per

dere deridebant eum principes. sacerdotes cum eis. i. turbis dicentes. Allos saluos fecit. et. Lu. xxij. Sic ergo omnes videntes me deriserunt me. sed bene quod non solum illa vice sed quotidie christus illuditur et deridetur. Qui enim fide agunt penitentiam non dolentes de omnibus non pfitentes integraliter vel non satisfaciētes isti christum derident quasi velantes faciem eius. ac si non videret fidem eorum. sicut nouis peccatis sue ficionis percutiunt. Unde Job. xxxij. dicitur de struptione secundum Greg. signante hypocrisim qualis est talis quod deridet equum et ascensorem eius. id est iustum vere penitentem. et de um qui regit ipsum et ducit. Hinc et Augustinus in sermone penitentes si tamē estis penitentes et non irides estis mutare vitam. Recolligamini deo penitentiam agitis. genua figitis. et rides. subannas dei patientiam. de pe. dist. ij. Penitentes sed fide penitendo. Sed qui penitentiam agunt et frequenter recidunt videntur etiam deum irridere. Unde Ili. in li. de summo bono. Irrisor est et non penitens qui adhuc agit quod penitet. nec videtur deum poscere subditus. sed subsannare superbo. Tanis reuerius est ad vomitum et penitens ad peccatum. de pe. dist. iij. Irrisor. Tanis reuerius ad vomitum est peccator iteras stulticiam suam. Interpretatur talis videri irridere. i. ad similitudinem irridetis facere. Nam si quis de offensa graui commissā domino suo veniam penitā obtineret. et subito ei postea alapam daret. et sic iterum faceret. diceret vtiq talis dominum suum irridere. Phi curiose querentes de lefu cum non audiret que ratio naturalis demonstrat. cum herode curiose derident eum. fatuitatem reputantes passionem christi. et hec est alba vestis ei immissa. Nos predicam christum crucifixum gentibus ut grecis phis stulticiam ait aplos. i. Ioh. i. Et qui ministros ecclesie christi representantes coronant. id est circūdant spinis tribulationum exactionum. et hominibus. ponunt arundinem vacuam per sceptro euacuantes eorum iurisdictionem cum velint de factis eorum iudicare salutares ut christi. et percutientes iniurijs ut subditum rest christi derident i milibus pilati. Lu. x. Qui vos sed ministros ecclesie igne me spernit. Et qui iustos in cruce tribulationum et persecutionum positos derident. quasi se non valentes iuuare. et a deo derelictos christum derident et illudunt in cruce pendens. sicut iob tribulatum deridebat aliqui. Unde dicit. Nunc derident me iuniores ope. et. Omnes igit videntes me inquit ps. videntes sed per fidem deriserunt me per diuersa. i. peccata perpenando et iterando. Aplos ad Hebr. xj. de huiusmodi inquit. Rursus crucifigentes filium dei i semetipsis et ostentui habentes. i. derisioni. hec tamē derisio interpretatur generale peccatum est non speciale. quod per omne peccatum pergit fieri eam.

Quantum ad secundum. §. III.

sed illusionem recipientis dignitatem. Scilicet dum quod maxime dignitatis fuit christus. quod verum deus. Et ideo grauissimum peccatum est irrisio. Pro cuius declaratione notandum secundum Thomam. ij. q. lxxv. arti. ij. quod irrisio non fit nisi de aliquo malo vel defectu. malum autem si sit magnū non pro ludo accipitur sed sensole. unde si in derisum vel illusum vertat. ym illusionis vel irrisionis nomen sumit. hoc est quod accipitur paruum. Potest autem aliquod malum accipi ut primum dupliciter. Uno modo quod secundum se est paruum. et sic ponere illusum vel irritum malum vel defectum alicuius persone. quod in se est paruum. sicut aliquando derident clerici male legentes et huiusmodi est veniale et leue secundum genus suum. Alio modo ratione persone accipit malum alicuius ut primum. sicut defectus puerorum et stultorum parum poterat solem per defectum rationis in eis. et sic aliquē deridere de aliquo qui tamē non est paruum neque amens est omnino paruipedere. et sic velle reputare ut de eius malo non sit curādū. sed sic quasi per ludo habet de hoc est mortale et spirituale peccatum et contra charitatem quod pertinet. et grauius quam pumelia que est etiam in manu

fide penitentes deum irident.

Irrisio ergo ut patet.

Titulus Sextus

festo. nam videt ex ea esse maior p̄p̄e et de honorario.
et tanto grau⁹ quāto maiori reuerentia est digna p̄sona
cui inferur. Est ergo triplex irrisio.

Primo irrisio diuinorum.

Secundo irrisio p̄p̄inquoꝝ.

Tertio irrisio viroꝝ iustorum.

Irridere Grauiſſimū est peccatū irridere deū et que dei sunt fm
deum et illud. uij. Reg. xij. Cui exprobaſti. quē blaſphemaſti. et
ſc̄m̄eꝝ sup quē exaltaſti vocē tuā. ſc̄z deridendo. et poſtea ſub
dicur. Ad ſanctū iſrael. Et ſimiliter deridere ſacramenta
ecclie tāq̄ inuilia et nō vera. ſicut derident iudei. et quis
dam mali catholici irridentes quod creditur et dicitur.
ſc̄z chriſtū eſſe in hoſtia coſecrata. prout fecit illa vidua
que ridebat cum cōmunio ſibi a Gregorio papa mini
ſtraret ſup quo tñ fuit oſtenſa veritas p miraculum vel
verba ſacre ſcripture. Etia miracula q̄ deus operat p ſan
ctos. ſicut legiſ de illo magiſtro ſcolariū q̄ audiēs predi
care miraculū factū d̄ filio ſanguine tincto. quod euenit
mulieri filanti in feſto ſancti Petri martyni p eo q̄ de
ridebat eius ſanctitatē. irriſit ille magiſter dicēs fictōz
eſſe fratrū. ppter quod febre correptus eſt grau. ſc̄z facto
voro q̄ ab h̄mōi abſtineret et in deuotionē haberet ſan
ctū ſanatus eſt. Et de multis alijs legitur qui deriden
tes miracula ſanctorū diuine vltionis iudiciū expri ſūt
in ſe.

Irriſio p̄ quorū et p̄cipue parentū. cū maxime filij debeant eos
p̄inquoꝝ honorare. quia ab eis receperūt eſſe poſt deū. Unde di
citur Proverb. xxx. Oculū qui ſubſannat patrē et q̄ deſ
piciat patrū matris ſue effodiant eū corui de torrente. et
comedant eū filij aquile. Corui de torrente ignis inferna
lis ſunt demones q̄ oculū luminis naturalis et ḡre auſ
ferūt irridenti p̄z cū ſit grau e mortale. Aquila ſignū
imperij. vñ imperatorē ſignificat. Alij aquilaz ſunt po
teſtates inferiores terrene ab ea derivare. et iſte comedūt
irriſores parentū multis grauaminibz affligētes. Cam
filij Noe q̄ patres irriſit cū vidiffet eū ebriū iacere et in
pudēſi nudatū. h̄ etiā fr̄ibz nūciās maledictōz futuꝝ
icurrūt i filio et ſua poſteritate. Gen. ix. Et vt d̄. q̄. vij.
ſentētia Cam filij Noe dānant. ſc̄z maledictionē dei in
currētēs q̄ pudenda ſuoz ſuperioꝝ qui patres ſpirituā
les ſunt. i. eoz mala opa non occultant ſed irridendo et
diffamādo alijs manifeſtant. qd̄ frequenter faciūt laici
et alij ſubditi. Tertia deriſio grauis eſt iuſtoꝝ. de qua
d̄ Job. xij. Deridet iuſti ſimplicitas et lāpas cōtempta
apud cogitationes diuini. vide ibi expoſitionē Grego.
in moral. li. vij. ſed tales irridentiſ repenientes ſe in in
ferno in alia vita dūūt vt habet Sap. v. Hi ſūt. ſ. iuſti
quos habuim⁹ in deriſū et in ſimilitudinē improp̄ij. ſ. i.
in mūdō exp̄ites. Nos inſenſati vitā illoꝝ eſtimabam⁹
infantiā et finē illoꝝ ſine honore. Ecce quō cōputati ſunt
inter filios dei. cum heliſeus vir iuſt⁹ et p̄p̄ba aſcēderet in
berbel quendā locū vel villā vel caſtꝝ. q̄ calu⁹ erat. qui
dā pueri ceperūt eū irridere dicētes. Aſcēde calue aſcen
de calue. quibz cum maledixiſſ ppter deriſionē nō odio
vl̄ liuore vindicare mor⁹. ſed zelo diuine iuſticie quā vidit
exigere hoc vt punirent et alij exēplo eoz ſibi cauēret ab
irriſionē iuſtoꝝ. quo facto duo viſi exiitēs de ſilua. xij.
pueros ex illis necauerūt. vt habet. uij. Re. ij. Et hec de
riſio valde nociua eſt p̄cipue incipitibz iuſtiā. ſ. bene
facere et a vicijs abſtinere. nā multi a bonis retrahunt
vt viderēt tales irriſiōes ne vocitēnt ſancti et hipocrite vel
aliqd̄ h̄mōi. Un̄ Greg. in moral. Qui in alieꝝ actibz
ozi concupiſcunt bona moꝝ es manu exprobrationis
euellūt. Iſtam appellat Bernardus maliciā herodia
nam. qui Herodes vt chriſtū ctingeret multos pue
ros recenter natos occidit. Sic irriſores peſſimi vt chri
ſti boneꝝ qui ex bonis op̄ibz reſultat et famā extin

**Irriſio iu
ſtoꝝ.**

quant multos nouiter p̄ſos vita ḡre ſue irriſionibz
p̄uuant. imo crudeliores herode inueniunt. q̄z herodes
iā natos. iſte necdū natos ſc̄z cōceptos aliq̄ ſiḡ p̄nē vel
p̄p̄e mūdī oſtēdētes. ſubito diuiſis p̄bis denſoꝝ de
trahūt a bono. et ſic multas aīas p̄duc. de q̄b ſūt red diti
ri rōem deo. nec tñ d̄z q̄s ppter irriſionē curandā alioꝝ
dimittere bona. Itā vt d̄. xps Luc. ix. Qui me erubue
rit et meos ſermones ſc̄z omittēdo me ſc̄z bona opa face
re p̄dicare. et h̄mōi timore ne irrideat. et ſul⁹ hoīs crubeſ
cet cū cū veniūt in maiestate. i. p̄ſuderet faciet p̄ſuſiōe
eterna. In h̄ figurā legiſ. ij. Eſdre. vij. q̄ cū thobias ir
rideret iudeos recdiſcātes paulatim hierlem diruprā
a nabuchodonosor dicit. Si aſcēderint vulpes traſiliēt
murū eoz lapideū. nō dimiſerūt p̄terea illi q̄n ſeq̄rentur
edificiū. ſc̄z orauit ſacemias dicēs. Audi de⁹ iſrl q̄ faci
ſum⁹ deſpecto. Cōuerſe obprobriū n̄m ſup caput eoz
nō deleat iniquitas eoz a facie tua q̄z irriſerūt edificātes
vnde et opus p̄ſuauerūt in p̄ſuſionē irridentiū. et glo
riā ſuā recdiſcānt hierlm diruprā. q̄ aīaz virtutibz ex
terminatā a diabolo bonis op̄ibz renouat p penitē
tiā. Qd̄ frequenter aliq̄ deſpiciūt dicētes q̄ nō p̄ſeuerabūt
ſc̄z q̄libet leuis tēptatio vl̄ tribulatio deciet eos. ſed nō
ppter h̄ debēt omittēre ſed oꝝibz iuuare ſe. et ſic pueni
ad p̄fectū. De brō franciſco legiſ q̄ in p̄ncipio ſue p̄u
ſionis pueri inſeq̄bāt cū lapidibz et luto vt ſarūū rep̄
tantes et irridētes nec tñ ille incepta bona dimiſit. Sic
br̄us Dñe cū p̄dicaret heretic⁹. et alij p̄uau irridebāt lu
tū in eū p̄ſciētes. et paleas a tergo p deriſu alligantes. q̄
oīa vir ſc̄us fidei magnimitate p̄tēnebat p̄nuās p̄t
catione recolēs illd̄ Marb. v. Beati eritis cū vos odes
rint hoīes et exprobrauerint ſc̄z deridēdo. et eiecierint no
mē veſtꝝ tāq̄ malū p̄t filij hoīs Un̄ notant d̄ ſp̄nere
mūdū. ſperuere nullū. ſp̄nere ſe. ſp̄nere p̄ h̄ dat glia dei.

Quantum ad tertiu. §. III

ſc̄z illuſionis varietas notat in eo qd̄ d̄. Deriſerūt. i. n̄
habuerūt. locuti ſūt labijs dicētes. Uach q̄ deſtruis tem
plū dei et c. mouēt capita ſua q̄ ſi reuerētiā exhibētēs. ſc̄z
realiter deſpiciētes. et ſic varijs modis ſit deriſio ſc̄z vno
ſine. ſ. in p̄p̄tū et vilipēdiū irriſit Sed vt d̄. puerb. xij.
Parata ſunt denſoꝝ iudicia. Deriſores ip̄e deridet. ſc̄z
eternaliter puniēdo. H̄ eſt irridere di. Ad qd̄ d̄. Eſa. xxx.
ij. Te q̄ ſpernis. nōne et ip̄e ſperneris. cū deſeris p̄tēne
re p̄tēneris. Debet ḡ q̄libet cauere a deriſione hominū.
et diabolū qui nobis illudere querit. deludere ip̄ſus ſu
perando. ſic ars deluſiſ arte. ait Caro. Diabolus eū ſic
illudit nobis dū p aliqua q̄ ſuggerit nobis. vt nob̄ bōa
et vitia trahit ſecū ad interitū aſſentientes. ſicut aliquis
qui induceret aliq̄ ad interitū ſuū ſub dolo nocumē
tū ei inferendo. derideret eū ſic diabolus. ſed ideo xps
ſuſtinuit om̄es irriſiones iſtas vt nos crueret de mani
bus eius et doceret nos ſuo exēplo ei illudere. hoc ora
bat pſalmiſta dicēs. Ne irrideat me inimici mei. temo
nes. qd̄ faciunt vincēdo in temptationibz. Un̄ Iren. ij.
Viderūt eam hoſtes et deriſerūt ſabbata ſua. Nam cū
demonēs vidēt aīaz ſignatā p hierlm de qua loquit q̄
ſeruat qdā de genere bonoꝝ. vt feſta et h̄mōi. ſc̄z alijs vi
cijs inſiſtere diuerſis ſicut faciebant iudei. derident de
h̄mōi. ſic etiā derident religioſos q̄ mūdū dimiſerunt
vt ſabbatū. id eſt. quietē religionis poſſiderēt. et tamē vi
ueris paſſionibz vel concupiſcentijs ip̄icant viliū rerum
vt d̄ in collatōibz Pannucij. S̄z cōtra viri iuſti deri
dēt et illudūt diabolo p̄fecte om̄ibz reſiſtēdo. et h̄ eſt qd̄ d̄.
Draco iſte. p̄s. cū quē formaſti ad illudendū ei. forma
uit quippe deus draconē. id eſt. diabolū nō draconē ſed
angelū bonū. ſed effectus eſt draco p ſui ſuperbiā et ma
licia et eo veneno malicie ſue querit nos capere. ſc̄z de ſua

Deridit
diabolū.

Ca. 8. De prodigalitate

gratia facit ut illudamur ei. resistendo. sed ipse draco qui
ut cape cibum et dormire. sed ei christus illud pponens
et sua humanitatis. quia cape volens homo abscon
so sue diuinitatis capus est. et sic illusus a christo. **U**n
dus ad Job. c. xl. si quid illudes ei. diabolo. qui au
supple ut ego. aut ex trahere poteris leuiathan homo scz
de mari. sicut et sancti illud diabolus cum eu vincit dere
gedo insidias. Sic beatus dominicus illudit diabolo qui ap
parēs in forma iymie ut eu impediret a lectione iussit ei
ut teneret ei cadela donec arderet pedes. et. Sic quando
beatus argaretha pstravit diabolus qui ad carcerem ve
nerat ad suadendum ut assentiret principi. dicens. Sterne
re super te domo sub pedibus femie. Qui diabolus. Dimitte
me qui satis illudisti mihi. Ambrosio. Illudis diabolus ut
se mori suo vulneret et contra se armet quem debilitatus
putat. de pe. dist. j. ca. Potest fieri.

Capitulum Octauum De Prodigalitate.

Prodigalitas ex gula

Pro digalitas ex gula
luxuria frequenter procedit propter voluptates
sequendas. **U**n et Luc. xv. dicitur de filio p
digo qui dissipauit subam suam viuendo luxuriose. frequ
ter enim in beati Thomae ad interperatias declinat prodig
gati. quod ex quo superflue expenditur in alijs etiam rebus volu
ptuosis expendere non veretur. ad quas magis inclinat
peccata carnis. tunc etiam quod non delectatur in bono
peccatis querit sibi delectationes corporales. Et inde est quod
philosophus dicit quod multi prodigiosi sunt interperari. ubi etiam. Gule
igit tractatui annexis propter quam multa prodige expendu
tur. Quis ex multis alijs vitijs possit oriri. ut ex iactan
tia. luxuria. et huiusmodi. Consistit autem hoc vitium in expen
dendo superflue diuitias ubi et quando non oportet. et in in
debito eas amando. Dicit autem philosophus in. ij. ethi. quod prodigal
litas opponitur et prout liberalitatis. et vitio illiberalitatis
i. auaricie. Pro cuius declaratione dicit beatus Thom
mas. ij. ij. q. cxi. arti. j. quod in moralibus attribuitur oppositio
vitijs ad invicem et ad prout et in superabundantia. et defectu
sed diversimode. Ita quod ad affectum diuitiarum auar
superabundat plus debito diligens eas. prodigus autem defi
cit minus debito sollicitudine earum gerens. et sic opponit libe
ralitati que diligit eas ut debet. Quatuor vero ad exteriorē
vitiū diuitiarum ad prodigalitate prout excedere quidem in
dando. deficere autem in retinendo vel acquirendo. Ad au
aricia autem prout contrario. deficere in dando. superabunda
re autem in retinendo et accipiendo. et sic prodigalitas op
ponit auaricie. Et quis prodigalitas et auaricia sunt prout
virtutē liberalitatis tamen auaricia magis dicit illiberalis
quod prodigus. Et est ratio. quod aliquid denominatur ab eo
quod est principalis. Sicut autem in liberalitate quod mediū
tenet prout est datio ad quā. et receptio et retentio ordinā
tur. ita et auaricia et prodigalitas prout attenduntur in
dationem. **U**n qui superabundat in dādo dicit prodigus. qui
autem deficit auarus et illiberalis. magis autem recedit a prout
re liberalitatis qui consistit in dando per defectum dandi quod
per excessum. Quandoque autem idem erit simul auarus et prodigus.
in tamen diuisa opa. Cōtingit enim quandoque quod aliquis ex
cedat in dādo. et sic erit prodigus. puta facit pauperem super
fluum vel vestit excessiue pretiosam. vel ludit. et huiusmodi. et si
multum cum hoc excedat in accipiēdo. et hoc vel ex quadā ne
cessitate. quod dū superabundat in dando. deficit ei prout bo
na. vnde cogit indebitum acquirere. puta per fraudes. viuras
et huiusmodi. quod prout ad auariciā. vel etiam propter inordinā
tionē amittit. Dū enim non dant propter bonū quasi prout
prout prout non curat vnde cumque et qualitercumque accipiat
et sic non in idem est aliquis prodigus et auarus. **A**ut autem
prodigalitas peccatū. vnde et prodigus filius vitupat
in euangelio de ipsa prodigalitate. Luc. xv. Huius ratio est
in Thomae. vbi s. ar. ij. quod ex hoc est aliquid vitiosum quod

corruptum bonū virtutis. sed virtus liberalitatis corrupta
per prodigalitate quod consistit in medio quod scilicet non excedat nec
deficiat a debito affectu et vitiū diuitiarum. Sicut autem illud
mediū corrumpitur per excessum. ita et per defectum. sed per
digus excedit in dando. et deficit in retinendo diuitias.
et per consequens est peccatū. mortale quidem quando est magis
excessus. veniale quando est modicus. Et est attendendum h
excessus non solum in quantitate sed in prout et considerata quod
litare prout potentis nobilis vel plebei. et huiusmodi.
Ipsa etiam prodigalitas aliquando ex auaricia peccat. **N**am
aliqui idcirco aliqua prodige expendunt ut sic capiant fauo
rem aliquorum a quibus diuitias acquirant. Compando autem
ista duo vitia adiuncta grauius est auaricia quod prodigalitas
triplici ratione in beati Thomae. ij. ij. q. cxi. arti. ij. Prout
est quod auaricia magis deficit a virtute opposita. magis
enim ad liberalem prout daret. in quo deficit auarus. **U**n
apostolus monet diuites facile tribuere et communicare sua.
j. Thomae. vl. quod tamen intelligendum est in quo oportet ut
pauperibus non adulatoribus. quod hoc esset prodigalitas. **S**ed
cūda ratio est. quod prodigus est vitiosus multis. scilicet illis quibus
dat. auarus autem nullis. nec scilicet etiam sibi ipsi. **U**nde dicitur. **E**c
clesiastes. vj. **U**n cui dedit deus diuitias nec tribuit ei
potestatem ut comedat ex eis. quod vix ex auaritia non audet
viti etiam ad suā utilitatem bonis suis timendo ne deficiant
sibi. Peccat enim prodigus nihilominus in seipsum dū bo
na inutiliter consumit vnde vivere debet. Peccat et in prout
mū consumendo bona ex quibus alijs proutere debet. Et prout
pue hoc apparet in clericis qui sunt dispensatores pau
perum quos defraudant prodige expendendo. **U**nde Am
brosius. **Q**uis est tam iniquus quod qui multorum subsidia suas
delicias parat. dist. xlvj. Sicut hi. Et Hieronimus. Tibi o sa
cerdos de altario vivere non luxuriari. i. superflue et deli
tiose proutere. dist. xlvj. §. j. **S**ed tamen sic sibi et alijs nocet
prodigus superflue expendendo quod alijs proutest. scilicet quibus
dat. **S**ed auarus nec sibi nec alijs. **U**n philosophus in. iij. ethi.
dicit quod multo melior videtur prodigus illiberali. i. auaro.
id est minus malus. Tertia ratio est quod vitium prodigal
itatis est magis sanabile. et hoc tū quod homo declinat ad senectutē
tū quod est contraria prodigalitati. tū quod per huius prout ad cō
starem defacili diminuendo et inutiliter consumendo. et sic
pauper factus non prout in dando superabundare. **I**n etiam
quod defacili prout ad prout propter similitudinem quā ha
bet ad ipsam liberalitatem. **S**ed auarus non defacili sana
tur. quod magis distat a prout. **A**uarus etiam declinans ad
senectutē magis inardefcit in eas. quod magis timet sibi de
ficere et prout. **U**n Hieronimus. **V**ia vitia cum senescere senescunt.
sola auaricia iuuenescit. verū est. quod in prodigalitate ad iūgu
tur quod multa vitia intemperant. et sic tales prodigi possunt
esse peiores auaris. ut dicit philosophus in. iij. ethi. sed hoc est
ratione illorum aliorum vitijs non ex seipso. non autem prout ad p
digalitate huius ad liberalitatem quod alijs omnia sua det paup
bus in prout christi. **M**at. xix. ut sequitur christum pauperes.

Anaricia
gram^o et
pdigali^o
rate.

In diluuiū aquarum. §. i.

multarum ad deū non appropinquabit. ps. xxi. prout exponi et
prodigus. **A**que quod fluxibiles sunt significat et prout quod prout
fluit ab vno in aliū. et tādē in defectū. **U**n prout samaritane
ait Job. iij. **Q**ui biberit ex hac aqua sitiet iterum. et ei et prout
lia accipit magis ac magis sitiet appetendo alia. **D**iluuius
improbat superabundantiam excessiua aqz ex quod fructus terre non
sequitur huius prodig. **U**n et aperte signat superfluum et inordinatum vitiū
et prout seu diuitiarum ex quod non sequitur utilitas seu fructus
rationabilis et sumptus. et hoc prout in prodigalitate. **U**nde
tur autem homines deo appropinquare. quod ita longus et libera
est deus quod videatur prodigus. **U**nde Hieronimus. **S**i dicit fas
est nimis prodigus es tuis. sed certe deus et si liberalissimus
mus sit et largissimus. non tamen prout prodigus. quod nil dat nisi
in suā sumam sapientiam et rationem quaz nos intelligere

Titulus Sextus

aliqui non valent. **¶** Non ergo appropinquat prodigium deo sic videtur quia non ei assimilatur in virtute seu imitatur sed elongatur sicut figurate ostendit de prodigio filio qui abiit in regionem longinquam a patre. **Luc. xv.** Unde bene dicitur. In diluvio aquarum. etc. ubi tria notantur.

¶ Primo vicij perieras. ibi. In diluvio.

¶ Secundo sui varietas. ibi. aquarum multarum.

¶ Tertio mali noxietas. ibi. non appropinquabit.

Quantum ad primum. §. II

Propterea
tas prodi
galitatis.

diluvium vicij prodigalitatis ut dicitur est significat propter superabundantiam et expensionem spiritualium. Talis est illis et quod liquor est preciosus infundit vasi pleno vel ponit in vase corrupto vel dat pro nihilo quod totum prodigitur infundit liquoris rem poralium vasi pleno cum dat non indiget sed diuitiis. **¶** Prosper. Habere dare nihil est aliud quam perdere. **¶** q. ij. p. a. s. for. **¶** Non diuites qui non indigent. **¶** Lu. xij. **¶** Ergo maria in carico dicit dominum ipse esse efundens non diuites bonis suis. **¶** Unum figurat. **¶** Re. vij. dicitur quod cum impleta essent vasa oleo diuitiis procurata stetit oleum ne effunderetur. **¶** Liqueat autem ponit prodigium in vase imundo. quoniam dat spiritualia malis ut bistrionibus pro luxurijs exercendis et hominibus illis bonum iusto et non dederis perit. **¶** Unum autem dicitur quod dant bistrionibus et meretricibus fouet illos in perditione. **¶** dicitur. **¶** lxxvj. qui venatoribus. **¶** Tertio prodigium liqueat spiritualium dat pro nihilo quoniam expedit inutiliter pro iactantia et ostentatione quod frequenter fit. sic fecit assuerus grande diuitiis suis ut ostenderet iactantiam et diuitias glorie sue. **¶** Dicitur. **¶** i. si dicitur xps. si ego glorifico memorem gloria mea nihil est. **¶** Jo. vij. **¶** Dissipat quod subas prodigium tripliciter.

Primo.

Primo corruptio ipsarum materialium. nam destruit multum panum in faciendo superfluum et vana. sic per vestitus lingulas. pso. raris. seu staphas. i. reticellis aurum et sericum. i. texturis seu rechamaris. corum in sotularibus pforatis et planulis alnis. multa alia i. diuitiis voluptuosos. et multa alia i. basti ludijs. tripudijs. bistrionibus et ceteris. **¶** i. illud. **¶** Dora. xij. **¶** In herbis iuuenis tandem custode remoto. gaudet equis canibusque. **¶** Preterea autem iuuenes sunt magis inclinari ad hoc vicij. quoniam ut dicit philosophus iuuenes sunt magne spei. putant se spes ipsoz passionem non frutere. et ideo non curant multum expendere etiam si superfluum quod sperant multa in futuro lucrari et sic superplere. sed inde aliqui veniunt ad magnam pauperatē et miseriam. sic ille prodigium missus in villam ad pascendum porcos qui nec de filiis porcorum poterat saturari. **¶** Lu. xv. **¶** Secundo dissipat prodigium subas temporalē eam dissipando. nam ut dicitur. **¶** Gen. **¶** Dis prodigium fur est autem mercede aut officio. quoniam cum videt sibi non sufficere suam caput aliena. et si non manifeste propter verecundiam tamen per aliquos modos ut usuram secretam per deposita pignora et hominibus per sacrilegia auferendo res ecclesie vel bona coitantes.

Secundo

Unum dicitur sapienter quod prodigium non debet poni ad officium civitatis propter vicij habeat tractare bona temporalia expendendo. **¶** Quod sibi nequa est cui bonum erit. **¶** Eccl. xij. q. d. **¶** Nulli frequenter accidit ex iusto dei iudicio quod in suba male acquisita et cum multo labore succedit heres prodigium qui in quo tempore tota dissipet diuim gregatam ad virtutisque dānationem et male acquisitum et male vitis quod cedit in augmentum pene ipsius le gatis. et propterea diues in inferno peribat mitti lazaro ad fratres ne ex prodigio visu diuitiarum quod eis male dimiserat augetur ei pena. **¶** Tertio dissipat prodigium subas rationabile cum diuidendo. nam ut beatus ad expendendo quod sibi facere amicos qui sibi sua coitantes quod si non faciunt intrat secretas et priuilegiat ad heres malis etc. vel quod indebitum est officiali vel dominus ut possit sequi populum suum. prodige et inde in mentibus subditos vel aliorum sequuntur odia. discordie et inimicie.

Tertio

Salomon. quod quauit nimis subditos suos propter excessum uis pompam curie sue et prodigalitatem non obstat propter magis redditus aliunde beatus minus dilectus fuit a populo. et si relectus

Sed quia filius eius roborem voluit sequi illam populum et quam patris sui recessit maior pars populi. id est. et tribus ab eo facies tibi alium regem. **¶** Ieroboam. ut beatus. **¶** Reg. xij. **¶** Dissipat etiam subas prodige quod est procurator et factor seu dispensator bonorum aliorum et inutiliter dissipat. sic vultus quod dissipat est apud dominum suum quod dissipat sunt bona ipsius. **¶** Luc. xvj.

Pro secunda parte. §. III.

hora que habes. s. de iactantia. et. vij. c. vij. ubi narratur de varijs superbiis quibus spectant ad iactantiam et ad prodigalitatem. et iste sunt quasi aque multe.

Pro tertia parte no. §. III

ta quod ibi ad deum non appropinquabit. est figura grammatical. quod se minus dicitur et per intelligitur. i. a te elogabitur. **¶** Dicitur et eis quod se maledicti in ignem eternum etc. **¶** Esuriam et non dedisti mihi manducare etc. sed qui debuit pauperi dare dispensationis. **¶** In vita etiam ista ad magnam miseriam et incontinentiam deueniunt. **¶** Unum legitur de miraculis virginis marie de qua nobili et diuiti quod cum bona sua prodige i. diuitiis et muneribus et alijs vanitatibus sua dissipasset. incepit egere nec posse prouare illam pompam et expensas solitas superfluas quod reputas sibi ad maximam verecundiam. desperat et tunc iuit in desertum inuocans apud diabolum ut adiuvaret eum et subveniret. **¶** Cui demon apparuit quod dicitur. **¶** Qui duo tibi potest dare et pecuniam et diuitias sibi procuraret ut solus erat et ipse daret sibi seu faceret quod daret. **¶** Qui duo tibi potest dare. sed abnegatorem fidei. **¶** Secundo ut duceret inde ad annum vxorem suam ad eum in illud locum. quod totum promissit. et docuit modum habendi diuitias. sed ut daret in certo loco domus sue et inueniret thesaurum. **¶** Quod totum euenit. **¶** Et tunc perit ite prodige expendere et viuere modo solito. **¶** Et inde ad annum dixit vxori quod oportebat eam secum ad certum locum phisici sub specie alie deuotionis. **¶** Surgens ergo mane coepit cum ea. erat autem deuotissima beata virginis. et in via inuenit ecclesiam rogauit maritum ut promitteret loco misse iurare in eam et aliquotulum orare quod et fecit. **¶** Et cum oraret ante imaginem virginis marie ut eam iuuaret ab omni malo euentu. Incipiebat enim timere dormitauerit in oratione. et beata virgo maria sumpta forma eius egressa est ecclesiam et dixit viro expectat. persequamur iter. et ascendens equum secuta est cum qui credebat eam esse vxorem suam. **¶** Cum autem applicuisset ad locum designatum cepit vocare diabolum. qui subito apparuit. et videns mulierem totum contribuisset virginem Mariam cepit fremere et rotas contrubulatus conurbare et clamare contra militem dicens. **¶** Proditor maledicte quomodo decepisti me. miras ille dicens. **¶** Quomodo decepi. nonne dixi ad te vxorem meam ut promissit. **¶** Ecce adest. ista est soror mea. Respondit diabolum. **¶** Non est hec vxor tua. sed illa quam maxime odi. qui maxime plequit me et destruit toto conamine opa mea. **¶** Dec est mater illius iesu nazareni qui per crucem suam cum socijs meis me debellauit. et de manibus nostris genus humanum impuisti. **¶** Dec est que Maria vocat. Ad quem sermonem milites exterriti et tremebundi subito piecit se ad pedes virginis veniunt perterriti. **¶** At illa terribiliter arguit diabolum dicens. **¶** Maledicte dei non sufficit tibi perditio tua nisi et tecum quas habes socios peras. quomodo autem es perire nocere vel le mihi duorū. vede sathana nūquid aliquid ex mihi et tuorū amplius nociturus. qui subito cum magno ululato dissipauit et mulierem virgo respexit dicens. **¶** Miser quomodo per modicum pecunie ita promissisti te decepti et ad tunc nefas te duci ut fide abnegares et vxorem tuam diabolo expenderes. **¶** Age penitentiam de peccato tuo et de tibi ignoscet tibi seclus. **¶** Reuerrere ad illam ecclesiam ubi vxor tua descendit ad orandum. et ibi eam inuenies. **¶** Domum autem reuertens illud thesaurum reponere ubi inuenisti. et deo cum vxore tua fidelis

Ca. I. De Ira

ter seruas in futurū pfitendo peccatū tuū. et sic disparu-
it. Et miles reuersus inuenit vxorē suā in illa ecclesia. et
omnia relinquentes p deo laudabiliter vixerūt deuotissi-
mi facti virginis Marie.

Titulus septim⁹. De ira.

Capitulum primū de ira. et ibi de diuersis modis ire et
remedijs.

Ra ponitur a grego.

Ira triecimo moralium et ab alijs doctrinibus
vni ex vitijs capitalibus. Pro cuius declara-
tione sciendū ēm Thomā. ij. q. d. vij. art. i. q. ira p
pne loquēdo ē passio appetitus sensitui a qua vis irasci-
bilis nominatur. Circa passionē autē anime dupliciter i-
ra ē pōt malū inueniri. Vno mō ē ipsa specie passionis.
que pōt considerari sū obiectū passionis. sicut inuidia sū
speciē suā. importat quoddā malū. Obiectū autē eius
id est materia circa quā est tristitia de bono alioz quod
ē se repugnat rationi. et ideo inuidia mōt nominata im-
portat aliquid malū. vt dicit phus in. ij. et bi. Vocatur
nō conuenit ire que est appetitus vindicte. i. punitōis
Vindicta ēm potest bene et male appeti. Alio mō inue-
nitur malū in aliqua passiōe sū gētarē ipsius. i. scdm
abūdiā et defectū. et sic pōt malū inueniri in ira. quan-
do quis irascitur plus vel minus debito pter rōnem re-
ctā. Vnde Thomā. Et licet omnes sint inclinati ad iram
magis tamē colera rōne ignee complexionis. Mulie-
res autem rōne debilitatis. Vnde Aedias. r. Non est
cetera superbia hominibz nec ira natōi muliez. q. dicitur
licet viri magis inclinentur ad supbiā. et mulieres magis
ad irā. nō tamē se iuste possūt excusare quasi creati sint
cū ea. r. vitare non possint. q. hoc falsum ē. Et ceteri. xxv.
dicitur. Nō est caput neque sup caput colubz. i. ita ves-
nenosū. Et non est ira sup irā mulieris.

De ira loquēs psalmi. §. I.

Ira autē ps. xxx. Misere mei dñe qm tribulor. peristat
est in ira oculus me⁹ aīa mea et venter me⁹. Dulce et va-
rie et quasi pñme sunt tribulōes hominū. pter qd di-
cit apłus. i. ad Thē. ij. nemo mouetur. i. turbet et a bo-
no recedat in tribulatiōibz his. scientes quoniā i his po-
sui sum⁹. Tribulatio est omne id quod affligit hominem
et quasi tribulus pungit. Et his bō turbat p passionē
sed hoc humanū est et passiōibz nec meremur nec dēme-
remur. nec laudabiles nec vitupabiles sum⁹ ēm phum
in. ij. et bi. Et hoc ideo q naturales sūt. et naturalia non
sunt i potestate nostra ea auferre. vnde nec morus ire.
Nemo autē peccat in eo quod vitare nō potest. sūm Au-
gustinū. Nō solū autē turbatur sed p tribulatiōes fr̄i
quēter p̄turbatur. i. totus vel simul turbatur et appetit
sensualis et appetitus rōnalis. et hoc est peccatū. A q mi-
seria petit liberari dicēs Misere mei deus qm tribui-
lor. conturbatus est scz pter tribulatiōes in ira scz i ocu-
lis rōnis. et aīa scz potētia volūtatis. et venter sensua-
litaris. vbi notatur tria.

Primo auxiliū diuīale. ibi. misere mei. rē.

Secūdo vitū capitale expressatum. ibi. conturbat⁹ ē.

Tercio excludū populare insinuat. ibi. Aīa mea.

Secūdo inchoando. §. II.

Vitū capitale est ira que tūc est vitū cū in ea cōturbat⁹
oculus et anima intellectus et volūtas. Nam in ira et p ze-
lū que virtus est et si turbatur oculus rōnis. nō tamē
anima. i. volūtas. sed in ira p vitū cōturbatur frequēter
id est simul turbatur oculus rōnis cū anima. i. volūta-
te. Vnde ira diffinitur pte est peccatū q est inordinat⁹

appetitus vindicte sūm Augustinū. Alia diffinitio ē Da-
mascenti scz q est accensio sanguinis circa cor. sed hec ē Ira diffi-
nitiō materialis. et puenit etiā ire pzelum. Capitale autē dicit⁹ iur.

f m bñm Tho. ij. q. d. vij. ar. vj. q. ex ea multa alia vitia
oriūtur. Vnde autē ex ira multa vitia oriunt⁹ habet hoc du-
plici rōne. Primo ex parte sui obiecti. quod habet mī-
tum de rōne appetibilitatis inq̄rū scz vindicta appe-
titur sub rōne iusti quod sua dignitate allucit. Alio mō
ex suo impetu quo mentem p̄cipitat ad quēcūqz inordi-
nate agenda. Est autē ira magis vitū capitale qz odium
quod tamē grauius peccatū cōmuniter. qz habet ira si
nē multū appetibilem. qz scz appetit malū sub rōne bo-
ni. i. iusti magis qz odium qz appetit malū sub rōne mali.

Ira autē ira peccato variatur.

A philosopho specificatur.

A christo graduatur

Quantū ad primū peccatū ire variatur. qz aliquādo ē
mortale. aliquādo veniale. Pro cuius declaratiōe sci-
endū ēm Tho. vbi s. art. ij. q. motus ire potest esse in
ordinatus. et psequēter peccatū tripliciter. viz.

Primo ex parte mali quod alteri appetitur.

Secundo ex parte modi quo interius quis irascitur.

Tercio ex parte facti quod exterius ostenditur.

Ex parte mali quod iratus appetit. tūc ira ē peccatum **Ira ē pec-**
mortale quādo scz quis appetit iniustā vindictam seu **catum.**
punitiōē p̄mi notabiliter damnosam. et hoc sūm de
liberatiōe rōnem. Iniustam autē vindictā appetit cū qz
appetit cū puniri qui nō meruit. vt qui nō fecit sibi ini-
uriā quā estimat. vel si fecit sibi iniuriā vlt alteri appe-
tit cū notabiliter vel plus puniri qz meruit. puta dixit
verbū iniuriosum quis desiderat ppter hoc illū occidit
vulnerari. et huiusmōdi. vel etiaz si meruit iniuriā faciens
grauiter puniri affectat iratus a quocūqz illū puni. de
illū inferri vel a se vel alia priuata persona et nō sūm legiti-
mū modū a deo ordinatum. vel etiā et si desiderat illū
puniri a iudice de eo quod meruit. hoc nō appetit ppter
bonū iusticie p̄seruandū. sed ppter malū eius qui sibi no-
cuit. vt ex malo eius faciat. Et quodlibet horū ē mortale
qz p̄ra charitatē et p̄ra iusticiā incedit. Sed si appetes
rer tale malū nō deliberate sed scdm subitū motū prout
motus ire sensualis puenit iudiciū rōnis. vel etiā deli-
berate rōnis appeteret pūū malum. ita qz etiā illō no-
cumenrū actu inferre nō esset mortale. vt trahere puerū
per capillos est veniale. Ex parte autē modi quo qz ira
scitur interi⁹ si ira ardēter irascitur qz ex vehemētia ire
decidat a dilectiōe dei vel proximi quod solet p̄ingere
cū ira transit in odiū. tūc etiā esset mortale. Juxta illū
Augusti. in regula. ne ira trāseat in odiū. et trābe faciat
de festuca. et animā faciat homicidā. quod non fit nisi p
mortale. Et de hoc dicitur Job. v. Virū stultū interfe-
cit iracūdia. alis est veniale. Ex pte facti exterioris esset
mortale ira inq̄rū ex ira quis induat ad criminalia sūm
illud puer. xxx. Vir iracūdius prouocat rixas. vbi dicit
glo. Janus omnium vitiōz iracūdia. que clausa p̄turbat
interdicitur quies. aperta ad omne facinus armabit anī-
mus. vel cū quis ex ira ostēderet signa odij. et ex hoc scā-
dalizaret notabiliter proximos alias ira ē veniale vt ac-
cidit in quotidiana ira coz qui gerūt curā domoz et sub-
ditoz. ppter quod dicit christus Marthe. sollicita es et
turbans erga plurima. Lu. x. Quantū ad secūdū scz d
speciebus ire dicit phus in. ij. et bi. qz iracūdoz quidaz **De sp̄to**
sunt acuti. quidam amari. quidā graues. et sic potest di. ire.
ci triplex species ire. i. acuta. amara. et grauis. Lūi p̄cor
dar in snia Dre. et Dam. i. q. h. dicētes qz tres sūt irascibi-
litas sp̄s. i. felicia. quā p̄bocat acutā. qz leue scz habz
p̄ncipiū et subitū motū. Secūda dicit⁹ mania seu infania
quā p̄bocat amarā. q. i. p̄manet et i vetustate dēuante

Titulus Septimius

Inordinatio
ire fit
duplex.

Tertia dicitur furor quā p̄bus appellat grauem que sc̄z ob-
seruat temp̄ ad suppliciu inferendu. hec differentia spe-
cies ire nō attendit p̄ncipaliter s̄m circūstanciāz tēpis
sed s̄m facultatē hominis ad iram. vel s̄m firmitatē in
ira et ex causa diuersa firmitatis in ipsa. Pro cui⁹ de-
claratione dicit beatus Thomas. sc. sc. q. dviij. arti. v. q.
inordinatio ire potest attendi ex duobus. Primo q̄d ex
ex ipsa origine ire. que sc̄z habet leuem causam. et hec ira
p̄tinet ad acutos q̄ nimis cito irascunt et p̄ qualibet le-
ui causa cōtra illud Jacobi. Sicut homo tardus ad iram
Alio modo potest attendi inordinatio ire ex ipsa dura-
tione ire que sc̄z p̄manet et nimis p̄seuerat. Et hec pot̄ esse
duplex. Uno modo. quia causa ire sc̄z iniuria illata ab
altero nimis manet in memoria unde ex hoc diutina
tristitia caput. Et ideo sibi p̄p̄i amarus est. contra illud
Ephē. iij. Omnis amaritudo et ira tollatur a vobis. Et
Leuiti. xix. Noueritis memor iniurie ciuiū tuorū. quod et
Sērie dicit de Julio cesare ethnico sc̄z omnium memor
esset nisi iniuriarum. Alio modo p̄tingit p̄manentiā ire
ex parte vindicte quā quis obstinato animo querit. et s̄
p̄tinet ad difficiles seu graues qui nō dimittūt iram
nisi purgati. Sed ut dicit Eccl̄s. vii. Ira in sinu sc̄z mē-
tis stulti requiescit. Et Amb. Ira etiā sepe in crimē in-
ducit innocētes quia dum p̄bus iusto irascimur et vo-
lumus aliena cohercere ipsi grauiora cōmittimus. s̄m in-
iuste puniendo. xix. q. iij. Ira. et loquit̄ ibi de p̄bustis
patrono Ioseph. q̄ ex eo q̄ nimis iratus est contra Ioseph
ex falsa accusatione sue uxoris sibi credēs nō quie-
uit ira eius q̄sq̄z puniuit et iniustissime sc̄z eum in carce-
rando ut habet Sē. xxxix. Addit Grego. in. v. moral.
circa finē ad p̄dicatas spēs seu modos ire. Quartū eorū
sc̄z q̄ cito irascūt. p̄leui cā et tarde dimittūt irā. et hos dicit
p̄tiores alijs. Et in vitasparrū dixit q̄daz ex illis q̄ ira-
cundus. s̄q̄ leuiter irascit et tenet irā etiā si mortuos sui
sc̄taret nō posset deo placere. Quantū ad tertiu sc̄licet
de gradib⁹ ire ponit dñs iesus Math. v. cū dicit Om-
nis q̄ irascit fratri suo reus erit iudicio. q̄ autem dixerit
fratri suo racha reus erit p̄licio. q̄ autē dixerit satue re⁹
erit gebeane ignis. q̄ gradus s̄m Tho. vii. supra nō p̄-
tinet ad diuersa species sed accipiunt s̄m p̄cessus huma-
ni actus in q̄ p̄mo q̄d ex corde aliqd̄ caput. Et q̄tuz ad
hoc. d̄. q̄ irascit fratri suo. Secundū est cū p̄ aliq̄ signa
exteriora ira manifestat̄ exten⁹. et anteq̄ p̄p̄at in effe-
ctum. et q̄tū ad hunc dixit. q̄ aut dixerit racha. q̄ dicitio
s̄m Hiero. est interiectio irascētis s̄m hebreū idioma. sic
apud nos heu est interiectio dolētis. et nil aliud signifi-
cat nisi dolorē in cō. et pape interiectio admirantis. S̄z
quia apud latinos nō est aliqua interiectio irascētis. Iō
dimissus fuit illud racha in suo idiomate hebreo. signis
iram in voce absq̄z exp̄ssione verbi importantis calūniā
maledictionis. et h̄mōi. Tertius gradus ire est quando
p̄ducitur ad effectū. Est autē effectus ire nocumentū al-
terius sub rōne vindicte. minimū autē nocumentū est
q̄ fit solo verbo. Et ideo quantū ad hoc dixit. qui dixe-
rit satue. sub quo verbo comprehendit̄ omnis iniuria q̄
fit. primo in locutione vel opere ex ira. Et loquit̄ ibi chri-
stus de ira que est peccatū mortale. ut cū est ap̄tēs no-
tabile damnu primo ex liuore vindicte. Et in illo p̄cessu
ex modo loquēdi ostendit dñs grauius esse peccatum
in secūdo gradu q̄ in p̄mo. et in tertio q̄ in secūdo. Et
hoc innuit licet obscure ex modo loquēdi p̄ similitudi-
nem p̄cessus iudiciarij. Nam cum adducit reus ad iu-
dicē p̄mo de crimine iudicat. i. examinat. utrū fecit vel
nō. seu quantū et quomodo fecit. reperto q̄ maleficiū
perpetrauerit. sedo fit cōsiliū seu collocutio iudicis cum
suta p̄siliarijs si debeat sibi ignosci vel qua pena plecti
et h̄ deliberatio. tertio dat̄ p̄tra cū s̄mā ut tali pena pu-

Exemplū d
gradib⁹ ire.

nias. sicut ergo in h̄ p̄cessu minus periculū est reo iudici
cari. i. examinari q̄ post examinatōez de pena sibi debet
ta p̄pter delictū tractari. q̄ dū examinat̄ adducit et lo-
cus defensionis et potest p̄uina de crimine. et nō p̄uina
sed absoluti. Et itez min⁹ p̄culi sc̄z immet cū de pena s̄m
bi danda tractat̄ in p̄silio q̄ postq̄ est lata s̄mā. q̄ cum
agit de pena eius potest sibi ignosci vel alleuari pena
sibi debita. sed post s̄mā datā nō h̄z expectare aliquid
remediū sed q̄ executioni mandet. ita xps ex ipso mō lo-
quēdi vult ostēdere q̄ min⁹ q̄ue peccatū ē et mortale cū
q̄s solū irā h̄z in corde. puro cū odio q̄ cū ipse irā mortā-
lē ostēdit exten⁹ in facie turbulēta ut clamore q̄uis nul-
li faciat iniuriā. Et hoc ideo q̄ sc̄dalizat vidētes eius
iram. Similiter min⁹ graue est et si mortale iram ma-
nifestare ab extra. sed incōfuso q̄ irā ostendere suā cum
nocumento. p̄mi sc̄z cōtumelias inferendo vel p̄curi-
do. et h̄mōi. Sunt em̄ gradus in culpis maior vel mi-
nor q̄b⁹ debet maior vel minor pena in purgatorio vel
in inferno. sicut etiā in meritis bonorū op̄ez. Et in quo-
libet illoz gradū intelligit̄ ut dicit̄ est cum ira est tā-
lis et tanta q̄ sit mortale. Unde cum dicit̄ si quis dixerit
satue. reus erit gebeane ignis. i. inferni intelligitur cum
hoc facit animo notabiliter iniuriandi. alis potest esse ve-
niale. et aliquādo nullū peccatū. s̄. cū pater diceret filio.
vel magister discipulo. tu es fatuus. causa correptionis
Nam et chris⁹ sine peccato dixit discipulis Luce viij.
O stulti et tardi corde ad credendū. Et quia qui iniuri-
atur p̄mo verbo vel facto. tenetur ad satisfacionem
p̄terea subdit chris⁹. Cum offers mun⁹ tuū ante altā-
re. munus. i. cuiuscuq̄z boni operis facere disponis. an-
te altare. i. in cōspectu diuine maiestatis sc̄z p̄pter deū
illud faciendo. et ibi recordatus fuens quia frater tuus
id est. proximus habet aliquid aduersum te. id est. quia
cū eum offendisti p̄pter quod es ei debitor. relinque ibi
munus tuū et vade etc. Istud iter debet fieri mente non
corpore. i. dispone in mente anteq̄z facias illud bonum
opus satisfacere. p̄mo de iniuria illata. puta petendo
veniā. et h̄mōi. Et tali dispositione p̄missa facias illud
bonū opus. ut sic isto modo sit meritoriu quod alit̄ nō
esset te nō disposito ad reconciliandū cum p̄mo. nō tū
debet bonū p̄pter hec dimitti.

Quantū ad tertium. s̄. iii.

p̄ncipale sc̄z extēdiū p̄lare q̄d sequit̄ ex ira p̄pter q̄d dicit̄
ps. xxx. Turbat⁹ est oculus me⁹. i. aia et v̄ter q̄ v̄tq̄z plu-
ra sunt. Sciendū q̄ ex ira cū superat mentē triplex extē-
diū seu extēminū p̄cedit.

Excedit em̄ quis a conditione virtuali.

A compositione corporali.

A conuersatione fraterna.

Propter irā oēs vires seu potētie aīe et p̄tutes alterat̄.
Nā ocul⁹ intellect⁹ obtenebrat̄. q̄ ut ait Caro. Ira ipedit
animū ne possit carnere v̄tq̄z. Un dicit Grego. q̄ cū recedat
est in ira nō t̄z tūc iudicare sententialiter. q̄ iudiciū rati-
onis est obfuscatū. dicit em̄ Restrīgēda est sub rōne
p̄tās. nec q̄d agēdiū p̄tq̄z p̄tata mēs ad trāquillitatē
redeat. Nā p̄mōtis tpe iustū putat omē q̄d fecerit. xj.
q. iij. cilla. Narrat historia ecclesiastica q̄ theodosi⁹ im-
perator et si deuot⁹. tū cum audisset quēdā ex milib⁹
suis sibi carū a tumultu populari occisū apud thesalo-
nicā quia permisit se ira succendi fecit dolose vocare po-
pulū ad ludos cretenles vbi ob vindictā fecit p̄les occi-
di. p̄t q̄d postea a brō Amb. Mediolani nō fuit per-
missus intrare ecclesiaz nisi p̄us facta publica p̄nā. xj. q. iij.
ca. cū apud. Ira turbat animū. id est. volūtatē adeo ut
si tot⁹ mūdus filio teneret iratus frāgeret nō curādo de
mundi totius destructione ut satisfaceret ire sue. Unde

Ira ipedit
caritatem
animi.

Ira facit
voluntatem

Proverb. xxvij. dicit. Ira non habet misericordiam. neque erus
pess furoz. Sic de alexandro magno legit multa furibz
do. q. ira successus occidit milite sibi charissimū. de quo
postea ira digesta ita voluit q. quasi seipm occidere vo
luit. Ira turbat ventrē memorie. Ideo venter significat
memoria. q. sicut in vē. re ponitur cibi comesti. ita in
memoria retinent lecta vel audita. Sed cū ira mētē sus
perat. omne exemplū māsuetudis et patientie a memoria
excidit. et omnis beneficii immemor fit cuius. et ra quē tur
bat. Sic pater in saul qui ira iratus fuit ptra david cū
auduit puella cātare. saul percussit mille. et David decē
milia. q. queliunt pluries cū occideret oblitus multoz
et magnoz benef. eoz. que sibi et populo fecerat. Regū.
xxvij. Et sic turbat in ira oculus rōis. anīa voluntas. is.
et venter memoratōis. Et q. in potētis sūt virtutes. tur
baris subiectis turbant et accedēna corū. virtutes. qd
pulchre declarat Grego. in. v. moral. circa finem dicens.
Quāta sit iracūdie culpa pensm⁹ p quā dō manueru
do amittit que sēz p̄sus ē ad rep̄rantiā p̄tinet. superne
imaginis sēz dei similitudo vitiat. q. de deo dicit Sap
rij. Tu autē dñe cū trāquillitate iudicas. et ps. Qm tu
dñe suavis et mitis es. p irā sapiētia p̄ditur. i. p̄den
tia. vt quid. quo vt ordine agendū sit. nesciat. sicut feri
p̄rū ē Eccl̄a. vij. Ira in sinu stulti requiescit. Per irā vita
amittit sēz spūalis. et si sapiētia teneri videatur. Un sēz
tū est Ira p̄dit et prudēs p irā iusticia amittit. sic sēz
tū est Jaco. j. Ira hominis iusticia dei nō operat. q. cū p
turbat mēs iudiciū sue rōis exasp̄at. omne qd furoz sug
gerit rectū putat. p irā p̄cordia rumpit. sicut scriptū est
puebr. xxiij. Vir animosus parit rixas. et vir iracūdus ef
fodit peccata. Iracūdus quippe p̄cā effodit. q. etiā ma
los quos ad discordiā puocat. p̄ciosos facit. Per irā spū
ritualis splēdor. i. gratia septiformis excluditur. quo
in verusta translatōe scriptū ē. Sup quē requiescet spū
ritus meus nisi sup humilē et quierū. Cū humilē diceret
p̄rū quierū adiunxit. Si ergo ira mētē quierē subtra
bit suā. spiritus sancto habitatiōnem claudit. Dec Breg
gor. Secūdo p irā excidit q̄s a compositiōe corpa
li. Debet em̄ quis esse bene cōpositus i gestibz suis. qd
p̄tinet ad modestiam. s̄m illd apli. ad phil. iij. Modest
tia vestra nota sit omibz homibz sed ira deuictus vt
dicit Grego. in. v. moral. ad ap̄ram mox infamā ducit.
et vltz ad iusticiem. i. corpalis dispositiōis ab inamo co
gitationē fundamēto dissipatur. Itaz ire sue stimulis
accensum cor palpitare. cor p̄remitt. lingua se p̄pedit. sa
cies ignescit. exaspantur oculi. nō recognoscuntur nori.
Die qdē sermonē format. sed sensus quid loquat igno
rat. In quo itaqz iste abrepticijs longe est qui actionis
sue cōscius nō est. Un plerūqz fit q. vltz ad man⁹ ira p
siliat et eo furoz membra foris inicitibz exercet q̄ inter ip
sam mēbroz dñam mēte captiua tenet. Dec Gregor.
Unde et merito figurat p illū demoniacū q̄ vestimentis
suis dilaceratis nudus incedebat. homines verabatur. in
monumētis manebat. Mat. ix. Talis em̄ vehemēs ira
clerat morē. p̄pter qd d̄r pub. xxx. Zel⁹ et iracūdia minu
ent dies. Un et aīalia iracūdia vt canis qui de facili mor
det et larrat sunt breuis vite. Et de illa Silla psule Ro
manoz narrat Aug⁹ de ciui. dei q. p ira cū turbulētissi
mus esset. fracta ē suuvena sanguis in corpe vñ mortu⁹
est. Tercio p irā cadit quis a p̄uersatiōe hominum.
Quilibet em̄ cauēt sibi habere familiaritatē cū iracūdis
vel p̄uersatiōnem ne p̄melicetur ab eis seu p̄dere ha
beat. Unde Grego. in. v. moral. Per irā gratia vite socia
lis amittit. sicut scriptū est. Noli esse assiduus cū homi
ne iracūdo. ne discas semitas eius. et sumas scādaliū aie
rue. q. qui se ex humana ratiōe nō temperat. necesse ē vt
bestialiter solus viuat vt fere siluestres. imo nec secū de

te habitare potest solus. sed contra seipm iratus frangit
aliquando vasa vel carras. vel als seipm pcurit. Un legi-
tur in **Utaspatru** de quoda iracundo q cu no posset cu
alijs puerfari ob suam iram. demu accessit ad locu soli
tariu vt sine ira viveret. sed cu quadā die p aquā iuss
ad fontē impleto vase ex aqua fontis ad aquā haurien-
dam se inclinauerat. z posito sup terrā casu effusa est aq
versato vase. Sed iste iterū impleuit alia aqua aliqua
ira pmutus. sed cu iterū vas euersum fuisset. ille in furia
sua vas illd confregit. sicqz ppendit q nō alij sed ipse
mer causa erat sue ire. Cōuersant autē cū talibz demōes
libēter. Un apls ad ephe. iij. Sol nō occidat sup iracū
diā vestra. nolite locū dare diabolo. q. d. g. iracūdiā dia-
bolus habitat in vobis. z hoc cū sol rationis succūbit su-
per irā. qn tanta ē q tollit vsus debet ratiōis. quoniam
mo iracūdi videtur peiores diabolo. Itā diabolus non
fuit ausus p̄cipitare christū de pinaculo sed dixit Mite
te te deorsū. sed pharisei petra christū repleti in synago-
ga ira ppter verba ei⁹ vera z sancta duxerūt vsqz ad sus-
perciliū montis vt p̄cipitarent eum **Duce. iij.**

ſcd primū pꝛicipale. §. iiii

reuerēdo. de remedijs ire nota q̄ cu3 dī Misere mei
dñe qm̄ tribuloz. hoc est enī remediū p̄cipuū rogare de
um vr̄ det sibi patiētiā. ⁊ liberet eū a miseria turbatio
nis ⁊ ire que nō min⁹ tribulat mentē q̄ ip̄a aduersitas
vel iniuria illata. **Uñ Augusti.** in sermone. Quod ma
la equanimit̄ toleremus. i. sine turbatione ab illo est. s.
do. nō nostra patiētiā. q̄ ps. recognoscēs dicebat. Tu
es patiētiā mea domie. i. causa patiētie mee. vr̄ exponit
magister in p̄mo sentētiāz eam lēz mibi dando. q̄ a me
nō habeo eam. Et ideo q̄ quotidie tribulamur diuersis
miserijs est petenda ab eo patiētiā seu māsuerudo dī
cēdo misere mei quonā tribuloz. **Tria** autē sunt que
valent ad tolerandam iram.

Primo preuisio cū memoria passionis.

Secundo compassio ex dictamie rōnis

Tertio subtractio materie turbationis.

Primū z secū dū remediū ponit Grego. in. v. moral. cit. **Remediū**
ca sine dicens duobus modis facta possidere animum um ire.
ira disuascit. **Primū** est vt anteq̃ incipe aliquid incipiet
mens sibi om̃es quas potest sibi inferre cōrumelias q̃s
proponat quatinus redemptoris sui probra cogitans
ad aduersa se preparat. **Que** num̃ rū venientia t̃cō for̃
tius excipit q̃ro se cauti⁹ ex p̃sencia armatur. qui
enī im̃prouide ab aduersitate dephēdū quasi ab bolte
dormiēs inuenit. **Hec** Grego. **Pr**ouidēdo autē aduersa
que sibi possunt inferri z rememorādo q̃ christ⁹ p̃ eo su
stinuit cū om̃i patiētia z m̃suetudine debet velle cum
imputari z sine turbatōne velle sustinere iniurias. j. **Pe. ij**
Christus passus est pro nobis. vobis relinquens exem
plū vt sequamini vestigia eius. qui cū malediceretur nō
maledicebat cū pateretur nō cōminabatur. **Et** **Idiere.**
Aut tractaretur de morte eius loquens ad dominū ait.
Ego nō sū turbatus te pastorez sequens. de quo in per
sona eius loquēs ait. **Ego** quasi agnus mansuetus qui
portatur ad victimā. **Idiere. xi. greg.** **Si** passio christi
ad memoriā reuocetur nihil est adeo aduersus quod eq̃
año non toleretur. **Om̃ia** em̃ que possunt añmū ma
gis exatcare ad irā z appetitū vindicte fuerūt. facite circa
eū. **Māz** iniuste passus est ab his quibz maiora cōtule
rat beneficia. scz iudeis z corporalia z spiritalia z om̃i
nibus modis. **In** substantia qz ablata sunt sibi vestimē
ta. **In** fama. quia multis contumelijs inuasi⁹ ē. **In**
suis adherentibus vt in discipulis z matre. **In** persona
quia flagellatus. coronatus. sp̃inis crucifixus est. z t̃cō
mēnūq̃ iratus se p̃ crucifixionibus exorant ne periret:

Titulus Septimus

dicens. **Pater ignosce etc.** Secundū remediū ē iram
est fm Grego. in. v. moral. vt cū alienos excessus aspi-
mus. nostra in q̄b in alijs excessum. delicta cogitemus
p̄siderata em̄ infirmas. p̄pria mala excusat nobis alie-
na. patiet̄ quippe illarū iniuriā tolerat q̄ pie meminit
quod fortasse adhuc habeat tolerari. **Trubescit em̄ pec-**
cata alijs nō p̄cere q̄ vel deo vel p̄mo recolit p̄cedo pec-
casse. Dec gre. **Ad hoc facit q̄d dicit Eccl. xv. vii.** Domini
homo seruat irā z a deo querit medelaz. q. d. ē dicitamē
rōnis est vt velit sibi ignosci a deo et in magnis offen-
sis. z ipe nō velit ignoscere sed tenere iras corā p̄mū i
paruis. **Unde z ille seru⁹** cui dimissus fuerat debitū de
cē nullū talentorū q̄ irat⁹ est corā seruū ex eo q̄ nō sol-
uebat sibi cētū denarios in q̄bus debitor erat sibi. sed
tenēs suffocabat eū z in carcere misit adeo displicuit do-
mino suo q̄ tradidit eū tortorib⁹ quos redderet vniuer-
sus debitū vt habet **Matth. xvij.** Tertiu remediū cō-
tra irā ē tollere occasiones vitz dura verba z ea q̄ magis
accēdūt irā **Est enī ira accētio sanguis.** Incendū autēz
ignis diminuit p̄ subtrahēdoz lignoz vel infusionēz a q̄
ligna q̄ magis accēdūt sunt dure respōsiones. dura ver-
ba q̄ dici nō debēt s̄z taceri. **Un̄ in viciis patrū cū abba**
ci Moyse dicta fuisset magna cōtumelia interrogatus
si fuisset iratus. respōdit illud ps. Turbatus sum z nō
sum locutus. Cauendū tamen ne quis adeo taceat cō-
tra dura loquēte z turbatū vt ex tactumitate sua ma-
gis illū accendat. quia hoc malū esset sed tūc potius lo-
quendū est sed cū mansuetudine. nam vt dicit **Proverb.**
xv. Respōsio mollis frangit irā. sermo durus suscitatur
furore. De quodā etiā p̄bo legit⁹ q̄ cū verberaret discip-
pulū suū pro defectu cōmissō aduerteret q̄ ira ei incipie-
bat dominari. sup̄edit z vocauit aliū suū discipulū q̄
non erat passionatus p̄cipiēs ei illū verberare. **Sacn-**
dum etiā fm Grego. in. v. moral. Nonnūq̄ dū accensus
anim⁹ per iram a cōsuetā locutione restringit per accen-
sum tempis penitus a delectatione p̄p̄mi separatur.
z actiores stimuli ad mentē veniunt. causeq̄ que graui-
us exasperent oriunt⁹. z ira in odiū vertit. plerūq̄ ira p̄
silentium clausa intra mentē vehementius estuat. z da-
mosa tacitas voces format. verba sibi quibus exasperetur
obijciat. et durius exasperata quasi in cause exanime
responder. **Quod Salomon breuiter insinuat dicens.**
P̄estolatio impioz furor. Et ante nos quidā sapiens
ait. Cogitationes iracūdi vipere sunt generationes. mēz
tem comedūt matrē suā. **Dec Grego.** Talis ergo q̄ nescit
iram vincere mente clausam debet vel cū illo p̄ira quē
est iratus si potest molliter loqui. vel si credit ex hoc ex-
crescere cū aliquo patre spūali vel amico sapienti rese-
rare. vt sic passio conquiescat.

Trascimini et nolite .s. v.

peccare que dicitis in cordib⁹ vestris et in cubilib⁹ ves-
tris cōpungimini. p̄s. uij. **Ubi nota q̄ tripliciter nos**
possumus habere ad iram.

Primo modo zelatiue et p̄ rectum.

Secundo modo remissiue et per defectū.

Tertio modo viciatiue et per excessum.

Et fm quodlibet illoz potest exponi versus vt p̄mū
p̄cipiat sic exponendo. Trascimini corā vicia alioz
per zelū. z nolite peccare. i. q̄ nō excedatis in zelo. z vt ve-
rus sit zelus in corrigendo alios z irascendo contra eoz
defectus qui dicitis in cordib⁹ vestris et in cubilib⁹ ves-
tris cōpungimini. i. penitemini. a de peccatis interiori-
bus. ista dicunt in cordib⁹ s̄z affectu. et de peccatis ex-
teriorib⁹ que agunt p̄ corpus. z ista dicunt. id est. fiunt
in cubilib⁹. Est em̄ corp⁹ tanq̄ cubile in q̄ requiescat ani-
mus. Est em̄ fm Aug. p̄nia qdā irascētis vindicta pu-

nies in se qd dolet cōmississe de pe. d. iij. penitencia. **Et**
ad plenū zelū z necessariū p̄ner nō solu irati. z punire
suos defect⁹. sed etiā alioz debito mō inq̄tum potest z
debet. Irascit em̄ iust⁹ peccatis paleaz. i. maloz. sed nō
odit inq̄t **Aug. vj. q. j. s. fi.** **Un̄ dic Chrys.** Qui irascit
cū cā nō est re⁹. nā si ira nō fuerit s̄z zelū nec doctrina
p̄ficiat. nec iudicia stant. nec crimina p̄pescunt. **Unde j.**
Matth. ij. inq̄t Marthabias iustruēs filios z ad zelū le-
gis exhortas p̄ exēpla. **Delias zelādo zelū legis recepi**
est in celū. qd h̄r. uij. Reg. ij. zelū autē p̄pue legis belias
ostēdit dū iratus ē falsos p̄bas q̄ idolatrare facebant
p̄lm q̄ dringēros occidit i cor̄te Cison vt h̄r. iij. Reg.
xviij. **Adhuc autē zelū inuitat exēpla scōz.** **Un̄ Diero.**
ad Ripariū. Regi sinomastrē. i. vindictā. **Finces.** austeri-
tate helye z zelū symeonis chananē. **Petri** leuitate. et
ananiā z saphirā crucidantē. pauli p̄stariā q̄ climā ma-
gū vīs dñi resistētē. eterna seueritate dānauit. **Nō est**
crudelitas crimia p̄ dō punire. s̄z pictas. **Un̄ in lege dicit**
Si frater tu⁹ z amī tu⁹ z vxor q̄ i sinu tuo dormit cōp-
uare voluerit veritate. sit man⁹ tua sup eoz z effundes
sanguinē ipoz. **xxij. q. viij. legi sinomastrē.** Si iudicia
liter accusando fuerit p̄denat⁹ ex ira p̄ zelū de finces. h̄r
Numeri. xxvj. qui motus ira per zelum. cum madiani-
palionib⁹ tribu iuda q̄ p̄ legē dñi mucebat vñū de p̄na
ta in ipō actu peccati occidit. de helya h̄r. uij. Reg. i. q̄
sup duos q̄nquagenarios fecit ignē de celo descendere
cōburnē eos. **De zelo symonis p̄ eodez videt h̄c sumi**
simon z petrus q̄ binomius erat. z historiaz de anania
z saphira habes actu. v. in ibi exponit de sumone gerna
no thabai apli tangēdo historā q̄ h̄r in legenda eoz s̄z
de serpenti b⁹ p̄ magos. pcuratis q̄s apli miserūt super
eos ad affligēdū eos ex zelo dñi. **Hac ira p̄ zelū mor⁹ mas-**
thabias occidit nūciū regis antheobi q̄ cū inuitabat
ex pre regis ad sacrificandū ydolis. z iudcū q̄ corā co sa-
crificabat. vj. j. Mach. ij. **Hac ira motus p̄pus expulit**
flagello vendentes z emētes in templo. **Job. ij.** De hac
ira **Grego. in. v. moral.** Si sic p̄mos vt nos amare p̄o-
pimur. restat vt sic eoz erroib⁹ vt nostr⁹ irascamur. **De**
hac p̄ Salomonē Eccl. vj. **Melior est ira risu** quia p̄
tristitia vultus corrigit animus delinquentis. **Ipe in**
zelus rectitudinis q̄ mentez iniquitū dine p̄gurat mor-
tiū aciem obscurat vt altiora nō videat qui bene p̄us
tranquilla cernebat. **quia nec solis radius cernit cū cōs**
morte nubes faciem celi obducit sed inde subtilius z ad
alta reducit. **vn̄ ad temp⁹ ne videat reuerberat.** **Ira**
p̄ zelum. **Nam ipi recti emulatio eterna post paululum**
in tranquillitate largius appetit que hoc interim p̄ com-
motionē claudit sicut infirmāti oculo cū collinū ponit
lux penit⁹ negatur sed post paululum plen⁹ recipitur.
Secundo vt excludat defectus ire cū vti oportet. que
remissio dicitur peccatū est. et tunc sic exponit. Trascimini
cū oportet ē ira z aliena vicia z nolite peccare. q. d. si h̄
nō facitis peccatis. nolite ē peccare nō irascēdo. **Pro**
cuius declaratione dicit beatus Thomas. se. se. q. d. vij.
arti. vij. q̄ ira dupliciter potest intelligi. **Uno modo p̄**
ut est simplex motus voluntatis quo aliquis nō ex pas-
sione sed ex iudicio rationis infligit penā. et sic defectus
ire absq̄ dubio est peccatū. z hoc modo intelligitur vt
bum Chrys. cum dicit super **Matth.** Qui cum cā non
irascatur peccat. **Nam talis vicia seminat. negligentiaz**
nutrit. z nō solum bonos sed etiā malos inuitat ad pec-
catum. **Iracundia em̄ que est cū causa iracundia nō est**
s̄z p̄pue. sed iudiciū. **Dec Chrys.** **Iracundia em̄ p̄pue intel-**
ligitur cōmotio passionis. q̄ autē cū causa irascatur. i. ex
rone. ira ei⁹ nō est ex passione z iō iudicare dicit nō irasci.
Alio mō accipit ira p̄ motu appetit⁹ sentitū q̄ cū pas-
sione z trāsmutatione corporali. z h̄c motus ex necessitate

Ira p̄zel-
lum.

De pe-
ccatis

Ira p̄zel-
lum

Ca. 2. De indignatione.

sequitur in homine ad simplicem motum voluntatis. quia natura appetitus inferior sequitur motum voluntatis appetitus superioris nihil aliud repugnat. et ideo non potest tota ratione deficere in appetitu sensitivo motus ire nisi per subtrahendum vel debilitandum motus voluntarii. Et ideo ex consequenti defectus passionis ire vitiosus est sicut et defectus voluntarii motus ad puniendum mala secundum iudicium rationis. Est autem passio ire vitiosa sicut et omnes alii motus appetitus sensitivi ad proprium executionem id quod ratio dicitur. alioquin frustra in homine esset appetitus sensitivus. cum tamen natura nihil frustra operetur. Si autem quis non irascitur propter vitia sua et aliorum. ut cum familia patris vel mater vel subditus rector secularis vel ecclesiasticus videtur vel seculi delinqueret. et ex remissione non corrigitur nec puniunt. ne seipsum ira perturbet. vel delinquentes et amicos eorum consistunt tunc defectus ire est peccatum. et dicitur remissio. Contra quos dicitur distinctus. Si quis diaconus. Que est ista bonitas iusticie inimica. palpare criminosos. et amicia eorum dimittere versus ad diem iudicii impunita. Et Ambrosius dicit. Dum indulget indigno ad prolapsionis praeiudicium prouocat vniuersos. Facultas enim venie inueniunt per delinquentem. prout quod iustitia. Delicti sacerdotes sunt et si se debent. tamen quia non irascitur propter vitia filiorum mala morte cum filiis suis interit. Nec obstat si dicatur quod deo debemus assimilari iuxta posse. secundum illud Iacobus. v. Estote vos perfecti sicut et pater vester perfectus est. deus autem cum tranquillitate iudicat et punit sine ira aliena. Nam ira eius de qua dicitur Irascitur est furor domini in populum suum. non est considerati animi sed iuxta supplicij institutum. ut habet de peccatis distinctus. Sed et continuo. Sine alteratione autem et commotione animi irascitur et punire non possumus. Respondet enim beatus Thomas ubi dicitur quod deo assimilari debemus in appetitu boni. sed in appetendo non in appetendi assimilari non possumus. quia in deo non est appetitus sensitivus sicut in nobis surgit motus ire cum alteratione et obfuscatione rationis. qui tamen potest et debet regulari ratione. hec enim ira et si in ipsa executione actus cum se corrigit iudicium rationis aliquando impeditur. non tamen rectitudine tollit rationis. non est autem propter rationem prout ut intermitteat deliberatio rationis in eo quod est iam a ratione deliberatum. quod etiam ars impeditur in actu suo. sed dum debet agere si tunc deliberaret de agendis. Tertio modo intelligitur illud Iacobus ira ut remoueat ira excessus. quod contingit quia humanum est. quia qui non irascitur aut dicitur. aut deus aut lapis est. sed noli te peccare. id est non habere voluntatem deliberatam vel per manentem in ea. quia tunc graue peccatum esset. Unde ecclesiasticus dicit Graue sapientia est arena. sed ira stulti viros grauior. Sed ex illa modica ira compungimini de his que facitis in terra et corpe in conuersione. sicut dicit Hieronymus. Et ut dicit Gregorius in v. moralium. Cum per zelum animus mouetur curandum sumus ne hec eadem institutio virtutis assumit mentem ira dicitur. ne quasi domini precat. sed quasi ancilla ad obsequium rationis parata a rationis tergo non recedat. nam quantumlibet ire ex zelo rectitudinis surgat si immoderata mentem vicerit rationi prout seruare premitur. Dec illud. Quod autem non est secundum rationem peccatum est quod cum contingit compungimini. Unde in huius figura dicitur in veteri lege. Vir qui incidit ligna in silua si casu excelsum ferrum de manubrio interfecerit proximum profugiens ad vineam et tribu ciuitatibus refugij saluus erit et non occidetur secundum Augustinum. Vir incidit ligna quando ferro increpationis vel punitionis abscondit vitia ex hominibus qui per arbores signant. sed ferrum egreditur de manubrio in hoc opere quando reprehensio vel punio excedit modum debitum rationis ira dominare. ex quo aliquando sequitur mors proximi. licet per intentionem. quia asperitatis nimie increpatione nec correctionem recipit nec salutem. distinctus. xlv. Sumus beatus. sed

motus scandalum. Talis ergo sic excedens ut saluetur. Ipsi dicitur ad vnam ciuitatem trium in quibus homines rei tunc sunt viz peritorem. passionem vel satisfactionem. quolibet barum inducit alia duo. saltem propositum. et sic euadet. Irascimini ergo que dicitis in cordibus vestris et in cubilibus vestris compungimini. Si vero quis irascatur sine aliqua causa propter aliquem. puta quia non offendit nec eum nec alios. sed quia voluntati sue non assentit in malum. sed repugnet. et huiusmodi. vel ex causa iusta. puta quia offendit. sed iratus appetit eum puniri iuxta debitum modum. et super ira rationem vel multum obfuscatur. sic est reprehensibile. et dicitur ira per vitium. quod est aliquando mortale aliquando veniale. ut dicitur infra. Hanc perhibet Salomone dicens Ecclesiastes. vij. Noli irasci. Ira enim in se non stulti requiescat. et hanc ira sicut et omnes alias passiones que affectiones nominantur dicebantur stoici esse malum. et non cadere in animo sapientis. i. virtuosus. Accipiebant enim ira prout importat vitium. prout scilicet quis irascatur propter malum vel intendens. non correptionem virtutis. vel bonum commune. Sed pariter dicitur dicebantur peritorem. Ira et alias passiones cadere in animo sapientis. Quorum sententia Augustinus in. ix. de ciuitate dei magis approbat. Sumebant hi iras alias passiones prout sunt motus appetitus sensitivi siue sunt moderate siue non. et sic semper non sunt male. quia si moderentur ratione sunt bone. ut scilicet puniat delinquentem propter bonum commune iusticie perseruandum per eum ad quem spectat. et in hoc est munus dei. et sic relinquitur ultionem deo cuius est secundum illud. Nea est ultio. et cetero. xxxij. dum scilicet appetit puniri malum per eum qui est munus dei in illo.

Capitulum secundum de indignatione. et ibi de varijs murmuracionibus que sunt contra deum et contra prelatum.

De filiabus ire precibus.

De indignatione et murmuracione que ex indignatione videtur procedere. et de hac pars. De sine ab ira et derelinque indignationem. noli emulari ut maligneris. Ubi admonemur reserare turbationem in mala plura tendentem. ibi. Desine ab ira. Eliminare indignationem ex ea procedentem. ibi. derelinque indignationem. Eliminare murmuracionem ex ipsa proueniens. ibi. noli emulari ut maligneris. Quantum ad primum dicitur apostolus. Non vos defedentes carissimi sed date locum ire. ne scilicet ille vos occuperet. ut dicit Ambrosius. xi. q. iij. Ira. Et ratio est. quia multa mala procedunt ex ea. et precipue sex que sunt filie eius. secundum Gregorium in xxxj. moralium. scilicet Rixa.

Tumor mentis.

Indignatio.

Contumelia.

Clamor.

Blasphemia.

Potest enim ira tripliciter considerari secundum beati thome. q. h. q. d. vij. art. vij. Uno modo secundum quod est in corde. et sic ex ea nascitur duo. scilicet indignatio et tumor mentis. Alio modo secundum quod est in ore. Et sic triplex sequitur ex ea inordinatio. quia vel vox inconfuse clamando. et ad hoc pertinet clamor vel impropereando et contumaciando. et sic est contumelia vel blasphemando. et sic est blasphemia vel maledictio. Tertio modo secundum quod ira est in facto. et sic est rixa. per quam intelliguntur omnia nocumera que sacro personis hominum iniuste irrogant. ut homicidium. vulneratio. incarceration. et huiusmodi. Desine ergo ab ira quia ira et insanie nihil est medium. inquit Aristoteles. Quantum ad secundum dicit beatus Thomas. ubi super quod indignatio est cum quis turbatur propter aliquem reputans indignum. ut sibi hoc fecerit. Indignatio sed derelinque indignationem autem pars. secundum aliam translationem. tio est. quam ponit Augustinus super psalmum. loco et nos habemus furores

Ira triplex
citur cōsi-
deratur

Indigna-
tio est.

Titulus Septimius

Ad qd etiā horat aplūs di. ad Ephe. iij. Omnis indignatio et ira tollat a vobis. Soler autē qd indignari cū vider aliū exaltari quē reputat min⁹ dignū et se pari vel nō ita appreciari. Et sic frater pdigi cū audiuit prēm suū cū tanto gaudio et festo pdigū recepisse in domū in dignatus est et nolebat intrare. Luc. xij. sic audientes decē apli. de duobz fratribz. scz Johanne et Jacobo. q petis sent p ceteris in regno locari vñ ad dexterā. ali⁹ ad sinis strā indignati sunt. Matb. xx. Sed nō debet qd indig n. ex hoc. Unde Ambro. Charissimi nō indignemini si mali florent in mūdo et vos mala patimini. Non em̄ est christiane dignitatis in temporalibz exaltari. sed poti⁹ de primi. illi nūbil habent in celo. et vos in mūdo. et ideo qd quid vobis mali contingat potius gaudere debetis. Et Chrys. Quid ergo turbamini. nemo vos vidēs malis nos pspicitatem habere turbet. Non est hic retributio virtutis et vicij. sed veluti qdā gust⁹. d. pe. dist. iij. Et ex hac indignatōe frequēter sequūt murmuratōes et alia mala. Quantū ad tertiū dī. Noli emulari. i. peristari vel indignari. ex depreſsione tui et exaltatōe malorū ita vt maligneris. i. maligne aliqd agas vel murmurando vel blasphemando vel a bono cessando et bñmōi. Et ratio nem assignat subdens. qm̄ q malignat murmurando vel aliqd malū agendo exterminabunt. i. extra terminos salutis vel viuētium ponent. sic inquit illa sancta iudith. Qui autē improprie murmuratōis ptulerūt contra dñm exterminati sunt ab exterminatore. Hinc aug⁹ super ps. sup bñc fñm Credidisti in xpm̄ qre credidisti. qd tibi pmisit. si felicitatē hui⁹ seculi pmisit tibi xps. in iurura aduersus illū qñ vides infidelē felicē. Quid tibi pmisit felicitatis nisi in resurrectōe mortuoz. quid autē in hac vita ipe inqz pmisit. an dedignaris serue et discipule quod dñs et magister. nōne ab ipso audis. non est seruus maior suo dño. nō est discipulus super magi strū. Ille p te dolores. flagella. crucem. mortē. obprobria scz portauit. Et quid boz iusto debebat. quod tibi peccatorū nō debet. Erga tene directū oculū tuū. f. fidei ne turbet pre ira. Desine ab ira et derelinque furorem. Noli emulari vt maligneris. Exemplū in vitā patrū legitur de quodā sancto viro q seruiebat deo in heremo. cui qd dāz seruiebat discipulus portans ei necessaria ad viuendū. quādā autē die cum iussit ad ciuitatē inuenire omnes apothecas clausas. interrogauit de causa cū festū nō esset. dictū est ei q quidā magn⁹ diues obierat. ad cuius funus totus clerus et populus pueniebat ad honorandū. accessit ad ecclesiā vbi sepeliebatur vbi erant parata luminaria innumera. et campane omnes pulsabantur. et omnes pfuxerant. Dis visis reuersus ad heremū et portans heremite necessaria. inuenit in via caput heremite. et paulopost brachiū cum manu. vnde perpsit illū deuorari a feris. super quo multū est indignat⁹ plectit se in terrā dicens nō inde surgere nisi deus manifestaret sibi hoc mysteriū quomodo ille diues iniquus mortuus erat cū tanto honore. et ille dei seruus cū tanta miseria. Et respondit ei angelus q ideo tātus honor fuerat diuiti factus. vt remuneraret ad plenū de operibus suis bonis. nam in inferno erat. Deremita autē vt purgaret a leuibz aliquibz peccatis suis. sic erat mortuus. sed in paradiso erat.

Exemplū
de diuite
mortuo
maxime
honorat
to.

De murmuratōe nō. §. I.

ta q fm̄ Rober. bolchor est querela cum impatiēcia Et de hac inqz ps. cv. contra populū illum antiquū signifi cantē fm̄ Augu. in gestis suis populū christianū. murmurauerunt in tabernaculis suis et nō exanderunt vocem dñi. et deuauit manū suam. super eos ad puniēdum. vbi tria demonstrat Psalmista.

Et querelā de deo insinuat. ibi. murmurauerunt. Et permanentiam in malis demonstrat. ibi. non est audierunt.

Et penā de vicio desigt. ibi. et eleuauit.

Quantū ad primum. §. II.

Tangit historia qñ reuersus exploratoribz de terra promissionis audientes terrā illam eis a deo promissam ciuitatibz fortissimis munitā gigant eos boies ibi habitare. ceperūt diffidēdo de promissis dei murmurare dicentes. faciamus nobis duces vt reuertamur i egyptū. Et hoc egerūt in tabernaculis suis. id est. cū essent oculos si. Non em̄ laborantibz sed ociosis hoc contigit. dicit ibi glo. Vbi sciendū q cum murmuratio importat querelam. triplex repit querela ptra dñm in scriptura.

Prima est ppsumptionem.

Secunda est p admirationē.

Tertia est per turbationē.

De pma dicit Matb. xx. in parabola vinee q illi quise nerut hora pma ad laborandū in vinca cum nō accepissent a procuratore. nisi vñū denariū sicut et q venerunt vñdecima hora. murmurauerūt aduersū patrefamilias dicentes. Di nouissimi fecerūt vño hora et pares illos nō habis fecisti. et. Vbi dicit Greg. in omel. q venietes pma hora signat patres pmos veteris testamenti. et venientes vñdecima signat sanctos noui testamenti q recipiunt denariū. id est. idē pmiū sicut et sancti antiqui testamenti et pus quia immediate cū moriūtur. illi autē diu dilati sunt. Et illa murmuratio nō est ppe aliqua querela contra deū. cū quierissimi sint. Sed per suppositionē dicit. id est. dato p impossibile q conueni vellent. declaratur a parte q non sit eis iniuria vel diminutio debite mercedis. sed iuste vñicuiqz tribuit. Nicola⁹ m̄ de lyra sup illū reptrū aliter dicit. i. q gentiles pueri ad fidem venietes vñdecima hora. q receperūt tantā grām quē quodā pncipiū glorie. quantā et iudei in pncipio conuersi vt apostoli cū alijs discipulis vel etia sancti veteris testamenti. Non em̄ est aliud gloria q grā psumpta. Un̄ Roz. vi. Gratia dei vita eterna. i. est. Eidentes ergo iudei q gentiles pueri ad fidē recipiebāt gratiā spūs sancti in ligno visibili. scz in specie ignis sicut et apostoli. Un̄ et Actū. x. dī q loquēte Petro. i. cornelio centurioni et familie sue cecidit spūs sanctus super omnes qui audiebāt verbū. nō intelligētes mysteriū qm̄ murmurabant reputantes gētilēs indignos tantā grā dī ibi q obstupuerūt q venerat ex arcuāsiōe dicentes qd et grā spūs sancti in natiōibz. i. gētiliū diffusa est. Sed et reuertente Petro ad iudeos ceperūt cōqueri de eo. q ad corneliū gētilēs diuertisset. quibz satisfecit declaras quō sibi ostensum est p visionē. i. linthei de celo submissi pleni animalibz immūdis et ei dictū q mactaret d illis et manducaret et. quia et gētes etiā vocāde erant a deo ad gratiā suscipiendā. Nec potest qd de deo iuste pqueri quare det grām vñi magis q aliter. et quare magis cauent gētilēs ad fidem q iudeos qz in eo nō bz locū acceptio psonaz cum nulli sit debito. Scdā querela est p piā admirationē. Eidentes em̄ sancti malos exaltari et bonos depm̄ et conculcari. aliquādo pquerunt de deo nō transcendēdo sed admirādo de iudicijs dei. et isto modo dicit. xij. c. quasi murmurās ptra deū inqz. Justus quidē es dñe si dispertem tecū. vñz tamen vera loquar ad te. qñ di. Scio et sic fatcor te dñm in omnibus operibz tuis iustū. tñ miroz de hoc q ego dicā. qd verū est vt cernit. Quare via impioz pspicit. via. id est. stat⁹ fm̄ modū impioz. coz. f. qui in pietate fidei et christiane religionis deficiūt nō credentes aliā vitā esse nisi pntē. Bene est bis q puaricant. i. egrediūt de via

Querela
vel mur
muratio
pntis

Querela
muratio

Ca. 2. De murmuratione

mandatorum tuorum sequentes viam demonum. i. viciorum et iniquitatem. i. equitatem et iustitiam nocentes primis. Planta in eos et radice mulerit. i. te operante vel punitente videbitur firmari in divitiis et honoribus et potentia terrena et tunc radicati et fundati quod non possint perdere talem statum prosperitatis. Prope es tu. s. cor eorum. i. tu deus. Nam si quod petunt et desiderant de rebus mundi. quia alia non querunt. ipsi obtinent et si eos fraudas. et longe a rebus eorum. Rentes in scriptura significant delectationes corporales. quia ex rebus exceditur semen. unde sequitur delectatio carnis maxima. Et vult dicere. Si quas appetitis delectationes pravas tu es longe ab hominibus. non impedis sed permittis eos assequi quod cupiunt in hominibus. Deinde loquitur de se quod iustus erat. Et tu domine nostri me. i. cognovisti me. i. scia electionis et approbationis. et vidisti me. oculis tue gratie quod sunt dona spiritus sancti me insperasti. et probasti cor meum. i. multis tribulationibus. persecutionibus. temptationibus. examinasti. et cetera. i. in omnibus invenisti me tecum esse non recedendo a te neque contra te. Ecce querela de exaltatione impij et tribulatione iusti. Sed immediate recurrit ad rationem illustratam a spiritu sancto. subdit. Congrega eos quasi gregem ad viciniam. quod d. Certe video iustitiam tuam deus in hominibus. Nam quia hominibus reprobos deputas ad damnationem eternam propter coram mala vitam. tu deus facis sicut macellarius facit quod vitulos et porcos quos vult victimare. i. occidere. dat eis plures blada et bona portagio quibus pinguiant ut ipsa animalia pinguiora sint in morte et sic congrega. i. congregabis. vitulos autem quos non vult occidere servare ponit ad aratrum et alios labores. Sic tu deus das istis reprobis abundantiam spiritualium ut plene remunerentur in patri si qua bona faciunt et abundantiori pena in inferno postea crucietur ex malorum tantorum bonorum. Electos autem tuos affligis et laboribus exponis quos ad vitam reservas eternam. Et sequitur de malis quod prosperant. Et sanctifica eos in die occisionis. i. ad complementum spiritualis prosperitatis eorum in die occisionis. i. mortis sue. sanctifica. i. permittas ut habeant honorem et sepulturam magnificam ac si essent sancti. quod tamen est eis ad maius iudicium. unde sanctifica. i. sanctificabis. Hanc etiam per querelam ponit per deum. Ecce ipsi peccatores quod d. dicunt si est scia in excelso. quod d. deus non cognoscit ista facta mundi nec curat de eis. Et abundantes in seculo. i. in secularitate in vicibus mundi. superbia avaricia et luxuria. obtinuerunt divitias in pecuniis vestibus lapidibus preciosis. palatijs. agris. et famulis. et dixi ista cernens finem sensualitatem et primum mortis temptationis ego David. Ergo sine causa iustificatus ui cor meum. i. sine utilitate exercui me in observatione mandatorum dei et operibus virtutis et iustis unde cor efficit iustum et sanctum. et laui inter innocentes manus meas. i. ac si mei innocentes fuerunt et si in aliquo offendi. aqua per laui et purgavi et tamen fui flagellatus tota die. et castigatio mea in matutinis. i. cum reperi me in die gratie fui flagellatus diversis tribulationibus. et tamen si aliquis incurrit in nocte culpe fui a deo castigatus diversis adversitatibus. sed a deo illustratus subito dixi finem rationem. Si dicebam narrabo sic. i. talem esse retributionem malorum qualis cernit in vita presentis et non alia. Ecce nationem filiorum. s. per adoptionem et gratiam spiritalem amorem. Nam ut dicitur Iudith. viij. Omnes ab initio quod deo placerent per multas tribulationes transierunt fideles. Et Hebr. xij. Flagellatus deus omnem filium quem rectus pater. sed si non est alia retributio quam ista presentis. cum mali bona habeant. et boni mala. ratio autem iusticie dicat ut malis mala habeant. et bona boni. ergo boni quod tot mala patiuntur reprobi habebuntur et mali electi et dilecti dei. Esti maba ut cognoscerem finem iudicium superbiale. quod frequenter fit finis iusticia. Sed labor est ante me. i. ad cognoscendum quare deus det bonis adversa. et malis prospera. donec intrem in sanctuarium dei. i. in secretum suorum iudiciorum.

ciorum per visionem vel revelationem. Et intelligam in novissimis cor in fine quod eis reddatur. Nam ut dicit Gregorius in vij. moralium. Occulta sunt iudicia dei vix cum malum bona habet et bonus mala. sed longe occultiora. cum malus mala et bonus bona habeat. Nam incertum si malum habeat mala ad meritum sue damnationis. vel ad emendationem. et bonus si bona habeat ad maiorem sui provocacionem ad diligendum deum ex beneficiis multiplicatis an illa recipiat ad remunerationem bonorum quod facit. Et ideo sancti magis timent et dubitant in prosperis quam in adversis. Bene autem intelliget in novissimis quando videbunt statum hominum in alia vita. Veritatem deiecit eos. i. reprobos domum alleverunt. i. superbe vixerunt hominibus bonis temporalibus. id est de statu felicitatis temporalis ad statum miserie diuinitatis. quod facti sunt in desolationem. subito defecerunt. Non est ergo respiciendum ad presentem felicitatem sed futuram. nec perquirendum quod mali bona habeant. sed providendum quod prosperentur. quod si male tanto maius iudicium eis preparat. Aliqua etiam murmuratio quod est sine peccato accipitur per quadam querela seu tristitia procedente ex defectu boni spiritualis quem in se videt vel in alijs. et sic lumit in presentibus. ubi loquens propheta de perditione iudeorum ad vespertinum. i. in fine mundi. ait. Ipsi dispergentur per diversas partes mundi. ad manducandum. i. ad incorporandum alios in ecclesia. Si vero non fuerint saturati. i. non perierunt quibus predicabant ut optant. murmurabant. i. perstabunt per illos et perquerent de duricia eorum. Tertia querela est turbatione. et ista proprie est murmuratio et peccatum. De qua dicitur Eccl. i. Cur prudens et disciplinatus non murmurabit correptus. Hanc docet cauere apostolus dicitur per b. h. Omnia agere sine murmuracionibus. Sed et ista murmuratio mala triplex est.

Aliquando contra socium.

Aliquando contra prelatum.

Aliquando contra deum.

Murmurat quicquid aliquis. i. perquisit contra socium seu proximum. quod non servit sibi. putat velle. Unde dicitur Eccl. xxiij. de eo quod accepit mutuum a proximo et cum reperitur ab eo murmurat. sic inquit. Multi quasi adinuentionem estimantur fenus. i. quasi inuenerunt non reddendum unde estimantur runc mutuum eis factum. et sequitur in auctoritate. et postiter molesta his quod se adinuenerunt donec accipiant osculatur manus dantis. et in tempore restitutionis postulabit tempus. et loquetur verba reddendi et murmurantis et tempus causabitur. Si autem poterit reddere aduersabit. aliqui etiam murmurant quis cum videt nimis grauari in obsequijs vel operibus ut cum pauperes vel religiosi perunt elemosinas. et hi a quibus petunt. murmurant dicentes. Isti indiscreti sunt et non faciunt nisi petere et si dant murmurando dant. Sed dicitur. s. per. iij. hospitalet. i. ad subueniendum sine murmuracione. Sic martha murmurabat per magis dalena quod non iuuabat eam ad ministrandum. Et Judas de effusione vnguenti dices. Et quod perditur hec res. Alii quando imo et sepe murmuratio fit per perditores. s. eo quod non peruideant subditis ut vellent. vel non equaliter omnibus. Sic murmurauit populus ille hebreorum per moysen ducentem suum in deserto Syn perquerendo de defectu cibi. ut habebat Exo. xvi. Et in raphidim perquerendo de defectu aque Exo. xv. Et contra Aaron sacerdotem suum summum qui usurpassit sibi sacerdotium. et quod fuisset causa ipse moyses mortis. eorum. sacerdotum quod combusti fuerant ab igne immisso a domino per superbia et murmuracionem eorum per moysen et Aaron volentes uti sacerdotio ut Aaron. ut habebat Num. xvi. et xvij. In quo murmuracionibus mansuete se habuerunt per murmurantes de eis et recursum habuerunt ad deum cum orationibus. Et in ecclesia primitus surrexit murmur grecoz scilicet peruersorum ad fidem contra hebreos eo quod vidue eorum despiciet

Murmuratio turbationis.

Murmuratio socii.

Contra peritios.

Titulus Septimus

banē in ministerio quotidiano. vt dicitur act. xij. Et qz nū-
mis graua bantur in opibz manū. vel qz nō ita requi-
rebant vt bebbec. qd reputabāt sibi ad p̄p̄m vñ conq-
rebant. S; aplis ordinatibz tēp̄e diacones q sup b̄ ha-
berēt curā sedatū ē murmur. Jitō vñ mltū p̄urbat
p̄gregatōes religiosoz. z pacē tollit. z ideo grauit̄ p̄u-
niēdū. An dicitur. x. Aliq̄ sit a fratz vñtate q murmu-
rauent. z op̄ ei abijciat q murmurās extiterit. ne pe-
nas murmuratū incurrat. de q̄ ait apls. Neqz murmu-
raueritis sicut quidā eoz murmurauerūt z p̄ierunt ab
ext̄minatore. Dic̄ tibi glo. sup p̄bo. Op̄ ei abijciatur.
op̄ clerici p̄cipue orō dicitur. z op̄ laici ē oblatio. Et sic vñ
dicere q̄ clerici p̄pter murmuratōem d̄z separari ab alijs
in orōe quasi excoīcat. z laici oblatō nō d̄z recipi. Aliq̄
fit murmuratio tra dū. An Numc. xij. dixit domi-
nus. Uqz q̄ multitudo hec pessima murmurat contra
me. Uqz quedā blasphematio creature est: vt q̄ p̄ ac-
cepit a deo q̄ alie creature cōqueratur de deo q̄ non agit
suo suo z fm velle suū q̄ si sapientior sit deo z meli⁹ cog-
scat qd expedit sibi z alijs q̄ d̄s. Q̄ fatue cōqueritur
infirmitas de medico ex eo q̄ non sibi p̄cedit abos placi-
tos gustui suo infesto sed sibi displicibiles z tñ viles.
An Tren. iij. d̄z. Quid murmurauit hō vñens vir pro
peccatis suis. q. d. Quid audet p̄queri de deo in tribula-
tiōibz cū eas mercatur p̄ peccatis suis. Sed qd peius
est: qz d̄s p̄hibet h̄mōi murmuratōes quondie homi-
nes iterant. z hoc d̄z in secunda parte.

De secūdo p̄cipali. §. III

iz pmanētia in hoc vitio notat cū d̄z. Nō exaudierunt
vocē dñi. nō obedierūt f̄moni dñi. istud vitii detestā-
tis z p̄hibentis. Unde z p̄ sapiētē inquit. Custodite vos
a murmuratōe que nihil prodest: imo multum nocet.
Et apls. j. Coun. x. Neqz murmuraueritis sic quidam
murmuraueūt. s. eoz. Et nota q̄ tripli murmurat d̄z op̄.

Primo. de nimia seueritate.

Secūdo de nimia benignitate.

Tercio de aeris inequalitate.

Mur- Murmurant aliqui z cōquerunt de deo cū multū af-
fligunt vel magna paup̄rate vel infamia vel p̄secutōe
vel infirmitate. aut tempraōe dicentes deū esse crude-
lem erga se vel alios tribulatos. z plus aduersitatis eis
dare q̄ possint portare. z se a deo esse derelictos z abie-
ctos. Sed o q̄ magnā falsitatē isti loquunt. Om̄is do-
ctrina sana gentiliū z catholicorū damat deū p̄ssimū
z clemētissimū fore oēm aduersitatē ab eo p̄cedere. z ele-
ctos suos sibi acceptissimos multipliciter b̄ flagellare. z
tūc magis eis adesse. fidelis d̄s ait apls. j. Coz. x. q̄ nō
p̄mittit vos temptari sup id qd potest. s; cū temptari-
one faciet p̄ouētū vt possitis sustinere. Et rō ē. qz ipe cū
tribulatis qui sunt parati ad sustinendū portat onus.
An ipo inquit p̄ p̄s. sum i tribulātōe eripiā cū. z cito.
qz breuissima. z quasi momētanea ē vita nostra. z glori-
ficabo eū exinde. Hoc aut̄ habet p̄ certo om̄is q̄ colit te.
dixit saray vxor thobie iunioris. qz vita ei⁹ si i tribulati-
one fuerit liberabit. si in p̄barōe coronabit. si in tempra-
tiōe ad miam tuā puenire licebit. Nō em̄ delectaris i p̄-
ditionibz nris sed post rēp̄statē tranquillū facis p̄ la-
crimarōem z fletū exultatōem infundis. Q̄ elegāter
circa hoc gre. in mora. loquit. Si inquit deo iusta plas-
cere scimus z pati nulla nisi que deo placuerint possu-
mus. iusta sūt cūcta q̄ patimur. z valde iniquū est si de
iusta passione murmuramus. hec ille. Tercie multū esset
arguendus reus si murmuraret de iudice eo q̄ facit cū
flagellis aliquātulū cedi cū mortē acerbissimā meruerit
An igit̄ oēs i mōm̄ intrem⁹ cū debito mortis eterne et
oīm penalarū quō audemus murmurare z p̄queri d̄

deo p̄ssimo q̄ flagellet nos t̄palit̄ q̄ eternalt̄ meremur
puniri. Sed z i ipis flagellis mltaplicē p̄solatōem infu-
dit. z p̄mij coronā sup̄impōit. B̄us vir q̄ suff. rēpra-
tū cū p̄ba. su. acco. vi. Jac. j. In om̄i tribulātōe ē tēp̄-
ratio. i. motus ad impatiētā. Nō q̄ murmurat dū in tri-
bulatōibz ē sed patiētē ferendū. cū z maximi sancti qui
innocētē vixerūt graui passi sūt z libētē. Unde Job
xxxij. d̄z de tribulato. Respiciet hoīes z dicet. peccauit
vt erā dignus nō recipi. i. tribulatus respiciēdo hominē
sanctos z p̄secutos q̄tra passi sūt fatet z recogitat se p̄co-
rē. z nō tñ affligi q̄tū merent̄ p̄cā sua. Secūdo mury-
murat aliqui de nimia benignitate dei. vt qz recipit m̄g-
nos p̄cozēs ad p̄nias. z dat eis magna dona. vt tolerat
male agētes tam diu in malis suis z nō punit. vel qz dat
impijs z scelerat̄ m̄gnas p̄spirates. Et sic scribit z p̄ban-
sei murmurabāt p̄ ibm dicētes. Qz h̄ hō p̄cozēl recipit
z māducat cū illis. Lu. xy. Et itez Lu. xij. Murmura-
bāt q̄ ad hoīem peccatōrē. s. zachcū diuertit. s. ad eum
dū i domū suā. s; maxime ondit Lu. x. p̄ p̄bolā cēus
ouū z decē dragmaz z duoz filioz quoz minor p̄dige
p̄sumpta suba reuersus ē ad p̄rem. z c. q̄tra sit d̄no deo
cura de p̄cozē p̄uisione. z q̄tū gaudū in curia celesti.
An z. q. Re. xij. dixit sapiēs illa mlier t̄becutēs. Nec
vult d̄s p̄re aiām: s; retractat cogitās ne penit⁹ p̄ceat.
q̄ abieceris ē. Per hec z alia p̄ba induxit dauid ad redu-
cēdū filiū suū absolōn exulē scm̄ p̄pter fratricidiū ad ci-
uitatē suā hierlm̄. Figurās i b̄ccas q̄ p̄ba suis aditū
obtrunc peccatōibz qui occidūt frēm suū. i. aīm peccan-
tis ad veniā z ad ciuitatē celestē: vnde exules faciunt.
Qd̄ aut̄ d̄s su s̄tineat peccatores magna benignitas et
patiētia d̄i ē nō rēp̄bendēdo: sed dulciter amplexandū
z venerādā. Quis est enī ille tā innocēs q̄ velit subro-
puniri de defectibz suis. certe nullus. An z poeta. S; q̄
tēs peccat hoīes sua fulgura mittit iupiter exiguū t̄pe
nullus erit. Expectat ergo diu vt victi eius benignia
te homines reuertant. Ela. xxx. Expectat vos d̄s vt mi-
seret vestri. p̄pterea exaltabit̄ p̄cēs vos. Maxime em̄
suā om̄ipotētā p̄cedo manifestat. Unde z Hiero. A. o-
deratio dei ac pietas solū nrm̄ reditū q̄rit: ac nos cupit
sua lōga bonitate saluari. Sed si nō p̄ueramur si duri
colli sumus: styg q̄ finē i mal⁹ p̄seuerauim⁹: affidue pec-
cātū nō miset d̄s. di. xij. diaconi. Quimmo q̄to q̄s
diut⁹ expectatur si nō reuertit̄ graui⁹ puni⁹. Unde U-
leri⁹ maxim⁹. Aento quidē gradu ad sui vindictā diui-
na procedit ira: tarditatemqz supplicij grauitate compē-
sat. Exemplū notabile de carpo disciplo Jobis q̄ autē
desiderabat punitōem cuiusdam p̄uersi ad fidem: q̄
ductus fuerat a iudeo ad fidē abnegandā. sup q̄ orans
habuit visionē fornacis ardētis vnde exibat capra ser-
pentum trahentiū illos duos iudeū z seductum ab eo
paulatim in fornacē. quod ipe carp⁹ delectabiliter aspi-
ciebat. z cito intus trahi eos optabat ex zelo iusticie. S;
christus desuper apparuit eripiēs eos d̄ periculo. z car-
pū reprehendit de suo zelo dicens se itez paratū ad cru-
cem subeundū propter peccatores. Vide hoc plen⁹ i le-
gendis in legenda resurrectōis. circa finē. Sed est pro-
ipera malis in peccato p̄seuerantibz deus tribuit. S; agit
ad retribuendū eis mercedē de illo modico bono qd̄ fa-
ciunt h̄ ne sit irremuneratū. Quā rōem assignat Crisost.
de pe. di. iij. qd̄ ergo turbamur. i. sine. Tercio aliq̄ mury-
murat d̄ deū de aeris intemperie. vt cū ē multa siccitas
vel cum est nimia mundantia aquaz. vel cū est int̄sus
calor. vel frigus perdurans. z huiusmodi. quasi tē nō
bene disponat ista. Sed iniuste murmuratur. Nam vt
dicitur Sap. viij. Sapiētia dei disponit om̄ia suauiter
Sed qz non agit fm̄ velle nostrū ideo murmuramus.
quasi simus sapientiores deo. z velim⁹ cum instruere q̄

Mur-
mur de ni-
mia beni-
gnitate.

Mur-
mur de a-
eris ineq-
ualitate.

Ca. 3. De clamore.

modo debeat mōm gubernare. **E**xemplū legitur in **U**ti
asparrū de quodā sancto p̄re qui nunq̄ in orto posat
habere herbas vel fructus bonos q̄ sepe murmurabat
de aeris intemp̄e. accedens autē ad quendā aliū herē
mīrā inuenit eū pulcrum ortū habere. z oleribz z fructibz
bus repletū. Interrogauit quō ei hoc acciderit. z quid
faceret. Respondit q̄ colebat z serebat. z residuū deo cō
mūtebat nō postulans pluuiā vel serenū. sed deo dimit
tens totū. ex quo exemplo compunctus sic z ip̄e fecit. et
postea ip̄e bonū ortum habuit.

Tertium p̄cipale. §. III.

Scs penā quā d̄s inferi. p̄ vitio murmuratōis. oñd̄it p̄s
dicens **A**cuauit sc̄s deus manū suā sup̄ eos. s. ad p̄ster
nendū i deserto diuersis mortibus. Unde dixit d̄s **I**us
me. ruij. Om̄es qui murmurati estis in deserto a. xx. an
nis z sup̄. z murmurastis p̄tra me. non intrabitis in
terrā sup̄ quāz leuauī manū meā vt b̄rare vos facerem
in ea p̄ter caleph z ioseph. Et sic p̄ter peccatū murmuratōis
rationis quod fecerūt p̄tra deū quasi nō posset eos in
roducere in terrā p̄missiōis. postq̄ reuerſi sunt explora
tores terre illius dicentes illā patriā fortissimā z inexplu
gnabilē. vnde z volebant sibi ducem facere ad reuertendū
in egyptū. illa quadringenta milia viroz qui nume
rati sunt nullus eorum introiuit. sed mortui sunt diuer
sis temp̄ibz in deserto exceptis illis duobz caleph z ioseph
qui nō murmurauerant. z hoc etiā figurat q̄ murmuratores
non valent intrare in regnū celoz figuratū p̄ terrā
illam. quod z grego. dicit in om̄elia. s. q̄ nullū q̄ murmurat
in regnū celoz intrare p̄t. qd̄ verū est qñ est mortale.
sc̄s cū odio dei vel hominū. vltima displicentia q̄ deci
dat a caritate vel p̄miti. vel cū ex locutione murmuris se
quitur notabile scandalū alijs. z sicut tale vitium exclus
dit a regnō ita p̄sequenter inducit ad eternū interitum.
Unde in epistola iude dicit. **E**cce venit d̄s in sanctis
milibz suis facere iudiciū p̄tra om̄s z arguere om̄es im
pios de om̄ibz opibz impietatis eoz quibz impie egerūt
z de om̄ibz duris que locuti sunt p̄tra deum. **I**bi sunt
murmuratores z querulosi fm̄ desideria sua. z hec s̄ba
dicunt ibi esse enoch. Sed in via ista aliquando punit
deus istos murmuratores. Unde legit in **U**ti asparrū
q̄ cū quidā frater audiret frequenter p̄fratres suos reli
giosos habere varias p̄solarōnes z dulcedines de diuis
in orationibz z meditationibz suis. ip̄e nihil tale exp̄iret.
sed andū z insipidū se sentiret z tediosū. quadāz vice de
nocte accessit ad ecclesiā z ante imaginē crucifixi stās ce
pit fortiter murmurare z conqueri in hec s̄ba. p̄rūpens
Dñe si ego seruilem alicui terreno domino tanto tempe
p̄ro seruiui tibi in hac religione. z tñ laborauī p̄ amore
tuo impossibile esset quin aliqua vice ostendisset mihi
aliquod signū amoris z affectiōis. z letā faciē exhibuiss
set. z aliquod donū vel grām impartiret. **E**cce tot ānis
seruiui tibi qui dicens liberalissimus z p̄ssimus p̄re
dicaris. z nunq̄ dedisti mihi vnāz puam p̄solarōnem.
Alijs tot p̄cedis qd̄ sepe audio. mihi autē es ita crudus
z quare dñe tāta duricia erga me. **U**nquid z ego non
seruiui tibi. **A**unq̄ hec z similia loqueret. ecce sensit se su
bito vecere retro p̄cūsum. ex quo ita cecidit in terrā q̄st
mortuus. **A**duentētibz fratribz aliquibz z nescientibz
calum ip̄m. nec loqui valentē ad infirmariā deponere
runt vbi loquelam z vires aliq̄tuluz recupans p̄ aliq̄s
dies mansit infirmus cū tanto fetore vt vir posset ei ali
quis fuire. In qua infirmitate peccatū suū recognoscēs
z confitens fecit se portari ad ecclesiā an̄ illaz imaginē
crucifixi. ibi humiliatus dicere cepit. **O** dñe deus me
q̄ iuste. q̄ pie. me sup̄bissimū murmuratōre castigasti.
gratias tibi ago dñe d̄s meus. nec cū aliud mereor. p̄t

impatientiā z superbiā meā. **E**t subito audiuit vocē i
bi dicentē. **O**portet humiliari qui vult consolari. **U**nd
sic humiliatus postea sentit consolatiōes spirituales.

Capitulum tertium de clamore.

Clamor pōitur inter
filias ire fm̄ grego. z **L**bo. qui in hoc p̄sistit
et ira voces clamorosas sed p̄sulas p̄ferre. misceturq̄
cōter cū p̄umelia vel p̄rentōne. De clamore inquit p̄s
Inueterauerūt ossa mea dū clamare tota die. **O**ssa aīe
sunt vires anime naturales. vt intellectus. volūtas z hu
iusmodi. in quibz p̄sistit robur anīe quibz operat. sicut
in ossibz materialibz p̄sistit robur corpis. **I**ste autē vires
inueterascūt. i. debilitant ad bene operandū p̄ clamorem
viciosū. Sed sciendū q̄ est triplex clamor. viz.

Alamor intense affectionis.

Alamor horrendi vel indeseñse offensionis.

Alamor p̄sule perturbationis.

Primus impetrat exauditiōem. **S**ecundus prouocat
celeste p̄nitionē. **T**ertius excitat ad scandalizatōnem.

Primus clamor ē cū. §. I.

quis magno affectu desiderat vel petit aliquid a dō fm̄
illō p̄s. **A**lamauī in toto corde meo exaudi me dō. **D**ic
grego. q̄ multū clamat qui multū amat. **U**nde z moy
ses cū sup̄ mare rubz cū filijs israel maneret. z pharao
eos p̄sequeret ad reducendū i egyptū oratiō moysi silenter
dixit dñs **Q**uid clamas ad me. **E**ro. ruij. **C**lamor eius
erat intensū desiderū quo orabat. **I**ste autē clamor intrat
in aures dei ita q̄ meret exauditiōem. sic dñs rep̄mittit
di. in p̄s. clāmabit ad me z exaudia eū. **U**n z de poplō
isrl cū p̄pter peccata sua diuersi tribulatiōibz z asp̄ritu
tibz v̄gret. d̄s in p̄s Clamauerūt ad dō. cū tribularent
z de necessitatibz suis liberauit eos. vt patet in li. iudi.
p̄ totū. sic chananea damās post iesum fuit exaudita et
sanata filia. **M**at. xv. **S**ic cecus maḡ ac maḡ damās
Miserere mei fili dauid. fuit illuminatus. **A**uce. xvij.
Sed z p̄dicatoz istō mō debet clamare i populo. s. ex in
tūto affectu. z sic audirū p̄tiose z fructuose. sic p̄ps da
mabat in templo nō solū voce sed intēso desiderio. **S**i
quis sitit veniat ad me z bibat. **I**o. vi. **S**ic z **J**ohānel
baptista dicit vox clamantis in deserto. **M**at. iii. **D**e
b̄at clamore non intelligit s̄bū p̄s. q̄ in ip̄o nō inuere
rascunt sed inuenerunt ossa anime.

Secundus clamor ē. §. II.

horrenda aliqua cōmissa iniquitas. **E**sa. lviij. **N**olite iel
tunare sicut vsq̄ in hanc diem vt audiat in excelsis clā
mor vester. s. vestroz scelerū. q̄ talia ieiunia cū his n̄ pla
cent. **T**ria autē vitia p̄cipue sunt que p̄re sui horrore da
mant ad deū vindictam z celerem p̄nitionē. i.

Homicidium.

Sodomia.

Oppressio pauperum.

De primo dicit dominus ad **C**ayn. postq̄ **A**bel fratrem
suū occidit. **N**ox sanguis fratris tui clamat ad me d̄ ter
ra. **S**en. iij. **E**t quid nisi vt tñ scelus debeā punire ce
leriter. vnde subito factus est vagus z p̄fugus z tremu
lus i mēbris. **D**e secūdo dicit dñs **A**brahe. **C**lamor zo
domoz z gomorreoz ascendit ad me de terra. z qd̄ clāma
bat illoz nefas nisi subitā vindictā. q̄ q̄arius secuta est
subuersis illis quinq̄ ciuitatibz igne z sulphure. **D**e
tercio d̄ **E**ro. iij. **C**lamorē eoz audiuit p̄ter duriciā. z c.
Et loquit de oppressione facta hebreis a pharaone z po
pulo suo q̄ cito punita est p̄ multa flagella. **D**emū autē i
mari rubz submerso pharaone cū exercitu suo. **E**rodi
ruij. z **J**aco. v. **E**cce merces op̄arioz vroz q̄ fraudata ē
(**A** **A** **2**

Clamor
offensionis

Titulus Septimus

a vob. clamat et clamor ei in aures dñi introiuit etc. **D**icit etiam clamare peccatū dñi trahit ad aliud et clamare vindictā cū nō penitet. s. addit quis malū malo. fm illō Esa. xxxij. Et clamabūt pilosi alter ad alter. **Q**uod exponēs Bre. ait. Pilosus ad pilosū clamare dñi ppetranda iniquitas ppetrandā vocat. De h clamore intelligit dictū ps. quia dñi quis clamat tota die. i. dñi addit peccatū peccato sic inueterasūt et magis ac magis debilitant potentie aīe ad bene operandū. Et qd inueterasūt ppe interitū est. dicit aplūs. et sic clamat vindictā.

Tertius clamor ē p. .i.iii

Clamor
turbatiois

cedēs ex turbatioe. et hic est fili⁹ i. de q apls ad Ephe. iij. Omnis clamor ira et indignatio tollat a vobis. Et licet de se illud nō sit mortale. potest tñ esse vel rōe cause ipm pducētis vt si pcedat ex odio vel ira mortali. vel ratione materie in eo pntinentis. vt si clamando pumcliaz inferat vel pntentionē p veritatē rei importantis. vel ratione scandali ex eo sequentis. vt cū sit a notabili psona ex ira vñ alij notabiliter scandalizent. Et isto mō dicit ps in psona xpi patientis de iudeis. Aperuerūt sup me os suū sicut leo rapies et rugies qñ vis Pilato clamantes vocib magnis dicebāt. Crucifige crucifige eū. vt testātur omnes euangeliste. Et de hoc etiā potest intelligi dictū ps. Inueterauerūt ossa mea dñi clamare tota die. id est. frequenter. Et qd hmoi clamor cū ira generat scandalū et p ira et filias eius hō scandalizet et scandalizet sepe. ideo de scandalo in. c. se. dicendū est.

Capitulū quartū de scandalo multiplici.

Scandalū oritur i ali

Scanda
lū diffini
tur.

q ex clamore inordinato alteri⁹ et alijs viciis pntinentibz ad iram. nec nō ex multis actibz varijs alioz pctorz. Diffinit autē sic. Scandalū ē dictū vel factū min⁹ rectum pbes occasione ruine. q diffinitio trahit ex pbs Biero. sup. 2ª Arb. Pro cui⁹ declaratioe dicit b. Tho. se. q. xliij. ar. j. vt biero. dicit q grece scandalon dñ. nos offendit vel ruinā et in pactione dicere possum⁹. Contingit em qñqz q alicui exponit aliqd in via cuncti corpali cui rei spingēs disponit ad ruinā sine casu sum. vt si ponat lignū vñ lapis i quē ipingar. vñ aliqd lubricū sup q pedē ponēs disponat ad casū. et tal obex dñ scandalū. Sicut in processu vie spūalis contingit aliū quem disponi ad ruinā spūalem alterius ex dicto vel facto inqñtū. Aliqd sua suasioe vñ inducōe vñ exemplo trahit aliū ad peccādū. Et h ppe dñ scandalū. Un ps. Iuxta iter. s. q incedebā i via spūali bonoz opoz scādā. sū posuerūt mibi. i. inimici mei hōes mali. et h malis exēplis suis. Nihil at fm ppiā rōez disponit ad ruinā spūritualē nisi q bz aliqū defectū rectitudis. qz id qd ē pfecte rectū magis inuat hōies circa casū qd ad ruinā iducar et iō pueniēt diffinit vt dictū ē. Declarādo autē singulas pculas diffinitōis. iō i diffinitōe ponit dictū vñ factū. nō at pcupitū. q etiā mō ptingit peccare. qz dicta et facta exteriora sūt et alioz sensibz obijciūt vñ qd pnt iduci ad ruinā. S. pcupita vñ cogitata ab itra sūt et videri nō pnt vñ nec scādālizare seu ad ruinā disponere valēt. iō at subdit min⁹ rectū. nō qz rectū sit qz uis aliū sit magis rectū. sic dicim⁹ rectū ē fugare mādāta. s. rectus fugare psilia. s. dñ min⁹ rectū qz bz aliqū defectū rectitudinis illd dictū vñ factū. Et h vel qz ē fm se malū sic peccatū. vñ qz bz spēs mali. sic cū aliqd recūbit in idolio qz uis fm se nō sit peccatū si aliqd h faciat nō corrupta intentione tñ qz bz spēs seu similitudinē veneratiōis idoli. ppter aliteri pberē occasione ruine. et iō aplūs monet. j. Thes. v. Ab oī specie mali abstinete vos. Cōprehēdūt g in min⁹ recto tā ea q fm se sūt mala qz ea q bñt spēs mali. Dicit

Declarat
diffinitio

at pbes occasione ruine et nō pbes cāz et eo qd cā imporat induciū pfectū et sufficiens ad aliqd. **O**ccasio at dicit cām seu induciū et sufficiens a se. Nihil at pte esse alteri sufficiens cā pti qd ē spūalis ruina nisi ppiā voluntas. S. dictū vel factū alteri⁹ pte esse alteri solū cā ipsecta et aliquatū induciū ad peccatū. nō at pfecta cā. et iō dñ occasio vt ipōitar cām ipsectā nō cām p accidēs sp et tamē nihil phibet i qbusdā diffinitōibz poni id qd est p accidēs. Jre nora q dñ pbes occasione. aliud ē em pberē occasione. aliud ex se occasione accipe. Dicit em vt factus alteri⁹ pte esse alteri causa peccandi dupl^r. Uno mō p se. alio mō p accidēs. Per se qdē qñ aliqd suo malo verbo vel facto intēdit aliū inducere ad malū vñ etiā si h ipē nō intēdar. tñ ipm pbiū vel factū ē tale qd de sui rōne bz q sit iuctiū ad peccādū. puta cū aliqd publice facit aliū qd peccatū. fornicatōis. blasphemie. et hmoi. vñ facit qd bz pti similitudinē. vt si vir habeat multā familiaritatē cū muliere suspecta et tūc ppiē h facies pber occasione ruine. et est in eo scandalū actiū qd ē spāle peccatū. Per accidēs at pbiū vñ vel factū ē alteri scandalū qñ et pter intentionē opantē vel loqntē et pter pdirōem opis vel pbiū dicit aliqd pti malā sui dispositiōez ex ope alteri⁹ induct ad peccādū. puta cū aliqd inuidet bonis opibz alterius. et tūc q facit actū rectū nō dat occasione inuidēti ruine sue qñtū in se est. sed ille sumit sibi occasione fm illō Ro. vij. Occasione autē accepta plegē etc. Et iō est ibi scandalū passiū sine actiū. i. absqz h q aliqd det illi occasiōem ruine s. passiū s. i. actiū ē ex eo. et sic qñqz reperit scandalū actiū sine passiū vt cū intēdit suo ope iduci ere ad malū s. ille nō acquiescit. qñqz actiū et passiū vt cū qd agit malū intendēs aliū inducere ad ruinā vel de se illud opus est ad h induciū. et ali⁹ ex h ruit in peccatū. qñqz passiū sine actiū. vt cū qd ex bonis opibz ali⁹ ruit. puta inuidēs. detrahēs. irascēs. et hmoi.

De scandalo quomo. .i. i.

do possum⁹ ipm a nobis remouere docet ps. dicens in psal. cxvij. Pax multa diligentibz legem tuā et nō ē illis scandalū. Sed qz qd est necessariū euitari nō pte. sed necessariū est euenire scādala xpo dicente. Necessē est vt eueniant scādala. 2ª Arb. xvij. Ergo diligēdo legē dei etiā p h scandalū vitari nō poterit. m dñ b. Tho. se. q. xliij. arti. ij. q auēras illa nō ē intelligēda de necessitate absoluta qñ s. hō possit vitare scādala inqñrum sunt pta sed de necessitate conditionali. Et h tripliciter vel quia necesse est pscita a deo vel pñūciata euenire vt iusticiam accipiat q qdem pscientia nō tollit libertatē arbitrii. qñ hō libere subeat vel vitet scandalū. vel necesse dñ vitare te finis. qz vitia sunt vt q pbat sunt manifesti sicut sunt necesse dñ h psupposita pdirōe hominū q fragiles sunt et a peccatis sibi nō cauēt. sicut si medic⁹ videns aliqd is debira diēta vtentes dicat. necesse est illos infirmari. qd intelligēdū ē si nō mutāt diēta. et hōies si nō mutāt conuersationē eoz malā necesse ē eos scandalizare et scādālizari multiplici. S. docet Psalmista. Recte cōuersari sic vitare scādala dicens. Pax multa diligentibus legem tuam. etc. Ubi tria.

Primo pfectōem opis. ibi. diligentibz legē tuam.

Secundo psecutōem inde muner⁹. ibi. pax multa.

Tertio euitatōez crīmīs. ibi. nō est illis scandalū

Quantū ad primum. .i. ii.

sciendū q lex dei pmaxie est lex charitatis finis omnis legis. Omnis lex vno sermone impletur ait aplūs. Diliges proximū tuū. quod et dilectionē dei inducit. Et. j. 2^aimo. j. finis precepti est charitas etc. Unum quidē pceptum est vnitate finis vnus quia ppter deū. ppropt

Probare
occasione
accipere
occasione

De vitat
ione scan
dali.

Ca. 4. De scandalo

qd rps dicit. Hoc est scriptum meum ut diligat inuicem. Ultra autem est in virtute, propter quod dicit. Lex punit multa peccata que deriuant ab ea et ad eam reducuntur. Diligit autem lex ista recognitione sepe de ipsa meditatio quo debeat impleri in illud Lex dei eius. i. caritatis i corde ipsius se iustit. Et ps. cxiij. Quid dilecti lege tuam tota die meditatio mea est. Secundo lectione vel auditu one legendo vel audiendo sepe de ipsa lege charitatis. vii christus dixit legisperito in lege se scripturam. qd scriptus est. quomodo legis. Et respondit. Diliges dominum deum tuum. Luc. x. et Baruch. iij. Audi uerba mea dicit. Tercio diligat efficaciter exercitatione. i. Jo. ij. Filii diligamus non uerbo neqz lingua. i. tantum. sed ope et ueritate. i. uera operatione. Probatio dilectionis exhibitio est operis. ait Grego. in omel. Et ut dicit. j. Job. ij. Qui diligit propter in luce manet. et scandalum in eo non est.

Secundo munus .§. III

quod sequitur ex ipsa dilectione legis. i. charitatis est pax et pax multa. ut notat ps. cxiij. dices. pax multa. pax inquit Aug. i. xij. de ciuit. dei. dulce nomen. dulcius res a deo ut omnia appetat pacem. Et mali quidem nulla uera habent pacem. qz non est pax impis dicit aug. i. Nam si pello res et predicatoris pmutat eis paces cum deo absolutes a peccatis quos non debent. et ab hostibus exterioribus tamen non habent uera pacem. Et hoc est quod inuehit dominus contra sacerdotes. i. antiqui populi dices. Hier. viij. Si habet corritonem. i. exterminium et deuastationem meriti filie populi mei. cuiuslibet anime cum ignominia dices. Pax pax sit erit uobis. et non erat pax. i. uera. Imperfecti autem sed boni per gratiam pacem quidem habent. sed non multam. Imo modicam. Sentit enim multa repugnancia carnis ad spiritum. et si pualcant. sepe etiam cum hominibus nascitur pax habere. sed defacili turbant. et turbant pacem aliorum. cum tamen aplos. j. Cor. x. doceat uirare scandala aliorum. et loquitur de idolotricis cibis appositis. qui et si possit eis uelut absolvere peccato. si tamen aliquis dicat esse idolotricum. ut puta reputans. prohiberi illud comedere non debet cui dicit comedere sed abstinere nec ne turber illud. et inducat ad similia faciendum uel ad iudicandum illud comedere de peccato gratia. Unde dicit. Si fieri potest quod ex uobis est cum omnibus hominibus pacem habentes. Sed perfecti in charitate et ueritate qui perfecte diligunt legem dei illi habent multam pacem. Est enim pax effectus charitatis secundum Thoma. ij. q. xij. Unde sicut posita causa ponit effectus. ita data magnitudinis cause sequitur effectus. multitudo. perfecta igitur caritas erit et multa et magna pax. nam cum talis habeat passionem se datas parum belli sentit carne sua. deo etiam perfecte subiectus cum omnibus et in omnibus inuenit pacem. seruans illud in omnibus requie quiescit. Eccl. xxiij. Et sic cauere a scandalis quod restat declarandum.

Tertio per legem ca. §. III

ritatis perfecte curat crimine quod est frequens et multum coe. scilicet scandalum. Unde dicit. Non est illis scandalum quod qui dem potest esse tripliciter.

Primo scandalum actuum et infra intentionem.

Secundo scandalum passionum propter deflectionem.

Tercio scandalum occasionum propter intentionem.

Diligentibus legem dei et perfectis in caritate non est in illis aliquid quod hoc propter et complere scandalum autem actuum secundum beatus Thoma. ij. q. xliij. ar. ij. est cum aliquis suo dicto uel facto mortali damno intendit alium trahere ad aliquod peccatum. hoc autem semper est peccatum. nam omne quod recedit a rectitudine rationis est peccatum. si per scandalum actuum recedit a rectitudine rationis ut patet ex diffinitione eius. cum dicit quod est factum uel deum minus rectum. i. non rectum. hoc etiam ostendit apostolus in Roma.

xviij. Si propter cibum frater tuus peristat. i. sumens idem scandalum iam non secundum caritatem ambulat. Et loquitur de idolotricis sed illud quod est pro caritate uel propter caritatem dei et propter me peccatum est. Pertinet enim ad caritatem impedire. propter me a peccato quantum in eo est. quod fit per fraternam correctionem. que est actus exterior caritatis. sed per scandalum actuum et intentionem querit quis nocumetum spirituale. et sic agit contra caritatem et actum fraternae correctionis. Est autem non solum peccatum sed speciale distinctum a ceteris scandalum actuum et intentionem. Et ratio est secundum Thoma. q. ea. ar. iij. Finis qui intendit in operibus humanis constituit et dat speciem in moribus talibus siue uitiis siue uirtutibus. unde ubi est specialis finis in opere ibi est specialis uirtus uel uirtutis oppositum. Sed in tali scandalo est specialis finis. i. intendere ruinam ipsius hominis. i. peccatum primum. Et quis ex quolibet actu peccati possit quis intendere ruinam proximi. dum sic agit illud ea intentione ut suo exemplo uel uerbo inducat alium ad malum. ut furando. occidendo. petendo. fornicando. et huiusmodi. propter quod omne peccatum potest esse materia scandalum actuum. tamen ueltra malicia materie ex illa speciali intentione inducendi alium ad malum illud habet quod sit ibi speciale peccatum. sed potest etiam reperiri istud peccatum in speciale scandalum sine materia aliorum peccatorum. cum uis quis facit aliquid quod de se non est malum sed habet similitudinem mali intendens per illud inducere ad ruinam sicut si quis recumberet in idolo uel comederet idolotrica ea intentione ut induceret alios ad similia faciendum in ueneratorem idoli. quod tamen ipse non ueneraret. illud de se malum non esset. sed propter intentionem prauam committeret speciale peccatum. Unde et apostolus admonet a talibus abstinere etiam non intendendo ruinam proximi dices Rom. xxiij. Bonus non est manducare carnem et non bibere uinum. nec in quo frater tuus offendit. aut scandalizatur. aut infirmat. scilicet agere que se quis potest committere sine periculo uel detrimento persone sue. Et appellat offensionem indignationem aliorum propter cum qui peccat. Infirmitatem uero propter multitudinem ad ruinam. Scandalum autem ipsam impactorem. i. ruinam in peccatum uel retardatio a bono. et ab omnibus cauendum. Est autem istud peccatum aliquando mortale aliquando ueniale secundum Thoma. in. iij. Nam mortale est cum quis per suum uerbum uel facit quodcumque intendit inducere ad mortale. Similiter etiam si quis per actum peccati mortalem intendit inducere ad ueniale esset mortale. puta si quis inferat alicui pro melius. de tractionem. et derisionem notabilem. ut faciat illi irasci uel indignari. et huiusmodi. Sed per actum peccati uenialis intendit inducere ad peccatum ueniale etiam ueniale est. De tali scandalo mortali dicit christus Mat. xxiij. Qui scandalizauerit unum de pusillis his expedit eum suspendat mola asinaria in collo eius. et demergat in profundum maris. ubi dicit Hiero. Multo melius est per culpam breuiter recipere penam quam eternis cruciatibus seruari. sed pena eterna non debetur nisi pro mortali. Unde ex hoc ostendit scandalum actuum aliquando esse mortale. Ad quod etiam facit quod ait apostolus i. Cor. viij. ubi loquens de scandalizantibus alios operibus suis. inquit. percutientes scientiam fratrum infirmam in christum peccatis. sed peccatum quod in deum committit est mortale. quia solum mortale auertit a deo. scandalizare autem alios est peccare in deum secundum inductam auctoritatem. Ad idem facit quod ait Aug. de pe. dis. j. noli putare te non esse homicidam cum fratri tuo malum persuades. i. mortale. Si enim fratri tuo malum persuades. occidis te. et aliquando fratrem ipsum cum se assentit persuasioni male. quod est scandalizare. non autem occiditur anima nisi per mortalem iniquitatem se priuatur per illud gratia. sic scandalizauit Balaam ariolus filios israel. seu potius docuit Balaac regem moabitaram quomodo scandalizaret populum israel. prout dicit Apocal. ij. Docebat balaac se ipsum Balaam mittere scandalum

Scandalum speciale peccatum.

Aliqua do est mortale.

Titulus Septimus

corā filiis israel. p̄suledo. viz q̄ mulieres ornatas. moa-
 biras mitteret ad castra filioz israel cū idolis eaz vt in-
 clinarent eos ad fornicadum. cū eis. 7 p̄ ad idolatram
 dū qd malū securū est. s̄ acriter puniū cū illis q̄ p̄sule-
 rūt 7 dederūt illud scandalū. vt p̄ Num. xxiij. Istō
 autē scandalū actiū nō est im̄fectis. 7 de ip̄is loquitur
 perfectis. auctas p̄s. **Nō est illis scandalū actiū. s̄ p̄fectis. Et rō**
f̄m Tho. q. c. arti. vj. q. scandalū actiū p̄prie est cū ali-
 q̄s facit vcl dicit aliqd intendēs inducere ad ruinā. vcl
 si nō intendit hocipsum. tñ op̄ tale est vt nati. sic indu-
 cere aliū ad ruinā quod euenit q̄ inordinatū est. ad p̄fe-
 ctos autē p̄inet ea que agūt f̄m regulā rōnis ordinare.
 f̄m illud. j. **Cor. xij.** Omnia honeste et f̄m ordinē fiat
 in vobis. 7 p̄cipue hanc cautelā adhibent in his q̄n d̄bō
 nō solū ip̄i nō offenderēt sed etiā alijs offensionē para-
 rent. Et si quid in eoz dicitis vel facitis ab hac modera-
 tione desit. p̄pueat ex infirmitate humana f̄m quaz a
 p̄fectione deficiūt. nō tñ intantū deficiunt vt multū ab
 ordine rōnis recedat sed modicum et leuiter qd nō est
 tam magnū vt ex hoc ratiōabiliter possit ab alto sumi
 occasio peccadi. et p̄cipue mortaliter qd importat stri-
 cte ruinā. Docuit x̄ps suo exemplo vitare alioz scanda-
 lū quādo soluit tributū cū tamen nō teneret di. **Petro.**
Ue nō scandalizemus eos. vade ad mare et mitte ba-
mū. **Matth. xvi.** Quo exemplo docet **Breg.** cum quis
 scandalizatur ex infamia orta p̄tra aliquos debet ostē-
 dere innocentia suā se excusando ad tollendū scandalū
 ortū. xj. q. iij. inter verba. **Scandalū passiū d̄r f̄m**
Thomā scda se. q. xliij. arti. iij. cū quis ex dicto vl facto
 alterius bono vel malo vel habenti specie mali scanda-
 lizatur. id est. in aliquod peccatū ruit. **Nō** est ruit quis
 ruina spūali nisi p̄ aliquod peccatū. nō est etiā scandalū
 passiū spūale peccatū. quia ex dicto vel facto alteri
 contingit aliq̄e ruere f̄m quodcunq̄ genus peccati. **Hec**
 hocipsum qd est sumere occasiōē peccandi ex facto vl
 dicto alterius constituit speciale ratiōē peccati. quia
 nō importat speciale deformitatē speciali virtuti opposi-
 tū. Et hoc scandalū passiū quādoq̄ est veniale cū
 scz quis ex facto vel dicto alterius inordinato ruit in ve-
 niale peccatū. **Mortale** autē est cū ex inordinato facto
 vel dicto alterius labitur in mortale siue hoc intendat
 siue non intendat scandalizans 7 aliquādo siue peccat
 to alterius quis scandalizat grauit̄ peccat. sicut cum
 quis turbat vel aliquod malū agit ex bono opere vl do-
 ctrina ratiōabili alterius. Et sic pharisei audito verbo
 a christo scz nō quod intrat per os 7 scandalizant. **Matth. xv.**
Et sic apostoli ex passione christi scandaliza-
ti sunt. **Matth. xvi.** Nam videntes cū cap̄i et ita male tractari ami-
 serunt fidem de eius diuinitate quā prius crediderant
 per multa signa probabilia edocti. Et sic in ruinam ces-
 siderunt. f̄m illud quod predixerat eis dicens. **Omnes**
vos scandalū patiemini in me nocte ista. **Matth. xxvj.**
Et certum est q̄ in christo nullum fuit peccatū. nec etiā
in apostolis predicatoribz fidem christi quod tamē erat
iudicis scandalū. vt dicitur. j. Cor. iij. Et sic scandalū
 actiū erat nō in christo sed in scandalizans. quia ip̄i se
 scandalizabant ex indispositione sua sumētes sibi rui-
 nam ex facto vel dicto christi quod nō erat de se indu-
 ctū ad ruinā sed ad virtutē. f̄m **Thomā** vbi supra.
Et Matth. xj. Beat⁹ qui nō fuerit scandalizatus i me.
 id est. qui videndo vel audiendo passiōē meā nō inde
 dedignetur ex hoc credere diuinitatē meā p̄pter igno-
 minia passiōis. **Hoc** autē scandalū passiū p̄prie
 nō reperitur perfectis in charitate. 7 sic dicit **psalmista.**
Non est illis scz perfect⁹ scandalū passiū 7c. Et ratio
 nō est in **Thomā** se. q. xliij. arti. v. Scandalū passiū im-
 perfectis. portat quādam cōmōtionē animi a bono in eo qui

scandalū patitur. **Nullus** autē cōmouet qui rei immo-
 bili firmiter inheret. **Maiores** autem siue perfecti soli
 deo inherēt cuius est immutabilis bonitas. quia et si
 inherēt suis p̄clatis nō inherēt eis nisi inquantū ip̄i
 p̄clati inherēt christo. f̄m illud. j. **Cor. iij.** **Inuicem**
 res mei estote sicut et ego christi. **Unde** quātūcūq̄ vi-
 deant alios in suis dictis vel factis inordinare se habet
 re ipsi a sua rectitudine nō recedūt. f̄m illud p̄s. **Qui cō-**
fidunt in dño sicut mons syon. scz firmi erūt. nō cōmō-
uebitur in eternū qui habitat in hierusalē. **Non** ergo in-
 bis qui perfecte adherēt deo per amorē inueniunt scan-
 dalū. Quis etiā p̄fecti viri ex infirmitate carnis incidat
 interdū in aliqua peccata venialia nō tamē ex alioz vi-
 ctis vel factis scandalizantur f̄m perfectā ratiōē scā-
 dali. sed potest esse in eis aliqua p̄pinq̄uatio ad scanda-
 lum. f̄m illud p̄s. **Nei** autē pene mori sunt p̄des. quia
 zelauit super iniquos. 7c. **Quod** autē dixit christus **Pe-**
tro Scandalū es mihi. **Matth. xvi.** ibi sumit impio-
 prie seu large scandalū pro impedimento. nō scilz quia
 christus fuerit scandalizatus sed quia cū narrasset passio-
 nē suā xp̄us discipulis in via **Petrus** p̄clatis affe-
 ctu ad eum posuit se ante eū quasi impedire volēs iter
 suū ad locū passionis dicens. **Propitius** esto tibi. non
 erit tibi hoc. ideo christus dixit sibi. **Vade** post me scā-
 dalū es mihi. id est. impedire vis passiōē. **Non** ergo
 perfecti sed imperfecti et mali sunt qui defacili scanda-
 lū passiū incurrūt. **Unde** **Hieronim⁹** dicit super illud
Matth. xvi. **Qui** scandalizauerit vnū de pusillis istis
 dicit. **Mora** q̄ qui scandalizatur paruulus est. id est. im-
 perfectus. maiores etiā. i. perfecti scandalū nō recipiunt
 Quāta fatuitas hominū vt imitari velint exempla
 maloz. et nō proboz. **Quis** est ille tam dēmens qui si
 videat aliū in fluuiū se iacere. vel se vulnerare. aut res
 suas p̄icere. vcl illū imitari etiā si sit potens vel sapi-
 ens. 7 nō potius illū imitetur illumq̄ imitetur qui quirit
 promotionē bonoz suoz. et que sunt vera bona nisi vir-
 tuosa opera. **Quāta** fragilitas personaz vt ex quolibz
 berit leui verbo vel inordinato facto permittat se scanda-
 lizari. i. ruere in aliquod malū. Et ideo signanter dicitur
Matth. xvi. **Temēdo** a scandalis. **Muli** etiā inci-
 dunt in magna p̄cā quibz de damnationis reseruat
 ex factis et dictis alioz. **Docet** autē christ⁹ ibidē vitare
 occasiones quibz q̄s scandalizatur dicit. **Si** ocul⁹ tuus
 dexter scandalizat te erue eū 7 p̄ice abs te. Et idem dicit
 de pede et manu. **Ubi** notādum q̄ non debet illud in-
 telligi. ita superficialiter sicut fecit ille iuuenis qui hoc
 audiens a beato **Petro** martire cū sibi cōfessus esset q̄
 pede calcē dedisset mari. abscedit sibi pedem. sed tamē
 miraculose fuit per eum sibi restitutus. **Quoniam** igitur
 ad sensum litteralē vult dicere christus. q̄ si oculus. id
 est. aspect⁹ alicuius rei. puta mulieris scandalizauerit te
 id est. dat tibi occasiōē ruendi in peccatū temptatiōis
 cupiscētie. vel odij. vel auaricie. 7 h̄mōi. ita scz q̄ ex vi-
 su talis rei vel p̄sonę tuus in p̄ccatū vel fortiter impugna-
 ris remoue a te talē aspectū nō respicias illud. 7 sic ocul⁹
 lū saluabitur eruiisti 7 nō scandalū q̄ non debet illud in-
 pede 7 de manu intelligēdo p̄ pede accessum ad aliq̄e
 locū q̄ videat multū vitiosū. sed si excedo ad talem lo-
 cum scandalizaueris. quia ibi sunt q̄ te ad peccatū indu-
 cāt. nō vadas. 7 pede abscedisti. **Si** manus tua dexte-
 ra. aliqd opus etiā qd in se est p̄u vel spūale vel indu-
 ctū ad peccatū puta audire cōfessionē alicuius vnde
 cadis in lascitiā. vel quē nō intelligis in suis factis p̄p-
 ignorantia tuā abscede. id est. nō facias tale opus. **No-**
 taliter vero oculus dexter est consideratio speculatiua
 vel exercitium vite contemplatiue vel doctor aut scia-
 rius vel p̄clat⁹ alie. manus est exercitiū vite actiue vel

Doc p̄p-
 scandalū
 vitare.

Ca. 3. De scandalo.

aliquis amicus vel benefactor quod indiget vel opando vel in viuendo vel subueniendo necessitati sue. **Pes** est affe-
ctio in aliquā psonā. **Aug.** Pes meus est amor me-
us. **Scandalizans** re quod inde plurimū tempis amicus et dei
amore tepescis. vel in temporales incidis graues vel ali-
as quere perturbationes. de hoc murmurat ppter indidit
et buiusmodi puerfationem. Omnia ista collēda sunt et
am si vitia multū viderent vel nō incidat quis i scāda-
lū passiuū. Et idē de affectionibz inordinatis ad liberos
et ad honores officia gradus et hmoi. **Uti** et **Prou. xxix.**
Noli esse amic⁹ homi tractudo. et ne ponas scādalu anti-
me tue. **Et eccl. vii.** dicit. **Noli querere fieri iudex si nō va-**
les pte eripere iniquitates. ne ponas scandalū in agi-
luare tua. **Et eccl. xxxij.** Ne tradas te vie laboriose. ne po-
nas ante tue scādalu. **Et christ⁹ ait Job. xvi.** Dec locut⁹
sum vob vtr nō scādalizami. Scādalu occasionarium
est qd est p accidēs et pter intentōem. vtr cū qd suo vicio
vel facto inordinato nō intēdit dare alteri occasione ru-
inede solū sue satisfaccere volūtat. et sic scādalu nō est
semp speciale peccatū. qd qd ē p accūs nō pstituit spēm
fm beati tbo. ij. q. xliij. art. iij. **Et** scādalu pōt ee z ve-
niale et mortale. Veniale cū scz quis cōmittit actū pecca-
ti venial. vel actū qd fm se nō ē peccatū s3 habet aliquam
spēm mali cū aliqua leui indifferēte vñ aliqds scādali-
zatur seu trahi pōt ad aliqd peccatū. mortale autē cū
cōmittit actū peccati mortali aliqds manifestū. siue etiam
qz ptemne salutē pxiimi. vtr p ea pxiimada nō pmit-
tat aliqds facere quod sibi licuit qd cūm cūqds scādali-
zatur. et tūc etiā cōmittēdo qd ē de se veniale vel habet
spēm mali estimādo qd aliqds ex tali actu ei⁹ rueret in ali-
qd mortale. et sine sui periculo vel detrimento pōt illd
dimittere et nō faceret. qz nō curat de salute pxiimi dum
mō sue voluntati satisfacciat esset ei mortale. qz pxi-
mitatē qua qd tenetur puidere saluti pxiimi sicut mu-
lier pēpēdes vel estimas ex signis aliqd trahi ad pxi-
mitatē sui extra matrimoniu offerat se indifferēter aspe-
ctui illius nō intēdēs ex hoc illū inducere ad pxiimitatē
sua. s3 nec etiā de hoc curās s3 volēs satisfaccere volū-
tati sue seu leuitati in discurredo p loca vel morādo ad
ostiu domus vel fenestras ex quadā curiositate vel va-
nitate. vtr laudetur de puleritudine mortale esset. **Sec⁹**
autē si hoc nō estimaret vel nō bene pōt illa dimitte
re. vtr qz pōt ee ad ecclesiā vel alia loca. et aliquādo
cū vicinis morari in via ne reddat se alijs onerosū. et de
to displicentiā habeat. Similr cū quis habet nimā sa-
militaritatē cum aliqua psona suspēcta et sentit homi-
nes scandalizari neptaria de eis iudicādo et loquendo.
nec vult dimittere. non curās qd aliq scandalizentur. qz
uis nō intēdat aliquod neptariū. nec illos scandaliza-
re cū non subit causa necessaria illius familiaritatē pcc-
cat mortali ter dādo occasione talis ruine. **Et de h in-**
telligitur illd Math. xvij. Ne illi per quē scandalus
venit. ve autē importat damnationē eternam. **Artig⁹**
nanter dicit venit. q. d. etiam si hoc nō intenderet scz scā-
dalizare. tamen opus eius tale est qd inde venit scāda-
lum. **Qd** hoc miserabile peccatū in mundo abundat.
et nullā videntur sibi homines facere psciētā. ornāt⁹ mu-
lierum tam vanus. tripudiat⁹. et cantus. quod est nisi
magnum scādalu et laqueus animarū. **Ece** mulier in-
quit **Salomon** pxiimibz. vij. **In habitu ornata meretri-**
cio ad capiēdas anīas. q. d. ad hoc operatur ille ornāt⁹
ad scandalizandū et capiēdas anīas peccato luxurie. **Ver-**
ba et gestus lasciujs plena que dicūt quotidie iuuenes
inuicem ex loquacitate vel seletio. quid sunt nisi mag-
num scādalu sibi et alijs audientibz. **Corrumpunt** enī
bonos mores colloquia mala ait apostol⁹. j. **Cor. xvi.**

Contumelie. detractiones. detractiones. susurraciones. con-
traciones. et perturbationes generant vñqz magnū scā-
dalum alijs. **Ecclesiast. xxiij.** Superbus et maledictus
scandalizabit scz alios. **Blasphemie. perurina. maledicti-**
ones. fraudes. non audire diuina. et nō sumere sacramē-
ta. et alia mala opera. que vident filij in parentibz suis.
quid sunt nisi magna scādala eis vtr similia discat ope-
rari. **Mala** vita manifesta rectoz et pxiimoz ecclesie am-
bitio. auaricia. sumonia. pompa vestium: exquisitē epu. **Scanda-**
le species varie luxurie. nonne magnum scādalu to-
tus populi christiani. **Unde** dñs **Malach. ij.** Scā-
dalizastis plurimos in lege. scz ppter exempla malevi-
te vestre. **Et Hieron.** de eis. **Hi** veruntur in laqueū tor-
tuosum ponentes scādalu in omni loco. xxiij. que
sti. ij. **Transferrunt.** Sed vtr dicit b. **Bregori⁹.** Gare de-
bent pxiimati. si vñqz relinquant. qz tot moribus digni
sunt quot exempla perditionis ad ceteros transmittūt.
ij. questi. j. **Morum.** Debet ergo quilibet cauere ne verbo
vel facto aliquem scandalizet. iuxta illud apli. ij. **Corin.**
vj. **Nemini** dantes vllam offensionem vtr non vitupe-
retur ministerium nostrum. **Perfecti** in charitate vñqz
sunt liberi etiā ab hoc genere scandalī. **Nā** et si commi-
runt aliquādo aliqua peccata. tamē nō sunt talia et ras
magna qd aliquis rationabiliter possit sibi sumere occasi-
one ruine spiritualis scdm **Thomam** vbi s. art. vj. et
sic de huiusmodi. **Pax** multa. et hoc dum persecrāt
in perfectōne. **Possunt** enī a gratia discedere et tūc facta
eorū mala que nota sunt magis scandalizant qd aliorū.
Et ex hoc aggrauat peccatū eorū magis qd aliorū. **Et** si
arguatur in cōtrarium qz **Petrus** post aduentū spū
santis fuit in statu perfectoz. et tamē gentiles cōuer-
sos scandalizauit in obseruatione legalium. **Unde** dicit
apls ad **Gal. ij.** **Sum** vidissem qd non recte ambula-
ret ad veritatem euangelij dixi cephe. i. petro corā omni-
bus. **Si** tu cum iudeis sis gentiliter et non iudaice vi-
uis. quomō gentes cogis iudicare. ergo et. **Respondet**
Thomas vbi s. art. vj. qd petrus peccauit quides et res
prehensibilis fuit scdm sententiā **Augustini** et tpi⁹ **pau-**
li qz **Hieronim⁹** dicit cōtrariū i hoc qd subtraheret
se a gentilibz vtr vitaret scādalu iudeoz. qz hoc in-
caute aliquantē faciebat. ita qd gentiles ad fidem puer-
si scandalizabant. **Non** tamē factū pxiim erat ita graue
peccatum qd merito possent aliq scandalizari. et sic parie-
bant scādalu passiuū abiqz h qd in petro ēē scādalu
actiuū. s3 indispōitō aut impēctō eoz eos scādalizabat.

Queritur vtrum bon⁹. §. V.

na sunt dimittenda: propter scādalu alioz vitandum.
Et primo de spiritualibus bonis. **Secūdo** de tempo-
ralibus. **Tercio** de sacramentalibus. et vitū muranda.
Et pro fundamento huius materie sumatur regula iu-
ris que dicitur **Orilms** scādalu nasci permittitur qz
veritas dimitratur. extra de re. iuris. **Uultus** vbi glosa.
ibi et beatus **Thomas** in. iij. notant triplicem veritatē. **Triplex**
scz vite doctrine. et iusticie. et dicit beatus **Hiero.** qd dicit
mittendum est propter scādalu. i. vitandum omne
quod ptermitteri pōt salua triplici veritate. scz vite.
doctrine et iusticie. **Quinimmo** et veritas iusticie et do-
ctrine quandoqz propter scādalu dimittenda ē fm
Thomā. Raymū. et Alri. **Unde** dantur versus. **Est** ve-
ritas vite doctrine iusticieqz. **Primum** sēper habe duo
alia propter scādalu linque scz aliquādo. **Quod** intel-
ligendū est nō quidē vtr doceatur aliqua falsitas pro-
pter scādalu vitandū sed vtr taceatur veritas nō necessa-
ria. **Et** similiter nulli scienda est iniusticia. scz vtr damne-
tur innocens ppter vitandū scādalu aliorum. sed
docere pōt seueritas vtr nō puniatur qd meruerit.

Titulus Septimus

De bonis
spūalib⁹
ppter scāda
lū dimitte
rendis.

De bonis igit spūalib⁹ q̄ reperit in p̄tate vite iustis
cie ⁊ doctrine. cū q̄rit vtz sint dimitte da ppter scādalu vi
tādū. Rūder b. tho. se. se. q. xij. art. vij. q. qd ista n̄ bz lo
cū i scādalo actiuo qz nihil faciendū ē cū scādalo actiuo
qd est factū vlt̄ dicitur mīn⁹ rectū s; bz locū i scādalo passi
uo. Pro cui⁹ declaratōe notādū qz i spūalib⁹ bonis qdā
sunt de necessitate salutis q̄ p̄termittit nō p̄t abscqz pec
cato mortali. Manifestū est at qz null⁹ oꝝ peccare mori
salit vt alteri⁹ p̄t m̄ ipediat. Et rō est. qz magi tenet q̄li
ber suā salutē spūalē diligere q̄ cuiuscūqz alteri⁹ cū non
solū ipe act⁹ dilectōis. s; etiā ipe ordo diligēdi sit in p̄ce
pro. q̄ est vt pus. ⁊ magi se q̄ alū diligit fm̄ tho. farue
ḡ facit q̄ ppter tollēdū scandalū alioꝝ q̄tūcūqz ḡue p̄es
rāt vlt̄ aliqd̄ crumiale faciūt. qd tñ fr̄q̄nter accidit. qm̄
immo nec veniale cōmittēdū ē ppter alioꝝ scādalu vitan
dū. q̄uis h̄aliqñ dixerit. qd b. tho. vbi s. reprobat. Et
rō est fm̄ ipm̄. qz b̄ iplicat p̄ria. Nā si faciendū ē tā nō est
malū nec p̄t m̄. Null⁹ em̄ peccat faciēdo qd d̄. si autē
p̄t m̄ est eligibile nō ē. ḡ fieri non d̄. Ad qd facit qd ait
Aug. xij. q. ij. Faciat cu salutē hoīs nisi peccādo p̄fules
re nō possit. tā se existimet non h̄re qd faciat. Et q̄uis p
veniale nō tollat hominī grā p̄ quā ē ei sal⁹. tñ m̄q̄uz
veniale disponit ad mortale. ⁊ sic vergit i detrimētū sa
lutis. Un̄ p̄ veritatē vite pōt bñ q̄s aliqñ facere qd qd
ex genere est veniale vt verbū ociosū ⁊ tñ dicēdo ad tol
lendū scandalū vel ad subleuandū rediūt. tūc nō erit pec
catū nec p̄p̄t ociosū nisi materialit. Quedam alia bona
spūalia sunt q̄ nō sunt de necessitate salutis. vt dare ele
mosynas. ieiunare. ingredi religionē. ⁊ h̄mōi. Et i his di
stinguendū de scādalo qz aut scandalū qd ex eis oritur
pcedit ex malicia cū s; aliq̄ volūt ipedire h̄mōi spūalia
bona scandala pcurando. Et b̄ d̄ scandalū phariseoꝝ q̄
de doctrina xpi scādalizabant. ⁊ b̄ esset p̄t m̄dum sic
xps docuit Matth. xv. dices. Sinite eos. i. scādalizari.
nec dimittatīs bona opa ppter tale scandalū ex malicia
pcedens. aut scandalū pcedit ex infirmitate vlt̄ ignoran
tia. ⁊ d̄ scandalū pusilloꝝ. Et ppter b̄ scandalū spūalia
opa sunt occultanda vel interdū differenda vbi piculū
nō imminet q̄usqz reddita rōne scandalū esset. Si autē
p̄ reddita rōem b̄ scandalū durer. tā videt ex malicia ēē
Et sic ppter ipm̄ nō sūt h̄mōi opera spūalia dimittenda.

Spūalia
n̄ sūt necē
ria ad sa
lutem.

Cōsilia n̄
sunt sim
plicit̄ d̄
mittenda

Notandū etiā fm̄ b. Tho. vbi s. qz in veritate vite et
doctrina i iusticie nō solū p̄p̄bendit id. qd est d̄ necessi
tate salutis. sed etiā illud p̄ qd p̄fect⁹ p̄uenit ad salutem.
fm̄ illd̄. j. Cor. xij. Emulamini carismata meliora. Un̄
p̄silia nō sunt simplr p̄t m̄tēda nec etiā opa m̄scōdie
sunt sim. ppter scandalū. ⁊ si sint interdū occultanda vlt̄ differenda
ppter scandalū pusilloꝝ vt dicitur est. Si ḡ p̄t ingressus
religiōis alit̄ parētes vel aliq̄ scādalizant vsqz ad mortē
aie vel corpis. nō d̄ aliq̄s ppter b̄ dimittere ingredi res
ligionē. ⁊ oia mala q̄ inde sequerēt nō ip̄tant ei q̄ igre
dit. sed illis q̄ faciūt seip̄s sine causa scādalizantes.
Si tñ ex aliq̄ dilatoe ista scandala auferri verisiml̄ est
marēt ⁊ illi piculū nō immineret nō valēdi postea religio
nē ingredi differre deberet. Sciendū etiā qz observatio
p̄silloꝝ ⁊ impletio opeꝝ m̄scōdie sunt q̄nqz d̄ necessitate
salutis. qd parz i his q̄ tā nouet p̄silia. ⁊ i his in q̄b̄ ex
debito iminet defectib⁹ alioꝝ subuenire vlt̄ in spūalibus.
puta pascēdo esurientē. vlt̄ in spūalib⁹ docēdo ignorātes
sue fiat debitū ppter intinētū officiū vtz in p̄latis. sue
ppter necessitatē indigetis. ⁊ tūc eadē rō est de h̄mōi sic
de q̄ his sunt de necessitate salutis. Quantū igit ad ve

Quoq̄
tas doctri
da. hoc est
ne aliqñ ē
dolum. quia
da.

ritatem doctrine cū dicitur ppter scandalū esse dimitten
da. hoc est sic intelligendū i m̄ b. Thomā. vbi supra. vt
ne aliqñ ē non quidē doceat falsum aliquod ppter vitandū scan
dalu. quia hoc est de necessitate salutis. s; non docere
falsitatē sed veritatē. et etiā nō tacere veritatē cūm

est necesse pro salute alioꝝ. Unde Chrysost. dicit qz non
solū proditor est veritatis qui transgrediens veritatem
palam pro veritate mendaciū loquitur. sed etiā qui nō
libere veritatem pronūciat. quā libere pronūciare opor
tet. aut nō defendit veritatem quā defendere conuenit.
proditor est veritatis. xj. q. iij. nolite. Sed ipse actus do
cendi potest p̄termitti fm̄ congruentiam temporū et
personarū ab eo cui incumbit officium docendi vlt̄ sim
pliciter quando ex doctrina seu predicatione non sequi
tur aliquis fructus et scandalum alioꝝ. vel fm̄ quid
s; quo ad aliquā materiā. puta in aliqua ciuitate vlt̄ ca
stro sacerdotes sunt concubinarij quali omnes. nec est
species correctionis eoꝝ. quia p̄lati non curant. immo
forte sunt in eadem damnatione. Si predicator dicit
populo eos vitando in officiis et sacramētis nec sperat
hoc remedium addibere. sed scandalum alioꝝ. vel fm̄
ipsoꝝ clericorum. secundo populi. qui nihilominus nō
vitabunt eos. audiendo etiā hoc esse p̄ceptum eccle
sie. vel contemnent eos et sacramenta corū. vt quid p̄
ditio hec. quare non potius retinendū populo et igno
rantia que iuris positū est excusabit eos. Nec Duran.
ordinis minorū. in sum. Et multa similia possent hic ap
plicari. Nec est contra quod dicit dist. xij. ca. Dispensa
tio celestis seminis nobis est iniuncta. Ne si non sp̄s
serimus. vt si tacuerimus. Intelligitur enim hoc de do
ctrina necessaria ad salutem. et cum speratur fructus et
si aliq̄ inde scandalizentur. alias tacere docet Hieronim⁹
xj. q. iij. quomodo ergo. Quantum ad veritatem ius
ticie quomodo sit dimittenda propter scandalū s; cor
rectio. Sciendū fm̄ beatorum Thomā vbi supra. qz cum
penarum inflictio non sit propter se expectenda sed infli
guntur pene vt quedam medicīne ad cobibendū pecca
ta. Ideo instanti habent rationem iusticie iniquitatem
peccata per eas cobibentur. et si non ipsius delinquenti
tis qui si ex p̄nitione maxime scandalizaretur non p̄
termittenda esset p̄nitione. sed tamen alioꝝ qui ex p̄ni
tione peccantis sibi cauere a malis ne similia patiuntur
sed si ex afflictione penarum seu p̄nitione alicuius vel
plurium delinquentiū plura et maiora mala possent
qui vel probabiliter dubitaretur de huiusmodi. tūc ius
ticia penarū non continebitur sub iusticia. et tunc pu
nire nō pertinet ad veritatem iusticie. ⁊ per consequens
nō punire nō est cōtra iusticiā. Et hoc p̄cipue accidit
quādo multitudo est in scelere vel aliq̄s qui habet ma
gnā sequelā adherentiū. Unde Augustin⁹ dicit. In hu
iusmodi causis vbi p̄ graues discussionū scissuras non
huius vel illius hols piculū sed p̄loꝝ strages facit. et
trahendū est aliquid leuētari vt maiorib⁹ malis sanā
dis charitas sincera subueniat. dist. l. vt constitueretur.
et dist. xij. c. comestiones. et xij. q. iij. c. noui possit.
Correctio autē fraterna quia ordinatur ad correctiōem
et emendationē eius qui corrigit. ideo cum de tali cor
rectione verisimiliter creditur qz scandalizetur. nō tene
tur ad eam nec eam facere debet. secus si non scandaliza
tur ipse correctus. sed aliq̄ ex eius emendationē. quia tūc
non dimittenda. Quātum ad veritatem vite p̄t m̄
uet vt nō solum quis abstineat a malis. sed etiā ab his
que habent speciem mali. Et propter hoc dicit apostol⁹
lus. Si esca scandalizet fratrem meū non manduca bo
carnes in eternū. j. Cor. vij. Aquirunt enim de carne
idolis immolatas. quā comedere p̄cipue coram simpli
cibus habebat speciem mali quia poterant credere qz b̄
faceret in venerationem idoli. Et sic scandalizabantur
in illo q̄uis non esset malum non comedendo in vne
rationem idoli. Et idem dicendum est de quocūqz ali
bo salicet qz cum quis scandalizetur super esu illius ab
olio vt quia est contra morem patrie vel cōtra cōmunē

Quoq̄
recta sit
liganda
mittenda
ppter scan
dalu.

La. 4. De scandalo

prohibitionem quibus in se illi cibum possit licite edere. debet abstinere ne alios scandalizet. vel ratione assigna- re. puta si ex infirmitate hoc facit. Cibum autem necessarius sibi ad vitam suam carnui suae aliarum rerum non debet propter scandalum aliorum hoc dimittere simpliciter quia hoc pertinet ad necessitatem salutis secundum Thomam ubi supra articu- lum. si sedare si apre per. Infamia etiam iniuste exoritur unde de homines qui credentes hoc scandalizant dicitur posse pur- gare illis modis quibus licite per vel ostendendo innocentiam su- am et falsitatem obloquendi. vel approbationes faciendo induce- re ut puniat de mendacio. vel per alios modos iustos. Et notat aug. xi. q. iiij. c. non sunt audiendi. ubi in fine dicit. Non necessaria est vita nostra. bona. Alijs autem fama nostra.

De secundo scz de te. §. VI.

poralibus bonis. ut sunt dimittenda propter scandalum corum a quibus repetunt. Rader bruis tho. ii. q. xliij. arti. viij. Distinguedu e de hmoi bonis. qz aut nra sunt. aut sunt ad pseruadu p alijs nob comissa. sicut bona eccleie com- mittuntur p latis. et bona coia qbuscuqz reipublice rectori- bus. Et talis pseruatio sicut et depositorum immunitur his qbus comissa sunt ex necessitate. et ideo non sunt propter scan- dalu dimittenda quin scz repetant. vel pmuteda auferri sicut nec alia q sunt de necessitate salutis. Et sic beatus Tho. causa. archieps non dimisit qn repeteret res eccleie. Quis inde seqret scandalu regis Anglie. Si ho bona te- poralia nostra sunt. et ipoz dnu sum? dimittere ea distri- buendo si penes nos sunt. vel non repedo si apud alios sunt propter scandalu qnqz debent qnqz non debent. Si em scandalu ex hoc ouat propter ignorantia. ut qz putet esse sua q detinet. vel propter infirmitate alioz. qd supra dictu est esse scandalu pusilloz. tunc vel dimitteda sunt tota- liter vel alr sedandū scandalu pusilloz p aliquā admo- nitionem. An aug. in sermoe dnu i more. Dandū est qd nec tibi nec alteri noceat qz ab hoie credi pot. Et cū nes- gaueris qd perit iudicada ē ei iusticia. Et melius ē ali- quid dab cū petere iniuste correperis. aliqñ ho scandaluz qd nascit ex repetitione suoz bonoz. pcedit ex malicia qd est scandalu phariseoz. Et propter eos q sic scandala petrant non sunt temporalia dimittenda. qz hoc noceret bo- no coi. dare enī p hoc malis occasio rapiendi aliena. et noceret etiā ipis rapiētibz q retinēdo aliena in peccato pmanerēt. An dr Grego. in li. moral. q cū qdam tpalia nob rapiūt sunt tolerādi. Quidā ho seruata equalitate phibēdi nō sola cura ne nra subtrahant. sed ne rapiētes nō sua seipos pdāt. Dec Gre. Si em passim pmitteret homibz mal' rape aliena: pgeret hoc in detrimentū veri- tatis. vite et doctrine et iusticie. et sic esset ptra regulā ius- tis. Iuste tñ p pie eccleia abstinet a decimis exigendis i- terris in quibz nō est pseruatio decimas soluere ad vitā dū scandalu boim. Sicut etiā ap'ls seminas spūalia Ro- mētibz pie abstiniuit a recipiēdo seu petēdo temporalia ab eis ne offēdissim daret euāgelio. ne scz illi scandalizā- tur si petissēt ab eis qd nō erāt pseruati. hec Tho. Si autē tyrānus aliquis teneret aliqua bona eccleie et ex repetiti- one inde sequerēt scandalu nō solū tyrāno sed eccleie seu populo vel dero. q quē ille malignaret. ita q maius cēt damnu sequēdū ex tali repetitione et reuocacione qz ex ei' carētia. licitū et iustū videt. hoc em videt esse redime- re verarōem suā. Et qd dicitū ē q nō dnt dimitte talia propter scandalu intelligendū videt. propter scandalu illi soli- us. vel ita q nō sequat aliud maius scandalu. De facto bruis Tho. cātuariē. p dicit q forte illi tēpalibz q repe- bat erant annexa spūalia quoz rex nō erat capax. sicut ius papiedī decimas. et hmoi. vel etiā q multa fecerunt sacri ad superogardem et maiore pfectionē ad que tamē nō tenebant de necessitate salutis. decim q Ambro. pbi

buit Theodosiu intrare ecclesiam an publicā penitentia facit. ut cū in choro stare. et hmoi.

Tertio de sacramē. §. VII.

tis vel etiā sacramentalibz et usu cor. utz salutas aut si- cio vel mutatio fieri debet propter scandalu vitādū. Et dicēdū q nulla ficio vel abut' vel mutatio subal fieri dz. Quā nūqz dz dari hostia nō psecrata. ne idigne accipies ad iudicium sui sumat. quia p hoc non euadit iudiciuz sumens. et sacerdos mortaliter peccat. Sed si peccator ē notorius negare debz qtumcuqz scandalizetur. si oculi- tus denegare nō debet. Similiter propter scandalum vitādū confitentis. qui si non absoluitur promittit se multa mala facturū. ut desperatum. non debet absolue- re cū si non proponit se a mortalibus abstinere. Simili- ter non debet quis propter quodcunqz scandalu vitan- dū vel sue infamie vel aliorum turbationis celebrare in mortali existens contritus et huiusmodi. De sacramē- talibus aut licet dicant Guil. et archid. q possit fieri fi- cio in eis propter vitādū scandalu. puta in aliq mo- nasterio de more est q consecrentur virgines. q cōse- cratio est quid sacramentale. in cuius officio illa que conse- cratur dicit se esse virginē et sic est ibi fictio seu mendaciū Si hoc dicat dū psecratur que occulte amisit virginita- tē. q si illa verba nō diceret. vel nō psecraret habereetur pro corrupta. et sic magnū scandalu et infamia sequerēt ei. Unde dicit prefati ad tollendū scandaluz tale posse fieri talē consecratōnem cū illis verbis virginitatis. Sz Albertus et Thomas et Petrus de palu. in. iiij. asserūt pcurari. scz q hoc fieri non debet. qz nec sacramenta nec sacramentalia propter vitādū scandalu debent mutari. sed potest adhiberi quedā cautela ad tollendū scanda- lum. puta. ut fiant que nō sunt de substantia veli virgī- lis. ut accensio candelarū. et huiusmodi. mutatis his que sunt de substantia veli virginalis. verba scz que dicuntur in impositione veli mutato nomie virginitatis in nomē castitatis. Satis cōcordat Hosti. et Hoff. per id qd ha- betur extra. qd me. cau. c. i. nomen virginitatis cōgrue potest corrumpi. si continēs sit. Mutatio in sacramētis quo ad substantiā fieri nō potest propter scandalu vitādū vel alia de causa. etiā ex dispensatione pape. qz ipa sūt de institutione diuina. Posset autē fieri in his que nō sunt de substantia ipso dispensante. ut circa ritus eoz. Dispensauit autē Gregori' in quodā loco ex necessitate. scz ppter carentiā episcopoz. q simplices sacerdotes possent crismare seu sacramentū cōfirmationis conferre ad tollē- dū scandalu. ut patet dist. xcy. c. Peruenit. qd de iure cō- muni fieri non potest. ut ibi subditur in c. se. et glo. et bea- tus Thom. in. iiij. In quo solus papa dispensare potest. et nō alius. alias nō esset ibi sacramentū cōfirmationis: si per alium fieret qz per epūm. fm Thomā.

Capitulu quintū de blasphemia id est maledictione que fit multipliciter contra deū vel creaturas.

Blasphemiam ponit

Gregori' in li. moral. esse filiā ire. Et sumitur hic blasphemia pro maledictione. prout etiam vulgariter sumit. Pro cuius declaratione beatus Tho- mas dicit se. se. q. lxxvj. arti. i. q maledicere idē ē q ma- lū dicere. Dicere autē tripliciter se habet ad id quod di- citur. Uno mō p modū enūciationis. sicut aliquid expri- mitur modo indicatiuo. Et sic maledicere nihil aliud ē qz malū alterius referre. quod pmet ad detractōem. unde detractores quādoqz maledici dicunt. Sic sumitur Reuerēcia. xij. Surdo non maledices. i. abenti nō detra- hes. et ff. quest. iij. in cunctis. Ubi dicit Grego. scribēs quidam episcopo infamato iniuste. Sanctitas vestra

De sacra-
mentalibus.

Maledi-
cere fit tri-
pliciter.

Titulus Septimius

debet mente sua a maledictorum rumoribus hominum atque obsecrationibus disjungere. et sola quae interne vite sunt atque utilitati subditorum proficiunt cogitare. Sic etiam sumitur dist. xlvj. Clericus maledictus cogatur ad postulatam veniam. Secundo modo dicere se habet ad id quod dicitur per modum cause. Et hoc quidem primo et principaliter competit deo quod omnia suo verbo fecit. secundum illud psalmi. Dixit et facta sunt. Cosequenter pervenit hominibus quod verbo suo alios monent per imperium ad aliquid faciendum. Et ad hoc instituta sunt verba imparium modi. Et isto modo cum iudex proferat sententiam pene in aliquem vel cum plures ecclesie excoicant aliquem illum maledicere. Si ergo hoc facit sub ratione boni. scilicet iusticie ut peccatum puniat ut iusticia dicat maledicere non erit peccatum nec proprie maledictio. quia intentio eius non fert ad malum sed ad bonum. Si vero sub ratione mali faciat intendens malum illius quod punit iniquitatem malum. sic maledicere. scilicet excommunicationem inferre. vel aliam sententiam pene spiritualis vel temporalis erit peccatum mortale. quia contra charitatem et iusticiam. Sic sumitur. xlvj. q. ij. §. Ipse dominus. De hoc etiam Augustinus dicit. q. ca. Deus qui maledicere meriti eius desinit cui maledicere et sententiam promittit. vix potest quod non fallit neque qualitas peccati. neque peccantis affectus. Homo autem qui hoc non potest scire. nec propositum mentis alterius videre aut cognoscere potest. Idcirco etiam si iudicatis vel sententiam promittentis intuitu proferat maledictum. non potest esse maledicendi causa ubi ignoratur peccantis affectus. Decille. Vult dicere quod non potest quis iuste condemnari de peccato occulto. Quamvis enim peccantis affectus in se non videatur. sicut nec cor hominis percipi potest ex aliquo manifesto peccato per quo pena infligenda esset affectus eius. Similiter quis sciri non possit quis sit maledictus a deo secundum finalem reprobationem. tamen sciri potest quis sit a deo maledictus secundum reatum vite presentis. Ibo. vbi §. Tertio dicere se habet ad id quod dicitur ut expressio quedam affectus desiderantis id quod verbo exprimitur. Et ad hoc sunt instituta preba optatiui modi. facere autem aliquid et velle illud sequuntur in bonitate et malicia. Et sic maledicere aliquem scilicet optando ei malum non ob aliquid bonum sed ob malum eius est peccatum. Et de hac inquit Augustinus. Humanum vicium tunc scit maledicta proferre cum forte convitiis aut iniuriis provocat. Quod vitium volens refecare apostolus. ne maledicta maledictis et convitiis convitiis provocemus. mandatum necessarium posuit ut benedicamus quo convitiis di vitium refecetur. non quo adiudicandi veritas que homines laet et pronuntiandi auctoritas perimat. xlvj. q. ij. ca. deus qui. Ponit autem apostolus hoc Roma. xij. vbi ait. Benedicite et nolite maledicere. Sicut et de christo dicit Petrus. in prima canonica. h. c. Cum malediceretur non maledicebat. cum pateretur non comminabatur. Et de hac hic agitur que communiter procedit ab ira. Et posset sic diffiniri quod est imprecatio seu appetitio alicuius mali contra aliquem per verba expressa.

De maledictione inquit. §. i.

psalmista loquens de iniquis quorum os maledictione et amaritudine plenus est. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Contritio et infelicitas in visceribus eorum. psalmi. Ubi tria notantur.

Primo describit maledictiones prout est vitiosa. ibi. Quorum os maledictione et amaritudine plenus est.

Secundo ponit affectionem prout est perniciofa. ibi. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem.

Tertio subdit consecutionem prout est angustiosa. ibi. Contritio et infelicitas in visceribus eorum.

Quantum ad primum. Intantum maledictio est vitiosa inquantum habet secum amaritudinem rancoris et ire. Et ideo

adiungit maledictioni amaritudinem. Pedes sunt affectus qui sunt veloces. id est. prompti ad effundendum sanguinem. id est. ad iras vel ad multiplicandum peccata. Deum in visceribus. id est. pro operibus eorum. contritio. id est. magna tribulatio in presenti et infelicitas damnationis in futuro eis erit si non penitent. Notandum quod est triplex maledictio ex ira vel odio procedens in qua reperitur peccatum.

Prima est contra naturam divinitatem.

Secunda est contra creaturam intellectualem.

Tertia est contra naturam irrationalem.

Prima que est contra. §. ii.

naturam divinitatem que etiam inducit blasphemiam est. cum quis maledicere deum. Imprecatur enim ei malum ac si esset creatura. quod tamen ei non potest convenire. et sic contra naturam blasphemiam. Hoc autem semper est mortale cum perperdit se maledicere. nec excusatur quod ex subita ira hoc faciat. vel ex more. sicut nec excusaretur ab homicidio et confesqueretur a pena mortis si quis ex impetu ire hoc ageret. psalmi. Maledicentes ei. id est. deo disperibunt. id est. diversis modis peribunt. quia quo ad animam morte gehenne in alia vita. et in presenti penis variis corporis. Ait. xlvj. Qui maledixerit deum suum morte morietur. scilicet corporali. Ostenditur autem gravitas huius maledictionis tripliciter.

Primo quia nominari proprie a sanctis refugitur.

Secundo quia puniri severe statutis precipitur.

Tertio quia exerceri sepe a damnatis reperitur. Tantum habetur horrore istud vicium scilicet maledicere deum quod vitiosi viri non audent ipsum vitium proprie nomine nuncupare. sed per contrarium nominando benedictiones pro maledictione. ut patet Job. j. vbi dicitur quod in capite hebdomade mittebat Job pro filiis et sanctificabat eos sibi admonendo et corrigendo de vitiis siue offerendo de pro eis sacrificia. Et subditur. Dicebat enim Job. Nec forte peccaverunt filii mei et benedixerunt deo. id est. maledixerunt. Sic etiam quando falso accusaverunt reos Nabor de blasphemiam seu maledictione dixerunt contra eum. Benedixit Nabor deo et regi. l. maledixit. ij. Regum. xxi. Quinimmo audientes iudei de blasphemare. etiam qui mali erant in signis horrois et de stationis dilacerabant vestimenta sua. sicut dicit de Caypha pontifice sed pessimo quod scilicet vestimenta sua cum dixit de christo. Blasphemavit. Matth. xxvj. Nec mirum videtur hoc procedere ex odio ad deum. Vitium autem dei est maximum peccatorum. Et mirum est quod terra non absorbet tales propter tantum scelus. Secundo ostendit gravitas ex punitione legum. Omnis lex prebent tales puniri graviter. Et lex divina morte corporali iubet hominem puniri. Unde propter deum maledixisse. de quo mandavit dominus a populo lapidari. ut habetur Levit. xxiv. Lex canonica infligit asperam penitentiam extra de maledictis. c. ij. Ibi ponitur talis pena quod maledixerit deum vel beatam virginem vel sanctos debet septem dominicis diebus stare in foribus ecclesie dum dicit missam. ita quod in ultimo stet sine pallio et calciamentis et coram gnam habeat ad collum. et quod precedentibus septem diebus ieiunet in pane et aqua. et non ingreditur ecclesiam. Et quodlibet dictorum dierum reficiat. tres vel duos si non possit tres. vel saltem unum. et si ad hoc non superaverit eius facultates id in penam aliam commutetur. Et si predicta renueret sustinere. debet interdici ingressum ecclesie. et in obitu carere sepultura. In foro tamen penitentia non oportet illam iniungere sed arbitraria est sicut pro alijs peccatis secundum Bonfredum. Si vero in iudicio ecclesiastico convinceretur. talis penitentia posset

imponi. et ad illam cogi. In omni etiam ciuitate bene regulata statutis ponitur pena pecuniaria. vel alia contra maledicentes deum. Et officiales in talibus locis qui omittunt ex negligentia tales punire grauius peccant. Unde greg. Consequitur videtur erranti qui ad resecanda q. corrigi debent non occurrere. dicitur. lxxxviii. Consequitur. Unde tales puniendos lucrum tempore iustissime acquirunt. quia cohercet talis pecunie in penam solute est rector. et accusantur. et magni meriti tibi acquirunt coram deo. Ipsi etiam sarraceni maledicentes deum faciunt terribiliter verberare.

Tertio ostenditur grauitas eius ex hoc qd ex exercitum cohercet qui sunt in inferno. Non aliud opus ibi exercere nisi si blasphemare deum et maledicere. sicut dicit Job. in apo. p. de eis q. maledicuntur linguas suas p. dolore. et blasphemauerunt deum viuente q. habet prae se sup. has plagas lig. affligendi eos. Qui q. b. vicio detinet on. dicit se p. me re ad statum d. anatoz. et q. exercet arte cohercet. Terribile est valde formidandum exemplum qd inducit Greg. in. ii. q. v. de quodam puero quinqz annoz. q. a parentibus suis ciuibz romanis in delictis male nutritus. p. fuerat p. q. libet minimo deum maledicere. Et cu. sup. ueniente p. te i. v. ibi ille puer infec. esset. p. tenet eum i. brachijs cepit puer clamare. Obsta pater. Mauri homines me capere voluit. facies sua abscondere in sinu p.ris querebat. ne q. illos videret demones. qui apparuerunt in forma erbio p. nil tamen p. videbat. Sicqz exterritus puer deum blasphemauit. inter que p. ba vltimu spm exalauit. dicitur a demonijs in infernu d. anatoz. qz off. i. uia cito videtur. Et licet in ta. tenera etate infantuli non soleat q. v. ronis habere. credendu. e. fm. Tho. in. ii. q. in co. v. ronis acceleratu. fuisse. sicqz p. peccatu. maledicentis d. anatoz. one eterna. meruisse. multiqz alij deum maledicendo i. l. u. dis vel alijs actibz a demonibz fuerunt arrepti. et terribi liter verati. Quoz os maledic. et. Corritio i. infelitas et.

Secunda maledictio. §. III.

est p. creaturam intellectualem. et hec e. celestis. infernalis et terrestris. Si quis autem maledicit aliquem scroz. vel angeloz. n. l. dubiu. q. mortalit. peccat. qz sic honor. q. fit scris regundat in honore dei qui sanctificat eos. p. qd dicit ps. S. i. os de. in scris suis. s. apparet. ita iniuria que fit sanctis. vt maledictio blasphemie debonozat os. v. n. et extra de maledi. ca. j. Puniri iubent maledicentes scros

Creatura infernalis vt diabolus ipm maledicere inq. tu creaturam seu fm naturam nullo mo. licet. qz ipe fm naturam bonus e. sicut et quilibet creatura. Scdm culpam. po. et malicia. que in eo est maledicti p. qd non e. aliud nisi detestari culpam eius. Unde dr. Job. ii. Maledictus ei. s. nocti culpe origiat q. maledictus dicitur diabolus. s. scis viri. Nec est qd dr. Eccl. xxi. Cu. maledictus impi. diabolus maledictus a. m. sua. qz fm. Tho. vbi s. cu. maledictus peccatoz diabolus p. culpam. qz alr maledictus non e. Sili. r. oe ostendit se maledictione dignu. cu. i. culpa maneat. et sic dr. maledicere a. m. sua. Et leuitate autem vel ira b. agere peccatu. e. sicut cohercet accidit. Unde et abstinere ab b. di. temur exemplo archageli. de q. dr. in epla. Jude. Cu. alr. tercaret michael cu. diabolus de corpore moysi non ausus fu. it in eu. iudiciu. inferre blasphemie. s. ait. Increpet te ds. Ubi diero. Si q. michael non fuit ausus diabolus et cer. te maledictionis dignissimu. iudiciu. inferre blasphemie. q. tomagis nos ab omni maledictio puri esse debemus. Crebatur qda. diabolus maledictus. sed p. os archan. geli blasphemias exire non debuit. xxi. q. ii. si. i. g. i. Alter. cario aut illa i. b. fuit. qz diabolus querebat inueniri cor. pus moysi. vt scz eos induceret ad ydolatriam p. nimium cultu. ei. sed angelus p. b. i. bebat inueniri ad subrahens. et eis occasione sup. stitionis. qd. et factu. e. s. vt non inue.

niret. Creatura intellectualis terrestris e. vt ho. cui. cus. Domi. em. malu. oprari non debet inq. tu malu. ita etia. nec maledi. blasphem. ci. cu. sit factus ad imaginem dei. Corripit aut ex causa tri. mari. p. lici hominem maledicere.

Et confirmatione dei et amore iusticie.

Et deliberatione et luore vindicte.

Et subieptione vel correptione nequitie.

Primo igit cu. quis maledicit alicui coformado se vo. luntati diuine qua. videt velle aliqd. malu. illius. hois. ex. instinctu sp. s. sancti. tu. cu. no. e. peccatu. fm. Tho. vbi s. ar. ti. j. Et b. mo. Per. apls maledixit symoni mago dices. Pecunia tua sit tecu. in p. ditioem. Act. v. Et paul. mas. ledixit elyme mago. Percutiat te ds. ceitate fili. diaboli. Et helzeus maledixit pueris deid. en. cu. i. nomie. d. n. i. v. n. secura. e. deuotio. co. ab. v. r. i. s. i. u. y. Re. ii. Et noe maledixit chanaan filio cham gen. ix. Ead. e. r. oe. o. s. maledi. c. t. o. s. q. i. m. p. c. a. t. e. s. u. n. t. a. s. a. n. c. t. i. s. p. p. h. e. t. i. s. p. e. c. c. a. t. o. r. e. s. v. t. i. l. l. u. d. Dupli. con. trit. i. o. e. co. t. e. r. e. e. o. s. d. o. m. i. e. d. e. u. s. n. o. s. t. e. r. Et gen. xxv. Qui maledixit tibi maledictionibus re. p. l. e. a. t. u. r. Et in ps. cxi. Deus laud. e. v. b. i. i. m. p. r. e. c. a. n. t. m. u. l. t. e. m. a. l. e. d. i. c. t. i. o. n. e. s. c. o. t. r. a. i. u. d. a. v. e. l. p. o. p. u. l. u. i. u. d. a. i. c. u. Pos. s. u. n. t. e. t. i. a. h. u. i. u. s. m. o. d. i. i. m. p. r. e. c. a. t. i. o. n. e. s. i. n. t. e. l. l. i. g. i. p. e. r. m. o. d. u. p. r. o. p. h. e. t. i. c. p. r. e. n. u. n. t. i. a. t. i. o. n. i. s. f. m. Tho. Et tunc ex. p. o. n. i. t. p. r. e. i. c. i. n. s. i. m. p. a. r. a. t. i. u. v. e. l. o. p. r. a. t. i. u. p. r. o. s. u. t. u. r. o. i. n. d. i. c. a. t. u. r. v. t. i. l. l. u. d. C. o. n. t. e. r. e. e. o. s. i. d. e. s. t. c. o. n. t. e. r. e. s. Maledictionibus re. p. l. e. a. t. u. r. i. r. e. p. l. e. b. i. t. u. r. In ps. Deus laud. e. m. C. o. n. s. t. i. t. u. e. s. u. p. e. r. e. u. m. p. e. c. c. a. t. o. r. e. m. i. d. e. s. t. c. o. n. s. t. i. t. u. e. s. et. S. i. m. i. l. i. t. e. r. c. u. m. a. l. i. q. u. i. s. m. a. l. e. d. i. c. i. t. a. l. i. c. u. i. o. p. r. a. n. d. o. e. i. a. l. i. q. u. e. m. e. g. r. i. r. u. d. i. n. e. m. v. e. l. a. l. i. q. u. o. d. i. m. p. e. d. i. m. e. n. t. u. n. o. n. p. p. t. e. r. a. l. i. u. d. n. i. s. i. v. t. p. e. r. h. o. c. b. o. n. u. s. e. f. f. i. c. i. a. t. u. r. v. e. l. a. b. a. l. i. o. r. u. m. n. o. c. u. m. e. n. t. o. c. e. s. s. e. t. p. o. t. e. s. s. e. s. i. n. e. p. e. c. c. a. t. o. U. n. d. e. G. r. e. g. o. r. i. u. s. i. n. ii. m. o. r. a. C. u. m. s. a. n. c. t. i. v. i. r. i. m. a. l. e. d. i. c. t. i. o. n. i. s. s. e. n. t. e. n. t. i. a. p. r. o. f. e. r. u. n. t. n. o. n. h. a. c. v. o. t. o. v. l. r. i. o. n. i. s. s. e. d. e. x. i. u. s. t. i. c. i. e. e. x. a. m. i. n. e. p. r. o. m. u. n. t. xxi. q. ii. S. e. c. u. n. d. o. p. r. o. f. e. r. t. u. r. a. l. i. q. u. a. n. d. o. m. a. l. e. d. i. c. t. i. o. e. x. l. u. o. r. e. v. i. n. d. i. c. t. e. et. h. o. c. e. s. t. m. o. r. t. a. l. e. p. e. c. c. a. t. u. m. c. u. m. s. e. z. m. a. l. e. d. i. c. i. t. a. l. i. q. u. e. m. o. p. r. a. n. d. o. e. i. d. e. l. i. b. e. r. a. t. e. a. l. i. q. u. o. d. m. a. l. u. m. n. o. r. a. b. i. l. e. n. o. n. n. i. s. i. m. a. l. u. m. p. u. r. a. o. b. o. d. i. u. m. v. e. l. v. i. n. d. i. c. t. a. v. e. l. i. n. u. i. d. i. a. m. et. h. u. i. u. s. m. o. d. i. p. u. r. a. c. u. d. i. c. i. t. M. o. r. s. o. c. c. i. d. a. t. t. e. T. a. l. i. s. v. l. t. a. l. i. s. i. n. f. i. r. m. i. t. a. s. t. i. b. i. a. c. c. i. d. a. t. p. e. s. t. i. s. v. e. l. f. e. b. r. i. s. v. e. l. i. n. a. s. a. s. i. t. t. i. b. i. m. a. n. u. s. v. e. l. p. e. s. f. r. a. n. g. a. t. u. r. v. l. d. i. a. b. o. l. u. s. h. a. b. e. a. t. a. n. i. m. a. m. t. u. a. z. et. E. t. d. e. h. a. c. i. n. t. e. l. l. i. g. i. t. u. r. d. i. c. i. t. a. p. l. i. j. C. o. r. i. n. t. h. v. j. N. e. q. z. m. a. l. e. d. i. c. i. r. e. g. n. u. m. d. e. i. p. o. s. s. i. u. d. e. b. u. n. t. N. u. l. l. u. s. a. u. t. e. x. c. l. u. d. i. t. u. r. a. r. e. g. n. o. d. e. i. n. i. s. i. p. p. t. e. r. m. o. r. t. a. l. e. E. t. r. a. t. i. o. h. u. i. u. s. e. s. t. f. m. A. b. o. m. a. s. e. s. c. q. l. x. v. j. a. r. t. i. i. j. q. z. v. e. l. l. e. a. l. i. c. u. i. m. a. l. u. m. f. m. s. e. r. e. p. u. g. n. a. t. c. h. a. r. i. t. a. t. i. q. d. i. l. i. g. i. m. u. s. p. r. o. x. i. m. u. v. o. l. e. n. t. e. s. e. i. b. o. n. u. E. t. i. d. e. o. f. m. g. e. n. s. u. u. m. e. s. t. m. o. r. t. a. l. e. E. t. t. a. n. t. o. g. r. a. u. i. u. s. q. z. t. o. p. e. r. s. o. n. a. m. c. u. i. m. a. l. e. d. i. c. i. m. u. s. m. a. g. i. s. d. i. l. i. g. e. r. e. et. r. e. u. e. r. e. r. i. d. e. b. e. m. u. s. U. n. d. e. d. i. c. i. t. u. r. L. u. c. i. f. x. j. Q. u. i. m. a. l. e. d. i. x. i. t. p. a. t. r. i. v. e. l. m. a. t. r. i. m. o. r. t. e. m. o. r. i. a. t. u. r. A. t. m. u. l. t. o. g. r. a. u. i. u. s. v. i. d. e. t. u. r. p. e. c. c. a. r. e. c. u. e. x. d. e. l. i. b. e. r. a. t. i. o. n. e. m. a. l. e. d. i. c. i. t. a. n. i. m. a. b. u. s. p. a. r. e. n. t. u. m. i. a. z. d. e. s. f. u. n. c. t. o. r. u. m. D. e. p. i. c. l. a. r. i. s. e. t. i. a. s. p. e. c. i. a. l. i. t. e. r. d. i. c. i. t. u. r. P. r. i. n. c. i. p. e. m. p. o. p. u. l. i. t. u. t. n. o. m. a. l. e. d. i. c. e. s. D. i. n. c. G. r. e. g. o. i. n. ii. m. o. r. a. l. M. a. l. e. d. i. c. t. u. m. q. u. o. d. s. c. r. i. p. t. u. r. a. c. o. d. e. m. n. a. t. e. s. t. q. u. o. d. n. o. n. i. u. d. i. c. i. o. i. u. s. t. i. c. i. e. s. e. d. l. u. o. r. e. v. i. n. d. i. c. t. e. p. r. o. m. i. t. u. r. xxi. q. ii. c. u. m. s. a. n. c. t. i. S. e. d. i. t. a. m. i. s. e. r. a. b. i. l. i. t. e. r. a. b. u. n. d. a. t. h. o. c. v. i. r. i. u. m. i. n. m. u. n. d. o. v. t. m. e. r. i. t. o. p. o. s. s. e. t. d. i. c. i. i. l. l. u. d. z. a. c. h. a. r. i. e. p. p. h. e. t. e. N. o. n. e. s. t. v. e. r. i. t. a. s. i. n. t. e. r. r. a. n. o. n. e. s. t. m. i. s. e. r. i. c. o. d. i. a. s. e. d. m. a. l. e. d. i. c. t. u. m. f. u. r. t. u. m. a. d. u. l. t. e. r. i. u. m. i. n. u. n. d. a. u. e. r. u. n. t. E. t. s. i. c. b. o. r. u. m. o. s. m. a. l. e. d. i. c. t. i. o. n. e. et. a. m. a. r. i. t. u. d. i. n. e. p. l. e. n. u. m. e. s. t. et.

Tertio profertur maledictio ex subita ira sine deliberati. one. et quasi causa correctionis vt talis terreatur. vt quo. tidie faciunt parentes erga filios. magistri erga discipu. los. et dñi erga seruos. qui tamen non optant illis illa. mala. et hoc fm. Tho. vbi s. est veniale. qz p. ca. verberu. maxie ex affectu iudicant. Et aug. d. igne purgatoz. ds. ad minuta. i. t. p. alia p. cinere. cu. omi. faciliare et remitteras.

Blasphemia. h. o. s. mo. ex. v. s. dicta.

Blasphemia. h. o. s. mo. ex. ira.

Titulus Septimus

te maledictio. di. f. v. s. alias eadē. Quāvis at hoc nō
sit hūc pēnā. tñ ab hōi abstinentiū. Vñ Diero. Qui
negligunt oīs maledicti p̄suetudinē resecare etiā si non
corde maledicāt. tñ immūdiā labioz 7 inq̄namēta oīs
incurrunt. xij. q. iij. Quāntū aūt deo displiceat 7 filijs
noceat maledictio paritū erga filios ostendit Aug⁹.
in li. de ci. dei. p̄ exemplū illi muliens vidue q̄ in ciuitas
te capadocie habuās decē filios habebat. Et cū vna die
rū ex aliq̄ ope eoz ei displicere eos maledixisset oēs effe
ci sunt in toto corpe tremuli ita vt omniū aspect⁹ ad se
traherent. Et q̄bō dūc scz paulus 7 paladia dicti veniēs
tes ad ciuitatē yponens in vbi p̄sulabat Aug⁹. orantes
ad altare beati stephani vbi erat reliq̄e eius. miraculose
sanari su nt. Sicq̄ ex indiscreta maledictione maris in
filijs 7 ipsi ad hoc prouocātes matrē puniti sunt. Quos
rum os maledictione 7c.

Tertia maledictio. §. III.

Creatura
irrationalis
tripliciter

est 3 creaturas irracionales pur dñs dixit gen. iij. Ma
ledicta terra in ope tuo in penā hominis. Pro cuius de
claratōe dicit brūs thomas. se. se. q. lxxv. arti. ij. Male
dictio creature irrationalis pōt fieri tripliciter. Unomō
ad creatore referēdo inq̄tū scz creatura dei. 7 sic ē illis
citū 7 peccatū blasphemie. vñ et mortale. hoc enī ē vere
stari deū in illo ope suo. Secūdo mō ad ipsam creaturā
respicēdo fm se cōsideratā. vt qz aliqd̄ bursū. nō moue
tur vt vult. vel nocet sibi 7 hōi. ex q̄ irascit appetēs et
penā. sed hoc est vanū seu ociosum. vñ de 7 peccatū veni
ale. Maledictio enī licita videtur esse p̄cipue inq̄tū rei
spicit penā. Penā aūt rīdet culpe. Vñ cū creatura irra
tionalis nō sit susceptiua culpe nec pene. iō vanū ē fm se
ipsam maledicere. 7 tñ h mō sit frequētissime. Quoz os
maledicēdo. 7c. Tercio mō ad hominē referēdo ad quē
ordinat. Omnia enī fecit deus p̄pter hominē. Aug⁹. Et
sic benedictio 7 maledictio ad illā rem p̄inet p̄pue cui p̄
aliqd̄ bene vel male p̄tingere. f. rōnali nature. Creatur
aūt irrationalis bonū vel malū dī p̄tingere i ordine
ad creaturā rōnalem p̄pter quā sunt ordinatē. Sūt aūt
ordinatē ad eā tripliciter. Uno mō p̄ modū subiectōis

Creatura
irrationalis
tripliciter
ordinant
ad hoies.

inq̄tū creaturis irrationalibz subuenitur necessitati
humane. Et h mō os maledixit terre. vt p̄ eius sterilitas
sem hō puniret. Dñs etiā iussit vt sex ex tribus istis itas
tes sup montē gebal deberent imp̄cari multas maledi
ctiones transgressoribz legis. 7 cōtra alie sex tribz stantē
sup mōtē Sargim imp̄cārēt bñdictōes multas obfua
toribz legis ad inuendū (vt dicit Diero. qz qdā legem
obfuarē dei timore puniōnū. 7 qdā amore p̄mior. xxiij
q. iij. Et inter ceteras maledictōes dī Deut. xxiij
Maledictū boīeū tuū. vt scz p̄ penuriā victualū puni
rent. Et h mō maledicere creature irrationali ex maḡ ma
liuolētia. f. ad possessore eius. vt sic ex carētia illius crea
ture irrationalis p̄tinus damnificetur notabilr. vt p̄ mor
tē eq̄. bouis. ruinā dom⁹ 7 hōi esset mortale. qz p̄ chas
ritatē. Secūdo mō ordinat creatura irrationalis ad rati
onale p̄ modū significatōis. inq̄tū scz ea q̄ p̄tingūt cir
ca rōnabilia figurāt q̄ mortali eueniūt vel euenire p̄nt
hoībz. Et sic dñs maledixit ficulne cū. f. accedēs ad eaz
esurientes nō inueniret fructus sed tñ folia. ex q̄ maledicti
oneradiatus arefacta ē. Nat. xxi. ad significādum po
puli iudeoz. ad quē dñs veniens incarnatus esurientis
id est desiderans salutē eius. qz non inuenit fructus fū
dei. sed tñ folia ceremoniarz obfuarōis reprobauit gras
tiā subtrahēdo. vñ nil fructus meritoz pducere p̄t. Si
gnificat etiā hoies tñ bonis verbz ornatū si opibz a deo
reprobati p̄ h nō sibi fructificare. Sic 7 montes gelboe
maledixit sunt a dauid. vt nec ros nec pluuia stillarz su
p eos. vt br. ij. Reg. i. ad significādum q̄ i morte supbie

vbi conuerit fortes ist. Langeli magni mali 7 p̄mi par
tes. nec ros gratie nec pluuia descendit a deo. i. superbi
Tercio mō ordinat creatura irrationalis ad rōnalem
p̄ modū p̄tinentis. f. t̄pis vel loci. Et p̄pter b p̄ indligi
ad lram dauid maledixit montibus gelboe p̄pter eadē
p̄li ist q̄ fuit facta a p̄bilisteis in tali loco. Sic 7 Job
maledixit diei natiuitatis sue dicens. Maledicta dies
in qua natus sum. 7c. p̄pter culpā originālē quā nascens
do p̄traxit. 7 alias sequētes penalitates tali t̄pe. Unde
greg. in. iij. mor. sic. Nūmis est incōgruū vt suspicemur
iob nullo instigante. nullo pulsante ex impatentia ad
vocē maledictōis cū p̄pere quē nouim⁹ inter dāna terā
mortēq̄ filioz. inter vulnera corpis. inter p̄ba male sua
denis yronis magna creapoz p̄conia humili mēte red
didisse. dū scz ait dñs de die dñs abstulit. 7c. Et iterum
yroni. Si bona suscepimus de manu dñi. 7c. Nō ergo
maledictio eius ira cōmori sed doctrina tranquillit. id est
es q̄ in qua nat⁹ est desiḡt omē temp⁹ mortalitatis. id est
deficiat temp⁹ mortalitatis. 7 appareat status eternitatis.
Uel dies qui optatur vt pereat. est dyabolus qui
optatur vt pereat. non qui dē a gloria quam iam p̄p̄
didit. sed vt retrusus licentiam temprandi amittat. Hic
quidem dies p̄ naturam bene condit⁹ nō p̄ meritum.
tenebrosus dies cum p̄sp̄ra alliciat. sed in noctes definit
quia ad mala trahit. Sub hac die 7 nocte homo est cō
ceptus 7 natus. quia sub potestate dyaboli p̄ peccatū
originale ex ipso introduct⁹ homo capitur 7 nascitur.
vel dies peccati delectationē desiḡt. nō mentis cecitate
Homo ergo in die nascit vel in nocte capitur. quia ad
delectatōem peccati nō rapitur. nisi p̄us p̄ mentis tene
bras infirmetur. Sed pereat dies. i. delectatō peccati
vigore iusticie destruat⁹. 7 nō. i. q̄ cecata mens p̄ cōst
sensum perpetrat. penitentia c̄tingat. Dies venatur
in tenebras. vt quod in exordio delectationis ad quē h
nem p̄ditionis rapit. videat. et p̄ penitentiam auertat
Quod si ita punia est nō requirit eam de⁹ in iudicio
vt puniat. Decet dicit Greg. sed abbreviata. S. bea
tus Tho. super Job tractans hunc passum fm lram sic
ait. Intelligendū est Job diei sue maledixisse. quia cum
esse malum cōnuiciat nō fm suā naturā qua a deo fa
ctus est. sed fm illam scripturē p̄suetudinē qua dicit
temp⁹ bonū vel malū fm ea que in tempore aguntur. fm
illud Ephe. v. Redimētes tempus qm̄ dies mali sunt.
Maledixit ergo diei sue inquantū malū in illa die acci
disse cōmemorat. Quomō autē maledixit ei. Subdit
tur. Pereat dies in qua dictū est natus est homo. Vbi
sciendū q̄ licet esse et viuere sit fm se appetibile. tñ esse 7
viuere in miseria est fugiendum fm q̄ hōi. licet inter
dum esse in miseria libenter sustineat. p̄pter aliquē finē
bonū. Unde illa miseria vite q̄ nō ordinatur ad aliquē
bonū finem. nullo modo erit eligenda. Bonū autē q̄
ex aliqua miseria expectat sola ratio apprehendit. nō au
tem vis sensitiua papit. sicut amaritudinē papit gust⁹
sed sola ratio in fine sanitatis delectatur. Si quis autē
fm passionē suā gustus veller exprimere medicinā de
p̄pter finem. Sic ergo miseria quā sustinebat Job rōne
quidem videri poterat quantū ad aliquid vtile esse. sed
inferior pars anime que tristitia afficiebat aduersitates
totaliter repudiabat. vñ de ipm̄ viuere sub tali aduer
sitate onerosum erat. Quando aūt aliquid nobis odio
sum est. omnia aborūmāmur p̄ que 7 cūmūmus in illud.
Et ideo Job fm interiorē partē anime cuius passionē
exprimere intendebat. 7 natiuitatē 7 concep̄tōem suam
ex quibz in hanc miseriā venerat odio habebat. et per
consequens diē natiuitatis 7 concep̄tionis fm illū mō
dum loquendū quo ex his que in tempore agunt aliquid

De maledi
dictioe
Job

Ca. 6. De contumelia

ascribitur tempore bonū vel malū. Sic igitur secundum preteritum sen-
sibile vitam sub aduersitate repudiat. volebatque se
nunquam natū vel conceptū fuisse. Et hoc est quod dicit. *Pe-
reat dies in quo natus sum ac si diceret. vitam nunquam na-
tus fui. Et non in quo dictū est. In quo dictū potuit. ve-
re preceptū est. hō. i. vitam nunquam fuisse conceptus. Cōue-
nienter autem natiuitatē ascribitur diei. conceptū nocti.
quia secundum astrologos natiuitas diurna laudabilior est
principali fidere. i. sole existente super terrā. Conceptio au-
tem de nocte frequentior est. Si s. modus loquendi ha-
bet. Dicitur. x. vbi dicitur. *Male dicta dies in
qua natus sum et persequitur. i. singulari de ma-
ledicta de vniuersis diei s. et noctis dies. Dies illa vni-
tas in tenebris. Vbi sciendū secundum Hieronymum. in plogo. sup-
Job q. ab illo loco. Pererat dies. v. s. ad illū an. finis
libri dicit. Idcirco meipsum reprehendo. Scripsit fuit liber
iste in silibus ex amertis. v. i. et per modū poematis cō-
scriptus est. An. et per totū librum hunc figuris et colo-
ribus vniuersis quibus potest vni cōlucuerit. Poete autem vt
vehementius moueant eandē sententiā per diuersas ymbra indu-
cunt. Et secundum huiusmodi Job ad maledicendū diei sue. ca. idu.
et quibus solent nobis alij dies esse odiosa. Dignitas vni-
us est claritas ei. p. hanc enim a nocte discernit. Hanc autē
dignitatē excludit cū dicit. Dies ista veritas in tenebris.
Et quantum ad supradictā littere. tūc frivola videtur et vana.
quod iam perierat dies natiuitatis. et iam non erat. quod autem pre-
teritum inmutabile est. Quod igitur poterat sibi dies q. perierat
in tenebris conueniri. Si sciendū q. quidam per modū opi-
randi dicunt ad exprimendū iudiciū quod de re aliq. ha-
bet. Sic igitur dies illa cōuertat in tenebras. ac si diceret
Dies natiuitatis mee debuisset esse tenebrosus vt cōgru-
erit tenebris miserie quā patior. Quia aspectus luminis
delectabilis est. consuetū est in scripturis vt per tenebras
tristitia significet. Et autem dies datus multiplici. Pri-
mo ex dei sanctificatione q. cū celebrat instituit. vt sabbatū
i. Hanc claritatē remouet a pedito die dicit. *Nō requi-
rat cū deus desuper. q. d. Nō exigit deus ab hominibus vt
hunc diē celebrē agant sic alij dies erigunt a deo ad
celebrandū in memoriā bñficioz. Vult igitur dicere q. nati-
uitas sua nō debet cōputari inter insignia dei bñficia.
cū magis sit natus ad miseriam q. ad leticiā. Secundo alij
dies datus dicitur ex bene recordatōe. Solent enim homines a-
liques dies celebrare agere in quibus aliq. magna et iocun-
da acciderit. Sic per pharaonem diē natiuitatis sue celebravit
Hanc igitur claritatē excludit a dicta die dicit. *Et nō sit in
recordatōe boni. Tertio dies datus est ex corporali lumi-
ne. Que claritas aufertur ex subtractōe radioz solis illu-
minantiū terras. vt quā soledipsat. Et quantum ad hoc dicit
Nō illustretur lumine. vel ex oppositōe nubium occultan-
tū radios solis. Et quantum ad hoc dicit. *Obscurent eum
tenebre. Quarto ex defectu visus scitis. dum enim
dies mori vel visu priuatur. sic ei aufertur claritas diei. Et quan-
tum ad hoc dicit. *Ymbra mortis et. Et inuoluatur amaritū-
dine. Per hoc dar intelligeret oīū quod de obtenebratōe
dictum est ad tenebras tristitie esse referendum. Hunc
enim mortē observare videtur vt pabolica locutiōem ex ali-
quo sequenti exponat. Nihil igitur intendit dicere aliud nisi
q. dies natiuitatis sue non debet iudicari dies gaudij.
sed meroris. cum per suā natiuitatē ad vitam tante aduer-
sitati subiectam deuenisset. Demum de nocte dicit. *No-
ctem illam et. Ibi vide.*******

Capitulum sextum de contumelia.

Contumelia ponitur

a Grego. in li. mora. filia ire. Et quousque etiam a-
liq. etiam ex alijs videtur magis tū dicitur et cō-
munis ex ira. Et ratio est. quod finis ire est vindicta. S.

nulla vindicta magis est in proprio irato q. contume-
lia inferre alteri. Aliq. oriat ex fulcia secundum illud. *Pro-
uer. xx. Omnes stulti miscent contumelias. s. vel alijs es-
as inferendo vel contumeliantib. se immiscendo. Sic eni-
tra nō audit pferre rōem sed patitur rōnis defectum in
pbm. et ideo contumelias inferit. eadē rōe stultus. Aliq.
oriat ex supbia. secundum illud. *Prover. xi. Vbi supbia ibi con-
tumelia. et hoc acitue et passiuē. q. inferit et recipit cas. et
hoc est dispositiue. Et ratio est. quod supbi estimat alios i-
feriores se. ideo facilius contemnit alios et alijs irascit.
vñ sequit contumelia. Potest autem sic describi. Contume-
lia est expulsiō defectus alterius corā eo p. yba ad ipm d.
honorandū. vñ Isidorus dicit in li. et bimo. q. contume-
liosus est qui velox est et tunc ybis iniurie. Extēio tū
noie quōq. contumelia in factis iniurie dicit. vñ Glo. sup il-
lud. *Roma. i. Contumeliosos dicit. Contumeliosi sunt q.
dictis vel factis iniurias et turpia alijs inferunt. vt si d.
p. haret lūū vel spūū in alique et huiusmodi. Est autē differe-
tia inter contumeliā. cōuitiū. et impropertū. Nā contume-
lia est cū refert defectus culpe alterius in vituperium
eius. vt cū vocat quis fur. adulter. et huiusmodi. Conuitium
cū refert defectus culpe vel pene. vt cū d. vocat scilicet
cecus mendic. et huiusmodi. Impropertū autē importat defe-
ctū minorationis cū reducat ad memoriā seruitiū in ne-
cessitate cellatū. Sepe tū sumit vñū pro altero. et noie
contumelie vt et obprobriū quibet horū intelligit.***

De contumelia psal. §. i.

lxvii. Propter inimicos eripe me. Au. sus impropertū
meū confusionē meā et reuerentiā meā. Lequit ps. i. p.
sona xpi vt dicit glo. vnde petit liberatōem a morte per
resurrectionē ppter inimicos. vt. s. cōuertant et peniteant
de passione a illata. in q. sustinuit impropertū. cū. s. in-
dei dicerent. *Blasphemaui. et huiusmodi. s. glo. qd. pertinet
ad contumeliā. Dicitur. x. Audui contumelias eoz i. ar-
cūū. Sustinuit confusionē. id est magnā penā ex illis
contumelijs. Ad heb. xij. Sustinuit talē aduersus seipm
contradictionē. et ibi. Sustinuit crucē confusionē cōi-
pā. Reuerentiā meā. scilicet ad deū nō recedendo a deo. s. per
patientia. Sap. ij. Contumelia et tormento. interregm.
cū et probemus patientiā eoz. et videamus reuerentiā
eoz. hec enim tu pater. sas. p. oīcūā secundum glorā dicit q.
de loquitur xps in psona membrorū suorū pro quibus pe-
tit liberationem. Vbi tria notantur.*

Primo ostendit contumeliā illatā. ibi. Impropertū meum.

Secundo innuit penā inde causatā. ibi. confusionē meā.

Tertio subdit agnitiōem suatā. ibi. reuerentiā meā.

Quantum ad primū. §. ii.

ibi pōit impropertū p. contumelia. vt. s. glo. Vbi ad scē
dij q. ē pām et c. Nota q. contumelia p. inferri triplici
a intentione. et secundum h. iudicandū est de ipsa.

Primo animo s. corrigendi.

Secundo animo s. solatiandi.

Tertio animo s. iniuriandi.

Cum igitur contumelia pferat animo corrigendi in se nō ē pec-
catū sed meritorū. Cuius ratio est. q. sicut licet aliquis
causa correctionis yberare vel in pecunia et demnare. sic
etiā potest zelo correctōis ptra aliq. verbū pūū di-
cere. Vñ p. exemplo xpi q. dixit discipul. cunctis in
cruce. Stulti et tardi corde ad credendū. Au. vlti. Et
exemplo pauli q. dixit. *Insensati galatheis vos sa-
sanauit euangelio nō obedire. Ad Salathas. ij. Raro
tū et ex magna necessitate et vilitate et cū moderatōne
huiusmodi obiurgationes sunt faciēde. vt dicit Aug. et pre-
apue s. p. tinentib. turpia abstinentiū vt mereretur huiusmodi
que sine p. d. nō pnt. Secundo cū pferat contumelia*

Contumelia
describit

Contume-
lia fit nō
corrigendi.

Alio sola-
dandi.

(B B)

Titulus Septimus

Animo
iuriandi

seu cōsulcūm animo solatiandi tūc sitalia nō sunt i de
trimentiū honoris alieu⁹ est veniale pccm. vt vocando
ecclū stultū z bñdī. Si vero ex leuitate vel ludo pferret
fobum qd esset ptra honorē alterius vel de q estimare
posset ipm notabiliter irasā z odiū incurrere vel aliqd q
ue pccm. nō excusaret a mortali. etiā si bñ ienderet. sic
cū quis ludens cū alio gūiter. offenderet vsqz ad mutū
lationē z bñdī nō careret mortali culpa. Ludus em̄ no
pius est in culpa. Quāuis em̄ ad eutropoliā seu vrbas
nitatē pnceat dicere aliqd leue iucium. nō tñ vsqz ad
dehonoratōem vlt pccatōem eius de q dī. s. magi cau
sa delectatōis z iocū vel leuitate loquēdi ob seruati debi
tis circūstantijs. als ibi esset pccm. Et iō cauendum est
semp a iurijis z pccm. Tercio cū pferat animo i
iuriandi vel vltascendi. aut dehonorandi. z sic est mortē
fm̄ Tho. se. se. q. lxxij. arti. ij. Ratio huius est. qz notabil
liter ledit pccm. z sic facit cōtra iusticiā z caritatē. Nō
em̄ qd amat minus honorē suū qz diuitias tpales sed
plus. Sed auferēs substantiā peccat mortali vlt etiā in
tendens auferre. ergo mltomagis intendens auferre ho
norē. Verba p que inferat pccm. qz tūm ad suā essent
tiā. iniquatē sunt qdam soni audibiles. z si nullū no
tumentū inferant nisi forte qzando auditi cū nimis als
te qd loquit. tñ inqzrū sunt signa rēpccantia aliqd in
noticiā alioz sic pnt mltā dāma inferre. inter q q homo
dāniat qz ad detrimentū honoris reuerētie sibi ab
alijs exhibende. Un̄ z maior pccm. est z qz pccm.
vt si aliqd dicat defectū suū corā mulē. z tñ etiā. sibi so
li dicendo pōt esse pccm. qz tū ipē q loqur loqur rē
uerentiā agit. Probat bñ idē. s. pccm. esse mortale au
toritate. Nā xps dixit Mat. v. Qui dixerit fratri suo
fatue qd. s. pccat ad pccm. reus erit gehennē. q nō
debet nisi pro mortali. z intelligit cū bñ dicit intēdēs de
honoratiōe. Apl̄s etiā Roma. j. dicit. Digni sunt mor
te scz eterna q faciūt pccā. z enumerata ibi. iter q ponit
pccm. z. Aemēns. Dānatione sunt digni qui pa
tribus legatōe dei fungentibus contumeliā inferunt
ij. q. vij. c. Qualis.

Quantum ad secundum. §. iii.

Abstine
re debe
e pccm.

dū notat pena psequens ex improperio seu contumelia
dum dī. Confusione meā. s. ex improperio mibi securas.
Confusio enī vt dicit catholicon importat erubescētiā
Erubescētia aut magna est pena. vt dicit augu. de pe.
dis. vi. c. j. Debet aut quilibet sibi nō dferre proprio penā
vel tristitiā. Un̄ abstinere debet primo ab imprope
rio seu pccm. culpe improperando ei culpa pccm.
sine causa rōnabili. Vlt pccm. Eccl. vij. Ne despicias
hoiēm auertentē se a peccō. s. pccm. nec improperes ei
Memēto qz oēs in corruptōe sumus. Sicut nec xpus
improperauit magdalene penitenti patā. s. tēte remitten
do. z pater recepit filiū prodigū reuertentē. Et Johānes
euangelista illū iuuenē q ex discipul' effectus. erat pun
iceps latronū osculās ei manū qua homicidia ppetraue
rat vt nō pfunderet. Sed gaudere debes qz frater tu
mortuus erat z reuixit. sic gaudēt angeli de vno peccatō
re pccm. agente. Memēto qz z tu aliqñ in talia cecidisti
vel talia adhuc z peccatōis vel saltē ea ppetras
re potuisti. Scdō debet qd abstinere ab improperio
indigentē. s. rememorādo ei subuentionē sibi factam
in necessitate ad pfundendū z dehonorandū cū. Un̄ dī
Eccl. xli. Cū dederis ne improperes. s. imiteris deū. vt
dicit ibi glo. Qui dat omnib' affluenter z nō improperat
Jacobi. i. Et de improperante bñficiū factū dī Eccl. xli.
xx. Datū in spicis nō erit tibi vtile. Nā oculi ei' seprē
plices sunt. et aqua dabit z improperabat mltā. in spicis
petōz z pccm. Quāli' intentio ei'. z bi septem

plices. i. ad varia emolumenta intendēs. vsqz emolumentū
tū inde sperādo. importune exigendo. multoqz impo
perando. dñum bonoz tuoz ambigendo. te sibi subij
ciendo. de eo inaniter gloriando. datū mltō maius qz sit
reputando. Et sic nō erit tibi vtile. Debet etiā qd absti
nere ab improperio seu conuicio defectū nature. vsqz nō
vocando illegitimū vel ecum vel bebetem vlt stultum z
bñdī. Eccl. xxiij. Est reuersio ad amicu exceptio cōuicio et
maledictio zc. Unde z seneca q multos habebat filios
qz exprobrauit annā z improperabat seu iudicabat ei q
dñs pccm. vultū eius. i. q sterilis esset pccm. est. qz
filios amiserat. Regū. i. Cū aut per pccm. qd facit in
iuriā proprio notabilem. tenet ei satisfaccie saltem pe
tendo veniā. Sic enim xps docuit dicās Mar. v. Si
frater tuus habet aliqd aduerfum te. qz scz ei iniuriā
vadere reconciliari fratri tuo. s. petendo veniā. Notabile
exemplū hī circa bñ in vitiis fratrū. Cū em̄ quidā contu
melia intulisset fratri suo q dicitur est frater nicola⁹ de
iunenariū. z nō sibi recō aliasse veniā petira. accidit
inde ad paucos dies infirmatus ille morietur. P' mor
tē vero apparuit ipi fratri nicola⁹ petēs ab eo veniā
de pccm. illata. Cui ille rēdit scēs illū esse defunctū.
Veniā pete a xpo in cui' iudicioz foro es pccm. Et
ille xps mibi nō vult dimittere nisi prius humiliatus
veniā a te petēs obtinuerō. Vlt libet fecit. z sic a xpo
veniā impetravit. Debet aut pccm. oblati sibi
satisfaccie ppetenti ignoscere. als gūiter peccaret. Un̄
dī dī. x. Si qd pccm. noluit recōliari ffrī suo satisfac
ciēt co acerrimis macerēt medijs. glo. ibi exōiatiōis.

Quantum ad tertium. §. iii.

scz pccm. seruata notatur cū dī. Reuerentiā mam
quā scz habuit ad te deus p' in ipis improperijs. qz nō
recessi a timore tuo z dilectōe ppter bñdī iniurias z co
tumelias. sed volūtarie z patienter sustinui. Un̄ z sub
dit. Improperii expectauit cor meū z miseriā. i. ad ista
q nō inuit' s. volūtarie pparauit. vt dicit glo. Un̄ autē
dicit Pet' in canonica. i. Christus passus est p nobis
vobis relinquēs exemplū vt seqmīni veltigia ei'. pccm.
enit ferēdo pccm. vt ipē fecit. Un̄ Liberius papa.
Nō vos a pio mētis pposito afflictōis amaritudo coar
tet recedere. pccm. quāta creator dñs p vob pccm.
rit. qbusue pccm. afficiendū tradiderit p vā libes
ratione. vij. q. i. Suggestum. Et notandum circa con
tumelias verborum z benefactorum q.

Aliquando oportet repellere.

Aliquando decet sufferre.

Aliquando debz quis reprehendere.

Primo pccm. est aliqñ repellenda. s. puniendo cō
tumeliantē. qñ quis. s. habet auctoritatē sup cū. Contu
melia em̄ iussu principis z manu militis est repellēda.
Un̄ Roma. xij. dī. Nō sine causa gladiū portat. Deī cū
minister est vindex in irā in cū qui malefacit. Pccm.
aut pccm. z ea q sūt in iniuriā dei vel ecclie optet
punire. Un̄ Cris. dicit q iniurijs pccm. esse patientes
laudabile est. in iniurijs dei impiū. Et qz pccm. q
dicunt p rectores. pccm. plates ecclie. pccm. vergūt
in pccm. dei. iō puniende. Et qz qd debet mas
gis punire si pccm. habet pccm. alioz q pccm.
qz minus suspēct' hī ne moueat cupiditate pccm. bo
noris. tñ et in cū illas pccm. punire inqzrū vergūt in in
iuriā ecclie z detrimentū boni cōmunis. vt dī. xxiij. q.
iij. Bullisari'. cū. §. segn. z glo. ibi. Scdō aliqñ cō
tumelia est sufferēda. z bñ rōne cuius dē temeritatis. iur
ta illud pccm. xxi. Ne rīdeas stulto in pccm. stulticiā
suā ne ei filis efficiaris. Tacere qppe et nō rīderet cō
tumeliantē qñ quis bñ faceret vt si rācs magis pccm.

Cōmū
lia est re
pellenda.

Est fū
renda.

Ca. 7. De rixa et bello

carcer illa ad iracundiam petiti esset. sed tacere ne ipse mides
incurrat prumelias. vel magis illi ad ira accedat. debet
tū est z p̄uofum. Sedo debet suffere rōne incorrigibilis
tatis. cū em̄ prumelias est incorrigibilis. nec in cū h̄z aucto
ritate suffere debet z tacere. Sic z xps cū prumeliaret
nō m̄dit nec herodi nec pilato. nec scribis z phariseis. cō
tumeliantibz cum. qz obstinati erāt vt h̄r in euāgelijz.
Tertio sufferēda est p̄tūdia rōe puerande p̄tūdis. i. sa
pientie. Sic nec paria necessaria est nob̄ in his q̄ sūt con
tra nos. ita z in his q̄ z nos dicunt. Patience ait ap̄lus
nobis necessaria est. ait Eccl̄. viij. Nō litiges cū hoīe lin
guato. nec struas in igne ei⁹ ligna ticcū potēte ne te p
potentia opprimat. nec cū diuite ne te p pecuniā vindicat
nec cū loquace ne te p eloquētiā decipiat. Un̄ z in ps̄ d̄z
Qui inq̄rebant mala mibilocuti sunt vanitates. i. falsi
tates. Et subdit. Ego autē tāqz surdus nō audiebā z sic
mū? nō ap̄iens os suū. Nō dicit ego surdus sed tanqz
surdus. qz in h̄ est p̄tūdia paritē z audies prumelias tanqz
nō audiret nō murreret in corde. nec ore prumelias nō
deat. Tertio debet aliqñ rephendi. prumelia in dicto
vel facto qd̄ licet omnibus. Un̄ saluator prumeliat⁹ sa
cto cū. i. p̄uofus fuit in facie p̄uofore rephendit dicens
Quid me cedis. Nec ei alia maxilla oluit pcutiendam.
Job. xij. Et hoc duplici rōne fm̄ Tho. vii. s. Prima
vt audacia prumeliatis cōprimat fm̄ illud Proū. xxi
Rude stulto iuxta stulticiā suā ne sibi sapiēs videatur.
Nō tñ cū est in furore est arguend⁹ sed ip̄o sedato. nisi
vilitas cōmunis aliud erigat. Sedo ne alioz profe
ctus impediat p prumelias illatas. Un̄ Grego. sup̄ Es
zech. Quoz vita in exēplo est posita dñt si pnt retrahē
tū sibi p̄ba p̄pescare. ne corz p̄dicatōem nō audiat q̄ au
dire poterāt. z i p̄uofis moribz immanēs b̄uuiēntēnt.

De satisfactione pro .s. v.

prumelias. Nota qz dñe Umbert⁹ in expositōe regle qz
q̄libet tenet ad satisfaciendū illi quē ledit s̄bo rixādo. vel
prumeliādo. z tenet ad satisfaciendū cō. i. cū p̄r. Sicut
em̄ in rēstōne qd̄ sine die certo debet. oī die debet. ita z
b. An̄ apls ad Ephe. iij. dicit. Sol nō occidat sup̄ ira
cundia vram. i. si p̄tingat aliqñ prumeliare ex ira ante
qz trāscat dies reconciliāmi cū eo. S̄z qrit aliqd̄ que sit
ista satisfactio ad quā tenet ille q̄ s̄bo aliu ledit. puta cō
tumeliādo vel irridēdo z h̄mōi. Rñsio triplex p̄r ēē. Una
est p̄ s̄bum. vt cū qz de offensa veniā petir. sic fecit Aug.
gu. scribēs Hieronymo dicens. Obsecro te p misericordiā
am̄ iesu xpi si lesi te ignosce mibi. Sedo est p corpis bus
militatōem. Sic fecit semey David quē prumeliauerat.
Dicit enī ij. Regū xij. qz semey p̄stratus corā rege dixit
ad eū. Ne reputes mibi dñe iniquitatē nec memineris ius
quitarū serui tui. Tertia est p obsecra. Sic iacob voluit
muneribus placare esau fr̄em suū. Ro. xij. Si esurierit
inimic⁹ tuus aba illū. S̄z querit vtz teneat q̄libet of
fendēs s̄bo ad omnes h̄mōi satisfactōes. Rñsio. Sic le
dens aliū in rebz nō tenet ei nisi ad certā quātitatē rel
stituēde. fm̄ quātitatē damni. vel in dubio ad arbitri
um boni viri. Ita z offendēs verbo nō tenet ad omnes
h̄mōi. sed fm̄ quātitatē offense. qd̄ si offensus petir pl⁹
pōt sibi sufficere satisfactio ad arbitriū boni viri. q̄uis
laudabile sit etiā plus debito facere. p pace. primoz. Si
autē platus esset qui exessisset in s̄bis corrigēdo subdit
tū ex debito iusticiē. nō debet petere veniā subdito sed
a dño deo. Necdū nimis fuaū humilitas regēdi franga
tur auctoritas. vt dicit Aug⁹ in regla. Pōt etiā plat⁹ re
mittere iniuriā factā subdito suo ip̄i iniuriari in perso
na vel s̄bis ēē volūtate ip̄ius subditi iniuriari. ar. xij. q
i. Nō dicatis i glo. Sed qrit si aliqd̄ offendit al quē
s̄bo in secreto z offensus qrit satisfactōem sibi fieri in

publico. Nunqd̄ ad h̄ tenet offendēs. vel cōuerso si offē
dat qz verbo in publico z offendens vult satisfacere in
oculto. Nunqd̄ satisfacet. Rñsio ad primū. Nō tenet
nisi qd̄ fuit factū in occulto fuisse publicatū. sic fur q̄
latēter accipit nō tenet publice restituere. Ad scdm̄ di
co qz nō sufficit argumentū in paulo ap̄lo cū p̄dēnato
ad carcerē nō sufficit occulte liberari sed publice perijre ei
duā z dimitti. Item si qz prumeliādo dicit culpā ali
cuius. z offensus nō vult reaperere satisfactōem a ledente
nisi dicat se fuisse mentitū. Rsp̄sio si prumelias sat
se dixisse vez nō tenet. nec ille debet hoc ab eo exigere.
sed si scit vel credit nō esse vez sed falsum vel incertum.
qz debet etiā cū dāno fame sue dicere se falsus dixisse vel
incertū aut dubiū. fm̄ qz habet in consciā sua. p̄scum h̄
dicere aliq̄ alleuitantia culpā suā. puta qz audierat vel ex
ira dixerat. vt tunc credebat. nūc autē nō credit illud esse
verū si sic est. Nō autē d̄bet dicere se fuisse mentitū si nō
fuit mentitus. sed falsum dixit. qz si tūc credebat mō scit
vel credit p̄rium. Decemnia Umbertus.

Capitulum septimū. De rixa z bello multiplici.

Rixa filia est ire scdm̄

Grego. xxi. li. moralium Et ex s̄bis Isidor⁹ i. li.
etymologiarū pōt haberi diffinitio eius. Dic
em̄ qz rixosus est quasi ritu canino dictus. Semp̄ ei ad
p̄dicandū est paratus iurgio delectat⁹ z prouocat h̄ren
dentē. Un̄ vt dicit br̄us Tho. sc. se. q. xij. ar. i. Rixa non
nominat simplr p̄tentionē. sed tria qz ponunt in verbis
Isidor⁹ eius inordinatōem dedarāt. Primo qdem p̄r
p̄tudinē animi ad cōrendendū. qd̄ signat cū dñe Sem
per ad contradicendū parat⁹. i. siue alius bene siue ma
le dicat aut faciat. Sedo qz ip̄a p̄dicatōe delectat. vñ
sequit. z in iurgio delectat. Terno qz ip̄e alios prouo
cat ad contradicōem. Et ideo subdit. prouocat contenti
deutē. Est etiā rixa quoddā bellū p̄ticulare inter aliquos
Un̄ Jacobi. iij. Un̄ bella z lites in vobis. nōne et p̄r
p̄scentijs qz militat in mēbris vestris. bella. i. rixē z liti
gia. Nec est p̄tra qd̄ dictū est sc̄z qz oriat⁹ rixa ex ira. Et
Jacob⁹ dicit oriū ex p̄cupiscentijs. Nā vt dicit. b. Tho.
vbi. s. ar. ij. omnes passionēs irascibiles ex passionibus
p̄cupiscentibz oriunt. Et sic rixa que oritur ex ira orit
ex p̄cupiscentia. vt ex prima radice. Dissipa gētes que
bella volūt dicit ps̄. Ad dñm. ps̄. lxxij. Bellū vt dicit i
catholico d̄z quasi bonū p̄antifrasim. sicut p̄sina que
caret p̄sca. Nō em̄ est bonū sed malū z multa mala oriū
tur ex eo. In tantū autē pōt esse bonū inquantū non vo
luntarie appetit. sed ex necessitate exeret ad se defendē
dum debito modo. Et ideo signanter ps̄. nō dicit. Dissi
p̄a gētes que bella gerrūt. Multa em̄ bella gesta sūt
a sanctis viris dño iubente z p̄sperante. Un̄ ad Heb. xi
Sancti fortes facti sunt in bello. castra verterūt cetero
rū. vt Josue. de q̄ Eccl̄. xlvj. Fortis in bello iesu naue zc.
Sed dissipa ait qz bellayolūt. qz bella delectabiliter su
sapiūt ad nocendū alijs. Vbi nota qz triplex est bellū.

Primum bellū intermale z angustiosum.

Scdm̄ bellum p̄ticulare z rixosum.

Tertium bellū populare z p̄iculosum.

De primo dicitur

Eccl̄. iij. Tempus belli z tempus pacis. Primo oportet
bellare contra viciā. z postea sequit par in mēte. Et ps̄.
Obumbrauit sup̄ caput meū in die belli. i. in tempore q̄
bellat⁹ contra viciā. vmbra tue gratie vel merito z me
morā tue obscure passionis proferisti me z dedisti refri
geriū. Seneca. Dabero pacem cum hominibz. bellū cū
vicijs. Vñc Grego. Saens apls nobis iam non vltra
bella esse carnaliter p̄ragenda. s̄z aīe certamine sp̄uales
(B B 2

Rixa nos
tar tria.

Bellū in
ternum.

Titulus Septimus

Quo bel
landu sit
pauia

aduersarios desudanda velut mgt milicie pceptu mis
liribz ppi dat dicens. Induite vos armatura dei vt pos
sitis stare aduersus insidias diaboli. xxiij. q. i. M. si bella
Qui aut inchoandū sit illud bellū ostendit Aug. in li. ppi
de ciui. dei. c. xvi. dicens. Cum aut veni fuerit ad erates
q homo pceptu caput et subdi pōt legis impio suscipi. en
dū est bellū ptra vicia et gerendū acrius ne ad dānabz
ha ptra pducant. Et si qdē n victoriarz pfectudine robo
rata sunt facilius vincunt et cedūt. Sim autz vincere
et impare psequerūt. s. vicia laboriosa diffcultate superā
tur. nec ad id veraciter et sinceriter sit nisi delectatōe iusti
cie. b. est aut in fide ppi. Quo bellandū sit docet idē Au
gustin. xxiij. de ciui. c. xvi. dicens. In ptoz rep̄ratōibz
p vicia pculisqz etiā iusti versant in qbus nō eis quos
subdamus vigilijs p̄tinjs exarabātes. ne opinio veris
miliis fallat. ne decipiat hō p̄sutus. ne se tenebre alie et
rozis effundat. ne qd bonū est malū aut qd malū ē bo
nū esse credat. ne ab his q agenda sunt metus reuocet.
ne in ea q agenda sunt cupido p̄cipiter. ne sup iracundi
am sol occadat. ne inimicitie puocet ad retributionē ma
li p malo. ne absorbeat in honesta vlt imoderata tristitia
ne in p̄piciis beneficijs ingerat mēs ingrata rōpōz
ne maledictis rumoribz p̄sua bona fatigēt. ne temera
ria suspitio nra decipiat. ne aliena de nob fallā nos frā
gar. ne regnet p̄m in nostro mortali corpe ad obediē
dū desiderijs eius ne mēbra nra exhibeant arma inuic
tatis p̄tō. ne oculi sequat p̄cipiscēt. ne vindicandi
cupiditas vincat. ne in eo qd male delectat vel visio vel
cogitatio rememoret. ne improbū aut indecēs p̄bum li
beriter audiat. ne fiat qd nō licet etiā sibi liber. Nec in
bello laborz pculozqz plenissimo vel de viribz nris spe
ret faciēda victoria vel viribz nostris facta tribuat. s.
eius gratia de q dicit apls. Gratias aut deo q dat nob
victoriā p̄solum p̄m dñm nrm. Et alibi. In omnibz
his supamus p̄pter deū q dilexit nos. Nec oīa ille. Q
g omnia ista bella sunt pculosa iō nō appetēda. sed qz
tum in nobis est vitāda. fugiēdo occasiones rep̄ratōnū
Qui autē nō vitat occasiones s. ingerit se eis illi q vo
lunt bella et rixas vicioz. De his dicit ps. Dissipa gen
tes q bella volūt. Et ponit dissipā p dissipabis fm mo
tem p̄p̄tium. id est destrues. vt s. vincant. Qui em
amat periculum incidet in illud. vt d. Eccl. iij.

Secundū bellum est. §. ii.

rixa de qua p̄ncipaliter intendit. Iacob. iij. Belligera
tis. s. faciēdo rixas et n potest adipisci. qd cupit. U
rius est em̄ cūen⁹ belli. vt d. ij. Regū ij. Qui em̄ rixā
tur cū altero. intendit supare. et ipe supat sepe et p̄cipit.
et iō vitāda est. Uñ cū pastores Loth rixati sunt cū pa
stribz abrae p̄pter greges mltos pecoz quos habebant
Ad hactollendā dixit abraam. Ne queso sit iurgii iter
me et te. et pastores meos et tuos. septremus nos ab iui
cem. Si tu ad sinistram eris et. Gen. xij. De ipo autē
bello rixet tria videnda sunt.

Eius ortum.

Eius actum.

Eius nocumentum.

Bellū est. Qui p̄ncipaliter rixa et ira. Uñ p̄p̄t. xv. d. Uñ ira
temū et p̄
ticularē
curus
cūnd⁹ puocat rixas. Hoc aut sic declarat. b. Ibo. se. se. q
pl. ar. ij. Rixa importat quandā p̄radictōem vlsqz ad
facta pueniēte dū vnus alter. ledere molit. Dupl^r autē
vnus alteri ledere intendit. Vno mō qñ intendēs abso
late malū eius. et talis lesio p̄inet ad actū odij cui⁹ intē
tio est ad ledendū inimicū vel in manifesto vel in ocul
to. Uñ et aliqñ rixa ex odio orit^r p̄pter qd d. p̄p̄t. x.
Qdū suscitāt rixas. Nō m̄ rixa est p̄p̄t⁹ effectus odij.
qz p̄ter intentionē odientis est q rixose et in manifesto

ledat. Al o mō alijs intendit aliū ledere eo sciēte et re
pugnante qd imp̄p̄t⁹ nō ite rixē. Et b. p̄p̄t. p̄m̄ ad
ira q est appetitus vindicte. Nō aut sufficiat irato q la
tent nocet et s. quē irasat. sed vult q ipe sentiat. qz
p̄tra voluntatē suā aliqd pariat in vindictā eius qd
fecit. Proccedit etiā aliqñ ex supbia et inani glā. non ta
mē directe sed occasione m̄p̄sum aliqz et b. conat^r
ad rixā iurgii. qz ad iniuriā sibi reputat q alijs se ci
p̄ferat. p̄pter qd d. p̄p̄t. xviij. Qui se iacet et volat
iurgia condit. Iurgii autē idē videt q rixa. Facere se
ex supbia vel inani glā p̄cedit. Quantū ad scdm s. b. p̄p̄t.
actū sciendū est fm. b. rdo. vbi. s. ar. i. qz sicut intentio
importat quandā p̄radictōem in p̄bis. ita rixa impor
tat quandā p̄radictōem in factis. Uñ dicit glo. ad Ro
lathas. v. qz rixē sunt quando ex ira inuicē se p̄cipiunt
boies. Et iō rixa videt quoddā puatū bellū qd inter p̄
uas p̄sonas agit. n. ex aliq publicā auctoritate. s. ma
gis ex inordinata voluntate. Et iō rixa semp importat
p̄m̄. sed rixa proprie est ex p̄te eoz q etiā iniuste inuas
quint aliū vel alios. vlt etiā q se defendūt cū iuste inuas
dūt. puta cū ministri rectozis volūt iuste cape aliqz re
os et illi se defendūt solo animo repellēdi iniuriā cū des
aut q se defendūt ne capiant tūc rixa est i. eis. In eis
bita moderatōenō est p̄p̄t rixa nec p̄m̄. Vñ m̄ rixē
pellere est de iure nature. dis. i. Jus naturale. Sicut non
est p̄p̄t rixa in his q inuadūt alios vt capiāt ex officio
suo q se defendūt. Uñ cū serui ysaac foderūt puteū et i
neuerūt aquā q p̄ illā ripari sunt. vt d. Gen. xxi. non
i suis iacob fuit rixa s. i incol terre q iniuste molestaue
runt illos. Quantū ad tertiu. s. de nocumento hui⁹ vi
tij sciendū qz multiplex nocet. Primo qdem. qz inducūt
mortē eternā cū sit mortale p̄m̄. qñ viz qz inuadit a
liqñ iniuste vt p̄cipiat cū. vel etiā cū defendit se inius
tasum ab officiali vt capiāt. vel etiā cū defendit se inius
tre iniusum ex odio vel vindicēdi animo vel cū excessu no
tabili debite moderatōis. vt si inuadēs p̄cipiat cū ma
nu. et ille gladio p̄cipit in oibus his mortale est fm rdo.
vbi. s. Et ratio est. qz inferre nocumentū primo op̄e ma
nuali nō est absqz mortali. qz p̄tra iusticiā et p̄tra man
datū illud. Nō occides. In q p̄bibe^r omnis lesio p̄sona
lis iniuriōsa fm Aug. de pe. di. i. homicidij. Probat et
tia b. s. rixam esse p̄m̄ mortale ex b. q apls ponit ri
xas inter opa carnis. de quibz dicit ad Gal. v. Qui ca
lia agit regnū dei nō consequet. Non aut puat qz re
gno dei nisi p̄ mortalitā. Veniale autē esset cū se qz dñs
dendo casu aliqz leui motu odij vel vindicte b. agit.
aut cū excedit aliquantulū modū defensiois d. bñi. No
cet qz rixa. qz p̄t eā generant odia et discordie in menti
bus rixantiū. p̄pter qd dicit p̄p̄t. xviij. Qui medita
tur discordias seminat rixas. i. q intendit seminare iter
aliqz discordias p̄cipiat qz ad iniusticiā rixent. vt inde i co
rū cordibz p̄ rixas discordie et odia generent. Uñ cum
p̄m̄ pōt impare actū alterius p̄m̄ in suū finē ordinā
do. Nocet rixa corpi. qz frequēter plus recipit qz a leri
faciat mali. Puniet etiā pena pecuniāli vel corporali a iu
dice fm excessus qui iritatem. qz iura mandat ista puni
ri. vt p̄z. xxiij. q. finali. et. c. fi. vbi. mandatur puniri vt
homicide qui rixantur. et qui in rixa fuerit occisus
Dissipa ergo deus gentes que volunt ista bella ripari
vt recipiant quod merentur.

Tertium bellū dicit. §. iii.

tur populare. quod est valde periculosum. qz innume
ra mala inde sequunt. cum. s. vn⁹ populus seu ciuias
insurgit contra aliam. vel vna pars ciuitatis contra a
liam ad nocendū predandū subijciendū expellendū et
occidendū. Et cum iniustum est bellum quicquid ibi

Bellū po
pulare

Ca. 8. De homicidio

scilicet et voluntarie et currit mortaliter peccat ultra alia
parā que ibi punitur. nā quicquid accipiat ab alia parte
rapina est si vulnerat vel occidit homicida est. et alia ma-
la et imputant. Est autem bellū iustum cū sit p. repetendis
rebus ablati aut vltiscedis iniurijs. qñ. s. ablati sunt vt
res iniurie facte ab aliq. ciuitate vel populo et emendare nō
vult. ppter qd bellū sumit et iustum cū sit p. p. auctoris
tate. vt. ar. xxiij. q. ij. Iustum. et xxiij. q. i. Quid culpatur
Sed cū sit bellū ex ambicione et auaricia et odio. vel ad di-
latandū dñum suū. ad augendas diuitias. ad decemē-
dū et exterminandū alios. ob odiū et inuidiā. et hmoi est i-
ustum. Un Aug. Quid culpatur in bello. an q. moriūtur
hoies aliqñ moriūtur vt dñent in pace victuri h. repres-
bendisse timidoz est nō religiosoz. Nocēdi cupiditas.
vltiscedi crudelitas. implacabilis animus. scitatis rebella-
dilibido dñandi. Dec et his filia in bellis iure culpant.
xxij. q. i. quid culpatur. Qd vtiq. sit suggestio demonū
q. de hoim p. dñō clerant corpali et spūali. Un et Aug. li.
bzo. i. de ciui. dei. c. xvj. refert q. in magna planticie circa
romā visi sunt dñi romanor. q. demones erant q. coles
bant sub diuersis noib. Iouis. martis. et alijs innume-
ris ad inuicē bellare. qd iō fecerūt ipi demones in aliq.
specie apparentes. vt sic puocarēt ipos romanos ad bel-
la tanq. honesta et iusta. ex q. dñi ipi exercebant. Sed p.
pter quā causam deus bella pmitrat. q. semp. ex malis
elicit bona et maiora. oñdit Aug. in. i. de ciui. dei. c. ij. vi-
ces. Si qd recte saperēt illa que ab hostib. asperat du-
ra perpeffi sunt illi diuine puidētie tribuere solet q. solz
corruptos hoim mores bellis emendare atq. conterere.
Ireos vitā mortaliū rectā atq. laudabilē talib. afflictio-
nib. exercere. pbatq. vel in meliora trāsferre. vel i his
adbuertis ppter vsuz alioz detinere. Dicit aut ipse Au-
gu. in. v. de ciui. dei. c. xxiij. Qd sic deus vnus et verus re-
git et gubernat oia humana vt placet. et si oculi causis
nūq. in iniustis. sic etiā ipa tpa belloz in eius arbitrio
est iusto q. iudicio et misericordia vel alterere vt solari
genus humanū vt alia ciuias. alia tardius finiant. Et
exemplificat de multis. Bellū epyratā a pompeio. Bel-
lū puniciū tertiu a sapione incredibili celeritate tempo-
ris breuitate confecta sūt. Bellū fugitiuoz gladiatoroz
italia horribiliter p. rita et vastata. tertio anno psumma-
tū est. Pyrotos maris et peligni gēres nō exere. sed itali-
ce post dñmā et deuotissimā sub romanis fuitures ca-
pur in libertatē erigere repauerūt. multis iā nationib.
romano im pio subiugatis. delectaq. Carthagine roma-
nis sepissime victis et duob. p. siliis occisus et multis se-
narozib. huic malo qñtus annus finē dedit. Belluz ses-
cundū puniciū cū maximis detrimētis et calamitatibus rei
publice p. annos. xviij. romanor. vires exterminauit et
pene psumpsit duob. p. siliis ferme septuaginta milia ro-
manor. interierūt. Bellū puniciū primū. p. xxiij. annos
pactum est. Bellū mitridati. et. Bellū sametici. annis
ferme qñquaginta. in q. bello romani ita victi sunt. vt
sub iugo etiā mitterent. Sed q. nō diligebāt glām pro-
pter iusticiā. sed iusticiā propter glām diligere videban-
tur pacem factā sedulq. ruperūt. Et infra. ca. xxiij. Qd
nostra memoria recentissimo tempore deus mirabiliter
et misericorditer fecerit si a nobis tacebit crim. ingri cū
redagarsus rex gothoz agmē ingenti et imani iā in vrb.
vicinia pstitit. romanis ceruib. immineret vno die
tanta celeritate victus est. vt nec quidem. vno hām dicā
mortuo. sed nec vulnerato romanor. ppli ampli. q. cen-
tū milium prosternebat. morq. ipse caprus necatus est.
Dec ille. Iste redagarsus infidelis in montib. scularis
cum suis extinctus est. vt dedarat thomas anglicus su-
per li. de ciui. dei in pñci. De populo autē dei israel di-
cit idē Aug. in. xvi. de ciui. c. fi. q. a duob. mirabilibus

ducib. s. moysē et iesu. naue. seu iosue bella etiā p. p. rrie
ac mirabiliter gesta sūt deo p. stante. nō tam p. p. r me-
rita hebrei populi q. p. p. r p. r. eaz q. debellabant gē-
tū illas eis puenisse victorias. Post istos duos duces
iudices fuerūt in terra pmissionis quoz p. p. bus sicut se
habebāt et p. rā populi et misericordia dei. alternauerūt
p. p. ra et aduersa belloz. Et in. xviij. li. c. penul. dic q. dñs
uiso illo populo in duo regna. vtraq. ps. sicut iubebat
diuina puidētia. vel sinebat varijs erigebat. p. p. r. rati-
bus et aduersitatib. p. p. r. ebat. et sic affligebat nō solū ex-
terius. vey etiā inter se ciuib. bellis vt ceteris existi-
bus. causis misericordia dei vel ira p. p. r. eceret. donec
indignatōe crescēte vniuersa gens illa chaldeis debellā-
tib. nō solū subuerteret in sedib. suis. sed etiā ex maria
sui p. r. e transferent in terrā assyrioz. et pus illa ps. q. vo-
cabat israel in decē tribub. distincta. Quis aut posset
enarrare mala q. p. r. ingūt ex bellis. Nōne rapine. sicut cō-
tinue et nō solū ab inimicis s. et ab amicis auferūt. Qd
mulieres vituperant. adulteria. stupra. meretricias. mltas
sequunt. capiunt. pueri collunt a parentib. et auis q. p.
eratis remoti applicant ad stipēdia latrocinantium.
Nōne mltie dediti sunt et maximi blasphematores dñi
et sanctor. Os apire nesciūt nisi maledicēdo deū et scōs
et turpiter iurando p. eos etiā nō irati. Quis in illa ar-
te regit nō vacās sodomie et oī genere imunditie. Odia
et rancōres p. r. iue p. p. r. ecrāt. p. p. r. q. et p. p. r. siones et cōm-
niones et cultus diuini negligunt. guamina. collectariā
multiplicant. et nō valētes soluere incarcerant. turbant
ad desperatōem pducunt. Sūp. edarij etiā vltissimi ho-
mines faciūt scōdōs dominor. etiā suos a qbus sūt cō-
ducti et p. r. quib. militant. et si in aliq. p. r. adicant vey
berant et vulnerant ab eis. Sacilegia p. p. r. r. ecrāt. ecdess.
as spoliāt. sacra diripiūt. in ecdess. ludūt et stabulant.
Sacerdotes capiūt. agricolas. mercatores p. dant et redi-
mere faciūt. incendia. ponūt in segetib. in domib. in ec-
clesijs. Agri et vinee inculti remanēt. arbores fructifere
cidunt. domus ad habendū ligna p. igne destruntur.
greges et armenta capiunt. vie inuie efficiunt. Siq. ar-
tes et negotiatōes pereūt. Blasphemie. detractōes. deri-
siones. p. ditiones. p. nihilo habent. ludi quantūcumq. p.
hibiti crescūt. homicidia addunt. Et sic ciuitates et castra
ad solitudinē redigunt. Et quo g. ror mala pueniūt. bes-
ne inquit ps. Dissipa gentes et c. qui s. nō necessitate s.
cupiditate accedūt ad hoc. Un et Cicero dicit in. iij. li. de
republica. Nullū bellū suscipi debere ab optima ciuitate
te nisi p. fide et salute. Et vt expōit Aug. q. hoc refert. in
xxij. de ci. di. c. vi. s. fide. id est fidelitate seruāda. p. salute
s. temporalis ad euadendū egestatē. vincula etilia. mori-
tem et hmoi. Sed multo magis p. fide seruāda et infide-
les iustissime bellat. vt h. r. xxiij. q. viij. Omni. et c. Docta
tu. De bello autem ad hoc q. sit iustum tractatur in terti-
a parte titulo quarto.

Capitulum octauum De homicidio.

DE homicidio q. a et
ira et rixis. bellis frequenter contingit sic
in homicidia. mutilatōnes mēbroz et percussio-
nes. ideo de ipis hic agendū. Omnia hec cū iniuste fiūt
sunt contra p. p. r. illud. Nō occides. Exo. xx. vt dic au-
gu. de pe. di. i. Homicidiū aut sic diffiniri potest q. homi-
cidium est omnis occisio illegitime facta. Signanter
aut dicitur hominis. quia occisio animalis irrationalis
sicut nec destructio plantarū seu arborum. que viuunt
vita vegetatiua est homicidiū. Unde in primo de ciui.
dei q. cum audiuius. Non occides. nō accipimus hoc
dictum de fructib. quia nullus est eis sensus. nec de (r)
rationalib. animalib. q. nulla nobis rōne sociant. s.

Homici-
dium dicitur
finis

Titulus Septimus

de hominibus. Ratio huius est secundum Iohannem. secundum se. quod. lxxij. ar. i. quod nullus peccat utendo reali quod ad id quod est ordinata. In rebus autem ordine imperfectiora sunt propter perfectiora. sic in generatione hominis natura ab imperfectis ad perfecta procedit. Cum igitur plantae sint propter animalia omnia. et animalia irrationalia propter hominem. ideo utendo plantis ad utilitatem animalium. et animalibus ad utilitatem hominum. non est contra preceptum nec peccatum. Inter alios autem usus maxime est necessarium uti in cibum. quod fieri non potest absque mortificatione eorum. Unde etiam est ex ordine divina dicente domino Genesim. ix. Omne quod movetur et vivit erit vobis in cibum. Nec est. j. quod Exo. xxij. statuit certa pena occidendi bovem vel ovem propter quod hoc est ratione damnificationis primi. non ratione occasionis. Additur etiam in diffinitione. illegitime facta. quod si homo occidat propter maleficiam a iudice suo non est homicidium. quod sit peccatum vel contra preceptum. de quo loquitur. Est autem illud peccatum unus et proprius ex casibus reservatis dyocesanis secundum omnes doctores. Et quis etiam ipsi dyocesanis non soleant tales absolovere propter horrorem et detestacionem facti. sed communiter mittunt ad curiam romanam absolucandos a peccatis etiam vel contra preceptum. alii frustra ponunt inter casus reservatos episcopis homicidium voluntarium. si nunquam possint absolovere. sed ponunt inter casus papales. sed nec istud nec aliud sit peccatum absque adiunctione sine reperiatur in iure pape reservatum. sed certe sententiae et irregularitates quibus laudabile sit aliqui multum enormis ad curiam mitti. De excommunicatione autem que incurrit propter occasionem vel mutilationem vel percussione clericorum. nil hic agit. quod diffusa se habes in iij. parte tituli. c. i. De irregularitate que propter homicidium incurrit seu prohibetur. huius in iij. pre. tituli. v.

Homicidium est casus episcopi reservatus.

De homicidiis inquit. §. i.

Primo. Viri sanguinis et dolosi non dimidiabunt dies suos. lxxij. Viri sanguinis scilicet effusores dicuntur homicide. quod per homicidium communius et abundantius effunditur sanguis humanus. Et addit dolosi. quod si fieret sine dolo. id est sine peccato ut iudex facit non reprehenderetur nec inaderet in penam que sequitur. quod scilicet non dimidiaret tales dies suos ut plurimum. Et hoc dupliciter. quia vel corporaliter inquantum scilicet occidunt homicide vel ab amicis interfecit vel a iudice ut mandat lex. Et sic non vivunt toto tempore vite sue. sed eis subtrahitur tempus quo naturaliter vivere possent. Spiritualiter autem intelligitur. quia tamen graue peccatum est quod vii. reuertuntur ad penam. Et sic non dimidiatur dies suos. sed continentur usque ad mortem inclusivae peccata sua. Dimidiaret autem si peniteret eos. quod dies illos malos interrumpere. In his igitur verbis tria possunt notari. Primo homicidium quod dicitur ibi. Viri sanguinum. Secundo victimam quod adiungitur ibi. dolosi. Tercio supplicium quod sequitur. ibi. non dimidiabunt.

Homicidium dicitur dupliciter.

Quantum ad primum. sciendum quod homicidium potest dici dupliciter. Uno modo stricte pro iniusta occasione hominis. et sic est semper mortale peccatum et contra preceptum. Non occides. Alio modo large pro quocumque occasione hominis. et sic potest esse se aliquando sine peccato. Vir sanguinum. id est occasor et effundens sanguinem humanum potest esse quod dupliciter.

Primo necessitate vel sui defensione.

Secundo iusticie executione.

Tercio casus occurrione.

Quarto hostili impugnacione.

Et primo cum quis occidit alium necessitate ductus inevitabili. quod scilicet immissus ab alio volente occidere vel igitur vulnerare se defendendo occidit. servato debito moderamine cum aliter non possit evadere manus eius non est proprie homicida. put scilicet homicidium dicimus peccatum.

Homicidium dicitur de se defendendo.

Pro homicidio declaratione. Iohannem. secundum se. quod. lxxij. ar. vij. dicitur quod cum moralis actus accipiat speciem ab eo quod est secundum intentionem.

tionem. quod ex fine non ab eo quod est propter intentionem. Ideo et actu alicuius se defendens duplex effectus sequi potest. Unus quidem conservatio vite proprie. Alius est occasio iniuadentis. Actus igitur qui ex hoc intenditur quod est conservatio vite proprie non habet rationem illiciti cum hoc sit naturale cuiuslibet quod servet se quantum potest inesse. Unde de iure nature est vim vi repellere. dicitur. i. Jus naturale. sed tamen cum moderamine ne inculpate tutele. Nam potest accipi aliquid ex bona intentione pueniens illicitum reddi si non sit proportionatum fini. Unde si aliquid ad seipsum defendendum utat maiori violentia quam oportet erit illicitum. quod excedit moderamen inculpate tutele. Illicitum autem est quod homo intendat occidere alium ut se defendat. non autem ei qui habet publicam auctoritatem referens hoc ad publicum bonum. sed servato debito moderamine si contingat alium occidi non imputatur occidendi. quod potest tunc libere puidere vite sue quam alicuius. Nec Iohannem. Unde si potest aliter evadere. sed ob verecundiam ne reputetur pusillanimitas vult resistere. vel etiam si in ipso actu intendit vindicationem defensionem. aut post factum aggrediente cum debilem et non valentem cum ledere occidit. vel etiam non abiliiter excedit modum in defensione. ut si aggressus pugnis ense repugnans occidat non exarsit ab homicidio igitur. Et idem est qui sponte se ponit ad tale locum vel casum unde est stimat vel existimat potuit tale necessitate sibi venturum. Quantum ad secundum cum iudex habet legitimam auctoritatem seu potestatem servato ordine iudicario reuocatum nat ad mortem quam meruit ex zelo iusticie non peccat. imo meretur servando quod dominus mandatur. Exo. xxij. Maleficos non pariteris vivere. unde non est homicida. et si sanguinem fundat. nec ipse nec licet nec aliquid eorum quod cooperantur ad mortem eius ut assessor. testis. accusator. assessor. et capiteles. et homicida. hoc tamen clericis non liceret. quod eis prohibita est omne effusio sanguinis. lxxij. q. ii. p. ro. Et huius ratio est scilicet Iohannem. secundum se. quod. lxxij. ar. ij. quod omnis pars naturaliter est propter totum. Unde si pars ad totum sicut imperfectum ad perfectum. non videtur quod cum expedit pro cadere aliquid membrum a toto corpore. puta putridum pro servatione totius corporis ne inficiatur. laudabiliter et salubriter abscidatur. Quilibet autem persona particularis comparatur ad totam civitatem sic pars pro toto. Et ideo si aliquid homo reputatur periculosus civitati et corruptivus ipsius propter aliquid peccatum. laudabiliter et salubriter occiditur. et bonum commune conservetur. modum enim servum mentum totam massam corrumpit. Quamvis enim occidere hominem in sua dignitate manentem. bene viventem sit scilicet se malum. et contra caritatem. tamen hominem peccatorem occidere ei qui habet auctoritatem est bonum. sic occidere bestiam. peior est ei malus homo bestia. et plus nocet. ut dicit philosophus in i. politico. Et ad hoc facit quod dicit Hieronymus. lxxij. q. v. Qui males percutit in eo quod mali sunt. et habet ius interfecionis. i. preter minister est dominus. et quod. ca. c. Miles. et c. princeps. Si autem iudex reuocatum dignum morte ad mortem procedat non servato ordine iudicario. vel ex amore pecunie. quod de hoc emolumentum papam principaliter motus vel ex amore re vindicte. vel odii. vel delectacione effundendi sanguinem. vel habendi laudem. peccaret mortaliter. et quibus cooperans ad hoc simili intentione. ar. lxxij. q. v. Cum minister. Quamvis ad tertium. Nota quod cum quis occidit alium a casu. i. propter omnem sui intentionem et voluntatem. sed dabit operam relictam. et adhibuit debitam diligentiam. non imputatur ei ad peccatum. puta pulsar campanam debito modo soluit vel frangitur pulsatorum. quasi de novo aptatur occidit hominem utique non imputatur pulsanti nec prelato ecclesie ad peccatum. Unde Augustinus ad publicolam. Absit ut ea quod propter nostram auctoritatem habemus aut facimus. siquidem propter nostram voluntatem quicquid mali acciderit nobis imputetur. lxxij. q. v. De occidendis. Alioquin ut subdit idem in dicto. ca. non liceret habere ligones. gladios. funes. et equos. quia bis homo potest uti ad sui occasionem. Hoc autem. b. d. b. sc. se.

Homicidium dicitur de peccato ne iuris.

Homicidium dicitur de peccato.

Ca. 8. De homicidio

q. lxxij. ar. viij. sic dederat fm pñm in ij. phisicor. Ca-
lus est causa agens pñr intentione. vido ea q casu alia
sunt simplr loquendo nō sunt intentia nec voluntaria. et
q omne pñm est voluntariū fm Aug. consens est vt
casualia inqñtum hñmōi nō sunt peccata. contigit tamē
q id qd nō est per se volitū z intentū actu p accidēs sic
volitū z intentū fm q causa per accidēs dñr remo-
uens phibens. Unde ille qui nō remouet q debet remo-
uere ex quo sequit homicidiū. erit ei quodāmodo homi-
cidū voluntariū. Qd pōt ptingere dupliciter. Uno
modo qz dar operā rei illicitē. Alio mō qz si dar ope-
ram rei licite nō adhibet debitā sollicitudinē vel diligen-
tiam ad tollendū homicidiū qd pōt sequi. Et in quolibet
horz reputat homicidiū quo ad pñm ad z irreglari-
tatē. puta iudit ad saxa. vel cū gladio. verberat mulierē
pregnantē vel percutit virū eius cum qua cōmittebat
fornicationē vel adulteriū volēt cū deātere aut cū phāc
lapides ad expellendū bestias de agro. aut pñat regu-
las de tecto ipm optando. z nō attendit si aliqz transes-
at. nec clamat ne signū ad hñmōi pōit. vel pater et ma-
ter vel nutrit pñt filiū paruulū iuxta se in leao z tor-
pendo calcit. vel mulier pñans saltat. aut magnum
pondus portat. vel medic⁹ ex notabili ignorātia vl ne-
gligētia infirmū male curat. qñ in aliq pñtiorz casuz
sequit homicidiū. imputat ei ad mortale. et erit refuas-
tus casus qd alis vt dicitur est dādo opem rei licite. et
adhibendo diligentia nō imputabit ei. **Quantū ad**
quartū. i. bestia pugnātōe cū qñ in iusto bello occidit
nō ex odio vel delectatōe effundendi sanguinē huma-
nū. sed qz nō potest aliter hostes suos subdere seu idu-
cere ad debitu iusticie. Dicit cñm Tho. vii. s. ar. xij. q.
licet ei qui habet publicā auctoritatē intendere occidere
hominē ad sui defensionē referendo h ad publicū bo-
num. vt pater in milite pugnātōe pñra hostes. z in mini-
sterio iudicis pugnātōe pñra latre nē qñs peccaret hi
si puata libidine mouerent. **Uñ Aug. Si homicidiū**
est homicidiū occidere. pōt h aliqñ sine peccato accidere. nā
z miles hostem. z iudex vel minister ei⁹ nocentē cui tes-
tim a manu fugit inuito. nō mihi vidē peccare. cū cō-
cidit. xxiij. q. v. Si homicidiū. Idem dicit in li. de ciu-
dei. q. si in iusto bello occidat nō est homicidiū. Ad idē
xxij. q. i. Quid culpatur. Et si in bello quod pro iusta
causa suscipit auctoritate pñcipis terreni non reputat
pñm homicidiū ibi factū ab illis. Multo magis i bel-
lo qd mādāt dñs dñantū de⁹. q nō pōt nisi iustā cau-
sam hñe ad omnes. cūz omnes sint mortis debitorz si
occidant nō erit peccatū sicut occidit in bello Josue con-
tra habitantes terrā promissionis. vtz in libro Josue p
torū. Si rñ aliqñ in particulari quis occidat ex mani-
festo dei manifeste vel per occultum instinctu ei⁹ facto
nō peccabit. nec erit proprie homicida. Sicut Samus
el occidit agag regē amalech. fincez cōuēt cum mas-
dianita publice. Abrahā etia paratus fuit ex hoc ysa-
ac filium occidere ex mandato dei Gen. xxiij. **Uñ Aug.**
in libro de ciu. dei. Nequaqz pñra hoc pceptum fecerūt
quo dñ. Non occides. qz deo auctore bella gesserunt. aut
pñnam gerentis publice potestatis fm ius legis secles-
tarios morte punierunt. Et abrahā nō solum est nō in-
culpatus crudelitatis crimine. sed laudatus. quia volu-
it filium obediēter occidere. vt bñ. xxiij. q. v. nō occides.

Quantum ad secundum. §. II.
dum pñcipale. Sciendum q cum occasione adiungitur
dolus. id est malicia seu voluntas directe vel indirecte
propria auctoritate tunc est proprie homicidium pecca-
tum grauer contra pceptū. Unde viro sanguinuz ad-
iugitur. z dolosum. et talis est vir sanguinum et do-

losus qui non dimidiat dies suos. Omnis enī qui ac-
cipit gladium. ait christus Marthei. xxvi. salicet pro-
pria auctoritate vtens ad occidendū. gladio peribit
temporali scdm iura. Et si istum euaderet. quia hic non
puniret. gladio tñe iusticie pebit i alio. si nō peniteret.

Nulli g licet occidere propria auctoritate.

Nec seipm p aliquē casum.

Nec aliquem etiam impiissimū.

Nec virum iustum ob pñm.

Nec vnqz ad tollendum scandalum.

Quantum ad primum dicit Augustinus in i. de ciu-
dei. cū dñs dicit. Nō occides. Intelligamus vñqz d bo-
mine dñtū. nec te nec alterū. Nec enī qui seipm occidit
aliquē qz hominē occidit. Hoc autē illicitū esse dñat. b.
Tho. se. se. q. lxxij. ar. v. triplici rōe. Primo quia natu-
raliter qlibet res seipm amat. Et ad h pñet q qlibet
res naturalr fuit se in esse. z corruptibz resistit qñz
pñt. Et iō q aliqz seipm occidat est h naturalē inclinatio-
nē z pñra caritatē qua qlibet debet seipm diligere. Et
ideo semp est mortale occidere seipm. Secdo quia que-
libet pars illud qd est. est totius. quilibet autē homo est
pars cōmunitatis. z ita illud qd est. est cōmunitas. vñ
in hoc q seipm interficit iniuriam facit cōmunitati. vt
pater p phm. v. ar. bñor. Tercio quia vita est quod
dam donum diuinitus hominī attributū. z eius potes-
tati subiectum qui occidit z viuere facit. z ideo q seipm
occidit vita se priuans in deum peccat. sicut qui alienū
seruum interficit peccat in dominum cuius est seruus
Et sicut peccat ille qui vsurpat sibi iudiciū de re sibi
non commissā. Ad solūcñ dñm dei pñet iudiciū
mortis z vite. fm illud Deute. xxxij. Ego occidā. z ego vl-
uere faciā. Uñ nec iudiciū habet publicā pñatem licee
se occidere pñmittenti qd cūqz maleficiū. qz nullus est
iudex suspens. licet tñ ei se cōmittere iudicio aliorz. **Uñ**
Augu. de ciuita. dei. li. i. Hoc dicimus. b. asserim⁹. hoc
mōis oibus approbam⁹ neminē spontaneā mortē sibi
debere inferre. xxiij. q. v. Si nō licet. s. nō occides. Et
ponit oēs casus q possent aliquē mouere ad h videlicet.

Primo nō causa melioris vite seu felicitat⁹ citi⁹ cōse-
quēde. vt fecit quidā phis q leao libro de immortalitate
anīe Platonis ob desideriu impatiēs pñgēdi ad hāc
immortalitatē sententiā. in ignē se picc. vt refert Augu.
v. de ciu. dei. Sz vt dñt Tho. vii. s. Trāitus hoīs de
hac vita ad aliā felicitatē nō subiacet libo arbitrio hñs
sz pñati dñe. Et iō nō h ob felicitatē vitā se occidē. Ses-
cūdo pñt qz moueri ad h ob euadēdū misias vite pñt
pauprat⁹. pfusiois infirmitat⁹ z hñmōi. sic fecit Achitofel
laqo se suspēdēs. ij. Re. xxiij. Et saul q i bello deuia⁹ a
philisteis ruit sup gladiū suū n plene mortu⁹ rogauit
amalechitā suū suū vt interficeret ne illuderet a philisteis
qd z. fē. j. re. vl. z ozyas ne capet z illuderet a gētibz se oc-
cidit vt bñ. i. mach. xiiij. Et carthoytic⁹ audita victoria
iulij cesari⁹ qz dñgnat⁹ ei subgei se occidit. vt i fērt vale
n⁹. z pñt au. i. i. d. ci. di. Sz z h illicitū ē z irrōnale. qz
vltimū maloz vite b⁹ z maxie terribile ē mors. vtz per
phis. ij. ar. bñ. Et ita inferre sibi mortē pñt euadēdā misial
b⁹ vite ē mai⁹ malū assumē ad vitādū min⁹. qd ē rō
nē. Tercio pñt qz moueri pñt aliqz pñm pñmissuz. sic se
cit iudas scarioth q pñia dūct⁹ d pñtōe pñi laqo se su-
spēdit. Mart. xxvi. Sz nec h lz tñ qz maxie sibi nocet i
h q sibi adimit tps pñie nēcariū tñ qz h malefactorē
occidē nisi p iudiciū publice pñat. Quarto pñt moueri
mīl ne ab alio corrupat. sic fecit qdā iugata hñstilla
p qz missis diocletian⁹ pñator vt ea abuteret pñt pu-
critudinē dixit marito. Qui cū rñdissz obuari nō po-
se illa nō accessit. sed interfecit se. vt bñ i histo. ecclesiastica.
Nec h licet. qz nō debet i se pñmittē crīmē maximū qd i

Nemo oc-
dat seipm.

Casus po-
tētes mo-
uere ad se
occidēdū.

Titulus Septimus

De adul-
teris de p-
bensis.

Grane
ino cente
occident.

Ca. 8. De homicidio

Querit autem vtrum teneat quilibet liberare alium ab iniusta morte si potest. Rndeo qd ex debito caritatis quilibet teneat repellere iniuriam a primo si potest. **Uñ Amb.** Qui si repellit iniuriam a primo si potest est in vicio sic ille qd facit prius qd ius. **Nō infreda.** z i. c. scq. z q. v. **Rcos.** Nec est iniuria Ray. **Suil.** Tho. se. se. q. lxxix. In hanc autem sic ponit Guil. est diuersitas notanda. qd ille qd habet publicam potestatem teneat defendere etiam cum armis si oportet. dum tamen presumat qd possit persone vero puare si possunt solo verbo vel facto sine periculo suar personarum teneat cum modica minime tamen inculpare tunc. vt addit Tho. **Sz** nō credo qd tales teneant se periculo exponere. **Uñ** aut quis teneatur dare pecuniam ne aliquis iniuste occidat. **Glo.** dis. lxxix. in principio ponit duas opiniones. vna est qd teneat quilibet. **Alia** est qd teneat solū plures. **Et** subdit. **Nibi** vlt def distinguendum. qd si pstat illi iniuste occidi quilibet teneat optum sua possibilitas per pecuniā saltem subuenire salua sua necessitate. **Qd** si nesciat an iniuste vel iniuste aut si necessitas istius nō potest nō teneat. **Quarto** nō hō mittere homicidium propter quodcumq; scandalū vel malum vitandū sui vel alteri. qd sicut nō sūt facienda mala vt eueniant bona. sū aplūm ad Roma. Ita nec etiam vt vitent mala sūm tho. vbi. s. In qd delinquit mulieres qd pceptum p fornicatores adulteriū vlt incestū. z hōi creaturā pcepta in vtero occidit diuersis modis vt ex vtero natū ne manifestet scelus eaz. z inde seqt ista mia sua vel occasio sui vel alior. vt occupatio hereditatis aliene. **Sed** nūc hōi exculat a mortali gravissimo. z si ante baptismū occidat ipm adhuc gūius. qd corpus et animā occidit. **Nō** tamē reputat homicidium cū in vtero est. nisi fuerit puerperū formatū. s. aīa rōnali. lxxix. q. i. **Qd** pō nō formatū. **Dicit** autē formati masculū spacio. l. d. i. vlt. vlt. circa. z femina spacio. lxxix. **Sed** nec hōi tē ex infirmitate nō valentē euadere mortē aīus eius mortē accelerare. vt ples in vtero nō moriat nec plē nō dum natū occidit vt mater saluet. z omnes qd cooperant ad hōi opa pfulendo vel dando opam ad hōi vt medici aromatarij z alij sūt homicide. q. i. **Notum.**

Sed qñt si mulieri licet occidere volentē se oppmē. **re** nō valentē aliter euadere manus ei. **Rndit** Ray. nē rūs in summa ponit circa hōi duplicē opinionē. **Prima** aliter alteri. z neutra pfer. **Sed** videt dicendū qd nō licet intendere aliq mō occasionē volentē oppmē. sicut nec etiā inuadentē ad mortē p sui defensione. **Sz** si se defendēdo ne violet ptingat illū occidi sibi imputetur z si dicat qd occidendo est causa mortis illius nō solū corpore sed anime. cū in actu voluntatis peccandi moriat. **Rndeo.** qd ipse est sibi causa qd alteri iniuriat. **Illa** aures vñ iure suo naturali. qd licet vim vi repellere. **Et** magis teneat saluti sue puidē qd alteri. **Nā** exponit se pido cōsentienti actui pāi pmitteō se oppmē propter difficultatē retinēti volūtatē. dū nō facit qd potest ad euadēdū. **Sed** z si tueat quantū potest saluo eo vñ potest sequi mors illi res nō mēre pto nō ipse peccaret. **Sic** z si qd inuasus ne se defendēdo ptingat occidere pmitteret se occidi nō peccaret. sed maioris pūris esset. **Si** autem talis possit aliter euadere. vt damando. fugiendo. z hōi nō excularet a mortali occidendo.

Quantum ad tertiū. s. m.

Principal. s. de punitōe huius sceleris. hō nota cū dicit. **Nō** dimidiabūt dies suos. qd impius cito moriet. z nō fuerit ad pñiam propter magnitudinē sceleris. vt expositus est in principio. s. i. **Qd** z si nō semp eueniat propter imēritatē diuine misericordie. tñ frequenter accidit z hō meret hūmāna malicia. **Uñ** sanguineū z dolosum. i. effundēte sanguinē cū dolo. i. voluntarie. abominabit dñs.

sz a gratia z glia sua repellendo. **Sen. i.** Quicumq; effuderit sanguinē humanū. fundet sanguis illius dñs. **Propterea** in figurā pcepit dñs in veteri lege qd nō comederet carnē cum sanguine. vel sanguinē ad iducēdum eos vt horrerent effusionem sanguinis humani.

Ondit gūtas huius pñi ex mltiplici punitōe Cayn primi homicide. prout hōi **Sen. iij.** vbi dictum fuit ei parato homicidio Abel fr̄is sui. **Maledictus** eris z.

Est pñia punitio infamia. **Uñ** dicit. **Maledictus** eris sz ab hoibus. **Domines** enī summe homicidas odiunt z maledicūt. **Et** merito. qd sunt destructores hūmāi generis exterminātes hominem factum ad dei imaginem.

Secda punitio est inopia. z iō dicit. cū opetus fuerit terra nō dabit tibi fructus. i. paucos. z cū magno labore.

Tercia est malivolentia. **Et** iō dicit vagus z profugus eris. qd hoibus odiosus. qd quilibet timet conuersari cū eo. ne simile qd faciat cū eo. vel etiā in pñtia notat.

Quarta est venie diffidentia. **Uñ** dicit ipse. **Maiores** est iniquitas mea qd vt venia merear. id est tñ est pñtia meuz qd nō cadit sub tua misericordia. **Quinta** ē dā natio eterna. vñ sūdit. **Ece** ejicies me hodie a facie tua. **Apparuerat** enī sibi angelus in forma humana sibi loquens deū representans. **Sexta** est mors misera. idō addit. **Om̄is** qd inuenit me occidet me. sz homo vlt be stia. vel dicit hō appetens mortē ex multiplici miseria.

Septima est infirmitas corporea. cū dicit. **Posuit** dñs minus signū in Cayn. s. tremorē horribilē oīm mēbris rum. **Et** qd hō nō debet occidi a puata psona. etiam si mereat mortē. **Ideo** dicit dñs Cayn. **Nequaq;** sz oīs qd occiderit. ibi pūnet. z subintelligit Cayn. **Quiter** pūnet talis. **Septuplū** pūnet. s. ipse cayn. id est in septima generatōe. qd Lamech iā hñs filios occidit cayn ex istente septima generatōe ab adā. **Nec** nicolaus de lyra Cum enī Lamech esset cecutiens z venatōi seraz vacaret. nō propter carnes. qd tūc nō erat in vsu. sz propter pelles qd tūc hoies vestiebāt. ducebat secū puer qd indubabat sibi seras vt ad ipsas sagittas iaceret. **Vides** ergo puer cayn latitantē iter frutecta estiauit serā eē. z sic lamech iactēs arcū occidit eū. vt dicit mgr i historijs scolaris. **Suauē** igit ē nimis pñtia homicidij. qd z pūnet nō solū lege diuina multiplici vt dñm ē. **Mat. xxvi.** Qui i gladio occiderit. optet cū occidi salte dñe sñie sz et lege hūana. canonica z ciuili. **Et** qd ecclia non vñt gladio materiali. sz spūali. id est lex ei pūnit oīm homicidā z mutantē. nisi i cā sue dñsionis moderata. pena ē irregu laritatis. **Et** vbi nō sit pñtia propter horrore facti. dñs tñ l. iij. pre. ti. iij. **Qd** ar dicit hō. se. se. q. lxxix. **Homicidij** pñtis sum ob sui defensione inducē irregularitatem. tpe suo erat in opione aliqz doctor. sz postea emanauit. **De** declarās nō iducere irregularitatem ex de homi. ci. **Et** sic hōi die teneat. **Itē** homicidij vel mutilatio vlt cōm mīs p cussio facta clerico etiā in minoribz ordinibz constituto inducit excoicationem cuius absolutio sed apostolice reseruat. vt patet diffu se in. iij. pre. ti. i. c. i. Item i foro penitentie imponebat pñtia septennis. vt patet. lxxix. q. i. **Predicandū** tñ hodie est arbitraria sicut z p alijs pñtis. **Uñ** qñt soler ad curā. ad pñtarios maior aures pñtia inuigil. p qbusdā homicidij magis gūibus. **Nā** fm Hostien. z glo. cē de his qd fio. c. i. i. q. i. qñ pñtes spōre filios occidit l' oppmūt maior. **Eis** penitētia qd p cōi homicidio inuigenda. **Et** dicit Ray. qd dñs iducit ad ingressum mōasterij vbi pñtia deploret. z hoc nisi hōi pūgem nō volentē ingredi. z ipse. vel nisi haberet filios paruulos qd nō posset dimittere. vel etiaz sine his si nō posset propter fragilitatem carnis hōi age re. nō tñ potest ad hoc cogi. **Si** aut casu et gūi culpa pcedente pñgerit tale homicidij. fm Hostien. z glo. pe

Pena homicidaz.

Irregularitas ex homicidio.

Titulus Octauus

Cerbera
re mutila
re incarce
rare.

Tristari
d. bono
altaria.

Ca. I. De inuidia

sibi necessaria q̄ ali^o bz cum patō. Unde qñ p̄ talē dese
cū inacidit in patientiam vel murratōem vel minus
mente deijcit et prinebit ad accidia. Tercio mō trista
tur quis de bono alterius inq̄rū ille cui accidit illud
bonū est co indign^o. q̄ q̄dem tristitia nō pōt oriri ex bo
nus honestis ex q̄bus aliq̄s iustus efficitur. nisi forte cō
tristat q̄s vidēdo magnos peccatōes a deo visitari. ma
gnis donis et virtutibus quasi iudicādo eos indignos.
sic tristatus et indignat^o est frater suus maior de su
scipione fr̄is pdigi magnifica. Luce. xv. Et hoc esset cō
tristari q̄ deū et inuistiū reputare. vel inuidētie frater
ne gr̄e q̄ est blasphemia in sp̄m̄ sc̄m̄. S; cōtristari de
diuitijs et alijs bonis tp̄alibus q̄ p̄nt bonis et mal^o p̄
uenire. Nāc tristitia vocat p̄bs. ij. rhetoricoz necmesim
et dicit ipam ad bonos mores prinece. S; hoc iō dicit
q̄ p̄siderabat ipa bona tp̄alia fm̄ se put p̄nt magis vi
deri nō respiciēdo ad eterna. S; fm̄ doctrinā fidei tpa
lia bona q̄ pueniūt indignis ex iusta dei ordinatione
disponūtur. vel ad eoz corruptōem. vel ad eoz dāna
tionē. sicut diues sepult^o in inferno. Luce. xvi. et hui
usmodi bona q̄si nihil sunt in op̄atione ad bona futu
ra q̄ seruātur bonis. Et iō hmoi tristitia prohebetur i
scriptura sacra. fm̄ illud ps̄. Noli emulari in malignā
tib^o. neq; zelaueris facētes iniquitatē. rē. Cito em̄ trāsit
eoz p̄speritas. q̄m tanq̄s senū velociter arefēt. Subdit
Et iō nō est estimāda. Quarto tristat q̄s de bono
alteri^o inq̄rū alter excedit ipm̄ in bonis et h̄ p̄rie est
inuidia. tristud semp̄ prauū fm̄ p̄bm̄ in. ij. rhetorico.
q̄ dolet de q̄ est gaudendū. i. de bono proximi. Un^o a
postol^o. i. Cor. xij. ait. Caritas nō emulat. i. nō inuidet
sed gaudet de bonis alteri^o. Nec obstat si dicat q̄ obie
cū tristitia est malū. Nō em̄ tristatur q̄s vult de malo.
sed inuidia est de bono alterius. q̄ inuidia nō est tristi
tia. Ridet Tho. vii. s. ar. i. q̄ obiectus tristitiē ē vtiq;
malū p̄riū. sed p̄tingit aliq̄n q̄ bonū alienū app̄hen
datur vt malū p̄riū. Et fm̄ h̄ de bono alieno pōt eē tris
ticia. Inuidus em̄ bonū alteri^o de q̄ inuidet estimat
vt malū p̄riū inq̄rū est diminutiū p̄rie gl̄ie et exce
lencie. Unde em̄ sibi q̄ ex h̄ aliq̄s excedit cū in bonis vl
eq̄paratur ip̄e nō sit in tāta reputatōe ap̄d hoies sicut
si solus ille illa bona h̄ret supra oēs et inde tristat bōa
igitur habita causant delectatōem. amissa causant tris
ticia et dolorē. Ab alijs possessa nō excedit nimis vl
tra se causat occasionalr inuidiā et emulatōem. q̄ app̄
hendūt vt p̄ria mala vt dictū est. Et d̄ inuidus q̄si
nō vidēs. q̄ sz bonū alteri^o sine tristitia videre nō p̄t.

De inuidia loquens .§. I.

pp̄ba ait. Zelus domus tue comedit me. loq̄tur ps̄ i p̄
sona p̄pi ad p̄rem et a Iohē euāgelista inducit in testi
moniū cū p̄ps eiecit de tēplo cū flagello de funiculis ei
mētes et vendētes. Ioh. ij. ad hunc intellectum viq;
p̄r. zelus. i. īsensu amor quē habuit ad honorē templi
tui me q̄si p̄sumēdo af̄lir̄it. et iō cū flagello expulsi d̄ tē
plo eos q̄ irreuerter se bebant. Sed alio mō pōt expōi
sic. O pater. zelus. i. inuidia. dom^o tue. i. sacerdotū qui
h̄nt curā dom^o tue. i. tēpli comedit me. i. p̄sump̄sit per
mortē. Et inuidia em̄ sacerdotū q̄ ip̄e honorabatur a
p̄plo et audiebatur magis q̄ ip̄i tradiderunt pilato oc
cidendū. Sciebat em̄ inq̄t euāgelista q̄ p̄ inuidiā tra
didisset eū. Mar. xvj. Qd̄ figuratē ostēdit. Iacob cum
ait. Fera pessima deuorauit filiū meū ioseph. qui figura
bat xpm̄. quē fratres ex inuidia vendētes. putabant ad
nihilū deduxisse. sed inde peruenit ad max̄mā gloriā.
Tria ergo de hac inuidia videnda sunt.
Primum a quo malo oriat.
Secundū q̄tum in patō agguat.

Tertū qd̄ ex hoc vido p̄sequat.

Quantū ad primum. §. II.

Inuidia cōmuni^o habet oriū ex vana gl̄ia. Un^o ap̄lus Inuidia
ad Gala. vi. Nō efficiamur inanis gl̄ie cupidi. inuicem vñ oriat.
puocātes. inuicē inuidētes. Prim^o pōit inanē gl̄iaz. vel
de inuidiā. q̄ cā debet p̄cedere suū effectū. et posita causa
sequit effectus. posita inanē gl̄ia in hoīem sequit inuidia
q̄ cū videt vane gl̄iosus aliq̄n sibi equari vl̄ sup̄are. in
aliq̄ bono vñ q̄nt gl̄iam videt sibi q̄ nō ita sit in gl̄ia et
reputatōe hoīm ex q̄ alius habet bonū simile vel mai^o
sicut ip̄e. et ita ex hoc tristat de bono illi^o. Un^o Gregori^o
xxi. moralū ait. P̄ria nāq; sup̄bie soboles inanis gl̄ia ē
que dū opp̄ham mentē corrumpit inuidiā mor̄ gignit. q̄
et vāni noīs potentia appetit. ne q̄s h̄ac alijs adipiscā
valeat p̄cedat. Et p̄bs in. ij. rhetoricoz. q̄ inuidebūt rap
les quibz sunt aliq̄ similes. vel fm̄ genus aut fm̄ p̄gnit
onē. aut fm̄ statūrā. aut fm̄ habitū aut fm̄ opinionem.
Et itez dicit q̄ illi q̄bus modicū deficiat et amat oēs bo
nos. et q̄ sapiētes reputant sunt inuidi vel fm̄ delibati
onē p̄ior sūt boni et mal. Ioh. v. Paruulū occidit inui
dia. i. pusillanimitē. occidit aut̄ spiritualr Pro horz de
daratione dicit b̄r̄is Iho. se. se. q. xxxvi. ar. i. q̄ cū inuidia
sit de gl̄ia alterius inq̄rū app̄hendit vt diminutiua glo
rie p̄p̄rie. quā quis appetit. cōsequens est vt ad illos ha
beat inuidia. q̄bus hō se vel equare vel p̄ferre appetit
gloria. b̄ nō est respectu multū a se distantiū. Nullus em̄
inanus studet se equare vel p̄ferre in gl̄ia his qui sunt
multo maiores eo. puta hō plebe^o regi. vl̄ rex plebeio quē
multū excedit. Et iō his q̄ multū distāt vel loco vel tem
pore vel statu hō nō inuidet. sz his q̄ sūt p̄p̄inqui q̄bus se
nisi equare vt p̄ferre. Nā cum illi excedit accidit hoc i
niam volūtātē. q̄ estimat inde sibi minū gl̄ia sua. et iō
causat tristitia. Similitudo aut̄ d̄ esse cā amorē. et p̄ p̄ns De inuidia
delectatōem causat. inq̄rū p̄cordat volūtati. Et sic dicit
puli iohis baptiste inuidebāt aliquatūlū xpo eo q̄ h̄ret Iohis et
maiorē cursum et famā q̄ mgt̄ eoz iohes. vñ zelates. p̄ ga xpm̄.
ip̄o iohāne dixerūt ei seml. Is cui testimoniū p̄hibuisti
p̄les discipulos fac. Ioh. ij. S; iohes declarauit q̄ ves
te maior ip̄o erat. q̄ verus messias. S; iō audientes de
eē de duobz fratribz indignati sūt Mar. ix. Amatores
honoris et dignitatis sūt inuidi. i. ad eos quibz p̄nt in hoī
nore et dignitate equari vl̄ p̄ferri. nā si multū excedet nō
inuidet. Nō em̄ inuidet ciuis si nō habet dignitatē regis
am ad quā nō est aptus. neq; simplex sacerdos si nō est
papa. sz si modicū deficiat. videt sibi q̄ ad h̄ possit p̄tē
gere. et sic ad h̄ conat vt sit ciuis de prioribz vel alijs of
ficijs ciuitatis. sic p̄les sūt. et sacerdos q̄ sit pleban^o vel
canonic^o vel ep̄s. Et si frustra ciuis conat p̄ter excessū
glorie alteri^o. q̄ aliq̄ h̄nt qd̄ ip̄e nō h̄. tristat de bono al
terius. Et sic Saul qñ David deuictus et occiso Goliath
puelle obuiantes et festinantes de victoria eius canebāt
in eius laudem. Percussit saul mille. et david decem mil
lia. Audiens hec saul inuidit david eo q̄ magis lauda
batur q̄ ip̄e. Unde dolens de hoc dicit. Mihi dederūt
mille et filio ysai. id est david decem milia. i. Regū. xviij.
Pusillanimes ergo sunt inuidi. quia om̄ia reputat mas
gna et quicquid boni alicui accidat reputat se in magno
superatos esse. et inde contristantur inuidēdo. Et sic mu
licres quia cōmuniter sunt pusillanimes inanē glorie
cupide. quia reputant magna que parua et vilia sunt. Pusillani
vt pulcritudinem. ornatum. tripudiatum. secunditates mes sunt
et hmoi. ideo de facili inuidet vna vel alteri. Sicut et ra inuidi.
chel inuidit sororū. i. e. q̄ secūda erat. Ben. xxx. Qui repu
tant sapiētes vel s̄tuosi aliq̄n inuidēt si imperfecti sunt. et
h̄ nō est ex sapia vel s̄tute in se. sed inq̄rū ex eis resultat
bonor et gloria. habēt in p̄spectu alioz. Nulli em̄ inuide

Inuidia
saul p̄da
uid.

Pusillani
mes sunt
inuidi.

Titulus Octauus

ret hmoi sapienti et pfecto si ignotus esset heibus. si autem manifestat eius sapia et virtus. q. unde ex mltis exaltati one illius videt inuido minui fama sua et honor et in d p trillat. Bona em spualia ex h q plurib coicant non minuunt. sic p. de lra et r. t. u. bus. sed bona tpalia coi cata viqz minuunt. sic patet i diuitijs. Na ex h q vn qui habet centu florenas alius non potest hre nisi sibi subtrahant. et ira gloria mundi arca aliqd cu vn bas bet. alius no habet. vel no ita magna. Si cs aut totam sciam sua comunicat discipulo nihil ex ea ipe amittit. s magis pficit. et ex h scribe et phantasi inuidebant xpo. q. et doctrina sua et virtute magis in honore et fama erat q ipsi. p. terea dicit zelus domus tue comedit me. inui dia scribazz et phariseoz et sacerdotu comedit me.

Secundo de grauita. §. III.

te hui peccati q. que sit ostendit ex h qd dicit Job. v. Paruulu occidit inuidia. Occidit aut spualr priuado anima gra. sed nullu p. am tollit gram ab aia nisi mor tale. vn inuidia est mortale ex genere suo. qn est fm deli beratōz rōis. huius ratio est i m. Tho. se. se. q. xxxvi. ar. ii. q. genus peccati p. siderat ex obiecto. i. ex materia et ea qua est. Inuidia at fm rōnem sui obiecti. p. riat cha ritati p. qua est vita spualis aie. fm illud. j. Job. ii. Nos scimus qm translati sum de morte ad vitam qm diligi mus fratres. Vtriusq em obiectu inuidie. i. caritatis est bonu. p. riat. sed fm p. riatu motu. na charitas gau det de bono p. riat. et de eodē inuidia tristat. et sic p. q. ex genere suo est mortale. Ad h facit qd ait Aug. in li. de igne purga. ponit inter mortalia p. nuncias i m. cu adulterio. homicidio. et hmoi. xxv. dis. §. als ca. Item ex p. al caribagincn. d. Clericus inuidēs fratru pfectibus donec est in vicio nō p. riat. vi. xlvj. sed nullus p. h betur a p. riatione nisi p. riat mortale. g. rē. Sz sic in alijs peccatis que ex genere suo sūt mortalia. inueniunt aliq imperfecti motus i sensualitate exites et nō p. rientes ad p. rntum rōis q sūt p. rta venialia. Sic in genere homi cidij p. riat motus ire. et in genere adulterij p. riat motus p. rntie. ita et in genere inuidie p. riat motus tristitie de bono alterius. nō sunt nisi venialia. Qui mor etiaz aliq repiunt in vitiis p. rctis et in p. rctis. Vn Aug. i li. 2. si f. Vidi ego. et exptus fm zelantē puer. i. inuiden tē. nōdum loqbat et intubat pallia amaro aspectu col la tancu suum. Nō solū aut est mortale inuidia. sed est valde graue. Dicit em Bre. de ipa in. v. mortal. Quāuis p. rntie viciū qd p. rntat hūano cordi antiq. hēst. vi rus in funditur. In hac tñ. neq. tota sua viscera spēs conuertit et p. rntie malicia p. rntemur. Ipa ei iudis.

Primo deo contrariatur.

Secundo diabolo assimilat.

Tertio proximo iniuriatur.

Quantū ad primū sciendū fm dyoni. Bonū est sui ipsi us diffusiuū et p. rntiuū. et quāto magis bonū. tāto magis p. rntiuū. Dicit em q. deus q. est summe bo nus et maxime et copiosissime coicauit bonitatē suam i numerabiles creaturas formādo. et vultet certum gra dum bonitatis tribuendo. Unde Plac. A deo emnis inuidia relegata est. id est excluda. quāto ad deo bonū est et omnipotens vt dicit Augustinus in enchiridion. q. nullū malū sineret esse in suo vniuerso nisi ex illo che ret maior bonū. Inuidus econtra nō est et p. rntiuus sed sibi soli vultet emnia. et q. aliū nō p. rntiarent secum beia vt solus exaltaret. et ex bonis alioz dicit mala. scz tristitia m. cordis sui. Unde Prover. xij. Putredo ossū inuidia. q. viqz potentias anime que ossa dicuntur. eis marescere facit et hūat p. rntia. vel etiā ossa. dicitur virtutes vt misericordia. caritas. necemelis. benignitas.

et hmoi que destrunt per inuidia. Vn Breger. in. y. moralū. Cum deuiciū cor. litoris putredo cor. p. rntia queq. exteriora indicant q. grauitatē animū vclania in. fugar. Color quippe pallore affiat oculi dep. rntur. mens accendit. membra frigesūt. in cogitationibus sca de emniū felicitate torquent. Sed econtra dicit p. rntio de sapientia loquens. Sine fictione didici. et sine inuidia p. rntio. et honestatē illius nō abscondo. Sap. vij. Itē neq. cu inuidia tabescente p. rntio habebō. quoniam tal hō nō crī p. rntio sapientie. Sap. vi. Secundo in uidia facit hēstē filēm diabolo. Dicit em de eo Sap. ij. Inuidia diaboli mors introiuit in orbē terrarū. Imū tantur eum qui sunt ex p. rntio. Videns em diabolus hēstē m. creatū ad possidendā supernā felicitatē. quā ipē nōdum adēp. sed mor ad adipiscendā amiserat supbia sua inuidēs tanto eius bonor glorie et ideo omi sue sagacitate malicie procurauit. vt illa p. rntatē tempans eū et inducens ad inobedientia diuinū p. rnt. et sic quoz tidie inuidia suggerendo conat fratē m. charitatē vclli pare. Unde Jobes papa. Conat veritus hostis ab in uo ruine sue cadelic vntatē rescindere. charitatē vclli rare et bonor op. rntē dulcedinē felle inuidie inficere. et omi bus modis quibus pōt humanū genus euertere et p. rntare. Delet em satis et erubescit charitatē quā ipē neq. ut habere. id est p. rntare in celis homines. cōstantes ex lutea materia possidere in terris. xvj. q. ij. Vltis. Et tanta est malicia inuidie eius vt cū ex temptationibus q. bus nes inficit augcat ei pena accidentalit infirm. tñ potius eligat sibi illā augeri tēptando nes vt rure faciat q. illa carere desistendo a tēptatōibus. Sic inui dus vult potius ali q. bono carere cū alijs q. ipm hēstē cō muniter cū alijs. Ad qd facit qd dicit Oratius. Inui dia seculi nō inuenire tyranni. Maius tormentū vbi tangit qd a histōia. Cū enī in curia cuiusdā dñi rpal s in lydia essent duo inter ceteros milites. v. familiares vn valde inuidus. alter valde auarus. q. noroz erat Quada die volens dñs hēstē solatiū cū suis baronibus fecit illos vocare ad se. et corā etiā alijs curialib. et dixit. q. cū cētē sibi mltū gti in obsequijs suis disponeret. es remuncrare. Et p. rntia parus erat dare vni eoz qd sibi peteret. et exinde duplū alteri eoz. Tacebat ambo et nullus volebat esse primus. Na cogitabat auar. si suz primus recipia mū. q. si essem scdus. cū duplū sit a pio missum q. primo postulanti. cogitabat inuid. si primus rñdeo iste soci meus plus me recipiet. nūq. h. pateret a nim. meus. Pot. volo remitte petitiōem meā et cōles curionē alieni boni. Cūq. inter se disceptarent et alter alter p. rnter in petēdo. demū voluit dñs q. inuidus esset primus in petēdo. Cepit iste cogitare itra scdā pete re p. rntum vt iste soci me nō excedat me in donis. Si peto vnā vestē vel equū iste duos hēbit. si mille florecs iste duo milia. si vnū castriū iste vnā ciuitatē obtinebit. Sustinere h. nō possum aliq mō. pot. volo eligere ali qd malū pari vt ipē in duplo habeat q. obtineat bonū in q. ipē me superet. Dixit g. Dñe mi ego peto vt vn. oculus mihi eruat. vt sic socio duo extrahant. qd inō fa ciū sit nō dicit. sed bene fuisset inuido factū. vt vno ocu lo ceculo socius euasisset illelus. ex quo tam diabolica cō ditio fuit in eo. Tertio inuidia iniuriatur proximo et animo et eper. Animo quia non potest pari videre illū bona habere. de emni prosperitate eius tristatur et do let. Unde dicit Eccl. xij. Vultus inuidi neq. Vn in iudus figuratur per hely sacerdotem. d quo scribitur. Regu m. ij. q. lucernā demū videre non poterat donec exingueretur. Sic inuidus lumen. id est prosperitatē

Inuidia est mortale.

Primo inuidie

Inuidia deo p. rnt

Assimilatio diaboli

Proxi mo iniuriatur

Inimicus proximo

Ca. I. De inuidia

temporalē vel spiritalē nō pōt clara mente videre nisi
eximē. i. nisi subtrahat. tūc gaudet d. malo talis pōne
Sic est inuidia vesperilioni qd aīal nō pōt videre iūmē
diei. s. amat tēbas noctis. Sic inuidi. pōa hoīm videt
re nō pōt. s. tūc aduersa de qd gaudet vbi dolere debe
re. Nocet etiā pōa cū pōt diuersi modis detrahendo vī
aliter nocēdo. Inuidia inq̄r Hugo de scō victore aufert
mibi pōm. ira meipm. Et cypan^o de inuido ait. Huc
vult minar. toru^o aspect^o. palloz in facie. i. labijs tremor.
stridor i dētib^o. sba rabida. effrenata. iuitia. z man^o ad
violētiā i pmpa. Et vt dicit basil^o. Sic rubigo fery.
sic inuidia aīaz in q̄ nascit corrūpit. z sicut rubigo ferro
adherēs vix recedit. ita inuidia cū difficultate aīam dī
mitit inuasam. Sic z saul inuid^o verat^o a diabolo. z si
q̄q̄s iter polabat veratio tū nō totat libabat. Vñ cypan^o
nus. Iste zelus. i. inuidia nō hz modū pmanēs iugis line
sine. z cū alia vicia z scelera finiant q̄tū ille cui inuidet
pseccit maiori successu. tūto inuid^o in maius incēdiū lī
uoris ignib^o inardescit. Ita sūt male dispositi inuidi. z
de lumine obscurant. z de sanitate alioz infirmant. de
alioz vita moruant. Tales enī de facili pditiones trahūt
Vñ puer. p̄ij. dī. Nō comedas cū hoīe iūdo. z ne desī
deres cibos eius. qm in similitudinē arioli z pectoris est
mar. qd iūat Comede z bibe dīz tibi. z mens ei^o nō est
teci. Et p̄clusiue tāta est q̄ritas h^o p̄ci q̄ inuidia p̄ari
teoz z scribāz z sacerdotū fecit p̄m crucifigere. qd fuit
guisimū p̄m. Vñ dīc. Zel^o dom^o tue comedit me. vñ
gurata ē p̄gnē q̄ p̄sumpsit oues z pueros Job. i. ca.

Tertio d malis que. §. III

sequit^o ex inuidia. Notādū p̄mo q̄ inuidia p̄p̄ea ponit
viciū capitale. q̄ caput ē multoz p̄coz. z p̄p̄ue eoz
q̄ dicunt filie ei^o. Pro cui^o dedarātōe dicit Tho. sc. se.
q̄. p̄. vi. ar. iij. q̄ sicut accidia ē tristitia de bono sp̄ali di
uino. ita inuidia ē tristitia de bono p̄ci. Accidia aut^o p̄p̄es
rea ponit cēviciū capitale. q̄ ex accidia hō ipellit ad ali
q̄ faciēda. vel vt fugiat tristitiā. vñ vt tristitiā satisfactat
Et eadē rōne inuidia ponit viciū capitale. cui^o filie fm
Sic. in. p̄. i. mora. sunt q̄nq̄. s. Vdiū. detractio. susurratio.
no. exultatio in aduers^o p̄mi. afflictio in p̄p̄is ei^o. Ra
no assignatōis ē fm Tho. vbi. s. q̄ in conatu inuidie ē
aliqd tāq̄ p̄ncipiū. aliqd tāq̄ mediū. aliqd tāq̄ termi
nus seu finis. Principiū qdē est vt q̄s diminuat gl̄iam
alteri^o. vel in occulto. z sic est surratio vel manifeste z sic
est detractio. Vdiū aut^o ē q̄ aliqd inrēdens munere
gl̄iam alteri^o. aut p̄. z sic ē exultatio in aduers^o. aut nō p̄
et sic ē afflictio in p̄p̄is. Termin^o aut^o inuidie ē in ipo
odio. Sicut enī bonū dēctās causat amorē. ita z malū
p̄stās qd ē in iūdo causat odiū. Et nora fm tho. vbi
s. q̄ afflictio in p̄p̄is aliq̄n ē ip̄a inuidia. aliq̄n nō ē ip̄a
sed filia ei^o. Inq̄ntū quis tristat de p̄p̄is aliq̄n fm qd
h̄nt quandā gl̄iam. sic talis tristitia ē inuidia. Inq̄ntū
p̄o p̄p̄a euēniūt aliq̄n i conatū inuidens. q̄ n̄rit impe
dire p̄p̄itātē illi^o. sic talis tristitia ē filia inuidie. Exulta
tio p̄o in aduersis nō ē directe idē q̄ inuidia s. sed q̄
ea. Nā ex tristitia de bono vel p̄mi q̄ ē inuidia seq̄t^o ex
ultatio de malo ei^o. Sed vt dī. puer. xvij. Qui in ruina
letat alteri^o nō erit impunit^o. Hoc ē magnū malū Job.
cauebat se ab eo dīcēs. Si exultauit ad ruinā eius q̄ ode
rat me q̄ inuenisset cū malū supple accidar mibi malū.
Vñ amb. cū videret semel quēdā lerari et ridere de casu
alteri^o in terrā dixit. Qui stat videat ne cadat. Quo di
cto s̄bito ridēs cecidit ip̄e. Et m̄z est q̄ cū gaudiū z dele
ctatio sit ex iūctiōe iūctiōis cū cōueniēti. z naturalr in
uid^o sit bon^o. z bonū oīa appetat de bono p̄mi gaude
re deberet. z d malo dolere. Sed p̄p̄ea p̄m accidit. q̄
inuidia p̄uēit naturā quodāmodo in maliciā. et ideo

de malo p̄mi gaudet vt malicia plen^o aīus. Sic saul
pessim^o factus ex inuidia p̄sequebat dauid q̄ gaudet eius.
z tot bona ei fecerat. z cū nō posset cape eū z occidere vt
cupiebat. tristabat nimis. z de oī ei^o p̄p̄itate. sed nō sic
dauid erga eū. q̄nimo audita morte ei^o ieiunauit z sic
amare. vt patz. ij. Re. i. Multa z alia mala oriunt^o q̄n q̄
ex inuidia. vt inuidia temeraria. Vñ Hiero. Inuidia p̄
mū cui mordax. quidā p̄ nephas noīe xp̄iani relicta tra
be in oculis p̄p̄is in alieno festuca q̄rūt. s. male iudican
tes de p̄is defectib^o alioz. Nec opat oēm crudelitatem.
nec amico nec fratri parcat. vt patz in p̄mis s̄ib^o cayn z
abel. Nā cū p̄p̄edit cayn abel frēm suū cē deo magis ac
ceptū. ita inuidia in eū exarsit q̄ eū occidit. h̄ autē fuit. q̄
Gen. iij. Resperit de^o ad mūera abel. z ad mūera cayn n̄
resperit. qd ita p̄cepit vt dicit m̄ḡr in historijs scholasti
cis. q̄ descendit ignis de celo z icēdit sacrificiū. Abel qd
dño de aīalib^o meliorib^o obtulerat. nō autē descendit sup
sacrificiū. Cayn qd de frugib^o terre offerebat. s. corrosus
z min^o bonis vt auar^o. z ideo n̄ acceptauit de^o. Vñ alia
litera hz Inflāmauit dñs sup munera abel z c. i. flāmaz
ignis imisit. z n̄ sup munera cayn. z ex h̄ inuidit z occidit
s. acriter punit^o ē. Fratres ioseph inuidebant ei nec pote
rāt dīcēs ei pacifice loq̄. ex eo q̄ a patre p̄l amerc^o cūctis
filijs p̄pter bonitātē suā z sapiām. z p̄pter inuidiā volue
rūt occidere nisi p̄tradidisset rubē. Demū eo absente eū
exdiderūt in suū ysmahelitis euntib^o in egyptū. Gen.
xxx. vij. Aman agagites inuidens gl̄ie mardochei q̄siuit
ab assuero regi deleri totū gen^o iudeoz. z ipsum mardo
cheū in ligno p̄parato suspēdi s. mediātē regina Dester
p̄sa ē sentētia z cū vt illo die ip̄e suspēderet i ligno ab eo
pato. z oē gen^o suū inimici iudeoz ocati sūt illo die. vt
h̄ in lib. Dester. vij. In libro dialogoz. iij. narrat Greg.
de duob^o germanis deo in heremo fūciantib^o euriā et
florētio. Euriā^o vt magis industri^o z litterat^o assumpt^o
fuit in abbatē a monachis cuiusdā abbacie Cūq̄ florēt^o
q̄ mure simplicitat^o vir sol^o i cella remāssisset rogauit dñz
vt sibi aliq̄a societate p̄cederet. qd z factū ē. Nā ysum
ab orōne surgēs inuenit ad cellā venisse suā quē vt sos
cū sibi a deo datū suscepit. z cū vt domesticū aīal tra
ctabat z in custodiā aliq̄z ouiculaz suaz ad pasturam
mittebat. assignās sibi horā q̄n ad cellā reueri deberet
s. hora comestōis vt. s. cū eo comederet. fama aut^o hui^o
miraculi euolanti p̄ patriā illā monachi abbat^o. Euriā^o
germani hui^o. vidētes euriā talia miracula nō facere.
z iudētes vna die aliq̄ ex eis dormiētē vsq̄z occiderūt.
Qd demū florēt^o p̄p̄edēs multū doluit. z cū german^o
ei^o abbas euriā iussit ad p̄solandū eū dixit vel enūciā
do vt impcādo q̄ ad hoc videret illos punitos qd z fa
ctū ē. Nā oēs q̄ occiderūt ysum ex inuidia effecti sunt les
profi z p̄ dolore membra sibi discepebāt. Sic z sacerdos
tes q̄ ex inuidia occiderūt p̄m post exterminiū. maximū
sue ciuitatis z gētis a missa oī gl̄ia sua disp̄si sūt p̄ vrbē
de qd dictū est. Zelus domus tue comedit me.

Remedia ergo ad hi. §. V

benda sūt p̄ra tam horrenda pestē. Quoz p̄mū est vt
amorē suū q̄s a terrena gl̄ia z reb^o trāseūtib^o s̄brabat.
z ip̄m ad celestia erigat. Nā remota cā remouet effectus
Cūq̄ gl̄ia rpalis sit occasio inuidie vt dictū est remoto
affectu eius inordinato. z inuidia remouebit^o. Vñ gre.
Qui fructib^o inuidie carere desiderat illā hereditatē ap
petat quaz numerus possidentū nō angustat. Vñ vñ
iust^o q̄ nūlī fra appetit alienis p̄fectib^o i videre nescit.
Scdm est p̄sideratio creature vniuersalis. Omīs crea
tura cōmunicat seipam modo suo. sol omnib^o prebet lu
men suum. z luna z stelle. terra cōmunicat fructus suos
omnibus aīalibus. z nihil sibi retinet. Membra in cor
(CC

Inuidia
temeraria
ex inuidia

Joseph i
inuidia ven
ditus

Primum

Titulus Octauus

pore humano se inuicem inuuant. nec inuidet pes oculo
qz nobilior est eo z eminetiorē locū tenet. s. in capite. **S**
vz dicit apls. i. Cor. xij. z expientia docet. si parit vnum
membru patiunt oia membra nō letant. z eōtra de exal-
tatiōe vni mēbru oia gaudent. Si enī caput honorat v-
decoratur dyademate vel floribz vel alio ornatu. oia alia
membra letantur. Angeli etiā gaudēt sup vno pccōre pniās
agente. Lu. xv. qz inde illi pmiū pcurat sicut eōtra p-
statur de ruina alicui mō suo iuxta illd. Esa. xxiij. An-
geli pacis amare flebūt. Et exēplū in legenda iohannis
euāgeliste quō resuscitat ab eo reulit se angelos illorū
discipuloz iohis qz penituerat iudeū reliquisse vidit
se dolentes z lugētes de ruina illoz. Tertiū remediū
s. ad tollendū alijs occasione inuidie est occultare bona
sua q nō sunt necēria vel etiā alioz corā illis q sunt incli-
nati ad hoc vitū vel alio mō puidere sicut xps dixit dis-
cipulis qbz oñdit se in mōre trāfigurati. Nemi dixerit
tis visionē hanc. Mat. xvij. ne. s. cū eēt impfcti socij
eorz ex h mouerēt ad inuidiā. qz habuerāt illā visionē et
nō ipi. Legit enī in vitaspaz. qz cū qdā antīqrus in be-
remo vnde z magne fame hēt duas cellas adueniēte de
nouo patre valde nominato ad bitandū in illa heremo
ille pater comodauit sibi cellā vñā ex suis donec sibi ali-
ter pvideret. z ibi morante multi ceperunt ad ipsum ve-
nire. p philis. etiā ex his q ibāt pns ad aliū patrē pparū.
Qd cernēs inuidia motus dixit discipulo vt irer ad eū z
diceret qz sibi restitueret cellā qz volebat ea vti. Accessit
ille z cū inuenisset eū infirmū dixit qz p suus mittebat
ad visitandū eū z nil dixit de repentōe celle. Regratia
est ille ei. z reuersus ad pces suū dixit qz erat infirm. vñ
patienter ferret qsqz meli se haberet. Inde ad paucos
dies stimulare inuidia misit iterū ad licentiā dū eū de cel-
la. Et discipulū qba mutauit dicēs se missū ad visitan-
dum. demū vidēs q nō recedebat. accessit eū baculo ex-
pulsur cū. **S**z discipulū puenit dicēs q abbas suus ve-
niebat ad visitandū eū ex caritate nimia ppter qd placeret
ei occurrere. qd z fecit z occurrēs pccit se ad pedes eius
gratias agēs de comodata cella. Et ille in se reuersus cō-
punctus est z sedata inuidie passiōe dilexit eū. Interroga-
uit aut discipulū scōzū si fecerat ambassiatas sibi cōmis-
sas. Et euz intellexisset prudentiā discipuli q nō eas fe-
cisset ad tollendū scandalū pccit se ad pedes ei dicens
velle impofter eū esse patrē. Dicit si mēdaciū dixit nō
bene fecit nec imitandū in hoc s. de pietate intentionis.

Cap. ij. de afflictione in pspers filia inuidie.

Afflictio in prosperis
ponit a Greg. filia inuidie que in hoc differt a
matre sua. s. inuidia. qz cum inuidia doleat z tri-
stetur de bonis pmi. appetit z qrit diminutionē eoz.
Sed cū hoc nō euenit. s. potit ppariū id qd pspirat. in-
de magis tristatur. z ex hoc ponit filia inuidie fm Tho.
vt dcm est. s. Dicit aut Salomon ecēs. Contēplat suz
oēs labores hominū. z industrias z animaduerti patere
inuidie pmi. z in hoc vanitas. Sup qbus pbris dicit.
Jo. dñici sup Ecēs ponit inuidiā esse cām vñ occasione

Primo erroris z falsitatis.

Secundo affectionis cupiditatis.

Tertio defectionis bonitatis.

Quantū ad primum. §. i

Oñes errores hoīm pccesserūt. ex pmo errore pmiū
pntū qd seminauit diabolus ex inuidiā. **S**z dicit Sap. ij.
Deus creauit hoīem inextremabilem qui. s. nō potuisset
errore decipi vel corpe deficere si obidisset. Inuidia autē
diaboli mors. s. aīe z corpis. introiuit in oībē terraz. Nā
ex inuidiā sua vt hoīem deieceret. errore z falsitatē pposu-

Inuidia
est cā erro-
ris

it dicens. Neqz mortemini. Ecce falsitas. Sed enī de-
z. q. d. ex inuidia de hoc pbiuit ne efficiamī a siles in-
scientia. Ecce error. Sicqz exinde errores in mōdo multi-
plicati sūt pmo inter pbs vt oñdit Lactānius in li. ij.
institut. Unus pbus ex inuidia volēs extinguere nomē
z scientiā alteri alā opinionē iueniebat oppositā sentē-
tie alteri. quā z si animo nō sentiret tamē pualitōibz ali-
qbz pbare nitebat. Dñc aliqui dicunt. Aristotile mori
fuisse ad cōburendū libros Platonis sui mīgr. qz potit
it. z postea impugnare eum in libris suis ptra ea qz fore
nunqz dixit. z sic de alijs pbilosophis. Postea inter do-
ctores chrtianos h malū iudic iuentū est. **U**n baymo
in lib. de ppiānoy rez mēoria de Origene ait. Plurimū
admirari nō sufficio. qd vir tam illustris z tā apte rebel-
lās z obuiās hereticis. duoluit sic in tā notissimā hereti-
qz scrapiū in ysaia spmīscm esse dixerit. Et in alio loco
de penitētia diaboli scripsit. z de absolutōe reprobōz
post mille annos z alijs multis q sane fidei aduersantur
cū abstinentissime vite castissime fuerit. z tā pclare docuit
ne z lucidi smonis. Ego sane salua fide patruz dixerim
vt h vel nō scripsit. s. ab hereticis obfucandum. nomē
ei z famā ab hereticis maligne pfecta sunt. z noī ei mē-
tulata. hec ille. Dico. etiā ppter famā ei celebrē ex trāla-
tione opima scripturaz multi ex inuidia detrahebāt. et
calūniabāt. vt patz in plogo galeato. **U**n dicit ipse ad
bmōi. Quid luore torqns. quid ptra me impuoz aōs
pctas zc. Greg. etiā magnū būit emulos suos. qui post
mōre man pposuerūt ad cōburendū libros suos. sed ob-
stinē petr pclaro miraculo frequēter etiā mlti doctrinā
b. Tho. approbaram impugnant vtrum ex inuidia vel
zelo veritatis ipsi viderint.

Secundo afflictio

§. ii
ista est occasio augēde cupiditatis. Nā inuidia vidēs ppi
tatē ppi affligit tanqz h nihil noceat cū reuera nihil no-
ceat. **U**n tali d tuscūlanis qstionibz ait. Inuidia ē
egritudo suscepta ppter alteri res scōas. s. q nihil noceat
iudici. tñ qz sibi vidz q noceat z diminuat sui gliaz et
reputatōez id appetit eū ill bōis puari. z si nō eueniat h
magi tristat. ac etiā vt illū excedat iustitā cupiditatis boi-
noz z diuitiaz. sic babylonij vidētes q tres iuvenes he-
brei. s. Ananias azarias z mysacl erāt magni pncipes i
curia regī nabuchodonosor iudētes glie eoz inuigauē
rūt regē ad statuā aureā faciēdā. vt adoraret papiēdū
s. pena ignis vt p hūc modū mitteret i fornacē nō ado-
rādo pur factū ē. **S**z dō miraclo ē igne fuauit illos
vt h Dan. ij. Silt i curia regī darij pncipes ei mōi
inuidia d danielē. qz cū ei erat honoratior z maior corā re-
ge istigauerūt eū ad statuendū q null ptereret aliqd ab
aliq etiā dō ifra. vij. dies. als mitteret i lacū leonū. vt sic
daniel oās ad dēū i lacū leonū mitteret. qd z factū ē. s.
etiā dñs pfuauit eum illesum. vt h Dan. vi. Vidēs iui-
dus pmi abūdare. z h ipe qnt p phas z nephas. Sici
vidz cū iudū scarlero. z ipe q p erat pter griseo vñ nigro
vult iudū scarlero ne ille honorabilior eo videat. z si nō bz
pecuniā sufficientes conat acquirere p fraudes. ludos z
bmōi. Silt videt aliā portare margaritas iudet. et tñ
molestat viz q etiā si deberet vsuras exerece iudat eū
ad pcurandū sibi silia ne inferior illa videat. Sicqz mltū
crefcit cupiditas ppter istā tristitiā d alieno bono. Dñc z
seneca i epla. li. ad lucillū. Nemo se auaz itelligit. nemo
cupidū. Ceci cū dūce qrat. nos sū dūce erram. z diam
nō ego abiciōsus suz. s. nō p alit rome viuere. Nō ego
supruosus sū s. vbs ista magnas i penfas exigit. z sedē
qd nos decipim. Nō exptisecū malū nīm. itra nos ē i
visceribz nris ipis sedet z iō difficulter ad sanitatē vent-
mus. qz nos egrotare nescim. Dec ille. Et sic vita nra i

Afflictio
augēō cu-
piditatis

Ca. 3. De odio multiplici

videtur humana. s. symon q. vnu quocq. effigiarē conat. Res
fert lactar. li. v. q. archimedes sicul. iuidēs deo. q. tā
pulcrū celi tā pulcro ordine fecerat. conat. ē cū imitari in
tra. fecit igit. ex ere concauo silitudinē mōi z figurā celi
in q. solēz lunā cōposuit. z ineq. les mor. celestibz siles cō
uersibz singul. q. diebz efficerēt errantiū etiā stellaz z
fixaz cursus dispes z regulatos pposuit. S. nūqd ite
potuit facere celū incorruptibile aut p suā naturā mobi
le. Non. sed creum fuit. nec potuit eum celum suum a
morte corporali sui persecutoris enipere.

Tertio inuidia seu .§. III

afflictio ista i. pspis p. p. m. i. ē defect. ois bone p. d. r. o. i. s. et
p. r. u. s. v. n. r. u. n. a. l. p. l. e. n. a. U. n. o. u. i. d. i. a. ē. p. e. s. s. i. m. a. s. p. d. i. r. o. e. s.
e. x. p. m. e. s. i. n. q. m. e. t. h. a. m. o. r. p. h. o. s. e. o. s. d. i. c. p. m. o. q. e. i. d. o. m. ē
i. n. i. m. i. s. q. z. f. i. i. n. f. e. r. n. o. m. a. n. e. t. U. n. g. r. e. i. l. i. d. y. a. l. A. n. t. i. q. u. o.
b. o. s. t. i. U. n. b. o. n. o. s. c. e. r. n. i. t. u. t. e. s. e. r. e. z. g. l. i. a. m. i. d. e. p. u. e. r. s. o. s. i. n.
i. n. u. i. d. i. a. r. a. p. i. t. a. d. p. e. n. a. S. e. c. d. o. d. o. m. ē. i. n. v. a. l. i. b. z. n. i. g. r. i.
q. z. s. a. b. s. q. p. u. r. i. t. a. t. e. D. e. e. n. i. p. e. t. m. p. o. n. i. t. s. e. i. u. i. d. i. a. d. p. p. e. i.
t. r. a. n. d. u. s. i. c. f. r. e. s. i. o. s. e. p. h. e. x. i. u. i. d. i. a. e. u. v. e. d. i. d. e. r. u. t. z. o. c. a. d. e. r. e.
p. u. s. q. s. i. e. r. u. t. T. e. r. t. i. o. c. a. r. e. t. s. o. l. e. q. z. s. u. r. a. t. e. n. o. a. g. n. o. s. c. i. t.
s. i. c. i. f. i. g. u. r. a. d. b. e. l. y. s. i. m. o. s. a. c. e. r. d. o. t. e. d. i. g. p. l. u. c. e. r. n. a. d. n. i. v. i. d. e.
r. e. n. p. o. t. e. r. a. t. s. i. c. i. u. i. d. i. s. a. c. e. d. o. t. e. s. u. i. d. e. o. z. n. i. p. o. t. u. e. r. t. v. i. d. e. r. e.
i. n. t. e. l. l. i. g. e. r. e. l. u. c. e. r. n. a. d. n. i. l. l. e. g. e. q. d. e. m. e. s. s. i. a. p. l. e. n. e. l. o. q. u. a. t.
L. u. c. e. r. n. a. ē. l. e. x. i. n. d. i. c. s. a. p. i. e. s. Q. u. a. r. t. o. n. i. b. z. v. e. r. u. q. z. n. i. b. z.
s. u. c. c. e. s. s. f. e. l. i. c. e. s. z. n. u. q. z. f. i. n. i. s. C. y. p. a. n. o. M. a. l. a. c. e. l. a. f. i. n. e. h. u. i. t.
i. u. i. d. i. a. n. i. b. z. f. i. n. i. u. t. v. r. n. o. t. a. t. p. e. t. i. c. o. m. e. s. t. o. r. U. n. h. e. r. o. d. e. s.
a. g. r. i. p. p. a. r. o. m. e. e. p. i. s. i. n. c. a. r. c. e. r. a. t. f. u. i. t. a. t. y. b. e. r. t. o. c. e. l. a. r. e. i. p. o.
m. o. r. t. u. o. g. a. i. u. s. e. i. s. u. c. c. e. d. e. t. i. i. p. i. o. e. d. u. p. i. t. e. u. z. s. u. b. l. i. m. a. n. t. e.
i. r. e. g. e. d. a. n. s. e. i. d. u. a. s. t. h. e. r. a. s. i. a. s. p. r. e. r. q. d. h. e. r. o. d. e. s. f. i. l. i. o.
m. a. g. n. i. h. e. r. o. d. i. s. q. d. cū y. r. o. t. e. s. u. a. h. e. r. o. d. i. a. m. l. i. t. u. p. a. s. s. i. s. u. t.
i. c. a. r. e. r. a. r. o. z. l. a. b. o. r. a. u. e. r. t. a. d. l. i. b. a. t. o. e. s. e. i. t. z. p. o. s. t. e. a. i. u. i. d. e. c. e. l.
p. e. t. i. z. cū q. s. i. s. i. t. e. i. p. e. r. r. i. c. i. l. l. o. l. u. g. d. u. n. i. d. e. p. o. r. t. a. t. i. s. u. n. t.
Q. u. i. t. o. h. e. c. q. d. o. m. i. n. u. i. d. i. a. s. p. ē. f. r. i. g. i. d. a. q. z. s. p. c. a. r. e. t. i. g. n. e.
c. a. r. i. t. a. t. i. s. d. q. d. n. i. s. a. i. r. i. g. n. e. v. e. n. i. m. i. t. t. e. r. e. i. f. r. a. c. i. u. o. p. p. o. s. i. t. a.
s. i. c. c. a. r. i. t. a. t. i. s. S. e. p. t. i. o. a. b. u. d. a. t. c. a. l. i. g. i. e. q. z. p. s. u. a. d. e. r. s. i. b. i. m. a.
l. a. i. s. p. p. e. n. t. h. e. c. p. r. i. m. o. ē. i. f. e. l. i. c. i. o. r. s. i. t. p. r. i. o. v. i. d. i. s. i. b. i. s. i. m. i.
n. u. s. h. e. c. U. n. o. u. i. d. i. a. f. e. l. i. d. o. r. s. e. g. e. s. a. l. i. e. n. i. s. s. p. i. a. r. u. i. s. i. r. e.
p. u. r. a. t. e. x. i. u. i. d. i. a. S. e. p. t. i. o. p. a. l. l. o. r. s. e. d. z. i. o. z. s. i. u. i. d. i. q. z. s. p.
d. r. a. b. i. b. o. n. i. s. o. p. i. b. z. d. i. m. i. n. u. e. d. o. l. n. e. g. a. d. o. l. d. e. p. n. a. d. o. s. i. c.
D. a. t. h. a. z. a. b. y. r. o. d. r. a. b. e. b. a. t. m. o. y. s. i. i. u. i. d. e. t. e. s. e. i. d. p. n. c. i. p. a.
t. u. N. u. c. v. i. O. c. t. a. u. o. ē. m. a. c. i. e. i. i. u. i. d. o. q. z. ē. m. i. a. u. a. r. i. c. i. e.
z. p. a. r. a. t. i. s. N. o. e. n. i. v. u. l. t. a. l. i. s. c. o. i. c. a. r. e. b. o. n. i. q. d. h. z. s. c. i. e. l. i. n. i.
d. u. s. t. r. i. e. n. e. a. l. i. q. u. e. q. u. e. s. i. b. i. v. i. n. z. C. r. i. s. t. o. d. i. c. q. a. b. h. a. c. e. g. r. i. t. u.
d. i. e. p. l. u. r. a. s. u. t. v. i. c. i. a. a. b. h. a. c. p. e. c. u. n. i. a. z. p. c. u. p. i. a. z. p. n. c. i. p. a. t.
a. m. o. r. z. v. a. n. a. g. l. i. a. n. u. q. z. r. e. c. t. a. a. c. i. e. s. h. e. c. N. o. n. o. r. u. b. i. g. i. n. e.
d. e. t. e. s. s. i. b. z. i. s. e. c. e. t. o. s. q. z. ē. i. f. a. m. a. t. i. p. c. o. r. r. o. d. e. d. o. v. i. t. a. a. l. i. e. n. a.
N. o. c. i. s. o. l. u. i. d. i. m. i. n. u. i. t. b. o. n. a. a. l. i. o. z. z. n. e. g. a. t. v. t. d. e. m. ē. s. s. i. z.
e. t. i. a. f. a. l. s. a. i. p. o. n. i. t. c. a. l. u. n. i. a. d. o. s. i. c. r. a. n. a. m. a. r. s. d. q. A. l. i. c. e. a. i. r.
c. a. n. o. i. i. q. q. ē. m. a. l. i. g. n. a. i. u. a. d. e. s. a. i. a. l. i. a. e. x. l. o. n. g. i. n. q. c. u. r. r. a. t.
a. d. e. a. v. t. m. o. r. d. e. a. t. z. s. i. n. i. p. r. m. o. r. d. e. r. e. i. s. u. s. f. l. a. t. i. s. e. a. v. t.
n. o. c. e. a. t. d. q. p. r. e. p. o. i. t. i. l. l. d. A. p. o. c. x. v. i. U. i. d. i. d. e. o. i. e. d. i. a. c. o. i. s.
z. d. e. o. i. e. b. e. s. t. i. e. t. r. e. s. s. p. u. s. i. m. u. d. e. s. e. x. s. s. e. a. d. m. o. d. u. r. a. n. a. z.
D. e. c. i. m. o. p. e. c. t. o. r. e. f. e. l. l. e. v. i. r. e. t. q. z. s. p. c. o. g. i. t. a. t. m. a. l. u. z. i. n. u.
d. i. c. a. t. p. u. a. d. e. i. l. l. o. c. u. i. i. u. i. d. e. t. D. e. h. a. c. g. r. e. i. m. o. r. a. D. u. d. e. c. i.
p. f. i. c. i. u. t. r. e. p. r. o. b. i. i. r. a. b. i. e. f. u. r. o. r. i. s. e. x. a. t. a. n. t. z. b. o. n. a. n. a. s. c. e. r. i. a.
q. n. o. l. u. t. i. m. i. t. a. r. i. p. l. e. q. u. i. t. s. e. x. i. u. i. d. i. a. U. n. d. e. c. i. m. o. l. i. g. u. a.
ē. s. u. s. t. i. t. u. s. v. e. n. e. n. o. q. z. s. p. m. u. r. m. u. r. a. t. l. d. e. d. e. o. v. l. p. l. a. t. o. q.
d. a. t. a. l. i. q. s. p. l. u. s. q. s. i. b. i. t. a. q. z. p. r. i. a. l. h. e. c. ē. b. e. s. t. i. a. q. h. z. t. r. e. s. o. r. d. i.
n. e. s. d. e. n. u. i. v. t. d. i. d. a. n. v. i. q. z. s. p. d. e. d. e. o. d. p. l. a. t. i. z. d. e. p. n. c. i. b. z.
m. u. r. m. u. r. a. t. D. u. o. d. e. c. i. m. o. n. u. q. z. r. i. d. e. t. i. n. i. s. d. m. a. l. o. a. l. i. e.
n. o. s. i. v. t. d. o. R. o. x. i. G. a. u. d. e. cū g. a. u. d. e. t. i. b. z. f. l. e. r. e. cū f. l. e. n. t. i. b. z.
i. f. a. c. c. a. r. i. t. a. s. T. r. e. d. e. c. i. m. o. n. u. q. z. ē. q. e. r. a. v. t. c. a. y. n. i. u. i. d. i. a. q.
e. x. i. t. d. e. d. e. o. v. a. g. z. p. f. u. g. Q. u. a. r. t. o. d. e. c. i. m. o. t. a. b. e. s. c. i. t. v. i.
d. e. d. o. g. l. i. a. z. a. l. i. o. z. D. e. c. i. m. o. q. u. i. n. t. o. c. o. e. d. i. t. c. a. r. n. e. s. v. i. p. e. a. s.
q. z. s. o. l. u. m. m. a. l. i. s. a. l. i. o. z. u. m. f. a. c. i. a. t. u. r. z. p. a. s. c. i. t. u. r.
A. p. l. i. m. i. j. d. e. o. d. i. o. m. u. l. t. i. p. l. i. c. i. z. d. e. n. o. c. u. m. e. r. i. s. z. v. a. r. i. s.

modis eius.

Odiū est prima filia

iudic z ouit frequē ex ira. ppter qd dicit Aug. i
regla. Vites et nūq. beat. aut q. celerrime finiat. ne ira
crecat i. odiū. i. ab ira. pcedat postea i. odiū. Nihil. p. b. i. b. z.
aliqd. vnu. ouit. ex. diuersis. causis. s. m. diuersas. rōes. d. i.
rect. tū. ouit. ex. iudicia. z. rō. ē. f. m. T. h. o. s. e. s. e. q. x. p. x. i. j. a. r. t. Odiū. ouit. ex. i. n. a.
v. i. q. z. ex. iudicia. i. p. m. b. o. n. u. p. r. i. r. e. d. d. i. t. p. r. i. s. t. i. a. b. i. l. e. z. p. p. n. i. s. t. u. r. ex. i. n. a.
o. d. i. b. i. l. e. s. z. ex. i. r. a. o. u. i. t. o. d. i. u. s. m. q. d. d. a. a. u. g. m. e. n. t. u. N. a. p. i. r. a.
a. p. p. e. t. i. m. m. a. l. u. p. r. i. f. m. i. q. d. a. m. e. s. u. r. a. p. u. t. i. b. z. rō. n. e. v. i. n. i.
d. i. c. e. p. o. s. t. e. a. p. p. r. i. n. u. i. t. a. t. e. i. r. e. p. u. e. n. i. t. a. d. b. g. m. a. l. u. p. r. i. a. b.
s. o. l. u. t. e. d. i. s. i. d. e. a. t. q. d. p. r. i. n. c. i. p. a. d. rō. n. e. o. d. i. z. s. i. c. p. z. q. c. a. u. s. a. t.
o. d. i. u. f. o. r. m. a. l. t. e. x. i. p. a. i. u. i. d. i. a. e. x. i. r. a. a. t. d. i. s. p. o. s. i. t. u. e. Q. d. a. u. t.
o. r. i. a. t. o. d. i. u. e. x. i. u. i. d. i. a. s. i. c. d. e. d. a. r. a. t. b. t. h. o. v. b. i. s. O. d. i. u. p. r. i.
ē. v. l. i. m. i. t. u. i. p. g. r. e. s. s. u. p. e. t. i. c. o. q. o. p. p. o. n. i. t. d. i. l. e. c. t. o. i. q. n. a. t. a. l. e.
p. r. i. d. i. l. i. g. i. t. Q. d. a. t. a. l. i. q. s. r. e. c. e. d. a. t. a. b. e. o. q. d. ē. n. a. t. a. l. e. p. r. i. n.
g. i. t. e. x. b. g. i. t. e. d. i. t. v. i. t. a. r. e. a. l. i. q. d. q. d. ē. n. a. t. u. r. a. l. i. f. u. g. i. e. d. u. n. a.
t. u. r. a. l. i. a. t. o. e. a. i. a. l. f. u. g. i. t. t. r. i. s. t. i. a. s. i. c. z. a. p. p. e. t. i. t. d. e. l. e. c. t. a. t. o. z.
s. i. c. p. z. p. p. h. i. m. i. n. v. i. j. z. x. e. t. h. i. E. t. s. i. c. e. x. d. e. l. e. c. t. a. t. o. e. c. a. u. s. a. t.
a. m. o. r. i. t. a. e. x. t. r. i. s. t. i. a. c. a. u. s. a. t. o. d. i. u. S. i. c. e. n. i. m. o. u. e. m. u. r. a. d.
d. i. l. i. g. e. d. u. c. a. q. n. o. s. d. e. l. e. c. t. a. t. i. t. a. z. m. o. u. e. m. u. r. a. d. o. d. i. c. i. t. u. c. a.
q. n. o. s. p. r. i. s. t. i. a. t. i. n. q. s. t. u. a. c. c. i. p. i. u. t. rō. n. e. m. a. l. i. U. n. cū. i. u. i. d. i. a.
s. i. t. t. r. i. s. t. i. a. d. e. b. o. n. o. p. r. i. s. e. q. z. q. b. o. n. u. p. r. i. r. e. d. d. a. t. n. o. b. i. s.
o. d. i. o. s. i. u. i. d. e. ē. q. o. d. i. u. o. u. i. t. e. x. i. u. i. d. i. a. z. s. i. c. e. x. a. m. o. r. e. s. e. q. z.
d. i. l. e. c. t. a. t. o. cū. s. i. p. o. s. s. i. d. e. t. b. o. n. u. a. m. a. t. u. z. d. i. l. e. c. t. a. t. o. i. p. a. c. a. u. s.
s. a. t. a. m. o. r. e. z. q. z. v. i. s. a. p. p. e. t. i. t. u. a. r. e. f. l. e. c. t. i. t. s. u. p. a. c. t. i. u. o. s. i. c. a.
e. x. i. u. i. d. i. e. t. r. i. s. t. i. a. c. a. u. s. a. t. o. d. i. u. z. e. x. o. d. i. o. a. d. p. s. o. n. a. a. l. i. q. u. a.
c. a. t. i. u. i. d. i. a. E. t. q. u. i. s. o. d. i. u. o. p. p. o. n. a. t. d. i. r. e. c. t. e. d. i. l. e. c. t. o. i. q. z.
p. m. a. z. m. a. r. i. a. p. r. u. t. u. n. i. t. u. o. d. i. u. ē. v. i. c. i. u. c. a. p. i. t. a. l. e. l. m. a. r. i. m.
p. e. c. c. o. z. n. i. s. i. o. d. i. u. d. e. i. R. o. b. ē. f. m. t. h. o. s. e. s. e. q. x. p. x. i. j. a. r. v.
q. z. i. l. l. d. d. i. v. i. t. u. c. a. p. i. t. a. l. e. e. x. q. v. t. f. r. e. q. u. e. n. t. a. l. i. a. o. u. i. t. v. t. d. i. s.
c. u. s. U. i. c. i. u. a. t. ē. z. n. a. t. u. r. a. b. o. i. s. i. q. s. t. u. ē. a. i. a. l. rō. n. a. l. e. I. n.
b. i. s. a. t. q. z. n. a. t. u. r. a. f. i. u. t. p. a. u. l. a. t. i. z. n. i. s. u. b. i. t. o. i. l. l. d. q. d. ē. n. a. t. u. r.
r. e. c. o. r. r. u. p. t. i. U. n. o. p. z. q. p. m. o. r. e. c. e. d. a. t. a. b. e. o. q. d. ē. m. i. n. o. p. m.
n. a. t. u. r. a. z. v. l. i. c. i. o. a. b. e. o. q. d. ē. m. a. r. i. e. f. m. n. a. t. u. r. a. q. z. i. l. l. d. q. d. ē.
p. m. u. i. n. p. s. i. t. u. t. o. e. v. l. i. m. i. t. u. i. r. e. s. o. l. u. t. o. e. Q. d. a. t. q. d. ē. m. a. r. i. e.
z. p. m. o. n. a. t. u. r. a. l. e. b. o. i. e. s. t. q. d. d. i. l. i. g. a. t. b. o. n. u. z. p. a. p. u. e. b. o. n. u.
d. i. u. i. n. u. z. b. o. n. u. p. r. i. z. i. o. o. d. i. u. q. d. h. u. i. c. d. i. l. e. c. t. o. i. o. p. p. o. n. i. t.
n. e. s. t. p. m. u. i. d. i. l. e. c. t. o. e. q. s. i. t. p. v. i. c. i. a. s. z. v. l. i. m. i. t. u. z. i. o. o. d. i. u. n. o. ē.
v. i. c. i. u. c. a. p. i. t. a. l. e. Q. d. e. n. i. s. i. t. v. i. n. i. s. u. l. c. u. i. s. q. z. r. e. i. p. s. i. s. t. i. t. i. b. g.
s. i. t. b. o. i. d. i. s. p. o. s. i. t. a. f. m. n. a. t. u. r. a. s. u. a. i. o. i. s. t. u. n. t. u. b. o. p. z. c. e. p. m. u.
z. p. n. c. i. p. a. l. e. q. d. ē. p. m. u. z. p. n. c. i. p. a. l. e. i. o. r. d. i. n. e. n. a. t. u. r. a. l. i. I. n. o.
o. r. d. i. n. e. a. u. t. n. a. t. u. r. a. l. i. p. m. u. i. n. a. f. f. e. c. t. i. o. i. b. z. s. e. u. p. a. s. s. i. o. i. b. z. e. s. t.
a. m. o. r. z. s. i. c. i. s. t. u. t. i. b. z. p. m. a. z. p. n. c. i. p. a. l. i. o. z. ē. d. i. l. e. c. t. o. i. u. i. n. i. l. l. d.
i. c. o. r. p. x. i. j. M. a. i. o. r. b. o. z. ē. c. a. r. i. t. a. s. E. t. e. a. d. e. rō. n. e. o. d. i. u. n. o.
p. r. e. c. e. p. m. u. i. n. v. i. c. i. s. E. t. q. u. i. s. o. d. i. u. m. a. l. i. q. d. p. r. i. a. t. b. o. n. o.
n. a. t. u. r. a. l. i. t. p. m. u. i. t. e. r. p. a. s. s. i. o. e. s. a. l. e. s. i. c. e. t. a. m. o. r. n. a. t. a. l. b. o. n. i.
t. u. o. d. i. u. b. o. n. i. c. o. n. a. t. u. r. a. l. n. p. r. e. c. e. p. m. u. i. s. h. z. rō. n. e. v. l. i. m. i. t. u.
q. z. a. t. t. e. s. t. a. t. c. o. r. r. u. p. t. o. i. n. a. t. u. r. e. i. a. f. a. c. t. e. s. i. c. z. a. m. o. r. e. x. t. r. a. n. e. i.
b. o. n. i. E. t. o. d. i. u. q. d. ē. q. d. ē. p. a. s. s. i. o. p. u. r. a. n. ē. p. m. i. s. s. o. d. i. u. d. i.
v. l. p. r. i. s. p. ē. p. m. i. s. s. o. E. t. p. r. e. d. e. s. c. r. i. b. i. q. o. d. i. u. ē. q. d. a. p. p. e. t. i. t. m. a. y. Odiū. d. e.
l. u. a. l. i. c. u. i. t. i. n. m. a. l. u. e. i. q. d. p. r. a. t. o. d. i. z. q. z. q. a. p. p. e. t. i. t. m. a. l. u. m. s. c. r. i. b. i. t. u. r.
p. r. i. o. p. p. t. e. r. a. l. i. q. u. a. b. o. n. a. c. a. m. v. t. p. u. t. a. i. s. i. m. i. t. a. t. e. v. l. m. o. r. t. e.
n. e. n. o. c. e. a. t. b. o. n. i. s. v. l. v. t. p. u. e. r. t. a. t. a. d. d. e. u. i. z. h. m. o. i. i. s. t. d. p. r. i. e.
n. o. ē. o. d. i. u. q. z. n. o. i. n. t. e. d. i. t. p. a. s. e. m. a. l. u. i. l. l. d. D. i. f. f. e. r. t. a. t. a. b. i. r. a.
q. z. i. r. a. t. a. p. p. e. t. i. t. m. a. l. u. a. l. i. c. u. i. t. s. b. rō. n. e. b. o. n. i. s. i. s. b. rō. n. e. v. i. n. i.
d. i. c. e. v. t. p. u. n. i. a. t. i. s. p. r. a. q. u. e. e. s. t. i. r. a. t. d. e. d. e. f. e. c. t. u. c. o. m. i. s. s. o.
s. e. d. o. d. i. e. n. s. s. o. l. u. m. i. n. t. e. n. d. u. r. i. n. m. a. l. u. m. e. x. o. s. i. t.

De odio inquit psal. .§. I

loquēs in psona xpi ad ptem de iudeis odientibz cū z p
segritibz. Posuerūt aduersū me mala p bonis. z odiū p
dilectōe mea. Cōstitue sup eū pētorē z diabol. i. t. e. r. a. d. e. x.
t. r. i. e. i. Cū. i. u. d. i. c. a. t. e. x. e. a. t. p. d. e. n. a. t. v. b. i. t. r. i. a. d. o. d. i. o. n. o. r. a. t.
P. r. i. m. o. q. p. a. r. i. t. p. e. s. s. i. m. a. r. e. t. r. i. b. u. t. i. o. n. e. m. i. b. i. p. o. s. u. e. r. u. t.
S. e. c. d. o. q. c. y. a. t. o. p. r. i. m. a. d. i. l. e. c. t. i. o. n. e. m. i. b. i. z. o. d. i. u. m. p. z. c.
C C 2

Títulus Octauus .

Tertio q recipit maxiam punitōes ibi. p̄sticue rē.

Quantū ad primum .§. II

Qd iū fac
pessiaz re
tribucōez

Odios aliu. z. si ille multa bona fecerit et tñ oim oblitus
fecit multa mala qd illu qd pessimu est. Tñ aug. sup spat
terru ait. Sex vntie sunt sz retributores reddere. p mal
bona. nō reddē mala p mal. bec bonoz sūt. sz pus meli
nō reddē mala p bonis. reddere mala p malis. bec duo
maloz sūt. z posteri. detri. reddē bona p bonis z ma
la p malis. bec duo mediocriū sūt. z pus. p inquit bonis
qd rps nō arguit sz pl^o oportere dic. qz z si et bñcia b fa
ciūt posteri. p inquit malis. puenit tñ z bñci. Tñ etia
lex modū vltōis statuit dicēs oculū p oculo. q si vīa pī
iniustoz iusticia ē. nō qz in qd ē vltio qia lex statuit. sz
qz viciola libido vlticē qz magis qd ad iudicē pñet b mē
boies discernere qd bonū boies sibi cperere. Dic enim
malū p malo redderet Iudex vero nō odio sz delectatōe
iusticie iustū iusto qd ē bonū p malo. qd etia de iust
iudex fecit. Dec ille. pñū. q. iij. Sed differētie sūt pessime
q agit qd reddid malū p bono. ad qd inducit odiū. qd
vñqz iudet erga rpsm egerūt. Nā cū multa bona z inu
mera bñficia eis pulerūt. multa mala eis reddiderūt qba
opprobriosa. p tumidiola posuerūt aduersus eū. p bonū
verbis sue doctrine vocando eū sed uero: ē demoniacū z
bñdī. qba durissima flagelloz posuerūt adūsus eū. p
bonis miracloz in eis faci. Refectores selcā p refectōe
sua suau. Demū malū moris posuerūt adūsus eū. p boi
no vire eis dātū. Torū b exigit odiū eoz. Tñ ipe ait. d cis
Odio habuerūt me grati. idest sine causa.

Quātum ad secūdū .§.III

Punitio
odij

notat punitio odij triplex. s. spalis. spūalis. z infernalis
 Apalis ibi. Cōstitue sup eum pctorēz. i. pstitues sup illū
 pplm pctorēz. s. ad dānādū z affligēdū qđ faciū ē p. **Ty**
 rii z vespasianū qđ pplm illū rebellantē mltiplr afflixē
 rūt z subiugauerūt. Sic accidit odiētibz qđ in punitōez
 pccī eoz. dē subijct eos pctoribz qđ affligat eos **Un** de
 illis pctoribz odiētibz deū z bonos ait ppha. Dānati sūt
 eozū qđ oderūt eos. Punitio spūal notat ibi. dyabol⁹
 fter a dectrs ei⁹. Deptera spūalis hoīs ē op⁹ d genere bo
 norz vt elēosine. icunīa. z bñōi. **Sz** stat dyabol⁹ ad de
 tēra odiētz qđ tollit sibi fructū oīs boni opis. Nā vt ait
 apłs. i. Coz. xij. **Si** distribucor oēs facultates meas in
 abos paupz. z tradidero cor p⁹ ira vt ardeā. sustinēdo ē
 martyriū nihil mibi pdest. s. ad meritū sine caritate h fa
 ciēdo. **Sz** vt ait aug. Tolle caritatē odiū tener. Nil ita p
 riū. caritati vt odiū. **Im**possibile ē caritatē dei iēse vbi ē
 odiū ppter qđ dyabol⁹ a dectrs ei⁹ stare d. s. ad auferēdū
 sibi fructū. Punitio infernal notat ibi cū d. cū iudicat. s. i
 morte a dō cteat p dēnā⁹ ad penas eternas. sic pz cēplū
 in pabola fui debitorz decē miliū talētoz. qđ ex eo qđ nolu
 it p suo dimittere cētū denarios. z signat rētrōez odij ex
 iniuria recepta tradidit eū tortoribz. i. demonibz quosq
 redderet vniuersūz debitorū. **Marb.** xviij. qđ exponit de
 odio ppter qđ dā monēz cū eo p dēnā⁹ ad penā inferni

Quantū ad tertium .§. III

qđ vltio positū ē qz. plix⁹ tractādū ē. **N**otādū qđ odiū
ē ōrū caritati cū caritas sit maxia frutū qz vt ait apłs
i. **Cor. xij.** Maior boz caritas. Et aug. in scr. **L**ancas
fōs ē z origo oim bonoz. munimē cegregiū via qđ dūc ad
celū. z iō ondit gūitas hui⁹ pcei de qđ dicit **O**dium p dile
ctione mea. Sed sciendum qđ triplex est odium.

Primum sui & discernendum.

Secundum dei 2 horrendum.

Tertium proximi & fugiendum.

Odiū sui Odiū sui p̄t esse bonū ⁊ malū. ⁊ tō scernendū vt maluz

deserat z bonū teneat. In hoīe sūt due ptes. s. intellectus
z sensitiuus. Intellectiua seu rō que sp. horrat ad optima
appetit p̄uolū z odit vicia z p̄tā. Et q. ista est p̄ p̄nā
p̄nā in hoīe. iō q. p̄uolūe uiuit. vere diligit seipm. z p̄uolū
se odit se scz s. p̄tē sensitiuā q. est inferio: p̄s i. hoīe. z n. ap
petit nisi placencia carni etiā si sint viciosa. Un. p̄p̄s Jo.
rii. Qui odit aīam suā in h̄ mōdo. i. vitā eternā custodit
eā. Odire aut aīam suā in h̄ mōdo est odire z detestari vi
cia z delectabilia fm̄ mūdū z carnē vbi ē p̄ctm. z tal nō
p̄p̄ie loq̄ndo odit s. h̄c diligit se. q. in vitā eternā custod
dit aīam suā rōnalem. vt iteret in eā. S. odii suū qd est
dānabile p̄sistit in cōmittēdo aliqd̄ criminale vt p̄manē
do in eo. q. p̄ h̄ occidit aīam suā puando eā grā z glia. z
exponēdo ea igni eterno. vñ bñ dī: in p̄s. Qui diligit in
q̄ratē odit aīam suā. z tale odii nō ē aliqd̄ p̄ctm ipale s.
gnale qd̄ repit i qd̄libet morali. Sic at odire in se vñ
cia z q. ipediūt salutē ēlicitū z scm̄ odii fm̄ p̄s. Inq̄ra
tē odio habui. s. nō p̄p̄ie odii ē. Ita z odire vicia alioz z
qd̄ in eis ē ipediēs p̄p̄uā salutē laudabile ē r̄p̄uolū. Un.
in p̄s. Perfecto odio odit illos. i. p̄ctōres. s. detestadi vi
cia eoz. Et sic etiā intelligit illd̄. Qui nō odit p̄m z ma
trē nō ē me dign. Lu. xiiij. Odiēdū ē in penabz vñ alijs
qd̄buscūq. qd̄ in eis ē ipediēs salutē nrām vel ipoz vt
affectio carnal z h̄mōi. Arleo papa. Odio habeat p̄tā
z nō hoīes corriganē tum idi. tolerent īfirmi. di. lxxv. c.
odio. Scdm̄ odii ē odii dei. de q. dī: Jo. xv. a p̄p̄o dī
iudicis. Viderūt z oderūt me z p̄z mē. ē sp̄ale p̄m dī
stinctū ab odio p̄mī. S. quō dē odio h̄c declarat. b.
Ab. ij. ij. q. xxxiij. ar. i. dīcēs. Odiū ē qd̄d moe appetit
tiue porēt q. nō mouet nisi ab aliq̄ apphēō. De aut
duplī apphēdi seu cognosci pōt ab hoīe. Vno mō fm̄
seipm. puta cā p̄ essentiā vidz. Alio mō p̄ effectū suos vt
deri p̄t. cū. s. iusibilia dei p̄ ea q. scā sūt intellecta sp̄iciūt
De at p̄ cēntiā suā ē ipa bonitas quā nullū odio h̄re p̄t
q. de rōne boni ē q. amē. Et iō ip̄sibile ē q. aliqd̄ vñ
dēs deū p̄ cēntiā odio h̄eat. Un. z dyoni. dic. i. li. de diu.
noibz. c. iij. q. oibz amabile z diligibile ē primū bonū z
pulch. Est at z eē ipa bonitas z pulcritudo. Inq̄ntū at
de cognoscat p̄ effectū suos. sciēdū q. aliq̄ effectū dī sunt
q. nō p̄nt vllō mō p̄nari volūtati hūane vt eē vtucere in
telligere. qd̄libz eoz ē appenibile z amabile oibz Un. fm̄
q. de apphēdit vt actor hoz effectū. viz inq̄rtū ē crea
tor. bñfactor. vñ z h̄mōi. sic n̄ p̄t odio h̄ri. vñ dī. ij. c.
dre. iij. q. oīa inuocāt vñratē. z benignatē in opibz ei. Ar
dyoni. dic. q. de p̄uerit oīa ad seipm. inq̄rtū ē oibz p̄nā
cipiū cēndi. q. oīa inq̄rtū sūt redūc i dī silitudinē q. ē ip̄s
eē. Sūt aut qd̄d aliq̄ effectū dei q. repugnāt iordinate vo
lūtati hūane. sicut īfictio pene. coherctio p̄ctōz p̄ legē
diuinā q. repuḡt volūtati hūane d̄p̄uare p̄ p̄ctm. Et fm̄
hāc p̄sideratōem p̄t deus odio haberi ab aliquibz triplī

Primo in quantum prohibitor peccatorum.

Secundo in quantum afflictorum aduersorum.

Tertio in quantum impeditur cupitorum.

Et hoc enī q̄ dē phibet aliq̄ mala q̄ aliq̄ velent facere
s; p̄ciētia remordet 2 nō sinit ita libere agere sine stimu-
lo remordēte. vel etiā qz aliq̄ nō affuerūt in malis volū-
tati eoz ducti ex phibitōe dei ideo odiunt deū q̄ p̄salia
hibuit. Aliq̄ ad odiū deū p̄f adūsā q̄ sustinet a dō. 2
nūcro horū s; dānati de q̄b; i p̄s dē. supbia eoz q̄ te ode-
runt ascēdit s; Non enī quib; odit p̄nas odit deum
Nam multi odiunt p̄nas qui tamen nō odiunt deum
sed patienter tolerant eas ex reuerentia diuina. Sed p̄
rumpere in odium ipsius dei puniēt tanq̄ iuste p̄ni-
at. qd faciunt dānati hoc est odire diuinā iusticiā. Aliq̄
q̄ odiunt cū nō p̄spere succedat eis qd volunt. qd enī p̄-
ner ad magnum b̄ficiū dei. vñ dē. ij. macha. vi. Non
sinere p̄torib; ex sentētia agere id est fm desiderū eoz

Ca. 3. De odio

Odium di
st maxis
peccatus.

Odium pro
mi temp
et pami.

sed statim vltimos adhibere magni beneficii indicium est. Est autem odium dei mortis peccatorum quod opponit dilectioni dei quod est optimum bonorum. Optio est quod onus pessimum in piam i. viij. cbi. Hoc magis aperte declarat ibo. ij. q. xxiij. ar. ij. dis. ccs. Defectus peccati consistit in auersione a deo. huiusmodi autem auersio rones patet in breuius volutaria est. vñ patet consistit in volutaria auersione a deo. h. bec volutaria auersio p se ipsoz est. i. odio dei. in alijs autem peccatis piam patet et qñ p aliud. Sic ei volutaria p se liberet ei quod amat. ita et p se refugit id quod odit. Unde quoniam alijs odit deum auertit ab eo sicut finem se volutaria est. h. i. alijs peccatis puta cum fornicatio non auertit a deo sicut finem se h. finem illud inquit se appetit inordinatam delectationem quod h. anneta auersione a deo. Sp. ar. id quod est p se est peccatum quod est p aliud. vñ odium dei est gñr iter alia peccata. pñtinet illud ad peccatum in spūalem put est spūale gñr peccatum. ita h. n. copuratur iter spūale est quod regit i. quilibet spūale eius. Est et istud peccatum gñr infidelitatem. Rō ei peccati infidelitatis est ex odio dei circa cuius vitare est fides. et iō sic est peccatum effectum. ita odium dei maius peccatum est quod infidelitatem. Odiūz terrū quod est pñt spūale peccatum i. spūale peccatum distictū ab alijs et mortale. qñ est finem deliberatōz rōis. Qd ar sit peccatum odiūz pñt p se pñt testificatōz p rationes. et p sui psecutione. Quātū ad pñm dñi. Jo. ij. Qui odit fratrem suū i. tenet huiusmodi. Enebre ar spūales sūt peccata. Et leuif. xij. pceptū dñs. Ne oderis fratrem tuū in corde tuo. h. facere pñt pñt pceptū est peccatum mortale. Et i. iob. ij. dñr. Qui odit fratrem suū homicida est. i. aīe sue. h. n. occidit aīa nisi p mortale. qñ mortale gram extinguit qñ est vita spūalis aīe. Clemens etia dicit homicidiorum tria genera. Brutus peccat aplos et dñr rebar cor parit fore penā. Nā q occidit et q odit et q detrahīt pñt homicida est. de pe. di. i. Qd ar dñr penā corū parit est intelligi i. genere q quilibet horum facit hominem di gñr pena eterna. qñ mortale. Odiūz scdo odiūz pñt peccatum p rōz quā ponit be. tho. se. se. q. xxiij. ar. iij. Qdum ei amor opponit. vñ tñ h. odiūz de rōne mali gñr amor de rōne boni. Amor ar debet pñt finem id quod h. a deo sicut naturā et gram. nō autem debet ei amor finem illud quod h. a se ipso vñ diabolo sicut culpā iusticie et delectationis. et iō h. odire i. pñt quod pñt peccatum. et qñ illud quod pñt ad defectū iusticie diuine. hoc ar ipm quod odim. i. pñtimo culpā et defectū iusticie pñt ad ipm amorē. Nā eiusdē rōnis est velle alicui bonū et odire malū ei. Unde ad Ro. xij. Odiētes malū adherētes bono. et sic licite pñt odio huiusmodi inimicū. Nā tñt aliq dñr q fecit ei aliquā lesio nē vel qñt facere rōne. Tal ar gñt peccat caritate et iusticia agēs. vñ i hoc malū est et hāc malicia et culpam inimici pñt et rōz odire et detestari. S. ipam naturam fñs et gram et iusticiā n. pñt de odire sine peccato. qñ odit quod fecit de. i. naturā et gram q bona sūt. Unde de dño dicit sapiēs Sap. xi. Nihil odisti eoz q fecisti. et hoc pñt dñr odiūz pñt quod sine peccato est n. pñt et mortale cū est cōpletū odiūm. Tertio pñt est peccatum p seculatōz. Sequē enī ad odiūz cessatio venit seu remissionis habite et habende peccator. Unde Aug. Qui diuini beneficii oblitus suas vult vindicare iniurias sicut pñt odiūz pceptū n. solū de futuris peccatis veniā n. meret h. et q sibi dimissa fuisse gaudet bar ei iputabūt ad penā. de pe. di. iij. c. q. diuini. qñ scilicet dñr abis pñt odiūz sequens ac si n. fuisse sibi dimissū aliq quod peccatum. Exēplū in parabola de debitoz. x. milia talēz. Math. xviij. Et vt dñr be. tho. vbi. d. ar. iij. Cū gñt peccati commissi in pñm attēdat ex pre deordinatōis volutaria peccatis. et ex pñt nocumēti illari pñt qñs ex pñt nocumēti in pñm mīta alia peccata sūt gñtōza odio. qñ maius nocumēti sit ei pilla vt homicidū adulterium. et huiusmodi tñ ex preordinatōis volutarias odiūz est valde graue mortale. qñ p ipm deordinat volutarias qñ portissimuz in boīe vt radij oīs peccati. nā exēptiores inordinatōes n. cēnt

peccata nisi ex inordinatōe volutaria fierēt. Et notā dñr fm Durā. ordis mīez i. sūma q triplici ex ea habz qñ odio

Primo pñt displicentia pñtatis.

Secundo pñt displicentia bonitatis

Tertio pñt displicentia recepte penalitatis.

Quātū ad pñm aliq sūt ita pñt q odio hñt diligē. Proxim. res se et amat odiētes se. i. vt nocēt sibi vt inducētes pñt tria o ad mala. et cōtra retrahētes a malis p admonitōz odiūz dñr. vñt qñ sūo dñm est de David. ij. Reg. xij. Diligis odiētes te et odio bñs diligētes te. Et tales odiūz pñt displicentia pñtatis quā eis dñr. Vñ Salust. ar. Veritas odiūz parit. De nūcro horz fuit achab rex isrl q dicebat de micha ppha. Ego odi cū qñ n. pñt mibi bonū sicut malū. iij. Reg. xxiij. Quia ei dicebat sibi vitare repie bēdēs cū et pñtias q incurreret cū pñt pñt pñt sua et n. adula bat regi vt pseudo pñt q pñt pñt sibi prospera adula do ei. iō i. m. micha odiebat. Dur. rōm qñ assignās saluator ar Jo. ij. Dis q male agit odit lucem sicut pñtatis vt n. arguant opa ei. De talibz dñr Ames. v. Odio habuerūt i. pñt corripit. i. sapiētē. Sapiētes seu iudices antiq. stabāt i. pñt ad iudiciū q debent oibz dicere vitare. Aliq odiūz pñt pñt displicentias bonitatis. qñ corpo q mali sūt bonos videt vt bona dñs eis audire n. pñt qñ pñt ex iudicia. vñ qñ bonitas eoz malicia eoz odiūz. sic de ioseph dñr Sen. xxiij. q odes rant cū fñs sui nec poterat ei pacifice loq. qñ erat pñt singularē bonitatem ei. Unusq. sicut ei ait. Micro. moribus suis fauer. Sic ei ouis delectabilis pñt cū oue. et lupus cū lupo. ita et malus delectat et amat malos siles siles et bonos et rios moribus suis odit. Aliq odiūz pñt displicentia pñtatis ex aliqua iniuria recepta. sic absalon odiebat amen fratrem suū pñt oppōsiōne tororis thamar. Simulas vñt qñ displicentia quoz videt iuriā fñe occasio. ij. Reg. xxiij. Sic clau oderat iacob fratrem suū et minabat occidēre. qñ abstulerat ius pñtogenitūz paternā bñdiciōz Sen. xxiij. qñ tñ iuste iacob fecerat cū a dño sibi datus fuisset. Est autē peccatum istud mīlū gñale et pñtimum et mirabilē multiplicatū. Nā vñt boīes odiūz sicut pñt vñt lūz dimittēre qñ lūz eis videat. nec aduertit q tñ in odio manēt nō tñ vñt peccatum mortale cōmittit. et tñtōz qñt iuriā receptā ad memoriā reuocantes actualiter opñt illis mala qñ odiūz. Qd ar dñm ē antiq. Odio bēbis i. mīcū tuū. Math. v. Nō erat illa sñia i lege dei s. fñt glo. quā faciebāt legē doctoz sup illud. Diliges aī mīcū tuū sicut teipm. Leu. xix. Et b. arguebant a pñtano sensu dicētes. Ex q amīcū diligē pñt pñt pñt iusticiā odiūz mādāt. S. tale argumētū est validū qñ pñt n. habet i. lege. s. ex pñt mādabat dñs pñt in ipā lege statutū. qñ si qñ trāsics p viā videret iusticiā mīcū s. far ana i terrā lapsū. nō pñt s. iuuaret ad subleuandū ipm. vñ talē falsā expositōz reprobas ar. Ego autē dico vobis. diligite inimicos vestros. Math. v.

Producit autem odiū .§.v

tres fructus pessimos.

Primo cordis obdurationem.

Secundo crudelitatis actionem.

Tertio dānificationis malignationem.

Odiū indurat cor temblē vt merito de odiēte possit il odiam i. lud verificari qñ dñr de diabolo Job. xli. Cor ei induratur durat cor bñt qñ lapis. Vñ odiū sile est q fuit occasus tyrān. i. parat. Legit ei de ipo q ipo mortuo exenteratū est cor. eius vt medici possent videre eam mortis ei. et mūtū est cor ei. durz qñ lapis qñ ex illo veneno pñt. Ad odiētes asse durz cordis ponit Bern. in li. de pñtatiōe di. Cor durz rñ est qñ pñt nō sandis. pñtate nō emollit. pñt non flectit. mīnis nō cedit. flagellis obdurat. Cor durz aīe

Titulus Octauus

sapientia male habet in nouissimo. Nec oia impleri videt in odiore. na cor ei no pr bre pitione. Un nec in pfecti sione absolutio nec venia nec coione. Exple eni d de pe. di. v. fallas. q talis qz odiu i corde admitti non dz ad pnam scz vt absoluat a pfectiore. Et qto magi per manet in odio tato magis indurat. Pierare n emolitur talis. qz si videat inimicu i aduersitate n pparit. s; ap petur ei maiora mala vsqz ad psumptioz. Sic iudei odie tes xpm n fuerut moti pietate ad ipm cu videret cum terribilr flagellatu. qd fec pylar? ad flectedu eos ad pie rare erga eu s; oino voluerut eu crucifigi vt satiarent d penis acerbissimis ei? z obprobrijs. nec flectit paby odi ens. na si amia z vicini religiosi z plati depcent tales vt odia dimittat z inimicias n acquiescat. qnimmio. nec pab bus ei? ad que odiu hnt. etia iniuste flectit paby. Sic nec iudei paby stephani oratis p se lapidatibz que iniu ste oderat ppter pures suas z sapiam z miracula. No ce dit minis odijs. qz si fiat ei cominationes a pdicatori bus mltroz maloz q de? p odio suo inferet. z papue da natiois eterne no videt curare. s; nec minas dei. Dic eni aug. dicit dñs. Dimitte z dimittet tibi. Ego dimisi p? scz pcta tua. z offensas mihi p te factas. dimitte z tu po stea. Na si no dimiseris reuocabo scz te ad dñatorem. z qd dimiseris replicabo tibi. de pe. di. iij. ca. dicit dñs. Flagellis obdura. Na incurrit in dñam z infirmitates morte familie sentit z in odiu tenet. vn z i nouissimo ma le habet. qz i morte cu odio trasies a deo dñb crudadus ad inferna descendet. Scds pessim? fruct? odij e cru delitas. Nulli placere sinit odiu nec amico nec psguico. Rayn ex odio ita crudelis fac? e vt no pceret germano abel inoceti. Egyptij q oderat hebreos vt br Ego. i. affli gebat eos mltis modis z obprobrijs adeo cruces effe cti ad eos vt maderet pharao. ocs mares cu nascebant submergi in flumie. Quid crudeli? ee poterat. Iraj? he rodes ex odio que pcepit ad regē iudeoz receter natuz scz xpm vt occideret eu occidit ocs pueros etia filios. p pios a bimatu z infra i finibz berthebē reptos. Tanta e crudelitas z stulticia odiens vt occidat seipsum gladio odij ex eo q alijs aliquentulu scidit vestē ei? Dia ei iniu ria q fieri pot e arca corp? qz z res tpales ordinant ad corp? Lo. p? ar e vestis aie qua occidit gladio odio ipz suscipies. Aiea logini militis no fuit ita crudelis sic e odiu. qz illa trasuerberauit corp? mortuu. odiu aiaz viuē te. z aliqñ etia corp? Dñc z boen? de phica cosolat. aie. Apud sapiētes null? loc? odio prius relinqt. Na bonos qs nisi stultissim? oderit. Malos vo odissimone caret. Na sic corpis lāguoz. ita viciostitas qst qdā morbo e aia rñ. cu tñ egros corpe mīme odio s; miseratōe dignos ar bitremur. Et seneca. Ridiculū e odio nocētis inocetiam pdere. Idē in alia epla. Si magnanīm? fueris nūqz di ces tibi iuriā fieri. de iunico dices. No nocuit mihi sed animū nocēdi habuit. z cū illū in tua prāte videris vi dicatū putabis te vindicare potuisse. Terri? fructus odij e dñu. Na odijs qrit i cioso septe genera dñozū vel sil vel sepatim. z in qlibet e mortale. In sba apperēs q ipam amittat vel diminuat. z ad b opat si p p lev p alios. In fama qz detrahāt z bona audita de eo puerit dicēs malā intēdoz bre. In patria. qz qrit quō expellat de ciuitate vel salte b desiderat. In familia. qz apperit i firmitates vel morte filioz vel dñatōz z iniurias eius. In libertate. qz apperit qz incarcet ppter debita l als etia qz fuituti subiectat. In corpe. qz cupit illū ifirmari vel mori. vn z impcat ei mltas maledictōes. z si ipe no velit p se occidere optat tñ vt ali? vl de? hoc faciat i vin dicta sui. In aia. qz veller aiam ei? ad inferna descēdere. Adlibet hoz qs apperēs pñō ex odio mortali peccat. Remitte. Scōra dimittēdo iniurias z odiu. de corpe multiplex

Odiū
crudelē
facit.

Odiū m
uplīr dā
nificat.

fructus z optim? sequit scz remissio pctor. Aug. i ser. re iurias mone. Ego ad dilectionē iunicoz vos moneo qm ad sa? e mltum nandū vulnera pctor nullū medicamēti efficacē esse vult. cogico. Tuusqz debitor e z bz debitorē. bz primū suum. Hae regulā de? statuit cū debitorē suo. quā ipe seruas cū tuo. Si n ignoscas debitori tuo. i. ei q te offendit porz tado scz odiu ad eū. nec deus tibi ignoscer debita tua. i. pcta. Si aut ignoscas z de? tibi remittet debita tua. vt dñs. Math. vi. scz si de pētis sis pñr. Scds fruct? e adoptio filioz. qz effiat fili? dei p imitationē. sm illud Math. v. Diligite iunicos vros. bñfacite his q oderit vos. Oate p pñantibz z calūnantibz vos vt sitis filij pris vri scz dei scz p imitationē qbz tadē hereditas glorie dat. De ei nullū odit. sm illud. Diligis oīaz nūbil oditi eoz q fecisti. Un ps. Quō miseret pñ filioz misert? est dñs. Pr aut ignoscit nō odit malos filios. bñfacit imi cis suis. i. pmanētibz in pctō. Na solē suū oīaz fac super bonos z malos. z pluit sup iustos z iniustos. z nō solas materialē solē s; spūalē. qz lumē intelligētie dat z bonis z iniustos z pluitā grē infudit sup iustos augmēdo eā z iniustos iustificado eos vt pz in saulo. Cū ei eēt i ipso actu psecutōis xpi circūfulsit eū lux de celo. z conuersus grām dei recepit. Act. ix. Oruit z ipe de? incarnat? pro crucifixoribz suis. nō odiuit aut se vindicauit. Eia. liij. Pro trasgressoribz orauit ne pñr. Terri? fruct? e con uersio iunicoz. Un apls ad Ro. xij. Si esurierit iun cus tu? aba illū. si sitit potū da illi. Hoc ei faciēs conge res carbonēs ignis sup caput ei? i. talia bñficiā facia in iunici ex qbz manifeste ipi pñt videre dilectionē tu ad eos. nō odiū ppter iniuriā factā. erūt vt carbonēs ignis exatates in caput. i. in mētē ei? dilectionē. z p pñs reco gnitionem sue offense. Sicet oīo pñbomaryris stepha ni p saulo iunico ei? maslo q fuabat vestimēta lapidat tiū eū. z p alijs impetravit pñsionē ei?. Un aug. in fmōe. Si stephan? p saulo nō orasset. ecclia paulū non habuisset. Legit de scō iobē elemosinario q erat pñr archa alexādri. qz cū sel qdā nepos eius recepisset ma gnā iniuriā a qdā cue q erat debitor ecclie sue in certa qritate pecunie. z mltū cōgrēt ipe nepos de iniuriā sibi facta apd ipz suū auūculū pñarchā. z cū vidit ex odio expereret. Dicit ei pñarcha solado ipm. Pariēter epe cta fili mi. qz cito faciem? talē vindictā qz tota alexādria mirabit. Qui exbilarat? diē expectatōis vltiōis fiende. Una igit diez pñarcha vocat fecit eū q iniuriā fecerat. z suū nepotē corā se z astātibz mltis amibz dñc pñarcha Ecce talis tu fecisti talē iuriā hūc nepoti meo nō bñ te cisti ledēdo. prim tuū. Nolo trascat mltā talis iuriā vt exēplo meo astātes. z ali? postea b audietes discāt suas vindicare iurias z odij satisfacere. Quātū debes ecclie mee. Rñdit ille. tñ. Nadat pñarcha notario suo dices Dele de libro rōnū tale debitū. qm in satisfactōe iun rie sacre nepoti meo z ob vindictā vnde z mihi ego tibi illud debitū ex toto remitto z absoluo. z ammo tibi cas ueas in futurū ab offensis pñm tui ne de? irascat tibi. Ex q re tota alexādria mirata e vt pdixerat. De scō iobā ne gualb. etia legit q cū esset miles z inimicias mora les hēret cū qdā qz occiderat auūculū suū. Una dicitur cū esset armis acanct? z iuenisset inimicu suū solū z in/ ermē aggressus e cū vt interficeret. Qd ille intūes se nō posse euadere. pstrauit se rogās cū ob amorē eius q talē die. p nobis oībz passus erat sibi ignosceret. erat ei seria. septa. Ad cui? pces subito emollitū e cor ei? amorō omi. no odio dixit. Ob amorē crucifixi nō possū tibi nō idul gere cū ipe. p nobis iuniciis suis mortem gustauerit hac die. Vade secur? z fac bonū. ego tibi iuriā tantā ex ore remitto. Post cū accessisset ad eccliam sancti Miniat? pñe florentia in monticulo. ybi nūc morant? fca montis

Conuenit
inimicos

Odiū
m
uplīr dā
nificat.

oluarz orant ipsi ad imaginē crucifixi ipsa imago incli-
nauit sibi caput qđ grās ei agēs de iniuria remissa in-
mico ppter eum. Et adhuc ondit ibi talis imago. Et ita
cōuersus ē ille Iohs gualb. ad deū qđ dimisso seculo ordi-
dine sēz vallis ymbrose. z miraculis multis claruit cano-
nizatus ab ecclesia.

Utrū odiēs proxi §. VI.

mum possit cōicari. Verbi grā. pone qđ aliqđ sustinu-
it magnā iniuriā vť dānū ab aliqđ pť qđ denegat sibi sa-
lutarē. nūqđ pōt sibi licitari ad cōiōnē. Rū. s. z du-
ran. ordīs mīoz. Et illatōe iniurie qtuor solēt oriri i bo-
mine. Primū ē odiū siue rā cor in corde. Scđm ē effect⁹
odiū in ope. Tertiū ē signū rācoris in ore. Quartum est
actio iniurie. Primū tenet dimittere. Imo poti⁹ nū-
qđ debuit admittēre. qz nec dō dolere de pspēitate iūm-
ci. nec gaudere de malo nec malū sibi optare. nisi esset iū-
mī⁹ ecclie. vt heretic⁹ vel tyrān⁹ pscāns. vel republice.
sicut public⁹ latro. tūc cō dolere deberet de pspēitate sua
tpalibz. qz p qnto pl⁹ pspēret. tāto pl⁹ ecclia vel res
publica ledere. An greg. xxiij. moral. dic. Sicut noxi-
um solet esse si vnitas desit bonis. ita pnciosum solz ēē
si non desit malis. Peruersos qppe vnitas corroborat
dū cōcordat. An paulus vnitate fregit factā a pbarisē
is z seductis ad ipm occidēdū. Licet aut qđ non debeat
dolere de pspēitate inimici in tpalibz. nō tñ tenet gau-
dere de bono suo tpali. s. z gaudere de puerisōe sua. p
secu spūali z tētibz. s. si gaudet de bono vť dolet d
malo inimici. s. est signū pfectōis. nisi ille esset inimicus
ecclie vť republice. Si aut dolet de bono tpali. vť gau-
det de malo ei⁹ vť optat sibi malū. Aut talis dolor vel
gaudiū rōni placet aut displicet. Si placet ita qđ est fm
rōem deliberatā z pstitit in eo nō penitēs de hoc nō dō
cōicari nisi forte modicū malū opret sibi p qđ se recog-
nat. Vel nisi opret malū nō sub rōne mali. s. qz credit si
bi illud expēdire vť republice. sicut belias occidit dū
os qnāgenarios cū suis. iij. Reg. i. Vel ppter bonū p se
vt pām minueret qđ viuēdo augmētasset. vť ppter bonū
nū republice vt viuētibz vtilis merus incutere ad vi-
randū ydolatriā. vt aug⁹. dicat. xxiij. q. iij. s. vť obijct
Vel etiā cū timet. s. iūmīl ne ex pspēitate sua ille sibi i-
iuste noceat z ppter ea dolet de ipa fm iho. Si aut dō-
lor z gaudiū rōni displicet. qūis sēsualitari placeat sēz
de pspēitate inimici z aduersitate eius. tūc pōt cōicari.

Scđo ex illatōe iniurie odiū in ope. z h pstitit i
duobz sēz ex subtractōe boni z illatōe mali. Si i sub-
tractōe boni. aut qđ subtrahit illicite bonūz spūale. aut
tpale. Si spūale puta qđ excludit eū ab orōne generali.
cū sēz orat p oibz fidelibz inrēdit illū excludere. aut qđ n
vult corā eo pdicare tūc peccat qūiter. nec dō cōicari qđ
diu hz hāc volūtate. Si subtrahit bonū tpale. aut nec-
cessariū aut nō necessariū. Si necessariū. sic peccat mor-
taliter vt si inimicū nō pascit in articulo mortis. Tunc
enī hz locū qđ dicit amb. dist. lxxvi. si nō pausti occidi-
ti. Si nō necessariū nō peccat nisi venialr. qđ intelligo
cū eo ille indiget z si nō absolute. si effect⁹ odiū pstitit in
illatōe mali. aut qđ qđ infert inimico malū ptra ordines
iuris aut fm ordinē iuris. si ptra ordinē iuris sic peccat
mortalr qz mihi vindictā z ego retribūā ait dñs ar. de
pe. di. iij. vbi dicit aug. Qui diuini bñficiū oblit⁹ suas
vult vindicare iniurias nō solū de futuris pccis veniaz
merebit zc. Si fm ordinē iuris. sic tūc pōt cōicari. odio
tñ a corde remoto vt quādo hoc facit ex sentētia iudicis
vel ex pmissione iuris. Et sententia iudicis. vt si malefā-
croz ad mādātū iudicis satisfaccere leso. nō vult etiam le-
sus pōt ipm de mādato iudicis appetere bello. Et quic
quid rapit ab hoste vť adiutoribz suis totū suū ē quo-

usqz sit sibi plene satisfactū de omī dāno dato z expen-
sis vltra hoc aut nō debet aliud accipere nisi ppter imma-
nitatē vicij ille meruerit omībz bonis spoliari vt ppter
heresim. vť consile vitij. similr cōmunicari pōt qñ facit
hoc ex pmissione iuris. Licet enī regulariter verū sit qđ ne-
mo pōt seipm vindicare. vť sibi de suis ius dicere. tamē
ius hoc pmitit in casibz ciuilibz. vt vim vi repellere cūz
moderatiē inculpare turde vť etiā socios defendere. et
hmoī. xxiij. q. iij. fortitudo. Tertiū ex illatōe iniurie
odiū signū rācoris in ore. z sic distingue. aut iniuriatoz
exhibet cōdignā satisfactōez aut nō. Si exhibet fm qñ-
titatē culpe supple z possibilitatē suā. sicut tenet ad amia-
ciam recipe z ei loq. An aug. Memēro cito ignoscere si
qđ in te peccauerit z a te ventā postulauerit. Si aut n
exhibet nō tenet ei loq qñ sēz satisfaccere. aut omnino nō
vult. aut semiplene. Et hoc intellige fm nisi forte actio
iniuriarū abolita sit dissimulatōe vť remissioe. Actio ei
iniuriarū abolet remissioe vť dissimulatōe. Remissioe
qñ sēz lesus remittit iniuriā. xxiij. q. iij. sic illic. Dissimu-
latōe remittit. vt si luserit vť riserit vť comederit cūz eo
post iniuriā factā. insti. de iureiurā. s. si. Quarto ex
illatōe iniurie oritur actio iniuriarū. Hāc null⁹ tenetur
dimittere. imo qñqz lesus dimittere nō pōt. vt si iniuria
illata est monacho vel seruo vel filiofamilias vel vxori.
Nam si monacho illata est cōpetit actio iniuriarū mona-
sterio vel monacho. nisi forte monach⁹ seu alius religio-
sus esset longe absens a monasterio. z de licentia abba-
tis seu alius alteri⁹ sui supioris. tūc enī posset agere de
actione iniuriarū. ff. de iureiurā. l. si vnus. Et si monach-
us remittit iniuriā nō domū monasteriū agere potest
Sed si abbas vť alius supior remittit iniuriā monach-
us agere nō pōt. Secus si in ecclia seculari qđ non pōt re-
mittere iniuriā clerico factā. Itē si iniuria seruo est facta
dñs remittere pōt non seru⁹. Itē iniuria factā filiofam-
lias pater remittere pōt z agere p iniuria ipa nō filius.
nisi qđ iniuriatus fuerit putaret cū patrefamilias. ff. de
iurif. l. i. s. i. z. s. si adeo. Item si vxori facta est iniuria.
viro ppetit agere p iniuria z nō cōtra. Nō ē necessas-
riū volēti cōicari vt dimittat actōem iniuriarū ledēti sēz
odiū. Itē nota qđ qđ remittit actionē iniuriarū i articulo
mortis in manu pbyteri. si h facit cā mortis sit postea
agē ptra iniuriatē si pualeat. sec⁹ aut si simplr remittit.
ff. ad sil. l. si. Itē nota fm hosti. qđ actio iniuriarū ab ini-
tio abolet dissimulatōe. i. si qđ iniuriā accepit n trasat
nec mouet sēz si exinde mort⁹ fuerit. z iniuriā statū ad aim
reuocauerit z iniuriatē citari fecerit n tollit dissimulatōe
nec p salutationē. nec p osculū pacis datū in ecclia. nisi
expresse remittat vel pacificet. Dec oia Durā. vbi. s.

Signus
rancoris.

Actio in-
iuriarum

Caplm. iij. de detractioe z gūitate eius.

Detractio est secūda

Detractio est secūda filia inuidie fm grego. in moral. Diffinitur
aut qđ est denigratio aliene fame p verba
occulta. Et qua diffinitōe fm be. tho. se. se.
q. lxxij. ar. i. ostēdit duplex differētia inter ipam z cōtra-
mēliā. Et pma est qđ ad modū pponēdi verba. qz scilz
prumeliosus manifeste pfert verba ptra aliqūē. detra-
ctor aut occulte. Sicut autē factis sit nocumētū pto
manifeste. z qñqz occulte. manifeste qđē p rapinā vť ali-
as violētias manifestas. occulte vt p furtū vť dolosam
pulsionē. Ita z hōis manifeste qđē vt prumeliando. i.
dicēdo pto hōa iniuriōsa in faciē ei⁹. z occulte vt p de-
tractionem. Et ideo dicit in diffinitōe p hōa occulta.
non qđem simplr. sed occulta ei cui detrahit. quia in ab-
sentia eius. qūis enī postea ei notū fieret a referētibz
tamen tunc occultum fuit ei quando ille detrahit.

Detracto
diffinitur

Titulus Octauus

Differat a
promelia

Scda omnia et ipse ad finem interu seu nocumetu illa
aut fame. Na ex bis lo q aliqd pferit manifeste fba con
rumeliosa. Alique videt ipm puipe dene et h de hono
ra f puipe dene. ym puipe dene detrimetu affert honori. Sed
cu ds fba ptra aliu pferit in occulto videt ipm magis
ve eri q puipe dene. ym no drecte infert detrimetu bo
no i fz fac qm i ipo e pferes fba. Alique occulte eos q
audiut mala opinionem bre de eo q que loquit. hoc ei in
cedere videt. z ad h itelligit detrahens vt fba eis credat
Un di in diffinitoe q e denigratio. i. obfuscatio seu di
minutio fame alteri. In h de puenit. puipe dene detrac
to q p vtruq pferit malu de prio. Et q p ptra venialia s
denigrat fama hois. io tales defecte occulte referre d aliq
no e puipe detraatio. nisi ds h itederet. ym cu di in diffi
nitoe q detraatio e denigratio fame itelligit ex ite dno
facta. vt fz ds co alo loq malu de alio ve diminuat fa
ma ei. Et sic soluunt mlti qones. Un z si ds ordinarie
accusat vl denunciat crimē alteri. i iudicio quis ex h de
nigret fama accusati denunciat. si hoc n itedit hve pui
deat bono coi z saluti pri. qd pmouet p punitioz crimi
nu z correctioz hoim n detrahut talis fz meret. Sec n i
tederet ifamia tunc mortali peccaret. fz ad fame restoen
no tenet. Itē si ds loq ptra aliqē qm n seqt denig
ratio fame illi. qz fz fba n credut. tū ex q h itedit z ad h
opaf detraatio e. Itē si ds ex loqitate vel leuitate refert
crimia alioz occulta n itedes fame derogare nō forma
lit. ex h materialit d detraatio. ym nec puipe e mortale
si z dno qd de alio pferit ex loqitate eadeo que. q no
rabilr ledat fama pri. z puipe i bis q puipe ad bocha
te vite fm Iho. vbi. s. vt referendo de aliq q sit adulter.
fornicator. ysurari. pdator. z hmoi. scd dno aliqē e
iracundū. supbi. ptiōsū. puipe puipe leue. z hmoi. Itē re
ferendo mala criminalia alioz ex qda loqitate q notoria
sūt n puipe ad detraatioz. qz n denigrat fama illoz. cuz
ta denigrata sit. si tū hac ite dno ageret. mortali peccaret
Detraatio igitur puipe z stricte sumpta semp est mortale
fm Iho. vbi. s. art. ij.

De detractoe loquēs .§. i

P. s. ait. Induunt q detrahut mibi pudore z opianf sic
ty ploy de pfusioe sua. ps. cxiij. Quauis pba ibi loq i
piona ppi ad patre d iudeis q detrahut mlti modis.
dicetes cu e trasgressore legi. blasphemū. maleficum. et
hmoi. vt de Jo. ij. Murmur mltus erat de eo i turba
aliq dicebat q bon. e. aliq neqz fz seducit turbas. et hi
detrahut. Sz oēs tales idua sūt pudore. qz manifeste
stiff. me apparuit de scitrate sua imo z deitate. Et operi
sūt pfusioe duplici fz tpa li z efuali n penitētes d pco
illo. Et io dno sic ty ploy de. q e vestis duplex. z significat
duplice pfusione. Por er fhus iste dno i fclit d qlibet des
tracratioe. z ponit puipe impatiui mōi p futuro indicat
ui. vt frequē fit i psalmis. Induunt. i. induent. i. arcū da
bunt vndiqz pudore cu fz manifestat fclitas coz. vel i res
titutioe fame. z epiet duplici pfusione si n penitētes fz tpa
li z efuali. Sz scdū pmo q detraatio variat septe
pliciter. agguat terribilr. z purgat difficilr. Quauis
ad puipe dno. Sz. r. Si mordet f pēs i silērio mleo mlt
nus bz q occulte detrahut. Serpēs comedit terrā. Sic
ei dno fuit pmo puipe in q locut. e diabol. mlt. eri. Ter
ra comedes Scd. iij. Sic detraatio pasat defectibz hois
qz recitat. Serpēs e aial venenosū qd suo flatu inficit
puipe afflites. Tra detraatio bz venenū malicie z sua locu
tione ificit aud. etes generādo mala opinionē i mētibz
coz. Serpens occulte vulnerat seu mordet Sic detras
tio occulte i. in absentia ei. cui dtrahit male loq d eo
agēs ptra illud diuinū mādātū. Mō maledices furdo z
cozā fz n cco pones offendiculū. Lul. p. p. Maledic

detraatio
variatur
septepl.

furdo detractor: qz dno malu d eo q eū nō audir. Ponit
offendiculū corā ceco. qz notificat defecte alie rei q n vi
debat. i. nesciebat. z inde ille scd daltat ex illo malo ope
ipm. Et vt de Deutero. xxxij. Venenū aspidū insanabil
le. qz nō pte tolli mala opinio generata ex detractoe. Ser
pens e aial callidū. ym di Scd. iij. q erat callidior. cū
aianibz terre. Aude ei in incellu q sumat vna viā z i
pcepribilr voluit se ad aliā. Un di puer. xxx. q vnu ex
difficilibz ad cogitēdū e via colubis sup terra. sic detra
tio i puipe loq bonū de aliq d q ite dno malu dicere. ve
sic magis sibi fides adhibeat. z subito vertit se ad mala
z vicia illi. vtes puipe aduersaria pura talis bona fu
it bec. z illa tale n viciū bz. tale scel. ppetrauit. Hoc autē
agit septe modis ds ponit be. tho. se. se. p. lxxij. art. i. r. iij.
sioe ad vltimū argumētum. drecte qd dno qz modis.

Pmo mō iponit falsū alteri dicēdo aliqēz commississe detraatio
tale crimē qd scit fm nō e. Et idē videt si ex suspitōe
loqns asserit qd ignorat siue ex odio hoc agat. siue ex lo
qitate. h ei mortale e. Sec si ex loqitate diceret se au
diuisse tale crimē de illo. Idē e fz mortale qz d seipo ei
ceret crimē commississe qd nō fecit. Mō ei mlti tenet qz p
videre fame sue qz puipe etia si timore pene hoc facer. pu
ta ne reducat ad paribulū seu torturā. vel dno ibi ei
neat foret vel reformar crimē de se quod non ppetrauit.

Scdo mō qn puipe auct fba suis z scdm q auct
z i puipe bz. sic e mortale vl veniale. vt si dno aliqz fba
vtru fuisse cētū florenos q nō abstulit nisi qnq. dno p
cussisse aliqē mltis fberibz q leuit pculsit. z illd quod
addit e qd notabile z flm. tenet restituere famā. scus si
qd leue. qud ar restituere d beat famā ifra dicit. Ter
tio mō qn occultū reuclat dicēdo fz qd fm e fz occultū
altis. tūci mortale e qn ex malivolētia agit. ite dno vi
minutionē fame illi. vlenā ex loqitate cū illud e ita
grauē q ex illa manifestatioe puipe occultū seqt diffamatio
ei. als veniale. sed h faciēdo ex caritate dicēdo illis pui
na qz credit posse p eaz correctioz emēdari vel etia ex
iusticie zelo accusādo vel denūciādo in iudicio. z meritorū e
puipe vl malis obuiet nō malu h bonū z meritorū e
fm tho. in qdlibet. Quarto qn id qd bonū est dno
mala ite dno factū puta dat aliqz elemosinas. dno currie
ad indulgētiās ecclias frequē. dno audir diuina offi
cia. dno quis illum talia agere ex manu gloria z hypo
crisi. si ite dno talē opinionē mala ingerere i mētibz audi
entū mortali peccat. siue bocape credat siue n credat. ta
lis nō tenet ad restituendū famā illi. qz nō abstulit. Na
audiētes hoc scit vt scire dno ite dno aliq. q sine agat.
opa bona sciri nō posse. Et io si hoc crederet ex leuitate
sua eēt hoc n ex illa locutōe. Quito mō indirete detra
tio qz cū fz negat bona opa alteri. vt cū narrat d ali
quo q e rect. hō admistras iusticiā subdins. elōsinari
us ad paupes. z hmoi. detrahut aliqz illi volēs dno
eē fm. vt i e famā illi diminuat. Sexto etia indirete
cū bōa aliq maliciose recitet. vt cū qn d puipe ali
ve exibeat ei aliq d effm i fclit scis aliqz mltā bōa
d illo ex qd indueret apr. ad illd. tacer illa opa bona
ne pscet talē vtilitatē. tal ē z si quis peccat indirete nō
eēs puipe. n tū tenet ad aliquā restioz fame. Septio cō
mittit detraatio p cātilenas seu libellos famolos. vt cuz
ds fac cātilenā i fclit sup aliq crimē aliq. l. Et scribit
scdula puipe crimē aliq. fm. vt etia fm h occultum
z ponit in loco manifeste vt inuēta legat. z p nōcia illi
crimē diuulget. Et hi q scribūt has scdulas q dno libel
li famosi fm iura canonica z ciuilia grauiter puniunt si
repiunt cū ds q ipsos inuētos libellos nō subito dilace
rāt fz aliqz oñdūt. Un adrian. papa ait. Qui altitius
famā publice scpturā vel dno rumeliosa fingit. tre
per. scripra nō pbauerit flagellat. Et q eū pus inuēto
nit rūpar si nō vult auctoris facti cām icurrere. v. q. i. c. j.

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

detraatio
sic dno

Ca. 4: De detractiōne

Debet etiam hi excoicari. vt in. c. bi. q. s. si qd. sic dz. Si
qd. famoſū libellū ſiue domi ſiue in publico ſiue q̄cūq.
loco iſgrāſ repit aut corūpat. p̄us q̄ aliter inueniat aut
nullū p̄ſiccat inuētū. Si p̄o nō ſtari eadē cartulas corū
rupit vel igni p̄ſuſerit. ſz vni eaz dolose māiſteſtauerit
ſciat ſe q̄ſi auctorē h̄mōi delicti capitali ſn̄ie ſubiugandū
h̄mōi autē libellus alteri^o op̄inione nō ledar. C. de libell.
famo. l. ſi quis.

Quartū ad secundum. §. II.

peccati detractiois est multū graue. vñ dicit alex. papa.
Sūma iniquitas fr̃es est detractio. vi. q. i. Et id in veteri
nouo testō p̃cipit a detractioib⁹ abstinere. Iaco. iij. c.
Nolite fratres mei detrabere alterutrū ne in iudiciū in
cidaris sc̃z dānarōis. Et sapien. i. A detractioe p̃ardet
lingue q̃z fmo obscur⁹ inuacuū nō ibit. q̃nūmo. Sō
lomo admonet cū detractioib⁹ nō p̃uersari dicēs. Pro
uerbio. xxiij. Cū detractioib⁹ nō cōmiseris. vbi glo.
In hoc sp̃aliter viciō p̃clit̃at totū gen⁹ hūanū. Ondit̃
q̃ntas a⁹ ex tribus videlicet.

Primo quia deo odibilis.

Secundo qz pprio subiecto nocibilis.

Tertio quia proximo lesibilis.

De pmo dicit aplus ad Ro. i. detractores deo odibiles.
Nullus autem odio habet a deo nisi propter morale. Et
ostendit detractio esse morale. qd fm est fm rbo. vbi. s.
qn fit ex intencioe denigradi famam alteri siue fm siue
salutem dicat. et etia si no hac intencioe sz ex loqicare cum
inde sequit infamatio primi. Recte aut deo odit detrac
tores ex eo spaliter. qz videt asuerre qd est dei palus sz
de hoibz iudicare vel mala eoz publice manifestare. qz
in iudicio finali opabit. Un Job. xij. Quare psequimini
me vt deus sz denadovira mea. et carnibz meis satu
ramini. Vbi dicit greg. in moral. qz saturat carnibz bu
manis qz delacerabilz passat detractioibz et moribz vire
alienis sz alijs detrahedo. Et in vitaspaz legi queda
patre dixisse meli esse. i. min malū comedere carnes an
malū brutorz et bibere vinū tpe ieiunioz qz carnes ho
minū p detractioē. Sicut ci ossa significat opa foria
i. frustuosa hoim. ita carnes designat opa infirma et defe
ctiuosa. Caro ci infirma dz. math. xvi. Secdo detrac
tio nocet prio subiecto. Na occidit aiam suā. puando
eā gra. vn dz de pe. et. i. homicidoz. Qui occidit et qz e
trahit piter homicida. ille corpus iste ase. Detractio
excecat hoim. vn greg. Quid aliud detrahētes faciū
nisi qz in puluere sufflat et in oculos suos terrā excitat
vt vn pl detractiois phat inde min vitatis videat. p
q. iij. inter yba. Hoc aut sz quō detractio cecitatē indu
cat. be. rbo. vbi. s. sic declarat. qz hō lera in snia oris su
vt dz puer. xv. Inde et qz ille qz detrahit icipit magis am
re et credere qd dicit et p pns. prim magis odire. et sic ma
gis recedere a cognicioe vitatis. Nocet etia detractio
prio subiecto. qz si nō penitet et satisfadit etnaliter cru
tur. Nec ē qd aug. di. xvj. s. als. c. qz in aliō. dicit ad n
nura pctā. i. vcialia prinere igne purgatozū puniēda c
nos cū oī facilitate et temeritate maledicim alijs. i. d
trahim. B ci intelligit fm rbo. qn nō itencioe isamadi sz
lapsu lingue b agim. nec illd iudici isamadi. vel cū dicit
mala q nō sūt criminalia nec denigratiua fame. Si ver
detractor se penitecat oportebit cū subire magnā pfusi
onē. qz necē ē ipm dicere se flm dixisse si flm dixit. Aliq
etia talis punit a deo spaliter vt piz i maria sorore a
ron. qz effecta ē leprosa ex eo qz detrahit moysi ppter v
el episcopissa. vt Num. xij. Tertio nocet prio sz fam
ei. Et qz iter exteriora bona qz possidem fama pemin
diuitijs eo qz ppiquior ē spualibz bōis. ppter qd dz p
f. q. Delictū ē nomē bonū qz diuitie mltre. iō detractio

grau' pccm qz furtu' e' se. qz mal' nocumētū inde seqt'
licz ex circūstācijs posset eē min'. **Un'** anteq' pa. dicat
post greg. Deteriores sūt q' vitā mores q' bonoz corū
pūt his q' fbas alioz pōiaqz diripiūt. Laueat vnūq'sqz
ne aut liguā aut aures bēat priuētes. i. ne aut ipē alijs
detrahāt aut alios detrahētes audiat. Sedēs inq' pro
pheta aduerfus frem tuū loq'bar scz detrahēdo. z adiu
sus filiū matris tue pōebas scdālū zc. Parant igitur
singuli detractōi ligue custodiāt qz fmdes suos. z sciant
qz cūtra q' de alijs loquunt' suā mla iudicabūt. Nemo
multo auditori libētē refert. vi. q. i. ex merito. Et p'mari
me nociuū ē detractio q' irrogat plar' z religiosis. vñ dñ
in vesti lege. Dis nō detrahēs. i. scdōibz siue plar' q' te
nēt locū dei i' terris. vñ. vi. q. i. c. sūr plmī. S. m. Māis
festū ē diabolu' q' sic leo rugēs circūit qres quē deuoret
cordibz plebiū suadere vt doctoribz atqz pastoribz suis
detractōes irrogēt accusent vt plebes lāguēscētes nō te
nētibz pastoribz frenā eoz lasciuiāt atqz i' ima ruāt. vt
salte' sic pidirari possint. **Pa'** malū fore nō existimo qz
christianis suis iuidere scdōibz. hec ibi. Detractos
res figurant p'amonitas illos q' nūcios seu oratores da
uid missos ad p'sulū dū amon de morte p'ris in versu z
iniuriā abscedēt eis vestes vsqz ad nates. z raserūt dimi
diū barbe estimātes s; flo q' callide fuissent missi ad epx
plorādū terrā nō ad p'solādūz. s; ppter talē iniuriā dauid
missio exercitu suo cū ioab cepit eos z ciuitatē eoz exet
minauit. ij. Reg. x. Nūch dauid sūt doctores z p'lidētes
missi a xpo vt legati z oratores ad hoīes mōi ad consi
mādā vt renōnādā amicitia cū xpo z ad p'solādū sub
spe eternoz bonoz d' morte. i. mortificatōe appetit' scz
sualis z vitioz. S; hoīes prauī dicētes eos deceptores
radūt dimidiū barbe q' significat vilitatē frutu' qz dñs
minuūt eoz bona opa negātes ipsa vl' mala irēdo asse
rētes facia abscedūt vestes vsqz ad nates vt appareat
turpitudō. qz p'seruatō eoz z vitā dilacerāt detrahēdo
vt manifestēt si q' vitia habeant occulta alijs detegunt.
Sed chasius detractores scire punit.

Detrac-
tes figur-
râux.

Quantū ad tertium. §. III.

ondis quibus h^o p^{er} ex eo q^{uod} purgat difficult^{er}. Nam cū il-
 le q^{ui} detrahit teneat restituere famā quā abstulit dicens
 de se sūm dixisse si sūm dixit v^{er}o iussit infamasse si sūm. d^{icit}
 p^{er}. Et h^{ic} illis oīb^{us} q^{ui} dixit si recordat^{ur} ad q^{uod} d^{icit} addis
 bere conatū s^{ed} ad recordādū. cū mag^{is} difficultate hoīes
 induci p^{oss}unt iⁿ b^{ea}t^{is} p^{ro}fusioⁿis quā receptū s^{ed} de mēdaco
 suo. z cū ab vno fama mali volat ad plūmos. q^{ui} male p^{er}
 fama ablata restituit. z tū nō dimittit p^{ec}cātū nisi restituat
 ablatū. si restituit p^{ro}. ait aug^{ustinus}. c^{apitulum} de reg. iur. li. vi. c. p^{ec}cātū.
 Q^{ui}o intelligit nō solū t^{em}p^{or}alib^{us} diuitiarū s^{ed} et fame.
 s^{ed} m^{or}alib^{us}. vbi. s^{ed}. cū sūm salomonē mel^{ius} sit nomē bo. q^{uam} zē.
 Illi autē cui detrahit dicere nō d^{icit} nisi p^{ro}missit ad noticiā
 iⁿ ip^{so} p^{er}sona detrahēs tūc d^{icit} petere vniū p^{er} se v^{er}o p^{ro} aliū
 nisi q^{ui} h^{ic} s^{ed} iminere sibi magnū piculū vite ex tali fame res-
 titōne. s^{ed} erubescētia sola z p^{ro}fusio b^{ea}t^{is} nō ē sola sufficiat
 tā nō restituēdi famā ablatā. sed de mō restituēdi famā
 h^{ic} s^{ed}. s^{ed}. si. q^{ui}. c. q^{ui}. vbi vidē plene. Et notādū q^{uod} nō solū de-
 trahendo d^{icit} p^{ec}cātū s^{ed} et libenter audiēdo detractionēs. **Audient^{es}**
detractionēs
 Pro cui^{us} declaratio d^{icit} t^{em}p^{or}alib^{us}. s^{ed} se. c. lxix. ar. iij. q^{ui} p^{er} m^{or}-
 ap^{er}im^{us} Ro. i. D^{icit} g^{ener}aliter sūm morte nō solū q^{ui} p^{ec}cātū facit s^{ed} etia^m
 q^{ui} p^{ro}fēnit facientib^{us}. D^{icit} s^{ed} t^{em}p^{or}alib^{us} at^{que} p^{ro}tingit dupl^{ix}. Alio mō
 directe vt s^{ed} q^{ui} d^{icit} induc^{it} aliū ad p^{ec}cātū v^{er}o ei placet p^{ec}-
 catū. Alio mō indirecte s^{ed} q^{ui} d^{icit} nō resistit p^{ec}cātū cū p^{oss}it
 z d^{icit} resistere z h^{ic} p^{ro}tingit aliq^{ui} nō q^{uod} p^{ec}cātū placeat s^{ed} p^{ro}p^{ter}
 aliq^{ui} humanū timorē. si ergo aliq^{ui} detractionēs audiat
 absq^{ue} resistētia. videt^{ur} detractioni p^{ro}sentire. vnde sit p^{ar}ti
 ceps p^{ec}cati ei^{us}. Et siquidē inducat cū ad detrahendū
 v^{er}o etia^m placeat detrahitio p^{ro}p^{ter} odium ei^{us} cui

Titulus Octauus

Detrahens nō min⁹ peccat q̄ detrahēs. s. aliqui mag⁹. **U**n-
berm. Detrahē l' detrahēre audire qd̄ boz dānabili⁹ sit n̄
facile d'peri. Si p̄o ei nō placeat detractio s. ex timore l'
negligētia l' verēdicia qd̄a omittat repellē detrahēre pec-
cat qd̄e s. mltō min⁹ q̄ detrahēs. et qn̄q̄ qd̄e ē veniale
qn̄q̄ etiā p̄t ēē mortale. l' p̄ter h̄ q̄ alicui incūbit ex offi-
cio detrahēre corrigē. l' p̄ter aliqd̄ picl'm p̄ns. l' p̄ter ras-
dice q̄ timor hūan⁹ p̄t ēē mortale. Detrahēs h̄z dyabolū
in ore. z audies libentē a aure. D̄z ḡ q̄libz cū audir detra-
ctōes rep̄hēde detrahēre. n̄ ridere l' nō audire l' facie oñ-
dere turbulētā ad rep̄mēdū eū. **U**n̄d̄z p̄uer. xxy. **U**enit
q̄lo dissipat pluuias. z facies tristi ligua detrahēre. Et
quis sit p̄p̄ij arbitrij detractōes q̄s audit quis de se fa-
ctas pacietē ferret. pari detrimētū fame sue nisi h̄ egat
in detrimētū z picl'm alioz. z possit laudabilē fieri tñ nō
est sui arbitrij q̄ paciat detrimētū fame alteri. z iō in
culpa ei p̄st si nō resistat. eadē rōne q̄ tenet q̄s s. bleuare
asīnū p̄mū sui iacētē s. honore. vñ p̄cipit Deutro. xxy.
fm **I**ho. ybi. s. Et si audies scit illū vez dicere q̄uis di-
cere nō debeat q̄ loq̄t falsū. D̄z tñ arguere q̄ peccat des-
trahēdo. l' ostendere q̄ ei displiceat detractio. S̄z nec de fa-
cili d̄z q̄s credere detractōibz. cū q̄tidiana exp̄iētia doce-
at mltas falsitates ex errore vñ mēdacia ex idustitia dici.
z p̄cipue audiēdo a malinol. als peccatz. **U**n̄ damalus
pa. xi. q. iij. **N**ō solū rē ē q̄ de alio malū p̄fert. s. ē q̄ au-
rē crimibz cito p̄bet. s. credēdo. z ij. q. i. de d̄z **M**ala au-
dita nullū moueat nec passiz dicta absq̄ certa p̄batione
credāt. Si aut̄ q̄s audierit detractōes. q̄ estimat loq̄ntē
moueri ex caritate. vt p̄cedat ad remediādū mal' nō pec-
cat. S̄z nō sit fact' tñ ad credēdū. Is aut̄ cui detrahē
z patiētē ferre nō odio moueri l' detractōes d̄z se faciat
detractōibz alioz redū dare directe. s. dicēdo falsa locetra
mala de ill' s. d̄z se excusare z inocētā suā oñdē q̄tū p̄-
nealij ex infamia exorta scādalizēt. als tacēdo malefacer.
Un̄ aug. Qui fidēs p̄sae sue negligit famā suaz nimis
trudēlē. xi. q. iij. n̄ sūt audiēdi. Et sic ex h̄ detractōes in
currūt infamia. q̄ detegit falsitas z malicia corz impurat
eis q̄ sibi h̄ p̄curauerit. S̄z tale iuriā receptā n̄ tenet res
mittere ei q̄ detraxit euz veniā petit nisi famā restituat
dicēdo illis corā q̄bz detraxit se falsū dixisse si falsū dixit.
odiu āt z rācorē nūq̄ ex h̄ d̄z h̄re. z deo cōmittē scā suffi-
ciētē excusatōe. vñ **S**re. fr. czech. **L**inguas detrahētū sic
nro studio nō dēm⁹ excitare ne p̄eat. ita p̄ suā maliciā ex-
citatas dēm⁹ cōnimit' tolerare vt nob meritū crescat. Et
si vez eēt qd̄ dēm⁹ ē s. ocllū talē se excuset q̄ nō mātāt
z mltō mag⁹ ne p̄iret l' arguet eos de mēdatio S̄z possz
se aliq̄b' s. b' sophistis excusare. vt q̄ multa falsa q̄id dic-
dicūt ab hoibz. l' ē q̄ de scās viri et mltā mala deā sūt
falso. z iō n̄ miz si ē de ipo dicāt. Et q̄ mirat q̄ credat
tñ ne phas de eo z h̄mōi. Permittit āt de h̄mōi detra-
ctōes suscitari p̄ suos suos ad p̄suādū eos i hūilitate.
Un̄ gre. Sūt plurimi q̄ vitaz bonoz fortasse āpliusq̄
z laudāt. z ne q̄ elatio de laude surripit p̄mittit oīpo-
tēs de malos i obtractōes z obiurgatōes p̄p̄e. vt si q̄
culpa ab ore laudātū nascit in corde. ab ore vitupariuz
suffocet. **D**incē q̄ doctor gētū se i p̄dicatōe currere te-
stat iter infamā z bonā famā. vt seductores iqt z vaces.
z alibi. **A**lijs sum⁹ odor vite i vitā. alijs odor mortis in
mortē. Deby ḡ is cui detrahē ore p̄ detractōibz exem-
plo p̄p̄i dicent' p̄s. cxiij. **P**ro eo vt me diligēt detrahe-
bāt mihi. i. iudei dicētes mltā falsa de eo **I**go āt orabā.
Capitulum. v. de susurracione.

Susurratio est tertia
filia iudicie fm **S**re. Et p̄t describi sic q̄ su-
surratio ē locutio mala oclte facta de aliq̄
ad tollēdū ei amicitia cū alio. **U**n̄ glo. sup illud. Ro. i.

Susurriones z detractores deo odibiles dīc **S**usurro-
nes sūt q̄ iter amicos discordiā seminat. **P**ro cui⁹ oclla **S**usurro
rācorē dīc **I**ho. se. se. q. lxxij. ar. i. q̄ detractio z susurra-
tio i materia z forma seu mō loq̄ndi pueniūt. q̄ vñq̄
malū occulte de p̄rio loq̄tur p̄ter quā sūt rōdine aliq̄
ponit vñ p̄ alio. **U**n̄ ecci. v. fr. illud. **N**ō appeller' su-
surro. dīc ibi glo. i. detractor. differūt aut̄ in fine. naz des-
tractor intēdit denigrare famā p̄mū vnde illa mala de
p̄prio p̄fert p̄cipue ex q̄bz p̄mū infamari possit vñ sal-
te diminui ei famā. **S**usurro āt intēdit amicitia sepa-
re fm glo. inducta. Et p̄ illud qd̄ d̄z p̄uer. p̄p̄i. **S**usur-
rone s. bractio iurgia p̄dēcūt. z iō susurro talia mala de
p̄prio p̄fert q̄ p̄nt p̄ ipm animū cōmouere audieres. fm
illō **S**cc. p̄p̄ij. s. p̄ctor z p̄babit aīcos. z i medio pacē h̄i
tū imit'z iūmiciā. z s̄id. dīc i l. c. b. **S**usurro d̄z iō
locutōis appellat'. q̄ n̄ i facie alie s. i aure loq̄t detra-
hēdo. iōtū qd̄e susurro malū d̄z d̄z alio d̄z detrahē. S̄z
i h̄ differat a detractore q̄ n̄ intēdit simplr malū dīcē. s.
quicqd̄ sit illud qd̄ possit aīam vñ turbare. p̄ alij etiā
si sit simpliciter bonū. sed apparens malum inq̄tū dīc-
plicit ei cui d̄z. Et āt de se mortale. q̄ per illud inferat
nocumentum notabile p̄p̄mo.

De susurracione ait .§.i

Ps. **A**dversū mēsusurrabant oēs ini. mei. aduer. me cog-
ma. mi. h. **S**usurro d̄z ē biliguus **E**trō ē fm **I**ho. q̄ cu-
sticia sit iter duos nūit' susurro ex vñq̄z p̄sticia rū
pe. Et iō duabz liguis vñt ad duos. vñ dīcēs malū de
alio. p̄ter qd̄ d̄z **S**cc. p̄p̄ij. **S**usurro et biliguus males
dīc' erit. Et sumit z p̄ id ē. Et s̄idit. **M**ltos enī turba-
uit amicos. **M**ostruosū ēē i natura h̄re duas liguas
cū nullū aīal h̄at duas liguas nisi sp̄s. fm opm. vñ
gi. **N**ec enī serpēs h̄z duas liguas. sed videt q̄ habet
p̄ter velocē ei⁹ motū vñ s̄is est talis serpenti venenos⁹
lo per quē diabol' locut' est ad tollendū amicitia boni
minis cum deo. vnde similis est susurro dyabolo qui s̄i-
gurat p̄ inimicū supseminantē zyzaniā in medio trī-
tici. **M**arh. xij. **T**ria aut̄ mala facit susurratio.
Primo excludit benivolentiam diuinalem.
Secundo tollit amicitiam humanalem.
Tertio inducit nequiciam mortalem.

Quantū ad primum. §.ii

dicit **S**alo. p̄uer. vi. **S**ex sunt qui odit deus z septimū
decretatur anima eius. **O**culos sublim's zē. p̄ seprimo
ait ponit eū qui seminat inter frēs discordias. bīcē s̄i-
surro. Et ad idē facit qd̄ dicit sapientia increata quē est
dei filius. p̄uer. viij. **A**rrogātiā z supbiā z viā p̄uā
z es biligue detestor. **I**mporat autem detractio aliq̄
qd̄ plusq̄ odium cōe. s. q̄ nō pōt pati illud qd̄ q̄s detes-
tat an se videre. Et sic patet q̄ hoc vicium excludit ab
oīa benivolentiā dei. ita q̄ deus illū nō diligit ad salu-
tem eternā. **S**ed malus maluz seu dānū hō pari nō p̄t
cum oīa bona que hēm⁹ ex benivolentiā dei hēamus.
Aderito autē dei filius susurronē detestat. q̄ p̄mū est
sibi in opibz suis **M**am dei filius venit. z vsq̄ ad mor-
tem crucis laborauit vt filius dei qui erant dispersi cō-
gregaret in vñz vñdīcāt **J**oh. xi. z vt dissoluat op̄a
dyaboli. vt dīcīt **J**o. in. i. ca. sua. c. iij. **S**ed. i. susurro labo-
rat vt amicos concordēs ab inuicem diuidat et disper-
gat similis lupo qui rapit z dispergit oues **M**agis vi-
dentur susurriones displicere xpo q̄ q̄ corpus eius cruci-
fixerunt. **M**am sp̄s magis dilexit ecclesiam q̄ corpus
suum. quia p̄ ecclesia mortē corpus sustinuit. **A**poc. i.
Lauit nos. qui s̄z sumus ecclesia. a p̄cis nris in san-
guine suo. s. p̄ mortem effuso. diuidunt aut̄ vñtātē cor-
poris p̄p̄i. ecclesie seu fidelū p̄ susurratōem. vnde z in

Nō facile
credē de
tractōibz

Cui detra-
hē patiēt
ferret

De p̄mit-
tē detra-
ctōes ori-
ni

Susurro
excludit a
mōre vñ

Ca. 5. De susurratione

signū huius maioris displicere et si pmisit diuidi et scindi in
passioe corp^o p^ouū et agitur lat^o nō tñ pmisit diuidi tūc
cā ei^o q^o significat eccēz. Un^o dixerūt milites. Nō scinda
mus eā. Jo. xij. Et vno p^obo susurrōis seqtur aliqñ tan
ta discordia q^o tota vna patria destruet. Demū sic paci
fici. q^o pace q^ont ponere iter discordes vocant filij dei.
Matth. v. q^o sz imitā^o dei filij q^o nos imicos pacificos
ut p^ori suo eterno. Ita ecōtra susurrōnes dicēdi sunt filij
diaboli q^o q^ont hoies deo imitari. Erv^o dic^o beda. Quis
ciatē fruitat^o aliq^o discordie peste cōmaculat deū pdūc
ti. q^o aliq^o obij^o vñ sūt siles iude. et i. c. in iustū. d^o q^o hōi relis
giolo. i. bono paz d^o eē iusticiā alioz nō exerce. l^o nō auge
male loq^odo nisi eas et exinguē bñ loq^odo studuerit.

Secundū malū quod. §. III

generat susurratio ē q^o tollit amicitia hoim ad iuicē exq^o
etiā gūiras h^o p^oci oñdū q^o tollit amicitia q^o ē magnū
bonū et nēcūū i vita ista. Un^o d^o eccē. vi. Amico si d^o l^o nlla
est cōpario. Est at nēcūū h^ore amicitia ppter q^otuor rōes.
De at soli d^o Ecē. iij. Sol^o ē q^o nō h^oz amicu aliquem.

Primo ratione virtutis habende.

Secundo ratione utilitatis cōmunicande.

Tertio ratione vnitatis cōservande.

Quarto rōne cōis necessitatis supplende.

Quarū ad pmū nēcūū ē cūlibz h^ore p^outē co q^o vire^o bo
nū fac h^ore et op^o a^o bonū reddit. Cūlibz at nēcūū ē cē
bonū ad salutē seqndā. Sz amicitia ē p^o v^o reducibil
ad p^outē. Et q^o amicitia sit p^o moral^o pbat ex b^o q^o vire^o
p^outē in medietate q^o fm rōnez ē Sed in cōi puerlatōe
boim tā in fact^o q^o in dicit^o opz q^o q^olibet ad vnu quēq^o
se h^oat v^o deq^o. Et b^o fac amicitia seu affabilitas q^o mediū
tenet iter blāditoz et litigiosū. Et sic p^o q^o sit p^o Redu
cū aut ad iusticiā. vñ z ponit ps potētiā ei^o. q^o sic iusti
cia reddit vnicuiq^o eq^olitate alicia cūlibz reddit p^oortio
nale Sz i b^o differ^o q^o iusticia ppe attēdit d^obitū nēcūū
ex aliq^o obligatōe. Sz alicia attēdit d^obitū honestat^o q^o
ē mag^o ex p^oeruoosi q^o ex p^ore alit^o. Cū ei bō sit aial rōale
socialē. sic nō p^o bñ viuere i societate sine p^oute. ita nec sine
dilectatōe. Et iō ex q^o dā d^obitū nafali hōctat^o obligat^o ad
b^o v^o alijs p^odelectabil^o viuar. nisi p^ol cāz aliq^o nēcē sit als
p^outēre cū. i. amici d^ofectuosa cōmittūt. q^o tūc rep^ohēdē
di sūt fm p^o amicitie rōne. Quia g^o susurratio q^ont amī
cia tollere z p^outē imūtere discordias z litigia. Un^o d^o
puer. xvi. Susurrōe s^obracto iurgia p^odehūt Sed o ē ne
cessariū h^ore amicitia rōne vtilitat^o cōicade q^o sic pbat
Si illd^o q^o ē ex inclinatōe nafali ē nēcūū. multo magis
illd^o q^o ē ex assimilatiōe spēi. Sz amicitia test fm natura ge
neratōis ad gemitū q^o p^o p^o bñficia q^o sūt signa amicitie
nō solū i hoibz sz et in alijs aialibz z volatilibz q^o vt ma
nifeste apper studiū lōgo tpe adhibz ad educatōz plis. g^o
maxie ē nēcūū amicitia illa q^o ē hoim ad iuicē ppter fili
tudinē nafē spēi. Et b^o pbat p^o locū a minori. i. p^o q^o dā si
gnū amicitie q^o iuenit i oibz hoibz nafalr. i. familiari
tat^o z beniuolētie. q^o si ad c^oncos de q^o b^o min^o vid^o natu
rali impēdim^o bñficiā v^o obseq^o q^o sūt amicitie signa. sic
q^o ignori z pegrinū d^olinat a via recta cos ab errore vie
reuocam^o. z iter rectū oñdūm^o z dirigim^o. z q^o cadūteri
gim^o eos. ad oñdēdū q^o ois hō sit nafalr amic^o oī hōi et
familiares. vñ ea q^o sūt nafalr bona oibz sunt nēcūū. q^ole
bonū ē amicitia. P^oz etiā b^o ex p^ouicru spāli. q^o sic in alijs
aialibz ē amicitia nafal vt apper p^o signa amicitie q^o sūt i
eis. puta q^o assimilāt. q^o pueriant. q^o obsequiūt eoz ge
neratōis rōs magnū adhibz ad educatōz geniti. m^oro ma
gis ē amicitia nafalr iter eos q^o sūt vni^o gēz ad iuicē. in
q^ont cōicāt i p^ouicru i moribz. i. obseq^ol. Idē p^oz ex dicto
cōi. Nā amatores hoim laudam^o q^ont implētes v^o p^ofici
tes illd^o q^o ē hōi nafalē. v^o id ad q^o natura idinat cōis.

f. amicitia. Et hāc tollit susurro. Et iō d^o eccē. xviij. Ois
susurro maledict^o erit Tertio ē nēcūū h^ore amicitia rōne. Nēcūū ē
pac^o z vnitat^o p^ouade q^o sic pbat. Illd^o ē nēcūū h^ore q^o h^ore amī
maxie ē p^ouatiū ciuitat^o z cōitat^o. z vitare ei^o oppositū. dam
sz iter oia amicitia ē pac^o z cōcordie vnitat^o p^ouatiua. q^o
p^oz et exēplo z rōe. Exēplo q^o legislatores mag^o sūt dē
ad alicia int^o ciues p^ouadā q^o ad iusticiā. q^o p^oz ex b^o. q^o
legislatores q^ont iusticiā s^omittūt. puta i p^ois inferrē
dis ne amicitia excludat ne dissēio oia. vñ q^o cōcordia
alicie assimilāt. q^o. i. cōcordia legislatores maxime appe
tūt. p^oceptuā at ciuū maxie repellūt q^o iusticiā salutis
ciuitat^o. iō alicia maxie iter oia ē nēcūū. p^oz idē rōne. i. p^o
cōparatōz ad iusticiā q^o maxie vid^o nēcūū cōitati v^o ciuita
ti totalr arguēdo. Illd^o q^o h^oro nō indiget alio. sz ecōverso
mag^o ē nēcūū. sz alicia h^ora q^ont ad ois nō ē nēcūū ius
ticia q^o h^ora adhuc ē nēcūū alicia q^onta. q^o sic d^oclarat. q^o si
aliq^o sūt amici i nullo idiget iusticia ppe dē. Et rō h^o ē. q^o
si aliq^o v^o ē ois ciuitat^o hoies sūt amici oia h^ont q^ont cōia. cū
amic^o q^ont sūt alē tpe. nō ē at alicia ad scipz sz ad se alit^o
sed si sit iusticia nullo min^o idiget amicitia ad iuicē. Et
iō si iusticia ē nēcūū q^o d^o Aug. i. li. dei. cū aliter res
publice nō possit diu i^ostē. m^oro mag^o alicia q^o sine ius
ticia ē p^oz. Et q^o susurratio tollit b^o bonū alicie. ad mod
net apls. q^o ad Ro. xij. di. Ne forte susurratōes. i. iustatōes.
seditōes sint i vob. vbi glo. susurratōes. i. sēminatōes dis
cordia. vñ z p^o alicia. Quarto h^ore alicia ē nēcūū rōe
nēcūū supplēde. Qd^o sic pbat Illd^o ē nēcūū h^ore q^o nēcū
tati v^o idigēt oim s^obuēnt. b^o at sit p^o amicitia. Qd^o at p^o
alicia nēcūū oim s^obuēnt pbat ex sex generibz v^o p^o d^o
tōibz hoim. q^o b^o v^o v^o i nēcūū alicia. Est enī nēcūū v^o v^o
diuitibz. paupibz iuuenibz senibz. tribulat^o z p^ofect^o seu Amicitia
felicit^o. P^oio q^o dē amicitia ē v^o i nēcūū diuitibz. z b^o d^o v^o v^o
plac^o. q^o ad cōicātōz bonoz z q^o ad p^ouatoz eoz. Et q^o
tū ad pmū q^o sit nēcūū pbat sic Illd^o enī sūt q^o null^o d^o
git viuere ē h^ois z p^ontibz oibz nēcūū ad vitā ē sūme
nēcūū. sz b^o ē scdm bñficiū. p^oapue q^o diues v^o p^onceps v^o
potēs ipēdit alijs. q^o nulla ē v^olitas bonoz fortune si ex
bis alijs nulli bñficiat bñficiū sit maxie z laudabilissi
me ad amicos. g^o alicia q^o ad cōicātōz z distributōz bo
noz diuitibz ē nēcūū. Quarū ad scdm. i. p^ouatoz bo
noz ē nēcūū alicia diuitibz. q^o bōa fortune sūt amic^o cō
fuari nō pnt. z q^o fortūa q^onto ē maior tāto ē min^o secūra
q^o p^oles bz i^ostatores Et iō q^o q^onto q^o maior ē i hois ex
terioribz tāto ē i^ostabilior nisi p^ontēat. Sic z maxia ar
bor idiget m^ol^o fulcimen^o z radiabz a natura par^o. et sile
amia sūt sic p^ontes nafales p^ouantes aliq^o i alio statu
Sed o ē amicitia v^o v^o i nēcūū paupibz. Illd^o enī ad
q^o d^o p^ostargit i fortūijs ē maxie nēcūū. sz paupes hoies
refugiūt ad amicos. co q^o estimāt diuites cē paupratōis
eoz refugūū singulare. In angustijs enī cōpabat amī
ait salomon. Un^o seqtur q^o in oī infortunio amici sūt v^o
les z nēcūū. Tertio iuuenibz etiā amicitia est nēcūū.
Hui^o rō est q^o in iuuenibz abundat p^ontas ad peccādū
ppter p^ocupiscētiā delectationū q^o est in eis. fm illd^o Ecē.
viij. sensus enī hominis z cūcta cogitatio pna sunt ad
malū ab adolescentia sua. Et eccē. xi. Adolescentia z v^o
luptas vana sunt. Coniungit voluptatem adolescentie
q^o iuuentus habet multam p^ontatem ad eam. Ita autē
v^ontas ad malū p^o amicos religat. sz exhoratōibz. p^olūijs
z rep^ohētibz. vnde phibent a peccādo. Quarto amī
cia est nēcūū senibz. hui^o rō est. q^o illis qui indigēt
reuerētia z carēt naturali p^orentia. valet obsequium
famular^o. sed senes sunt huiusmodi. Nā senes ppter res
uerētiā que eis debet. et ppter naturalem impotēti
tiam. i. ppter debilitatem corporis ex qua deficiūt in sus
is actionibz. z patiunt^o defec^o m^ol^oos indigēt amicitia
ad cōplēdūm suas actiones z ad subueniēdūm suis

Titulus Octauus

defectibus propter quod orabat. Ps. Ne pericias me in tpe senectutis. et cum defecerit viri mea ne derelinquas me dñe. g. 2c. Nec arefco. viij. et bi. c. i. 2 b. tbo. 2 albert. s. illo loco scrip. Quinto amicitia est vni et necessaria tribulatio eo quod illi qui sunt in tristitia alleuiantur quāda sentit ex pñtia amicorum cōdolentur eis. Et pñtia enim amica magnitudo vultu gūedo tristitie alleuiat. qd pbat p similitudine. Sicut enim pondus que qd sol vnus portat. alleuiat ex societate alteri. secus portatis. sicut tristitia leuius. et melius ferretur si alius secū ferat. fm illud Solacium est misis socios bre penar. Quāuis enim tristitia illi quā tribulat parit nūcro pñtia amice non assumat. assumit tñ pñtia qñtū ad cām dñi pñtia damni subit amice ex q tristitia orta ē. vlt p cōpassione fm illud q. Coz. xij. Quis infirmat et ego non infirmor. 2c. Dñi enim q tribulat videt amicum suū pñte. et de sua tristitia cōdolentē inuuit dolor suū. Cōsolat etia tribulat ab amico vñtione et fmone et ope. Aristoteles 2 b. Tho. in scriptis tñ. Sexto est necessaria pñtia. i. illis q sunt in summo. i. pñtia etate. qd sic pbat. Quocūq fuerint hoies potēiores ad agendū in vita actiua. et intelligendo in vita pñtatiua. illud ē necēssū ad vitā. S. amicitia ē hñmōi. Cui ratio ē q nulli qñtūq pñtia eligeret viuere solitari etia si oia alia bona haberet. eo q hñ naturalis ē aial politici. et sociale ap. pñtate alijs et pñtati. pñtati et pñtati a q bus adiuuat. et i actiōe vite actiue. dñ qd vnus non videt vel pñtati videt et pñtati in actiōe vite pñtati qñtū ad doctrinā et disciplinā cū ab alio adiuuat. Sciendū tñ q cū dñ amicitia ē necēssā etia felicitas seu pñtati. intelligendū ē de felicitate vite pñtati. Mā de pñtatiōe seu felicitate pñtati ē necēssā amicitia hñmōi. qñtū. s. ad necēssitates bñtati. et ratio ē q ille q totā plenitudinē sue bñtati nō pñtatiōis hñmōi in vno nō indiget alio. S. bñtati in patria hñmōi totā plenitudinē sue pñtatiōis i deo. Vñ nō indiget amicitia cuiuscūq alteri. Vñ 2 dñ Sap. vij. Uenerit aut mibi oia bona pñtati cū illa. s. diuina sapia q pñtati sit in clara dei vñtione et pñtatiōe. facit tñ ad bñtati bñtati tñtati pñtati amicitia seu societate. scōz inuicē pñtati se diligentiū. Et fm bñ pñtati illud Bocci. s. nulli bñtati nō sñmōi socio ē iocūda et pñtati possessio. s. qñtū ad pñtati accēssale patrie. S. loquēdo de felicitate seu pñtatiōe vite pñtati. tñ ē necēssā amicitia. nō qd ē amicitia q fundat sup delectabili. vlt sup vñtati. s. amicitia q fundat sup bñtati nēssu. seu pñtati. Et rō hñmōi iter ceteras ē q ad felicitatē pñtati q felix delectat in ope pñtati. Et q nō possum delectari nisi i eo qd cognoscam. Magis aut possum speculari pñtati nros quā nosiplos. et etia actiōes pñtati q nras quia vñtati iudiciū in pñtati magis deficiat pñtati pñtati affectū quē hñmōi qñtū ad seipm. Et ideo opz q felix sint delectabiles opatiōes bonoz viroz et pñtati pñtati sñmōi mñtati dñtati i bonis melodijs sic felix gaudet in bonis opibz amici. et sic indiget amicitia.

Tertio susurratio .§. III

inducit i se nēctia mortale. et est pñtati pñtati dñi dicēs Leui. xij. Non eris criminator. et susurro in pplis. Criminator dñ q publice accusando vlt pñtati pñtati pñtati imponit. Susurro aut occulte vt dictū ē. Et q nō habet leuocumētū pñtati vñtati inferi pñtati. ideo ē mortale et qñtū de se qñtū detractio. Rō hñmōi est fm b. Tho. se. se. q. lxvij. arri. ij. qñtū pñtati in primū rāto ē qñtū qñtū pñtati maius nocumētū inferi pñtati. rāto aut nocumētū est maius qñtū mñtati est bonū qd pñtati tollit. sicut mñtati bonū est vita hominis. qñtū diuine qñtū ordinant ad sustentādū vitā et ideo qñtū est homicidiū qñtū tollit vita hominis quā furtū vlt rapina qñtū tollit subia tempalis seu diuine Inter cetera vero exteriōra bona pñtati amicus quia iñe amicitia nullus viuere pñtati. vt pñtati pñtati. viij. et bi.

Perfectis
necēssū est
hic amicitia

Susur
ratio est
mortale

coz. Et qñtū bona fama qñtū detractiōes tollit ad bñtati maxime necessaria est vt homo ydoneus ad amicitia habēatur. Et ideo susurratio est grauius peccatū qñtū detractio vel pñtati. qñtū amice melius est qñtū honor. et amari magis qñtū honorari fm pñtati in. viij. et bi. Quāuis enim detractio aliquando dicat maiōra mala qñtū susurro. tamē qñtū grauitas peccati attenditur ex fine magis qñtū ex materia iō est qñtū susurratio qñtū intendit tollere maius bonum.

Caplm. vi. de exultatiōe in aduersis pñtati.

Exultatio in aduersis

Proximi est quinta filia iudicij. et propinquitatem habet ad crudelitatem et seuitiam que virtuti dementie opponit. Nam crudelis exultat i penis alieni. ipsa etiam crudelitas ex odio et inuidia pñtati vnde de ipsa crudelitate hic breuiter dicendū. Est autē crudelitas fm Seneca atrocitas animi in exigendis penis. Est autē diuina inter crudelitatem et seuitiam et diuersa vi cijsunt. Pro quorum declaratione sciendū fm Tho. se. se. q. dñ. arri. i. Nōmē crudelitatis a crudelitate sumptum videtur. Sicut autē ea que sunt decocta et digesta solent habere suauem et dulcem saporem. ita illa que sunt cruda habent asperum et horribilem saporem. Clementia autē importat quāda lenitatem seu dulcedinem animi per quā quis est diminiuitus penarum. vnde crudelitas ei opponitur vt viciū pñtati qñtū excedit mente in penis inferendis. Epichya quides que est pars iusticie. alio nomine equitas dñtati penas debitas ex defectu cōmissio diminiuit fm tñ qñtū ratio dicat. vt ad tollendum scandalum et hñmōi. Sed ipsa dulcedo affectus ex qua homo ad hoc inclinatur pertinet ad dñtati tam. ita et contra ipse excessus penarum quāntū ad id qñtū exterijs agit pertinet ad iniusticiā. Sed qñtū ad austeritatem animi per quam quis pñtati est ad agēdas penas pertinet ad crudelitatem. sicut etiam differt misericordia a clementia. eo qñtū ad misericordiam pertinet aliene miserie subuenire per beneficij collationem. ad dñtati vero miseriam diminiuire per penarum diminutionem. ita differt immisericordia a crudelitate. quia per immisericordiā nō subuenit quis miserie pñtati mñtati dñtati beneficiū cum debet pñtati crudelitatem adauge misericordie pñtati vltima debitum rationis. Tamen pñtati si multitudinem rationis. harum virtutum sñmōi dñtati misericordie quia vñtati refugit et abhorret miseriam alienam sumitur vna pro altera. Et sic etiam vicia eius pñtati. s. immisericordia et crudelitas sumitur sepe vñtati pñtati alio. Differt etiam pñtati sumendo crudelitas a feritate. Nam nomen seuitie et feritatis a similitudine ferarum accipitur que etiam seue dicuntur. Hñmōi enim animalia nocent hominibz vt ex eoz corpibz pñtati. non ex aliq iusticie cā cū pñtati consideratio ad solam rōnez pñtati. Et ideo pñtati loquēdo feritas vlt seuitia dñtati fm qñtū alijs in pñtati inferēdis nō pñtati considerat aliquā culpā et qñtū pñtati sñmōi qñtū delectat in cruciatu hñmōi. et sic pñtati sñmōi bestialit. Mā tal passio nō est hñmōi sñmōi bestialit. pñtati vlt mala pñtati. vlt ex corruptiōe nature sic et alie bestiales affectiōes. S. crudelitas attēdit culpā in eo qñtū pñtati sñmōi excedit modū in pñtati. Et ideo crudelitas differt a seuitia seu feritate. sic malicia humana a bestialitate. vt dñtati in. vi. et bi. Et sicut crudelitas que ē malicia hñmōi opponitur dñtati que est virtus humana. ita seuitia seu feritas que est passio bestialis opponitur virtuti qñtū philosophus eroycam seu dominicā vocat. et scdm nos pertinere videtur ad dona spiritus sancti. videlicet ad donum pietatis. hic autē sumitur crudelitas lar. Seuerus autē secundum Ihsidorem in libro etymologiarum dñtati quasi seuus et verus. quia sñmōi

Discretio
crudelitas

Crudelis

Immisericordia

Seuitia
feritas

Seuitia

Seuerus

Ca. 6. De crudelitate

ne pietate tenet iusticiā in puniēdo. et fm Tho. Mon tñ
 simplr seuerus dicit seius. qz seuitia importat viciū.
 seueritas aut p̄tut. Sed dicit seu⁹ circa veritatē ppter
 aliquā similitudinē ad seuitiā que nō diminiuit penas. sed
 hoc agit seuerus cū rōne. s. vt nō recedat a veritate iudi
 cii. De crudelitate ppli iudici erga xpm ait ps. Nō
 est recordat⁹ facere misericordiā. sed p̄secut⁹ est boiem et
 mendiciū et inopē. s. xpm. Sup⁹ quē solum Cassiodo. ait.
 Persequi boiem facit aut diuitiarū ambit⁹ aut superbie
 odiosa iactātia. Paupem por mendiciū insequi sola cru
 delitas facit. cui nec honor querit nec abundātia facul
 tatis ambit. hec ille. Debet aut euitari crudelitas. qz deo
 et hoibz displicet. et de⁹ maxie laudat ex clemētia et mi
 sericordia. et debet euitari.

Et circa subditos nō exerceat.

Et circa p̄nquos nō habeat.

Et circa afflictos nō exhibeat.

Quantū ad primū .§. I.

Sicut misericordia et clemētia reddūt rectorē amabiles
 subditis. qd p̄ vile et necessariū est. ita inbūanitas et cru
 delitas reddūt eū exosus. Un puer. xx. dicit. Misericor
 dia et veritas custodiūt regē. et clemētia firmat thronus
 eius. Et eccl̄s. vii. c. dicit. Noli esse nimis iustus. est qui
 perit in iusticia sua. Dicit nimis iust⁹ qui est nimis seue
 rus in corrigēdo. crudelis in puniēdo. In archa aut do
 mini fuit nō solū virga aaron sed māna suauissimū ad
 significandū qz in mēte p̄sidentis qui figurat p̄ archam
 dñi in qua lex dñi debet p̄tineri. nō solū districtiōis et
 rigoris iusticie debet seruari. sed et māna misericōdie et demē
 tie vitādo crudelitātē. Qd docet Greg. in. xxx. j. moral.
 sic dices. Sit rigor. s. in rectore sed nō exasperas. sit zel⁹.
 sed nō imoderate seuites sit pietas sed nō plus expedit
 parcēs. sic bon⁹ ille samaritan⁹ in vulneribz sauciari ad
 curandū eū imisit oleū et vinū. nō solū mortificatiū. sed
 et oleū lenitiuū. vt habet Luce. x. Et ex hoc sequit⁹ meli⁹
 emendatio criminū. Un dicit Leo papa. Seueriter castiga
 tus reuerentiā exhibet castigati. Alperitas aut nimie i
 crepatiois nec correptionē recipit nec salutē. dis. xlv. cūz
 brūs. Sed vt dicit salomon. puer. xij. Alsera impiorū
 crudelis. Nō enī habet misericōdiam et cōpassionē humanā
 ne p̄ditioi. Hier. vi. Crudelis est nō miserebit. Ue⁹ vt
 dicit Jaco. ij. Iudiciū. s. dñatōis. et seuerē punitiōis sū
 ne misericōdia fiet illi qui nō fecit misericōdiā. sic p̄z i Ab
 donibezec rege. Nā cap⁹ a filiis isrl fuerat ei amputa
 te sumitares manuū pedū. et vicular⁹ duc⁹ est biarm.
 qui dixit. Septuaginta reges erāt quibus amputatis
 sumitatis manuū et pedū a me comedebant reliquias
 ciboz q̄ cadebāt de mēsa mea. Sicut fecit ita reddidit
 mihi dñs. Iudic. j. Sicut ergo fuit crudelis alijs. ita et
 ipse expertus est crudelitātē. Tyrus rex q̄ fuit valde cru
 delis delectabil⁹ fundens hūanū sanguinē cū fuisset ca
 ptus a regina damari cui⁹ filiū ille occiderat. fecit et ea
 put amputari et in vtrē sanguis imergi dices. Sanguis
 nem fisti. sanguinē bibe. id est sicut fuisti alijs crudelis
 ita et erga te exercebit crudelitas. vt nō parcat tibi ppter
 regiā dignitatē. vt fieri solet. Sicut aut rector debet ca
 vere sibi a crudelitātē et feritate in factis erga subditos.
 ita etiā in verbis nō debet esse asper et dur⁹ nimis. Nāz
 dicit puerb. xv. Sermo dur⁹ excitat furore. Qd verifica
 tū est in filio eius roboā in principio regni sui. Nā cū po
 pulus isrl rogaret vt minueret ei grauē expensaz et exa
 ctionū q̄ fuerat imponere a patre ex cōsilio iuuenū respō
 dit dure p̄plo. dices. Minim⁹ digite⁹ meus grossior est
 dorso patris mei. Pater me⁹ imposuit sup vos iugum.
 graue. ego aut supaddā. pater me⁹ cecidit vos flagellis
 ego aut cedā vos scorpionibz. iij. Reg. xij. Et qua duriciā

et crudelitātē sermonis populus recessit a dñlo et obedi
 entia. Insup et Aman agagites qz fuit ita crudelis. qd
 ppter odiū et inuidiā ad honore mardochei dolose impe
 trauerat lras a rege assuero. qz omne genus iudeoz vbi
 cūqz inuenirent certa die exp̄ssa in lris deberēt occidi. d
 cui crudelitātē bester dixit regi assuero. hmoi crudelitas
 redūdāt in regē. Bester. iij. Et ipse assuero d eo scripsit
 amon genere et mente macedo a psaz sanguie alienus
 pietatē nostrā sua crudelitātē cōmaculās pegrin⁹ susce
 ptus est a nobis. Bester. v. Tandē crudelitas redūdauit
 in caput suū. Nā ad supplicatiōē regine bester reuoca
 te sūt lre et in p̄trariū mutate ordinatione facta qz omnes
 inimici iudeoz qui illa die cupiebāt et intēdebant occide
 re eos. ipi occiderent. Ipse amon ex p̄cepto regis suspen
 sus in cruce alta. l. cubit⁹ quā paucrat mardocheo. De
 ster. vii. Narrat etiā Greg. in. iij. dialogoz qz quidē mi
 les ex mortuis reuiviscēs rhome retulit mltā q̄ vider⁹ i
 alia vira. et inter cetera qz viderāt quendā noie petrum.
 qui official⁹ fuerat in curia romana in fluuio ferēti in lo
 co penali p̄sso magno pōdere ferri. et dictum fuit ei qz id
 circo fuit illā penā pattebat. qz cū ex officio haberet fa
 cere aliquā punitiōē. nō obedientia inuicti officio. sed
 magis crudelitas ad puniendū illū trahēbat. Confessio
 res quoz et p̄sules in foro p̄scentie in imponēdis peni
 tentijs. vel in allocutiōe ad penitētes debent etiā cauere
 a crudelitātē et duricia sermonis nisi cū expedit rōe ob
 duratiōis hoim qn dulcibz monitis nō mouent⁹ vt scē
 stephan⁹ p̄thomartyr dices iudeis p̄ra qz disputabat
 dura cernice et incircūsi cordibz et auribz. vos sp̄santi
 cro semp restitistis. Act. vi. Primū docet Aristot. di
 cēs. Si erram⁹ modicam penitentiā imponētes. nōne
 melius est ppter misericordiā reddere rationē quā ppter
 crudelitātē. Ubi paterfamilias largus est. dispensator
 nō debet esse tenax. Si deus benign⁹ vt quid sacerdos
 eius vult videri auster⁹. p̄v. q. vii. alligat. Et greg. dicit
 dis. l. p̄siderandū. qz idcirco p̄misit deus petruz negare
 xpm vt in sua culpa disceret qualiter alijs misereri debe
 ret. Debent etiā vt p̄seruent bonā famā et p̄scentiā cau
 uere a nimia familiaritate cū mulieribz. Un augustin⁹
 Qui fidēs p̄scentie sue negligit famā suā nimis crude
 lis est. iij. quest. j. Nolo.

Secdo exerceat cru .§. II.

delitas p̄ maxie ergo p̄ntes dñi eis nō subuenit. vt qd
 peius est affligunt. Un dicit puerb. xj. Qui crudel⁹ etiā
 p̄nquos abijcit. Sicut ad p̄tutē pietatis p̄cipue perti
 net erga p̄nquos obsequiosū esse et subuenire ita p̄ vi
 tiū crudelitatis denegant obsequia et adiutoria debita
 vel irrogant supplicia. qd vitz est inaturalē instinctū
 Et ideo apls dicit. j. ad Thimo. v. Si quis suoz et ma
 fime domesticoz. id est p̄nquoz curā nō habet. s. in p̄
 uidendo fidē negat. id est fidelitatē seu ius naturalē. et
 est infideli deterior. Et cōiter tales male fortunant⁹ etiā
 in hoc seculo sicut p̄z in Absalone qui fuit ita crudelis
 vt nō solū occideret fratrem suū amō s. et patrē suū p̄ssū
 mū dauid de regio expulit et quesiuit occidere. Qui de
 mū fugiēs de plio eius exercitu debellato trāsfiēs equoz
 ster subter vniā querū remāsit suspēsus p capillos capi
 tis in ea. et a Joab laccis trāsfixus est. j. Reg. xvij. Mes
 ro impator quo nemo crudelior matrē p̄p̄iam occidi fe
 cit. vt ex quositate videret quō stererat in vtrē matrē.
 qui demū seipm ab impio expulsi occidit. S. si mag
 crudelitas iudicaret a cūctis cū quis videret patrē vel
 matrē vel fratrem vel aliū p̄ sanguinē in maximis peni
 detineri. nec in villo se posse inuare et cū posset multipli
 citer p̄solari et refrigerare negligeret. quāto maior crude
 litas est p̄nquos suos qui sibi bona sua ex quoz acq̄

Confessio
 res nō sint
 crudes.

Crudeli
 tas erga
 parēs.

Titulus Octauus

Crudeli-
tas erga
alias.

fitione in debita vel nimia affectioe scilicet vel scire possunt
et verisimiliter credunt esse in penis purgatorij q̄ maxie sunt su-
per oēs vite p̄nitis. et nō iuuat eos oratiōibz. elemosynis
missis et alijs p̄ijs suffragijs et quāto prius est legata p̄
se facta nō soluūt. **U**n illi nō p̄cipiētes suffragium p̄ci-
manēt in illis penis. clamātes illud Job. xij. **M**iseremini
mei miseremini mei. salte vos amici mei. quare p̄sequimini
mi me sicut deus. **U**n tales vt necatores aīaz mandan-
tur exōicari p̄pter tale crudelitātē. xij. q. ij. qui oblatōes
Et de quodā muliere legitur qui cū dimisisset cognato suo
qđ in casu quo moreret in bello ī infideles ad qđ ibat
suū qndā equū venditū in elemosynā largiret. et in illo
bello occiso cognat⁹ auaricia duci⁹ nō exēcut⁹ est iniun-
ctū. sed sibi retinuit ī capite octo diez a morte appa-
rens ille miles sibi dixit. Quare nō fecisti qđ imposui
tibi. fecisti me manere in penis vsqz nūc. sed impunit⁹
nō euades. **N**ā ego hodie ad celū purgat⁹ ascēdo. tu ve-
ro hodie ad inferna descēdes. qui subitō mortu⁹ et dam-
natus est. Solū in h̄i uet⁹ crudelitātē ad p̄ntes qñ
sez quis vocat p̄ inspirationē ad seruiciū deo p̄ p̄ceptū
mūdi et religiois ingressum. vt p̄pter afflictionē eoz hoc
nō p̄mittat. **N**ā vt dicit Hiero. Sūmū gen⁹ pietas
est ī hoc esse crudelē. **M**aximā crudelitātē exercuit po-
pulus iudeoz p̄tra xpm̄ in sua passiōe. **U**n p̄querit d̄
ip̄o sup̄ h̄ p̄ Hieronimū Tron. iij. dicens. filia populi mei
crudelis quasi structio in deserto dedit vocē suam p̄tra
me. filia dicit synagoga p̄ creationē et spūalē curā quaz
de ea habebat deus populi mei idest que synagoga est
p̄p̄s mei quasi structio qui ferrū crudū comedit. et de fili-
ijs suis nō curat. stridet fortiter. sic p̄p̄s iudeoz crude-
lis clamādo ī xpm̄. Et cū pylatus fecisset eū crudeliter
flagellari. vt. s. hoc viso crudelitas eoz cessaret. magis ac
magis clamabāt. Crucifige eū crucifige eū. **U**n ī ps. lo-
quēs in p̄sona xpi ad patrē exprimit illoz crudelitatem
per varias similitudines dicens. Erue a framea de⁹ animā
meā. idest vitā. Et est oratio fm̄ premi sensitiua. framea
est spata q̄ cito incidit et tollit vitam. et ideo mltū est hor-
rozi ex velocitate mortis quam inducit. Sic xpi iudei
multa egerūt ad accelerandū mortē eius. **N**ā dabant ei
bibere vinū myrratū seu acerosum et symeonē angariā
uerūt ad portandū crucē. ne fieret mora et latus ei⁹ trās-
fixerūt. Et ideo de manu canis vnicā meā. id est vitam
supple crucē. Tanis auide rodit. vñ notat auditas iu-
deoz ad mortē xpi. **N**ā q̄rebant eū cape nō ī festo ne a
turbis descenderet et barrabam dimitti petierūt et pylari
volēti eū dimittere dixerūt. **S**i hūc dimittis nō es ami-
cus cesaris. Salua me ex ore leonis qđ est animal ferū.
et cū p̄p̄u ingitu insiluit ad deuorandū vsqz ad ossa. Et iudei
cū magnis clamoribz postlabāt vt crucifigē. et vsqz ad
ossū fractionē affligerūt occidētes. Et a cornibz vnicor-
num humilitatē meā. Unicornis est animal ferū et in-
domitū. qui habet cornu durissimū in fronte. quo aīa-
lia trāsfodit et occidit. et sic duriciā et obstinationē iudeo-
rum signat in mortē xpi. q̄ a nullo potuerūt flecti a cru-
delitate eorum. Sed de sua crudelitātē puniti sunt cru-
deliter. **N**am exterminiiū terribile secutū est de genere il-
lo destructa ciuitate et multis milibz hoīm mortuis fame
et bello. residui venditi dispersi sunt per orbem.

Crudeli-
tas iudeo-
rum erga
xpm̄.

Afflictis
nō addat
afflictio.

Tertio crudelitas .i. m.

exercet ad afflictos cū. s. quis nō cōparit eis et subleuat.
sed potius insultat vel afflictionē addit. Sicut cū phar-
see fili⁹ romelie rex isrl̄ occidisset de iuda centum vigin-
ti milia in die vna tpe achas regis iuda oēs viros bella-
tores p̄pter p̄ctā eoz insup̄ ducēta milia mulierū pueroz
et puellaz ceperūt filij isrl̄ de fratribz suis. s. de iuda infi-
nitā p̄dā et adduxerūt in samariā volētes eos subijce-

re seruituti et magna crudelitātē. vnde p̄pheta quidā re-
prehendit eos ex p̄re dei dicens. **E**cce irat⁹ dñs p̄tra iu-
dam p̄pter peccata eoz tradidit eos in manus vestras.
Occidistis illos atrociter ita vt in celū pringeret crudeli-
tas vestra. **I**nsup̄ filios iuda vultis vobis subijcere ī ser-
uos et ancillas. **P**eccastis enī sup̄ dñō deo v̄ro. **S**ed
audite p̄siliū meū. Reducite captiuos q̄s adduxistis et
quod et fecerūt recoallātes eos et dimittētes redire ī ter-
ram suā. ij. Paral. xviij. **E**t Diego. dicit q̄ nō debet a
nobis flagellari addi afflictio. ne nos culpe qđ absit of-
fensa respiciat. vij. q. j. **E**n p̄cussio. **P**reterea p̄hibuit dñs
minus in veteri lege filios isrl̄ comedere sanguinē anti-
malū in figurā vt auerteret eos a crudelitātē horrenda
effusiois sanguis humani. **E**adē rōne. p̄hibuit eos co-
medere aīalia suffocata vel strangulata. q̄ in tali morte
multū affligunt aīalia. p̄hibuit enī in p̄ticulari comedē
grifum. qđ animal est infestū hoībz et equis in detestari
onē crudelitatis potentū erga subditos. p̄hibuit et edē
re vulturē. quod aīal insequit exercitū bellancū vt d̄ ca-
dāncibz mortuoz pascat. et significat crudelitātē eoz q̄
procurāt bella et seditiōes vt inde lucent. **I**n nullo enī
genere hoīm rep̄t tanta crudelitas sicut in p̄tialibus
adeo vt nō solū crudeliter occidāt. sed etiam occisum mi-
nutatim in frustra dissepant. et aliqui comedant quo nō
crudelius. **P**rohibuit etiā dñs coquere hedū ī lacte ma-
tris vel auem capē cū pullis. ad inducendū illū p̄p̄m
ad pietatē et vt auidū ad crudelitātē. dum essent affluē-
ad h̄mōi. etiā circa aīalia bruta. vt dicit b. **T**ho. p̄ma scō-
q. j. dicit etiā Hiero. q̄ accepisse paup̄bz erogandum et
clarietibz plurimis illud reseruare oīm p̄donum vincit
crudelitātē. xij. q. ij. **S**ila. **Q**ñ. s. quis q̄rit imitare carit-
stiam emēs vel retinēs victualia nō sibi necessaria. **S**i
endū tñ q̄ licet videat mltis crudelitas punire reos ad crimi-
nā mortē et grauit̄ punire crimis. nō tñ crudelitas. sed in
sticia et caritas est. **U**n Hiero. sup̄ Esa. **N**on est crudelis
qui crudelis iugulat. s. crudel⁹ patientibz esse videt. **N**ā
lacro suspensus patibulo crudelē iudicē putat. xij. q. v
nō est. **V**inc et Aug. **Q**uid crudele moyses mādauit aut
fecit cū cōmissum sibi p̄p̄m scē zelans viuo et vni deo
vero subditū esse cupiens. postqz cognouit ad fabrican-
dum ydolū defluisse et colendū ī paucos vindicās gla-
dio. et in p̄senti salubriter terruit. et disciplinā in p̄sentē
sanxit. **N**ā cū nulla crudelitātē sed magna dilectioe fecit
se qđ fecit quis nō in eius verbis agnoscat orat̄is p̄ pec-
catis eoz et dicentis. **A**ut dimitte p̄p̄o hoc p̄ctm̄. aut si
nō dimittis dele me de libro vite. Sic ap̄s nō crudelē
sed amicabilr tradidit hoīem sathanī in interitum car-
nis. vt spūs saluus sit. xij. q. v. et q. iij. c. **I**psa pietas.
Ideat. v. q. v. **N**ō omnis. et c. non osculat. **N**olest est
mendicis furētī frenetico. et pater indisciplinato filio. il-
le ligando. iste cedendo. sed ambo diligendo. **S**i autem
illos negligat. et p̄ire p̄mittat ista poti⁹ māuerudo cru-
delis est. **E**t Aug. dicit in regula de occultatē peccatorum
alteri qđ debet manifestare p̄ similitudinē occultū morbi
corpalis. **N**ā si frater tu⁹ vuln⁹ habet in corpe qđ velit
occultare dū timeret secari. **N**ōne crudel⁹ a te sileat et mī-
sericorditer iudicet.

Lap̄m. vij. de blasphemia.

Blasphemia dei quia

videt p̄cedere ex odio ad deū. ideo de ip̄a hic
agerdū. **P**otest autē sic describi ex iobis Amb.
q̄ est vitii quo attribuit. deo qđ ei nō puenit. vel remo-
uet ab eo qđ ei puenit. vt si dicat de eo aliqd impotē
defectū. puta qđ nō sit iustus. vel qđ nō sit oīpotens et
h̄mōi. **E**st autē p̄tra actū fidei qui est p̄fessio credendū
rum. **U**n ad infidelitātē p̄tinere videt. quod ex verbis

Blasphē-
mia dei

Ca. 7. De blasphemia dei

apostolice potest. dicentis de se. **Thimo. j.** **Pu** fui blasphemus et psecutor. Et subdit. Ignoras feci incredulitate mea. Pro huius declaratione sciendum fm. b. **Tho. se. q. iij. arti. j.** Quid nomen blasphemie importare videatur quando derogatione excellens bonitatis et pape diuine. Deus autem ut dicit dionysius. est ipsa essentia bonitatis. Un quicquid deo puenit puenit ad bonitatem ipsius. et quicquid ad ipsum non puenit. longe est a ratione pfecte bonitatis que est eius essentia. Quicquid ergo vel negat aliquid de eo quod ei puenit. vel asserit de eo quod ei non puenit. derogat bonitati diuine. Quid potest pringere dupli. Uno modo fm sola opinionem intellectus. Alio modo p iusta quadam affectus detestatio. sicut contrario fides dei pfiat p dilectionem ipsius. Omni autem derogatio diuine bonitatis vel fm intellectum fm. vel etiam fm affectum. si pfiat i corde tunc erit blasphemia cordis. si exterius pdeat p locutionem. erit blasphemia oris. Et fm h blasphemia p fessionem opponit. Quid autem aliqui dicunt quod sunt tres species blasphemie. Prima cum deo attribuit quod ei non puenit. Secunda cum a deo remouet quod ei puenit. Tertia cum attribuit creature quod est proprium dei. fm **Tho. vii. s.** Non proprie loquendo iste sunt diuerse species blasphemie. quia attribuere deo quod ei non puenit vel negare seu mouere ab eo quod ei puenit non differt nisi fm negationem et affirmationem quod diuersitas habet. Species non differt. quod autem id quod est dei attribuitur creature ad id puenit videtur quod attribuit ei quod ipsi non puenit. Quicquid enim est dei proprium est deus. Attribuere ergo creature quod est dei proprium est ipsi deum facere idem creaturam. Item sciendum quod ille qui loquitur contra deum putat inferre intendens. ut cum dicitur sit maledictus deus et homo. derogat diuine bonitati non solum contra veritatem intellectus. sed etiam fm prauitatem voluntatis detestantis et impediens. tunc possibile diuinum honorem quod est pfecta blasphemia. Et sicut laudat deus in scriptis inquantum laudant opera eius que facit p scriptis. ita etiam blasphemat in scriptis inquantum blasphemia que fit scriptis reducat in deum. Est autem blasphemia pccatum mortale. fm **Tho. vii. supra. arti. ij.** Et eo quod repugnat et pccatum caritatis dei. quia p hoc derogat diuine bonitati. Un et leuitica. xxiij. dicit. Quicquid blasphemauerit nomen domini morte morietur. Sed pena mortis non infligit nisi p mortali. Et est contra primum vel secundum preceptum decalogi. Item est tunc fm **Tho. q. cum quis ex subita passionem prius in verba blasphemie non aduertens h quod dicit esse blasphemiam. ut quod non p fiderat significationem verborum. non esset tunc peccatum mortale. sed si aduertat hoc esse blasphemiam p fiderat significationem verborum. ex eo quod ex subitoto impetu ire h faciat. vel ex praua consuetudine non ppter hoc excusatur a mortali quous cito doceat de commissio. sicut nec excusatur ab homicidii reatu qui ex subita ira pcutit primum. et est istud grauissimum pccatum. Et eo est fm **Tho. vii. s. arti. iij.** quia blasphemia opponit p fessione fidei. et ideo habet grauiter infidelitatis. et aggrauatur si supueniat detestatio voluntatis. et adhuc magis si prumpat i verba. sicut laus fidei auget p p fessione et dilectionem. Un cum infidelitas sit maximum pccatum fm genus suum. ita etiam blasphemia. Un et glo. **Isa. xviij.** dicit quod omne peccatum blasphemie comparatur leui. Est. et quantum quid ad obiecta pccati grauius est quam homicidium. quia blasphemia est directio contra deum. homicidium contra primum. Quantum igitur ad affectum nocumetum pponderat homicidium blasphemie quia plus nocet. In gaurate autem pccati magis attendit interio voluntatis puerse que videtur esse maior in blasphemia. cum intendat nocumetum honoris diuini quam i homicidium. De blasphemia que alio modo dicitur. maledictio. ut cum dicitur maledictus sit deus et homo. b. s. in. c. de maledictis in. ti. de ira.**

De blasphemia potest. §. i.

exponit illud psalmi. Nolite extollere in altum cornu vestrum superbiendo. Nolite loqui aduersus deum iniquitate vestra blasphemando. quia. s. deus pfringit cornua superbie et puenit blasphemos. Blasphematur autem deus multiplex non solum ab infidelibus. sed etiam a populo qui dicitur fidelis. et frequenter. De quo ipse pquerit **Isa. liij.** Et iugiter nomen meum blasphematur. et hoc multiplex.

Primo blasphematur aliqui dei pudentia.

Secundo blasphematur aliqui dei potentia.

Tertio blasphematur aliqui dei iusticia.

Quantum ad primum §. ii

Blasphematur aliqui dei pudentia qui dicunt deum non habere pudentiam de rebus seu actibus humanis. sed omnia euenire hominibus a fortuna et casu in quorum persona dicitur **Job. xij.** et orbem celi pambulat. nostra autem non p fiderat **Un lib. iij.** de falsa sapia de **Epicro** philosopho sic ait. Videbat epycurus bonis semper aduersa accidere. paupertates labores exilia carorum amissiones. malos contra bonos esse augeri potentia honorum affici. videbat innocentiam minus tutam scelera impune committi. videbat sine delectu mori sine ordine ac discrimine annorum sentire mortem. s. alios ad senectutem puenire. alios infantes rapi. alios robustos interire alios in adolescentie flore in maturis annis exringui. in bellis meliores potius vinci et pirc. maxie autem commouebat homines in primis religiosos grauionibus afflicti malis his qui omni deum negligenter non pie colerent vel minorum mala et incommoda et incommoda euenire vel nulla. Et subdit. Tu hec cogitaret epycurus eorum res velut malis iam indutus. Sic enim causam rationem videbat ignoranti. estimauit nullam esse pudentiam. nullamque dei iusticiam. **Dec ille.** Sic et seneca in tragediis postquam comedat deum de regimine et gubernatione vniuersi et ordine rerum aliorum pquerit quod de rebus humanis non videtur curare dicens. **Tur idem.** s. deus qui tanta regis sub quo vasti potera mundi. librata suos ducit orbis hominum minime ades secutus non sollicitus pdesse bonis nocuisse malis **Res humanas** ordine nullo fortuna regit. spargitque manu. munera terga. Peiora fouens. Vincit scotos dira libido. Fraus sublimi regnat in aula. tradere turpis fasces. **Pp**ls gaudet. eodem colit. atque odit. tristis iustus pueris tulit prima res. castos sequit mala voluptas. vicioque potes regnat adulter **Un et Boetius** in primo de philosophica consolatione in persona horum ait. **O stelliferi** conditor orbis. qui perpetuo nitus solio. rapido celum turbine versas res. Et infra. **Dia** certo sine gubernas. **Solos** hominum respuit actus. **Perito** rector cohibere modo. **Na** cur tatas lubrica versat fortuna vices. **Premittit** insontes de bita sceleri notia pena. ac pueri resident celfo more solio **Scra** calcant iniusta vice colla nocentes. **Latet** obscurus condita virtus clara tenebris. **Iustusque** tulit crimine iniquum. **Nil** pcuria. nil nocet ipsis. **Fraus** mendacii copia dolore res. **Sed** potest ipse dicere quondam quod semel incarnatus ait iudeis. **Quis** de vobis arguet me de pccato. **Job. viij.** s. ignorantie vel imprudentie aut iniusticie. certe nullus. Et quod non possumus deum inculpare de aliquo vel arguere. s. omnia que facit bonis et malis bene facit. tribus rationibus potest ostendi fm **Jobem** dñici in sermone.

Primo ppter diuini opis pfunditatem.

Secundo ppter nostre mentis tortuositatem.

Tertio ppter dei sumam rectitudinem et claritatem.

Primo etenim dico quod non possumus deum arguere ppter suorum operum pfunditatem. Sunt enim opera dei tam alta tam pfunda quod non possumus per nos inuestigare. Et non solum alta sua opera non possumus comprehendere. sed nec minima et vilia valent a nobis pfecte cognosci. Unde quare granum milij sit rotundum et granum ordi oblongum omnes mundi sapientie

Providentia dei blasphematur.

Deum non potest arguere.

Titulus Octauus

res nescirēt dicere. Et scilicet quare granū frumētī sit scilicet sum et vna pte et ex alia nō nlls sapiēs posset sufficiēter rōnem assignare. et sic circa quālibet puam rē posset infīnitē moueri q̄stīōes quas nescires explicare tāta abyssum sapiētie posuit deus in istis suis creaturis. Si q̄ in istis creaturis inferioribz et magis vilibz est tāta profunditas quāto magis alie res alte et pfunde. Quō ert go tu vilissima creatura psumis reprehendere deū. quare istū fecit xpianū. illū iudeū. illū reprobat. istū elegit. q̄ re bonis mala et malis bona eueniūt. Vide miser ne istres hoc pelagus. qz submergeris. Et ideo dicebat ap̄lus ad Ro. xj. *Altitudo diuinitaz sapie et sciētie dei qz incomprehensibilia sūt iudicia eius et inuestigabiles vie ei.* Vnde eius sūt opa eius. et he inuestigabiles. ad est nō cognoscibiles a nobis in vita ista. ppter pfunditatē eaz. Dinc et Aug. querēs quare dñs nō fecit signa in tyro et sydone. de quibz dicit xps qz si facta fuissent illa ibi q̄ fecit ipse i iudea fuissent pueri. et iudea in qua fecit illa miracula. nō est pueria ad p̄niam put dicat Mar. xj. Dicit Augu. *Mā si rōne facti pfunditatē iudicij eius penetrare non possum.* manifestissime tñ sam⁹ et vez esse qd deus dixit. et iustū esse qd fecit. xxij. q. iij. Nabuchodonosor. Dicitur. *Sed ratio qre nō possum deū inculpate* est ppter nr̄e mēris rotuositatē. Sum⁹ enī oēs torti non recti et distorti et non rectū est iudiciū nostrū. et iō male iudicam⁹ sicut qui ponit baculū i aqua. sibi videt qz sit tortus qz tñ nō est. sed defectus in visu tuo. Et sic oculus iudicat de rebz coloratis fm qd est in eo. Dicit philoso phi qz lux siue pupilla oculi nō est colorata. nec vllū colorē debet habere in se vt bñ videat res put sūt. Unde si in oculis esset aliqz humor et portares ante eū pannū rubeū vel azureū videres tibi obscurus. Sic est de oculo nostri intellectus. qz in eo est humor nr̄e cupiscentie. et malus humor. scilicet cupiditatis mūdī qz vellem⁹ illi mala ptingere quē odim⁹ illi bona quē amam⁹. et quia nō sic euenit vt vellem⁹. iō male iudicam⁹ de deo et dicim⁹ deū iniustū. vel nō h̄re curā de nobis et pudentiā. Sz remoue p̄uū humorē et videbis recte. Sic fecerūt et faciunt serui dei. qz enī remouēt a se amorē a rebz mūdī. ideo videtis qz q̄quid fecerit et facit recte et optime facit. et cōcordat se in oibz cū volūtate dei dicētis illud p̄beticū. *Quia fecisti nobis dñe in hō iudicio fecisti.* qz peccauimus tibi. et mādatis tuis nō obediim⁹. Sed pctōres iudicat sicut infirmi quibz dulcia amara vident et e contra. Sic dicim⁹ tribulatiōes paup̄atē. infirmitatē esse amaras et malas. sed serui dei oppositū. Tertia ratio quare deū inculpate nō possum⁹. est qz ipse est summa rectitudo et mēsurā oīm rez. An dicūt philosophi et scī mus tibi. et mādatis tuis nō obediim⁹. Sed pctōres iudicat sicut infirmi quibz dulcia amara vident et e contra. Sic dicim⁹ tribulatiōes paup̄atē. infirmitatē esse amaras et malas. sed serui dei oppositū. Tertia ratio quare deū inculpate nō possum⁹. est qz ipse est summa rectitudo et mēsurā oīm rez. An dicūt philosophi et scī mus tibi. et mādatis tuis nō obediim⁹. Sed pctōres iudicat sicut infirmi quibz dulcia amara vident et e contra. Sic dicim⁹ tribulatiōes paup̄atē. infirmitatē esse amaras et malas. sed serui dei oppositū.

Deus est
sūma mē
sura oīm

qz quibet res habet mēsurā. nō dico solū mēsurā causaz vt in panno. et sextariōz vt in bladīs. sed sūt multe alie mēsure et regule. Mēsurā caloris fm sapientes est ignis. qz nulla res est ita calida sicut est ignis. et ideo res tanto est calidior. quāto magis appropinquat caliditati ignis. Sic mēsurā oīm lucentiū est sol. qz sol est lux et cōfior oibz alijs lucidis. et ideo oēs alie res lucide habēt mēsurā ab illa luce. et res illa est magis lucida qz magis appropinquat ad lucē solis. Sic mēsurā oīm venaliū est aurū. qz fm ipm mēsurat et ponit p̄ciū rebz. Nūc autē ad p̄positū dicūt sancti et philosophi qz reglā nr̄e voluntatis est lex qz est tanqz quidā oculus qui habet dirigere volūtātē. Vt autē bñana. p̄cessit ab imperatore et sua volūtate. sed ipse fuit pctōz vt ceteri hōies. et ideo aliqui errauerūt in cōdendis legibz nō rectis. Oportet ergo qz sit vna voluntas summa absqz vllō peccato et defectu. Et ista dicūt oēs esse voluntatē diuinā. que nō pōt esse magis recta. et nulla rectitudo est sup̄ eā. Et sicut ignis nō potest p̄dere suū calorē et sol suū splendorē. sic volun

tas dei q̄ regula oīs rectitudinis. nō pōt effici torta vel curua. seu obliqua aut iusta. seu praua. vñ quicqd agit recte et iuste agit. Nos autē in vita presentī ppter prauitatem et cecitatē intellectus nostri nō possum⁹ plene cognoscere ista. Sed in alia vita cū videbimus eum sicut est aperte cognoscem⁹ qz oia q̄ facit et fecit deus. cū maxima sapia et rectitudie facta sūt. et qd ait Solo. Ecce. ij. Quia fecit bona in tpe suo. Nolite ergo loqui adūsus deū iniquitatē. scilicet blasphemādo ipm tanqz nō habeat pudentiam de humanis. vel nō recte p̄uideat.

Quantū ad scdm .s. iii.

Blasphemāt aliqui diuinā potentia vt illi qui dicunt. Deus nō pōt facere h̄ vel illud. ac si non esset oipotens. cū tñ dicat. Exo. xv. *Oipotens nō mēneus.* Omnia enī potest nisi q̄ importat defectū et impfectionē. vt que implicat contradictionē fm Tho. in prima pte. *Tham possit peccare vel mori vel errare et h̄mōi nō est posse. sed impotētia.* Unde Hiero. *Solus deus ille. oipotens est.* qz cū oia possit hoc solū nō pōt. cū possit nō est aliqd possit. sed nō posse. scilicet peccare. de pe. dist. ij. .s. si. Et idē dicit qz cū oia possit deus. hoc nō potest. scilicet gignē suscitare post ruinā. xxij. q. v. si paulus. Hoc enī implicat contradictionem. scilicet qz aliqua sit corrupta. et virgo. idest nō corrupta. Potest igit de⁹ oia facere q̄ vult. Sap. ij. *Sub est enī tibi posse cū volueris.* Punxit dñs plurimos blasphemantes dei potentia. vt p̄z in sennacheribz rege assirioz. Cū enī venisset in iudeā et quereretur capere hierosolimā cū ratē principalē vbi regnabat Ezechias misit nūcios *Rapfacen et quosdā alios qui locuti sūt nō solū nūcios ezechie sed etiā publicē ad pplm ciuitatis qui erat i muris ciuitatis vt audirēt et rebellaret se ezechie vt traderet ciuitatē. et se in manibz sennacheribz. inter cetera dicētes. Nō te decipiat deus tu⁹ in quo p̄fidis dicēs. Mō dabit hierlm in manu regis assirioz. Mōqd eruerūt vñ gentium ppllos quos subuerterūt patres nr̄i. Et ad pplm dicebat. Mō turbet te ezechias dicēs. Dñs liberabit nos. Quis est ex oibz dñs terraz qui eruit terrā suā de manu vt eruat dñs. scilicet deus vester hierlm de manu mea. Et sic blasphemabāt dei potētia. quasi non possent liberare eos ab ipso. Ezechias autē rex sc̄tus hō ad oratiōem p̄fugit. et ad Esaiā p̄phētā misit vt oraret deū p populo. Qui m̄dit Esaias ex pte dei loq̄ntis de sennacheribz. Qui exprobraſti. et quē blasphemasti et sup̄ quē exaltasti vocē tuā. Ad scdm istū. Et infra. *Supbia tua alcedit ad laures meas. ponā ergo circulū in naribz tuis. et frenū in labijs tuis. et reducā te p viā p quā venisti. qd et factū est.* Mā i vna nocte ab angelo dñi occisa sūt cētū octoginta quinqz milia exercitus sennacheribz. et reuersus ipse in ninuē oculis est a filijs suis in templo dei sui. Dabent oia hec Esa. xxxij. et iij. Regū. xij. Petrus etiā damian⁹ vt narrat Vincent⁹ in speculo bistoriali. Ad idē ponit hoc exemplū. Duo amici et cōparres in bononie p̄tibz cū discubarent in puino allar⁹ est gal lus. qd pulmentū vnus eoz arrepro gladio i frustra de secuit. triūqz piper cū liquamine supfudit. Quo facto alter ait. *Profecto cōpater sic explicuisti gallū istum vt sc̄tus petrus si velit reintegrare nō possit.* Cui alter subintulit. plane nō mō si sc̄tus petr⁹. sz si xps ipse imperet gallus iste in ppetuū nō resurget. Ad hāc vocē repente gallus vn⁹ cooprus plumis exiliuit. alas p̄cussit et cecidit et plumas exussit. totūqz liquamē sup eos qui vescebant aspersit. Illico sacrilegi blasphemī in aspersiōe p̄peris lepra p̄fusi sūt. qz plaga lepre iu posteris eoz hereditaria p̄mansit vsqz in obitū. Vñ in famularum subacti sūt bononiēsis ecclie q̄ brī Petri insignif vocabulo. Decille. Nolite ergo loqui adūsus deū iniquitatē.*

La. 8. De peccatis in spiritū sanctū

Quantū ad tertiū .§. III

Quantū ad tertiū .§. iii
 Blasphemāt aliqui dei iusticiā dicētes deū iniustū. cū
 multū affligit aliquos. z crudelē. In quorum psona ait
 Job. xxx. Puratus es mihi in crudelē. cū tamē sit ius
 tissimus z demēcissim⁹. ps. Iustus dñs z iusticias di
 lexit equitatē vidit vultus eius hec est blasphemia dñs
 naroz in inferno. Unde dicit Apoca. xvj. Et auerūt
 domos estu magno. z blasphemauerūt nomē dñi ba
 bentis potestātē sup has plagas. Ubi dicit glo. Qd in
 inferno positi q̄uis sciāt se p merito puniri. dolēt ras
 men qd deus habeat tantā potentiā q̄ plagas eis infe
 rat. Pro cuius dedaratione dicit Tho. se. se. q. xij. arti.
 iij. Quod cū ad rationē blasphemie pertinet detestatio
 diuine bonitatis illi qui sunt in inferno. retinent peruer
 sam voluntatē auersam a dei iusticia in hoc q̄ diligunt
 ea pro quib⁹ puniunt⁹ z vellēt eis vti si possent. z odī
 unt penas que pro huiusmodi peccatis inferunt⁹. z do
 lent de peccatis q̄ cōmiserunt nō q̄ ipsa odiant. sed q̄
 pro eis puniunt⁹. Et talis detestatio diuine iusticie est etiā
 eis interior blasphemia. Et credibile est q̄ post resurre
 ctionē erit in eis etiā vocalis blasphemia. sicut in sanctis
 vocalis laus dei. Et tali tamē blasphemia nō demerēt.
 quia in alia vita nō est locus merendi vel demerēdi. sed
 recipiendi fm merita. Unde sicut in beatis bona eorum
 opera que ibi agunt nō sunt meritoria sed pertinentia
 ad premiū beatitudinis eoz. Ita in damnatis mala eo
 rum opera vř blasphemare z odire deum z huiusmodi
 non sūt demeritoria. sed pertinentia ad penam damna
 tionis. Qui ergo blasphemant deū vel ex tribulationi
 bus repurantes iniustū vel alio modo officium z artes
 faciunt damnaroz. Unde multū habebant de sua dñs
 natione timere iudei quādo audiebant deū blasphema
 re. pre horrore sceleris scidebant vestimēta sua. vel clau
 debant aures suas ne audirent Nabuchodonosor viso
 miraculo. s. de euasione triū iuvenū Ananie. azarie et mi
 sabelis de fornace ignis fecit edictum per regnū suum
 cum tamen esset paganus. q̄ quicunqz blasphemaret
 deum illorum qui est deus noster verus grauiter puni
 retur.

Caplm. viij. & blasphemia in spiritū sanctū ⁊ sex spe/
ciebus eius.

Ouia peccatum blasphemie couenit in nomine cū peccato blasphemie in spiritū sanctū. et peccatū inuidie cū inuidencia fraterne gratie que est species blasphemie in spiritū sanctū. 2 odii dei cū odio proximi. quīs realiter et specificē differat. ideo nunc d blasphemia in spiritū sanctū hic agit. Circa quod videndū est quid sit. 2 quot species eius. 2 quomō dicat irremissibile. Dicat. b. Tho. se. se. q. xliij. q. d. blasphemia in spiritū sc̄m tripliciter aliquot loquunt. Antiqui enī doctores. s3 Athanasius. Dylari. Ambrosius Hieronymus et Chrysostomus dicunt peccatū esse in spiritū sanctū quādo ad litterā aliquid blasphemū dicit cōtra spiritū sanctū. siue p̄sūctus accipiat̄ur prout est nomē essētiāle conueniens toti trinitati. cuius quelibet p̄sona et est spiritus 2 est sanctus. siue p̄ ut nomē personale conueniens vni in trinitate persone. Et fm hoc distinguit Math. xij. Blasphemia in spiritū sanctū cōtra blasphemā i filiū hominis. Christus enim operat̄ quedā humanitus comedendo. bibēdo et alia huiusmodi faciēdo. Et quedā diuinitus s3 demones eijciendo. mortuos suscitādo 2 hmōi. que quidē agebat 2 per virtutē p̄prie diuinitatis. 2 p̄ operationem spiritū sanctū quo fm humanitatem erat repletus. Iudei autem primo dixerūt blasphemā in filiū hominis

cum dicebant eum voracem potatorem ⁊ humiſusmodi
 vt habet **Matth. xi.** Poſtea blaſphemaueſcunt in ſpiritu
 ſanctu. cu opera que faciebat virtute ſue diuinitatis. et
 virtute ſpiritusſancti attribuere beelzebub. et propterea
 dicuntur blaſphemare in ſpirituſanctu. **Augu.** autem
 in libro de verbis dñi. Accipit blaſphemiam ſeu peccatuſ
 in ſpirituſanctu pro finali impenitentia. quando. ſ. quis
 perfeuerat in peccato mortali vſq; ad mortē incluſiue.
 quod quidē fit nō verbo oris tñ ſed ⁊ cordis ⁊ operis.
 nō vno ſed multis. hoc aut verbum ſic acceptū dicitur
 contra ſpirituſanctu. quia eſt contra remiſſionē peccato
 rum que fit per ſpirituſanctu qui eſt caritas patris ⁊ fili
 ij. Nec hoc dixit dñs iudeis quafi ipſi peccarent in ſpi
 rituſanctu nondū enī finaliter erant impenitētes. ſed ad
 monuit eos ne taliter loquētes ad hoc veniret q in ſpi
 rituſanctu peccaret. Et ſic intelligendum eſt qd dicit in
Matth. xvi. poſtq; dixerat dñs. Qui blaſphemaueſcit
 in ſpirituſanctu ⁊c. Subiūgit euangelista. quoniā dice
 bant. Spiritu imūdu habet. Illi aut qui diſſerunt con
 uerſionē ſuā et penitentiam vſq; ad infirmitates graues
 exponunt ſe magno periculo. hui⁹ peccati finalis impe
 nitentie quia rara eſt. tñc vera cōuerſio ad deū. quia nō
 videtur moueri amore ſed timore ſeruili. qui nō ſufficit
 ad ſalutē. Oportet enī ait Augu. in libro de penitentia.
 non ſolū deum timere iudicem. ſed vt anxiet̃ pro gloria.
 ideſt diligere gloriā dei. Et ideo inquit idē. Multos ſo
 let decipere ſerorina penitētia. de pe. diſ. viij. per totum.
 Alij aliter accipiunt dicentes blaſphemiam eſſe in ſpiritu **Secūda**
 ſanctu quādo quis peccat cōtra appropriatū bonū ſpi opus
 ritusſancto. Et attribuit bonitas ſicut patri attribuitur
 potentia. filio ſapientia. vnde peccatū in patrē dicit̃ pec
 catū ex infirmitate. ideſt ex paſſione peccatū in filiū pec
 catū ex ignorantia. peccatū in ſpirituſanctu quādo pec
 catur ex certa malicia. nō ſolū ex certa ſcientia. quia hoc
 etiā accidit in peccato ex infirmitate. ſed ex ipſa electōne
 mali q potest contingere dupliciter. Uno modo ex incli **Ex malō**
 natione habitus vicioſi qui dicit̃ malicia. ⁊ ſic non eſt **cia peccatū**
 idem peccare ex malicia quod peccare in ſpirituſanctu ⁊c.
 ſumēdo peccatū in ſpirituſanctu pprie prout eſt ſpeciale
 peccatū. ſed large qd contingit fieri fm om̃e genus pec
 cati. ⁊ hoc vtrq; aggrauat peccatum. ſed nō eſt ſpeciale
 peccatū. Alio modo peccat per maliciā ex eo q p contē
 ptum abijciatur ⁊ remouet̃ id quod electionē peccati po
 terat impedire. ſicut ſpes per deſperationē. ⁊ timor per
 preſumptionē ⁊ humiſusmodi. Nec autē omnia que electi
 onē peccati poſſunt impedire ſunt effectus ſpiritusſan
 cti in nobis. Unde ſic peccare ex malicia eſt peccare in
 ſpirituſanctu. Et ſic eſt intelligendum quod dicit magi
 ſter in ſcdo ſententiar. diſ. xliij. ſz q ille peccat in ſpiri
 tuſanctu cui malicia p ſe placet. ſ. abijciēdo p contem
 ptū ea q poterat impediri a peccato puta cum aliquis
 intendit cōmittere aliquod peccm. ⁊ occurrunt menri ali
 qui inſtigaciones ſue cogitationes timoris vel ſpei vel
 conſiderationis inordinationes peccati ⁊ miſere ei⁹ cō
 natur ad repellendū tales inſtigaciones cōtēnendo eas
 vt liberius ⁊ effrenatius peccet. **Secūdo** q blaſphe
 mia in ſpirituſanctu eſt ſpeciale genus peccati. id eſt fm
 tertiam acceptionē. videlicet peccare ex malicia p cōtem
 ptum eoz que poſſunt hominē impedire a peccato. ſic
 ſunt ſex ſpecies huius peccati fm magiſtrū ſententiarū
 libro ſcdo. diſtin. xliij. videlicet pſumptio. deſperatio. im
 pugnatio veritatis agniti. inuidia fratris gratie. ob
 ſtinatio. et impenitentia. Et de iſto peccato poteſt illud
 pſal. intelligi. Dixit domin⁹ ex baſan conuertā conuertā
 in profundū maris. **Nicolaus** ſ. lyra epponit hoc de de
 ſtructione hieruſale ⁊ iudee in qua metropolis eſt hieru
 ſalem. id eſt principalis et caput illius prouincie eſt ſira
Thema
 fmōis.

Titulus Octauus

ex vna parte super iordanem. iuxta que est terra basan. et ex alia parte habet mare mediterraneum. Vespasia- nus igitur missus a nerone imperatore contra iudeam que se rebellauerat imperio romanorum congregauit exercitus hominum ex vtraque parte. scilicet aliquos trans euntes per terram basan. et aliquos per mare ad obside- dum et pugnandum contra hierosolimam. Dicit ergo psalmista ad hoc notandum. Dixit dominus. id est di- uina dispositione factum. hoc enim dicere dei facere est conuertam. id est veritatem et dirigam exercitus romano- rum venientes per terram basan. et conuertam id est di- rigam alios exercitus eorum in profundum maris. id est per profundum mare. et veritatem eos scilicet exercitus con- tra hierosolimam ita crudeliter vringatur pes tuus. id est habitantes in ea in sanguine occisorum. id est ut am- bulantes in ea intrinant pedes suos in sanguine effu- so. Tanta enim fuit occisio secundum Iosephum ut perueniret ad decies centena milia occisi gladio. et lingua canu ex- inde intincta est etiam in sanguine eorum lambentium ipsum sanguinem secundum morem suum. Hec nicolaus. Hoc autem euenit illis tantum scilicet exterminium non so- lum quia christum occiderunt. quia eis dimississet tantum scelus si conuersi fuissent. securus indultus fuit longino cen- turioni et alijs penitentibus super hoc. Sed quia pecca- uerunt in spiritu sanctum secundum triplicem expositionem su- pra positam. Nam quantum ad primum attribuerunt be- elzebub principi demoniorum operationem miraculorum expulsionem demoniorum que christus in quantum homo faciebat in virtute spiritus sancti. Quantum ad secundam acceptionem perseuerauerunt in sua perfidia iudei no- lentes credere in christum usque ad mortem inclusiue et suc- cessores eorum. Quantum ad tertiam quia fuerunt ob- stinati. impenitentes. inuidentes fraternae gratiae et impu- gnantes veritatem agnitam in scripturis de messia. et ideo merito grauissime puniti sunt in hoc seculo. et etiam in inferno. Sed glossa. in continuo sic breuiter exponit. et etiam ad propositum. Dixit dominus. Ego conuertam te vel alios homines ex basan existentes. Basan interpretatur siccitas vel confusio. id est ex siccitate gratiae et confusione peccatorum venientes. et conuertam non solum hos. sed etiam in profundum maris existentes homines despe- ratissimos et obstinatissimos in profundum peccatorum existentes quod pertinet ad peccatum in spiritu sanctum. Et ita conuertam te ad me ut pes tuus id est affe- ctus intringuatur in sanguine christi. id est affectum de uotionis habeam ad christi passionem. et particeps sis fructus eius. scilicet veniam et remissionem peccatorum percipiendo. Dicere autem domini est facere. et secundum hoc possunt tria notari de peccato in spiritu sanctum.

Primum est quod habet in se nimiam grauitatem. quod dicitur in profundum.

Secundum est quod habet ad eam malicie preprobilitatem quia dicitur ex basan.

Tertium est quod habet veniam et remissibilitatem. quod dicitur conuertam.

Quantum ad primum .s.i.

Status peccati dicitur mare inquietudinis quia inducit. Unde dicitur Ezechiel. lviij. Cor impij quasi mare feruens quod quiescere non potest. Profundum huius maris est maxima grauitas eius quam habet in se peccatum in spiri- tum sanctum. Unde dicit salomon puerb. xviij. Impius cum in profundum peccatorum venerit contemnit. Et hoc est proprie et striete peccatum in spiritu sanctum. peccare ex ma- licia contemnendo videlicet et abiciendo ea per que pos- set retrahi a peccato. In profundum ergo descendit pec-

cantes in spiritu sanctum quod fit sex modis seu speciebus ut dictum est. Due species distinguuntur secundum remo- tionem. vel contemptum eorum per que potest homo ab electione peccati impediri que sunt vel ex parte diuini iudicii vel ex parte donorum eius. vel ex parte ipsius pec- cati secundum Iohannem. se. q. xij. art. ij. Auertit homo enim a peccato ex consideratione diuinitudinis quod habet in stitiam cum misericordia. per timorem qui insurgit ex con- sideratione diuine iusticie punientis peccata homo re- trahitur a peccato. Unde Salom. Per timorem domi- ni omnis declinat a malo. Naturaliter enim quilibet hor- ret penas. Tu enim considerat quod propter peccatum debet puniri a deo. et seuerissime pena eterna. nec potest euade- re manus eius. Propter quod dicit apostolus ad be- broos. x. quod horrendum est incidere in manus dei uiuentis. Et deuter. xxxij. Non est qui de manu mea possit eua- dere aut dominus. ne ergo incurrat in penas eternas secundum quod exigit dei iusticia caueat sibi a peccatis. Sed iste ti- mor abijcit et contemnitur per illam speciem blasphemie in spiritu sanctum que dicitur presumptio que non co- sistit in hoc quod iusticia dei negetur corde vel ore. id est quod credatur ipsum non punire peccata. quia hoc pertinet ad infidelitatem. Sed in hoc quod contemnit ipsam co- siderationem diuine iusticie pura cum intrat aliquod peccatum perpetrare. et instigatur mens eius et mouetur ad considerandum iusticiam dei punire grauiter ta- le peccatum mens ipsa contemnit et conatur abijcere. Il- lam instigationem timoris quod tangitur ex diuine ius- sticie consideratione quasi sibi persuadendo quod non po- niat ut libenter peccet. et sic presumit veniam sine peni- tentia ad ipsam. vel gloriam sine meritis. et hoc est secun- da species peccati in spiritu sanctum. Tum ramen di- cat regula iuris in. xj. Venia non datur nisi correco. s. ad penitentiam. Et Aug. Ita impartitur a deo largitas misericordiae non deservatur seueritas discipline. d. pe- distin. j. s. Meminem. Et si liber homo ambulans per viam iuxta quam est fouca profundissima. proicit se i- eam. non est liber ad exendum nisi alterius adiutorio. ita et in foucam peccati quod ad infernum ducit. liber est quilibet per se ad intrandum sed non ad egrediendum nisi deus porrigat ei manum gratiae. Quod agnoscens psal. dicebat. Amite manum tuam de alto. eripe me et libera me de aquis multis scilicet vitiorum. quia scilicet per me non valeo. Hac presumptione videtur fuisse deceptus Ioaachim filius Manasse regis iuda. Tum enim vidisset patrem eius manasse per plurimos an- nos sceleratissime vixisse in genere mali ut et Esaiam nobilissimum prophetarum. terra lignea secari fecerit. et ciuitatem hierosolimam impleuerit sanguine propheta- rum. et idolatrare fecerit populum et alia innumera ma- la. circa finem regni sui captiuatus recognouit scelera sua penitentiam agens. et deus indulsit ei. ut patet. iij. Reg. xj. Estimauit ergo forte iste sic posse transire in mu- do isto ut male viuendo per multum temporis postea ad placitum suum ad penitentiam rediret. vel defacili de- ei ignosceret ut patri. Sed presumptio ista decepit eum. Nam cum vicis esset deditus. propter malum regimen- eius fuit interfectus a populo et male finiuit dies suos. Per spem etiam que consurgit in mente hominis. ex co- sideratione diuine misericordiae remittentis peccata. et premiantis bona homo retrahitur a peccato seu resur- git a peccato. Sed hoc spes per desperationem de deo. vana misericordia non scilicet quod non credat. deum velle. et vel posse relaxare peccata quocumque ad penitentiam re- deundi. quia hoc pertinere ad heresim. sed quia contem- nit talem considerationem ut cum inspiratio tangit

Gratias
peccati in
spiritu san-
ctum.

Secundum
speciem
peccati
in spiritu
sancto

Presumptio
in spiritu
sancto

Per se ne
mo potest
de peccato
caro.

Desperatio

La. 8. De pctis in spiritū sanctum

cor peccatoris ut desistat et peniteat: cum deus semper sit paratus recipere peccatorem quemcumque reuertentē ad penitentiam. abijcit illē et conat expellere illam. inspirationes persuadens sibi deū nō sibi ignosciturū aut saluaturū cū sed esse reprobū et dānandū ut sic effrenatus peccet: ex quo dānandus est. Et istud est pessimū oīm maloz in quod incidit cayn cū dixit rephensus a deo de fratris cadio perpetrato. Maior est iniquitas mea q̄ vveniā merear. Gene. iij. Sed ut dicit Aug⁹. De nemine desperandū est q̄ diu patientia dñi ad penitētiā inducit: seu dum est in hoc corpore constitut⁹ ut dicit Leo papa. xvj. q. vi. Ista enī est differentia inter spiritū vniū carni: et separatū a carne: quia vniū carni semper est susceptibilis penitentie: separatū nō. Sicut enī liberū arbitriū hominis verti potest a quacūq; virtute ad malū declinando. ita a quocūq; malo ad bonū se conuertendo. Quod epiphane dicit dominus qui mentiri nō potest Ezechiel. xviij. In quacūq; die conuersus fuerit peccator et ingruent: oīm iniquitatū eius nō recordabor. Et leo papa in decretis de pe. dist. i. c. Multiplex. Misericordie dei nec mensuras ponere possum⁹ nec tempora diffinire. apud quem nullus parit moras conuersio. Periculosa igitur est desperatio. ut dicit. ij. Regū. ij. et magis q̄ presumptio. Ab utraq; autē cauendū est: nec ita presumendum de eius misericordia tanq̄ mala nō puniat: nec de sperandū de venia tanq̄ conuersus peccatoribus non parcat. Misericors enim et miserator domin⁹ et iustus ait psalmista. Inter timorē ergo et spem debemus ambulare. In cuius figurā dominus mādauit in veteri lege Deutero. xxvij. ut nō sumeres pro pingore mola supior inferior: ut sic semper secum habeat in domo sua. Mola superior que compungit materiam ne eleuetur significat et designat timorē: quo quis timendo diuinā iusticiā mala punientē detinet cum ne eleuetur et presumat nimis de se vel de dei misericordia. Mola inferior que retinet materiam ne descendat significat spem que retinet mentē ne cadat in profundū desperationis. Contesrenda autē sunt peccata per dolorē inter vtrūq; scilicet spem et timorē: et separandū est furfur malozum a sī milia bonozum in operibus nostris per illa duo. Ex parte vero donozum dei quibus retrahimur a peccato duo sunt ista. scilicet cognitio veritatis: et auxilium interioris gratie. Ex hoc enim quis cognoscit veritatem circa aliquid sciendū vel vitandū. multum iuuat ad vitandū peccatum. sicut econtra non cognoscendo nō potest cuius rari malū. Contra hoc autē est tertia species blasphemie in spiritū sanctū. que dicitur impugnatio veritatis agnitione: non cuiuscūq; veritatis: ut circa naturalia vel artificialia vel temporalia in litigijs. sed impugnatio veritatis agnitione circa ea que sunt fidei et bonozū morum. Si quis conuictus ratione alterius de aliquo suo errore circa fidem perpendens errorem suū permanet et perseuerat ad defendendū ipsum ne videat errasse vel etiā cum perpendens seu instigatus vel illustratus aliquod cē peccatum mortale ut vīram: fornicationē et huiusmodi: ut liberius peccet repellit et abijcit illum instictū. vel etiā ore defendit talem errorem quem cognoscit falsum esse. Unde August. dicit in libro de unico baptismo. Qui cōtempna veritate vult sequi consuetudinem aut circa fratres est malignus quibus veritas manifestatur: aut circa deum ingratus cuius inspiratōe regitur ecclesia. dist. viij. Quod scdm Thomam pertinere videtur ad peccatum in spiritū sanctū. Et Aprianus dist. ca. cap. Consequendo dicit. Qui post veritatem manifestam in errore perseverat: prudens et sciens non iam in venia ignorantie peccat. presumptio enim atq; obstinatione quadam nūcitur cum a ratione superetur. Ad hanc blasphemiam

deuenerunt scribe et pharisei qui cognoscentes vel de facili valentes cognoscere christum esse messiam eis in lege promissum noluerūt credere vel confiteri: sed contradicebant dicentes in beelzebub eum facere miracula. quibus ostendebat doctrine sue veritatem et suam diuinitatem. Et iterum Lazarum resuscitatum ab eo voluerunt occidere ad impugnandū veritatem sue virtutis. et hoc faciebant ne viderentur minus sapientes. et ne amitterent oblationes et decimas a populo et huiusmodi. Aliud donum dei per quod quis retrahitur a peccato est gratia diuina. Iustificati gratis per gratias ipsius. Rom. iij. Gratia enim dei quis iustificat. id est de impio fit iustus et per ipsam vitat peccatū. Et quia gratia et veritas per christū facta sit. ut dicit Job. i. Tamē hoc fuit mediantribus donis spiritū sancti que dedit hominib. Sicut autē contra virtutē est impugnatio veritatis: ut dictum est: ita et contra gratiā. Est et quarta blasphemia in spiritū sanctū que dicit inuidencia fraterne gratie: que in hō differt ab inuidia que est viciū capitale: quia inuidia viciū capitale facit dolere et contristari de bonis proximi in quātum scdm estimationē inuidientis falsam habentē diminuire honorē et reputationē eius. Sed inuidia fraterne gratie que est peccatū in spiritū sanctū contristatur et dolet nō solum de bono proximi sed de gratia dei crescentē in mūdo: ut q̄ fides dilaret qd peccatores puertatur ad deū: a malis abstineant et huiusmodi. Ad quam blasphemiam reducit peccatū scismatis scdm Iho. Quia per fratnā grām cui opponit hēc inuidēcia. mēbra ecclesie vniuntur sed scisma diuisione ab hac ponit. Unde Aug⁹. in libro de sermone dñi in monte dicit. Inuidie facibus fraternitatem impugnare est peccare in spm sanctū. Si sup eptistolam ad Ro. ij. dicit bris Iho. qd dona quibus retrahitur a peccato sunt. fides scdm illud Prohibeo. x. Per fidē purgant pctā et caritas. scdm illud Prou. x. Uniuersa delicta operit caritas. Contra pīmū est impugnatio veritatis agnitionis. scilicet fidei. Cōtra quā fecerūt filij isrl' in deserto qm adorantes vitulū aureū dixerūt. Nū sunt diij tui isrl' q̄ te eduxerūt d egypto. Exo. xxxij. attribuētes de tui opationē dei. scilicet libationē suā. Cōtra scdō ē inuidia fraterne grē. hac inuidia p̄mōti iudei i antiochia vidētes scq̄ p̄les p̄tēbant ad fidē xpi p̄dicatōz pauli cōtra uerū religiosas mulieres et primiores ciuitatū excitātes p̄secutionē in paulū et barnabā. et sic elecerūt de finib. illis Act. xlij. Hac inuidia p̄mōt Demetrius qdā noie argētariorū q̄ faciebat edes dee dyane. Gentilib. enī erat et p̄stabat magnū questū artificib. ex illo ope. vidēs p̄dicatio nē pauli euacuari calē dee dyane in epheso: et introduci fidē et gratiam christi concitauit artifices ostendēs ex hoc ei auferri lucrū de arte sua ad faciendam seditionē in ciuitate ut inde expellerētur vī occiderēt. Actuum. xix.

Ex parte sō peccati duo sunt que homines a peccato retrahere possunt. quozū vnum est inordinatio et turpitudō actus peccati. Aliud est breuitas et prauitas boni quod quis qrit in pctō. Primū ergo scq̄ consideratio turpitudinis et inordinatōis peccati soler hominē inducere ad penitētiā de pctō cōmiso. Nil enī turpi⁹ pctō. Ideo enī turpe est et inordinatū ut dicit Seneca. et si ethicus. Si scire deos ignoscaturos. et homines ignoraturos. scdm meū: adhuc dedignaret peccare. Non enī p̄pter illud hō vrens rōne nō bestialitate erubescat de peccato et habet confusione nisi propter turpitudinē ei⁹. Naturaliter autē homo horret et fugit que reputat turpia. Contra hanc autē considerationē ponit quinta species peccati in spiritū sanctū. scilicet impenitentia. nō tamē sumendo impenitētiā prout importat pmanentiā in peccato vsq; ad mortem inclusiue. Sic enim nō ad speciale pctm. sed qdā circūstantia q̄ reperiri potest in omni

Inuidencia fraterne gratie.

Impenitentia.

Titulus Octauus

Obstina-
tio.

Peccatū in
spīritū
pāp pōit
alia peccā.

peccato: ut dictū est in pmo. §. Sed fm qd importat p/ positiū nō penitēdi vnq. de q pctō ait aplūs ad Ro. ij. Tu autē fm duriciā tuā. z fm impenitēs cor tuū thesauri-
sas tibi iram in die ire. id est accumulas tibi reatū pene in die iudicii. Vbi dicit glo. q ibi notat blasphemā i spī-
ritū sanctū. i. impenitētia. Et ad hanc fm Tho. reducit si-
mulata pnia. q dicit blasphemā in spīritū sanctū fm glosaz
Leuitia. vij. qd intelligo. scz cū quis nunqz intendit vere
penitere z confiteri: sed semp simulare z ficte. Nam quod
aliqz quis ficte pfitetur ex quadā verecundia intendens
alias recte pfitetur: qm mortali peccat: non tamē peccat
in spīritū sanctū. Aliud qd retrahit a pctō ex pte ipsi⁹ ē
consideratio breuitatis z prauitatis boni qd est in pctō:
quod momentaneū z quasi nihil. fm illd ad Ro. vi. Quē
fructū habuistis in his qb nunc erui bescitis. Nā stipen-
dia peccati mors: z omis malus implet penitudine. Di-
cit phus in libro ethi. et Greg. in moralib. Momentane-
um qd delectat: eternū qd cruciat. Ista igit consideratio
solet hoīem inducere ad h q voluntas ei⁹ nō firmet in pec-
cato. Sz tollit hoc p obstinationē. qm scz hō firmat pro/
positū suū in h q pctō inherat. Et de hac obstinatione
et impenitētia dicit Hier. vij. Null⁹ est q agat pniām sup
pctō suo dicēs. quid feci. Quo ad pmi omis pueri sunt
ad curium quasi equ⁹ impetu vadēs ad plūm qd ad ob-
stinationē. Et ad hanc obstinationē reducit pceptus seu
nolle obedire supioribz firmis. Dicit enī Bern. in li. de di-
spensatōe z pcepto q nolle obedire est resistere spīritū sā-
cro. Ad qd etiā pīnet q dicit Damascus papa. xrv. q. i.
q violatores canonū voluntaria z sine cā. i. p pceptis seu
rebellionē blasphemiam inferūt spīritū sācro a q conditi
sunt. Hac obstinatione z impenitētia detentus pharao
rex egypti post decem plagas in qb vt remouerent pro-
muerbar diuisione ppli isrl de egypto. put dñs sibi man-
daucrat p moysen z aaron. Adhuc obstinatus manens
ipse cū exercitibz suis: psequens pplm illū quē dimiserat ex
morte pmo genitorū oīm in egypto hoīm z bīroz vt eū
reduceret in futurū. subūsus est cū suis. z sic descendit
in pfundū. i. maris qm lapis. z p obstinationē descende-
runt in pfundū inferni. Sequēde igit sunt bonē in spī-
ritū sācro dei q sunt a grā spūscā. i. consideratio iusticie z mi-
sericordie dei: instinctus veritatis z caritatis. recogitatio
turpitudis: z paruitas fruct⁹ eius seu nullitas. z sic vlt
tandū pctm z de ipso exundū. Nam vt dicit hiero. Mo-
deratio dei ac pietas solū nrm reditū qrit ac nos cupit
longa sua bonitate saluare. Qd si nō puerimur: si duri
colli sum⁹ si vsqz in finē in malis pseruamus. Affidue
peccantiū nō misere de⁹. dist. xxiij. Diaconi. Et ad h hoc
ratur apls dicēs. ij. Cor. vi. Dormiamus vos ne inuacū
gratiā dei recipiatis que est gratia spīritū sācro.

Quantū ad secundū. §. ii.

principale. scz q pctm in spīritū sācro habet malicie ppa-
rabilitatē. i. p supponit aliā maliciā. i. pctā ante pperatō
nē ipsi⁹. pōt hoc notari in eo qd dicit ex basan. qd intery
preat siccitas. i. honorē grē. a qua nō desiccatur seu priuat
anima nisi p mortalitā. Et basan qd est ex pfusiōe pctō
rum. z siccitate grē homies descendūt in pfundū maris
id est in peccatū in spīritū sācro. Natural enī ordo ē h
vt ab imperfecto qd moueat ad pfectū. Et in bonis h appa-
ret. qz vt dicit Prover. iij. Iustoz semita qm lux splēdens
crefcit z pficit vsqz ad pfectū diem. Nemo enī repente fit
summus: sed a minimis quisqz inchoat vt ad maiora p-
ueniat. de pe. dist. ij. §. hic que. Sic z in malis vbi perfe-
ctum malū dicit qd est maximū malū fm phm: qui etiā
dicit in. vi. ethi. Qd z si homo possit iniusta facere: non
tū statim vt iustus operat. id est ex electōne seu habitu
cum habitus generet ex pluribus pcedentibz actibus.

Et pro huiusmodi declaratiōe dicit be. Tho. se. se. q. xij.
arti. iij. Qd si peccare in spīritū sācro dicat large. i. pec-
care ex malicia seu electōe. sic certū est q p supponit pecca-
tum istud alia pctā rōne iam dicta. qz hoc est peccare ex
habitu malicie. habitus autē nō generat subito: sed ex fre-
quentibz actibus. Sicut ex frequentatis actibz abstinentie
et castitatis fit aliqz habituatus in abstinentia z castita-
te fm virtutē acqstā. Ita ex frequentibz actibz luxurie vel
alter⁹ vicij fit aliqz habituatus in luxuria vlt alio vicio.
sed si sumat peccatū in spīritū sācro stricte. i. pro ea ma-
licia qua quis abijcit z cōtemnit ea p que possit retrahi
a pctō. i. p considerationē diuine iusticie vel misericōdie z hmoi
de quibz dictū est in. §. pcedenti. sic etiā plerunqz z cōiter
p supponit pū⁹ alia pctā cōmissa. qz vt dicit Prover. xviij.
Impius cū in pfundū peccatoz venerit cōtemnit. Po-
test tamē contingere q in pmo actu exidendo a grā
peccet quis in spīritū sācro. Et hoc tum propter liberta-
tem arbitrij qua qd subito verti pōt ad omne bonū vel
malū. tum ppter multas dispositiones pcedentes. tum
propter aliqz vehemēs motiū homis ad malū: z pra-
uū affectum ad bonū. Sed in viris perfectis nō pōt
accidere q statim a pncipio cadant i peccatū in spīritū
sācro. Unde Origē. dicit. Non arbitror q aliqz ex his
qui in summo z pfecto gradu constiterit. scz virtutum. a
sublimi euacuet aut decidat. sed paulatim et p partes
eū decidere necesse est. Similr si accipiat blasphemā in
spīritū sācro pro quacūqz blasphemā dei fm pmi mo-
dum. aut p finali impenitētia. vtrunqz etiā cōmuniter
p supponit alia peccata. Cauendū est ergo a peccatis qd
bussibet. qz a paruis puenit ad magna. Iuxta illud Sa-
gittę paruuloz. scz peccatoz facie sunt plage coz. i. mag
pctā. i. dispositiue. Et cito exēdū est d pctō p pniām: ne
quis p hoc qd descendat in pfundū maris. id est peccatū
in spīritū sācro.

Quantū ad tertium. §. iii.

scz q habeat hoc peccatū in spīritū sācro qm graui-
mum remissione z veniā patz. quia dicit domin⁹ de hoc
Conuerā in pfundū maris. i. homies desperatissimos
et obstinatissimos. Neqz enī ex pctis puereret ad deū:
nisi deus cōuerteret eū ad se. scz illustrando grā suā. p
perera inquit pba. Cōuerter nos dñe ad te z pueremur
Cum qd conuerit ad deū. scz p contritiōē. nulli dubiū
q quātumcūqz peccauerit z quomodocūqz deus igno-
scit. Omne enī peccatū deus bon⁹ ignoscit reuertēti ad
se. vt dicit. i. q. vij. Et nullū excipit nec etiā peccatū in spī-
ritū sācro. Vnde z psal. loquēs de deo. Qui sanat oēs
languires tuos seu infirmitates. vbi glo. Omnipotēti
medico nullus languor incurabilis occurrir. Tum enī
libez arbitrij se habeat ad bonū z ad malū qd diu durat
status vie. sicut a qcūqz virtute pōt quis exidere: cum
etiā z angelus de celo ceciderit. propter qd dicit Job. iij.
Ecce q seruiūt ei nō sunt stabiles. Et in angel⁹ suis re-
puitatē quāto magis q habitāt dom⁹ luteas. i. hoies
Pari q rōne pē qd a qcūqz pctō resurgere ad statū iusti-
cie dei grā opante. Sed hanc verā pclusionē videt eē
qd dicit Math. xij. Qui dixerit verbū i spīritū sācro nō
dimittet ei: neqz in h seculo neqz in futuro. hoc autē est
blasphemā in spīritū sācro. Et q dicto vidē irremissibi-
le. Sed rñder ad h be. Tho. se. se. q. xij. arti. iij. q si dicat
peccatū in spīritū sācro final impenitētia p accipit vno
mō fm Aug. i. p pnuatiōe in aliq pctō vsqz in finē vlt
te inclusiue. Ad litterā intelligendū est et absolute illud
esse irremissibile. Ex quo enī hic non penitet: de illo veni-
am consequi nō pōt in alio seculo vbi non est locus pe-
nitendi. vnde ei remittitur vnqz. quia nunqz conuerit.
Et de hoc fm Augustinū intelligit illud. i. Tobis. iij. est

patz in
spīritū
sācro
bz remi-
ssionem.

Quis sit
irremissi-
bile.

Ca. 9. De duricia

Peccatum ad mortem. et pro illo nō dico vt roget quis illud peccatū est finalis impenitētia p qua non oportet q aliq̄s q̄runcūq̄ sc̄is oret: q̄ nō exaudiet. s̄ q̄modocūq̄ aliter accipiat blasphemiam in sp̄m sc̄m: sp̄ est remissibile peccatū et remittit sic alia p̄cā si q̄s agat p̄nitiam de eo. Dicit tñ irremissibile istud peccatū magisq̄ alia diuersis de causis seu modis dicendi. Vno mō q̄ difficultat̄ remittit cū alia. s̄ nō ē ex difficultate q̄ sit ex p̄e delicti q̄m oēs infirmitates aīe et corp̄is eā potēs est sanare. s̄ ex p̄e peccant̄. q̄ vt dicit Aug. in li. de sermōe dñi in monte. Tanta est labes h̄ p̄cā q̄ hūilitatē depēdant subire nō pōt. Propt̄ difficultatē q̄ reuersiōis dī irremissibile. vel etiā dī irremissibile fm̄ Lho. vbi. s̄. nō q̄ nullo mō remittat̄: s̄ q̄ q̄rū est de se h̄z meritū vt nō remittat̄. Et h̄ duplicat̄. Vno mō q̄ntū ad penā. Qui enī ex ignorātia vel infirmitate. i. passiōe peccat. h̄z aliq̄m excusatiōem. vñ et minorē penā meret̄. Qui autē ex malicia put est peccatū in sp̄m sc̄m nō h̄z aliq̄m excusatiōem. vñ et p̄cā minuat̄. Alio mō p̄t intelligi q̄ntū ad culpā irremissibile fm̄ naturā. sic aliq̄s morbi dī incurabil fm̄ naturā morbi p quā tollit id q̄d morbi p̄t curari. puta cū morbi tollit p̄tū tē nature vñ inducit fastidiū cibi vel medicīne. s̄ etiā dī talē morbiū possit curare. Ita peccatū in sp̄m sc̄m dī irremissibile fm̄ suā naturā inq̄ntū excludit ea p q̄ sit remissio p̄cōz. p h̄ tñ nō p̄cludit viā remittēdi et sanandi potencie et misericōdie dei: p quā aliq̄n tales q̄s miraculose sanant̄. vel fm̄ alios dī irremissibiles: q̄ nō legūt remissūz sic melchisedech dī sine p̄c. q̄ nō legūt q̄s fuerit ei? p̄i scripturis: q̄uis habuerit p̄m. Et q̄ remittat̄ p̄s p hoc q̄d dicit hic. Cōuertit aīe dñs in pfundū maris. i. exītes id est obstinatissimos. vñ et dñs p̄ Amos p̄pham. Sup̄ tribu sceleribz isrl̄: sup̄ q̄tuor nō puerā cū. i. sup̄ tribus cōuertā: s̄ nō sup̄ quartū. Qd̄ exponēs Diero. ait. P̄m mū est cogitare q̄ mala sunt. sc̄m cogitātibz acq̄uissē pueris. tertiū q̄d mēte decreueris ope cōplere. Sup̄ his ergo puerit q̄cūq̄ sunt illa p̄cā. s̄ q̄rū in q̄ nō cōuertit est impenitētia. Cū subdit Diero. Quartū est nō agere p̄nitiam. s̄ suo sibi cōplacere delicto. de pe. di. ij. c. sup̄ his tribz: s̄ h̄t irremissibile simplr dū nunq̄ penitet.

Caplm. ix. De duricia seu obstinatione.

Duricia in p̄cō q̄ ali

Quādo p̄nter ad obstinationē est mītrū piculo sa. Nam vt dī Eccl. iij. Cor durz male hēbit in nouissimo. Dicit materialr res dura q̄ nō cedit tactui si cur lapis. sic cor durz est q̄d non cedit digito dei tāgenti ip̄m. sp̄m vñz sc̄o: diuini. i. inspiratiōis. S̄ vt ait p̄s. Hodie si vocē eius audierit: nolite obdurare corda v̄ra. Loquit nob̄ dñs p̄ inspiratiōes. fm̄ p̄s. Audiat q̄d loq̄t in me dñs dñs. Loquit p̄ scripturas Job. xxxij. Semel loquit dñs in scripturis. et secundario id ip̄m nō repetit. q̄ n̄ oportz cū oīa ibi plene hēant̄. Locut̄ ē nob̄ p̄ filiū fm̄ il/ lud Hebr. i. Multipharic zc. Nouissime diebz istis locut̄ est nobis in filio. nō solū p̄ v̄ba sed etiāz p̄ opa sc̄a q̄ debeam̄ imitari. Loq̄tur p̄ tribulatiōes Job. iij. Dñs loq̄t sopor occupare hoīes. i. p̄cā. et dormiūt in lectulo. s̄ de lectatiōis mūd. tūc aperit aures viroz et erudiēs instruit eos disciplina. Hodie q̄ si vocē ei? audieritis. i. in vita p̄senti. nolite obdurare corda v̄ra. sic hebrei in deserto quibz iurauit de. firmiter p̄posuit si introibūt. i. nō intra/ būt in requiē meā. Cū stephan⁹ p̄thomartyr Actu. viij. ad iudeos. Dura inq̄t ceruice et inārcuāsi corde z auibz vos semp̄ spiritus sc̄o restrixistis. Notandū autē q̄ sunt multa inducētia h̄c duriciā. z iō cauēda. Et primū est sollicitudo secular̄. Sicut enī carnes sūt dure cū liquor exp̄mit̄ et humor eliquat̄. sic p̄ sollicitudinē seculi paulatim humor gr̄e et deuotiōis subtrahit̄. z inde dur̄ eliq̄t

et q̄si insensibilis ad diuina. Cū bern. ad Eugenii. Prudēti⁹ te abstrahas a curibz huius seculi q̄ trahat̄ ab illis ne paulatim ducar̄ ad cor durū. Sc̄m est flagellatio frequēs sine emēdatōe. sicut incus ferrea ex frequēti malis leatione magis indurat̄. Job. xli. Cor ei? indurabit q̄si lapis: et stringet q̄si malleatorz incus. Sic etiā via quāro magis atterit pedibz ambulantiū: tanto magis indurat̄. Sic aliq̄ quāro magis p̄cutiūt et atterunt tribulatiōibus tanto magis fiunt duriores. Deb. v. Percussisti eos et nō doluerūt. i. cōtritione: attriuiisti eos et rēnuerūt accipere disciplinā. i. nō se emēdādo. Tertiū est ex adūitate ad p̄spiratē migratio. sicut metallū liquefactū p ignē liq̄fit: sed amoro igne magis indurat̄. sic aliq̄ dū sunt in igne paupertatis et tribulatiōis. liq̄fiunt p deuotiōem et cōpunctionē. s̄ si pueniāt ad p̄spiratē et diuitias. duri efficiunt̄ et crudeles. Sic pharao inter flagella q̄si liq̄fact⁹ rēp̄t cras se disponebat ad bonū rēcomēdās se moysi: s̄ b̄a b̄a quiete et remotis flagellis induruit. Exo. viij. ix. zc.

Exemplū in v̄traspatz de q̄dā fornicario q̄ erat valde deuotus et libalis ad paupes post ordē cuiusdā sancti reperto thesauro effect⁹ est durus et crudel ad pauperes. Sed deo dispēsante oīa fuerit sibi ablata et paup̄ effect⁹. reuersusq̄ est ad deuotionē p̄stinā. Quartū q̄d indurat̄ est ire succēssio. sicut enī calor aeris p̄sumit hūiditatez interiorē: ita ira q̄ est accensio sanguis circa cor humores gr̄e p̄sumit interiorē. Bern. xlij. Simeon et leui vasa inq̄ tatis bellātia maledict⁹ furoz eoz: q̄ p̄nax et indignatio eoz q̄ dura. Symeon interpretat̄ audiēs merorē: et signi ficat huiusmodi iracundos. quia semper habēt aurem erectam. si quid male de eis dicatur vt se defendant. et in eos insurgant. et ideo vas bellicosum dicitur. Leui interpretatur additus: et significat eos qui semper furoz addunt quasi pro vno maledicto reddūt duo vel tria. De quibz Proverb. xv. Sermo durus suscitāt furorem sicut Mabal carmelus dicit durus. i. Reg. xxv. Quin tum est mala assuefactio seu prauoz imitatio. Confusio tūdo enī est quasi altera natura. et facit habitū mentis. Habitus autē est qualitas de difficili mobilis a suo sub/ iecto. Unde peccatū cōsuetudinariū difficile tollitur: et tanto graui⁹ quāto prolixior est consuetudo mali. vt dicitur extra de consue. ca. finali. Unde et Lazarus qui se pulsus erat. et super eum lapis significans duriciam cū difficultate fuit resuscitatus. id est concurrentibz multis. Alamoze christi fletu. oratiōe et huiusmodi. Diero. viij. c. Indurauerūt ceruicē suāz et petus fecerunt q̄s patres eorum. Septimū est negligentia. Negligentia enīz p̄cā torū circa subditos facit eos obdurare circa eos quasi nō pertineant ad eos. sicut dicit de cōstructione: q̄ indurat̄ tur ad pullos suos seu oīa sua. vnde nascuntur quasi sua nō sunt. vt dicit Job. Septimū est impudentia: dencia fa quando quis nō erubescit peccare. tunc enī magis indu cit durū. ratur et frustra corrigi et admonetur Ezech. iij. Dom⁹ israel attrita fronte est et indomabili corde. Et nota circa septimū. s̄ impudentiā: q̄ sic timor et intimiditas sunt aliquādo viciā. sic et verecūdia cū sit timor de turpi et in/ uerecūdia sunt aliq̄n peccata cū s̄z exēunt terminos rōis. Pro cui⁹ declaratione dicit Durand⁹ ordinis minorum in summa q̄ inuerecūdia est peccatū quando homo nō erubescit peccare vel aliquid inonestum facere vel dice re coram deo et sanctis hominibus quod p̄nere videtur ad obstinationē. Ad quod facit illud Diero. iij. c. Frons meretricis facta est tibi erubescere noluit. Et eiusdem viij. c. Confusione nō sunt confusi erubescere nescierunt. Et grego. ix. moralīū. Sunt nōnulli quos ad perpetrā dam nequitia oborta malicia subito inuitat. sed tamen humana verecūdia reuocat. Et plerūq̄ per hoc q̄ ex tertius erubescit ad interiora sua redeūt: et p̄tra se inter/

Impu
dencia fa
cit durū.

Titulus Bonus

Erubescē
tia ē vicio
sa q̄dru/
pliciter.

num iudicium sumunt. qui si ppter hominē mala facere
metuūt: quāto magis ppter deū qui cuncta conspiciat: nec
mala appetere debuerūt. Et sunt quidā qui postq̄ deū
mente p̄tempserint. mltō magis hūana iudicia spernūt
atq; omne qd̄ apperūt audacter facere nō erubescūt. Et q̄s
ad p̄petrandū malū occulta iniquitas inuitat nulla ap̄p̄a
verecūdia retardat. sic de iudice iniquitatis dī q̄ deū nō ti
mebat et hōies nō verebāt. Lu. x. viij. Erubescētia econ
trario est viciosa quadrupl̄. Uno mō qm̄ verecundatur
quis de aliq̄ defecto nature v̄l fortune. vt q̄ est turpis
aspectus paru? v̄l strabo. v̄l paup̄ vel illegitimi? et h̄mōi
et h̄ est viciū si sit nimia erubescētia. vt de h̄ nimis p̄ri
stetur vel retrahat se a bonis. Ad qd̄ facit qd̄ ait Micro.
Noli despiciere bonitātē figuli. s. dei q̄ te fecit et voluit. dist.
plv. ca. Masci. Et crisosto. dist. ca. Nunq̄ erubescam? de
vicijs parentū s̄ amplectamur virtutē. Scdo qm̄ quis
erubescit et veritatē dicere vbi et qm̄ est op? et ne h̄ displi
ceat vel amittat fauorē. vel q̄ masia turpis. et possit esse
mortale. Tercio qm̄ p̄e verecūdia in p̄fessione reticet pec
cata p̄cipue mortalia qd̄ esset mortale. de pe. di. v. ci.
Quarto qm̄ timet inde irrideri. et ideo subtrahit se a bo
nis ne videat et irrideat. et de tali irrisione nimis erube
scit et h̄mōi. Nec durand? ordinis minor.

Titulus non? de accidia.

Capitū p̄mū de accidia et filiabo eius.

Accidia

Tristitia
accidie ē
mala.

Accidia
est viciū
speciale.

Accidia vltimo po
nit quā inter vicia capitalia Bre. xxxi.
moral. ponit. Sic aut̄ diffinita Damas.
Accidia est tristitia aggrauā. i. q̄ ita de
primur animū hominis vt nil boni ei agere
libeat. Ab alijs diffinit q̄ est corporis mētis bona negligē
tis inchoare. Pro cui? declaratiōe dicit be. Tho. sc. se. q.
xxxv. ar. i. q̄ tristitia de se non notat aliqd̄ laudabile vel
vitupabile. q̄ passio est: et passiones cū naturales sint fm̄ se
nō sūt p̄cā. Vñ in. ij. eth. dī q̄ passiōib; nec laudamur
nec vitupamur. S̄ fm̄ q̄ hō applicat passiōes ad malū
vel ad bonū. p̄t bñ vel male facere sic est tristitia de ve
ro malo: vt de p̄cā si sit moderata est bona p̄tēs ad
p̄niam. ita et tristitia si sit de vero bono vt de bonis sien
dis opib; vel de malo. sed imoderata est p̄cā p̄tēs ad
accidia. Et igit̄ tristitia accidie semp̄ mala. et h̄ duplicat
Uno mō fm̄ seip̄am qm̄. s. est de eo qd̄ ē apparens malū
et vere bonū. q̄ spūale bonū est vere bonū. licet appareat
malū sensitiue p̄p̄ labore q̄ est i. eo. Jo qm̄ q̄s tristat de ali
quo bono ope ad qd̄ tenet est semp̄ p̄cā sic ecōtra delec
tatio est mala. et p̄cā est de vere malo: s̄ apparēt bono
vt delectatio fornicatiōis et h̄mōi. Scdo mō tristitia acci
die est mala et p̄cā fm̄ effectū suū. qm̄ scz est de vere ma
lo. vt de p̄cā vel morte alio? si sic aggrauat mētē vt euz
torat a bono retrahat. Vñ et apls. ij. ad Cor. ij. Nō vult
vt penitēs maiori tristitia absorbeat. Qd̄ aut̄ istd̄ sit
viciū speciale et distinguat a ceteris. S̄tūs Tho. sic decla
rat se. se. q. xxxv. ar. ij. Accidia est tristitia de bono spiri
tuali. S̄ si accipiat bonū spūale cōter n̄ hēbit accidia
spālez rōnē vicij. Et rō est q̄ qd̄libet viciū facit hōiem cō
tristari de bono spūali sibi opposito. Nam luxuriosus tri
stat de bono continētie: et gulosus de bono abstinentie. et
sic de alijs. Quodlibz enī viciū refugit bonū spūale vir
tutis sibi oppositē. Sicut etiā dici nō potest accidiam esse
viciū spāle: ex eo q̄ refugit spūale bonū: put ē laboriosus
vel molestū corpi aut impeditiū delectatiōis ei? q̄ nō
separaret accidiam a vicijs carnalib; q̄b; aliq̄s q̄rit de
lectatiōē et quietē corpis. Dicendū est igit̄ q̄ in spūali
bus bonis est quidā ordo. Nam oīa spūalia bona q̄ sūt
in actib; singulaz virtutū ordinant̄ ad vñ spirituale bo

num qd̄ est bonū diuinū circa qd̄ est specialis virt? q̄ est
caritas. Vñ ad quālibz virtutē p̄tinet gaudere de p̄prio
spirituali bono quod cōstitit in proprio actu. S̄ ad car
ritatē p̄tinet illud spūale gaudiū quo q̄s gaudet de bono
no diuino. Et similis illa tristitia qua q̄s tristat de bono
quod est in actib; singulaz virtutū non p̄tinet ad aliqd̄
viciū speciale. sed tristari d̄ bono diuino de q̄ caritas gau
det p̄tinet ad viciū spāle qd̄ est accidia. vt tristari de iei
iunjs et elemosinis. de ordib; sciendis p̄fessionib; et alijs
inq̄ntū sunt ordinata ppter deū vel recōciliandū deū et
h̄mōi. Est aut̄ accidia ex genere suo seui materia: morta
le: qm̄ scz fm̄ deliberatiōē rōnis est fm̄ Tho. vbi supra
art. ij. et rō est. q̄ fm̄ p̄p̄iaz rōnē triat caritati. Mā pro
prius effectus caritatis est gaudere de deo et bono diu
no. Accidia aut̄ tristat de bono spūali: inq̄ntū est bonū
diuinū. Qd̄ aut̄ est p̄ caritatē est mortale. q̄ caritatem
habem? spūalem vitā: inq̄ntū p̄ eam deus inhabitat in
nobis. Vñ quia in omib; peccatis: etiā que sunt mort
alia ex genere suo. mortalia: nō sunt nisi qm̄ suā p̄fectionē
p̄sequunt̄. que p̄sumatio seu p̄fectio est in p̄sensu rōnis
Ideo si sit inchoatio accidie in sola sensuualitate: et nō per
tingat ad cōsensu rōnis erit veniale. sicut accidit in mo
tib; aliorum viciōz luxurie et h̄mōi. Sed si pueniat ad
p̄sensu rōnis q̄ p̄sentit in fugā et horrore et delectatiōe
nem boni diuini carne p̄ spm̄ p̄ualente erit mortale. Et
est p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati p̄ qd̄ p̄cipit q̄s
mentis in deū cui triat tristitia de bono spūali diuino.
Vñ de accidiōis p̄ exponi illud sp̄sal. Omne eleam. s.
opis spūalis. abominata est aīa eoz: et appropinquerūt vi
q̄ ad portas mortis. eterne. Et loquit̄ p̄pha de israelis
qui eūtes p̄ delectū ex mādaro dei vt puenirent inde ad
terrā p̄missiōis habuerūt mltōres tediū et tristitiā. de la
bore. et in nausē aliq̄ etiā māna ppter qd̄ mltōres fue
rūt puniti. et demū a terra p̄missiōis exclusi. vt p̄ m̄. i.
xviij. Et significat accidiōs q̄s redet p̄ delectū p̄nē vt
religionis incedere p̄ labore. et in nausē h̄nt oīa spūalia
ppter qd̄ p̄uant vira efna. Et nota q̄ h̄z b̄re i fastidio
bona spūalia. p̄tinet ad filiā p̄nam accidie: q̄ d̄ malicia
vt infra dicit̄. Qd̄ aut̄ accidia sit viciū capitale. put pos
nit grego. Tho. sic declarat vbi. s. art. iij. Viciū capi
tale dicitur illud ex quo promptum est vt alia oriantur
scdm̄ ratiōē cause finalis. Sicut autem hominis mlti
ta operātur propter delectatiōē tum vt ip̄am cōsequā
tur. tum ex eius impetu ad aliqd̄ agendum p̄mori
ita etiam propter tristitiā multa opant̄ vel vt ipsaz cui
tenet. vel ex eius pondere in aliqua p̄uētes agēda. Cum
ergo accidia sit quedam tristitia p̄ q̄ sit capitale. vt ex
ea plura oriantur. Vñ dicitur aut̄ ex ea fm̄ Gregorū sep
filie. scilicet.

Malicia.

Rancor.

Puillanimitas.

Desperatio.

Torpor circa precepta.

Euagatio mentis circa illicita.

Et q̄ conueniēt̄ hec assignent̄ sic declarat beatus Tho.
vbi supra. vt dicit̄ philosoph? in. vij. ethicorū. Nullus
diu absq; delectatione manere cum tristitia potest. Et
ideo necesse est q̄ ex tristitia aliquid dupliciter oriatur.
Uno modo vt aliq̄s recedat a contrariis. Alio mō
vt ad alia transeat in quib; delectet̄. sicut illi q̄ non p̄t
gaudere in spūalib; delectatiōib; trāsserūt se ad corpo
ralia. In fuga aut̄ tristitie talis processus arrenditur. q̄
homo primo fugit tristitantiā. Scdo impugnat ea que
tristitiā ingerūt. Spūalia aut̄ bona de quib; tristatur
accidia sunt et finis: et id quod est ad finem. fuga autem
finis sit p̄ desperatiōē. fuga aut̄ eozū q̄ sunt ad finem

Accidia
est mortale

Est p̄ter
cū p̄cā
prum.

Accidia
est p̄cā
mala

Subiecta
ria filiaz
accidie

La. 2. De accidia

quantū ad ardua que subſunt. Si ſiſs ſit p. puſillanimitatem qntū ad ea q̄ p̄nēt ad cōem. iuſticiā ſic p. corpore circa p̄cepta. Impugnatio aut̄ p̄triſtitiā bonoz ſpirituāliū qnq̄ eſt 5 homies q̄ ad bona ſpūalia inducūt. et b̄ e rancor. Qnq̄ 5 ipſa ſpūalia bona. in q̄z deſectatioz ali q̄s adducit. 7 b̄ p̄prie eſt malicia. In q̄rtū aut̄ p̄prie triſtitiā quis ſe tranſfert a ſpūalibz ad exteriora delectabilia opa ponit ſilia euagatio mentis circa illicita. Malicia q̄ put ponit ſilia accidie nō accipit. put eſt gen^{us} vicioz. ſ. p̄io ba bitu vicioſo. ſ. put impoſuit faſtidio bonoz ſpūaliū. Et rancor nō accipit hic p̄io odio. ſ. p̄ indignatioe 5 indu centē ad bona. Et q̄uis yſid. in li. de ſūmo bo. et Caſſia nus in li. de inſtitut^{ione} cenobioz diſtinguat triſtitiā ab ac cidia dicentes triſtitiā eē inq̄ntū q̄s recedit a ḡuiori ope et laborioſo ad qd̄ tenet. Accidia p̄o inq̄ntum p̄uenit ſe ad quietē indebitā: tñ fm̄ Tho. vbi. s. p̄ueniēt^{ur} pōit ac cidia eē triſtitiā nō diuerſuz viciū ab ea. Itā triſtitiā nō eſt viciū ab alijs diſtinctū. fm̄ q̄ aliq̄s recedit a ḡui 7 la borioſo ope. vñ fm̄ q̄cunq̄ alias cauſas q̄s p̄triſtet. ſ. ſo lū fm̄ q̄ triſtat de bono diuio qd̄ p̄tinet ad rōez accidie que inſcātū p̄uenit ſe ad quietē indebitā inq̄ntū aſper/ nat bonū diuinū. Et de triſtitiā dic̄ yſid. oriū rācorē. pu ſillanimitatē: amaritudinē. deſperationē. De accidia dic̄ oriū. vij. ſc̄. Moſtreat. ſomnolentiā. impoſunitatē mē/ tis. inq̄erudinē corpis. inſtabilitatē. verboſitatē. 7 curio ſitatē. Omnia iſta fm̄ Tho. reducunt ad ea ſc̄ que ponit S̄ie. vt dictū eſt. s. Nam amaritudo quā dic̄ yſid. oriū ex triſtitiā eſt qd̄ eſſet^{ur} rancoris. Uñ ad ipſm̄ reducitur oſioſitas 7 ſomnolētia iſducunt ad corpore. circa que eſt aliq̄s oſioſus cū ea oīno p̄mitterit 7 ſomnolēter cum ea negligēt^{er} implet. Mā alia q̄ ponit ex accidia oriū perti net ad euagationē mētis circa illicita. Que q̄dem fm̄ q̄ in ip̄a mētis reſidētis volētis impoſtune ſe ad diuerſa diſſundere vocat impoſunitas mētis. fm̄ qd̄ p̄tinet ad loquutiū dī: curioſitas q̄rtū ad locutoem dī: verboſitas qntū ad corp^{is} in codē loco nō manens dī inq̄erudo cor poris. qñ ſc̄ p̄ inordinatuz mor^{is} mēbroz vanitatē indi/ car mētis q̄rtū ad diuerſa loca dī inſtabilitas. Hel dī in/ ſtabilitas fm̄ mutatōem poſiti. Non ſolū q̄ p̄ accidiam fed etiā p̄ filias iſtas ei^{us} verificat illd̄ Omne eſcā abomi nara ē aīa cor 7 c̄. Impugnāt aut̄ q̄s de accidia aliqñ ex cibi ſeu nutrimentū defectōe. Aliqñ ex apparenti hūili/ tione. Aliqñ ex corpis cōplexiōe. Aliqñ ex vtrabolū inſti gatioe. De p̄mo dic̄ Caſſian^{us} in. x. li. de inſtitut^{ione} cenobioz. Maxime accidia circa hora ſc̄tā mōachū inque tat: vt qd̄ ſc̄ febris ingruēs tpe p̄ſtituto ardētiffimos eſt^{ur} accenſionū ſuaz ſolitū ac ſtatutis horis aīe inferos egro tantū. Uñ ſciendū eſt fm̄ Tho. ſc̄. ſc̄. q. xxxv. art. i. ad p̄mū q̄ paſſiones appetitus ſenſitiui vt triſtitiā 7 alie. 7 in ſe p̄nt eē p̄cā venialia 7 inclinat aīam ad morte. Et q̄ ap petitus ſenſitiui^{us} bz organū corpale. ſeq̄tur q̄ paliquam trāſmutationē corpale hō ſit habilior ad aliqd̄ p̄cā. et ideo p̄t p̄tingē q̄ fm̄ aliq̄s trāſmutationē corpales certē ſc̄tū p̄ueniētes aliq̄ vicia nos magis impugnent. Vis aut̄ corp^{is} defect^{us} de ſe ad triſtitiā diſponit. 7 iō ieiunan tes circa meridiē qñ iā incipiūt ſentire defect^{us} cibi 7 vige ri ab eſtibz ſolis magis ab accidia impugñt. vñ Caſſia. dic̄ accidia eē demoniū meridianū. De q̄ loq̄t p̄s. Non timeb ab incurſu 7 demonio meridiano. q̄ ſc̄ 7 meridie ieiunātes rēparat. De ſc̄do dic̄ Caſſian^{us} vbi. s. q̄ accidia p̄uenit ex hoc q̄ aliq̄s ingemifcit ſe ſpūale fructū nō h̄re et abſentia lōgez poſita magnificat mōaſteria. qd̄ vidē p̄rinere ad hūilitatē. S̄ vt dic̄ Tho. vbi. s. Ad hūilitatē verā p̄tinet q̄ p̄ſiderat p̄prios defect^{us} n̄ ſextollat. nō ſc̄ p̄tinet ad hūilitatē ſ. ad inq̄ritudinē q̄ ſc̄ bona q̄ in ſe coſſcit a deo p̄tēnat tanq̄ villa reſpectu alioz maioruz donoz qui aliq̄ h̄nt. ex q̄ p̄temptu ſequit̄ accidia. De his

enim tristitiamur que quasi mala z vilia reputamus. Sic ergo debet considerare aliorum bona et extollere vt ea que ipse habet. z si minora sint non vilipendat. qz sic seqret in eo tristitia accidia. **Uñ** ecci. xxx. Tristitia lōge expelle a te sz nimia accidia. nō est enī vitilitas in ea. De tertio. me melacolici ex cōplexione inclinant ad tristitia ex hūore q supabūdāt in eis melacolici: z partim flegmatici. **Uñ** aliqui stultiose opz eos querere aliqua subleuarii tristitie ne nimietate absorbeant z inducātur ad desperatōem vel trāsserant ad delectabilia mūdi. **Uñ** dī. puer. xviij. Spiritus tristis. i. accidie percat ossa. f. virtutū et potentiarū anime auferēs ei vigorē bñ opandi. **Uñ** cassian⁹ affimilat accidia vermi q dī carollus. q sz generat ex ligno in iurino z rodīt paulatim medullā z vigorē ligni quo corroso z euacuato omīe pond⁹ vel ventus vel pūssio: imo ex se frangit lignū: z ruit edificiū desup. Sic accidia nascit ex inemīs aīe. z paulatim psumit vigorē spūs z feruorē. Duo subtrahit etiā absqz vento tēptatōis p se ruit ī ali qd magnū malū. Aliqñ ex dyaboli instigatōe accidit vt sic p tristitia supuenientē ex eo⁹ ore. qz pātem bz sup virtute sententiā nraz deo pmittēte. hō dimittat bona opaque facere dz vel intēdū. vel grauē aliq se reddat. z Unde Iohānes cassian⁹ in tractatu de tristitia ait. Interdum etiā nullis alijs existentibz causis tristitie. inimici subtilis infancu raro merore depmimur. vt nec charoz quīdem ac necessarioz nostroz aduēti solita suscipe affabillare possim⁹. z quicqd ab eis cōperenti fuerit pfabulatione polariū importunū nob et supflūū indicet. nullaz eis a nobis reddat grata responsio. vniuersos cordis nostri recessus felle amaritudis occupant. Sed notandū vbi dicit Iho. vbi. s. Impugnatio vicij qñqz est vincēda fugiendo. quādoqz resistendo. Fugiendo qdē vincenda est temptatio. quādo pūnuatio cogitatōis auget incentiuū peccati vt luxuria. **Uñ** apłs. i. Cor. vi. ait. Fugite fornicationē. Resistendo autē est impugnatio vincēda. qñ sz cogitatio pseuerās tollit incentiū pñi qd cōtingit ex aliq leui appbēsiōe qd pringit in accidia ex q videt homī laboriosum: fm instincū sensualē facere opa spiritūalia. Sz inistēdū est eis nō dimittēdū. qz qnto magis cogitamus de spūalibz bonis: tanto magis nobis placentia reddunt. Dicit enī Eccl. vi. Subijce hūez tuū z porta illam. sapiam z nō accideris in vīculis eis. Alias si permittit se ab accidia vincā sequi illud psal. Omnem escam a homiata est anima eoz.

Baplm. ij. De accidie tedio et remedys eius.

Eccecidia loqns psal.

Dormitauit anima mea pre tedio: 3 firma
me in verbis tuis. **Ps. cxiij. vbi dicit glo. q**
dormire est hominis obliuioſi et ſecordis. **Sz** dormire eſt
feſſi expectatoris. **Ubi nota** virtutem accidie. **Et h** eni qd
laborare habet et diu: qd diu viuut. et premiũ ſeu fructum
ſubito nõ percipit ſenſibile inde aliquñ accreditat et dormi
tat et accidia. **Sz** ſic et dormire corpali hõ incurrit dõ
na et egeſtatem. dũ impediunt ei auferunt ſua. vel non
lucrat ab inimicis occidit et ſcãdala multiplicat. **Sic et**
dormitõe accidie demões auferũt fructus de aĩa penuri
am meritorũ pariter mors peccati ad animã ingreditur.
Unde **Prover. vi. Uſquo piger dormis qñ cõſurges**
a ſomno tuo. paululũ dormies: paululũ dormitabis et
veniet tibi egeſtas quaſi vir armat⁹. **Et loquitur** **Salom**
mon de pigritia accidie et qua qd dormit nil boni agẽs
Et **mathei. xij. c. dicitur qd** dormirent homines ſez
per pigritiam et negligentiã prelati vel alij. quicunq;
venit inuic⁹ nocte et ſuperſeminauit zyzaniam in meo
dio tritici. quia dyabolus vñ hereti⁹ vñ malus xpian⁹ in
agro eccleſie: aut mẽtis humane inducit vicia et errores

Accidia
ex corpis
cōplexiōe

Et dya
boli insti
gatione. j

Remediū
um cōtra
accidion

Titulus Bonus

etiam in bonis si dormitioe negligetier accidia se tradunt. Syzara quoque et Dolofernes fortissimi dormientes occisi sunt a muliere. scilicet parvis sensitivae. quae cum sit hostis spiritus perpendens spiritum dormitasse accidit: vigorem sumit per ipsum. Ab hac igitur accidia perit libari per se. dum ait. Dormitavit anima mea etc. Ubi tria facit.

Primo viciū accidia exprimit cum dicit. pro tedium.

Secundo affectum huius malicie innuit cum dicit. Dormitavit anima mea etc.

Tertio remedium bonae nequiae perit. cum dicit. Contra me etc.

Quantum ad primum. §. I.

Accidia
quale sit
viciū.

secundum be. Tho. se. se. q. xxxv. art. i. in corpore quatuordecim. accidia importat tedium boni operandi. Dicit autem accidia quod accidia. Accidia seu acetosa sunt frigida. frigus vero inducit difficultatem et tarditatem in motu. Videmus enim quod aqua cum per frigus est gelata immobilis manet quod ex se fluere. Et si frigus est frigidus sunt et grues sunt et tardi ad ambulandum. sic econtra adolentescentes in quibus viget calor naturalis sunt festini ad ambulandum et discurrendum. Accidia igitur est quodam frigida duras spiritualis seu defectus moris spiritualis et feruor divini ex quo anima non movetur. vel cum difficultate movetur ad boni operandum. sic econtra dicit Gregorius quod amor dei operatur magna si est. i. movetur ad operandum si operari renuit amor non est. Sic autem aquae nisi moveantur putrescunt: secundum illud poeticum. Et caput viciū nisi moveantur aquae. Unum etiam ex se feces generat: et nisi a seabo illis mudeat: seu mutetur corrumpitur et acescit. Unum dicit de moab. Dicitur. xlvij. Requieuit in se cibis suis non est transusus de vase in vas. i. in transmutatione gratiae non abiit. Ideoque permansit gustus eius in eo. et odor eius non est immutatus. Sapor corruptus et odor praeputius non recedit a vino si supra feces maserit. imo in dū torat corrumpitur. Sic accidia accidit: quod accidus et acetosus efficit. i. frigidus in amore dei. quod adeo corrumpitur i. gustu: seu in affectu ut vera bona quae sibi dunt placere sibi displicent. et ideo tristatur et ardet ad faciendum ea. Si si non vult totaliter corrumpi debet moveri et mutari a sua desidia et tedium. alio modo mutatur inutiliter facit: quod dormitavit anima psalm. Anima mea pro tedium. i. pro accidia secundum Cassianum. Sciendum autem quod triplex est tedium.

Primum est tedium praesentis vite.

Secundum est tedium tribulationis et angustiae.

Tertium est tedium actionis virtuosae.

Tedium
vite.

De tedium vite inquit Job. x. Tedit animam meam vite mee. Hoc autem tedium est quedam tristitia quae habet animam vivere in isto mundo. Et quoniam ista tristitia praedicat ex desiderio celestis patrie et dei amore considerando quod dulce sit quod suave est velle videre deum eo frui secundum angelorum agmina: interesse ad quod obtinendum factus est: et quoniam obscuritas mentis hic sit ex ignorantia deo. contra pericula: contra impuritas. quoniam instabilitas cordis bona est talis tristitia et tedium hoc se habere ostendebat. Ps. cum dicebat. Deum mihi quod incolat me? plon. etc. Et iterum. fuerunt mihi lacrimae meae panes die ac nocte etc. Sed huiusmodi tedium in vita praesentis: quod non habet illam prosperitatem quam vult. illos honores. divitias et voluptates quas cupit. Sed tria cum videret et audiret alios prosperari. bono rari. ditari: et ex his ita tristatur quod vult vivere vilipendens conditionem suam. et cum ita de se confinemere et ratione deliberata non esse in mundo appeteret vel non fuisse natum. vel ut animal brutum affectus mori quoniam morte etiam in malo statu a se esset istud tedium accidia mortalis. nunquam dei fuit hoc tale tedium accidia. Dicit enim Sap. viij. Non habet amaritudinem perversario illi. i. sapientiae. neque tedium pueri illius habet gaudium: et loquitur de vera sapientia cum qua puerus et conuiuio qui dei gratiam habet. Unde autem amatores quod ea carent dicit. Tristis est et cum tedium est tempus vite nostrae. Unum ad hoc vitam subdit. Venite fruamur bonis. i. temporalibus. Sap. ij.

Tedium tribulationis et angustiae est tristitia et quae angustiae ex magnitudine vel multiplicitate aduersitatis sue vel aliorum. unde ad operandum difficultas. Et si quidem sit tristitia et anxietas solum secundum primum mortem seu sensualitatem. huiusmodi temptatio est et veniale vel nullum peccatum. Et peccati viri hoc tedium aliquando patiuntur. Unde apostolus. ij. ad Cor. i. Super modum grauati sumus. scilicet tribulationibus: ita ut nos tederet vivere. Et ecclesi. ij. Tedit me vite mee videntem mala videri esse sub sole: et cuncta vanitatem et afflictionem spiritus. Et eiusdem. iij. c. Videtur calumnias quae sub sole geruntur et lacrimas innocentium et neminem consolatore et non posse resistere eorum violentie. Sed si sit tanta tristitia ex aduersitate vel morte aliter amici vel sanguinei quod absorbeat rationem. ita quod dimittat bonum necesse fieri ut confiteri. audire missas diebus festis: ponens non amplius bonum facere: vel peniteat bonum fecisse istud est accidia mortalis. De qua ait apostolus. ij. Cor. ij. Tristitia huius seculi morte operatur. i. anime. Et dicit tristitia seculi amaritudo et dolor quoniam quis sibi sumit ex tribulationibus mundi. hoc tristitia timuit Jacob patriarcha derideri quoniam ex opinione sumptis filij sui Joseph vasa vestire et sanguine tincta in eo solabatur volebat. nec filij eius valebant delinire dolore eius. Unum dicebat. Descendat luges filium meum in infernum. Gen. xxxvij. quod dicitur: tantam tristitiam sentio de hoc quod timeo ne inducat me in mortem vel in locum damnationis. hoc etiam phibet se inordinata tristitia de morte carorum. xij. q. ij. quae praepostera. Tedium actionis virtuosae est cum quis tristatur seu anxiatur per aliquod bonum ope quod oporteat eum facere. quod ibi habet laborare puta in dicendo officium in ieiunando. orando. in praestando. in faciendo aliquam obedientiam et huiusmodi. hoc inquit tedium multitudine hebreorum ambulanti per desertum. de qua dicitur Num. xxi. q. cepit populus tedere pro labore itineris. Dicitur igitur per desertum primum seu religionis seu vite praesentis statum ex laboribus operum bonorum frequenter incurrit tedium et anxietas: quod si ita deprimat quod ex his desistat a bono ope necessario esse mortale. venialis autem culpa si non obmittat. sed lente et tepide agit. Et ut dicit hieronymus. Melior est tedium psalmorum decantatio cum cordis puritate et iocunditate quam tedium psalterij modulatio cum anxietate atque tristitia. de ps. di. v. non me diocriter. Si si permittit se hoc vincit tedium isto omittendo modo unum bonum. modo aliud pro labore de puer venit ad matrem. Sempiternum oportet laborare et victo omni tedium frequenter se purgare de defectibus. Unum Bernardus super illud. Tempus purificationis aduenit inquit. Quis ita ad vinguam se supponat ressecavit: ut nil se huiusmodi putat purificatione dignum. Tedium mihi et putata repullulatio et effugata redeunt et extincta reaccendant et sopita exarant. par est semel putasse. Sepe putandum est imo si fieri potest semper est quod putari oporteat. Si dissimulas: non inuenis. quatuorlibet in hoc opere manes profeceris. erras si vicia putas emortua non mortificas: et magis compissa. velis nolis intra fines tuos habitas iebuseus. Subiugari potest non exterminari. hec ille. Si ne tedium ergo laborare oportet in his quae bona sunt et sine tristitia. Unum apostolus. ij. ad Cor. ix. Non ex tristitia aut ex necessitate. hilariter enim dator diliget deus. Unum Job. cassia. in tractatu de tristitia sic ait. Absque illa tristitia quae vel per studio perfectionis: seu pro desiderio suscipit futurorum omnis tristitia tamquam seculi quae mortem inferat equaliter repellenda est et sic fornicationis spiritus seu phylargie de nostris cordibus penitus extruenda. Et tristitia quidem quae penitentiis operatur ad salutem obediens est affabilis. humilis. mansueta. suavis et patiens. utpote ex omni caritate descendens et ad omnem dolorem corporis ac spiritus contritionem. infatigabiliter se extendens. et quodammodo leta ac spe sui profectus vegetata. Sed tristitia mala asperima: impatiens dura. plena rancore et merore infructuosa. ac desperatione penali. ab industria et salutari dolore. frangens ac reuocans: utpote irrationabilis. Dec ille.

Tedium
tribulationis

Tedium
virtuosae

frequent
purgare
de defectibus

Ca. 2. De accidia

Quantū ad secundū .§. II.

scilicet quis sit defectus seu detrimentū huiusmodi virtutis. notat cū dicitur: Dormitauit anima mea per redio. i. accidie. sup. q. 8. b. Job. cassianus. Vere ab omni precepto et iuramento spiritus sancti sensu dormit anima que huiusmodi perturbatio. i. accidie telo fuerit sauciata. Pigredo. i. accidie imitatur. Sopor inquit Salo. prouer. xix. quod potest intelligi de triplia somno.

Primo de somno naturali corporis.

Secundo de somno iurij et pditionis.

Tercio de somno fidei preceptiois.

Quantū ad primū dormitar nō solū anima sed corpus pre redio. q. cū accidiosus nolit laborare mēte vel corpore tras dū se defacili dormitiōe in q. tria sunt reprehensibilia pcedencia vt plurimū ex accidia. Primū est brutalitas cū quis dormit vt porcus. vt nud^{us} vel discoopertus vt supin^{us} vel inexcitabil^{is}. Vñ bern. Carnalis somn^{us} et brutalis abominad^{us} est seruo dei. Itē idē. Laue inq̄tū potes serue dei. ne sit somn^{us} tuus nō requies lass^{us}. s. sepulchra corporis suffocati. Scdm̄ reprehensibile in somno corpus est tristitia et tarditas in surgēdo. Eccl. xxxij. hora surgēdi nō te tristet. Et puer. xxvj. Sicut ostiū vertit i cardie ita piger i lecto suo. Tertiū est somni nimietas aut inopportunity. Nihil ita deperit de vita nra q. q. somno depurat. Est enī somn^{us} quasi qdam species vel imago moris. Cū autē tps sit p̄ciōsissima res et irrecupabilis. et illd qd supflue dormit. amittit. q. nū boni tunc agit q̄nimo inde plura mala sequunt^{ur} et reparationes. idō solū nccitas sumēda. Laboro. Plus vigila temp. ne somno dedis^{ti} esto. Nā diuturna quies. vicijs alimēta mīnistrat. Et ad Ro. xij. Nō in cubilibz et impudicijs. In oportunitas dormiēdi etiā vitiosa est. cū. s. q. dormit cum vigilandū est vt tpe orōnis vt lēctōis vt p̄dicatōis. qd ex accidia et redio plerūq. accidit. Eccl. xxxij. d. Cū dormiēte loquit^{ur} qui narrat stulto sapiētiā. Vñ in collatiōibz narrat Job. cassia. q. cū quidā pater quosdā admoneret de salute aīe illi dormire ceperūt. qd ppendēs pater int̄posuit aliqua sba solatiōsa. ad q. subito excitati ridere ceperūt. Et q. facto ostēdit eis desidīa eoz. et deceptionē diaboli. Dormitar scdo aīa ex redio et accidia incurrēdo diuersa p̄ctā et pditionē aīe. Nā et dormitiō in septuaginta frequenter designat mortē. vt illud Job. xj. Lazar^{us} amicus nr dormit. Sicut enī dormiēs nū boni cogitat vel opat. sic accidiosus priuat omni bona cogitatōe vt mēditatōe. sed diuersa mala in mēte reuoluit. fm̄ illd p̄p̄uer. xxij. Per agrū trāsitū boīs pigri et totū repleuerūt vitice. Trāsīt^{ur} itē est p̄ considerationē. Qui enī diligenter considerat agz id est mēte seu statū pigri. id est accidios^{us} inuenit plenū vitic^{is} prauoz desiderioz. Vñ et puer. xxj. dicit idē. Desideria. i. mala occidūt pigri noluerūt q̄cōz opari man^{us} eius. roza die p̄cupiscit et desiderat. Vñ vt dicit. Marb. viij. de seruo centuriōis. Jacet in domo p̄ pigritiā et male torq̄tur. In b^{us} figurā legit^{ur} Judicū. xvj. q. samsonē fortissimo obdormiēte sup genūa valide rapis capillis capitis infirm^{us} facit^{ur} vt ceret cap^{ut} est a p̄bilitatē et excecatur. Sic q. ex accidia dormitar vt satisfact^{us} at sensualitati signare p̄ validā. quā nimis diligit p̄pter qd nō vult laborare sed q̄scere. abasus seu ammortis d capite mētis suc oibz capillis. id est cogitatōibz bonis caput a diabolo et excecatur in rōne. Per accidia aufertur ois recta intētiō ad deū et ois deuotio cōpunctiois et letitiois et pie oratōis vt nō libeat ei orare vt legere vt scribere vel aliqd boni agere. Ad qd designandū legit^{ur} p̄m̄ Reg. xxvj. q. saule obdormiēte ablatus est de papiliōe ei^{us} hasta. et vas aque qd erat ad caput eius. Hasta longa et recta designat rectā intētiōē ad deū et diuina. Vās aq̄

cor plenū deuotione et cōpunctioe. Ista subtrahunt homini dū dormitar p̄ redio. Vñ et dicit^{ur} Prover. xv. Sic tinea vestimēto et sic vermis ligno. sic tristitia scilicet accidia nocet cordi. Tinea enī corrodit et tollit robur et pulcritudinē vestimēti. Et vermis medullā et vigorē ligni. ita et accidia robur et decorē deuotiois. Per accidia demū incurrit mors aīe. id est subtractio grē et oim virtutū et meritōz et mors gehenne. In cui^{us} figurā legit^{ur}. ij. Reg. iij. q. ysboseth regnāte p saule p̄e suo vna diez posuit ad custodiendū portā dom^{us} regie quandā auilla purgamentum triticū. q. cū dormitasset ipso etiā ysboseth descende in cubiculo duo p̄ncipes latronū rechar et gaana. latent ingressi sūt domū et sublati spicis percusso ysboseth in inguine. absassum caput ei^{us} dauid deportauerūt. Quod exponit Greg. in moral. videlicet de aīo nro. qui rex est supne hierlm̄ et dñs potētiāz suaz. Ancilla q. domum debet custodire est discretio seu prudētia q. debet iugilare sup sensus suos. et discernere triticū a lolio et paleis vt triticū bonaz affectionū et cogitationū intra se seruet et paleas seu lolū vanaz et mudanaz cogitationū abijciat. Sed si ista dormitar p̄ redio et anīm^{us} ipe quierē q̄rit mudanā. intrant demones. et ablati sūt iugibz et laboribz meritōz occidūt p̄maxie p̄cutiētes in inguine id est i ali quo vicio turpi. nā resoluēdo se a vigore spūs et dormitādo p̄ redio in spūalibz ad carnalia se conuertit. et inde gra priuat. Dormitar tertia aīa p̄ redio somno simulari preplationis. Aliq̄ enī sub spe preplatiōis et deuotionis dant se accidia et ocio nolētes opari manibz. quasi marthā actiue p̄tēnentes. et mariā preplanue p̄tēntes. nesciētes quid sit deuotio vel preplatio. Megz enī potest esse bon^{us} israhelica qui p̄r non fuerit iacobita. Jst^{us} interpret^{ur} vidēs deū. s. p̄ cōreplationē. Jacob interpret^{ur} supplator scilicet viciōz qd p̄rinet ad exercitiū actiue. Nō est ap̄ ad preplationē qui p̄r nō plene mortificauerit passionē. Nō ḡ isti vere dormiūt p̄ preplationē cūz spōsa dicēte. Ego dormio et cor meū vigilat. Sed p accidia sub filata deuotioe dormitāt cū eutricho adolefēte q. disputate paulo cū in fenestra dom^{us} sederet obdormiēs accidit de medio cenaculo et mortu^{us} est. Act. xx. licet suscitatus a paulo. Et ad h^{oc} facit qd legit^{ur} in vitaspaz. Qui dam peregrin^{us} venit ad abbatē siluanū in monte synai. et cū videret fratres laborātes manuali rephēdit dicens. Quare opamini cibū qui perit. Maria optima partē elegit. Vñ audiēs siluanus fecit ei dare codicem et misit eū in quandā cellā vt legeret. Cū autē trāsisset hora none circūspiciebat ille hinc inde si forte aliq̄s eū vocaret ad prandīū. et cū vocaret accessit ad abbatem interrogās si fratres comedissent. Rōdit q. iā comederēt. Sed p̄p̄rea nō fecerat eū vocare. q. spūalis erat et nō indigebat cibo corpali. cū mariā elegisset. frēs autē sui carnales erāt et ideo comederāt et opabant^{ur}. Ille autē ppendens de sua p̄sumptioe culpā suā p̄fessus est et abbas inq̄t. Marthā ergo necessaria est marie. Surge ergo qui dormis ait ap̄ls et exurge a mortuis. scilicet operibz accidie et ille luminabit te christus.

Quantū ad tertiu .§. III.

scilicet remediū p̄tra accidia. h^{ab}et ex doctrina sacre scripture. Et ideo dicit^{ur} Rōfirma me. id est totū firmā mē in bono ope ne desistā ex redio. et hoc in s̄bis tuis. id est per sba q. p̄nēt in sacra scriptura. Vñ de sapiētia q. maximā p̄nēt in sacra pagina dicit^{ur}. Eccl. vi. Subijce humez tuū et porta illā. id est obseruā documēta ei^{us} et nō accideris in vinculis eius. id est nō incurres accidia am ex p̄ceptis eius q. vincula dicunt^{ur}. q. ligat aīam ad obseruandū et detinēt ne q̄s defluat. Et licet multa sint documēta p̄tra accidia ex verbis scripture p̄ nunc tria

Titulus Bonus

lufficiat ponere remedia ptra eā.

Prīmū est deuota oratio seu meditatio.

Secūm est sacramētorū frequētiatio.

Tertiū est varia et bona exercitatio.

Oratio ē De primo dicit saluator cū iuenit discipulos appropin-
bona con quāte passiōe dormientes pte tristitia. Vigilate et orate.
tra accidia. **Matth. xxvi.** vt nō inieritis intēprationē. quasi diceret.
am.

Deuota oratio vos iuuabit ne succubatis tēpratiōi ac-
cidie q̄ sub intrabit mentibz vris. Idē etiā ait loqns de
tribulatiōibz in fine mūdi. Orate ne fiat fuga hyeme vlt
sabbato. Hyems est frigida. et in sabbato est otīū et req̄-
es. vult q̄ dicere. Orate ne fugiatis. id est op^o bonū dese-
ratis ex accidia. q̄ puenit ex frigidityte diuini amoris. et
otio seu quiete corporali. Ad orōnē aut ipm̄ p̄tinuanda et
vincendū dēclzēbub. i. demoniū de accidia vepantē. In
terp̄rat enī vir muscay. qz multitudo muscay illi ydolo
fidebāt ppter imolatiū cruce sacrificiorū. Sic accidia
so insidet musce spoztune et imūde malay cogitationū
Adiuuāt lumē meditationū que mentē illustrāt. et socie-
tas foras pfectoz. **Uñ** in hui⁹ figurā legit **Exo. q. Jos.**
sue pugnate ptra amalechitas qui significāt demones.
tenebat moyses man⁹ eleuatas ad celū in orōne et cū pte
fessitudine aliquatū dimittebat. p̄ualebat amalech cō-
tra Josue et pplm̄ dei ppter qd aaron et hui⁹ iuehēt
cū ad tenendū man⁹ erectas ad celum quousqz vinceret
ppls eius. Sic orate quocūqz ptra tēpratiōes diaboli
et bellanie p̄ resistentiam. Hui⁹ qui interpretatur lumen
id est meditatio et aaron q̄ interpretatur mons fortitudi-
nis. id est societas fortis in p̄tute. iuuant p̄tinua orōne
vt nō deficiat p̄ tedio sed vincat demones. Sic petro in
carcerato ab herodi vt mori sequēt die traderet. dormi-
ente petro cū oratio fieret sine intermissiōe ab ecclia pro-
co vbi erat sanctissime p̄sone fortis in fide angel⁹ de no-
cte apparēs cū lumē excreuit cū dices. Surge veloci-
ter et p̄tinuo ceciderūt cathene de manibz eius et libera-
tus fuit. **Actū. xij.** Oratiōibz etiā scōz peccatoz dormi-
ens p̄ accidia et tedio clausus tribz portis. s. obduratio-
nis cordis. raciturnitatis oris. indispositiōis satisfactio-
nis q̄ vris tertia porta ferrea est. et ligat⁹ cathenis duas
bus. s. timoris et amoris indebiti illustratus instigatio-
ne angeli et aliqua bona inspiratiōe subito euadit d̄ ma-
nibz diaboli exirāt a somno accidia. Meditatio mltū
valet ptra accidia p̄cipue vite et passionis xpi. **Ad heb.**
xij. Recogitate cū qui talē sustinuit aduersus semetipm̄
p̄radicationē. s. xpm̄. vt nō fatigemini animis vris. s. pte
tedio deficiētes psal. in p̄sone eius. Paup sum ego. et in
laboribz a iuuetute mea exaltatus. s. in cruce humiliat⁹
et p̄turbat⁹. **Berū.** Demor ero labor q̄s xps sustinuit
in p̄dicando. fatigationū in discurrendo. tēprationū in ie-
iunādo. vigiliay in orādo. lacrymay in cōpatiēdo. Re-
cordabor etiā dolor. p̄uitioz. spuroz. colaphoz. sublan-
nationū. et clauoz. horūqz similitū. alioquin requireretur a
me sanguis iust⁹ qui effusus est sup terrā. **Dec ille.** Me-
ditatio etiā supplicij futuri et p̄mij lupni multū exatāt
aiām ab ecclia et tedio. Quis est enī tā iners vel delicat⁹
tus qui nō libēter laboraret vebemēter qñ inde sciret ac-
quirere maximū lucrū et p̄mā suz et euasuz intēssimū
supplicij et eternū. Venite ad me inquit saluator. omnes
qui laboratis et onerati estis et ego reficiā vos. **Matth.**
p. Labor enī cum fine ait Augu. merces sine fine. et refe-
ctio suauissima. Legit in vitas patrū. Lū quidā inter
rogasset brm̄ achillē dices. Sur sedēs in cella mea acci-
diam patior. Rndit ei senex. qz nondū vidisti requiem
quā speram⁹. nec tormentū qd̄ timem⁹. Si enī ea inspi-
ceres diligēter. s. p̄ meditationē. et si vermibz plena esset
cella tua vsqz ad collū etiā in ip̄is p̄manens sine accidia
iaceres. Oratio ergo quā iuuat meditatio nō valet con-

tra accidia. Sacramētorū frequētiatio etiā valet. **Pte** Sacramē-
torū aut in sacramentoz p̄fectiōe sunt verba in quibz cor frequē-
p̄sistunt forme cor. Confirmat ergo quis ptra rediū ratiō est
in verbis dei. id est in sacramētis in quibz p̄cipaliter est bona con-
tribū forme. et p̄cipue sacramentū eucharistie quod est tra accidia
verbū forme. Est enī panis qui cor. boīs p̄firmat et robo am.
rat ad bene agendū. Est et carbo ignis⁹ fm̄ Damasco. q̄
excutit oēm torporē mentis. et gaudere et dlectari facit in
dño. **Uñ** in figurā dicit. **ij. Reg. xix. q.** cū esset belias fess
sus ex tedio p̄secutiōis Jezebel vxoris achab regis isrla
el obdormiuit subter vnā iuniper. Ipso aut dormiente
apparuit ei angelus dñi exatās eū a somno. Qui p̄sur-
gens et vidēs panē sub cineribz ad caput eius et vas aq̄
miraclose ibi a deo para comedit et bibit. Et cū itez ob-
dormisset. angel⁹ scō excreuit cū dices. Surge comede
grādis enī tibi restat via. Qui surgens itez comedit et
ambulauit in fortitudine cibi illi vsqz ad montē dei. De-
lias designat dei seruū. qui ex tribulatiōibz et vepationibz
bus carnis atrediatu aliqñ laboribz et tēprationibz
obdormit. vt nibil ei libeat facere. Sed instigatiōe ange-
li boni mēs exatāt. vt sumat sacramentū eucharistie fi-
guratū p panē sub cineribz. Chustus enī panē se noīat
sed vinū qui coc⁹ sub cinere hūiliationis. fuit d̄ cocus
in igne passiōis. hoc ergo sum pro sine etiā pane penitē-
tie. cū aqua lacrymay vel doctrine inde fortificat et p̄fir-
mat ptra accidia. vt p̄cedat vilitate p̄ desertū hui⁹ mū **Varia**
ref vsqz in vitā eternā. Tertiū remediū ptra accidiam opare est
est varia opatio. **Eccl. ix.** Qd̄cūqz pōt manus tua. in-
stanter opare. qz nec opus nec ratio nec sapiētia nec facē tra accidia
tia valet ad inferos. q̄ tu p̄peras. **Hiero.** Nō facile capit
a tēpratore. qui alicui bono vacat exercitio. In vitas
patrū legit q̄ cū brūs Anthoni⁹ tēpratiōe accidia vepa-
ref cepit clamare ad dñm dices. Dñe volo saluus fieri.
sed nō p̄mittit me cogitatiōes mee. et subito vidit iuue-
nem pulcherrimū. qui angelus erat ponentē se ad sedendū
dum et laborandū plectas seu spozas. et inde ad modū
surgere ad orandū. et itez post paz̄ reponentē se ad op̄-
randū. et postea surgentē ad orandū. Aliqz pluries alter-
natis viabz ad vtrūqz se posuisset. demū dixit angelus
Sic fac et salu⁹ eris. **Uñ** narrat venerabilis **Joh. cassia-**
in li. ix. de institut⁹ cenobioz. q̄ antiqui patres nullam
suscipiebāt ad habitū monachalē seu heremiticū. si ne-
sciret facere aliq̄d artificij manuale. qd̄ p̄terea agebant
nō solū vt ille posset ex lucro sue artis viuere. sed multo
magis et p̄cipaliter q̄ intelligebāt sine aliquo corpora-
rali exercitio nō posse vitare vitū accidia. **Uñ** cū pauca
simi sint qui scīat et valeāt tota die vacare p̄tēplationē
orationi et lectioni. et p̄maxime incipientes oportet q̄ inci-
dant in accidiam qui nō vacāt quotidie alicui exercitio
corporali. Et quidā ex illis qui nō indigebant lucro pro
pter vitū. qz dactilis et aqua contenti erant. tamē labo-
rabant facientes plectas quotidie. et in capite anni com-
burebāt. et faciebāt alias vt sic liberi essent ab accidia.

Caplm. iij. de negligentia in genere.

Negligentia vitij est

Negligentia vitij est p̄p̄nēs ad corporē circa p̄cepta. qd̄. s. vitium
Reg. ponit inter filias accidia. Et potest vif-
finiri q̄ est peccatū quo volūtas est remissa ad eligendū
actū debitū vel circūstantiā circa actū debitū obseruari
et opponit virtuti prudētie. q̄ p̄ sollicitudinē est diligēs
ad operandū. De negligentia pōt exponi illud ps. Deli-
cta iuventutis mee. et ignoranciā meas ne memineris
dñe. Delictū dicit quasi derelictū. In quo notat peccatū
tum omīssionis quo omittit act⁹ bonus qui debet fieri.
vel circūstantiā debita q̄ debet in actu bono seruari qd̄
pertinet ad negligentā. Et dicit **Berū** in li. de dispensa

La. 3. De negligentia

tionem et precepto. Neglectus ubique culpabilis. ideo dicit. Delicta iuuventur. quia magis in iuuentute committuntur negligentie propter imperientiam propter quod in iuuentute parum esse prudentie secundum philosophum qui peritiam negligentie. Ignorantia etiam parum inuenerunt. Ne memineris inquit ad dominum sed ad puniendum. sed relaxa. Sed circa negligentiam tria videnda semper sunt.

Primo propter significati.

Secundo varietas principij.

Tertio grauitas peccati.

Quantum ad primum .S. I.

Sciendum differentia est inter ista sex. negligentiam. pigritiam. desidiam. inconstanciam. torporem et omissionem. que omnia ad accidiam pertinent. et large etiam sumendo negligentiam in ea alia includuntur. stricte autem sumendo differunt quo ad significatum et quo ad actum. quod sic declaratur. Negligentia consistit in defectu interioris actus voluntatis qui est electio. Unde ysaia in li. cxxviii. dicit quod negligentia dicitur quasi nec eligens. Et ideo sicut recta electio eorum que sunt ad finem pertinet ad prudentiam ita negligentia voluntatis non eligendi recte ea que sunt ad finem. pertinet ad imprudentiam ergo et ad peccatum. Pigritia consistit in defectu executionis exterioris. ita quod pigritia est respectu boni operis faciendi. Nam pigritia importat tarditatem executionis boni operis. Unde dicit piger ille qui facit tarde bonum opus quod debet facere velociter et cito. secundum illud per uerbum. xix. Abscondit piger manus sub ascella etc. et ca. xx. dicit propter frigus piger arare noluit. Desidia dicitur respectu boni operis plequendi vel prouidendi. et dicitur desidia a desinendo. Cum enim uidet peccator difficultatem in agendo desistit a bono opere et cessat ab illo. Torpor importat quandam remissionem in ipsa executione boni operis dum scilicet non seruenter sed tepide agit bonum. Apo. iiij. Urinam esses calidus aut frigidus. sed quia nec calidus nec frigidus es sed tepidus. incipiam te euomere ex ore meo. Calidus est feruens. frigidus est malus. sed cognoscens malum suum.

Tepidus autem qui bonum inchoauit sed implete. et in illo statu permanet quasi sibi sufficit non querens proficere qui status est multum periculosus. Nam frigidus. id est malus cognoscit aliquem defectum suum et se emendat. sed tepidus cum sibi videatur sufficere. bonitas sua non curat de emendatione ideo primus est reprobationi signatus per vomitum. Sicut enim euomitum nuncius refusus ad comedendum seu ad incorporandum. sed abominatur etiam ad videndum. ita tepidus deum separati a gratia christi non incorporant. sed ab eo detestantur. Tepida naturaliter puocant vomitum. Inconstancia instabilitate voluntatis importat. Nam secundum philosophum. Inconstans est qui instabilis est. sed quod modo sibi placet postea sibi displicet. vel quia modo vult hoc modo vult aliud. talis fluctuat inter confidentiam. Iacobus. i. Vir duplex animus inconstans est in omnibus vijs suis. Omissio differat a negligentia. siue quando sunt mortalia siue quando sunt vicia. venialia. Omissio autem dicitur respectu actus debiti et necessarii fieri. quando scilicet est mortale. Negligentia autem stricte cum est mortale dicitur respectu circumstantie debite necessarie. puta temporis vel loci vel finis et huiusmodi. In quantum sunt venialia omissio est respectu actus expedientis. non tamen necessarii. Negligentia respectu circumstantie conuenientis non tamen necessarie. Negligentia tamen frequenter sumitur pro omissione. Ibo. se. q. liiij. et Alexan. in. ij. parte summe q. xxxiij. Et de pigro quod et potest intelligi. et de negligentia large. dicit per uerbum. xij. Vult et non vult piger. vult scilicet affectum in genere. seu velle ita. sed non vult effectum. Sed sicut arbor sine fructu est vana. ita voluntas sine opere inutilis est vel intelligitur. vult piger et negligens regnare cum christo. sed non pati cum eo sed fieri non potest. Dicit enim

ap. iij. Ibo. ij. Si sustinebimus et coregnabimus. Vel sic. vult piger bene mori. sed non vult bene viuere. vel de negligentia plato exponit. vult habere emolumenta ecclesie et decimarum. et non vult habere curam animarum.

Quantum ad secundum .S. II.

scilicet varietate principij. unde negligentia causatur. Scilicet negligentia dicitur ex quatuor vicijs oriri. Primo ab imprudentia quod sic declaratur. Imprudens dicitur qui diligeret non obseruaret circumstantias in operibus suis. sed inter omnes circumstantias nobilissima est circumstantia temporis quam imprudens negligit obseruare. Dicit enim Ecclesi. xx. Lasciuus et imprudens non obseruabitur tempus. scilicet quia non cogitant preterita nec ordinant presentia nec prouident futura. et sic negligit obseruare circumstantias debitas imprudens. Sed ut dicit Ecclesi. viij. Qui timeret deum nihil negligit. quia. scilicet non omittit aliquid necessarium ad salutem siue actum siue circumstantiam debitam. et hoc non quia timor opponatur negligentie directe. sed quia timor dei excitat hominem ad actum rationis. scilicet ad sollicitudinem. quia timor facit hominem consiliarium. De Ithomas. Secundo procedit negligentia ex accidia. Cum ratio est quia cum accidia sit tristitia de alieno bono spirituali. ideo negligentia generat ad eligendum et torporem ad faciendum. Et ratio huius est. quia sicut id quod nos delectat facimus diligenter propter quod delectatio perficit opus secundum philosophum in ethicis. ita quod nos contristat. facimus diligenter. Unde dicitur Proverb. xxv. Sicut vermis ligno. ita tristitia nocet cordi. scilicet tollendo ei vires ad operandum bene et diligenter. Tertio procedit negligentia ex auaricia. quia cum homo diligit inordinare magnam prosperitatem quam habet ex hoc efficit negligens ad vitandus malum et eligendum bonum. Dicitur. xliij. Ingressi sunt. possiderunt terram et non obedierunt. ubi dicit glossa. quod nihil est mediū inter possessionem et obedientiam. Nam ubi veritas securitatem. securitas negligentiam. negligentia premissum generat. Quarto procedit negligentia ex inordinato amore sui. Unde dicit Gregorius in moralibus. quod negligentiam minor amor dei exaggerat. Sed sciendum quod minor amor dei potest intelligi dupliciter. Uno modo per defectum seruitutis caritatis. et talis negligentia est veniale. Alio modo per defectum ipsius caritatis. et sic dicit minor amor dei quando quis amat deum solum. amor naturalis. et ex hoc cum quo est inordinatus amor sui negligentia est mortale. De qua intelligitur illud Dicitur. xliij. Maledictus qui facit opus dei negligenter. secundum unam litteram Alexan. in sum. et Ibo. Est autem negligentia speciale peccatum. Sed sciendum secundum Ibo. se. q. liiij. quod alia peccata sunt specialia. quia sunt circa speciale materiam vel luxuria est circa venerea. quedam autem sunt specialia propter specialitatem actus rationis se extendentis ad omnem materiam moralem. et huiusmodi. sunt omnia vicia que sunt circa actum rationis. Nam quilibet actus rationis extendit se ad omnem materiam moralem. Et ideo cum sollicitudo sit quidam specialis actus rationis. consequens est quod negligentia que importat defectum sollicitudinis sit speciale peccatum.

Quantum ad tertium .S. III.

scilicet grauitate peccati. Sciendum quod negligentia aliquando est mortale. aliquando veniale. Et mortale quidem est duplex. scilicet ratione defectus. et ratione precepti. Si enim per negligentiam premitur actus qui est in precepto. et per consequens de necessitate salutis puta dare elemosinam cum habeat superflua nature et persone. et videtur indigere. Sicut si premitur debite circumstantie istius actus. puta dare elemosinam tempore extreme necessitatis alicui. Secundo est negligentia ratione contemptus mortale. Si enim voluntas intantum sit remissa circa ea que dei sunt. ut totaliter a caritate dei deficiat premitendo que sunt dei puta cum non curat quis

Titulus Bonus

bonū facere sed premit. Verbi grā. tenet aliquis aliquid bonū sollicitē et deuote facere ut psallere et orare. si aliquis ex consuetudine habeat hanc negligentiam. ita quod ex consuetudine non curat. sed premit dicere horas suas sollicitē et deuote. talis negligentia erit mortalis. Licet enim negligentia in dicendo semel vel his horas indeuote non sit mortale tamē ex frequentia et consuetudine potest contingere per contemptū quod erit illa negligentia mortalis. Sicut gutta cauat lapidē non visse sepe cadendo. Et gutta aque non vna vel x. sed multiplicata submergunt nauem. **Unā Aug.** Quod facit fluctus irrumpens hoc sentina negligens. de pe. dist. c. Tres sunt autē in fine. Et sic dicit in de her. p. anacleti. sicut in vno quoque ope artium mater inuenitur instantia ita nouerca eruditio est negligentia. dist. lxxxiij. **Ambrosius.** Nouerca cum tristitia gubernat filios aliorum. et ideo male et incurie. Et sic accidiosus cum tristitia et tedio vacat studio et cuiusque operi. et ideo male addiscit vel deo male seruit. Et de hac negligentia que mortalis est intelligit illud puerb. xij. Qui negligit viam suam mortificabit. s. p. culpam mortalem et penam eternam. **Unā dicit. s.** mandatorum per quā debemus ambulare ad patriam. **Unde Esa.** Nec est via ambulare in ea. vel viam. id est spiritum qui ait. Ego sum via veritas et vita. Job. xij. Spiritus sanctus condemnando non sequendo vestigia eius. vel viam suam. id est consuetudinem et opera sua. non curas si bene vel male deo uiuat vel mudo hic damnabit. **Est negligentia veniale alio quando. s.** non premitur actus necessarius vel circumspectio necessaria ad actum necessarium ad salutem. Et de hac intelligit illud Eccli. viij. De negligentia purga te cum paucis quod intelligit tripliciter. Uno modo sic de peccatis commissis per negligentiam quod s. est veniale in paucis. id est per pauca purga te. quia scilicet pauca sufficiunt ad delendum venialia et hoc secundum glossam. Secundo modo cum paucis purga te de peccatis negligentie. quia. s. pauci sunt qui sciunt purgare peccata negligentie et scire an mortale an veniale. Tercio modo cum paucis purga te. id est paucis reuelat cor tuum. quasi diceret. Non reueles cuiusque cor tuum vel confitearis indifferenter. sed his qui sciunt et possunt iuuare et consulere. **Est negligentia in quibusdā dubia vtrū mortale vel veniale. vel propter dignitatem materie. vel propter incertitudinem debite resistentie a ratione.** Primum accidit circa sacramenta. ut de cōse. dist. ij. Si per negligentiam. et. j. q. j. Interrogo. et in alijs multis. Secundum in cogitationibus mortalium peccatorum. quando non cito expellunt et precipue circa turpia. sed vacillat mens inter assensum et dissentium.

Capitulum. iij. de negligentia bene operandi.

De negligentia in bene operando ait. ps. xij. Omnes declinauerunt sicut inutiles facti sunt. non est qui faciat bonum. non est usque ad vnum. **Unde in euāgel.** de inuitat. ad nuptias quas fecit rex filio suo. id est deus pater filio suo cui sibi vniuit naturam nostram seu ecclesiam ad quam ecclesiam seu ministerium credendo omnes inuitant. dicit quod inuitati neglexerunt euntes alij in villam. alij ad negotiationem. alij nuncios occiderunt. **Matth. xxij.** Et quod missi exercitus suis rex perdidit illos. Sed contra sanctus daniel cauens sibi a negligentia cum compleret septuaginta anni quibus prederat **Meremias** populum illum iudeorum in captiuitate babilonica permansit. et postea liberatum posuit se ad adorandum dominum per liberationem illius populi in sacco et cinere. Non quia esset incredulus futurorum. ut dicit **Hiero.** sed ne securitas negligentia et negligentia pareret offensam. de pe. dist. iij. prederat. Sed communiter omnes declinauerunt etc. Ubi tangitur paupertas omnium quo ad tria.

Primo quo ad omissionem boni preteriti. ibi. Omnes declinauerunt.

Secundo quo ad omissionem debiti modi. id est constantie debite. ibi. sicut inutiles facti sunt.

Tercio quo ad omissionem boni presentis. ibi. non est qui faciat bonum.

Quantum ad primum

s. i.

scilicet omissionem boni preteriti dicit. Omnes declinauerunt. id est omnes bonum quod debeant facere non egerunt. **Esaie. liij.** Annus boni preteriti quisque in viam suam declinauit. id est recedens a bono quod preterit debuit facere secundum rationem. securus est via suam scilicet propria voluntate. Declinauerunt autem omnes tripliciter videlicet vel a veritate. vel a pietate. vel a summi boni in communitate. A veritate vniuersus declinauit secundum illud **Osee. iij.** Non est veritas dei in terra. **Psalmista.** Omnis homo mendax. Declinauerunt etiam omnes a veritate filii dei tempe passionis etiam apostoli excepta beata virgine maria. nam relicto eo fugerunt **Matth. xxvj.** quod secundum remigium videremus impleri in his qui per amorem christi permittunt se magna facituros. qui tamen quando oportet non faciunt. Inclinat etiam mortali quod christus paucos habet socios ad communitatem. sed multos ad cogitandum non attendentes quod non est transitus ad lignum vite nisi per gladium fiammę. id est tribulationes. **Beati. iij.** Sed omnes negligunt illas cum debita patientia sufferre declinantes a veritate cognitionis quia non intelligunt quanta oporteat per deum et regno celestis patri. **Unde dicit Proverb. iij.** Disciplina domini filii mei ne abijcias ne desistas cum ab eo corripueris. Secundo declinant omnes a pietate seu misericordia. **Osee. iij.** Non est misericordia in terra. et hoc quia auaricie vacat omnes. secundum illud **Hiero. vj.** A maiori usque ad minorem omnes auaricie student. et a propheta usque ad sacerdotem cuncti faciunt volumina. Alia peccata non vident esse ita communia. Et ex hac auaricia deriui et prelati qui sunt obligati ad curam animarum declinant ab ea. non curantes nisi de lana et lacte. id est temporalitate oculi suorum. sed ex negligentia lupis eas exponunt vel dimittunt deuorandas. id est demonijs per diuersa vitia. **Primo. iij.** Noli negligere gratiam que data est tibi per impositionem manuum. scilicet ad habendum curam animarum. Nam ut dicit **leo.** Inferiorum ordinum culpe ad nullos magis referende sunt quam ad negligentes desiderios prelatos. qui multam sepe nutriunt pestilentiam dum seueriores diffident episcopos bere medicinam. dist. lxxvj. c. inferiorum. Tercio declinant omnes a bono incommutabili. scilicet a deo ad bona commutabilia. Et per grammatice et moraliter exponat. Nota secundum **Alber.** magni super ps. q. peccatores declinant secundum omnes sex casus declinandi. Primum declinant in notatui casu. cum solum in mundo querat et cupiat nosari. quod pertinet ad superbiam. **Beati. xij.** Celeberrimus nomen nostrum antequam diuidamur in terra. Secundo declinant in genitui casu scilicet per luxuriam. **Beati. xij.** Verba declinas de filiabus suis genuit. Et de seculis nullo qui exarserunt in concupiscentia susanne. dicit **Psalm.** xij. q. declinauerunt oculos suos ut non viderent celum. Tercio declinant in datui casu per gulam. **Eccli. xviij.** Si prestes a se tue concupiscentia faciet te in gaudium inimicis tuis. Quarto declinant in accusatui casu. per infamias et detractionem aliorum. ps. In persona christi. Pro eo ut me diligere detrahebant mihi. et loquitur de iudeis christi infamantibus. Quinto declinant in vocatui casu per adulterationem et verba dulcia. Sed ut dicit **Proverb. i.** Si te laetauerint peccatores. non acquiescas eis. Sexto declinant in ablatui casu per rapinam et ablationem rerum alienarum. sed de eis qui multiplicant non sua. **Abachuc. ij.** Et si tales faciunt ex illis hospitalia et ecclesias. non propter hoc placent deum. Ego dominus odio habens rapinam in holocaustum. ait ipse **Esa. lxx.**

Peccatores declinant secundum omnes casus.

La. 4. De omissione

Quantū ad scdm .§.II.

Omissio debite circūstantie. tangit negligentia quo ad omissionē modi debiti. s. circūstantie debite. Aliqñ enī omittit bonus actus debitus. Et de h̄ dicit. omēs dedinauerūt. Aliqñ omittit circūstantia act⁹ debiti. 7 tūc est inutilis act⁹. Licet enī act⁹ de se sit bon⁹. tñ ppter malā intentionē vel aliā indebitā circūstantiā efficiat inutilis ad salutē. vñ subdit. s̄l̄ iustis les facti sūt. Nullū enī virtuosum op⁹ est. nisi debitis vestiat circūstantiis. Inuites dicit facti. idest infructuos. Nā si sunt plati. doctores. p̄dicatores 7 b̄mōi. Quis doceat 7 regnat tñ ppter malā vitā efficiunt infructuos. Qui enī vitā despiciat. restat vt ei⁹ p̄dicatio premnat aīe Greg. Nō solū alijs sed etiā sibi sūt infructuos. quia omissio debite circūstantie facit op⁹ de genere bonoz malū. vñ nō meritoriu. Tñ dicit dñs cayn fm aliā translationē. Si recte offeras. 7 nō recte diuidis. peccasti. Ben. iij. Offert recte deo qui facit opus de se bonū. sed nō recte diuidit cū illud nō agit cū debita discretionē nō ob seruās debitas circūstantias. vt cū facit elemosinā in loco indebito vel tpe. aut nō bono fine. 7 hic peccat. Sed hic qñt q negligentia sit grauior. an negligentia temporis vel loci. vel finis 7 b̄mōi. Et respōdit Alexan. ij. p̄. q. xxxij. q negligentia tps est grauior. quia damnosior sibi. eo q irremediabilis. ppter quod dicit Ben. q negligentia tps est indecētissima: 7 valde damnosa. Inegligentia vō circūstantia loci est grauior. qz damnosior alteri. eo q maius nocumētū inferre p̄ximo verbigratia. cum negligenter iacet lapidē in aliquo loco. vñ occidit hominem. Inegligentia vō finis est grauior simpliciter. quia ab ipso fine determinat bonitas actōnis.

Quantū ad tertiū .§.III.

Omissio boni opis. tangit negligentia quo ad omissionē boni p̄ntis cū dñ. Nō est qui faciat bonū. qd intelligit tripliciter. Vno modo sic. Pulci dicit bonū 7 multi cogitat bonū. sed nō est qui faciat illud bonū. sed ex negligentia dimittit. Quamuis enī qñ p̄mittit aliquis act⁹ debiti⁹ exterior: illud dicitur omissio. tñ ipa omissio est effect⁹ negligentie. 7 qñ negligentia repit in p̄missioe eoz q sunt de necessitate salutis. tūc negligentia trahit ad aliud gen⁹ peccati magis manifesti. vt sicut cū omittit p̄fessio vel cōio annualis trahit illa negligentia ad inobedientiā eccl̄asticā p̄cepti. Et vt dicit Amb. Nō satis est bene velle. sed etiā bñ facere. s. opter. dis. lxxvj. Nec etiam sufficit bene dicere vel bonū. Nā 7 ficus in qua xps tñ repperit folia. q verba signat 7 nō fruct⁹ op̄ez. maledicta a xpo aruit Marth. xxi. Et p̄terea dicit xps. Nō oīs qui dic mibi dñe dñe intrabit i regnū celoz. Prīmū dñe refert ad cor. q bonū cogitat. Scdm dñe refert ad os. quo dicit bonum. sed opter q sequat tertiū dñe qd subdit a xpo. s. qui fecerit voluntatē patris mei qui in celis est. ip̄e intrabit in regnū celoz. Scdm mō intelligit. nō est qui faciat bonū. scz bonū purū quīn. s. misceat cū eo mltā mala 7 mltas negligentias. Eccl̄. vj. Nō est homo sup̄ terrā qui faciat bonum 7 nō peccet. Et p̄terea. x. Quis potest dicere. mūdum est cor meū purus sum a peccō. Et aug. Si omnes sancti 7 sancte dū hic viuerēt interrogati fuissent si peccatū haberēt. respōderēt vna voce oēs illud. i. Jo. i. Si dixerim⁹ q peccatū nō habem⁹ ip̄i nos seducim⁹ 7 veritas nō est in nobis. excepta sancta maria virgine. hec nullā negligentia cōmisi. Et quis negligentia repiat in omni peccato generalit. qz oīs qui peccat negligit ea p̄ q peccato retraheret. nō tñ ppter h̄ collit qñ aliqui sit speciale peccatū. In peccō vñqz si p̄tingat esse defectum circa aliquā actū rōnis puta defectū p̄siliū. iudiciū 7 b̄mōi. tamē sicut p̄cipitatio est speciale peccatū p̄ speciale actū rōnis

qui p̄termittit. s. p̄siliū qñqz possit reperiri in quolibz genere peccatoz. Ita negligentia est speciale peccatū p̄pter defectū specialis actus rōnis. qui est sollicitudo. qz uis inueniat aliquat in oībz peccatis. Tho. se. se. q. liij. Tercio mō exponit sic. nō est qui faciat bonū. s. penitentie vt debet. Quotidie multa mala sūt 7 quasi nullum penitet peccatoz suoz. Tñ dñs p̄uenit p̄ diere. dicit. tem. c. viij. Nemo est qui agat penitentiā de peccō suo dicens. qd feci. S; q p̄uenit i peccō negligit vñqz cōteri. Et cū negligentia sit circa actū p̄cipiēdi. ad quē etiam p̄tinet sollicitudo. aliter tñ deficit circa hūc actū negligēs aliter incōstans. Incōstans enī deficit in p̄cipiēdo quā si ab aliq impediat. s. passiōe p̄cupiscentie. Negligēs autē deficit circa actū p̄cipiēdi p̄ defectū p̄mpe voluntatis. Tho. se. se. q. liij. Et qz boīes repidi sūt. ideo negligent ter agūt penitentiā. Sed saltē seruandū est qd ait ap̄ls Roma. vj. Humanū dico ppter infirmitatem carnis vestre. Sicut exhibuistis mēbra vestra seruire iniquitati ad iniquitatē. id est peccō ducēt vos in aliud peccatū. ita exhibete mēbra vestra seruire iusticie. id est penitēcie in satisfactiōe. id est quātā habuistis sollicitudinē ad laborandū p̄ malis. tantā habete ad faciendū p̄niam excludendo oēm negligentia. Q. sumus negligētes ad bene operandū. 7 solliciti 7 fortes ad male operandū. hoc contingit ppter tres rationes.

Primo ppter difficultatē mediū.

Secdo ppter multiplicitatē loci.

Tercio ppter prauitatē animi.

Prima ergo ratio quare sum⁹ negligētes ad bñ operandū. 7 difficiliter opamur bonū est ppter difficultatem opamur bonū. Difficile enī est bñ opari. 7 facile male operari. Et ratio hui⁹ est ista. Virtus p̄sistit in medio rei vel rōnis. sed tangere medium est difficile. declinare seu deuiare a medio est facile. Et q hoc sit vez patet p̄ exemplū de signo. Nā p̄tingere punctū siue in cētro circuli siue in ali qua pte sup̄ficiē est difficile. deuiare autē a medio est facile vt p̄t in sagittariis ad signū. Sic ergo qz recte 7 virtuosē agere p̄sistit in attingēdo mediū qd est difficile. recedere autē a medio facile. Ideo negligēs est homo ad bonum 7 difficilis. 7 ecōtra facilis 7 solers ad malū. Secunda ratio est ppter multiplicitatē modi. Nā fm dyoni. sum de diuis noībz. Malū p̄tingit omnifariā. id est ex singulis defectibz. Bonū vō ex p̄fecta 7 integra cā. Ratio hui⁹ est. qz actio nō iudicat bona nisi vtrūqz eoz fuerit. s. actus de se bon⁹. vt dare elemosinā. facere ieiuniū. 7 orare 7 b̄mōi. 7 circūstantia bona q est multiplex. s. debitus finis. debitus modus. debitu tēp⁹ 7 b̄mōi. Actio ecōtra iudicat mala nō solū si act⁹ sit malus de se. vt furari. blasphemare. piurare 7 b̄mōi. sed etiā si actus sit bonus in se. vt ieiunare. 7 aliqua circūstantia mala sit. vt intentio mala. s. ppter laudē humanā vel alia circūstantia mala. Difficilius autē est facere illud ad qd multa requirunt qz illud ad qd pauca. Patet etiā p̄ exemplum de pulcritudine 7 sanitate. Nō enī iudicat homo pulcher nisi oīa mēbra eius decora fuerit. Turpis autē redditur ex hoc solo q vnū membrū corporis turpe sit. Similiter egritudo q est malū cōplexiōis corporalis puenit ex singulari deordinatione cuiuscūqz humoris. s. sanitas nō habet nisi ex debita p̄portione oīm bonoz. Sicut egritudo in corpore humano p̄tingit multis modis ac etiā turpitudine. Sed sanitas 7 pulcritudo vno mō. s. cōcurrentibz oībz. s. debita p̄portione oīm membrorū 7 humorum. Ita actio bona p̄tingit vno mō videlicet p̄currentibz oībz necessarijs ad hoc q aliqd vnū ex illis deficiat. Decāresto. ij. ethicorū. 7 Alber. 7 Tho. in scriptis super illud. Tercio ratio ppter prauitatē animi quare sumus negligētes 7 difficiles ad bñ operandū. Sic enī

Omissio penitēcie

Propter mali multiplicitatē

Propter prauitatē animi

Titulus Bonus

haberi linguā colera infectam. dulce est amare. et palato
nō sano pena est panis qui sano est suavis. et oculis egrīs
odiosa est lux que puris est amabilis. *fm Aug.* Ita ha-
benti habitū virtuosum vlt affectū inordinato corruptus
amore bñ opari est difficile et penosum. et inde negligit.
illud agere. sicut eōtra habenti habitū virtuosum. est fa-
cile bñ opari. *Dec aut inordinatio affectus* ptingit p̄cipue
ppter tria. Primo ppter malū op̄is. frequentia. Secūdo
ppter mentis maliciā. Tercio ppter passiōis vehemen-
tiam. *Propter* Quantū ad primū certū est et manifestū. quia
passiōis frequētia seu p̄suetudo male opandi facit difficultatem
vehemen- ad bonū. Quāvis enī res naturales a sua naturali in-
clinatione ppter p̄suetudinē in p̄rariū nō murent. sicut
p̄z p̄ exemplū in lapide. q̄ quātūcūq̄ frequēter p̄iciā-
tur sursum. nunq̄ assuescit sursum moueri. Et ratio est
q̄ p̄incipiū huius inclinationis. s. moueri deorsum. quod
p̄incipiū est grauitas mutari nō pōt. S; in actib; hu-
manis moralib; bñ mutat inclinatio ppter p̄suetudinē
in p̄rariū. et pater p̄ exemplū. Mā multe gutte cadētes
cauēt lapidē. et ex frequēti edificatiōe scriptura citari-
zatiōe et hmoi. postq̄ didicerint artē facilius oēs et bene
opant. Et sic ex frequēti benefacere. caste viuere abstine-
tiā seruare. et hmoi. acquirit sibi hō habitū virtutis. An
facilius postea opet fm illā virtutē. et ppter hoc nō parū
differt q̄ hō a puericia statū assuescat male vel bene ope-
rari. Que enī a puericia imp̄munt firmū retinent. An
q̄ p̄suetudo est quasi altera natura. qui a puericia as-
suescit benefacere. facili opatur. qui autē male difficulte
Aristo. ij. ethicor. et Tho. sup illud. Secūdo inordinatio af-
fectus puenit ppter mentis maliciā. Qui enī vult scienter
et de industria aliqd magnū malū incurrere vt aliq̄ mi-
nimo bono fruā. hic sic maliciosus appetitū inordina-
tum habet. Sicut lasciu⁹ qui de industria vult habere
delectationē carnalē p̄ quā maiori bono. s. spūali et diui-
no priuat tanq̄ maliciosus peccat. Et si arguat. p̄ra.
q̄ fm dyonisiū. Nullus intēdēs ad bonū malū opatur
ergo videt q̄ nullus ex maliciā peccat. s. intēdēs male
facere. Rūdeo q̄ malū ppter se nullus intēdit sed bene
ppter aliud. s. ad vitandū aliud malū. vt dānum t̄pale.
vel psequēdū aliqd bonū vt delectationē maliciosus in-
tēdit malū. Ueller lasciu⁹ delectatiōe frui sine offēsa
dei. sed duob; sibi ppositis. delectatiōe venerea et offēsa
dei vult et elegit potius delectationē q̄ vitare assensam
dei. Tho. p̄ma scde. q. lxxvij. arti. j. Tercio puenit in-
ordinatio affectus ppter passiōis vehemētiā. licet enī
incōtinens agnoscat q̄ omē inhonestū est fugiendū. sic
et nouit q̄ nullū dulce extra horā inordinare est gustan-
dum. nī passio p̄cupiscētiē in p̄riculari ligat rōnem. Et
quod ratio respuebat in generali ligata a passiōe p̄cupi-
scētiē. q̄ qñ est vehemēs pōt mouere quālibet p̄riculam
anīme etiā rōne si nō sit sollicita ad repellendū acceptat
in p̄riculari. ita q̄ a tali passione in p̄riculari ratio ligat
et obnubilat. et affectio deprauat. Aristot. vij. ethicor. et
Tho. sup illud Ray. Notandū q̄ quadruplex est ne-
gligētia q̄ p̄riculosa est. et idō debet emendari diligēter. Pri-
ma est negligētia correctiōis vitiōz. Secūda negligētia
obseruatiōis festoz. Tercia susceptiōis sacramētorum.
Quarta negligētia audiētiē diuinor. De qualibet harū
habet speciale caplm et aliqñ etiā plura capla. vt pate-
bit. Quia. Delicta quis intelligit. ait p̄s. q. d. nullus. in
numera sūt enī et dicunt delicta quasi derelicta. id est ne-
gligētiē q̄ cōmittit circa p̄dicta ab oib; nō possent enu-
merari. nec aliquis ab hmoi potest se cauere. Et negligē-
tia quidē correctiōis vitiōz que primo posita est. triplex
est. Prima est negligētia correctiōis internalis. Secūda est
negligētia correctiōis p̄sidenālis. Tercia est negligētia
correctiōis fraternalis. De prima inq̄t p̄s. feci iudiciū et

Quadru-
plex negli-
gentia.

iusticiā. Iudiciū sit interius dū quis examināt p̄scien-
tiam suā. Iusticia autē dū inuēta vicia in p̄scienā panit
Aug. de pe. dis. j. Iudicet se hō dū potest. s. se examinā-
do. et mores puerat in melius. s. se corrigēdo. ne cū non
poterit ppter voluntatē a dño iudicet. Amb. Nouit de
mutare sententiā. si tu noueris emēdare delictū. de pe.
dis. j. Tenet aut quilibet se corrigere p̄ p̄tritionē. quādo
peccatū occurrit menti. d quo nō est adhuc p̄tritus. als
talis omīssio et negligētia esset mortale fm Tho. in. iij.
et oēs alios. Debet etiā se quilibet corrigere de minimis
Mā vt dicitur. Qui minima negligit paulatim defluit.
Qui. s. negligit minima vicia vitare. Qui negligit mini-
ma vicia purgare. Qui negligit minima mādara serua-
re. Iste paulatim defluit a vigore spūs et a gratia. et a mi-
norib; ad maiora. pcedens mala. Debet ergo quis vitas-
se circa se omne negligētiā. Exemplū de illo sancto epō
qui videns pelagiā ante p̄uersionē cū multa sollicitudinē
negomātā flebat negligētiā suā dicens se cū tanta sol-
licitudinē nō seruīre deo sicut illa querebat placere mū-
do in malū et.

Caplm. v. de negligētia p̄latorū.

Negligētia p̄latorū
que p̄hibetur cū dicit sacerdotib; ij. Paral.
xxix. Nolite negligere. vos enī elegit deus. vt
steris corā eō. s. p̄ salute p̄p̄loz. Multū est p̄riculosa si-
bi et alijs negligētia in p̄latis. An aug. ad Valentiū.
Nihil in hac vita facili⁹ leuius et acceptabilius hoībus
episcopi p̄sbyteri aut dyaconi officio. Sed si p̄functo-
rie. id est negligēter atq̄ adulatorie res agat. nihil apō-
deum miserius. tristius atq̄ dānabilius. dis. xl. An oia
Et de plato marīo. id est de papa dicit dñs. Si papa
sue et fraterne salutis negligēs deprehendit inuultis et re-
missus in operib; suis. insup et a bono taciturn⁹. inume-
rabiles p̄p̄los cateruatim secū ducit primo mādapiō ge-
henne cū ipso plagis multis in eternū vapularis. Et
venerabilis beda sup Math. ait. Nec sufficere nob ad
salutē arbitremur si turbis negligētiū vel quozlibet
indoctorū fide vel actib; adequamur. quib; sacris liti-
ris vnica est credēdi pariter et viuēdi regula p̄scripta
viij. q. s. c. nec sufficere. An p̄s. ij. ad eos loquēs ait. Eru-
dini qui iudicatis terrā. seruīte dño in timore. Judi-
cant terrā. id est ecclesiam vel homīes qui de terra sunt
rectores populorū p̄cipue ecclesiaz quos hortatur ad
tria in p̄dictis verbis.

Primo ad ignorantia abjāto remouendā. ibi. Erudi
mini.

Secundo ad obedientia deo exhibendo. ibi. Serui-
te domino.

Tercio ad negligētiā in officio excludendam. ibi.
In timore.

Quantū ad primū .s. i.

dixit dñs p̄ Osee. c. iij. Quia tu scientiā repulisti et ego
te repellā. ne sacerdotio fungar. tibi ppter qd dicit dñs.
p̄x vij. Ignorantia mater cūctoꝝ errorū maxie in sacer-
dotib; vitāda est. qui officiū docēdi in p̄p̄lo suscepit.
Et ad hoc faciūt multe auctoritates et figure q̄ ponunt
dis. xxxvij. s. Ecce q̄ sacraz. et dis. xxxvij. dicit demens.
Nullus ep̄s ppter obprobriū senectutis vel nobilitatez
generis a puulis et minimis eruditus si qd forte est vili-
tatis et salutis inquirere negligat. Unde in figurā dixit
iacob filiū suis. Quare negligitis audiri q̄ frumenta
vendant in egypto. Gen. xlij. Frumenta sūt sacre doctri-
ne que in egypto. qui interpretat tenebre. id est in humili-
tate acquirunt nō alio p̄cio q̄ laboris et sollicitudinis.
Si quis igit vult vitā spūs seruare nō debet negligere

Debet i-
ratiā a le-
remouere.

La. 5. De negligentia prelatorum

sed laborare ad eas adipiscendas. Erudimini ergo qui iudicatis terram. id est prelati. quia ignorans prelati non est in tuto anime sue.

Quantum ad secundum §. II.

admonetur rector ad obedientiam dei cum dicitur. servite domino. Servite ei qui ipsius mandatis obedit. unde dicitur. Deutero. viij. Laqueas ne obliuiscaris domini dei tui et negligas mandata eius. scilicet non eas seruando. Integritas enim prelati denotat salutem subditorum. et ubi incolumitas est obedientie. ibi sana forma doctrine. Leo papa dicit. lxj. miramur quod enim ait Hieronimus. pro presbitero auferre malum de medio ecclesie qui in delictum simile corruit aut qui libertate corripitur peccantem cum tacet ipse sibi respondeat eadem se admisisse quod corripitur. dicitur. xlv. c. fi. Et nota. diligenter sum peccatum de pallo. in. iij. dicitur. xlv. prelati corriges et punies ut crimina subditorum. id est ex officio suo si est in mortali peccato etiam occulto peccat mortaliter quia indigne exequitur officium suum. agens contra illud domini mandatum. Iuste quod iustum est exequitur. et sic suspensus est quo ad se coram deo. ar. ad hoc. iij. q. vij. quin sine peccato. cum. c. se. Quod dicit idem per. verum esse de prelati in spiritualibus. Secus de prelati in temporalibus. ut capitaneo. potestate. prelati et hmoi. Si enim prepositus vel balivus et hmoi in mortali peccato occulto. et si spedit latronem. vel alius puniat malefactorum. non propter hoc peccat mortaliter cum hec officia etiam a gentilibus habeantur. Si vero quis corrigit vitia aliorum per modum magister. dicitur. publice sacra scriptura si peccatum eius non est occultum non peccat mortaliter. si notorium peccat mortaliter. quod ostenditur est de se scilicet dicitur. Item Thoma. in. iij. Si autem corrigit per modum predicationis id est predicando. siue sit occultum siue manifestum peccatum eius mortale. in quo est mortali ter peccat. ut tenent Thoma. per. et archidiaconus. Nec tamen excusaretur a peccato graui negligentie si prelati propter hoc desisteret a corrigendis criminibus. quod potest de peccato penitere vel renunciare. unde non est periculum. Servite ergo domino qui iudicatis terram. iuste viuendo alius adimplet in eis illud Sapientie. iij. Neglexerunt iustum. scilicet facere. et a domino recesserunt non. scilicet seruando. sed contra voluntatem eius faciendo. et ideo peritendo.

Quantum ad tertium §. III.

instruitur prelati et rector. ut excludat a se negligentiam in officio domini dei. in timore. scilicet seruare. Nam ut dicitur Ezechiel. vij. Qui deum timerit nihil negligit. id est nihil omittit de his que faciunt eum tenere ex officio suo. Tria autem habet facere prelati ex officio suo. que si notabiliter omittat committit magnam negligentiam. et non seruare domino in timore. Et ideo dicitur Ezechiel. iij. Videte ne quid negligenter per vos agatur.

Primum est in prouidendo subditorum necessaria.

Secundum est in inquirendo subditorum vitia.

Tertium est in corrigendo subditorum crimina.

Primo quidem tenet prelati prouidere subditis necessaria quod in eo est tripliciter. alius negligentiam committit. scilicet sacramentali loco et tpe suo ministrando. documenta precipiendo. temporalia si potest dispensando. tunc scilicet habet superflua debet prelati primo pauperes nutrire. Unde Hieronimus. xvj. q. i. Quo minus quicquid habet denique pauperum est. et eorum domus omnibus debet esse communes scilicet indigentibus. Unde dicitur Gratianus quod debent prelati subditis non solum spiritualia sed etiam carnalia subsidia ministrare. exemplo christi qui turbas sequentes non solum verbo docebat sed etiam virtute sanabat. et corporalibus alimentis reficiebat. quando vis delicti sanauit quinqz milia hominum ex quinqz panibus edecatis et duobz piscibus. Ioh. vi. Et iterum quattuor milia ex septem panibus et paucis piscibus. Marci. xviij. Et ut hec possint perficere oportet eos secularium negotiorum habere solertiam ut eorum cautela ecclesie preseruent indemnes. et cuiusque necessaria pro modulo suo ministrarent. An qui dam Petrus nomen electus in episcopum in capitolianum repel-

litur a gregorio papa propter simplicitatem ne eius occasio res ecclesie dilapidarent. Habent hec dicitur. xxiij. c. ultimo ubi dicitur glo. quod sumit hic simplicitas per negligentiam vel stultitiam. hec enim negligentia quando scilicet est notabilis impedit promouendum. ut hic. et dicitur. xxiij. episcopus. sed non deicitur per mortem. sed dat ei adiutor. ut. vij. q. i. q. frater. De gregorio papa narrat quod cum audisset quendam tpe famis extra muros vrbis fame defecisse. seipsum a missa celebratione suspenderit per plures dies quasi conscius mortis illius. dum tamen cum magna diligentia prouideret omnibus pauperibus intus et extra. Secundo debet esse sollicitus ad sacramenta ministranda et negligentia in huiusmodi magni peccati est. Sollicite quod per sacramentorum susceptionem fit aliquando peccator de sacramento attritus et tunc sic saluatur. ut sine eis non saluaretur. unde dicitur. xxiij. q. vi. Si presbyter penitentiam negauerit penitentibus morientibus. confessionem. reus erit animarum. non tamen deberet absolueret moriens non est paratus facere ad quod tenetur. Unde et gregorio narrat in li. dyala. i. circa finem. de quodam sacerdote. qui vocatus ad infirmum. quod aliquotulz distulit alius occupatus ille interim migravit. de qua negligentia ille presbyter amarissime flebat. merito sanctura tis sue prebiter obtinuit resuscitationem. hic presbyter dicitur est seuerus quod ut perficeret opus inuincibile suum non credens illum cito citra finem distulit. sed lachrymis resuscitatus post quod confessus et sacramenta suscepit inde ad octo dies moriturus est. Debet tertio sollicitus esse ad admonendum et instruendum ipsos. alius negligentiam committit. Ad quam remouetur Salomone instruit prelatum dicitur. Proverb. xj. Alii instruat mihi si sponderis per amico tuo. i. primo quod sit suscepti one plature defixisti apud extraneum animam tuam. id est si firmiter te ligasti ad opem cure et sollicitudinis per eo per quod non tenebaris. Illaqueatus es verbis oris tui et captus tuis propriis sermonibus. i. ad ea que subdit habes admonere et dicere obligatus es facere ut exemplo tuo moneantur. fac ergo quod dico tibi et recipi libera quod incidi in manu proximi tui. discurre. scilicet per diuersas considerationes et varias bonas operationes festina. scilicet ad ea que sunt expedientia. suscita amicum tuum scilicet a somno peccati. discurre. scilicet ad temporalia pauperibus ministranda. festina. scilicet ad sacramentalia precipianda. suscita amicum tuum per doctrinalia predicanda. Ne dederis somnum oculis tuis. nec dormiter palpebre tue. Eructe quasi damula de manu. et quasi auis de insidijs aucupis. ubi dicitur glo. Somnum dat oculis qui subditorum curam omnino negligit. Dormitat qui quedam reprehensibilia eorum cum in eis cognoscit propter meritis tedium diuina inuentione non corrigit. Eructe quasi damula. Glo. quod damula mundum est animal natura. velox cursu. visu perspicax seu acutum. Ideo cum in docendis subditis occupatus mundum a peccatis omnibus strenuus in bonis operibus perspicax in peccatis malorum insidius. et virtutis penitus ut auturus esse sarage de insidijs diaboli. ut ad superna pueniat. Quod autem prelati debeat subditos monere ostendit dominus. ezechiel. in quadam visione. ut habet Ezechiel. iij. Tu fili hominis sume tibi laterem et ponas eum coram te. et describes in eo ciuitatem hierusalem et ordinabis eam obfitionem et edificabis munitiones et comporabis aggerem et dabis contra eam castra et pones arietes in gyro et tu sume tibi sartagine ferram et ponas eam in murum ferreum inter te et ciuitatem et obfirmabis faciem tuam ad eam et eris in obfitionem et circudabis eam. signum est domini israel. Grego. super Ezechiel. omel. xij. sic exponit. propheta tenet figuram doctorum etiam prelatorum qui habent subditos docere. Sumit autem propheta laterem et ponit coram se cum prelati vel predicator quicquam terrenis datus

Sollicite de sacramenta ministrat.

Sollicite instruat

Quomodo prelati debet subditos monere.

Titulus Bonus

auditorum suscipit ad docendum doctrinam verbi sceleris. Describit autem civitatem hierusalem propheta in latere quando prelatus vel predicator peccatori quem instruit. declarat que sit retributio celestis patrie que visio superne pacis. Aoram autem se ponit laterem cum attenta mente qualitate considerat audientis et profectum vel defectum eius et in intelligentiam eius cum verba moderatur de supernis gaudiis loquens. Tunc ergo in latere descripta est hierusalem quando terrena mens incipit agnoscere que sunt gaudia superna. et ad illa ambulare. Sed mox ut animus ceperit amare celestia. acioresque consueverat temptationes dyabolus immitte. Unde debet doctor vel prelatus ei bella dyaboli innotescere. et caurum se ad illa preparare. Et hoc est quod dicitur. ordinaris contra eam obsidionem. id est declara quomodo per temptationum bella ad eterna gaudia oportet pervenire. et quibus se modis vitia virtutibus opponant. quomodo luxuria castitatem feriat. ira tranquillitatem perturbet etc. Quomodo etiam aliquando vitia sub specie virtutum se abscondant. ut ira sub specie zelus. remissio discipline sub specie mansuetudinis et huiusmodi. Comportat autem propheta aggerem quando denunciat auditoribus que terrena desideria magis surripere solent celestia apparentibus. Dat propheta castra contra eam quando contra eam collectas et adunatas insidias indicat. ut non solum ex uno. sed ex iunctis simul virtutibus temptent. Sunt enim quedam vitia per quandam sibi cognitionem propinqua. ut ex dissolutione spiritus gula et ex gula luxuria et huiusmodi. In giro autem arietes ordinantur quando vitia singula mentem binandem feriunt. Quia vero ferrum forte metallum est. et in sartagine cibis frigitur per sartagine ferreas spiritualis zelus fortis frixtura signatur. Omnis quippe spiritualis zelus doctoris animam frigit. quia valde cruciatur dum infirmos quosque eterna deserere et rebus temporalibus delectari conspicit. Unde apostolus. Quis scandalizatur et ego non viro. Istam sartagine ferream inter se et civitatem predicator vel prelatus murum ferreum ponit. quia ille fortis zelus qui nunc in mente doctoris agitur in die extremi iudicii inter eum et animam quas a virtutibus celatur testis est ut si audire is qui docetur. noluerit. doctor tam men pro zelo quod exhibet de auctoris negligentia reus non sit. hec Grego. Sic ergo pater que si non instruit subditos prelati reus negligentie est. Secum littera hoc factum a propheta signat obsidione futuram hierusalem.

Sollicite
inquirat
vitia sub
ditorum.

Secundo debet prelati esse sollicitus ad inquirenda vitia subditorum. Unde dixit dominus ezechiel in persona prelatorum. Ezech. iij. Fili hominis speculatore de die domus israel. id est plebi tibi commisse ad intuendum facta eorum. Unde si dicente me ad impium ait dominus. Nonne morieris tu non annunciaueris ut avertatur ab iniquitate sua. ipse in iniquitate sua morietur. sanguinem vero suum. id est mortem de manu tua requiram. quia do scilicet ex negligentia tue inquisitionis et admonitionis non est reuersus ad penitentiam. Dicit autem dominus ad impium. Nonne morieris quando perpetrat aliquod mortale. Hoc enim ipse dicit scripturas. et ideo debet prelati inquirere de vita subditorum. ut quando potest percipere aliquod criminale in eis admonere. unde dicitur. Diligenter agnosce vultum peccatoris tui. id est conversationem subditi exterioris et interioris optum fas est. ut admonere finis expedit. Dicit enim regula. Non potest iusta esse excusatio pastorem si lupus oves comedit et pastor nescit. extra de regu. iur. quando scilicet debet scire et negligit. Et ista est differentia inter correctionem fratrum nam de qua infra. et correctionem paternam seu prelatorum quia circa correctionem fraternam non tenet homo inquirere

defectus aliorum quos corrigat. sed quos contingit esse videre vel scire sicut nec quis tenet querere quis indigeat ut det demofinam. sed sufficit que det sibi occurrentibus prout potest. Sed prelati hoc non sufficit. ut scilicet corrigat quos contingit defectus esse scire. sed debet inquire diligenter vitam subditorum si forte etiam occultus defectus potest deprehendere ut admonendo. precauendo malis obuiet. Sicut etiam debitor ad ueniendum terminum solutionis debite querere debet creditorem cui soluat debitum secundum Ibo. se. se. q. xxxij. Et ex paruis cognitis inuestigando inueniunt sepe et alia. prout docet Grego. in pastoralis exponens illam visionem. Ezech. que ponit. vij. c. ubi dicit propheta que de chaldeis fuit ductus in visionem in hierusalem ad templum domini. ubi vidit iuxta ostium quod respiciebat ad aquilonem. quod. f. erat in atrio templi statum ydoli zeli. id est ydoli baal quod erat ad prouocandum iram dei. ideo dicit ydolum zeli. Et introduxit me dominus ait propheta ad ostium atrij. et vidi et ecce foramen unum in pariete. Et dixit dominus fili hominis fode parietem et cum perfodissem parietem apparuit ostium unum. Et dixit ad me. Ingredere et vide abominaciones pessimas quas isti faciunt hic. et ingressus vidi. et ecce omnis similitudo reptilium et animalium abominatio et vniuersa ydola domus israel depicta erant in pariete et in circuitu per totum. et lxx. viri de senioribus domus israel et iconas filius saphar stabat in medio eorum ante picturas stantium et unusquisque habebat turribulum in manu sua. et vapor nebule de thure consurgebat et dixit dominus ad me. Ecce vides que seniores domus israel faciunt in tenebris unusquisque in abscondito cubiculi sui. Dicunt enim non videt dominus nos. et dereliquit dominus terram. et dixit. ad huc conuersus videbis abominaciones maiores. et introduxit me ad ostium porte domus domini que respiciebat ad aquilonem. et ecce ibi mulieres sedebant plangentes adonidem. Et dixit ad me. Adhuc conuersus videbis abominaciones maiores. et introduxit me in atrium domus domini interiorius. et ecce in ostio templi inter vestibulum et altare quasi. xlv. viri dorsum habentes contra templum domini. et facies eorum ad orientem et adorabant ad orientem solis. hec in textu. Dat visionem tractans Grego. in pastoralis dicit que propheta signat prepositum ecclesie qui in institutione spiritus sancti inducit ad intuendum opera eorum qui sunt in ecclesia signata per hierusalem et templum domini. Et in isto introitu. id est in prima facie videt ydolum zeli. id est defectum satis comune fidelium subditorum. scilicet amoris munditatem ad aliquam personam ut filios vel penes vel amicos. ut faciat sibi quasi ydolum de eis. Paries signat duriciam peccati. foramen in pariete designat aliquod iudicium peccati. Sed fodit parietem propheta. id est de paruo foramine facit magnum ut possit intrare quando videlicet prelati subtilissimis inquisitionibus ex paucis signis comprehensibilibus de peccatis subditorum deuenit ad noticiam aliorum etiam occultorum. Unde ingressus in foramen vidit reptilia et animalia depicta domus israel et idola. Hec significant diuersa vitia que inquirens repperit in subditis. Reptilia sunt peccata carnalia. Animalia que sunt pro parte a terra eleuata peccata spiritualia. Idola diuersis speciebus auaricie. hec sunt picta imaginarie in mente quibus thurificat. id est cultum deo debitum exhibent. et seniores in populis. id est principaliores primarime sunt his infecti et magni prelati ecclesiastici. Exiit de intrans per aliud ostium et alium locum. scilicet ad alium statum vertens considerationem et inquisitionem vidit mulieres plangentes adonidem. Hugo cardinalis dicit adonidem secundum fictionem potest fuisse amicum veneris. quem mortuum lugentes postea resuscitatio de eo gaudet. Alij dicunt esse adoniam filium dauid pulcherrimum qui occisus fuit a salomone. et quod

Grego. et
ponit viti
one ezech.

Ca. 5. De negligentia prelatorum

conq; sic signat mulieres deditas nimis concupiscentijs et lasciujs: q; dolent non posse habere copiam amatorum suorum et aliqui habentes maniter bularescunt. vlt etia que viris abutunt. Demum q; vertebat dorsum ad propitiatorum ad adorabat ad orientem signant eos qui postponentes deum et reuerentiam prelatorum non attendunt nisi ad prosperitatem temporalem sui status tanq; lucem. Terno debet esse sollicitus prelator in corrigendo crimina. De hoc dicitur. **Eccl. iij. ad Timotheum. iij.** Increpa eos dure. Dicit enim **Diere. xlvij.** Maledictus qui prohibet gladium a sanguine. s. fundendo. Secudu superflue littere pot intelligi de rectore seculari qui habet potestatem fundendi sanguinem seu occidendi. Talis si sine causa rationabili prohibet gladium suum a sanguine. i. non punit maledictos dei incurrit. Intelligit etia de gladio locutionis increpatorie et dure q; transfigit carne sensualitatis: et elicit per correptionem sanguinem peccati hanc correctionem qui negligit seu omittit: et precipue huius cura aliorum: maledictorem incurrit dei. Unde **Aug. sup. psal.** Duo ista nomina homo peccator non frustra dicitur. quia enim peccator est. corripe q; homo est misere. Nec omnino liberabis hominem: nisi peccator fueris peccatore huic officio nomis inuigilet disciplina: sicut cuius regenti accomodata et apta est non solum solum regenti plebes sua: sed etia pauperi regenti domum suam. diuiti regenti familiam suam. marito regenti coniugem suam. patri regenti prolem suam. iudici regenti provinciam suam. regi regenti gentem suam. **hec Aug. xlvij. q. iij.** Duo sunt. Quid si quis neglexerit corrigere particeps sit peccatorum illorum. Unde **Alemben. papa et Innocentius dicit.** Negligere quippe cum possis perturbare pueros. id est prohibere et remouere malis nihil aliud est q; fouere. Nec caret scrupulo. id est suspitione societatis occulte q; manifesto crimini desinit obuiare. **ij. q. vij.** Negligere. Et intelligit secundum glo. de placis. Exemplum hely sacerdos et iudex populi israel: quia filios opibni et phinees qui malis opibus suis scandalizabant populum falsa pietate superatus dure corrigere neglexit. licet in se bonus griter punitus est cum eis. Nam audito morte filiorum in bello retro cadens fractis ceruicibus expirauit. vt patet. **i. Reg. iij.** Nec debet prelator propter scandalum delinquentis de sua correctione vel punitione cum illud est manifestum dimittere impunitum secundum **Abbo. se. se. q. xxxij. art. vi.** Et ratio est ista. q; correctio bec est actus iusticie habens vim coactionis: et ordinat ad bonum commune. et ideo si delinques propria sponte emendari non velit cogendus est per penas vt peccare desistat. cum etia q; et si corrigibilis sit per punitionem eius punitur bono communi dum seruatur ordo iusticie. et vni exemplum alij deterrent. Sicut nec iudex permittit ferre sententiam condensationis in peccante propter timorem turbationis eius vel amicorum. Ubi autem esset maius periculum et detrimentum qd sequeret bono communi propter punitionem criminis alicui. propter scandalum inde consequendum q; utilitas sequenda ex punitione. tunc rationabiliter correctio posset propter mutui arg. ad hoc dicitur. l. vt constitueret. Debet autem in corrigendo cauere a nimia crudelitate seu seueritate: et a nimia pietate seu remissione. Nam quantum ad primum dicitur **Proverb. xxx.** Qui nimis emulgit elicit sanguinem. Et **eccl. iij. vj.** Noli esse nimis iustus. i. seuerus est. qui perit in iniusticia sua. Vincit **Leo papa.** Leniter castigat reuerentia exhibet castigant. asperitas autem nimie increpationis nec correctionem recipit nec salutem. **dis. xlvj.** Cum beatus. Quatum ad secundum. s. de nimia misericordia dicitur. **Proverb. xij.** Qui parat virge odit filium suum. Et in veteri lege. Non misereberis pauperis in iudicio. s. vt ex compassione pauperis non punies delinquentem. Unde **Diero.** Que est ista bonitas que est ista misericordia: vni pacere et omnes indifferenter adducere. Polluit enim ex vno peccatore plures. sicut ex vna morbida oue totus grex inficit. **dis. xlvj.** Sed illud **Abduc**

idem dicit **Omnia papa.** Que est ista iusticie inimica bonitas palpare criminosos et vulnera eorum vsq; in die iudicii incurata fuare: et paulo post. Vere dico: q; illi ipsi q; bus cui piculosa et falsa misericordia indulgeri videtur: cum ante tribunal christi per tante peccatis damnati aduenerint et nos cum dicturi sunt dicentes. q; dum autem aspirare lingue eorum expauim? aut falsa blandimenta et periculosas adulationes ipsorum libenter accepim? in eisdem permanere peccatis inuiciter indulgem? aut ipsa peccata augere permittim? **dis. l.** Si quis dyaconus. Debet q; fuare medium vt docet **Greg. i. l. li. mora. dices.** Circa subditos debet inesse rectoribus. et iuste consilium lenis misericordia: et pie senies disciplina. Miscenda est q; lenitas cum seueritate: et faciendum est quoddam ex utroque repera metum. vt nec mita ex asperitate exulcerent subditi. neq; nimia benignitate soluant. **dis. xlvj.** Disciplina. Adducit ad bec figuras de samaritano q; in vltimis seminiui imis vinum et oleum. vinum. s. mortificationis seueritatem: et oleum lenitatis vni pietatis ad eum sanandum. Et in archa domini designate placitum erat et manna dulcedinis et virga districtiois. Et **ps.** Virga tua. s. castigatiois. et baculus sustentationis per portationem ipsa me solata sunt. Exemplum in **Moyse** q; ex magna pietate rogauit per populo: qui ydolatrauerat sibi a domino ignosci aut deleri de libro suo. et postea placato domino ipse cum suis occidit. **xxxij.** milia eorum q; peccauerunt. **Alex. q; diffi-** cile est tenere medium ne in altero excedat. Dicit **Aristot.** q; melius est domino reddere rationem de nimia misericordia q; de nimia seueritate. Si enim benignus est dominus vt qd sacerdos est vult videri austerus. **xxxvi. q. vij.** Alligant. Et calixtus papa Generetia q; misericordiaz vetat: non solum tenere fratres: sed et audivere fugite. quia potior est misericordia omnibus holocaustis. **dis. l.** Ponderet. Quid papue videt hunc locum qui de lingua humiliter recognoscit delictum suum. nec est tale quod trahat in exemplum. **Ubi hiero.** Ubi peccator intelliges vulnus suum tradit medico curandum tibi non est erga necessaria. sed spiritus lenitatem. de pe. di. i. Impertuna. Et vt dicit **Aug.** si ue plectendo siue ignoscendo huiusmodi boni agis dum mala vita hominum corrigas. **xxxij. q. v.** Prodest. Et bec oia agere debet prelator ex caritate. Unde **Aug.** Corripiant a proprio sitis suis subditi correctioibus de caritate venientibus. per culparum diuersitate diuersis vel minoribus vel amplioribus Et infra. Nescientes quis prineat ad predestinationem nunc. quis non prineat. sic affici debemus caritatem affectu: vt omnes velim saluos fieri. **xxxij. q. iij.** Corripiant. Q; si prelat excedat modum in corrigendo si ex caritate correxit non tenet a subditis veniam postulare. **dis. lxxvi.** Quando. Si autem ex odio fecit: tenet actione iniuriarum. ff. ad l. acqui. quodammodum. Facilius tamen paritur placis in hoc casu q; in alijs. q; in cura rei familiaris vir potest cuitari peccatum vt. **xxv. di.** Qualis. et precipue negligentie. De huiusmodi excessu prelatorum in corrigendo habet figura **Deutero. xij.** Si quis abierit cum amico suo simpliciter in siluam ad ligna cedenda: et lignum securis fugerit manum. ferrumq; lapsum de manubrio amicum eius percusserit et occiderit. hic ad vnum supradictarum vibrium. scilicet refugij fugiet et viuet: ne forte per primis eius cui effusus est sanguis. doloris stimulo persequatur et apprehendat et occidat animam eius. Quod exponit **Greg.** in pastoralis ait. Ad siluam cum amico: minus quous tiens ad intrandum subditorum delicta conuertimur. et similes pliciter ligna succidimus quando delinquentium vicia pietate intentione rescamus. sed securis manum fugit: cum se se increpatio plusq; necesse est in asperitate pertrahit. ferrumq; de manubrio prosilit: cum de correctione sermo durior exardet: et amicum percutit et occidit. quia audientorum suum prolata contumelia a spiritum dilectionis interficit. Correpri namq; mens repente ad odium prouertitur: si hac immoderata increpatio plusq; debuit adhiberi. Sed his qui incaute proximum linguam extinguunt ad vnum

Plus de
clinet ad
misericordias.

Si excedat
in corrigendo.

Titulus Bonus

et tribus civitatibus necesse est ut fugiat: ut in una earum
defensus viuat. quia si ad penitentiam lamenta conuersus
in unitate sacramenti sub fide spe et caritate absconditur.
reus perpetrati homicidii non tenetur. proximus exprimit
amici significat christum qui est proximus noster qui cum
venerit ad iudicandum reatum homini culpe non expectat
quod venia fides spes et caritas abscondat. Quattuor
autem sunt cause dissimulandi et non corrigendi delicta.
ut ponit Ulicus. Prima est cum mali sunt oculi et

Potest alii
quod dissimulare.
mulare.

non possunt a nobis discerni. Ad quod facit parabola de
zyzaniis. ubi cum apparuissent zyzania inter bonum semen
tritici exorta: diceret serui domino. Visimus et colligimus
ea. Respondit dominus non. ne forte euellentes zyzania
euellatis cum eis et triticum. ut habetur Matthei xii.

Secunda causa est. cum multitudo est tanta in scelere quod
possit extirpari sine scismate ecclesie: vel etiam quin boni
inuoluerentur. dist. l. ut constitueret. Dicit autem Thoma. secunda
scilicet. q. cxiij. q. quando tota multitudo peccat debet de ea
sumi vindicta vel quantum ad totam. scilicet quando sine ma-
iori scandalo fieri potest. sicut dominus egyptios omnes
persequentes filios israel submersit in mari rubro: et solus
domine omnes igne et sulphure perierunt. vel quantum
ad magnam partem multitudinis. sicut in penam coram qui
vitulum adorauerunt in deserto occisi sunt. xxiij. milia. Alii
quando si speratur multorum correctio potest exerceri puni-
tio in aliquos principaliores: ut exemplo eorum alii terretur
autur. sicut dominus madaue suspendi principes duos
decem tribuum pro peccato fornicationis populi. Ter-
tia causa est quando probabiliter presumitur de emenda-
tione. ut quia peccauerunt tales ex infirmitate vel ignora-
tia non ex obstinata malicia. Quarta causa est omis-
sio correctiois si exercitatio bonos profuit ecclesie. tunc enim
tolerari possunt. ne boni ocio torpescant. probatur hec
dist. xliij. c. Comestiones. et. xxiij. q. iij. ca. Ipsa pietas.
Concordat Ray.

Capitulum Sextum De omissione fra-
terne correptionis.

De negligētia seu omis-
sione fraterne correptionis. Quid autem fraterna cor-
reptio sit in precepto: patet per illud quod dixit
Petro christus in persona omnium. Si peccauerit in te
frater tuus vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Matthei. xviij.
Ubi augustinus in omni. ait. Quid est in te peccauerit. id est scis
quia peccauit. quod enim secretum fuit quando peccauit in te. scilicet
cretum quare cum corrigis: quod peccauit. Nam si solus noster
quod peccauit in te: et cum vis coram omnibus arguere: non eris
erroris corrector sed proditor. Et infra. Cum scimus hec
scilicet peccata occulta. ait Augustinus. Non proditor sed in secre-
to arguimus. ubi pergit malum ibi moratur. Non enim vulnus
ibi negligimus ante omnia ostendentes illi homini in tali pec-
cato instituto illud vulnus esse mortiferum. habet hec q. i. q.
i. Si peccauerit. Ubi glossa querit de duobus. Primum est
de quibus peccatis hoc intelligat preceptum admonitionis
homini seu correptionis fraterne. Et ponit plures opiniones
Quarum prima est ut loquat de occultis. sed huic opinio
non contradicit capitulum Sed illud. dist. xlv. et extra de iudi-
c. Mouit. In quibus capitulis dicta auctoritas christi tra-
bitur ad manifesta. Alii dicunt quod totum intelligit de ma-
nifestis. Sed isti opinioni contradicit dictum Augustini
in predicto capitulo ubi ait. Si tu solus noster et. Tertium di-
cunt quod principium auctoritatis prefate intelligit de occulto
sed sequens de manifesto. Iohannes andree intelligit de
occulto: quod enim scitur a pluribus: et vocant testes. ut pro-
betur admonitio facta: quia non posset accusare si non
precessisset admonitio. Et cum dicit Augustinus. Si solus
noster illud solus non excludit aliquos sed multitudinem

cum scilicet esset notorium. sicut exponit illud. Quomodo sedet
sola ciuitas plena. Temoz. i. cum paucis. Ista opinio
ultima videtur esse beati Thome. si tamen intelligat etiam de oc-
cultis. scilicet vni tantum notis. Secundo querit glossa vtrum
omnes obligent ad hoc preceptum: et ponit opiniones. Aliqui
dicunt quod omnes rectores siue plati siue ecclesiastici siue
seculares tenentur ad istud preceptum quo ad precepta com-
missa et committenda. arg. xxiij. q. iij. Duo ista. Sed alii
personis est istud in consilio non in precepto quo ad peccata
ta commissa. in precepto autem quo ad committenda. arg. xxiij. q.
v. c. hoc videtur. Alii dicunt simpliciter quod extendit illud pre-
ceptum ad omnes: quod tenet Hugo. Et idem beatus Thoma.
se. se. q. xxiij. art. iij. et ad hoc expresse facit quod habet
tur. xxiij. q. iij. Nam sacerdotes qui reliqui fideles omnes
magis debent habere curam de his qui perierunt. quatenus cor-
rum redargutione aut corrigant a peccatis. aut si incorri-
gibiles appareant: ab ecclesia separant. Nec est contra quod
dicit Hieronymus. Sacerdotes studeant adimplere illud euangelii
Si peccauit in te frater tuus. dist. xlv. Sed illud. Non enim inten-
dit Hieronymus. dicit quod soli sacerdotes seu plati teneantur ad illud
sed quia magi illi quam ceteri secundum Thoma. ubi supra. Tercio
videndum est vtrum homini omisio sit mortale. Ad quod re-
spondit beatus Thoma. se. se. q. xxiij. art. iij. q. sic. Unde augustinus
dicit in libro de seruis domini. Si negligenter corrigere peior
effectus eo qui peccauit. sed hoc non esset nisi huiusmodi
negligentia preceptum omitteret: unde et mortale esset. Est
ergo videndum quoniam omittit istud preceptum. propter quod mor-
tale committit. Pro cuius declaratione sciendum secundum Thoma. q.
est differentia inter precepta affirmatiua et negatiua. Nam
negatiua obligant semper et ad semper. quia prohibent actus vi-
ciosos qui semper sunt secundum mali. nec villo modo vel tempore vel
loco boni fieri possunt. ut non periurabis. non mechaberis
et homini. Sed affirmatiua obligant semper sed non ad sem-
per: quia dant de actibus virtutis. Sed actus virtutis
non quomodolibet fieri debent: sed obseruatis rebus et
circumstantiis. scilicet quando debet: ubi debet: quomodo debet.
et homini. Et quia in his qui sunt ad finem dispositio eorum atten-
dit secundum rationem finis. in ipsis circumstantiis actus virtutis.
Præcipue est attendenda ratio finis qui est bonus virtutis.
Sic ergo sit omisio talis circumstantie circa actum virtutis
que tollat totaliter bonum virtutis. hoc contrariabit pre-
cepto affirmatiuo. Si autem sit defectus alicuius circumstantie
que non tollat totaliter bonum virtutis: licet non perficeret actum
gar ad bonum virtutis non est contra preceptum. Unde philosophus
dicit in ii. ethicorum. q. si parum distet a medio
non corrumpit bonum virtutis. Tum ergo correctio frater-
na sit sub precepto affirmatiuo et reducat ad preceptum de
calogi de honoratione parentum sub quo mandat omne be-
nificium spirituale vel temporale de necessitate primo
impedendum. Correctio autem fraterna ordinatur ad hunc
finem. scilicet ad emendationem fratris. id est primi. unde in
tantum cadit sub precepto in quantum est necessaria ad hunc
finem. Unde omittendo correctionem non semper peccat mor-
taliter. sed in certis casibus: ut infra declarabit.

De correptione frater. §. i.
na potest exponi illud psalmiste. cxi. Corripit me iustus
in misericordia et increpabit me. Et notat beatus Gregorius.
Sicut non est ab oratione cessandum pro his quos corri-
gi volumus: etiam si nullo hominum orante pro Petro do-
minum respexit cum fecit suum flere peccatum. ita non est negli-
genda correctio quam deus quos voluerit non correctos
faciat esse correctos. Tunc autem ex correptione proficit ho-
mo cum misereatur deus. atque adiuuat qui facit quod voluerit
etiam sine correctione proficere. xxiij. q. iij. Sicut. Et sci-
endum quod triplex negligētia seu defectus potest circa cor-
rectionem contingere.

Ca. 6. De omissione correctionis

Primo ex correctionis irrationabili omissione. contra quod dicitur. Corripiet me.

Secundo ex corrigendis criminali dispositione. contra quod dicitur. Iustus.

Tertio ex indebiti modi processione. contra quod dicitur. In misericordia.

Prima ergo negli. §. II.

gentia seu defectus est cum amittit fraternam correctionem sine ratione. fit enim contra domini preceptum dicentis. Si peccauit in te frater tuus: vade et corripe eum inter te et ipsum solum. Vbi Augustinus in libro de sermone domini ait. Admonet nos dominus nosmet ipsos non negligere inuicem peccata nostra querendo quid reprehendas: sed videndo quid corrigas. id est non oportet quod propter obsequium et curiose inquam vitam aliorum vel inueniamus quod possimus reprehendere. hoc autem est explorare vitam alterius. quod fieri non debet nisi sit platus eius. Unde beatus Prover. xxiiij. Ne queras impietatem in domo iustitiae: neque vestes regis eius. Et adrianus papa ait. Ne quicquid in domo iusti cuiusque agatur alia domo per eos nouerit. vi. q. i. Ex merito. Illa enim beneficia quae non certe persone debentur: ut prelati subditis siue spiritualia siue temporalia. sed cunctis omnibus: ut elemosinae corporales vel spirituales non oportet querere quibus impediamus: sed sufficit impedire personis quae nobis occurrunt secundum Theodosium. vbi. si nec ex hoc oportet religiosos exire claustrum suum ad corrigendum delinquentes. Sed non sufficit platis cum viderint vel casu sciuerint crimina aliorum corrigere. sed etiam debent inquirere seruatis cum semper debitis circumstantiis ut dicit. Sic ergo ps. Corripiet me. s. malefacientem iustus non tacebit. non dissimulabit. non omittet ad monitionem vel reprehensionem. sed corripiet me. alius non esset iustus sine causa omittendo. Pro cuius declaratione dicit Theodosius. sc. q. xxiij. arti. ij. quod fratres in correctione tripliciter possunt omitti. Uno modo meritorie: quando scilicet ex caritate correctionem omittit. Dicit enim Augustinus. li. i. de ciuitate dei. Quod si propterea quis oburgat ut corrigendus male agentibus parcat. quod oportet tempus inquirere. vel eisdem ipsis metuis ne per hoc deteriores efficiantur: vel ad bonam vitam et pietatem erudiendos impediatur alios infirmos et praeparant a fide: non videtur esse cupiditatis occasio sed philius caritatis. Secundo modo praemittit firma correctio cum peccato veniali. quod scilicet timor et cupiditas faciunt hominem tardior ad corrigendum delicta fratris: non tamen ita quod si costa ret quod possit fratrem a peccato retrahere. propter timorem: non dissimulandi: vel cupiditatem temporalium ne illa amitteret. quibus in animo suo caritates fraternas praeparat illa dimittere correctionem. Et hoc modo sancti aliqui negligunt corrigere vitas delinquentium. ut ponit Augustinus. ibidem. Tertio modo omittitur fraterna correctio cum mortali peccato. quod scilicet formidat iudicium vulgi et carnis cruciatio. ut dicit ibi Augustinus. dum tamen haec ita dominantur in animo ut praeparant fraternae caritati et hoc videtur contingere quando quis praesupponit de aliquo delinquentem quod possit eum a peccato retrahere corrigendo. sed propter timorem vel cupiditatem praetermittit. Sciendum quod omissio fraternae correctionis non est mortalis: nisi illud de quo scienda est sit mortale. Nam quisque etiam fraternam corrigere delinquentem in venialibus sit caritatis quod inde sperat utilitas non tamen omittit illud ex negligentia est mortale. Ambertus tamen in expositione regule Augustini facit distinctionem de venialibus. dicit enim quod cum venialia sint dispositio ad mortalia. Duplex est dispositio venialium ad mortalia. quedam enim est dispositio propinqua: et quedam remota. Dispositio remota ut verbum otiosum. leuitas. risus. aspectus. vel auditus curiosus nouitatum et hominum. Dispositio propinqua est ratione multitudinis. ut in illo qui assidue sine numero haec committit. vel ratione magnitudinis: ut sunt aliqua mendacia multum scandalizantia. et alique detractiones et hominum. vel ratione connexionis cum mortali.

sicut sunt colloquia impudica et visus fixus circa mulierem et huiusmodi. Sicut ergo aliquis videns alium incidere per viam credit quod statim incurreret periculum mortis peccaret nisi retraheret eum. Ita potest aliquis peccare mortaliter nisi corrigat fratrem de hominum venialibus quae sunt dispositio propinqua ad mortale ut est perulantia de qua loquitur Augustinus in regula. Tenemur ergo ad correctionem fraternam preceptum de venialibus interdum non inquam venialia: sed inquam ad mortalia inducentia. In alijs casibus quibus non teneamur de necessitate ad correctionem de venialibus. tamen est de expedientibus ad salutem. id est utilibus. Nec Ambertus. Item omissio correctionis fraternae de mortalibus quando non speratur emendatio fratris: non est mortalis: immo fieri non debet. Item de mortalibus publicis et notorijs non habet locum preceptum de fraternae correctione. Sed de illis inteligitur illud Apostoli. Peccantem coram omnibus argue: ut ceteri timorem habeant. Unde Augustinus. Quae peccantur coram omnibus corrigenda sunt coram omnibus. quae peccantur secretius: corripienda sunt secretis. Distingue tempora: et recordabis scripturas. ij. q. i. c. Si peccauerit.

Secunda negli. §. III.

gentia quae committit in correctione fraternae est defectus seu infructuosa communiter: quando corrigens est peccator. Dicit enim apostolus ad Romanos. ij. In quo alius iudicas: te metipsum condemnas. Sibi enim dici potest illud Proverbi. Um. Medice cura teipsum. Et ysidorus in libro de summo bono. Non debet aliorum vicia corrigere qui vicijs est subiectus. Propterea dicit psal. Iustus corripiet me. quasi diceret. non peccator. quia non est dignus corrigere aliena vel ydoneus qui proprijs detinetur. Sciendum tamen pro hominum declaratione quod correctio delinquentis praeferat ad aliquem in quantum viget in eo rectum iudicium rationis. per quod autem non tollit totum bonum naturae: quando remaneat in eo aliquid de recto iudicio rationis. et secundum hoc potest sibi competere alteri delictum arguere sed tamen per peccatum praecedens impedimentum quoddam correctioni offertur propter tria. Primo quidem ex peccato praecedenti indignus redditur. ut alius corrigat de minori peccato si ipse corrigens maius commisit. Vnde super illud. Quomodo dicis fratri tuo. exponit Crisostomus. Quo proposito puta ex caritate ut salues proximum. non quia teipsum ante saluares. vis ergo non alios saluare sed per bonam doctrinam malos actus celare et scientie laudem ab hominibus querere. Tertio propter superbiam corrigentis. in quantum scilicet aliquis propria peccata parumpendens se ipsum praefert proximo suo in corde peccata proximi austerius seueritate iudicans ac si esset iustus. Unde Augustinus in libro de sermone domini in more ait. Accusare vicia officium est bonorum. quod cum mali agunt alienas partes faciunt. Quo modo autem quis debeat corrigere docet idem Augustinus. dicens. Cogitemus cum aliquem reprehendere nos necessitas cogit verum tale sit vicijs quod nunquam habuimus. et tunc cogitemus nos homines esse et habere potuisse. vel quod habuimus et iam non habemus. et tunc tangat memoria communis fragilitas ut illam correctionem non odium sed misericordia praecedat. si autem nos in eodem vicio esse non oburgemus sed congemiscamus et ad penitendum inuicem imitemur. Patet ergo ex his quod peccator si cum humilitate corrigat delinquentem non peccat. Nec per hoc

Peccatum impedit correctionem fraternam.

Titulus Bonus

nouam sibi damnationē acquirit: licet p hoc vel in conscientia fratris: vel saltē in sua pro pccō. pccato pccāna bilē se ēē oīdar. nō autē obligat pccōr quicūq; ab isto pcepto: nec pccōr dīa ppter. q; pccōr conteri de pccō. z penite re etiā nō erit pccōr. vel etiā vt dictū est humilr corrigē do: pccipue fraternālī nō peccat. Nec excusantur subditi quin teneant correctōe fraternā pccōs suos corrigere de ne debēt linquētes. si vt dictū est sperat emēdatio eoz per ipsam se bře ar. Est enī fraternā correctio actus caritatis. z iō pccōr ad vnūquēq; respectu cuiuscūq; psonē ad quā caritatē d; bře si aliqd in eo corrigibile inueniat. Vt in correctioe qua corrigunt subditi pccōs d; mod⁹ aggru⁹ adhiberi. vt s; nō pccōr uia z duricia s; cū māsuerudine z reuerē tia corrigant. Vñ apls. i. ad Thimo. v. ait. Seniore ne increpaueris: sed obsecra vt parrem. Et iō Dyonisi⁹ redar gunt cū pccōr z de ecclia cūciens. hec be. Tho. vbi. s. Ad hoc fac vt notat Greg. in pastoralī exēplū Marban pphē: cūz correxit Dauid de adulterio cōmissio occulte. q; sub similitudine diuitis q; occiderat ouē paupis. vt ppa rāret cōuictū pauperi hospiti zē sup q; dauid iudicauit illum dignū morte zē. Ex quā snia inde sumpta occasio ne vrbane redarguit eum. z ille subito emēdat⁹ est. hūto/ riā bēs. ij. Reg. xij. In hui⁹ figurā d; Ero. xij. Bestia q; tetigerit montē lapidabit: qd; sit cū subditus bestialiter seu proterue corrigit pccatum. qui rōne dignitatis: q; al/ tior ceteris ex officio dicit mons. Et. ij. Regū. vi. narraf q; oza pccūsus fuit a dño: q; tetigit archā dei q; dsignat pccatū. Pccus autē oze q; irreuerēter obiurgat vel ei de frabitur. Sciendū etiā fm tho. vbi. s. Qd; vbi imi neret piculū fidei etiā publice essent pccati a subditis ar/ guendi. Vñ z paul⁹ q; erat subdit⁹ petro: q; ipse papa z ille ep̄s. ppter imminens piculū scādali circa fidē. Pccz pu blice arguit. z sic dicit glo. August. ad Gal. ij. Ipse pet⁹ exemplū maiorib; tribuit vt scubi forte rectuz tramitē reliquissent. ne dedignēt a posteriorib; corrigi. arg. di. viij. Qui pccōr. Et quis psumere se ēē meliorē simplr q; pccatus suus videat esse psumptuose supbie: tū ex/ timare se esse meliorē quātū ad aliqd nō est psumptiois q; nullus est in hac vīa qui nō habeat aliqd defectuz. Et desiderandū est q; cū aliqd moner pccatum suū non p hoc maiorē se extimat. sed auxiliū imparrē ei. Qui qn to in loco supior: tanto in piculo maiori pccatur fm Au gustinū in regula. Tho. vbi. s. art. iij.

Modus
fratne cor
rectionis.

Tertia negligentia. §. iii.

circa correctionē fraternā: que cū sit actus caritatis. ideo oportet q; fiat cū modo q; mod⁹ est q; fiat fm caritatez. et ideo dicit in miscdia increpabit me. Miscdia autē est effe ctus caritatis. mod⁹ autē fm caritatē est modus et forma eradita a xpo in euāgelio. q; de necessitate pccpi ē scdm Tho. vbi. s. se. q. xxiij. art. vj. vt vīz denūciationē p cedat secreta admonitio pccatis s; occultis. quia secus in publicis in q; nō est necessariū secretam admonitōz pcedere denūciationē. z hoc q; nō tantū adhibendū est remediū ei qui peccauit vt melior fiat. sed etiā alijs in quoz noticiā venit vt nō scandalizēt: z ideo publi ce fienda. S; quia in peccatis occultis pccōr parari offen sa proximoz. Ideo adhuc distinguendum. Quedam em peccata occulta sunt que sunt in nocuementū primozum corpale vel spūale. puta si aliqd occulte tractat quō ciui tas tradat hostib; vel si heretic⁹ homines puarim a fide auerrat. q; enī in hmoi casib; q; occulte peccat nō solū in te peccat. sed etiā in alios statim oportz ad denūciatio nē procedere omīssa snia correctioe: vt huiusmodi nocu mentū impediāt nisi forte aliqd firmiter extimaret q; sta tim p secretā admonitōem posset hmoi mala impedire.

Quedā vero peccata occulta sunt que sunt solum in ma lum peccatis z eius in quē peccat. vt q; a peccante lede ris vt saltē ex sola noticiā. z tūc ad hoc solū tenēdū ē vt fratri peccanti subueniat. z tūc sic medic⁹ corpal si sanū tarē infirmo pccōr inferre sine aliq; mēbri deasione hoc facit. si autē nō pccōr abscondit mēbry min⁹ nccriuz: vt vīa to tius pseruet. ita ille q; studet emēdatiōi fratris ad quē ordinat snia correctio d; si pccōr sic frēm emēdare q;stuz ad pcciam vt fama eius pseruet que vtilis est. Primo qd; et ipsi peccanti nō solū in tpalibus i quib; qntū ad mul ta homo patitur detrimētū amissa fama. s; etiā quantū ad spūalia. q; p timore infamie multi a pccō retrahuntur. Unde quādo se infamatos pspiciūt: irrefrenate peccāt. Et ideo Hiero. dicit. Corripiedus ē scorūm fraterne si se mel pudorē aut verecūdiā amiserit: pmaneat i peccato.

Secdo d; consuari fama peccatis fratris: q; vno infa mato aliq; quodāmodo infamant. fm illud Aug. ad ple bem yponē. Cum de aliquib; qui sanctū nomē pseruent aliquid criminis vt falsi insonuerit vt veri paruerit. instāt sargunt: ambūit vt de omībz hoc credat. Tercio quia ex pccō vnus publicator aliq; pccōr ad peccandum Vtū quia consciētia. s; bona pferenda est fame voluit deus vt saltē: cū dispēdio fame fratris consciētia per publicam denūciationē a pccō liberet. Et sic patet de ne cessitate pccpi esse q; secreta admonitio in hmoi occultis publicam denūciationē pcedat. Nec est contra q; Jo seph accusauit fratres suos apud patrē de crimine pess mo. Gen. xxxvij. nec legitur ibi q; pccōr secretā admo nitionē. quia fm Tho. quis nō sit scriptū: credendū est q; prius admonuerit. vel dici pccōr q; publicū erat pccm inter fratres. vñ dicit pluralr accusauit fratres. Quod etiā petrus ananiā z saphiram occulte defraudante de precio agri publice denūciavit pccm sine pccōr ad i monitionē. vt parz Actū. v. hoc fecit vt executor dei cū omnia pccā etiam occulta sunt ei vt publica: cuius reue latione peccatū illius cognouit z puniuit. Christus etiā cum peccatū Iude proditoris haberet vt publicū inq; tum deus. vnde z prodere poterat nō tamen publicauit sed verbis obsecris eū de pccō admonuit vt nobis exem plum pberet. ij. q. i. Unus. Similit nō est contra q; reli giosi in capitulo de culpis seiniue prodamēt pccpi mīssa admonitōe. quia illa sunt venialia nō infamarozia tūlia. in quib; nō habz locum pccpi fraterne correctiois. sed si esset aliqd tale p quod frater infamaret contra pccpi ageret. quia p hunc modū peccatū fratris publicaret. Item quādo pccatus in visitatiōe vel als pccpi q; si bi dicat quod q; scierit corrigendū. intelligendū est sal uo ordine fraterne correctionis siue pccpi fiat ad om nes: siue ad aliq; specialr. Sed si pccatus pccperet ex pccpi pccpi pccpi: z ei obediens. quia contra pccpi dñi agerent. vnde tunc nō est ei obediendū. quia pccatus nō est iudex occultoz. sed solus deus. vnde nō habz potesta tem aliquid pccpiendi in occultis: nisi inq;ntū p aliqua iudicia manifestant. puta p infamiā vel p aliquas suspi tiones in quib; casibus potest pccatus pccpi eodē mo do sicut iudex secularis vt ecclesiasticus erigere iuramē tum de veritate dicenda. Tho. vbi. sup. Vñ et Urban⁹ papa de māselt loquit. Occultoz enī cognitoz z iudex est deus. di. xxiij. Erubescat. Item post admonitio nē secreto factā semel vel pluries quousq; habet spes emendatiōis eius p hanc vīa producendū est vltimus s; ad productionē testium. et hoc non nisi cum speratur q; per tales testes inductos ille debeat emendari qui per secretam admonitionem non se a vicio continebat. Nam per hunc modum si non probabiliter crederetur emendatio non sunt testes inducendi sed desistendum.

Sic con
gar d; q;
alterū vt
fama con
seruetur.

In capi
tulo.

In vīta
tione.

Ca. 6. De omissione correctionis

Inducunt autem testes propter tria secundum theodoricum. Primum ad ostendendum quod sit peccatum de quo aliquis arguit ut dicit Hieronymus. Secundum ad convincendum de actu si actus iteretur. ut dicit Augustinus. Tercio ad ostendendum quod frater admonens fecerit quod in se est ad emendationem fratris procurandam secundum Anselmum. Idcirco autem voluit deus teneri hunc ordinem in fratrum correctione quod de vno extremo non transiret venienter ad aliud nisi per medium. In correctione autem fratrum voluit dominus quod principium esset occultum: dum frater corripit fratrem inter se et ipsum solum. Finis autem voluit esse publicum. ut scilicet ecclesie denuntiaretur. et ideo primum mittitur in medio ponitur productio testium ut primo paucissimi essent peccati fratrum qui primum possent et non obesse. ut saltem sic sine multitudinis infamia emunderetur. et quod Augustinus dicit in regula quod peccati fratrum occultum primum propositum dicit ostendi quod. scilicet vestibus intelligendum est quod prius dicat plato quod testibus secundum quod plato est quidam persona singularis qui magis potest esse quam alii. non autem quod dicat ei talis ecclesie. scilicet in loco iudicii residendi. Est ergo servandum iste ordo ut primo secrete corripiat frater fratrem suum de suo peccato occulto: cum per hanc correctionem sperat emendationem et non aliter. Deinde plato ut persone private intimescit ut admoneat testibus personis maturis et discretis dicat. id est coram eis corripiat si per hunc modum sperat emendationem et non aliter et tibi privata correctio non iuvabat. quarto dicendum est ecclesie. id est plato accusando si potest per sufficientes probatores ostendere et sperat correctio illi per hunc vel saltem denuntiatio. Preterea autem habita sufficienti probatione dicit ille precipue ut desistat quod si non facit ecclesiam non audit. unde propter contumaciam excommunicationem est. et tunc excommunicationem sit tibi sic et publice et publice. id est alia non vites cum si non excommunicationem quis ecclesiam non audiat. id est non obediatur. non propter hoc oportet eum vitare. arguitur. quod multi. Cum teneat iste modus et ordo. tunc correctio est in misericordia et charitate. secundum illud psalmi. Corripiet me iustus in misericordia: aliter male sit et in misericordia et caritate ut cum publicat hinc inde. Et tunc dicit Augustinus. Non est corrector sed peccator qui. id est si peccaverit. Item quoniam circa hanc materiam vtriusque sciens peccatum primum et referens illud statim plato suo animum facit etiam admonitionem secretam peccator mortali. videtur quod sicque contra ordinem datur a christo de fratrum correctione agit. Rursum dicitur secundum theodoricum in quolibet. In his distinguendum est de additione subditi et plati. Nam si ego scio quod frater per me corrigitur tunc non debet denunciare plato. Si autem huiusmodi fiat per platum tunc platus nihilominus sit pius et discretus et spiritualis non habens odium vel rancorem ad illum subditum tunc potest denunciare si bene nec tunc dicit ecclesie: quod non dicit ei ut plato ecclesie: sed ut prius persone perficienti ad correctionem primum et emendationem. Sed propter adiectos diversas platorum et subditorum non potest in hoc dari iudicium generale. vel quod platus mouet odio ad subditum. vel quod subditus non recipit bona verba prelatus. et ideo in omnibus his debet tenendum per regulam quod in his suanda est caritas. et quod melius est per dicitur videtur. et si bene incedat scilicet emendationem fratris vel cautela in futurum et servet quantum potest bonum charitatis non peccat denuntiatio. Si autem denunciat vel plato vel amico suo: vel cuiusque ex malicia ut confundat et deprimat: peccat mortaliter. si autem ex incautela hoc alii cui dicit. ita tamen quod inde non aliud vel infamia vel vituperium eveniat delinquenti: non est mortale sed incaute agat. hoc theodoricus. Etiam richardus in vii. di. xix. quod propter fratris correctionem factam per admonitionem secretam non teneor desistere a secreta denunciatione plato fienda. quod valet ad peccandum fratri a recidivum. nec est in iudicio fame fratris si talis est plato quod quis esse debet. Si tamen per signa valde probabilia crediderit quod ex illa denunciatione fratrem correctum infamare vellet. tunc crimine fratris veraciter correcti sibi denunciarum non deberet. hoc richardus. Si si ille nec illi infamaret: sed delinquentis ita videtur emendatus quod nulli dubium est de recidivum non videretur quod debeat dicere: ex quo nil fructus sequitur. imo male faceret denuntiatio etiam prelato secundum Ambrosium. Notandum etiam

secundum richardum in vii. quod in peccatis denunciandis considerandum vtriusque peccatum sit occultum: aut ad notitiam aliorum deveniat. In peccato rum notitia devenit: tunc dicitur denunciare ei qui habet potestatem contra delinquentem: ut qui sunt scandalizati de culpa edificentur de pena. Distinctio nem. Si autem non dicitur in publicum devenit: sed est in via deveniendi. tunc est denunciandum ut scandalo futuro occurrat. Si autem sit occultum: tunc considerandum est vtriusque emendatio peccatorum expectari probabili potest aut non. Quod quidem de facili adverti potest si consideret vtriusque aliquis ex elatione vel passione peccaverit siue ex malicia vel infirmitate: quod idem est dicere. Quod quidem perpendi potest ex additione peccatorum et ex iteratione actus. quod si aliquis frequenter et sine freno in aliquo peccatum lapsus est. si quando est huiusmodi ex malicia peccat et non facile emendetur. si autem semel occasione peccati oblata in peccatum ruit: et postea tristitia et verecundia ostendit de peccato. signum est quod peccatum sit ex passione et quod de facili emendetur. Si ergo emendatio speretur: dicitur procedere admonitio et differri denuntiatio. Quod si videatur admonitionis effectus. precipue si emendationem permittit. Si autem est infectum aliorum quod non emendet nisi immineret occasio similis in peccatum ruendi quam declinare non vellet admonitione tunc enim dicitur plato denunciarum ne in papam ruat. Si autem non speretur emendatio: tunc considerandum est an illud peccatum sit aliorum infectum. sicut heresis. fornicatio et homicidium. aut cedat in danum aliorum alteri. sic furtum homicidium et homicidium. Si autem peccatum non est infectum aliorum vel damnificatum: utrum: potest denuntiatio differri quousque videatur admonitionis effectus precipue si emendationem permittit. si autem est infectum aliorum debet denunciari prelato ut gregi suo caveat. Semper enim bonum multorum debet preponi bono vni. Unde et fama vnius negligi debet ut innocentia vel fama multitudinis confuetur. Si autem vergat in danum corporale alterius: debet fieri comparatio damni illius temporalis ad damnum fame istius et illi dano quod preponderat magis obviandum. Dicit etiam richardus. quod nisi certissimis signis appareat incorrigibilitas vel desperatio. id est turpatus futura corrigendi. non dicitur fratrum correctio pretermitti. Et si cum his corrigis turbati videatur aliquantulum postea se reus se corrigit. Sed quid si quis sciat peccatum aliorum alterius. vel impedimentum matrimonii aut irregularitatem: aut aliquid homicidii. quod ille ignorat puta scit aliquem non rite ordinatum vel non baptizatum et videt eum ministrare in sacris vel scit illum excommunicatum. aut scit aliquem vixorem habere quam de iure potest propter impedimentum consanguinitatis vel affinitatis et huiusmodi: aut etiam detinere rem alienam et homicidii. Quid in huiusmodi casibus fieri debet: nunquid illum ignorantem accusare debet et admonere de defectu suo. Rursum secundum Guiljelmum. Si commodum potest eum admonere de tali defectu: et credit personam illam persuasibilem esse et corrigibilem inde. debet manifestare sibi: aliter peccaret. quia si laborat habens talem defectum ignorancia crassa et supina non excusatur. Si ignorantia probabilis adhuc debet ei dicere. nam et si inde non peccat excusatur ignorantia facti. tamen inde sequitur periculum vel damnum alienum et iniuria sacramentorum. Sed si sit persona imperfecta sibilis et incorrigibilis et timetur de scandalo eius sufficit si dicat prelato non accusando nec denuntiando: sed simpliciter significando. Et si est tale quid ubi sit periculum aliorum vel damnum: et potest probare in iudicio teneretur si credit iudicem exhibiturum iusticiam. Secus ubi non est periculum vel damnum aliorum. vel si est probare non potest. arguitur. quod. vii. c. Plerique. vel etiam si probaret non fieret iusticia: nec adhiberet remedium. arguitur. quod. i. ii. Quando. Idem videtur de denunciatione fieri de prelato super crimine quando est ita malus vel negligens quod nihil ex hoc faciat ad providendum. Inutilis enim videtur et frustra.

Sciens peccatum alterius quod aliquis ignorat quod facit dicitur.

Titulus Bonus

Caplm. viij. De negligentia circa obseruationē festoz vbi agit quōd festa debeant celebrari.

Ortinet ad negligē-

Festi san-
ctificatio
ē parim
morale

Obserua-
tio festi nō
ē figurat.

Alia
festa.

Ortinet ad negligē-
tiam seu corporē circa pcepta omisso celebra-
tōis festoz. Tertiu enī pceptū decalogi est
illud. Memēto vr diē sabbati sanctifices. Exod. xx. Qd
pceptū litteratū intellectu fm Tho. se. se. q. cxxij. arti. iij.
est parim morale 2 prim ceremoniale. Morale qdē qn-
tū ad h q homo deputet aliqd temp⁹ vite sue ad vacan-
dum diuinis. Inest enī homi naturalis inclinatio ad h
q cuilibet rei necessarie deputet aliqd tēpus sic corporali
refectioni. summo 2 alijs hmōi. Vbi etiā 2 spūali refectioni
ni qua mēs homis in deo reficit fm dictamē naturalis
rōnis aliqd tēpus deputatū ad vacandū diuis cadit
sub pcepto morali. Sz inqntū in h pcepto determinatur
speciale tēpus in signū creatōis mūdi sic est pceptū ceri-
moniale. Sicut ceremoniale ē fm allegoricā significatiōē
prouit fuit figura future dētis xpi in diē sabbati in sepul-
cro. Et sicut fm morale significatiōē pur significat celsa-
tione ab omī actu peccati. 2 quierē mētis in deo. et fm
hoc est qdāmodo generale pceptū. Similit^r etiā cerimo-
niale est fm significatiōē anagogicā: prout scz figurat fu-
turā quierē fruitiōis in deo: q erit in patria. Pceptū g
de sanctificatiōe sabbati ponit inter pcepta decalogi in-
quātū est morale nō inqntū est ceremoniale. Iqntus ad
determinatiōē illius diē. Ceremonialia autē cessant i no-
ua lege. vñ q obfueret nūc diē sabbati: qz in lege mo-
saya mādarū: iudizaret 2 mortali peccaret. et dicitū tales
obfueratōes sabbati sequaces: 2 ministri antippi q faciet
custodiri sabbatū ad cōplacendū iudeis. vr dicit de psc.
dis. iij. Peruenit. Succedit autē obseruatiōe sabbati in no-
ua lege obseruatiōe diē dñice nō ē vi pceptū legi diuine:
sed ex pōtione ecclē 2 p̄suetudine ppli xpiani. dicit enī de psc.
dis. iij. Pronūciandū. Omne diē dñicu ob reuerentiā res-
urrectionis iesu xpi dñi nri de vespas vñ ad vespam ne
a iudaismo capiant. l. p̄cipim⁹ obseruari. Nec hmōi ob-
seruatio est figuralis sic fuit obseruatio sabbati in veteri
lege. 2 iō nō est ita arda phibitio opandi in dñica diē fm
Tho. vr phibeant opa in diē sabbati sic decoctiōes cibo-
rum 2 alia hmōi. Et etiā in qbusdā opibz phibitis faci-
lius p̄f necessitate dispēsat in noua qz in veteri lege. qz
figura p̄nct ad p̄fessionē p̄ritatū quā nec in modico p̄-
terire oportet. opa āt fm se p̄siderata imitari p̄nt p loco
et tpe. Nec tho. Et d papa nō est dubiū qd p̄t in illa diē
et alijs festis dispēfare: cū sint de iure positū vr dicitū ē
de epōretā credit a multis q possit cū subest rōnabil cā
que in oī dispensatiōe interuenire dz. Sūt autē vltra diē
dñicā multa alia festa instituta ab ecclēia ex pcepto custo-
dienda: 2 in. c. Pronūciandū. de psc. di. iij. ponit vltra do-
minicā ista festa. l. festū Penthecostes cū duobz diebz se-
quētibz. Natiuitas dñi nri Ihu xpi cū tribz sequētibz scz
festo be. Stephani. feri Johis euāgeliste et Innocentiū.
Circūcisio domini. Epiphania. 2 ascensio xpi. Purifica-
tio virginis Marie. Assumptio eius 2 natiuitas ipsius.
Natiuitas iohannis baptiste. Festa duodecim ap̄lorum.
Festū oīm scōz. Festū feri Michael de. mēse septēbris.
Festū feri Siluestri. sancti Martini. feri Laurentij. 2 in
singlis episcopatibz ille festiuitates qz epī cū clero 2 pos-
pulo duxerint solēniter celebrādas. 2 dicit ibi glo. hoc ve-
rum esse de festis scōz q sunt canonizati. licz enī priuata
oratio possit dirigi ad quēlibz quē qz extimar eē cū xpo.
tñ oratio solēnis q. l. fir in missa vl diuino officio fieri nō
debet nisi ad canonizatos. Quidē etiā ex illo textu. c. pro-
nūciandū. q epus solus non possit indicare festa ecclē-
branda nisi popu⁹ acceptet. Item festū crucis qd est de
mēse maij. l. Inuēntiōis: q est pceptū. de psc. di. iij. Cru-

cis. festum corporis xpi p Clemētinā c. de. reli. 2 vne. san.
Si dñm. De qbusdā tñ festis est dubiū vrz debeant ces-
sari. l. p̄fessionē ab opibz. 2 de festis qtuor vocoz
Ambrosij Augustini Hieronimi 2 Gregorij. mandant
celebrari solēniter sub officio duplici. c. de. reli. 2 vñ. l. a.
c. Sotus. li. vi. Et licz Joh. an. videat tenere q etiā sunt
celebranda p̄fessionē ab opibz tñ p̄suetudo q est op̄i
ma legū interpres est in cōtrariū. qz nullibi pene custodi-
untur. l. nec ista p̄suetudo ecclē b sonat. exp̄sse p hoc q
mādet celebrari sub officio duplici: cū mltā festa celebra-
tur sub officio etiā toto duplici: 2 tñ non sunt in pcepto.
Peritos viros 2 timoratos audiri hoc sentire. sz q nō
sunt in pcepto. 2 vidi declaratiōē qndā factā p Eugē-
nium qrtū: ad requisitiōē qndā sup h seu dispēlatiōē
sz q nō intēdebat fideles obligari. Et idē vr dicendū ē
marco 2 Luca euāgelistis: nisi q istoz festa cōmuni⁹ 2 ple-
nius celebrant p̄fessionē ab opibz. Et h attendendū q
vbi ista celebrant plene fuāda sunt. ar. di. xi. In his. Illa
etiā festa de qbz nulla sit mētio in corpe iurj vel cōuagan-
tibz. si de cōi more oīm celebrant seruāda sunt sic festum
bri Nicolai. 2 forte Antthonij. q aut sunt in vna. aut itare
vl patria in illa fuāda sunt. Sic enī p̄suetudo genera-
facit legē generale si est rōnabil 2 p̄scripta. ita p̄suetudo
particularis legē p̄cularē illos ligās vbi fuat. ar. di. xi.
Illud. 2. c. Illa. festū visitatiōis bri Marie: qn. l. visitat
uit Elizabeth. qd celebrat infra octauas ap̄loz ad Ur-
bano. vi. fuit pceptū. sed qz nūqz fuit receptū vl custodi-
tū nec forte publicatū iō nō obligat nūc. 2 si obligaret nū-
tñ illos q nō erāt sub obediētia illi⁹: sz benedicti. festū
pceptois. b. Marie: qd a qbusdā celebrari tolerat ab ec-
clesia. 2 b rōne sacrificatiōis in vtero facte: nō ē in pcepto:
nec etiā festū nūis. festū ho annūciatiōis 2 si p̄nctat in
ter alia festa pcepta. de psc. di. iij. p̄nūciandū. qz ad huc for-
te nō erat institutū. tñ pculdubio obfueratū. vr c. de fes-
tis. c. Conq̄sus. De faciēdo festū trinitatis: p̄suetudo ser-
uanda ē. c. e. qm. Hodie tñ ex mādato Johis. xxiij. sic b
festū p vniūsalē eccliam. Quedā alia festa q erat i pcepto
sunt abrogata p̄ p̄riā p̄suetudinē. vr cōiter dz q ad cessatiō-
nem ab opibz. 2 isti sunt tres dies rōnatiōis. Ite septē
dies passionis dñice. i. ebdomada saganora. 2 seprē resurre-
ctionis. i. ebdomada pasce erant: antiq̄tus in pcepto. vrz
de conse. di. iij. Pronūciandū. sed hodie non fuant nisi
duo dies sequētes. dñicam resurrectionis 2 dies pasce:
et feria qnta in cena dñi. De festo etiā Innocentiū 2 beati
Siluestri videt etiā standū p̄suetudini locoz: et cōiter
male custodiunt. festū etiā dedicatiōis ecclē etiam est ab-
rogatū. Item dz c. e. conquest⁹. festa ap̄lorum seruanda
intelligēdū vidē de p̄ncipalioribz. quādo videlicet fue-
runt assumpti ad glām. nō de alijs: vr est festū cathedre
Petri eiusdē ad vincā. Johis an p̄ort. latinā. P̄ncipalio-
nis Pauli vl cōmemoratiōis eius. Non enī diē decretus
omia festa sz indiffinitē. Sz 2 p̄suetudo ppli xpiani q est
optima legū interpres. vr de cōfue. c. Cum dilectus. ita ser-
uat. Dubitatur etiā a quibsdā vtrū quando p̄s-
cepta transferunt quo ad officiū: cum sz occurrūt in do-
minicis aduētus vel qdragēsimē 2 hmōi. Debeant etiā
transferri quo ad cessatiōē ab opibz. Et dicendū q nō.
quia ecclia statuit illa determinata de qua occurrunt
custodienda. et nil vnqz ordinat de remissione. 2 si de
translatione officij. et sic seruat consuetudo. Patet etiam
hoc a simili. Nam si occurrat ieiuniū ecclēie vel ex voto
in vna eadem diē qua aliud ieiuniū ecclēie. puta vigi-
lia Mathei vel Thome ap̄li cum ieiuniū qtuor tēpoz
vel etiā festū feriā hmōi qz ex voto habeat ieiunare. nul-
lus dicit qz debeat alia diē etiam ieiunare in supplē-
tū. sed illa diē determinata satisfaciāt vtriqz et voto et
ieiuniū ecclēie. sic et in proposito: festum sancti Bar-

De annū-
ciatiōe festi
scōz i dñi
ro vel i dñi
ro.

La. 7. De negligentia festorum

tholomei alicubi celebrat. xxiiij. augusti. Alicubi. xxv.
In hoc seruandus est mos patrie. extra co. Conquestus.

Festa autem dicuntur. §. I.

ferie eo. s. q. p̄stant vacacionē ab eis q̄ in foro iudiciali agi
pluerūt. vel dicunt ferie q̄si festiue. feriarū aut̄ quedā
sunt rep̄etīne: q̄dā tēporanee: q̄dā solennes. Tempora
nec sunt q̄ vānt. p̄ fructibz colligendis: s̄ sunt duoz mē
sum gra messiu: z vindemiar. z fm diuīas regiōes citi
aut tardius inducunt aut p̄conīant. ff. co. l. p̄lides. z d
offi. p̄ cōsul. l. si in aliqua. Et in his nō p̄r fieri p̄cessus iu
diciali: nisi de p̄sensu partiū. c. c. cōq̄st. in fi. Rep̄e
tīne ferie sunt q̄s imp̄ator inducit: v̄l p̄pter victoriā quā
fecit: v̄l q̄ v̄pore duxit. vel q̄ ei filius nāt̄ est z h̄mōi. Et
dicunt rep̄etīne: q̄ rep̄ente z subito inducunt nulli p̄
ter p̄ncipē hec indicare p̄r. C. de ferijs. l. nullo. Ferie p̄
solennes sunt festa instituta ab eccl̄ia de q̄bz dictū ē. Un
si ciuitas vel dñs inducit seu mandat aliq̄d festum sub
certa pena celebrari. penā quidē possz exigere a violatoribz
bus: s̄ culpā nō incurrit: q̄ nō p̄rinet ad eos festa p̄cipe
et in p̄mis z scōis ferijs. s. temporaneis et rep̄etinis p̄
manuāliter opari. nō aut̄ in solēmbz vt. j. declarabit. De
bet aut̄ incipi festū quo ad cessationē ab opibz a vespa. i.
sero vigiliē: z terminat̄ in vespa festi. c. e. Om̄es. Et idē
de die dñica. de p̄e. di. ij. c. p̄nūciandū. Tamē intrū
festoz z finis iux̄ eoz q̄litate z regionū p̄suetudines sci
uari d̄z. z sic magnitudo eoz exigit pus incipe tardius
finire. c. e. Om̄. Et vbi ē d̄ more generali aliq̄z artificū
vt barbitonoz z h̄mōi. q̄ in sabbatoz v̄l vigilijs magno
rū festoz laborāt p̄ duas horas noctis: q̄ tūc p̄sone ma
gis cōcurrūt q̄ alijs diebz p̄t̄ tolerari talis mos. q̄ etia
de sero festi q̄n liceret laborare die trāsfacta nō laborāt v̄l
q̄ ad mediā noctē. z sic videt̄ admitti posse cōpensationē
p̄suctu diē sic agere. z dñs eugem. q̄rtus sup̄ h̄ r̄q̄situs
etiam cū talibz d̄sp̄saut̄ vt p̄cepti a fide dignis.

De violatorib' festo .§.II.

rum die ps. loqns de pctōibz. Dixēr in cord suo cognatio eoz siml quiescē faciam⁹ oēs dies festos dei a terra fm lram intelligit de chaldeis qñ cepēr hierlm fm m colau de ly. Vel de romanis cum destruxerūt hierusalem querētibz tollere cultū veri dei z ei⁹ festa. Vel etiā moraliter de mal⁹ xpianis q cū cognatiōe eoz .i. cū alijs malit⁹ ad hoc op⁹ dant vt violent festa z ad nihilū deducāt siue laborando siue vicijs in eis se implicando. Ubi nō tantum q festum violatur z male celebrat ex triplici negligētia seu defectu.

Primo qz nō cauetur a defectibz criminalibz.

Secdo quia nō inheret actibz spiritualibus.

Tertio qz nō abstinēt ab opibz manualibz.

Quantū ad primum. §. III.

plus hñt impedire mentē si mortalia sunt a vacādo de
q̃ opa manualia. **Uñ** dī Leuit. xxiij. de sabbaro cui suc
cedūt festa eccleie. **Mñ** opus fuile nō facietis in eo. sed
opus fuile est p̃c̃m̃. diē enī xps̃ Joh. viij. **Q̃s** q̃ fac p̃
c̃m̃: fu⁹ est p̃c̃i. Et iō diē b. Tho. se. se. q. cxxij. arti. iij.
Q̃ magis facit p̃ceptū de sanctificatione sabbari seu
festi q̃ facit p̃c̃m̃ die festo q̃ qui facit aliq̃d op⁹ corporal
de felicitum. Et aug⁹. dicit in libro de decē cordis q̃ m
lius faceret iudeus in agro suo aliq̃d vtile agere q̃ sedi
tiosus in theatro in festo existerē ⁊ meli⁹ semine eoz di
sabbari lana facerent q̃ tota diē i neomeniis suis imp
dice saltare. Non aut̃ qui peccat venial⁹ i sabbaro. i. in
festo facit p̃ceptū: q̃ venialia nō excludūt sanctificat
b̃e r̃bo. **P̃c̃m̃** g̃ mortle commissus die festo est m̃lto ma

gis q̄s alia dic. idem p̄petratū rōne festi. nā vltra p̄p̄as
deformitatē. puta furti v̄l fornicatōis z b̄mōi. b̄z ip̄alem
deformitatē ex illa circūstancia r̄pis sacri ex q̄ festū v̄io
laf. **Q̄n** tal̄ vt dic̄ **Nico.** de lyra sup̄ **Ero.** c. xx. **Nō** solum
agū p̄ vnū p̄ceptū. s̄z **Nō** mechaber. aut illud **Nō** fu
tum facies. s̄z etiā p̄ illud de sanctificatōe sabbati. Sed
heu miserāda cetras p̄p̄iano:z q̄ pla p̄cā faciūt z ḡuio
ra in dieb̄ festiuis q̄s p̄ totā ebdomadā. Itā cū alijs die
bus oporteat eos diuersis exercitijs laborare vt possint
vivere dieb̄ festiuis q̄n deberēt laborare p̄ aia z deo va
care implicāt se in m̄tis vicijs. Alij discurrūt p̄cōdā
p̄ vias z eccl̄ias qd̄ pessimū est. alij saltādo z tripudian
do. alij ludendo vacāt. z exinde deū z sc̄os blasphemian
do. alij venādo z aucupādo. alij sedēt murmurādo z de
trabēdo. alij luxuriādo. alij tabernas frequētāt z puuia.
Dnc z **Aug.** ad **Aurelianū.** Comestatōes z ebrietates
ita p̄cesse z licite putant. vt in honore beatissimoz̄ mar
tyrū. nō solū p̄ dies solennes qd̄ vnusq̄sq̄ nō lugendus
videat q̄ b̄ nō carnis ocul̄ aspiciat s̄z etiā q̄ridie celebrāt
di. plij. q̄ p̄p̄era. q̄ m̄tra z inūera mala sūt in festi. dic̄
deus p̄ **Esa.** c. i. Solēnitates v̄ras odiuit aīa mea sc̄a s̄t
mibi molesta. et **Amos.** v. ait d̄ns. **Q̄di** z p̄ceti festiuita
tes v̄ras. q̄z s̄z eas yob̄ facit. nō mibi. et **Malach.** ij. ait
ipse. **Disp̄dā** sup̄ vultū vest̄ sterc̄ solēnitatū v̄raz. i. pec
cata q̄ facitis in festis m̄stificabunt coram omnib̄ ad
confusione vest̄ra. **Isti** ergo cessare faciūt quantū in eis
est. id est deficere: z annullare dies festos dei a terra.

Quantū ad secūdū .§. III.

sciendū fm̄ Abo. vbi. s. q. finis hui' p̄cepti. f. de obfus
tione festi est vt hō vacet rebz diuinis. qd̄ signat in b̄ qd̄ d̄r
Memento vt diem sabbati sanctifices. illa enī sanctifica
cari in lege dicunt q̄ diuio cultui māpant. Un̄ z d̄ cō
sacra. di. iij. ieiunia dicat. Die dñica nubil aliud agenduz
nisi deo vacandū. nulla opatio in illa sc̄a die agat. nisi
tm̄ hymnis psalmis z canticis spūalibz dies illa trāfigat
et intelligit de opatiōe phibita. vt patebit Isra. Et qd̄ d̄r
de dñica. idē dicendū de alijs festis p̄ceptis. qz vbi eadē
ratio ibi idē ius. Est aut̄ dies dñica mltū priuilegiata
ppter multa magnifica in ea die gesta. Naz in ea mūdus
sumpsit epordiū. z p̄ resurrectionē xp̄i mores iteritū z vita
sumpsit inītiū. Dic leo pa. di. lxxv. q̄ die dñico. Ipsa etiā
die d̄r nat' i mūdo xp̄s ihs. z in ea misit apl̄s sp̄m sc̄m
et credit ad iudiciū finale veniuz. Debz ḡ die festo insi
sti opibz spūalibz. orōnis. meditarōis. auditiōis diuino
rū. lectiōis z elemosinis z b̄mōi. vñ z cū facit eēt iesus an
noz. xij. ascendit b̄ priuilegiū hierlymā fm̄ p̄lucrudinē
diei festi. z xp̄s cū eis ascendit Lu. ij. Et ad qd̄ ḡgo gl̄iosa
cum ioseph z puero iussit nisi ad adorādū deū z vacan
dū diuinis vt lex iubebat. Et inter cetera dñr hoies va
care cōpunctioni et contritioni p̄ccōz suoz recogitātes
que egerūt alijs diebz in qbz fuerūt occupati. Dicit enī
Leuitici. xvi. Sabbatū requiescētis estis affliget animas
vestras. s. p̄ contritiōē fm̄ origenē. Irē auditioni misse et
diuinorū officiorū z p̄dicatiōnū. de q̄ dicit post sequen
tia. Item admonitioni z correctiōi. primorū. z p̄cipue sa
mulie sue. exemplū in Job de quo scribit in. l. ca. Cunctis
in orbē trāsissent dies mītebat Job z sanctificabat eos
id est in capite ebdomade qd̄ est dñica. Dicitur aut̄ san
ctificare filios. qz sc̄z illa die admonebat eos z corrigebat
de defectibz si q̄s infra ebdomadā fecissent. vt exponit
Abo sup̄ Job. Uletiam qz offerebat orōnes et sacrificia
pro eis. Item insisti debet maḡ elemosinis. In cuius
figurā legitur in Leuitico. q̄ duo agni offerebantur die
sabbati alijs diebz vñl̄ tm̄. sc̄z in holocaustum. Thobi
as etiam preparatō prandio in die festo misit filium ad
vocandū paupes ad comedendū cū eis. prius tū Lepeli

Postm̃ g̃
uat ppter
festum.

Dñica est
mīcū pri
uilegiata

Quid
agendū ē
in festo:

Titulus Bonus

uit mortuū quē audist in platea facere. vt hī Thob. ij. S; qd ē hic q̄ ita celebret festa vacāda diuīs et laudabī mus cū: cū inuenerim⁹. nōne tota occupatio hoīm. in fe stis est circa corp⁹. mīlites vacant et nō paz tps exponūt in se ornādo ad capiēdas aīas. famuli et famule ad p̄pas randū abos accuratius solito. mercatores ad faciendū suos cōputos. et ratiocinā et scribendū libros et lras. infe rionis cōditiōis hoīes ad audiendū de palatinis vī spe cracula vana. nulla cura filioz et familie: s; omīs libere di mittūt ad faciendū mala: et qd cū mīlto labore p̄ ebdoma dā lucrātī sunt in festis in tabernis et ludis. nō in elemosinis expēdūt. Abusio pueris hoīm et iactura tps ut recuperabit et negociū gratissimum demonijs. ap̄re de his dixit hieremias Aren. i. Uiderūt eā hostes. i. dīcōes tū mīci pessima anime seu ecclē. et deriserūt sabbata sua. i. fe sta. q; s; nō deo s; sibi vacāt veniri et demoni. S; q̄n potest vtz qd abstīnēdo se a criminalibz et opibz manua libus p̄ hī solū qd nō vacat diuinis nisi audiēdo missam. vel nō audiēdo. q; nō p̄t s; p̄ totū festū solariat et ratiocinaf de ociosis peccet mortali. Et videt q; sic q; maxie ea dit sub p̄cepto qd ē de intentiōe legislatoris. s; ad hī intentio laboribz p̄cepti de sanctificatiōe sabbati est. vt vace tur tēo. Tal aut nō vacat deo. q; et si audir missam: illud vald modicū est respectu totius diei: et modicū p̄ nibilo reputat. de p̄se. dist. ij. Reuera. g. 22. Qd si vtz est dū? esset hic sermo et mīl p̄ter suū credere. imo et cōmune cre dere dānānt. Posset g; ad argumentū responderi per q̄ndā distinctionē quā ponit. b. Tho. p̄ma scde. q. 147. ar. ti. ij. dicit chī in ratiōne ad argu. scdm. Intērio legisato ris circa aliqd p̄ceptū est d; duobz. Uno quidē ad qd in ducere intēdit p̄ p̄cepta legi. et hī est virtus. Aliud ē de q̄ intendit p̄ceptū ferre. et hī est qd inducit vel disponit ad virtutē. factus p̄tūis. Non enī idē est finis p̄cepti et id de quo p̄ceptū dat. sicut nec i alijs rebus est idem finis: et id qd ē ad finē. hec Tho. Et hoc videt posse dici q; q̄ uis intēdit legislator finē p̄cepti vt qd p̄fectus: nō in intēdit id ponere sub p̄cepto. q; mīlītudo cui datur lex nō est subito capax p̄fectiōis sed paulatim. S; intendit ponere sub p̄cepto id qd disponit ad illud qd faciū est ad obfauandū. et sic abstīnere ab opibz suilibz ē in p̄cepto non vacare deo pro maiori parte diei: tamen p̄tūm est.

Quantus ad tertium. §. V.

De cessatiōe ope rū i festo.

notandū fm be. Tho. se. se. q. 147. art. uij. q; in p̄cepto de sanctificatiōe sabbati p̄cipit cessatio opey q; significat cū dīc; Septimo die nō facies op⁹ omīe. Et intelligit de ope ser uiliter: ex quo quod habet leuitici. xxiij. Dicit aut opus ser uile: nō solū onus p̄ci: vt dē est. s; sed etiā op⁹ corpale quod vñ alteri seruit fm corp⁹ S; si dicat op⁹ fuisse op⁹ quod sit ad fuitiū dei. q; opus latrie p̄tinet ad fuitiū dei Sic tale op⁹ nō phibet die sabbati seu festi. q; hī est p̄tra riū finī obfauatiōis sabbati. hō enī p̄tēra ab alijs opibz abstīnere in die sabbati vt vacet opibz ad fuitiū dei p̄tine tibus. et inde ē qd vt dī Joh. vij. Circūfisiōē accipit hō in sabbato: vt nō soluat lex moysi. Et matth. xij. dī. Sa terdotes in templo sabbatū violant. i. corpali in sabbato opant. i. faciendo sacrificioy opa et sine crimīe sunt. Sic etiā sacerdotes circūferentes archā dñi circa hiericho ses p̄tē diebz. vñ et die sabbati vt hī Josue. vi. Non transgre diebant p̄ceptū de sanctificatiōe sabbati. Silt nullū spi ritualis actus exēcantiū est hī obfauatiōis sabbati: pura si quis doceret hō vī scripto. Un et Nūeri. xxiij. die glo sa q; fabri et hīcōi artifices ociant die sabbati. Lector autē diuīne legi et doctor ab ope suo nō desinit: nec tñ cōtami ilant sabbatū. Item opa corpalia ad cultū spālē dei non p̄tinetia intantū fuitia dicunt: inq̄tū p̄tē p̄tinet ad ser uientes. inq̄ntū vero sunt cōia seruus et liber: fuitia nō di

cunt. vñ quilibet tam suus q; liber tenet in necessarijs puidere. nō tantū sibi sed etiā p̄tmo i his p̄cipue q; p̄t nent ad salutē corpis. fm illd; p̄ouer. xxiij. Erue cos q; dicunt ad mortē. Secundario in dāno rez vitādo. fm illud Deut. xxiij. Non videbis ouē et bouē fr̄is tuerran tem et p̄tēris. s; reduces fr̄is tuo. et iō opus corpale p̄tineas ad suandū salutē corpis p̄tū nō violat sabbatū Non enī est hī obfauatiōis sabbati q; aliqd comedat vt medicinā faciat et hīcōi: q; salus corpis p̄tūat. et p̄t hī machabei nō violauerūt sabbatū pugnantes ipsa die p̄ sui defensiōe. vt hī j. Mach. ij. Nec bellas fugiēs a facie isabel in die sabbati. p̄tē hī etiā dñs excusauit discipu los suos q; colligebāt ipicas et fricabāt māibz in die sabbati p̄tē necessitatē quā pariebant. Silt opus corpale qd ordinat ad salutē corpalem alteri nō violat sabbatū vñ Joh. vij. dixit xps. Nibi indignamī: q; totū hoīm sanū feci in sabbato. Silt et op⁹ corpale qd ordinat ad imminuēs piculū seu dānū rei exterioris vitāduz nō violat sabbatū. Un dñs dīc; Mar. xij. Quis ex vob; q; habeat vñā ouē: et si ceciderit in foueā die sabbati: nōne tenebit et leuabit eā. hec omīa Tho. Oportet g; ab opibz manua libz exēptis p̄dici abstīnere. alā violat festū et peccatur mortali. Un dīxerūt iudei. Non est hic hō a deo q; sabbatū nō custodit. Joh. ix. Quāuis de p̄po fallum dicerēt tum quia sanādo hoīes nō violat sabbatū: sic nec facien do medicinā. tū q; dñs erat et legislator et poterat legem soluere. Et ad ostēdendā grauitatē p̄ci hui⁹ q̄ndā in deū salphaat nomīe q; rebus fuit in deserto ligna collī gere in sabbato. de mādato dñi Moyses fecit lapidare. Prohibent ergo vt opa seruilia in festis placita et senten tē seu p̄cessus iudiciales. et ad p̄nā cōdēnatio mortali p̄tue. ex eo. Dñes. et. xv. q. uij. p̄tū. Itē ab artificijs va rijs artiū mechanicaz: et cultura terre. satatione. mellione. et vindemijs: nisi in nēcitate. q; s; alio tpe fieri nō possz Itē in negociādo. emēdo vel vendēdo nisi p̄ sua nēcitate virtualia. Dicit tñ De. de pal. in. uij. q; cū nūdine fuit in aliq; loco diebz festi si nō phibent a plaris ex q; papa scit et tolerat talē consuetudinē illi q; emūt vt vēdunt in cali bus nūdinis vident posse a mortali excusari. si tñ nō di mittūt diuīa saltē auditiōez missē. Secus vbi dimittat hoc vel vbi phibent a plaris. Itē p̄tinet ad opus fuitile phibitū: scribere p̄ p̄cio: vt de quaternō in q̄nterū vel in strumēta cū tñ possit sine piculo differri. Cōficere autē testamēta infirmoz vt p̄tractus infirmoz vbi ē de mo re videt posse fieri. Uidere aut ratiocinā et facere cōpu tum plixū illicitū est. Itē ad opus fuitile spectat cū equis āstinis vt bobz deferre blada vt vīna vel ligna vt mēci monia nisi necessitas vigeat. Item abstīnendū est ab itē here dietario nisi necessitas cogat vt aliud p̄tū opus in ducat. vt vīz vīstano alicui⁹ ecclē vt p̄secutio indulgē tie vt reformatio pacis seu amoris scandalī et hīcōi. Itē a bellis abstīnendū est nisi nēcitas vigeat: et iusta cā sub sit. vt. xxiij. q. viij. si nulla. S; notandū q; q̄dam sunt opa seruilia. in q̄bz se exēcēdo diebz festiuis fm Guil. Non violat festū nec p̄ dñs peccat mortali. Et p̄mo pro p̄fuādo p̄sonas vt res suas: puta faciēdo foueas vt ma chinas et hīcōi. vt portando res suas ad loca secura im mūntē bello. vel portādo necessaria ad defēsiōē et hīcōi Item si iacentibz segetibus in agro vel fenis in pratis: vel vuis in vineis. imineat tēpestas vel aliud piculum amissiois illaz rez liceret talia colligere et cōfutare. Idē de alla te q; destruit si in die festo circa eam manualr nō opat. vt extensio lane ad radios solis cū hieme apparet vel p̄secutio successiōis fornacis in lateribz calce vt vitres is et hīcōi. Item si carniſices et p̄tērne p̄parantes vi trualia in festis vt in sequēti die vēdant. si nō poterant ces. pius p̄parari vel p̄pata p̄fuari: videt excusari a mortali.

Opa fuitilia phibē tur.

De nūm; dīms.

Seges in mellē.

Comit

Ca. 8. De negligētia sacramentoy

Item vectores mercū aut alimentoy aut psonay ad lo-
ca remota cū als nō possent sine graui incomodo vitā
transigere credunt excusari si differre nō possūt. Itē qui
cōpellūt a dñis iusto metu ad laborandū i dieb⁹ festis
uis i agris suis v^l deferendū ligna v^l lapides v^l faciē-
dum edificia vel foueas z hmoi. que si nō facerēt nota-
bil⁹ dampnificarent in psona vel reb⁹ vidēt posse excu-
sari ppter necessitatē. Melius tñ facerēt nō obedire qñ
opus illud non est necessariū. Et qz modicus recessus a
medio nō tollit bonū virtutis fm pñm in ethi. ideo q
aliquis vel aliqua in ozro aliquid faciat parū vt obtu-
rādo sepē vel euellēdo malas herbas. vel suendo aliqua
pūcta vestis dissute vel calige z hmoi. nō iudicat viola-
toz festi fm **Quil.** Barbitores nō in radēdo sed in mi-
nuēdo sanguinē. z ferratores equoy z hmoi. si in festi⁹ ex-
ercēt artē suā principal⁹ ppter necessitatē eoy quib⁹ ser-
uiunt nō ppter cupiditatē lucrī. excusant sibi eos requi-
runt de arte sua si als nō poterāt sibi cōmode puidere
excusant. Itē in molēdinis ad aquā vel aduentum sine
magna opa hoīs pōt seruari pñtudo patrie nō pñbi-
ta a platis. Secus de molēdinis cū iumēris. z hoc nisi
necessitas vigeret ppter victualia necessaria qz tunc lice-
ret. Itē dieb⁹ festiuis nō tñ dñicis vel solēniob⁹ licet
tum videf laborare p paupenb⁹ cū his tñ pñtōib⁹ ad
iunctis. Primo vt nō dimittant diuina. id est auditio
missē. Sēdo qz fiat elemosinaliter non ppter lucrū. Ter-
tio qz illi p quib⁹ laborat indigebāt. Itē ad edificatiōē
ecclesiay z opus monasterioy nō habentiū sufficientes
redditus licitū est laborare nō tñ vsqz ad vltimā fatiga-
tiōē. nec qz dimittant diuina. hec oia i hoc. **S. Guil.** Itē
a foriori videf licitū cuilibet laborare p sustentatiōē sui
et familie sue. qñ aliter sustentari nō valet. ita tñ qz nō di-
mittant diuina. Nec enī observatio festi est in tāta arti-
dine vt in veteri testamēto vt dictū est. **S.** Et erit bona
cautela vt hoc fiat cū dispensatiōē episcopi.

Capit. viij. de negligētia sumptiōis sacramentoy z
precipue pñssionis.

Negligētia sumptiōis
sacramentoy multū est rephensibilis. z frequē-
ter dampnabilis. Cū apls ad Heb. ij. Quomō-
nos effugiemus. i. damnationem si tantā neglexerim⁹
salutē. Hec nobis facta est per cōpassiōē xpī cui⁹ viti-
remāsit sacramētis. que sūt quedā medicīne spūales fm
Iho. in. iij. saluātes nos ab infirmitatib⁹ peccatorum.
Et licet ad sacramēta duo que dicunt voluntatis. s. o-
dinis z mīramōij nullus cogat. sed liber quilibet sit ad
ea suscipiēda. tñ alia quinqz qz dicuntur sacramēta neces-
sitaris quilibet debet suscipere p loco z tpe. Et sine baptis-
mo quidē actu suscepto vt in puulis. vel salte in pposito
vt in adultis nullus pōt i nouo testamēto saluari. **Job**
ij. Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua z spūscō nō pōt in-
troire in regnū celoy. Adultus autē qui negligit baptis-
mū suscipere vel qui fiet⁹ accedit ad baptismum peccat
mortaliter. Et puuli qui sine eo moriunt⁹ ad limbū descē-
dunt. z parētes eoy fideles qui sūt in causa hmoi dese-
ctus. peccāt mortalr. Cōfirmatiōē z extremā vñctiōē
adult⁹ qui tpe debito nō suscipiēt cū tñ possent ex ne-
gligētia nō curātes de eis. z multo magis pñtēdes pec-
cāt mortalr. z sibi in mortali illa suscipiētes. Paruulis
autē nō pgruit extremavñctio. Cōfirmatio autē z si mltū
prosit nō tñ omīssio eius est in pñdiciū salutis illis. Pe-
nitētia lapsio in mortale post baptismū necessaria est
actu si potest. id est vocali pñssioē. als pñssio eius suffi-
cit si pñssus est z quātū est de iure diuino sufficeret qui
tūcūqz ante mortē. **Lu. xij.** nisi penitentiā egeritis oēs
simul peribitis. ait xps. Similiter z sumptio eucharis-

tie actu vel pposito habenti vsum rōnis. necessaria est &
iure diuino ante mortē. **Job. vj.** Nisi mād ucauerit⁹ car-
nē filij hoīs z biberitis eius sanguinē nō habebitis vi-
tam in vobis. **S.** h nō sufficeret qñ est de iure positū
uo. nā quilibet tenet z obligat obedire pceptis ecclie. ec-
clesia autē nūc obligat sub pcepto qz transgrediēs peccat
mortalr. vel semel in anno quilibet ad annos discreciō-
nis veniēs debet pñteri z eucharistiā sumere.

De omittēbus ergo .s. i.

hmoi pcepta ecclie qz oēs obligant pōt exponit ill⁹ ps.
Dednātes in obligatiōes adducet. dñs cum operanti-
bus iniquitatē pax super israel. operantes iniquitatē
sunt pñtōres hos et demum ducit dominus ad penas
eternas. z inde sequit⁹ pax sup israel. id est electis remoy
sillis malis qui tribulāt eos facti z exēplis. Obligatio-
nes autē sunt pcepta nō solū dei sed etiā ecclie ad qz ser-
uādo quis se obligat in baptismo. Dednāt autē in eas
qui ex negligētia deficiūt ab eis. z isti etiā ducunt ad ge-
bennā. Circa istā gñ obligatiōē ecclie. s. de pñssioē an-
nualiter fīda tripliciter quis declinat z deficit.

Primo ipam pretermittēdo.

Sēdo ipam indebitē peragēdo.

Tertio pñam iniūctā nō implēdo.

Quantū ad primū .s. ii.

Numeri. v. dicit. Vir siue mlier qui p negligētiā trans-
gressi fuerint mandatū dñi dei sui atqz reliquerint. pñ-
tebunt peccatū suū. Et licet tūc ista pñssio fieret p sacri-
ficioy oblacionē ex qua in genere manifestabat⁹ peccatū
offerentis. tñ modo opret qz sit vocalis. als talis omī-
ssio z negligētia pernicioza est. vnde dicit **Salomō** Pro-
uerb. xviij. Qui abscondit scelera sua. s. nō pñtendo. non
diriget. s. in vitā salutis. Qui autē pñssus fuerit z reli-
quit ea inueniet gram. Et **Amb.** in li. de paradiso. Nō po-
test a peccato quis iustificari nisi pñm ante fuerit pñssus.
de pe. dis. j. Et **criso.** in sermone. Pe⁹ est nolle pñteri
tri qz legē pñtere. Necessariū est ergo ad salutē semel in
anno pñteri qz ecclia ad hoc obligat oēs fideles pcepto
sue. vt patet extra de pe. z remis. vbi dicit. Dis vñtusqz
ser⁹ postqz ad annos discreciōis puenit semel in anno
oia peccata sua fideliter pñteat pñno sacerdoti. z in iun-
ctam sibi penitentiā p vñtib⁹ studeat adimplere suscipi-
ens ad min⁹ in pascha eucharistie sacramētū reuerēt.
nisi forte de pñij sacerdotis pñlio ob aliquā causam ra-
tionabilē ad tempus ab eius pceptione duxerit absti-
nendū. Alioquin z viuēs ab ingressu ecclie arceat. z mo-
riens xpīana careat sepultura. Et subdit qz h statutum
debet in ecclesia frequenter publicari. ne quis ignorātie
cecitare excusatiōis velamē assumat. Ubi primo viden-
tum est quis dicat annus discreciōis in quo quis tene-
tur pñteri. **Glo.** aut sup dicto. c. Dis. dicit annū discre-
tionis esse cū est doli. capax. Idem **Richar.** in. iij. Et qz
dam alius in. iij. idē sentit dices qz doli capax est quan-
do habet vsum rōnis z cognoscit peccatū. cui⁹ signū est
qñ dat interrogati ordinatas respōsiōes. **Hosti.** autē in
sum. de pe. dicit. qz tenent pueri ad pñtendū cū sunt do-
li capaces z nō aliter. Et dicit doli capax qñ est primus
pubertati fm quosdā. quā opīnionem sequit⁹ **Pe.** de an-
cha. sup. de. z subdit **Pe.** qz primus pubertati dicit⁹ cuz
magis appropinquat pubertati future qz pñtente infan-
tie. qz pñgit in masculo qñ habet. x. annos z dimidiū
et aliquantulū vltra. z in femina quādo habz. xj. annos
et dimidiū z vltra aliquantulū. sed **Hosti.** addit qz po-
tius hoc fm exteriora bonus iudex estimabat. id est fm
quod ex actib⁹ z verbis pueri pōt magis vel minus de
prehēdi de vñ ratiōis. ar. extra de presump. ex studijs.

Confessio-
nem negli-
gentes

Ann⁹ dis-
cretionis

Titulus Bonus

Quod autem aliqui dicunt quod annus discretiois omnibus quo ad contrahendum matrimonium vel ingrediendum religionem intelligatur annus. xij. in masculo et completus. et xij. in femina. ut dicunt omnes doctores et iura tamen quantum ad professionem vel eodem intelligitur annus immediate post septennium scilicet vii. annus. Sed istud non est simpliciter verum. nam leges adaptantur secundum ea que sunt in pluribus accidunt. sed ut in pluribus in octavo anno puer nondum habet usum rationis ut experientia docet. Tercium est autem quod ante usum rationis nullus peccare potest. nec legibus astringitur. unde nec talis persequens profiteri tenetur. Quod autem dicit Bregorius extra de delictis pueri gradusculis peccatum non habet attribueri quidam nisi ab annis. xij. cum pubescere ceperint. quod merito crederem si nulla essent peccata. nisi quod membrum genitalibus committunt. Quis vero audeat affirmare furta. peruriam mendacia non esse peccata. et his plena est puerilis etas. beccille. Non firmat opinionem illorum per puram et per se inducitur. Non enim dicitur quin infra secundum septennium quod est puerilis etas possint habere usum rationis persequens peccatum mortale. ut appropinquante pubertate. si anno. xij. vel. xij. tunc enim in aliquibus regionibus et predicta peccata et vitia carnis peccata multa. et isti dicunt pueri gradusculi secundum dicta decere. Nec etiam per eis valet exemplum quod inducunt de puulo quinquaginta annorum quem Bregorius in. iij. dialogo rum narrat ad gehennam condemnatum propter peccatum blasphemie. nam in illo accelerat fuit visus rationis propter communem cursum. Si enim non habuisset usum rationis non fuisset sibi imputatum in peccatum blasphemie. Sicut nec aui quod dicitur pica que aliqua perfert sine intellectu. Una autem irridio non facit verum. ut dicit philosophus. Et ea que a iure civili exorbitant non sunt trahenda in sequentiam. ut extra de reg. iuris. lib. vi. Si ergo ille propter eodem cursum in quinquennio habuit usum rationis. unde peccare potuit. non sequitur quod omnes alij habebant sed nec in octennio. et cum pari precepto quilibet obligetur ad conversionem sicut ad professionem ut patet per ipsam decretalem dicitur. b. Thoma in. iij. sen. quod pueri circa undecimum vel duodecimum annum si appareat in eis signa deuotionis. ita scilicet quod sciatur discernere panem materiale a sacramentali possunt consecrari. quod dicitur quod presumitur iam habere usum rationis et non antea. Temerarii ergo videtur asserere et publice predicare quod immediate post septennium tenent pueri ad istud preceptum seruandum alias peccatum mortale et ipsi pariter corum qui non faciunt eos profiteri. Sed bene laudabile est et pius predicare et exhortari pariter puulos suos et septennium et quinquennium ut faciatur profiteri ut sic assuefaciant se moribus christianorum. etiam si non dum habet usum rationis quis non teneant. Sed et professor cum puer profiteretur aliquid quod de se est mortale nec potest capere si tunc habet usum rationis non debet precipitare sententiam de mortali sed reprehendere eum vel admonere ut caueat in futurum et doceat quod ducit illas ad gehennam. Si quis ergo non profiteretur semel in anno habebat annos discretiois. peccatum mortale si ex negligentia faciat. sed si ex impotentia ut quod non habuit copiam professoris vel quod excoicatur. nec per eum stat quin querat et percuret absolutionem. vel quod differt aliquibus diebus de consilio sacerdotis. Non autem potest sacerdos deo obligare eum ab hoc precepto. nec episcopus. sed solus papa quantum ad semel in anno. Et de eo qui non habet nisi venialia secundum conscientiam suam et probabiliter. quis quidam dicant non teneri. quia decre. intelligitur de eo qui habet necessaria consentenda ut mortalia. Tamen tamen est dicere secundum Thoma. quod teneatur ut obediat precepto ecclesie. quia et si conscius sibi non sit non tamen securus. Declinantes ergo id est deficientes ab obligatione huiusmodi adducit dominus etc. Hieron. promittit prospera dominus si penitentiam egerimus. Quod si negligentia dissoluamur. et ipsum penitebit sponsonis. promissaque mutabit. de pe. dist. i. si agamus.

Nota: confessor et predicatores.

Quantum ad secundam .s.iii.

partem declinat quis in hac obligatione non solum non profiteretur sed male. profiteretur. primo quidem si profiteretur sacerdoti quem nouit esse hereticum vel schismaticum vel excoicatum. suspensum vel irregularem. vel non habere potestatem absoluedi ab his a quibus absoluit. vel quem scit notabiliter esse ignorantem et se habere casus intricatos. quos nec per se nec per illum potest sufficenter explicare. Unde Aug. in li. de pe. ait. Qui vult profiteri ut inueniat gratiam. sacerdos est qui sciat soluere et ligare ne si circa se negligens fuerit. negligat ab illo qui salubriter monet ut vitet cecum ne ambo in fouea cadant de pe. dist. vi. Secundo declinat qui profiteretur quidem idoneo sacerdoti sed dimittit ad ducendum aliquod peccatum quod scit vel credit vel dubitat probabiliter esse mortale ex verecundia. et tunc non solum non valet sibi professio et iterare tenetur. sed addit unum aliud mortale de nouo propter irreuerentiam exhibitam sacramento ex sua fidei secundum Thoma. i. iij. et alios. Aug. Aueat peccator ne verecundia ducit diuidat professionem. hoc est enim ad ypocrisim redere et semper venia carere. de pe. dist. v. Si autem dicat omnia peccata sua que menti occurrunt dicenda. sed non ponit ab aliquo mortali abstinere et tamen interrogatus a professore dicit contra scientiam loquens se velle ab omnibus abstinere. iterum peccatum mortale mendacio vitium. Si hoc non occurrit illa sua in contritio menti ut dicenda quod non cogitat super hoc vel non interrogat de hoc a professore non peccat profiteretur quod sit ibi infructuosa illa professio propter indispotionem suam. non tamen videtur transgredi preceptum ecclesie Et debet recipi professio quam incogitatus facit sed non absoluit. ut extra de pe. et re. c. officij. Tercio qui impremeditatus accedit cum tamen multa habeat intricamenta et multa dicere propter quod multa omittit ex obliuione. quod difficile est tamen subito menti occurrere quod omnia per totum annum gessit. vel ea que de se sunt mortalia. quod ignorat illa esse mortalia. Et ista etiam am est inutilis et infructuosa nisi deus in ipsa mueret mentem eius et contritionem infundat. Seruare debet ergo illud Ezech. penitenter qui ait. Recogitabo tibi omnes annos meos in amaritudine anime mee. id est singula opera malefacta in toto tempore vite mee. Ubi notandum exemplum notabile. fuit quidam mulier nobilis magnarum virtutum fame et consilio quod cum non haberet virum sibi a seruis dei consultum erat quod remaneret in seculo postquam intraret monasterium. quod plura bona unum peccatum in seculo faciebat sed instigante dyabolo qui felici et statui iudebat incidit in fornicationem quod illa postea contritus pendens oino decreuit intrare monasterium ad agendum penitentiam de scelere. et vitam dum pericula iam expectata. Quo facto dedit se maxie abstinentie. vigiliis. orationibus. silentijs et lectiombus. nunquam tamen de fornicatione peccata. per verecundiam voluit profiteri. Mortua autem abbatissa coram concordia ista electa est in abbatissam propter exemplum terriora sanctitatis eius. quam sicut in magna austeritate degerebat et gubernat monasterium. Et post multa tempore infirmata grauiter rogauit eam quod ea ex ipsius monialibus sibi magis familiaris ut si peringeret eam decedere sibi post mortem appareret ad intimandum statum suum quod illa promissum domino dispensante mortua igitur cum moniales expectarent de die in diem illam miraculis illustrari. quadam nocte apparuit illi cui promissum tota turpis et tristis. Et recognoscens eam cum interrogaret de statu eius respondens ait. Danata sum perpetuo in ignem eternum. Quod illa stupens ait. Quis ergo poterit salu fieri si tu que vitam tam singularem. tam irreprehensibilem tam austeram in seculo et monasterio tenuisti. saluata non es. Qui illa. Non mireris. quod vna sola causa danata sum ex eo videlicet quod in peccatum carnis in seculo lapsa per verecundiam non quod volui profiteri. Et sic declinantes etc.

Quantum ad tertium .s.iii.

Exemplum de acentia de vna peccata

Ca. 9. De negligentia eucharistie

Quando
nō fac pe-
nūcias.

dedinat quis in obligationē circa penitētiē sacramētū.
quādo nō facit penitētiā sibi iniūctam. vel nō vt debet.
Matth. iij. Facite fructus dignos pñie. Cū q̄ quis nō fa-
cit pñiam sibi iniūctā p mortalibz ex negligentia dimittit
res mortali peccat. q̄ sub p̄cepto ad illud tenet. Secus
si dimitteret ex impotētia. debet tñ facere tñc sibi cōmu-
tare. in aliud ab illo imponēte vel alio si ipsius copiam
habere nō pōt. et oportet iterare p̄fessionē si ex negligentia
dimisit vlt etiā obliuioē si alteri p̄fitef. Scđo dedinat
nec agit fructū digne pñie q̄ facit pñiam iūctā sed
non alia ad q̄ tenet. vt restituere cū possit substantiā alie-
nā vel res alienas. Nā si p̄posuit res istas facere in p̄fesi-
ōe. et postea p̄posuit ex auaricia vlt negligentia dimittit
vel omittit facere cū debet. tñc reciduat et intrat statum
dānationis. Tertiō cū facit pñiam iniūctā sed nō i sta-
tu gr̄e reciduians in aliquod mortale ante cōpletam sa-
tisfactionē iniūctā talis vtiq̄ debet nubiminius p̄ficere
pñiam. q̄ implēdo salte satisfaciť p̄cepto sacerdotis in-
iūctis sibi pñiam. Sed illa ps quā p̄ficat i mortali nō
valet sibi ad id ad qđ est ordinata. scđ ad diminuendū d̄
pena tpali hic vel in purgatorio sibi debita p peccis. et si
post lapsum in mortale p̄terit de pctō etiā ante p̄fessio-
nem pñia iniūcta ipam p̄sequēdo valebit sibi in aspectu
dei ad diminutionē pene. Sed vtz talis teneat iterare
p̄fessionē vel pñiam iniūctā. qui. scđ p̄fecit in mortali d̄
necessitate salutis. dico q̄ nō. S; hāc qōnem diffuse ha-
bes in. iij. pte ei. de sacramētis. in. c. d̄ satisfactōe. Et vtz
etiā q̄s teneat statim p̄fiteri p̄ccato mortali pctō. ibi
habet in. c. d̄ p̄fessioē. videlz q̄ nō tenet d̄ necessitate sm
Tho. Richar. De q̄uis sit p̄iculosum differre. et ideo p̄
suadere oportet vt p̄citeris. De p̄ditiōibz p̄fessiois. et de
fructibz ei⁹ et exhortatiōibz ad ipam ibi habes.

**Capim. ix. de negligētia circa sacramētū eucharistie
sumendū.**

nif. refert etia ad ipm die ex q ratio hui⁹ est in pmpu.
vt fupia dictu est. vel falte negari nō pōt quin falte sic
dubiu vtz intētio legislatoris etiā determinaret ad diē
prefixā. z tūc standū est lettere q diē ponit. z cū i dubijs
tutior via si eligēda. extra de spō. c. iunenis. z tutior via
sit cōicare in die resurrectionis. quare nō ponit illud tenē
dū z predicandū. Si quis tñ esset ita occupat⁹ in die fe
sto resurrectionis q nō posset huic vacare. s. ad pparādū
forte cū bmoī posset cps vel pffessor licētiare. vt i aliquā
diē pcedente vl seqntē cōicaret. Sed q aliqui vltique
hoc faciāt vt quasi liberi liceatis vacare oznaribz. tris/
pudjs. ludis. pōpis. lasciujs. in festo resurrectionis. hoc
est ptra intencionē ecclie q vult fideles illa die p ceteris
vacare deuotiō. Dies etiā pcedētes sunt magis inducti
ui ad deuotiōē ex ipis officijs q maxie requirūt in ac
cessu ad sacrm. Quia tñ multi pdicatores z magni pde
cant aliqn pcrariū illi qui ex doctrina eoz purātes sibi
hoc licere pcrariū faciūt nō puro pdemnādos vt trans
gressores pcepti. nisi essent ptnaces z pstarer etiā de cō
trario. Et qui b pdicāt. alia die q in pasca comunican
dum plus sapiūt q opret sapere. Et notandū q tris/
plex negligētia committit⁹ z valde gūe peccatū circa istud
sacramētū sumendū.

Primo omittendo indebitae eius sumptione.

Secūdo accedēdo indigne ad cōionē.

Tertio exhibēdo se repide post acceptionē.

Et de his pot intelligi illa imprecatio. ps. 7. contra istos
ubi ait. Fiar mea cor. id est communio eis parata. et pro
eis fiat. id est fier cora ipsis in laqueis. in retributiones. et
in scandalum. Obscurent oculi eorum ne videat. et dorsum
eorum semper incurua. Effuade super eos iram tuam. et furor ire
tue comprehendant eos. Fiat habitatio eorum deserta. qd pos
test exponi de non cōcantibus et male cōmunicantibus. vt
in fine capituli exponetur.

Quantū ad primū . S. I.

dicat sapiēs. **N**ō q̄ suauis est spūs tu' in nob dñe. id est
q̄ dule affectu' tu' ad nos. Nam angeloz esca nutritiui
pp̄m tuū dñe ⁊ panē de celo p̄stitisti eis. Sap. xvj. Et
pp̄lo quidē hebreoz figurā exhibēdo. s. manna suauē.
Sed pp̄lo xp̄ianoz figuratū. s. magnificū sac̄m. Sed
sicut ingrati ille pp̄s dixit. aīa n̄ra nauseat sup cibo isto
lenissimo alios appetēs cibos ⁊ vilissimos. Ita ⁊ pp̄s
xp̄ianus tāto ingratior q̄nto beneficiū p̄cessum est in
parabiliter mai'. quasi reputās abū sac̄ralem vilē non
curās de eo appetēs vana ⁊ vilissima respectu sp̄aliū.
Omittūt autē indebite sumere quadupliciter.

Aliqui ex obstinatione.

Aliqui ex falsa humilitate.

Aliqui ex ignoratione.

Aliqui ex refectione.

Et obſtinationē dimittit multi qui pmanentes in odio
vel detentione aliquoz vel luxuria vel alio mortali pec
cato. qz nolūt pccm illud dimittere. nolūt etiā cōmunica
re. 7 qz nō velint cū hmoi peccatis cōmunicare mī⁹ ma
lefaciūt qz ſi cū illis cōmunicarēt. ſed nō ppterca excuſan
tur a mortali omittētes cōmunionē. qz nec pplexi ſunt.
ſm **Tbo. in. iij.** Nā poſſunt 7 debet dimittere pctā illa
et nō pmanere in ſua obſtinatione cū de die in diē imo d
pūcto in pūctū poſſint mori 7 pperuo dānari. ſit ergo
eis mēſa cōionis i laqueū pcti. qd cōmittūt omittēdo eā

Et falsa humilitas dimittit illi qui reparantes se peccatores et indignos tanto sacramento nolunt communicare. Siquidem si attendatur magnitudo existens in sacramento solū nulla creatura inueniri digna eo. Nec apli sancti nec martyres. Si nec h dñs requirit a nobis. s. tantam dispositionē et sanctitatē. quantā merei maiestas eius.

Indebite
lumentes
eucharisti
am.

o Omittūe
i. aliqui cō
n. municare

(f f 2

Titulus Bonus

sed quāta est possibilitas fragilitatis nostre, nec requiritur efficiamur impeccabiles, sed quod doceamur de preteritis et proponamur firmiter in futurum abstinere occasiones primas evitandas. **Mā** et petri cum alijs apostolis digne sumpservunt sacramentum in die cenę. et tñ inde ad modicum petri christum negavit et mortaliter peccavit, et alij fidem perdidērūt. Falsa vtriq; humilitas est quę frangit precepta, debuit potius quilibet petrum imitari dicentē. **Luc. v.** Et a me dñe quod homo peccator sum, et tñ non recedebat sed adhebat ei. Et ignorantia dimittit qui nesciūt se ad hoc teneri, sed ignorantia ista non videtur excusare, cum sit commune preceptum ecclesie quod ad oēs extenditur, et ignorantia facti non iuris excusat. **De re. iur. l. vj.** Et precipue in locis ubi ista predicantur aut de facili fieri possunt. Sed in locis siluestribus ubi sacerdotes sunt ignorantes, quod non solū ista non denūciant sed forte retrahunt dicentes, non sumenda communione nisi in morte vel a senibus, possent magis excusari. Et repiditate omittunt quibus videtur laborare preparare et ad confessionem et ad communionem qui implicantur terrenis, quod postponunt de facili spiritualia etiam eis necessaria. fit ergo istis mensura in laqueum peccati mortalis propter suam negligentiam. Si quis autem omittit teret ex aliqua impotentia vel causa rationabili puta quod est in mari constitutus in pascua, vel est clausus in castris vel in carcere ubi non potest habere sacerdotem vel exiens domus timet inimicos capitales, vel de licentia confessoris et huiusmodi iste non peccat habendo desiderium sumendi, et posuit quando poterit supplere defectum. Sed impedimento sublaro tenet coiccare, alia tunc peccat mortaliter. Et in huius figuraz legis in veteri lege quod illi qui non poterant comedere agnū pascale designante sacramentum in festo proprio pasce, debebant in mense sequenti supplere defectum alia graviter peccabant. Sed dubitari potest in quacunque teneant pueri coiccare, nam post pubertatem dubium non est qui obligent si sunt sane mentis. Et potest satis teneri, quod secundum quod potest confessor ex confessione eorum percipere de usu rationis eorum maiorem vel minorem, sic potest et debet eis consulere vel artare ad communionem. Sed parentes quousque ad confessionem debeant quodammodo cogere sicut et magistri scolaz, non autem sic ad communionem, sed debent bene eos hortari, si vident eos habere bonam discretionem, vel dimittere in iudicio confessorum suorum. Retrahendo autem eos solum ex hoc quia sunt parvi, et quia non est de more patrie pueros communem habere usum rationis quod communicent, graviter peccant.

Quantum ad secundum §. II.

principale scilicet negligentia mixta sacrilegio est cum quis accedit indigne ad communionem de quo apostolus. **1. Cor. xj. aij.** Qui manducat et bibit indigne iudicium sibi manducat et bibit non iudicatis corporis domini, id est non discernens ab alijs cibis cibum ad quos sumendos accedit sine consideratione, et gloriatur iudicium sibi manducat et bibit, id est accipit ipsum occiderit, punietur, fit autem indigna accessio quadruplex.

Primo quod cum mortalis peccati remissione.

Secundo quod sine mentis discussione.

Tertio quod sine criminalis confessione.

Quarto quod sine rectis observatione.

Et de oibus his verificat illud psalmi. fiat mensura eorum coram eis in laqueum, scilicet peccati mortalis, et de primo nulli dubium quod mortaliter peccet qui accedit ad sacramentum cum conscientia peccati mortalis quod estimat se habere etiam si conscientiam erroneam haberet nisi eam deponeret ad arbitrium boni viri. Minus enim irreverentia facit sacramentum. **Uñ Aug.** Si mensura in affectu peccati sit, gravari potest eucharistie perceptione dico quod purificari de peccato, dñi. h. quod cotidie. Et ysaia. Qui scelera te vivit et coiccare non desinit putantes se tali communione mundari sciāt se nihil proficere, dicente scriptura. Nunquid sames sancte auferet a te malicias tuas, quod dñs. h. addet

de peccato, dñi. h. qui scelerate. Similis est hic iude de quo dicitur **Iob. xij.** post buccellam introiit in eum sathanas, scilicet per speciale malicie novum effectum. Qui etiam accedit sine conscientia discussione conscientie, propter quod quod non recognovit vitam suam, aliqua mortalia habet de quibus non est certus vel confessus, de quibus non habet remorsum talis etiam peccat mortaliter faciens contra illud apostoli. **1. Cor. xj.** Propter autem seipsum homo et sic de pane illo edat et de calice bibat, id est examinet conscientiam suam, hoc autem multis evenit qui cum sint in gravibus peccatis fraudulenti et illicito acquirunt vel non continent de eis, vel ad confessores accedunt qui non intelligunt facta eorum, et confessi quibusdam minimis de alijs dicunt se non habere conscientiam. Sed ignorantia eorum non excusat, quia crassa est. Qui etiam post confessionem factam incidit in alia quod mortale vel etiam recordantur de alijs mortali quod ex oblivione dimiserunt, et multo magis si ex veredicta illis ratione fuerit, si accedunt sine confessione illoz ad communionem, etiam si essent peccati peccata mortaliter, quod requirit non solū penitentia sed etiam reconciliatio ecclesie per confessionem de mortali ad communionem. **fm Tho. in. iij.** et alios doctores. Et idem si dubitaret probabiliter illud esse mortale vel non, et hoc nisi esset sacerdos qui haberet celebrare, alia sequeretur scandalum et ille non haberet copiam confessoris tunc sufficeret penitentia et ipso confitendo, scilicet conscientia. Qui etiam accederet ad communionem non ieiunans, quod si post mediam noctem sumpsisset aliquid per modum cibi vel potus, quicquidque parum etiam aquarum vel modicum sinibris et huiusmodi, peccaret mortaliter, quod contra ordinationem ecclesie, de peccato, dñi. h. liquido. Sicut qui excommunicatus scilicet minor excommunicatione accederet ante absolutionem ab ea, istis fit mensura eorum in laqueum.

Quantum ad tertium §. III.

Tertia negligentia est quando sumptis sacramento non applicat se orationibus aut alijs divinis officiis, hanc sine necessitate vix gentes applicat se ad mundana, et vana, discuntur hinc inde et quod peius est reuertit quod ad vomitum. Iste sicut est iudeus, quod dñica ramis palmarum suscepit ipsum cum magno honore, et in sequenti sexta feria eiecerunt eum extra suam civitatem cum magno vituprio et contumelia. Sic isti et si devotum in sacramento ipsum suscipiunt ex quo non ardent ad servandam gratiam receptam sed conscientiam se applicat ad ea quod sunt occasio ruine sue efficiunt ipsum a se per gratiam, de quibus verificatur illud apostoli ad **Heb. vj.** Rursus crucifigentes dei filium in semetipsis et ostentatui habentes, et ut dicit **Aug.** **Aul.** nus iteratū tardi sanas. Sed qui potest vtrum quod omittit communionem in pascate ex negligentia cum peccaverit mortaliter vtrum teneat infra annum sequentem ante aliam communionem supplere defectum commissum, id est coiccare, ita quod non faciens peccet mortaliter. Et eadem questio potest moveri de confessione ne omittat. Ad quod dicendum quod dato quod facere deberet excommunicatitate et ad hoc est inducendum per passionibus si alia idoneus est, non tamen videtur teneri ex necessitate ita quod non faciens peccet mortaliter. Quod patet ex similibus multis. Si quis enim omittit ieiunare una die determinata quod habet ex voto, ut videlicet **giliam. b. marie. magdalene** sciēter et ex negligentia peccat vtriq; mortaliter. Sicut omittendo ieiunium ecclesie. Sed quis dicit quod adhuc teneat supplere in alia die, alia peccat iterum mortaliter. Et idem de violatione festorum, de omissione missę et alijs, hoc enim si verum esset quod teneret de necessitate cum quotidie obliget ad illud quousque suppleat multa peccata mortalia committeret faciendo solū contra unum preceptum, et sic ecclesia laqueos inijceret aīabz, quod coner. **xxvj. q. i. viduas.** Si fateor quod quousque et quousque facit sibi illa dispositione actuali in mente firmiter non confitetur et communionem dñi putat mandata ecclesie toties peccaret mortaliter. Sed ecclesia tamen semel in anno obligat ad illa, mortat autem per **lxvij.** Septem nomenclata quod eveniunt non coicantibus vel

Etas co-
munican-
di pueros

Indig co-
municatio.

Arz ob-
mītes co-
municare
in pascā
postea pe-
neat

Ca. 10. De negligentia missarum

Male in
signe co-
munican-
tium.

male cōcantibz in illis verbis. ps. fiat mensa corū zc.
Primo quidē aīam pēto illaqueat. qz cōmittit vīuz
pētm speciale mortale qd notat ibi. fiat mēsa corū in la-
queū. Secdo dānationē eternā pparat. qz si moritur
nō penitēs de h. ad infernū vadit qd notat ibi. In retrī-
butiōes. Tercio pīmū scandalizat inducēs suo exē-
plo ad similia. z facies male de se iudicare. qd notat ibi
in scandalū. Quarto mentē exēcat. sicut enī per dī-
gnam cōionem illuminat. ita de contrario exēcat. ibi ob-
scurent oclī eoz ne videāt. Quinto rēprationibz sub-
iugat. qz diabolus habet maiore pīatem. sup eū cū non
sit armat⁹ sacramēto ibi. Et dorsum eoz semp incurua.

Sexto deū irritat cōtra se ad imitredū ei diuersa sta-
gella z mala. ibi. Effunde sup eos irā. Septimo gra-
uitis spoliāt. qz oībz bonis spūalibz z virtutibz. ibi. fū-
abitatio eoz zc. Legit in vitas patrū. qz cū quidā
iuuenis philocap⁹ de quadā iugata quēssit p mul-
tos modos rē habere cū ea. z illa vt honesta recūssit.
indignat⁹ pcurauit a qdā iudeo maleficiū vt eā demen-
taret que facto ita dyabolus opat⁹ est vt fantasia eius z
oīm aspiciētū illā iugatā equā estimaret. z equa ocu-
lis oīm videret. Circa qd post plura remediā dūc⁹ fu-
it a marito ad sanctū machariū iheremū. z cum aliqui
ex discipulis intellexissent casum miserandū quoz ocu-
lis illa mulier dūtra equa apparebat. retulerūt scō ma-
chario in cella orārī. z egredies cellā z vidēs eā vt femi-
nam. qz dyabolus nō poterat ita pstringere oculos eius z
fantasiā imutare vt alioz. derisit eos dicens. Ego femi-
nam video quā equā dicitis. Et intelligēs opus dyabo-
li orauit p ea z cessauit ludificatio illa. z declarauit sibi
macharius qz hoc pmiserat ei deus. licet esset honesta. qz
nō ibat ad ecclesiā. z nō cōcabat vt faciebāt tūc fideles
De alijs defectibz qui cōmittunt in missa. z circa mare-
riam z formā sacramentoz habes in. iij. pre. Et ibi etiā
quomō quis debeat accedere. z de fructibz sacramēti et
multis alijs vide.

Capitulum decimū de omissione circa diuina z pre-
sertim missa.

Et etiā alia negligen

cia circa diuina quā frēqnter incurrunt z laici z
clerici ac religiosi. Un de qdā rege. s. ozia dicit
h. Parat. xxiij. qz eleuātū est cor e⁹ z neglexit dñm id est
diuina. Et de leuitis qui erāt circa diuina occupati dicit
qz leuite egerūt negligentis. h. Parat. xxiij. Et loquit⁹
de pīnentibz ad rēplū z cultū diuinū Est aut triplex ne-
gligētia circa diuina. s. Circa missa auditionē. Circa pī-
cariōis attentionē. Circa officiatōis solutionē.

Quantū ad primū .§. i.

quicūqz ex negligentia mere omittit audire missas diebz
dñicis z festiuis cū possit peccat mortāl. facit enī ptra
pceptū ecclie. qd habet de psc. di. j. vbi dicit. Missas
secularibz totas audire die dñico speciali ordine pīpi-
mus. ita vt nullus aī bñdictionē sacerdotis egredi pre-
sumat. h. expsse dicit doctores in. iij. p. de palu. Tho.
et Alber. z alij. z glo. in dicto caplo. Et vt dīc⁹ p. de pal.
in. iij. Nō excusant ab hoc pcepto itinētes si cōmode
audire possunt als secus. pura aliqz est in societate ali-
quoz qui nolūt expectare missas z. s. ne societate illa nō
bene pōt iter facē. vlt qz ignorat vīā. qz difficilis est z pe-
riculosa. vlt qz nō est tuta a latronibz. vlt qz ab illis bz ex-
pīas itineris z hmoi. excusat hic sine dubio. Occur-
runt aut circa h pceptū plures questuuncle. Et prima
est. Vtrū teneant clerici z religiosi ad h pceptū qz nō qz
textus dicit secularibz. ergo qui nō sunt laici nō obligant⁹
sur. p. a. p. rarijs. di. xxi. q. i. Qd sentire videt Job.

de biblia. in quodam quolibet. Sed tutior z rationali-
bilior est opinio archi. in rosario sup dicto. c. dicit enī qz
ibi vacat ar. a. p. rarijs p. a. a. minori. Si enī tenent⁹ ad
hoc laici mltomagis clerici z religiosi q ad maiora tenē-
tur. z qui totaliter sunt deputati diuino cultui. vt. xij. q.
j. duo sūt. z pmaxime cult⁹ diuin⁹ in missa exhibet. Nec
mēti occurrit aliqd generale pceptū ad laicos ad quod
clerici nō teneant cū debeant esse exemplū ceteroz. z als
pcellere ppīm. vt. di. xxi. §. criminis. Nec potest h eos
deobligare ab h pcepto. qui tenent⁹ quotidie ad horas
canonicas. qz etiā religiosi obligant⁹ ad ieiunia sui ordi-
nis z nullus dicit p h quin obligent⁹ ad oīa ieiunia ec-
clesie. z sacerdotes q pluries infra annū celebrant credo
teneri ad pceptū de cōione in pascale. vel ad celebratio-
nē nisi haberēt legitimum impedimentū. Dēs igit indī-
stincte puto teneri illo pcepto clericos z laicos. z religio-
sos audire videlz missam vel celebrare. Scdm dubi-
um est vtrū diebz festiuis ex pcepto ecclie teneat⁹ qd au-
dire missam sicut diebz dñicis. z videt⁹ qz nō. qz decre-
tum illud loquit⁹ de dñicis diebz nō alijs. sed credo con-
trariū. z rō est. qz vbi eadē ratio ibi z idē ius est. nā de si-
multibz idē est iudiciū. Ratio aut quare fuit h statutū. s.
de auditu missa videt⁹ fuisse vt salte in hoc modico vas-
cel diuis. Sed nō alia de causa fuerūt addita alia festa
ad dies dñicos sub pcepto feriationis nisi vt vacet diui-
nis. ergo videt⁹ qz iste mod⁹ determinat⁹ p eccliam in va-
cando diuis die dñico p auditū missa debet exēdi z ad
alia festa. Probat⁹ h idē p h qd habet extra de paroch.
c. ij. vbi cū agit⁹ d auditu missa addunt⁹ ad dñicos dies
et alia festa. Incipit enī ca. vt diebz dñicis z festiuis. Et
firmat⁹ h idē ex sentētijs quorundā doctoz dicentū. qz
in quibusdā casibz vt p. s. insistēdo opibz seruilibz. id
est manualibz diebz festiuis excusant⁹ a violatione festi-
dūmodo nō dimittūt diuina. id est missam hoc sentire
videt⁹ Job. an. in nouel. Et p. de palu. expsse h dicit in
iij. parte. c. qui in die solēni. de psc. di. j. Tercū dubi-
um est. vtrū teneat⁹ qd audire missam diebz festiuis a p-
prio sacerdote parochiali seu in pīa parochia. z vide p. de sacra-
tur qz sic. qz decre. extra de pro. c. ij. dicit. qz qui pcepto p-
prio sacerdote audit missam in alia ecclia debet expelli z
remitti ad ecclesiā suā ex quo pīariū faciēdo videt⁹ esse
pīa mādātū ecclie. Ad qd dicit pōt duplici. Vno mo-
do qz ecclia intēdat p hāc pstitutionē remouere pīem
pīū. id est rebellionē z despectū subdītoz erga platos su-
os qui sunt sacerdotes prochiales. z sic mādāt qz qui ex-
pīempr sui sacerdotis accedit ad audiendū diuina in
alia ecclia qz pīa expellat⁹ de alia ecclia vt de pīempru
resipiscat. Ad h facit qd dicit Inno. pater inris sup di-
cto. c. videlz qz prochia⁹ si nō faciat hoc ex pīempru sed
ob alia iustā causam nō est exēciēdus de ecclia. ergo non
peccat. Satis iusta causa est si ob maiore sui deuotiō-
nem hoc faciat. Alio mō pōt dici. qz si pīemprū sumat lary-
ge. s. solū p eo qz nō audit missam eius z officium. nō tñ
pīemprūdo sacramēta vlt ipm. tūc qz pīemprūdo qz in hoc
videt⁹ pīemprū z rationalis. cū. s. ob maiore deuotiōnē
fir. tollat legē. extra de pīempru. c. fi. Vbi est pīemprūdo audiē-
di indifferēter in quibuscūqz locis. qd quasi vbiqz est.
nō peccat qui audit missam extra pīā prochia. Si tā-
men dyocesan⁹ h pīemprū. s. au dīr in pīā prochia obe-
diendū esset. arg. xj. q. iij. quid ergo. z. c. Sma. Male tñ
faciūt epī in tollēdo pīas pīemprūdiē cū scādalo pīloz.
cū z Grego. sanct⁹ pmiserit sacerdotes crismare ad tollē-
dum scādālū. xcv. di. puenit z mltā tolerant⁹ a scris p-
pter vitādū scādālū. Quartū dubiū est vtrū teneat⁹
quis audire missam pīā diei. puta dñica in aduentu.
Ad te leuauit zc. in sepruagesima. Circūcederūt me. in
festo natiuitatis marie. Gaudeam⁹ zc. Et videt⁹ qz sic.

Etiā die-
bus festi-
uis teneat⁹
quis

Arz a p-
prio sacer-
dote.

An missa
diei
teneat⁹ au-
dire.

Omittēs
audire
missam.

Clerici te-
neat⁹ audire
missam

Titulus Bonus

qz extra de cele. miss. c. ij. reprehendunt qui dimittunt missas ppuas ppter peculiares. id est ppter alias q quis dicit re facit ob speciale deuotione ad illa. puta de angelis vel mortuis &c. Rñ. n. credo tenent ad ppuā ex necessitate. qz c. missas. de pte. dis. ij. hoc dicit sed indistincte. Sed audire debet ppuā qui h nonit distinguere ex pgruitate. z fm hac pgruitate loquitur decre. s. Neqz eni muliercule vel idiote sciret discernere si est missa ppuā vel alia. z nris mis onerosum esset qz vnuquēqz oporteret interrogare si est missa ppuā. z in diuersis ecclis in eadē die festiua erūt missae ppuae variate. Reprehensibile vtiqz mltū videtur z si nō dānabile dimittere ppuas occurrentes ppter missas defunctorū vel alis ad instantiā laicorū sine causa multū vigeret. Docen. 1° est eni ppla nō sequēdus. Nos quoqz si nesciūt eos qd liceat qd ve nō liceat. cōmonere nō his psumum pberē debem⁹. inqz Celesti. disti. lxxij. c. docendus. Quidū dubiū vtrū sit necessariū sensum

An debe et distincte audire verba missae. ex eo qd dicit in dicto. c. audire. Rñ. nō. Nā tūc sequeret hūcōueniēs. qz q auz dicit missam ab his qui submisit dicit cum mltitudo adest qui remoti sūt nō impleret pceptū. Siliet z qui surdi essent vel haberet auditū habet. Ut ergo dicit bylarus. intelligētia dictorū ex causis est assumēda dicendi. extra de ver. sig. z. xxij. q. v. c. humane. Inrētio ergo ecclesie in illo decreto est. qz psum sit in missa z vacet deo. si etiā intelligēs est dignū z iustū est vt inrēdat z conet intelligere q dicit ppla in missa. Sextū dubiū est de missis notoriorū fornicatorū. vtrū debeāt audiri. z videt q nō. qz expse phibuit ecclia. vt patet. xxij. dist. nullus. et extra de cōba. de. z mu. c. fi. Ad qd dicendū qz illa iura fuerūt in talio pstatū vltimo facta modificata p speciale decretū. l. q nullas tenet tales euitare nisi essent publice denūciati. ideo possunt audiri. In locis autem vbi sūt z alij nō pccubinarij pfula⁹ esset etiā tūc cōcubinariorū missae nō audiri vbi sine scandalo fieri posset. S; psupposito qz staret ius antiquū in suo vigore vbi nō essent nisi pccubinarij. z ppls ignoraret illā phibitio/ nem melius esset eis ab illis audire qz nunqz audire. z ignorātia iuris eos excusaret nec essent sollicitadi qñ p uideri nō pōt z obuiari. vbi autē hāc pstitutionē phibent tem nosceret abstinerē deberēt ab eorū missis. s; ad alios vadit. z si alios habere nō possent excusarent ab h pcepto nō audiēdo. Septimū dubiū est de eo qui dimittit aliquā partē missae puta introitū missae. videt q nō sacrificat qz ca. Missas dic totas. id ē integras. Rñ. q modicū p nihilo reputat. d. pte. dis. ij. reuera. Nec verba legis ita amare interpretanda sunt. ideo dicendū est. q talis iudicādus est seruatoz pcepti. S; si dimitteret nō tabile prem. puta mediā vel certā partē secus. Seruatores etiā missae seu ministri qui discunt aliquādo hīc inde p bis que expediūt vt in missis solēibz sit p thurs. re. vino z hmoi. intelligendi sunt missae adesse etiā p illo tempore. Itē nec est necesse pluries audire vt quidā putant. qz dicit in plurali missas. respicit enī illud plurale seculares. contingit enim plures seculares plures audire missas. quasi diceret. quilibet audit missam priuatāz siue solennem que cantatur. que tamen a populo omni deberet audiri ex congruentia.

De missa notoriorū fornicatorum.

Audiens pte missae.

De auditōe missae in .s. n.

tegre potest exponi istō ps. xcix. Introite portas ei⁹. s. ecclesie in confessione. id est in principio quando fit confessio a sacerdote. Missa enī cōmuniter in ecclesia dicit. et ppter ea ecclesia edificatur vt ibi missa celebret. Nam qz uis vt dicitur de pte. dis. ij. vnicuiqz liceat in domo propria habere oratoriū nō tamē licet ibi missas celebrare nisi in magna necessitate z cum psum epī. vt dicit ibi

glo. quod probat per duo capla seqn. potest nihilominus ex aliquo casu missa sub aliquo diuo celebrari z audiri. Nā valet illa pfectio generalis dicta a sacerdote vt seruitore cū cōpunctione ad remissionē venialium. z ideo quilibet astans debet dicere cū seruitore submissēti ne fiat strepitus. Excusant autē ab hoc pcepto infirmi qui nō possunt domū exire. z seruitores infirmorū qui nō possunt dimittere infirmos ppter periculū. z matres q nō possunt dimittere paruulos sine periculo. z alij qui impedimēta legitima habēt vel ardua negocia q nō possunt dimittere sine magno detrimento scandalo vel periculo. extra de re iudi. qd in lege. Puellae nobiles que nō exiunt domū quia nō pmittunt a parentibz vidēt excusari si nesciunt pceptū vel scientes libenter iwent si permittent. Nō enī pphas esset solas domū exire dam vt audirēt quia magna pericula possent inde ptingere. Sed parentes eorum qui nō pmittunt accedere inuitētes consuētū dñi patrie non videntur posse excusari. si permittunt eas exire ad choreas vel alia loca. vel stare ad ostiū domus vel fenestras vt videant ab hominibz nā in eo casu dici nō potest pfectio q in ratione fundat. disti. ij. pfectio. sed corruptela. z ideo radicatus euellenda. dist. vij. mala. Q. vidue aliquibz diebus vel ebdomadis in morte viroz mancant domū in signū tristitie vñ z missam nō audiūt videt tolerandū si est de more patrie. Sed qz maneāt integrū annū vel p sex mēses excusari nō possunt quia magna abusus est. dist. vij. pfectio. Maria magdalena z martha q nobiles erāt et diuites cū essent in domo visitare a pluribz ad consolandum pro morte germanis eorū lazari audito qz Iesus aduenisset exierunt domū vt ierūt ad eū. vt habet Job. xj. z Iesus quidē tunc mortalis erat. nūcidē ipse in sacramento altaris est z immortalis. Unde cū magno affectu accedendū est ad ipm. s. audiendo missam. Coniugate que nō possunt ire ad audiendū missam sine magno scandalo viroz. quia scilicet habent preparare necessaria familie et seruantes nō habent que talia faciant. videntur excusari posse cum in gubernatione domus familie iura velint eas vt famulas viris esse subiectas. xxij. q. v. noluit. z. c. manifestū. Non tamē ex hoc q aliquantulum indigni scis viri. quia nō ita bene preparant eis cum accedunt. debent dimittere. Et multo magis nō debent dimittere quādo ex zelotipia mouentur. vel ex contemptu diuinorū querentes ipsos in malicia imitari. ar. xj. q. iij. c. si dominus. Debent etiā domini et patroni sic ordinare de famulis z famulabz suis vt audire possint et ipsi missam. Unde z. Pe. de palu. in. iij. dicit. q nō capiunt ab hoc pcepto plus serui qz domini. imo z seruitus z ancilla debet diebz festiuis vacare deo sicut z dñi Sed qz oportet aliquē domū remanere debet ita puidere eis dñi quod saltem audiant missas si possunt. nam et de eis duo sunt rationem reddituri si fuerunt solliciti pro salute eorum. vt dicit Amb. lxxvj. dist. an putatis. Parentes autē filios ad hoc debet monere et cum pueri sunt. etiā quadam vi inducere. Tenent autē homines ad hoc pceptum cum habent vsum rationis. fm. Pe. de palu. quod videt intelligendū quādo sciunt vel scire possunt ab alijs hoc pceptū. Nec enī oportet singulorū auribz inculcari qd publice statutū est. dist. xvj. qd dicitur. Et h ignorātia iuris diuini vel naturalis neminem excuset habentē vsum rōnis in necessarijs ad salutē. rñ ignorātia iuris positui excusat. quādo pbabilis est. vt j. q. iij. §. fi. Et illi quidē qui iusto impedimento audire nō possunt missam. debent saltem pro aliquo spacio in domo vacare orationi loco missae ex congruitate. Introite ergo omnes in cōfessione portas ecclesie atria eius id est capellas ecclesie in ymnis cōfitemini illi. Nō enim

Excusant ab auditōe missae.

Qui tenet ad hoc pceptū.

Ca. 11. De negligentia predicationis

190

Debita in
audire au
dientiam.

Audientia
in mortali.

Exemplum
de non au
dientia mis
sam.

Debita accedere ad missam vel ecclesiam: ut videant vel videant ab amatoribus suis. Nam tales non implent preceptum illud ecclesie: nec illi qui stant ad sociandum dominos. alii non audientur, sed debent accedere ad orandum. et tunc a se removere debent cogitationes temporalium ad deum vacandum. Unde ciprianus de psalmo. dicit. *Quia stamus ad orationem fratres inuigilare et insistere ad presens toro corde debemus.* Cogitatio carnalis tunc et secularis hominis abscedat. nec quicquam tunc animus aliud quam id solum cogitet quod precatur. et ideo sacerdos in missa ait. *Sursum corda.* ut dum plebs rident. hominem ad deum. ad monemur nil aliud quam deum cogitare debere. claudat peccatum peccatus: et solum deo pateat. hec ille. In hymnis igitur. i. divinis laudibus insistendum et orandum. Quia ibi deus ois strepit. et audientes submisit debent suas orationes dicere non alte: ne perturbent mentes sacerdotum. nec etiam stare ante faciem celebrantis. ne ei tedium faciant. nec curiose aspicere quod dicunt vel faciunt: sed potius publicanum imitari qui nec audebat oculis ad celum levare. sed percutiebat pectus suum. Unde et Albertus dicit quod in mortali christi: non de multis in circuitu respicere corpus domini. sed indignum se reputare vel in transitu videre. et quod post ibi manere genuflecti et discipulatum: precipue sancta consecratione ob reverentiam christi. Si ab oibus hoc fieri consuevit et laudabiliter gerenti vices eius in terris. scilicet pape. quanto magis ipsi summo pontifici futurorum bonorum immortalium omnium domino et creatori ibi realiter existenti. Unde gregorius de psalmo. dicit. *Quis fidelium dubium habere potest in ipsa immolationis hora ad sacerdotem vocem celos apiri. in illo Iesu christi mysterio angelorum choros adesse. summa et yma sociari. unum sacramentum et visibilibus. scilicet spiritibus in invisibilibus fieri. scilicet divinitate et aliis.* Cum maria ergo reverentia ibi stare oportet et omni mentis devotione. Et ut dicit augustinus. Ad monendum sunt scolastici ne derideant sacerdotes: si in missis vel aliis officiis faciunt barbatissimos et solocostimos et alios defectus. dicitur. *xxxviii. Sed dulo.* Cavenda est ergo in hominibus omnino negligentia ne pringant illud quod legitur. *Wacha. ubi dicitur quod sacerdotes iam non circa officia debent errare: sed preceptum reple et sacrificiis negligenter festinabant principes fieri palestre et prohibito in iustis.* Sed et de psalmo. dicit. *Qui die solent permisso ecclesie suetur. i. negligenter divinis vel aliis spectacula vadit excoicet.* Qui vero devotus assistit misse quam etiam deberent fideles ex sua devotione quotidie audire cum possint: non teneant multa bona spiritualia persequi. Insuper cetera spiritualis oratio fit a celebrante perstantibus. quanto multa pericula et male evadit. unde cum legitur quod quadam die festiva duo iuvenes socum exierunt ut viderent suam viam ad aucupandum. unde corpus pus audiuit missam alter non. Profectus tunc igitur cepit per turbare et minari pluvias. comitrua rugere. choruscatos frequenter. Audiatque est vox de celo ab his duobus dicens. percutite eum. Ad quam exterriti dum persequerent iter fulgur descendens interfecit eum qui missam illo mane non audierat. Quo viso alii et pauore quasi amens effectus quod ageret ignoras: quia iam ad locum destinatum appropinquabat securus est via sua et iterum audiuit vocem dicentem. percutite eum: quantum iste exterritus fuit recalescit socio suo per tale vocem fulgure percussio quibus per se se imaginari. sed per hanc vocem superuenit alia dictio. Non possumus: quia audiuit hodie. Verbum caro factum est. ex eo. scilicet quia audierat missam. cuius finis est. Verbum caro factum est. finem communem moris. et sic evasit mortem illam terribilem.

Capitulum. xi. De negligentia circa predicationem.

Negligentia circa attentionem

rationem predicationis quod pertinet sit et non parum ostendit augustinus dicens. Non minus reus erit qui verbum dei negligenter audierit. quam qui sua negligentia corpus christi in terra cadere permiserit. i. q. i. Interrogo. Negligentia autem committitur tripliciter.

Primo predicationi non intendendo.

Secundo predicationem non audiendo.

Tertio predicationem non retinendo vel non faciendo.

Quantum ad primum. §. i.

offendit qui assistit predicationi sed mens per affectum vel cogitationem ad alia evagat. Et aliquid quidem qui auditur verbum dei designatur per semel. Lu. vii. Semel est verbum dei. sunt dediti vanitati vel curiositati. et hi sunt via. scilicet mens eorum perculsa cogitationibus vanis et variis sibi succedentibus. in quibus se men predicationis iactantur perculsat: et dyabolus tollit de mere eorum. Alii sunt dediti cupiditati. et hi sunt terra spinosa in quibus exorte spine cogitationum et affectionum temporalium suffocant semel verbum: quod aliquid boni positi perduxerat. Alii sunt dediti superbie. et arriditati indeuotionis. et hi sunt fra petrosa que non habet humorem deuotionis. in quibus verbum auditur. et si videatur operari fructum adveniēte calore reparationis vel tribulationis arefcit et deficit. Sed iactum semel in terra bona non negligenter sed sollicitudine cultivata spinis nuntiarum curarum purgata aquis concupiscentie irrigata: facit fructum multum. et per hoc dicit augustinus. i. q. i. Interrogo. Querendo quid sit malum: corpus christi. in sacro. an verbum dei. non minus est verbum dei quam corpus christi. quod verum est non quod ad eentiam sed quod ad efficientiam secundum gloriam. quanto maior fructus sequitur ex verbo dei predicatione quam corpore christi sumptu. Nam per sacramentum nullum iustificatur si accedit indigne et incorritus. sed augetur iniquitas sua. Sed obstinatissimi homines audiendo predicationem perunt. Unde enim gentiles possunt fieri ad fidei nisi ex predicatione. Et propterea per magnum fructum qui sequitur operationem predicationis super omnia divisa privilegiantur. Nam ab aliis divinis excluduntur plures persone ut excoicari et homines. Sed predicationem omnes possunt infesse. heretici. schismatici. iudei. pagani. excoicari. interdicti et omnes malefactores. de psalmo. dicit. *Epheus nullum prohibeat ingredi ecclesiam et audire verbum dei: nec gentile nec hereticum vel iudeum vel quicumque ad missam cathedumioz.* Et quia non omnia omni genere hominum placet. ut dicitur. *Ecc. xxxviii. sicut nec in cibis. sed quod vni placet alter nauseat.* Ita in materiis que predicant non omnes materie nec omnes modi predicationi equaliter oibus placet nec conveniunt. ideo pariter quod audire verbum dei. etiam si materia vel modus non placet. per quod dicitur. *Ecc. v. Esto mansuetus ad audiendum verbum dei.* Et iacobus. i. In mansuetudine suscipite insitum verbum quod per saluare animas vestras. et attento quod predicator christum repñet. et cum magna deuotione et reverentia audiri. et si vilius et preceptibilis videatur persona. Unde augustinus. Ego. scilicet predicator quod sum nisi copiam seminatorum. i. christi. ipse dignatur esse in me ponere semel quod spargo vobis. nolite respicere ad viliter copiam sed non bilitate seminatorum. Et tullius. Non te moueat dicere auctas sed quod dicitur credere. Dicit etiam augustinus. quod vtile est scolasticis nosce ita proponendas esse sententias verborum. sic animus propositum corpori. ex quo fit ut malle debeant vtiliores quam disertiores audire sermones. Sic mallet prudēiores quam pulchriorēs habere amicos. dicitur. *xxxviii. sedulo.* Cum magna igitur attentione et affectu audienda est predicatione et cum silentio. unde et *Nec. viii. dicitur. quod aures ois populi erant erecte ad librum. scilicet legis dei.* Lu. v. et veniebant turbe multe. scilicet ex magno desiderio ut audiret verbum dei. Et augustinus. dicit. Cum quanta sollicitudine ne obfuam? quam corpus christi ministrat ut nullo ex ipso de manibus nostris in terra cadat. tanta sollicitudine obfuam? ne verbum dei quod nobis erogatur dum aliud aut cogitemus aut loquimur de puro corde depereat. i. q. i. c. Interrogo.

Quantum ad secundum. §. ii.

Si malum est negligenter audire verbum dei. non attente vacare aut mēte retinere. quanto magis non audire predicationem. Communiter ista dicitur regitur inter eos qui audiunt predicationes frequenter: et eos qui negligunt. i. qui nolunt audire. quis non audientes eas sunt homines ferale. imodesti.

Non intendentes predicationem

Verbum dei non minus est corpus christi.

Pariter debemus audire predicationem

Non audientes predicationem

Titulus Bonus

Fructus
xij. verbi
dei.

diuisis erroribus infecti. Ecce frequenter predicationes sunt
hoies ciuiles modesti fidei zelatores. et merito quod doctri-
na ecclesie que predicat est tota ciuili: et secundum prophetiam moralem. et per
prophetas dei de plebe dei. Sacerdotes in ecclesia hominum facere. et
predicare. qui egressus de adiutorio sunt excoicetur. ubi
dicitur glo. quod intelligit quod homini facit pretenens eum ut minus loquatur
quod ad superbiam pertinet et possit esse mortale ipse pretempere.
nam ex hoc solus quod deus non audiat predicationem etiam ex negligē-
tia hominis male faciat: non tamen peccat mortaliter: nec de excoi-
cari. sicut autem non posse capere cibum corpalem: est signum
mortis corporalis. Ita non capere legendum vel audiendo hominum
dei quod est cibum anime: est signum mortis anime. propterea ait Christus
iudeis. Non potestis audire. s. verbum dei. quod ex deo non est
Job. viij. fructus verbi dei auditi sunt duodecim: quibus
omnibus prouident quod non audierunt predicationem sed negligunt. Pri-
mus fructus est: quod est generatiuum dispositiuum. Rom. x. Fi-
des ex auditu. auditus autem per hominum dei. Bern. unde scilicet tari-
ta lux fidei in toto orbe: et tunc subita nisi de predicatione ihesu.
Samaritana ad aquas signantes hominum dei per hominum dei ad si-
dem dei peruersa est. et ysaia iacob et moyses sponsas acce-
perunt ad fontes aquarum. Rebeccam scilicet rachelem et sephorah: que
desponsatio anime cum deo est per fidem. secundum illud. Dece. ij. De
sponsabo te mihi in fide. Secundus fructus est: quod est speci-
augmentatiuum. Ps. In hominum tuum superpau. i. super id quod
prius vel super alia. i. plus quam alia sperant. verba enim scripte
diuine predicata cum promittant eterna premia laborantibus. veniunt
penitentibus. adiutorium inuocantibus. mentem subleuant ad
spem de deo. Et licet hominum dei lecta etiam moueant. aliter tamen
et efficacius predicata. Nam ut dicit hiero. ad paulinum. Habet
nescio quid latetis energie viue vocis ac. ut de ore magis
in aures discipuli. plata forti sonat. Tertius fructus est:
quod est feruoris excitatiuum. Hiero. xxiij. Nunc verba mea
sunt quasi ignis. s. cor feruore calefaciens. Et puer. xxx.
Omnis sermo dei ignis: clipeus est omnibus spiritibus in
se. s. expropi sunt discipuli euntes in emaus dicentes. Nunc
cor nostrum ardere erat in nobis dum loqueret nobis in via. s. libe-
re aperiret scripturas. Quartus fructus est bonorum operum
multiplicatiuum. Nam ut dicit Mar. xij. Semet est hominum
dei quod cadens in terram bonam fecit fructum. aliud. xxx. aliud
lx. aliud. centesimum. et significat veritatem meriti bonorum
que sunt per hominum dei a coniugatis: viduis vel xgibus. Quintus
fructus est: quod est vicioz purgatiuum seu ab eis educi-
uum. Unde dicit Ienturio xpo. Dic verbo et sanabit puer
tuus. Mar. xviij. et Sap. xvi. sermo tuus domine sanat omnia
scilicet vlcera anime. Unde Christus Job. xv. Jam vos mundi estis
propter sermonem quem locutus sum vobis. inquit. s. indu-
cit predicatio ad contritionem. In hoc figura legitur quod hiero-
nimas fuit educatus de lacu profundo laniatus ruderi-
bus. scilicet funibus et panis veteribus adiunctis. ne funes qui
bus ligatus tenebatur nimis corroderet carnem. Hiero. xxx.
viiij. significat hiero. peccatorem qui est in lacu profundo se-
cis perire. sed inde educit per predicationes hominum diuini par-
tim continentibus duras sententias preceptorum que sensituius cor-
dunt. et hec sunt funes partium exemplorum patrum. et ista por-
tant et leniunt rigorem: ut facilius educat de peccato. in plogo
glo. primum super ps. Septimus fructus est: quod est ad gratiam
spiritus sancti copiose recipiendam preparatiuum. Unde dicit Actu.
x. quod adhuc loquente Petro. id est predicante familie comes
lij. centurius cecidit spiritus sanctus super oes qui audiebant
verbum. Septimus fructus est: quia verbum dei
est roboratiuum. scilicet. in tribulationibus ne quis deficiat in
eis. Ps. Verbo domini ecclesie firmati sunt. i. roborati. Et in fi-
gura hoc Christus noluit dimittere turbas ieiunas ad do-
mum redire ne deficerent in via. Mar. viij. Et helias in for-
titudine patris subiecit. i. hominum dei ambulauit usque ad
montem dei. iij. Reg. xix. Octauus fructus est: quod est vite
spiritualis profuariuum. Deut. vi. et Mar. iij. Non in solo

pane vivit homo: sed in omni verbo quod procedit de ore dei. et
Job. vi. Verba que ego loquor vobis spiritus et vita sunt. i.
spiritus intellectus viuificabit vos. s. spiritus. Nam ut dicit
apulus. ij. Cor. iij. Littera occidit: spiritus autem viuificat.
Nunc est qui iudei legentes et audientes frequent in synago-
gis non viuificant spiritus. quod secundum litteram intelligit non secundum
spiritum. Non fructus. quod est in temptationibus defensiuum.
Unde apostolus. Gladium spiritus sumetes quod est hominum dei. ad ephe-
si. vi. et ad Hebre. v. iij. Cuius est sermo dei et penetrabilis
et omni gladio accipit perungens usque ad diuisionem anime et
spiritus. hoc gladio hominum dei Christus versus est in temptationibus
suis in deserto: et ipse deiecit demonem et vicit. In cuius figura
ram David tribus lapidibus de fluuio sumptis interfecit
Goliath gigante. i. Reg. xviij. Decimus fructus est: quod est
ignorantie et errorum expulsiuum super oes doctrinas. animo
alie doctrine aliqui deficiunt a veritate. hec autem verissima
semper inuenit psal. Lucerna pedibus meis hominum tuorum. et
Scuerin papa. Sicut stellas celi non extinguuntur: ita
mentes fidelium inherentes sacre scripture firmamento non
obscurat mundana iniquitas. dis. xxxviiij. Undecimus fru-
ctus est: quod est cogitationum superfluarum et affectionum com-
pressiuum. Unde in Iani. iij. c. dicit. Sic vita coquina labia
tua sponsa et eloquium tuum dulce. Vita retinet capillos
defluentes ne coagiant faciem. et propterea labia sponse. i. ser-
mo scripture assimilat vitre. quod cogitationes et affectiones
superfluas mentis reprimunt ne faciem preparationis obnubilent.
Duodecimus fructus est: quod est solatiuum seu dulcorari-
um. ps. Quia dulcia faucibus meis eloquia tua super mel osi
meo. Unde liber in quo est scripte lamentationes. carmen et
ve. i. lamentationes penitentium carmen leticie superne patrie. et
ve. et ne damnationis. datus ad deuorandum czech. in visione.
prius fecit amaricare ventrem suum. i. sensitiuum in principio: sed
postea factus est dulcis ut mel in ore suo. Demum. Beati
qui audiunt verbum dei et custodiunt illud.

Quantum ad tertium. §. III.

Debet autem hominum auditum ruminari et mente retineri. sicut
legit de be. Nicolao: quod cum esset puer ad ecclesiam accessisset. Verbum
sacra pectori codebat mandata que se audiebat. et hoc modo
intelligo Ecclesiam virginem sacra semper euangelium in pectore
portasse. ut dicitur in legenda sua. s. meditando hominum dei audita
in predicatione. Et de beatissima regine mense domini dicitur Luc. ij.
Maria perfuabat omnia hominum dei hec: proferens in cor suum. Nam
aital quod non rumiabat in lege verum habebat in modum. Non
ruminare est non memorare non meditari audita vel lecta
Unde greg. in ome. Eterne mortis iudicium formidare fratres
si hominum vite audientes in vetre memorie non retinet. Exem-
plum de eo quod cibum sumptum non retinet in stomacho. frequens
meditatio inuocat memoriam secundum prophetam. Cum ergo aliquis non
mente retinet. quod nunquam recogitat superaudit: quod elabit e
mente non mirum: quod negligenter sua est causa. Demum audita dunt
executioni mandari. quod ut dicitur Lu. xi. Beati qui audiunt hominum
dei et custodiunt illud. Qui enim auditor est verbi et non fa-
ctor. ut dicitur Jac. i. Dic comparabis viro consideranti vultum
natiuitatis sue in speculo. Considerauit enim et abiit: et statim
oblitus est qualis fuit. Sic in hominum auditu ut in speculo videt
quis maculas peccatorum suorum. si si non opus ad remouendum
maculas peccatorum suorum et se rectificandum nihil ei prodest.
quoniam ad maius iudicium sibi imputat. quod ut dicitur Lu. xij.
Qui scit voluntatem domini dei sui et non facit: digne vapula-
bit plagis multas. Nunc et Nicolaus papa. Sic non leue
crimen incubit pontificali siluisse quod agnuit. Ita his
quod absit non mediocre periculum est quod cum debeant parare de
speciunt. di. xliij. Dispensatio. Nec ex hoc quis videri audire po-
dicationes puras se excusatur: vel minus sibi imputari ad pe-
na si offendar ex ignorantia: quod talis multo grauius puniet.
Primo quod de ignorantia cum affectata sit in nullo excusabit.

Verbum
dei retine

Nolens au-
dire verbum
culatur a
peccato.

Ca. 16. De negligētia in horis canonicis

Secundo qz de ipsa ignorātia affectata: vt de speciali pccō puniet. Qd aut audietes p̄dicatōes z nō faciētes sūt p̄mā. p̄z exēplo notabili. Legit enī qz cū qdavi/ ce qdā magn' p̄dicatōr deberet certa die alligā fimonē facē ad plm ipsa die statuta infirmat' est gūit. p̄plus autē venit ad eccliam cuiusdā ordīs cui' erat ille frater copiosissime ad audiendū. prior aut illi' p̄tētus multū anxiebat sup tali defectu p̄dicatōis p̄t infirmitatē illi' p̄dicatōr. z cū p̄ p̄uentū discurreret cogitādo qd agē dū esset. ecce subito venit ad portā cōuētus qdaz norā bilis frater ordīs in apparētia. s. dyabol' latens in essen tia tanqz hospes z perit porē. Duat ad ipm z post salu rationē p̄suerā respicit. ille simular' hospites priores in facie z dīc. p̄ p̄ssime vt p̄pendo vos deberis eē ama ricat' sup aliq' negotio. nō miror: qz s. sepe p̄suevit p̄tin gere p̄latis p̄t varios duos casus. S. qd opozz b̄re bonā patiētia. Necesse ē vt dīc euāgelū vt veniāt scan dala. cōparatōr vobis: si placeret vobis mibi reserare ma teriā v̄re angustie libetē si possem in aliq' vos vellē iu uare. Rndit prior. Reuera est ita qz mltā tristitiaz ha beo z v̄r possem deponere: z cām vobis explano decla rās defectū p̄dicatōis p̄ende. Tūc ille. s. dyabolus bone p̄t p̄fidatis in dño deo qd nō deficiet vob. ego spero in deo qd ipse supplebit p me defectū istū. ita qz auditōres remanebūt p̄solati. Sitis qz oia sioua placēt. z ego iā satis studui z habui bonā practicā in arte hac. Sitis prior charissime bone spet: qz ista vice nō habebit' p̄su sionē. sed honore vestz faciet' vt possum intrare librariā videndo aliqz libros: cito inueniā qd mibi erat necessa riū. ita qz nō opozz vt faciatis tardare pullationē cam pane vestre vltre solitū. Cui prior. Regrator ingr reue rende. qz a magna amaritudine subleuasti me. librariā in trare potest ad placitū. Intrat frat dyabol' librariā. z vt det fidem hospiti interrogat de aliqz solētiōibus. vt summa. b. Tho. cū scripsit: z opa Alberti magni z hmoi. et illis sibi oñis reuoluit libros hinc inde. facit insinuari priori qz oia bz in prompto dicenda. vñ faciat facere si/ gnū ad puocandū plm. Quo facto z p̄plo innūerabili cōgregato ascēdit frater dyabol' ambonē. Aduenerat aut tūc ad p̄dicatōz qdā vir scūs qd vidēs ascēdere illuz pulpiti z cognosces dyabolū fore obstupescit. nūc tñ ali cui dīc: s. expectat finē videre. Lepit fr dyabol' p̄dica re de bonis paradisi. de penis inferni. de peccatis z mi seris mūdi. p̄pter qz illa p̄dunt z inferna sequunt. et cū tanta efficacia z rōnibz qd cōmouit ad lacrimas cōt punctionis. finita p̄dicatōne descēdenti illi occurrit san ctus vir z vocās cū ad p̄r ex p̄r dei ingt. Miser et deceptor hoīm te agnosco quō p̄sumpsisti tñ officiu z p̄i z aploz vsurpare. z si spālem cām nesciā. scio tamē nisi ob malā intentionē non egisti. Vñ adiuro te p deū viuū vt dicas cām mibi hui' opis. tūc frat dyabol' ait. Adiuuat' tacere nō possum cām p̄pter quā assumpsa vt vides specie fr̄is z p̄dicatōr p̄plo p̄dicauit ista. Ecce au disti qz z quāta bona dixi de glā paradisi z pena inferni et penis hoz p̄loz z vidisti ad qñtū luctū p̄mori sunt scio mores eoz z paz t̄pis transibit z obliti oīm h̄boz nil faciet de his qz p̄posuerāt se agē. z inde oia h̄ba audi ta erūt eis ad maius iudiciū. quo dicto euauit.

Caplm. xij. De negligētia in horis canonicis.

Negligentia in diuinis officiis committit seu canonicis tam a clericis officiantibus qz a p̄lis audientibus. Mā z illi vel omittit vt male dicūt eas. z isti vt nō assunt. vel aliqui suis vanitatibus impediūt. S. p̄mōs dīc. Hier. p̄ vij. Maledict' oīs qz fac op' dī negligēt. Opus dei dicit beāt' Benedictus in regla. est officiu seu op' qd

fit in laudādo deū in horis canonicis. Contra secūdos scz laicos dicit de p̄se. dist. iij. Irreligiosa p̄suetudo ē quaz vulg' p̄ scōz solennitates agere p̄suevit. p̄li enī qd dūc ad diuina officia attrēdere salutiōibz turpibz inuigilant Cantica nō solū mala canētes s. etiā religiosoz officia p̄strepūt. Debz g negligētia evitari ab vtriqz. vt z illi deuore audiat: saltem diebz festiuis. z isti deuore dicant diuinas laudes vt p̄ls ad deuorēz exāctē z hmoi horz cōgruit illud ps. Septies in die laudē dixi tibi. s. o deus sup iudicia iustificatiōis tue. Vbi tria notant.

Primo horaz sufficiētia debita. ibi Septies i die.

Secdo laudantiū intētiō recta. ibi. laudē dixi tibi.

Tertio ipozum causa mortua. ibi. super iudicia iustificationis tue.

Quantum ad primū. §. i.

Sufficiētia p̄z ex numero septenario: dū dī Septies in die. Nā septē sunt hore canonicē institute ab ecclia dī cū die. Et si intelligat' de die nāfali. xxiij. horaz. tūc cōputant' p vna hora matutine cū laudibz. Si intellē gat de die artificiali. q. s. sol est sup emispēriū nostz. tūc laudes hntur p vna hora diuina a matutinis. z erit p̄ ma z debet dīc i auroza. Et d matutinis dīc idē ps. alubi. Media nocte surgebā ad p̄firedū tibi. Ita notat archid. dist. xci. In lectur. z in decretali. Dolētes. c. de cele. miss. p̄cipit. vt dicat diurnū officiu p̄t z nocturnū. propter qd qd cūqz omittit aliquā ex horis canonicis: etiam laudes mere ex negligētia: peccat mortalit' si ē ordinat' i sacris. vt bñficiat' qñtūcūqz tenuit fm oñes. z etiā reli giosus p̄fessus fm p̄e. d. pa. in. iij. Ista tñ mafia qz in iij. parte. c. xij tractat' diffuse ibi vide. hic aut ponētur qdā ibi omīssa. Cauēda est g negligētia in hmoi horis p̄soluēdis. Vñ dī de p̄se. dī. i. c. Cleric'. qd clerici ab offi cio declinatēs vel negligētius agētēs ab ipso officio re moueant'. In figurā h' legit' Aui. xvi. Aaron tollit de sanguine vituli: z asperget digito septies z p̄pitiatorūz ad orientē. Aaron qz interpretat' mōs fortitudis. fm' sa cerdos significat quēlibet applicatū ad diuina officia vt clerici z religiosi. xij. q. i. duo sunt. qd dī cē fort' z p̄stans ad diuina officia exoluēda z sacra ministrāda: nō tedio victus z negligētia: cui deus portio esse dī: cū p̄r non habeat cū reliqz tribus isrl'. Dic digito. i. instinctu sp̄s ritūscit sanguinē vituli qz xpm passum significat. Debz septies aspergere z p̄pitiatorūz. i. p̄ septē horaz canonicarū p̄solutionē passionē christi in qua sanguis effusus ē recolere in conspectu diuine maiestatis: vt deus propitiēz populo. sunt et ipse hore quasi septem tube quibus an geli canebant fm Job. in Apocalipsi. Signanter autē dicit Septies in die vt notet nō solum dies t̄pis sed z dies gratie z radiose. Debet autē conari p̄soluēs ho ras esse in statu gr̄ie: vt magis sit deo grū sacrificiū lau dis. quā vt dīc Salomō. Non est speciosa laus in ore peccatoris. Vnde Dimida papa. Emendatōrē esse cō uenit p̄plo quē necesse est orare p p̄plo. dist. lxi. in sacerdo tibus. Et greg. Quomō orōnis clipeo populū tuē qui iaculis hostiū sese feriendū exponit. i. q. i. Fertur. Nota tamen qz qñtūcūqz sit obstinatus p̄soluere debz ho ras. et satisfaciāt p̄cepto ecclie dicendo debire z malicia etus nō impedit fructū orōnis ad plm. qz h non agit vt priuata p̄sona. s. vt minister ecclie: qui semp imacu lata z grata est deo. Et qz p̄ aliū facit p̄inde est ac per se agere videat. c. de reg. in. li. vi. vnde acceptat' officium eius nō vt ab eo: sed ab ecclia cui' est minister dicit' deo nec exōcat' nec dispositus deobligat ab hoz dicen dis ne cōmodum reponet ex malo suo.

Quantū ad secundū. §. ii.

Dicēs ho ras conē esse i grā.

Titulus Bonus

Dices ho-
ris heat
recta inte-
tionē.

scz recta intētionē laudantiū deum: notat cum dicitur
Laude dñi tibi. i. ad tuū honorē: nō ad laudē hūanaz.
Debet g officiū legēs vl cantas obfuare illud ps. Per
singlos dies bñdica tibi: z laudabo nomē tuū in sc̃m
et in seculū seculi. Seculū seculi est seculū futurū. i. vire
beatitū: ubi primū laudat de⁹ nūc mente. post resurrectō
nem corporis etiā ore. Un Apo. xij. dñi. Laude dñe do
nō omīs sc̃i eius: qui amēt deum pusilli z magni. Ad
istud g sc̃m seculi qd. s. sequit ad pñs seculū nō pūit
nisi qui in h seculo laudat deū pura mēte. Non g grat
ibi homibz placere s. deo vt dicere valeat vere. Laudez
dñi tibi nō mūdo. Dic enī Greg. qd sit plerūq vt duz
blanda vox qritur. s. in dicēdo officiū pgrua vita negli-
gat. z deū moribz stimulat: dum plm vocibz delectat.
dist. xij. c. In sancta. Et in vitis fratz legif q qdam
frēs detinebant in purgatorio pñt vana glām habitā
in officio diuio. Alij aut de⁹ intueat cor: nec voce egeat
nostra. tñ cōgruētissime ordinatū est p eccliam vt hore
dicant ore z voce hūana deus laudet in officijs. Rōnē
hui⁹ assignat. b. Tho. se. q. x. ar. i. dicent. Verbis alia
rōne vtimur ad deū: z alia rōne ad homines. Ad hoies
enī vtimur s̃bis vt pceptū nrē mentis quē aliter scire
nō possent s̃bis expmā. et ideo laude oris ad hoies
vtimur: vt vel ei vl alijs innotescat q bonam de co lau-
dato op̃ionē hēam⁹: vt p hocipm euz qui laudat ad
meliora puocem⁹. z alios apud qd laudat in bonā opi-
monē z reuerentiā z imitationē eius inducam⁹. Sz ad
deū verbis vtimur: nō vt ei pceptus nrōs māscltem⁹
cū sit inspector cordiū. sed vt nosmetipsos z alios audie-
tes ad eius reuerentiā inducam⁹. z iō est necessaria laus
oris. non qdes ppter deū sed ppter ipm laudantē cui⁹ affe-
ctus exatit in deū ex laude ipm. fm illud ps. Sacri-
ficiū laudis honorificabit me: z illic iter q oñdam salu-
tare dei. Et inqñtū hō p diuinā laudē affectu ascendit
in deū intantū p h retrahit ab his q sunt p deū. fm il-
lud Esa. xliij. Laude mea infrenabo te ne intereas. p
ficiat enī laus oris ad h vt etiā pñs audies puocet i de-
um fm illud psal. Semp laus ei⁹ in ore meo. Et subdi-
tur. Audiet māsueti z letent: magnificat dñm meū.
Qd aut dic pbs q optimoz nō est laus: s. mai⁹ aliqd
et meli⁹. Un cū de⁹ sit optim⁹ nō videt laudād⁹. Ad
qd facit illud Eccl. xliij. De⁹ est maior oī laude. Rñdit
Tho. vbi. s. q loqñdo de deo qñtū ad essentia eius cū
sit incomphensibilis z ineffabilis: maior est omī laude. z
fm hāc p̃siderationē nō debet ei laus s. magi. s. reuerē-
tia: z latre honor. Un in psal. Dico. Te decz laus de⁹
quāntū ad pñm. z tibi reddet votū. qñtū ad sc̃m. Sz
loqñdo de deo alio mō. i. fm effect⁹ eius q in nrām vtili-
tatē ordinant. fm h debet laus deo. Un dñi. Laus. xij.
Diseratiōnū dñi recordabor laudē domini sup omīa
que reddidit nob dñs. s. tribuā. Debem⁹ g in hor⁹ deus
laudare. z hec apd nos dñi: laus non illa q est cordis. vñ
nō sufficeret dicere horas mēte: nec satisfaceret p̃cepto
ecclie nisi ore expmānt. Et cū priuatim dicat qñtū alijs
submisit dicit. sufficit dñmōdo. Vt tenus dicat.

Quantū ad tertium. §. III.

Causa q
re dñi lau-
dare debe-
mus.

scz causam mortuā laudatiōis dei notat hic cū dicitur
Sup iudicia iusticie tue. i. dispensatiōes quibz iusticia
vtris. Et pma z general iusticia fuit q mūdū redimēs
incarnat⁹ z passus ē p nob. Et vt dic Aug. qd inducit
mgr sc̃i. an. iij. li. Cū possz de⁹ genus hūanū potētia ab
soluta liberare de mātibz dyaboli: noluit p potētia: s. p
iusticia libare: vt imitemur cū in iusticia nō potētia. Ec-
ce iusticia. Et sup gen⁹ hūanū dyabolus sibi dominiū
tyrānicū acq̃siuisset. quia volūtariē se ei subiecit deo re-
bellando suscepit in se eam nrām. Abast⁹ hñs in se no-

stram naturā z nō culpaz. et q dyabolus ignorās ipm
deū esse intulit penā mortis instigado iudcos ad mortē
tem ei⁹ q nō erat debitor mortis. dignū z iustum fuit vt
amitteret dominium sup hoīem qd innocentē intulit
mortē. ecce iusticia. Debitor erat hō deo p p̃cepto tñ erat
debitū vt null⁹ purus hō solū possz. sed vnigenit⁹ de
factus hō in hūanitate suscepit. cui⁹ oīs actio erat infi-
niti valoris ad placādū deū suscepit penā qñ infinitā
Un dicit ps. Dolores inferni circūdederūt me. et sic per.
passionē solutū est debitū. Un Greg. Qui p nob erat
no pñi ade debitū soluit. z veteri cautionē piaculip cruo-
re deterit: z p h nos iusticia exercendo d mātibz dyabo-
li liberauit. Et q ipa passio xpi in septe tpi bz horaz ca-
nonicoz expleta fuit diuisis hor⁹ diuersa sustinēs. vt p
ex officio paruo crucis ob reuerentiā passionis institutū
fuit vt illis hor⁹ laudet de⁹ ad grās agēdū de sua passi-
one. Sc̃pties g zc. Recordare g frat pie inqñ Bern. se.
prem viciū in die passiōis dñi. s. accedas ad laudā-
dū deū in hor⁹ canonicis sup iudicia iusticie ei⁹. i. sup oīa
opa qbz iusticia exercuit p dyabolū. Debēt g deuore vi-
ci z cū attentionē. vt hñ ex de cele. m. c. Dolentes. in fine
Sz vtz ipsa attētiō sit in p̃cepto sunt op̃ionēs varie.
aliq tenet q sic. aliq q n. aliq medio mō. s. q sit nēcia in-
tentiō virtual z si nō actualis. Declarationē hor⁹ bñs
in. iij. pte. xi. c. de hor⁹. Et sciendū q septe negligē-
tie cōmittūt in officio diuio dicendo. Et pma est qñ nō
dicat pñm z ordinariū officiū ecclie sue vel religiōis sue.
sed ad placitū dic nūc vno mō. nūc alio. z de feria nō fa-
cit qñ occurrit cā abbreviatiōis. s. fac de feriis vel etiam
dicēs officiū ecclie sue. qz nō vult q̃rere breuiariū dicit
vnā antiphonā vel caplm vel orōez p alia. nō ē h abiqz
grauī p̃cepto. secus si faceret ex impotētia p̃cepto defectum li-
bri vl visus z hñmō. Itē cū dñi cursim z p̃fuse vt nō
expectet aliū in finiedo p̃sum. vel ita velocit q ipse vt
alius audies nō p̃t p̃cepto sensum s̃bz. Cui dicit p̃cepto
scire nobis pabolā: qz parabolice loqui videt vt bebrai
ce. Contra legif de Esdra scriba: q legir corā omī p̃lo
distincte z apte intelligendū. Et dicit Inno. q nō p̃cep-
cat q in diuis officijs assistēs illud qd dicit nō intelli-
git dñmō alias cor ad deum hēat z illi psallat. Si qd g
lectionē vel aliud q in choro legif nō intelligat ppter le-
gentis ineptitudinē nō peccat dñmōdo conet intelligē-
salte s̃bz. Sz si p̃t mētis euagariōem nō intelligit q dñi
vel audit non est absqz culpa negligentie aliqua. Se-
cunda negligentia est quādo dicuntur hore sincopando
dimittendo scz vel verbalis vl versus vel sillabas. In-
tegre enī et complete persoluēdo sunt hore. nam ipsarū
persolutio seruatus dicit. in futuro aut alicui debito es
quilibet esse fidelis: vt nec apicem vel iorām p̃tereat:
sed integre sine fraude debitū p̃soluat. Si quis debet
ret quondie p̃soluere alteri septem marchas. certe si alijs
quos denarios quondie subtraheret nō satisfaceret cre-
ditōi. sic infideliter agit qui in officijs sincopat quod
reprehenditur in dicto capitulo Dolentes. de cele. m. c.
Exemplū de illo sancto patre: qui vidit dyabolū in
choro cuiusdā monasterij manere: cum fratres dicerēt
officiū z mittere sepe in sacco quem secum ferebat: et
interrogatus a patre quid intromitteret. Respondit q
verba z sillabas quas illi dimittebant de officio in su-
turo iudicio ea p̃sentaturus ad punitiōem negligentie
eorum. Ubi aduertendū q si quis ex aliqua causa ra-
tionabili. vt q opozz mēdere alicui vl inuenire libz ce-
hñmō. aut etiā ex negligentia omittat s̃bz psalmi l psal-
mū: non debet subtrahere vocē: p̃cipue cū sint pauca
et redire ad omissum. et sic perturbare alios z reuolūtiōe
libroz vel subtractione adiutorij. Sed penitere de
sua negligentia in corde et p̃sequi officiū chori. et

Negligen-
tie in offi-
cio diuio.

Un timo-
pando s̃bz

La. 13. De pigritia conuersionis

Post officiū illud omīssum vñ aliquid loco eius supplere. Et idem si dormit in aliq parte. et fm Henricū in qñbet Dum vn⁹ chorū dīc vnū versum: alius aliū. estimādūz est singulos totū dixisse. quia sic ecclesia ordinauit. Et quo dīco scrupulose et irrationabilr monent illi qui faciūt sibi psciam nō dicendi qd inchoat ab officiatore vñ cantore vel ab aliqbus quibz cōmittit versus et hmoi. vt inuita totū et hmoi. supflūū enī est hoc. Tertia negligentia ē quādo in officijs vana et extranea intermiscēt. Secus si necessaria vt interrogādo de libro vñ quis habeat dicē hoc vñ illud. necessitas enī nō habz legē. vt extra de reg. iur. Quod in lege. Sed nō solū vaniloquia ibi sunt rephēnsibilia. sed etiā bona yba imprinētia ad officium vt disputabilia et hmoi. Et sicut verba ita nec opera inf ponenda sunt in officio nec prinētia ad illud. vt si quis faceret coquinā vel colligeret herbas: vel indueret secum surgit a dormitiōe dicendo interim officiūz qd est valde reprehēnsibile: qz dat sibi occasionē euagādi et irreuerētiā cōmittit. Quis enī dñs tēporalis patit sibi fieri seriosa colloquia cū hmoi opibz. Et si p totam horāz hoc faciat vel p maiori parte vt satisfaciāt pcepto fm Pe. de pal. Quarta negligentia est secum deferre vñ deferri. facere aues vel venaticos canes: qd rephēdit de celebra. mis. ca. Graui. in Cle. sunt enī talia distractiva et impeditiva officiū. Et simlr si cantat officiū debet vitari cārus theatrales: qz nō hnt talia inducere ad deuotiōem. s. ad vanitātē et delectatōem sensuale. Un̄ hīero. tractās illō apli Santes et psallentes in cordibz vestris dño air. Audi aut hoc adolescentuli qui in ecclesia cantandi officium est. nō ore sed tantū corde deo cantandū. Nec in tragediaz modū guttur et fauces medicamine limēde sunt. vt in ecclesia theatrales moduli audiat et cantica. di. xij. Cantantes. Et aug⁹. in li. p̄fess. fatef se peccare cum pl⁹ delectabat cū melodia cantus qz verborz sensus. Et in regla dīc qz nō ita seprū ē vt cantet in cāte qd sugillar eos qz murāt notā cant⁹ vt faciāt melodiā sue leuitati satisfaciētes. Quinta negligentia est qñ absqz causā legitima absentat se ab officio ecclesie qñuis puuatiū dicat extra horas. qui enī bñficiarius est in ecclesia debet officiare eam si pōt. vel p aliū cū nō potest. Et oēs clerici eiusdē ecclesie dñt in simul puenire ad eam officandā vt. vij. q. i. Illud. Et religiosi mltro mag⁹ dñt omibz horis interesse: nisi cā rōnabilr excuset. vnde etiā dis. xi. d. i. Aleric⁹ qd absqz corpis sui inēquitare vigilis deest stipēdio puuatus excoīet In ecclesijs cathedralibz vbi vānt distributiones interessētibz puant absentes illis distributionibz. sed nec tū debet pncipalr cōuenire p̄f distributionē illam. qz tūc est symonia vñ saltim turpe lucz Qui etiā tarde intrāt chor. s. inchoato officio et cito exeunt ante finē vñ in medio sine cā vigente male faciunt et a sathana instigant. Sic prz p exēplū mōachi bñi Be nedicti quē vidit ipse et ondit alijs qz dyabol⁹ p cucullā cū trahēbat ex chor. tpe orōis. s. disciplina brūis Bñdi crus fugauit. habet in. iij. dyalo. Sexta negligentia ē: qñ psallētibz alijs cantādo vñ legendo quis velit illo tpe dicere alias horas puaras. submisit ples horas p se citius dicens: bi qdāmō furtū faciūt. Itā furtū cōmittit qd re alteri⁹ vñ i⁹ volūtātē ipi⁹. cū aut voluntas religiosi sit in mōibz plati. et plar⁹ velit subditū cū ceteris p solūe horas vt iuuat alios et pueniat cū alijs p̄rio ar birrio vocē subtrahēs: vt suas orōes dicat furtū cōmittit: nec deo placet. Un̄ Bern. Ingtū est spūserō quicqd obtruler: neglecto co qz tener. nec est sufficiēs excusatio. si quis dicat se nō hre vocē bonā ad adiunādū chor. qz et in tēplo erāt vasa nō solū aurea et argētea. s. etiā enea et oīa dñi opa suo mō bñdicūt dñm: et suis vocibz non solū psitac⁹ et cignus et philomena. s. et canis et asellus

et cicada. Confabulatiōes aut et nuge et risus curiosus et vagus aspectus hinc inde et incōpositio mēbzor. vt sacrilegiū in officijs: et marie in ecclesia vitanda sunt. et de im. eccle. Decz domū. li. vi. Septima negligentia est tarditas in dicendo horas vt post debitūz tempus. Tarditas Hugo de serō victore puenire est. puid etiā. tardare ē ne gligentia. Henricus dīc in qñbet: qd est legitime occu parus vt nō valeat horis p̄ijs dicē. pōt dicere de mae vsqz ad vespas. et de sero velpas cū cōpleto sūnt. et qñ dicunt matutine de nocte: p̄ma cū matutino forte dīc pōt. qz sic est p̄fuerū in capella dñi pape: qd videt vez qñ dicunt matutine nō de sero s. post mediā noctē. De sero enī p̄nt dīc matutine seqntis diei cū sit alijs occu parus vñlibz. nam si ex somnolētia et delicijs diceret nō excusaret a p̄cto pigritie et negligētie fm Tho. in qñbet et Henricū. In tardādo aut notabilr mere ex negligentia horā aliquā dicere pōt debitū tps. s. an cōpletū dīc: puta matutinū dīc hora nona. p̄ma hora. xij. dīc. vt ruz sit mortale. Et videt Amber. in expositiōe regle tenere qz sic. Qd dūz videt dicē. nec rō aliq viger. nec autou tas canōis. Ecclesia enī p̄cipit dīc officiū nocturnū p̄ter et diurnū. de cele. miss. c. Dolentes. Et officiū vñ⁹ diei est sub vno p̄cepto. qd p̄ceptū impleri videt si ipsum officiū infra die dīc sūū. alis si dicat qz hora qñbz tēpus p̄ntū hēat dicendi qd notabilr p̄teries peccet mortalit cōmittit in die septem mortalia. cū tñ dicat qz omitten do septē horas vñ⁹ diei. nō cōmittit nisi vñ fm Guil. sed tanto gūius quāto plus dimittit. Preterea si dēteris minatio tps eēt in p̄cepto cuiuslibet hore. nō excusaretur qui ex iusta occupatōe notabilr tardaret. sic nec excusa tur qz dimitteret officiū p illa die. p̄f occupatiōes. Itē si quis oblitus alicui⁹ hore puta p̄me. dicit aliā seqū tem puta tertiā: postea perpendēs non oportz qz dicta hora omīssa. s. p̄ma: itēz dicat tertiā. sed sufficiat tantum semel dixisse. etiā si ordine postposito fm Pe. de polu. n. iij. De mltis alijs prinētibz ad materiā istā: habes in tertia parte titu. xij. c. de horis ibi vide.

Caplm. xij. De pigritia: et ibi de tarditate conuersionis confessionis et bone operatiōis.

Pigritia est filia acci die et stricte sumēdo importat tarditatē ope randi bonū qd fieri dī fm Tho. et h rephē sibile est et nociuū. Un̄ dī Accs. x. In pigritia hūiliabi tur p̄gnatio: et in infirmitate manū p̄stallabit dom⁹. Signa dicunt ligna arcuū qz tenēt rectū. Cōgnatio est p̄gnatio coz qz sit in supiori parte p̄sus rectū. Et h aut ē nociua. qz aliqz est piger. i. tard⁹ ad puidēdū alicui defectui seu fracture lignoz et nō subuenit rēpore oportuno. sequit humiliatio recti. id est ruina. Sic spūalr qd est tard⁹ ad puidendū et obuiandū defectibz suis vñ alioz inde seqt ruina spūalis: et in remissiōe manū. i. negligentia ope rum dom⁹. p̄stallat id est in psciam intrāt paulatim vicia. Aucan⁹ poeta. Tolle moras sp̄ nocuit differre pa ratis. et Greg. vbi piculū vertit vitāda est mora. di. iij. Et regula iur⁹ dīc. Mora sua cuiuslibet est nociua. extra de reg. i. li. vi. Et in figurā mādauit dñs in veteri lege omīs aues coruinū gener⁹ vt in mūdās nō debere come di: quia eaz vox crocītando est qñ cras: denotās tarditātē. et tales moras. s. pigritie et tarditatis ad bonū nō debem⁹ nobis in corpore. i. assumere. hoc aut viciū satis est generale. Unde Seneca. Nemo quicqd habet factū in futurū enī nostra distulim⁹. Laudent tñ iusti ab hac pigritia. Unde Virgences. Nullus piger inuenit in do mo sapientis. et loquitur de Abraam cum recepit angelos hospitio: cucurrit enim ipse ad tabernaculum Sara accelerauit sara simile puer festinauit ad gregē.

Titulus Bonus

Gen. xviij. Et d. bta Maria legit q post pceptū filij dei abiit in mōrana iudee cū festinatōe. i. ad salutādū Eliza berth. Lu. i. Mēscit enī tarda mōlūmā spūscū grā. vt dic ibi glo. Sumit tñ i scripta frēqnt pigricia p accidia z ne gligētia seu omīssioe bonoz opoz. Cū puerb. xxi. Desideria. sterrena occidūt pigz. noluerūt enī quicqz operari man⁹ eius. Eccl. xxiij. d. de stercore boum lapidatus est piger. omīs q terigerit excutiet man⁹ suas. Boues sunt pdicatores et doctores cparantes corda boīm vt deo fru cificēt. Stercus bouū sunt terrena q ipsi reputāt vt ster cora. Unde pdicatoz gentiū Omīs arbitrat⁹ sum vt ster cora vt xpm lucrificatū b stercore. i. affectu z occupatōne mūdanoz piger tard⁹ z negligēs sue salutis lapidat. per cūnt z occidit: fm expōsitiōe Greg. z suo qui noluit ex ercere pecuniā sibi cōmissāz dictū fuit increpariue. Ser ue male et piger qre nō dedisti pecuniā meā ad mensam et postea suū inutile mittere i tenebras exteriores. Ma thei. xxv. et de hac tarditate intelligit illud psal. Temp⁹ faciendi dñe: dissipauit legē tuā. i. propter tpus qd ho mines efficiunt se bñe ad faciendū bonū: dissipauit legē dei facientes p pcepta ei⁹. Est aut pigricia ista seu tar ditas ad bonū mala z pculosa pcpue in tribz casibus.

Primo in exhibendo se ad conuersionem.

Secundo in faciendo confessionem.

Tercio in prosequēdo opationē.

Quantū ad primum. §. i.

Pigricia est mala i pueriōe.

dicat Eccl. v. Ne tardes pueri ad dominū z ne differas de die in diē. subito enī venit ira illius: z in nouissimo di sperdet te. Qui manet fixus in aliq mōrti est auersus a deo. Cū dñs p Diere. ij. de pctōibz ait Vteritū ad me tergū z nō faciē. et Aug. diffinies peccatū dicit q ē auer sio ab incōmutabili bono. i. deo. z cōuersio ad cōmutabi le bonū. i. creaturā. puta diuitias. voluptates. honores z hmoi. Non enī tal respicit deū oculo intētiōis vt vltimū finē in pueriōe sua. sed creaturā illam quā inordinare amat. Sz qz vt dic regla iur⁹ Omīs res p quascūqz cās nascit per easdē dissoluit. i. pmo mō. ex de reg. iur. Sicut edificū sit ponēdo lapidē sup lapidē ligando eos calce dissoluit aut remouēdo lapidē a lapide cum amotione calcis. Ita in pposito cū pctm cōmittat p b q voluntas se auertit a deo z adheret creature. vt fun magi volendo delectationē ex consecutōe illi⁹ rei qz suare mādātū dei ideo si debeat destrui pctm vt recōllet deo. opz q auer tatur a creatura detestādo inordinatū affectū quēz būit ad deū z oculū intētiōis dirigit ad deū sup omīa dili genda. z hoc est pueri ad ad deū. Et ad istā cōuersionē nō est tardandū. qz vt dicit Greg. sup Ezech. Peccatum qd p pñiaz nō diluit: mor suo pondere ad aliud trahit. Et in moralibz tractās illud Esa. Et clamabūt pilosi al ter ad altez. dicit pilosus clamat ad pilosum. qz ppetra ta iniquitas ppetrandā vocat. Et dicunt pilosi bestie hab bentes apparētā būanā. z hmoi sunt pctā q spēm boni hñt vnde z actus rōnis. sed reuera actus bestiales sunt quia omē pctm fm Damal. est p naturā. i. d. rōnē natu ralem. Rōnē būi⁹ affigē be. Tho. pma scōe. q. uij. Nam hō in repēntis casibz opat fm finem pstitutū z bñum preconceptū. Sz cū pctōz pstituerit sibi aliq creatū vt finē vltimū z bz habitū viciōsuz. z repēntia frēqnt occur rant q nō patiunt morā diu cogitandi. iō in hmoi opa bñ viciōse fm malū finē quē sibi pstituit. Et ppterca nō potest diu pctōz manere quin ad alia labat. nec ppterca excusat. quia ipse sibi est causa huiusmodi propter tardi tatem cōuersionis ad penitētiā. Et ideo bū dī Eccl. v. Ne tardes pueri. ne differas de die diem. hoc est ptra il lud. Prouer. iij. Ne dicas amico tuo qui scz christus est vade z cras reuerrere: cū statim possis dare. i. te ad puer

sione. Nec est enī vof coruina cras cras. Sz aduertem tendū q coruus egressus de archa nō est reuersus ad eā De tardat ampl⁹ sed sup cadauera inuēta requirit. Colūba pō cur⁹ vof est vt. i. nūc reuersa est. Sic tardās de die in diē non reuertit ad eccliam merito. sed requirit in tpalibz ferenti bus: sz boni z simplices fideles q subito penitēt si offen dunt illi reuertunt. De tali tardatiōe ad pueriōe accu sabet se Aug. in li. p fess. dicens. Non erat q rīderē tibi. sz deo dicēte mihi. Surge q dormis. i. in pctis. nisi ver ba somnolēta z lento mō cras cras. sine mō sine paululū sed illud mō nō habebat modū. z illud paululū ibat in longū. hec ille. periculosa ē illa pcrastinatio nō solū ex eo qd dicit Quidius. Qui nō est hodie: cras min⁹ ap⁹ erit Sz qz vt dī in dicta auctoritate subito enī veniet tibi tra illi. i. mortis. Null⁹ enī secur⁹ ē de die crastina: vel scilicet subitanea morte decedet. Et fm malū statū illi⁹ scilicet cabit a deo z p dēnabit. z sic eis pgruet illud Esa. xxiij. Erit eis p bñ dñi manda remā da. i. aliquā cōmoditatē expecta reexpecta. i. me ad pñiam. Modicū tibi z modū cū ibi vt vadāt z cadant retrorsum. nō enī videt q cadit retrorsum q cadit z lateraliter cadit. sic belī ex tali casu mor tuus. Cū dī Eccl. xxi. repromissio nequissima mltos p didit. Repromissio. i. cogitatio q pctōz pluries pmitte sibi longā vitam tanqz eis de ea certus z ex q disponit multa facere in mūdo z p mūdū. z inf cetera etiā penit tere. Ista est nequā nequior z neqssima. nequā siqdes est ista repromissio. qz sibi vsurpat pctōz in b qd ē pñiū dei sz de futuro disponere. Nā dicit xps Actu. i. Non ē vof strū nosse tpa vltimēta q p pōsunt in sua pte. Ber. contra talē de futuro psumētē ait. Quid de futuro mis ser tam temerarie psumis. tanqz p tpa et momēta i tua nō in sua posuerit pte. Nequior est ista repromissio qz cū temp⁹ infiniti valoris sit sibi a deo datū facit expēdit et cū b psumit q adhuc plus sit ei datur⁹ Cū fili⁹ possi sperare q p su sapiēs dabit sibi adhuc magnū chesau rum cū illū quē dedit scit male psumpserit apud ad idē Meminisse is dī qz cū dñs pmisissz tpe noe spaciū cen tum viginti ānoz ad pūendū se ad pñiam: quia nō con uertebatur: sed centū annis male vsus esset genus hū mānū: abstulit z viginti annos de promissis Gen. vi. c. Ita dicit Hiero. de pe. di. i. Predixerat. Nequissima est: quia nō solū tēpus datū pdidit. sed in contumeliā crea toz puerit z vti disponit. Seruandū est igit quod dī Eccl. xxi. fili peccasti ne adicias itez z d pñis de pcare vt dimittant tibi. sz tps faciēdi domie dissipauit rūt legē tuam. quā sz mandas homibz ne tardent cō uersionē. Non dī ergo quis esse piger z tardus ad cō uersionē. ex eo precipue qz cōuersio dilata difficilior est accelerata facilior. Unde Beda dicit q dyabolus quan to diutius possedit: tanto difficilior dimittit. Sz pluri bus autē rationibz z modis ostēditur q difficilior sit cō uersio dilata. Primo quidē ex obduratiōe. sicut enim puerilis etas est tenera et susceptibilis impssionis si s cut cera mollis cui inslibet sigilli: et virgula dum tenera est si curva est de facili ad rectitudinē duci potest. Geni lis vero etas duriciā habz z difficulter recipit impressio nem. sicut nec lapis flecti pōt a moribz suis. sic nec rūt arboris a fortitudine sua. Cū dī Prouer. xxi. Adolescēs iuxta viā suā gradit: cū senuerit nō recedet ab ea. Quan to q quis magi tardat pueriōe. tanto magi induratur iuxta illd. Indurauerūt ceruices suas z noluerūt pueri. Secundo ostēditur maior difficultas ex contrarij ha bituatione. sicut enī materia q habz aquā difficilior su scipit ignē. vt patz in lignis aquosis: qz ignis inuenit ibi quod repugnat sibi. sz aquā. Et castrū qd habet repu gnantiā difficilior capitur qz illud qd non bz. z facilius vestis formā suscipit rectam quē adhuc nullam recepit

Coniūto dilata est difficilis

Ca. 14. De Bigritia cōuersionis.

Quæque mala et torram. Ita mēs que habet habitum vici
orū q̄ sūt p̄ia gr̄e difficili? puerit q̄ illa q̄ p̄m̄ n̄ h̄z.
v̄l si h̄z recēna habet vt dispōs q̄ defacili tollūtur et nō
ex duritūte radicata. vt habit? q̄ difficili? remouēf.
p̄s. Brūs q̄ tenebit. i. vltia nō p̄grediat et alidit paru
los suos ad perrā. i. p̄ncipia p̄corū ad perrāz penitētie
occidēdo. Tercio ostēditur ex nature dissipatōe. Pecca
tor siq̄dē dissipat bona nature. i. p̄tutes naturales. fm̄
qd̄ dicit figurate Luc. x. de p̄digo q̄ dissipauit subam
suā. i. inclinacōes naturales q̄ sūt in nob̄ tanq̄ semina
quēdā et p̄ncipia p̄tutū. S̄z peccator t̄les inclinacōes
q̄si anihilat. et tantomagis q̄sromagis morat i peccato.
v̄l difficili? puerit. An et i resuscitatōe Lazari q̄dridu
ani q̄ desiḡt pueritōem peccatoris inueterati in malis
Abūstus ostēdit facis laborare. nā infremuit spū et fletur
accesit ad monumētū. fecit lapidē tolli. clamauit et p̄r
grās egit. Job. x. Ad figurādū q̄ multū op̄et laborare
p̄corē q̄ p̄m̄at i peccatū. et fluēdo. et lapidē tollēdo ma
le assuefactōis. et damādō affectu et orōes p̄curādō scōrū
vt puerit ad penitētiā. Quarto ostēditur ex peccati
aggrauatōe. Peccatū em̄ est quoddā pōdus aggrauat
aiam vt ad deū nō possit surgere vel respicere. p̄s. Sic
onus graue grauate sunt super me. i. iniquitates. Ideo
graue ē peccatū vt celū et terre sup̄icies nō valeat susti
nere peccatōrē. vt patet in lucifero q̄ exstēs i celo empir
reo. ita grauatū ē p̄ sup̄biā q̄ de celo lapsus i centrum
terre fuit. Vñ figurat p̄cor p̄llā mlierē q̄ a diabolo fue
rat incuruata adeo vt nō posset sursum respicere p̄ mul
tū sp̄s. Lu. xij. Et q̄ro q̄s p̄l? peccat tātomagis aggra
uat. q̄ q̄dlibet peccatū h̄z suū grauatē quasi infinitūz
culpe et pene. Manifestum ē autē q̄ q̄sromagis h̄z gra
uatē sup̄ se tāto magis est sibi difficile surgere. Unde et
in Utrasp̄z legif q̄ semel b. Arsenio in heremo dictū
fuit Agredere et ostēdā tibi opa boīm. et vidit egresf? p̄
mo et biopē cedētē ligna et faciētē sarcinā quā leuare nō
poterat p̄ magnitudie q̄ p̄la cedebat adiūgēs sarcinē fa
cte. et rēptabat leuare. et mltomin? poterat. vidit exinde
aliū q̄ i foueā factā q̄ fundū nō habebat mittebat aquā
quā de fluuio bauriebat. et implere nō poterat. sed q̄ro
plus mittebat: tāto plus exibat. Exinde vidit duos por
tātes q̄d dā lignū p̄ trāsfertum. vnus ex vno capite et al
ter ex altero q̄rētes i rēplū q̄d dā introducere et nō pote
rant. q̄ longi? erat latitudine porte rēplū. nec volebat vn?
post aliū ire. h̄z de pan incedere. vñ nō poterat. Et pos
ta est aut sibi visio. vis q̄ p̄m̄ significat eos q̄ cū habe
ant sarcinā p̄corū p̄gregatā nō attēdūt ad diminuēdū
p̄ p̄niam h̄z adaugēt differētes p̄uersionē quasi in futu
rū leu? possint portare sarcinā maiorē et facere penitēti
am. q̄d falsū ē. Alius desiḡt eos q̄ et si opa faciūt de gene
re bonoz. tñ egrediūtur de aīa q̄ ad meritū. q̄ faciūt cū
hoc multa mala. vel manēt in peccatis. vñ meritū per
dūt. Tercius significat sup̄bos. qui nolunt subīnuicē ce
dere et p̄cordare in bonis. h̄z p̄tratiātur. et isti templū dei
ingredi nō possunt. nec pueri p̄pter grauatē sup̄bie.
Quinto ex elongatōe q̄ro em̄ quis magis peccat.
vel diutius morat in peccato tanto magis elongat. p̄s
Longe a peccatoribz salus. Sed nō ē verisimile q̄ ille q̄
elōgauit se a dō per. xl. annos. defacile redire possit et cō
ueri ad deū i. vij. dieb; vel. xv. quibz durat infirmitas
hominis. et hoc quo ad illos qui differūt pueri vsq̄ ad
grauē infirmitatē mortis. licet possit hoc accidere et ali
quādo cūeniat. vt patet in latrone crucifixo cū christo. et
in illo Nicolao antiquato in malis sexagenario qui ac
cedebat ad p̄stibulū victus a carne ex diuina p̄suetu
dine. qui p̄aby beati Andree apli fuit liberatus a vicio
et saluus. Unde leo papa. Misericordie dei nec mensu
ras possum? ponere. nec tempe diffinire. apud quē nūl

las moras patitur venire puerio. de pe. dist. 5. Multis
plex. Sed itō raro p̄tingit. et ideo bñ ait Eia. ly. Que
rite dñm dū inueniri pōr. inuocare eū dū p̄pe est. Dere
linquat impius viā suā. et. Multos em̄ inquit Aug?
soler decipe serotina penitētia. Sexto ex tristitie affe
ctione. quilibet em̄ naturaliter fugit tristitiaz. et qd̄ pōr
cū p̄stare. h̄z ille qui diu permālit in malo tota delecta
tio et gaudiū eius est in malo. fm̄ illud Prouerb. ij. Ac
tatur cū malefecerint et exultāt in rebz pessimis. Vñ cū
cogitat peccator q̄ debeat dimittere om̄ia illa mala in q̄
bus delectatus fuit. multū p̄stiat scdm̄ sensualitatem
salte. et frequēter accidit ei sicut symie auide dulcedis nu
clei nucis. q̄ accedit ad arborē. et cū mordēdo sentit ama
ritudinē corticis totū talē arbitras nō peruenit ad dul
cedinē cupiā medulle. sic peccator cū cupiat dulcedinē
venie p̄pter qd̄ incipit velle penitere cū percipit q̄ opor
tet cū vicia dimittere. et odia et lasciuas lumere p̄stilio
nē p̄fessionis. euacuare bursam p̄ restitucōe. petere veni
am letis. q̄ nūq̄ se humiliat videt sibi nimis amarū.
vnde dimitte facere vel malefaci. Unde et iuuenis q̄ pe
tijt a christo. qd̄ faciēdo vitā eternā haberet. Respondit
dēmū. si veller esse p̄fectus daret om̄ia pauperibz. quo
audito abijt tristis. Marb. xij. et nihil fecit q̄ habebat
multas possessiones et nimis durū videbat illas dimit
tere. Septimo ex diaboli impugnacōe. cū quis mo
rat in peccato diabolus nō multū impugnat. q̄ su? ē.
sed cū p̄pendit q̄ velit recedere ab eo p̄ penitētiā multū
impugnat. et tāto plus q̄ro diut? possedit. et p̄maxime
in articulo mortis. q̄ scit se ampli? rēpis non habere ad
temprādū. et magis infestat. venenū dicit serps habere
in cauda. vñ et dñs dixit serpenti antiquo Gen. ij. Tu
insidiaberis calcaneo ei. i. mulieris. i. extrinsece vite magis
impugnās q̄ alio tempe. Si em̄ diabol? accedit ad san
ctissimos viros in fine ad temprādū. si forte posset eos
decepe. Nā accessit ad christū i passiōe. p̄pter qd̄ ait xps
Job. xij. venit. i. venit p̄nceps mōi. et i me nō h̄z quic
q̄s. multo magis accedit ad eos qui malevixit et distu
lerūt puerionē in fine. S̄z sicut sancti in vitā et sancti
tate pueri sunt ad deū. ita et deus tempe necessitat? cō
uerit ad eos iuādū p̄ra pugnās diaboli. et sicut pec
catores in sanitate non sunt dñi recordari. nec ad deum
puerū. ita valde timendū ē. ne i morte deus obliuiscat
eor. Aristot. Mac aniaduersiōe percutit peccator vt mo
nens obliuiscatur sui. q̄ dū viuere oblitus ē dei. sed et si
puerat vere ad penitētiā tūc ex tarditate sue pueri
onis non reprobabit comodū sed detrimentū mulum.
scz penarū. salte purgatorij. scdm̄ illud qd̄ ait August.
Prius ē purgandū igne purgatoris qui in aliud secu
lū distulit fructū conuersionis. de peni. distina. vñ. null?
Ex his om̄ibz apparet q̄ non ē differēda puerio h̄z tem
pus faciēdi dñe dissil. le. tu. qua admones. vt q̄cietus. re
uerantur ad te ne indurentur. et difficilior sit eis con
uersio.

De dilatione confes. §. ii.

fionis non fienda. dicit p̄s. p̄occupem? faciē dñi in cō
fessione. i. anteq̄ accedamus an̄ faciē dñi seu p̄spectum
ei? faciam? p̄us p̄fessionē. Quidit an̄ faciē dñi qui acce
dit ad adorādū. q̄ tunc cū ip̄o loquit. scdm̄ Jsid. et mul
to magis cū misse astamus. vbi realiter i sacramēto est
dñs. vel cū ecclesiā visitam? vbi om̄i tempe debet esse in
tabernaculo corpus dñi. sed ire ad adorādū vel audire
missā vel ad ecclesiā debet quotidie fieri. Et sic etiā p̄fes
sio fienda esset ab illo quē cōscientia grauat de mortali.
Nā cū querit vtz p̄fessio de mortalibz sit de necessitate
re fiēda statim habita oportunitate. q̄uis aliqui dicāt
q̄ statim fieri oportet. tamē cōmunior opinio Thomē.
(SS)

Titulus Bonus

Periculis. et aliorum est quod non teneat de necessitate nisi in quibusdam casibus de quibus infra dicetur. tamen in omnibus periculosum est differre ea. Sed sciendum quod triplici periculo differri.

Differre aliquando damnosum.

Differre aliquando pestiferum.

Differre aliquando salutare.

Quantum ad primum. §. III.

Differre quoniam quod habet copiam confessionis et idonei differre confessionem nullam utilitatem affert. sed multiplex damnum. non est autem cunctosum. sapienter viri facere illud vult ei non potest sed utilitas et multum damnum. propterea infirmus vel qui habet curam eius cito pertracta infirmitate mittit per medico et eam patefacit. quia ex mora videt sibi periculum immineere. ita infirmus in anima cognoscens se infirmum medicum salutis querit. quare debet se sacerdotem et confiteri. Nam sacramenta sunt quod damnum medicine anime. et alij quidem differunt ex negligentia confessionem versus ad quadragesimam sequentem. alij negligentiores versus ad finem quadragesime. alij negligentissimi versus ad infirmitatem gravem. Et illi qui differunt versus ad quadragesimam. ex hoc incurrunt periculum et damnum. periculum quidem quod possunt mori morte subitanea interea habentes mortalia vel loquela amittere. et sic privarentur confessione. ex qua aliqui ex attritu fit purgatus. et sic saluat qui alias non saluaretur. damnum etiam incurrunt. quia multorum ex tanta dilatio obliuiscuntur peccatorum que non ita quod ad penam remittunt per generale confessionem obliuiscuntur sicut si particulariter confiterentur. quod melius facere posset et plenius si non tamen differret. Damnum etiam incurrunt et privationem illorum bonorum que consequuntur pluries in anno confitendo. vel suffragia orationum confessionis. ammonitionum per confessionem augmentationis. graue remissionis pene. Sed et magna fatuitas ostendit non facere diligentiam per animam quam quod facit per caligam. Unde Bernardus. Omnia infantia hominum. pudes sordes abstrahere. si per confessionem. et non pudes pertrahere. Abstergit caligam. si luto. et premittit animam. et manifestum est quod non in capite anni abstergat caligam a luto sed quasi quotidie ne corodatur a luto. Illi etiam qui differunt versus in finem quadragesime magnam versus negligentiam committunt. Nam cum in finem omnes differant et non possint audire vnusquisque nisi per se separatim multique habeant confiteri et confessores pauci respectu de officiare habeant ecclesias et pluris officij oportet quod multi remaneant inconfessi. et multi alij propter festinantiam sine male confessi. Et quolibet disturbium etiam minimum diabolus operante facit eos dimittere confessionem quasi putantes se excusatos. ex quod non possunt sacerdotes habere paratos ad eorum voluntatem. Tales etiam bona multa quod faciunt in quadragesima. vt ieiunia. elemosinas et orationes faciunt ea infructuosa. quia frequenter ante confessionem nec peritio ne habent. parum etiam penitentiae faciunt in gratia. quod subito transacto pascale reuertuntur quasi ad vomitum. Unde in principio per. facit tua laua. in confessione. Mattheus. v. Regis in vinasparz de quodam religioso qui erat bonus et virgo sed tardus ad confessionem in fine moris sue religionis propter quod semel in infirmitate constitutus in visione aspexit christum venire ad iudicandum mundum. Et cum singuli ante tribunal christi ducerentur ad reddendum rationem de operibus suis et in ea iudicarentur ad penam vel premium. Cum ventum est ad ipsum religiosum accusatus est coram iudice de tarditate confessionis. propter quod vicium sententia data est a iudice. quod traheret ad penam. sed regine gloriosa cuius erat deuotus per. eo filium deprecante. tum quod iuuenis et delicatus. tum quia sibi deuote virginatatem seruauerat. fuit mutata sententia et decretum quod sibi per illa vice parceretur. ita tamen quod de tali pigritia et tarditate confessionis se emendaret.

Quantum ad secundum. §. IIII.

dum differat confessio pestifera. seu mortifera. et in fine per. de d. i. ha. 1. ubi ran. in. ubi in quatuor casibus non potest differre confessionem. quod non potest differre confessionem mortaliter. de mortalibus versus ad finem anni. alius peccaret mortaliter. celebrando repperato alio mortali per. vltima per confessionem. Non enim sufficit tunc peritio sed requirit de necessitate confessio ante coitionem vel celebrationem. nisi cum immineret periculus celebrandi. alius scilicet res magni scandalum populi. nec tunc possit habere copiam confessionis. Tercio et Joh. neapoli. dicitur. Idem esse si habet suscipere ordines sacrum. Per. at de pat. creditur se ad oem faciem suscipiendum nisi baptismum vel sit necessaria per confessionem de mortali non dum confessio. Nec in. ubi. Secundo de scrupuli. cum. scilicet quod format sibi periculus quod teneat ad statim confitendum habita oportuna nitare alius peccet mortaliter. si talis non deponit huiusmodi confessionem quod facere debet ad periculum boni viri. versus peccat mortaliter. quod per periculus facit. nam omne quod fit per periculus edificat ad gehennam. xxviii. q. i. §. et bis. Tercio ratione periculi. cum. scilicet quod post mortale peccatum intraturus est bellum etiam iustum. vel per loca periculosa transiturus ubi imminet periculum mortis vel infirmitate graue incurrit. nam tunc non habet inferre ab aliquo mortali. quod quod amar periculum incidit in illud. vt dicitur. Acci. ii. §. et medici habent in proprio quod cum vocant ad infirmos primo debent eos inducere vt mittant per medicos animas. scilicet confessionem ubi vt faciant confessionem. vt ex de pe. et re. cum infirmis. Et sanguinei etiam debent eos inducere ad faciendum. Quarto ratione dubij. scilicet quod dubitaret data oportunitate se amplius per annum non posse habere copiam confessionis. cum tamen habeat de necessitate confitenda vel mortalia vel quod non habet morari clausus in castro seu castro vel in carcere. vel quod habet ire ad remoras pres. et licentia non habet vel habet copiam non potest alius confiteri et huiusmodi. In alijs quod casibus est necessarium non differre confessionem ad caput anni. alias non excusaretur a mortali.

Quantum ad tertium. §. V.

differri potest confessio salutare cum viget tpe sciende confessionis nis vt in. xl. quod arduis implicat quod dimittere non valet vel mere passionis. ex quod non videt se tunc dispositum ad faciendum diligenter confessionem sed licentia. propter sacerdotem perit dilatores per aliquos dies vt quod faciat. vel etiam cum sit ligatus finis excois vel in alio perco ex reuerentis expe etat absulatores ab huiusmodi non piger ad percurandum. non est differenda confessio nisi cum roabilis vigeat. Unde et per decem leprosis sibi occurrentibus pereribus misit. scilicet mudas tionis dixit. Ite ostendite vos sacerdotibus. Luc. xvi. non dixit expectate versus ad menses vel dies sed subito. Ite nunc et cundo mudati sunt. Legit de quodam iuvene nobili et diuiti in mundum quod cum esset vanitatis. et lasciuie deditus tamen in mane surgens a dormitio faciebat semper istam orationem vt deus non permitteret ei mori sine auisamento. id est quod sibi prius manifestaret finis suus. Semel autem hanc faceret orationem apparuit angelus dicens cum exaudiret. quod non moreretur sine euasamento. siue sine penitencione. ex quod iste affecurat magis se volupratis oibus immergerat. inde ad modicum tempus quod die surgens de lecto sensit dolor capitis propter quod domum non egrediret. locum veniunt ad eum vt cum ipis iret ad solacia. sed minime acquiescit. super nit febribus et in lectum stermit se. sanguinei admonet vt confiteatur sic debet facere. Respondit ille quod non est infirmitas illa ad mortem vt oporteat confiteri. sed subito liberabit. febribus incrementa suscipit. admonet ite ab amicis de confessione. Respondit quod oino vult eam facere sed vt melius possit perficere vult expectare alientatores febribus. auget infirmitas. et cum iportune a suis de confessione rogaret. Respondit se ita guarit quod nesciret quod diceret sed diminuta vel alleuiata infirmitate oino faciet. Demum appropinquante morte angelus apparuit ei dicens. Tempus est vt egrediar anima tua de corpore.

Alii casus sunt licet differat confessionem

Ca. 14. De ociositate.

finis tuus venit. Conqueritur iste dicens. Dominus deceptus me. quia promisit mihi quod non moreretur sine aulamento. ecce de hoc non fui aulatus. Aut angelus. Immo multoties fuisti aulatus. nam cum superner infirmitas illud fuit aulamentum tuum mortis. Quia tibi a sanguine dicebat illud fuit aliud. cum tibi a sacerdote dicitur fuit illud aliud. noluit audire non tamen tibi amplius tempus operis quod moriaris. et sic sine confessione mortis ad infernum deductus est a demonibus. et tunc prius facienda digne dissipaverunt legem tuam.

Tertio pigritia seu §. VI.

Pigritia in operibus
tarditas est in piequendo bonam operam inchoatam. sed ad hanc remouenda faciunt consideratio breuitatis temporis presentis. Et per. Moli cunctari in tempore angustie. Consideratio enim quod latet ipse rex que velociter et cursim transiit. Sap. v. Transierunt omnia illa tanquam umbra. Consideratio etiam velocitatis et strenuitatis quam habet mali in his qui sunt inuita vel notia eis ut in factis mundi. ps. Veloces pedes eorum ad effundendum sanguinem. Ps. i. Pedes eorum ad malum currunt et festinant ad effundendum sanguinem. Ps. 119. Impi ger extremos currunt mercatores ad indos. per mare pauperum em fugiunt. per saxa. per ignes. Berni. Magna perfusio. ardens desiderium secularis vitiosa quam nos vitia. Cum contra sollicitudine et festinantia seruunt serui et familiares domus suae. Concipiunt semel daut aqua de cisterna bethleem quam tunc occupabant philisti inuicia israel et dixit. Ad si quis mihi daret aquam de cisterna illa inmediate absque alio mandato. tres ex capitaneis suis mori sunt. et transientes per medium castrorum philistinorum hauserunt aquam de illa cisterna et sibi obtulerunt. Non peccidit tanta tarditas in persecutio bonorum operum nisi ex magis tepiditate mentis et defectu amoris diuini. Sed ut dicitur Ps. 119. f. Sicut accit dento et sumus oculis sed molesta sunt. ita piger his qui miserunt illud et ex hoc sequitur aliqui multa mala. Exemplum de leuita qui fuit in bethleem ad reduendum vxorem suam quam recesserat ex indignatione ab eo. et cum sibi reconciliata ad reuersionem se pararet. focer suus persuasit ut non ita cito iter sumeret. Et quod sic differendo persuasus tardauit nimis iter sumere. non potuit applicare domum suam illa die. sed in gabaa hospitatus maximam iniuriam ibi passus est et vxor libidine inco-laz occisa. et. ut habes Iud. 19. Et percipue solent homines esse tardi in executione vororum que faciunt et adimpletione penitentiarum iniunctarum in confessione. quod est multum nociuum quod aliqui propter hoc obliuiscuntur. et sic oportet iter de nonuo facere confessionem vel faciunt eas inuoluti in mortalibus. et non valent eis ille satisfactores ad soluendum de debito penitentiarum finem doctores. Tho. et alios. Sed maxime sunt homines tardi ad restitutiones faciendas et adimplenda legata ad pias causas facta a testatoribus qui debet excommunicari ut necatores animarum. ut dicitur xij. q. ij. c. qui obligatores. In de quo ante defunctorum non percipiunt illud suffragium quod est ad graue peccatum talium retardatum siue hereditum siue executorum. Quia et aliqui apparuerunt ipsi ante defunctorum viuis proque rentes de tali dilacione vel defraudacione. Et sic ipsi faciendi digne dissipauerunt legem tuam quam mandas talia quam citius fieri. omni anno dicit se velle talia facere. et tamen semper expectat alium futurum et nunquam faciunt. Contra dicitur Esa. xl. Qui sperant in domino mutabunt fortitudo dinem. quia ubi prius erat fortis et velocis per factis mundi. erunt postea per spiritualibus. scilicet fortis assumet penas ut aquila. sed ad velociter bene operandum volabunt et non deficient.

Capitulum decimum quartum De ociositate.

Ociositas etiam filia est accidie. et valde reprehensibilis. percipue in tempore gratie. Unde et specialiter fuit dictum his qui ad vnde decima hora vocati sunt ad colendam vineam designantes

eos qui pertinent ad nouum testamentum. quod hic statim tota die. Reprehendit ociosi. Mat. xx. Exempla enim habemus in nouo testamento et rationem urgentem nos ad laborem. nec enim deest seruum aut discipulum occurrere domino et magistro suo laborante usque ad mortem. Christus enim dei filius dominus et magister laborauit pro nobis. Laborauit sustinens aut ipse per Eisa. f. Discurrebat enim per ciuitates et castella predicans et curans infirmos et fatigatus semel ex itinere sedebat super fontem. Jo. uij. et ne in illa refocillatione esset ociosus mulierem samaritanam instruxit et illuminauit. Sumus etiam facti serui empticii. Empri enim estis precio magno. scilicet sanguine christi effuso in cruce ait Aplos. i. ad Cor. vi. Et ideo glorificate et portate deum in corpore vestro semper laborando pro ipso domino non otio tempore pendendo. Merces insuper nobis in nouo testamento laborantibus citius soluitur. Mat. xx. Redde illis mercedem secundum laborantibus secundum a nouissimis. id est sanctis noui testamenti. Nam patribus veteris testamenti quantumque perfecte laborantibus. non datur eis merces momentanea. sed ad limbum descendebat expectantes per eternam annorum premium. Nobis autem tempore gratie aperta ianua passionis christi subito datur merces regni celorum. cum modo non sumus ociosi sed solliciti operatores. Beda. Regnum celorum non ociosis et negligenter tribus sed perentibus per orationem querentibus perlectionem per sacrorum eloquiorum audicionem per uirtuosorum operum impletionem datur. Contra de ociosis dicitur in ps. lxxij. In labore hominum non sunt. et cum hominibus non flagellabuntur. ideo tenuit eos superbia. operi sunt iniquitate. Vnde osti non sunt in labore hominum. quia nolunt laborare sed quiescere. In quibus verbis prophete possunt tria notari qui pertinent ad istud vitium quod multum abundat.

Primo ociosum vitium insinuat. ibi. In labore hominum non sunt.

Secundo inferni supplicium et reservatum. ibi. cum hominibus non flagellabuntur.

Tertio mali plurimum inde generatum. ibi. ideo tenuit eos superbia.

Quantum ad primum §. I.

dictum Job. v. Domo nascitur ad laborem ut avis ad volatum. quasi diceret. sicut aui naturale est volare: ita hominibus laborare. Unde de sancta ecclesia seu qualibet virtuosa anima dicit Proverb. vlti. Panem ociosa non comedit sed operata est consilio manuum suarum. et ipse Salomon puerb. xij. ait. Qui operatur terram. exercet corpus suum. vel terram cordis sui saturabitur panibus. et refectoribus spiritualibus et etiam corporalibus. qui sequitur otium stultus est. Et non vna tantum sed multiplex stulticia habet in se ociosus et exercet.

Et prima quod quia ipse facit locum diabolo contra illud quod ait aplos. Nolite locum dare diabolo. Maxima stulticia est locum dare vel vires inimico suo mortali. quod fit per otium. Dicit enim extra de vi et ho. de. in decretis. Ociositas et voluptras sunt arma hostis antiqui ad miseram animam capiendam. Et ideo bene dicit Hieron. Semp aliquid boni facito ut diabolus inueniat te occupatum. de ps. disti. v. Nunquam. Neque quis facile capit a temptatore qui alicui bono vacat exercitio. Regula fuit sanctorum pariter ut haberetur in colla. Job. cassi. quod ociosus a pluribus infestatur de demonibus. sed bene operas solus ab vno. quinimmo et ille etiam de facili non infestatur. Unde ibi narrat quod cum quidam sanctus pertransiret ante cellam cuiusdam heremite incipientis seruire deo. vidit diabolum manentem ante ostium celle sue. et cum aliquandiu moratus fuisset. postea introiuit et firmavit se ille sanctus pater ad videndum finem rei. Inde ergo ad modicum diabolus exiit cellam iterum expectans ad ostium. et paulo post iterum ingressus est cellam. et postea exiit. sicque alternatim pluries fecit. Demum pater sanctus ingressus visitauit iuuenem. et perquirens diligenter de operibus.

Titulus Bonus

etiam inuenit quod cum ille aliquid boni operabatur diabolus tunc exibat quasi non valens tempore cum cum oculo vacabat tunc diabolus intrabat et diuersimode temptabat eum. unde admonuit cum ut sibi cauere semper ab oculo narrans quod viderat. David sanctissimus dum fuit in exercitio persecutionis saulis immunis fuit ab illis magnis peccatis in quibus postea incidit cum fuit in quiete hierosolymis. scilicet adulterium. proditionem et homicidium. Adulterium perpetravit surgens a dormitorio oculo vacans ij. Reg. xj. Et si non valet quis semper vacare oculo in lecto in et speculationi non tamen debet se oculo tradere aut quod vanum facere. Nam ut dicit Bernardus. propter oculum oculosam sectari ridiculum est. sed aliquid honeste recreationis assumere in locutione vel corporali exercitio. Corporalis enim exercitatio ad modicum utilis est. ait apostolus. j. Ibi morbetur. et tamen utilis est. Secunda stulticia quia ponit se in tali statu quod inferior brutis animalibus inuenitur. Nam brutis animalibus licitum est comedere etiam non laborantibus. sed oculo phibet apostolus manducare. ij. Thessa. iij. dicens. Si quis non vult operari non manducet. Et merito. quia dictum fuit primo parenti in persona omnium. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Genes. ij. quasi di. Si volueris comedere oportet et laborare. Et non solum inferior inuenitur oculosus animalibus brutis sed etiam cunctis creaturis a cunctis discordans. Nam omnis creatura aliquo modo operatur secundum modum suum nulla est ociosa. Unde et commentator dicit quod qui aufert operationes a rebus aufert essentias rerum. Sed ociosus ita est inuis quod nil boni operis facit quod sibi conuenit. Conuenit enim homini operari secundum rationem in quantum est homo. Et propterea congrue dicit Seneca. Oculum sine litteris mors est. et viui hominis sepultura. Ideo autem dicit. oculum sine litteris mors est. quia cum litteris est vita et valde laudabile. de quo Augustinus dicit. Oculum sanctum querit gratia veritatis. viij. q. j. qui episcopus parit. Et appellat oculum cessationem ab operibus exterioribus ut vacet deo. Unde Bernardus. Vacare deo non est oculum. scilicet malum. sed negotium negotiorum. Dicit iudas in epistola sua de talibus ociosis quod sunt arbores autumales infructuose bis mortue. Arbori autem primo plantata si purum fructum facit tarde facit. sic ociosi si aliquid boni faciunt illud volunt facere in fine quando parum vel nihil faciunt. et sic sunt bis mortui. quia hic morte peccati et postea morte inferni. Tertia stulticia ociosus est quod tempus amittit. ad quod seruandum admonet scriptura dicens. Noli consumi tempus et dedina a malo. Eccl. iij. Et merito debet diligenter conseruari non periri ut ociosus faciat. Nam est preciosissimum. est et breuissimum. est eius vltimus examen sciendum subtilissimum. Quia cum ad preciositatem dicit Bernardus. Nihil preciosius tempore. sed nil hodie vilius reputat. Idem. Non parum estimes tempus quod et in factis et in dictis expenditur ociosis. vult enim verbum irreuocabile nec aduertit insipiens quod amittit. Adeo preciosum est tempus quod modico spacio ei potest homo consequi vitam et vitam eternam. promereri scilicet latro cum christo crucifixus in modico tempore paradysum promeruit. Tam preciosum est tempus quod damnati darent omnes thesauros mundi si haberent in potestate sua probando momento temporis quo possent penitere et euadere tantas penas. Nihil ita precium possidemus sicut tempus. Unde Seneca. Reliqua nobis aliena sunt. tempus tamen nostrum est. Et ideo bene dicit apostolus ad Gal. vi. Dum tempus habemus operemur bonum ad omnes. quod d. nullus sit ociosus

Tempus est preciosum.

Tempus est breuissimum

bene operando. Et. ut multa alia recuperari possint ut diuitie amisse. sanitas perdit. aliquid etiam vita. ut in resurrectione. sed tempus amissum nunquam recuperat ociosus. Job ix. Dies mei velociores fuerunt cursore. Seneca. Infinita est felicitas temporis. punctum est quod viuimus et punctum minus. Est enim breuissimum respectu futuri status quod succedit quod est perpetuus et nunquam deficit. ps. Nihil ante oculos tuos tanquam dies besterna quod preterit. Breuius adhuc restat tempus si demas de eo tempus quod dormimus et alias necessitates iunimus. quod est quasi perditum. et ideo apostolus ait ad Eph. v. Redimite tempus quoniam dies mali sunt. diligenter et vilius ter expendentes ipsum non ociose. Quantum ad tertium subtile examen fiet de nobis circa temporis usum. Bernardus. Omne tempus tibi impersum a te erigetur qualiter fuerit expensum et sicut capillus a capite non pibit. ita nec momentum a tempore. sed quod non erigit ratio. Tamen. j. Vocauit aduersus me tempus sed deus ut preter electos meos. o quam male poterit rationes reddere de tempore ociosus. quod non solum momenta amittit temporis. sed horas integras dies menses et annos. seruum inutilem ait dominus in parabola. i. ociosum mittit in tenebras exteriorum res Math. xxv. Quarta stulticia ociosi est. quod cum debeat in hac vita soluere vel minuire debita ad quod tenetur et ipse magis adaugere. et ratio dicitur. Redde quod debes. Math. xviij. et apostolus Rom. xij. Reddite omnia debita. sed multa sunt debita nostra. Bernardus. O homo si scires quam multa et quam multis debeas videres quod nihil est quod facis vnde non esses ociosus. primo debes prope vitam tuam ponere. quod ipse potest polliceri aiaz sua. ideo apostolus ad Gal. ij. Dilexit me et tradidit seipsum pro me. Secundo erigitur peccata peccata futura vitam meam ut faciam fructus dignos penitentie. Quid si tibi teritum debitor ostendat quod sibi vendiderit. puto quod gliaz desideres quam nec oculi vidit. mone ad hanc etiam totum quod facis potest dare oportebit. et vltra hec omnia debes totum quod es a quod totum habes quod te fecit et bene. Dec Bernardus. Si miser ociosus non reddit debita. sed quid magis augere. Quinta stulticia ociosi est. quod cum possit ex se producere et recipere fructum multum meritorum et premiorum vult permanere sterilis et infructuosus. Posui vos ait christus Jo. xv. ut eratis et fructum afferatis et fructus vestri maneat. Potest enim et producere fructum cordis bonarum cogitationum. sanctarum affectionum. pia recordationum. Sed ociosus sine fructu repetitur. sic et vicus ad quem cum venisset christus et non inuenisset fructum et maledixit et subito aruit. Math. xxj. Potest et producere fructum oris qui sunt di laudatio. gratiarum actio. vocalis oratio. peccatorum confessio. primi instructio. Proverb. xij. De fructu oris sui reprobendit vnuquisque bonis. sed ab omnibus his ociosus est extraneus. potest et debet producere fructum bonorum operum ut elemosinarum. peregrinationum. visitationis infirmorum. et hominum. ps. De fructu operum suorum satiabit terra. sed omnibus his parat ociosus. quod cogitationes habet vanas et inutiles. Et de vobis quod cogitatis inutile ait propheta. Verba habet ociosa. sed ut dicit christus Math. iij. De omni verbo ocioso reddet homines rationem in die iudicii. et opera viciosa. Unde Hieronimus. Opera eorum vana et risu digna. Sexta stulticia ociosi est. quod vult quiescere in loco ubi oportet laborare. scilicet in vita presentis christus Jo. ix. Non veni vos care vos requies sed ad laborem. Bernardus. Impudens et imprudens milia milium misstrabat ei. et decies centena milia assistebat ei. sed ad operandum quod eis congruit. et tu sedere presumis et ociosus. Ad quod etiam figurandum sex diebus operatur est deus diuersas creaturas et omnes faciebat. et in septima requieuit ab omni opere. ad inuendendum quod in vita presentis signa per senarium numerum et sex homo operari non ociosus si vult in septima. i. in alia cum deo desecere. Septima stulticia est quod cum sit ociosus submersus in profundo stulticie malicie sue non vult porrigere manum suam ad laborem cum tamen alius non possit exire. Seneca. Stulticia non emergit nisi ad laborem

Rog. red dem. de tempore.

Ociosus vult permanere sterili

La. 15. De desperatōne.

rem manū porrigit. Nā fm p̄m s̄tus & sciētia sūt circa
difficilia. Et Virgili⁹. Facilis descēsus inferni. s̄ reuoca
re ad auras. sursumq; attollere gradū hoc opus. hic la
bor est. & christus. cōtendite intrare p̄ angustā portam.
Luc. xij. Erre magna stulticia esset eius qui se videret
in aquā cecidisse & nisi laborādo & apponēdo manū pos
se euadere ibi remanere.

Quantū ad secundum. §. II.

Ociosi
refuant
in inferno.

ex otio generatē plurima vitia sequit̄ inferni cruciatio.
& ideo secūdo dicit ps̄. Cū hominib; flagellabūtur reuer
tentes ad laborē penitētie. flagellabūtur h̄ cū hominib;
s̄ ociosi nō cū hominib; sed cū demonib; in inferno. p̄p̄
locus otiosi ē i inferno. Ratiō est. Aōst̄at q̄ otiosi in celo
nō reperiunt̄. Nā celū empiriū est locus eoz & merces
qui operati sunt fm illō 2. math. xx. Loca oparios & red
de illis mercedē. & Eccl̄. Bonoz laborz gl̄iosus ē fruct⁹.
In paradiso etiā terrestri nō recipiet. q̄ cū d̄s q̄ trāstu
lit. Adam posuit illic vt oparetur. nō vt oraret. In pur
gatorio nō erit. q̄ ibi flagellātur homines a deo. Sed de
his ociosis dicit q̄ cū hominib; nō flagellabūtur. 2. d̄
quoq; loco indignus ē fm pabolam xp̄i. De ficulnea nō
faciēte fructū. De qua dicit d̄s vinec. Succide illam vt
qd etiā terrā occupat. i. hūc mōm inutiliter. Et cū nō sit
ali⁹ lo⁹ restat q̄ in inferno cū demonib; flagellētur. Uñ
saluator math. vij. Omnis arbor nō faciens fructū bonus
excidet & in ignē mittet̄. i. infernalē. Et loquit̄ ibi exp̄s
se de arborē sonali que nō facit fructū bonū cū nō facit
opa bona. & h̄ excidet p̄ morte. & otiosus in ignē inferni
op̄ietur. vñ ps̄. Quis ē hō qui vult vitā s̄z eternā. De
clina a malo & fac bonū. i. fructū op̄m nō s̄tes otiosus.

Quantū ad tertium. §. III.

multa do
cunt ocio
sitas.

Aliud qd otium sequitur ē multiplex malū peccatorūz
Uñ d̄r. Ideo tenuit eos supbia. eos s̄z qui nō sūt i labo
re hominū sed in otio. & op̄i sunt iniquitate. i. pleni om
ni iniquitate. Eccl̄. xxxij. Multa maliciā docuit ociosi
tas. & alibi. In desiderijs s̄z mal⁹ est omnis ociosus. Ber
nard⁹. Omniū tempraionū & cogitatonū malarū & in
utiliū sentina est ocii. sicut sentina i navibus recipit om
nes sordes corporaliū. nec im̄z. Nō em̄ pōt eoz vigilantis
esse sine cogitatonib; vñ si quis ē ociosus ex quo nō cogi
tat bona oportet q̄ cogitet mala. Cogitatonēs aut̄ male
trahūt ad opa mala. & p̄cipue vitia carnalia. Ezech. xvj
Dec fuit iniquitas sororis tue zodomē. supbia. saturitas
panis & aque & ocii. Salomō dū fuit occupatus i edi
ficijs templi & domus sue nō exarsit amore mulieris
sicut postea cū se ocio tradidit poeta. Vñ si tollas peri
re cupidinis artus. Inducit etiā ocii ad curiositatem &
nugacitatē. Unde apo. j. Abi. v. de viduis mal⁹ inquit.
Adolescētores viduas deuita. discūt em̄ circumire do
mos nō solū ociose sed & p̄bose & curiose loquētes que nō
oportet. Et Bern⁹. Ociositas ē mater nugarum & nouer
ca p̄turū. Et alibi. Sūma mētis malicia ocium iners.
Abuchodonosor cū maneret in aula palatij sui. in sup
biam elatus ē dicens Nōne hec ē babilon quā edificau
i in fortitudine mea. p̄pter qd in bestia mutatus ē fm fan
tasiā. Dan. iij. Filij quoq; Dan veniētes lachis ad po
pulū quiescentē atq; securi p̄cussit in ore gladij. vrbē
q; incendio tradiderūt. Judi. xvij. ad figurandū q̄ dū
q; quiescit ocio demōes capiūt aīam atq; diuersi vitij
incendūt. Unde & in euāgelio Lu. xj. & math. xij. Spūs
immūsus exiens ab hoīe p̄ penitētiā cū postea reuertit̄
temprando cū inuenit domū mētis vacantē. i. ocio. cum
sepe spiritib; ingreditur. & habitat ibi. i. cū vniuersis
peccatis. sic ergo qui in laborib; hominū nō sunt tenuit̄
eos supbia. Et q̄ ipa regula est mater vitioz exinde op̄

ti sunt iniquitare.

Capitulum. xv. de Desperatōne.

Esperatio filia ponit

tur acidiē fm Grego. Tho. & aucto. Pro cui
tus declaratōne sciēdū q̄ sicut p̄a estimatio intellectus
circa deū est q̄ ex ipso pueniat homini salus p̄secutio be
atitudinis. venit peccatoz & adiutorij in arduis & peris
culis. qd p̄inet ad spem. ita falsa opinio vel estimatō in
tellectus circa deū ē q̄ nō tribuat beatitudinis p̄mum
bona facientib; vel nō largiat̄ vetuā petētib; & in picul
nō subueniat. qd p̄inet ad desperatōem. sicut ergo spes ve
ra estimas de deo ē virtuosa. ita & desperatio p̄ p̄ranum
falsa estimans ē vitiosa. Si quis aut̄ desperaret de deo
qd est natus adipisci vel de eo qd nō ē debitum adipi
sa desperatō tal̄ n̄ ēēt p̄m. s̄bi grā. Si q̄s medic⁹ despa
ret de curatōe alicui⁹ infirmi. vel si q̄s agricola desperet
se fieri posse impatore. aut simplex dericus papaz. nō
peccat. & hoc p̄pter impossibilitatē p̄sequendi talia. Sic
etiā damnari si desperaret se posse p̄sequi beatitudinē
vel veniā delictoz. desperatio nō imputat̄ eis ad culpam
q̄ sunt in statu desperandi. p̄pter impossibilitatē reditus
ad beatitudinē. vnde damnatoz desperatio nō est eis ad
culpam sed p̄s damnatōis. Sed q̄ homo dū ē viator
natus ē cōsequi beatitudinē. & est possibile adipisci. est i
mando p̄ranū. i. q̄ nō possit adipisci est falsum estima
re de deo & grauissimū peccatū desperatōis. Tho. ij. q.
quest. xx. Leo papa. De nemie est desperandū dum ē in h̄
corpe p̄stitutus. q̄ nonnunq; p̄silio maturiori p̄ficiat qd
diffidētoz etate differt. De desperatib; dicit ps̄. Non
sperauerūt in deo saluari suo. Ubi notandū q̄ triplex ē
desperatio.

Desperatio glorie adipiscende.

Desperatio venie consequende.

Desperatio miserie euadende.

Quantū ad primum. §. I.

d̄r Job. vij. Despauit. neq; q̄s vltra viuā. i. vita grē. nec p
p̄is vita gl̄ie. Dū em̄ q̄s p̄manet i desperatōe n̄ p̄ cōseq
beatitudinē. sed potest quilibet q̄rumcūq; despauit in
p̄teritū remouere desperatōem. & sic viuere qd facere debet
q̄ vt d̄r. ij. Regū. ij. Periculosa res ē desperatō. imo peris
culosius omnibus. & hoc triplici ratōne.

Primo rōne amissibilitatis.

Secundo rōne insanabilitatis.

Tercio ratione inclinabilitatis.

Primū sic ostēditur illō p̄ qd tollitur in bonis actib; cō
stancia. p̄seuerantia. & p̄fidentia. finis est periculosus ceter
ris. S̄z p̄ desperatōem in reb; laboriosis q̄ p̄inent ad vi
te p̄secutōem p̄ditur p̄stantia. & tollitur p̄seuerantia cui p̄n
cipaliter merces redditur & p̄uat se desperas de cōfidē
tia. finis ē periculosissima ē. Gene. tolle sp̄ nemo vi
ctus tēprabit arma. filij isrl̄ cū audierūt in terra p̄missi
onis signāre vitā eternā erāt ciuitates fortissime. & hoīes
robustissimi fm relatōez exploratoz. q̄ despauerūt pos
se adipisci eā. ideo sunt ea priuari in deserto morientes.
Soli caleph & iosue qui in deo sperauerūt illam p̄sequi
ex numeratis intrauerūt. Secundo hoc ostēdit̄ rōe in
sanabilitatis. Sicut em̄ morib; incurabilis ē periculosi
or curabilis. ita peccatū qd nunq; sanatur vel raro mori
bo sanabili sicut lepra. paralisis. periculosiores morbi sūt
febrib; & vulnerib;. sed tale est vitium desperatōis s̄z insa
nabile. Dicit̄ Diere. xxx. Insanabilis fractura tua. pessī
ma plaga tua illius. i. ppli qui dixerat despauit. Et iterū
Diere. xv. Plaga mea. i. desperatōis rēnuat̄ curari. Quam
uis enī nullus estimare debet q̄ sua opa q̄rumcūq; eri
ant eximia sunt p̄ se sufficientia ad p̄sequendū t̄m p̄mū

Despera
tio vñ su
gat.

Desperatio
ē piculosa.

Titulus Bonus

beatitudinis. debet tamē estimare q̄ dei grā ip̄a socia-
ta et si minima d̄s sua liberalitate fac̄ ea esse digna. **Uñ**
Aug. **Uñ** d̄s coronat merita n̄ra nō aliō p̄m̄at q̄ mu-
nera sua. Et ideo si p̄ua et q̄si nulla op̄a i se q̄s vider bo-
nā ad huc despare nō d̄z. Tertio ostendit p̄idm̄ q̄ rōne
indinabilitatē illd̄ em̄ p̄m̄ p̄ q̄d homo indinat ad om-
ne malū. et retrahit ab omni bono ē p̄iculosius ceteris. sed
despatio ē h̄mōi. **Uñ** sic p̄ sp̄e h̄o reuocat a mal. et puo-
cat ad omne bonū. ita p̄ oppositū p̄ despatio nē reuocat
a bonis. et sine freno puocat ad omnia mala. Solēt enī sa-
les dicere etiā ȳbo. ex q̄ debeo ire ad infernū. eam⁹ cū ar-
mis et q̄s. **Uñ** d̄z p̄uēb. xxiij. Si despaues i die lap-
sus i te angustie m̄. nuctur fortitudo tua. i. si despatius
in tēptatōe v̄l p̄secutōe. v̄l in die. i. cū p̄mo inap̄is d̄ole-
re de peccatis. vel i morte lapsus a sp̄e fortitudinis et i f̄r-
mitate quā pus habuisti minuet fortitudo tua. s. resistē-
do diabolo. vbi glo. dicit. **Uñ** h̄mōi p̄ceptabili⁹ despatōi quā
q̄ habuerit. et in generalibz h̄mōi vite laboribz. et q̄d p̄-
ius ē in fidei certamine p̄stantiā p̄bet.

Secūda desperatio ē. §. II

venit p̄sequēde peccatorz. Sed falsa est ista estimatio q̄
d̄s locutōes d̄i i scripturis et doctrinis eoz. Dicit enī
d̄s **Isaiah.** xxiij. Nūquid volūtatē mee moris impij et
nō potius vt p̄uertat et viuat. Et itē. In q̄cūq̄ die cō-
uersus fuerit peccōr et ingemuerit oīm iniquitatū ei⁹ nō
recōrdabor. i. dimittā. Et in euāgelio **Mat.** ix. **Uñ** ē op⁹
valētibz medic⁹ s̄z male h̄mōibz. q̄ nō veni vocare iustos
s̄z peccōres ad p̄niam. vt p̄ h̄is veniā dem. Habet autē
tal⁹ despatio d̄ veniā falsā estimatōnē d̄ tribz erga deū. s.

De dei misericordia.

De dei omnipotētia.

De sui p̄pria malicia.

Despatio
de miseri-
cordia d̄i

Primo quidē desperas de veniā. falso imo existimat fal-
sissime de deo. s. q̄ nō sit misericors. cū tñ dicat eccl̄ia q̄
p̄uū ē deo misereri semp et p̄ere. imo p̄p̄e p̄uū. q̄ nul-
lus p̄t tollere miseriā peccati q̄ maxime ē sup̄ omes ali-
as. nisi solus d̄s. s̄z nulla creatura ita defacili relaxat ini-
urias i cū factas penitētibz vt ip̄e facit. p̄petrauit **Da-**
uid tñ scelus q̄le fuit adulteriū addēdo ei ad occultā dū
malū. p̄ditionē et occasionē sui fidelissimi militis **Urie**.
Ex q̄ secuta ē insultatō et blasphematio d̄ deū ab inimī-
cis. et tñ vt cōguit p̄m̄ suū dīcēs nathā. p̄be cū arguē-
ti. peccauit d̄no. subito ex p̄te d̄i m̄dit nathā. et d̄ns trans-
tulit p̄m̄ tuū. s. p̄cedo tibi. **ij.** **Reg.** xij. Notā dū ē valde
q̄d ait **Cris.** i. li. de rep̄atōe lapsi ad insinuandā imēsam
dei misericōdiam. **Uñ** nullus debeat despare. q̄ tñcūq̄ pec-
cator dūmō ad p̄niam redeat. talis mihi crede tal⁹ ē erga
hoīes dei pietas q̄ nunq̄ sp̄nit hoīs p̄niam si ei sincere
et simplr offerat. etiā si ad sumū q̄s pueniat maloz et in-
de reūti velit ad p̄utis viā suscipit libet̄r amplectitur
et oīa facit quatin⁹ ad p̄orē statū reuocet. Quodq̄ ad
huc ē p̄stātus et em̄nētus. etiā si nō potuerit q̄s exple-
re oēm satisfaciendi ordinē. q̄tulacūq̄ tñ et q̄libet bre-
ui tpe gestā nō respuit p̄niam. suscipit etiā illā. nec pati-
tur q̄uis ep̄gue p̄uersiōis p̄dere mercedē. hec oīa de pe-
ni. dist. iij. c. **Tal.** Hinc et leo papa. de pe. dist. j. Multis
plex d̄i misericōdia ita lapsibz humanis subuenit vt nō so-
lū p̄ baptisimū grām s̄z etiā p̄ p̄nie medicinā spes vite re-
paret eterne. vt q̄ regeneratōis dona violassent. p̄prio iu-
dicio se. s. p̄ p̄niam p̄dēnates ad remissionē criminū p̄-
ueniēt. **Exēplū** optimū h̄r. uij. **Regū.** xij. de **Manasse**
q̄ fuit rex iuda. Lannis et ultra. pessimus hominū. idola-
trie deditus. occisor p̄phaz. et p̄cipue **Esaie** cōsanguinei
sui criminij euāgelice p̄phete quem ob nimiam crudelē-
tate secare fecit serra lignea. Denum in senectute sua
ob scelera captiuatus ab inimicis assirijs et incarceratus

vt recognouit iniquitates suas. et penituit dicens i ora-
tione. Peccauit super multitudinem arce maris et mul-
tiplicata sunt peccata mea. et non sum dignus videre al-
titudinē celi p̄ multitudinē iniquitatis mee. quoniā irrisi-
taui irā tuā. et d̄ns pep̄it ei et veniā dedit reducēs etiā
cū de ea priuare ad regnū suū. **Uñ** ḡ de veniā despatio
dū ē. Despatio de veniā secūdo falsū estimat de d̄i om-
nipotētia. cū sc̄z estimat nō solū deū nolle ei misereri. sed
nec posse tot scelera q̄t cōmiserit dimittere. sed ista adhuc
esset peior despatio alijs. nā p̄tineret ad infidelitatē. s. q̄
deus nō posset oīa cū tñ vīcat **Aug.** j. Nō est impossi-
bile ap̄d deū omne ȳbū. isti sūt peiores iudeis incredul.
Uñ et si negaret christū posse peccā remittere. q̄ p̄uū ho-
minē estimabāt. et sic erat et est error eoz. tñ p̄stebant de
um hoc posse dicere. q̄s p̄t peccā dimittere nisi sol⁹ d̄s
Mar. ij. S̄z ostendit vtiq̄ posse dimittere. et p̄ hoc ē v̄-
rus d̄s. Probauit at̄ se h̄re hāc potētā n̄ p̄ aliqd potētā
us s̄z p̄ aliqd manifestius. Maioris quidē potētā ē q̄s
tū ad creaturā sanā sanare aīam remittēdo peccata q̄
sanare corp⁹ a paralisi v̄l quacūq̄ infirmitate. **S̄z** ma-
ifestius ē sanare corpus. nā sanatio aīe nō videt ab
homibz seu remissio peccati. s̄z videt sanatio corpis. et sic
p̄ manifestū. p̄buit occultū. **Uñ** dixit. vt sciatis q̄ fili⁹
homis h̄z p̄tē i terra dimittēdo peccā. supple sano hūc
paralitū. vnde tūc ait paralitico **Surge.** et sanatus
est in aīa et in corpore p̄tute diuina sua. Et si quis obij-
cet ait apls **Debe.** vj. Impossibile ē cos. q̄ semel illumi-
nati sūt et gustauerūt donū celeste. et p̄ncipes sacri sūt sp̄i
ritus sancti. et plapli sūt renouari ad p̄niam. Renoua-
ri ad p̄niam ē p̄leq̄ veniā q̄d sit vtiq̄ a deo. s̄z apls s̄z
dic̄ impossibile. ḡ vt q̄ recidua peccā nō possit dimittere.
Uñ q̄dā s̄z heretice opinātes ad idē dūcebāt. p̄ argumē-
to miracula xpi dicētes quē bis illūiauit. quē leptū. bis
mūdauit. quē mortuū bis suscitauit. n̄ lazari quē dilexit
n̄ filiū vidue quē matri reddidit. n̄ filiū dissipatorē. legi-
tur p̄ bis suscepisse. nō filiū abrahe bis a demonio libe-
rasse. Ideo i nlla p̄sona iterauit sc̄m docēs nō sepe a do-
mino fieri remediū. dixit multis. vade et noli ampl⁹ pec-
care. p̄mittēs penā nō ampl⁹ veniā. **Uñ** s̄z ba refert **Aug.**
gus. cē eoz q̄ negāt deū p̄ere reciduari. q̄s aug⁹. heret-
icos vocat. de pe. dist. iij. Adhuc instans p̄fidi. Et subdit
ibi. Quā mltos cecos diuiso tpe illūiauit. et mltos des-
pales p̄forauit. ostendit in diuisis ill⁹ eisdē sepe peccā dimit-
ti. vt quē p̄ sanauit li. p̄sū. s̄z infectū peccato auaricie. p̄-
stea illūmēt cecū lapsū. s̄z in luxuriā. et h̄mōi. iō tot sa-
nauit. vt claudos. cecos. aridos. ne desperet sepe pecca-
tor. Ideo nō scribit nisi semel aliquē sanatū vt q̄s caue-
at iungi peccato. et infra medicū se nomiat. Medicorū ē
cētes infirmū curare. qui alijs minor cēt si alijs possibi-
lia ignoraret. i. nō faceret. **Uñ** oīa **Aug.** Ad auctoritatē
tē apli rūdet gl. vīz impossibile. i. difficile. Estimare igit̄
tur aliqd esse peccatū q̄d d̄s nō posset remittere eēt falsū
sum. imo falsissimū et hereticū. cū oīa possit indulgere

Tertio despat q̄s de veniā habēs falsam estimatōem
de culpa p̄pria. s. q̄ excedat bonitatē et miam d̄i. hāc ba-
buit **Cayn** cū dixit **Maior** ē iniquitas mea q̄s vt veni-
am merear. **Ben.** uij. vbi gl. **Dieron.** Peccata addēs pec-
catis desperat. Et cū bonitas dei et misericōdia cuius effe-
ctus ē remissio peccatorz sit infinita. et oīis malicia hu-
mana sit finita non estimat desperas maiorem fore suā
maliciam dei misericōdia simpliciter. vel ex p̄te remissionis
sed ex p̄te satisfactōis. q̄ sc̄z estimat seu credit nunq̄ sa-
cere tantā penitētiā pro satisfactōne q̄ consequat⁹ veni-
am. **Allex.** ij. parte sūme. q. xliij. hanc falsā estimatōnē
videt habuisse iudas cū despat⁹ laqueo se suspēdit. vñ
leo papa in sermōe. Sceleratior oīibz o iuda infelici⁹
or̄ extitit quē penitētia nō reuocauit ad deū. s̄z despatō

Despatio
de d̄i om-
nipotētia

Renouat
ri ad p̄niam

Despatio
de sua p̄-
pria culpa

Ca. 16. De pusillanimitate

trahit ad laqueū. zc. de pe. di. ij. q̄uis em̄ om̄ia opa ho-
mis q̄ cum uq̄q̄ afflictūcia z penalia p se nō sint sufficien-
tia ad satisfaciendū p vno mortali nedū p mille. tñ ipsi
applicata passio christi qd̄ sit p grām sacramentalē. q̄ pas-
sio fuit valoris infiniti ad satisfaciendū om̄ibz satisfacere
p̄. Un̄ Job. vi. d̄i i plona xpi: vrinā apphenderet pec-
cata mea. i. pena debita p peccatis hoim̄ p quibz patior
z calamitas quā patior scz i cruce misere z doloris i sta-
tera scz vt possent ponderat quāsi arina maris. hec gra-
uior pena mea apparet q̄ sit pena debita p peccat̄ oim̄
Dnc̄ z Ber. peccau peccatū grāde p̄cia mea turbat.
Is nō p̄turbabit. i. vsq̄ ad desparatōem. qz vulnezz dñi re-
cordabor. qd̄ em̄ tā ad morē qd̄ xpi morē nō soluat̄
ad tollēdā istā desparatōem de spe venie. qua z aliq̄n̄ tu
sti tangūt̄ multū valet p̄siderat̄ vite eoz. q̄ de max̄i-
mis peccatis reuertētes ad penitētiā veniā p̄secuti sūt.
Unde Bern. dicit p̄pter māuerudinem q̄ i te p̄dicat̄ cu-
currim̄. p̄ te dñe iesu audietes q̄ nō sp̄nis paupes pec-
catōrē nō horreas. nō horruisti p̄st̄rē latronē. nō la cr̄i-
mātē peccatricē. nō supplicatē chananeā. nō dep̄h̄sam
in adulterio. nō fedetē i theloneo. nō supplicatē publica-
nū. nō la crumārē discipulū. nō p̄secutorē discipuloz. nō
impios crucifixores tuos. In odore vnguentoz tuoz. i.
baz miserationū cucurrimus. Canci. j.

Tertia desperatio ē .§.III.

misere euadēde. sed vt dicit Eccl̃. ij. Respicite filij natiōis
hoīum z videte. qz nullus sperauit in dño z derelict⁹ est.
Est autē triplex miseria de qua q̃s despat se posse euadere

21 **D**iferentia pene temporalis.

Miseria culpe criminalis.
Miseria angustie mentalis.

zuatū ad p̄mū cū q̄s ē ī magni
te vel p̄secut̄ōe m̄m̄i t̄m̄i

Quarta ad p'mū cū q's ē ī magna infirmitate v'l paup-
tate vel p'secutio nūq' dz se deſpare de adiutorio dei. ſz
faciēdo qd in ſe ē z reſidūū p'mittere deo ſperādo q' dz
faciet qd erit mag' expedies. z cū credet ſe ſuccūbere tūc
libabit. j. Mach. ij. inq't mathathias Qui ſpant ī dño
nō infirmātur. z Eſa. xl. Qui ſperāt ī dño mutabūnt
fortitudinē. currēt z nō laborabūnt. volabūnt z nō deſiciēt
Sic abrahā cū ī egipto ſuſtinuit pericūlū vite ſue v'l vi-
olarōis v'oris ſciet qd potuit ſim prudētiā humanā. z
reſidūū deo cōmiſiſſe ī quē ſpauit. nec eū fides aut ſpes ſe
fellit. vt d'r Aug'. q' z vitā nō p'didit ex cautela q' vſus
eſt ſine peccato. z pudiciā v'oris dñs p'seruauit. Ben.
xij. Sic z Jacob cū mēs frēm ſuūz Eſau cū reuertēret de
meſopotamia p'miſit mīera ad placandū diuſit famili-
am ī p'les preſe ne ſimul oēs poſſet p'dere. z ferocitatem
cordis illi' dimiſit deo emolendā. Ben. xxxij. Sic da-
uid cū fuiſſet obſeſſus a Saul cū exercitu ſuo ī quodā
caſtro. z ſperaret euadere. venit nūci' ad reuocandū ſaulē
q' philiſtei irrupant ſup terrā iſrl'. ppter qd dimiſit obſi-
dionē. z dauid euasit. j. Reg. xxvij. Nō g' deſpandū ē de
dei adiutorio etiā ī t'p'alibz ſz p'ſidendū. Quarta ad ſe-
cūdū deſpandū qdā nō v'itq' de venia cōmiſſis. ſz de ab-
ſtinētiā ī futurz ab eis. z p'perea aliqui nō p'ſerūt rectumē-
tes ſe nō poſſe cauere vt vitia carnis z h'mōi. Sed vt
d'r Sap. viij. Sapia vincit maliciā. Nō p'r q's gratiaz
h're ī tā puo gradu q'n ſufficiat ad reſiſtendū omī tēp'ta-
tioni. ſm Iho. Si q's voluerit agere qd ī ſe eſt. Unde
Amb. ſup lucā. Unde q' bon' d's z facilis indulgere pec-
catis. nō ſolū ablat' reſtituit ſz mutatē zacharięz eti-
am inſpata p'cedit. ille em̄ dudū mutus. ſ. zacharias. p' i
p'betat. hec em̄ grā d'i maxima q' eū q' negauerat p'ſeret
Nemo g' diffidat. nemo veterū p'ciū deſpectoz eterna de
ſperet. Sed Hoſti. z Ray. in ſum. ſuis p' iſtā deſparōez
docēt tria remedia Prīmū ē moris p'ſideratio. q' oīa
mūdana oſtēdit vana z trāſitoria. vñ Eccl's. ij. Si mul-

tis annis viceris dō in his oibz et fuerit. memnissē Remedia
 nū. d3. tenebrosi tps. s. mori z diez maloz. q. cū venerint 3 despaci
 vanitas arguetur p̄terita. Et cū mors incerta sit z d pū onem.
 cio i pūctū possit hoīem rāge. iō n d3 desp̄are futurū tē s
 pratoribz se nō posse resistere. q3 forte n. ampli habebit
 morte supueniēte. Secūdū ē debilitatō hostis. debilita
 tur ei p3 sessionē. z ex se debil ē cū q3 ē i grā. Al. s. j. Di
 cūc hor demōes. Incutire ut trāscam. q. d. nō possu
 mus trāscire ad habitādū i te p p̄ctū nisi volūtarie incli
 nes te ad assentiēdū nob. Tris. Debil ē hostis q nō vin
 cit nisi volētē. nā z i gregē porcos ltrare nō valuerūt. ni
 si pmissi a xpo. Nat. viij. nec tēptare iob z affligere nū
 si licētia a dō. Job. i. p. De mltis legim⁹ magnis p̄coribz
 z mltos q̄tidie cernim⁹ q lōgo tpe steterūt inuolūti i ma
 gnis sceleribz q pueri ad p̄nīaz restiterūt oīm tēptatōi.
 nec vltia reciduauerūt s3 effecti sūt magni sū sic Aug.
 Cip. Pelagia. Thebaidēs z alie. Jac. iij. Resistite diabo
 lo z fugiet a vob. Tertiū ē fortitudo hoīs penitētis q
 puenit ei ex q̄tuor. P̄mo ex depositōe p̄cti. z p̄ter ex le fortitudo
 ticia spūali. puer. x. viij. Anim⁹ gaudēs erat floridā fac. penitētis
 An z forte ad bellādū Sp̄s tristis ep̄ccat ossa. sic at pec est ex q̄
 catū ex morzu tristitia. ita depositō ei⁹ p penitētā genez tuor.
 rar leticia spūales. z gaudiū dñi fortitudo vīa. d3. Nec.
 viij. Secūdū qd fac penitētē forte ē armatura spūalis.
 vt p̄ritio. elemosyna. orō. ieiuniū. Eph. viij. Induite vos
 armaturā dī vt possitis stare aduersus insidias diaboli.
 Tertiū ē ex societate exercit⁹ oīm iustoz z angeloz. Affi
 cit em̄ princeps v̄e penitēs oīm bonoz q sūt a iustis. fm
 illō ps. Participe me fac d3 oīs timentū te. z custo. mā.
 t. q. d. fac me bonū cū grā tua. z ip̄a mediāte ero oīm bo
 noz princeps. q societates bonoz sūt bellānū p̄tra demōes
 figurata sūt. Iudith. x. v. vbi d3 q assirij n̄ adunati i su
 gā ibāt p̄cipites z occidebant. filij at isrl vno agmīe p̄se
 qntes debellabāt oēs q̄s iuenire potuissent. Quartū ē
 illuminatio z p̄ceptio dī ps. Dñs illuminatio mea z sal. m.
 quēti. q. d. nullū. dñs p̄ceptor vite mee. z Job. Libera me
 z pone me iuxta te. z cui⁹ vis man⁹ pugnet p̄ me. Romi
 viij. si p nob d3 q̄s p̄ nos. f. posīt p̄ualer. certe null⁹. Cū
 g hostis sit mltiplr debilitat⁹. z penitēs mltiplr roborat⁹
 tū n d3 desp̄are d3 p̄seuerātia i bono. l nō possit vincere
 vicia p̄sueta. s3 p̄fidere i dño. qz q p̄fidūt i dño sic mōs
 syō. s. crūt fortes z inep̄pugibiles. Iudith. 13. d3 dereliquit
 sp̄antes i te dñe. Quartū ad tertiū desp̄ant aliqñ p̄sone
 nō vidētes se posse euadere p̄cta p̄corz. vt occurrunt p̄ple
 ritas mētis aliq̄s. s. cal⁹ in qñ v̄r alicu⁹ q possit euade
 re sine incursione magni p̄culi z p̄ter sic accidit susanne
 cū ip̄erierūt eā i pomerio senes abscondit⁹ d3 adulterio cō
 minātes eā accusare z p̄demnare ad mortē nisi assentiūz
 eis. vñ illa ait. angustie mibi sūt vndiqz. z qd eligā igno
 ro. vt. s. possim sine p̄culo euadere. s3 nō desp̄ans d3 adul
 terio dñi restitit p̄cor clamās p̄ adiutorio. z licet illi falsi
 senes iudices iniuste p̄demnassent vt adulterā d3 libe
 rauit eā p daniel inīaz. Danie. xij. D3 g qlibz sp p̄ctū
 vitare i q̄cūqz casu. z residuū si inde scādālū l p̄ctū ve
 niat deo cōmittere z nō facere sic fec̄ semel qd a puella q
 cū mortuo p̄re remāssit s3 cura auūc. pessim⁹ ille cam
 carnalr coguit z p̄lics ex ea filios p̄cepit eos occidē
 ad occidādū peccatū. z cū illa paup̄cula inuita traheret
 ad malū vidēs se nō posse euadere man⁹ ei⁹. desp̄ata ex
 tli casu venenū sūpsit. s3 postea recogscēs peccatū suū. ne
 z afa sūt p̄ter cū se dñore p̄gi marie recōmēdaret fuit si
 bī dicitū ab ea vt mitteret ad puētū p̄dicatoz. p qdā scō
 viro q dicebat mgi Jordan⁹ general⁹ ordīs illi⁹ z illi p̄fi
 tēf totū peccatū suū. z sic euaderet mortē corpis z aie. qd z
 fec̄. z p̄fessa peccatū suū oībz illi⁹ brissim⁹ viri mortem
 euasit aie z corpis. 13. d3 desp̄andū ē i q̄racūqz āgustia
 sit q̄s p̄stuit⁹. Caplm. x. v. de pusillanimitate.

Capitulum. xvi. de pusillanimitate
(BB 4

Titulus Decimus

Pusillanimitas ē filia

accidit. Et pōt sic describi. Est vitiū quo quis inordinato timore se subtrahit ab opibz bonis que posset et debet agere. vñ de pusillanimitate pōt ex poni illd pō Deū n̄ inuocauerit illic trepidauerit timore vbi nō erat timor. timuerit in his vbi nō debāt timere. quod pōt esse tripliciter.

Primo qz trepidauerūt opa spūalia nō posse p̄ficere. z ideo amiserunt.

Secūdo qz trepidauerūt bona t̄palia posse amittere z ideo offenderūt.

Tercio qz trepidauerūt corpa mortalia eoz deficere. z ideo errauerūt.

Primū precipue per .s.i.

tinet ad pusillanimitatē. cum scz subtrahit se ab his bonis q̄ posset facere. qz videt sibi facultatē suā excedere. cū tñ nō excedat. p̄s. Expectabā cū scz deū adiutorium gr̄e sue q̄ saluū me fecit a pusillanimitate (p̄s z tēpēst) te. Doc autē esse p̄ctm̄ b. tho. ij. q. cxxij. arti. i. sic pbat. Om̄e id qd p̄rariat naturalī inclinacōi ē p̄ctm̄. qz p̄ratur legi nature. Inest autē vnicuiqz rei naturalī inclinatio ad exequēdā actōez p̄mēsuratā potētie sue. vñ i om̄i n̄b̄ rebz tā inaiatis q̄ aiatis. sicut autē p̄sumptōez q̄s excedit p̄portōez sue potētie dū n̄rit ad maiora q̄s possit. Ita etiā pusillanimitas deficit a p̄portōe sue potētie dū res cūsat in id tendere qd ē cōmēsuratū sue potētie. z iō sic p̄sūptō ē p̄ctm̄. ita z pusillanimitas. Cōfirmat idēz alia rōne. Nihil em̄ i moribz ē vitādū nisi peccatū. s̄ pusillanimitas est vitāda. Dīc em̄ apls ad 1. cor. iij. P̄res nolite terad indignatōez puocare filios v̄ros vt nō pusillo aio fīat. q̄ ē p̄ctm̄. Patet idē p̄ exēplū qd ponit Math. xxv. scz de seruo malo z pigro q̄ acceptā pecuniaz dñi. sui scz vñū talētū fodit i terrā. nec opatus ē in ea p̄pter pusillanimitatē timēs ea amittere. p̄pter qd punit⁹ ē a dño suo sublatō talēto. z missus in tenebras. z significat cū q̄ habēs aliqd donū q̄ p̄t ee vñ alijs z timore nō deficiēdi i bono. quadā pusillanimitate ductus nō se in illo exercet etiā ab alijs ad aliū agēdū posīt⁹. vñ qz talis a dño punitur. Nō punit autē aliqd i alia vitā nisi p̄pter p̄ctm̄. nec sibi grā aufert nisi p̄pter demerita. vñ manifestū ē pusillanimitatē ee p̄ctm̄. Nec ē qd ait p̄s i. uij. etb. scz q̄ pusillanimitas nō ē mal⁹. peccator at ē mal⁹. nā fm̄ Tho. ibi p̄s appellat malos eos q̄ p̄mis inferūt nocumēta p̄ se. z isto mō pusillanimitas nō ē malus. qz p̄mis nō inferūt nocumēta. s̄ p̄ se. inferūt tñ p̄ accidēs inq̄tū deficit a bonis opibz q̄bz posset p̄mū iuuare. An Grego. dīc in pastor. q̄ illi q̄ p̄desse vñlitarī p̄mōz ex p̄dicatōe re fugiūt si districte iudicent t̄ans rei sūt q̄tis veniētibz ad publicū p̄desse potuerūt. z idē pōt dīc de his q̄ se s̄btrahūt ab audienā p̄fessōis ad b̄ expōsiti vñ a p̄latura ad b̄ vocati nisi ex familiari p̄silio spūālī b̄ faciāt vt qdā scī viri fecerūt. S̄ vt dīc in reglā iij. i. vñ. qd alicui grātiose p̄cedit nō dīc ab alijs trahi i exēplū. Nec etiā obstat qd dīc p̄s in. uij. etb. q̄ pusillanimitas ē q̄ magnis bonis dign⁹ existit. z tñ his nō dignificat seipm̄. sed nullus ē dign⁹ magnis bonis nisi virtuosus. q̄ pusillanimitas ē virtuosus. z si ē virtuosus nō ē vitiosus. Nā fm̄ Tho. vbi s̄. Nihil p̄hibet aliqd h̄itē habitū v̄tut⁹ peccare veniālī remanēte etiā ipō h̄itu v̄tut⁹. Morālī autē s̄ cū corruptōe habit⁹ virtutis grātuite. z iō p̄t p̄tingere q̄ aliqd ex v̄tute quā bz sūt dign⁹ ad aliq̄ maḡ facienda q̄ sūt diḡ maḡ bōre. z tñ p̄s q̄ n̄ attēptat sua v̄tute vt peccat. qñqz qdē veniālī. vñ p̄t dīc q̄ pusillanimitas est dign⁹ m̄gnis fm̄ habilitatē ad v̄tutē a inest ei vñ ex bōa dispōe nāte. l̄ ex scia l̄ extiori fortia. q̄bz dū recusat

vti ad v̄tutē pusillanimitas reddit. Itē nō obstat si dicat q̄ moyses z hieremias recubabat pōm i officijs ad q̄ al sumebant a deo scz p̄m̄ ad cūdū ad p̄baronē. z vt ēēt dux p̄p̄i. ali⁹ ad p̄p̄erādū p̄lo q̄ tñ digni erāt illo officio. An videbāt pusillanimites i illa recusatōe. Dīc em̄ p̄s in. etb. q̄ q̄ se dignificat m̄ioribz q̄ dign⁹ sūt pusillanimitas est. nec tñ dīc q̄ illi peccauerūt q̄ pusillanimitas nō videt ee p̄ctm̄. Rñd̄z em̄ tho. z dīc q̄ q̄ quis moyses z hieremias ēēt digni illo officio ad qd a dō eligebāt ex dñi vñā grā. tñ p̄siderātes ip̄i p̄p̄e infirmat⁹ insufficiētiā recubabāt. nō qdē p̄mācīt. ne i supbia labrētur. sic plures scī excusant a pusillanimitate cū recusaauerūt dignitates ad q̄s assumebāt digne. vt Gre. Aug. Nico. z mlti alij. Ip̄a at pusillanimitas p̄t b̄re m̄plice cām vñ ori at. i. l̄. Ex timore supbie. Ex corpore pigr̄ie. Ex timore deficiētiē. Ex timore qdē supbie p̄t p̄cedere dū scz aliqd n̄ mis p̄p̄o sensui inicit q̄ reputat se sufficiēte ad ea respēctū q̄z sufficiētiā bz. vñ dīc p̄s. xxvj. Sapientior sibi vt piger se p̄t vñ loq̄ntibz s̄nias. Nihil em̄ p̄hibet q̄ aliqd q̄tū ad aliq̄ se deficiat. z q̄tū ad alia se i sublime tollat. An Greg. in pasto. ait de moysē q̄ supbō fortasse existeret si ducatū pleb̄ sue sine trepidatōe susceper. z rur⁹ sus p̄b̄ existeret si actoris impio obedire recusaret. Qd ali⁹ q̄ p̄cedat ex pigr̄ia p̄s ex b̄ q̄ p̄s dīc i. uij. etb. q̄ pusillanimitas sūt pigri. Et dñs etiā suū illū q̄ p̄t pusillanimitatē recusaui vti pecūia vocauit malū z pigrum. Et q̄ p̄cedat pusillanimitas ex i gr̄atia p̄p̄e p̄dicatōis ex p̄t intellect⁹ p̄s qz i gr̄a se b̄re facultatē ad id qd habet. Itā tñ i gr̄atia nō p̄cedit ex insipienā s̄ maḡ ex pigr̄ia p̄siderādū suā facultatē. vt dīc i. uij. etb. vt etiā ex q̄n dīc q̄ subiacet sue p̄rati. Qd at ex timore p̄cedat dīc i. l̄. xxvj. Dīcāt pusillanimites. p̄fortam i nolite timere s̄ qz timor causans pusillanimitatē nō ē s̄ timor p̄culor⁹ mortis. z iō ex b̄ op̄er q̄ oppōat fortitudi. s̄ dīc. re op̄ ponit m̄gnimitatē. Nā sic m̄gnūm⁹ ex ani m̄gnitudiē tēdit ad m̄gnā. sue tñ v̄tuti p̄portōnata. ita pusillanimitas ex ani p̄uitate se retrahit a m̄gnis ad q̄ ē ap̄ timore deficiēdi. qz estimat falso ee sup̄ suā v̄tutē. Et qz q̄tō vñū ē maḡ diffīle v̄tuti cui oppōit tāto ē gūi⁹. cū pusillanimitas maḡ sit diffīlis m̄gnimitati q̄ p̄sūptō q̄ etiā op̄ ponit ei. qz p̄sūptuor⁹ tēdit ad maḡ s̄ sup̄ suā facultatē pusillanimitas oīno s̄btrahit se a m̄gnis. z iō fm̄ suā sp̄s est gūi⁹ p̄ctm̄ pusillanimitas q̄ p̄sūptō. qz p̄ pusillanimitatē recedit hō a bonis qd ē pessimū. P̄sumptio tñ dīc neq̄ssima rōe supbie ex q̄ p̄cedit. Eccl. xxvj. Qd p̄sūptō neq̄ vñ creata es. hec tho. ex ista pusillanimitate z pigr̄ia p̄cedit q̄ laps⁹ i p̄ctm̄ a statu v̄tut⁹ aliqñ n̄ ponit coactū ad resurgēdū. Vñ legit i vitāspa. q̄ cū qdā ser uus dī a maḡ p̄fectu v̄tutū laps⁹ ēēt i vitā carnis. inde qz resurgēs vix cū maḡ diffīcultate se ad bona opa valebat applicare ex pusillanimitate accidit estimās ad p̄t p̄tū statū v̄tutū n̄ posse redire p̄t qd accedēs ad senē p̄silio. ille p̄fortauit cū z aīauit ad bonū i ducēs exēp̄ plū cuiusdā p̄ris q̄ filio mādauit vt ad agrū suū itret ad excolēdū. qd cū fecit p̄p̄edēs fili⁹ agz illū lōgū z latū z spinis plenū mlti ee laboris z n̄ i breui excolēdū vici⁹ ex pusillanimitate z tedio posuit se ad dormiēdū. z p̄ dor⁹ m̄tōz surgēs seipm̄ mēte excitabat ad i cipiēdū agz co lere. s̄ pusillanimitas dicebat. Qñ tu op̄ tā m̄gnū p̄p̄es bis meli⁹ ē vt n̄ incipias. sicqz tedio vici⁹ itez obdormiuit. Quigilās at se p̄fortabat ad i choatōz culture. s̄ itez pusillanimitate vici⁹ deficebat dormitās. Interea sup uenit p̄r z iuenit dormiēte z i crepauit dicēs. Qd n̄ in cepisti ad huc terrā fodere. Cui ille. Cōsiderabā m̄q̄ n̄ fieri posse nisi lōgo tpe z mihi videbāt nūq̄ venire ad finē. sed admonuit pater dicēs. non sic agendum fili mi non sic. sed paulatim opus exercendum si illo tempore

pusillanimitas ex timore

Opposit magnanimitati

exēplū dī fortis pusillanimitatem

Ca. I. De mendacio

quo dormiisti tantū laborasses terre q̄tum occupauit corpus tuū iacēs tā fecisses partē. et inde de die in diem prolequēs cōpleuisses ad tēpus p̄sens aspiciēdo nō ad futurū. Et sic paulatim om̄e opus magnū cōpleret. ita et tu q̄uis longe sis sacrus a statu pristino p̄teritis. tam paulatim de bono ī meli⁹ p̄ficiēdo nō solū ad p̄fectū illū sed etiā ad maiore p̄sciendēs dūmō p̄uues. Sicq̄ p̄fortatus se bene habuit ī posterum.

Ad secūdū timorem §. II.

sc̄s quo quis timet amittere bona tēpalia. cū p̄ hoc declinat quis a virtute est peccatū. Et istud habet puertere iudiciū in rectorib⁹ et p̄latis. xj. q. ij. q̄tuor. Et ex isto procedūt multa mala. Timor quē habuit Hieroboā rex factus a deo sup̄ israel ne popul⁹ sibi subdit⁹ eūdo ī bīe rusale ad offerendū sacrificiū fm̄ mādātū legis p̄traberet familiaritatē cū tribu iuda. et inde ad regē iuda reuerteret regnū eius. Induxit eū ad faciendū vitulos aureos quos p̄p̄s adoraret. sed timor quē timebat euenit. q̄ et regnū et aīam p̄didit. Lucrecia nobilissima Romana q̄ nimis timuit p̄fusionē infamie. q̄ filius tārquī comminatus ē ei nisi sibi assentiret q̄ eā occideret et iuxta eā falsū suū et diuulgaret q̄ p̄terea eā occidisset. q̄ inuenit rāe ī adulterio. assensit. et pessime fecit. vt refert August. ī p̄mo de ciuitate dei.

Ad tertiū timorem §. III.

quo q̄s ita timet mortē corpis vt afflictōes corpis q̄ de um offendit vt euitet h̄mōi. est vtiq̄s graue peccatū. An Mach. x. Nolite timere eos qui occidūt corp⁹. aīam autē nō possūt occidere. et postea nō habent ampli⁹ quid faciāt. zc. Aug. xj. q. ij. Timēdo mortē carnis tue. dab mortē aīe tue. Exemplū ī Petro q̄ negauit ch̄istū. p̄ ter timorē mortis.

Titulus decimus De mendacio et periurio.

Capitūlū primū de mendacio. et ibi de multiplici mendacio et punitōne eius.

Perdes omnes qui lo

quūt mendaciū. p̄s. v. Cauere autē fr̄es mendaciū inq̄r Ambro. q̄ om̄es q̄ loquūt mendaciū filij sunt diaboli. xij. q. v. Cauere. Dicūt autē mendaces filij diaboli p̄ imitaciōē. Nā cuius opa quisq̄ facit ei⁹ fili⁹ cōpbat vt dicit gratian⁹. de p̄. di. ij. p̄ter qd̄ ch̄ist⁹ dixit iudeis Joh. viij. Vos estis p̄ter diabolo cōtis et quasi declarās quō filij erāt diaboli. subdit. Et desidia p̄ris v̄ri vultis facere sc̄s ip̄ius opa imitādo. s̄z diabolus mēdax est et pater eius. s̄ mēdaciū. Ip̄e p̄m⁹ mendaciū inuenit. cū p̄ serpētē mulieri p̄ime dixit. Gen. ij. Nequaq̄s moriemini. zc. Ex quo sequit⁹ q̄ mendaces sūt filij diaboli p̄ imitaciōem. filijs autē debet hereditas patris. hereditas autē patris ē cruciatus ignis et sulphur. Un̄ Jo. apo. xij. dic. q̄ mendaces p̄s eoz in stagnum ignis et sulphur. qd̄ etiā notat p̄s in p̄dictis ybis. Perdes om̄es. zc. vbi tria possunt notari.

Primū quidditas ip̄ius criminis ex nominatiōe. ibi mendacium.

Secūdū multiplicitas eius operis in sui diuisione. ibi om̄es qui loquūt.

Tertiū seueritas numis ī h̄mōi punitōe. ibi perdes.

Quantū ad primū qd̄. §. I.

sc̄ illud crimē. hoc pater in ip̄o nomē. Dicit enī mendacius cū dicere p̄tra mēre. vnde magister in. ij. sen. di. xxxvij.

diffinies ip̄m dicat q̄ mendaciū est falsa vocis significatio cū intentōne fallendi. In qua norant duo q̄ complete p̄stuit mendaciū. s̄ falsitatis exp̄ressio et intentō fallēdi. Ultimū autē vt formale in mendacio sc̄s loqui vt alr significare aliquid p̄tra id qd̄ habet ī mēre. et ibi semper est peccatū. etiā si dicat vez. puta cū quis dicat intrerogatus petri esse in domo ip̄m credēs ibi nō eē. cū tamē ibi sit vtiq̄s peccat p̄tra mēre loquēs. Un̄ p̄s. lo. quēs de peccatorib⁹. Labia dolosa in corde et corde locuti sūt. glo. ibi dicit. Un̄ est duplex cor ita q̄ ali⁹ d̄r et aliud intendit. ibi est mendaciū. vbi nō geminatio cordis. ibi nō est mendaciū. geminatio cordis ē cū vnū intendit dicere qd̄ credat. aliud credit esse de illa re. Unde aug. ī encheri. Ille mētur qui dicit verū qd̄ putat esse falsum. Quātū enī ad aīam ei⁹ attinet. q̄ nō qd̄ sentit hoc dicit nō verū dicit q̄uis verū inueniat esse qd̄ dicit. vnde n̄ lo mō liber ē a mendacio qui ore nesciēs verū loquit. xij. q. ij. Is autē. Primū qd̄ p̄currit in mendacio ē falsitas ī locutiōne qd̄ est quasi materiale. Opposit autē mendaciū veritati sicut enī tūc aliquis dicit vez. cū affirmat id esse qd̄ est. et negat id esse qd̄ non ē. Ita et falsum dicit cū affirmat id esse qd̄ nō est. vel negat id esse qd̄ ē. cōtra qd̄ loquit apl⁹. ij. Corin. i. Nō ē in sermōe meo est et nō id ē mendaciū. vt affirmē verū p̄ falso vel cōtra. vel nō ē in me. est. et nō. i. nō aliud egi q̄ sc̄ui esse agendū. p̄ter quod excludit mendaciū opis. Sc̄dū tamē q̄ cū quis dicit falsum credēs illū esse verū nō p̄p̄e mendaciū dicit nisi materialr. Un̄ Aug.⁹. Nemo mentis iudiciū est: qui dicit falsum qd̄ putat eē verū. q̄ q̄rū in ip̄o ē non fallit ip̄e s̄ fallit. Nō itaq̄s mendaciū sed temeritatis ar. guēdus ē qui falsa incautus credit aut p̄ veris h̄. xij. q. ij. is autē. Et quib⁹ pater q̄ talis nō peccat nisi ex sua incautela cū nō debet adhibere diligentia in p̄siderādo si verū est qd̄ dicit. et p̄cipue in reb⁹ alicui⁹ impōrtante. vel vbi damni vel scandalū sequi pōt. Secūdū ē exp̄ssio ei⁹ qd̄ dicit p̄tra illud qd̄ habet ī mēre. sicut mēdas in me audientis generare falsam opinionē sicut nō. vt cū dicit quod audientes sc̄uit nō esse vez. Sūt autē inter om̄ia signa ordinata ad manifestandū p̄ceptū animi seu cogitatiōes p̄cipue voces seu vba. Un̄ p̄s. Due sunt in voce note sūt. i. signa eaz que sunt ī animo passionū et p̄terea d̄r in diffinitōne vocis significatiue. q̄uis etiā natus et gestus et opa etiā significēt dispositiōem et p̄ceptū animi. n̄ ī opib⁹ simulat pōt esse mendaciū vñ nō mēre vocis cōprehēdit om̄e signū fm̄ t̄ho. ij. q̄. quest. c. Ad qd̄ facit qd̄ dicit Amb. in fm̄oe. Nō solū in falsē verbis sed etiā in simulatis opib⁹ mendaciū ē. Mendacium namq̄ est ch̄ristianū se dicere. et p̄p̄i opa nō facere. Mendaciū ē ep̄um vel sacerdotē se p̄fiteri et p̄na hui⁹ ordinis opari. xij. q. v. cauere. Large tamē hoc dicit mendaciū nō p̄p̄e euz sc̄s nō intēdat decipere. Tertius qd̄ p̄currit in mendaco fm̄ t̄ho. et Sona. in. ij. ē quedā accidētāl p̄fectō id ē cōplemētuz. nō tñ ē de ei⁹ cēntia. et hec ē intētiō generādi falsam opinionē in audiente. euz hac enī intētiōe mendaciūz forit⁹ ē. et tñ possz esse mendaciū sine ista. vt euz qd̄ sc̄iter narrat aliqd̄ qd̄ etiā audientes sc̄unt eē falsū. qd̄ tñ tā ludi et faciēdi solaciūz socijs facit. Sc̄dūz insuper q̄ verba nō sunt ordinata ad aliud nisi ad exp̄m mendum mēris p̄ceptum. Opa autē et si hoc significant sunt ordinata etiā ad aliud. P̄nc est q̄ in mendacio oris quod p̄p̄e dicit mendacium semp est ibi peccatum. fm̄ t̄ho. ij. q. c. et Aug.⁹. xij. q. ij. p̄mum. S̄z falsitatis opis nō semp est peccatū euz ope silando nō agat p̄ illū ad qd̄ opa instituta sunt ita directe sicut dicēdo ore mendacia. vt dicit idē t̄ho. sup̄ Gen. vbi etiā ponit quadruplicē simulatiōem. Prima simulatio est significatiōis qualis fuit in Jacob. qui simulauit se esse Esau: cooperiēdo

In menda
tio tria cō
currunt.

mendaciū
q̄ ē peccatū

Quadruplex
falsitas
no.

Titulus Decimus

man⁹ & collū pellicent bedoz **Gen. xxv.** Significabat em̄ q⁹ minor p⁹ls. i. xpian⁹ p⁹ferēd⁹ est maior. i. iudaico. sic & minor p⁹us recepit bñ dīctōez. **Secda** simulatio est cautele. sic p⁹ in Josue q⁹ simulavit fugā ab eis q⁹ erat d⁹ ciuitate bay. Josue. xij. **Tertia** simulatio ē doctrie. s. cū sit ad instruendū alios: & sic p⁹ps finxit. i. simulauit se lon g⁹ire. **2u. vlti.** q⁹ fecit ad instruendū discipuloz. **vt. i. in stāci** mutaret ab eis. & ostēderet se lōge esse ab eis. q⁹ ad fidē sue dīuinar. **Quarta** simulatio ē duplicitas. cū q⁹ s⁹ p⁹opa facta intēdit deape. de q⁹ Job. xxxvj. Simula tores & collidi p⁹ocāt irā. dei. & ista vltia ē p⁹ctm̄. nō alie pores. **Dec Tho.** Hic hiero. ait. Utile simularōez & i tpe assumēdā hycu regē. **ist⁹ nos docet exēplū q⁹ cū nō potuiss⁹ ser se velle ydolū colere dīcēs. Cōgregate mibi oēs. sacer dōres baal. rex achab fuit in paucis sibi ego seruā. et i mltis. Et dauid qū mutauit faciē suā corā abimelech & dimisit eū & abiit. Necmiz qūis iustos hoīes tñ aliq⁹ simulare p tpe ob suā & aliorū salutē cū etiā dñs nō non hñs p⁹ctm̄ nec carnē peccatī simulationem peccatūis carnis assūpsit vt p⁹denans i carne p⁹ctm̄ nos i se faceret iusticiā dei. **Dec ille. xxij. q. ij. vlti.** S⁹ nota fm̄ b. Tho. se. q. cxi. q⁹ Hiero. sumit simularōez large p qūq⁹ s⁹ cū de sic etiā supra est cū supra distincta ē q⁹ dīstare. Nā stricte sumēdo sonat i viciū cū. s. sit ad decipiendū. Unde hycu in illa simularōe peccauit. remunerat⁹ at fuit a dō t⁹pali nō p simularōe. s. p zelo q⁹ destruxit cultū baal. **vt. iij. Re. x.** Dauid at in simulādo se facit. **vt. h⁹ j. Re gū. xij.** nō peccauit. q⁹ fuit fictio illa seu simulatio figu ralis. sic glo. exponit sup illd p⁹. Bñdīcā dñm. **Dīc em̄ aug. i li de qōibz euāgelioz q⁹ nō oē qd fingim⁹ mēda cū ē. s. qū illd qd fingim⁹ nihil significat tūc ē mēdaciū Cū at fictio nra refert ad aliquā significatōez nō est mē daciū s. figura vitar. Et subiūgit exēplū de figuratōe cūtiōibz in q⁹ fingit aliq⁹ res nō vt asserat ita esse s. ea pponim⁹ vt figurā aliter q⁹ d asserere volum⁹. **vt illd qd h⁹ Judic. ix. q⁹ ligna voluerit sibi pstituerē regē &c. Sic ē de fictōe opīs. s. cū sit ad aliqd significandū nō est si mulatio p⁹te. sic cū p⁹ps finxit se lōg⁹ ire. **Luc. vlti.** id est p⁹posuit motū suū q⁹ volēris lōg⁹ ire ad aliqd figurate significandū fm̄ Aug. s. cū esset recessur⁹ accēdēdo in ce lū p hospitalitatē tñ retinebatur quodāmodo in terra.******

Simula
tio dupl^r
capitur.

Q⁹ lz ves
ritates oc
cultare

Aliet etiā
aliqui vti
verbis so
phisticis.

Item sciendū q⁹ si nūq⁹ liceat mēdaciū dicere. q⁹ sp ē p⁹ctm̄. **xxij. q. ij. mibi.** An lig vitarē occultare cū expedit. & ad prudentiā p⁹inet. Sic abraam interrogat⁹ de sa rai ab egyptijs dixit sorore suā esse. nō aut dixit v⁹ores suā ne ab egyptijs occideret. vt libere eam possit h⁹re. **vt h⁹ Sen. xij.** In q⁹ facto vt dīc Aug. vitarē celare voluit nō mēdaciū dīc. **Soror em̄ d⁹ q⁹ filia fratris erat. xxij. q. ij. querit.** Tūc em̄ tales. s. nep⁹is & neptos dīc cōsue uerāt frēs aut cūli. Saray autē nep⁹is erat abrahe. sic et Noth q⁹ german⁹ Saray erat dixit abrahā frēs sum⁹ **Gen. xij.** Ita etiā cū p⁹les sint cause mouēres ad aliqd agē dū absq⁹ vicio mēdaciū pōt vna assūgri etiā min⁹ efficit⁹ cetēris alijs taciis sic samuel cū missus fuit a dño ad i⁹ ungendū dauid regē isrl cū ess⁹ in berthee interrogat⁹ a senioibz de causa sui ad hē⁹. tacita ēā pncipali. s. de vn certone fienda rñdīr se venisse ad imolādū sacrificiū. qd & fecit qūis illa nō esset eā pncipal. j. Regū. xv. **Unde** etiā posse absq⁹ vicio mēdaciū vti vbiis sophistā seu loz curōe duplici ad obuiadū malis. cū. s. q⁹ dīc aliq⁹ vba q⁹ intelligi pnt dupl^r. et ad vna qd ē intellectu dīcīt. aliūm intellectu intēdit impmēre in mēte auditoris. vt si d⁹ ali quo qd ad mortē qñt interrogat⁹ v⁹z trāsuerit p illam viā. q⁹ h⁹ nouit dīcāt nō trāsūt hinc. intēdēs loqui de loco in q⁹ ipē est qd v⁹z verū est. **Sil⁹ si q⁹ clericus in terrogat⁹ in porta ciuitatis v⁹z habeat aliqd de quo d⁹ solui gabella. & ille habēs rñdīr q⁹ nō intēdēs q⁹ nō ob**

ligat ipse ad gabellā soluendā. nō dīcīt mēdaciū qūis ille aliter intelligat verbū q⁹ proferens. **Unde et angel lus raphael interrogat⁹ a Thobia quis esset et de quo genere. Respōdit. ex filiis israhel ego sum. Ananias anas nie magni filius Thob. v. Quod verū est fm̄ interp⁹ tationē illoz nominū fm̄ magistrū in historijs. et nō ali ter. Israel em̄ interpretat⁹ videns deū. azarias vero ad iutor. ananias autē gloria dei interpretat⁹. Erat v⁹z an gelus ex videntibz deū per specē. adiutor Thobie. anas nie filius. id est. dign⁹ gloria dei. Thobias tamen aliter intellexit. Cauendū tamē a scandalis quādo talia pos sunt detegī. sed nec in iudicio potest quis loqui iuridice iterrogat⁹. Sic abraam dīcēs ad seruos suos. **Expectat⁹ te hic cū azino & postq⁹ adoraucim⁹ reuertemur ad vos loquēs de Ysaac quē intēdebat immolare Genes. xxij.** Non dīcīt hoc mēdaciū quia vel ipse intēdebat reuer ti cū filio sperans illū immolatū a domino resuscitādū. **Uel locutus est figurate fm̄ Tho. vbi sup⁹ pra. ad signifi candū q⁹ deus recessurus erat a populo iudeoz seruili cōditionis ppter pfidiam eius pacta passione filij sui & demū reuersus in fine mūdi. cū puererent. Interim ex p⁹erant messīā cū azino. i. sensu azinino & superficiali. De b xxij. q. ij. s. abraam p⁹berauit inquit Amb. qd ignora bar. Ipse solus disponebat redire. sed dñs fuit locutus p os eius & sic fuit ibi p⁹beria large nō p⁹te. vt dīcīt Mi cola⁹ de ly. ex q⁹ nō intellexit reuersionē.****

Secundo videndum. §. II

est de multiplici modo mendaciū. Omnes em̄ qui loquū tur mendaciū varie ipm̄ pñctant. **Triplex autē diuisio ponit⁹ de mendacio fm̄ diuersas p⁹sideratiōes eius fm̄ Tho. se. q. cxi. Potest em̄ p⁹siderari pmo modo ex ipsa sui falsitate q⁹ veritati opponit⁹. secūdo ex parte finis qui ibi intēdit. tertio ex pte criminis qd ibi aug⁹ vel mī nuat. **Secūm p⁹mā p⁹sideratiōem sic diuidit mendaciū a pbo in. uij. etbi. in mendaciū qd trāsēdit veritates in maius. & illud qd deficit in min⁹. p⁹mū p⁹inet ad iactan tiā qd phibet sapiēs dīcēs **Proverb. xxx.** Nō addas q⁹ q⁹ verbis illius & arguaris inueniarisq⁹ mēdax. et Am⁹ biosius. Veritatis ea gloria est vt nil faciat quis cōmō dandi sui gratia quo minor alius fiat. **xj. q. iij. si q⁹ vero nō obediat. Aliud mendaciū qd deficit a veritate i mi nus p⁹inet ad yroniam dicendo. s. minus q⁹ se veritas habeat. de quo in p⁹. Diminute sunt veritates a filiis hominū. et Aug⁹. Non ita caueat iactantia vt veritas desinat. Et Gre. Incauti sunt humiles q⁹ mēdacio se lū laqueat. **xxij. q. ij. s. q⁹ dīcēdo aliquē defectū quē in se non recognoscūt. Dec diuisio mēdaciū est. p se. q⁹ mēdaciū inq⁹rum hmoi opponitur veritati. Veritas autē est qdā equalitas dū. s. ita d⁹ sicut in mente habet. Equalitāt autē opponit⁹ p se maius & min⁹. De iactantia autē & d iro nia d⁹ in ti. de inani gloria. Et dīcīt phus in. uij. etbi. q⁹ iactator q⁹ mentit⁹ in laudādo se vltia id qd est v⁹rup⁹ bilior est q⁹ ironia q⁹ denegat bona q⁹ in se recognoscit. & h⁹ q⁹ magis recedit a medio veritatis. Rō huius est fm̄ Bonauen. in. iij. di. xxxvij. q⁹ virtus est de bono & vici cū. Sed difficius est homiēs accedere ad negandū bo nū qd in se est q⁹ ad dicendū bonū de se qd nō h⁹. Ma gis em̄ appetit hō reputari & exaltari q⁹ despici. **Ires iaz** crator se reddīt hoībz magis onerosū q⁹ ironia. Si tñ ironia negat de se bona q⁹ cognoscit habere vt inde lau def tūc mag⁹ peccat q⁹ iactator. q⁹ v⁹z ibi est ironia & iactantia. **Secūm secundā cōsideratiōem. s. ex pte finis** si diuidit⁹ a m⁹g⁹o sen. in. iij. dist. xxxvij. mendaciū in p⁹eritiosum tocosum et officiosum. Aut em̄ intēdit d⁹ ex mendacio malignitatē seu nocumētū. et sic est p⁹erit iosum aut delectabilitatē p⁹imi. et sic est tocosum. aut********

Menda
ciū tripl^r
diuidit⁹.

Menda
ciū p⁹erit
iosum

La. I. De mendacio.

Iocofum veritate. et sic est officiosum. Et mendacio pñciosu vñ sunt illi duo senes qui accusaverunt Gulannā falsē de adulterio vt occideret. vñ de vñi cox dixit Daniel. Mendacius es in caput tuū. Daniel. iij. Mendacio iocoso vt vñus fuisse ioseph qui dixit p pcuratore suū frībī suis. Metastebatis qz nō est similis mī in egipto i auguriā di sciencia. Gen. xliij. Abi dicit August. qz qz nō serio s ioco dicitur est. vt ex. docuit nō est habedū mendaciū. Mendacia em a mendacibz serio agūtur nō ioco. xxiij. q. ij. Ad ait. Ista tamē videt obscura locutio. cū mendaciū iocofū sit mendaciū et peccatū. nūc dicat ea intētiōne. vt qui audit ppen/ dat nō vere s iocose dicit seu fabulose qd nō ibi ptingit. Sed pōt dicit in Bracta. q. ca. 5. Itē qz dicit qz sunt qz dā mendacia. qz et si culpa leui nō careat. tñ nō sūt dāna. bñtia. imo nec sunt quasi habēda mendacia. qz sēz nō nō cēt. et isto mō pōt intelligi dicit Augustinū. Possit tamē dici fm mīgm in historia illa yba dicit loquēs fm opī nionē egiptioz qui credebāt cū habere auguriā di sciencia. Mendaciū officiosū dicit Raab iericoīna cūz dicit de exploratoribz quos i domo habebat absconditos qz re cesserāt. Josue. ij. Et obstetrices egiptie sephora et pbua pharaon. s. qz mulieres hebreę habēt obstetriciā sci enciā. zc. Et circa hoc dicit Grego. in. xviij. moral. q. nō nulli obstetriciū fallaciā conant asserere hoc mendaciū ge nus nō esse peccatū. maxime qz de illis mētiētibz scēptuz est qz edificauit eis dñs domos. in qz magis recompē sarōne cognoscit quid mendaciū culpa mereat. Nā beni gnitatis eaz merces qz eis in eterna potuit vita retribu pmilla culpa mendaciū in terrena est recōpēlatiōe reddi nara. xxiij. q. ij. Si quilibet. Et qz mō loquēdi possē vide ri illd mendaciū obstetriciū fuisse mortale. qz nullus pua tur eterna remuneratiōe nisi p mortali. S. Thom. ij. q. q. c. arti. vl. dicit qz illud mendaciū potest dupliciter con siderari. Vno mō qz ad effectū beniuolētie in iudcos. et qz ad reuerētiā diuini timoris ex qz cōmēdat i eis in dolēs pñtus. Et sic eis debet remuneratiō eterna. vñ Hieron. exponit qz dñs edificauit eis domos. s. spūales. Alio mō potest considerari qz ad ipz actū extēriore mē daciū. quo qdē nō potuerūt eternā remuneratiōē mere ri. s. forte aliqua remuneratiōem tempalē. cui merito nō repugnabat illa deformitas mendaciū. sicut repugnabat merito remuneratiōis eterne. s. sic intelligenda sunt ver ba gregoriū. nō qz mererūt p illud mendaciū amittere re muneratiōes eterne quā iā ex pcedēti affectōe meruerāt. Et his pater mendaciū fuisse veniale. Et nota qz quīs interrogatus a iudice fm formā rectā iuris. et de pñen ribz ad potestare eius teneat ex legis necessitate nō mēti ri. als peccaret mortalr. fm Thomā et Bonauē. in. iij. d. obstetrices mētiēdo nō peccauerūt mortalr. fm Bonz. qz fuit ibi op^o misericōdie cur^o inquisitō vl repbēsiō ad po testare pharaonis nō pñnebat. qz nō ē data aliq prās homi ad agēdū ptra dēū. S. dñm tētiā pñsideratiōē scs in qzū augeat culpa vel minuit in mendacio. sic Aug. in li. de mendacio pōt octo genera mendacior. xxiij. q. ij. c. pñmū. Pñmū est qz in doctrina religionis. vt cū qz di ceret aliquid ptra fidē vl bonos mores. vt fornicatiōem. vel ysūrā nō esse peccatū mortale. omēs in fine saluādos christicolos. et hmoi. Secūdū ē quo ledit qz pñmū in iuste. ita qz nulli prodest et alicui obest. vt detrahēdo fa me alteri. vel falsē accusando. Tertiū ē qd pdest vñi s nō cet alteri ptra iusticiā. vt si qz denegat qd dñs sciē ter ipē vel ali^o pñmo. Quartū ē qd sola mētiēdi libi dine. pcedēs ex habitu. vñ et pbs dicit in. iij. c. bi. qz mē daciō qz talis ē fm habitu ipo mendacio gaudet. Qui tū qd sit placēdi cupiditate. vt. s. qz delectat aliū. In qz etiā compbēdi pōt nō solū iocofū s etiā adulatoriō. cū qz laudas aliquē de eo qd nō est in eo. Sextū quo inten

ditur vtilitas alicuius sine nocumēto alteri^o quo ad sū stātiā tempalē. vt cū qz interrogat^o de pecunia alterius quā vult iniuste auferre dicit se nescire cū sciat. Sep timū qd nulli nocet et prodest alteri quo ad euadēdum mortē. cū quis querit ad occidēdū iniuste. et ille qui nō vit dicat se nescire. vel alibi esse qz vbi esse scit. Octa uū cū nulli obest et pdest alicui ad bonitatem pñtus vt ad pseruandā pudiciā ne violetur. Et in dicto. c. pñmū dicit aug^o. qz ad salutē eternā nullus ducēdus ē opitū late mendacio. pcludēs in fine nullū mendaciū ē absqz peccato. Et recte est qz inter ista octo genera pñmū ē gra uissimū. Alia rāto grauiora qzro magis appinquat i ex dñe ad ipm ceteri paribz. et ecōtra rāto leuiora qzro ma gis distat a pñmo. Et idē ponit brūs Thomas. ij. q. vbi s. dices pma rāta pñnere ad mendaciū pñciosū. tria vltima ad officiosum. qñtū ad iocofum. ad qd forte pōt reduci et quarū. et vñqz peccatū. qz ergo dicit venerabi lis Assia. in collarōne ioseph de diffiniriōibz qz licet ali quādo mendaciū dicere ob aliquā vtilitatē magnā. vl magnū malū vitādū. cū inde nulli nocumēti inferatur: nō videtur vey. s. est ptra doctrinā sancti Augul. i. d. ca. pñmū. et c. mibi. et ptra doctrinā bñi Thomē. vbi s. Et qz induat ad s pbādū. s. pñmū facta a sanctis nō fuat fuisse absqz peccato. qd videt pñnere ad pñmū mendaci um. et de pluribz mendaciis in quibz patres antiq nō dicitur peccasse. Respōdetur qz pñmū facta a quocū qz pōt aliquādo nō seruari sine peccato. etiā de rebz lic tis. vt dicit infra. nec ibi erit mendaciū. Que autē dixerūt Abraā et Jacob. et si videātur mendacīa: nō tamē fuerūt mendacia. vt cū iacob dixit patri suo se esse Esau pñmoge nitū. Gen. xxvij. Erat em Esau iure pñmogenitū qz sibi debebat fm Thom. vbi s. Alius cōtū illo mō loquēdi p spm pphetic ad designādū misterū. qz sēz popl's mōz scz gēntiū substituedus erat in locū maioris. i. ppli iude orū. Idē Bonauē. in. iij. sic et Bract. xxiij. q. ij. s. ut oppo nit dicit qz iacob nō ē mētiēti. qz nō dicit se ē pñmoge nitū nascēdo. s. ius pñmogenitū subintrādo. sic et xps dixit iohāni baptis. eē heliā. nō pñona s imitatorē pñtus. Math. xj. In qz facto nō mētiēdo pñtus et alteri nō nocu it. qz bñdictiōem debita accepit nō alienū sumpuit. De abraā dicitur ē s. Ad autē dic^o Nico. d. ly. sup dicto. c. qz nō est nēcitas excusandi pñs veteris testamēti a mendacio officioso. vt s. et alijs locis cū tē mendaciū sit veniale. et apli qz fuerūt pfectiores eis p^o aduēti. spū sancti nō fue rūt absqz veniali. iuxta illd. j. Jo. j. si dixerim^o. qz peccas tū nō habem^o. ipi nos seducim^o. et veritas i nobis nō ē. Tamē qz doctores scī qz credūtur habuisse spm scm in expōitiōe scp. uraz cū eos excusent. vt dēni ē. nec igno rauerūt ipos nō fuisse imunes a venialibz. ideo magis pñū ē sentire qd ipi sentiūt. et alr dicere ē sape plusqz op ter sape nō ad sobrietatē. qd apl's pñbiter. Cū et aug^o di cit credēdū ē illos hoīes qz pñbetas tñbz digni aucto ritate haberi sūt oīa qz scpra iūt d ill pñbetice gessisse ac qz dixisse. Verū ē tñ dicēdo. vbi s. qz qdā cōmēdatur i scptura nō ppter pfectā pñturē s indolē quādā pñtus. qz sēz appēbati eis aliqz laudabil affect^o ex qz mouebātur ad quedā indebita faciēda. et hoc mō Iudith laudas. n qz mētiēti ē Doloferni. s. ppter affectū quē habuit ad la turē ppli. p qz se picul exposuit. Quis dicit posset qz ba ei^o fm aliquē intellectū vitare bñt. Morādū etiā qz ex hoc qz euāgeliste narrātes easdē historias vl doctrinas saluatoris diuersimode scribant. nullo modo dicit Tho mas vbi s. pñas est opinari in euangelio vel in aliqua in sac scp canonica scriptura aliquod falsum asseri qz scriptores tura nul mentiri sunt. qz periret certitudo fidei que auctoritati in tū mēda nitur scripture. arg. ad hoc d. ix. vbi dicit August. et cū pñne Hieronim^o. Si ad scripturas sacras admilla sunt of^o tur.

Quo an
tiq parcl
excusant
a mendaco

mendaciū
obstetri
cū phara
onis.

Octo ge
nera men
daciorū.

Titulus Decimus

ficiofa mēdacis qd i eis remanebit auctis. q. d. nulla. q. de scripturis illis snia pferet. f. ad pbanduz aliqd. certe nulla poffet. **Un Aug.** in li. de pſenſu euāgelistaru air. **Nulla** mō laborādū cē iudicā q prudēter itelligit ipas snias esse necessarias cōſcēde veritatē qbuslibz sbis fuerint explicare. Et in b apparer nō debere nos arbitra ri mētiri quēqz si pluribz reminiscētibz rē quā audierūt vel viderūt nō eodē mō atqz eisdē sbis eadē res fuit iudicata. Nec ille. Siqz aut aliqn videt pncipia i scripturaz supficialiter cōm z apparenter fm cortice nō realiter. Et **Diero. dic.** nō purem^o in sbis scripturaz esse euāgelizū s; in sensu. nō in cortice sed i medulla. nō i sbor folijs s; in radice rōis. f. q. j. machion. sic sbi grā q Lucas rferit viij. c. Archisynagogū rogasse ppm vt veniret ad domū suā ad sanandū filiā infirmā. **Mathe^o** narrās eandē historā. ix. c. dicit Archisynagogū seu pncipē xpo dixisse filiā meā mō defuncta est. cū tñ adhuc nō esset mortua sed qz xps iret ad domū eius mortua est. **Mathe^o** ab breuians historā. dicit illū dixisse qd demū factum est qz mortua est z itālin extremis dimiserat qz iam mortuū am iudicauit quā postea resuscitauit. vnde in sententia pcordant z alias apparentes pparietates doctores ex ponendo soluit. **Nulla** igit casu licet mentiri. Ratio huius fm **Tho. vii. s. c.** qz illud qd fm se est malū ex genere suo. nullo modo potest esse bonū z licitū. qz ad b q aliqd sit bonū requirit q oia recte occurrat ad ipsuz. bonū cū est ex integra causa fm **Dioni.** Mendaciū at est malū ex genere. Est cū act^o cadens sup indebitā mētiriā. cū em voces sunt signa naturaliter intellectū. in naturale ē z indebitū q aliqd voce significet qd nō bz in mētre. Unde z pbs dicit in. uij. c. b. q mendaciū est de se priuū z fugiendū. Ad hoc etiā facit decre. sup eo. extra de vsu. vbi dicitur q nō licet pro alterius vitā mētiri. Idem **Bonauentura** in. iij.

Nulla ca
su lig mē
turi.

Quantum ad tertiu. §. iii.

Nota scuerā punitionē ipi^o mēdacij q fit a dō. in eo qd dicit ps. Perdes tu. f. de^o. sed de^o nō pdit creaturā ratio nālē nisi ppter mortale. ex quo videt mēdacij esse mortale. qd vtz est. sed nō semp. Pro cuius declaratōe dic brūs **Tho. se. se. q. c. arti. vltio.** q mendaciū est mortale fm q ppariat charitati. p quā oia viuūt deo cōiuncta. Contrariatur autem charitati tripliciter.

Uno modo fm se.

Alio modo fm finem intentum.

Tertio modo per accidens.

Menda
ciū aliqn
ē mortale

Secūm se quidē priat charitati ex ipa falsa significatōe que si sit circa res diuinas contrariat charitati dei cui^o veritatē occultat. vel corripit. vnde hmoi mēdacij nō solū opponit virtuti charitatis sed etiam fidei z religi^o nis vnde hoc mendaciū est grauissimū. sicut cum fidelis in pfectione negaret se cē christiānū. quod esset in obprobriū fidei quasi nō esset vera. Sicut etiā pet^o negauit christū cū negauit se esse eius discipulū. **Mat. xxvj.** si vero falsa eius significatio sit circa aliqd cui^o cō dictio ptimeat ad hōis bonū. puta que ptimeat ad perfe ctionē scientie. vt docendo falsa scienter in iure. vel me dicina. vel alia facultate. vel que ptimeat ad pfectionem morū. sicut falsi pphete q pmittebant ppo liberationem pmanenti in peccatis suis. iuxta illud. pphete tui vides tunc tibi falsa **Tren. ij. et Diero. vij.** Nolite confidere in verbis mendacij dicentes. Templū domini tēplū dñi. Templū dñi est supple pteget nos a malis. quod falso pmittebant pphete. Tale mendaciū quia infert damniū primo ppariat dilectōni primi. vñ mortale est. Ad idē videt ptimeat mēdacij pñiciantū falsas indulgētiās z reliquias z in pdicatōe sciēter falsa dicēdo z pmutens

tū missas z orōnes mendaciter z dicentū se habere au ctoritātē. si vero falsa opinio ex mēdacio generata sit cir ca aliqd de q nō referat vtz sic vt aliter cognoscat cum ex tali mēdacio nō dānificet primus. fm se nō erit mor tale. **Secūm** mō mendaciū est mortale rōne finis intēti puta cū qs intēdit iniuriā dei vel nocumētū primi q ad psonā. famā vel diuitias z vtrūqz est z charitatem. **Itā** nocere primo. f. notabiliter est mortale. sic est intelli gendū q dicit **Ray.** in. ij. pte sue summe in dictione mē daciū in fine. f. q qui verbis mēdacibz in mercationibz vtunt dicentes rem vilē esse carā z pciōsam mortali^o peccāt ppter nocumētū qd inferūt primo. qd vtrū est cū intēdūt notabiliter dānificare z decipe si pñt. nam de modico intēdentes nō apparet rō quare sit mortale **Et** sola aut intētiōne peccati mortalis peccat mortali^o. sicut iudei cū dicebāt xpm efficere demonia i beelzebub vt tollerēt famā eius. **Lu. xj.** Et q testificati sunt contra naborb mentientes q maledixisset deo z regi. vt occideret. **j. Reg. xvj.** z testificatēs p stephanū pphomariyē vt lapidaret. **Act. vi.** Et **Siba** occurrēs **Dauid** fugienti a facie absalonis q mētur^o est p miphiboseb q voluit^o set maliciose accedere ad cū. vt haberet substantiam. **et** **j. Reg. xvj.** Si vero finis intēti^o non sit pñt^o charitati nec mendaciū fm hac rōnem erit mortale. sic apparet in mendacio iocoso in q intēdit aliqua leuis delectatio. vt etiā cū intēdit parū nocumētū primo. z officiosū i q intēdit vtilitas primi. sicut fuit mēdacij **Sare** q an^o gelo negauit se risisse ob quandā erubescētiā vitandā. **Gen. xviij.** Et **michol** q mentita est sauli de **dauid.** f. co^o acta q dimiserat eū recedere. **j. Reg. xij.** Et **chusi** q men titus est absalonū dicens se amicū suū. z dāns pñtū sibi noxiū. **j. Reg. xj.** sed vt reuerteret regnū ad cū cū erat scz **dauid.** Tertio mō p accidēs pōt priari charitati rōne scandali vel cuiuscūqz damni psequēti. z sic etiam erit mortale. dū scz aliqd nō veret ppter scādali publice mentiri. Et sic isto mō. f. p accidēs nō solū pñciosū mē daciū qd de se est mortale. sed z iocosum z officiosū que de se sunt venialia pñt esse mortalia. pder g de^o damna tione eterna oēs q loquūt mēdacij quocūqz istoz mo doz vbi est mortale. fm q intelligendū est illud **Sap. i.** Os qd mentis occidit aīaz scz cū mentis mēdacio qd ē mortale. vt pñciosū. sic dicit glo. sup dīcto pñt. ps. pdes omēs. Ad hoc etiā facit qd dicit **Gratia. xij. q. ij.** itez qd dī perdes pñt vniuersaliter intelligi dicta auctas ps. etiā de mendacio veniali. Nam cū veniale disponit ad mortale sic qs etiā pdit mendacio veniali inqtrū dispo nit ad mortale ppter qd qs pdit. et sic intelligendum est illud. c. nec artificioso. **xxij. q. ij.** Sciendū autē q opīs nio quorūdaz fuit vt refert **Dug.** car. sup illud ps. pdes omēs rē. z glo. sup. c. ne qs arbitret. **xxij. q. ij.** et b. **Tho. se. se. q. vbi supra. arti. si. q** omne mendaciū etiā officiosū in vris pfectis est mortale. sed **Dugo** cam nō approbat. qñimmo b. **Tho. vii. s. c.** expresse reprobat vt falsam. idē **Bonauentura** in. iij. Et rō b^o est fm ipm. qz nulla circūstātia aggravat in infinitū. nisi q transferat in aliā spēm. Cū itā stantia aut psona nō trāffert in aliā spēm nisi forte rōne alie^o annexi. puta si sit p votū ipsi^o qd nō pōt dici de mē dacio officioso z iocoso. z ideo neutriū eoz est mortale in vris pfectis nisi rōne scādali. Et ad b pñt refert qd dicit **Aug.** pfectis esse pceptū nō solū nō mentiri si nec velle mētiri. qz uis b nō asseritue s; sub dubitatōe dicat. Nec obstat q ponūt in statu pseruāde veritatē. qz veritatez tenent ex suo officio i iudicio vel doctrina pseruare. **Eō** tra q si mentiant vt iudicādo vel pdicādo erit mortale. Aliter vero nō oportet q sit mortale. Est aut contra pceptū octauū illud. f. **Mo** loqris p primū eū falsū rectū moniū fm mētm. sen. in. iij. di. xxx. yj. z b cū est mortā

est mor
le pñt

est mor
le pñt (ca)
daliū.

Ca. I. De mendacio

le. per aut pceptu cu est ventale. Ostendit aut gravitas
 z deestatio ei. qz inficit intellectū. minuit affectū. tollit
 dei aspectū. Ad inficit intellectū ppter qz falsū ē ma
 lū intellectus. cui mēdosus innuit. sic vez ē bonū intel
 lectus a quo mēdosus recedit. An dicit dammati. Erra
 uimus a via pccatis. Sap. v. Sic aut intellectus ē no
 bilissima potētia pua volūtati. qz bonū intellectus est
 qd mouet affectū ad sui amorē. ita corruptio ei p falsi
 tatē est periculosissima. ppter qd districte phibet. Leui.
 xix. Mō loqris mēdaciū. Secūdo mēdaciū minuit veni
 uolētē affectū. nā mēdaces coiter sunt exosi hoibz. Dis
 plicet em cūlibet se decipi ab alio. Et merito tales abo
 minant ab hominibz. qz mēdaciū destruit z prurbar totā
 puerlatōem hoim adinuicē. Nota enī pmutatio hoim
 adinuicē instrumētali ter pstitit i actu significatiōis. Al
 lus em p aliquid sui cordis seu pceptus mētal' alteri co
 care nisi p aliquid intermediū signū. in quibz signis vox
 obrinet pncipatū. Corruptio g significatiōis q pcedit ex
 lingua mēdaci est corruptio totius generatiōis humane
 Unde videmus h seq qz ex mltitudine mēdaciōz z bo
 minū q sūt mēdaces qsi nullus credit alteri. h sp suspe
 cti hz. Iuxta illd Hiero. Mēdaces faciūt vt pba dicē
 tibi nō credatur. sine mutua aut credulitate nulla est fi
 da loactas. nulla in aliq fides. nulla spes z pfidētia fir
 ma. nulla amicitia p. nullū pactū firmū. nulla pcordia
 nulla pax. nulla deniqz in aliq bono firmitas. Et sic mē
 daciū ē cā innumerabiliū maloz q odio habētur. ppter
 qd dicit Eccl. vii. Moli velle mētiri omne mēdaciū. i. vllō
 mēdaciō. Tertio tollit dei aspectū. fm h qz vī in ps. per
 des oēs zc. At merito. Omē em file applaudit suo simili.
 Sū aut dō sit ipa pccas sūma. nō pōt cu mēdaciō qd appa
 rere in pceptu ei. Sz vt dicit Job. apoc. vi. foras. i. su
 pna ciuitatē quā vidit. canes z venefici z impudici z bo
 micide z idol fūitēres. z omīs q amat mēdaciū. Ego suz
 pccas aut pbi incarnatū. Jo. xxi. Impūissima aut blas
 phemia ēē dicere vl sentire q in eo sit aliqd falsum vel
 mēdosū. aut q p diuinū pbi. aut quicquid in eo pccatū
 mēdose aliqd expmēret. imo mirabil' dō diligit ita veri
 tatē qz seipm scz diligit q ē pccas. q fm glo. i. Cor. xv.
 Dordū ē aliquid falsi de deo dicere. z si ad laudē eius
 videat pccare. cū Job. xxi. dicat Nunqd dō indiger no
 stro mēdaciō. q. d. nō vtiqz. Cōstat aut q creatura rōnal'
 mōtū tal' ē ei' imago z ois ei' significatiua expōitō est
 imago illius pbi facia z creata ad hoc vt pma pccatē sē
 p expmat expmēret. z fm ill' reglam se dirigit i omibz. et
 oia faciat ab ea nullaten' deuatiō s veneratiō. laudā
 dō z magnificatiō. h mēdaciū ē corruptela z macula. z de
 prauatiō oim pccatōz. z vt dicit Ansel. Adeo mēdaciū
 est malū fm se q dō nō pōt dispēlare q hō dicat sine pec
 cato. qz nō pōt recedere a pccatē sua. de furto possit dispē
 sare. qz dñi ē terra z plenitudo ei'. Et ideo qd possidet
 vnus p alteri dare. Unde z Salo. puerb. vi. inter ea q
 odit dō ponit linguā mēdaci. In bmoī aut detestatiōez
 ananias z saphira qz mēti sūt Petro de pccō agri sui
 venditi pccati sūt corpāl' mortē subitanēā incurrētes.
 Accus quintō.

De promissioe sim. §. III

plia. i. absq iuramēto vel voto. Ubi sciēdū q cū qd p
 mittit simplr aliqd illicitū vtiqz pccat. z illd fuare non
 debet. qz pccatū pccato adderet. Un Jsid. In mal' p
 missis refende fidē. i. nō fuando. si aut licitū ē z possibi
 le qd pmittit si fuare nō intendit. vtiqz pccat. qz mēda
 ciū dicit si ē fuare intēdit nō fuando cū p vtiqz pccat. qz
 oē pmissū debitu. qd iure naturali fuadu ē adeo q fm
 Aug. fides etiā qñ hosti pmittit fuada ē. xxiij. q. i. noli.
 z h mlti subit vl supueniat cā rōnabil' nō implēdi. puta

nouus casus impmeditat'. vt dicit beatus tho. ij. q. q.
 ex. arti. ij. q. p tal' nō seruās qd promisit excusare si sine
 mutare pccatōes psonaz z negotioz. vt. n. dicit Sen. in
 li. de benefici. ad h q hō teneat facere qd pmissit requiritur
 q omia imutata pmaneat. Alioquin nō sūt mendax i
 pmitēdo qd pmissit. qz habebat in mente subintellectis
 debitis pccatōibz. Nec etiā ē infidel' in nō seruādo qd
 pmissit. Un apls Mō ē mētitus nō cūdo Sombū quo
 ire. pmissit ppter ipedimēta supuēientia. hic z Bela. papa
 ait. b. paulus apls nō id qd absit se fecisse credēdus ē
 aut sibi extitisse pccas qñ cū ad hispanias se pmissit
 ituz dispōe diuina maioribz occupatus ex causis qd p
 missit implere nō potuit. qz enī ipius volūtati interfuit
 it h pnuclauit. qd reuera efficere voluisset qz ad di
 uini secreta pstitit. q vt hō nō oia potuit. licz spū dei ples
 nus agnoscere supna ptermisit. i. accessū ad hispaniam
 dispositiōe pccatū. Nec qz bñs Petr' p affectu diuine
 reuerētie ipi dñō rñdit. nō lauab mlti pedes in eternuz
 se fecisse qd absit. aut in sua putabit minime pstitisse
 sentētia q mox diuine cesserit volūtati. xxiij. q. ij. Bear
 Ad pmissa simplr incaute facta vel pposita seu deter
 minatiōes cū occurrat aliqd melius fiendū sint murāda
 seu possint immutari laudabilr. patet ex h qd habetur
 xxiij. dist. viij. vbi dicit ex pccato Libertano. Diffinitio. i.
 pmissio incauta laudabilr soluēda ē fm gl'. Nec ē pvari
 catio h temeritatis emēdaciō. Itē qstide eadē. Nō semp
 pmissa omia soluēda sūt. Deniqz ipe dñs mutat sentē
 tiā sicut scriptura indicat. sicut patet i Ninie z Ezechia
 Itē in c. incōmutabilis. Angeli etiā apparētes loth in
 uitati ab eo vt intrarēt domū suā. mēderūt nequaqz. sed
 in platea manebim'. Gen. xix. q tñ coacti pabo postea
 intrauerūt. nec in hoc mētiū sunt. qz nō intēdebant in
 trare nisi rogati. vt in hoc cōmēdaretur hospitalitas in
 loth. z alijs ipius daret exemplū murandi aliqñ pposi
 tum. vt dicit in colla. ablati Joseph. Et hoc diffuse decla
 rat Jobes Iassia. in colla. Joseph de diffinitōibz. Hoc
 tñ ē vez nisi tal' pmissionis inuitatio fieret in puidētijs
 alterius. vl pmissio facta esset de necessarijs ad salutē.
 qz tūc dicit regula. Ad semel placuit ampli' displicere
 non p. extra de regul' iu. li. vi. Et nemo pōt mutare p
 lū in alterius detrimētū. de regul' iu. li. vi. cūz pccatū.

Sed querit vtz aliqd teneat de necessitate salutis im
 plere qd simplr pmissit licet. nec supuenit nouus casus
 impediēs adimplētiōem. Et videt q sic. qz dicit Arisot. atur iples
 xxiij. q. v. iuramēti. q dñs nō fac differētiā inter simplr re qd licitū
 cem loqlā. i. promissoriā z iuramētū. i. pmissoriū. Sed re pmissit
 frāges qd qd licet sub iuramēto pmissit cūz pōt implere
 pccat mortāl' fm Docto. g. z frāges simplicē pmissio
 nē. Rñdeo fm Richar. in. viij. dist. xxxviij. Circa hoc est
 duplex opinio. Quidā enī dicūt q si talis nō intendit
 se obligare in foro pccatē nō tenet ad implēdū tale pro
 missū de necessitate salutis sz ex pccatē. Et p eis est
 arg. ex de voto. c. i. raturaz. Quāuis enī ex iure nature
 obliget promittēs ad implēdū qd promisit. illa tamē
 obligatio nō ē necessitatis sz pccatē. nisi se sic obli
 gare intēderet. Et iō pvenies nō pccat mortāl' sz veni
 aliter. Nec mirādū qz sicut in lege scpta aliqua comp
 hendūtur vt necessaria ad salutē. aliqua alia vt expē
 diencia z nō necessaria. sic in lege nature aliqua comp
 hendūtur vt de necessitate obligantia. aliqua de hōesta
 te. z hoc rationabilr viderur. Alij dicūt q nuda pro
 missio ex deliberatiōe facta promittentē obligat ad im
 plēdū de necessitate salutis. ar. pro eis est. xij. q. ij. qui
 cūqz suffragio. ibi enī dicit Quodcūqz comodū ex remissio
 neratiōe. i. pro obsequio impēto promisit promissi soluti
 onem soluere optebit. viij. q. v. qz iohes. bec ille. Dñc vlt
 time opinioni assentit. Sūil. di. q ex nudo pacto vl pro
 (hō

Utz tene
 atur iples
 re qd licitū
 re pmissit

Nuda p
 missio.

Titulus Decimus

missione orit actō. et q̄ mortali peccat recedens a pacto extra de pac. c. j. **A**urho. de bu. dicit idē. p̄bas h̄i ubi tali rōne. **E**xcoicatio nō d̄z f̄rri nisi p̄ mortali p̄o. vel p̄supro. r̄j. q̄. iij. nemo ep̄oz. **S**z pactū nō seruās potest excomu nicari. vt ap̄e dicit ca. anagen. c. de pac. g. r̄c. **E**t videt hoc intell̄gēdū de p̄missioibz alicui⁹ importatē vñ seq̄ rur damnu alicui ex fractiōe p̄missi. qd̄ p̄z ex illis. c. q̄ in ducunt. nā in leuibz videt etie veniale. **N**ō est etiā dū biū q̄ possint p̄es sibi iuuicē pacis relaxare. et quilibet obligatiōem sibi factā remittere. s̄ i alternatiuis p̄missi/ onibz electio est debitoris. et sufficit alieq̄ adimpleri. c. de re. iur. l. ij. ar. aut factū est p̄ se d̄a opinione. nō tñ est vtrūq̄ eiusdē grauitatis p̄m̄. vñ dicit ibi Jo. an. q̄ cō paratio fit ibi in genere. nō in q̄ntitate cū d̄z q̄ de non facit differētiā inter simplice loquēdā et iuramentū. q̄ vīz vīetq̄. s̄ frangēs simplice p̄missione et p̄missione iuramē to firmata peccat mortaliter. s̄ frangēs iuramentum gra uius peccat. **C**ōfirmat idē abbas sicul⁹. q̄n scz p̄missio/ ni simplici et iuramento datur validitas. cū scz p̄mittitur iustū et licitū. mortale est p̄ venire. et si nō ita graue p̄m̄ sicut secūdū. **S**ec⁹ vbi p̄missio est nulla p̄pter curpiru/ dinē rei p̄missi vñ recipiētis p̄missione. v̄puta q̄ cogit et h̄mōi. **C**urpirū enī nulla est obligatio.

Non dis fert sim plex s̄tū et iuramē tam.

De obsidibus qui sūt. §. V

quasi quedā securitas sup̄ facta p̄missione. querit quis possit dari in obsidē vtrū laicus. cleric⁹ secularis. vel res ligiosus etiā. et a quo possit dari. **R**ūdeo s̄m abbatē s̄/ culū sup̄. c. ex rescripto de iureiur. **S**ciendū q̄ quantum ad laicos dari possunt ab impatore hostibz suis. et econ tra. **E**t isti obsides in hoc casu sūt q̄i serui. idem puto de alijs p̄ncipibz habētibz iura p̄ncipis seu ius indicē di bellū. **E**t licet inferiores his dare nō possint. tamē d̄ facto p̄tariū est vsurparū s̄m **A**zo. in sum. **E**t si inter p̄ uanones dant obsides vbi nō interuenit iuramentū. nō tenet obligatio. quaten⁹ scz ille teneat stare in certo loco et nō inderecedere q̄ hoc videt quidā carcer priuāt⁹ quē m̄ro modo iura deseruant. vt. l. j. C. d̄ car. priua. **S**z vbi interuenit iuramentū. talis potest ad obseruantā ei⁹ com pelli. vt scz ster in certo loco put puentū est. nō tñ aliter debet detineri inuit⁹. **N**ō enī credo tenere iuramentū vt possit detineri inuit⁹. q̄ esset p̄ra bonos mores. de reg. iu. nō est obligatiōnū. l. ij. **Q**uantū s̄o ad clericos se culares nō p̄nt tales p̄pos dari obsides. sic possūt mo nachi p̄ abbatē. q̄ nō sūt ei ita ascripti sicut mōachi ab bati. vnde nō poterūt inuiti detineri. licz ab inuitio assen/ serunt sine excomunicatiōis pena. **N**ec pōt ep̄us in hoc disp̄sare. arg. c. si diligēti. de fo. cōpe. **A** papa autē dari possunt clerici in obsides. ar. c. cuncta. r. q. iij. **Q**uantum ad monachos. de papa nō est dubiū q̄ potest dare. ar. c. **P**er principalē. r. q. iij. **S**z et abbas etiā p̄ necessitate et vtilitate monasterij pōt dare etiā inuitū. q̄ nō pōt resu/ stere volūtati ei⁹. vñ et detineri potest inuit⁹. de cōsensu tñ abbat̄is. non āt inuito abbate. q̄ h̄z b̄nficiū canonis **S**i quis suadēte. r. vij. q. iij.

Lat⁹ dat in obsidē.

Aleric⁹ n̄ p̄t dari s̄z monach⁹

Capitulum secundū De adulatione.

Quia in adulatione fre

quenter p̄tingūt mēdacia et ex auaricia aliq̄n p̄cedit. ideo subsequēter de ea agendū. d̄ qua loquens ps̄. dx. ait. **O**leū aut peccatoris nō impinguet caput meū. vbi dicit glo. **F**alsa laus adulatoris a rigore veritatis emollit ad noxia. **U**bi sciendū q̄ cū adulator fiat cōiter p̄ humana colloq̄a in q̄bz hoies adinuitē vi/ uunt et p̄uerant s̄m p̄prietatē sue nature q̄ ad delectare vel p̄stare alios tripl̄r fieri p̄tingit humanū colloq̄ū. **Q**uidā enī tenēt mediū in delectādo l̄ cōstādā alios

Huanus colloquū sit tripl̄r

ex suis locutiōibz et gestibz querētes et delectabilē s̄m de/ bitū modū se habere cū his cum quibz p̄uerant. nō ra/ men ita q̄netiā p̄stent cū expedit. s̄. rep̄hendēdo et c̄f/ ctus eoz. et hi viciunt amici vel affabiles. **A**d qd̄ hortat sapiens dicēs **E**ccl̄. iij. **C**ōgregatiōi paup̄z affabile re facito. **Q**uidā alij sūt q̄ recedētes a medio cōmūt̄ de/ sectū in minus delectādo q̄ debeāt. et magis p̄stādā q̄ p̄gnat. et hi dicunt agrestes seu discoli vñ litigiosi. q̄. ad l̄ b̄m. ij. **S**eruū dei nō oportet litigare. **A**lij s̄o ex/ cedunt in delectādo alios verbis pl⁹ q̄ debeant. et hi d̄i cunt blanditores seu adularores. **U**n̄ **S**eneca. **L**auda/ to parce et vitupa para. **E**t de hoc vicio adulatoris ait ps̄. **M**olliti sūt sermones eius scz adulatoris sup̄ ole/ um. et ipi sūt iacula et alubi. oleum r̄c. **I**n quibz possus mus tria considerare.

Primo p̄ditionē malicie adulatoris. ibi. oleum.

Secdo infectionē p̄s̄e blāditoris. ibi. p̄t d̄us.

Tertio exclusionē cōplacētie laudatiōis. ibi. n̄ impin/ guet caput meum.

Quantum ad primū. §. I.

Adulatio ap̄te appellat oleū p̄pter p̄ditionē materie simi lem oleo. **N**ā sicut oleū ē lucidū dulce et lubricū. ita laus facta alicui q̄ est materia adulatoris h̄z quandā lumio/ sitatē apparētie. et suauitatē cōplacētie et lubricositatē ad herētie. **N**ā vt dicit quidā. nulla est tā excellā p̄tus que dulcedine gl̄ie non rangat. gl̄ia aut resultat ex laude. s̄z sicut oleū maculat pannū vbi effundit. ita adulator eus ad quē dirigit multoties et si nō semp maculat. **E**st ergo adulatorio quoddā viciū quo q̄s q̄nt alteri placere ex lau datiōe facta ad ip̄m. vñ alio actu s̄z inordinate. **S**unt cr̄ go tria vidēda. p̄ declaratione eius.

Primum de complacendo.

Secundum de laudando.

Tertū de inordinatiōe ipsius laudis.

Quantū ad primū sciendū. q̄ velle alteri placere p̄ fieri quadruplicat. **P**rimo ad dei honorē et gl̄iam p̄curam/ dam. sic hester ad cōplacendū regi assuero accessit ad eū cū ornatusime laudās eū magnifice dicēs. **M**irabilis es tu dñe. et facies tua plena est oīm gr̄az. **M**ester. xv. vt inde posset reuocare sn̄iam datā p̄ plūm dei de exterminio ei⁹. sic et **D**ieremias laudabat nabuchodonosor scribens trāslatis in babiloniā. vt oraret p̄ vita ei⁹ et filijs. quia ē pace ei⁹ erat pax eoz. sic et **D**aniel in exponēdo visionē ei⁹.

Secūdo pōt q̄s velle et q̄rere placere alteri ad beniuo lentia ei⁹ habendā. et sic paul⁹ querebat placere festo iu/ dici vocās eā optimā et herodi dicēs se fore b̄m̄ audiri corā eo. vt sic habita beniuolētia liberaret a calumnijs in deoz. sic et mulier illa thecures intercedēs p̄ absaloue laudās dauid. **T**ertio p̄pter primoz vtilitatē facien/ dam. **E**t sic ap̄ls de se ait. **E**go p̄ oīa omibz placeo. j. ad **L**oī. x. et itez facit sum oīa oībz vt oēs lucrificerē. p̄mo **L**oī. ix. et hoc p̄formans se moribz eoz q̄tū poterat sine p̄cto vt eis placeret. **Q**uarto pōt q̄s alteri velle place re nō p̄pter aliqd̄ p̄dictoz. s̄z p̄pter inanē gl̄iam sui. vel p̄ p̄ter decipiēdū eū vñ damnicā dū vel aliqd̄ illicitū cōse quendū. et s̄ est malū p̄inēs ad adulatorē. de q̄ ps̄. ait. **D**e dissipauit ossa eoz. i. frutes q̄ hoibz placēt. **A**dula do. et ad **S**al. j. **S**i hoibz placere xpi seruus non essem.

Quantū ad secundū norandū q̄ laudare aliq̄s con/ tingit quadrupliciter. **P**rimo put deus honorē. et hoc est bonū. **S**ic sacerdos summ⁹ ioachim laudauit iudith de occisione holofernis et liberatiōe ppli dicens **J**udith. xv. **T**u gl̄ia hierlm̄. tu leticia isrl̄. tu honorificētia populi nostri. eo q̄ dilexeris castitatē r̄c. **S**ecūdo laudat q̄s vt tuos vt nō deficiat in tribulatione possit s̄z consolet. sic laudata fuit noemī et ruth moabitides afflicte et depau/

Aleric⁹ vñ le placere sic q̄dru/ pliciter

Alios lau dare itq̄ dupliat.

perare a boos vt confortaret Ruth. iij. Tercio vt virtus
in primo augeat. et in bono proficere conetur. nam vt dicit **Seneca**
Virtus laudata crescit et vt ferat melius correctorem. sic
apls laudat mirabiliter **Cononios** in principio prime
epile di. In omnibus diuites facti estis in illo ita vt nil vob
desit illa gra. et paulopost d multis rephedit. Nec me
daciū dixit in hmoi. qz erat valde boni inter illos i qbz
erat illa pfecta dona d qbz laudauerat. Quarto lauda
ri p qd ad malū finē. vt nō seruatis debitis circūstātijs
qd pner ad adularōnem. Quantū ad tertiu sic lau
datio vt alijs acc. puta hōis z reuerētie ad cōplacē
dū inordinare z qdrupl. pmo laudādo d sibi dubio
vt incerto. ppter qd dicit **Eccli. xj.** Nō laudes viz i specie
sua. glo. i. ne iuxta spēs corpis estimes glitātē mentis. qz
hō vider q foris sunt. dō aut intuet cor. z **Eccli. xj.** dicit
An mortē nō laudes quēqz. glo. **Scilicet** laudare pug
nā qū iā pugne victoriē. Ille enī q videt bñ agere nesci
mus q anio agat. aut si velit vt possit puenire i finem
Secūdo laudat qd male cū laudat de illicito fm illud
Laudat pcor i desiderijs anie sue. z **Esa. v.** Ne q dicit
malū bonū. yz laudādo malū tanqz bonū. An **Lassia.**
in qdā epla sic ait. Adularō blāda oibz homibz applau
dit. oibz salue dicit. pdigos vocat liberales. avaros par
cos. sapiētes lasciuos. vt pdigos cunales. garrulos affa
biles. obstinatos pstatos. pigros maturos. z gues. hec
ille. Tercio laudat qd idēbit cū laudat de bono sed vt
tra qz sit. vt nō seruatis debitis circūstātijs de q pntelli
gi illō **Esa. iij.** Popule mō q te bñ dicit ipi te decipi
unt. Quarto cū tacet malū qd vider. nec rephendit cuz
p. An z videt appbare z qz laudare cū hoc facit ne dis
pliceat illi. sed vt placeat. An Secūdo adulator qui tacet
z dat pntium ne offendat illū quē credit habere ppiū
Impie tñ dicit hmoi adulario. hec alexander. ij. pte sū
me. q. xxxvj.

Secūdo notatur in. §. II.

sectio ipius adulatoris. qz ex ipa adularōe infiat z pec
caror effiat. An dicit peccator oleo. adularōis. ppter qd
quis effiat pcor z maculat aia. Qd aut nō solū sit pec
carū s; mortale z graue. pbat. Nullus clericus punitur pe
na depositōis nisi p mortali z graui. Et raro ē. qz illa est
maxima pena maior etiā excoicatio. vt p. xxxij. q. uij. for
te. s; adulator punit hmoi pena. Nā dicit **Alricus.**
qui adulatoribz z pdicionibz vacare dephendit de gdt
ab officio. g. zc. Scādū tñ q nō sp s; tribz mōis adula
tio ē mortale. Prima ē rōe materie laudatōis. i. cum qd
laudat de aliquo criminali. z de hac intelligit illō **Ezech**
xij. Ne q psumit puluillus sub omī cubito man. z fas
ciūt ceruicalia sub capite vniuerse etatis ad capiendas
anias. Qd exponēs grego. in omīa ait ad hmoi puluil
lus sub cubito z ceruical sub capite ponit vt molliet qe
scat. Quisqz g male agēbz adulat puluillū sub cubito
z ceruical sub capite ponit. vt qui corripit ex culpa debue
rat i ea fultus laudibz quiescat. di. xlvj. sūt nōnulli. Ne
aut imporat dānatōem eternā. que p hmoi adularōne
incurritur qz mortale. Et rō hui ē. qz qūqz agit z cha
ritatē dei z primi peccat mortali. s; hoc facit q adulat
in hmoi mal. Nā p h fouet z nutrit eū i ipō pcor. yz ex
dicta auctē z experientia. g. zc. Secūdo modus ē rōe for
me vt intentōis. cū. s. qd p adularōem intēdit nocere ali
cui notabil i tpalibz vt cū intēdit ad aliqd
illicitū inducere vel decipe ipm i tpali subia cuz viderit
eū i se fidere. vel vt indicet secreta cordis sui. vñ adula
tor possit ei nocere. sicut fecerūt pharisei cū miserūt disci
pulos suos ad xpm interrogādū vtz liceat dari cēsum
celari dicēs **Mg sam** qz verax es. zc. **Matth. xij.**
et adlādo. Et d hmoi dicit puerb. xxxij. Meliora sūt vul

nera diligētis qz oscula fraudulenta odiētis. q. d. melio
res sūt increpatōes dure z verbera amici seu plati. etia
si vulneret sensualitatē pntatō z inferat p dementis
penas z plagas qz fraudulēta oscula. i. qz applausus et
adularōes nocere intēdēt vel dissimulātis. p. zc. Berā
rōe. Nā q intēdit alicui nocere tpalr vt ipūalr mortali
peccat. qz p iusticiā agit z charitatē. S; q adulat mō p
dicto nocere intēdit p h. g. zc. Tercio modus ē rōe circū
stātie vt occasiōis cū viz ex hoc q aliqd laudat supra
modū inde supbia incurrit vt inanē glām et q peccat
mortali. cū et i p accis seu pter intencōnem b eueniat.
cū q adulas ē occasiō illius ruine. ideo peccat mortali.
si tñ occasiō sit data nō accepta. Nā si ex pua laudatōe
z si inordinate z incaute qd supbia mortali peccat. viz
des em occasiō magis accepta ex se qz data ab alio. mlti
g rēpandū ē op laudatōis humane in pntia hōis. Aug.
i. xij. dicit. ait Magis oprabo a qlibet rephēdi qz ab adu
latoz laudari. Nullus enī rephētor formidādos ē ama
tori veritatis. laudator hō errat z pfirmat errorē. pbat
h rōne p regulā illā. Qui occasione dāni dat dānu qz
dedisse videt. ex. de in iu. z dā. da. si culpa. sed q laudat
aliū ita excessiue. z ita inordinate q dat ei occasiōez ru
ine peccati mortali sufficēter dat sibi dānu pti mortali
lis. g. z ipē mortali peccat. Sētētijs p dulas p dicitur
ponit bñs tho. ij. q. q. v. Extra p dicos tres modos l
casus adularō ē veniale. cū viz qd adulat sola intencōe
placēdi z delectādi. z nō i mal. vt cū qd adulat sola in
tencōe curādi aliqd malū sine alterius detrimēto vt in
tencōe psequēdi aliqd bonū i necessitate. Nullū em hō
rū de se ē p charitatē. Et in his casibz intelligendū ē d
cū augus. qn ponit adularōem inter venialia. di. xvj.
s. als ea.

De grauitate huius. §. III.

peccati in se z p comparatōem ad alia. Nota pmo q in se ē
ita graue q p ea incurrit dei maledictō. seqtur hōim er
ga ipm dēstātō z dūre pncatō pducit maloz obsti
natio. Pro pmo dicit dñs ppheta adulatoribz. Maledi
cā bñdictōibz vris. qz vt exponit greg. Qui inq agūt
bñdictur ab eis. adulantqz pcoribz dūmō dñites sūt
ant. j. q. i. mlti. Ad qd etiā fac qd ait **Dicō. pph. x.** ma
ledictus q annūciat pī meo digna. natus ē tibi puer
masculus z letificauit eū. Pī de q nascimur ē mōs. pu
er masclis mōi ē op magni sceleris. Filij mōi sūt opa q
fiūt a mōdo. i. mūdānis. Annūciat aut pī. i. mōdo masclu
lū natū z letificat. qn adulator laudat hōim de magno
scelere. z sic letū facit. qz de hmoi gaudet mōs. Dic autē
s; adulator ē maledictus a dño. qn em aliqd ppetrat ali
quā notabilē viciatā vt malū aliud solet ei dici ab adu
latoribz. fecisti sicut masculus. Pro secūdo dicit puerb.
xxxij. Qui dicit impio iustus es: maledictus est populū
z dēstabitur eos tribz. An aug. sup illo pbo. Iniqui
bñdicti. s. ab adulatoribz. Exacerbant dñz peccator sic
ait. Hec ē magis ira di vt desit correctio z adsit adulario.
Et subdit cām. Adulantiū em lingue alligāt. hōmēs i
peccatis delectat em ea facere in qbz nō solū metuit re
phētor s; laudat opator. Pro tertio s; qd induc ob
stinatōem dñs f. gurate de Dyna filia Jacob violata desit
gnatē aiam suggestiōibz diaboli assentientē q sicheu
pupator ei ipam tristē effectam blāditijs delinuit.
Sen. xxxij. Cū enī peccato cōmissō pscia mordeat z tri
sticiā mētī inferat blāditiē z adularōes pcurare opa dia
boli detinēt aiam i malo. An dñs p **Ezech ppham** con
tra adultores dicit. Edificabūt ipi parietē. z illi limebāt
eū. Qd exponēs greg. in moral. ait. Edificare pietē est
quēlibet z se obstatā z duriciā peccati pstruere. i. pmit
tere pcor q reddūt hōim durū. s; parietē limeūt q pcor
(119 2

Adularō
inducit dei
maledictō

suip de
testatōez.

Peccatis
obstacōz

Titulus Decimus

An sit
in homi-
cidio

perpetrantibus adulant. ut quæ illi pueri ageres edificant. ipsi adulantes quasi nidi reddant. di. plij. sunt nonnulli. In copatione vero ipsius ad alia peccata occurrunt due quæstiones. Prima quæstio est. An peccatum adulationis sit grauius peccato homicidij. et videtur quod sic. quod tali ratione ostenditur. Primum quod propter mentem corrumpit et per alium nocet. ratio est grauius sed ita facit adulationem respectu homicidij. quod dupliciter. primo quod super illud peribit. per. ix. Qui laudat peccatorem desiderijs aie sue. exacerbat eum dominum peccatorum. Dico. sic dicit. Nihil est quod tam facile corrumpat mentes hominum ut adulatione. Secundo per hoc idem. quod super illud per. lxix. Loueratur statim erubescens. dicitur glo. sic per nocet lingua adulatoris quod gladius persecutoris. Unde Augustinus. Noli putare te non esse homicidam cum fratre tuo male persuades. si enim male persuades occidis. de pe. di. j. noli. ergo videtur adulationem esse grauius peccatum homicidio. Ratione quod adulatione et homicidium in gradum uelut se habent sicut excessus et excessus. quod per. q. homicidium est grauius peccatum adulatione duplici ratione. Prima est quia lingua adulatoris non nocet ita efficaciter sicut gladius persecutoris. quod per. q. gladius persecutoris effectiue occidit quasi sufficiens causa mortis. Lingua autem adulatoris non ita efficaciter nocet. quod nullus potest alteri esse sufficiens causa peccandi. quod cum gladius persecutoris sit causa mortis sufficiens. et lingua adulatoris sit causa peccandi non efficaciter sed occasionaliter. ideo homicidium est grauius peccatum adulatione. Secunda ratio est quod malum irrecupabile est grauius malo recuperabili. Sed nocendum homicidium est irrecupabile. nocendum vero adulationis est recuperabile. quod 2c. Et alia ratio pro adulatione est grauius peccatum homicidio duplici ratione. Prima est quod peccatum quanto per nocet in personis bonis ratio grauius est. sed lingua adulatoris plus nocet in personis bonis. scilicet in bonis spiritualibus quod gladius persecutoris quod nocet in corporalibus. tunc. 2c. Secunda ratio est. quod peccatum quanto nocet et minus cauere potest. ratio est grauius. sed peccatum adulationis occultius nocet. magis enim cauere per a manu persecutoris quam a lingua detractoris. quod 2c. Secunda quæstio est. An adulator ita grauiter peccet sicut ille cui adulatur. Et videtur quod grauius tali ratione. Quicunque verbis alij nocet non minus nocet sibi quam alijs. Sed ille qui alteri adulatur inducit eum ad peccandum mortaliter. quod patet. quod super illud psalmiste. Oculi autem peccatoris 2c. dicitur glo. falsa laus adulatoris a rigore veritatis emollit ad notitiam. quod multo magis adulator in se peccat. Ratione duobus modis. Primo simpliciter et absolute sine aliqua distinctione. quod ille qui adulatur alteri et nocet ei. per peccat per nos sibi quam illi cui adulatur. Cuius ratio est quia sibi nocet tanquam sufficiens causa peccandi. alijs autem nocet et est causa peccandi occasionaliter. Secundo modo ratione cum distinctione. Distinguendum est enim de illo cui alijs adulatur. aut enim ille non assentit adulationi. aut assentit. Primo enim cum quis non assentit adulationi. tunc adulator peccat mortaliter. ex intentione inducendum illum ad peccatum mortale. quod in eo fuit licet adulatori ille non assentit. Secundo modo cum aliquis adulationi assentit et acquiescit. tunc de tali distinguo. quod aut est quidam qui decipit credendo adulatori per de se quam sibi. et talis cum decipit ab adulatore minus peccat quam adulator. Est alius qui non solum credit adulatori sed etiam fouet adulatorem. et percurat ut fiat adulator. et talis per peccat quam adulator. de tali loquitur Hieronymus. ad Cellantiam sic dicens. Isti maxime tempore regnant vicij adulationis quod est grauius quod humanitatis ac benivolentie loco dicitur. Et ita fit ut qui adulari nescit. aut inuidus aut superbo reputetur. Nec beatus Iohannes. ij. q. cl. et Raynerius in summa.

Quantum ad tertium. §. iii

principale. scilicet exclusio non coplacetie quod ostendit ex adulatione que notat cum dicitur. Non impinget caput meum. mens mea non

delectabitur. Considerandum est enim remedium contra ipsam. Quinqz autem sunt remedia quibus adulationis peccatum excluditur et vitatur. scilicet. deceptio. redargutio. detractio. bonæ conscientie conditio. proprie miserie consideratione. Primum remedium ad adulationem vitandam est deceptio consideratione. ab illo enim se cauendum est qui se decipit. sed ois adulator est talis. ita dicit Augustinus. super psalmum. Adulatio est fallaci laude seductio. Unde Prover. xj. Simulator ore decipit amicum suum. id est adulator. qui autem verbis blandis allicit ad peccandum. aut blanditijs et fauoribus instruit quiter peccata fiat. aut in bono blandimentis extollit. ideo talis decipit amicum suum. huius non est credendum. Dicitur. xj. Non credas eis cuius locuti fuerint tibi bona. per. Oculi peccatoris non impinget caput meum glo. i. simulata dilectio et falsa laus adulatoris non impinget caput meum. id est mentem meam non delectabitur. nec a vigore veritatis mouebit. Videmus enim manifeste quod adulatorem cum aliquo false inserunt de illo dicitur. Vide quod illi vix caput. Secundum remedium contra adulationis peccatum est melioris redargutio. nam redargutio vel iniusti multum valet ad circumspectiorem nostrorum operum ne adulatione aliqua in bonis quam facimus extollamur. Ecce. vij. Melior est a sapiente corripit quam stultorum adulationibus deceptio. Ratione huius est. quod cum sapiens habeat rectum iudicium rationis ideo est aliorum regula directiva. Stultus autem vel vicijs suis cum exortu habeat iudicium rationis et persequens appetitum inordinatum. non est sequendus sed potius detestandus. Prover. uerbis. j. Fili mi si te lacauerint peccatores. scilicet adulatione per terra. extollendo presentia. inclinando ad futura. nec acquiescas eis. Ad quod Seneca. quasi dat bonum documentum dicitur. Sic tibi tam criste si lauderis a turpibus quam si lauderis ob turpia. Tercium remedium contra adulationis vicij est detractio uis consideratione et impugnatio. Nam ab illo cauere debemus qui velut hostis nescit semper persequitur. sed talis est adulator. Unde Augustinus. super psalmum. Duo sunt genera persecutorum scilicet vituperantium et adulantium. sed plus nocet lingua adulatoris quam gladius persecutoris. Et Gregorius dicit. quod remedium contra adulationem est detractio. Sciendum est inquit quod ne imoderatis laudibus eleuamur. plerumque nostri rectoris moderamine detractoribus lacerari permittimur ut quos vox laudantis eleuat. lingua detractoris humiliet. Idem. vij. q. j. sunt plurimi. Et Ambrosius de officijs. Non est paucitas laudum ubi est adulatione fallax. et Seneca in epistolis. Multum hominem blande loquentem agnosce tui laqueus esse. habet enim suum venenum blanda oratio. Quartum remedium contra adulationem est bonæ conscientie conditio. Nam bona conscientia semper minus de se estimat et in agendis suis semper metuit ne aliquid reprehensibile inueniatur. et Gregorius. Bonarum mentium est ibi culpam agnoscere. id est. timere. ubi culpa non est. disti. v. ad eius. Vincit de Bre. Inter verba laudantium et vituperantium ad mentem se recurrere debemus. et si in ea non inuenimus bonum quod de nobis dicitur. magis nobis tristitia generare debet. Et rursum si in ea non inuenimus malum quod de nobis homines loquuntur. in magnam debemus letitiam exilire. ff. q. ij. Inter verba. Quantum remedium contra adulationem est proprie miserie inspectio et cognitio. Qui enim cogitat qualis est in se. non extollit dum laudatur exterius. Unde Seneca in epistola. lxxvj. sic ait. Intus respice. considera non qualis sis alijs credas. Et beatus Gregorius super Ezechiel sic ait. Quid enim prodest si omnes laudent te conscientia accusat. aut quid poterit obesse si nobis omnes derogent et conscientia sola defendat. q. d. nihil. Idem. ff. q. ij. In cupitis.

Capitulum tertium de iuramento.

Iuramentum sic diffini

ri potest. Iuramentum est affirmatio vel negatio de aliquo. scilicet de facto vel sciendo sacre rei

Quicquid ro-
media adu-
latores

La. 3. De iuramento

assertorium
2. pmissio
tum.

De iuramento quō .§.i.

Quantū ad primum. §. II.

q' iuramē
rā fidei
rum.

Angelus
iuravit et
feci simili

2 si sit bonu
nu no ra
me nisi i
necessita
te exercen
dum.

Quātū ad secū dū cū. §. III.

dicatur **U**ivir dñs. ponitur modus pgruus locutionis
 et sic nō iuratur p idola vel p creaturas in hoc casu de
 um venerādo sed cui per cas p iuratur ad deū in se refe
 (11) 3

Titulus Decimus

rendo. nec p deū iure modo obprobrioso vt ribaldi. Et de his dicendū in c. sequenti.

Capitulum quartū De iuramento per modum predicationis.

Iuramēto per membra dei vel per creaturas. v. per falsos deos.

Iurare p membra di.

Iurare p creaturas

Iurando per falsos deos

Veritas dicitur iuramentum concurre

Quantū ad primum nota qd cū qd iurat p membra dei vel sanctorū. aut iurat p membra inbonesta. vt p culū dei. vel p membra pudēda yginis marie aut scōrū. et est mortale. qz sonat blasphemā et notabile irreuerētiam. et sic intelligit. c. Si qd p capillū. xxi. q. j. Aut iurat p membra honesta vt p corpus. p sanguinē. p caput dei et hmoi. et tūc de se ex modo iurādū nō est peccatū s; esse possit si ex preceptū vel irreuerētia hoc ageret. Quantū ad scdm iurare p creaturas. vt scz p fidē. euāgelia. crucē. corp⁹ iū. celū. et hmoi. nō est de se illicitū. sicut nec etiā iurare p creaturā. Qd autē phibuit dñs Matth. v. dicens. Nolite iurare p celū neq; p terrā. zc. duplex fuit causa hui⁹ phibitiōis. ne videlicet ad creaturā trāsseret honorificētia creatoris. cū scz crederēt aliqd nomē deitatis esse in creaturis p quas iuraret vt gentiles faciebant idolatrie dediti ad quā erāt. pñi iudei. vel ne creaturas preceptibiles iudicādo p eas iurādo pmissa pro nibilo ducerēt ac si nō tenerent. Et vtrāq; causam huius ponit Bracian⁹. xxi. q. j. S. ex pmissis. et sic intelligēdū est illud. c. Clericū p creaturas iurante si pstitit in vicio ex cōmunicandū. xxi. q. j. clericū. videlicet cū in hoc honorarie exhiberet creature. vt dicit Tho. An. et sanctus Joseph iurauit p creaturā cū dixit fratrib⁹ p salutē pharaonis. nō exbitis hinc zc. Gen. xli. Qd potest intelligi dictum p execrationē sic. Si nō faciā qd dixi. de⁹ non saluet pharaonē. vel pōt intelligi iurātū esse p p̄statiōem sic. sicut est vez. deū dare vel p̄seruare salutē seu statum regalem pharaonis ad exercendā iusticiā cū ab eo sit oīs potestas. ita est vez qd dico. b. tho. vbi. s. z. xxi. q. j. S. ex pmissis. Quantū ad terciū. i. iurando p falsos deos hoc est simplr phibitū. qz ad idolatriā p̄tinet. An dicit Ep̄. xxi. Per nomē eternorū deorū nō iurabitis. tenetur tamē talis seruare qd licitū iurauit p falsos deos. vt habetur. xxi. q. j. Monet. qz de iure naturali est suare fide litatē in pmissis. als adderet peccatū peccato. i. qd commisit iurādo p falsos deos. s; Ray. et Tho. Licet tñ ē vti iuramēto illius q iurauit p falsos deos seu recipe iuramentū et⁹ q ex se patet est iurare p hmoi. Unde et Jas. cob vsus est iuramēto laban q iurauit p deū sochorb. i. idolū. Et machabei cū fecerūt pacē cū romanis vsi sunt iuramēto iporū. qd videt fuisse p idola q colebāt. vt habetur. xxi. q. j. monet. z. s. s; nō licet inducere cū ad hoc fm Tho. Inno. et Hosti.

De tribus que concur. §. I

re debet in iuramēto ad h. vt licite fiat et de causa iustitiois et dicit Hiero. sup illo ybo Hiero. iij. iurabis zc. Ad aduertēdū q iurandū hos habet comites. veritatē iudiciū et iusticiā. Si ista defuerint nequaq; iuramētū sed piurū erit. Prīmū qd requirit et p̄ncipale est veritas. z hoc magis in corde qz ore. h. est q iuret qd fm q dicat sibi cor seu p̄cia. Nā si iuraret qd vez realiter esset cur tamē p̄tariū crederet. piurus esset formaliter. S; iurādo mendaciōse piurus esset formaliter et materialit fm Bonauē. in. iij. z vtrūq; mortale. In qd incidit p̄ter op̄us cū iurauit se xpm nō cognoscere. vt h. Matth. xxi. Et p̄ter veritatē q d; esse in iuramēto addunt qsi alia. Nam idco iudiciū. i. discretiois et mature p̄sideratiōis vt bñ ppendat esse vez qd iurat. Iusticia requirit iurando licita ne illicitū iurando cuius p̄tariū opor

ter et facere si rep̄at falsum dixisse. Vbi nota fm Tho. ij. q. i. lxxix. ar. j. q iuramētū est institutū ad p̄firmatōnem seu ad certificatōem veritatis et⁹ qd d; Cōfirmatō autē et certificatio alicui⁹ rei in scilicet sit p̄roem que p̄cedit ex aliquib⁹ naturaliter notis que sunt infallibiles ter p̄a. sed facta p̄culariter hoīm nō possunt p rationē p̄firmari. s; solent que dicunt de his p̄firmari p testes. humanū autē testimoniū p̄ale nō est iustificatō ad hmoi p̄firmandū. Prīmū p̄ter defectū humane veritatis. qz plurimi labunt in mendaciū. iuxta illud ps. Os corū locutū est mendaciū. Scūdo p̄ter defectum humane cognoscibilitatis. qz hoīes nō possunt cognoscere futura nec absentia. nec cordū occulta. iuxta illud. ij. Paral. vj. Tu solus nosti corda filiorū hoīm. et de his tamē hoīes mīnos loquunt. et expedit reb⁹ humanis vt aliqua certitudo de his habeat. Et ideo necessarius fuit recurrere ad diuinū testimoniū iuramentū inuocādo in testē deum q mentem nō potest. s; habet in se veritatē infallibilem p̄tra p̄mū defectū. Nil euz latet s; habet omnī cōgnitiōē vniuersalē p̄ secundū defectū. Ac etiā est deus vnitatis et pacis amās summe charitatē. et h. p̄tra aliū. id est. terciū defectū cōm hoīm. i. dissensionis et litigiositatis. qui etiā tollit p iuramentū. fm illud ad Hebr. vj. Omnis p̄rouerbie finis est iuramentū. Manifestat autē de⁹ inuocat⁹ i testē i iuramēto an illud sit vez qd. p̄latū est. vel reuelando p internā inspirationē inspiratō. i. mēti iudicis et p̄is aduerse vt credat iuramento. vel p facti denunciatōem dū. pducit in publicū que erant occulta vel p penā mentis dū puniēdo mendacē manifestat mendaciū. q quidē et si aliqui nō faciunt in p̄nti. in futuro iudicio p certo faciet manifestādo. iuxta illud. Illuminabit ab̄scondita tenebrarū et manifestabit p̄silia cordium. i. Cor. iij. Illud siquidē testimoniū nulli deficiet. v. p eo vel p̄tra cū. Scdm qd exigit est iudiciū. i. discretiois vt scz bñ examinet et discernat qd iurat et si est iustificatō et vigen causa. Sicut em̄ irreuerentiā faceret p̄ncipi q vellet cū inducere in testimoniū alicui⁹ friuole rei. ita et q iurat ex leui causa. et si vez dicat. in hoc igit debz ē iudiciū discretiois vt videat si est necessariū iurare. puta quia est aliquid qd d; necessariū vel multū vtile ad credendū. qd tñ nō credit nisi iure. et si intelligit qd dixit xps Matth. v. Sit sermo vester est est. non non. qd amplius est a malo. i. siue affirmādo siue negādo aliqd loquimini simplr. ita tamē vt sicut habetis in corde. ita pferatis et ore. et nō sit est. i. in corde. et nō in ore vel cōuētio. quia hoc p̄tinet ad mendaciū. Quod autē amplius dicitis qz simplicē sermonē. puta cū oportet iurare a malo est. id est. p̄cedat hoc ex incredulitate audientū. cū scz nolunt credere qd eis est vtile. et habetur. xxi. q. j. ita s. Unde et Josue cū seniorib⁹ israel. quia fuerunt nimis celeres ad iurandum in p̄mittendo scz emunitatem et societatem gabaonitis quando venerunt ad eos simulantes se in remoto multū habitare a terra p̄missionis. nec habuerunt sufficiens iudiciū discretiois in examinando negociū decepti sunt et indiscrete iurauerūt. tamē ob reuerentiā iuramenti noluerunt contrahere. neci hoc fecerunt contra p̄ceptū domini. qui p̄ceperat illas nationes omnes deleri. quia intelligebat illud tale p̄ceptum non simpliciter sed in casu in quo ille gentes permanerent incorrigibiles. gabaonites autē submiserunt se correctioni. hoc fm Bonauē. in. iij. inia. Et nibileminus Josue tradidit illos seruituti cuidam. Seruitus autem edperat morti fm iura. Et sic aliquo modo occidit eos. et vtilius Ambro. xxi. q. iij. innocens. Vel potest dici q familiari consilio spiritus sancti serpuerunt ad qd obliuari non erant. Qd idco factū erat p̄ter reuerentiā iuramenti ostendendā. Distortā habet Josue. ix. cap. Qd

Iuramentum est institutum

Urgens causa iuramentum p̄cedat

Iuramentum Josue gabaonitis

Ca. 4. De forma iuramenti

Jurare ex
leuitate.

aut q̄s sine iudicio discretionis iurat. i. ex quadā leuitate
te sine aliqua cā z necessitate v̄l utilitate v̄l q̄ peccat. et
am dicēdo veritatē. q̄ irreuerentiā deo facit. nō tñ morta
liter si dicat veritatē. v̄l q̄d credit verū. nisi hoc faceret
in p̄mptum dei. ad quē aliq̄n inducit frequens v̄sus
alicuius mali. Similiter si illud de quo dubitat ē euerū
iuraret p̄ vero ex quadā leuitate. z p̄cipue in iudicio v̄l i
casu. vnde sequit̄ damniū alterius. Debet em̄ in h̄mōi n̄
leuiter vel p̄cipit̄er duci sed mature z bene p̄uolūsus z
p̄meditatus. z s̄m q̄d recolat sic iurare cum expedit. s̄z
certe vbi est certus. z dubie vbi est dubius. Un̄ dicunt
Sunt. z d̄ost. z Bern. q̄ m̄lier adultera q̄uis confessa
sit de adulterio sacerdoti. nō tñ pōt nec debet iurā ma
rito sup hoc suspicari vel querēti se hoc peccatū in se nō
habere. q̄ q̄uis credere pie possit peccatū sibi remissus
p̄ p̄fessionem. nō tñ de hoc certa esse pōt q̄ sit sibi dimis
sum. v̄t ex de purga. ca. c. accepimus. z sic de alijs rebus
dubijs. Tertiu q̄d expigitur i iuramēto ē iusticia. q̄d
habet locū in iuramēto p̄missorio. v̄t s̄z cū q̄s p̄mittit
aliqd factūz p̄mittat q̄d iustū ē z licitū. Nā si p̄mittit
iniustum z illicitū q̄d v̄tq̄ peccat. z si illud licitū quod
p̄mittit z iurat facere est de se mortale. v̄t cū iurat occi
dere adulteram nō relinquere. z h̄mōi. peccat mortaliter
siue intendat illud facere siue non. sed inducere timores
vel vitare malū sibi intemperatū q̄ tenet̄. Nūm facere
eius quod iurauit. als itēz peccaret mortalr s̄z illō ma
lū adimplendo. z sic deest veritas in ip̄o iuramento de
necessitate. q̄ sine mortali alio peccato z grauiori nō po
test illud seruare. semp̄ aut cū deest veritatis iuramēto
z sciet̄ est mortale. q̄ p̄prie z p̄fecte tunc est p̄iurium. v̄t
patet ex diffinitōe eius. Unde Herodes qui iurauit pu
elle saluati dare q̄d peteret male z indiserete iurauit. et
petrus impleuit caput Johā. bap. dando illi puelle p̄rio
postulatū. v̄t b̄r Marci. vj. Si em̄ intendebat simplr
dare q̄d postularer etiā malū v̄t mortē Johānis pecca
uit mortalr. nec tenebatur implere. Si hoc nō intende
bat s̄z de temporalibz que postulasset z licitis sic nō pecca
uit saltē mortalr in iurādo. nec ad illud obligabatur ex vi
iuramenti. q̄d nō intendebat. z de hac habes. xxj. q. uij.
c. Unusquisq̄. z c. Est etiam. Unde z David z si iurast
set occidere Abal p̄pter p̄umelias verboz illatas nū
c̄is suis ad intercessionē tamē prudētissime mulier. Ab
igail vxoris dicti Abal mutauit p̄positū. nec sibi con
scientiam fecit q̄ illicitū iuramētū nō seruasset. v̄t habet̄
s̄. Reg. xx. v. z b̄r. xxj. q. uij. iurauit. Si autē q̄d iurat est
illicitū est veniale de se. v̄t bibere ter v̄l quater. cū hoc bi
bere sit sibi nimis. vel aliqd indifferēs. v̄t ire ad villam
sui solatio. vel aliqd licitū in se vel v̄t aliter. nullū. rā
men importat̄e v̄l p̄uissime. v̄t s̄berare filium v̄l accusa
re p̄ leui defectu dare alicui aliqd p̄uū pomūz. z h̄mōi.
Si nō seruet tale iuramētū q̄uis tūc intenderit seruare
nō tamē videt̄ esse mortale. Et rō huius est. q̄ nō deest
p̄iurā de necessitate. nō em̄ tenetur p̄trariū facere ei q̄d
iurauit de necessitate salutis. q̄ si seruet. puta faciendo
illud q̄d iurauit illicitū. v̄t bibēdo aliqd v̄l plus q̄ de
beat. peccabit venialr s̄m Sui. Venialia aut nō tenet̄
de necessitate salutis vitare. Et cū melius vel min⁹ ma
le faciat in non seruādo illud tale. q̄ nō plus q̄ venialr
peccauit ex ip̄o actu in se. Si p̄mittit iurādo q̄d licitūz
z alicuius importat̄e. v̄t dare alicui pecuniā. debitas
ex p̄tractu vel per modum doni aut elemosine. z i certo
termino. vel intracūz religionem. iurū ad aliquā pere
grinatōem. z h̄mōi. Aut intendit non facere. z tunc pec
cat mortalr. q̄ iurauit p̄tra veritatē eius q̄d erat i mē
te. v̄t ibi mēdaciū. z tamē tenet̄ implere si p̄ saltē in foro
iudiciali. sed in foro p̄scientie s̄m quosdā nō tenetur.
s̄m s̄o alios tenetur z obligatur etiam in foro p̄scientie.

Iusticia
licitū de
bet iura
mēto con
currere.

Jurās li
citū diuer
simode te
netur.

Bona p̄. in. iij. senten. ponit v̄trāq̄ opinionē z neutraz
reprobat. secūda tamē tutior z p̄sulenda. v̄t n̄ intendit fa
cere. quod si nullo mō pōt illud implere p̄pter diuīlos ca
sus p̄tingentes nō tenetur ad illud nisi q̄d p̄t. puta si iu
rauit dare decē z nō p̄t nisi q̄nq̄. q̄ plus nō habet. ad
illa quinq̄ tenetur. Si iurauit in certo termino z illo
nō potest sed in futurū. tūc q̄tius postea poterit tene
Si aut potest seruare sed cū m̄lta sui incommoditate nō
pōt p̄trauenire p̄prie auctoritate nisi ille cui p̄misit relas
set v̄l dilatoriem det si ad ip̄m spectet. p̄cise p̄missio seu
etiā relaxari z absolui p̄t a superiore q̄n iuramētum z si
de relicta tamē p̄metū z dolū fuisse extortum. Sed z
si cū p̄misit poterat. postea supueniat inopinatus ca
sus: puta iurauit alicui restituere gladiū suū. cū repert
erit z in furia ip̄e repert nō debeo reddere. ne abutatur
eo. nec in hoc sum p̄iurus. q̄ cum p̄misit nō cogitabā de
furta que supuenit. de qua si cogitasset nō p̄misisset.
Sic cū quis cū p̄mittit diues. postea efficit pauper
z importens ad illud nō simplr sed cū multa incomodi
tate poterit perire a supiori s̄z ep̄o vel papa s̄m materi
am relaxatōnem vel absolutōem vel comutatōnem. de
quo vide infra in. c. vj. in cor. z. s̄. j. cum se. Si s̄o aliqd
iurauit sub conditōne nō exatē illa conditōne quā exp̄ssit
vel intendit non tenetur q̄ ad deum. Quedam ex se s̄b
intelligunt s̄m d̄ost. z si de eis in p̄missione nō cogitē
seu intendatur. v̄t si iuro restituere tibi pecuniā ad cer
tum tempus subintelligitur si mutaueris. als nō tene
or. Item si iuro tibi dare dotes subintelligitur si nuprie
fint secute. als nō teneor. Item si iuro soluere tibi ad cer
tum tempus intelligitur nisi iudex p̄cipiat p̄trariū z
iuridice. v̄t in sequestis. Item si iuro alicui tanq̄ regi
ep̄scopo deposito a dignitate non teneor obedire. Item
si iurat p̄latus alicuius ecclesie aliquid se facturum v̄l
daturū. v̄t p̄latus. priuatus p̄latura nō tenetur. et
sic si iurauit restituere pecuniā mutandam v̄t p̄lat⁹
nā priuatus p̄latura non tenetur. Si tamē pecuniā ver
sa est in utilitatem ecclesie. xv. q. vj. Auctoritatem ali⁹ suc
cessor tenebitur quo ad mutuatā pecuniā. Idem videt̄
quo ad rationabiles p̄missiones. Si aut p̄mittit vel
mutuo accipit v̄t priuata p̄sona. tenebitur ip̄e etiā p̄ua
tus p̄latura. Itē cū quis iurat stare mādatis alicui⁹ p̄o
offensa facta sibi vel alijs intelligitur nisi mandauerit
iniustū. immoderatum. vel impossibile z h̄mōi. Item
Raymūdus addit etiā q̄ in h̄mōi cum p̄tra iuramētūz
vult quis venire debet hoc facere auctoritate ecclesie. id est
supioris. v̄t ep̄scopi vel pape. In quibusdam tamen ex
p̄dictis sup̄fluum videtur. Itē cū iuro tibi reddere blas
dum vel vinū intelligit̄ eiusdē bonitatis. Itē cū iurat
parer vel mater vel alius dare alicui filiā v̄l aliam p̄sā
guineā intelligit̄ q̄ bona fide laborabit q̄ habeat eam.
z ad plus nō tenetur. De h̄mōi iuramētis p̄missorijs
habes multa infra. c. vj. in corpe.

Excluduntur autē iura i. §. ii

ramento p̄cipue tria genera p̄sonarū s̄m Abomiam. ij.
ij. q. lxxix. sed diuersimode. Et primi sunt pueri id ē an
te decimūquartū annū. Di em̄ nō admittuntur ad iura
mētū. i. nō coguntur in iudicio. xxj. q. v. Pueri. Et s̄o ideo
q̄ p̄sumit a iure q̄ desit in eis iudiciū discretōis plenūz
q̄d requirit̄ in iuramento. vnde z p̄pter hoc etiam statu
tū est q̄d non accedant homines ad iuramētū s̄z solenni
ter faciendū nisi ieiuni. xxj. q. v. Donestū. Et hoc v̄t ma
gis sobrijs habeat meli⁹ iudiciū discretōis. V̄t si iurāt
habentes v̄sū ratiōis siue i iudicio siue extra iudiciū
in cōmuni sermone ita peccant mortaliter vel venialiter
s̄m qualitatem perurij. sic z ceteri de delic. pu. c. j. Se
cūdi sūt perurij. q̄d intelligo de perurijis p̄uictis in iu
dicio.

Qui non
debet iura
rare.

Titulus Decimus

dictio de punitio. hi aut repellunt in iudicio et peractibus. ut infames nisi per eum qui per fuerit abolita macula infamie et hoc per primum quod dicitur in eis veritas locutionis que maxime requiritur in iuramento. De punitio notoria ex facto mihi et ubi est si repellant in iudicio. cum innumerati sunt tales in christianis locutionibus contra in medio et vendendo. et huiusmodi. Dicitur enim xxij. q. v. Decretum. quod non debet fieri iuramenta supra sacra euangelia in quadragesima. in aduersu vel octaua epiphanie. in ieiunijs quatuor temporibus. et regno num. et dominis diebus. nisi de concordia et pacificatione. Et dicitur ibi glo. quod his diebus cause exerceri non debent. et subdit quod huic. c. decretum. et c. precedenti. ubi dicitur a ieiunijs fiat iuramentum obuiat peruersio prescripta. et sic videtur abrogata.

Tertij sunt sacerdotes et plati. hi excludunt a iuramento. non quia non possunt iurare. imo in quibusdam casibus debent iurare. Sed quod sine vigente causa magna non debet iuramentum ab eis in iudicialibus peractibus. sic a laicis. ij. q. iij. Si quis presbyter. Nec ipsi de facili debent extra necessitatem ut faciunt laici. Et hoc quod presumitur quod in eis sit respectu status perfecti iusticia pueritatis que nec medacia simpliciter dicit. nec illicitum permittit. Propterea enim episcopus ab hoc iuramento. quod dubitat ne simpliciter loquendo diceret mendacium vel non fuisset permissum. Ipsi enim debent magis cauere a iuramento non necessario. ut exemplo doceant alios nomen enim reuereri non inuani assumi. Ponit autem Ray. septem casus in quibus debent sacerdotes et plati iurare. Primus ne defectu probationis quod ledat vel rem suam amittat tunc enim debet iurare. ubi tamen non sit casus sanguinis.

Cal. ubi sacerdotes debent iurare.

Secundus per fide. ut cum quis abiurat heresim promittens non amplius relapsus vel etiam scisma. de. p. l. i. dist. ij. Ego Berengarius. et. j. q. vij. Quoties. Tertio per obedientiam. puta iurant episcopi et abbates romano pontifici. et d. de. c. Significasti. Quarto per pacem. xxij. q. j. Omne. Quintus per indennitatem ecclesie. xxvij. di. de iurac. sanc. Sed hic casus potest reduci ad primum. Sextus cum ab soluitur quis ab excommunicatione. Septimus cum infamatus debet se purgare deficientibus. s. probationibus. ij. q. v. Si quis presbyter. Addunt et alij duo casus in sexto. Primum cum sacerdos litigat siue in causa temporalis siue alia. de iurare de calumnia. Secundo scilicet est. quod de iurare de fidei dicta. et de iura. calu. c. Si de calumnia. li. v. Ad autem clerici et religiosi hodie iurant in coram fidei. per leui causa sicut laici non excusant peruersio que veritas dicta est corruptela et auger peccatum non minuit. xxij. q. j. scisma. et grauius peccant ipsi quam laici. cum quod scandalizant suo exemplo. cum quod eis spectant perhibet per ius canonicum.

Capitulum quintum De formis iuramentorum

De forma seu modo iurandi.

In veteri lege

di coram dicit Ray. Ad aliter in veteri lege aliter in ecclesia promittitur. aliter hodie iuratur. Nam in veteri testamentum iurabatur ista forma. Vivit dominus et vivit anima tua. iij. Regum. iij. et. xxij. q. j. Et iurabunt in nomine meo vivit dominus. Hier. iij. et. Ad iuramentum est per simplicem attestacionem. et est sensus. Ita hoc est verum sicut est verum quod deus vivit et anima tua vivit. vel iurabatur per istum alium modum. hoc faciat mihi deus. et hoc addat. j. Regum. xij. et. c. xxv. Et est per execrationem hoc iuramentum sub hoc sensu. Si non fecero. hoc faciat mihi hec mala et illa. In promittenda ecclesia sic iurabatur. Testis est mihi deus. Ro. j. Testis est mihi prescia mea. Ro. x. vel coram deo loquor et huiusmodi. Hodie iuratur multis modis. ut per deum. per sancta dei euangelia. per fidem. per corpus vel sanguinem christi. per crucem sanctam. per altare beneficium. per aliquem sanctum vel sanctam. per aliquas reliquias. Et hoc quantum ad iuramentum quod fit per simplicem attestacionem. Nam quantum ad iuramentum quod fit per execrationem iuratur. Sic adiuvet me deus. i. q. iij. d.

In promittenda ecclesia.

est verum. vel si non est sic sicut dico. vel si non faciam hoc quod dico. quod veniat mihi tale vel tale malum. aut deus non miserat mei. aut diabolus ferat animam meam. et huiusmodi. Et ut dicitur de iuramentis. c. Si quis presbyter. modica vel nulla est differentia ex modo iurandi quantum ad peccatum si male iuret. et quantum ad vim obligandi. Ita enim quis obligatur per unum modum sicut per alium si laicum iuret sicut Ray. Et quod quis iuramentum parat deferat iurandum est sicut per placet ambobus partibus. ff. de iuramentis. l. iij. In iuramentis que in iure promittuntur. ut est iuramentum testis. et iuramentum calumnie. ipse est iurandum super sacra dei euangelia. ut in. c. si de iura. calu. Et idem in omnibus alijs iuramentis que a iure vel a iudice vel a patre ex necessitate deferuntur. Idem est si promittit aliquid iurare. Hosti. et Bern.

De forma iuramenti. §. i.

quod facit imperator pape. hoc habetur in clementina. Romanus. de iuramentis. ubi dicitur in textu et glo. Quod facit duo iuramenta fidelitatis imperator romane ecclesie. Unum tempore sue approbationis. aliud tempore sue coronacionis. et forma primum habet in decre. dist. lxxij. ca. Tibi domino Johanni pape. Ego rex Otto. promittere et iurare facio per patrem filium spiritum sanctum. et per hoc lignum vivifice crucis. et per has reliquias sanctorum quod si promittente domino romani venero. sanctam romanam ecclesiam et te rectorem eius exaltrabo sicut meum posside. nunquam vitam aut membra neque ipsum honorem quem habes mea voluntate aut meo consensu aut meo consilio perdes aut mea exhortatione. Et in romana civitate nullum placitum aut ordinacionem faciam de omnibus que ad te aut ad romanos pertinent sine tuo consilio. Et quicquid de terra sancti Petri ad nostram potestatem venerit tibi reddam. Cuiusque regnum italicum commisero. iurare faciam. ut adiutor tuus sit ad defendendum terram sancti Petri sicut suum posside. Decretum prescriptum. Otto. Ubi dicitur glo. Quod qui habet feudum ab ecclesia non tamen ecclesie sed etiam plati ecclesie prestare debet iuramentum. Et dicit facio iurare rex. Huiusmodi potentes in propria persona non iurant. sed tamen ipsi qui per eos iurant. iurant in animabus illorum pro quibus iurant. Unde ipsi incurrunt punitio si illud non servaverint quod promittunt. Aliud iuramentum facit imperator tempore coronacionis. et forma illa ponitur in clementina illa. Romani. et c. cal. Ego rex romanorum domino annuente futurus imperator promitto spondeo et polliceor atque iuro coram deo et beato Petro. me de cetero preceptorem procuratorem et defensorem fore lumini pontificis et huius sancte romane ecclesie. et in omnibus necessitatibus et utilitatibus suis. custodiendo et conservando possessiones. honores. et iura quantum divino fultus adiutorio fuero sicut scire et posse meum recta et pura fide. sic de me adiuvet et hec sancta dei euangelia. hec ibi glo. ubi suspirat. hoc est contra Jo. di. xxiij. Legimus. ubi dicit quod sola electio principis facit imperatorem. Vides enim hic quod etiam appropinquat ab ecclesia ante coronacionem non est imperator. Ires et ut glo. Jo. an. q. Inno. in decre. c. Venerabilis. de electione. dicit quod si imperator non possit accipere coronam in loco debito. nihilominus auctoritate administrandi recipere potest ab archiepiscopo colonien. ad quem spectat. vel ex ipsa electione habet ea. Et Hostien. dicit quod vidit per principes iudicari et teneri quod rex romanorum post electionem per eundem habeat omnem potestatem quam imperator et quod vincio nihil addit. Et facit quod notat Inno. xxiij. di. c. Regimus. Et quod plene est vidi formas quarundam scriptarum de registro Inno. tertij. et tractas referentes quod incussa consuetudo imperij tenet facta certa rationi consona iure subnixi per patientiam sedis apostolice tolerata. et per tolerantiam approbata. quod electis duobus in discordia uterque administrat. ut rex et omne imperij iurisdic. exercet. Ad declarandum ibi papa loquitur habere donec papa electio alteri fuerit approbata.

Iuramentum imperatoris.

Iuramentum tempore coronacionis.

Ca. 5. De forma iuramenti

vel reprobat. hec ibi. Item glo. ibi dicit q. multum di-
sputat vtz donatio facta p. Constantinu imperatozem
Rhomane ecclesie in psona Siluestri. (de q. dist. xviij.
c. Constantinus. 7 palea dvaluerit. 7 an successor illa re-
uocare poterit. Accursius tenuit q. donatio no valuerit.
Sed Jo. 7 qui hoc norauit dist. lxxij. ca. Ego lodo-
uic. 7 q. valuerit 7 sit irrevocabil. ondit Host. i. sum.

De forma iuramenti. §. II.

quod faciunt ipi pape qui sunt exempti habetur i. c. Ego
eps. extra. co. ti. Nam non exempti episcopi iurant suis archie-
piscopis. vt in c. Dilacti. de ma. 7 obe. Vnde tamē omis
recipientes dignitates a papa sibi iurant etia abbates
in benedictione sicut epi in psecratione. Compenditur autē
hoc iuramentū se pte capla seu articulos. Primus est q. iu-
rat fidelitatem sancto Petro 7 Rhomane ecclesie 7 pape
tunc existenti 7 successoribz suis. Et intelligit fm Jnno.
seruare fidelitatem beato Petro. quando seruat fidem et
doctrinā quaz seruabit be. Pe. i. catholicam fidē. Ser-
uat autē fidelitatem Rhomane ecclesie qn tenet eā matres 7
magistram p omibz pcellentē 7 tñam. In ea etia intelli-
guntur Cardinales fm Jo. an. cū ipi cū papa pstituant
ecclesiam Rhomanā. Intelligitur etia ibi papa. sed tamē
fit mētio special' postea de papa. 7 sic iurās non astringi-
tur cuilibet in particulari sed ipi collegio. Sec' i papa
cū specialr nominet. Quinimo ponit specialr nomē p
pau pape. Et in eo q. iurāt etia successoribz intelligitur
canonice intrantibz. 7 nō de alijs. xij. q. ij. Alienationes.
Nico. sy. Ista sunt verba capli q. sunt extracta ex Regi-
stro Grego. Ego eps. N. ab hac hora in antea fidel' ero
sancto pape. sancteqz Rhomane ecclesie. dñozqz meo pa-
pe. N. eiusqz successoribz canonice intrantibz. Nō ero in
pilio aut facto vt vitam pdat aut membz vl' capiat
mala caprōe. Nō silu qd mibi aut p se aut p lras. aut p
nunciū manifestabit nulli pandam. Papatū Rhoma-
ne ecclesie 7 reglas sanctorz patrū adiutor ero ad defendē-
dum 7 retinendum saluo honore meo ptra omes homi-
nes. Vocatus ad synodum veniam nisi impeditus fue-
ro canonica ppeditione scz legatū apostolice sedis quem
certū esse cognouerō i eūdo 7 redeūdo honorifice tracta-
bo. 7 in suis necessitatibz adiuvabo. Aploz limia singu-
lis annis visitabo. aut p me aut p certū nunciū. nisi eo
rū absoluar licentia. sic me deus adiuvet 7 hec sacra. di-
euangelia. hec ibi. Glo. ibi. Quam pdat. Hoc nō sufficit
immo vbiqz senserit dñm periclitantem ad phiben-
das insidias occurrere debet. xij. q. v. c. De forma que
hic minus dicitur ibi suppletur 7 ecduerso. Cōsilu nō
li. pandam. Glo. Hoc intelligo de pilio honesto. qm cō-
silu mali tenetur reuelare ei qui possit pdesse 7 nō obel-
se. xij. q. v. Hoc videt. Saluo meo honore. fm q. pñet
ad meum honorem. q. nō cū armis. Glo. supple in pro-
pria psona. Nā p alios pōt fm Jo. an. Tractabo. Glosa
Si pstituerit mibi p lras sue legatōis. C. de mādaz pñ
capū. l. j. Singul' annis. Glo. vel rarius iuxta cyrogra-
phū suū. xij. dist. c. Juxta. Et hoc intellige de epis 7
archiepis qui subsunt dño pape sine vilo medio. vt de
ma. 7 obe. c. Dilacti. vbi dicitur q. archiepiscopi debent es-
se pñenti sili iuramento. cū eis iurāt sui suffraganeiz nō
plus exigere in iuramento. Et dicit ibi glo. q. inseri debet
etia de iuramento. 7 obedientia. vt in c. Antiqua. de pñl
Papatu. i. pñcipatū tam īspūalibz qz in tēporalibz fm
Jnno. Reglas sanctorz pñm id ē canones summoyz ponti-
ficū 7 alioz sanctorz pñm p ecclesiam Rhomanā appba-
tos. di. xvj. p totū. fm Jnno. Et ex hoc pcludit Nico. sy.
q. epūs non seruans aut nō faciens seruare canones est
piurus si hoc aut agit ex ptemptu. Et est hereticus quā-
do scz non crederet papā habere potestatem condendi ca-

nones. xij. dist. c. Nulli fas. Itē tenetur eps ex iuramento
iurare papā ptra pñcipē suū vocatus ad synodum. Si
ergo nō vocatur nō tenetur. etia si videt alios ire i m. Jo.
an. Et sufficit vna vocatio fm io. an. Ad actū cū qñd
causē sufficiat vna requisitū regulariter. ex de hered. Si qz
eps. Et sumit synodus p pilio. Et ecduerso aliqn. Et te-
net ire psonali nisi sit infirmus. 7 tūc tenet mittere lega-
tū. vt dist. xviij. Aps. Aploz limina. Vbi ē papa ibi in
telligit limia aploz etē 7 curia Ro. etia si nō sit roma. nō
tñ debz sine causa papa transferre sedē de ciuitate Rho-
mana. Et cū papa indiget portare vel mittere subsidū
debet. i. eps qz fidelitatis debitu hoc ex postulat. Nicol.
sy. Itē dicit Nico. sy. q. quādo cardinales ante creatōem
summi pontificis aliqua statuūt 7 pmitūt p iuramentū
illa seruare si ptingat aliquem hoīz assumi ad sum-
mū pñficatū nō puto iuramento astringi ad illud iura-
mentum. cedit in pñdiciū pontificalis dignitatis. ar-
gu. extra. c. Sicut de iuraturan.

De forma iuramenti. §. III

quod faciunt rectores 7 curati suis epis dicit Hostien.
q. fm diuersitate locoz diuersa seruatur. hec tñ videtur
pgrua 7 p iura pbari. Iurabit pmo q. erit fidelis epi
sec po 7 obediēs. eo. ti. Nullus. Sub q. intellige q. serua-
bit sententias ep' 7 faciet fuari. Secūdo q. mandata
scz 7 honesta implebit. de offi. archi. c. fi. Tertio q. ni-
hil alit nabit de bonis ecclesie sine eius licentia. xvj. q. iij.
in venditōibz. Quarto q. nomie ecclesie vltra certā lu-
mā que arbitrarie detemineretur nō ptabet mutuum.
Quinto q. ecclesiaz nō relinquet nec ad aliā se trāfferet
sine sui licentia. extra de renū. c. Admonet. Sexto q.
iura ecclesie p posse petet 7 defender. vilia ei procurabit.
7 noctuauitabit. ar. xvj. q. j. qui se. Septimo iurabit
q. nihil dediet vel dabit. nec aliqd pacitū faciet. nec aliqd
illicitum cōmiserit p se vl' p aliū. p adipiscenda dignitate
scientia vl' ecclesie. extra. de pac. c. j. Et q. si hoc vitu ad cū
puerit annuntiabit 7 ad voluntatē eius renūciabit ex
illo vitio. Octauo q. ordines suo tempe recipiet si nō
dum recepit. ex de era. 7 quali. c. Quens. Nono q. in
ecclesia psonaliter residebit 7 defuiet in ordine suo. c. de
nō resi. c. Relatum. Decimo q. nō soluet vltra qñquā
7 solutā pensionē seu censum. vt in c. tuo nos. eo. ti. Et h
intellige de clerico beneficiato. Nā alij clerici scz nō bene-
ficiati non tenentur iurare epō nisi sint administratores
rerū ecclesiasticarū. vt dicitur in c. Nullus. eo. ti. Cū deā
aut forma trāferūt cōmuniter Docto. in tali materia. sz
dicit Nico. sy. q. licet ad omia supius cōtenta obligetur
p moris. tame iure nō pbat q. ad omia hec cleric' de
beat obligari. Et ad hoc allego rex. 7 glo. vbi ponit dñes
et forma huius iuramenti. nec inseritur tanta sicut h.
xij. di. c. q. q. In dicto. c. q. q. sic dicitur. Soler plus ti-
men quod singulariter pellectur q. qd generali sponsi-
one pcluditur. Et ideo placuit huic sancto pilio q. vn'
quisqz qui ad ecclesiasticos gradus ē accessurus. nō an-
tea bonoyz psecrationem accipiat qz placiti sui annota-
tione. i. scriptura pmitrat vt f. de catholica sincera cordis
7 strictione ac tēuorone custodiens iuste 7 pie viuere de-
beat. 7 in nullis operibus suis canonicis regulis ptra
dicat. atqz vt debitu p omia honore atqz obsequi reue-
rentiā pñnenti sibi dependat. Ibi dicit glo. Qd ele-
ctus pstat iuramentū suo maiori de fide 7 canonibz ob-
seruandis. vt h. Et de idemnitare rez ecclesie. vt di. xvj.
de stracufane. Et de imoderata exactione non facienda
xv. q. fi. c. j. Et de infidelitate 7 pensionibz non augēdis
de iuraturan. c. tua. 7 c. Ego. Suspectus aut de inobedi-
entia iuramentum pstat de inobediētia seruanda. d. ma.
7 obe. Cum in ecclesijs.

Juramē-
tū epōz
pape.

Juramē-
tū curato-
rū epō.

Titulus Decimus

De forma iuramenti. §. III.

Iuramentū qđ pſtat vaſall' dño ſuo habet. xxiij. q. v. De forma. vbi dicitur. Qui fidelitatez dño ſuo iurat. iſta ſex ſp in memoria dñi hñe. Incolumē. tuſ. honeſtum. vtile. facile. poſſibile. Incolumē. ne ſciz ſit in damñā dñi ſui de corpore ſuo. Tuſ. tum ne ſit ei in damñū de ſecreto ſuo vel de immunitio nĩb p' quas tuſ eſſe pōt. Honeſtū ne ſit ei in damnum de ſui iuſticia vel de alijs cauſis q ad ei' honeſtatē pti nere vident. Vtile ne ſit ei in damñū d ſuis poſſibilitibz facile ne id bonū qđ dñs ſu' leuiter facere poterat. faci' at ei difficile. Poſſibile ne id qđ poſſibile erat. reddat ei impoſſibile. vt fidelis hec documēta caueat iuſtum eſt. Sz qz nō ſufficiat abſtinere a malo niſi fiat qđ bonū eſt. reſtat vt in eiſdē ſex ſupradictis pſiliūz z auxilium dño ſuo fidelis pſter ſi bñſicio dign' vult videri z ſaluus eē. de fidelitate quā iurauit. Dñs qz fideli ſuo in his omñibz vñe reſpondere dñ. Qđ ſi nō fecerit merito cēſebit malefid'. Dec ibi. Nō eſt dñs q̄ hec faciēdo piurus. qz beatiſſe nō iurat fuare ſicut vaſallus.

Capitulum ſextū. De abſolutione z diſpenſatiōe iuramenti.

De iuramento promiſſio multo occurrit difficultates z dubia. z i q̄buſdā caſibz obligat ad obſeruatiōē. z in q̄buſdā dam nō. Et qñ obligat aliqñ p' peti abſolutio ſeu relaxatio. z fieri licet p' b. aliqñ nō. z qñ p' licet peti abſolutio ſeu relaxatio. ad b. aliqñ ſufficit autoritas epi. ali' qñ requirit autoritas pape. Vñ circa hec notabūt decem caſus i b. §. qz ponit Nico. ſy. i lectiōe ſua. quibzdam additis.

Primus caſus eſt quādo

Quis iuramentū ex oī pre eſt licitū cā ex pre iuratis qz ex pre reſcriptis qz etiā ex pre materie ſup q pſtat. z tūc abſolutio nō eſt impēdēda. ſz cōpellend' eſt iurās ad ei' obſeruatiōē. de iureiur. c. Et ſi xps. Quāto nulla cā apparet in triniſca etiā papa a tali iuramento abſolvere n̄ poſſet. Et remitti ad notata p cū in. c. Quāto. c. ti. Ibi aut ponit ralem diſtinctiōz p bñdōi declaratiōē. Aut tale iuramentū fuit pſtitū p inferiorē in materia ſpectāti pñcipr ad papam. vt ſi iurauerūt canonici nō recipere aliqñ vltra nūerum. z tūc p' papa abſolvere a tali iuramento ſine cā. qā in tali iuramentū intelligit' excepta autoritate pape. z ſic dñ intelligit'. c. Cēmentes. c. r. vt ibi notat Doſti. Aut fuit pſtitum in alia materia. z tūc ſub diuidit'. qz aut in materia pēmerē dei honore z reuerentiā. puta fabricādi eccliaz. vel intrādi religionē. z ſi b null' p' remittere ſine cauſa pter deū. Papa em̄ nō p' remittere obligatōez deo q̄ſitā ſine cā. vt xxiij. q. j. Manet. z xxiij. q. iij. Si iſ q. Et ſi in hoc papa nō p' aliū abſolvere. multo fort' ſeipſum. Si aut papa aliū abſolvit. pſumit in dubio abſolutus q ad eccliam militantez. Sz ſi ſub eſt iuſta cā papa pōt abſolvere. vt in. c. Si pō. c. r. Et eſt iuſta cauſa ſi turpitudinē pñnet iuramentū ex pre recipiētis. puta ſi iurauit ſolvere vſuras. Et etiā iuſta cā ppter ſcādālū vitandū. vt notat glo. Inno. Vñ etiā cū maior vtilitas imminet i cōmutatiōe ſicut dicitur de voto. Et nō ſolū papa i his caſibz ſz etiā epi poterit abſolvere ſic z votū pmutare. vt dicit Inno. in. c. Debitores. c. r. Sz in b eſt differētia

papa et inter papā z dioceſanū. qz in factis magnaz pſonaz vel epi pñt multū dubijs d̄z recurri ad papā. z ſic p' intelligi. c. Et abſolvere nerabilē. ſz i alijs poterit epi reſpectu ſolū ſue dioceſ. pa ſz differēt pa aut reſpectu tot' orbis. vt ſentit ſpecu. p' vel pmutare vel abſolvere. ali' citra ep̄m nō p' q nō hz ep̄alē iuratiōē. vt puto. Aut iuramentū reſpicit pñcipalit' pmo

dum hoīs. z tūc ſine cā papa remittere nō p' ſz cā cauſa vt notat Archi. in. c. Auctoritate. xv. q. vi. Jſ etiā. de cuius cōmodo agit remittere p' vt in. c. j. de iureiur. et de ſpon. c. ij. Qđ pcedit etiā ſi iuramentū pēmerat vtilitatem vñuſqz pñabentiū em̄. vt qz aliq' iurāt ſub iñuicem ali qđ facere. vt in dicto. c. ij. de ſpōſa. Sec' puro vbi qz ſim pliciter iurat ad cōmodū. nā poterit ſibi remittere. ſ. pa/ pa. ſine cā vt notat ſpecu. In licet etiā licet cōtrauēti reppria autoritate ex iuſta cauſa. nō habita autoritate ſuperioris vñgēte neceſſitate ſi nō p' haberi ſuperiora q pē tatur abſolutio fm̄ Inno. Circa diſpenſatiōz iuramenti ſic dicit b. Tho. ij. q. i. q. lxxij. Illud qđ cadit ſub iuramento promiſſorio aliquando eſt peccatū manifeſte. vt eſt ma/ ioris boni impediētū. z tale iuramentum diſpenſa/ tione nō indiget ſz pñia autoritate debet z pōt pñraue/ nire. aliqñ eſt dubiū vñz ſit licitū vel illicitū. pñcipū vel nociuum. aut ſimpliciter vel in aliquo caſu. z in hoc poſteſt q liber epi diſpenſare. Cū aut pmutat' aliquid in iuramento qđ eſt manifeſte licitū et vtile. in tali iuramento nō videtur habere locū diſpenſatio vel cōmutatio. niſi aliqđ melius occurrat faciendū ad cōm vtilitatē. qđ maxime videtur pñnere ad pñtē pape q hz curā vñuerſalē ecclie. Si ſz i iuramentū abſoluta relaxatio q dñ diſpenſatō. Po teſt q diſpenſare vel cōmutatio fieri in iuramentis ſicut in votis. Dec b. Tho. Nico. ſy. dicit q Speculator in ti. de lega. dicit q inferior a papa p' interpretari iuramentum quādo dubitat' de ei' validitate. Qđ aut in. c. Cēmentes. bilem. de elec. videt' pñtū dicit. Rñder dupl'r iſtud habere locū. ſ. q nō poſſit inferior interpretari. Vno mō cūz proceditur in arduo negotio z inter magnas perſonas. Alio modo quando vult dare licentiā cōtrauētiendi ſi ne aliqua cōmutatione in aliud. Et hoc dicit' Spe. ſeq' tur Anko. in. c. Quāto. Idē Inno. qz ſi p' fm̄ cū diſpenſare. multo fortius interpretari.

Secundus caſus eſt quādo

Quis iuramentū ſine diſpenſatiōe ſalutis eterne fuari non p' z tūc nulla cōpetit abſolutio. Peccatū em̄ fuit in iuratiōe nō in pñrauētiēdo. vt in. c. cōtro. c. r. z xxiij. q. i. totum. Sed iuramentū etiā qđ vergit in interitū ſalutis corporalis. nō videt' ſeruandū. Quādo modū em̄ nō valet ſeu obligat iuramentū qđ tendit in mortem alteri'. xxiij. q. iij. c. i. cū quatuor. c. ſe. Ita z fort' non d̄z valere ſi tendit in mortē pñia. ar. in. c. ſi nō licet. xxiij. q. v. Intel ligit' tñ hoc glo. in. c. ſi pō. de iureiurā. quando directe pñgit in mortē. ſecus ſi occasionaliter. Ponit exemplū de vltimomontano qui iurāt morā trahere rome de mēſe auguſti. nam ſic iurās. tenetur iuramentū ſeruare. q. d. Et am ſi aliquando accidat vltimomontanis moris ex tali mora. hoc tñ nō ſemp accidit. z ſic nō directe tēdit ad mortē ſed occasionaliter. Sed Jo. an. dicit dictū glo. verū vbi ex imminenti infirmitate vel ex cōplexione iudicatur ſic iurans moritur' ex tali mora. Et p hoc dicit' q ſi a pñritis medicis diceret cartuſienſem mortē non poſſe euadere aliter niſi p eſum carniū. q non obſtate voto ſeu reſgula deberet carnes comedere. Sicut em̄ iuramentū nō ligat vbi eſt piculū mortis. ita nec votum. cū paribz paſ ſibi ambulent iuramentū z votū. vt notat in. c. Magne. de voto. Cōcludit ergo glo. ſic que habet in dicto. c. Si vero. Iuramentum non eſt ſeruandū quando ſine interitū ſalutis corporis ſeruari non poſſet. Nico. ſy. Idē dicit q iuramentū de redeundo ad carcerē vel de non fugiēdo ad carcerē. obligat niſi detentio eſſet iniurioſa. vt ſalict quia bellū captiuitatis erat iniuſtū z cū timereſ de peti culo pñone. xxiij. q. iij. §. ſi.

Terti' caſus eſt quādo ro

Ca. 6. De absolute a iuramento

Iuramentum est iuramentum servari potest sine dispendio salutis eter-
ne. sed est contra bonos mores. tunc etiam nulla requiritur ab-
solutio. ut in regula. **Non est obligatorium**. de re. iur. li.
vi. et intelligit de bonis moribus naturalibus. Nam de cuius
libro infra dicitur. **Ad hoc facit quod dicitur. xxij. q. iij.** Si ali-
quis foras se incautur iurare pergit quod obervatur peioris
re pergit iuramentum. libere illud saluberrimum consilio mutandum nove-
rimus. **Ubi notat archidiaconus p. gunt. Quid iuramen-**
tum pergit in peiore exitu sex moris. Primum est quod dicitur est in se
cundo. cum sit iuramentum quod est mortale. **Secundus** qui iuratur quod est
veniale. ut iurando comedere vel bibere plures deberet. Et
quibus non debeat illud servare non tamen peccat mortaliter
si fuare putat. dixit hugo. sed tamen veniale secundum **Suul. Tertium**
modus est qui iuratur aliquid quod est in differens. tamen
ex circumstantia efficit veniale. **Ponit exemplum archidiacono**
natus de eo qui iuratur non negociari vel non accipere mutuum. et
homo si talis venit ad calum in quo non potest aliter vivere nisi ne-
gocietur vel mutuum accipiat nisi veniat per iuramentum fuisset
temerarius. et ideo propria auctoritate frangendum. archidiaconus
dicit hic querendum absolute a iuramento illo. quod per papam
videtur dicens cum possit vivere sine homini si non commode
Quartus modus est qui iuramentum excludit opus necessaria-
tis. ut cum iuratur quod non dabit indigentibus. **Non enim** est simile
quod de accepto etiam iuramenta cum ipse percipiat opera charitatis
et exerceat. et non debet iuramentum esse vinculum iniquitatis.
xxij. q. iij. inter cetera. **Quintus** modus est cum excludit opus
de genere bonorum. ut cum quis iuratur quod nunquam erit clericus vel
monachus vel episcopus. **Contrarium** tamen sentit glo. xxij. q. iij. c.
Innocentius et Hugo et Brianus videntur hoc sentire. **S. fina.**
xxij. q. iij. **Sed archidiaconus p. b. tho. ii. q. i. lxxxi.** sentit contrarium
et quod propria auctoritate pertrahuntur. nec obstat textus. c. **Ar-**
chiepiscopus vel in alia littera incipit florētū. dist. lxxxi. vbi per
ter tale iuramentum quod prohibet promoueri ad episcopatum. quod illud
non fuit ex eo quod esset obligatorium. sed quod temerarium mortaliter
peccatum iurando. **Primum** placet qui vult peruenire propter
bonum publicum. **Sed** qui vult venire propter bonum privatum
Sextus modus est qui excludit opus indifferens pia in-
tentio. per deo aut primo faciendum. ut si quis iuratur quod non loquatur
alicui. vel quod non intrabit domum eius vel quid sit. **Non enim**
tenet talis ad observantiam talis iuramenti si vult prius facere pia
intentio propter deum vel propter proximum. **Ex his** decidit questio
que fit cum quis iuratur de non fideiubendo vix valeat. **Et lau-**
rentius quod sic. quod si quis per iurare per veritatem. primum ita et per
sua. ut recitat **Archidiaconus**. **Non enim** xxij. q. i. **Sed** **Joan. an.** dicit
quod vbi salus primi periclitaretur nisi fideiubere non tenet
ad observantiam eius. quod iuramentum non extendit ad hunc casum
inexcogitatum. **Sed** ex cogitavit tunc hunc casum iuramentum
tunc fuit temerarium. et per consensum non fuadum. **Ego** per indubitatem
habeo hoc deum. **Et** plus sentio quod etiam vbi salus primi non
periclitaretur si de proximo indigeret non obligat ad observantiam
eius. quod ex precepto tenemur diligere proximos sicut nosipsum
sua. **Et** quibus cum proximo non ita indigeat tunc fideiubendo quod
periclitaretur ex hoc salus sua. et per consensum quod sic iuravit non tenetur
neque ex precepto fideiubere. sic nec dare elemosinam secundum
b. tho. ii. q. i. lxxxi. tamen est de consilio. et ideo fuerit illud iura-
mentum peioris exitu in exitu. vbi non obligat. **Et** idem possumus
puto quod quis iuravit non mutare pecuniam cadem ratione. **Ex**
his patet decidi multe similes questiones.

Quartus casus est quando

iuramentum peccat. ex causa iracundie possit tamen servari sine di-
spendio anime. **Et** remittit per declarationem huius ad notata
per cum in c. **Sic** ex littera. ibi sic dicit **Joan. an.** quod iuramentum de
quod agit in illo. c. **Sic** vix quod quidam monachorum ex iracundia iu-
ravit quod fuisset absolutus a peccato quod nunquam rediret ad clau-
strum non obligat illi. etiam si non fuisset peccatus ex quo sic teme-
rarie iuravit et calore iracundie. **Secus** si ex causa et cum deli-

beratōe. **Primum** **Anto.** putat quod si calor iracundie fuit tantus
quod illud deliberare non iurasset. tale iuramentum non est obligatorium.
quod homo voluntas non est discreta. vel si est de facili per-
cipit et immutata. **Et** remittit ad summum **Ray.** in c. d. iu-
ramento. **Joan. an.** in c. **Dudum**. **Sed** **puer.** iungit. dicit glo. sup.
dicto. c. tenentem per votum emissum calore iracundie non obligat
habere vitam. quod est talis et tunc turbato quod sapit quidam me-
tis alienationem ex multo furore. alia vota ex iracundia obli-
gat. quod ea quod in se sunt bona non indigent deliberatione. et sic
idem erit dicendum de iuramentis. **Quod** tamen dicit **Joan. an.** quod non
quiritur deliberatio intelligendum videtur in lege sicut in dubi-
is sic hoc subita fieri potest. et hoc saltem requiritur sufficit. **Nam**
secundum **tho. ii. q. i. lxxxi. viij.** deliberatio requiritur de necessitate in vo-
to. ut per ex eo diffinitio. et sic credit **Joan. an.** intellexisse ut
alibi dicit **Locutus** quod iuramentum ex abrupto factum non obligat
quod non habet in se plenum. tamen poterit per absolutio ad cau-
telam quod de facili est indulgenda. **hec** **Nico. sy.** quod per papam fidei-
dum est cum dubitat si habuerit consensum seu deliberationem.
Ite nota quod cum quis iuratur tenet hostagia seu hospitia in cer-
to loco. nec habet ibi quod comedat vel vinum soluat. vix ne teneat
atque implere. dicit ad hoc **Dost.** quod si rpe obligatio erat
non soluendo tenet fuare iuramentum. quod ad hoc videtur se ob-
ligasse. et victum gratia manibus suis vel medicando. **Sed** si
laborare non possit et medicando non sufficienter inveniret
non tenet vitam posse. de reg. iur. c. **Nemo.** **Sed** si tempe-
obligatio erat soluendo. et postea devenit ad pauperem
tunc distinguendum est. quod si est talis quod possit mendicare sine ve-
recundia. dico idem quod per **ar. xxiij. di. c. Diaconi.** **Et** ro potest
esse. quod videtur intendisse obligare se ad hoc. **Sed** si est nobilis
et in dignitate tunc subveniendum est ei iuris beneficio. ex de
iureiur. c. **Querela.** **Et** quibus non faciat ad propositum materie
huius. **S. nisi** cum fieret iuramentum hoc in iracundia. et tunc
secundum predicta decidendum. tamen vix est.

Quintus casus est quando

iuramentum est dolo aduersarii extortum. et tunc considerandum
si perus sup. quod perit et alis reprobatus favore ipsius iurantis
et tunc tale iuramentum non est obligatorium. casus est in c. **Lū** co-
ringat in primo littere. **Nā** ibi dicit quod mulier quod presentia alie-
nati rei dotalis. et iuravit non pertrahere. vbi non suppone-
rit dolo nec metus non est audienda sed quod ad relaxationem iu-
ramenti vel annullationis perit. ergo si intervenit dolo seu
metu. perit. perit dolo. et sic etiam in c. **ij. de pactis. li. vi. et ca.**
licet. co. ii. et li. et in Aurē. **Saramēta** impubez. **Et** idem
dicendum cum intervenit metus. **Et** quod etiam talia iuramenta con-
tra legem sunt non ligant nisi si voluntaria omnino. quod
etiam tenet **Bar. farcor.** tamen quod in his casibus tutius erit
si petatur absolutio. ut sentiunt multi doctores. **Sed** primum
verius et notabilius. **Sed** hoc iuramentum non venit per dispositi-
onem a iure et intervenit dolo tunc subdistingue. quod aut tan-
tus est dolo quod excipit metum iurantis. puta cessante do-
lo nullo modo se obligasset. et tunc iuramentum non ligat. et po-
test contrahere nulla perita absolute. per id quod non
notat **Ja. an. c. unico. de commo.** **Et** sic intelligat **feder.**
consilio. centum nonagesimo tertio. vbi hoc expresse sentit
ponendo terminos in minore. xxv. annis. et in muliere se-
ducta a fratribus hereditati paterne renunciano quod
lebat longepius quod habuit in dote. quod est notandum pro
limitatione capli scilicet de pactis. vi. sed quod non peccat qui do-
lus dedit causam pertractui. **Nā** vbi dolo dat causam co-
tractui. ibi excluditur voluntas. l. **ij. ff. de dolo.** **Et** iuramentum
tamen non obligat intentum iurantis. ut in ca. **Veniens. co.**
ti. **Sed** vbi dolo non excludit consensum. ut quod non dat
causam pertractui tunc excipit absolutio quod per tractari. non ob-
stare aduersarii perditionem propter ei turpitudinem et do-
lum. **Et** idem vbi intervenit metus quod redrat absolutio quod
impedit sine difficultate in odium aduersarii metum inferere.

Iuramentum
tunc ex ab-
rupto.

Iuramentum
tunc dolose
extortum

Iuramentum
non
vult fidei-
ubere.

Iuramentum
tamen factum in
ira.

Titulus Decimus

**Iuramentu
cu ex me
tu factu**

In c. **Uez. co. ti.** Et licet ibi glosa intelligat de metu qd ca
dit in pntate viz. qd s3 d3 relaxari vel absolui ab ecclia
no ab alio metu. **Posten. m.** dicit etia3 de vano metu b
habere locu z hoc in odiu cogentiu ne reportet comoduz
ex dolo suo. qd magis placet **Nico. sy.** Et si qrat vtz rai
le iuramentu. s. p metu factu sit obligatoriu z trasgressio
eius sit mortale. **Nico. sy.** tractat hanc materia diffuse. in
ca. **Si ho. co. ti.** Et qtu ad pmi dicit q **Jo. an.** tenet q
in foro pscie no est obligatoriu si ille q iurauit p metum
no intedit se obligare s3 tps reducere z euadere malum
sibi intentatu. s3 in foro iudiciali sibi hoc no credetur.
S3 Jo. cal. post beatu **Tho.** que allegat. tenet q sit obli
gatorum sumpt in foro pscie. Et idem glo. **xy. q. vj.**
Autoritate. Quatu ad scdm. aliqui tenet q trasgressio
hui iuramenti no habita relaxatio sit veniale. p co q d3
in decretali. **Uez. co. ti.** q p tali trasgressione no est im
poneda penitencia vt p mortali. **Sed Jo. cal. be. Tho.** et
archi. tenet q sit mortale. qz pmiu ex genere suo e mor
tale. nec excusat no implendo q coact iurauit. Et ad di
ctum. c. **Uez. Rndet Jo. cal. triplr.** Primo q loqur
ca. post absolutioem a tali iuramento. **S3 hoc non placet**
Jo. an. z bene. quia post absolutioem vel relaxatioem cu
in nullo peccet no seruado. no est imponenda penitencia.

Secundo rñdet q pcedit in foro iudiciali. secus in foro
penitentiali. **Tertio z meli.** quia textus no dicit ptra
ueniente no peccare mortaliter sed no puniendu tanq p
mortali. s. voluntarie comisso. quia metus licet no excu
ser. tamen alleviat culpa. **Nico. aut sy.** dicit q si no intedit
se obligare no obliget. z psequens no peccet ptraueni
endo. **S3 peccavit sic iurando.** qd fuit veniale tñ i nul
lum. **Si intedit se obligare.** tunc ptraueniendo an rela
xationem. peccat mortaliter. z in hoc casu intelligitur di
ctum b. **Thome.** **S3 no ita grauiter puniedus** vt p vo
luntario pmiu. vt in dicto. c. **Uez.** **Ubi aut sum** in du
bio vtz habuit animu obligadi vel non. dico q tunc p
prie loquit. c. **Uez.** **Nam in dubio psumendu** esset q n
habuit animu obligadi. **S3 qz posset accidere** ptrauiuz
ne ecclia daret materia deterandi. voluit q in dubio ser
uaret tale iuramentu quasi voluerit se obligare. sed post
factu respectu pene est restringendu in minore prem. vt
no puniatur tanq p mortali. **Hec Nico. syra.** **S3 pmiu**
non videtur vez. s. q sit veniale iurando qd no intedit.
quia cu iuret mendaciose. hoc semp est mortale cum ad
uertit fm beatum **Tho.**

**Iuramentu
curpitudi
ne pñies**

Sextus casus est quando
iuramentu pñiet turpitudine ex pre recipiens. z maxie
occurrere turpitudine ex pre materie sup qua pstat. s3 ex
parte iuratis nullu imminet peccatu iurari. z tunc iura
mentu obligat. s3 potest peti absolutio no obstare ptra
dictione aduersarij. Et iste est prius casus capi. j. z cap.
Debitores. co. ti. Et p istu casum potest decidi qd dicen
dum sit in filiofamili. renuñtante macedoniano. z iurare
no ptrauenire. Et **Bar. in dicta. l.** Si qd decipit q iura
mentu obligat. s3 petat absolutio. **S3 Jo. an.** post **Jaco.**
de bel. plus sentit. s. q iuramentu no obliget quia corra
bonos mores. **Ite** quia iuramentu reprobat non solum
cu pñiet in se peccatu s3 etia quando potest esse occasio
peccati. arg. c. **Au ab omi.** de vita z honestate clericorum.
Et nota fm b. **Tho. ij. q. lxxix.** Qd vortu est magi obli
gatoriu q iuramentu ex sui rone. z rone b3 habes
infra de voto. ibi vide. Et qz maior est obligatio voti q
iuramenti. Hinc est q si quis voueat castitate. etiam sim
pliciter. si postea iurat alicui mulieri q duxer ea in vro
rum. debet potu vortu seruare q iuramentu. z ad hoc te
netur. alias peccaret mortaliter. Et qd dicit **Gracianus**
xxij. q. iij. s. **Un daf.** q talis no phibet fuare iuramen

tum. illud falsum est nec tenendu fm **Bonaventu. in. iij**
z Glo. in dicto caplo.

Septimus casus est qua

do nulla alia turpitudine est nisi quia est pñitit z legem.
Et in hoc distingue. Aut em lex resistit in fauore recipi
blice pñcipaliter. z tñc no est necessaria absolutio. qz iura
mentu illud no valuit. vt in c. **Si diligenti.** de fo. cope.
aut pñcipaliter in fauore iuratis. licet secundario in fauo
rem publicu. vt in muliere. z in minore. z tñc sum pñie
in casu. c. **Cu contingat.** z c. **ij. de pñc. li. vj.** z in aut. **Gay**
cramera impubez. Et puto q in b absolutio sit denegā
da. **Primo** facit ad b regula generalis q iuramentu est
seruandu. qd seruari potest sine piculo aie. **Ite** nulla
hic reperit turpitudine. **Ma** ex quo lespuidit fauore pñone
z talis pñona iuramento renuñtatur iuri suo. nulla turpitu
do reperit in ptrauente. **Nam** lex dei no habet p turpi
q seruet iuramentu. nec ex pre ptrauentis potest argui
dokus. vel aliqua alia deceptio. nec materia de se est tur
pis. z sic sumus extra terminos. c. **Debitores. z. c. i. co. tit.**
Ibi em reperitur turpitudine ex pre recipiens. z materia est
am in se est turpis seu phibita. z si qua culpa inuenitur
satis pñit in retractione aci iuramento non accedere.
Nec in hoc videt dictu fede. phabile q s3 fiat absolu
tio. qz ptrauē est ptra legē vel statutu. **Ma** si hoc esset ve
rum de facili euacuaret dispositio. c. **Au pñingat. z. ij. de**
pñc. li. vj. z autem. **Sacramēta.** z in lib. petedo absolutio
tionē a iuramento. **Nec** est verisimile in aliq istoz iurū q
emanauerūt ita solēntur q nulla fuisset facta mentio de
absolutioe a iuramento sicut fit in c. **Uez. z in c. j. co. tit.**
Nec obstat si dicat q turpitudine est ex pre recipiens in
eo q contra legem vel statuto dispositu ptrauit. **Dispo**
nir eni in fauore pñone pñcipaliter. cui fauori pñie rñu
ciat. z sic nulla turpitudine. **Ex** solo ergo cotractu contra
legem edito in fauore pñone non psumitur dolo. **Pactū**
ergo patri factu a filia dum nupui traderet q dote cot
tentu nullum ad paterna bona regressuz haberet. **Quis**
improbet lex civilis. tamen si firmatu sit iuramento b pas
cum no vi nec dolo pñitito debet seruari. put in c. **Quis.**
de pñc. li. vj. **Similiter** dos z donatio ppter nupias. et
si alienari non possit etia pñitente vxore. vt d3. ff. d fun
do do. l. lex iulia. nec valet talis alienatio. tamen si vxor
iurat. no ptrauenire valet. vt de iureiurā. c. **Cu pñingat. z**
de pñc. c. **Quāuis. li. vj.**

Octauus casus est quan

do recitatis terminis supradictis eo q statuto resistente
contrahit. z datur lesio in contractu. vel datur lesio vbi
tra dimidiu iusti pñi statuto non resistente. vt in c. **Au**
dilecti. de emp. z ven. **Nunquid** tunc poterit peti abso
lutio a iuramento. Et dico q aut lesio est modica. et tñc
non potest peti. quia p modica lesione iura non curant
dare remedia specialia. **Ad** hoc. ca. **Abbas.** extra de his
que vi metusue causa sunt. **Aur** lesio fuit enormis. z tñc
si iuramentum fuit simpliciter pñititum de non veniē
do contra. audietur allegando enormem lesionē. quia i
tali enormi lesione pñsumitur dolo. l. **Qui testum.** C.
de proba. **Non** enim pñsumitur iurans hunc casum co
gitasse. ar. eorum que notantur co. ti. ca. **Quinquallus. z**
ca. Veniens. co. ti. **Item** quia iura comuniter capiunt
dolum a talibus iuramentis. **Sed** paria sunt q delus
interueniat ex proposito vel re ipa. l. **quis. ff. de ver. ob**
liga. Et hec videntur vera non solum si verba vel iura
menta sunt in diffinita. sed etiam si sūt generalia vt si iu
rauit q non veniet contra vlla ratione vel causa. **Si** au
tem sunt verba magis specifica z lata. vt qz aperte vi
deant excludere remedia. qz s3 iurat no venire p ratio

**Iuramentu
pñititū
legem.**

**Iuramentu
lesiuum**

Ca. 6. De absoluteione a iuramento

ne endo: mto leſionis. tūc ſi ſyba excludūrynū remedium
tū poterit habere reſuſū ad aliū. vt ſi iurat n̄ puenire
rōe minoris etatis poterit puenire tanq̄ maioris. Sed
ſi excludit omnia remedia. vt q̄ iurat nō puenire vlla ra
tione. nec tanq̄ maior nec tanq̄ minor. tūc tener glo. do
mini Antony i miorū q̄ ad enormē leſionē nō valere cō
tractū z iuramentū. ſi poterit petere abſolutōem a iura
mēto q̄rumcūq̄ iuret nō puenire rōe enormiſſime leſio
nis. Et ſm̄ Bar. etiā ſi minor iuraret. q̄ ſi plus valet q̄
vendit. dat z donat p̄benti ſecū. q̄ cū fraus p̄ſumat̄ ex
pre recipiētis iura canonica nō aſſiſtūt talibz iuramentis.
Itē ſi iuraret omnia illa vēdita cē ad vez p̄ciū rei. q̄ cū
p̄ſtat de oppoſito t̄ia p̄nt reuocari. q̄ iuramentū illō cen
ſet p̄ſtitiū iūb p̄ſidēna q̄ illō ſit iuſtū p̄ciū de q̄ ē puen
tū. vñ p̄ſtito de p̄rio nō erit p̄iurus pueniendo. xxiij. q. ij.
Būs. In maiori autē p̄ctus manebit validus iuramē
to ſitmatuſm̄ do. Anto. S. i. i. ſy. putat q̄ etiā ma
ior poterit puenire leſiōe data enormiſſima q̄rumcūq̄
illa ſyba iurata fuerint late p̄cepta. q̄ notariū illa appo
nere ſolēt ad maiore validitate p̄ctus. tū p̄bētes putāt
illō cē vez p̄ciū rei. nec in aliq̄ decipi. vñ p̄nt puenit ſal
tem petēdo abſolutōem. z hoc niſi appareat ex aliq̄b
circūſtātijs vere voluiſſe p̄bentē illō donare in q̄ leſus
eſt. Cū q̄ notariū z p̄bentes ſolēt ad cautela ponere ver
ba valō lata excludētia omnia remedia. n̄ videt̄ illos p̄ta
lia ſyba generalia voluiſſe pati enormiſſimā leſionē. ſed
potius fuiſſe paſſos illa ſyba apponi ad ſeruādū notari
rioz p̄ſuetudinē. Et idē videt̄ iſenſiſſe do. Anto. i caplo
Quintauall. vbi d̄r de ſe facto p̄ſuſiſſe q̄ q̄rumcūq̄
ſyba late p̄cipiāt i p̄ſonas arbitroz. vtpura q̄ poſſint d̄
iure vñ dare alteri in totū vñ in p̄te. zc. q̄ n̄ibiſilomi
nus enormiter leſus poterit p̄trauēire. licet nō appare
at de dolo ex p̄poſito ſz ex re t̄m. q̄ talia ſyba effuſo t̄mo
ne plataviderit ſub q̄dā p̄ſidēna p̄ſone z amicitie arbi
troz vt capiat̄ beniuolētiā corz ad nō ledēdū. Et idē te
nuit diſputādo. Pe. de ancho. licet multi p̄tra hoc ſenti
ant. Unde hoc non eſt ſine dubio Nico. ſy.

Bonus casus est quando

turpitudine repitur ex pre recipiētis iuramentū. ita q̄ lo
eſt petitiōis abſolutōis. ſz iurās anteq̄ abſoluet̄ incidit
in p̄iuriā. nūq̄d poterit abſolutōem petere a iuramento.
ſicut ante petiſſet q̄ incidit in p̄iuriā. Et remittit p̄o
declaratōe hui⁹ ad notata p̄eū in ca. j. co. ii. Ibi autē ſac
tale diſtictōem q̄ cū ſi petat. aut iā ē elapſus terminus
ſolutōis. z tūc nō d̄z audiri petēs abſolutōem a iuramē
to cū iā incidit i p̄iuriā. q̄z ſi ſiſtra poſtulat legis auxili
um q̄ cōmittit i legē. vt de vſuris. ca. q̄z ſiſtra. Et hoc
ſenſit ſede. ſup̄ ſz q̄d q̄ incidit i p̄iuriā. nō d̄z audi
ſed debet ſoluere vſuras z poſtea repetere. vt in. c. Debi
tores. c. de iurē iurā. Aut nō ē elapſus termin⁹. ſz mora
cōmittit̄ ex ſola interpellatōe. z ſic inſtāte termino ſoluti
onis nō p̄t peti relaxatō a iuramento. ne i termino incidat
in p̄iuriā ſm̄ Jo. an. Solū q̄ p̄t petere h̄mōi relaxatōes
anteq̄ p̄ſtituat̄ i mora ſoluēdi Nico. ſy. dñs Anto. illō
q̄d dicit ſede. ſup̄ ſz q̄d q̄ incidit i p̄iuriā. nō d̄z audi
ri petēs ab eo relaxatōem aſſerit ſibi nō placere. q̄ iurā
erat obligatus ad duo. ſad ſoluēdū i termino. z ad ſoluē
dū ſimply. z q̄ nō ſoluit i termino incidit i p̄iuriā. ſz q̄ti
nō remanet obligat⁹ p̄ terminū p̄t petere abſolutōem.
q̄d Nico. ſy. putat vez ſi petēdo abſolutōem nō p̄ſeuerat
ret i petō tūc poſſit petere abſolutōem etiā p̄ terminū
licet incidit in p̄iuriā. z de q̄ penitētia ſibi imponēdo
eſt. als ſec̄ ſi p̄ſeueret i petō cogēdus ē q̄zant̄ liberetur
a petō. Arz autē ſit vocāda p̄s adūſa cū petat q̄s ſibi re
laxari iuramentū factū ad inſtātiā ip̄i. Nico. ſy. dicit q̄ vbi
cūq̄ iuramentū ē obligatorū ex pre obligat⁹ z aliquam

utilitas ē p̄ncip̄ ex pre recipiētis nunq̄ debet relaxari nē
ſi vocata pre. Rō hui⁹ p̄duſiōis ē q̄ ex q̄ p̄ abſolutōis
actū p̄iudiciū irrogat̄ p̄i i eo q̄ ſibi utilitas amittit̄ de
bet p̄s vocari. q̄z n̄ ſi fieri debet i p̄iudiciū abſentis. ca. j.
c. de cā poſ. z ſi alr fiat abſolutō nō valet. z hoc vez. n̄
ſynotone p̄ſter iuramentū p̄ncip̄e turpitudinē ex pre reci
pientis. ita q̄ p̄i abſenti certū ſit nullā deſenſionē cōpe
tere in h̄. Na puto valere abſolutōem etiā pre non voca
ta. Na ſi hoc caſu valeret ſentētia ſup̄ p̄ncipali vbi agit̄
de maiori p̄iudicio fortius valebit abſolutō vbi nō agit̄
de tāto ad hoc. ca. bone. de elec. Si ergo q̄ſtio iuramentū
eſt cōſa eo z notone p̄ſter de illius turpitudinē ab illo iur
ramēto abſolvere poterit pre nō vocata. Sed ſi nō con
ſtat manifeſte de turpitudine. vt q̄ n̄ p̄ſtat q̄ iuravit ſol
uere vſuras. puta q̄ p̄tractus erat ſub forma licita con
ceptus. z ſic nō poterit p̄ſtare de turpitudine ante fines
termini. vñ p̄pter abſentiā p̄tis. vñ q̄ termin⁹ iſtabat tūc
nō ſit abſolutō pre nō vocata. vt in ca. Debitores. co. ii.
Joan. an. ſede. z car. dicit in h̄mōi p̄te vocāda cū agat̄
de eius p̄iudicio. Dñs Antony dicit q̄ q̄ ē tāta turpi
tudo ex pre recipiētis iuramentū q̄ n̄lla ei acquirat̄ actō
nec p̄ctus iuramento firmat̄ nō ē neceſſe p̄te vocari. quia
nullū intereſſe p̄t p̄ndere. Sed p̄ſuppoſito q̄ debeat
p̄as vocari ſi tū fiat abſolutō pre nō vocata tenet abſo
lutio. ſicut d̄r de abſolutōe ab excomunicatōe.

Decimus casus est quan

do q̄s iurat nō repetere q̄d alter turpiter recepit. puta
p̄ vſurā vñ p̄ metū. z iurat etiā ſup̄ his nullā q̄rimoniāz
deponere. Pro hui⁹ declaratōe remittit̄ ad notata p̄eū
in. c. j. co. ii. Ibi autē ſic dicit diſtinguēdo. Arz vez aut aut
huc nō ſoluit q̄d iuravit. aut iam ſoluit. Et in p̄mo caſu
ſubdiſtiguē. q̄z aut iuravit ſimply. ſ. ſolū h̄. ſ. ſoluere vſu
ras. aut iuravit nō ſolū ſoluere. ſed etiā nullā ſup̄ h̄ queſ
rimoniā mouere nec etiā iudici denūciare. Et i p̄mo caſu
ſu h̄z p̄la remedia t̄r iurās. Et p̄mū ē facile. ſ. vt ſoluat
z ſic impleat iuramentū z poſtea repetat. vt in. c. Debitos
res. c. ii. Scdm̄ remediū ē vt petat creditores repellī ad
relaxatōem iuramentū. vt in iſto. c. j. co. ii. Et h̄ vez niſi iſ
ſtaret termin⁹ ſolutōis ita q̄ ex mora incidere in p̄iuriā
riū. tūc enī nō audiret̄ ſed p̄us ſoluat z poſtea repetat.
Terriū remediū ē vt petat debitor abſolutōem ab ep̄o.
Sed dubiū ē vez iſtō remediū ſit p̄ ſe ſubſidiū. i. q̄ etiā
nō ſeruato ſecūdo remedio poſſit abſolvere ep̄s. aut ſit
ſubſidiū ſubſidiariū. i. q̄ p̄us cogatur creditores ad re
laxatōem z in q̄ caſu nō poſſint ad hoc induci tūc ep̄s ab
ſoluat. Et Innoc. videt̄ velle h̄ ſm̄ ſz q̄ ſit ſubſidiū ſub
ſidiariū. cui aſſentit Jo. an. S. An. tenet p̄mū. i. q̄ ſit ſb
ſidiū p̄ ſe. z hoc maḡ placet Nico. ſy. Et rō ē ſm̄ cū. q̄ ſi
ep̄s abſoluit a iuramento metu p̄ſtito. nec ē neceſſe recur
tere ad iuramenta recipiētis. vt in ca. Ad aureas. c. d̄ his
queri metusve cā ſiūt. ergo multo forti⁹ in caſu noſtro.
ſa iuramento facto p̄ ſolutōe vſuraz. Quartū remediū
eſt vt debitor puenitus rōe iuramentū excipiat q̄ nō debz
cogi ad obſuatiā iuramenti cū ip̄e creditor teneat̄ p̄ter
turpitudinē ſuā illō relaxare. z ſic illō relaxari petat. hoc
tū facere d̄z an terminū elapſū p̄miſſionis ſue. Quin
tū remedium eſt vt iudex ex officio ſuo compellat cre
ditorem deſiſtere ab actōne vſurarum. In ſecūdo autē
caſu ſz iurāt ſoluere. z nullā queſtionē ſup̄ hoc mouere
dico q̄ habet iſte p̄mum remedium dictum. ſz vt ſol
uat. z poſtea repetat. nam non iurat nō repetere. Et hoc
iuramentum ſtrictē eſt intelligēdum. vt in caplo. Ad au
dientiam quod metusve cauſa ſiunt. Secundum reme
dium vt denunciet eccleſie. nā nullum iuramentum p̄t
obligare quin poſſit q̄s denūciare criminuſum eccleſie
vt in. c. Quēadmodū. c. r. d̄z tū denūciās fundare ſe ſup̄

Juramentū
nō reſ
petendi.

Juramentū
tū turpi
tudinis.

Jurās nē
lā q̄tōem
facere.

Arz poſ
ſit relaxa
ri p̄e adū
ſa abſolte.

Titulus Decimus

salute p[ri]mi 2 nō sup[er] interesse suo p[ri]ncipalit[er]. q[ui] tunc ob-
staret illi iuramētū. **S.** d. anto. dic q[ui] p[er] venire iste dñi
cians. aut p[er] viā denūciatōis cū agelice. 2 tūc h[ab]ere p[er]
us monitōne ip[s]i. q. j. **S.** peccauerit. Aut p[er] viam cu-
tūsdā intimarōis vt iudex auisat[ur] inter 2 correctionem
p[er]ci. 2 in h[oc] nō credit monitionē necessariā. ar. ad p[ro]dicta
c. ij. despon. 2 tūc etiā videt q[ui] possit intēdere p[ri]ncipalit[er]
interesse suū. Tertiū remediū est de iuramēto. i. q[ui] faciat
se absoluerē absq[ue] h[oc] q[ui] faciat citare creditore suū. qd pla-
cet Jo. an. **S.** h[oc] nō videt Nico. ly. q[ui] videt h[oc] implicare
q[ui]relā p[er]tinere quā iurauit nō facere. Quartū remediū
um est vt iudex ex officio suo cōpellat creditore iuramē-
tū relaxare vt ab exarōe desistere. Quātū ad scdm p[ri]-
ncipale. i. si tā soluit. p[er] repetere. **S.** si iurauit nō repetere
ac etiā nullā q[ui]relā ponere nisi denunciare. sp[iritus] remanet sibi
bi viā denūciandi q[ui] p[er] iuramētū excludi nō p[er]t. Itē alia
viā est vt iudex officio suo cōpellat ad restituēdū etiā si
nulla ponat sibi q[ui]relā de h[oc] dñmō c[on]stat. Nota etiā fm
Nico. ly. sup. c. puenit. q[ui] si p[er]latus metu iurat sup[er] rebus
alienatis nō reperēdis. distinguēdū est. q[ui] si sup[er] reb[us] p[er]-
p[ri]is 2 vbi est damnu[m] c[on] p[er]se nō d[icitur] p[er]uenire nisi p[ri]-
us habita relaxatōe vel absolutōe. q[ui] v[er]o est notabili-
ter dānificat[ur] 2 vbi agit q[ui] q[ui] absoluitur a iuramento.
oportet q[ui] adeat iudex ecclesiastic[us] p[er] h[oc] qd notat Inno. i.
ca. Debitores. e. r. Si aut[em] agit vt turpiter recipiēs cogat
relaxare iuramentū. potest hāc cōpulsionē facere etiam
iudex secularis. vt notat Feder. filio. c. lxxij. 2 h[oc] q[ui] nō du-
bitat de turpitudine recipiētis. **S.** si dubitaret de iuri-
bus iuramētū. tūc d[icitur] ad in iudex ecclesiastic[us]. Si aut[em] iur-
auit sup[er] reb[us] eccl[esi]e. tūc eccl[esi]a si est dānificata etiā si me-
tus nō interuenisset nō videt obligatoriu[m]. Inno. c. iij. d[icitur].
q[ui] si hoc egit violētia 2 t[er]o in damnu[m] eccl[esi]e absoluit p[er]
us vt repetere possit. vt in. c. Si Jo. e. r. Si nō p[er] violēt[ia]
am vel doli. tūc sup[er]ior facit absoluti p[er]latū q[ui] iurauit. vel
dabit curatōe bonis eccl[esi]e vt repetat res eccl[esi]e. 2 ille nō
veniat p[er] iuramētū. **S.** Nico. ly. d[icitur] simpl[iter] q[ui] nō est obli-
gatoriu[m]. vñ 2 p[er] ip[s]m p[er]latū q[ui] sic iurauit absq[ue] eo q[ui] petat
absolutōem. p[er] repetere siue p[er] se siue p[er] aliu[m]. q[ui] iuramētū
nō p[er] esse vinculu[m] inq[ui]etans 2c. Itē sup. c. Ar. rescripto. c.
ti. d[icitur] Nico. ly. q[ui] monach[us] p[er] vtilitate monasterij se obli-
gare vtilit[er] p[er]t. etiā cū iuramēto. Et cū hoc facit cū cōsensu
su abbatis p[er] vtilitate monasterij etiā ciuilit[er] p[er] obligari
q[ui] cor[por]is p[er]sensu vt volūtas depēdet ex volūte abbatis
vt in. c. Si religiosus. de elec. li. vj. Sine p[er]sensu aut[em]
abbatis nec ciuilit[er] nec naturaliter obligat ex p[er]missio. q[ui]
ius resistit hūc obligatōi. vt in. c. Non dicaris. xij. q. j.
Itē in obligatōe monachi sine p[er]sensu abbatis non po-
test accedere fideiussor. l. j. 2. ij. ff. de fideiussor. Itē nō im-
probat q[ui] clerici etiā religiosi iurāt sup[er] d[omi]ni obseruado
Itē nota q[ui] iurans laicus etiā tanq[ua]m fideiussor sup[er] p[er]tra-
ctu potest corā iudice ecclesiastico pueniri. vt in. c. h. de fo.
cōpel. li. vj. Deo oia Nico. ly.

De cōmutatione iura .§.i.

menti. In. ca. puenit. summariū d[icitur] q[ui] nō d[icitur] q[ui] iura-
mētū cōplemētū in meli[us] cōmutat. Circa cui[us] declaratōz
Nico. ly. ibi sic distinguit. Aut iuramētū implemētū cō-
cernit honore dei. aut vtilitate p[er]uatā. Et in p[ri]mo casu. si
illud in qd vult cōmutare est dubiū vtz sit mai[us] bonū.
requirit sup[er] h[oc] auctoritas sup[er]ioris fm Anto. i. p[er]mutatō
ne. Itē etiā si illd est mai[us] bonū manifeste 2 euidenter h[oc]
obseruatio ei[us] qd iurauit nō ipedit vt p[er]urbat mai[us] bo-
nū. puta q[ui] iurauit ire ad sanctū Anto. 2 tūc intēdit ire
ad sepulcrū. p[er]t em[en]t iplere p[ri]mū. 2 postea ad sepulcrū ire.
vñ in tali cōmutatōe si veller p[ri]mū in scdm cōmutare re-
q[ui]rit auctoritas sup[er]ioris salte[re] ep[iscop]i. Nā sicut ep[iscop]i p[er]t vortz
cōmutare. ita 2 iuramētū. vt notat Inno. in. c. Debitores

co. ti. Si aut[em] nō p[er]t fuari iuramētū sine p[er]urbatōe vel
desertōe maioris boni. tūc p[ri]ncipia auctoritate p[er]mutare p[er]t
fm Anto. puta si iurauit ire ad sepulcrū vt p[er]urbare ma-
trimoniū cū aliq[ui] p[ri]ncipia auctoritate p[er]t puenire intrado reli-
gionē. q[ui] impedit p[er] tali obsequio p[er]petua dñi future. ar.
de voto. c. Scriptura. In scd[us] aut[em] casu cū. i. iuramētū cō-
cernit vtilitate p[er]uatā. dico q[ui] sine p[er]sensu illi[us] cui p[er]stitus
fuit etiā in meli[us] p[er]mutari n[on] p[er]t. Nec p[er]t est in h[oc] sup[er]ioris
auctoritas. ex h[oc] qd notat. e. r. c. quāto. 2 p[er] Inno. in. c. cū i-
ter. de renū. p[ro] q[ui] facit. q[ui] debitor nō p[er]t vñā rē etiā meli-
liorē. p[er] alia soluere inuito creditore. vt Inno. q[ui]b[us] mo. col.
obli. in principio.

De irritatione iura .§.ii.

mētoz No. fm b. Tho. ij. q. lxxix. Cū ad vñquēq[ue] p[er]
tineat irritare iuramēta q[ui] a subditis facta sunt i bis que
subdunt ei[us] p[ri]ncipia si vult. iō m[er]it 2 p[er]t p[er] irritare filioz iu-
ramēta. 2 vñ iuramēta v[er]oq[ue] vt d[icitur] Nūc. xpx. Dec Tho.
qd videt itelligēdum fm guil. in bis q[ui] nō p[er]t fieri sine
scādalo 2 p[ri]udicio viroz. Idē de filijs 2 suis videt. Ad
id qd d[icitur] Anto. fac qd d[icitur] iuramētū i. c. Veniētes. d[icitur] iure
iurā. videlicet q[ui] n[on] valet iuramētū p[er]stitū in p[ri]udiciū iur[is]
sup[er]ioris. Et sup[er] dicto. c. q[ui]rit Nico. ly. Si d[icitur] exiēs i
studio alie[us] ciuitat[is] iurauit nō p[er]t districu[m] illi[us] ciuitat[is]
anq[ui] suo creditore esset satisfactū. si an[te] solutōz reuocat ex
iusta cā p[er] ep[iscop]m. nūq[ui]d iuramētū nō obstat teneat mādā-
to sup[er]ioris parere. Et videt q[ui] sic p[er] illd. c. Veniētes. q[ui] n[on]
potuit se obligare i p[ri]udiciū iur[is] 2 auctoritatis sup[er]ioris.
Et p[er] m[er]ita q[ui] allegat Jo. an. d[icitur] re. iur. In mal[us] d[icitur] q[ui]
nō tenet ibi manere h[oc] p[er]e mandato sup[er]ioris. Et h[oc] m[er]it
cū licētia ep[iscop]i suis i studio 2 p[er] necessitate studi p[er]ficer
talē obligatōz. videt em[en]t tūc se obligasse cū licētia ep[iscop]i q[ui]
dedit licētia studi i studio. q[ui] vno p[er]cesso videt oia p[er]cell[er]
sa sine q[ui]b[us] illd expediri n[on] p[er]t. vt i. c. Prudētia. d[icitur] offi. d[icitur].
Et idē d[icitur] p[er] oia de p[re] reuocante filiū q[ui] codē mō iu-
rauerat. Itē in dicto. c. p[er]uenit. ponit ista alia p[er]dusio
iuramēta. Nō astringit q[ui] iuramētū ad implēdū qd iur-
auit si ab alia p[re] nō iplēt. Circa h[oc]mōi declaratiōz No.
co. ly. sic distinguit. q[ui] due obligatōes respectuant ad i-
uicē. vt q[ui] ego p[er]misi tibi certū qd p[er] co q[ui] tu p[er]misti mi-
hi qd aliud. si tu nō adimpleas ex p[re] tua. nec ego teneor i-
plere. 2 sic loq[ui]t istd. c. puenit. 2 regula frustra. de re. iur. li.
vj. Idē q[ui] sol[us] me obligauit. h[oc] obligatio mea fuit p[er]diti-
onata p[er] respectu alie[us] iplendi p[er] te. puta p[er]misi ire p[er] te
romā si dederis mihi. x. li. nō das. nō teneor. p[er]misi n[on] expel-
lere te de domo mea tibi p[er]cessa i cōp[er]bitosum. cerre faci-
te itelligit si mihi canonē solues. vñ si n[on] soluis. possū te
expellere. Si Jo obligatōes nō respectuant adinuicē
nec reflectūt ad idē faciū h[oc] diuersū. puta p[er]misi tibi dā-
te certū lib[er] 2 iurauit. tu postea iurasti aliqd p[er] me facer-
te. h[oc] ego n[on] impleā p[er]missionē. tu t[ame]n nō vitabis p[ri]urum
differēdo. q[ui] tu nō p[er]misti rōe p[er]missionis mee h[oc] simpl[iter].
2 in h[oc] casu loquit[ur] c. Qd deo. xpx. q. v.

De iuramēto facto .§.iii.

ab aliq[ui] alicui vtz obliget eū ad successores eius cui iura-
uit. 2 vtz successores iuratis obliget ex illo ei cui iuratu[m]
est. Rūdet ad vtz q[ui] Nico. ly. sup. c. vitas. e. r. Quātū ad
p[ri]mū p[er] distinctiōz. q[ui] aut[em] q[ui] iurat alicui 2 successorib[us] ei[us]
2 certū ē qd tenet. nec apl[us] tenet iurare successorib[us] ei[us].
teneat se cōfiscare lib[er]t[em] seu vasallū seu subditū. Et de
hac recognitōe loq[ui]t. c. Logindrate. xij. q. ij. qd sit ne lon-
gindrate ep[iscop]i p[er]t mēoria origis. Aut nullā mētiōz fac-
in iuramēto d[icitur] successorib[us]. 2 tūc itēz subdiuidit. q[ui] aut[em]
iurat simpl[iter] p[er]sonalit[er]. 2 tūc ciuilib[us] successori iurare tenet
ad h[oc] facit. l. imp[er]iale. de p[ro]bi. seu. ali. Sed hoc facere videt[ur]
tur. c. istud veritatis. Aut fuit simpl[iter] appositum aliqd

vtz suc-
cessores
obligat
iuramēto
ancessor

La. 6. De absolutione a iuramento

obū psonale. puta. pmitto tibi. z. z. tūc. pcedat opinio p
nulla. Si tñ is cui iurātū ē remoueret a dignitate nō re
neret ei iurās ad obfuaā iuramētū ampli. qz intelligi
tur iuramētū psonē pstitū rōe dignitat. z. de b. e. infra. i
ea. Venerabile. de elec. Aut fuit simplr pstitū rōe digni
tatis. z. tūc. trāsit ad successores qstūqz nō fuerit facta
mēto de successoribz. vt si dixi. pmitto obedire epō flo/
retino. l. Ro. pō. qz dignitas nō variat ex varietate pso/
naz. vt i. c. liberti. rñ. q. ij. Quātū ad secūdū dicit host.
z. coiter doc q iuramētū n trāsit i herede vl successorē
iurāt. etiā si qz iurāt. p se z successoribz suis seu here
dibz. qz qz possit obligare herede tpalr. imo etiā n fa
ciēdo mētoz de heredibz pactū regulariter trāsit in eos
Spūalr tñ nō p. qz si sit honestū vt i spūalibz obligat
tōibz fili. seqtur volūtatē pñs. nō tñ necariū. vt i. c. i. d.
despō. impubez. vñ fili. vl heres nūqz ē pñr ex iuramē
to defūcti. s. tñ iurās si n fuit eū debeat. z. siquidē fuit
iurātū simplr nō habito respectu ad dignitatē eius cui
iurāt. nec ad dignitatē seu aliā qūatē iurāt. s. obligat
iurātē si b pñt importare oia iuramētū. ar. rñ. q. viij.
ca. Anico. S. si iurāt habito respectu ad dignitatē ei
cui iurāt. puta. iuro tibi vt epō. cū sis pñr non teneor.
Sifr iurādō respectu qūatē alicui. ipi iurāt. puta iurā
rat qz seruare statuta ecclesie tanqz clerici vl canonic. cū
nō ē ampli clerici vl canonic nō tenet iuramētō obliga
tus. ar. dicit. c. Venerabile. Rō aut qre qz p se alicui ob
ligare z successoribz suis. nō at p obligare se z successorē
suos est ista. qz i pma agit de obligatōe pñia quā qz fa
cere p. put vult. In scda agit de obligatōe aliena quā n
facere p i spūalibz aliqz p alio. qz aia sine pñio pñsua
ligari nō p. vt. rñ. q. viij. vnico. Et hanc cōclusionē fir
mar Jo. an. in si. de sepul.

De iuramento vni. §. iiii.

ueritatis seu societati. cū sēz iurāt se aliqd fa. turos. vel
nō facturos. nunquid pñt sibi dimittere. Ad qd mder
Gul. q. b. p. e. q. r. u. o. m. o. i. s. Pñmo qd si sit de his q
pñt ad cultū dī seu ad religionē vel pñt. z. tūc. nō
pñt remittere. vt si duo iurēt q ibūt vltra mare milita
re p deo. i. bellādō i infideles. vl intrabūt religionē. vel
dicēt duo vl tria pñt ad inuicē. aut si q artifices iu
rēt q de lucro dabūt certā portōem fabrice alicui eccle
i vel in alios pñs. Ubi tñ aliq iurāt q ibunt vltra
mare siml pñt qd sibi remittere inuicē ne vadāt siml
sed nō pñt sibi remittere q nō vadāt. qz qsi duo iuramē
ta sūt. i. z. q vadāt z q sil vadāt. Secūdo si iuramē
tū sit de tpalibz. z. sit tē q absq iuramētō tenetur face
re qd iurāt. z. tūc. etiā nō pñt sibi remittere. qz pñt sa
lute animaz videt eē iurātū. vt si carnifices iurēt q n vē
dāt carnes infectas p sanis. aut q n sophisticabūt mer
ces suas z hmoi. Ad b ei tenet etiā sine iuramēto. vñ nō
pñt sibi inuicē remittere iuramētū. Tercio pñt pñgere q
iuramētū sit sup re tpal. ad qd tñ absq iuramēto n tene
bāt facer qd iurāt. tūc si obfuaā iuramētū spectat tñ
ad pmodū l. icōmodū iurātū pñt sibi remittere. vt si vn
iurāt alfi q faciet sibi libz aliqz. l. donū dabit. z. alter
iurēt q dabit ei mercedē. Siml qñ duo socij iurāt ad
inuicē q coicabūt sibi lucra oia. S. si spectat ad cōmo
dū alioz qd iurātū ē n pñt sibi inuicē remittere. vt si arti
fices iurēt q i mercab. rñ. solidoz n accipiet de lucro vl
tra vñ solidū. l. q n vēdēt d materia sic pata. vl q n tra
bēt pecias pñi vltra tñ. z hmoi. Quarto pñt pñgere
si iurāt q aliq d dānosū. nā tñ iuramētū n ē obligatorū
vt si iurēt sutores q certo tpe non laborabūt. z b vt pñt
raritatē cari. vēdāt. vl carnifices q n pñbūt carnes ni
si ad certū numez. vl aliq opifices q n opabūt p mino
ri pao qz cāto. z hmoi. Nec iuramēta qñs nō sūt obli

gatoria. tñ n expedit vt q ppa autoritate fuentat l. sibi
remittat. s. q autoritate epī reuocetur. l. poti. denū aen
ca nō tenuisse. vl dic q suffic autoritas pñia qñ fuit iu
ratū d co qd ē manifeste pñm vl maior boni peditiū.
hec gul. Itē nota qñ multitudo iurauit aliqd facere vl n
face cū qñt vtz aliqz iuramētū possint aliq licite fūe
nre. Rñdet gul. q si absolute z i oēs cūctū iurātū ē qli
bet tenet fuare. cū. l. n sit de se illicitū qd iurātū ē. S. i
sub pñtōe l. ob defmīatā cāz. puta si aliq fuaret hmoi
n tenet nisi ex tēte pñtōe. ar. rñ. q. viij. Nō solū. ex. de
pñi. appo. ca. vtz. vñ si oēs aliq vl pñs nō fuat i b casu
absoluti videt aliq. Si pñt pauca sūt q n fuat recurrēdū.
est ad mētoz iurātū vtz si mētebat q qñqz n fuare
ipi n teneret z tūc n tenet. aut solū si mētebat q n fuat
rēt z tūc tenet. Qd si d iurātōe nescit tñ ē fuare. b gul.

De iuramento quod. §. v.

qz fac d parēdo mādāt alicui. quō sit intelligēdū. Ar.
ca b. Anico. sy. colligit tēz diffictōz ex pñb Inno. Aut ei iu
ramētū fuit generalr pñtū de parēdo mādātō alicuius
Aut specificē z determinatē. s. out ex pñt scō dubitatō su
pñt illū z interpretatō ei. In pmo casu dē q n excedit iu
ramētū nisi ad ea de qbz cogitatū fuit l. d. merito cogi
tari. vt i. c. Quia uall. e. r. Refert etiā alios dicē z n mas
fē fm eū n sufficeret si iurās dicat ego nō cogitauī q tu
b mibi pñpes dūmō pena n excedat culpā imo oīno pñ
pñpe qñm culpa patit nisi sit dñ. vt i. c. Quia uallis.
vl q nō sit pñt iuramētū illd qd ipōit. Dicit ei sumarie
i. c. venies. e. r. q si alie mādātō iurauit parere. aliqd mī
bz pñt iuramētū p me pñt licite scām illd fuare n tene
or. vl etiā nisi esset tē qd illd qd mādāt qd fm eoz est
mādōem nūqz iurātū si credidisset sibi illd mādātū. ar. i
c. peritō. e. r. In scdo casu pñcipali dic q i pñtō aīe sue
seu i foro pñiali fm iurātū ē interpretatū S. i iudi
cio seu foro pñtōso recipit interpretatōz fm ius. vt. c. Me
nieres. e. r. Quātū at ius interpretatū. vide. rñ. q. v. buma
ne. z. c. ex l. r. de spō. z. c. r. u. a. Et pñt b determinatē qñtō q q
rēt. Cū clerici stare mādātō epī iurāt. z epī pñt ei vt re
signet bñficio z n appeller. certe ex q nō erat verisile b in
tēdere poterit nō obstāte pñtō appellare. nec op. ē pe
tere absolutōz seu relaxatōz iuramētū. cū iuramētū n ex
tēdat vltra pñtū iurāt. Firmat Jo. an. in. c. Anico. de
pñio. vbi dicit q generalr renūciatō casuū fortuitoz n
validat iuramētō ex defectu pñtō. Itēz pñt hoc decidit
alia qñtō cū vtz qd iurātū ē obfuaā nō obuier pñtōi
iuramētō. s. als solēnter pñtō. Quātū est Inno. di
cat q fuadū sit iuramētū z de pñtō d. alr satisfacere.
Host. dic pñt allegās pñs rōes. ar. rñ. q. v. Iuramētū.
Anco. dic q si pma pñtō ē pñsa. vt qz ē obligatō dan
di nō artaret ad pñtū i pñt qz iurāt fuare nisi ps
de alio pñtaret cui scā ē pñtō. S. si nō eēt pñsa obli
gatō nec i obligatōibz facti i qbz ps pñtō nō obligat ad
scām s. ad interesse. tūc qz pñt implere pñtū z scām d. iur
ramētū fuare. vt si vni. pmitto tradere aliquā rē. postea
eādē rē alteri. pmitto z iuro. teneor seruare iuramētū. qz
possū seruare iuramētū tradēdo rē z pñtū satisfaciēdū
do scdo d interesse. z hāc dic purat fuisse d mēte Inno.
i supdicta scām ei. S. i Anco. sy. tenet pñt vtz q si pñt
ramētū seqns in q aliqd pñt nō pñt qz iurātō pñtō
fione pñt simplr scām licitā vt obseruet iuramētū. z sic cō
cludit q obligat qz ad scām illd iplēdū qd licite pñtō
sit. siue sit pñtō simplex siue iuramētō firmata d iur
re diuio z canonico. de pac. c. j. z. rñ. q. v. Iuramētū. nec
suffic satisfacere q ad interesse. l. aliqd dādo. etiā si iura
uit postea aliqd qd bz i pñtōe simpliciē pñtōne. qz
nō tenet illd seruare. Inno. etiā videt sibi eē pñtō in. c.
sicut. de spō. vbi dicit q si qz simplr pñtō pñtōre

Iuramen
tū d parē
do mādā
tis.

Iuramen
tū societ
na.

Titulus Decimus

cū aliqua et postea idē pmitte alteri mulieri et iurat secū
dū nō pūmū pūmū q tenet potē pūmū q nō valeat iur
ramētū p pmissione alteri factā. Cū dñs fac iurare suos
subditos q dicet ei si quē sciverint vī audierint surripu
isse aliqd de rebus suis. Dic. Guil. Circa h credo distigue
dū. q si tal dñs cōter habet triculēt et vā nō tenet f
uare. qz illicitū fuit qd iurātū est. Si autē credis et habet
māfuer et nō nisi rōnabilis pcessur tūc subdistinguen
dū. qz aut sūt rōnes p pūmē ad custodiā ei q sic iuravit
fuare dñ. pura si qd viderit furē asportātē res q ei cū
stodie cōmēdare sūt. p pscq res furtivas als tenet resti
tuere. Si autē n tenet ad custodiā illaz rez. tūc si nō pōt
pbare n dñ reuelare nisi talibz psonis q pnt pdesse et nō
obesse. et si alio mō iuravit. nō fuit licitū iuramētū. nec p
psequēs obligatorum.

De iurando seruare. §. VI.

Juras f
uare sta
tura

statuta alicui eccle vī ciuitatis. Circa qd sic distinguit
Jo. an. Aut qd iurat fuare statuta edita. et tūc ex vi iura
mētū nō tenet ad statuta q postmodū sūt. vt i ca. Aleri
cus. et. Aut iurat fuare edita et edēda. et tūc tenet ad fu
tura. et h nisi ibi eēnt aliq illicita. qz ad illa n tenet. vt in
ca. j. co. ti. li. vj. Si enī sciebat aut credebat aliq ibi esse il
licita. temere illud iuravit. Nec tū obligat ad obfūciā.
si nesciebat n peccauit i iurādo. et itelligit de licitis obli
gatio nō de alijs. Aut tal iuravit simplr fuare statuta
nō expmēs edita vī edēda. et tūc fm Jo. an. et fran. tenet
ad edita et edēda. Qd dicitū nō placz nico dñ. ex eo q p
ppter metū pūrij iuramētū est gūi pūdicij et stricte in
terpretatiōis. et iō nō est expēdēdū s pōt restringēdū. vt
nō pphēdat qd ex lata pboz significatiōe cōphēdere p
vt in ca. Ad nraz. 2. ca. Quintanallus. et. qd vult Archi.
Posz tū distingui q aut statuta q postmodū sūt nō
sūt mltū pūdicia. et tūc expēdit iuramētū ad illa. Aut
sunt gūis pūdicij. et ad illa nō expēdit iuramētū. vt ca.
felix. de penis. li. vj. vt habet q publicatis bonis alic
simplr nō veniūt bona futura. et h ppter gūitātē pūdicij
cū. Si autē tal q iuravit fuare edita statuta postcapmit
tē pūllō iuramētū qd pū fecit fuare edēda nō alit iur
rando ex vi iuramētū nō tenet. vt in. c. Aleri. Circa cu
ius declaratiōz Nico. sy. dicē distinguēdū. aut is q pmo
iuravit intēdit nūc expēdere illud iuramētū ad obfūciā
tā alteri accus. nō aut intēdit de nouo iurare. vt qz di
cit volo tenere pūmū iuramētū. vī pūmūto p pūmū
iuramētū. et tūc nō sit expēsiō nec tenet ex nouo iuramē
to. qz h nō intēdit. et de hoc itelligit dicit. c. Cleric. Un
abb. dicē hic q si qd asserit dño aliqd p sacm qd prius
fecit. nō est pūmū lig illud sit falsum. qd itelligit Jo. an. et
bñ qñ ad hoc pūmū iuramētū nō expēdebat. lex sua in
tentioe. als se. tenet tū talis ad illud p modū simplis
pmissiōis. Aut talis intēdit p hoc iurare adhibēdo pū
mū iuramētū ad qd postea pmittit. qd pōt intelligi du
pliciter. Uno mō q intēdat iurare p pūmū iuramētū
sicut p rē spūalē. vt qz dicit. iuro p euangelium et h mōi.
Secūdo mō q intēdat p relaxatiōz ad pūmū iuramētū
expūmēre formā pōris iuramētū. qñ dicit. iuro p pūmū
iuramētū. i. fm formā expūssam in primo iuramēto et tūc
de nouo obligat ad iuramētū. nō q expēdat antiquum
ad nouā pmissiōē. Nā video qd vbi requit notabilis ex
pressiō. nō refert an expūmat notatim. an p relaxatiōz ad
aliud. vt in sentētia qñ iudex dicit p demno vel absoluo
pū in actis pūnc. Et pūpue qz de cui sit iuramētū re
spicit ad mētē nō ad formā pboz. xij. q. v. Si quid.
Itē notādū q cū qd iurat fuare statuta cōmunitatē vī
alicui collegij si q sunt abrogata p pūmā pūctudinē.
q sit rōnabilis et pūcipis. vt in. c. si. de pūc. nō videtur
obligat ad illa qz iā nō hñt vim statuti ar. ad b. di. §.

leges. vbi dñ q leges instituit cū pūmulgāt. firmat autē
cū moribz vtentiū approbat. Nonnullē ar p pūmā pūctū
dinē abrogate sunt. qd pbat p. ca. sequētia.

Queritur vtrū pos. §. VII.

sic peti reductio ei qd p arbitros est iudicariū ad arbit
trū boni viri. maxie vbi iteruenit iuramētum vī pena.
Dicit ad b. Hostiē. q nisi arbitramētū esset p dñ. q ca
su nullo mō est parēdū. vt in. c. Julian. et c. Qui resistit.
xj. q. ij. debet pres arbitramētū obfuare. nec pnt pūmū
re sine metu pene vī pūrij qñ pres voluerint se i hoc li
gare et iuri suo in b renūciare. vt in. c. j. et ij. de pac. et. vj
q. j. pūculosi dñ q forte iudex deberet occurrere et ob
uiare iniquitati ex officio suo pēfatis psonaz et cause qñlita
tibz. extra d. trasac. c. si. Sz an valeat pactū seu renūciat
tio vt reductio ad arbitriū boni viri nō sit loc respectu
ois lesioniis. Et si nō valeat ex se solū. an firmet iuramē
to vī pena. Ad qd sic tridet Nico. sy. aut qd absente pre
et extra iudiciū renūciat petitiōi b reductiōis. et nō valet.
qz iuris futuri renūciatio nō tenet. vt in. l. j. C. de pact. et
de deci. ca. et multiplici. Aut b sit i iudicio vī extra i p
sentia pūmū. In qbz casibz tenet iuris futuri renūciatio. qz
bz vim pacti de nō petēdo iuxta notata i dicit. l. j. C. de
pac. p. Bar. Aut obligauit se p pactū. qz ad nō petēdam
hāc reductiōz. et sum in casu dubij nri. Dy. de re. iur. i. res
gula. Sciēt. in. vi. loquēs i simplici pacto aut renūciat
tione tenet. qz hoc nō obstatē poterit rōe magne lesiōis pe
tere reductiōem hāc. qz id p pactū dñ intelligi si vt boni
vir fuerit arbitrat. ar. in. l. qro. ff. d. interloqu. Idē Bar.
p dicit. l. Et Jo. an. in regula Sciēt. dicēs etiā illud pce
dere si interuenisset ibi iuramētū seu pena. Nā iuramē
tū fm Bar. bz in se illā pūmōne quā habebat pactū p
ambulū. si nō venire p si equū fuerit arbitrat. Opōt au
tem illud pactū seu renūciatio respectu modice lesioniis.
Et idē tenet dñs An. et videt quasi cōis opinio. In fe
de. pūmū sentit respectu cuiuscuqz lesiōis. qñ sz pactū
vel renūciatio esset iuramēto vallata. nisi dñl ex aio pce
dat. Baldus dicit cōter obfuari q nō obstatē quacuqz
causela pboz ppter enormē lesiōē pōt peti reductio ad
arbitriū boni viri. qz nō est verisile q arbitrator possit
eos enormit ledere. Ego dicere q aut deceptio venit ex p
posito. et tūc respectu qñtēcuqz lesioniis pōt peti reductio
ad arbitriū boni viri nō obstatē quocuqz pacto. qz sicut
expūssē nō pōt renūciari dñl futuri. ita et fori tacite et ibi
in volato pboz. Itē si arbitriū retractat p voluz. multo
forti p arbitramētū. et in hoc vident cōter pūmū do
ctores. Et dñ interuenire dñl ex pposito qñ sciet p odij
um vel fraudē vī grām gūauit alterā pū. Aut deceptio
venit re ipa sz sine dolo arbitratoris. et tunc si modice les
dat nō sit reductio. si nō sit facta renūciatio. si aut fuit fa
cta renūciatio b reductiōis. tūc nō solū modice sz etiam
respectu magne qñtētatē lesiōis nō pōt peti reductio ista
Sciēt respectu enormis vī maxime lesioniis. qz illd semp
videt exceptū. Ad scdm mēbz. Aut qd renūciat seu pa
ctum facit de nō petēdo b mōi reductiōz. etiā pūmū ma
gne lesioniis. aut renūciat et pacific multū generalit. ve
sz possit arbitrator alte et basse in totū vī in partē aufer
re ab vna pte et dare alteri put sibi videbit. Et in primo
casu si dolo interuenit ex proposito poterit nihilomin
nus peti non obstante illa renūciatiōe. quia dñl futuri
rus remitti non potest. Aut deceptio venit re ipa. et sic
peti non potest reductio respectu magne qñtētatē lesi
onis quia potuit pars ex pacto sibi pūmūdicare. vt in re
gula Sciēt. de re. iur. lib. vi. Sed respectu maxime et
enormis lesioniis potest peti reductio ex quo de tali non
fuit expūssum. quia renūciatio non debet trahi extra
intentionem agentis. vt in capitulo Cum voluntate. et c.

Juramen
tū in arbit
ros factū

Ca. 7. De periurio

sententia. Et sic. Idem do. Ancho. 2. Pe. de ancha. Et dicit Bald. q. magna qritas vel parua dr respectu psonaz 2 cause. In scdo casu tuc aut pceptu arbitratoris e contra deum 2 no ligat qtrumcunq sit pena appositae fm. Hostien. 2 bene. in. c. Qui resistit. fi. q. ij. Idem puto vbi sit ptra ius comune no remissibile per ptes. vt in. c. Si diligenti. de fo. compe. Aut est ptra ius puatum ipsius partis. Et si deceptio veniat ex pposito 2 dolo arbitri p peti reductio per rocm supradicta. Et h tenet Job. cal. 2 Jo. an. 2 Bart. 2 est comune dictu. Aut interuenit si ne dolo. 2 valet ita q non pot peti reductio. Ita tenuit Jo. cal. 2 Jo. an. 2 h satis hic constar de renunciatis. vl paciscentis intentione. Sed tu aduerre latius. qd aut sumus certi q non interuenit dolo. aut sumus dubij. Et in primo casu cum sumus certi 2 tunc quis respu etu enormissime lesionis fm. Pe. de ancha. possit peti reductio. qz pia sunt doli interuenire ex pposito. vel re ipa. ff. de doli. exep. l. ij. Tamen comunis opinio est in ptrariu. Qd ptrarium tenet Bar. Jo. cal. 2 Allega. tes qz no est opus coniecture de tacita voluntate. ex q habemus expresse et certam. 2 qlibet iuri suo pot res nunciare. vj. q. i. qua pculosum. Et hoc veru nisi in pa to vel renunciatoe fuit positu aliqd pbuz pntis restri ctiui. Dicit tñ. Anto. qsi aliqua causa legitima fuit ar bitrator deceptus de quo constaret. q tuc saltm ex dau sula generali. f. q possit alte 2 basse re. vl iudias officio subuenire lesio. ar. lambigo. ff. de re. du. Et hoc casu pu to pcedere illud notabile. Hostien. quod supra in prin cipio dixi. f. q in maxima quantitate possit iudex occur rere alshis video quod possit se iudex ad utilitatem pu atam ptra pacu epssum impedire. Dns tamen Anto. videt velle in parte alia illius. ca. Quintavallis. e. ti. q qtrumcunq verba sint concepta late nihilomin data enormi lesione re ipa peti reductio poterit. Mouet ex q talia verba in genere 2 pfuso sermoe prolata sut sub confidentia discretionis 2 amicitie arbitroz vt capient ipozum benivolentia ad no ledendu ideo no debent ita late intelligi sicut sonant. Et si iuratu fuit qz verba iuramenti o buiant. absolueretur. vel iudex ex officio p uidebit. 2 sic refert se de facto consuluisse. Et in h cōcoz dat cum Pe de ancha. hec opinio habet equitatem. Sz alia opinio supra Jo. cal. 2 Jo. an. videt verior de iuris subtilitate. ar. optimu. vj. q. i. Quam pculosum. In a lio membro cu sz dubitat vtru interuenit dolo tuc rone enormissime lesionis potest peti reductio saltm iudias officio. qz psumit dolo in tanta lesione. vt in. l. lu tius. ff. de his q. fi. in frau. ar. Et in hoc etia pot intelli gi illud dictu Hostien. supra. Idem sentit Anto. 2 frā. de are. 2 Petrus de ancha.

Capitulum septimū de Periurio.

De periurio sciendus

q grauitas huius peccati ex quattuor ostenditur. vnde summopere vitandum.

Primo qz se co deus inbonorat.

Secundo quia omni lege vetatur.

Tertio qz ipe proximus damnificatur.

Quarto quia pena multiplici castigatur.

Quantum ad primum. §. i.

Periurium quid est.

intelligendu oportet videre quid sit periurium. Ad qd dicit magister in. ij. sniaz. dis. xxxij. q. est mendaciu iuramento firmatu. ista ergo duo requirunt. f. q aliqd modo sit ibi mendaciu in locutoe. 2 cum eo iuramentu. Et mendaciu qdem dicit formaliter qd de aliquo preterito pnti vel futuro ptrariu pronunciat ad id qd habet in corde. verbi gratia. Cum dicas merces quas vis vende re constitisse tibi. f. 2 tu mente habes q non tantu con

stitit. vel si dicas merces illas esse bonas 2 sine aliq do defectu. 2 tu scis habere plures defectus. vel cu dicas te da turu pecunia. vel certu opus in certo termino factur. et tu intendis ulterius ptrahere terminu. Et si id quod dicit esset vt tu dicas. tu tam in corde credis ptrariu. sz q no sic sit. mendaciu formalr est. 2 grauius peccas qz si dices falsum crededo tn dicere veru. qz vt dicit Augu. Ream lingua no facit nisi rea mens. Jurare aut fm au gu. deu teste inuocare. f. sue locutois. Quando ergo iuras qd credis esse mendaciu. puiuu pmitis. 2 ex hoc valde deu inbonoras. qz ipm q est summa veritas 2 meari no p. iduas i teste tue false locutois. 2 sic facis cu iuiquz iustu testem qtu in te est du in falsum testimoniu in ducis qd est magna blasphemia. Terre no facit qz hoc in vitem boiem line magna iuria ei. si talis eet cui dis plieret mendaciu vel periurium. Deo aut summe d. splig. Sicut ergo xpus iudas multa blasphemantib in euz dixit. Vos inbonorastis me. Jobis. vij. Ita istis puius dicere potest. 2 multo magis turpiter iurantib p mem bra inbonesta. 2 qz inbonorare deu 2 irreuerentia facere pntet ad contempnu. Ideo fm. b. rbo. se. q. xviij. per iurium ex genere suo est mortale. Et si dices. Cum iuro p euagelia vel fide vel per corpus meu. aut p scros non induco deu testem cu ipm no nominē. Rñder. b. Tho. 2 Alber. q. cu qs iurat p pdicta no intelligit illa inducere in testimoniu sui dicti. qz nulla creatura habet infallibi lem veritate 2 omne pgnitione. 2 ideo in illis iuramen tis iuduat deus in testimoniu au. veritas vel stus re luctin illis creaturis q noiant. Nec excusat a mortli vt dicit. b. rbo. ex h q iocose peccat. qz no euitat diuinam irreuerentia. imo qtrum ad aliqd magis auget. Simlr no excusat a mortali q ex lapsu lingue seu ex visu peccat dummodo aduertat se iurare 2 aduertat falsum esse qd iurat. qz nec a pntu. secus si no aduertat se iurare. Idem Bonauen. in. ij. dis. xxxij. Tribus aut modis pue qs periurium incurrit. vn et mortali peccat. Vno modo cu qs iurat aliqd esse vel fuisse. 2 ptrariu habet in mente sua. etia si veru esset qd diceret. vt dictu est supra. Se cundo cu iurat se aliqd facturū illicitu 2 criminale vt oc cidere. qz ipo facto tenet ptrariu facere als aliud comit ret mortale implendo tale iuramentu vel etia cum pmit tit re licita 2 no intendit obseruare. iurat ei id qd habz in mente. vel etia si intendit obseruare. 2 est res alicuius importarie. 2 postea no seruat eo modo quo pmitit cuz possit cessi sit magnu incomodu i seruado nisi relaxaret ei vel prolonget terminus ab eo q pot. de h babes sup pra. imo fm. b. rbo. no excusat a mortali si no implet iuramentu metu extortu de re in se licita. Habet tn diuisa remedia ad prouidendu sibi no tn pnta auctoritate pot ptrauenire. Tertio cu qs iurat ira leuiter. 2 sine cōfide ratione vtru sit veru vel falsum qd dicit. qz expōit se periculo iurandi mendaciu 2 pāpue in iudicio vel in his qbus pxiuus damnificat. Debet em diligenter exami nare quod dicit. 2 tunc adhibita diligentia etia si iuras ret falsum. qd tn ipe credit veru in iuramento asserto rio no est mortale. fm. Pe. de tharan. in. ij. Ergo si no adhibet diligentia no videt excusari a mortali. Et mul to magis peccaret mortali si iuraret asseredo sic esse vel no esse de quo in mente sua dubitat. Sed in pmissioe iuramento si omittit implere qd pmitit propter legitti mu impedimentu excusat a mortali fm. Pe. de tharan. Idem Bonauen. in. ij. xxxij. di. ergo a ptrario no excu sat. cum deest legitimu impedimentu. Jurando autē ve ri sine aliqua necessitate vel utilitate veniale est. non eni ibi videt esse irreuerentia 2 pemptu dei. qz non sit ex deliberatoe. sed ex quadā surreptioe 2 leuitate fm. Bonauen. in. ij. vbi supra. Est ergo illud pter pceptu

Periuria deo sume displicet.

Triplr qd peccat et mortali.

Titulus Undecimus

quia deum. nō honorat. sed nō p̄tra p̄ceptū. qz nō est no-
tabilis irreuerentia. z b̄ nisi fieret in p̄temptu vel inho-
nesta locutio. quia tunc mortale. **Uñ.** Juratōi nō assue-
scar os tuū. **M̄** cū sunt casus in illa. **Eccl̄. xxiij.** Vir
multū iurans replebit iniquitate. **Eccl̄. xxiij.**

Secundo ostenditur. §. II.

Periuriū. Prohibet. i. intrinseca. moysaica. euāgelica. canonica. et
oibz legibz politica. Lex em̄ intrinseca seu naturalis sic dicitur hos
mini qz deū suū honore summo reuerat. z rebz vtatur
ad qd instituit suā natura. z fidelis. sit in promissis
Ita phibet ecōtra dei irreuerentia. z abusum rez. i. vsū
ad id ad quod nō sunt ordinate z infidelitatem erga p̄-
ximū. Cum ḡ periuriū sit p̄tra reuerentia dei z honore et
abusus lingue. quia locutio hōi est data a natura ad ma-
nifestandū p̄ceptū cordis. Periurus autē dicit p̄ id. qd
habet in corde. z alis vt in p̄missis iuramentis nō ser-
uat fidelitatem z sic agit p̄tra legē naturāle p̄iurus. **Uñ**
z. b. tho. vbi supra. dicit qz etiā iurās p̄dola. lz peccat i
iurando tenet tñ seruare iuramentū factū de re in se licē-
ta. Fidelitas em̄ in p̄missis est de iure naturali. Et licet
nō sit licitū exigere ab infideli vel inducere ad iuramen-
tū p̄dola. tñ ad firmandū pacē vel pactū cū eo de re li-
cita nō est illicitū vt ea rōne. i. fidelitatis ad quā illere
nec. Et si machabei cū fecerunt ligā cum romanis vsi
sunt iuramento eoz. vt credit per idola q̄ colebant. vt d̄
xxij. q. i. §. Sicut etiā. **Uñ** z p̄bs di. in p̄mo metha. In
fidelis loquēs de infidelibz. qz iusiurandum apud eos
honoratissimū erat. **Uñ** z marcus regulus z si gentilis
z roman⁹. voluit potius sustinere crudelē mortē a car-
thaginensibz q̄ nō seruare p̄missum factū sub iuramē-
to. i. ap̄is in redeūdo ad eos si nō posset obtinere a sena-
tu p̄mutationē carthaginensū p̄limoz captoz a roma-
nis in ip̄m marcū q̄ postea fuerat captus a carthagī-
nensibz cū tñ nō posset redire qz liber erat post q̄ venit
romā dimissus ab illis sup b̄ vt ponit Aug⁹. in. i. d. c.
dei. z narrat valer⁹ z agellius. Contra legē moysaicas

**Est p̄tra
legē moy-
si.**

**Pōt esse
gu⁹ ho-
micidii.**

ostendit esse quantū ad illā partem q̄ moralis est. vñ
z semp obligauit omnes. z semp durat. p̄z. qz in prima
tabula decalogi scripto digito dei. fm̄ p̄ceptū est illud.
Nō assumes nomē dei tui inuani. **Exo. xx.** qd idē ē qd
dicit **Leui. xix.** **Nō iurabis in nomē meo.** Et ex b̄ p̄bat
quidē magnitudinē p̄ci. z qz grauius est homici-
dio qd horribilissimū est. **Nā** peccata q̄ sunt directe cō-
tra deum sunt fm̄ se grauiora q̄ ea q̄ sunt p̄tra p̄ximū
qz deus sine cōparatōe est maior proximo. Sed trans-
gressiones p̄ceptoz prime tabule sunt directe p̄tra deus
vt patet ex se. quoz scdm̄ est phibitō periuri. Transgres-
siones secunde tabule q̄ sunt septe. sunt directe p̄tra p̄-
ximū quoz scdm̄ est phibitō homicidii. Ergo ex ordine
ip̄oz p̄ceptoz pōt esse grauius periuri q̄ homicidii. **z. b.**
Tho. in quolibet. firmat hanc sniam p̄ hanc rōem apo-
stolus dicens ad **Heb. vi.** Hoies p̄ maiores suos iurāt z
omnis p̄uersie eoz finis est iuramentū. Frustra autē in
causa homicidii p̄trouersie finis est iuramentū si homi-
cidii esset grauius p̄urio. Presumeret enī qz q̄ maiorem
culpā. i. homicidii nō curauit p̄mittere nō vereret m̄ios
rem inquirere. i. p̄iuri. vñ ex b̄ p̄o qz in causa cuiuslibz
peccati differt iuramentū manifeste oñ d̄ qz periuri p̄-
maximo p̄ci debet b̄ri. nec imerito. qz iurare nomen
dei videt qdam diuini nois abnegatio. vñ fm̄ locuz te-
net periuri post idolatriā. vt ex ordine p̄ceptozū. **Bo-**
nauen. in. iij. di. xxxix. nō placet ista opinio nisi i periuri
qd p̄cedit ex odio dei. alis dicit maius esse homicidium.
Et licet primā rōem videat destruere nō tñ destruit nec
ponit rōem. **b. tho.** q̄ efficit multū videt. Sed omissi

mi homines. cū ita horreat homicidii qd horrendū est.
periuri qd est grauius p̄ nullo q̄ die incurrit. vñ est
tamē qz p̄siderando grauitatē peccati fm̄ nocumentū
qd inde sequit cōter homicidii grauius est. qz graui-
nocumentū p̄imis infer. Et ideo in iudicio humano
graui⁹ homicidii q̄ periuriū punit. Contra legē
euāgelicā est. **Nā** dicit xps **Mat. v.** **Nolite iurare oī-**
nō. zc. quod tñ sane intelligendū est. **Nō** em̄ vult xps
dicere qz i nullo casu debeat q̄s iurare cū in casu necessi-
tatis z magne utilitatis rōnabilr possit hō iurare z de-
beat. vñ z sanctos hoies legim⁹ iurasse. **Dauid** z abia-
am z paulū seplis suis. **h̄** als p̄inceret ad heresim credēs
do p̄tinaciter qz nunqz liceret iurare. **Sz** phibet xps ex
illo mō loq̄ndi iurationē leuē z indiscretā. **Nā** fm̄ **Bo-**
nauen. in. iij. vbi supra. Negatio p̄posita signo vnūsa-
li cōpoller p̄ticulari negatiue. sic ḡ cū oīno sit signū vni-
uersale. i. oī mō z in nolite includat negatio sensus est.
Nō iuretis omni mō. qz nō sine causa z necessitate. et si
aliq̄ modo. i. cū debitis circūstantijs. Contra legē ca-
nonicā z ciuile est. **Utrazqz** periuriū phibet. vt. **xxij. q. iij.**
per totū. extra de iureiur. Et si xps. **Et. ff. de iurciurā. l.**
Iusiurandū. Et dicit **Cris. q. q̄** periurare parat⁹ est an⁹
qz iuret p̄iurus esse videt. qz deus iudicat nō solū ex oī
peribz sed ex corde. **xxij. q. v.** qui iurare. Et q̄to cū ma-
iori sollemnitate iurat tanto grauius est periuriū. **Uñ** autē
cit **Criso. qz** iurare per deū est maius q̄ iurare p̄ euā-
gelia vel alia sacra. **xxij. q. i.** Si aliq̄. z per p̄ns videtur
grauius periuriū per deū q̄ per alia. intelligendū est d̄ ce-
teris paribus. id est quando iuratur cum sollemnitate.
eadē vtroqz iuramēto vel sine sollemnitate z sup sili mare-
ria z eodē p̄temptu. **Als** iurare cū sollemnitate. vt corā iu-
dice sup libro reliquijs z h̄mōi est maius. Et periuriū in
h̄mōi est grauius peccatū q̄ iurare per deū simplr. id est
sine sollemnitate. cum ratione maioris deliberationis. cū
ratione scandali sequentis. **hec. b. tho. p̄. z Inno.**

Tertio propter pe. §. III.

iuriū p̄xim⁹ damnicat. qz in iudicio peierado iniur-
riat iudici cui nō obedit cū papit sibi iuridice vt verita-
tem dicat sup eo de quo interrogat. z sic etiā ledit bonū
cōmune. vñ tenet dicere p̄tate. etiā si inde seq̄ret sibi
mors fm̄. **b. tho.** sine dāno alicui⁹ p̄ticularis p̄sone. **Dā-**
nificat etiā cū accusatus peierat. qz actor vel testis in cō-
trariū efficit infamis tanq̄ falsus accusator vel testis.
Et in p̄ctibus simul cū iurat rem bonā esse quā nouit
defectuosa. vel restituisse pecuniā quā scit nō restituis-
se. **Nec** excusat a mortali periurio loq̄ndo sophistice. vt
ad suū intellectū verboz suoz videat dicere verū cū in-
tendat decipere. cū alius alr intelligat. **Uñ** **Jñs.** Quā-
cunqz arte verboz quis iuret. deus sic accipit sicut ille
cui iurat intendit. **xxij. q. v.** Quacunqz. z. c. **Ecce.** **Uñ** iu-
telligit. **b. tho.** vbi supra. qñ dolus est ex p̄te iurātis em̄.
Tunc em̄ interpretandū est z intelligendū fm̄ in intellectu
acapiētis iuramentū. Sed si dolū iurās nō adhibet. ob-
ligatus est fm̄ suā intentionē obligadi. **Uñ** fm̄ **Hostie.**
si q̄s iurat aliqd generalr. cū generalitas obscuritate
pariat nō videt cogitasse sup his super q̄bus specialit̄
nō iurasset. z sic fm̄ intentionē iurātis est interpretandū
qñ sine dolo iurat. **Uñ** si casus inopinat⁹ eueniat de q̄
si cogitasset tūc in iurādo. nullo mō iurasset. nō tenetur
ad illud. **Idem Ray. z Guil.** Sicut fecit xpianus q̄ p̄s-
cunā sibi mutuata a iudeo asserebat reddidisse. ex quo
vocatus ad iudiciū pecuniā illam in baculo concanō d̄
dit in manibz iudei seruandā dum iuraret. z sic iurauit
reddidisse intendens de pecunia in baculo absōsa quē
postea reperit. Sed diuina vltio manifestauit suā frau-
dē per mortē supuenientē. vt b̄ in legēda b̄ri **Nico. Et**

Contra le-
gē canonī-
cā.

Periuria
valde dā-
nificat.

Ca. 8. De adiuratione

Andiens nota qd in **Leui. v. c.** Anima q audierit vocē iurantis quē nouit falsum iurare si nō indicauerit. rea erit peccat. **Dicit Augu. xv. q. v.** Ille qd qd nō dicat cui debeat iudicare intelligendū videt qd debeat his q magis pnt prodesse q obesse pūro siue corripiedo siue p co orado z b sufficit. **dicit Ray. z hoc tenet. S. Bona. in. ij. vbi** supra dicit. qd hoc etiā pntelligi qn p viam testimoniū ille q audiret z scit falsum iurasse pnt p suū testimoniū subleuare innocentē a dāno tpaliter vel corpis i iudicio vel extra. qd intelligendū videt qn hoc pōt sine suo magno periculo vel sine maiori scandalo inde sequēdo scandalisat etiā pūrus proximos suo malo exemplo puocans ad filia z ad odia ad hmoi. **Sed qd dicendū est de exigente iuramentū vtrū peccet. Et videt qd sic qz occasione dat illi peccatū. Ad qd dicit. b. Tho. se. se. q. l. i. r. r. q. q. exigens iuramentū aut est publica psona. puta officialis. aut puata. Si publica tūc exigendo iuramentū fm qd exigit ordo iuris in nullo peccat siue sciat illū falsū iurare siue vez. qz nō videt illud exigere s. ipe ad cuius instantiā iurat. Si puata psona exigit b fas dicens. qd dubitat de veritate loquētis. z ideo vt sit mas. tis certus exigit. nō peccat sed humana tempratio est. Si autē scit vel credit probabit illū falsum iuraturum peccat mortalr. quia dat illi occasionē ruine in hoc casu nō autē in alijs. **Uñ Aug. in sermone dicit hūc homicidā duaz animaz. s. sui z primi quē inducit ad b. r. q. v. Ille qui. Nec rbo. Similr ille qd aliqd quod scit vt cre dit alicui psonē sibi posuit secretū aliqd sub iuramento l. pilijs cōtatis vel a psona pcculari stimulat cū psuasi omibz z amicitia ad sibi reuelandū mortalr peccat. qz occasione effacē dat illi peccandi mortalr etiā si ex tali re uelatioe nō oriat scandalū. Cum g. damnisfecit pūmus multipliciter pūmū miz est quō miseri hoies ita frequi tant. z cū cetera peccā ob quandā reuerentiā sacra fugit ant. faciens em formicatioem cauer sibi a locis sacris. pūmrens furta si pōt parat rebz ecclesiasticis. Sed scet lerari perituri ingerūt se audacter ad sacra. s. nomē domi corp. dñi. reliquas altare z hmoi. Et merent a nullo sa cro iuani s. absorberi. s. qz ibonoiat deū z scet eiusdē.****

Quatum ad quartū. §. III.

Puniant vnaqz multipli penuri. Et pmo qdem efficiunt tur infames. **vi. q. i. Infames.** Et pūci ad testimoniū in iudicio nō admittunt. etiā si egerint penitentiā. **vi. q. i. Infames.** z extra de testi. c. Testimoniū. nisi fuerint absoluti a iura infamia p pncipem. Puniant quozqz i foro ecclesie pnia septenni fm antiqz canones. **xxij. q. i. Predicandū.** Et licet pssor nō teneat iniungere talem pniā. tñ ppendi pōt ex b magnitudo peccati. In foro ciuili pūmū in iudicio pūit corporaliter z varie. **Sed et deus p iudicia sua terribilia ostēdit horrore huius vicij.** **Nā vt b. ij. Regū. xxi. supvenit sterilitas terre seu fa mes tpe dauid q pscuerant tribz ānis. z cū d. d. d. d. qd fisset causam huius flagelli vt remediū adhiberet. Re spōdit dñs qd euenerat ppter pūmū saul. qz. s. fregit pmissione firmatū iuramento sacra gabaonitis a Josue senioribz israel sup reueratōe eoz in vitā. Ipe autē saul quasi zelans pro filijs israel. qz gabaonite deciperat eol fingētes in remotis habitare z cū eis qre pacē. occidit fecit multos ex eis. dicitūz est dauid qd fames illa non cessaret quousqz satisfaceret iurie gabaonitaz. Misit gipsois z qsiuit qd vellent sibi fieri. Qui perierūt oēs descendētes ex saul maris sibi dari z crucifigi. qd et fa ctum est. excep. rō Misiboserb filio Jonathe cui peperit vt seruaret ipe suū iuramentū qd se astringerat Jonathe se eius generationē seu filios fuaturū. Silr vna ex cau sis q assignat in scriptura de captione regis iuda S.**

dedie z destructōis hierosolimoꝝ fuit. qd ipe ref iuras mentū fidelitatis qd fecerat Nabuchodonosor fregit se rebellis. vt b. ij. Regū. xxi. In alia autē vita pena si bi reuerat in igne eterno. **Nā d. Apoc. xxi. de mendacijs.** qd pars illoꝝ i stagno ignis z sulphuris. Perituri propne semper inducit mendacium addit contemptū dei. vnde multo magis eis debetur.

Capitulum octauū de Adiuratione.

De adiuratione que ha

Obet similitudinē ad iuramentū. vñ licet facē do. i. cū debitis circūstantijs actus etatis. laj rie est. **Uñ z apls vñ adiuratioe cū dicit Roma. xij. Obsecro vos per misericordiā dei. vt exhibeatis corpora vestra. Et etiā ecclia cū dicit. Per crucē tuā vel p mini steriū incarnatōis tuelibera nos dñe. z hmoi. Et qd iuratio inducere aliquā psonā vel creaturā ad aliqd faciendū vel nō faciendū ex inuocatōe alicui rei sacre fieri pōt fm. b. Tho. se. se. q. xc. ad creaturā rōnalem. in tellectuale z irrōnalem. Et cū sit erga creaturā rōnalem aut intendit necessitatē imponere faciendū qd petijt il li quē adiurat sic imponit sibi necessitatē faciendū qd. i. rando promittit. aut nō intendit imponere necessitates sed potius p modū deprecatōis intendit ex inuocatōe il lius rei sacre ex pssē inducere illū ad faciendū. Et in isto scdo casu licitum est adiurare quācumqz psonā sup relicta etiā ipm deū sicut z licitū est deprecari. **Nō tñ le uiter faciendū est z in rebz friuolis. sicut neclititer uo randū ob reuerentiā rez sacraz. In pmo autē casu aut adiurat psonā subditā z fm debitiū modū. vt puta i cas su in qd licet sibi redpe z exigere iuramentū aut non. Si primo modo licitū est z adiuratus subdit rmetur sicut ex pcepto z iuramento ex acto facē vel dicere ad qd adiurat. Si scdo mō tūc peccat mortalr adiurās. quia vsurpat sibi pntem in aliū quā nō bz. z sic fac iusti cia z ledit ius cōe. **Uñ pnceps sacerdotū. Aayphas cū dixit ppo. Adiuro te p deū viuū vt dicas. r. Nā. r. vi gūter peccauit. qz nō hēbat pntē sup cū. Silr si cēt sb dit adiurat z adiuraret si aliq re faciēda de q adiu ras nō posset sibi pōge. nō teneb sibi obedire. sicut adiuret videret si pmissit aliqd crimē occultū de q nō pcessit ifamia vel pbario aliq z peccat adiurās. Ad creaturam tellectuale pnt fieri adiuratio. vñ ecclia vñ exorasmus q sunt qdam adiuratioes d demones. z b est vez si fi at ad b vt p dntē diuini nois vel rez sacraz eos tāq inimicos expellam. ne nob nocere possint spūalr lēpa liter fm pntē a ppo traditā. **Luce. x. Ecce dedi vob po testatē calcadi supra serpētes z scorpiones z d omne vit tute inimici. z sic d. xxij. q. i. Si p fortarias q cū ali q sunt maleficiā pnt fieri erga eos exorasm. s. nō est licitū eos adiurare ad aliqd faciendū vel obnēdū ab eis sic sit per artē magicā vel notoriā. z hmoi. qz b perice ad societate cū eis hndāz pactū q nō nūl spēali isticiū spūsancti. vt reuelatōe diuina aliq sancti ad aliqz effe ctus opatōe demonū vrāt. Sic fecit. b. Jacoby apls cr ga Bermogenē. z. b. Dñe. ples. Ad irrōnale creaturaz pōt dupliciter fieri adiuratio. Primo vt adiuratio sei rat ad ipam creaturā irrōnalem fm se. z sic vanum esset Alio modo vt referat ad eum a q creatura illa agitur z mouetur. Et tunc dupliciter. Uno modo per modum deprecationis quod pertinet ad eos qui diuina innoca tione miracula faciunt Alio modo per modum compul sionis aduersus diabolum qui in nocumentum nostrū vtrū creaturis irrationalibus. Et talis est mod⁹ ad iurandi in exorasmis ecclesie. et sic licet. Sed adiurare eas ita q demonum auxilium imploretur nō licet. hoc omnia beatus Thomas.********

Adiura tio.

Aliqu est mortale.

Adiura tio demonum.

Adiura tio irrōna bilis crea turarum.

Titulus Undecimus

Titulus vndecimus d

Oratio. et voti transgressione. Caplm primum.

Huete et reddite domino. Minio deo vestro. inquit ps. lxxv. Cum omnia possidemus dñi sunt et ab eo receperim. iux illud qd dixit ipe David. i. Paralip. vlt. Que de manu tua accepim? dedimus tibi. tua sunt oia dñe. Deqz ipi dño offerre munera et vota in recognitiōe dñi sibi ac bñficij recepti. Ip̃m em̃ vouere aliqd est quodāmodo dare illud. Dicit em̃ fieri aliqd cū sit causa eius. qz effectus virtute p̃ncip̃ in causa. quēadmodū faciēs instrm̃ quo aliau dñi certū qd dñs iam illud ei dedisse. qz instrm̃ tñ est causa recipiendi illud. Sic qd p̃mittit per votum. inq̃rū se obligat ad illud faciendū. iam qdammodo dat. et hinc est qd nō solū dāni sed et p̃mittenti gr̃e agitur. plenius tamē p̃fert cū p̃missum soluit. Uñ Esa. xix. dñs de veris fidelibz. Colent cū in hostijs et muneribz et votis vouebūt dño et soluent. Et ad h̃ etiā saluator nos instruit dñs. Reddite qd dei sunt deo. Mat. xxij. p̃maxime dicunt dñi esse ea qd sibi p̃ votum p̃mittunt. Et ad h̃ idē exhortat ps. dñs. Vouete et vbi tria notantur. Primoqz hortamur ad meliorum p̃missionem. ibi Vouete.

Secundo qd necessitatur ad promissorum solutionem. ibi Reddite.

Tertio qd regulamur circa votorum intentiones. ibi Domino deo vestro.

Quantum ad primum. §. I.

Sciendū qd votū est p̃missio de meliori bono op̃e re qz sit illud ad qd tenemur de necessitate salutis. vtz i diffinitōe voti. Et iō nullus cogit ad vouendū. sic nec ad alia opa superogatoriā. sed p̃sultat exhortat ad bñdū Et sic exhortat ps. ait. Vouete. vbi glo. ait. Vouere p̃sultat vouenti. p̃terea aut exhortamur ad vouendū et no bis p̃sultat vt maiora merita acquiramus. Nā op̃ factū cū voto est melius et magis meritorium qd idē factū sine voto. fm̃. b. tho. se. se. q. lxxvij. qd pbat ipe triplici ratione. P̃mo qdē qd vouere ē ac̃ latius siue religionis qd p̃tus ē nobilissima iter morales p̃tutes. Quāto ar̃ virtus est nobilior tāto ac̃ et ē melior et magis meritorium vnde ac̃ inferioris virtutis est melior et magis meritorium et h̃ qd impat a superiori p̃tute cū ac̃us sit p̃ imp̃erū. sic ac̃ fidei vlt̃ sp̃s est melior si impat a charitate Et ideo a cō moralū puta ieiunare qd est actus abst̃inētie et p̃tinere qd est ac̃ castitatis. et dare elemosynam qd ē ac̃ aliqui liberalitatis sūt meliora et magis meritoria si fiat ex voto qd sine voto. qz sic iā p̃tinet ad cultum diuinū qñ qdā dei sacrificia. Uñ Aug. in li. de virginitate. Neqz ipa virginitas. qz h̃ginitas ē h̃ qz deo dedicata est honorat quā vouet et seruat continentia pietatis.

Secundo qd ille qd vouet aliqd et facit. plus se deo subijcit qz ille qd solū facit. subijcit em̃ se deo nō solū q̃rū ad actū illud faciendū qd vouet. h̃ et qd ad p̃rātē. qz de cetero nō pōt aliud facere scz de iure. Ad etiā pbat Anselmus in libro de similitudinibz exemplū ponēs de duobz seruis vnus dñi quoz q̃libet h̃z arborē fructiferā puta ficū in orto suo. pducuntē gratiosos fructus. Et alē qd dem dictoz seruoꝝ fructus sue arboris annuatim domino suo elargit. Alius autē cidē dño donat arborē cum fructibz. Nā clarū est qd opus illius qd dat arborē cū fructibz debet esse magis gratū domino qz illi qd tantum donat fructū ceteris paribz co qd plus dat et qd plus dat p̃l̃ meret accipere. Tertio qd p totū inobis voluntas firmitas in bono. Facere autē aliqd ex voluntate firmata in

bonū p̃tinet ad p̃fectionē p̃tutis. vt oñdit ps̃ in ij. et bñ. Sic etiā peccare et mēte obstinata in malū aggr̃uar peccatū. Et qz necessitas adimplēdi illud nō est necessitas coactōis qd causat inuoluntariū. et deuotiōem excludit et meriti h̃ est necessitas sp̃ote assumpta p̃ ppositū inuoluntariū voluntatis. et iō nō tollit vlt̃ minuit meritū h̃ pfirmat voluntatē et auget deuotiōem. Sic etiā nō posse peccare nō diminiuit libertatē. ita et necessitas firmare voluntatis in bonū nō diminiuit libertatē. vtz de bñs et h̃us in smodi est necessitas voti bñs aliquā similitudinē cum pfirmatōe beatorū. Uñ Aug. in eplā. Felix necessitas inq̃t qd in meliora p̃pellit. Exhortamur aut ad vouendū exēplis bñoz seu sanctorū veteris et noui testamēti. Nā et iacob votū vouit dño. d. Si dñs fuerit mecum et custodierit me in via ista i qd ego abulo. et erit mihi dñs in deū et cunctorū qd deder̃ mihi decimas offerā. Beneficij. qd intelligi p̃t̃. b. tho. qd vouerit se h̃re dominū in deū p̃ speciale cultū ad quē nō tenebat. sic decimarum oblatōem et alia bñdū qd ibi subdunt. David. et ait. Votū voui deo iacob. Apli etiā fm̃. b. tho. vbi. s. intelligitur vouisse p̃t̃nētia ad p̃fectōis statū qñ p̃m̃. relict̃ oibz sunt secuti. Aug. etiā dicit de h̃gine dei m̃r̃ sic. Beata maria p̃posuit se p̃seruaturā votū h̃ginitatis in corde h̃ ip̃m votū h̃ginitatis nō ex̃p̃l̃it ore. postqz h̃o filiū genuit. qd corde p̃ceperat sit cū viro labijs ex̃p̃l̃it et vterqz in h̃ginitate p̃m̃asit. p̃xij. q. ij. §. i. Et m̃r̃ q̃ridie fides les p̃ vota recipiūt a dño multas gr̃as sanitatū suar ad h̃oz et p̃la bñdū. Expediit qd vouet. nec ē piculosum et natura facti h̃ ex culpa nō faciē. Et h̃ meli⁹ sit nō vult vouere et p̃missa nō reddē. meli⁹ tñ ē vouere qz nō vouere. Et iō rōe piculi. s. nō faciēdi. nō dñs dimitti em̃issio voti. sic nec etiā dñs dimitti alia bona. p̃pter piculū supbie. vel ianis gl̃ie qd iū p̃nt exurgere. p̃pter qd dñs. Qui vult obseruare nunqz seminat. Ec̃s. xij. nunqz bñ opat si timet. s. sibi subuenire p̃tenti supbie vel ianis gl̃ie.

Quantū ad secundū. §. II.

scz necessitatē adimplēdi votū factū. Nota cū dñs. reddite. qd ē impatiui mōi et qd impat dicit Hierony. necessitas ē fieri. Quāuis igit vouete sit exhortatoriū. Reddite tñ ē p̃ceproziū. sic dicit glo. ibi. s. qd reddere. i. votū implere ē necessitatē. Idē et pfirmat Inno. in. c. Dagne. de voto. et voti redēpti. qd intelligit nisi in voto dispenset vlt̃ om̃it vel im̃itet p̃ cū qd p̃t vel ipe nllō mō implere possit sic vouēs ieiunū si gūiter iūmet et. Et qz om̃itē necēria ad salutē fieri nō p̃t sine mortali ex qd voti implerio est necessitatē vt dictū ē sc̃qz qd transgressio et adūcter sine cō rōnabili facta sit mortē. P̃ter etiā h̃ ex eo qd fractio voti fm̃. b. tho. vbi. s. ar. ij. ē qdā sp̃s infidelitatis cū nō soluit ea qd deo p̃misit. sic ad fidelitatem hois p̃tinet vt soluat p̃missa. Grego. inq̃t. Si bone fidei p̃ctus solz inter hoies nulla rōe dissolui p̃tomagis illa pollitatio quā cū deo pepigit. s. p̃ votū solui sine vindicta non poterit p̃xij. q. i. Quidas. Hiero. etiā ait. qd vouēbz h̃ginitates nō solū nubere h̃z velle dānabile ē p̃xij. q. i. Sūt qdam §. Vouētibz. Dānatio autē non iurrit nisi p̃ mortē h̃ etiā firmat glo. sumaria i p̃ncipio. c. illi. Reddite ergo si vouistis iux illd ps̃. Reddā vbi vota mea qd dist. la. m. Et Ec̃s. v. inq̃t Salomō. Si qd vouistis deo nemo renis reddere. displicet em̃ ei infidelis et stulta p̃missio vbi notat qd sit reddēdū quod. s. tripli p̃ qdlibet bonū om̃issum offendit deus circa votum factū. P̃mo reddite cū debita accēderatōe. ibi. ne moreris. Secōdo reddite cū p̃fecta solutiōe. ibi. displicet ei infidel. Tercō reddite cū recta discretōe. ibi. stulta p̃missio. Quātz ad primum cū qd facit votum si statuit sibi tps infra qd impleri illud debeat implere. euēniēte termino illud soluere debet statuto.

Op̃ cuius voto ē melius seipo sine voto

Transgressio voti sit enter est mortale.

Votū de

Ca. I. De voti transgressione

nisi impossibilitas cui exequaretur. Si autem simpliciter sine re-
poris determinatio. tenet. Quod si tunc per comode adimple-
re. Si tunc fecisset votum sub additione aliquo. puta si recipi-
at gram quam petijt. ut sanitatem et huiusmodi tenet. observare
implera. Quod si tunc per. Et ideo dicit salomon. Ne mo-
reris reddere. nec enim debet tardare voveri ultra quam inten-
dit se obligare. Dicit enim Deuter. xxij. Cum votum voveris
domino deo tuo non tardabis reddere. quia requirit illud domi-
nus deus tuus. et si moratus fueris reputabit tibi in pec-
catum. Dicit tamen et ipse ad arbitrium boni viri ad disponendum
de rebus secundum materiam voti. secundum Thoma. et Guil. d. s. Thoma. super
iij. dicit. Quod voverit intrare religionem. si ex mora circa dispo-
sitionem per alium. per habilem tunc perperam impedimentum. pu-
ta quando matrimonium et huiusmodi. tunc tenet ulterius non
differre. Et ex hoc videtur quod talis in huiusmodi dilatio pec-
cat mortaliter. quia exponit se periculo mortali. transgrediens
de votum. Et idem videtur de differendo implere non aliorum
votorum per multa tempora. cum tamen comode possint et recordentur
et ipsa nimia dilatio. vel obliuiscuntur. vel ipso tempore red-
dunt ut senes ad longam peregrinationem. et huiusmodi. Non sic
egit anna mater Samuelis. sed votum quod fecerat ad tem-
plum. offerendi filium domino si ei concederet cum sterilis esset. Sed
ipso suscepto et ablato subito votum implevit adducens
illum et ibi dimittens. ut huiusmodi. Regum. Et quod in dilatio im-
plendi votum requiritur auctoritas superioris huiusmodi de voto. et vo-
redemptio. quod super his. Secundo est reddendum votum perfecte et
integre non diminute. puta si quis voverit ieiunare per annos
omni hebdomada per unum diem. non sufficit quod observet duos
bus mensibus residuum dimittendo. sed totum impleat. Adhuc
enim obligat ad decem menses si per. et quibus transgressus sit
ieiunium illud per plures hebdomadas. non tamen tenet iterum
re quod ita fecit nisi intendisset se obligare continuando annos
Deuter. xxij. facies sic promissum domino deo tuo pro voluntate
rate. secundum intentionem. Unde Ananias. quod deo pecunias vo-
uerat. quod postea diaboli victus per suasionem subtraxit. sed
ad preceptum morte multatus est. Ezechiel. xvij. q. i. Ananias.
Et hystoria huiusmodi Actum. v. Et multo magis peccat qui ex-
to frangit votum nihil adimplendo. Unde dicit salomon. displice
ei. deo infidelis promissio. id est non servare promissum per votum
Unde Augustinus. Tanto melior es si fide deo frangeris quanto
beator si per solueris. et Urbanus papa. Quod de domino pol-
licetur est fideliter custodiat ne danatorem. sed promissum sibi acqui-
rat. Item factum est non vovere quod votum. put melius potest non
perficere quod. sed ad substantiam voti. quibus enim puniunt qui
votum fecerunt et votum non perfecerunt. xij. q. i. Secundus. Qui
autem per impotentiam totum non posset implere quod voverit per
tem quam per exequatur. puta in divite qui fecit votum ma-
gne elemosine. postea ad pauperem deveniente et in sano se-
mnia plima vouente postea debilitato et huiusmodi. Recurrit
tamen deus in similibus ad superiorem. Ubi etiam sciendum est quod plu-
res sunt quod vota. non sunt obligatoria. nisi ratificentur a su-
prioribus eorum. secundum Thoma. ubi supra. ut votum religiosum. quod ad
suum placitum. Clerici precipue circa peregrinationem quod ad suum
episcopum. Et per circa ea quod habent ecclesiam suam dimittere quod ad
papam. Impuberum in omnibus votis quod ad priores eorum. vel tuto-
res si parentibus carerent. Puberum quod ad peregrinationem elemo-
synas et huiusmodi quod prius ad curam domesticam domus quod ad
parentes eorum. cum sunt in preteritis. Uxor in abstinentia
et huiusmodi elemosynis et peregrinationibus quod ad viros eorum. Seruo-
rum quod ad dominos eorum. De his tamen vide infra plenius declarati-
one in pluribus. Tercio reddendum est votum cum discre-
tione. Nam si quis voverit aliquid stultum. vanum vel ridiculosum
ut de non peccando caput die sabbati. de non comedendo
de capite animalium ob honorem. b. Job. decollati. de non
filando. vel de non faciendo ablutionem panorum in sexta feria
vel sabbato. de non comedendo panem in dominica. et huiusmodi.
Talia secundum Thoma. et alios in scriptis potest fieri deinde quod

solueda. unde dicit salomon. displicet ei stultitia promissio. Dicit
etiam xij. q. iij. ca. Necesse est. Non iurabimus. Saultravora
fragenda sunt. Tale fuit votum Iepre de quo dicit Hiero. quod in
vovendo fuit stultum. quia discretiorem non habuit. et in reddendo
ipsum. quia filium occidit. Ut enim dicit Iudici. xi. Ipe Iepre
votum voverat deo dicens. Si tradideris filios. Amon i-
manus meas quicunque prius egressus fuit de foribus do-
mus mee. mihi quod occurrerit reuertenti in pace cum offerat
holocaustum deo. Habita ergo victoriam venientem ad civitatem
primo occurrat ei filia eius unica quam ille etiam cum dolore. tamen
holocaustum obtulit. Circa quod dicitur hebrei quod votum stul-
tum fuit si simpliciter intellexit de omnibus ut per effectum ostendit.
Nam si occurrisset ei primo canis vel asinus illud offerre non
licuisset. Si autem intellexit de his quod offerri poterat non in-
dudebat de voto filia eius. Et quis quod ad votum posset
excusari de peccato sane ipsum votum intelligendo. sed de licet. per
per quod promittit ibi. et dicit quod factum est super cum spiritus domini. sed
in vovendo quod fides et devotio ipsius ex quo mortis est ad vo-
uendum fuit a spiritu sancto. propter quod ponit in cathologo sa-
cro. Ad Hebrei. xi. vel etiam propter victoriam quam obtinuit
iniquum tamen et impie fecit occidendo filiam. per implere votum. Nec ob-
stat quod ait Augustinus. xij. q. v. Si non licet. ubi videtur dicitur quod
fecit hoc ex instinctu spiritus sancti. sic samson. Non ibi loquitur
dubitatur non assertum. verum ibidem. Probabile est etiam eius
penitus de facto iniquum. secundum Thoma. se. se. ubi. s. ar. ij. et sic
potuit esse. Nemo tamen de ly. super dicto. c. videtur esse excusare
a peccato de opinatiue secundum quidam quod filiam non occidit corpe
porale habito super hoc consilio a patris legum. sed quidam mor-
ti tradidit. sed civili et dedicando in virginitate. Sed ex quo
doctores contra tenent quod corporali et occiderit et ipsum repre-
hendunt de patricidio. non debemus sapientius quam oportet
sage. ut admonet apostolus. Roman. xij. Quod sit dum quis. doctrinis
ab ecclesia approbat et quod contra tenent non acquiescat non
uas invenies. Quod prohibet. de. xxvij. Relatum. Amb. etiam
per. cum doc. predictis dicit de Iepre. Miserabilis necitas
quod soluit patricidio. Melius est non vovere illud quod sibi
is cum promittit. nolite exolvere. xij. q. iij. Unusquisque. Et melius
tomagis frangendum est votum et non servandum quod quis facit
de remanente illicita. sic si quis voveret occidere aliquem
et huiusmodi. Sicut legitur de quibusdam iudeis quod fecerunt votum
se non comesturos aliquid nisi per se occideret paulum apo-
stolum. ut huiusmodi Actum. xxij. Et hoc est quod dicit Iudici. In-
turpi voto muta decretum. non faciendo. Nec hoc indiget di-
spensatione. sed propria auctoritate deus iuvare. Si autem est du-
bium utrum sit melius observare vel dimittere. vel si potest
facere recurrere debet ad superiorem pro mutatione vel
dispensatione vel declaratione. ut in ieiuniis et huiusmodi.

Quantum ad tertium. §. III.

principale regulatur intentio nostra in vovendo. cum dicitur. Domi-
no deo vestro. Non enim votum sciendum est nisi deo propter. Et
ratio est. quia votum est actus virtutis religionis. ad reli-
gionem autem pertinet offerre cultum et ceremonias deo. secundum Thoma. Luli-
um. Uter est tamen secundum Thoma. ubi supra. ar. v. quibus vo-
tum fiat soli deo. promissio etiam potest fieri homini quod includit
voto. Et ipsa promissio boni quod sit boni potest cadere sub voto.
inquit est opus quod dicitur stultum. et per hunc modum intelligendum est
votum quod quis voverit aliquid sanctis et platis. ut sit in possessione
omnibus religiosis. ut. s. ipsa promissio facta sanctis vel platis
cadat sub voto. inquit sed hoc voverit deo se implendum
quod sanctis vel platis promittit. Nec Thoma. Et sic cum orationem
aliquam dirigimus ad sanctos. per aliquam gratiam obtinenda. de-
bemus sic regulare et dirigere intentionem ut speremus illam
gratiam obtinere a deo principali. sed mediare per meritum
illius sancti. videtur idem Thoma. se. se. q. lxxij. Ita tamen votum quod
facimus sanctis. per diversam gratiam obtinendam. ut sanitate et
salvatione periculi et huiusmodi. debemus sperare gratiam illam a deo me-
(33)

Votum de
reddi per
fate

Votum de
reddi de
fate.

In vovu
do sit re-
cta intentio.

Titulus Undecimus

De vobis
tpali.

diante sancto illo. Laici tñ q actualiter nō ita dirigūt in
tentōem suā in votis scōz ad deū. sed innitūtur mo/
ri fideli nō sūt in b p demnādi. s; pie interpretanda cor/
intērio put ecclia intēdit z dōz fieri i bñdō. Multa cū
vota qdādie sūt ad scōs. vñ recipiūt magna beneficia
tpalia vtz in legēdis. b. Pe. martir. Cū enī triplicē boz
noz dām habeam⁹ s; tpalē substantiā corp⁹ z aīaz. des
q̄libet boz p̄ fieri votū deoz sanctis c⁹. De tempo
rali substantia. vt cū qd vouet dare certā elemosynā vel
facere aliqd ornamentū ecclie. vel cerā offerre z bñdō. et
si determinat psonā vel locū cui faciat illud. nō p̄t mus
tare sua auctoritate. etiā si psona sit male vite vel ecclia
male officata. vel nō indigēs tali ornamento. qā qd sē
placuit ampl⁹ displicere nō p̄t. de re. iur. li. vi. Necesse
p̄t dispēzare in tali pmutatōe. nisi sit vrgēs cā. puta qā
ecclia est destructa. z bñdō. z ratio est. qz iā est illi acq̄si
tum ex pmissione qd auferre nō debet. Quidā rustici
cū trāsiret quendā latū fluuiū cū vitula z vitulo z imi
neret ei piculū submersiōis vouit brō Michaeli dare
ecclie sue vitulū si euaderet. Trāsacto autē piculo dixit
Certe michael vitulū nō hēbis. Et cū post modicū aq̄
inundante sile piculum subiret. vouit brō michaeli da
re vacca cū vitulo. sed liberat⁹ ex eo q̄si deridendo dices
bat. Vere michael nec vitulū nec vacca habeb⁹. Et pau
lo post in similesu statutus nō fuit audir⁹ s; submer
sus cū vacca z vitulo. Necenā debet rē mutare. Exem
plū de illo q̄ vouerat ap̄bū. b. Nicolao. z aliud voluit
offerre zc. Vide in legēda. De corpe sit votū piciūia
vel abstinentias varias vt a carnib⁹ z bñdō. p pegrinati
onē ad ecclias p disciplinas p obsequia infirmoz. p casti
tatē z bñdō. Votū autē ad cundo nudū nō videt multū
pmedabile. qz nec honestūz piculosū tpe hyemali. z ido
potius pmutandū in aliud auctoritatē supioris. Ad
b aut vt istud z q̄cunq; alia vota sint meritoria oportz
ca facere in statu grē. vt legit in legēda bñ. Jacobi d q̄
dam qui ex voto ibat ad scm̄ Jacobū. z cū in itinere la
psus fuisset in fornicatōem fuit sibi reuclat⁹ q̄ deo nō
placebit. nec brō iacobo. qz in pctō illd exēbat. Si qd
etiā vouerit ire ad aliquā eccliam nō p̄t p̄ia auctoritas
te aliū mittere nisi oīno nō possit. Quo ed aīam duo
uemus cū qd vouet se alicui religioni vbi offert volun
tatē suā deo p obedientiā. q. i. volūtas est dñā z regina
aliay potētiay aīe. vñ ipam aīam offert. Vñ sicut ho
locutusū excedebat oīa sacrificia. ita votū religionis ex
cedit oīa alia vota. vñ dicit Grego. in vlt. moral. q̄ res
cre obedientia victimis pponit. qz p victimā aliena caro
p obedientiā sō voluntas p̄ia mactat. vñ oīa aliayo
ta soluunt p istud. Et ipm includit z paupertatē z cas
titatē z totū exercitiū corpis sui. Sed nota q̄ dñe aug.
Sicut meliores difficile sum exptus q̄ q in mōasterijs
pfectū. ita nec peiores q̄ q in monasterijs defecerunt
dī. p̄vñ. q̄tūlibet. Defectus autē bñdō ptingit per trans
gressiōne papue votoz religionis. Et q̄ hnt votū religi
onis z nō intrant. vel egrediunt male fortunāt vt quo
tidie cernit. Qui in religione vota non seruant ad pro
fundum inferni descendūt. Exem plū de quodam q̄ du
ctus ad iudiciū vidit matrē impropertantē sibi z dñe
centem. fili. vbi est verbum quod dixisti volo suare a/
nimam meam. Et de alio qui sub alijs omnibus vidit
in inferno malos religiosos. nec mirum. quia quāto g/
dus altior est. tanto casus est periculosior.

Notum
de anima

Ap̄lm scdm de materia voti. z ibi multū diffuse d
materia voti. z q̄ nō possit vouere. z qd possit irritare z
qd possit dispensare vel commutare.

Nunc autem de voto
videndū est. Sic autē diffinit magistrali. No

tum est pmissio melioris boni animi deliberatōe firma. Notū est
ta. Vbi nota pmo q̄ cū dicit pmissio. ad votum nō sufficitur.
fiat positum cū deliberatōe nisi adiungat⁹ z pmissio ex
tra co. Litteraturā. Nō tñ est necessaria expressio vocis
in pmissione. sed sufficit pmissio corde facta. sic. intel
ligendū est. c. illud. Qui bona. xvij. q. i. vbi dicit q̄ d bōa
facit z meliora facere proponit si illa nō facit. in conspe
ctu dñi cadit. b enī intelligit nō de proposito solū. sed d
proposito cū intentione se obligandi. Hoc enī habet rōz
voti. et licet nō ore exp̄mat obligat vt votum. z nō im
plendo dicit cadisse in p̄spectu dñi. quia peccat mortalit
ter. Vt est ramē q̄ ppositū solū remanendi in religio
ne z ppetuo deo seruendi cū susceptōe habitus ipius
religionis equipollent voto simplicia. extra de regularib⁹
ca. Consulti. Et quib⁹ qdam intelligant dictā de re. de
illo q̄ intrat cum voto. In p̄. de pal. dicit q̄ q d arc. loq
tur indistincte dices. q̄ intrat animo ppetuo renūciā
di seculo nō p̄t ad seculū redire. sed vel ad illā vel ad al
liā religionē debet transire. ideo pmo dicto magis videt
standum. Idē sentit franc. zam. immo Henric⁹ boich
sup. c. Statuim⁹. de regularib⁹. dicit b equipollere voto
solēni. z allegat Hostien. in summa. z Archid. sup. dicto
ca. Qui bona. xvij. q. i. Sed p̄. de pal. negat q̄ q equi
pollent voto solenni. sed tñ voto simplicia. z b etiā ma
gis ex vi statuti ecclasticī q̄ ex ipa essentia voti. No
ta q̄ scdō. q̄ quia solēns doc. nō solū p̄dicit. sed z Joh.
an. Anto. de bu. z alij dicūt q̄ talis susceptio habet⁹ ba
beat vim solennis voti. id talis inducendus est ad rē
tendū ad illā de q̄ egressus est vel ad aliā religionē. qā
obligat in genere religioni. q̄ si nullo mō acquiescat indu
cendus est ad pcurandū dispensatōes a papa. qz ep̄s si
potest cū b dispensare. q̄ si obtinere nō p̄t. dispensatōz
parus sit votum implere. Alias duratē pposito nullo mō
splendi voti etiā si obtineret dispensatōem nō esset in
statu salutis. Obtenca autē dispensatōe de p̄bendo ma
trimoniū nec peccat mortalit p̄bendo. nec etiā trimentū
dū matrimoniū etiā p̄sequendo opinionē illā. s. q̄ illd ha
beat vim voti solennis. qz q̄ habeat vim voti est ex sta
tuto ecclie siue simplex sit illud siue solēne. z in statu
tis ecclie papa habet plenitudinē potētis in dispensa
do. Si autē p̄bat z p̄sumat matrimoniū ante dispensa
tionē peccat mortalit. Et sm illā opinionē q̄ dicit q̄ est
solenne nullū est. vñ nec exigere nec reddere debetū pōt
nisi fornicarie. alter tñ qz nescit excusata a pctō exigēdo z
reddēdo. sed si scūisset cū p̄traxit. peccasset mortalit. etiā
si illud esset votum simplex. qz coopat pctō alter⁹. sm
glo. in decr. Dū petere debet ille q̄ habebat tale votūz
dispensatōz exp̄medo plene casū. s. q̄ anq̄ obsecrat reddat
n̄ exigat. q̄ aut dirimat nisi ecclia p̄niam illd dedaret
nō diceret sed sequeretur opinionē. p̄. de pal. q̄ sit illd vt
votū simplex si de p̄muni p̄sensu velint manere vt frat
z soror. vel ingredi religionē tutius esset. Vd cū plu
ribus in bñdō casu fuisse a papa dispensatū. Sed cum
ista solennisatio voti p hunc modū sit ex iure humano
nō naturalī vel diuino. sic papa p̄t dispensare cū ordi
nato in subdiaconatu. s. de p̄bendo sm omnes ita z cū
isto etiā tenēdo opinionē illā. s. q̄ cū p̄fesso solēniter nō
posset papa dispēzare. q̄ tñ opinio cōiter nō tenet. q̄ ill
la solēnitās nō est ita essential voto religionis sicut illa
q̄ sit alio mō. Si q̄ dispensat cū tali nō est p̄demnād⁹.

Suscep
prio bas
bitus by
vim voti
solennis.

Notū re
re minus
bona nō
obligat.

Nec obstat qd votū sic iuramentū de eo qd p̄t seruari sine detrimento salutis eterne est seruandū s̄m decretalē. qd b̄ est verū si illud habuit tres comites. i. iudiciū. iusticiam. et veritatem. vel dicendū qd detrimentū salutis est non solum qd interimit salutē. s̄ et qd sp̄dit p̄fectōem salutis vel ēt dōm qd illud intelligit qd votū h̄z materiā p̄nam et sic nō ē in p̄posito casu. Pro cui⁹ maiori declaratiōe nota qd qn̄ p̄ votū directē et p̄ncipaliter excludit aliqd bonū p̄ferēs ad salutē. et nō inducit aliqd bonū qd p̄ se possit esse materia voti. nullū ē et nō obligat. s̄ possit suū cū salute. S̄ qn̄ votū p̄ncipaliter inducit aliqd bonū qd p̄t esse materia voti. s̄ illud bonū excludat ex p̄sequenti maiora bona. tū ligat. Tū si qd voueat se iuratur p̄ p̄sentia tū in religione laxiori s̄ ex b̄ melior via p̄ducatur. qd tū religio p̄missa est sufficiēs materia voti respectu seculi. l̄i cetero respectu aliarū religionū p̄fectiorū valet et tenet. Et idē dōm ē iuramentū. Itē si qd iuret vel voueat intrare hanc religionē si quā iuret valet. qd nō p̄ b̄ p̄ncipaliter excludit alie. s̄ p̄ncipaliter inducit ista. et si nō pure. tū t̄b̄ cōditōe. s̄ si velit intrare aliquā. s̄ si p̄mitteret se nullā aliā intraturū et nō p̄mitteret istā intrare. nec pure nec sub cōditōe nō valet. et peccaret. sic vouēs v̄l iurās et inducēs ad b̄. Nota qnto qd p̄missio sit in voto sit deo p̄ncipaliter et finaliter. s̄ fiat aliqui in manu hoīs. v̄l si aliqd p̄mitterit alius qd intrabit religionē. nō illi. s̄ deo facta est obligatio. v̄l dei est remittere n̄ illi. Itē si aliqd p̄mitterit intrare religionē ad requisitōes alie. illo n̄ requirere intrare nō tenet. s̄ illo mortuo v̄l qd tenet nisi p̄ modū p̄ditōis dī perit. si me requisierit. S̄ si dixerit p̄mittere intrare qn̄cūqz me requisierit. v̄l p̄missio i dīe. v̄l illo mortuo nō plus h̄z dilatiōem. qd nō expectat requisitio. Itē p̄missio hoī facta metu mortis sue v̄l filij nō obligat ad effectū. S̄ p̄missio facta deo ēt metu mortis. sic qd dō iuste morte infert. nec tenet nō iſerre nec interpretari ab alio. p̄pullare. v̄l sic p̄mittere alius dare vt me liberaret a morte i casu i qd nō tenet. puta medico obligaret. sic qd p̄mittere dō. ff. qd met⁹ cā. l̄ij. Nota sexto qd requirit deliberatio. s̄ ad se obligandū. v̄l dī deliberatiōe et. qd votū subditū n̄ obligat ad p̄t p̄fectū. nec ad bonū p̄fectū. Nota at̄ qd si sit a muliere i p̄uyl i iſirmitate v̄l viroz i d̄buscūqz agustis p̄p̄is. vel suoz. aut turbatōe. si habuerit t̄les iſentōes obligadū se dō cogitantes ēt de cā qd mouebat eos ad vouendū. i. iſirmitate v̄l p̄cto. et de fine. s̄ cūsiōe p̄cti. p̄pter qd euitādū vouebat. tenēda sūt. Idē Tho. Si autē dubitat v̄l itenderit se obligare tūc⁹ ē qd iſpleat. fm̄ Tho. Itē nota qd qd irat⁹ p̄ri vel m̄gro v̄l b̄n potat⁹ vouet vel iuratur intrare religionē qd nō tenet. qd qd calos iracūdic sit p̄ nō facto h̄i dī. qd v̄l ē si sic sit subitō qd nō fecisset p̄ deliberatiōem et iſiam rōis qd nō requirit magnā morā t̄pis. S̄ qn̄ scīs qd iurat vel vouet. b̄ agit. tenet nisi cū eo disp̄cet rōem in p̄lene deliberatiōis. Sic ēt qd calos p̄cipiscētie inflāmat⁹. aut b̄n potat⁹. nō tū ebri⁹ iurat v̄l vouet. p̄pellit cā dūcē. nisi oīno ebrius esset. Cōfirmat qd dictū ē p̄ sequētē rōem. Sic cū requirit deliberatio ad votū sic ad p̄t mortē. et tū i irat⁹. aut potatus occidat hoīem excusat a t̄ro. s̄ nō a toto qn̄ sit mortē. et qd sic non fuit ex se qn̄ sciret qd faceret. s̄ postea peniteat et nolet fecisse. qd ē statim penitenti d̄ p̄t b̄n arguit qd illd nō sit factū ex habitu. s̄ nō arguit qd nō sit factū ex electōe s̄ passiōe tū b̄e iudiciū rōis. Illa ḡ deliberatio t̄pis v̄l etat⁹ que sufficere ad obligandū diabolo p̄ p̄t mortale sufficere ad obligandū deo p̄ votū. Tho. se. le. q. lxxvij. dīc tria cōcurrere ad essentia voti. s̄ deliberatiōem. p̄positū voluntatis. et p̄missionē deo. qd etiā solo corde fieri p̄t. Et p̄missio aut p̄ b̄ba est ad b̄n esse. Et glo. sup. c. l. raturā. et d̄vo. et vo. redēp. dīc qd cū nō iſtuerit interio obligadū se nō

est obligat⁹. Nota septimo qd vt dīc Tho. in qdlibet. impeditur iij. Si qd ex certa causa. p̄ aliq̄ hora iſpeditur aliquē in iſgrediēte et trare religionē possit aliqui excusari a p̄tō. S̄ qd qd im̄tentem re pediat hoīem negyngs possit intrare religionē est iſpiri ligionem. tūlctō redistere. qd p̄positū intradi religionē est a sp̄scō p̄t. q. ij. Duc. v̄l nō solū p̄ntib. sed oīb̄ alijs inducētibus ad iurandū vel vouendū se nō intraturos religionē est p̄t mortale. Dec oīa. De. de pal. in. iij. di. xxi. viij. Dicit etiā De. de pal. qd ille qd impedit votū impletur ab alio de iſngressu religionis si licite b̄ facit. vt p̄t p̄t p̄t necessitate vel vt traheret ad meliorē religionē. vel p̄pter suū p̄fectū sp̄rituale non peccat. nec tenet ad alijs quā emendā. si autē illicitē tunc nō sufficere vt tantā iſtantiā faciat de reducendo quantā fecit in retrahendo sed equiualentē vel se loco eius reddere debet sic si suo consilio furtū factum est. alia nō fiendū nō liberat surē monendo de restitutione. s̄ tenet de suo eq̄pollens reddere. Quidā tū intelligunt b̄ vt Scotus qn̄ iā fuisset religionē iſngressus. s̄ qd tenet si nō p̄ illū reducere quā eduxit. nec aliū equalentē. tūc ipe tenet intrare si p̄t.

De diuisione voti. no. §. i.

ta fm̄ m̄gm̄ iſiaz in. iij. et Ray. q. i. q̄uis alio ordine ponat. et Hostien. qd votū aliud commune seu necessarium aliud singulare seu voluntarium. votū cōe et necessarium. qd im̄proprie dī votū est de his qd sūt necessaria ad salutē. et ad qd qd alias tenet. Et sicisto modo p̄missio qd sit in baptismo de credēdo diabolo abrenūciando lar ge dī votū. et in h̄mōi p̄t vnus aliū obligare ignoranti vt patrin⁹ p̄ctū quē tenet ad baptismū. Tenet cū baptisat⁹ et cogit seruare fidem in adulta etate quā pro eo patrinus promissit. Et h̄mōi votū commune qn̄ nō est p̄ p̄um et exp̄sum. sed solū ritus susceptur⁹ sacramenti. sicut in baptismo. transgressio eius non videt. esse alia species peccati. s̄ circūstantia aggrauās p̄t. Eodem cū genere s̄ peccati plus peccat fidelis qz infidelis. Sed si est votum commune exp̄sum p̄ modū proprie et singulis obligationis tunc mutat speciem. vt si quis voueat vel iuret non amplius fornicari. nō solū peccat p̄tō lū purie fornicado. s̄ ēt p̄tō purij vel fractōis voti. Nam fm̄ doc. circūstantia aggrauās que per se et nō ex suppositione p̄mi importat deformitatem mutat speciem vel addit nouam speciem peccati. Fractio autem voti de se habet deformitatem. quia etiā in re ad quā qd alias non tenet. Idem Thomas. v̄l et votum singulare facit de nō peccato p̄t. ḡ et commune mutat speciem sacram. s̄ p̄ modum singularis obligatiōis. Votū s̄o singulare et voluntarium est de his que sunt superogatiōis ad que qd alie nō tenet. et in h̄mōi votis nō p̄t v̄l aliū obligare nisi consentiat. vnde mater quantumcūqz voueat pro puero infirmo qd ieiunet non tenetur ieiunare nisi consentiat cum habeat legitimam etatem. Filius etiam quem pater posuit in religione cū ad annos discretionis venerit. nisi consenserit potest exire. Et sic loquitur canon. xx. q. i. Sicut qui. Subdiuiditur autē istud. quia voti singularis aliud simplex. aliud solenne. Voti autē solennis aliud est qd solennisat p̄p̄fessiones approbare religionis. Aliud qd solennisat per susceptiōē sacri ordinis. s̄z subdyaconatus et supra. De his agit infra in tertia p̄t. V̄l autē votū qd nō est solenne est simplex. siue illud fiat publice siue priuim. siue ore siue tantum corde. Voti autem simplici aliud con. Thom. sistit in faciendo. vt cum quis vouet orare. iſre ad sanctū simplex. Jacobum. et huiusmodi. Aliud in nō faciendo. vt cum quis vouet nō p̄trahere matrimonij. De quo est dubium. vtrum qd sic vouet post matrimonij p̄tractū possit debitiū peccare. qd simplex vouisset castitatem nō possit.

In voto si p̄missio nō dō p̄ncipaliter.

In voto requirit deliberatio.

Votū factū in ira

Titulus Undecimus

Votū ab
solutum.

Intrās re
ligionē nō
tenet dō
bitis.

votū frā
gens totū
enī peccat

Non est nō
bibere vinū
vel simile

Et aliud videt vouē castitatē aliud vouere nō p̄bē ma
trimoniū. q̄ scōs. l. vouēs nō p̄trahere fornicando non
frāgitur. Prim⁹ cōtra q̄ vouēdo vñū vouet qd̄ ipli
cat in illo. Et qd̄ cūq; horū voroz aliud est p̄dionatū
vt cū q̄s vouet ieiunare si libere ab iſſimilitate. z taleſte
neq; implere adueniēte p̄dione z nō alr. Aliud abſolu
tū. vt cū ſimplr vouet aliqd̄ facturū vel nō facturū ſine
aliq; p̄ditiōe vel ſine aliq; determinatiōe t̄pis. z tunc tene
tur ad ſtati qñ comode pōt implere. vñ q̄ vouit intrar
religionē tenet ſtati intrare qñ comode p̄t nec ſuffic q̄
iſſet in ſine vite. q̄ qñ ſic vouit ſz intrare religionē. reſ
ſiduū vite ſue deo dedicauit. ſic qui vouet certo die illa
die tenet. ſic ſi aliq; p̄miſit p̄trahere cū quadā. nō ſuf
ficiat ſemel p̄trahere ante mortē. q̄ ad h̄ ſit matrimoni
um vt ſil p̄munt. Si aut p̄miſit dare p̄ deo aliqd̄ et
h̄mōi. videt q̄ ſufficiat h̄ ſemel facere añ mortē. niſi rai
tio alia pacū reformet. q̄ q̄ p̄miſit aliqd̄ ſine die liciſta
tim teneat nō tñ ad ſtati nec qñ p̄mo p̄t comode niſi ab
illo aut p̄miſit reſtra. ſed p̄t reſtri q̄ſito comode p̄t ſolue
re. z ex tūc eſt in mora. Tū aut dicat ſcriptura ex ore dī
p̄dicens. Si qd̄ vouiſti deo ne mortis reddere. q̄ dōs in
terpellat in omī voto. z ſic q̄ſitius p̄t z recolat dō oē vo
tū qd̄ fecit implere. q̄ q̄ſiens deus ei ad memoriā redu
cit ipm̄ votū z poſſibilitatē z p̄gruitatē p̄ſe implēdi.
Intrās re ipm̄ interpellat z in mora p̄ſtituit. Itē nota q̄ tal q̄
ligionē nō ſz vouit intrare religionē nō debet remanere in ſeculo
tenet dō d̄ vel diſſerre p̄t debita q̄ habet. vt ſcribēdo l'opando lu
cret ad ſoluedum. q̄ p̄ſtēdo cedit bōis. z h̄ ſufficit. vñ
de tal nec in religioe tenet opari manib; ad ſoluedum
ſic nec in ſeculo tenet ſi ceſſiſſet bōis. Itē ſi p̄miſiſſet ta
lis opari manib; aliqd̄. poſſet h̄ nō obſtāte intrare reli
gionē. ſed ſi bona ſua ſufficiūt ad h̄ dō illi cui p̄miſiſſet
ſolui iſſeſſe. Imo etiā videt q̄ nec ad iſſeſſe tenet. ſic
tura ad nihil reſtituendū obligat p̄iugē q̄ m̄mōio nō
p̄ſummatō iſſat religionē altero inſcio vñ iuuito. q̄ tñ i
mulas p̄pter h̄ ſep dā nifiſat. Nec p̄. de pal. vbi. s.

De transgreſſione vo. §. II.

ti. Nota p̄mo q̄ trāſgreſſio volūtaria voti eſt morale
p̄ctm̄ fm̄ oēs. Cū z decre. diē q̄ ſolutio voti vſq; adeo
eſt neceſſaria. vt ſine p̄prie ſalutis diſpēdio alicui nō lice
at reſidere. de vo. z vo. redēp. c. l'icet. Cū fm̄ tho. ſe. ſe.
q. l'xxvii. q̄uius p̄ctm̄ eſt trāſgreſſio voti q̄ trāſgreſſio
iuramētū. Nā votū innitit fidelitati quā deo debem⁹.
iuramētū p̄o reuerētiē ipſius dei. vñ magis obligatori
um eſt votū q̄ iuramētū. ceteris parib; z p̄l⁹ peccat a
gēs p̄tra votū q̄ p̄ iuramētum. S; Jo. neapol. dicit h̄
eſſe verū in iuramēto aſſerō. in p̄miſſorio at q̄tuz
ad ea q̄ p̄nēt ad dei honorē q̄uius vidē p̄iuriū q̄ tale
iuramētū iudicat votū. Nota ſcōo fm̄ p̄. de pal.
q̄ q̄ſiens q̄s frāgit votū toties peccat mortāl. dū tam
actus iſterior z exterior iſſet. S; c. ſi exterior tñ. q̄ pec
catū p̄ ſe eſt in actu iſteriori. vñ q̄ vult in vno actu ſura
ri z mēdari vel p̄la ſurari vñ p̄ctm̄ p̄mittit q̄ ad de
um. licz p̄la ſurēt q̄ ad iudiciū hōim. Et h̄ in voto ne
gatiuo q̄ q̄s vouet nō bibere vinū. ſe. in affirmatiuo.
vt cū q̄s vouet ieiunare. tūc em̄ nō toties peccat q̄ſies
comedit. ſ; ſcōa vice. tertia aut vice z deinceps nō. ma
xime ſi nō in p̄temptu. ſ; q̄ſi nō reputans ſibi poſſibile
plus illa die ieiunare. parat⁹ ieiunare ſi tā nō fregiſſet
z eſſet patius ieiunare alia die integra pro illa. S; in cō
temptu vt nō fruſtra fregit idē facturū ſi nō fregiſ
ſet. nec intentōe ex integro alſ ieiunādū tūc ſecus mari
me in voto ſinglari z ſecreto in q̄ nō eſt ſcādālū. Nā ſe
cus eſſet de illo q̄ ieiunū ecclie fregiſſet. Nō em̄ p̄pter h̄
licet ei eſſe hōi p̄ſucta comedere intentōe alſ redimen
di in ſcādālū alioz. Nec p̄. de pal. Nota tertiō ſz

eundē. diſ. xv. in. iij. q̄ cū q̄s vouet nō bibere vinū dī
ſtinguendū vt. q̄ aut vouit impetū. aut certo die.
Si in p̄petuū tunc toties peccat mortāl q̄ſies bibere
vinū. etiā ſi eadē die. Et ei obligat⁹ omī hora dici ad nō
bibendū vinū. Cū q̄ſiens bibit toties facit p̄miſſum.
Nec pōt dici q̄ obligatōe vnus dici fracta. obligatio
illius dici trāſeat ad aliā. diē. q̄ oēs dies erant in obli
gatōe egliter. S; ſi votum eſt t̄pale. tunc ſi die certa z
determinata. puta die ſabbati. ſexta feria z h̄mōi. vo
uit tunc p̄ia vice illius dici bibēdo vinū peccat mortā
liter. nō autē ſcōa vice niſi ex p̄temptu faceret. Cū em̄
vouit nō bibere certo die vouit nō bibē q̄libz hora dici p̄
ſuppoſito q̄ in p̄ori nō biberit. ſed q̄ votum ei⁹ fm̄ in
terp̄atōz iuris itelligit. ex q̄vna hora vinū bibit ē obli
gatus ad nō bibēdum alia die z ex tūc illa die non eſt
plus obligatus. Dar ſnp h̄ exemplū de indulgētijs. q̄
ſi eſt p̄hēnis toties p̄ſequit q̄ſiens vadit ad eccliaz vbi
poſita eſt. etiā eadē die. Si in certo die. tūc em̄ ſel. Vel
aliter q̄ cū votū eſt t̄pale. id eſt de aliq; die. ſi determinat
diē vt ſabbatū vel aliū. tunc toties q̄ſiens. tenet enī
poſt p̄mā vicem adhuc in reſiduo facere qd̄ pōt. Si nō
determinat diē pura vñā diē in hebdomada. tūc vñā
die q̄ volebat votū implere ſemel vinū bibit. tranſfertur
obligatio ad alterū diē poſt tranſgreſſionē. nec frange
tur ſcōa vice bibēdo vinū. Pe. Itē q̄ vouit tenere h̄gi
nitatē ſi p̄trahit matrimoniū p̄ſummatō. matrimoniū
frangit votū. nō aut poſtea reddendo debitū p̄etēti ex
p̄ſe vel interpretatiue. ſed exigendo toties peccat mor
taliter q̄ſiens exigit. q̄ nō pōt dici q̄ ex q̄ p̄didit virgini
tatē q̄ trāſlata ſit ad alterū diē obligatio eius. q̄ oī tem
pore equaliter tenebat. z ideo dō ſolue ſi p̄mo vt ſal
tem nō petat qd̄ eſt ei libez. Pe. Et q̄ſius diſpēſatio vñ
p̄mutatio voti ſit reſuata dyocelanis. nō tñ trāſgreſſio
voti. Nā cōiter p̄ſeſſores p̄nt abſolue ab h̄mōi p̄ctō.

De vtilitate voti. no. §. III.

ta q̄ magis meritorū eſt facere aliqd̄ bonū ex voto q̄
ſine voto ceteris parib; puta. cū equali caritate qd̄ p̄bat
bñs tho. ſe. ſe. q. l'xxvii. Et hoc p̄batur ſupā in corpo
re hui⁹. c. Et nota q̄ pur diſ. extra de vo. et vo. redēp.
c. Scriptura. Reus fracti voti non habet qui tempo
rale obſequium in p̄petuū noſcit religionis obſeruant
am p̄mutare. Cū fm̄ bñm̄ tho. in. iij. di. l'xxvii. de ob
ligatur quis per ingreſſum religionis a votis factis in
ſeculo. Qd̄ videt itelligendū de votis p̄ſonalib; puta
de elemoſynis ſciendis vbi habet facultatē. Itelligit
etiā in caſu q̄ perſeueret. Nam egrediens religionē an
te p̄feſſionem ad vota p̄iora remanet obligatus. arg.
ad hoc. i. q. vii. Quod p̄o remedio. Et fm̄ aliquos vt dī
cit idem Thomas ex ipa vi voti religionis abſq; alia di
ſpenſatione. Et ratio eſt. quia per introitum religionis
moritur p̄ior vite. z ideo non tenet ad ea que fecit in ſe
culari vita. Et hoc tum propter ſecularitatem vitandā.
que grāuius eſt cōmuniter conuiuentib; tum propter
onus religionis aſſumptū quod ſufficere videtur. Alij
tamen dicunt q̄ hoc fieri debet auctoritate ſuperior; ipſi
us religionis vnde declarare ſeu exponere debet ipē q̄
vouit vota que fecit in ſeculo. et ipſe p̄ſatus p̄ſatis
conditionibus perſone et alijs circūſtantijs valeat irrita
re ſeu diſpenſare vel commutare aut illa dimittere ſer
uare. Et nota ſcōm p̄terum de palude. q̄ ſi quis p̄ctm̄
teat de voto alias non facturū niſi quia non vult vo
tum frangere adhuc eſt maius meritum. Primo q̄
dem. quia ſcōm Bernar. bona voluntas ſufficit ad me
ritum. Unde a principio quando vouit z non ſoluit. tā
tum meruit quantū qñ ſine voto ſoluit. z hui⁹ merito
additū eſt meritū iuſtiæ quo vult ſolue qd̄ p̄miſit.

Non est
p̄ſummat

Ca. 2. De voto

Secundo qd licet sit tristitia in h qd voutit et qdā vo-
luntas. tñ in soluendo qd voutit et in venerādo votum
est voluntarius. Tercio etiā videt qd nō demeret in h
q voutit nō voutisse. qd sicut a pncipio nō tenebat voue-
re. ita nec ex post facto tenet velle voutisse licet teneatur
soluere. vel dato qd penitere sit pccm nō ppter hoc impe-
ditur quā voutendo bonum mereatur. Dec. pe. Itē qd
to votum est solennius tātō est maioris meriti.

De obligatione vo §. III.

Nota qd votū aut est de re de se illicita. aut est de re li-
cita. Si de re illicita qd sēz est pccm vel maioris boni im-
peditiū. vt nō ingredi religionē peccat sic vouēdo et as-
sumptio mortali. nec tenet imo nec debet seruare fm Tho.
sed etiā sine dispensatōe placitū ducere. Si de re licita.
tunc aut de re inutili et quasi vana. vt nō lauare caput
die sabbati. nō comedere de capite ob decollationē Job.
bapti. et hmoi. qd dicunt vota stulta fm Alber. et Ray.
potius frangēda sunt quā seruanda. tutius est tñ vt fiat
dispensatio eius per eū qd potest. Aut ē de re utili. et tūc
aut p turpi causa vt vouet se ieiunaturū si i furto vel
in fornicatōe pperat. i. si potest pmittere. et tunc peccat
vouēdo. nec tenet implere fm Jo. neapol. in quolibet et
Ricard. in. iij. Aut pro causa honesta. et tunc aut de re i
possibili. et tunc si erat ei impossibile nō tenet. et peccat
uit vouendo. Si aut pus fuit possibile qñ sēz voutit. et
postea factū est ei impossibile. vt cū vouet elemosynam
sed postea ita efficit paup q nullo mō pōt. et tenet nisi
cū veniat ad pinguiorē fortunā fm Ray. et de pa. Si au-
tē ptem vnā implere pte illā ptem impleat. nec excusetur
a pccō si nō impleat quātū pte nisi secū dispensaret. sed
cū oīno nō pōt nō indiget dispensatōe. Thom. aut de re
possibili. et tunc aut pōt irritari. vt votū pupilli religi-
osi et hmoi. et si irritat ab eo qd potest nō peccat absq; dis-
pensatōe ducendo fm Ray. et alios. Si nō irritat et
multo magis si ratificat a superiori. qd i. pte irritare peccat
ducendo. Si tñ nō habet locū irritatio vt qd ille p se
potuit voto obligaretur ducendo propria auctoritate
peccat mortali. Si aut h facit cū dispensatōe vel pmu-
tatione nisi subsit iusta cā dispensatōis vel saltē dubia
peccat vtens tali dispensatōe et dispensans. Tho. pe. d
pal. als nō peccat. Itē quando qd dubitat vtrū possit
votū implere vel vtrū sit melius implere vel nō imple-
re. puta ieiunare vel nō ieiunare cum sit debilis et du-
bitat de nocumēto. d3 pccat pmutatōis vt dispensatōis.
et nō ppta auctoritate ducere. Tho. Item qd vota diuisa
fecit vno tpe qd si pōt vtrūq; facere tenet. si vero sunt i
possibilia debet seruare qd mal' est et de minorī satiffa-
ctionē facere ad arbitriū plati. Thomas. Item si fecit cō-
ditionatim. i. sub aliq; conditōne. nō adueniente conditi-
one nō tenet implere quando vna est conditio vel plu-
res. sed si ipe intenderit obligare se aduenientib; oībus
illis conditionib;. Si autē intendebat se obligare adue-
niente vna ex conditionib; tenet. Si super hoc nō cogi-
tauit et nescit discernere de intentione tutius est imple-
re. xxij. q. viij. Non solum extra. de con. ap. c. Verum.
Item si voutit absolute aliqd minus distulit cū possit
quia peccauit. Debet em̄ qdātius implere si ipe temp'us
sibi nō imposuit determinatū. Datur tamen ei tempus
ad arbitrium boni viri ad disponendū vt votū possit
implere. Thomas se. se. vbi supra. Item si fecisset votū
intrandi religionem et ex mora quā fecit in seculo sine
necessitate imminet ei periculū votum frangendi puta
per matrimoniu. tenetur qdātius als peccat mortaliter
Thomas se. se. vbi supra. Item si parentes fecerūt pro
eo vt scz ipe aliqd faceret et ipe postea approbavit intē-
dens se obligare ad votū factum pro illis tenetur. et iō

transgrediendo peccat mortaliter. alias si ipe se non
obligauit non tenetur plus qd velit. Raymū. qñs bo-
num sit facere si potes.

De herede quomo §. V.

do teneat ad vota eius cuius est heres. Nota fm pe-
trum de palu. in iij. qd si est votum tantū reale. vt fun-
dandi monasteriū. vel dandi tantū pro deo. aut oblatio
nem mittendi aut rotas armatos vltra mare. tunc heres
tenetur sicut in alijs debitis. Si aut est tantū persona-
le. vt se ieiunare. pñere. votum crucis. vel ire vltra mare
heres nō tenet nisi sponte obligauerit se siue sit filius.
siue sit extraneus. extra co. c. Aicer. Si aut est simul rea-
le et personale et expsum vtrūq; tunc tenet ad reale. vt si
voutit ire ad sanctū iacobū et ibi offerre vnū equū. heres
nō tenet ire sed mittere vnū equū. Similr. si voutit fun-
dare monasteriū et intrare. tenet heres monasteriū fun-
dare. s3 nō intrare. Si aut est personale et reale. s3 personale
est pncipali expsum. reale tādū et accessoriū. vt ire ad
sanctū iacobū. nō tenet heres expsas ps fecisset ille cum
do. itādo. offerendo. et reddēdo dare. sic nec tenetur ire.
Et si voutit intrare religionē nō tenet bona tradere her-
edi. qd sublaro pncipali tollit accessoriū. Sitr si suscep-
erat crucē defunct'. nō tenet heres mittere expsas qd ses
cisset nisi h ordinasset. Si hō voutit mittere certas pso-
nas vltra mare qd reputat reale et ad illd tenet heres.
Pe. Itē si fecit votum ire vltra mittere i subsidii terre scē
supuenire ipedimēto eūdi tenet mittere loco sui vltra
tē expsas qd factur' esset. et si h mories nō disponeret
tenent' heredes nihilomin' facē si hereditas esset suffi-
ciēs ad h. Si aut fecerat votū cā deuotiōis eūdi. sup-
ueniēte ipedimēto nō tenet ire vltra mittere nisi forte fuit in
mora. et sic est i culpa. qd cū potuit. noluit. Caut' tñ ē in
vtrūq; casu qñ nō pte. i. ire qd dispensatōis vt pmutatōis.
petat. Si aut mories de h nō disponit nō tenet heres
implere nisi se obligasset. et si hoc nō egit ratione heredi-
tatis et postea nō vult eam adire. tenet de voto.

Nota qd sunt quedā §. VI.

psonē quaz vota nō sunt obligatoria nisi ratificat ab
alijs. et irritari pnt. Nā nullus pte se obligare ad id qd
est i voluntatē alteri. qdūq; aut est alteri subiect' qd
tū ad id in qd est sibi subiect' nō est sue pñs. et iō nō pte
se p votū firmiter obligare sine pñsū superior'. nō tamē
peccat tal' vouēdo. Tho. pñs qd eps nō pōt sine licētia
pape emittere votum vel emissum implere p qd dissol-
uat matrimonium spūale qd est inter ipm et ecclā suā
vt religionem intrare. Tenetur tamen talis implere ta-
le votum sicut pte. fals pterendo licētiā resignandi. qd
si papa non vult dare vel irritat votum excusatur. Si
dat licētiā tenet. Petrus de pal. Item nec aliud p qd
fieret graue pñdiciū ecclēie sue. vt de longa pces
grinatione. votum abstinentie. et alia hmoi potest face-
re. viij. q. i. Elemosynas. Idem Petrus de pal. Secū-
do pueri ante annos pubertatis. scilicet masculus ante
pñij. annū. femina ante. xij. pñtū. tum qd in plūb; part
unt defectū rōis. tum qd sūt in pñte parentū vltimo-
rū. et si vouēt nō habet effectū. s3 vota eoz pñt irritat
pntes. Tho. Et fm Guil. si pte vel tutor pñmo dixerit
et postea pñt nō reuincit votū. Pe. aut de pal. sic
dicit. Minor annis si nō habet vltū rōis nil valz votū.
Si aut h3 vsum rōis sed ē impubes pater vel tutor oē
votū ei' pñonale qd s3 respiciat pñonā vt de abstinentia.
et ingressu religionis. aut etiā votū reale qd s3 sit de re
bus dandis. vt elemosyna potest irritare. Et idē est de
minore. xvj. annis habere curatōis vel exīte in potesta-
te patris qd ad votū reale qd pte vel tutor irritare potest

Perfōe qd
dā qd vo-
ta nō ob-
ligant.

Titulus Undecimus

Sed qñ pubes est intrat religionē. qđ facere pōt inuē
parentibz & curatoribz. & corpō dedicat oīa bona sua q
nisi esset maior. xxy. ānis nō possit alienare. Nec possit
parentes aut curatores bona retrahere que possent hē
la bona vouisset. qđ nō pōt talia sine illis alienare nisi se
ipm alienādo. qđ qdam cū vniūsitatē trāsēūt q als nō
trāsirent. adē est si impubes intrant nec psona ei⁹ retra
cta fuit. qđ nec bona retrahi pnt. Si aut hñs vsum ras
tionis nō habeat parētes aut tutores. aut curatores. et
voueat res suas nō se deo licet in hoīem nō possit alie
nare tamen videt q in deū possit nisi q si inueniat les
sus aut deceptus notabilr pōt restitui. Et nota q si im
puberes intrant religionē parentes l tutores pnt votū
irritare vsqz ad annū & diem a tpe scientie pputanduz
si volunt vltē⁹ aut nō pnt. Et licet bugo dixerit q sta
tim cū malicia supplet etatē possit se vouere deo sicut da
re diabolo. tamen prius tenet pmuniter canoniste. Itē
cū impubes habet ptem. pater pōt reuocare ipm a reli
gione. nō aut mater nolente patre. pater aut mortuo tē
mater & autāsi hñt tutelā eius. vt qđ nō trāsiret ad se
cunda vota. qđ tunc nō pōt cum pdat tutelā sed tutor pōt.
S; si impubes intrat religionē vel emitat votū simplex
aut solenne in facie patre vel inuito si pater reuocat ante
annū & diem an puer post pubertatē teneat intrare. du
bitat. Et videt q nō. Numeri. xxy. Patre irritante vo
tum puellē in etate puellari ipa ammodo voto nō tene
tur. Tho. contra. qđ ex q habuit vsum pfectū liberi arbi
trij quo ad deū est obligatus. Illud aut Numeri. intel
ligit in puella nō habente vsum rōnis vel dū est in pu
pillari etate. vñ & seruus retrahit a dño de religioe. pos
sita si fiat liber tenet redire & pūm retractus ab vxore
ipā mortua tenet redire. Dec. Pe. vbi supra. Tertio si
hñs familias post annos pubertatis pnt qñ ad ea q per
tinent ad psonam suā vouere. & tenent etiā implere in
uitis parentibz. puta de ingressu religionis vel ptrahe
re matrimoniu. & hñs. Sed qñ ad ea q pnt ad di
spensationē domesticā nō possunt sine pssensu pns. pu
ta de elemosyna. Pe. Tho. De peculio tñ castrens vlt qñ
pnt & vouere & tenent implere inuitis parentibz. s; pe.
de palu. Quarto serui q sunt in pte dñoz qñ ad
psonales opationes nō possunt votū obligatoriu facere
ptra voluntatē ipoz de ingressu religionis & pegrina
tionis & hñs. p q subtraheret seruū. coz. Tho. pnt
tamē vouere pntentia nec dñi possunt tale votum ir
ritare. fm. Pe. de palu. Quinto clerici beneficiari non
possunt vouere peregrinatōem aut aliud p qđ habeat
relinquere eccliam sine licentia plati sui. de p. dñ. v. ca.
Non oportet. & extra co. Magnē. nisi votū religiois qđ
possunt facere sine licentia plati & tenent factū implere.
etiā ptradiente episcopo. Nota etiā abstinētie & ora
tionū tencut implere. Ray. & Pe. de pal. Innocenti⁹ ve
ro dicit q si vouet aliqd quod nō habet cū impedire a
religione. & obediētia plati sui debet illud seruare vt dñs
cere aliquos psalmos. Petrus autē de pal. dicit q si re
ligiosus votū mittit. tenet implere nisi platus irritet il
lud votum. Rich. vero ordi. mino. dicit q religiosus nō
pōt vouere nisi vouer q nō tenet. Ratio est. qđ pensata
humana fragilitate & religionis onere nō pōt se ad al
qd vltra suā professionē obligare quod possit implere.
sine qualicunqz pteudicij periculo obseruationis cuiusli
bet eorum que ex sua professione pntentur & absqz peri
culo reddendi se onerosum interdū plato suo vel alicui
ex fratribz suis. Item qđ tante altitudinis est religiois vo
tum q omnia alia in ipm pmutari pnt. & ideo ecclia
pnsiderans hanc altitudinē religionis & humanā fragi
litatē voluit auctoritate dei ad religionis votū nullū ali
ud posse supaddi ppter periculū. transgressionis vitans

dum. Ad h etia; fa dñr iura. xxy. q. v. Moluit. & xxy. q.
uñ. Monacho in glo. Decille. Turtius vero qđ dñr cho.
& Pe. Et nota fm. Pe. de pal. q in his omnibz casibus
in quibus pōt votū irritari quosqz votum irritet pñ
q potest. votum teneat & obligat. postqz aut fuerit irri
tatu non tenet vouens seruare. imo nec debet ptra vo
luntatē irritantis. Item nota q est differētia inter irri
tationē & dispensatōem. Nā irritatio pōt fieri sine causa
& ad libitū irritantis. sicut vir ad libitū irritat votū con
iugis. ita q nec tpe peccat irritādo. qd nemini facit in
iuriā qui vñ iure suo. nec illa votū omittendo cū fue
rit inefficax a pncipio. Sed dispensatio in voto non fit
ppter inefficiā votū. s; ppter aliā cām. vñ requit non so
lū auctoritas in dispensante. s; etiā cā ex pte dispensati. s;
necessitas vel vtilitas ei⁹ vel reipublice in oī genere dñi
spēsatois. & in omni dispensante. etiā papa. q nec Pe.
nec aliter pmissa est auctoritas seu pās in dispensatōem
sed in edificatōem. qđ est verū in pposito. qvoti obliga
tio iuri naturali & diuino innitit. Nā in his q nō sunt
mala nisi q pphibita iure positiuo ad libitū abrogare pōt
q pñs ad libitū in illis dispensare. Dec. Pe. de palu.

De redemptione. §. VII.

pmutatione & dispensatōe votoz. Nota pñs q redem
ptio & pmutatio voti vident differre sicut emptio & p
mutatio. q in pmo requirit pcedū in numerata pecu
nia. vnde si ille q vouit ad sanctū Jacobū ire habet il
luc hostes & nō versus romā libere a pegrinatōe sancti
iacobi. & obliget ad visitandū lumina aploz. pmutatio
est. Si vero impente ire absoluat & papiat sibi dare tā
tum p deo qñ erat expensurus cundo & redeūdo. redē
ptio est q etiā debet esse iusti pñ & equalis. ex co. c. ma
gne. Dec. Pe. de palu. Sed inter dispensationē & com
mutationē Tho. dicit hanc esse differētiā. q si absolu
te determinet platus aliqd votū nō esse seruandū. etie
dispensatio voti. Si aut p qđ obseruandum erat ali
quid aliud imponit. dñ pmutatio voti. vñ maius erit
dispensatio q commutatio. Atqz possunt plati ecclie
sic vt declarabit. Dec. Tho. se. se.

De commutatioe. §. V. III.

voti. Nota pñs q auctoritate iuris in votū religionis
officia pmutant et sine dispensatōe. qz tanqz pfectū alia
inducit. Vñ si quis ex voto emissio ad artioe religio
nē intrandū non esset obligatus ad pfitendū nec ad re
manendū sed solū ad intrandū & expiendū. sic frāqnter
pntur licet tali vouere ad vouendū inducē lapiores
religionē ad pfitendū & remanendū. q pñs votū tan
qz tpeale inducit. in secundo tanqz in ppetuo. Et plus
est expirari & pfiteri lapioz in qz solū tñ expiri artioe.
Unde decretalis q dicit imponendā pñiam. pfitenti
lapioe post votum artiois. de re. in. Qui post votum
li. vi. intelligit de illo q vouit animo remanendi q tene
tur remanere. vñ talis vsqz ad professionē religionē la
piori si eam intraret est in mora votū implendi. cū de iure
& de facto possit debeat redire ad artioe. post pfectio
nē aut absoluit nō qz pl⁹ fecerit qz vouerat. s; qz votum
solēne de re minoū derogat voto simplici de re etiā ma
iori. Nota scđo q licet vota psonalia pmutent in res
ligione. qz verbo pmutari vñt decre. de votis. c. Scis
purre. vñ soluant pprofessionē. & etiā realia q ad personā
non tamen quo ad monasterium. Sicut nec debita qz
diu aliqd ē nouum. qz aliqz avote psonali. puta ieiunioz
& hñs. n. at a reali puta. d. dādo elemosinā. imo p se dñ
solue debita. s; pprofessionē q bōis cedunt mōdo meū vo
ta psonalia extinguit. s; & realia debita i monasterio trāsfe
runt q obligat sicut heres. f. nō vltra valorē bonorum.

Ca. 7. De voto

q̄ recepit monasteriū de illo si fecit iuramentū. vel si nō fecit exignozātia iuris sic nec q̄cuq; alius heres. **Itē** nota tercio. q̄ quādo votū est reale speciale. puta q̄ alius quis vouit equū suū determinatū deo. tunc ip̄e q̄dē nō p̄mutare auctoritate p̄pa s̄ aucte ei⁹ q̄dē iā traditū cum nō sit res sacra posset alienare ante traditionē p̄t cōmutare. **Nota** quarto q̄ qui filiū suū determinatū vouit religioni ad p̄uasiōē alicui⁹. nō potest vñ pro alio cōmutare nec auctoritate propria nec etiā illius cōsensu qui induxit ad vouendū. Sed si vouit simpliciter tenet statim puerū cū in religioē p̄t educari offerre etiam inuitū. sicut etiā inuitū ad scholas p̄t ponere et ad artificii. sed puberē inuitū ponere nō p̄t. Sed si vouit sub conditōe. s̄ si puero placeret ingredi. tūc nō tenetur offerre. anteq̄ ille habeat vsum rōnis et consentiat. **Item** nota q̄nto q̄ si vouit pater filiū vel filiā ablatos p̄t et debet matre inscia vel etiam inuita offerre monasterio. Sed si vouit pater filiū in vtero existentem. vel q̄dū sub lacte est. quia partus est. ps viscerū et cum est sub lacte est magis sub cura matris nō p̄t voueri cū effectu a solo p̄re q̄nt et mater possit votū irritare. **Petrus de palude.**

De dispensatōe vo. §. IX.

Nota p̄mo q̄ q̄uis ius diuinū et naturale papa nō possit tollere vel mutare. tñ q̄ iuris diuinū et naturalis determinatio p̄tinet ad ius positiuū. ideo sicut in penis p̄t homo dispensare q̄uis ius naturale dicitur delicta puniri. q̄ naturalis cōtra dicitur etiā aliqui maleficia nō puniri p̄pter bonū reipublice et fm arbitriū eius iustū q̄ reipublice p̄est. vñ quādoq; est melius nō puniri. tunc in h̄ casu nō est p̄tra ius naturale dispensare. **Sic** de iure naturali et diuino est reddere votū p̄pter bonū nōrē dei. Sed si aliud magis cedat ad bonorē dei p̄t dispensari q̄uis ista dispensatio sit magis iuris delicti. quia q̄ relaxatio. **Nota** secundo de forma dispensandi. quia requirit q̄ sit expressa vel saltem intēra. vñ si iue in votis siue in alijs nunq̄ factū superioris dispensat nisi h̄ ip̄e exprimat vel saltē dispensare intēdat. et in ep̄o q̄dem et alio inferiori a papa videt canonistis quia subsunt iuri q̄ nō sufficere intēdat dispensare nisi exprimat. **Sicut** d̄ de p̄c. p̄ben. c. litteras. **Sicut** etiam ep̄s nō sine verbo absoluit a sentētia excommunicationis quantūcūq; intēdat. Sed de papa q̄ p̄est iuri cū fac aliqd animo dispensandi. et licet nō exprimat corpō sufficere ter dispensat. sicut etiā simplici salutarōe absoluit excommunicationē. si h̄ ex certa scientia facit et p̄ hoc facere intēdit. videt tñ verius q̄ plati dissimulando etiā dispensant qd̄ est sine verbo. q̄ multo magis in oibz in q̄b nō est eis taxatus modus cū formula dispensandi q̄ cō ip̄o dispensant q̄ faciūt effectū nō dispensandi vel sciunt et nō p̄tradiūt qñ facile et libere p̄tradicere possūt.

Nota tercio de causa dispensatōis. **Et** q̄dem in positivis. **Sic** volo sic iubeo sit pro rōne volūtas. q̄ qd̄ p̄ncipi placuit legis habet vigorē. q̄uis **Itē** cōtra. quia lex est qd̄ rōne p̄stitit. d̄. l. **Sed** in his q̄ sunt iurē diuini secus. extra de vo. c. nō est. **Et** debet p̄siderari tria vt in. c. **Magne**. qd̄. l. qd̄ decet. quid expedit. Debet autē esse talis cā q̄ melius sit recedere a iure p̄muni q̄ tenere. nō sufficit q̄ eque bonū aliter erit dissipatio. et peccat vterq; s̄. dispensans etiā papa. et is cū quo dispensatur si sciat. **Uñ** **Dostien**. Peccat papa si sine cā in votis dispensat. nec est ei obediendū si manifeste liquet q̄ sit contra dñi voluntatē. ois in dubio obediendū est. vñ si dispensat sine iusta cā in solenni voto p̄tinet vniuersi mulieris qui si crederet iustā cām excusaret. nō autē ille q̄ sciret iniustā. **Et** tñ verū matrimoniū q̄ntum ad

virtūq; q̄ claudicare nō p̄t. **Sed** sciens nō posset petere. sed reddere. s̄. debitum. **Nota** quarto de ministro dispensatōis q̄ ep̄s potest dispensare in omni voto cōtinentie tpali. puta si q̄s voueret per annum continere. dispensat **Itē** in omni voto p̄petuo nisi p̄tinentie et religiois. **Itē** on is in omni voto tpali. **De** de pal. **Hinc** tamē oportet excipere illa tria de q̄bus dictū est supra. s̄. terre sancte. et Jacobī. et ap̄loz Petri et pauli. **Papa** em̄ sibi refuat fm morem curie. **De** voto autē religiois temporalis. puta q̄s q̄s vouet intrare religionē intentōe p̄bandi si sibi placebit vel etiā vouet simplr intrare nō sp̄aliter cogitās vel intendēs de remanēdo vel nō remanēdo. talis em̄ et si tenet intrare. nō tñ tenet remanere. ex q̄ em̄ nō habuit specialem intentōem ad remanendū obligat fm forā mā iuris que est q̄ per annū p̄bet. et si non placet liber egredit fm **Lbo**. In tali ergo voto religionis ad quam q̄s nō obligat remanere. nō p̄t ep̄s dispensare fm **De** de pal. quod probat vltra alias rōnes per h̄. q̄ sumus penitentiari⁹ plus p̄t in dispensando q̄ ep̄s. s̄ ip̄e non p̄t dispensare in voto religionis ita vt liceat in seculo remanere. sed sic vt liceat ad aliā laxiorē transire etiam facta p̄fessione. sicut licet ap̄stataras. q̄ nec ep̄s p̄t. **Hoc** autē videt q̄ si existēs in laxiori voueat arriorē q̄ ep̄s possit dispensare. q̄ nō est votū p̄petue p̄tinentie nec votū religionis simplr cū iam sit obligatus ad vtrūq; sed solū est subrogatio voti. **Uñ** videt q̄ ep̄s possit dispensare. **Et** similr in voto simplici religionis arrioris q̄ liceat ad laxiorē trāsire licetia nō petita si tñ transierit peritōne omīssa tenet ingressus. **Sic** etiam de voto simplici arrioris non debet trāsire ad laxiorē. si tñ transierit tenet. **Idem** videt q̄ professus in laxiori non debet ad arriorē vouere nisi licentia petita. sed si vouerit. res nec. nec aliū potest irritare. sed tenet licentare. **Sz** p̄t ep̄s dispensare. sicut abbas p̄t dispensare in professio arriorē q̄ intrat laxiorē. nō tñ sine consensu conuentus potest alienare p̄sonam conuentus nisi h̄ habeat ex p̄uilegio speciali. **Sed** archidiacon⁹ nō p̄t iure suo vti auctoritate dispensandi contra ius p̄mune nisi inq̄tum sibi ex p̄suetudine legitime p̄scripta per quā ius ep̄ale p̄t acquirere. nō autē papale. q̄ esset cor̄ruptela. **Itē** abbas vlt prior nō potest in dispensando in votis. s̄ possit irritare plusq̄ ep̄s. de sentē. exco. Cuz illoz. **Nā** religiosi aut ante p̄fessionē votū emiserūt. et sic p̄fessionē liberant aut post p̄fessionē. et tunc est loc⁹ irritatōis. nō dispensatōis. **Itē** n̄ p̄t abbas h̄ i s̄laribz sibi pleno iure s̄biectis nisi p̄suetudo daret. **Archiep̄s** inq̄tū h̄mōi nō p̄t vel h̄z i s̄ubditz suffraganeoz suoz s̄ ep̄s possit absolue vtrūq; **Nō** ei sequit. p̄t absolue a voti fractōe. q̄ et dispensare videt tñ q̄ sic p̄t absolue a s̄nia ep̄i. s̄z n̄ debeat sed ad cū remittere ita et dispensare. et q̄ cū suffraganeis suis possit dispensare cū sit subdit. q̄uis p̄fessores ab eis et ab abbatibz electi possit cū eis dispensare. sic et absolue a casibz et ep̄is refuat. **Itē** p̄nari⁹ q̄cuq; n̄ h̄nt p̄tāte dispensandi nisi inq̄tū p̄mittit eis sp̄ali. **Nā** p̄tāte dispensandi respic̄ iurisdicōez. **Uñ** p̄t p̄mitti hōi inferioris ordīs. **Sz** vtrū an n̄ sacerdos possit dispensare i voti su o vel aliēo iure vlt dispensatōz p̄mittere dubiū ē. **Sūm⁹** autē p̄nari⁹ dispensat i voto religiois p̄mutādo ynā religioē uē i aliā. sic p̄z i lris q̄s apostare ab eis d̄fert. **Papa** autē p̄t dispensare i oī voto volūtario simplici et solenni. tpalitz p̄petuo. et cū oī hōie. **Et** d̄ voto solenni per sacri ordīs suceptōez p̄z. q̄ castitas illi ē āncta ex statuto eccl̄e. et p̄ncipulari puta orietal. q̄ greci et i sacerdotio p̄iugio vtrūq; **Papa** autē dispensare p̄t i statuto palij vltis. **De** voto solēni p̄fessionē et p̄t. q̄z papa n̄ possit facē q̄ p̄fess⁹ nō fuit p̄fess⁹. p̄t tñ facē q̄n sit obligat⁹ religioē ad votū religioē. q̄ i oī voto intelligit excepta aucte pape. h̄ p̄. d̄ pa

Summ⁹ p̄nari⁹

Archidy aconus.

Abbas.

papa.

Titulus Undecimus

lu. ubi supra. Idem tenet Rich. in. iij. Tho. in. iij. 2. Jos. ban. neapol. in. q. libet. 2. bugo card. Junocen. 2. Dostie. communiter canonice. s. q. papa potest dispensare in voto solenni religionis. nō qdem tantū vt sit religiosus. et nō seruet vota. sed de religio potest facere laici ex magna causa vigente. Sed ipse tho. se. q. lxxvii. ar. xi. tenet p. rariū. s. q. nō possit cū tali dispensare. Idem Al. p. mū. cōmuni. tenet. Et Jo. an. in. sū. p. f. d. se vidisse h. factū a papa cū aliq. Dicit etiā Rich. q. omne votū qd est de his q. sunt supererogatiois dispensabile est. quia dispensatiois in q. libet tali voto pōt inueniri rōnabilis causa. s. pfectus maioris boni. vel vitatio mali. siue p cōparationē ad rē publicā. siue p comparatōem ad vouentem. Reformatio em̄ pacis inter regna maius bonū est cōs. tati q. p. tinentia vnius p. sone. In tali em̄ casu si p. sone q. p. tinentia vouerat nubat p obedientiā dñi pape sua obedientia magis meritoria ē sibi q. p. tinerē q. tū ad p. mū. substantiale. Curatio em̄ cōs. mali vt vitatio discordie inter regna que sunt in pace. vitatio probabilis transgressio nis voti si p. bilitas sit vehemēs pōt esse rōnabilis causa dispensandi in q. unq. supererogatiois voto. Al. em̄ nō video quō obligatio p. castitate facta q. nq. p. tra. castitate nō militaret. Et si dicit q. h. nō esset p. se. sed p. accidēt. s. p. ter infirmitatē p. sone. hoc nō obstat. Recta em̄ ratio dicere videt aliquē cō loco dei in ecclia q. p. iculis cōmunitatū 2. p. sonaz. pensatis infirmitatib. vtilitatib. 2. dānis possit rōnabiliter obuiare. Et dico rōnabilr. q. ubi nō est dispensandi rōnabilis cā. si dispensaret non esset dispensatio. sed dissipatio fm̄ Bern. iij. de p. s. de. ad eugeniū papā. Dicit itē q. q. uis manēt obligatōe de iure nature sit solvere. tñ ipa obligatio non fuit de iure nature absolute. sed sub hac conditōe. s. quousq. p. p. riorē ex causa rōnabili fuerit relaxata. Naturale em̄ ius dīcūm rōnis dīcat q. p. aliquem supiorē. possit talis obligatio relaxari ex rōnabili cā. Circa hāc materiā s. de dispensatōe votoz. dicit. b. tho. in. iij. di. lxxvii. q. di. uerse sunt op. inones. Quidā em̄ dicūt q. q. d. libet votū potest p. p. laro ecclie dispensatōem h. p. p. libito p. clari. q. vt dicūt in q. libet voto intelligit p. ditionali volūtas p. laro supioris. s. pape ad cui. dispensatōe p. nēt ac. oīm subditoy. 2. sic cū voluerit ille sūmus p. lar. relaxare pōt vt nō teneat. Sed h. nō videt benedicūt. q. q. dam sunt in quib. est homo ita liber sui. q. etiā p. tra. p. acceptum. pape potest illa facere. sicut continere 2. alia s. multa. vñ absolute sine conditōe voluntatis aliau. p. pla. ti pōt talia vouere. Alij dixerūt q. nullū votū recipit dispensatōem fm̄ q. dispensatio est iuris relaxatio. sed solū fm̄ q. est iuris declaratio. q. papa potest declarare h. ius qd sit q. n. recompensatio sit maioris boni 2. tunc p. t. d. m. t. m. n. bonū. ad qd q. obligauit se. Sed h. etiā nō videt verū. q. declarare ius nō est ius nouū facere. s. illud qd erat in iure manifestare. Vñ fm̄ h. nūq. per dispensatōe voti fieret vt nō sit p. tra. ius qd erat p. ius p. tra. ius sed solū qd videbat esse contra ius 2. nō erat. Et iō aliter dicendū. s. q. in voto dispensari pōt. etiā s. q. dispensatio est iuris relaxatio ex aliq. legitima causa. Quia em̄ votū de illicito esse nō pōt. nō aut licet s. b. r. h. ere aliau. qd ei debet. ideo p. votū aliau. nō p. t. fieri p. iudiciū suo p. laro quin debeat eius mādatis parere cū fuerit oportū. Vñ si p. laro videat expedire ex aliq. causa rōnabili vel p. p. ter ipm̄ q. vouit vel p. p. ter alios q. votū nō seruet p. t. cū ab obseruatōe voti deobligare q. ali. as de iure erat obligatus. Nec ex h. dīc. p. t. papā dispensare p. tra. ius diuinū vel naturale. nā obseruare votum tunc est de lege naturali vel diuina cū durat obligatio voti. cessante autē tali obligatōe obseruatio nō est de iure naturali vel diuina. q. obligatio cessat p. dispensatio

De dispē
satione voti
iustitians.

nem legitimā vel p. mutationē aut irritatōem. Nec est am. ex h. mendaciū incurrir q. votū nō seruat dispensatus q. hō de futuris debet h. p. ias p. ditiones adiunctas expliare vel impliare. vt patet Jacobi. v. De voto p. tinentie dicunt aliq. q. nullus pōt dispensare in eo p. p. p. ter diuersas rōnes a diuersis assignatas. Dicit em̄ ali. qui h. accidere. q. votum p. tinentie nō pōt p. tinenti nī si ad p. rariū dilabendo qd nūq. licet. Alij dicunt hoc p. tingere eo q. votū p. tinentie nō recipit recompensatio nē melioris eo q. nō est digna ponderatio anime p. tinentis. vt dicit Eccl. lxxvi. Vel ideo quia p. tinentia hō de domestico inimico triumphū capir fm̄ quosdā. vel q. a p. religionē homo p. fectē p. format xpo. vñ in voto continētie 2. alijs essentialib. votis religionis nō pōt dispensari fm̄ quosdā. Sed h. etiā nō videt sufficienter dictū q. bonū cōe est multo melius q. bonū p. uatū. Et ideo vt aliq. dicūt p. bilitas si cōis vtilitas totius ecclie aut vnius regni vel p. uincie exposceret. posset p. uenire 2. in voto p. tinentie 2. in voto religionis dispensari q. tū cūq. esset solennizari. Nō em̄ p. uotū pōt se deobligare ab eo in quo alteri tenet. vt dictum est. vñ tal. poss. necessitas imminere q. posset alicui iuste p. hiberi ne voueret. Et necessitate manēt pōt etiā in voto dispensari iā facto. Periculū autē mortis corporalis vt d. imminere ex quib. dā infirmitatib. q. bus remediā p. t. cōitū fm̄ medicinā nō est sufficiens ratio. vt in voto p. tinentie dispenset. nec peccat talis vouendo continētiā exp. nens se periculo p. p. ter deum 2. bonū virtutis. Item nos ta fm̄ Richar. ordi. m. noz. in. iij. di. lxxvii. q. votū de nūq. petendo dispensatōe a dño papa in aliq. voto est specialiter obligatōis. Ratio est. q. materia voti nō solū debet esse necessaria sed etiā vtilis ad salutē. Quēdam em̄ et si sunt licita. non tñ exp. dīc. ad salutē alicui. Sed nūq. petere dispensatōe a papa non est aliqd. vtile ad salutē. immo q. nq. multuz exp. dīc. petere. q. r. Votū de nō petendo illud qd esset vtile anime vouentis nō est obligatōis. sed q. nq. est vtile anime vouentis vt dispenset in illo voto. quia q. nq. est minus graue votum illi q. vouit ad obseruandū. ita q. p. bilitatē rimer transgressionis periculū. ergo votum de nō petendo dispensatōe a papa nō est vniuersaliter obligatōis. In casu tamē in quo esset vtilius anime vouentis n. petere dispensatōe q. petere. obligatus esset ad nō petendū. q. cum aliq. vouet aliqd. quod in vno casu p. t. est vtile ad salutē. 2. in alio nō obligat in illo casu in q. est vtile ad salutē. non etiā in alio casu in q. est inutile nisi fuerit intentio vouentis q. si non obligat in omni casu q. in nullo obligetur. Decille.

Queritur vtrum vo. s. x.

ueus ieiunare in festo alicui. sancti si illud festum est in dñica teneat illo die ieiunare. Rñdet Jo. neapol. in. q. libet. viij. q. lxxv. per distinctionē quadrimembrē. videt aut talis vouens intendit vouere ieiunare ieiunio afflictionis. vt viz affligendo carnē suam satisficiat deo de peccatis. 2. subijciat carnē spūi. 2. p. feruet se in posterū. aut intendit vouere ieiunare ieiunio exultatōis. id est vt magis sit dispositus ad spūale gaudium p. t. p. t. tionē diuioz. aut de neutro intendit. quia de neutro cogitauit quando vouit. aut de vtroq. intendit. quia intendit vouere ieiunare p. p. ter vtrūq. p. dīc. In p. t. mo casu talis non debet ieiunare in dñica. sed in sabba. to p. cedenti. Quis rō est. q. ieiunū afflictiois ad qd q. s. se p. t. culariter obligat debet conformari 2. reglari s. ieiunium afflictionis ad qd obligat ecclia vniuersal. Sed ieiunium afflictionis ad qd obligat ecclia vniuersalis si est in dñica transfert in sabbato. q. r. Talis etiā int

De dispē
satione voti
religiosis.

Triple
ieiunium

De voto
ieiunij.

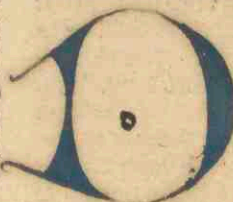
Ca. i. De superstitione

congrue vouit ieiunare in festo. nō in vigilia. In secūdo casu dicendū q̄ debet ieiunare in dñica. cui⁹ ratio est. qz votū licitū ⁊ virtuosum obligat. hoc autē est hui⁹. ar. dif. lxxvj. **U**tinā. Nec ob. q̄ talis die phibet ieiunari. dif. xxx. Si quis tanq̄. ⁊. c. si quis p̄byter. qz hec phibitio fit cōtra illos q̄ ieiunāt in p̄ceptū die dñico. vel ex aliq̄ errore hereticorū supstitiōe. Nā ex deuotioe h̄. In tertio casu dicendū est q̄ debet ieiunare in dñica. cui⁹ rō est. qz cū uerit ieiunare in die festo ⁊ nō in vigilia festi. magis probabile est q̄ intrēdat implicite ieiunare ieiunio exultationis q̄ ieiunio afflictionis. ⁊ p̄ seq̄ns idē iudiciū est in hoc. iij. casu qd̄ in. ij. In. iij. casu uidet q̄ magis p̄sulentū esset tali q̄ ieiunaret in sabbato p̄cedēti q̄ in festo vt sic magis p̄firmaret se alijs fidelibz in ieiunādo. **A**terj aut̄ paribz magis p̄sulentū est vnicuiq̄ q̄ p̄formet se quēu ad diē vniūsalī ecclīe in ieiunādo q̄ sit singula ris. **Q**uerit vtrū vouēs nō comedere carnes seu panem in festo b̄i Laurētij qz fuit assatus ad ignē sic. panis ⁊ ieiunare in pane ⁊ aqua feria sexta. si tale festum. f. sc̄i Laurētij eueniret in feria sexta teneat ad implere votum facili⁹ seu difficult⁹ de duobz p̄dictis. Rñ. fm̄ Job. neapol. in q̄libet. x. vij. p̄ distinctionē qz aut talis potest ambo vota implere sine piculo mortis v̄l grauis infirmitatis. aut nō pōt. aut est dubi⁹ vtrū possit aut nō. In p̄mo casu dicendū est q̄ talis teneat ambo implere. cui⁹ rō est. qz obligat ad duo p̄cepta teneat ambo implere. s. adimplere votū est p̄ceptū. g. rē. In. ij. casu nō teneat ambo implere s. vñū solū. cui⁹ rō est. qz p̄ nullū votū obligat hō ad faciendū p̄ceptū dei. s. occidere seipm̄ ad qd̄ disponit grauis infirmitas p̄tinuata est p̄ceptū illud p̄ceptū. Nō occides. vt diē Aug. in. j. de ciui. dei. Non ergo teneat talis nisi ad vñū illoz. Sed querit ad qd̄ illoz magis teneat. Rñ. dē q̄ si talis fecit illa duo vota q̄dam ordine successiuo t̄pis. i. vñū ante aliud. teneat implere illud qd̄ prius fecit. cui⁹ rō est. qz semp̄ obligatio p̄ior tollit posteriōrē sibi equalē ⁊ incōpossibilē. **E**xemplū p̄z in infirmitate ⁊ in alijs p̄missiōibz. Si autē fecit ambo vota s̄. id est in eodē t̄pe. teneat illud de duobz ad implere qd̄ sibi placet. cui⁹ ratio est. qz obligat ad duo aliqua p̄pter indifferētiā nec magis ad vñū q̄ ad aliud se obligauit. nō teneat ḡ p̄ implere vñū q̄ aliqd̄. ergo rē. **C**onsulendū tñ esset tali q̄ adimpleret illd̄ d̄ duobz qd̄ esset meli⁹ ⁊ virtuosū. vñ si vñū illoz esset maioris deuotiois aliud maioris afflictiois. cū deuotio mētis sit p̄ferēda afflictiois carnis ex eo q̄ est act⁹ p̄fectionis p̄utis. s. religiois ⁊ bona p̄ se. i. deuotio. afflictio vero carnis bona p̄ accidēs ⁊ act⁹ mīoris p̄utis qz p̄pantie. vñ p̄sulentū esset q̄ illud eligeret in q̄ haberet maiorē deuotio nē. Et talis. i. q̄ est cert⁹ nō posse nisi alterz duoz implere p̄ illo alio qd̄ dimittit nō teneat aliqd̄ op⁹ virtuosum facere vel in alio die illd̄ restaurare qd̄ p̄bare pōt multiplicif. **P**rimo quidē qz idē iudiciū est de impossibilitate ad implēdi. p̄ceptū ⁊ votū. s. ille de q̄ est certū q̄ nō pōt adimplere p̄ceptū de ieiunio ecclīe. vt p̄tē qz infirm⁹ ad mortem. nō teneat tale ieiunū in aliqd̄ bonū cōmutare vel in aliū diē plōngare. g. rē. **S**ecdo p̄z a fili qz qui voluit se ieiunare in oī sexta feria in pane ⁊ aqua ⁊ in aliq̄ dīctaz feriaz nō possit. qz infirm⁹ ad mortē nō teneat tale ieiunū cōmutare in aliqd̄ bonū aut in aliū diē plōngare ergo idē in p̄posito. **T**ertio ex voto nullus teneat nisi ad id qd̄ vouit. s. talis vouit certū qd̄ ⁊ certa die. g. si ex impossibilitate nō implet votū ad aliqd̄ nō teneat. In tertio hō casu qñ est dubi⁹ vtrū possit v̄l nō possit. dicendū q̄ talis vouēs illd̄ ieiunū qd̄ nō pōt implere teneat in aliū diē plōngare aut in aliqd̄ bonū cōmutare. **C**ui⁹ rō est. qz existēs in dubio an trāsgrediat votū ⁊ p̄ seq̄ns peccet mortali teneat se ponere in tuto vt. i. votū nō trāsgrediat. s. talis vouens si dubitat an possit ambo ieiunia adimplere. dubitet etiā p̄seq̄nter an alterz nō implet do trāsgrediat votū ⁊ peccet mortali qd̄ p̄tū vitat. p̄ lōgario. aut cōmutādo in aliqd̄ votū. nō quidē auctoritate p̄p̄ia. s. p̄lati sui q̄ requirit ad oēm dispensationē vel cōmutationē voti. vt p̄z. ij. q. lxxvj. **C**ōmutas autē votū. s. auctoritate superioris nō est trāsgressor voti. **T**eneat ḡ i tali dubio talis vouēs ieiunū qd̄ nō implet plōngare in aliū diē v̄l aliqd̄ cōmutare auctoritate superioris.

grediat. s. talis vouens si dubitat an possit ambo ieiunia adimplere. dubitet etiā p̄seq̄nter an alterz nō implet do trāsgrediat votū ⁊ peccet mortali qd̄ p̄tū vitat. p̄ lōgario. aut cōmutādo in aliqd̄ votū. nō quidē auctoritate p̄p̄ia. s. p̄lati sui q̄ requirit ad oēm dispensationē vel cōmutationē voti. vt p̄z. ij. q. lxxvj. **C**ōmutas autē votū. s. auctoritate superioris nō est trāsgressor voti. **T**eneat ḡ i tali dubio talis vouēs ieiunū qd̄ nō implet plōngare in aliū diē v̄l aliqd̄ cōmutare auctoritate superioris.

Titulus. XII. De infidelitate.

Eaplū. i. d̄ supstitiōibz ⁊ ibi d̄ mlti generibz diuinationū. ⁊ sortibz somnijs. breuibz ⁊ incatariōibz.

De infidelitate

litate agendū. Sed quia vitiū superstitionis quod est quasi qdam protestatio infidelitatis est cōmunius quod regitur etiā infidelibus ideo prius d̄ eo agendū. postea d̄ infidelitate ipsa.

Supstitio est viciū §. i.

Supstitio est viciū religionis. Sicut enī irreligiositas que cōsistit in irreuerētiā dei ⁊ rez sacraz opponit religioni fm̄ defectū Ita supstitio q̄ importat supstitiū. id est indebitū modū cult⁹ diuini opponit ei fm̄ excessum. Excedit autē modus debiti cultus diuini nō solū cū exhibet vero deo. s. nō vt debet sic si quis seruaret legalia in honore dei vt faciūt iudei. s. etiā ⁊ p̄maxie cū exhibet ei cui non est exhibēd⁹. vt creature. **C**ult⁹ autē diuini ordinat⁹ ad tria. **P**rimo ad reuerentiā deo exhibendā. **S**ecdo ad h̄ vt hō instruat a deo quē colit. puta de sciēdis seu credēdis ⁊ agēdis. **T**ertio ad directionē būanoz acuum fm̄ institutū dei quē colit. puta vt ieiunia. sacrificia. festa. remedia p̄ta infirmitates ⁊ h̄mōi faciat fm̄ ordinationē dei ⁊ ecclīe. **S**ecūm h̄ ponit triplex genus supstititionis. **E**t p̄ p̄mū qd̄ dicit idolatria nō exhibet reuerentiā deo s. creature. **P**er scdm̄ qd̄ dicit diuiniatio nō qñt instructio a deo s. a diabolo. p̄ p̄sultatōes ⁊ pacta exp̄sa v̄l tacta. **P**er tertiu qd̄ dicit obseruātia nō dirigit hōmō ad suos fm̄ institutū dei s. diaboli dū obfuar dīces et incatariōes ⁊ h̄mōi. **E**t d̄ his tribz generibz diē Aug. **S**upstitiosum est quicqd̄ institutū est ab hōibz ad faciēda ⁊ colēda idola. ⁊ creaturā q̄ ad p̄mū v̄l ad p̄sultationes ⁊ pacta qdā cū demonibz q̄ ad scdm̄. ⁊ paulopost **A**d h̄ gen⁹ p̄nēt oēs ligature ⁊ remedia q̄ medicorū diuina p̄tē in quibuscūq̄ rebz suspēdendis v̄l incatariōibz rē. xxxvj. q. ij. illos. **D**e singul agēdis est. **M**on est autē supstitio ipsa infidelitas s. prestatio infidelitatis. **S**ic religio tria supstitiōi nō est fidei h̄. s. h̄ p̄ quā fit. prestatio fidei p̄ act⁹ exteriorē i deū ordiatos. b. tho.

Cult⁹ dei ordinatur ad tria.

Idolatria est cū cul §. ii.

Cult⁹ diuini exhibet creature reuerentiā p̄ aliquā sensibillē formā seu figurā q̄ dicit idoli. fm̄ Tho. ij. q. xciij. **D**iuersimode autē cult⁹ diuini idolis exhibebat. **Q**uidā enim ipis imaginibz exhibebat cultū diuinū. **N**ā p̄ artē qñdam nephariā fabricabāt quasdā imagines q̄ p̄tē de monū habebāt aliq̄s effect⁹. puta dare respōsa ⁊ remedia sanitatū. p̄pter qd̄ putabāt hoies aliqd̄ deitatis esse in ill' imaginibz. vñ eis exhibebāt cultū diuinū. ⁊ hec fuit opinio **D**emetris termegisti. vt po. Aug. in. viij. de ci. dei. **A**lij hō exhibebāt cultū diuinū nō ipis imaginibz sed creatur' quaz erāt imagines. hōz tamē fuit triplex opinio. **Q**uidā enī existimabāt qdā hoies fuisse deos. quos p̄ eoz imagines colebāt. sicut **J**ouē **M**ercuriū ⁊

Cult⁹ diuini diuersimode exhibebat

Vouens nō comedere carnes.

Titulus Duodecimus

huiusmodi. et ratione alicuius excellere in eis. vel ratio-
ne sciencie. vel fortitudinis. vel inuentionis alicuius artis vel boni
cuius. Quidam vero existimabant totum mundum esse unum deum
non propter corporalem substantiam. sed propter animam ipsius mundi
quam deum esse credebant. dicentes nil aliud esse deum quam animam
mundi. Unde putabant totum mundum et omnes partes eius cultum
diuinum exhibendum. aque. aeri. celo. et homini. ad hoc refere-
bant nomina et imagines suorum deorum. sicut Varro dicebat et
narrat Aug. in. vii. de ciuitate dei. c. vii. Alii vero ut platonice
posuerunt unum esse summum deum causas omnium. postquam pone-
bant quasdam substantias spirituales a summo deo creatas. quas
deos nominabant participatione. scilicet deitatis quas nos dicimus an-
gelos. post quas ponebant animas celestium corporum. et sub his
demonibus quas dicebant esse aereas aetherales. et sub eis ponebant
animas hominum quas per virtutis meritum ad deum vel demonum so-
licitate assumi credebant. et hominibus his cultum diuinum exhibe-
bant. ut narrat Aug. in. vii. de ciuitate dei. c. vii. et viii.
Has autem opiniones vltimas dicebant pertinere ad theologia
quam philosophi considerabant in mundo et docebant in scho-
lis ut appellabant philosophicam. Alii de cultu hominum dicebant
pertinere ad fabularum theologia. quam in figurata poetarum re-
presentabant in theatris. Alii opinionem de imaginibus celestibus i-
debant pertinere ad theologia ciuilem. quam per pontifices celebrant i-
templis. Et omnia hec pertinebant ad superstitionem idolatrie. Unde
Aug. Superstitiosum est quicquid institutum est ad colen-
dum ab hominibus sicut deum creaturam preve illam creaturam. xvij.
q. ii. illud. Est idolatria non solum per se mortale. quia illud.
epo. xx. Non adorabis. ea. scilicet idola. neque coles. scilicet exterius. sed
etiam est grauissimum peccatum ex parte ipsius peccati. quia sic i terrenam re-
publicam grauissimum videtur quod quis honorem regis alteri chibe-
at quam regi. quia quantum in ipso est totum ordinem reipublice
perturbat et pervertit. Ita grauissimum est peccatum quod quis honorem deo
debitum exhibeat creaturam. Ex parte autem peccantis potest aliquid
esse grauius in quantum quis ex maiori preceptu peccat. Erraue-
runt autem circa hominum homines tripliciter. Quidam enim putauerunt quod
offerre sacrificium et alia ad laudem pertinentia non solum summo
deo sed etiam superioribus esse debitum et per se bonum. Sed hoc est ir-
rationaliter dictum. Nam si omnes superiores reuereri debeamus non
eadem reuerentia debet omnibus. Sicut enim deus excellit omnes ita
et quidam modus singularis ei soli debet et hic est cultus laudis.
Alii putauerunt visibilia sacrificia aliis deis congruere.
Alii vero summo deo tantum meliori meliora. scilicet meritis pure of-
ficia. Sed hoc est irrationabile quia sic homines sunt signa rerum que
verant in corde. ita sacrificia exteriora sunt signa interiorum
sacrificiorum. Unde sic ordes vocales et laudes sunt ad deum
dirigende. ita et sacrificia exteriora ei offerenda. Item Aug. de ciuitate dei. li. i. c. iij. et v. Alii existimauerunt laudis cultum
exterioris idolis exhibendum. non tantum debitum et per se bonum
sed tantum vulgari consuetudini personarum. Et hec opinio vi-
detur fuisse. Sen. ut refert Aug. vii. de ciuitate dei. c. x. et xi. Et
hunc errorem secuti sunt quidam heretici putantes quod tempore persecu-
tionis liceret idola exteri colere fidem seruando in mente.
Sed hoc est falsum. quia sic medacium pniciosum id est mor-
tale est cum quis homo dicit aliquid per veritatem fidei ita pniciosa
falsitas est cum quis cultum exterioris deo debitum alteri exhi-
bet. hec omnia Tho. ii. q. i. c. iij. Imagines autem sanctorum sunt i-
ecclesia non ad exhibendum eis cultum laudis sed ad imprimendum
efficacius excellentiam eorum mentibus hominum. Unde dicuntur
libri idiorum. de pse. distin. iij. venerabiles.

De diuinatione que est. §. iii.

fm gen^o superstitionis. Et est mortale. quia illud preceptum.
Deu. xviij. Non sit qui consulat diuinos et valde graue. quia
vsurpat quod est proprium dei. scilicet cognitionem et pronuntiationem fu-
turoz contingentium. quam per certitudinem scire est proprium dei. Unde
Esa. xli. di. Annuntiare que futura sunt in futurum et sciens quod
di estis. propterea autem si futura annuntiat ex dei reuelatione

hoc faciunt. et ideo eorum pognitionis vel pronuntiationis non est supersti-
tiosa. Nec potest dici diuinationis. quia non usurpat sibi quod deo
puenit. sed suscipit per reuelationem. Diuinationis autem summi-
semper in mala prem. ut di. Hiero. j. q. j. Judices. Unde
Iud. in l. et humil. dicit quod diuini dicunt quasi deo ple-
ni. quia diuinitate se plenos simulant. Importat ergo diuina-
tio pognitionem vel pronuntiationem futuroz euentuum seu ef-
fectuum ex falsa et vana opinione et per psequens consilio vel au-
silio demonis tacite vel expresse iuocato. Quicquid enim quis
innuit false vel vane opinionis ad pognitionem futuri
tunc opatio diaboli se ingerit etiam si non iuocet ad implica-
dos animas hominum fallere vel vanitate. Sciendum igitur
quod cause scilicet in pductione suorum effectuum se habent triplici-
ter. Nam aliqui producant effectus suos semper et ex necessitate. Et
ex consideratione hominum causarum si quis pronuntiat tales effectus
etiam per certitudinem non est supersticiosum nec illicitum. sicut per
nuntiant astrologi eclipsim solis. Alii vero cause producant su-
os effectus. et si non de necessitate et semper tamen in pluribus.
Et hominum effectus ex consideratione suarum causarum potest pronun-
ciari per pecturas. et si non per certitudinem absque superstitione sic
medici ex dispositione infirmi pducunt de morte vel sanati-
one. Et astrologi siccitates et pluuias ex consideratione cor-
porum celestium. Alie cause sunt que ad vtrilibet se habent in p-
ducendis effectibus. scilicet ad esse et non esse. sic sunt potencie aie ra-
tionalis que causant actus bonos libere. quia potest homo facere et
non facere hoc vel illud quantum est in se. et etiam euentus fortuiti
qui non habent causam naturalem sic quod quis fodiendo terram
inueniat thesaurum et hominum que ut in paucioribus eueniunt.
Hominum effectus antequam sint scire est proprium dei cui omnia sunt
pntia. quantumcumque distantia in futurum. Et ideo pcedentia ex
actibus hominum et casus fortuitos velle pognitionem vel pronun-
ciare absque dei reuelatione pertinet ad diuinationem vbi inter-
uenit opatio demonum. Quicquid autem consilium vel auxilium a
diabolo est mortale. arg. xvi. q. ii. §. si. Est autem triplex
genus diuinationis. Unum quod fit per expellam demonis iuoca-
tione et de large nigromantia. Secundum quod non fit per manifestam
ita iuocationem sed tacitam. id est ex consideratione mortis vel vi-
sionis alicuius rei pognitionem velle futura actum hu-
manorum vel fortuitorum et de large auguriis. Tercium est cum ex
consideratione eorum que eueniunt ex quibusdam que sunt ab hominibus
secundario inquirunt quid occultum vel futurum. et de sortibus. Nec
Tho. ii. q. i. c. xvi. et de his. xvi. q. ii. §. q. iij. p. totum. Dicit
Aug. in specu. histo. allegas plures doctores quod per inuoca-
tionem artis magice et mathematice fuit iurastus quod de fuisse
se Cham filius Noe. hoc fm Aug. de ciuitate dei. solus risit non
sciendo hoc cum esset rex superbum est a Nino filio Beli qui edificauit
Ninuen. vel amplius sub quo cepit regnum assyriorum rege
abrae. Dicit enim ob inordinatum amorem patris fecit fieri
imaginem patri mortuo. ad quam quicquid pfigebat mas-
lefactores liberigerat ab omni punitione debita. et ex hoc ce-
perunt homines adorare imagines i deos et sic ab isto cepit
idolatria. Ipse autem iurastus cum esset interitus considerationis
astroz. tandem successus est a diabolo.

De nigromancia. §. iii.

vbi expresse demones iuocant ad manifestandum futura.
Nota quod demones expresse iuocari aliqui pstigiois appariti-
onibus se ingerunt aspectui vel auditui hominum pronuntians
futura. sic cum dabat nra p idola vel cum apparent diuisis
formis. et de pstigiis. Alii expresse iuocari per somnia et fu-
tura pducunt. et de diuinatione per somnia. Alii expresse per su-
scitationem mortuorum iuocari pronuntiant futura. non quod vere su-
scitent mortuos. sed ope demonum vident aliquid suscitari ex quibus
bus pronuntiant de stricte nigromantia. Alii iuocari per
nuntiant per arreptorios. id est per homines viuos et vigilantes
ab eis obfessos et de pbitonia. Alii iuocari pronuntiant fu-
tura ex figuris variis aspectui hominum se ingerentibus in di-

Causes se
cunde tri-
pliciter se
habent

Triplex
genus di-
uinationis

Quomodo
demonum
inuocari
apparet

Diuina-
tio mortu-
le.

Ca. i. De superstitione

uerſe rebz. Et ſi fiat in viſceribz aialium imolatorz. di-
ciſ auspiciu. Si in corpe terreſtri. vt vngue. ferro. vel la-
pide polito. diciſ geomacia. Si apparat in aqua tales
figure vel ſigna vii qñſ p̄cogniti futuroz. diciſ idro-
macia. Si i aere aromacia. Si i igne piromacia. Ibo.
h. h. q. xcvi. z. xxvi. q. uij. Jgñ. z. q. v. Nec miſz.

De inuocatiõe de // .v.

monū. p. filio z auxilio. Mora q. nullo mō h̄ est licitum
nec exp̄sse nec tacite. Et h̄ duplici rōne. Primo qz ibi fit
pactū cū ip̄o p̄pam inuocationē. h̄ aut̄ rep̄bēdit. Und̄
p̄tra q̄dā dicit. dixistis p̄cussim⁹ fed⁹ cū morte z cū iſe
nō fecim⁹ pactū. Sc̄do qz z si diabolus aliqñ i talibz re
spōsis vera p̄nūciat. tñ nō int̄dūt nisi p̄ditionē hoīm fū
nalr. vt. f. p̄ illa vera q̄ dicit inducat hoīes ad assuefaciē
dum se vt ei credāt. z aliqd falsum vel nociuum p̄ponat.
Et p̄pterea p̄ps demōes dicētes illam magnā veritatē.
Quia tu es p̄ps filius di. iussit silere. vt doceret nos nō
inq̄rere p̄ritatē a diabolo nec multū curare qñ ip̄az ex se
enūciat. p̄cipue cū habem⁹ testimonium scripturaz cui
magis credendū est. A diabolo cap̄tū tenent q̄ relicto
creatore diaboli auxilia q̄rūt. xxxvj. q. v. epi. Sciendum
tñ q̄ aliud est inuocare demonē ad aliqd sciendū vel agē
dū ab eo q̄ nunq̄ licet. Aliud est ab ip̄o nō inuocaro oco
currēte aliqd inq̄rere p̄pter vtilitatē alioz. z maxie quan
do virtute diuina potest cogi ad dicendū aliqua vera.
sicut aliquando fecerunt sancti.

De astronomia seu .§.VI

mathematica q̄ p̄ncip̄ ad sc̄m gen^o diuinationis p̄ quā
quis ex cōsideratiōe astroz p̄cognoscit v̄l p̄nunciat futu
ros euentus. Sc̄dū q̄ ex cōsideratiōe corpoz celestiu
seu cōstellationū p̄r q̄s velle p̄cognoscere triplex effectus
v̄l gen^o. Primo naturalis q̄ subdū dispositiōi stella
rum z causant ab eis. sicut eclipsario solis. siccitates. plu
uie z h̄mōi. Et tales euentus p̄cognoscere vel p̄nūciare ex
cōsideratiōe astroz nō est sup̄stitiosum sed p̄ncip̄ ad sci
entiā astrologie. Sc̄do effect^o fortuitos. vt q̄ aliq̄s fodi
endo debeat inuenire thesaurū. v̄l cundo debeat cadere
lapis sup̄ eū. vel occidi morte violenta. z h̄mōi. Et tales
euent^o p̄cognoscere velle v̄l p̄nūciare ex cōsideratiōe cōstellario
nū est vanū z sup̄stitiosum. q̄ s̄r̄us corpoz celestiu cū
sit naturalis est determinata ad vnū effectū pducendus
cū natura vnū inrēdar. Illi aut̄ effect^o p̄nt euenire z nō
euenire. z vt ī paucioribz z raro eueniūt. Tercio effectus
seu act^o p̄cedētes ex libero arbitrio hoīs. z hos velle p̄co
gnoscere ex cōstellatiōibz est sup̄stitiosum z falsum plerū
q̄. z ratio est. Rō aut̄ z volūtas nō sūt corp^o nec act^o seu
potētie affire organis corporeis. v̄n cū res corporea nō
possit imprimere in rē incorporeā ip̄sibile est q̄ actus
hūmā subdant dispositiōi corpoz celestiu de necessitate
re. ita q̄ sine cause ip̄oz p̄ se. sed dispositiue p̄nt inclinā
re effectū corpoz celestiu ad act^o. Illā ip̄a corpa celestia
imprimūt in corp^o hūanū z p̄ p̄seq̄ns in potēcias sensi
tiuas q̄ sūt affire corporeis organis. Aires aut̄ sensitiue
vbi surgūt passiōes inclināt ad act^o rōnem nō tñ cogūt
Sed q̄ apte nate sūt potētie sensitiue subijci impio rā
tiōis ideo remanet hō liber ad agendū vel nō agendū ca
etiā ad q̄ inclinaret sensualitas ex influētia cōstellationū
Abō. q̄. q̄. xcv. Un̄ z p̄tholome^o maxim^o astrolog^o di
xit q̄ vir sapiēs d̄nabit astris. id est passiōibz z vicibz
ad q̄ ex cōstellatiōibz esset inclināt^o z h̄ v̄tēdo rōc. Aug.
etiā de ciuit. dei lib. v. c. x. dicit q̄ nō vsq̄ quaq̄ absurde di
ci pōt ad differētas corpoz valere afflari q̄ idā syderes
nō aut̄ volūtates animi sydez positiōibz subdi z ibi tra
ctat istā materiā oñdēs p̄rōes z exēpla salutarē eoz q̄
ex cōstellatiōe sub q̄ q̄s est nat^o volūt p̄nūciare ei^o pueris

Et stella
tōe pōr q̄l
cognoscē
triplices
effectus.

tionē ⁊ mores. Hoc autē esse phibitū ostēdit Aug. xvj. q.
iij. Igit. Un ⁊ mortale est. ar. de pen. dis. ij. Si enī.

De diuinatõe per .§.vii.

somnia. **N**ota q^d duplex est cā somnior. **I**ntrinseca. z ex
 trinseca. **I**ntrinseca est duplex. scilicet aialis z corporalis. **A**u- **Duplex**
 sa aialis somnior est cū fantasie dormientis representant **cā somni**
 cā circa q^d imorata est cogitatio z affectatio ei⁹ in vigiliā **or.**
 do. Et talis cā somnior futuroz euētiū nō pōt esse cau-
 sa. Et q^d aliqui pcurrūt ipi euēti⁹ cū somnijs h^{ic} erit a cau-
 sa. p accidēs. **C**ā intrinseca corporalis inquantū ex dispositio-
 ne corporis fit mor⁹ aliq^s in fantasia dormientis pformis
 dispositiōi corporali. puta ille in q^d abūdant hūiores frigi-
 di in corpe somniabit q^d sit iⁿ niue vl aqua. z iⁿ q^d abūdat
 colera. q^d volet z hmoi. **U**n z medici dicūt esse intēdēdū
 somnijs infirmoz ad cōgiscēdū dispositionē interiorē
 infirmi. **C**ā igit^r hmoi somnijs pōt esse cā futuroz euēti-
 ōu q^d pcurrūt cū somnijs. **C**ā extrinseca est duplex. scilicet cor-
 poralis z spūal^{is}. **C**orporalis quidē inquantū imitat^r imaginē
 natio dormientis ab aere pnnēti vl corporoz celestū imp^{er}
 sioē vt sic dormiēt aliq^s fantasie appareāt pformes cele-
 stū dispositiōi. Et qz vt dictū est v^{er} astroz nō est causa
 p se hūanoz actū pcedētū ex libero arbitrio. nec casuū
 fortuitoz. iō euēti⁹ hmoi non pnt pcedere ex tali cā som-
 nioz. **C**ausa extrinseca spūalis est duplex. qz vl a deo est
 qui misterio angeloz aliq^s fac^t z reuelat in somnis hoib⁹
 et h^{ic} pnt ad pphetiā. **U**el est a diabolo cui⁹ opatiōe ali-
 que fantasie dormientib⁹ apparēt ex q^bz q^d futura q^d
 dā reuelat his q^d hnt pactū cū ipso. **C**ū igit^r somnia q^d
 q^d sint signa futuroz euētiū inquantū reducunt^r ad ali-
 quā eōdē cām somnijs z futuris euētib⁹ pnt pogni-
 tōes futuroz ex somnijs fieri. Et si q^s v^{er}at somnijs ad
 pōgiscēdū aliq^s futura fm q^d somnia pcedūt ex diuina re-
 uelatiōe vl ex cā naturali intrinseca seu extrinseca quantū
 se pōt tal^{is} v^{er}it^{as} cause excedere. nō erit illicita diuinitio. vt
 si medic⁹ ex somnijs infirmis pñūciat d^e aliq^s euētiū infir-
 mitatis pcedēte ex cā illi⁹ somni⁹. **S**i si q^s v^{er}at somnijs
 ad pōgiscēdū futura put^r causant^r somnia ex diabolo.
 vl etiā ex cā naturali intrinseca vl extrinseca velut pōgiscē-
 re vl pñūciare futuros euēti⁹ ad q^s se nō pōt excedere v^{er}
 tus illi⁹ cā somni⁹ erit supstitioz z opatio diaboli tbi se
 ingerit. **U**n si q^s somniat aliq^s ex eo q^d mltū cogitatio
 ei⁹ morata est circa illū. vl somniat aliq^d pñens ad cas-
 sus fortuitos. vt q^d iueniat thesaur⁹. vl q^d occidat ab ali-
 quo. vl aliq^s actū pcedentē ex libero arbitrio cū cā som-
 nioz natural^{is} nō possit esse cā hor⁹. iō ex hmoi somnijs
 pōgiscere futura vl pñūciare est supstitioz z hmoi
 obseruatio phibet^r dicit^r pviij. **N**ō iueniat in re q^d obser-
 uet somnia. z. xxvj. q. vij. **N**ō obseruetis.

Duplex
cā somnū
oz.

Ex somni
is futura
p̄dicere.

De augurijs que §. VIII.

primē ad scdm̄ specē supstitiōis. ⁊ phibēt. Deu. xviij.
Nō iueniāt in te q̄ obseruat auguria. Et large sumēdo
sic in multis modis p̄cipue tū dū ex p̄sideratiōe motū vel
vocū autū v̄l q̄rūcūq; aīaliū. v̄l sternutatōes hoīm. vel
saltū mēbroz vult hō p̄cognoscere futuroz euentū forz
tūnū v̄l infortunū. v̄l cū ex p̄sideratiōe verboz alicuius
alia inērtiōe discroz aliqz reroz q̄t ad futura q̄ vult p̄co-
gnosce. vt dī istd̄ omen. v̄l cū ex lineamētis man⁹ p̄side-
ratis. v̄l figuris in specul⁹ i sparula aīalis vult p̄cogno-
scere futura. ⁊ dī cyromātia quimū. scdm̄ sparulamātia.
Sciēdū igit fm̄ Tho. ij. ij. q. xcy. Qd̄ oīs p̄cognitiō fu-
turoz si extēdat vltra id ad qd̄ illd̄ vñ sumit tal̄ p̄co-
gnitiō p̄p̄t p̄tingere fm̄ ordinē nature v̄l diuine p̄uidētie
erit supstitiōsum. Idē aut̄ v̄l garrū autum v̄l alie di-
sp̄sitiōes in h̄mōi p̄siderate nō sūt causa futuroz euen-
tuum. Vñ cū futura nō possint i eis p̄cognosci sicut ex

Titulus Duodecimus

Instinctus
naturalis
causatur a
duobus.

causatur optet qd si aliq i eis pcofigant h fit inquatu hmoi
mor^o vl^o voces. vl^o dispositioes sut effect^o aliqz causaz q
sut causantes vl^o pcofigetes futuros cuet^o. Notandu
igit qd instict^o natural^o vn mouent bruta ad suas opati
ones causari pot ex duplici ca. Vno mo ex ca corpali.
Qu eni bruta no habeat nisi aiam sensitua. cui oes po
tetic sut ac^o corpaliu organoz subiacet eoz aia disposi
tioni pnterituu corpoz z pmo: dialr celestiu. z ideo nihil
phibet aliqz eoz opariones esse futuroz euertuu signa in
quantu pformant dispositioibz corpoz celestiu ex aeris
pnteritis ex qbz pueniunt tales futuri euert^o. Si i h duo
sunt consideranda. p^oimu qd hmoi opariones no exteda
tur nisi ad pcofigeda illa futura q causant p mor^o cele
stiu corpoz. Scdm est vt no extedat nisi ad ea q aliqr
pntad hmoi aialia pnt. Consequunt eni p celestia cor
pora cognitione qnd natural^o z instictu ad ea q eoz
vite sunt necessaria. sic sut imuraciones q fiut gueros plu
uias z hmoi. Alios euert^o qz hmoi velle ex motu vl gar
ritu aialiu pcofige. vt casus fortuitos z ac^o boim prier
ad supstitione. Alio mo instict^o boz causatur a ca spuali
et h vl ex do. vt prz ex coluba sup xpm descendente. et in
coruo helya pascere. z cere z iona pntere. vl ex omone q
vrit oparionibz. brutoz ad iplicadu boies vanis opinio
nibz. Qad ro videt esse d oibz alijs hmoi pterqz de ho
minibz. qz yba huana q accipiut p boie no subdunt di
spostioi corpoz celestiu. s^o disponunt fm diuina puiden
tia. Et qnqz fm oparione demonu. Qd aut ioseph di
xit p dispensatore suu q no esset filis ei i auguriandi scia
fm Aug. locut^o est loco no sero. xxi. q. ii. Qd ait. Et for
te h referes ad opinionem vulgi q sic credebat d eo. Tho.
Auguria phibent. xxi. q. ii. p totu. z speculr. xxi. q.
v. l. c. Augurijs. d mlti modis augurioz hcs. xxi. q. ii.
c. j. Ad omen pnter q gedeo obfuauiit recitatione som
ni. z expositione. s^o qsi ordiata a diuina puiden. Et sic
eliger yba rebecca obfuauiit p omne accipiet. Tho. vbi
supra. Aug. xxi. q. ii. scdm ondit q demones futura
pnteritacofigunt aliqn p ptecuras. Et h mltiplr. p^oim
ex subtilitate nature z acumine itellec^o. p^oim ex loga ex
perieria q est magistra rez. Aliqn etia ex pnuaiat a pro
phet. Aliqn p dicit q ipi sut facturi. Logitacoes etiam
boim ex signis exterioribz in corpe aliqn pnuaiat.

De sortibus qd est .§. ix.

tertiu gen^o diuinarois. z h fit cu aliqd serio fit ab hoibz.
vt ei^o cuetu p^osiderato inde aliqd occurr^o inotescat. vt vel
qd alicui exhibedu. vt i forte diuiforia. vl qd agendu
in forte diuiforia. vl qd agedu vt i forte p^oultoria. seu qd
futuruz. z d^o forte diuinatoria. z fit mltiplr. qz p p^otractione
ne pnterit^o vl p p^osideratione figuraz q pueniunt ex plu
bo liqfacto in aq pieto vl ex qbusda scdm scps in oc
culto reposir. p^osiderado qz qua accipiat. vl ex vestucis
ineqlibz qsqz accipiat minore vl maiore. vl ex pieto ta
pilloz qz plura pnta p^oiciat. vl etia p^osiderado qd ape
rieto libz occurrat z hmoi. Euer^o aut sortium pot expe
ctari a triplici ca. qz ex dispositioe corpoz celestiu. vel ex
fortuna. vl ex ca spuali. Si aut expectet a dispositioe cor
poz celestiu. ita q ca interoe fiat qsi ac^o huani q requir
tur ad fortes fm dispositione stellaz sortiant effectuu est
opinio falsa. z p^onis ex suggestione demonu z sic est sup
persticio. Si aut expectet cuet^o sortiu ex fortuna qd vi
det hre locu in forte diuiforia. non videtur habere viciu
um nisi forte viciu vanitatis. Sic si aliq no valentes ali
quid p^ocorditer diuide velint vt sortibz ad diuisionem
quasi fortune exponetes qz qua pte accipiat. Si ho ex
pectet euert^o a ca spuali h est duplr. qz vl a diabolo vel a
deo. Si a diabolo supstiosu est z illicitu est. z de fortes
sut q phibent p canones. Vno Leo papa. Sortes qbz

Sortes ex
pectat ex
triplici ca.

cūtra vos vris discrimiatis puincis quas ptes dāna
uerit nil aliud qz diuinaroes z maleficia ee dērimim^o. xxi.
q. v. sortes. z est mortale. qz phibent i dicto. c. sub pena
excoicacois. Et qz iustitute sut ab aplis qda fortes quibz
aliq vunt falsu est. qz a diabolo inerte sut. vt d^o xxi. q.
j. c. j. Si aut expectet eaz euert^o a deo z tūc fm se no est
malu vt hmoi. Et d^o his intelligit illud Augu. xxi. q. j.
Sortes no est aliqd mali s^o i re dubia diuina iudicas vo
luntate. Et tales fuerunt sortes qbz vli fuerit ptes. vt Josue
in dephēsiōe Achor d^o furto Josue. vii. Saul i dephen
siōe ionathe sup elu j. Reg. xii. z ionas z zacharias sor
te exiit vt incēsum poneret. Luce. j. z Machias sorte ele
ct^o. Pot tū in sortibz hmoi p^oim qdruplr repiri. P^oi
mo si absqz vlla necessitate ad fortes recurrat. h eni vi
det pnterit^o ad tērationē di. Scdm si i necessitate s^o absqz
reuerētia. Vn dic Beda. apli p^omisert orōem i electione
machie p sorte. Tertio si diuina oracula. s^o sortiu ad secula
ria negocia z vanitatē h^o vite puerant fm Aug. xxi.
q. ii. Di q. Quarto si electioibz ecclesiasticis q fieri debet ex
inspiratioe spūscali aliq sortibz vrant. Sec^o aut est i secu
laribz dignitatibz q ad trena disponēda ordinat. inqz
electioes plures vrant sortibz sic in tpaliu rez diuisione. z
vulgariter dicunt scuracula. Alias iminēte nēitate lici
tu est diuinu iudiciu iplorare sortibz cu reuerētia. Et po
nit Aug. xxi. q. ii. cu tpe psecutiois cēt disceptatio inf mli
nistros di q debebat sugere ne oēs occidant z sic ecclesia
deserat. z q remaneret ad p^olationē alioz si no p^o alio
mo determinari dic i hmoi posse vt sortibz. Tho. p totu.
ii. q. xvi. Ad sorte etia pnter vulgaris purgatio. i.
p iudiciu ferri cadēs vl aq bullēns. vñ phibet. ii. q. ii.
p^olulisti. Tho. Gratian^o. xxi. q. j. Dis ita. dic in veteri
testamēto fuisse pmissas sortes. s^o tpe grē tanqz pfectiois
sta^o phibitas ne sub hac specie diuinarois boies alium
ad cultu idolatrie trāsiret. De sorte machie dic dionys^o
q fuit qda radi^o celu^o imill^o sup machia ad ipi^o electioz

De obseruatiā q est .§. x.

aliu gen^o supstiois. z p d^o arre notoria i q fiut qda scia
nia z orōes cu qbusda obfuaris vanis ad acqrendum
sciam. d qua dic Tho. ii. q. xvi. q est illiata z ineffi
cac. Rō qre est illicita est. qz vrit qbusda ad sciam acq
renda q no hnt fm se p^ore causandi sciam. sic in speci
one qrundā figuraz z platiōe qrundā ignotoz yboz et
alijs hmoi. Et iō hmoi ars no vrit his vt causis. sed vt
signis no aut vt signis diuic^o institut^o sic sut sacramen
talia signa. vñ relinqt q sint supuacua signaz p p^oeqns
pnterit^o ad pacta cu demoitb. q vt alie nugatorie artes
notie supstiois repudiade sut fm Aug. xxi. q. illd. et
est mortale. Est etia inefficaz ad acqrendu sciam. z ratio
est qz p hmoi arte no attendat acqficio scie p modū hu
iustudi^o naturalē. s^o adiuuēdo vl addiscēdo. p^onis est
q iste effect^o expectet vl a deo vl a diabolo. no a dō pot
dici q expectet. qz z si aliqbz de^o dederit sciam z sapiam
p infusioez vt salomoni z aplis. no h fac cu certa obser
uatiōe. nec quibuscuqz s^o diuidit singulis prout vult. j.
Solin xii. Si expectat a diabolo acqficio scie p hmoi
arte. tūc cu acqficio scie fiat p illuminationē intellectus z
ad demonē no pnterit^o intellectū illuminare. sequit q nū
q aliqz p demōes sciam acqfuit. Qd etia videt di
cere porphiri^o vt refert Aug. de ciui. dei. Pnt tū demo
nes homibz loqntes ex^omere aliqua scientiaz documē
ta. sed hoc non querit p artem notoriam.

De obseruatiā per .§. xi.

incatatiōes. z aliq fiut ad causandū sanitatē. Circa qd
dicat Tho. ii. q. xvi. q in his q fiut ad aliqz effectus
inducēdos p^osiderandū est si ista hnt vl purant habere

In sortibz
bus ē pec
catū quod
druplr.

Arre noto
ria est illi
cita.

Incātatio
nes p sa
nitare sū
illicite

Ca. I. De superstitione

virtute naturalē ad pducendū illos effect⁹ et tūc nō erit
superstitiosū nec illicitū vti talib⁹ causis puta si q̄s tene/
at sup se ipse p restrictiōe sanguis et hmoi. Si autē
nō videat q̄ illa possint naturalit illos effect⁹ causare. s;
p aduiciōne aliq̄z charactēz vlt noim ignotoz vlt alie⁹
vane obfuarie expectat ille effect⁹ erit superstitiosū et illicitū.
Un Aug. dic. Ad gen⁹ superstitiōis p̄tinent oīa reme/
dia q̄ medicorū disciplina p̄denat siue incantatiōib⁹ siue i/
quibuscūq̄ voc⁹ q̄s characteres vocat. xxvj. q. ij. illud.
Et nota qd̄ dic̄ Tho. q̄ hoīes i hmoi obfuarōib⁹ aliqd̄
veri expri sunt a casu fuit. S; postmodū cū hoīes hmoi
obfuarōis aim implicat. mltā p hmoi obfuarōes eue/
niūt p deceptionē diaboli vt his obfuarōis iplicatiō/
riofiores fiat. et sic mltip̄ illa q̄nt. fm Augu. xxvj. q. v.
Nec miz. Et sūt reliq̄e paganorū. Quāvis ḡ efficaciam
haberēt nō tñ h facē. q̄ op̄e demonū sūt. xxvj. q. ij. illud.
Colligere tñ medicinalē herbā cū simbolo vlt orōne vo/
minica ex deuorōe sine alia superstitiōe. et ea vti nō repro/
bat. xxvj. q. v. Nō liceat fm Ray. De incantatiōib⁹ dic̄
Guil. q̄ si nil superstitiosū dicūt vlt docēt vlt faciūt. s; tñ
vtunt licit⁹ p̄bō et adiuratiōib⁹. sic p passionē et crucem
xp̄i. et hmoi. nō credo q̄ peccēt mortali nisi fecerint bec
post phibitiōē ecclie cis factā. S; credo q̄ sūt phiben/
di vti et mlieres a talib⁹. q̄ mltā iutilia solēt admisceri
et superstitiosa. nisi forte sit sacerdos vlt religiosus et discre/
tus. aut etiā laic⁹ excellēt⁹ vire. q̄ fusa orōne licita sup in/
firmū manū iponat. S; si exp̄lo eoz timeat q̄ aliq̄ su/
perstitiosū carniatiōis sibi sumat abusu. forte etiā debet
rēt a talib⁹ abstinere. iuxta illd̄ ab omni specie mala ab/
stinete vos. extra de vi. et ho. de. Cum ab omni.

De incantatiōib⁹. §. XII.

serpētū vlt alioz aīaliū. dic̄ Tho. q̄ si habeat respect⁹ p̄/
cise ad sba sacra et p̄tē diuinā nō erit illicitū si nō imi/
scēt cū sba sacra aliq̄ vane obfuarōes. q̄ tūc illicitū.
Et nota q̄ bi q̄ vtunt hmoi incantatiōib⁹ vlt breuib⁹
superstitio. et si forte excusent a mortali. cū ista faciūt sim/
pliciter putando fore licita. cū ibi non apparet manifeste
iucatio demonū vlt pactio cum demoe. vlt adoratio
creature. nec audiēt cē phibita. Tñ illi q̄ audiēt hmoi
esse licita et phibita a p̄dicatoib⁹ vlt p̄fessorib⁹. vlt a di/
scret⁹ psonis et eis vtunt. nō videt q̄ possint excusari a
mortali. cū sint i reuerētiā diui cult⁹ et faciāt scienter. ar.
viij. dist. ij. q̄. Et idē de p̄sulētib⁹ et p̄mittētib⁹ q̄z inter
est phibere. ij. q. j. Notū. Quedā alie incantatiōes sūt ad
nocumētū hoim. vt q̄ aliq̄s paulatī p̄sumat. vlt q̄ non
possit cogitare p̄tē et hmoi. Et he incantatiōes dicunt
maleficia. et dic̄ Aug. q̄ turbāt mētes hoim mlt⁹ p̄fidēz
tū i do. et sine veneni haustu violētia carnis interimūt
xxvj. q. v. Nec miz. Dicunt etiā bi p̄tē hoīes malef/
cijs suis i bestias. nō tñ rei p̄tate h vlt ludificatiōe des/
monū vt faciāt hoīes bestias videri. vlt fictiōe poetica
hec referūt. Tales aut mortales gūssimū fm leges mor/
te puniunt fm canones debet eis negari communio ac
etiā cū de parrochijs et alijs modis puniri. fm Ray.

De obseruatiā cir. §. XIII

ca breuia et adiuratiōes dic̄ Tho. ij. q. xvj. esse cauēdū
q̄ nō repiat i eis aliqd̄ hor⁹. P̄tō vt non sit ibi aliqd̄
p̄tēs ad iucationē demonū q̄ sic esset superstitiosum.
Secdo vt nō p̄tineat noīa ignota. ne sub illi aliqd̄ la/
teat illicitū. Tertio ne aliqd̄ falsitat⁹ p̄tineat q̄ sic ei⁹
effect⁹ nō posset expectari a deo q̄ nō est testis falsitatis.
Quarto cauendū ne cū sba sacra p̄tineant aliq̄ vlt
na pura characteres ne p̄tē hmoi signa p̄ter signū crucis.
Quinto vt spes nō ponat i mō scribēdi aut ligādi pu/
ta q̄ scribat i charta p̄ginea. vlt i ortu sol. vlt dū legitur

euāgelii. vlt q̄ op̄ter ligari cū cor filis vlt appetēdi p̄ vlt
ginē hoīem vlt q̄ nulls debet vidē. et hmoi vanitati q̄
ad di reuerētiā nō p̄tinet. q̄ illicita eēnt superstitiosa. ar.
xxvj. q. v. nō licet. et q. ij. c. illd̄. vbi dic̄ Aug. q̄ ad super/
stitiōē p̄tinet oēs ligature et remedia q̄ medicorū discipli/
na p̄denat. i q̄buscūq̄ reb⁹ suspēdis atq̄ ligadis. Dic̄
etiā Guil. q̄ illa breuia q̄ p̄tinet hmoi. Si q̄s portauit
rēt nō p̄bit i igne vlt aq̄. non mouet morte subitanea.
vlt p̄tēt tale bonū talia sūt reprobanda nō portanda. Et
peccāt faciētes et vtētes. et p̄sulētes et videntes. nisi forte
fuerit adeo simplices q̄ igratia debeat eos excusare cū in
hmoi nō fuerit edocti. Et d̄ bis itelligo dictū Greg. xxvj
q. v. Si q̄s ariolos aut icaratores obfuarerit aut phila/
terijs vsus fuerit anathema sit. philteria dicūt scedu/
le. De portanti b̄ at r̄liq̄as ad collū dic̄ Tho. vbi. s. q̄ si
h sit ex reuerētia di et scōz i q̄b⁹ hnt fiduciā nō ad iucta
aliq̄ vanitate licitū ē d̄ se. S; si addat aliq̄ obfuarie vt
q̄ val eaz d̄z cē. triaglarē et hmoi superstitiosū erit et malū

De obseruatiā tē. §. XIII

poz vlt diez. Nota q̄ si obfuarerit p̄s vlt dies ad aliqd̄
faciēdū vlt dimittēdū ex cā naturali. puta cauet q̄s sibi
a sūptōe medicīne vlt minurōe i sine lunari arboris etiā
icidit vlt plātar fm dispositionē lune q̄ mltū opat i ista
inferiora nō est superstitiosū nec illicitū. S; si non mouet
aliq̄ cā naturali s; falsa opinioe q̄ purat aliq̄s dies for/
tunatos et alios ifortunatos superstitiosū est et frivolu. vt
si q̄s vlt herb⁹ colleat i mane ascētiōis vel balneat se in
nocte natiuitat⁹. b. Job. bap. vlt i. Kls nō vult aliqd̄ da/
re vlt hmoi. oīa sūt vana. Un Aug. xxvj. q. vij. sic ait. Nō
obfuerit dies q̄ dicūt egiptiaci aut Kls ianuarij i q̄bus
cantilene q̄dā comelatiōes et adiuicē dona donant q̄ in
p̄ncipio anni boni fati augurio aut aliq̄s mēses. aut ep̄a
aut dies aut ānos aut lune solisq̄ cursū. q̄ qui has aut
quascūq̄ diuiniatōes aut fata aut auguria obfuar. aut
attēdit. aut p̄tēt obfuarib⁹ iutilr et sine cā mag⁹ ad sui
dānationē q̄ salutē redit. Un apla. Dies obfuar⁹ et mē/
ses et ānos timeo ne forte sine cā laboraueri i vob. Gal.
tiij. Nota fm Mico. d̄ ly. dicūt dies egiptiaci vlt q̄ il dies egi/
lis dieb⁹ fuit p̄uilla egipt⁹ et plagata. vlt q̄ egiptij p̄ in priaci.
necit tales dies cauēdos tanq̄ i faustos. De iuncti/
gatiōe rez p̄ditaz p̄ i spectōz astrolabij q̄ uis aliq̄s di/
cat licitū si fiat absq̄ superstitiōe. tñ Hosti. Guil. et Hoff.
dicūt simplr p̄m. s. q̄ nunq̄ ē illicitū. ex co. Ex ruz.

De quibusdā alijs. §. XV.

superstitiōib⁹ et p̄ d̄ mlierib⁹ credētib⁹ se cū diana vlt be/
rodiade nocturnis hor⁹ eq̄tare vel se in alias creaturas rib⁹ deno/
trāformari. vt d̄ d̄ bis q̄ vulgarit dicunt strige vlt ia cre eq̄tan/
nuarice. Dic̄ p̄siliū adl. q̄ bec sūt illusiōe diabolica Sa rib⁹.
thanas enī diūsas formas et silitudies creaturaz repre/
sentat fantasie dormiēt⁹ q̄ hmoi secat. et sic illudic vt vi/
deat. illi esse i corpe vigilāt⁹ qd̄ est in spū. i. fantasia dor/
miēt⁹. xxvj. q. v. ep̄i. vbi i sine. c. d̄. Qui credit vlt assent
posse fieri aliquā creaturā aut i mcl⁹ deteriusue imura/
ri aut trāformari i aliā specie vlt silitudinē q̄ a do crea/
toze ifidel⁹ ē. Et dic̄ glo. Guil. b̄ vez ē postq̄ audiuit q̄s
sup hmoi p̄tāt et credit bec et q̄ p̄taciā assuerit tūc
est mortale. Nota d̄ fascinatōe puuloz dic̄ Pe. de carā. Fascina
sup eplas pauli. q̄ fascinare dupl̄ itelligit. Uno mō p̄ tio puulo
ludificare cū. s. arte magica nō videt res q̄ est an oculos.
Alio mō malo oculo alie⁹ spici. et ide ledi. Sūt ei aliq̄ q̄
hnt oculos vtētes q̄ respiciētes puulos teneros ledit ita
vt abū et stomacho ejiāt et nauēā patiāt. Et h fm na/
tura possibile ē. Alia enī vehemētē affecta imutat oculo/
lū. oculos imutat⁹ imutat aerē. aer aut imutat tenerē carnē
pucri et sic ledit vt abū euomat. p̄mum i faciēte mortale
(KK 3

De carni
natiōib⁹

De breui
bus et ad
iuratiōib⁹

Titulus Duodecimus

Qui idu-
unt altare
lugubri-
bus

est in patere nullū. scdm in agente pcr̃m nō est ex q̃ na-
turali est nisi studiose fieret ad nocedū. Nō tñ faciēda
est aliq̃ incārario ṽl sup̃stitio ad h̃ remouēdū. vt faciūt
mīeres 2 frequēter. De ill̃ p̃o clerico q̃ altaria induunt
lugubribz vestibz ṽl p̃ueta lumīaria exiguūt 2 h̃mōi.
si faciāt h̃ ad imp̃cādū alicui malū p̃pter p̃uatu odium
mortali peccāt. Et s̃l̃r si dicūt ṽl dicē faciūt missaz d̃ re
quē p̃ plona vīa vt mortuaz. S̃z si fiāt ad h̃uiliatōnez
p̃uā dicta. s̃ vestire altaria vestibz lugubribz ṽl etiā ex-
posuere nō est p̃hibitū. xxvj. q. v. q̃cūq̃. De sacrificiibz dō
nūmoz. s̃ māmōna vt diuites fiāt. Et d̃ faciētibz for-
mā gīa cū aq̃ baptisimi ṽl oleo sc̃ro ṽl crismate dic̃ Guil. q̃
talīa sūt enormia p̃pter idolatriā 2 p̃ enormē sup̃stitutionē
nō tñ p̃cise dicēdū est eis q̃ als nō sūt eis salus si penire
ant. s̃z absolūdū sūt. Est tñ h̃ casus ep̃al 2 fm̃ q̃sdā in-
currūt irregularitas etiā si occultū sūt. Et idē videt̃ dicen-
dū de illis q̃ tradūt se diabolo ṽl ex desperatōe ṽl vt ali-
quid obtineāt ab eo etiā si infirm̃ facerēt. sic legit̃ d̃ qui
busdā. De imaginibz astronomicis dic̃ Tho. vbi. s̃. q̃ nō
h̃nt effectū a corpibz celestibz sed a diabolo q̃ necesse est
ibi scribi q̃sdā characteres q̃ naturalr̃ ad nihil opant̃.

Capitulum ij. de triplici infidelitate.

Infidelitas
capit du-
pliciter

De infidelitate nunc

agēdū. Qd̃ infidelitas sit pcr̃m sic pbat̃. q̃a
p̃turi p̃turi viciū. s̃z fides est p̃turi. g̃ infideli-
tas est viciū q̃ ei p̃turi. S̃z p̃ h̃ declaratōe. dic̃ b. Tho.
ij. q. x. q̃ infidelitas pōt accipi dupl̃r. Uno modo fm̃
pura negationē. vt. s̃. dicat̃ infidel̃ solū ex h̃ q̃ nō habet
fidē. Et fm̃ h̃ infidelitas nō h̃z rōnē p̃cī. sic i ill̃ q̃ nil audī
crūt d̃ fide. s̃z mag̃ h̃z rōnē pene q̃. s̃. tal̃ īgrātia diuoz
ex p̃cō fm̃ p̃cī p̃secuta est. Qui aut̃ sic sūt infideles
dānant quidē fm̃ illd̃. Qui nō crediderūt p̃dēnq̃būt
Mar. vl. dānant aut̃ tales p̃pter aliā p̃cā q̃ sūt fide re-
mitti nō p̃nt. nō aut̃ dānant p̃pter pcr̃m infidelitatis. Vñ
Aug. tractās illd̃ qd̃ ait x̃ps. Si nō venissem 2 locut̃
eis nō fuisset. pcr̃m nō haberēt. dic̃ q̃ loq̃t̃ d̃ p̃cō quo
nō crediderūt x̃pm. s̃ infidelitatis. Tñ vt dicūt docto. pie
credēdū ē q̃ si q̃s i loco eēt vbi nil audis̃z ṽl audire pos-
set d̃ fide si fm̃ rōnē naturalē viueret 2 nō īplicaret se ali-
is vicijs. de^o cū nō desereret s̃z aliq̃ mō cū illumināret per
se ṽl p̃ aliq̃uē ad credēdū. Sui enī vult de^o miset̃. 2 quē
vult idurāt. Nō g̃ iuiti sūt saluādi s̃z volētes. sic h̃o pro
p̃ij arbitrij volūtate serpētī obediētes p̃turi. ita vocāte
se gr̃a dī q̃sq̃ p̃prie mēt̃ p̃uōde saluāt. dist. xlv. de iudeis.

Secūdo mō accipi pōt infidelitas fm̃ p̃turi ad fidem
q̃. s̃. aliq̃s repug̃t auditui fidei vel p̃turi eā fm̃ illud.
Esa. liij. Dñe q̃s credit auditui ñro. Et i h̃ p̃prie p̃fict̃ rō
infidelitatis. 2 fm̃ h̃ est infidelitas speciale pcr̃m. Nec ē
p̃tra h̃ qd̃ dic̃ Damasc. q̃ pcr̃m ē 2 naturā. cū h̃re fides
nō sit i natura hūana. q̃ sup̃ rōnē est p̃ dī infusione. q̃a
q̃uis h̃ sit tñ vt idē Tho. dic̃ i natura hūana est vt nō
repugnet diuīno instictui 2 exterioris vītatai p̃dicatōi.
Sic enī infidelitas est 2 naturā. Qñ aut̃ infidelitas ex
p̃cō sup̃bie. Et sup̃bia enī p̃cedit q̃ h̃o nō vult sub̃i-
re intellectū suū reglīs fidei 2 sano intellectui patz. Pos-
set etiā dici q̃ sic p̃turi theologicē nō reducūt ad car-
dinales. s̃z sūt p̃ores eis. Ita 2 vicia opposita p̃turi
theologicē nō reducunt ad vicia capitalia sic opposita
vicia cardinalibz p̃turi. b. Tho. vbi. s̃. Est aut̃ h̃ vici-
um i intellectu. sic in p̃rio subiecto. i volūtate h̃o sic i p̃-
motiuo. s̃. ad dissentiedū ab his q̃ sūt fidei. Est at̃ triplex
infidelitas. s̃. paganor̃. iudeor̃ 2 hereticor̃. Et pagani
neutrū testm̃ recipiūt nisi q̃ samaritani tñ q̃nq̃ libros
moysi. Saraceni aliq̃s ceremonias legi. Iudei ver̃ testa-
mentū q̃ntū ad corticē. Heretici vtrūq̃ testm̃ cōiter reci-
piūt s̃z false exponūt. Itē nota fm̃ Tho. ibidē q̃ q̃uis

opa infidelitū q̃ sūt de genere bonor̃ vt ieiunia. elemosy. Que opa
ne. 2 h̃mōi. nō sūt eis meritoria p̃pter infidelitātē que est infidelit̃
grauissimū p̃cōz. tñ q̃ pcr̃m nō corrūpit totū bonum sine p̃cā
nature. s̃z remanet i eis lumē naturale. iō nō oīs act̃ eor̃
est morale pcr̃m. s̃z act̃ p̃cedēs ex ip̃a infidelitate ṽl rela-
tus ad ip̃am etiā si sit d̃ genere bonor̃. puta saraceni iei-
iunāt vt fuit legē Machometi d̃ ieiunio mandātē.
Iudei celebrāt suas festiuitates 2 h̃mōi. i his est morale.
Et d̃ his intelligit̃ illd̃ dictū Augu. Dis infidelit̃ vira
pcr̃m est. xxvij. q. j. s̃. Sed ieiunādo ob castitatē ser-
uādā 2 alia faciēdo ex dicramie rōis natural̃ nō peccat
dicēdo ṽbū oīosū ex se nō nisi veniat̃ peccat. Item Dubitare
nota q̃ dubitare de aliq̃ eor̃ q̃ sūt fidei ex deliberatōe
rōis. q̃. s̃. vult dubitare nō mag̃ declinās ad vñā p̃rem
q̃ ad alterā qd̃ est p̃prie dubitare est pcr̃m morale. q̃ i
fidelitas. ex d̃ heretici. c. j. Dubi^o i fide infidel̃ est. sec^o si ali-
qñ vacillaret. circa ea q̃ sūt fidei p̃ modū tentatōis 2 cū
displicētia rōis. q̃ tūc veniale ṽl nullū pcr̃m est. Et s̃l̃r
si q̃s crederet q̃ q̃libet i sua fide vt iudei. saraceni 2 h̃u-
iismodi saluaret̃. dūmodo fuaret legē suā 2 viueret fm̃
rationē naturalē. h̃ enī est dubitare de fide sua imo non
credere x̃po dicēti. Mara. vlti. Qui crediderit 2 bapti-
satus fuerit saluus erit. Qui vero nō crediderit p̃dem
nabit̃. Nō enī quis saluari pōt nisi in fide catholice. cē
desie. xxvij. q. j. Quia ex sola.

Ad fidē suscipiendā .s. i.

nullus iude^o vel gētilis debet cogi. ratio est fm̃. b. Tho. vbi
supra. q̃ credere est volūtatis. Vñ dicat̃ distin. xlv. Jude^o an
sit cogēd^o ad fidem.
De iudeis p̃cepit sc̃ra sinodus nemī vim inferre ad cre-
dēdū. Qui enī vult miserē de^o. 2 quē vult indurāt. Nō
ergo inuiti sūt saluādi sed volentes vt integra sit forma
iusticie. sicut h̃o p̃prij arbitrij volūtate serpētī obediens
p̃turi. ita vocāte se gr̃a dei quīq̃ credēdo p̃prie mentis
p̃uōde saluāt. distin. xlv. de iudeis. Sed suscipiēti etiā
metu tormētōz 2 mort̃ cogēdus est retinere. vt dicto. c.
De iudeis. Et qui redeūt ad iudaismū etiāz si infantes
fuerint baptisari vel metu mortis ad baptismū addu-
ci debet. p̃cedi p̃tra eos sicut p̃tra hereticos. Et s̃l̃r con-
tra talīū fautores. extra de heretici. p̃tra xp̃ianos libro. vj.
Si qui tñ infideles cogent̃ absoluta coactōe 2 p̃ vio-
lentia nō suscipiēt sacramentū. vnde nec essent cogēdi
ad retinendū ex quo nō susceperūt. secus de coactōe con-
ditionali vt dictū est. Debent vero iudei 2 alij infideles
adduci fidei rationibz p̃suasionibz 2 autoritatibz osten-
dendo ex eor̃ libris eor̃ errorē 2 dulcibz modis. vt dicto
Sieg. distin. xlv. Qui sincera. Possunt etiam ad fidem
adduci fm̃ Guil. p̃missis 2 muneribus nō quidē fa-
ctis pro fide suscipiēda. quia hoc esset simonia. sed ad ca-
prandū beniuolentiā. et excludendū ab eis timorem in-
opie 2 huiusmodi. j. q. ij. q̃. pio. Possunt etiā adduci ad
fidem fm̃ Ray. p̃ grauīorē exactionē pensionū ab eis. in
p̃ncipio tñ locatōis nō post. xxij. q. iij. debet. Itē nō
ta q̃ possessiones 2 alia bona mobilia 2 imobilia iudeor̃
rum vel alior̃ infidelitū ad fidē p̃uersor̃ nō debent au-
ferri ab eis. nisi sint vsuraria. vel de vsuris empta obno-
xia restitutiōi. c. co. de iudeis. Usuraria aut̃ eor̃ debet
restitui eis a quibz extorite sunt vsure. vel eor̃ hereditibz.
Qd̃ si nō inueniunt poterūt ipsis ad fidem p̃uersis per
ep̃m tanq̃ paupibz dispēsari. Ray. 2 hoc in totū vel in
partē fm̃ quantitātē ip̃sor̃ bonor̃ 2 qualitātē p̃uersor̃
plus vel min^o indigentū. extra de vsuris. cū tu. Si aut̃
inuitis parētibz tales baptisati essent. videt̃ q̃ sint cogēdi
ad seruandū fidē receptā in baptismō. Guil. etiā
dicit q̃ nō licet nutricibz occulte baptisare puulos iude-
orum. sed si in articulo mortis hoc facerent credit̃ q̃ nō
peccarent zē.

Jude^o an
sit cogēd^o
ad fidem.

Adduci
debet in-
dei ad fidem.

Iudeis co-
uersis de-
bet auferri
illa.

De disputado de fi. §.II.

de cu infidelibz dicit Tho. sc. se. q. r. q. in hmoi disputat
tione sunt duo pñsiderado. Unu ex pre disputatis. qz si
disputat tanqz de fide dubi volēs expm p rōne z veri
tate: tūc peccat pculbio tanqz infidel. Si aut disputat
ad pñsurandū errores vñ cā exerciciū laudabile ē. Aliud ē
pñsiderandū ex pre audierit. qz aut sunt instructi i fide
et firmi. z tūc nullū piclū ē disputare corā eis. Aut sūt
simplices z i fide tñcubātes. z tūc distinguēdū ē: qz si sol
licitant ab infidelibz nīcētibz in eis fide corrūpe. tūc ne
cesse est publice disputare. dūmō inueniatur aliq ad h
idonei. p hoc enī simplices in fide firmabunt. z tollerur
in fidelibz decipiēdi facultas. Si pñ nō sunt sollicitati
tunc piculosus est corā eis disputare de fide. qz fides. i.
simpliciū ex h reddidit firmior qz nihil aduersus audierit.
Et iō nō expedit eis vt audiat pba infidelū disputatū
tūc fidei. Nec tho. Et sic intelligendū est illud Sela
ij. xxiij. q. iij. cū quibz. Ubi dicit. Canonū mīgrīs atqz cu
stodibz nris nullū pba ē inire certamē cū hoibz pñtio
nis aliene. Ubi glo. cū hereticis nō est disputandū nec cū
aliq de fide. C. de sū. tri. l. Nemo. S; ad h pñ disputati
cū eis vt puincant. nō vt in dubiū reuocēt fidē nostrā
Prohibent aut omīs laici disputare de fide occulte vel
publice. ex de hereti. Quicūqz. li. vi.

De conuersatōe fide. §.III.

lium cū infidelibz quō sit phibitū. No. pñ qz cū heret
icis phibita est etiā locutio fidelibz. z h qz excoīcati sūt
ex d heret. excoīcati. z. xi. q. iij. cū excoīcato. S; cū alijs
infidelibz vt iudeis z saracenis nō est phibita locutio.
s; nimia familiaritas z pñsatio. An. xx. viij. q. i. d. Vñ
deinceps clerici sine laici iudeoy pñiuita vident: nec eos
quis qz ad pñiuitū expiat. qz cū apd xpianos cōibz a
bis nō vñt. indignū atz sacrilegiū ē eoz cibos a chri
stianis sumi. cū ea q aplo pñmittē nos sumim⁹ ab ill
iudicent immūda. ac si inferiores inapiāt cē xpiani qz
iudei: si vtamur cibis eoz z ipsi nros pñnant. Et dicit
ibi glo. qz idē est de gentilibz vt saracenis. qz i ipi hodie
iā cibos discernūt. Is enī nō pñneat verb edicti. vt. xi. q.
iij. Ad mēsam. pñnent tñ in alijs. ff. de pe. heret. l. Item
veni. Ita sic. ij. q. i. multi. Et assigē ibi glo. rōem qre nō
est phibitū loq cū iudeis. z est phibitū comedere cū eis
qz scz maior familiaritas est i cibo sumendo qz in collo
qndo. Et facit qz dicit inf epulas. xxiij. q. iij. Unus
quisqz. Tho. aut. sc. se. q. r. dicit. qz illi q sunt firmi in fide
ira q ex pñsatiōe cū infidelibz nō timent de eoz sbueriōe
sed sperari pñt ex h infidelū pñsatio: nō sunt phibēdi cū
illis cōmunicare. Sed infirmi de qbz timeri pñt probi
bendi sunt extra casum necessitatis ne cum illis conuer
sentur Tho. Sed et firmi etiam caute debent illd age
re ne infirmos scandalizent. xij. q. i. Molo.

Pueri iudeoy et §.III.

alioz infidelū nō sūt baptisādi inuit⁹ pñtibz fm tho.
sc. se. q. r. ar. vlt. qd pbat triplici rōe. Pñia ē pñ piculum
fidei. Si enī pueri nōdū vsuz rōis hñtes fidē susceperint
cū postmodū ad pñectā eratē puenirēt possent defecali a
pñtibz iduci vt relinqrēt qd iqrātes suscepant. qd ver
geret in fidei detrimētū. Secda rō est qz h repugēt iusti
cie naturali. fili⁹ enī naturalē ē aliqd pris. z pmo qd dēz
pñtibz nō distiguit fm corp⁹ qz diu in vfo mris pñi
nēt. Postqz hō ex vtero mris egredit anteqz vsum libe
ri arbitrij hēat pñnef sub cura pñtibz. sic sub qdā vte
ro spūali. Quādiu enī puer nō hz vsum rōis nō differt
ab aīali irrōnabili. Un sic bos z equ⁹ z hmoi ē aliq vt
vñt co cū voluerit fm ius ciuile sic pñtio instro. ita de

ipre nālī est qz filius anteqz hēat vsuz rōis sit sub cura
pñtis. Un pñ iusticiā nālem esset si puer anteqz hābēat
vsuz rōis a cura pñtibz subtrahat. vel eis inuitis de
eo aliqd ordinet. S; postqz incipit hēre vsuz liberi arbit
rij: iā etiā incipit cē su⁹. et pñ qñtū ad ea q sunt iur⁹ na
tural vel diuini sibi pñ puidere. Et tūc pñ induci ad fī
dē: nō coactōe s; pñsuasiōe: z pñ inuit⁹ pñtibz baptisari.

Tertia rō est pñsuetudo ecclie qz hz maximā auctē. vñ
et sp emulāda. i. imitāda: qz inducta esse credēda ē ex pñ
ctis rōibz assigētis. Tāta enī ē auctoritas ecclie vt ab ip
sa doctna doctoy hēat auctoritatē. Un magistādū ē au
ctoritati ecclie qz doctrie cuiuscūqz doc. Greg. Aug. Nie
ro. z alioz. Vñs at ecclie qz ad auctoritatē ei⁹ pñnet h nū
qz hñt qz filij iudeoy inuit⁹ pñtibz baptisarent. qz ut
fuerint retrōact⁹ pñtibz mlti pñcipes catholici z potētis
simi vt Cōstātin⁹ z theodōs⁹ qbz familiars fuerit san
ctissimi epī vt Siluester cōstātin⁹. Ambrosi⁹ theodōsio
qui i nullo mō pñremisissent h ab eis pñpetrare si vidisset
h cē pñonū rōni. Et iō piculosum vidē p hāc assertiōem
de nouo introducē pñsuetudinē in ecclia hacten⁹ obf
uatā. qz iudeoy pueri inuit⁹ pñtibz baptisent. et quia
hñ sunt faciēda mala vt eueniēt bona fm apłz ad Ro.
iij. Facere autē iurā alteri ē malū. sit at iurura pñtibz
vt eis inuit⁹ eoz pueri q sūt sub eoz cura baptisēt. z iō
nō dē h fieri etiā ppter bonū seqndū vt liberent a piclo
mon⁹ scēne: rūpñt enī ordo iur⁹ nālīs. S; nec pñicatoribz
bus vel pñat⁹ cōmittit cura talis. s; pñtibz q hñt eis p
uide de sacris salutarijs hēant vsuz rōis. Un d pñes
etis aīquoy dē qz sunt saluari i fide pñtibz. z iō nō imi
net aliqd piclū ipis pñat⁹ z pñicatoribz si patiātur illo
rū puuli detrimētū salut⁹ pñt subtrahēdoz sacroz: s; parē
tibz eoz qz h nō pcurāt. Idē tho. Guil. dicit qz nō licz nu
tricijs iudeoy puuloz inuit⁹ pñtibz baptisare eos: s; si
in articulo mort⁹ h facerēt. credit qz si peccaret. Et his at
que dicit Tho. z pñcipue in pma rōe videt fati clare elici
qz quis baptisari tales. s. nō debeāt inuit⁹ pñtibz. tñ si
pñti fiat recipiūt vere baptisimū: qd mibi placz. qz quis
pñtibz de pa. in. uij. teneat pñti. vñ in. iij. pñ. et. de baptis
mo. Qui at suscepint fidē seu baptisimū ex infidelibz
sepandi sunt a pñtibz. z sic itelligit glo. ibi. z bñ illud. c.
Iudeoy filios vñ filias ne pñtibz vltra inuoluāt erroribz
ab eoz pñortio decernim⁹ separi. xxiij. q. i. Ubi glo. per
baptisimū enī soluit ius patrie pñtis. nec tñ puabunt
illi pñna successione. ex de iude. c. Judei.

Caplm. iij. de infidelitate iudeoy z rñtibz alioz infide
lium. z de participatione cum eis: et de exactionibz in
eos et de seruientibus eis.

Prohibet habitatio

cū iudeis z balneario. An. xx. viij. q. i. dicit.
Null⁹ eoz qz in sacro ordie sunt aut laic⁹ azi
ma eoz māducat aut cū eis habitet. aut aliqz eoz in i
firmitatibz suis vocet: aut me. iā ab eis pñpiat. aut
se cū eis i balneo lauet. Si dñs h fecerit fati clare elici
nat. si laic⁹: excoīcet. Et dicit ibi glo. nisi sit missus ad pñ
dicandū eis. ex de iude. qz sit laudabile. Dñt aut puniri
pñrafaciētes mō pñdicto fm Ray. Si postqz fuerint ad
moniti se nō abstinēt ab hmoi. Guil. tñ dicit qz in neces
sitate pñt emi z comedi azima iudeoy. Idē vidē sentire
Hugo de medicinalibz in casu necitāt: cū scz alijs non
inuenit sufficētes medic⁹. Docti. etiā dicit qz xpiani nō de
bent cē vt assidui intra domū iudei. nec tanqz famuli.
aut nutres aut obstetrices. als si ipsi xpiani nolūt disce
dere: debent excoīmunicari. ex de iud. c. Judei. S; extra
domū possunt eis scrutia facere: et pñt esse coloni co
rum. extra eo. Multoz. Mota etiam fm hostiensē qz
possent christiani iudeos hñt i seruos z emere. extra co.

Loqui cū
heretic. p
bibetur.

Comeder
cū iudeis
phibetur

Balneari
cū iudeis
phibetur.

Titulus Duodecimus

et si iudeos: nō tamen dñt cum eis morari: ita q̄ hēant eos tanq̄ familiares. Iudei enī vt dīc Jo. an. sunt diffi-
ciliores ad p̄tendū z penitētiōes als p̄mptiores ad
subitendū q̄ gētilēs. Si aut̄ voluerint fieri xp̄iani siue
iudei siue gētilēs nō potēnt dñi eoz p̄hibere. x. q. ij. Que
sunt. In fm Ray. z Tho. p̄ baptisimū nō liberant a fuit
tute: s̄ remanēt serui. q̄ fuit etiā introducta est de iure
diuīo. ar. di. p̄p̄. s̄p̄ro. Et p̄ iulgentiū. di. i. Iulgentiū Et
p̄ ius canonicū approbata. xij. q. ij. Ecclesiā. fm Hosti. et
Hoff. Et addit Ray. q̄ vbi de bōa p̄suetudine nō solēt
xp̄iani esse serui p̄sultendū est dñō q̄ in remissione p̄cō
rū suoz manumittat. vlt̄ saltem pecunia mendicaria vel
seruitio ad t̄pus p̄stīto se redimat. xij. q. ij. Cū redēproz.
S̄ q̄ b̄ p̄sultū est z p̄iū. si quis p̄iū faciat. s̄ retinendo
talem puerum ad fidē in seruitutē vel etiā alteri ven-
dendo nō credo q̄ peccet. q̄ qd nō est p̄hibitū intelligi
tur cē p̄cessum. arg. xij. q. ij. Ebron. s̄ sequenti. in fi. Sed
hoc nō repit̄ p̄hibetū. Docet̄ aſserit dñs Johāns
nes do. in libro qui dī Lucula noctis.

Quibus iudei sunt §. I.

prohibendi inter xp̄ianos p̄santes. P̄iō fm Ray. ne
hēant aliq̄ officia publica ne occasione hēant sentiendi
in eos. vt dīc. lūij. Nulla. z x. vj. q. uij. Cōstituit. O. si
iudei talia offi. suscepit d̄ ei denegari xp̄ianoz cōiō do
nec quicqd̄ accepit ex tali officio p̄p̄udentiā dyocesanī
puerant in vsus paup̄ez. z ip̄e officiū dimittat. Item
nullus fidelis p̄r aliqd̄ p̄gregariōi iudeoz vlt̄ iudeo vlt̄
pagano in testimo relinq̄re. z si fecerit etiā post mortē
iudicat anathema. vt. xxiij. q. ij. sane. Et intelligēdū v̄r
nisi legaret ad subueniēdū magne necessitati. Item nō
dñt p̄mitti iudei nouas erigere synagogas. s̄ veteres re-
ficere dūmō ampliores vel p̄ciosiores nō faciant solito.
Et ritus z solēnitates suas sunt p̄mittēdi facere. ex. co.
p̄sultit. Itē in dieb̄ lamēdarōis z dñice passiōis nō
dñt in publicū p̄dire. ex. co. In nōnullis. Qd̄ etiā i die
parasceues nō dñt h̄re hostias vlt̄ fenestras apertas. ex.
co. Quia sup̄ his. Itē cogēdi sunt tales h̄itū deferre p̄ti
nue q̄ ab alijs māifeste distigant. ex. co. In nōnullis.
Itē cogēdi sunt ad decimas p̄diales p̄soluendas. ex. de
Deci. De terris. Itē cogēdi sunt xp̄ianos testes recipē
se. s̄ iudei nō p̄t ferre testimoniū p̄ xp̄ianū. ex. de testi. c. iu
dei. Itē iudeis p̄mittit agē z p̄uēire apd̄ iudices nr̄os
et nō apd̄ seniores eoz. Arbitrū p̄nt eligē etiā iudeum
cui⁹ s̄miam exequat ordinari. C. eo. ti. iudei. Itē in sabo
baris suis nō dñt trahi ad iudicia. nec ip̄i alios trahāt.
S̄ nec i alijs festiuitatib̄ suis dñt turbari. nec sepul
cra eoz obrētū forte p̄cūie effodi. vt. C. e. ti. die sabbati.
et ex. c. sic iudei. Pro maiori declaratiōe ei⁹ qd̄ dictū est
in p̄nti. §. in p̄n. Nota fm Tho. se. se. q. x. ar. x. q. dñitum
et p̄latio infidelū sup̄ fideles p̄r dupl̄r p̄siderari. Uno
mō q̄ntū ad dñiuz z p̄latiōem de nouo instituēdā. et b̄
nullo mō d̄ p̄mitti. h̄ enī cederet in scandalū z piculus
fidei. Defacili enī illi q̄ subijciūt iurisdictioni alioz imu
tari possunt ab eis q̄b̄ subsunt vt sequē eoz imperiū
nisi illi subditi sint magne p̄tut. Sili etiā infideles cō
temnerēt fidē. si fidelū defect⁹ sciret. Et iō apl̄s. i. Ioz.
vi. p̄hibet fideles p̄tendere i iudicio corā iudice infideli
Et sic eccl̄ia p̄hibet infideles p̄fici in q̄cūq̄ officio super
fideles. vt i dicto. c. Cōstituit. xviij. q. uij. Alio mō p̄t cōsi
derari dñiuz infidelū sup̄ fideles. p̄r ē iā p̄existēs. Ubi
sciendū q̄ dñiuz z p̄latio introducta sūt iure hūano. S̄
distinctione fidelū ab infidelib̄ est ex iure diuīo. Jus at̄
diuīnū qd̄ ex gr̄a nō tollit ius hūanū qd̄ ex naturali
ratiōe. Et iō distinctio fidelū z infidelū fm se p̄sidera
ta nō tollit dominū infidelū sup̄ fideles. potest enī iuste
p̄ ordinatiōe eccl̄ie auozitate h̄ntis de ipsis infidelib̄

Prelatio
iudeorum
sup̄ fideles

sup̄ tale dominū auferri ius dominij et p̄elationis
quia infideles merito sue infidelitatis merent̄ amittere.
ius p̄lationis qd̄ h̄nt sup̄ fideles: q̄ trāsserunt in filios
dei. S̄ eccl̄ia q̄nq̄ facit q̄nq̄ nō facit. In illis enim
infidelib̄ q̄ p̄aliter subijciūt eccl̄ia z mēbz ei⁹. hoc ius
eccl̄ia statuit vt. i. fu. iudeoz facit xp̄ian⁹ statim fit liber
nullo p̄cio dato. vt di. lūij. s̄nitatē. z h̄mōi. Nec in hoc
eccl̄ia iniuriā facit eis: q̄ cū in dei sint fideles: p̄r eccl̄ia d̄
eoz bonis disponē. In illis p̄o infidelib̄ q̄ p̄aliter nō
subijciunt eccl̄ie vel mēbz ei⁹. p̄dictū ius nō statuit licet
posset institui de iure. z h̄ facit ad scādālū vitandū: sicut
et domin⁹ mandauit p̄ se solui tributū cū nō teneret ad
scandalū eozum vitandū. vt habet Marci. xviij.

De ritibus seu ceri §. II.

monijs infidelū quare z q̄n tolerant. Pro cui⁹ decla
ratiōe dicit Tho. se. se. q. x. ar. xi. q̄ hūanū regimē deriu
tur a diuīo regimē: et ip̄m debz imitari. Dñs aut̄ cū sic
sūme bon⁹ z op̄s. p̄mittit tñ aliq̄ mala fieri in vniūso q̄
posset p̄hibere ne eis sublar̄ maiora bona tolant̄ aut
maiora mala sequē. Sic z i regimē hōim h̄i q̄ p̄sunt re
cte aliq̄ mala tolerāt ne aliq̄ bona ip̄ediant. vel etiā ne
aliq̄ mala peiora incurant. sic dicit Aug. in li. de ordie
Ausser meretrices a reb̄ hūanis z turbabz oīa libidī
nib̄. Sic igit̄ infideles q̄uis in ritib̄ suis peccet. tñ to
lerari p̄nt. vlt̄ p̄t h̄ bonū qd̄ ex h̄ puenit. vlt̄ p̄ter aliq̄
malū vitadū. Et h̄ aut̄ q̄ iudei ritus suos obsuāt in q̄
bus figurabāt olim veritas fidei quā tenent⁹ h̄ bonū
puēt qd̄ testimoniū fidei n̄r hēm⁹ ab hostib̄: z q̄ si
gura rep̄ntat nob̄ p̄ illos ea q̄ credim⁹. z iō i suis ritib̄
iudei tolerant. vtz di. p̄ly. de iudeis. z ex. co. ca. Cōsultit
Alioz p̄o infidelum ritus. q̄ nūl vtilitatis vel veritatis.
afferūt. nō sūt aliq̄lit̄ tolerādī: nisi forte ad aliq̄ malū
vitandū. vt scādālū vlt̄ discidiū qd̄ inde possz puenire
vlt̄ impedimētū salutis eoz q̄ tolerari paulatim puerunt
ad fidē. z p̄ter h̄ etiā hereticoz z paganoz ritus eccl̄ia
aliq̄n tolerauit q̄n erat magna multitudo infidelū.

Quo sint puniendi §. III.

participantes cū iudeis circa casus p̄dictos: z ip̄i iudei
faciētes p̄dicta. Participantes si sunt clerici z admoni
ti nolūt se emēdare: fm Ray. dñt p̄uari officio z b̄nficio
Si sunt layci vt p̄ncipes q̄ nolūt exēq̄ p̄dicta. vlt̄ aliq̄
aliqd̄ impedimētū afferūt admoniti nō satisfaciūt. dñt
excoicari. xviij. q. i. null⁹. S̄ iudei p̄dicta faciētes
sic puniunt vt xp̄iani ab illoz cōione z p̄sortio seu cōi
merito tam diu separant̄ sub pena excoicatiōis donec il
li emēdauerint z satisfecerint. vtz ex. co. ti. Et si iudeos.
P̄nt etiā iudei p̄ eccl̄iā p̄berari vlt̄ alio mō corporāl̄ mul
ctari de p̄cepto ep̄i vel p̄ncipis. ar. xviij. q. uij. Cōstituit.
et etiā alia pena p̄nt puniri. ex. de vsur. c. Post misabilē
Qd̄ ḡ dicit q̄ eccl̄ia nō iudicat de his q̄ foris sunt. dicit
glo. xviij. q. i. Sepe. hoc esse vcz q̄ ad sp̄iales penā. q̄
eccl̄ia nō excoimunicat iudeos vlt̄ gentiles. s̄ q̄ ad corpora
les penas b̄n iudicat de eis. vñ si nimis puerent̄ cū cō
uersis ex eis ad fidē vlt̄ puertere nituntur dñt flagellari
dicto. c. Sepe. Si aut̄ xp̄m blasphemauerint dīc Do
stici. q̄ fm leges debēt decapitari. Un p̄ncipes secula
res iudeos xp̄m blasphemātes grauior punire debēt
pena pecuniaria vel etiaz grauiori. extra co. In nōnullis.
Et nota fm Tho. in quadā epistola ad duassam Lo
thoringie q̄ cum iudeus delinquēs nil habet p̄ter vsu
ras debet nihilomin⁹ p̄t puniri pena pecuniaria fm
delictū ne ex sua iniquitate reportet comodū. z maiori vti
q̄ pena q̄ quicūq̄ ali⁹ nō vsurari in simili casu quāto
pecunia q̄ ab eis inferit min⁹ ad eos p̄ncip. P̄t z insu
per addi alia p̄a ne ad penā sufficere videat̄ q̄ p̄cūiaz

Ca. 3. De infidelitate iudeorum

alios debitam designant possidere. Pecunia tñ ab eis ablata pene nomine non potest retineri a dominis seu officialibus puniētibz. sed de ea fieri ut dicit in §. sequenti.

De exactiōibus fa. §. III

etis in iudeos a dñis terrarū qd iur. dicit Tho. in dicta ep̄la. q. quīs sic iura dicūt iudei merito culpe sue scire utique sint addicti. et sic dñi res eorū possint accipere tanq. q. suas. ita tñ q. nō subtrahant vite necēria. q. tñ opz nos ambulare honeste ad eos q. for. sunt ne nomē dñi blasphemet. hoc obfudū videt in exactiōibz q. faciēre nō pluerūt nō pgrauent. s. ad pueras cogi pnt.

§. nota fm Tho. in dicta ep̄la. q. cū iudei nihil hñt pter vsuras cū nō possint ipsi illa retinere licite. nec contēq. dñi recipiētes collectas a talibz pnt ea sibi retinere licite. nisi forsan eēnt talia q. ab ipsis v. antecessoribz dñoz ipsi iudei extorsissent. Si q. hō alia hñt q. ab eis extorsissent illis dñi restitue quibz ipsi iudei tenebant si inueniūt. Alioq. in pios vsus fm p̄siliū dyocēsani vel alioz pboz. v. in cōm utilitatē terre si necesse est sunt eroganda. Necesse est illiū si de nouo dñi exigerēt talia a iudeis. seruata tamen p̄suetudine p̄decessorum suoz hac intentione ut in pios vsus expēdant.

De donis et merce. §. V.

dicta quas dant iudei psonis p labore suo. v. pnt licite recipi et retineri. Rūdet Guil. q. de his q. hñt iudei p aliū modū q. p vsuras et rapias. puta de aliq. artificio acq̄sita nō est dubiū. q. p dona et merces laboris pnt accipi et retineri. §. si nō hñt pter vsuras. tñ si recipiētes certat de dāno suo vitādo. sic accipiēs nō peccat. sic q. a fure vel a raptoze dānificat. ē. puta p incēdū nō peccaret. si accipiet ab eo dānū suū. h. ipse fur v. raptoz nihil hñt nisi qd acq̄sivit ex furto v. rapina. dū tñ non recipiat pro dāno suo ī specie res ipas aliēas. Et addit etiā Tho. in supradicta ep̄la. si iudeus vsurari. v. lro confert pecuniā v. exēniū expedit recipere ut pecuniā sic res cepta reddat his q. b. de iure d. seu alijs. et dicit Guil. q. dona et elemosine nō sunt recipiēda ab vsurarijs. q. p hoc efficiēnt non soluēdo. nisi ut dictū est si recipiētur ad restituēdū creditoribz eius vsurarij. Modicū autē pro nibilo reputat si sic possunt recipi.

De seruis iudeorum §. VI.

seruientibz eis. Nota fm Ray. q. si fu iudei est verna cul. i. de illius ancilla nat. si vult effici xpian. statim erit p̄f in libratē nullo p̄cio dato. C. d. epi. et de l. dñs nob. ar. di. luj. f̄nitatē. Idē si fu fuit empt. q. erat xpian. vel esse volebat. dist. luj. m̄cipia. q. tales nō licet iudeo emere v. l. suos tenere. Idē si fu emptus erat pagan. et fuit empt. cā fuitēdi. et nūc vlt fieri xpian. v. i dicto c. f̄r̄nitatē. Idem etiā si emit cū cā mercimoniū. et nō exposuit cū intra tres mēses venalē. q. p̄sumit q. emet. rit cū causa seruēdi. Si hō exposuit eum venalē infra tres mēses. et p cū nō stetit qn vendiderit. et ipe vult effici xpianus infra illud spaciū vel postea liberabit dato p̄cio. xij. solidoz ab aliq. xpiano v. i dicto. ca. fraternitatem. et extra. e. ri. c. i. Et erunt illi. xij. solidi vsuales monete illius loci. extra de maledic. c. statum. et hoc intellege. nisi dñs cū nolentē circūcideret. vel alterius secrete signaculū imp̄meret. Tūc enim propt̄ iniuriā corporis nullo p̄cio dato liberabit. di. luj. Nulla. Et nota fm Ray. q. rā redēptus nō erit p̄pterea fu redimēt. heretici liberi. et restituet illi p̄ciū solutū pro eo. Et si nō h. p̄ciū q̄rat mendicādo. v. fuit ci tñ q. fuit cōpenset cum p̄cio. et postea eat q. vult. ar. xxxvi. q. i. De raptoribus. Et si intellige nisi cā pietas empt. fuit. tūc enī nō tenet

ei reddere aliqd v. fuit. q. p pietate dat. phibet suo ne repetat. et sic dedisse p̄sumit nisi p̄ciū fuit p̄restitat. conecor. Host. Host. q. si null. p̄ptor cōpareat fm Bar. ni bilomin. erit liber et p̄ciū hostiatum q̄rat aut opas p̄ster. Si ar p̄les sunt q. volūt emere. tūc fm Host. eps loci eligit maggidonē. ff. de accu. l. si plures. vel si sunt pares eps ḡtificet q. vult. arg. c. de iurpa. Cū autē idē Hostie. Sig. dicit hosti. prohibuit est q. nullū m̄cipiū xpianū seruiat iudeo. m̄tro min. liberi xpiani nō dñt eis fuit v. i. c. domū. v. in laborādo terras et h̄mōi. nō autē itra domū. als si ipsi xpiani q. fuit iudeis i domo v. famuli nolent dīcedere ab eis dñt excoīcari. v. c. co. ri. Et si iudeos. Et si iudei nollēt eos dimittere. phibet fidelibz commercii cum eis. v. in dicto. c. Et si iudeos.

Cap. iij. De heresi et de penis hereticorū.

De heresi sciēdū scdm

Petr. de tharā. in. iij. Ad h. ut q. p̄prie dicat hereticus. duo requirunt. Prīmū est error in ratione. s. de his q. sunt fidei. Scdm est q. si cōplēmētū scz p̄tinacia seu obstinatio in volūtate. v. s. nō solū eligit volūtate assentire falsę doctrine. s. etiā p̄tinax est ad nō assentiēdū veritati sibi māīstare. Un. q̄ntū ad p̄mum Aug. sic diffinit heresim. Heretic. est q. alit. cōmodi rpa lūet maxime glie p̄ncipatus sui grā falsas ac nouas opiniōes gignit. vel sequit. xxij. q. iij. heretic. Et intel ligit de opiniōibz q. sunt p̄rie fidei. Itā si q. h. falsas opiniōes in philosophia v. geometria. hic nō dicit heretic. put heresis ē spēs infidelitatis. fm Tho. se. se. q. xi. Ad fidē aut p̄tinet aliqd dupl. Uno mō directe et p̄ncipalr sicut articuli fidei. Alio mō indirecte et scūdario sicut ea q. sequit corruptio alit. articuli. sic dicit q. alit quid p̄tenti in scriptura sacra nō sit ver. qd ē corruptio articuli de sp̄sco q. locut. ē p̄p̄bas. vel dicere q. aliqd determinatū ab ecclia in fide non eēt ver. qd eēt corripit illū articulū. Sancta eccliam catholicā et h̄mōi. circa vtraz q. p̄t cē heresis. Quāntū ad scdm. s. q. aliqd voluntarie ascendit errori. Dico. sic dicit. Heresis grece ab electiōe d. eo q. vnusq. q. elegit disciplinā quā putat meliōrē. xxij. q. iij. heresis. et intelligit in doctrina fidei. Nam fm Tho. se. se. q. xi. sicut q. recta fidē h. xpianā. voluntaria sua assentit p̄p̄o. et exinde bis q. vere ad eius doctrinā p̄tinet. sic a rectitudine fidei xpiane dupl. p̄t alit. q. deuiare. Uno mō. quia si ipse p̄p̄o nō vult assentire et hic habet quasi malā voluntatē circa ipm finē et hoc p̄tinet ad spēm infidelitatis iudeoz et paganorū. Alio mō q. licet intendat p̄p̄o assentire. tñ nō eligit ea q. sunt vere a christo tradita. sed q. sibi p̄pria mēs suggerit. et hoc p̄tinet ad heresim p. quā q. p̄fiter fidē christi. s. dogma eius corripit. Quāntū ad tertiu scz p̄tinaciā in volūtate. dicit Aug. qui in ecclia xp̄i morbidū aliquid p̄p̄uūm qd sapiūt. si correcti ut sanū rectumq. sapiant resistant p̄sumaciter suaz p̄stifera et morbida dogmata emēdare noluerint s. defendere p̄stunt heretici. sunt xxij. q. iij. q. i. ecclia. Qui ḡ erraret in materia fidei puras ecclia sic credere paratus corrigi et emendare cū audierit veritatem nō censetur hereticus. Unde abbas Joachimi quīs libellus eius quem fecit contra Petr. lomsbardum fuerit damnatus ut doctrina heretica. tamen quia se et opera seu scripta eius submisit correctioni cōdesie. ipse nō fuit hereticus iudicatus. extra de sum. trinitate et si. carho. c. Damnam. Et ad h. facit qd dicit Augustin. Si q. suā sententiā quīs falsam atq. p̄uersam nō p̄tinaci animositate defendit. querit autē causa sollicitudine veritatē parati corrigi cū inuenerint. neq. q. inter hereticos deputandi. xxij. q. iij. dicit apls. Mora ḡ fm tho. vbi. s. q. si aliq. doctores ecclie dissensisse videt.

Hereticus est.

Pertinax
da fac
hereticum.

Titulus Duodecimus

Dubius
in fide.

hoc est vel de illis circa que nil interest ad fidem verum sic
vel aliter teneat. vel in quibusdam que si primebant ad fidem
in ad huc non erat per ecclesiam determinata. Postquam tamen au-
toritate vniuersalis ecclesie determinata si quis tali ordinationi
repugnaret penitus hereticus censetur. Que quidem autori-
tas principaliter residet in summo pontifice. ut beatus xxij. q. i.
Quoniam. Contra huiusmodi autem nec Augustinus nec Hiero-
nimus. nec alii doctor suam sententiam defendit. ut xxij. q. i. Nec est
fides. hec Theodorus. Et idem dicit in prima parte que in his que non sunt
determinata per ecclesiam ubi sunt varie opinionum doctorum sine pro-
prio dicio vel proprio heresis. potest quicunque illas pro se tenere. Quod
autem dicitur de hereticis. Dubium in fide est infidelis. intelligitur de eo
qui ipse vult dubitare. secundum de illo qui aliquando vacillat circa
fidem ex temptatione. sed cum dupliciter rationis. secundum Sui-
dem. Quod etiam dicit Hieronymus. quod quicunque scripturam sanctam aliter intel-
ligit quam sensus ipsius efflagrat a quo inspirata est: hereticus
appellatur per xxij. q. iij. heresis. Intelligendum est finis
theodorus. de tali expositione que est contra et quod est per spiritum sanctum res-
uelatum. Preterea idem Theodorus. quod si quis erraret in his ad que
explicite non tenetur credere. ut si crederet aliquis iacob
fuisse patrem abraham paratus coram eo cum audiret con-
trarium continere scripturam non reputatur hereticus.

Pena be-
reticorum.

In puniendo autem hereticos. §. i.

hereticos ecclesia vult iusticia et misericordia. Et quoniam ad spiritualia
suffragia. i. collationem sacrorum penitus et eucharistie quoniam est ex
parte sua spiritus vult misericordia. quoniam quicunque relapsi admittit
eos ad penam et eucharistiam si putant ad fidem. de here-
c. sup. eo. li. vi. Quatuor autem ad temporalia: ut vira. dignitates
officia: et substantia. etiam ecclesia vult misericordia an relapsum
in heresim. Quia enim meruerint per ipsum lapsum per mortem
corporalem excludi de mundo. quoniam quicunque corrumpit fidem per quam
est a se vita quam falsare pecunia per quam vire temporalis subuenit
Vnde si falsarii pecunie vel alij malefactores itari per seculares
res preces iuste morti tradunt. multo magis hereticis itari
per de heresi puniuntur possent iuste occidi. Et magis mise-
ricordia si reuertuntur ad sinceritatem fidei abiurantes here-
sim per primo lapsu parcat eis. Et aliquando etiam si clerici sunt
dispensat cum eis in officiis plus minus. Aliquando etiam in po-
nibus dignitatibus precipue ad tollendum scandalum. ut xxij. q.
iij. ipsa pietas. Quod autem heretici ipso facto sint excommunicati
etiam hoc fit ex misericordia. quoniam medicinaliter est excommunicatio non era-
dicans. ut de xxij. q. iij. §. aliud est. sed sanans quoniam ad hoc fit
ut spiritus saluus fiat. ut de xx. q. iij. Audi. Sed si heretici res-
labant in heresim quam ad vitam et bona temporalia exercet eos
ecclesia seueram iusticiam nullo modo in his penes eis quoniam quicunque
peniteat. et. Ad abolendam. Et hoc fit rationabiliter secundum Theodorum.
vbi. §. q. p. b. puidet bono consilio. Nam si heretici reuersi sepe
recipiant ut persuadent in vita et alijs temporalibus bonis possent
hoc esse in iudicium salutis aliorum. tamen quoniam si relaberent alios
inficerent. tamen etiam quoniam si sine pena euaderent: alij securi in
heresim laberent. Et relapsu etiam iporum presumit de inco-
stantia eorum circa fidem. et ideo iuste occidunt. Vnde hiero-
nymus. q. iij. Rescende sunt carnes putride et scabiosa ouis
a caulis repellenda: ne tota domus et massa corpus et pe-
cora ardeat. corrumpat. putrescat. intereat. Arius in ale-
xandria vna scintilla fuit. sed quoniam non statim oppressus est
totum orbem eius flamma populata est. Nec ille.

Puniuntur heretici. §. ii.

Heretici
quidam
citer puni-
untur.

omnis hereticus siue occultus siue manifestus est excom-
municatus. de qua excommunicatione beatus in iij. pre. tit. i. c. iij. vbi plu-
ra dicuntur de ista materia. Secundo de positioe quoniam indistin-
cte siue clericus siue laicus: etiam si papa vel imperator et alij
bet alius deponi ab omni dignitate. dist. xl. Si papa.
et xxij. q. i. Qui per pacem et omnia officia et beneficia spolia

ri debet. et si clericus sit degradari. Sed et vasalli dominorum
soluti sunt a debito fidelitatis homagii et totius obsequii
quoniam et quicunque pacto: quacunque infirmitate vallato: si ip-
si domini incurrunt heresim. c. ti. c. si. Item heretici cum sauto-
ribus et defensoribus suis: et receptoribus et ipsorum filijs vel
quod ad secundam generationem per lineam primam. Per lineam vero
maternam vel quod ad primum gradum ad nullum beneficium vel officium
ecclesiasticum admittant. aliter est irritum. ut eo. ti. Quicunque.
et. c. statutu. li. vi. Item omnes viri ecclesiastici qui ad preces talium
repperint dignitates et beneficia ecclesiastica sunt puniati. et si
repperint scieter non dunt in posterum admitti ad alia vel si
milia dicitur. c. quicunque. Tertio reus ablatioe. quoniam omnia bona
eorum ipso iure sunt confiscata. di. viij. quo iure. et xxij. q.
vii. c. i. et sequens. Sed executio ipsius confiscationis vel bonorum oc-
cupatio non debet fieri per principes seculares antequam per iudices
ecclesiasticum sententia super eodem crimine fuerit promulgata. eo. ti. Cum
secundum lib. vi. Et quoniam ipsi heretici habent filios catholicos
persuadunt paternam hereditatem et defestationem criminis
Insurgit et si post mortem aliquis declararet hereticus qui in
vita non fuit declaratus potest bona eius occupari. c. ti. accu-
satus. li. vi. Nota tamen quod per heresim manent non possunt
tur dotes vxorum nisi participant in heresi. Si autem reuer-
terentur ad fidem non tamen eis restituuntur vel filijs eorum bona ip-
sorum. sed omnia ipso iure sunt confiscata. c. eo. ti. Cergentis.
Quod si aliter fieri non potest manu armata sunt omnia bona au-
ferenda. ut xxij. q. vii. Quicunque. Et ut dicit Ray. et Hof.
licet ecclesia videat dare generale auctoritate ut omnes expo-
niant eos: tamen satis videtur tutum quod non fiat nisi speciali edicto
vel principis vel ecclesie ne aliter videatur potest ex cupiditate
vel vltione quam ex iusticia et obedientia pugnare. xxij. q. i.
Quid culpam. et q. iij. per totum. Quarto puniunt morte
continuo enim post apprehensionem erroris nisi ad fidem re-
uerterentur: heresim suam abiurare et satisfactionem exhibere
si laicus est: subito debet comburi. clericus autem post solenne
degradationem relinquatur curie seculari occidendus. Si
autem reuertatur ad fidem deturdi debet in perpetuum carcerari.
eo. titulo. Excommunicamus. de rigore iuris. Notius tamen agi-
tur cum eis Reuerterentur autem ad fidem debent abiurare ad arbi-
trium episcopi sui heresim suam et promittere per scripturam quod fir-
miter tenebunt fidem catholicam. ut. i. q. vii. Quoniam. et de
conse. di. ij. Ego berengarius. et ex. eo. ti. ad abolendum.

De pena quam incurrunt. §. iii.

credentes. receptatores. fautores et defensores hereticorum
Primo quod dicitur taliter excommunicatus est ipso facto. ut de Recipien-
sent. exco. nouerit. de qua excommunicatione beatus infra. iij. res hereti-
parre. tit. i. c. v. vbi etiam beatus plena declaratione horum ter cos puni-
untur. minores. qui se dicant credentes et alij predicti. Et plenius in
c. sequens. Secundo quod dicitur predictorum si non satisfecerint infra an-
num: extrahi ipso iure est infamis. nec ad publica officia seu
consilia: nec ad eligendum aliquos et huiusmodi: nec ad testimonium
debent admitti. nec potest condere testimonium: nec ad aliam hereditatem.
successione accedere. Nullus quod ei super quicunque negotio. sed
ipse alij cogit respondere. Si iudex est et sententia non valz. Si
aduocatus non admittit ad patrocinium. Si tabello non va-
lent eius infra. et sic in similibus. Si vero sit clericus: ab omni
officio et beneficio debet deponi. Et illi qui tales postquam ab ecclesia
fuerint denotati euitare prepererint debent excommunicari. probat
hec omnia eo. ti. excommunicamus. Item omnes clerici qui ta-
libus exhiberent ecclesiastica sacramenta vel traderent ecclesia
stice sepulture. aut elemosinas aut oblationes reciperent:
debent priuari suo officio ad quod nunquam constituitur sine in-
dulto sedis apostolice specialis. Sicut et reglars quod etiam prius
legia in illis locis non fuerunt eis. ut in dicto. c. Excom-
municamus. Item ipsi credentes heretici sunt dicendi. eo. ti. Ex-
communicamus. ij. Sepelientes etiam tales sunt excommunicati
De qua excommunicatione beatus plene infra in. iij. pre. tit. i. c. vi.

Ca. 5. De materia heresis

Infirmi petentes hereticos consolatos. Nota etiā q si aliqui dū in egritudine decubērēt petierint hereticos consolatos: vt ab eis fm corz p̄suetudinē p̄solationē recipiēt. z sic decesserint. Postmodū p̄o filij vel heredes volūt pbare q ipsi defuncti nō sane mentē effecti suscepērūt: vel post p̄ditā iam loquelā. vtz debeāt audiri tales filij vel heredes. Ad h̄ d̄r eo. ti. c. filij. li. vi. q si tales dū viuerēt erāt diffamati vel suspecti de here si. v̄l si p̄stiterit q ipsi sane mētē p̄stiterint cōsolato res h̄mōi. heredes nō dūt audiri. Alioq̄n admitti p̄nt ad pbandū nō p vtōres. filios v̄l familiares aut aliq̄s de suis. s̄ p testes fidedignos z fidei zelatores. Suspectus de heresi. z ob h̄ citatus: z q nō cōparuit excoīcat ius. si excoīcationē p annū sustinet. excoīcat velut hereticus est cōdēnand⁹. eo. ti. Cū p̄sumacia. li. vi. Contra xp̄ia nos q efficiunt iudei vel rediūt ad iudaismū etiā si infantes v̄l metu mortis fuerint baptisati. pcedendū est vt contra hereticos z corz fautores. e. ti. Contra. li. vi.

De relapsis in here. §. III

sim. Nota q tales post abiurationē heresis vel etiā ex eo q suspecti de h̄ postq̄ se ad antistitis examinationē purgauerint si dep̄benti fuerint iudicialr recidiuasse sine vlla audietia relinquit iudicio seclari puniēdi. S̄ si in foro p̄niali h̄ farent nō p̄nt p h̄ puniri. Accusatur aut de heresi v̄l suspect⁹ vebemētē suspitōe q heresim in iudicio abiurauerit. z postea incurrit in ipam relapsus censet. licz antea crimen ipm nō fuit plene pbatū. S̄ si leuis fuit suspitio nō d̄ iudicari relapsus. sed als q̄nt puniri. eod̄ titu. Accusatur. li. vi. Item q in vna specie heresis seu in vno articulo v̄l sacro lapsus ē. z postea abiurauit simplr heresim. si postea erret in alio relapsus est iudicand⁹. eo. ti. Accusatur. lib. vi. Ille de cui⁹ lapsu in heresim ante abiurationē cōstiterat: vel nunc constat. si postea hereticos deducat receptet v̄l associet aut donec munera siue mittat: v̄l fauorē impēdat q accusari non possit. iudicari d̄ relapsus. eo. ti. Accusatur. libro. vi.

De inq̄sitiōe heresis. §. V.

Testes hereticos. Ho. q excoīcati z p̄cipēs atz socij criminis ad testioniū admittūt p̄stīm i defectū aliaz p̄bationū h̄ hereticos credētes fautores z defensores corz. si ex nūcro testiū aut psonaz: tam deponentiū q̄ p̄tra q̄s deponit q̄litate z alijs circūstātijs nō falsa dicere p̄sumat. eo. ti. In fidei. li. vi. Si l̄ admittūt illi sup facto heresis q iurauerit dicere v̄ritatē tā de se q̄ de alijs z eā celādo p̄iurauerūt. et postea velint corrigere dictū suū p̄ se z alios. si manifestis iudicijs apparuerint tales nō leuitate aut odio aut pecunia: s̄ zelo fieri velle reuelare. e. ti. accusatur. li. vi. Ite p̄sidentes regimī aliq̄ loci. licz sint excoīcati: v̄l de facto nō de iure iurisdictionē h̄eant. ad req̄sitiōē ordinariōrū ipsoz vel delegatoz vel inq̄sitorz p̄nt z dūt h̄ hereticos credentes: receptatores. fautores z defensores corz suoz officiū exercere. z illi q̄ req̄runt eos nō incurrūt aliquas sniam. Tamē dicti p̄sidentibz p̄t hoc in alijs nullū ius est p̄cessum v̄l cōmissuz. eo. ti. p̄sidentes. li. vi. Statutū loci p qd̄ impediret negociū inq̄sitiōis hereticorū nō valet. Et dñi tenent exhibere z corrigere. e. ti. statutū. li. vi. Sacerdotes q̄ instruūt h̄eticos d̄ celāda v̄ritate z h̄mōi p̄nt z dūt pena debita castigari. Religiosi etiā heretici sunt q̄nt alijs puniēdi. e. ti. accusatur. lib. vi. Inq̄sitores in certis p̄uincijs p̄nt pcedere simul vel separatim. p̄nt negocij vtilitas suadebit. e. ti. Ut officiū. li. vi. Inq̄sitores dūt absolue volentē p̄ueri: z inuigere eis p̄niaz: vt in dicto. c. In examinationē testiū h̄ hereticos debent interesse due p̄sone religiose. z si fieri p̄t p publicā p̄sonam conscribi testiū dicta. eo. ti. Ut officiū. li. vi. Et religiosi qui fuerūt notarij: et alijs quibus iniūctum fuerit

tenētur ad scribendum. vt in dicto caplo. Ut officiū. Item inq̄sitores si opus fuerit inuocare possunt auxilium brachij secularis. z contraditores per censuraz ecclesiasticā compellere nō obstantibus quibuscunq̄ p̄uilegijs concessis a quibuscunq̄ p̄sonis vel religiosis v̄l vniuersitatibz. nec etiā constitutiōe a duabus dictis. vt in dicto. c. Ut officiū. li. vi. Ite in negotio heresis procedi p̄t simpliciter z de plano. z si p̄iculum esset non nominatis accusatoribz v̄l testibus publice nisi coram aliquibz p̄uidis p̄cipiendo eis de tenēdo secretū et huiusmodi. sed cessante periculo publicetur. vt in alijs iudicijs. eo. ti. Statutū. li. vi. Est aut dictis hereticis in b̄bira appellatio. eo. ti. Ut inq̄sitiōis. lib. vi. Om̄s rectores locoz requisiti a dyocesanis v̄l corū vicarijs aut ab inq̄sitoribz tenētur iurare fuare z conseruari facere constitutiōes contra hereticos. credentes. fautores. receptatores z defensores: z corū filios z nepotes. z q̄ iurare noluerit habet vt infamis z hereticorū fautor. et de fide suspectus. Nec haberi d̄p̄ dñio nec ad aliq̄s publicū officiū admitti seu assumi v̄l tenē. z ea q̄ interim vt rector fecerit. nullā h̄nt firmitatē. eo. ti. vt officiū. lib. vi. Inq̄sitoribz p̄cessum ē cōmittere citatiōes z denunciatiōes sniaz. Item auctas aduocadi peritos z derū et p̄lm loci: p̄nt viderint exp̄dire negotio fidei. Ite p̄cedendi illos qui in p̄uincias corz cōmiserint ipsi crimē heresis si ad aliā se trāstulerint. Ite faciēdo sibi assignari a quibuscunq̄ libris in quibus eēt aliqui p̄cessus h̄ hereticos: z circa hereticos incarceratos vna cum p̄latz quibus subsunt penā eorum mutandi v̄l mitigandi. Ite p̄uandū v̄l p̄uacatos nūciandi dignitatibz z alijs b̄nificijs ecclesiasticis z officijs publicis z honoribz om̄s hereticos z fautores. Sunt autē dyocesani requirendi: et de eorum consilio faciendū nisi ipsi sac̄ter talibus cōtulissent. eod̄ titu. Ut cōmissi. libro. vi. Quando negotiū heresis committit alicui v̄l aliquibus generalit̄ in certis locis: non admittit ep̄scopis corū auctoritas ordinaria procedendi: v̄l etiā delegata si eam h̄eant z vterq̄ corz de facto inquirere possunt cōmuniter v̄l diuisim. p̄cedat tenētur sibi cōmunicare p̄cessus. z p vtrosq̄ simil̄ snia p̄ferat: nisi alter alteri deferat. Q̄ si i sententia nō p̄cordant ad sedē apostolicā mittant. extra. c. Per hoc. li. vi. Q̄ etiā vn⁹ sine alio nō possit ad sententia p̄cedere. vide exp̄ssius. j. in. §. sequenti. Et intellige q̄ post dictā cōmunicatiōē p̄cessum oportet fieri quat do nihil aliud restat agēdum: nisi q̄ snia p̄mulget. Q̄ si alter nō possit cōmode p̄cedere nisi v̄sitis actis alteri tunc semel t̄m cōmunicatio attribuat. vt in exuaganti Benedicti. xi. q̄ incipit ex eo. Ite nota q̄ tam ep̄s q̄ inq̄sitor vn⁹ sine alio p̄t citare z cape z d̄re custodie vel pedibz mācipare. S̄ deputare duro carceri: z q̄ magis ad penā q̄ ad custodiā videat. v̄l tormentis exponere v̄l ad sniam. p̄cedere nō p̄t ep̄s sine inq̄sitore. nec inq̄sitor sine ep̄o aut ei⁹ sup hoc delegato. aut ep̄scopali sede vacante delegato capli sui possint ad inuicē copiam h̄re infra octo dies postq̄ se req̄sierint. possunt t̄n quilibet p̄dictorū cōmittere alteri vices suas: z p̄ lras significare suū consiliū z p̄sensum. cf. eo. Multorū. in Clemen. Quilibet carcer v̄l murus hereticorū d̄ esse cōmunis ep̄scopo z inq̄sitori: z d̄z h̄re duos custodes. vnum quē volēt ep̄s z ei p̄uidebit. aliter quē volēt inq̄sitor z ei p̄uidebit: z vterq̄ corz p̄t h̄re sub se vnū fidelē ministrum: z illius loci erūt due clauēs: quaz vnus custodiā vnā: z alius aliaz tenebit. z poterit officiū ministrandi incarceratis cōmittere suo ministro. z tenentur p̄dicti custodes anteq̄ exequant officiū corā eis in quibus assignatur iurare tactis sacrosanctis euāgelijs q̄ in custodia om̄nē diligentia quā potuerint adhibebūt. et q̄

Quis p̄t hereticos citare.

Inq̄sitores quat p̄nt pcedere.

Titulus Duodecimus

alicui incarcerationis nihil loquetur nisi audire alio
et q' ipsi incarcerationis fidei pferant provisione qua ipsi
recipiunt ex ordinatione comuni. qd a parentibus vel alijs
psonis conferit eisde nisi epi vel inquisitor vel suorum
missarioz ordinatio refragetur. et eode mo iurabunt p'dicti
custodi ministri. et cora eisdem. ex. e. multoz. in clemen.

Notarij inquisitoris cora epo cum inquisitore vel sub
stitutis ab eis iurabunt suu officiu fidei exerce. Et idē
fiet de alijs psonis ad dictu officiu necessarijs. ex. e. ml
torum. in de. Null' aut inquisitor pcedere p officiale
aliquē vel nunciu romane curie. vt in extrauaganti Jo
bannis. xxi. que incipit: cum frater. De excomunicatioe
contra inquisitores et eoz vicarios in certis casibz: b'is
in. iij. pte. titu. i. c. vii. et viij. De mltis heresibz determina
tis per ecclesia damnatis. habes. xxiij. q. iij. c. Quidā.
et extra eo. Excomunicam'. et de summa tri. et si. ca. c. i.
libro. vi. et eode ti. Ad nostrum. in Cle.

Laplin. v. De qdā remissione et materia heresis.

Sciendum q' circa ea

E sunt fidei vel etia mox quoz noticia neces
saria est ad salutē. ista tria bnt se p ordinē. scz
temerariū. erroneū. et hereticū. Non enī omne qd temera
riū est erroneū. Nec omne qd est erroneū est temerariū et
hereticū. Scz eōtra qd est erroneū ē temerariū. At qd ē
hereticū est erroneū et temerariū. Temerariū ē in bmoī
est asserere tanqz certū illud qd nō pōt rōne vel autorit
tate pbari efficaciter. Sic asserere q' mud' terminet p'
centū vel duēcos annos. qzuis enī h possit esse. tñ vez
h asserere tanqz certū ē temerariū. qz ad h nec autoritas
nec rō efficac' h't. Erroneū aut addit sup temerariū falsi
tatem. quia errare est recedere a via recta. Et qz b're veri
tatem in talibz p'inet ad viam docentē ad beatitudinē.
omnis aut falsa assertio recedit a rectitudine veritatis. iō
falsa assertio in talibz vocat error. Sicut erroneū est vi
cere q' xpus fuerit bō in triduo sepulture sue. qd tñ ma
gister sen. asserit in. iij. sen. Hereticū aut addit sup errozē
simplicē q' falsitas sit notoria. et q' tali falsitati ad herea
tur p'inauer. Non enī oīs error est heresis. alioqn nō
diceret Aug. Errare potero hereticus nō ero. Non solū
errauerūt sed p'inauer erroribz adhererūt omīs illi de
quibz h't. xxiij. q. iij. c. penul. Et iō oēs pro hereticis ha
bent. Ad cui' euidentia est sciendū q' ad h q' alijs sit
proprie hereticus qnqz requirunt. Primum est vt sit e' r
ror i rōe. Scdm ē q' error ille sit circa ea q' sunt fidei
vel contra veritatē determinatiōis ecclie in his q' p'inet
ad fidē vel bonos mores. et necessaria ad p'secutiōz vite
eterne. Tertiu est q' error talis sit in illo q' catholicam
fidē p'sens est. als esset iude' vel pagan' nō hereticus.
Quartū est q' talis error in eo qui fides suscepit sit ta
liter q' aliquā veritatem de christo confiteat p'inentē
ad humanitatē vel diuinitatē. als si torum discederet
esset apostata. Quintū est vt talem errorem pertinaci
voluntate et obstinata eligat et sequatur.

Quantū ad primum. §. i.

E scilicet q' requirit error in rōne ad hoc vt quis sit hereti
cus p'z ex hoc: quia dicit Aug'. Heretic' ē q' falsas opi
niones gignit vel sequit. Et ratio hui' est. qz heresis est
species infidelitatis. Scz infidelitas est in intellectu sub
iectiue. sicut et fides sibi contraria. Unde factū sine erro
re nunqz facit hoīem hereticū. vtpura si q's fornicat aut
mecha' ligat q' veritatē que dicit: non mecha' b't. ex
hoc nō est heretic' nisi credat vel opinet fornicari esse li
citum. Et rō est: qz quādocūqz aliqua requirunt ad cōsti
tutionē necessario: deficiente altero eoz impossibile est
illud esse. qz dato opposito q' sine illo possit esse iam nō

necessario requireretur ad p'stutionē illius. sicut qz ad
p'stutionē dom' necessario requirit fundamētū. par
es et tectū. ideo altero deficiente nō pōt esse dom'. Sic
ergo ad heresim p'stutionē requirit error in intellectu ne
cessario nullū factū absolute sine errore in intellectu fac
hereticū. Et p'pter h dico q' baptizare imagines. adorare
re demones. eis thurificare. p'culcare corpus xpi in luto
et omia b'mōi q' sunt valde horrenda p'ca nisi sit error
in intellectu nō faciūt hoīem hereticū. Et ideo si q's fac
ista. vtpura baptizare imaginē. nō male sentiēs d' sacra
mento baptismi nec de eius effectu: nec credens istū ba
ptismū esse aliquē nec h're effectū ex vi sua. sed facit hoc
propter aliquē finē facilius assequendū a demone cui q'
rit p'p' h' cōplacere ita q' aliq' pacto implicito vel exp'sso
illud agat vt demō sibi vel alicui faciat qd velit. fm q'
caracteribz figur' fm artes magicas ab hoībz d'mōes
pacto vel exp'sso vel tacito inuocant ad desideria eozum
explenda dūmodo nō petant a demone aliqd qd sit su
pra facultatē eius. nec qnru ad potentia nec qnru ad
cognitionē sic scz q' nō male sentiat de potestate aut co
gnitione demōis. Sic essent illi q' crederet: vel q' demō
possit necessitare libez arbitriū hominis vel mlier'. vel il
li qui crederent q' demō omī ex tali pacto et in oēm euē
tum qntūcūqz a deo nō p'missus possz facere qd perit
vel qui crederet q' posset scire determinate alterā partē
futuri p'ingētis: vel effectū aliquē facere q' est p'p' soli
deo. Tales enī nō est dubiū q' brent errozē in intellectu
et male de p'ate demōis sēntirēt. et p' p'is suppositis alijs
conditiōibz q' requirunt ad heresim essent heretici. Sed
si ex causis p'dictis facerent nō male sentiēs de baptis
mo et alijs p'dictis. et si peccarent quissimē nō tñ essent
heretici. Et rō est. quia nō male sentiūt de sacramēto: li
cet eo male et sacrilege vtant. Nū sunt magi forilegi q'
heretici. Et eode mo de adorantibz demone et sacrifican
tibz et. qz si h faciunt credēs diuinitatē esse in demōe:
vel credentes q' cult' latrē sit ei exhibēdus. vel q' omīno
ex exhibitione talis cultus assequatur qd requirit a dya
bolo: nō obstatē dei p'hibitiōe tales essent heretici. Scz si
hoc faciūt nō ista sentiēs d' demōe. s' vt aliq' pacto cū
demōe p' ista facili' exequant ab ipso qd intēdūt. tales
nō sunt heretici ex natura rei: licet quī peccēt. Non ob
stat q' fm iura symoniacus d' hereticus. vt. i. q. i. Quis
quis p' pecuniā: et tñ nō habz errozē in intellectu. Nam
symoniacus nō est heretic' p'p'ie. s' large d' hereticus p'p'
quandā similitudinē. qz ex q' vendit vel emit sacra. ita agit
ac si estimaret donū gr'e pecuniā posse possideri fm t'ho.
Scz nō hoc estimādo sic cōiter accidit nō ē heretic'. qz nō
hoc credit. s' donū gr'e posse pecuniā possideri. s' bñ ve
rū cēt si hoc crederet. Itē nō obstat q' d' d' heretic': q'
cunqz. et. accusatus. li. vi. vbi d' q' adorans hereticus:
est hereticus. Scz quīus peccat q' adorat d'mōē q' qui
adorat hereticū. ergo et. Nam adorans hereticū est tunc
hereticus si adorat ipm credēs eē adorandū. Si at ad
ret ipm p'pter aliqd comodū tēpale sine aliq' errore fidei
in intellectu nō est p'p'ie heretic'. s' iur' fictiōe vel p'sum
ptione seu similitudinarie: qz agit sic male sentit de si
desicū ille quē adorat. Itē si arguat in p'riū sic. Qui
iudicādus est vt heretic' videt eē heretic'. qz iudiciū
debz sequi rei veritatē. Scz talis iudicand' ē vt heretic'
Nam ecclia nō pōt iudicare nisi de his q' patēt. Ocul
toz ei cognitor est de' et iudex. dis. xxiij. Erubescat. Scz
ea q' sunt in intellectu nō pōt parere nisi factis extrinse
cis visis vel probatis. q' talis faciēs talia est iudicandus
hereticus. P'terea impossibile videt q' aliqd faciat ta
lia scz p'culcando corp' xpi et b'mōi: nisi male sentiat de
corpe xpi. pbat h: qz impossibile est maliciā eē in volū
tate qn sit error in intellectu. Nam fm p'bm omīs mal'

Baptis
re imagi
nes.

Adorare
demonē

Argumē
ta p'riū.

Error i ra
tione req
rit ad he
resim.

La. 5. De materia heresis:

est ignorans seu erras. Cū ergo talia faciētes habeāt m. iudiciū in voluntate. ergo hñt et errorem in intellectu.

Rñdet ad ista. Ad primū. Duplex est iudiciū dei qui videt interiora hoīm qui non possunt iudicare de interioribz nisi p exteriora. Nōdo ille q iudicat vñ hereticū iudicio dei est vere hereticus ex natura rei. Deus enim nullū iudicat hereticū nisi habentē errorem fidei in intellectu. Sed ille q iudicat hereticū iudicio hoīm nō oportet q sit hereticus ex natura rei. sed q fecerit talē factūz

Adorātes ter q sit hereticus ex natura rei. sed q fecerit talē factūz mōz an per qd appareat male sentire de fide. et p consequēz iurj tari sint psumptōe hereticus reputat. Et si querat si ecclia iudicādi habet statim iudicare tales qui sic adorant demōes vñ baptizant imagines hereticos et punire sicut hereticos heretici

Rñdeo: istō magis pñet ad canonistas q̄ theologos. Tamen pmo iudicio sub correctōe sedis aplice dicendū q nō qñtū est ex natura rei quicqd sit iurj psumptōe. Et rō pōt esse ista. qz qñcunqz aliq̄ effectus dependere pōt ex duplici causa. nūqz ex natura rei ex illo effectu pōt iudicari pñe altera cā. Cum igit iste effectus q est adorare demōē vel baptizare imaginē pōt pcedere ex duplici cā. s. vel credo demōē adorandū: et imaginē ea pere sacramētales effectus. vel quia aliquo pacto sacro cū demōe tacito vñ exp̄sso h facio et facilius obrineā: qd volo a demōe in his q nō sunt supra facultatē suam. nō debeo statim iudicare ex tali effectu pñe alterā causam. scz q hoc faciat male sentiens de fide. Et ideo qñdo constat de hmoi effectu vñterū inqrendū est de causa. et si ex errore et puerilitate fidei h faciat iudicādi ē hereticū.

Quo cē
lectia iudi
abit her
nū esse

Si ex alia cā iudicādius sortilegus et vilissimus pñtōr. Sed dices: quomō ecclia iudicabit aliquē hereticus si ex facto statim nō pōt iudicare: cū interiora videre nō possit. Rñ. Hereticus cognoscit p actū et distinctos habitus p distinctos actus. Sicut hñus fidei cognoscat p actū fidei qui est credere et pñter ea q sunt fidei et habitus castitatis p caste viuere. Sic ecclia pōt iudicare aliquē hereticū inqrendo si habz actū discredendi seu male sentiendi de aliquo articulo fidei. Item etiam si aliquē instruit publice vñ occulte de opposito articuloz fidei. et alijs modis. pñe tñ ex cā adoratiōis demōis iudicare nō pōt ex natura rei esse hereticū aliquē nisi pñt iustigara cā adoratiōis et iūto q h fecerit credēs aliqd diuino esse in eo. als si h fecisset nō pñter h. s. vt pacto illo facto cū demōe aliqd ab eo pñseqret. et iudicaret hereticus cū tñ sit sortilegus. nō distinguēret sortilegiū ab heresi cū tñ sint diuise spēs pñtōz. Nō q ex natura rei tal iudicādi est hereticū. et si iurj psumptōe fm glosatores iuris iudicet. Pōt tñ ecclia statuē valde rōnabilr q talia faciētes. s. adorātes demōes vñ imagines baptizantes. et hmoi. et si nō haberēt errorem fidei in intellectu vt heretici punirent. vñtū autē h sit statutū p aliq iura nouēnt canoniste. Ad scdm rñdeo q nō est impossibile q aliq̄ pculcet corp⁹ xpi absqz h q male sentiat vñ puerilitatē fidei habeat de corp⁹ xpi. qz pōt h facē scīs se peccare. et credēs firmiter ibi esse corp⁹ xpi. et pñter h vt placeat de moni. et facili⁹ obtineat qd vult ab eo. Et h oīs mal⁹ error. nō tñ errore intellectu q est heres. s. errās male sentiēns d his q sūt fidei. Scdm qd requirit ad heresim est q error sit circa ea q sūt fidei. vñ pñtate determinatiōis ecclie i his q pñtēt ad fidē et bonos mores et necessaria ad pñsecutiōz vite etne. Si enī error sit d his q pñtēt ad fidē puta q credat qd solē nō esse maiore terra et hmoi nō est pñculosus error. Error ē sacra scripturā. ē articulos fidei. ē determinatiōē ecclie i his q pñtēt ad fidē vñ bonos mores est heres. arg. xxiij. q. i. hec est fides. Itē determinatiō dubioz circa fidē pñtēt pñcipalr ad eccliam et pñcipue ad pñtificē sumū xpi vicariū petri successore. vt exp̄sse d. xxiij. q. i. qñes. Et ē auctoritatē ecclie nlls

doctor vñ scñs suā sñiam defendit fm Tho. nec D. iero. nec Aug. nec ali. Sic q̄ asserēs pñcipalr ē fidē est hereticū. Ita et ē determinatiōē ecclie in his q pñtēt ad fidē et necessaria ad salutē pñcipalr asserēs est hereticus. Ita enī ecclia nunqz errasse in fide pñbat. vt d. xxiij. q. i. a recto. et alijs ca. Signāter autē d. qz asserēs determinatiōē ecclie nō simplr. s. in his dñ taxat q pñtēt ad fidē et salutē est hereticū. Nā in alijs pñtēntes nō est hereticū. sic ius nō pōt separi ab vsu in rebz vsu pñsum. pñbilibz. qd determināuit et declarāuit Job. xxiij. in extra uagari. ad pñtōrē. Vbi d. pñdicēs hñc sñie esse pñtū maces et rebelles ecclie nō hereticos. Tertū qd requiritur ad heresim est q error sit in illo q catholica pñtate est pñfessus. Si qd enī nunqz esset. pñfessus fidē xpianam. et male sentiret d fide nō esset pñtē hereticū s. simpliciter i fidei. vt iude⁹ et gētil⁹ foris sūt. Vñ dñ Aug. de ci. dei. q vidēs diabol⁹ gen⁹ hñanū a cultura demonū liberari hereticos mouit q sub vocabulo xpiano doctrine resiste rēt xpiane. Oportet q error sit in illo q in baptismo suscepit fidē xpianam ad h sit hereticū. Quartū qd requiritur est q sit in eo q fidē suscepit taliter errās circa fidem q aliquā pñtate de xpo pñtēat pñtēntē ad diuinitatē vel humanitatē. Si enī nllam veritatē pñtē de xpo pñtēat. magis pñtē apostata q̄ hereticū censere. Et signāter dico pñtē. qz large accipiēdo etiā hereticū dici pōt. et grauius peccat q̄ hereticū et graui⁹ esset puniēd⁹ si grauius puniri posset. Hereticū enī aliquā veritatē de xpo pñtēat. Apostata a fide nō. sicut iulian⁹ apostata. et sic pñt diuīngui hereticū et apostata s. aliqñ vnū sumat p alio.

Error christi
anū fac
hereticū

Quintū qd requiritur est vt qd talē errorē firmata voluntate et obstinata eligat et pñcipalr sequat opinioēs. Vñ fm D. iero. heresis ab electiōe est dicta. Et ideo fm Aug. nō q falsas opinioēs gignit vñ scq̄tur. s. q pñcipalr descendit hereticū est censend⁹. Vnde si qd nō pñcipalr malicia sentiret aliqd ē fidē. s. ignorantia pñtē corrigi si qd sentiret falsum onderet sibi esse ē fidē vñ sacra scripturam vel determinatiōē ecclie. talis nō esset hereticū. Hoc dicit Aug. xxiij. q. iij. dixit apls. Et iō ip̄e Aug. dices. Errare potero hereticū nō ero qz. s. erat parus corruigi cū sibi fuisset ostēsus error. Et ideo pñt q q̄ridie inter doctores circa diuīa sūt varie opinioēs et aliqñ pñtē. ita q necesse est alterā esse falsam. et tñ nulla earū reputat falsa donec p eccliam altera ps fuerit determinata. ar. xxiij. q. iij. q in ecclia. Sciendū tñ q pñcipalr nō est tñ iudicāda i exteriori actu. vt puta q ille sol⁹ reputet pñtē in errore q hñs aut scriptura moni⁹ resistit imo etiā videt ille pñtē q ē pñdicatā in ecclia veritates latēter diu pñstir. vel vsqz ad mortē pñdurat. qz tal nō videt pñgnorantia s. p obstinatā maliciā in tali errore tāto tpe pñcuera. s. iō ecclia tales pñsumit hereticos. Et ex his pñt q opinio fraticelloz dicentium xpm et aplos nō habuisse aliqd etiā in cōi qñtū ad ius et dñtū est heretica. vt clare dñt Job. xxiij. in extrauagari. cū inter nonnullos. Tertū est enī q xps et apli habuerūt aliqd qñtū ad vsū facti. et oppositū pñcipalr asserere est hereticum qz directe ē sacra scripturā. Tertū est etiā q nūc asserere pñcipalr q in rebz qd habuerūt xps et apli habuerūt vsus facti denudatū omni iure ē hereticū aliqdñ fuisset vsus nō iust⁹. Qd pñt sic. qz asserere pñcipalr ē determinatiōē ecclie in his q ad fidē et salutē pñtēnt est hereticū. vt supra dictū est. s. hodie p eccliam ē determinatū q xps et apli in rebz qd habuerūt nō potuerūt vsū nudū facere de nudatū omni iure. aliqdñ f. pñsset nō iust⁹. qd de xpo et aplis nephas est dicē. q pñt nūc illā opinioē esse hereticā. S. dubiū est an ista asseritio q xps et apli nūc habuerūt in cōmuni qñtū ad ius hñ dominiū ante determinationē ecclie esset hereticū. Pñsset enī videri q nō

Error fir
ma⁹ volū
rate

Pertina
cia fac
hereticū.

Hereticus
fraticello
rum.

Error cir
a fidē fa
it hereticū.

Titulus Duodecimus

tū qz dñs noster. s. Job. xij. dicit in dicta p̄stitutione. De
inceps habeat heretica dicta op̄io. q̄ videt supponē qd
ante nō erat. Tū qz istd nō erat q̄ aliqd p̄tēti exp̄sse in
sacra sc̄ptura nec p̄ determinationē eccl̄ie. imo p̄ma facie
determinationē eccl̄ie videbat maḡ ad h̄ d̄dinari i decretali.
ex̄pt. Tū qz h̄ p̄sser deducā ex sc̄ptura assumēdo vñā
p̄positionē q̄ videbat euidēs. s. q̄ vsus denudat̄ oī iure
est vsus nō iust̄. et aliā p̄positionē q̄ habet in sc̄ptura. s.
q̄ ip̄i habuerūt iustū vsū. Tū p̄clusio. s. q̄ haberēt ius et
dñuz nō negabat p̄tēti p̄positionē p̄tēti i sc̄ptura s. p̄tēti
aliā p̄positionē quā reputabāt falsā q̄ non h̄ ita clare ex
sc̄ptura. s. q̄ vsus denudat̄ oī iure sit nō iust̄. Et iō sic ne
gare istā nō videbat hereticū. sic nec negare illā q̄ seq̄ba
tur ex ea videbat hereticū ante determinationē eccl̄ie.
Quicquid autem sit de hoc certum est q̄ nunc est here
ticū. Et q̄ semper illud fuit falsum. scilicet q̄ christus et
ap̄li nihil habuerūt etiā in cōi q̄tū ad ius et dñum. Cir
ca illā p̄stitutionē. ex̄pt. d̄ p̄bo. lig. li. vj. q̄ fuit nicolai pa
pe qua d̄r q̄ expropatio oīm rez in cōi et in p̄clari pro
pter deū est sc̄ta et meritoria. et q̄ xps et ap̄li nul habuerūt
in cōi q̄tū ad dñum. Dicitur aliq̄ q̄ ip̄a est reuocata per
ip̄am extrauagatē Job. xij. q̄ incipit. qz nōnunq̄. et iō
argumentū sup̄tū ab illa decretali. ex̄pt. in p̄tū nō p̄du
dit. Uer̄ est q̄ aliq̄ decretal p̄tēti dici reuocata duplicat̄.
Uno mō tanq̄ falsa. sic q̄n determinat̄ exp̄sse esse falsū
qd in illa decretali p̄tēti. Et sic dicit q̄ illa decretal
ex̄pt. nō est reuocata p̄ illā Job. xij. qz nōnunq̄. Alio mō
p̄tēti dici reuocata qz dubia. s. p̄tēti i illa sub dubio reuo
cant̄. et sic dicit q̄ fuit reuocata. qd declarāt sic. Illa de
cretal d̄r reuocata tanq̄ dubia circa quā et p̄tēti in ea
p̄tingit d̄no opinari. S. sic est d̄ illa decretali. ex̄pt. vt
p̄tēti p̄stitutionē qz nōnunq̄. q̄ est tanq̄ dubia reuoca
ta. et p̄tēti ei auctoritati nō est necessario sc̄dū. S.
ista r̄sio nō euadit difficultatē r̄is q̄ inde elicit̄. posico
enī q̄ sit reuocata siue tanq̄ dubia siue tanq̄ falsa. qd
forte nō est vez simplr̄ adhuc tū remanet difficultas. s.
q̄ eccl̄ia aliq̄ diffinit in fide et moribz aliq̄ esse vera et
postea diffinit opp̄sitū. et p̄tēti eccl̄ia aliq̄ erra
uit et alios errare fec̄. Nec p̄tēti sc̄q̄ns semp fuit q̄gō ima
culata et sine ruga. qd videt absurdū. Et iō r̄ndet ali
ter ad. c. ex̄pt. qz sic d̄r ex̄pt. de hap. et c. effec. c. maiores. q̄n
occurrit aliq̄ dubiū i articlis fidei vñ in sc̄ptura sacra. s.
declaratio maḡstral̄ possit p̄tinere ad doctores. tū de
claratio et determinatio auctoritatis et final̄ cui oēs h̄nt
acquiescē p̄tēti ad dñm papā. qd dare d̄mōstratum est.
Act̄. xv. vbi oīra dissensio vtz legalia deberet p̄uari cū
eu āgelio. p̄soluerūt petz et alios ap̄los q̄ erāt i hierlm. et
petz sic p̄nceps ap̄loz decreuit legalia nō esse suāda.
Nec obstat qd ibidē d̄r. Ego iudico nō inq̄erari eos et
qz petz p̄ decreuit. postmodū iacobi sic loca illi ep̄s. ad
oñdendū q̄ petz ibi sic et in tota eccl̄ia iurisdictionē or
dinariā habebat. Iacobi aut̄ i loco illo nō quidē equa
lem s. subordinatā. qz illa erat sub illa petri et successor
ei. Alij aut̄ ap̄li ibi iurisdictionē nō habebāt. Itē certū
est q̄ snia iacobi nō potuit artare ex̄pt. terminos sue iurisd
ictōis. sic snia vñ ep̄i nō ligat boies i altera dyocesi ma
iōres. S. illa snia petri obligauit vn̄sūlos p̄ totū mun
dū p̄stitutos. q̄ snia fuit i toto orbe vn̄sūla p̄sidētis. Il
le aut̄ erat solus petz. q̄re et. Si q̄ cū occurrunt dubia
circa sacra sc̄pturā vñ articlos fidei declaratio et determi
natio ad dñm papā p̄tēti. M̄t̄ofoz. cū dubia occur
rūt circa intellectū alicui p̄stitutionis p̄ ip̄m vñ p̄decessor
rē suū edite declaratio et determinatio p̄tēti ad ip̄m. Et
h̄ exp̄sse d̄r Gratian. q̄. q. s. ex̄pt. his oibz. videlicet. Ille
s̄p̄t̄ h̄z p̄tēti interpretādi canones. q̄ h̄z ius p̄dēdi. Cum
glo. Mō circa dicta illi p̄stitutionis ex̄pt. p̄tingebat du
bitare de paup̄e xpi et ap̄loz. Et iō Job. xij. et rei p̄tēti

Decretal
aliq̄ reuo
cat̄ dupli
citer.

Determin
oni pape
est sc̄dū

tem et vez intellectū illi p̄stitutionis voluit declarare. Et
iō q̄tū ad h̄ nō p̄dicit illi p̄stitutioni ex̄pt. sed declarat. Quō itel
ligit xpm et ap̄los
Tū q̄ d̄r q̄ i illa decre. diffinit q̄ xps et ap̄li nō habue
rūt nec i p̄prio nec in cōi aliqd q̄tū ad dñm. Dico q̄
nō est vez simplr̄. vñ si alicubi h̄ diceret. intelligendū eēt nō habuiss
q̄tū ad bona imobililia. Et h̄ videt dicē rex. Luc. ix. cū se aliqd p
d̄r. fili p̄bois nō h̄z vbi caput suū reclinet. Ch̄st̄ enīz
ap̄li nō habuerūt domū. agrū vñ p̄dia. s. h̄ bñ cor p̄cia. Et
credo q̄ ista glo. sit ita bona sic illa quā dāt doctores cō
muniter sup̄ p̄bo illi p̄stitutionis. extra de sta. mo. cū ad
monasteriū. q̄. s. castitatē vñ paup̄tē monachoz papa
nō p̄tēti disp̄lare. nō p̄tēti. nō debet. sic m̄lti solēnes do
ctores glosant. Qd q̄ d̄r i illa p̄stitutione ex̄pt. s. porro. di
am. q̄ abdicatio oīm rez i p̄prio et i cōi p̄pter deū et sc̄tā
et meritoria quā p̄mi fūdatōres et. Dico q̄ intelligēdū
est oīm rez. s. imobilū. Et eodē mō ad illd qd ibi d̄r. q̄
h̄c expropatio xps p̄bo docuit et ex̄plo firmavit.
Dico q̄ itellexit q̄tū ad imobililia q̄ eccl̄ia p̄mitua habe
re noluit. qz futurā in gētibz eccl̄iaz p̄uidebat. vt d̄r. xj.
q̄. s. futurā. nō aut̄ q̄tū ad mobilia. Et p̄tēti alter glo
sari. s. q̄ aliqd p̄tēti dici p̄tēti dupl̄. Uno mō in q̄tū di
stinguat̄ cōi. et sic abdicatio oīm rez etiā mobilū ē me
ritoria et sc̄ta. Alio mō vt p̄tēti distinguat̄ p̄ alienū. Et
sic abdicatio oīm rez in p̄prio sic q̄ h̄o semp viuere de
alieno in q̄ nullū ius haberet salte sic ps cōitatis nō est
meritoria nec sc̄ta. Itē abdicatio in cōi p̄tēti sumi dupl̄.
Uno mō sic q̄ cōitatis nihil habear q̄tū ad ius et dñm
nec i mobilibz nec in imobilibz p̄ nullo tpe. Et sic dico q̄
abdicatio rez in cōi nō est meritoria nec sc̄ta. Alio mō
do q̄ cōitatis sic nihil haberet q̄tū ad ius et dñm qd sin
guli de cōitate haberēt illd p̄ libito volūtati ac si habe
rēt in p̄prio. et nō fm distributionē sup̄ioris. Et sic dico
q̄ abdicatio in cōi est meritoria et sc̄ta. quā p̄mi funda
tores eccl̄ie fuauerūt. vt p̄tēti Act̄. iij. q̄ bonis illi com
municat̄ nō vtebant̄ singl̄ ad votū s. arbitrio sup̄ioris.
Et ex̄pt. p̄tēti q̄ p̄ dñm nicolai i p̄stitutione ex̄pt. et p̄ do
minū. Job. xij. i p̄stitutione. q̄ inter nōn̄illos. nō fuerūt cō
eraria diffinita circa paup̄tē xpi et ap̄loz. S. p̄ Job.
fuerūt aliqua magis exp̄licite declarata.

Aliqd d̄r
p̄tēti du
pliciter

Abdicat
io rez in
cōi sit du
pliciter

Caplm. vj. de apostasia multiplici.

De apostasia. Nota se
cū d̄r Ray. et Hostiē. q̄ apostasia est temerari
a fidei statu vñ obediētie vñ religiōis recessus. Aposta
et d̄r q̄si post statio fm Tho. ij. q̄. xij. apostasia impos
tat quandaz retrocessionē a deo q̄ sit p̄ diuisos modos
quibz h̄o p̄iūgit deo. D̄iūgit enī h̄o deo p̄ fidē. Sc̄do
p̄ debitā et subiectā volūtate ad obediendū mādāt̄ ei.
Tertio p̄ aliq̄ sp̄alia opa p̄tēti ad superogationē. sic
p̄ religiōnē vñ clericatū. Remoto aut̄ priou remouet po
steri. s. nō ecōuerso. P̄tingit q̄ aliq̄ recedē seu apo
statate a deo retrocedēdo a religiōe vbi est p̄fessus. vel a
clericat̄ ordie p̄cipue maiori. Et hec d̄r apostasia ab oī
dine vñ a religiōe. Et d̄ hac. xlvij. dist. q̄ntūlibz. et xvj. q.
j. legi. Nō d̄r tū fm Ray. iudicari apostata seu fugitiu
etiā si ad lōginq̄ diu euaget. nisi postq̄ sic viuūt q̄ aim
redeūdi se deposuissē oñdit. ff. de re mili. l. desertorē. P̄
tingit etiā mentē apostatate a deo p̄ mētē repugnantē
p̄ceptis ei eccl̄ie et p̄latoz. Et hec d̄r apostasia inobediē
tie cū. s. sp̄ore p̄tēti p̄cepta. Et d̄ hac. iij. q̄. iij. alieni. Et
talīs infamis efficit̄. repellit a testimonio. et d̄r ex̄cōicari
xj. q̄. iij. si aut̄. Tertio recedē p̄tēti q̄s a deo dimittēdo
fidē ei. et tū simplr̄ et ex̄pt. toto recedit. Et hec q̄ est apost
sia p̄fide simplr̄ et absolute d̄r apostasia. vt fuit inlian
apostata. et d̄ hac. ij. q̄. vj. nō p̄tēti. Tal̄ cū sit heretic̄ est
ex̄cōicat̄. et idē de ip̄o sic de alijs hereticis. Mā repellit a
dignitatibz et alijs. Nota fm Ray. q̄ illi cū sint fideles

et mēte ipsam fidē teneat. aliq̄ tñ actū exteriorē faciūt infidelitatē. puta reuerentiā idol. sic salomon dñs suaruz vxoz. h. nō sūt apostate nec heretici. tñ mortali peccāt quātūcūq; ex metu b. facerēt. qz fm Aug. sati⁹ est mori fame q̄ vesi idolotie. xxxij. q. iij. sic sati⁹. Sumere autē xpianū habitū infidelitū si ex rōnabili cā fieret. puta ad pfortādū fideles capros z hmōi. sic fecit brūs sebastian⁹ sub clamore militari xpm abscondēs. liceret fm Guil. Et h. nisi eēt institutū aliq̄ determinatū signū ad dinoscendū pfectores alicui⁹ ydolatrie. tūc enī nō liceret. Itē nora fm tho. vbi. sup. q. q̄uis ad ecclesiā non p̄neat punire infideles q̄ nūq̄ fidem suscepit vt iudeos z paganos vñ nō p̄uabit eos domino tēporali qd prius habuissēt. tamē ad eā p̄inet punire eos q̄ iā fidē receperūt z dimittūt. vt apostatas. qd z facit. Un̄ q̄ cito aliq̄s denūciatur ex cōmunicatus ppter apostasiā absoluūt subditi eius z iuramētō fidelitatis. Julian⁹ autē apostata qz potē erat. z ecclesiā quo ad hoc nō habebat cōpescēdi potēstatē principes terrenos d. facto. iō tollerant eū ecclesiā. z fideles obediebant in his q̄ nō crāt cōtra fidē. vt dicit ambro. xl. q. iij. iulianus. z hoc ad vitandū magis scandalum persecutionis.

Sapitulum. vj. de infidelitate in genere.

Proteristi me deus a cōuentu malignantiū. a multitudine operantiū iniquitatem. qz exaceruat vt gladium linguas suas. vt dicit glo. sup. ri. psalmi lxiij. Hec sunt verba torius christi. i. z capitis z mēbroz eius que sūt ecclesiā. Recognitas enī christ⁹ in passione sua quō iudei cōtra eū cōuenerāt cōsiliū faciendū malignantes cōtra eū. id ē ma lo igne inuidie z furoris mori. quō multi z q̄si oēs opati sūt iniquitatē z eū iuste p̄sequentes z mortē pcurantes. quō acuefēt linguas suas ad detrahendū. irridendū. z blasphemandū. recognoscit se i oibz habuisse p̄tectionē a dō z de fensionē z deo regradat. Et ex h. fiducia sumēs orat in p̄ncipio psalmi i futurū p̄regi z liberari. Sic z corp⁹ ei⁹ ecclesiā ab infidelibz p̄sta. sic in p̄teritū semp a deo fuit p̄tectā z defensata ab ipis. sic orat i futurū p̄regi z eripi d. manu iūmici ne p̄ualeat z eā i filiis z mēbris suis. Un̄ et dicit. p̄teristi zc. Vbi tria notant.

Pr̄o vigorosa defensatio. ibi. Proteristi me de⁹.

Sec̄do odiosa p̄gregatio. ibi. a p̄uentu malignantiū.

Tertio p̄nitiosa locutio. ibi. qz exaceruat vt gla. lin. su.

Quantū ad primū .§.i.

meliorē z fortiorē nō pōt h̄re ecclesiā p̄tore q̄s deū. Naz fm aplm Ro. viij. Si de⁹ p nob q̄s z nos. q. d. nlls potest pualere. Et Job. xviij. Bone me iuxta te. z cuius vis man⁹ pugnet z me. Protergit autē de⁹ fideles nō quide vt nō tribulent. q̄nimo fm aplm oēs q̄ pie volūt viuere i xpo. necesse est vt p̄secutionē patiant. vl ab infidelibz vel mal⁹ fidelibz criminosis exēplis z blanditijs. vl a demonibz. vl a passioibz carnis. Sz p̄tegit ne succubāt aīo a grā z v̄itate recedētes. iux illd. Iam. viij. Mte aque. i. tēp̄rationū z tribulationū nō potuerūt extinguere charitatē. Quinimo sic israelite i egypto q̄ntomagis opprimebant a pharaone tātomagis crescebat. Exo. i. c. Sic fideles quātomagis opp̄si sūt a tyrānis z p̄secutoribz tātomagis multiplicati sūt z roborati. Protergit autē z p̄tegit de⁹ eos triplici scuto. Primo beniuolentie internalis.

Sec̄do patie vniūsat. Tertio sapie v̄itatis. De p̄s. Scuto bone volūtatis coronasti eū. Un̄ enī odiret i fideles fideles z sume p̄secrēt eū illi diligebāt z q̄rebāt salutē eoz. De sc̄do scribit Iren. iij. Dab eis scutū laboz tuū. Cōsiderantes enī passionē dñi in qua maxie laborauit p̄ eis. aiabant ad p̄statiā. De tertio ait p̄s.

Scuto circūdabit te veritas eius.

Quantū ad secundū .§.ii

dicit p̄s. in p̄sona xpi. Cōsiliū malignantiū obfedit me. Est autē triplex p̄uent⁹ infidelitū. i. paganoz iudeoz z hereticoz. Hi oēs malignant. id est malo igne ire z inuidie affectabāt z cupiūt nocere ecclesiē. Qui vñq; multo sunt infidelitū plures q̄ fideles. Et oēs opant iniquitatē. nō solū i eo q̄ p̄sequunt nocēt fidelibz z occidūt. sz etiā i his q̄ faciūt in p̄stationē sue fidei vl poti⁹ p̄fidie. z in h. q̄ errāt i fide cōmittūt iniquitatē p̄ excellētiā. qz infidelitas est maximū p̄ctōz. Et h. p̄bat. b. Tho. se. se. q. x. z sic lū omne p̄ctm cōsistat formalit in aūsiōe mētis a deo. p̄ infidelitatē autē hō maxie elōgat a deo. qz nec verā cognitionē d. deo habet p̄ falsā aut cognitionē ipsi⁹ nō appropinquat ei. sed mag⁹ ab eo elōgat. Et sic mar⁹ est p̄ctm infidelitatis oibz alijs q̄ p̄inet in pueritate mori. Sec̄ de his q̄ oppo⁹ nunt alijs theologiis x̄tutibz. vt odiū dī. z blasphemia in sp̄m sc̄m. Un̄ z Aug. tractās illd qd p̄s ait. Job. xv. Si nō venissem zc. p̄ctm nō haberēt. Magnū inq̄ qd d. dā p̄ctm sub generali noīe vult intelligi b. est p̄ctm infidelitatis q̄ tenent cūcta. nec obstat qd ait Aug. vi. q. j. c. Quero. dicēs. Vtz catholicū pessimis moribz alicui heretico i cui⁹ vita p̄ter id qd heretic⁹ est nō iueniūt hoīes qd rep̄bēdāt p̄ponere debeam⁹ nō audeo p̄cipitare sententiā. hec ille. Nā vt dicit. b. Tho. vbi. s. ad h. r̄idendo. Nihil p̄hibet aliq̄d p̄ctm qd est grau⁹ fm gen⁹ suum esse min⁹ graue fm alias circūstātiās. Et iō noluit augustin⁹ p̄cipitare sn̄az de heretico tali z malo catholico. qā p̄ctm heretici z si sit grau⁹ ex genere suo. pōt tñ alleuiari fm alias circūstātiās. z ecōtra p̄ctm catholicū ex aliq̄ circūstātiā agguari. Dic etiā idē Tho. q. infidelitatis grau⁹ punit q̄ ali⁹ p̄ctōz. p̄ q̄cūq; alio p̄ctō p̄side raro p̄ctō in genere. Sz p̄ alio p̄ctō. puta adulterio. hōi micidio z hmōi. si cōmittat a fidelī z infidelī. ceteris p̄aribz. q̄ p̄ccat fidel⁹ q̄ infidel⁹. tñ p̄ter noticiā veritat⁹ ex fide. tñ p̄ter sacramēta fidei quibz est imbut⁹ q̄b p̄ccādo p̄umeliā fac. qd r̄agit apls ad Heb. x. dicēs. Deteriora mereris supplicia q̄ filiū dei p̄culcauerit zc. Et fm b. Tho. ij. q. x. r̄. q̄ p̄ctm est infidelitas iudeoz q̄ paganoz. z q̄ p̄ctm hereticoz q̄ iudeoz. Qd etiā ostendit p̄ exemplū in vitasp̄az. vbi machari⁹ iueniēs in deserto caluaria hoīs interrogauit q̄s hō fuisset i vita. Qui dixit se fuisse paganū. vñ z dānatā in ignē eternū. Et interrogat⁹ ab eo si sub eo ali⁹ erat. R̄ndit q̄ iudei z sub iudeis heretici. z mali xpiani zc. Probat etiā auctē. ij. De. ij. dicit. Mel⁹ erit eis nō cōscire viam iusticie q̄ post cōgnitā retrorsū p̄tū. Qd faciūt iudei z heretici. Rōnem assignat. b. Tho. vbi. s. dicēs. q̄ q̄ p̄ccat z fidē qui si dei suscepte renitit q̄ qui renitit fidei quā nunq̄ suscepit. sic q̄ p̄ccat q̄ nō ipler qd p̄misit q̄ si nō ipler qd nūq̄ p̄misit. Sz heretici p̄fitem⁹ fidē euāgelij z ei reniunt eā corripētes. iō q̄ p̄ccant q̄ iudei. Et qz iudei suscepit figurā ei⁹ in veteri testamētō quā male interpretēs corripūt. iō q̄ p̄ccat q̄ pagani q̄ nllō mō fidē euāgelij suscepit. Et sic simplr loquendo infidelitas here. Quoz in ricoz est pessima. z iudeoz peior. z paganoz mala. q̄uis fidelitas pagani aliq̄n in pluribz errāt circa ea q̄ sūt fidei. Scuto sit peior ergo v̄itatis p̄tegit de⁹ ecclesiā z infideles qd scutū habet q̄si tres angulos. id est modos. Nā veritate rōnis naturalis in multis defendit fides ecclesiē z paganos. Veritate scripture p̄phetā. id est veteris testamētī contra iudeos. Veritate scripture euāgelicā z hereticos. et hoz veritatibz p̄fundit. z ecclesiā defendit. Un̄ Iam. iij. dī. Mille scuti pendēt ex ea. Omnis armatura fortium. et hoc patebit infra.

Triplex p̄uent⁹ infidelitū

Infidelit⁹ tas max⁹ mū p̄ctōz

Fidel⁹ q̄uis peccat infidelī.

Sūm⁹ p̄ tector de⁹

Quantū ad tertium .s.m.

Error cir-
ca di essen-
tiam.

Omne mo-
tū mouet
ab alio p-
bat.

Error cir-
ca ynicatē
dei.

Exaquere ut gladiū linguas suas loquendo. Paganū erra-
tes circa deū. Iudei erga xpm. Et heretici circa xpm no-
strū. Circa deū errauerūt aliq̄ q̄tū ad ei⁹ essentia. aliq̄
q̄tū ad ei⁹ efficientia. aliq̄ q̄tū ad ei⁹ puidencia. sed p̄es-
era defensor liberata est ecclia scuto p̄uaris ab oī errore
insidelitatis. Quāti ad diuinā essentia errauerūt p̄es-
sime antiq̄ gētilēs dicētibz aliq̄bz nō esse deū. alijs asse-
rentibz plures esse deos. alijs deū esse aīam mūdi. Sz
oīa hec sūt falsissima. Dicē aut̄ vlt̄ credē deū nō ēē. stultū
esse oīdīr. p̄s. dicēs. Dixit insipies i corde suo nō est de⁹
Vere tal̄ insipies est. q̄ negat qd̄ philosophi rōne natu-
rali. z theologi sc̄ptura diuina demōstrāt. Et cū pluribz
modis rōne h̄ possit demōstrari p̄nūc t̄m vna rō assig-
bit quā ponit plūre. b. Tho. id est 3 gētilēs. c. xij. z est
talis. Omne qd̄ mouet ab alio mouet. p̄z aut̄ sc̄ntū mo-
ueri. puta solē. ḡ altero mouēte cū ip̄e mouet. aut ḡ illd̄
mouēs mouet aut nō mouet. Si nō mouet habet p̄o-
sitū. s. q̄ necesse est ponē aliqd̄ mouēs imobile z h̄ diam⁹
deū. Si aut̄ illd̄ mouēs. ḡ ab alio mouēte mouet. aut ḡ
est p̄cedē in infinitū. aut ē deuenire ad aliqd̄ mouēs im-
mobile. Sz nō est p̄cedere in infinitū. ḡ necesse est ponē ali-
qd̄ p̄mū mouēs imobile qd̄ dicim⁹ deū. In hac aut̄ p-
bar oēs sūt portōes p̄bade. Prima. s. q̄ omne motum
ab alio mouet. Secda q̄ in motis z mouētibz nō est p̄ce-
dere in infinitū. Et p̄ma p̄bat p̄hs pluribz modis. s. t̄m
vn⁹ h̄ ponit. videlz sic. Nihil est idē sūt in actu z in potē-
tia respectu eiusdē. s. omne qd̄ mouet inq̄tū h̄mōi est in
potētia. q̄ mot⁹ est act⁹ existētia in potētia fm q̄ h̄mōi
Et omne qd̄ mouet est in actu inq̄tū h̄mōi. q̄ nihil agit
nisi fm q̄ est in actu. ḡ nihil est respectu eiusdē mot⁹ mo-
uēs z motū. z sic nihil mouet seipm. Sciendū t̄m q̄ pla-
to q̄ posuit omne mouens moueri. cōius accepit nomen
mot⁹ q̄ aristoteles. Noīauit enī plato oēs opationē mo-
tum. Aristoteles aut̄ accepit p̄rie motū fm q̄ est actus
existētia in potētia fm q̄ h̄mōi. Qual̄ nō est nisi diuisi-
biliū z corporū p̄bat. in. vj. p̄hsicorū. fm aut̄ platonē mo-
uēs seipm nō ē corp⁹. Accipiebat enī motū p̄ quibet ope-
rōe. ita q̄ intelligere z opari sit qd̄dā moueri. quē etiam
modū loqundi tāgit Aristot. in. iij. de aīa. Scdm̄ h̄ dice-
bat p̄mū mouēs mouere seipm. eo q̄ intelligit se z vult
vel amat se. Qd̄ in aliq̄ nō repugnat rōnibz Aristot. Ni-
hil enī differt deuenire ad aliqd̄ p̄mū qd̄ moueat seipm
fm platonē. z deuenire ad p̄mū qd̄ oīno sit imobile. fm
Aristot. Qd̄ aut̄ q̄tū ad scdm̄ p̄clusionē. s. i mouētibz
et mot⁹ nō sit p̄cedere in infinitū. sic p̄bat Aristot. In mo-
uētibz z motis ordinatis q̄z. s. vnūq̄ ordinē ab alio mo-
uet h̄ est necesse iueniri q̄ remoto p̄mo mouēte vl̄ cessante
a motiōe nullū aliorū mouebit neq̄ mouebit. q̄ p̄mū
est cā mouēdi oībz alijs. Sz si sint mouētia z mota per
ordinē in infinitū nō erit aliqd̄ p̄mū mouēs. s. omnia
erūt q̄ si media mouētia. ḡ nullū aliorū poterit moueri. et
sic nihil mouebit in mūdo. Et ex his p̄z ex naturali ra-
tiōe deū esse. Vñ z apls. Inuisibilia dei. id est p̄fectiōes
dei. p̄ ea q̄ facta sūt. a creatura mūdi intellecta p̄spiciunt
sempiterna q̄z vtus ei⁹ addiuitas. Ro. j. id est eternitas
ei⁹ z essentia ei⁹. Quāti ad scdm̄. s. non esse plures
deos vt gētilēs credebāt s. t̄m vnū deū oīdīr non solū
sc̄ptura dicēte. Deut. vj. Audi istl̄ dñs. de⁹ tuus vn⁹ est.
Et apls. j. Loz. vij. Et si alijs sint dñi multi z dñi mlti.
nob nō est nisi vn⁹ de⁹ Sz rōne naturali fm. b. Tho. id
est 3 gētilēs. c. xij. p̄mō sic. Impossibile esse duo summe
bona. q̄ qd̄ p̄ supabundantiā dī in vno solū iuenit. de⁹
aut̄ est sumū bonū cā fm doctrinā p̄hor q̄ sacras sc̄ri-
pturas. Vñ dixit moysi Ero. xxxij. Ego ostēdā tibi om-
ne bonū. id est meipm. Scdm̄ rōnē etiā claz est. q̄ maxi-

mū in vnoq̄ genere est cā illoz q̄ sūt in illo genere. Lau-
sa enī ponit effectū suo. A dño aut̄ deo oīa h̄nt esse
et rationē boni. ḡ ip̄e est summū bonū z p̄ p̄ns vn⁹. Se-
cūdo sic. Deū esse qd̄ p̄fectū oīno cui nlla p̄fectiō desit dī-
cere optet. cū de⁹ sit q̄ meli⁹ excogitari nō pōt. Si ḡ cēt
plures dñi opteret esse plura h̄mōi p̄fecta. h̄ aut̄ est ip̄ossi-
bile. Nā si nulli eoz deest aliq̄ p̄fectiō nec aliq̄ imp̄fectiō
admitte qd̄ requit ad h̄ q̄ aliqd̄ sit simplr p̄fectū. non
erit in q̄ ad iuicē distinguant. s. vnū z idē erit. Si aut̄
vn⁹ h̄eat aliq̄ defectū. quē ali⁹ nō h̄z nō erit ille deus ḡ
impossibile ē esse plures. Vñ ḡ gētilēs coluēt plures vt
deos. aut aliq̄s boīes iouē. mercurium. venerē z h̄mōi. os colēvñ
aut copa celestia vt solē z lunā. aut elemēta vl̄ clementa
moti sūt ex aliqua p̄rte supeminēti. vl̄ speciositate quā
inueniēt i illis nesciētes oculos erigere ad cū q̄ dedit eis
illā p̄rte z pulcritudinē. s. dñm deū. Et ideo stulti facti
sūt opinātes illa deos q̄ creatura erāt. z aliq̄n diabolus
in ill̄ ad opabat mira. Vñ p̄s. Dēs dñi gētiū demonia.
dñs aut̄ q̄ vn⁹ est celos fecit. Errauerūt aliq̄ dicentes deū
vnū esse. s. h̄c deū esse aīam mūdi motū. s. rōe mūdi
gubernatē. qd̄ tenuit varro sic narrat Aug. vj. de ciui.
dici. vj. z. b. Tho. se. sc. q̄. xij. arti. j. Sz h̄ ē falsū osten-
dit ex h̄. q̄ aīa ei⁹ cū est aīa coniungit z cōponit cū eo vt
forma substantialis ip̄e reit h̄o qui cōponit ex aīa z cor-
pore. de⁹ aut̄ nō cōponit cū aliq̄ materia vl̄ forma. Quā-
uis enī de⁹ vbiq̄ sit p̄ essentia. p̄ntia z potētia. nō tamē
vnit rebz sic aīa corpi. vt sit. s. forma. substantialis. rez vt
aīa corpi. Nō enī substantia sua iunxit rebz cū simplicis
sim⁹ sit. Vñ Aug. cū ibi reprobat. Sciendū est aut̄ q̄ in
vita p̄ntiō deo scire nō possum⁹ qd̄ ē s. t̄m q̄ est. Vñ
Job. xxxvj. Ecce de⁹ magn⁹ vincēs sciam nram. Et Esa.
xlv. Vere tu es de⁹ abscondit⁹. Scds error paganorū
fuit circa efficiētia seu op⁹ dei videlz creatiōis. Circa cre-
ationē mūdi antiq̄ p̄hi oēs errauerūt q̄z triplex fuit se-
cra magi. noīatorū. epicuroz. platonicoz z aristotelico-
rū. vt tedarat. b. Tho. in lib. de articul̄ fidei. Fuit ḡ p̄-
mus error epicuroz q̄ dixerūt nec mūdi materia nec cō-
positiōne mūdi a deo esse s. ip̄m mūdi fuisse factū a ca-
su ex p̄cursu corporū indissolubili ad iuicē. id est arbomo-
rum. Et h̄ dicebat anax. Sz h̄ falsum oīdīr p̄s. dicens.
Verbo dñi celi firmati sūt. id est rōne eterna q̄ est i men-
te diuina. nō a casu. Et Sap. j. Creauit de⁹ oīa vt essent
zē. Probat aut̄ creationē esse a deo p̄ tale exēplū. Si q̄
intraret domū alicui⁹ z in ip̄o introitu sentiret magnū
calorē z q̄nto vltē p̄cederet tāto sentiret maiorē calorē
Iste sine dubio crederet ibi esse aliq̄ ignē causam illi⁹
caloris q̄uis nō videret ip̄m. Effect⁹ enī natural̄ mani-
festat suā cām. Validitas aut̄ est effect⁹ ignis. Sic in p̄-
posito p̄siderādo mūdi dispositiōne videm⁹ oēs res esse
dispositas fm varios z diūsos grad⁹ nobilitat⁹ z pulcri-
tudis. Et q̄to aliq̄ sūt deo p̄pinq̄ora tāto sūt nobilioz.
Vñ videm⁹ corpa celestia pulciora esse z nobilioz ter-
renis. z spūs nobilioz corporibz. Cum ḡ ista sint z a se
esse nō possint. q̄ ex nihilo nihil sit. Creatura ḡ q̄ ex ni-
hilo est seipam facē nō pōt. Qnd̄ enī ista creata vnū
esse actorē oīm a q̄ cūcta facta sūt z ip̄e a nullo fact⁹. z sic
fuitas fidei fatef i simbolo dicēs. Credo in deū zē. crea-
torē celi z terre zē. Fuit scds error platonicoz dicētiū
deū esse creatorē mūdi. s. fecisse cūcta ex materia p̄iacēti
quēadmodū figul⁹ facit diūsa vasa ex materia terre sibi
p̄supposita. Qd̄ falsū esse tenet fidei fuitas. z testat sc̄ri-
ptura. ij. Mach. vj. Inq̄t sc̄a illa mlier filio. Respice i
ecclū z i terrā. z i oīa q̄ i eis sūt. Et vide q̄ ex nihilo fecit
ea de⁹ z hoīm gen⁹. Rō erroris illoz fuit. q̄ voluēt mē-
surare p̄rte dei z opationē ad similitudinē p̄rte z opati-
onis creature. Nā cū vnū qd̄z. a gat p̄ formā suā z crea-
tura sit forma p̄cularis z p̄rte finite z determinate nō

Error cir-
ca creati-
ōne mūdi

Ca. 7. De diuersis infidelibus

pōt agere nisi ad certā formā cui⁹ est cā. **M**ateria autē pducere nō pōt s; inducē formā in materia sibi psuppo sita ab alio agēte. sic faber introducit formā cultelli i fer ro sibi psupposita tali materia z hmoi. **D**e⁹ autē est forma supnatural⁹ z p⁹ut⁹ infinite. z iō pōt pducē formā z ma teriā ex nihilo psupposito. **U**n sic pōt illuminare cecū. re suscitare mortuū qd natura nō pōt. sic si tor⁹ mūd⁹ desi ceret totū itez facē posset. **S**ap. xij. Subest enī tibi pos se cū voluer⁹. **E**ū salomō. **E**cci. xviij. Qui viuit in eter⁹ nū creauit oīa sūl. **C**reare autē ē ex nihilo aliquid facere.

Tertio fuit error aristotelicoz dicentū mūdū nō ha⁹ buisse pncipiū z fuisse ab eterno. **Q**uē errorē elidit spū rituscl⁹ p moysen dicēs **G**en. i. In pncipio creauit de us. celū z terrā. in pncipio. i. epis. **E**t si quis qū fuit illud pncipiū. dīc mgt in bysto. **S**cho. q. a pncipio mūdū vsq; ad xpi natiuitatē fluxerūt anni qnques mille centūnona ginta sex. **D**īc autē rabbi moyses. q. his philosophis q. posuerūt mūdū eternū accidit sic puero. q. mox nat⁹ pone ret in insulā vbi nullā vnq; videret pgnantē mlierē v⁹ puez nasci. **I**te tal⁹ si diceret sibi. quō puer pcepit⁹ z p tē pu s morat⁹ in vtero mris. z postea nasci in mūdo nllō mō veller. credē. s; videret sibi ipossibile. q. nunq; vidit hoīem nasci vtiq; stult⁹. pteru⁹ z dur⁹ esset q. non velit credē q. nō vidit tale qd. **N**ō enī sūt q. nō videm⁹ et tū credim⁹. **S**ic illi phi q. nō vidēt exēplū in aliq. cre/ atura q. ex toto d. nouo incipiat esse putauerūt eas semp sic fuisse. z iō stultos appellat apls **R**o. i. dicētes se esse sapiētes. stulti facti sūt. **N**ō min⁹ errauerūt circa op⁹ crea tiōis manichei heretici ponētes duo pncipia rez. **U**nū creatōē iustitiliū. i. deū. **A**liū visibiliū. i. dyabolū. **T**er tius error paganoz q. acuerūt linguas suas vt gladiū fu it circa puidētiā. **U**bi sciēdū fm. b. **T**ho. in pma pre. dis. xxxix. q. ij. q. plato. vt dīc **G**reg. nazanzen⁹. posuit tripli⁹ cē puidētiā. **P**rimā. i. dei erga substantias intelligibiles z totū mūdū q. ad genera z spēs z causas vniūsales. **S**e cundā angeloz bonoz circa res singlares generabiliz z corruptibiliz z ad h⁹ forte fuit mor⁹ dicē. q. ipi angeli mouēt celos. ex q. motu sequit⁹ generatio z corruptio in/ ferioz. **T**ertiā demonioz circa res hūanas z ad h⁹ forte mor⁹ fuit. q. oēs dī gētiū demonia. demōes autē dabāt rīsa pilla ydola d. agēdis. z sic videbāt hre. puidētiā ho minū. **S**z scuto ptegit⁹ vitar⁹ reuelare ecclia ad repellē/ dū talē errorē dicēte **J**ob. xxxij. **Q**uē aliū pstituit sup terrā. aut quē posuit sup orbē terre quē fabricat⁹ est. qua si diceret. nullū. **N**ā vt dīc **G**reg. i. moral. mūdū ipse om/ nipotēs q. pdidit gubernat. **E**t **A**ug. de ciui. dei. **P**roui dētia vtiq; diuīa regna pstituit hūana. **N**ā quō est possibile demōes hre. puidētiā hoīm z curā qui nō q. rūt nisi eoz interitū z malū. vt dī. xvi. q. ij. vīsis. **H**oīes q. z tūoī supiores sūt eis. vñ z ipis subijcti nē vt parer de. b. **D**īcto z alijs. **O**. aut darēt rīsa demōes p ydola totū erat ad decipiendū. vt pty in legēda. b. **B**artholo mei. **A**ngeli sō boui nō sūt gubnatores mūdi. s; execu tores diuīe puidētiē. sūz illud. **B**ndicite dño oēs angeli ei⁹ potētes frute rē. **E**xemplū de dño tpali q. ponit offi cialē in ciuitate z iponit qd faciat. official⁹ vtiq; talis nō dī dñs s; executor dñi. **Q**uedā g. ipe de⁹ p se imēdiate fac. qdā mediātib; angel⁹ z alijs causis secundarijs. vt cor porib; celestib; z alijs. **E**t h⁹ nō fac ex ipotētiā s; ex ma/ xia sua bonitate. q. voluit illis dare z cōicare silitudinē sue frust⁹. vt. i. sint cause s; secundarie ad alijs effect⁹ sic ipa est cā pmaria oīm. **E**xcedit q. puidētiā dei ad oīa et maxie ad act⁹ hūanos. qd videt negasse nullū. vt refert ipe. b. **T**ho. in pma pre. dis. xxxix. q. ij. **I**n qz erratū pfo/ na dicebat **B**oeti⁹ lib. i. in metro. v. **D**istilleri cōditor orbis. oīa certo sine gubnās. **S**olos hoīm respuit act⁹. **A**d qd moti sūt ad dicēdū ex eo q. videbāt bonis mala

Error cir/ ca puiden/ tiā dei.

angeli nō sūt guber/ natores mūdi.

et malis bona frequenter accidere cū videt⁹ debere esse dñū. **S**z vt dīc **S**ap. xij. **T**u autē dñator. vtur⁹ dñe oīa cum tranquillare iudicas z cū mag⁹ reuerencia disponis nos. **E**t **P**e. in can. **I**pi est cura d. nob. puidēdo de oib; neces sarijs ad salutē. **Q**uare autē mali bona z boni mala su/ stineāt. vide aliquā rōem d. pe. dis. iij. qd g. **P**ossent etiā plures alie rōnes induci. s; cā breuitat⁹ h. dimitto.

Exacuerūt iudei vt. §. iiii.

gladiū ad occidēdū aīas suas errorib; infidelitatis lin/ guas suas dicētes falsissima d. pūtatē fidei. **F**inis fidei mee inq⁹ **A**mb. xps est. **U**n z **P**etro dicēti in pessione sue fidei z socioz. **T**u es xps fili⁹ dei viui. **R**ndit xpus. **B**rūs es simō bariona. q. caro z sanguis nō reuelauit tū bi. s; pī me⁹. z infra. **S**up banc petrā. i. pessione fidei edificabo eccliam meā z porre inferi nō pualet bāt aduer sus cā. id est errores surgētes z pcta. **M**ar. xvi. **U**bi oñdit hāc pūtatē pessione fidei a deo reuelatā. z iō insal libilē z ad vitā z bñtudinē pductiua. **E**rar autē mlti circa xpm z pūpue iudei i trib; **P**riō q. nō credūt xpm messīā suū vez esse deū. **S**ecō q. nō credūt xpm iesum fuisse messīā eis pmittū. **T**ertio q. nō credūt cū eterna s; tpalia collatur. s; oñdit eis falsitas pme pclusionis ex mltis auctoritatib; veter⁹ testamēti. qd vt vltimū credūt vt illd ps. vbi loqns d. messīā xpo ait. **S**edes tua de⁹ i **O**. xpus⁹ sedm secti. z paulopost. **U**ngit te de⁹ tu⁹ oleo leticie p cō sit vti⁹ de fortib; tuis. **A**ppellat g. deū ipm iunctū. i. messīā q. i. us. inunc⁹ fuit qzū ad hūanitatē assūpā oleo gfe plenissi me. **E**t bis ponit deū yngētē vt notat psonā pīs z spi rituscl⁹. **E**t auctē etiā **A**la. ix. apparer messīā esse deuz et hoīem vbi ait. **P**aruul⁹ nar⁹ est nob z fili⁹ dat⁹ est nob bis. z vocabit nomē ei⁹ admirabil⁹ de⁹ zc. **U**n in h⁹ q. dī puulus nar⁹ est nob. oñdit ei⁹ hūanitas. **I**n eo autē q. dī vocabit nomē ei⁹ de⁹. oñdit ei⁹ diuinitatē. **N**ō enī dī de⁹ de hoīe puro pprie. s; vt cetera oīa q. mltā sūt dimittam⁹ pūpue ad h⁹ fac qd habet **H**iere. xxiij. videlz. **E**cce dies veniūt dīctōis. z suscitabo dauid germē iustū. **E**t h⁹ ap parer xpi hūanitas. q. hec auctas fm omēs expōitorz s; hebraicos itelligit d. xpo fm lram. **E**t seqt in eadē serie text⁹. **E**t h⁹ est nomē qd vocabit cū dñs iust⁹ nī. **U**bi i nūit vera xpi diuinitas. q. vbi hēm⁹ nos dñs iust⁹ nī. in hebreo hī nomē dñi thettagramatō. **Q**d qdē nomē est pūssimū dei inter oīa noīa diuīa. z pter h⁹ d. nllō dī nī si de deo vero. **O**. aut aliq. dicūt q. h⁹ nomē thettagra maron dī nō tm de deo vero s; etiā d. alijs. q. **E**zech. vi. dī de ciuitate ibi desēpta. **E**t nomē ciuitat⁹ dñs ibidem vbi loco b⁹ qd dñs hēm⁹. in hebreo hī nomē thettagra maron. z sic d. ciuitate illa dī thettagramaton. z tñ non idē qd de⁹ est. **I**te **G**en. xxiij. vbi nos habem⁹. **E**t voca uit abrahā nomē loci illi⁹ dñs videt. hebrei hūit nomen dñi thettagmaron g. zc. **R**ndet q. nullū pdictoz noīaf nose dei pūo qd est nomē dñi thettagmaron. s; noīaf qdlibet pdictoz a qdaz effectu dei. q. solus de⁹ noīaf h⁹ noīe. **E**t h⁹ nō est icōueniēs. sic aliq. hō bñ vocat adeo dat⁹ vt deus dedit. vt aliū hmoi. nō tñ vocat de⁹ absolu te qd ēē impīū. **S**ic cū dī i auctē inducta. **E**zech. nomē ciuitat⁹ dñs. loco cui⁹ ponit nomē dñi thettagmatō. nō dī absolute dñs. s; dñs ibidē. vbi oñdit denoiari ciui tas illa a diuīa in habitatōe qd dar⁹ pty p trāslationē chaldaicā. **S**ilr qd dī in **G**en. xxiij. **V**ocauit abrahā nomē loci illi⁹ dñs videt. nō dī simplr z absolute dñs. s; dñs videt. q. lile loc⁹ nō est denoiat⁹ nisi a diuīa visi one. q. i. ibi vidit hūilitatē z afflictionē ysac liberās cū a morte. z sic h⁹ nomē thettagmaron nō dī nisi d. deo ve ro. **E**t h⁹ etiā expisse dīc rabbi moyses i lib. dīrectionis p plexoz. oñdēs q. oīa noīa diuīa deriuata sūt ab opib; diuīs pter nomē dñi thettagmatō qd est appropriatū

D, xp̄us
sit verus
messias

D, xp̄us
eterna la
giatur.

credūt hoīem nascēū pctō originali. cū tñ p̄s. dicat cōtra eos. Ecce in iniquitatibz p̄ceptū sū. Nō enī dicit p̄s fuisse v̄l esse detētos in limbo. s; ad celū subito euolasse. cū tñ exp̄sse sit q̄ eos qd ait iacob p̄riarcha. Gen. xxxv. Descēda lūgēs filiū meū ad infernū. qui v̄tq; sū. i. lō; sc̄p. q; sc̄ssim? Im̄ eos nō ad infernū. sed ad celos dedūxerūt. buisset ascēdē imēdiatē. 2 Job. xvij. Si sustinuerō infernus dom⁹ mea ē. 2 aliō p̄s. Ascēdisti i altū cepisti capriuitatē. accepisti v̄l dedisti dona i boibz. S; qd apertū dicit poruit. p̄ assertiōe fidei catholice 2 de liberationē huiusmani generis q̄ illō Zach. ix. Tu q; in sanguine testamēti tui. i. p̄firmatōe. effuso in passiōe. eduxisti vinctos. id est p̄s q; erāt vincti. id est detēti reatu culpe. originat a dyabolo d lacu. i. qd nō erat aqua. id est limbo inferni. Si enī messias nil aliō haberet facē nisi dāre libertatē spālē 2 bona frē. vt qd optebat implere libros p̄phaz p̄missiōibz et qd tñ terrena tribueret v̄l etia sciaz qd est cōmunis bonis 2 mal. Cū viri nō solū fideles s; etiā infideles p̄i p̄tēperint vt lūcū terrena. vt qd tāto tēdesio flagitassent sc̄i p̄riarche h̄mōi aduēti. iux̄ illō. Rōrate celi desup zē. Esa. xlv. 2 illō Aggē. ij. Veniet desideratū cūctis gētibz zē. nisi qz credēbāt ex dei reuelatiōe salutē eternalē p̄ ipm p̄cedendā nō spālē. Et h̄ est quod ait Pet̄. Ber. i. Dulcē i. xpo iesu oēs p̄phē testimoniūz p̄hibēt remissionē pctōz acipe p̄ nomē eius. 2 Esa. liij. Dñs posuit iniquitates oīm nr̄m sup eū. Attrit⁹ est p̄pter scelera nr̄a cui⁹ liuorē sanati sum⁹. Hāc vitatē fidei p̄firmauerūt sc̄i imunerū miracul. Ip̄i autē iudei postq; in xpm credere noluerūt nunq; habuerūt p̄phā v̄l miracula facienda sed plene sunt omnibz vitijs.

Alia: mot
ri cum cor
por est er
e cor.

retia linguas suas vt gladiū q̄ doctrinā z vitatē fidei.
Qui z si recipiūt sc̄pturas noui z veteris testamenti. cas
tū pueritū falso exponētes. Etz plurimi fuerūt varios ī
ueniētes errores. tres p nūc sufficit ponē circa aīm nīm
m̄ltū piculosos. Aliq̄ q̄rū ad īmortalitatē dixerūt aīam
īpam cū corpe mori. Alij q̄rū ad arbitrij libertatem. ali
q̄rū ad futurā miserā vīl felicitatē. z bec omnia falsa.
Quārtū ad primū aīam. l. bōnā mori cū corpe tanq̄
falsissimū nō solū negat veritas fidei. z sacra sc̄ptura di
cēs. Sap. v. Iusti in ppetuū viuēt. s. q̄ ad aīam. z apd
dñm est merces corz. z Dan. xij. Angilabūt de puluere
terre. alijs in vitā cternā. alijs in obprobriū vt videāt sem
per. Sz etiā doctrine paganoz philosophoz vt aristot
telis z platonis q̄ fuerūt solēnozes senecē. tullijz poetaz
iudeoz. faracenoz. vt prz in doctrinis corz. Et de h. s. i
p̄ma pre. ti. ij. d. īmortalitate aīe. Beat⁹ etiā tho. ij. q̄ gē
tiles. c. lxxviij. iducit plures rōnes q̄rū tres faciliores in
tellectu hīc ponūt. Et p̄ma ē talis. Impossibile ē appe
ritū naturalē esse frustra. Sed homo naturalitē appe
rit ppetuo manere. qd̄ patet ex hoc q̄ esse ē quod ab ho
mībo oībo appetit. homo āt per ītellectū apprehēdit eē
nō solū vt nūc vt bruta animalia. sed simpliciter. Con
sequit ergo perpetuitatē fm aīaz qua esse simpliciter. et
fm oē tēpus apprehēdit. Secda rō ē. faciēs ē honora
bilis factio. vt etiā aristoteles dīc. Sed ītellect⁹ agēs
facit intelligibilia actu sicut lux materialis facit colorē
videri. Qu ergo ītellect⁹ bilia actu īcōstū h̄mōi sint cor
ruptibilia multo fort⁹ ītellect⁹ agēs q̄ ē potentia aīe
erit incorruptibilis q̄ z humana aīa cui⁹ lumē est ītel
lect⁹ agēs incorruptibilis. Tertia rō est nllā forma corū
pīf nisi cractione contrarij. vel p corruptionē sui subiecti
vl p defectū sue causē. Der actionē quidē contrarij sicut ca
lor destruit. p actionē frigidī. p corruptionē sui subiecti
sicut destructo oculo destruit potētia visua. p defectū
autē causē sic lumē aeris deficit deficīte potentia solis q̄

Ca. 8. De superstitionibus

erat ipse. Sed anima humana non potest corrumpi per actionem peritiam. Non est enim aliquid ei primum cum intellectu possibile ipsa sit cognoscitiva et susceptiva omnium. Sic nec per corruptionem subiecta sunt. Nam humana anima non est forma dependens a corpore secundum suum esse. Sic autem nec per deficientiam sue cause. quia non potest habere aliquam causam nisi eternam. Et sic nullo modo anima potest corrumpi. Unde quod dicitur Ecclesiastici. Unde est interitus hominis et iumentorum. Et loquitur ibi salomō in persona heretico rui huiusmodi qui reprobant in h. xxiiij. q. iij. c. penul. Apocue-
Liberus ruit linguas suas contra ad libertatem animae. Quia enim subtra-
 arbitrius xerit aie humane libere arbitrii dicentes omnes homines operari
 stellatio bonum vel malum secundum stellacionem sub qua nascitur est nec posse
 nity pos aliter agere nisi ad quod inclinat illa stellatio. Et hoc ut
 se cogit et hereticos pessimos condēnat ecclesia. et dicunt mathematici
 cor est ci. xxiiij. q. iij. c. penul. Ab his ecclesia scuto veritatis ptegi-
 tur et punitur. Nam cum libere arbitrii sit potentia ad cuius
 actum concurrunt voluntas et ratio. he potētie. scilicet voluntas et ratio
 non sunt affixe organo corporeo ut sensitive. corpora celestia
 non possunt habere influxum et virtutem super eas directe. quia ignobilius
 non agit in nobilius. sed e converso. Nobilior est autem anima omni cor-
 pore celesti. operari autem spiritus sancti peccare procedit a libero ar-
 bitrio. falsum est ergo quod cogatur a stellacione. Unde in gentilibus pro-
 lomē ait. Vir sapiens dominabitur astris. id est inclinationibus malis
 quas secundum sensualitatem haberet a stellacionibus. Nam per
 rationem et voluntatem potest homo resistere passionibus insurgentibus in
 sensualitate. Expressit hoc ostendit. Ecclesiastici. xv. ubi dicitur. Deo ab in-
 itio constituit hominem et reliquit eum in manu sui consilij. posuit
 ante eum malum et bonum. et ad quodcumque voluerit extēdet manum
 suam. et benedixit. Sub te erit appetitus eius. scilicet peccati et tu
 dominaberis illi. Alii e converso libero arbitrio nimiam liber-
 tatem attribuerunt asserentes hominem per sua naturalia posse sal-
 vari. et gram. non fore necessariam nisi ad cognoscendum quod debet
 fieri. non autem ad volendum vel faciendum bonum. Et hoc condēnat
 ecclesia. quia heretici sunt. et dicunt pelagianum. xxiiij. q. iij. c. penul.
 Contra quod apostolus. Ipse operatur in nobis velle et perficere. Et Ioh.
 xv. Sine me. id est sine meo gratie adiutorio nihil potestis facere.
 Ratio huius est secundum b. Tho. in quarto. quia cum primum glorie sit infini-
 nitum et spiritus creature finita non potest creatura per se agere
 operis quod attingit. scilicet per meritum ad primum infinitum. Sed ad
 ita dei gratia operi nostro quod est valoris infiniti. cum sit quidam pri-
 patio diuine bonitatis facit ipsum operis meritorium boni infiniti
 id est glorie supne. Alii quertant liberi arbitrij visum as-
 serentes homines posse venire ad quandam statum perfectionis ab
 eis fictum in quo eis omnia liceret et subditi non essent alicui legi.
 inducentes illud apostoli. i. Thimo. i. Iusto non est posita lex.
 et dicitur. Nos reprobatur ecclesia in de. ad nostram. d. hereticis. Et vo-
 cant begbardi. Dis anima inquit id est apostolus Ro. xij. peritibus
 sublimioribus subdita sit. Et. xj. q. iij. si dominus. cum. c. se. Ad
 auerē apostoli respondet. b. Tho. prima secunda dicens. quod iusto non est
 imposita lex. intelligit h. ut per penas retrahens h. bonum ut se
 regulas et ordinās. nam iusti non timore pene suat leges.
 sed amore spiritus sancti subiiciunt se et regulantur secundum leges. Tercio
 error periculosus circa animas est. quod anime non possunt post hanc
 vitam penam h. omnes saluent. hic fuit error originis. qui dāna-
 tus est per heretico ab ecclesia. Contra quod expressit dixit christus.
 Ibi h. i. mali signum eternum. iusti autem in vitam eternam. Et
 Ista. vlti. Hermis. eoz. scilicet remorsus. scilicet malorum non mo-
 rietur et ignis eorum non extinguetur. Parabolā etiā vere histo-
 ric ad h. ponit christus Lu. xvj. de diuite sepulto in inferno. et
 lazaro paupere de portato ad sinum abrahe. i. limbum. Benti-
 les qui ponunt malos homines in alia vita torāri. et bonos re-
 quiescere. Exemplū etiā habet notabile de quodam viro qui ha-
 buit uxorem valde mundanā et lascivā viriū dedita cui tū-
 vir esset multum fructuosus. Et vir quidē passus est multa ad-
 uersa et infirmitates causas sibi etiā a leuitibus peccatis. Et pro-
 aut voluptatibus vacabat et omnia sibi cedebant in prosperitas
 et nec sentiebat vnum molestiam infirmitatis. Dabebat autem

vnā filiā quā primum instruebat secundum deum. m. autem ad vanita-
 tes traheretur. d. fūctus. vtriusque cepit filia vacillare a se du-
 bitans quod sibi melius foret imitari vel patrem bonum h. circū-
 dati calamitatibus in vita sua. aut matrem prauam h. boni
 fortunatā in mundo. Super h. igitur anxia et orati vidit in vi-
 su celū apertū et sanctos in magnā gloria. inter quos et patrem aspe-
 xit in magnā leticia et gaudio. et exinde inclinans oculos vidit
 terrā apertā et in profundo terre maximū ignem in quo crucietur
 bant peccatores. ubi cum alijs vidit et matrem suā maximis
 cruciatibus laborantē rugitū et ciulatum emittēs propter imē-
 sitatē penarū ad quā ite supra aspiciētē parer ait. Quia
 de filia diligenter et considerā quā vidisti. ut cognoscas cuius vi-
 tā debeas imitari. nam si malos mores multis secretata fue-
 ris secū ad inferna traheris. si autem monita mea et exempla
 meū in eternū gaudebis. Quibus visis edocra illa recitā. vi-
 tam tenuit. In quarto quod dialogorū multa exempla habet de
 pena et gloria alterius vite. Cōfusi sunt ergo omnes qui exaceruunt ut
 gladiū linguas suas. et puniti de erroribus suis qui omnes de-
 fecerunt. Et si qui adhuc remanē erroribus omnino deficiunt ut iu-
 deorum. De quibus ps. Gladii in labijs eorum. scilicet false doctrine
 occideris qui eis assentiant. Et quare etiā punitur deus eos in
 errore permanētes viuere. assignat ps. rōne dicens paulos
 post. Ne occidas eos nequā obliuiscant populi mei. id est qui fue-
 runt christum occideres dum adhuc permanet genus eorum. Sed di-
 sperge illos. scilicet per mundū ne possint nocere pectori meo donec.
 Demū concludit. Couertentur ad vespērā. id est sine mundi
 et famē patient ut canes. famē. scilicet ubi punitur. Errores he-
 reticorum de tpe in tps defecerunt. quod etiā ad tps punitur deus
 ex fidelibus surge ad exercitiū fidelium doctorum. ut scripturas
 attenti perscrutarentur et veritatē inueniret et probationē fidelium
 ut dicit Aug. xxiiij. q. iij. c. si. Paganorum hoc opinio ex toto
 pene defecit nisi ponant inter paganos saraceni quibus
 legē dedit mahometus plenā erroribus et viriū qui adhuc
 durat. Sed ita dare est falsa eorum perfidia ut et aialia bruta
 ipam deberet detestari et repudiare.

Capitulum viij. de superstitionibus per modum predicatiōis.

Odisti omnes obseruantes
 vanitates supuacue. ps. xxx. videt hoc esse cō-
 tra illud Sap. xi. Diligis ei omnia que sunt et nihil
 odisti eorum que fecisti. Cum ergo deus fecerit omnes homines et bonos
 et malos. h. nullum odit. Sed ad h. dicitur Aug. in glo. ordi. quod
 aliud est quod facit deus in homine. aliud quod facit homo
 in se. facit enim deus in homine naturā. que quia in se
 bona est non odit sed diligit ipsam etiam in peccatore. Sed
 quod facit homo est peccatum. et h. odit deus. nec tū odit ut homo sicut
 nec turbat ut homo. Nam homo irascitur et odit eum quod altera-
 tio et sui imutatio. Deus autem imutabilis est nec habet corpus nec
 sensualitatem corpori anexā in qua oritur ira et odium. et alie passio-
 nes. Dicit autem irasci odire per similitudinem et effectū hominis ira-
 ri aut odire. Qui ei odit aliquem non vult eum videre sed quare
 eum puniri. et sic altissimū odio habet peccatores. ut dicitur. Ecclesiastici. xij.
 quia non respicit eos sua gratia sed punit et exercitat. Et h. modo
 intelligit istud. Odisti omnes etc. Et exponit Hug. card. d. ob-
 suatibus. id est nimis affectuosis querentibus vanitates. id est vanas di-
 uicias supflue ponentibus in eis finem suū. et d. attendentibus ni-
 mis ad subtilitates philosophicas et iuridicas inutiliter
 et d. vteribus superstitionibus que plene sunt vanitatibus et fallacijs
 Et ista tria expositionē psequendo scilicet d. obfuaris super-
 stitionū. tria in dicto verbo notant.

Primo grauitas sceleris. ibi. odisti.

Secundo multiformitas criminis. ibi. obseruantes.

Tertio inutilitas operis. ibi. supuacue.

Primum est grauitas sceleris in superstitionibus. et h. ostendit in Grauitas
 prima pre ex h. quod dicit ps. deus odire tales. Odisti etc. Nam d. supersticio
 aut d. i. scriptura deus odire nisi propter mortale pec-
 catū. vñ apparet istud esse danabile et eternali igne puni-

Titulus Duodecimus

ri. z merito. **N**ā istū vitiū dei vsurpat diuitiā. irritat fidelitātē. agit dēi z ecclie pcepta z volūtātē. Primūz p̄p̄ ex b. qz sare futura vlt occitū ē p̄p̄iū dī. i. i. illū Eia. glj. futura z nouissima ānūciat nob z dicemus. qz dī est. Et salomō in. iij. Reg. viij. Tu sol' nosti corda filioz boim. Sanare etiā infirmos sine medicinis z remedijs naturalibz est p̄p̄iū dei. S; p̄ sup̄stitionē z obfūatiam augurioz z diuinationū q̄rit hoies scire futura z occitā et p̄ incāratiōes z breuiā q̄rit sanitatē sine medio naturali z sine dei adiutorio. **U**nī seq̄t qz volūt sibi vsurpare que sūt p̄p̄ta deo qd est maxie sup̄bie. Scdm. i. qz irritat fidelitātē. i. p̄missionē quā fec̄ dō ibaptismo p̄p̄mī sit abrenūciare dyabolo z p̄p̄is ei'. S; talibz vti z facere q̄rere auxiliū dyaboli z facē pactū cū eo. cū venerari vt p̄ca yana z falsa q̄ facē sibi p̄ferat qd q̄rit sanitatē vel noticiā aliē rei occitē z h̄mōi. **U**nī cryso. d. chanaanē inquit. Nō prexit ad diuinos. nō vocauit magos. nō alligaturā q̄siuit. nō ipostatrices mulieres adduxit. i. incārātes nō ad falsa p̄sidiā p̄fugit. s; reliq̄t oēs dyaboli falsitates et vti ad dñm iesū. vbi oñdit hoc eē adiutoria dyaboli. Et apls dic̄ ad Gal. iij. Dies obfuarz z tpa z mēses et annos. tūeo ne forte iuanū laboraueri i vob. i. fidē vos p̄dēdo. Et Aug. dic̄. xxvj. q. vij. Nō obfuerz. postqz multa taliū p̄dāriter posuit. qz ista sectant fidē negant z baptisimū. z sūt deteriores infidelibz. z si se nō correxerit ad etnā dānationē redūc. Tertiū p̄p̄ ex b. qz dē exp̄ se phibz ista dicēs. Nō auguriabimī. nec obfuaribz somnia. Ecclia etiā phibet ista. vt patz. xxvj. q. v. p. totū. z. q. vij. z ex d. fortū. c. i. tabul. **U**nī ad d̄restationē hui' scele ris ponit inf cas' refuatos ep̄s. fuit etiā i his maxia fortūlegia qz imiscēt cū his sacra vlt sacralia. z mltā turpissima sūt z comedūt. z dicūt qz turpe eēt dicē. **U**disti ergo zc.

Caplm. ix. de fortuna.

Beat' vir cui' est nomē

dñi spes ei'. z nō respexit i vanitates z infanias falsas. **B**ititudine q̄libz naturalr appetit. s; ad eā nō p̄ueit nisi spes ei' sit i noie dñi. i. in frute dei et auxilio ei' qz i se nō p̄fidit. s; i adiutorio grē dei vlt noie dñi. qd nomē est iesus qz interpretat saluator. i. salutē aīe z corpis sperat p̄seq̄ a iesu salutari. z nō respexit ad vanitates. i. tpalia i q̄bz p̄fidat. z infanias falsas. i. sup̄stitiones varias. **C**irca h' mlti errāt aspiciētes ad talia. z p̄fī dētes in illis quasi p̄ illa saluādī nō a deo.

Est enī infania falsa fortunatiōis.

Est infania falsa p̄stellatiōis.

Est infania falsa fatationis.

Mlti credūt z assēt mltas vanitates z infanias. i. falsitates falsas. **C**irca ista aliq d fortuna aliq d p̄stellatiō nūbz. aliq d fato. **D**e fortuna varie sunt hoies opinati. Aliqz et̄neci z rudes hoies opinati sūt deā eē. vñ z ro/me ei fecerūt edē z arā z silachz ipamqz vt deā colebāt z ipm silachz fortune locutū est pluries qz matrone rīte eā dedicauerāt. S; Aug. in. iij. d. diu. dī. c. xviij. z. xij. vbi ista refert oñdit h' eē fallaciā z errorē. **N**ā plator aliq philosophi z sapiētes oēs deos vtriusqz sex'. si tñ sexus hñt. cū nec sexū habeāt. nec plures sint fm p̄tātē. dixerūt eos eē bonos. s; fortūa aliqñ ē bona aliqñ est mala. **A**n forte cū mala est i maliquū demonē p̄tāt z dea nō est. S; cū sint mlti hoies fortunati. tot erūt deē iste. q̄t sūt hoies bone fortune. Et cū sint plurimi male fortunati erūt fortuna si vna est sil bona z mala. **B**onā esse dicūt qz bonis z mal' vti. i. h' differēs a felicitate quā etiā dicēs bāt z colebāt vt deā. qz felicitas illa est quā boni hñt p̄cedēbz meritis. fortuna vñ qz bona dī. sine vlla exāmie meritoz fortuitu accidit hoibz bonis z mal'. vñ fortuna

noīat. S; quō ē bona si sine vllō iudicio vti ad bonos z malos. **U**t qd colit qz ita ceca ē passim i q̄libet incur res vt suos ctiores plerūqz p̄creat. z suis p̄temporibz heret. **A**ut si aliqd p̄ficiūt ctiores ei' vt ab illa videāt et amēt. iā merita seq̄t nō fortuitu vti. **U**bi ē qz illa dīfinitio fortune. vbi ē qd a fortuitū nomē accepit. **N**ihil enī p̄dest eā colē si fortūa est. **S**i suos cultores discernit vt p̄sit fortūa nō ē. **Q**z si iupiter ipam qz voluerit mittit ipē sol' colat. nō illa qz resistit nō p̄t ei iubēti. **F**alsissimū ē ē fortune deā eē. z p̄stia dmonū factū ē vt loq̄ret fortune silachz. **A**d qd enī aliq locuta ē nisi vt hoies recte viuē nō curarēt. **P**ellata sibi fortūa qz illos sine vll meritis bonis faceret fortunatos. **E**t lacēat' oīc in li. iij. qz h' silachz cū copia z gubnaculo fingūt tanqz fortūa et opes tribuat. z hūanaz rerū regimē obteat. S; vt dī. Eia. lxx. **U**t qz ponit fortūe mēfaz. i. arā tāqz deē. **E**t subdit. **D**inuerabo vos i gladio. i. iudicij z et̄ne dānationis. **A**liq dixerūt fortunā eē accidētū rez subitū z iopinatū euentū absqz oī cā sup̄iori vlt inferiori. **U**nī aliq opinati sūt vt refert dñs iohānes dñici sup̄ Eccliasten. qz oīa eueniebāt in mūdo a casu z fortūa sine diuina puidētia vlt celoz iudiciā. z sine cuiusqz rōnal creature ordinatōe p̄ma. **U**nī z Aug. d. diu. dī. li. v. dīc. qz casualia dicunt qz vel nllas hñt causas vlt nō aliq rōnabili ordie p̄cedūt. **E**x p̄p̄ plū refert valen' i p̄ libro qz dū remiges qdā baurirent aquā d sentina fluct' marz qndā e nauī cecit i mare. et mox alt' fluct' p̄p̄ illū electū nauī restituit. **A**casu z fortuna fuit vtrūqz. qz sine aliq rōnabili z puidētia cuiusqz h' eueit. **S**ic igit aliq pbi casu z fortuna posuerūt i oībz i qz psona inq̄t salomō. **E**cēs. ix. **U**erri me ad alia. vidēz sub sole nec velociū esse cursū. nec fortūū belū. nec sapiētū panē. nec doctoz diuitias. nec artificum grāz. s; tps casūqz in oībz. i. aliqñ velociores a cursu im̄p̄diunt ita qz tardiores p̄cedūt. z corpora z spūalr z fortiores in bello aliqñ vincunt a min' fortibz. z sapiētes. id est magi z incāratores qz deberēt ex illa arte esse diuītes. aliqñ carēt pane. qz oīa vident' p̄cedē ex eo qz a casu cūca pueniūt. **A**d qd fac qd quidā et̄neci h'istone aut fortuna in oī re dñat. **E**t qz empedocles dixit mūdum pluries distinctū i pres z in chaos qdā redactū adueiēte lite z adueniēte amicitia. **N**ā adueniēte lite dicebat qz p̄p̄ erat chaos. i. materiā p̄fusaz. distinctā in pres vt hoīem. equū. canē. auē. p̄scē. lapidē. aur. argentū. terrā. z h̄mōi. z tūc etiā casualr mēbra recipiebāt talē sūtū i corpe qualē habēt. vt qd als fuit caput postea facta sit man' z h̄mōi. **E**t iste casus dñat i rebz q̄sqz itez vtiēte amicitia z oīa redigat in vñū chaos. **E**t postea itez adueniēte discordia seu lite alius casus dñabit toti generi rez. **E**t sic qz vnus habēs vtorē habeat filios. alius nō habeat. vñ sit diues. alius paup. vnus sit san' alius infirm'. vñ in iuuentute moriat. alter in senectute. vel me dīo etate. vel puericia. duobz cadēbz de aliq loco. vñ frangat sibi pedē. alter nō. vnus sit bonus alter malus totū h' dicit esse casu z fortuna sine aliq puidētia aliq cuius. **S**ed h' esse falsissimū oñdit p̄p̄s dicens **M**atb. vij. **S**i senū qd hodie est cras in dibanū mittit deus sic vestit floribz id est ita viuacibz coloribz qz nec salomon in omni glia sua potuit habere vestimētū tā pulcri coloris quātomagis vos pusille fidei. i. vestiet z puidēbit. **E**t si volatilia qz nō ferūt neqz metūt pasce. quantomagis hoibus prouider. **I**p̄s enī est cura de omnibz. **S**ap̄ j. **A**reuit enī deus omnia vt essent z sanabiles fecit rationes hominū vnde nō a casu per se facta sunt. **S**ic de terminauit. b. **T**ho. in. iij. cōtra gentiles. z prima parte. q. xij. per totum. qz omnia inferiora sub lūte diuine p̄uidentie. i. mundus et corporalia. motus z actus omnis um inferior. actus humani z generāl' omnis creatura

Opinio
qz fortuna
sit euentus
sine causa

Opinio
qz fortuna
na sit dea

Reproba
tio opinio
nis

La. 9. De fortuna

Un salo. Etes. ff. Tertio me ad alia. t. de p'dictioe in p'di
ctione a p'fudo iferni. vii. p'cessit falsissima opinio q' d'r
oia euere a cau z fortuna. ad sublimitate d'ne puiderie
q' circa gubernant. in q' vidi q' no e cursuz velociu. Uelo
ces sunt q' cu mag' feruore deo fuisse incipiunt. vl sine q'cu
q' difficultate opibz dei immorant. Et ista velocitas su
ue p'fudois vt pauli et magdalene siue oparois sic pau
li no fuit pauli: sed dei q' traherbat. Amos. ij. Uelox pe
dibz suis no saluabit. nec fortu bella. Fortes sunt q' vi
rilis t'p'rationibz resistunt. vt anthoni. b'ndict. bernard.
et ceteri. S; ista fortitudo z victoria no fuit ipoz p'nci
palis s; dei. ps. D'ns fortitudo pleb sue. Nec sapietia pa
ne. Sapietes sunt q' deu scire d'siderat. z i tali cognitioe
versant. q'z panis e s'bu dei. vt Aug. biero. tho. z b'moi
S; huc panis no hnt nisi cu actuali dat z p'uat deus
Tren. iij. Paruuli petierit panem z neceat q' fran. eis. Nec
doctoz diuitias. Doctores sunt p'dicatores. diuitie sunt
merita q' acquirunt in p'utendis aia. S; iste no sunt a se
sed a deo Lu. v. In vbo tuo laborabo r'bere. et tuc coprehē
derunt pisciu multitudinē copiosam vbi pus p se nihil ce
pant. Nec artificu gram. Artifices sunt q' opibz miscōie
insistunt. z practici z exercitij. Et isti a se no p'nt illa exer
citia. s; d's fac in eis: z ipi sunt sic instra. sic etiā malleus
fac culellū vt instrum a fabro ductū: alit n. Dia g' ista s'
tacet t'p'ori z casui. i. defectui q' ad hoies s; no q' ad deu
Nā salomō q' fuit velox ad sciendū seu recipiendū sapias
insulas cecidit t'p' malo sibi. Samson fortissim' cecidit
t'p' malo sibi. Dauid sapietissim' cecidit i bersabee. Ju
das doctoz. i. p'dicator. Petr' artifex i cura ppli. Quatr
aut istū casuz sustinuerit z capri s'f ondit i eo qd subdit.
sic p'fices hamo zē. Etesa fuit amor mltiez q' ad salomōez
vel curiositas sciendi. ham' fuit error q' cepit. Etesa q' ad
dauid fuit aspect' deoz. ham' fuit delectatio carnis et
sic d' alij Et iō b'n subdit. q' nescit hō finē suū. q' igno
rat si de' velit cooperari secū vsq; i finē vl nō. Subiacet
tū oia diuie puiderie. z mltia sub illa etiā arbitrio z pru
dētie hoim. vt ondit q' exēplū de ciuitate obfessa libera
ta p sapiam vni'. vt sibi subdit. Alij s'o dixerit fortu
nā eē inopinatiū euentū alicui circa bōa ex'iora vl mala
nō a se s; a cā supiori. pueniēt. Alit. fortunā eē cām p
accis in his q' fiūt fm ppositū. p'f finē in minori gre.
Ista est diffinitio fortune quā pōit p'bs in ij. p'bicor. in
qua rāgun' tria. Prīmū est: q' fortuna est cā p accis.
Nam effectus per accidens qui p'ungit cause per se et
est p'eter rationem cause p seiet p'eter intentionē agen
tis: z est effect' fortuit' et a fortia. s'bi g'ra. lapidē desce
dere ē: z hoies ire ad for. s; b' p'posuit. p'ungit eē p se. S;
tuc eū vadit ad for p'rigit lapidē descēde z frāgere sibi
caput ē p accis. Ita q' iste effect'. s. fractio capis' oit ex
p'cursu duaz cāz. s. ex descēsu lapidis z exire ad for: q'z
cāz s; q'libz sit p se. tū eaz p'cursus ad talē effectū efficiē
dū q' est fractio capis' d'r eē p accis z a fortia. s. fortia n
est aliud q' inopinat' euentus z p accis cāz cōcursus.
Doc ē exēplū Egidij sup li. de bōa fortia. Scdm qd
spectat ad rōz fortune ē: q' fortia ē cā eoz q' fiūt in miori
gre. Doc p; q' exēplū q' aliq's vadat ad for p'f aliqd ali
ud: z inde deponat pecuniā quā nō intēdebat. tuc de/
portatio pecunie cui' cā fuit aduēt' ad for: nec est ex ne
cessitate nec sp. g' in miori gre. q' i paucioribz p'ungit b.
Tertiu qd spectat ad rōez fortune est q' fortia nō ē cā
eoz q' fiūt a nafa. s; eoz q' fiūt fm ppositū z ab intellectu
Q. aut nō sit a nafa p'z: q' nafa vl vt sp vl vt frequē
et s'lt opat. fortuna s'o vt in paucioribz z dissilr. Itēz
neq; inanimatū: neq; duc neq; bestia agūt a fortia: cū
nō agāt volūtate s'lt libez arbitriū hntes. Un nec for
tunū nec infortunū p' eis accidere nisi s'ltitudinarie. sic
quidā dixit q' lapides ex q' b' fiūt altaria sunt b'n fortu

nati: q' eis bonoz z reuerētia exhibet: cū lapides eis cō
iuncti vl vicini pculant. qd d'r p s'ltitudinē ad hoies: i
q' b' honozati fortuari dicūt. Un fortunū d'r q' p'ter in
tentionē accidit aliqd bonū ei. Infortunū q' seq' aliqd
mag'nū bonū. Infortunū d'r q' p'ter intentionē accidit
aliqd mag'nū malū. hec Tho. i. scpt. ff. ij. p'bisicor. Un
ex b' ē aliq's b'n fortuar' inq'ntū opat aliqd q' p'fecto abs
q' aliq' sua p'fidoē z sua cognitioē seq' ei qd ē p se des
deratū z volitū. Dic aut Tho. in. ij. c. lxxij. p' gentiles: q'
aliq's d'r b'n fortunat' q' aliqd boni accidit sibi p'ter ei
intentionē. sic cū aliq's fodies in agro inuēit thesaurū quē
nō q'rebat. Ubi sciendū q' aliqd est p'ter intentionē inse
rioris qd nō est p'ter intentionē supior. sic cū d'ns mittit
seruū ad q'ndā locū. z ad eūde locū mittit aliū suū illuz
ignozare. tuc p'cursus fuoz ad inuēit est p'ter intentionē
vtriusq; seruū: s; nō est p'ter intentionē d'ni ipoz mittēris
eos. vñ tal' p'curs' s; sit fortuit' respectu fuoz nō tū r'pe
ctu d'ni: s; ad aliqd ordinatū ab eo. Sic s; aliq' sint for
tuita respectu hoim. nihil tū respectu dei q' oia p'ordinat
et puidet: a q' sit effect' fortuit'. Et dicēdū q' cā q' aliqd
bonū p'rigat alicui fm fortunā est: vel a celo vl ab āge/
lo vl a deo. Q. enī volūtas hois instiget ad volendū z tum.
eligēdū aliqd cui p'unctū est aliqd cōmodū vl incōmo
dū. qd. s. eligēs nō p'fiderat. puta q' instiget ad q'rendū
vbi est thesaur' ex nulla hois p'ure pcedit. s; b' est vl q'
disponit a celo. vl q' illūinat ab angelo. vl q' a deo in/
clinat. s. q' vadat ad agz z fodiat. z sic thesaur' inuēiat.
que qdē causalitas diuimode est i his tribz. Prō eū
celū inducit hoim ad aliqd faciendū p modū alie' passio
nis quā inpmir i corpa nra. Scdo angel' disponit
hoim ad eligendū nō inpmēdo aliquā passionē vt ce
lū. s; p modū cuiusdā intelligib' p'fideratiōis illūinādo
ad cōgscendū q' aliqd est bonū nō tū d' finē: q're ē bonū
illud fieri. Tertio a deo volūtas hois inclināt ad ali
qd eligendū cui' rōz ignozat. z sic ex his tribz d'r bō for/
tunat'. Et ad maiorē declaratiōem hoz sciendū. p'io
q' aliqd fortuitū vl infortunū p' p'ringere hoī p cōpa
rationē ad celū: z p cōparationē ad angelos. nō aut p cō/
parationē ad deu respectu cui' in nulla re p' se esse aliqd nō
p'issum seu casuale. q' nihil p' p'ringere p'ter intentionē z
cognitiōē dei. Scdm est q' nō sp eligit illud qd āgel'
intēdit. aut ad qd corp' celeste incliat. s; b'n illd qd deus
opat in illo. Nā angeloz custodia infdū cessat. fm illd
Diere. li. Curauim' babylonē z nō est curata. z mltroma
gis inclatio corpoz celestū aliqū cessat. Diuā aut pul
dencia nunq; cessat: s; sp est firma. ita q' s; aliqd bonuz
posz hoī p'ringē p'ter ei' intentionē: z p'ter celi inclinātoz
et angeli illūinationē. nō tū p'ter dei ordinātoem z pui
dentiā sub q' oia p'tinent. Tertiu p'fiderandū q' b'n for/
tunat' d'r aliq's q' ex deo vl angelo vl celo aliq's indi
natur ad eligendū aliqd sibi vtile: cui' rōez ignozat. Et
econtra male fortunat' d'r aliq's q' ex supioribz causis
puta celo. āgelo. ad d'ria ei' electio incliat. Sic de qdā
d'r Diere. xij. Scribe viz istū sterile q' in dieb' suis nō
p'spabit. Ubi dicas q' nūq; volūtas hois ad malū incli
nat nisi pmissiue: nō aut effectiue. Lōtingit enī hoī b'n
vl male fm fortunā aliqū seipo agente. vt cū fodies in
terra inuēit thesaurū descēte. Q'q; occasioe ali' alij
cause p'currentis. vt cū quis vadit ad for causa emēdi
aliquid z ibi inuēit debitorē suū quē non credebat
inuenire. Dec tho. in. ij. p' gentiles. c. lxxij.

De quibus bonis

S. I.
est fortuna. Et est dicendū q' circa bona corporalia ex
teriora. nam respectu bonozum spiritualiū seu menta
liū nō potest esse fortuna: nec pōt aliq's dici bene vel
male fortunatus respectu hoz. Aut ratio est. q' homo

fortuna
est eufor
cunū. in
fortuniū.

Respectu
dei nichil
est fortuit'

B'n fortu
nat' dicit
quia.

Titulus Duodecimus

Fortuna
ē circa ex-
teriora.

tūc dī bñ vel male fortunat⁹ qñ accidit ei aliqd boni vel mali pter ei⁹ intētiōē. S; bona spūalia vñ mala sic sūt opa pñosa vñ viciosa; nō pñt alicui cucire pter ei⁹ intētiōē cū pñstāt in elcōne cū q̄ pcurrit intētiō boīs. pñt tñ respēctū boz dīcī bñ vñ male naturat⁹. s. fm q̄ bz idīs narōes nāles ad viciā vel pñtes. At ḡ fortūa circa bona exteriora. eo q̄ nō pñt homī cucire pter ei⁹ intētiōē et respēctū boz pñt hō dīcī bñ naturat⁹. tñ bñ fortunat⁹. a deo gubernatus et ab angelo custodit⁹. A celo at ppter di spōsitiōē relicta in corpe dī hō nō solū bñ l male fortunat⁹. s. et iā bñ l male naturat⁹. Abo. in. iij. p̄ gētilis. c. lxxix. Cōtingit ḡ error circa fortunā: qñ. s. quis estimat etiā bōa pñualia ēē a fortunā: et hec ē infātia falsa. vñ cūz q̄s pñt spēm vñ finē suū in bōis exteriorib⁹ fortunē. et hec est vāitas. S; bñs aut p̄s. cui⁹ ē nō. dñi spēs ei⁹: et nō re. in va. et infā. fal. Bz enī fortuna circa bōa ipa exteriora de quib⁹ est sex defectus: et iō nō spandū in eis.

Primo defectū impermissibilitatis.

Secundo defectum equitatis.

Tertio defectum veritatis.

Quarto defectum stabilitatis.

Quinto defectum fidelitatis.

Sexto defectum pfectibilitatis.

Fortuna
bz sex de-
fectus

Primū defectū. s. impermissibilitatis q̄ beat fortuna: p̄t q̄ null⁹ est in hac vita ita bñ fortunat⁹ qñ in aliq̄ sit ma le fortunat⁹. Boet⁹ de pñca p̄lo. Nullus est tā cōposi tel felicitat⁹ qñ in aliq̄ cū sua fortunā. Salomō fuit felix et gloriōsus i regno suo: et tñ i senectute sua i surrep̄t guerre p̄t. vñ. iij. Re. xi. Octavian⁹ ip̄ator fuit ita for tunat⁹ vt diceret de eo i p̄bio. Nec melior troiano. nec felici⁹ octauiano. q̄ tñ nō hūit filiū cui dimitteret ip̄iū. Dñi rōnem affligit Aug. dīcēs. De felicitatib⁹ terrenis amaritudines imiscet vt alia grāf. s. felicitas. cui⁹ dulce do nō est fallax. Scd̄s ē defect⁹ eq̄tatis seu rectitudis inq̄stū. s. boni vidēt male fortunati et mali bñ fortunati fm illd̄ p̄s. Ecce p̄tōres ip̄i et abūdātes i seclō obtrine rūt diuitias. Et de scīs dī Sap. iij. Tanq̄ in fornace. s. tribulatiōis. pbauit electos dñs. Vñ greg. in. xv. morat. air. Pñtis vite p̄spitas inocētie testis nō est. q̄ mlti ad p bennē vitā p flagella redeūt. et pleriq̄ ad infinita suppli cia pducēdi sine flagello moriunt. Et aug⁹. Nihil infeli ci⁹ felicitate peccatū: q̄ penal nutrit impunitas. et mala volūtas ei⁹ velut boss interior roborat. xxiij. q. i. parus. circa fi. Tert⁹ ē defectus pñtis. Multa enī credim⁹ ēē fortuita q̄ nō sunt. vt opa bōa vñ mala ex q̄b⁹ aliq̄s pñe mia vñ pñit i vita ista. vt q̄ q̄s furef vñ postea suspē di. vñ q̄ aliq̄s insitāt pñtib⁹ et scīe vñ exaltat. Et ecō tra mltā attribuit boīs idustrie hūane q̄ sūt fortuita vñ ita liberēt pñalib⁹ ac si amitti nō possint. Aug. Mas gnebrut⁹ ē cū felicitate luctari. Wagne felicitatē ē a felis citate nō vinci. Quart⁹ ē defect⁹ stabilitatis. Nā bōa for tune bñ mūdi paz durāt. p̄s. Et dī ip̄iū superaltatū et eleuatū sic cedr⁹ libani et trāsui s. p̄ p̄sideratiōem. et ecce nō erat. q̄sui eū et nō inuēt⁹ ē loc⁹ ei⁹. Alcxader magn⁹ in breui deuictio dario oīm obtinuit munitōes et regna et p̄. xij. ānos coq̄uit q̄ moreret: et tūc oīs amissit. i. ma chab. i. Innocēt⁹ de vilitate p̄ditōis hūane air. Subi to cū non suspicāt infortuniū accidit. calamitas irruit. morib⁹ iuadit. mors intercipit quā null⁹ euadit. Et vt di cit Boe. de pñca p̄lo. In oī adūstiate fortune infeliciā mū infortuniū gen⁹ ē fuisse felice. Quintus ē defect⁹ fide litatis vel discretiōis. Nā pagani fortunā cecā appellāt et pingūt: eo q̄ passim in q̄slibet incunēs sine villo exa mine meritorz et ad bonos et ad malos venit. Tull⁹ de amicitia. Fortuna nō modicū ignaros mltos excecavit. Nō aut ipsa fortuna ceca ē: s; eos cecos plerunq̄ efficit quos p̄plexa ē. Et seneca. Fortuna ei cui mltū sauet stuy

tū efficit. Et cōtrario fac prudēs. Nā vt ait seneca. Fortu ne instabilitas prudēs aim nō p̄quasiat. Nā pñuosus neq̄ bona fortuna extollit: q̄ nullū bonū exteri⁹ est qd̄ ip̄e mltū app̄iet. neq̄ mala fortuna depmit. q̄ d̄ nullo ma lo tñ pñstāt q̄ deuier p̄t illud a via rōnis. Sēp⁹ ē defect⁹ pfectibilitatis. Nā pfectū est cū nihil deest. Null⁹ aut ē in vita pñti cui nō desit aliqd et cui sufficiat qd̄ bz. Et p̄cipue q̄ bz bona fortunē mlti indiget ad p̄suādū ea. nec desunt ei cure et timores inquietatēs. Exempluz de tyrāno siculo et yonifio q̄ fec̄ suspēdere gladiū acutissi mū in filo tenuissimo sup caput cuiusdā sui amici inui tati ad p̄uuiū suū nobilissimū q̄ vñū bolū n̄ poruit su mere sine maxio rōre ne gladi⁹ d̄sup cadēs occideret eū. Et q̄ ope ondit tyrān⁹ ei q̄ impfec⁹ et miser estz stat⁹ ei⁹ quē ille vt magnificū cōmēdarat. Bñs ḡ q̄ nō respere in bñmōi vāitates et infāntias falsas. Ray. Itē sciendū q̄ bona fortuna ē aliqd sine rōne. q̄ se3 impet⁹ ille quēz bñ fortunat⁹ sequit⁹. nō est fact⁹ a rōne s; a deo vel āgelo est aliqd vñ celo. Q. aut ille ip̄et⁹ quē sequit⁹ bñ fortunat⁹ sit sine sine rōne. rōne patet. q̄ si ab aliq̄ bñ fortunato grāf. q̄re seq̄ tales impetū nescit reddē rōem. sed dīcēt: h̄ facio. q̄ sic dīcāt mibi cor. Et ita p̄ rōne dīcāmē cordis et bñ placitū. vñ lūtarz assignabit dīcēs. ita placz mibi ita dīcānt mibi cor. Itē scdō notādū q̄ bñ fortunat⁹ nō expedit pñtia ri. Cui⁹ rō ē. q̄ tēs bñ fortunati hñt deū directorē seu sequit⁹ istinctū supiorē q̄ est melior oī pñlio et intellectu hūano. Rō aut hūana mltōrēs ē impeditiua bone for tune. q̄ sine rōne exñtes sunt mag⁹ fortunati et magis se3 quunt bonū finē: ex eo q̄ mag⁹ sequit⁹ diuitios instinct⁹. Itē sciendū q̄ bona fortuna excedit et supat prudētiā et expientia hōim sapiētū. Et rō bñ ē. q̄ tales. s. bñ fortūa tos opz suscipe illā diuinatiua q̄ ē a diuio instinctū: q̄ supat oēm sensum et intellectū. vñ tales meli⁹ diuinant et variatīnāf d̄ fide q̄ sapiētes et prudētes. Itē inf boīes aliq̄ sunt bñ fortunati eo q̄ bñ sequit⁹ diuitios instinct⁹. Et vñ⁹ i idē hō vno tpe estit fortunat⁹ et fortunare ager aliq̄ alio tpe erit infortunat⁹ et infortunare ager. Et a natui tate sunt aliq̄ fortunati et aliq̄ infortunati. Itē insipīētes et simplices p̄tingit mag⁹ fortunatos. p̄bat rōe et exē plo. Rōne q̄ dē. q̄ ille est mag⁹ fortunatus q̄ mag⁹ seq̄ in stinct⁹ diuitios. S; simplices amissa rōe et nō dediti ex teriorib⁹ agibilib⁹ magis p̄cipiūt z sequit⁹ interiorē in stinct⁹ et diuitios ip̄etus q̄ faciūt sapiētes q̄ rōez sequit⁹. Exēplo sic p̄bat. Sic cecī amissis ocul⁹ mag⁹ memorāt et p̄tingit pñuos⁹ et stabili⁹ esse qd̄ memorant. Sic insi piētes mag⁹ sequit⁹ diuitios instinct⁹ amissa rōne. Nam plurib⁹ intēc⁹ mīor est ad singla sensus. Egid⁹ in sc̄p̄ sup li. de bōa fortunā. Appellāt hic insipīētes et sine rōe illi q̄ nō requit⁹ rōnes nāles hūanas et sapiām hūanas vel acq̄sitā. sic mltieres et simplices pñone.

Caplm. xij. de constellatiōib⁹. et ibi de stella ma gorum que apparuit eis.

De constellatiōib⁹ etiā p̄t induc illud p̄s. Bñs vir cui⁹ rē. q̄ n̄ respere in va. et infā. fias. Multe enī vanitates et infā nie false dīcūt de bñmōi. s; hō rect⁹ nō respic ad eas. Nō ne vāitas ē et infātia falsa credē q̄ astra seu p̄stellatōes cogāt nos ad bñ l male faciēdū: vñ bñ aut male hñdū. S; et si corpa celestia influāt i corpa inferiora: nō tñ dī recte in aīas. S; nec etiā in corpa nisi disponēte deo. Qui cū sit cā p̄ma oīm. et cā p̄ma pl⁹ influat i n̄ causā tū cause secūde q̄s ip̄e cā scdā fm regulā nālem in li. de causis. sequit⁹ q̄ de⁹ ad placitū suūz p̄t tollere et mutare influxū a causis scdīs: vt a corpb⁹ celestib⁹ q̄ ad aliq̄s effect⁹ nāles: puta pluuias. siccitates. pestes et bñmōi: q̄ aliqñ fm dispositiōz corpoz celestū et elem̄toz deberēs

Fortunat⁹
n̄ expedit
cōsiliari.

La. 10. De constellationibus

euentre: ita q̄ nō eueniāt. z ecōtra q̄ veniāt qñ fm cās scōas nō deberēt venire. Et p̄pterea dīc dñs Dīre. r. A signis celi nolite timere sic gētes timēt. Qñ imisit dñs pestē in pplm isrl p̄p̄ nūeratōez factā a dauid ex qdā ia crantia z vanitate: z ī criduo cessauit ex toto: puto b nō fuisse ex p̄stellozibz s; dei bñplacito. Et silt d signis cor palibz factis in egypto p moysen. Un z dīa. dīc ī decretis xvi. q. i. s. his ita. q̄ qbusdā p̄stellozibz z futuroz sig custodiētibz apls ait ad Sal. uij. Dies obsuaris z mēscs z tpa z annos. timeo ne forte sine cā laborauerim in vob. Sic z astronomia seu astrologia apd catholicos in dissuetudine abijt: qz dñs p̄p̄ia curiositate his nimis erat intēti min⁹ vacabat his q̄ saluti aīaz erat accōmodo data. Decille. Et amb. dīc q̄ astrologia z alia bñmōi nī bil valēt ad salutē z mīttūt ī erroz. z q̄ his studēt curā aīe nō hñt. dīc. xxi. vj. s. hinc etiā fil⁹. in fi. Eddē obseruare dies fm rōem nālez medicāe vlt p̄bie nālis. puta nō dare medicinas in reuolutōe lune aut minūere san/guinē vlt plātare aut incidere arbores mag⁹ vno tpe q̄ alio pur dīcat ratio nālis. b līz. Et sic etiā dare iudicia vlt sequi de effectibz nālibz fm sciam astrologie. q̄ tñ iudicia frēqñt repiunt fallacia. vlt q̄ ignorat illa scia. vlt qz vt dīcūt est de p̄t imutare p̄tutē z īfluxū scōaz causā sūt ad effectus pducēdos ad placitū. S; de actibus hūanis velle certitudinalit̄ ex p̄stellozibz iudicare. ad sup̄stitionē p̄tineret īfidelitatē cū p b rollat libertas arbitrij. S; sciendū q̄ est triplex genus stellarum.

Primo est stella comatica.

Secdo est stella erratica.

Tertio est stella singularis z mirifica.

Primo est qdā stella .s. l.

que dī cometa vlt cometes. Et vt dī catholicon. Cometa est qdā stella crinita emittēs d se radios flāmarū ad modū crinū. Et sp qñ apparer significat mortē vlt mutatiōē alicui⁹ p̄ncipis vlt alie⁹ patrie destructiōē. z sp dīgit radios suos ad illā p̄tē cui minat. Quidā tñ dīcūt q̄ nō est stella: s; est qdā nubes ignea claritate accensa: qd mag⁹ credim⁹. Papias autē dīc q̄ cometes ē stella sic dicta eo q̄ comas lumis ex se fundat. Qd gen⁹ sideris qñ apparer pestilentia. famē. bellū: aut regni mutatiōem significat: quā latini crinitē vocāt. eo q̄ in modū crinū flāmas spargit. Alij dīcūt cū q̄b ego: q̄ cometes nihil aliud est q̄ vapor terre⁹ z grossus. cui⁹ pres sibi paula/rim coniacēt ascēdēs ab inferiori p̄tē est mltū ad supioz p̄tē euadē vbi p̄cauitatē ignis p̄tingit. z ibi diffusus est z īflāmat⁹: z iō videt lōg⁹ frēqñt z diffusus. Item scias q̄ stelle habentes comas efficienter. et fm locum sue generatiōis sunt p̄p̄ aerē īflāmatū ex vicinitate ignis q̄ p̄tineret materiā comete z ipm cometē aerē dico. p̄ pinquū igni q̄ in se p̄tinet colorē ignis. qz qñ in ipo vapor sic īflāmat. tūc p̄tinentio fit cū lumie flāme cōmoto ab īferiori aere vbi stat vapor euadē nature. z ita diffuso illo qd p̄tinentat ei fit obligū z hic ē cometes. Et si q̄ras cū dicat cometes se hñe ad bellū: vel mortē alie⁹ an sit b signū. cā vlt effect⁹. Dico q̄ p̄p̄ ē signū. qz sic dīc Aristō. ī li. d som. z vigi. Talia sūt sic p̄stellozibz. cui⁹ cōsiliū melioribz iucē mutari p̄t. Ita dū maris bella z mortē p̄tinentiū z regētiū turbas significat sic īclinās pluri mū ad b p̄tē z calorē z siccitatē ex q̄b puenit animositas z p̄tatio p̄p̄loz ad inuicē. Et iō signatū cometē prius ē p̄ marē q̄ est cā belli z destructiōis p̄p̄loz. cā dico īclinās nō necessitās. z iō illa significare dī cometes: cū tñ eius significatio p̄p̄ia nō sit sup illa Et scias q̄ vt dīc prolome⁹. Ur sapiēs dīabīl astrī. qz p sapiam lūa p̄t vitare ea q̄ astra disponūt. In morte bñi Tho. de aqno vt dī in legēda ei⁹ apparuit cometes sup mōasteriū Fos

se noue vbi iacebat infirm⁹. z b p̄ triduū añ mortē eius et ipso mortuo nō fuit vīsa apl⁹. vñ credit significasse mortē ei⁹. Anno dñi. Mccc. apparuit cometes p longū tps hñs comas nigras. z dī signasse mortē duc magni mediolani. q̄ tūc mortu⁹ ē. In p̄ncipio papat⁹ Euge. iij. apparuit cometes cū crinibz q̄t argēteis: z inde secuta f̄ mltā mala belloz z mutatiōes. Nō ḡ comete hñt inducere ad malū vlt bonū. s; significare tribulatiōes q̄ etiāz p̄nt deo opāte z hoibz penitētibz auferri. Nō ḡ respicit ad vanitates z insanias falsas. iustus hō sed ad deus.

Secdo sunt stelle erra. .s. n.

tice. z dīcūt. vj. planete: qz q̄ liber bz suū celū p qd facit cursuz suū. Et p̄m planeta ē luna. scōs mercuri⁹. terti⁹ venus. q̄rtus sol. q̄nt⁹ mars. sextus iupit. septim⁹ saturnus. Post hos ē octaua sphaera seu celū vbi sunt oīa siederā fixa. Et dīc Aug. in li. de nā demonū. q̄ astrologi dīcēt sunt qdā eo q̄ in astrāuguriat. Generālicī appellati sunt p̄p̄ natalicioz p̄sideratiōez dīcēt. Benefices enī hōminū p̄tj. signa celi dīscribūt siderūq̄ cursuz. nascētū mores: actus z eue⁹ p̄dīcēt conat⁹. i. q̄s q̄t signo sūt natus: aut quē effectū hēat vīte q̄ nascit īsp̄tēt. bī sūt qui vulgo mathematici dīcūt. Qui sup̄stitionis gen⁹ cōstellozibz latini vocāt. i. notatiōes siderū quō se hēant cū quibz nascit. Primi sūt stellaz īnterp̄tes magi nūcupāt Sic de his legīt q̄ in euāgelio xpm natū ānūciauerūt postea b̄ noīe soli mathematici dīcūt. s. cui⁹ p̄stellozibz vltz ad xpm fuit p̄cessa. vt p̄p̄o edito nemo natiuitatē alie⁹ de celo īnterp̄tēt. Dabēt hec. xxi. vj. q. iij. q̄t gen⁹. Sciendū igit q̄ stelle seu corpa celestia hñt vltq̄ īfluētiāz sup corpa hūana: sic sup alia corpa s; nō sup aīas hōim vt cogāt hoīes ad aliqd faciēdū bñi l mali ex p̄stellozibz Et b̄ p̄bat triplici via. s. rōe. auctē. z exēplo. Rōe qdē sic dīuīa puidētia fm Dyoni. ita disposuit ordinē vltq̄t vt inferiora regāt p̄ supiora. z min⁹ nobilita p̄ nobiliora et nō ecōuerso. In hoīe sūt duo aīa z corp⁹. Et cor⁹ pus qdē qz nūc mortale ē z passibile: est īferi⁹ z igno⁹ bñl⁹ corpe celesti vñ recipit īfluētiā dispositiōem z motū: z variatiōē a corpi bz celestibz. S; aīa hūana est nobilior q̄libz corpe celesti. Et rō ē fm Tho. p̄ gēntes. qz ef fecit aliqd tāto ē nobilior q̄to mag⁹ sue cāe assilat. De autē est p̄ma cā oīm rez. Un q̄nto aliq̄ creatū ei mag⁹ al similat tanto ē nobilior. Et qz dñs spūs ē Job. iij. iō aīa nra q̄ spūs est mag⁹ assilat deo q̄ sol. luna. stelle. celi: q̄ oīa corpalia sūt. Cū ḡ sit nobilior q̄libz corpe celesti. Mul lū corpi celeste p̄t directe ī ipaz agere vlt īfluere. Sed angel⁹ ē supior aīa agit ī ipaz. s. ī partē īntellectiua ipam illūinādo. z mltro mag⁹ dñs glōsios q̄ oībz est supior agit ī ipam: īntellectū illūinādo z volūtātē mouē do. Non ḡ directe p̄stellozibz p̄nt p se mouē volūtātēz vlt īntellectū directe. s; ex ipis p̄stellozibz sub q̄b nasci mur recipim⁹ q̄litatē dispositiōes z cōplexiōē corporū partim etiā ex p̄ditiōe parētū generatiū. Un damasus dīc q̄ alij z alij planete dīuīas p̄plexiōes z dispositiōes z hñus p̄stellozibz. nā fm q̄litatē cōplexiōnū exēcāt ī p̄tēz sensitiuis q̄ sunt affīre orgāis corpi bz. dīuīl mor⁹ passiōnū z īclinatiōes ad dīuīa viciā. z sic p̄t dīc q̄ ex cōstellozibz bz q̄s īclinatiōes ad dīuīa viciā. S; sup mltotiēs bz malas īclinatiōes ad viciā ex alijs causis qz vlt ex mala sui custodia vlt ex pua p̄suetudīe q̄ vertit ī naturā: vlt ex diabólica suggestiōe. Merūcamē q̄ntū cūqz quis hēat motus: z sentiat ī se īclinatiōes ad viciā: z q̄cūqz ex cā. qz p̄tū mortle nō p̄sistit ī sensuā litate s; ī rōne z volūtate q̄ sp̄ manēt libere ad assentiēdū vlt dissentiēdū p̄tō. z iō nunq̄ aliqd ex necessitate cogit ad aliqd bñ vlt male faciēdū ex p̄stellozibz celo: vlt alijs occasiōibz. Un et Prolome⁹ maximus astro

Stelle erratice

Corpa celestia influunt in corpora inferiora.

Angelus agit i animam.

Stella cometa

Origo comete

Titulus Duodecimus

logus dicit in centiloquio: qd vir sapiens dñabit astris. id est inclinatio ad vicia qd hñet a planetis. Dñc etiam legit de discipul^o Platonis vñ socras: qd cū sē on dissent facie sui ingri pñtā cūidā magno ingro i phisonomia. qd ex effigie vñtus iudicabat de pñtōibz hoīm. z introgarēt eū cū^o pñtōis eēt ille hō rēpñtāt^o pñllā figurā. Rñ dñt. luxuriosus ē z corruptor pñeror. Qd illi irrñsēt sciētes castitatē maximā sui ingri. Nā si plaro fuit ille virgo pñmāsit. Retulerūtqz ipi discipuli hoc ingro suo. Quibz ille. Inclatōes vñtqz ad hec vicia habui. s. sapiā

Ex stel et pñtū me pñmū. Probat hñ idē qd ex pñstellatōibz nō latōibz nō cogit hñ ad malefaciendū. autoritatibz diuicē scripse et serōz. Nā vt hñ Sen. uñ. dictū fuit Cayn postqz cepit frī suo Abel inuidere. Sub te erit appetit^o tu^o z tu dñā ber^o illi^o. i. tu poteris dñari rōne si volueris pñtō inuidie z odiū ad qd inclat^o. Et eccl. xv. dñ qd de^o ab initio pñstū it hoīm: z reliqz eūz in mālū pñsiliū sūt. i. in librate arbi trī. Posuit añ eū bonū z malū. ignē z aq̄m. moztē z vi tam. ad qd cūqz volūt exēder manū suā. s. opīs. Dñc Aug. in. v. l. de ci. dei. Nō vñqz qz absurde dici pñt ad dñtias tñ corpoz afflat^o qdā valere sidercos. nō aut animi volūtates sidez pñstōibz subdi. Dñc. etiā ait i li. pñ iouinianū. Liberi arbitriū nos pñdidit dñs: nec ad vñtutes nec ad vicia trahimur. alioqñ vbi nēcitas: nec co rona. dñ pñ. dñ. i. si enī. Si enī hñ ex pñstellatōe cogere ad aliqd malū nō possz illud evitare. Iniusta aut esset illa lex qd pñbiberet sibi illd facē qd nō pñragere. qz lex dñ esse possibil. vt dñ. uñ. Erat at lex. z pñs nō obligaret ad ob fūatā ei^o. vñ nō peccaret ipaz trasgrediēdo. Frustra etiā cēnt oēs doctrine morales z exhortatōes ad pñtutes fierēt z pene a legibz iponerēt si necessitarent hoīes ex pñstella rionibz ad bñ vñ male agēdū. Ad idē fac qd ait Ambr. Nō est qd cuiqz nñm ascribam^o erūnā. Nemo nñm tenet ad culpā nisi pñtia volūtate deslexerit. Voluntariū sibi miltē elegit pñs. volūtariū suū diabol^o actionat. xv. q. i. nō est. Confirmat hñ idē exēplis. Nā iacob z esau ge mini frēs vno pñceptu geniti z vno pñu ex ysaac z rebec ca editi sunt. vñ z videt sibi vna pñstellatōe nati sunt. et tñ fuerit valde diuīsoz mozt. Nā iacob lenis et delicat^o Esau bñspid^o z fer^o. Jacob simplex z q̄etus. Esau vena tor z agrestis. Jacob bon^o. Esau mal^o. Si qd pñstellatio necessitaret hoīm ad opa sua cū sub vna pñstellatōe na ti fuerint debuerint eē oīno silis pñtōis. At qz nō fue rūt siles in vira s. valde pñt. Jo dare oñdñ nō ex pñstel latōibz s. pñtīs volūtariū haberi vicia. Silr Aug^o. i. v. de ci. dei. vbi diffuse reprobāt a pñncipio illi^o qñti per multa. c. hunc errorē. Narrat de duobz partu vno nati. vno mari: altero femia: qd fuerit valde diuīse pñtōis. nā mascul^o dedit^o pñugio: mulicē z negocijs mūdī. femina seruata castitate totat^o se tradidit deo: qd nō fuissz i cō stellatio necessitaret ad pñsationē tenendā cū sub eadē pñstellatōe nati essent. Et si dicat vt rñdēt ad hñ marthe matici qd pñstellatio est momētanea sub qua qd nascit. Et qz duo cū oriunt^o ex vno pñu nō sūt nascunt s. vnus post alterz. vñ nec in momēto s. pñteruallū. z sic hñt diuīsa pñstellatōes. Sz ad hñ repellendū dicit ipē Aug. qd si sic eēt cū vñ solus nascit. nō in momēto tot^o egre diat ex vtero. s. de pñte in pñte successiue. seq̄et^o qd vnus z idē hñ tot pñstellatōes hñt qd mēbra corpus suū pñner qd paulatim eduxit ex vtero. qd est absurdū dicere. Bre. in omel. ad idē improbādū inducit aliud exēplū. videlz Contingit in vna ciuitate eadē hora z momēto nasci si liū regis z filiū rustici vñ artificis. vnde sub eadē pñstel latione: z tñ in pñcessu vite filius regis succedit in regno z erit glōsiosus z diues z sciēs. z ali^o cultor terraz z igna rus paup^o z mercenari^o. Si qd pñstellatio inducit pñuerfa tionē statū z moztēs z oīa qd pñnent ad vitā pñsentē. quō

est tanta diuersitas inf hos natos sub eadē pñstellatōe. Dicunt illi mathematici: qd si qd nascit sub signo aqua rñ erit piscator. Sz cū in qduidā pñtō nō sint piscato res. z tñ ibi nascūt aliq sub illo signo: quō hñbit effectū constellatio in illo nō recedente de pñtō suis. Cōcludit ergo tā pñtō s. sci theologi fallum eēimo z hereticū cre dere qd hñ cogat ad bene l male faciēdū ex pñstellatōibz.

Notandū etiā put dñc be. Tho. in sum. pñ gētilēs li. iij. c. lxxix. qd cū hñ habeat eligere z pñsequi qd elegit in opibz suis. in vtroqz boza causis supioribz adiunat: interdū etiā impedit. Et fm electōem qdē iunat ad eligēdū ali qd. vel inqñtū inclināt a deo. p opatōem diuinā z intel lectū z volūtātē. Ab āgelo inqñtū illustrat intellectus ad cogscendū solū qd ē bonū aliqd fieri. z si nesciat assi gnare cām. vel etiā cū illūinat ab āgelo ad cogscendū etiā cām: qre bonū est illd ab eo fieri. A corpe aut celesti nō iunat hñ ad electionē faciendā ali^o opīs nisi inqñtū tū corpe celeste impmūt i corpe ipi^o homis. ex qd impñsioe hñ incitat ad eligendū. p modū qd passiōes inducūt ad eligendū. vñz trahendo rōnē ad se ex vehemētia ipsius passiōis z suasionē obfuscat ipām. Vñ illa incitatio qd est in nob ex corpi bz celestibz ē p modū ali^o passiōis sicut cū qd inducat ad eligendū aliqd p odiū vel amorē vel iram vñ aliqd hñmōi. Scdm hñ exēcutōem eius qd eligat iunat hñ ex supioribz inqñtū pñsequit ab ipsa cā supiori robur z efficacā ad implēdū qd eligat. Que qd dñ nō solū a deo et ab āgel^o s. etiā a corpi bz celestibz eē pñt inqñtū tal efficacā in corpe sita est. Manifestū est enī qd etiā corpa inanimata qdā vñres z efficacā a cor poribz celestibz pñsequūt pñter eas etiā qd ad qñtates acti uas z passiuas elemētoz pñsequūt qd nō est dubiū cor poribz celestibz esse subiectas. sic qd magnes attrahit fer rum. s. hñ a corpi bz celestibz. z lapides qdē z herbe hñt alias vñtutes occultas. Vñ nihil pñbiter qd etiā hñ hñat ex impñsioe corpi bz celestis aliqā efficacā in aliq bz cor poralibz faciendis quā ali^o nō hñ. puta medic^o in sanā do. agricola in plantādo. miles in pugnādo. Dñc etiā efficacā multo pñfect^o de^o hoībz largit^o ad sua opa effi caciter exēqñda. Et qñtū ad pñmū auxiliū qd ē in eligen do dñ de^o homiem dirigere. Quātū ad scdm qd est in exēqñdo dñ deus pñfortare. Pñmū tangit pñ. cū dicit. Dñs illūinatio mea zc. Scdm cū subdit. Dñs pñtorz vite mee. Non qd pñstellatōes p se z directe mouēt volū tātē ad eligendū vel exēquendū bonum meritorū sed deus: nec viciōsum sed per semetipsum.

Pro tertio est alia §. III.

stella singulari z mñifica q. s. appuit magis ad mñifestan dū xpi natiuitatē. Vñ dñc vt veniēs hierosolymā. Vñ dñm^o stellā ei^o in oriente z venim^o adorare eū. Mat. ij. Et mathematici dñcēt illā fuisse pñstellatōem sub qd na tus est xps qd fecit eū ita pñfecte pñsari in mūdo: z tanta mirabilia facere. Sz hñ falsissimū est. Non enī vt ait Au gust. in ser. de ep̄bia. illa stella fecit xpm mirabil^o viuere sed xps fecit eā mirabil^o apparere. Et in alio fmōe. Quid enī erat illa stella nisi mñifica lingua celi qd enarrat glō riā dei. Certū est qd illā nō fuisse pñstellatōz xpi. Nā pñstel latio est influx^o pñcedens a stellis qd sunt i celis ab initio create. Ista aut que apparuit erat in meridulio aeris de nouo creata. Et aliq quidē dñcēt eā fuisse angelū qd ap paruit pastoribz ad xpi natiuitatē nūciandā. Sz quia pastores erant de pñplo iudeoz rariōs vtentiū in cultu veri dei. ideo congruū fuit vt eis appareret in forma ra tionalis creature. id est homis. Magi vero erāt de po pulo gentiliū qui nō vñebant rōne colentes etiā insensibilia. vt solem. lunā. stellas et hñmōi. iō appuit eis ad mñifestādū xpm in forma creature insensibilis. s. stelle.

Idō a su perioribz adiunat.

De stella magoz.

Ca. 9. De fato

Secunda opinio.

Tertia opinio

Alj opinati sunt qd stella illa esset spūscūs. qui qdē apparuit sup xpm baptisatū. Lu. ij. sub specie columbe qz colūba est aīal fecūdū. ad oīdendū spūale fecūditatē inde seqndā ex xpi baptismo. Et sup xpm trāfigurātū sub specie nubis luide ad innuēdū veritatē sapie effū dendā. iux illud Job. xxx. vij. Nubes sparsit lūmē suū. Ite ipse spūscūs appuit i forma stelle: ad significāduz xpi natiuitatē: q etia in cel dñare. Tercij dixerūt stellā illā nō fuisse: nec āgelū nec spūscū s; stellā d nouo crea tā. z h veri fm Aug. z Leonē papā in fmōe. z Iho. in ij. pre. q. xxxvi. q postq pegit officiū ppter qd fuerat de nouo creata. s. ad māifestandū xpi natiuitatē in terra z dirigendū magos qbz apuit i via. z pducendū ad locū natiuitatē. resoluta ē p in piacētē matiaz. vñ sic nec pus vnqz appuit anteqz magi viderēt. nec p adoratoz ma goz apli visa ē. Triplix at ex cā xps se p stellā manife

Prio ppter pcedēcē designatiōē. (staur illis.

Secdo ppter pgruentē attractiōem.

Tercio ppter recte vite expōsitiōem.

Quantū ad primū. §. III.

qn fuit facta pmissio abrae de xpo ex co nascituro: dñio dicēte. In semie tuo. i. xpo ex genere tuo nascituro. bñdī cens oēs gēterē terre. Gen. xxi. Fuit etiā pmissa sibi mltiplicatio gēterū sui sic stellaz celi z barene maris. Su spice inqt dñs abrae qdā sero aere sereno. Dinūera stel las si pores. sic erit semē tuū. Duplex ē semē seu genera tio abrae. Una carnal. z bec ē in deoz q figurata ē p mltitudinē barene maris. ppter sterilitatē suā in bōis opibz er qz terrenis toralr dediti sunt: z terrena eis promissa sūt. z bec vtiqz sine nūero mltiplicata ē vtiqz i bodiēniū diē. Alia gñatio abrae ē spūalis eoz. s. q p fidē verā cū imitant. Et bec ē gñatiū ad fidē pūloz q p mltitudinē stellaz cū innūcrabiles sint figurat. qz sic stelle sūt radio se z in cel. sic gentiles pueri ad fidē fuerūt illūminatissimi amātes celestia z tenētes celestē pūlatōē. An abraam vocat? ē scdo qd interpretat p mltaz gentiū. Magisqz sunt filiū abrae q fm spū. i. imitatorēz filij sūt qz q sūt fz carnē. vt oīdit apls. Gal. iij. Ad oīdēdū igit qz bi tā qz fīdles pīnebāt ad generatoz abrae cui scā ē pmissio tre pmissiōis. i. vite etne. iō p stellā vocati sunt ad xpm Baruch. iij. stelle qz dederūt lūmē i custodijs suis. i. isti magi i regnis suis q custodiebāt lūmē. s. fidei ānūcian tes natiuitatē xpi vocare sūt. s. p stellā ad xpm adorandū ex dixerūt. assum? ē scdo ad locū destinātū. Aliq aliq di cūt qz isti magi fuerūt descēdētes ex balaam ppha qz desi gnauerat xpi natiuitatē pphetādo p stellā dicēs. Quēq stella ex iacob z hō exurger de isrl. z pcutiet duces moab id ē pīncipes dmonū. Ista stella fuit iho. fm illd Apoē. vlt. Ago iesus radix yesse: stella splendida z matutina. An z declarās ipam stellā subdit. z p id est hō exurger ex isrl. Ipse igit balaā suos pīnqz edocuit de aduētū dñi summi in mūdū q oēs alios sibi subiugarer. Et s; gnū eis dedit de apparitiōe noue stelle. vñ singulānis in mōtē qndā emīnētē ascēdebāt certo tpe vt attēderēt si noua stella orta ēēt. z ipsi filijs suis d gñatōē i gñatoz i timabāt z obfuarē faciebāt. Et qbz isti magi ascēdētes z h obfuarē. vidētes nouā stellā ortā illūinati sunt ad cōscēdū xpi oriū. h refert An. qdā tenuisse sup ma theū.

Secdo māifestauit. §. V.

Per stel lam magi sūt attra cti. se p stellā ppter pgruentē attractiōē. d. Sap. viij. q diuisa sapia disponit oīa suauit. qz vñ vñicūqz creature indi dit inclinatioē nālem ad cōsequēdū illd qd sibi pgruit: et ptingēdū ad suū finē. Et qz trahit creaturam hūanam p modū sibi puenientē z magis vsuratū. Nō enī inuit trahit animus sed amore. An cum conuerit hōiem ad

se oīdit mētē ei? se esse illd bonū in summo gdu ad qd quis magis afficit. Un aug. trahere cepit p sapiam z elo quētā Ambrosij cui z ipe deditus erat: ligerraret. Et ex emplo Victorini maximi rhetoris Karberinā attraxit oīdens se illū pulcherrimū z nobilissimū spūm quē af fectabat hē. Symeon z Anne pphetisse se māifestauit occultis illustratiōibz. vtpote qz assueti erāt vñdōibz secre tis z mōtōibz internis spūci. Istos aut magos. i. astros astrologos. ita eos appellat Aug. dicē. Vidit tūc mag? et obstupuit astrolog? qz erant assueti ad pōsiderandū motus astroz. p aliz nouiter apparēs se eis manifestaz uit: z p stellam eos adduxit. Et qz erant pmitie gentiūz vnde z quasi doctores ceteroz pgruit p stellam eos illū minari: qz vt stelle alios hēbant illūinari. Dan. xij. Qui ad iusticiāz erudiūt mltos qñ stelle in pperuas eternis tates. z sic p astrologiā sciam suā ad se traxit.

Tercio māifestauit. §. VI.

se p stellā. vt ex proprietate ei? oīderet recta vita hōibz q bz pducere ad xpm. sic illa stella de q dicitur. q stella quā viderant i oriēte āncēdebat eos vsqz dū veniēs sta ret sup vbi erat puer. Nūqd nō dicere videbāt. vt dicie maxim? in ser. Ecce iste ē ad quē adorandū vos induxi et pduxī. z ppha me firmāui vt oīderē ipm. ppha vos dūmisi seu lūmē meū subtraxi vob cū accessistis z intra stis hierlm ciuitatē regiā ab hōibz qsturi qd vob ostē debāt e celo. Meret enī hō p dēre diuinā directōēz ex qz vidēs se illā hēre qrit hūanā. vñ etiā ex celo z mūdo hēz restitiōiū d stella celesti cōtra. Apoē. vi. Ego ihs stella splēdida z matutina. ego libēter descēdere ad adorandū ipm q me fecit. s; nō ē me? actus latrē qz sus creature irrōnalis. S; vos q rōnales estis: vos qz intraret ego de sup vob lūmē faciā. qz obscur? est loc? rugurij. Erat aut differēs ab alijs stellis ista in tribz q designāt pditiones virtuosas iustoz. Erat aut differēs. Prio in motiōe. Scdo in apparitiōe. Tercio in figuratiōe. In motiōe quidē. qz vbi alie stelle mouēt oēs motu circulari d ori ente in occidentem ad motū pmi mobil vel cōtra de occi dente in orientē ad motū propriū. ista mouebāt motu animal pgressiuo. s. aliqndo p rectū: aliqñ ad dexteram aliqñ ad sinistram declinādo. Sic pūlatio iustoz seu ope ratio eoz qz ducit ad xpm nō est circularis. s. circa terrā se inuoluēdo a terra inchoando intētiōē. z i terrā fini endo opatiōē. Dec est opatio maloz. fm illd psal. In circūitu impij ambulant. Et dyabol? Job. i. circūiuit ter ram. S; incedūt iusti p pōsideratiōēz z obfuarōēz man datoꝝ dei q est via recta. Aliqñ pōsiderando penas iher nales. z bec est a sinistris. Aliqñ glām padisi. z bec est dextera. In apparitione differebat: qz vbi alie solū d no cte apparēt hōibz. Sol aut solū de die. ista sp d nocte Sic aliqz lucēt in bona pūlatiōe in nocte adūsitat. aliq in die pspiratis. S; iusti sp lucēt bona pscā z exēplo: et nocte adūsitat p patientiā. z in die pspirat p tēperan tiam z hūilitatē. fm illud psal. Nō sicut dies illūinabi tur. Occultabat aliqñ se stella mal? hōibz: z hōis appare bat. Sic iusti opa bōa palā faciūt parat imitari. ocul tant aut malis dispositis ad calūniandū. Sicut xpus aliqñ se occultauit iudeis z herod. In figuratiōe dif ferebat. quia stelle sunt in colore fm apparentiā rubee. Dec aut fm q refert An. sup Marb. habet formam pueri paruli cū signo cruci i frōre. z significat qz recta puerfatiōbz bz hē. s. paruitatē hūilitatis z innocentiaz paruli. Marb. xviij. Nisi pueri fueritis z efficiamini sicut paruli zc. Et crucē mortificatiōis i corpore. An apls ad Gal. v. Qui chisti sunt: carnē suā crucifixerē cum vitijs z concupiscētijs.

Caplm Undecimū de fato.

Differē
stella ma
gorum ab
alijs.

Titulus Ultimus

De Causis cuius est nomen

Opinio-
nes de fa-
to.

Fatuū qd
sit diffini-
tione.

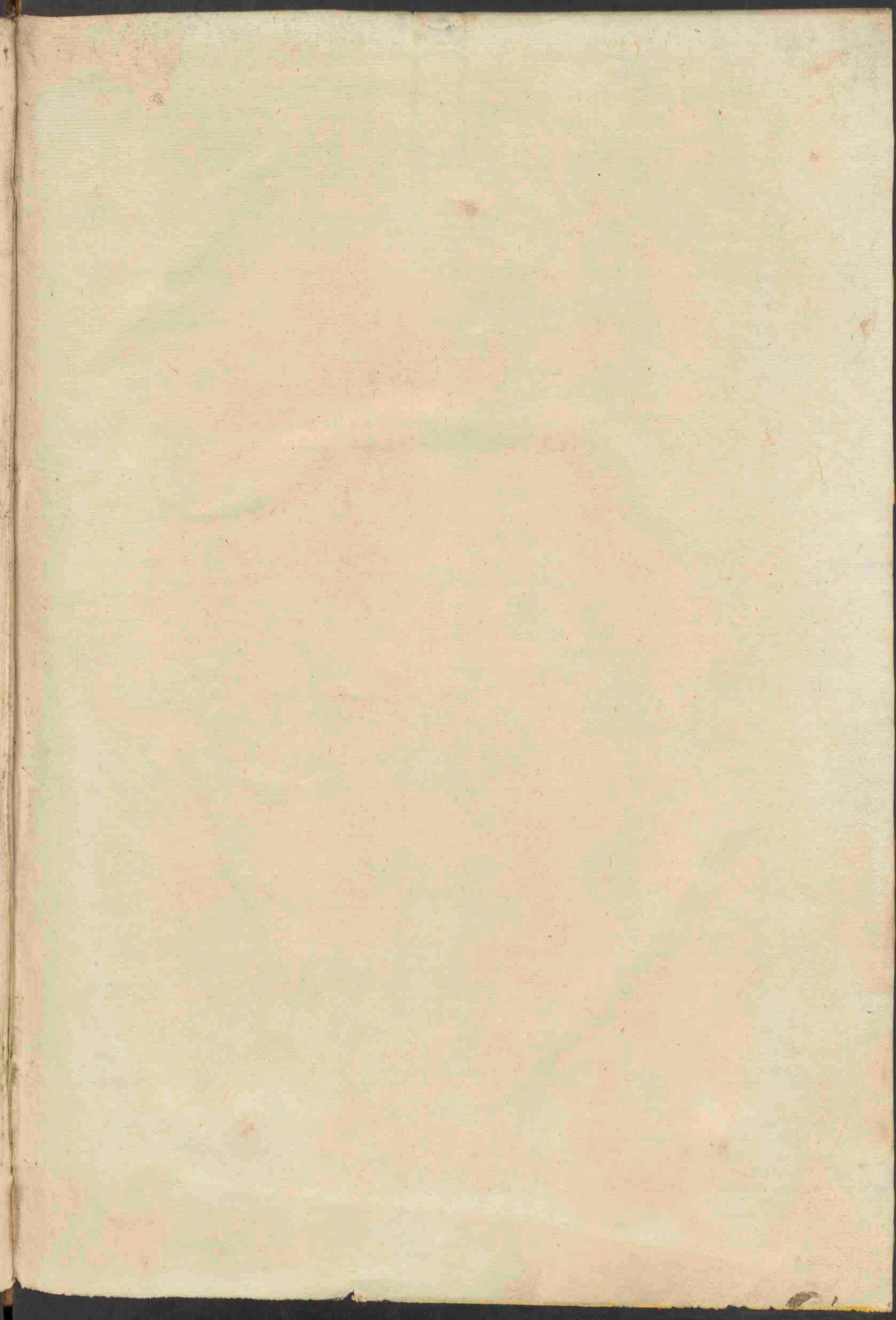
Dei spes eius non respicit in vanitates et in-
sanias falsas. Quia sunt et insanie falsae quae di-
cuntur et creduntur multis de fato. Alii enim dixerunt fatum nihil esse
sed illud esse falsum ostendit ex eo quod Boetius in libro de consolatio-
ne diffinit ipse ut dicitur. Sed secundum Iohannem in primo preloquio quod
non est diffinitio non per se cum diffinitio dicat certam ipsius dif-
finitio. Fuit autem aliquid quod fortuita et casualia quae in inferioribus
rebus accidunt in nulla superiorum eorum reducuntur voluerunt. Et hoc fatum
et providentia negaverunt ut de talibus augustinus recitat in libro de ci-
uitate dei. Quia opinio est falsam ostendit est. Sed cum omnia subdantur diuine
providentiae. Alii autem dixerunt fatum esse dispositum sicut sub quod
quisque propter vel natus est. Isti enim ea quae in inferioribus acci-
dunt siue rebus naturalibus siue rebus humanis reducuntur voluerunt in
superiorem causam sed non aliam nisi corpora celestia quod etiam vanum et
falsum est. Quod sentit ille ethnicus qui ait. Fatia agimur. cre-
dite fatis. Nam actus humani non subduntur actui corporum cele-
stium nisi indirecte et per accidens. Cuius autem fatalis cum habeat ordi-
natum super ea quae fato aguntur necesse est quod sit causa quod agitur di-
recte et per se. Est etiam impossibile quod aliquid per actum celestis
corporis sit causa eorum quae hic aguntur a casu et fortuna. Et secundum
Iohannem in omni epistola. Absit a fidelibus cordibus ut fatum
aliquid esse dicant. id quod sit verum quod subdantur humani actus con-
stellationibus quod gentiles fatum dicebant. Hoc enim falsum est. Alii
vero omnia quae hic aguntur siue in rebus humanis siue in rebus na-
turalibus reducunt in aliquam causam ordinatam quae est diuina pro-
videntia. Et hoc omnia quae hic aguntur diuine providentiae subduntur
tanquam per ordinata et per locuta ipsarum dei providentiae fatum di-
cunt. Et hoc modo est vere sentire putant sentit Boetius. Sed quod
cum infidelibus non est conciliandum in omnibus ubi error possit prin-
cipere. Idcirco doctores dixerunt fideles non debere verum nomen fa-
ti. ne scilicet sub hoc nomine intraret error infidelium dicentium fatum esse
constellationem sub qua nascitur quisque postea efficitur bonus vel
malus. Et id augustinus in libro de ciuitate dei ait. Si propterea res huma-
nas fato tribuitur quod ipsarum dei voluntatem vel praeterea fati no-
mine appellat. Inimam teneat. lingua corrigat. hec Iohannes.
Nota quod sit fatum et quod differat a diuina providentia per
prius et quod subdantur fato. Quatuor ad primum dicit Boetius in libro
de consolatio. quod fatum est inherens rebus mobilibus dispositio per quam
providentia suis quibus necesse est ordinibus. In quo diffinitio secundum
Iohannem in libro de gentilibus. c. xc. dispositio pro ordinatio vel
ordine ponitur quod est relatio. Qui quidem ordo si consideretur ad
suum principium est verum et sic verum fatum. Si consideretur per partes
ad causas medias vel effectus eorum. sic multiplicatur et dicitur
fata. per quem modum dicit poeta. Te tua fata premunt. Rebus in-
herens potest diffinitio ut diffinitio fatum a providentia. Nam
ipsa ordinatio secundum quod est in mente diuina non dicitur rebus imposita
providentia est. Secundum hoc quod iam explicata in rebus fatum no-
minat. Mobilibus autem dicitur ut ostendat quod ordo providentiae
rebus contingit et mobilitatem non auferit ut quidam posuerunt
Et per maiorem declarationem dicitur dicit Iohannes in primo preloquio. c. xvi
art. ij. quod diuina providentia per causas medias suos effectus
exequitur. Potest ergo ipsa ordinatio effectuum dupliciter considerari
Uno modo secundum quod est in ipso deo. et sic ipsa ordinatio effectuum
vocatur providentia. Alio modo secundum quod ipsa ordinatio consideratur
in medijs causis a deo ordinatis ad producendum aliquid effe-
ctus. et sic habet rationem fati. Et hoc est quod Boetius dicit in libro de consolatio.
Siue famularibus quibusdam providentiae diuine spiritibus fa-
tum exerceat seu anima seu tota inferniere natura. siue celestibus
sive mortibus seu angelica virtute. seu demonum varia
sollertia seu aliquibus eorum seu omnibus fatalis series textitur.
Et sic manifestum est quod fatum est in ipsis causis creatis in qua-
rum sunt ordinate a deo ad producendos suos effectus. Et quod
ipsa ordinatio causarum secundum quam Augustinus. serie causarum
nominat. non habet rationem fati. nisi secundum quod dependet a deo. id
causaliter fatum dei praesens vel voluntas notari potest ut dicit Au-

gustinus. Sed essentialiter fatum est ipsa dispositio seu series. id est ordo
secundarum causarum. Notandum quod circa fatum respuerunt
aliqui ad vanitates et insanias falsas. dicentes omnia esse
necessitate venire ex fato. Alii fatum diuinam providentiam in-
telligentes. dixerunt fatum. id est diuinam providentiam posse mu-
tari. Et utrumque est falsum. Pro cuius declaratione dicit
Iohannes in primo preloquio. c. xvi. quod dispositio secundarum causarum quam
fatum dicimus potest dupliciter considerari. Uno modo secundum ipsas
causas secundas quae sic disponunt seu ordinantur. Alio modo per re-
lationem ad primum principium a quo ordinantur. scilicet ad deum. Quidam
ergo posuerunt ipsam serie seu dispositio causarum esse se necesse
ita quod omnia ex necessitate contingerent propter hoc quod quilibet effectus
habet causam suam. Causa autem posita necesse est ponere effectum. Sed secundum
primum in metaphisica. ut dicit Iohannes in libro de gentilibus. non est
verum quod posita causa sit necesse se ponere effectum. quod aliquid causa
potest deficere. Deus autem qui est gubernator universorum incedit
quod effectum ei aliquid quod de stabilitate per modum necessitatis. ali-
autem effectus contingenter eveniat. et secundum hoc diuersas causas effe-
ctibus adaptat. bis quod de necessitate alias autem contingentes. Eadem
ergo sub ordine diuine providentiae non solum hunc effectum esse
contingenter. alium necessario. Et secundum hoc quod subduntur diuine pro-
videntiae quod sunt necessaria quod contingenter eveniunt et non
omnia ex necessitate esse. Alii vero dixerunt fatum esse mutabile
etiam secundum quod a diuina providentia dependet. Unde egyptii vi-
cebant quibusdam sacrificijs fata posse mutari. ut nyzenus di-
cit. Sed hoc est falsum. quod immobiliter diuine providentiae repu-
gnat. Est enim immutabilis diuina providentia. Malachias. iij.
Ego deus et non mutor. Et boetius. Stabilisq; manens das
cuncta moveri. Dicendum ergo quod fatum secundum considerationem secundarum
causarum mobile est. sed secundum quod subest diuine providentiae im-
mobilitatem sortitur. non quod absolute necessitatis sed per additionem.
secundum quod dicimus hanc additionalem esse veram vel necessariam. si de-
prelucit hoc futurum erit. Unde cum Boetius dixisset serie fati esse
mobile. Post pauca subdit. quod tamen ab immobilis providentiae
proficiat exordium. ipsarumque esse mutabile necesse est. Quae
autem subdantur fato. declarat vel. Iohannes. vii. s. art. iij. Dicit
enim quod fatum sit ordinatio secundarum causarum ad effectum diuini
nisi prouisos. quoniam causas secundas subduntur ea fato sub-
duntur. Unde et Boetius dicit. quod fatum celum et sidera mouet. ele-
menta in se iuncta temperat et alterna format transmutatione ea
de nascitur et occidit omnia per silles feruunt seminumque renou-
uat progressus. Sed actus fortunarum hominum idem solubili causam
procedit perstringit. Nec boetius. Quae omnia cum fiat a deo medi-
antibus causis secundis. id est sub fati serie principem. Sed quod sunt quae
da quae a deo immediate fiunt. cum non subdantur causis secundis non sub-
duntur etiam fato. sic creatio rerum. glorificatio spiritualium substan-
tiarum et alia huiusmodi. Et hoc est quod boetius dicit. Ea quae sunt prae di-
uinitati principum fata vel ordinis mobilitate excedunt. Et iterum
quod da quae sub diuina providentia locata sunt fati serie superant
Et quod etiam per quod quanto aliquid longius a pura mente discedit
neque fati maioribus implicat. quod magis subiacent necessitati
secundarum causarum. Et quod augustinus dicit fatum esse aliquid secundum quod ad
diuinam potentiam vel voluntatem refertur. quod voluntas dei causa est omnium
quae fiunt. Non est ergo hoc praedicta. Nam fatum quod de refertur ad volun-
tatem dei sic ad primum principium non quod fatum essentialiter sit ipsa
voluntas dei. sed ipsa ordinatio quae est in causis secundis ad suos
effectus producendos. Respicit ergo in vanitates et insanias falsas
qui fatum diuinam providentiam intelligentes credit vel dicit ipsarum pro-
videntiam esse mutabile. vel omnia ex necessitate euenire hic. vel non omnia
subesse diuine providentiae quod omnia falsa sunt. Aus enim in diuinis.

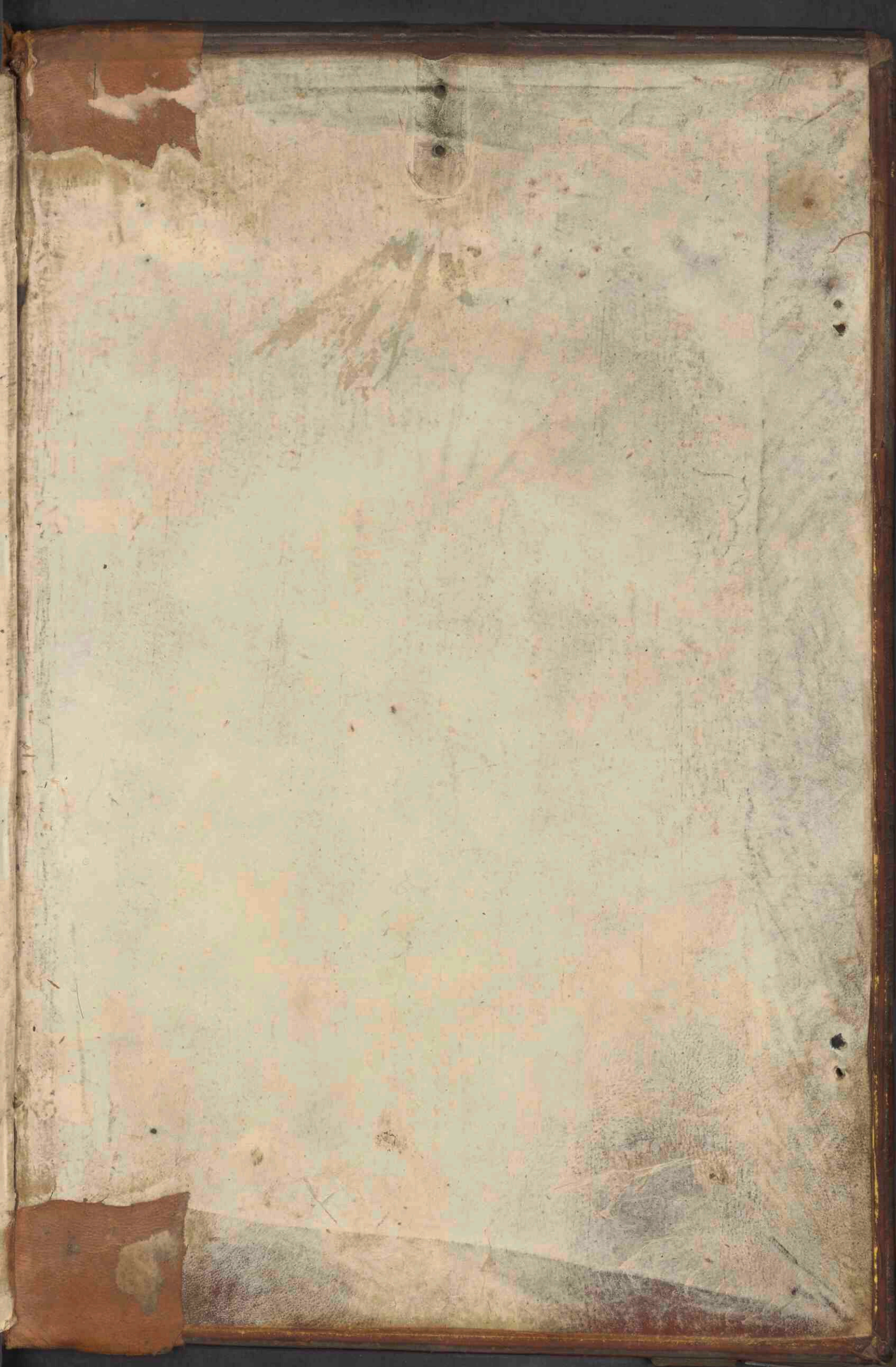
Fatuū du-
pliciter con-
sideratur.

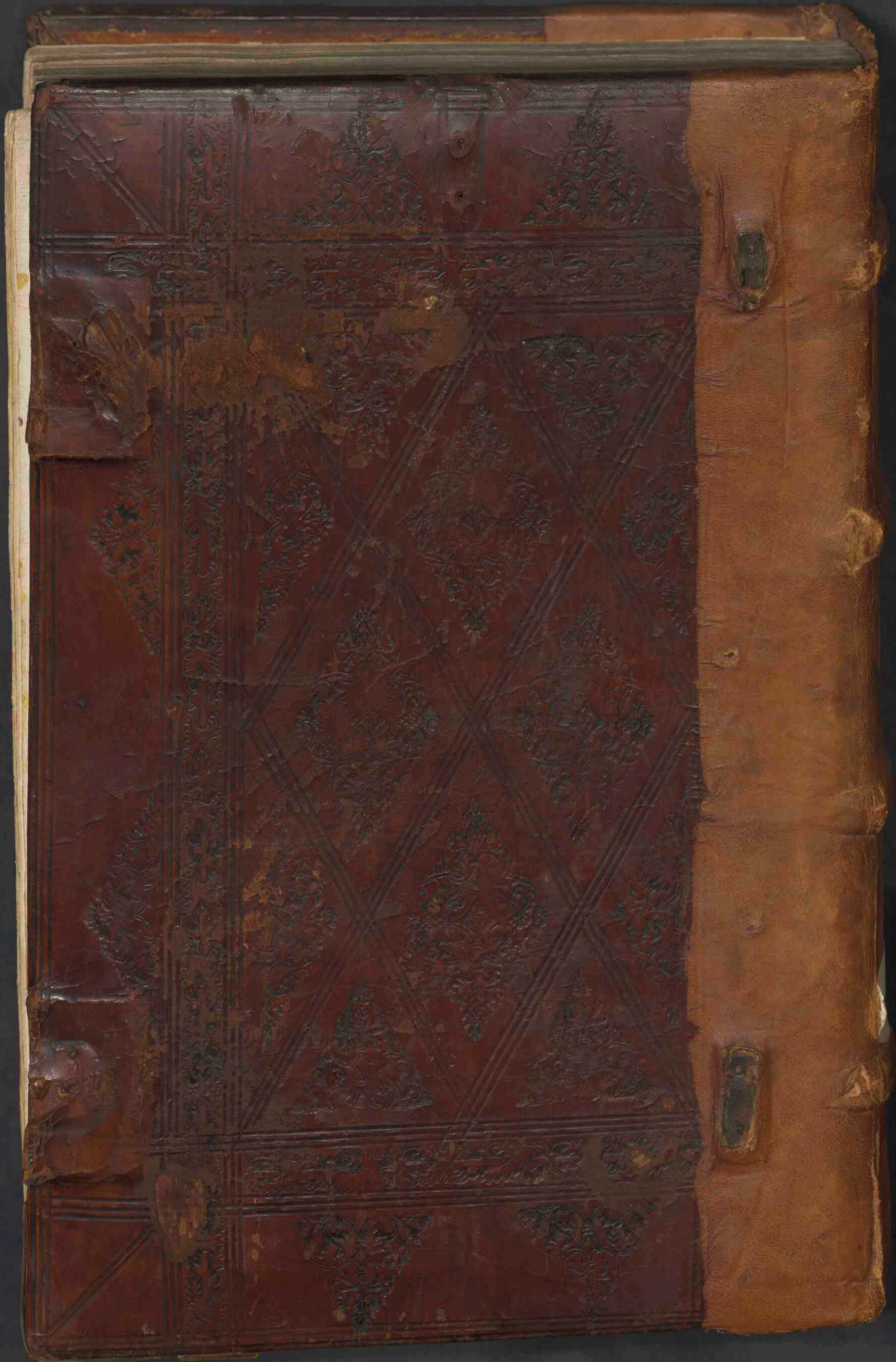
Fatuū im-
mutabile

Dans hec summe Secunda dñi Anthonini archian-
tistis florentin. predarissimi. in nobili vrbē Argērina
per magistrū Johannē Brūniger accuratissime: nictis
diffimeq; elaborata: et denuo reuīsa Anno incarnatōis
dñice Millesimo. quadringētesimo nonagesimo sexto.
Kalendarum vero Maij octauo. Finis feliciter.

pro filio et spiritu sancto ad reparationem quorundam quod sunt amica sua ut debent per se
 deponere filio spiritui et spiritu bonitati. Cum igitur per se per se quodam simplicitate
 et deponere de per se in per se. Cum vero et quodam per se in filio per se de
 cum autem per se malicia per se in per se per se per se per se per se per se per se
 per se bonitati per se et per se. Insuper per se per se per se per se per se per se per se
 insuper per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 cum per se de simplicitate per se et quodam nam quodam saltem lapsa per se ad per se
 per se vero insuper per se per se de id quod per se aut per se per se per se per se per se
 possit insuper per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se per se malicia per se nam per se et ad opportunitatem nam quodam per se et per se per se
 in per se est. Cum igitur per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se per se in per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 agnoscit veritatem. Obstruat per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 de bonitati de in illo per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se per se nam de bonitate per se per se per se per se per se per se per se per se
 aut verum per se. Insuper per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 a de collata sunt per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 diffundit bonitatem de. De nam nam per se per se per se per se per se per se per se
 Insuper per se veritatem agnoscit per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se per se manifeste per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 de nota nullo a a sua malicia cum ad hoc per se per se. Obstruat per se per se
 a in super per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 quodam per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se in fine et per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 per se nullo cum in super aut in super per se per se per se per se per se per se
 de per se in super per se per se per se per se per se per se per se per se per se
 not per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se per se

Cm

colorchecker DIGITAL SG

DCSG - UBU # MX - 7181

